

PLATANUS PUBLISHING ATIF INDEX

2024

ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

**EDİTÖR
PROF. DR.ATILLA ATIK**

DOI:10.5281/zenodo.10850064

Kaynaklar

- Akın, S. (2019). Harran Ovasında Çiftçi Koşullarında Sulamadan Dönen Sularda Kalite-Kantitenin İzlenmesi ve Su Uygulama Randımanın Saptanması. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Altun, M. (2017). Mısırdaki Farklı Sulama Sistemlerinin Kullanımında Etkili: Olan Faktörlerin Belirlenmesi ve Ekonomik Analizi Şanlıurfa İli Örneği. T.C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Aydogdu, M. H. (2019). Farmers' Attitudes to the Pricing of Natural Resources for Sustainability: GAP-Şanlıurfa Sampling of Turkey. *Water*, 11 (9), 1772. <https://doi.org/10.3390/w11091772>
- Aydogdu, M. H. and Kaya, F. (2020). Factors Affecting Consumers' Consumption of Organic Foods: A Case Study in GAP-Şanlıurfa in Turkey. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 22 (2):347-359.
- Aydogdu, M. H. and Yenigün K. (2016). Farmers' Risk Perception towards Climate Change: A Case of the GAP-Sanlıurfa Region, Turkey, *Sustainability*, 8, 806; doi:10.3390/su8080806
- Aydoğdu, M. H, Cançelik, M, Sevinç, M. R, Çullu, M. A, Yenigün, K, Küçük, N, Karlı, B, Ökten, Ş, Beyazgül, U, Doğan, H.P, Sevinç, G, Şahin, Z, Mutlu, N, Kaya, C, Yenikale, A and Yenikale, A. (2021b). Are You Happy to Be a Farmer? Understanding Indicators Related to Agricultural Production and Influencing

Factors: GAP-Şanlıurfa, Turkey. Sustainability, 13, 12663. <https://doi.org/10.3390/su132212663>

Aydoğdu, M. H. (2006). Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Kapsamındaki Su Kaynakları ve Sulama-Drenaj Sistemlerinin Değerlendirilmesi. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.

Aydoğdu, M. H. (2023). İklim Değişikliğine Dayalı Tarımsal Üretimde Sürdürülebilirlik. 5. Bölüm, s 73-90. İklimin Geleceği: İklim Değişikliğine Disiplinler Arası Bakış, Konya: Palet Yayınları.

Aydoğdu, M. H., Cançelik, M., Sevinç, M. R., Çullu, M. A., Yenigün, K., Küçük, N., Karlı, B., Ökten, Ş., Beyazgül, U., Parlakçı Doğan, H. Şahin, Z., Mutlu, N., Kaya, C., Yenikale, A. and Yenikale, A. (2021a). Is Drought Caused by Fate? Analysis of Farmers' Perception and Its Influencing Factors in the Irrigation Areas of GAP- Şanlıurfa, Turkey. Water, 13, 2519. <https://doi.org/10.3390/w13182519>.

Aydoğdu, M. H., Sevinç, M. R. and Cançelik, M. (2021c). Determination of farmers' willingness to pay for drought adaptation policies in Şanlıurfa, Turkey. Weather, Climate, and Society. 13 (3), 677-686. Doi: 10.1175/WCAS-D-20-0163.1

Bulut, M. B. (2017). Harran Ovası Koşullarında Damla Sulama Yöntemiyle Sulanan Domatesin Uygun Sıra Aralığı ve Sulama Programının Belirlenmesi. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa,

- Ceylan, H. (2017). Farklı Sulama Programlarının Sofralık Üzümde Verim, Verim Bileşenleri ve Su Kullanım Randımanına Etkileri. T. C. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Çakmakçı, T. (2018). Farklı Yöntemlerle Değişen Seviyelerde Arıtılmış Atık Su Uygulamalarının Silajlık Mısırdaki Su Kullanımı, Bitki ve Toprak Özelliklerine Etkisi. T. C. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Çolakoğlu, F., Çolakoğlu, S., Künili, İ. E., Ormancı, H. B., vd. (2022). Türkiye’de Gıda Güvenliği Konusunda Tüketicilerin Bilinç Düzeyinin Belirlenmesi. Akademik Et ve Süt Kurumu Dergisi, (4), 13-24.
- Demir, K. A. (2019). Türk Devlet Yönetimi’nde Tarım Politikaları. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 85-97.
- Demirok, A. (2017). Harran Ovası’nda Mısır (Zea Mays L. Indendata) Bitkisi İçin Toprak Üstü ve Toprak Altı Damla Sulama Uygulamalarının Araştırılması. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Doğantürk, İ. H. (2015). Suruç (Şanlıurfa) İlçesi Tarım Coğrafyası. T. C. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- DSİ. (2017). Suruç Ovası Pompaj Sulaması. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri 15. Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa.

- DSİ. (2023). Devlet Su İşleri, Suruç Ovası Pompaj Sulaması. T. C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri 15. Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa.
- Eltas, Ö. (2021). Biyoistatistik Çalışmalarında Kullanılan Küçük Örneklemelerde Mann-Whitney U Testi ve Bağımsız Örneklem T (Student's-t Independent Test) Testinin Güç Yönünden Karşılaştırılması. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi, 16 (1), 88-94.
- GAP İdaresi. (2024). GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. GAP nedir? Erişim adresi <http://www.gap.gov.tr/gap-nedir-sayfa-1.html> Son Erişim 26 Ocak 2024.
- Güneş, H. H., ve Bulut, M. (2006). Sermaye Birikiminin Tarımsal Sulamada Kullanımı (Diyarbakır Örneği). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (15), 123-135.
- Güngör, A. (2015). Çarşamba Ovası Drenaj Sularının Sulamada Kullanılma Olanaklarının Araştırılması. T. C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Kakaç, H. (2018). Şanlıurfa - Suruç Ovası Koşullarında Farklı Pamuk (*Gossypium Hirsutum* L.) Genotiplerinin Verim ve Lif Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Kaltu, S. ve Güneş, E. (2010). Mısırdada (ZEA MAYS L.) Farklı Sulama Sistemlerinin Verim ve Gelir Üzerine Etkisi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 3 (2), 27-31.

- Karabal, A. (2019). Gıda Mevzuatı ve Gıda Güvenliği. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 3(1), 179-198.
- Karakaya, R. (2018). Harran Ovasında Çiftçi Koşullarında Su Bütçesi Öğelerinin İzlenmesi ve Su Uygulama Randımanının Saptanması. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Karaman, S. ve Gökalp, Z. (2010). Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerine Etkileri, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3 (1), 59-66.
- Küçük, N., Parlakçı Doğan, H. ve Aydoğdu, M. H. (2022). Sektörler Arası Su Rekabeti ve Harran Ovası Tarım İşletmelerinin Sulama Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (83), 1343-1357. <https://doi.org/10.17755/esosder.1073491>
- Lorcu, F. (2020). Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Öcal Kara, F. (2018). Suruç Ovası Üreticilerinin Sulama Bilgilerinin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Şanlıurfa.
- Özcan, F. (2019). Harran Ovası Harran Kanalı Sulama Birliklerinde Sulama Performans Değerlendirmesi. T. C. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Özkan, E., Aydın, B., Hurma, H. ve Aktaş, E. (2013). Su Kaynaklarının Sürdürülebilir Kullanımında Su Yönetiminin Önemi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 1, 150-153.

- Öztürkmen, A. R., Ramazanoğlu, E., ve Çiçek. İ. C. (2021). Suruç Ovası Topraklarının Bazı Fiziksel Özelliklerinin Belirlenmesi. Akademik Ziraat Dergisi, 10 (1),131-136.
- Parlakçı Doğan, H., Aydogdu, M. H., Sevinç, M. R. And Cançelik, M. (2020). Farmers' Willingness to Pay for Services to Ensure Sustainable Agricultural Income in the GAP-Harran Plain, Sanlıurfa, Turkey. Agriculture, 10, 152; doi:10.3390/agriculture10050152
- Salbaş, B. (2020). Bitkiye Dayalı Ölçüm Tekniklerinin Ayçiçeği Sulama Zamanı Planlamasında Kullanım Olanakları. T. C. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Sepetçioğlu, M.Y., Yenigün, K., Gerger, R., ve Yılmaz Gülağacı, R. S. (2010). Şanlıurfa-Suruç Ovası Sulama Projesi. NWSA Engineering Sciences, 5 (4), 1308-7231.
- Sevinç, G., Aydogdu, M. H., Cançelik, M. and Sevinç, M. R. (2019). Farmers' Attitudes toward Public Support Policy for Sustainable Agriculture in GAP-Şanlıurfa, Turkey, Sustainability, 11 (23), 6617, doi:10.3390/su11236617
- Söylemez, N. H. ve Oral, B. (2019). Öğretmen Adaylarının Sosyal Ağ Sitelerini Kullanma Durumlarına Göre Sosyal Anlatımcılık Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (5), 343-358.

- Şakar Erdoğan, S. (2019). Malatya Bölgesinde Adaptasyonu Yapılan Üç Farklı Böğürtlen Çeşidinde Kesikli ve Sürekli Damla Sulama Uygulamasının Verim ve Bazı Kalite parametreleri Üzerine Etkisi. T. C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Tuzcu, T. (2010). Adana İli İşletmelerinde Basınçlı Sulama Sistemlerinin Kullanılanımı ve Ekonomik Yönden Karşılaştırılması. T. C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2014). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

KAYNAKLAR

- BSGM. (2022). Su Ürünleri İstatistikleri. Tarım ve Orman Bakanlığı. Erişim tarihi: 08 Kasım 2022. [URL: <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Belgeler/Icerikler/Su%20%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20%20Veri%20ve%20D%C3%B6k%C3%BCmanlar%C4%B1/Bsgm-istatistik.pdf>]
- Yılmaz, S., Olguner, M. T., & Yılmaz, İ. (2018). Türkiye Su Ürünleri Dış Ticaret Eğilimleri. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6(12), 1868-1874.
- Ukav, İ. (2023). Türkiye Su Ürünleri Dış Ticareti. Econharran Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 16-22.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023). Balıkçılık Sektöründe Denetim ve Sürdürülebilirlik Raporu. Erişim tarihi: 04 Ağustos 2023. [URL: <https://www.tarimorman.gov.tr>]
- FAO. (2022). FishStat Plus-Universal software for fishery statistical time series. Erişim tarihi: 08 Temmuz 2022. [URL: <http://www.fao.org/fishery/statistics/software/fishstat/en>]
- OECD-FAO Agricultural Outlook 2017-2026.
- TİM. (2023). Türkiye İhracatçılar Meclisi İhracat 2023 Raporu, Tim Ekonomik Araştırmalar Şubesi, 102 sayfa. [URL: https://tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/TIM%20%C4%B0HRACAT%20RAPOR%202023%20D%C4%B0J%C4%B0TAL.pdf]
- TÜİK. (2023a). Dış Ticaret İstatistikleri. Erişim tarihi: 04 Ağustos 2023. [URL: <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul>]
- TÜİK. (2023b). Su Ürünleri İstatistikleri. Erişim tarihi: 04 Ağustos 2023. [URL: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr>]

4. KAYNAKLAR

- Anonim, 2019. Tıbbi ve aromatik bitki çeşitliliğinin korunmasında, bunların üretiminde ve pazarlanmasında karşılaşılan sorunlar ile alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu, *TBMM Basımevi*, 1-159.<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss159.pdf>.
- Anonim, 2024a. Konya il çevre Durum raporu, <https://konya.csb.gov.tr>: [08.02.2024].
- Anonim, 2024b. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <http://www.mgm.gov.tr>: [08.02.2024].
- Anonim, 2024c. Endemik bitkiler ve hayvanlar kategorisi. <https://www.konyapedia.com/>. [28.02.2024].
- Anonim, 2024d. <https://bizimbitkiler.org.tr/>[28.02.2024].
- Anonim, 2024e. Türkiye Bitkileri Veri Servisi (TUBİVES).http://www.tubives.com/index.php?sayfa=1&tax_id=2102 (02.03.2024).
- Arslan, N., 2016. Tıbbi ve aromatik Bitkiler. *Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi*, 17(5), 66-69.
- Ayran, İ. (2021). Geleneksel tıp uygulamalarında kullanılan sarı kantaron (*Hypericum perforatum* L.) yağının standardizasyonunun belirlenmesi (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ekim, T. (2009). Türkiye'nin nadir endemikleri. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 537.
- Faydaoğlu, E. & Sürücüoğlu, M. S., 2011. Geçmişten günümüze tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanılması ve

- ekonomik önemi. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 11(1), 52-67.
- Gruenwald, J., Brendler, T. & Jaenicke, C., 2004. PDR for herbal medicines. 3rd Ed, Montvale, N.J., Thomson Healthcare, London.
- Kan, Y., 2005. Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkilerin üretim ve tüketim potansiyelleri, *Farmakognozi ve Fitoterapi Sempozyumu* 2, 27-28.
- Kaplan, N. (2018). Türkiye’nin endemik bitkileri. *TÜRKTOB Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi* 1: 34-35.
- Karagöz, A., Zencirci, N., Tan, A., Taşkın, T., Köksel, H., Sürek, M., Toker, C. & Özbek, K., 2010. Bitki genetik kaynaklarının korunması ve kullanımı. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 1, 155-177.
- Şelem, E., Nohutçu, L., Tunçtürk, R., & Tunçtürk, M. (2020). Bazı Allium türlerinin morfolojik ölçümleri, stoma ve polen özellikleri ile polen canlılığının belirlenmesi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 30(Additional issue), 882-889.
- Şenkul, Ç. & Kaya, S. 2017. Türkiye endemik bitkilerinin coğrafi dağılışı. *Türk Coğrafya Dergisi*, (69), 109-120. <http://doi.org/10.17211/tcd.322515>.
- Yoğunoğlu, A., 2011, Tunceli ekonomik değeri olan bitkiler raporu, *Sektörel Araştırmalar Serisi*, 5.

ÇOCUK DİŞ HEKİMLİĞİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR

DR. ÖĞR. ÜYESİ DOĞAN ILGAZ KAYA

DOI:10.5281/zenodo.10849259

Kaynakça

- AlAli M, Silikas N, Satterthwaite J. The effects of toothbrush wear on the surface roughness and gloss of resin composites with various types of matrices. *Dentistry Journal*. 2021;9(1):8.
- Aykent F, Yondem I, Ozyesil AG, Gunal SK, Avunduk MC, Ozkan S. Effect of different finishing techniques for restorative materials on surface roughness and bacterial adhesion. *The Journal of prosthetic dentistry*. 2010;103(4):221-7.
- Bala O, Arisu DH, Yikilgan I, Arslan S, Gullu A. Evaluation of surface roughness and hardness of different glass ionomer cements. *European journal of dentistry*. 2012;6(01):079-86.
- Bansal K, Gupta S, Nikhil V, Jaiswal S, Jain A, Aggarwal N. Effect of different finishing and polishing systems on the surface roughness of resin composite and enamel: an in vitro profilometric and scanning electron microscopy study. *International Journal of Applied and Basic Medical Research*. 2019;9(3):154.
- Baseren M. Surface roughness of nanofill and nanohybrid composite resin and ormocer-based tooth-colored restorative materials after several finishing and polishing procedures. *Journal of Biomaterials Applications*. 2004;19(2):121-34.
- Bulucu B, Sevilmiş H, Uğur İ. Kompozit rezinlerde farklı yüzey bitirme işlemlerinin su emilimi üzerine etkileri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. 2004;5(2).

- Cabadağ ÖG, Misilli T, Gönüloğlu N. Bulk-fill kompozit rezinlere güncel bakış. *Selcuk Dental Journal*. 2021;8(1):220-8.
- Carrillo-Marcos A, Salazar-Correa G, Castro-Ramirez L, Ladera-Castañeda M, López-Gurreonero C, Cachay-Criado H, et al. The microhardness and surface roughness assessment of bulk-fill resin composites treated with and without the application of an oxygen-inhibited layer and a polishing system: an in vitro study. *Polymers*. 2022;14(15):3053.
- Çelik Ü. Sıvıda Çalışan Atomik Çözünürlüklü Yüzeye Değmeyen Atomik Kuvvet Mikroskobu: Fen Bilimleri Enstitüsü; 2011.
- Chour RG, Moda A, Arora A, Arafath MY, Shetty VK, Rishal Y. Comparative evaluation of effect of different polishing systems on surface roughness of composite resin: An in vitro study. *Journal of International Society of Preventive & Community Dentistry*. 2016;6(Suppl 2):S166.
- ÇÖKÜK DN. TAM SERAMİK SİSTEMLERİNE UYGULANAN FARKLI POLİSAJ METOTLARININ YÜZEY PÜRÜZLÜLÜĞÜNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. 2009;2009(2):98-104.
- Das UM, Viswanath D, Azher U. Clinical evaluation of resin composite and resin modified glass ionomer in class III restorations of primary maxillary incisors: a comparative in vivo study. *International Journal of Clinical Pediatric Dentistry*. 2009;2(2):13.

- Değirmenci K, Büyükdere AK. İn Vitro Yöntemlerle Tam Seramiklerin Yüzey Pürüzlülüğü ve Translusesinin Değerlendirilmesi: Derleme. Uluslararası Diş Hekimliği Bilimleri Dergisi. 2016(1):13-8.
- Dhar V, Hsu K, Coll J, Ginsberg E, Ball B, Chhibber S, et al. Evidence-based update of pediatric dental restorative procedures: dental materials. Journal of Clinical Pediatric Dentistry. 2015;39(4):303-10.
- Elmaci İ, Tunçdemir MT. Restoratif diş hekimliğinde cam iyonomer simanlar ve yeni gelişmeler. Necmettin Erbakan Üniversitesi Diş Hekimliği Dergisi. 2020;2(2):69-75.
- Endo T, Finger WJ, Kanehira M, Utterodt A, Komatsu M. Surface texture and roughness of polished nanofill and nanohybrid resin composites. Dental materials journal. 2010;29(2):213-23.
- Erkli H, Ersöz E. Farklı fluor jellerin rezin materyallerin yüzey pürüzlülüğü üzerine etkisinin karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi. 2012;29(2):79-85.
- Ertürk B, Hazar Bodrumlu E. Diş Firçalamanın Çocuk Diş Hekimliğinde Kullanılan Farklı Restoratif Materyallerde Yüzey Pürüzlülüğü Üzerine Etkisi. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi. 2022;32(1):23-8.
- Filiz H, Avunduk ATE, Yanardağ EC. Diş hekimliğinde yüzey pürüzlülüğü araştırma yöntemleri: derleme makalesi. Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi. 2023;2(2):28-35.

- Firdevs O, Biçer AZY. Dental Seramiklerde Yüzey Pürüzlülüğü. ADO Klinik Bilimler Dergisi. 2022;11(1):103-7.
- Francisconi LF, Honório HM, Rios D, Magalhães AC, Machado MdA, Buzalaf MAR. Effect of erosive pH cycling on different restorative materials and on enamel restored with these materials. Operative Dentistry. 2008;33(2):203-8.
- Gömeç Y, Dörter C, Yıldız E, Efes BG. Diş Rengindeki Restoratif Materyallerin Diş Fırçalama İşlemi Sonrasında Yüzey Özellikleri-Surface Characteristics Of Tooth-Colored Restoratives After Toothbrushing. Journal of Istanbul University Faculty of Dentistry. 2013;33(1234):37-44.
- Gönüloğlu N, Yılmaz F. The effects of finishing and polishing techniques on surface roughness and color stability of nanocomposites. Journal of dentistry. 2012;40:e64-e70.
- İnci MA, Hazal Ö, Ercan VB. Diş Rengindeki Restoratif Materyallerin Farklı İçeceklerde Bekletilmesi Sonrası Renk Stabilitelerinin ve Yüzey Pürüzlülüklerinin Değerlendirilmesi. EÜ Dişhek Fak Derg 2023; 44_2: 93-99
- İnci MA-1, Özer H, Özaşık HN, Koç M. The effects of gastric acid on pediatric restorative materials: SEM analysis. Journal of Clinical Pediatric Dentistry. 2023;47(5).
- Jones C, Billington R, Pearson G. The in vivo perception of roughness of restorations. British dental journal. 2004;196(1):42-5.

- Kakaboura A, Fragouli M, Rahiotis C, Silikas N. Evaluation of surface characteristics of dental composites using profilometry, scanning electron, atomic force microscopy and gloss-meter. *Journal of Materials Science: Materials in Medicine*. 2007;18:155-63.
- Karaman E, Yazici AR, Ozgunaltay G, Dayangac B. Clinical evaluation of a nanohybrid and a flowable resin composite in non-carious cervical lesions: 24-month results. *Journal of Adhesive Dentistry*. 2012;14(5).
- Kaur S, Makkar S, Kumar R, Pasricha S, Gupta P. Comparative evaluation of surface properties of enamel and different esthetic restorative materials under erosive and abrasive challenges: An in vitro study. *Indian journal of dentistry*. 2015;6(4):172.
- Küçükeşmen HC, Küçükeşmen Ç, Üşümez A. Yaşlandırma prosedürünün farklı restoratif materyallerin yüzey pürüzlülüğü üzerine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2010;1(2).
- Kumari RV, Nagaraj H, Siddaraju K, Poluri RK. Evaluation of the effect of surface polishing, oral beverages and food colorants on color stability and surface roughness of nanocomposite resins. *Journal of international oral health: JIOH*. 2015;7(7):63.
- Madhyastha PS, Hegde S, Srikant N, Kotian R, Iyer SS. Effect of finishing/polishing techniques and time on surface roughness of esthetic restorative materials. *Dental research journal*. 2017;14(5):326.

- Mehmet B, Öztaş N. Cam iyonomer içerikli farklı restoratif materyallerin yüzey pürüzlülüklerinin değerlendirilmesi. *Acta Odontologica Turcica*. 2013;30(1):13-7.
- Mirdas A, DüNDAR A, Barutçugil Ç. Rezin İçerikli Restoratif Materyallerin Yüzey Pürüzlülüğünün, Su Emilimi ve Suda Çözünürlüklerinin İn Vitro Olarak İncelenmesi. *Akdeniz Diş Hekimliği Dergisi*. 2023;2(1):1-8.
- Mutluay MS. Süt dişlerinde restoratif materyal seçimi ve etkileyen faktörler. *Selcuk Dental Journal*. 2016;3(3):151-8.
- Oliveira L, Dos Santos P, Ramos F, Moda M, Briso A, Fagundes T. Wear, roughness and microhardness analyses of single increment restorative materials submitted to different challenges in vitro. *European Archives of Paediatric Dentistry*. 2021;22:247-55.
- Ömürlü H, ARISU HD, Eligüzeloğlu E, ÜÇTAŞLI MB, Oya B. Gazi üniversitesi diş hekimliği fakültesi diş hastalıkları ve tedavisi anabilim dalına başvuran hastaların direkt restorasyonlarının klinik başarısının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. 2011;28(1):23-8.
- O'Neill C, Kreplak L, Rueggeberg FA, Labrie D, Shimokawa CAK, Price RB. Effect of tooth brushing on gloss retention and surface roughness of five bulk-fill resin composites. *Journal of Esthetic and Restorative Dentistry*. 2018;30(1):59-69.

- Pacifici E, Bossù M, Giovannetti A, La Torre G, Guerra F, Polimeni A. Surface roughness of glass ionomer cements indicated for uncooperative patients according to surface protection treatment. *Annali di stomatologia*. 2013;4(3-4):250.
- Rigo LC, Bordin D, Fardin VP, Coelho PG, Bromage TG, Reis A, Hirata R. Influence of Polishing System on the Surface Roughness of Flowable and Regular-Viscosity Bulk Fill Composites. *International Journal of Periodontics & Restorative Dentistry*. 2018;38(4).
- Rodriguez JM, Curtis RV, Bartlett DW. Surface roughness of impression materials and dental stones scanned by non-contacting laser profilometry. *Dental materials*. 2009;25(4):500-5.
- Şahin C, Gülay U. CAD/Cam Bloklardan Elde Edilen Restorasyonlarda Bitim İşlemlerinin Yüzey Pürüzlülüğüne Ve Sitotoksositeye Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. 2020;30(4):633-8.
- Türel V. Restoratif dental materyallerin yüzey mekanik özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. 2015;25:77-82.
- Warren DP, Colescott TD, Henson HA, Powers JM. Effects of four prophylaxis pastes on surface roughness of a composite, a hybrid ionomer, and a compomer restorative material. *Journal of Esthetic and Restorative Dentistry*. 2002;14(4):245-51.

- Yanikoğlu ND, Sakarya RE. Test methods used in the evaluation of the structure features of the restorative materials: a literature review. *Journal of Materials Research and Technology*. 2020;9(5):9720-34.
- Yap A, Mok B. Surface finish of a new hybrid aesthetic restorative material. *Operative Dentistry*. 2002;27(2):161-6.
- Yildiz E, Karaarslan ES, Simsek M, Ozsevik AS, Usumez A. Color stability and surface roughness of polished anterior restorative materials. *Dental materials journal*. 2015;34(5):629-39.

ORAL LEZYONLARA GİRİŞ

Papül: Deriden kabarık, içinde sıvı bulunmayan 1mm-1cm çapındaki lezyonlardır. (ürtiker, liken) 2 cm’den büyük papüller “plak” adını alır.

Nodül: Dermis ve altında yerleşen, sınırlı, sert lezyonlardır.

Vezikül: İçi sıvı ile dolu, sınırlı ve küçük epidermis lezyonlarıdır.

Bül: Seröz veya seröpürülan sıvı içeren, 0-5-1 cm çapında olan deriden kabarık lezyonlardır.

Püstül: İçi cerahatli, genellikle 0.5 cm. den küçük deri lezyonlarıdır.

Makül: Deri ile aynı düzeyde olan sınırlı renk değişikliğidir. (Küçükoğlu, n.d.)

1. YUMUŞAK DOKULARIN GELİŞİMSEL ANOMALİLERİ

1.1 FİSSÜRLÜ DİL

Hayatın ilk ve ikinci on yılında dil sırtı üzerinde birçok sayıda çatlak veya oluk şeklinde görülür. Cinsiyet ayrımı yoktur. İrrite edilirse hassasiyet görülmeye başlayabilir. Eritema migrans ile görülebilir veya down sendromuna eşlik edebilir. Poligenik veya otozomal baskın karakterde oluşur. Tüm çocukların %1’ inde saptanır. Ağız kokusuna yol açabilir ve kuru ağız ile görülebilir. Ayırıcı tanı: Eritema Migrans, Orofasiyal granülomatozis Tedavi: Dilin fırçalanması (Dafar et al., 2016).

REFERANSLAR

- Adresi, Y., Mehmet, U., & Ceylan, E. (2018). Sublingual Nonsendromik Soliter Nörofibrom Olgu Sunumu A Case Report of Sublingual Nonsyndromic Solitary Neurofibroma. *Med J SDU / SDÜ Tıp Fak Derg*, 117–122. <https://doi.org/10.17343/sdutfd.306838>
- Aslan, M., Dayı, E., Kaya, G., & Akkaş, İ. (2006). A (VAKA RAPORU) A PERIPHERAL GIANT CELL GRANULOMA IN EARLY AGE. *Atatürk Üniv. Di? Hek. Fak. Derg*, 16(3), 61–64.
- Barrón-Peña, A., Martínez-Borras, M. A., Benítez-Cárdenas, O., Pozos-Guillén, A., Garrocho-Rangel, A., Potosí, L., Luis Potosí, S., & México, S. (n.d.). Management of the oral hemangiomas in infants and children: Scoping review. <https://doi.org/10.4317/medoral.23329>
- Bastug, O., Ozturk, M., Halis, H., Memur, S., Korkmaz, L., & Kurtoglu, S. (2016). A Rare Cause of the Intraoral Mass in a Newborn Infant: Congenital Epulis/Yenidoganda Intraoral Kitlenin Nadir Bir Sebebi: Konjenital Epulis. *The Journal of Current Pediatrics*, 14(3).
- Boutsis, E. A., & Tatakis, D. N. (2011). Maxillary labial frenum attachment in children. *International Journal of Paediatric Dentistry*, 21, 284–288. <https://doi.org/10.1111/j.1365-263X.2011.01121.x>
- Carlini, V., Calcaterra, V., Pasqua, N., Guazzotti, M., Fusillo, M., & Pelizzo, G. (n.d.). Plunging ranula in children: case report and literature review. <https://doi.org/10.4081/pr.2016.6576>

- Catherine M. FLAITSZ, & Arthur J. NOWAK. (2019). Differential Diagnosis of Oral Lesions and Developmental Anomalies. In Pediatric dentistry Infancy Through Adolescence (pp. 8–50).
- Coletta, R. D., & Graner, E. (n.d.). Hereditary Gingival Fibromatosis: A Systematic Review; Hereditary Gingival Fibromatosis: A Systematic Review. <https://doi.org/10.1902/jop.2006.050379>
- Dafar, A., Çevik-Aras, H., Robledo-Sierra, J., Mattsson, U., & Jontell, M. (2016). Factors associated with geographic tongue and fissured tongue. *Acta Odontologica Scandinavica*, 74(3), 210–216. <https://doi.org/10.3109/00016357.2015.1087046>
- Demirel, T., & Hazar Bodrumlu, E. (2019). Sürme Anomalileri. *Journal of International Dental Sciences*, 4(3), 141–146. <https://doi.org/10.21306/jids.2018.191>
- Efeoglu, E., Sandalli, P., & Alatlı, C. (1996). FOKAL EPİTELYAL HİPERPLAZİ (HECK HASTALIĞI) OLGU BİLDİRİSİ. 30, 141–144.
- Erdur, Ö., Tülin Kayhan, F., Serhad Toprak, M., Aktafl Bakırköy Sadi Konuk, Ö. E., ve Araştırma Hastanesi, itim, Burun Bo, K., & Hastalklar Klini, az. (2008). Periferik Dev Hücreli Granülom: Olgu Sunumu. / *Medical Journal of Bakırköy*, 4(3).
- Eren, H., Gushi, E., & Attar, P. (2015). GİNGİVANIN İRRİTASYON FİBROMU: BİR OLGU SUNUMU Irritation Fibroma of Gingiva: A Case Report. *Fak. Derg*, 42(3), 189–191.

- Erhan, M., Mine, Ç., Mehmet, D., Güngör, A., Aladağ, A., & Gökçe, B. (2005). Dişhekimliğinde Alerji: Genel Tanım ve Test Materyalleri Allergy in Dentistry: General Terms and Testing Materials. *Derleme EÜ Dişhek Fak Derg*, 26, 67–79. www.medicinenet.com/allergic_cascade
- Farquhar, T., MacLellan, J., Dymont, H., & Anderson, R. D. (n.d.). Peripheral Ossifying Fibroma: A Case Report. Retrieved May 10, 2022, from www.cda-adc.ca/jadc
- Fatih Garça, M., Kahraman, A., Çeğin, B., Turan, M., & Çankaya, H. (2013). Oral Kavitenin Konjenital Anomalileri. 20(2), 109–115.
- Ferreira, L., Jham, B., Assi, R., Readinger, A., & Kessler, H. P. (2015). Oral melanocytic nevi: A clinicopathologic study of 100 cases. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology and Oral Radiology*, 120(3), 358–367. <https://doi.org/10.1016/J.OOOO.2015.05.008>
- Fisekcioglu, E., & Serindere, G. (n.d.). Viral Infections of the Oral Mucosa Endodontic View project High temperature corrosion of additively manufactured materials View project. Retrieved May 10, 2022, from <https://www.researchgate.net/publication/326876347>
- George, D., Bhat, S. S., & Hegde, S. K. (2008). Fax +41 61 306 12 34 E-Mail karger@karger.ch Oral Findings in Newborn Children in and around Mangalore, Karnataka State, India. *Med Princ Pract*, 17, 385–389. <https://doi.org/10.1159/000141502>

- GONSALVES, W. C., ANGELA, M. ., & NEVILLE, B. W. (2007). Common Oral Lesions: Part I. Superficial Mucosal Lesions. *American Family Physician*, 75(4).
- Güneş, A. T., & Akarsu, S. (2013). Angioedema: Diagnosis and treatment approaches. *TURKDERM*, 47(1), 7–18. <https://doi.org/10.4274/turkderm.35651>
- Gürel, M., & Sarıkaya, E. (n.d.). Oral Mukozanın Benign Papül ve Nodülleri Benign Papules and Nodules of Oral Mucosa. *İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Deri ve Zührevi Hastalıklar Kliniği*. <https://doi.org/10.4274/turkderm.46.s2.14>
- Gurvits, G. E., Grigoriy, A. T., Gurvits, E., & Tan, A. (2014). Black hairy tongue syndrome. *World J Gastroenterol*, 20(31), 10845–10850. <https://doi.org/10.3748/wjg.v20.i30.10845>
- Halit Cam, O. (n.d.). Oral mukoza hastalıkları ve semptomatolojisi Some of the authors of this publication are also working on these related projects: Giant Concha Bullosa with Skull Base Extension: Case Report View project. Retrieved May 6, 2022, from <https://www.researchgate.net/publication/280580315>
- Hatipoğlu, H., Güngör Hatipoğlu, M., Üniversitesi, D., Hekimliği Fakültesi, D., & ve Çene Radyolojisi Hasan HATİPOĞLU Dumlupınar Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Periodontoloji KÜTAHYA, D. (2013). Derleme © 2013 DEÜ TIP FAKÜLTESİ DERGİSİ Tekrarlayan Aftöz Ülserler: Güncel Yaklaşımlar ve Kavramlar RECURRENT APHTHOUS ULCERS: CURRENT APPROACHES AND CONCEPTS.

Hellstein, J. W., & Marek, C. L. (2019). SPECIAL ISSUE: COLORS AND TEXTURES, A REVIEW OF ORAL MUCOSAL ENTITIES Candidiasis: Red and White Manifestations in the Oral Cavity. *Head and Neck Pathology*, 13, 25–32. <https://doi.org/10.1007/s12105-019-01004-6>

Jha, P., Kant Sinha, R., Kumar Kolay, S., Kumar Purkait, S., Mishra, M. N., Kumar Jha, P., & Sinha, R. (n.d.). Gingival Cyst of Newborn: A Case Report Conservative surgical approach to aggressive benign odontogenic lesions View project Management of Non-odontogenic Lesions View project Gingival Cyst of Newborn: A Case Report. *J Clin Den Res Edu*. Retrieved April 19, 2022, from <https://www.researchgate.net/publication/256296119>

Kanik-Yukse, S., & Ozkaya-Parlakay, A. (2015). Maxillary Osteomyelitis Secondary to Dental Abscess in a Pediatric Patient Evaluation of Healthcare-Acquired Infection Rates in a Pediatric Intensive Care Unit in Turkey View project Thorax pathologies View project. <https://doi.org/10.12956/tjpd.2015.167>

Kapdan, A., Nalbantoğlu, M., Ünal, M., Doçent, Y., & Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, C. (2010). Piyojenik Granüloma: Olgu Raporu Pyogenic Granuloma: A Case Report. *Cumhuriyet Dental Journal*, 13(2).

Küçükoğlu, R. (n.d.). DERĞNGN YAPISI VE ELEMENTER DERĞ LEZYONLARI.

Kuş, S., & Yücelten, D. (n.d.). Olgu Sunumu / Case Report Hereditör Anjiyoödem: Üç Olgu Sunumu ve Tanı ve TedavideYaklaşım Hereditary Angioedema: Report

of Three Cases and Approach to Diagnosis and Management.

- Lerch, M., Mainetti, C., Terziroli Beretta-Piccoli, B., & Harr, T. (2016). Current Perspectives on Erythema Multiforme. <https://doi.org/10.1007/s12016-017-8667-7>
- Madi, M., Shetty, R., Babu, S. G., & Achalli, S. (2014). A Case Report and Update of Giant Cell Fibroma. *Journal of Marmara University Institute of Health Sciences*, 4(1). <https://doi.org/10.5455/musbed.20140121101731>
- Martelli, H., Pereira, S. M., Rocha, T. M., Nogueira dos Santos, P. L. A., Batista de Paula, A. M., & Bonan, P. R. F. (2007). White sponge nevus: report of a three-generation family. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontics*, 103(1), 43–47. <https://doi.org/10.1016/J.TRIPLEO.2006.05.029>
- Mcgurk, M. (2007). Management of the Ranula. PART ONE *J Oral Maxillofac Surg*, 65, 115–116. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2006.05.033>
- Müller, S. (2019). SPECIAL ISSUE: COLORS AND TEXTURES, A REVIEW OF ORAL MUCOSAL ENTITIES Frictional Keratosis, Contact Keratosis and Smokeless Tobacco Keratosis: Features of Reactive White Lesions of the Oral Mucosa. *Head and Neck Pathology*, 13, 16–24. <https://doi.org/10.1007/s12105-018-0986-3>
- Nahlieli, O., Eliav, E., Hasson, O., Zagury, A., & Baruchin, A. M. (2000). Pediatric sialolithiasis. *Oral Surgery*,

Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and
Endodontics, 90(6), 709–712.
<https://doi.org/10.1067/MOE.2000.109075A>

Ocampo-Candiani, J., Villarreal-Rodriguez, A., Rodriguez, R., Quinones, A. G., Quinones-Fernandez, Q., Fernandez, F., Herz-Ruelas, M. E., Ruiz, J., & Ruiz-Esparza, R. (n.d.). Treatment of Fordyce Spots With CO₂ Laser.

Off, P. P., & Here, S. (1989). Pediatric dentistry: Infancy through adolescence. In *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery* (Vol. 47, Issue 1).
[https://doi.org/10.1016/0278-2391\(89\)90166-3](https://doi.org/10.1016/0278-2391(89)90166-3)

Oguz Borahan, M., & Keser, G. (2018). AĞIZ MUKOZASINDA MANTAR ENFEKSİYONLARI.
<https://www.researchgate.net/publication/348908239>

Özateş, Z., & M, Ö. (n.d.). Gingivanın İritasyon Fibromu.: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kütüphane Kaynakları. Retrieved May 10, 2022, from <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=8baa8cfd-f4d8-448c-bcd4-4435ffdadb48%40redis>

Öztürk, Ö., & Çankal, D. (n.d.). Oral Mukosel- Kriyocerrahi ile Tedavisi- Vaka Serisi. Ağız Bilimleri Üniversitesi Kütüphane Kaynakları.

Pais, S., Hedge, S., & Bhat, S. (2004). Oral Melanotic Macule-A Case Report. *J Indian Soc Pedo Prev Dent* June (2004), 22(77), 73–75.

Queiroz, B., Focchi, G., Dobo, C., & Gomes, S. (2010). Expression of p27, p21WAF/Cip1, and p16INK4a in Normal Oral Epithelium, Oral Squamous Papilloma,

and Oral Squamous Cell Carcinoma. *ANTICANCER RESEARCH*, 30.

Ramer, M., Marrone, J., Stahl, B., & Burakoff, R. (1996). Hereditary gingival fibromatosis: Identification, treatment, control. *Journal of the American Dental Association*, 127(4), 493–495. <https://doi.org/10.14219/JADA.ARCHIVE.1996.0242>

ŞENTÜRK, N. (2012). Vasküler Lezyonlarda Lazer. *Turkderm-Arch Turk Dermatol Venerology*, 46, 15–22.

Sharon, V., & Fazel, N. (2010). Oral candidiasis and angular cheilitis.

Shen, Z. Y., Liu, W., Bao, Z. X., Zhou, Z. T., & Wang, L. Z. (2011). Oral melanotic macule and primary oral malignant melanoma: Epidemiology, location involved, and clinical implications. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology and Endodontology*, 112(1). <https://doi.org/10.1016/J.TRIPLEO.2011.02.040>

Suter, V. G. A., & Bornstein, M. M. (2009). Ankyloglossia: Facts and Myths in Diagnosis and Treatment; Ankyloglossia: Facts and Myths in Diagnosis and Treatment. *J Periodontol*, 80, 1204–1219. <https://doi.org/10.1902/jop.2009.090086>

TÜRKOĞLU, K., TUNCER, N., & ÇELEBİOĞLU, B. (2009). İNFLAMATUAR PAPÜLLER HİPERPLAZİ OLGUSUNUN KLİNİK YÖNTEMİLE TEDAVİSİ: OLGU RAPORU. *Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 12(2).

ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

**EDİTÖR
PROF. DR. SALİM GÜNGÖR**

DOI:10.5281/zenodo.10849938

REFERENCES

1. Baskin LS, Kogan AB. Hydrocele/Hernia. In: Pediatric Urology Practice, Gonzales ET, Bauer SB (Eds), Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 1999. p.649.
2. Acer-Demir T, Ekenci BY, Özer D, et al. Natural History and Conservative Treatment Outcomes for Hydroceles: A Retrospective Review of One Center's Experience. *Urology* 2018; 112:155.
3. Hall NJ, Ron O, Eaton S, Pierro A. Surgery for hydrocele in children-an avoidable excess? *J Pediatr Surg* 2011; 46:2401.
4. Naji H, Ingolfsson I, Isacson D, Svensson JF. Decision making in the management of hydroceles in infants and children. *Eur J Pediatr* 2012; 171:807.
5. Doudt AD, Kehoe JE, Ignacio RC, Christman MS. Abdominoscrotal hydrocele: A systematic review. *J Pediatr Surg* 2016; 51:1561.
6. Spencer Barthold J, Kass EJ. Abnormalities of the penis and scrotum. In: *Clinical Pediatric Urology*, 4th ed, Belman AB, King LR, Kramer SA (Eds), Martin Dunitz Ltd, London 2002. p.1093.
7. Rohn RD. Male genitalia: Examination and findings. In: *Comprehensive Adolescent Health Care*, Friedman SB, Fisher M, Schonberg SK, et al (Eds), Mosby-Yearbook, St. Louis 1998. p.1078.
8. Anderson MM, Neinstein LS. Scrotal disorders. In: *Adolescent Health Care: A Practical Guide*, Neinstein LS (Ed), Williams & Wilkins, Baltimore 1996. p.464.

9. Pillai SB, Besner GE. Pediatric testicular problems. *Pediatr Clin North Am* 1998; 45:813.
10. Skoog SJ, Roberts KP, Goldstein M, Pryor JL. The adolescent varicocele: what's new with an old problem in young patients? *Pediatrics* 1997; 100:112.
11. Kass EJ. Adolescent varicocele. *Pediatr Clin North Am* 2001; 48:1559.
12. Paduch DA, Skoog SJ. Current management of adolescent varicocele. *Rev Urol* 2001; 3:120.
13. Roy CR 2nd, Wilson T, Raife M, Horne D. Varicocele as the presenting sign of an abdominal mass. *J Urol* 1989; 141:597.
14. Kolon TF. Evaluation and Management of the Adolescent Varicocele. *J Urol* 2015; 194:1194.
15. Silay MS, Hoen L, Quadackaers J, et al. Treatment of Varicocele in Children and Adolescents: A Systematic Review and Meta-analysis from the European Association of Urology/European Society for Paediatric Urology Guidelines Panel. *Eur Urol* 2019; 75:448.
16. Vereecken RL, Boeckx G. Does fertility improvement after varicocele treatment justify preventive treatment at puberty? *Urology* 1986; 28:122.
17. Lyon RP, Marshall S, Scott MP. Varicocele in childhood and adolescence: implication in adulthood infertility? *Urology* 1982; 19:641.

18. Paduch DA, Niedzielski J. Repair versus observation in adolescent varicocele: a prospective study. *J Urol* 1997; 158:1128.
19. Costabile RA, Skoog S, Radowich M. Testicular volume assessment in the adolescent with a varicocele. *J Urol* 1992; 147:1348.
20. Steeno O, Knops J, Declerck L, et al. Prevention of fertility disorders by detection and treatment of varicocele at school and college age. *Andrologia* 1976; 8:47.
21. Guarino N, Tadini B, Bianchi M. The adolescent varicocele: the crucial role of hormonal tests in selecting patients with testicular dysfunction. *J Pediatr Surg* 2003; 38:120.
22. Garcia-Roig ML, Kirsch AJ. The dilemma of adolescent varicocele. *Pediatr Surg Int* 2015; 31:617.
23. Iammarino NK, Scardino PT. Testicular cancer: the role of the primary care physician in prevention and early detection. *Tex Med* 1991; 87:66.
24. Surveillance, Epidemiology, and End Results (SEER) Program. Public-use Data (1973-1998), National Cancer Institute, DCCPS, Surveillance Research Program, Cancer Statistics Branch, released April 2001, based on August 2000 submission.
25. Moch H, Humphrey PA, Ulbright TM, Reuter VE. WHO Classification of Tumours of the Urinary System and Male Genital Organs, 4th ed, IARC Press, 2016.
26. American Cancer Society. Cancer reference information,

Referanslar

- 1.Valdes AM, Walter J, Segal E, Spector TD. Role of the gut microbiota in nutrition and health. *BMJ* 361: k2179, 2018.
- 2.Arumugam M, Raes J, Pelletier E, Le Paslier D, Yamada T, Mende DR, MetaHIT Consortium, et al. Enterotypes of the human gut microbiome. *Nature* 473: 174–180, 2011.
- 3.Sanidad KZ, Zeng MY. Neonatal gut microbiome and immunity. *Curr Opin Microbiol* 56: 30–37, 2020.
- 4.James SA, Phillips S, Telatin A, Baker D, Ansorge R, Clarke P, Hall LJ, Carding SR. Preterm infants harbour a rapidly changing myco- biota that includes *Candida* pathobionts. *J Fungi (Basel)* 6: 273, 2020.
- 5.Chu DM, Antony KM, Ma J, Prince AL, Showalter L, Moller M, Aagaard KM. The early infant gut microbiome varies in association with a maternal high-fat diet. *Genome Med* 8: 77, 2016.
6. Lundgren SN, Madan JC, Emond JA, Morrison HG, Christensen BC, Karagas MR, Hoen AG. Maternal diet during pregnancy is related with the infant stool microbiome in a delivery mode-dependent manner. *Microbiome* 6: 109, 2018.
- 7.Puri K, Taft DH, Ambalavanan N, Schibler KR, Morrow AL, Kallapur SG. Association of chorioamnionitis with aberrant neonatal gut colonization and adverse clinical outcomes. *PLoS One* 11: e0162734, 2016.
- 8.Nogacka A, Salazar N, Suarez M, Milani C, Arbolea S, Solis G, Fernandez N, Alaez L, Hernandez-Barranco AM, de Los Reyes-Gavilan CG, Ventura M,

- Gueimonde M. Impact of intrapartum antimicrobial prophylaxis upon the intestinal microbiota and the prevalence of antibiotic resistance genes in vaginally delivered full-term neonates. *Microbiome* 5: 93, 2017.
9. Corvaglia L, Tonti G, Martini S, Aceti A, Mazzola G, Aloisio I, Di GD, Faldella G. Influence of intrapartum antibiotic prophylaxis for group B streptococcus on gut microbiota in the first month of life. *J Pediatric Gastroenterol Nutr* 62: 304–308, 2016.
 10. Fouhy F, Guinane CM, Hussey S, Wall R, Ryan CA, Dempsey EM, Murphy B, Ross RP, Fitzgerald GF, Stanton C, Cotter PD. High- throughput sequencing reveals the incomplete, short-term recovery of infant gut microbiota following parenteral antibiotic treatment with ampicillin and gentamicin. *Antimicrob Agents Chemother* 56: 5811– 5820, 2012.
 11. Gibson MK, Wang B, Ahmadi S, Burnham CA, Tarr PI, Warner BB, Dantas G. Developmental dynamics of the preterm infant gut micro- biota and antibiotic resistome. *Nat Microbiol* 1: 16024, 2016.
 12. Zwittink RD, van Zoeren-Grobbe D, Renes IB, van Lingen RA, Norbruis OF, Martin R, Groot Jebbink LJ, Knol J, Belzer C. Dynamics of the bacterial gut microbiota in preterm and term infants after intravenous amoxicillin/ceftazidime treatment. *BMC Pediatr* 20: 195, 2020.
 13. Aversa Z, Atkinson EJ, Schafer MJ, Theiler RN, Rocca WA, Blaser MJ, LeBrasseur NK. Association of

infant antibiotic exposure with childhood health outcomes. *Mayo Clin Proc* 96: 66–77, 2020.

14. Cuna A, Yu W, Menden HL, Feng L, Srinivasan P, Chavez-Bueno S, Ahmed I, Umar S, Sampath V. NEC-like intestinal injury is ameliorated by *Lactobacillus rhamnosus* GG in parallel with SIGIRR and A20 induction in neonatal mice. *Pediatr Res* 88: 546–555, 2020.
15. Morgan RL, Preidis GA, Kashyap PC, Weizman AV, Sadeghirad B, McMaster Probiotic P, Synbiotic W; McMaster Probiotic, Prebiotic, and Synbiotic Work Group. Probiotics reduce mortality and morbidity in preterm, low-birth-weight infants: a systematic review and network meta-analysis of randomized trials. *Gastroenterology* 159: 467–480, 2020.
16. Zheng N, Gao Y, Zhu W, Meng D, Walker WA. Short chain fatty acids produced by colonizing intestinal commensal bacterial interaction with expressed breast milk are anti-inflammatory in human immature enterocytes. *PLoS One* 15: e0229283, 2020.

DİŞ HEKİMLİĞİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR

DR. ÖĞR. ÜYESİ DOĞAN ILGAZ KAYA

DOI:10.5281/zenodo.10847739

KAYNAKÇA

- 1-American Academy Of Pediatric Dentistry (2021), Management Of Dental Patients With Special Health Care Needs. *The Reference Manual Of Pediatric Dentistry*. Chicago, III.: American Academy Of Pediatric Dentistry;. P.287-94.
- 2-Bastani P, Mohammadpour M, Ghanbarzadegan A, Rossi-Fedele G, Peres MA. (2021). Provision Of Dental Services For Vulnerable Groups: A Scoping Review On Children With Special Health Care Needs. *BMC Health Serv Res*. 21(1) 1302.
- 3-Iida H, Lewis C, Zhou C, Novak L, Grembowski D. (2010). Dental Care Needs, Use And Expenditures Among U.S. Children With And Without Special Health Care Needs. *J Am Dent Assoc*. 141(1) 79-88.
- 4-Goldson E, Louch G, Washington K, Scheu H. (2006). Guidelines For The Care Of The Child With Special Health Care Needs *Adv Pediatr*. 53(1)165-82.
- 5-. Glassman P. (2017), Interventions Focusing On Children With Special Health Care Needs *Dent Clin North Am*. 61(3) 565-76.
- 6- American Academy Of Pediatric Dentistry. (2021), Definition Of Special Health Care Needs. *The Reference Manual Of Pediatric Dentistry*. Chicago, III.: American Academy Of Pediatric Dentistry. P.19.
- 7- American Academy Of Pediatric Dentistry. Council On Clinical Affairs. (2012). Guideline On Management Of Dental Patients With Special Health Care Needs. *Pediatr Dent*. 34(5) 160-5.
- 8- Hicks J, Vishwanat L, Perry M, Messura J, Dee K. (2016), SCDA Task Force On A Special Care Dentistry Residency. *Spec Care Dentist*. 36(4) 201- 12.
- 9- Beil H, Mayer M, Rozier RG. (2009), Dental Care Utilization And Expenditures In Children With Special Health Care Needs. *J Am Dent Assoc*. 140(9) 1147-55.
- 10- Huebner CE, Chi DL, Masterson E, Milgrom P. (2015), Preventive Dental Health Care Experiences Of Preschool-Age Children With Special Health Care Needs. *Spec Care Dentist*. 35(2) 68-77.
- 11-Basha S, Mohamed RN, Al-Thomali Y, Ashour AA, Zahrani FSA, Almutair NE. (2021), Traumatic Dental Injuries In Special Health

- Care Needs Children And Association With Obesity. *Ann Saudi Med.* 41(1) 51-8.
- 12-Kasımoğlu Y, Akay C, Çaynak ÖB, Aytepe FZ, Koruyucu M. (2020), Özel Bakım Gereksinimi Olan Bireylerde Ağız-Diş Bulgularının Değerlendirilmesi. *DÜ Sağlık Bil Enst Derg.* 10(3) 331-7.
- 13-Ferreira MC, Guare RO, Prokopowitsch I, Santos MT. (2011), Prevalence Of Dental Trauma In Individuals With Special Needs *Dent Traumatol.* 27(2) 113-6.
- 14- Al-Batayneh OB, Owais AI, Al-Saydali MO, Waldman HB. (2017), Traumatic Dental Injuries In Children With Special Health Care Needs *Dent Traumatol.* 33(4) 269-75.
- 15- Estrella MRP, Boynton JR. (2010), General Dentistry's Role In The Care For Children With Special Needs: A Review. *Gen Dent.* 58(3) 222-9.
- 16-Kagihara LE, Huebner CE, Mouradian WE, Milgrom P, Anderson BA. (2011), Parents' Perspectives On A Dental Home For Children With Special Health Care Needs *Spec Care Dentist.* 31(5) 170 7.
- 17- Chi DL. (2018), Oral Health For US Children With Special Health Care Needs. *Pediatr Clin.* 65(5) 981-93.
- 18-Buda LV. (2016), Ensuring Maintenance Of Oral Hygiene In Persons With Special Needs. *Dent Clin North Am.* 60(3) 593-604.
- 19-Horst JA, Tanzer JM, Milgrom PM. (2018), Fluorides And Other Preventive Strategies For Tooth Decay. *Dent Clin North Am.* 62(2)207-34.
- 20- American Academy Of Pediatric Dentistry. Fluoride Therapy. (2020), *The Reference Manual Of Pediatric Dentistry: AAPD* 288-291.
- 21- Dharmani CKK.(2018), Management Of Children With Special Health Care Needs (SHCN) In The Dental Office. *J Med Soc.* 32(1) 1-7.
- 22-Grossman E, Proskin H. (1997), A Comparison Of The Efficacy And Safety Of An Electric And A Manual Children's Toothbrush. *J Am Dent Assoc.* 128(4) 469-74.
- 23- Garcia-Godoy Ce, Flores KL, Klukowska MA, Conde El, Gerlach W. (2018), A Comparison Of Oral Hygiene Products And Professional Care: A Six- Week Randomized Clinical Trial. *J Dent Hyg.* 45(5)1-6.

- 24-Chi DL, Hopkins S, O'Brien D, Mancl L, Orr E, Lenaker, D. (2015), Association Between Added Sugar Intake And Dental Caries In Yup'ik Children Using A Novel Hair Biomarker. *BMC Oral Health*. 15(1) 1-8.
- 25- Watthanasaen S, Merchant AT, Luengpailin S, Chansamak N, Pisek A, Pitiphat W. (2017), Xylitol-Containing Chewing Gum For Caries Prevention In Students With Disabilities: A Randomised Trial. *Oral Health Prev Dent*. 15(6) 519-27.
- 26- Norwood KW, Slayton RL. (2013), Oral Health Care For Children With Developmental Disabilities. *Pediatrics*. 131(3) 614-9.
- 27- Kamen S, Skier J. (1985), Dental Management Of The Autistic Child. *Spec Care Dentist*. 5(1):20-3.
- 28-Anesthesiologists AS Of. Continuum Of Depth Of Sedation: Definition Of General Anesthesia And Levels Of Sedation/Analgesia (Approved By The ASA House Of Delegates On October 13, 1999, And Amended On October 21, 2014). Published Online (2014).
- 29-Ashley P, Anand P, Andersson K. (2021), Best Clinical Practice Guidance For Conscious Sedation Of Children Undergoing Dental Treatment: An EAPD Policy Document. *Eur Arch Paediatr Dent*. 1-14.
- 30-Adyanthaya A, Sreelakshmi N, Ismail S, Raheema M. (2017), Barriers To Dental Care For Children With Special Needs:General Dentists' Perception In Kerala, India. *J Indian Society Pedodon Prevent Dentist*. 35(3) 216-222
- 31- Ünlü S, Bağçıvan A, Kara B, (2022), Geçmişten Günümüze Türk Kültüründe Engelli Anlamlandırmaları. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6(1) 96-130.
- 32- Kasımoğlu Y, Akay C, Çaynak Ö. B, Aytepe F, Koruyucu M. (2020), Özel Bakım Gereksinimi Olan Bireylerde Ağız-Diş Bulgularının Değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 10(3), 331-337
- 33- Bilsin E, Başbakkal Z. (2014), Dünyada Ve Türkiye'de Engelli Çocuklar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 30 (2), 65-78
- 34- Özata M, Karip S. (2017) Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetleri Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar: Konya Örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(4), 409-427.

- 35- Sarı M, Kalyoncuoğlu E, Çankaya S. (2012), Fiziksel Engelli Çocukların Ağız Ve Diş Sağlığı Yönünden Değerlendirilmesi *Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Derg.* 22(1), 7-13.
- 36- Şar Sancaklı H. (2009), Özel Bakım İhtiyacı Olan Bireylerde Ağız Diş Sağlığı Uygulamaları. *İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Dergisi.* 43(1-2), 39-43.
- 37- Gezgin O. (2022), Çocuklarda Genel Anestezi ve Sedasyon Altında Uygulanan Dental Tedavilerin Retrospektif Değerlendirilmesi. *Selcuk Dent J.* 9(1), 359-363.
- 38- Kömerik N, Kırzioğlu Z, Efeoğlu C. (2012), Zihinsel Engele Sahip Bireylerde Ağız Sağlığı. *Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Derg.* 22(1),96-104.
- 39- Kürkçüoğlu I, Ergan M, Elmas Alsın T, Keskin T, Alsın A, Başkurt F. (2021), Diş Hekimliği Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *MED JSU Tıp Dergisi* 28(3) 434-440.
- 40- Yetkin Ay Z, Eroğlu E, Türkaslan S, Bozkurt F, Yılmaz H. (2005), Aile ve Öğretmenlere Verilen Oral Hijyen Eğitiminin Mental Engelli Çocukların Ağız Sağlığı Durumu Üzerindeki Etkisi. *S.D.Ü. Tıp Fak. Dergisi.* 12(3), 17-22

Tablo 1: Özel sağlık bakımı gereksinimi (ÖSBG) olan çocuklarda uygulanan dental temel davranış yöntemleri

Temel Davranış Yönlendirmeleri	İleri Davranış Yönlendirmeleri
Anlat göster uygula	Koruyucu tedavi yöntemleri
Uygulamalı davranış analizi	Sedasyon
Pozitif pekiştirme	Genel anestezi
Dikkat dağıtma	
Görsel pedagoji	
Müzik dinletisi	
Rahatlatıcı ışık seçimi	

KAYNAKLAR

- Bahat, O. (1992). Osseointegrated implants in the maxillary tuberosity: report on 45 consecutive patients. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 7(4), 459–67.
- Balshi, S. F., Wolfinger, G. J., & Balshi, T. J. (2005). Analysis of 164 titanium oxide-surface implants in completely edentulous arches for fixed prosthesis anchorage using the pterygomaxillary region. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 20(6), 946–52.
- Balshi, T. J., Wolfinger, G. J., Slauch, R. W., & Balshi, S. F. (2013). Brånemark system implant lengths in the pterygomaxillary region: A retrospective comparison. *Implant Dentistry*, 22(6), 610–612. <https://doi.org/10.1097/ID.0B013E3182A5D181>
- Betül DİĞİLLİ. (2022). *Fossa Pterygopalatina'nın Klinikle İlgili Morfometrik Analizi ve Komşu Paranazal Sinüslerle Hacimsel İlişkisi: BT'ye Dayalı Bir Çalışma (Uzmanlık Tezi)*. Konya: Necmettin ERBAKAN Üniversitesi.
- Bidra, A. S., & Huynh-Ba, G. (2011). Implants in the pterygoid region: a systematic review of the literature. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 40(8), 773–781. <https://doi.org/10.1016/J.IJOM.2011.04.007>
- Casale, J., & Bordoni, B. (2023). *Anatomy, Head and Neck: Infratemporal Fossa*.
- Curi, M. M., Cardoso, C. L., & Ribeiro, K. de C. B. (2015). Retrospective Study of Pterygoid Implants in the Atrophic Posterior Maxilla: Implant and Prosthesis Survival Rates Up to 3 Years. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 30(2), 378–383. <https://doi.org/10.11607/jomi.3665>
- Germann, A. M., Jamal, Z., & Al Khalili, Y. (2023). *Anatomy, Head and Neck, Scalp Veins*.
- Gofur, E. M., & Al Khalili, Y. (2023). *Anatomy, Head and Neck: Internal Maxillary Arteries*.
- Graves, S. L. (1994). The pterygoid plate implant: a solution for restoring the posterior maxilla. *The International Journal of*

- Periodontics & Restorative Dentistry*, 14(6), 512–523. Retrieved from <http://europepmc.org/article/MED/7751116>
- Jain, V., Ellingson, A. N., & Smoker, W. R. K. (2007). Lateral Pterygoid Muscle Rhabdomyolysis. *American Journal of Neuroradiology*, 28(10), 1876–1877. <https://doi.org/10.3174/ajnr.A0730>
- Kashani, H., Hilon, J., Rasoul, M. H., & Friberg, B. (2019). Influence of a single preoperative dose of antibiotics on the early implant failure rate. A randomized clinical trial. *Clinical Implant Dentistry and Related Research*, 21(2), 278–283. <https://doi.org/10.1111/cid.12724>
- Keith L. Moore, Arthur F. Dalley, & A. M. R. Agur. (2013). *Clinically Oriented Anatomy* (7th Edition). Lippincott Williams & Wilkins.
- Khayat, P., & Nader, N. (1994). The use of osseointegrated implants in the maxillary tuberosity. *Practical Periodontics and Aesthetic Dentistry : PPAD*, 6(4), 53–61; quiz 62.
- Laney, W. (2017). Glossary of Oral and Maxillofacial Implants. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 32(4), Gi-G200. <https://doi.org/10.11607/JOMI.2017.4.GOMI>
- Linkow, L. I. (1974). The pterygoid extension implant for the totally and partially edentulous maxillae. *International Journal of Orthodontics*, 12(3), 9–19.
- Mary Crispin, P., Agarwal, N., Kumar, A. K., & Graduate, P. PTERYGOID IMPLANT-For Atrophic Posterior Maxilla. *TMU J Dent*, 8.
- Mateos, L., García Calderón, M., González Martín, M., Gallego, D., & Cabezas, J. (2002). Inserción de implantes dentales en la apófisis pterigoides: Una alternativa en el tratamiento rehabilitador del maxilar posterior atrófico. *Avances En Periodoncia e Implantología Oral*, ISSN 1699-6585, Vol. 14, Nº. 1 (ABR), 2002, Págs. 37-45, 14(1), 37–45. Retrieved from <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4542176&info=resumen&idioma=SPA>
- Natsis, K., Piagkou, M., Repousi, E., Tegos, T., Gkioka, A., & Loukas, M. (2018). The size of the foramen ovale regarding to the

presence and absence of the emissary sphenoidal foramen: is there any relationship between them? *Folia Morphologica*, 77(1), 90–98. <https://doi.org/10.5603/FM.a2017.0068>

- Pallavi D. Yawale, Kaustubh S. Thakare, & Simran Parwani. (2021). *PTERYGOID IMPLANT*. Innovative Publication Company.
- Park, Y. J., & Cho, S. A. (2010). Retrospective chart analysis on survival rate of fixtures installed at the tuberosity bone for cases with missing unilateral upper molars: a study of 7 cases. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery: Official Journal of the American Association of Oral and Maxillofacial Surgeons*, 68(6), 1338–1344. <https://doi.org/10.1016/J.JOMS.2009.07.074>
- Peñarrocha, M., Carrillo, C., Boronat, A., & Peñarrocha, M. (2009). Retrospective study of 68 implants placed in the pterygomaxillary region using drills and osteotomes. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 24(4), 720–6.
- Peñarrocha, M., García, B., Martí, E., & Boronat, A. (2007). Rehabilitation of severely atrophic maxillae with fixed implant-supported prostheses using zygomatic implants placed using the sinus slot technique: clinical report on a series of 21 patients. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 22(4), 645–50.
- Reiser, G. M., Nevins, M., & Mellonig, J. T. Implant Use in the Tuberosity, Pterygoid, and Palatine Region: Anatomic and Surgical Considerations.
- Ridell, A., Gröndahl, K., & Sennerby, L. (2009). Placement of Brånemark implants in the maxillary tuber region: anatomical considerations, surgical technique and long-term results. *Clinical Oral Implants Research*, 20(1), 94–98. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0501.2007.01491.x>
- Rodríguez, X., Méndez, V., Vela, X., & Segalà, M. (2012). Modified surgical protocol for placing implants in the pterygomaxillary region: clinical and radiologic study of 454 implants. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 27(6), 1547–53.

- Rosén, A., & Gynther, G. (2007). Implant Treatment Without Bone Grafting in Edentulous Severely Resorbed Maxillas: A Long-Term Follow-Up Study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 65(5), 1010–1016. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2006.11.023>
- Suzuki, M., Omine, Y., Shimoo, Y., Yamamoto, M., Kaketa, A., Kasahara, M., ... Abe, S. (2016). Regional Anatomical Observation of Morphology of Greater Palatine Canal and Surrounding Structures. *The Bulletin of Tokyo Dental College*, 57(4), 223–231. <https://doi.org/10.2209/tdcpublication.2016-1100>
- Tulasne JF. (1989). *Implant treatment of missing posterior dentition in The Branemark Osseointegrated Implant*. (T. Albrektsson & G. A. Zarb, Eds.). Chicago: IL: Quintessence.
- Tulasne JF. (1992). *Osseointegrated fixtures in the pterygoid region in Advanced Osseointegration Surgery: Applications in the Maxillofacial Region*. (P. Worthington & P. I. Branemark, Eds.). Chicago: IL: Quintessence.
- Uchida, Y., Yamashita, Y., Danjo, A., Shibata, K., & Kuraoka, A. (2017). Computed tomography and anatomical measurements of critical sites for endosseous implants in the pterygomaxillary region: a cadaveric study. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 46(6), 798–804. <https://doi.org/10.1016/J.IJOM.2017.02.003>
- Venturelli, A. (1996). A modified surgical protocol for placing implants in the maxillary tuberosity: clinical results at 36 months after loading with fixed partial dentures. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 11(6), 743–9.
- von Arx, T., & Lozanoff, S. (2016). Clinical oral anatomy: A comprehensive review for dental practitioners and researchers. *Clinical Oral Anatomy: A Comprehensive Review for Dental Practitioners and Researchers*, 1–561. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-41993-0/COVER>

KAYNAKÇA

- Adlakha, V. K., Bansal, V., Chandna, P., & Agarwal, A. (2011). Mandibular fracture in an 18-month-old child. *Indian journal of dental research*, 22(5), 723-725.
- Alcalá-Galiano, A., Arribas-García, I. J., Martín-Pérez, M. A., Romance, A., Montalvo-Moreno, J. J., & Juncos, J. M. M. (2008). Pediatric facial fractures: children are not just small adults. *Radiographics*, 28(2), 441-461.
- Allareddy, V., Itty, A., Maiorini, E., Lee, M. K., Rampa, S., Allareddy, V., & Nalliah, R. P. (2014). Emergency department visits with facial fractures among children and adolescents: an analysis of profile and predictors of causes of injuries. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 72(9), 1756-1765.
- Allred, L. J., Crantford, J. C., Reynolds, M. F., & David, L. R. (2015). Analysis of pediatric maxillofacial fractures requiring operative treatment: characteristics, management, and outcomes. *Journal of Craniofacial Surgery*, 26(8), 2368-2374.
- Almahdi, H. M., & Higzi, M. A. (2016). Maxillofacial fractures among Sudanese children at Khartoum dental teaching hospital. *BMC research notes*, 9, 1-4.
- AlQahtani, S. J., Hector, M. P., & Liversidge, H. M. (2010). Brief communication: The London atlas of human tooth development and eruption. *American Journal of physical anthropology*, 142(3), 481-490.
- Andrade, N. N., & Choradia, S. (2015). An institutional experience in the management of pediatric mandibular fractures: a study of 74 cases. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 43(7), 995-999.
- Ashrafullah, Pandey, R. K., & Mishra, A. (2018). The incidence of facial injuries in children in Indian population: A retrospective study. *J Oral Biol Craniofac Res*, 8(2), 82-85.
- Baumann, A., Troulis, M., & Kaban, L. (2004a). Facial Trauma II: Dentoalveolar Injuries and Mandibular Fractures. In (pp. 441-462).
- Baumann, A., Troulis, M. J., & Kaban, L. B. (2004b). Facial trauma I: midfacial fractures. In *Pediatric oral and maxillofacial surgery* (pp. 425-440): Elsevier.

- Bender, M. E., Lipin, R. B., & Goudy, S. L. (2018). Development of the pediatric temporomandibular joint. *Oral and Maxillofacial Surgery Clinics*, 30(1), 1-9.
- Boffano, P., Roccia, F., Zavattero, E., Dediol, E., Uglešić, V., Kovačič, Ž., . . . Forouzanfar, T. (2015). European Maxillofacial Trauma (EURMAT) in children: A multicenter and prospective study. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology and Oral Radiology*, 119(5), 499-504.
- Boyette, J. R. (2014). Facial fractures in children. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 47(5), 747-761.
- Bregagnolo, L. A., Bregagnolo, J. C., Silveira, F. d., Bergamo, A. L., Santi, L. N. d., & Watanabe, M. G. d. C. (2013). Oral and maxillofacial trauma in Brazilian children and adolescents. *Brazilian dental journal*, 24, 397-401.
- Chandra, S. R., & Zemplyeni, K. S. (2017). Issues in pediatric craniofacial trauma. *Facial Plastic Surgery Clinics*, 25(4), 581-591.
- Cleveland, C. N., Kelly, A., DeGiovanni, J., Ong, A. A., & Carr, M. M. (2021). Maxillofacial trauma in children: Association between age and mandibular fracture site. *American Journal of Otolaryngology*, 42(2), 102874.
- Cole, P., Kaufman, Y., & Hollier, L. H. (2009). Managing the pediatric facial fracture. *Craniomaxillofacial Trauma & Reconstruction*, 2(2), 77-83.
- Cole, P., Kaufman, Y., Izaddoost, S., Hatef, D. A., & Hollier, L. (2009). Principles of pediatric mandibular fracture management. *Plastic and reconstructive surgery*, 123(3), 1022-1024.
- Cunningham Jr LL, H. R. (2004). *Management of maxillary fractures* (2nd ed.). Hamilton: BC Decker.
- Daniels, J. S., Albakry, I., Braimah, R. O., & Samara, M. I. (2021). Maxillofacial bone fractures in children and adolescents: overview of 247 cases in a major referral hospital, Najran, Kingdom of Saudi Arabia. *Craniomaxillofacial Trauma & Reconstruction*, 14(2), 126-134.
- Davidson, E. H., Schuster, L., Rottgers, S. A., Smith, D. M., Naran, S., Goldstein, J. A., & Losee, J. E. (2015). Severe Pediatric Midface Trauma: A Prospective Study of Growth and Development. *Journal of Craniofacial Surgery*, 26(5), 1523-1528.

- Davison, S. P., Clifton, M. S., Davison, M. N., Hedrick, M., & Sotereanos, G. (2001). Pediatric mandibular fractures: a free hand technique. *Archives of facial plastic surgery*, 3(3), 185-189.
- Demianczuk, A. N., Verchere, C., & Phillips, J. H. (1999). The effect on facial growth of pediatric mandibular fractures. *Journal of Craniofacial Surgery*, 10(4), 323-328.
- Enlow, D. H., & Hans, M. G. (1996). Essentials of facial growth. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 110(5), 568.
- Farber, S. J., Nguyen, D. C., Harvey, A. A., & Patel, K. B. (2016). An alternative method of intermaxillary fixation for simple pediatric mandible fractures. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 74(3), 582. e581-582. e588.
- Ferreira, P. C., Amarante, J. M., Silva, P. N., Rodrigues, J. M., Choupina, M. P., Silva, Á. C., . . . Reis, J. C. (2005). Retrospective study of 1251 maxillofacial fractures in children and adolescents. *Plastic and reconstructive surgery*, 115(6), 1500-1508.
- Ferreira, P. C., Barbosa, J., Braga, J. M., Rodrigues, A., Silva, Á. C., & Amarante, J. M. (2016). Pediatric facial fractures. *Annals of Plastic Surgery*, 77(1), 54-60.
- Gassner, R., Tuli, T., Hachl, O., Moreira, R., & Ulmer, H. (2004). Craniomaxillofacial trauma in children: a review of 3,385 cases with 6,060 injuries in 10 years. *J Oral Maxillofac Surg*, 62(4), 399-407.
- Gassner, R., Tuli, T., Hächl, O., Rudisch, A., & Ulmer, H. (2003). Cranio-maxillofacial trauma: a 10 year review of 9543 cases with 21 067 injuries. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 31(1), 51-61.
- Genden, E. M., Buchbinder, D., Chaplin, J. M., Lueg, E., Funk, G. F., & Urken, M. L. (2000). Reconstruction of the pediatric maxilla and mandible. *Archives of Otolaryngology-Head & Neck Surgery*, 126(3), 293-300.
- Ghosh, R., Gopalkrishnan, K., & Anand, J. (2018). Pediatric facial fractures: a 10-year study. *Journal of maxillofacial and oral surgery*, 17, 158-163.
- Goldman, K. E. (2005). Fractures, mandible, condylar and subcondylar. e medicine.com. e medicine World Medical Library:2005:1-12.

- Goth, S., Sawatari, Y., & Peleg, M. (2012). Management of pediatric mandible fractures. *Journal of Craniofacial Surgery*, 23(1), 47-56.
- Grunwaldt, L., Smith, D. M., Zuckerbraun, N. S., Naran, S., Rottgers, S. A., Bykowski, M., . . . Saladino, R. A. (2011). Pediatric facial fractures: demographics, injury patterns, and associated injuries in 772 consecutive patients. *Plastic and reconstructive surgery*, 128(6), 1263-1271.
- Hatef, D. A., Cole, P. D., & Hollier Jr, L. H. (2009). Contemporary management of pediatric facial trauma. *Current opinion in otolaryngology & head and neck surgery*, 17(4), 308-314.
- Haug, R. H., & Foss, J. (2000). Maxillofacial injuries in the pediatric patient. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontology*, 90(2), 126-134.
- Holland, A. J., Broome, C., Steinberg, A., & Cass, D. (2001). Facial fractures in children. *Pediatric emergency care*, 17(3), 157-160.
- Iida, S., & Matsuya, T. (2002). Paediatric maxillofacial fractures: their aetiological characters and fracture patterns. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 30(4), 237-241.
- Imahara, S. D., Hopper, R. A., Wang, J., Rivara, F. P., & Klein, M. B. (2008). Patterns and outcomes of pediatric facial fractures in the United States: a survey of the National Trauma Data Bank. *Journal of the American College of Surgeons*, 207(5), 710-716.
- Kambalimath, H., Agarwal, S., Kambalimath, D. H., Singh, M., Jain, N., & Michael, P. (2013). Maxillofacial injuries in children: a 10 year retrospective study. *Journal of maxillofacial and oral surgery*, 12, 140-144.
- Kellman, R. M., & Tatum, S. A. (2014). Pediatric craniomaxillofacial trauma. *Facial Plastic Surgery Clinics*, 22(4), 559-572.
- Khan, M. A., Ishfaq, M., Akhtar, M., Rana, S. A. A., & Kashif, M. (2018). Frequency of paediatric facial trauma in a tertiary care dental hospital. *International Surgery Journal*, 5(1), 310-314.
- Koch, B. L. (2014). Pediatric considerations in craniofacial trauma. *Neuroimaging Clinics*, 24(3), 513-529.

- Kumaraswamy, S. V., Madan, N., Keerthi, R., & Singh, D. S. (2009). Pediatric injuries in maxillofacial trauma: a 5 year study. *J Maxillofac Oral Surg*, 8(2), 150-153.
- Kushner, G. M., & Jones, L. C. (2021). *Pediatric Maxillofacial Trauma* (L. C. J. George M. Kushner Ed. 1 ed.): Springer International Publishing.
- Kushner, G. M., & Tiwana, P. S. (2009). Fractures of the growing mandible. *Atlas of the Oral and Maxillofacial Surgery Clinics*, 17(1), 81-91.
- Le Fort, R. (1901). Etude experimentale sur les fractures de la machoire superieure. *Revue Chirurgio*, 23, 208.
- Lim, C. A., Singh, Y. K., Portnof, J. E., & Blumberg, S. M. (2016). Pediatric maxillofacial trauma: a review of 156 patients. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 74(7), 1420. e1421-1420. e1424.
- Madsen, M., Tiwana, P. S., & Alpert, B. (2012). The use of risdon cables in pediatric maxillofacial trauma: a technique revisited. *Cranio-maxillofacial Trauma & Reconstruction*, 5(2), 107-109.
- Maqusi, S., Morris, D. E., Patel, P. K., Dolezal, R. F., & Cohen, M. N. (2012). Complications of pediatric facial fractures. *Journal of Craniofacial Surgery*, 23(4), 1023-1027.
- Massenburg, B. B., Sanati-Mehrizi, P., & Taub, P. J. (2015). Surgical treatment of pediatric craniofacial fractures: a national perspective. *Journal of Craniofacial Surgery*, 26(8), 2375-2380.
- Morales, J. L., Skowronski, P. P., & Thaller, S. R. (2010). Management of pediatric maxillary fractures. *Journal of Craniofacial Surgery*, 21(4), 1226-1233.
- Murray, J. P., Tyler, D. C., Jones, T. K., Stuntz, J. T., & Lemire, R. J. (1984). Coma scale for use in brain-injured children. *Critical care medicine*, 12(12), 1018-1020.
- Morris, C., Kushner, G. M., & Tiwana, P. S. (2012). Facial skeletal trauma in the growing patient. *Oral and Maxillofacial Surgery Clinics*, 24(3), 351-364.
- Moss, M. L. (1997a). The functional matrix hypothesis revisited. 2. The role of an osseous connected cellular network. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 112(2), 221-226.

- Moss, M. L. (1997b). The functional matrix hypothesis revisited. 4. The epigenetic antithesis and the resolving synthesis. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 112(4), 410-417.
- Moss, M. L., & Salentijn, L. (1969). The primary role of functional matrices in facial growth. *American journal of orthodontics*, 55(6), 566-577.
- Motamedi, M. H. K. (2003). An assessment of maxillofacial fractures: a 5-year study of 237 patients. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 61(1), 61-64.
- Mukhopadhyay, S. (2018). A retrospective study of mandibular fractures in children. *jkaoms*, 44(6), 269-274.
- Mukhopadhyay, S., Galui, S., Biswas, R., Saha, S., & Sarkar, S. (2020). Oral and maxillofacial injuries in children: a retrospective study. *J Korean Assoc Oral Maxillofac Surg*, 46(3), 183-190.
- Munante-Cárdenas, J. L., Olate, S., Asprino, L., de Albergaria Barbosa, J. R., De Moraes, M., & Moreira, R. W. (2011). Pattern and treatment of facial trauma in pediatric and adolescent patients. *Journal of Craniofacial Surgery*, 22(4), 1251-1255.
- Myall, R. W. (2009). Management of mandibular fractures in children. *Oral Maxillofac Surg Clin North Am*, 21(2), 197-201, vi.
- Naeem, A., Gemal, H., & Reed, D. (2017). Imaging in traumatic mandibular fractures. *Quantitative imaging in medicine and surgery*, 7(4), 469.
- Nahhas, R. W., Valiathan, M., & Sherwood, R. J. (2014). Variation in timing, duration, intensity, and direction of adolescent growth in the mandible, maxilla, and cranial base: the Fels longitudinal study. *The Anatomical Record*, 297(7), 1195-1207.
- Naidoo, S. (2000). A profile of the oro-facial injuries in child physical abuse at a children's hospital. *Child abuse & neglect*, 24(4), 521-534.
- Ochs MW, T. M. (2003). Management of facial fractures. In *Contemporary Oral and Maxillofacial Surgery* (4th edition ed.): St Louis: Mosby.
- Pandey, R. K., & Mishra, A. (2018). The incidence of facial injuries in children in Indian population: A retrospective study. *Journal of oral biology and craniofacial research*, 8(2), 82-85.
- Pandey, S., Roychoudhury, A., Bhutia, O., Singhal, M., Sagar, S., & Pandey, R. M. (2015). Study of the pattern of maxillofacial fractures seen at a

tertiary care hospital in north India. *Journal of maxillofacial and oral surgery*, 14, 32-39.

- Prajapati, V., Shahi, A., Prakash, O., & Ekram, S. (2021). Pediatric maxillofacial injuries and its management. *Pediatric Dental Journal*, 31(1), 67-72.
- Proffit, W. R., Fields, H. W., Sarver, D. M., & Ackerman, J. L. (2000). Contemporary Orthodontics. St. Louis. Mo: Mosby.
- Qing-Bin Zhang, Q.-B. Z., Zhao-Qiang Zhang, Z.-Q. Z., Dan Chen, D. C., & Yan Zhao, Y. Z. (2013). Epidemiology of maxillofacial injury in children under 15 years of age in southern China.
- Rogan, D. T., & Ahmed, A. (2024). Pediatric Facial Fractures. In *StatPearls*. Treasure Island (FL).
- Rozema, R., Doff, M. H., El Moumni, M., Boomsma, M. F., Spijkervet, F. K., & van Minnen, B. (2021). Diagnostic accuracy of physical examination findings for midfacial and mandibular fractures. *Injury*, 52(9), 2616-2624.
- Ryan, M. L., Thorson, C. M., Otero, C. A., Ogilvie, M. P., Cheung, M. C., Saigal, G. M., & Thaller, S. R. (2011). Pediatric facial trauma: a review of guidelines for assessment, evaluation, and management in the emergency department. *Journal of Craniofacial Surgery*, 22(4), 1183-1189.
- Ryu, J., Yun, S. J., Lee, S. H., & Choi, Y. H. (2020). Screening of pediatric facial fractures by brain computed tomography: diagnostic performance comparison with facial computed tomography. *Pediatric emergency care*, 36(3), 125-129.
- Saikrishna, D., & Gupta, N. (2010). Comparison of circummandibular wiring with resorbable bone plates in pediatric mandibular fractures. *Journal of maxillofacial and oral surgery*, 9, 116-118.
- Scarfe, W. C. (2005). Imaging of maxillofacial trauma: Evolutions and emerging revolutions. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontology*, 100(2, Supplement), S75-S96.
- Schweinfurth, J. M., & Koltai, P. J. (1998). Pediatric mandibular fractures. *Facial plastic surgery*, 14(01), 31-44.

- Scuderi, A. J., Harnsberger, H. R., & Boyer, R. S. (1993). Pneumatization of the paranasal sinuses: normal features of importance to the accurate interpretation of CT scans and MR images. *AJR. American journal of roentgenology*, 160(5), 1101-1104.
- Senders, C. (2003). Management of midfacial fractures in children. *Operative Techniques in Otolaryngology-Head and Neck Surgery*(14:163-165).
- Serebrakian, A., Maricevich, R., & Pickrell, B. (2017). *Mandible fractures*. Paper presented at the Seminars in Plastic Surgery.
- Shah, R. K., Dhingra, J. K., Carter, B. L., & Rebeiz, E. E. (2003). Paranasal sinus development: a radiographic study. *The Laryngoscope*, 113(2), 205-209.
- Shahzad, F. (2020). Pediatric Mandible Reconstruction: Controversies and Considerations. *Plast Reconstr Surg Glob Open*, 8(12), e3285.
- Shaikh, Z. S., & Worrall, S. F. (2002). Epidemiology of facial trauma in a sample of patients aged 1–18 years. *Injury*, 33(8), 669-671.
- Sharma, A., Patidar, D. C., Gandhi, G., Soodan, K. S., & Patidar, D. (2019). Mandibular Fracture in Children: A New Approach for Management and Review of Literature. *Int J Clin Pediatr Dent*, 12(4), 356-359.
- Sharma, S., Vashistha, A., Chugh, A., Kumar, D., Bihani, U., Trehan, M., & Nigam, A. G. (2009). Pediatric mandibular fractures: a review. *International Journal of Clinical Pediatric Dentistry*, 2(2), 1.
- Singaram, M., & Udhayakumar, R. K. (2016). Prevalence, pattern, etiology, and management of maxillofacial trauma in a developing country: a retrospective study. *Journal of the Korean Association of Oral and Maxillofacial Surgeons*, 42(4), 174-181.
- Siy, R. W., Brown, R. H., Koshy, J. C., Stal, S., & Hollier Jr, L. H. (2011). General management considerations in pediatric facial fractures. *Journal of Craniofacial Surgery*, 22(4), 1190-1195.
- Smartt Jr, J. M., Low, D. W., & Bartlett, S. P. (2005a). The pediatric mandible: I. A primer on growth and development. *Plastic and reconstructive surgery*, 116(1), 14e-23e.
- Smartt Jr, J. M., Low, D. W., & Bartlett, S. P. (2005b). The pediatric mandible: II. Management of traumatic injury or fracture. *Plastic and reconstructive surgery*, 116(2), 28e-41e.

- Soleimani, T., Greathouse, S. T., Bell, T. M., Fernandez, S. I., O'Neil, J., Flores, R. L., & Tholpady, S. S. (2015). Epidemiology and cause-specific outcomes of facial fracture in hospitalized children. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 43(10), 1979-1985.
- Soleimani, T., Greathouse, S. T., Sood, R., Tahiri, Y. H., & Tholpady, S. S. (2016). Epidemiology and resource utilization in pediatric facial fractures. *Journal of surgical research*, 200(2), 648-654.
- Srinivasan, I., Kumar, M. N., Kumaran, P. S., Bhandari, A., & Udhyia, J. (2013). Management of symphysis fracture in a 3-year-old child with prefabricated acrylic splint and circum-mandibular wiring. *Journal of Dentistry for Children*, 80(1), 36-40.
- Steed, M. B., & Schadel, C. M. (2017). Management of pediatric and adolescent condylar fractures. *Atlas of the oral and maxillofacial surgery clinics of North America*, 25(1), 75-83.
- Thilander, B. (1995). Basic mechanisms in craniofacial growth. *Acta Odontologica Scandinavica*, 53(3), 144-151.
- Thorén, H., Iso-Kungas, P., Iizuka, T., Lindqvist, C., & Törnwall, J. (2009). Changing trends in causes and patterns of facial fractures in children. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontology*, 107(3), 318-324.
- Thorén, H., Schaller, B., Suominen, A. L., & Lindqvist, C. (2012). Occurrence and severity of concomitant injuries in other areas than the face in children with mandibular and midfacial fractures. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 70(1), 92-96.
- Vyas, R. M., Dickinson, B. P., Wasson, K. L., Roostaeian, J., & Bradley, J. P. (2008). Pediatric facial fractures: current national incidence, distribution, and health care resource use. *Journal of Craniofacial Surgery*, 19(2), 339-349.
- Wang, H., Song, G., Ren, W., Zhou, Y., Li, C., Ou, L., . . . Xiang, L. (2018). Traumatic facial fractures in children and adolescents. *Journal of Craniofacial Surgery*, 29(7), 1809-1812.
- Wolford, L. M., Karras, S. C., & Mehra, P. (2001). Considerations for orthognathic surgery during growth, part 2: maxillary deformities. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 119(2), 102-105.

- Wolfswinkel, E. M., Weathers, W. M., Wirthlin, J. O., Monson, L. A., Hollier, L. H., & Khechoyan, D. Y. (2013). Management of pediatric mandible fractures. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 46(5), 791-806.
- Wong, F. K., Adams, S., Coates, T. J., & Hudson, D. A. (2016). Pediatric Facial Fractures. *The Journal of craniofacial surgery*, 27(1), 128-130.
- Wright, R. J., Murakami, C. S., & Ambro, B. T. (2011). Pediatric nasal injuries and management. *Facial plastic surgery*, 27(05), 483-490.
- Zimmermann, C., Troulis, M., & Kaban, L. (2005). Pediatric facial fractures: recent advances in prevention, diagnosis and management. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, 34(8), 823-833.
- Zimmermann, C. E., Troulis, M. J., & Kaban, L. B. (2006). Pediatric facial fractures: recent advances in prevention, diagnosis and management. *Int J Oral Maxillofac Surg*, 35(1), 2-13.

KAYNAKÇA

- Abdalla-Aslan, R., Yeshua, T., Kabla, D., Leichter, I., Nadler, C. J. O. s., oral medicine, oral pathology, & radiology, o. (2020). An artificial intelligence system using machine-learning for automatic detection and classification of dental restorations in panoramic radiography. *130*(5), 593-602.
- Aminoshariae, A., Kulild, J., & Nagendrababu, V. J. J. o. e. (2021). Artificial intelligence in endodontics: current applications and future directions. *47*(9), 1352-1357.
- Barr, A., Feigenbaum, E. A., & Cohen, P. R. (1981). *The handbook of artificial intelligence* (Vol. 1): HeurisTech Press.
- Bernauer, S. A., Zitzmann, N. U., & Joda, T. J. S. (2021). The use and performance of artificial intelligence in prosthodontics: a systematic review. *21*(19), 6628.
- Boreak, N. J. J. C. D. P. (2020). Effectiveness of artificial intelligence applications designed for endodontic diagnosis, decision-making, and prediction of prognosis: a systematic review. *21*(8), 926-934.
- Bouchahma, M., Hammouda, S. B., Kouki, S., Alshemali, M., & Samara, K. (2019). *An automatic dental decay treatment prediction using a deep convolutional neural network on X-ray images*. Paper presented at the 2019 IEEE/ACS 16th International Conference on Computer Systems and Applications (AICCSA).
- Chen, Y.-w., Stanley, K., & Att, W. J. Q. I. (2020). Artificial intelligence in dentistry: current applications and future perspectives. *51*(3), 248-257.
- Choi, H.-I., Jung, S.-K., Baek, S.-H., Lim, W. H., Ahn, S.-J., Yang, I.-H., & Kim, T.-W. J. J. o. C. S. (2019). Artificial intelligent model with neural network machine learning for the diagnosis of orthognathic surgery. *30*(7), 1986-1989.
- Cozzani, M., Sadri, D., Nucci, L., Jamilian, P., Pirhadirad, A. P., & Jamilian, A. J. C. O. I. (2020). The effect of Alexander, Gianelly, Roth, and MBT bracket systems on anterior retraction: a 3-dimensional finite element study. *24*, 1351-1357.
- Dar-Odeh, N. S., Alsmadi, O. M., Bakri, F., Abu-Hammour, Z., Shehabi, A. A., Al-Omiri, M. K., . . . Chemistry. (2010). Predicting recurrent

- apthous ulceration using genetic algorithms-optimized neural networks. 7-13.
- Do, S., Song, K. D., & Chung, J. W. J. K. j. o. r. (2020). Basics of deep learning: a radiologist's guide to understanding published radiology articles on deep learning. *21*(1), 33.
- Fouad, S., Randell, D., Galton, A., Mehanna, H., & Landini, G. J. P. o. (2017). Unsupervised morphological segmentation of tissue compartments in histopathological images. *12*(11), e0188717.
- Geetha, V., Aprameya, K., Hinduja, D. M. J. H. I. S., & Systems. (2020). Dental caries diagnosis in digital radiographs using back-propagation neural network. *8*, 1-14.
- Hara, T., Mori, S., Kaneda, T., Hayashi, T., Katsumata, A., & Fujita, H. (2011). *Automated contralateral subtraction of dental panoramic radiographs for detecting abnormalities in paranasal sinus*. Paper presented at the Medical Imaging 2011: Computer-Aided Diagnosis.
- Hesamian, M. H., Jia, W., He, X., & Kennedy, P. J. J. o. d. i. (2019). Deep learning techniques for medical image segmentation: achievements and challenges. *32*, 582-596.
- Hiraiwa, T., Arijji, Y., Fukuda, M., Kise, Y., Nakata, K., Katsumata, A., . . . Arijji, E. J. D. R. (2019). A deep-learning artificial intelligence system for assessment of root morphology of the mandibular first molar on panoramic radiography. *48*(3), 20180218.
- Iida, Y., Näppi, J., Kitano, T., Hironaka, T., Katsumata, A., & Yoshida, H. J. O. R. (2023). Detection of aspiration from images of a videofluoroscopic swallowing study adopting deep learning. *39*(3), 553-562.
- Javed, S., Zakirulla, M., Baig, R. U., Asif, S., Meer, A. B. J. C. M., & Biomedicine, P. i. (2020). Development of artificial neural network model for prediction of post-streptococcus mutans in dental caries. *186*, 105198.
- Johari, M., Esmaeili, F., Andalib, A., Garjani, S., & Saberkari, H. J. D. R. (2017). Detection of vertical root fractures in intact and endodontically treated premolar teeth by designing a probabilistic neural network: an ex vivo study. *46*(2), 20160107.

- Johnson, K. B., Wei, W. Q., Weeraratne, D., Frisse, M. E., Misulis, K., Rhee, K., . . . science, t. (2021). Precision medicine, AI, and the future of personalized health care. *14*(1), 86-93.
- Katsumata, A., & Fujita, H. J. J. D. S. R. (2014). Progress of computer-aided detection/diagnosis (CAD) in dentistry CAD in dentistry. *50*(3), 63-68.
- Ker, J., Wang, L., Rao, J., & Lim, T. J. I. A. (2017). Deep learning applications in medical image analysis. *6*, 9375-9389.
- Kılıc, M. C., Bayrakdar, I. S., Çelik, Ö., Bilgir, E., Orhan, K., Aydın, O. B., . . . Aslan, A. F. J. D. R. (2021). Artificial intelligence system for automatic deciduous tooth detection and numbering in panoramic radiographs. *50*(6), 20200172.
- Kim, H., Shim, E., Park, J., Kim, Y.-J., Lee, U., Kim, Y. J. C. m., & biomedicine, p. i. (2020). Web-based fully automated cephalometric analysis by deep learning. *194*, 105513.
- Kim, M., Yun, J., Cho, Y., Shin, K., Jang, R., Bae, H.-j., & Kim, N. J. N. (2019). Deep learning in medical imaging. *16*(4), 657.
- Kohinata, K., Kitano, T., Nishiyama, W., Mori, M., Iida, Y., Fujita, H., & Katsumata, A. J. O. R. (2023). Deep learning for preliminary profiling of panoramic images. *39*(2), 275-281.
- Kunz, F., Stellzig-Eisenhauer, A., Zeman, F., & Boldt, J. J. J. o. O. O. F. d. K. (2020). Artificial intelligence in orthodontics: Evaluation of a fully automated cephalometric analysis using a customized convolutional neural network. *81*(1).
- Kurt Bayrakdar, S., Orhan, K., Bayrakdar, I. S., Bilgir, E., Ezhov, M., Gusarev, M., & Shumilov, E. J. B. m. i. (2021). A deep learning approach for dental implant planning in cone-beam computed tomography images. *21*(1), 86.
- Kuwada, C., Ariji, Y., Fukuda, M., Kise, Y., Fujita, H., Katsumata, A., . . . Radiology, O. (2020). Deep learning systems for detecting and classifying the presence of impacted supernumerary teeth in the maxillary incisor region on panoramic radiographs. *130*(4), 464-469.
- Lee, J.-H., Kim, D.-h., Jeong, S.-N., Choi, S.-H. J. J. o. p., & science, i. (2018). Diagnosis and prediction of periodontally compromised teeth using a

- deep learning-based convolutional neural network algorithm. *48*(2), 114.
- Lerner, H., Mouhyi, J., Admakin, O., & Mangano, F. J. B. O. H. (2020). Artificial intelligence in fixed implant prosthodontics: a retrospective study of 106 implant-supported monolithic zirconia crowns inserted in the posterior jaws of 90 patients. *20*, 1-16.
- Lu, C.-H., Ko, E. W.-C., & Liu, L. J. J. o. D. S. (2009). Improving the video imaging prediction of postsurgical facial profiles with an artificial neural network. *4*(3), 118-129.
- Mahmood, H., Shaban, M., Indave, B., Santos-Silva, A., Rajpoot, N., & Khurram, S. J. O. O. (2020). Use of artificial intelligence in diagnosis of head and neck precancerous and cancerous lesions: a systematic review. *110*, 104885.
- Mima, Y., Nakayama, R., Hizukuri, A., Murata, K. J. R. P., & Technology. (2022). Tooth detection for each tooth type by application of faster R-CNNs to divided analysis areas of dental panoramic X-ray images. *15*(2), 170-176.
- Mori, M., Arij, Y., Fukuda, M., Kitano, T., Funakoshi, T., Nishiyama, W., . . . Katsumata, A. J. O. R. (2022). Performance of deep learning technology for evaluation of positioning quality in periapical radiography of the maxillary canine. *38*(1), 147-154.
- Muramatsu, C., Matsumoto, T., Hayashi, T., Hara, T., Katsumata, A., Zhou, X., . . . surgery. (2013). Automated measurement of mandibular cortical width on dental panoramic radiographs. *8*, 877-885.
- Nozawa, M., Ito, H., Arij, Y., Fukuda, M., Igarashi, C., Nishiyama, M., . . . Arij, E. J. D. R. (2022). Automatic segmentation of the temporomandibular joint disc on magnetic resonance images using a deep learning technique. *51*(1), 20210185.
- Papantonopoulos, G., Takahashi, K., Bountis, T., & Loos, B. G. J. P. o. (2014). Artificial neural networks for the diagnosis of aggressive periodontitis trained by immunologic parameters. *9*(3), e89757.
- Pascadopoli, M., Zampetti, P., Nardi, M. G., Pellegrini, M., & Scribante, A. J. D. J. (2023). Smartphone Applications in Dentistry: A Scoping Review. *11*(10), 243.

- Patcas, R., Bernini, D. A., Volokitin, A., Agustsson, E., Rothe, R., Timofte, R. J. I. j. o. o., & surgery, m. (2019). Applying artificial intelligence to assess the impact of orthognathic treatment on facial attractiveness and estimated age. *48*(1), 77-83.
- Patcas, R., Timofte, R., Volokitin, A., Agustsson, E., Eliades, T., Eichenberger, M., & Bornstein, M. M. J. E. j. o. o. (2019). Facial attractiveness of cleft patients: a direct comparison between artificial-intelligence-based scoring and conventional rater groups. *41*(4), 428-433.
- Sachdeva, S., Mani, A., Vora, H., Saluja, H., Mani, S., & Manka, N. J. J. o. c. b. (2021). Artificial intelligence in periodontics: A dip in the future. *7*(2), 119-124.
- Saghiri, M. A., Asgar, K., Boukani, K., Lotfi, M., Aghili, H., Delvarani, A., . . . Garcia-Godoy, F. J. I. e. j. (2012). A new approach for locating the minor apical foramen using an artificial neural network. *45*(3), 257-265.
- Saghiri, M. A., Garcia-Godoy, F., Gutmann, J. L., Lotfi, M., & Asgar, K. J. J. o. E. (2012). The reliability of artificial neural network in locating minor apical foramen: a cadaver study. *38*(8), 1130-1134.
- Sawagashira, T., Hayashi, T., Hara, T., Katsumata, A., Muramatsu, C., Zhou, X., . . . Systems. (2013). An automatic detection method for carotid artery calcifications using top-hat filter on dental panoramic radiographs. *96*(8), 1878-1881.
- Schwendicke, F. a., Samek, W., & Krois, J. J. J. o. d. r. (2020). Artificial intelligence in dentistry: chances and challenges. *99*(7), 769-774.
- Wang, F., & Preininger, A. J. Y. o. m. i. (2019). AI in health: state of the art, challenges, and future directions. *28*(01), 016-026.
- Yamaguchi, S., Lee, C., Karaer, O., Ban, S., Mine, A., & Imazato, S. J. J. o. D. R. (2019). Predicting the debonding of CAD/CAM composite resin crowns with AI. *98*(11), 1234-1238.
- Yaune, G., Rana, A., Wong, L. C., Javia, P., Muftu, A., & Shah, P. (2019). *Automated process incorporating machine learning segmentation and correlation of oral diseases with systemic health*. Paper presented at the 2019 41st annual international conference of the IEEE engineering in medicine and biology society (EMBC).

- Zakirulla, M., Javed, S., Assiri, N. E. H., Alqahtani, A. M., Alzahrani, R. H., Laheq, M. T., . . . Research, O. (2020). An overview of artificial neural network in the field of pediatric dentistry. *16*(1), 20-25.
- Zhang, B., Dai, N., Tian, S., Yuan, F., & Yu, Q. J. I. J. f. N. M. i. B. E. (2019). The extraction method of tooth preparation margin line based on S-Octree CNN. *35*(10), e3241.
- Zhou, M., Jie, W., Tang, F., Zhang, S., Mao, Q., Liu, C., & Hao, Y. J. J. o. D. S. (2024). Deep learning algorithms for classification and detection of recurrent aphthous ulcerations using oral clinical photographic images. *19*(1), 254-260.

KAYNAKÇA

- Afrashtehfar, K. I., & Qadeer, S. (2016). Computerized occlusal analysis as an alternative occlusal indicator. *CRANIO®*, 34(1), 52-57.
- Anselmi, R., & Kerstein, R. B. (2020). T-Scan 10 Recording dynamics, system features, and clinician user skills required for T-Scan chairside mastery. *Handbook of Research on Clinical Applications of Computerized Occlusal Analysis in Dental Medicine* (pp. 130-223): IGI Global.
- Anup, G., Ahila, S., & Vasanthakumar, M. (2011). Evaluation of dimensional stability, accuracy and surface hardness of interocclusal recording materials at various time intervals: an in vitro study. *The Journal of Indian Prosthodontic Society*, 11, 26-31.
- Ayuso-Montero, R., Mariano-Hernandez, Y., Khoury-Ribas, L., Rovira-Lastra, B., Willaert, E., & Martinez-Gomis, J. (2020). Reliability and validity of T-scan and 3D intraoral scanning for measuring the occlusal contact area. *Journal of Prosthodontics*, 29(1), 19-25.
- Beninati, C. J., & Katona, T. R. (2019). The combined effects of salivas and occlusal indicators on occlusal contact forces. *Journal of oral rehabilitation*, 46(5), 468-474.
- Bozhkova, T., Musurlieva, N., Slavchev, D., Dimitrova, M., & Rimalovska, S. (2021). Occlusal indicators used in dental practice: A survey study. *BioMed research international*, 2021.
- Harper, K. A., & Setchell, D. J. (2002). The use of shimstock to assess occlusal contacts: a laboratory study. *International Journal of Prosthodontics*, 15(4).
- Jeong, M.-Y., Lim, Y.-J., Kim, M.-J., & Kwon, H.-B. (2020). Comparison of two computerized occlusal analysis systems for indicating occlusal contacts. *The Journal of Advanced Prosthodontics*, 12(2), 49.
- Kerstein, R. (2008). Articulating paper mark misconceptions and computerized occlusal analysis technology. *Dental implantology update*, 19(6), 41-46.
- Kerstein, R. B. (2020). *Handbook of Research on Clinical Applications of Computerized Occlusal Analysis in Dental Medicine*: IGI Global.

- Kerstein, R. B., Thumati, P., & Padmaja, S. (2013). Force finishing and centering to balance a removable complete denture prosthesis using the T-Scan III computerized occlusal analysis system. *The Journal of Indian Prosthodontic Society*, 13, 184-188.
- Koos, B., Godt, A., Schille, C., & Göz, G. (2010). Precision of an instrumentation-based method of analyzing occlusion and its resulting distribution of forces in the dental arch. *Journal of Orofacial Orthopedics/Fortschritte der Kieferorthopädie*, 71(6).
- Lee, H., Cha, J., Chun, Y.-S., & Kim, M. (2018). Comparison of the occlusal contact area of virtual models and actual models: a comparative in vitro study on Class I and Class II malocclusion models. *BMC oral health*, 18(1), 1-9.
- Lee, W., Kwon, H.-B., Kim, M.-J., & Lim, Y.-J. (2022). Determination of the reliability and repeatability of a quantitative occlusal analyzer by using a piezoelectric film sensor: An in vitro study. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 127(2), 331-337.
- Naert, I., Duyck, J., & Vandamme, K. (2012). Occlusal overload and bone/implant loss. *Clinical oral implants research*, 23, 95-107.
- Qadeer, S., Kerstein, R., Kim, R. J. Y., Huh, J.-B., & Shin, S.-W. (2012). Relationship between articulation paper mark size and percentage of force measured with computerized occlusal analysis. *The Journal of Advanced Prosthodontics*, 4(1), 7-12.
- Saraçoğlu, A., & Özpınar, B. (2002). In vivo and in vitro evaluation of occlusal indicator sensitivity. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 88(5), 522-526.
- Sarah Qadeer, B., & Sarinnaphakorn, L. (2020). Comparing the Force and Timing Limitations of Traditional Non-Digital Occlusal Indicators to the T-Scan Computerized Occlusal Analysis Technology Handbook of Research on Clinical Applications of Computerized Occlusal Analysis in Dental Medicine (pp. 55-99): IGI Global.
- Sharma, A., Rahul, G. R., Poduval, S. T., Shetty, K., Gupta, B., & Rajora, V. (2013). History of materials used for recording static and dynamic occlusal contact marks: a literature review. *Journal of clinical and experimental dentistry*, 5(1), e48.

- Shiga, H., Komino, M., Uesugi, H., Sano, M., Yokoyama, M., Nakajima, K., & Ishikawa, A. (2020). Comparison of two dental prescale systems used for the measurement of occlusal force. *Odontology*, 108, 676-680.
- Sutter, B. (2019). Digital occlusion analyzers: a product review of T-Scan 10 and OccluSense. *Advanced Dental Technologies & Techniques*, 1-31.
- Sutter, B. A. (2018). A digital poll of dentists testing the accuracy of paper mark subjective interpretation. *CRANIO®*, 36(6), 396-403.
- Tejo, S. K., Kumar, A. G., Kattimani, V. S., Desai, P. D., Nalla, S., & Chaitanya K, K. (2012). A comparative evaluation of dimensional stability of three types of interocclusal recording materials-an in-vitro multi-centre study. *Head & face medicine*, 8(1), 1-9.
- Toledo, M. F. d. S. M. S., Jóias, R. P., Marques-Iasi, Y. S., Neves, A. C. C., & Rode, S. d. M. (2014). Thickness and marking quality of different occlusal contact registration strips. *Journal of Applied Oral Science*, 22, 516-521.
- Verma, T. P., Kumathalli, K. I., Jain, V., & Kumar, R. (2017). Bite force recording devices-a review. *Journal of clinical and diagnostic research: JCDR*, 11(9), ZE01.
- Wang, T.-M., Chang, Y.-H., Yang, T.-C., & Lin, L.-D. (2022). Effect of scan delay on measurements of an occlusal pressure sensitive film: An in-vitro study. *Journal of Dental Sciences*, 17(1), 30-34.
- William, L. M. (1987). Computerized occlusal analysis: a new technology. *Quintessence international*, 18, 287-292.
- Yu, A., & Lee, H. (2010). A wax guide to measure the amount of occlusal reduction during tooth preparation in fixed prosthodontics. *Journal of Prosthetic Dentistry*, 103(4), 256-257.

KAYNAKÇA

- Arnett, G. W., & Bergman, R. T. (1993). Facial keys to orthodontic diagnosis and treatment planning. Part I. American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics, 103(4), 299-312.
- Aschheim, K. W. (2014). Esthetic dentistry: a clinical approach to techniques and materials: Elsevier Health Sciences.
- Basting, R. T., Trindade, R., & Flório, F. M. (2006). Comparative study of smile analysis by subjective and computerized methods. Operative dentistry, 31(6), 652-659.
- Burstone, C. J. (1958). The integumental profile. American journal of orthodontics, 44(1), 1-25.
- Chiche, G. J., & Pinault, A. (1994). Esthetics of anterior fixed prosthodontics. (No Title).
- Coslet, J., Vanarsdall, R., & Weisgold, A. (1977). Diagnosis and classification of delayed passive eruption of the dentogingival junction in the adult. The Alpha Omegan, 70(3), 24-28.
- Desai, S., Upadhyay, M., & Nanda, R. (2009). Dynamic smile analysis: changes with age. American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics, 136(3), 310. e311-310. e310.
- Dong, J.-K., Jin, T.-H., Cho, H.-W., & Oh, S.-C. (1999). The esthetics of the smile: a review of some recent studies. International Journal of Prosthodontics, 12(1).
- Dunn, W. J., Murchison, D. F., & Broome, J. C. (1996). Esthetics: patients' perceptions of dental attractiveness. Journal of Prosthodontics, 5(3), 166-171.
- Fradeani, M., & Barducci, G. (2008). Esthetic Rehabilitation in Fixed Prosthodontics, Volume 2—Prosthetic Treatment: A Systematic Approach to Esthetic, Biologic, and Functional Integration. USA, Quintessence P12-105.
- Garber, D. A., & Salama, M. A. (1996). The aesthetic smile: diagnosis and treatment. Periodontology 2000, 11(1), 18-28.
- Gill, D. S., Naini, F. B., & Tredwin, C. J. (2007). Smile aesthetics. Dental Update, 34(3), 152-158.

- Golub, J. (1988). Entire smile pivotal to teeth design. *Clin Dent*, 33(Suppl A), 15-18.
- Huang, G. J., Graber, L. W., Vanarsdall, R. L., & Vig, K. W. (2016). *Orthodontics-E-Book: current principles and techniques*: Elsevier Health Sciences.
- Hulsey, C. M. (1970). An esthetic evaluation of lip-teeth relationships present in the smile. *American journal of orthodontics*, 57(2), 132-144.
- Jacobson, A. (1995). *Radiographic cephalometry: from basics to videoimaging*. (No Title).
- Johnson, D. K., & Smith, R. J. (1995). Smile esthetics after orthodontic treatment with and without extraction of four first premolars. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 108(2), 162-167.
- Latta Jr, G. H. (1988). The midline and its relation to anatomic landmarks in the edentulous patient. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 59(6), 681-683.
- Levine, J. B., & Finkel, S. (2016). Esthetic diagnosis: a three-step analysis. *Smile Design Integrating Esthetics and Function: Essentials in Esthetic Dentistry*, 2, 1-42.
- Lombardi, R. E. (1973). The principles of visual perception and their clinical application to denture esthetics. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 29(4), 358-382.
- Mackley, R. J. (1993). An evaluation of smiles before and after orthodontic treatment. *The Angle Orthodontist*, 63(3), 183-189.
- McNamara, L., McNamara Jr, J. A., Ackerman, M. B., & Baccetti, T. (2008). Hard-and soft-tissue contributions to the esthetics of the posed smile in growing patients seeking orthodontic treatment. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 133(4), 491-499.
- Miller, E. L., Bodden Jr, W. R., & Jamison, H. C. (1979). A study of the relationship of the dental midline to the facial median line. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 41(6), 657-660.
- Moore, T., Southard, K. A., Casco, J. S., Qian, F., & Southard, T. E. (2005). Buccal corridors and smile esthetics. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 127(2), 208-213.

- Morley, J., & Eubank, J. (2001). Macroesthetic elements of smile design. *The Journal of the American Dental Association*, 132(1), 39-45.
- Moskowitz, M., & Nayyar, A. (1995). Determinants of dental esthetics: a rational for smile analysis and treatment. *Compendium of continuing education in dentistry* (Jamesburg, NJ: 1995), 16(12), 1164, 1166, passim; quiz 1186-1164, 1166, passim; quiz 1186.
- Parekh, S. M., Fields, H. W., Beck, M., & Rosenstiel, S. (2006). Attractiveness of variations in the smile arc and buccal corridor space as judged by orthodontists and laymen. *The Angle Orthodontist*, 76(4), 557-563.
- Paul, S. J. (2001). Smile analysis and face-bow transfer: enhancing aesthetic restorative treatment. *PRACTICAL PROCEDURES AND AESTHETIC DENTISTRY*, 13(3), 217-222.
- Peck, S., & Peck, L. (1995). Selected aspects of the art and science of facial esthetics. Paper presented at the Seminars in orthodontics.
- Pound, E. (1962). Applying harmony in selecting and arranging teeth. *Dent Clin North Am*, 241-258.
- Pound, E. (1973). Personalized denture procedures: dentists' manual. (No Title).
- Prosthodontics, A. o. (1999). The glossary of prosthodontic terms: Mosby.
- Renner, R. P. (1985). An introduction to dental anatomy and esthetics. (No Title).
- Rigsbee 3rd, O., Sperry, T. P., & BeGole, E. (1988). The influence of facial animation on smile characteristics. *The International journal of adult orthodontics and orthognathic surgery*, 3(4), 233-239.
- Ritter, D. E., Gandini Jr, L. G., Pinto, A. S., & Locks, A. (2006). Esthetic influence of negative space in the buccal corridor during smiling. *The Angle Orthodontist*, 76(2), 198-203.
- Roden-Johnson, D., Gallerano, R., & English, J. (2005). The effects of buccal corridor spaces and arch form on smile esthetics. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 127(3), 343-350.
- Rubin, L. R., & Rubin, L. R. (1974). The anatomy of a smile: its importance in the treatment of facial paralysis. *Plastic and reconstructive surgery*, 53(4), 384-387.

- Rufenacht, C. R. (1990). Fundamentals of esthetics. (No Title).
- Sabri, R. (2005). The eight components of a balanced smile. *J Clin Orthod*, 39(3), 155-167.
- Sarver, D. M., & Ackerman, M. B. (2003). Dynamic smile visualization and quantification: part 1. Evolution of the concept and dynamic records for smile capture. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 124(1), 4-12.
- Schabel, B. J., Baccetti, T., Franchi, L., & McNamara Jr, J. A. (2010). Clinical photography vs digital video clips for the assessment of smile esthetics. *The Angle Orthodontist*, 80(4), 678-684.
- Sharma, P. K., & Sharma, P. (2012). Dental smile esthetics: the assessment and creation of the ideal smile. Paper presented at the Seminars in orthodontics.
- Singla, S., & Lehl, G. (2014). Smile analysis in orthodontics. *Indian Journal of Oral Sciences*, 5(2), 49-49.
- Stallard, H. (1964). Survival of the periodontium during and after orthodontic treatment. *American journal of orthodontics*, 50(8), 584-592.
- Tjan, A., & Miller, G. D. (1984). Some esthetic factors in a smile. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 51(1), 24-28.
- Viazis, A. (1991). A cephalometric analysis based on natural head position. *Journal of Clinical Orthodontics: JCO*, 25(3), 172-181.
- Vig, R. G., & Brundo, G. C. (1978). The kinetics of anterior tooth display. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 39(5), 502-504.
- Wheeler, R. C. (1961). Complete crown form and the periodontium. *The Journal of Prosthetic Dentistry*, 11(4), 722-734.
- Zange, S. E., Ramos, A. L., Cuoghi, O. A., de Mendonça, M. R., & Suguino, R. (2011). Perceptions of laypersons and orthodontists regarding the buccal corridor in long-and short-face individuals. *The Angle Orthodontist*, 81(1), 86-90.

KAYNAKLAR

- Ackerley, R., ve Watkins, R. H. (2018). Microneurography as a tool to study the function of individual C-fiber afferents in humans: Responses from nociceptors, thermoreceptors, and mechanoreceptors. *Journal of Neurophysiology*, 120(6), 2834-2846. <https://doi.org/10.1152/jn.00109.2018>
- Adams, S. S. (1992). The Propionic Acids: A Personal Perspective. *The Journal of Clinical Pharmacology*, 32(4), 317-323. <https://doi.org/10.1002/j.1552-4604.1992.tb03842.x>
- Akbulut, N., Ustuner, E., Atakan, C., ve Çölok, G. (2013). Comparison of the effect of Naproxen, Etodolac and Diclofenac on postoperative sequels following third molar surgery: A randomised, double-blind, crossover study. *Medicina oral, patologia oral y cirugia bucal*, 19. <https://doi.org/10.4317/medoral.19518>
- Aslam, N., Shoaib, M. H., ve Bushra, R. (2010). Analgesic prescribing in developing countries. *Jordan Journal of Pharmaceutical Sciences*, 3(2), 137-143.
- Barkin, R. L., Beckerman, M., Blum, S. L., Clark, F. M., Koh, E.-K., ve Wu, D. S. (2010). Should nonsteroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs) be prescribed to the older adult? *Drugs & Aging*, 27(10), 775-789. <https://doi.org/10.2165/11539430-000000000-00000>
- Becker, D. E. (2010). Pain Management: Part 1: Managing Acute and Postoperative Dental Pain. *Anesthesia Progress*, 57(2), 67-79. <https://doi.org/10.2344/0003-3006-57.2.67>
- Belfer, I. (2013). Nature and Nurture of Human Pain. *Scientifica*, 2013, 1-19. <https://doi.org/10.1155/2013/415279>
- Brunton, L., Knollmann, B., ve Dandan, R. H. (2022). *Goodman and Gilman's The pharmacological basis of therapeutics* (14. bs). McGraw Hill Medical Books.
- Cailleteau, J. G. (1988). Ketoprofen in dentistry: A pharmacologic review. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology*, 66(5), 620-624. [https://doi.org/10.1016/0030-4220\(88\)90386-6](https://doi.org/10.1016/0030-4220(88)90386-6)
- Conaghan, P. G. (2012). A turbulent decade for NSAIDs: Update on current concepts of classification, epidemiology, comparative efficacy, and

- toxicity. *Rheumatology International*, 32(6), 1491-1502. <https://doi.org/10.1007/s00296-011-2263-6>
- Derry, C. J., Derry, S., Moore, R. A., ve McQuay, H. J. (2009). Single dose oral naproxen and naproxen sodium for acute postoperative pain in adults. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2019(5). <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004234.pub3>
- Dionne, R. A. (1986). Suppression of dental pain by the preoperative administration of flurbiprofen. *The American Journal of Medicine*, 80(3), 41-49. [https://doi.org/10.1016/0002-9343\(86\)90110-5](https://doi.org/10.1016/0002-9343(86)90110-5)
- Dowell, D., Haegerich, T. M., ve Chou, R. (2016). CDC Guideline for Prescribing Opioids for Chronic Pain—United States, 2016. *JAMA*, 315(15), 1624-1645. <https://doi.org/10.1001/jama.2016.1464>
- Fillington, R. B., Loeser, J. D., Baron, R., ve Edwards, R. R. (2016). Assessment of Chronic Pain: Domains, Methods, and Mechanisms. *The Journal of Pain*, 17(9), T10-T20. <https://doi.org/10.1016/j.jpain.2015.08.010>
- Frame, J. W., Evans, C. R., Flaum, G. R., Langford, R., ve Rout, P. G. (1989). A comparison of ibuprofen and dihydrocodeine in relieving pain following wisdom teeth removal. *British Dental Journal*, 166(4), 121-124. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.4806746>
- Guggenheimer, J., ve Moore, P. (2011). The Therapeutic Applications of and Risks Associated With Acetaminophen Use. *Journal of the American Dental Association* (1939), 142, 38-44. <https://doi.org/10.14219/jada.archive.2011.0026>
- Hersh, E. V., Pinto, A., ve Moore, P. A. (2007). Adverse drug interactions involving common prescription and over-the-counter analgesic agents. *Clinical Therapeutics*, 29(11), 2477-2497. <https://doi.org/10.1016/j.clinthera.2007.12.003>
- Hill, C. M., Carroll, M. J., Giles, A. D., ve Pickvance, N. (1987). Ibuprofen given pre- and post-operatively for the relief of pain. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 16(4), 420-424. [https://doi.org/10.1016/S0901-5027\(87\)80078-4](https://doi.org/10.1016/S0901-5027(87)80078-4)
- Isik, K., Unsal, A., Kalayci, A., ve Durmus, E. (2011). Comparison of three pain scales after impacted third molar surgery. *Oral Surgery, Oral*

Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology and Endodontics, 112(6), 715-718. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2011.01.001>

- Jain, A. K., Ryan, J. R., McMahon, F. G., Kuebel, J. O., Walters, P. J., ve Noveck, C. (1986). Analgesic Efficacy of Low-dose Ibuprofen in Dental Extraction Pain. *Pharmacotherapy: The Journal of Human Pharmacology and Drug Therapy*, 6(6), 318-322. <https://doi.org/10.1002/j.1875-9114.1986.tb03494.x>
- Jensen, T. S., Baron, R., Haanpää, M., Kalso, E., Loeser, J. D., Rice, A. S. C., ve Treede, R.-D. (2011). A new definition of neuropathic pain. *PAIN*, 152(10). Geliş tarihi gönderen https://journals.lww.com/pain/fulltext/2011/10000/a_new_definition_of_neuropathic_pain.8.aspx
- Kaiser, D. G., Brooks, C. D., ve Lomen, P. L. (1986). Pharmacokinetics of flurbiprofen. *Control of Acute and Chronic Pain with Ansaid (Flurbiprofen)*, 80(3, Supplement 1), 10-15. [https://doi.org/10.1016/0002-9343\(86\)90104-X](https://doi.org/10.1016/0002-9343(86)90104-X)
- Khawaja, S. N., ve Scrivani, S. J. (2020). Managing Acute Dental Pain: Principles for Rational Prescribing and Alternatives to Opioid Therapy. *Controlled Substance Risk Mitigation in the Dental Setting*, 64(3), 525-534. <https://doi.org/10.1016/j.cden.2020.02.003>
- Köseoğlu, B. G., Ozturk, S., Kocak, H., Palanduz, S., ve Cefle, K. (2008). The Effects of Etodolac, Nimesulid and Naproxen Sodium on the Frequency of Sister Chromatid Exchange after Enclused Third Molars Surgery. *Yonsei medical journal*, 49, 742-747. <https://doi.org/10.3349/ymj.2008.49.5.742>
- Lutfiyya, M. N., Gross, A. J., Schvaneveldt, N., Woo, A., ve Lipsky, M. S. (2018). A scoping review exploring the opioid prescribing practices of US dental professionals. *The Journal of the American Dental Association*, 149(12), 1011-1023. <https://doi.org/10.1016/j.adaj.2018.07.017>
- Malmberg, A. B., ve Yaksh, T. L. (1992). Hyperalgesia Mediated by Spinal Glutamate or Substance P Receptor Blocked by Spinal Cyclooxygenase Inhibition. *Science*, 257(5074), 1276-1279. <https://doi.org/10.1126/science.1381521>
- Maughan, B. C., Hersh, E. V., Shofer, F. S., Wanner, K. J., Archer, E., Carrasco, L. R., ve Rhodes, K. V. (2016). Unused opioid analgesics and drug disposal following outpatient dental surgery: A randomized

- controlled trial. *Drug and Alcohol Dependence*, 168, 328-334. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2016.08.016>
- O'Neil, M. (2015). *The ADA practical guide to substance use disorders and safe prescribing*. John Wiley & Sons.
- Osafo, N., Agyare, C., Obiri, D., ve Antwi, A. (2017). *Mechanism of Action of Nonsteroidal Anti-Inflammatory Drugs*. <https://doi.org/10.5772/68090>
- Özalp Dural, E. A. (2012). *Farmakoloji* (5. bs, C. 1). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Pathan, H., ve Williams, J. (2012). Basic opioid pharmacology: An update. *British Journal of Pain*, 6(1), 11-16. <https://doi.org/10.1177/2049463712438493>
- Pergolizzi, J. V., Magnusson, P., LeQuang, J. A., Gharibo, C., ve Varrassi, G. (2020). The pharmacological management of dental pain. *Expert Opinion on Pharmacotherapy*, 21(5), 591-601. <https://doi.org/10.1080/14656566.2020.1718651>
- Richy, F., Rabenda, V., Mawet, A., ve Reginster, J.-Y. (2007). Flurbiprofen in the symptomatic management of rheumatoid arthritis: A valuable alternative. *International journal of clinical practice*, 61, 1396-1406. <https://doi.org/10.1111/j.1742-1241.2007.01452.x>
- Sales, M. (2002a). Therapeutic Guidelines: Analgesic. Version 4. *Australian Prescriber*, 25(6). <https://doi.org/10.18773/austprescr.2002.132>
- Sales, M. (2002b). Therapeutic Guidelines: Analgesic. Version 4. *Australian Prescriber*, 25(6). <https://doi.org/10.18773/austprescr.2002.132>
- Seymour, R. A., Meechan, J. G., Yates, M. S., ve Walton, J. G. (1999). *Pharmacology and dental therapeutics* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press Oxford. WorldCat.
- Sorkin, L. S., ve Wallace, M. S. (1999). ACUTE PAIN MECHANISMS. *Surgical Clinics of North America*, 79(2), 213-229. [https://doi.org/10.1016/S0039-6109\(05\)70380-7](https://doi.org/10.1016/S0039-6109(05)70380-7)
- Stein, C. (2013). Targeting pain and inflammation by peripherally acting opioids. *Frontiers in Pharmacology*, 4. <https://doi.org/10.3389/fphar.2013.00123>

- Trescot, A. M., Datta, S., Lee, M., ve Hansen, H. (2008). Opioid pharmacology. *Pain Physician*, 11(2 Suppl), S133-53. PubMed (18443637). Geliş tarihi gönderen PubMed. (18443637)
- Vane, J. R., ve Botting, R. M. (2003). The mechanism of action of aspirin. *Thrombosis Research*, 110(5-6), 255-258. [https://doi.org/10.1016/s0049-3848\(03\)00379-7](https://doi.org/10.1016/s0049-3848(03)00379-7)
- World Health Organization. (2012). *WHO guidelines on the pharmacological treatment of persisting pain in children with medical illnesses*. World Health Organization.
- Yagiela, J. A., Dowd, F. J., Johnson, B., Mariotti, A., ve Neidle, E. A. (2010). *Pharmacology and Therapeutics for Dentistry-E-Book: Pharmacology and Therapeutics for Dentistry-E-Book*. Elsevier Health Sciences.

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖRLER

PROF. DR MEHMET ALGÜL

DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET AKGÜL

DOI:10.5281/zenodo.10847738

6. KAYNAKÇA

- Baumgartner, D., Bryan, T., Donahue, M. & Nelson, C. (1993). Thanksforasking: Parent commentsabouthomework, tests, andgrades, *Exceptionality*, 4(3), 177-185.
- Bennett, S. & Kalish, N. (2006). *The Case againstHomework: How Homework is HurtingOur ChildrenandWhatWe Can Do aboutIt*. CrownPublishers: New York
- Beresford, E. & Hardie, A. (1996). *Parentsandsecondaryschools: A differentapproach?* Bulunduğu Eser: J. Bastiani& S. Wolfendale (Ed.) *Home-School Work in Britain: Review, Reflectionand Development*. David Fulton: London
- Bryan, T. & Burstein, K. (2004). Improvinghomeworkcompletionandacademicperformance: lessonsfromspcialeducation, *TheoryintoPractice*, 43, 213-219.
- Cooper, H. (1989a). Homework. White Plains, Longman: NY. Cooper, H. (1989b). Synthesis of research on homework, *EducationalLeadership*, 47(3), 85-91.
- Bryan, T. & Nelson, C. (1994). Doinghomework: Perspectives of elementaryandjuniorhigh schoolstudents, *Journal of Learning Disabilities*, 27(8), 488-99.
- Bursuck, W. (1994). Introductiontothespecialserious on homework, *Journal of Learning Disabilities*, 27, 466-469.
- Check, J. F. & Ziebell, D. G. (1980). Homework: A dirtyword, *The Clearing House*, 54, 439-441.
- Cooper, H. (2001). Homeworkforall - in moderation, *EducationalLeadership*, 58(7), 34-38.
- Cooper, H., Civey, J. & Patall, E. A. (2006). Doeshome work improve academica chieivement? A synthesis of research, 1987-2003, *Review of Educational Research*, 76, 1-62.
- Cooper, H. Lindsay, J. J. & Nye, B. (1999). Homework in thehome: How student, family, and parenting-styledifferences relateto the homework process, *Contemporary Educational Psychology*, 25, 464-487.
- Dauber, S. L. & Epstein, J. L. (1993). Parents' attitudesandpractices of involvement in innercity elementaryand middle schools. Bulunduğu Eser: N. Chavkin (Ed.), *Familiesand Schools in a PluralisticSociety* (53-71). SunyPress: New York.
- Epstein, J. L. & Lee, S. (1995). *National Patterns of School andFamilyConnections in the Middle Grades*. Bulunduğu Eser: B. A Ryan, G. R. Adams, T. P. Gullotta, R. P.

- Weissberg & R. L. Hampton (Ed.) *The Family-School Connection: Theory, Research and Practice* (108-154). Sage: Thousand Oaks, CA
- Epstein, J. L. & Van Voorhis, F. L. (2001). *More than minutes: Teachers' roles in designing homework*. *Educational Psychologist*, 36
- Epstein, J. L. (1988). *Homework Practices, Achievements, and Behaviors of Elementary School Students* (Center of Research on Elementary and Middle Schools Report No. 26). Johns Hopkins University: Baltimore, MD. (3), 181-194.
- Epstein, J. L. (1985). *Home and school connections in schools of the future: Implications of research on parent involvement*, *Peabody Journal of Education*, 62, 18-41.
- Feldman, S. (2004). *The Great homework debate*, *Teaching K-8*, 34 (5), 6
- Gill, B. P. & Schlossman, S. L. (2003). *Parents and the politics of homework: Some historical perspectives*, *Teachers College Record*, 105(5), 846-871.
- Hallam, S. (2004). *Current Findings - Homework: The Evidence*, *British Educational Research Association Research Intelligence*, 89, 27-29.
- Hong, E. & Lee, K. (2000). *Preferred homework style and homework environment in high versus low-achieving Chinese students*, *Educational Psychology*, 20(2), 125-137.

Kaynakça

- Abd-El-Khalick, F., & Boujaude, S. (1997). An Exploratory Study of the Knowledge Base for Science Teaching. *Journal of Research in Science Teaching*, 34(7), 673-699.
- Abd-El-Khalick, F., & Lederman, N. G. (2000). Improving Science Teachers' Conceptions of Nature of Science: A Critical Review of the Literature. *International Journal of Science Education*, 22(7), 665-771.
- Akerson, V. L., Abd-El-Khalick, F., & Lederman, N. G. (2000). Influence of a Reflective Explicit Activity-Based Approach on Elementary Teachers' Conceptions of Nature of Science. *Journal of Research in Science Teaching*, 37(4), 295-317.
- Bezir-Akçay B.(2016). Bilimde Paradigmalar ve Bilimin Doğası. Ş. S. Anagün, & N. Duban içinde, Fen Bilimleri Öğretimi (s. 37-58). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilen, K. (2015). Bilim Nedir? Ne Değildir?. N. Yenice içinde, Bilimin Doğası Gelişimi ve Öğretimi (s. 2-29). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çepni, S. (2019). *Fen ve Teknoloji Öğretimi (Kuramdan Uygulamaya)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirbaş, M. (2016). *Fen Bilimleri Öğretiminde Bilimin Doğası*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirci-Güler, M. P. (2017). *Fen Bilimleri Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, M. (2016). *Bilim ve Teknoloji Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Doğan, N., Çakıroğlu, J., Bilican, K., & Çavuş, S. (2014). *Bilimin Doğası ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Driver, R., Asoko, H., & Leach, J. (1994). Constructing Scientific Knowledge in the Classroom. *Educational Researcher*, 23(5), 5-12.
- Ertekin, P. (2015). Bilim Nedir? Ne Değildir?. N. Yenice içinde, Bilimin Doğası Gelişimi ve Öğretimi (s. 191-214). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ev-Çimen, E. (2016). Bilim Tarihine Genel Bir Bakış. Ş. S. Anagün, & N. Duban içinde, Fen Bilimleri Öğretimi (s. 1-35). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hodson, D. (2014). Learning science, learning about science, doing science: Different goals demand different learning methods. *International Journal of Science Education*, 36(15), 2534-2553.
- İnce, K., & Özgelen, S. (2017). *Bilimin Doğası ve Öğretimi*. Pegem Atıf İndeksi, 1-17.

- Karampelas, K. (2018). Identifying Potential to Promote the NOS in Elementary Science Teaching Packages. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 17(6), 1-18.
- Keske, K. P. (2002). *Elucidating Elementary Science Teachers' Conceptions of the Nature of Science: A View to Beliefs About Both Science and Teaching*. Unpublished Doctora Thesis. Alabama: Auburn University.
- Khishfe, R. F. (2004). *Relationship between Students' Understandings of Nature of Science and Instructional Context*. Unpublished Doctora Thesis. Illinois: Graduate College of The Illinois Institute of Technology.
- Leden, L. (2017). *Black & White or Shades of Grey Teachers' Perspectives on the Role of Nature of Science in Compulsory School Science Teaching*. Malmö: Malmö University.
- Lederman, N. G. (2006). Scientific Inquiry And Nature of Science as a Meaningful Context for Learning in Science. F. L. B, & N. G. Lederman içinde, *Scientific Inquiry and Nature of Science as a Meaningful Context for Learning in Science* (s. 85-94). Dordrecht: Springer.
- Lederman, N. G., Lederman, J. S., & Antink, A. (2013). Nature of Science and Scientific Inquiry as Contexts for the Learning of Science and Achievement of Scientific Literacy. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology (IJEMST)*, 138-147.
- Matthews, M. R. (2012). Changing the focus: From nature of science (NOS) to features of science (FOS). *Advances in nature of science research: Concepts and methodologies*, 3-26.
- McComas, W. F. (2017). Understanding How Science Works: The Nature of Science as the Foundation for Science Teaching and Learning. *School Science Review*, 98(365), 71-76.
- McComas, W. F., Clough, M. P., & Almazroa, H. (2002). The Role and Character of the Nature of Science. W. F. McComas içinde, *The Nature of Science in Science Education Rationales and Strategies* (s. 3-40). New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow: Kluwer Academic Publishers.
- McComas, W. F., & Olson, J. K. (2002). The Nature of Science in International Science Education Standarts Documents. W. F. McComas içinde, *The Nature of Science in Science Education Rationales and Strategies* (s. 41-52). New York: Kluwer Academic Publishers.
- Mumba, F. (2005). *Mathematics and Science Teaching Fellows' Views of the Nature of Science*. Unpublished Doctora Thesis. Illinois: Illinois State University.

- Palmquist, B.C., & Finley, F.N. (1997). Preservice Teachers' Views of the Nature of Science During a Post Baccalaureate Science Teaching Program. *Journal of Research in Science Teaching*, 34, 595-615.
- Pearson, E. (1990). Scientific Literacy: What is the Role of the Science Teacher? *Journal of Negro Education*, 59(3), 316-319.
- Rudolph, J. L. (2005). Turning Science to Account Chicago and the General Science Movement in Secondary Education, 1905-1920. *History of Science Society*, 353-389.
- Taşkın, Ö. (2017). *Fen Eğitiminde Güncel Konular*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Topdemir, H. G., & Unat, Y. (2019). *Bilim Tarihi Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türkmen, L., & Yalçın, M. (2001). Bilimin Doğası ve Eğitimdeki Önemi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 189-195.
- Ürünibrahimoğlu, M. (2023). *İlkokul Fen Bilimleri Dersinde Ortak Bilgi Yapılandırma Modeline Dayalı Öğretimin Etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Williams, C. T., & Rudge, D. W. (2016). Emphasizing the history of genetics in an explicit and reflective approach to teaching the nature of science: A pilot study. *Science & Education*, 25, 407-427.

Kaynakça

- Aguilar-Tamayo, M. F., & Aguilar-Garcia, M. F. (2008). Novak and Vygotsky and the Representation of the Scientific Concept. *Proc. of the Third Int. Conference on Concept Mapping*. Tallinn, Estonia & Helsinki, Finland.
- Bağ, H., & Say, S. (2019). *Fen Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar - I*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çepni, S. (2019). *Fen ve Teknoloji Öğretimi (Kuramdan Uygulamaya)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Davies, M. (2011). Concept Mapping, Mind Mapping and Argument Mapping: What are the Differences and Do They Matter?. *Higher education*, 62(3), 279-301.
- Demirci-Güler, M. P. (2017). *Fen Bilimleri Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Fer, S. (2020). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramsal Temellere Bakış*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- İnel-Ekici, E. (2016). Kavram Öğretimi. Ş. S. Anagün, & N. Duban içinde, *Fen Bilimleri Öğretimi* (s. 381-423). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Malatyalı, E., & Yılmaz, K. (2010). Yapılandırmacı Öğrenme Sürecinde Kavramlar ve Önemi: Kavramların Pedagojik Açıdan İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (14), 320-332.
- McComas, W. F. (2014). *The Language of Science Education*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Şimşek, C. L. (2019). *Çocukların Temel Fen Kavramları ile İlgili Düşünceleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, N., & Çınar, Y. (2017). *Okul Öncesi Dönemde Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkın, Ö. (2017). *Fen Eğitiminde Güncel Konular*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ürünibrahimoğlu, M. (2023). *İlkokul Fen Bilimleri Dersinde Ortak Bilgi Yapılandırma Modeline Dayalı Öğretimin Etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Weil, M., & Joyce, B. R. (1978). *Information Processing Models of Teaching*. New Jersey: Prentice-Hall .
- Yılmaz, K., & Çolak, R. (2011). Kavramlara Genel Bir Bakış: Kavramların ve Kavram Haritalarının Pedagojik Açıdan İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 185-204.

Yu, J. (1995). *Collage Physics Students' Conceptual Understanding of Area and Volume, and Relationships Between These Concepts and Students' Understanding of Physics Concepts*. Michigan: Western Michigan University.

zekâ alanlarını etkileyebilecek çeşitli değişkenler hakkında fikir vermesi yönüyle yeni planlanacak çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Baran, M., & Maskan, K. A. (2011). 11.sınıf öğrencilerinin çoklu zeka alanlarının bazı değişkenler ve fizik başarıları açısından incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 5(2), 156-177.
- Baum, S., Viens, J., & Slatin, B. (2005). *Multiple intelligences in the elementary classroom: a teacher's toolkit*. New York: Teachers College Press,(in consultation with Howard Gardner).
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için Veri Analizi El Kitabı (28.baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2020). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (9.baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çeliköz, M., & Çeliköz, N. (2018). Türk eğitim sisteminde yer alan öğrencilerin çoklu zeka profilleri: ortaokul ve lise geniş örneklem çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2239-2264.
- Ermiş, E., Ermiş, A., & İmamoğlu, O. (2018). Erişkinlik Aşamasında Öğrencilerde Spor ve Çoklu Zeka İlişkisi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 13(18), 589 - 598. 10.7827/TurkishStudies.14093.
- Gardner, H. (1999). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences For The 21th Century*. . New York: Basic Books.
- Güloğlu, F., & Özay Köse, E. (2020). Sosyal Bilimler ve Fen Lisesi Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi . *DergiPark*, 7(13), 1-17.
- Günç, B. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin çoklu zeka alanlarına göre rekreasyon tercihlerinin belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Batman: Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürbüz, R., & Baki, A. (2013). Çoklu Zeka Kuramına Göre Tasarlanan Öğrenme Ortamında Gerçekleştirilen Matematik Öğretiminin Etkililiğinin İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 67-100.
- İzci, E., & Sucu, H. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Profillerinin İncelenmesi (Nevşehir Üniversitesi Örneği) . *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1 (1) , 12-21 .

- Kahyaoğlu, M. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Zekâ Alanları ile Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2), 159-178.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Korkmaz, Ö., & Yeşil, R. (2011). Orta Öğretim Kurumlarının Öğrencilerin Çoklu Zeka Profillerine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(40), 69-84. .
- Köse, E. Ö. (2012). Öğretmenlerin kullandıkları öğretim yaklaşımları ile öğrencilerin çoklu zeka türleri arasındaki uyum. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 37-44.
- Kurt, M., & Temelli, A. (2011). Üreme Sistemleri Konusunda Uygulanan Çoklu Zekâ Kuramının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 73-84.
- Kutluca, T., Çatlıoğlu, H., Birgin, O., Aydın, M., & Butakın, V. (2009). Çoklu Zeka Kuramına Göre Geliştirilen Etkinliklere Dayalı Öğretime İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-16.
- Loori, A. A. (2005). Multiple intelligences: a comparative study between the preferences of males and females. *Loori, Ali A. (2005). MULTIPLE INTELLIGENCES: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN THE PREFERENCES OF MALES AND FEMALES. Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(1), 77-88.
- McMahon, S. D., Rose, D. S., & Parks, M. (2004). Multiple intelligences and reading achievement: an examination of the Teele inventory of multiple intelligences. *The Journal of Experimental Education*, 73 (1), 41-52.
- MEB. (2015, 06 15). *Milli Eğitim Bakanlığı*. MEB: <https://www.meb.gov.tr/vizyon-misyon/duyuru/8851> adresinden alındı
- MEB. (2022). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü*. MEB.
- Ozan, C., Taşgın, A., Bay, E., & Kaya, H. İ. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Çoklu Zeka Kuramına İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 301-322.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik Testler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özkanal, Ü., & Kesgin, Ş. (2014). Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları Işığında Seçmeyi Düşündüğü Meslekler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 5(10), 149-172.

- Ravi, R., & Gethsi Vedapriya, S. (2009). Do age and sex of school students make signficant difference in their multiple intelligences? *Imanager's Journal on Educational Psychology*, 2(3), 66-72.
- Saban, A. (2010). *Çoklu Zeka Kuramı ve Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*. Ankara: Nobel Yayın.
- Sarı, H. G., & Bozdağ, B. (2021). Lise Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları ve Sporda Yaşam Becerilerinin ÇEeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 130-144.
- Sivrikaya, A. H. (2010). Eğitimde Çoklu Zekâ Kuramı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(45), 123-132.
- Şad, N., & Arıbaş , S. (2008). İlköğretim ingilizce öğretmenlerinin çoklu zeka kuramına dayalı materyal ve etkinlik kullanma düzeyleri (Malatya ili örneği). *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* (s. 9(15), 169-187.). Tokat: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Tomlinson, C. A. (2000, Ağustos). Differentiation of Instruction in the Elementary Grades. ERIC Digest. *ED443572*.
- Tuğrul, B., & Duran , E. (2003). Her Çocuk Başarılı Olmak İçin Bir Şansa Sahiptir Zekanın Çok Boyutluluğu Çoklu Zeka Kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24) , 224-233.
- Tunç, E. (2008). 11. Sınıf öğrencilerinin sahip oldukları çoklu zeka alanlarıyla devam ettikleri lise türü, alan ve cinsiyet arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(17), 108-130.
- Yenice, N., & Aktamış, H. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çoklu Zeka Alanlarının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. *XIII. IOSTE* (s. 7(3), 86-99.). Aydın: Türk Fen Eğitimi Dergisi.
- Yenilmez, K., & Çalışkan, S. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çoklu zeka alanları ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 48-63.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-30.
- Adıgüzel, Ö. (2018). Yaratıcı drama. İçinde, D. Çakır (Ed.), *Eğitimde yaratıcı drama* (ss.72-125). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2020). Eğitimde dramaya ilişkin temel kavramlar, amaç ve özellikler, İçinde Y. Aktaş Arnas & Ö. Adıgüzel (Ed). *Erken çocukluk eğitiminde drama* (ss.2-18). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akgül, G. (2018). *Fen ve teknoloji dersinde dijital öyküleme sürecinde yaratıcı drama kullanımının başarı, tutum ve bilimsel yaratıcılığa etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Aktaş, A.Y. (2002). Okul öncesi dönemde fen eğitiminin amaçları. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 6(7), 1-6.
- Altinkulaç, A. ve Akhan, N. E. (2010). 8. Sınıf inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde yaratıcı drama yöntemi ve altı şapkalı düşünme tekniğinin kullanılmasının öğrenci başarı ve tutumlarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 225-247.
- Arieli, B. (2007). *The integration of creative drama into science teaching* (Unpublished Master's Thesis). Kansas State University, Manhattan, Kansas.
- Atalay, O., & Şahin, S. (2012). İlköğretim 5. sınıf bilişim teknolojileri dersini öğretiminde drama öğretim yönteminin öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 1-9.
- Atan, U. (2007). *Resim-iş öğretmeni yetiştirmede yaratıcı drama yönteminin grafik tasarımı derslerinde kullanılmasının eriş, tutum ve kalıcılığa etkisi (Selçuk üniversitesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydeniz, H. (2012). *Yaratıcı drama yönteminin üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına ve Fransızca konuşmaya yönelik tutumlarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, S., & Bülbül, M.Ş. (2011). Biyoloji konularının öğreniminde dramanın kullanımı: Örnek öğretim uygulamaları. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1-2), 78-85.
- Aydoğdu, M., & Kesercioğlu, T. (2005). *İlköğretimde fen ve teknoloji eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Bağcı-Kılıç, G. (2003). Üçüncü uluslararası matematik ve fen araştırması (TIMSS): Fen öğretimi, bilimsel araştırma ve bilimin doğası. *İlköğretim Online*, 2(1), 42-51.
- Bartl, A. (2011). Barriers towards achieving a zero waste society. *Waste Management*, 12(31), 2369-2370.
- Bulut, A., & Aktepe, V. (2015). Yaratıcı drama destekli matematik öğretimin öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1081-1090.
- Curran, T., & Williams, I. D. (2012). A zero waste vision for industrial networks in Europe. *Journal of Hazardous Materials*, 207-208.
- Çepni, S., Ayaş, A., Johnson, D., & Turgut, M. F. (1996). *Fizik öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Deneme Basımı.
- Demirel, Ö. (2020). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya* (29. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dündar H. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimsel drama uygulama yeterlikleri ile yaratıcı drama dersine yönelik tutumları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Ergezen, S. (1996). *Biyoloji eğitiminin önemi ve ortaöğretimde biyoloji öğretimi*. I. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildirileri (ss.171-177). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası.
- Gönen, M. ve Dalkılıç, N. U. (1999). *Çocuk eğitiminde drama*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Gültekin, F. (2018). *Okuma yazmaya geçişte drama yönteminin kullanımına dair ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hatipoğlu, Y. Y. (2006). *İlköğretim 5. sınıf matematik ders konularının öğretiminde drama yönteminin öğrenci başarısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hendrix, R., Eick, C., & Öcal, M. (2014). The integration of creative drama in an inquiry-based elementary program: The effect on student attitude and conceptual learning. *Journal of Science Teacher Education*, 23(7), 823-846.
- Karacil, M. (2009). *İlköğretim 1. kademede yaratıcı drama yönteminin öğrencinin akademik başarısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kars.

- Kırmızı, B. (2012). Almanca derslerinde altı şapkalı drama tekniğinin öğrencilerin başarısına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 265-290.
- Kurtuluş, N. (2012). *Yaratıcı düşünmeye dayalı öğretim uygulamalarının bilimsel yaratıcılık, bilimsel süreç becerileri ve akademik başarıya etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Liss, G. (2021, 29 Haziran). *What is zero waste*. GRRN Archive. <http://archive.grrn.org/zerowaste/articles/whatiszw.html>
- Meşeci, B., Karamustafaoğlu, S., & Bacanak, A. (2012). Yaratıcı drama yöntemiyle maddenin değişimi konusunun öğretimi: NVIVO değerlendirme (Tam metni yayınlanmış sözlü bildiri). X. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran, Niğde.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *Ortaöğretim biyoloji dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_12/22130000_biyoloji_912.pdf
- Murray, R. (2002). *Zero waste*. Greenpeace Environmental Trust.
- Mülayim, H., & Soran, H. (2002). Lise 1 Biyoloji ders kitapları ve haftalık ders saatleri hakkında öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüş ve önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 185-197.
- Nayak, A. (2016). Trash free living-sustainable future. *International Journal of Current Research in Biosciences and Plant Biology*, 3(2), 69-76
- Nayci, Ö. (2011). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oğur, B. (2005). *Fen bilgisi dersinde, 'canlıların içyapısına yolculuk' ve 'vücudumda neler var? Çevremizi nasıl algılıyoruz?' ünitelerinde drama entegrasyonunun öğrencilerin fen başarılarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Özer, M. (2004). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı drama yönteminin demokratik tutumlarına ve ders başarısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Palmer, P. (2004). *Getting to zero waste*. London: Purple Sky Press.

- Phillips, P. S., Tudor, T., Bird, H., & Bates, M. (2011). *A critical review of a key waste strategy initiative in England: Zero Waste places projects 2008–2009*. Resources, Conservation and Recycling, 55(3), 335-343.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 7, 148-160.
- San, İ. (2018). Eğitimde yaratıcı drama, *İçinde Yaratıcı drama ve müze* (ss.64-74). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Selanik-Ay, T. (2005). *İlköğretim hayat bilgisi öğretiminde yaratıcı drama ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısı ve hatırdı tutma düzeyi üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Song, Q., Li, J. ve Zeng, X. (2015). Minimizing the increasing solid waste through zero waste strategy. *Journal of Cleaner Production*, 104, 199-210.
- Sontay, G., Gökder, M. ve Usta, E. (2014). The study of scale developing related to the environmental literacy component on the secondary school level. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 9(1), 49-80.
- Şahin, E. (2012). *7E ve yaratıcı drama destekli 7E modellerinin fizik öğretmen adaylarının manyetik alan konusunda başarı ve tutumlarına etkileri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenol, Z. (2011). *Deyimlerin yaratıcı drama yöntemiyle öğretimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şenol-Özyiğit, E. N. (2011). *İlköğretim Matematik Dersinde yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin problem çözme stratejileri, başarı, benlik kavramı ve etkileşim örüntüleri üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tanık Önal, N., Kılınç, A., & Saraçoğlu, S. (2020). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre kimliklerinin ve çevre dostu davranışlarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 749-777.
- Taşar, M.F, Temiz, B.K. ve Tan, M. (2002). *İlköğretim fen öğretim programında hedeflenen öğrenci kazanımlarının bilimsel süreç becerilerine göre sınıflandırılması*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. (16-18 Eylül 2002). Bildiri Kitapçığı (Cilt I, 380-385). Ankara: ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi.
- Thomas B. Fordham Foundation. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Ulaşlı, K. (2018). *Geri kazanılabilir atıkların yönetimi ve sıfır atık projesi uygulamaları: Kadıköy Belediyesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ulubey, Ö. (2015). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi programının yaratıcı drama ve diğer etkileşimli öğretim yöntemleri ile uygulanmasının akademik başarıya ve demokratik değerlere bağlılığa etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusal, O. (2022). *Yetişkin bireylerin sıfır atık hakkındaki bilgi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi (Karatay örneği)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Üstündağ, T. (2018). *Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yağmur, E. (2010). *7. sınıf fen ve teknoloji dersinin yaratıcı drama destekli işlenmesinin eleştirel düşünme becerisi ve başarı üzerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yecke, C.,P. (2005). *Mayhem in the middle: How middle schools have failed America-and how to make them work*. Compact Guides to Education Solutions.
- Yetim, B.N. (2015). Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Yılmaz, S. (2013). *Sosyal bilgiler derslerinde drama yöntemi ile öğretimin öğrencilerin sosyal beceri, empatik beceri ve akademik başarı düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yiğit, Ç. (2010). Müzikte yaratıcı drama. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 1-10.
- Yoldaş, A. (2019). *11. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersindeki atık ve geri dönüşüm konusuna yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yüzüak, A. V., & Erten, S. (2022). Teachers' views on Turkey's zero waste project (TZWP). *Journal of Turkish Science Education*, 19(1), 71-81.
- Zaman, A. U. (2014). Measuring waste management performance using the 'Zero Waste Index': The case of Adelaide, Australia. *Journal of Cleaner Production*, 66, 407-419.

- Zaman, A. U. (2015). A comprehensive review of the development of zero waste management: lessons learned and guidelines. *Journal of Cleaner Production*, 91, 12-25.
- Zaman, A. U. ve Lehmann, S. (2013). The zero waste index: a performance measurement tool for waste management systems in a ‘zero waste city’. *Journal of Cleaner Production*, 50, 123-132.
- Zayimoğlu, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “coğrafya ve dünyamız” ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Ankara.
- Zengin, E.E. (2014). *Yöntem olarak yaratıcı drama kullanımının ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlere etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, S. (2022). Serbest Etkinlikler Dersinin Öğrenci Motivasyonuna Etkisine İlişkin Bir İnceleme, *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 3(2), 1-12.
- ALTINTAŞ, M. (2018). İnsan Kaynaklarında Yeni Bir Yaklaşım: Yetenek Yönetimine İlişkin Nitel Bir Araştırma, *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 24-43.
- ATALAY, N., YUSUF, A. Y., GÜLTEKİN, M. (2014). İlköğretimde Serbest Etkinliklere Yönelik Sınıf Öğretmeni ve Öğrenci Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 419-437.
- AY, Y., ACAT, M. B., YÜKSEL, İ. (2016). İlkokul Programında Yer Alan Serbest Etkinlik Uygulamalarının İyileştirilmesi: Öğretmen, Yönetici ve Uzman Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma, *Electronic Turkish Studies*, 11(3), 371-388.
- AYDEMİR, H., BOZKURT, E., ŞEKERCİ, H. (2015). Serbest Etkinlik Derslerine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri, *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(2), 41-74.
- AYDIN, A., BAKIRCI, H., ÜREY, M. (2012). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 42(193), 214-230.
- BİRGÜL, S. (2018). *Serbest Etkinlikler Dersinin İncelenmesi: Nallıhan Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- BOGDAN, R. C., BİKLEN, S. K. (1992). *Qualitative Research For Education. An Introduction to Theory and Methods* (2th Ed). Allyn and Bacon.
- BOZAK, A., APAYDIN, Ç., DEMİRTAŞ, H. (2012). Serbest Etkinlik Dersinin Etkililiğinin Denetmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *İlköğretim Online*, 11(2), 520-529.
- BOZPOLAT, E. (2016). İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 8(2), 217,239.
- CİNOĞLU, M., BAĞCI, E. (2018). İlkokullarda Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersinin Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 712-727.
- ÇİFTÇİ, Y. E. (2019). *Serbest Etkinlik Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi.
- DAL, S. (2004). *İlköğretim Okulları 1.,2. Ve 3. Sınıflar Programlarında Yer Alan Bireysel ve Toplu Etkinlik Saatlerinde Gerçekleştirilen Eğitim Etkinliklerinin*

Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Geliştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- DEMİR, M. (2016). İlköğretimde Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Değerlendirilmesi, *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 283-298.
- DURUHAN K., BEDİR, G. (2005). Devlet Okullarında ve Özel Okullarda Kutlanan ve Anılan Belirli Gün ve Haftaların Etkililik Düzeylerinin Kıyası, *Millî Eğitim Dergisi*, 16833.
- DÜNDAR, H., KARACA, E. T. (2011). İlköğretim Okullarında Serbest Etkinlikler Dersinin Değerlendirilmesi, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 105-122.
- GÖÇER, A. (2004). Türkçe Öğretimine Bir Uygulama Sahası Olarak Belirli Günler ve Haftaların Kutlama Etkinlikleri, *Millî Eğitim Dergisi*, 162.
- GÖMLEKSİZ, M. N., ÖZDAŞ, F. (2013a). Serbest Etkinlikler Dersinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 105-118.
- GÖMLEKSİZ, M. N., ÖZDAŞ, F. (2013b). Serbest Etkinlikler Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(44), 323-335.
- GÜLTEKİN, M., ATALAY, N., AY, Y. (2014). İlköğretimde Serbest Etkinliklere Yönelik Sınıf Öğretmeni ve Öğrenci Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 419-437
- GÜN, E. S. (2013). Serbest Etkinlik Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 3, 21-33.
- GÜNDÜZ, D. Y. (2014). İlkokul Serbest Etkinlikler Uygulamasına İlişkin Bir Durum Çalışması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 1-16.
- GÜRBÜZTÜRK, O., ÇAKMAK, G. (2017). İlkokulda Serbest Etkinlikler Dersinde Etkinlik Seçimini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri, *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3(2), 177-190.
- İNAL, U. (2009). *Adana İl Sınırları İçerisindeki Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Bulunan Öğretmen Ve Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAZU, H., ASLAN, S. (2013). Serbest Etkinlik Dersinin Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi

- (Elazığ İli Örneği), *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 133-145.
- MEB. (2010). MEB Talim ve Terbiye Kurulu 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı Kararı.
- MEB. (2012). *Oyun ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı (1-4. Sınıflar)*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MILES, M.B., HUBERMAN, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, Sage.
- MEB. (2010). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı-Serbest Etkinlikler Dersi İle İlgili Yayınlanmış Bildiri*, Ankara: MEB-Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB. (2012). *Oyun ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı (1-4. Sınıflar)*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- SARAÇOĞLU, M., ÇİFTÇİ, Y. E. (2020). Serbest Etkinlik Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Journal of Computer and Education Research*, 8(16), 356-385.
- SARGIN, M., TAŞDEMİR, M. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler Dersine İlişkin Görüş ve Sorunları: Bir Durum Çalışması (Şırnak İli Örneği). *9th International Balkans Education and Science Congress*, 16-18 Ekim, Trakya Üniversitesi, Edirne. <http://www.bes2014.org>. 231-236
- SARIKAYA, İ., ŞEN, S. (2016). Serbest Etkinlikler Dersinin Amacına Hizmet Etme Derecesinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi, *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(2), 344-359.
- ŞEN, S., SARIKAYA, İ. (2015a). Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi Uygulamalarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi, *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 191-205.
- ŞEN, S., SARIKAYA, İ. (2015b). Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1(1), 1-16.
- ŞEN, S., SARIKAYA, İ. (2016). Serbest Zaman Etkinlikleri Dersinde Seçilen Etkinliklerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 55-73.
- TAŞDEMİR, M., SARGIN, M. (2015). Serbest Etkinlikler Dersinde Sınıf Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Görme Düzeyleri. *Turkish Studies*, 10(3), 933-954.
- ÜREY, M., ÇEPNİ, S. (2014). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersine Yönelik Bir Program Önerisi: Okul Bahçesi Programı, *Milli Eğitim*, 43(202), 37-58.

- ÜREY, M., ÇEPNİ, S., KÖĞCE, D., YILDIZ C. (2013). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersi Kapsamında Geliştirilen Disiplinlerarası Okul Bahçesi Programının Öğrencilerin Bazı Matematik Kazanımları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi, *Journal of Turkish Science Education*, 10(3), 37-58.
- ÜREY, M., GÖKSU, V., ATAMAN KARAÇÖP, Y. (2017). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersi Kapsamında Geliştirilen Okul Bahçesi Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri, *Online*, 16, 1-14.
- ÜREY, M., GÖKSU, V., KARAÇÖP, A. (2017). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersi Kapsamında Geliştirilen Okul Bahçesi Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri, *İlköğretim Online (elektronik)*, 16(1), 1-14.
- YAŞLİK, İ., AKÇAY, A. O. (2020). İlkokul 2. Sınıf Serbest Etkinlik Dersinde STEM Etkinliklerinin Uygulanması: Bir Eylem Araştırması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 1402-1442.
- VARIŞ F. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- YİN, R. K. (2003). *Case Study Research Design and Methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- YILMAZ, L. (2015). *İlkokulda Uygulanan Serbest Etkinlik Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

FEN BİLİMLERİ VE MATEMATİK ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖRLER

PROF. DR. OKTAY TALAZ

DOÇ. DR. AYKUT DEMİRÇALI

DOI:10.5281/zenodo.10825185

Kaynaklar

- E. Öztemel, Yapay Sinir Ağları, s.37, 2006, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- G. Enzo, B. Massimo, Introduction to artificial neural networks. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*, 2007, 19 (12) 1046-1054.
- AH, Aktaş, S, Yaşar, Potentiometric titration of some hydroxylated benzoic acids and cinnamic acids by artificial neural network calibration, *Acta Chim. Slov.* 2004, 51, 273 – 282.
- AH, Aktaş, G. Pekcan, Simultaneous spectrophotometric determination of tartrazine, sunset yellow and allura red in commercial products by artificial neural network calibration, *Asian J. of Chemistry*, 2006, 18 (3), 2025 – 2031.
- AH, Aktaş, M. Şener, GP, Ertokuş, Artificial neural network calibration for the simultaneous determination of calcium and magnesium in natural water, *Reviste De Chimie*, 2006, 57(12), 1287 – 1290.
- AH, Aktaş, GP, Ertokuş, Potentiometric determination of ibuprofen, indomethacin and naproxen using an artificial neural network calibration, *J. Serb. Chem. Soc.* 2008, 73 (1), 87–95.
- AH, Aktaş, S. Aydoğdu, Calibration of Artificial Neural Network for Simultaneous Spectrometric Determination of Vanillin, Ethyl vanillin, Maltol and Ethyl Maltol in Food *Chem. Anal.* 2009, 54, 795 – 805.
- AH, Aktaş, F. Kitiş, Spectrophotometric Simultaneous Determination of Caffeine and Paracetamol in Commercial Pharmaceutical by Principal Component Regression, Partial Least Squares and Artificial Neural Networks Chemometric Methods, *Croat. Chem. Acta*, 2014, 87 (1), 69–74.
- Ö. Erzengin, AH, Aktaş, Diagnostics of calibration methods: model adequacy of UV-based determinations, *Journal of Chemometrics*, 2016, 30, 739–748.
- AH, Aktaş, Application of ANN-ICA and PLSR Methodologies for the Simultaneous Spectrophotometric Determination of Analgesic Drugs in Commercial Pharmaceutical, *International Journal of Pharmaceutical Research & Allied Sciences*, 2018, 7(2), 22-29.
- AH, Aktaş, Development a spectrophotometric of Fe(III), Al(III) and Cu(II) using eriochrome cyanine R ligand and assessment of the obtained data by partial least squares and artificial neural network method- Application to natural waters, *Spectroscopy and Spectral Analysis*, 2018, 38(8), 2638 – 2644.
- AH, Aktaş, HO, Şahin, A speedy method for simultaneous determination in tablet active content by NIR and UV-Vis spectrophotometry: Comparison of PLS-1 and ICA-ANN models, *GU J Sci.* 2021, 34(2), 370-379.

F. Göde, A. Yılmaz, AH, Aktaş, E. Pehlivan, Artificial neural network approach to model Cr(III) and Cr(VI) adsorption by NCS, ACS and BCS, *Applied Water Science*, 2024, 14, 28.

Referanslar

- Garavaglia E., Pavani R. (2011), About Earthquake Forecasting by Markov Renewal Processes, Methodol Comput Appl Probab, 13, 155–169.
- <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/zeqb/>
- Kadılar Ö.,G. 2020. Stokastik Süreçler ve R uygulamaları,6.Bölüm, 289-302, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Kasap, R., Gürlen, Ü. (2003). Deprem Magnitüdleri İçin Tekrarlanma Yıllarının Elde Edilmesi: Marmara Bölgesi Örneği. Doğu Üniversitesi Dergisi, 4(2), 157-166.
- Önalın, Ö.(2022). Stokastik Süreçler (1.baskı). 3. Bölüm, 65-174, Ankara: Nobel Kitabevi.
- Özel G., Solmaz A. (2012), Türkiye'de Deprem Tekrarlanma Zamanının Tahmini ve Neotektonik Bölgelere Göre Depremselliğın Markov Zinciri ile İncelenmesi , Çankaya University Journal of Science and Engineering, 9(2), 125-138.
- Souran A. (2003), Türkiye Depremlerinin İstatistiksel Analizi (Yayınlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kaynaklar

- [1] İzadi, F. (2021). Complete Proof of Collatz's Conjectures. İran: Urmia University Matematics Department
- [2] Özkenar, M. (2020). Collatz Konjektürü'nün Bilgisayar Programı ile Parite Sekansı Yöntemi Yaklaşımı. *Acta İnfologica* 2020; 4(2): 97-121
- [3] Jose, A. & Tenreiro, M. (2021). A Clustering Perspective Of The Collatz Conjecture. *Mathematics* 2021, 9(4): 314
- [4] Andrei, Ş. & Masalagiu, C. (2014). About The Collatz Conjecture. *Acta Informatica* 1998;35: 167-179
- [5] Bruckman, P.S. (2008). A Proof Of The Collatz Conjecture. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*. 39(3):403-407
- [6] Barina, D. (2020) Convergene Verification Of The Collatz Problem. *The Journal of Supercomputing*. 77(3): 2681-2688
- [7] Garner, L.E. (1981). On The Collatz $3n + 1$ Algorithm. *Proceeding Of The American Mathematical Society*. 82(1): 19-22
- [8] Shalom, E. (1993). The $3x + 1$ Problem: New Lowe Bounds On Nontrivial Cycle Lengths. *Discrete Mathematics*. 118(1): 45-56
- [9] Simons, J. & De Weger, B.(2005). The Oretical And Computational Bounds For m-Cycles Of The $3n + 1$ Problem. *Acta Arithmetica*.117(1): 51-70
- [10] Letherman, S. & Schleicher, D. & Wood, R. (1999). The $(3n + 1)$ - Problem And Holomorphic Dynamics. *Experimental Mathematics*.8(3):241-252

KAYNAKLAR

- Abenavoli, L., Scarpellini, E., Colica, C., Boccuto, L., Salehi, B., Sharifi-Rad, J., Aiello, V., Romano, B., De Lorenzo, A., Izzo, A. A., & Capasso, R. (2019). Gut Microbiota and Obesity: A Role for Probiotics. *Nutrients*, 11(11), 2690.
- Akbari, V., & Hendijani, F. (2016). Effects of probiotic supplementation in patients with type 2 diabetes: systematic review and meta-analysis. *Nutrition reviews*, 74(12), 774–784.
- Auchtung, T. A., Fofanova, T. Y., Stewart, C. J., Nash, A. K., Wong, M. C., Gesell, J. R., Auchtung, J. M., Ajami, N. J., & Petrosino, J. F. (2018). Investigating Colonization of the Healthy Adult Gastrointestinal Tract by Fungi. *mSphere*, 3(2), e00092-18.
- Badehnoosh, B., Karamali, M., Zarrati, M., Jamilian, M., Bahmani, F., Tajabadi-Ebrahimi, M., Jafari, P., Rahmani, E., & Asemi, Z. (2018). The effects of probiotic supplementation on biomarkers of inflammation, oxidative stress and pregnancy outcomes in gestational diabetes. *The journal of maternal-fetal & neonatal medicine : the official journal of the European Association of Perinatal Medicine, the Federation of Asia and Oceania Perinatal Societies, the International Society of Perinatal Obstetricians*, 31(9), 1128–1136.
- Benjamin, J. L., Hedin, C. R., Koutsoumpas, A., Ng, S. C., McCarthy, N. E., Prescott, N. J., Pessoa-Lopes, P., Mathew, C. G., Sanderson, J., Hart, A. L., Kamm, M. A., Knight, S. C., Forbes, A., Stagg, A. J., Lindsay, J. O., & Whelan, K. (2012). Smokers with active Crohn's disease have a clinically relevant dysbiosis of the gastrointestinal microbiota. *Inflammatory bowel diseases*, 18(6), 1092–1100.
- Berg, G., Rybakova, D., Fischer, D., Cernava, T., Vergès, M. C., Charles, T., Chen, X., Cocolin, L., Eversole, K., Corral, G. H., Kazou, M., Kinkel, L., Lange, L., Lima, N., Loy, A., Macklin, J. A., Maguin, E., Mauchline, T., McClure, R., Mitter, B., ... Schlöter, M. (2020). Microbiome definition re-visited: old concepts and new challenges. *Microbiome*, 8(1), 103.
- Biedermann, L., Zeitz, J., Mwinyi, J., Sutter-Minder, E., Rehman, A., Ott, S. J., Steurer-Stey, C., Frei, A., Frei, P., Scharl, M., Loessner, M. J., Vavricka, S. R., Fried, M., Schreiber, S., Schuppler, M., & Rogler, G. (2013). Smoking cessation induces profound changes in the composition of the intestinal microbiota in humans. *PloS one*, 8(3), e59260.
- Blaser, M. J. (2016). Antibiotic use and its consequences for the normal microbiome. *Science*, 352(6285), 544-545.
- Borgeraas, H., Johnson, L. K., Skattebu, J., Hertel, J. K., & Hjelmessaeth, J. (2018). Effects of probiotics on body weight, body mass index, fat mass and fat

- percentage in subjects with overweight or obesity: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Obesity reviews: an official journal of the International Association for the Study of Obesity*, 19(2), 219–232.
- Boulangé, C. L., Neves, A. L., Chilloux, J., Nicholson, J. K., & Dumas, M. E. (2016). Impact of the gut microbiota on inflammation, obesity, and metabolic disease. *Genome medicine*, 8, 1-12.
- Breyner, N. M., Michon, C., de Sousa, C. S., Vilas Boas, P. B., Chain, F., Azevedo, V. A., Langella, P., & Chatel, J. M. (2017). Microbial Anti-Inflammatory Molecule (MAM) from *Faecalibacterium prausnitzii* Shows a Protective Effect on DNBS and DSS-Induced Colitis Model in Mice through Inhibition of NF- κ B Pathway. *Frontiers in microbiology*, 8, 114.
- Canfora, E. E., Jocken, J. W., & Blaak, E. E. (2015). Short-chain fatty acids in control of body weight and insulin sensitivity. *Nature Reviews Endocrinology*, 11(10), 577-591.
- Cani, P. D., Bibiloni, R., Knauf, C., Waget, A., Neyrinck, A. M., Delzenne, N. M., & Burcelin, R. (2008). Changes in gut microbiota control metabolic endotoxemia-induced inflammation in high-fat diet-induced obesity and diabetes in mice. *Diabetes*, 57(6), 1470-1481.
- Cani, P. D., Neyrinck, A. M., Maton, N., & Delzenne, N. M. (2005). Oligofructose promotes satiety in rats fed a high-fat diet: involvement of glucagon-like peptide-1. *Obesity research*, 13(6), 1000-1007.
- Charitos, I. A., Topi, S., Gagliano-Candela, R., De Nitto, E., Polimeno, L., Montagnani, M., & Santacroce, L. (2022). The toxic effects of endocrine disrupting chemicals (EDCs) on gut microbiota: Bisphenol A (BPA) A review. *Endocrine, Metabolic & Immune Disorders-Drug Targets (Formerly Current Drug Targets-Immune, Endocrine & Metabolic Disorders)*, 22(7), 716-727.
- Clapp, M., Aurora, N., Herrera, L., Bhatia, M., Wilen, E., & Wakefield, S. (2017). Gut microbiota's effect on mental health: The gut-brain axis. *Clinics and practice*, 7(4), 987.
- Conlon, M. A., & Bird, A. R. (2014). The impact of diet and lifestyle on gut microbiota and human health. *Nutrients*, 7(1), 17-44.
- David, L. A., Maurice, C. F., Carmody, R. N., Gootenberg, D. B., Button, J. E., Wolfe, B. E., Ling, A. V., Devlin, A. S., Varma, Y., Fischbach, M. A., Biddinger, S. B., Dutton, R. J., & Turnbaugh, P. J. (2014). Diet rapidly and reproducibly alters the human gut microbiome. *Nature*, 505(7484), 559–563.

- De Filippo, C., Cavalieri, D., Di Paola, M., Ramazzotti, M., Poulet, J. B., Massart, S., Collini, S., Pieraccini, G., & Lionetti, P. (2010). Impact of diet in shaping gut microbiota revealed by a comparative study in children from Europe and rural Africa. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(33), 14691–14696.
- De Geest, B., & Mishra, M. (2023). The metabolic syndrome in obese and non-obese subjects: a reappraisal of the syndrome X of Reaven. *European Journal of Preventive Cardiology*, zwad144.
- De Vadder, F., Kovatcheva-Datchary, P., Goncalves, D., Vinera, J., Zitoun, C., Duchampt, A., Bäckhed, F., & Mithieux, G. (2014). Microbiota-generated metabolites promote metabolic benefits via gut-brain neural circuits. *Cell*, 156(1-2), 84–96..
- Depommier, C., Everard, A., Druart, C., Plovier, H., Van Hul, M., Vieira-Silva, S., Falony, G., Raes, J., Maiter, D., Delzenne, N. M., de Barse, M., Loumaye, A., Hermans, M. P., Thissen, J. P., de Vos, W. M., & Cani, P. D. (2019). Supplementation with *Akkermansia muciniphila* in overweight and obese human volunteers: a proof-of-concept exploratory study. *Nature medicine*, 25(7), 1096–1103.
- Dethlefsen, L., & Relman, D. A. (2011). Incomplete recovery and individualized responses of the human distal gut microbiota to repeated antibiotic perturbation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(supplement_1), 4554-4561.
- Engin, A. (2017). The definition and prevalence of obesity and metabolic syndrome. *Adv. Exp. Med. Biol.* 960, 1–17
- Furusawa, Y., Obata, Y., Fukuda, S., Endo, T. A., Nakato, G., Takahashi, D., Nakanishi, Y., Uetake, C., Kato, K., Kato, T., Takahashi, M., Fukuda, N. N., Murakami, S., Miyauchi, E., Hino, S., Atarashi, K., Onawa, S., Fujimura, Y., Lockett, T., Clarke, J. M., ... Ohno, H. (2013). Commensal microbe-derived butyrate induces the differentiation of colonic regulatory T cells. *Nature*, 504(7480), 446–450.
- Gacesa, R., Kurilshikov, A., Vich Vila, A., Sinha, T., Klaassen, M. A., Bolte, L. A., ... & Weersma, R. K. (2022). Environmental factors shaping the gut microbiome in a Dutch population. *Nature*, 604(7907), 732-739.
- Geurts, L., Neyrinck, A. M., Delzenne, N. M., Knauf, C., & Cani, P. D. (2014). Gut microbiota controls adipose tissue expansion, gut barrier and glucose metabolism: novel insights into molecular targets and interventions using prebiotics. *Beneficial microbes*, 5(1), 3-17.

- Ghoshal, S., Witta, J., Zhong, J., De Villiers, W., & Eckhardt, E. (2009). Chylomicrons promote intestinal absorption of lipopolysaccharides. *Journal of lipid research*, 50(1), 90-97.
- Grice, E. A., & Segre, J. A. (2012). The human microbiome: our second genome. *Annual review of genomics and human genetics*, 13, 151-170.
- Hill, C., Guarner, F., Reid, G., Gibson, G. R., Merenstein, D. J., Pot, B., Morelli, L., Canani, R. B., Flint, H. J., Salminen, S., Calder, P. C., & Sanders, M. E. (2014). Expert consensus document. The International Scientific Association for Probiotics and Prebiotics consensus statement on the scope and appropriate use of the term probiotic. *Nature reviews. Gastroenterology & hepatology*, 11(8), 506–514.
- Hillman, E. T., Lu, H., Yao, T., & Nakatsu, C. H. (2017). Microbial Ecology along the Gastrointestinal Tract. *Microbes and environments*, 32(4), 300–313.
- Holmes, E., Li, J. V., Athanasiou, T., Ashraffian, H., & Nicholson, J. K. (2011). Understanding the role of gut microbiome–host metabolic signal disruption in health and disease. *Trends in microbiology*, 19(7), 349-359.
- Horvath, A., Zukauskaitė, K., Hazia, O., Balazs, I., & Stadlbauer, V. (2024). Human gut microbiome: Therapeutic opportunities for metabolic syndrome—Hype or hope?. *Endocrinology, Diabetes & Metabolism*, 7(1), e436.
- Huxley, R. R., Ansary-Moghaddam, A., Clifton, P., Czernichow, S., Parr, C. L., & Woodward, M. (2009). The impact of dietary and lifestyle risk factors on risk of colorectal cancer: a quantitative overview of the epidemiological evidence. *International journal of cancer*, 125(1), 171-180.
- Jernberg, C., Lofmark, S., Edlund, C., & Jansson, J. K. (2010). Long-term impacts of antibiotic exposure on the human intestinal microbiota. *Microbiology*, 156(11), 3216-3223.
- Kaur, J. (2014). A comprehensive review on metabolic syndrome. *Cardiology research and practice*, 2014.
- Kellow, N. J., Coughlan, M. T., & Reid, C. M. (2014). Metabolic benefits of dietary prebiotics in human subjects: a systematic review of randomised controlled trials. *The British journal of nutrition*, 111(7), 1147–1161.
- Klaenhammer, T. R., Kleerebezem, M., Kopp, M. V., & Rescigno, M. (2012). The impact of probiotics and prebiotics on the immune system. *Nature Reviews Immunology*, 12(10), 728-734.
- Laterza, L., Rizzatti, G., Gaetani, E., Chiusolo, P., & Gasbarrini, A. (2016). The gut microbiota and immune system relationship in human graft-versus-host disease. *Mediterranean journal of hematology and infectious diseases*, 8(1).

- Leclercq, S., Cani, P. D., Neyrinck, A. M., Stärkel, P., Jamar, F., Mikolajczak, M., Delzenne, N. M., & de Timary, P. (2012). Role of intestinal permeability and inflammation in the biological and behavioral control of alcohol-dependent subjects. *Brain, behavior, and immunity*, 26(6), 911–918.
- Lederberg, J., & McCray, A. T. (2001). Ome SweetOmics--A genealogical treasury of words. *The scientist*, 15(7), 8-8.
- Ley, R. E., Peterson, D. A., & Gordon, J. I. (2006). Ecological and evolutionary forces shaping microbial diversity in the human intestine. *Cell*, 124(4), 837–848.
- Li, C., Li, X., Han, H., Cui, H., Peng, M., Wang, G., & Wang, Z. (2016). Effect of probiotics on metabolic profiles in type 2 diabetes mellitus: A meta-analysis of randomized, controlled trials. *Medicine*, 95(26), e4088.
- Lindheim, L., Bashir, M., Münzker, J., Trummer, C., Zachhuber, V., Leber, B., Horvath, A., Pieber, T. R., Gorkiewicz, G., Stadlbauer, V., & Obermayer-Pietsch, B. (2017). Alterations in Gut Microbiome Composition and Barrier Function Are Associated with Reproductive and Metabolic Defects in Women with Polycystic Ovary Syndrome (PCOS): A Pilot Study. *PloS one*, 12(1), e0168390.
- Louis, P., & Flint, H. J. (2017). Formation of propionate and butyrate by the human colonic microbiota. *Environmental microbiology*, 19(1), 29-41.
- Louis, P., Hold, G. L., & Flint, H. J. (2014). The gut microbiota, bacterial metabolites and colorectal cancer. *Nature reviews microbiology*, 12(10), 661-672.
- Lozupone, C. A., Stombaugh, J. I., Gordon, J. I., Jansson, J. K., & Knight, R. (2012). Diversity, stability and resilience of the human gut microbiota. *Nature*, 489(7415), 220–230.
- Markowiak, P., & Śliżewska, K. (2018). The role of probiotics, prebiotics and synbiotics in animal nutrition. *Gut pathogens*, 10, 21.
- Maruvada, P., Leone, V., Kaplan, L. M., & Chang, E. B. (2017). The human microbiome and obesity: moving beyond associations. *Cell host & microbe*, 22(5), 589-599.
- Meslier, V., Laiola, M., Roager, H. M., De Filippis, F., Roume, H., Quinquis, B., Giacco, R., Mennella, I., Ferracane, R., Pons, N., Pasolli, E., Rivellese, A., Dragsted, L. O., Vitaglione, P., Ehrlich, S. D., & Ercolini, D. (2020). Mediterranean diet intervention in overweight and obese subjects lowers plasma cholesterol and causes changes in the gut microbiome and metabolome independently of energy intake. *Gut*, 69(7), 1258–1268.
- Moran-Ramos, S., López-Contreras, B. E., & Canizales-Quinteros, S. (2017). Gut microbiota in obesity and metabolic abnormalities: a matter of composition or functionality?. *Archives of medical research*, 48(8), 735-753.

- Munoz-Garach, A., Diaz-Perdigones, C., & Tinahones, F. J. (2016). Gut microbiota and type 2 diabetes mellitus. *Endocrinología y Nutrición (English Edition)*, 63(10), 560-568.
- Neal, M. D., Leaphart, C., Levy, R., Prince, J., Billiar, T. R., Watkins, S., Li, J., Cetin, S., Ford, H., Schreiber, A., & Hackam, D. J. (2006). Enterocyte TLR4 mediates phagocytosis and translocation of bacteria across the intestinal barrier. *Journal of immunology (Baltimore, Md. : 1950)*, 176(5), 3070–3079.
- O'Connor, S., Chouinard-Castonguay, S., Gagnon, C., & Rudkowska, I. (2017). Prebiotics in the management of components of the metabolic syndrome. *Maturitas*, 104, 11–18.
- Org, E., Blum, Y., Kasela, S., Mehrabian, M., Kuusisto, J., Kangas, A. J., Soininen, P., Wang, Z., Ala-Korpela, M., Hazen, S. L., Laakso, M., & Lusis, A. J. (2017). Relationships between gut microbiota, plasma metabolites, and metabolic syndrome traits in the METSIM cohort. *Genome biology*, 18(1), 70.
- Quin, C., Estaki, M., Vollman, D. M., Barnett, J. A., Gill, S. K., & Gibson, D. L. (2018). Probiotic supplementation and associated infant gut microbiome and health: a cautionary retrospective clinical comparison. *Scientific reports*, 8(1), 8283.
- Reaven G. M. (2005). Why Syndrome X? From Harold Himsworth to the insulin resistance syndrome. *Cell metabolism*, 1(1), 9–14.
- Reaven, G. M. (1993). Role of insulin resistance in human disease (syndrome X): an expanded definition. *Annual review of medicine*, 44(1), 121-131.
- Roca-Saavedra, P., Mendez-Vilabrille, V., Miranda, J. M., Nebot, C., Cardelle-Cobas, A., Franco, C. M., & Cepeda, A. (2018). Food additives, contaminants and other minor components: effects on human gut microbiota-a review. *Journal of physiology and biochemistry*, 74(1), 69–83.
- Saklayen, M. G. (2018). The global epidemic of the metabolic syndrome. *Curr. Hypertens. Rep.* 20 (2), 12.
- Samson, S. L., & Garber, A. J. (2014). Metabolic syndrome. *Endocrinology and Metabolism Clinics*, 43(1), 1-23.
- Sanders, M. E. (2016). Probiotics and microbiota composition. *BMC medicine*, 14(1), 1-3.
- Sarafidis, P. A., & Nilsson, P. M. (2006). The metabolic syndrome: a glance at its history. *Journal of hypertension*, 24(4), 621–626.
- Sekirov, I., Russell, S. L., Antunes, L. C., & Finlay, B. B. (2010). Gut microbiota in health and disease. *Physiological reviews*, 90(3), 859–904.

- Sheng, S., Yan, S., Chen, J., Zhang, Y., Wang, Y., Qin, Q., Li, W., Li, T., Huang, M., Ding, S., & Tang, L. (2022). Gut microbiome is associated with metabolic syndrome accompanied by elevated gamma-glutamyl transpeptidase in men. *Frontiers in cellular and infection microbiology*, 12, 946757.
- Shreiner, A. B., Kao, J. Y., & Young, V. B. (2015). The gut microbiome in health and in disease. *Current opinion in gastroenterology*, 31(1), 69–75.
- So, D., Whelan, K., Rossi, M., Morrison, M., Holtmann, G., Kelly, J. T., Shanahan, E. R., Staudacher, H. M., & Campbell, K. L. (2018). Dietary fiber intervention on gut microbiota composition in healthy adults: a systematic review and meta-analysis. *The American journal of clinical nutrition*, 107(6), 965–983.
- Sun, J., & Buys, N. J. (2016). Glucose- and glycaemic factor-lowering effects of probiotics on diabetes: a meta-analysis of randomised placebo-controlled trials. *The British journal of nutrition*, 115(7), 1167–1177.
- Turnbaugh, P. J., Ley, R. E., Mahowald, M. A., Magrini, V., Mardis, E. R., & Gordon, J. I. (2006). An obesity-associated gut microbiome with increased capacity for energy harvest. *nature*, 444(7122), 1027–1031.
- Ursell, L. K., Haiser, H. J., Van Treuren, W., Garg, N., Reddivari, L., Vanamala, J., Dorrestein, P. C., Turnbaugh, P. J., & Knight, R. (2014). The intestinal metabolome: an intersection between microbiota and host. *Gastroenterology*, 146(6), 1470–1476.
- Vallianou, N., Stratigou, T., Christodoulatos, G. S., Tsigalou, C., & Dalamaga, M. (2020). Probiotics, Prebiotics, Synbiotics, Postbiotics, and Obesity: Current Evidence, Controversies, and Perspectives. *Current obesity reports*, 9(3), 179–192.
- Ventola, C. L. (2015). The antibiotic resistance crisis: part 1: causes and threats. *Pharmacy and therapeutics*, 40(4), 277.
- Vijay-Kumar, M., Aitken, J. D., Carvalho, F. A., Cullender, T. C., Mwangi, S., Srinivasan, S., Sitaraman, S. V., Knight, R., Ley, R. E., & Gewirtz, A. T. (2010). Metabolic syndrome and altered gut microbiota in mice lacking Toll-like receptor 5. *Science*, 328(5975), 228–231.
- Vrieze, A., Van Nood, E., Holleman, F., Salojärvi, J., Kootte, R. S., Bartelsman, J. F., Dallinga-Thie, G. M., Ackermans, M. T., Serlie, M. J., Oozeer, R., Derrien, M., Druesne, A., Van Hylckama Vlieg, J. E., Bloks, V. W., Groen, A. K., Heilig, H. G., Zoetendal, E. G., Stroes, E. S., de Vos, W. M., Hoekstra, J. B., ... Nieuwdorp, M. (2012). Transfer of intestinal microbiota from lean donors increases insulin sensitivity in individuals with metabolic syndrome. *Gastroenterology*, 143(4), 913–6.

- Wang, P. X., Deng, X. R., Zhang, C. H., Yuan, H. J. (2020). Gut microbiota and metabolic syndrome. *Chinese Medical Journal*, 133(07), 808-816.
- Wang, Z. B., Xin, S. S., Ding, L. N., Ding, W. Y., Hou, Y. L., Liu, C. Q., & Zhang, X. D. (2019). The potential role of probiotics in controlling overweight/obesity and associated metabolic parameters in adults: a systematic review and meta-analysis. *Evidence-based complementary and alternative medicine*, 2019.
- Wu, G. D., Chen, J., Hoffmann, C., Bittinger, K., Chen, Y. Y., Keilbaugh, S. A., Bewtra, M., Knights, D., Walters, W. A., Knight, R., Sinha, R., Gilroy, E., Gupta, K., Baldassano, R., Nessel, L., Li, H., Bushman, F. D., & Lewis, J. D. (2011). Linking long-term dietary patterns with gut microbial enterotypes. *Science*, 334(6052), 105–108.
- Zhang P. (2022). Influence of Foods and Nutrition on the Gut Microbiome and Implications for Intestinal Health. *International journal of molecular sciences*, 23(17), 9588.

KAYNAKLAR:

- ÖZÇELİK,S. 2009 Genel Mikrobiyoloji, 346 s. S. Demirel Ü., Ziraat F., Yayın No:1, Ders kitapları no:1 Isparta.
- KARAPINAR,M. 1995 Gıdaların Mikrobiyolojik Kalite Kontrolü, 198s. Ege Ü., Ege MYO. Yayın No:6, Bornova- İzmir
- ÜNLÜTÜRK, A., Turan Taş,F., 1998 Gıda Mikrobiyolojisi, 60 s. Mengi Tan Basımevi , Çınarlı- İzmir
- ÜNLÜTÜRK,A., TURANTAŞ, F., Gıdaların Mikrobiyolojik Analizi,166 s. Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir
- HALKMAN, K., 2005 Gıda Mikrobiyolojisi Uygulamaları 358 S.Merck, Ankara
- PAMİR, H., 1984 Fermantasyon Mikrobiyolojisi Uygulama Kılavuzu,108 S. Ankara Ü., Ziraat F. Yayınları No: 903, Uygulama:215 Ankara
- SERTER,N., 1991 Mikrobiyoloji, 250 S. T.C. Anadolu Ü. Yayın No:490 Açık Ö. F. Yayınları No:219 Eskişehir
- TAYYAR,M., HECER,C.2013 Gıda Mikrobiyolojisi, 260 s. Dora basım- Dağıtım Bursa
- ARDA,M., 1985 Genel Mikrobiyoloji, 531 s. Ankara Ü. Veteriner F. Yayınları No: 402 Ankara
- SERT, S.,19.. Genel Mikrobiyoloji Ders Notları Atatürk Ü. Ziraat F. Tarım Ürünleri Teknolojisi. Erzurum
- MADİGAN,M.T.,MARTİNKO, J.M.,2010 Brock Mikroorganizmaların biyolojisi Çevriri Editörü: Çökmüş.Ç., 11 Baskıdan Çeviri, Palme Yayınevi Ankara ISBN:9786055829629
- TUNAIL,N., 2009 Mikrobiyoloji Palme Yayınevi Ankara 1. Baskı ISBN:6056036200 mikrobiyoloji.org kimyaevi.org

REFERANSLAR

1. Beverton, R.J.H. ve Holt, S.J. (1957). On the dynamics of exploited fish populations. *Fisheries Investigations*, 19, 1-533.
2. Ricker, W.E. (1954). Stock and Recruitment. *Journal of the Fisheries Research Board of Canada*, 11, 559-623.
3. Thieme, H. R. (2003). *Mathematics in Population Biology*. Princeton: Princeton University Press.
4. Kot, M., Lewis M.A. ve Driessche P. (1996). Dispersal data and the spread of invading organisms. *Ecology*, 77(7), 2027-2042.
5. Pielou, E.C. (1977). *Mathematical Ecology*. New York: Wiley.
6. Nicholson, A.J. (1933). The balance of animal populations, *J. Anim. Ecol.* 2, 132-178.
7. Nicholson A.J., Bailey V.A. (1935). The balance of animal populations, *Proc. Zool. Soc. Lond.* 551-598.
8. Caswell, H. (2001). *Matrix Population Models* (2nd Edition). Sunderland: Sinauer Associates Inc.
9. Edelstein L.K. (1988). *Mathematical Models in Biology*. USA: Random House.
10. Thompson, W.R. (1924) La theory mathematique de l'action des parasites entomophages et le facteur du hasard. *Annales Faculte des Sciences de Marseille*, 2, 69-89.
11. Jang, S.R.-J., & Yu, J.L. (2006). A discrete-time host-parasitoid model. *Proceedings of the Conference on Differential and Difference Equations and Applications*. Hindawi Publishing Corporation, 451-455.
12. Ma, X.; Din, Q.; Rafaqat, M.; Javaid, N.; Feng, Y. (2020) A Density-Dependent Host-Parasitoid Model with Stability, *Bifurcation and Chaos Control. Mathematics*. 8, 536.
13. Leslie P.H. and Gower J.C. (1960) The properties of a stochastic model for the predator-prey type of interaction between two species, *Biometrika*. 47, 219-234.
14. Neubert M.G., Kot M. (1992). The Subcritical Collapse of Predator Populations in Discrete-Time Predator-Prey Models. *Mathematical Biosciences*. 110, 45-66.
15. Allen L.J. (2007) *Introduction to Mathematical Biology*. Pearson/Prentice Hall.
16. Murray J.D. (2002) *Mathematical Biology I. An Introduction*, 17 of *Interdisciplinary Applied Mathematics*, 3rd Edn. Springer.

17. Kuznetsov Y.A. (1998). Elements of applied bifurcation theory, 2nd ed. New York: Springer-Verlag.
18. Volterra V. (1926) Variazioni e fluttuazioni del numero di' individui in specie animali conviventi. *Memoria della Reale Accademia Nazionale dei Lincei*. 2: 31-113.
19. Lotka A.J. (1925) *Elements of Mathematical Biology*. Williams & Wilkins, Baltimore.
20. Sucu, G. (2016). Bir ayrık av-avcı modelinin kararlılık ve çatallanma analizi. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
21. Baydemir, Pınar. (2018). Leslie tipi bir ayrık av-avcı popülasyon modelinin kararlılık ve Neimark-Sacker çatallanma analizi. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR
DOÇ. DR. BÜLENT IŞIK

DOI:10.5281/zenodo.10848056

Referanslar

1. Acosta-Olivo, C., Simental-Mendia, L. E., Vilchez-Cavazos, F., Pena-Martinez, V. M., Elizondo-Rodriguez, J., & Simental-Mendia, M. (2022). Clinical efficacy of botulinum toxin in the treatment of plantar fasciitis: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 103(2), 364-371.
2. Alghadir, A. (2006). Conservative treatment of plantar fasciitis with dorsiflexion night splints and medial arch supports: a prospective randomized study (Doctoral dissertation, University of Pittsburgh).
3. Al-Siyabi, Z., Karam, M., Al-Hajri, E., Alsaif, A., Alazemi, M., Aldubaikhi, A. A., & Al-Hajri, E. S. (2022). Extracorporeal shockwave therapy versus ultrasound therapy for plantar fasciitis: A systematic review and meta-analysis. *Cureus*, 14(1).
4. Ajimsha, M. S., Al-Mudahka, N. R., & Al-Madzhar, J. A. (2015). Effectiveness of myofascial release: systematic review of randomized controlled trials. *Journal of bodywork and movement therapies*, 19(1), 102-112.
5. Arslan, A., Koca, T. T., Utkan, A., Sevimli, R., & Akel, I. (2016). Treatment of chronic plantar heel pain with radiofrequency neural ablation of the first branch of the lateral plantar nerve and medial calcaneal nerve branches. *The Journal of Foot and Ankle Surgery*, 55(4), 767-771.
6. Bialosky, J. E., Bishop, M. D., Price, D. D., Robinson, M. E., & George, S. Z. (2009). The mechanisms of manual therapy in the treatment of musculoskeletal pain: a comprehensive model. *Manual therapy*, 14(5), 531-538.
7. Bernhard, K., Ng, A., Kruse, D., & Stone, P. A. (2018). Surgical treatment of bone marrow lesion associated with recurrent plantar fasciitis: a case report describing an innovative

technique using subchondroplasty®. *The Journal of Foot and Ankle Surgery*, 57(4), 811-815.

8. Bolgla, L. A., & Malone, T. R. (2004). Plantar fasciitis and the windlass mechanism: a biomechanical link to clinical practice. *Journal of athletic training*, 39(1), 77.
9. Buchanan, B. K., & Kushner, D. (2020). Plantar Fasciitis. *StatPearls*.
10. Buchbinder R. Clinical practice. Plantar fasciitis. *N Engl J Med*. 2004;350:2159–66.
11. Butterworth, P. A., Landorf, K. B., Smith, S. E., & Menz, H. B. (2012). The association between body mass index and musculoskeletal foot disorders: a systematic review. *Obesity reviews*, 13(7), 630-642.
12. Chen, C. M., Lee, M., Lin, C. H., Chang, C. H., & Lin, C. H. (2018). Comparative efficacy of corticosteroid injection and non-invasive treatments for plantar fasciitis: a systematic review and meta-analysis. *Scientific reports*, 8(1), 4033.
13. Chou, A. C. C., Ng, S. Y. C., & Koo, K. O. T. (2016). Endoscopic plantar fasciotomy improves early postoperative results: a retrospective comparison of outcomes after endoscopic versus open plantar fasciotomy. *The Journal of Foot and Ankle Surgery*, 55(1), 9-15.
14. Chutumtid, T., Susantitaphong, P., & Koonalinthip, N. (2023). Effectiveness of dextrose prolotherapy for the treatment of chronic plantar fasciitis: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *PM&R*, 15(3), 380-391.
15. Cleland, J. A., Abbott, J. H., Kidd, M. O., Stockwell, S., Cheney, S., Gerrard, D. F., & Flynn, T. W. (2009). Manual physical therapy and exercise versus electrophysical agents and exercise in the management of plantar heel pain: a

multicenter randomized clinical trial. *journal of orthopaedic & sports physical therapy*, 39(8), 573-585.

16. Cole, C., Seto, C., & Gazewood, J. (2005). Plantar fasciitis: evidence-based review of diagnosis and therapy. *American family physician*, 72(11), 2237-2242.
17. Cook, J., & Purdam, C. R. (2008). Is tendon pathology a continuum? A pathology model to explain the clinical presentation of load-induced tendinopathy. *British journal of sports medicine*.
18. Çil, E. T. (2023). *Hindfoot Pathologies*.
19. Çil, E. T., Şaylı, U., & Subaşı, F. (2019). Outpatient vs home management protocol results for plantar fasciitis. *Foot & ankle international*, 40(11), 1295-1303.
20. De Garceau, D., Dean, D., Requejo, S. M., & Thordarson, D. B. (2003). The association between diagnosis of plantar fasciitis and Windlass test results. *Foot & ankle international*, 24(3), 251-255.
21. Deshpande, M. M., & Patil, C. B. (2010). Heel pain and phonophoresis. *Journal of the Indian Medical Association*, 108(6), 365-365.
22. Di Caprio, F., Buda, R., Mosca, M., & Giannini, S. (2010). Foot and lower limb diseases in runners: assessment of risk factors. *Journal of sports science & medicine*, 9(4), 587.
23. Donley, B. G., Moore, T., Sferra, J., Gozdanovic, J., & Smith, R. (2007). The efficacy of oral nonsteroidal anti-inflammatory medication (NSAID) in the treatment of plantar fasciitis: a randomized, prospective, placebo-controlled study. *Foot & ankle international*, 28(1), 20-23.
24. Elizondo-Rodriguez, J., Araujo-Lopez, Y., Moreno-Gonzalez, J. A., Cardenas-Estrada, E., Mendoza-Lemus, O., & Acosta-Olivo, C. (2013). A comparison of botulinum toxin a and intralesional steroids for the treatment of plantar fasciitis:

- a randomized, double-blinded study. *Foot & ankle international*, 34(1), 8-14.
25. Eslamian, F., Shakouri, S. K., Jahanjoo, F., Hajjaliloo, M., & Notghi, F. (2016). Extra corporeal shock wave therapy versus local corticosteroid injection in the treatment of chronic plantar fasciitis, a single blinded randomized clinical trial. *Pain Medicine*, 17(9), 1722-1731.
 26. Falsetti, P., Frediani, B., Acciai, C., Baldi, F., Filippou, G., & Marcolongo, R. (2004). Heel fat pad involvement in rheumatoid arthritis and in spondyloarthropathies: an ultrasonographic study. *Scandinavian journal of rheumatology*, 33(5), 327-331.
 27. Fazal, M. A., Tsekas, D., & Baloch, I. (2018). Is there a role for MRI in plantar heel pain. *Foot & ankle specialist*, 11(3), 242-245.
 28. Findley, T., Chaudhry, H., Stecco, A., & Roman, M. (2012). Fascia research—a narrative review. *Journal of bodywork and movement therapies*, 16(1), 67-75.
 29. Gudeman, S. D., Eisele, S. A., Heidt JR, R. S., Colosimo, A. J., & Stroupe, A. L. (1997). Treatment of plantar fasciitis by iontophoresis of 0.4% dexamethasone: A randomized, double-blind, placebo-controlled study. *The American journal of sports medicine*, 25(3), 312-316.
 30. Guimaraes, J. S., Arcanjo, F. L., Leporace, G., Metsavaht, L. F., Sena, C., Moreno, M. V., ... & Neto, M. G. (2022). Effect of low-level laser therapy on pain and disability in patients with plantar fasciitis: A systematic review and meta-analysis. *Musculoskeletal Science and Practice*, 57, 102478.
 31. Gurcay E, Kara M, Karaahmet OZ, Ata AM, Onat ŞŞ, Özçakar L. Shall we inject superficial or deep to the plantar fascia?An ultrasound study of the treatment of chronic plantar fasciitis? *J Foot Ankle Surg*. 2017;56:783–7.

32. Hohmann, E., Tetsworth, K., & Glatt, V. (2021). Platelet-rich plasma versus corticosteroids for the treatment of plantar fasciitis: a systematic review and meta-analysis. *The American Journal of Sports Medicine*, 49(5), 1381-1393.
33. Im Yi, T., Lee, G. E., Seo, I. S., Huh, W. S., Yoon, T. H., & Kim, B. R. (2011). Clinical characteristics of the causes of plantar heel pain. *Annals of rehabilitation medicine*, 35(4), 507-513.
34. Johal, K. S., & Milner, S. A. (2012). Plantar fasciitis and the calcaneal spur: fact or fiction?. *Foot and Ankle Surgery*, 18(1), 39-41.
35. Kim, W., & Voloshin, A. S. (1995). Role of plantar fascia in the load bearing capacity of the human foot. *Journal of biomechanics*, 28(9), 1025-1033.
36. Kim, E., & Lee, J. H. (2014). Autologous platelet-rich plasma versus dextrose prolotherapy for the treatment of chronic recalcitrant plantar fasciitis. *Pm&r*, 6(2), 152-158.
37. Kiritsi, O., Tsitas, K., Malliaropoulos, N., & Mikroulis, G. (2010). Ultrasonographic evaluation of plantar fasciitis after low-level laser therapy: results of a double-blind, randomized, placebo-controlled trial. *Lasers in medical science*, 25(2), 275-281.
38. Koc Jr, T. A., Bise, C. G., Neville, C., Carreira, D., Martin, R. L., & McDonough, C. M. (2023). Heel Pain–Plantar Fasciitis: Revision 2023: Clinical Practice Guidelines Linked to the International Classification of Functioning, Disability and Health from the Academy of Orthopaedic Physical Therapy and American Academy of Sports Physical Therapy of the American Physical Therapy Association. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy*, 53(12), CPG1-CPG39.
39. Kogler, G. F., Veer, F. B., Solomonidis, S. E., & Paul, J. P. (1999). The influence of medial and lateral placement of

orthotic wedges on loading of the plantar aponeurosis. An in vitro study. *JBJS*, 81(10), 1403-13.

40. Kurtoglu, A., Kochai, A., Inanmaz, M. E., Sukur, E., Keskin, D., Türker, M., ... & Avan, L. Y. (2022). Effectiveness of radiofrequency ablation for treatment of plantar fasciitis. *Medicine*, 101(12), e29142.
41. Latey, P. J., Burns, J., Hiller, C., & Nightingale, E. J. (2014). Relationship between intrinsic foot muscle weakness and pain: a systematic review. *Journal of Foot and Ankle Research*, 7, 1-2.
42. Lazo, J. S., Parker, K. L., & Bruton, L. (2005). Goodman & Gilman's the pharmacological basis of therapeutics. McGraw-Hill Publishing.
43. Lee, S. Y., McKeon, P., & Hertel, J. (2009). Does the use of orthoses improve self-reported pain and function measures in patients with plantar fasciitis? A meta-analysis. *Physical Therapy in Sport*, 10(1), 12-18.
44. Lemont, H., Ammirati, K. M., & Usen, N. (2003). Plantar fasciitis: a degenerative process (fasciosis) without inflammation. *Journal of the American Podiatric Medical Association*, 93(3), 234-237.
45. Li, X., Zhang, L., Gu, S., Sun, J., Qin, Z., Yue, J., ... & Gao, R. (2018). Comparative effectiveness of extracorporeal shock wave, ultrasound, low-level laser therapy, noninvasive interactive neurostimulation, and pulsed radiofrequency treatment for treating plantar fasciitis: A systematic review and network meta-analysis. *Medicine*, 97(43).
46. Liang, H. W., Wang, T. G., Chen, W. S., & Hou, S. M. (2007). Thinner plantar fascia predicts decreased pain after extracorporeal shock wave therapy. *Clinical Orthopaedics and Related Research®*, 460, 219-225.
47. Mao, D. W., Chandrakumara, D., Zheng, Q., Kam, C., & King, C. K. K. (2019). Endoscopic plantar fasciotomy for plantar

fasciitis: A systematic review and network meta-analysis of the English literature. *The Foot*, 41, 63-73.

48. McMillan, A. M., Landorf, K. B., Gilheany, M. F., Bird, A. R., Morrow, A. D., & Menz, H. B. (2012). Ultrasound guided corticosteroid injection for plantar fasciitis: randomised controlled trial. *BMj*, 344.
49. Meltzer, K. R., Cao, T. V., Schad, J. F., King, H., Stoll, S. T., & Standley, P. R. (2010). In vitro modeling of repetitive motion injury and myofascial release. *Journal of bodywork and movement therapies*, 14(2), 162-171.
50. Melzack, R., & Wall, P. D. (1965). Pain Mechanisms: A New Theory: A gate control system modulates sensory input from the skin before it evokes pain perception and response. *Science*, 150(3699), 971-979.
51. Nair, A. S., & Sahoo, R. K. (2016). Ultrasound-guided injection for plantar fasciitis: a brief review. *Saudi Journal of Anaesthesia*, 10(4), 440.
52. Neufeld, S. K., & Cerrato, R. (2008). Plantar fasciitis: evaluation and treatment. *JAAOS-Journal of the American Academy of Orthopaedic Surgeons*, 16(6), 338-346.
53. Okuno, Y., Matsumura, N., & Oguro, S. (2013). Transcatheter arterial embolization using imipenem/cilastatin sodium for tendinopathy and enthesopathy refractory to nonsurgical management. *Journal of Vascular and Interventional Radiology*, 24(6), 787-792.
54. Park, S. Y., & Park, D. J. (2019). Comparison of foot structure, function, plantar pressure and balance ability according to the body mass index of young adults. *Osong public health and research perspectives*, 10(2), 102.
55. Petraglia, F., Ramazzina, I., & Costantino, C. (2017). Plantar fasciitis in athletes: diagnostic and treatment strategies. A systematic review. *Muscles, ligaments and tendons journal*, 7(1), 107.

56. Pisirici, P., Cil, E. T., Coskunsu, D. K., Saylı, U., & Subasi, F. (2022). Extracorporeal Shockwave Therapy Versus Graston Instrument-Assisted Soft-Tissue Mobilization in Chronic Plantar Heel Pain: A Randomized Controlled Trial. *Journal of the American Podiatric Medical Association*, 112(6).
57. Poenaru, D., Badoiu, S. C., & Ionescu, A. M. (2021). Therapeutic considerations for patients with chronic plantar fasciitis. *Medicine International*, 1(4), 1-5.
58. Ribeiro, A. P., Trombini-Souza, F., Tessutti, V., Rodrigues Lima, F., Sacco, I. D. C. N., & João, S. M. A. (2011). Rearfoot alignment and medial longitudinal arch configurations of runners with symptoms and histories of plantar fasciitis. *Clinics*, 66, 1027-1033.
59. Riddle, D. L., Pulisic, M. A. T. T. H. E. W., Pidcoe, P. E. T. E. R., & Johnson, R. E. (2003). Risk factors for plantar fasciitis: a matched case-control study. *JBJS*, 85(5), 872-877.
60. Riggs, A., & Grant, K. E. (2009). Myofascial release in modalities for massage and body work.
61. Rodrigues, S. V., Acharya, A. B., & Thakur, S. L. (2012). Platelet-rich plasma. A review. *The New York State Dental Journal*, 78(1), 26-30.
62. Rome, K., Howe, T., & Haslock, I. (2001). Risk factors associated with the development of plantar heel pain in athletes. *The foot*, 11(3), 119-125.
63. Roxas, M. (2005). Plantar fasciitis: diagnosis and therapeutic considerations. *Alternative medicine review*, 10(2).
64. Saha, R., Mukherjee, D., Dhar, D., & Ghosh, S. (2023). Heel Pain Evaluation and Management Review of Literature. *European Journal of Cardiovascular Medicine*, 13(2).

65. Schneider, H. P., Baca, J. M., Carpenter, B. B., Dayton, P. D., Fleischer, A. E., & Sachs, B. D. (2018). American college of foot and ankle surgeons clinical consensus statement: diagnosis and treatment of adult acquired infracalcaneal heel pain. *The Journal of Foot and Ankle Surgery*, 57(2), 370-381.
66. Schuberth, J. M. (1990). Trauma to the heel. *Clinics in podiatric medicine and surgery*, 7(2), 289-306.
67. Schwartz, E. N., & Su, J. (2014). Plantar fasciitis: a concise review. *The Permanente Journal*, 18(1), e105.
68. Sharma, N. K., & Loudon, J. K. (2010). Static progressive stretch brace as a treatment of pain and functional limitations associated with plantar fasciitis: a pilot study. *Foot & ankle specialist*, 3(3), 117-124.
69. Slayton, M. H., Baravarian, B., Amodei, R. C., Compton, K. B., Christensen, D. N., McNelly, A., & Latt, L. D. (2019). Intense therapeutic ultrasound for pain relief in the treatment for chronic plantar fasciopathy. *Foot & Ankle Orthopaedics*, 4(3), 2473011419862228.
70. Srbely, J. Z., Dickey, J. P., Lee, D., & Lowerison, M. (2010). Dry needle stimulation of myofascial trigger points evokes segmental anti-nociceptive effects. *Journal of rehabilitation medicine*, 42(5), 463-468.
71. Sun, J., Gao, F., Wang, Y., Sun, W., Jiang, B., & Li, Z. (2017). Extracorporeal shock wave therapy is effective in treating chronic plantar fasciitis: A meta-analysis of RCTs. *Medicine*, 96(15).
72. Şaylı U, Kocadal O, Taşdelen N. Sporcularda plantar fasya rüptürleri. *Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği*, 2018. 17:1-4.
73. Tanamas, S. K., Wluka, A. E., Berry, P., Menz, H. B., Strauss, B. J., Davies-Tuck, M., ... & Cicuttini, F. M. (2012). Relationship between obesity and foot pain and its

association with fat mass, fat distribution, and muscle mass. *Arthritis care & research*, 64(2), 262-268.

74. Thomas, J. L., Christensen, J. C., Kravitz, S. R., Mendicino, R. W., Schuberth, J. M., Vanore, J. V., ... & Baker, J. (2010). The diagnosis and treatment of heel pain: a clinical practice guideline—revision 2010. *The Journal of Foot and Ankle Surgery*, 49(3), S1-S19.
75. Tisdell, C. L., Donley, B. G., & Sferra, J. J. (1999). Diagnosing and treating plantar fasciitis: a conservative approach to plantar heel pain. *Cleveland Clinic journal of medicine*, 66(4), 231-235.
76. Trojjan, T., & Tucker, A. K. (2019). Plantar fasciitis. *American family physician*, 99(12), 744-750.
77. Tseng, W. C., Chen, Y. C., Lee, T. M., & Chen, W. S. (2023). Plantar Fasciitis: An Updated Review. *Journal of Medical Ultrasound*, 31(4), 268-274.
78. Tseng, W. C., Uy, J., Chiu, Y. H., Chen, W. S., & Vora, A. (2021). The Comparative Effectiveness of Autologous Blood-derived Products Versus Steroid Injections in Plantar Fasciitis: A Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Controlled Trials. *PM&R*, 13(1), 87-96.
79. Umar, H., Idrees, W., Umar, W., Khalil, A., & Rizvi, Z. A. (2022). Impact of routine footwear on foot health: A study on plantar fasciitis. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 11(7), 3851.
80. Wearing, S. C., Smeathers, J. E., Urry, S. R., Hennig, E. M., & Hills, A. P. (2006). The pathomechanics of plantar fasciitis. *Sports medicine*, 36, 585-611.
81. Wearing, S. C., Smeathers, J. E., Sullivan, P. M., Yates, B., Urry, S. R., & Dubois, P. (2007). Plantar fasciitis: are pain and fascial thickness associated with arch shape and loading?. *Physical therapy*, 87(8), 1002-1008.

82. Wu YT, Wu CH, Lin JA, Su DC, Hung CY, Lam SK. Efficacy of 5% dextrose water injection for peripheral entrapment neuropathy: A narrative review. *Int J Mol Sci.* 2021;22:12358.
83. Young, C. C., Rutherford, D. S., & Niedfeldt, M. W. (2001). Treatment of plantar fasciitis. *American family physician*, 63(3), 467-475.
84. Yang, S. B., & Lee, S. B. (2021). Comparison of Hip Muscle Strengthening Exercise and Stretching of Lower Extremity on Pain, Navicular Drop and Foot and Ankle Functional Ability in Plantar Fasciitis. *The Journal of Korean Academy of Orthopedic Manual Physical Therapy*, 27(3), 47-55.

Kaynaklar

- Alashram, A. R., Paduac, E., Romagnolid, C. ve Annino, G. (2019). Effectiveness of focal muscle vibration on hemiplegic upper extremity spasticity in individuals with stroke: A systematic review. *NeuroRehabilitation*, xx (20xx) x-xx. <https://doi.org/10.3233/NRE-192863>.
- Avvantaggiato, C., Casale, R., Cinone, N., Facciorusso, S., Turitto, A., Stuppiello, L. ... Santamato, A. (2020). Localized muscle vibration in the treatment of motor impairment and spasticity in post-stroke patients: a systematic review. *European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine*. <https://doi.org/10.23736/S1973-9087.20.06390-X>.
- Bosco, C., Cardinale, M. ve Tsarpela, O. (1999). Influence of vibration on mechanical power and electromyogram activity in human arm flexor muscles. *European Journal of Applied Physiology and Occupational Physiology*, 79(4):306-11.
- Camerota, F., Celletti, C., Suppa, A., Galli, M., Cimolin, V., Filippi, G. M. ... De Pandis, M. F. (2016). Focal muscle vibration improves gait in Parkinson's disease: a pilot ran domized, controlled trial. *Mov Disord Clin Pract*, 3(6):559-566. <https://doi.org/10.1002/mdc3.12323>.
- Celletti, C., Suppa, A., Bianchini, E., Lakin, S., Toscano, M., La Torre, G. ... Camerota, F. (2019). Promoting post-stroke recovery through focal or whole body vibration: criticisms and prospects from a narrative review. *Neurological Sciences*. <https://doi.org/10.1007/s10072-019-04047-3>.

- Cerciello, S., Rossi, S., Visonà, E., Corona, K. ve Oliva, F. (2016). Clinical applications of vibration therapy in orthopaedic practice. *Muscles Ligaments Tendons J*, 6(1): 147–156. <https://doi.org/10.11138/mltj/2016.6.1.147>.
- Chen, Y., Jiang, L., Cheng, Y., Chen, C., Hu, J., Zhang, A. ... Bai, Y. (2023). Focal vibration of the plantarflexor and dorsiflexor muscles improves poststroke spasticity: a randomized single-blind controlled trial. *Annals of Physical and Rehabilitation Medicine*. 66: 101670. <https://doi.org/10.1016/j.rehab.2022.101670>.
- Darian-Smith, I. (2011). The sense of touch: performance and peripheral neural processes. *Compr. Physiol.* 739–788. <https://doi.org/10.1002/cphy.cp010317>.
- Delecluse, C., Roelants, M., Diels, R., Koninckx, E. ve Verschueren, S. (2005). Effects of whole body vibration training on muscle strength and sprint performance in sprint-trained athletes. *International journal of sports medicine*, 26(08):662-8.
- Ghazi, M., Rippetoe, J., Chandrashekhar, R. and Wang, H. (2021). Focal Vibration Therapy: Vibration Parameters of Effective Wearable Devices. *Appl. Sci.*, 11, 2969. <https://doi.org/10.3390/app11072969>.
- Hagbarth, K. E. ve Eklund, G. (1966). Tonic vibration reflexes (TVR) in spasticity. *Brain Research*, 2(2): 201-3.
- Hamdy, S., Rothwell, J. C., Aziz, Q., Singh, K. D. ve Thompson, D. G. (1998). Long-term reorganization of human motor cortex driven by short term sensory

stimulation. *Nat Neurosci*, 1(1):64–68.
[https://doi.org/ 10.1038/264](https://doi.org/10.1038/264).

Huang, M., Liao, L. R. ve Pang, M. Y. C. (2017). Effects of whole body vibration on muscle spasticity for people with central nervous system disorders: a systematic review. *Clin Rehabil*, 31(1):23–33. [https://doi.org/10.1177/ 0269215515621117](https://doi.org/10.1177/0269215515621117).

İşler, A. K. (2007). Titreşimin Performansa Etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi: Hacettepe Üniversitesi*, 18(1), 42-56.

Karaçam, M. ve Selçuki, D. (2010). İnme Sonrası Gelişen Spastisite Tedavisinde Botulinum Toksin A İntramusküler Enjeksiyonu Etkinliği. *Türk Norol Derg*, 16: 133-140.

Moggio, L., de Sire, A., Marotta, N., Demeco, A. and Ammendolia, A. (2022). Vibration therapy role in neurological diseases rehabilitation: an umbrella review of systematic reviews. *Disabil. Rehabil.* 44, 5741–5749.
<https://doi.org/10.1080/09638288.2021.1946175>.

Murillo, N., Valls-Sole, J., Vidal, J., Opisso, E., Medina, J. ve Kumru, H. (2014). Focal vibration in neurorehabilitation. *Eur J Phys Rehabil Med*, 50(2): 231–242.

Noma, T., Matsumoto, S., Shimodozono, M., Etoh, S. ve Kawahira, K. (2012). Anti-spastic effects of the direct application of vibratory stimuli to the spastic muscles of hemiplegic limbs in post-stroke patients: A proof-of-principle study. *Journal Of*

Rehabilitation Medicine, 44(4), 325-330.
<https://doi.org/10.1080/02699050902997896>.

Pandyan, A. D., Gregoric, M. Barnes, M. P., Wood, D., Van Wijck, F., Burrige, J. ... Johnson, G. R. (2005). Spasticity: Clinical perceptions, neurological realities and meaningful measurement. *Disability and Rehabilitation*, 27, 2-6.
<https://doi.org/10.1080/09638280400014576>.

Poloni, M., Mangone, M., Scettri, P., Procaccianti, R., Cometa, A. ve Santilli, V. (2010). Segmental muscle vibration improves walking in chronic stroke patients with foot drop: A randomized controlled trial. *Neurorehabil. Neural Repair*, 24, 254-262.
<https://doi.org/10.1177/1545968309349940>.

Roll, J., Vedel, J., & Ribot, E. (1989). Alteration of proprioceptive messages induced by tendon vibration in man: A microneurographic study. *Experimental Brain Research*, 76(1), 213-222.
<https://doi.org/10.1007/bf00253639>.

Saggini, R., Carmignano, S. M., Palermo, T. ve Bellomo, R. G. (2016). Mechanical Vibration in Rehabilitation: State of the Art. *J Nov Physiother* 6: 314.
<https://doi.org/10.4172/2165-7025.1000314>

Sheean, G. (2002). The pathophysiology of spasticity. *European Journal of Neurology*, 9: 3-9.
<https://doi.org/10.1046/j.1468-1331.2002.0090s1003.x>.

Shumway-Cook, A., ve Woollacott, M. H. (2016). Motor Control. (Fifth edition). *Philadelphia: Wolters Kluwer*, 151- 158.

- Souron, R., Farabet, A., Féasson, L., Belli, A. Millet, G. Y. ve Lapole, T. (2017). Eight weeks of local vibration training increases dorsiflexor muscle cortical voluntary activation. *J Appl Physiol.* 122: 1504–1515.
<https://doi.org/10.1152/jappphysiol.00793.2016>.
- Steyvers, M., Levin, O., Van Baelen, M. ve Swinnen, S. (2003). Corticospinal excitability changes following prolonged muscle tendon vibration. *Neuroreport*, 14(15), 1901-5. <https://doi.org/10.1097/01.wnr.0000093296.63079.f>.
- Tahir, S., Baig, M. O., Rathore, F. A. ve Aslam, H. (2022). The emerging role of focal muscle vibration in rehabilitation of neurological disorders. *J Pak Med Assoc. Rehabilitation Sciences.*72;2126-2128.
<https://doi.org/10.47391/JPMA.22-106>.
- Wang, H., Chandrashekhar, R., Rippetoe, J. ve Ghazi, M. (2020). Focal Muscle Vibration for Stroke Rehabilitation: AReviewofVibration Parameters and Protocols. *Appl. Sci.* 2020, 10, 8270;
<https://doi.org/10.47391/JPMA.22-106>.
- Winter, L., Huang, Q., Sertic, J. V. L. ve Konczak, J. (2022). The Effectiveness of Proprioceptive Training for Improving Motor Performance and Motor Dysfunction: A Systematic Review. *Front. Rehabil. Sci.* 3:830166.
<https://doi.org/10.3389/fresc.2022.830166>.
- Zeng, D., Lei, W., Kong, Y., Ma, F., Zhao, K., Ye, X., ... Tan, T. (2023). *BioMedical Engineering OnLine*.
<https://doi.org/10.1186/s12938-023-01176-x>.

GENEL CERRAHİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

**EDİTÖR
DOÇ. DR. MEHMET UYSAL**

DOI:10.5281/zenodo.10847993

References

- Alex, A., Bhandary, E., & McGuire, K. P. (2020). Anatomy and Physiology of the Breast during Pregnancy and Lactation. *Adv Exp Med Biol*, 1252, 3-7. doi:10.1007/978-3-030-41596-9_1
- Amant, F., Deckers, S., Van Calsteren, K., Loibl, S., Halaska, M., Brepoels, L., . . . Du Bois, A. (2010). Breast cancer in pregnancy: recommendations of an international consensus meeting. *Eur J Cancer*, 46(18), 3158-3168. doi:10.1016/j.ejca.2010.09.010
- Amant, F., Loibl, S., Neven, P., & Van Calsteren, K. (2012). Breast cancer in pregnancy. *Lancet*, 379(9815), 570-579. doi:10.1016/s0140-6736(11)61092-1
- Amant, F., von Minckwitz, G., Han, S. N., Bontenbal, M., Ring, A. E., Giermek, J., . . . Loibl, S. (2013). Prognosis of women with primary breast cancer diagnosed during pregnancy: results from an international collaborative study. *J Clin Oncol*, 31(20), 2532-2539. doi:10.1200/jco.2012.45.6335
- Amouzegar Hashemi, F. (2020). Radiotherapy in Pregnancy-Associated Breast Cancer. *Adv Exp Med Biol*, 1252, 125-127. doi:10.1007/978-3-030-41596-9_16
- Anders, C. K., Fan, C., Parker, J. S., Carey, L. A., Blackwell, K. L., Klauber-DeMore, N., & Perou, C. M. (2011). Breast carcinomas arising at a young age: unique biology or a surrogate for aggressive intrinsic subtypes? *J Clin Oncol*, 29(1), e18-20. doi:10.1200/jco.2010.28.9199
- Andersson, T. M., Johansson, A. L. V., Hsieh, C. C., Cnattingius, S., & Lambe, M. (2009). Increasing

incidence of pregnancy-associated breast cancer in Sweden. *Obstet Gynecol*, 114(3), 568-572. doi:10.1097/AOG.0b013e3181b19154

Andrieu, N., Goldgar, D. E., Easton, D. F., Rookus, M., Brohet, R., Antoniou, A. C., . . . Chang-Claude, J. (2006). Pregnancies, breast-feeding, and breast cancer risk in the International BRCA1/2 Carrier Cohort Study (IBCCS). *J Natl Cancer Inst*, 98(8), 535-544. doi:10.1093/jnci/djj132

Atwood, C. S., Hovey, R. C., Glover, J. P., Chepko, G., Ginsburg, E., Robison, W. G., & Vonderhaar, B. K. (2000). Progesterone induces side-branching of the ductal epithelium in the mammary glands of peripubertal mice. *J Endocrinol*, 167(1), 39-52. doi:10.1677/joe.0.1670039

Azim, H. A., Jr., Del Mastro, L., Scarfone, G., & Peccatori, F. A. (2011). Treatment of breast cancer during pregnancy: regimen selection, pregnancy monitoring and more. *Breast*, 20(1), 1-6. doi:10.1016/j.breast.2010.10.008

Azim, H. A., Jr., Santoro, L., Russell-Edu, W., Pentheroudakis, G., Pavlidis, N., & Peccatori, F. A. (2012). Prognosis of pregnancy-associated breast cancer: a meta-analysis of 30 studies. *Cancer Treat Rev*, 38(7), 834-842. doi:10.1016/j.ctrv.2012.06.004

Barker, P. (1988). Milk fistula: an unusual complication of breast biopsy. *J R Coll Surg Edinb*, 33(2), 106.

Beadle, B. M., Woodward, W. A., Middleton, L. P., Tereffe, W., Strom, E. A., Litton, J. K., . . . Perkins, G. H. (2009). The impact of pregnancy on breast cancer

- outcomes in women ≤ 35 years. *Cancer*, 115(6), 1174-1184. doi:10.1002/cncr.24165
- Berry, D. L., Theriault, R. L., Holmes, F. A., Parisi, V. M., Booser, D. J., Singletary, S. E., . . . Hortobagyi, G. N. (1999). Management of breast cancer during pregnancy using a standardized protocol. *J Clin Oncol*, 17(3), 855-861. doi:10.1200/jco.1999.17.3.855
- Berveiller, P., & Mir, O. (2012). Taxanes during pregnancy: probably safe, but still to be optimized. *Oncology*, 83(4), 239-240. doi:10.1159/000341820
- Bladström, A., Anderson, H., & Olsson, H. (2003). Worse survival in breast cancer among women with recent childbirth: results from a Swedish population-based register study. *Clin Breast Cancer*, 4(4), 280-285. doi:10.3816/cbc.2003.n.033
- Boere, I., Lok, C., Poortmans, P., Koppert, L., Painter, R., Vd Heuvel-Eibrink, M. M., & Amant, F. (2022). Breast cancer during pregnancy: epidemiology, phenotypes, presentation during pregnancy and therapeutic modalities. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*, 82, 46-59. doi:10.1016/j.bpobgyn.2022.05.001
- Cardonick, E., Dougherty, R., Grana, G., Gilmandyar, D., Ghaffar, S., & Usmani, A. (2010). Breast cancer during pregnancy: maternal and fetal outcomes. *Cancer J*, 16(1), 76-82. doi:10.1097/PPO.0b013e3181ce46f9
- Cardonick, E., & Iacobucci, A. (2004). Use of chemotherapy during human pregnancy. *Lancet Oncol*, 5(5), 283-291. doi:10.1016/s1470-2045(04)01466-4

- Chen, M. M., Coakley, F. V., Kaimal, A., & Laros, R. K., Jr. (2008). Guidelines for computed tomography and magnetic resonance imaging use during pregnancy and lactation. *Obstet Gynecol*, 112(2 Pt 1), 333-340. doi:10.1097/AOG.0b013e318180a505
- Collins, J. C., Liao, S., & Wile, A. G. (1995). Surgical management of breast masses in pregnant women. *J Reprod Med*, 40(11), 785-788.
- Dale, D. C., Cottle, T. E., Fier, C. J., Bolyard, A. A., Bonilla, M. A., Boxer, L. A., . . . Welte, K. (2003). Severe chronic neutropenia: treatment and follow-up of patients in the Severe Chronic Neutropenia International Registry. *Am J Hematol*, 72(2), 82-93. doi:10.1002/ajh.10255
- Dominici, L. S., Kuerer, H. M., Babiera, G., Hahn, K. M., Perkins, G., Middleton, L., . . . Litton, J. K. (2010). Wound complications from surgery in pregnancy-associated breast cancer (PABC). *Breast Dis*, 31(1), 1-5. doi:10.3233/bd-2009-0289
- Eibye, S., Kjær, S. K., & Mellemkjær, L. (2013). Incidence of pregnancy-associated cancer in Denmark, 1977-2006. *Obstet Gynecol*, 122(3), 608-617. doi:10.1097/AOG.0b013e3182a057a2
- Evans, S. R., Sarani, B., Bhanot, P., & Feldman, E. (2012). Surgery in pregnancy. *Curr Probl Surg*, 49(6), 333-388. doi:10.1067/j.cpsurg.2012.02.003
- Feng, C., Yu, D., & Qian, J. (2019). Long-Term Results and Predictors of Survival After Conservative Breast Surgery for Breast Cancer During Pregnancy. *Med Sci Monit*, 25, 8587-8594. doi:10.12659/msm.917288

- Galimberti, V., Ciocca, M., Leonardi, M. C., Zanagnolo, V., Paola, B., Manuela, S., . . . Orecchia, R. (2009). Is electron beam intraoperative radiotherapy (ELIOT) safe in pregnant women with early breast cancer? In vivo dosimetry to assess fetal dose. *Ann Surg Oncol*, 16(1), 100-105. doi:10.1245/s10434-008-0172-z
- Genin, A. S., Lesieur, B., Gligorov, J., Antoine, M., Selleret, L., & Rouzier, R. (2012). Pregnancy-associated breast cancers: do they differ from other breast cancers in young women? *Breast*, 21(4), 550-555. doi:10.1016/j.breast.2012.05.002
- Gentilini, O., Cremonesi, M., Toesca, A., Colombo, N., Peccatori, F., Sironi, R., . . . Paganelli, G. (2010). Sentinel lymph node biopsy in pregnant patients with breast cancer. *Eur J Nucl Med Mol Imaging*, 37(1), 78-83. doi:10.1007/s00259-009-1217-7
- Gentilini, O., Masullo, M., Rotmensz, N., Peccatori, F., Mazzarol, G., Smeets, A., . . . Veronesi, U. (2005). Breast cancer diagnosed during pregnancy and lactation: biological features and treatment options. *Eur J Surg Oncol*, 31(3), 232-236. doi:10.1016/j.ejso.2004.11.012
- Gradishar, W. J., Moran, M. S., Abraham, J., Aft, R., Agnese, D., Allison, K. H., . . . Kumar, R. (2022). Breast Cancer, Version 3.2022, NCCN Clinical Practice Guidelines in Oncology. *J Natl Compr Canc Netw*, 20(6), 691-722. doi:10.6004/jnccn.2022.0030
- Hahn, K. M., Johnson, P. H., Gordon, N., Kuerer, H., Middleton, L., Ramirez, M., . . . Theriault, R. L. (2006). Treatment of pregnant breast cancer patients and outcomes of children exposed to chemotherapy in

utero. *Cancer*, 107(6), 1219-1226. doi:10. 1002/cncr.22081

Halaska, M. J., Pentheroudakis, G., Strnad, P., Stankusova, H., Chod, J., Robova, H., . . . Pavlidis, N. (2009). Presentation, management and outcome of 32 patients with pregnancy-associated breast cancer: a matched controlled study. *Breast J*, 15(5), 461-467. doi:10.1111/j.1524-4741.2009.00760.x

Hassan, I., Muhammed, I., Attah, M. M., & Mabogunje, O. (1995). Breast cancer during pregnancy and lactation in Zaria, Nigeria. *East Afr Med J*, 72(5), 280-282.

Hershman, D. L., Wang, X., McBride, R., Jacobson, J. S., Grann, V. R., & Neugut, A. I. (2006). Delay in initiating adjuvant radiotherapy following breast conservation surgery and its impact on survival. *Int J Radiat Oncol Biol Phys*, 65(5), 1353-1360. doi:10.1016/j.ijrobp.2006.03.048

Hou, N., Ogundiran, T., Ojengbede, O., Morhason-Bello, I., Zheng, Y., Fackenthal, J., . . . Huo, D. (2013). Risk factors for pregnancy-associated breast cancer: a report from the Nigerian Breast Cancer Study. *Ann Epidemiol*, 23(9), 551-557. doi:10. 1016/j.annepidem.2013.06.008

Howard, B. A., & Gusterson, B. A. (2000). Human breast development. *J Mammary Gland Biol Neoplasia*, 5(2), 119-137. doi:10.1023/a:1026487120779

Isaacs, R. J., Hunter, W., & Clark, K. (2001). Tamoxifen as systemic treatment of advanced breast cancer during pregnancy--case report and literature review. *Gynecol Oncol*, 80(3), 405-408. doi:10.1006/gyno.2000.6080

- Ives, A., Musiello, T., & Saunders, C. (2012). The experience of pregnancy and early motherhood in women diagnosed with gestational breast cancer. *Psychooncology*, 21(7), 754-761. doi:10. 1002 /pon.1970
- Kal, H. B., & Struikmans, H. (2006). Breast carcinoma during pregnancy. International recommendations from an expert meeting. *Cancer*, 107(4), 882-883; author reply 883. doi:10.1002/cncr.22062
- Knabben, L., & Mueller, M. D. (2017). Breast cancer and pregnancy. *Horm Mol Biol Clin Investig*, 32(1). doi:10.1515/hmbci-2017-0026
- Lee, Y. Y., Roberts, C. L., Dobbins, T., Stavrou, E., Black, K., Morris, J., & Young, J. (2012). Incidence and outcomes of pregnancy-associated cancer in Australia, 1994-2008: a population-based linkage study. *BJOG*, 119(13), 1572-1582. doi:10.1111/j.1471-0528.2012.03475.x
- Liberale, V., Tripodi, E., Ottino, L., & Biglia, N. (2019). Surgery on breast cancer in pregnancy. *Transl Cancer Res*, 8(Suppl 5), S493-s502. doi:10.21037 /tcr. 2019.07.16
- Litton, J. K., Warneke, C. L., Hahn, K. M., Palla, S. L., Kuerer, H. M., Perkins, G. H., . . . Theriault, R. L. (2013). Case control study of women treated with chemotherapy for breast cancer during pregnancy as compared with nonpregnant patients with breast cancer. *Oncologist*, 18(4), 369-376. doi:10.1634 /theoncologist.2012-0340

- Lohsiriwat, V., Peccatori, F. A., Martella, S., Azim, H. A., Jr., Sarno, M. A., Galimberti, V., . . . Gentilini, O. (2013). Immediate breast reconstruction with expander in pregnant breast cancer patients. *Breast*, 22(5), 657-660. doi:10.1016/j.breast.2013.06.005
- Loibl, S., Azim, H. A., Jr., Bachelot, T., Berveiller, P., Bosch, A., Cardonick, E., . . . Amant, F. (2023). ESMO Expert Consensus Statements on the management of breast cancer during pregnancy (PrBC). *Ann Oncol*. doi:10.1016/j.annonc.2023.08.001
- Loibl, S., von Minckwitz, G., Gwyn, K., Ellis, P., Blohmer, J. U., Schlegelberger, B., . . . Kaufmann, M. (2006). Breast carcinoma during pregnancy. International recommendations from an expert meeting. *Cancer*, 106(2), 237-246. doi:10.1002/cncr.21610
- Macdonald, H. R. (2020). Pregnancy associated breast cancer. *Breast J*, 26(1), 81-85. doi:10.1111/tbj.13714
- Macias, H., & Hinck, L. (2012). Mammary gland development. *Wiley Interdiscip Rev Dev Biol*, 1(4), 533-557. doi:10.1002/wdev.35
- Martínez, M. T., Bermejo, B., Hernando, C., Gambardella, V., Cejalvo, J. M., & Lluch, A. (2018). Breast cancer in pregnant patients: A review of the literature. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*, 230, 222-227. doi:10.1016/j.ejogrb.2018.04.029
- Maxwell, C. V., Al-Sehli, H., Parrish, J., & D'Souza, R. (2019). Breast Cancer in Pregnancy: A Retrospective Cohort Study. *Gynecol Obstet Invest*, 84(1), 79-85. doi:10.1159/000493128

- Mazonakis, M., Varveris, H., Damilakis, J., Theoharopoulos, N., & Gourtsoyiannis, N. (2003). Radiation dose to conceptus resulting from tangential breast irradiation. *Int J Radiat Oncol Biol Phys*, 55(2), 386-391. doi:10.1016/s0360-3016(02)04206-2
- McCormick, A., & Peterson, E. (2018). Cancer in Pregnancy. *Obstet Gynecol Clin North Am*, 45(2), 187-200. doi:10.1016/j.ogc.2018.01.009
- McCready, J., Arendt, L. M., Glover, E., Iyer, V., Briendel, J. L., Lyle, S. R., . . . Kuperwasser, C. (2014). Pregnancy-associated breast cancers are driven by differences in adipose stromal cells present during lactation. *Breast Cancer Res*, 16(1), R2. doi:10.1186/bcr3594
- Moran, B. J., Yano, H., Al Zahir, N., & Farquharson, M. (2007). Conflicting priorities in surgical intervention for cancer in pregnancy. *Lancet Oncol*, 8(6), 536-544. doi:10.1016/s1470-2045(07)70171-7
- Murphy, C. G., Mallam, D., Stein, S., Patil, S., Howard, J., Sklarin, N., . . . Seidman, A. D. (2012). Current or recent pregnancy is associated with adverse pathologic features but not impaired survival in early breast cancer. *Cancer*, 118(13), 3254-3259. doi:10.1002/cncr.26654
- National Research Council Committee on the Biological Effects of Ionizing, R. (1990). In *Health Effects of Exposure to Low Levels of Ionizing Radiation: Beir V*. Washington (DC): National Academies Press (US)

- Omranipour, R. (2020). Surgery for Pregnancy-Associated Breast Cancer. *Adv Exp Med Biol*, 1252, 95-99. doi:10.1007/978-3-030-41596-9_12
- Öğretici, A., Çakır, A., Akbaş, U., Köksal, C., Kalafat, Ü., Tambaş, M., & Bilge, H. (2017). A Phantom Study on Fetal Dose Reducing Factors in Pregnant Patients with Breast Cancer during Radiotherapy Treatment. *J Med Phys*, 42(3), 128-132. doi:10.4103/jmp.JMP_133_16
- Parazzini, F., Franchi, M., Tavani, A., Negri, E., & Peccatori, F. A. (2017). Frequency of Pregnancy Related Cancer: A Population Based Linkage Study in Lombardy, Italy. *Int J Gynecol Cancer*, 27(3), 613-619. doi:10.1097/igc.0000000000000904
- Paris, I., Di Giorgio, D., Carbognin, L., Corrado, G., Garganese, G., Franceschini, G., . . . Scambia, G. (2021). Pregnancy-Associated Breast Cancer: A Multidisciplinary Approach. *Clin Breast Cancer*, 21(1), e120-e127. doi:10.1016/j.clbc.2020.07.007
- Peccatori, F. A., Azim, H. A., Jr., Orecchia, R., Hoekstra, H. J., Pavlidis, N., Kesic, V., & Pentheroudakis, G. (2013). Cancer, pregnancy and fertility: ESMO Clinical Practice Guidelines for diagnosis, treatment and follow-up. *Ann Oncol*, 24 Suppl 6, vi160-170. doi:10.1093/annonc/mdt199
- Petrek, J. A. (1994). Breast cancer during pregnancy. *Cancer*, 74(1 Suppl), 518-527. doi:10.1002/cncr.2820741341
- Phipps, A. I., Buist, D. S., Malone, K. E., Barlow, W. E., Porter, P. L., Kerlikowske, K., & Li, C. I. (2011). Reproductive history and risk of three breast cancer

subtypes defined by three biomarkers. *Cancer Causes Control*, 22(3), 399-405. doi:10.1007/s10552-010-9709-0

Pruthi, S., Haakenson, C., Brost, B. C., Bryant, K., Reid, J. M., Singh, R., . . . Degnim, A. C. (2011). Pharmacokinetics of methylene blue dye for lymphatic mapping in breast cancer-implications for use in pregnancy. *Am J Surg*, 201(1), 70-75. doi:10.1016/j.amjsurg.2009.03.013

Ray, J. G., Vermeulen, M. J., Bharatha, A., Montanera, W. J., & Park, A. L. (2016). Association Between MRI Exposure During Pregnancy and Fetal and Childhood Outcomes. *Jama*, 316(9), 952-961. doi:10.1001/jama.2016.12126

Robbins, J., Jeffries, D., Roubidoux, M., & Helvie, M. (2011). Accuracy of diagnostic mammography and breast ultrasound during pregnancy and lactation. *AJR Am J Roentgenol*, 196(3), 716-722. doi:10.2214/ajr.09.3662

Rodriguez, A. O., Chew, H., Cress, R., Xing, G., McElvy, S., Daniels, B., & Smith, L. (2008). Evidence of poorer survival in pregnancy-associated breast cancer. *Obstet Gynecol*, 112(1), 71-78. doi:10.1097/AOG.0b013e31817c4ebc

Rosenkranz, K. M., & Lucci, A. (2005). Surgical treatment of pregnancy associated breast cancer. *Breast Dis*, 23, 87-93. doi:10.3233/bd-2006-23112

Ruiz, R., Herrero, C., Strasser-Weippl, K., Touya, D., St Louis, J., Bukowski, A., & Goss, P. E. (2017). Epidemiology and pathophysiology of pregnancy-

associated breast cancer: A review. *Breast*, 35, 136-141. doi:10.1016/j.breast.2017.07.008

Sánchez Martínez, M. C., & Ruiz Simón, A. (2010). Breast cancer during pregnancy. *Breast Cancer Res Treat*, 123 Suppl 1, 55-58. doi:10.1007/s10549-010-1059-9

Saura, C., Sánchez, O., Martínez, S., Domínguez, C., Dienstmann, R., Ruíz-Pace, F., . . . Córdoba, O. (2021). Evolution of Angiogenic Factors in Pregnant Patients with Breast Cancer Treated with Chemotherapy. *Cancers (Basel)*, 13(4). doi:10.3390/cancers13040923

Schedin, P. (2006). Pregnancy-associated breast cancer and metastasis. *Nat Rev Cancer*, 6(4), 281-291. doi:10.1038/nrc1839

Shachar, S. S., Gallagher, K., McGuire, K., Zagar, T. M., Faso, A., Muss, H. B., . . . Anders, C. K. (2017). Multidisciplinary Management of Breast Cancer During Pregnancy. *Oncologist*, 22(3), 324-334. doi:10.1634/theoncologist.2016-0208

Shakhar, K., Valdimarsdottir, H. B., & Bovbjerg, D. H. (2007). Heightened risk of breast cancer following pregnancy: could lasting systemic immune alterations contribute? *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev*, 16(6), 1082-1086. doi:10.1158/1055-9965.Epi-07-0014

Shao, C., Yu, Z., Xiao, J., Liu, L., Hong, F., Zhang, Y., & Jia, H. (2020). Prognosis of pregnancy-associated breast cancer: a meta-analysis. *BMC Cancer*, 20(1), 746. doi:10.1186/s12885-020-07248-8

- Subramani, R., & Lakshmanaswamy, R. (2017). Pregnancy and Breast Cancer. *Prog Mol Biol Transl Sci*, 151, 81-111. doi:10.1016/bs.pmbts.2017.07.006
- Taurin, S., & Alkhalifa, H. (2020). Breast cancers, mammary stem cells, and cancer stem cells, characteristics, and hypotheses. *Neoplasia*, 22(12), 663-678. doi:10.1016/j.neo.2020.09.009
- Toesca, A., Gentilini, O., Peccatori, F., Azim, H. A., Jr., & Amant, F. (2014). Locoregional treatment of breast cancer during pregnancy. *Gynecol Surg*, 11(4), 279-284. doi:10.1007/s10397-014-0860-6
- Tretli, S., Kvalheim, G., Thoresen, S., & Høst, H. (1988). Survival of breast cancer patients diagnosed during pregnancy or lactation. *Br J Cancer*, 58(3), 382-384. doi:10.1038/bjc.1988.224
- Vandecaveye, V., Amant, F., Lecouvet, F., Van Calsteren, K., & Dresen, R. C. (2021). Imaging modalities in pregnant cancer patients. *Int J Gynecol Cancer*, 31(3), 423-431. doi:10.1136/ijgc-2020-001779
- Viswanathan, S., & Ramaswamy, B. (2011). Pregnancy-associated breast cancer. *Clin Obstet Gynecol*, 54(4), 546-555. doi:10.1097/GRF.0b013e318236e436
- Walton, J. R., & Prasad, M. R. (2011). Obstetric and neonatal outcomes of cancer treated during pregnancy. *Clin Obstet Gynecol*, 54(4), 567-573. doi:10.1097/GRF.0b013e318236e781
- Woo, J. C., Yu, T., & Hurd, T. C. (2003). Breast cancer in pregnancy: a literature review. *Arch Surg*, 138(1), 91-98; discussion 99. doi:10.1001/archsurg.138.1.91

- Yang, W. T., Dryden, M. J., Gwyn, K., Whitman, G. J., & Theriault, R. (2006). Imaging of breast cancer diagnosed and treated with chemotherapy during pregnancy. *Radiology*, 239(1), 52-60. doi:10.1148/radiol.2391050083
- Yu, H. H., Cheung, P. S., Leung, R. C., Leung, T. N., & Kwan, W. H. (2017). Current management of pregnancy-associated breast cancer. *Hong Kong Med J*, 23(4), 387-394. doi:10.12809/hkmj166049
- Zagouri, F., Sargentanis, T. N., Chrysikos, D., Dimitrakakis, C., Tsigginou, A., Zografos, C. G., . . . Papadimitriou, C. A. (2013). Taxanes for breast cancer during pregnancy: a systematic review. *Clin Breast Cancer*, 13(1), 16-23. doi:10.1016/j.clbc.2012.09.014
- Zanotti-Fregonara, P., Ishiguro, T., Yoshihara, K., Ishii, S., & Enomoto, T. (2022). (18)F-FDG Fetal Dosimetry Calculated with PET/MRI. *J Nucl Med*, 63(10), 1592-1597. doi:10.2967/jnumed.121.263561
- Zografos, E., Korakiti, A. M., Andrikopoulou, A., Rellias, I., Dimitrakakis, C., Marinopoulos, S., . . . Zagouri, F. (2021). Germline mutations in a clinic-based series of pregnancy associated breast cancer patients. *BMC Cancer*, 21(1), 572. doi:10.1186/s12885-021-08310-9
- Zubor, P., Kubatka, P., Kapustova, I., Miloseva, L., Dankova, Z., Gondova, A., . . . Danko, J. (2018). Current approaches in the clinical management of pregnancy-associated breast cancer-pros and cons. *Epma j*, 9(3), 257-270. doi:10.1007/s13167-018-0139-5

Kaynaklar

1. Kevric, J., Papa, N., Toshniwal, S., & Perera, M. (2018). Fifteen-year groin hernia trends in Australia: the era of minimally invasive surgeons. *ANZ journal of surgery*, 88(4), E298-E302.
2. Kehlet, H., Bay-Nielsen, M., & Danish Hernia Database Collaboration. (2008). Nationwide quality improvement of groin hernia repair from the Danish Hernia Database of 87,840 patients from 1998 to 2005. *Hernia*, 12, 1-7.
3. Siddaiah-Subramanya, M., Ashrafi, D., Memon, B., & Memon, M. A. (2018). Causes of recurrence in laparoscopic inguinal hernia repair. *Hernia*, 22, 975-986.
4. Mikkelsen, T., Bay-Nielsen, M., & Kehlet, H. (2002). Risk of femoral hernia after inguinal herniorrhaphy. *Journal of British Surgery*, 89(4), 486-488.
5. Neumayer, L. A., Gawande, A. A., Wang, J., Giobbie-Hurder, A., Itani, K. M., Fitzgibbons Jr, R. J., ... & CSP# 456 Investigators. (2005). Proficiency of surgeons in inguinal hernia repair: effect of experience and age. *Annals of surgery*, 242(3), 344-352.
6. Van der Linden, W., Warg, A., & Nordin, P. (2011). National register study of operating time and outcome in hernia repair. *Archives of Surgery*, 146(10), 1198-1203.

7. Grant, A. (2002). Open mesh versus non-mesh repair of groin hernia meta-analysis of randomized trials based on individual patient data: The EU Hernia Trialists Collaboration. *Hernia*, 6, 130-136.
8. Willaert, W., De Bacquer, D., Rogiers, X., Troisi, R., & Berrevoet, F. (2012). Open preperitoneal techniques versus Lichtenstein repair for elective inguinal hernias. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (7).

KAYNAKLAR

- Abe, K., Oka, J., Takahashi, H., Funatsu, T., Fukuda, H., & Miyamoto, Y. (2006). Effect of high-frequency jet ventilation on oxygenation during one-lung ventilation in patients undergoing thoracic aneurysm surgery. *Journal of Anesthesia*, 20(1), 1–5. <https://doi.org/10.1007/s00540-005-0352-y>
- Ariyaratnam, P., Loubani, M., & Morice, A. H. (2013). Hypoxic Pulmonary Vasoconstriction in Humans. *BioMed Research International*, 2013, 1–8. <https://doi.org/10.1155/2013/623684>
- Balabanoff Acosta, C. S., Hart, V. J., Rivera-Rodriguez, H., & Louro, J. (2019). Severe Bronchopleural Fistula Patched with a Bronchial Blocker. *Anesthesiology*, 131(1), 153–153. <https://doi.org/10.1097/ALN.0000000000002686>
- Balanos, G. M., Talbot, N. P., Dorrington, K. L., & Robbins, P. A. (2003). Human pulmonary vascular response to 4 h of hypercapnia and hypocapnia measured using Doppler echocardiography. *Journal of Applied Physiology*, 94(4), 1543–1551. <https://doi.org/10.1152/japplphysiol.00890.2002>
- Bardoczky, G. I., Szegedi, L. L., d'Hollander, A. A., Moures, J. M., de Francquen, P., & Yernault, J. C. (2000). Two-lung and one-lung ventilation in patients with chronic obstructive pulmonary disease: The effects of position and F(IO)₂. *Anesthesia and Analgesia*, 90(1), 35–41. <https://doi.org/10.1097/00000539-200001000-00008>

- Biricik, E., Karacaer, F., Güneş, Y., Dağlıoğlu, N., Efeoğlu, P., İlginel, M., ... Özcengiz, D. (2019). Effect of One-Lung Ventilation on Blood Sevoflurane and Desflurane Concentrations. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 33 (2), 442–449. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2018.05.032>
- Boisen, M. L., Schisler, T., Kolarczyk, L., Melnyk, V., Roller, N., Bottiger, B., ... Gelzins, T. A. (2020). The Year in Thoracic Anesthesia: Selected Highlights from 2019. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 34 (7), 1733–1744. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2020.03.016>
- Bussi res, J. S., Somma, J., Del Castillo, J. L. C., Lemieux, J., Conti, M., Ugalde, P. A., ... Lacasse, Y. (2016). Bronchial blocker versus left double-lumen endotracheal tube in video-assisted thoracoscopic surgery: A randomized-controlled trial examining time and quality of lung deflation. *Canadian Journal of Anesthesia/Journal Canadien d'anesth sie*, 63(7), 818–827. <https://doi.org/10.1007/s12630-016-0657-3>
- Campos, J. H. (2009). Update on selective lobar blockade during pulmonary resections. *Current Opinion in Anaesthesiology*, 22(1), 18–22. <https://doi.org/10.1097/ACO.0b013e32831a437a>
- Campos, J. H., & Feider, A. (2018). Hypoxia During One-Lung Ventilation-A Review and Update. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 32(5), 2330–2338. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2017.12.026>

- Campos, J. H., Hallam, E. A., Van Natta, T., & Kernstine, K. H. (2006). Devices for lung isolation used by anesthesiologists with limited thoracic experience: Comparison of double-lumen endotracheal tube, Univent torque control blocker, and Arndt wire-guided endobronchial blocker. *Anesthesiology*, 104(2), 261–266, discussion 5A. <https://doi.org/10.1097/00000542-200602000-00010>
- Casati, A., Mascotto, G., Iemi, K., Nzepa-Batonga, J., & De Luca, M. (2005). Epidural block does not worsen oxygenation during one-lung ventilation for lung resections under isoflurane/nitrous oxide anaesthesia. *European Journal of Anaesthesiology*, 22(5), 363–368. <https://doi.org/10.1017/s0265021505000621>
- Cheng, Y.-J., Chan, K.-C., Chien, C.-T., Sun, W.-Z., & Lin, C.-J. (2006). Oxidative stress during 1-lung ventilation. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 132 (3), 513–518. <https://doi.org/10.1016/j.jtcvs.2006.03.060>
- Collins, S. R., Titus, B. J., Campos, J. H., & Blank, R. S. (2018). Lung Isolation in the Patient With a Difficult Airway. *Anesthesia and Analgesia*, 126 (6), 1968–1978. <https://doi.org/10.1213/ANE.0000000000002637>
- Falzon, D., Alston, R. P., Coley, E., & Montgomery, K. (2017). Lung Isolation for Thoracic Surgery: From Inception to Evidence-Based. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 31(2), 678–693. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2016.05.032>
- Ferrando, C., Mugarra, A., Gutierrez, A., Carbonell, J. A., García, M., Soro, M., ... Belda, F. J. (2014). Setting

individualized positive end-expiratory pressure level with a positive end-expiratory pressure decrement trial after a recruitment maneuver improves oxygenation and lung mechanics during one-lung ventilation. *Anesthesia and Analgesia*, 118 (3), 657–665. <https://doi.org/10.1213/ANE.000000000000105>

Fujiwara, M., Abe, K., & Mashimo, T. (2001). The effect of positive end-expiratory pressure and continuous positive airway pressure on the oxygenation and shunt fraction during one-lung ventilation with propofol anesthesia. *Journal of Clinical Anesthesia*, 13(7), 473–477. [https://doi.org/10.1016/s0952-8180\(01\)00310-5](https://doi.org/10.1016/s0952-8180(01)00310-5)

Garutti, I., Quintana, B., Olmedilla, L., Cruz, A., Barranco, M., & Garcia de Lucas, E. (1999). Arterial oxygenation during one-lung ventilation: Combined versus general anesthesia. *Anesthesia and Analgesia*, 88(3), 494–499. <https://doi.org/10.1097/00000539-199903000-00005>

Grichnik, K. P., & Shaw, A. (2009). Update on one-lung ventilation: The use of continuous positive airway pressure ventilation and positive end-expiratory pressure ventilation – clinical application. *Current Opinion in Anaesthesiology*, 22(1), 23–30. <https://doi.org/10.1097/ACO.0b013e32831d7b41>

Hu, X., Tang, H., Zhou, Z., Yin, F., & Liu, W. (2011). [The effect of sevoflurane inhalation anesthesia only and propofol total intravenous anesthesia on perioperative cytokine balance in lung cancer patients]. *Xi Bao Yu Fen Zi Mian Yi Xue Za Zhi = Chinese Journal of*

Cellular and Molecular Immunology, 27(6), 659–661.

iPROVE Network investigators, Belda, J., Ferrando, C., & Garutti, I. (2018). The Effects of an Open-Lung Approach During One-Lung Ventilation on Postoperative Pulmonary Complications and Driving Pressure: A Descriptive, Multicenter National Study. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 32(6), 2665–2672. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2018.03.028>

Jordan, S., Mitchell, J. A., Quinlan, G. J., Goldstraw, P., & Evans, T. W. (2000). The pathogenesis of lung injury following pulmonary resection. *European Respiratory Journal*, 15(4), 790–799. <https://doi.org/10.1034/j.1399-3003.2000.15d26.x>

Jung, D. M., Ahn, H. J., Jung, S.-H., Yang, M., Kim, J. A., Shin, S. M., & Jeon, S. (2017). Apneic oxygen insufflation decreases the incidence of hypoxemia during one-lung ventilation in open and thoracoscopic pulmonary lobectomy: A randomized controlled trial. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 154(1), 360–366. <https://doi.org/10.1016/j.jtcvs.2017.02.054>

Kammerer, T., Speck, E., & Von Dossow, V. (2016). Anästhesie in der Thoraxchirurgie. *Der Anaesthesist*, 65(5), 397–412. <https://doi.org/10.1007/s00101-016-0173-4>

Karzai, W., & Schwarzkopf, K. (2009). Hypoxemia during One-lung Ventilation. *Anesthesiology*, 110(6), 1402–1411. <https://doi.org/10.1097/ALN.0b013e31819fb15d>

- Leong, L. M. C., Chatterjee, S., & Gao, F. (2007). The effect of positive end expiratory pressure on the respiratory profile during one-lung ventilation for thoracotomy*. *Anaesthesia*, 62(1), 23–26. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2044.2006.04893.x>
- Lytle, F. T., & Brown, D. R. (2008). Appropriate Ventilatory Settings for Thoracic Surgery: Intraoperative and Postoperative. *Seminars in Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 12(2), 97–108. <https://doi.org/10.1177/1089253208319869>
- Matsuse, S., Hara, Y., Ohkura, T., & Yahagi, N. (2012). Quantitative analysis of changes in blood concentrations and “presumed effect-site concentration” of sevoflurane during one-lung ventilation. *Anaesthesia*, 67(10), 1125–1131. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2044.2012.07230.x>
- Módoło, N. S. P., Módoło, M. P., Marton, M. A., Volpato, E., Monteiro Arantes, V., do Nascimento Junior, P., & El Dib, R. P. (2013). Intravenous versus inhalation anaesthesia for one-lung ventilation. *The Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2013 (7), CD006313. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD006313.pub3>
- Narayanaswamy, M., McRae, K., Slinger, P., Dugas, G., Kanellakos, G. W., Roscoe, A., & Lacroix, M. (2009). Choosing a lung isolation device for thoracic surgery: A randomized trial of three bronchial blockers versus double-lumen tubes. *Anesthesia and Analgesia*, 108 (4), 1097–1101. <https://doi.org/10.1213/ane.0b013e3181999339>

- Ozcan, P. E., Sentürk, M., Sungur Ulke, Z., Toker, A., Dilege, S., Ozden, E., & Camci, E. (2007). Effects of thoracic epidural anaesthesia on pulmonary venous admixture and oxygenation during one-lung ventilation. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*, 51(8), 1117–1122. <https://doi.org/10.1111/j.1399-6576.2007.01374.x>
- Pereira, S. M., Tucci, M. R., Morais, C. C. A., Simões, C. M., Tonelotto, B. F. F., Pompeo, M. S., ... Amato, M. B. P. (2018). Individual Positive End-expiratory Pressure Settings Optimize Intraoperative Mechanical Ventilation and Reduce Postoperative Atelectasis. *Anesthesiology*, 129(6), 1070–1081. <https://doi.org/10.1097/ALN.0000000000002435>
- Reid, C. W., Slinger, P. D., & Lenis, S. (1996). A comparison of the effects of propofol-alfentanil versus isoflurane anesthesia on arterial oxygenation during one-lung ventilation. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 10 (7), 860–863. [https://doi.org/10.1016/s1053-0770\(96\)80046-2](https://doi.org/10.1016/s1053-0770(96)80046-2)
- Robinson, A. R., Gravenstein, N., Alomar-Melero, E., & Peng, Y. G. (2008). Lung isolation using a laryngeal mask airway and a bronchial blocker in a patient with a recent tracheostomy. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 22(6), 883–886. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2007.09.007>
- Rothen, H. U., Sporre, B., Engberg, G., Wegenius, G., Hogman, M., & Hedenstierna, G. (1995). Influence of Gas Composition on Recurrence of Atelectasis after a Reexpansion Maneuver during General Anesthesia. *Anesthesiology*, 82(4), 832-842. <https://doi.org/10.1097/00000542-199504000-00004>

Santana-Cabrera, L., Arroyo, M., Rodriguez, A., & Sanchez-Palacios, M. (2010). Double-lumen endobronchial tube in the emergency management of massive hemoptysis. *Journal of Emergencies, Trauma, and Shock*, 3(3), 305. <https://doi.org/10.4103/0974-2700.66527>

Schilling, T., Kozian, A., Huth, C., B??hling, F., Kretzschmar, M., Welte, T., & Hachenberg, T. (2005). The Pulmonary Immune Effects of Mechanical Ventilation in Patients Undergoing Thoracic Surgery: *Anesthesia & Analgesia*, 10 (4), 957–965. <https://doi.org/10.1213/01.ane.0000172112.02902.77>

Schwarzkopf, K., Klein, U., Schreiber, T., Preussetaler, N. P., Bloos, F., Helfritsch, H., ... Karzai, W. (2001). Oxygenation during one-lung ventilation: The effects of inhaled nitric oxide and increasing levels of inspired fraction of oxygen. *Anesthesia and Analgesia*, 92(4), 842–847. <https://doi.org/10.1097/00000539-200104000-00009>

Sehitogullari, A., Bilici, S., Sayir, F., Cobanoglu, U., & Kahraman, A. (2011). A long-term study assessing the factors influencing survival and morbidity in the surgical management of bronchiectasis. *Journal of Cardiothoracic Surgery*, 6(1), 161. <https://doi.org/10.1186/1749-8090-6-161>

Şentürk, N. M., Dilek, A., Çamci, E., Şentürk, E., Orhan, M., Tuğrul, M., & Pembeci, K. (2005). Effects of positive end-expiratory pressure on ventilatory and oxygenation parameters during pressure-controlled one-lung ventilation. *Journal of Cardiothoracic and*

Vascular Anesthesia, 19(1), 71–75. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2004.11.013>

Slinger, P., Suissa, S., & Triolet, W. (1992). Predicting arterial oxygenation during one-lung anaesthesia. *Canadian Journal of Anaesthesia = Journal Canadien D'anesthesie*, 39 (10), 1030–1035. <https://doi.org/10.1007/BF03008370>

Smith, B. B., Torres, N. E., Hyder, J. A., Barbara, D. W., Gillespie, S. M., Wylam, M. E., & Smith, M. M. (2019). Whole-lung Lavage and Pulmonary Alveolar Proteinosis: Review of Clinical and Patient-centered Outcomes. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 33 (9), 2453–2461. <https://doi.org/10.1053/j.jvca.2019.03.047>

Sugasawa, Y., Yamaguchi, K., Kumakura, S., Murakami, T., Suzuki, K., Nagaoka, I., & Inada, E. (2012). Effects of sevoflurane and propofol on pulmonary inflammatory responses during lung resection. *Journal of Anesthesia*, 26(1), 62–69. <https://doi.org/10.1007/s00540-011-1244-y>

Tuğrul, M., Camci, E., Karadeniz, H., Sentürk, M., Pembeci, K., & Akpir, K. (1997). Comparison of volume controlled with pressure controlled ventilation during one-lung anaesthesia. *British Journal of Anaesthesia*, 79(3), 306–310. <https://doi.org/10.1093/bja/79.3.306>

Tusman, G., B??hm, S. H., Sipmann, F. S., & Maisch, S. (2004). Lung Recruitment Improves the Efficiency of Ventilation and Gas Exchange During One-Lung Ventilation Anesthesia: *Anesthesia & Analgesia*, 1604–1609.

<https://doi.org/10.1213/01.ANE.0000068484.67655.1A>

- Valenza, F., Ronzoni, G., Perrone, L., Valsecchi, M., Sibilla, S., Nosotti, M., ... Gattinoni, L. (2004). Positive end-expiratory pressure applied to the dependent lung during one-lung ventilation improves oxygenation and respiratory mechanics in patients with high FEV1: *European Journal of Anaesthesiology*, 21(12), 938–943. <https://doi.org/10.1097/00003643-200412000-00003>
- Végh, T., Juhász, M., Szatmári, S., Enyedi, A., Sessler, D. I., Szegedi, L. L., & Fülesdi, B. (2013). Effects of different tidal volumes for one-lung ventilation on oxygenation with open chest condition and surgical manipulation: A randomised cross-over trial. *Minerva Anestesiologica*, 79(1), 24–32.
- Wilson, W. C., Kapelanski, D. P., Benumof, J. L., Newhart 2nd, J. W., Johnson, F. W., & Channick, R. N. (1997). Inhaled nitric oxide (40 ppm) during one-lung ventilation, in the lateral decubitus position, does not decrease pulmonary vascular resistance or improve oxygenation in normal patients. *Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia*, 11(2), 172–176. [https://doi.org/10.1016/s1053-0770\(97\)90209-3](https://doi.org/10.1016/s1053-0770(97)90209-3)
- Yoshimura, T., Ueda, K., Kakinuma, A., Sawai, J., & Nakata, Y. (2014). Bronchial Blocker Lung Collapse Technique: Nitrous Oxide for Facilitating Lung Collapse During One-Lung Ventilation with a Bronchial Blocker. *Anesthesia & Analgesia*, 118(3), 666–670. <https://doi.org/10.1213/ANE.0000000000000106>

HALKLA İLİŞKİLER ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

**EDİTÖR
PROF. DR. SULTAN BAYSAN**

DOI:10.5281/zenodo.10825190

KAYNAKÇA

- Agarwal, K. (2009). *Perception Management The Management Tactics*. Global India Publications, New Delhi.
- Akdal, T. (2020). Siyasal İkna: 23 Haziran 2019 İstanbul Yerel Seçiminde Adayların Facebook Kullanımı. *Turkish Studies*, 15(2), 683-702. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42088>.
- Akyıldız, H. (1988). Sosyal Algı ve Belirleyicileri. T.C. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 109-118.
- Altıntaş, H. (2020). *Psikoloji Sözlüğü*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Bakırcıoğlu, R. (2006). *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Bakırcıoğlu, R. (2016). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Balci, Ş. (2007). Negatif Siyasal Reklâmlarda İkna Edici Mesaj Stratejisi Olarak Korku Çekiciliği Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 73-106.
- Barut, B. ve Altundağ, S. C. (2005). Globalleşen Dünyada Bir Siyasal İkna Unsuru Olarak Vaatler (3 Kasım 2002 Türkiye Milletvekili Genel Seçimleri İle 2 Kasım 2004 ABD Başkanlık Seçimleri Karşılaştırmalı Örneğiyle). *Selçuk İletişim*, 4(1), 80-90.
- Başbüyük, O. (2014). Algı Yönetimi ve Bilgi Savaşlarında Sosyal Medyanın Rolü. İçinde B. Karabulut (Editör),

Algı Yönetimi (s. 39-64). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Burkaz, V. (2016). Aristoteles'te Algı Kavramı (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Callamari, P. ve Reveron, D. (2003). China's Use of Perception Management. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 16(1), 1-15.

Cüceloğlu, D. (2020). *İnsan İnsana*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Çağlayan, S., Korkmaz, M. ve Öktem, G. (2014). Sanatta Görsel Algının Literatür Açısından Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırma Dergisi*, 3(1), 160-173.

Çevik, S. (1991) Mekan-Kimlik-Kimliklendirme: Trabzon Sokakları Örneği (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Elsbach, K. D. (2006). Organizational Perception Management. *Lawrence Erlbaum Associates Publishers*, Londra.

Erarslan, L. (2020). *Sosyal Medya ve Algı Yönetimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Erdoğan, İ. (2011). *İletişimi Anlamak*. Pozitif Matbaacılık, Ankara.

Ergül, H. F. (2005). Motivasyon ve Motivasyon Teknikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 67-79.

- Ertürk, K. Ö. ve Şeşen, E. (2017). Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Seçim Beyannameleri: 2000’li Yıllar Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 60-80.
- Gezer, H. (2012). Mekânı Kavrama Sürecinde Algılama Bileşenleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 1-10.
- Gökgül, A. N. ve Sandıkcı, Y. T. (2022). Siyasi Aktörlerin Afet Dönemlerinde Medyadaki Görünürlüğünün Siyasal Halkla İlişkiler Perspektifinden Değerlendirilmesi. 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi, 24-25 Aralık 2022, İstanbul. S. 1244-1256.
- Gönenç, Ö. (2018). *Medyada Algı Yönetimi*. Der Yayınları, İstanbul.
- Güneş, H. (2016). *Sosyoloji Terimleri Sözlüğü*. Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Hamzaçebi, A. B. ve Yozgat, U. (2019). Turizm Sektöründe Algı Yönetiminin Rolü. *International Journal of Management and Administration*, 3(5), 51-65.
- Kayaoğlu, A. (2010). Algı. İçinde S. Ünlü (Editör), *Psikolojiye Giriş* (s. 20-42). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kenyon, G. N. ve Sen, K. C. (2015). *The Perception of Quality*. Springer Yayınları, Londra.
- Kızıl, F. (2000). *Mimarlık Öğrencileri İçin Objelerin İki-Üç Boyutlu Grafik Anlatımı ve Zihinde Canlandırma*. Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Morgan. T. C. (2011). *Psikolojiye Giriş*. Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.

- Mutlu, E. (20117). *İletişim Sözlüğü*. Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Myers, D. G. ve Dewall, C. N. (2016). *Psikoloji* (A. B. Batıgün Çev.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G. (2019). *Tüketici Davranışı*. Mediacat Akademi, İstanbul.
- Okanlı, A. (2016). *Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitabı.
- Otara, A. (2011). Perception: A Guide for Managers and Leaders. *Journal of Management and Strategy*, 2(3), 21-24.
- Özarslan, Melike Zeynep (2014). Kitleleri Harekete Geçirme Aracı Olarak Sosyal Algı Yönetimi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgen, S. (2009). Tarihi Çevre İçinde Üç Boyutlu Çalışmaların Cepheler Açısından Algılamaya Etkisi (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Qiong, O. U. (2017). A Brief Introduction to Perception. *Studies in Literature and Language*, 15(4), 18-28.
- Sandıkcı, Y. T. (2021). Siyasal Reklam Kampanyalarına Bir Bakış: “1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Ak Parti Örneği”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 2137-2156.
- Sara, W., Candice, T. M. ve Kerry, B. (2015). *Communicating in Your Personal, Professional and Public Lives*. Property of Kandall Hunt Publishing.

- Saydam, A. (2012). *Algılama Yönetimi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Siegel, P. C. (2005). Perception Management: IO's Stepchild?. *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 13(2), 117-134, DOI: 10.1080/09662840500347314.
- Solomon, M., Bamossy, G. Askegaard, S. ve Hogg, M. K. (2006). *Consumer Behaviour a European Perspective*. Pearson Education.
- Taşdelen, D. (2011). Felsefi Estetik. İçinde D. Taşdelen (Editör), *Felsefe* (s. 241-268). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TDK (2024). Türk Dil Kurumu. <http://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 11.01.2024).
- Temeloğlu, E. (2015). Tüketicilerin Kişilik Özellikleri, Risk Algıları ve Yeniden Satın Alma Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 157-179.
- Tunç, A. ve Atılğan, A. (2017). Algı Üzerine Kurulu Yönetmel Bir Anlayış: Algı'nın Yönetimi. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 3(3), 228-238.
- Tuzcu, N. (2023a). Çevrimiçi İnternet Sayfalarında Paylaşılan Tatil Deneyiminin Etkilerini Belirlemeye Yönelik Belek/Antalya Bölgesinde Nitel Bir Araştırma, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 1-26.
- Tuzcu, N. (2023b). Misafirlerin Otellerdeki Yenilik Yönetimi Algısı ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Üzerine Nitel

Bir Araştırma, *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(1), 136-151.

Türk, M. S. (2014). Algı Yönetimi ve İletişim: Algının Ötesinde Bir Gerçeklik Var Mı?. İçinde B. Karabulut (Editör), *Algı Yönetimi* (s. 13-38). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Warre, H. C. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Yeryüzü Yayıncılık, Ankara.

Wozniak, W. (2011). *Sensation and Perception*. American Psychological Association, Texas.

KAYNAKÇA

- Aslan, E. Ş., ve Yıldız, S. (2018). Marka Reklamlarında Kullanılan Korku Çekiciliği Üzerine Nitel Bir Araştırma. Atatürk İletişim Dergisi, (15), 59-88.
- Aydoğan, H. (2018). Sosyal Reklamlarda Korku Çekiciliği: “İhlalsiz Trafik”. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 13(50), 210-231.
- Balcı, Ş. (2007). Negatif Siyasal Reklâmlarda İkna Edici Mesaj Stratejisi Olarak Korku Çekiciliği Kullanımı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (17), 73-106.
- Çalışkan, B. Ö. Ö., Yavuz, M., ve Akca, M. (2017). Elektronik Ortamda Alışveriş Yapan Tüketicilerin Algıladıkları Web Sitesi Hizmet Kalitesi ve Bilişsel Çelişkileri Arasındaki İlişkide Kurumsal İtibarın Rolü. Sosyal Bilimler Dergisi, 4(13), 136-146.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş, İstanbul, Evrim Yayınevi.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş.- Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2007). Sosyal Bilimler İçin İstatistik. Ankara: Pagem Yayıncılık.
- Özçetin, B. (2018). Kitle İletişim Kuramları, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Rençber, H. ve Arklan, Ü. (2019). Kamu Yönetiminde Bir Halkla İlişkiler Faaliyeti Olarak Kamu Spotları: Betimleyici Bir Analiz. Emel Arslan, Tahsin Tapur, Caner Aladağ (Ed), Sosyal Bilimler Araştırmaları. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

- Sandıkçı, Y. T. ve Soy S. (2022). Kamu Spotlarına Duygusal Çekicilikler Bağlamında Bir Bakış: “Sigarayı Bırak Hayatı Bırakma” Örneği. S. Onar (Ed.), İletişim ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar VII. Eğitim Kitabevi.
- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(10), 117-135.
- Tabachnick, B. G.- Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics, Boston: Pearson Education.
- Yurttaş, Ö. U. (2021). Covid-19 Pandemisi ve Kamu Spotu Reklamları Üzerine Bir İnceleme. Turkish Online Journal Of Design Art And Communication, 11(1), 213-231.
- Yücel, E. ve Çizel, B. (2018). Bilişsel Uyumsuzluk Teorisi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme: Satın Alma Perspektifi, Journal of Yasar University, 13(50), 150-163.
- <https://www.rtuk.gov.tr/kamu-spotlari/5029/3985/kamu-spotlari-yonergesi.html> (E. T.: 22.10.2023).

HUKUK ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

**EDİTÖR
PROF. DR. SULTAN BAYSAN**

DOI:10.5281/zenodo.10850013

KAYNAKÇA

- AKKAŞ, A.H. (2018), Suç Konusu Malın Değerinin Azlığının Ceza Sorumluluğuna Etkisi, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 323-348.
- ARSLANTÜRK, M. (2022), *Hırsızlık Suçları*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- ASLAN, G. (2021), *Örneklerle Uygulamada Dolandırıcılık, Hırsızlık ve Mala Zarar Verme Suçları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- BABA, Y. (2017), Haksızlık İçeriğindeki Azlığın Cezalandırma Üzerindeki Etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- BALCI, F. – ÖZTÜRK, S. (2021), *Hırsızlık Karşılıksız Yararlanma (Kaçak Elektrik, Su ve Doğalgaz Kullanımı) ve Yağma Suçları*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- CANKURT, E. (2017), *Hırsızlık Suçunda Değer Azlığı Kavramı ile Zorunluluk Hali ve Yoksulluk İlişkisine Dair Değerlendirme*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- CENTEL, N. (ts.), *Türk Ceza Kanunu*, İstanbul: Beta Yayınları.
- EKER, H. (2011), Yargıtay Kararları Işığında Hırsızlık Suçunda Değer Azlığı Kavramı, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 0(5), 539 - 566.
- ERDEM, M. R. – TEZCAN, D. – ÖNOK, R.M. (2023), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- EVİK, V. S. - ERMAN, B., KARTAL, P. M. - BOZBAYINDIR, G. B. - İNCEOĞLU, A. A. - BAYRAKTAR, K., - ALTUNÇ, S. - RETORNAZ, E. A. - SINAR, H. - EVİK, A. H. - AKYÜREK, G. - YILDIZ, A. K. - KANGAL, Z. T. (2018), *Özel Ceza Hukuku - Cilt IV - Malvarlığına Karşı Suçlar*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- GERÇEKER, H. (2022), *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GÜRÜHAN, C. – TOPAÇ, T. – KANAT, A. (2016), Yargıtay'ın Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Değer Azlığı Kavramına Yönelik Yaklaşımı, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 1(8), 219 - 237.
- KAMIŞLI, G. (2017), *Yargıtay Kararları Çerçevesinde Hırsızlık Suçu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KARAGÜLLE, B. (2023), *Avukatlar İçin Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- KOCA, M. – ÜZÜLMEZ, İ. (2019), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- KOÇ, O. (2023), *Hırsızlık Suçları*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- KÖPRÜLÜ, T. (2007), Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlarda Değer Azlığı, *TBB Dergisi*, 71, 254-263.
- MERAN, N. (2013), *Hırsızlık-Yağma-Malvarlığına Karşı Suçlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ÖZBEK, V. Ö. – DOĞAN, K. – BACAKSIZ, P. (2023), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- ÖZBEK, V. Ö. – MERAKLI, S. (2017), Hırsızlık Suçunda Malın Değerinin Azlığının Tespiti ve Buna Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Hukukî Sorunlar, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19, 1-42.
- ŞEN, E. (2012), Hırsızlık Suçları, *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 321-357.

Kaynaklar

- Arslan, Ç. (2003). Göçmen kaçakçılığı suçları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(1), 113-145.
- Arslan, Ç., & Azizağaoğlu, B. (2004). *Yeni Türk Ceza Kanunu şerhi* (1. basım). Ankara: AdaletYayınevi.
- Artuç, M. (2007). Göçmen kaçakçılığı suçu. *Terazi Hukuk Dergisi*, sayı ve sayfa numaraları eklenecek.
- Artuk, M. E., Gökçen, A., & Yenidünya, A. C. (2014). *Ceza hukuku genel hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Artuk, M. E., Gökçen, A., & Yenidünya, A. C. (2018). *Ceza hukuku özel hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Artuk, M. E., Gökçen, A., & Yenidünya, A. C. (2005). *5237 sayılı yeni TCK'ya göre hazırlanmış ceza hukuku genel hükümler I* (2. baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Ay, M. K., Özcan, M., & İşgören, F. (2007). *Göç konusunda teknik iş birliği projesi, Avrupa Birliği müktesebatına uyumluluk açısından Türkiye Cumhuriyeti hukuku boşluk analizi, yasadışı göç ve insan ticareti*. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Aybay, R. (2010). *Yabancılar hukuku* (3. baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bayraktar, K., Evik, V. S., & Kurt, G. (2016). *Göçmen kaçakçılığı (Özel ceza hukuku, C: I, uluslararası suçlar)*. İstanbul: Oniki Levha Yayınları.
- Bayraktar, K., Evik, V. S., & Kurt, G. (2017). *Özel ceza hukuku uluslararası suçlar cilt I* (2. baskı). İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

- B y k al k, M. E. (2015). *Mülteci hukukunun gelişimi ve Türkiye’de mültecilerin sosyal hakları* (1. baskı). İstanbul: Oniki Levha Yayınları.
- Çelikel, A., & Gelgel, G. (2017). *Yabancılar hukuku* (23. baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Centel, N., Zafer, H., &  akmut,  . (2017). *Türk ceza hukukuna giriş* (10. baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın.
-  i ekli, B. (2007). *Yabancılar hukuku* (1. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
-  iftcio lu, C. T. (2013). Türk ceza kanunu'nda taksir. *Ankara Barosu Dergisi*, (3).
- Değirmenci, O. (2013). Çeşitli görünümleriyle uluslararası suç kavramı: Dar ve geniş anlamda uluslararası suçlar ve Türk hukuku. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71.
- Demir, G. (1997). G   nedenleri ve g  enlerin beklentilerindeki gerçekleşme durumu: Bolu ili Kıbrısçık ilçesi  rne i. *Toplum ve G   Bildiriler Kitabı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Demirbaş, T. (2018). *Ceza hukuku genel hükümler* (13. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Doğan, K. (2008). *Göçmen kaçakçılığı suçu* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dolunay, A. (2016). Vatandaşlık hukuku temel ilkelerinin Türk hukuku ve Kıbrıs Türk hukuku açısından değerlendirilmesi. *TBB Dergisi*, 122.
- Dönmez, S., & Sahir, E. (1982). *Nazar  ve tatbik  ceza hukuku genel kısım C.I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Dülger, M. V. (2005). 5237 sayılı YTCK'da kastın unsurları ve türleri- Özellikle olası kastın değerlendirilmesi. *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 1-43.
- Ercan, İ. (2020). *Ceza hukuku genel hükümler* (16. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erdener Uluocak, N. (1968). *Türk vatandaşlık hukuku*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.
- Erel, K. (2007). Yargıtay kararları ışığında göçmen kaçakçılığı suçu. *TBB Dergisi*, 71.
- Evik, A. H. (2005). Göçmen kaçakçılığı suçu. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9.
- Hakeri, H. (2017). *Ceza hukuku genel hükümler* (21. baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- İçel, K. (2016). *Ceza hukuku genel hükümler*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kangal, Z. T. (2019). Göçmen kaçakçılığı suçu. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 221-277.
- Katoğlu, T. (2012). Ceza hukukunda suçun mağduru kavramının sınırları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(2), 657-694.
- Kavuk, M. (2015). Yabancılar hukuku'nda vatansızlar ve mülteciler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, sayfa numaraları eklenecek.
- Kaya, B. (2020). Uluslararası sözleşmelerde mülkilik ilkesi. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, sayı ve sayfa numaraları eklenecek.

- Kayaalp, M. (2010). Türk hukukunda göçmen kaçakçılığı suçu (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keskin, İ. (2011). Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları. *Adalet Dergisi*, 41, 69-105.
- Koca, M. (2002). AB ülkelerinde göç, mülteciler ve yabancı uyrukluların istihdamı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Koca, M., & Üzülmmez, İ. (2011). *Türk ceza hukuku genel hükümler* (4. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Koca, M., & Üzülmmez, İ. (2013). *Türk ceza hukuku özel hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Malkoç, İ. (2008). *Yeni Türk ceza kanunu C.I* (1. basım). Ankara: Lider Yayıncılık.
- Manav, H. (2010). *Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Nomer, E. (2012). *Türk vatandaşlık hukuku* (19. baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Önok, R. M. (2005). 5237 sayılı TCK'ya göre uluslararası suçlar. *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 14(28), 179.
- Özbek, V. Ö. (2008). *Yeni Türk Ceza Kanunu'nun anlamı özel hükümler madde 76-169 cilt 2*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., & Tepe, İ. (2018). *Türk ceza hukuku özel hükümler* (13. baskı). Ankara: Yeni Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö., Kanbur, M. N., Doğan, K., Pınar, B., & Tepe, İ. (2019). *Türk ceza hukuku özel hükümler* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

- Özdemir, A. (2018). *Türk ceza hukukunda göçmen kaçakçılığı suçu* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Özen, M. (2007). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun iştirak kurumuna bakışı. *TBB Dergisi*, 70, 239-253.
- Özgenç, İ. (2005). *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2013). Avrupa Birliği göç politikaları: Almanya'daki Türk göçleri (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı.
- Parlar, A., & Öztürk, M. (2018). *Uygulamada uluslararası suçlar* (1. baskı). İstanbul: Aristo Yayınevi.
- Pazarcı, H. (2008). *Uluslararası hukuk* (7. baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Reçber, S. (2014). Hayatın yok yerindekiler: Mülteciler ve sığınmacılar. VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, Eskişehir.
- Saydam, M. (2015). *Türk ceza hukukunda göçmen kaçakçılığı suçu (TCK M.79)* (Doktora Tezi). Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, E., & Malbeği, E. (2011). *Türk Ceza Kanunu'nda uluslararası suçlar* (1. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tezcan, D., Erdem, M. R., & Önok, R. M. (2021). *Uluslararası ceza hukuku* (6. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tezcan, N. (2019). Avrupa'da göçün etkisiyle şekillenen vatandaşlık kanunları. İçinde, S.G. İhlamur Öner, N.

- A. Şirin Öner (Ed.) *Uluslararası İlişkilerde Göç Olgular, Aktörler ve Politikalar*, İstanbul: Der Yayınları.
- Triandafyllidou, A., & Maroukis, T. (2012). *Migrant smuggling: Irregular migration from Asia and Africa to Europe*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Tuncer, S. D., & Başkale, M. B. (2016). Çevre ceza hukukunda zaman. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 172.
- Turhan, F. (2012). Uluslararası suçların cezalandırılması açısından yeni Türk Ceza Kanunu. Erişim adresi: <https://hukuk.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/65/files/uluslararasi-suclar-hpd-28092012.rtf>
- Wessels, J. (1988). *Strafrecht, Allgemeiner Teil* (18. neubearbeitete Auflage). Heidelberg: S.8 338.
- Yaşar, O., Gökcan, H. T., & Artuç, M. (2014). *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt II, Madde*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yenerer Çakmut, Ö. (2010). Türk Ceza Yasa'sında göçmen kaçakçılığı suçu (TCK. M. 79). *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9.
- Yenidünya, A. C., & Alşahin, M. E. (2009). Göçmen kaçakçılığı suçu (TCK. M. 79). *TBB Dergisi*, 73.

İLÂHİYAT ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR
PROF. DR. VELİ ATMACA

DOI:10.5281/zenodo.10850131

1 Kaynakça

- Akgün, H. (2019, Eylül). Kadının Kaburga Kemiğinden Yaratılması Meselesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 19(2), s. 323-338.
- Biçer, Ramazan-Silkin, Fatma. (2006). Din-Bilim İlişkisi Bağlamında Hüseyin El-Cisr'e Göre Yaratılış. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8(13): 103 - 129.
- Biçer, Ramazan-Ferşadoğlu, Şeyma. (2018). Yûsuf Suresi 28. Ayet Bağlamında Kadınlara Nispet Edilen Bir Nitelik: “Keyd”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40:99-119.
- Birinci, Z. (2014, Aralık). Nefs'i Vâhide İfadesinden Hareketle Kadının Yaratılışı Hakkında Bir Değerlendirme. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, s. 151-164.
- Boyal, S. H. (1988). Âdem. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 1, 358-363. İstanbul.
- Bursevî, İ. H. (2012). *Ruhu'l-Beyan Tefsiri*. (A. Öz, Çev.) İstanbul: damla yayınları.
- Çağrııcı, M. (2013). Zulüm. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 44, 507-509. İstanbul.
- et-Taberî, E. C. (1996). *Taberî Tefsiri*. (H. Karakaya, & K. Aytekin, Çev.) İstanbul: Hisar Yayınları.
- ez-Zemahşerî, E.-K. C.-H. (2016). *el-Keşşâf 'an Hakâ'iki Ğavâmidî't-Tenzil ve 'Uyûni'l- Ekâvil Fi Vucûhi't-Te'vil*. (Ö. Çelik, Çev.) İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Harman, Ö. F. (1997). Havva. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 16, 542-545. İstanbul.

<https://www.hadisveritabani.info/>. (tarih yok).
<https://www.hadisveritabani.info/?kelimeg=kaburga+kemi%C4%9Fi&aramaTuru=tkg&arama=g> adresinden alındı

Kaşvut, M. S. (2012, Nisan). Kur'an'da İnsanın Yaratılış Aşamaları. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*(7), s. 289-300.

Kurtubî, İ. (1997). *el-Câmiu Li Ahkâmi'l-Kur'ân*. (M. B. Eryarsoy, Çev.) İstanbul.

Mevdûdi, E.-A. (2005). *Tefhimu'l-Kur'an*. (Y. Karaca, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.

Oruçhan, O. (1994). *Hadis Külliyyatında Yaratılış ve Başlangıç*. Ankara.

Öztürk, M. (2016). *Kur'an ve Yaratılış*. İstanbul: Kuramer Yayınları.

Râzî, F. (1990). *Tefsîr-i Kebîr Mefâtihu'l-gayb*. (S. Yıldırım, Çev.) Ankara: Akçağ Yayınları.

Şahin, M. S. (1993). Cennet. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 7, 374-376. İstanbul.

Topaloğlu, B. (1993). Cennet. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 7, 376-386. İstanbul.

Uludağ, S. (1997). Halife. *TDV İslam Ansiklopedisi*., 15, 299-300. İstanbul.

Yakıt, İ. (1999). Kur'an'da Hz. Âdem. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.

Yazır, E. M. (tarih yok). *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Zehraveyn-Azım Dağıtım.

KAYNAKÇA

- Akbay, Cevdet. (1987). Celaleddin ed-Devvânî ve Tefsir-u Kul ya Eyyuhel Kafirun (edisyon kritik). YYLT. İstanbul: MÜSBE.
- Akman, Mustafa. (2017). Celaleddin Ed-Devvani'nin Kelam Sistemi. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Akman, Mustafa. (2018). Celaleddin Ed-Devvani Ahlaki Siyasi Tasavvufî ve Kelami Görüşleri. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Anay, Harun. (1994). Celâleddin Devvânî Hayatı Eserleri Ahlak ve Siyaset Düşüncesi. Doktora Tezi, İstanbul: İUSBİ.
- Biçer, Ramazan. (2020). Abu Bakr Ibn al-Arabi Andulusi and his book al-amad al-aqsa fi şarh al-Asma Allah al-Husna. Ankara: Berikan Yayınları.
- Devvani, Şerh Risale el-Tusi fi İspat el-Cevher el-Müfarak el-Müsemma bi el-Akl el-Küllî. Tahkik. Recep Duran. Bilim ve Felsefe Metinleri. I. S,2. Ekim. S 83-92. Ankara: 1992
- Devvani, Celalüddin. (1305). Hâşiye el- Tehzib. İstanbul.
- Devvânî, Celalüddin. (1311). İlm-i Kelamdan Akâid-i Adudiyye Şerh-i Celâl Tercümesi, Türkçe çev. Serbestzâde Ahmed Hamdi, Trabzon.
- Devvânî, Celalüddin. (1985). Celâleddin ed-Devvânî ve er-Risâle fi Mes'eleli Halkı'l-A'mal. Thk. İlyas Üzüml. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devvânî, Celalüddin. (1987). Tefsir Kul Yâ Eyyühe'l-Kâfirûn, thk. Cevdet Akbay, Celâleddin Devvânî ve

Tefsir-u “Kul Yâ Eyyuhel Kâfirûn” (Edisyon Kritik) içinde, İstanbul. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Devvâni, Celalüddin. (2002). Risaletü İspat el-Vacib el-Kadime, Seb’u Resail içinde, 67-114. Tahkik ve Talik, Ahmet Tuysirkani. Tahran: Merkez-i Neşr-i Miras-ı Mektup.

Devvâni, Celalüddin. (2002). Risaletü İspat el-Vacib el-Cedide, Seb’u Resail içinde, 115-170. Tahkik ve Talik, Ahmet Tuysirkani. Tahran: Merkez-i Neşr-i Miras-ı Mektup.

Devvâni, Celalüddin. Risâletü İsbâtî’l Vâcibi’l Cedide.

Sümer, Faruk. (1992). Kara Koyunlular. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Toksöz, Hatice. (2014). İslâm Düşüncesinde İsbât-ı Vâcib Problemi: Celâleddîn ed-Devvânî'nin meseleye yaklaşımı ve katkısı. e-makâlât Mezhep Araştırmaları, VII/2 (Güz 2014).

Topaloğlu, Bekir. (2012). İslâm Kelâmcıları ve Filozoflarına Göre Allah’ın Varlığı (İsbât-ı Vâcib). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. (1969). Anadolu Belikleri ve Akkoyunlu-Karakoyunlu Devletleri, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. (2012). Osmanlı Tarihi II. Ankara: TTK Yayınları.

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR

PROF. DR. GÜLDEN BAŞYİĞİT KILIÇ

DOI:10.5281/zenodo.10850192

4. Kaynaklar

- Akın, M., Akın, G. (2007). Importance of water, water potential in Turkey, water basins and water pollution. Ankara University the Journal of the Faculty of Languages and History-Geography, 47(2), 105-118.
- Kolaylı, C. C., Topbaş, M., Yeşilbaş Üçüncü, Ş., Çan, G., Beyhun, N. E., Çankaya, S., Saymaz, S. (2019). Domestic Water Depo Usage Of People In A Rural Area: A Study In Trabzon. Turkish Bulletin of Hygiene and Experimental Biology, 77(2), 195-206. DOI: 10.5505/TurkHijyen.2019.76401
- World Health Organization. (2018). Water safety in distribution systems. WHO Document Production Services.
- Yavuz, C., Koşar, Ş.Ü.,. (2020). Sağlık riskleri açısından su dağıtımı ve su depoları. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 29(2), 129-135. <https://doi.org/10.17942/sted.599834>
- Kasper, M., Schramm, S. (2023). Storage city: Water depots, jerry cans, and batteries as infrastructure in Nairobi. Urban Studies, 00420980221144575. <https://doi.org/10.1177/00420980221144575>
- Ward, M. D. (2003). Molecular fuel depots. Science, 300(5622), 1104-1105. DOI: 10.1126/science.1084940
- Akyıldız M.H, Ulu, A. E., and Kübra, A. D. A. R. (2021). TBDY-2018'deki yerel zemin koşullarının deprem kesit tesirlerine etkisi. Dicle Üniversitesi

- Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi, 12(4), 679-687. <https://doi.org/10.24012/dumf.1002217>
- Songur, M., and Dabanlı, A. (2006). Studies on Inspection and Determination of Unaccounted Water. İstanbul-Turkey: Fatih University.
- Bingöl, B. N., Kavvas, M. (2011). Diyarbakır su sisteminin değerlendirilmesi.2.Su Yapıları Sempozyumu, Diyarbakır, Turkey
- Güler, Ç.,Akın, L. (2012). Halk Sağlığı Temel Bilgiler Kitabı. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Gorchev, H. G., Ozolins, G. (1984). WHO guidelines for drinking-water quality. WHO chronicle, 38(3).
- Sönmez, G., Çizmecioglu, B. (2007). Su ile Bulaşan Hastalıklar. Türk Eczacıları Birliği Haberler Dergisi, İnsan Sağlığı ve Hastalıklar, 4, 29-32.
- Singh, G., Kaushik, S. K., & Mukherji, S. (2017). Revelations of an overt water contamination. Medical Journal Armed Forces India, 73(3), 250-255. <https://doi.org/10.1016/j.mjafi.2016.08.013>
- Drinking-water, 2023: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water>
- Fawell, J., and Nieuwenhuijsen, M. J. (2003). Contaminants in drinking water: Environmental pollution and health. British medical bulletin, 68(1), 199-208. <https://doi.org/10.1093/bmb/ldg027>
- Karasin, İ. B., Ercan, I. Ş. I. K., Demirci, A., Aydın, M. C. (2020). Coğrafi konuma özel tasarım spektrumlarının betonarme yapı performansına etkisi. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik

Dergisi, 11(3), 1319-1330.
<https://doi.org/10.24012/dumf.682377>

IdeCAD, 2023. Multidisciplinary building information modeling software for architecture, structural analysis, design, reinforcement, visualization and drawings <https://www.idecad.com.tr/.com>

Systemes, D. (2011). Solidworks. 2019. Dessault Systemes: Vélizy-Villacoublay, France, 434.

Ozcebe, G., Yucemen, M. S., Aydogan, V., & Yakut, A. H. M. E. T. (2003). Preliminary Seismic Vulnerability Assessment of Existing Reinforced Concrete Buildings in Turkey: Part I: Statistical Model Based on Structural Characteristics. In *Seismic Assessment and Rehabilitation of Existing Buildings* (pp. 29-42). Springer Netherlands.

Doğangün, A. ve Livaoglu, R., (2004). Hydrodynamic Pressures Acting on The Walls of Rectangular Fluid Containers, *Structural Engineering and Mechanics: An International Journal*, 203-214.

Eurocode-8-a, (2006). Design of Structures for Earthquake Resistance, Part:4:Silos, Depos and Pipelines, Brussels, Belgium, 44-81.

Eurocode-8-b, (2006) Design of Structures for Earthquake Resistance, Part:1: General Rules, Seismic Actions and Rules for Buildings, Ground Conditions and Seismic Action, Brussels, Belgium, 33-44.

ACI 350.3.01, (2007). Seismic Design of Liquid Containing Concrete Structures () and Commentary, American Concrete Institute committee, (350.3r.01) Chapter-9, USA.

- Livaoğlu, R., (2008). Investigation of Seismic Behavior of Fluid- Rectangular DepoSoil/Foundation Systems in Frequency Domain” Soil Dynamics and Earthquake Engineering, 132-146.
- Anirudha B., Palaniappan R.M., Revanth K., Sriram S. (2016). Design of underground rectangular concrete water depo. Project report, Anna University, Chennai, India.
- Anchor, R. D. (1992). Design of liquid-Retaining concrete Structure. (2nd ed.). London: Survey University Press.
- Sani, J.E., Nwadiogbu, C.P., & L.,Y.G. (2014). Reliability Analysis of an Underground Reinforced Concrete Rectangular Water Depo. IOSR Journal of Mechanical and Civil Engineering (IOSR-JMCE). 11(1), 58-68.
- Dubey, R., Singh V., Panday V. (2021). Seismic Analysis of Underground Water Depo Considering Soil Structure Interaction. International Journal of Engineering Research and Applications Vol. 11, Issue 10, (I)
- Eroğlu, I., İpek, C. 2023. Soil And Building Interaction Under Earthquake Loads. International journal of new horizons in the sciences (JIHSCI) V. 1, Issue: 1
- TBDY, (2018). Türkiye Building Earthquake Regulation, AFAD, Ankara
- Korkmaz K.A., Demir F. (2012). Soil Structure Interaction Effects on Structural Earthquake Behavior, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 3 (1): 12-17 (2012)

İnel M., Tanık B. (2016). The Effect of soil structure interaction on seismic performance of existing buildings, Pamukkale University Institute of Science and Technology Projects, <https://hdl.handle.net/11499/1139>

Kaynaklar

- Abbas, S., Kousar, S. 2021. "Spatial analysis of drought severity and magnitude using the standardized precipitation index and streamflow drought index over the Upper Indus Basin, Pakistan". *Environment, Development and Sustainability*, 23(10), 15314–15340.
- Abramowitz, M., Stegun, I. A. 1964. "Handbook of Mathematical Functions with Formulas, Graphs and Mathematical Tables". National Bureau of Standards Applied Mathematics Series 5., 55.
- Ariyanto, D. P., Aziz, A., Komariah, Sumani, Abara, M. 2020. "Comparing the accuracy of estimating soil moisture using the standardized precipitation Index (SPI) and the standardized precipitation evapotranspiration index (SPEI)". *Sains Tanah*, 17(1), 23–29.
- ARSLAN, O., BİLGİL, A., VESKE, O. 2016. "Standart Yağ İndisi Yöntemi ile Kizilirmak Havzası'nın Meteorolojik Kuraklık Analizi". *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 5(2), 188–194.
- Azizi, H., Nejatian, N. 2022. "Evaluation of the climate change impact on the intensity and return period for drought indices of SPI and SPEI (study area: Varamin plain)". *Water Supply*, 22(4), 4373–4386.
- Bhunja, P., Das, P., Maiti, R. 2020. "Meteorological Drought Study Through SPI in Three Drought Prone Districts of West Bengal, India". *Earth Systems and Environment*, 4(1), 43–55.

- Bordi, I., Frigio, S., Parenti, P., Speranza, A., Sutera, A. 2001. "The analysis of the Standardized Precipitation Index in the Mediterranean area: Large-scale patterns". *Annals of Geophysics*.
- Byakatonda, J., Parida, B. P., Kenabatho, P. K., Moalafhi, D. B. 2016. "Modeling dryness severity using artificial neural network at the Okavango Delta, Botswana". *Global Nest Journal*, 18(3), 463–481.
- Erdoğan Bölük. 2016. "Köppen İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye İklimi". *Meteoroloji Genel Müdürlüğü*, 18. Tarihinde adresinden erişildi https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/iklim_siniflandirmalari/aydeniz.pdf
- Gümüş, V., Başak, A., Nazife, O. 2016. "Standartlaştırılmış Yağış İndeksi (SYİ) Yöntemi ile Şanlıurfa İstasyonunun Kuraklık Analizi". *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 01, 36–44.
- Guttman, N. B. 1998. "Comparing the palmer drought index and the standardized precipitation index". *Journal of the American Water Resources Association*, 34(1), 113–121.
- Jahangir, M. H., Yarahmadi, Y. 2020. "Hydrological drought analyzing and monitoring by using Streamflow Drought Index (SDI) (case study: Lorestan, Iran)". *Arabian Journal of Geosciences*, 13(3).
- Keshavarz, M., Karami, E., Vanclay, F. 2013. "The social experience of drought in rural Iran". *Land Use Policy*, 30(1), 120–129.
- Kwon, H. J., Kim, S. J. 2010. "Assessment of distributed hydrological drought based on hydrological unit map

- using SWSI drought index in South Korea". KSCE Journal of Civil Engineering, *14*(6), 923–929.
- Laimighofer, J., Laaha, G. 2022. "How standard are standardized drought indices? Uncertainty components for the SPI & SPEI case". Journal of Hydrology, *613*(PA), 128385.
- Liu, C., Yang, C., Yang, Q., Wang, J. 2021. "Spatiotemporal drought analysis by the standardized precipitation index (SPI) and standardized precipitation evapotranspiration index (SPEI) in Sichuan Province, China". Scientific Reports, *11*(1), 1–14.
- Lloyd-Hughes, B., Saunders, M. A. 2002. "A drought climatology for Europe". International Journal of Climatology, *22*(13), 1571–1592.
- Malik, A., Kumar, A., Salih, S. Q., Yaseen, Z. M. 2021. "*Hydrological Drought Investigation Using Streamflow Drought Index*". Springer Singapore.
- McCleskey, R. B., Nordstrom, D. K., Susong, D. D., Ball, J. W., Holloway, J. A. M. 2010. "Source and fate of inorganic solutes in the Gibbon River, Yellowstone National Park, Wyoming, USA. I. Low-flow discharge and major solute chemistry.". Journal of Volcanology and Geothermal Research, *193*(3–4), 189–202.
- McKee, T. B., Doesken, N. J., Kleist, J. 1993. "THE RELATIONSHIP OF DROUGHT FREQUENCY AND DURATION TO TIME SCALES". The Relationship of Drought Frequency and Duration to Time Scales, 8th Conference on Applied Climatology, *17-22 Janu*, 179–184.

- Molinos-Senante, M., Hernández-Sancho, F., Mocholí-Arce, M., Sala-Garrido, R. 2014. "A management and optimisation model for water supply planning in water deficit areas". *Journal of Hydrology*, 515, 139–146.
- Nalbantis, I. 2008. "Evaluation of a Hydrological Drought Index". *European Water*, 2324, 67–77.
- Nalbantis, I., Tsakiris, G. 2009. "Assessment of hydrological drought revisited". *Water Resources Management*, 23(5), 881–897.
- Özfidaner, M. 2020. "FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZİ Mete ÖZFİDANER TÜRKİYE ÖLÇEĞİNDE YAĞIŞ VE AKIM KURAKLIK TARIMSAL YAPILAR ve SULAMA ANABİLİM DALI Danışman Jüri".
- Pei, Z., Fang, S., Wang, L., Yang, W. 2020. "Comparative analysis of drought indicated by the SPI and SPEI at various timescales in inner Mongolia, China". *Water (Switzerland)*, 12(7).
- Smakhtin, V. U., Hughes, D. A. 2004. "*Review, Automated Estimation and Analyses of Drought Indices in South Asia*". *Working Paper 83. International Water Institute (2004)*.
- Stage, J. H., Tallaksen, L. M., Gudmundsson, L., Van Loon, A. F., Stahl, K. 2015. "Candidate Distributions for Climatological Drought Indices (SPI and SPEI)". *International Journal of Climatology*, 35(13), 4027–4040.
- Středová, H., Chuchma, F., Středa, T. 2011. "Climatic Factors of Soil Estimated System". *Bioclimate: Source and*

- Limit of Social Development, (September 2011), 137–138.
- Szalai, S., Szinell, C. 2000. "Comparison of Two Drought Indices for Drought Monitoring in Hungary — A Case Study", 161–166.
- Thom, H. 1958. "A NOTE ON THE GAMMA DISTRIBUTION". *Journal of the Franklin Institute*, 86(6), 117–122.
- Thornthwaite, C. W. 1948. "An Approach toward a Rational Classification of Climate". *Geographical Review*, 38(1), 55.
- Tirivarombo, S., Osupile, D., Eliasson, P. 2018. "Drought monitoring and analysis: Standardised Precipitation Evapotranspiration Index (SPEI) and Standardised Precipitation Index (SPI)". *Physics and Chemistry of the Earth*, 106, 1–10.
- Vasiliades, L., Loukas, A., Liberis, N. 2011. "A Water Balance Derived Drought Index for Pinios River Basin, Greece". *Water Resources Management*, 25(4), 1087–1101.
- Vicente-Serrano, S. M., Beguería, S., López-Moreno, J. I., Angulo, M., El Kenawy, A. 2010. "A new global 0.5° gridded dataset (1901-2006) of a multiscalar drought index: Comparison with current drought index datasets based on the palmer drought severity index". *Journal of Hydrometeorology*, 11(4), 1033–1043.
- Zhang, Y., Li, W., Chen, Q., Pu, X., Xiang, L. 2017. "Multi-models for SPI drought forecasting in the north of Haihe River Basin, China". *Stochastic Environmental Research and Risk Assessment*, 31(10), 2471–2481.

KADIN HAŞTALIKLARI VE DOĞUM ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE TÜREN DEMİR

DOI:10.5281/zenodo.10825106

KAYNAKLAR

1. Practice Committee of the American Society for Reproductive Medicine. (2020). Definitions of infertility and recurrent pregnancy loss: a committee opinion. *Fertility and sterility*, 113(3), 533-535.
2. Carson, S. A., & Kallen, A. N. (2021). Diagnosis and management of infertility: a review. *Jama*, 326(1), 65-76.
3. Sirmans, S. M., & Pate, K. A. (2013). Epidemiology, diagnosis, and management of polycystic ovary syndrome. *Clinical epidemiology*, 1-13.
4. Practice Committee of the American Society for Reproductive Medicine. (2015). Obesity and reproduction: a committee opinion. *Fertility and sterility*, 104(5), 1116-1126.
5. Boutari, C., Pappas, P. D., Mintziori, G., Nigdelis, M. P., Athanasiadis, L., Goulis, D. G., & Mantzoros, C. S. (2020). The effect of underweight on female and male reproduction. *Metabolism*, 107, 154229.
6. Practice Committee of the American Society for Reproductive Medicine. (2015). Role of tubal surgery in the era of assisted reproductive technology: a committee opinion. *Fertility and sterility*, 103(6), e37-e43.
7. Broeze, K. A., Opmeer, B. C., Van Geloven, N., Coppus, S. F. P. J., Collins, J. A., Den Hartog, J. E., ... & Mol, B. W. (2011). Are patient characteristics associated with the accuracy of hysterosalpingography in diagnosing tubal pathology? An individual patient data meta-

- analysis. *Human reproduction update*, 17(3), 293-300.
8. Tan, J., Tannus, S., Taskin, O., Kan, A., Albert, A. Y., & Bedaiwy, M. A. (2019). The effect of unilateral tubal block diagnosed by hysterosalpingogram on clinical pregnancy rate in intrauterine insemination cycles: systematic review and meta-analysis. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 126(2), 227-235.
 9. Brown, J., & Farquhar, C. (2014). Endometriosis: an overview of Cochrane Reviews. *Cochrane database of systematic reviews*, (3).
 10. Bittencourt, C. A., dos Santos Simões, R., Bernardo, W. M., Fuchs, L. F. P., Soares Júnior, J. M., Pastore, A. R., & Baracat, E. C. (2017). Accuracy of saline contrast sonohysterography in detection of endometrial polyps and submucosal leiomyomas in women of reproductive age with abnormal uterine bleeding: systematic review and meta-analysis. *Ultrasound in Obstetrics & Gynecology*, 50(1), 32-39.
 11. Bosteels, J., Kasius, J., Weyers, S., Broekmans, F. J., Mol, B. W. J., & D'Hooghe, T. M. (2015). Hysteroscopy for treating subfertility associated with suspected major uterine cavity abnormalities. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2).
 12. Fujimoto, V. Y., Miller, J. H., Klein, N. A., & Soules, M. R. (1997). Congenital cervical atresia: report of seven cases and review of the literature. *American*

- journal of obstetrics and gynecology, 177(6), 1419-1425.
13. Cacciottola, L., Donnez, J., & Dolmans, M. M. (2021). Oxidative stress, mitochondria, and infertility: Is the relationship fully established?. *Fertility and Sterility*, 116(2), 306-308.
 14. Shukla, P., & Mukherjee, S. (2020). Mitochondrial dysfunction: an emerging link in the pathophysiology of polycystic ovary syndrome. *Mitochondrion*, 52, 24-39.
 15. Uçkan, K., Demir, H., Turan, K., Sarıkaya, E., & Demir, C. (2022). Role of oxidative stress in obese and nonobese PCOS patients. *International Journal of Clinical Practice*, 2022.
 16. Sever, M. J., Janež, A., & Dolžan, V. (2019). Interplay between oxidative stress and chronic inflammation in PCOS: the role of genetic variability in PCOS risk and treatment responses. In *Polycystic Ovarian Syndrome*. IntechOpen.
 17. Singh, A. K., Chattopadhyay, R., Chakravarty, B., & Chaudhury, K. (2013). Markers of oxidative stress in follicular fluid of women with endometriosis and tubal infertility undergoing IVF. *Reproductive toxicology*, 42, 116-124.
 18. Didziokaite, G., Biliute, G., Gudaite, J., & Kvedariene, V. (2023). Oxidative Stress as a Potential Underlying Cause of Minimal and Mild Endometriosis-Related Infertility. *International journal of molecular sciences*, 24(4), 3809.

19. Liang, C., Zhang, X., Qi, C., Hu, H., Zhang, Q., Zhu, X., & Fu, Y. (2021). UHPLC-MS-MS analysis of oxylipins metabolomics components of follicular fluid in infertile individuals with diminished ovarian reserve. *Reproductive Biology and Endocrinology*, 19, 1-14.
20. Tesarik, J., Galán-Lázaro, M., & Mendoza-Tesarik, R. (2021). Ovarian aging: molecular mechanisms and medical management. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(3), 1371.
21. Amini, L., Chekini, R., Nateghi, M. R., Haghani, H., Jamialahmadi, T., Sathyapalan, T., & Sahebkar, A. (2021). The effect of combined vitamin C and vitamin E supplementation on oxidative stress markers in women with endometriosis: a randomized, triple-blind placebo-controlled clinical trial. *Pain Research and Management*, 2021, 1-6.
22. Tamura, H., Takasaki, A., Taketani, T., Tanabe, M., Kizuka, F., Lee, L., ... & Sugino, N. (2012). The role of melatonin as an antioxidant in the follicle. *Journal of ovarian research*, 5(1), 1-9.
23. Yong, W., Ma, H., Na, M., Gao, T., Zhang, Y., Hao, L., ... & Deng, X. (2021). Roles of melatonin in the field of reproductive medicine. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 144, 112001.
24. Bentinger, M., Brismar, K., & Dallner, G. (2007). The antioxidant role of coenzyme Q. *Mitochondrion*, 7, S41-S50.
25. Niu, Y. J., Zhou, W., Nie, Z. W., Zhou, D., Xu, Y. N., Ock, S. A., ... & Cui, X. S. (2020). Ubiquinol-10

- delays postovulatory oocyte aging by improving mitochondrial renewal in pigs. *Aging* (Albany NY), 12(2), 1256.
26. Nie, X., Dong, X., Hu, Y., Xu, F., Hu, C., & Shu, C. (2023). Coenzyme Q10 stimulate reproductive vatality. *Drug Design, Development and Therapy*, 2623-2637.
27. Mojadadi, A., Au, A., Salah, W., Witting, P., & Ahmad, G. (2021). Role for Selenium in Metabolic Homeostasis and Human Reproduction. *Nutrients* 2021, 13, 3256.
28. Gharaei, R., Alyasin, A., Mahdavinezhad, F., Samadian, E., Ashrafnezhad, Z., & Amidi, F. (2022). Randomized controlled trial of astaxanthin impacts on antioxidant status and assisted reproductive technology outcomes in women with polycystic ovarian syndrome. *Journal of Assisted Reproduction and Genetics*, 39(4), 995-1008.

Kaynaklar

1. Henley, S. J., Ward, E. M., Scott, S., Ma, J., Anderson, R. N., Firth, A. U., Thomas, C. C., Islami, F., Weir, H. K., Lewis, D. R., Sherman, R. L., Wu, M., Benard, V. B., Richardson, L. C., Jemal, A., Cronin, K., & Kohler, B. A. (2020). Annual report to the nation on the status of cancer, part I: National cancer statistics. *Cancer*, 126(10), 2225–2249.
2. Sung, H., Ferlay, J., Siegel, R. L., Laversanne, M., Soerjomataram, I., Jemal, A., & Bray, F. (2021). Global Cancer Statistics 2020: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries. *CA: a cancer journal for clinicians*, 71(3), 209–249.
3. Morice, P., Leary, A., Creutzberg, C., Abu-Rustum, N., & Darai, E. (2016). Endometrial cancer. *Lancet (London, England)*, 387(10023), 1094–1108.
4. Siegel, R. L., Miller, K. D., & Jemal, A. (2018). Cancer statistics, (2018). *CA: a cancer journal for clinicians*, 68(1), 7–30.
5. Oaknin, A., Bosse, T. J., Creutzberg, C. L., Gianneli, G., Harter, P., Joly, F., Lorusso, D., Marth, C., Makker, V., Mirza, M. R., Ledermann, J. A., Colombo, N., & ESMO Guidelines Committee. Electronic address: clinicalguidelines@esmo.org (2022). Endometrial cancer: ESMO Clinical Practice Guideline for diagnosis, treatment and follow-up. *Annals of oncology: official journal of the European Society for Medical Oncology*, 33(9), 860–877.

6. Coll-de la Rubia, E., Martinez-Garcia, E., Dittmar, G., Gil-Moreno, A., Cabrera, S., & Colas, E. (2020). Prognostic Biomarkers in Endometrial Cancer: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of clinical medicine*, 9(6), 1900.
7. Concin, N., Matias-Guiu, X., Vergote, I., Cibula, D., Mirza, M. R., Marnitz, S., Ledermann, J., Bosse, T., Chargari, C., Fagotti, A., Fotopoulou, C., Gonzalez Martin, A., Lax, S., Lorusso, D., Marth, C., Morice, P., Nout, R. A., O'Donnell, D., Querleu, D., Raspollini, M. R., Creutzberg, C. L. (2021). ESGO/ESTRO/ESP guidelines for the management of patients with endometrial carcinoma. *International journal of gynecological cancer : official journal of the International Gynecological Cancer Society*, 31(1), 12–39.
8. Vizza, E., Cutillo, G., Bruno, V., Sperduti, I., Mancini, E., Baiocco, E., Chiofalo, B., Cicchillitti, L., Certelli, C., Zampa, A., Piccione, E., & Corrado, G. (2020). Pattern of recurrence in patients with endometrial cancer: A retrospective study. *European journal of surgical oncology : the journal of the European Society of Surgical Oncology and the British Association of Surgical Oncology*, 46(9), 1697–1702.
9. Cancer Genome Atlas Research Network, Kandoth, C., Schultz, N., Cherniack, A. D., Akbani, R., Liu, Y., Shen, H., Robertson, A. G., Pashtan, I., Shen, R., Benz, C. C., Yau, C., Laird, P. W., Ding, L., Zhang, W., Mills, G. B., Kucherlapati, R., Mardis, E. R., & Levine, D. A. (2013). Integrated genomic characterization of endometrial carcinoma. *Nature*, 497(7447), 67–73.

10. Colombo, N., Creutzberg, C., Amant, F., Bosse, T., González-Martín, A., Ledermann, J., Marth, C., Nout, R., Querleu, D., Mirza, M. R., Sessa, C., & ESMO-ESGO-ESTRO Endometrial Consensus Conference Working Group (2016). ESMO-ESGO-ESTRO Consensus Conference on Endometrial Cancer: diagnosis, treatment and follow-up. *Annals of oncology : official journal of the European Society for Medical Oncology*, 27(1), 16–41.
11. Berek, J. S., Matias-Guiu, X., Creutzberg, C., Fotopoulou, C., Gaffney, D., Kehoe, S., Lindemann, K., Mutch, D., Concin, N., & Endometrial Cancer Staging Subcommittee, FIGO Women's Cancer Committee (2023). FIGO staging of endometrial cancer: 2023. *International journal of gynaecology and obstetrics: the official organ of the International Federation of Gynaecology and Obstetrics*, 162(2), 383–394.
12. WHO Classification of Tumours Editorial Board. (2020). *Female Genital Tumours, WHO Classification of Tumours*. Vol 4. 5th ed. IARC Press; 2020.
13. Koh, W. J., Abu-Rustum, N. R., Bean, S., Bradley, K., Campos, S. M., Cho, K. R., Chon, H. S., Chu, C., Cohn, D., Crispens, M. A., Damast, S., Dorigo, O., Eifel, P. J., Fisher, C. M., Frederick, P., Gaffney, D. K., George, S., Han, E., Higgins, S., Huh, W. K., Scavone, J. L. (2018). Uterine Neoplasms, Version 1.2018, NCCN Clinical Practice Guidelines in Oncology. *Journal of the National Comprehensive Cancer Network : JNCCN*, 16(2), 170–199.

14. Madom, L. M., Brown, A. K., Lui, F., Moore, R. G., Granai, C. O., & Disilvestro, P. A. (2007). Lower uterine segment involvement as a predictor for lymph node spread in endometrial carcinoma. *Gynecologic oncology*, 107(1), 75–78.
15. Kizer, N. T., Gao, F., Guntupalli, S., Thaker, P. H., Powell, M. A., Goodfellow, P. J., Mutch, D. G., & Zigelboim, I. (2011). Lower uterine segment involvement is associated with poor outcomes in early-stage endometrioid endometrial carcinoma. *Annals of surgical oncology*, 18(5), 1419–1424.
16. Brown, A. K., Madom, L., Moore, R., Granai, C. O., & DiSilvestro, P. (2007). The prognostic significance of lower uterine segment involvement in surgically staged endometrial cancer patients with negative nodes. *Gynecologic oncology*, 105(1), 55–58.
17. Creasman, W. T., Morrow, C. P., Bundy, B. N., Homesley, H. D., Graham, J. E., & Heller, P. B. (1987). Surgical pathologic spread patterns of endometrial cancer. A Gynecologic Oncology Group Study. *Cancer*, 60(8 Suppl), 2035–2041.
18. Liang, L. W., Perez, A. R., Cangemi, N. A., Zhou, Q., Iasonos, A., Abu-Rustum, N., Alektiar, K. M., & Makker, V. (2016). An Assessment of Prognostic Factors, Adjuvant Treatment, and Outcomes of Stage IA Polyp-Limited Versus Endometrium-Limited Type II Endometrial Carcinoma. *International journal of gynecological cancer : official journal of the International Gynecological Cancer Society*, 26(3), 497–504.

19. Bernardini, M. Q., Gien, L. T., Lau, S., Altman, A. D., Gilks, B., Ferguson, S. E., Köbel, M., Samouëlian, V., Wesa, M., Cameron, A., Nelson, G., Han, G., Clarke, B., Ho, T. C., Panzarella, T., Atenafu, E. G., & McAlpine, J. N. (2016). Treatment related outcomes in high-risk endome *Gynecologic oncology*, 141(1), 148–154.
20. Patsavas, K., Woessner, J., Gielda, B., Rotmensch, J., Yordan, E., Bitterman, P., & Guirguis, A. (2011). Optimal surgical debulking in uterine papillary serous carcinoma affects survival. *Gynecologic oncology*, 121(3), 581–585.
21. Rauh-Hain, J. A., Growdon, W. B., Schorge, J. O., Goodman, A. K., Boruta, D. M., McCann, C., Horowitz, N. S., & del Carmen, M. G. (2010). Prognostic determinants in patients with stage IIIC and IV uterine papillary serous carcinoma. *Gynecologic oncology*, 119(2), 299–304.
22. Shih, K. K., Yun, E., Gardner, G. J., Barakat, R. R., Chi, D. S., & Leita, M. M., Jr (2011). Surgical cytoreduction in stage IV endometrioid endometrial carcinoma. *Gynecologic oncology*, 122(3), 608–611.
23. Bristow, R. E., Zerbe, M. J., Rosenshein, N. B., Grumbine, F. C., & Montz, F. J. (2000). Stage IVB endometrial carcinoma: the role of cytoreductive surgery and determinants of survival. *Gynecologic oncology*, 78(2), 85–91.

24. Tobias, C. J., Chen, L., Melamed, A., St Clair, C., Khoury-Collado, F., Tergas, A. I., Hou, J. Y., Hur, C., Ananth, C. V., Neugut, A. I., Hershman, D. L., & Wright, J. D. (2020). Association of Neoadjuvant Chemotherapy With Overall Survival in Women With Metastatic Endometrial Cancer. *JAMA network open*, 3(12), e2028612.
25. Decruze, S. B., & Green, J. A. (2007). Hormone therapy in advanced and recurrent endometrial cancer: a systematic review. *International journal of gynecological cancer : official journal of the International Gynecological Cancer Society*, 17(5), 964–978.
26. Markman M. (2005). Hormonal therapy of endometrial cancer. *European journal of cancer (Oxford, England : 1990)*, 41(5), 673–675.
27. Fiorica, J. V., Brunetto, V. L., Hanjani, P., Lentz, S. S., Mannel, R., Andersen, W., & Gynecologic Oncology Group study (2004). Phase II trial of alternating courses of megestrol acetate and tamoxifen in advanced endometrial carcinoma: a Gynecologic Oncology Group study. *Gynecologic oncology*, 92(1), 10–14.

28. Makker, V., Colombo, N., Casado Herráez, A., Monk, B. J., Mackay, H., Santin, A. D., Miller, D. S., Moore, R. G., Baron-Hay, S., Ray-Coquard, I., Ushijima, K., Yonemori, K., Kim, Y. M., Guerra Alia, E. M., Sanli, U. A., Bird, S., Orlowski, R., McKenzie, J., Okpara, C., Barresi, G., Lorusso, D. (2023). Lenvatinib Plus Pembrolizumab in Previously Treated Advanced Endometrial Cancer: Updated Efficacy and Safety From the Randomized Phase III Study 309/KEYNOTE-775. *Journal of clinical oncology : official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 41(16), 2904–2910.
29. De Jesus, C., & Rodrigues, M. (2022). Nouvelle AMM : pembrolizumab et lenvatinib en deuxième ligne dans l'endomètre [New drug approval: Pembrolizumab plus lenvatinib in second line for patients with advanced or recurrent endometrial cancer]. *Bulletin du cancer*, 109(7-8), 740–741.
30. Makker, V., Taylor, M. H., Aghajanian, C., Oaknin, A., Mier, J., Cohn, A. L., Romeo, M., Bratos, R., Brose, M. S., DiSimone, C., Messing, M., Stepan, D. E., Dutcus, C. E., Wu, J., Schmidt, E. V., Orlowski, R., Sachdev, P., Shumaker, R., & Casado Herraéz, A. (2020). Lenvatinib Plus Pembrolizumab in Patients With Advanced Endometrial Cancer. *Journal of clinical oncology : official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 38(26), 2981–2992.

References

1. Hacker NF, Gambone JC, Hobel CJ, (2021); Berek & Hacker's Gynecologic Oncology 7th Edition, Ed., Elsevier, Philadelphia, 2021, s.547-561.
2. Daw E. (1971). Primary carcinoma of the vagina. *The Journal of obstetrics and gynaecology of the British Commonwealth*, 78(9), 853–856.
3. Herbst, A. L., Green, T. H., Jr, & Ulfelder, H. (1970). Primary carcinoma of the vagina. An analysis of 68 cases. *American journal of obstetrics and gynecology*, 106(2), 210–218.
4. Hilborne LH, Fu YS. (1987). Intraepithelial, invasive and metastatic neoplasm of the vagina. New York:Churchill Livingstone, 1987;184.
5. Bergman F. (1966). Carcinoma of the ovary. A clinicopathological study of 86 autopsied cases with special reference to mode of spread. *Acta obstetrica et gynecologica Scandinavica*, 45(2), 211–231.
- Viikki, M., Pukkala, E., & Hakama, M. (1998). Risk of endometrial, ovarian, vulvar, and vaginal cancers after a positive cervical cytology followed by negative histology. *Obstetrics and gynecology*, 92(2), 269–273.
7. Jhingran A. (2022). Updates in the treatment of vaginal cancer. *International journal of gynecological cancer : official journal of the International Gynecological Cancer Society*, 32(3), 344–351.
8. FIGO Committee on Gynecologic Oncology (2009). Current FIGO staging for cancer of the vagina, fallopian tube, ovary, and gestational trophoblastic

- neoplasia. *International journal of gynaecology and obstetrics: the official organ of the International Federation of Gynaecology and Obstetrics*, 105(1), 3–4.
9. Rajaram, S., Maheshwari, A., & Srivastava, A. (2015). Staging for vaginal cancer. *Best practice & research. Clinical obstetrics & gynaecology*, 29(6), 822–832.
 10. MacKinnon, R., Elmezzi, K., & Phippen, N. (2021). Vaginal dermoid cyst. *American journal of obstetrics and gynecology*, 225(3), 337–338.
 11. PDQ Adult Treatment Editorial Board. (2023). Vaginal Cancer Treatment (PDQ®): Health Professional Version. In *PDQ Cancer Information Summaries*. National Cancer Institute (US); 2002; March 13.
 12. PDQ Adult Treatment Editorial Board. (2023). Vaginal Cancer Treatment (PDQ®): Patient Version. In *PDQ Cancer Information Summaries*. National Cancer Institute (US); 2002; April 5.
 13. Creasman, W. T., Phillips, J. L., & Menck, H. R. (1998). The National Cancer Data Base report on cancer of the vagina. *Cancer*, 83(5), 1033–1040.
 14. Adhikari P, Vietje P, Mount S (2017). Premalignant and malignant lesions of the vagina. *Diagn Histopathol*; 23:28–34.
 15. Isaacs J. H. (1976). Verrucous carcinoma of the female genital tract. *Gynecologic oncology*, 4(3), 259–269.
 16. Peters, W. A., 3rd, Kumar, N. B., Andersen, W. A., & Morley, G. W. (1985). Primary sarcoma of the adult vagina: a clinicopathologic study. *Obstetrics and gynecology*, 65(5), 699–704.

17. Colleran, K. M., Burge, M. R., Crooks, L. A., & Dorin, R. I. (1997). Small cell carcinoma of the vagina causing Cushing's syndrome by ectopic production and secretion of ACTH: a case report. *Gynecologic oncology*, 65(3), 526–529.
18. Wright, V. C., & Chapman, W. (1992). Intraepithelial neoplasia of the lower female genital tract: etiology, investigation, and management. *Seminars in surgical oncology*, 8(4), 180–190.
19. Yang, J., Delara, R., Magrina, J., Magtibay, P., Langstraat, C., Dinh, T., Karlin, N., Vora, S. A., & Butler, K. (2020). Management and outcomes of primary vaginal Cancer. *Gynecologic oncology*, 159(2), 456–463.
20. Waggoner, S. E., Baunoch, D. A., Anderson, S. A., Leigh, F., & Zagaja, V. G. (1998). Bcl-2 protein expression associated with resistance to apoptosis in clear cell adenocarcinomas of the vagina and cervix expressing wild-type p53. *Annals of surgical oncology*, 5(6), 544–547.
21. Ell, K., Sanchez, K., Vourlekis, B., Lee, P. J., Dwight-Johnson, M., Lagomasino, I., Muderspach, L., & Russell, C. (2005). Depression, correlates of depression, and receipt of depression care among low-income women with breast or gynecologic cancer. *Journal of clinical oncology : official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 23(13), 3052–3060.
22. Hellman, K., Lundell, M., Silfverswärd, C., Nilsson, B., Hellström, A. C., & Frankendal, B. (2006). Clinical and histopathologic factors related to prognosis in

- primary squamous cell carcinoma of the vagina. *International journal of gynecological cancer : official journal of the International Gynecological Cancer Society*, 16(3), 1201–1211.
23. Hiniker, S. M., Roux, A., Murphy, J. D., Harris, J. P., Tran, P. T., Kapp, D. S., & Kidd, E. A. (2013). Primary squamous cell carcinoma of the vagina: prognostic factors, treatment patterns, and outcomes. *Gynecologic oncology*, 131(2), 380–385.
24. Gadducci, A., Fabrini, M. G., Lanfredini, N., & Sergiampietri, C. (2015). Squamous cell carcinoma of the vagina: natural history, treatment modalities and prognostic factors. *Critical reviews in oncology/hematology*, 93(3), 211–224.
25. Chemoradiotherapy for Cervical Cancer Meta-analysis Collaboration (CCCMAC) (2010). Reducing uncertainties about the effects of chemoradiotherapy for cervical cancer: individual patient data meta-analysis. *The Cochrane database of systematic reviews*, 2010(1), CD008285.
26. Rajagopalan, M. S., Xu, K. M., Lin, J. F., Sukumvanich, P., Krivak, T. C., & Beriwal, S. (2014). Adoption and impact of concurrent chemoradiation therapy for vaginal cancer: a National Cancer Data Base (NCDB) study. *Gynecologic oncology*, 135(3), 495–502.

27. Dimopoulos, J. C., Schmid, M. P., Fidarova, E., Berger, D., Kirisits, C., & Pötter, R. (2012). Treatment of locally advanced vaginal cancer with radiochemotherapy and magnetic resonance image-guided adaptive brachytherapy: dose-volume parameters and first clinical results. *International journal of radiation oncology, biology, physics*, 82(5), 1880–1888.

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖRLER

PROF. DR. SULTAN BAYSAN

DR. ÖZGÜR IŞIK

DOI:10.5281/zenodo.10850048

Kaynakça

- Akarsu, F. (2000). Cumhuriyet dönemi eğitim uygulamaları. Bir özet değerlendirme. *Eğitim ve Bilim*. 25(116), 3-7.
- Akdemir, A.S. (2013). Türkiye'de öğretmen yetiştirme programlarının tarihçesi ve sorunları. *Turkish Studies*, 8(12). 15-28.
- Akyüz, Y. (2010). Türk eğitim tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2010), 18. Baskı. Ankara: Pegem Y.
- Antel, S. C. (1939). Maarifimiz ve meseleleri, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Antel, S.C. (2015). Maarif teşkilatı hakkında bir layiha. 1926. Eğitim İş Kültür Yayınları: Ankara.
- Arı, A. (2002). Tevhit-i tedrisat ve laik eğitim. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 22 (2), 181-192.
- Aslan, C. (2014), Erken cumhuriyet döneminde eğitim bilimleri alanında yurt dışına öğrenci gönderilmesi olgusu (1923-1940). (Doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Atabay, M. (2009). Cumhuriyet Kültürü. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* S 43, Bahar, s. 455-465.
- Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün söylev ve Demeçleri. Cilt 2,s.107 Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları,1997
- Batır, B. (1999). Cumhuriyetin Oluşumunda Atatürk ve Sonrası. Cilt 15, Sayı 43, 333-360, 02.03.1999).
- Bedri, A. (1933). İlk tedrisat düsturu, İstanbul: Vakıf Matbaası
- Binbaşoğlu, C. (1995). Türkiye'de eğitim bilimleri tarihi, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi:160.
- Budak, L ve Budak, Ç. (2014). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne ilkokul programları (1870–1936). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* (TSA), 18(1), 51-68.
- Budak, Ş. (2003). Atatürk'ün eğitim felsefesi ve geliştirdiği eğitim sisteminin değiştirilmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 160.
- Cicioğlu, H. (1985). Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk ve ortaöğretim, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları no:140.
- Çetin, K. ve Gülseren, Ö. H. (2003). Cumhuriyet dönemi eğitim stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:160
- Demirtaş, B. (2008). Atatürk döneminde eğitim alanında gelişmeler. *Akademik Bakış Dergisi*,1(2). 155-166.

- Dik, E. (2016). Türkiye’de erken Cumhuriyet Dönemi’nde (1923-1930). Köy sorunu. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 71(3), 693 – 729.
- Gökçe, F. (2009). Değişme sürecinde devlet ve eğitim. Ankara: Pegem Akademi.
- Göksel, B. (1985). Atatürk ün Eğitim Hakkında Görüşleri ve Misakı Maarif, cilt, sayı 3, 921-958).
- Hamza Eroğlu, Türk İnkılâp Tarihi, Ankara. Savaş Yayınları, 1990, s.291.
- İnan, A. (2007). Afet İnan Atatürk Hakkında Hatıralar ve belgeleri. T. İş Bankası Yayınları s.373-374-375.
- İnan, Arı. Düşünceleriyle Atatürk. Ankara Basımevi, 1999, s.290.
- Kanad, H. F. (1941). Pedagoji, Ankara. Gazi Terbiye Enstitüsü Neşriyatı.
- Kapluhan, E. (2012). Atatürk dönemi eğitim seferberliği ve köy enstitüleri. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı: 26, s. 172-194.
- Kavcar, C. (1988). Atatürk ve Kültür Reformu. Cilt 5, Sayı:12.
- Kılıç, M. (2016). Özgür Yaşamın Güvencesi: Laiklik (2.Bölüm). Ateist Dergisi Ağustos/16(8-16).
- Kocatürk, U. (2003). Cumhuriyetin Anlamı, Önemi ve Milletimize Kazandırdıkları. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt 19, Sayı 56, 467 – 469.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). Orta Okul Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022). Orta Okul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük. Ders Kitabı 8.
- Mütercimler, E. (2016). Fikrimizin rehberi. Alfa Yayınları, (10. Baskı), İstanbul
- Şarman, K. (2021). Türk Promethe’ler. İstanbul. İş Bankası Kültür Yayınları. (6.Baskı)
- Taşdemirci, E. (2010). Türk eğitim tarihi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Tezel, Y. (2015). Cumhuriyet döneminin iktisadi tarihi (1923-1950). İstanbul: Yurt Yayınları.
- Tosun, H. (2002). Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye Cumhuriyeti. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: 18, Sayı:52, Ankara.
- Turan, Ş. (1991). Türk Devrim Tarihi. C II, Ankara Bilgi Yayınevi s.254.
- Ülken, H., Z. (2014). Eğitim felsefesi. İstanbul: Doğu-Batı Yayınları).
- Zürcher, E. J. (2006). Modernleşen Türkiye’nin tarihi. Çev. Y. Alogan. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kaynaklar

- Agbalajobi, D. T. (2010). Women's participation and the political process in Nigeria: Problems and prospects. *African Journal of political science and international relations*, 4(2), 75-82.
- Aksoy, D. (2018). *Siyasetin Cinsiyeti ve Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Kadın Katılımı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altındal, Y. (2007). *Kadının siyasal katılımı bağlamında partilerin kadın kollarının sosyolojik açıdan değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altındal, Y. (2009). Erkeksi siyasetin 'erk'siz dublörleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 351-367.
- Bulut, S. (2013). Türkçülerin penceresinden Osmanlı'da kadın meselesi ve orta asya referansı. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 313-336.
- Çakır, S. (2019). *Erkek kulübünde siyaset*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Erbay, H. (2019). Tarihsel süreçte dünyada ve Türk toplumunda kadın algısı ve haklarının gelişimi üzerine bir değerlendirme. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-25.
- Deniz, Ş. (2007). Kadın parlamenterlerin bakış açısıyla Türkiye'de kadınların siyasal hayattaki temsili. *Journal of Management and Economics Research*, 5(7), 2-16.
- Demir, Z. (2015). Kadınların siyasete katılımı ve katılımı artırmaya yönelik stratejiler. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-47.
- DuBois, E., Buhle, M. J., Kaplan, T., Lerner, G., & Smith-Rosenberg, C. (1980). Politics and culture in women's history: a symposium. *Feminist Studies*, 6(1), 26-64.
- Freedman, E. (2007). *No turning back: The history of feminism and the future of women*. Ballantine Books.
- Funabashi, K. (2005). Women's Participation in Politics and the Women's Movement: The History and Background of Recent Successes of Women Candidates in Local Elections. In *Gender and Development: The Japanese Experience in Comparative Perspective* (pp. 119-151). London: Palgrave Macmillan UK.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 5-59.

- İnan, A. (2018). *Eski Mısır tarihi ve medeniyeti*. Ankara: TTK Yayınları.
- Kabaoğlu, S. Q. (2017). Toplumsal cinsiyet ve siyaset. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 368-371.
- Kılınççeker, Ö., & Gök, S. (2019). Türk kadının siyasete giriş süreci ve ilk kadın sayılay Mihri İffet Pektaş. *Mecmua* (8), 48-84. <https://doi.org/10.32579/mecmua.595831>
- McClintock, A. (2016). 'No Longer in a Future Heaven: Gender, Race and Nationalism'. In *Space, gender, knowledge: Feminist readings* (pp. 409-424). Routledge.
- Mert, M. K., & Ünsal, Z. E. (2022). Siyasi temsil ve kadınlar: Yeni Zelanda örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 35-45.
- Nelson, B. J. (1984). Women's poverty and women's citizenship: Some political consequences of economic marginality. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 10(2), 209-231.
- Onay, M. (2013). Kadınların siyaseti, siyasetin kadınları. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 100-110.
- Oruç, T., & Bayrakçı, E. (2018). Yerel siyasette temsil ve katılım: Kadın aktörler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 463-480.
- Öztürk, Z. A. (2012). Uluslararası siyasette ve karar alma mekanizmalarında kadın. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 1-33. <https://doi.org/10.18354/esam.81739>
- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017). Eril siyasette kadın temsili (Mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(1/1), 12-24.
- Paxton, P., Hughes, M. M., & Barnes, T. D. (2020). *Women, politics, and power: A global perspective*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Sancar, S. (2008). Türkiye'de kadınların siyasal kararlara eşit katılımı. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 173-184.
- Scott, J. W. (1983). Women in history. The modern period. *Past & Present*, (101), 141-157.
- Sumbas, A. (2016). Kadının politik temsil meselesi üzerine bir tartışma. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (53), 103-121.
- Tekelioğlu, M. Ö. S., & Örtlek, M. (2013). Türkiye'de siyaset ve kadın. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 278-287.
- Young, L. M. (1976). Women's place in American politics: the historical perspective. *The Journal of Politics*, 38(3), 295-335.

<https://www.mecliste.org/icerik/125/Yeni-Donemde-Meclis%E2%80%99in-Kadin-Milletvekilleri#:~:text=Siyasi%20Partilere%20G%C3%B6re%20Kad%C4%B1n%20Milletvekilleri&text=Bu%20oran%C4%B1%20s%C4%B1ras%C4%B1yla%20AK%20Parti,1%20kad%C4%B1n%20milletvekili%20Meclise%20girdi>, Erişim Tarihi: 19.01.2024.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1nlar%C4%B1n_oy_hakk%C4%B1n%C4%B1n_zaman_%C3%A7izelgesi, Erişim Tarihi: 20.01.2024.

KAYNAKLAR

- Allen-Kosal, L. (2008). Cooperative learning and cooperative pre-training: An intervention for loneliness in elementary students. Central Michigan University). ProQuest Dissertations and Theses, Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/304824908?accountid=12617> on Nov5th, 2011.
- Boucher, E., McNaughton, E., Harake, N., Stafford, J.L., & Parks,A.C. (2020). Perspectives on the Impact of Digital Interventions on Loneliness: Qualitative Focus Group with Lonely Happify Health Users During COVID-19. JMIR Preprints, 1-56.
- Brennan, T. (1982). Loneliness at adolescence. In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 269–290). New York: Wiley.
- Creed, P.A. & Reynolds, J. (2001). Economic deprivation, experiential deprivation and social loneliness in unemployed and employed youth. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 11(3), 167-178. <https://doi.org/10.1002/casp.612>
- Çetin, C., & Anuk, Ö. (2023a). COVID -19 Sürecinde Merhamet ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi: Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Anasay* 26, 216- 237. DOI: 10.33404/anasay.1377525. e-ISSN: 2618-6187
- Çetin, C., & Anuk, Ö. (2023b). Davranışsal Salgın olarak Yalnızlık ile Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi - COVID 19 Deneyiminde Üniversite Öğrencileri Örnekleme -. 21. Yüzyılda Çalışma İlişkileri (Ed: Özgür Hakan Çavuş ve Derya Alımanoğlu Yemişçi), 9-39, Efe Akademi Yayınları, Ekim, ISBN 78-625-6796-79-9
- Çetin, C., & Anuk, Ö. (2021). COVID -19 deneyiminde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık -DEÜ, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü son sınıf öğrencileri örnekleme-“, Tekirdağ Namık Kemal University Faculty of Economics and Administrative Sciences International Symposium on Labor Economics and Industrial Relations- Tekirdağ, 5-6 May, Proceedings (Ed. Yılmaz, R. ve Günaydın, D.), 71-81. ISBN: 978-625-409-521-4
- Çetin, C., & Anuk, Ö. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örnekleme., *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE)*, 7(5), 170- 189. ISSN:2148-9963
- Dogan-Sander E, Kohls E, Baldofski S and Rummel-Kluge C (2021) More Depressive Symptoms, Alcohol and Drug Consumption: Increase in Mental Health Symptoms Among University Students After One Year of the COVID-19 Pandemic. *Front. Psychiatry* 12:790974, 1-13. doi: 10.3389/fpsy.2021.790974

- Dyal, S.R., & Valente, T.W. (2015) A Systematic Review of Loneliness and Smoking: Small Effects, Big Implications, Substance Use & Misuse, 50:13, 1697 - 1716, DOI: 10.3109/10826084.2015.1027933
- Gilbert, P. (2014). The origins and nature of compassion focused therapy. *British Journal of Clinical Psychology*, 53, 6–41. DOI:10.1111/bjc.12043
- Goetz, J. L., Keltner, D., & Simon-Thomas, E. (2010). Compassion: An evolutionary analysis and empirical review. *Psychological Bulletin*, 136(3), 351–374
- Habibi, M., Hosseini, F., Darharaj, M., Moghadamzadeh, A., Radfar, F., & Ghaffari, Y. (2018) Attachment Style, Perceived Loneliness, and Psychological Well-Being in Smoking and Non-Smoking University Students. *The Journal of Psychology*, 152:4, 226-236, DOI: 10.1080/00223980.2018.1446894
- Heinrich, L.M., & Gullone, H. (2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review*, 26, 695–718. doi:10.1016/j.cpr.2006.04.002
- Horigian, V.H., Schmidt, R.D., & Feaster, D.J. (2021). Loneliness, Mental Health, and Substance Use among US Young Adults during COVID-19. *Journal of Psychoactive Drugs*, 53(1), 1-9. <https://doi.org/10.1080/02791072.2020.1836435>
- Kirby, J.N. (2017). Compassion interventions: The programmes, the evidence, and implications for research and practice. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 90, 432–455. DOI:10.1111/papt.12104
- Lamster, F., Nittel, C., Rief, W., Mehl, S., & Lincoln, T. (2017). The impact of loneliness on paranoia: An experimental approach. *J. Behav. Ther. & Exp. Psychiat.* 54, 51e57. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbtep.2016.06.005>
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press.
- Matos, M.; McEwan, K.; Kanovský, M.; Halamová, J.; Steindl, S.R.; Ferreira, N.; Mariana, L.; Daniel, R.; Kenichi, A.; Margarita, G.M.; et al. (2022). Compassion protects mental health and social safeness during the COVID-19 pandemic across 21 countries. *Mindfulness* 13, 863–880. <https://doi.org/10.1007/s12671-021-01822-2>
- Morrish, N., & Medina-Lara, A. (2021). Does unemployment lead to greater levels of loneliness? A systematic review. *Social Science & Medicine*, 287, 1-21, 114339. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114339>
- Raman, S., Harries, M., Nathawad, R., Kyeremateng, R., Seth, R., & Lonne, B. (2020). Where do we go from here? A child rights-based response to COVID-19. *BMJ Paediatrics Open*, 4(1), 3–6. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2020-000714>
- Russell, D., Cutrona, C. E., Rose, J., & Yurko, K. (1984). Social and emotional loneliness: An examination of Weiss's typology of loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 1313–1321.

- Shahidi, M., & Shojaee, M. (2012). An Intervention Program proposal for Children with Loneliness. Presented on December 7th at the Second Annual International Scientific Conference, Early Childhood Care and Education, 1-30. Moscow, Russia
- Soleimani, S., Rezaei, A.M., & Nazaree, F. (2015). The Role of Loneliness in Students' Attitudes towards Drug. *Educational Psychology*, 11(35), 67-77.
- Solomon, S.M. (2000). Childhood loneliness: Implications and intervention considerations for family therapists. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 8 (2), 161-4. Sage Publications, Inc. <http://tfj.sagepub.com/content/8/2/161.refs.html>.
- Stobbs, N. (2020). Compassion, the vulnerable and COVID-19. *Alternative Law Journal*, 45(2), June, 81. <https://doi.org/10.1177/1037969X20927806>
- Strauss, C., Taylor, B.L., Gu, J., Kuyken, W., Baer, R., Jones, F., & Cavanagh, K. (2016). What is compassion and how can we measure it? A review of definitions and measures. *Clinical Psychology Review*, 47, 15-27. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpr.2016.05.004>
- Tatum, K.J. (2012). Adherence to Gender Roles as a Predictor of Compassion and Self-Compassion in Women and Men. Submitted to the Graduate Faculty of Baylor University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Psychology, UMI 3524402
- Van Roekel, E., Scholte, R.H. J., Verhagen, M., Goossens, L. and Engels, R. C. M. E. (2010). Loneliness in adolescence: Gene X environment interactions involving the serotonin transporter gene. *Journal of Child Psychology & Psychiatry* 51 (7): 747
- Wootton, R.E., Greenstone, H.S.R., Abdellaoui, A., Denys, D., Verweij, K.J.H., Munafò, M.R., & Treur, J.L. (2020). Bidirectional effects between loneliness, smoking and alcohol use: evidence from a Mendelian randomization study. *Addiction*, 400-406. <https://doi.org/10.1111/add.15142>
- Zaki, J. (2020). Catastrophe Compassion: Understanding and Extending Prosociality Under Crisis. *Trends in Cognitive Sciences*, August, 24 (8), 587-589.
- Zhang, C-L., Xu, Y-M., & Zhong, B-L. (2020). The association between smoking and loneliness among Chinese university freshmen. *Ann Transl Med*. 8(10):649 | <http://dx.doi.org/10.21037/atm-20-3523>

KAYNAKÇA

- Aydın, Mustafa (2011). Güncel Kültürde Temel Kavramlar, İstanbul: Açılım Kitap.
- Çelikbaş, S. & Özsoy, S. (2022). “Dijitalleşme Sürecinde Yerel Medyanın Sorunları: Bolu Örneği”, SDÜ İfade Dergisi, cilt 4, Sayı 1, 1-33.
- Dülger, M.V-Beceni, Y. (2011). Türkiye’de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konusunda Farklı Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirmeler, TÜSİAD yayınları.
- Turhan, D.G. (2017), “Dijital Aktivizm”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2017/1, Sayı:26, s.26-44 Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year: 2017/1, Number:26, p.26-44, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/518337> Erişim Tarihi:11.01.2024)
- TSINTSADZE, Nino,(2020), Ortadoğu’da Yeni Medya Ve Dijital Aktivizm: İran Yeşil Hareketi, Tunus Ve Mısır Devrimi Örnekleri, Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 21. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/96998/T09591.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi:11.01.2024)
- Gürçan, H.İ. ve Bayram, F. (2005). “Yerel Haberlerin İnternet Ortamında Görünümleri –Denizli, Eskişehir Ve Erzurum Örnekleminde Bir Değerlendirme”, Selçuk İletişim, cilt 3, Sayı 4, 53-62.
- Haytoğlu, E. (2010). Denizli Basın Tarihi (1909-2009), No:18, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları.
- Özcan, A. (2019). “Enformasyon Diyeti Olarak Yerel Habercilik”, İNİF E-DERGİ, cilt 4 Sayı 1, 37-49.
- Taylan, Ahmet (2012). Alternatif Medya Ve Bianet Örneği: Türkiye’de Alternatif Medyaya Dair Etnografik Çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 5.
- Aydoğan, F., & Kırık, A. M. (2012). “Alternatif Medya Olarak Yeni Medya”, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (18), 58-69.
- YEEGEL ÇAKIR, S. (2017). Sosyal Medyada Dijital Aktivist Hareketler Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5(2), 753-783. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.303261>
- https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/34132/ahmet_taylan_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y Erişim Tarihi:04.01.2024)
- <https://starfikir.com/2016/09/18/basin-ve-medya-ile-ilgili-soylenmis-guzel-sozler/> Erişim Tarihi:02.10.2023)

<https://www.paraanaliz.com/2023/genel/turkiyede-gazetecilik-raporu-20-yilda-tutuklanan-gazeteci-sayisi-848-g-44814/> Erişim Tarihi:05.10.2023)

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-53250664> Erişim Tarihi:05.01.2024)

AB'den "Medya Özgürlüğü" Yasası,(2022), <https://www.voaturkce.com/a/ab-den-yeni-medya-ozgurlugu-yasa-tasarisi/6751037.html> Erişim Tarihi:21.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/category/haber-yorum/> Erişim Tarihi:03.10.2023)

<https://ozgurdenizli.com/son-3-yili-baris-ortaminda-yasayabilir-miydik/> Erişim Tarihi:03.10.2023)

<http://ozgurdenizli.com/2018/05/30/akp-eski-mkyk-uyesi-prof-can-akp-devlet-aklini-yok-etti/> Erişim Tarihi:03.10.2023)

<https://ozgurdenizli.com/anadilinde-egitim-neden-onemlidir/> Erişim Tarihi:12.10.2023)

<https://ozgurdenizli.com/ogretmenlik-meslek-kanunu-tasarisi-neye-hizmet-ediyor-huseyin-ozdemir/> Erişim Tarihi:12.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/sehir-hastaneleri-mega-yalan-1/> Erişim Tarihi:12.10.2023)

<https://ozgurdenizli.com/ttb-kis-aylarinda-vakalarin-artma-riski-cok-yuksek/> Erişim Tarihi:21.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/bir-baski-ve-ozgurlesme-araci-olarak-psikoloji-sefer-deniz-mavigol/> Erişim Tarihi:12.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/buyuk-menderes-yok-olmasin-fotograf-sergisi-acildi/>Erişim Tarihi:12.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/denizlide-organize-doga-katliami/> Erişim Tarihi:12.10.2023)

<https://ozgurdenizli.com/baris-baska-bir-yeryuzunun-yaratimi-nejla-kurul/>Erişim Tarihi:12.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/mayisin-biri-soruyor-salgini-kim-yonetsin-gultekin-akarca-levent-kosar/> Erişim Tarihi:12.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/filistinliler-afrine-mi-yerlestiriliyor-fehim-tastekin/> Erişim Tarihi: 21.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/kisa-vadeli-dis-borclarda-merkez-bankasinin-artan-rolu-bize-ne-soyluyor-mustafa-durmus/> Erişim Tarihi:21.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/buyume-durdu-daralma-geliyor-umit-akcay/> Erişim Tarihi:21.12.2023)

<https://ozgurdenizli.com/robotlar-dunyayi-ele-gecirecek-mi-arda-yildirim/>Erişim Tarihi:12.12.2023)

KAYNAKÇA

- Abbas, M., & Saad, G. B. (2020). An empirical investigation of toxic leadership traits impacts on workplace climate and harassment. *Talent Development & Excellence*, 12(3), 2317-2333.
- Abid, G., Khan, B., Rafiq, Z., & Ahmed, A. (2015). Workplace incivility: Uncivil activities, antecedents, consequences, and level of incivility. *Science International (Lahore)*, 27(6), 6307-6312.
- Andersson, L.M., & Pearson, C. (1999). Tit for tat? The spiraling effect of incivility in the workplace. *Academy of Management Review*, 24, 452-471.
- Appelbaum, S. A., & Girard, D. R. (2007). Toxins in the workplace: Affect on organizations and employees. *Corporate Governance*, 7(1), 17-28.
- Ashforth, B. (1994). Petty tyranny in organizations. *Human Relations*, 47(7), 755-778.
- Ashforth, B. (1997). Petty tyranny in organizations: A preliminary examination of antecedents and consequences. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 14(2), 126-140.
- Aubrey, D. W. (2012). *The effect of toxic leadership*. Pennsylvania: United States Army War College
- Behery, M., Al-Nasser, A. D., Jabeen, F., & El Rawas, A. S. (2018). Toxic leadership and organizational citizenship behavior: A mediation effect of followers' trust and commitment in the middle east. *International Journal of Business and Society*, 19(3), 793-815.
- Blumen, J. L. (2005). The allure of toxic leaders: why followers rarely escape their clutches. *Ivey Business Journal*, 69 (3), 1-40.
- Brouwers, M., & Paltu, A. (2020). Toxic leadership: Effects on job satisfaction, commitment, turnover intention and organisational culture within the South African manufacturing industry. *SA Journal of Human Resource Management*, 18(1), 1-11.
- Carlock, D. H. (2013). *Beyond bullying: A holistic exploration of the organizational toxicity phenomenon*. Doctoral Thesis, Graduate School of Education and Psychology. Perperdine Universty, ABD.
- Chu, L. C. (2014). Mediating toxic emotions in the workplace - The impact of abusive supervision. *Journal of Nursing Management*, 22 (8), 953-963.
- Çoban, C. (2021). The dark side of leadership: A conceptual assessment of toxic leadership. *Business Economics and Management Research Journal*, 5(1), 50-61.

- Davis, Q. L. (2016). *A comprehensive review of toxic leadership*. ABD: Air War College Air University.
- Delen, M. G. (2010). Çalışma hayatında işyeri kaballığı olgusu. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, 53, 43-58.
- Dobbs, J. M. ve Do, J. J. (2019). The impact of perceived toxic leadership on cynicism in officer candidates. *Armed Forces & Society*, 45(1), 3-26.
- Doty, J., & Jeft, F. (2013). Narcissism and toxic leaders. *Military Review*, January-February, 55- 60.
- Einarsen, S., Aasland, M. S., & Skogstad, A. (2007). Destructive leadership behaviour: A definition and conceptual model. *The Leadership Quarterly*, 18 (3), 207-216.
- Einarsen, S., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. (2003). The concept of bullying at work. In S. Einarsen (Ed.) *Bullying and emotional abuse in the workplace: International perspectives in research and practice*. London: Taylor and Francis. 3-32.
- Fitzgibbons, K. A. (2018). *The relation between toxic leadership and organizational climate: An investigation into the existence of toxic leadership within an organization and the effects those toxic elements have on organizational climate*. Doctor of Philosophy, Indiana Institute of Technology, ABD.
- Goldman, A. (2009a). *Destructive leaders and dysfunctional organizations: A therapeutic approach*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Hitchcock, M. J. (2015). *The relationship between toxic leadership, organizational citizenship, and turnover behaviours among san diego nonprofit paid staff*. Doctoral Dissertation, University Of San Diego, ABD.
- Kellerman, B. (2008). *Kötü liderlik*. (Çev.: Kahya, F.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Khan, M. R., Khan, M. S., Khan, M. A., & Siraji, M. J. (2021). The toxic leadership and employee performance: Mediating effects of employee commitment. *Elementary Education Online*, 20(1), 4613-4625.
- Kiazad, K., Restubog, S. L. D., Zagenczyk, T. J., Kiewitz, C., & Tang, R. L. (2010). In pursuit of power: The role of authoritarian leadership in the relationship between supervisors "Machiavellianism and Subordinates" perceptions of abusive supervisory behavior. *Journal of Research in Personality*, 44, 512-519.
- Kusy, M. E., & Holloway, E. L. (2009). *Toxic workplace! – Managing toxic personalities and their system of power* (1. Editon). San Francisco. USA: Jossey-Bass AWiley Imprint.

- Labrague, L. J. (2021). Influence of nurse managers' toxic leadership behaviours on nurse-reported adverse events and quality of care. *Journal of Nursing Management*, 29(4), 855-863.
- Labrague, L. J., Nwafor, C. E., & Tsaras, K. (2020). Influence of toxic and transformational leadership practices on nurses' job satisfaction, job stress, absenteeism and turnover intention: A cross-sectional study. *Journal of Nursing Management*, 28 (5), 1104-1113.
- Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5 (2) 165-184.
- Lim, S., Cortina, L. M., & Magley, V. J. (2008), Personal and workgroup incivility: Impact on work and health outcomes. *Journal of Applied Psychology*, 93 (1), 95- 107.
- Lipman-Blumen, J. (2010). Toxic leadership: A conceptual framework. In *Handbook of top management teams* (pp. 214-220). London: Palgrave Macmillan UK.
- Luthans, F., Peterson, S. J., & Ibrayeva, E. (1998). The potential for the “dark side” of leadership in post communist countries. *Journal of World Business*, 33 (2), 185-201.
- Mackey, J. D., Ellen III, B. P., McAllister, C. P., & Alexander, K. C. (2021). The dark side of leadership: A systematic literature review and meta-analysis of destructive leadership research. *Journal of Business Research*, 132, 705-718.
- Mackey, J. D., Frieder, R. E., Brees, J. R., & Martinko, M. J. (2017). Abusive supervision: A meta-analysis and empirical review. *Journal of Management*, 43(6), 1940–1965.
- Mathieu, C., Neumann, C. S., Hare, R. D., & Babiak, P. (2014). A dark side of leadership: Corporate psychopathy and its influence on employee well-being and job satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 59, 83-88.
- Mehta, S., & Maheshwari, G.C. (2013). Consequence of toxic leadership on employee job satisfaction and organizational commitment. *Contemporary Management Research*, 8(2), 1-23.
- Mergen, A., & Özbilgin, M. F. (2021). Understanding the followers of toxic leaders: Toxic illusio and personal uncertainty. *International Journal of Management Reviews*, 23(1), 45-63.
- Montano, D., Reeske, A., Franke, F., & Hüffmeier, J. (2017). Leadership, followers' mental health and job performance in organizations: A comprehensive meta-analysis from an occupational health perspective. *Journal of Organizational Behavior*, 38(3), 327- 350.

- Naeem, F., & Khurram, S. (2020). Influence of toxic leadership on turnover intention: The mediating role of psychological wellbeing and employee engagement. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 14(3), 682-713.
- Özler, N.D.E. (2015). *Örgütsel davranışta güncel konular* (3.Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Öztürk, M. (2021). *Negatif örgüt psikolojisi* (1.Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Padilla, A., Hogan, R., & Kaiser, R. B. (2007). The toxic triangle: Destructive leaders, susceptible followers, and conducive environments. *The Leadership Quarterly*, 18 (3) 176-194.
- Pelletier, K. L. (2010). Leader Toxicity: An Empirical Investigation of Toxic Behavior and Rhetoric. *Leadership*, 6(4), 373-389.
- Pelletier, K. L. (2012). Perceptions of and reactions to leader toxicity: Do leader-follower relationships and identification with victim matter?. *The Leadership Quarterly*, 23(3), 412-424.
- Perez, H. L. R. (2012). The organizational culture and toxic leadership. https://www.academia.edu/28919210/Toxic_Leadership_The_Organization_al_Culture_and_Toxic_Leadership, [Erişim: 19 Şubat 2024].
- Raaj V. G., & Anju E. N. (2019). Unseen incivility in workplace and its impact on work allied outcomes. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*, 8(S), 80-85.
- Reed, G. (2014). Toxic leadership, unit climate, and organizational effectiveness. *Air and Space Power Journal*, 26 (3), 3-10.
- Reed, G. E. (2004). Toxic leadership. *Military Review*, 84 (4), 67-71.
- Reyhanoğlu, M., & Özden, A. (2016). Toksik liderlik örgütsel sağlığı olumsuz yönde tetikler mi?. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 442-459.
- Rosenthal, S. A., & Pittinsky, T. L. (2006). Narcissistic Leadership. *The Leadership Quarterly*, 17 (6), 617-633.
- Roter, A.B. (2018). *The dark side of the workplace: Managing incivility*. New York: Routledge.
- Schmidt, A. (2015). What is toxic leadership? <https://www.linkedin.com/pulse/what-toxic-leadership-Andrew-Schmidt-Phd>, [Erişim tarihi: 17 Haziran 2023].
- Schmidt, A. A. (2014). *An examination of toxic leadership, job outcomes, and the impact of military deployment, dissertation*. Doctoral Thesis, The Faculty of The Graduate School of The University of Maryland College Park, ABD.

- Schmidt, A.A. (2008). *Development and validation of the toxic leadership scale*. Master of Science, The Faculty of The Graduate School of The University of Maryland College Park, ABD.
- Sezici, E., & Güven, Ö. Z. (2017). İstismarcı yönetici algısının kaytarma üzerindeki etkisinde duygusal tükenmenin aracılık rolü: Otel işletmelerinde bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 28(1), 58-68.
- Steele J. P. (2011). Antecedents and consequences of toxic leadership in the U.S. Army: A two year review and recommended solutions. Center for Army Leadership Technical Report. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a545383.pdf>, [Erişim: 19 Haziran 2023].
- Şimşek, M.Ş., Çelik, A., Akgemci, T., & Diken, A. (2020). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi* (1. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tavanti, M. (2011). Managing toxic leaders: Dysfunctional patterns in organizational leadership and how to deal with them. *Human Resource Management*, 127–136.
- Tepper, B. J. (2000). Consequences of abusive supervision. *Academy of Management Journal*, 43 (2), 178-190.
- Tınaz, P. (2011). *Mobbing tanısı ve olguyla mücadele*. MESS Mercek.63. ss. 58-66. www.mobbing.tv/makale1_mercek_pinar_tinaz.pdf [Erişim:14 Temmuz 2023].
- Tınaz, P. (2013). *Çalışma psikolojisi boyutlarıyla mobbing tanım ve tanı*, 1. Çalışma Hayatında Psikolojik Taciz (Mobbing) Panel ve Çalıştayı, 23 Mayıs 2013, Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr>, [Erişim: 17 Haziran 2023].
- Uymaz, A. O. (2013). Yıkıcı liderlik ölçeği geliştirme çalışması. *İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 24 (75), 37-57.
- Vorster, P. (2019). What is toxic/destructive leadership? The Ethics Institute. <https://www.tei.org.za/index.php/resources/articles/ethics-opinions/7213-what-is-toxic-destructive-leadership>, [Erişim:14 Temmuz 2023].
- Walsh, M. M., & Arnold, K. A. (2020). The bright and dark sides of employee mindfulness: Leadership style and employee well-being. *Stress and Health*, 36(3), 287-298.
- Walton, M. (2007). Leadership toxicity-an inevitable affliction of organisations?. *Organisations & People*, 14 (1), 19-27.

- Watt, S. R., Javidi, M., & Normore A. H. (2017). The dark side of leadership: Identifying and overcoming unethical practice in organizations. *Advances in Educational Administration*, 26, 195-206.
- Webster, V., Daly, K., & Brough, P. (2016). Fight, flight or freeze: Common responses for follower coping with toxic leadership. *Stress Health*, 32 (4), 346-354.
- Whicker, M. L. (1996). *Toxic leaders: When organizations go bad*. Quorum Books. Westport, ABD.
- Wilson-Starks, K. Y. (2003). *Toxic Leadership*. <https://transleadership.com/wp-content/uploads/ToxicLeadership.pdf>. [Erişim: 1 Temmuz 2023].
- Zagross, H., & Jamileh, Z. (2016). Relationship between toxic leadership and job stress of knowledge workers. *Studies in Business and Economics*, 11 (3), 84-89.
- Zaki, A. K. A. E. A., & Elsaïad, H. S. A. E. A. (2021). Toxic leadership and its relation to nurses absenteeism and their deviant behaviors. *Egyptian Journal of Health Care*, 12 (4), 1304-1322.

KAYNAKÇA

- ALPTEKİN, M. Y. (2012). Yeni Bir Dünya Algısı Olarak Dünya Şehir-Sistem Yaklaşımı. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 75-88.
- Beerli, A. ve Martin, J. D. (2004). Tourists' Characteristics and the Perceived Image of Tourist Destinations: A Quantitative Analysis—A Case Study of Lanzarote, Spain. *Tourism management*, 25(5), 623-636.
- Bozkoyun, M. ve Baytar, İ. (2020). Tuzlu Balık ve Ayran Aşının Van İlinin Gastronomi Turizmindeki Yeri. *Journal of Humanities and Tourism Research*, (Özel Sayı 5), 41-58.
- Boztepe, H. (2014). Kurumsal Halkla İlişkiler. Derin Yayınları, İstanbul.
- Bulduklu, Y. (2015). *İmaj Yönetimi*. Literatürk Yayınları, Konya.
- Chamridge Dictionary. (2024). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/image?q=%C4%B0mage>. (Erişim Tarihi: 9.02.2004).
- Çetintahra, G. E. (2011). Kent İmajı Yaratma Sürecinde Kentsel Tasarım ve Planlamanın *Sorgulanması*. *İdealkent*, 2(3), 158-171.
- Çiftçi, H. (2022). *Kent Unsurları*. İksad Publishing House, Ankara.
- Demirel, M. (2014). Burdur Kent İmajı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 230-241.
- Demirkasımoğlu, N (2015). Toplum Yaşamında Kurallar: Birey-Kural İlişkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(01), 138-156.
- Deretepe.net (2024). Türkiye Turizm Haritası Büyük Boy, <http://www.deretepe.net/faydali-bilgiler/gezginler-icin-turkiye-haritalari/attachment/turkiye-turizm-haritasi-buyuk-boy/> (Erişim Tarihi: 20.02.2004).
- Deveci, A. (2015). Kentlerin Kökeni Ve Tarihi. İçinde Fatime Güneş (Editör) *Kent Sosyolojisi*, (s. 26-49). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1932.
- Dinçer, M. K. (1998). *Kişisel İmaj*. Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- FIRAT, A., ve Kömürcüoğlu, F. (2015). Muğla Şehir Markası Ve İmaj Algısı; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 285-304.
- Fidan, A. (2013). Kişisel ve Kurumsal Açından İmaj Oluşturma, İmaj Yaratma ve İmaj Yenileme Süreçlerine İlişkin Tespitler ve Bireysel/Kurumsal İmaj Oluşturma ve İmaj Koruma Modeli Önerisi. *Kent Akademisi*, 6(15), 63-73.

- Gallarza, M. G., Saura, I. G. ve García, H. C. (2002). Destination Image: Towards a Conceptual Framework. *Annals Of Tourism Research*, 29(1), 56-78.
- Gray, E. R. ve Balmer, J. M. T. (1998). Managing Corporate Image and Corporate Reputation. *Long Range Planning*, 31(5), 695-702.
- Grunig, J. E. (1993). Image and Substance: From Symbolic to Behavioral Relationships. *Public Relations Review*, 19(2), 121-139.
- Harbi Yiyorum (2024). Türkiye'nin İl İl "Yemeden Dönme" Haritası, <https://harbiyiyorum.com/turkiyenin-il-il-yemeden-donme-haritasi/> (Erişim Tarihi: 17.02.2004).
- Kastenholz, E. (2012). The Role and Marketing Implications of Destination Images on Tourist Behavior: The Case of Northern Portugal (Doktora Tezi). University of Aveiro Phd in Tourism Studiesadvisor.
- Kotler, P. (2002). Marketing Management, Millenium Edition. Pearson Custom Publishing, New Jersey.
- Martin, I. M.-Eroglu, S. (1993). Measuring a multi-dimensional construct: Country image. *Journal of Business Research*, 28(3), 191-210.
- Oxford Learner's Dictionaries (2024). <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/image?q=Image> (Erişim Tarihi: 9.02.2004).
- Özdemir, M. ve Altunöz, Ö. (2023). Futbolda Taraftar Özdeşleşme Düzeyinin Destinasyon İmajı ve Destinasyon Aidiyetine Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(1), 47-59.
- Peltekoğlu, F. B. (2009). Halkla İlişkiler Nedir?. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Polat, S. ve Arslan, Y. (2015). Örgütsel Yaşamda İmaj. Nobel Akademik Yayınları, Ankara.
- Selçuk, Ş. (2018). Özel Ortaöğretim Kurumlarında Yöneticilerin İnovasyon Yeterlilikleri ile Örgütsel İmaj Algısı İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Soy, S. (2023). Algılanan Ülke İmajının Yaşam Doyumu ve Ülke Bağlılığına Etkisi: Almanya'da Yaşayan Gurbetçiler Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Şimşek, E. ve Hassan, A. (2018). The Independent ve The Guardian Gazeteleri İnternet Sitelerinde Yer Alan Türkiye Turizm Yazılarına Yönelik Bir İçerik Analizi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 80-103.
- TDK (2024a). Türk Dil Kurumu. İmaj, <http://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 9.02.2004).
- TDK (2024b). Türk Dil Kurumu. İmge, <http://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 9.02.2004).

- TDK (2024c). Türk Dil Kurumu. Şehir, <http://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 9.02.2004).
- Tuna, H. B. (2020). Ziya Osman Saba, Behçet Necatigil, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek ve Attilâ İlhan'ın Şiirlerinde Şehir (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Tuzcu, N. (2023). The mediating role of perceived quality on the effect of destination awareness and image in destination satisfaction and loyalty in meeting tourism, *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-25.
- Türkiye Kültür Portalı. (2024a). Adana Kebabı, <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/adanakebabı-1> (Erişim Tarihi: 16.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024b). Kayseri Mantısı, <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/kayserimantisi> (Erişim Tarihi: 17.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024c). İskender Kebap, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/neyenir/bursa-kebabı-skender-kebab> (Erişim Tarihi: 17.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024d). Isparta Gülü, <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/ispargagulu> (Erişim Tarihi: 18.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024e). Tokat Yaprağı, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/nealinir/tokat-yapragi> (Erişim Tarihi: 18.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024f). Çay, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/rize/nealinir/cay760115> (Erişim Tarihi: 18.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024g). Ayasofyai Kebir Camii Şerifi, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/istanbul/gezilecekyer/ayasofya-muzesi> (Erişim Tarihi: 19.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024h). Balıklı Göl, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sanlıurfa/gezilecekyer/balikligol> (Erişim Tarihi: 19.02.2004).
- Türkiye Kültür Portalı. (2024ı). Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi, <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/edirneselimiyecamiivekulliyesi> (Erişim Tarihi: 19.02.2004).
- Vural, Z. B. A. ve Erkan, E. (2018). Kurumsal İmajın Güçlendirmesinde Kurumsal Kimliğinin Rolü. *SDÜ İFADE*, 1(1), 9-41.

Kaynakça

- Akurgal, E. (1998). *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul: Net Turistik Yayınlar.
- Albayrak, İ. (2000). Asur Ticaret Kolonileri Döneminde Asurlu Tüccarlar İle Yerli Halk Arasındaki İlişkiler, *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (06-07 Nisan 2000)*, Aktan A. vd. (Haz.), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi, 35-42.
- Barjamovic, G.; Hertel, T.; Larsen, M. T. (2012). *Ups and downs at Kanesh Chronology, History and Society in the Old Assyrian Period, Old Assyrian Archives, Studies, Volume 5*, Leiden: Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten.
- Bayram, S. (1997). Koloni Çağı'nda Kayseri'nin Ticari Hayatı, *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996)*, Aktan, A. vd. (Haz.), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi, 35-41.
- Belli, O. (2004). *Anadolu'da Kalay ve Bronzun Tarihçesi*, İstanbul: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- Diakov, V.; Kovalev, S. (2010). *İlkçağ Tarihi Cilt:1 Ortadoğu, Uzakdoğu, Eski Yunan*, İnce, Ö. (Çev.), İstanbul: Yordam Kitap.
- Gökçek, L. G. (2000). Kültepe Vesikalarına Göre Asur-Kaniş Arası Ulaşım ve Taşımacılık, *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (06-07 Nisan 2000)*, Aktan, A. vd. (Haz.), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi, 183-191.
- Günbattı, C. (2003). Asur Ticaret Kolonileri Devrine Bir Bakış, *IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (10-11 Nisan 2003)*, Aktan, A. vd. (Haz.), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi, 257-260.
- Günbattı, C. (2008). "An Eponym List (KEL G) from Kültepe", *Altoriental Forschungen (AoF)* 35/1, 2008, s. 103-132.
- Herodotos. *Herodot Tarihi*, Ökmen, M. (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2004.
- Işık, A. (2020). Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağı, *Mavi Atlas*, 8 (1), 13 – 18.
- Kuhrt, A. (2013). *Eskiçağ'da Yakındoğu, Cilt I (M.Ö. 3000-330)*, Şendil, D. (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kuzuoğlu, R. (2010). M.Ö. II. Binin İlk Çeyreğinde Anadolu'da Yaşanan İsyanlar ve İç Huzursuzluklar, *VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri (Çorum 25-31 Ağustos 2008)*, Cilt I, Süel, A. (Haz.), 479-488.

- Mansel, A. M. (1999). *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Memiş, E. (1999). Asur Devletlerinin Anadolu Politikası, *XII. Türk Tarih Kongresi (Ankara 12-16 Eylül 1994), Kongreye Sunulan Bildiriler I. Cilt*, Türk Tarih Kurumu, 65-73.
- Sever, H. (1997). Kültepe Metinlerine Göre Anadolu'da Borsa Olayı ve Enflasyonun İlk İzleri, *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996)*, Aktan, A. vd. (Haz.), Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi, 303-311.
- Sevin, V. (2003). *Eski Anadolu ve Trakya (Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sina, A. (2017). Antikçağ'da Bir Göç Modeli: Klerukhia, *Geçmişten Günümüze Göç I*, Köse, O. (Ed.), Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 17-27.
- Tekin, O. (2007). *Eski Anadolu ve Trakya (Ege Göçlerinden Roma İmparatorluğu'nun İkiye Ayrılmasına Kadar- M.Ö.12.-M.S. 4. Yüzyıllar Arası)*, İstanbul: İletişim Yayınları.

KAYNAKÇA

- Doğan, B., Lorente, B. D., & Nasir, M. A. (2020). European commitment to COP21 and the role of energy consumption, fdi, trade and economic complexity in sustaining economic growth. *Journal of Environmental Management*. 273, 111146.
- İspiroğlu, F. (2021). Yükselen piyasa ekonomilerinde ekonomik karmaşıklık ve ticari dışa açıklık ilişkisi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(3), 1021–1031.
- Khan, H., & Khan, U., & Khan, M. A. (2020). Causal nexus between economic complexity and fdi: empirical evidence from time series analysis. *Chinese Economy*. 53(5), 1-21.
- Leite, W. D. & Cardoso, L. C. B. (2019). Human capital, technology, and productive structure. *Locus Ufv*. <https://locus.ufv.br/handle/123456789/26588>, 1-19.
- Mollaahmetoğlu, E. (2016). Finansal derinleşme: Türkiye'nin finansal derinliği ve panel veri analizi, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*. (25), 32-54.
- Özyıldız, T. (2021). *Gelişmiş Ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Dışa Açıklık İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Bir Panel Veri Analizi*. (Doktora Tezi): Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sepehrdoust, H., Davarikish, R. & Setarehie, M. (2019). The knowledge-based products and economic complexity indeveloping countries. *Heliyon*. 5(12), 1-11.
- Sökmen, F. Ş. (2021). Kırılgan beşli ülkelerinde büyümeyi hangisi sağlıyor? İhracat mı ithalat mı: Panel veri testlerinden kanıtlar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 1427-1445.

KAYNAKÇA

- Çelik Kara, A., Babuşçu, Ş., & HAZAR, A. (2021). Türkiye'deki büyük ölçekli mevduat bankalarında faiz dışı gelirlerin banka performansına etkisi. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 62-72.
- Dumitrescu, E. I. & Hurlin, C. (2012), Testing for granger noncausality in heterogeneous panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460.
- International Monetary Fund (2024), <https://www.imf.org/en/Home>
- Mollaahmetoğlu, E. (2016). Finansal derinleşme: Türkiye'nin finansal derinliği ve panel veri analizi, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*. (25), 32-54.
- Pesaran, M.H. & Yamagata, T. (2008), Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of Econometrics*. 142(1), 50-93.
- The World Bank (2024), <https://www.worldbank.org/en/home>
- Westerlund, J. (2005). A panel CUSUM test of the null of cointegration. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 67(2), 231-262.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı* (2 b.). İstanbul: Beta Yayınları.

KAYNAKÇA

- Akbulut, F. (2016). Kentsel ulaşım hizmetlerinin planlanması ve yönetiminde sürdürülebilir politika önerileri. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Ocak, Sayı:11, ss. 336-355.
- Akpınar, A. & Büyük, F. & Palut, S. (2019). Kentsel yeşil alanlar, hava kirliliği, insan sağlığı ve fiziksel aktivite arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2. Uluslararası Tarım, Çevre ve Sağlık Kongresi Bildiri Kitabı, ss. 1414-1426.
- Aytaç, Ö. (2016). Kent, yoksulluk ve sosyal düzensizlik potansiyeli. Mukaddime, 7(1), ss. 135-155.
- Bayraktutan, Y. & Akatay, M. (2012). Kentsel yoksulluk ve mikro finansman: Kocaeli örneği. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24: ss. 1 – 34.
- Bozkurt, Y. (2016). Çevre sorunları ve politikaları. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Demir, Ü. & Gürol, A. (2019). Ev içi kaosu temel göstergelerinin tanımlanması: karışıklık, karmaşa ve düzen ölçeği. M. Selçuk, E. Kirik (Editörler), 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, (14 – 17 Şubat 2019 / Yalova), (UBAK), Eğitim Bilimleri ve Güzel Sanatlar Bildiri Tam Metin Kitabı içinde (ss. 147-157). Ankara: Doğuhan Yayıncılık.
- Engin, S. & Altınışık Dinçbaş, T. (2012). Eko-inovasyon ile sürdürülebilir bir ekonomi. Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Nisan 2012, Yıl 24, Sayı: 280, ss. 12-17.
- Ertürk, H. (2011). Çevre politikası. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Genç, G. (1989). Hava kirliliğinin insan sağlığına etkileri ve hemşirenin alabileceği önlemler. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5:1, ss. 43-51.
- Güleç Solak, S. (2017). Mekân-kimlik etkileşimi: kavramsal ve kuramsal bir bakış. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, ss. 13-37.
- Karabulut Tosun, E. (2019). Sürdürülebilir kentleşme, kent modelleri üzerine bir inceleme. Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım Lmt.
- Karadağ, A. & Aksak, P. (2018). Sürdürülebilir kentleşme dinamikleri ve Türkiye. F. Arslan, A. Karadağ, P. Aksak. (Editörler), Sürdürülebilir kalkınma ve Türkiye içinde (ss. 205-232). Ankara: Gazi Kitapevi Tic. Ltd. Şti.
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye’de kentleşme dinamiklerinin suya etkisi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 57 (4), ss. 255-281.
- Karataş, A. & Kılıç, S. (2017). Sürdürülebilir kentsel gelişme ve yeşil alanlar. SİYASAL: Journal of Political Sciences, 26(2), 53–78. <http://dx.doi.org/10.26650/siyasal.2017.26.2.0003>
- Kemp, R. & Pearson, P. (2007). “Measuring eco-innovation”, Final Report of MEI Project, http://www.oecd.org/env/consumption_innovation/43960830.pdf

- Korkmazzyürek, B. & Polat, E. (2019). Kentsel Ulaşımında Esnek, Akıllı ve Yeni Bir Planlama Yaklaşımı: Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları, Kent Akademisi, Cilt, 12 (36), Sayı 1, ss. 225-240.
- Kula, S. & Çakar, B. (2015). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 12, ss. 191-210.
- KYKÖİR (2018). Kentsel yaşam kalitesi özel ihtisas raporu, onbirinci kalkınma planı (2019-2023). Kalkınma Bakanlığı Yayınları, Yayın No: KB: 3014- ÖİK: 795, Ankara.
- OECD (2009), “Eco-Innovation in Industry Enabling Green Growth”, OECD Publications, http://books.google.com.tr/books?id=z8UwVYm004YC&printsec=frontcover&dq=eco+innovation&hl=en&sa=X&ei=IO7yT4DgN-j44QSNysDJCQ&redir_esc=y#v=onepage&q=eco%20innovation&f=false
- Önder, H. (2018). Döngüsel ekonomi ve Avrupa ülkeleri üzerine bir analiz, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Özen, M. & Zorlu, F. (2018). Türkiye’de devlet karayollarında kaza oranlarının ve kaza örtütüsünün analizi. Teknik Dergi, Yazı 513, ss. 8589-8604.
- Özsoy, T. (2018). Döngüsel ekonomi, sürdürülebilir üretim ve tüketim perspektifinden, Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Selimoğlu, E. (2014). Trafik kazalarının nedenleri, sonuçları ve kazaların önlenmesine ilişkin öneriler. Ziraat Mühendisliği Dergisi, Ocak-Haziran, Sayı:361, ss. 51-54.
- Subaşı Başbuğa, M. & Kubilay, G. (2003). Sokakta yaşayan/çalışan çocukların aile ve yaşadıkları konutun özellikleri. Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi, Yıl 2003, Cilt 5, Sayı 2, ss. 34 – 46.
- Tekeli, İ. & Ataöv, A. (2017). Sürdürülebilir toplum ve yapıli çevre, stratejiler yelpazesi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Uzgören, G. & Erdönmez, M. E. (2017) Kamusal açık alanlarda mekân kalitesi ve kentsel mekan aktiviteleri ilişkisi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. Megaron Dergisi, 12(1), ss. 41-56.
- Üstün, G. E. & Tırpancı, A. (2015). Gri suyun artımı ve yeniden kullanımı. Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, ss. 119-139.
- Yılmaz, V. & Şimşek, T. (2020). Hava kalitesi ile covid-19 arasındaki ilişki: G-7 ülkeleri üzerine bir uygulama. Turkish Studies, 15(4), ss. 1353-1366. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43883>.

KAYNAKÇA

- Barthes, R. (2017). *Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik*. Çev.,Ayşenaz Koş Ömer Albayrak. 2.Baskı. İstanbul: YapıKrediYayınları.
- Deely, J., (1990). *Basics of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Pres.
- Dervişcemaloğlu B. (2010). Göstergebilim, İzmir: *Ege Üniversitesi, Ege Edebiyat Dergisi* / Ağustos / 2016 <http://www.ege-edebiyat.org/docs/493.pdf>
- Elden, M.- Ulukök, Ö.- Yeygel, S. (2008). *Şimdi Reklamlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erkman, F., (1987). *Gösterge Ebilime Giriş*. İstanbul: Alan yayıncılık.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Çev. İrvan, Süleyman, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Günay, D.V. (2002). *Göstergebilim Yazıları*, İstanbul: Multilingual.
- Güneş, A. (2013). Göstergebilim Tarihi. *Humanities Sciences*, 8(4), 332-348.
- Güneş, A., (2012). Çağdaş bir çözümleme yöntemi: Göstergebilim. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (2), ss:31-43.
- Kıran, A., (2010). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özcan, E. (2007). Göstergebilimsel Açıdan Reklam Dilinin Tüketim Toplumuna Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Grafik Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özgür, A. (2006). Göstergebilim. Erişim adresi: http://www.ahmetozgur.com/akademik/gostergebilim_2006.pdf. Erişim tarihi, 12, 2017.
- Vardar, B., (2001). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

- T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
- BOA, Bâb-ı Âsafî Divan-ı Hümayun Name-i Hümayun Kalemi (A.} DVN. NMH.)
- BOA, A.} DVN. NMH.:34/19, 34/20, 34/21.
- BOA, Dâhiliye Nezareti Mektubî Kalemi (DH. MKT.)
- BOA, DH. MKT.: 2505/43, 2414/39, 2414/63.
- BOA, Hâriciye Nezâreti Sofya Sefareti (HR. SFR. 04.)
- BOA, HR. SFR. 04.: 768/27.
- BOA, İrâde Maliye (İ. ML.)
- BOA, İ. ML.: 39/76.
- BOA, Maliye Nezâreti Emlak-ı Emiriyye Müdüriyeti (ML. EEM.)
- BOA, ML. EEM.: 529/52, 348/7.
- BOA, Yıldız Perakende Evrak-ı Arzuhal ve Journaller (Y. PRK. AZJ.)
- BOA, Y. PRK. AZJ.: 41/103.

Süreli Yayınlar

- İkdam
- Malumat
- Sabah
- Servet-i Fünûn
- Tercüman-ı Hakikat

Araştırma ve İnceleme Eserler

- Akkaya, S. N. (2015). İktidar ve Dil İlişkisi Bağlamında Taşra Mektuplarına Yansıyan II. Abdülhamid Portresi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 52 (52), 15-41.
- Akyıldız, A. (2021). *Kral Öldü Yaşasın Kral: Osmanlı'da Cülûs Veraset ve Meşruîyet*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Alberi, L. S. (2007). *Yıldız Sarayı'nda Bir Papaz*. İstanbul: Selis Kitaplar.
- Atar, Z. (2015). II. Abdülhamid Döneminde Alman Eğitim Gemilerinin Osmanlı Sularındaki Seyahatleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15 (30), 53-77.

- Aydın, H. (2024). Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Bir Motivasyon Kaynağı Olarak Taltifler. *Belgi Dergisi*, (27), 1-18.
- Batmaz, Ş. (2007). Osmanlı Devleti'nde Bir Merasim Kaidesi Olarak Topla Selâmlama (1800-1919). *Bilimname*, 12, 187-199.
- Bayoğlu, B. B. (2014). Sultan II. Abdülhamid'e 25. Cülûs Yılı Dönümünde Sunulan "Taşınmaz" Armağanlardan Bir Derleme. *Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Hediyeeleri* içinde (s. 143-151). İstanbul: Yıldız Saray Vakfı.
- Bayraktar, N. (2014). Sultan II. Abdülhamid'in 25. Saltanat Yılı Dönümü. *Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Hediyeeleri* içinde (s. 77-86). İstanbul: Yıldız Saray Vakfı.
- Belge, H. (2021). Sultan II. Abdülhamid'in Saltanatının 25. Yılında Tokat ve Tokat Saat Kulesi. *History Studies*, 13 (12), 449-470.
- Çakmak, S. (2000). *Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Yıldönümü Kutlamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çakmut, F. (2014). Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Yılı Dönümünde Armağan Edilen Saatler. *Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Hediyeeleri* içinde (s. 97-102). İstanbul: Yıldız Saray Vakfı.
- Çekim, M. (2023). *Sultan II. Abdülhamid Döneminde Taltîfât (1876-1909)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum.
- Çekim, M. ve Kaya Doğanay, F. (2023). Teşvikten Tebriğe: Sultan II. Abdülhamid'in Ulema Taltifleri. *Journal of History School*, 62, 214-236.
- Çınar, H. (2018). Sultan II. Abdülhamid'in Vakıf, Hayrat ve Akaratı: 1888 Tarihli Vakfıyesine Göre. *Bir Sultan Bir Paşa: Sultan II. Abdülhamid ve Gazi Osman Paşa* içinde (s. 277-328). İstanbul: Gaziosmanpaşa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları.
- Demirel, F. (2019). Sultan II. Abdülhamid'in Kamusal Alanda Görünürlüğü. *Sultan II. Abdülhamid Dönemi: Siyaset-İktisat-Dış Politika-Kültür-Eğitim* içinde (s. 95-111). İstanbul: İZÜ Yayınları.
- Ersay Yüksel, A. (2017). *Osmanlı Sultanı II. Abdülhamid'in Sanatçı Kişiliği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erüreten, M. (2001). *Osmanlı Madalyaları ve Nişanları*. İstanbul: Kansu Matbaası.
- Georgeon, F. (2006). *Sultan Abdülhamid*, Çev. Ali Berktaş. İstanbul: Homer Kitabevi.

- Günaydın, M. (2014). II. Abdülhamid ve Saltanatı Süresince Kutlanan Yaş Günleri (1876-1909). *Sultan II. Abdülhamid Sempozyumu:20-21 Şubat 2014, Selanik, Sosyo-Kültürel Hayat-Sanat-Basın Bildiriler III* içinde (s.71-122). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İzgöer, A. Z. ve Tuğ, R. (2017). *Tebriknâme-i Millî: Sultan II. Abdülhamid'in İlk Yirmi Beş Yılı (1876-1900)*. İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, D. A. (2002). *XVII. Yüzyıl Osmanlı Saray Teşrifâtı ve Törenleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kısa, H. K. (2021). *Döneminin İslâmcı Entelektüellerinin II. Abdülhamid'e Bakışı (1876-1908)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Makzume, E. (2019). *Sultan II. Abdülhamid'in Hizmetinde: Selim Melhame Paşa ve Ailesi*. İstanbul: MD Basımevi.
- Odabaşı, Y. (2023). Osmanlı'nın Son Büyük Cülûs Merasimi ve Gönderilen Kıymetli Hediyeler. *Yedikıta Aylık Tarih ve Kültür Dergisi*, (174), 66-71.
- Olgun, S. (2018). Padişahım Çok Yaşa! Sosyal ve Siyasî Yönleriyle II. Abdülhamid İçin Yapılan Doğum Günü Kutlamaları. *Akademik Bakış*, 11(23), 111-137.
- Osmanoğlu, A. (1984). *Babam Sultan Abdülhamid (Hâtıralarım)*. Ankara: Selçuk Yayınları.
- Özcan, A. (1933). Cülûs. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi VIII* içinde (s. 108-114). İstanbul: TDV Yayınları.
- Özcan, A. (1994). Sultan II. Abdülhamid ve Hindistan Müslümanları. *Sultan II. Abdülhamid ve Devri Semineri (27-29 Mayıs 1992) Bildiriler* içinde (s.125-139). İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2019). Arşiv Belgeleri İle II. Abdülhamid Dönemi Müzecilik Faaliyetleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38(66): 383-418.
- Tepeköy, A. İ. (2014). Sultan II. Abdülhamid'in Törenler ve Simgelerle Örüldü Dünyasında 25. Cülûs Yılı Kutlamaları. *Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Hediyeleri* içinde (s. 57-73). İstanbul: Yıldız Saray Vakfı.
- Tufan, Ö. (2014). Topkapı Sarayı Koleksiyonunda Bulunan: Sultan II. Abdülhamid'e 25. Cülûs Hediyesi Olarak Sunulan Gümüş ve Porselen Eserler. *Sultan II. Abdülhamid'in 25. Cülûs Hediyeleri* içinde (s.103-116). İstanbul: Yıldız Saray Vakfı.
- Yazıcı Metin, N. (2019). Osmanlı'da Gureba Hastaneleri: Canik/Samsun Gureba Hastanesi'nin İnşa Süreci ve Kitabesi. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (19), 47-54.

- Yazıcı Metin, N. (2020). Osmanlı Coğrafyasında Sultan II. Abdülhamid'in Anıtları: Hamidiye Çeşmeleri. *Eurasian Academy Of Sciences Eurasian Art & Humanities Journal*, 13, 47-69.
- Yıldırım, N. (2010). *Hastane Tarihimizde Bir Kutup Yıldızı: Hamidiye Etfal Hastanesi*. İstanbul: AjansFa Yayınları.
- Yurt, A. ve Tuğluca M. (2022). Suriye Vilâyet Gazetesine Göre Osmanlı Suriyesi'nde Sosyal ve Dîni Yaşam (189-1902). *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*. 6(2), 76-89.

- Adnan Bataineh, K. (2019). Impact of work-life balance, happiness at work, on employee performance. *International Business Research*, 12(2), 99-112.
- Angner, E. (2010). Subjective well-being. *The Journal of Socio-Economics*, 39(3), 361-368.
- Athota, V. S., Budhwar, P., & Malik, A. (2020). Influence of personality traits and moral values on employee well-being, resilience and performance: A cross-national study. *Applied Psychology*, 69(3), 653-685.
- Awada, N. I., & Ismail, F. (2019). Happiness in the Workplace. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 8(9), 1496-1500.
- Bakker, A. B., Hetland, J., Olsen, O. K., & Espevik, R. (2019). Daily strengths use and employee well-being: The moderating role of personality. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 92(1), 144-168.
- Bartels, A. L., Peterson, S. J., & Reina, C. S. (2019). Understanding well-being at work: Development and validation of the eudaimonic workplace well-being scale. *PloS one*, 14(4), e0215957.
- Bhatia, A., & Mohsin, F. (2020). Comprehensive literature review on workplace happiness linked to employee outcomes. *Test Engineering and Management*, May-June, 83, 29266-29279.
- Bogaers, R., Geuze, E., van Weeghel, J., Leijten, F., van de Mheen, D., Rüsç, N., . . . Brouwers, E. (2023). Workplace mental health disclosure, sustainable employability and well-being at work: A cross-sectional study among military personnel with mental illness. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 33(2), 399-413.
- Bum, C.-H., & Jeon, I.-K. (2016). Structural relationships between students' social support and self-esteem, depression, and happiness. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 44(11), 1761-1774.
- Csikszentmihalyi, M. (2013). *Flow: The psychology of happiness*: Random House.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2014). The importance of universal psychological needs for understanding motivation in the workplace. *The Oxford handbook of work engagement, motivation, and self-determination theory*, 13.
- Erhan, T. (2021). İşyeri mutluluğu: Bir kavram incelemesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(38), 5686-5712.
- Faribors, B., Fatemeh, A., & Hamidreza, H. (2010). The relationship between nurses' spiritual intelligence and happiness in Iran. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1556-1561.

- Ficarra, L., Rubino, M. J., & Morote, E.-S. (2020). Does Organizational Culture Affect Employee Happiness? *Journal for Leadership and Instruction*, 19(2), 38-47.
- Fisher, C. D. (2010). Happiness at work. *International journal of management reviews*, 12(4), 384-412.
- Frijters, P., & Beatton, T. (2012). The mystery of the U-shaped relationship between happiness and age. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 82(2-3), 525-542.
- Furnham, A., & Cheng, H. (1997). Personality and happiness. *Psychological reports*, 80(3), 761-762.
- Gupta, V. (2012). Importance of being happy at work. *International Journal of Research and Development*, 1(1), 9-14.
- Huta, V. (2016). An overview of hedonic and eudaimonic well-being concepts. *The Routledge handbook of media use and well-being*, 14-33.
- Ilies, R., Aw, S. S., & Pluut, H. (2015). Intraindividual models of employee well-being: What have we learned and where do we go from here? *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 24(6), 827-838.
- Joo, B.-K., & Lee, I. (2017). *Workplace happiness: work engagement, career satisfaction, and subjective well-being*. Paper presented at the Evidence-based HRM: A global forum for empirical scholarship.
- Keser, A. (2018). İşte Mutluluk Araştırması. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 43-57.
- Kun, A., & Gadanez, P. (2022). Workplace happiness, well-being and their relationship with psychological capital: A study of Hungarian Teachers. *Current Psychology*, 41(1), 185-199.
- Langer, E. (2005). Well-being. *Handbook of positive psychology*, 214-229.
- Layous, K., & Lyubomirsky, S. (2014). The how, why, what, when, and who of happiness. *Positive emotion: Integrating the light sides and dark sides*, 473-495.
- Lear, J. (2002). *Happiness, death, and the remainder of life*: Harvard University Press.
- Mamacı, M., Alpar, G., & Demir, B. (2020). İş'te Davranış Dergisi. *Journal of Behavior at Work*, 5, 2.
- McGonagle, C. (2015). *Happiness in the workplace: An appreciative inquiry*. Dublin City University,
- Ortiz-Ospina, E., & Roser, M. (2023). Happiness and life satisfaction. *Our World in Data*.

- Park, C. L., Kubzansky, L. D., Chafouleas, S. M., Davidson, R. J., Keltner, D., Parsafar, P., . . . Wang, K. H. (2023). Emotional well-being: What it is and why it matters. *Affective Science*, 4(1), 10-20.
- Rahmi, F. (2019). *Happiness at workplace*. Paper presented at the International Conference of Mental Health, Neuroscience, and Cyber-psychology.
- Raibley, J. R. (2012). Happiness is not well-being. *Journal of happiness studies*, 13, 1105-1129.
- Rao, G. V., Vijayalakshmi, D., & Goswami, R. (2018). A study on factors of workplace happiness. *Asian Journal of Management*, 9(1), 251-260.
- Salas-Vallina, A., & Alegre, J. (2021). Happiness at work: Developing a shorter measure. *Journal of Management & Organization*, 27(3), 460-480.
- Salas-Vallina, A., Alegre, J., & Guerrero, R. F. (2018). Happiness at work in knowledge-intensive contexts: Opening the research agenda. *European research on management and business economics*, 24(3), 149-159.
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of positive psychology*, 2(2002), 3-12.
- Sizer, L. (2010). Good and good for you: An affect theory of happiness. *Philosophy and Phenomenological Research*, 80(1), 133-163.
- Sousa, J. M. d., & Porto, J. B. (2015). Happiness at work: Organizational values and person-organization fit impact. *Paidéia (ribeirão preto)*, 25, 211-220.
- Stairs, M., & Galpin, M. (2009). Positive engagement: From employee engagement to workplace happiness.
- Stoia, E. (2016). Happiness and well-being at work.
- Tisu, L., Lupşa, D., Virgă, D., & Rusu, A. (2020). Personality characteristics, job performance and mental health: the mediating role of work engagement. *Personality and Individual Differences*, 153, 109644.
- Veenhoven, R. (2003). Happiness. *The psychologist*.
- Vries, A. d., Broks, V. M., Bloemers, W., Kuntze, J., & De Vries, R. E. (2022). Self-, other-, and meta-perceptions of personality: Relations with burnout symptoms and eudaimonic workplace well-being. *PloS one*, 17(7), e0272095.
- Wijnngaards, I., King, O. C., Burger, M. J., & van Exel, J. (2021). Worker well-being: What it is, and how it should be measured. *Applied Research in Quality of Life*, 1-38.

Kaynakça

- Akşin S, “Siyasal Tarih (1908-1923)”, Türkiye Tarihi 4, Ed. Sina Akşin, Cem Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 27-126.
- Arslan Z, Anayasa Teorisi, Seçkin Yayınları, Ankara, 2000.
- Atatürk K, Nutuk, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969.
- Başgöz İ, “Türkiye’de Folklor Çalışmaları ve Milliyetçilik”, Çev. Serdar Ugurlu, 3(6), Turkish Studies, 2011, ss. 1535-1547.
- Berkes N, Türk Düşününde Batı Sorunu, Bilgi Yayınları, Ankara, 1975.
- Berkes N, Türkiye’de Çağdaşlaşma, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2022.
- Coşkun M, “Tarihsel Dinin Siyasal Teolojik Konumu: Erken Cumhuriyet Döneminde İslam’ın Siyasal Teolojik İnşası”, 6(68), Social Sciences Studies Journal, 2020, ss. 3583-3592.
- Demirkent D, “Türkiye’nin Anayasal Düzeninde Cumhuriyetin İki Kuruluşu ve Dinamik Cumhuriyet Kavrayışı”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.
- Deringil S, İktidarın Sembolleri ve İdeoloji, Çev. Gül Çağalı Güven, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- Erdoğan M, Türkiye’de Anayasalar ve Siyaset, Liberte Yayınları, Ankara, 2008.
- Ergil D, Milli Mücadelenin Sosyal Tarihi, Turhan Kitabevi, Ankara, 1981.
- Jaschke G, Yeni Türkiye’de İslamlık, Çev. H. Örs, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1972.
- Kansu A, 1908 Devrimi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
- Keskinsoy Ö, 1982 Anayasasına Göre Cumhurbaşkanının Statüsü ve Sorumluluğu, Savaş Yayınevi, Ankara, 2013.
- Kırzioğlu F, Bütünüyle Erzurum Kongresi. Ziraat Bankası Yay, Ankara, 1993.
- Kili S, Gözübüyük Ş, Sened-i İttifak’tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2000.
- Kuzu B, Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.
- Lewis B, The Political Language of Islam, University of Chicago Press, London, 1991.
- Lewis B, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Çev. B. B. Turna, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2009.
- Mardin Ş, Türkiye’de Toplum ve Siyaset: Makaleler 1, Der. Mümtazer Türköne, Tuncay Önder, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

- Ocak A. Y, “XV.-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Resmî İdeolojisi ve Buna Muhalefet Problemi”, Türkiye Sosyal Tarihinde İslamın Macerası, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.
- Okandan, R. G. Umumi Âmmе Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1968.
- Özbudun E, 1921 Anayasası, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2021.
- Özdoğan M, “Egemenlik ve Osmanlı Türk Anayasalarında Egemenlik Anlayışının Dönüşümü (1808-1921)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.
- Parla T. Türkiye’nin Siyasal Rejimi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.
- Sartori G, “Constitutionalism: A Preliminary Discussion”, 56(4), American Political Science Review, 1962, ss. 853-864.
- Schmitt C, Constitutional Theory, Çev. J. Seitzer, Duke University Press, London, 2008.
- Somel S. A, “Osmanlı Modernleşme Döneminde Periferik Nüfus Grupları”, 83, Toplum ve Bilim, 1999-2000, ss. 178-201.
- Tanör B, Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1921), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011.
- Tanör B. Türkiye’de Kongre İktidarları (1918–1920), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2016.
- Tunaya T. Z, Türkiye’nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.
- Tunaya T. Z, Türkiye’de Siyasal Partiler c. 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- Türe F, “Türkiye’de Siyasal Egemenlik Kavramının Gelişimi: Osmanlı’dan Cumhuriyete Tarihsel Süreç”, 3(4), Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 2005, ss. 28-51.
- Yanardağ A, “Tevhid-i Tedrisat Kanunu Uygulamasında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Rolü”, 49, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 2012, ss. 241-264.

KAYNAK

- Abrams, B. A., Lewis, K. A. (1995). Culturel And Institutional Determinants Of Economic Growth: A Cross-Section Analysis. *Public Choice*, 83 (3-4), 273-289.
- Acemoğlu, D., Johnson, S., Robinson, J. (2001). The Colonial Origins Of Comparative Development: An Empirical Investigation. *American Economic Review*, 91 (5), 1369-1401.
- Acemoğlu, D., Johnson, S., Robinson, J., Thaicharoen, Y. (2003). Institutional Causes, Macroeconomic Symptoms: Volatility, Crises And Growth. *Journal Of Monetary Economics*, 50 (1), 49-123.
- Agere, S. (2000). *Promoting Good Governance: Principles, Practices And Perspectives*. Commonwealth Secretariat. London.
- Aktan, C. C. (2003). *Değişim Çağında Devlet*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Alesina, A., Özler, Ş., Roubini, N., Swagel, P. (1996). Political Instability And Economic Growth. *Journal Of Economic Growth*, 1 (2), 189-211.
- Asteriou, D., Price, S. (2000). Political Uncertainty And Economic Growth: UK Time Series Evidence. *Scottish Journal Of Political Economy*, 48 (4), 383-399.
- Barro, R. J. (1991). Economic Growth In A Cross Section Of Countries. *Quarterly Journal Of Economics*, 106 (2), 407-444.
- Caluser, M., Salagean, M. (2007). *Good Governance In Multiethnic Communities Conditions, Instruments, Best Practices, Ways To Achive And Measure Good Governance At The Local Level*, Ethnoculturel Diversity Resource Center And The King Baudounin Foundation.
- Devereux, M. B., Wen, J. F. (1998). Political Instability, Capital Taxation And Growth. *European Economic Review*, 42 (9), 1635-1651.
- Dias, J., Tebaldi, E. (2012). Institutions, Human Capital And Economic Growth: The Institutional Mechanism. *Structural Change And Economic Mechanism*, 23 (3), 300-312.
- Edwards, S., Tabellini, G. (1991). Political Instability, Political Weakness And Inflation: An Empirical Analysis.
- Erdinç, Z. (2018). İktisadi Büyüme Kavramı. Güler Günsoy ve Zeynep Erdinç (Ed.). *İktisadi Büyüme içinde* (s.3-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Feng, Y. (1997). Democracy, Political Stability And Economic Growth. *British Journal Of Political Science*, 27 (3), 391-418.
- Fine, B. (2004). Endogenous Growth Theory: A Critical Assesment. *Cambridge Journal Of Economics*, 24 (2), 245-265.

- Freitag, M., Sciarini, P. (2001). The Political Economy Of Budget Deficits In The European Union. *European Union Politics*, 2 (2), 163-189.
- Gazdar, K., Cherif, M. (2015). Institutions And The Finance-Growth Nexus: Empirical Evidence From MENA Countries. *Borsa İstanbul Review*, 15 (3), 137-160.
- Kaufmann, D., Kraay, A., Mastruzzi, M. (2010). The Worldwide Governance Indicators: Methodology And Analytical Issues. Erişim: 10 Eylül 2022. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130#references-widget.
- Knack, S., Keefer, P. (1995). Institutions And Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures. *Economics And Politics*, 7 (3), 207-227.
- Lavigne, R. (2011). The Political And Institutional Determinants Of Fiscal Adjustment: Entering And Exiting Fiscal Distress. *European Journal Of Political Economy*, 27 (1), 17-35.
- Mara, E. R. (2012). Determinants Of Fiscal Budget Volatility In Old Versus New EU Member States. *Working Paper*, No:31.
- Mauro, P. (1995). Corruption And Growth. *The Quarterly Of Economics*, 110 (3), 681-712.
- Murwirapachena, G., Maredza, A., Choga, I. (2013). The Economic Determinants Of Budget Deficits In South Africa. *Mediterranean Journal Of Social Sciences*, 4 (13), 561-570.
- Nawaz, S. (2015). Growth Effects Of Institutions: A Disaggregated Analysis. *Economic Modelling*, 45, 118-126.
- North, D. C. (1999), Kurumlar, Kurumsal Değişim Ve Ekonomik Performans. Gül Çağalı Güven (Çev.). İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Roubini, N. (1991). Economic And Political Determinants Of Budget Deficits In Developing Countries. *Journal Of International Money And Finance*, 10 (1), 49-72.
- Tanzi, V., Davoodi, H. (1997). Corruption, Public Investment And Growth. International Monetary Fund, IMF Working Paper No:139.
- Tavares, J., Wacziarg, R. (2001). How Democracy Affects Growth. *European Economic Review*, 45 (8), 1341-1378.
- Tujula, M., Wolswijk, G. (2004). What Determines Fiscal Balances? An Empirical Investigation In Determinants Of Changes In OECD Budget Balances. Working Paper Series, No: 422.

- UN. (2022). *Geographic Regions*. Erişim tarihi: 5 Eylül 2022.
<https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>
- Valeriani, E., Peluso, S. (2011). The Impact Of Institutional Quality On Economic Growth And Development: An Empirical Study. *Journal Of Knowledge Management, Economics And Information Technology*, 1 (6), 1-25.
- World Bank. (2022a). *Worldwide Governance Indicators*. Erişim: 7 Eylül 2022.
<https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports>.
- World Bank. (2022b). *Budget Balance Data*. Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2022.
<https://data.worldbank.org/indicator/GC.NLD.TOTL.GD.ZS?view=chart>.
- World Bank. (2022c). *Gross Domestic Product Growth*. Erişim: 14 Ağustos 2022.
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?view=chart>.

17. BÖLÜM

KENTSEL PLANLAMA VE GELİŞİMİN BİSİKLET ALTYAPISININ KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ BİR VAKA ÇALIŞMASI

Serag Mohamed Rajab Gamberlo¹

¹ İstanbul Ticaret Üniversitesi, FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ, MİMARLIK ANABİLİM DALI

Giriş

Bu araştırma çalışmasının amacı, bisiklet ulaşımını kapsamlı bir şekilde planlamak için kapsamlı ana planların kapasitesini analiz etmek üzere analitik bir çerçeve oluşturmaktır. Analizin ilk adımında, İstanbul, İzmir, Antalya, Konya, Kayseri planlarını içeren Türkiye'deki ana ulaşım planları seti analiz için bir veri tabanı oluşturmaktadır. Sadece büyükşehir ana ulaşım ve bisiklet planları belgelerine odaklanmakla kalmayıp, literatür incelemeleri ve araştırmalardan elde edilen gösterge ve stratejileri de dahil ettik. Bruhova Foltynova ve Jordova 2021'e göre bisikletli ulaşım da dahil olmak üzere motorsuz ulaşım önlemlerinin uygulanması için destekleyici politika ortamı, "uzun vadeli hedefler dikkatlice planlanmalı ve kesin olarak tanımlanmalı (ölçülebilir hedefler kullanılarak) ve bunlara ulaşıldığına dair göstergeler izlenmelidir" ifadesini içermektedir.

Buna dayanarak, bisiklet planları göstergelerini araştırarak Türkiye'nin ana ulaşım planlarını analiz ettik. Çerçeve aşağıdaki adımlarla belirlenmiştir:

- plan hedeflerinde sürdürülebilirlikle ilgili ölçülebilir hedef ve göstergelerin anahtar kelimelerinin aranması
- destekleyici faaliyet ve tedbirlerin varlığının belirlenmesi
- planın tamamında sürdürülebilirlikle ilgili ölçülebilir hedef ve göstergelerin anahtar kelimelerinin belirlenmesi
- izleme tedbir ve göstergelerinin belirlenmesi
- belirlenen hedeflere ulaşmak için sorumlulukların ve zaman çerçevesinin tanımlanması.

Olumlu onay aralığına dayanarak, ölçülebilir hedef göstergeleri şu şekilde tanımlanmıştır: mevcut değil ve ana ulaşım planına dahil edilmiştir. İkinci adımda, Ankara'nın ulaşım gelişimine yönelik ana planda sunulan verilere göre Ankara'daki bisiklet ulaşımını mevcut durum ve gelecekteki önerilere odaklanarak analiz edildi.

Analiz çerçevesi tamamlandıktan sonra iki farklı şekilde kullanılabilir. Birincisi, Türkiye'deki farklı şehirlerin kapsamlı ana planlarının analiz edildiği bir çalışma için temel oluşturmaktır. İkincisi ise Türk şehirlerinin

bisikletli ulaşım planlarını oluştururken veya geliştirirken kendi planlama çabalarını değerlendirmeleri için bir çerçeve sağlamaktır. Bu araştırma çalışmasının amacı, analiz için bir çerçeve oluşturmaktır. Buna ek olarak, bu çerçevenin bir kentin bisiklet planlama çabasını değerlendirmek için nasıl kullanılabileceğini göstermek amacıyla Ankara için bir vaka çalışması tamamlanacaktır.

Araştırma çalışmasının genel amacı, Ankara'da hareketliliğin iyileştirilmesinde bisiklet projesinin rolü üzerine bir değerlendirme yapmak ve şehir planlamacıları ile mühendislere, Ankara'da sağlıklı kamusal yaşamı, sosyal hayatı ve ekonomiyi geliştiren bisiklet tesislerinin kurulmasına temel oluşturabilecek bir tasarım çözümü önermek olacaktır. Özel amaç, Ankara'da motorsuz ulaşım stratejisini değerlendirmektir:

- Ulaşım sistemindeki bisiklet tesisleri projesinin mevcut durumunu incelemek
- Ankara'da bisiklet projesinin ulaşım sistemindeki rolünü değerlendirmek

Kentsel ulaşım planlamacıları neden bisiklet altyapısının öneminin farkında olmalıdır?

Daha geniş ve derin bir kapsama sahip olan bisiklet altyapısı, daha gelişmiş kentsel plan ve imar uygulamaları ve daha yüksek bisikletli ulaşım oranları ile sonuçlanır mı?

Bu araştırma çalışması, akademik amaçlar için önemli olan bu soruları cevaplayacak ve başarılı bir şekilde yürütüldüğünde cevaplar şehir planlamacıları, tasarımcılar, araştırmacılar ve karar vericilerin incelenen sorular için değerli bilgiler edinmesine fayda sağlayacaktır.

Literatür taraması

Türkiye'de bisiklet kullanımı çeşitli nedenlerden dolayı nispeten düşüktür. Altyapı sorunları, yetersiz bisiklet yolları ve park alanları ve sosyal bilinçsizlik. Bununla birlikte, son yıllarda bisiklete olan ilgi Türkiye'nin bazı şehirlerinde artış göstererek yeni projelerin önünü açtı bisiklet altyapısının iyileştirilmesi ve aşağıdaki konulara odaklanması ile ilgilidir daha

fazla ulaşım projesi (İBB, 2020). Bisiklet yolları inşa edilmiştir Bursa, Ankara, Konya, Samsun, Denizli gibi bazı büyük şehirlerde, Eskişehir, Antalya, Sakarya, Kayseri, İzmir ve İstanbul. Ancak, o zamandan beri bu yollar henüz mevcut toplu taşımaya entegre edilmemiştir. Sistemleri ve bu şehirlerde bisiklet yollarının yetersiz olması nedeniyle bisikletler hala olması gerektiği kadar yaygın değildir. Bu nedenle, her zaman ulaşım kapsamında bisiklet yollarının ve güzergahlarının planlanması için gerekli ağları, tasarım kriterlerinin belirlenmesi, fiziksel ve sosyal Kentsel alanın koşulları ve bisikletlilerin özel ihtiyaçlarını anlamak.

Yasal ve idari inisiyatifler incelendiğinde aşağıdaki hususlar gözlemlenebilir Bisiklet Yolları Yönetmeliği'nin yayınlandığını Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2019 yılında bisiklet yollarının kamusal alanın entegre bir parçası olarak planlanmasının önemi ulaşım ağları ve diğer araçlar. Bu girişimler aşağıdakilere öncülük etmeyi amaçlamıştır ekonomik ve çevresel etkileri artıracak çeşitli uygulamalar ve bir ulaşım aracı olarak bisikletin sosyal faydaları ve öncesi ve sonrası hakkında çeşitli sosyal, teknik ve ekonomik bilgiler önemli örneklerle bisiklet yollarının yapım sonrası dönemi projeleri (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019). Bu girişimler aynı zamanda bisiklet yollarının sadece fiziksel ve fiziksel olmayan faktörler için planlanmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Rekreatyoneel faaliyetlerin yanı sıra demiryolu taşımacılığına bütünleşmiş sistemler olarak da kullanılmaktadır. İçinde bu bağlamda, detaylı bir rota planlama süreci ve modeli öngörülmüştür. Farklı ulaşım hedeflerine çözümler sunar. Olması gereken faktörler Rota planlama modelinde analiz edilen konular üç ana başlık altında toplanmıştır fiziksel, çevresel ve görsel faktörler gibi.

Buna ek olarak, kentsel planlama ve gelişimin bisiklet altyapısı ve sistemi üzerindeki etkisini daha iyi anlamak amacıyla, bisiklet altyapısını, tesislerini, programlarını ve politikalarını iyileştirmenin avantajlarını ölçmek için tüm şehirler üzerinde çok sayıda araştırma yapılmıştır. Pucher ve diğerleri (2017) bu araştırmaların birçoğunu gözden geçirmiş ve dünyanın dört bir yanındaki şehirlerin, bisiklet tesislerinin kullanımını artırmayı amaçlayan kentsel planlama programlarını geliştirerek bisiklet kullanımının modal payını olumlu yönde artırabildiğini tespit etmiştir.

Ayrıca kentsel planlama ve kalkınma alanında amaç, faydacı amaçlarla kullanılan bisikletlerin sayısını artırmaktır. Bisiklet kullanımının artması istenen sonuç ve hedeftir. Ancak bu alandaki temel sorun, insanların diğer ulaşım olanakları yerine bisikleti kullanmamasıdır. Bu nedenle, şehir planlamacıları ve geliştiricileri için çözüm, bu araştırma çalışmasının sağlamayı amaçladığı şeydir; yani, faydacı bisiklet kullanımını artırmak için uygun ve yeterli bisiklet altyapısı, kentsel programlar ve politikaların sağlanmasıdır.

Veri ve metodoloji

Bu çalışmada soruları yanıtlamak için yayınlanmış belgelerin analizi gerekmektedir. Bu nedenle, nitel araştırma yürütmenin uygun bir seçenek olduğuna karar verilmiştir. Nitel bir araştırma yöntemi olarak, analiz yöntemi olarak içerik analizi seçilmiştir. Krippendorff (2004) içerik analizini "...metinlerden (veya diğer anlamlı maddelerden) kullanım bağlamlarına tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için bir araştırma tekniği" olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle, bu tezin ana araştırma yöntemi olarak yayınlanmış belgelerin daha kapsamlı ve derinlemesine bir analizinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu çalışmanın veri toplama yöntemi yayınlanmış belgelerin toplanmasıdır. Kapsamlı bir çalışma yapabilmek için Türkiye'deki 6 şehrin ulaşım ana planları analiz edilmiştir.

Türkiye'de kentsel ulaşım ana planına sahip olan şehirler internet araştırması yapılarak belirlenmiştir. İhale yetkisi olan ya da hazırlık aşamasında olan kentler dışında 6 kentin kentsel ulaşım ana planına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bu 6 şehir aşağıdaki gibidir: Ankara, Antalya, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya. Türkiye'de yirmi üç şehrin ulaşım ana planı bulunmaktadır. Ancak bunlardan sadece birkaçı kamuya açık olarak paylaşılmaktadır. Bu nedenle, bu sınırlama sorununu çözmek için ulaşım ana planlarına sahip belediyelerle iletişime geçtim. Bazı belediyeler planlara erişim izni verirken, bazıları vermedi. Bu nedenle, çalışma planla sınırlıdır

Sonuçları

Aşağıdaki tabloda, Şekil 1'de, daha önce bahsedilen göstergelerin bir listesi ve bu tez çalışmasını bilgilendirmek için kullanılan Türk şehirlerinin kentsel bisiklet planları gösterilmektedir. İlgili şehir planlaması ve dokümanı bölüm ve gösterge ile ilgili konuyu kapsayan Türk şehirlerinin altına bir işaret konulmuştur. Aslında bu tablo önemli veri ve göstergeleri gün ışığına çıkarmıştır. En az göstergeye yer veren bisiklet planı aynı zamanda tek başına bir bisiklet planı olmayan tek kent planıdır.

Bu araştırma çalışması, bağımsız bir kentsel bisiklet planının, entegre bir toplu taşıma planında belgelenen kentsel bisiklet planlaması ve gelişiminden daha fazla göstergeyi kapsadığını göstermektedir. Dolayısıyla, bağımsız bir kentsel bisiklet planı oluşturma çabaları ve taahhüdü, Türk kentinin bisikletli ulaşım ve tesislerinin modal payını artırma konusunda cesaretli ve kararlı olduğunu ve kentsel planlama ve geliştirme süreci yoluyla bunu nasıl mümkün kılacağını belirlemek için mali kaynaklara yatırım yapmaya istekli olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, bu araştırma çalışmasında türetilen göstergeler veya faktörler, her bir kentsel bisiklet altyapı planında yer alan her şeyi kapsayan bir liste değildir. Öte yandan, burada kullanılan göstergeler, seçilen kentsel bisiklet planlarındaki yaygınlıkları ve literatürdeki araştırmalarla desteklenmeleri nedeniyle seçilmiştir.

Bu göstergeler listesi, tez çalışmasında türetildiği üzere, bir kentin kentsel planlama ve kalkınma belgesinde kentsel bisiklet altyapısı konularının tam olarak ele alınması için gerekli olan önemli bileşenleri kapsamaktadır.

Seçilmiş Türk Şehirlerinin Kentsel Bisiklet Planlarının Performansı						
Gösterge	Konya	İzmir	Antalya	İstanbul	Kayseri	Ankara
Bilgi ve Tanınma						
Gösterge 1	x	x	x	x	x	x
Gösterge 2	x	x				
Gösterge 3	x	x	x	x		x
Gösterge 4	x	x	x	x	x	x

Gösterge 5	x	x	X	x		X
Kentsel Bisiklet Planı göstergelerinin amaç ve hedefleri						
Gösterge 6	x		x	x	x	
Gösterge 7	x		x	x	x	
Gösterge 8	x		x	x	x	
Planlama Politikaları ve Programları						
Planlama						
Gösterge 9	x	x	x	x	x	
Gösterge 10	x		x	x	x	X
Gösterge 11	x	x	x	x	x	X
İlke						
Gösterge 12	x	x	x	x	x	
Gösterge 13	x	x	X			X
Gösterge 14	x		x	x	X	X

Gösterge 15	x		x	x	X	
Program						
Gösterge 16	x	x	x	x	X	
Gösterge 17	x		x	x		x
Gösterge 18	x	x	x	x	X	X
Kentsel bisiklet planının uygulanması ve finansmanı						
Gösterge 19	x		x	x	X	
Gösterge 20	x		x	x	X	
Gösterge 21	x		x	x	X	
Kentsel Bisiklet Planı Bakım ve Değerlendirme						
Gösterge 22	x		x	x	x	x
Gösterge 23	x		x	x	x	

Bulguların Tartışılması

Tez çalışmasında yapılan araştırma, bisikletle ulaşım ve tesislerin iyileştirilmesini sağlayacak bir kentsel bisiklet altyapısı sağlamak için uygun ve etkili kentsel planlama ve geliştirme kaynakları sağlayacak etkili bir kentsel bisiklet planı hazırlamak için gerekli ve gerekli olan uygun göstergeleri veya faktörleri bulmayı amaçlamıştır. Ayrıca, mevcut araştırmaları, çalışmaları, literatürü ve Türk Hükümeti'nin tavsiyelerini içeren farklı bir kaynak ve Türk şehirlerinden örnek kentsel bisiklet planları, kentsel bisiklet altyapısı için kentsel planlama ve geliştirme konusunda Türkiye'de öncelikli ve ön plandadır. Bu çeşitli kaynaklardan, kentsel bisiklet planlarını analiz etmek için bir çerçeve görevi görecektir farklı göstergelerin bir listesi oluşturulmuştur. Bu araştırma çalışmasının vaka çalışması bölümünde, Ankara'dan kentsel bisiklet altyapısı için kentsel planlama ve geliştirme ile ilgili bilgileri içeren ve aynı zamanda göstergelerin yeterli ve iyi bir kapsamını sağlayan Ankara Ana ulaşım planı bulunmuştur. Sonuç olarak,

kentsel bisiklet planlaması ve gelişimi ile ilgili temel kavramları tanımlayan ancak bu konuları tam olarak araştırmayan ve kentteki bisiklet ulaşımı ve tesislerinin oranını olumlu yönde etkileyebilecek bisiklet politikaları ve bisiklet program önerileri sunmayan bir kentsel bisiklet planı ortaya çıkmıştır.

Ek A

Bu araştırma çalışmasının ek bölümünde, gelecekteki çalışmalarda ve araştırmacıların bu çerçeveyi kentsel bisiklet ulaşımı ve tesisleri planlarında kullanmalarına yardımcı olmak için kullanılabilecek anahtar kelimeleri gösteren bir tablo yer alacaktır. Ayrıca, kentsel bisiklet altyapısı ile ilgili kentsel planlama ve kalkınma konuları tartışılırken evrensel terminoloji uygulanmadığı için bu anahtar kelimeler listesi önemlidir. Giderek artan bir şekilde, kentsel planlama ve gelişim belgeleri şehir web sitelerinde .pdf formatında sunulmaktadır. .pdf formatı, kentsel planlama ve gelişimin anahtar kelimeler için taranmasına ve belgede anahtar kelimenin kullanıldığı her seferin vurgulanmasına olanak tanır.

Planlama ve geliştirme belgelerinde bir anahtar kelime araması kullanarak, bir araştırmacı planlama belgelerini daha kolay ve kolay bir şekilde dijitalleştirebilir. Ancak, her planlama ve geliştirme belgesinin uygun şekilde araştırılmasını sağlamak için her konu için farklı bir anahtar kelime kullanmak esastır. Tezin bu kısmı, ayrıntılı olmamakla birlikte, her bir göstergeyi açıkça tanımlamak için kullanılan laf kalabalığının çoğunu sağlayacaktır. Bir .pdf ararken, bir aramadaki herhangi bir kelime varsa, program terimi veya kavramı işaretleyecektir. Bu özellik, kentsel planlama ve geliştirme belgelerinin eksiksiz ve yeterli bir şekilde dijitalleştirilmesini sağlar.

Bir araştırmacı, kentsel planlama ve gelişim belgelerinde anahtar kelime araması yaparak planlama belgelerini daha kolay ve rahat bir şekilde tarayabilir. Ancak, her bir kentsel planlama ve kalkınma belgesinin yeterince tarandığından emin olmak için her bir konu için farklı bir anahtar kelime kullanmak önemlidir. Tezin bu bölümü, kapsamlı olmamakla birlikte, her bir göstergeyi açıkça tanımlamak için kullanılan sözlerin çoğunu

sağlayacaktır. Bir. Pdf’de arama yaparken, aramadaki herhangi bir kelime mevcutsa, program terimi veya kavramı işaretleyecektir. Bu özellik, kentsel planlama ve kalkınma belgelerinin eksiksiz ve yeterli bir şekilde taranmasını sağlamaya yardımcı olur.

Gösterge Anahtar Kelimeleri	
Gösterge	Anahtar kelimeler
Gösterge 1	Bisiklet altyapısı, bisiklet ulaşımı, bisiklet tesisi, bisiklet yolu, bisiklet yolu, bisiklet rotası, ulaşım karma kullanımlı yol, ulaşım paylaşımlı yol, ulaşım paylaşımlı parkur
Gösterge 2	Yeşil gaz emisyonu, fosil yakıt tüketimi, yakıt etkileri, gaz tüketimi, benzin etkileri, petrol tüketimi, petrol tüketimi
Gösterge 3	Hava kalitesinin iyileştirilmesi, Co2 etkileri, karbondioksit etkileri, iklim değişikliği, yeşil gaz emisyonları, küresel ısınma, sera gazının azaltılması, kirliliğin azaltılması.
Gösterge 4	Improve air quality, asthma illness, wellness, health, healthy lifestyle, negative body mass index, BMI, obesity, physical exercise, and pollution effect.
Gösterge 5	Aşırı kalabalık, trafik sıkışıklığı, yoğun seyahat süreleri, ulaşım yollarının kapasitesi, aşırı kalabalık
Gösterge 6	Bisikletli ulaşım kullanımı, bisiklete binme, bisiklet sürücüleri, hedefler, artış
Gösterge 7	Bisiklet ulaşım güvenliği, bisiklet tesisleri güvenliği, güvenlik seviyeleri, bisiklet güvenliği, bisiklet güvenliği
Gösterge 8	Amaç ve Hedefler
Gösterge 9	Bisiklet ulaşımı, bisiklet şeritleri, bisiklet yolları, bisiklet rotası, bisiklet tesisleri, bisiklet şeritleri, bisiklet yolları, bisiklet rotaları, kentsel bisiklet altyapısı, karma kullanımlı bisiklet parkurları, bisiklet paylaşımlı yolları, bisiklet paylaşımlı parkurları.

Gösterge 10	Bisiklet ulaşımı, bisiklet tesisleri, yolculuk sonu, bisiklet tesisleri, bisiklet dolapları, bisiklet kilitleri, bisiklet park yeri, bisiklet rafları, bisiklet duşları
Gösterge 11	Halkın katılımı girdisi, vatandaşların katılımı, halkın katılımı
Gösterge 12	Bisiklet ulaşımı erişilebilirliği, bisiklet tesisleri erişilebilirliği, bisiklet ulaşım ağı, bağlantılı bisiklet ağı, bisiklet ağı bağlanabilirliği, sürekli iyileştirme, doğrudan bisiklet ağı, doğrudan bisiklet rotası, bisiklet ağı
Gösterge 13	Katı, geçilmez, opak, kentsel yoğunluk, kentsel gelişim, karma kullanımlı ulaşım, kısa mesafeli yolculuk, toplu taşıma odaklı gelişim, TOD
Gösterge 14	Bisiklet rafları, otobüs ağı, otobüs sistemi, doğrudan otobüs ağı, ulaşım entegrasyonu ve toplu taşımayı entegre etmek, bisiklet ulaşımını entegre etmek, hafif raylı sistem, hafif bisiklet istasyonu, toplu taşıma, raylı sistem istasyonu, toplu taşıma istasyonu, transit durak, tramvay, trolleybüs
Gösterge 15	Bisiklet ulaşım tasarımı, bisiklet tasarım kılavuzları, bisiklet altyapısı, yeni bisiklet yolu, bisiklet yeniden geliştirme, bisiklet yolu tasarımı, şehir mühendisliği, kentsel planlama, kentsel gelişim, bisiklet yolu, bisiklet yolu çalışması, bisiklet caddesi, bisiklet caddesi tasarımı, sokak şehir mühendisliği, sokak bisikleti projesi, bisiklet stereoskopu, bisiklet caddesi çalışması
Gösterge 16	Bisiklet eğitimi, bisiklet güvenliği, bisikletçilerin eğitimi, güvenlik eğitimi, bisiklet etkileşimi, bisiklet programı, bisiklet programatik, bisiklet güvenliği
Gösterge 17	Okula bisiklet, işe bisiklet, okula bisiklet, işe bisiklet, bisiklet teşvik, bisiklet teşvik programı, bisiklet programı, bisiklet programatik, bisiklet tanıtım, bisiklet tanıtım programı

Gösterge 18	Bisiklet yasaları, bisiklet yasaları, bisiklet programı, bisiklet güvenliği, bisiklet güvenliği uygulaması, bisiklet güvenliği programı
Gösterge 19	Eksiksiz bisiklet yolları, bisiklet tasarımı, bisiklet tasarım standartları, bisiklet tasarım kılavuzları, bisiklet tesisi tasarımı, bisiklet kılavuzları, bisiklet standartları, bisiklet yolu tasarımı, bisiklet sokağı tasarımı
Gösterge 20	Bisiklet projesi mali tahmini, bisiklet fonu, bisiklet finansmanı, mali tahminler, proje fonları, proje finansmanı, tahviller, finansman kaynakları, proje finansman kaynakları, proje hibeleri, proje kaynakları
Gösterge 21	Bisiklet sermaye geliştirme planı, bisiklet projesi, iyileştirme projesi, bisiklet proje listesi
Gösterge 22	En iyi bisiklet uygulamaları, bisiklet bakımı, bisiklet bakımı, çukurlar, kar temizleme, süpürme, çöp temizleme
Gösterge 23	bisiklet kapasitesi, bisiklet değerlendirmesi, bisiklet değerlendirmeleri, bisiklet hedefleri, bisiklet monitörü, bisiklet izleme, bisiklet programı değerlendirmesi, bisiklet programı, bisiklet programı performansı, bisiklet ilerlemesi

Sonuç

Ankara ana ulaşım planı, kentsel bisiklet altyapısına ilişkin sergilediği geniş bilgi ve tanınırlığa dayalı olarak iyi bir başlangıç noktasıdır. Bununla birlikte, Ankara ana ulaşım planı, kentin daha fazla vatandaşın bisikletli ulaşım ve tesis yolculuklarıyla ilgili daha fazla fayda sağlama amaç ve hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacak şekilde geliştirilebilir. Aynı bağlamda, Ankara ana ulaşım planı bu çerçevede sunulan faktör ve göstergelerin kapsam derinliğini artırabilir.

Buna ek olarak, kendi kendine yeten bir kentsel toplu taşıma planı lehine yapılması gereken faydalar ve bir argüman vardır. Uzun yıllar boyunca, diğer toplu taşıma modelleri otomobil toplu taşıma araçlarına arka planda kalmıştır. Buna ek olarak, spesifik amaç ve hedefler ile bu amaç ve

hedeflerin gerçekleştirilmesine yardımcı olacak bisiklet programları ve bisiklet politikası değişiklikleri için net öneriler, bisiklet sürücülerinin bisiklet ulaşımını ve tesislerini güvenli ve verimli bir şekilde kullanmalarını sağlayacak gelişmiş, eksiksiz ve uyumlu bir kentsel bisiklet altyapısının oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, tek başına bir kentsel toplu taşıma planı için de avantajlar ve argümanlar bulunmaktadır. Uzun yıllar boyunca diğer toplu taşıma modelleri otomobilli toplu taşımanın gerisinde kalmıştır.

Tek başına bir kentsel toplu taşıma planı, kentsel toplu taşıma kapsamlı planında sağlanandan daha fazla iyileştirilmiş ve verimli kentsel bisiklet altyapısının dikkate alınmasına izin verirken, tek başına bir kentsel toplu bisiklet planı kentsel bisiklet altyapısını diğer toplu otomobil taşımacılığının etkisinden uzaklaştıracaktır. Aynı bağlamda, tek başına bir kentsel bisiklet planı, kentte bisiklet ulaşımı ve tesislerinin artmasını sağlamak için yeterli kentsel planlama ve gelişimi düzgün bir şekilde sağlamak için konuya yeterli kapsamı verecektir.

Referanslar

- IBB Directorate of Transportation and Coordination (2020) Bisiklet Ana Planı. [https://bisiklet.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2021/01/ISTANBUL_BISIKLET_ANA_PLANI_2020_04_03.pdf] Access Date (20.08.2020)
- Jordová, Radomíra & Bruhova Foltynova, Hana. (2021). Rise of a New Sustainable Urban Mobility Planning Paradigm in Local Governance: Does the SUMP Make a Difference? Sustainability. 13. 5950. 10.3390/su13115950.
- Pucher, John & Buehler, Ralph. (2017). Transport Reviews Cycling towards a more sustainable transport future. Transport Reviews. 37. 389-384.
- Rihet, Natacha. (2019). The use of bicycle as a means of transportation in Istanbul. Can it be a modal shift solution to road traffic and lack of urban transportation facilities? 10.13140/RG.2.2.10865.63845.
- Giannantonio, Cristina. (2010). Book Review: Krippendorff, K. (2004). Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Organizational Research Methods - ORGAN RES METHODS. 13. 392-394. 10.1177/1094428108324513.
- ABB, (2017a). Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2040 Antalya Ulaşım Ana Planı, Antalya Ulaşım Ana Planı
- Izmir Transportation Masterplan 2030: chrome-extension://efaidnbmnmbpcajpeglclefindmkaj/https://izka.org.tr/wp-content/uploads/pdf/01_bolgeplani_1.pdf
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2001). Urban Transport Sub-Comission Report of 8th National Development Plan. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2007). Ninth Development Plan Report. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). 10th Deveopment Plan. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı Ulaştırma Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Türkiye Belediyeler Birliği. (2014). Ulaşım planlama çalışmaları ve ulaşım ana Planı hazırlama kılavuzu. Ankara: TBB Yayınları.
- Yüksel Proje-Ulaşım Art. (2001). Konya Büyükşehir Alanı Kentiçi ve Yakın Çevre Ulaşım Master Planı Çalışması: Bisiklet Ulaşımı Geliştirme Projeleri ve Konya Bisiklet Planı.

Konya Bicycle Transportation Masterplan 2030 BISUAP:
<https://www.bogaziciproje.com.tr/en/our-projects/konya-bicycle-transportation-master-plan-bisuap-2030>

KOBİS. [Online]. Available: <http://kobis.com.tr/>.

KAYBİS. [online]. Available: [https://www. Kayseriulasim .com/tr/FaaliyetAlanlarimiz/ kaybis/hakkinda](https://www.Kayseriulasim.com/tr/FaaliyetAlanlarimiz/kaybis/hakkinda).

IBB Directorate of Transportation and Coordination (2020) Bisiklet Ana Planı.
[[hpps://bisiklet.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2021/01/ISTANBUL_BISIKLET_ANA_PLANI_2020_04_03.pdf](https://bisiklet.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2021/01/ISTANBUL_BISIKLET_ANA_PLANI_2020_04_03.pdf)]

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. & Gürkan, G. Ç. (2015). İş-aile ve aile-iş çatışması ile bireysel performans etkileşiminde meslekî bağlılığın aracı rolü: Hemşireler üzerinde bir araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 16(2), 139– 154.
- Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 1–1
- Antonioni, D. (1998). Relationship between the big five personality factors and conflict management styles. *International Journal of Conflict Management*, 9(4), 336-355.
- Aranya, N., & Ferris, K. R. (1984). A reexamination of accountants' organizational-professional conflict. *Accounting Review*, 1-15.
- Arthur, M. B., Hall, D. T. & Lawrence, B. S. (2010). *Generating new directions in career theory: the case for a transdisciplinary approach*. *Handbook of Career Theory* içinde (ss. 7–25). Cambridge University Press.
- Bandura, A. (2000). Cultivate self-efficacy for personal and organizational effectiveness. E. A. Locke (Ed.), *The Blackwell Handbook of Principles of Organizational Behaviour* içinde (ss. 120–136). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173.
- Baysal, A. C. & Paksoy, M. (1999). Mesleğe ve örgüte bağlılığın çok yönlü incelenmesinde Meyer- Allen modeli. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 29(1), 7–15.
- Becker, T. E., Kernan, M. C., Clark, K. D. & Klein, H. J. (2018). Dual Commitments to Organizations and Professions: Different Motivational Pathways to Productivity. *Journal of Management*, 44(3), 1202–1225.
- Blau, G. J. (1985). The measurement and prediction of career commitment. *Journal of Occupational Psychology*, 58(4), 277–288.
- Bradley, B. H., Postlethwaite, B. E., Klotz, A. C., Hamdani, M. R. & Brown, K. G. (2012). Reaping the benefits of task conflict in teams: The critical role of team psychological safety climate. *Journal of Applied Psychology*, 97(1), 151–158.
- Büyükyılmaz, O., Vargün, H. & Uygurtürk, H. (2019). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki bağlılık ve iş tatmini seviyelerinin demografik

faktörler açısından analizi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(1), 27–42. doi:10.29067/muvu.340500

Carson, K. D., Carson, P. P., Roe, C. W., Birkenmeier, B. J. & Phillips, J. S. (1999). Four commitment profiles and their relationships to empowerment, service recovery, and work attitudes. *Public Personnel Management*, 28(1), 1–13.

Chang, E. (1999). Career commitment as a complex moderator of organizational

Cihangiroğlu, N., Şahin, B., Teke, A. & Uzuntarla, Y. (2015). Hemşirelerin çatışma ve mesleki bağlılık düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(4), 599–610.

Çetin, F. & Basım, H.N. (2012). Örgütsel Psikolojik Sermaye: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Amme İdaresi Dergisi*, 45(1): 121-137.

Çetin, M., Cihangiroğlu, N. & Türk, Z. (2010). Bir grup eczacının mesleki bağlılık algılarının incelenmesi. *Pamukkale Tıp Dergisi*, (3), 125–130.

DuBrin, A. J. (2019). *Fundamentals of organizational behavior*. Academic Media Solutions.

Ergen, Y. & Elma, C. (2020). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetim becerileri, akademik iyimserlikleri ve mesleki bağlılıkları arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1222–1239.

Esencan, T. Y. & Özdiş, H. (2017). X ve Y kuşağındaki hemşirelerin mesleki bağlılıklarının değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 33(3), 91–104.

Hall, D. T. (1971). A theoretical model of career subidentity development in organizational settings. *Organizational Behavior and Human Performance*, 6(1), 50–76.

Holt, J. L. & Devore, C. J. (2005). Culture, gender, organizational role, and styles of conflict resolution: A meta-analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 165–196. doi:10.1016/j.ijintrel.2005.06.002

<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2020-avukat-sayilari-31122020-81572>

Huczynski, A. A. & David A. Buchanan. (2013) Organizational behaviour. 8th ed. UK: Pearson Education Limited

Honyenuga, B.Q., & Adzoyi, P.N. (2012). Professional commitment of nurses in Ghana: The case of the Volta region. *Asia Pacific Journal of Business and Management*, 3(1), 12-27.

Kinicki, A. & Williams, B.K. (2020). Management. 9th ed. McGraw Hill Education, New York, NY

- Kinicki, A. (2008). *Organizational behavior : core concepts*. Newyork: USA, McGraw-Hill/Irwin.
- Lachman, R. & Aranya, N. (1986). Evaluation of alternative models of commitments and job attitudes of professionals. *Journal of Organizational Behavior*, 7(3), 227–243.
- Lee, K., Carswell, J. J.&Allen, N. J. (2000). A meta-analytic review of occupational commitment: relations with person- and work-related variables. *The Journal of Applied Psychology*, 85(5), 799–811.
- Lee, H. M., Chou, M. J., Chin, C. H., & Wu, H. T. (2017). the relationship between psychological capital and professional commitment of preschool teachers: The moderating role of working years. *Universal Journal of Educational Research*, 5(5), 891-900.
- Luthans, F., Avolio, B.J., Avey, J.B. & Norman, S.M. (2007) Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship with Performance and Satisfaction. *Personnel Psychology*, 60. 541-572.
- Luthans, F., & Youssef, C. M. (2007). Emerging positive organizational behavior. *Journal of management*, 33(3), 321-349.
- Luthans, F., Youssef, C. M.&Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitiveedge*. New York: Oxford University Press.
- Luthans, F. (2002a). Positive organizational behavior: Developing and managing psychological strengths. *Academy of Management Executive*, 16(1), 57–72.
- Luthans, F. (2002b). The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior*, 23(6), 695–706.
- Madjar, N., Greenberg, E. & Chen, Z. (2011). Factors for Radical Creativity, Incremental Creativity, and Routine, Noncreative Performance. *Journal of Applied Psychology*, 96(4), 730–743.
- Meyer, J. P.&Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 1(1), 61–89.
- Meyer, J. P., Allen, N. J.&Smith, C. A. (1993). Commitment to organizations and occupations: Extension and Test of a Three-Component Conceptualization. *Journal of Applied Psychology*, 78(4), 538–551.
- McCorkle, S. & Reese, M. J. (2018). *Personal Conflict Management: Theory and Practice* (2. bs.). New York, NY: Routledge.
- Meyer, J. P. & Espinoza, J. A. (2016). Occupational commitment. J. P. Meyer (Ed.), *Handbook of Employee Commitment* içinde . Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited.

- Morin, A. J. S., Meyer, J. P., Mcinerney, D. M., Marsh, H. W. & Ganotice, F. A. (2015). Profiles of dual commitment to the occupation and organization: Relations to well-being and turnover intentions. *Asia Pac J Manag*, 32, 717–744.
- Mowday, R. T., Steers, R. M. & Porter, L. W. (1979). The measurement of organizational commitment. *Journal of Vocational Behavior*, 14(2), 224–247.
- Mueller, C. W., Wallace, J. E. & Price, J. L. (1992). Employee commitment. *Work and Occupations*, 19(3), 211–236.
- Mullins, L. J. (2005). *Management and Organizational Behaviour* (7. bs.). Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Özgan H. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin çatışma yönetimi stratejilerinin incelenmesi (Gaziantep Örneği). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Pines, E. W., Rauschhuber, M. L., Norgan, G. H., Cook, J. D., Canchola, L., Richardson, C., & Jones, M. E. (2012). Stress resiliency, psychological empowerment and conflict management styles among baccalaureate nursing students. *Journal of Advanced Nursing*, 68(7), 1482-1493.
- Rahim, M. A. (2023). *Managing conflict in organizations*. Taylor & Francis.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. . (2017). *Organizational behavior* (17. bs.). Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Saruç, S. & Aslantürk, H. (2018). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki bağlılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 12(1), 24–34. doi:10.21763/tjfmpe.399922
- Seligman, M. E. P. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14.
- Stroh, L. K., Northcraft, G. B. & Neale, M. A. (2002). *Organizational behavior: A management challenge* (3. bs.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Stewart, M., Reid, G. & Mangham, C. (1997). Fostering children's resilience. *Journal of Pediatric Nursing*, 12(1), 21–31.
- Swart, J., Kinnie, N., van Rossenberg, Y. & Yalabik, Z. Y. (2014). Why should I share my knowledge? A multiple foci of commitment perspective. *Human Resource Management Journal*, 24(3), 269–289.
- Tak, B. & Çiftçioğlu, B. A. (2009). Üç boyutlu mesleki bağlılık ölçeğinin Türkçe'de güvenilirlik ve geçerliliğinin incelenmesine yönelik bir alan araştırması. *İşletme Fakültesi Dergisi*. 10 (1), 35- 54.

- Tsoumbri, P. & Xenikou, A. (2010). Commitment profiles: The configural effect of the forms and foci of commitment on work outcomes. *Journal of Vocational Behavior*, 77(3), 401–411.
- Yalçın, S. (2016). Analyzing the relationship between positive psychological capital and organizational commitment of the teachers. *International Education Studies*, 9(8), 75-83.
- Yaşın, T. (2016). Kişilik özellikleri ve psikolojik sermayenin psikolojik iyi oluş, akış deneyimi, iş tatmini ve çalışan performansına etkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Whetten, D. A. & Cameron, K. S. (2011). *Developing Management Skills* (8. bs.). New Jersey: Prentice Hall/Pearson Education.
- Wu, C. M., & Chen, T. J. (2018). Collective psychological capital: Linking shared leadership, organizational commitment, and creativity. *International Journal of Hospitality Management*, 74, 75-84
- Zou, H., Chen, X., Lam, L. W. R. & Liu, X. (2016). Psychological capital and conflict management in the entrepreneur–venture capitalist relationship in China: The entrepreneur perspective. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 34(4), 446–467.

19. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ÇEVRE VERGİLERİNİN YENİLENEBİLİR ENERJİ ÜRETİMİNDEKİ ROLÜ ¹

Elif ERBELET²

¹ Bu çalışma, 19th International Conference on Sustainable Energy Technologies – SET 2022 16th – 18th of August 2022, Istanbul, Turkey kapsamında sunmuş olduğumuz “Does Environmental Tax Support the Generation of Renewable Energy? adlı çalışmadan kaynak alınmıştır.

² Öğr. Gör. Dr., Haliç Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Programı
ORCID: 0000-0002-5453-3377

1. GİRİŞ

Çevre üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış fiziksel veya benzeri bir birim üzerinden alınan vergilere çevre vergisi denilmektedir (Eurostat, 2001). Önemli bir finansal araç olarak çevre vergileri, çevre politikası için büyük önem taşımaktadır.

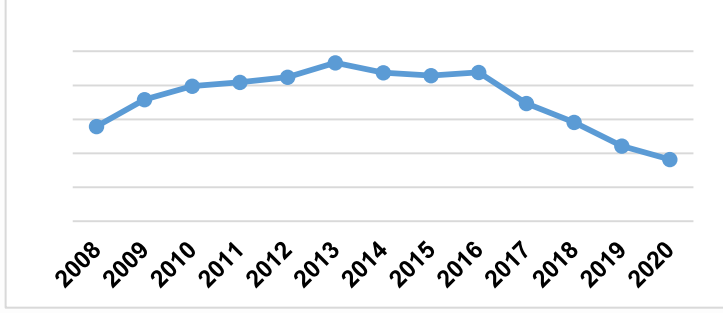
Maliye politikasının bir aracı olan çevre vergilerinin temel amacı, üretim ve tüketim faaliyetlerinin çevre ve doğal kaynaklar üzerinde neden olduğu olumsuz dışsallıkların vergilendirme yoluyla içselleştirilmesidir. Bu nedenle, artan vergi yükü ile birlikte çevre kalitesi üzerinde yıkıcı etkileri olan ekonomik birimlerin maliyetlerinin artması ve çevre vergilerinin caydırıcı bir etkiye sahip olması beklenmektedir. Çevresel vergi yükünün artması, mükelleflerin kendilerine vergi avantajı sağlayacak alternatif üretim teknikleri bulmalarına ve yenilenebilir temiz enerji kaynaklarına yönelmelerine neden olacaktır (Speck ve Ekins, 2000). Bu bakımdan çevre vergilerinin, alternatif üretim tekniklerinin kullanılmasına ve yeşil teknolojilerin geliştirilmesine katkıda bulunması beklenmektedir.

Çevre vergileri dört ana bölümde incelenmekte olup şu şekilde sıralanabilir;

- ❖ Enerji vergileri,
- ❖ Ulaştırma vergileri,
- ❖ Kirlilik vergileri ve
- ❖ Kaynak vergileri şeklindedir.

Yukarıda bahsi geçen vergiler içerisinde yer alan enerji ve ulaştırma vergileri küresel ısınma ve iklim değişikliği ile mücadelede hayati önem taşımaktadır. Çevre vergilerine ek olarak iklim değişikliği ile mücadele noktasında ticarete konu izinler ve sübvansiyonlar gibi başka mali araçlar da bulunmaktadır. 2050 yılına kadar sıfır karbon salınımına geçebilmek için çevre vergilerinin diğer mali araçlarla birlikte kullanılması makul görülmektedir.

Şekil 1'den de görüleceği üzere, son yıllarda Avrupa genelinde toplam çevre vergilerinin düşüş eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği, ortak çevre politikası kapsamında çevresel vergilerin ve diğer mali araçların kullanılmasına önem arz etmektedir.

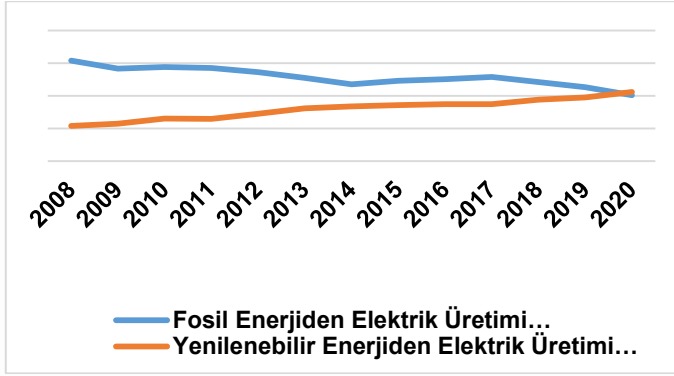

Şekil 1. 2008-2020 yılları arasında Avrupa’da Toplam Çevre Vergileri, Kaynak: OECD (2022).

Avrupa Çevre Ajansı brifinginde, çevreye zararlı sübvansiyonların aşamalı olarak kaldırılması ile çevresel vergi gelirlerinde beklenen artışların gerçekleşmediği ve buna ek olarak çevre vergilerinin uzun vadede vergi tabanını aşındırabileceği bildirilmiştir (AÇA,2022).

Çevre vergilerinin tek elden yürütülmesi zor olsa da iklim hedefleriyle örtüşmesi için ülkelerin yapısal özelliklerine uygun olarak kullanılması Avrupa Birliği çevre politikası bağlamında oldukça önemlidir. Karbon nötr bir kıta haline gelmek, yenilenebilir enerji kullanımını artırmak ve enerji verimliliğinde önemli iyileştirmeler elde etmek Avrupa Birliği'nin mevcut hedefleri arasında yer almaktadır (Delgado v.d., 2022). Bu hedefler arasında yer alan yenilenebilir enerji kullanımının artırılması bir hedef olduğu kadar aynı zamanda bir araçtır.

Avrupa Birliği, üretim altyapısı ile sanayi devriminden bu yana küresel ısınmaya neden olan fosil yakıtların kullanımında baskın konumdadır. Ancak son yıllarda iklim değişikliği ile mücadele ve karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik politika tercihleri ile özellikle elektrik üretiminde yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmektedir. Şekil 2’de Avrupa Birliği için son yıllarda yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynaklarından elektrik üretimi gösterilmiştir.

Şekil 2. Avrupa Birliği'nde Yenilenebilir Enerji ve Fosil Yakıtlardan Elektrik Üretimi(teravatsaat), 2008-2020 Dönemi, Kaynak: Our World in Data (2022).

Şekil 2'den görüleceği üzere 2017 yılından sonra fosil yakıtlara dayalı elektrik üretimi azalırken, yenilenebilir enerjiye dayalı elektrik üretimi artmıştır. 2020'de yenilenebilir enerjiden elektrik üretimi, fosil yakıta dayalı üretimi geride bırakmıştır. Bu durum, Avrupa'nın 2030 yılına kadar yeşil mutabakat hedeflerine uygun olarak yenilenebilir enerjiye giderek daha fazla odaklandığını göstermektedir (Agora ve Ember, 2020).

Yenilenebilir enerji, karbon nötr doğal kaynaklardan elde edilebilen ve zaman ölçeğinde doğal olarak kendini yenileyebilen bir enerji türüdür (Elabban v.d., 2014). Yenilenebilir enerjiler arasında güneş, rüzgâr ve jeotermal enerji gibi temiz kaynaklar bulunmaktadır. Bu nedenle çevre dostu alternatif enerji kaynaklarına yönelme, küresel bazda yaşanan ekolojik sorunlara ışık tutmaktadır. Bununla birlikte, günümüzde çoğu ülke ve şirket, saf kâr güdüsü ve yerleşik fosil yakıtlara olan bağımlılıkları nedeniyle yenilenebilir enerji kullanımından kaçınmaktadır. Bu noktada çevre vergileri zorunlu bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece fosil yakıtların kullanımına bağlı olarak artan vergi yükleri, şirketleri yenilenebilir enerjiye dayalı üretim yöntemlerine yönlendirebilir. Ancak bu iyileşmeyi sadece vergilerle sağlamak oldukça zordur. Bu kapsamda, uluslararası çerçevede yapılacak zorunlu anlaşmalar ile çevresel vergilerin yenilenebilir enerji arz ve talebi üzerindeki etkinliği artacaktır. Bu duruma en iyi örnek, yenilenebilir enerji kullanımını artırmak için ülkeleri yasal olarak karbon emisyonlarını azaltmaya zorlayan Kyoto Protokolü'dür (Becker ve Posner, 2005). Mevcut olarak yürürlükte olan Paris Anlaşması da benzer yükümlülükler getirmektedir. Söz konusu yükümlülükleri yerine getirebilmek

için çevre vergilerinin yüksek yaptırımlı denetim ve gözetim mekanizmaları ile uygulanması, yenilenebilir enerji kaynakları üzerindeki potansiyel etkisini artıracaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çevre vergilerinin enerji üretimi üzerindeki etkileri ve etkinliği akademik bağlamda tartışma konusu olmuştur. Akademik literatürde çevre vergilerinin karbon emisyonları üzerindeki etkileri ampirik çerçevede kapsamlı bir şekilde incelenmiş olsa da bu vergilerin yenilenebilir enerji üretimi bağlamındaki etkilerine yönelik araştırmalar daha kısıtlıdır.

Doğan ve arkadaşları (2023) çalışmasında, 1995-2019 döneminde Avrupa Birliği ülkelerinde enerji ve çevre vergileri ile yenilenebilir enerji tüketimi arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Araştırma sonucunda, enerji ve çevre vergilerinin yenilenebilir enerji tüketimini olumsuz yönde etkilediğine ulaşılmıştır. Ampirik sonuçlar, Avrupa Birliği ülkelerinin enerji açısından daha verimli hale gelebilmesi için vergi sisteminde acil reform yapılması gerektiği ortaya konmuştur.

Nchofoung ve arkadaşları (2023) çalışmasında, 1996-2017 döneminde 49 ülke üzerinde çevre vergilerinin yenilenebilir enerji üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Analiz sonucunda çevre vergilerinin gelişmiş ülkelerde yenilenebilir enerji teknolojilerinin benimsenmesini teşvik ettiği, gelişmekte olan ülkelerde ise azalttığı tespit edilmiştir.

Jaggi ve arkadaşları (2022), esnek bir üretim sistemi için iki farklı karbon vergisi mekanizması önermiştir. Bu çalışmada, yenilenebilir enerjinin esnek üretim hızı ile sürdürülebilir üretim sistemine etkisinin dahil edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda önerilen karbon vergilerinin, yenilenebilir enerji kullanım maliyetini minimuma indirilebileceği ve aynı zamanda karbon salınımını azaltılmaya yardımcı olabileceği belirtilmiştir.

Wolde-Rufael ve Mulat-Weldemeskel (2022) çalışmasında, 1994-2018 dönemi 18 Latin Amerika ülkesi ve Karayipler'de karbon salınımının azaltılmasında çevre vergileri ve yenilenebilir enerjinin etkinliğini araştırmıştır. Çalışma sonucunda, çevre vergilerinin karbon salınımını azalttığı ve yenilenebilir enerji kullanımını teşvik ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Analiz

sonuçları, çevre vergisi ve yenilenebilir enerjinin çevre kalitesini iyileştirmede etkili araçlar olabileceğine işaret etmektedir.

Bashir ve arkadaşları (2021) çalışmasında, 1994-2018 yılları arasında 29 OECD ekonomisinde çevre vergileri, enerji yoğunluğu ve enerji tüketimi arasındaki etkileşimi ele almıştır. Analiz sonuçları, çevre vergilerinin enerji tüketimi ve enerji yoğunluğu üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Erişilen bulgular, OECD ülkelerinde çevre vergilerinin sürdürülebilir üretimi mümkün kılabilceğine işaret etmektedir.

Wolde-Rufael ve Mulat-Weldemeskel (2021) çalışmasında, 1994-2015 döneminde yükselen yedi piyasa ekonomisi üzerine gerçekleştirdiği analiz kapsamında karbondioksit salınımını azaltmak için çevre vergilerinin etkinliğini incelemiştir. Çalışmada karbondioksit salınımı ile enerji vergisi arasında negatif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, enerji vergisinden yenilenebilir enerjiye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

McLaughlin ve arkadaşları (2019) çalışmasında, İskoçya'da enerji finansmanı konusunda uzmanlaşmış kırk beş kişi ile karbon vergisi ve enerji tüketimi üzerine bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışma, kömüre uygulanan karbon vergisinin, şirketleri fosil yakıtlardan uzaklaşarak yeşil enerji üretimine geçmeye zorladığını ortaya koymuştur. Ayrıca karbon vergisinin tek başına fosil yakıtlara olan bağımlılığı etkilemediği bu noktada kömürün bir istisna olduğu, ancak gazla çalışan elektrik santrallerinin enerji için hala popüler bir seçim olduğu sonucuna varılmıştır. Yenilenebilir enerji ucuzlayana kadar fosil yakıtların İskoçya'da ana yakıt kaynağı olmaya devam edeceği ifade edilmiştir.

Larsen ve arkadaşları (2018) yayımladıkları raporda, karbon vergisinin enerji arz ve talebi üzerindeki olası etkilerine ilişkin çeşitli senaryolar üzerinden değerlendirmede bulunmuştur. Rapor kapsamında karbon vergisinin Amerika Birleşik Devletleri'nde kömürden yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırdığı bildirilmiştir. Ayrıca, kömürden kaçışın karbon vergisinden kaynaklanan salınımları azaltmanın itici gücü olduğu belirtilmiş olup yenilenebilir enerji üretimindeki payın 2030 yılına kadar yüzde 41'e çıkacağı öngörülmüştür.

Seymore ve arkadaşları (2010) çalışmasında, elektrik üretim vergisinin Güney Afrika ekonomileri üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Çalışmada, Güney Afrika hükümetinin yenilenemeyen enerji kaynaklarından üretilen elektriğin satışına vergi uygulanmasını önerdiği ve bu uygulama ile hem çevrenin korunmasına hem de elektrik arzının yönetilmesine yardımcı olduğu bildirilmiştir. Bu bağlamda elektrik üretim vergisinin, çevre kirliliğini azaltma açısından Güney Afrika ekonomisi üzerinde olumlu etkide bulunduğu ifade edilmiştir.

Sterner (2007) çalışmasında, yakıt vergilerinin çevre üzerinde çok önemli bir rol oynadığı ve kaldırılması durumunda emisyonlarda artışa yol açacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda fosil yakıt vergilerinin hem yenilenemeyen enerji tüketiminin azaltılmasında uzun vadeli etkiye neden olduğu hem de Avrupa'da karbon salınımının azaltılmasına yardımcı olduğu ifade edilmiştir.

Nakata ve Lamont (2001) çalışmasında, Japon enerji sistemine uygulanan karbon ve enerji vergilerinin potansiyel etkisini incelemiştir. Çalışmada, 2040 yılına kadar enerji sistemindeki değişimi tahmin etmek için Japon enerji sektörü üzerine kısmi denge denklemi geliştirilmiştir. Çalışma sonucunda, karbon vergisinin kömürü ortadan kaldırma eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Ancak bu durumun enerji güvenliği bağlamında Japon ekonomisini sıkıntıya sokma potansiyeline sahip olduğu ve bu nedenle enerji vergilerinin Japonya için daha uygun olduğu bildirilmiştir.

Vehmas ve arkadaşları (1999) çalışmasında, Kuzey ülkelerinde yakıt ve elektriğe uygulanan çevre vergilerinin etkilerini araştırmıştır. Çalışmada, Danimarka'da ısı üretiminden enerji vergisi alındığı ve tüketim aşamasında elektriğin vergilendirildiği belirtilmiştir. Öte yandan, yenilenebilir enerji üretimi için sübvansiyonlar verilmekte olup bu durum kömüre dayalı enerji üretiminden yenilenebilir kaynaklara geçişi başlatmıştır. Norveç'te ise enerji vergilerinin fosil yakıtlara yatırım yapmada caydırıcı bir rol oynadığı tespit edilmiştir. İsveç'te, santral sahiplerinin vergiden kaçınmak için uyguladıkları politikalar nedeniyle enerji vergilerinin yeterince etkili olmadığı ve bu nedenle elektrik üretiminde fosil yakıtların kullanımının arttığı tespit edilmiştir. Finlandiya'da enerji şirketleri, artan enerji vergilerinin yerli elektrik üretimi için sorunlara neden olduğunu öne sürmekte

olup elektrik üretimi tüm vergilerden muaf tutulmakta bunun yerine elektrik tüketimi vergilendirilmektedir.

Literatürden de görüleceği üzere, çevre vergilerinin enerji üretimi üzerindeki etkileri ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Bazı ülkelerin fosil yakıt tüketimine olan bağımlılıkları nedeniyle vergiden kaçınma yoluyla yenilenemeyen enerji kaynaklarını tüketmeye devam etmektedir. Ancak genel olarak çevre vergilerinin yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelimi artırdığı söylenebilir.

3. ANALİZ ve BULGULAR

Çalışmanın bu aşamasında Avrupa Birliği'nde çevre vergilerinin yenilenebilir enerji üretimindeki rolü ampirik olarak test edilecektir. Literatür dahilinde ele alınan çalışma sonuçları ışığında çalışmamızın hipotezi;

H1: Çevre vergileri yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimini artırmaktadır, şeklinde tespit edilmiştir.

Avrupa Birliği, üretim altyapısı ile sanayi devriminden bu yana küresel ısınmaya neden olan fosil yakıtların kullanımında baskın konumdadır. Ancak son yıllarda iklim değişikliği ile mücadele ve karbon salınımını azaltmaya yönelik politika tercihleri ile özellikle elektrik üretiminde yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmektedir. Bu yönüyle çevre vergilerinin yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi üzerindeki etkisi karbon nötr bir sisteme geçmeyi hedefleyen Avrupa Birliği için önem arz etmektedir. Söz konusu önem dahilinde gerçekleştirilecek analiz kapsamında dinamik panel veri analizinin uygulanması amaçlanmıştır.

Dinamik panel veri analizinde; bir dönemdeki iktisadi davranış ya da olaylar geçmiş deneyimlerden etkilendiği için değişkenler arası ilişki incelenirken açıklayıcı bir unsur olarak bağımlı değişkenin gecikmeli değerinin modellenmesi önem arz etmektedir (Tatoğlu, 2018). Bu nedenle dinamik panel veri modellerinde bağımlı değişkenin gecikmeli değeri bağımsız değişken olarak denkleme dahil edilmektedir. Çalışmada dinamik panelin tercih edilmesinin nedeni, içsellik probleminin çözümüne katkı sağlaması ve zaman boyutunun kısa olduğu durumlarda katsayı tahmininin de klasik panel veri ekonometrisine göre daha iyi sonuçlar vermesidir.

Analiz kapsamında kullanılacak veriler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Veri Seti

Değişken İsimleri	Veri Tanımı	Veri Kaynağı
Logrenelgen	Yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimi (teravatsaat)	Our World in Data
Tenvtax	Toplam çevre vergileri (% Gsyih)	OECD

Tablo 1’de yer alan değişkenler 25 Avrupa Birliği ülkesini kapsamakta olup zaman boyutu yıllık olup 2008-2020 dönemini içermektedir. Tablo 1’de yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimini simgeleyen “Logrenelgen” bağımlı değişken olup “teravatsaat” cinsinden elde edilmiş ve logaritması alınmıştır. Toplam çevre vergilerini temsil eden “Tenvtax” bağımsız değişken olarak kullanılmış olup “Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın (Gsyih) yüzdesi” cinsinden elde edilmiş ve düzey değerleriyle analize dahil edilmiştir.

Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Değişkenlere Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
Logrenelgen	3.499693	1.522316	-.6443571	6.490033
Tenvtax	2.666695	.7117836	1.205	4.637

Çalışma kapsamında analiz edilecek model (1)’de görülmektedir.

$$\text{Logrenelgen}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{Logrenelgen}_{i,t-1} + \beta_2 \text{Tenvtax}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

Modelde yer alan;

*Logrenelgen_{i,t}=Yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretiminin logaritmik değeri, [Bağımlı değişken]

*Logrenelgen_{i,t-1}=Bağımlı değişkenin bir gecikmeli değeri, [Bağımsız değişken]

*Tenvtax_{i,t}=Toplam çevre vergileri, [Bağımsız değişken]

*α₀=Sabit terim,

*ε=Hata terimi,

*i=Birim boyutu,

* t =Zaman boyutu,

* β_1 ve β_2 = Bağımsız değişkenlere ait katsayıları temsil etmektedir.

Dinamik panel analizi kapsamında "Arellano- Bover & Blundell- Bond Sistem GMM" tahmincisi kullanılmıştır. Tablo 3, çalışma modeline ilişkin analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3: Arellano- Bover & Blundell- Bond Sistem GMM Tahmincisi Sonuçları

Logrenelgen	Katsayı	Olasılık Değeri
Logrenelgen. L1	.9544206	0.000***
Tenvtax	.0181922	0.000***
_cons	.1777091	0.000***

***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini simgelemektedir.

Tablo 3’te yer alan “Logrenelgen. L1” bağımlı değişkenin bir gecikmeli değerini temsil etmekte olup %1 düzeyinde anlamlıdır. Yani yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretiminin bir dönem önceki değeri bağımlı değişken üzerinde artışa yol açmaktadır.

Tablo 3’teki diğer bağımsız değişken olan “Tenvtax” toplam çevre vergilerini temsil etmekte olup istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlıdır. Katsayı yorumuna bakıldığında ise, toplam çevre vergilerindeki %1’lik artış, yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimini %0,018 oranında arttırmaktadır. Bu durum Avrupa Birliği’nde ele alınan dönemde çevre vergilerinin çevresel hedeflerle uyumlu olacak şekilde yenilenebilir enerji üretiminde olumlu rol oynadığını göstermektedir.

Tablo 3’te erişilen sonuçların sağlıklı bir şekilde kabul edilebilmesi için modelin genel olarak anlamlı olması ve araç değişken sayısının birim boyutundan küçük olması gerekmektedir. Buna göre, araç değişken sayısı 24 olup birim boyutundan küçüktür. Modelin genel anlamlılığını sınavan “Wald Chi2” değeri 30866.93(0,0000) olup parantez içerisinde yer alan olasılık değeri %1 düzeyinde anlamlıdır.

Sistem GMM tahminci sonuçlarının tutarlı olması için gerekli olan diğer şart 2. Dereceden otokorelasyonun olmaması ve araç değişkenlerin geçerliliği olup test sonuçları Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Otokorelasyon ve Sargan Test Sonucu

Otokorelasyon derecesi	z	Prob> z
AR1	-3.3904	0.0007
AR2	-.12769	0.8984
Chi2	Prob> chi2	
23.95874	0.2951	

Tablo 4’te görüldüğü üzere AR2 için otokorelasyon testi sonucu 0.8984 şeklinde tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, Ho hipotezi (Ho: Otokorelasyon yoktur) reddedilememekte olup modelde ikinci dereceden otokorelasyona rastlanmamıştır. Araç değişkenlerin geçerliliğini ölçen Sargan Testi sonucu 0.2951 olup buna göre Ho hipotezi (Ho: Aşırı tanımlama kısıtlamaları geçerlidir) reddedilememekte olup araç değişkenler geçerlidir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, çevre vergilerinin yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimindeki rolü tartışılarak, 2008-2020 döneminde yirmi beş Avrupa Birliği ülkesi için “Arellano- Bover & Blundell-Bond Sistemi GMM” tahmincisi vasıtasıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, çevre vergilerinin yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Erişilen bulgular hem modelin hem de değişkenlere ilişkin katsayıların anlamlı olduğunu göstermektedir.

Erişilen bulgular ışığında ele alınan dönemde Avrupa Birliğinin çevre vergilerini iklim değişikliği hedefleriyle uyumlu olacak şekilde yönlendirdiği söylenebilir. Ancak birlikte yer alan tüm ülkeleri ortak bir maliye politikası altında birleştirmek ve yönlendirmek her koşulda mümkün olmamaktadır. Bu noktada Avrupa Birliği, 2050 yılına kadar karbon nötr bir sisteme erişebilmek için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını ve temiz elektrik üretimini teşvik edecek araçları yönetmekle yükümlüdür. Çevre vergileri ve enerji üretimi arasındaki olumlu tablonun sürekliliği, şirketlerin ve devletlerin sorumluluğunda olduğu kadar aynı zamanda toplumun çevre bilincinin artmasına da bağlı gözükmektedir. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nde toplumsal kamuoyu oluşturacak çevre bilincinin sağlanması için hem kamusal bağlamda hem de özel ve sivil toplum kuruluşları düzeyinde destek sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Agora Energiewende and Ember (2021). The European Power Sector in 2020: Up-to-Date Analysis on the Electricity Transition.,[https:// static. agoraenergiewende. de/ fileadmin/Projekte /2021/2020 _01_EU-Annual-Review _2020 /A EW_202_Report_ European-Power-Sector-2020. pdf](https://static.agoraenergiewende.de/fileadmin/Projekte/2021/2020_01_EU-Annual-Review_2020/AEW_202_Report_European-Power-Sector-2020.pdf)
- Bashir, M. F., Benjiang, M. A., Shahbaz, M., Shahzad, U., & Vo, X. V. (2021). Unveiling the Heterogeneous Impacts of Environmental Taxes on Energy Consumption and Energy Intensity: Empirical Evidence from OECD Countries. *Energy*. 226, 120366. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2021.120366>
- Becker, G., & Posner, R. (2005). Nuclear Power: Has its Time Come (Again). [https://www.becker-posner-blog.com/2005/05/ nuclear-power-has-its-time-come-again-becker.html](https://www.becker-posner-blog.com/2005/05/nuclear-power-has-its-time-come-again-becker.html)
- Delgado, F. J., Freire-González, J., & Presno, M. J. (2022). Environmental Taxation in the European Union: Are There Common Trends?. *Economic Analysis and Policy*. 73, 670-682. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2021.12.019>
- Dogan, E., Hodžić, S., & Šikić, T. F. (2023). Do Energy and Environmental Taxes Stimulate or Inhibit Renewable Energy Deployment in The European Union?. *Renewable Energy*, 202, 1138-1145. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2022.11.107>
- EEA, (2022). The Role of Environmental Taxation in Supporting Sustainability Transitions, European Environment Agency, Brussels. <https://www.eea.europa.eu/downloads/3cd4e27d18b34418a60c4d1767878d79/1654855830/the-role-of-environmental-taxation.pdf>
- Ellabban, O., Abu-Rub, H., & Blaabjerg, F. (2014). Renewable Energy Resources: Current Status, Future Prospects and Their Enabling Technology. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 39, 748-764.<https://doi.org/10.1016/j.rser.2014.07.113>
- Eurostat. (2001). Environmental Taxes. A Statistical Guide.<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guide-lines/-/ks-39-01-077>
- Jaggi, C. K., Priyamvada, & Kamna, K. M. (2022). Sustainable Production System with Preservation Strategy and Renewable Energy Under Different Carbon Tax Policies. *International Journal of Equation ling and Simulation*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/02286203.2022.2094647>
- Larsen, J., Mohan, S., Marsters, P., & Herndon, W. (2018). Energy and Environmental Implications of a Carbon Tax in the United States. Columbia SIPA Center on Global Energy Policy. [https:// energypolicy. columbia.edu/sites/default/files/pictures/CGEP_Energy_Environmental_Impacts_CarbonTax_FINAL.pdf](https://energypolicy.columbia.edu/sites/default/files/pictures/CGEP_Energy_Environmental_Impacts_CarbonTax_FINAL.pdf)

- McLaughlin, C., Elamer, A. A., Glen, T., AlHares, A., & Gaber, H. R. (2019). Accounting Society's Acceptability of Carbon Taxes: Expectations and Reality. *Energy Policy*, 131, 302-311. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2019.05.008>
- Nakata, T., & Lamont, A. (2001). Analysis of the Impacts of Carbon Taxes on Energy Systems in Japan. *Energy Policy*, 29(2), 159-166. [https://doi.org/10.1016/S0301-4215\(00\)00104-X](https://doi.org/10.1016/S0301-4215(00)00104-X)
- Nchofoung, T. N., Fotio, H. K., & Miamo, C. W. (2023). Green Taxation and Renewable Energy Technologies Adoption: A Global Evidence. *Renewable Energy Focus*, 44, 334-343. <https://doi.org/10.1016/j.ref.2023.01.010>
- OECD (2022), Environmental Tax (indicator). <https://data.oecd.org/envpolicy/environmental-tax.htm>
- Our World in Data (2022), Energy Data Explorer. <https://www.bp.com/en/global/corporate/energyeconomics/statistical-review-of-world-energy.html>
- Seymore, R., Adams, P. D., Mabugu, M., Van Heerden, J. H., & Blignaut, J. (2010). The Impact of an Environmental Tax on Electricity Generation in South Africa. *Studies in Economics and Econometrics*, 34(2), 1-18. <https://doi.org/10.1080/10800379.2010.12097204>
- Speck, S., & Ekins, P. (2000, July). Recent trends in the application of economic instruments in EU member states plus Norway and Switzerland and an overview of economic instruments in Central and Eastern Europe. In Update of Database of Environmental Taxes and Charges. Report to DG Environment, London: Forum for the Future. <https://www.semanticscholar.org/paper/Recent-Trends-in-the-Application-of-Economic-in-EU-Ekins-Speck/8968da9c9f0bf478698116a38bbb2aa33f41d6e3>
- Sterner, T. (2007). Fuel Taxes: An Important Instrument for Climate Policy. *Energy Policy*, 35(6), 3194-3202. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2006.10.025>
- Tatoğlu, Y., F. (2018). İleri Panel Veri Analizi. 3.Basım. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Vehmas, J., Kaivo-Oja, J., Luukkanen, J., & Malaska, P. (1999). Environmental Taxes on Fuels and Electricity—Some Experiences from the Nordic Countries. *Energy Policy*, 27(6), 343-355. [https://doi.org/10.1016/S03014215\(99\)00021X](https://doi.org/10.1016/S03014215(99)00021X)
- Wolde-Rufael, Y., & Mulat-Weldemeskel, E. (2021). Do Environmental Taxes and Environmental Stringency Policies Reduce CO2 Emissions? Evidence from 7 Emerging Economies. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(18), 22392-22408. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-11475-8>
- Wolde-Rufael, Y., & Mulat-Weldemeskel, E. (2022). The Moderating Role of Environmental Tax and Renewable Energy in CO2 Emissions in Latin America and Caribbean Countries: Evidence from Method of Moments Quantile Regression. *Environmental Challenges*, 6, 100412. <https://doi.org/10.1016/j.envc.2021.100412>

Kaynakça

- Akdeniz, F. (2018). Olasılık ve istatistik. Ankara. Genel dağıtım akademisyen kitabevi.
- Brockmann, H., Delhey, J., Welzel, C. ve Yuan, H. (2009). The China puzzle: Falling happiness in a rising economy. *Journal of Happiness Studies*, 10(4), 387-405. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9095-4>
- Beja, E. L. (2014). Income growth and happiness: Reassessment of the Easterlin Paradox. *International Review of Economics*, 61(4), 329-346. <https://doi.org/10.1007/s12232-014-0211-y>
- Caner, A. (2015). Happiness, comparison effects, and expectations in Turkey. *Journal of Happiness Studies*, 16(5), 1323-1345. <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9562-z>
- De Neve J.E., Christakis N.A., Fowler J.H. ve Frey B.S. (2012). Genes, Economics, and Happiness. *J Neurosci Psychol Econ*, 5(4), 1-27. http://jhfwlower.ucsd.edu/genes_economics_and_happiness.pdf
- Dumludag, D., Gokdemir, O. ve Giray, S. (2016). Income comparison, collectivism and life satisfaction in Turkey. *Quality ve Quantity*, 50(3), 955-980. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11135-015-0185-1>
- Foley, D. (2018), A Bayesian Approach to Time Series Forecasting, Towards Data Science, <https://www.datascientistguide.com/>.
- Glatzer, W. ve Gulyas, J. (2014). Cantril Self-Anchoring Striving Scale. Michalos, A.C. (editör) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_259
- Greenberg, E. (2008). Introduction to Bayesian ekonometrics. Cambridge. Cambridge University Press.
- Hahn, E.D. (2014). Bayesian methods for management and business. Pragmatic solutions for real problems. Salisbury MD. John Wiley ve Sons.
- Judge, G.G., Griffiths, W.E., Hill, R.C., Lütkepohl, H. ve Lee, T.C. (1986), The theory and practice of econometrics (Second Edition), ABD, John Wiley & Sons, Inc.
- Keleş, Ş. (2020). Mutluluk üzerine ampirik bir analiz. *Asbider Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(20), 156-174. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1104999>
- Kıroğlu, B.S.ve Yıldırım, K. (2022). Mutluluk ve Belirleyicileri: Türkiye için Bir Analiz. *Journal of Emerging Economies And Policy*, 7(2), 50-70. <http://dergipark.org.tr/joeep>

- Kruschke, J.K., Aguinis, H. ve Joo, H. (2012). The time has come: Bayesian methods for data analysis in the organizational sciences. *Organizational Research Methods*, 15(4), 722–752. <https://psycnet.apa.org/record/2012-26134-008>
- Meester, R. (2008). *A natural introduction to probability theory* (2nd Edition). Germany. Birkhäuser Verlag AG.
- Özer, M., Gençoğlu, C. ve Suna, H.E. (2020). Türkiye’de Eğitimde Eşitsizlikleri Azaltmak İçin Uygulanan Politikalar. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 294-312. <http://omu.dergipark.gov.tr/omuefd>
- Servet, O. (2017). Mutluluğun Türkiye'deki Belirleyenlerinin Zaman İçinde Değişimi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(35), 16-42. <https://doi.org/10.25294/auibfd.322607>
- Şimşir, N. (2013). Türkiye’de Mutluluk Ekonomisinin Belirleyicilerinin Ekonometrik Analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 50(579), 7-22. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/148419/>
- Timofeyev, Y. ve Timofeyeva, G. (2012). Does Effective Social Policy Guarantee Happiness?. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 6(3), 330-337. <https://ssrn.com/abstract=2032579>
- UNDP, (2024). Human Development Reports, <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/TUR>
- WHR, (2023). The World Happiness Report, <https://worldhappiness.report/archive/>

Kaynakça

- Biocca, F., & Levy, M. R. (2013). *Communication in the age of virtual reality*. Routledge.
- Chaffey, D. (2019). *Digital business and e-commerce management*. Pearson UK.
- Cisek P. (2007). Cortical mechanisms of action selection: the affordance competition hypothesis. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 362(1485), 1585–1599.
- Gaver, W. W. (1991). Technology affordances. In *Proceedings of the SIGCHI conference on human factors in computing systems* (pp. 79-84).
- Gibson, J. J. (1950). *The perception of the visual world*. Houghton Mifflin.
- Gibson, J. J. (1979). *The ecological approach to visual perception*. Houghton Mifflin.
- Goldstein, E. B. (2019). *Sensation and perception*. Cengage Learning.
- Hutchins, E. (2015). Mediated action. In P. H. Jones (Ed.), *Handbook of embodied cognition and sport psychology* (pp. 261-273). Routledge.
- Jenkins, H. (2016). *Convergence culture: Where old and new media collide*. NYU press.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*, 53(1), 59-68.
- Lindgaard, G., Fernandes, G., Dudek, C., & Brown, J. (2006). Attention web designers: You have 50 milliseconds to make a good first impression! *Behaviour & Information Technology*, 25(2), 115-126.
- Neisser, U. (1967). *Cognitive psychology*. Appleton-Century-Crofts.
- Norman, D. A. (1988). *The psychology of everyday things*. Basic Books.
- Norman, D. A. (1999). Affordance, conventions, and design. *Interactions*, 6(3), 38-43.
- Norman, D. A. (2002). *The design of everyday things: Revised and expanded edition*. Basic Books.
- Norman, D. A. (2010). *Living with complexity*. MIT press.
- Norman, D. A. (2013). *The design of everyday things. Revised and expanded edition*. Basic books.
- Norman, D. A. (2017). Design thinking: A useful myth. *Harvard business review*, 95(1), 84-92.
- Reed, E. S. (1996). *Encountering the world: Toward an ecological psychology*. Oxford University Press.
- Thompson, J. B. (2020). *Media and modernity: A social theory of the media*. John Wiley & Sons.
- Wertheimer, M. (1923). Untersuchungen zur Lehre von der Gestalt, II. *Psychologische Forschung*, 4(1), 301-350.

KAYNAKÇA

- ALVAREZ, A. S., VÍCENTE, M. R. (2023). Going “beyond the GDP” in the digital economy: exploring the relationship between internet use and well-being in Spain, *Humanities&Social Sciences Communications*, 10, 1-10.
- ANDERSON, B. (2008). The social impact of broadband household internet access, *Information, Communication & Society*, 11(1), 5-24.
- DENZER, M., SCHANK, T., UPWARD, R. (2021). Does the internet increase the job finding rate? evidence from a period of expansion in internet use, *Information Economics and Policy*, 55.
- ELĞİN, C. (2013). Internet usage and the shadow economy: evidence from panel data, *Economic Systems*, 37, 111-121.
- MA, W., NIE, P., ZHANG, P., RENWICK, A. (2020). Impact of internet use on economic well-being of rural households: evidence from China, *Review of Development Economics*, 24, 503-523.
- MENG, Yuan, LU, Y., LIANG, X. (2023). Does internet use alleviate the relative poverty of Chinese rural residents? a case from China, *Environment, Development and Sustainability*, 1-30.
- WANG, Q., LI, M. (2012). Home computer ownership and internet use in China: trends, disparities, socioeconomic impacts, and policy implications, *First Monday*, 17(2).
- YANG, L., LU, H., WANG, S., LI, M. (2021). Mobile internet use and multidimensional poverty: evidence from a household survey in rural China, *Social Indicators Research*, 158, 1065-1086.
- ZHANG, Y., XU, L. (2019). The impact of internet use on family life consumption of farmers in western poverty-stricken areas: an analysis based on household survey of 1735 farmers in Gansu province. *Chinese Rural Econ.* 2, 42–59.
- ZHANG, S., LIU, Q., ZHENG, X., SUN, J. (2023). Internet use and the poverty vulnerability of rural households: from the perspective of risk response, *Sustainability*, 15(2), 1-17.
- ZHENG, H., MA, W. (2023). Economic benefits of internet use for smallholder wheat farmers, *Applied Economics*, 56(4), 398-413.

KAYNAKÇA

- Afacan, F., Yozgat, U., & Rofcanin, Y. (2015). Examining organizational innovation and knowledge management capacity the central role of strategic human resources practices. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 181, 377-387.
- Akal, Z. (2005). İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi, Çok Yönlü Performans Göstergeleri, *Milli Prodüktive Yayınları* No: 473, Ankara.
- Aktaş, H., ve Şimşek, E. (2013). Örgütsel sessizlik ve bireysel performans ilişkisinde örgüt kültürünün rolü: Sussan olmuyor, susmasan olmaz! Kütahya: 21. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, 630-635. ss.
- Akyol, E. (2011).” Yetkinliğe Bağlı Performans Yönetimi”, *Nobel Yayınevi*, Ankara.
- Altıntaş, F. (2017). “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarındaki Temel Vurgulara İlişkin Nitel Bir Analiz”, *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*,13(1), ss.47-58.
- Altunoğlu, A. E., ve Doğan, B. (2014). Bilgi Yönetimi, Çevre, Teknoloji ve Örgütsel Performans İlişkileri. *Journal of Internet Applications and Management*, 5(1), 21-37. <https://doi.org/10.5505/iuyd.2014.91300>
- Anderson, C.H. (1984). Job design: Employee satisfaction and performance in retail stores. *Journal of Small Business Management*, 9-16. ss.
- Austin, J. T. ve Villanova P. (1992). “The Criterion Problem:1972-1992”. *Journal of Applied Psychology*, 77(6), pp. 836-874.
- Balaban, Ö. (2011) “Stratejik Düşünce Düzeyleri ile İnsan Kaynakları Yaklaşımları Arasındaki İlişkinin Araştırılması: ISO 500 Örneği”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- Barutçugil, İ. (2004) “Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi”, Kariyer Yayınları, İstanbul
- Başar, D. (2016). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları, Rekabetçi Örgüt Kültürü Oryantasyonları ile Firma ve Çalışan Performansı Arasındaki İlişki: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). (Danışman: Prof. Dr. Cemal Zehir). Gebze: Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, İ., Uğurluoğlu, Ö. (2015). “Sağlık Kurumlarında Stratejik Yönetim Araçları”, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, ss.18-2.
- Bingöl, D. (2003). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Beta Basım A.Ş., Yayın No. 1326, İstanbul.
- Burke, W., W. ve Litwin, G., H. (1989). A Causal Model of Organizational Performance, 1989 Annual: *Developing Human Resources*, pp. 277-288.

- Chakravarthy, B. S. (1986). Measuring Strategic Performance, *Strategic Management Journal*, 7(5), 437-458.
- Chavez, Roberto, Wantao Yu, Mark A. Jacobs ve Mengying Feng (2017), “Manufacturing Capability and Organizational Performance: The Role of Entrepreneurial Orientation”, *International Journal of Production Economics*, 184, pp. 33-46.
- Chen, T. Y. (2002). Measuring Firm Performance with DEA and Prior Information in Taiwan’s Banks. *Applied Economics Letters*, 9(3), 201-204.
- Chun, Y.H., Rainey H.G. (2005). “Goal Ambiguity and Organizational Performance in U.S. Federal Agencies”, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 15(4), 529-557.
- Cordero, R. (1990). “The Measurement of Innovation Performance in Firm: An Overview”. *Research Policy*, 19(2), pp. 185-192.
- Çayan, D. (2011). “Yetenek Yönetiminin Çalışanların Performansı Üzerine Etkileri ve Niğde Sağlık Sektöründe Bir Uygulama”, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Demir, R. (2013). *Performansla İlişkili Ücretlendirme ve Kamu Hastanelerinde Uygulanan Performansa Dayalı Ek Ödeme Sistemine Yönelik Hekim Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Diktaş Y., G. (2023). *Neoliberal dönüşüm bağlamında Türkiye sağlık sistemi*. Enis Baha Biçer, Orhan Şanlı (Ed.). Sosyal, İnsan ve İdari Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar 2 (145-160) içinde. İzmir: Duvar Yayınları.
- Dinçer, Ö. (2013). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. İstanbul, Alfa Yayınları, 2013.
- Doğan, S. (2005), *Çalışan İlişkileri Yönetimi*, Kare Yayınları, İstanbul 2005, s.318.
- Dur, S. (2008). *Bilgi Yönetimi Altyapısı ve Bilgi Yönetimi Sürecinin Örgütsel Performans Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.
- Erdem, B., Gül, K. ve Gül, M., (2013), “Pazar Yönlülük, İnovasyon Yönlülük ve Firma Performansı İlişkisi: Ankara’da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), ss. 74-104.
- Eroğlu, T. (2011). “Kamu Yönetiminde Performans”, Çizgi Kitapevi, Konya
- Fındıklı, M. A., Yozgat, U., ve Rofcanin, Y. (2015). Examining organizational innovation and knowledge management capacity the central role of strategic

- human resources practices (SHRPs). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 181, 377-387.
- Goll, I., Brown Johnson, N., ve Rasheed, A. A. (2007). Knowledge capability, strategic change, and firm performance: the moderating role of the environment. *Management Decision*, 45(2), 161-179.
- Gözde, M., Telat, A., Bingöl, A., Tümkaya, T., ve Koyunlu, F. (2020). Stratejik insan kaynakları yönetimi uygulamalarının kurumsallaşma sürecine etkisi: Kamu hastanelerinde bir araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(1), 5197-5230.
- Göze, D. (2008). *Kamu Mali Yönetiminde Performansın Yönetilmesi, İç Kontrolün Kurumsal Performansa Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Ivanov, C. I., ve Avasilcai, S. (2014). Performance measurement models: an analysis for measuring innovation processes performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 124, 397-404.
- Philips, F. E. J. J. (2001). İnsan Kaynaklarında Yepyeni Bir Vizyon. *Sistem Yayıncılık, İstanbul*, 2001, 104.
- Jarrar, A. S. (2022). Strategic human resource practices and employee's engagement: Evidence from jordanian commercial banks. *European Journal of Business and Management Research*, 7(1), 66-72.
- Karaman, M., Karatepe, H., Kuşcu, F. (2019). "Sağlık işletmelerinde performans değerlendirme ve ölçme yöntemleri hakkında bir derleme çalışması", *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 4.1, ss.153-171.
- Karaman, R. (2009), "İşletmelerde Performans Ölçümünün Önemi ve Modern Bir Performans Ölçme Aracı Olarak Balanced Scorecard", *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8 (16), ss. 410-427.
- Kavuncubaşı, Ş. Yıldırım, S. (2018). *Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi*, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2018.
- Kekül, O., ve Genç, K. Y. (2023). *Kurumsallaşma ile örgütsel bağlılık, örgütsel performans ve iş tatmine yönelik içerik analizi: Lisansüstü tezlerine yönelik bir araştırma*. Asya Studies, 7(23), 173-194. <https://doi.org/10.31455/asya.1188102>
- Kutlu, Ö. (2012). "Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi", Çizgi Yayınevi, Konya.
- Lebas, M.J., (1995), "Performance Measurement and Performance Management", *International Journal of Production Economics*, 41(9), pp.23-35.
- Levinson, H. (2009). Reciprocation: The relationship between man and organization.

- Marşal, A. (2015).” *Sağlıkta Stratejik Yönetim*”, Beta Yayınları, İstanbul
- McGrath Gunther, R., Macmillan, C.I., ve Venkataraman, S., (1995), “Defining and Developing Competence”, *Strategic Management Journal*, Vol. 16, No.4, s.251.
- Morillo Carolyn R. (1990), “The Reward Event and Motivation,” *The Journal of Philosophy* , Vol.87, No.4, s.270.
- Muthuveloo, R., Narendran, S. ve Ai Ping, T. (2017), “The Impact of Tacit Knowledge Management on Organizational Performance: Evidence From Malaysia”, *Asia Pacific Management Review*, 22 (4), pp. 192-201.
- Odabaş, H. (2003). *Kurumsal Bilgi Yönetimi*, Türk Kütüphaneciliği, 17(4), 357-368.
- Özgen, H., Öztürk, A., ve Yalçın, A., (2002). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Nobel Kitabevi, Adana.
- Öztürk, D. (2019). *Örgütsel Yaklaşımlar-I*. Eskişehir: Nisa Kitapevi.
- Parker, S.K. (2007). That is my job: How employees’ role orientation affects their job performance, *Human Relations*, 60(3), 403-434. ss.
- Paşa, M. (2007). *Stresin Bireysel Performans Üzerindeki Etkileri ve Bir Uygulama*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Bursa-2007.
- Perry, JL ve Mesch, DJ. (1997) “*Strategic Human Resource Management*”, Public Personnel Management; Current Concerns, Future Challenges içinde Der: Ban, Carolyn, Ricucci, Norma M., New York: Longman, 21-34.
- Porter E. M. (2015). *Rekabet Stratejisi Sektör ve Rakip Analizi Teknikleri*: Aura Yayınevi, İstanbul.
- Rahman, S., Hussain, B., ve Haque, A. (2011a). Organizational politics on employee performance: An exploratory study on readymade garments employees in bangladesh, *Business Strategy Series*, 12(3), 146-155. ss.
- Rahman, M.S., Hussain, ve M., Hussain, B. (2011b). Assessing the relationship between diversified workforce and reward on employees’ performance in the organisation: *An exploratory study of private organisations in Bangladesh*, IJES, 19(2), 83-111. ss.
- Richard, Orlando C. ve N. B. Johnson. (2001), “Strategic Human Resource Management Effectiveness and Firm Performance”, *International Journal of Human Resource Management*, 12: 2, pp. 299-310.
- Seggie, S.H., Cavusgil, E. ve Phelan, S.E. (2007), Measurement of return on marketing investment: a conceptual framework and the future of marketing metrics, *Industrial Marketing Management*, 36(6), 834-841.

- Shields, J. (2007). Managing employee performance and reward concepts, practices and strategies. *Cambridge University Press*, New York.
- Songur, M. (1995). *Mahalli İdarelerde Performans Ölçümü*. Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını.
- Sonnentag, S., ve Frese, M. (2002). Performance concepts and performance theory. *Psychological management of individual performance*, 23(1), 3-25.
- Söyük, S. (2020). *Sağlık İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi*. Beta Yayınevi, İstanbul.
- Sulıman, A. ve Al Hareti, B. (2013). Perceived Work Climate and Employee Performance in Public Security Organizations in the UAE, Transforming Government: People, Process and Policy, 7(3), 410-424, ss.
- Szilagyi, A.D., Jr., and M.J., Jr. Wallace, (1987). Organizational Behavior and Performance (4th ed.). Glenview, Illinois: Scott, Foresman.
- Şeker, A. (2019).” *Sağlık Hizmetlerinde Performans Yönetimi*”, (Editörler, Tekin, a.; Recep, F.), Türkiye’ de Sağlık Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara, ss. 273-230.
- Şimsek, M. ve Nursoy, M., (2002). Toplam Kalite Yönetiminde Performans Ölçümü, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Tanrıverdi, H. ve Teker, Ç. (2010). “Eğitim Hastanelerinde Asistan Doktorların Klinik İş Yükleri Bakımından Performans Ölçütlerinin Karşılaştırılması”, *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 1.1, ss.114-136.
- Tarcan, M. (2006). *Hastanelerde Finansal Performansı Etkileyen Etmenlerin Belirlenmesi: Sağlık Bakanlığı Hastanelerinde Çok Değişkenli Bir Analiz*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,
- Tuncer, P. (2011). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Tyson, S. (2006). Essentials of human resource management . Burlington, MA.
- Uğurluoğlu, Ö. ve Demiri, P. (2019). *Sağlık Kurumlarında Stratejik Yönetim*. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Wright, P. M., ve Ulrich, M. D. (2017). A road well traveled: The past, present, and future journey of strategic human resource management. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 4, 45-65.
- Yao, Q., Chen, R. ve Cai, G. (2013). How internal marketing can cultivate psychological empowerment and enhance employee performance. *Social Behavior and Personality*, 41(4), 529-538. ss.

Zennun, H. (2017). *Hastane ve Sağlık İşletmeleri Yönetimi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Zerenler, M., (2005). “Performans Ölçüm Sistemleri Tasarımı ve Üretim Sistemlerinin Performansının Ölçümüne Yönelik Bir Araştırma”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, ss. 1-36.

Kaynakça

- Akyılmaz, B., vd. (2021). *Türk İdari Yargılama Hukuku*. 6. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Aygün, R. (2012). Vergi Afları ve Vergi Uyumuna Etkisi, *Vergi Dünyası*, 369, 88-92.
- Arıkan, Z., Yurtsever. H. (2004). Türkiye'de Mali Affin Nedenleri, Etkileri ve Sonuçları-I. *Yaklaşım Dergisi*, 136, 59-64.
- Bozdoğanoglu, B. (2021). Vergi Uyuşmazlıklarında Alternatif Çözüm Yolu Olarak Kanun Yolundan Vazgeçme Uygulamasının İncelenmesi, *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 17(196), 951-976.
- Çetinkaya, (2016). 6552 Sayılı Kanun Kapsamındaki Vergi Borcu Yapılandırmalarında Davalardan Feragat Şartı, <http://www.cetinkaya.av.tr/2-Ajanda-6552-say%C4%B1%C4%B1-kanun-kapsam>, (Erişim, 12.01.2024).
- Dere, Ş.S., Dere, A. (2010). “Genel Olarak Feragat ve İdari Yargıda Feragatin Hüküm ve Sonuçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(3), 195-234.
- Doğrusöz, B. (2023). Yapılandırma ve davadan feragat, <https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/yapilandirma-ve-davadan-feragat/694928>, (Erişim, 22.01.2024).
- Dönmez, R. (1990). Teoride ve Uygulamada Vergi Afları, Doktora Tezi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir.
- Dönmez, R. (2002), Vergi Hukukunda Vergi Affı Kavramına Yer Yok Mudur?, *Yaklaşım Dergisi*, Eylül 2002, 117, 48-52.
- Dursun, H. (2009). *Vergi Uyuşmazlıklarından Doğan Davalarda Feragat ve Kabul*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Dursun, H. (2009). Af Kavramına Genel Bir Bakış, *Türk Barolar Birliği Dergisi*, 85, 373-402.
- Edizdoğan, N., Gümüş, E. (2013). Vergi Afları ve Türkiye’de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi, *Maliye Dergisi*, 164, 99-119.
- Günday, M. (1997). İdari Yargının Görev Alanının Anayasal Dayanakları, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 14, 347-358.
- Güneş, Ç. (2007). Vergi Aflarının Vergi Mükelleflerinin Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi, *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2), 171-187.
- Göçgün, F. (2016). İptal Davasında Feragatin Uygulanabilirliği, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(3), 237-256.
- Gözübüyük, Ş. (2020). *Yönetsel Yargı*, 37. baskı, Ankara: Turhan Yayınevi.

- Kaplan, G. (2020). *İdari Yargılama Hukuku*, 7. baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kargı, V., Yüksel, C. (2010). Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefleri Üzerine Etkileri, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 23, 54, 23-44.
- Keskin, E., Özcan, P.M. (2021). Türk Vergi Hukukunda Vergi Affının Anayasal Vergilendirme İlkeleri Işığında İncelenmesi, *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 17(194), 435-468.
- Kuru, B. (2001). *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 6. Baskı, İstanbul: Demir Yayınları.
- Kuru, B. (2020). *Medeni Usul Hukuku El Kitabı I*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Müftüoğlu, H.Z. (2015). Vergi Cezalarının Affı, *Ankara Üniversitesi Yayınları*, No:459, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, Cilt: II, 797-819.
- Narinoğlu, R. (1991). 1923 yılından Sonra Çıkarılan Vergi Af Yasaları Kapsamları ve Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları*, 5, 26-40.
- Pekcanıtez, H. (2017). *Medeni Usul Hukuku*, 15. baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Sümer, N. (2018). Şartlı Feragate İlişkin Danıştay Kararının Düşündürdükleri, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 267-284.
- Şenyüz, D. (2014). Hukuk Devleti Perspektifinden Adil Vergileme ve Vergi Afları, *Tesam Akademi*, 1(2), 81-96.
- Şenyüz, D. (2022), *Vergi Ceza Hukuku*, 12. Baskı, Bursa: Ekin Kitapevi.
- Torgler, B., Schaltegger, C. A. and Schaffner, M. (2003). Is Forgiveness Divine?, *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 375-396.
- Torgler, B. (2006). The Importance of Faith: Tax Morale and Religiosity. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 61(1), 81-109.
- Ülker, G. (2016). İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 3345-3376.
- Yavan, S. (2018). Türkiye’deki Vergi Afları: 2018 Yılı Vergi Affının İncelenmesi, *Vergi Raporu*, 228, 33-43.
- Yurdadoğ, V., Karadağ, C. N. (2017), Türkiye’de Yapılan Ampirik Çalışmalar Işığında Vergi Aflarının Değerlendirilmesi, *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal*, 8, 134-164.
- Yılmaz, E. (1996). *Hukuk Sözlüğü*, 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yüce, M. (2023). *Vergi Yargılama Hukuku*, 7. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, (1961, 04 Ocak), Resmi Gazete (Sayı 10703).
- 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, (1982, 06 Ocak), Resmi Gazete (Sayı 17580).
- 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982, 18 Ekim), Resmi Gazete (Sayı 17863).
- 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (2011, 12 Ocak), Resmi Gazete (Sayı 27836).
- 6552 Sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, (2014, 11 Eylül), Resmi Gazete (Mük. Sayı 29116).
- Bazı Alacakların 6552 Sayılı Kanun Kapsamında Yeniden Yapılandırılmasına Dair Genel Tebliğ (Seri No:1), (2014, 11 Eylül), Resmi Gazete (Mük. Sayı 29116).
- 7326 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, (2021, 03 Haziran), Resmi Gazete (Sayı 31506).
- Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 7326 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No:1), (2021, 03 Haziran), Resmi Gazete (Sayı 31506).
- 7440 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2023, 12 Mart), Resmi Gazete (Sayı 32130).
- Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No:1), (2023, 12 Mart), Resmi Gazete (Sayı 32130).
- Yargıtay, 17. HD. (15.03.2021) E.2020/6301, K.2021/2427.
- Danıştay, 7.D. (01.12.2021) E.2021/4614, K.2021/5238.
- Yargıtay, 17. HD. (18.06.2018) E.2015/12284, K.2018/6018.
- Danıştay, İ.D.D.K. (14.10.2020) E.2020/1094, K.2020/1856.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2018). Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf. (22.02.2024).
- AFAD. (2018). Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri. <https://www.afad.gov.tr/kitaplar>. (07.03.2024).
- AFAD. (2022). Amasra’da Maden Ocağında Meydana Gelen Patlama Hk. BASIN BÜLTENİ-2. <https://www.afad.gov.tr/amasrada-maden-ocaginda-meydana-gelen-patlama-hk-basin-bulteni-2>. (07.03.2024).
- AFAD. (2022). Batı Karadeniz’de Meydana Gelen Yağışlar Hk. (16.20 itibarıyla) BASIN BÜLTENİ <https://www.afad.gov.tr/bati-karadenizde-meydana-gelen-yagislar-hk-1620-itibariyla-basin-bulteni>. (07.03.2024).
- AFAD. (2022). Marmaris’te Yangına Müdahale Çalışmaları Devam Ediyor-BASIN BÜLTENİ (24.06.2022, 11.00 itibarıyla) <https://www.afad.gov.tr/marmariste-yangina-mudahale-calismalari-devam-ediyor-basin-bulteni-24062022-0930-itibariyla>
- AFAD. (2023). <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hakkinda-bilgilendirmee-merkezicerik>. (07.03.2024).
- AFAD. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>. (29.02.2024).
- AFAD. AFAD ve Tarihçesi. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>. (29.02.2023).
- AFAD. Afet İstatistikleri. <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri>. (29.02.2023).
- AFAD. Bartın, Kastamonu ve Sinop’ta Meydana Gelen Yağışlar Hakkında - 20.30. <https://www.afad.gov.tr/bartın-kastamonu-ve-sinopta->. (29.02.2024).
- AFAD. Basın Duyurusu - Van’daki İkinci Çığ Altında Kalanlara Müdahale. <https://www.afad.gov.tr/basin-duyurusu---vandaki-ikinci-cig-altinda-kalanlara-mudahale-2-3-4>. (11.03.2024).
- AFAD.(2022). Muğla’da Orman Yangınına Müdahale Çalışmaları Hk. BASIN BÜLTENİ (13.07.2022, 16.00 itibarıyla) <https://www.afad.gov.tr/muglada-orman-yanginina-mudahale-calismalari-hk-basin-bulteni-13072022-1600-itibariyla>. (07.03.2024).
- Akay, A. (2022). 2022’de Dünyada ve Türkiye’de Afetler <https://yillik.kizilayakademi.org.tr/2022de-dunyada-ve-turkiyede-afetler/#atif-9>. (07.03.2024).

- Alan, G. (2023). Elazığ ve İzmir Depremlerindeki Afet Yönetiminin Toplumsal Cinsiyet Perspektifi Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.
- Anadolu Ajansı. (2022). <https://www.aa.com.tr/tr/cevre/2021-farkli-dogal-afetlerin-yasandigi-bir-yil-oldu/2492758>. (07.03.2024).
- Avdar, R. ve Avdar, R. (2022). Türkiye’de Yaşanan Doğa Kaynaklı Afetlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri. Afet ve Risk Dergisi, 5(1), 1-12.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2022). 2021 Yılı Meteorolojik Afetler Değerlendirmesi. <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/raporlar/afetlerraporu2021.pdf>. (02.03.2024).
- Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de Afet Yönetimi. Doğu Coğrafya Dergisi (22). 147-164.
- Gökçe, O., Özden, G., Demir, A. (2008). “Türkiye’de Afetlerin Mekânsal ve İstatiksel Dağılımı Afet Bilgileri Envanteri”, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara. <https://www.afad.gov.tr/kitaplar>. (07.03.2024).
- İTÜ. 30.10.2020 İZMİR DEPREMİ DEĞERLENDİRME RAPORU. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/0c25ed56e55da94_ek.pdf. (01.03.2024).
- Kadioğlu, M. (2020). 2020 Yılında Türkiye’de Yaşanan Afetler. <https://yillik.kizilayakademi.org.tr/2020-yilinda-turkiyede-yasanan-afetler/>. (02.03.2024).
- Kara, M. (2023). Sürdürülebilir Afet Yönetimi ve Risk Azaltmada Kurumlar Arası İlişkilerin Önemi: Bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay.
- Koçkan, Ç. (2015). Doğal Afet Risk Yönetimi. 3. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı(14-16 Ekim 2015), DEÜ, İzmir.
- Kuran, F. ve Polat, S. (2021). 3 Temmuz 2020 Tarihinde Sakarya İli Hendek İlçesinde Meydana Gelen Havai Fişek Fabrikası Patlamasının Sismik-Akustik Kayıtlar Kullanılarak İncelenmesi. OHS ACADEMY. 2021, Cilt 4, Sayı 1, Sayfa: 15-26.
- Özşahin, E. (2013). Türkiye’de Yaşanmış (1970-2012) Doğal Afetler Üzerine Bir Değerlendirme. 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, 25-27 Eylül 2013. MKÜ – Hatay.

- Şıkoğlu, E. ve İnce Güney, Y. (2020). 24 Ocak 2020 Sivrice (Elazığ) Depremi'nin Kent Merkezindeki Yansıması Üzerine Coğrafi Bir Değerlendirme. *Resilience*, 4(2), 275-292.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). Covid-19 (Sars-Cov-2 Enfeksiyonu) Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı. <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid-19rehberigenelbilgiler epidemiyolojivetanipdf.pdf>. (05.03.2024).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. COVID-19 Bilgilendirme Platformu. <https://covid19.saglik.gov.tr/>. (05.03.2024).
- TRT Haber. (2022). Bartın'daki maden kazası için komisyon kuruldu <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bartindaki-maden-kazasi-icin-komisyon-kuruldu-717281.html>. (07.03.2024).
- TRT Haber. (2022). Bartın'daki maden kazası için komisyon kuruldu <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bartindaki-maden-kazasi-icin-komisyon-kuruldu-717281.html>. (07.03.2024).
- TRT HABER. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/sabiha-gokcendeki-ucak-kazasina-iliskin-kaza-kirim-raporu-tamamlandi-664482.html>. (01.03.2024).
- TRTHABER. (2024). <https://www.trthaber.com/haber/gundem/erzincanda-maden-sahasinda-toprak-kaymasi-4-gozalti-837080.html>. (01.03.2024).
- Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>. (29.02.2024).
- UNISDR&CRED. (2015). The Human Cost of Weather Related Disasters 1990-2015.

Kaynakça

- Akkanat, F. (t.y.). Hava Seyrüsefer Kurumlarında Toplam Kalite Yönetimi ve Toplam Kalite Yönetiminin Örgütsel Öğrenme Üzerine Etkisi: Dhmi uygulaması.
- Andersson, E., McPhearson, T., Kremer, P., Gomez-Baggethun, E., Haase, D., Tuvendal, M., & Wurster, D. (2015). Scale and context dependence of ecosystem service providing units. *Ecosystem Services*, 12, 157-164.
- Balzan, M. V., & Debono, I. (2018). Assessing urban recreation ecosystem services through the use of geocache visitation and preference data: a case-study from an urbanised island environment. *One Ecosystem*, 3, e24490.
- Bronfenbrenner, U. (2009). Urie Bronfenbrenner'in İnsan Gelişiminde Çevresel Yaklaşımı. (Çev. Şen-Beyazyürek). Seyhan Rehberlik ve Araştırma Merkezi. Adana. (Orijinal makalenin yayım tarihi, 1917).
- Cavnar, M. M., Kirtland, K. A., Evans, M. H., Wilson, D. K., Williams, J. E., Mixon, G. M., & Henderson, K. A. (2004). Evaluating the Quality of Recreation Facilities: Development of an Assessment Tool. *Journal of Park & Recreation Administration*, 22(1).
- Clough, P. (2013). The value of ecosystem services for recreation. *Ecosystem services in New Zealand-conditions and trends*, 330-342.
- Dış Ticaret Müsteşarlığı. (t.y.). Geliş tarihi 09 Mart 2024, gönderen <https://web.archive.org/web/20110430220555/http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=180&icerikID=279&dil=TR>
- Haines-Young R, Potschin M (2013) Common International Classification of Ecosystem Services (CICES): Consultation on Version 4, August-December 2012. www.cices.eu . Accessed on: 2017-1-03.
- ISO 22483:2020 Turizm Kalite Yönetim Sistemi Sertifikası. (t.y.). Geliş tarihi 13 Mart 2024, gönderen <https://www.belge.com/belgelendirme/sistem/iso-22483-2020-turizm-kalite-yonetim-sistemi-sertifikasi/>
- Kabisch N, Strohbach M, Haase D, Kronenberg J (2016) Urban green space availability in European cities. *Ecol. Indic* 70: 586-596. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2016.02.029>
- Maes J, Paracchini MM, Zulian G, Dunbar MB, Alkemade R (2012) Synergies and trade-offs between ecosystem service supply, biodiversity, and habitat conservation status in Europe. *Biol. Conserv* 155: 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2012.06.016>
- McDonough, K., Hutchinson, S., Moore, T., & Hutchinson, J. S. (2017). Analysis of publication trends in ecosystem services research. *Ecosystem services*, 25, 82-88.

- Navarro, A., Sanseverino, I., Cappelli, F., Lahm, A., Niegowska, M., Fabbri, M., Paracchini, V., Petrillo, M., Skejo, H., Valsecchi, S., Pedraccini, R., Guglielmetti, S., Frattini, S., Villani, G., & Lettieri, T. (2023). Study of antibiotic resistance in freshwater ecosystems with low anthropogenic impact. *The Science of the total environment*, 857(Pt 3), 159378. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.159378>
- Niemelä, J., Saarela, S. R., Söderman, T., Kopperoinen, L., Yli-Pelkonen, V., Väre, S., & Kotze, D. J. (2010). Using the ecosystem services approach for better planning and conservation of urban green spaces: a Finland case study. *Biodiversity and Conservation*, 19, 3225-3243.
- Organisational Change Management—EFQM. (t.y.). Geliş tarihi 09 Mart 2024, gönderen <https://efqm.org/>
- Paracchini ML, Zulian G, Kopperoinen L, Maes J, Schägner JP, Termansen M, Zandersen M, Perez-Soba M, Scholefield P, Bidoglio G (2014) Mapping cultural ecosystem services: A framework to assess the potential for outdoor recreation across the EU. *Ecological Indicators* 45: 371-385. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2014.04.018>
- Peña, L., Casado-Arzuaga, I., & Onaindia, M. (2015). Mapping recreation supply and demand using an ecological and a social evaluation approach. *Ecosystem services*, 13, 108-118.
- Petrosillo I, Costanza R, Aretano R, Zaccarelli N, Zurlini G (2013) The use of subjective indicators to assess how natural and social capital support residents' quality of life in a small volcanic island. *Ecological Indicators* 24: 609-620. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2012.08.021>
- Sanders, D., Karentz, D., Bothwell, M. L., Coffin, R. B., Hanson, A., Herndl, G. J., Kilham, S. S., ... & Wetzel, R. G. (1994). Impact of UV-B radiation on pelagic freshwater ecosystems: report of working group on bacteria and phytoplankton. *Ergebnisse der Limnologie*, 43, 31-31.
- Staff View: ISO 9000 nedir? Niçin? Nasıl?/. (t.y.). Geliş tarihi 09 Mart 2024, gönderen <https://tara.mu.edu.tr/vufind/Record/62503/Details?lng=en>
- TSE - Türk Standartları Enstitüsü. (t.y.). Geliş tarihi 09 Mart 2024, gönderen <https://www.tse.org.tr/>
- Uygur, A. (2021). *Rekreasyonla İlişkili Çeşitli Teoriler: Disiplinlerarası Bir Bakış*. Nobel Yayınevi.
- Vigl, L. E., Depellegrin, D., Pereira, P., de Groot, R., & Tappeiner, U. (2017). Mapping the ecosystem service delivery chain: Capacity, flow, and demand pertaining to aesthetic experiences in mountain landscapes. *Science of the Total Environment*, 574, 422-436.

- Wei, H., Fan, W., Wang, X., Lu, N., Dong, X., Zhao, Y., ... & Zhao, Y. (2017). Integrating supply and social demand in ecosystem services assessment: A review. *Ecosystem Services*, 25, 15-27.
- Werden von der Öffentlichen Verwaltung, U. (2013, March). Kommunale Umweltinformationssysteme Die Position des Arbeitskreises-Horst Kremers Senatsverwaltung für Stadtentwicklung und Umweltschutz. In *Informatik für den Umweltschutz: 7. Symposium*, Ulm, 31.3.–2.4. 1993 (p. 273). Springer-Verlag.
- Weyland F, Laterra P (2014) Recreation potential assessment at large spatial scales: A method based in the ecosystem services approach and landscape metrics. *Ecological Indicators* 39: 34-43. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2013.11.023>
- Woźniak, E., Kulczyk, S., & Derek, M. (2018). From intrinsic to service potential: An approach to assess tourism landscape potential. *Landscape and Urban Planning*, 170, 209-220. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2017.10.006>
- Yli-Pelkonen V (2013) Importance of recreational ecosystem services in Helsinki, Finland. *Management of Environmental Quality: An International Journal* 24 (3): 365-382. <https://doi.org/10.1108/14777831311322668>
- Zurlini, G., Petrosillo, I., Aretano, R., Castorini, I., D'Arpa, S., De Marco, A., ... & Zaccarelli, N. (2014). Key fundamental aspects for mapping and assessing ecosystem services: predictability of ecosystem service providers at scales from local to global. *Annali di Botanica*, 4, 53-63.

Kaynakça

- Atalan, O. (2012). Ready-Made Kavramı Günümüz Sanatına ve Sanatçısına Etkisi. *DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*. Sayı:7, 23-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yedi/issue/21840/234826>
- Aydın, A. (2021). Jorge Méndez Blake'in Eserlerinde Görsel Anlatım Biçimi Olarak Üstkurmaca. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*. Sayı:25, 91-104. doi: 10.17484/yedi.810606 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1344927>
- Başoğlu, B. (2019). Sanat Yapıtında Gündelik Nesnenin Kullanımı ve Değer Sorunu [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Cora, A. ve Savaş, U.T. (2023). Nesne ve Sanat Eseri Ayrımı: Sanat Eserinin Konumu Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. (32). 39-58. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3599829> <https://doi.org/10.18603/sanatvetasarim.1404934>
- Çiftçi, A. ve Yergün, U. (2012). Modernite ve Mimari. E. Erdönmez (Ed.), *Osmanlı Mimarlığının Modernleşme Sürecinde Temel Bir Yapı Malzemesi: Tuğla* (s. 177-191). İlbey Matbaa. <https://esenler.bel.tr/wp-content/uploads/2020/07/modernite-ve-mimari.pdf#page=180>
- Dağtekin, E. (2017). Hazır Nesnenin Tarihsel Süreci ve Plastik Sanatlarda Bir Hazır Nesne: Bavul [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Erzurum.
- Engineri, M. (2022). Hazır Nesnenin Sanat Alanında Kullanımı ve Bir Seramik Sergisi [Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. İzmir.
- Er, A. C. (2013). Geleneksel Harman Tuğlası ve Üretimi. *Mesleki Bilimler Dergisi*. 2(2), 61-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbd/issue/34051/376854>
- Hızlıok, A. (2018). Tuğlanın Günümüz Sanatında Kullanımı ve Oluklu Tuğla ile Form Araştırmaları [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. İzmir.
- Gönen, U. (2004). Nesnel Gerçeğin Düşüncedeki Yansıması Hazır-Nesne [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.
- Işkın, D. S. (2020). Hazır Nesneden Sanat Nesnesine: Saat. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(54), 1429-1438. <https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1606998488.pdf>

- İzolluoğlu, A. (2020). Heykelsi Mimarilerde Seramik Yüzey Kaplamaları [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Kuzu, C. A. (2019). Sanatta Hazır Nesne / Malzeme Kullanımı ve Sanat Politikasına Etkileri. *SSAD Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3(3), 453-463. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/849415>
- Künelgin, Z. (1997). Artistik Seramik Sanat Dalı Harman Tuğlası Yapım Tekniğinin Seramik Yapıtlarında Uygulanması Deneyi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.
- Man, S. T. (2017). Plastik Sanatlarda Sanat Nesnesi ve Mekân İlişkisi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Antalya.
- Mengeş, F. (2015). Sanat Yapıtının Farklı Mekânlarda Anlam Problematiği [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Oskay, B. A. (2016). Dadaizm Sanat Anlayışında Atık Nesne ve Hazır Nesne Kullanımının Günümüz Sanatına Yansımaları. *Sobider Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(6), 507-516. https://sobider.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=31011
- Önal, P. B. (2018). Sanatta Malzemenin Yaratım Sürecindeki Rolü ve Seramik Sanatında Esere Özel Bünye Kullanımı [Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Ankara.
- Özeskici, Ş. K. ve Yetgin, A. M. (2022). Hazır Nesne ve Atık Nesne Bağlamında Seramiğin Kullanımı. *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*. 8(48), 77-83. https://journalofsocial.com/files/josasjournal/984641470_9_48_ID872_%C3%96zeskici%20ve%20Yetgin_77-83.pdf
- Sevim, C. ve Boz, G. (2011). Hazır-Nesnelerin ve Teknolojinin Sanatta Kullanımı ve Seramik Sanatına Yansıması. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 1(1), 111-135. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanattasarim/issue/20645/220267>
- Şener, N. (2017). Amerikalı Heykeltıraş Brad Spencer (Kamusal Alanda Tuğla Heykeller). *Sobider Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 15. 341-349. <http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.3759>

İnternet Kaynakları

- Bağlantı 1- Wikipedia. (2023, Ağustos 30). Alex Chinneck. 25 Eylül 2023 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Alex_Chinneck adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 2- New Atlas. (2017, Ağustos 3). Alex Chinneck tears a strip out of London building. 25 Eylül 2023 tarihinde <https://newatlas.com/alex-chinneck-six-pins-half-dozen-needles/50727/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 3- Royal Society of Sculptures. Alex Chinneck MRSS. 25 Eylül 2023 tarihinde <https://sculptors.org.uk/artists/alex-chinneck> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 4- Sketch. (2021). **Territorios Forjados. 22 Ocak 2023 tarihinde** <http://sketchroom.co/andrey-zignatto> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 5- Relieve Contemporaneo. (2021). Entre.Vista ~ Andrey Guaiana Zignatto. 22 Ocak 2023 tarihinde <https://relievecontemporaneo.com/entre-vista-andrey-guaiana-zignatto/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 6- Widewolls. (2013, Temmuz 29). Damian Ortega. 13 Şubat 2023 tarihinde <https://www.widewalls.ch/artists/damian-ortega> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 7- Wallpaper. (2022, Ekim 10). Damián Ortega's raw structures have stacks of appeal. 13 Şubat 2023 tarihinde <https://www.wallpaper.com/art/damian-ortega-gladstone-gallery-new-york> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 8- Frieze. (2007, Ekim 7). Damian Ortega. 13 Şubat 2023 tarihinde <https://www.frieze.com/article/damian-ortega-2> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 9- Magazzino. (2023). Elisabetta Benassi. 15 Eylül 2022 tarihinde <https://magazzino.gallery/en/artists/elisabetta-benassi/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 10- Elisabetta Benassi. 15 Eylül 2022 tarihinde elisabettabenassi.com adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 11- Anya and Andrew Shiva Gallery. Ivan Argote. 21 Ocak 2022 tarihinde <https://shivagallery.org/ivan-argote/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 12- Collegium Ifema Madrid. (2016, Nisan 14). Sírvete de mi, Sírveme de ti. 21 Ocak 2022 tarihinde <https://www.arteinformatado.com/agenda/f/sirvete-de-mi-sirveme-de-ti-121194> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 13- Perrotin. Iván Argote Sírvete De Mı, Sírveme De Tı. 21 Ocak 2022 tarihinde https://www.perrotin.com/exhibitions/ivan_argote-sirvete-de-mi-sirveme-de-ti/2629 adresinden edinilmiştir.

- Bağlantı 14- Jorge Mendez Blake Guadalajara, Mexico 1974. 13 Kasım 2022 tarihinde <https://travesiacuatro.com/eng/artista/jorge-mendez-blake-2/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 15- Metal. Jorge Mendez Blake Between The Visual Arts and Literature. 13 Kasım 2022 tarihinde <https://metalmagazine.eu/en/post/interview/jorge-mendez-blake-between-the-visual-arts-and-literature> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 16- Jorge Mendez Blake-Watch the tremendous impact one book can have. (2022, Temmuz 8). 13 Kasım 2022 tarihinde <https://publicdelivery.org/jorge-mendez-blake-the-castle/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 17- Wikipedia. (2022, Mayıs 16). Vincent Mauger. 05 Mayıs 2023 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Vincent_Mauger adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 18- Domaine de chaumont-sur-loue. (2023). Vincent Mauger"Géométrie Discursive". 05 Mayıs tarihinde <https://domaine-chaumont.fr/en/centre-arts-and-nature/archives/2019-art-season/vincent-mauger-0> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 19- Réseau d'artistes. Vincent Mauger. 05 Mayıs tarihinde <https://www.reseaux-artistes.fr/travaux/super-asymmetry-centre-dart-la-marechalerie-versailles-2012/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 20- Réseau d'artistes. Vincent Mauger. 05 Mayıs tarihinde <https://www.reseaux-artistes.fr/travaux/promenade-sur-terre/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 21- Board Panda. (2016, Ocak 20). I Make People Out Of Bricks. 17 Mayıs 2023 tarihinde https://www.boredpanda.com/i-make-people-out-of-brick/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm_campaign=organic adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 22- The Whittling Wall. 17 Mayıs 2023 tarihinde <http://www.mountairydowntown.org/the-whittling-wall.html> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 23- Waymarking. 17 Mayıs 2023 tarihinde https://www.waymarking.com/waymarks/WMX3Z1_Life_is_an_Open_Book_The_Green_Charlotte_NC adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 24- Whitecube. Mona Hatoum. 7 Mart 2023 tarihinde <https://whitecube.viewingrooms.com/content/feature/3699/artworks-10714-mona-hatoum-a-pile-of-bricks-iii-2019/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 25- Artdaily. (2019, Ocak 1). White Cube presents an exhibition of Works by Mona Hatoum. 7 Mart 2023 tarihinde

<https://artdaily.cc/news/117405/White-Cube-presents-an-exhibition-of-works-by-Mona-Hatoum> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 26- Transform Design. (2022, Haziran 5). And Exhibition of Winsing Art Place Atelier. 7 Mart 2023 tarihinde https://transform.tw/tfd_public/project/109?cid=5 adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 27- Britannica. (2023, Eylül 12). Carl Andre American sculptor. 7 Mart 2022 tarihinde <https://www.britannica.com/biography/Carl-Andre> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 28- Tate. (2016). Carl Andre Equivalent VIII 1966. 6 Eylül 2022 tarihinde <https://www.tate.org.uk/art/artworks/andre-equivalent-viii-t01534> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 29- Khen Academy. (2020, Kasım 10). Carl Andre, Lever. 6 Eylül 2022 tarihinde <https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/post-war-american-art/minimalism-and-earthworks/a/carl-andre-lever> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 30- Memoire de Bardonnex. (2021, Nisan 9). Jacques Kaufmann Céramiste Depuis 40 Ans. 16 Mart 2023 tarihinde <https://www.memoiredebardonnex.ch/jacques-kaufmann-ceramiste-depuis-40-ans/> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 31- İcity. Jacques Kaufmann. 16 Mart 2023 tarihinde <https://art.icity.ly/events/6klrtbs> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 32- Rodolphe Janssen. Kendell Geers. 9 Şubat 2023 tarihinde <https://rodolphejanssen.com/artists/kendell-geers/> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 33- Zeitz Mocaa. (2023). Kendell Geers. 9 Şubat 2023 tarihinde <https://zeitzmocaa.museum/artists/kendell-geers/> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 34- Dry. (2020, Aralık 15). What Will Kendell Geers Think Of The Christmas Tree? The Answer May Be Found In His Attractive-Frightening Exhibition At M77 Gallery. 9 Şubat 2023 tarihinde <https://collectibledry.com/art-design/decoration-and-crime-kendell-geers-exhibition-at-m77-gallery-milan/> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 35- The Art Story. Richard Long, British Sculptor and Land Artist. 4 Şubat 2021 tarihinde <https://www.theartstory.org/artist/long-richard/> adresinden edinilmiştir.

Bağlantı 36- Art Wiki. (2019, Ekim 6). Richard Long, Art, Art Contemporain, Art Écologie, Land Art. 4 Şubat 2021 tarihinde <https://www.artwiki.fr/richard-long/> adresinden edinilmiştir.

- Bağlantı 37- Composition Gallery. Andre Komatsu. 20 Ekim 2023 tarihinde <https://www.composition.gallery/artist/andr-komatsu/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 38- Galleriacontinua. (2023). Andre Komatsu. 20 Ekim 2023 tarihinde <https://www.galleriacontinua.com/artists/andre-komatsu-41> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 39- GalleriesNow. (2023). André Komatsu: When the Sun Falls Down. A Cont(in)una Project. 20 Ekim 2023 tarihinde <https://www.galleriesnow.net/shows/andre-komatsu-when-the-sun-falls-down-a-continuna-project/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 40- Dezeen. (2019, Mart 13). Bosco Sodi builds brick Atlantes installation to accompany Tadao Ando's Casa Wabi. 15 Ekim 2023 tarihinde <https://www.dezeen.com/2019/03/13/atlantes-bosco-sodi-casa-wabi-mexico/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 41- Fundación Casa Wabi. Los Atlantes. 15 Ekim 2023 tarihinde https://casawabi.org/en/art_interventions/los-atlantes/ adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 42- Türk Kültür Portalı. Seramik. 23 Haziran 2023 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/9355/seramik> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 43- Base. (2023). Base 2018 Aykut Hızlıok. 23 Haziran 2023 tarihinde <https://www.base.ist/eser/isimsiz-22/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 44- Saha. (2020). Hera Büyüktaşçıyan. 12 Nisan 2023 tarihinde <https://www.saha.org.tr/studio/secici-kurul/hera-buyuktasciyan> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 45- Artful Living. (2017). Hafızada Kalan Hikayelerin Anlatıcısı. 12 Nisan 2023 tarihinde <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/hafizada-kalan-hikayelerin-anlaticisi-i-5904> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 46- Sfaq/Nyaq/aq International Art and Culture. (2016, Haziran 28). Hera Büyüktaşçıyan. 12 Nisan 2023 tarihinde <https://www.sfaq.us/2016/06/hera-buyuktasciyan/> adresinden edinilmiştir.
- Bağlantı 47- 8. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiri Kitabı. (2014, Eylül 05-20). Yeni Sanatsal Yaklaşımlar İçinde Pişmiş Toprak; Tuğla. Aygün Dinçer Kırca. 16 Aralık 2023 tarihinde <https://www.aydinlik.com.tr/haber/zamanin-sanata-yansiyan-taniklari-36587> adresinden edinilmiştir.

SPOR BİLİMLERİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR

PROF. DR. SÜLEYMAN PATLAR

DOI:10.5281/zenodo.10846839

KAYNAKLAR

- Bell, A. F., Knight, C. J., Lovett, V. E., & Shearer, C. (2022). Understanding elite youth athletes' knowledge and perceptions of sport psychology. *Journal of Applied Sport Psychology*, 34, 155–177. <https://doi.org/10.1080/10413200.2020.1719556>
- Burton D.(1989). Winning isn't everything: The impact of performance goals on collegiate swimmers' cognitions and performance. *The Sport Psychologist*.32:105–132.
- Burton, D. Raedeke,T.D. (2008). *Sport Psychology for Coaches*. Human Kinetics.
- Burton, D., & Weiss, C. (2008). The Jekyll/Hyde nature of goals: Fine-tuning a performance-based goal-setting model for promoting sport success. In T.S. Horn (Ed.) *Advances in sport psychology* (3rd ed.) Champaign, IL: Human Kinetics.
- Gill.D., Williams,L. ve Reifsteck, E.J., *Human Kinetics*; Fourth edition ISBN-10: 1450484662 2017
- Gill, D. L., & Williams, L. (2008). *Psychological dynamics of sport and exercise* (3rd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Gould, D., Tammen, V., Murphy, S., & May, J. (1989). An examination of US Olympic sport psychology consultants and the services they provide. *Sport Psychologist*, 3, 300–312.
- Gould, D. (2001). Goal-setting for peak performance. In J. M. Williams(Ed.), *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance* (4th ed., pp. 190-205). Mountain View, CA: Mayfield.
- Harris,D.V. ve Harris,B.L.(1984). *The athlete's guide to sport psychology: Mental skills for physical people* Leisure Press, New York (1984)

<https://appliedsportpsych.org/resources/resources-for-athletes/principles-of-effective-goal-setting/>

Locke, E. A. ve Latham, G. P. (1985). The application of goal setting to sports. *Journal of Sport Psychology*, 7(3), 205–222.

Martens, R. (1997). *Coaches guide to sport psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.

Orlick, T., & Partington, J. (1988). Mental Links to Excellence. *The Sport Psychologist*, 2, 105-130.
<https://doi.org/10.1123/tsp.2.2.105>

Sales, S. M.(1970). Some effects of role overload and role underload. *Organizational Behavior and Human Performance*, 1970, 5, 592-608.

Süleymanoğulları, M. Doğan, A., Gökhan Bayraktar, G. (2021) Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı Düzeylerinin İncelenmesi, *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi Journal of Sport Sciences Researches Cilt/Vol: 6, Sayı/Issue 1, Haziran, 2021 E-ISSN: 2548-0723*

Weinberg, R., Burton, D., Yukelson, D., & Weigand, D. (1993). Goal setting in competitive sport: An exploratory investigation of practices of collegiate athletes. *The Sport Psychologist*, 7, 275-289.

Weinberg, R., Stichter, T., ve Richardson, P. (1994). Effects of a seasonal goal-setting program on lacrosse performance. *The Sport Psychologist*, 8(2), 166–175.

Weinberg, R. S. (1994). Goal setting and performance in sport and exercise settings: A synthesis and critique. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 26(4), 469–477. <https://doi.org/10.1249/00005768-199404000-00012>

Weinberg, Burton, Yukelson, ve Weigrand, 2000, Perceived Goal Setting Practices of Olympic Athletes: An Exploratory Investigation, *The Sport Psychologist* 2000, 14, 279-295

Weinberg, R., ve Gould, D. (2003). Introduction to psychological skills training. In R.S.

Weinberg, R. S ve Gould,D. (2007). Foundations of sport and exercise psychology, Champaign, Ill. : Human Kinetics

Reference

- Acar, M., Varol, S., & Taşkıran, Y. (1995). Comparison of joint mobility and flexibility of university tennis players with other athletes. *Ege Üniversitesi Performans Dergisi*, 1, 11-17.
- Akşit, T. (2002). Evaluation of isokinetic force pertaining to basic techniques in elite tennis players. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Altinkök, M., & Ölçücü, B. (2012). The examination on postural control and agility performance of 10 year old tennis players before the competition. *Selçuk University Journal of Physical Education and Sport Science*, 14 (2), 273-276.
- Arpak, M. (2019). Analyzing the measurement of agility, body composition and rast of young basketball players. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Atici, M. (2013). Confirm the effects of core training which was performed 8 weeks regularly, on physiological and motor parameters of aged 18-24 women. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Bedia, K.-K., Elçin, O., Seda, U., Fatma, K., Nathaly, S., Sevim, R., & Dimoglo, A. (2006). Synthesis and characterization of novel hydrazide-hydrazones and the study of their structure-antituberculosis activity. *European journal of medicinal chemistry*, 41(11), 1253-1261.
- Bergeron, M. F., Maresh, C. M., Armstrong, L. E., Signorile, J. F., Castellani, J. W., Kenefick, R. W., . . . Riebe, D. A. (1995). Fluid-electrolyte balance associated with tennis match play in a hot environment. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 5(3), 180-193.
- Bompa, T. O. (1999). *Periodization training: theory and methodology-4th: theory and methodology-4th: Human Kinetics publishers.*

- Ellis, L. (2000). Protocols for the physiological assessment of the team sport players. *Physiological tests for elite athletes*, 128-144.
- Glaister, M. (2005). Multiple sprint work: physiological responses, mechanisms of fatigue and the influence of aerobic fitness. *Sports medicine*, 35, 757-777.
- Gökbel, S. (2019). The effect of intensive training on anthropometric, motoric, physiological and technical performances of 10-12 age tennis players. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Gökgönül, N. (2008). Study on the seasonal changes in power and changes of some physiological parameters of 9-12 ages tennis players in competitive periods., *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- İstek, T. (2013). Analysis regarding the relationship between heart rates and actions of the fourteen year old performance players during competitions., *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Karagöz, Ş. (2008). Inspection of the effects of twelve-week tennis courses on visual and auditory reaction times of 8-10 years old children., *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Karakaş, S. (1991). *Health, Sports, and Performance*, 1. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi Bildirileri, Erciyes Üniversitesi, Tıp Fakültesi Yayınları, Kayseri.
- Kovacs, M., Chandler, W. B., & Chandler, T. J. (2007). *Tennis training: enhancing on-court performance*.
- Köktaş, E. (2013). Research for the levels of childrens skills, whose body mass indexes are eligible for the sport of tennis. *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- König, D., Huonker, M., Schmid, A., Halle, M., Berg, A., & Keul, J. (2001). Cardiovascular, metabolic, and hormonal

- parameters in professional tennis players. *Medicine and science in sports and exercise*, 33(4), 654-658.
- Marieb, E. N., & Hoehn, K. (2007). *Human anatomy & physiology*: Pearson education.
- Okudur, A., & Sanioğlu, A. (2012). The relationship between balance and agility performance in tennis players aged 12. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 165-170.
- Özer, U. (2007). Effect of mini tennis education on the coordination and reaction time in 8-11 aged girls. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Özlükan, B. (2016). It is analysed the effect of Upper limb anaerobic commitment or assumption over maximal voluntary contraction in handball player who is studying School of physical education and sports. *Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*,
- Reid, M., & Schneiker, K. (2008). Strength and conditioning in tennis: current research and practice. *Journal of science and medicine in sport*, 11(3), 248-256.
- Tetik, S. (2019). The Effect of Interval Training Derivatives (HIT-HIIT-SIT) on Aerobic Endurance Physiology.
- Ural, M. (2014). 16 - 19 Years Footballers Intense Intermittent, Common Type of Intermittent and Continuous Loading Capacity Maximum Oxygen in Endurance Training (MAXVO2) Comparison of Measurements Subcutaneous Fat with. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*,
- Vergauwen, L., Spaepen, A. J., Lefevre, J., & Hespel, P. (1998). Evaluation of stroke performance in tennis. *Medicine and science in sports and exercise*, 30 (8), 1281-1288.
- Yıldız, S. A. (2012). What is the meaning of aerobic and anaerobic capacity? *Solunum dergisi*, 14(1), 1-8.

Young, W., & Farrow, D. (2006). A review of agility: Practical applications for strength and conditioning. *Strength & Conditioning Journal*, 28(5), 24-29.

Zorba, E. (2005). Vücut yapısı: Ölçüm yöntemleri ve şişmanlıkla başa çıkma, Morpa Kültür Yayınları

ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR
PROF. DR. SALİM GÜNGÖR

DOI:10.5281/zenodo.10849938

REFERENCES

1. Baskin LS, Kogan AB. Hydrocele/Hernia. In: Pediatric Urology Practice, Gonzales ET, Bauer SB (Eds), Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 1999. p.649.
2. Acer-Demir T, Ekenci BY, Özer D, et al. Natural History and Conservative Treatment Outcomes for Hydroceles: A Retrospective Review of One Center's Experience. *Urology* 2018; 112:155.
3. Hall NJ, Ron O, Eaton S, Pierro A. Surgery for hydrocele in children-an avoidable excess? *J Pediatr Surg* 2011; 46:2401.
4. Naji H, Ingolfsson I, Isacson D, Svensson JF. Decision making in the management of hydroceles in infants and children. *Eur J Pediatr* 2012; 171:807.
5. Doudt AD, Kehoe JE, Ignacio RC, Christman MS. Abdominoscrotal hydrocele: A systematic review. *J Pediatr Surg* 2016; 51:1561.
6. Spencer Barthold J, Kass EJ. Abnormalities of the penis and scrotum. In: *Clinical Pediatric Urology*, 4th ed, Belman AB, King LR, Kramer SA (Eds), Martin Dunitz Ltd, London 2002. p.1093.
7. Rohn RD. Male genitalia: Examination and findings. In: *Comprehensive Adolescent Health Care*, Friedman SB, Fisher M, Schonberg SK, et al (Eds), Mosby-Yearbook, St. Louis 1998. p.1078.
8. Anderson MM, Neinstein LS. Scrotal disorders. In: *Adolescent Health Care: A Practical Guide*, Neinstein LS (Ed), Williams & Wilkins, Baltimore 1996. p.464.

9. Pillai SB, Besner GE. Pediatric testicular problems. *Pediatr Clin North Am* 1998; 45:813.
10. Skoog SJ, Roberts KP, Goldstein M, Pryor JL. The adolescent varicocele: what's new with an old problem in young patients? *Pediatrics* 1997; 100:112.
11. Kass EJ. Adolescent varicocele. *Pediatr Clin North Am* 2001; 48:1559.
12. Paduch DA, Skoog SJ. Current management of adolescent varicocele. *Rev Urol* 2001; 3:120.
13. Roy CR 2nd, Wilson T, Raife M, Horne D. Varicocele as the presenting sign of an abdominal mass. *J Urol* 1989; 141:597.
14. Kolon TF. Evaluation and Management of the Adolescent Varicocele. *J Urol* 2015; 194:1194.
15. Silay MS, Hoen L, Quadackaers J, et al. Treatment of Varicocele in Children and Adolescents: A Systematic Review and Meta-analysis from the European Association of Urology/European Society for Paediatric Urology Guidelines Panel. *Eur Urol* 2019; 75:448.
16. Vereecken RL, Boeckx G. Does fertility improvement after varicocele treatment justify preventive treatment at puberty? *Urology* 1986; 28:122.
17. Lyon RP, Marshall S, Scott MP. Varicocele in childhood and adolescence: implication in adulthood infertility? *Urology* 1982; 19:641.

18. Paduch DA, Niedzielski J. Repair versus observation in adolescent varicocele: a prospective study. *J Urol* 1997; 158:1128.
19. Costabile RA, Skoog S, Radowich M. Testicular volume assessment in the adolescent with a varicocele. *J Urol* 1992; 147:1348.
20. Steeno O, Knops J, Declerck L, et al. Prevention of fertility disorders by detection and treatment of varicocele at school and college age. *Andrologia* 1976; 8:47.
21. Guarino N, Tadini B, Bianchi M. The adolescent varicocele: the crucial role of hormonal tests in selecting patients with testicular dysfunction. *J Pediatr Surg* 2003; 38:120.
22. Garcia-Roig ML, Kirsch AJ. The dilemma of adolescent varicocele. *Pediatr Surg Int* 2015; 31:617.
23. Iammarino NK, Scardino PT. Testicular cancer: the role of the primary care physician in prevention and early detection. *Tex Med* 1991; 87:66.
24. Surveillance, Epidemiology, and End Results (SEER) Program. Public-use Data (1973-1998), National Cancer Institute, DCCPS, Surveillance Research Program, Cancer Statistics Branch, released April 2001, based on August 2000 submission.
25. Moch H, Humphrey PA, Ulbright TM, Reuter VE. WHO Classification of Tumours of the Urinary System and Male Genital Organs, 4th ed, IARC Press, 2016.
26. American Cancer Society. Cancer reference information,

www.cancer.org/docroot/cric/content/cric_2_4_3x_Can_Testicular_Cancer_Be_Found_Early_41.asp
(Accessed on November 27, 2006).

27. Muglia V, Tucci S Jr, Elias J Jr, et al. Magnetic resonance imaging of scrotal diseases: when it makes the difference. *Urology* 2002; 59:419.

Referanslar

- 1.Valdes AM, Walter J, Segal E, Spector TD. Role of the gut microbiota in nutrition and health. *BMJ* 361: k2179, 2018.
- 2.Arumugam M, Raes J, Pelletier E, Le Paslier D, Yamada T, Mende DR, MetaHIT Consortium, et al. Enterotypes of the human gut microbiome. *Nature* 473: 174–180, 2011.
- 3.Sanidad KZ, Zeng MY. Neonatal gut microbiome and immunity. *Curr Opin Microbiol* 56: 30–37, 2020.
- 4.James SA, Phillips S, Telatin A, Baker D, Ansorge R, Clarke P, Hall LJ, Carding SR. Preterm infants harbour a rapidly changing myco- biota that includes *Candida* pathobionts. *J Fungi (Basel)* 6: 273, 2020.
- 5.Chu DM, Antony KM, Ma J, Prince AL, Showalter L, Moller M, Aagaard KM. The early infant gut microbiome varies in association with a maternal high-fat diet. *Genome Med* 8: 77, 2016.
6. Lundgren SN, Madan JC, Emond JA, Morrison HG, Christensen BC, Karagas MR, Hoen AG. Maternal diet during pregnancy is related with the infant stool microbiome in a delivery mode-dependent manner. *Microbiome* 6: 109, 2018.
- 7.Puri K, Taft DH, Ambalavanan N, Schibler KR, Morrow AL, Kallapur SG. Association of chorioamnionitis with aberrant neonatal gut colonization and adverse clinical outcomes. *PLoS One* 11: e0162734, 2016.
- 8.Nogacka A, Salazar N, Suarez M, Milani C, Arbolea S, Solis G, Fernandez N, Alaez L, Hernandez-Barranco AM, de Los Reyes-Gavilan CG, Ventura M,

- Gueimonde M. Impact of intrapartum antimicrobial prophylaxis upon the intestinal microbiota and the prevalence of antibiotic resistance genes in vaginally delivered full-term neonates. *Microbiome* 5: 93, 2017.
9. Corvaglia L, Tonti G, Martini S, Aceti A, Mazzola G, Aloisio I, Di GD, Faldella G. Influence of intrapartum antibiotic prophylaxis for group B streptococcus on gut microbiota in the first month of life. *J Pediatric Gastroenterol Nutr* 62: 304–308, 2016.
 10. Fouhy F, Guinane CM, Hussey S, Wall R, Ryan CA, Dempsey EM, Murphy B, Ross RP, Fitzgerald GF, Stanton C, Cotter PD. High- throughput sequencing reveals the incomplete, short-term recovery of infant gut microbiota following parenteral antibiotic treatment with ampicillin and gentamicin. *Antimicrob Agents Chemother* 56: 5811– 5820, 2012.
 11. Gibson MK, Wang B, Ahmadi S, Burnham CA, Tarr PI, Warner BB, Dantas G. Developmental dynamics of the preterm infant gut micro- biota and antibiotic resistome. *Nat Microbiol* 1: 16024, 2016.
 12. Zwittink RD, van Zoeren-Grobbe D, Renes IB, van Lingen RA, Norbruis OF, Martin R, Groot Jebbink LJ, Knol J, Belzer C. Dynamics of the bacterial gut microbiota in preterm and term infants after intravenous amoxicillin/ceftazidime treatment. *BMC Pediatr* 20: 195, 2020.
 13. Aversa Z, Atkinson EJ, Schafer MJ, Theiler RN, Rocca WA, Blaser MJ, LeBrasseur NK. Association of

infant antibiotic exposure with childhood health outcomes. *Mayo Clin Proc* 96: 66–77, 2020.

14. Cuna A, Yu W, Menden HL, Feng L, Srinivasan P, Chavez-Bueno S, Ahmed I, Umar S, Sampath V. NEC-like intestinal injury is ameliorated by *Lactobacillus rhamnosus* GG in parallel with SIGIRR and A20 induction in neonatal mice. *Pediatr Res* 88: 546–555, 2020.
15. Morgan RL, Preidis GA, Kashyap PC, Weizman AV, Sadeghirad B, McMaster Probiotic P, Synbiotic W; McMaster Probiotic, Prebiotic, and Synbiotic Work Group. Probiotics reduce mortality and morbidity in preterm, low-birth-weight infants: a systematic review and network meta-analysis of randomized trials. *Gastroenterology* 159: 467–480, 2020.
16. Zheng N, Gao Y, Zhu W, Meng D, Walker WA. Short chain fatty acids produced by colonizing intestinal commensal bacterial interaction with expressed breast milk are anti-inflammatory in human immature enterocytes. *PLoS One* 15: e0229283, 2020.

YAKIN ÇAĞ TARİHİ ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR
PROF. DR. NİHAT KARAER

DOI:10.5281/zenodo.10850217

Kaynakça

BOA: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi.

MF.İBT: Maarif Nezareti Tedrisat-ı İbtidaiyye Kalemi 175/33, 189/86, 190/4, 190/37, 995/35, 118/13, 203/8,

MF.MKT : Maarif Nezareti Mektubi Kalemi 674/38, 683/15, 157/12, 1041/ 14.

DH. MKT : Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi 2315/15.

DH.UMVM : Umur-ı Mahalliye ve Vilayat Müdürlüğü 80/5

ZB : Zabtiye Nezareti 377/3.

BCA : Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi .

BCA, Milli Eğitim Bakanlığı : MEB, GENEL 180.9.0.0/12.70.6. , 180-9-0-0 / GENEL, 08.12.1924, 180-9-0-0 / GENEL, 13.05.1925, MEB, 180-9-0-0 / GENEL, 25.02.1926, MEB, 180-9-0-0 / GENEL, 10.01.1926, MEB, 180-9-0-0 / GENEL, 03.05.1926, MEB, 180-9-0-0/ GENEL, 16.12.1926.

Diğer Eserler

Aslan N. ve Özen M. (2015). Kabakulak, Çocuklarda Enfeksiyon Hastalıkları, Ed. Haluk Çokuğraş, Selen Yayınları.

Bingül. Ş.(2020), II. Abdülhamid döneminde İstanbul'da bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı alınan tedbirler: Mektep tatilleri, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,(Özel Sayı), 77-104.

Cengiz, Gül Hanım. (2019), II. Abdülhamid dönemi Osmanlı sosyal politikalarında çocuk, (Tez No. 580952) [Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Coşkun. Y.B. (2012). Kabakulak geçirmemiş ve aşılanmamış sağlık personelinde kabakulak IgG seroprevalansı, (Tez No. 315475) [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çalışkan, A.(2020), Osmanlı kenti Bayezid'de salgın hastalıklar ve bazı asayiş problemleri (xix. yüzyıl ve xx. yüzyıl başları), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,39,1-19.

Delibaş. Z. (2009). 0-2 Yaş arasındaki çocukların kızamık-kabakulak-kızamıkçık seroprevalansı ve KKK aşısı ile aşılanma durumları ile antikor yanıtlarının değerlendirilmesi, (Tez No. 230213) [Tıpta Uzmanlık Tezi, Mersin Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Dilli D. Dallar Y. v.d.(2008). Ergenlerde kızamık, kızamıkçık, kabakulak seroprevalansı, Çocuk Dergisi,8(3),172-178.

Dinç, G.(2012). Ortaasya Türk topluluklarından günümüz Türkiye'sine bulaşıcı ve salgın hastalıkların gelişimi, Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi, 18, 73-104.

Galazka. A.M., Robertson. S.E. , A. Kraigher (1999). Mump and mumps vaccine: A global review, Bulletin of The World Health Organization, 77(1),3-14.

- Gür. E. (2008). Adolesanlarda aşılama: Difteri-boğmaca-tetanoz, kızamık-kızamıkçık-kabakulak ve suçiçeği aşılırları, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyumu, Ed: Oya Ercan, MÜjgan Alıkaşıfoğlu, 85-88.
- Karakuş, A.N. Z. (2021). 19. ve 20. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde salgın hastalıkların mekteplere etkileri (Tez No. 679355) [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kılıç. A.(2008). İstanbul ilinde aşı sonrası istenmeyen etkilerin izlenmesi, (Tez No.247547) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kızıldağ. N. (2019). 0-24 Ay arası bebeklerde aşı ile önenebilir hastalıklar, (Tez No.573058) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Maral. I.(2009). İlköğretim okulu öğrencilerinde kızamık aşılamasından bir yıl sonra kızamık aşı etkinliğinin ve kızamıkçık ve kabakulak seroprevalansının bir yıllık değişiminin elisa yöntemi ile değerlendirilmesi, (Tez No. 260898) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Merttürk M. (2011). Bildirimi zorunlu bazı bulaşıcı hastalıkların mevsimsel prevalansı ve kronobiyojisi,(Tez No. 288842) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özkök. S. (2016). Kızamık, kızamıkçık, kabakulak, suçiçeği ve aşılamlarında güncel durum, Okmeydanı Tıp Dergisi,(32), 20-23.

Requirements for Mumps Vaccine (live).(1987). World Health Organization Technical Report Series, [No: 760],1-4.

Sağlımız Herkesin Tıp ansiklopedisi.(1978). Gelişim Yayınları, C:7.

Su. S.B. and Chang. H.L. and Chen K. C. (2020). Current status of mumps virus infection: Epidemiology, pathogenesis, and vaccine, Int J Environ Res Public Health, 17(5),2-15.

Şengöz, M. Sağlık personelinde kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçiçeği seroprevalansının değerlendirilmesi (Tez No. 406184) [Tıpta Uzmanlık Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tolunay. Orkun. (2019). Türkiye’de aşı takviminin tarihçesi,(Tez No. 536480) [Tıpta Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

İnternet Kaynakları

(<https://immunizationinfo.com/wp-content/uploads/Mumps-Questions-and-Answers.pdf>,09.05.2023)

Kaynakça

- Abisel, Nilgün. "Popüler Yerli Filmlerde Kadının Kadına Sunuluşu: 'Aşk Mabudesi'." In *Türk Sineması Üzerine Yazılar*. Ankara: İmge Kitabevi, 1994.
- Bachelard, Gaston. *The Poetics of Space*. New York,: Orion Press, 1964.
- Behmoaras, Liz. *Suat Derviş: Efsane Bir Kadın ve Dönemi*. İstanbul: Remzi, 2008.
- Berktaş, Fatmagül. "Yıldızları Özgürce Seyretme Hakkını Savunan Bir Roman: Fosforlu Cevriye." *Kadın Araştırmaları Dergisi* 1, no. 12 (2013): 235-239.
- Buck-Morss, Susan. "The Flaneur, the Sandwichman and the Whore: The Politics of Loitering." *New German Critique* no. 39 (1986): 99-140.
- Çeri, Bahriye. *Türk Romanında Kadın: 1923-38 Dönemi*. İstanbul: Simurg, 1996.
- Derviş, Suat. *Fosforlu Cevriye*. İstanbul: May Yayınları, 1968.
- Dönmez-Colin, Gönül. *Turkish Cinema: Identity, Distance and Belonging*. London: Reaktion, 2008.
- Esen, Nüket. "Türk Romanında Güçlü Kadınlar." In *Modern Türk Edebiyatı Üzerine Okumalar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.
- Girgin Tohumcu, Z. Gonca. "Türk Sinemasında Erkek Kadınlar: Şoför Nebahat." *Toplumsal Cinsiyet*, no. 6 (2013): 98-107.
- Gökşen, Erol. "Gazeteci Suat Derviş'ten Romancı Suat Derviş'e: Fosforlu Cevriye'yi Röportajlar Üzerinden

Okumak.” *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* 13, no. 25 (2021): 231-252.

Günay, Çimen. “Toplumcu Gerçekçi Türk Edebiyatında Suat Derviş'in Yeri.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, 2001.

Halberstam, Judith. *Female Masculinity*. Durham: Duke University Press, 1998.

Hardt, Michael, and Antonio Negri. *Empire*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2000.

Karaca, Nesrin Tağızade. *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*, Edebiyat Dizisi. Ankara: Vadi Yayınları, 2006.

Neroni, Hilary. *The Violent Woman: Femininity, Narrative, and Violence in Contemporary American Cinema*. Albany: State University of New York Press, 2005.

Oktay, Ahmet. “Fosforlu Cevriye: Aşkın Yarattığı Erdem.” In *Türkiye'de Popüler Kültür*, 198-200. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993.

Oktay Erkoç, Gülçin. “Başını Eğmeyen Celileler, Cavideler, Cevriyeler: Suat Derviş'in Romanlarında Ahlâk Meselesi.” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 60, no. 2 (2020): 803-831.

Özgüç, Ağâh. *Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi*. İstanbul: Antrakt Yayınları, 1994.

———. *Türlerle Türk Sineması: Dönemler, Modalar, Tipler*. İstanbul: Dünya Kitapları, 2005.

Öztürk, Zarife. “1923-1950 Yılları Arasında Türk Sineması ve İstanbul.” *Türk Film Araştırmalarında Yeni*

- Yönelimler* içinde, der. Deniz Derman, 59-67.
İstanbul: Bağlam, 2003.
- Salzani, Carlo. "The City as Crime Scene: Walter Benjamin and the Traces of the Detective." *New German Critique* 34, no. 1 (2007): 165-87.
- Saraçgil, Ayşe. *Bukalemun Erkek*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- Schubart, Rikke. *Super Bitches and Action Babes: The Female Hero in Popular Cinema, 1970-2006*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2007.
- Şeker, Berfu. "Resignifying The Mainstream: Transgender Embodiment in Cinema in Turkey." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2011.
- Tasker, Yvonne. *Working Girls: Gender and Sexuality in Popular Cinema*. London ; New York: Routledge, 1998.
- Uluğtekin, Melahat Gül. "İzlek ve biçem ilişkisi açısından Suat Derviş romanlarının Türk edebiyatındaki yeri." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi, 2010.

ACİL TIP ALANINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖR

DOÇ. DR. DİLEK ATİK

DOI:10.5281/zenodo.10825085

KAYNAKÇA

1. Abella, B.S., et al., *Quality of cardiopulmonary resuscitation during in-hospital cardiac arrest*. Jama, 2005. **293**(3): p. 305-310.
2. Wik, L., et al., *Quality of cardiopulmonary resuscitation during out-of-hospital cardiac arrest*. Jama, 2005. **293**(3): p. 299-304.
3. Olasveengen, T.M., et al., *Adult basic life support: 2020 international consensus on cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care science with treatment recommendations*. Circulation, 2020. **142**(16_suppl_1): p. S41-S91.
4. Svensson, L., et al., *Compression-only CPR or standard CPR in out-of-hospital cardiac arrest*. New England Journal of Medicine, 2010. **363**(5): p. 434-442.
5. Rea, T.D., et al., *CPR with chest compression alone or with rescue breathing*. New England Journal of Medicine, 2010. **363**(5): p. 423-433.
6. Group, S.-K.S., *Cardiopulmonary resuscitation by bystanders with chest compression only (SOS-KANTO): an observational study*. The Lancet, 2007. **369**(9565): p. 920-926.
7. Soar, J., et al., *2019 international consensus on cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care science with treatment recommendations: summary from the basic life support; advanced life support; pediatric life support; neonatal life support; education,*

- implementation, and teams; and first aid task forces. Circulation, 2019. 140(24): p. e826-e880.*
8. Weisfeldt, M.L. and L.B. Becker, *Resuscitation after cardiac arrest: a 3-phase time-sensitive model. Jama, 2002. 288(23): p. 3035-3038.*
 9. Berg, R.A., et al., *Part 5: adult basic life support: 2010 American Heart Association guidelines for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. Circulation, 2010. 122(18_suppl_3): p. S685-S705.*
 10. Chio, J.C.T., et al., *A Circulation-First Approach for Resuscitation of Trauma Patients with Hemorrhagic Shock. Shock, 2023. 59(1): p. 1-4.*
 11. Abella, B.S., et al., *Chest compression rates during cardiopulmonary resuscitation are suboptimal: a prospective study during in-hospital cardiac arrest. circulation, 2005. 111(4): p. 428-434.*
 12. Contributors and R.f.t.N.R. Guidelines, *International guidelines for neonatal resuscitation: an excerpt from the guidelines 2000 for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care: international consensus on science. Pediatrics, 2000. 106(3): p. e29-e29.*
 13. Kleinman, M.E., et al., *Part 5: adult basic life support and cardiopulmonary resuscitation quality: 2015 American Heart Association guidelines update for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. Circulation, 2015. 132(18_suppl_2): p. S414-S435.*

14. Duval, S., et al., *Optimal combination of compression rate and depth during cardiopulmonary resuscitation for functionally favorable survival*. JAMA cardiology, 2019. **4**(9): p. 900-908.
15. Idris, A.H., et al., *Relationship between chest compression rates and outcomes from cardiac arrest*. Circulation, 2012. **125**(24): p. 3004-3012.
16. Perkins, G.D., et al., *Effects of a backboard, bed height, and operator position on compression depth during simulated resuscitation*. Intensive care medicine, 2006. **32**: p. 1632-1635.
17. Stiell, I.G., et al., *What is the role of chest compression depth during out-of-hospital cardiac arrest resuscitation?* Critical care medicine, 2012. **40**(4): p. 1192.
18. Considine, J., et al., *Chest compression components (rate, depth, chest wall recoil and leaning): a scoping review*. Resuscitation, 2020. **146**: p. 188-202.
19. Yannopoulos, D., et al., *Effects of incomplete chest wall decompression during cardiopulmonary resuscitation on coronary and cerebral perfusion pressures in a porcine model of cardiac arrest*. Resuscitation, 2005. **64**(3): p. 363-372.
20. Cummins, R.O. and M.F. Hazinski, *The most important changes in the international ECC and CPR guidelines 2000*. Circulation, 2000. **102**(suppl_1): p. I-371-I-376.
21. Sanders, A.B., et al., *Survival and neurologic outcome after cardiopulmonary resuscitation with four different chest compression-ventilation ratios*.

Annals of emergency medicine, 2002. **40**(6): p. 553-562.

22. Ashoor, H.M., et al., *Effectiveness of different compression-to-ventilation methods for cardiopulmonary resuscitation: a systematic review*. Resuscitation, 2017. **118**: p. 112-125.
23. Model, T.-S., *Resuscitation After Cardiac Arrest: A 3-Phase*. JAMA, 2002. **288**(23): p. 3035-3038.
24. Association, A.H., *2005 American Heart Association guidelines for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care*. Circulation, 2005. **112**: p. " IV-1"- " IV-205".

KAYNAKÇA

1. Dinarello, C.A. and R. Porat, *Pathophysiology and treatment of fever in adults*. UpToDate, 2018.
2. Weinberg, A.D., *Hypothermia*. Annals of emergency medicine, 1993. **22**(2): p. 370-377.
3. Giesbrecht, G.G., *Cold stress, near drowning and accidental hypothermia: a review*. Aviation, space, and environmental medicine, 2000. **71**(7): p. 733-752.
4. Lott, C., et al., *European Resuscitation Council Guidelines 2021: cardiac arrest in special circumstances*. Resuscitation, 2021. **161**: p. 152-219.
5. Durrer, B., H. Brugger, and D. Syme, *The medical on-site treatment of hypothermia: ICAR-MEDCOM recommendation*. High altitude medicine & biology, 2003. **4**(1): p. 99-103.
6. Danzl, D.F. and R.S. Pozos, *Accidental hypothermia*. New England Journal of Medicine, 1994. **331**(26): p. 1756-1760.
7. Musi, M.E., et al., *Clinical staging of accidental hypothermia: the revised Swiss system: recommendation of the International Commission for mountain emergency medicine (ICAR MedCom)*. Resuscitation, 2021. **162**: p. 182-187.
8. Jolly, B.T. and K.T. Ghezzi, *Accidental hypothermia*. Emergency medicine clinics of North America, 1992. **10**(2): p. 311-327.

9. Lee-Chiong Jr, T.L. and J.T. Stitt, *Disorders of temperature regulation*. Comprehensive therapy, 1995. **21**(12): p. 697-704.
10. Brändström, H., et al., *Fatal hypothermia: an analysis from a sub-arctic region*. International journal of circumpolar health, 2012. **71**(1): p. 18502.
11. Delaney, K.A., et al., *Rewarming rates in urban patients with hypothermia: prediction of underlying infection*. Academic emergency medicine, 2006. **13**(9): p. 913-921.
12. Brown, D.J., et al., *Accidental hypothermia*. New England Journal of Medicine, 2012. **367**(20): p. 1930-1938.
13. Wang, H.E., et al., *Admission hypothermia and outcome after major trauma*. Critical care medicine, 2005. **33**(6): p. 1296-1301.
14. Hector, M.G., *Treatment of accidental hypothermia*. Am Fam Physician, 1992. **45**(2): p. 785-92.
15. Kempainen, R.R. and D.D. Brunette, *The evaluation and management of accidental hypothermia*. Respiratory care, 2004. **49**(2): p. 192-205.
16. Zafren, K. and C. Mechem, *Accidental hypothermia in adults*. 2017.
17. Mallet, M., *Pathophysiology of accidental hypothermia*. Qjm, 2002. **95**(12): p. 775-785.
18. Inoue, H., et al., *Risk factors for acute pancreatitis in patients with accidental hypothermia*. The American Journal of Emergency Medicine, 2019. **37**(2): p. 189-193.

19. Maclean, D., J. Murison, and P. Griffiths, *Acute pancreatitis and diabetic ketoacidosis in accidental hypothermia and hypothermic myxoedema*. Br Med J, 1973. **4**(5895): p. 757-761.
20. Hanania, N.A. and J.L. Zimmerman, *Accidental hypothermia*. Critical care clinics, 1999. **15**(2): p. 235-249.
21. Rohrer, M.J. and A.M. Natale, *Effect of hypothermia on the coagulation cascade*. Critical care medicine, 1992. **20**(10): p. 1402-1405.
22. Hansen, J.E., et al., *Assessing Precision and Accuracy in Blood Gas Proficiency Testing 1-3*. Am Rev Respir Dis, 1990. **141**: p. 1190-1193.
23. Doshi, H.H. and M.C. Giudici, *The EKG in hypothermia and hyperthermia*. Journal of Electrocardiology, 2015. **48**(2): p. 203-209.
24. Graham, C.A., G.W. McNaughton, and J.P. Wyatt, *The electrocardiogram in hypothermia*. Wilderness & Environmental Medicine, 2001. **12**(4): p. 232-235.
25. Alsafwah, S., *Electrocardiographic changes in hypothermia*. Heart & Lung: The Journal of Cardiopulmonary and Acute Care, 2001. **30**(2): p. 161-163.
26. Gordon, L., et al., *Delayed and intermittent CPR for severe accidental hypothermia*. Resuscitation, 2015. **90**: p. 46-49.
27. Page, R.L., *Advanced cardiac life support (İKYD) in adults*.

28. Panchal, A.R., et al., *Part 3: adult basic and advanced life support: 2020 American Heart Association guidelines for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care*. Circulation, 2020. **142**(16_Suppl_2): p. S366-S468.
29. Mulpur, A.K., et al., *Refractory ventricular fibrillation in accidental hypothermia: salvage with cardiopulmonary bypass*. Perfusion, 2004. **19**(5): p. 311-314.
30. Epstein, E. and K. Anna, *Accidental hypothermia*. BMJ, 2006. **332**(7543): p. 706-709.
31. Kjærgaard, B. and P. Bach, *Warming of patients with accidental hypothermia using warm water pleural lavage*. Resuscitation, 2006. **68**(2): p. 203-207.
32. Plaisier, B.R., *Thoracic lavage in accidental hypothermia with cardiac arrest—report of a case and review of the literature*. Resuscitation, 2005. **66**(1): p. 99-104.
33. Primožič, K.K., et al., *Rewarming after severe accidental hypothermia using the esophageal heat transfer device: a case report*. Therapeutic Hypothermia and Temperature Management, 2018. **8**(1): p. 62-64.
34. Gilbert, M., et al., *Resuscitation from accidental hypothermia of 13· 7 C with circulatory arrest*. The Lancet, 2000. **355**(9201): p. 375-376.
35. LM, G., *Continuous arteriovenous rewarming: rapid reversal of hypothermia in critically ill patients*. J Trauma, 1992. **32**: p. 16-25.

36. Vretenar, D.F., et al., *Cardiopulmonary bypass resuscitation for accidental hypothermia*. The Annals of thoracic surgery, 1994. **58**(3): p. 895-898.
37. Kosiński, S., et al., *Clinical course and prognostic factors of patients in severe accidental hypothermia with circulatory instability rewarmed with veno-arterial ECMO-an observational case series study*. Scandinavian Journal of Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine, 2017. **25**: p. 1-7.
38. Britt, L.D., W.H. Dascombe, and A. Rodriguez, *New horizons in management of hypothermia and frostbite injury*. Surgical Clinics of North America, 1991. **71**(2): p. 345-370.
39. Saczkowski, R.S., et al., *Prediction and risk stratification of survival in accidental hypothermia requiring extracorporeal life support: an individual patient data meta-analysis*. Resuscitation, 2018. **127**: p. 51-57.
40. Pasquier, M., et al., *Hypothermia outcome prediction after extracorporeal life support for hypothermic cardiac arrest patients: an external validation of the HOPE score*. Resuscitation, 2019. **139**: p. 321-328.
41. Ruttman, E., et al., *Prolonged extracorporeal membrane oxygenation-assisted support provides improved survival in hypothermic patients with cardiocirculatory arrest*. The Journal of thoracic and cardiovascular surgery, 2007. **134**(3): p. 594-600.

42. Farstad, M., et al., *Rewarming from accidental hypothermia by extracorporeal circulation. A retrospective study.* European journal of cardiothoracic surgery, 2001. **20**(1): p. 58-64.
43. Ruttman, E., et al., *Characteristics and outcome of patients with hypothermic out-of-hospital cardiac arrest: experience from a European trauma center.* Resuscitation, 2017. **120**: p. 57-62.
44. Kornberger, E., et al., *Forced air surface rewarming in patients with severe accidental hypothermia.* Resuscitation, 1999. **41**(2): p. 105-111.

KAYNAKLAR

1. Launbjerg J, Fruergaard P, Hesse B, Jørgensen F, Elsborg L, Petri A. Long-term risk of death, cardiac events and recurrent chest pain in patients with acute chest pain of different origin. *Cardiology*. 1996;87(1):60-6.
2. Lindsell CJ, Anantharaman V, Diercks D, Han JH, Hoekstra JW, Hollander JE, et al. The Internet Tracking Registry of Acute Coronary Syndromes (i*trACS): a multicenter registry of patients with suspicion of acute coronary syndromes reported using the standardized reporting guidelines for emergency department chest pain studies. *Annals of emergency medicine*. 2006;48(6):666-77. e9.
3. Hagan PG, Nienaber CA, Isselbacher EM, Bruckman D, Karavite DJ, Russman PL, et al. The International Registry of Acute Aortic Dissection (IRAD): new insights into an old disease. *Jama*. 2000;283(7):897-903.
4. Klompas M. Does this patient have an acute thoracic aortic dissection? *Jama*. 2002;287(17):2262-72.
5. Gupta M, Tabas JA, Kohn MA. Presenting complaint among patients with myocardial infarction who present to an urban, public hospital emergency department. *Annals of emergency medicine*. 2002;40(2):180-6.
6. Pope JH, Aufderheide TP, Ruthazer R, Woolard RH, Feldman JA, Beshansky JR, et al. Missed diagnoses of acute cardiac ischemia in the emergency

- department. New England Journal of Medicine. 2000;342(16):1163-70.
7. Mantha S, Karp R, Raghavan V, Terrin N, Bauer KA, Zwicker JI. Assessing the risk of venous thromboembolic events in women taking progestin-only contraception: a meta-analysis. *Bmj*. 2012;345.
 8. Henry M, Arnold T, Harvey J. BTS guidelines for the management of spontaneous pneumothorax. *Thorax*. 2003;58(Suppl 2):ii39.
 9. Shry EA, Dacus J, Van De Graaff E, Hjelkrem M, Stajduhar KC, Steinhubl SR. Usefulness of the response to sublingual nitroglycerin as a predictor of ischemic chest pain in the emergency department. *American Journal of Cardiology*. 2002;90(11):1264-6.
 10. Grailey K, Glasziou PP. Diagnostic accuracy of nitroglycerine as a ‘test of treatment’ for cardiac chest pain: a systematic review. *Emergency Medicine Journal*. 2012;29(3):173-6.
 11. Brauer R, Liebermann-Meffert D, Stein H, Bartels H, Siewert J-R. Boerhaave’s syndrome: analysis of the literature and report of 18 new cases. *Diseases of the Esophagus*. 1997;10(1):64-8.
 12. Fields JM, Davis J, Girson L, Au A, Potts J, Morgan CJ, et al. Transthoracic echocardiography for diagnosing pulmonary embolism: a systematic review and meta-analysis. *Journal of the American Society of Echocardiography*. 2017;30(7):714-23. e4.
 13. Ayaram D, Bellolio MF, Murad MH, Laack TA, Sadosty AT, Erwin PJ, et al. Triple rule-out computed

tomographic angiography for chest pain: a diagnostic systematic review and meta-analysis. *Academic Emergency Medicine*. 2013;20(9):861-71.

14. Mahler SA, Riley RF, Hiestand BC, Russell GB, Hoekstra JW, Lefebvre CW, et al. The HEART Pathway randomized trial: identifying emergency department patients with acute chest pain for early discharge. *Circulation: Cardiovascular quality and outcomes*. 2015;8(2):195-203.
15. Hollander JE. Managing troponin testing. *Annals of Emergency Medicine*. 2016;68(6):690-4.
16. Hollander JE, Than M, Mueller C. State-of-the-art evaluation of emergency department patients presenting with potential acute coronary syndromes. *Circulation*. 2016;134(7):547-64.
17. Walker NJ, Sites FD, Shofer FS, Hollander JE. Characteristics and outcomes of young adults who present to the emergency department with chest pain. *Academic emergency medicine*. 2001;8(7):703.

Kaynaklar

1. "cyanides". *IUPAC Gold Book*. 2014. doi:10.1351/goldbook.C01486
2. Vetter J. (2000). Plant cyanogenic glycosides. *Toxicon : official journal of the International Society on Toxinology*, 38(1), 11–36. [https://doi.org/10.1016/s0041-0101\(99\)00128-2](https://doi.org/10.1016/s0041-0101(99)00128-2)
3. Anon (June 27, 2013). "Facts about cyanide:Where cyanide is found and how it is used". CDC Emergency preparedness and response. Centers for Disease Control and Prevention. Retrieved 10 December 2016.
4. "Environmental and Health Effects of Cyanide". *International Cyanide Management Institute*. 2006. Archived from the original on 30 November 2012. Retrieved 4 August 2009
5. "ToxFAQs for Cyanide" . Agency for Toxic Substances and Disease Registry . July 2006. Archived.
6. Ballhorn DJ (2011). "Cyanogenic Glycosides in Nuts and Seeds". *Nuts and Seeds in Health and Disease Prevention*. Elsevier. pp. 129–136. doi:10.1016/b978-0-12-375688-6.10014-3. ISBN 978-0123756886.
7. Sharpe, A. G. The Chemistry of Cyano Complexes of the Transition Metals; Academic Press: London, 1976 .
8. Simeonova FP, Fishbein L. Hydrogen cyanide and cyanides: human health aspects. 2004 [cited 2018 August 4]. Available from: <http://www.who.int/iris/handle/10665/42942>.

9. Agency for Toxic Substances and Disease Registry. Toxicological profile for cyanide. 2006 [cited 2018 July 30]. Available from: <https://www.atsdr.cdc.gov/ToxProfiles/tp.asp?id=72&tid=19>.
10. Biller, José (2007). "163". *Nöroloji ve dahiliye arayüzü(ed. resimli). Lippincott Williams ve Wilkins. P. 939.ISBN 978-0-7817-7906-7*.
11. Lee, J., Mahon, S. B., Mukai, D., Burney, T., Katebian, B. S., Chan, A., Bebart, V. S., Yoon, D., Boss, G. R., & Brenner, M. (2016). The Vitamin B₁₂ Analog Cobinamide Is an Effective Antidote for Oral Cyanide Poisoning. *Journal of medical toxicology : official journal of the American College of Medical Toxicology*, 12(4), 370–379. <https://doi.org/10.1007/s13181-016-0566-4>
12. Andersen, L. W., Mackenhauer, J., Roberts, J. C., Berg, K. M., Cocchi, M. N., & Donnino, M. W. (2013). Etiology and therapeutic approach to elevated lactate levels. *Mayo Clinic proceedings*, 88(10), 1127–1140. <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2013.06.012>
13. Anseeuw, K., Delvau, N., Burillo-Putze, G., De Iaco, F., Geldner, G., Holmström, P., Lambert, Y., & Sabbe, M. (2013). Cyanide poisoning by fire smoke inhalation: a European expert consensus. *European journal of emergency medicine : official journal of the European Society for Emergency Medicine*, 20(1), 2–9. <https://doi.org/10.1097/MEJ.0b013e328357170b>
14. Soto-Blanco, B., Marioka, P. C., & Górniak, S. L. (2002). Effects of long-term low-dose cyanide administration to rats. *Ecotoxicology and environmental safety*, 53(1), 37–41. <https://doi.org/10.1006/eesa.2002.2189>

15. *Toxicological Profile for Cyanide (PDF) (Report)*. U.S. Department of Health and Human Services. 2006. pp. 18–19. Archived (PDF) from the original on 2004-03-31.
16. Berg JM, Tymoczko JL, Stryer L (2002). *Biochemistry* (5th ed.). New York: W. H. Freeman. ISBN 0716730510.
17. Biller, José (2007). "163". *Interface of neurology and internal medicine* (illustrated ed.). Lippincott Williams & Wilkins. p. 939. ISBN 978-0-7817-7906-7.
18. Nelson DL, Cox MM (2004). *Lehninger Principles of Biochemistry* (4th ed.). New York: W. H. Freeman. ISBN 978-0716762652.
19. Parikh, S., Goldstein, A., Koenig, M. K., Scaglia, F., Enns, G. M., Saneto, R., Anselm, I., Cohen, B. H., Falk, M. J., Greene, C., Gropman, A. L., Haas, R., Hirano, M., Morgan, P., Sims, K., Tarnopolsky, M., Van Hove, J. L., Wolfe, L., & DiMauro, S. (2015). Diagnosis and management of mitochondrial disease: a consensus statement from the Mitochondrial Medicine Society. *Genetics in medicine : official journal of the American College of Medical Genetics*, 17(9), 689–701. <https://doi.org/10.1038/gim.2014.177>
20. Schwenecke, H.; Mayer, D. (2005). "Benzidine and Benzidine Derivatives". *Ullmann's Encyclopedia of Industrial Chemistry*. Weinheim: Wiley-VCH. doi:10.1002/14356007.a03_539. ISBN 978-3527306732.
21. Ganjeloo, A., Isom, G. E., Morgan, R. L., & Way, J. L. (1980). Fluorometric determination of cyanide in biological fluids with p-benzoquinone. *Toxicology and applied*

- pharmacology*, 55(1), 103–107.
[https://doi.org/10.1016/0041-008x\(80\)90225-2](https://doi.org/10.1016/0041-008x(80)90225-2)
22. Thompson, J. P., & Marrs, T. C. (2012). Hydroxocobalamin in cyanide poisoning. *Clinical toxicology (Philadelphia, Pa.)*, 50(10), 875–885.
<https://doi.org/10.3109/15563650.2012.742197>
23. "Hydrogen Cyanide – Emergency Department/Hospital Management". CHEMM. 14 January 2015. Archived from the original on 14 November 2016. Retrieved 26 October 2016.
24. Hamel J. (2011). A review of acute cyanide poisoning with a treatment update. *Critical care nurse*, 31(1), 72–82.
<https://doi.org/10.4037/ccn2011799>
25. Bernan (2008). *Medical Management of Chemical Casualties Handbook (4th ed.)*. Government Printing Off. p. 41. ISBN 978-0-16-081320-7., Extract p. 41.
26. Longerich 2010, pp. 281–282.
27. Hayes P (2004) *İşbirliğinden Suç Ortaklığı: Üçüncü Reich'ta Degussa*. Cambridge; New York; Melbourne: Cambridge Üniversitesi Yayınları. ISBN 978-0521782272.
28. Dmitry Yermakov. "Cyanide Destruction | SRK Consulting". *srk.com*. Retrieved 2 March 2021
29. Kumar, Rahul; Saha, Shouvik; Sarita, Dhaka; Mayur B., Kurade; Kang, Chan Ung; Baek, Seung Han; Jeong, Byong-Hun (2016). "Remediation of cyanide-contaminated environments through microbes and plants: a review of current knowledge and future perspectives". *Geosystem Engineering*. 70 (1): 28–40. doi:10.1080/12269328.2016.1218303. S2CID 132571397. Retrieved 24 April 2022.

30. Suman, S. G., & Gretarsdottir, J. M. (2019). Chemical and Clinical Aspects of Metal-Containing Antidotes for Poisoning by Cyanide. *Metal ions in life sciences*, 19, /books/9783110527872/9783110527872-020/9783110527872-020.xml.
<https://doi.org/10.1515/9783110527872-020>

KAYNAKÇA

1. Parshall, M.B., et al., *An official American Thoracic Society statement: update on the mechanisms, assessment, and management of dyspnea*. American journal of respiratory and critical care medicine, 2012. **185**(4): p. 435-452.
2. Hammond, E.C., *Some preliminary findings on physical complaints from a prospective study of 1,064,004 men and women*. American Journal of Public Health and the Nations Health, 1964. **54**(1): p. 11-23.
3. Sørensen, S.F., et al., *Predicting mortality and readmission based on chief complaint in emergency department patients: a cohort study*. Trauma Surgery & Acute Care Open, 2021. **6**(1): p. e000604.
4. Philip, K.E., et al., *The accuracy of respiratory rate assessment by doctors in a London teaching hospital: a cross-sectional study*. Journal of clinical monitoring and computing, 2015. **29**: p. 455-460.
5. Banzett, R.B., et al., *'Air hunger' from increased PCO₂ persists after complete neuromuscular block in humans*. Respiration physiology, 1990. **81**(1): p. 1-17.
6. Burki, N.K. and L.-Y. Lee, *Blockade of airway sensory nerves and dyspnea in humans*. Pulmonary pharmacology & therapeutics, 2010. **23**(4): p. 279-282.
7. Nishino, T., et al., *Inhaled furosemide greatly alleviates the sensation of experimentally induced dyspnea*. American journal of respiratory and critical care medicine, 2000. **161**(6): p. 1963-1967.
8. Schwartzstein, R.M., *Physiology of dyspnea*. 2004, UpToDate.

9. McBride, B. and W. Whitelaw, *A physiological stimulus to upper airway receptors in humans*. Journal of Applied Physiology, 1981. **51**(5): p. 1189-1197.
10. Schwartzstein, R.M., et al., *Cold facial stimulation reduces breathlessness induced in normal subjects*. American Review of Respiratory Disease, 2012.
11. Ruangsomboon, O., et al., *High-flow nasal cannula versus conventional oxygen therapy in relieving dyspnea in emergency palliative patients with do-not-intubate status: a randomized crossover study*. Annals of emergency medicine, 2020. **75**(5): p. 615-626.
12. Sjoding, M.W., et al., *Racial bias in pulse oximetry measurement*. New England Journal of Medicine, 2020. **383**(25): p. 2477-2478.
13. Santus, P., et al., *Acute dyspnea in the emergency department: a clinical review*. Internal and Emergency Medicine, 2023: p. 1-17.
14. Burri, E., et al., *Value of arterial blood gas analysis in patients with acute dyspnea: an observational study*. Critical care, 2011. **15**: p. 1-11.
15. Williams, A.J., *Assessing and interpreting arterial blood gases and acid-base balance*. Bmj, 1998. **317**(7167): p. 1213-1216.
16. McDonagh, T.A., et al., *2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC*. European heart journal, 2021. **42**(36): p. 3599-3726.
17. Kitamura, M., et al., *High-sensitivity cardiac troponin T for earlier diagnosis of acute myocardial infarction in patients with initially negative troponin T test—*

- Comparison between cardiac markers. Journal of Cardiology*, 2013. **62**(6): p. 336-342.
18. Adam, S.S., N.S. Key, and C.S. Greenberg, *D-dimer antigen: current concepts and future prospects*. Blood, The Journal of the American Society of Hematology, 2009. **113**(13): p. 2878-2887.
19. Blackmore, C.C., et al., *Pleural fluid volume estimation: a chest radiograph prediction rule*. Academic radiology, 1996. **3**(2): p. 103-109.
20. Smargiassi, A., et al., *Vertical Artifacts as Lung Ultrasound Signs: Trick or Trap? Part 2-An Accademia di Ecografia Toracica Position Paper on B-Lines and Sonographic Interstitial Syndrome*. Journal of Ultrasound in Medicine, 2023. **42**(2): p. 279-292.
21. Demi, L., et al., *New international guidelines and consensus on the use of lung ultrasound*. Journal of Ultrasound in Medicine, 2023. **42**(2): p. 309-344.
22. Zanobetti, M., C. Poggioni, and R. Pini, *Can chest ultrasonography replace standard chest radiography for evaluation of acute dyspnea in the ED?* Chest, 2011. **139**(5): p. 1140-1147.
23. Lichtenstein, D.A. and G.A. Meziere, *Relevance of lung ultrasound in the diagnosis of acute respiratory failure*: the BLUE protocol*. Chest, 2008. **134**(1): p. 117-125.
24. Lichtenstein, D.A., *Lung ultrasound in the critically ill*. Annals of intensive care, 2014. **4**(1): p. 1-12.
25. Gudivada, K.K., B. Krishna, and S.K. Narayan, *Ultrasonography in cardiopulmonary emergencies*. Lung India, 2023. **40**(3): p. 260-266.
26. Agustí, A., et al., *Global initiative for chronic obstructive lung disease 2023 report: GOLD executive summary*.

American journal of respiratory and critical care medicine, 2023. **207**(7): p. 819-837.

27. Chiu, T.-Y., et al., *Dyspnea and its correlates in Taiwanese patients with terminal cancer*. Journal of pain and symptom management, 2004. **28**(2): p. 123-132.

KAYNAKLAR

1. Oberndorfer S. Karzinoide tumoren des dunndarms. *Frankfurt Z Path.* 1907;1:426–432.
2. Williams RA, Whitehead R. Non-carcinoid epithelial tumours of the appendix-a proposed classification. *Pathology.* 1986;18:50–53.
3. Soga J, Tazawa K. Pathologic analysis of carcinoids. Histologic reevaluation of 62 cases. *Cancer.* 1971;28:990–998.
4. Capella C, Heitz PU, Höfler H, Solcia E, Klöppel G. Revised classification of neuroendocrine tumours of the lung, pancreas and gut. *Virchows Arch.* 1995;425:547–560.
5. Rindi G, Arnold R, Capella C, Klimstra DS, Klöppel G, Komminoth P, Solcia E. Nomenclature and classification of digestive neuroendocrine tumours. In: Bosman FT CF, Hruban R, editor. WHO Classification of Tumours, Pathology and Genetics of Tumours of the Digestive System. Lyon, France: International Agency for Research on Cancer (IARC) Press, 2010: 10-12.
6. Delle Fave G, O'Toole D, Sundin A, Taal B, Ferolla P, Ramage JK, Ferone D, Ito T, Weber W, Zheng-Pei Z, De Herder WW, Pascher A, Ruzsniwski P Vienna Consensus Conference participants. ENETS Consensus Guidelines Update for Gastroduodenal Neuroendocrine Neoplasms. *Neuroendocrinology.* 2016;103:119–124.
7. Rindi G, Luinetti O, Cornaggia M, Capella C, Solcia E. Three subtypes of gastric argyrophil carcinoid and

- the gastric neuroendocrine carcinoma: a clinicopathologic study. *Gastroenterology*. 1993;104:994–1006.
8. Borch K, Ahren B, Ahlman H, Falkmer S, Granerus G, Grimelius L. Gastric carcinoids: biologic behavior and prognosis after differentiated treatment in relation to type. *Ann Surg*. 2005;242:64–73.
 9. Hung OY, Maithel SK, Willingham FF, Farris 3rd AB, Kauh JS. Hypergastrinemia, type 1 gastric carcinoid tumors diagnosis and management., *J Clin. Oncol*. 2011;29(25):e713–e715.
 10. Kim BS, Park YS, Yook JH, Oh ST, Kim BS. Differing Clinical Courses and Prognoses in Patients With Gastric Neuroendocrine Tumors Based on the 2010-WHO Classification Scheme. *Medicine (Baltimore)* 2015;94:e1748.
 11. Gladdy RA, Strong VE, Coit D. Defining surgical indications for type I gastric carcinoid tumor. *Ann Surg Oncol*. 2009;16(11):3154–3160.
 12. Frilling A, Akerström G, Falconi M. Neuroendocrine tumor disease an evolving landscape. *Endocr Relat Cancer*. 2012;19(5):R163–R185.
 13. Nakata K, Aishima S, Ichimiya H. Unusual multiple gastric carcinoids with hypergastrinemia report of a case. *Surg Today*. 2010;40(3):267–271.
 14. Solcia E, Bordi C, Creutzfeldt W, Dayal Y, Dayan AD, Falkmer S, Grimelius L, Havu N. Histopathological classification of nonantral gastric endocrine growths in man. *Digestion*. 1988;41:185–200.

15. Gluckman CR, Metz DC. Gastric Neuroendocrine Tumors (Carcinoids) *Curr Gastroenterol Rep.* 2019;21:13.
16. Nandy N, Hanson JA, Strickland RG, McCarthy DM. Solitary Gastric Carcinoid Tumor Associated with Long-Term Use of Omeprazole: A Case Report and Review of the Literature. *Dig Dis Sci.* 2016;61:708–712.
17. Soto-Solís R, Romano-Munive AF, Santana de Anda K, Barreto-Zuñiga R. Factors related to gastric neuroendocrine tumors. *Rev Gastroenterol Mex (Engl Ed)* 2019;84:52–56.
18. D'Adda T, Keller G, Bordi C, Höfler H. Loss of heterozygosity in 11q13-14 regions in gastric neuroendocrine tumors not associated with multiple endocrine neoplasia type 1 syndrome. *Lab Invest.* 1999;79:671–677.
19. Delle Fave G, Kwekkeboom DJ, Van Cutsem E, Rindi G, Kos-Kudla B, Knigge U, Sasano H, Tomassetti P, Salazar R, Ruzsiewicz P Barcelona Consensus Conference participants. ENETS Consensus Guidelines for the management of patients with gastroduodenal neoplasms. *Neuroendocrinology.* 2012;95:74–87.
20. Sato Y, Imamura H, Kaizaki Y, Koizumi W, Ishido K, Kurahara K, Suzuki H, Fujisaki J, Hirakawa K, Hosokawa O, Ito M, Kaminishi M, Furuta T, Chiba T, Haruma K. Management and clinical outcomes of type I gastric carcinoid patients: retrospective, multicenter study in Japan. *Dig Endosc.* 2014;26:377–384.

21. Lupinacci RM, Dias AR, Mello ES, Kondo A. Minute type I gastric carcinoid with regional lymph node metastasis. *Int J Surg Pathol*. 2013;21(2):169–172.

REFERANSLAR

- Al-Zoubi, M. S., & Al-Zoubi, R. M. (2022). Nanomedicine tactics in cancer treatment: Challenge and hope. *Crit Rev Oncol Hematol*, 174, 103677. doi:10.1016/j.critrevonc.2022.103677
- Alemzadeh, H., Raman, J., Leveson, N., Kalbarczyk, Z., & Iyer, R. K. (2016). Adverse Events in Robotic Surgery: A Retrospective Study of 14 Years of FDA Data. *PLoS One*, 11(4), e0151470. doi:10.1371/journal.pone.0151470
- Bray, F., Laversanne, M., Weiderpass, E., & Soerjomataram, I. (2021). The ever-increasing importance of cancer as a leading cause of premature death worldwide. *Cancer*, 127(16), 3029-3030. doi:10. 1002 /cnr.33587
- Carrasco-Esteban, E., Dominguez-Rullan, J. A., Barrionuevo-Castillo, P., Pelari-Mici, L., Leaman, O., Sastre-Gallego, S., & Lopez-Campos, F. (2021). Current role of nanoparticles in the treatment of lung cancer. *J Clin Transl Res*, 7(2), 140-155. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/34104817>
- Chiang, C. L., Cheng, M. H., & Lin, C. H. (2021). From Nanoparticles to Cancer Nanomedicine: Old Problems with New Solutions. *Nanomaterials (Basel)*, 11(7). doi:10.3390/nano11071727
- Cryer, A. M., & Thorley, A. J. (2019). Nanotechnology in the diagnosis and treatment of lung cancer. *Pharmacol Ther*, 198, 189-205. doi:10. 1016 /j.pharmthera.2019. 02.010

- Das, P. M., & Singal, R. (2004). DNA methylation and cancer. *J Clin Oncol*, 22(22), 4632-4642. doi:10.1200/JCO.2004.07.151
- Dordevic, S., Gonzalez, M. M., Conejos-Sanchez, I., Carreira, B., Pozzi, S., Acurcio, R. C., . . . Vicent, M. J. (2022). Current hurdles to the translation of nanomedicines from bench to the clinic. *Drug Deliv Transl Res*, 12(3), 500-525. doi:10.1007/s13346-021-01024-2
- Doroudian, M., Azhdari, M. H., Goodarzi, N., O'Sullivan, D., & Donnelly, S. C. (2021). Smart Nanotherapeutics and Lung Cancer. *Pharmaceutics*, 13(11). doi:10.3390 /pharmaceutics13111972
- Doroudian, M., MacLoughlin, R., Poynton, F., Prina-Mello, A., & Donnelly, S. C. (2019). Nanotechnology based therapeutics for lung disease. *Thorax*, 74(10), 965-976. doi:10.1136/thoraxjnl-2019-213037
- Farokhzad, O. C., & Langer, R. (2009). Impact of nanotechnology on drug delivery. *ACS Nano*, 3(1), 16-20. doi:10.1021/nn900002m
- Hao, Y., Yang, C., & He, J. (2018). The accurate surgical margin before surgery for malignant musculoskeletal tumors: a retrospective study. *Am J Transl Res*, 10(8), 2324-2334.
- Hussain, S. (2016). Nanomedicine for Treatment of Lung Cancer. *Adv Exp Med Biol*, 890, 137-147. doi:10.1007/978-3-319-24932-2_8
- Koutu, V., Rajawat, S., Shastri, L., & Malik, M. (2019). Apoptosis and inhibition of human epithelial cancer cells by ZnO nanoparticles synthesized using plant extract. *Adv Nano Res*, 7, 231-239.

- Li, J., Zhu, L., & Kwok, H. F. (2023). Nanotechnology-based approaches overcome lung cancer drug resistance through diagnosis and treatment. *Drug Resist Updat*, 66, 100904. doi:10.1016/j.drup.2022.100904
- Liu, D., Liu, F., Liu, Z., Wang, L., & Zhang, N. (2011). Tumor specific delivery and therapy by double-targeted nanostructured lipid carriers with anti-VEGFR-2 antibody. *Mol Pharm*, 8(6), 2291-2301. doi:10.1021/mp200402e
- Luo, Y., Song, Y., Wang, M., Jian, T., Ding, S., Mu, P., . . . Lin, Y. (2019). Bioinspired Peptoid Nanotubes for Targeted Tumor Cell Imaging and Chemo-Photodynamic Therapy. *Small*, 15(43), e1902485. doi:10.1002/smll.201902485
- Murty, B. S., Shankar P, Raj B, Murday J. (2013). Unique properties of nanomaterials. In *Textbook of Nanoscience and Nanotechnology* (Vol. 29, pp. 29-65). Berlin, Heidelberg: Springer International Publishing.
- Prasad, P., Gordijo, C. R., Abbasi, A. Z., Maeda, A., Ip, A., Rauth, A. M., . . . Wu, X. Y. (2014). Multifunctional albumin-MnO(2) nanoparticles modulate solid tumor microenvironment by attenuating hypoxia, acidosis, vascular endothelial growth factor and enhance radiation response. *ACS Nano*, 8(4), 3202-3212. doi:10.1021/nn405773r
- Sabbatini, P., Sill, M. W., O'Malley, D., Adler, L., & Secord, A. A. (2008). A phase II trial of paclitaxel poliglumex in recurrent or persistent ovarian or primary peritoneal cancer (EOC): a Gynecologic Oncology

- Group Study. *Gynecol Oncol*, 111(3), 455-460. doi:10.1016/j.ygyno.2008.07.049
- Shi, J., Kantoff, P. W., Wooster, R., & Farokhzad, O. C. (2017). Cancer nanomedicine: progress, challenges and opportunities. *Nat Rev Cancer*, 17(1), 20-37. doi:10.1038/nrc.2016.108
- Siegel, R. L., Miller, K. D., Fuchs, H. E., & Jemal, A. (2022). Cancer statistics, 2022. *CA Cancer J Clin*, 72(1), 7-33. doi:10.3322/caac.21708
- Song, G., Chen, Y., Liang, C., Yi, X., Liu, J., Sun, X., . . . Liu, Z. (2016). Catalase-Loaded TaOx Nanoshells as Bio-Nanoreactors Combining High-Z Element and Enzyme Delivery for Enhancing Radiotherapy. *Adv Mater*, 28(33), 7143-7148. doi:10.1002/adma.201602111
- Vinod, S. K., & Hau, E. (2020). Radiotherapy treatment for lung cancer: Current status and future directions. *Respirology*, 25 Suppl 2, 61-71. doi:10.1111/resp.13870
- Wang, J., Zhou, T., Liu, Y., Chen, S., & Yu, Z. (2021). Application of Nanoparticles in the Treatment of Lung Cancer With Emphasis on Receptors. *Front Pharmacol*, 12, 781425. doi:10.3389/fphar.2021.781425
- Wang, X., Chen, X. Z., Alcantara, C. C. J., Sevim, S., Hoop, M., Terzopoulou, A., . . . Pane, S. (2019). MOFBOTS: Metal-Organic-Framework-Based Biomedical Microrobots. *Adv Mater*, 31(27), e1901592. doi:10.1002/adma.201901592

- Yao, Y., Zhou, Y., Liu, L., Xu, Y., Chen, Q., Wang, Y., . . . Shao, A. (2020). Nanoparticle-Based Drug Delivery in Cancer Therapy and Its Role in Overcoming Drug Resistance. *Front Mol Biosci*, 7, 193. doi:10.3389/fmolb.2020.00193
- Yin, M., Chen, X., Guo, Q., Xiao, L., Gao, P., Zang, D., . . . Wang, X. (2022). Ultrasmall zirconium carbide nanodots for synergistic photothermal-radiotherapy of glioma. *Nanoscale*, 14(40), 14935-14949. doi:10.1039/d2nr04239h
- Zhang, L., Chen, H., Wang, L., Liu, T., Yeh, J., Lu, G., . . . Mao, H. (2010). Delivery of therapeutic radioisotopes using nanoparticle platforms: potential benefit in systemic radiation therapy. *Nanotechnol Sci Appl*, 3, 159-170. doi:10.2147/NSA.S7462
- Zhao, C. Y., Cheng, R., Yang, Z., & Tian, Z. M. (2018). Nanotechnology for Cancer Therapy Based on Chemotherapy. *Molecules*, 23(4). doi:10.3390/molecules23040826
- Zheng, X., Wu, Y., Zuo, H., Chen, W., & Wang, K. (2023). Metal Nanoparticles as Novel Agents for Lung Cancer Diagnosis and Therapy. *Small*, 19(18), e2206624. doi:10.1002/smll.202206624

KAYNAKLAR

- Altenhöfer, S., Witte, I., Teiber, J. F., Wilgenbus, P., Pautz, A., Li, H., Horke, S. (2010). One Enzyme, Two Functions: PON2 PREVENTS MITOCHONDRIAL SUPEROXIDE FORMATION AND APOPTOSIS INDEPENDENT FROM ITS LACTONASE ACTIVITY*. *Journal of Biological Chemistry*, 285(32), 24398-24403. doi:<https://doi.org/10.1074/jbc.M110.118604>
- Arii, K., Suehiro, T., Ota, K., Ikeda, Y., Kumon, Y., Osaki, F., Terada, Y. (2009). Pitavastatin induces PON1 expression through p44/42 mitogen-activated protein kinase signaling cascade in Huh7 cells. *Atherosclerosis*, 202(2), 439-445. doi:<https://doi.org/10.1016/j.atherosclerosis.2008.05.013>
- Aviram, M., Rosenblat, M., Bisgaier, C. L., Newton, R. S., Primo-Parmo, S. L., & La Du, B. N. (1998). Paraoxonase inhibits high-density lipoprotein oxidation and preserves its functions: A possible peroxidative role for paraoxonase. *Journal of Clinical Investigation*, 101(8), 1581-1590. doi:10.1172/JCI1649
- Bacchetti, T., Ferretti, G., & Sahebkar, A. (2019). The role of paraoxonase in cancer. *Semin Cancer Biol*, 56, 72-86. doi:10.1016/j.semcancer.2017.11.013
- Bacchetti, T., Sartini, D., Pozzi, V., Cacciamani, T., Ferretti, G., & Emanuelli, M. (2017). Exploring the role of Paraoxonase-2 in bladder cancer: analyses performed on tissue samples, urines and cell cultures. 8(17).

- Balci, H., Genc, H., Papila, C., Can, G., Papila, B., Yanardag, H., & Uzun, H. (2012). Serum Lipid Hydroperoxide Levels and Paraoxonase Activity in Patients With Lung, Breast, and Colorectal Cancer. *Journal of Clinical Laboratory Analysis*, 26(3), 155-160. doi:<https://doi.org/10.1002/jcla.21503>
- Cai, J., Yuan, S.-X., Yang, F., Tao, Q.-F., Yang, Y., Xu, Q.-G., Zhou, W.-P. (2016). Paraoxonase 3 inhibits cell proliferation and serves as a prognostic predictor in hepatocellular carcinoma. 7(43).
- Cheng, C.-C., Hsueh, C.-M., Chen, C.-Y., Chen, T.-H., & Hsu, S.-L. (2013). Interleukin-6 upregulates paraoxonase 1 gene expression via an AKT/NF- κ B-dependent pathway. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 437(1), 55-61. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bbrc.2013.06.034>
- Cherki, M., Berrougui, H., Isabelle, M., Cloutier, M., Koumbadinga, G. A., & Khalil, A. (2007). Effect of PON1 polymorphism on HDL antioxidant potential is blunted with aging. *Experimental Gerontology*, 42(8), 815-824. doi:<https://doi.org/10.1016/j.exger.2007.04.006>
- Costa, L. G., Giordano, G., & Furlong, C. E. (2011). Pharmacological and dietary modulators of paraoxonase 1 (PON1) activity and expression: The hunt goes on. *Biochemical Pharmacology*, 81(3), 337-344. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bcp.2010.11.008>
- Deakin, S., Guernier, S., & James, R. W. (2007). Pharmacogenetic interaction between paraoxonase-1 gene promoter polymorphism C-107T and statin.

Pharmacogenetics and Genomics, 17(6), 451-457.
doi:10.1097/ FPC.0b013e3280925716

Duchartre, Y., Kim, Y.-M., & Kahn, M. (2016). The Wnt signaling pathway in cancer. *Critical Reviews in Oncology/Hematology*, 99, 141-149.
doi:[https://doi.org/ 10.1016/j.critrevonc.2015.12.005](https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2015.12.005)

Durrington, P. N., Mackness, M. I., Bhatnagar, D., Julier, K., Prais, H., Arrol, S., Wood, G. N. I. (1998). Effects of two different fibric acid derivatives on lipoproteins, cholesteryl ester transfer, fibrinogen, plasminogen activator inhibitor and paraoxonase activity in type IIb hyperlipoproteinaemia. *Atherosclerosis*, 138(1), 217-225. doi:[https://doi.org/10.1016/S0021-9150\(98\)00003-3](https://doi.org/10.1016/S0021-9150(98)00003-3)

Elkiran, E. T., Mar, N., Aygen, B., Gursu, F., Karaoglu, A., & Koca, S. (2007). Serum paraoxonase and arylesterase activities in patients with lung cancer in a Turkish population. *BMC Cancer*, 7. doi:10.1186/1471-2407-7-48

Fuhrman, B., Gantman, A., Khateeb, J., Volkova, N., Horke, S., Kiyan, J., Aviram, M. (2009). Urokinase activates macrophage PON2 gene transcription via the PI3K/ROS/MEK/SREBP-2 signalling cascade mediated by the PDGFR- β . *Cardiovascular Research*, 84(1), 145-154. doi:10.1093/cvr/cvp184

Fuhrman, B., Nitzan, O., Karry, R., Volkova, N., Dumler, I., & Aviram, M. (2007). Urokinase plasminogen activator (uPA) stimulates cholesterol biosynthesis in macrophages through activation of SREBP-1 in a PI3-kinase and MEK-dependent manner.

- Atherosclerosis, 195 (2), e108-e116. doi:10. 1016/j.atherosclerosis. 2007. 06.025
- Gaidukov, L., Rosenblat, M., Aviram, M., & Tawfik, D. S. (2006). The 192R/Q polymorphs of serum paraoxonase PON1 differ in HDL binding, lipolactonase stimulation, and cholesterol efflux. *Journal of Lipid Research*, 47(11), 2492-2502. doi:<https://doi.org/10.1194/jlr.M600297-JLR200>
- Humbert, R., Adler, D. A., Disteché, C. M., Hassett, C., Omiecinski, C. J., & Furlong, C. E. (1993). The molecular basis of the human serum paraoxonase activity polymorphism. *Nature Genetics*, 3(1), 73-76. doi:10. 1038/ng0193-73
- Jin, Y., Li, Q., Qiu, J., Zhao, X., Zheng, C., Lv, S., Ye, L.-c. (2016). Downregulation of paraoxonase 3 contributes to aggressive human hepatocellular carcinoma progression and associates with poor prognosis. *Tumor Biology*, 37(10), 14193-14203. doi:10. 1007/s13277-016-5247-z
- Khan, M., Maryam, A., Qazi, J. I., & Ma, T. (2015). Targeting Apoptosis and Multiple Signaling Pathways with Icariside II in Cancer Cells. *International Journal of Biological Sciences*, 11(9), 1100-1112. doi:10. 7150/ijbs.11595
- Kumon, Y., Suehiro, T., Ikeda, Y., & Hashimoto, K. (2003). Human paraoxonase-1 gene expression by HepG2 cells is downregulated by interleukin-1 β and tumor necrosis factor- α , but is upregulated by interleukin-6. *Life Sciences*, 73(22), 2807-2815. doi:[https://doi.org/10.1016/S0024-3205\(03\)00704-5](https://doi.org/10.1016/S0024-3205(03)00704-5)

- Leviev, I., & James, R. W. (2000). Promoter polymorphisms of human paraoxonase PON1 gene and serum paraoxonase activities and concentrations. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 20(2), 516-521. doi:10.1161/01.ATV.20.2.516
- Mackness, B., Durrington, P. N., & Mackness, M. I. (1999). Polymorphisms of paraoxonase genes and low-density lipoprotein lipid peroxidation. *The Lancet*, 353(9151), 468-469. doi:[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(98\)05105-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(98)05105-8)
- Mackness, M. I. (1989). 'A'-esterases: Enzymes looking for a role? *Biochemical Pharmacology*, 38(3), 385-390. doi:[https://doi.org/10.1016/0006-2952\(89\)90376-6](https://doi.org/10.1016/0006-2952(89)90376-6)
- Mackness, M. I., Arrol, S., & Durrington, P. N. (1991). Paraoxonase prevents accumulation of lipoperoxides in low-density lipoprotein. *FEBS Letters*, 286(1), 152-154. doi:[https://doi.org/10.1016/0014-5793\(91\)80962-3](https://doi.org/10.1016/0014-5793(91)80962-3)
- Mayer, I. A., & Arteaga, C. L. (2016). The PI3K/AKT Pathway as a Target for Cancer Treatment. *Annu Rev Med*, 67, 11-28. doi:10.1146/annurev-med-062913-051343
- Ng, C. J., Shih, D. M., Hama, S. Y., Villa, N., Navab, M., & Reddy, S. T. (2005). The paraoxonase gene family and atherosclerosis. *Free Radical Biology and Medicine*, 38(2), 153-163. doi:<https://doi.org/10.1016/j.freeradbiomed.2004.09.035>
- Osaki, F., Ikeda, Y., Suehiro, T., Ota, K., Tsuzura, S., Arai, K., . . . Hashimoto, K. (2004). Roles of Sp1 and protein kinase C in regulation of human serum

- paraoxonase 1 (PON1) gene transcription in HepG2 cells. *Atherosclerosis*, 176(2), 279-287. doi:<https://doi.org/10.1016/j.atherosclerosis.2004.05.029>
- Ponce-Ruiz, N., Murillo-González, F. E., Rojas-García, A. E., Mackness, M., Bernal-Hernández, Y. Y., Barrón-Vivanco, B. S., Medina-Díaz, I. M. (2017). Transcriptional regulation of human Paraoxonase 1 by nuclear receptors. *Chemico-Biological Interactions*, 268, 77-84. doi:<https://doi.org/10.1016/j.cbi.2017.02.005>
- Porntadavity, S., Permpongpaiboon, T., & Sukketsiri, W. (2010). Human paraoxonase 2. *EXCLI Journal*, 9, 159-172.
- Rosenblat, M., Hayek, T., Hussein, K., & Aviram, M. (2004). Decreased Macrophage Paraoxonase 2 Expression in Patients with Hypercholesterolemia Is the Result of Their Increased Cellular Cholesterol Content: Effect of Atorvastatin Therapy. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 24(1), 175-180. doi:10.1161/01.ATV.0000104011.88939.06
- Samra, Z. Q., Pervaiz, S., Shaheen, S., Dar, N., & Athar, M. A. (2011). Determination of oxygen derived free radicals producer (xanthine oxidase) and scavenger (paraoxonase) enzymes and lipid parameters in different cancer patients. *Clinical Laboratory*, 57(9-10), 741-747.

- Santin, A. D., Zhan, F., Bellone, S., Palmieri, M., Cane, S., Bignotti, E., Pecorelli, S. (2004). Gene expression profiles in primary ovarian serous papillary tumors and normal ovarian epithelium: Identification of candidate molecular markers for ovarian cancer diagnosis and therapy. *International Journal of Cancer*, 112(1), 14-25. doi:10.1002/ijc.20408
- Shiner, M., Fuhrman, B., & Aviram, M. (2004). Paraoxonase 2 (PON2) expression is upregulated via a reduced-nicotinamide-adenine-dinucleotide-phosphate (NADPH)-oxidase-dependent mechanism during monocytes differentiation into macrophages. *Free Radical Biology and Medicine*, 37(12), 2052-2063. doi:https://doi.org/10.1016/j.freeradbiomed.2004.09.003
- Stoltz, D. A., Ozer, E. A., Recker, T. J., Estin, M., Yang, X., Shih, D. M., Zabner, J. (2009). A Common Mutation in Paraoxonase-2 Results in Impaired Lactonase Activity*. *Journal of Biological Chemistry*, 284(51), 35564-35571. doi:https://doi.org/10.1074/jbc.M109.051706
- Tseng, J.-H., Chen, C.-Y., Chen, P.-C., Hsiao, S.-H., Fan, C.-C., Liang, Y.-C., & Chen, C.-P. (2017). Valproic acid inhibits glioblastoma multiforme cell growth via paraoxonase 2 expression. 8(9).
- Uysal, S. J. E. P., & Medicine, R. (2017). The contribution of paraoxanase enzyme activity measurement in serum and bronchoalveolar lavage liq to distinguish benign and malignant pulmonary diseases. 3, 20-27.

Watson, A. D., Berliner, J. A., Hama, S. Y., La Du, B. N., Faull, K. F., Fogelman, A. M., & Navab, M. (1995). Protective effect of high density lipoprotein associated paraoxonase inhibition of the biological activity of minimally oxidized low density lipoprotein. *Journal of Clinical Investigation*, 96(6), 2882-2891.

KAYNAKÇA

- Adler LP, Faulhaber PF, Schnur KC, Faulhaber PF, Schnur KC, Al-Kasi NL, Shenk RR. Axillary lymph node metastases: screening with [F-18] 2-deoxy-2-fluoro-D-glucose (FDG) PET. *Radiology* 1997;203(2):323–7.
- Allemani C, Sant M, Weir HK, Richardson L C, Baili P, Storm H, et al. Breast cancer survival in the US and Europe: a CONCORD high-resolution study. *Int J Cancer* 2013; 132: 1170-1181.
- Association between F-18 fluorodeoxyglucose uptake and postoperative histopathology, hormone receptor status, thymidine labelling index and p53 in primary breast cancer: a preliminary observation. *Eur J Nucl Med* 1998;25(10):1429–34.
- Avril N, Rose CA, Schelling M, Dose J, Kuhn W, Bense S et al. Breast imaging with positron emission tomography and fluorine-18 fluorodeoxyglucose: use and limitations. *J Clin Oncol* 2000;18(20):3495–3502.
- Avril N, Menzel M, Dose J, Schelling M, Weber W, Janicke F, et al. Glucose metabolism of breast cancer assessed by 18F-FDG PET: histologic and immunohistochemical tissue analysis. *J Nucl Med*. 2001; 42:9-16.
- Avril S, Muzic RF, Jr., Plecha D, Bryan J. Traugher, Shaveta Vinayak, Norbert Avril 18F-FDG PET-CT for Monitoring of Treatment Response in Breast Cancer . *J Nucl Med* 2016; 57 (ek 1):34S-39S.

- Bardfeld PA, Cancroft ET, Atkins HL. Usefulness of Tl-201 scintigraphy in breast cancer diagnosis. *Radiology*. 1994; 300: P193.
- Barranger E, Grahek D, Antoine M, Montravers F, Talbot J, Uzan S. Evaluation of fluorodeoxyglucose positron emission tomography in the detection of axillary lymph node metastases in patients with early-stage breast cancer. *Ann Surg Oncol* 2003;10(6): 622–7.
- Berg WA, Weinberg IN, Narayanan D, Lobrano ME, Ross E, Amodei L et al. High-resolution fluorodeoxyglucose positron emission tomography with copression (“positron emission mamography”) is highly accurate in depicting primary breast cancer. *Breast J* 2006;12:309-323 Crippa F, Seregni E, Agresti R, Chiesa C, Pascali C, Bogni A et al.
- Buck A, Schirrmeister H, Kuhn T, Shen C, Kalker T, Kotzerke J, et al. FDG uptake in breast cancer: correlation with biological and clinical prognostic parameters. *Eur J Nucl Med*. 2002; 29:1317-1323.
- Czernin J, Allen-Auerbach M, Nathanson D, Ken Hermann, PET-CT in Oncology: Current Status and Perspectives 2013; 1 :177-190.
- Dehdashti F, Mortimer JE, Siegel BA, Griffeth LK, Bonasera TJ, Fusselman MJ, Detert DD, Cutler PD, Katzenellenbogen JA, Welch MJ. Positron tomographic assessment of estrogen receptors in breast cancer: comparison with FDG PET and in vitro receptor assays. *J Nucl Med*; 36:1766-1774, 1995.

DeSantis, CE, Fedewa, SA, Goding Sauer, A Breast cancer statistics, 2015:

Convergence of incidence rates between black and white women. *CA Cancer J Clin* 2016; 66: 31-42.

Eubank WB, Mankoff DA, Bhattacharya M, Gralow J, Linden H, Ellis G, et al. Impact of [F-18]-Fluorodeoxyglucose PET on defining the extent of disease and management of patients with recurrent or metastatic breast cancer. *Am J Roentgenol* 2004;83(2):479–86.

Eubank WB, Mankoff DA, Vesselle HJ, Eary JF, Schubert EK, Dunnwald LK, Indsley SK, Gralow JR, Austin-Seymour MM, Ellis GK, Livingston RB. Detection of locoregional and distant recurrences in breast cancer patients by using FDG PET. *Radiographics*;22:5-17, 2002.

Eubank WB, Mankoff DA, Takasugi J. 18Fluorodeoxyglucose positron emission tomography to detect mediastinal or internal mammary metastases in breast cancer. *J Clin Oncol* 2001;19: 3516–23.

Fehr MK, Hornung R, Varga Z, Burger D, Hess T, Haller U et al. Axillary staging using positron emission tomography in breast cancer patients qualifying for sentinel lymph node biopsy. *Breast J* 2004;10(2):89–93.

Groheux D, Espie M, Giacchetti S, Hindie E (2012) Performance of FDG PET-CT in the clinical management of breast cancer. *Radiology* 266: 388-405.

- Jadvar H, Parker JA. Clinical PET and PET/CT London: Springer, 2005:45-67.
- Isasi CR, Moadel RM, Blafox MD. A meta-analysis of FDG-PET for the evaluation of breast cancer recurrence and metastases. Breast Cancer Res Treat 2005;90:105-112.
- Kim I, Choi HJ, Ryu JM, Lee SK , Yu JH , Kim SW, et al. Prognostic Validation of the American Joint Committee on Cancer 8th Staging System in 24,014 Korean Patients with Breast Cancer 2018; 21 :173-181.
- Kitajima K, Miyoshi Y. Present and future role of FDG-PET-CT imaging in the management of breast cancer. Jpn J Radyol 2016; 34 :167-180.
- Krane SK. Nükleer Fizik-1 (çeviri ed.: ğarer B.) Ankara: Palme Yayıncılık, 2002:173-175.
- Liberman M, Sampalis F, Mulder DS, Sampalis JS. Breast cancer diagnosis by scintimammography: a meta-analysis and review of the literature. Breast Cancer Res Treat. 2003; 80:115–126.
- Lovrics PJ, Chen V, Coates G. A prospective evaluation of positron emission tomography scanning, sentinel lymph node biopsy, and standard axillary dissection for axillary staging in patients with early stage breast cancer. Ann Surg Oncol 2004;11:846-53.
- Metzger-Filho O, Tutt A, de Azambuja E, Saini KS, Viale G, Loi S, et al. Dissecting the heterogeneity of triple-negative breast cancer. J Clin Oncol 2012. 30: 1879-1887.

- Mintun MA, Welch MJ, Siegel BA, Mathias CJ, Brodack JW, McGuire AH, et al. Breast cancer: PET imaging of estrogen receptors. *Radiology* 1988;169(1):45–8.
- Nakai T, Okuyama C, Kubota T, Yamada K, Ushijima Y, Taniike K, et al. Pitfalls of FDG-PET for the diagnosis of osteoblastic bone metastases in patients with breast cancer. *Eur J Nucl Med Mol Imaging* 2005; 32 (11):1253–1258.
- Özgüven MA, Öztürk E, Arslan N, Ilgan S, Günalp B, Karaçalıoğlu AÖ. Pozitron Emisyon Tomografisi Temel prensipler ve Klinik Uygulamalar, http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/nukleertip/dosya/pet_el_kitabi.pdf (Son erişim tarihi 26.03.2010).
- Quon A, Gambhir SS. FDG-PET and beyond: molecular breast cancer imaging. *J Clin Oncol* 2005;23(8):1664–73.
- Reske SN, Kotzerke J. FDG PET for clinical use. Results of the 3rd German Interdisciplinary Consensus Conference, "Onko-PET III", 21 July and 19 September 2000. *Eur J Nucl Med*;28:1707-1723, 2001.
- Saha GB. Basics of PET Imaging Physics, Chemistry, and Regulations. Newyork: Springer, 2005:193-197.
- Schelling M, Avril N, Nahrig J, Kuhn W, Romer W, Sattler D, Werner M, Dose J, Janicke F, Graeff H, Schwaiger M. Positron emission tomography using [(18)F]Fluorodeoxyglucose for monitoring primary chemotherapy in breast cancer. *J Clin Oncol*;18:1689-1695, 2000.

- Segaert I, Mottaghy F, Ceyskens S, De Wever W, Stroobants S, Van Ongeval C, et al. Additional value of PET-CT in staging clinical stage IIB and III breast cancer. *nozzle J* 2010; 16 :617-624.
- Smith IC, Welch AE, Hutcheon AW, Miller ID, Payne S, Chilcott F, Waikar S, hitaker T, Ah-See AK, Eremin O, Heys SD, Gilbert FJ, Sharp PF. Positron emission tomography using [(18)F]-fluorodeoxy-D-glucose to predict the pathologic response of breast cancer to primary chemotherapy. *J Clin Oncol*;18:1676-1688, 2000.
- Sun Z, Yi YL, Liu Y, Xiong J P, Chao Zhu He. Comparison of whole body PET-PETCT and conventional imaging procedures for distant metastasis staging in patients with breast cancer: A meta-analysis. *Eur J Gynaecol Oncol* 2015; 36 :672-676.
- Taillefer R. Clinical Applications of 99mTc-Sestamibi Scintimammography. *Semin Nucl Med.* 2005; 35:100-15.
- Van der Hoeven J, Krak N, Hoekstra O, Comans E, Boom R, Geldere D, et al. 18F-2- fluoro-2-deoxy-D-glucose positron emission tomography in staging of locally advanced breast cancer. *J Clin Oncol* 2004; 22(7):1253–1259.

Kaynakça

- Abraham, J. E., Maranian, M. J., Spiteri, I., Russell, R., Ingle, S., Luccarini, C., . . . PD, P. (2012). Saliva samples are a viable alternative to blood samples as a source of DNA for high throughput genotyping. *BMC Med Genom*, 5(19). doi:<https://doi.org/10.1186/1755-8794-5-19>
- Ai, J., Smith, B., & Wong, D. T. (2010). Saliva ontology: an ontology-based framework for a salivaomics knowledge base. *BMC Bioinformatics*, 11, s. 302. doi:10.1186/1471-2105-11-302
- American Cancer Society. (2015). *Cancer Facts Figures; American Cancer Society*. Atlanta, GA, USA: American Cancer Society.
- Aps, J. K., & Martens, L. C. (2005). The physiology of saliva and transfer of drugs into saliva. *Forensic Sci Int.*, 150, s. 119-31. doi:10.1016/j.forsciint.2004.10.026
- Arakaki, A. K., Skolnick, J., & McDonald, J. F. (2008). Marker metabolites can be therapeutic targets as well. *Nature*, 456, s. 443. doi:10.1038/456443c
- Ayatollahi, H., Mahboub, M. R., Mohammadian, N., Parizadeh, M. R., Kianoosh, T., Khoob, M. K., & Kamalian, F. (2007). Ratios of free to total prostate-specific antigen and total prostate specific antigen to protein concentrations in saliva and serum of healthy men. 4(4), s. 238-41.
- Bassim, C. W., Ambatipudi, K. S., Mays, J. W., Edwards, D. A., Swatkoski, S., Fassil, H., . . . Pavletic, S. Z. (2012). Quantitative salivary proteomic differences in oral chronic graft-versus-host disease. *J Clin*

Immunol., 32, s. 1390-9. doi:10.1007/s10875-012-9738-4

- Bast, R. C., & Spriggs, D. R. (2011). More than a biomarker: CA125 may contribute to ovarian cancer pathogenesis. *Gynecol Oncol*, 121(3), s. 429–430. doi:10.1016/j.ygyno.2011.04.032
- Begne, M. G., Lu, B., Han, X., Hagen, F. K., Hand, A. R., Melvin, J. E., & Yates, J. R. (2009). Proteomic analysis of human parotid gland exosomes by multidimensional protein identification technology (MudPIT). *J Proteome Res.*, 8(3), s. 1304–14. doi:10.1021/pr800658c
- Beninson, L. A., & Fleshner, M. (2014, 10). Exosomes: an emerging factor in stress-induced immunomodulation. *Semin Immunol.*, 26(5), s. 394–401. doi:10.1016/j.smim.2013.12.001
- Bonebreak, C. M., Demirci, U., & Kuo, W. P. (2011). The potential of salivary point of care diagnostics. *J Appl Oral Sci*, 19(4), s. 293-94. doi:10.1590/S1678-77572011000400023
- Burne, R. A., Zeng, L., Ahn, S. J., Palmer, S. R., Liu, Y., Lefebure, T., . . . Nascimento, M. M. (2012). Progress dissecting the oral microbiome in caries and health. *Adv Dent Res*, 24(2), s. 77-80. doi:10. 1177/0022034512449462
- Chen, D. X., Schwartz, P. E., & Li, F. Q. (1990). Saliva and serum CA 125 assays for detecting malignant ovarian tumours. *Obstet. Gynecol*, 75(4), s. 701-4.
- Chen, D., Song, N., Runfang, Zhao, J., Hu, J., Lu, Q., & Li, Q. (2014). Saliva as a sampling source for the

- detection of leukemic fusion transcripts. *J. Transl. Med.*, 19(12), s. 321. doi:10.1186/s12967-014-0321-z
- Ciavarella, D., Mastrovincenzo, M., D'Onofrio, V., Chimenti, C., Parziale, V., Barbato, E., & Muzio, L. L. (2011). Saliva analysis by Surface-Enhanced Laser Desorption/Ionization Time-Of-Flight Mass Spectrometry (SELDI-TOF-MS) in orthodontic treatment: first pilot study. *Progress in Orthodontics*, 12(2), s. 126-131. doi:10.1016/j.pio.2011.06.002
- Cooper, S. L., & Brown, P. A. (2015). Treatment of pediatric acute lymphoblastic leukemia. *Pediatr. Clin. N. Am.*, 62(1), s. 61–73. doi:10.1016/j.pcl.2014.09.006
- Cuzick, J., Thorat, M. A., Andriole, G., Brawley, O. W., Brown, P. H., Culig, Z., . . . Lilja, H. (2014, 10). Prevention and early detection of prostate cancer. *Lancet Oncol*, 15(11), s. e484-92. doi:10.1016/S1470-2045(14)70211-6
- Dodds, M., Roland, S., Edgar, M., & Thornhill, M. (2015). Saliva: a review of its role in maintaining oral health and preventing dental disease. *BDJ Team*, 2(1), s. 15123. doi:10.1038/bdjteam.2015.123
- Dreher, D., & Junod, A. F. (1996). Role of oxygen free radicals in cancer development. *Eur. J. Cancer*, 32(4)(1), s. 30-38. doi:10.1016/0959-8049(95)00531-5
- Farrell, J. J., Zhang, L., Zhou, H., Chia, D., Elashoff, D., Akin, D., . . . Wong, D. T. (2012). Variations of oral microbiota are associated with pancreatic diseases

- including pancreatic cancer. *Gut*, 61, s. 582-8.
doi:10.1136/gutjnl-2011-300784
- Feinberg, A. P., & Vogelstein, B. (1983). Hypomethylation distinguishes genes of some human cancers from their normal counterparts. *Nature*, 301, s. 89-92.
doi:https://doi.org/10.1038/301089a0
- Füzéry, A. K., Levin, J., Chan, M. M., & Chan, D. W. (2013). Translation of proteomic biomarkers into FDA approved cancer diagnostics: issues and challenges. *Clin Proteom.*, 10(13). doi:10.1186/1559-0275-10-13
- Gao, S., Chen, L. Y., Wang, P., Liu, L. M., & Chen, Z. (2014). MicroRNA expression in salivary supernatant of patients with pancreatic cancer and its relationship with ZHENG. *Biomed Res Int*, s. 2014:756347.
doi:10.1155/2014/756347
- Ge, X., Rodriguez, R., Trinh, M., Gunsolley, J., & Xu, P. (2013). Oral microbiome of deep and shallow dental pockets in chronic periodontitis. *PLoS ONE*, 8(6), s. e65520. doi:10.1371/journal.pone.0065520
- Gershan, L. A., Durham, P. L., Skidmore, J., Shimizu, J., Cady, R. J., Sheng, X., & Maloney, C. G. (2015). The role of salivary neuropeptides in pediatrics: Potential biomarkers for integrated therapies. *Eur. J. Integr. Med.*, 7(4), s. 372–377.
doi:10.1016/j.eujim.2015.06.001
- Global Cancer Observatory*. (2020, 2 29). 2024 tarihinde International Agency for Research on Cancer: https://gco.iarc.fr/today/en/dataviz/bars?mode=cancer&group_populations=1 adresinden alındı

- Global Cancer Observatory*. (2020). 2 29, 2024 tarihinde Global Cancer Observatory: https://gco.iarc.fr/today/en/dataviz/bars?mode=cancer&group_populations=1&cancers=13 adresinden alındı
- Globocan. (2022). *Global Cancer Observatory*. 2024 tarihinde Global Cancer Observatory: <http://globocan.iarc.fr/Default.aspx> adresinden alındı
- González, Ó. R., Majem, B., Romay, L. M., López, R. L., & Cunqueiro, M. M. (2016). Cancer Salivary Biomarkers for Tumours Distant to the Oral Cavity. *Int. J. Mol. Sci.* , 17(9), s. 1531. doi:10.3390/ijms17091531
- Guerra, R. N., Junior, J. J., Filho, J. C., Liberio, S. A., Lima, M. V., Paim, D. B., . . . Pereira, A. L. (2012). Salivary evaluation of pediatric patients with cancer, before and after antineoplastic treatment. *J Oral Pathol Med*, 41(7), s. 527-32. doi:10.1111/j.1600-0714.2012.01165.x
- Harbeck, N., Llorca, F. P., Cortes, J., & Gnant, M. (2019). Breast cancer. *Nature Reviews Disease Primers*, 5(66). doi:<https://doi.org/10.1038/s41572-019-0111-2>
- Hosseini, F. A., Dizgah, I. M., & Rahimi, A. (2009). Correlation of serum and salivary CA15-3 levels in patients with breast cancer. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal*, 14, s. e521–4. doi:10.4317/medoral.14.e521
- Hosseini, H. M., Fooladi, A. A., Soleimanirad, J., Nourani, M. R., Davaran, S., & Mahdavi, M. (2014). Staphylococcal enterotoxin B anchored exosome

- induces apoptosis in negative estrogen receptor breast cancer cells. *Tumour Biol*, 35(4), s. 3699–707. doi:10.1007/s13277-013-1489-1
- Huang, M. Y., Tsai, H. L., Huang, J. J., & Wang, J. Y. (2016). Clinical implications and future perspectives of circulating tumor cells and biomarkers in clinical outcomes of colorectal cancer. *Transl Oncol.*, s. 340-7. doi:10.1016/j.tranon.2016.06.006
- Humeau, M., Vidoni, A. V., Sicard, F., Martins, F., Bournet, B., Buscail, L., . . . Cordelier, P. (2015, 6). Salivary microRNA in pancreatic cancer patients. *PLoS ONE*, 10(6), s. 10:e0130996. doi:10.1371/journal.pone.0130996
- Javaid, M. A., Ahmed, A. S., Durand, R., & Tran, S. D. (2016). Saliva as a diagnostic tool for oral and systemic diseases. *J Oral Biol Craniofac Res.*, 6(1), s. 66-75.
- Jenkinson, C., Earl, J., Ghaneh, P., Halloran, C., Carrato, A., Greenhalf, W., . . . Costello, E. (2015, 3). Biomarkers for early diagnosis of pancreatic cancer. *Expert Rev Gastroenterol Hepatol.*, 9(3), s. 305–15. doi:10.1586/17474124.2015.965145
- Jinno, H., Murata, T., Sunamura, M., & Sugimoto, M. (2015). Investigation of potential salivary biomarkers for the diagnosis of breast cancer. *Journal of Clinical Oncology*, 33(28), s. 145. doi:10.1200/jco.2015.33.28_suppl.1
- Kachakova, D., Mitkova, A., Popov, E., Popov, I., Vlahova, A., Dikov, T., . . . Kaneva, R. (2015). Combinations of serum prostate-specific antigen and plasma

- expression levels of let-7c, miR-30c, miR-141, and miR-375 as potential better diagnostic biomarkers for prostate cancer. *DNA Cell Biol*, 34(3), s. 189-200. doi:10.1089/dna.2014.2663
- Keijser, B. J., Zaura, E., Huse, S. M., Vossen, J. M., Schuren, F. H., Montijn, R. C., . . . Crielaard, W. (2008). Pyrosequencing analysis of the oral microflora of healthy adults. *J Dent Res*, 87(11), s. 1016-20. doi:10.1177/154405910808701104
- Kinzler, K., & Bert, V. (1996). Lessons from hereditary colorectal cancer. *Cell*, 87, s. 159-70. doi:10.1016/S0092-8674(00)81333-1
- Laidi, F., Bouziane, A., Lakhdar, A., Khabouze, S., Amrani, M., Rhrab, B., & Zaoui, F. (2014). Significant correlation between salivary and serum Ca 15-3 in healthy women and breast cancer patients. *Asian Pac J Cancer Prev*, 15(11), s. 4659-62. doi:10.7314/apjcp.2014.15.11.4659
- Lau, C. S., & Wong, D. T. (2012). Breast cancer exosome-like microvesicle and salivary gland cells interplay alters salivary gland cell derived exosome-like microvesicles in vitro. *PLoS ONE*, 7, s. e33037. doi:10.1371/journal.pone.0033037
- Lau, C., Kim, Y., Chia, D., Spielmann, N., Eibl, G., Elashoff, D., . . . Wong, D. T. (2013, 9). Role of pancreatic cancer-derived exosomes in salivary biomarker development. *J Biol Chem*, 288(37), s. 26888-97. doi:10.1074/jbc.M113.452458
- Ławicki, S., Będkowska, G. E., Szumarska, E. G., & Szmitkowski, M. (2013). The plasma concentration

of VEGF, HE4 and CA125 as a new biomarkers panel in different stages and sub-types of epithelial ovarian tumors. *J Ovarian Res.*, 6(45). doi:10.1186/1757-2215-6-45

Lechner, S. C., Pereira, L., Reategui, E., Gordon, C., Byrne, M., Hooper, M. W., . . . Franzmann, E. (2015). Acceptability of a rinse screening test for diagnosing head and neck squamous cell carcinoma among black Americans. *J Racial Ethn Health Disparities*, 2(1), s. 62-67. doi:10.1007/s40615-014-0048-9

Lee, J., Garon, E., & Wong, D. (2009). Salivary diagnostics. *Orthod Craniofac Res*, 12, s. 206-11. doi:10.1111/j.1601-6343.2009.01454.x

Lee, Y. H., Kim, J. H., Zhou, H., Kim, B. W., & Wong, D. T. (2012). Salivary transcriptomic biomarkers for detection of ovarian cancer: For serous papillary adenocarcinoma. *J. Mol. Med.*, 90(4), s. 427–434. doi:10.1007/s00109-011-0829-0

Lee, Y. H., Zhou, H., Reiss, J. K., Yan, X., Zhang, L., Chia, D., & Wong, D. T. (2011). Direct saliva transcriptome analysis. *Clin Chem*, 57, s. 1295-302. doi:10.1373/clinchem.2010.159210

Li, B.-X., Yu, Q., Shi, Z. L., Li, P., & Fu, S. (2015). Circulating microRNAs in esophageal squamous cell carcinoma: Association with locoregional staging and survival. *Int J Clin Exp Med*, 8(5), s. 7241–7250.

Li, D., Xie, K., Wolff, R., & Abbruzzese, J. L. (2004, 3). Pancreatic cancer. *Lancet*, 363(9414), s. 1049–57. doi:10.1016/S0140-6736(04)15841-8

- Li, X., Yang, T., & Lin, J. (2012). Spectral analysis of human saliva for detection of lung cancer using surface-enhanced Raman spectroscopy. *J Biomed Opt.*, 17(3). doi:10.1117/1.JBO.17.3.037003
- Li, Y., Zhou, X., John, M. S., & Wong, D. T. (2004). RNA profiling of cell-free saliva using microarray technology. *J Dent Res.*, 83, s. 199-203. doi:10.1177/154405910408300303
- Loo, J. A., Yan, W., Ramachandran, P., & Wong, D. (2010). Comparative human salivary and plasma proteomes. *J Dent Res.*, 89, s. 1016-23. doi:10.1177/0022034510380414
- Majem, B., Rigau, M., Reventós, J., & Wong, D. T. (2015). Non-coding RNAs in saliva: emerging biomarkers for molecular diagnostics. *Int J Mol Sci*, 16, s. 8676-98. doi:10.3390/ijms16048676
- Miller, K. D., Ostrom, Q. T., Kruchko, C., Patil, N., Tihan, T., Cioffi, G., . . . Sloan, J. S. (2021). Brain and other central nervous system tumor statistics, 2021. *CA Cancer J Clin.*, 71(5), s. 381-406. doi:10.3322/caac.21693
- Nicholson, J. K., & Lindon, J. C. (2008). Systems biology: metabonomics. *Nature*, 455, s. 1054-6. doi:10.1038/4551054a
- Ogawa, Y., Azuma, M. K., Akimoto, Y., Kawakam, H., & Yanoshita, R. (2008). Exosome-like vesicles with dipeptidyl peptidase IV in human saliva. *Biol Pharm Bull.*, 31(6), s. 1059–62. doi:10.1248/bpb.31.1059
- O'Loughlin, A. J., Woffindale, C. A., & Wood, M. J. (2012, 8). Exosomes and the emerging field of exosome

- based gene therapy. *Curr Gene Ther*, 12(4), s. 262–74. doi:10.2174/156652312802083594.
- Papale, M., Pedicillo, M. C., Paolo, S. D., Thatcher, B. J., Muzio, L. L., Bufo, P., . . . Gesualdo, L. (2008). Saliva analysis by surface-enhanced laser desorption/ionization time-of-flight mass spectrometry (SELDI-TOF/MS): from sample collection to data analysis. *Clin Chem Lab Med*, 46(1), s. 89-99. doi:10.1515/CCLM.2008.013
- Park, C., Yun, S., Lee, S. Y., Park, K., & Lee, J. (2012). Metabolic profiling of *Klebsiella oxytoca*: evaluation of methods for extraction of intracellular metabolites using UPLC/Q-TOF-MS. *Appl Biochem Biotechnol*, 167, s. 425-38. doi:10.1007/s12010-012-9685-9
- Park, N. J., Zhou, H., Elashoff, D., Henson, B. S., Kastratovic, D. A., Abemayor, E., & Wong, D. T. (2009). Salivary microRNA: discovery, characterization, and clinical utility for oral cancer detection. *Clin Cancer Res*, 15, s. 5473-7. doi:10.1158/1078-0432.CCR-09-0736
- Pisetsky, D. S., Gauley, J., & Ullal, A. J. (2011). Microparticles as a source of extracellular DNA. *Immunol Res*, 49(1-3), s. 227-34. doi:10.1007/s12026-010-8184-8
- Pu, D., Liang, H., Wei, F., Akin, D., Feng, Z., Yan, Q., . . . Li, C. (2016, 7). Evaluation of a novel saliva-based epidermal growth factor receptor mutation detection for lung cancer: a pilot study. *Thorac Cancer*, 7(4), s. 428–36. doi:10.1111/1759-7714.12350
- Ritchie, A. J., Crawford, D. M., Ferguson, D. J., Burthem, J., & Roberts, D. J. (tarih yok). Normal prion protein is

expressed on exosomes isolated from human plasma. *J Haematol.*, 163(5), s. 678–80. doi:10.1111/bjh.12543

Rudqvist, T. R., Håkansson, N., Tybring, G., & Wolk, A. (2006). Quality and quantity of saliva DNA obtained from the self-administrated oragene method--a pilot study on the cohort of Swedish men. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev*, 15(9), s. 1742-5. doi:10.1158/1055-9965.EPI-05-0706

Saliva analysis by surface-enhanced laser desorption/ionization time-of-flight mass spectrometry (SELDI-TOF-MS) in orthodontic treatment: first pilot study. (2011, 11). *Progress in Orthodontics*, 12(2), s. 126-31. doi:10.1016/j.pio.2011.06.002

Schick, J., Ritchie, R. P., & Restini, C. (2021). Breast Cancer Therapeutics and Biomarkers: Past, Present, and Future Approaches. *Breast Cancer*, 24(15), s. 1178223421995854. doi:10.1177/1178223421995854

Schwabe, R. F., & Jobin, C. (2013). The microbiome and cancer. *Nat Rev Cancer*, 13, s. 800-12. doi:https://doi.org/10.1038/nrc3610

Shiiki, N., Tokuyama, S., Sato, C., Kondo, Y., Saruta, J., Mori, Y., . . . Tsukinoki, K. (2011). Association between saliva PSA and serum PSA in conditions with prostate adenocarcinoma. *Biomarkers*, 16(6), s. 498–503. doi:10.3109/1354750X.2011.598566

- Siegel, R. L., Miller, K. D., & Jemal, A. (2015). Cancer statistics, 2015. *CA Cancer J Clin.*, 65(1), s. 5–29. doi:10.3322/caac.21254
- Skaane, P. (2009). Studies comparing screen-film mammography and full-field digital mammography in breast cancer screening: updated review. *Acta Radiol.*, 50(1), s. 3-14. doi:10.1080/02841850802563269
- Slavkin, H. C. (1998, 8). Toward molecularly based diagnostics for the oral cavity. *J Am Dent Assoc*, 129(8), s. 1138-43. doi:10.14219/jada.archive.1998.0390
- Soini, H. A., Klouckova, I., Wiesler, D., Oberzaucher, E., Grammer, K., Dixon, S. J., . . . Novotny, M. V. (2010). Analysis of volatile organic compounds in human saliva by a static sorptive extraction method and gas chromatography-mass spectrometry. *J Chem Ecol.*, 36, s. 1035-42. doi:10.1007/s10886-010-9846-7
- Stickeler, E. (2011). Prognostic and Predictive Markers for Treatment Decisions in Early Breast Cancer. *Breast Care*, 6(3), s. 193–198. doi:10.1159/000329471
- Streckfus, C. F., Bigler, L. R., & Zwick, M. (2006). The use of surface-enhanced laser desorption/ionization time-of-flight mass spectrometry to detect putative breast cancer markers in saliva: a feasibility study. *J Oral Pathol Med.*, 35, s. 392-300. doi:10.1111/j.1600-0714.2006.00427.x
- Subra, C., Grand, D., Laulagnier, K., Stella, A., Lambeau, G., Paillasse, M., . . . Record, M. (2010). Exosomes

- account for vesicle-mediated transcellular transport of activatable phospholipases and prostaglandins. *J Lipid Res.*, 51(8), s. 2105-20. doi:10.1194/jlr.M003657
- Sugimoto, M., Wong, D. T., Hirayama, A., Soga, T., & Tomita, M. (2010). Capillary electrophoresis mass spectrometry-based saliva metabolomics identified oral, breast and pancreatic cancer-specific profiles. *Metabolomics*, 6, s. 78-95. doi:10.1007/s11306-009-0178-y
- Suma, H. R., Prabhu, K., Shenoy, R. P., Annaswamy, R., Rao, S., & Rao, A. (2010). Estimation of salivary protein thiols and total antioxidant power of saliva in brain tumour patients. *J. Cancer Res. Ther.*, 6(3), s. 278–281. doi:10.4103/0973-1482.73357
- Théry, C., Zitvogel, L., & Amigorena, S. (2002). Exosomes: composition, biogenesis and function. *Nat Rev Immunol.*, 2, s. 569-79. doi:https://doi.org/10.1038/nri855
- Torre, L. A., Bray, F., Siegel, R. L., Ferlay, J., Tieulent, J. L., & Jemal, A. (2015). Global cancer statistics, 2012. *CA Cancer J Clin*, 65(2), s. 87–108. doi:10.3322/caac.21262
- Torres, P. J., Fletcher, E. M., Gibbons, S. M., Bouvet, M., Doran, K. S., & Kelley, S. T. (2015). Characterization of the salivary microbiome in patients with pancreatic cancer. *PeerJ*, 3, s. e1373. doi:10.7717/peerj.1373
- Tsuruoka, M., Hara, J., Akiyoshi, H., Masahiro, S., Tomoyoshi, S., R, S. W., & Masaru, T. (2013, 1). Capillary electrophoresis-mass spectrometry-based

- metabolome analysis of serum and saliva from neurodegenerative dementia patients. *Electrophoresis*, 34(19), s. 2865-72. doi:10.1002/elps.201300019
- Turan, T., Demir, S., Aybek, H., Atahan, O., Tuncay, O. L., & Aybek, Z. (2000). Free and total prostate-specific antigen levels in saliva and the comparison with serum levels in men. *Eur. Urol*, 38(5), s. 550-54. doi:10.1159/000020354
- Valadi, H., Ekström, K., Bossios, A., Sjöstrand, M., Lee, J. J., & Lötvall, J. O. (2007). Exosome-mediated transfer of mRNAs and microRNAs is a novel mechanism of genetic exchange between cells. *Nat Cell Biol.*, 9(6), s. 654-9. doi:10.1038/ncb1596
- Velayutham, P. K., Adhikary, S. D., Babu, S. K., Vedantam, R., Korula, G., & Ramachandran, A. (2013). Oxidative stress-associated hypertension in surgically induced brain injury patients: Effects of β -blocker and angiotensin-converting enzyme inhibitor. *J. Surg. Res.*, 179(1), s. 125-31. doi:10.1016/j.jss.2012.09.005
- Wang, X., Urbanowicz, K. E., & Wong, D. T. (2017). Salivary Biomarkers in Cancer Detection. *Med. Oncol.*, 34(1), s. 7. doi:10.1007/s12032-016-0863-4
- Wei, F., Lin, C. C., Joon, A., Feng, Z., Troche, G., Lira, M. E., . . . Wong, D. T. (2014). Noninvasive saliva-based EGFR gene mutation detection in patients with lung cancer. *Am J Respir Crit Care Med.*, 15(190), s. 1117-26. doi:10.1164/rccm.201406-1003OC.
- Wei, J., Xie, G., Zhou, Z., Shi, P., Qiu, Y., Zheng, X., . . . Jia, W. (2011, 11). Salivary bmetabolite signatures of oral

- cancer and leukoplakia. *Int J Cancer*, 129(9), s. 2207-17. doi:10.1002/ijc.25881
- Wilkinson, E. (2014, 11). Earlier cancer diagnosis would reduce NHS costs. *Lancet Oncol.*, 15, s. 529. doi:10.1016/S1470-2045(14)70479-6
- Wong, D. T. (2012). J Am Dent Assoc. *Salivaomics*, s. 19-24. doi:10.14219/jada.archive.2012.0339
- Wood, N., & Streckfus, C. F. (2015). The expression of lung resistance protein in saliva: a novel prognostic indicator protein for carcinoma of the breast. *Cancer Investig.*, 33(10), s. 510–5. doi:10.3109/07357907.2015.1081920
- Wu, W., Gong, H., Liu, M., Chen, G., & Chen, R. (2015). Noninvasive breast tumors detection based on saliva protein surface enhanced Raman spectroscopy and regularized multinomial regression. *8th international conference on biomedical engineering and informatics*. Shenyang, China: Institute of Electrical and Electronic Engineers. doi:10. 1109/BMEI.2015.7401503
- Wu, W., Hou, W., Wu, Z., Wang, Y., Yi, Y., & Lin, W. (tanggal). miRNA-144 in the saliva is a genetic marker for early diagnosis of esophageal cancer. *Nan Fang Yi Ke Da Xue Xue Bao*, 33(12), s. 1783–1786.
- Wu, Z. Z., Wang, J. G., & Zhang, X.-L. (2009). Diagnostic model of saliva protein finger print analysis of patients with gastric cancer. *World J Gastroenterol*, 15(7), s. 865–70. doi:10.3748/wjg.15.865.
- Xiao, H., Zhang, L., Zhou, H., Lee, J. M., Garon, E. B., & Wong, D. T. (2012, 2). Proteomic analysis of human

- saliva from lung cancer patients using two-dimensional difference gel electrophoresis and mass spectrometry. *Mol Cell Proteom.* , 11(2), s. M111.012112. doi:10.1074/mcp.M111.012112
- Xiao, H., Zhang, Y., Kim, Y., Kim, S., Kim, J. J., Kim, K. M., . . . Wong, D. T. (2016). Differential proteomic analysis of human saliva using tandem mass tags quantification for gastric cancer detection. *Sci Rep*, 6(22165). doi:10.1038/srep22165
- Xie, Z. J., Chen, G., Zhang, X. C., Li, D. F., Huang, J., & Li, Z.-J. (2012). A novel potential biomarker for esophageal cancer detection. *Asian Pac. J. Cancer Prev.* , 13(12), s. 6145–6149. doi:10.7314/apjcp.2012.13.12.6145
- Xie, Z., Chen, G., Zhang, X., Li, D., Huang, J., Yang, C., . . . Li, Z. (2013). Salivary microRNAs as promising biomarkers for detection of esophageal cancer. *PLoS ONE*, 8(4), s. e57502. doi:10.1371/journal.pone.0057502
- Xie, Z., Yin, X., Gong, B., Nie, W., 4, B. W., Zhang, X., . . . Li, Z. (2015, 2). Salivary microRNAs show potential as a noninvasive biomarker for detecting resectable pancreatic cancer. *Cancer Prev Res (Phila)*, 8(2), s. 165–73. doi:10.1158/1940-6207.CAPR-14-0192
- Yamada, T., Inoshima, Y., Matsuda, T., & Ishiguro, N. (2012). Comparison of methods for isolating exosomes from bovine milk. *Vet Med Sci.*, 74(11), s. 1523-5. doi:10.1292/jvms.12-0032
- Yamashita, T., Kamada, H., Kanasaki, S., Maeda, Y., Nagano, K., Abe, Y., . . . Tsunoda, S. (2013, 12).

Epidermal growth factor receptor localized to exosome membranes as a possible biomarker for lung cancer diagnosis. *68*(12), s. 969–73.

- Ye, M., Ye, P., Zhang, W., Rao, J., & Xie, Z. (2014). Diagnostic values of salivary versus and plasma microRNA-21 for early esophageal cancer. *Nan Fang Yi Ke Da Xue Xue Bao*, *34*, s. 885–889.
- Yoshizawa, J. M., Schafer, C. A., Schafer, J. J., Farrell, J. J., Paster, B. J., Wong, D. T., . . . 26(4):781-791. (2013). Salivary biomarkers: toward future clinical and diagnostic utilities. *Clin Microbiol Rev.*, *26*(4), s. 781-91. doi:10.1128/CMR.00021-13
- Zhang, L., Farrell, J. J., Zhou, H., Elashoff, D., Akin, D., & No-Hee Park, D. C. (2010). Salivary transcriptomic biomarkers for detection of resectable pancreatic cancer. *138*, s. 949-57. doi:10.1053/j.gastro.2009.11.010
- Zhang, L., Xiao, H., Karlan, S., Zhou, H., Gross, J., Elashoff, D., . . . Wong, D. T. (2010). Discovery and preclinical validation of salivary transcriptomic and proteomic biomarkers for the non-invasive detection of breast cancer. *PLoS ONE*. doi:10.1371/journal.pone.0015573
- Zhang, L., Xiao, H., Zhou, H., Santiago, S., Lee, J. M., Garon, E. B., . . . Wong, D. T. (2012). Development of transcriptomic biomarker signature in human saliva to detect lung cancer. *Cell Mol Life Sci.*, *69*, s. 3341-50. doi:10.1007/s00018-012-1027-0
- Zhang, Y., Guo, B., & Bi, R. (2012). Ovarian cancer: Biomarker proteomic diagnosis in progress. *Appl*

Biochem Biotechnol, 168(4), s. 910–916.
doi:10.1007/s12010-012-9829-y

Zhong, L., Cheng, F., Lu, X., Duan, Y., & Wang, X. (2016). Untargeted saliva metabolomics study of breast cancer based on ultra performance liquid chromatography coupled to mass spectrometry with HILIC and RPLC separations. *Talanta*, 1(158), s. 351–60. doi:10.1016/j.talanta.2016.04.049

Zilberman, Y., & Sonkusale, S. R. (2015). Microfluidic optoelectronic sensor for salivary diagnostics of stomach cancer. *Biosens Bioelectron*, 15(67), s. 465–71. doi:10.1016/j.bios.2014.09.006

KAYNAKLAR

- Açıkgoz, G. ve Baykal, U. (2023). Yasal düzenlemeler çerçevesinde hemşirelerin mesleki rolleri ve özerklik. *Istanbul Kent University Journal of Health Sciences*, 2(1), 29-34
- Allen TC., Cagle PT, Beasley MB, Chirieac LR, Dacic S, Borczuk AC, et al. (2018) Genetic susceptibility to lung cancer. *Precision Molecular Pathology of Lung Cancer*. 2nd ed. Springer, Houston, p.19- 44.
- Alver, İ. A. (2021). Elektronik sigara (e-sigara) likit ve aerosollerinin halk sağlığı üzerine etkileri. *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi*. 31(1):9-15 doi:10.5222/terh.2021.37268
- Akdeniz, E. (2019). Sigara bağımlılığı sağlığa etkileri ve sigara bıraktırmada kullanılan transteoretik model. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 11-25.
- Akdeniz, E. ve Öncel, S. (2023) Precede-Proceed Modeline Temellendirilmiş “Sigarayı Bırakıyorum Geleceğimi ve Sağlığımı Koruyorum” Programının Hemşirelik Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışına Etkisi: Tek Merkezli Yarı Deneysel Çalışma Protokolü. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(2), 169-189.
- American Cancer Society, <https://www.cancer.org/cancer/types/lung-cancer/causes-risks-prevention/risk-factors.html>, Erişim tarihi: 03.02.2024
- Cao M, Chen W. (2019) Epidemiology of lung cancer in China. *Thoracic Cancer*, 10:3-7
- Choi, H. K., & Mazzone, P. J. (2022). Lung Cancer Screening. *The Medical clinics of North America*,

106(6), 1041–1053. <https://doi.org/10.1016/j.mcna.2022.07.007>

Darawshy, F., Abu Rmeileh, A., Kuint, R., & Berkman, N. (2021). Waterpipe smoking: a review of pulmonary and health effects. *European respiratory review : an official journal of the European Respiratory Society*, 30(160), 200374. <https://doi.org/10.1183/16000617.0374-2020>

Doğdu, G., ve Alkan, S. N. (2023). Deprem sonrası oluşan inşaat ve yıkıntı atıklarının değerlendirilmesi: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 1(1), 38-50.

Doll R. (1955) Mortality from lung cancer in asbestos workers. *Br J Ind Med* ,12: 81–6.

Duran, S.(2018). Hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisi. *Genel Tıp Dergisi*, 28(1), 6-13

Eke, B. C. ve Yüce, Y. (2022). Türkiye’de yeni üretilen ve geliştirilmekte olan nikotin ve tütün ürünleri ile ilgili yasal düzenlemeler. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 79(3).

Erbaycu AE. (2020) Akciğer kanserinde epidemiyoloji ve risk faktörleri. Ünsal M, editör. Akciğer Kanseri. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; . p.1-5.

Eren, O. Ö. (2017). Kanser Taramaları ve Kanserden Korunma. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 9(2), 7-14.

Esteban-Lopez, M., Perry, M. D., Garbinski, L. D., Manevski, M., Andre, M., Ceyhan, Y., Caobi, A., Paul, P., Lau, L. S., Ramelow, J., Owens, F., Souchak, J., Ales, E.,

- & El-Hage, N. (2022). Health effects and known pathology associated with the use of E-cigarettes. *Toxicology reports*, 9, 1357–1368. <https://doi.org/10.1016/j.toxrep.2022.06.006>
- González ML, Ravinab AR, Duráne MT, Kelsey KT, Provenciof M, Lamelasg iP, et al. (2019) Lung cancer and residential radon in never-smokers: A pooling study in the northwest of Spain. *Environmental Research*, 172:713-8
- Günay, O., Aközcan, S. ve Kulalı, F. (2018). Bina içi radon konsantrasyonlarının belirlenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (13), 91-97.
- Hahn, E. J., Wiggins, A. T., Rademacher, K., Butler, K. M., Huntington-Moskos, L. & Rayens, M. K. (2019). FRESH: Long-term outcomes of a randomized trial to reduce radon and tobacco smoke in the home . *Preventing Chronic Disease*, 16, E127. <https://doi.org/10.5888/pcd16.180634>
- Hoeng, J., Maeder, S., Vanscheeuwijk, P. ve Peitsch, M. C. (2019). Assessing the lung cancer risk reduction potential of candidate modified risk tobacco products. *Internal and emergency medicine*, 14(6), 821–834. <https://doi.org/10.1007/s11739-019-02045-z>
- International Agency for Research on Cancer <https://gco.iarc.fr/today/home> Erişim tarihi: 21.11.2023
- Irmak, İ., Kasapoğlu, U. S., Güney, P. A. Ve Arınç, S. (2019) Akciğer kanserinde aile öyküsü önemli midir? Türkiye’den retrospektif kohort çalışma. *Group*, 5(6), 9.

- Karakan E., EROL S. (2022, Eylül). Kardiyak operasyon geçiren bireylere tele hemşirelik yoluyla uygulanan transteoretik model temelli girişimlerin sigara bırakmaya etkisi. Sözel bildiri, 7. Uluslararası 18. Ulusal Hemşirelik Kongresi, Konya, Türkiye,
- Kanwal M, Ding XJ & Cao Y. (2017) Familial risk for lung cancer.. *Oncol Lett* ; 13: 535-542.
- Kargar, S., & Ansari-Moghaddam, A. (2023). Prevalence of cigarette and waterpipe smoking and associated cancer incidence among adults in the Middle East. *Eastern Mediterranean health journal = La revue de sante de la Mediterranee orientale = al-Majallah al-sihhiyah li-sharq al-mutawassit*, 29(9), 749–756. <https://doi.org/10.26719/emhj.23.077>
- Larke FJ, Kruger RL, Cagnon CH et al. (2011) Estimated radiation dose associated with low-dose chest CT of average-size participants in the National Lung Screening Trial. *AJR Am J Roentgenol*, 197(5):1165-9.
- Li, X., Luo, Y., Jiang, X., Zhang, H., Zhu, F., Hu, S., Hou, H., Hu, Q. and Pang, Y. (2019) Chemical analysis and simulated pyrolysis of tobacco heating system 2.2 compared to conventional cigarettes. *nicotine & tobacco research*, 21, 111-118. <https://doi.org/10.1093/ntr/nty005>.
- Loukas A, Marti CN, Cooper. (2018) Exclusive e-cigarette use predicts cigarette initiation among college students. *Addict Behav.* , 76:343-347.

- Mallock, N., Böss, L., Burk, R., Danziger, M., Welsch, T., Hahn, H., Trieu, H., Hahn, J., Pieper, E., Henkler-Stephani, F., Hutzler, C., & Luch, A. (2018). Levels of selected analytes in the emissions of “heat not burn” tobacco products that are relevant to assess human health risks. *Archives of Toxicology*, 92, 2145 - 2149.
- Markowitz S.(2015) Asbeste Bağlı Akciğer Kanseri ve Plevranın Malign Mezotelyoma: Seçilmiş Güncel Konular. *Semin Solunum Kritik Bakım Med* , 36:334–46. doi: 10.1055/S-0035-1549449
- National Cancer Institute, [https://www. cancer. gov/types/ lung/patient/small-cell-lung-treatment-pdq#_50](https://www.cancer.gov/types/lung/patient/small-cell-lung-treatment-pdq#_50)
Erişim Tarihi: 20.01.2024
- Oğuz, S., Çamcı, G. ve Kazan, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumu. *Van Tıp Dergisi*, 25(3), 332-337.
- Öncel, M., Şanlı, A., & Yıldırım, H. (2021). Akciğer kanser cerrahisinde onkolojik prensipler. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 12(2), 223-231.
- Ruppert, A. M., Amrioui, F., & Fallet, V. (2020). Facteurs de risque et prévention des cancers du poumon [Risk factors and prevention of lung cancer]. *La Revue du praticien*, 70(8), 852–856.
- Sevim, M., Atay, G., Yağcı, A., Topuz, M. ve Arslan, Ö. Ö. (2021). Ergenlerde, aktif ve pasif sigara içiminin solunum fonksiyon testleri üzerine etkisi. *Pediatric Practice and Research*, 9(2), 84-89.

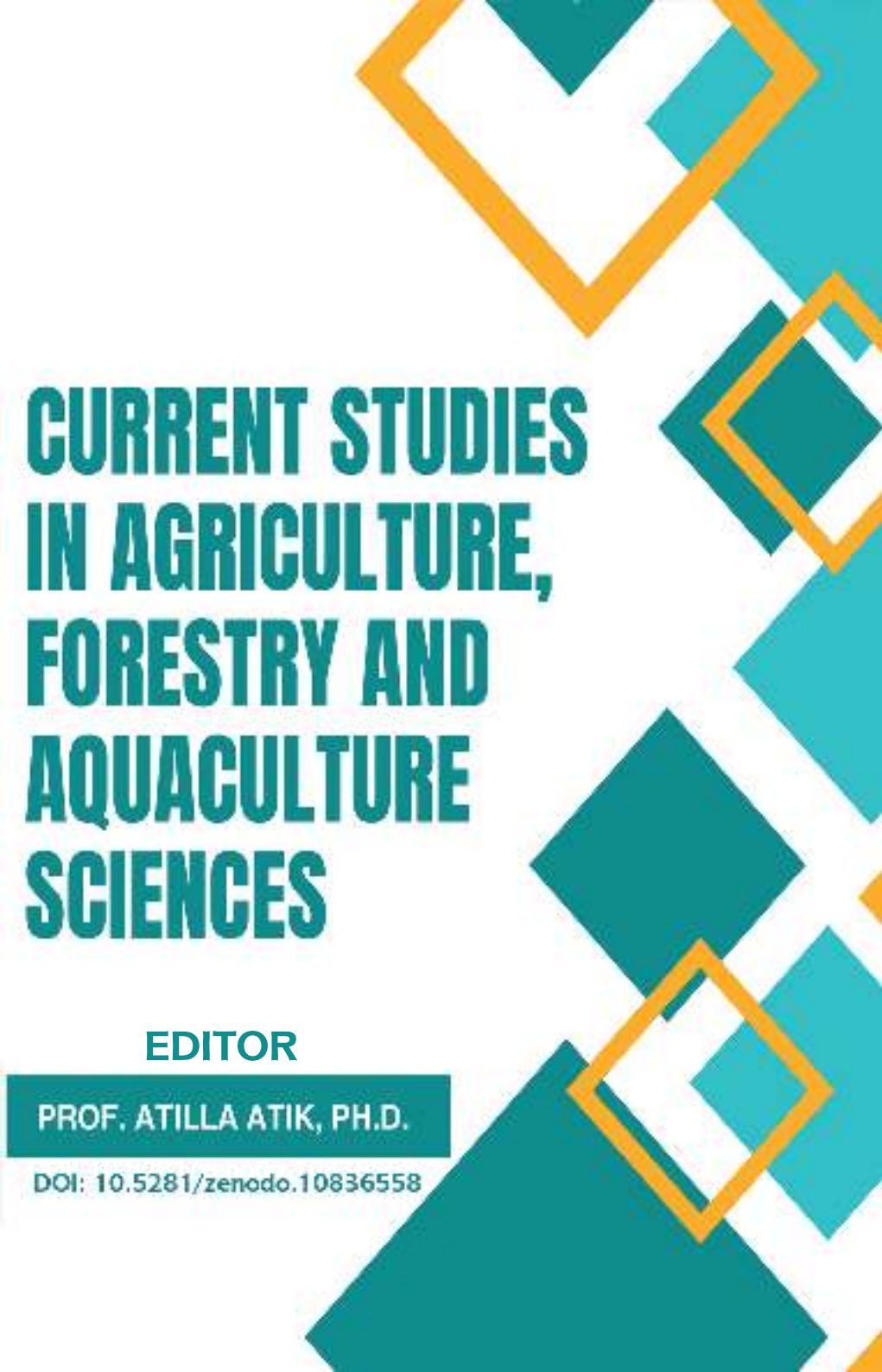
- Sevinç, E., ve Kuru Aktürk, N. B. (2024). Kanıta dayalı tele-hemşirelik uygulamaları ve kullanım alanları. *Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(-).
- Sevinç, S. ve Devrim, E. (2023) onkoloji kliniğinde görev yapan hemşirelerin deneyimleri. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 319-328
- Singh, N., Baby, D., Rajguru, J. P., Patil, P. B., Thakkannavar, S. S., & Pujari, V. B. (2019). Inflammation and cancer. *Annals of African medicine*, 18(3), 121–126. https://doi.org/10.4103/aam.aam_56_18
- Spindle TR, Hiler MM. & Cooke ME. (2017) Electronic cigarette use and uptake of cigarette smoking: a longitudinal examination of US college students. *Addict Behav*, 67:66-72.
- St Claire, S., Gouda, H., Schotte, K., Fayokun, R., Fu, D., Varghese, C., & Prasad, V. M. (2020). Lung health, tobacco, and related products: gaps, challenges, new threats, and suggested research. *American journal of physiology. Lung cellular and molecular physiology*, 318(5), L1004–L1007. <https://doi.org/10.1152/ajplung.00101.2020>
- Şentürk, İ. (2022). Association of Asbestos Exposure with Lung Cancer. *Cumhuriyet Medical Journal*, 44(4), 313-317.
- Taucher, E., Mykoliuk, I., Lindenmann, J., & Smolle-Juettner, F. M. (2022). Implications of the immune landscape in COPD and lung cancer: Smoking versus other causes. *Frontiers in immunology*, 13, 846605. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2022.846605>

- Tay, M. Z., Poh, C. M., Rénia, L., MacAry, P. A., & Ng, L. F. P. (2020). The trinity of COVID-19: immunity, inflammation and intervention. *Nature reviews. Immunology*, 20(6), 363–374. <https://doi.org/10.1038/s41577-020-0311-8>
- Thandra, K. C., Barsouk, A., Saginala, K., Aluru, J. S., & Barsouk, A. (2021). Epidemiology of lung cancer. *Contemporary oncology (Poznan, Poland)*, 25(1), 45–52. <https://doi.org/10.5114/wo.2021.103829>
- Topcu M, Zorlu S. (2021) Sağlık çalışanlarının nargile içme profilleri, nargilenin sağlığa olan etkilerine yönelik algıları ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları. *Bağımlılık Dergisi*, 22(4):432-446. doi:10.51982/bagimli.930902
- Tufaner, F. (2018). Edirne il merkezinde ev içi radon konsantrasyonu ölçümleri. *Trakya Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 19(1), 1-8.
- Türk Toraks Derneği <https://toraks.org.tr/site/resources/aegrotationes/p/3> Erişim tarihi: 16.01.2024
- Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği (TÜSAD) <https://solunum.org.tr/TusadData/Book/853/1412021102949-107202017932bolum14.pdf> Erişim tarihi: 20.01.2024
- Urgancı, DB., Topbaş E. (2023). Akciğer Kanseri Tanılı Olan Hastaya Fonksiyonel Sağlık Örüntülerine Göre Verilen Hemşirelik Bakımı: Olgu Sunumu. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 8(2), 867-872.
- Waziry, R., Jawad, M., Ballout, R. A., Al Akel, M., & Akl, E. A. (2017). The effects of waterpipe tobacco smoking

on health outcomes: an updated systematic review and meta-analysis. *International journal of epidemiology*, 46(1), 32–43. <https://doi.org/10.1093/ije/dyw021>

World Health Organization <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/lung-cancer> Erişim Tarihi: 16.01.2024

Znyk, M., Jurewicz, J. & Kaleta, D. (2021). Exposure to Heated Tobacco Products and Adverse Health Effects, a Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18(12), 6651. <https://doi.org/10.3390/ijerph18126651>

CURRENT STUDIES IN AGRICULTURE, FORESTRY AND AQUACULTURE SCIENCES

EDITOR

PROF. ATILLA ATIK, PH.D.

DOI: 10.5281/zenodo.10836558

References

- Acquaah, G. (2007). *Principles of plant genetics and breeding (2nd edn)* Oxford: Blackwell.
- Ahanger, M. A., & Agarwal, R. (2017). Salinity stress induced alterations in antioxidant metabolism and nitrogen assimilation in wheat (*Triticum aestivum* L.) as influenced by potassium supplementation. *Plant Physiology and Biochemistry*, 115, 449-460.
- Ahmad, Z., Tahir, S., Abid, M., & Amanullah, M. (2014). Salt-induced variations in physiological parameters and nutrient concentrations of two wheat cultivars. *Communications in soil science and plant analysis*, 45(1), 29-41.
- Ahmadi, A., Emam, Y., & Pessarakli, M. (2009). Response of various cultivars of wheat and maize to salinity stress. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 7(1), 123-128.
- Akbari, G., Sanavy, S., & Yousefzadeh, S. (2007). Effect of auxin and salt stress (NaCl) on seed germination of wheat cultivars (*Triticum aestivum* L.). *Pakistan journal of biological sciences: PJBS*, 10(15), 2557-2561.
- Akhtar, S. S., Andersen, M. N., & Liu, F. (2015). Residual effects of biochar on improving growth, physiology and yield of wheat under salt stress. *Agricultural Water Management*, 158, 61-68.
- Al-Barrak, K. M. (2006). Irrigation interval and nitrogen level effects on growth and yield of canola (*Brassica napus* L.) *Scientific J. King Faisal University (Basic and Applied Sciences)*. 7 (1): 87-103.
- Alamri, S. A., & Mostafa, Y. S. (2009). Effect of nitrogen supply and Azospirillum brasilense Sp-248 on the response of wheat to seawater irrigation. *Saudi Journal of Biological Sciences*, 16(2), 101-107.
- Almansouri, M., Kinet, J.-M., & Lutts, S. (2001). Effect of salt and osmotic stresses on germination in durum wheat (*Triticum durum* Desf.). *Plant and soil*, 231, 243-254.
- Anonymous. (2022). FAO 2022, Food and Agriculture Organization of the United Nation, *Salt-affected soils are a global issue* <https://www.fao.org/documents/card/en/c/cb1110en>.
- Arora, N. K. (2019). Impact of climate change on agriculture production and its sustainable solutions. *Environmental Sustainability*, 2(2), 95-96.
- Ashfaq, F., Khan, M. I. R., & Khan, N. A. (2014). Exogenously applied H₂O₂ promotes proline accumulation, water relations, photosynthetic efficiency and growth of wheat (*Triticum aestivum* L.) under salt stress. *Annual Research & Review in Biology*, 4(1), 105-120.

- Asseng, S., Ewert, F., Martre, P., Rötter, R. P., Lobell, D. B., Cammarano, D., . . . White, J. W. (2015). Rising temperatures reduce global wheat production. *Nature climate change*, 5(2), 143-147.
- Ayers, R. S., & Westcot, D. W. (1985). *Water quality for agriculture* (Vol. 29): Food and Agriculture Organization of the United Nations Rome.
- Bandehagh, A., & Taylor, N. L. (2020). Can alternative metabolic pathways and shunts overcome salinity induced inhibition of central carbon metabolism in crops? *Frontiers in Plant Science*, 11, 1072.
- Bano, A., & Fatima, M. (2009). Salt tolerance in *Zea mays* (L). following inoculation with *Rhizobium* and *Pseudomonas*. *Biology and Fertility of Soils*, 45, 405-413.
- Baxter, A., Mittler, R., & Suzuki, N. (2014). ROS as key players in plant stress signalling. *Journal of experimental botany*, 65(5), 1229-1240.
- Bettaieb, I., Zakhama, N., Wannes, W. A., Kchouk, M., & Marzouk, B. (2009). Water deficit effects on *Salvia officinalis* fatty acids and essential oils composition. *Scientia horticulturae*, 120(2), 271-275.
- Bonilla, I., El-Hamdaoui, A., & Bolaños, L. (2004). Boron and calcium increase *Pisum sativum* seed germination and seedling development under salt stress. *Plant and soil*, 267, 97-107.
- Botella, M. A., Rosado, A., Bressan, R. A., & Hasegawa, P. M. (2005). Plant adaptive responses to salinity stress. *Plant abiotic stress*, 37-70.
- Bouthour, D., Kalai, T., Chaffei, H. C., Gouia, H., & Corpas, F. J. (2015). Differential response of NADP-dehydrogenases and carbon metabolism in leaves and roots of two durum wheat (*Triticum durum* Desf.) cultivars (Karim and Azizi) with different sensitivities to salt stress. *Journal of plant physiology*, 179, 56-63.
- Braun, H.-J., Atlin, G., & Payne, T. (2010). Multi-location testing as a tool to identify plant response to global climate change. In *Climate change and crop production* (pp. 115-138): Wallingford UK: CABI.
- Bybordi, A. (2010). The influence of salt stress on seed germination, growth and yield of canola cultivars. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 38(1), 128-133.
- Chinnusamy, V., & Zhu, J.-K. (2009). Epigenetic regulation of stress responses in plants. *Current opinion in plant biology*, 12(2), 133-139.
- Colebrook, E. H., Thomas, S. G., Phillips, A. L., & Hedden, P. (2014). The role of gibberellin signalling in plant responses to abiotic stress. *Journal of experimental biology*, 217(1), 67-75.

- Da Silva, E. C., Nogueira, R. J. M. C., de Araújo, F. P., de Melo, N. F., & de Azevedo Neto, A. D. (2008). Physiological responses to salt stress in young umbu plants. *Environmental and experimental botany*, 63(1-3), 147-157.
- Dajic, Z. (2006). Salt stress. In *Physiology and molecular biology of stress tolerance in plants* (pp. 41-99): Springer.
- Dodd, I. C., & Perez-Alfocea, F. (2012). Microbial amelioration of crop salinity stress. *Journal of experimental botany*, 63(9), 3415-3428.
- El-Esawi, M. (2016). Jasmonic acid: Genetic pathway, signal transduction and action in plant development and defence. *Biochemistry & Physiology: Open Access*, 5(2), 1-2.
- El-Hendawy, S., Elshafei, A., Al-Suhaibani, N., Alotabi, M., Hassan, W., Dewir, Y. H., & Abdella, K. (2019). Assessment of the salt tolerance of wheat genotypes during the germination stage based on germination ability parameters and associated SSR markers. *Journal of Plant Interactions*, 14(1), 151-163.
- Epstein, E. (1999). Annual review of plant physiology and plant molecular biology. *Silicon*, 50(1), 641-664.
- Erkan, İ. E. (2014). *Bor stresi altındaki arpa ve buğdayda silikon varlığının bitki fizyolojisi ile hücre zarı bor ve silikon taşıyıcıları üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Biyoteknoloji Anabilim Dalı, Isparta. 60s.,
- FAO. (2016). Pulses: Nutritious Seeds for a Sustainable Future. Rome: *Food and Agriculture Organization of the United Nations*.
- FAO. (2018). FAO Soil Portal, Extents of Salt Affected Soils. <http://www.fao.org/soils-portal/soil-management/management-of-some-problem-soils/salt-affected-soils/more-information-on-salt-affected-soils/en/>.
- FAO. (2021). *The State of Food and Agriculture*. <http://www.fao.org/faostat/>.
- Fayez, K. A., & Bazaid, S. A. (2014). Improving drought and salinity tolerance in barley by application of salicylic acid and potassium nitrate. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 13(1), 45-55.
- Fipps, G. (2003). Irrigation water quality standards and salinity management strategies. *Texas FARMER Collection*. <http://cotton.tamu.edu/Irrigation/salinitydocument.pdf>.
- Gomes-Filho, E., Lima, C. R. F. M., Costa, J. H., da Silva, A. C. M., da Guia Silva Lima, M., de Lacerda, C. F., & Prisco, J. T. (2008). Cowpea ribonuclease:

- properties and effect of NaCl-salinity on its activation during seed germination and seedling establishment. *Plant Cell Reports*, 27, 147-157.
- Gonzalez-Bosch, C. (2018). Priming plant resistance by activation of redox-sensitive genes. *Free Radical Biology and Medicine*, 122, 171-180.
- Hajiboland, R., Cherghvareh, L., & Dashtebani, F. (2016). Effect of silicon supplementation on wheat plants under salt stress. *Journal of Plant Process and Function*, 5(18), 1-12.
- Hamrouni, I., Salah, H. B., & Marzouk, B. (2001). Effects of water-deficit on lipids of safflower aerial parts. *Phytochemistry*, 58(2), 277-280.
- Hasanuzzaman, M., Alam, M., Rahman, A., Hasanuzzaman, M., Nahar, K., & Fujita, M. (2014). 'Exogenous proline and glycine betaine mediated upregulation of antioxidant defense and glyoxalase systems provides beter protection against salt-induced oxidative stress in two rice (*Oryza sativa* L.) varieties'. *BioMed Research International*. <https://doi.org/10.1155/2014/757219>.
- Hasegawa, P. M., Bressan, R. A., Zhu, J.-K., & Bohnert, H. J. (2000). Plant cellular and molecular responses to high salinity. *Annual review of plant biology*, 51(1), 463-499.
- He, Y., & Li, Z. (2018). Epigenetic environmental memories in plants: establishment, maintenance, and reprogramming. *Trends in Genetics*, 34(11), 856-866.
- Hirt, H. (1997). Multiple roles of MAP kinases in plant signal transduction. *Trends in Plant Science*, 2(1), 11-15.
- Hong, Y., Zhang, W., & Wang, X. (2010). Phospholipase D and phosphatidic acid signalling in plant response to drought and salinity. *Plant, cell & environment*, 33(4), 627-635.
- Huang, H., Liu, B., Liu, L., & Song, S. (2017). Jasmonate action in plant growth and development. *Journal of experimental botany*, 68(6), 1349-1359.
- Imtiaz, M., Rizwan, M. S., Mushtaq, M. A., Ashraf, M., Shahzad, S. M., Yousaf, B., Saeed, D.A., Rizwan, M., Nawaz, M.A., Mehmood, S., Tu, S. (2016). Silicon oc-currence, uptake, transport and mechanisms of heavy metals, minerals and salinity enhanced tolerance in plants with future prospects: a review. *Journal of Soil Science and Environmental Management*, 183, 521–529. doi: 10.1016/j.jenvman.2016.09.009.
- Jalmi, S. K., & Sinha, A. K. (2015). ROS mediated MAPK signaling in abiotic and biotic stress-striking similarities and differences. *Frontiers in Plant Science*, 6, 769.

- Jia, M., Guan, J., Zhai, Z., Geng, S., Zhang, X., Mao, L., & Li, A. (2018). Wheat functional genomics in the era of next generation sequencing: an update. *The Crop Journal*, 6(1), 7-14.
- Kamran, A., Iqbal, M., & Spaner, D. (2014). Flowering time in wheat (*Triticum aestivum* L.): a key factor for global adaptability. *Euphytica*, 197, 1-26.
- Khan, M., Singha, K. L., & Panda, S. (2002). Changes in antioxidant levels in *Oryza sativa* L. roots subjected to NaCl-salinity stress. *Acta Physiologiae Plantarum*, 24(2), 145-148.
- Khan, M.I.R., Ashfaq, F., Chhillar, H., Irfan, M., Khan, N.A. (2021). The intricacy of silicon, plant growth regulators and other signaling molecules for abiotic stress tolerance: An entrancing crosstalk between stress alleviators. *Plant Physiology and Biochemistry*, 162, 36-47.
- Khodarahmpour, Z., Ifar, M., & Motamedi, M. (2012). Effects of NaCl salinity on maize (*Zea mays* L.) at germination and early seedling stage. *African Journal of Biotechnology*, 11(2), 298-304.
- Lefèvre, I., Ziebel, J., Guignard, C., Hausman, J. F., Gutiérrez Rosales, R. O., Bonierbale, M., . . . Evers, D. (2012). Drought impacts mineral contents in Andean potato cultivars. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 198(3), 196-206.
- Li, G., Peng, X., Wei, L., & Kang, G. (2013). Salicylic acid increases the contents of glutathione and ascorbate and temporally regulates the related gene expression in salt-stressed wheat seedlings. *Gene*, 529(2), 321-325.
- Madhava Rao, K. V., Raghavendra, A.S., & Janardhan Reddy, K. . (2005). *Physiology and molecular biology of stress tolerance in plants*. Netherlands: Springer, 345(7).
- Mahajan, S., & Tuteja, N. (2005). Cold, salinity and drought stresses: an overview. *Archives of biochemistry and biophysics*, 444(2), 139-158.
- Mahboob, W., Khan, M. A., & Shirazi, M. (2016). Induction of salt tolerance in wheat (*Triticum aestivum* L.) seedlings through exogenous application of proline. *Pak. J. Bot*, 48(3), 861-867.
- Mickelbart, M. V., Hasegawa, P. M., & Bailey-Serres, J. (2015). Genetic mechanisms of abiotic stress tolerance that translate to crop yield stability. *Nature Reviews Genetics*, 16(4), 237-251.
- Moud, A. M., & Maghsoudi, K. (2008). Salt stress effects on respiration and growth of germinated seeds of different wheat (*Triticum aestivum* L.) cultivars. *World J. Agric. Sci*, 4(3), 351-358.

- Moustafa, K., AbuQamar, S., Jarrar, M., Al-Rajab, A. J., & Trémouillaux-Guiller, J. (2014). MAPK cascades and major abiotic stresses. *Plant Cell Reports*, 33, 1217-1225.
- Munns, R., & James, R. A. (2003). Screening methods for salinity tolerance: a case study with tetraploid wheat. *Plant and soil*, 253, 201-218.
- Munns, R., & Tester, M. (2008). Mechanisms of salinity tolerance. *Annual review of plant biology*, 59, 651-681.
- Nakagami, H., Pitzschke, A., & Hirt, H. (2005). Emerging MAP kinase pathways in plant stress signalling. *Trends in Plant Science*, 10(7), 339-346.
- Nakashima, K., Yamaguchi-Shinozaki, K., & Shinozaki, K. (2014). The transcriptional regulatory network in the drought response and its crosstalk in abiotic stress responses including drought, cold, and heat. *Frontiers in Plant Science*, 5, 170.
- Nawaz, K., Hussain, K., Majeed, A., Khan, F., Afghan, S., & Ali, K. (2010). Fatality of salt stress to plants: Morphological, physiological and biochemical aspects. *African Journal of Biotechnology*, 9(34), 5475-5480.
- Nia, S. H., Zarea, M. J., Rejali, F., & Varma, A. (2012). Yield and yield components of wheat as affected by salinity and inoculation with *Azospirillum* strains from saline or non-saline soil. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 11(2), 113-121.
- Othman, Y., Al-Karaki, G., Al-Tawaha, A., & Al-Horani, A. (2006). Variation in germination and ion uptake in barley genotypes under salinity conditions. *World Journal of Agricultural Sciences*, 2(1), 11-15.
- Parida, A. K., & Das, A. B. (2005). Salt tolerance and salinity effects on plants: a review. *Ecotoxicology and environmental safety*, 60(3), 324-349.
- Peng, H., & Zhang, J. (2009). Plant genomic DNA methylation in response to stresses: Potential applications and challenges in plant breeding. *Progress in Natural Science*, 19(9), 1037-1045.
- Qados, A. S. A. (2009). Effect of arginine on growth, yield and chemical constituents of wheat grown under salinity condition. *Acad Journal of Plant Science*, 8, 30-42.
- Rady, M. M., Mounzer, O., Alarcón, J., Abdelhamid, M., & Howladar, S. (2016). Growth, heavy metal status and yield of salt-stressed wheat (*Triticum aestivum* L.) plants as affected by the integrated application of bio-, organic and inorganic nitrogen-fertilizers. *Journal of Applied Botany and Food Quality*, 89.

- Roy, S. (2014). Maintenance of genome stability in plants: repairing DNA double strand breaks and chromatin structure stability. *Frontiers in Plant Science*, 5, 487.
- Sairam, R. K., Rao, K. V., & Srivastava, G. (2002). Differential response of wheat genotypes to long term salinity stress in relation to oxidative stress, antioxidant activity and osmolyte concentration. *Plant science*, 163(5), 1037-1046.
- Serraj, R., & Sinclair, T. (2002). Osmolyte accumulation: can it really help increase crop yield under drought conditions? *Plant, cell & environment*, 25(2), 333-341.
- Shakirova, F. M., Sakhabutdinova, A. R., Bezrukova, M. V., Fatkhutdinova, R. A., & Fatkhutdinova, D. R. (2003). Changes in the hormonal status of wheat seedlings induced by salicylic acid and salinity. *Plant science*, 164(3), 317-322.
- Shamsi, K., & Kobraee, S. (2013). Biochemical and physiological responses of three wheat cultivars (*Triticum aestivum* L.) to salinity stress. *Annals of Biological Research*, 4(4), 180-185.
- Shannon, M. (1985). Principles and strategies in breeding for higher salt tolerance. *Biosalinity in Action: Bioproduction with Saline Water*, 227-241.
- Shi, X., & Ling, H.-Q. (2018). Current advances in genome sequencing of common wheat and its ancestral species. *The Crop Journal*, 6(1), 15-21.
- Shinozaki, K., & Yamaguchi-Shinozaki, K. (2007). Gene networks involved in drought stress response and tolerance. *Journal of experimental botany*, 58(2), 221-227.
- Sienkiewicz-Cholewa, U., Sumisławska, J., Sacała, E., Dziągwa-Becker, M., & Kieloch, R. (2018). Influence of silicon on spring wheat seedlings under salt stress. *Acta Physiologiae Plantarum*, 40, 1-8.
- Sripinyowanich, S., Klomsakul, P., Boonburapong, B., Bangyeekhun, T., Asami, T., Gu, H., . . . Chadchawan, S. (2013). Exogenous ABA induces salt tolerance in indica rice (*Oryza sativa* L.): the role of OsP5CS1 and OsP5CR gene expression during salt stress. *Environmental and experimental botany*, 86, 94-105.
- Tahir, M. A., Aziz, T., & Rahmatullah. (2011). Silicon-induced growth and yield enhancement in two wheat genotypes differing in salinity tolerance. *Communications in soil science and plant analysis*, 42(4), 395-407.
- Tahir, M. A., Rahmatullah, Aziz, T., & Ashraf, M. (2010). Wheat genotypes differed significantly in their response to silicon nutrition under salinity stress. *Journal of Plant Nutrition*, 33(11), 1658-1671.

- Thoday-Kennedy, E. L., Jacobs, A. K., & Roy, S. J. (2015). The role of the CBL–CIPK calcium signalling network in regulating ion transport in response to abiotic stress. *Plant Growth Regulation*, 76, 3-12.
- Trivedi, H. B., Rao, T. R., Bagdi, D., & Rao, G. G. (2004). Influence of silicon on growth and salt uptake in wheat under salinity. *Indian Journal of Plant Physiology*, 9(4), 360-366.
- Turki, N., Harrabi, M., & Okuno, K. (2012). Effect of salinity on grain yield and quality of wheat and genetic relationships among durum and common wheat. *J. Arid Land Studies*, 22(1), 311-314.
- Tuteja, N. (2007). Mechanisms of high salinity tolerance in plants. *Methods in enzymology*, 428, 419-438.
- Veselov, D., Kudoyarova, G., Symonyan, M., & Veselov, S. (2003). Effect of cadmium on ion uptake, transpiration and cytokinin content in wheat seedlings. *Bulgarian Journal of Plant Physiology*, 29(3-4), 353-359.
- Vicente, Rivas-San, M. and Plasencia, J. (2011). Salicylic acid beyond defence: its role in plant growth and development. *Journal of Experimental Botany*, 62(10), 3321-3338.
- Vinocur, B., & Altman, A. (2005). Recent advances in engineering plant tolerance to abiotic stress: achievements and limitations. *Current opinion in biotechnology*, 16(2), 123-132.
- Xu, L., Islam, F., Ali, B., Pei, Z., Li, J., Ghani, M. A., & Zhou, W. (2017). Silicon and water-deficit stress differentially modulate physiology and ultrastructure in wheat (*Triticum aestivum* L.). *3 Biotech*, 7, 1-13.
- Yoon, J. Y., Hamayun, M., Lee, S.-K., & Lee, I.J. (2009). Methyl jasmonate alleviated salinity stress in soybean. *Journal of Crop Science and Biotechnology*, 12, 63-68.
- Zhang, W., Zhang, X., Lang, D., Li, M., Liu, H., & Zhang, X. (2020). Silicon alleviates salt and drought stress of *Glycyrrhiza uralensis* plants by improving photosynthesis and water status. *Biologia Plantarum*, 64, 302-313.
- Zohary, D., & Hopf, M. (1994). *Domestication of plants in the Old World: The origin and spread of cultivated plants in West Asia, Europe and the Nile Valley*: 2nd Edition. Oxford university press, New York, USA.

References

- Abdeldaiem, M. H. M., Ali, H. G. M., & Ramadan, M. F. (2017). Impact of different essential oils on the characteristics of refrigerated carp (*Cyprinus carpio*) fish fingers. *Journal of Food Measurement and Characterization*, 11(3), 1412-1420. doi:10.1007/s11694-017-9520-7
- Abuhlega, T. A., & Ali, M. R. (2022). Biogenic amines in fish: Prevention and reduction. *Journal of Food Processing and Preservation*, 46(10). doi:10.1111/jfpp.16883
- Aksoy, A. S., Ç. (2019). Combined Use of Laurel Essential Oil and Vacuum Packing to Extend the Shelf-Life of Rainbow Trout (*Oncorhynchus mykiss*) Fillets. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 25(6), 779-786.
- Alishahi, A., & Aider, M. (2012). Applications of Chitosan in the Seafood Industry and Aquaculture: A Review. *Food and Bioprocess Technology*, 5(3), 817-830. doi:10.1007/s11947-011-0664-x
- Attouchi, M., & Sadok, S. (2012). The Effects of Essential Oils Addition on the Quality of Wild and Farmed Sea Bream (*Sparus aurata*) Stored in Ice. *Food and Bioprocess Technology*, 5(5), 1803-1816. doi:10.1007/s11947-011-0522-x
- Balikçi, E., Özogul, Y., Durmus, M., Uçsr, Y., & Gokdogsn Tekin, S. (2022). The Impact of Thyme, Rosemary, and Basil Extracts on the Chemical, Sensory and Microbiological Quality of Mackerel Balls Stored at -18oC. [Kekik, Biberiye ve Fesleğen Ekstraktlarının -18oC'de Depolanan Uskumru Köftelerinin Kimyasal, Duyusal ve Mikrobiyolojik Kalitesine Etkisi]. *Acta Aquatica Turcica*, 18(2), 217-235. doi:10.22392/actaquatr.1015342
- Bilgin, B., & Genççelep, H. (2015). Determination of Biogenic Amines in Fish Products. *Food Science and Biotechnology*, 24, 1907-1913.
- Chaula, D., Laswai, H., Chove, B., Dalsgaard, A., Mdegela, R., Jacobsen, C., & Hyldig, G. (2019). Effect of clove (*Syzygium aromaticum*) and seaweed (*Kappaphycus alvarezii*) water extracts pretreatment on lipid oxidation in sun-dried sardines (*Rastrineobola argentea*) from Lake Victoria, Tanzania. *Food Sci Nutr*, 7(4), 1406-1416. doi:10.1002/fsn3.975
- Doğruyol, H., Ulusoy, S., Mol, S., & Uçok Alakavuk, D. (2021). ffect of different plant extracts added to ice on sensory preference of sliced salmon. *Aquatic Sciences and Engineering*, 36, 159-165.
- Eskandari, S., Hosseini, H., Gholamzadeh, M., Mousavi Khaneghah, A., & Hosseini, E. (2015). The Effects of Black Cumin, Black Caraway Extracts and Their Combination on Shelf Life Extension of Silver Carp (*Hypophthalmichthys*

- molitrix) during Refrigerated Storage. *Journal of Food Safety*, 35(2), 154-160. doi:<https://doi.org/10.1111/jfs.12155>
- Fellenberg, M. A., Carlos, F., Peña, I., Ibáñez, R. A., & Vargas-Bello-Pérez, E. (2020). Oxidative quality and color variation during refrigeration (4 °C) of rainbow trout fillets marinated with different natural antioxidants from oregano, quillaia and rosemary. *Agricultural and Food Science*, 29(1), 43–54. doi:10.23986/afsci.87078
- Gai, F., Ortoffi, M., Giancotti, V., Medana, C., & Peiretti, P. G. (2015). Effect of Red Grape Pomace Extract on the Shelf Life of Refrigerated Rainbow Trout (*Oncorhynchus mykiss*) Minced Muscle. *Journal of Aquatic Food Product Technology*, 24(5), 468-480. doi:10.1080/10498850.2013.789094
- Ghaly, A. E., Dave, D., Budge, S., Brooks, M. S. (2010). Fish Spoilage Mechanisms and Preservation Techniques: Review. *American Journal of Applied Sciences*, 7(7), 859-877.
- Gram, L., & Dalgaard, P. (2002). Fish spoilage bacteria – problems and solutions. *Current Opinion in Biotechnology*, 13(3), 262-266. doi:[https://doi.org/10.1016/S0958-1669\(02\)00309-9](https://doi.org/10.1016/S0958-1669(02)00309-9)
- Gram, L., & Huss, H. H. (1996). Microbiological spoilage of fish and fish products. *International Journal of Food Microbiology*, 33(1), 121-137. doi:[https://doi.org/10.1016/0168-1605\(96\)01134-8](https://doi.org/10.1016/0168-1605(96)01134-8)
- Gram, L., & Huss, H. H. (2000). *Fresh and Processed Fish and Shellfish*. In: *The Microbiological Safety and Quality of Foods*, . London: Chapman and Hall.
- GURAN, S. H., OKSUZTEPE, G., COBAN, E. O., & INCILI, K. G. (2015). Influence of different essential oils on refrigerated fish patties produced from bonito fish (*Sarda sarda* Bloch, 1793). *Czech Journal of Food Sciences*, 33(1), 37-44. Retrieved from <https://cjfs.agriculturejournals.cz/artkey/cjf-201501-0008.phphttp://dx.doi.org/10.17221/188/2014-CJFS>
- Hansen, L. T., Gill, T., Røntved, S. D., & Huss, H. H. (1996). Importance of autolysis and microbiological activity on quality of cold-smoked salmon. *Food Research International*, 29(2), 181-188. doi:[https://doi.org/10.1016/0963-9969\(96\)00003-8](https://doi.org/10.1016/0963-9969(96)00003-8)
- Huang, Z., Liu, X., Jia, S., Zhang, L., & Luo, Y. (2018). The effect of essential oils on microbial composition and quality of grass carp (*Ctenopharyngodon idellus*) fillets during chilled storage. *Int J Food Microbiol*, 266, 52-59. doi:10.1016/j.ijfoodmicro.2017.11.003
- Hussein, M. A., Eissa, K. M., Foda, H. M., Hussein, H. K., & El-Sheikh, S. H. (2023). Effect of Garlic and Coriander Essential Oils on Quality Parameters of *Oreochromis niloticus* Fillets. *Journal of Advanced Veterinary Research*,

- 13(3), 531-535. Retrieved from <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85162059195&partnerID=40&md5=e693e4dc7c9b504f83db816d0fd24dbc>
- Karoui, R., & Hassoun, A. (2017). Efficiency of Rosemary and Basil Essential Oils on the Shelf-Life Extension of Atlantic Mackerel (*Scomber scombrus*) Fillets Stored at 2°C. *J AOAC Int*, 100(2), 335-344. doi:10.5740/jaoacint.16-0410
- Khalafalla, F. A., Ali, F. H. M., & Hassan, A.-R. H. A. (2015). Quality improvement and shelf-life extension of refrigerated Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*) fillets using natural herbs. *Beni-Suef University Journal of Basic and Applied Sciences*, 4(1), 33-40. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bjbas.2015.02.005>
- Khalili Tilami, S., & Sampels, S. (2018). Nutritional Value of Fish: Lipids, Proteins, Vitamins, and Minerals. *Reviews in Fisheries Science & Aquaculture*, 26(2), 243-253. doi:10.1080/23308249.2017.1399104
- Konfo, T. R. C., Djouhou, F. M. C., Koudoro, Y. A., Dahouenon-Ahoussi, E., Avlessi, F., Sohounhloue, C. K. D., & Simal-Gandara, J. (2023). Essential oils as natural antioxidants for the control of food preservation. *Food Chemistry Advances*, 2, 100312. doi:<https://doi.org/10.1016/j.focha.2023.100312>
- Kulawik, P., Özogul, F., Glew, R., & Özogul, Y. (2013). Significance of Antioxidants for Seafood Safety and Human Health. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 61(3), 475-491. doi:10.1021/jf304266s
- Li, T., Li, J., Hu, W., Zhang, X., Li, X., & Zhao, J. (2012). Shelf-life extension of crucian carp (*Carassius auratus*) using natural preservatives during chilled storage. *Food Chemistry*, 135(1), 140-145. doi:<https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2012.04.115>
- Maghami, M., Motalebi, A. A., & Anvar, S. A. A. (2019). Influence of chitosan nanoparticles and fennel essential oils (*Foeniculum vulgare*) on the shelf life of *Huso huso* fish fillets during the storage. *Food Science & Nutrition*, 7(9), 3030-3041. doi:<https://doi.org/10.1002/fsn3.1161>
- Nabil Qaid M. Al-Hajj, A. M., Husnain Raza, Riyadh Thabi, Al-Farga Ammar,, & Waleed Aboshora, H. W. (2017). Antibacterial Activities of the Essential Oils of Some Aromatic Medicinal
- Plants to Control Pathogenic Bacteria and Extend the Shelf-Life of Seafood. *Turkish Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 17, 181-191.
- Ozogul, Y., Yuvka, İ., Ucar, Y., Durmus, M., Kösker, A. R., Öz, M., & Ozogul, F. (2017). Evaluation of effects of nanoemulsion based on herb essential oils (rosemary, laurel, thyme and sage) on sensory, chemical and microbiological quality of rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) fillets during ice storage. *LWT*, 75, 677-684. doi:<https://doi.org/10.1016/j.lwt.2016.10.009>

- Peiretti, P. G., Gai, F., Ortoffi, M., Aigotti, R., & Medana, C. (2012). Effects of Rosemary Oil (*Rosmarinus officinalis*) on the Shelf-Life of Minced Rainbow Trout (*Oncorhynchus mykiss*) during Refrigerated Storage. *Foods*, 1(1), 28-39. Retrieved from <https://www.mdpi.com/2304-8158/1/1/28>
- Pezeshk, S., Rezaei, M., & Hosseini, H. (2011). Effects of Turmeric, Shallot Extracts, and Their Combination on Quality Characteristics of Vacuum-Packaged Rainbow Trout Stored at 4 ± 1 °C. *Journal of Food Science*, 76(6), M387-M391. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1750-3841.2011.02242.x>
- Pretto, A., Lopes, J. M., Marinho, I. R., Doihara, I. P., Costa, T. S., Teixeira, C. S., & Dos Santos Monteiro, O. (2024). Effect of Mentha piperita essential oil in the conservation of refrigerated tambatinga hybrid fish meat. *Ciencia Animal Brasileira*, 25. doi:10.1590/1809-6891v25e-76774E
- Rathod, N. B., Nirmal, N. P., Pagarkar, A., Özogul, F., & Rocha, J. M. (2022). Antimicrobial Impacts of Microbial Metabolites on the Preservation of Fish and Fishery Products: A Review with Current Knowledge. *Microorganisms*, 10(4). doi:10.3390/microorganisms10040773
- Saha Turna, N., Chung, R., & McIntyre, L. (2024). A review of biogenic amines in fermented foods: Occurrence and health effects. *Heliyon*, 10(2). doi:10.1016/j.heliyon.2024.e24501
- . Spoilage of Fish and Other Seafoods. (2016). In *Food Microbiology: Principles into Practice* (pp. 301-306).
- Sriket, C. (2014). Proteases in fish and shellfish: role on muscle softening and prevention. *international food research journal*, 21, 433-445.
- Su, H., Chen, W., Fu, S., Wu, C., Li, K., Huang, Z., . . . Li, J. (2014). Antimicrobial effect of bayberry leaf extract for the preservation of large yellow croaker (*Pseudosciaena crocea*). *J Sci Food Agric*, 94(5), 935-942. doi:10.1002/jsfa.6338
- Tavares, J., Martins, A., Fidalgo, L. G., Lima, V., Amaral, R. A., Pinto, C. A., . . . Saraiva, J. A. (2021). Fresh Fish Degradation and Advances in Preservation Using Physical Emerging Technologies. *Foods*, 10(4). doi:10.3390/foods10040780
- Wang, R., Hu, X., Agyekumwaa, A. K., Li, X., Xiao, X., & Yu, Y. (2021). Synergistic effect of kojic acid and tea polyphenols on bacterial inhibition and quality maintenance of refrigerated sea bass (*Lateolabrax japonicus*) fillets. *LWT*, 137, 110452. doi:<https://doi.org/10.1016/j.lwt.2020.110452>

REFERENCES

- Akbulut, B., Çavdar, Y., Çakmak, E., & Aksungur, N. (2011a). Use of clove oil to anaesthetize larvae of Russian sturgeon (*Acipenser gueldenstaedtii*). *Journal of Applied Ichthyology*, 27(2), 618-621. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0426.2010.01653.x>
- Akbulut, B., Çakmak, E., Özel, O. T., & Dülger, N. (2012). Effect of anaesthesia with clove oil and benzocaine on feed intake in Siberian sturgeon (*Acipenser baerii* Brandt, 1869). *Turkish Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 12, 667-673. https://doi.org/10.4194/1303-2712-v12_3_15
- Akgül, A. (1993). Baharat bilimi ve teknolojisi, Gıda Teknolojisi Derneği Yayınları No:15, Ankara, 451 s.
- Arslan, N., Baydar, H., Kızıl, S., Karık, Ü., Şekeroğlu, N., & Gümüşçü, A. (2015). Tıbbi aromatik bitkiler üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi, Ankara, (pp. 483-507).
- Bahtiyarca Bağdat, R. (2006). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları, tıbbi adaçayı (*Salvia officinalis* L.) ve ülkemizde kekik adıyla bilinen türlerin yetiştirme teknikleri. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 15(1-2), 19-28.
- Balkaya, M. (2019). Lavanta (*Lavandula angustifolia*) ve kimyon (*Cuminum cyminum*) uçucu yağlarının sazan balıklarında (*Cyprinus carpio* L. 1758) anestezik olarak etkililiğinin araştırılması. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Su Ürünleri Yetiştiriciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Barr, S., Laming, P. R., Dick, J. T., & Elwood, R. W. (2008). Nociception or pain in a decapod crustacean? *Animal Behaviour*, 75, 745–751.
- Bayrak, A. (2006). Gıda aromaları. Gıda Teknolojisi Derneği, Yayın No:32, Ankara, Türkiye, 497 s.
- Bayram, E., Kırıcı, S., Tansı, S., Yılmaz, G., Arabacı, O., Kızıl, S., & Telci, İ. (2010). Tıbbi ve aromatik bitkiler üretiminin artırılması olanakları. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-I, 437–456, 11-15 Ocak, Ankara.
- Bodur, T., Afonso, J. M., Montero, D., & Navarro, A. (2018). Assessment of effective dose of new herbal anesthetics in two marine aquaculture species: *Dicentrarchus labrax* and *Argyrosomus regius*. *Aquaculture*, 482, 78-82.
- Brada, M., Khelifa, L. H., Achour, D., Wathelet, J. P., & Lognay, G. (2011). Essential oil composition of *Ocimum basilicum* L. and *Ocimum gratissimum* L. from Algeria, *Journal of Essential Oil Bearing Plants*, 14(6), 810-814. <https://doi.org/10.1080/0972060X.2011.10644009>

- Briozzo, J., Nuncez, L., Chirife, J., Herzage, L., & D'Aquino, M. (1989). Antimicrobial activity of clove oil dispersed in a concentrated sugar solution. *Journal of Applied Bacteriology*, 66, 69–75. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2672.1989.tb02456.x>
- Brown, L. A. (2011). Anaesthesia for fish. *Vietfish*, 8(2), 68-70.
- Brønstad, A. (2022). Good anesthesia practice for fish and other aquatics. *Biology*, 11(1355), 1-10. <https://doi.org/10.3390/biology11091355>
- Cárdenas, C., Toni, C., Martos-Sitcha, J. A., Cárdenas, S., de Las Heras, V., Baldisserotto, B., & Mancera, J. M. (2016). Effects of clove oil, essential oil of *Lippia alba* and 2-phe anaesthesia on juvenile meagre, *Argyrosomus regius* (Asso, 1801). *Journal of Applied Ichthyology*, 32(4), 693-700.
- Coyle, S. D., Durborow, R. M., & Tidwell, J. H. (2004). Anesthetics in aquaculture. SRAC Publication No. 3900.
- Crook, R. J., Hanlon, R. T., & Walters, E. T. (2013). Squid have nociceptors that display widespread long-term sensitization and spontaneous activity after bodily injury. *Journal of Neuroscience*, 33, 10021–10026.
- Çelik, Y. S. (2020). Tıbbi ve aromatik bitkilerin balık yetiştiriciliğinde kullanım potansiyelleri. *Menba Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 6(2), 86-94.
- Daouk, R. K., Dagher, S. M., & Sattout, E. J. (1995). Antifungal activity of the essential oil of *O. syriacum* L. *Journal of Food Protection*, 58, 1147– 1149.
- De Oliveira Hashimoto, G. S., Neto, F. M., Ruiz, M. L., Acchile, M., Chagas, E. C., Chaves, F. C. M. & Martins, M. L. (2016). Essential oils of *Lippia sidoides* and *Mentha piperita* against monogenean parasites and their influence on the hematology of Nile tilapia. *Aquaculture*, 450, 182-186.
- De Lima Silva, L., Parodi, T. V., Reckziegel, P., de Oliveira Garcia, V., Bürger, M. E., Baldisserotto, B., Malmann, C. A., Pereira, A. M. S., & Heinzmann, B. M. (2012). Essential oil of *Ocimum gratissimum* L.: Anesthetic effects, mechanism of action and tolerance in silver catfish, *Rhamdia quelen*. *Aquaculture*, 350, 91-97.
- De Lima Silva, L., Garlet, Q. I., Koakoski, G., Abreu, M. S. D., Mallmann, C. A., Baldisserotto, B., Barcello, L. J. G., & Heinzmann, B. M. (2015). Anesthetic activity of the essential oil of *Ocimum americanum* in *Rhamdia quelen* (Quoy & Gaimard, 1824) and its effects on stress parameters. *Neotropical Ichthyology*, 13(4), 715-722.
- Demirezer, L. Ö. (2010). Bitkilerin tıpta kullanılması konusundaki sorumluluklarımız. Bitkilerle Tedavi Sempozyumu, Zeytinburnu/İstanbul Bildiri Kitabı, 87-88.

- Eckroth, J. R., Aas-Hansen, Ø., Sneddon, L. U., Bichão, H., & Døving, K. B. (2014). Physiological and behavioural responses to noxious stimuli in the atlantic cod (*Gadus morhua*). *Plos One*, 9, e100150.
- Erbatur, İ., Yağcı, A., Ceylan, M., Apaydın Yağcı, M., & Gökçek, K. (2018). Karanfil yağı, eugenol ve 2-phenoxyethanol'ün yağ balığı *Pseudophoxinus anatolicus* (Hankó, 1925)'da, anestetik madde olarak etkinliği. *Journal of Limnology and Freshwater Fisheries Research*, 4(3), 177-181. <https://doi.org/10.17216/LimnoFish.443378>
- Esen, G., Azaz, A. D., Kürkcüoğlu, M., Başer, K. H. C., & Tinnaz, A. (2007). Essential oil and antimicrobial activity of wild and cultivated *O. vulgare* L. subsp. *Hirtum* (Link) Letswaart from the Marmara Region, Turkey. *Flavour and Fragrance Journal*, 22, 371-376.
- Farnsworth, N. R., Akerele, O., Bingel, A. S., Soejarto, D. D., & Guo, Z. (1985). Medicinal plants in therapy. *Bulletin of the World Health Organization*, 63(6), 965-981.
- Faydaoğlu, E., & Sürücüoğlu, M. S. (2011). Geçmişten günümüze tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanılması ve ekonomik önemi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-67.
- Faydaoğlu, E., & Sürücüoğlu, M. S. (2013). Tıbbi ve aromatik bitkilerin antimikrobiyal, antioksidan aktiviteleri ve kullanım olanakları. *EÜFBED - Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 233-265.
- Fernandes, I. M., Bastos, Y. F., Barreto, D. S., Lourenço, L. S., & Penhab, J. M. (2017). The efficacy of clove oil as an anaesthetic and in euthanasia procedure for small-sized tropical fishes. *Brazilian Journal of Biology*, 77(3), 444-450.
- Fischer, I. U., Unruh, G. E., & Dengler, H. J. (1990). The metabolism of eugenol in man. *Xenobiotica*, 20, 209-222. <https://doi.org/10.3109/00498259009047156>
- Ghazilou, A., & Chenary, F. (2011). Evaluation of rosemary oil anesthesia in carp. *Online Journal of Veterinary Research*, 15(2), 112-118.
- Göktaş, Ö., & Gıdık, B. (2019). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(1), 136-142.
- Gül, A., & Çelik, A. D. (2016). Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği ve dış ticareti: Hatay ili örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(2), 227-235.
- Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M., & Babaç, M. T., (edlr.) (2012). Türkiye bitkileri listesi (damarlı bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, İstanbul.

- Hekimoğlu, M. A. & Ergun, M. (2012). Evaluation of clove oil as anaesthetic Agent in Fresh Water Angelfish, *Pterophyllum scalare*. *Pakistan Journal Zoology*, 44(5), 1297-1300.
- Hoseini, S. M., Taheri Mirghaed, A., & Yousefi, M. (2018). Application of herbal anaesthetics in aquaculture. *Reviews in Aquaculture*, 1-15. <https://doi.org/10.1111/raq.12245>
- Kara, N. (2011). Uçucu yağ üretimine uygun lavanta (*Lavandula* sp.) çeşitlerinin belirlenmesi ve mikroçoğaltım olanaklarının araştırılması. Süleyman Demirel Üniversitesi Doktora Tezi, Isparta.
- Karataş, M. (2005). Balık biyolojisi araştırma yöntemleri. Nobel Yayın No.772, Fen ve Biyoloji Yayınları Dizisi No.1, Ankara.
- Kaya, A. (2010). Tıbbi bitkiler ve etnobotanik çalışmalar. Bitkilerle Tedavi Sempozyumu, Zeytinburnu, İstanbul, (pp.11-18).
- Keene, J. L., Noakes, D. L. G., Moccia, R. D., & Soto, C. G. (1998). The efficacy of clove oil as an anaesthetic for rainbow trout, *Onchorhynchus mykiss* (Walbaum). *Aquaculture Research*, 29, 89-101. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2109.1998.00927.x>
- Lee, J. (2010). Caffeic acids derivatives in dried Lamiaceae and Echinaces purpurea products. *Journal of Functional Foods*, 2, 158-162.
- Lopez-Luna, J., Al-Jubouri, Q., Al-Nuaimy, W., & Sneddon, L. U. (2017). Impact of analgesic drugs on the behavioural responses of larval zebrafish to potentially noxious temperatures. *Applied Animal Behaviour Science*, 188, 97-105.
- Lubbe, A., & Verpoorte, R. (2011). Cultivation of medicinal and aromatic plants for specialty industrial materials. *Industrial Crops and Products*, 34, 785-801.
- Maksimovic, Z. A., Dordevic, S., & Mraovic, M. (2005). Antimicrobial activity of *Chenopodium botrys* essential oil. *Fitoterapia*, 76(1), 112-114.
- Mazandarani, M., & Hoseini, S. M. (2018). Anesthesia of juvenile Persian sturgeon, *Acipenser persicus*; Borodin 1897, by peppermint, *Mentha piperita*, extract anesthetic efficacy, stress response and behavior. *International Journal of Aquatic Biology*, 5(6), 393-400.
- Metin, S., Didinen, B. I., Kubilay, A., Pala, M., & Aker, İ. (2015). Bazı tıbbi bitkilerin gökkuşaklı alabalıkları (*Oncorhynchus mykiss* Walbaum, 1792) üzerinde anestezi etkilerinin belirlenmesi. *Journal of Limnology and Freshwater Fisheries Research*, 1(1), 37-42.

- Metin, S., Diler, Ö., & Didinen, H. (2018). Su ürünleri yetiştiriciliğinde tıbbi bitkilerin anestezik olarak kullanımı. *Acta Aquatica Turcica*, 14(4), 351-356. <http://dx.doi.org/10.22392/egirdir.405192>
- Mylonas, C. C., Cardinaletti, G., Sigelaki, I., & Polzonetti-Magni, A. (2005). Comparative efficacy of clove oil and 2-phenoxyethanol as anesthetics in the aquaculture of european sea bass *Dicentrarchus labrax* and gilthead sea bream *Sparus aurata* at different temperatures. *Aquaculture*, 246(1-4), 467-481. <https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2005.02.046>
- Otay, T., Küçükgül, A., Pala, A., & Şeker, E. (2014). Sazan balıklarının anestezisinde karanfilin kullanımı. *Bilim ve Gençlik Dergisi*, 2(1), 43-50.
- Perdikaris, C., Nathanailides, C., Gouva, E., Gabriel, U. U., Bitchava, K., Athanasopoulou, F., Paschou, A., & Paschos, I. (2010). Size-relative effectiveness of clove oil as an anaesthetic for rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) and goldfish (*Carassius auratus* Linnaeus, 1758), *Acta Veterinaria Brno*, 79, 481-490. <https://doi.org/10.2754/avb201079030481>
- Ribeiro, A. S., Batista, E. D. S., Dairiki, J. K., Chaves, F. C. M. & Inoue, L. A. K. A. (2016). Anesthetic properties of *Ocimum gratissimum* essential oil for juvenile matrinxã. *Acta Scientiarum. Animal Sciences*, 38(1), 1-7. <https://doi.org/10.4025/actascianims.v38i1.28787>
- Roohi, Z., & Imanpoor, M. R. (2015). The efficacy of the oils of spearmint and methyl salicylate as new anesthetics and their effect on glucose levels in common carp (*Cyprinus carpio* L., 1758) juveniles. *Aquaculture*, 437, 327-332. <https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2014.12.019>
- Simoes, L. N., Lombardi, D. C., Gomide, A. T. M., & Gomes, L. C. (2011). Efficacy of clove oil as anesthetic in handling and transportation of Nile tilapia, *Oreochromis niloticus* (Actinopterygii: Cichlidae) juveniles. *Zoologica*, 28, 285-290. <https://doi.org/10.1590/S1984-46702011000300001>
- Simon, J. E., Chadwick, A. F., & Craker, L. E. (1984). Herbs: an indexed bibliography 1971-1980. The scientific literature on selected herbs, and aromatic and medicinal plants of the temperate zone. Archon Books, 770 pp., Hamden.
- Sneddon, L. U., Braithwaite, V. A., & Gentle, M. J. (2003). Novel object test: Examining nociception and fear in the rainbow trout. *The Journal of Pain*, 4, 431-440.
- Sokovic, M., Tzakou, O., Pitarakoli, D., & Couladis, M. (2002). Antifungal activities of selected aromatic plants growing wild in Greece. *Nahrung/Food*, 46(5), 317-320.

- Summerfelt, R. C., & Smith, L. S. (1990). Anesthesia, surgery, and related techniques. In: Methods for Fish Biology (ed. by C.B. Schreck & P.B. Moyle.), *American Fisheries Society*, Bethesda, pp. 213–272.
- TAGEM, (2021). *Tıbbi ve aromatik bitkiler sektör politika belgesi 2020-2024*. TAGEM AR-GE & İnovasyon, Ankara. www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/yayin/Tıbbi%20ve%20Aromatik%20Bitkiler%20SPB.pdf (Erişim tarihi: 04.08.2023)
- Taşcı, K., Atilabey, M. F., Yüksel, B., Uzunoğlu, T. P., & Oral, E. (2015). Orta Anadolu Kalkınma Ajansı tıbbi ve aromatik bitkiler sektör raporu. www.oran.org.tr/images/dosyalar/20180803161223_0.pdf (Erişim tarihi: 06.08.2023)
- Telci, İ., Elmastaş, M., Demirtaş, İ., Kaçar, O., Aytaç, Z., & Yılmaz, E. (2015). Türkiye’de kültürü yapılan reyhanlarda (*Ocimum basilicum* L.) flavonoid ve fenolik asit kompozisyonlarının araştırılarak farklı kemotiplerin belirlenmesi, önemli bileşiklerin ekolojilere göre değişimi ve antioksidan potansiyellerinin karşılaştırılması, 1110677 No’lu [TÜBİTAK] Projesi.
- Toroğlu, S., & Çenet, M. (2006). Tedavi amaçlı kullanılan bazı bitkilerin kullanım alanları ve antimikrobiyal aktivitelerinin belirlenmesi için kullanılan metodlar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 9(2), 12-20.
- Uçar, E., Odabaş Köse, E., Özyiğit, Y., & Turgut, K. (2015). Bazı tıbbi ve aromatik bitkilerde esansiyel yağların antimikrobiyal aktivitelerinin belirlenmesi. *SDÜ Ziraat Dergisi*, 10(2), 118-124.
- URL, 1. <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/71/dunyada-ve-ulkemizde-tibbi-ve-aromatik-bitkilerde-orgutlenme> (Erişim tarihi: 25.09. 2023)
- URL, 2. <https://www.cookingissues.com/index.html%3Fp=1991.html> (Erişim tarihi: 20.02. 2024)
- URL, 3. <https://dogaladogru.com/saglik/dogadaki-eczane/karanfil-yagi-kullanimleri-ve-saglik-faydaları> (Erişim tarihi: 22.09.2023)
- URL, 4. <https://www.bitkivadisi.com.tr/en/details/14/aromatic-oils/peppermint-oil-menthoh-piperitae> (Erişim tarihi: 20.02.2024)
- URL, 5. <https://vivitherapyshop.com/shop/spa-supplies/essential-oils/organic-basil-essential-oil/> (Erişim tarihi: 21.02.2024)
- URL, 6. <https://www.bitkivadisi.com.tr/en/details/15/aromatic-oils/thyme-oil-thymuss-sp-oleum> (Erişim tarihi: 20.02.2024)
- URL, 7. <https://www.bitkivadisi.com.tr/en/details/16/aromatic-oils/lavender-oil-lavendula-angustifolia-oleum> (Erişim tarihi: 20.02.2024)

- URL, 8. <https://www.health.com/rosemary-oil-7555417> (Erişim tarihi: 20.02.2024)
- URL, 9. [https://www.ogm.gov.tr/doguakdeniz/kurulusumuz-sitesi/ArastirmaProjeleri/Türkiye'de%20Yetiştirilen%20Bazı%20Okaliptüs%20\(Eucalyptus\)%20Türlerinin%20Uçucu%20Yağ%20Verim%20Ve%20Bileşimlerinin%20Ve%20Üretim%20Teknolojilerinin%20Belirlenmesi.pdf](https://www.ogm.gov.tr/doguakdeniz/kurulusumuz-sitesi/ArastirmaProjeleri/Türkiye'de%20Yetiştirilen%20Bazı%20Okaliptüs%20(Eucalyptus)%20Türlerinin%20Uçucu%20Yağ%20Verim%20Ve%20Bileşimlerinin%20Ve%20Üretim%20Teknolojilerinin%20Belirlenmesi.pdf) (Erişim tarihi: 21.02.2024)
- URL, 10. <https://m.haber7.com/saglik/haber/2975015-okaliptus-yagi-faydalari-nelerdir-okaliptus-nasil-kullanilir-hangi-hastaliklara-iyi-gelir> (Erişim tarihi: 21.02.2024)
- Weber, R. A., Peleteiro, J. B., García Martín, L. O., & Aldegunde, M. (2009). The efficacy of 2-phenoxyethanol, metomidate, clove oil and MS 222 as anaesthetic agents in the Senegalese sole (*Solea senegalensis* Kaup 1858). *Aquaculture*, 288, 147-150.
- Woody, C. A., Nelson, J., & Ramstad., K. (2002). Clove oil as anaesthetic for adult Sockeye salmon: field trials. *Journal of Fish Biology*, 60, 340-347. <https://doi.org/10.1111/j.10958649.2002.tb00284.x>
- Wu, J. P., & Li, M. H. (2015). Inhibitory effects of pain relief drugs on neurological enzymes: Implications on their potential neurotoxicity to aquatic animals. *Environmental Toxicology and Pharmacology*, 39, 898–905.
- Yaylı, N. (2013). Uçucu yağlar ve tıbbi kullanımları. 1. İlaç Kimyası, Üretimi, Teknolojisi, Standardizasyonu Kongresi, Kimyagerler Derneği, 29-31 Mart, Antalya.

References

- AlNadhari, S., Al-Enazi, N. M., Alshehrei, F., & Ameen, F. (2021). A review on biogenic synthesis of metal nanoparticles using marine algae and its applications. *Environmental Research*, 194, 110672.
- Apostolova, E., Lukova, P., Baldzhieva, A., Katsarov, P., Nikolova, M., Iliev, I., Peychev, L., Trica, B., Oancea, F., Delattre, C., et al. (2020). Immunomodulatory and Anti-Inflammatory Effects of Fucoidan: A Review. *Polymers*, 12(10), 2338.
- Atashrazm, F., Lowenthal, R. M., Dickinson, J. L., Holloway, A. F., & Woods, G. M. (2016). Fucoidan enhances the therapeutic potential of arsenic trioxide and all-trans retinoic acid in acute promyelocytic leukemia, in vitro and in vivo. *Oncotarget*, 7(29), 46028.
- Cai, D., Fan, J., Wang, S., Long, R., Zhou, X., Liu, Y. (2018). Primary biocompatibility tests of poly(lactide-co-glycolide)- (poly-L-orithine/fucoidan) core-shell nanocarriers. *R. Soc. Open. Sci.* 5, 180320.
- Cardoso, M.J., Costa, R.R., & Mano, J.F. (2016). Marine origin polysaccharides in drug delivery systems. *Marine Drugs*, 14, 34.
- Chen, C.H., Lin, Y.S., Wu, S.J., Mi, F.L. (2018). Multifunctional nanoparticles prepared from arginine-modified chitosan and thiolated fucoidan for oral delivery of hydrophobic and hydrophilic drugs. *Carbohydr. Polym.* 193, 163–172.
- Chiang, C. S., Huang, B. J., Chen, J. Y., Chieng, W. W., Lim, S. H., Lee, W., ... & Jeng, L. B. (2021). Fucoidan-Based Nanoparticles with Inherently Therapeutic Efficacy for Cancer Treatment. *Pharmaceutics*, 13(12), 1986.
- Chu P.-Y., Tsai, S.-C., Ko, H.-Y., Wu, C.-C., Lin, Y.-H. (2019). Co-Delivery of Natural Compounds with a Dual-Targeted Nanoparticle Delivery System for Improving Synergistic Therapy in an Orthotopic Tumor Model. *ACS Appl. Mater. Interfaces*, 11(27), 23880–23892.
- Collic, S., Fischer, A.M., Tapon-Brethaudiere, J., Boisson, C., Durand, P., Jozefonvicz, J. (1991). Anticoagulant properties of a fucoidan fraction, *Thrombosis Research*, 64(2), 143-154.
- Cumashi, A., Ushakova, N. A., Preobrazhenskaya, M. E., D'Incecco, A., Piccoli, A., Totani, L., & Nifantiev, N. E. (2007). A comparative study of the anti-inflammatory, anticoagulant, antiangiogenic, and antiadhesive activities of nine different fucoidans from brown seaweeds. *Glycobiology*, 17(5), 541-552.

- Etman, S. M., Mehanna, R. A., Bary, A. A., Elnaggar, Y. S., & Abdallah, O. Y. (2021). Undaria pinnatifida fucoidan nanoparticles loaded with quinacrine attenuate growth and metastasis of pancreatic cancer. *International Journal of Biological Macromolecules*, 170, 284-297.
- Fernando, I.P.S., Kim, D., Nah, J.W., Jeon, Y.J. (2019). Advances in functionalizing fucoidans and alginates (bio)polymers by structural modifications: A review. *Chem. Eng. J.* 2019, 355, 33–48.
- Hsu, H.Y., Hwang, P.A. (2019). Clinical applications of fucoidan in translational medicine for adjuvant cancer therapy. *Clin. Transl. Med.* 8, 15.
- Hsu, H. Y., Lin, T. Y., Lu, M. K., Leng, P. J., Tsao, S. M., & Wu, Y. C. (2017). Fucoidan induces Toll-like receptor 4-regulated reactive oxygen species and promotes endoplasmic reticulum stress-mediated apoptosis in lung cancer. *Scientific reports*, 7(1), 1-13.
- Huang, Y.C., Li, R.Y., Chen, J.Y., Chen, J.K. (2016). Biphasic release of gentamycin from chitosan/fucoidan nanoparticles for pulmonary delivery. *Carbohydr. Polym.* 138, 114–122.
- Huang, Y.C., Yang, Y.T. (2016). Effect of basic fibroblast growth factor released from chitosan–fucoidan nanoparticles on neurite extension. *J. Tissue Eng. Regen. Med.* 10, 418–427.
- Hwang, P.A., Yan, M.D., Lin, H.T.V., Li, K.L., Lin, Y.C. (2016). Toxicological evaluation of low molecular weight fucoidan in vitro and in vivo. *Marine Drugs*, 14, 121.
- Jae-Geun, K., Kil-suk, J., Jeong-Ryong, D., Soon-Ja, W. (1995). Isolation and Purification of Fucoidans from Laminaria religiosa and Undaria pinnatifida in Korea. [*Korean Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 28\(2\), 227-236.](#)
- Jae-Geun, K. (1997). Structural Characterization of Purified Fucoidan from Laminaria religiosa, Sporophylls of Undaria pinnatifida, Hizikia fusiforme and Sagassum fulvellum in Korea. [*Korean Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 30\(1\), 128-131.](#)
- Kylin, H. (1912). Zur Biochemie der Meeresalgen. *Journal of Biological Chemistry*, 13-16.
- Lim, S. J., Aida, W. M. W., Maskat, M., Y., Mamot, S., Ropien, J., Mohd, D. M. (2014). Isolation and antioxidant capacity of fucoidan from selected Malaysian seaweeds, *Food Hydrocolloids*, 42, 280-288.
- Lu, K.Y., Li, R., Hsu, C.H., Lin, C.W., Chou, S.C., Tsai, M.L., Mi, F.L. (2017). Development of a new type of multifunctional fucoidan-based nanoparticles for anticancer drug delivery. *Carbohydr. Polym.* 165, 410–420.

- Marudhupandi, T. & Kumar T. T. A. (2013). Antibacterial effect of fucoidan from *Sargassum wightii* against the chosen human bacterial pathogens. *International Current Pharmaceutical Journal*, 2(10), 156-158.
- Myers, S.P., Mulder, A.M., Baker, D.G., Robinson, S.R., Rolfe, M.I., Brooks, L., Fitton, J.H. (2016). Effects of fucoidan from *Fucus vesiculosus* in reducing symptoms of osteoarthritis: A randomized placebo-controlled trial. *Biologics*, 10, 81–88.
- Obluchinskaya, E. D., Pozharitskaya, O. N., Flisyuk, E. V., & Shikov, A. N. (2021). Formulation, Optimization and In Vivo Evaluation of Fucoidan-Based Cream with Anti-Inflammatory Properties. *Marine Drugs*, 19(11), 643.
- Oliveira, C., Neves, N. M., Reis, R. L., Martins, A., & Silva, T. H. (2020). A review on fucoidan antitumor strategies: From a biological active agent to a structural component of fucoidan-based systems. *Carbohydrate polymers*, 239, 116131.
- Pawar, V.K., Singh, Y., Sharma, K., Shrivastav, A., Sharma, A., Singh, A., Meher, J.G., Singh, P., Raval, K., Kumar, A., et al. (2019). Improved chemotherapy against breast cancer through immunotherapeutic activity of fucoidan decorated electrostatically assembled nanoparticles bearing doxorubicin. *Int. J. Biol. Macromol.* 122, 1100–1114.
- Peng, Y., Song, Y., Wang, Q., Hu, Y., He, Y., Ren, D., Wu, L., Liu, S., Cong, H., Zhou, H. (2019). In vitro and in vivo immunomodulatory effects of fucoidan compound agents, *International Journal of Biological Macromolecules*, 127, 48-56.
- Phull, A.-R., Ali, A., Ahmed, M., Zia, M., Haq, I., Kim, S. J. (2017). In vitro antileishmanial, antibacterial, antifungal and anticancer activity of fucoidan from *Undaria pinnatifida*. *International Journal of Biosciences*, 219-227.
- Pinheiro, A. C., Bourbon, A. I., Cerqueira, M. A., Maricato, É., Nunes, C., Coimbra, M. A., Vicente, A. A. (2015). Chitosan/fucoidan multilayer nanocapsules as a vehicle for controlled release of bioactive compounds, *Carbohydrate Polymers*, 115, 1-9.
- Rajeshkumar, S., Aboelfetoh, E. F., Baluswamy, S. R., Ali, D., Almarzoug, M. H., Tesfaye, J. L., & Krishnaraj, R. (2021). Anticancer, Enhanced Antibacterial, and Free Radical Scavenging Potential of Fucoidan-(*Fucus vesiculosus* Source) Mediated Silver Nanoparticles. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 2021.
- Shannon, E., & Abu-Ghannam, N. (2016). Antibacterial derivatives of marine algae: An overview of pharmacological mechanisms and applications. *Marine drugs*, 14(4), 81.

- Tocaciu, S., Oliver, L. J., Lowenthal, R. M., Peterson, G. M., Patel, R., Shastri, M., & Fitton, J. H. (2018). The effect of *Undaria pinnatifida* fucoidan on the pharmacokinetics of letrozole and tamoxifen in patients with breast cancer. *Integrative cancer therapies*, 17(1), 99-105.
- Tran, P. H., Duan, W., & Tran, T. T. (2020). Fucoidan-based nanostructures: A focus on its combination with chitosan and the surface functionalization of metallic nanoparticles for drug delivery. *International journal of pharmaceutics*, 575, 118956.
- Tran, P. H., Lee, B. J., & Tran, T. T. (2021). Current developments in the oral drug delivery of fucoidan. *International Journal of Pharmaceutics*, 120371.
- Tsai, H.L., Tai, C.J., Huang, C.W., Chang, F.R., Wang, J.Y. (2017). Efficacy of low-molecular-weight fucoidan as a supplemental therapy in metastatic colorectal cancer patients: A double-blind randomized controlled trial. *Marine Drugs*, 15, 122.
- Venkatesan, J., Murugan, J. J., Seong, G. H. (2022). Fucoidan-based nanoparticles: Preparations and applications, *International Journal of Biological Macromolecules*, 217, 652-667.
- Wang, P., Kankala, R.K., Chen, B., Long, R., Cai, D., Liu, Y., Wang, S. (2019). Polyallylamine hydrochloride and fucoidan-cased self-assembled polyelectrolyte complex nanoparticles for cancer therapeutics. *J. Biomed. Mater. Res. A*, 107, 339–347.
- Wu, L., Sun, J., Su, X., Yu, Q., Yu, Q., Zhang, P. (2016). A review about the development of fucoidan in antitumor activity: Progress and challenges. *Carbohydr. Polym.* 154, 96–111.
- Zayed, A., Ulber, R. (2019). Fucoidan production: Approval key challenges and opportunities. *Carbohydr. Polym.* 211, 289–297.
- Zha, Q.-X., Xiao, J.-J., Zhang, H.-N., Wang, J.-H., Pan, L.-H., Yang, X.-F., Luo, J.-P. (2012). Polysaccharides in *Laminaria japonica* (LP): Extraction, physicochemical properties and their hypolipidemic activities in diet-induced mouse model of atherosclerosis, *Food Chemistry*, 134(1), 244-252.
- Zhang, W., Oda, T., Yu, Q., & Jin, J. O. (2015). Fucoidan from *Macrocystis pyrifera* has powerful immune-modulatory effects compared to three other fucoidans. *Marine drugs*, 13(3), 1084-1104.

REFERENCES

- Abdumuminova, R.N., Baratova, R.Sh. and Bulyaev, Z.K. (2021). On the importance of the human body, nitrates. *The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research*. 3 (4), 150-153.
- Aboudrare, A. (2009). *Agronomie Durable. Principes ET Pratiques. Rapport de Formation Continue*. FAO.
- Adhya, T.K., Shukla, A.K. and Panda, D. (2010). Nitrogen losses, N-use efficiency, and N-management in rice and rice-based cropping system. In *Bulletin No. 2: ING Bulletins on Regional Assessment of Reactive Nitrogen*. Indian Nitrogen Group, Society for Conservation of Nature in Association with South Asian Nitrogen Centre, International Nitrogen Initiative.
- Ağaoğlu, S., Alisharlı, M., Alemdar, S., and Dede, S. (2007). Van Bölgesi içme ve kullanma sularında nitrat ve nitrit düzeylerinin araştırılması, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. 18(2), 17.
- Ahada, C. P. S. and Suthar, S. (2018). Groundwater nitrate contamination and associated human health risk assessment in southern districts of Punjab, India. *Environmental Science and Pollution Research International*, 25(25), 25336–25347.
- Aksoy, U. (2001, December), *Ecological Farming. II. Ecological Farming Symposium in Turkey*, Antalya.
- Arati, J. (2006). Evaluating the economic feasibility of anaerobic digestion of Kawangwane market waste. [Krex k-state.edu/dspace/bitstream/handle/2097/2200/James Arati.2009.pdf](http://www.krex.k-state.edu/dspace/bitstream/handle/2097/2200/James_Arati.2009.pdf) retrieved 05/04/2015
- Arora, S. (2016). Pesticides and fertilizer use and its effect on soil bacterial and fungal populations, microbial biomass carbon and enzymatic activity. *Current science*, 116(4), 25.
- Ashworth, G. and Azedero, P. (2009). *Agricultural issues and policies*. www.novapublishers.com retrieved.
- Atasoy, N., Alemdar, S., Mercan, U., Ağaoğlu, S. (2011). Nitrate and nitrite levels of naturel spring and mineral water in Van, Turkey. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 10(3), 352-355. doi:10.3923/javaa.2011.352.355
- Atılgan, A., Coşkan, A., Saltuk B., and Erkan, M. (2007). Antalya Yöresindeki Seralarda Kimyasal ve Organik Gübre Kullanım Düzeyleri ve Olası Çevre Etkileri, *Ekoloji Dergisi*, 15, 62, 37-47.

- Aykas, E., Yalçın, H. and Çakır, E. (2010). Methods in conservation tillage and the importance of use of cover crops and rotation. *Journal of Agricultural Machinery Science*, 6(4), 247-252.
- Beck, C.W. and Congdon, J.D. (2000). Effects of age and size at metamorphosis on performance and metabolik rates of Southern Toad, *Bufo terrestris*, metamorphs. *Funct Ecol.*, 14,32-38.
- Berven, K. (1990). Factors affecting population fluctuations in larval and adult stages of the wood frog (*Rana sylvatica*). *Ecology*, 71,1599-1608.
- Bhattacharyya, R., Ghosh, B.N., Dogra, P., Mishra, P.K., Santra, P., Kumar, S., Fullen, M.A., Mandal, U.K., Anil, K.S., Lalitha, M., et al. (2016). Soil Conservation Issues in India. *Sustainability*, 8(6),565.
- Bibi, S., Khan, R. L., Nazir, R., Khan, P., Rehman, H.U., Shakir. S.K., ...Jan. R. (2016). Heavy metals in drinking water of Lakki Marwat District. *World Applied Sciences Journal*, 34(1), 15–19. Doi: 10.5829/idosi.wasj.2016.34.1.10252
- Bishnoi, U. (2018). Agriculture and the dark side of chemical fertilizers. *Environmental Analysis & Ecology*, 3(1), 198-201.
- Blanco, M. (2011). Supply of and access to key nutrients npk for fertilizers for feeding the world in 2050, *Agronomos Etsiaupm, We Engineer Life Food and Environment*.
- Bolat, İ. and Kara, Ö. (2017). Plant Nutrients: Sources, Functions, Deficiencies and Redundancy. *Journal of Bartın faculty of Forestry*, 19(1), 218-228.
- Bovo, R.P., Navas, C.A., Tejedó, M., Valença, S.E.S., and Gouveia, S.F. (2018). Ecophysiology of Amphibians: Information for Best Mechanistic Models. *Diversity*, 10(4),118.
- Bravo, M.A., Son, J., de Freitas, C.U., Gouveia, N., and Bell, M.L. (2016). Air pollution and mortality in São Paulo, Brazil: effects of multiple pollutants and analysis of susceptible populations. *J. Expo. Sci. Environ. Epidemiol.*, 26 (2), 150-161.
- Burkholder, J. Libra, B., Weyer, P. and Heathcote, S. (2007). Impact of waste from concentrated animal feeding operations on water quality. *Environmental Health Perspectives*, 115(2), 308-312.
- Camargo, JA., Alonso, A., and Salamanca A. (2005). Nitrate toxicity to aquatic animals: a review with new data for freshwater invertebrates. *Chemosphere*, 58, 1255-1267.

- Camargo, J.A. and Alonso A. (2006). Ecological and toxicological effects of inorganic nitrogen pollution in aquatic ecosystems: a global assessment. *Environment International*, 32: 831-849.
- CCME, (2013). Canadian water quality guidelines for the protection of aquatic life. <http://st-ts.ccme.ca/en/index.html>.
- Ceballos, G., Ehrlich, P.R., Barnosky, A.D., García, A., Pringle, R.M., and Palmer, T.M. (2015). Accelerated modern human-induced species losses: Entering the sixth mass extinction. *Sci Adv.*, 19,1(5),1400253. doi: 10.1126/sciadv.1400253
- Ceballos, G., Ehrlich, P.R., and Raven, P.H. (2020). Vertebrates on the brink as indicators of biological annihilation and the sixth mass extinction. *Environmental Sciences*, 117(24), 13596-13602. doi: 10.1073/pnas.1922686117
- CEC. (2014). (Commission for Environment Co-operation). Burning agricultural waste: A source of dioxins. www.cec.org. retrieved 02/05/2015
- Chen, J. (2006) The combined use of chemical and organic fertilizers and/or biofertilizer for crop growth and soil fertility. International Workshop on Sustained Management of the Soil-Rhizosphere System for Efficient Crop Production and Fertilizer Use, Bangkok, 1-11.
- Cooke GW. (1982). Fertilizing for maximum yield. Third Edition English Language Book society/Collins, 457.
- Cooper, J., Eleanor, R.Y., Stefan, H., Thomas, L., Anne-Kristin, L., Paul, M. et al. (2017). Phosphorus availability on many organically managed farms in Europe. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*, 110, 227-239.
- Cordier, J.M., Aguilar, R., Lescano, J.N., Leynaud, G.C., Bonino, A., Miloch, D., Loyola, R., and Nori, J. (2021). A global assessment of amphibian and reptile responses to land-use changes, *Biological Conservation*, 253, 1-10.
- Cui, Z., Zhang, H., Chen, X., Zhang, C., Ma, W., Huang, C., ...Dou Z. (2018). Pursuing sustainable productivity with millions of smallholder farmers. *Nature*, 555, (7696), 363-366.
- Cüre, B. (2022) Effect of chemical and organic fertilizers on the environment. *Journal of Biosystems Engineering*, 3(2), 98-107.
- Daam, M.A., Ilha, P., and Schiesari, L. (2020). Acute toxicity of inorganic nitrogen (ammonium, nitrate and nitrite) to tadpoles of five tropical amphibian species. *Ecotoxicology* 29, 1516–1521.
- Dayton, G.H. and Fitzgerald, L.A. 2001. Competition, predation, and the distributions of four desert anurans. *Oecologia*, 129, 430-435.

- Department for Environment, Food and Rural Affairs, USA, (2012), Advice to pregnant women. www.gov.uk/govt/news/advice-to-pregnant-women. retrieved 16/05/2015.
- Devries, M. (2012). Speciesism. www.factoryfarmsdrones.com
- Díaz-García, J.M. López-Barrera, F. Toledo-Aceves T., Andresen E., and Pineda E. (2020). Does forest restoration assist the recovery of threatened species? A study of cloud forest amphibian communities, Biological Conservation, Volume 242,108400. doi: 10.1016/j.biocon.2019.108400
- Donald, D.B., Aitken, W.T., Paquette, C., and Wulff, S.S. (2011). Winter snowfall determines the occupancy of northern prairie wetlands by tadpoles of the wood frog (*Lithobates sylvaticus*). Can. J. Zool., 89, 1063-1073.
- Ebenstein, A. Y. (2008). Water pollution and digestive cancer in China. Institutions and governance programs, 1–45.
- Egea-Serrano, A., Tejedo, M., and Torralva, M. (2011). Behavioral responses of the Iberian waterfrog, *Pelophylax perezi* (Seoane, 1885), to three nitrogenous compounds in laboratory conditions. Ecotoxicology, 20, 1246-1257.
- Ekici, K., Alişarlı, M. and Sancak, Y.C. (2008). Peynir çeşitlerinde nitrit ve nitrozaminler, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 19 (2), 71 – 72.
- Eryılmaz, G. A., Kılıç, O. 2019. Çevre koruma amaçlı tarımsal eğitimlerin çiftçi davranışlarına etkisi: Samsun ili Bafra ilçesi örneği. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 6(3), 336-341.
- Essiet, D. (2014). Farmer explore rice waste as power source. The nation newspaper September 19, 2014. Nationonline eng.net/news/farmer
- EU. (2008). Council directive concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources (91/67/EEC) [WWW document]. URL. https://ec.europa.eu/environment/water/water-nitrates/index_en.html.
- FAI. (2020). Fertiliser Statistics 2019-20, 65th Edition. The Fertiliser Association of India, New Delhi.
- FAOSTAT. (2023). (Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics). Fertiliser by Nutrient <https://www.fao.org/faostat/en/#data/RFN>
- Farm Sanctuary. (2014). Factory farming's effect on rural communities. www.farmsanctuary.com retrieved 13/05/2015
- Fenton, O., Richards, K.G., Kirwan, L., Khalil, M.I., Healy and M.G. (2009). Factors affecting nitrate distribution in shallow groundwater under a beef farm in

- South Eastern Ireland. *Journal of Environmental Management*. 90(10), 3135-46. doi: 10.1016/j.jenvman.2009.05.024.
- Freitas, J.S., Giroto, L., Goulart, B.V., Alho, L.O.G., Gebara, R.C., Montagner, C.C., Schiesari, L., and Epidotla, E.L.G. (2019). Effects of 2,4-D-based herbicide (DMA® 806) on sensitivity, respiration rates, energy reserves and behavior of tadpoles. *Ecotoxicology and Environmental Safety*, Volume 182, 109446. doi: 10.1016/j.ecoenv.2019.109446
- Gagelonia, F. (2013). Farming without fossil energy. www.philrice.gov.ph/wp-content retrieved 12/05/2015
- Gao, M., Beig, G., Song, S., Zhang, H., Hu, J., and Ying, Q., et al., (2018). The impact of power generation emissions on ambient PM_{2.5} pollution and human health in China and India. *Environ. Int.* 121, 250-259.
- Garnier, J., Beusen, A.H.W., Thieu, V., Billen, G. et al. (2010). N:P: Si nutrient export ratios and ecological consequences in coastal seas evaluated by the ICEP approach. *Global Biogeochemical Cycles*, 24(4), GB0A05. doi:10.1029/2009GB003583
- Gervasi, S.S. and Fofopoulou, J. (2008). Costs of plasticity: Responses to desiccation decrease post-metamorphic immune function in a pond-breeding amphibian. *Functional Ecology*, 22(1), 100- 108.
- Gezgin, Ş. (2015). Türkiye’de gübre üretim ve tüketimi, dengeli gübreleme. Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi, 1011-1028, Ankara.
- Goessens T., De Baere S., Deknock A., De Troyer N., Van Leeuwenberg R., Martel A., Pasmans F., Goethals P., Lens L., Spanoghe P., Vanhaecke L., and Croubels S. (2022). Agricultural contaminants in amphibian breeding ponds: Occurrence, risk and correlation with agricultural land use. *Science of The Total Environment*, 806, 2, 150661.
- Gomez-Mestre, I, Kulkarni, S., and Buchholz, D.R. (2013). Mechanisms and Consequences of Developmental Acceleration in Tadpoles Responding to Pond Drying. *PLoS ONE*, 8(12), e84266.
- Gu, B., Xiaotang, Ju, X., Wu, Y., Erisman, J.W., Bleeker, A., Reis, S., et al. (2018). Cleaning up nitrogen pollution may reduce future carbon sinks. *Global Environ. Change*, 48, 56-66. doi: 10.1016/j.gloenvcha.2017.10.007
- Guillette, L.J., Edwards, T.M. (2005). Is nitrate an ecologically relevant endocrine disruptor in vertebrates? *Integr. Comp. Biol.*, 45(1), 19-27.
- Gunatilake, J. and Gunatilake, S. (2004). Pollution of drinking water by application of nitrate fertilizers. *Water Professionals Symposium*, 113-120.

- Harfoot, M.B.J., Johnston, A., Balmford, A., Burgess, N.D., Butchart, S.H.M., Dias, M.P., ...Geldmann, J. (2021). Using the IUCN Red List to map threats to terrestrial vertebrates at global scale. *Nature Ecology and Evolution*, 5(11),1510-1519. doi: 10.1038/s41559-021-01542-9
- Hijbeek, R., Ten Berge, H.F.M., Whitmore, A.P., Barkusky, D., Schroder, J.J. and Van Ittersum, M.K. (2018). Nitrogen fertilizer replacement values for organic amendments appear to increase with N application rates. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*, 110(1),105-115.
- Huang, S., Lv, W., Bloszies, S., Shi, Q., Pan, X. and Zeng, Y. (2016). Effects of fertilizer management practices on yield-scaled ammonia emissions from croplands in China: a meta-analysis. *Field Crop. Res.*, 192, 118-125. doi: 10.1016/j.fcr.2016.04.023
- Huey, D.W. and Beitingger, T.L. (1980). Hematological responses of larval *Rana catesbeiana* to sublethal nitrite exposures. *Bulletin of Environmental Contamination and Toxicology*, 25: 574-577.
- Ilha, P. and Schiesari, L. (2014). Lethal and sublethal effects of inorganic nitrogen on gladiator frog tadpoles (*Hypsiboas faber*, Hylidae). *Copeia*, 221–230.
- IUCN. (2015). The IUCN Red List of Threatened Species. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. <https://www.iucnredlist.org>.
- IUCN. (2023). IUCN(International Union for Conservation of Nature and Natural Resources). <https://www.iucnredlist.org/search?query=Amphibians&searchType=species>
- İkincikarakaya, S.Ü., Beyaz, K.B. and Rezaei, F. (2013). Doğal kaynaklar ve tarım. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 104 – 109.
- Juneja, T. and Chauhdary, A. (2013). Assessment of water quality and its effect on the health of residents of Jhunjhunu district, Rajasthan: A cross sectional study. *Journal of Public Health and Epidemiology*, 5(4), 186–191.
- Kaplan, M. and Sonmez, S. (2007). An investigation of seasonal changes in nitrate contents of soils and irrigation waters in greenhouses located in Antalya-Demre region. *Asian Journal of Chemistry*, 19(7),5639.
- Kopittke, P. M., Lombi, E., Wang, P., Schjoerring, J. K., and Husted, S. (2019). Nanomaterials as fertilizers for improving plant mineral nutrition and environmental outcomes. *Environmental Sciences*, 6,(12), 3513–3524.
- Körschens, M., Albert, E., Armbruster, M., et al. (2013) Effect of mineral and organic fertilization on crop yield, nitrogen uptake, carbon and nitrogen balances, as well as soil organic carbon content and dynamics: results from 20 European long-term field experiments of the twenty-first century. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 59(8), 1017–1040.

- Kuştul, S., Bilgin, A., and Güzel, Ş. (2020). The effect of chemical fertilizers used in tea agriculture on groundwater in Rize region. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 28-37.
- Lim, S.S., Vos, T., Flaxman, A.D., Danaei, G., Shibuya, K., Adair-Rohani, H., et al. (2012). A comparative risk assessment of burden of disease and injury attributable to 67 risk factors and risk factor clusters in 21 regions, 1990e2010: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010, 380(9859), 2224-2260. doi: 10.1016/S0140-6736(12)61766-8.
- Liu, A., Ming, J., and Ankumah, R.O. (2005). Nitrate contamination in private wells in rural Alabama, United States, *Science of the Total Environment*, 15, 346(1-3), 112-20. doi: 10.1016/j.scitotenv.2004.11.019.
- Liu H., Jiang. W., Wan D. and Qu J. (2009). Study of a combined heterotrophic and sulfur autotrophic denitrification technology for removal of nitrate in water. *Journal of Hazardous Materials*, 30, 169(1-3):23-8, doi: 10.1016/j.jhazmat.2009.03.053.
- Lubkowski, K. (2016). Environmental impact of fertilizer uses and slow release of mineral nutrients as a response to this challenge. *Polish Journal of Chemical Technology*, 18(1), 72–79.
- Mahajan Gupta, R.D. and Sharma, R. (2008). Bio-fertilizers-A way to sustainable agriculture. *Agrobios Newsletter*, 6, 36-37.
- Majeed, A., (2018). Application of agrochemicals in agriculture: benefits, risks and responsibility of stakeholders. *J. Food Toxicol.* 2 (1:3), 1-2.
- Malberg, J., Savage, E., and Osteryoung, J. (1978). Nitrates in drinking water and the early onset of hypertension. *Environmental Pollution*, 15(2), 155-160. doi:10.1016/0013-9327(78)90103-9
- Mani J. (2002). Early events in environmental stresses in plants: Induction mechanisms of oxidative stress. In: D. Inzè and M.V. Montague (eds.) *Oxidative stress in plants*. Taylor and Francis, 217-246.
- Marco, A. and Ortiz-Santaliestra, M.E. (2009). Impact of reactive nitrogen on amphibians. In: Heatwole, H., Wilkinson, J.W. (Eds.), *Amphibian Decline: Diseases, Parasites, Maladies and Pollution*, vol. 8. Surrey Beatty & Sons, Baulkham Hills, New South Wales, Australia. *Amphibian Biology*.
- Mohsenipour, M., Shahid, S. and Ebrahimi, K. (2014). Removal techniques of nitrate from water. *Asian Journal of Chemistry*, 26(23), 7881-7886, doi:10.14233/ajchem.2014.17136
- Moon, H.S., Chang, S.W., Nam, K., Choe, J., and Kim, J.Y. (2006). Effect of reactive media composition and co-contaminants on sulfur-based autotrophic

- denitrification. *Environmental Pollution*, 144(3),802-7. doi: 10.1016/j.envpol.2006.02.020
- Neue, H.U. (1993). Methane Emission from Rice Fields. *BioScience*, 43(7), 466–474. doi:10.2307/1311906
- Newbold, T., Hudson, L.N., Hill, S.L.L., Contu, S., Lysenko, I., Senior, R.A., ... Purvis A. (2015). Global effects of land use on local terrestrial biodiversity. *Nature*, 520: 45-50.
- NRDC. (2013). (National Resources Defense Council) Cesspools of shame. www.nrdc.org retrieved 21/5/2015
- Nugent, M., Kamrin, M.A., Wolfson, L., and D'Itri, F.M. (2001). Nitrate: a drinking water concern. Michigan State University Extension Service, Extension bulletin WQ-19. http://www.msue.msu.edu/objects/content_revision/download.cfm/revision_id.499674/workspace_id.-4/01500617.html. Accessed 18 September 2006.
- Ojeniyi SO. (2000). Effect of goat manure on soil nutrients and Okra Yield in the Rain Forest Area of Nigeria. *Applied Tropical Agriculture*, 5,20-23.
- Omidire, N.S., Shange, R., Khan, V., Bean, R., and Bean, J. (2015). Assessing the impacts of inorganic and organic fertilizer on crop performance under a microirrigation-plastic mulch regime. *Professional Agricultural Workers Journal*, 3(1), 1-9.
- Oun, A., Kumar, A., Harrigan, T., Angelakis, A. and Xagorarakis, I. (2014). Effects of Biosolids and Manure Application on Microbial Water Quality in Rural Areas in the US”, *Water*, 6, 3701-3723. doi:10.3390/w6123701
- Owa, F. D. (2013). Water pollution: Sources, effects, control and management. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(8), 65–68.
- Özdemir, M., Sırken, B., Yavuz, H., Birdane, Y.O. (2007). Some microbiological, chemical analysis and nitrate nitrite levels of drinking and well water samples in Afyonkarahisar. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 54(2),91-97.
- Özgönen, H. (2014). Arbüsküler Mikorizal Fungusların Pamukta Bitki Gelişimine ve Verticillium Solgunluğu (*Verticillium dahliae* Kleb.) Üzerine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 15(3), 171-177.
- Pandiselvi, T., Jeyajothiand, R., and Kandeshwari, M. (2017).Organic nutrient management a way to improve soil fertility and Sustainable Agriculture-A review. *International Journal of Advanced Life Sciences*, 10(2),175-181.

- Pawari, M. J. and Gawande, S. (2015). Ground water pollution and its consequence. *International Journal of Engineering Research and General Science*, 3(4), 773–776.
- Pellicer-Martínez, F. and Martínez-Paz, J.M. (2016). Grey water footprint assessment at the river basin level: accounting method and case study in the Segura River Basin. Spain. *Ecol. Indic.* 60, 1173–1183. Doi: 10.1016/j.ecolind.2015.08.032
- Pingali, P.L. (2012). Green revolution: Impacts, limits, and the path ahead. *PNAs*, 109(31): 12302-12308.doi: 10.1073/pnas.0912953109
- Polat, H. (2018). Türkiye tarım topraklarının verimlilik özellikleri. *TZOB, Çiftçi ve Köy Dünyası Dergisi*, 33-37.
- Polo-Cavia, N., Burraco, P., and Gomez-Mestre, I. (2016). Low levels of chemical anthropogenic pollution may threaten amphibians by impairing predator recognition. *Aquat. Toxicol.* 172, 30–35.
- Qiao, C., Liu, L., Hu, S., Compton, J. E., Greaver T. L., and Li. Q. (2015). How inhibiting nitrification affects nitrogen cycle and reduces environmental impacts of anthropogenic nitrogen input. *Global Change Biology*, 21(3), 249–1257.
- Reda, A. and Hailu, A. H. (2017). Extensive utilization of inorganic fertilizers in ethiopian agriculture and its possible consequences on soil quality. *Journal of Integrative Agricultural Science*, 13(4), 155-171.
- Ritchie, H. (2022). After millennia of agricultural expansion, the world has passed ‘peak agricultural land’ Published online at OurWorldInData.org. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/peak-agriculture-land>, (Online Resource)
- Rodríguez-Maroto, J.M., García-Herruzo, F., García-Rubio, A., Gómez-Lahoz, C., and Verede-Alonso, C. (2009). Kinetics of the chemical reduction of nitrate by zero-valent iron. *Chemosphere*, 74(6), 804-809. doi: 10.1016/j.chemosphere.2008.10.02004-809
- Ruso, G.E., Hogan, N.S., Sheedy, C., Gallant, M.J., and Jardine, T.D. (2021). Effects of Agricultural Stressors on Growth and an Immune Status Indicator in Wood Frog (*Lithobates sylvaticus*) Tadpoles and Metamorphs. *Environmental Toxicology and Chemistry*, 40(8), 2269-2281.
- Russo, R.C. (1985). Ammonia, nitrite and nitrate, p. 455–471. In: *Fundamentals of Aquatic Toxicology*. M. G. Rand and S. R. Petrochelli (eds.). Hemisphere Publishing Corporation, Washington, D.C.
- Rütting, T., Aronsson, H., and Delin, S. (2018). Efficient use of nitrogen in agriculture. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*. 110,1-5.

- Sabiti, E.N. (2011) Utilizing agricultural waste to enhance food security and conserve the environment. *African Journal of Food, Agriculture, Nutrition and Development*, 11(6), 2-9.
- Sage, R.F. (2020). Global change biology: a primer. *Global Change Biol.*, 26, 3–30.
- Salihoğlu, N.K., Teksoy, A. and Altanözü K. (2019). Determination of Biogas Production Potential From Cattle and Sheep Wastes: Balıkesir Case Study, *Omer Halisdemir University Journal of Engineering Sciences*, 8(1), 31-47.
- Sattar, M.A. and Kroeze, C. and Strokal, M. (2014). The increasing impact of food production on nutrient export by rivers to the Bay of Bengal 1970-2050. *Marine Pollution Bulletin*, 80(1-2), 168–178.
- Scherer, H.W., Konrad, M., Heinrich, D., Manfred, D., Ralf V. and Martin T.E. (2005). Fertilizers. *Ullmann's Encyclopedia of Industrial Chemistry*.
- Schiesari, L. and Corrêa, D.T. (2016), Consequences of agroindustrial sugarcane production to freshwater biodiversity. *GCB Bioenergy*, 8, 644-657.
- Seffner, W. (1995). Natural water contents and endemic goiter--a review. *Zentralblatt für Hygiene und Umweltmedizin= International Journal of Hygiene and Environmental Medicine*, 196(5), 381-398.
- Sharma A and Chetani R. (2017). A review on the effect of organic and chemical fertilizers on plants. *International Journal for Research in Applied Science and Engineering Technology*, 5, 2, 677.
- Shukla, A. K., Behera, S. K., Chaudhari, S. K., and Singh, G. (2022). Fertilizer use in Indian agriculture and its impact on human health and environment. *Indian J. Fertil.*, 18(3), 218-37.
- Sievers, M., Hale, R., Swearer, S.E., and Parris, K.M. (2018). Contaminant mixtures interact to impair predator-avoidance behaviours and survival in a larval amphibian. *Ecotoxicol. Environ. Saf.*, 161, 482-488.
- Simplicio, N., Muniz, D., Rocha, F., Martins, D., Dias, Z., Farias, B., and Oliveira-Filho, E. (2017). Comparative analysis between ecotoxicity of nitrogen-, phosphorus-, and potassium-based fertilizers and their active ingredients. *Toxics.*, 27,5(1),2. doi: 10.3390/toxics5010002
- Singh, M.D., Chirag, G., Prakash, P.O., Mohan, M.H., and Prakasha Vishawajith, G. (2017). Nano-Fertilizers is a New Way to Increase Nutrients Use Efficiency in Crop Production. *International Journal of Agriculture Sciences*, 9(7), 3831-3833.
- Slaby, S., Marin, M., Marchand, G., and Lemiere, S. (2019). Exposures to chemical contaminants: what can we learn from reproduction and development

- endpoints in the amphibian ecotoxicology literature? *Environ. Pollut.*, 248, 478–495.
- Smith, L., and Siciliano, G. (2015). A Comprehensive Review of Constraints to Improved Management of Fertilizers in China and Mitigation of Diffuse Water Pollution from Agriculture, Agriculture, Ecosystems and Environment, 209(1),15-25. doi: 10.1016/j.agee.2015.02.016
- Soucek, D.J. and Dickinson, A. 2016. Influence of chloride on the chronic toxicity of sodium nitrate to *Ceriodaphnia dubia* and *Hyalella azteca*. *Ecotoxicolog*, 25, 1406-1416.
- Sönmez, İ. and Demir, H. (2011, April). Tarımsal kaynaklı nitrat kirliliği ve olumsuz etkileri. Uluslararası Katılımlı I. Ali Numan Kıraç Tarım Kongresi ve Fuarı. 1, 287-294, Eskişehir.
- Sönmez, S. (1992). Bursa Büyükşehir Belediyesi içme (baraj, kuyu ve kaynak) sularının bazı kimyasal özellikleri ve mikrobiyolojik kirliliği üzerinde bir araştırma, *Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*,11(3),1-9.
- Şahin, G. 2016. Türkiye'de Gübre Kullanım Durumu ve Gübreleme Konusunda Yaşanan Problemler, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 22(1),19-32.
- Şişman, T., Keskin, M.Ç., Dane, H., Adil, Ş., Geyikoğlu, F., Çolak, S., and Canpolat, E. (2021). Marsh Frog (*Pelophylax ridibundus*) as a Bioindicator to Assess Pollution in an Agricultural Area. *Pakistan J. Zool.*,53(1), 337-349.
- Taban, S. and Namlı, A. (2019). Potential nutritional problems of tea cultivated soils in the Eastern Black Sea Region. *Tea Workshop Book*, 101-112.
- Taşkaya, B. (2004). Tarım ve Çevre. *Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Dergisi*.
- TOB. (2020). Tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğine karşı suların korunması yönetmeliği. Ministry of Agriculture and Forestry of Turkey, Ankara.
- Todd, B.D., Bergeron, C.M., Hepner, M.J., and Hopkins, W.A. (2011). Aquatic and terrestrial stressors in amphibians: A test of the double jeopardy hypothesis based on maternally and trophically derived contaminants. *Environ. Toxicol. Chem.*, 30, 2277–2284.
- Trenkel, M.E. (1997). Controlled-release and stabilized fertilizers in agriculture (Vol. 11). Paris: International fertilizer industry association.
- Trudeau, V.L., Thomson, P., Zhang, W.S., Reynaud, S., Navarro-Martín, L., and Langlois, V.S. (2020). Agrochemicals disrupt multiple endocrine axes in amphibians. *Mol. Cell. Endocrinol.*, 513, 110861.
- USDA. (2013), (United States Department of Agriculture) Characteristics of women farm operators and their farm. www.ers.usda.gov/media/1093194/eib/pdf retrieved 02/04/15

- USEPA. (2014). (United States Environmental Protection Agency) Environmental effects of backyard burning. www.epa.gov/osw/nonhaz/municipal/backyardenv.html Retrieved 06/04/2015
- Usman M, Madu V.U. and Alkali G. (2015). The combined use of organic and inorganic fertilizers for improving maize crop productivity in Nigeria. *International Journal of Scientific and Research Publication*, 5:1-7.
- Varol, S. and Davraz, A. (2015, July) Evaluation of the groundwater quality with WQI (Water Quality Index) and multivariate analysis: a case study of the Tefenni plain. *Environmental Earth Science*, Burdur.
- Vasanthavigar, M., Srinivasamoorthy, K., Vijayaragavan, K., Rajiv Ganthi, R., Chidambaram, S., Anandhan, P., Manivannan, R., and Vasudevan S. (2010). Application of water quality index for groundwater quality assessment: Thirumanimuttar sub-basin, Tamilnadu, India, *Environmental Monitoring and Assessment*, 171, 595–609.
- Wang, Y. and Lu, Y. (2020). Evaluating the potential health and economic effects of nitrogen fertilizer application in grain production systems of China. *Journal of Cleaner Production*, 264, 121635.
- Wang, S. (2020). Agrobiodiversity and agroecosystem stability. In: Caldwell, C., Wang, S. (Eds.), *Introduction to Agroecology*. Springer, Singapore, 137-154. Odoi:10.1007/978-981-15-8836-5_10
- Wang, Z.B., Chen, J., Mao, S.C., Han, Y.C., Chen, F., Zhang, L.F., ... Li, C. (2017). Comparison of greenhouse gas emissions of chemical fertilizer types in China's crop production. *J. Clean. Prod.*, 141, 1267-1274. doi: 10.1016/j.jclepro.2016.09.120
- Ward, M.H., Jones, R.R., Brender, J.D., de Kok, T.M., Weyer, P.J. Nolan, B.T., Villanueva, C.M. and van Breda, S.G. (2018). Drinking water nitrate and human health: an updated review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 15(7), 1557. doi: 10.3390/ijerph15071557
- Wauters, E., Biielders, C., Poesen J., Govers, G., and Mathijs, E. (2010). Adoption of Soil Conservation Practices in Belgium: An Examination of The Theory of Planned Behaviour in The Agri-Environmental Domain, *Land Use Policy*, 27(1),86-94. doi: 10.1016/j.landusepol.2009.02.009
- Weyer, P.J., Cerhan, J.R., Kross, B.C., Hallberg, G.R., Kantamneni, J., Breuer, G., Jones, M.P., Zheng, W., and Lynch, C.F. (2001). Municipal Drinking Water Nitrate Level and Cancer Risk in Older Women: The Iowa Women's Health Study, *Epidemiology*, 12(3), 327-338. doi: 10.1097/00001648-200105000-00013

- WHO. (2011). Nitrate and Nitrite in Drinking Water (WHO/SDE/WSH/07.01/16/Rev/1) Background Document for Development of WHO Guidelines for Drinking Water Quality, Geneva, Switzerland, WHO/SDE/WSH/7.01/16/Rev/1.
- WHO. (2017). Guidelines for drinking-water quality. World Health Organization, Brazil.
- Wilbur, H.M. (1997). Experimental ecology of food webs: complex systems in temporary ponds. *Ecology*, 78, 2279-2302.
- Xiang, T., Marik, H.M. and Nielsen, K. (2020). The impact of population pressure on global fertiliser use intensity, 1970–2011: An analysis of policy-induced mediation. *Technological Forecasting and Socail Change*. 152, 119895. doi: 10.1016/j.techfore.2019.119895
- Yağlı, H. and Koç, Y. (2019). Hayvan gübresinden biyogaz üretim potansiyelinin belirlenmesi: Adana ili örnek hesaplama. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 34(3), 35-48. <https://doi.org/10.21605/cukurovaummfd.637603>
- Yaylı, B. and Kılıç, İ. (2021). Determination of nitrogen pollution amount from livestock breeding in Turkey. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1250-1257.
- Yazıcı, K., Göksu Karaoğlu, B., Şavşatlı, Y., Akbulut, M., Seyis, F., Sarı, H., ...Üst, E. (2023). Çay [*Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze] bitkisi verimine farklı gübre ve kaolin uygulamalarının etkileri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 10(1), 29-38. Doi: <https://doi.org/10.30910/turkjans.1137413>
- Yue, Q., Ledo, A., Cheng, K., Albanito, F., Lebender, U., Sapkota, T.B., et al. (2018). Reassessing nitrous oxide emissions from croplands across Mainland China. *Agric. Ecosyst. Environ.*, 268, 70-78.
- Zaman, F., Zhang, E., Khattak W.A., Li, J., Ilyas, M., Deng, X., ... Zhao, H. (2022). Natural variations and dynamics of macronutrients for 87 tea plant (*Camellia sinensis*) varieties throughout the growing seasons in Wuhan. *Scientia Horticulturae*, 306, 111425.

CURRENT STUDIES IN ARCHITECTURE, PLANNING AND DESIGN

EDITOR

PROF. LATİF GÜRKAN KAYA, PH.D.

DOI:10.5281/zenodo.10849599

REFERENCES

- Burak, N. (2021). Amasra kale kenti: Ceneviz Ticaret Yolu'ndaki Karadeniz surlu yerleşimleri bağlamında değerlendirilmesi ve koruma önerileri. (Unpublished PhD thesis). İstanbul Technical University, İstanbul.
- Burak, N. (2019). Amasra Kalesi'ne dair koruma önerileri. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi (44), 103-114.
- De Clavijo, R. G. (1999). Embajada a Tamorlan. F. Lopez Estrada (Ed.). Madrid. [http://www. biblioteca. org.ar/libros/71344.pdf](http://www.biblioteca.org.ar/libros/71344.pdf)
- Eyice, S. (1965). Küçük Amasra tarihi ve eski eserler kılavuzu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Publishing.
- ICOMOS-ISCS (2008). Illustrated glossary on stone deterioration patterns, https://openarchive.icomos.org/id/eprint/434/1/Monuments_and_Sites_15_ISCS_Glossary_Stone.pdf
- Kurugöl, S. (2009). I ve II. yüzyıl Roma dönemi Bazilika'sı yapı malzemelerinin genel özellikleri. Mimarlıkta Malzeme (12), 59-64.
- Kurugöl, S. ve Tekin, Ç. (2010). Anadolu'da Bizans dönemi kale yapılarında kullanılan tuğlaların fiziksel, kimyasal ve mekanik özelliklerinin değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi (25), 767-777.
- Mohammadi, P. and Krumbein, W. E. (2008). Biodeterioration of ancient stone materials from the Persepolis monuments (Iran). Aerobiologia, (24), 27-33.

- Strambolov, T. and van Asperen de Boer, J. R. J. (1976). The deterioration and conservation of porous building materials in monuments. Roma: A Review of the Literature.
- Şenyurt, H. K. (2021). Amasra Kalesi restorasyon projesi raporu (Sormagir Kalesi/Güney surları restorasyon projesi), Bartın: T.C. Bartın Governorship Provincial Directorate of Culture and Tourism.
- Uğur, T. and Güleç, A. (2016). Harç, sıva diğer kompozit malzemelerde kullanılan bağlayıcılar ve özellikleri. Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi (17), 77-91.
- UNESCO (u.d.). Tentative lists, Trading posts and fortifications on Genoese trade routes from the Mediterranean to the Black Sea. <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6468/>
- Url 1. www.amasra.com.tr.
- Verim, E. (2015). Amasra'da Bizans Dönemi üç eser: Tavşan Adası Manastırı, Amasra Kilisesi ve Küçük Kilise. (Unpublished master thesis). Sakarya University, Sakarya.
- Yıldırım, B. (2014). Antik liman kenti Amasra'nın koruma sorunları ve revitalizasyonu için öneriler. (Unpublished master thesis). Karabük University, Karabük.

References

- Yılmaz, E., Çitçi, S. (2011). Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 252-267.
- Zeren, F., Kılınç Savrul, B. (2012). Türkiye’de Şehirleşmeyi Etkileyen Faktörler: Mekansal Ekonometri Analizi. *Journal of Yasar University*, 28(7), 4749-4765.
- Yücel, C. (2020). 20. Yüzyıl Dünya ve Türkiye Kentleşmesi Üzerine Bir Derleme. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi L*, 2020/3, 200-230.
- Taşçı, H. (2014). Kent Meydanının Sosyo-Kültürel Arka Planı, *İdealkent*, 13, 82-101.
- Özer, M.N., Ayten, M.A. (2005). Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları. *Planlama*, 3, 96-103.
- Yıldızcı, A.C. (2001). Kent Mobilyaları Kavramı ve İstanbul’daki Kent Mobilyalarının İrdelenmesi. *I. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu*, 9-11 Mayıs, s. 22-34. İstanbul. Türkiye.
- Bilgili, A., (2017). Kentsel Gelişmenin, Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Bursa Örneği. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa. 203s.
- Gürel Üçer, Z.A. (2009). Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 277s.
- Görün, M., Kara, M., (2010). Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Girişimcilik Bağlamında Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 137-164.
- Akpolat, Y., Kokalan Çımrın, F., Çalışkan, A. (2021). Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçümlerinde Kavramsal

- Değerlendirmeler ve Boyut Önerileri. *Journal of Economy Culture and Society*, 64: 313-335.
- Koçak, H., (2009). Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 141-148.
- Tekeli, İ. (2010). Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s.215.
- Yakın İnan, Ö. Özdemir Sönmez, N. (2019). Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçüm Yöntemlerinin Geliştirilmesi. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 2(3), 184-198.
- Geray, C., (1998). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler. *Türk İdare Dergisi*, Yıl 70, Aralık, Sayı 421, 323-345.
- Amr, A.I., Kamel, S., El Gohary, G., Hamhaber, J. (2016). Water as an Ecological Factor for a Sustainable Campus Landscape. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 216 (2016), 181-193.
- Keleş, R. (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara. s. 251.
- Chapin III, F.S., Torn, M.S. Tateno, M. (1996). Principles of Ecosystem Sustainability. *The American Naturalist*, 148(6), 1016-1037.
- Keskin, E.B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
- Karakurt Tosun, E. (2013). Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi. *Yönetim ve Ekonomi*, 20(1), 31-46.
- Özcan, K. (2016). Kent Planlamada Sürdürülebilirlik Gündemi: Bir Kavramsallaştırma Denemesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 4(2), 7-17.

- Kızıroğlu A. M. (2017). Türkiye'nin Nüfus Değişimine Göre İl Bazında Kentleşmesine Bir Bakış (1965-2014). *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 153-183.
- Ertan, K. A., (2007). Sürdürülebilir Kent. Aysegül Mengi (ed.), Kent ve Politika, Antik Kentten Dünya Kentine, (ss 11-26), İmge Kitabevi, Ankara.
- Kotb, H., El-Menshwy, A., Beah, T.H., (2021). Sustainable Cities, *The Egyptian International Journal of Engineering Sciences and Technology* 34(2021), 38-44.
- Shen, L.Y., Ochoa, J.J., Shah, M.N., Zhang, X. (2011). The Application of Urban Sustainability Indicators – A Comparison Between Various Practices. *Habitat International*, 35(1), 17-29.
- Ertürk, H. (1996). Sürdürülebilir Kentler, Yeni Türkiye Habitat II Özel Sayısı, Mart-Nisan 1996, 8(1), Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, Ankara, 174–178.
- Bayram, F. (2001). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar ve Türkiye. (Ed: Aysegül Mengi), Cevat Geray'a Armağan, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, s. 251-265. Ankara.
- Hacıhasanoğlu, I., (1991). Kent Mobilyaları. Teknografik Matbaacılık, İstanbul.
- Bingöl, B. (2017). Kent Mobilyalarının Kentsel Mekanlarda Kent Kimliği İle İlişkilendirilmesi: Isparta Kaymakkapı Meydanı Örneği. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 193-202.
- Bayraktar, N., Tekel, A., Yalçın Ercoşkun, Ö. (2008). Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi ve Kent Kimliği İlişkisi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 23(1), 105-118

- Arruda, A., Moroni, I., Bezerra, P., Silva, P., de Paiva, R.B.F. (2017). Practical Urban: The Urban Furniture and its Relationship with The City, In *Advances in Ergonomics Modeling, Usability & Special Populations*; Springer: Berlin/Heidelberg, Germany, pp. 413–423.
- Aykal, F.D., Erbaş, M., Kocaman, M. (2018). Kent mobilyalarının yaşlı ve engellilere uygun tasarımı: Elazığ kenti meydanları üzerine uygunluk analizi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(17), 101-115.
- Bayramoğlu, E., Özdemir, B. (2012). Trabzon Kent Merkezi, Uzun Sokak Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Kimliği Açısından Değerlendirilmesi. *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*, 12(2), 182-191.
- Yücel, G.F., (2006). Kamusal Açık Mekanlarda Donatı Elemanlarının Kullanımı. *Ege Mimarlık* (4) 59, 24-28.
- Öztürk Kurtaslan, B. (2005). Açık Alanlarda Heykel-Çevre İlişkisi ve Tasarımı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1); 193-222.
- Kahveci, H., Göker, P. (2020). Kent Mobilyaları Tasarım Dersi Stüdyo Çalışması; Üst Örtü-Oturma Birimi ve Piknik Donatısı Tasarımı. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(3), 693-707.
- Bulut, Y., Atabeyoğlu, Ö., Yeşil, P. (2008). Erzurum Kent Merkezi Donatı Elemanlarının Ergonomik Özelliklerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 14(2), 131-138.
- Çağlayan, S.A., Özturan, Ö., Erten Bilgiç, D. (2014). Kent Meydanı Yapay Aydınlatması Kriterleri. 1. *Uluslararası Kentsel Planlama, Mimarlık, Tasarım Kongresi, Kocaeli, 1*, 417-426.
- Güremen, L., (2011). Kent Kimliği Ve Estetiği Yönüyle Kentsel Donatı Elemanlarının Amasya Kenti Özelinde

- Araştırılması. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 254-291.
- Güneş, S. (2005). Kent Mobilyası Tasarımında Disiplinlerarası Etkileşim. *Planlama*, 2005(3), 92-95.
- Güler, T., Şahnagil, S., Güler S. (2016). Kent Kimliğinin Oluşturulmasında Kültürel Unsurların Önemi: Balıkesir Üzerine Bir İnceleme. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, 86-104.
- Kandemir, O. (2017). Architectural and Urban Identity Transformation of Eskisehir-an Anatolian City. In *IOP conference series: Materials Science and Engineering*, 245 (2017), 042031 doi:10.1088/1757-899X/245/4/042031, IOP Publishing.
- Şatır, S. (2015), Sürdürülebilir Kentsel Mekânlar & Kent Mobilyaları, *Tasarım+Kuram*, 19, 1-18.
- Al Darwish, L. (2023). Green Furniture: Sustainability, Consumer Choice, and Market Analysis in An Evolving Landscape. OCAD University Open Research Repository, available at: https://openresearch.ocadu.ca/id/eprint/4071/7/Al%20Darwish_Lilian_2023_MDES_SFI.pdf (01.02.2024).
- Bulut, Y., Atabeyoğlu, Ö. (2007). Fountains as Urban: Furniture in Historical Urban Structure and Usage Culture: Erzurum City Case. *Building and Environment*, 42(6), 2432-2438.
- Sakal, A.N. (2007). Ankara’da Kentsel Donatıların Peyzaj Planlama Ve Tasarımı Açısından Analizi ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 94s.
- Pekin, U., Timur, B. (2008). Kentsel Dış Mekânlar ve Donatı Elemanları-Eskişehir Kenti Örneği. *21. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı*, Bursa, 80-85.

- Aksu, Ö.V., (2012). Kent Mobilyaları Tasarımında Özgün Yaklaşımlar. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 373-386.
- Kılıç, M., Sungurlu, A. (2021). Sürdürülebilir Kent Mobilyaları, *Online Journal of Art and Design*, 9(2), 276-286.
- Zhang, L., (2023). Harmonizing Aesthetics and Function: A Study in Urban Furniture Design, Y. Chen et al. (eds.), Proceedings of the 2023 2nd International Conference on Public Culture and Social Services (PCSS 2023), Advances in Social Science, Education and Humanities Research 787, DOI: [10.2991/978-2-38476-130-2_54](https://doi.org/10.2991/978-2-38476-130-2_54).
- Erdönmez, M.E., Akı, A., (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Megaron*, 1(1), 67-87.
- Kuşkun, P., Yılmaz, H. (2003). Erzurum Kent Bütününde Donatı Elemanlarının Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(4), 345-351.
- Grabiec, A. M., Łacka, A., Wiza, W. (2022). Material, Functional, and Aesthetic Solutions for Urban Furniture in Public Spaces. *Sustainability*, 14(23), 16211.
- Şişman, E.E. Gültürk, P. (2016). Kent Mobilyalarının Kent Estetiğine Katkısı. *International Multidisciplinary Conference (IMUCO) 2016*, April 21-22, 369-377. Antalya, Turkey.
- İlhan, M. E. Ozsırkıntı Kasap, H. (2018). Sultanahmet Meydanı Kent Mobilyalarının Estetik, İşlevsellik ve Algılanabilirlik Ölçütlerinde Kent Dokusu ile Uyumu. *Kent Akademisi*, 11(4), 508-522.
- Gehl, J. (2010). Cities for People. Island Press, Washington D.C, United States. pp 269.
- Andalib, E., Diaconu, M. G., Temeljotov-Salaj, A. (2023). Happiness in the Urban Built Environment, People, and Places. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science

1196 (2023) 012090, SBE23-THESSALONIKI, IOP Publishing, doi:10.1088/1755-1315/1196/1/012090.

- Aydın Elmalı, S. (2018). Kent Mobilyasının Gelişim Süreçleri ve Türkiye Ölçeğinde Tasarımlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 95s.
- Bloch, P. H. (1995). Seeking the Ideal Form: Product Design and Consumer Response. *Journal of Marketing*, 59(3) 16-29
- Kayahan, K., (2023). Marka Kent Olma Yolunda Kent Mobilyası Tasarımı ve Uygulaması: Bartın İli Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 25(1), 9–18.
- Dilik, T., Gürsoy, S. (2017). Kent Mobilyasında Ahşap Malzeme Kullanımı ve Seçimine Yönelik Güncel Bir Değerlendirme. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 847-856.
- Ulay, G., Yeler, O. (2021). Wood and Wood Based Materials in Urban Furniture Used in Landscape Design Projects. *Wood Industry and Engineering*, 2(1), 35-44.
- Akyol, E. (2006). Kent Mobilyaları Tasarım ve Kullanım Süreci. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 125s.
- Yücel, G.F. (2013). Street Furniture and Amenities: Designing The User-Oriented Urban Landscape. *Advances in Landscape Architecture*, 23, 624-644.
- Sert, N. (2018). Plastik Geri Dönüşüm Tesisinde Atık Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Niğde. 98s.
- Şatıroğlu, E., Dinçer, D., Korgavuş, B. (2023). Urban Furniture in The Context of Sustainable Materials. *Kent Akademisi*, 16(1), 566-576.

- Kayılı, M.T., Çelebi, G. (2020). Plastik Atıkların ve Yapıda Kullanım Olanaklarının İncelenmesi. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(3), 148-157.
- Sánchez-Roldán, Z., Martín-Morales, M., Valverde-Espinosa, I., Zamorano, M. (2020). Technical Feasibility of Using Recycled Aggregates to Produce Eco-Friendly Urban Furniture. *Construction and Building Materials*, 250(2020), 118890.
- Karadayı, T.T., Coşgun, N. (2021). Betonun Yaşam Döngüsü Sürecinde Çevresel Etkilerini Azaltan Yaklaşımlar. *Sürdürülebilir Çevre Dergisi*, 1(1), 1-6.
- Demirci, S., Akçay, S. (2023). Bir Tasarım Malzemesi Olarak Kullanılan Camın Tasarımında Kullanım Alanları. *Turkish Journal of Fashion Design and Management (TJFDM)*, 2023, 5(3): 207-225.
- Biçer, Ö., Yeşilay, S. (2020). Atık Camların Soğuk Cam Şekillendirme Tekniklerinde Kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 26(45), 455-462.
- Kaya, A. İ. (2015). Atık Kağıtlardan Geri Kazanılmış Liflerden Kompozit Malzeme Üretim Olanaklarının Araştırılması. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta. 239s.
- Yastımoğlu, F., Özkan, A. (2017). Tekrarlanan Yükler Altında Kompozit Malzemelerin Yapılarının İncelenmesini Amaçlayan Deney Aygıtı Tasarımı. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5(1), 56-66.
- Balıkoğlu, F., Demircioğlu, T. K., Ataş, A., Beyaz, S., Arslan, N. (2018). Termoset Matrisli Cam Elyaf Takviyeli Polimer CTP Atıkların Mekanik Geri Dönüşüm Ürünlerinin Sıcak Pres Kalıplama Bileşiminde BMC Tekrar Değerlendirilmesi. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi*, 8(1), 168-180.

- Kelleci, O., Aksu, S., Aydemir, D. İstek, A., Köksal, S. E. (2016). Wood Plastic Composite (WPC) Application in Indoor Furniture Sector. *In II. International Furniture Congress*, Muğla, Turkey, 2016, 310–314.
- Rowell, R.M., Youngquist, J.A., McNatt, D. (1991). Composite from Recycled Materials, In: *Proceedings of the 25th International Particleboard/Composite Materials Symposium*, Pullman, WA, pp. 301-314.
- Özgüç Erdönmez, İ. M., Aslan, M. (2017). Türkiye’de Kent Mobilyası Üretici Tercihlerinin Ekolojik Tasarım Açısından Değerlendirilmesi. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 240-252.
- Şahin, S. (2018). Mobilya Tasarımında Ekolojik Malzeme Açısından Kağıt Kullanımı. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 3(1), 53-61.
- Konakoğlu, Z.N., Bekar, İ. Çakır, M. (2023). Sustainable Approaches in Urban Furniture Design. In M. Çakır, & H. Gözlükaya (Eds.) *Architectural Sciences and Urban/Environmental Studies -I*, (363-386). ISBN: 978-625-367-255- 3. Ankara: Iksad Publication.
- Sayar, Z., Gültekin, A. B. Dikmen, Ç. B. (2009). Sürdürülebilir Mimarlık Kapsamında Ahşap ve PVC Doğramaların Değerlendirilmesi. 5. *Uluslararası İleri Teknoloji Sempozyumu (İATS’09)*, 13-15 Mayıs, Karabük, 2067-2072.
- Bayraktar Marangoz, D., (2021). Sürdürülebilir Yapı Malzemesi ve Yapı Elemanı Olarak Bambunun Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi: Doğu Karadeniz Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon. 240s.
- Chaowana, P., (2013). Bamboo: An alternative Raw Material for Wood and Wood-Based Composites. *Journal of Materials Science Research*, 2(2), 90-102.

- Sharma, B., Gatóo, A., Bock, M., Mulligan, H., Ramage, M. (2015). Engineered Bamboo: State of The Art. *Proceedings of Institution of Civil Engineers: Construction Materials*, 168(2), 57-67.
- Defo, L., Persoon, G., Aquino, D.M., (2007). Status of Rattan Sector in the Philippines. *J. Bamboo and Rattan*, 6(1/2). 41-50.
- Wahab, R., Mokhtar, N., Mohd Ghani, R. S., Sulaiman, M. S. (2019). An Overview of Rattan Industry Status and Its Economic Aspect in Setting Up Rattan-Based Industry in Malaysia. *e-BANGI, Journal of Social Sciences and Humanities*, 16(3).1-10.
- Hoogendoorn, J. C. Benton, A. (2014). Bamboo and Rattan Production and the Implications of Globalization. In *Forests and Globalization*, 166(184), pp. 166-184. ROUTLEDGE in association with GSE Research.
- Hurt, L. (2011). Rattan for Sustainable Economic Development: A Case Study of Expanding Rattan's Design Potential Through Technology Innovation. 2011 IEEE Global Humanitarian Technology Conference, DOI 10.1109/GHTC.2011.75, 323-327.
- Aydın İpekçi, C., Coşkun, N., Tıkansak Karadayı, T. (2017). İnşaat Sektöründe Geri Kazanılmış Malzeme Kullanımının Sürdürülebilirlik Açısından Önemi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(2), 43-50.
- Pehlivan, H., Aytekin, M. (2021). Geri Kazanılmış Agregat Kullanımının Sürdürülebilir Kalkınma Üzerine Etkilerinin Araştırılması. *Hazır Beton*, 72-76.
- Balador, Z., Gjerde, M., Isaacs, N. (2020). Influential Factors on Using Reclaimed and Recycled Building Materials. In *Sustainability in Energy and Buildings*; Howlett, R., Littlewood, J., Capozzoli, A., Jain, L., Eds.; Springer: Singapore, 2020; pp. 37–47.

- Palabıyık, H., (2001). Belediyelerde Kentsel Katı Atık Yönetimi: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Farrokhirad, Z. (2018). Introducing Effective Factors on Urban Furniture Designing, Emphasizing on Color and Aesthetic Dimension (Bu-Ali Sina Street as a Case of Study). *J. Archit. Constr.* 4(1), 1–11.
- Gamito, M., Moreira da Silva, F. (2014). Urban Furniture – Colour and Inclusivity. In *9th Conference of the International Committee for Design History and Design Studies*. São Paulo: Editora Edgard Blücher, 2014. <http://dx.doi.org/10.5151/despro-icdhs2014-0060>.
- Gorzaldini, M. N. (2016). The Effects of Colors on The Quality of Urban Appearance. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 7(5), 225-231
- Bekar, M., Acar, C., Kaya Şahin, E. (2017). Kent Mobilyası Tasarımlarında Kent İle Uyumun İncelenmesi ve Kullanıcı İstekleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 2(2), 178-185.
- Ghorab, P., Yücel Caymaz, G. F., (2015). Evaluation of Street Furniture According to Basic Design Principles. *International Journal of Electronics Mechanical and Mechatronics Engineering*, 4(3), 757-772.
- Dascălu, D. M. (2011). Landscape Effects of Urban Furniture Textures. *Bulletin UASVM Horticulture*, 68(1), 324-331.
- Öztürk Tel, H. (2021). Kent Kimliği ile Uyumlu Kent Mobilyası Tasarımı ve Uygulaması; Şanlıurfa, Divanyolu Caddesi Örneği. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 17(2), 225-240.
- Sakıcı, Ç., (2022). Kentsel Yeşil Alanlarda Vandalizm ve Vandalizmi Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Inonu University Journal of Art and Design*, 12(25), 18-28.

- Şatır, S. Korkmaz, E. (2005). Urban Open Spaces with Examples & The Classification of Urban Furniture. *ITU A|Z*, 2,(1/2), 130-141.
- Kara, B. (2017). Modern Urban Furniture Design and Urban Space Quality. *Journal of Advanced Technology Sciences*, 6(3), 711-720.
- Yaylalı, S. (1998). Kent Mobilyaları Tasarımında Kullanılabilecek Kavramsal Bir Model, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 176s.
- Kara, B., Küçükerbaş, E. V. (2001). Kent Meydanlarının Tasarımına Demokratik Yaklaşım. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 38(1), 1-8.
- Salihoğlu, G., Poroy, Z., Salihoğlu, N. K. (2019). Kentsel Atık Yönetiminde Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi: Bursa Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 25(6), 692-699.
- Karaca Sert, M. (2022). Kent Mobilyası Tasarım Sürecinin Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Marmara Bölgesi Ölçeğinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 146s.
- Güleç Solak, S., Pekküçükşen, Ş. (2018). Türkiye'de Kentsel Katı Atık Yönetimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 653-683.
- Jaramillo, H., Gallardo, R., Martinez, C. (2018). Street Furniture in Recycled and Resigned Materials. *In Journal of Physics: Conference Series*, Vol. 1126, No. 1, p. 012066, IOP Publishing.
- Hassoun, A. M., Khalifa, M., Elsamahy, E. M., El-Daghar, K., Felix, M. (2023). Upgrading Heritage Urban Public Spaces By Using Recycling Waste Plastic Materials, *BAU Journal - Creative Sustainable Development*, 4(2), Article 3.1-12.

- Çüçen, A., Solak, A. (2023). Sürdürülebilir Yapı Malzemeleri Üzerine Bir Araştırma. *Teknik Bilimler Dergisi*, 13(1), 1-8.
- Keskin, K., Erbay, M. (2016). A Study on the Sustainable Architectural Characteristics of Traditional Anatolian Houses and Current Building Design Precepts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 216 (2016), 810 – 817.
- Şenel, A. (2010). Sürdürülebilir Bina Yapım İlkelerinin ve Yeni Yaklaşımların İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 301s.
- Başar, A. G. (2021). Sustainability in Urban Furniture Design; The Use ff Renewable Energy Sources. *Journal of Current Research on Engineering, Science and Technology*, 7(1), 51-62.
- Öymen, G., Ömeroğlu, M. (2020). Yenilenebilir Enerjinin Sürdürülebilirlik Üzerindeki Rolü. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1069-1087.
- Panwar, N. L., Kaushik, S. C., Kothari, S. (2011). Role of Renewable Energy Sources in Environmental Protection: A Review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 15(3), 1513-1524.
- Tereci, A., Atmaca, M. (2020). Integrating Renewable Energy Systems into Urban Furniture for Recreational Spaces: A Design Proposal for Konya Adalet Park. *Gazi University, Journal of Science*, 33(1), 1-12.
- Karslı, U., Öztürk, Ö. (2019). Sürdürülebilir Çevrede Kent Mobilyaları. *Mimarlık Tasarım Kültür Sanat Dergisi*.

Internet References

- URL-1: <https://www.hanmingwpc.com/product/wood-plastic-composite-material-for-park-chair-from-china/> (Accessed: 10 January 2024).
- URL-2: <https://materialdistrict.com/article/chinese-material-design/> (Accessed: 07 Marc 2024).
- URL-3: <https://www.dezeen.com/2023/04/05/blue-architecture-studio-symbiotic-urban-furniture/> (Accessed: 11 October 2023).
- URL-4: <https://canaansitefurnishings.com/products/outdoor-benches/recycled-plastic-street-bench-cab-827/> (Accessed: 18 February 2024).
- URL-5: <https://workshopdetroit.com/products/high-street-bench-reclaimed-wood-natural-finish> (Accessed: 23 February 2024)
- URL-6: <https://fiberko.com/ctp-kent-mobilyalari/> (Accessed: 23 February 2024).
- URL-7: <https://www.matrec.com/en/trends-news/urban-furniture-made-of-recycled-aluminum> (Accessed: 23 February 2024).
- URL-8: <https://www.retextil.cz/> (Accessed: 23 February 2024).
- URL-9: <https://www.kimya.fr/en/amsterdam-uses-3d-printing-to-create-its-street-furniture-from-waste-plastic/> (Accessed: 23 February 2024).
- URL-10: <https://www.yankodesign.com/2022/03/31/3d-technologies-transformed-plastic-waste-into-city-benches-to-beautify-concrete-barriers/> (Accessed: 23 February 2024).
- URL-11: <https://www.nantech.in/11-tips-to-select-buy-the-best-solar-street-lights/> (Accessed: 10 February 2024).

URL-12: <https://www.dezeen.com/2021/05/18/papilio-street-light-tobias-trubenbacher-design/> (Accessed: 10 February 2024)

URL-13: <https://www.tuvie.com/flowlight-street-lamp-is-powered-by-waves/> (Accessed: 13 February 2024).

RESOURCES

- Akbay, R. B. (2021). Türk İnşaat Sektöründe Yapı Bilgi Modellemesinin Şantiyede Kullanımına Yönelik Bir İnceleme (Master's thesis).
- Akgün, A. E., & Keskin, H. (2003). Sosyal bir etkileşim süreci olarak bilgi yönetimi ve bilgi yönetimi süreci. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1), 175-188.
- Akob, Z., Zaidee, M., Hipni, A., & Koka, R. (2019, April). Coordination and collaboration of information for pan borneo highway (Sarawak) via Common Data Environment (CDE). In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 512, No. 1, p. 012001). IOP Publishing.
- Akyiğit, E. (2020). Bireysel iş hukuku: Ders Kitabı. Seçkin Yayınevi.
- Alavi, M. and Leidner, E.D., 2001. Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues. Management Information Systems Research Center, 25 (1), 107–136.
- Amarnath, C. B., Sawhney, A., & Uma Maheswari, J. (2011). Cloud computing to enhance collaboration, coordination and communication in the construction industry. Proceedings of the 2011 World Congress on Information and Communication Technologies, WICT 2011, 1235–1240. <https://doi.org/10.1109/WICT.2011.6141425>
- Arayici, Y., Egbu, C. O., & Coates, S. P. (2012). Building Information Modelling (BIM) implementation and remote construction projects: Issues, challenges, and

- critiques. *Journal of information technology in construction*, 17.
- Aydın, T. K., & Koman, İ. (2021). Yapı bilgi modeli ile yürütülen projelerde değişikliklerin yönetimi için bir model önerisi. *Yapı Bilgi Modelleme*, 3(1), 35-50.
- Azhar, S. (2011). Building information modeling (BIM): Trends, benefits, risks, and challenges for the AEC industry. *Leadership and management in engineering*, 11(3), 241-252.
- Baloğlu, G., & Çakallı, K. R. (2022). UZAKTAN ÇALIŞMA UYGULAMALARININ DENETİMİNE İLİŞKİN BİR ÖNERİ. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 5(2), 318-335.
- Barnes, P. and Davies, N.,2014. *BIM in Principle and in Practice*, London:ICE Publishing.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi*. Kariyer Yayıncılık.
- Bell, D. (1980). The social framework of the information society. *The microelectronics revolution*, 545.
- Bensghir, T. K. (1996). *Bilgi teknolojileri ve örgütsel değişim*.
- Bhatt, G. D. (2001). Knowledge management in organizations: examining the interaction between technologies, techniques, and people. *Journal of knowledge management*, 5(1), 68-75.
- Biber, Ö., & KARATEPE, S. G. (2023). Covid-19 pandemisi ile birlikte uzaktan çalışma modelinin olumlu ve olumsuz sonuçlarının değerlendirilmesi. *Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 41-47.

- BuildingSMART, 2008. International home of openBIM.
- Çelik, N., Caniklioğlu, N., Canbolat, T. ve Özkaraca, E. (2021). İş Hukuku Dersleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Çetintaş, H. B. (2008). Bilgi yönetiminin kurum kimliğine etkileri (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). Working knowledge: How organizations manage what they know. Harvard Business Press.
- Demircioğlu, A. M. ve Engin, M. (2002). Dünyada ve Türkiye’de Esnek Çalışma. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Durna, U., & Demirel, Y. (2008). Bilgi yönetiminde bilgiyi anlamak. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (30), 129-156.
- Eastman, C. M. (2011). BIM handbook: A guide to building information modeling for owners, managers, designers, engineers and contractors. John Wiley & Sons.
- Erdik, M. (2018). Yapı sektöründe yapı bilgi modellemesinin adaptasyonu (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Forcada, N., Fuertes, A., Gangoellis, M., Casals, M., & Macarulla, M. (2013). Knowledge management perceptions in construction and design companies. Automation in construction, 29, 83-91.
- Gajendran, R. S., & Harrison, D. A. (2007). The good, the bad, and the unknown about telecommuting: meta-analysis of psychological mediators and individual

- consequences. *Journal of applied psychology*, 92(6), 1524.
- Gibbs, M., Mengel, F., & Siemroth, C. (2021). Work from home & productivity: Evidence from personnel & analytics data on IT professionals. University of Chicago, Becker Friedman Institute for Economics Working Paper, (2021-56).
- Golden, T. D., Veiga, J. F., & Simsek, Z. (2006). Telecommuting's differential impact on work-family conflict: Is there no place like home?. *Journal of applied psychology*, 91(6), 1340.
- Güleş, H. K., Bülbul, H., & ÇAĞLIYAN, V. (2003). BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIMININ İŞLETME PERFORMANSINA ETKİSİ: KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ İŞLETMELERİNDE BİR UYGULAMA. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 61-83.
- Hardin, B., & McCool, D. (2015). BIM and construction management: proven tools, methods, and workflows. John Wiley & Sons.
- Hislop, D., Bosua, R., & Helms, R. (2018). Knowledge management in organizations: A critical introduction. Oxford university press.
- Hotar, N., Omay, R. E., Bayrak, S., Kuruüzüm, Z., & Belgin, Ü. N. A. L. (2020). Pandeminin toplumsal yansımaları. *İzmir İktisat Dergisi*, 35(2), 211-220.
- International Labour Organization. (2020). ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work. Part I: Latest labour market developments: continuing workplace

closures, working-hour losses and decreases in labour income.

- Işıkdag, U. (2015). Enhanced building information models. SpringerBriefs in Computer Science, 577-590.
- Kamara, J. M., Anumba, C. J., & Carrillo, P. M. (2005). Cross-project knowledge management. Knowledge management in construction, 103-120.
- Karaman, A. E. (2009). İnşaat firmaları için bir bilgi yönetimi modeli önerisi: Türk inşaat firmaları kapsamında değerlendirmesi.
- Keskin, B., Salman, B., & Ozorhon, B. (2020). Airport project delivery within BIM-centric construction technology ecosystems. Engineering, construction and architectural management, 28(2), 530-548.
- Kılıç, G. (2020). Uzaktan Çalışmanın Bir Türü Olarak Tele Çalışma ve Evden Çalışmadan Farkı. Terazi Hukuk Dergisi, 15(164), 805-819.
- Kıvrak, S., Arslan, G., Dikmen, I., & Birgonul, M. T. (2008). Capturing knowledge in construction projects: Knowledge platform for contractors. Journal of management in engineering, 24(2), 87-95.
- Koseoglu, O., Sakin, M., & Arayici, Y. (2018). Exploring the BIM and lean synergies in the Istanbul Grand Airport construction project. Engineering, Construction and Architectural Management, 25(10), 1339-1354.
- López, S. P., Peón, J. M. M., & Ordás, C. J. V. (2009). Information technology as an enabler of knowledge management: an empirical analysis. Knowledge Management and Organizational Learning, 111-129.

- Lund, S., Cheng, W. L., Dua, A., De Smet, A., Robinson, O., & Sanghvi, S. (2020). What 800 executives envision for the postpandemic workforce. McKinsey Global Institute, 23.
- Naisbitt, J., & Plattel, M. (1984). Megatrends (pp. 281-282). Nightingale-Conant Corporation.
- NBIMS, (2007). "National Building Information Model Standard Version 1.0 - Part 1: Overview, Principles, and Methodologies, National Institute of Building Sciences, Washington, 2007, <http://www.facilityinformationcouncil.org/bim/publications.php>
- Nonaka, I., Toyama, R., & Konno, N. (2000). SECI, Ba and leadership: a unified model of dynamic knowledge creation. Long range planning, 33(1), 5-34.
- Ozorhon, B., Dikmen, I., & Birgonul, M. T. (2005). Organizational memory formation and its use in construction. Building Research & Information, 33(1), 67-79.
- Özer, M. A. (2013). BİLGİ YÖNETİMİ ARACILIĞIYLA BİLGİNİN ETKİN KULLANIMI. Mukaddime, (7), 69-100.
- Öztürk, İ. K. (2009). Bilgi yönetimi sürecinde bilginin paylaşılması ile ilgili bir araştırma (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Radl, J., & Kaiser, J. (2019, February). Benefits of implementation of common data environment (CDE) into construction projects. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 471, p. 022021). IOP Publishing.

- Rokooei, S. (2015). Building information modeling in project management: necessities, challenges and outcomes. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 210, 87-95.
- Senaratne, S., & Sexton, M. (2008). Managing construction project change: a knowledge management perspective. *Construction Management and Economics*, 26(12), 1303-1311.
- Sezgin, İ. (2019). Bilişim teknolojileri yeterliğinin işletmelerin bilgi yönetimi üzerindeki etkisi (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Sidawi, B. (2012, April). Remote Construction Projects'' Problems and Solutions: The Case of Sec. In 48th ASC Annual International Conference Proceedings, Birmingham, UK.
- Succar, B. (2009). Building information modelling framework: A research and delivery foundation for industry stakeholders. *Automation in construction*, 18(3), 357-375.
- Standard, I. S. O. (2010). ISO 29481-1.(2010). Building information modeling–information delivery manual–part, 1.
- Şener, E. (Ed.). (2020). Dijital Çağda Bilgi Yönetimi-Emine ŞENER. Efe Akademi Yayınları.
- Taşbaş Ustaoglu, E., & Mayatürk Akyol, E. (2021). BİLGİ YÖNETİMİ VE BİLGİ YÖNETİMİ MODELLERİ ÜZERİNE KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR İNCELEME. *Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, 16(1).

- Tippins, M. J., & Sohi, R. S. (2003). IT competency and firm performance: is organizational learning a missing link?. *Strategic management journal*, 24(8), 745-761.
- Tuna, A. A., & Türkmendağ, Z. (2020). Covid-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları ve çalışma motivasyonunu etkileyen faktörler. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 3246-3260.
- Vanlande, R., Nicolle, C., & Cruz, C. (2008). IFC and building lifecycle management. *Automation in construction*, 18(1), 70-78.
- Volk, R., Stengel, J., & Schultmann, F. (2014). Building Information Modeling (BIM) for existing buildings—Literature review and future needs. *Automation in construction*, 38, 109-127.
- Yang, L., Jaffe, S., Holtz, D., Suri, S., Sinha, S., Weston, J., ... & Teevan, J. (2020). How work from home affects collaboration: A large-scale study of information workers in a natural experiment during COVID-19. *arXiv preprint arXiv:2007.15584*.

INTERNET SOURCES

URL-1 Autodesk, (2020). Karantinada Sayısal Dönüşüm.
Retrieved

from:<https://www.autodesk.com/tr/design-make/articles/karantina-sayisal-donusum>

URL-2 Deloitte, (2020). İşin Geleceği: Uzaktan çalışma sisteminde organizasyonel dayanıklılığı korumak.
Retrieved from:

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/human-capital/isin-gelecegi-uzaktan-calisma-sisteminde-organizasyonel-dayanikligi-korumak.pdf>

URL-3 Gerçelman, I. (2020). Proje Yönetimi Sertifika Programı Retrieved from:

<https://gercelman.gen.tr/tag/pmbok/>

References:

- Bandehali, S., Miri, T., Onyeaka, H., & Kumar, P. (2021, April 1). Current state of indoor air phytoremediation using potted plants and green walls. *Atmosphere*. MDPI AG. doi:10.3390/atmos12040473
- Bekci, B., Taşkan, G., Bogenç, Ç., 2013. “A habitant-focused approach to the concept of eco-city at industrialized cities with a rural city character (Bartın-Karabük) Turkey sample”, *Journal of Food, Agriculture & Environment*, Vol. 11 (2): 867-872.
- Bekci, B. (2023). Yeni Avrupa Bauhaus Kavramı ile Geleceğe Yönelik Yaşam Biçimlerini Tasarlamak, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (32):277-292.
- Bekci, B., (2022). Cruise tourism directed to natural and cultural landscape areas in the Black Sea Basin, *Journal of multidisciplinary academic tourism*, 7(2):1-17.
- Boris. (2019). *A PLANT LOVER ROOM RE-DESIGN DREAM, CREATED BY THE BEST BOTANICAL DESIGNERS IN LONDON*. LONDON.
- Burchett, M., Torpy, F., & Tarran, J. (n.d.). *INTERIOR PLANTS FOR SUSTAINABLE FACILITY ECOLOGY AND WORKPLACE PRODUCTIVITY*.
- Dong, J. (2018). *Study on the formal beauty of plants in interior design* (Vol. 206). ASSSD. Retrieved from <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>
- Durkaya, B., Bekci, B., Varol, T., 2016. “Bartın Kent Ormanının Karbon Tutma, Oksijen Üretimi ve Rekreatyonel Açından Değerlendirilmesi”, *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 16(1):111-119.

- Febyola, F., Indrawan, H., & Mariana, M. (2021). *Application of the Concept of 'A Harmony with Nature' in the Interior Design of Alila Hotel & Resort, Ubud*. Retrieved from www.hotelscombined.com.au,
- Gül Cengiz, A. (2014). *Green Hotels in Antalya from Ecological Interior Architecture Perspectives*.
- Han, K. T., & Ruan, L. W. (2020, May 1). Effects of indoor plants on air quality: a systematic review. *Environmental Science and Pollution Research*. Springer.
doi:10.1007/s11356-020-08174-9
- Ivanova, M. (2019). *CUSTOMER PERCEPTIONS OF THE DESIGN OF LIFESTYLE HOTELS*. Retrieved from <http://hotelanalyst.co.uk/wp->
- Kayina, H., Upadhyay, R., & Nishant, N. (2014). *Study on Landscaping and Interior landscaping of hotels in Delhi and NCR*. Retrieved from www.raimondihg.com/what/NatExArticle.pdf
- Khan, R., & Arif Kamal, M. (2023). Analyzing the Role of Indoor Plants in the Design of Interior Spaces. *American Journal of Civil Engineering and Architecture*, 11(4), 120–126. doi:10.12691/ajcea-11-4-3
- McMillin, D. (2019). First-Ever Plant Pop-Up Hotel Grows in Chicago. Chicago. Retrieved from <https://www.pcma.org/plant-pop-up-hotel-grows-chicago/>
- Ogle, A. (2009). Making sense of the hotel guestroom. *Journal of Retail and Leisure Property*, 8(3), 159–172.
doi:10.1057/rlp.2009.7
- ÖZÇAĞLAR, A., & GÖKMEN, Ö. (2022). ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİNİN KONUMU VE İDARİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN BENZEŞEN İKİ İL VE İLÇE MERKEZİ: KARABÜK-SAFRANBOLU, NİĞDE-BOR *IN TERMS OF THE LOCATION OF THE UNIVERSITY CAMPUSES AND ADMINISTRATIVE

*GEOGRAPHY FEATURES, TWO PROVINCE AND
DISTRICT CENTERS: KARABÜK-SAFRANBOLU;
NİĞDE-BOR Ali ÖZÇAĞLAR-Özgür GÖKMEN **.*

SADHALE, M., & SATHE, S. (2021). A STUDY OF IMPACT OF ROOM INTERIOR DESIGN AND DECORATION ON GUEST EXPERIENCE IN STAR HOTELS.

Retrieved from www.mahratta.org, editor@mahratta.org

Shams, A. A. M., Saad, R. M., & Bekheit, R. A. E.-S. (2022). Sustainability standards and their impact on the interior design of green hotels. *مجلة التراث والتصميم*, 0(0), 0–0.
doi:10.21608/jsos.2022.113608.1137

Shantha, A. A. (2019). The Impact of Interior and Exterior Designs of Hotels on Customer Perception: The Sri Lankan Experience. *Advances in Business, Hospitality, and Tourism Research: Volume I*, 109–120.
doi:10.5038/9781732127524

Sparke, P. (2021). *Art Bulletin of Nationalmuseum Stockholm Volume 28:1 Nature Inside: Plants and Flowers in the Modern Interior*. Retrieved from www.nationalmuseum.se

unesco. (1994). City of Safranbolu. Retrieved 21 December 2023, from <https://whc.unesco.org/en/list/614/>

Vujošević, A., Vuković, S., & Moravčević, Đ. (2022). *INDOOR FLOWERS: AIR PURIFYING PLANTS*. *Journal of Agricultural, Food and Environmental Sciences* (Vol. 76).

Yu, H., Bai, G., & Wu, L. (2018). Application of Perception Theory in Hotel Interior Design. *Open Journal of Applied Sciences*, 08(07), 285–295.
doi:10.4236/ojapps.2018.87021

Zeng, J., & Li, C. (2017). *The Application of Green Plants in the Interior Space*.

URL1: <http://www.safrancity.com/>

URL2: <https://sun.gardenexplorer.org/taxon-2175.aspx>

REFERENCES

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., and Pastorelli, C. (1996). Multifaceted impact of self efficacy beliefs on academic functioning. *Child Development*, 67, 1206–1222
- Boekaerts, M., & Cascallar, E. (2006). How far have we moved toward the integration of theory and practice in self-regulation?. *Educational Psychology Review*, 18, 199-210.
- Burke, C. S., Stagl, K. C., Klein, C., Goodwin, G. F., Salas, E., & Halpin, S. M. (2006). What type of leadership behaviors are functional in teams? A meta-analysis. *The Leadership Quarterly*, 17(3), 288-307
- Chen, Y. (2020). Correlation between Self-Efficacy and English Performance. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(08), pp. 223–234. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i08.13697>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education* (8th ed.). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
- Denicolo, P., Long, T., & Bradley-Cole, K. (2016). *Constructivist approaches and research methods: A practical guide to exploring personal meanings*. Sage.

- Filatov, K., & Pill, S. (2015). The relationship between university learning experiences and English teaching self-efficacy: perspectives of five final-year pre-service English teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 40(6), 33-59.
- Gao, H. L. (2021). The Impact of Quality of Experience of Chinese College Students on Internet-Based Resources English Learning. *Future Internet*, 13(7), 162.
- Golonka, E. (2010). The influence of prior language learning experiences on learning of unrelated or distantly related languages. *Russian Language Journal/Русский Язык*, 60, 95-121.
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112.
- Greta, G. (2009). Investigating Second Language Learner Self-Efficacy and Future Expectancy of Second Language Use for High-Stakes Program Evaluation. *Foreign Language Annals*, 42(3), 505-540. [http://dx. doi.org/ 10.1111/j.1944-9720.2009.01034.x](http://dx.doi.org/10.1111/j.1944-9720.2009.01034.x)
- Güç, F. (2019). Self-efficacy beliefs of EFL learners and relationship between self-efficacy and academic achievement (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Honicke, T., Broadbent, J., & Fuller-tyszkiewicz, M. (2023). The self-efficacy and academic performance reciprocal relationship: The influence of task difficulty and baseline achievement on learner trajectory. *Higher Education Research & Development*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/07294360.2023.2197194>
- Hartono, H., Mujiyanto, J., Fitriati, S. W., Sakhiyya, Z., Lotfie, M. M., & Maharani, M. M. (2023). English presentation self-

- efficacy development of Indonesian ESP students: The effects of individual versus group presentation tasks. *International Journal of Language Education*, 7(3), 361-376.
- Huang, S. C. & Chang, S. F. (1998). Self-efficacy in learners of English as a second language: Four examples. *Journal of Intensive English Studies*, 12, 23-40.
- Ivan, D. O. R. (2012). Foreign language learning in the age of globalization. *Quaestus Multidisciplinary Research Journal*, 1(1), 80-84
- Kesuma, T. A. R. P., & Ridwan, R. (2021). Influence and Influenced Between Self-Efficacy and Principal Leadership: A Systematic Review. *International Journal of Education and Information Technologies*, 15, 157-166.
- Kim, D., Wang, C., Ahn, H., & Bong, M. (2015). English language learners' self-efficacy profiles and relationship with self-regulated learning strategies. *Learning and Individual Differences*, 38, 136-142. <https://doi.org/10.1016/J.LINDIF.2015.01.016>.
- Kirsch, I. (1986). Early research on self-efficacy: What we already know without knowing we knew. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 4(3), 339-358
- Lee, H. Y., & List, A. (2021). Examining students' self-efficacy and perceptions of task difficulty in learning from multiple texts. *Learning and Individual Differences*, 90(102052). <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.lindif.2021.102052>
- Lenox, R. A., & Subich, L. M. (1994). The relationship between self-efficacy beliefs and inventoried vocational interests. *The Career Development Quarterly*, 42(4), 302-313.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American psychologist*, 57(9), 705.

- Lu, S., Cheng, L., & Chahine, S. (2022). Chinese university students' conceptions of feedback and the relationships with self-regulated learning, self-efficacy, and English language achievement. *Frontiers in Psychology*, 13, 1047323.
- Luszczynska, A., Gutiérrez-Doña, B., & Schwarzer, R. (2005). General self- efficacy in various domains of human functioning: Evidence from five countries. *International Journal of Psychology*, 40(2), 80-89.
- Lv, B., Zhou, H., Liu, C., Guo, X., Liu, J., Jiang, K., ... & Luo, L. (2018). The relationship between parental involvement and children's self-efficacy profiles: A person-centered approach. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 3730-3741.
- Mahyuddin, R., Elias, H., Cheong, L. S., Muhamad, M. F., Noordin, N., & Abdullah, M. C. (2006). The relationship between students' self efficacy and their English language achievement. *Malaysian Journal of Educators and Education*, 21, 61-71.
- Metcalf, J. & Shimamura, A.P. (1994). *Metacognition: knowing about knowing*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Mone, M. A. (1994). Comparative validity of two measures of self-efficacy in predicting academic goals and performance. *Educational and Psychological Measurement*, 54(2), 516-529.
- Nauta, M. M. (2004). Self-efficacy as a mediator of the relationships between personality factors and career interests. *Journal of Career Assessment*, 12(4), 381-394.
- Nguyen, N. L. D., Nghia, T. T., Thy, P. H., & Nhi, H. T. Y. (2022). The Relationship between Students' Self-Efficacy Beliefs and Their English Language Achievement. *Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*, 4(2), 102-112.

- Ou, C., & Yang, L. (2022, November). On the Relationship Between the Self-efficacy and the English Achievement of English Majors: A Case Study of NingboTech University Students. In 2022 IEEE/WIC/ACM International Joint Conference on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology (WI-IAT) (pp. 403-407). IEEE.
- Rivers, W. & Golonka, E. (2009). Third language acquisition theory and pr In: M. Long & C. Doughty (Eds.), *The handbook of language teaching*. BI Publishing
- Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational psychologist*, 26(3-4), 207-231.
- Schunk (1995). Self efficacy and education and instruction. In Maddux (ed.), *Self efficacy, adaptation and adjustment: Theory, research and application*. New York: Plenum Press, 281-303.
- Schunk, D. H., & Mullen, C. A. (2012). Self-efficacy as an engaged learner. In *Handbook of research on student engagement* (pp. 219-235). Boston, MA: Springer US.
- Schutte, N. S., & Malouff, J. M. (2016). General and realm-specific self-efficacy: Connections to life functioning. *Current Psychology*, 35, 361-369.
- Schwarzer, R., Bäßler, J., Kwiatek, P., Schröder, K., & Zhang, J. X. (1997). The assessment of optimistic self-beliefs: comparison of the German, Spanish, and Chinese versions of the general self-efficacy scale. *Applied Psychology*, 46(1), 69-88.
- Shi, H. (2018). English language learners' strategy use and self-efficacy beliefs in English language learning. *Journal of International Students*, 8(2), 724-741.
- Silvia, P. J. (2003). Self-efficacy and interest: Experimental studies of optimal incompetence. *Journal of Vocational Behavior*, 62(2), 237-249.

- van der Meer, J., Jansen, E., & Torenbeek, M. (2010). 'It's almost a mindset that teachers need to change': first-year students' need to be inducted into time management. *Studies in Higher Education*, 35(7), 777–791.
- Wang, C. H., Harrison, J., Cardullo, V., & Xi, L. (2017). Exploring the relationship among international students' English self-efficacy, using English to learn self-efficacy, and academic self-efficacy. *Journal of International Students*, 8(1), 233-250.
- White, A. V., & Perrone-McGovern, K. (2017). Influence of generational status and financial stress on academic and career self-efficacy. *Journal of Employment Counseling*, 54(1), 38-46.
- Wilde, N., & Hsu, A. (2019). The influence of general self-efficacy on the interpretation of vicarious experience information within online learning. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(26), 1–20. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0158-x>
- Yeşilyurt, E., Ulaş, A. H., & Akan, D. (2016). Teacher self-efficacy, academic self-efficacy, and computer self-efficacy as predictors of attitude toward applying computer-supported education. *Computers in human Behavior*, 64, 591-601.
- Yingliang, L., & Yiran, W. (2017). Correlation among Self-efficacy, Meta-cognitive Strategies and CET-4 Scores. *Innovation and Management*.
- Zimmerman, B.J., & Bandura, A. (1994). Impact of selfregulatory influences on writing course attainment. *American Educational Research Journal*, 31,845-862.
- Zuo, H., & Wang, C. (2016). Understanding sources of self-efficacy of Chinese students learning English in an American institution. *Multicultural Learning and Teaching*, 11(1), 83-112.

6. References

- Aydın, M., Laçın, S., & Keskin, İ. (2018). Ortaöğretim dersi öğretim programının uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *International e-Journal of Education Studies (IEJES)*, 2(3), 1-11.
- Biçer, F., & Ada, T. (2020). Matematik dersi öğretim programı üzerine meslek lisesi matematik öğretmenlerinin görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 543-582.
- Cansız-Aktaş, M., & Baki, A. (2013). Yeni ortaöğretim matematik dersi öğretim programının ölçme değerlendirme boyutu ile ilgili öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 203-222.
- Cemaloğlu, N. (2014). Veri toplama teknikleri: nicel- nitel (4. baskı). A. Tanrıöğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (s. 133-164). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çiftçi, Z. B., Akgün, L., & Deniz, D. (2013). Dokuzuncu sınıf matematik öğretim programı ile ilgili uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmen görüşleri ve çözüm önerileri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(1), 1-21.
- Çiftçi, O., & Tatar, E. (2015). Güncellenen ortaöğretim matematik öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 6(2), 285-298.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme* (25. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dikbayır, A., & Bümen, N. T. (2016). Dokuzuncu sınıf matematik dersi öğretim programına bağlılığın incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6(11), 17-38.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ertürk, S. (2017). *Eğitimde program geliştirme* (2. baskı). Ankara: Edge Akademi.
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R. & Worthen, B. R. (2019). *Program değerlendirme alternatif yaklaşımlar ve uygulama rehberi* (Çev, Ed.: M. K. Aydın ve B. Bavlı). (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Konur, K. (2012). *Ortaöğretim matematik dersi öğretim programının içerik ögesine ilişkin öğretmen görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kutluca, T., & Aydın, M. (2010). Ortaöğretim matematik öğretmenlerinin yeni matematik öğretim programını uygulama aşamasında yaşadığı zorluklar. *T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (DÜSBED)*, 2(1), 11-20.
- M.E.B., (2018). *Ortaöğretim matematik dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 126-149.
- Sağlam, M., & Yüksel, İ. (2007). Program değerlendirmede meta-analiz ve meta-değerlendirme yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 18.
- Sakallı, A. F., Çakan, C. Borazan, A., & Korkmaz, E. (2016). Lise matematik öğretmenlerinin yeni ortaöğretim matematik programı ile ilgili değerlendirmeleri. *Ines Journal*, 3(7), 65-81.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Şahan, H. H. (2014). *Eğitimde program geliştirme& öğretim ilke ve yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Tavşancıl, E., & Aslan, A. E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tyler R. W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri* (Çev: M. E. Rüzgar ve B. Arslan). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, S. (2018). Matematik öğretmenlerinin 9. ve 10. sınıf programını uygularken karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 52-67.
- Yalçınkaya, Y. (2018). Yenilenen 9. sınıf matematik dersi öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 100-110.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

References

- Akbaba Altun, S., & Apaydın, Ç. (2013). Kız ve Erkek Öğretmen Adaylarının 'Eğitim' Kavramına İlişkin Metaforik Algıları Metaphorical Perception on the Concept of 'Education' of Prospective Girls and Men Teachers. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(3), 329–354. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10319/126554>
- Anyon, J. (1980). Anyon, Jean," Social Class and the Hidden Curriculum of Work," Journal of Education (Boston University), 162 (Winter, 1980), 67-92. Reprinted pp. 366-389 in James R. Gress, ed., Curriculum: An Introduction to the Field. Berkeley, CA: McCutchan, 1988. Retrieved from <https://stars.library.ucf.edu/cirs/1117/>
- Ateş, Ö. T. (2016). Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları 1. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, (2). Retrieved from www.intjces.com
- Baker, P. J. (1991). Metaphors of Mindful Engagement and a Vision of Better Schools. *Educational Leadership*, 48(7), 32–35. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=EJ424411>
- Balci, A. (2011). Etkili okul ve okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma [Effective school and school development theory practice and research]. *Ankara: Pegem Publ.*
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1–14. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/aeusbed/issue/30008/290583>
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544–559.
- Bishop, B. F. (2019). *Gardens, Prisons, and Asylums: Metaphors for School*. Retrieved from <https://etd.ohiolink.edu/>

apexprod / rws_ olink/ r /1501 /10?clear=10& p10_ accessio_n_num=kent1555104210701004

Boydak, M., & Demir, C. (2011). Farklı Lise Türlerine Göre Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kültürü Metaforu Algıları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 106–126. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11630/3615>

Bülbül, T., & Toker Gökçe, A. (2015). MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN METAFORİK OKUL ALGILARI: İŞLEVSELÇİ BİR YAKLAŞIM. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 273–291. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59450/854114>

Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 269–283. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/erusosbilder/issue/23754/253096>

Cerit, Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 669–699. Retrieved from <http://acikerisim.ibu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12491/2334>

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2008). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. *Sage Publications, Inc.*, 1–43. Retrieved from <https://psycnet.apa.org/record/2008-06339-001>

Doğan, D. (2014). Analysis of the School Concept through the Perspectives of Candidate Teachers via Metaphors. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 361–382. doi:10.5578/keg.7127

Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (Geliştirilmiş 2. baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Freiberg, H. J., & Stein, T. A. (1999). *Measuring, improving and sustaining healthy learning environments. School climate:*

Measuring, improving and sustaining healthy learning environments (Vol. 11).

Gaufberg, E. H., Batalden, M., Sands, R., & Bell, S. K. (2010). The hidden curriculum: what can we learn from third-year medical student narrative reflections? *Academic Medicine*, 85 (11), 1709 – 1716. doi: 10. 1097 /ACM. 0b013e3181f57899

Gök, B., & Erdoğan, T. (2010). INVESTIGATION OF PRE-SERVICE TEACHERS' PERCEPTIONS ABOUT CONCEPT OF TECHNOLOGY THROUGH METAPHOR ANALYSIS. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9 (2), 145–160. Retrieved from <http://www.tojet.net/articles/v9i2/9216.pdf>

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). *Competing paradigms in qualitative research. Handbook of qualitative research* (Vol. 2).

Hoy, W. K., Hannum, J., & Tschannen-Moran, M. (1998). Organizational climate and student achievement: A parsimonious and longitudinal view. *Journal of School Leadership*, 8(4), 336–359. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/105268469800800401>

Johnson, B., & Stevens, J. J. (2006). Student achievement and elementary teachers' perceptions of school climate. *Learning Environments Research*, 9(2), 111–122. doi:10.1007/s10984-006-9007-7

Johnson, W. L., Johnson, A. M., & Zimmerman, K. (1996). Assessing School Climate Priorities: A Texas Study. *Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 70(2), 64–66. doi:10.1080/00098655.1996.9959398

Kalyoncu, R. (2012). GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENİ ADAYLARININ 'ÖĞRETMENLİK' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORLARI. *Mustafa Kemal Üniversitesi*

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(20), 471–484.
Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mkusbed/issue/19549/208424>

Kara, M., & Bozbayındır, F. (2019). Aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin algıları: Bir metafor çalışması. *Anatolian Turk Education Journal*, 1(1), 18–34. Retrieved from <http://www.anadoluturkegitim.com/index.php/ated>

Karadağ, E., Melis Cin, F., & Koza Çiftçi. (2019). Cognitive structures of teachers in relation to ‘Ideal school’ *. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 261–274. doi:10.15390/EB.2019.7258

Klenke, K. (2008). *Qualitative research in the study of leadership*. Emerald group publishing.

Knafl, K. A. (1991). *Qualitative evaluation and research methods*. Wiley Online Library. doi:10.1002/nur.4770140111

Koçak, C. (2013). Metaphorical Perceptions of Teacher Candidates towards the School Concept: Lotus Flower Model. *Mevlana International Journal of Education*, 3(4), 43–56. doi:10.13054/mije.13.61.3.4

Konaklı, T., & Göğüş, N. (2013). Metaphorical perceptions of pre-service teachers in related to faculty of education: A sample of Kocaeli University Faculty of Education Öğretmen adaylarının eğitim fakültesine ilişkin metaforik algıları: Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. *Journal of Human Sciences*, 10(2), 67–93. Retrieved from <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/2617>

Lempp, H., & Seale, C. (2004). The hidden curriculum in undergraduate medical education: qualitative study of medical students’ perceptions of teaching. *Bmj*, 329(7469), 770–773. doi:10.1136/bmj.329.7469.770

Merriam, S. B., & Grenier, R. S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. John Wiley & Sons.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Morgan, G., & Smircich, L. (1980). The case for qualitative research. *Academy of Management Review*, 5(4), 491–500. doi:10.5465/amr.1980.4288947
- Morse, J. M., & Niehaus, L. (2016). Mixed method designs: who needs it. *Mixed Method Design: Principles and Procedures*. New York: Routledge, 13–22.
- Nalçacı, A., & Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 239–258. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59493/855104>
- Neuman, W. L., & Robson, K. (2014). *Basics of social research*. Pearson Canada Toronto.
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293–310. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11630/3615>
- Ogurlu, Ü., Öpengin, E., & Hızlı, E. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algıları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (46), 67–83. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/dpusbe/issue/4788/66085>
- Örücü, D. (2014). Öğretmen Adaylarının Okul, Okul Yönetimi ve Türk Eğitim Sistemine Yönelik Metaforik Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3). doi:10.14527/kuey.2014.014
- Özdemir, M. (2012). Lise Öğrencilerinin Metaforik Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 97–109. Retrieved from <http://213.14.10.181/index.php/EB/article/view/778>

- Özdemir, S., & Sezgin, F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kirgizistan Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 266–282.
- Özsoy, O. (2003). *Etkin öğrenci etkin öğretmen etkin eğitim. Hayat yayıncılık, İstanbul.*
- Pilav, S., & Elkatmış, M. (2013). Öğretmen adaylarının Türkçe kavramına ilişkin metaforları. *Turkish Studies*, 8(4), 1208–1220. Retrieved from [https://hdl. Handle net/ 20. 500. 12587/202](https://hdl.handle.net/20.500.12587/202)
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131–155. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26128/275216>
- Şahin, C. (2013). Bir eğitim örgütü olarak okulun yapısı ve işleyişi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 63–92.
- Sandelowski, M. (1986). The problem of rigor in qualitative research. *Advanced in Nursing Science*. Retrieved from <https://journals.lww.com/advancesinnursingscience>
- Seale, C. (1999). *The quality of qualitative research. Sage.*
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research. Sage publications. doi:10.5072/genderopen-develop-7*
- Sungur, N. (2001). *Yaratıcı okul, düşünen sınıflar. Evrim Yayınevi ve Bilgisayar San.*
- Toker, G. A., & Bülbül, T. (2014). Okul bir insan bedenidir: Meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 63–88. doi:10.12973/jesr.2014.41.4
- Tortop, H. S. (2013). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 153–160. Retrieved from [https:// dergipark. org. tr /en/ pub/ highereducsi / issue/ 1507 / 918464](https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/issue/1507/918464)

- White, C. B., Kumagai, A. K., Ross, P. T., & Fantone, J. C. (2009). A qualitative exploration of how the conflict between the formal and informal curriculum influences student values and behaviors. *Academic Medicine*, 84(5), 597–603. doi:10.1097/ACM.0b013e31819fba36
- Willingham, D. T. (2011). Çocuklar okulu neden sevmez. Çev., İ. Katırcı. *İstanbul: İthaki Yayınları*.
- Yalçın, M. (2011). *İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin meteforik algılar*. Retrieved from <http://earsiv.gop.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12881/2309/P00220.pdf?sequence=1>
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (Vol. 5). sage.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.
- Yılmaz, F., Göçen, S., & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17382/181569>
- Yılmaz, S., & Polat, S. (2012). Metaphor Perceptions of Primary School Administrators and Teachers Towards the Instituon They Work for. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 55, 669–678. doi:10.1016/j.sbspro.2012.09.550
- Yüksel, M., & Hayırsever, F. (2019). Lise öğrencilerinin okul kavramına yönelik algıları ve öğrenim gördükleri okullarına ilişkin duygularının belirlenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 52(2), 401–434. doi:10.30964/auebfd.526881
- Zheng, H., & Song, W. (2010). Metaphor Analysis in the Educational Discourse: A Critical Review. *Online Submission*, 8(9), 42–49. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED514704>

REFERENCES

- Anderson, L. W. (2003). Classroom assessment: Enhancing the quality of teacher decision making. New York: Routledge Publishing. <https://doi.org/10.4324/9781410607140>
- Askin, O. E., & Oz, E. (2020). Cross-national comparisons of students' science success based on gender variability: Evidence from TIMSS. *Journal of Baltic Science Education*, 19(2), 186-200. <https://doi.org/10.33225/jbse/20.19.186>
- Chen, C., & Stevenson, H. W. (1989). Homework: A cross-cultural examination. *Child Development*, 60(3), 551-561. <https://doi.org/10.2307/1130721>
- Cohen, J. (1992). Statistical power analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98-101. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10768783>
- Cooper, H. M. (1998). *Synthesizing research: A guide for literature reviews* (Vol. 2). Los Angeles: Sage Publications.
- Cooper, H., Robinson, J. C., & Patall, E. A. (2006). Does homework improve academic achievement? A synthesis of research, 1987-2003. *Review of Educational Research*, 76(1), 1-62. <https://doi.org/10.3102/003465430760010>
- Cooper, H., & Valentine, J. C. (2001) Using research to answer practical questions about homework, *Educational Psychologist*, 36(3), 143-153. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3603_1
- Corno, L. (2000). Looking at homework differently. *The Elementary School Journal*, 100(5), 529-548. Received from <http://www.jstor.org/stable/1002283>
- Falch, T., & Rønning, M. (2012). Homework assignment and student achievement in OECD countries (No. 711). Discussion Papers.

- Fernández-Alonso, R., & Muñiz, J. (2022). Homework: Facts and fiction. In (Ed. T. Nilsen, A. Stancel-Piątak, J. E. Gustafsson) *International Handbook of Comparative Large-Scale Studies in Education: Perspectives, Methods and Findings*, p. 1209-120. Cham: Springer Nature Switzerland.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Los Angeles: Sage Publications.
- Guzeller, C. O., & Akin, A. (2011). An examination of the programme for international student assessment (PISA) 2003 Turkish database with the aim of exploring the relationship between homework variables and mathematics achievement. *Educational Research and Reviews*, 6(13), 793-803. Retrieved from <https://academicjournals.org/journal/ERR/article-full-text-pdf/8768B6E7184>,
- Hofmeyr, H. (2020). South Africa's pro-girl gap in PIRLS and TIMSS: How much can be explained?. Department of Economics, University of Stellenbosch.
- Hofmeyr, H. (2022). Subjective Leaving boys behind: The impact of gendered repetition patterns on South Africa's TIMSS mathematics results. TIMSS Working Paper Series. Human Sciences Research Council.
- Jerrim, J., Lopez-Agudo, L. A., & Marcenaro-Gutierrez, O. D. (2020). The association between homework and primary school children's academic achievement. *International evidence from PIRLS and TIMSS*. *European Journal of Education*, 55(2), 248-260. <https://doi.org/10.1111/ejed.12374>
- Lee, J., & Stankov, L. (2018). Non-cognitive predictors of academic achievement: Evidence from TIMSS and PISA. *Learning and Individual Differences*, 65, 50-64. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2018.05.009>

- Liang, X. (2010). Assessment use, self-efficacy and mathematics achievement: comparative analysis of PISA 2003 data of Finland, Canada and the USA. *Evaluation & Research in Education*, 23(3), 213-229.
<https://doi.org/10.1080/09500790.2010.490875>
- Marzano, R. J., & Pickering, D. J. (2007). Special topic: The case for and against homework. *Educational Leadership*, 64(6), 74-79.
<https://www.lincnet.org/cms/lib05/ma01001239/centricity/domain/108/homework.pdf>
- Ministry of National Education (2024). PISA 2022 national report. Retrieved from
https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_01/26152640_pisa2022_rapor.pdf
- Ozyildirim, G. (2022). Time spent on homework and academic achievement: A meta-analysis study related to results of TIMSS. *Psicología Educativa. Revista de los Psicólogos de la Educación*, 28(1), 13-21.
<https://doi.org/10.5093/psed2021a30>
- Randel, B., & Clark, T. (2013). Measuring classroom assessment practices. In (Ed. J. H. McMillan) *Sage of handbook of research on classroom assessment* (p.145-163). Los Angeles: Sage Publications.
- Sahin, M. G., & Öztürk, N. B. (2018). How Classroom Assessment Affects Science and Mathematics Achievement? Findings from TIMSS 2015. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 10(5), 559-569.
<https://doi.org/10.26822/iejee.2018541305>
- Torppa, M., Eklund, K., Sulkunen, S., Niemi, P., & Ahonen, T. (2018). Why do boys and girls perform differently on PISA Reading in Finland? The effects of reading fluency, achievement behaviour, leisure reading and homework activity. *Journal of Research in Reading*, 41(1), 122-139.
<https://doi.org/10.1111/1467-9817.12103>

- Trautwein, U. (2007). The homework–achievement relation reconsidered: Differentiating homework time, homework frequency, and homework effort. *Learning and instruction*, 17(3), 372-388.
<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.02.009>
- Trautwein, U., & Köller, O. (2003). The relationship between homework and achievement—still much of a mystery. *Educational Psychology Review*, 15, 115-145. Retrieved from
<https://link.springer.com/article/10.1023/A:1023460414243>
- Uzun, S., Bütüner, S. Ö., & Yiğit, N. (2010). A comparison of the results of TIMSS 1999-2007: The most successful five countries-Turkey sample. *Elementary Education Online*, 9(3), 1174-1188. Retrieved from
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ilkonline/issue/8594/106902>
- Yildirim, Ö., Çıkrıkçı, N. D., & Akbaş, U. (2012). Matematik öğretmenlerinin ev ödevleri ve sınıf içi değerlendirmelere yönelik görüşleri: TIMSS 1999 ve TIMSS 2007 Dönemleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 126-142.
<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/900/342>
- Yoo, Y. S. (2014). Sociocultural factors influencing gender differences in mathematics attitude and achievement for Korean students in TIMSS 2011. *The Mathematical Education*, 53(4), 463-478.
<http://dx.doi.org/10.7468/mathedu.2014.53.4.463>

Current Studies in Engineering Sciences

Editor

Prof. Gülden Başığit Kılıç, Ph.D.

References

- Bahadur, B., & Nohutcu, M. (2018). PPPH: a MATLAB-based software for multi-GNSS precise point positioning analysis. *GPS solutions*, 22(4), 113.
- Cai, C., Liu, Z., Xia, P., & Dai, W. (2013). Cycle slip detection and repair for undifferenced GPS observations under high ionospheric activity. *GPS solutions*, 17, 247-260.
- de Lacy M, Reguzzoni M, Sansò F, Venuti G (2008) The Bayesian detection of discontinuities in a polynomial regression and its application to the cycle-slip problem. *J Geod* 82:527–542.
- Dong, Y., Dai, P., Wang, S., Xing, J., Xue, Y., Liu, S., ... & Bai, X. (2021). A study on the detecting cycle slips and a repair algorithm for B1/B3. *Electronics*, 10(23), 2925.
- Geng, J., Chen, X., Pan, Y., Mao, S., Li, C., Zhou, J., & Zhang, K. (2019). PRIDE PPP-AR: an open-source software for GPS PPP ambiguity resolution. *GPS solutions*, 23, 1-10.
- Glaner, M. F., & Weber, R. (2023). An open-source software package for Precise Point Positioning: raPPPid. *GPS Solutions*, 27(4), 174.
- Hatch R (1982) The synergism of GPS code and carrier measurements. In: *Proceedings of the 3rd international geodetic symposium on satellite doppler positioning*, pp 1213–1231.
- Hernandez-Pajares, M., Juan, J. M., Sanz, J., Ramos-Bosch, P., Rovira-Garcia, A., Salazar, D., ... & Hein, G. (2010, December). The ESA/UPC GNSS-Lab tool (gLAB): An advanced multipurpose package for GNSS data processing. In *2010 5th ESA workshop on satellite navigation technologies and European workshop on GNSS signals and signal processing (NAVITEC)* (pp. 1-8). IEEE.
- Hofmann-Wellenhof B, Lichtenegger H, Wasle E (2007) *GNSS— global navigation satellite systems: GPS, GLONASS, Galileo, and more*. Springer.
- Li, Q., Su, X., Tao, C., Zhang, J., Liu, Z., Cui, J., ... & Xu, Y. (2023, November). Comprehensive Analysis of the Cycle Slip Detection Threshold in Kinematic PPP During Geomagnetic Storms. In *China Satellite Navigation Conference* (pp. 83-92). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Liu, Z. (2011). A new automated cycle slip detection and repair method for a single dual-frequency GPS receiver. *Journal of Geodesy*, 85, 171-183.
- Luo, X., Gu, S., Lou, Y., Chen, B., & Song, W. (2020). Better thresholds and weights to improve GNSS PPP under ionospheric scintillation activity at low latitudes. *GPS Solutions*, 24(1), 17.

- Melbourne W (1985) The case for ranging in GPS-based geodetic systems. In: Proceedings of the first international symposium on precise positioning with the Global Positioning System, pp 373–386.
- Nie, W., Wang, Y., Rovira-Garcia, A., Zheng, D., & Xu, T. (2022). Effect of the polar cap ionospheric sporadic-E layer on GNSS-based positioning: a case study at Resolute Bay, Canada, September 5, 2012. *Gps solutions*, 26(2), 60.
- Q. Zhao, B. Sun, Z. Dai, Z. Hu, C. Shi and J. Liu, “Real-time detection and repair of cycle slips in triple-frequency GNSS measurements,” *GPS solutions*, 19, 381-391, 2015.
- Takasu, T., & Yasuda, A. (2009, November). Development of the low-cost RTK-GPS receiver with an open source program package RTKLIB. In International symposium on GPS/GNSS (Vol. 1, pp. 1-6). Seogwipo-si, Republic of Korea: International Convention Center Jeju Korea.
- Wübbena G (1985) Software developments for geodetic positioning with GPS using TI 4100 code and carrier measurements. In: Proceedings of the 1st international symposium on precise positioning with the Global Positioning System, pp 403–412.
- Xiang, Y., Lyu, S., & Yu, W. (2022). Identifying spurious cycle slips based on iterative filtering under disturbed ionospheric conditions for undifferenced GNSS observations. *Advances in Space Research*, 70(11), 3582-3593.
- Xiao, G., Mayer, M., Heck, B., Sui, L., Zeng, T., & Zhao, D. (2018). Improved time-differenced cycle slip detect and repair for GNSS undifferenced observations. *GPS Solutions*, 22(1), 6.
- Zhou, H., Wang, L., Fu, W., Li, T., Li, W., & Chen, R. (2023). Real-time GNSS triple-frequency cycle slip detection using three optimal linear combinations. *GPS Solutions*, 27(3), 142.
- Zhou, F., Dong, D., Li, W., Jiang, X., Wickert, J., & Schuh, H. (2018). GAMP: An open-source software of multi-GNSS precise point positioning using undifferenced and uncombined observations. *GPS solutions*, 22, 1-10.
- Zumberge J. F., Heflin M. B., Jefferson D. C., Watkins M. M., Webb F. H. (1997). Precise point positioning for the efficient and robust analysis of GPS data from large networks. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 102 (B3), 5005-5017. <https://doi.org/10.1029/96JB03860>

REFERENCES

- İstanbul Climate Change Plan Summary Report 2018, Retrieved: 2024/02/22, https://cevre.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2022/05/Ozet_Rapor_Ingilizce.pdf
- L. M. Abadie, E. Sainz de Murieta and I. Galarraga, "Climate Risk Assessment under Uncertainty: An Application to Main European Coastal Cities," *Frontiers in Marine Science*, Volume 3, p. 265, 2016.
- NASA POWER, 2024. The data was obtained from the POWER Project's monthly 2.0.0 version on 2024/02/22 (<https://power.larc.nasa.gov/data-access-viewer/>).
- McKEE, T. B., DOESKEN, N. J., and KLEIST, J., 1993. The Relationship of Drought Frequency and Duration to Time Scales. Reprints, 8th Conference on Applied Climatology, Anaheim, CA, USA, 179–184 p.
- THOM, H.C.S., 1958a. A Note on Gamma Distribution, *Monthly Weather Review*, 86(4): 117-122.
- THOM, H.C.S., 1966b. Some Methods of Climatological Analysis, W.M.O. Technical Note, No 81, Geneva.
- Edwards, D.C.; McKee, T.B. Characteristics of 20th Century Drought in the United States at Multiple Time Scales. Master's Thesis, Air Force Institute of Technology, Dayton, OH, USA, 1997.
- Şen, Z., Şişman, E., & Dabanlı, I. (2019). Innovative polygon trend analysis (IPTA) and applications. *Journal of Hydrology*, 575, 202–210.
- Güçlü, Y. S., Dabanlı, İ, Şişman, E., & Şen, Z. (2019). Air quality (AQ) identification by innovative trend diagram and AQ index combinations in Istanbul megacity. *Atmospheric Pollution Research*, 10, 88–96.
- Yenice, A.C., Yaqub, M. Trend analysis of temperature data using innovative polygon trend analysis and modeling by gene expression programming. *Environ Monit Assess* 194, 543 (2022). <https://doi.org/10.1007/s10661-022-10156-y>

References

1. OPC Foundation website (2023) Available on: <https://opcfoundation.org/about/opc-foundation/history/>.
2. Siemens Industry Support website (2023): Available on: <https://support.industry.siemens.com/>.
3. Farnham B, Barille`re R. (2012) Migration from opc-da to opc-ua. Contributions to the Proceedings of ICALEPCS 2011; p. 1423.
4. Guo ZX, Xie XQ, Ni ZG.(2012) The application of OPC DA in factory data acquisition. 2012 IEEE International Conference on Computer Science and Automation Engineering (CSAE), Zhangjiajie, China, pp. 209-212. <https://doi.org/10.1109/CSAE.2012.6272760>.
5. Alvaresa AJ, Oliveira LES., Ferreira JCS. (2018) Development of a Cyber-Physical framework for monitoring and teleoperation of a CNC lathe based on MTconnect and OPC protocols. International Journal of Computer Integrated Manufacturing 2018; 31(11): 1049-1066. <https://doi.org/10.1080/0951192X.2018.1493232>.
6. Tran KT, Yahoui H, Siauue N. (2019) An interactive approach to teach automation in the training of the industry 4.0. 2019 13th International Conference on Software, Knowledge, Information Management and Applications (SKIMA), Island of Ulkulhas, Maldives, 2019, pp. 1-4, doi: 10.1109/SKIMA47702.2019.8982491.
7. Herwan J, Kano S, Ryabov O, Sawada H, Kasashima N, Misaka T. (2019) Retrofitting old CNC turning with an accelerometer at a remote location towards Industry 4.0. Manufacturing Letters 2019; 21:56-59: ISSN 2213-8463. <https://doi.org/10.1016/j.mfglet.2019.08.001>.
8. Liu W, Kong C, Niu Q, Jiang J, Zhou X. (2020) A method of NC machine tools intelligent monitoring system in smart factories. Robotics and Computer-Integrated Manufacturing 2020.61:101842. ISSN 0736-5845 <https://doi.org/10.1016/j.rcim.2019.101842>.
9. Martins A, Lucas J, Costelha H, Neves C. (2021) Developing an OPC UA Server for CNC Machines. Procedia Computer Science 2021. 180:561-570. ISSN 1877-0509. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.01.276>.
10. Navas CFE, Yepes AE, Abolghasem S, Barbieri G. (2021) MTConnect-based decision support system for local machine tool monitoring. Procedia Computer Science 2021. 180:69-78. ISSN 1877-0509. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.01.130>.
11. Lesi V, Jakovljevic Z, Pajic M. IoT-Enabled Motion Control. IEEE Transactions on Industrial Informatics, 24 19(3):2284-2294, March 2023, <https://doi.org/10.1109/TII.2022.3202175>.

REFERENCES

- Abe, H., Takaoka, Y., Chiba, Y., Sato, N., Ohgiya, S., Itadani, A., ... Nakayama, K. (2009). Development of valuable yeast strains using a novel mutagenesis technique for the effective production of therapeutic glycoproteins. *Glycobiology*, 19(4), 428–436. <https://doi.org/10.1093/glycob/cwn157>
- Aebi, M., Gassenhuber, J., Domdey, H., & te Heesen, S. (1996). Cloning and characterization of the ALG3 gene of *Saccharomyces cerevisiae*. *Glycobiology*, 6(4), 439–444. <https://doi.org/10.1093/glycob/6.4.439>
- Aebi, Markus. (2013). N-linked protein glycosylation in the ER. *Biochimica Et Biophysica Acta*, 1833(11), 2430–2437. <https://doi.org/10.1016/j.bbamcr.2013.04.001>
- Baghban, R., Farajnia, S., Rajabibazl, M., Ghasemi, Y., Mafi, A., Hoseinpoor, R., ... Aria, M. (2019). Yeast Expression Systems: Overview and Recent Advances. *Molecular Biotechnology*, 61(5), 365–384. <https://doi.org/10.1007/s12033-019-00164-8>
- Bobrowicz, P., Davidson, R. C., Li, H., Potgieter, T. I., Nett, J. H., Hamilton, S. R., ... Wildt, S. (2004). Engineering of an artificial glycosylation pathway blocked in core oligosaccharide assembly in the yeast *Pichia pastoris*: Production of complex humanized glycoproteins with terminal galactose. *Glycobiology*, 14(9), 757–766. <https://doi.org/10.1093/glycob/cwh104>
- Breitling, J., & Aebi, M. (2013). N-Linked Protein Glycosylation in the Endoplasmic Reticulum. *Cold Spring Harbor Perspectives in Biology*, 5(8). <https://doi.org/10.1101/cshperspect.a013359>
- Chiba, Y., Suzuki, M., Yoshida, S., Yoshida, A., Ikenaga, H., Takeuchi, M., ... Ichishima, E. (1998). Production of human compatible high mannose-type (Man5GlcNAc2) sugar chains in *Saccharomyces cerevisiae*. *The Journal of Biological Chemistry*, 273(41), 26298–26304. <https://doi.org/10.1074/jbc.273.41.26298>
- Choi, B.-K., Bobrowicz, P., Davidson, R. C., Hamilton, S. R., Kung, D. H., Li, H., ... Gerngross, T. U. (2003). Use of combinatorial genetic libraries to humanize N-linked glycosylation in the yeast *Pichia pastoris*. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 100(9), 5022–5027. <https://doi.org/10.1073/pnas.0931263100>
- Choi, B.-K., Warburton, S., Lin, H., Patel, R., Boldogh, I., Meehl, M., ... Sethuraman, N. (2012). Improvement of N-glycan site occupancy of therapeutic glycoproteins produced in *Pichia pastoris*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 95(3), 671–682. <https://doi.org/10.1007/s00253-012-4067-3>

- Dammen-Brower, K., Epler, P., Zhu, S., Bernstein, Z. J., Stabach, P. R., Braddock, D. T., ... Yarema, K. J. (2022). Strategies for Glycoengineering Therapeutic Proteins. *Frontiers in Chemistry*, 10, 863118. <https://doi.org/10.3389/fchem.2022.863118>
- Davidson, R. C., Nett, J. H., Renfer, E., Li, H., Stadheim, T. A., Miller, B. J., ... Wildt, S. (2004). Functional analysis of the ALG3 gene encoding the Dol-P-Man: Man5GlcNAc2-PP-Dol mannosyltransferase enzyme of *P. pastoris*. *Glycobiology*, 14(5), 399–407. <https://doi.org/10.1093/glycob/cwh023>
- De Pourcq, K., De Schutter, K., & Callewaert, N. (2010). Engineering of glycosylation in yeast and other fungi: Current state and perspectives. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 87(5), 1617–1631. <https://doi.org/10.1007/s00253-010-2721-1>
- De Pourcq, K., Vervecken, W., Dewerte, I., Valevska, A., Van Hecke, A., & Callewaert, N. (2012). Engineering the yeast *Yarrowia lipolytica* for the production of therapeutic proteins homogeneously glycosylated with Man8GlcNAc2 and Man5GlcNAc2. *Microbial Cell Factories*, 11(1), 53. <https://doi.org/10.1186/1475-2859-11-53>
- De Wachter, C., Van Landuyt, L., & Callewaert, N. (2021). Engineering of Yeast Glycoprotein Expression. In E. Rapp & U. Reichl (Eds.), *Advances in Glycobiotechnology* (pp. 93–135). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/10_2018_69
- Dean, N. (1999). Asparagine-linked glycosylation in the yeast Golgi. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA) - General Subjects*, 1426(2), 309–322. [https://doi.org/10.1016/S0304-4165\(98\)00132-9](https://doi.org/10.1016/S0304-4165(98)00132-9)
- Dwek, R. A. (1996). Glycobiology: Toward Understanding the Function of Sugars. *Chemical Reviews*, 96(2), 683–720. <https://doi.org/10.1021/cr940283b>
- Fukunaga, T., Sakurai, Y., Ohashi, T., Higuchi, Y., Maekawa, H., & Takegawa, K. (2021). Overexpression of cell-wall GPI-anchored proteins restores cell growth of N-glycosylation-defective och1 mutants in *Schizosaccharomyces pombe*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 105(23), 8771–8781. <https://doi.org/10.1007/s00253-021-11649-5>
- Giorgetti, S. I., Etcheverrigaray, M., Terry, F., Martin, W., De Groot, A. S., Ceaglio, N., ... Mufarrege, E. F. (2021). Development of highly stable and de-immunized versions of recombinant alpha interferon: Promising candidates for the treatment of chronic and emerging viral diseases. *Clinical Immunology (Orlando, Fla.)*, 233, 108888. <https://doi.org/10.1016/j.clim.2021.108888>
- Gmeiner, C., & Spadiut, O. (2015). Protein Production with a *Pichia pastoris* OCH1 Knockout Strain in Fed-Batch Mode. In A. Castilho (Ed.), *Glyco-*

- Engineering: Methods and Protocols (pp. 91–101). New York, NY: Springer.
https://doi.org/10.1007/978-1-4939-2760-9_7
- Gomes, A., Carmo, T., Carvalho, L., Bahia, F., & Skorupa Parachin, N. (2018). Comparison of Yeasts as Hosts for Recombinant Protein Production. *Microorganisms*, 6, 38. <https://doi.org/10.3390/microorganisms6020038>
- Hamilton, S. R., Bobrowicz, P., Bobrowicz, B., Davidson, R. C., Li, H., Mitchell, T., ... Gerngross, T. U. (2003). Production of complex human glycoproteins in yeast. *Science* (New York, N.Y.), 301(5637), 1244–1246. <https://doi.org/10.1126/science.1088166>
- Hamilton, S. R., & Zha, D. (2015). Progress in Yeast Glycosylation Engineering. *Methods in Molecular Biology* (Clifton, N.J.), 1321, 73–90. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-2760-9_6
- Helenius, J., Ng, D. T. W., Marolda, C. L., Walter, P., Valvano, M. A., & Aebi, M. (2002). Translocation of lipid-linked oligosaccharides across the ER membrane requires Rft1 protein. *Nature*, 415(6870), 447–450. <https://doi.org/10.1038/415447a>
- Hirose, M., Kameyama, S., & Ohi, H. (2002). Characterization of N-linked oligosaccharides attached to recombinant human antithrombin expressed in the yeast *Pichia pastoris*. *Yeast* (Chichester, England), 19(14), 1191–1202. <https://doi.org/10.1002/yea.914>
- Krainer, F. W., Gmeiner, C., Neutsch, L., Windwarder, M., Pletzenauer, R., Herwig, C., ... Spadiut, O. (2013). Knockout of an endogenous mannosyltransferase increases the homogeneity of glycoproteins produced in *Pichia pastoris*. *Scientific Reports*, 3(1), 3279. <https://doi.org/10.1038/srep03279>
- Li, X., Shen, J., Chen, X., Chen, L., Wan, S., Qiu, X., ... Tan, H. (2022). Humanization of Yeasts for Glycan-Type End-Products. *Frontiers in Microbiology*, 13, 930658. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2022.930658>
- Liu, C.-P., Tsai, T.-I., Cheng, T., Shivatare, V. S., Wu, C.-Y., Wu, C.-Y., & Wong, C.-H. (2018). Glycoengineering of antibody (Herceptin) through yeast expression and in vitro enzymatic glycosylation. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 115(4), 720–725. <https://doi.org/10.1073/pnas.1718172115>
- Ludwig, S. D., Bernstein, Z. J., Agatemor, C., Dammen-Brower, K., Ruffolo, J., Rosas, J. M., ... Spangler, J. B. (n.d.). A versatile design platform for glycoengineering therapeutic antibodies. *mAbs*, 14(1), 2095704. <https://doi.org/10.1080/19420862.2022.2095704>
- Mille, C., Bobrowicz, P., Trinel, P.-A., Li, H., Maes, E., Guerardel, Y., ... Wildt, S. (2008). Identification of a New Family of Genes Involved in β -1,2-

- Mannosylation of Glycans in *Pichia pastoris* and *Candida albicans**. *Journal of Biological Chemistry*, 283(15), 9724–9736. <https://doi.org/10.1074/jbc.M708825200>
- Nakanishi-Shindo, Y., Nakayama, K., Tanaka, A., Toda, Y., & Jigami, Y. (1993a). Structure of the N-linked oligosaccharides that show the complete loss of α -1,6-polymannose outer chain from och1, och1 mnn1, and och1 mnn1 alg3 mutants of *Saccharomyces cerevisiae*. *The Journal of Biological Chemistry*, 268(35), 26338–26345.
- Nakayama, K., Nagasu, T., Shimma, Y., Kuromitsu, J., & Jigami, Y. (1992). OCH1 encodes a novel membrane bound mannosyltransferase: Outer chain elongation of asparagine-linked oligosaccharides. *The EMBO Journal*, 11(7), 2511–2519. <https://doi.org/10.1002/j.1460-2075.1992.tb05316.x>
- Ohashi, T., Fujiyama, K., & Takegawa, K. (2012). Identification of Novel α 1,3-Galactosyltransferase and Elimination of α -Galactose-containing Glycans by Disruption of Multiple α -Galactosyltransferase Genes in *Schizosaccharomyces pombe**. *Journal of Biological Chemistry*, 287(46), 38866–38875. <https://doi.org/10.1074/jbc.M112.347351>
- Perlińska-Lenart, U., Bańkowska, R., Palamarczyk, G., & Kruszewska, J. S. (2006). Overexpression of the *Saccharomyces cerevisiae* RER2 gene in *Trichoderma reesei* affects dolichol dependent enzymes and protein glycosylation. *Fungal Genetics and Biology*, 43(6), 422–429. <https://doi.org/10.1016/j.fgb.2006.01.009>
- Piirainen, M. A., Salminen, H., & Frey, A. D. (2022). Production of galactosylated complex-type N-glycans in glycoengineered *Saccharomyces cerevisiae*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 106(1), 301–315. <https://doi.org/10.1007/s00253-021-11727-8>
- Selas Castiñeiras, T., Williams, S. G., Hitchcock, A. G., & Smith, D. C. (2018). *E. coli* strain engineering for the production of advanced biopharmaceutical products. *FEMS Microbiology Letters*, 365(15). <https://doi.org/10.1093/femsle/fny162>
- Shenoy, A., Yalamanchili, S., Davis, A. R., & Barb, A. W. (2021). Expression and Display of Glycoengineered Antibodies and Antibody Fragments with an Engineered Yeast Strain. *Antibodies*, 10(4), 38. <https://doi.org/10.3390/antib10040038>
- Tang, H., Wang, S., Wang, J., Song, M., Xu, M., Zhang, M., ... Bao, X. (2016). N-hypermannose glycosylation disruption enhances recombinant protein production by regulating secretory pathway and cell wall integrity in *Saccharomyces cerevisiae*. *Scientific Reports*, 6(1), 25654. <https://doi.org/10.1038/srep25654>

- Thak, E. J., Kim, J., Lee, D.-J., Kim, J. Y., & Kang, H. A. (2018). Structural analysis of N-/O-glycans assembled on proteins in yeasts. *Journal of Microbiology*, 56(1), 11–23. <https://doi.org/10.1007/s12275-018-7468-x>
- Tibbitts, J., Canter, D., Graff, R., Smith, A., & Khawli, L. A. (2015). Key factors influencing ADME properties of therapeutic proteins: A need for ADME characterization in drug discovery and development. *mAbs*, 8(2), 229–245. <https://doi.org/10.1080/19420862.2015.1115937>
- Varki, A., Cummings, R., Esko, J., Freeze, H., Hart, G., & Marth, J. (1999). O-Glycans. In *Essentials of Glycobiology*. Cold Spring Harbor Laboratory Press. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK20721/>
- Vervecken, W., Kaigorodov, V., Callewaert, N., Geysens, S., De Vusser, K., & Contreras, R. (2004). In Vivo Synthesis of Mammalian-Like, Hybrid-Type N-Glycans in *Pichia pastoris*. *Applied and Environmental Microbiology*, 70(5), 2639–2646. <https://doi.org/10.1128/AEM.70.5.2639-2646.2004>
- Vinogradov, E., Petersen, B. O., & Duus, J. O. (2000). Isolation and characterization of non-labeled and ¹³C-labeled mannans from *Pichia pastoris* yeast. *Carbohydrate Research*, 325(3), 216–221. [https://doi.org/10.1016/s0008-6215\(99\)00332-8](https://doi.org/10.1016/s0008-6215(99)00332-8)
- Wang, F., Wang, X., Yu, X., Fu, L., Liu, Y., Ma, L., & Zhai, C. (2015). High-level expression of endo- β -N-acetylglucosaminidase H from *Streptomyces plicatus* in *Pichia pastoris* and its application for the deglycosylation of glycoproteins. *PloS One*, 10(3), e0120458. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0120458>
- Wildt, S., & Gerngross, T. U. (2005). The humanization of N-glycosylation pathways in yeast. *Nature Reviews Microbiology*, 3(2), 119–128. <https://doi.org/10.1038/nrmicro1087>
- Yoko-o, T., Tsukahara, K., Watanabe, T., Hata-Sugi, N., Yoshimatsu, K., Nagasu, T., & Jigami, Y. (2001). *Schizosaccharomyces pombe* och1 + encodes α -1,6-mannosyltransferase that is involved in outer chain elongation of N-linked oligosaccharides. *FEBS Letters*, 489(1), 75–80. [https://doi.org/10.1016/S0014-5793\(01\)02082-8](https://doi.org/10.1016/S0014-5793(01)02082-8)
- Zhang, D., Xu, Y., Xin, X., Zhu, R., & Jin, J. (2011). *Pichia pastoris* X-33 with OCH1 gene deletion and its expression of glycoprotein GM-CSF. *Weishengwu Xuebao*, 51(5), 622–629.
- Zhu, Q., Jia, Z., Song, Y., Dou, W., Scharf, D. H., Wu, X., ... Guan, W. (2023). Impact of PpSpi1, a glycosylphosphatidylinositol-anchored cell wall glycoprotein, on cell wall defects of N-glycosylation-engineered *Pichia pastoris*. *mBio*, 14(5), e0061723. <https://doi.org/10.1128/mbio.00617-23>

References

- Arunachalam, M., Singh, A. K. & Karmakar, S. (2020). Determination of the key anthropometric and range of motion measurements for the ergonomic design of motorcycle. *Measurement*. Volume 159, 15 July 2020. 107751. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026322412030289X>.
- Balbir, S. (2017). A Mathematical Framework to Optimize Methods for De-noising and Features Extraction of EEG Signals and Perspectives on Applications of Experimental Observations, Thesis (Ph.D.). Japan: Graduate School of Life Science and Systems Engineering, Kyushu Institute of Technology, March 2017, https://kyutech.repo.nii.ac.jp/?action=pages_view_main&active_action=repository_view_main_item_detail&item_id=5454&item_no=1&page_id=13&block_id=21.
- Berio S., Barrero L. H., Zambrano L., Papadimitriou E. 2022. Ergonomic factors affecting comprehension levels of traffic signs: A critical review, *International Journal of Transportation Science and Technology*. ISSN 2046-0430. <https://doi.org/10.1016/j.ijtst.2022.08.004>. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S204604302200079X>.
- Beuss, F., Sender, J., Fluegge, W., Automated simulation-based design of ergonomic workstations using RPA and Human-in-the-Loop decision making, *Procedia CIRP*, Volume 119, 2023, Pages 216-221, ISSN 2212-8271, <https://doi.org/10.1016/j.procir.2023.03.093>. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221282712300450X>.
- Caetano I., Santos L., Leitão A. 2020. Computational design in architecture: Defining parametric, generative, and algorithmic design. *Frontiers of Architectural Research*. Volume 9, Issue 2, Pages 287-300, ISSN 2095-2635. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2019.12.008>. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2095263520300029>.
- Cook, L. W. (2018). Effective Formulations Of Optimization Under Uncertainty For Aerospace Design. Thesis (Ph.D.). United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: University of Cambridge. <https://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.744871>.
- Debue, N., Helleman, C., & Leemput, V. D. C. (2013). Acceptabilité des sites web et ergonomie de l'interface: étude de l'influence de l'utilisabilité objective et de la charge cognitive, *Revue des Interactions Humaines Médiatisées*, *Journal of Human Mediated Interactions*, Vol. 14-N2/2013. https://www.researchgate.net/publication/263390967_Acceptabilite_des_sites_web_et_ergonomie_de_l%27interface_etude_de_l%27influence_de_l%27utilisabilite_objective_et_de_la_charge_cognitive.

- Fan, H., Yu, S., Chu, J., Wang, M., Chen, D., Zhang, S., Wang, W., Wu, T. & Wang, N. (2019). Anthropometric Characteristics and Product Categorization of Chinese Auricles for Ergonomic Design. *International Journal of Industrial Ergonomics*, Volume 69, January 2019, Pages 118-141. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169814118302385>.
- Gruber, D. & Berry, T. (2016). Using Cognitive and Physical Ergonomic Requirements to Promote Healthy Snacking Behavior: A Refrigerator Design Analysis. *Advances in Ergonomics in Design* pp 789-799. Part of the *Advances in Intelligent Systems and Computing* book series (AISC, volume 485). https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-41983-1_71.
- Guo, F., Li, F., Nagamachi, M., Hu, M. & Li, M. (2019). Research on Color Optimization of Tricolor Product Considering Color Harmony and Users' Emotion. *Color Research and Application*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/col.22447>.
- Jeang, A. Chiang, A. J., Chiang, P.C., Chiang, P. S., Tung, P. Y. (2018) Robust parameters determination for ergonomical product design via computer musculoskeletal modeling and multi-objective optimization, *Computers & Industrial Engineering*, Volume 118, 2018, Pages 180-201, ISSN 0360-8352, <https://doi.org/10.1016/j.cie.2018.02.013>.
(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360835218300494>).
- Karabacak, N. 2022. Tasarımda Renklerin Kullanımıyla Gençlerdeki Agresyon Ölçütünün En Küçüklenmesi. 8th International Congress On Engineering and Technology Management. 08-09-10 December 2022. Istanbul-Turkey.
- Liu, Y., Li, K. J., Chen, H. A. & Balachander, S. (2017). The Effects of Products' Aesthetic Design on Demand and Marketing-Mix Effectiveness: The Role of Segment Prototypicality and Brand Consistency. *Journal of Marketing*, Vol. 81 (January 2017), 83-102 DOI: 10.1509/jm.15.0315. https://www.researchgate.net/publication/306330784_The_Effects_of_Products%27_Aesthetic_Design_on_Demand_and_Marketing-Mix_Effectiveness_The_Role_of_Segment_Prototypicality_and_Brand_Consistency.
- Manghisi V. M., Evangelista A., Uva A. E. 2022. A Virtual Reality Approach for Assisting Sustainable Human-Centered Ergonomic Design: The ErgoVR tool, *Procedia Computer Science*. Volume 200. Pages 1338-1346, ISSN 1877-0509. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2022.01.335>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050922003441>.
- Muramatsu, M. & Kato, T. 2019. Selection Guide of Multi-Objective Optimization for Ergonomic Design. *Journal of Engineering, Design and Technology*. Volume 17-Issue

1. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JEDT-08-2017-0084/full/html>.
- Nagamachi, M. 1997. Kansei Engineering: The Framework and Methods, in Nagamachi, M. (ed.), Kansei Engineering 1 (Kure: Kaibundo Publishing co., LTD). 1-9.
- Nagamachi, M. 2001. Workshop 2 On Kansei Engineering. Proceedings Of International Conference On Affective Human Factors Design. Singapore. 2001: Nagamachi, M., Ishihara, S. And Nishino, T. 2001 Personal communication.
- Saptaputra S. K., Kurniawidjaja M. L., Susilowati I. H., Pratomo H. 2021. Ergonomic sofa design to support kangaroo mother care in Indonesia, Journal of Neonatal Nursing, Volume 27, Issue 6, Pages 471-475, ISSN 1355-1841. <https://doi.org/10.1016/j.jnn.2021.06.013>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1355184121000910>.
- Symanzik C., Grönefeld A., Gill C., Sonnsmann F. K., Hotfiel T., John S. M., Engelhardt M., Grim C. 2022. Back and neck problems as well as disadvantageous ergonomic behavior patterns in university students: Concomitants of the pandemic? Sports Orthopaedics and Traumatology. ISSN 0949-328X. <https://doi.org/10.1016/j.orthtr.2022.11.011>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0949328X22002307>.
- Thagard, P. (2018). Cognitive Science. E. N. Zalta. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2018 Edition, Substantive Revision). U.S.A., Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/cognitive-science/>.
- Rao, R. V. (2016). Jaya: A simple and new optimization algorithm for solving constrained and unconstrained optimization problems. International Journal of Industrial Engineering Computations. Volume 7 Issue 1 pp. 19-34, 2016. DOI: 10.5267/j.ijiec.2015.8.004. <http://growingscience.com/beta/ijiec/2072-jaya-a-simple-and-new-optimization-algorithm-for-solving-constrained-and-unconstrained-optimization-problems.html>.
- Siegel A. 2022. A parallel algorithm for understanding design spaces and performing convex hull computations. Journal of Computational Mathematics and Data Science. Volume 2, 100021, ISSN 2772-4158. <https://doi.org/10.1016/j.jcmds.2021.100021>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772415821000110>.
- Schütte T. W. S., Eklund J., Axelsson J. R. C. & Nagamachi M. 2004. Concepts, Methods and Tools in Kansei Engineering. Theoretical Issues in Ergonomics Science 5(3):214-231. May 2004. DOI: 10.1080/1463922021000049980.

https://www.researchgate.net/publication/233349460_Concepts_methods_and_tools_in_Kansei_Engineering.

Zhao Y., Li S., Zhang M., Zeng L., Yang Y., Kanamori Y., Mitani J. 2021. Computational design methods for cylindrical and axisymmetric waterbomb tessellations. *Computer Aided Geometric Design*. Volume 91. 102037, ISSN 0167-8396. <https://doi.org/10.1016/j.cagd.2021.102037>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167839621000820>.

References

- Şahin, A. ve Özçelik, F. C. (2021). Çocuk edebiyatının gelişimi. A. Şahin (Ed.), Çocuk edebiyatı (ss. 63-95). Ankara: Pegem Akademi.
- Green, C.S. and Bavelier D., (2003), Action video game modifies visual selective attention, *Nature*, 423 (6939), 534-537.
- George, D. and Mallery, P., (2000). *Windows için SPSS: Adım Adım*, Needham Heights.
- Häcker, H. O. and Stapf, K. H., (2004). *Dorsch psychologisches wörterbuch*.
- Irmak, A.Y. and Erdoğan, S., (2016). Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: güncel bir bakış, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(2), 128-137.
- Karakaş, S., Eski, R. and Başar, E., (1996). A neuropsychological test battery standardised to the Turkish culture: BILNOT Battery, *Handbook of the 32nd National Congress of Neurology*, İstanbul, Turkey.
- Küçükali, A., (2015). Çocukların oyun oynama hakkı ve değişen oyun kültürü, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 1-14.
- Makransky, G. and Bilenberg, N., (2014). Psychometric Properties of the Parent and Teacher ADHD Rating Scale (ADHD-RS), *Assessment*, 21(6), 694–705
- Prot, S., Anderson, C.A., Gentile, D.A., Brown, S.C. and Swing, E.L., (2014). The Positive and Negative Effects of Video Game Play Children and Media, In: Jordan, A.B., & Romer, D. (Ed.), *Media and the well-being of children and adolescents* Oxford University Press, 109-128.
- Seçer, İ., (2015). *SPSS ve Lisrel ile pratik veri analizi: analiz ve raporlaştırma*, Ankara:Anı.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S., (2015). Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı, (Çev. Ed. Mustafa Baloğlu), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Yee, N., (2006a). Motivations of play in online games, *CyberPsychology & Behavior*, 9, 772–775.

CURRENT STUDIES IN HEALTH SCIENCES

EDITORS

PROF. METİN DOĞAN, PH.D.
ASSOC. PROF. BÜLENT IŞIK, PH.D.

DOI: 10.5281/zenodo.10836565

REFERENCES

- Akay, O. (1997). Drug-Resistant Bacteria. Special Microbiology, 4th Edition, Medisan Publishing House, Ankara, 179-198.
- Akillı, H., Yoldas, A., Ozmen, M., Topcuoglu, H., Turut, N., & Tuzcu, N. (2012). Determination of the etiology of granulomatous pneumonias in cattle in the Cukurova region by histopathological and molecular methods. Avkae Journal, 2, 1-6.
- Allios, A. D., Picardeau, M., Goh, K. S., Sola, C., Vincent, V. R., & Rastogi, N. (1996). Comparative evaluation of pcr and commercial dna probes for detection and identification to species level of *mycobacterium avium* and *mycobacterium intracellulare*. Journal of Clinical Microbiology, 34 (11), 2756-2759.
- Alp, A. (2010). Tuberculosis Bacillus and Its Characteristics. Tuberculosis, Aves Publications, Issue 11, Bursa, 48-51.
- Altıntop, Y. (2008). Comparison of various sensitivity methods in isolates of *Mycobacterium tuberculosis* complex. Master Thesis. Kayseri.
- Angela, D. P., Giuseppina, C., Tony, F.V., Bijio, B., Fatmira, S. & Giuseppina, T. (2006). Detection of *Mycobacterium* complex in milk using polymerase chain (PCR). Food Control, 17: 776-780.
- Arda, M., Minbay, A., Leloğlu, N., Aydın, N., Kahraman, M., Akay, Ö., Ilgaz, A., İzgür, M., & Diker, K. S. (1997). Special Microbiology, 4th Edition, Ankara, Medisan Publication Series No: 26, 180.

- Ashford, D. A., Whitney, E., Raghunathan, P., & Cosivi O. (2001). Epidemiology of selected mycobacteria that infect humans and other animals. *Rev Sci Tech.*, 20(1): 325-37.
- Aydın, N., Izgur, M., & Diker, K. S. (2006). Veterinary Microbiology (Bacterial Diseases). Mycobacterial Infections. Ilke-Emek Publications, Ankara, 87-107.
- Ayele, W. Y., Neill, S. D., Zinsstag, J., Weiss, M. G., & Pavlik, I. (2004). Bovine tuberculosis, an old disease but a new threat to Africa. *Int J Tuberc Lung Dis.*, 8, 1-14.
- Bartos, M., Hazek, P., Suastova, P., & Dvorska, L. (2006). Identification of members of *Mycobacterium avium* species by Accu-Probes, serotyping and single IS900, IS901, IS1245 and IS901 flanking region PCR with internal standards. *J.Clin. Microbiol.*, 64: 333-345.
- Behr, MA. (2001). A historical and molecular phylogeny of BCG, trains vaccine, 17: 915-922.
- Bilgehan, H. (1999). Hypersensitivity Reactions. Basic Microbiology and Immunology, 9th Edition, Baris Publications, İzmir, 492-531.
- Buddle, B. M., Pollock, J. M., Skinner, M. A., & Wedlock, DN. (2003). Development of vaccines to control bovine tuberculosis in cattle and relationship to vaccine development for other intracellular pathogens. *Int. J. Parasitol.*, 33; 555-566.
- Cassidy, J. P. (2006). The pathogenesis and pathology of bovine tuberculosis with insights from studies of tuberculosis in humans and laboratory animal models. *Vet Microbiol.*, 112: 151-161.

- Cassidy, J. P., Bryson, D. G., & Neill, S. D. (1999). Tonsillar lesions in cattle naturally infected with *Mycobacterium bovis*. *Vet Rec.*, 144(6): 139-142.
- Ciftci, M.K., Ortatatlı, M., Erer, H., Hatipoğlu, F., Özdemir, O.(2023). *Veteriner Sistemik Patoloji*, I. Cilt, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul
- Daniel, I. M. (1997). *TM Captain of the Death. The story of tuberculosis*. Univesity of Rochester. Press Rochester, New York.
- Erdemir, D. A., & Oncel, O. (2006). A Famous Turkish Physician from the Military Medical School: Dr. Refik Saydam and his public health works. *JISHIM (Journal of Istanbul Science, Health and Medicine)*, 9(5), 47-53.
- Diker, S. (1998). *Hypersensitivity Reactions*. Immunology, 1st Edition, Medisan Publishing House, Ankara, 237-253.
- Dormandy, T. (1999). *A History of Tuberculosis. The White Death- The Hambledon Press.*, London.
- Dubos, R., & Dubos, J. (1953). *The White plaque Tuberculosis, man and society*. London, 1.
- Dungworth, D. L. (1993). The respiratory system. In.: *Pathology of Domestic Animals*, Ed.: Jubb, K. V. F., Kennedy, P. C., Palmer, N., 4th Edn., Academic Press, Inc., San Diego, California, 641-652.
- Erganis, O., & İstanbulluoğlu, E. (1999). *Hypersensitivity Reactions*. Immunology, 2nd Edition, S.Ü. Faculty of Veterinary Medicine Publication Unit, Konya, 95-106.

- Erer, H., & Kiran, M. M. (2015). Veterinary Systemic Pathology, Konya, Volume (1).
- Grange, J. M., & Yates, M. D. (1994). Zoonotic aspects of *Mycobacterium bovis* infection. Vet Microbiol., 40(1-2): 137-151.
- Hagard, A. (1989). The doctor in History. Dorset Press., New York, 332-35.
- Hamasur, B., Bruchfeld, J., Haile, M., Pawlowski, A., Bjorvatn, B., & Kallenius, G. (2001). Rapid diagnosis of tuberculosis by detection of mycobacterial lipoarabinomannan in urine. Journal of Microbiological Methods, 45: 41–52.
- Haziroglu, R., & Milli, U. H. (2001). Veterinary Pathology. Volume 2, 2nd Edition, Medipres Printing, Publishing, Ankara, 88-94.
- Hewinson, R. G., Vordermeier, H. M., & Buddle, B. M. (2003). Use of the bovine model of tuberculosis for the development of improved vaccines and diagnostics. Tuberculosis, 83 119–130.
- Hope, J. C., & Villarreal-Ramos, B. (2007). Bovine TB and the development of new vaccines. Comp Immunol Microbiol Infect Dis.
- Hussain, T. (2007). and tuberculosis: an insight-review. Crit Rew Microbiol., 33 (1): 15-66.
- Jones, T. C., Hunt, R. D., & King, N. W. (1997). *Veterinary pathology*, 6th edition, Lippincott Williams & Wilkins, Maryland, 490-497.
- Jubb, Kennedy & Palmer's. (2016). Bovine tuberculosis, 8. Edition, Canada, Volume 2, 547-551.

- Kalof, A. N., Evans, M. F., & Cooper, K. (2010). Special Diagnostic Techniques in Surgical Pathology. *Differential Diagnosis in Surgical Pathology*, 2nd ed., Philadelphia, Elsevier Inc, 1-38.
- Keating, L. A., Wheeler, P. R., & Mansoor, H. et all. (2005). The pyruvate requirement of some members of the *Mycobacterium tuberculosis complex* is due to an inactive pyruvate kinase: implications for in vivo growth. *Mol Microbiol.*, 56 (1): 163-74.
- Kıyan, M. (1999). Basic and Clinical Microbiology. Günes press., Ankara, 419-457.
- Koneman, E. W., & Winn, W. C. (2006). Mycobacteria. Konemans Colar Atlas and Textbook of Diagnostic Microbiology, Sixt Edition, Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 1066-1124.
- Köksal, F., & Yaman, A. (2003). Cell Wall Structure in Different Bacterial Community Mycobacteria. 21st Century Tuberculosis Symposium, Samsun, 34-47.
- Kulshrestha, A., Gupta, A., Verma, N., Sharma, S. K., Tyagi, A. K., & Chaudhary, V. K. (2005). Expression and purification of recombinant antigens of *Mycobacterium tuberculosis* for application in serodiagnosis. *Protein Expression and Purification*, 44: 75-85.
- Satana, D. (2002). Investigation of the Sensitivity of Multi-Drug Resistant M. tuberculosis Complex Strains to Secondary Drugs by BACTEC and Agar Proportion Methods. Istanbul University Institute of Health Sciences Doctoral Thesis.

- Lennox, A. M. (2007). Mycobacteriosis in companion psittacine birds. A review. *J Avian Med. Surg.*, 21; 181-187.
- Lucas, J., Lucas, A., Furber, H., James, G., Hughes, M. S., Martin, P., Chen, S. C. A., Mitchell, D. H., Love, D. N., & Malik, R. (2000). *Mycobacterium genavense* infection in two aged ferrets with conjunctival lesions. *Aust Vet. J.*, 78; 685-689.
- Manzano, J. R., Blanquer, R., Calpe, J. L., Caminero, J. A., Cayla, J., Dominguez, J. A., Garcia, J. M., & Vidalh, R. (2008). Diagnosis and treatment of tuberculosis. *Arch Bronconeumol.* 44(10): 551-66.
- Menzies, F. D., & Neill, S. D. (2000). Cattle-to-cattle transmission of bovine tuberculosis. *Vet J.*, 160(2): 92-106.
- Mignard, S., Pichat, C., & Carret, G. (2006). *Mycobacterium bovis* Infection, Lyon, France. *Emerg Infect Dis.*, 12(9): 1431–1433.
- Neill, S. D., O'Brien, J. J., & Hanna, J. (1991). A mathematical model for *Mycobacterium bovis* excretion from tuberculous cattle. *Vet Microbiol.*, 28(1): 103-109.
- Neill, S. D., Cassidy, J., & Hanna, J. (1994). Detection of *Mycobacterium bovis* infection in skin test-negative cattle with an assay for bovine interferon-gamma. *Vet Rec.*, 135(6): 134-135.
- Neill, S. D., Bryson, D. B., & Pollock, J. M. (2001). Pathogenesis of tuberculosis in cattle. *Tuberculosis*, 81: 79-86.

- Nikiforuk, A. (2001). The Fourth Horseman of the Apocalypse. Iletisim Publications, Istanbul.
- OIE. (2008a). Prescribed and alternative diagnostic test for OIE listed disease. Terrestrial Animal Health Code, Chapter 1,3, p: 1-5.
- OIE. (2008b). Bovine tuberculosis. Terrestrial Manual, Chapter 2.4.7, p: 683-694.
- Onat, E. K. (1979). History of Tuberculosis in Turkey in the Last 40 Years of the Ottoman Empire. Cerrahpasa Medical Faculty Journal, 1979; 10: 273-284.
- O'Reilly, L. M., & Daborn, C. J. (1995). The epidemiology of *Mycobacterium bovis* infections in animals and man: a review. Tuber Lung Dis., 76:1-46.
- Ozdemir, O., Terzi, F., Hatipoglu, F., Ates, M.B., Çiftçi, M.K., Ortatılı, M., (2017). An Extraordinary Tuberculosis Outbreak in A Herd of Goats. 3rd International Conference On Science, Ecology And Technology (ICONSETE), 14-16 August 2017, Rome, Italy, Pp:58.
- Pereira, S. M., Dantas, O. M. S., Ximenes, R., & Barreto, M. L. (2007). BCG vaccine against tuberculosis: It's protective effect and vaccination policies. Rev Saude Publica, 41 (1): 59-66.
- Pritchard, D. G. (1988). A century of bovine tuberculosis 1888-1988: conquest and controversy. J Comp Pathol., 99(4): 357-399.
- Pollock, J. M., & Andersen, P. (1997). Predominant recognition of the ESAT-6 protein in the first phase of infection with *M.bovis* in cattle. Infection and Immunity, 65: 2587-2592.

- Raqib, R., Rahman, J., Kamaluddin, A. K. M., Kamal, S. M. M., Banu, F. A., & Ahmed, S. (2003). Rapid Diagnosis of active tuberculosis by detecting antibodies from lymphocyte secretions. *The Journal of Infectious Diseases*, 188: 364-70.
- Ritacco, V., Lopez, B., De Kantor, I. N., Barrera, L., Errico, F., & Nader, A. (1991). Reciprocal cellular and humoral immune responses in bovine tuberculosis. *Research in Veterinary Science*, 50: 365-367.
- Ritacco, V., & de Kantor, I. N. (1992). Zoonotic tuberculosis in Latin America. *J Clin Microbiol.*, 30: 3299–3300.
- Ritz, M., Hanekom, W. A., Robins- Browne, R., Britton, W. J., & Curtis, N. (2008). Influence of BCG vaccine strain on the immune response and protection against tuberculosis. *FEMS Microbiol Rev.*, 32 (5): 821-41.
- Sayın, Z. (2010). Comparative diagnosis of bovine tuberculosis with different methods. Selcuk University Institute of Health Sciences, Doctoral Thesis, Konya.
- Sezginer, M. (2016). Immunohistochemical evaluation of malondialdehyde and superoxide dismutase in Bovine tuberculosis. Burdur Mehmet Akif Ersoy University Institute of Health Sciences, Master's Thesis, Burdur.
- Sokulo, A. (1982). BCG: Who were Calmette and Guérin. *Thorax*, 38: 806-812.
- Thoen, C. O. (1997). Tuberculosis, in diseases of poultry. In: Calnek BW, (Ed). London, UK. Mosby- Wolfe, 167-178.

- Tuncay,C. & Hatipoglu,F. (2018). The pathology of tuberculosis lesions in allergic skin test (PPD tuberculin) positive cows and detection of tuberculosis agents with PCR in milk samples. Turkish Journal Of Veterinary And Animal Sciences, 42,3,184-190.
- Vidinel, I. (2010). A Historical overview of tuberculosis in Turkey. In: Bilgiç H, Karadağ M (Editors). Tuberculosis, Aves Publications, Bursa, 11; 17-24.
- Vordermeier, M., Goodchild, A., Clifton-Hadley, R., & De la Rua, R. (2004). The interferon-gamma field trial: background, principles and progress. Veterinary record, 155: 37-38.
- Vordermeyer HM. (1995). T-cell recognition of mycobacterial antigens. Eur Respir J., 20: 657-667.
- Waters, W. R., Thacker, T. C., Greenwald, R., Esfandiari, J., & Lyashchenko, K. P. (2006). Effects of different tuberculin skin-testing regimens on gamma interferon and antibody responses in cattle experimentally infected with *Mycobacterium bovis*. Clin Vaccine Immunol., 13:387-394.
- Wei, C. Y., Hsu, Y. H., Chou, W. J., Lee, C. P., & Tsa, W. L. (2004). Molecular and histopathologic evidence for systemic infection by *Mycobacterium bovis* in a patient with tuberculosis enteritis, peritonitis and meningitis: a case report, Kaohsiung. J Med Sci., 20 (6): 302-7.
- Whelan, A. O., Hope, J. C., Howard, C. J., Clifford, D., Hewinson, R. G., & Vordermeier, H. M. (2003). Modulation of the bovine delayed-type

hypersensitivity responses to defined Mycobacterial antigens by a synthetic bacterial lipopeptide. *Infection and Immunity*, 71: 6420-6425.

Yardımcı, H. (2006). *Veterinary Microbiology (Bacterial Diseases)*. 1st Edition, Ilke-Emek Printing and Publishing, Ankara, 87-107.

Yavuz, O., Özdemir, Ö., Sayın Z., Hatipoğlu, F., Hadimli, HH. (2021). Diagnosis of Avian Tuberculosis in laying hens by pathological, microbiological and polymerase chain reaction (PCR): Case report. *Journal of Advances in VetBio Science and Techniques*, 6(3), 312-317.

Yenel, F. (1981). Stages in the treatment of pulmonary tuberculosis in the last century in Turkey. *Cerrahpasa Medical Faculty Journal*, 12: 266-270.

Zeytinli, U. (2010). Typing of Mycobacterium strains isolated from pulmonary tuberculosis patients in the Cukurova region by spoligotyping and MIRU-VNTR Methods. Master Thesis, Adana.

[https://www.oie.int/en/animal-health-in-the-world/animal-diseases/Bovine tuberculosis/](https://www.oie.int/en/animal-health-in-the-world/animal-diseases/Bovine%20tuberculosis/) Erişim 20.01.2024

References

1. Holm, M., Hoei-Hansen, C. E., Rajpert-De Meyts, E., & Skakkebaek, N. E. (2003). Increased risk of carcinoma in situ in patients with testicular germ cell cancer with ultrasonic microlithiasis in the contralateral testicle. *The Journal of urology*, 170(4 Pt 1), 1163–1167.
2. Hoei-Hansen, C. E., Holm, M., Rajpert-De Meyts, E., & Skakkebaek, N. E. (2003). Histological evidence of testicular dysgenesis in contralateral biopsies from 218 patients with testicular germ cell cancer. *The Journal of pathology*, 200(3), 370–374.
3. Marte, A., Pintozzi, L., Cretì, G., et al. (2017). Long-Term Follow-Up of Testicular Microlithiasis in Children and Adolescents: Multicenter Prospective Cohort Study of the Italian Society of Pediatric Urology. *European journal of pediatric surgery : official journal of Austrian Association of Pediatric Surgery ... [et al] = Zeitschrift fur Kinderchirurgie*, 27(2), 155–160.
4. 't Hoen, L. A., Bhatt, N. R., Radmayr, C., Dogan, H. S., Nijman, R. J. M., Quaedackers, J., Rawashdeh, Y. F., Silay, M. S., Tekgul, S., Stein, R., & Bogaert, G. (2021). The prognostic value of testicular microlithiasis as an incidental finding for the risk of testicular malignancy in children and the adult population: A systematic review. On behalf of the EAU pediatric urology guidelines panel. *Journal of pediatric urology*, 17(6), 815–831.
5. Daar, G., Gül, A., Ede, H., & Özdamar, M.Y. (2014). LEVEL OF HEALTH ANXIETY IN MOTHERS

WITH SICK CHILDREN APPLYING TO THE HOSPITAL IN AN OUTPATIENT SETTING. *The Journal of medical research*, 4, 185-188.

6. Cooper, M. L., Kaefer, M., Fan, R., Rink, R. C., Jennings, S. G., & Karmazyn, B. (2014). Testicular microlithiasis in children and associated testicular cancer. *Radiology*, 270(3), 857–863.
7. Tan, M. H., & Eng, C. (2011). Testicular microlithiasis: recent advances in understanding and management. *Nature reviews. Urology*, 8(3), 153–163.
8. Nistal, M., Paniagua, R., & Díez-Pardo, J. A. (1979). Testicular microlithiasis in 2 children with bilateral cryptorchidism. *The Journal of urology*, 121(4), 535–537.
9. O'Shaughnessy, P. J., Monteiro, A., Verhoeven, G., De Gendt, K., & Abel, M. H. (2009). Occurrence of testicular microlithiasis in androgen insensitive hypogonadal mice. *Reproductive biology and endocrinology : RB&E*, 7, 88.

References

- Özdamar, M. Y., & Karavaş, E. (2018). Acute mesenteric lymphadenitis in children: findings related to differential diagnosis and hospitalization. *Archives of medical science: AMS*, 16(2), 313–320.
- WANG, W. G., TIAN, H., YAN, J. Y., LI, T., ZHANG, T. D., ZHAO, Y. P., ZHANG, L. Y., & XING, H. G. (2011). *Nan fang yi ke da xue xue bao* = Journal of Southern Medical University, 31(3), 522–524.
- Toorenvliet, B., Vellekoop, A., Bakker, R., Wiersma, F., Mertens, B., Merkus, J., Breslau, P., & Hamming, J. (2011). Clinical differentiation between acute appendicitis and acute mesenteric lymphadenitis in children. *European Journal of Pediatric Surgery: Official Journal of Austrian Association of Pediatric Surgery [et al.] = Zeitschrift fur Kinderchirurgie*, 21(2), 120–123.
- Vayner, N., Coret, A., Polliack, G., Weiss, B., & Hertz, M. (2003). Mesenteric lymphadenopathy in children examined by the US for chronic or recurrent abdominal pain. *Pediatric radiology*, 33(12), 864–867.
- Kim JS. Acute abdominal pain in children. (2013), *Pediatr Gastroenterol Hepatol Nutr*, 16: 219-24.
- Chanchlani R. (2015). Clinical profile and management of mesenteric lymphadenitis in children—our experience. *International Journal of Orthopaedics, Traumatology & Surgical Sciences*. 1(1):1–4.
- Helbling, R., Conficconi, E., Wyttenbach, M., Benetti, C., Simonetti, G. D., Bianchetti, M. G., Hamitaga, F.,

- Lava, S. A., Fossali, E. F., & Milani, G. P. (2017). Acute Nonspecific Mesenteric Lymphadenitis: More Than "No Need for Surgery ."BioMed research international, 2017, 9784565.
- Goldman, R. D., Carter, S., Stephens, D., Antoon, R., Mounstephen, W., & Langer, J. C. (2008). Prospective validation of the pediatric appendicitis score. The Journal of Pediatrics, 153(2), 278–282.
- Bhatt, M., Joseph, L., Ducharme, F. M., Dougherty, G., & McGillivray, D. (2009). Prospective validation of the pediatric appendicitis score in a Canadian pediatric emergency department. Academic emergency medicine: official Journal of the Society for Academic Emergency Medicine, 16(7), 591–596.

References

1. American Diabetes Association. Diagnosis and classification of diabetes mellitus. *Diabetes Care*. 2011 Jan;34 Suppl 1(Suppl 1):S62-9.
2. International Diabetes Federation. *IDF Diabetes Atlas*. 9th ed. Brussels, Belgium: International Diabetes Federation; 2019.
3. Sapra A, Bhandari P. Diabetes. 2023 Jun 21. In: *StatPearls* [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2023 Jan–.
4. Zeller M, Steg PG, Ravisy J, Lorgis L, Laurent Y, Sicard P, et al. Relation between body mass index, waist circumference, and death after acute myocardial infarction. *Circulation*. 2008 Jul 29;118(5):482-90.
5. Kahn SE, Cooper ME, Del Prato S. Pathophysiology and treatment of type 2 diabetes: perspectives on the past, present, and future. *Lancet* 383: 1068–1083, 2014. doi: 10.1016/S0140-6736(13)62154-6. Bocci VA. Scientific and medical aspects of ozone therapy. State of the art. *Arch Med Res*. 2006 May;37(4):425-35.
6. Delgado-Roche L, Riera-Romo M, Mesta F, Hernández-Matos Y, Barrios JM, Martínez-Sánchez G, et al. Medical ozone promotes Nrf2 phosphorylation reducing oxidative stress and pro-inflammatory cytokines in multiple sclerosis patients. *Eur J Pharmacol*. 2017 Sep 15;811:148-154.
7. Singh S, Vrishni S, Singh BK, Rahman I, Kakkar P. Nrf2-ARE stress response mechanism: a control

point in oxidative stress-mediated dysfunctions and chronic inflammatory diseases. *Free Radic Res.* 2010 Nov;44(11):1267-88.

8. Elvis AM, Ekta JS. Ozone therapy: A clinical review. *J Nat Sci Biol Med.* 2011 Jan;2(1):66-70.
9. Henriksen EJ, Diamond-Stanic MK, Marchionne EM. Oxidative stress and the etiology of insulin resistance and type 2 diabetes. *Free Radic Biol Med.* 2011 Sep 1;51(5):993-9.
10. Tangvarasittichai S. Oxidative stress, insulin resistance, dyslipidemia and type 2 diabetes mellitus. *World J Diabetes.* 2015 Apr 15;6(3):456-80.
11. Ighodaro OM. Molecular pathways associated with oxidative stress in diabetes mellitus. *Biomed Pharmacother.* 2018 Dec;108:656-662.
12. Galiè M, Covi V, Tabaracci G, Malatesta M. The Role of Nrf2 in the Antioxidant Cellular Response to Medical Ozone Exposure. *Int J Mol Sci.* 2019 Aug 17;20(16):4009.
13. Espinoza-Jiménez A, Peón AN, Terrazas LI. Alternatively activated macrophages in types 1 and 2 diabetes. *Mediators Inflamm.* 2012;2012:815953.
14. Odegaard JI, Chawla A. Connecting type 1 and type 2 diabetes through innate immunity. *Cold Spring Harb Perspect Med.* 2012 Mar;2(3):a007724.

15. Asayama K, Kooy NW, Burr IM. Effect of vitamin E deficiency and selenium deficiency on insulin secretory reserve and free radical scavenging systems in islets: decrease of islet manganosuperoxide dismutase. J Lab Clin Med. 1986 May;107(5):459-64.
16. Hutchings PR, Cooke A. The transfer of autoimmune diabetes in NOD mice can be inhibited or accelerated by distinct cell populations present in normal splenocytes taken from young males. J Autoimmun. 1990 Apr;3(2):175-85.

References

- AFAD Açıklamalı afet yönetim sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, [Access 29 January 2024].
- Akasaka M., Kawashima, Y., (2019) Psychological first aid for children during the Kumamoto earthquake disaster response in Japan, *Intervention*, 17(1), 103-108.
- Ari M., Kokaçya M.H., Çöpoglu Ü.S., Yengil E., Kivrak Y., Sahpolat M., Budak B., (2016). Stress response, anxiety and depression levels after the bomb attack in Reyhanli on the Syrian-Turkish border , *Anatolian Journal of Psychiatry*, 17(3), 203-208.
- Azzollini S., Depaula P.D., Cosentino A.C., Bail Pupko V., (2018). Applications of Psychological First Aid in disaster and emergency situations: its relationship with decision making, *Athens Journal of Social Sciences*, 5(2), 201-213.
- Bayrak, M., Güngörmüş, Z. (2021). Psychosocial Care in Disasters. In D. Tanrıverdi (Ed.), *Different Aspects of Mental Health and Psychiatric Nursing* (pp. 295-309). Çukurova Nobel Medicine Bookstore.
- Becker-Blease K.A., Turner H.A., Finkelhor D., (2010). Disasters, victimization, and children's mental health, *Child Development*, 81(4), 1040-1052.

- Brymer M., Jacobs A., Layne C., Pynoos R., Josef R., Alan S., Eric V., Patricia W., (2006), Psychological First Aid (PFA): Field operations guide: 2nd Edition, National Child Traumatic Stress Network and National Center for PTSD, https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/pfa_field_operations_guide.pdf.
- Boztaş M.H., Aker A.T., Munir K., Çelik F., Aydin A., Karasu U., Mutlu E.A. (2019). Post traumatic stress disorder among adults in the aftermath of 2011 Van-Ercis earthquake in Turkey, *Turk J Clin Psychiatry*, 23, 380-388.
- Calderon-Rodriguez C, Noble L. (2022). Infant Feeding After a Disaster. In: Breastfeeding a guide for the medical profession. Lawrence RA, Lawrence RM ed. 9th edition.p.695-703.
- Cankardaş S., Sofuoğlu Z., (2019). Post-traumatic stress disorder symptoms and predictors of symptoms in people who experienced an earthquake or fire, *Turkish Journal of Psychiatry*, 30(3), 151-156.
- Cénat J.M., Derivois, D., (2014). Assessment of prevalence and determinants of posttraumatic stress disorder and depression symptoms in adults survivors of earthquake in Haiti after 30 months. *Journal of Affective Disorders*, 159, 111-117.
- El-Khani, A., Cartwright K., Redmond A., Calam R., (2016). Daily bread: a novel vehicle for dissemination and evaluation of psychological first aid for families exposed to armed conflict in Syria, *Global Mental Health*, 3, 1-7.

- Girardi F.J., Miconi D., Lyke C., Rousseau C., (2020). Creative expression workshops as Psychological First Aid (PFA) for asylum-seeking children: An exploratory study in temporary shelters in Montreal. *Clinical child psychology and psychiatry*, 25(2), 483-493.
- Gözübüyük A.A., Duras E., Dağ H., Arıca V., (2015). Child health in extraordinary situations, *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 6(3), 324-330.
- Hutton A., Veenema T.G., Gebbie K., (2016). Review of the International Council of Nurses (ICN) Framework of Disaster Nursing Competencies, *Prehosp Disaster Med*, 31(6), 680-683.
- IFRC (2018), International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Annual Report 2018, 1st ed. Geneva. <https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2019/08/IFRC-2018-Annual-Report.pdf> [Access 29 January 2024].
- Karcıoğlu Ö, Topaçoğlu H., (2017). Emergency triage in war and terrorist disasters, *Okmeydanı Medical Journal*, 33 (Supplementary issue):1-8.
- Karabulut, D. Bekler, T. (2019). Effects of Natural Disasters on Children and Adolescents. *Journal of Natural Disasters and Environment*, 5 (2), 368-376. DOI: 10.21324/dacd.500356.
- Kılıç N., Şimşek N., (2018). Psychological first aid and nursing, *Journal of Psychiatric Nursing*, 9(3), 212-218.

- Lenferink L.I., Nickerson A., de Keijser J., Smid G.E., Boelen, P.A. (2020). Trajectories of grief, depression, and posttraumatic stress in disaster-bereaved people. *Depression and Anxiety*, 37(1), 35-44.
- Mohammadinia, L., Ebadi, A., Malekafzali, H., Allen, K. A., Sharif Nia, H. (2019). The design and psychometric evaluation of the Adolescents' Resilience in Disaster Tool (ARDT-Q37): A mixed method study. *Heliyon*, 5(7), e02019. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02019>
- Salloum A., Overstreet S., (2008). Evaluation of individual and group grief and trauma interventions for children post disaster, *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(3), 495-507.
- Sapsağlam, Ö. (2019). Natural Disaster Awareness in Preschool Children. *Ondokuz Mayıs University Journal Of Education Faculty*, 38(1), 283-295.
- Schafer A., Snider L., Sammour R., (2016). A reflective learning report about the implementation and impacts of psychological first Aid (PFA) in Gaza, *Disaster Health*, 3(1), 1-10, doi: 10.1080/21665044.2015.1110292.
- Sönmez, M. B. (2022). Psychological effects of the earthquake, psychological support and coping with fear. *TOTBİD Journal*; 21:337-343.
- WHO (2015), Western Pacific Regional Framework for Action for Disaster Risk Management for Health, World Health Organization, https://iris.wpro.who.int/bitstream/handle/10665.1/10927/9789290617082_eng.pdf;sequence=1 [Access 29 January 2024].

- Yeo J, Comfort J., (2017). An expected event, but unprecedented damage, *Disaster Prevention and Management*, 26(4), 458-470.
- Zivin, J. G., Neidell, M., (2013). Environment, health, and human capital. *J. Econ. Lit.* 51, 689-730.

V-REFERENCES

- Akyol, Y., Ulus, Y., Tander, B., Tomak, L., Zahiroğlu, Y., Bilgici, A., & Kuru, Ö. (2018). Falls, fear of falling, and associated factors in ambulatory patients with rheumatoid arthritis: A comparative study with healthy controls. *Turkish Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*, 64(3), 213–221. <https://doi.org/10.5606/tftrd.2018.1687>
- Baday-Keskin, D., & Ekinci, B. (2022). The relationship between kinesiophobia and health-related quality of life in patients with rheumatoid arthritis: A controlled cross-sectional study. *Joint Bone Spine*, 89(2), 105275. <https://doi.org/10.1016/j.jbspin.2021.105275>
- Bordeleau, M., Vincenot, M., Lefevre, S., Duport, A., Seggio, L., Breton, T., Lelard, T., Serra, E., Roussel, N., Neves, J. F. Das, & Léonard, G. (2022). Treatments for kinesiophobia in people with chronic pain: A scoping review. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 16(September). <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2022.933483>
- Fornasari, D. (2012). Pain mechanisms in patients with chronic pain. *Clinical Drug Investigation*, 32(SUPPL. 1), 45–52. <https://doi.org/10.2165/11630070-000000000-00000>
- Guimarães, M. F. B. R., Da Costa Pinto, M. R., Resende, G. G., MacHado, C. J., Vargas-Santos, A. B., Amorim, R. B. C., Gomides, A. P. M., De Albuquerque, C. P., Bértolo, M. B., Louzada, P., Santos, I. A., Giorgi, R. D. N., De Carvalho Saciloto, N., Radominski, S. C., Borghi, F. M., Bonfiglioli, K. R., Da Silva, H. C., De

- Fátima L. Da Cunha Sauma, M., Sauma, M. L., ... Da Rocha Castelar-Pinheiro, G. (2020). Discordance between the patient's and physician's global assessment in rheumatoid arthritis: Data from the REAL study-Brazil. *PLoS ONE*, 15(3), 1–12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0230317>
- Kinikli, G. I., Deniz, H. G., Karahan, S., Ates, A., Turgay, M., & Kinikli, G. (2018). Predictors of fear of movement in patients with rheumatoid arthritis. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 29(2), 11–17. <https://doi.org/10.21653/tjpr.453714>
- Küçükdeveci, A. A. (2019). Nonpharmacological treatment in established rheumatoid arthritis. *Best Practice and Research: Clinical Rheumatology*, 33(5). <https://doi.org/10.1016/j.berh.2019.101482>
- Leeuw, M., Goossens, M. E. J. B., Linton, S. J., Crombez, G., Boersma, K., & Vlaeyen, J. W. S. (2007). The fear-avoidance model of musculoskeletal pain: current state of scientific evidence. *Journal of Behavioral Medicine*, 30(1), 77–94. <https://doi.org/10.1007/s10865-006-9085-0>
- Lööf, H., Demmelmaier, I., Henriksson, E. W., Lindblad, S., Nordgren, B., Opava, C. H., & Johansson, U. B. (2015). Fear-avoidance beliefs about physical activity in adults with rheumatoid arthritis. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 44(2), 93–99. <https://doi.org/10.3109/03009742.2014.932432>
- Lundberg, M. K. E., Larsson, M., Östlund, H., & Styf, J. (2006). Kinesiophobia among patients with musculoskeletal pain in primary healthcare. *Journal*

- of Rehabilitation Medicine*, 38(1), 37–43.
<https://doi.org/10.1080/16501970510041253>
- Mathias, K., Amarnani, A., Pal, N., Karri, J., Arkfeld, D., Hagedorn, J. M., & Abd-Elseyed, A. (2021). Chronic Pain in Patients with Rheumatoid Arthritis. *Current Pain and Headache Reports*, 25(9).
<https://doi.org/10.1007/s11916-021-00973-0>
- Özcelep, Ö. F., Üstün, I., & Algun, Z. C. (2022). Effect of task-oriented training on pain, functionality, and quality of life in rheumatoid arthritis. *Turkish Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*, 68(1).
<https://doi.org/10.5606/tftrd.2022.6666>
- Özlü, A., & Leblebici, M. A. (2022). Does remission in rheumatoid arthritis bring kinesiphobia, quality of life, fatigue, and physical activity closer to normal? *Archives of Rheumatology*, 37(4), 603–612.
<https://doi.org/10.46497/ArchRheumatol.2022.9552>
- Öztürk, İ. B., Garip, Y., Sivas, F., Özden, M. P., & Bodur, H. (2021). Kinesiphobia in rheumatoid arthritis patients: Relationship with quadriceps muscle strength, fear of falling, functional status, disease activity, and quality of life. *Archives of Rheumatology*, 36(3), 427–434.
<https://doi.org/10.46497/ArchRheumatol.2021.8535>
- Vegas, L. P., Drouin, J., Dray-Spira, R., Weill, A., Njaramba, K., Yoon, Y., & Min, C. (2022). Prevalence, mortality, and treatment of patients with rheumatoid arthritis: a cohort study of the French Nation Health Data System, 2010-2019. *Joint Bone Spine*, 129074.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jbspin.2022.105460>

- Vlaeyen, J. W., Kole-Snijders, A. M., Rotteveel, A. M., Ruesink, R., & Heuts, P. H. (1995). The role of fear of movement/(re)injury in pain disability. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 5(4), 235–252. <https://doi.org/10.1007/BF02109988>
- Voscopoulos, C., & Lema, M. (2010). When does acute pain become chronic? *British Journal of Anaesthesia*, 105, i69–i85. <https://doi.org/10.1093/bja/aeq323>
- Woolnough, L. U., Lentini, L., Sharififar, S., Chen, C., & Vincent, H. K. (2022). The relationships of kinesiophobia and physical function and physical activity level in juvenile idiopathic arthritis. *Pediatric Rheumatology*, 20(1), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12969-022-00734-2>
- Yıldırım, N. (2023). *Comparison of kinesiophobia in patients with rheumatoid arthritis and systemic lupus erythematosus*. 11508–11516.

REFERENCES

- Alavian-Ghavanini, A., Lin, P. I., Lind, P. M., Risén Rimfors, S., Halin Lejonklou, M., Dunder, L., . . . Rüegg, J. (2018). Prenatal Bisphenol A Exposure is Linked to Epigenetic Changes in Glutamate Receptor Subunit Gene *Grin2b* in Female Rats and Humans. *Sci Rep*, 8(1), 11315. doi:10.1038/s41598-018-29732-9
- Arambula, S. E., Jima, D., & Patisaul, H. B. (2018). Prenatal bisphenol A (BPA) exposure alters the transcriptome of the neonate rat amygdala in a sex-specific manner: a CLARITY-BPA consortium study. *Neurotoxicology*, 65, 207-220. doi:10.1016/j.neuro.2017.10.005
- Buck Louis, G. M., Peterson, C. M., Chen, Z., Croughan, M., Sundaram, R., Stanford, J., . . . Kannan, K. (2013). Bisphenol A and phthalates and endometriosis: the Endometriosis: Natural History, Diagnosis and Outcomes Study. *Fertil Steril*, 100(1), 162-169.e161-162. doi:10.1016/j.fertnstert.2013.03.026
- Calafat, A. M., Weuve, J., Ye, X., Jia, L. T., Hu, H., Ringer, S., . . . Hauser, R. (2009). Exposure to bisphenol A and other phenols in neonatal intensive care unit premature infants. *Environ Health Perspect*, 117(4), 639-644. doi:10.1289/ehp.0800265
- Caporossi, L., & Papaleo, B. (2017). Bisphenol A and Metabolic Diseases: Challenges for Occupational Medicine. *Int J Environ Res Public Health*, 14(9). doi:10.3390/ijerph14090959
- Chailurkit, L. O., Tengpraettanakorn, P., Chanprasertyotin, S., & Ongphiphadhanakul, B. (2017). Is bisphenol A

- exposure associated with the development of glucose intolerance and increased insulin resistance in Thais? *Nutr Health*, 23(3), 185-191. doi:10.1177/0260106017708730
- Cimmino, I., Fiory, F., Perruolo, G., Miele, C., Beguinot, F., Formisano, P., & Oriente, F. (2020). Potential Mechanisms of Bisphenol A (BPA) Contributing to Human Disease. *Int J Mol Sci*, 21(16). doi:10.3390/ijms21165761
- Czarnywojtek, A., Borowska, M., Dyrka, K., Moskal, J., Kościński, J., Krela-Kaźmierczak, I., . . . Ruchała, M. (2023). The influence of various endocrine disruptors on the reproductive system. *Endokrynol Pol*, 74(3), 221-233. doi:10.5603/EP.a2023.0034
- Farrugia, F., Aquilina, A., Vassallo, J., & Pace, N. P. (2021). Bisphenol A and Type 2 Diabetes Mellitus: A Review of Epidemiologic, Functional, and Early Life Factors. *Int J Environ Res Public Health*, 18(2). doi:10.3390/ijerph18020716
- Huang, Z., Fu, W., Dou, L., Bao, H., Wu, W., Su, P., . . . Hao, J. (2022). Prenatal Bisphenol A Exposure and Early Childhood Behavior and Cognitive Function: A Chinese Birth Cohort Study. *Neuroendocrinology*, 112(4), 311-323. doi:10.1159/000516881
- Jiang, X., Yin, L., Zhang, N., Han, F., Liu, W. B., Zhang, X., . . . Liu, J. Y. (2018). Bisphenol A induced male germ cell apoptosis via IFN β -XAF1-XIAP pathway in adult mice. *Toxicol Appl Pharmacol*, 355, 247-256. doi:10.1016/j.taap.2018.07.009

- Kim, M. J., & Park, Y. J. (2019). Bisphenols and Thyroid Hormone. *Endocrinol Metab (Seoul)*, 34(4), 340-348. doi:10.3803/EnM.2019.34.4.340
- Klecka, G. M., Gonsior, S. J., West, R. J., Goodwin, P. A., & Markham, D. A. (2001). Biodegradation of bisphenol A in aquatic environments: river die-away. *Environ Toxicol Chem*, 20(12), 2725-2735. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11764155>
- Kotiloğlu Özkan Selin, Ç. S., Tanış Emine, Kurban Mustafa. (2018). Investigation of Structural, Vibrational Properties and Electronic Structure of Fluorene-9-Bisphenol: A DFT Approach. In (Vol. 3, pp. 5934-5940): Wiley.
- Kundakovic, M., Gudsruk, K., Herbstman, J. B., Tang, D., Perera, F. P., & Champagne, F. A. (2015). DNA methylation of BDNF as a biomarker of early-life adversity. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 112(22), 6807-6813. doi:10.1073/pnas.1408355111
- Lim, Y. H., Bae, S., Kim, B. N., Shin, C. H., Lee, Y. A., Kim, J. I., & Hong, Y. C. (2017). Prenatal and postnatal bisphenol A exposure and social impairment in 4-year-old children. *Environ Health*, 16(1), 79. doi:10.1186/s12940-017-0289-2
- Loganathan, S. N., & Kannan, K. (2011). Occurrence of bisphenol A in indoor dust from two locations in the eastern United States and implications for human exposures. *Arch Environ Contam Toxicol*, 61(1), 68-73. doi:10.1007/s00244-010-9634-y
- Maniradhan, M., & Calivarathan, L. (2023). Bisphenol A-Induced Endocrine Dysfunction and its Associated

Metabolic Disorders. *Endocr Metab Immune Disord Drug Targets*, 23(4), 515-529. doi:10.2174/1871530322666220928144043

Matuszczak, E., Komarowska, M. D., Debek, W., & Hermanowicz, A. (2019). The Impact of Bisphenol A on Fertility, Reproductive System, and Development: A Review of the Literature. *Int J Endocrinol*, 2019, 4068717. doi:10.1155/2019/4068717

Mirmira, P., & Evans-Molina, C. (2014). Bisphenol A, obesity, and type 2 diabetes mellitus: genuine concern or unnecessary preoccupation? *Transl Res*, 164(1), 13-21. doi:10.1016/j.trsl.2014.03.003

Moon, S., Seo, M. Y., Choi, K., Chang, Y. S., Kim, S. H., & Park, M. J. (2021). Urinary bisphenol A concentrations and the risk of obesity in Korean adults. *Sci Rep*, 11(1), 1603. doi:10.1038/s41598-021-80980-8

Perera, F., Vishnevetsky, J., Herbstman, J. B., Calafat, A. M., Xiong, W., Rauh, V., & Wang, S. (2012). Prenatal bisphenol a exposure and child behavior in an inner-city cohort. *Environ Health Perspect*, 120(8), 1190-1194. doi:10.1289/ehp.1104492

Pérez-Bermejo, M., Mas-Pérez, I., & Murillo-Llorente, M. T. (2021). The Role of the Bisphenol A in Diabetes and Obesity. *Biomedicines*, 9(6). doi:10.3390/biomedicines9060666

Phouthavong-Murphy, J. C., Merrill, A. K., Zamule, S., Giacherio, D., Brown, B., Roote, C., & Das, P. (2020). Phytoremediation potential of switchgrass (*Panicum virgatum*), two United States native

- varieties, to remove bisphenol-A (BPA) from aqueous media. *Sci Rep*, 10(1), 835. doi:10.1038/s41598-019-56655-w
- Rizzo, R., Bortolotti, D., Rizzo, S., Schiuma, G. (2023). Endocrine Disruptors, Epigenetic Changes, and Transgenerational Transmission. In *Environment Impact on Reproductive Health* (pp. 49-74): Springer.
- Rochester, J. R., & Bolden, A. L. (2015). Bisphenol S and F: A Systematic Review and Comparison of the Hormonal Activity of Bisphenol A Substitutes. *Environ Health Perspect*, 123(7), 643-650. doi:10.1289/ehp.1408989
- Santangeli, S., Maradonna, F., Olivotto, I., Piccinetti, C. C., Gioacchini, G., & Carnevali, O. (2017). Effects of BPA on female reproductive function: The involvement of epigenetic mechanism. *Gen Comp Endocrinol*, 245, 122-126. doi:10.1016/j.ygcen.2016.08.010
- Scaramella, C., Alzagatiti, J. B., Creighton, C., Mankatala, S., Licea, F., Winter, G. M., . . . Roberts, A. C. (2022). Bisphenol A Exposure Induces Sensory Processing Deficits in Larval Zebrafish during Neurodevelopment. *eNeuro*, 9(3). doi:10.1523/ENEURO.0020-22.2022
- Schug, T. T., Janesick, A., Blumberg, B., & Heindel, J. J. (2011). Endocrine disrupting chemicals and disease susceptibility. *J Steroid Biochem Mol Biol*, 127(3-5), 204-215. doi:10.1016/j.jsbmb.2011.08.007

- Schuster, D. P., & Duvuuri, V. (2002). Diabetes mellitus. *Clin Podiatr Med Surg*, 19(1), 79-107. doi:10.1016/S0891-8422(03)00082-X
- Singh, M. (2022). *The effects of BPA and structural analogues on adipocyte differentiation*. (MSc). Ottawa,
- Suzuki, K., Sato, M., Zheng, W., Shinohara, R., Yokomichi, H., & Yamagata, Z. (2015). Childhood growth trajectories according to combinations of pregestational weight status and maternal smoking during pregnancy: a multilevel analysis. *PLoS One*, 10(2), e0118538. doi:10.1371/journal.pone.0118538
- Wu, W., Li, M., Liu, A., Wu, C., Li, D., Deng, Q., . . . Hong, Y. (2020). Bisphenol A and the Risk of Obesity a Systematic Review With Meta-Analysis of the Epidemiological Evidence. *Dose Response*, 18(2), 1559325820916949. doi:10.1177/1559325820916949

REFERENCES

- Aboitiz, F., Aboitiz, S., & García, R. R. (2010). The Phonological Loop: A Key Innovation in Human Evolution. *Current Anthropology*, 51(S1), S55–S65.
- Arbuthnott, K., & Frank, J. (2000). Executive control in set switching: residual switch cost and task-set inhibition. *Revue Canadienne de Psychologie Experimentale [Canadian Journal of Experimental Psychology]*, 54(1), 33–41. doi:10.1037/h0087328
- Baddeley, A. D. (2017). Exploring the central executive. In *Exploring Working Memory* (pp. 253–279). doi:10.4324/9781315111261-21
- Baker, C. M. (2018). *The Lateral Parietal Lobe. Oper Neurosurg (Hagerstown)*. 15, S295-349.
- Becker, D. (2020). *Going Beyond Diffusion Tensor Imaging Tractography in Eloquent Glioma Surgery-High-Resolution Fiber Tractography: Q-Ball or Constrained Spherical Deconvolution? World Neurosurg*. 134, e596–e609.
- Burgess, P. W., Gilbert, S. J., & Dumontheil, I. (2008). Function and localization within rostral prefrontal cortex (area 10). In *Mental Processes in the Human Brain* (pp. 203–223). doi:10.1093/oso/9780199230617.003.0011
- Chand, G. B., Hajjar, I., & Qiu, D. (2018). *Disrupted interactions among the hippocampal, dorsal attention, and central-executive networks in amnesic mild cognitive impairment. Hum Brain Mapp*. 39, 4987–4997.

- Chen, Y., Meng, X., Hu, Q., Cui, H., Ding, Y., Kang, L., ... Li, P. (2016). Altered resting-state functional organization within the central executive network in obsessive-compulsive disorder. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 70(10), 448–456. doi:10.1111/pcn.12419
- Collette, F., & Van der Linden, M. (2002). Brain imaging of the central executive component of working memory. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 26(2), 105–125. doi:10.1016/s0149-7634(01)00063-x
- Dalley, J. W., Cardinal, R. N., & Robbins, T. W. (2004). Prefrontal executive and cognitive functions in rodents: neural and neurochemical substrates. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 28(7), 771–784. doi:10.1016/j.neubiorev.2004.09.006
- Daniels, J. K., McFarlane, A. C., Bluhm, R. L., Moores, K. A., Clark, C. R., Shaw, M. E., ... Lanius, R. A. (2010). Switching between executive and default mode networks in posttraumatic stress disorder: alterations in functional connectivity. *Journal of Psychiatry & Neuroscience: JPN*, 35(4), 258–266. doi:10.1503/jpn.090010
- Davey, J., Thompson, H. E., Hallam, G., Karapanagiotidis, T., Murphy, C., De Caso, I., ... Jefferies, E. (2016). Exploring the role of the posterior middle temporal gyrus in semantic cognition: Integration of anterior temporal lobe with executive processes. *NeuroImage*, 137, 165–177. doi:10.1016/j.neuroimage.2016.05.051
- Doll, A., Hölzel, B. K., Boucard, C. C., Wohlschläger, A. M., & Sorg, C. (2015). Mindfulness is associated with

- intrinsic functional connectivity between default mode and salience networks. *Frontiers in Human Neuroscience*, 9, 461. doi:10.3389/fnhum.2015.00461
- Dosenbach, N. U. F., Fair, D. A., Miezin, F. M., Cohen, A. L., Wenger, K. K., Dosenbach, R. A. T., ... Petersen, S. E. (2007). Distinct brain networks for adaptive and stable task control in humans. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 104(26), 11073–11078. doi:10.1073/pnas.0704320104
- Doyen, S., Nicholas, P., Poologaindran, A., Crawford, L., Young, I. M., Romero-Garcia, R., & Sughrue, M. E. (2022). Connectivity-based parcellation of normal and anatomically distorted human cerebral cortex. *Human Brain Mapping*, 43(4), 1358–1369. doi:10.1002/hbm.25728
- Fogassi, L., & Luppino, G. (2005). Motor functions of the parietal lobe. *Current Opinion in Neurobiology*, 15(6), 626–631. doi:10.1016/j.conb.2005.10.015
- Schroën, J. A. M., Gunter, T. C., Numssen, O., Kroczeck, L. O. H., Hartwigsen, G., & Friederici, A. D. (2023). Causal evidence for a coordinated temporal interplay within the language network. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 120(47), e2306279120. doi:10.1073 /pnas.2306279120
- Fuster, J. M. (2000). Prefrontal neurons in networks of executive memory. *Brain Research Bulletin*, 52(5), 331–336. doi:10.1016/s0361-9230(99)00258-0

- Koechlin, E., Ody, C., & Kouneiher, F. (2003). The architecture of cognitive control in the human prefrontal cortex. *Science (New York, N.Y.)*, 302(5648), 1181–1185. doi:10.1126/science.1088545
- Kolesar, T. A., Bilevicius, E., Wilson, A. D., & Kornelsen, J. (2019). Systematic review and meta-analyses of neural structural and functional differences in generalized anxiety disorder and healthy controls using magnetic resonance imaging. *NeuroImage. Clinical*, 24(102016), 102016. doi:10.1016/j.nicl.2019.102016
- Kroger, J. K., Sabb, F. W., Fales, C. L., Bookheimer, S. Y., Cohen, M. S., & Holyoak, K. J. (2002). Recruitment of anterior dorsolateral prefrontal cortex in human reasoning: a parametric study of relational complexity. *Cerebral Cortex (New York, N.Y.: 1991)*, 12(5), 477–485. doi:10.1093/cercor/12.5.477
- Medendorp, W. P., Buchholz, V. N., Van Der Werf, J., & Leoné, F. T. M. (2011). Parietofrontal circuits in goal-oriented behaviour. *The European Journal of Neuroscience*, 33(11), 2017–2027. doi:10.1111/j.1460-9568.2011.07701.x
- Menon, V. (2011). Large-scale brain networks and psychopathology: a unifying triple network model. *Trends in Cognitive Sciences*, 15(10), 483–506. doi:10.1016/j.tics.2011.08.003
- Noonan, K. A., Jefferies, E., Visser, M., & Lambon Ralph, M. A. (2013). Going beyond inferior prefrontal involvement in semantic control: evidence for the additional contribution of dorsal angular gyrus and

- posterior middle temporal cortex. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 25(11), 1824–1850. doi:10.1162/jocn_a_00442
- Qiu, C., Liao, W., Ding, J., Feng, Y., Zhu, C., Nie, X., ... Gong, Q. (2011). Regional homogeneity changes in social anxiety disorder: a resting-state fMRI study. *Psychiatry Research*, 194(1), 47–53. doi:10.1016/j.psychresns.2011.01.010
- Seeley, W. W. (2019). The salience network: A neural system for perceiving and responding to homeostatic demands. *The Journal of Neuroscience: The Official Journal of the Society for Neuroscience*, 39(50), 9878–9882. doi:10.1523/JNEUROSCI.1138-17.2019
- Shallice, T., Stuss, D. T., Picton, T. W., Alexander, M. P., & Gillingham, S. (2007). Multiple effects of prefrontal lesions on task-switching. *Frontiers in Human Neuroscience*, 1, 2. doi:10.3389/neuro.09.002.2007
- Stevens, F. L., Hurley, R. A., & Taber, K. H. (2011). Anterior cingulate cortex: Unique role in cognition and emotion. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 23(2), 121–125. doi:10.1176/jnp.23.2.jnp121
- Stuss, D. T. (2011). Functions of the frontal lobes: relation to executive functions. *Journal of the International Neuropsychological Society: JINS*, 17(5), 759–765. doi:10.1017/S1355617711000695
- Casas, R., & Tranel, D. (2008). Higher brain functions. In *Neuroscience in Medicine* (pp. 651–666). doi:10.1007/978-1-60327-455-5_41

- Varela, C. (2014). Thalamic neuromodulation and its implications for executive networks. *Frontiers in Neural Circuits*, 8, 69. doi:10.3389/fncir.2014.00069
- Viñas-Guasch, N., & Wu, Y. J. (2017). The role of the putamen in language: a meta-analytic connectivity modeling study. *Brain Structure & Function*, 222(9), 3991–4004. doi:10.1007/s00429-017-1450-y
- Wilkinson, D. T., Halligan, P. W., Marshall, J. C., Büchel, C., & Dolan, R. J. (2001). Switching between the forest and the trees: brain systems involved in local/global changed-level judgments. *NeuroImage*, 13(1), 56–67. doi:10.1006/nimg.2000.0678

Current Studies in Science and Mathematics

Editors

Prof. Oktay Talaz, Ph.D.

Assoc. Prof. Aykut Demirçalı, Ph.D

References

- Yamazaki, T. (2007). On upper and lower bounds of the numerical radius and an equality condition. *Studia mathematica*, 1(178), 83-89.
- Gustafson, K. E., Rao, D. K., Gustafson, K. E., & Rao, D. K. (1997). *Numerical range* (pp. 1-26). Springer New York.
- Halmos P.R. A. (1982). *Hilbert space problem book*. Springer New York.
- Bhunia, P., Dragomir, S. S., Moslehian, M. S., & Paul, K. (2022). *Lectures on numerical radius inequalities*. Springer Nature.
- Bani-Domi, W., & Kittaneh, F. (2021). Refined and generalized numerical radius inequalities for 2×2 operator matrices. *Linear Algebra and its Applications*, 624, 364-386.
- Bhunia, P., & Paul, K. (2021). New upper bounds for the numerical radius of Hilbert space operators. *Bulletin des Sciences Mathématiques*, 167, 102959.
- Bhunia, P., Paul, K. & Nayak, R.K. (2021) Sharp inequalities for the numerical radius of Hilbert space operators and operator matrices. *Math Inequal Appl.*, 24,167–183.
- Kittaneh, F. (2003). A numerical radius inequality and an estimate for the numerical radius of the Frobenius companion matrix. *Studia Mathematica*, 158(1), 11-17.
- Kittaneh, F. (2005). Numerical radius inequalities for Hilbert space operators. *Studia Mathematica*, 168(1), 73-80.
- Gohberg, I., & Kreĭn, M. (1969). Introduction to the theory of linear nonselfadjoint operators in Hilbert space. *Translations of mathematical monographs*.
- Simon, B. (2005). *Trace ideals and their applications* (No. 120). American Mathematical Soc.
- Abu-Omar, A., & Kittaneh, F. (2019). A generalization of the numerical radius. *Linear Algebra and its Applications*, 569, 323-334.
- Demuth, M. (2015, June). Mathematical aspect of physics with non-selfadjoint operators. In *List of open problem, American Institute of Mathematics Workshop* (pp. 8-12).
- Berezansky, Y.M, Sheftel, Z.G. & Us, G.H. (1996). *Functional Analysis*. Birkhauser, Berlin.
- İsmailov, Z., & Mert, R. (2022). Gaps Between Some Spectral Characteristics of Direct Sum Of Hilbert Space Operators. *Operators And Matrices*, 16(1).

- Otkun Çevik, E., & Ismailov, Z. I. (2022). Some Gap Relations Between Operator Norm with Spectral and Numerical Radii of Direct Sum Hilbert Space Operators. *Lobachevskii Journal of Mathematics*, 43(2), 366-375.
- Ismailov, Z. I., & İpek Al, P., (2022). Some Spectral Characteristic Numbers of Direct Sum of Operators. *Turkish Journal of Analysis and Number Theory*, 10(1), 21-26.
- İpek Al, P., & Ismailov, Z. I. (2021). On the spectral radius of antidiagonal block operator matrices. *Journal of Mathematical Chemistry*, 59(10), 2206-2217.
- Otkun Çevik, E., & Ismailov, Z. I. (2021). Radius and Operator Norm of Infinite Upper Triangular Double Band Block Operator Matrices *Journal of Analysis & Number Theory*, 9(2), 19-22.
- İpek Al, P., & Ismailov, Z. I. (2021). Gaps Between Operator Norm and Spectral and Numerical Radii of the Tensor Product of Operators. *Turkish Journal of Analysis and Number Theory*, 9(2), 22-24.
- Otkun Çevik, E., & Ismailov, Z. I. (2021). Spectral Radius and Operator Norm of Infinite Upper Triangular Double Band Block Operator Matrices. *Journal of Analysis & Number Theory*, 9(2), 19-22.

References

- Abou Al Alamein, A. M., Hendawy, H. A., Elabd, N. O. (2018). Voltammetric determination of dicyclomine hydrochloride by carbon paste electrode modified with iron (III) oxide nanoparticles and activated glassy carbon electrode in pharmaceutical dosage form, human plasma and urine. *International Journal of Electrochemical Science*, 13(8), 7989-8005.
- Aleksieva, K. I., Yordanov, N. D. (2018). Various approaches in EPR identification of gamma-irradiated plant foodstuffs: A review. *Food Research International*, 105, 1019-1028.
- Ambroż, H. B., Kornacka, E. M., Marciniak, B., Ogrodowczyk, M., Przybytniak, G. K. (2000). EPR study of free radicals in some drugs γ -irradiated in the solid state. *Radiation Physics and Chemistry*, 58(4), 357-366.
- Aşık, B. R., Aras, E., Birey, M., Eken, M. (2008). EPR study of γ -irradiated N-hydroxysuccinimide. *Radiation Effects & Defects in Solids*, 163(1), 71-77.
- Aydin, M., Osmanoglu, Y. E., Başkan, M. H. (2008). Electron paramagnetic resonance of γ -irradiated glycyl-L-glutamine monohydrate, iminodiacetic acid and methyliminodiacetic acid. *Radiation Effects & Defects in Solids*, 163(1), 47-53.
- Aziz, S. N., Badawy, A. A., Nessem, D. I., Abd El Malak, N. S. (2020). Promising nanoparticulate system for topical delivery of diphenhydramine hydrochloride: In-vitro and in-vivo evaluation. *Journal of Drug Delivery Science and Technology*, 55, 101454.
- Basly, J. P., Duroux, J. L., Bernard, M. (1996). Radiosterilization dosimetry by ESR spectroscopy: application to terbutaline. *International journal of pharmaceutics*, 142(2), 247-249.
- Basly, J. P., Longy, I., Bernard, M. (1997). Radiation effects on dopamine and norepinephrine. *Pharmaceutical research*, 14, 1192-1196.
- Basly, J. P., Longy, I., Bernard, M. (1998a). Radiosterilization dosimetry by electron-spin resonance spectroscopy: Cefotetan. *Analytica chimica acta*, 359(1-2), 107-113.
- Basly, J. P., Basly, I., Bernard, M. (1998b). Electron spin resonance identification of irradiated ascorbic acid: dosimetry and influence of powder fineness. *Analytica chimica acta*, 372(3), 373-378.
- Basly, J. P., Bernard, M., Basly, I. (1998c). Electron spin resonance detection of radiosterilization of pharmaceuticals: application to four nitrofurans. *Analyst*, 123(8), 1753-1756.

- Başkan, M. H., Osmanoğlu, Y. E., Sütçü, K., Aydın, M., Osmanoğlu, Ş. (2015). Radiation effect studies in single crystal of Trifluoroacetyl- α -Aminoisobutyric acid. *Radiation effects and defects in solids*, 170(10), 854-861.
- Dam, A. M., Gazso, L. G., Kaewpila, S., & Maschek, I. (1995). Radiation sterilization dose calculation for heparin and aprotinin based on ISO Method 1. *International journal of pharmaceutics*, 121(2), 245-248.
- Damian, G. (2003). EPR investigation of γ -irradiated anti-emetic drugs. *Talanta*, 60(5), 923-927.
- Ece, E., Tasdemir, H. U., Biyik, R., Ozmen, A., Sayin, U. (2022). Paramagnetic characterization and dosimetric properties of Airfix drug and its ingredients (Montelukast sodium, Sorbitol): An EPR and DFT study. *Radiation Physics and Chemistry*, 195, 110082.
- Engalytcheff, A., Kolberg, M., Barra, A. L., Kristoffer Andersson, K., Tilquin, B. (2004). The use of multi-frequency EPR techniques to identify the radicals produced in irradiated β -blockers. *Free radical research*, 38(1), 59-66.
- Faridbod, F., Larijani, B., Ganjali, M. R., Norouzi, P. (2012). PVC membrane sensor for potentiometric determination of dicyclomine in pharmaceutical formulation. *Int. J. Electrochem. Sci*, 7(11), 10404-10413.
- Farno, M., Lamarche, C., Tenailleau, C., Cavalié, S., Duployer, B., Cussac, D., Fullana, S. G. (2021). Low-energy electron beam sterilization of solid alginate and chitosan, and their polyelectrolyte complexes. *Carbohydrate Polymers*, 261, 117578.
- Ibrahim, H., Issa, Y. M., Abu-Shawish, H. M. (2005). Potentiometric flow injection analysis of dicyclomine hydrochloride in serum, urine and milk. *Analytica chimica acta*, 532(1), 79-88.
- Köseoğlu, R., Köseoğlu, E., Köksal, F. (2003). Electron paramagnetic resonance of some γ -irradiated drugs. *Applied radiation and isotopes*, 58(1), 63-68.
- Mäder, K., Domb, A., Swartz, H. M. (1996). Gamma-sterilization-induced radicals in biodegradable drug delivery systems. *Applied radiation and isotopes*, 47(11-12), 1669-1674.
- NIH 2012. Public Electron Paramagnetic Resonance Software Tools, [https:// www.niehs.nih.gov/research/resources/software/tox-pharm/tools/index](https://www.niehs.nih.gov/research/resources/software/tox-pharm/tools/index). Cfm.
- Prasuna, C. L., Chakradhar, R. P. S., Rao, J. L., Gopal, N. O. (2008). EPR as an analytical tool in assessing the mineral nutrients and irradiated food products—vegetables. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*, 71(3), 809-813.

- Rosiak, N., Kilińska, K., Skibiński, R., Szymanowska, D., Miklaszewski, A., Lewandowska, K., Zalewski, P. (2021). Radiation sterilization as safe and effective way to obtain sterile biapenem. *Radiation Physics and Chemistry*, 182, 109363.
- Singh, B. K., Parwate, D. V., Sarma, I. B. D., Shukla, S. K. (2010). Study on gamma and electron beam sterilization of third generation cephalosporins cefdinir and cefixime in solid state. *Radiation Physics and Chemistry*, 79(10), 1079-1087.
- Singh, J., Singh, M., Sharma, S., Sharma, S., Sharma, A. K., Sharma, M. (2023). Impact of diphenhydramine hydrochloride on an aqueous solution of imidazolium based surface-active ionic liquids at different temperatures: Physicochemical, thermodynamic and transport studies. *The Journal of Chemical Thermodynamics*, 107112.
- Tuner, H., Korkmaz, M. (2007). Radiostability of butylated hydroxytoluene (BHT): an ESR study. *Nuclear Instruments and Methods in Physics Research Section B: Beam Interactions with Materials and Atoms*, 258(2), 388-394.
- Zalewski, P., Skibiński, R., Szymanowska-Powałowska, D., Piotrowska, H., Bednarski, W., Cielecka-Piontek, J. (2017). Radiolytic studies of cefozopran hydrochloride in the solid state. *Electronic Journal of Biotechnology*, 25, 28-32.

Figure and Table Captions

Figure 1. a) The EPR spectrum of 15 kGy irradiated DC-HCl sample

b) Simulation of the spectrum

c) Simulation of $-\dot{\text{O}}\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2-$ (radical I)

d) Simulation of $-\dot{\text{C}}\text{H}_2\text{CHN}-$ (radical II)

Table 1. Symbol, name, formula, molecular weight and chemical structure of DC-HCl sample.

Table 2. Spectral parameters used for DC-HCl sample when recording experimental spectra

REFERENCES

1. Tapısız, Ö.L., ve Kıykaç Altınbaş, Ş. “Microorganisms existed before us on the blue planet: The history of pandemics”, Turkish Journal of Women's Health and Neonatology, 2 (2): 53-69 (2020).
2. Zarocostas, J., “How to fight an infodemic”, The Lancet, 395 (10225): 676 (2020).
3. Aras, Ö.S., ve Kuşçu, F. “COVID-19 aşılarının etkinlikleri ile çocuk ve adolesanlarda, gebeler ve postpartum dönemdeki kadınlarda, ileri yaştaki yetişkinlerde aşı uygulamaları”, Çukurova Tıp Öğrenci Dergisi, 1 (2): 33-42 (2022).
4. Kömürcü, N., Merih, Y.D. “Gebelik Dönemi Sorunları ve Hemşirelik Bakımı”. İçinde: Coşkun, A.M. (Ed.) Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği El Kitabı. (163-165). İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları (2012)
5. Badell, M.L., Dude, C.M., Rasmussen, S.A., Jamieson, D.J. Covid-19 vaccination in pregnancy. The BMJ, 378:1-18 (2022).
6. Mihçioğur, S. (2020). “Gebelikte Coronavirüs (COVID-19)”. Başkent Üniversitesi Kadın Çocuk Sağlığı ve AP Araştırma ve Uygulama Merkezi (BÜKÇAM). Erişim adresi: <https://korona.hasuder.org.tr/gebelikte-coronavirus-covid-19/> (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).
7. Dashraath, P., Wong, J.L.J., Lim, M.X.K., Lim, L.M., Li, S., Biswas, A., Choolani, M., Mattar, C., Su, L.L. “Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic and pregnancy”, American Journal of Obstetrics and Gynecology, 222 (6): 521-531 (2020).
8. Onur S., Çuvadar A. “Oksidatif stresin riskli gebelik ile ilişkisi ”, 3. Uluslararası Ege Sağlık Alanları Sempozyumu, 7-8 Mart, Türkiye (2023).
9. Jamieson, D.J., and Rasmussen, S.A. “An update on COVID-19 and pregnancy”, American Journal of Obstetrics & Gynecology, 226 (2): 177-186 (2022).
10. Hammad, W.A.B., Al Beloushi, M., Ahmed, B., and Konje, J.C. “Severe acute respiratory syndrome (SARS) coronavirus-2 infection (COVID-19) in pregnancy-an overview”, European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, 263: 106-116 (2021).
11. Aslan, M.M., Uslu, H., Köse, O., Cevrioğlu, A.S., ve Özden, S. “COVID-19 ve Gebelik”, Journal of Biotechnology and Strategic Health Research, 4: 10-13 (2020).
12. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Solunum Sistemi Hastalıklarının Yaygın

- Olduğu Dönemde Sağlık Kuruluşlarında Gebe Takibi. (2021) Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/41676/0/covid-19solunumsistemihastaliklarininyayginoldugudonemdesaglikkuruluslarinda gebetakibipdf.pdf> (Erişim Tarihi:14 Şubat 2024).
13. Wang, C.L., Liu, Y.Y., Wu, C.H., Wang, C.Y., Wang, C.H., Long, C.Y. “Impact of COVID-19 on Pregnancy”. *Int J Med Sci*, 18(3), 763-767 (2021).
 14. World Health Organisation. “The CanSino Biologics Ad5-nCoV-S [recombinant] COVID-19 vaccine: What you need to know.” Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/the--cansino-biologics-ad5-ncov-s--recombinant---covid-19-vaccine--what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi:14 Şubat 2024).
 15. ACOG. “COVID-19 Vaccination Considerations for Obstetric–Gynecologic Care.” Erişim adresi:<https://www.acog.org/clinical/clinical-guidance/practiceadvisory/articles/2020/12/covid-19-vaccinationconsiderations-for-obstetric-gynecologic-care> (Erişim Tarihi:14 Şubat 2024).
 16. Goldshtein, I., Nevo, D., Steinberg, D.M., Rotem, R.S., Gorfine, M., Chodick, G., Segal, Y. “Association Between BNT162b2 Vaccination and Incidence of SARS-CoV-2 Infection in Pregnant Women.” *JAMA*, 24,326(8),728-735 (2021).
 17. Sarwal, Y., Sarwal, T., Sarwal, R. “Prioritizing pregnant women for COVID-19 vaccination”, *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 155 (1): 57-63 (2021).
 18. World Health Organization. Health Topics. Vaccines and Immunization. Erişim adresi:https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization#tab=tab_1 (Erişim tarihi: 10.02.2024)
 19. Mulangu, S., Dodd, L.E., Davey, R.T., Jr., Tshiani Mbaya, O., Proschan, M., Mukadi, D., Lusakibanza Manzo, M., Nzolo, D., Tshomba Oloma, A., Ibanda, A., Ali, R., Coulibaly, S., Levine, A. C., Grais, R., Diaz, J., Lane, H. C., Muyembe-Tamfum, J.J., Group, P.W., Sivahera, B., Team, P.C.S. “A randomized, controlled trial of Ebola virus disease therapeutics”, *The New England Journal of Medicine*, 381 (24): 2293-2303 (2019).
 20. Alzamora, M.C., Paredes, T., Caceres, D., Webb, C.M., Valdez, L.M., La Rosa, M. Severe COVID-19 during pregnancy and possible vertical transmission. *American Journal of Perinatology*, 37(8):861-865 (2020).
 21. Hoque, A.M., Buckus, S., Hoque, M., Hoque, M.E., Van Hal, G. COVID-19 vaccine acceptability among pregnant women at a primary health care

- facility in Durban, South Africa. *European Journal of Medical and Health Sciences*, 2(5):1-5 (2020).
22. Barss, V., and Weller, P.F. “Immunizations during Pregnancy. Uptodate”, April (2015).
 23. Kochhar, S., Bauwens, J., Bonhoeffer, J. “Gaia Project Participants. Electronic address: Safety assessment of immunization in pregnancy”, *Vaccine*, 35 (48 Part A), 6469-6471 (2017).
 24. Sebgathi, M., and Khalil, A. “Uptake of vaccination in pregnancy”, *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 76 : 53-65 (2021).
 25. Maertens, K., Orije, M.R.P., Van Damme, P., Leuridan, E. Vaccination during pregnancy: current and possible future recommendations. *European Journal of Pediatrics*, 179(2):235-242 (2020).
 26. Abuhammad, S. Attitude of pregnant and lactating women toward COVID-19 vaccination in Jordan: A cross-sectional study. *Journal of Perinatal Medicine*, 50(7):896-903 (2022).
 27. Levy, A.T., Singh, S., Riley, L.E., Prabhu, M. Acceptance of COVID-19 vaccination in pregnancy: A survey study. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*, 3(5):1-5 (2021).
 28. Gencer, H., Özkan, S., Vardar, O., Serçekuş, P. The effects of the COVID 19 pandemic on vaccine decisions in pregnant women. *Women Birth*, S1871–5192(21)00082–2 (2021).
 29. Polat, G., Sağlam, Z. A., Polat, İ., ve Yücel, B. “Patient Factors Affecting COVID-19 Vaccination in Pregnancy: A Survey Study”, *Comprehensive Medicine*, 14 (2): 170-175 (2022).
 30. Goncu Ayhan, S., Oluklu, D., Atalay, A., Menekse Beser, D., Tanacan, A., Moraloglu Tekin, O., Sahin, D. “COVID-19 vaccine acceptance in pregnant women”, *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 154 (2): 291-296 (2021).
 31. Ceulemans, M., Foulon, V., Panchaud, A., Winterfeld, U., Pomar, L., Lambelet, V., Cleary, B., O’shaughnessy, F., Passier, A., and Richardson, J.L. “Vaccine willingness and impact of the COVID-19 pandemic on women’s perinatal experiences and practices-A multinational, cross-sectional study covering the first wave of the pandemic”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (7): 3367 (2021).
 32. Shamshirsaz, A.A., Hessami, K., Morain, S., Afshar, Y., Nassr, A.A., Arian, S.E., Asl, N. M., Aagaard, K. “Intention to Receive COVID-19 Vaccine during Pregnancy: A Systematic Review and Meta-analysis”, *American Journal of Perinatology*, 39 (05): 492-500 (2021).

33. Demir, R. “Gebelerin Koronavirüs Enfeksiyonu ve Aşısı Hakkındaki Düşüncelerinin Aşı Karşıtlığı Özelinde İncelenmesi: Fenomenolojik Bir Çalışma”, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 5 (1): 10-21 (2023).
34. Ayhan, S.G., Oluklu, D., Atalay, A., Beser, D.M., Tanacan, A., Tekin, O.M., et al. COVID-19 vaccine acceptance in pregnant women. *Int J Gynaecol Obstet*, 154:291-296 (2021).
35. Martins, I., Louwen, F., Ayres-de-Campos, D., and Mahmood, T. “EBCOG position statement on COVID-19 vaccination for pregnant and breastfeeding women”, *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 262: 256-258 (2021).
36. Şenol, D.K., Ağralı, C., ve Omuş, D.C. “Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Gebelikte COVID-19 Aşısı İle İlgili Görüşleri ve COVID-19 Aşı Okuryazarlığı”, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 8 (2): 50-62 (2022).
37. Solmaz, E., Çağan, E. S., ve Taşkın, R. “Gebelerin COVID-19 Korku Düzeylerinin Aşı Tutumlarına Etkisi”, *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 2 (3): 8-14 (2022).

5-References

- Bayram E, Kırıcı E, Tansi S, Yılmaz G, Arabacı O, Kızıl S, Telci İ (2010). Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Üretiminin Arttırılması Olanakları. Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, Ankara, 11-15 Ocak 2010, 437-457
- Bektas Tepe (2007) Antioxidant Potentials And Rosmarinic Acid Levels Of The Methanolic Extracts Of *Salvia Virgata* (Jacq), *Salvia Staminea* (Montbret &Aucher Ex Benth) And *Salvia Verbenaca* (L.) From Turkey 5
- Songül B (2006)Uçucu Yağlar Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
- Baser KHC, Kurkcuoglu M, Aytac Z (1998). Composition Of Essential Oil Of *Salvia Euphratica* Montbret Et Aucher Ex Benth Var. *Euphratica* From Turkey.Flavour And Frag J 13: 63-64
- National Institute Of Standards And Technology. Nist\Epa 365 \Nih Mass Spectral Library, Version 2.0, 2008

REFERENCES

- [1] Sharma, S., & Bhattacharya, A. (2017). İçme suyu kirliliği ve arıtma teknikleri. *Uygulama Su Bilimi*, 7, 1043–1067.
- [2] Saha, P., Shinde, O., & Sarkar, S. (2017). Endüstriyel maden atık sularının su sümbülü kullanılarak fitoremediasyonu. *International Journal of Phytoremediation*, 19, 87–96.
- [3] Yaseen, D. A., & Scholz, M. (2019). Tekstil boyası atık su özellikleri ve sentetik atıkların bileşenleri: kritik bir inceleme. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 16, 1193–1226.
- [4] Fallis, A. (2007). Tekstil endüstrisi atıklarının arıtılması için ileri yöntemler. *Journal of Chemical Information and Modeling*, 53, 1689–1699.
- [5] Akpan, U. G., & Hameed, B. H. (2009). TiO₂ bazlı fotokatalizörler kullanılarak boyaların fotokatalitik bozunmasını etkileyen parametreler: bir inceleme. *Journal of Hazardous Materials*, 170, 520–529.
- [6] Crini, G. (2006). Boya giderme için geleneksel olmayan düşük maliyetli adsorbanlar: bir inceleme. *Bioresource Technology*, 97, 1061–1085.
- [7] Şolpan, D., Güven, O., Takács, E., & diğerleri. (2003). Azo boyaların sulu çözeltilerinin yüksek enerjili ışınlama işlemi: kararlı durum gama radyoliz deneyleri. *Radiation Physics and Chemistry*, 67, 531–534.
- [8] Kavipriya, M., Vennilamani, N., Pattabhi, S., & diğerleri. (2002). Aktif karbon hazırlama için çeşitli tarımsal atıkların kullanılması ve sulu çözeltilerden boyaların ve metal iyonlarının uzaklaştırılması için uygulama. *Bioresource Technology*, 87, 129–132.
- [9] Joshi, M., Bansal, R., & Purwar, R. (2004). Colour removal from textile effluents. *Indian Journal of Fibre & Textile* 29, 239–259.
- [10] Robinson, T., McMullan, G., Marchant, R., & Nigam, P. (2001). Remediation of Dyes in Textile Effluent: A Critical Review on Current Treatment Technologies With a Proposed Alternative. *Bioresource Technology*, 77, 247–255.
- [11] Wongkalasin, P., Chavadej, S., & Sreethawong, T. (2011). Photocatalytic Degradation of Mixed Azo Dyes in Aqueous Wastewater Using Mesoporous Assembled TiO₂ Nanocrystal Synthesized by A

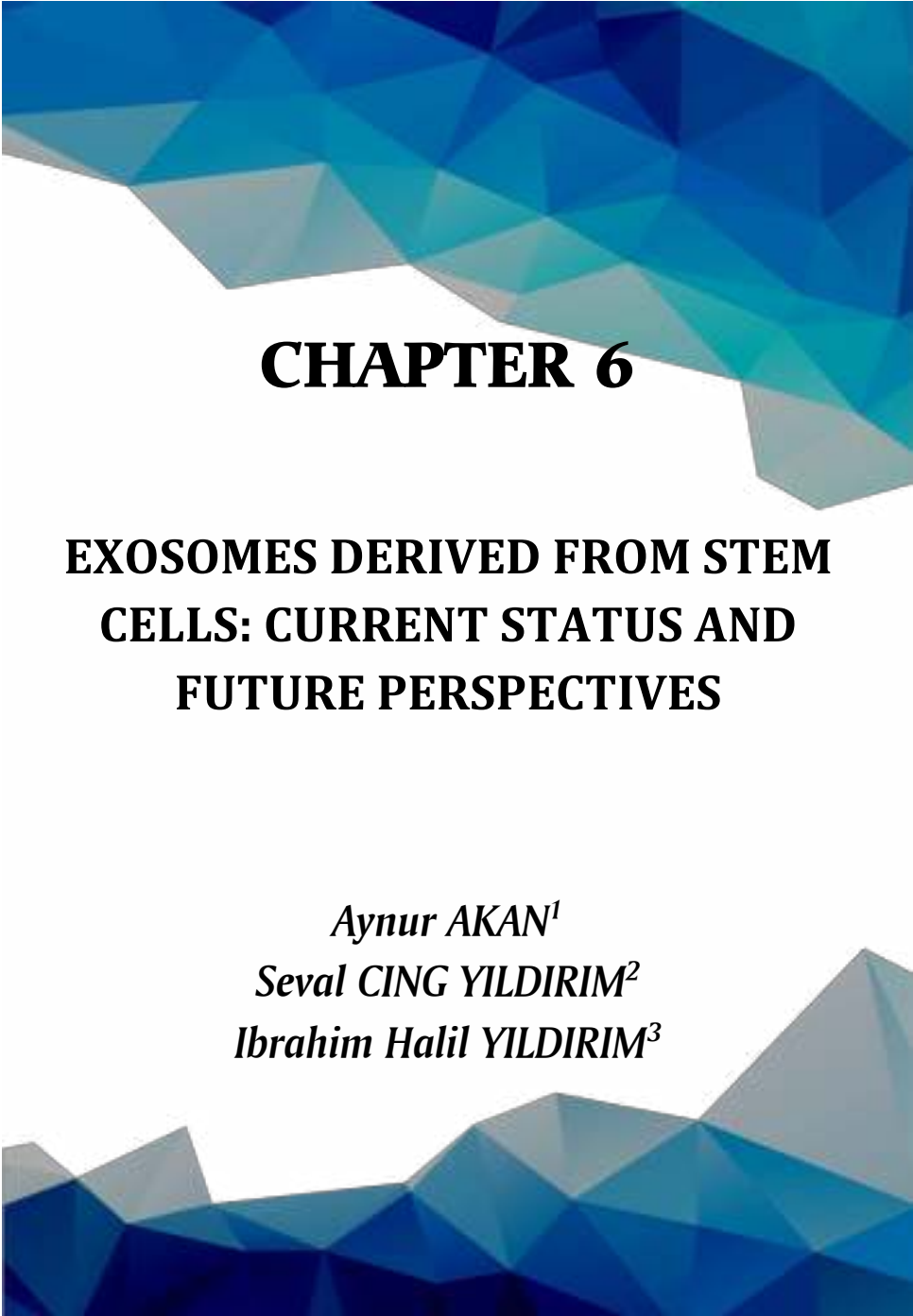
Modified Sol–Gel Process. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*, 384, 519–528.

- [12] Bouanimba, N., Zouaghi, R., Laid, N., & Sehili, T. (2011). Factors Influencing The Photocatalytic Decolorization of Bromophenol Blue in Aqueous Solution with Different Types of TiO₂ as Photocatalysts. *Desalination*, 275, 224–233.
- [13] Neppolian, B., Sakthivel, S., Arabindoo, B., Palanichamy, M., & Murugesan, V. (1999). Degradation of textile dye by solar light using TiO₂ and ZnO photocatalysts. *Journal of Environmental Science and Health, Part A*, 34(9), 1829–1838.
- [14] Al-Degs, Y., Khraisheh, M.A.M., Allen, S.J., & Ahmad, M.N. (2000). Effect of carbon surface chemistry on the removal of reactive dyes from textile effluent. *Water Research*, 34, 927-935.
- [15] Yagub, M. T., Sen, T. K., Afroze, S., & Ang, H. M. (2014). Dye and its removal from aqueous solution by adsorption: a review. *Advances in Colloid and Interface Science*, 209, 172-184.
- [16] Konstantinou, I. K., & Albanis, T. A. (2004). TiO₂-assisted photocatalytic degradation of azo dyes in aqueous solution: kinetic and mechanistic investigations: a review. *Applied Catalysis B: Environmental*, 49(1), 1-14.
- [17] Kamat, P. V., & Meisel, D. (2003). Nanoscience opportunities in environmental remediation. *Comptes Rendus Chimie*, 6(8-10), 999-1007.
- [18] Flory, P. J. (1953). *Principles of Polymer Chemistry*. Cornell University Press.
- [19] Smith, B. C. (2011). *Fundamentals of Fourier Transform Infrared Spectroscopy*. CRC Press.
- [20] Coates, J. (2006). *Interpretation of Infrared Spectra: A Practical Approach*. Wiley.
- [21] Stuart, B. H. (2004). *Infrared Spectroscopy: Fundamentals and Applications*. Wiley.
- [22] Ul-Hamid, A. (2018). Giriş. *Yeni Başlayanlar İçin Taramalı Elektron Mikroskobu Kılavuzu*, 1–14.
- [23] Fried, J. R. (1995). *Polymer Science and Technology*. Prentice Hall.

- [24] Sing, K. S. W. (1985). Reporting physisorption data for gas/solid systems with special reference to the determination of surface area and porosity (Recommendations 1984). *Pure and Applied Chemistry*, 57(4), 603-619.
- [25] Gregg, S. J., & Sing, K. S. W. (1982). *Adsorption, Surface Area and Porosity*.
- [26] Rouquerol, J., et al. (1994). Recommendations for the characterization of porous solids. *Pure and Applied Chemistry*, 66(8), 1739-1758.
- [27] Campbell, D., & White, J. M. (2000). *Polymer Characterization: Physical Techniques*. Springer.
- [28] Thamaphat, K., Ngotawornchai, B., & Opaprakasit, P. (2008). Preparation and photocatalytic activity of anatase TiO₂ nanoparticles thin film coated on the soda lime glass. *Journal of Metals, Materials and Minerals*, 18(2), 177-181.
- [29] Vijayakumar, S., Murugan, R., & Bhagavathiachari, R. (2000). Characterization of nano-crystalline Fe₃O₄ by X-ray and Mossbauer studies. *Indian Journal of Pure & Applied Physics*, 38, 585-588.
- [30] Kannusamy, P., & Sivalingam, T. (2013). Synthesis of porous chitosan–polyaniline/ZnO hybrid composite and application for removal of reactive orange 16 dye. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 108, 229-238.
- [31] Ozay, O., Ekici, S., Aktas, N., & Sahiner, N. (2011). P(4-vinyl pyridine) hydrogel use for the removal of UO₂²⁺ and Th⁴⁺ from aqueous environments. *Journal of Environmental Management*, 92(12), 3121–3129.
- [32] Kubra, K. T., Salman, M. S., Znad, H., & Hasan, M. N. (2021). Efficient encapsulation of toxic dye from wastewater using biodegradable polymeric adsorbent. *Journal of Molecular Liquids*, 329, 115541.
- [33] Mahmoodi, N. M., Najafi, F., Khorramfar, S., Amini, F., & Arami, M. (2011). Synthesis, characterization and dye removal ability of high capacity polymeric adsorbent: Polyaminoimide homopolymer. *Journal of Hazardous Materials*, 198, 87–94.
- [34] Errais, E., Duplay, J., Darragi, F., M'Rabet, I., Aubert, A., Huber, F., & Morvan, G. (2011). Efficient anionic dye adsorption on natural

untreated clay: Kinetic study and thermodynamic parameters. *Desalination*, 275(1–3), 74–81.

- [35] Nishio, J., Tokumura, M., Znad, H. T., & Kawase, Y. (2006). Photocatalytic decolorization of azo-dye with zinc oxide powder in an external UV light irradiation slurry photoreactor. *Journal of Hazardous Materials*, 138(1), 106–115.
- [36] Kansal, S. K., Hassan Ali, A., & Kapoor, S. (2010). Photocatalytic decolorization of bieberich scarlet dye in aqueous phase using different nanophotocatalysts. *Desalination*, 259(1–3), 147–155.
- [37] Bel Hadjltaief, H., Ben Ameer, S., Da Costa, P., Ben Zina, M., & Elena Galvez, M. (2018). Photocatalytic decolorization of cationic and anionic dyes over ZnO nanoparticle immobilized on natural Tunisian clay. *Applied Clay Science*, 152, 148–157.
- [38] Wang, S., & Zhu, Z. H. (2005). Characterization of adsorption behavior of reactive dye on cross-linked starch xanthate. *Industrial & Engineering Chemistry Research*, 7595-7603.
- [39] Karaca, S., & Gürses, A. (2008). Adsorption kinetics and isotherm studies of Direct Red 12B by chitin. *Chemical Engineering Journal*, 139(3), 462-469.
- [40] Huang, J., Sun, S., & Chen, X. (2013). Heterogeneous photo-Fenton degradation of Acid Red 73 by natural vanadium impregnated bentonite under visible light irradiation. *Chemical Engineering Journal*, 215, 82-90.

CHAPTER 6

EXOSOMES DERIVED FROM STEM CELLS: CURRENT STATUS AND FUTURE PERSPECTIVES

Aynur AKAN¹

Seval CING YILDIRIM²

Ibrahim Halil YILDIRIM³

¹Graduate Student; Inonu University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Biology, Department of Biotechnology, ORCID No:0009-0000-6138-9257

² Assoc. Prof. Dr.; Inonu University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Biology, Department of Biotechnology, ORCID No: 0000-0001-7163-9512

³ Assoc. Prof. Dr.; Dicle University, Faculty of Veterinary Medicine, Department of Genetics, ORCID No:0000-0001-5518-5004

INTRODUCTION

Billions of cells within multicellular organisms require constant communication to execute their functions simultaneously. Cell-to-cell communication, essential for the organism's survival, occurs through the secretion of chemical messengers to adjacent or distant cells. Two types of communication exist based on cell distance: local communication and long-distance communication (hormonal communication). Local regulators like neurotransmitters convey messages over short distances, while hormones and extracellular vesicles (EVs) play a role in long-distance communication (Alberts et al., 2002:1).

Extracellular vesicles are nano-sized lipid-layered vesicles containing cell-specific biomolecules, including microRNA (miRNA), messenger RNA (mRNA), DNA, and proteins. Eukaryotic cells, possessing membranous organelles such as the nucleus membrane, Golgi apparatus, endoplasmic reticulum, endosome, and lysosome, utilize EVs for intercellular communication, genetic material transport, signal transduction, and immune regulation. Prokaryotic organisms lacking these membranous organelles may not secrete extracellular vesicles (Yáñez-Mó et al., 2015:4). All eukaryotic cells contribute to a communication network, utilizing various molecules secreted into the extracellular medium or through direct interaction.

Eukaryotic cells additionally secrete extracellular vesicles, serving as packaged cargoes for communication, genetic information sharing (DNA, mRNA, and RNA derivatives), and protection (O'Brien et al., 2020:585). DNA, mRNA, and RNA derivatives from donor cells are transported via extracellular vesicles to recipient cells for genetic information exchange. Studies indicate the transfer of functional receptors and secondary messengers to target cells, enabling effective communication. This communication not only facilitates intercellular coordination but also aids in waste management and cellular protection by eliminating unnecessary or toxic products through extracellular vesicles (Smith and Johnson, 2021:173).

1. Classification of Extracellular Vesicles

Extracellular vesicles (EVs) represent a broad category encompassing various vesicles released by cells. These vesicles are classified based on their size, biogenesis pathways, and structural characteristics. Among them, exosomes are distinguished as the smallest subtype of extracellular vesicles (Doyle and Wang, 2019:727).

1.1. Microvesicle

Microvesicles are structures that bud from the cell membrane and are released into the extracellular space. These vesicles, mediated by endosomes, exhibit the membrane composition of the originating cell more prominently than exosomes. Typically ranging in size from 100 to 1000 nm, microvesicles present a heterogenic appearance in electron microscopy (EM) images (Clancy et al., 2021:399).

1.2. Ectosome

Ectosomes are structures characterized by a smooth shape, originating from the budding of the cell membrane and averaging in size from 100 to 500 nm. Notably, ectosomes are larger than exosomes (Kalluri and LeBleu, 2020:6478).

1.3. Oncosome

Oncosomes, secreted by cancer cells, are extracellular vesicles ranging in size from 100 to 400 nm. Derived from the cell membrane through budding, these vesicles play a crucial role in transferring oncogenic messages and protein complexes to neighboring cells (Leetanaporn et al., 2021:542).

1.4. Apoptotic Vesicle

Apoptosis, a regulated cell death pathway, involves the formation of apoptotic vesicles to sequester cellular contents and prevent their release into the cytoplasm. Macrophages play a crucial role in the removal of vesicles carrying cellular contents through phagocytosis from the surrounding environment. Apoptotic vesicles, exhibiting a heterogeneous shape, range in size from 1000 to 5000 nm (Battistelli and Falcieri, 2020:21).

1.5. Exosome

Exosomes are extracellular vesicles with a size range of 50-150 nm. Derived through endocytosis, these molecules lack cellular organelles, contain a minimal amount of cytosol, and are enclosed by a two-layer lipid membrane. They are released into the external environment as vesicles. Cells within the human body secrete these small vesicles into the extracellular environment during both healthy physiological processes and pathological conditions (Dixon et al., 2023:454).

2. What is Exosome?

Exosomes were initially identified in 1981 by Trams et al. through electron microscopy images of both normal and cancer cells. Johnstone et al. successfully isolated exosomes in 1986. Recognized as one of the most significant discoveries in cell biology over the past 30 years, exosomes play a crucial role in intercellular communication and contribute to cellular homeostasis (Gurunathan et al., 2019:307). These nano-sized vesicles, with an outer diameter distribution of approximately 50-150 nm, originate from the cell membrane. Initially thought to be waste particles formed after cell damage or by-products of cell homeostasis, subsequent research revealed that exosomes carry proteins, lipids, and nucleic acids as cargo. This cargo can be delivered to target cells, remotely programming the recipient cells (Sen et al., 2023:101).

Exosomes, essential for decoding biological homeostasis, have emerged as key players in intercellular communication. Having a vital role in immune modulation in addition to intercellular interaction, exosomes form multiple vesicle structures by inwardly folding the endosome membrane during endosome maturation. Following biogenesis, the Multivesicular Body (MVB) vesicles fuse with the cell membrane, releasing the double membrane-enclosed cargo (exosome) into the intercellular space. Exosomes represent the smallest group of extracellular vesicles secreted by cells, with diameters ranging from 40-100 nm and enclosed by a double phospholipid layer (Liang, et al. 2021:3183). The distinguishing features that set exosomes apart from other extracellular vesicles (EVs) include their unique biogenesis pathways, lipid composition, and cargo content (Di Bella, 2022:804).

2.1. Molecular Composition of Exosomes

The molecular composition of exosomes, integral to intercellular signaling, is intricate and diverse. These nanovesicles encapsulate various bioactive molecules, including proteins, lipids, nucleic acids, and metabolites (Figure 1). Exosomes have a complex composition and consist of a wide range of molecules, including proteins, lipids, nucleic acids and metabolites.

Exosomal proteins can be categorised as cell surface, cytosolic, membrane-associated, cytoskeletal and enzyme proteins. In addition to major histocompatibility complex (MHC) class I and II proteins, the cell surface proteins include tetraspanins such as CD63, CD9 and CD81. Proteins such as heat shock proteins (HSP70, HSP60, HSP90), clathrin, ALIX, endosomal sorting complexes required for transport (ESCRT), TSG101 and ubiquitin are located in the cytosolic compartment of exosomes. Rabs (Rab7, Rab11 and Rab1B) and annexins (I/II/IV/V/VII) are membrane-associated proteins found in exosomes. Cytoskeleton proteins such as actin, tubulin, profilin1, cofilin, and several enzymes such as pyruvate kinase, fatty acid synthase, ATPase, are integral components of exosomes.

The lipids associated with exosomes include a variety of classes, including phosphatidylserine (PS), phosphatidylcholine (PC), phosphatidylinositol (PI), phosphatidylethanolamines (PE), ceramides, sterol lipids, ganglioside (GM3), cholesterol, sphingomyelin (SM), glycosphingolipid, glycerophospholipid, glycerolipid and fatty acids.

MicroRNA (miRNA), messenger RNA (mRNA), long non-coding RNA (lncRNA) and mitochondrial RNA (mtRNA) are found within the exosomal nucleic acid cargo. Metabolites such as vitamins, sugars, amines, carbohydrates and amino acids also enrich exosomal content (Rani et al., 2023:1).

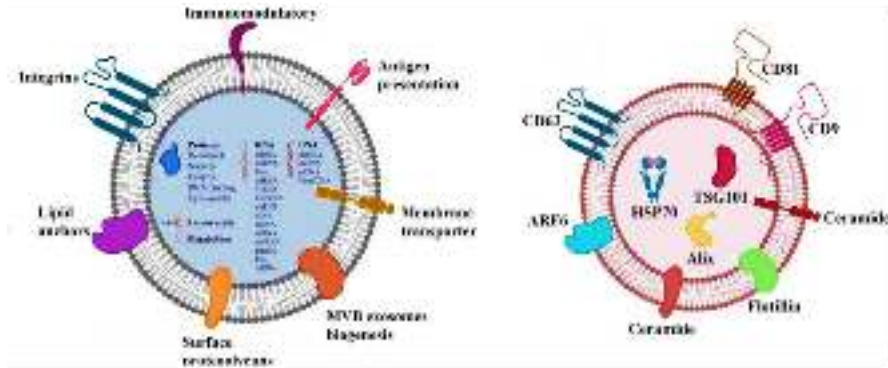

Figure 1: Exosome architecture and composition (Rani et al., 2023:1).

2.1.1. Protein composition

Exosomes boast a rich protein composition, featuring molecules from the cytosol, plasma membrane, and endocytic pathways. Proteomic studies have identified integrin, galectin, collagen, and epidermal growth factor receptor (EGFR) as part of the exosomal structures. Additionally, molecules like annexin and flotillin, crucial for protein delivery during endosome formation and membrane fusion, are found within exosomes (Waldenmaier et al., 2021:4844).

Exosomes carry tetraspanins (CD9, CD63, CD37, CD81, CD82, CD53) and Endosomal Sorting Complex Required for Transport (ESCRT) proteins, including Alix and TSG101, involved in exosome biogenesis from the Multivesicular Body (MVB). Unique cell surface markers such as Integrin- α , - β , P-selectin, intercellular adhesion molecule-I, CD146, CD9, CD18, CD11a, CD11b, CD11, and D166 adhesion proteins are integral components of exosomes (Di Bella, 2022:804).

Several cytosolic proteins are also identified in exosomes, including Rab proteins, heat shock proteins such as Hsp90, Hsc70, Hsp60, Hsp20, Hsp27, and GTPases. Notably, despite their endosomal origin, exosomes do not contain proteins from the endoplasmic reticulum, mitochondria, or Golgi body (Cordonnier et al., 2017:151).

2.1.2. Lipid composition

The lipid composition of exosomes encompasses sphingolipids, cholesterol, phosphatidylserine, saturated fatty acids, and ceramides components commonly found in plasma membranes. Notably, the lipid makeup of exosomes is specific to the structures from which these vesicles originate. Exosomes play a crucial role in transporting lipids with high biological activity to target cells (Ghadami and Dellinger, 2023:1).

2.1.3. Nucleic acid composition

Studies on the nucleic acid content of exosomes reveal the presence of mRNA and miRNA. mRNA within exosomes is implicated in processes such as the cell cycle, angiogenesis, and histone modifications. In vitro investigations demonstrate that the RNA composition of mouse exosomes can be transformed into human exosomes, highlighting the capability of exosomes to transfer genetic information. This emphasizes the significant role exosomes play in facilitating cell communication (Hannafon and Ding, 2013:14240).

2.2. Biogenesis of Exosomes

While exosome formation may seem simple at first glance, it is, in fact, orchestrated through intricate biochemical processes. The initial step in exosome biogenesis involves the inward indentation of the plasma membrane, facilitated by ceramide. As the early endosome progresses into the late endosome, the endosomal membrane undergoes a series of inward indentations, ultimately closing to generate numerous intraluminal vesicles (Yue et al., 2020:1).

MVBs can undergo two distinct metabolic pathways. If an MVB exhibits a low cholesterol level, it undergoes degradation and is assimilated into the lysosome ultimately contributing to cellular recycling. Conversely, MVBs with higher cholesterol levels fuse with the plasma membrane, releasing the MVB content outside the cell as waste, referred to as "exosomes". Exosomes can enter target cells through various mechanisms (Figure 2):

1. The ligand on the exosome binds to receptors on the target cell surface.

2. The exosome fuses with the target cell membrane via adhesion molecules.
3. The target cell phagocytoses the exosome.
4. Receptor-mediated endocytosis allows the exosome to be internalized by the target cell (Di Bella, 2022:804).

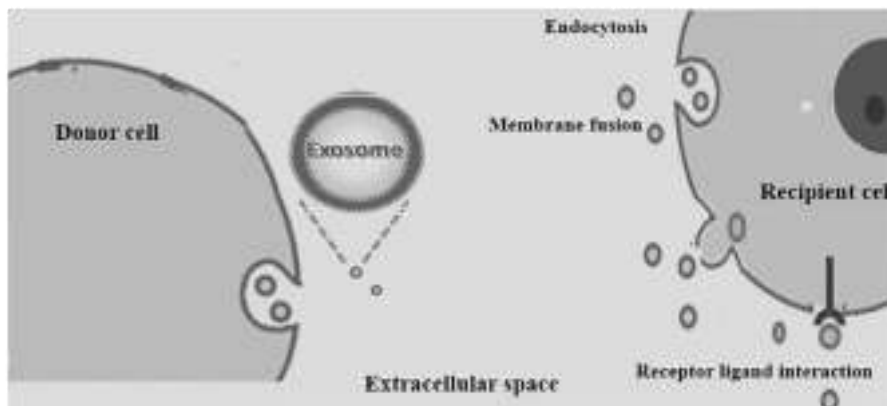

Figure 2: Schematic depiction of exosome internalization: Exosomes, discharged into the extracellular milieu from donor cells, infiltrate target cells through three distinct mechanisms. These mechanisms encompass direct fusion with the plasma membrane, endocytosis, and interactions facilitated by protein–receptor engagement (Di Bella, 2022:804).

2.3. Where Are Exosomes Released From?

The composition of exosomes is intricately associated with the origin and pathophysiology of the cells from which they are derived. Exosomes are secreted by virtually all cells within the body and can be detected in a range of bodily fluids, including blood, urine, amniotic fluid, breast milk, cerebrospinal fluid (CSF), saliva, serum, and plasma (Hade et al., 2021:1959).

2.4. Application Areas of Exosomes

Exosomes present a myriad of potential applications within the realm of bioprocessing, a field dedicated to leveraging biological systems and organisms for the generation of products or the execution of specific functions. A few examples of exosome applications in bioprocessing include:

2.4.1. Cell-free protein synthesis using exosomes

Exosomes present a valuable cell-free platform for the synthesis of proteins. Through the encapsulation of targeted proteins within exosomes, they serve as highly effective carriers, streamlining the protein production process. This novel method simplifies protein synthesis by eliminating the reliance on conventional cell culture techniques (Rajput et al., 2022:7289).

2.4.2. Drug delivery

Exosomes emerge as a promising avenue for targeted drug delivery. Through strategic engineering, exosomes can be customized to transport distinct drugs, enabling precise targeting of specific cells or tissues. This method enhances the effectiveness and safety of drugs by minimizing unintended off-target effects (Liang et al., 2021:3183).

2.4.3. Biological production

Exosomes can play a crucial role in the synthesis of biological products, encompassing monoclonal antibodies, recombinant proteins, and vaccines. Introducing an innovative dimension to biological production involves utilizing exosomes to deliver genes encoding these biological substances to the producing cells. This application marks a significant advancement in the field of biological production (Kalluri and LeBleu, 2020:6478).

2.4.4. Regenerative medicine

In the field of regenerative medicine, exosomes play a crucial role in fostering tissue restoration and rejuvenation. Modified exosomes have the capability to transport precise growth factors and cytokines, thereby expediting tissue repair and presenting promising prospects for therapeutic applications (Tienda-Vázquez et al., 2023:1625).

2.4.5. Agriculture

Exosomes have emerged as promising tools in agricultural practices, offering a novel approach for the targeted delivery of nutrients, pesticides, and other essential agents to plants. Through engineering, exosomes can be customized to transport these substances effectively, allowing for precise targeting of particular plant tissues or cells. This innovative

strategy holds significant potential in improving the efficiency and safety of agricultural products (Shinge et al., 2022:150).

2.5. Exosomes for Diagnosis and Loading of Pharmaceuticals

The versatile properties of exosomes in cargo transport and interaction with target cells hold significant potential in diagnostics, pharmaceutical loading, and therapeutics. Compared to traditional drug delivery methods, exosomes offer distinct advantages such as increased specificity, reduced toxicity, and enhanced stability. Ongoing research in the field of exosome investigation indicates a growing range of potential applications, solidifying their essential role in medicine (Zeng et al., 2023:1416).

Exosomes have emerged as a promising source of biomarkers for disease diagnosis and prognosis. Their stability in biological fluids allows them to reflect the state of their parent cells accurately. Numerous studies have explored the utility of exosomes as biomarkers for various diseases, including cancer, infectious diseases, and beyond. The specific cargo carried by exosomes, consisting of biomolecules such as proteins, RNA, and DNA, holds potential for disease diagnosis (Liu et al., 2021:7763). Extracting exosomes from bodily fluids like blood, urine, and cerebrospinal fluid presents an appealing option for liquid biopsies.

Loading drugs into exosomes enhances their targeted delivery to specific cells and tissues. Furthermore, exosomes can be engineered to improve stability and prolong circulation in the body. Such modifications reduce the risk of off-target effects, enhance drug efficacy, and mitigate toxicity. Drug-loading techniques for exosomes can be divided into pre-loading and post-loading methods (Figure 3).

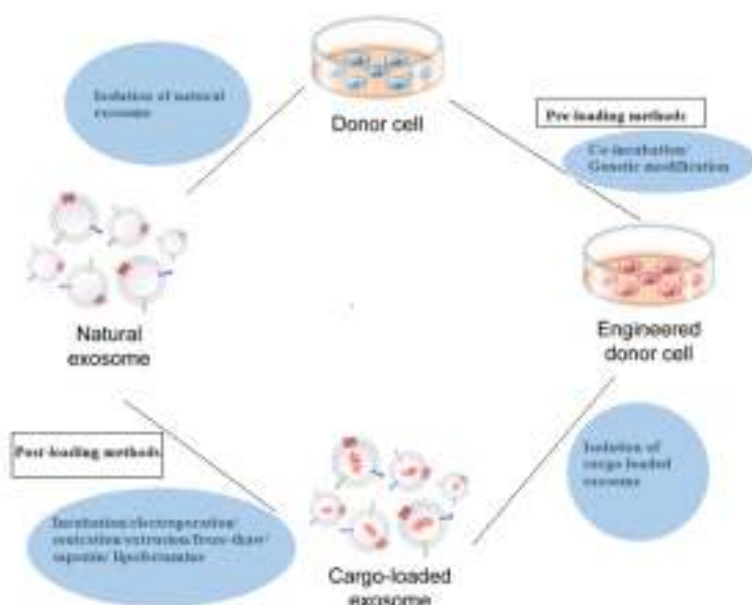

Figure 3. Exosome drug-loading methods include pre-loading, where drugs are loaded into donor cells before exosome isolation, and post-loading. Pre-loading involves loading drugs into donor cells before exosome isolation, while post-loading entails loading drugs onto pre-isolated exosomes, with passive and active loading as two strategies (Koh et al., 2023:2042).

Pre-loading involves loading drugs into donor cells before exosome isolation, enabling their encapsulation within exosomes during biogenesis. This approach involves modifying donor cells through co-incubation with cargo or transfection of target genes to produce targeted exosomes containing specific cargo such as drugs, proteins, and nucleic acids (Wang et al., 2021).

While advantageous for continuous cargo production, pre-loading lacks precise control over cargo amounts and may entail potential gene expression alterations and toxicity risks from transfection agents. Conversely, post-loading involves loading drugs onto pre-isolated natural exosomes, with passive and active loading as two strategies. Passive loading relies on drug diffusion, while active loading utilizes techniques like electroporation and sonication for encapsulation. Post-loading offers improved efficiency and control over encapsulation, albeit with risks of

exosome aggregation and membrane damage (Koh et al., 2023:2042). Selecting the appropriate loading method is crucial, considering the diverse technologies available to customize exosome cargo for specific therapeutic purposes.

2.6. Exosome Varieties

Exosomes display diversity stemming from their origin, composition, and function, resulting in the classification into various types (Zhang et al., 2019:19).

- **Exosomes derived from endosomes:** The predominant form of exosomes arises from the inward budding of the endosomal membrane (Gurung et al., 2021).
- **Exosomes derived from the plasma membrane:** This type of exosome, formed by outward budding of the plasma membrane, represents another prevalent category (Gurung et al., 2021).
- **Dendritic cell-derived exosomes:** These exosomes, produced by dendritic cells, hold significant importance in immune regulation (Zhang et al., 2024:301).
- **Tumor derived exosomes:** Arising from tumor cells, these exosomes facilitate cancer advancement through mechanisms such as promoting tumor growth, angiogenesis, and metastasis (Ahmadi and Rezaie, 2020:249).
- **Mesenchymal stem cell-derived exosomes:** Originating from mesenchymal stem cells, these exosomes contribute to tissue repair and regeneration processes (Aguiar Koga et al., 2023:1).
- **Exosomes derived from blood cells:** Produced by diverse blood cell types, including red blood cells, platelets, and white blood cells, these exosomes participate in intercellular communication and immune regulation. The unique functions attributed to these exosome subtypes are crucial in various biological processes, holding promise as diagnostic and therapeutic agents across a broad spectrum of diseases (Thangaraju et al., 2020:153).

- Exosome contents vary depending on their cell of origin. Notably, exosomes from cancer stem cells modulate the tumor microenvironment to facilitate tumor formation, while those from mesenchymal stem cells exhibit predominantly therapeutic properties. In recent years, there has been increasing exploration of exosome applications in treating various diseases, particularly chronic conditions, with a notable focus on mesenchymal stem cell exosomes (Mashouri et al., 2019:75).

2.7. Exosome Isolation Techniques

Numerous methodologies have been devised for the isolation of exosomes from cell culture media or biological fluids. Several techniques have been utilized for extracting exosomes, including:

2.7.1. The differential centrifugation technique

This commonly utilized method for exosome isolation entails gradually separating large particles and cell debris from the culture medium through centrifugation forces ranging from 200-100,000 g. Exosomes sediment at 100,000 g and are then separated from the supernatant. However, this approach may not yield highly purified exosomes, as the isolated samples often contain cellular proteins and particles from the culture medium. Drawbacks include time-intensive procedures and the necessity for specialized equipment. Nonetheless, density gradient centrifugation can be employed to obtain high-purity exosomes by creating gradients with substances such as sucrose and glycerin (Yang et al., 2020:3684)

2.7.2. The immunoaffinity method

The immunoaffinity technique serves as another prevalent approach for exosome isolation. Utilizing affinity chromatography principles, this method relies on segregating monoclonal antibody molecules based on their chemical or physical characteristics. Here, the ligand is covalently immobilized onto a solid support material, referred to as the matrix. Target molecules are retained by the ligand, while undesired impurities are eliminated from the column using an appropriate buffer. Research indicates that the immunoaffinity method yields exosomes with elevated levels of exosome-associated marker proteins (Tang et al., 2024:1)

2.7.3. The ultrafiltration method

The ultrafiltration technique, which employs membrane filtration and isolates based on size discrepancies using pressure, is another approach for exosome isolation. Nonetheless, this method has drawbacks, including the elimination of proteins adhering to the nano-sized membrane and difficulties in eluting exosomes (De Sousa et al., 2023:1)

2.7.4. Polymer-based precipitation method

The polymer-based precipitation method operates by inducing the formation of "polymer networks" through gradual centrifugation at 1500g, thereby selectively aggregating exosomes of specific sizes. Commercially available kits like ExoQuick® and ExoQuick-TC® from System Biosciences (SBI) facilitate this technique, providing a swift process with heightened exosome yields in contrast to ultracentrifugation, chromatography, and antibody-coupled magnetic bead methods. Subsequent to the isolation of the exosome pellet, surplus supernatant containing the polymer is eliminated, and the exosomes can be suspended in an appropriate solution. This resuspension phase serves to dilute the remaining polymer, causing the dissolution of the polymer network and the release of intact exosomes (Niu et al., 2017:1). The entirety of the procedure can be accomplished in as little as 30 minutes.

2.8. Characterization of Exosomes

A variety of analysis techniques are employed, depending on the objectives of the study. Some of these techniques include:

2.8.1. Visualization of exosomes

For structural and size assessment, isolated exosomes are diluted with phosphate buffer (PBS) at a ratio of 1/1000 and coated with gold. Imaging is performed using a Scanning Electron Microscope (SEM) apparatus. The exosome diameter is measured, and the average size is determined by analyzing images obtained with the assistance of the Image J software (Lim et al., 2019:1).

2.8.2. Size measurement of exosomes

The sizes of isolated exosomes are assessed using Nanoparticle Tracking Analysis (NTA) on a monitor. This technique offers insights into the size distribution of exosomes in nanometers and quantifies the number of exosomes within defined size ranges. Moreover, it calculates the concentration of exosomes per milliliter (Comfort et al., 2021:1).

2.8.3. Zeta potential of exosomes

To evaluate the stability of separation and dispersion, isolated exosomes are diluted with phosphate buffer (PBS) at a ratio of 1/1000. The zeta potential, representing the potential difference between the electrical charge and the isoelectric point, is measured using a zeta sizer analyzer (Midekessa et al., 2020:16701).

2.9. Mesenchymal Stem Cells

Mesenchymal stem cells (MSCs) are obtainable from various adult tissues, including adipose tissue, peripheral blood, and bone marrow (Hass et al., (2011). The characterization criteria for MSCs involve demonstrating their ability to differentiate and expressing specific surface antigens such as CD105, CD73, CD44, and CD90 while lacking expression of CD45, CD34, CD14, CD19, and HLA-DR (Ramos et al., 2016:2). Another class of stem cells found in human perinatal tissues is known as extraembryonic multipotent mesenchymal stem cells (EE-MSCs), which are present in tissues like the placenta, amniotic fluid, amnion, umbilical cord blood, and umbilical cord (Kulus et al., 2021:3278)

Umbilical Cord Wharton's Jelly Mesenchymal Stem Cells (WJ-MSCs)

Umbilical cord Wharton's jelly mesenchymal stem cells (WJ-MSCs) are readily accessible, non-invasive, ethically unproblematic, and compatible with HLA. Exosomes derived from Wharton's jelly mesenchymal stem cells exhibit potent therapeutic capacity and offer similar advantages (Marino et al., 2019:218).

3.1. Wharton's Jelly Mesenchymal Stem Cells (WJ-MSCs)

Wharton's Jelly Mesenchymal Stem Cells are a type of mesenchymal stem cells found within the Wharton's jelly, a protective tissue surrounding the umbilical cord's arteries and vein. These primitive MSCs persist in the cord as they migrate towards the aorta-gonad-mesonephrosis region during embryonic development. Research indicates that cells derived from Wharton's jelly and placenta exhibit fetal characteristics in terms of genotype and phenotype, meeting the minimal criteria for stem cells as outlined by the International Society for Cellular Therapy (Kim et al., 2013:1692).

3.2. Comparison of WJ-MSCs and BM-MSCs

It has been proposed that WJ-MSCs might exhibit superiority over adult bone marrow mesenchymal stem cells (BM-MSCs) due to their lack of protein expression associated with tissue rejection, along with their immunosuppressive/regulatory capabilities. Additionally, obtaining WJ-MSCs from donors involves non-invasive procedures and raises fewer ethical concerns (Bharti et al., 2018:51).

3.3. Characteristics of Exosomes Obtained from MSCs

The umbilical cord (UC) serves as a crucial conduit during the perinatal period, facilitating the exchange of nutrients and gases between the placenta and fetus, including oxygen and carbon dioxide. Structurally, it consists of two primary layers: the umbilical cord membrane, comprising epithelial and mesenchymal components, and the perivascular region (PVB), which encases and shields the blood vessels. Within the central portion of the umbilical cord, known as Wharton's Jelly (WJ), abundant glycosaminoglycans like hyaluronic acid and chondroitin sulfate impart a gel-like consistency, providing flexibility to the cord (Dubetskyi et al., 2023:1282). The acquisition of UC is minimally invasive and ethically sound, often obtained as discarded material, thus circumventing ethical concerns. Moreover, UC emerges as a preferred reservoir for procuring ample Mesenchymal Stem Cells (MSCs), surpassing other sources such as bone marrow and adipose tissue in therapeutic desirability. Similar to other multipotent stromal cells, these MSCs express characteristic surface antigens such as CD73, CD90, and CD105, while lacking markers

including CD45, CD14, CD34, CD19, and HLA-DR. They exhibit typical traits such as adherence to plastic surfaces and the capacity for multilineage differentiation into adipocytes, chondrocytes, and osteoblasts (Chen et al., 2009:629).

The reduced expression of HLA class II proteins diminishes immunogenicity, thus alleviating concerns regarding allogeneic utilization in cellular therapies (Yue et al., 2023:110). Additionally, their secretion of various growth factors and cytokines, including G-CSF, HGF, PDGFAA, TGF- β , IL-6, and IL-8, underscores their clinical utility. These secreted factors play pivotal roles not only in modulating immune responses but also in fostering cellular proliferation, differentiation, tissue growth, and regeneration (Miryam et al., 2021:47). The investigation of exosomes derived from MSCs was initially conducted in 2010 using a mouse model of myocardial ischemia/reperfusion injury, followed by experimentation in various disease models (Yu et al., 2018:3179). Compared to other cell types such as myoblasts, the human acute monocytic leukemia cell line (THP-1), and the human embryonic kidney cell line (HEK), MSCs were observed to produce higher quantities of exosomes. Morphological characteristics, isolation techniques, and storage conditions of MSC-derived exosomes do not significantly differ from those of exosomes derived from other sources (Ahmed and Wang, 2023:69). In terms of identification, MSC-derived exosomes express typical exosomal surface markers like CD9 and CD81, along with certain membrane markers of MSCs such as CD29, CD44, and CD73. The protein composition of MSC-derived exosomes varies among different MSC cell lines, with liquid chromatography-mass spectrometry/mass spectrometry revealing a range of unique proteins across multiple studies. Notably, proteasome subunits have been detected in MSC-derived exosomes, suggesting a potential role in mitigating protein misfolding and oxidative damage in conditions like myocardial ischemia/reperfusion injury (Yu et al., 2018.3179). Investigation into miRNAs contained within MSC-derived exosomes has revealed a predominance of precursor forms, with these exosomes exhibiting a hydrodynamic radius indicative of exosomal nature. MSC-derived exosomes have demonstrated the ability to influence other cells via miRNA secretion, leading to functional recovery in conditions such as

Parkinson's disease and spinal cord injury through increased expression of miR-133b in neurons and astrocytes (Asgarpour et al., 2020:149).

3.4. Clinical Uses of Mesenchymal Exosomes

- **Effects on skin:** MSC-derived exosomes stimulate proliferation and migration of fibroblast cells. They also increase angiogenesis and collagen extracellular matrix and storage. In addition, they regulate inflammation and immune response and tissue remodeling-reconstruction. It has various applications such as pore reduction, spot treatment, addressing acne scars, managing atopic dermatitis/eczema, promoting wound healing, and treating burns (Marofi et al., (2021:597).
- **Effect on skin rejuvenation (Anti-aging):** Exosome therapy has shown remarkable efficacy in enhancing subcutaneous collagen levels in treated areas, with potential increases of up to sixfold, and elastin levels by up to 300%. Elevated collagen and elastin levels contribute significantly to the reduction of fine lines, wrinkles, and age spots. This therapy also enhances skin radiance and provides a moisturizing effect, while visibly diminishing redness, skin irritation, and the appearance of skin lesions and scars. Additionally, it can improve skin texture and reduce pore size. The timeline for observing the effects of exosome treatment typically ranges from 3 to 4 months, with optimal results typically becoming apparent within 6 to 8 months (Yang et al., 2021:22).
- **Effect on hair loss:** Exosomes have been demonstrated to augment the number of hair follicles in the growth phase and regenerate dermal papilla cells crucial for hair follicle formation. In individuals experiencing early stages of hair loss, exosome application alongside growth factors has shown promise in stimulating hair regrowth and regeneration, both in men and women. Visible improvements can often be observed within 1 to 2 months following the initial exosome treatment, with the most significant changes typically occurring between 6 and 12 months thereafter. Exosomes exert their effects by

prolonging the hair growth cycle, transitioning hair follicles from the resting (telogen) phase to the active growth (anagen) phase (Yao et al., 2023:1).

- **Effects on neurological disorders:** Microglial cells in the brain are known to play an important role in most inflammatory diseases of the central nervous system, such as schizophrenia, meningitis, Parkinson's disease, Alzheimer's disease and brain tumours (Lannes et al., 2017). The ability of exosomes to cross complex barriers such as the blood-brain barrier makes the use of exosomal complexes to treat CNS diseases promising. Therapeutic approaches for the treatment of Alzheimer's disease are limited by the uncertainty of the pathogenesis of Alzheimer's disease and the inability of drugs to cross the blood-brain barrier. Sun et al., 2010:1) found that loading exosomes with curcumin increased solubility, stability and bioavailability compared to free curcumin. Furthermore, by crossing the blood-brain barrier, exosomal curcumin was found to accumulate in the hippocampus, which plays a role in memory. Thus, exosomal curcumin has been shown to effectively improve learning and memory deficits in Alzheimer's mice. The results of these trials suggest that the exosomal formulation of curcumin may become a valuable tool for the treatment of cancer and neurodegenerative diseases in the future. Parkinson's disease is one of the most common neurological disorders in the world. PD is known to be associated with neurotoxic activities such as brain inflammation, microglial activation and reactive oxygen species. Simultaneously, levels of redox enzymes, catalase, superoxide dismutase and other antioxidants have been found to be reduced in samples from Parkinson's patients' brains. This raises the possibility of using powerful antioxidants such as catalase to treat PD. Catalase can be included in the class of bioactive compounds because of this antioxidant effect. Unfortunately, the blood-brain barrier severely limits the transport of this large protein (Dias et al., 2013:461). The most important function of exosomes in the transport of compounds

is their ability to cross complex barriers such as the blood-brain barrier. Catalase-loaded exosomes efficiently accumulate in neurons and microglial cells in the brain and have a strong neuroprotective effect, as shown by Haney et al., 2015:18).

- **Effects on women's health:** Reproductive health There is potential for infertility treatment and pregnancy support programmes through research on stem cell exosomes in relation to female fertility and reproductive health (Ghafourianet al., 2022:51). Research on the effects of stem cell exosomes on the relief of menopausal symptoms and on the hormonal balance is still in progress (Martirosyan et al., 2023:12). Research into the potential of stem cell exosomes in breast tissue regeneration and reconstruction surgery after breast cancer is relevant (Lateef Al-Awsi et al., 2023:1).

CONCLUSION

Stem cells are key players in the repair and regeneration of various tissues in our bodies. However, recent research has shown that the exosomes isolated from these stem cells also have a great deal of potential.

Stem cell exosomes, dubbed 'rising stars', stand out as an important discovery in the medical field.

Exosomes are small vesicles that contain a variety of biomolecules that help transmit signals from one cell to another. These microparticles can have anti-inflammatory, immunomodulatory and cellular repair-promoting properties, especially when they are derived from Wharton's jelly mesenchymal stem cells of the umbilical cord. These properties have made exosomes a promising therapeutic tool for the treatment of various health problems, including degenerative diseases, wound healing and immune system regulation.

In this context, exosomes derived from stem cells are being recognised as a potential method and a rising star for accelerating the repair of diseased tissues, reducing tissue damage and promoting regeneration processes. These unique biological agents may play an innovative role in

future medical treatments, potentially providing an effective and safe solution to disease.

REFERENCES

- Aguiar Koga, B. A., Fernandes, L. A., Fratini, P., Sogayar, M. C. and Carreira, A. C. O. (2023). Role of MSC-derived small extracellular vesicles in tissue repair and regeneration. *Frontiers in cell and developmental biology*, 10, 1047094.
- Ahmadi, M. and Rezaie, J. (2020). Tumor cells derived-exosomes as angiogenenic agents: possible therapeutic implications. *Journal of translational medicine*, 18(1), 249.
- Ahmed, L. and Wang, H. (2023). Mesenchymal stromal/stem cell (MSC)-derived exosomes in clinical trials. *Stem Cell Research and Therapy*, 14(1), 69.
- Alberts, B., Johnson, A., Lewis, J., et al. (2002). *General Principles of Cell Communication. Molecular Biology of the Cell* (4th ed.). New York: Garland Science.
- Asgarpour, K., Shojaei, Z., Amiri, F., Ai, J., Mahjoubin-Tehran, M., Ghasemi, F., ArefNezhad, R., Hamblin, M. R., , Mirzaei, H. (2020). Exosomal microRNAs derived from mesenchymal stem cells: cell-to-cell messages. *Cell communication and signaling: CCS*, 18(1), 149.
- Battistelli, M. and Falcieri, E. (2020). Apoptotic Bodies: Particular Extracellular Vesicles Involved in Intercellular Communication. *Biology*, 9(1), 21.
- Bharti, D., Shivakumar, S. B., Park, J. K., Ullah, I., Subbarao, R. B., Park, J. S., Lee, S. L., Park, B. W. and Rho, G. J. (2018). Comparative analysis of human Wharton's jelly mesenchymal stem cells derived from different parts of the same umbilical cord. *Cell and tissue research*, 372(1), 51–65.
- Chen, M. Y., Lie, P. C., Li, Z. L., , Wei, X. (2009). Endothelial differentiation of Wharton's jelly-derived mesenchymal stem cells in comparison with bone marrow-derived mesenchymal stem cells. *Experimental hematology*, 37(5), 629–640.
- Clancy, J. W., Schmidtmann, M., , D'Souza-Schorey, C. (2021). The ins and outs of microvesicles. *FASEB bioAdvances*, 3(6), 399–406.

- Cordonnier, M., Chanteloup, G., Isambert, N., Seigneuric, R., Fumoleau, P., Garrido, C. and Gobbo, J. (2017). Exosomes in cancer theranostic: Diamonds in the rough. *Cell adhesion, migration*, 11(2), 151–163.
- Comfort, N., Cai, K., Bloomquist, T. R., Strait, M. D., Ferrante, A. W., Jr and Baccarelli, A. A. (2021). Nanoparticle Tracking Analysis for the Quantification and Size Determination of Extracellular Vesicles. *Journal of visualized experiments: JoVE*, (169), 10.3791/62447.
- De Sousa, K. P., Rossi, I., Abdullahi, M., Ramirez, M. I., Stratton, D. and Inal, J. M. (2023). Isolation and characterization of extracellular vesicles and future directions in diagnosis and therapy. *Wiley interdisciplinary reviews. Nanomedicine and nanobiotechnology*, 15(1), e1835.
- Dias, V., Junn, E. and Mouradian, M. M. (2013). The Role of Oxidative Stress in Parkinson's Disease. *Journal of Parkinson's Disease*, 3(4), 461.
- Di Bella M. A. (2022). Overview and Update on Extracellular Vesicles: Considerations on Exosomes and Their Application in Modern Medicine. *Biology*, 11(6), 804.
- Dixson, A.C., Dawson, T.R., Di Vizio, D., et al. (2023). Context-specific regulation of extracellular vesicle biogenesis and cargo selection. *Nature Reviews Molecular Cell Biology*, 24(7), 454–476.
- Doyle, L. M., , Wang, M. Z. (2019). Overview of Extracellular Vesicles, Their Origin, Composition, Purpose, and Methods for Exosome Isolation and Analysis. *Cells*, 8(7), 727.
- Dubetskyi, B. I., Makarchuk, O. M., Zhurakivska, O. Y., Rymarchuk, M. I., Andriets, O. A., Lenchuk, T. L., Delva, K. M., Piron-Dumitrascu, M. and Bakun, O. V. (2023). Pregnancy and umbilical cord pathology: structural and functional parameters of the umbilical cord. *Journal of medicine and life*, 16(8), 1282–1291.
- Ghadami, S. and Dellinger, K. (2023). The lipid composition of extracellular vesicles: Applications in diagnostics and therapeutic delivery. *Frontiers in Molecular Biosciences*, 10, 755881.
- Ghafourian, M., Mahdavi, R., Akbari Jonoush, Z., et al. (2022). The implications of exosomes in pregnancy: emerging as new diagnostic markers and therapeutics targets. *Cell Communication and Signaling*, 20(1), 51.

- Gurunathan, S., Kang, M. H., Jeyaraj, M., Qasim, M., , Kim, J. H. (2019). Review of the Isolation, Characterization, Biological Function, and Multifarious Therapeutic Approaches of Exosomes. *Cells*, 8(4), 307.
- Hade, M. D., Suire, C. N., , Suo, Z. (2021). Mesenchymal Stem Cell-Derived Exosomes: Applications in Regenerative Medicine. *Cells*, 10(8), 1959.
- Haney, M. J., Klyachko, N. L., Zhao, Y., Gupta, R., Plotnikova, E. G., He, Z., Patel, T., Piroyan, A., Sokolsky, M., Kabanov, A. V., Batrakova, E. V. (2015). Exosomes as Drug Delivery Vehicles for Parkinson's Disease Therapy. *Journal of Controlled Release: Official Journal of the Controlled Release Society*, 207, 18.
- Hannafon, B. N., Ding, W. Q. (2013). Intercellular communication by exosome-derived microRNAs in cancer. *International journal of molecular sciences*, 14(7), 14240–14269.
- Ji, R., Zhang, B., Zhang, X., Xue, J., Yuan, X., Yan, Y., Wang, M., Zhu, W., Qian, H. and Xu, W. (2016). Exosomes derived from human mesenchymal stem cells confer drug resistance in gastric cancer. *Cell cycle (Georgetown, Tex.)*, 14(15), 2473–2483.
- Kalluri, R. and LeBleu, V. S. (2020). The biology, function, and biomedical applications of exosomes. *Science (New York, N.Y.)*, 367 (6478), eaau6977.
- Kim, D. W., Staples, M., Shinozuka, K., Pantcheva, P., Kang, S. D., , Borlongan, C. V. (2013). Wharton's jelly-derived mesenchymal stem cells: phenotypic characterization and optimizing their therapeutic potential for clinical applications. *International journal of molecular sciences*, 14(6), 11692–11712.
- Koh, H. B., Kim, H. J., Kang, S. W. and Yoo, T. H. (2023). Exosome-Based Drug Delivery: Translation from Bench to Clinic. *Pharmaceutics*, 15(8), 2042.
- Kulkarni, R., Bajaj, M., Ghode, S., Jalnapurkar, S., Limaye, L., Kale, V. P. and Reddy, K. V. R. (2020). Intercellular transfer of microvesicles from young mesenchymal stromal cells rejuvenates aged murine hematopoietic stem cells. *Stem cells (Dayton, Ohio)*, 38(6), 958–973.
- Kulus, M., Sibiak, R., Stefańska, K., Zdun, M., Wieczorkiewicz, M., Piotrowska-Kempisty, H., Jaśkowski, J. M., Bukowska, D.,

- Ratajczak, K., Zabel, M., Mozdziak, P., , Kempisty, B. (2021). Mesenchymal Stem/Stromal Cells Derived from Human and Animal Perinatal Tissues-Origins, Characteristics, Signaling Pathways, and Clinical Trials. *Cells*, 10(12), 3278.
- Lateef Al-Awsi, G. R., Alsaikhan, F., Margiana, R., Ahmad, I., Patra, I., A. Najm, M. A., Yasin, G., Rasulova, I., Hammid, A. T., Kzar, H. H., Al-Gazally, M. E., , Siahmansouri, H. (2023). Shining the light on mesenchymal stem cell-derived exosomes in breast cancer. *Stem Cell Research , Therapy*, 14.
- Leetanaporn, K., Hanprasertpong, J., , Navakanitworakul, R. (2021). Molecular insights and clinical impacts of extracellular vesicles in cancer. *Oncology reviews*, 15(2), 542.
- Liang, Y., Duan, L., Lu, J., , Xia, J. (2021). Engineering exosomes for targeted drug delivery. *Theranostics*, 11(7), 3183–3195.
- Liao, Z., Jaular, L. M., Soueidi, E., Jouve, M., Muth, D. C., Schøyen, T. H., Øverbye, A., Benamara, O., Riazifar, M., Thiede, B. and Ghossein, Y. S. (2017). Acetylcholinesterase is not a generic marker of extracellular vesicles. *Journal of extracellular vesicles*, 6(1), 1299563.
- Lim, J., Choi, M., Lee, H., Kim, Y. H., Han, J. Y., Lee, E. S. and Cho, Y. (2019). Direct isolation and characterization of circulating exosomes from biological samples using magnetic nanowires. *Journal of nanobiotechnology*, 17(1), 1.
- Liu, Q., Li, S., Dupuy, A., Mai, H. L., Sailliet, N., Logé, C., Robert, J. H., , Brouard, S. (2021). Exosomes as New Biomarkers and Drug Delivery Tools for the Prevention and Treatment of Various Diseases: Current Perspectives. *International journal of molecular sciences*, 22(15), 7763.
- Maacha, S., Bhat, A. A., Jimenez, L., Raza, A., Haris, M., Uddin, S. and Grivel, J. C. (2019). Extracellular vesicles-mediated intercellular communication: roles in the tumor microenvironment and anti-cancer drug resistance. *Molecular cancer*, 18(1), 55.
- Marino, L., Castaldi, M. A., Rosamilio, R., Ragni, E., Vitolo, R., Fulgione, C., Castaldi, S. G., Serio, B., Bianco, R., Guida, M., , Selleri, C. (2019). Mesenchymal Stem Cells from the Wharton's Jelly of the Human Umbilical Cord: Biological Properties and Therapeutic Potential. *International journal of stem cells*, 12(2), 218–226.

- Marofi, F., Alexandrovna, K. I., Margiana, R., Bahramali, M., Suksatan, W., Abdelbasset, W. K., Chupradit, S., Nasimi, M., , Maashi, M. S. (2021). MSCs and their exosomes: a rapidly evolving approach in the context of cutaneous wounds therapy. *Stem cell research and therapy*, 12(1), 597.
- Mariño, J., Pardo, J. and Panés, J. (2019). Mesenchymal Stem Cells and Inflammation. In G. G. Wallace , M. Vrana (Eds.), *Injectable Biomaterials: Science and Applications* (pp. 205–224). Woodhead Publishing.
- Martirosyan, Y. O., Silachev, D. N., Nazarenko, T. A., Birukova, A. M., Vishnyakova, P. A., , Sukhikh, G. T. (2023). Stem-Cell-Derived Extracellular Vesicles: Unlocking New Possibilities for Treating Diminished Ovarian Reserve and Premature Ovarian Insufficiency. *Life*, 13(12).
- Mashouri, L., Yousefi, H., Aref, A. R., et al. (2019). Exosomes: composition, biogenesis, and mechanisms in cancer metastasis and drug resistance. *Molecular Cancer*, 18(1), 75.
- Midekessa, G., Godakumara, K., Ord, J., Viil, J., Lättেকivi, F., Dissanayake, K., Kopanchuk, S., Rinken, A., Andronowska, A., Bhattacharjee, S., Rinken, T., , Fazeli, A. (2020). Zeta Potential of Extracellular Vesicles: Toward Understanding the Attributes that Determine Colloidal Stability. *ACS omega*, 5(27), 16701–16710.
- Miryam, Mebarki., Miryam, Mebarki., Nathan, Iglicki., Céline, Marigny., Camille, Abadie., Claire, Nicolet., Guillaume, Churlaud., Camille, Maheux., Hélène, Boucher., Antoine, Monsel., Philippe, Menasché., Jérôme, Larghero., Jérôme, Larghero., Lionel, Faivre., Lionel, Faivre., Audrey, Cras., Audrey, Cras. (2021). Development of a human umbilical cord-derived mesenchymal stromal cell-based advanced therapy medicinal product to treat immune and/or inflammatory diseases.. *Stem Cell Research and Therapy*, 12(1):1-15.
- Moghadasi, S. A., Dastmalchi, R., Hashemi, A. and Jafarian, A. H. (2023). Investigation of secretome of Wharton's Jelly-derived mesenchymal stem cells on fibroblasts behavior. *Cell and tissue research*, 385(1), 47–58.
- Niu, Z., Pang, R. T. K., Liu, W., Li, Q., Cheng, R. and Yeung, W. S. B. (2017). Polymer-based precipitation preserves biological activities of

- extracellular vesicles from an endometrial cell line. *PloS one*, 12(10), e0186534.
- O'Brien, K., Breyne, K., Ughetto, S., et al. (2020). RNA delivery by extracellular vesicles in mammalian cells and its applications. *Nature Reviews Molecular Cell Biology*, 21(10), 585–606.
- Oliveira, V., Dattani, A., Bhole, A. and Hodson, N. W. (2022). The Role of Extracellular Vesicles in Skeletal Muscle and Systemic Aging. *Aging and disease*, 13(1), 229–246. <https://doi.org/10.14336/AD.2021.0424>.
- Patel, D. B., Santoro, M., Born, L. J., Fisher, J. P. and Jay, S. M. (2019). Towards rationally designed biomanufacturing of therapeutic extracellular vesicles: Impact of the bioproduction microenvironment. *Biotechnology advances*, 41, 107537.
- Raju, R., Palapetta, S. M., Sandhya, V. K., Sahu, A., Alipoor, A., Balakrishnan, L., Advani, J., George, B., Kini, K. R., Geetha, N. P., Prakash, H. S., Rajagopal, K. V., Prasad, T. S., Chang, Y. T., Harsha, H. C. and Pandey, A. (2019). A Network Map of FGF-1/FGFR Signaling System. *Journal of signal transduction*, 2019, 7021965.
- Rajput, A., Varshney, A., Bajaj, R. and Pokharkar, V. (2022). Exosomes as New Generation Vehicles for Drug Delivery: Biomedical Applications and Future Perspectives. *Molecules (Basel, Switzerland)*, 27(21), 7289.
- Ramos, T., Sánchez-Abarca, L. I., Muntión, S., Preciado, S., Puig, N., López-Ruano, G., Hernández-Hernández, Á., Redondo, A., Ortega, R., Rodríguez, C., Sánchez-Guijo, F., , del Cañizo, C. (2016). MSC surface markers (CD44, CD73, and CD90) can identify human MSC-derived extracellular vesicles by conventional flow cytometry. *Cell communication and signaling: CCS*, 14, 2.
- Rani, S., Ritter, T. and Theilenberg, E. (2021). Mesenchymal stem cell-derived extracellular vesicles for regenerative therapy and immune modulation: Progress and challenges toward clinical application. *Stem cells international*, 2021, 9234041.
- Sen, S., Xavier, J., Kumar, N., Ahmad, M. Z., , Ranjan, O. P. (2023). Exosomes as natural nanocarrier-based drug delivery system: recent insights and future perspectives. *3 Biotech*, 13(3), 101.

- Shimbo, K., Miyaki, S., Ishitobi, H., Kato, Y., Kubo, T., Shimose, S., Ochi, M. and Zenke, Y. (2014). Exosome-formed synthetic microRNA-143 is transferred to osteosarcoma cells and inhibits their migration. *Biochemical and biophysical research communications*, 445(2), 381–387.
- Shinge, S. A. U., Xiao, Y., Xia, J., Liang, Y., , Duan, L. (2022). New insights of engineering plant exosome-like nanovesicles as a nanoplatform for therapeutics and drug delivery. *Extracellular Vesicles and Circulating Nucleic Acids*, 3(2), 150-162.
- Singh, A., Fedele, C., Lu, H., Nevalainen, M. T. and Keen, J. H. (2023). Circulating tumor exosomes: Possible regulators of commonly used cancer drug efflux transporters. *Molecular pharmaceutics*, 20(1), 138–149.
- Smith, J. and Johnson, A. (2021). Exploring interactions between extracellular vesicles and cells for innovative drug delivery system design. *Advanced Drug Delivery Reviews*, 173, 252-278.
- Sun, D., Zhuang, X., Xiang, X., Liu, Y., Zhang, S., Liu, C., Barnes, S., Grizzle, W., Miller, D., Zhang, G. (2010). A Novel Nanoparticle Drug Delivery System: The Anti-inflammatory Activity of Curcumin Is Enhanced When Encapsulated in Exosomes. *Molecular Therapy*, 18(9), 1606-1614.
- Tang, P., Song, F., Chen, Y., Gao, C., Ran, X., Li, Y., Chen, Z., Zhang, Z., Wei, W., Peng, Z., Li, Z. and Zhou, C. (2024). Preparation and characterization of extracellular vesicles and their cutting-edge applications in regenerative medicine. *Applied Materials Today*, 37, 102084.
- Thangaraju, K., Neerukonda, S. N., Katneni, U. And Buehler, P. W. (2020). Extracellular Vesicles from Red Blood Cells and Their Evolving Roles in Health, Coagulopathy and Therapy. *International journal of molecular sciences*, 22(1), 153.
- Tienda-Vázquez, M. A., Hanel, J. M., Márquez-Arteaga, E. M., Salgado-Álvarez, A. P., Scheckhuber, C. Q., Alanis-Gómez, J. R., Espinoza-Silva, J. I., Ramos-Kuri, M., Hernández-Rosas, F., Melchor-Martínez, E. M. and Parra-Saldívar, R. (2023). Exosomes: A Promising Strategy for Repair, Regeneration and Treatment of Skin Disorders. *Cells*, 12(12), 1625.

- Todorova, D., Simoncini, S., Lacroix, R., Sabatier, F. and Dignat-George, F. (2017). Extracellular Vesicles in Angiogenesis. *Circulation research*, 120(10), 1658–1673.
- Waldenmaier, M., Seibold, T., Seufferlein, T., , Eiseler, T. (2021). Pancreatic Cancer Small Extracellular Vesicles (Exosomes): A Tale of Short- and Long-Distance Communication. *Cancers*, 13(19), 4844.
- Wang, M., Ji, S., Shao, G., Zhang, J., Zhao, K. and Wang, Z. (2018). Dermal mesenchymal stem cells (DMSCs) inhibit skin-homing CD8+ T cell activity, a determining factor of vitiligo patients' autologous melanocytes transplantation efficiency. *PloS one*, 13(1), e0195153.
- Yan, Y., Fu, G., Ming, L. Role of exosomes in pancreatic cancer. (2017). *Oncology letters*, 13(2), 541–545.
- Yáñez-Mó, M., Siljander, M., Andreu, Z., Zavec, A. B., Borràs, F. E., Buzas, E. I., Buzas, K., Casal, E., Cappello, F., Carvalho, J., Colás, E., Fais, S., Falcon-Perez, J. M., Ghobrial, I. M., Giebel, B., Gimona, M., Graner, M., Gursel, I., Gursel, M., . . . Wever, O. D. (2015). Biological properties of extracellular vesicles and their physiological functions. *Journal of Extracellular Vesicles*, 4.
- Yang, D., Zhang, W., Zhang, H., Zhang, F., Chen, L., Ma, L., Larcher, L. M., Chen, S., Liu, N., Zhao, Q., Tran, P. H. L., Chen, C., Veedu, R. N. and Wang, T. (2020). Progress, opportunity, and perspective on exosome isolation - efforts for efficient exosome-based theranostics. *Theranostics*, 10(8), 3684–3707.
- Yang, G. H., Lee, Y. B., Kang, D., Choi, E., Nam, Y., Lee, K. H., You, H. J., Kang, H. J., An, S. H., , Jeon, H. (2021). Overcome the barriers of the skin: exosome therapy. *Biomaterials research*, 25(1), 22.
- Yao, J., Shi, Y., Hu, X. E., Yu, D., Chen, B., Wang, L., Xu, X. and Zhu, M. (2023). The role of exosomes in follicle regeneration of androgenic alopecia. *Journal of Drug Delivery Science and Technology*, 90, 105126.
- Yu, M., Gai, C., Li, Z., Ding, D., Zheng, J., Zhang, W., Lv, S., Li, W. and Yin, Y. (2018). Targeted exosome-encapsulated erastin induced ferroptosis in triple negative breast cancer cells. *Cancer science*, 109(10), 3179–3190.

- Yue, B., Yang, H., Wang, J., Ru, W., Wu, J., Huang, Y., Lan, X., Lei, C., , Chen, H. (2020). Exosome biogenesis, secretion and function of exosomal miRNAs in skeletal muscle myogenesis. *Cell proliferation*, 53(7), e12857.
- Yue, Ying, Yao., Dennis, K., Lee., S., Jarvi., Marjan, Farshadi., Minzhi, Sheng., Sara, Le, Mar., Ori, Nevo., Hon, S., Leong. (2023). Histological Characterization of Class I HLA Molecules in Whole Umbilical Cord Tissue Towards an Inexhaustible Graft Alternative for Reconstructive Surgery. *Bioengineering*, 10(1):110-110.
- Zeng, H., Guo, S., Ren, X., Wu, Z., Liu, S., , Yao, X. (2023). Current Strategies for Exosome Cargo Loading and Targeting Delivery. *Cells*, 12(10), 1416.
- Zhang, Y., Liu, Y., Liu, H. and Tang, W. H. (2019). Exosomes: biogenesis, biologic function and clinical potential. *Cell and bioscience*, 9, 19.
- Zhang, D., Wei, G., Li, P., Zhou, X., Zhang, Y. and Urabe, G. (2023). Human amniotic mesenchymal stem cell exosomes encapsulated in the silk fibroin hydrogel for the treatment of osteoarthritis. *Cell transplantation*, 32, 9636897211029932.
- Zhang, R., Li, M., Li, H., Ran, X., Jin, F., Tan, Q. and Chen, Z. (2024). Immune Cell-Derived Exosomes in Inflammatory Disease and Inflammatory Tumor Microenvironment: A Review. *Journal of inflammation research*, 17, 301–312.

5. References

- Akdu, U. ve Ödemiş, M. (2018). Examining the Impacts of Tourism on Gumushane Residents According to the Doxey Index, *Turizm Akademik Dergisi*, 5(2): 33-45.
- Andriy, M., Svitlana, R., Tetiana, S., Iryna, Z. and Liliia, H. (2021). The Effect of Regional Tourism on Economic Development (Case Study: The Eu Countries), *International Review*, 1(2): 67-75.
- Anselin, L. (1996). The Moran Scatterplot as an ESDA Tool to Assess Local Instability in Spatial Association.” In *Spatial Analytical Perspectives on GIS in Environmental and Socio-Economic Sciences*, edited by Manfred Fischer, Henk Scholten, and David Unwin, 111–25. London: Taylor; Francis.
- Anselin, L. (1988). *Spatial Econometrics: Methods and Models*, ISBN 978-90-481-8311-1, Springer Science+Business Media, 1-294.
- Anselin, L.(2006). *Spatial Econometrics- Palgrave Handbook of Econometrics:Econometric Theory*: Vol: 1, Ed.by T. Mills, K. Patterson, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Anselin, L., Sridharan, S. and Gholston, S. (2007). “Using Exploratory Spatial Data Analysis to Leverage Social Indicator Databases: The Discovery of Interesting Patterns”. *Social Indicators Research*, 82: 287-309.
- Aral, N. ve Aytaç, M. (2018). Türkiye’ de İşsizliğin Mekânsal Analizi, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 13(49): 1-20.
- Azimi, M., Hoseini, M., Ildormi, A., and Abroofarakh, M. (2013). The Role of Road Transport in Tourism Industry Development (Gilan Province), *Singaporean Journal of Business Economics, and Management Studies*, 1(11):111-124.
- Bahar, O. (2007). Bölgesel Kalkınmada Turizm Sektörünün Ekonomik Açıdan Yeri ve Önemi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 :1-19.
- Balıkçı, N. ve Çınar Öz, D. (2018). Ekonomide Turizm Sektörünün Yeri ve Önemi: Sivas İli Bağlamında Bir Değerlendirme, *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(1):69-85.

- Bingöl, N., Pehlivan, C. ve Han, A. (2020). Turizm Gelirleri-Makro Değişkenler Arasındaki İlişkinin Türkiye için Ampirik Olarak İncelenmesi, *Ekev Akademi Dergisi*, 24(82): 245-261.
- Calero, C. and Turner, L.W. (2020). Regional Economic Development and Tourism: A Literature Review to Highlight Future Directions for Regional Tourism Research, *Tourism Economics*, 26(1) :3–26.
- Chen, Y., Li, Y., Gu, X., Chen, N., Yuan, Q., and Yan, M. (2021). Evaluation of Tourism Development Potential on Provinces along the Belt and Road in China: Generation of a Comprehensive Index System, *MDPI Land*, 10(905): 1-21.
- Cliff, A. and Ord, J. (1973). Spatial autocorrelation. Pion Limited:London, UK.
- Cliff, A. and Ord, J. (1981). Spatial Processes, Models and Applications; Pion Limited: London, UK.
- Çakır Zeytinoğlu ve Sadıç, C. (2013). Türkiye’deki İllerin Turizm Verileri Açısından Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile İncelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2):77-94.
- Çatalbaş, G. (2022). Türkiye’de Dış Turizmin İller Bazında Kalkınmaya Etkisinin Panel Veri Analizi Yöntemi ile İncelenmesi, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(4): 1495-1507.
- Elmalı, K., Erkal, G. ve Özer, H., (2021). Türkiye’de İller Arası Gelir Yakınsaması: Mekânsal Ekonometrik Yaklaşım, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(2):451-468, <https://doi.org/10.16951/atauniiibd.770972>
- Fischer, M.M. and Wang, J. (2011). *Spatial Data Analysis: Modelling Area Data*, SpringerBriefs in Regional Science.
- Gövdeli, T. ve Başkanuş Direkçi, T. (2017). The Relationship between Tourism and Economic Growth: OECD Countries, *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, 6(4):104-113.
- Güriş, S. ve Çağlayan, T. (2018). Mekânsal Yapı İktisadi Büyümeyi Etkiler mi: OECD Ülkeleri Örneği, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(19):277-290.

- Habibi, F., Rahmati, M. and Karimi, A. (2018). Contribution of Tourism to Economic Growth in Iran's Provinces: GDM Approach, *Future Business Journal*, 4: 261-271.
- Kaya, B. G. ve Güngör, Ş. (2022). Aydın İli Biyoklimatik Konfor Şartlarının Turizm Konfor İndeksi ile Analizi, *Türkiye Coğrafi Bilgi Sistemleri Dergisi*, 4(2): 65-70.
- Kervankıran, İ. ve Aktürk, M. (2017). Türkiye'deki Konaklama İstatistiklerinin İllere Göre Mekânsal Analizi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 36: 83-96.
- Kervankıran, İ. ve Sert Etman, F. (2020). Turizm ve Bölgesel Gelişme: Türkiye'de İllerin Turizm Gelişmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 29:(2), 125-140.
- Künü, S., Hopoğlu, S., Sökmen Gürçam, Ö. ve Güneş, Ç. (2015). Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7: 71-93.
- LeSage, J. P., and Pace, R. K. (2009). *Introduction to Spatial Econometrics*, New York: Chapman & Hall/CRC.
- Ma, X., Yang, Z. and Zheng, J. (2022). Analysis of Spatial Patterns and Driving Factors of Provincial Tourism Demand in China, *Scientific Reports*, 12(2260): 1-15.
- Mete, E. (2022). The Relationship Between Tourism and Economic Growth in the Scope of Economic Freedom and Freedom of Investment, *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR)-An International Journal of Akdeniz University Tourism Faculty*, 10(2):232-250.
- Moran, P. (1950). A Test for the Serial Independence of Residuals, *Biometrika*, 37, 178-181.
- Moreno, C. G., Faraldo, F., Duhart, J. and Dermol, V. (2019). Tourism as A State Policy for Local Development: A Comparative Study in Argentina, The Provinces of Salta and Jujuy, *Management, Knowledge and Learning International Conference*, 15-17 May, Piran, Slovenya, 595-601.
- Ohlan, R. (2017). The Relationship Between Tourism, Financial Development and Economic Growth in India, *Future Business Journal*, 3: 9-22.

- Öcal, O., Kum, H. ve Özsolak, B. (2021). Türkiye’de Turist Sayısını Etkileyen Makroekonomik Faktörler: 1990-2017 Dönemi Var Analizi Örneği, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2):309-331.
- Priambodo, A., Savina, H.A., Ma’ruf, A.A., Anshori, F., Wilayah, P. and Purbalingga, B. M. (2022). *Tourism and Human Development Index Impact On Gross Regional Domestic Product*, <https://ejournal.unperba.ac.id/index.php/pijeb>, 30-40.
- Rangel, M.C.R. and Rivero, M.S. (2020). Spatial Imbalance Between Tourist Supply and Demand: The Identification of Spatial Clusters in Extremadura, Spain, *Sustainability*, 12(1651): 1-20.
- Rasool, H., Maqbool, S. and Tarique, Md. (2021). The Relationship Between Tourism and Economic Growth among BRICS Countries: a Panel Cointegration Analysis, *Future Business Journal*, 7(1):1-11.
- Recepoğlu, M. (2017). Turizm ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Dokap İlleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz, *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 3(6):1173-1182.
- Terzioğlu, M. K., Yücel, M. A., Demirkıran, S. ve Acaroğlu, D. (2020). “Kentsel İnovasyonun Kentleşme Üzerine Mekânsal Etkisi”. *İdealkent*, 11(30): 592-620.
- Tobler, Waldo R. (1970). A Computer Movie Simulating Urban Growth in the Detroit Region, *Economic Geography*, 46(Supplement: Proceedings): 234-240.
- Tuzcu, S.E. (2016). Mekânsal Ekonometri ve Sosyal Bilimlerde Kullanım Alanları, *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(2): 401-436.
- Wu, T.P. and Wu, H.C. (2019). The Link Between Tourism Activities and Economic Growth: Evidence from China’s Provinces, *Tourism and Hospitality Research*, 19(1): 3-14.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2022). *Mekansal Ekonometri Stata Uygulamalı*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Yiğit, F., Güven, E.Ö., Yılmaz, A. ve Temizkan, V. (2021). Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Girişimcilerin Turizm Algısına Etkisi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(2):744-771.
- Zeren, F. (2010). Mekânsal Etkileşim Analizi, *Ekonometri ve İstatistik*, 12:18-39.

- Zhang, S., Zhang, G., Ju, H. (2020). The Spatial Pattern and Influencing Factors of Tourism Development in The Yellow River Basin of China, *Plos One*, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242029>, 1-16.
- Zhao, X. and Yu, G. (2021). Data-Driven Spatial Econometric Analysis Model for Regional Tourism Development, *Hindawi Mathematical Problems in Engineering*, <https://doi.org/10.1155/2021/6631833>, 1-7.
- Zhang, T., Wang, Y. and Zhang, S., Wang, Y. (2022). An Estimation and Development Model of Tourism Resource Values at The Township Scale on Hainan Island, China, *PLoS ONE* 17(1): 1-23. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262837>.

CURRENT STUDIES IN SOCIAL, HUMANITIES AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

EDITORS

PROF. SULTAN BAYSAN, PH.D.

DR. ÖZGÜR IŞIK

DOI:10.5281/zenodo.10848162

REFERENCES

- Alcidi, C. & Gros, D. (2018). *Debt Sustainability Assessments: The State of the Art, Euro Area Scrutiny*, European Parliament In-Depth Analysis Requested by the ECON Committee, PE 624.426 - November 2018, Brussels: European Parliament Economic Governance Support Unit, 2018.
- Angeletos, G. M. & Lian, C. (2018): “Forward Guidance without Common Knowledge”, *American Economic Review*, 108, 2477–2512.
- Awadzi, E. A. (2015). *Designing Legal Frameworks for Public Debt Management*, IMF Working Paper, WP/15/147, July 2015, Washinton, D.C.: International Monetary Fund (IMF) Fiscal Affairs Department, 2015.
- Barrett, P. (2018). *Interest-Growth Differentials and Debt Limits in Advanced Economies*, IMF Working Paper, WP/18/82, Washinton, D.C.: International Monetary Fund (IMF) Fiscal Affairs Department, 2018.
- Bodenstein, M. (2010). “Trade Elasticity of Substitution and Equilibrium Dynamics,” *Journal of Economic Theory*, 145, 1033–1059.
- Bützer, S., Jordan, C. & Stracca, L. (2013). *Macroeconomic Imbalances A Question of Trust?*, European Central Bank Working Paper Series No: 1584 / August 2013, Frankfurt am Main: European Central Bank, 2013.
- Camous, A., & Gimber, A. R. (2018). “Public Debt and Fiscal Policy Traps”, *Journal of Economic Dynamics and Control*, 93, 239-259. <https://doi.org/10.1016/j.jedc.2018.02.009>.
- Chornovol, A., Tabenska, J., Tomniuk, T. & Prostebi, L. (2020). “Public Finance Management System in Modern Conditions”, *Investment Management and Financial Innovations*, 17(4): 402-410.

- Chugunov, I., Makohon, V. & Markuts, Y. (2019). “Budgetary Policy of The Emerging Countries in Conditions of Institutional Transformations”, *Problems and Perspectives in Management*, 17(4): 252-261. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019.21](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019.21).
- Cottarelli, C. L., Forni, J. G. & Mauro, P. (2010). Default in Today's Advanced Economies: Unnecessary, Undesirable, and Unlikely, IMF Staff Position Note, 01 September, SPN/10/12, Washington, D.C.: International Monetary Fund (IMF) Fiscal Affairs Department, 2018. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2010/spn1012.pdf>.
- Frankel, J. (2010). “Monetary Policy in Emerging Markets,” in *Handbook of Monetary Economics*, B. M. Friedman and M. Woodford, (Eds.), Elsevier, Chapter 25, Vol. 3, 1439–1520.
- Gali, J. (2015). *Monetary Policy, Inflation, and the Business Cycle: An Introduction to the New Keynesian Framework and its Applications*, New Jersey: Princeton University Press, 2015.
- Gopinath, G., Boz, E., Casas, C., Diez, F. J., Gourincha, P. O. & Plagborg-Moller, M. (2020). “Dominant Currency Paradigm”, *American Economic Review*, 110, 677–719.
- Gros, D. (2017). “An Evolutionary Path Towards a European Monetary Fund”. *European Parliament In-Depth Analysis*, Brussels: European Parliament Economic Governance, 2017. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/602075/IPOL_IDA\(2017\)602075_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/602075/IPOL_IDA(2017)602075_EN.pdf)
- IMF (2011). *Modernizing The Framework for Fiscal Policy and Public Debt Sustainability Analysis*, Approved by Carlo Cottarelli and Reza Moghadam, August 5, Washington, D.C: International Monetary Fund (IMF), The Fiscal Affairs Department, and the Strategy, Policy and Review

- Department, 2011.
<https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/080511.pdf>.
- IMF (2014). Revised Guidelines for Public Debt Management, IMF Policy Paper April 1, 2014, Washington, D.C: International Monetary Fund (IMF) and the World Bank the Strategy, Policy, and Review Department, 2011.
- Kolasa, M., Ravgotra, S. & Zabczyk, P. (2022). Monetary Policy and Exchange Rate Dynamics in a Behavioural Open Economy Model, IMF Working Paper WP/22/112, June 2022, Washington, D.C.: International Monetary Fund (IMF) Fiscal Affairs Department, 2022.
- Leeper, E. M., Leith, C. & Liu, D. (2021). “Optimal Time-Consistent Monetary, Fiscal and Debt Maturity Policy”, *Journal of Monetary Economics*, 117, 600-617.
- Marfatia, H.A., Gupta, R. & Miller, S. (2020). “125 Years of Time-Varying Effects of Fiscal Policy on Financial Markets”, *International Review of Economics and Finance*, 70, 303-320. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2020.07.011>.
- Miricescu, E. C. & Câmpăan, E. M. (2008). “Incidence of Legislative Changes on The Romanian Public Debt Sustainability”, in International Conference, Financial Innovation and Competition in European Union Bucharest, November 28, 2008, Bucharest: Finance, Insurance, Banking and Stock Exchange Faculty Financial and Monetary Research Centre, 2008.
- Niemann, S., & Pichler, P. (2020). “Optimal Fiscal Policy and Sovereign Debt Crises”. *Review of Economic Dynamics*, 37, 234-254. <https://doi.org/10.1016/j.red.2020.02.003>.
- Pekşen, F., Kaya, M. G. & Yildiz, Y. (2023). “Fiyatlar Genel Düzeyi İle Kamu Açığı İlişkisi: Olivera-Tanzi Etkisi ve Patinkin Etkisi Türkiye’de Geçerli Mi?”, *Vergi Raporu*, Sayı 284, Mayıs 2023, 7-24.

- Pessoa, M., Yaker, I. F. & Williams, M. J. (2016). "Cash and Debt Management: Interaction, Coordination, and Integration" in *Public Financial Management in Latin America: The Key to Efficiency and Transparency*, Mario Pessoa & Mr. Carlos Pimenta (Eds.), Washington D.C.: Inter-American Development Bank, 2016, 77-128. <https://doi.org/10.5089/9781597822268.071>.
- Reinhart, C. M., & Kenneth S. R. (2008). *This Time is Different: A Panoramic View of Eight Centuries of Financial Crises*, NBER Working Paper Series No: 13882, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research (NBER), 2008. <http://www.nber.org/papers/w13882>.
- Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2010). *From Financial Crash to Debt Crisis*, NBER Working Paper Series No: 15795, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research (NBER), 2010. <http://www.nber.org/papers/w15795>
- Rieth, M. (2017). "Capital Taxation and Government Debt Policy with Public Discounting", *Journal of Economic Dynamics and Control*, 85, 1-20. <https://doi.org/10.1016/j.jedc.2017.09.005>.
- Risbjerg, L. & Holmlund, A. (2005). "Analytical Framework for Debt and Risk Management", in *Advances in Risk Management of Government Debt*, OECD Working Paper 21-2005-03-1-P, Paris: OECD Publishing, 2005, 39-58. <http://new.sourceoecd.org/finance/9264104410>.
- Splunk (2018). *Mitigate Business and Security Risk with Splunk*, Splunk Cloud Platform Trial, White Paper, San Francisco, CA: Splunk fSoftware International Company, 2018.
- Topalova, P. & Nyberg, S. (2010). *What Level of Public Debt Could India Target?*, IMF Working Paper No. 10/7, Washington, D.C.: International Monetary Fund (IMF), 2010.

- Valchev, R. (2020). “Bond Convenience Yields and Exchange Rate Dynamics,” *American Economic Journal: Macroeconomics*, 12, 124–166.
- Zenghelis, D. (2016). *Building 21st Century Sustainable Infrastructure (Part 1): Time to Invest*, Policy Brief, August 2016, The Environment Centre Change Economic and Policy, London: The Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, 2016.
- Zenghelis, D., Manley, A. & Wdowin, J. (2020). *Public Debt, Public Wealth and Economic Dynamics*, Bennett Institute Working Paper, October 2020, Cambridge: University of Cambridge Press, 2020.

References

- Academic Mindfulness Interest Group M, Academic Mindfulness Interest Group M. Mindfulness-Based Psychotherapies: A Review of Conceptual Foundations, Empirical Evidence and Practical Considerations. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. 2006;40(4):285-294. doi:10.1080/j.1440-1614.2006.01794.x
- Acceptance and Commitment Therapy (ACT) Techniques and Why They Are Helpful?* (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from <https://www.carepatron.com/guides/act-therapy-techniques>
- Acceptance and Commitment Therapy (ACT) Techniques and Why They Are Helpful?* (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from <https://www.carepatron.com/guides/act-therapy-techniques>
- Adabalı, M. M. (2020). *Turizm Alanında Bilinçli Farkındalık, Destinasyon Deneyimi Ve Fayda: İç Anadolu Bölgesi'Nde Bulunan Kültürel Mirasları Ziyaret Eden Turistler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma* (Order No. 28677967). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2600848755). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/turizm-alanında-bilinçli-farkındalık-destinasyon/docview/2600848755/se-2>
- Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. Ina J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Action control: From cognition to behavior*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer-Verlag. (pp. 11–39).
- Auerbach, A. (2018). *Keep Calm and Play On: The Effects of Grit, Mindfulness, and Goal Orientation on Sport Anxiety and Performance* (Order No. 11005501). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2130899556). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/keep->

calm-play-on-effects-grit-mindfulness-
goal/docview/2130899556/se-2

Ayazlar, R. (2015). Flow Phenomenon as a Tourist Experience in Paragliding: A Qualitative Research. *Procedia Economics and Finance*. 26. 792-799. 10.1016/S2212-5671(15)00845-X.

Chin, G., Anyanso, V., & Greeson, J. (2019). *Addressing diversity in mindfulness research on health: A narrative review using the addressing framework*. The Cooper Rowan Medical Journal, 1(1). https://doi.org/10.31986/issn.2578-3343_volliss1.1.2

Criteria for evaluating transferability of health interventions: A systematic review and thematic synthesis—PubMed. (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29941011/>

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Sage.

Csikszentmihalyi, M. (1975). Rekreasyon Bağlamında Csikszentmihalyi'nin Akis Teorisine_Kuramsal Bir_Bakis *Rekreasyon Bağlamında Csikszentmihalyi'nin Akış Teorisine Kuramsal Bir Bakış*. (n.d.). Retrieved February 7, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/366792070_

Çelik, E. O. (2019). *Dağcılık Sporü İle Uğraşan Bireylerin Doğaya Bağlılık, Bilinçli Farkındalık, Öz Kontrol Düzeylerinin İncelenmesi* (Order No. 29071854). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2674047839). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/dagcılık-sporu-ile-ugraşan-bireylerin-doğaya/docview/2674047839/se-2>

De Vos, J., & Singleton, P. A. (2020). Travel and cognitive dissonance. *Transportation Research Part A: Policy and*

Djernis D, Lerstrup I, Poulsen D, Stigsdotter U, Dahlgaard J, O'Toole M. *A Systematic Review and Meta-Analysis of Nature-Based Mindfulness: Effects of Moving Mindfulness Training into an Outdoor Natural Setting. Int J Environ Res Public Health.* 2019 Sep 2;16(17):3202. doi: 10.3390/ijerph16173202. PMID: 31480748; PMCID: PMC6747393.

Deringer, S. A., Hanley, A., Hodges, J., & Griffin, L. K. (2020). Improving Ecological Behavior in Outdoor Recreation Through Mindfulness Interventions: A Mixed Methods Inquiry. Journal of Outdoor Recreation, Education, and Leadership, 12(2). <https://doi.org/10.18666/JOREL-2020-V12-I2-9802>

Diaz, T. R. (2009). *Self -schemas, goal orientations, sport confidence and mindfulness in amateur equestrians* (Order No. 3399317). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (305170094). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/self-schemas-goal-orientations-sport-confidence/docview/305170094/se-2>

Dupree, C. H. (2023). *Collective mindfulness in the workplace: A narrative research study exploring individual mindfulness practices and the influence on collective mindfulness practices of workgroups* (Order No. 30311567). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global; Publicly Available Content Database. (2786238547). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/collective-mindfulness-workplace-narrative/docview/2786238547/se-2>

Dykema, E. (2013). *Performance development of adolescent athletes: A Mindfulness-Acceptance-Commitment (MAC) approach* (Order No. 1595651). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1703782844).

<https://www.proquest.com/dissertations-theses/performance-development-adolescent-athletes/docview/1703782844/se-2>

- Davis, D. M., & Hayes, J. A. (2011). What are the benefits of mindfulness? A practice review of psychotherapy-related research. *Psychotherapy*, 48(2), 198–208. <https://doi.org/10.1037/a0022062>
- Eichner, H. A. (2022). *Mindfulness beyond Meditation: Exploring the Effectiveness of a Remote Relaxation Based Stress Management Intervention in Fostering Mindfulness for Stress Management* (Order No. 29373719). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2697088817). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/mindfulness-beyond-meditation-exploring/docview/2697088817/se-2>
- Festinger. L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Figusch, Z. (n.d.). *Bireysel Psikodramadan Büyük Gruplarla Sosyo-Psikodramaya—Zoltan Figusch | İnkılâp*. Retrieved February 7, 2024, from <https://www.inkilap.com/bireysel-psikodramadan-buyuk-gruplarla-sosyo-psikodramaya-127489?ysclid=lsbtiowkrh91963062>
- Fleary. SA, Joseph P. (2020). Adolescents' Health Literacy and Decision-making: A Qualitative Study. *Am J Health Behav.* 2020 Jul 1;44(4):392-408. doi: 10.5993/AJHB.44.4.3. PMID: 32553022; PMCID: PMC8191815.
- Frauman, E. D. (1999). *The influence of mindfulness on information services and sustainable management practices at coastal South Carolina state parks* (Order No. 9929721). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304499256). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/influence-mindfulness-on-information-services/docview/304499256/se-2>

Gary

D. Ellis, Judith

E. Voelkl & Catherine Morris (1994) Measurement and Analysis Issues with Explanation of Variance in Daily Experience Using the Flow Model, *Journal of Leisure Research*, 26:4, 337-356, DOI: 10.1080/00222216.1994.11969966

Greenwald, A.G., & Ronis, D.L. (1978). Twenty years of cognitive dissonance: case study of the evolution of a theory. *Psychological review*, 85 1, 53-7 .

Harmon-Jones, E., & Mills, J. (2019). An introduction to cognitive dissonance theory and an overview of current perspectives on the theory. In E. Harmon-Jones (Ed.), *Cognitive dissonance: Reexamining a pivotal theory in psychology* (2nd ed.). (pp. 3–24). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000135-001>

Harrison, F. (n.d.). *Travmatize Toplum – Ayrıntı Yayın Grubu*. Retrieved February 7, 2024, from <https://www.ayrintiyayin grubu .com/kitap/travmatize-toplum-2/>

Rekreasyona Giriş. (n.d.). [https://www. detayyayin. Com .tr/urun/rekreasyona-giris](https://www.detayyayin.Com.tr/urun/rekreasyona-giris) Retrieved February 7, 2024, from

Kabat-Zinn J, University of Massachusetts Medical Center/Worcester; Stress Reduction Clinic. *Full catastrophe living: using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness*. Delta, New York 1990

Kağıtçıbaşı, Ç. (n.d.). Retrieved February 7, 2024, *İnsan ve İnsanlar* <https://www.pelikankitabevi.com.tr/insan-ve-insanlar>

Kaufman, K. A. (2008). *Evaluating mindfulness as a new approach to athletic performance enhancement* (Order No. 3340661). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304668358). <https://www.proquest.com/dissertations->

theses/evaluating-mindfulness-as-new-approach-athletic/docview/304668358/se-2

Kirschenbaum, H. ()—*The current status of Carl Rogers and the person-centered approach* | Academia.edu. (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from https://www.academia.edu/73053368/The_current_status_of_Carl_Rogers_and_the_person_centered_approach?email_work_card=title

Jochum, B. (2016). *Exploring the integration of mindfulness in psychodynamic therapy* (Order No. 10749329). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global; Publicly Available Content Database. (2444595443). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/exploring-integration-mindfulness-psychodynamic/docview/2444595443/se-2>

Layder, D.(2006) *Sosyal Teoriye Giriş (Küre Yayınları)* | Duygu Turgut—Academia.edu. (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from https://www.academia.edu/41965030/Sosyal_Teoriye_Giri%C5%9F_Derek_Layder_K%C3%BCre_Yay%C4%B1nlar%C4%B1_

Leon, L. M. (2013). *Performance Development of Adolescent Swimmers : A Mindfulness - Acceptance - Commitment (MAC) Approach* (Order No. 30706832). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2901487462). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/performance-development-adolescent-swimmers/docview/2901487462/se-2>

Lu, R.A. Zhou and F. Zhang, "The study of the future two-dimensional game design: 2D versus 3D Graphics," *2022 China Automation Congress (CAC)*, Xiamen, China, 2022, pp. 6853-6860, doi: 10.1109/CAC57257.2022.10055630.

Maré, R. (2016). *Performance Development of Sport Scientists: A Mindfulness-Acceptance-Commitment (Mac) Approach* (Order No. 30708337). Available from

ProQuest Dissertations & Theses Global. (2901493724).
<https://www.proquest.com/dissertations-theses/performance-development-sport-scientists/docview/2901493724/se-2>

Maslow, A. (1943) *Classics in the History of Psychology. A Theory of Human Motivation*. (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from <https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>

McManus, J. D. (2019). *The Path to Dawn: The Impact of Brief Video Game Play Contrasted with a Brief Mindfulness Based Intervention on Acute Emotion Regulation* (Order No. 13878039). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global; Publicly Available Content Database. (2550298595). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/path-dawn-impact-brief-video-game-play-contrasted/docview/2550298595/se-2>

Noh, E. J. (2014). *Constructs and mechanisms of personally-delivered interpretive programs that lead to mindfulness and meaning-making* (Order No. 3617369). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1527094440). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/constructs-mechanisms-personally-delivered/docview/1527094440/se-2>

Pereira, B. A. (2023). *Breathe in, write out: Examining the impact of a virtually delivered mindful breathing intervention on elementary-aged students' written expression and academic engagement* (Order No. 30249723). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2821587282). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/breathe-write-out-examining-impact-virtually/docview/2821587282/se-2>

Piasecki, P. A. (2018). *Using Mindfulness Meditation as a Team Building Tool to Enhance Perceptions of Cohesion, Mindfulness, and Emotional Competence: A Pilot*

- Study* (Order No. 10841216). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2124629215). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/using-mindfulness-meditation-as-team-building/docview/2124629215/se-2>
- Ponder, L. M. (2012). *An exploratory study of the potential impacts of yoga on self and community: Creating mindfulness, self-actualization and social capital* (Order No. 1518315). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1039269015). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/exploratory-study-potential-impacts-yoga-on-self/docview/1039269015/se-2>
- Saul, A. (2018). *Anxiety and College Students: The Benefits of Mindfulness-Based Meditation* (Order No. 10904754). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2072511742). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/anxiety-college-students-benefits-mindfulness/docview/2072511742/se-2>
- Schloemer T, Schröder-Bäck P. Criteria for evaluating transferability of health interventions: a systematic review and thematic synthesis. *Implement Sci.* 2018 Jun 26;13(1):88. doi: 10.1186/s13012-018-0751-8. PMID: 29941011; PMCID: PMC6019740
- Segal Z V, Williams J MG, Teasdale J. *Mindfulness-based cognitive therapy for depression: a new approach to preventing relapse*. Guilford, New York 2002.
- Social Disparities in Health Literacy in the United States | HLRP: Health Literacy Research and Practice.* (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from <https://journals.healio.com/doi/10.3928/24748307-20190131-01>
- Steinberg, R. D. (2011). *Mindfulness, psychological well-being, and rock climbing: An exploration of mindfulness in rock climbers and the potential for psychological benefit* (Order No. 3471594). Available from ProQuest Dissertations &

Theses Global. (886473454). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/mindfulness-psychological-well-being-rock/docview/886473454/se-2>

Tsaur., (2013) *Transcendent Experience, Flow and Happiness for Mountain International Journal of Tourism Research—Wiley Online Library*. (n.d.). Retrieved February 15, 2024, from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jtr.1881>

Uman L.S. Systematic reviews and meta-analyses. *J Can Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2011 Feb;20(1):57-9. PMID: 21286370; PMCID: PMC3024725.

Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2017). Citation-based clustering of publications using CitNetExplorer and VOSviewer, *Scientometrics*, 111(2), 1053- 1070.

Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2019). *VOSviewer Manual*. Universiteit Leiden, Leiden.

Vozar, E. (2021). *Mindfulness as an Approach to Understanding Visitor-Environment Relationships: the Case of Dartmoor National Park* (Order No. 29104193). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2636121986). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/mindfulness-as-approach-understanding-visitor/docview/2636121986/se-2>

Ward-Able, S. (2021). *A Mindful Adventure: A Collaborative Inquiry of Mindfulness, Adventure Education, and Student Success* (Order No. 28963704). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2638067396). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/mindful-adventure-collaborative-inquiry/docview/2638067396/se-2>

Wolanin, A. T. (2004). Mindfulness -Acceptance -commitment (MAC) based performance enhancement for Division I collegiate athletes: A preliminary investigation (Order No. 3139154). Available from ProQuest Dissertations &

Theses Global. (305047195).
<https://www.proquest.com/dissertations-theses/mindfulness-acceptance-commitment-mac-based/docview/305047195/se-2>

Wu, A. I. -. (2016). Exploring the Relationship Between Mindfulness and the Abilities of Mixed Martial Arts Fighters: A Cognitive Approach (Order No. 30708731). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2901493422). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/exploring-relationship-between-mindfulness/docview/2901493422/se-2>

Yaylı, A. (n.d.). Rekreasyonla İlişkili Çeşitli Teoriler: Disiplinler arası Bir Bakış. Retrieved February 7, 2024, from <https://www.gazikitabevi.com.tr/rekreasyonla-iliskili-cesitli-teoriler-disiplinlerarasi-bir-bakis>

REFERENCES

- AKTAY, Nizamettin , Sendika Hakkı, Ankara, Kamu - İş Publishing , 1993
- BODUR , Şükrü. Personel Hakları ve İntibakları. İstanbul.1970.
- BRAUNDEL, Fernand Medeniyet ve Kapitalizm, İstanbul, İz Publishing, 1996
- Çimento İşveren Dergisi, Cilt 20, Sayı 1, Ocak 2006
- ÇOLAK, Aytül, Ayhan Gençler, Bilgi Çağında Çalışma İlişkileri, www.bilgiyönetimi.org/
- DEMİRCİOĞLU, Murat Dünyada İşçi Sendikaları, İstanbul, Basisen Eğitim ve Kültür
- EKİN, Nusret "1995'in Başlarında Türk Endüstri İlişkileri", Basisen Dergisi, S. 54, Mart1995(2).
- EKİN, Nusret Kayıtdışı Ekonomi Enformel İstihdam, İTO Publishing, İstanbul, 1995(1).
- EKİN, Nusret. Küçük İşyerlerinde Endüstri İlişkileri, Kamu-İş Publishing, Ankara, 1993.
- EKİN, Nusret , Küreselleşme ve Gümrük Birliği, İstanbul, İTO Publishing Nu:1996 - 32, 1996
- EREM, Sevdâ. (1958). “Devlet Memurlarının Morali”, Türkiye’de Devlet Personeli Hk. Araştırma, Cilt III. Ankara: TODAİE.
- EYRENCİ, Öner , Sendikalar Hukuku, İstanbul, Banksis Publishing No:3, 1984
- GÖKÇEN , Füsün, Candan VANÇELİK Türkiye’de İşveren Sendikacılığı, Ankara, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 11, Sayı 3, 1987

http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=82

ILO Rapor 1. Memurların Örgütlenme Özgürlüğü., Ankara: TÜMDERTÜTED.

IŞIK, Rüçhan, Sendika Hakkı Tanınması ve Kanuni Sınırları, Ankara, Sevinç Publishing, 1962

IŞIKLI, Alpaslan. Toplu iş Sözleşmeleri ve Türkiye Ekonomisi içindeki Yeri, Ankara

Kamil TURAN, Başlangıcından Cumhuriyet'e Kadar Türk Çalışma Hayatında İnsani Değerler Açısından Uygulamalar, Ankara, Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan TÜHİS Yayın No: 38, 2000, s.127, Publishing, 1992

KEPENEK, Yakup, Nurhan YENTÜRK, Türkiye Ekonomisi, İstanbul, Remzi Publishing, 2003

KORAY, Meryem, Endüstri İlişkileri, İzmir, Basisen Eğitim ve Kültür Publishing, No:22 1992

MAHİROĞULLARI Adnan, Türkiye'de Sendikalaşma Evreleri ve Sendikalaşmayı Etkileyen Unsurlar, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi,C.2 S.1

Memur Haklarını Koruma ve Geliştirme Derneği (MEM-KOR) Ana Tüzüğü. (1978). Ankara.

MESS Mercek Dergisi, Ekim 2005

ODAMAN, Serkan, Türkiye'de Çalışma Örgütlerinin Gelişmelerinin Kronolojisi Ve Uluslararası İlişkilere Ulaşılması, Cilt:2 Sayı:1

- ODYAKMAZ, A. Nevzad , Sendika ve Toplu Sözleşme Hukuku, İstanbul, Yasa Publishing No:31, 1977
- ÖNSAL , Naci , Ücretler ve Toplu Pazarlık Sisteminde Ücretlerin Oluşumu, Ankara,
- ÖZ, Yavuz, Tarihi ve Hukuki Gelişimi Açısından Türkiye’de İşçi SendikalarınınÜst Örgütlenmesi, Ankara, Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Publishing, 1994
- ŞAYLAN, Gencay ve Şensu Yemişçioğlu. (1975) Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi (1965 - 1971). Ankara: TÖB-DER.
- Şerafettin GÜLER, “İşveren Sendikacılığı Bağlamında Kamu İşveren Sendikacılığı”, TÜHİS, Şubat, Mayıs 2006
- TORTOP, Nuri. (1971). Yönetim Bilimi II (Personel Yönetimi). Ankara.
- TUTUM, Cahit. “Türkiye’de Memur Güvenliği”, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.25 _____.(1972). Türkiye’de Memur Güvenliği, Ankara: T.O.D.A.İ.E.
- Üniversitesi Yayını, Ankara, 1967, Yayınları No:14,1987
- YAZICI Erдің , Osmanlı’dan Günümüze Türk İşçi Hareketi, Ankara, Aktif Publishing, 1996, s.135.

HAZİRAN

2024

Kaynaklar

- Altunışık, R. (2008). Anketlerde veri kalitesinin iyileştirilmesi için öntest (pilot test) yöntemleri. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-17
- Anastasiades, P. S. ve Vitalaki, E. (2011). Promoting internet safety in Greek primary schools: The teacher's role. *Educational Technology & Society*, 14 (2), 71–80.
- Anonim, (2013). http://canakkale.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/26102239__bilinli_gvenli_nternet_kullanm_semineri-resmi_yazi_ve_protokol.pdf. Erişim tarihi: 09.01.2017.
- Arrufat, M. G., Hernandez, N. T., ve Pessoa, T. (2019). Computer of future teachers in the digital security area. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 27(2), 57-67.
- Asaria, M. (2014), "E-safety for high schools project", *Journal of Assistive Technologies*, 8(1), 44-46. <https://doi.org/10.1108/JAT-12-2013-0038>
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Ateş, S. ve Küçük, S. (2023). Öğretmenlerin bilgi güvenliği farkındalık ve dijital okur-yazarlık durumlarının incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 491-534. <https://doi.org/10.51119/ere-egf.2023.66>
- Becta, (2005). E-safety: Developing whole-school policies to support effective practice. https://www.aoc.co.uk/sites/default/files/E_Safety_Developing_whole_school_policies_to_support_effective_practice.pdf. Erişim tarihi: 11.01.2017
- Becta. (2009). AUPs in context: Establishing safe and responsible online behaviours. <http://behaviour.education.qld.gov.au/SiteCollectionDocuments/cybersafety/establishing-safe-responsible-online-behaviours.pdf>. Erişim tarihi: 11.01.2017.
- BTK, 2015, <https://www.btk.gov.tr/tr-TR/Ulusal-Etkinlik/Milli-Egitim-Bakanligi-ile-BTK-Arasinda-Internetin-Guvenli-Kullanimi-Icin-Protokol-Imzalandi>. Erişim tarihi: 09.01.2017.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö, E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canoğulları, E. (2021). Öğretmenlerin bilgi güvenliği konusundaki farkındalıklarının incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 651-679.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., ve Turner, L. A. (2014). Research methods, desing, and analysis (12nd ed.). Pearson
- Cömert, I. T., Kayıran, S.M., (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 166-170.

- Çağlar, S. ve Savaşer S. (2010). İnternet ve çocuk pornografisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7, 1001-1008.
- De Lange, M. ve Von Solms, R. (2012). An e-safety educational framework in South Africa. *Proceedings of the Southern Africa Telecommunication Networks and Applications Conference (SATNAC)*. Western Cape, South Africa.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). Aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet: Yapısal eşitlik modeliyle bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-15.
- Ersoy, A. F. ve Ersoy, Ali. (2008). İnternet ve çocuk hakları eğitimi, *VIII. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferans Bildiri*, 6-9 Mayıs, Eskişehir.
- Govender, I. ve Skea, B. (2015). Teachers' understanding of e-safety: An Exploratory case in KZN South Africa. *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*, 70(1), 1-17. <https://doi.org/10.1002/j.1681-4835.2015.tb00505.x>
- Gökmen, Ö. F. ve Akgün, Ö. E. (2015). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmen adaylarının bilişim güvenliği bilgilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), 61-84.
- Gökmen, Ö. F. ve Akgün, Ö. E. (2016). Öğretmen adaylarının bilişim suçlarına yönelik deneyimleri ve bilişim güvenliği ders içeriğine yönelik görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 178-193.
- Günel, A., Turhal, Ç. Ü. ve İmal, N. (2011). *İlköğretim öğrencileri arasında internet kullanımının incelenmesine yönelik anket çalışması*. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- İnam, N. ve Öztürk, G. (2018). Öğretmen adaylarının sanal zorbalık algıları. *International Journal of Computers in Education*. 1 (1), 24-38.
- Jobi, T. ve Kritzinger, E. (2014). *Online awareness among sepedi school children in South Africa*. In Proceedings of the Ireland International Conference on Education (IICE-2014).
- Karacı, A., Akyüz, H. İ. ve Bilgici, G. (2017). Üniversite öğrencilerinin siber güvenlik davranışlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2079-2094.
- Kouttis, S. (2016). Improving security knowledge, skills and safety. *Computer Fraud & Security*, 2016(4), 12-14.
- Kozan, M. (2018). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Eğiti Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kritzinger, E. (2016). Short-term initiatives for enhancing cyber-safety within South African schools: research. *South African Computer Journal*, 28(1), 1-17.

- Kritzinger, E. ve Padayachee, K. (2013). Engendering an e-safety awareness culture within the South African context. *AFRICON*, IEEE. 1-5.
- Li, Q. (2010). Cyberbullying in high schools: a study of students' behaviors and beliefs about this new phenomenon. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, 372-392.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. ve Ólafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet. *LSE, London: EU Kids Online*. <https://www.safenet.bg/images/sampledata/files/EUKidsOnline-full.pdf> Erişim tarihi: 13.01.2020.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., ve Ólafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet. *LSE, London: EU Kids Online*.
- Oktik, N. (2013). *Sosyal kontrol, çocuk ve internet*. I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı, 1: 297-309, İstanbul.
- Olsen, R. V. (2020). *Teachers' awareness, knowledge and practice of information security in school* [Yüksek lisans tezi], Agder University-Kristiansand. <https://hdl.handle.net/11250/2678221>
- Oskay Yurttas, G. (2013). *İnternet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin durumu-İnternet kullanımı ile ilgili ailelerin değerlendirmeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, İ., ve Çakır, R. (2022). Öğretmenlerin sınıf ortamında dijital oyunlardan yararlanmaları ve dijital veri güvenliği farkındalıkları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 123-146.
- Reynolds, N., Diamantopoulos, A. ve Schlegelmilch, B. (1993). Pretsting in questionnaire design: A review of the literature and suggestionf for further reserach, *Journal of the Market Research Society*, 35(2), 171- 182.
- Siegle, D. (2010). Cyberbullying and sexting: Technology abuses of the 21st century. *Gifted child today*, 33(2), 14.
- Šimandl, V. ve Vaniček, J. (2017). Influences on ICT teachers knowledge and routines in a technical e-safety context. *Telematics and Informatics*, 34(8), 1488-1502.
- TÜİK, 2016, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>. Erişim tarihi: 10.01.2019.
- Tomczyk, Ł. (2019). Digital literacy in the area of e-safety among teachers (second stage of the primary school) in Poland. *Conference proceedings of» eLearning and Software for Education (eLSE)*, 15(2), 130-135. Carol I National Defence University Publishing House.
- Ybarra, M. L., ve Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308-1316.<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x>

KAYNAKÇA

- <https://www.education.gov.pg/sites/Students-and-parents/Education-Structure/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/sites/Syllabus/Elementary-Syllabus/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/sites/Syllabus/Primary-Syllabus/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/sites/Syllabus/Secondary-Syllabus/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/opendata/Teacher%20Education/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://web.dherst.gov.pg/students/admissions/how-to-apply> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/admin/images/products/bc0bbb7a6b2549bce274cb8e33263273.pdf> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/human-development-report-2023> Erişim tarihi: 25.03.2024
- Al Alhareth, Y., & Al Dighrir, I. (2014). The assessment process of pupils' learning in Saudi education system: A literature review. *American Journal of Educational Research*, 2(10), 883-891.
- Aljabreen, H. H., & Lash, M. (2016). Preschool education in Saudi Arabia: Past, present, and future. *Childhood Education*, 92(4), 311-319.
- Aydoğan, İ. ve Fidan, M. S. (2022). Sömürgecilik bağlamında Afrika'da eğitim, *Africa-İnönü Üniversitesi Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 128-149.
- Bray, M. ve Jiang, K. (2021). Eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. S. Aydın (Çev. Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Araştırma Yaklaşımları ve Yöntemleri* içinde (1. Baskı, 129-153). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1996). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara: Usem Yayınları.
- Erdem, M. (2021). Türk eğitim sistemi. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri* içinde (7. Baskı, s.77-114). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2003). Karşılaştırmalı eğitim: Türk eğitim bilimleri çalışmaları içinde önemsenişi gereken bir alan. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 265-283.
- Erkol, H. (2021). Karşılaştırmalı eğitimin tarihsel süreci, amaçları, varsayımları ve tarafları. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri* içinde (7. Baskı, s.3-18). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Göker, S. D., Göker Ürün, M., Dirik, H. ve Güllü, B.F. (2021). *Türkiye içi Küresel Ölçekte Öğretmen Yetiştirme Modeli*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gümüş, İ. (2020). Apartheid döneminde Güney Afrika ve uluslararası çalışma örgütü ilişkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 25-37.
- Gündoğdu, Y. (2013). Suudi Arabistan eğitim sistemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(35), 135-158. <https://doi.org/10.17120/omufd.06826>
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). (2021). *TIMSS 2019: Saudi Arabia national report*.<https://www.iea.nl/sites/default/files/2021-03/TIMSS%202019-%20Saudi%20Arabia%20national%20report.pdf>
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). (2021). <https://pirls2021.org/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- İNSAMER. (2017). Ülke profili: Suudi Arabistan. <https://www.insamer.com/tr/ulke-profilu-suudi-arabistan/>
- Karaağaçlı, A., ve Turgut, Ü. (2019). Güney Afrika’da yerli halkın ırkçılıkla mücadelesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi* (43), 1-7.
- MEB.(2020).https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/10175514_TIMSS_2019_Turkiye_On_Raporu_.pdf Erişim tarihi: 25.03.2024
- MEB.(2023).https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa2022_rapor.pdf Erişim tarihi: 25.03.2024
- MEB.(2024).<https://cdn.eba.gov.tr/icerik/GorusOneri/2024Programlar/2024programortakmetin.pdf> Erişim tarihi: 26.04.2024
- O'Donoghue, T., & Mortimer, J. (2024). *Teacher Preparation in Papua New Guinea: Past and Present*.
- OECD. (2018). *Education at a glance 2018: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>
- OECD. (2020, July 6). *Education at a glance 2020: OECD indicators*.https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2020_69096873-en
- OECD. (2022). *PISA 2022 results: Saudi Arabia*. <https://www.oecd.org/publication/pisa-2022-results/country-notes/saudi-arabia-f69c2e4b/>
- Saudi Arabian Cultural Mission Washington. (2018). "Education System in Saudi Arabia

- Sevim, C. (2019). Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Geleneksel El Sanatları: Çağdaş Seramik Sanatı ve Sanatçılarından Örnekler. *Sanat ve Tasarım Dergisi* (24), 339-357.
- Suudi Arabistan Eğitim Bakanlığı. (2024, April). <http://www.moe.gov.sa/>
- South African Government. (2024). Basic Education (Website). Retrieved from <https://www.education.gov.za/EducationinSA/tabid/327/Default.aspx> adresinden erişilmiştir.
- South African Government. (2024). People of South Africa (Website). Retrieved from <https://www.gov.za/services/services-residents/education> adresinden erişilmiştir.
- Söylemez, N., ve Adıyaman, B. (2023). Türk eğitim sistemi ile ilgili yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(239), 1673-1706.
- Statista. (2024). South Africa: Literacy rate from 2007 to 2021, total and by gender [Web Sitesi]. <https://www.statista.com/statistics/572836/literacy-rate-in-south-africa/>
- Strategic Decisions Consulting Company. (2015). *Gap between education system and labor market in Saudi Arabia* (Overview Report, p. 6).
- Şahin, F. (2021). Karşılaştırmalı eğitimin tanımı, kapsamı ve tarihçesi. M.K. Gülcan ve F. Şahin (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Tematik Bir Yaklaşım* içinde (1. Baskı, s.2-19). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şahin Kalyoncuoğlu, S. ve Şahin, M. (2021). Türk eğitim sistemi. S. Kalyoncuoğlu Şahin ve M. Şahin (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Güncel Veriler ve Eğitim Perspektifleri* içinde (1. Baskı, s. 1-32). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Taşkın, A.M. ve Bozkurt, F. (2023). Papua Yeni Gine sosyal bilimler dersi öğretimi programlarının ulusal kimliğin inşasındaki önemi. 5. *Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 405-421).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *BRICS Ülkelerinde Eğitim Sistemi*. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/26100749_BRICS_Ylklerinde_EYitim_Sistemi.pdf adresinden edinilmiştir.
- UNESCO-IBE. (2011). *World data on education: 7th edition, 2010/11*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000211628>
- Yaşar, R. (2007). *Suudi Arabistan'daki mutavassıt (ortaokul) 1.sınıf tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimi programları ile Türkiye'deki 6.sınıf sosyal bilgiler eğitimi programlarının karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

KAYNAKÇA

- Aktaş, İ. (2022). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 187-203.
- Alkış, M. (2020). *Üniversite öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No: 643004). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alparslan, A. M. (2021). Düşünme ihtiyacı-ustalık yönelimi-psikolojik iyi oluş ilişkisi: Eğitimciler üzerinde bir inceleme. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(42), 969-990.
- Altınpulluk, H. & Yıldırım, Y. (2021). 2010-2019 yılları arasında yayınlanan 21. yüzyıl becerileri araştırmalarının incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 438-461.
- Altunkaya, H. & Çelik, M. E. (2021). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin 21. yüzyıl becerileri yeterlikleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 813-826.
- Arslan, A. (2020). Öğretmen adayları perspektifinden pandemi öncesi ve sonrası öğren-cilere kazandırılması gereken 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 553-571.
- Arpacı, D. (2015). Meslek öncesi öğretmen kimliği ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Tez No: 398391). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atakişi, T. (2019). *Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerini esas alan bilgi okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No: 590055). [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Kafkas Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Atalay, N., Anagün, Ş. S. & Kumtepe, E. G. (2016). Fen öğretiminde teknoloji entegrasyonunun 21. yüzyıl beceri boyutunda değerlendirilmesi: Yavaş geçişli animasyon uygulaması. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(2), 405-424.
- Atik, A. D. & Yetkiner, A. (2021). Ortaöğretim biyoloji dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Journal of Education*, 11(2), 745-765.
- Aygün, Ş. S., Atalay, N., Kılıç, Z. & Yaşar, S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 160-175.

- Aydın, A. (2019). İngilizce öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde öğretmen eğitiminde 21. yüzyıl becerilerinin incelenmesi. (Tez No: 592172). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, A. & Şişman, G. T. (2021). Hizmet öncesi İngilizce öğretmen eğitiminde 21. yüzyıl becerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1223-1251.
- Aydın, E. & Tunagür, M. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(32), 349-374.
- Aydın, S. (2021). *Yabancı dil hazırlık sınıfı öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri, başarı odaklı motivasyonları ve İngilizce öğrenmeye yönelik motivasyonları arasındaki ilişkiler*. (Tez No: 675177). [Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ahmet, U. & Çiçek, B. (2021). Farklı branşlardaki öğretmenlerin 21. yüzyıl becerileri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 1-11.
- Bakar, M. H. D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerinin demokratik eğilimlerine etkisi (Nevşehir ili örneği)*. (Tez No: 645084). [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Barası, M. & Erdamar, G. (2021). 2018 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi: öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 222-242.
- Bertrams, A. & Dichäuser, O. (2009). High-school students' need for cognition, self-control, and school achievement: Testing a mediation hypothesis. *Learning and Individual Differences*, 19, 135-138.
- Boyacı, Ş. D. B., & Özer, M. G. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738.
- Bozkurt, F. (2020). 21. yüzyıl becerileri açısından sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 34-64.
- Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H. (2016). Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 69-82. <https://doi.org/10.9779/puje757>
- Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H. (2016). Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 69-82.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Donmuş Kaya, V. & Akpunar, B. (2018). An investigation of prospective teachers' 21st century skills effect about digital storytelling events. *Manas Journal of Social Studies*, 7(4), 1-10.
- Cacioppo, J. T. & Petty, R. E. (1982). The need for cognition. *Journal of personality and social psychology*, 42(1), 116.
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E. & Feng Kao, C. (1984). The efficient assessment of need for cognition. *Journal of personality assessment*, 48(3), 306-307.
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E., Feinstein, J. A. & Jarvis, W. B. G. (1996). Dispositional differences in cognitive motivation: The life and times of individuals varying in need for cognition. *Psychological bulletin*, 119(2), 197.
- Canpolat, M. (2021). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(3), 527-535.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Cemaloğlu, N., Arslanilay, A. S., Üstündağ, M. T. & Bilasa, P. (2019). Meslek lisesi öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri özyeterlik algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 845-874.
- Cenkseven, F. & Akar-Vural, R. (2006). Ergenlerin düşünme gereksinim ve cinsiyetlerine göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Eğitim Araştırmaları*, Güz: 25, 45-53.
- Cevik, M. & Senturk, C. (2019). Multidimensional 21th century skills scale: Validity and reliability study. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 14(1), 11-28.
- Ceylan, M. (2019). 21. yüzyıl becerileri bağlamında okul yöneticilerinin değişen rollerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. (Tez No: 561766). [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelebi, M. & Altuncu, N. (2019). 21. yüzyıl becerilerinin ingilizce öğretim programındaki yeri. *Educational Sciences Proceeding Book*, 231-244.
- Çelebi, M. & Sevinç, Ş. (2019). Öğretmenlerin 21. yüzyıl becerilerine ilişkin yeterlik algılarının ve bu becerileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi. *Educational Sciences Proceeding Book*, 157(172), S43.
- Çeliker, H. D. & Muhammed, K. (2020). Fen öğretiminde REACT'ın etkileri: 21. yüzyıl becerileri ve fene yönelik öz yeterlilik inançları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5732-5763.
- Çetin, M. & Çetin, G. (2021). 21. yüzyıl becerileri açısından MEB okul öncesi eğitim programına eleştirel bir bakış. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 235-255.
- Çevik, A. & Demirtaş, H. (2021). Okul müdürleri ve öğretmenlerin bakış açısıyla okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1512-1543.

- Çiftci, S., Yayla, A. & Sağlam, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734.
- Çolak, M. (2018). *Ortaokul fen bilimleri dersinin 21. yüzyıl becerilerini kazandırma-daki etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri (Kayseri ili örneği)*. (Tez No: 490559). [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. *21st century skills: Rethinking how students learn*, 20(2010), 51-76.
- Demir, A. Y. & Özyurt, M. (2021). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1254-1290.
- Demir, M. (2020). *Ortaöğretim öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile okula ilişkin tutum düzeyleri arasındaki ilişkide düşünme ihtiyacının aracı rolü*. (Tez No: 613146). [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirci, S. (1998). Düşünme İhtiyacı Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri: Düşünme İhtiyacı, Kontrol Odağı ve Öğretilmiş Güçlülük İlişkileri. (Tez No: 735522). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirtas-Madran, H. A. (2012). Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Düşünme İhtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 1-10.
- Devrani, A. E. P. (2021). Gençler için 21. yüzyıl becerileri ve dijitalleşen dünyanın gereklilikleri: yeni okuryazarlıklar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(24), 5-24.
- Dichäuser, O., Reinhard, M., Diener, C. & Bertrasm, A. (2009). How need for cognition affects the processing of achievement-related information. *Learning and Individual Differences*. 19. 283-287
- Durukan, A. Y. (2015). Dijital dünyada okul kütüphaneciliği ve 21. yüzyıl becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 106-120.
- Ecevit, T. & Kaptan, F. (2019). 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasına yönelik tasarlanan argümantasyon destekli araştırma-sorgulamaya dayalı öğretim modelinin betimlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019056328
- Ekici, G., Abide, Ö. F., Canbolat, Y. & Öztürk, A. (2017). 21. Yüzyıl becerilerine ait veri kaynaklarının analizi. *Journal of Research in Education and Teaching. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Elekoğlu, F. & Demirdağ, S. (2020). Okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri, iletişim becerileri ve liderlik stillerinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 101-117.

- Engin, A. O. & Korucuk, M. (2021). Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1081-1119.
- Erdamar, G. & Barası, M. (2021). 21. Yüzyıl becerileri açısından ortaokul türkçe dersi öğretim programı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 312-342.
- Erdoğan, Ö. (2019). *Robotik lego uygulamaların fen bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Tez No: 557789). [Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erkılıç, M. (2020). *21. yüzyıl becerilerinin fizik başarısına etkisinin araştırılması*. (Tez No: 644595). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ermiş, E. N. & Artar, M. (2021). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 68-82.
- Ermiş, E. N. (2018). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. (Tez No: 525158). [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ermiş, E. N. (2018). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. (Tez No: 525158). [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erten, P. (2020). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ve bu becerilerin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 33-64.
- Geçgel, H., Fatih, K., Vatansever, Y. Y., & Çalık, F. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(4), 1646-1669.
- Gelen, İ. (2017). P21-Program ve öğretimde 21. yüzyıl beceri çerçeveleri (ABD Uygulamaları). *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 15-29.
- Gelişli, Y. & Doğan, E. (2020). Türk dili ve edebiyatı ortaöğretim programına 21. yüzyıl becerilerinin yansması. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 12(47), 58-69.
- Gençdoğan, B. (2001). Üniversite öğrencilerinin düşünme ihtiyaçlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 227-234.
- Gökbulut, B. (2020). Öğretmen adaylarının eğitim inançları ile 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişki, *Turkish Studies - Education*, 15(1), 127-141.

- Gökbulut, B. (2020). Öğretmen adaylarının eğitim inançları ile 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişki. *Turkish Studies*, 15(1), 127-141.
- Gömlüksiz, M. N., Sinan, A. T. & Doğan, F. D. (2019). Türkçe, türk dili ve edebiyatı ile çağdaş türk lehçeleri öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlik algıları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(19), 163-185.
- Gülgöz, S. & Sadowski, C. J. (1995). Düşünme ihtiyacı ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Dergisi*, 12, 3-8.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. (Tez No: 579207). [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürültü, E., Aslan M. & Alcı B. (2018). İlköğretim öğretmenlerinin yeterliklerinin 21. yüzyıl becerileri ışığında incelenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 6(71), 543-560.
- Gürültü, E., Aslan, M. & Alcı, B. (2020). Ortaöğretim öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri kullanım yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 780-798.
- Gürültü, E., Aslan, M., & Bülent, A. (2019). Ortaöğretim öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri kullanım yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 780-798.
- Harlak, H. (2014). Dini Yönelim ve Dindarlığın Düşünme İhtiyacı, Denetim Odağı, Sosyal Beğenirlik ile İlişkisi. 18. *Ulusal Psikoloji Kongresi, Bursa*.
- Karasar, N.(2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Kalemkuş, F. & Özek, M. B. (2022). Kapsamlı 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(2), 359-388.
- Kalemkuş, F. & Özek, M. B. (2021). 21. yüzyıl becerileri konusunda araştırma eğilimleri: 2000-2020 (ocak ayı). *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 878-900.
- Kalemkuş, J. (2021). Fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 63-87.
- Karakaş, M. (2015). Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin fen bilimlerine yönelik 21. yüzyıl beceri düzeylerinin ölçülmesi. (Tez No: 391151). [Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karakelle, S. (2012). Üst biliş, genel yetenek ve problem çözme becerisi ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37 (164), 237-250.
- Karakelle, S. (2012). Üst bilişsel farkındalık, zekâ, problem çözme algısı ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 237-250.

- Kardeş, S. (2020). Okul öncesi eğitim programının 21. yüzyıl becerileri ve STEAM eğitimi bağlamında incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(2), 109-119.
- Kaya, A. (2020). *Sınıf öğretmeni adaylarının 21. yüzyıl becerileri kapsamında girişimcilik becerilerinin incelenmesi*. (Tez No: 643082). [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, S. (2017). Lise öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin öğrenci tükenmişliği ve okul bağlılığı ile ilişkisi. (Tez No: 484105). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kayhan, E., Altun, S. & Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2018)'nın 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35.
- Keskin, İ. & Yazar, T. (2015). Öğretmenlerin yirmi birinci yüzyıl becerileri ışığında ve yaşam boyu öğrenme bağlamında dijital yeterliliklerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1691-1711.
- Korucu, A. T. & Ünüvar, M. (2020). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının aldıkları eğitim ile bilişim liderliği vasfı ve 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişki. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 2(1), 44-53.
- Kozikoğlu, İ. & Altunova, N. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine ilişkin öz-yeterlik algılarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordama gücü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 522-531.
- Kozikoğlu, İ. & Altunova, N. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine ilişkin öz-yeterlik algılarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordama gücü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 522-531.
- Kozikoğlu, İ. & Özcanlı, N. (2020). Öğretmenlerin 21. yüzyıl öğrenen becerileri ile mesleğe adanmışlıkları arasındaki ilişki. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(1), 270-290.
- Kuradayıoğlu, M. & Soysal, T. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- Mazhar, B. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64.
- Murat, A. (2018). Fen bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlik algıları ile STEM'e yönelik tutumlarının incelenmesi/Investigation of prospective science teachers 21st century skills competence perceptions and attitudes toward STEM. (Tez No: 515427). [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Murat, M. (2018). *Ters yüz sınıf modelinin beşinci sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri ve bilimsel epistemolojik inançlarına etkisi*. (Tez No: 542404). [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Nacaroğlu, O. (2020). Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin incelenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 53(2), 693-722.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (OECD). (2009). 21 st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. *Education Working Papers*, 41.
- Orhan-Göksun, D. (2016). Öğretmen adaylarının 21. yy. öğrenen becerileri ve 21. yy. öğreten becerileri arasındaki ilişki. (Tez No:425506). [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Örsel Kadioğlu, S. (2001). Düşünme ihtiyacı ve beden algısına ilişkin özgüven. (Tez No: 100329). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdemir-Özden, D., Karakuş-Tayşi, E., Kılıç-Şahin, H., Demir-Kaya, S., & Bayram, F. Ö. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine yönelik yeterlik algıları: Kütahya örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 1163-1184.
- Özkul, A. & Alparslan, A. (2019). Yaşam Doyumunu Artıran Motivasyon Kaynağı: Düşünme-Anlama İhtiyacı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8 (4) , 3272-3288.
- Özyurt, M. (2020). 21. yüzyıl becerileri öğretimi ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2568-2594.
- Palut, H. (2008). The relationship between need for cognition and self-esteem: A comparative study of Turkish student teacher. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(2), 349-358.
- Polat, R. H. (2008). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özellikleri ve düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. (Tez No: 220593). [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Polat, R.H. & Tümkaya, S. (2010). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*. 9(1), 346-360.
- Polat, R. H. & Tümkaya, S. (2010). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(1), 346-360.

- Saracaloğlu, A. S. & Çengel, M. (2013). Cinsiyet, yaş ve düşünme ihtiyacı düzeyinin bilişötesi farkındalığı yordayıcılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1-13.
- Sang, G., Liang, J.-C., Chai, C. S., Dong, Y., & Tsai, C.-C. (2018). Teachers' actual and preferred perceptions of twenty-first century learning competencies: A Chinese perspective. *Asia Pacific Education Review*, 19(3), 307-317.
- Sarıtaş, B. (2019). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. (Tez No: 585092). [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sayın, Z. & Seferoğlu, S. S. (2016). Yeni bir 21. yüzyıl becerisi olarak kodlama eğitimi ve kodlamanın eğitim politikalarına etkisi. *Akademik Bilişim Konferansı*, Aydın.
- Selim, U. & Erdem, H. H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında “21. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi”. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76-93.
- Sevinç, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile duyguları ifade etme ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişki*. (Tez No: 553494). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sevinç, H. & Taş, İ. (2020). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile düşünme ihtiyacı ve duyguları ifade etme arasındaki ilişki. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 34(2), 523-541.
- Sevinç, M. & Tok, E. (2005). İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Düşünme İhtiyacı. 14. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulan Bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli*.
- Sibel, Y. (2021). 21. yüzyıl becerileri perspektifinden tarih eğitiminin yönü. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 209-233.
- Sing, R. R. (1991). *Education for the twenty first century: Asia-Pacific perspectives*. UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific. Bangkok.
- Tok, E. (2010). Okul öncesi 1. sınıf öğretmen adaylarının düşünme ihtiyaçları ve düşünme ihtiyacına yönelik görüşleri (Pamukkale Üniversitesi örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 45-62.
- Tuğluk, M. N., & Özkan, B. (2019). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. yüzyıl becerileri açısından analizi. *Temel Eğitim*, 1(4), 29-38.
- Tunagür, M. & Aydın, E. (2021). Türkçe öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerini kullanım yeterlikleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(4), 1562-1580.
- Uluyol, Ç. & Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.

- Uyanık, N. (2017). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin düşünme stilleri ile düşünme ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No: 470234). [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Üzümcü, Ö. & Erdal, B. (2018). Eğitimde yeni 21. yüzyıl becerisi: Bilgi işlemsel düşünme. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Varki, E. (2020). *Öğretmen adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerileri ile yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Tez No: 646904). [Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 51(1), 183-201.
- Yaşar, E. B. (2021). *Fen bilimleri öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri öz yeterlilik algıları ve stem tutumlarının incelenmesi*. (Tez No: 589038). [Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Zeybek, G. (2019). Lise öğrencilerinin 21. Yüzyıl öğrenme becerileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(2), 142-156.
- Woodward, R. (2009). *The organisation for economic co-operation and development (OECD)*. Routledge.
- <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519422.pdf> (P21) (Date of access:04.05.2024)
- <https://www.myk.gov.tr/index.php/turkiye-yeterlilikler-cercevesi> (TYÇ) (Date of access:27.03.2024)
- https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_06/16110804_MEB_Kalite_Cercevesi.pdf (Date of access:29.01.2024)

Kaynaklar

- Agasisti, T., & Pohl, C. (2012). Comparing German and Italian public universities: Convergence or divergence in the higher education landscape? *Managerial and Decision Economics*, 33(2), 71-85.
- Aktan, C. C. & Gencel, U. (2007). Yükseköğretimde Akreditasyon, Değişim Çağında Yükseköğretim Global Trendler-Paradigmatal Yönelimler. (Ed: Coşkun Can AKTAN), Yaşar Üniversitesi Yayını, İzmir.
- Aktan, C.C. (2007). Değişim çağında yükseköğretim. Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Amaral, A., & Rosa, M. J. (2010). Recent trends in quality assurance. *Quality in Higher Education*, 16(1), 59-61.
- Anderson, G. (2008). Mapping academic resistance in the managerial university. *Organization*, 15(2), 251-270.
- Ball, S. J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228.
- Barnett, R. (1994). Power, enlightenment and quality evaluation. *European Journal of Education Studies*, 29(2).
- Blackmur, D. (2004). Issues in higher education quality assurance. *Australian journal of public administration*, 63(2), 105-116.
- Bozoğlu, O. (2020). Yükseköğretimde kalite olgusu: Aktör merkezli yeni kurumsalcılık ile örgüte bütünsel bakış [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Clark, B. R. (2004). Delineating the character of the entrepreneurial university. *Higher Education Policy*, 17(4), 355-370.
- Çetinsaya, G. (2014). Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası. Yükseköğretim Kurulu Raporu. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/buyume-kalite-uluslararasilasma-turkiye-yuksekogretim-icin-bir-yol-haritasi.pdf>
- Dromey, R. G. (1993). The Tide That Quality Must Turn in Education. School of Computing and Information Technology, Division of Science and Technology, Griffith University.
- Durman, M. (2008). Yükseköğretimde kalite güvencesi. Yükseköğretimde yeniden yapılanma, Bologna sürecinin Türkiye’de uygulanması. Bologna uzmanları ulusal takımı projesi- 2007-2008 sonuç raporu. Erişim adresi: <http://w3.gazi.edu.tr/~gyavuzcan/documents/1.pdf>
- ENQA. (2007). Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area. Helsinki: ENQA.
- Erdem, A. R. (2013). Üniversite özerkliği: Mali, akademik ve yönetsel açıdan yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2).

- Federkeil, G. (2008). Rankings and quality assurance in higher education. *Higher Education in Europe*, 33(2-3), 219-231.
- Frazer, M.J. (1992). *Quality assurance in higher education*. Falmer Press.
- Galkute, L. (2014). A Quality assurance system based on the sustainable development paradigm: The Lithuanian perspective. In: Fadeeva, Z., Galkute, L., Mader, C., Scott, G. (eds), *Sustainable Development and Quality Assurance in Higher Education* (s. 114-130): Springer.
- Giannakou, M. (2006). Chair's summary, meeting of the oecd education ministers. *Higher Education: Quality, Equity and Efficiency, Summary by the Chair:OECD*.
- Green, D. (1994). What is quality in higher education? Concepts, policy and practice. In D. Green (Ed.), *What is Quality in Higher Education?*(s.15-29). SRHE and Open University Press,
- Günay, D. (2012). Yükseköğretimde öğrenme kazanımlarına dayanan kalite güvence sistemi. In, Gür, S. B., & Özer, M. (eds.), *Türkiye’de yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve kalite güvence sistemi* (s. 11-21). Pelin Ofset.
- Günay, D. (2014). Türkiye’de yükseköğretimin mevcut durumu, sorunları, gelişmeler ve öneriler. *Yeni Türkiye*, 58, 678-945.
- Harman, G. (1998). The management of quality assurance: a review of international practice. *Higher Education Quarterly*, 52(4), 345-364.
- Harman, G. (2011). Competitors of rankings: New directions in quality assurance and accountability. In *University Rankings*. Springer.
- Harman, G. S., & Meek, V. L. (2000). Repositioning quality assurance and accreditation in Australian higher education. In: *AusInfo*.
- Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1), 9-34.
- Harvey, L., Green, D., & Burrows, A. (1993). Assessing quality in higher education: A transbinary research project. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(2), 5-16.
- Hoecht, A. (2006). Quality assurance in UK higher education: Issues of trust, control, professional autonomy and accountability. *Higher Education*, 51(4), 541-563
- Ischinger, B. (2006). Higher education for a changing world. *Organisation for economic cooperation and development. The OECD Observer*, (255), 22.
- Kalite Güvencesi Yönetmeliği. (2007). Sanayinin geliştirilmesi ve üretimin desteklenmesi amacıyla Bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170701-21.html>

- Kurt, T. & Gümüş, S. (2015). "Dünyada yükseköğretimin finansmanına ilişkin eğilimler ve Türkiye için öneriler. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 5(1), 14-26.
- Kuzu, Ö. H. (2013). Yükseköğretimde değişen değerler bağlamında avrupa yükseköğretim alanı yeterlilik düzeyi algısı: Öğretim elemanları üzerine bir uygulama [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Lagrosen, S., Seyyed-Hashemi, R., & Leitner, M. (2004). Examination of the dimensions of quality in higher education. *Quality assurance in education*, 12(2), 61-69.
- leiklie, I. (2018). New public management or neoliberalism, higher education. *Encyclopedia of international higher education systems and institutions*, 1-6.
- Meade, P., & Woodhouse, D. (2000). Evaluating the effectiveness of the New Zealand Academic Audit Unit: Review and outcomes. *Quality in Higher Education*, 6(1), 19- 29.
- NCATE (National Council for Accreditation of TeacherEducation), (2007). NCATE's Mission. Erişim adresi: <http://www.ncate.org/documents/NCATEMission.pdf>
- O'Flynn, J. (2007). From new public management to public value: Paradigmatic change and managerial implications. *Australian journal of public administration*, 66(3), 353-366.
- Odin, J. K., & Manicas, P. T. (2004). *Globalization and higher education*. University of Hawaii Press.
- Özcan, A. ve Ağca, V. (2010). Yeni kamu yönetimi anlayışında postmodernizmin izleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 1-32.
- Özer, M. (2012). Türkiye yükseköğretimi için kalite güvence sistemi yaklaşımları. *Eğitime Bakış, Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi* 8(23), 15-20.
- Özer, M., Gür, B. S. & Küçükcan, T. (2010). Yükseköğretimde kalite güvencesi. *Siya-set, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Yayınları*.
- Özer, M., Gür, B.S. & Küçükcan, T. (2011). Kalite temini: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 59-65.
- Rehber, E. (2007). Dünyada değişen yükseköğretim ve kalite anlayışı, değişim çağında yükseköğretim. *Yaşar Üniversitesi Yayınları*.
- Santiago, P.vd. (2008). *Tertiary education for the knowledge society*. OECD: Paris.
- Schwarz, S., & Westerheijden, D. F. (2004). Accreditation in the framework of evaluation activities: A comparative study in the European higher education area. In Schwarz, S and Westerheijden D. F. (eds.), *Accreditation and evaluation in the European higher education area* (s. 1-41). Springer.
- Scott, P. (1995). *The meanings of mass higher education*. McGraw-Hill Education.
- Shin, J. C., Toutkoushian, R. K., & Teichler, U. (2011). *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education*. Springer.

- Smidt, H. (2015). European quality assurance: A European higher education area success story [overview paper]. In Curaj, A., Matei, L., Pricopie, R., Salmi, J., Scott, P. (eds), The European Higher Education Area (s. 625-637). Springer.
- Uygur, M. (2018). Yükseköğretimde kalite güvencesi bağlamında öğretme-öğrenme süreçlerinin incelenmesi ve öğretim elemanlarına yönelik bir eğitici eğitimi programı geliştirilmesi. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Vidovich, L. (2002). Quality assurance in Australian higher education: Globalisation and steering at a distance. Higher Education, 43(3), 391-408.
- Wissema, J. G. (2009). Üçüncü kuşak üniversitelere doğru. Özyeğin Üniversitesi Yayınları.
- Worthen, H., & Berry, J. (2002). Bargaining for "quality" in higher education: A case study from the city colleges of Chicago. Labor Studies Journal, 27(3), 1-23.
- YÖK. (2007). Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi. Yükseköğretim Kurulu Yayınları. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf>
- YÖK. (2014). Yükseköğretimde kalite için. Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.
- YÖK. (2018). Yükseköğretim kalite kurulu. Erişim adresi: <http://www.yok.gov.tr/web/kalitekurulu>

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1994). Eğitimde etkili yönetici davranışları. İzmir: Kan-yılmaz Matbaası.
- Aydın, M. (1993). Çağdaş eğitim denetimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, M. (2005). Eğitim yönetimi. Ankara: Hatipoğlu Yayıncılık.
- Balay, R. (2000). Özel ve resmi liselerde yönetici ve öğretmenlerin ör-gütsel bağlılığı. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması Ana Bilim Dalı, Ankara
- Balay, R. (2000). Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balay, R. (2014). Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık. Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (1993). Etkili okul kuram, uygulama ve araştırma. Ankara: Yavuz Dağıtım.
- Başaran, İ. E. (1993). Türkiye eğitim sistemi.. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). Eğitim yönetimi: nitelikli okul. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bilgen, A. (2014). Çalışanların etik liderlik ve etik iklim algılarının ör-gütsel bağlılıklarına etkisi: özel ve kamu sektöründe karşılaştırmalı bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçe-şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Budak, T. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan kadrolu ve söz-leşmeli öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensti-tüsü, İstanbul.
- Buluç, B. (2009). Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürleri-nin liderlik stilleri ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 15 (57). 5-34.
- Celep, C. (1996). Eğitim örgütlerinde öğretmenlerin örgütsel adanmış-lığı. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Celep, C. (2014). Eğitim örgütlerinde örgütsel adanma. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çakır, A. (2007). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ör-gütsel bağlılık düzeyleri ve okul kültürü algıları arasındaki iliş-kinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelikten, M. ve Çanak, M. (2014). Okul yöneticilerinin örgütsel bağlılık-ları ile örgüt-sel sinizmleri arasındaki ilişki. Türkiye Sosyal Politi-ka ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, 4 (6). 47-78.
- Çetin, M. (2004). Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık. Ankara: Nobel Ya-yınları.
- Durmuşçelebi M. (2008). Tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören öğretmen adaylarının program hakkındaki görüşleri ile problem çözme be-cerileri arasındaki ilişki. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 25(2). 171- 191.
- Erbesler, A (1984). İnsan gücü verimliliğini artırmaya yönelik organi-zasyon modelleri ve teşvik edici yöntemleri. Ankara: Milli Pro-duktivite Yayınları.
- Günce, S. (2013). İlköğretim okullarında örgütsel adalet ile örgütsel bağlılık ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens-titüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Şanlıurfa.
- Gürgen, H. (1997). Örgütlerde iletişim kalitesi. İstanbul: Der Yayınları.
- İnce, M. ve Gül, H. (2005). Yönetimde yeni bir paradigma: örgütsel bağlılık. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Kalağan, G. ve Güzeller, O. C. (2008). ‘‘Örgütsel sinizm ölçeğinin Türkçe’’ ye uyarlan-ması ve çeşitli değişkenler açısından eğitim örgütlerinde incelenmesi’’. 16.Yö-netim ve Organizasyon Kong-resi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Mercan, M. (2006). Öğretmenlerde örgütsel bağlılık örgütsel yabancı-laşma ve örgütsel vatandaşlık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sos-yal Bilimler Enstitüsü, Afyonka-rahisar.
- Özden, Y. (1997). Öğretmenlerde okula adanmışlık yönetici davranışı. Milli Eğitim Dergisi. 135. 35-41

- Serin, M.K. (2011). İlköğretim kurumlarında öğretimsel liderlik ile ör-gütsel bağlılık arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şişman, M. (2002). Öğretim Liderliği. Ankara: Pegem Yayınlar.
- Tuncer, A. (1995). MEB bilgisayar eğitimi ve hizmetleri genel müdürlü-ğü personelinin iş doyumu ve örgütsel bağlılık durumları. Ya-yınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. TODAİE Ankara.
- Uğurlu, C. T. ve Üstüner, M. (2011). Öğretmenlerin örgütsel bağlılık dü-zeylerine yöneticilerinin etik liderlik ve örgütsel adalet davranış-larının etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 41 (41). 434-448.
- Uğurlu, C., Sincar, M. ve Çınar, K. (2013). Ortaöğretim okulu öğretmen-lerinin örgüt-sel bağlılık düzeylerine yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının etkisi. Er-zincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 15 (1). 266-281.
- Varoğlu, D. (1993). Kamu sektörü çalışanlarının işlerine ve kuruluşla-rına karşı tutum-ları, bağlılıkları ve değerleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversi-tesi Sosyal Bilimler Enstitüsü An-kara.
- Vural, G. (2016). Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin çalışanların motivasyonu üze-rindeki etkisi. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Avrasya Üniversitesi Sos-yal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bi-limleri Ana Bilim Dalı, Trabzon.

KAYNAKÇA

- Abay, S. A. (2019). Aile içi iletişim ve uyum sorunları: Yüksek Lisans ve Doktora Tez-leri Üzerinden Sosyolojik Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Artut, K. (2013). Sanat eğitimi. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Aydoğdu, Ü., Karamustafaoğlu, O., & Bülbül, M. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: doğrulayıcı doküman analizi örneği. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi(30), 556-565.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensti-tüsü Dergisi. 7(1) 231-274.
- Buyurgan, S., & Buyurgan , U. (2012). Sanat eğitimi ve öğretimi. Pegem Akademi.
- Büyükbakkal, B. (2019). Okul öncesi dönemde olan çocukların ahlaki gelişimlerinin resim analizi ile incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversi-tesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çankırılı, A. (2014). Çocuk resminin dili. Zafer Yayınları.

- Çelik, F. (2018). 9-12 Yaş grubu çocukların çizdikleri resimlerle depresyon, kaygı ve özsaygı Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Değirmenci, E., & Demirli, C. (2019). Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay İhtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi. Akademik Platform Eğitim Ve Değişim Dergi-si, 2(1), 79-95.
- Dirin, S. (2022). Pandemi dönemi z kuşağı çocuklarının psikolojik algılarının resimlerine yansması. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli.
- Evirgen, N. (2010). Aile içi örüntülerin çocukların algıları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Geçen, F. (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD). 5(10), 60-83.
- Güven, G. (2018). Okul öncesi çocukların insan ve aile resmi çizimlerinin değerlendirilmesi. Eğiten Matbaacılık. Ankara.
- Halmatov, S. (2015). Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri. Pegem Akademi. Ankara.
- Hasırcı, Z. (2021). İçe dönük çocukların dışavurumcu resimlerinde psikolojik işlevler. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bursa.
- Herdem, F. S., & Bozgeyikli, H. (2013). İlköğretime devam eden parçalanmış ve tam aile çocuklarının rehberlik ihtiyaçlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, 3(4), 7-35.
- Ketenci, F. (2015). 4-7 yaş çocukların aile konulu resimlerinin duygusal yönleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Konuş, S. (2022). Derin öğrenme yöntemleri kullanılarak çocukların çizdiği resimlerdeki nesnelerin tanınması. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Edirne.
- Metin Aslan, Ö., & Üstün, E. (2013). Kinetik aile çizim testinin stil ve hareket boyutları. The Journal of Academic Social Science Studies, 6(4), 600-601.
- Mutlu, M. (2012). Kadınların aile içinde karar verme uygulama ve sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Nas, (2017). İlkokuldan ortaokula geçişe bağlı olarak çocuklarda yaşanan psikolojik sorunların duygusal gelişim açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Tezelli, S., Baş, Z., Tezelli, S., Kalafat, A., & Bülent, D. (2020). İlkokul birinci kademe öğrencilerin resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi. Instructional Technology and Lifelong Learning, 1(1), 47-62.

- Şansal, S. (2014). Çocukların çizdiği hayvan resimlerinden aile ilişkilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şener, G. (2018). Şema öncesi dönem çocuklarının (4-7 yaş) okul temalı resimlerine ilişkin yorumlamalar. MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 31-42.
- Üstün, (2019). V. Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi. Pegem Akademi. Ankara.
- Vatansever Bayraktar, H. (2012). İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğretmeni ve ebeveyni ile olan iletişimleri ile türkçe dersi konuşma becerileri arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2012). Resimleriyle çocuk. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yüzbaşıyev, M. (2010). Resim sanatının kuralları. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2, 213-214.

Kaynaklar

- Abdelnour, S. A., Abd El-Hack, M. E., Khafaga, A. F., Noreldin, A. E., Arif, M., Chaudhry, M. T., Losacco, C., Abdeen, A., & Abdel-Daim, M. M. (2019). Impacts of rare earth elements on animal health and production: Highlights of cerium and lanthanum. *Science of The Total Environment*, 672, 1021–1032. <https://doi.org/10.1016/J.SCITOTENV.2019.02.270>
- Aide, M. T., & Aide, C. (2012). Rare Earth Elements: Their Importance in Understanding Soil Genesis. *ISRN Soil Science*, 2012, 1–11. <https://doi.org/10.5402/2012/783876>
- Andrews, D. L. (2008). Energy harvesting: a review of the interplay between structure and mechanism. *Journal of Nanophotonics*, 2(1), 022502. <https://doi.org/10.1117/1.2976172>
- Balaram, V. (2019). Rare earth elements: A review of applications, occurrence, exploration, analysis, recycling, and environmental impact. *Geoscience Frontiers*, 10(4), 1285–1303. <https://doi.org/10.1016/J.GSF.2018.12.005>
- Behrsing, T., Deacon, G. B., & Junk, P. (2021). *The Chemistry of Rare-Earth Metals*. 8, 30. <https://doi.org/10.1142/9781800610163>
- Buckingham, S., Maheswaran, J., Meehan, B., & Peverill, K. (1999). The role of applications of rare earth elements in enhancement of crop and pasture production. *Materials Science Forum*, 315, 339–347.
- Bünzli, J.-C. G. (2022). Applications of Rare Earths. In *The Lanthanides and Actinides* (pp. 633–685). WORLD SCIENTIFIC (EUROPE). https://doi.org/10.1142/9781800610163_0017
- Dodd, J. (2018). *Rethinking the use of rare-earth elements*. *Wind Power Monthly*.

- Gao, B. (1985). *Present and future situation of rare earth research in Chinese agronomy-New frontiers in rare earth science and applications*; Eds. Xu Guangxian and Xiano Jemei. Science Press: Beijing, China.
- Goldschmidt, J. C., & Fischer, S. (2015). Upconversion for Photovoltaics – a Review of Materials, Devices and Concepts for Performance Enhancement. *Advanced Optical Materials*, 3(4), 510–535. <https://doi.org/10.1002/adom.201500024>
- Grasso, V. B. (2011). *Rare earth elements in national defense: Background, oversight issues, and options for Congress*. Congressional Research Service.
- GREINACHER, E. (1981). *History of Rare Earth Applications, Rare Earth Market Today* (pp. 3–17). <https://doi.org/10.1021/bk-1981-0164.ch001>
- He, M. L., Ranz, D., & Rambeck, W. A. (2001). Study on the performance enhancing effect of rare earth elements in growing and fattening pigs. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 85(7–8), 263–270. <https://doi.org/10.1046/j.1439-0396.2001.00327.x>
- He, M. L., Wehr, U., & Rambeck, W. A. (2010). Effect of low doses of dietary rare earth elements on growth performance of broilers. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 94(1), 86–92. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0396.2008.00884.x>
- Heier, S. (2014). *Grid integration of wind energy: onshore and offshore conversion systems*. John Wiley & Sons.
- Hu, Z., Richter, H., Sparovek, G., & Schnug, E. (2004). Physiological and Biochemical Effects of Rare Earth Elements on Plants and Their Agricultural Significance: A Review. *Journal of Plant Nutrition*, 27(1), 183–220. <https://doi.org/10.1081/PLN-120027555>
- Humphries, M. (2010). *Rare earth elements: the global supply chain*. Diane Publishing.
- Judge W. D. and Xiao, Z. W. and K. G. J. (2017). Application of Rare Earths for Higher Efficiencies in Energy Conversion. In S. and N. N. R. and O. H. and O. T. and G. X. Kim Hojong and Alam (Ed.), *Rare Metal Technology 2017* (pp. 37–45). Springer International Publishing.
- Klinger, J. M. (2015). A historical geography of rare earth elements: From discovery to the atomic age. *The Extractive Industries and Society*, 2(3), 572–580. <https://doi.org/10.1016/J.EXIS.2015.05.006>
- Machacek, E., Richter, J. L., Habib, K., & Klossek, P. (2015). Recycling of rare earths from fluorescent lamps: Value analysis of closing-the-loop under demand and supply uncertainties. *Resources, Conservation and Recycling*, 104, 76–93. <https://doi.org/10.1016/J.RESCONREC.2015.09.005>
- Mancheri, N. A., Sprecher, B., Bailey, G., Ge, J., & Tukker, A. (2019). Effect of Chinese policies on rare earth supply chain resilience. *Resources, Conservation*

- and Recycling, 142, 101–112. <https://doi.org/10.1016/J.RESCON-REC.2018.11.017>
- Massari, S., & Ruberti, M. (2013). Rare earth elements as critical raw materials: Focus on international markets and future strategies. *Resources Policy*, 38(1), 36–43. <https://doi.org/10.1016/J.RESOURPOL.2012.07.001>
- Meyer, L., & Bras, B. (2011). Rare earth metal recycling. *Proceedings of the 2011 IEEE International Symposium on Sustainable Systems and Technology*, 1–6.
- Morris, L. (2011). Direct drive vs. gearbox: progress on both fronts: will the wind turbine technology showdown leave just one technology standing? *Power Engineering*, 115(3), 38–42.
- Neary, C. R., & Highley, D. E. (1984). The Economic Importance of the Rare Earth Elements. *Rare Earth Element Geochemistry*, 2, 423–466. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-42148-7.50017-4>
- Pang, X., Li, D., & Peng, A. (2002). Application of rare-earth elements in the agriculture of China and its environmental behavior in soil. *Environmental Science and Pollution Research*, 9(2), 143–148. <https://doi.org/10.1007/BF02987462>
- Pavel, C. C., Lacal-Arántegui, R., Marmier, A., Schöler, D., Tzimas, E., Buchert, M., Jenseit, W., & Blagoeva, D. (2017). Substitution strategies for reducing the use of rare earths in wind turbines. *Resources Policy*, 52, 349–357. <https://doi.org/10.1016/J.RESOURPOL.2017.04.010>
- Polinder, H., Van der Pijl, F. F. A., De Vilder, G.-J., & Tavner, P. J. (2006). Comparison of direct-drive and geared generator concepts for wind turbines. *IEEE Transactions on Energy Conversion*, 21(3), 725–733.
- Preinfalk, C., & Morteani, G. (1989). The industrial applications of rare earth elements. *Lanthanides, Tantalum and Niobium: Mineralogy, Geochemistry, Characteristics of Primary Ore Deposits, Prospecting, Processing and Applications Proceedings of a Workshop in Berlin, November 1986*, 359–370.
- Ramos, S. J., Dinali, G. S., Oliveira, C., Martins, G. C., Moreira, C. G., Siqueira, J. O., & Guilherme, L. R. G. (2016). Rare Earth Elements in the Soil Environment. *Current Pollution Reports*, 2(1), 28–50. <https://doi.org/10.1007/s40726-016-0026-4>
- Ribrant, J., & Bertling, L. (2007). Survey of failures in wind power systems with focus on Swedish wind power plants during 1997–2005. *2007 IEEE Power Engineering Society General Meeting*, 1–8.
- Smith Stegen, K. (2015). Heavy rare earths, permanent magnets, and renewable energies: An imminent crisis. *Energy Policy*, 79, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2014.12.015>
- Strümpel, C., McCann, M., Beaucarne, G., Arkhipov, V., Slaoui, A., Švrček, V., del Cañizo, C., & Tobias, I. (2007). Modifying the solar spectrum to enhance silicon solar cell efficiency—An overview of available materials. *Solar Energy*

Materials and Solar Cells, 91(4), 238–249. <https://doi.org/10.1016/J.SOL-MAT.2006.09.003>

Szabadvary, F. (1988). Chapter 73 The history of the discovery and separation of the rare earths. *Handbook on the Physics and Chemistry of Rare Earths*, 11, 33–80. [https://doi.org/10.1016/S0168-1273\(88\)11005-2](https://doi.org/10.1016/S0168-1273(88)11005-2)

van der Ende, B. M., Aarts, L., & Meijerink, A. (2009). Lanthanide ions as spectral converters for solar cells. *Physical Chemistry Chemical Physics*, 11(47), 11081. <https://doi.org/10.1039/b913877c>

Yu, I.-S., Wu, S.-C., Dumont, L., Cardin, J., Labbé, C., & Gourbilleau, F. (2019). Monolithic crystalline silicon solar cells with SiN layers doped with Tb³⁺ and Yb³⁺ rare-earth ions. *Journal of Rare Earths*, 37(5), 515–519. <https://doi.org/10.1016/j.jre.2018.07.014>

Zhang, B., Song, Z., Jin, J., Bi, W., Li, H., Chen, C., Dai, Q., Xu, L., & Song, H. (2019). Efficient rare earth co-doped TiO₂ electron transport layer for high-performance perovskite solar cells. *Journal of Colloid and Interface Science*, 553, 14–21. <https://doi.org/10.1016/J.JCIS.2019.06.003>

KAYNAKÇA

1. Lide D.R. (2000). *National Institute of Standards and Technology*. CRC Handbook of Chemistry and Physics, 81st ed.; FL, USA, p. 2556.
2. Hoffman R.K. (1953). Surkiewicz, B.F., Chambers, L.A., Phillips, C.R., Bactericidal action of movidyn. *Ind. Eng. Chem.*, 45, 2571–2573, <https://doi.org/10.1021/ie50527a054>.
3. Fong J., Wood F. (2006). *Nanocrystalline silver dressings in wound management*, A review. *Int. J. Nanomed.*, 1, 441–449.
4. Jung W.K., Koo H.C., Kim K.W., Shin S., Kim S.H., Park Y.H. (2008). *Antibacterial activity and mechanism of action of the silver ion in staphylococcus aureus and escherichia coli*, *Appl. Environ. Microbiol.*, 74, 2171–2178, <https://doi.org/10.1128/AEM.02001-07>.
5. Morones-Ramirez J.R., Winkler, J.A. Spina, C.S. Collins, J.J. (2013). *Silver enhances antibiotic activity against gram-negative bacteria*. *Sci. Transl. Med.*, 5, 190ra181, DOI: 10.1126/scitranslmed.3006276.
6. Yakabe Y., Sano T., Ushio H., Yasunaga T. (1980). *Kinetic studies of the interaction between silver ion and deoxyribonucleic acid*, *Chem. Lett.*, 9, 373–376, <https://doi.org/10.1246/cl.1980.373>.
7. Möhler J.S., Sim, W., Blaskovich, M.A.T., Cooper, M.A., Ziora Z.M. (2018). *Silver bullets: A new lustre on an old antimicrobial agent*, *Biotechnol. Adv.*, 36, 1391–1411, <https://doi.org/10.1016/j.biotechadv.2018.05.004>.

8. Yamada, K. (1998). *The two phases of the formation of ancient medicine. In The Origins of Acupuncture and Moxibustion, The Origins of Decoction*, International Research Center for Japanese Studies: Kyoto, Japan, p. 154.
9. Alexander J.W. (2009). *History of the medical use of silver. Surg. Infect.*, 10, 289–292, <https://doi.org/10.1089/sur.2008.9941>.
10. Davies O. (2013). *They Didn't Listen, They Didn't Know How*; AuthorHouse: Bloomington, IN, USA, p. 805.
11. Dehnad H., Chopko B., Chirico P., McCORMICK R. (2012). *Bone Implant and Systems that Controllably Releases Silver*, WO2012064402A1, <https://doi.org/10.3390/antibiotics7040093>.
12. Hill W.R., Pillsbury D.M. (1939). *Argyria: The Pharmacology of Silver*, Williams & Wilkins Company: Philadelphia, PA, USA, p. 188.
13. Möhler J.S., Kolmar T., Synnatschke K., Hergert, M., Wilson L.A., Ramu S., Elliott A.G., Blaskovich M.A.T., Sidjabat H.E., Paterson D.L. (2017). *Enhancement of antibiotic-activity through complexation with metal ions—Combined ITC, NMR, enzymatic and biological studies*, J. Inorg. Biochem., 167, 134–141, <https://doi.org/10.1016/j.jinorgbio.2016.11.028>.
14. Ooi M.L., Richter K., Bennett C., Macias-Valle, L., Vreugde S., Psaltis A.J., Wormald P.-J. (2018). *Topical colloidal silver for the treatment of recalcitrant chronic rhinosinusitis*. Front. Microbiol., 9, <https://doi.org/10.3389/fmicb.2018.00720>.
15. Nherera L.M., Trueman P., Roberts C.D., Berg L. A. (2017). *Systematic review and meta-analysis of clinical outcomes associated with nanocrystalline silver use compared to alternative silver delivery systems in the management of superficial and deep partial thickness burns*, 43, 939–948, <https://doi.org/10.1016/j.burns.2017.01.004>.
16. Omay P. (2007). *Silver nanoparticle dispersion formulation*, WO2007017901A2.
17. Meledandri C.J., Schwass D.R., Cotton G.C., Duncan W.J. (2018). *Antimicrobial Gel Containing Silver Nanoparticles*, EP3359166A1.
18. Yates K.M., Proctor C.A., Atchley D.H. (2012). *Antimicrobial Silver Hydrogel Composition for the Treatment of Burns and Wounds*. WO2012151438A1.
19. Banowski B., Garnich F., Simmering R., Device I.E. (2014). *Handset for performing cosmetic and medical treatment for human skin, has application surface contacted with to be treated skin zone and silver portion, which is provided for delivering antimicrobial silver ions*, DE102012224176A1.
20. Su J., Wang D. (2015). *Antimicrobial thermoplastic polyurethane for toothbrush and preparation method for antimicrobial thermoplastic polyurethane*, CN103254401A,

21. Zhao H. (2013) *Sanitary Towel Capable of Removing Peculiar Smell and Manufacturing Method Thereof*, CN102961778A.
22. Jang H.C. (2007). *Functional cosmetic including nano silver*, KR20070119971A.
23. Miyata S., Kakihara H., Takahashi F., Nagaoka H., Kubota T., Ueda G. (2010). *Antimicrobial agent*, JP2010059132A.
24. Hasegawa S. (2013). *Solid oily cosmetic*, JP2013071914A.
25. Zanini D., Alli A., Ford J., Steffen R., Vanderlaan D., Petisce J. (2003). *Antimicrobial contact lenses and methods for their production*. US20030044447A1.
26. Schuette R., Kreider J., Goulet R., Wiencek K., Sturm R., Canada T. (2005). *Silver-Containing Antimicrobial Fabric*, US20050037057A1.
27. Hendriks E.P., Trogolo J.A. (2010). *Wash-durable and color stable antimicrobial treated textiles*, US7754625B2.
28. Hutt Pollard E.A., Morham S., Brown D.E., Kray J.S. (2018). *Systems and processes for treating textiles with an antimicrobial agent*, WO2018160708.
29. Silver B.H. (2008). *Breastpump assemblies having silver-containing antimicrobial compounds*, US20080139998A1.
30. Wang X. (2014). *Nano-silver inorganic antibacterial nutritional hair dye*, CN104224617A.
31. Panáček A., Kvítek L., Pruček R., Kolár M., Vecerová R., Pizúrová N., Sharma V.K., Nevečná T.J., Zboril R. (2006). *Silver colloid nanoparticles: Synthesis, characterization, and their antibacterial activity*. J. Phys. Chem. B., 110, 16248–16253, <https://doi.org/10.1021/jp063826h>.
32. Oyanedel-Craver V.A., Smith J.A. (2008). *Sustainable Colloidal-Silver-Impregnated Ceramic Filter for Point of Use Water Treatment*, Environ. Sci. Technol., 42, 927–933, <https://doi.org/10.1021/es071268u>.
33. Ingle E.M., Fisher B.J., Finney J.W. (2010). *Silver coated nylon fibers and associated methods of manufacture and use*, US2010166832A1.
34. Ge L., L. Q., Wang M., Ouyang J., Li X., Xing M.M.Q. (2014). *Nanosilver particles in medical applications: Synthesis, performance, and toxicity*. Int. J. Nanomed, 9, 2399–2407.
35. Yin I.X., Zhan, J., Zhao I.S., Mei M.L., Li Q., Chu C.H. (2020). *The antibacterial mechanism of silver nanoparticles and its application in dentistry*, Int. J. Nanomed, 15, 2555–2562, <http://doi.org/10.2147/IJN>.
36. Sim W., Barnard R.T., Blaskovich M.A.T. (2018). Ziora Z.M., *Antimicrobial silver in medicinal and consumer applications: A patent review of the past decade (2007–2017)*. Antibiotics, 7, 93, <https://doi.org/10.3390/antibiotics7040093>.

37. Burdusel A.C., Gherasim O., Grumezescu A.M., Mogoanta L., Fikai A., Andronescu E. (2018). *Biomedical applications of silver nanoparticles: An up-to-date overview*, *Nanomaterials*, 8, 681-706, <https://doi.org/10.3390/nano8090681>.
38. Rezvani E., Raerty A., McGuinness C., Kennedy J. (2019). *Adverse effects of nanosilver on human health and the Environment*, *Acta Biomater*, 94, 145–159, <https://doi.org/10.1016/j.actbio.2019.05.042>.
39. Mathur P., Jha S., Ramteke S., Jain N.K. (2018). *Pharmaceutical aspects of silver nanoparticles*, *Artif. Cells Nanomed Biotechnol*, 46, 115– 126, <https://doi.org/10.1080/21691401.2017.1414825>.
40. Dakal T.C., Kumar A., Majumdar R.S., Yadav V. (2016). *Mechanistic basis of antimicrobial actions of silver Nanoparticles*, *Front. Microbiol.*, 7, 1831-1848, <https://doi.org/10.3389/fmicb.2016.01831>.
41. McDonnell G., Russell A.D. (1999). *Antiseptics and disinfectants: Activity, action, and resistance*, *Clin. Microbiol. Rev.*, 12, 147–179, <https://doi.org/10.1128/cmr.12.1.147>.
42. Wang L., Hu C., Shao L. (2017). *The antimicrobial activity of nanoparticles: Present situation and prospects for the future*, *Int. J. Nanomed.*, 12, 1227–1249, <https://doi.org/10.2147/IJN.S121956>.
43. Domínguez A.V., Algaba R.A., Canturri A.M., Villodres, Á.R., Smani Y. (2020). *Antibacterial activity of colloidal silver against gram-negative and gram-positive bacteria*, *Antibiotics*, 9, 36, [10.3390/antibiotics9010036](https://doi.org/10.3390/antibiotics9010036).
44. Abbaszadegan A., Ghahramani Y., Gholami A., Hemmateenejad B., Dorostkar S., Nabavizadeh, M., Sharghi H. (2015). *The effect of charge at the surface of silver nanoparticles on antimicrobial activity against gram-positive and gram-negative bacteria: A preliminary study*, *J. Nanomater.*, <https://doi.org/10.1155/2015/720654>.
45. Shang L.; Nienhaus K.; Nienhaus G.U. (2014). *Engineered nanoparticles interacting with cells: Size matters*, *J. Nanobiotechnol*, 12:5,
46. Škrlová K., Malachová K., Muñoz-Bonilla A., Merinská D., Rybková Z., Fernández-García M., Plachá D. (2019). *Biocompatible polymer materials with antimicrobial properties for preparation of stents*, *Nanomaterials*, 9(11), 1548-1579, <https://doi.org/10.3390/nano9111548>.
47. Tang S., Zheng J. (2018). *Antibacterial Activity of Silver Nanoparticles: Structural Effects*, *Adv. Healthc. Mater.*, 7, e1701503, <https://doi.org/10.1002/adhm.201701503>.
48. Möhler J.S., Sim W., Blaskovich M.A.T., Cooper M.A., Ziora Z.M. (2018). *Silver bullets: A new lustre on an old antimicrobial agent*, *Biotechnol. Adv.*, 36, 1391–1411.

49. Corrêa J.M., Mori M., Sanches H.L., Cruz A.D.D., Poiate E., Poiate I.A.V.P. (2015). *Silver nanoparticles in dental biomaterials*, Int. J. Biomater, 2015, 485275, <https://dx.doi.org/10.1155/2015/485275>.
50. Fakhruddin K.S., Egusa H., Ngo H.C., Panduwawala C., Pesee S., Samaranayake L.P. (2020). *Clinical efficacy and the antimicrobial potential of silver formulations in arresting dental caries: A systematic review*. BMC, Oral Health, 20:160, <https://doi.org/10.1186/s12903-020-01133-3>.
51. Noronha V.T., Paula A.J., Durán G., Galembeck A., Cogo-Müller K., Franz-Montan M., Durán N. (2017). *Silver nanoparticles in dentistry*, Dent. Mater., 33, 1110–1126, <https://doi.org/10.1016/j.dental.2017.07.002>.
52. Liu B.Y., Liu J., Zhang D., Yang Z.L., Feng Y.P., Wang M. (2020). Effect of silver diammine fluoride on micro-ecology of plaque from extensive caries of deciduous teeth *In vitro* study. BMC Oral Health, 20, 151, <https://doi.org/10.1186/s12903-020-01141-3>.
53. Lou Y., Darvell B., Botelho M. (2018). *Antibacterial Effect of Silver Diamine Fluoride on Cariogenic Organisms*, J. Contemp. Dent. Pract., 19, 591–598, <https://doi.org/10.5005/jp-journals-10024-2304>.
54. Zhao I.S., Gao S.S., Hiraishi N., Burrow M.F., Duangthip D., Mei M.L., Lo E.C.M., Chu C.H. (2018). *Mechanisms of silver diamine fluoride on arresting caries: A literature review*, Int. Dent. J., 68, 67–76, <https://doi.org/10.1111/idj.12320>.
55. Lipsky B.A., Hoey C. (2009). *Topical Antimicrobial Therapy for Treating Chronic Wounds*, Clin. Pract., 49, 1541–1549, <https://doi.org/10.1086/644732>.
56. Lansdown A.B.G. (2004). *A review of the use of silver in wound care: Facts and fallacies*, Br. J. Nurs., 13, <https://doi.org/10.12968/bjon.2004.13.Sup1.12535>.
57. Nadworny P.L., Wang J., Tredget E.E., Burrell R.E. (2010). *Anti-inflammatory activity of nanocrystalline silver-derived solutions in porcine contact dermatitis*, J. Inflamm., 7, 13.
58. Carter M.J., Tingley-Kelley K., Warriner R.A. (2010). *Silver treatments and silver-impregnated dressings for the healing of leg wounds and ulcers: A systematic review and meta-analysis*, J. Am. Acad. Dermatol., 63, 668–679, <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2009.09.007>.
59. Widgerow A.D. (2010). *Nanocrystalline silver, gelatinases and the clinical implications*, Burns, 36, 965–974, <https://doi.org/10.1016/j.burns.2010.01.010>.
60. Norman G., Westby M.J., Rithalia A.D., Stubbs N., Soares M.O., Dumville J.C. (2018). *Dressings and topical agents for treating venous leg ulcers*, Cochrane Database Syst. Rev., 6, doi: 10.1002/14651858.CD012583.pub2.
61. Cong T., Hao D., Wen X., Li X., He G., Jiang X. (2019). *From pathogenesis of acne vulgaris to anti-acne agents*. Arch. Dermatol. Res., 311, 337–349.

62. Wu, H.; Moser, C.; Wang, H.Z.; Hoiby, N.; Song, Z.J. (2015). Strategies for combating bacterial biofilm infections. *Int. J. Oral Sci.*, 7, 1–7.
63. De la O-Escamilla N.O., Sidbury R. (2020). *Atopic dermatitis: Update on pathogenesis and therapy*, *Pediatric Ann.*, 49, e140–e146, <https://doi.org/10.3928/19382359-20200217-01>.
64. Beki'c S., Martinek V., Talapko J., Majnari'c L., Mihaljevi'c M.V., Škrlec I. (2020). *Atopic Dermatitis and Comorbidity*, *Healthcare*, 8, 70-82, <https://doi.org/10.3390/healthcare8020070>.
65. Cookson W. (2004). *The immunogenetics of asthma and eczema: A new focus on the epithelium*, *Nat. Rev. Immunol.*, 4, 978–988.
66. Gauger A. (2006). *Silver-Coated Textiles in the Therapy of Atopic Eczema. In Bio-functional Textiles and the Skin*; Karger: Basel, Switzerland, 33, 152–164, <https://doi.org/10.1159/000193942>.
67. Benn T.M., Westerho P. (2008). *Nanoparticle silver released into water from commercially available sock fabrics*, *Environ. Sci. Technol.*, 42, 4133–4139, <https://doi.org/10.1021/es7032718>.

KAYNAKÇA

- Acur, C. (2021, Ocak 21). Medium. Medium Web Sitesi: <https://ceren-acur.medium.com/temel-sql-komutları-45ee522a48fc> adresinden alındı
- Açiler, S. (2024, 03 21). IIENSITU. IIENSITU Web Sitesi: <https://www.iiensitu.com/blog/veri-nedir> adresinden alındı
- Amazon Web Services. (2024, 03 21). Amazon Web Services Web sitesi: [https://aws.amazon.com/tr/what-is/sql/#:~:text=Yapılandırılmış%20sorgu%20dili%20\(SQL\)%2C,ile%20bilgileri%20tablo%20biçiminde%20depolar.](https://aws.amazon.com/tr/what-is/sql/#:~:text=Yapılandırılmış%20sorgu%20dili%20(SQL)%2C,ile%20bilgileri%20tablo%20biçiminde%20depolar.) adresinden alındı
- Assaker, J. (2022, Mayıs 14). Kaggle. Kaggle Web Sitesi: <https://www.kaggle.com/datasets/josephassaker/covid19-global-dataset> adresinden alındı
- Bragazzi, L. N., Dai, H., Damiani, G., Behzadifar, M., Martini, M., & Wu, J. (2020). How Big Data and Artificial Intelligence Can Help Better Manage the COVID-19 Pandemic. *Environmental Research and Public Health*, 1-8.
- Çınar, F., & Oğuz, M. (2020). Türkiye'nin Covid-19 Pandemisine Yönelik Stratejilerinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1-11.
- Gökcan, A. O. (2015). Ali Osman Hoca. Ali Osman Hoca Web Sitesi: <https://aliosman-gokcan.com/index.php/kodlama/114-veri-taban-dersi-sql-tsqli-komutlar> adresinden alındı
- Karamehic, S. (2023). Analysis of Covid-19 Daily Results and Information About Patients Using SQL and PowerBi. *International Journal of Data Science*, 1-9.

- Kart, Ö., & Başçifci, F. (2021). Makine Öğrenmesi Algoritmalarıyla Akciğer Tomografi Görüntülerinden Covid-19 Tespiti. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 630-637.
- Katı , B. E., & Küçükşille , E. U. (2018). Oracle ve Ms Sql Server Veri Tabanları İçin Veri Tabanı Yönetim Sistemleri Güvenlik Kontrol İlkelerinin Takip Edilmesi Ve Uygulanması. *SDU International Journal of Technological Sciences*, 22-46.
- kayan, E. (2022, 08 31). Boğaziçi Ensitüsü. Boğaziçi Ensitüsü Web sitesi: <https://istanbulbogaziciensitu.com/veri-nedir#:~:text=Veri%2C%20bir%20tar-tişma%20ya%20da,bilgilerin%20işlenmesi%20için%20formülize%20edilmelidir>. adresinden alındı
- Koç, İ., & Yardımcıoğlu, F. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulamaya Konulan Mali Tedbir ve Teşviklerin Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye ve Seçilmiş AB Ülkeleri Karşılaştırması. *Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi* , 125-152.
- Oracle. (2024, 03 21). Oracle Web sitesi: <https://www.oracle.com/tr/database/what-is-database/> adresinden alındı
- Sarıman, G., & Mutaf, E. (2020). Covid-19 Sürecinde Twitter Mesajlarının Duygu Analizi. *Euroasia Journal of Mathematics, Engineering, Natural & Medical Sciences*, 137-148.
- Seyli, O., & Başer, V. G. (2020). Covid-19 Salgınına Yönelik Zaman Serisi Verileri ile Prophet Model Kullanarak Makine Öğrenmesi Temelli Vaka Tahminlemesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 827-835.
- Sha, D., Miao, X., Lan, H., Stewart, K., Ruan, S., Tian, Y., . . . Yang, C. (2020). Spatiotemporal Analysis of Medical Resource. *Journal of Medical Internet Research*, 1-19.
- Tekin, B. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Ülkelerin Covid-19, Sağlık ve Finansal Göstergeler Bağlamında Sınıflandırılması: Hiyeraşik Kümeleme Analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt5/Sayı2*, 336-349.
- Wikipedia. (2023, 03 24). Wikipedia web sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Şablon:Ülkelere_göre_COVID-19_aşısı adresinden alındı
- Yılmaz, H. C., & Altunay, S. A. (2023). Covid-19 Verileri için Bayes Ağları ile Makine Öğrenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart University Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences Open Access*, 127-144.

Kaynakça:

1. Akay, R., & Yılmaz, Ö. (2020). Nanotechnology Applications in Bearings: A Comprehensive Review. *Journal of Nanoscience and Nanotechnology*, 20(6), 3501-3515.
2. Cardwell, D. S. L. (1995). *The Norton History of Technology*. W. W. Norton & Company.
3. Chen, X., & Wang, L. (2018). Effects of Carbon Nanotube Re-inforced Composites on Bearing Performance. *International Journal of Mechanical Engineering*, 45(3), 201-215.
4. Davidson, J., & Smith, M. (2019). Nanotechnology for Enhanced Bearing Durability. *Journal of Tribology*, 35(4), 450-465.
5. Lee, K. (2020). The Future of Bearings: Nanotechnology and IoT Integration. *Journal of Industrial Automation*, 32(1), 87-100.
6. Lee, K., & Park, S. (2017). Optimization of Bearing Design Using Nanoscale Control. *Journal of Mechanical Engineering Science*, 25(1), 80-95.
7. Jones, T., & Brown, A. (2021). Nanostructured Coatings for Improved Bearing Surface Performance. *Tribology International*, 55(2), 120-135.
8. Harris, T. A., & Kotzalas, M. N. (2006). *Essential Concepts of Bearing Technology*. CRC Press.
9. Křupka, I., Hartl, M., & Náprstek, Z. (2012). History of Bearings. In *Engineering Tribology*. Springer, Dordrecht.
10. Midha, V. K., & Gupta, K. (1983). *Rolling Bearings: Theory and Application*. CRC Press.
11. Rosa, R., & Ayre, R. S. (1952). The History of Rolling Bearings. *The Scientific Monthly*, 75(3), 183-188.
12. Schaeffler Group. (2020). *Schaeffler Rolling Bearings Catalogue*. Schaeffler AG.
13. Schaeffler Group. (2019). *Technical Pocket Guide*. Schaeffler AG.
14. Schaeffler Group. (2018). *Bearings for Industrial Gearboxes*. Schaeffler AG.
15. Schaeffler Group. (2020). *The History of Bearings*. Schaeffler AG.
16. Smith, J. D. (1999). *Rolling Bearings: A Technical Guide*. CRC Press.
17. SKF Group. (2013). *SKF Rolling Bearings Catalogue* (Publication No. 10000 EN). SKF.
18. SKF Group. (2016). *SKF Bearing Installation and Maintenance Guide*. SKF.
19. SKF Group. (2021). *SKF Rolling Bearings and Lubrication Systems*. SKF.

20. Whitby, R. L. (1995). The history of rolling bearings. *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part C: Journal of Mechanical Engineering Science*, 209(3), 201-215.
21. Archibald, R. L. (2011). Ancient Engineers' Contributions to Mechanical Engineering. *Journal of Engineering History*, 12(1), 45-60.
22. Singer, C., Holmyard, E. J., Hall, A. R., & Williams, T. I. (1954). *A History of Technology: From Early Times to Fall of Ancient Empires*. Clarendon Press.
23. Muir, H. (2000). Galileo's Mechanical Inventions and Design Concepts. *Engineering Science Reviews*, 15(3), 200-215.
24. Dowson, D. (1979). *History of Tribology*. Longman.
25. Steel, R. (2011). *Bearings: Basic Concepts and Design Applications*. McGraw-Hill.
26. Jones, T. (1983). The Industrial Revolution in History. *Historical Engineering Review*, 22(4), 322-338.
27. Smith, J., & Brown, A. (2019). Advancements in Bearing Technology: Materials and Applications. *Journal of Modern Engineering Innovations*, 28(2), 145-158.

References

- [1] Besse, A. L. (1987). Einstein manifolds, *Ergeb. Math. Grenzgeb.*, 3. Folge, Bd. 10.
- [2] Bhattacharyya, A., and De, T. (2007). On mixed generalized quasi-Einstein manifolds. *Differential Geometry--Dynamical Systems*.
- [3] Blair, D. E., (1976). Contact manifolds in Riemannian Geometry (Lectures Notes in Math. vol 509).
- [4] Blair, D. E., and Turgut Vanli, A. (2006). Corrected energy of distributions for 3-Sasakian and normal complex contact manifolds.
- [5] Blair, D. E., (2010). *Riemannian geometry of contact and symplectic manifolds* (Vol. 203). Boston, MA: Birkhäuser Boston.
- [6] Blair, D. E., and Martín-Molina, V. (2011). Bochner and conformal flatness on normal complex contact metric manifolds. *Annals of Global Analysis and Geometry*, 39(3), 249-258.
- [7] Blair, D. E., and Mihai, A. (2012). Symmetry in complex contact geometry. *The Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 451-465.
- [8] Blair, D. E., and Mihai, A. (2012). Homogeneity and local symmetry of complex (κ, μ) -spaces. *Israel journal of mathematics*, 187, 451-464.
- [9] Beyendi, S. (2022). Some Results on W_8 -Curvature Tensor in α -Cosymplectic manifolds. *Mathematical Sciences and Applications E-Notes*, 10(4), 208-216.

- [10] Foreman, B. (2000). Complex contact manifolds and hyperkähler geometry. *Kodai Mathematical Journal*, 23(1), 12-26.
- [11] Ishihara, S., and Konishi, M. (1979). Real contact 3-structure and complex contact structure. *Southeast Asian Bulletin of Math*, 3, 151-161.
- [12] Ishihara, S., and Konishi, M. (1980). Complex almost contact manifolds. *Kodai Mathematical Journal*, 3(3), 385-396.
- [13] Ishihara, S., and Konishi, M. (1982). Complex almost contact structures in a complex contact manifold. *Kodai Mathematical Journal*, 5(1), 30-37.
- [14] Janssens, D., and Vanhecke, L. (1981). Almost contact structures and curvature tensors. *Kodai Mathematical Journal*, 4(1), 1-27.
- [15] Kholodenko, A. L. (2013). Applications of contact geometry and topology in physics. World Scientific.
- [16] Kishor, S., and Verma, P., (2017). On W_7 -curvature tensors of Generalized Sasakian space forms, *IJMTT* vol. 49, no:2, 100-112.
- [17] Kobayashi, S. (1959). Remarks on complex contact manifolds. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 10(1), 164-167.
- [18] Korkmaz, B. (2000). Normality of complex contact manifolds. *The Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 1343-1380.
- [19] Nafula, E., Moindi, S. K., and Njori, P. W., (2021). A study of W_7 -curvature tensors in Para-Kenmotsu manifolds. *Internat. J. of Statistics and Applied Math.* 6(5), 59-61.
- [20] Njori, P. W., Moindi, S. K., and Pokhariyal, G. P., (2016). A study of curvature tensor W_8 -curvature tensors in Kenmotsu in K-contact Riemannian manifold. *Int. J. Stat. Appl. Math.* 1(6), 10-14.
- [21] Njori, P. W., Moindi, S. K., and Pokhariyal, G. P. (2021). A study on W_6 -curvature tensors and W_8 -curvature tensors in Kenmotsu manifolds admitting semisymmetric metric connection. *International Journal of Statistics and Applied Mathematics*, 6(2), 01-05.
- [22] Pokhariyal, G. P. (1982). Relativistic significance of curvature tensors. *International Journal of Mathematics and Mathematical Sciences*, 5, 133-139.
- [23] Rajan., Singh, G. P., Prajapati, P., and Mishra, A. K., (2020). W_8 -Curvature Tensor in Lorentzian α -Sasakian Manifolds. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 11(3), 1061-1072.
- [24] Singh, G. P., Mishra, A. K., Rajan., Prajapati, P., and Tiwari, A. P., (2022). A study on W_8 -curvature tensor in ϵ -Kenmotsu manifolds. *Ganita* vol. 72(2), 115-126.
- [25] Singh, G. P., Rajan, R., Mishra, A. K., and Prajapati, P. (2023). W_8 -Curvature Tensor in Generalized Sasakian Space Forms. *Ratio Mathematica*, 48.

- [26] Tripathi, M. M., and Gupta, P. (2011). T-curvature tensor on a semi-Riemannian manifold. *J. Adv. Math. Stud*, 4(1), 117-129.
- [27] Turgut Vanli, A., and Blair, D. E. (2006). The Boothby-Wang fibration of the Iwasawa manifold as a critical point of the energy. *Monatshefte fur Mathematik*, 147(1), 75.
- [28] Turgut Vanli, A., and Unal, I. (2015). Curvature properties of normal complex contact metric manifolds. *arXiv preprint arXiv:1510.05916*.
- [29] Turgut Vanlı, A., and Unal, I. (2017). On Complex η -Einstein normal complex contact metric manifolds, *Communications in Mathematics and Applications*, Vol. 8, no. 3.
- [30] Turgut Vanli, A., and Unal, I. (2017). Conformal, concircular, quasi-conformal and conharmonic flatness on normal complex contact metric manifolds. *International Journal of Geometric Methods in Modern Physics*, 14(05), 1750067.
- [31] Uygun, P., Dirik, S., Atçeken, M., and Mert, T. (2022). Certain Curvature Conditions on (k, μ) - Paracontact Metric Spaces. *Communications in Advanced Mathematical Sciences*, 5(4), 161-169.
- [32] Uygun, P., and Atceken, M. (2023). On Kenmotsu metric spaces satisfying some conditions on the W_7 -curvature tensor. *Malaya Journal of Matematik*, 11(04), 447-456.

References

- Yamazaki, T. (2007). On upper and lower bounds of the numerical ra-dius and an equality condition. *Studia mathematica*, 1(178), 83-89.
- Gustafson, K. E., Rao, D. K., Gustafson, K. E., & Rao, D. K. (1997). *Numerical range* (pp. 1-26). Springer New York.
- Halmos P.R. A. (1982). *Hilbert space problem book*. Springer New York.
- Bhunia, P., Dragomir, S. S., Moslehian, M. S., & Paul, K. (2022). *Lectures on numerical radius inequalities*. Springer Na-ture.
- Bani-Domi, W., & Kittaneh, F. (2021). Refined and generalized numeri-cal radius inequalities for 2×2 operator matrices. *Linear Algebra and its Applications*, 624, 364-386.
- Bhunia, P., & Paul, K. (2021). New upper bounds for the numerical ra-dius of Hilbert space operators. *Bulletin des Sciences Mathématiques*, 167, 102959.
- Bhunia, P., Paul, K. & Nayak, R.K. (2021) Sharp inequalities for the numerical radius of Hilbert space operators and operator matri-ces. *Math Inequal Appl.*, 24, 167–183.
- Kittaneh, F. (2003). A numerical radius inequality and an estimate for the numerical radius of the Frobenius companion matrix. *Studia Mathematica*, 158(1), 11-17.

- Kittaneh, F. (2005). Numerical radius inequalities for Hilbert space operators. *Studia Mathematica*, 168(1), 73-80.
- Gohberg, I., & Kreĭn, M. (1969). Introduction to the theory of linear nonselfadjoint operators in Hilbert space. Translations of mathematical monographs.
- Simon, B. (2005). Trace ideals and their applications (No. 120). American Mathematical Soc.
- Abu-Omar, A., & Kittaneh, F. (2019). A generalization of the numerical radius. *Linear Algebra and its Applications*, 569, 323-334.
- İsmailov, Z., & Mert, R. (2022). Gaps Between Some Spectral Characteristics of Direct Sum Of Hilbert Space Operators. *Operators And Matrices*, 16(1).
- Otkun Çevik, E., & İsmailov, Z. I. (2022). Some Gap Relations Between Operator Norm with Spectral and Numerical Radii of Direct Sum Hilbert Space Operators. *Lobachevskii Journal of Mathematics*, 43(2), 366-375.
- İsmailov, Z. I., & İpek Al, P., (2022). Some Spectral Characteristic Numbers of Direct Sum of Operators. *Turkish Journal of Analysis and Number Theory*, 10(1), 21-26.
- İpek Al, P., & İsmailov, Z. I. (2021). On the spectral radius of antidiagonal block operator matrices. *Journal of Mathematical Chemistry*, 59(10), 2206-2217.
- Otkun Çevik, E., & İsmailov, Z. I. (2021). Radius and Operator Norm of Infinite Upper Triangular Double Band Block Operator Matrices *Journal of Analysis & Number Theory*, 9(2), 19-22.
- İpek Al, P., & İsmailov, Z. I. (2021). Gaps Between Operator Norm and Spectral and Numerical Radii of the Tensor Product of Operators. *Turkish Journal of Analysis and Number Theory*, 9(2), 22-24.
- Otkun Çevik, E., & İsmailov, Z. I. (2021). Spectral Radius and Operator Norm of Infinite Upper Triangular Double Band Block Operator Matrices. *Journal of Analysis & Number Theory*, 9(2), 19-22.
- Cağlayan Ü., İsmailov Z.I., (2024), On The Continuity Properties of Davis-Wielandt Radius and Crawford Number Functions, E. Otkun Çevik içinde, *Matematik Alanında Analizler* (s. 16-24), Afyonkarahisar: Yaz Yayınları.
- Otkun Çevik E., İsmailov Z.I., (2024), On The Continuity of Ratio Numerical Radius and Ratio Crawford Number Functions, E. Otkun Çevik içinde, *Matematik Alanında Analizler* (s. 25-34), Afyonkarahisar: Yaz Yayınları.
- Bhunia, P., İpek Al, P., İsmailov, Z. I. (2024). On the convergence of some spectral characteristics of the converging operator sequences. *Proceedings-Mathematical Sciences*, 134(1), 1-15.

References

- Agarwal, R. P., O'Regan, D. and Sahu, D. R. (2007). Iterative construction of fixed points of nearly asymptotically nonexpansive mappings. *Journal of Nonlinear and Convex Analysis*, 8(1), 61-79.
- Atalan, Y. (2017). Sabit nokta yaklaşımlarıyla bazı diferansiyel ve integral denklemlerin çözümleri, Doktora tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi, (467689).
- Atalan, Y. and Karakaya, V. (2017). Iterative solution of functional Volterra-Fredholm integral equation with deviating argument. *Journal of Nonlinear and Convex Analysis*, 18(4), 675-684.
- Banach, S. (1922). Sur les opérations dans les ensembles abstraits et leur application aux équations intégrales. *Fundamenta Mathematicae*, 3(1), 133-181.
- Berinde, V. (2007). *Iterative Approximation Of Fixed Points*. Berlin: Springer.
- Chugh, R. and Kumar, V. (2012). Stability of hybrid fixed point iterati-ve algorithms of Kirk-Noor Type in normed linear space for self and nonself operators. *International Journal of Contemporary Mathematical Sciences*, 7(24), 1165-1184.
- Chugh, R., Kumar, V. and Kumar, S. (2012). Strong convergence of a new three step iterative scheme in Banach spaces. *American Journal of Computational Mathematics*, 2(4), 345-357.
- Cona, L. and Şengül, K. (2023). On Data Dependency and Solutions of Nonlinear Fredholm Integral Equations with the Three-Step Iteration Method. *Ikonion Journal of Mathematics*, (5)2; 53-64.
- Gürsoy, F. (2014). Bazı yeni sabit nokta iterasyon yöntemlerinin yakınsaklıklarının ve kararlılıklarının incelenmesi. Doktora tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi, (387079).
- Gürsoy F. (2016). A Picard-S iterative method for approximating fixed point of weak-contraction mappings. *Filomat*, 30(10), 2829-2845.
- Gürsoy, F. and Karakaya, V. (2014a). A Picard-S hybrid type iteration method for solving a differential equation with retarded argument. *arXiv preprint arXiv:1403.2546*.
- Gürsoy, F. and Karakaya, V. (2014b). Some convergence and stability results for two new Kirk type hybrid fixed point iterative algorithms. *Journal of Function Spaces*. <https://doi.org/10.1155/2014/684191>.
- Gürsoy, F., Karakaya, V. and Rhoades, B. E. (2013). Data dependence results of new multi-step and S-iterative schemes for contractive-like operators. *Fixed Point Theory and Applications*, 76, 1-12.
- Gürsoy, F., Karakaya, V. and Rhoades, B. E. (2014). Some convergence and stability results for the Kirk Multistep and Kirk-SP fixed point iterative algorithms. *Abstract and Applied Analysis*. <https://doi.org/10.1155/2014/806537>.

- Ishikawa, S. (1974). Fixed points by a new iteration method. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 44(1), 147-150.
- Karakaya, V., Atalan, Y., Doğan, K. and Bouzara, N. E. H. (2017). Some fixed point results for a new three steps iteration process in Banach spaces. *Fixed Point Theory*, 18(2), 625-640.
- Khan, S. H. (2013). A Picard-Mann hybrid iterative process. *Fixed Point Theory and Applications*, 2013(69), 1-10.
- Kirk, W. A. (1971). On successive approximations for nonexpansive mappings in Banach spaces. *Glasgow Mathematical Journal*, 12(1), 6-9.
- Krasnosel'skii, M. A. (1955). Two comments on the method of successive approximations. *Usp. Math. Nauk*, 10, 123-127.
- Köklü, K. (2018). *İntegral Denklemler*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Mann, W. R. (1953). Mean value methods in iteration. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 4(3), 506-510.
- Musayev, B. and Alp, M. (2000). *Fonksiyonel Analiz*. Kütahya: Balcı Yayınları.
- Noor, M. A. (2000). New approximation schemes for general variational inequalities. *Journal of Mathematical Analysis and applications*, 251(1), 217-229.
- Olatinwo, M. O. (2009). Some stability results for two hybrid fixed point iterative algorithms in normed linear space. *Matematički Vesnik*, 61(4), 247-256.
- Phuengrattana, W. and Suantai, S. (2011). On the rate of convergence of Mann, Ishikawa, Noor and SP-iterations for continuous functions on an arbitrary interval. *Journal of computational and Applied Mathematics*, 235(9), 3006-3014.
- Picard, E. (1890). Memoire sur la theorie des equations aux derivees partielles et la methode des approximations successives. *Journal de Mathématiques Pures et Appliquées*, 6, 145-210.
- Schaefer, H. (1957). Über die Methode sukzessiver Approximationen. *Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung*, 59, 131-140.
- Thakur, D., Thakur, B.S. and Postolache, M. (2014). New iteration scheme for numerical reckoning fixed points of nonexpansive mappings. *Journal of Inequalities and Applications*, 2014: 1-5.
- Ullah, K. and Arshad, M. (2018). Numerical reckoning fixed points for Suzuki's generalized nonexpansive mappings via new iteration process. *Filomat*, 32:1 187-196.
- Wang, X. (1991). Fixed point iteration for local strictly pseudo-contractive mapping. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 113(3), 727-731.

References

1. Nazari, K.A.; Nouri, A.; Hilditch, T. Mechanical Properties and Microstructure of Powder Metallurgy Ti–XNb–YMo Alloys for Implant Materials. *Mater. Des.* 2015, 88, 1164–1174, doi:10.1016/j.matdes.2015.09.106.
2. Karakurt, E.M.; Cetin, Y.; Incesu, A.; Demirtas, H.; Kaya, M.; Yildizhan, Y.; Tosun, M.; Huang, Y. Microstructural, Biomechanical, and In Vitro Studies of Ti-Nb-Zr Alloys Fabricated by Powder Metallurgy. *Materials (Basel)*. 2023, 16, doi:10.3390/ma16124240.
3. Paul, M.; Alshammari, Y.; Yang, F.; Bolzoni, L. Processing and Properties of Powder Metallurgy Ti-Cu-Nb Alloys. *J. Alloys Compd.* 2023, 944, 169041, doi:10.1016/j.jallcom.2023.169041.
4. Kalita, D.; Mulewska, K.; Jóźwik, I.; Zaborowska, A.; Gawęda, M.; Chromiński, W.; Bochenek, K.; Rogal Metastable β -Phase Ti–Nb Alloys Fabricated by Powder Metallurgy: Effect of Nb on Superelasticity and Deformation Behavior. *Metall. Mater. Trans. A Phys. Metall. Mater. Sci.* 2024, 55, 707–723, doi:10.1007/s11661-023-07285-5.
5. Yılmaz, Y.; Avcı, B.; Demirören, H. Biyomalzeme Sektöründe Kullanılan Titanyum ve Alaşımları. 2019, 357–362, doi:10.36287/setsoci.4.6.090.
6. Sartale, S.D.; Ansari, A.A.; Rezvani, S.J. Influence of Ti Film Thickness and Oxidation Temperature on TiO₂ Thin Film Formation via Thermal Oxidation of Sputtered Ti Film. *Mater. Sci. Semicond. Process.* 2013, 16, 2005–2012, doi:10.1016/j.mssp.2013.07.006.
7. Ayday, A. Oxidation Kinetics of Ti6Al4V Alloy and Pure Titanium (Cp-Ti). *El-Cezeri J. Sci. Eng.* 2020, 7, 402–409, doi:10.31202/ecjse.648678.
8. Niilisk, A.; Moppel, M.; Pärs, M.; Sildos, I.; Jantson, T.; Avarmaa, T.; Jaaniso, R.; Aarik, J. Structural Study of TiO₂ Thin Films by Micro-Raman Spectroscopy. *Cent. Eur. J. Phys.* 2006, 4, 105–116, doi:10.1007/s11534-005-0009-3.
9. Toprak, İ., B.; Çağlar, M., F.; Çolak, O.; Kıran, K.; Bayhan, M. Ti-6al-4v Süper Alaşımının Yüksek Basıncılı Soğutma Kullanılarak Frezelenmesinde Yüzey Pürüzlülüğünün Taguchi Yöntemi İle Optimizasyonu. *SDU Int. Technol. Sci.* 2012, 4, 30–39.
10. Leyens, C.; Warlimont, H. Chapter 1- Structure and Properties of Titanium and Titanium Alloys. *Titanium and Titanium Alloys: Fundamentals and Applications*; 2003; ISBN 3527305343.
11. Distefano, F.; Pasta, S.; Epasto, G. Titanium Lattice Structures Produced via Additive Manufacturing for a Bone Scaffold: A Review. *J. Funct. Biomater.* 2023, 14, doi:10.3390/jfb14030125.

12. Refai, K.; Montemurro, M.; Brugger, C.; Saintier, N. Determination of the Effective Elastic Properties of Titanium Lattice Structures. *Mech. Adv. Mater. Struct.* 2020, 27, 1966–1982, doi:10.1080/15376494.2018.1536816.
13. Huang, S.; Zhao, Q.; Wu, C.; Lin, C.; Zhao, Y.; Jia, W.; Mao, C. Effects of β -Stabilizer Elements on Microstructure Formation and Mechanical Properties of Titanium Alloys. *J. Alloys Compd.* 2021, 876, 160085, doi:10.1016/j.jallcom.2021.160085.
14. Motyka, M. *Titanium Alloys and Titanium-Based Matrix Composites*; 2021; Vol. 11; ISBN 9783036521619.
15. Gobbi, S.J. Requirements for Selection/Development of a Biomaterial. *Bio-med. J. Sci. Tech. Res.* 2019, 14, 1–6, doi:10.26717/bjstr.2019.14.002554.
16. Cui, C.; Hu, B.M.; Zhao, L.; Liu, S. Titanium Alloy Production Technology, Market Prospects and Industry Development. *Mater. Des.* 2011, 32, 1684–1691, doi:10.1016/j.matdes.2010.09.011.
17. Ivasishin, O.M.; Aleksandrov, A. V. Titanium Production, Research and Applications in CIS: Current Status and Future Trends. *Proc. 13th World Conf. Titan.* 2016, 19–26, doi:10.1002/9781119296126.ch3.
18. Burg, K.J.L.; Porter, S.; Kellam, J.F. Biomaterial Developments for Bone Tissue Engineering. *Biomaterials* 2000, 21, 2347–2359, doi:10.1016/S0142-9612(00)00102-2.
19. Banoriya, D.; Purohit, R.; Dwivedi, R.K. Advanced Application of Polymer Based Biomaterials. *Mater. Today Proc.* 2017, 4, 3534–3541, doi:10.1016/j.matpr.2017.02.244.

KAYNAKÇA

- Äbdiräsilov E. (2002). Termindik Sözdikterde Tilderdiñ Ornalasw Reti Jäne Olardıñ Terminderdi Qalıptastırwdağı Roli // Qazaq Termınologıyasınıñ Özekti Mäseleleri. – Astana.
- Ahanov, K. (2008). Dilbilimin Esasları, (Aktaran: Murat Ceritoğlu), An-kara: TDK Yayınları.
- Antia, B. E. (2000). Terminology and Language Planning. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Arntz, Picht and Schmitz (2014). Einführung in die Terminologearbeit. Berlin: Published by Georg Olms Verlag.
- Bergenholtz, H. and Tarp, S. (2010). 'LSP Lexicography or Terminography? The lexicographer's Point Of View', In P. A. Fuertes-Olivera (Ed.) Specialised Dictionaries For Learners. Eurasia Jo-urnal of International Studies. Berlin: de Gruyter, 27-37.
- Cabré Castellví, M. T. (2003). Theories of Terminology: Their description, prescription and explanation. Terminology, 9 (2), 163-199.
- Dilaçar, A. (1957). “Terim Nedir?” Türk Dili, 4. cilt, 64 sayı.
- Dubuc, R., & Lauriston, A. (1997). Terms and Contexts. In S. Wright, & G. Budin, Handbook of Terminology Management – Volume 1: Basic Aspects of Terminology Management (pp. 131-141). Amsterdam: John Benjamins.
- Fishman, Joshua A. (1974). Language modernization and planning in comparison with other types of national modernization and planning. In Joshua A. Fishman (Ed.), Advances in language planning (pp. 79-102). The Hague: Mouton.
- Haugen, E. (1966). Language Conflict and Language Planning. Cambridge, Massachusetts: Published by Harvard University Press.
- İmer, K. (2001). Türkiye’de dil planlaması: Türk dil devrimi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kahraman, Mehmet (2016). Sözlük Bilim Kuram, İlke ve Yöntemler Üzerine. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 5(8). s.3288-3312.
- Karaman, Burcu İlkay (2017). Terimbilimi. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Kuhn, T. S. (1996). The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, IL: The University of Chicago Press. <http://dx.doi.org/10.7208/chicago/9780226458106.001.00>
- Qurmanbayulı Ş. (2004). Türkî Tilderi Arasında Terminalmasıv Turalı, Terminologiyalık Habershı, No.1, Astana: Gılım Mınıstırlığı Pas-pası.
- Qurmanbayulı Ş. (2005). Terminqor Qalıptastırw Közderi Men Termin-jasam Täsilderi.- Almatı: Sözdik-Slovar.

- LOTTE, D. S. (1961). Osnovy postroenija nauchno-tekhnicheskoy terminologii [Fundamentals of building the science and technical terminology]. Moskva: Izd-vo AN SSSR
- Sager, Juan C. (1990), A Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Tarp, S. (2008). Lexicography In The Borderland Between Knowledge And Non-Knowledge: General Lexicographical Theory With Particular Focus On Learner's Lexicography. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Temmerman, R. (2000). Towards New Ways of Terminological Description. The Sociocognitive approach. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Vardar, Berke (1980). "Terimsel Etkinlik ve Terimbilim", Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi. 346. Ekim. s. 385-389.
- Vakulenko, M. O. (2010). Rozvytok terminosystem i terminotvorennja [Development of terminological systems and term creation]. In: Ukraïnsjka mova 1, 88–93.
- Wüster, E. (1931). Die Internationale Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik. Berlin: VDI-Verlag.
- Zülfikar, Hamza (2011). Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları. An-kara: Türk Dil Kurumu Yayınları.Çalışma metni

Kaynakça

- Anikin, V. P. (1988). Russkie poslovitsı i pogovorki. Seriya «Klassiki i sovremenniki». M.: Hudojestvennaya literatura, 431 s.
- Epifanov, A. A. (2006). Russikie poslovitsı i pogovorki. SPb.: KARO, 352 s.
- Gökharman, D. (2019). Rusça ve Türkçede Deyimler ve Atasözlerinin Anlambilim ve Biçimbilim Açısından Denkliği. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dil Bi-limleri ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı. Denizli, 72 s.
- Güneş, S. (1999). Türk ve Rus Atasözleri Arasındaki Benzerlikler. Yük-sek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Slav Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Rus Dili ve Edebiyatı. İstanbul, 108 s.
- Kanakina, G. İ., Viktorova, E. V. (2015). Russkaya poslovitsa kak sredstvo formirovaniya yazıkovoy i sotsiokul'turnoy kompetentsii [Elektronnyy resurs]. 2-e izd., ster. M.: FLINTA, 144 s.
- Mokienko, V. M., Nikitina, T. G., Nikolaeva, E. K. (2010). Bol'shoi slo-var' russkih poslovits. M.: «OLMA Media Grupp», 1024 s.
- Porhomovskiy, M. V. (2014). Turetskie poslovitsı v yazıke i reči. M.: Yazıki slavyasn-koy kul'turı, 176 s.
- Rıbnikova, M. A. (1961). Russkie poslovitsı i pogovorki. M.: İzda-tel'stvo Akademii nauk SSSR, 232 s.
- Yalçın P., ve Büyüksaraç, Z. (2017). Atasözü ve Deyim Çevirilerinin Mona Baker Çeviri Stratejilerine Göre İncelenmesi. International Journal of Languages' Education and Teaching, Volume 5, Is-sue 4, p. 817-829.
- Yıldız, R. (2016). A.S.Puşkin'in "Maça Kızı" Eseri Üzerinden Rusçadan Türkçeye Deyim ve Atasözü Çevirisinde Yöntem. The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 50, p. 397-406.

KAYNAKÇA

- Altaf, F., Gibson, A., Dannawi, Z., & Noordeen, H. (2013). Adolescent idiopathic scoliosis. In *BMJ (Online)* (Vol. 346, Issue 7906).
<https://doi.org/10.1136/bmj.f2508>
- Athawale, V., Phansopkar, P., Darda, P., Chitale, N., & Chinewar, A. (2021). Impact of Physical Therapy on Pain and Function in a Patient With Scoliosis. *Cureus*.
<https://doi.org/10.7759/cureus.15261>
- Barnes, P. D., Brody, J. D., Jaramillo, D., Akbar, J. U., & Emans, J. B. (1993). Atypical idiopathic scoliosis: MR imaging evaluation. *Radiology*, 186(1), 247-253.
<https://doi.org/10.1148/radiology.186.1.8421727>
- Berdishevsky, H., Lebel, V. A., Bettany-Saltikov, J., Rigo, M., Lebel, A., Hennes, A., Romano, M., Białek, M., M'hango, A., Betts, T., de Mauroy, J. C., & Durmala, J. (2016). Physiotherapy scoliosis-specific exercises - a comprehensive review of seven major schools. In *Scoliosis and Spinal Disorders* (Vol. 11, Issue 1). BioMed Central Ltd. <https://doi.org/10.1186/s13013-016-0076-9>
- Corona-Cedillo, R., Saavedra-Navarrete, M. T., Espinoza-Garcia, J. J., Mendoza-Aguilar, A. N., Ternovoy, S. K., & Roldan-Valadez, E. (2021). Imaging Assessment of the Postoperative Spine: An Up-dated Pictorial Review of Selected Complications. In *BioMed Research International* (Vol. 2021). Hindawi Limited. <https://doi.org/10.1155/2021/9940001>
- Gou, Y., Lei, H., Zeng, Y., Tao, J., Kong, W., & Wu, J. (2021). The effect of Pilates exercise training for scoliosis on improving spinal deformity and quality of life: Meta-analysis of randomized controlled trials. In *Medicine (United States)* (Vol. 100, Issue 39, p. E27254). Lippincott Williams and Wilkins.
<https://doi.org/10.1097/MD.00000000000027254>
- Grivas, T. B., Burwell, G. R., Vasiliadis, E. S., & Webb, J. K. (2006). A segmental radiological study of the spine and rib - Cage in children with progressive infantile idiopathic scoliosis. *Scoliosis*, 1(1). <https://doi.org/10.1186/1748-7161-1-17>
- Horne, J. P., Flannery, R., & Usman, S. (2014). Adolescent Idiopathic Scoliosis: Diagnosis and Management (Vol. 89, Issue 3). www.aafp.org/afp.
- Inal-Ince, D., Savci, S., Arikan, H., Saglam, M., Vardar-Yagli, N., Bosnak-Guclu, M., & Dogru, D. (2009). Effects of scoliosis on respiratory muscle strength in patients with neuromuscular disorders. *Spine Journal*, 9(12), 981-986.
<https://doi.org/10.1016/j.spinee.2009.08.451>
- Jada, A., Mackel, C. E., Hwang, S. W., Samdani, A. F., Stephen, J. H., Bennett, J. T., & Baaj, A. A. (2017). Evaluation and management of adolescent idiopathic scoliosis: A review. *Neurosurgical Focus*, 43(4).
<https://doi.org/10.3171/2017.7.FOCUS17297>

- Kuznia, A. L., Hernandez, A. K., & Lee, L. U. (n.d.). Adolescent idio-pathic scoliosis: Common questions and answers. University of Michigan Medical School, Ann Arbor, Michigan. Retrieved from <https://www.aafp.org/pubs/afp/issues/2020/0101/p19.html>
- Landauer, F., & Trieb, K. (2022). Scoliosis: Brace treatment - From the past 50 years to the future. *Medicine (United States)*, 101(37), E30556. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000030556>
- Lenz, M., Oikonomidis, S., Harland, A., Fürnstahl, P., Farshad, M., Bre-dow, J., Eysel, P., & Scheyerer, M. J. (2021). Scoliosis and Prognosis—a systematic review regarding patient-specific and radiological predictive factors for curve progression. In *Euro-pean Spine Journal* (Vol. 30, Issue 7, pp. 1813–1822). Springer Science and Business Media Deutschland GmbH. <https://doi.org/10.1007/s00586-021-06817-0>
- Lonstein, J. E. (1994). Adolescent idiopathic scoliosis. Minnesota Spine Center, 606 24th Ave South, Minneapolis, MN 55454, USA. <https://doi.org/10.1016/j.msksp.2022.102628>
- Mackel, C. E., Jada, A., Samdani, A. F., Stephen, J. H., Bennett, J. T., Baaj, A. A., & Hwang, S. W. (2018). A comprehensive review of the diagnosis and management of congenital scoliosis. In *Child's Nervous System* (Vol. 34, Issue 11, pp. 2155–2171). Springer Verlag. <https://doi.org/10.1007/s00381-018-3915-6>
- Mesfin, A., Bakhsh, W. R., Chuntarapas, T., & Riew, K. D. (2015). Cervical Scoliosis: Clinical and Radiographic Outcomes. *Global Spine Journal*, 6(1), 7–13. <https://doi.org/10.1055/s-0035-1554776>
- Monticone, M., Ambrosini, E., Cazzaniga, D., Rocca, B., & Ferrante, S. (n.d.). Active self-correction and task-oriented exercises reduce spinal deformity and improve quality of life in subjects with mild adolescent idiopathic scoliosis. Results of a randomised control-led trial.
- Monticone, M., Ferrante, S., Rocca, B., Salvaderi, S., Fiorentini, R., Res-telli, M., & Foti, C. (2013). Home-based functional exercises aimed at managing kinesio-phobia contribute to improving disabili-ty and quality of life of patients undergoing total knee arthrop-lasty: A randomized controlled trial. *Archives of Physical Medi-cine and Rehabilitation*, 94(2), 231–239. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2012.10.003>
- Murphy, R. F., & Mooney, J. F. (2019). Current concepts in neuromus-cular scoliosis. In *Current Reviews in Musculoskeletal Medicine*. Humana Press Inc. <https://doi.org/10.1007/s12178-019-09552-8>
- Negrini, S., Aulisa, A. G., Aulisa, L., Circo, A. B., Claude De Mauroy, J., Durmala, J., Grivas, T. B., Knott, P., Kotwicki, T., Maruyama, T., Minozzi, S., O'brien, J. P., Papadopoulos, D., Rigo, M., Ri-var, C. H., Romano, M., Wynne, J. H., Villagrasa, M., Weiss, H.-R., & Zaina, F. (2012). 2011 SOSORT guidelines:

- Orthopaedic and Rehabilitation treatment of idiopathic scoliosis during growth. <http://www.scoliosisjournal.com/content/7/1/3>
- Negrini, S., Donzelli, S., Aulisa, A. G., Czaprowski, D., Schreiber, S., de Mauroy, J. C., Diers, H., Grivas, T. B., Knott, P., Kotwicki, T., Lebel, A., Marti, C., Maruyama, T., O'Brien, J., Price, N., Parent, E., Rigo, M., Romano, M., Stikeleather, L., ... Zaina, F. (2018). 2016 SOSORT guidelines: Orthopaedic and rehabilitation treatment of idiopathic scoliosis during growth. In *Scoliosis and Spinal Disorders* (Vol. 13, Issue BioMed Central Ltd. <https://doi.org/10.1186/s13013-017-0145-8>
- Negrini, S., Minozzi, S., Bettany-Saltikov, J., Chockalingam, N., Grivas, T. B., Kotwicki, T., Maruyama, T., Romano, M., & Zaina, F. (2015). Braces for idiopathic scoliosis in adolescents. In *Cochrane Database of Systematic Reviews* (Vol. 2015, Issue 6). John Wiley and Sons Ltd. <https://doi.org/10.1002/chr.1111>
- Rigo, M. D., Villagrasa, M., & Gallo, D. (2010). A specific scoliosis classification correlating with brace treatment: description and reliability. <http://www.scoliosisjournal.com/content/5/1/1>
- Romberg, Karin. (n.d.). Spinal mobility, muscle strength and function in patients with idiopathic scoliosis. Different aspects on long term outcome.
- Sebaaly, A., Daher, M., Salameh, B., Ghoul, A., George, S., & Roukoz, S. (2022). Congenital scoliosis: A narrative review and proposal of a treatment algorithm. *EFORT Open Reviews*, 7(5), 318–327. <https://doi.org/10.1530/EOR-21-0121>
- Seleviciene, V., Cesnaviciute, A., Struksinskiene, B., Marcinowicz, L., Strazdiene, N., & Genowska, A. (2022). Physiotherapeutic Scoliosis-Specific Exercise Methodologies Used for Conservative Treatment of Adolescent Idiopathic Scoliosis, and Their Effectiveness: An Extended Literature Review of Current Research and Practice. In *International Journal of Environmental Research and Public Health* (Vol. 19, Issue 15). MDPI. <https://doi.org/10.3390/ijerph19159240>
- Slattery, C., & Verma, K. (2018). Classifications in brief: The lenke classification for adolescent idiopathic scoliosis. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 476(11), 2271–2276. <https://doi.org/10.1097/CORR.0000000000000405>
- Tsiligiannis, T., & Grivas, T. (2012). Pulmonary function in children with idiopathic scoliosis. In *Scoliosis* (Vol. 7, Issue 1). <https://doi.org/10.1186/1748-7161-7-7>
- Weinstein, S. L., Dolan, L. A., Y Cheng, J. C., Danielsson, A., & Morcuende, J. A. (2008). Adolescent idiopathic scoliosis. In *www.thelancet.com* (Vol. 371). www.thelancet.com
- Weinstein, S. L., Zavala, D. C., & Ponseti, I. V. (n.d.). 702 THE JOURNAL OF BONE AND JOINT SURGERY Idiopathic Scoliosis LONG-TERM FOLLOW-UP AND PROGNOSIS IN UNTREATED PATIENTS*. www.ejbjs.org

- Yaman, O., & Dalbayrak, S. (2014). Idiopathic scoliosis. In Turkish Neurosurgery (Vol. 24, Issue 5, pp. 646–657). Turkish Neurosurgical Society.
<https://doi.org/10.5137/1019-5149.JTN.8838-13.0>
- Yaszay, B., Bastrom, T. P., Bartley, C. E., Parent, S., & Newton, P. O. (2017). The effects of the three-dimensional deformity of adolescent idiopathic scoliosis on pulmonary function. *European Spine Journal*, 26(6), 1658–1664.
<https://doi.org/10.1007/s00586-016-4694-y>
- Youn, M. S., Shin, J. K., Goh, T. S., Kang, S. S., Jeon, W. K., & Lee, J. S. (2016). Relationship between cervical sagittal alignment and health-related quality of life in adolescent idiopathic scoliosis. *European Spine Journal*, 25(10), 3114–3119. <https://doi.org/10.1007/s00586-016-4488-2>
- Zaina, F., Donzelli, S., Lusini, M., Minnella, S., & Negrini, S. (2015). Swimming and spinal deformities: A cross-sectional study. *Journal of Pediatrics*, 166(1), 163–167. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2014.09.024>

Kaynakça

- [1] Bergman, S., Herrstrom, P., Hogstrom, K., Petersson, I. F., Svensson, B., Jacobsson, L. T. (2001). Chronic Musculoskeletal Pain, Prevalence and Sociodemographic Associations in a Swedish Population Study. *J Rheumatol*, 28 (6), 1369-77.
- [2] Jordan, K. P., Kadam, U. T., Hayward, R., Porcheret, M., Young, C., Croft, P. (2010). Annual Consultation Prevalence of Regional Musculoskeletal Problems in Primary Care: an Observational Study. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 11, 144. doi:10.1186/1471-2474-11-144.
- [3] Picavet, H. S., Schouten, J. S. (2003). Musculoskeletal Pain in the Netherlands: Prevalences, Consequences and Risk Groups, The DMC (3)-Study Pain, 102(1-2), 167-78.
- [4] Greving, K., Dorrestijn, O., Winters, J. C., Groenhouf, F., Meer, K., Stevens, M., Incidence, (2012). Prevalence, and Consultation Rates of Shoulder Complaints in General Practice. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 41 (2), 150-5. doi:10.3109/03009742.2011.605390.
- [5] Luime, J. J., Koes, B. W., Hendriksen, I. J., Burdorf, A., Verhagen, A. P., Miedema, H. S., (2004). Prevalence and Incidence of Shoulder Pain in The General Population; a Systematic Review. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 33 (2), 73-81.
- [6] Tekavec, E., Joud, A., Rittner, R., Mikoczy, Z., Nordander, C., Petersson, I. F., (2012). Population Based Consultation Patterns in Patients with Shoulder Pain Diagnoses. *BMC Musculoskeletal Disorders*. 13, 238. doi:10.1186/1471-2474-13-238.
- [7] Mitchell, C., Adebajo, A., Hay, E., Carr, A. (2005). Shoulder Pain: Diagnosis and Management in Primarycare. *BMJ (Clinical Research)*. 331 (7525), 1124-8. doi:10.1136/bmj.331.7525.1124.
- [8] Abate, M., Schiavone, C., Salini, V., Andia, I. (2013). Management of Limited Joint Mobility in Diabetic Patients. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity: Targets and Therapy*, 6, 197-207. doi:10.2147/dms.o.s33943.
- [9] Carbone, S., Gumina, S., Arceri, V., Campagna, V., Fagnani, C., Postacchini, F. (2012). The Impact of Preoperative Smoking Habit on Rotator Cuff Tear: Cigarette Smoking Influences Rotator Cuff Tear Sizes. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 21 (1), 56-60. doi:10.1016/j.jse.2011.01.039.
- [10] Ranebo, M. C., Hallgren, H. C., Adolfsson, L. E. (2018). Patients With a Long-standing Cuff Tear in One Shoulder Have High Rates of Contralateral Cuff Tears: A Study of Patients with Arthroscopically Verified Cuff Tears 22 Years Ago. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 27 (3), 68-74. doi:10.1016/j.jse.2017.10.007.

- [11] Kibler, W. B., Ludewig, P. M., McClure, P. W., Michener, L. A., Bak, K., Sciascia, A. D. (2013). Clinical Implications of Scapular Dyskinesia in Shoulder Injury: The 2013 Consensus Statement from The 'Scapular Summit'. *British Journal of Sports Medicine*, 47 (14), 877-85. doi:10.1136/bjsports-2013-092425.
- [12] Tyler, T. F., Nicholas, S. J., Roy, T., Gleim, G. W. (2000). Quantification of Posterior Capsule Tightness and Motion Loss in Patients with Shoulder Impingement. *The American Journal of Sports Medicine*, 28 (5), 668-73. doi:10.1177/03635465000280050801.
- [13] Lewis, J. S., Green, A., Wright, C. (2005). Subacromial Impingement Syndrome: The Role of Posture and Muscle Imbalance. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 14 (4), 385-92. doi:10.1016/j.jse.2004.08.007.
- [14] Kooijman, M. K., Swinkels, I. C. S., Koes, B. W., De Bakker, D., Veenhof, C. (2020). One in Six Physiotherapy Practices in Primary Care Offer Musculoskeletal Ultrasound - an Explorative Survey. *BMC Health Serv Res*, 20 (1), 246. doi:10.1186/s12913-020-05119-3.
- [15] Greving, K., Dorrestijn, O., Winters, J. C., Groenhof, F., Van Der Meer, K., Stevens, M. (2012). Incidence, Prevalence, and Consultation Rates of Shoulder complaints in General Practice. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 41 (2), 150-5. doi:10.3109/03009742.2011.605390.
- [16] Creech, J. A., Silver, S. (2022). Shoulder Impingement Syndrome. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. PMID: 32119405.
- [17] Gebremariam, L., Hay, E. M., Van Der Sande, R., Rinkel, W. D., Koes, B. W., Huisstede, B. M. (2014). Subacromial Impingement Syndrome Effectiveness of Physiotherapy and Manual Therapy. *British Journal of Sports Medicine*, 48 (16), 1202-8. doi:10.1136/bjsports-2012-091802.
- [18] Lewis, J. S., Wright, C., Green, N. (2014). Subacromial Impingement Syndrome: The Effect of Changing Posture on Shoulder Range of Movement. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy*, 35 (2), 72-87.
- [19] Chester, R., Jerosch-Herold, C., Lewis, J., Shepstone, L. (2018). Psychological Factors Are Associated with The Outcome of Physiotherapy for People with Shoulder Pain: A Multicentre Longitudinal Cohort Study. *British Journal of Sports Medicine*, 52 (4), 269-75. doi:10.1136/bjsports-2016-096084.
- [20] Braman, J. P., Zhao, K. D., Lawrence, R. L. (2014). Shoulder Impingement Revisited: Evolution of Diagnostic Understanding in Orthopedic Surgery and Physical Therapy. *Med Biol Eng Comp* 52 (3), 211-219.
- [21] De Yang Tien, J., Tan, A. H. C. (2014). Shoulder Impingement Syndrome, a Common Affliction of The Shoulder: a Comprehensive Review. *Proc Singapore Healthcare*, 23 (4), 297-305.

- [22] Page, P. (2011). Shoulder Muscle Imbalance and Subacromial Im-pingement Syndrome in Overhead Athletes. *Int J Sports Phys Ther*, 6 (1), 51–58.
- [23] Miller, J., Russell, Z. Shoulder Impingement. Accessed 30.06.2019, <https://physioworks.com.au/injuries-conditions-1/rotator-cuff-impingement>.
- [24] Neumann, D.A. (2018). *Kine-siology of The Muskoloskeletal Sys-tem Foundati-
ons for Rehabilitation* (3. Baskı). London: Mosby Elsevier, 77-118.
- [25] Umer, M., Qadir, I., Azam, M. (2012). Subacromial Impingement Syndrome. *Orthop Rev (Pavia)*, 4 (2), 8. doi:10.4081/or.2012.e18.
- [26] Neer, C. S. (2013). Anterior Acromioplasty Fort He Chronic Im-pingement Synd-
rome in The Shoulder. *J Bone Joint Surg Am*, 87, 1399.
- [27] Michener, L. A., McClure, P. W., Karduna, A. R. (2003). Anoto-mical and Bio-
mechanical Mechanisms of Subacromial Impin-gement Syndrome (Review). *Clin Biomech*, 18, 369-379.
- [28] Steuri, R., Sattelmayer, M., Elsig, S., Kolly, C., Tal, A., Taeymans, J., Hilfiker, R. (2017). Effectiveness of Conservative Interventi-ons Including Exercise, Man-
ual Therapy and Medical Manage-ment inAadults with Shoulder Impinge-
ment: a Systematic Re-view and Meta-analysis of RCTs. *Br J Sports Med*, 51 (18), 1340-1347. doi: 10.1136/bjsports-2016-096515.
- [29] Shire, A. R., Stæhr, T. A. B., Overby, J. B., Bastholm Dahl, M., Sandell Jacobsen, J., Høyrup Christiansen, D. (2017). Specific or General Exercise Strategy for Subacromial Impingement Syndrome Does It Matter? A Systematic Literature Review and Meta Analysis. *BMC Musculoskelet Disord*, Apr, 18 (1), 158. doi: 10.1186/s12891-017-1518-0.
- [30] Gunay Ucurum, S., Kaya, D. O., Kayali, Y., Askin, A., Tekindal, M. A. (2018). Comparison of Different Electrotherapy Methods and Exercise Therapy in Shoulder Impingement Syndrome: A Prospective Randomized Controlled Trial. *Acta Orthop Trauma-tol Turc*, 52 (4), 249-255. doi: 10.1016/j.aott.2018.03.005.
- [31] Tahrán, Ö., Yeşilyaprak, S. S. (2020). Effects of Modified Poste-rior Shoulder Stretching Exercises on Shoulder Mobility, Pain, and Dysfunction in Patients With Subacromial Impingement Syndrome. *Sports Health*, 12 (2), 139-148. doi: 10.1177/1941738119900532.
- [32] Clausen, M. B, Hölmich, P., Rathleff, M., Bandholm, T., Christen-sen, K. B., Ze-bis, M. K., Thorborg, K. (2021). Effectiveness of Adding a Large Dose of Shoulder Strengthening to Current No-noperative Care for Subacromial Im-pingement: A Pragmatic, Double-Blind Randomized Controlled Trial (SExSI Trial). *Am J Sports Med*, Sep, 49 (11), 3040-3049. doi: 10.1177/03635465211016008.
- [33] Larsson, R., Bernhardsson, S., Nordeman, L. (2019). Effects of Eccentric Exercise in Patients with Subacromial Impingement Syndrome: a Systematic Review

and Meta-analysis. BMC Mus-culoskelet Disord, 20 (1), 446. doi: 10.1186/s12891-019-2796-5

- [34] Ravichandran, H., Janakiraman, B., Gelaw, A. Y., Fisseha, B., Sundaram, S., Sharma, H. R. (2020). Effect of Scapular Stabili-zation Exercise Program in Patients with Subacromial Impinge-ment Syndrome: a Systematic Review. J Exerc Rehabil, 16 (3), 216-226. doi: 10.12965/jer.2040256.128.
- [35] Bury, J., Littlewood, C. (2018). Rotator Cuff Disorders: A Survey of Current (2016) UK Physiotherapy Practice. Shoulder Elbow, 10 (1), 52-61. doi:10.1177/1758573217717103.
- [36] Nordqvist, J. M., Öberg, B. E., Adolfsson, L. E., Holmgren, T. M., Johansson, K. M. (2020). Heterogeneity Among Patients with Subacromial Pain Variabilities within Clinical Presentation and Its Impact on Daily Life. Physiotherapy, 112, 113-20. doi:10.1016/j.physio.2020.10.001.
- [37] Adams, C. R., DeMartino, A. M., Rego, G., Denard, P. J., Burkhart, S. S. (2016). The Rotator Cuff and The Superior Capsule: Why We Need Both. Arthroscopy : The Journal of Arthroscopic & Related Surgery : Official Publication of the Arthroscopy Asso-ciation of North America and the International Arthroscopy As-sociation, 32 (12), 2628-37. doi:10.1016/j.arthro.2016.08.011
- [38] Barreto, R. P. G., Braman, J. P., Ludewig, P. M., Ribeiro, L. P., Camargo, P. R. (2019). Bilateral Magnetic Resonance Imaging Findings in Individuals with Unilateral Shoulder pain. Journal of Shoulder and Elbow Surgery, 28 (9), 1699-706. doi:10.1016/j.jse.2019.04.001
- [39] Menek, O. (2021). Effects of Core Stabilization and propriocepti-ve neuromuscular facilitation exercises on pain, motion of joint, muscle strength, posture, and functional status in patients with shoulder subacromial impingement syndrom. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Ensti-tüsü, İstanbul.
- [40] Yazıcıoğlu, G. & Erbahçeci. F. (2020). Kinezyoloji ve Biyomekanik (3. Baskı). Ankara: Hipokrat Kitabevi.
- [41] Dong, W., Goost, H., Lin, X. B., Burger Paul, C., Wang, Z. L. (2015). Treatments for Shoulder Impingement Syndrome A Prisma Systematic Review and Network Meta-Analysis, The Best Treatments For Shoulder Impingement Syndrome, J Med, 94 (10), 510.
- [42] Büyüktepe, Y. (2016). Subakromial sıkışma sendromunda Kinez-yolojik Bantla-manın Ağrı, Fonksiyon, Eklem Hareket Açıklığı, Kas gücü ve Proprioepsi-yona Etkisi. (Yayınlanmamış yüksek li-sans tezi). İstanbul Medipol Üniversi-tesi/Sağlık Bilimleri Enstitü-sü, İstanbul.

Kaynaklar:

1. American Heart Association. (2022). Types of Exercise. <https://www.heart.org/en/healthy-living/fitness/fitness-basics/types-of-exercise>.
2. Aşık İ., ve Doğan S. (2019). "Geriatrik Rehabilitasyon." Nobel Tıp Kitabevleri.
3. Bazıoğlu, M., & İnan, F. G. (2018). Geriatrik rehabilitasyon. Nobel Tıp Kitabevleri.
4. Beever R. (2007). The effects of massage therapy on pain management in the acute care setting. *International Journal of Therapeutic Massage & Bodywork*, 1(2), 3-8.
5. Belsky DW, Moffitt TE, Cohen AA, Corcoran DL, Levine ME, Prinz JA, Schaefer J, Sugden K, Williams B, Poulton R, Caspi A. Eleven Telomere, Epigenetic Clock, and Biomarker-Composite Quantifications of Biological Aging: Do They Measure the Same Thing? *Am J Epidemiol*. 2018 Jun 1;187(6):1220-1230. doi: 10.1093/aje/kwx346. PMID: 29149257; PMCID: PMC6248475.
6. van Leeuwen KM, van Loon MS, van Nes FA, Bosmans JE, de Vet HCW, Ket JCF, Widdershoven GAM, Ostelo RWJG. What does quality of life mean to older adults? A thematic synthesis. *PLoS One*. 2019 Mar 8;14(3):e0213263. doi: 10.1371/journal.pone.0213263. PMID: 30849098; PMCID: PMC6407786.
7. Brown, A., & Garcia, B. (2022). "Data-driven Approaches in Geriatric Rehabilitation." *Journal of Geriatric Physical Therapy*, 45(3), 132-145.
8. Şekeroğlu, Z.A. Oksidatif Mitokondrial Hasar ve Yaşlanmadaki Önemi, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 2 (2009); 69-74.
9. Burke S. N., ve Barnes, C. A. (2006). Neural plasticity in the ageing brain. *Nature Reviews Neuroscience*, 7(1), 30-40.
10. Büyüköztürk Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri." Pegem Akademi.
11. Cameron, M. H. (2013). Physical agents in rehabilitation: From research to practice. Elsevier Health Sciences.
12. Campbell W. W., ve Häkkinen, K. (2020). "Geriatrik Fiziksel Terapi." Elsevier.
13. Cawthon RM, Smith KR, O'Brien E, Sivatchenko A, Kerber RA. Association between telomere length in blood and mortality in people aged 60 years or older. *Lancet*. 2003 Feb 1;361(9355):393-5. doi: 10.1016/S0140-6736(03)12384-7. PMID: 12573379.
14. Cleland J. A., Childs J. D., McRae, M. (2005). Therapeutic exercise for physical therapist assistants. Lippincott Williams & Wilkins.

15. Compston, J. E., McClung, M. R., Leslie, W. D., Oden, A., McCloskey, E. V., & Kanis, J. A. (2019). Osteoporosis. *The Lancet*, 393(10169), 364-376.
16. Cosman, F., de Beur, S. J., LeBoff, M. S., Lewiecki, E. M., Tanner, B., Randall, S., ... & National Osteoporosis Foundation. (2014). Clinician's guide to prevention and treatment of osteoporosis. *Osteoporosis international*, 25(10), 2359-2381.
17. Cruz-Jentoft AJ, Bahat G, Bauer J, Boirie Y, Bruyère O, Cederholm T, Cooper C, Landi F, Rolland Y, Sayer AA, Schneider SM, Sieber CC, Topinkova E, Vandewoude M, Visser M, Zamboni M; Writing Group for the European Working Group on Sarcopenia in Older People 2 (EWGSOP2), and the Extended Group for EWGSOP2. Sarcopenia: revised European consensus on definition and diagnosis. *Age Ageing*. 2019 Jan 1;48(1):16-31. doi: 10.1093/ageing/afy169. Erratum in: *Age Ageing*. 2019 Jul 1;48(4):601. PMID: 30312372; PMCID: PMC6322506.
18. Ellis, G., Whitehead, M. A., Robinson, D., O'Neill, D., & Lang-horne, P. (2011). Comprehensive geriatric assessment for older adults admitted to hospital. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 7(7), CD006211. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD006211.pub2>
19. Evans, J. R., & Fletcher, A. E. (2017). Worsening vision and sound in older people: Prevalence and risk factors. *Age and Ageing*, 46(2), 279–285. <https://doi.org/10.1093/ageing/afw229>
20. Garcia, B., et al. (2020). "Enhancing Social Participation in Geriatric Rehabilitation Programs." *Gerontology Today*, 18(2), 89-102.
21. Granacher, U., Muehlbauer, T., Gollhofer, A. ve diğerleri. (2013). Körperliches Training und Bewegung zur Prävention und Rehabilitation (Physical training and exercise for prevention and rehabilitation). *Deutsche Zeitschrift für Sportmedizin*, 64(12), 337-343.
22. Haddad, M. (2013). *Flexibility: A Concise Guide to Conditioning, Performance Enhancement, Injury Prevention, and Rehabilitation*. Nova Science Publishers.
23. Ropper AH, Brown RJ, Ropper A (2009) Morphologic and physiologic changes in aging nervous system. *Principles of Neurology*, 9th ed. McGraw Hill, Boston, P. 580
24. Taraldsen K, Helbostad JL, Follestad T, Bergh S, Selbæk G, Saltvedt I. Gait, physical function, and physical activity in three groups of home-dwelling older adults with different severity of cognitive impairment - a cross-sectional study. *BMC Geriatr*. 2021 Dec 1;21(1):670. doi: 10.1186/s12877-021-02598-9. PMID: 34852786; PMCID: PMC8638089.
25. Huang, C.-Q., Dong, B.-R., Lu, Z.-C., Yue, J.-R., & Liu, Q.-X. (2010). Chronic diseases and risk for depression in old age: A meta-analysis of published

- literature. Ageing Research Reviews, 9(2), 131–141.
<https://doi.org/10.1016/j.arr.2009.05.005>
26. İlçin, N., ve Yıldırım, İ. (2019). "Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Temel İlke-ler."
 27. Scott MM, Liang SY. Infections in Older Adults. Emerg Med Clin North Am. 2021 May;39(2):379-394. doi: 10.1016/j.emc.2021.01.004. Epub 2021 Mar 23. PMID: 33863466.
 28. Jack C, Smith T, Neoh C, Lye M, McGalliard J. Prevalence of low vision in elderly patients admitted to an acute geriatric unit in Li-verpool: elderly peo-ple who fall are more likely to have low vision. Gerontology. 1995;41(5):280-5.
 29. Maurer JF, Rupp RR. Aged deaf presbycusis. In: Hearing disorders in old age. New York: Grune& Stratton; 1979. p.33-63
 30. Eyigör S. Geriatrik Sendromlar. Turkish Journal of Physical Medi-cine & Re-habilitation/Türkiye Fiziksel Tip ve Rehabilitasyon Dergi-si 2009; 55
 31. Kafri, M. W., and Finkel, S. I. (Eds.). (2018). "Geriatric Physical Therapy and Rehabilitation." CRC Press.
 32. Kalyani, R. R., Corriere, M., & Ferrucci, L. (2014). Age-related and disease-related muscle loss: the effect of diabetes, obesity, and ot-her diseases. The Lancet Diabetes & Endocrinology, 2(10), 819-829.
 33. Kelley, G. A., Kelley, K. S., & Hootman, J. M. (2013). Effects of exercise on depression in adults with arthritis: a systematic review with meta-analysis of randomized controlled trials. Arthritis rese-arch & therapy, 15(1), R33.
 34. Kennedy, B. K., Berger, S. L., Brunet, A., Campisi, J., Cuervo, A. M., Epel, E. S., ... & Sierra, F. (2014). Geroscience: linking aging to chronic disease. Cell, 159(4), 709-713.
 35. Keskin, N. (2019). Geriatrik Rehabilitasyon ve Egzersiz. Türkiye Klinikleri Journal of Physiotherapy Rehabilitation-Special Topics, 1(1), 11-17.
 36. Kisner, C., & Colby, L. A. (2017). Therapeutic exercise: foundati-ons and techniques. F.A. Davis.
 37. Lakatta, E. G., ve Levy, D. (2003). Arterial and cardiac aging: ma-jor share-holders in cardiovascular disease enterprises: Part I: aging arteries: a “set up” for vascular disease. Circulation, 107(1), 139-146.
 38. Lakatta, E. G., ve Wang, M. (2005). Arterial aging and subclinical arterial di-sease are fundamentally intertwined at macroscopic and molecular levels. Me-dical clinics, 89(4), 787-802.
 39. Lavie, C. J., Arena, R., Swift, D. L., Johannsen, N. M., Sui, X., Lee, D. C., ... & Blair, S. N. (2015). Exercise and the cardiovascular sys-tem: clinical sci-ence and cardiovascular outcomes. Circulation re-search, 117(2), 207-219.

40. Kavuncubaşı G., Aytar A. Physical Activity And Exercise During The Aging Process, In:Current Research in Health Services and Evaluations I, 185-204, 2023.
41. Lee, S., & Patel, R. (2023). "Global Accessibility and Equity in Geriatric Rehabilitation Services." *International Journal of Geriatric Rehabilitation*, 11(1), 55-68.
42. Liu, T., Chan, A.W., Liu, Y.H. ve diğerleri. (2014). Tai Chi Chuan exercises improve functional outcomes and quality of life in patients with primary total knee arthroplasty through mediating inflammation. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 14(1), 1-10.
43. López-Otín, C., Blasco, M. A., Partridge, L., Serrano, M., ve Kroe-mer, G. (2013). The hallmarks of aging. *Cell*, 153(6), 1194-1217.
44. López-Otín, C., Galluzzi, L., Freije, J. M. P., Madeo, F., ve Kroe-mer, G. (2016). Metabolic control of longevity. *Cell*, 166(4), 802-821.
45. Mattson, M. P. (2004). Pathways towards and away from Alzheimer's disease. *Nature*, 430(7000), 631-639.
46. Michlovitz, S. L., Bellew, J. W., Nolan Jr, T. P., & Nolan Jr, T. P. (2015). Modalities for therapeutic intervention. F.A. Davis.
47. Morley, J. E., Anker, S. D., y von Haehling, S. (2014). Prevalence, incidence, and clinical impact of sarcopenia: facts, numbers, and epidemiology—update 2014. *Journal of cachexia, sarcopenia and muscle*, 5(4), 253-259.
48. Morrison, J. H., ve Baxter, M. G. (2012). The ageing cortical synapse: hallmarks and implications for cognitive decline. *Nature Reviews Neuroscience*, 13(4), 240-250.
49. Nikolic-Zugich, J. (2018). The twilight of immunity: Emerging concepts in aging of the immune system. *Nature Immunology*, 19(1), 10–19. <https://doi.org/10.1038/s41590-017-0006-x>
50. O'Rourke, M. F., ve Safar, M. E. (2005). Relationship between aortic stiffening and microvascular disease in brain and kidney: cause and logic of therapy. *Hypertension*, 46(1), 200-204.
51. Pescatello, L.S., Arena, R., Riebe, D. ve diğerleri. (2014). ACSM's Guidelines for Exercise Testing and Prescription. Lippincott Williams & Wilkins.
52. Roubenoff, R. (2007). Sarcopenia and its implications for the elderly. *European Journal of Clinical Nutrition*, 54(S3), S40-S47.
53. Sahin F., Yıldırım T., Şirin A., ve Zayıfoğlu M. (2020). "Geratrik Fiziksel Tedavi." *Güneş Tıp Kitabevleri*.
54. Shamus E., Shamus, J., & Stern, D. (2016). Geriatric Physical Therapy. Elsevier Health Sciences.

55. Sherrington C, Fairhall NJ, Wallbank GK, Tiedemann A, Michaleff ZA, Howard K, Clemson L, Hopewell S, Lamb SE. Exercise for preventing falls in older people living in the community. *Cochrane Database Syst Rev*. 2019 Jan 31;1(1):CD012424. doi: 10.1002/14651858.CD012424.pub2. PMID: 30703272; PMCID: PMC6360922.
56. Sherrington C., Tiedemann A., Fairhall N., Close, J. C., & Lord, S. R. (2011). Exercise to Prevent Falls in Older Adults: An Updated Meta-Analysis and Best Practice Recommendations. *New South Wales Public Health Bulletin*, 22(3–4), 78–83.
57. Sigal R. J., Armstrong M. J., Colby P., Kenny G. P., Plotnikoff R. C., Reicher S. M., Riddell M. C. (2013). Physical activity and diabetes. *Canadian Journal of Diabetes*, 37, S40-S44.
58. Smith A. et al. (2020). "The Role of Social Interaction in Promoting Quality of Life in Older Adults." *Journal of Gerontology and Geriatric Medicine*, 6(1), 1038.
59. Belushkina NN, Chemezov AS, Paltsev MA. [The personalized medicine and organization of geriatric care of population]. *Probl Sotsialnoi Gig Zdravookhraneniia i Istor Med*. 2019 May;27(3):227-230. Russian. doi: 10.32687/0869-866X-2019-27-3-227-230. PMID: 31251852.
60. Cieślik B, Mazurek J, Wrzeciono A, Maistrello L, Szczepańska-Gieracha J, Conte P, Kiper P. Examining technology-assisted rehabilitation for older adults' functional mobility: a network meta-analysis on efficacy and acceptability. *NPJ Digit Med*. 2023 Aug 24;6(1):159. doi: 10.1038/s41746-023-00907-7. PMID: 37620411; PMCID: PMC10449892.
61. Mehta N., Pandit A, Shukla S. Transforming healthcare with big data analytics and artificial intelligence: A systematic mapping study, *Journal of Biomedical Informatics*, Volume 100, 2019, 103311, ISSN 1532-0464,
62. Bahador F., Mahfoozpour S., Masoudiasl I., Vahdat S. (2022). A Systematic Review of Management of Preventive Healthcare for the Elderly in the World. *Salmand*. 16. 8-8. 10.32598/sija.2021.3180.2.
63. Doornebosch AJ, Smaling HJA, Achterberg WP. Interprofessional Collaboration in Long-Term Care and Rehabilitation: A Systematic Review. *J Am Med Dir Assoc*. 2022 May;23(5):764-777.e2. doi: 10.1016/j.jamda.2021.12.028. Epub 2022 Jan 20. PMID: 35065048.
64. Teymbal A, Abu-Omar K, Hartung V, Bußkamp A, Comito C, Rossmann C, Meinzinger D, Reimers AK. Interventions simultaneously promoting social participation and physical activity in community living older adults: A systematic review. *Front Public Health*. 2022 Dec 7;10:1048496. doi: 10.3389/fpubh.2022.1048496. PMID: 36568739; PMCID: PMC9768837.

Kaynaklar

- Aykar, A. (2014). Suzuki yönteminin Türk halk ezgileri kullanılarak başlangıç gitar eğitimine uygulanabilirliği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bi-limleri Enstitüsü.
- Asan, H. Can, Ü. K., ve Güneş, B. C. (2023). Türk Klasik Gitar Sanat-çıların İcra Albümlerinin İncelenmesi. Kesit Akademi, 9(35), 399-433.
- Özçelik, O. (2008). Gitarın Türk müziğindeki yeri. İstanbul: Müzik Kültürü Derneği Yayınları.
- Özçelik, O. (2008). Osmanlı'da gitarın tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ahmet, M. (2017). Türkiye'de gitar eğitimi üzerine bir değerlendirme. Türk Müzik Araştırmaları Dergisi, 5(2), 87-102.
- Aksoy, B. (2003). Avrupalı gezginlerin gözüyle osmanlılarda musiki. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Doğan, A. (2010). Türk pop müziğinde gitarın rolü. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 123-136.
- Güngör, M. (2013). Gitar eğitiminin Türk halk müziği üzerindeki etkisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Soydan, F. (2015). Cumhuriyet dönemine Türkiye'de müzik eğitimi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Soydan, F. (2016). Türkiye'de gitar eğitiminin tarihçesi. Ankara: Gelenek Yayınları.
- Tekin, H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3(13), 101-116.
- Yılmaz, E. (2018). Günümüzde Türkiye'deki gitar eğitimi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yılmaz, E. (2019). Günümüzde Türkiye'deki gitar eğitimi. İstanbul: Müzik Akademisi Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynakça

- Baran, B. (2019). Neon İn Contemporary Turkish Art (Yüksek lisans te-zi, Yeditepe Üniversitesi).
- Bozbıyık, H. (2000). Işığın Fiziksel Malzeme Niteliğinde Heykel Sana-tında Kullanımı (Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Britannica Ansiklopedisi Editörleri. (2024, Nisan 23). Neon. Encyclope-dia Britannica. <https://www.britannica.com/science/neon-chemical-element>
- Buychik, A., & Tomanek, A. (2020). The influence of postmodernism on the evolution of art in the 21st century. 21st century: history and modernity of art. Collec-tion of Scientific Articles. European Scientific e-Journal, 4(4), 43-53. Hlučín-Bobrovniky: "Anisiia Tomanek" OSVČ.
- Chęć-Małyśzek, A. (2022). Neon signs in urban space, yesterday and today. A case study based on Lublin. Teka Komisji Architektury, Urbanistyki I Studiów Krajobrazowych, 18(1), 34-47. <https://doi.org/10.35784/teka.3326>
- Erzen, J. N. (1997). Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (Cilt 2). YEM Ya-yınları.
- Girgin, F. (2018). Sanatta neon ışıkları. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 2315-2329. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.425113>
- Jiwa, S., Andres Coca-Stefaniak, J., Blackwell, M., & Rahman, T. (2009). Light Night: an "enlightening" place marketing experien-ce. Journal of Place Management and Development, 2(2), 154-166. <https://doi.org/10.1108/17538330910975883>
- Kane, C. (2020, June 9). Neon visions: from techno-optimism to urban vice. Visual Communication, 19(3), 645-666. <https://doi.org/10.1177/1470357220912457>
- Kwok, B. S. (2021, May 23). Vernacular Design: A History of Hong Kong Neon Signs. Journal of Design History, 34(3), 349-366. <https://doi.org/10.1093/jdh/epab017>
- Landa, J. (2017, Şubat 24). Glendale's Museum of Neon Art is a glow with 'The Art of Plasma'. Los Angeles Times. Erişim tarihi: 11.05.2024, <https://www.latimes.com/socal/glendale-news-press/tn-gnp-me-mona-exhibit-20170224-story.html>
- Livingston, J. (2014). Designing with light: The art, science, and practi-ce of architec-tural lighting design. John Wiley & Sons.
- Nye, D. (2014, Haziran 5). Flickering Light: A History of Neon. <https://muse.jhu.edu/article/546886>
- Pun, L. (2014, Mart 19). The Urban and Cultural Imagery of Neon. NE-ON SIGNS.HK. <https://www.neonsigns.hk/neon-in-visual-culture/the-urban-and-cultural-ima-gery-of-neon/?lang=en>
- Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.

- Toluyağ, D., & Üstel, A. B. (2021, Ekim). Sanatta Işığın Plastik Dili. *İdil Dergisi*, 10(86), 1523-1531. <https://doi.org/10.7816/idil-10-86-09>
- Xiao, Y. (2021, Kasım 25). Research on the Symbiosis of Public Art and Urban Art. <https://en.front-sci.com/index.php/asc/article/viewFile/522/635>
- Yeşilay, S. (2023). Cam sanatında yeni teknolojiler ve yaklaşımlar. In H. B. Akdeniz & S. Yeşilay (Eds.), *Güzel sanatlarda güncel araştırmalar: Metodoloji, araştırma ve uygulama* (s. 1-24). Liv-re de Lyon.
7. Görsel Kaynakça
- Görsel 1. Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.
- Görsel 2. <https://www.dezeen.com/2014/12/02/massimo-uberti-light-installation-room-bentley-design-miami-2014/>
- Görsel 3. <https://culture.pl/en/article/a-history-of-warsaws-neons#popup>
- Görsel 4. Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.
- Görsel 5. Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.
- Görsel 6. <https://americanart.si.edu/exhibitions/lumia>
- Görsel 7. <https://www.archimagazine.com/rnannucci.htm>
- Görsel 8. <https://americanart.si.edu/artwork/electronic-superhighway-continental-us-alaska-hawaii-71478>
- Görsel 9. <https://www.theguardian.com/books/shortcuts/2016/mar/20/medium-message-power-public-poetry-robert-montgomery>
- Görsel 10. <https://www.artsy.net/artwork/tracey-emin-love-is-what-you-want-2023>
- Görsel 11. www.leilahellergallery.com/artists/leila-pazooki/featured-works#15
- Görsel 12. <https://www.artsy.net/artwork/andy-warhol-campbells-led-neon-sign>
- Görsel 13. <https://kellyarty.fr/products/copie-de-brain-roy-marilyn-couronne>
- Görsel 14. <https://hypebeast.com/2021/9/fred-tschida-circlesphere-the-art-house-neon-workshops-uk>
- Görsel 15. <https://365thingsinhouston.com/2014/01/20/menil-collection-dan-flavin-exhibit-houston/>
- Görsel 16. <https://kosice.com.ar/category/la-ciudad-hidroespacial>
- Görsel 17. <http://www.californiastudioglass.org/?p=134>

KAYNAKLAR

- Akengin, G., & Kurtoğlu, S. (2022). 15-16. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatının İncelenmesi Ve Disiplinler Arası Yaklaşımlarla Güncel Sanat Pratiklerinde Yorumlamaları. 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(33), 601-619.
- Akın, Y. G. (2009). 16.-17. Yüzyıl Osmanlı Kumaş, Halı Ve Kilimlerinde Şemse Motifi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Alparslan, E. (2013). Kütahya Vahit Paşa Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan El Yazması Eser Ciltlerinden (Deri) Örnekler. Fine Arts, 9(1), 1-11.
- Alpaut, Aziz (1952-1957). Tatbiki Dericilik, İstiklal Matbaası (1952-1957), Ankara.
- Altan, B. N., & Tavukcuoğlu, G. (2023). Derinin Türk Tarihindeki Kullanımı Ve Sanatsal Kullanım Açısından Bir Örnek: İnci Eviner. Lokum Sanat Ve Tasarım Dergisi, 1(2), 181-189.
- Altıntaş, M. Üstadlarının Gözüyle Hat San'atında Gelenek Ve Gelecek. Geleneğin Mirası, 202.
- Arıkan, Ö. Ü. R., & Çetin, M. C. Bir Ahilik Geleneği Olarak Debbağcılık Ve Bilecik'teki Yansımaları. V. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 512.
- Arıtan, A. S. (2008). Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cild Sanatı. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, 38, 121-136.
- Azılıoğlu, K., & Yılmaz, M. (2021). Toplumsal Ve Kültürel Değişimlerin Sanat Eğitime Yansımaları. Eğitim Ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(2), 443-461.
- Başak, T. (2013). Geçmişten Günümüze Kitap Olgusu (Master's Thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Berber, G. Ş., & Keskin, E. (2021). Sürdürülebilir Modada Güncel Bir Yaklaşım: Vegan Deri A Current Approach İn Sustainable Fashion: Vegan Leather. Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(2), 143-157.
- Birnaz, E. R., & Kara, S. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamındaki El Sanatları Ürünlerinde Sürdürülebilirlik
- Can, Ş. (2008). Gravür (Çukur Baskı) Teknikleri (Master's Thesis).
- Can, Ş. (2008). Gravür (Çukur Baskı) Teknikleri (Master's Thesis).
- Canbolat, S. C. (2023). Baskı Resim Bağlamında Ahşap Taş Baskı Tekniğinin Uygulanmasında Yeni Teknolojilerin Kullanımı. International Journal Of Social Humanities Sciences Research, 10(93), 590-599.
- Ceyhan, Y., & Nas, E. İstanbul'da Dekoratif Ürünlerde Deri Kullanımı Ve Ürün Örnekleri.
- Çakmak, Y. (2021). Türk Cilt Sanatında 'Yazma' kavramı. Balıkesir İlahiyat Dergisi, (13), 221-248.

- Çakmak, Y. (2021). Türk Cilt Sanatında ‘Yazma’ kavramı. Balıkesir İlahiyat Dergisi, (13), 221-248.
- Çınar, N., & Büyükyazıcı, M. (2019). Türk Cilt Sanatında Kullanılan Deriler Ve Özellikleri. The Journal Of Turk-Islam World Social Studies, 11(11), 256-275.
- Çınar, N., & Tozun, H. (2020). Deri Eserlerde Tamamlama Yönteminin Koruma Yaklaşımlarına Göre Değerlendirilmesi. İda: International Design And Art Journal, 2 (1), P. 31-30.
- Demirel, N. (2012). Elektro Çekim Yöntemiyle Elektromanyetik Kalkanlama Özelliğine Sahip Nanolif Üretimi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Deniz, T., & Çelik, Ö. (2020). Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları: Safranbolu El Sanatları Ustaları Üzerine Bir İnceleme. Doğu Coğrafya Dergisi, 25(43), 123-138.
- Dikmen, B. (2012). Değişen Dünyada Kültür Sanat Ve Bilim İlişkisi. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), 137-144.
- Dilber, U. S. U. L. Türkiye Selçuklu Dönemi İpek Yolu’nda Kayseri. Erciyes Akademi, 37(4), 1782-1799.
- Güleç, E. (2011). Endüstriyel Ciltleme Sistemlerindeki Teknolojik Gelişmelerin İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Gürcüm, B. H., & Öztürk, Ö. (2020). Tekstil Ve Moda Tasarımında Gelenekselin Yaşatılması. Folklor Akademi Dergisi, 3(4), 244-264.
- İlden, S. (2009). Tahrip Olmuş El Yazmalarının Onarım Ve Tedavi Teknikleri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 65-86.
- İnal, E. A. D., & Tarlakazan, E. Tasarımda Yenilik; Grafik Tablet Özelinde Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 4(2), 257-276.
- Kadınkız, N., Seyrek, M., Yıldırım, Z. N., Sobacı, Y., & Muhammet, U. Z. U. N. (2023). Denim Endüstrisinde Sürdürülebilirlik Ve Döngüsel Ekonomi. Alkû Fen Bilimleri Dergisi, 5(2), 72-99.
- Kahraman, G. (2014). Kaçar Lake Cilt Tezyinatı (Master's Thesis, Fsm Vakıf Üniversitesi).
- Kamacıoğlu, B. (2021). Kültür Endüstri Etkisinde Çağdaş Sanat Ve Türkiye’deki Yansımaları Üzerine Bir İnceleme. İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi, 7(1), 1-11.
- Kartal, M., & Tozun, H. (2022). Osmanlı Deri Cilt Sanatı Ve Sahtiyan-Meşin Kullanımı. Journal Of Humanities And Tourism Research, 12(3), 541-559.
- Kartal, M., & Tozun, H. (2022). Osmanlı Deri Cilt Sanatı Ve Sahtiyan-Meşin Kullanımı. Journal Of Humanities And Tourism Research, 12(3), 541-559.

- Kaygusuz, M., Işık, N. O., & Arğun, F. N. (2019). Parşömen Tarihi Ve Bergama'daki Geleneksel Parşömen Ustaları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(28), 1116-1133.
- Kesova, G. (2019). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Geleneksel İzler* (Master's Thesis, Altınbaş Üniversitesi).
- Kızılaslan, N., & Kozlu, D. (2021). Teknolojinin Ve Dijitalleşmenin Geleneksel Türk Sanatlarına Yansımaları. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(1), 105-126.
- Kiraz, M. N. (2014). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü'nde Yapılan Bozulma Durum Tespiti (Determination Of Manuscript Deterioration Observed On The Resources Of Rare Books And Manuscript Library Of Istanbul University). *Art-Sanat Dergisi*, (2), 291-306.
- Konuklar, M. (2023). 16. Yüzyıl İslam Cildi Ve Avrupa Cildi Şirazelerinin Temel Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Palmet Dergisi*, (4), 83-96.
- Kopan, D. (2008). *Anadolu'da Deri Giyim Tarihi* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Mesta, E. (2021). *Grafik Tasarımda Kültürel Esinlenme Ve Seramik Baskı Yöntemi: Adana Bölgesi Heybe Motifleri Uygulaması* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Odabaş, H., & Polat, C. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'nda Yazma Eser Ve Ferman Süsleme Sanatı= Manuscript And Ferman Ornamentation Art İn The Ottoman Empire. *Hiperlink Eğit. İlet. Yay. San. Tic. Ve Ltd. Sti..*
- Okur, Ç., & Koldaş, K. (2022). Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümünde Bir Tipo Baskı Atölyesi Önerisi.
- Oral, O., Dirgar, E., & İllez, Ö. Ü. A. A. (2022). *Deri Saraciye Ürünleri Ve Özellikleri*. İksad Yayınevi.
- Oransay, L. (2007). *Doku, Strüktür Ve Tekrar İlkelerinin Seramik Alanında Kullanım Olanakları*.
- Oransaya, L. D. (2012). Geleneksel Türk El Sanatlarının Çağdaş Türk Seramik Sanatına Yansımaları. *Mesleki Bilimler Dergisi (Mbd)*, 1(3), 13-21.
- Öncü, C. (1968). *Dericilik: Temel Bilgileri*. (No Title).
- Özdemir, M. (2012). *Türk Kitap Süsleme Sanatlarında Uygulanan Katı Tekniğinin Deri Ürünlerde Kullanımı*. *Akdeniz Sanat*, 5(10).
- Özdemir, M. Y., & Kayabaşı, N. T. D. (2004). *Geçmişte Ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (El Sanatları) Anabilim Dalı).
- Saçan, A. K. (1998). *Başlangıçtan Günümüze Türk İllüstrasyon Sanatı* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

- Sağlam, Ş. (2009). Çeşitli Ciltleme Teknikleriyle İlgili Uluslararası Kalite Standartları Ve Bu Standartların Kullanılabilirliğinin İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Somer, Ş. N. (2013). Osmanlı Arşiv Belgelerinin Günümüze Ulaşmasının Nedenleri: Kâğıt, Mürekkep Ve Cilt Özellikleri. Muhasebe Ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (6), 238-274.
- Tağı, S. Ö., & Yanar, A. (2016). El Sanatları Ürünlerinde Coğrafi İşaretleme Ve Ürün Kimlik Bilgisinin Önemi. Art-E Sanat Dergisi, 9(17), 343-353.
- Taşcıoğlu, M. (2015). Grafik Tasarımın Rolü Ve Çağdaş Kitap Tasarımında Yeni Anlatım Biçimleri (Doctoral Dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Toptaş, A. (1993). Deri Teknolojisi. İstanbul: Ofset Yayıncılık.
- Toptaş, R. (2022). Türkiye’de Dijital Sanat, Sanatçıları Ve Eserleri Hakkında Bir Araştırma. Star Sanat Ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 3(5), 170-186.
- Tunç, Ö. A., & Yavuz, H. Yaratıcı Süreçlerin Dijital Evrimi: Animasyon Ve Yapay Zekâ. Marmara Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, 14(2), 114-132.
- Usal, S. S. Y. Odü Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2010.
- Uyanık, Ü. (2010). Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi’ndeki 1153 No’lu Mesnevi-İ Şerif’in Tezhib Ve Cilt Sanatı Bakımından İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Deü Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Üstün, A. (1994). Tire Necip Paşa Kütüphanesi’ndeki Yazma Eserlerin Cildlerinin Tanıtımı Ve Korunması İle İlgili Öneriler.
- Züleyha, Z. O. R. (2023). A Lâke Cilterinin Önemi Ve Yapım Aşaması:... Ejons International Journal, 7(3), 340-353.

Kaynaklar

- Adler, G. (1885). Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft. Vierteljahrsschrift Für Musikwissenschaft, 1, 5–20.
- Cuomo, C., & Face, G. (2020). Music Pedagogy in Relation to Musicology and Educational Sciences: Three Areas of Intervention. ARMUD6, 51(1), 95-109.
- Duckles, V., Pasler, J., Stanley, G., Christensen, T., Haggh, B., Balchin, R., Libin, L., Seebass, T., Page, J., Goehr, L., Bujic, B., Clarke, E., McClary, S., Gribenski, J., Gianturco, C., Potter, P., Fallows, D., Velimirović, M., Tomlinson, G., Béhague, G., Kanazawa, M., & Platt, P. (2001). Musicology. Grove Music Online. Retrieved April 31, 2024, from <http://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000046710>
- Elschek, O. (1973). Entwurf Einer Neuen Musikwissenschaftlichen Systematik. In Die Musikforschung (Vol. 26, pp. 421-434).
- Face, L. G. (2014). Keynote Address: Musicology and Music Pedagogy: An Unnatural Divorce. Journal of Music History Pedagogy, 5(1), 157–163.
- Gazimihal, M. R. (1961). Musiki Sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gruhn, W. (1987). Musikwissenschaft in Den Vorliegenden Curricula: Eine Kritische Bestandsaufnahme. In A. Edler, S. Helms, & H. Hopf (Eds.), Musikpädagogik und Musikwissenschaft (pp. 61-81). Wilhelmshaven: Noetzel.
- Haydon, G. (1946). Introduction to Musicology. New York: Prentice-Hall, Inc.
- Özgül, İ. (2021). Müzik dersi öğretim programının Avrupa yeterlilikler çerçevesi ve Türkiye yeterlilikler çerçevesi açısından incelenmesi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. <https://doi.org/10.26466/opus.962013>
- Reinecke, H. P. (1970). Musikwissenschaft und Musikerziehung. In Jahrbuch des Staatlichen Instituts für Musikforschung Preussischer Kulturbesitz (pp. 14-151). Kassel: Merseburger/Berlin: de Gruyter.
- Riemann, H. (1914). Grundriß der Musikwissenschaft (2nd ed.). Leipzig: Hesse.
- Wellek, A. (1948). Begriff, Aufbau und Bedeutung Einer Systematischen Musikwissenschaft. Die Musikforschung, 1, 157-171.
- Antmen, A. (2013). "Beyaz Küp" ve Ötesi: Postmodern Dönemde Galeri Mekânının Dönüşümü. B. O'Doherty içinde, *Beyaz Küpün İçinde* (A. Antmen, Çev., s. 9-22). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Artun, A. (2012). Koleksiyon Tutkusu ve Tanrılar. A. Artun içinde, *Sanat Müzeleri 1* (s. 18-24). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2012). *Sanat Müzeleri 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2015). Medici Müzeleri. A. Artun içinde, *Sanat Müzeleri 1* (s. 56-73). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Artun, A. (2015). Modernliğin ve Evrenselliğin Tapınakları. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat ve Kültüralizm* (s. 17-52). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ateş, N. (2020). *Leonardo Da Vinci ve Başyapıtlarından Kayalıklar Bakiresi*. Mayıs 30, 2024 tarihinde Arttv Web Sitesi: <https://www.arttv.com.tr/yazi/leonardo-da-vinci-ve-basyapitlarindan-kayalklar-bakiresi-yazan-nurdan-ates-adresinden-alindi>
- Balkan-Atlı, N. (2008). Mikrolit. H. Kuruyazıcı içinde, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (s. 1059). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi yayınları.
- Britannica. (2024, Nisan 08). *Yunan Mitolojisi Muse*. Britannica Web Sitesi: <https://www.britannica.com/topic/Muse-Greek-mythology> adresinden alındı
- Cartwright, M. (2020, Mart 25). *Müzeler - Antik Akdeniz*. (Ç. İ. Martı, Düzenleyen) Haziran 5, 2024 tarihinde Worl History Encyclopedia Web Sitesi: <https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-1530/muzeler---antik-akdeniz/> adresinden alındı
- Dussel, E. (2015). Beyond Eurocentricism: The Wold System and the Limits of Modernity. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat ve Kültüralizm* (s. 17-52). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ergüven, M. (2007). *Görmece*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Eroğlu, Ö. (2022). *Marcel Duchamp'tan Açıklamalar*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Gotthardt, A. (2019, Haziran 25). *Rönesans Döneminde Koleksiyonerlik: Nadire Kabineleri*. Haziran 7, 2024 tarihinde Artsy Net Web Sayfası: <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/ronesans-doneminde-koleksiyonerlik-nadire-kabineleri-i-18915> adresinden alındı
- Groys, B. (2013). Zamanın Yoldaşları. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat Nedir?* (s. 53-69). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- McEvelley, T. (2013). Önsöz. B. O'Doherty içinde, *Beyaz Küpün İçinde* (A. Antmen, Çev., s. 23-28). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- O'Doherty, B. (2013). *Beyaz Küpün İçinde*. (A. Antmen, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Roelstraete, D. (2013). Çağdaş Sanat Ne Değildir?: Jena'dan Bakmak. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat Nedir?* (s. 70-82). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saehrendt, C., & Kittl, S. T. (2019). *Bunu Ben de Yaparım*. (Z. A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Serdar, M. (2019). Medici Ailesi: Floransa'da Bir Ailenin Yükseliş Öyküsü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*(Kış), 655-668.
- Stallabrass, J. (2013). *Sanat A.Ş.* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Turani, A. (2019). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, M. (2009). *Modernden Postmoderne Sanat*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

REFERENCES

- Adıbelli, T. S. (2005). Dekoratif ürünlerde ebru (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akar, A., Keskiner, C., (1978), “Türk Süsleme Sanatında Desen ve Motif”, Kültür ve Sanat Yayınları, 2.
- Babaoğlu, A. (2013). Ebru. Ustalarla Buluşma. (İçinde, ss.67-75). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Barutçugil, H. (2001). Suyun Rüyası, İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Bookcın, M. (2013). Toplumu Yeniden Kurmak. (Çeviren: Kaya ğahin). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Brown, A. (2014). Güncel Sanat ve Ekoloji (Çev. E. Gözğü, Y. Adam). İstanbul: Akbank.
- Dere, Ö. F. (2007). Ebrû sanatı. İstanbul: İSMEK Yayınları.
- Derman, M. Uğur, “Ebru”, DİA, İstanbul 1994.
- Erdinç, Ü. (2011). Ebru sanatında Necmettin Okyay'ın Mehmet Hatip Efendi'den öykünme izleri. Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi, 1(1). ss.53-65.
- Heinberg, R. (2016). Neden sürdürülebilirlik?, C. Kantarcı (Ed.) Yok olmadan doğa ve sürdürülebilirlik üzerine bir sergi (ss. 27-36) içinde, İstanbul: İstanbul Modern.
- Işın, E., 1999. Türk Kültüründe Doğa Kavramının Evrimi ve İstanbul Bahçeleri. İstanbul'da Gündelik Hayat. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- İnan, A., 2000. Tarihte ve Bugün Şamanizm. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Kaya, S. (2012). Ebru Sanatının Çocuklar Üzerindeki Rolü ve Düzce İstiklal Anaokul Örneği, Akdeniz Sanat Dergisi, 2012, Cilt 5, Sayı 10.
- Kolçir, O. C. (2015). Ebru Sanatında Akkase Tekniğı ve Farklı Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı.
- Laureano, P., 1986. The oasis: the origin of the garden. Environmental Design: Journal of the Islamic Environmental Design Research Centre. 1: 65-71.
- Öz, M. (2018). Çiçeğin Her Hali: Bir Çiçek Olsaydım. Yeditepe Bienali, 53-65. <https://yeditepebienali.com/~tr/2018>
- Serin, A. Y. (2008). Geleneksel Türk ebru sanatında kronolojik gelişim süreci ile ilgili bir değerlendirme. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, 97-105. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/7812758-Geleneksel-turk-ebru-sanatinda-kronolojik-gelisim-sureci-ile-ilgili-bir-degerlendirme.html>

- Şahin, İlkay. “Değişen Toplum-Çevre İlişkisinin Bir Göstergesi: İklim Değişikliği”. *Bilimname XVI*, 1, (2009): 107-139. TAMKOÇ, Günseli, “Ekofeminizmin Amaçları”. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(1996): 77-78.
- Taşatan, U. (2019). Süleymaniye Kütüphanesi ebru koleksiyonundaki Mustafa Düzgünman ebruları (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Tiryaki, Y. (2021). Türk ebrûculuğunda klasik-modern veya gelenekli-gelenek dışı bir tasnifin yapılması hakkında. *Lale Kültür, Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 4, 130-141. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/lale/issue/64268/975026>
- Tunalı, İ. (2002). *Estetik*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yağmur, Ö., & Tuzci, K. (2020). Günümüz Ebru Sanatı ve Endemik Bitkilerin Kullanılması. *Bayburt University Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences*, sayı 6, ss.5.
- Yazır, M. Bereddin, KG I, DİB Yayınları, Ankara 1972.
- (Akar ve Keskiner, 1978)
- (Ünver, 1977); (Demiriz, 1989).

KAYNAKLAR

- Abdulrehman J, Tang GH, Auerbach M, et al. (2019). The safety and efficacy of ferumoxytol in the treatment of iron deficiency, a systematic review and meta-analysis. *Transfusion* 59,3646.
- Achebe MO, Mandell E, Jolley K, et al. (2023) Pagophagia and restless legs syndrome are highly associated with iron deficiency and should be included in histories evaluating anemia. *Am J Hematol* 98,E8.
- Allen RP, Auerbach S, Bahrain H, et al. (2013) The prevalence and impact of restless legs syndrome on patients with iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 88,261.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016). How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91,31.
- Auerbach M, Chaudhry M, Goldman H, Ballard H. (1998) Value of methylprednisolone in prevention of the arthralgia-myalgia syndrome associated with the total dose infusion of iron dextran, a double blind randomized trial. *J Lab Clin Med*, 131,257.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016) How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91, 31–8.
- Camaschella C. (2015) Iron deficiency, new insights into diagnosis and treatment. *Hematology Am Soc Hematol Educ Program*, 372,1832.
- Camaschella C. (2019) Iron deficiency. *Blood*, 133, 30–9.

- Ciulei MA, Ahluwalia N, McCormick BJJ, et al. (2023) Iron Deficiency is Related to Depressive Symptoms in United States Nonpregnant Women of Reproductive Age, A Cross-Sectional Analysis of NHANES 2005-2010. *J Nutr*; 153,3521.
- Cook JD. (1982) Clinical evaluation of iron deficiency. *Semin Hematol*, 19,6.
- DeLoughery TG. (2014) Microcytic anemia. *N Engl J Med*, 371,1324.
- DeLoughery TG. (2017) Iron deficiency anemia. *Med Clin North Am*. 101(2), 319-332.
- Freeman HJ. (2015), Iron deficiency anemia in celiac disease. *World J Gastroenterol*. 21(31), 9233-9238.
- Garcia-Casal MN, Pena-Rosas JP, Pasricha SR. (2014) Rethinking ferritin cutoffs for iron deficiency and overload. *Lancet Haematol*, 1, 92–94.
- Gomollón F, Gisbert JP. (2013) Intravenous iron in inflammatory bowel diseases. *Curr Opin Gastroenterol*, 29,201.
- Hershko C, Camaschella C. (2014) How I treat unexplained refractory iron deficiency anemia. *Blood*, 123,326.
- Hershko C, Hoffbrand AV, Keret D, et al. (2005)Role of autoimmune gastritis, Helicobacter pylori and celiac disease in refractory or unexplained iron deficiency anemia. *Haematologica*, 90,585.
- Howell JT, Monto RW. (1953) Syndrome of anemia, dysphagia and glossitis (Plummer Vinson syndrome). *N Engl J Med*, 249,1009.
- Jimenez K, Gasche C, Auerbach M. (2016) On both sides of the ocean. *Blood Transfus*, 14,197.
- Johnson BE. (1990) Pica. In, Clinical Methods, The History, Physical, and Laboratory Examinations, 3rd edition, Walker HK, Hall WD, Hurst JW (Eds), Butterworths, Boston.
- Killip S, Bennett JM, Chambers MD. (2007) Iron deficiency anemia. *Am Fam Physician*. 75(5), 671-678.
- Ko CW, Siddique SM, Patel A, et al. (2020) AGA Clinical Practice Guidelines on the Gastrointestinal Evaluation of Iron Deficiency Anemia. *Gastroenterology*, 159,1085.
- Li N, Zhao G, Wu W, et al. (2020) The Efficacy and Safety of Vitamin C for Iron Supplementation in Adult Patients With Iron Deficiency Anemia, A Randomized Clinical Trial. *JAMA Netw Open*, 3,e2023644.
- Lopez A, Cacoub P, Macdougall IC, Peyrin-Biroulet L. (2016). Iron deficiency anaemia. *Lancet*, 387,907.
- Lund EK, Wharf SG, Fairweather-Tait SJ, Johnson IT. (1999) Oral ferrous sulfate supplements increase the free radical-generating capacity of feces from healthy volunteers. *Am J Clin Nutr*, 69,250.

- Milman, N. (2006). Iron prophylaxis in pregnancy—general or individual and in which dose?. *Annals of hematology*, 85, 821-828.
- Moretti D, Goede JS, Zeder C, et al. (2015) Oral iron supplements increase hepcidin and decrease iron absorption from daily or twice-daily doses in iron-depleted young women. *Blood*, 126,1981.
- Okam MM, Koch TA, Tran MH. (2017) Iron Supplementation, Response in Iron-Deficiency Anemia, Analysis of Five Trials. *Am J Med*, 130,991.e1.
- Pavord S, Daru J, Prasannan N, et al. (2020) UK guidelines on the management of iron deficiency in pregnancy. *Br J Haematol*, 188,819.
- Poggiali E, Andreozzi F, Nava I, et al. (2015) The role of TMPRSS6 polymorphisms in iron deficiency anemia partially responsive to oral iron treatment. *Am J Hematol*, 90,306.
- Schrier SL. (2015) So you know how to treat iron deficiency anemia. *Blood*, 126,1971.
- Short MW, Domagalski JE. (2013) Iron deficiency anemia, evaluation and management. *Am Fam Physician*, 87,98.
- Tolkien Z, Stecher L, Mander AP, et al. (2015) Ferrous sulfate supplementation causes significant gastrointestinal side-effects in adults, a systematic review and meta-analysis. *PLoS One*, 10,e0117383.
- Tran-Duy A, Connell NJ, Vanmolkot FH, et al. (2019) Use of proton pump inhibitors and risk of iron deficiency, a population-based case-control study. *J Intern Med* 285,205.
- West AR, Oates PS. (2008) Mechanisms of heme iron absorption, current questions and controversies. *World J Gastroenterol*. 14(26), 4101-4110.

KAYNAKLAR

1. Deans, R. Polycystic ovary syndrome in adolescence. *Med. Sci.* 2019, 7, 101. [CrossRef]
2. Witchel, S.F.; E Oberfield, S.; Peña, A.S. Polycystic Ovary Syndrome: Pathophysiology, Presentation, and Treatment With Emphasis on Adolescent Girls. *J. Endocr. Soc.* 2019, 3, 1545–1573. [CrossRef] [PubMed]
3. Polycystic Ovary Syndrome. Available online: <https://www.womenshealth.gov/a-z-topics/polycystic-ovary-syndrome> (accessed on 22 September 2021).
4. Rotterdam ESHRE/ASRM-Sponsored PCOS consensus workshop group. Revised 2003 consensus on diagnostic criteria and long-term health risks related to polycystic ovary syndrome (PCOS). *Hum Reprod* 2004;19(1):41–7.
5. Teede HJ, Misso ML, Boyle JA, Garad RM, McAllister V, Downes L, Gibson M, Hart RJ, Rombauts L, Moran L, et al. Translation and implementation of the Australian-led PCOS guideline: clinical summary and translation resources from the international evidencebased guideline for the assessment and management of polycystic ovary syndrome. *Med J Aust* 2018;209(S7):S3–S8
6. Ganie, M.A.; Vasudevan, V.; Wani, I.A.; Baba, M.S.; Arif, T.; Rashid, A. Epidemiology, pathogenesis, genetics & management of polycystic ovary syndrome in India. *Indian J. Med Res.* 2019, 150, 333–344. [CrossRef]
7. Glueck, C.J.; Goldenberg, N. Characteristics of obesity in polycystic ovary syndrome: Etiology treatment, and genetics. *Metab.* 2019, 92, 108–120. [CrossRef]
8. Damone, A.L.; Joham, A.E.; Loxton, D.; Earnest, A.; Teede, H.J.; Moran, L.J. Depression, anxiety and perceived stress in women with and without PCOS: A community-based study. *Psychol. Med.* 2019, 49, 1510–1520. [CrossRef]
9. Dumesic, D.A.; Lobo, R.A. Cancer Risk and PCOS. *Steroids* 2013, 78, 782–785. [CrossRef]
10. Escobar-Morreale HF, San Millan JL. Abdominal adiposity and the polycystic ovary syndrome. *Trends Endocrinol Metab* 2007; 18: 266-72. (Abstract) / (PDF)
11. Goodarzi MO, Dumesic DA, Chazenbalk G, Aziz R. Polikistik over sendromu: etiyoloji, patogenez ve tanı. *Nat Rev Endokrinol* . 2011;7:219-231.
12. MedlinePlus. Polikistik over sendromu. www.nlm.nih.gov/medlineplus/ency/article/000369.htm. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2015
13. Womenshealth.gov. Polikistik over sendromu (PCOS) bilgi notu: PKOS'un belirtileri nelerdir? www.womenshealth.gov/publications/our-publications/fact-sheet/polycystic-ovary-syndrome.html#d. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2015.
14. Sheehan MT. Polikistik over sendromu: tanı ve tedavi. *Clin Med Res* . 2004;2:13-27.

15. Ferriman D, Gallwey JD. Clinical assessment of body hair growth in women. *J Clin Endocrinol Metab* 1961;21:1440-7. [CrossRef]
16. Yildiz BO, Bolour S, Woods K, Moore A, Azziz R. Visually scoring hirsutism. *Hum Reprod Update* 2010;16:51-64. [CrossRef]
17. Barber TM, McCarthy MI, Wass JA, Franks S. Obezite ve polikistik over sendromu. *Clin Endocrinol (Oxf)*. 2006; 65 (2): 137-145.
18. Legro RS. Obezitenin genetiği. Polikistik over sendromu için dersler. *Ann NY Acad Sci*. 2000; 900: 193 - 202.
19. Balen AH, Conway GS, Kaltsas G, et al. Polikistik over sendromu: 1741 hastadaki bozukluğun spektrumu. *Uğultu Tekrarı*. 1995; 10 (8): 2107-2111.
20. Ibanez, L.; Oberfield, S.E.; Witchel, S.F.; Auchus, R.J.; Chang, R.J.; Codner, E.; Dabadghao, P.; Darendeliler, F.; Elbarbary, N.; Gambineri, A.; et al. An International Consortium Update: Pathophysiology, Diagnosis, and Treatment of Polycystic Ovarian Syndrome in Adolescence. *Horm. Res. Paediatr.* 2017, 88, 371–395. [CrossRef]
21. Iano, si, S.; Iano, si, G.; Neagoe, D.; Ionescu, O.; Zlatian, O.; Docea, A.O.; Badiu, C.; Sifaki, M.; Tsoukalas, D.; Tsatsakis, A.; et al. Age-dependent endocrine disorders involved in the pathogenesis of refractory acne in women. *Mol. Med. Rep.* 2016, 14, 5501–5506.
22. Li, Y.; Chen, C.; Ma, Y.; Xiao, J.; Luo, G.; Li, Y.; Wu, D. Multi-system reproductive metabolic disorder: Significance for the pathogenesis and therapy of polycystic ovary syndrome (PCOS). *Life Sci.* 2019, 228, 167–175. [CrossRef]
23. E. Diamanti-Kandarakis and A. Dunaif, “Insulin resistance and the polycystic ovary syndrom revisited: an update on mechanisms and implications,” *Endocrine Reviews*, vol. 33, no. 6, pp. 981–1030, 2012.
24. Azziz R, Nestler JE, Dewailly D. Ovarian histology, morphology, and ultrasonography in the polycystic ovary syndrome. *Androgen excess disorders in women. Contemporary Endocrinology, USA: Humana Press; 2006. p. 3–16. doi: 10.1007/978-1-59745-179-6_1.*
25. Azziz, R.; Sanchez, L.A.; Knochenhauer, E.S.; Moran, C.; Lazenby, J.; Stephens, K.C.; Taylor, K.; Boots, L.R. Androgen excess in women: Experience with over 1000 consecutive patients. *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 2004, 89, 453–462. [CrossRef] [PubMed].
26. Makrantonaki, E.; Zouboulis, C.C. Hyperandrogenismus, adrenale Dysfunktion und Hirsutismus. *Hautarzt* 2020, 71, 752–761.
27. Tatsi, C.; Flippo, C.; Stratakis, C.A. Cushing syndrome: Old and new genes. *Best Pract. Res. Clin Endocrinol. Metab.* 2020, 34,
28. Brzana, J.; Yedinak, C.G.; Hameed, N.; Plesiu, A.; McCartney, S.; Fleseriu, M. Polycystic ovarian syndrome and Cushing’s syndrome: A persistent diagnostic

- quandary. *Eur. J. Obstet. Gynecol. Reprod. Biol.* 2014, 175, 145–148. [Cross-Ref] [PubMed]
29. Ehrmann D. Medical Progress Polycystic ovary syndrome. *N Engl J Med* 2005;352(12): 1223-36
 30. de Zegher F, Ibáñez L. Early origins of polycystic ovary syndrome: hypotheses may change without notice. *J Clin Endocrinol Metab.* 2009;94:3682–5. <https://doi.org/10.1210/jc.2009-1608>.
 31. Chen ZJ, Zhao H, He L, Shi Y, Qin Y, Shi Y, et al. Genome-wide association study identifies susceptibility loci for polycystic ovary syndrome on chromosome 2p16.3, 2p21 and 9q33.3. *Na Genet.* 2011;43:55–9. <https://doi.org/10.1038/ng.732>.
 32. Legro RS, Driscoll D, Strauss JFIII, Fox J, Dunaif A. Evidence for a genetic basis for hyperandrogenemia in polycystic ovary syndrome. *Proc Natl Acad Sci USA.* 1998;95:14956–60. <https://doi.org/10.1073/pnas.95.25.1495>.
 33. Escobar-Morreale HF, Luque-Ramírez M, San Millán JL. The molecular-genetic basis of functional hyperandrogenism and the polycystic ovary syndrome. *Endocr Rev.* 2005;26:251–82. <https://doi.org/10.1210/er.2004-0004>.
 34. Yildiz BO, Goodarzi MO, Guo X, Rotter JI, Azziz R. Heritability of dehydroepiandrosterone sulfate in women with polycystic ovary syndrome and their sisters. *Fertil Steril.* 2006;86:1688–93. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2006.05.045>.
 35. Urbanek M, Sam S, Legro RS, Dunaif A. Identification of a polycystic ovary syndrome susceptibility variant in fibrillin-3 and association with a metabolic phenotype. *J Clin Endocrinol Metab.* 2007;92:4191–8. <https://doi.org/10.1210/jc.2007-0761>.
 36. Segars JH, DeCherney AH. Is there a genetic basis for polycystic ovary syndrome? *J Clin Endocrinol Metab.* 2010;95:2058–60. <https://doi.org/10.1210/jc.2010-0518>.
 37. Nelson VL, Legro RS, Strauss JFIII, McAllister JM. Augmented androgen production is a stable steroidogenic phenotype of propagated theca cells from polycystic ovaries. *Mol Endocrinol.* 1999;13:946–57. <https://doi.org/10.1210/mend.13.6.0311>.
 38. Pellatt L, Hanna L, Brincat M, Galea R, Brain H, Whitehead S, et al. Granulosa cell production of anti-Müllerian hormone is increased in polycystic ovaries. *J Clin Endocrinol Metab.* 2007;92:240–5. <https://doi.org/10.1210/jc.2006-1582>.
 39. Azziz R, Carmina E, Dewailly D, Diamanti-Kandarakis E, Escobar-Morreale HF, Futterweit W, et al. The androgen excess and PCOS Society criteria for the polycystic ovary syndrome: the complete task force report. *Fertil Steril.* 2009;91:456–88. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2008.06.035>.

40. Villarroel C, Merino PM, López P, Eyzaguirre FC, Van Velzen A, Iñiguez G, et al. Polycystic ovarian morphology in adolescents with regular menstrual cycles is associated with elevated anti-Müllerian hormone. *Hum Reprod*. 2011;26:2861–8. [https:// doi.org/10.1093/humrep/der223](https://doi.org/10.1093/humrep/der223).
41. Rosenfield RL, Wroblewski K, Padmanabhan V, Littlejohn E, Mortensen M, Ehrmann DA. Antimüllerian hormone levels are independently related to ovarian hyperandrogenism and polycystic ovaries. *Fertil Steril*. 2012;98(1):242–9.
42. Teede HJ, Misso ML, Costello MF, et al. International PCOS Network. Recommendations from the international evidence based guideline for the assessment and management of polycystic ovary syndrome. *Hum Reprod*. 2018;33(9):1602–1618.
43. Atiomo WU, El-Mahdi E, Hardiman P. Familial associations in women with polycystic ovary syndrome. *Fertil Steril*, 2003; 80(1): 143–145. doi:10.1016/S0015-0282(03)00502-8
44. Kahrar Miller MD, Nixon C, Boots LR, Go RC, Azziz R. Prevalence of polycystic ovary syndrome (PCOS) in first-degree relatives of patients with PCOS. *Fertil Steril*, 2001;75:53-58. [https://dx.doi.org/10.1016/s0015-0282\(00\)01662-9](https://dx.doi.org/10.1016/s0015-0282(00)01662-9)
45. Carlsen SM, Salvesen KA, Vanky E, Fougner KJ: Polycystic ovarian syndrome and diabetes. *Tidsskr Nor Laegeforen*. 2005, 125:2619-21.
46. Diamanti-Kandarakis E: Insulin resistance in PCOS . *Endocrine*. 2006, 30:13-7. 10.1385/ENDO:30:1:13
47. Hudnut-Beumler J, Kaar JL, Taylor A, et al.: Development of type 2 diabetes in adolescent girls with polycystic ovary syndrome and obesity. *Pediatr Diabetes*. 2021, 22:699-706. 10.1111/pedi.13206
48. Higgins SP, Freemark M, Prose NS: Acanthosis nigricans: a practical approach to evaluation and management. *Dermatol Online J*. 2008, 14:2.
49. Armeni E, Lambrinoudaki I. Cardiovascular Risk in Postmenopausal Women with Polycystic Ovary Syndrome. *Curr Vasc Pharmacol*. (2019) 17:579–90. doi: 10.2174/1570161116666180828154006
50. Kaur J. A comprehensive review on metabolic syndrome. *Cardiol Res Pract*. (2014) 2014:943162. doi: 10.1155/2014/943162
51. Richardson MR. Current perspectives in polycystic ovary syndrome. *Am Fam Physician*. (2003) 68:697–704.
52. Lizneva D, Suturina L, Walker W, Brakta S, Gavrilova-Jordan L, Azziz R. Criteria, prevalence, and phenotypes of polycystic ovary syndrome. *Fertil Steril*. (2016) 106:6–15. doi:0.1016/j.fertnstert.2016.05.003
53. Daniilidis A, Dinas K. Long term health consequences of polycystic ovarian syndrome: a review analysis. *Hippokratia*, 2009; 13(2): 90–2.

54. Wild RA, Carmina E, Diamanti-Kandarakis E, Dokras A, Escobar-Morreale HF, Futterweit W, et al. Assessment of cardiovascular risk and prevention of cardiovascular disease in women with the polycystic ovary syndrome: a consensus statement by the Androgen Excess and Polycystic Ovary Syndrome (AE-PCOS) Society. *J Clin Endocrinol Metab*, 2010; 95(5): 2038–49. Doi:10.1210/jc.2009-2724.
55. Shafee MN, et al. Lipidomic biomarkers in polycystic ovary syndrome and endometrial cancer. *Int J Mol Sci*. 2020;21(13):4753
56. Ehrmann, D. A. (2005). Polycystic ovary syndrome. *New England Journal of Medicine*, 352(12), 1223–1236.
57. American Society for Reproductive Medicine. (2014). Patient fact sheet: Polycystic ovary syndrome. Retrieved May 23, 2016, from <https://www.asrm.org/topics/topics-index/polycystic-ovary-syndrome-pcos/>
58. National Center for Biotechnology Information, National Library of Medicine, PubMed Health. (n.d.). Polycystic ovary syndrome. Retrieved May 23, 2016, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24582095>
59. Harris HR, Terry KL. Polycystic ovary syndrome and risk of endometrial, ovarian, and breast cancer: a systematic review. *Fertil Res Pract* 2016;2:14. <https://dx.doi.org/10.1186/s40738-016-0029-2>
60. Barry, J. A., Kuczmierczyk, A. R., & Hardiman, P. J. (2011). Anxiety and depression in polycystic ovary syndrome: A systematic review and meta-analysis. *Human Reproduction*, 26(9), 2442–2451.
61. International evidence-based guideline for the assessment and management of polycystic ovary syndrome 2023 *Human Reproduction*, 2023, 38(9), 1655–1679 <https://doi.org/10.1093/humrep/dead156>

Kaynaklar

1. International Diabetes Federation (Ed.), IDF diabetes atlas (8th ed.), International Diabetes Federation (2017)
2. Holman RR, Paul SK, Bethel MA, Matthews DR, Neil HA. 10-year follow-up of intensive glucose control in type 2 diabetes. *N Engl J Med*. 2008 Oct 9;359(15):1577-89. doi: 10.1056/NEJMoa0806470. Epub 2008 Sep 10. PMID: 18784090.
3. Maggiore U, Budde K, Heemann U, Hilbrands L, Oberbauer R, Oniscu GC, Pascual J, Schwartz Sorensen S, Viklicky O, Abramowicz D; ERA-EDTA DESCARTES working group. Long-term risks of kidney living donation: review and position paper by the ERA-EDTA DESCARTES working group. *Nephrol Dial Transplant*. 2017 Feb 1;32(2):216-223. doi: 10.1093/ndt/gfw429. PMID: 28186535.
4. Alicic RZ, Rooney MT, Tuttle KR. Diabetic Kidney Disease: Challenges, Progress, and Possibilities. *Clin J Am Soc Nephrol*. 2017 Dec 7;12(12):2032-2045. doi: 10.2215/CJN.11491116. Epub 2017 May 18. PMID: 28522654; PMCID: PMC5718284.
5. Sternlicht H, Bakris GL. Management of Hypertension in Diabetic Nephropathy: How Low Should We Go? *Blood Purif*. 2016;41(1-3):139-43. doi: 10.1159/000441264. Epub 2016 Jan 15. PMID: 26766168.
6. Singh GM, Danaei G, Farzadfar F, Stevens GA, Woodward M, Wormser D, Kaptoge S, Whitlock G, Qiao Q, Lewington S, Di Angelantonio E, Vander Hoorn S, Lawes CM, Ali MK, Mozaffarian D, Ezzati M; Global Burden of Metabolic Risk Factors of Chronic Diseases Collaborating Group; Asia-Pacific Cohort Studies Collaboration (APCSC); Diabetes Epidemiology: Collaborative analysis of Diagnostic criteria in Europe (DECODE); Emerging Risk Factor Collaboration (ERFC); Prospective Studies Collaboration (PSC). The age-specific quantitative effects of metabolic risk factors on cardiovascular diseases and diabetes: a pooled analysis. *PLoS One*. 2013 Jul 30;8(7):e65174. doi: 10.1371/journal.pone.0065174. PMID: 23935815; PMCID: PMC3728292.
7. Danaei G, Lawes CM, Vander Hoorn S, Murray CJ, Ezzati M. Global and regional mortality from ischaemic heart disease and stroke attributable to higher-than-optimum blood glucose concentration: comparative risk assessment. *Lancet*. 2006 Nov 11;368(9548):1651-9. doi: 10.1016/S0140-6736(06)69700-6. PMID: 17098083.
8. Preis SR, Hwang SJ, Coady S, Pencina MJ, D'Agostino RB Sr, Savage PJ, Levy D, Fox CS. Trends in all-cause and cardiovascular disease mortality among women and men with and without diabetes mellitus in the Framingham Heart Study, 1950 to 2005. *Circulation*. 2009 Apr 7;119(13):1728-35. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.108.829176. Epub 2009 Mar 23. PMID: 19307472; PMCID: PMC2789419.

9. Gregg EW, Cheng YJ, Saydah S, Cowie C, Garfield S, Geiss L, Barker L. Trends in death rates among U.S. adults with and without diabetes between 1997 and 2006: findings from the National Health Interview Survey. *Diabetes Care*. 2012 Jun;35(6):1252-7. doi: 10.2337/dc11-1162. PMID: 22619288; PMCID: PMC3357247.
10. Mohammedi K, Woodward M, Hirakawa Y, Zoungas S, Williams B, Lisheng L, Rodgers A, Mancia G, Neal B, Harrap S, Marre M, Chalmers J; ADVANCE Collaborative Group. Microvascular and Macrovascular Disease and Risk for Major Peripheral Arterial Disease in Patients With Type 2 Diabetes. *Diabetes Care*. 2016 Oct;39(10):1796-803. doi: 10.2337/dc16-0588. Epub 2016 Jul 25. PMID: 27456835.
11. Barrios C, Pascual J, Otero S, Soler MJ, Rodríguez E, Collado S, Faura A, Mojal S, Navarro-González JF, Betriu A, Fernandez E, Valdivielso JM; investigators of the NEFRONA study. Diabetic nephropathy is an independent factor associated to severe subclinical atheromatous disease. *Atherosclerosis*. 2015 Sep;242(1):37-44. doi: 10.1016/j.atherosclerosis.2015.06.048. Epub 2015 Jun 30. PMID: 26177272.
12. Talha KM, Anker SD, Butler J. SGLT-2 Inhibitors in Heart Failure: A Review of Current Evidence. *Int J Heart Fail*. 2023 Mar 13;5(2):82-90. doi: 10.36628/ijhf.2022.0030. PMID: 37180562; PMCID: PMC10172076.
13. Vallon V, Thomson SC. Targeting renal glucose reabsorption to treat hyperglycaemia: the pleiotropic effects of SGLT2 inhibition. *Diabetologia*. 2017 Feb;60(2):215-225. doi: 10.1007/s00125-016-4157-3. Epub 2016 Nov 22. PMID: 27878313; PMCID: PMC5884445.
14. Adachi T, Yasuda K, Okamoto Y, Shihara N, Oku A, Ueta K, Kitamura K, Saito A, Iwakura I, Yamada Y, Yano H, Seino Y, Tsuda K. T-1095, a renal Na⁺-glucose transporter inhibitor, improves hyperglycemia in streptozotocin-induced diabetic rats. *Metabolism*. 2000 Aug;49(8):990-5. doi: 10.1053/meta.2000.7729. PMID: 10954015.
15. Mosenzon O, Wiviott SD, Cahn A, Rozenberg A, Yanuv I, Goodrich EL, Murphy SA, Heerspink HJL, Zelniker TA, Dwyer JP, Bhatt DL, Leiter LA, McGuire DK, Wilding JPH, Kato ET, Gause-Nilsson IAM, Fredriksson M, Johansson PA, Langkilde AM, Sabatine MS, Raz I. Effects of dapagliflozin on development and progression of kidney disease in patients with type 2 diabetes: an analysis from the DECLARE-TIMI 58 randomised trial. *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Aug;7(8):606-617. doi: 10.1016/S2213-8587(19)30180-9. Epub 2019 Jun 10. Erratum in: *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Aug;7(8):e20. PMID: 31196815.
16. Perkovic V, Jardine MJ, Neal B, Bompoint S, Heerspink HJL, Charytan DM, Edwards R, Agarwal R, Bakris G, Bull S, Cannon CP, Capuano G, Chu PL, de Zeeuw D, Greene T, Levin A, Pollock C, Wheeler DC, Yavin Y, Zhang H,

- Zinman B, Meininger G, Brenner BM, Mahaffey KW; CREDENCE Trial Investigators. Canagliflozin and Renal Outcomes in Type 2 Diabetes and Nephropathy. *N Engl J Med*. 2019 Jun 13;380(24):2295-2306. doi: 10.1056/NEJMoa1811744. Epub 2019 Apr 14. PMID: 30990260.
17. Heerspink HJL, Stefánsson BV, Correa-Rotter R, Chertow GM, Greene T, Hou FF, Mann JFE, McMurray JJV, Lindberg M, Rossing P, Sjöström CD, Toto RD, Langkilde AM, Wheeler DC; DAPA-CKD Trial Committees and Investigators. Dapagliflozin in Patients with Chronic Kidney Disease. *N Engl J Med*. 2020 Oct 8;383(15):1436-1446. doi: 10.1056/NEJMoa2024816. Epub 2020 Sep 24. PMID: 32970396.
 18. Vallon V, Verma S. Effects of SGLT2 Inhibitors on Kidney and Cardiovascular Function. *Annu Rev Physiol*. 2021 Feb 10;83:503-528. doi: 10.1146/annurev-physiol-031620-095920. Epub 2020 Nov 16. PMID: 33197224; PMCID: PMC8017904.
 19. Cherney DZ, Perkins BA, Soleymanlou N, Maione M, Lai V, Lee A, Fagan NM, Woerle HJ, Johansen OE, Broedl UC, von Eynatten M. Renal hemodynamic effect of sodium-glucose cotransporter 2 inhibition in patients with type 1 diabetes mellitus. *Circulation*. 2014 Feb 4;129(5):587-97. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.113.005081. Epub 2013 Dec 13. PMID: 24334175.
 20. van Bommel EJM, Muskiet MHA, van Baar MJB, Tonneijck L, Smits MM, Emanuel AL, Bozovic A, Danser AHJ, Geurts F, Hoorn EJ, Touw DJ, Larsen EL, Poulsen HE, Kramer MHH, Nieuwdorp M, Joles JA, van Raalte DH. The renal hemodynamic effects of the SGLT2 inhibitor dapagliflozin are caused by post-glomerular vasodilatation rather than pre-glomerular vasoconstriction in metformin-treated patients with type 2 diabetes in the randomized, double-blind RED trial. *Kidney Int*. 2020 Jan;97(1):202-212. doi: 10.1016/j.kint.2019.09.013. Epub 2019 Oct 10. Erratum in: *Kidney Int*. 2020 May;97(5):1061. PMID: 31791665.
 21. Wanner C, Inzucchi SE, Lachin JM, Fitchett D, von Eynatten M, Mattheus M, Johansen OE, Woerle HJ, Broedl UC, Zinman B; EMPA-REG OUTCOME Investigators. Empagliflozin and Progression of Kidney Disease in Type 2 Diabetes. *N Engl J Med*. 2016 Jul 28;375(4):323-34. doi: 10.1056/NEJMoa1515920. Epub 2016 Jun 14. PMID: 27299675.
 22. Neuen BL, Young T, Heerspink HJL, Neal B, Perkovic V, Billot L, Mahaffey KW, Charytan DM, Wheeler DC, Arnott C, Bompont S, Levin A, Jardine MJ. SGLT2 inhibitors for the prevention of kidney failure in patients with type 2 diabetes: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Nov;7(11):845-854. doi: 10.1016/S2213-8587(19)30256-6. Epub 2019 Sep 5. Erratum in: *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Dec;7(12):e23. PMID: 31495651.
 23. Dekkers CCJ, Petrykiv S, Laverman GD, Cherney DZ, Gansevoort RT, Heerspink HJL. Effects of the SGLT-2 inhibitor dapagliflozin on glomerular and tubular

- injury markers. *Diabetes Obes Metab.* 2018 Aug;20(8):1988-1993. doi: 10.1111/dom.13301. Epub 2018 Apr 23. PMID: 29573529; PMCID: PMC6055757.
24. Mulder S, Heerspink HJL, Darshi M, Kim JJ, Laverman GD, Sharma K, Pena MJ. Effects of dapagliflozin on urinary metabolites in people with type 2 diabetes. *Diabetes Obes Metab.* 2019 Nov;21(11):2422-2428. doi: 10.1111/dom.13823. Epub 2019 Jul 18. PMID: 31264758.
 25. Takagi S, Li J, Takagaki Y, Kitada M, Nitta K, Takasu T, Kanasaki K, Koya D. Ipragliflozin improves mitochondrial abnormalities in renal tubules induced by a high-fat diet. *J Diabetes Investig.* 2018 Sep;9(5):1025-1032. doi: 10.1111/jdi.12802. Epub 2018 Mar 12. PMID: 29352520; PMCID: PMC6123054.
 26. Novikov A, Fu Y, Huang W, Freeman B, Patel R, van Ginkel C, Koepsell H, Busslinger M, Onishi A, Nespoux J, Vallon V. SGLT2 inhibition and renal urate excretion: role of luminal glucose, GLUT9, and URAT1. *Am J Physiol Renal Physiol.* 2019 Jan 1;316(1):F173-F185. doi: 10.1152/ajprenal.00462.2018. Epub 2018 Nov 14. PMID: 30427222; PMCID: PMC6383194.
 27. Verma S, Wanner C, Zwiener I, Ofstad AP, George JT, Fitchett D, Zinman B; EMPA-REG OUTCOME Investigators. Influence of Microvascular Disease on Cardiovascular Events in Type 2 Diabetes. *J Am Coll Cardiol.* 2019 Jun 4;73(21):2780-2782. doi: 10.1016/j.jacc.2019.03.002. Epub 2019 Mar 15. PMID: 30885684.
 28. Dickhout JG, Carlisle RE, Austin RC. Interrelationship between cardiac hypertrophy, heart failure, and chronic kidney disease: endoplasmic reticulum stress as a mediator of pathogenesis. *Circ Res.* 2011 Mar 4;108(5):629-42. doi: 10.1161/CIRCRESAHA.110.226803. PMID: 21372294.
 29. Opingari E, Verma S, Connelly KA, Mazer CD, Teoh H, Quan A, Zuo F, Pan Y, Bhatt DL, Zinman B, Leiter LA, Yan AT, Cherney DZI, Gilbert RE. The impact of empagliflozin on kidney injury molecule-1: a subanalysis of the Effects of Empagliflozin on Cardiac Structure, Function, and Circulating Biomarkers in Patients with Type 2 Diabetes CardioLink-6 trial. *Nephrol Dial Transplant.* 2020 May 1;35(5):895-897. doi: 10.1093/ndt/gfz294. PMID: 32159783.
 30. Mazer CD, Hare GMT, Connelly PW, Gilbert RE, Shehata N, Quan A, Teoh H, Leiter LA, Zinman B, Jüni P, Zuo F, Mistry N, Thorpe KE, Goldenberg RM, Yan AT, Connelly KA, Verma S. Effect of Empagliflozin on Erythropoietin Levels, Iron Stores, and Red Blood Cell Morphology in Patients With Type 2 Diabetes Mellitus and Coronary Artery Disease. *Circulation.* 2020 Feb 25;141(8):704-707. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.119.044235. Epub 2019 Nov 11. PMID: 31707794.
 31. Ghanim H, Abuaysheh S, Hejna J, Green K, Batra M, Makdissi A, Chaudhuri A, Dandona P. Dapagliflozin Suppresses Hepcidin And Increases Erythropoiesis.

J Clin Endocrinol Metab. 2020 Apr 1;105(4):dgaa057. doi: 10.1210/clinem/dgaa057. PMID: 32044999.

32. Verma S, Mazer CD, Bhatt DL, Raj SR, Yan AT, Verma A, Ferrannini E, Simons G, Lee J, Zinman B, George JT, Fitchett D. Empagliflozin and Cardiovascular Outcomes in Patients With Type 2 Diabetes and Left Ventricular Hypertrophy: A Subanalysis of the EMPA-REG OUTCOME Trial. *Diabetes Care*. 2019 Mar;42(3):e42-e44. doi: 10.2337/dc18-1959. Epub 2019 Jan 23. PMID: 30674547.
33. Kumar N, Garg A, Bhatt DL, Sabongui S, Gupta N, Chaudhry S, Arena R, Verma S. Empagliflozin improves cardiorespiratory fitness in type 2 diabetes: translational implications. *Can J Physiol Pharmacol*. 2018 Nov;96(11):1184-1187. doi: 10.1139/cjpp-2018-0359. PMID: 30265814.
34. Verma S, Garg A, Yan AT, Gupta AK, Al-Omran M, Sabongui A, Teoh H, Mazer CD, Connelly KA. Effect of Empagliflozin on Left Ventricular Mass and Diastolic Function in Individuals With Diabetes: An Important Clue to the EMPA-REG OUTCOME Trial? *Diabetes Care*. 2016 Dec;39(12):e212-e213. doi: 10.2337/dc16-1312. Epub 2016 Sep 27. PMID: 27679584.
35. Byrne NJ, Matsumura N, Maayah ZH, Ferdaoussi M, Takahara S, Darwesh AM, Levasseur JL, Jahng JWS, Vos D, Parajuli N, El-Kadi AOS, Braam B, Young ME, Verma S, Light PE, Sweeney G, Seubert JM, Dyck JRB. Empagliflozin Blunts Worsening Cardiac Dysfunction Associated With Reduced NLRP3 (Nucleotide-Binding Domain-Like Receptor Protein 3) Inflammasome Activation in Heart Failure. *Circ Heart Fail*. 2020 Jan;13(1):e006277. doi: 10.1161/CIRCHEARTFAILURE.119.006277. Epub 2020 Jan 20. PMID: 31957470.
36. Butler J, Handelsman Y, Bakris G, Verma S. Use of sodium-glucose co-transporter-2 inhibitors in patients with and without type 2 diabetes: implications for incident and prevalent heart failure. *Eur J Heart Fail*. 2020 Apr;22(4):604-617. doi: 10.1002/ehhf.1708. Epub 2020 Jan 11. PMID: 31926059.
37. Verma S. Are the Cardiorenal Benefits of SGLT2 Inhibitors Due to Inhibition of the Sympathetic Nervous System? *JACC Basic Transl Sci*. 2020 Feb 24;5(2):180-182. doi: 10.1016/j.jacbts.2020.01.011. PMID: 32142070; PMCID: PMC7046535.
38. Chowdhury B, Luu AZ, Luu VZ, Kabir MG, Pan Y, Teoh H, Quan A, Sabongui S, Al-Omran M, Bhatt DL, Mazer CD, Connelly KA, Verma S, Hess DA. The SGLT2 inhibitor empagliflozin reduces mortality and prevents progression in experimental pulmonary hypertension. *Biochem Biophys Res Commun*. 2020 Mar 26;524(1):50-56. doi: 10.1016/j.bbrc.2020.01.015. Epub 2020 Jan 21. PMID: 31980166.
39. Hess DA, Terenzi DC, Trac JZ, Quan A, Mason T, Al-Omran M, Bhatt DL, Dhingra N, Rotstein OD, Leiter LA, Zinman B, Sabongui S, Yan AT, Teoh H, Mazer CD, Connelly KA, Verma S. SGLT2 Inhibition with Empagliflozin

Increases Circulating Provascular Progenitor Cells in People with Type 2 Diabetes Mellitus. *Cell Metab.* 2019 Oct 1;30(4):609-613. doi: 10.1016/j.cmet.2019.08.015. Epub 2019 Aug 30. PMID: 31477497.

40. Striepe K, Jumar A, Ott C, Karg MV, Schneider MP, Kannenkeril D, Schmieder RE. Effects of the Selective Sodium-Glucose Cotransporter 2 Inhibitor Empagliflozin on Vascular Function and Central Hemodynamics in Patients With Type 2 Diabetes Mellitus. *Circulation.* 2017 Sep 19;136(12):1167-1169. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.117.029529. PMID: 28923906.

Kaynakça

- Albayrak, Mevlüt & Çelik, Kevser (2013). *Gazali ve Tamamlayıcı Ahlak Felsefesi, Ve-fatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazali*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Ankara.
- Arslantürk, Zeki, (1995). *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri*. MÜ İFAV Yayınları. İstanbul.
- Ayçiçeği, Burhan (2012). *Gazali ve Felsefe*. İstikamet Dergisi. 4.
- Çağrı, Mustafa. (1996) “Gazali”. *DİA. C. 13, s. 489-505*. İstanbul.
- Çamdibi, Hasan Mahmut. (1983). *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*. Han Yayınları. İstanbul.
- Çamdibi, Hasan Mahmut. (2000). *Eğitim İlkeleri ve Rehberlik*. İleti Yayınları. İstanbul.
- Çelikel, Bülent. (2006). *Gazali'nin eğitim görüşü*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir.
- Ergün, Ümmügül Betül Kanburoğlu.(2019). *Kemâl Kavramı Bağlamında Gazzâlî Düşüncesinde Eğitim*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi Bilim Dalı Doktora Tezi. Bursa.
- Gazali, Muhammed (2006). *Düşünce Mirasımız, Eleştirel Bir Yaklaşım*, Ağaç Yayınları. İstanbul.
- Gazali, Ebu Hamid Muhammed İbn Muhammed. (1974). *İhyâu-Ulûmî'd-Din*. Çev: Ahmet Serdaroğlu. Bedir Yayınları. İstanbul.
- İnam, Ahmet. (2000). *Gazali'nin Kalb Ordusu*. İslami Araştırmalar Dergisi. C.13, S.3-4.
- Karasar, Niyazi. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., Ankara*.
- Kesai, Nurullah. (1995). *Medârisi Nizâmiye ve Te'sirat-ı İlmî ve İctimâi An*. Emir Kebir Yayınları. Tahran
- Kur'an-I Kerim, Zariat/ 56
- Kutluer, İlhan. (1998). *Sarp Yokuşu Tırmanmak*. İz Yayınları. İstanbul.

- Oruç, Cemil (2009). İmam Gazali'nin Eğitim Anlayışı. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.
- Öner, Necati. (1967). Tanzimat sonrası Türkiye'de ilim ve mantık anlayışı. AÜİF Yayınları. Ankara.
- Reis, Bedriye. (2011). Gazali'de ahlâk-marifet ilişkisi. Emin Yayınları. Bursa.
- Sıddıqı, Jawad. (2012). Nizâmîye Medreseleri Ve Eğitim Felsefesi Açısından Değerlendirmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri, Doktora Tezi. Ankara.
- Sübki, Taceddin Ebi Nasr Abdülvahab ibn Takiyyeddin. (1907). Tabakatü's Şâfiîyyeti'lKübra. Matbaatu'l Hüseyiniye el-Mısıriye. Mısır.
- Ülken, H.Ziya. (1958). Eğitim Felsefesi. Ülken Yayınları. İstanbul.
- Ünüvar, Ümmet. (2019). Bilgi Anlayışlarının Din Eğitime Etkisi (Gazali Örneği). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Zerinkob, Abdul-Hüseyin. (1974). Fırar az Medrese, İntişarat-ı Encümen-i Âsâr-ı Milli. Tahran.

Kaynaklar

- Abdülhamid, İ. (1993). "Cebriyye", *Diyanet İşleri Ansiklopedisi* içinde, VII, 205.
- Armaner, N. (1967). *İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi*, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Aydın, A. A. (1979). *İslam İnançları ve Felsefesi (Tevhid ve İlm-i Kelam)*, 5. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları
- Bahadır, A. (2002). *İnsanın Anlam Arayışı ve Din: Logoterapik Bir Araştırma*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Batman, E. (2008). *Yaşamın Zorluklarıyla Başa Çıkma Kader İncancının Rolü*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bilmen, Ö. N. (Ts). *Muvazzah İlmi Kelâm*, Bilmen Yay., İstanbul.
- Bulak, R. (2022). *Doğal Afetler ve Trafik Kazaları Bağlamında Kader ve Tevekkül*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Cabiri, M. A. El- (2001). *Arap-İslam Siyasal Akl*, (Trc. Vecdi Akyüz), İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelik, C. (2006), "Kentsel Dindarlık-Kentlilik Tecrübelerinde Farklılaşan Dindarlıklar", Ed. Ü. Günay & C. Çelik, *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi* içinde (ss. 81-111), Adana: Karahan Yayınları.

- Ekşi, H. (2001). “*Başa Çıkma, Dini Başa Çıkma ve Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eğitim, İlahiyat ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Karşılaştırılması*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Eş’arî, Ebü’l-Hasen. *El-İbâne An Usûli’-d-Diyâne*, 1.bs., Thk. Fevkiye Hüseyin Mahmud, Dâru’l-Ensâr, Kahire, 1397/1977; 2.bs., Dâru’l-Kitâb, Kahire, 1407/1987.
- Eş’arî, Ebü’l-Hasen. *Makalâtu’l-İslâmiyyîn*, 3.bs., Thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Mektebetü’l-Asriyye, Sayda-Beyrut, 1410/1990; Thk. Hellmut Ritter, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden, 1400/1980; 4.bs., Klaus Schwarz Verlag, Berlin, 1426/2005.
- Gölcük, Ş. (1992). *Kelam Tarihi: (Kişiler, Görünüşler, Eserler)*. Esra Yayınları.
- Holm, N. G. (2004). *Din Psikolojisine Giriş*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Hökelekli, H. (2003). *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Karaca, F. (2006). “Kader Algısı-Ruh Sağlığı İlişkisi Üzerine Empirik Bir Araştırma (Farklı Kader Algılarının Psikoterapik Değeri Üzerine)”, *İslami Araştırmalar Dergisi* 19(3), 479-489.
- Kayıklık, H. (2002), “Bireysel Dindarlığın Psikolojik Kaynakları”, *Dini Araştırmalar* 5 (13), 27-40.
- Keskin, H. (1997). *İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza*. İstanbul: Beyan Yayıncılık.
- Kimter, N. (2006). *Dini İnanç, İbadet ve Dua’nın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, Ergenlerde Dini Başa Çıkma Yöntemi Olarak Dua*, Ed. H. Hökelekli, Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi İçinde (ss. 217-249). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kula, N. (2005). *Bedensel Engellilik ve Dini Başa Çıkma*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Kur’an-ı Kerim Meâli, (2006). (Hzl. H. Altuntaş, M. Şahin), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Küçükcan, T. & Köse, A. (2000). *Doğal Afetler ve Din*. Tdv Yayınları, İstanbul.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed B. Muhammed B. Mahmud, *Kitâbü’t-Tevhîd*, 1.bs., Thk. Fethullah Huleyf, Mektebetü’l-İslamiyye, İstanbul, 1399/1979.
- MaviL, K. A. (2016). “Güncel ‘Kader’ Tartışmalarına Bir Katkı”. *Kelam Araştırmaları Dergisi*, 14/2, 408-442. <https://doi.org/10.18317/Kader.33651>.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006), “Dindarlığın Peşinde: Din Psikolojisinde Araştırma, Ölçme ve Yorumlama Üzerine”, *İslami Araştırmalar Dergisi* 19 (3), 465-478.
- Namlı, A. (2019). *Kader İnancının Dini Temelleri*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Nesefî, Ebü’l-Maîn/Ebü’l-Muîn, *Tebsiratü’l-Edille Fî Usûli’-d-Dîn*, Thk. Hüseyin Atay-Şaban Ali Düzgün, Dib Yay., Ankara, 1424-1425/2003-2004.

- Nesefî, Ö. (2001). *İslam İnancının Temelleri*, Akaid, (Çev.: M. Seyyid Ahsen), İstanbul.
- Oyanık, M. (2015). *Afet Bilinci Ve Kader İlişkisi: Gümüşhane Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Pargament, K. I. (2003), “Tanrım Bana Yardım Et: Başa Çıkmanın Teorik Çatısına Doğru”(Çev. A. Albayrak), *Tabula-Rasa* 3 (9), 207-238.
- Pargament, K. I. (2005), “Acı ve Tatlı: Dindarlığın Bedelleri ve Faydaları Üzerine Bir Değerlendirme” (Çev. A. U. Mehmedoğlu), *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5(1), 279-313.
- Peker, H. (2003). *Din Psikolojisi*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Pezdevî, Ebû'l-Yûsuf Muhammed B. Muhammed, *Usûlü 'd-Dîn*, Thk. Hans Peter Linss, Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabî (İsâ Bâbî El-Halebî ve Şürekâh), Kahire, 1383/1963.
- Sâbûnî, Nureddin. *El-Bidâye Min 'el-Kifâye Fi 'l-Hidâye Fi Usûli 'd-Dîn*, Thk. Fethullah Huleyf, Dâru'l-Meârif, Mısır, 1389/1969.
- Tirmizî, *Sıfatı 'L-Kiyame*, Bab 60, Hadis No:2517.
- Topaloğlu, B. (2000). *Kelam İlimi Giriş*, 6. Baskı, Damla Yayınevi, İstanbul.
- Tunç, C. (1987). Kader ve Kaza Hakkında Düşünceler, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(4), 6.
- Vergote, A. (1999). *Din, İnanç ve İnançsızlık*, (Çev. Veysel Uysal). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Yaparel, R. (1987), “Yirmi Kırk Yaş Arası Kişilerde Dini Hayat İle Psiko-Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaparel, R.(1994), “Depresyon ve Dini İnançlar İle Tabiatüstü Nedensel Yüklemeler Arasındaki İlişkiler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8, 275-299.
- Yapıcı, A. (2007). *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*, Adana: Karahan Yayınları.
- Yılmaz, S. (2011). *İman Hakikatleri Serisi – 1 : İlahi Sır Kader*, İstanbul: Feyyaz Yayınları.

KAYNAKÇA

- Antere (ts) *Divânu Antere b. Şeddâd*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye.
- Askalânî, İ. (ts). *Fethu'l-bârî*. Beyrut: Daru'l-Meârif.
- Bağdâdî, A. (2000) *Hizânetü'l-edeb*. thk. Abdusselam Muhammed Harun. Kahire: Mektebetu'l-hancı.
- Bedi, E. (1997) *Mevsû'ati 'ulûmi'l-luğati'l-Arabiyye*, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Beyzâvî, N. (2019) *Tefsirü'l-Beyzâvî*, Diyarbakır: Seyda Yayınları.
- Câmî, A. (2017). *el-Fevâidu'd-diyaiyye*. İstanbul: Haşimi Yayınları.
- Cevherî, İ. (1992). *es-Sihâh fi'l-luğa*, thk. Ahmed Abdulgafur Attâr, Beyrut, Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn,
- Dursun, H. (2021). Arap Dilinde Hurûfu'l-Me'âniler ve Çok Anlamlılığa Etkisi (Necm Suresi İlk Yirmi Üç Ayet Örneği). *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 225-244.
- Ensârî, İ. (2021). *Muğnî'l-lebîb*. Beyrût: Dâru'l-lübâb.
- Esmer, R. (1993). *el-Mucemu'l-müfassal fi ilmi's-Sarf*. Beyrut: Darü'l-kütübi'l-ilmiyye.
- Ferrâ, Y. (ts). *Meânî'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Yûsuf en-Necâtî, Mısır: Dâru'l-Mısıriyye.
- Feyyâz, S. (1997). *İsithdâmâtü'l-hurûfi'l-Arabiyye*, Riyâd: Dâru'l-Murîh,
- Füvezân, A. (2015). *Te'cîlu'n-nedâ*. Dammam: Daru İbni'l-Cevzî.
- İbnu'l-Hacib, O. (1997). *el-Kâfiye*, Beyrut: Dâru'l-Fikr,
- İbn Manzûr. (2021). *Lisânu'l-Arab*. Kahire: ed-Dâru'l-Alemiyye.
- Mâlekî, A. (2002). *Resfu'l-mebânî*. Dimaşk: Dâru'l-kalem,.
- Muberrid, E. (1994). *el-Muktedab*. thk. Muhammed 'Abdulhâlık 'Udayma, 3. bs. Kâhire: Metâbi'l-Ehrâmi't-Ticâriyye.
- Muhyiddin, A. (ts). *et-Tuhfetu's-seniyye*. İstanbul: Haşimi yayınları.
- Murâdî, İ. (2001). *Tevdihu'l-mesâlik*. Beyrut: Dâru'l-fikri'l-Arabî.
- Murâdî, H. (1992) *el-Cena'd-dânî fi hurûfi'l-me'ânî*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye.
- Saymerî, A. (1982). *et-Tabsira ve't-tezkire*, nşr. Fethi Ahmed Mustafa. Dımaşk: Dâru'l-Fikr.
- Sibeveyh, E. (1988). *el-Kitâb*, thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn, 3. bs. Kâhire: Mektebetu'l-Hancî.
- Suyûtî C. (ts). *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân*. Kahire: Matbaâtu'l-Hicâzî.

Zeccâc, İ. (1988). *Meâni'l-Kur'ân*, thk. Abdulcelil Abduh Şilbi, Beyrut: Âlemu'l-Kutub.

Zemahşerî, E. (1990). *el-Mufasssal fi'l-luğa*, Beyrut: Dâru İhyâi'l-Ulûm.

Zemahşerî, M. (1987). *el-Keşşâf 'an ğavâmîzi't-Tenzîl*, Kahire: Dâru'r-Rayyân.

REFERENCES:

- Amin, A., Deitelzweig, S., Jing, Y., Makenbaeva, D., Wiederkehr, D., Lin, J., & Graham, J. (2014). Estimation of the impact of warfarin's time-in-therapeutic range on stroke and major bleeding rates and its influence on the medical cost avoidance associated with novel oral anticoagulant use-learnings from ARISTOTLE, ROCKET-AF, and RE-LY trials. *Journal of thrombosis and thrombolysis*, 38, 150-159.
- Andrade, J. G., Champagne, J., Deyell, M. W., Essebag, V., Lauck, S., Morillo, C., . . . Verma, A. (2018). A randomized clinical trial of early invasive intervention for atrial fibrillation (EARLY-AF) - methods and rationale. *Am Heart J*, 206, 94-104. doi:10.1016/j.ahj.2018.05.020
- Arbelo, E., Brugada, J., Blomström-Lundqvist, C., Laroche, C., Kautzner, J., Pokushalov, E., . . . Dagues, N. (2017). Contemporary management of patients undergoing atrial fibrillation ablation: in-hospital and 1-year follow-up findings from the ESC-EHRA atrial fibrillation ablation long-term registry. *Eur Heart J*, 38(17), 1303-1316. doi:10.1093/eurheartj/ehw564
- Baranchuk, A., & Yeung, C. (2018). Advanced interatrial block predicts atrial fibrillation recurrence across different populations: Learning Bayés syndrome. *Int J Cardiol*, 272, 221-222. doi:10.1016/j.ijcard.2018.08.025
- Bash, L. D., Buono, J. L., Davies, G. M., Martin, A., Fahrbach, K., Phatak, H., . . . Mwamburi, M. (2012). Systematic review and meta-analysis of the efficacy of cardioversion by vernakalant and comparators in patients with atrial fibrillation. *Cardiovasc Drugs Ther*, 26(2), 167-179. doi:10.1007/s10557-012-6374-4
- Boriani, G., Diemberger, I., Biffi, M., Martignani, C., & Branzi, A. (2004). Pharmacological cardioversion of atrial fibrillation: current management and treatment options. *Drugs*, 64(24), 2741-2762. doi:10.2165/00003495-200464240-00003
- Bradley, D. J., & Shen, W. K. (2007). Overview of management of atrial fibrillation in symptomatic elderly patients: pharmacologic therapy versus AV node ablation. *Clin Pharmacol Ther*, 81(2), 284-287. doi:10.1038/sj.clpt.6100062
- Camm, A. J., Lip, G. Y., De Caterina, R., Savelieva, I., Atar, D., Hohnloser, S. H., . . . Baumgartner, H. (2013). 2012 focused update of the ESC Guidelines for the management of atrial fibrillation. *Revista Espanola de Cardiologia*, 66(1), 54-54.
- Cappato, R., Calkins, H., Chen, S. A., Davies, W., Iesaka, Y., Kalman, J., . . . Skanes, A. (2005). Worldwide survey on the methods, efficacy, and safety of catheter

- ablation for human atrial fibrillation. *Circulation*, 111(9), 1100-1105. doi:10.1161/01.Cir.0000157153.30978.67
- Capucci, A., Piangerelli, L., Ricciotti, J., Gabrielli, D., & Guerra, F. (2016). Flecainide-metoprolol combination reduces atrial fibrillation clinical recurrences and improves tolerability at 1-year follow-up in persistent symptomatic atrial fibrillation. *Europace*, 18(11), 1698-1704. doi:10.1093/europace/euv462
- Chatterjee, N. A., Upadhyay, G. A., Ellenbogen, K. A., McAlister, F. A., Choudhry, N. K., & Singh, J. P. (2012). Atrioventricular nodal ablation in atrial fibrillation: a meta-analysis and systematic review. *Circ Arrhythm Electrophysiol*, 5(1), 68-76. doi:10.1161/circep.111.967810
- Chevalier, P., Durand-Dubief, A., Burri, H., Cucherat, M., Kirkorian, G., & Touboul, P. (2003). Amiodarone versus placebo and class Ic drugs for cardioversion of recent-onset atrial fibrillation: a meta-analysis. *J Am Coll Cardiol*, 41(2), 255-262. doi:10.1016/s0735-1097(02)02705-5
- Clemo, H. F., Wood, M. A., Gilligan, D. M., & Ellenbogen, K. A. (1998). Intravenous amiodarone for acute heart rate control in the critically ill patient with atrial tachyarrhythmias. *Am J Cardiol*, 81(5), 594-598. doi:10.1016/s0002-9149(97)00962-4
- Connolly, S., Pogue, J., Hart, R., Pfeffer, M., Hohnloser, S., Chrolavicius, S., & Yusuf, S. (2006). Clopidogrel plus aspirin versus oral anticoagulation for atrial fibrillation in the Atrial fibrillation Clopidogrel Trial with Irbesartan for prevention of Vascular Events (ACTIVE W): a randomised controlled trial. *Lancet (London, England)*, 367(9526), 1903-1912.
- Connolly, S. J., Ezekowitz, M. D., Yusuf, S., Eikelboom, J., Oldgren, J., Parekh, A., . . . Varrone, J. (2009). Dabigatran versus warfarin in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 361(12), 1139-1151.
- Dan, G. A., Martinez-Rubio, A., Agewall, S., Boriani, G., Borggrefe, M., Gaita, F., . . . Wolpert, C. (2018). Antiarrhythmic drugs-clinical use and clinical decision making: a consensus document from the European Heart Rhythm Association (EHRA) and European Society of Cardiology (ESC) Working Group on Cardiovascular Pharmacology, endorsed by the Heart Rhythm Society (HRS), Asia-Pacific Heart Rhythm Society (APHRS) and International Society of Cardiovascular Pharmacotherapy (ISCP). *Europace*, 20(5), 731-732an. doi:10.1093/europace/eux373
- De Caterina, R., Husted, S., Wallentin, L., Andreotti, F., Arnesen, H., Bachmann, F., . . . Kristensen, S. D. (2013). Vitamin K antagonists in heart disease: Current status and perspectives (Section III). *Thrombosis and haemostasis*, 110(12), 1087-1107.

- de Vos, C. B., Pisters, R., Nieuwlaat, R., Prins, M. H., Tieleman, R. G., Coelen, R. J., . . . Crijns, H. J. (2010). Progression from paroxysmal to persistent atrial fibrillation clinical correlates and prognosis. *J Am Coll Cardiol*, 55(8), 725-731. doi:10.1016/j.jacc.2009.11.040
- Dudink, E., Erküner, Ö., Berg, J., Nieuwlaat, R., de Vos, C. B., Weijs, B., . . . Crijns, H. (2018). The influence of progression of atrial fibrillation on quality of life: a report from the Euro Heart Survey. *Europace*, 20(6), 929-934. doi:10.1093/europace/eux217
- Ecker, V., Knoery, C., Rushworth, G., Rudd, I., Ortner, A., Begley, D., & Leslie, S. J. (2018). A review of factors associated with maintenance of sinus rhythm after elective electrical cardioversion for atrial fibrillation. *Clin Cardiol*, 41(6), 862-870. doi:10.1002/clc.22931
- Ermakov, S., Azarbal, F., Stefanick, M. L., LaMonte, M. J., Li, W., Tharp, K. M., . . . Albert, C. M. (2016). The associations of leptin, adiponectin and resistin with incident atrial fibrillation in women. *Heart*, 102(17), 1354-1362.
- Figulla, H. R., Gietzen, F., Zeymer, U., Raiber, M., Hegselmann, J., Soballa, R., & Hilgers, R. (1996). Diltiazem improves cardiac function and exercise capacity in patients with idiopathic dilated cardiomyopathy. Results of the Diltiazem in Dilated Cardiomyopathy Trial. *Circulation*, 94(3), 346-352. doi:10.1161/01.cir.94.3.346
- Galve, E., Rius, T., Ballester, R., Artaza, M. A., Arnau, J. M., García-Dorado, D., & Soler-Soler, J. (1996). Intravenous amiodarone in treatment of recent-onset atrial fibrillation: results of a randomized, controlled study. *J Am Coll Cardiol*, 27(5), 1079-1082. doi:10.1016/0735-1097(95)00595-1
- Gilbert, K. A., Hogarth, A. J., MacDonald, W., Lewis, N. T., Tan, L. B., & Tayebjee, M. H. (2015). Restoration of sinus rhythm results in early and late improvements in the functional reserve of the heart following direct current cardioversion of persistent AF: FRESH-AF. *Int J Cardiol*, 199, 121-125. doi:10.1016/j.ijcard.2015.07.020
- Giugliano, R. P., Ruff, C. T., Braunwald, E., Murphy, S. A., Wiviott, S. D., Halperin, J. L., . . . Špinar, J. (2013). Edoxaban versus warfarin in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 369(22), 2093-2104.
- Goette, A., Bukowska, A., Dobrev, D., Pfeifferberger, J., Morawietz, H., Strugala, D., . . . Bergmann, S. (2009). Acute atrial tachyarrhythmia induces angiotensin II type 1 receptor-mediated oxidative stress and microvascular flow abnormalities in the ventricles. *European heart journal*, 30(11), 1411-1420.
- Groenveld, H. F., Crijns, H. J., Van den Berg, M. P., Van Sonderen, E., Alings, A. M., Tijssen, J. G., . . . Ranchor, A. V. (2011). The effect of rate control on quality of life in patients with permanent atrial fibrillation: data from the RACE II (Rate Control Efficacy in Permanent Atrial Fibrillation II) study. *Journal of the American College of Cardiology*, 58(17), 1795-1803.

- Haïssaguerre, M., Jaïs, P., Shah, D. C., Takahashi, A., Hocini, M., Quiniou, G., . . . Clémenty, J. (1998). Spontaneous initiation of atrial fibrillation by ectopic beats originating in the pulmonary veins. *N Engl J Med*, 339(10), 659-666. doi:10.1056/nejm199809033391003
- Hallberg, P., Lindbäck, J., Lindahl, B., Stenestrand, U., & Melhus, H. (2007). Digoxin and mortality in atrial fibrillation: a prospective cohort study. *Eur J Clin Pharmacol*, 63(10), 959-971. doi:10.1007/s00228-007-0346-9
- Hart, R. G., Pearce, L. A., & Aguilar, M. I. (2007). Meta-analysis: antithrombotic therapy to prevent stroke in patients who have nonvalvular atrial fibrillation. *Annals of internal medicine*, 146(12), 857-867.
- Hess, E. P., Knoedler, M. A., Shah, N. D., Kline, J. A., Breslin, M., Branda, M. E., . . . Montori, V. M. (2012). The chest pain choice decision aid: a randomized trial. *Circ Cardiovasc Qual Outcomes*, 5(3), 251-259. doi:10.1161/circoutcomes.111.964791
- Hobbs, F. R., Fitzmaurice, D., Mant, J., Murray, E., Jowett, S., Bryan, S., . . . Lip, G. (2005). A randomised controlled trial and cost-effectiveness study of systematic screening (targeted and total population screening) versus routine practice for the detection of atrial fibrillation in people aged 65 and over. *The SAFE study*.
- Investigators, A. (2009). Effect of clopidogrel added to aspirin in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 360(20), 2066-2078.
- Kannel, W. B., Wolf, P. A., Benjamin, E. J., & Levy, D. (1998). Prevalence, incidence, prognosis, and predisposing conditions for atrial fibrillation: population-based estimates. *The American journal of cardiology*, 82(7), 2N-9N.
- Kim, Y. G., Shim, J., Choi, J. I., & Kim, Y. H. (2016). Radiofrequency Catheter Ablation Improves the Quality of Life Measured with a Short Form-36 Questionnaire in Atrial Fibrillation Patients: A Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS One*, 11(9), e0163755. doi:10.1371/journal.pone.0163755
- Kirchhof, P., Ammentorp, B., Darius, H., De Caterina, R., Le Heuzey, J.-Y., Schilling, R. J., . . . Zamorano, J. L. (2014). Management of atrial fibrillation in seven European countries after the publication of the 2010 ESC Guidelines on atrial fibrillation: primary results of the PREvention of thromboembolic events—European Registry in Atrial Fibrillation (PREFER in AF). *Europace*, 16(1), 6-14.
- Lane, D. A., & Lip, G. Y. (2012). Use of the CHA2DS2-VASc and HAS-BLED scores to aid decision making for thromboprophylaxis in nonvalvular atrial fibrillation. *Circulation*, 126(7), 860-865.
- Letelier, L. M., Udol, K., Ena, J., Weaver, B., & Guyatt, G. H. (2003). Effectiveness of amiodarone for conversion of atrial fibrillation to sinus rhythm: a meta-analysis. *Arch Intern Med*, 163(7), 777-785. doi:10.1001/archinte.163.7.777

- Levin, L.-Å., Husberg, M., Sobocinski, P. D., Kull, V. F., Friberg, L., Rosenqvist, M., & Davidson, T. (2015). A cost-effectiveness analysis of screening for silent atrial fibrillation after ischaemic stroke. *Ep Europace*, 17(2), 207-214.
- Lim, K. T., Davis, M. J., Powell, A., Arnolda, L., Moulden, K., Bulsara, M., & Weerasooriya, R. (2007). Ablate and pace strategy for atrial fibrillation: long-term outcome of AIRCRAFT trial. *Europace*, 9(7), 498-505. doi:10.1093/euro-pace/eum091
- Lip, G. Y. (2011). The role of aspirin for stroke prevention in atrial fibrillation. *Nature Reviews Cardiology*, 8(10), 602-606.
- Lip, G. Y., Nieuwlaat, R., Pisters, R., Lane, D. A., & Crijns, H. J. (2010). Refining clinical risk stratification for predicting stroke and thromboembolism in atrial fibrillation using a novel risk factor-based approach: the euro heart survey on atrial fibrillation. *Chest*, 137(2), 263-272.
- Lowres, N., Neubeck, L., Redfern, J., & Freedman, S. B. (2013). Screening to identify unknown atrial fibrillation. *Thrombosis and haemostasis*, 110(08), 213-222.
- Mant, J., Hobbs, F. R., Fletcher, K., Roalfe, A., Fitzmaurice, D., Lip, G. Y., & Murray, E. (2007). Warfarin versus aspirin for stroke prevention in an elderly community population with atrial fibrillation (the Birmingham Atrial Fibrillation Treatment of the Aged Study, BAFTA): a randomised controlled trial. *The Lancet*, 370(9586), 493-503.
- Markey, G. C., Salter, N., & Ryan, J. (2018). Intravenous Flecainide for Emergency Department Management of Acute Atrial Fibrillation. *J Emerg Med*, 54(3), 320-327. doi:10.1016/j.jemermed.2017.11.016
- Miller, P. S., Andersson, F. L., & Kalra, L. (2005). Are cost benefits of anticoagulation for stroke prevention in atrial fibrillation underestimated? *Stroke*, 36(2), 360-366.
- Nabauer, M., Gerth, A., Limbourg, T., Schneider, S., Oeff, M., Kirchhof, P., . . . Meinentz, T. (2009). The Registry of the German Competence NETwork on Atrial Fibrillation: patient characteristics and initial management. *Europace*, 11(4), 423-434.
- Nielsen, P. B., & Overvad, T. F. (2020). Female sex as a risk modifier for stroke risk in atrial fibrillation: using CHA2DS2-VASc versus CHA2DS2-VA for stroke risk stratification in atrial fibrillation: a note of caution. *Thrombosis and haemostasis*, 120(06), 894-898.
- Nieuwlaat, R., Capucci, A., Camm, A. J., Olsson, S. B., Andresen, D., Davies, D. W., . . . Prins, M. H. (2005). Atrial fibrillation management: a prospective survey in ESC member countries: the Euro Heart Survey on Atrial Fibrillation. *European heart journal*, 26(22), 2422-2434.

- Pisters, R., Lane, D. A., Nieuwlaat, R., De Vos, C. B., Crijns, H. J., & Lip, G. Y. (2010). A novel user-friendly score (HAS-BLED) to assess 1-year risk of major bleeding in patients with atrial fibrillation: the Euro Heart Survey. *Chest*, 138(5), 1093-1100.
- Pluymaekers, N., Dudink, E., Luermans, J., Meeder, J. G., Lenderink, T., Widdershoven, J., . . . Crijns, H. (2019). Early or Delayed Cardioversion in Recent-Onset Atrial Fibrillation. *N Engl J Med*, 380(16), 1499-1508. doi:10.1056/NEJMoa1900353
- Pohjantähti-Maaroos, H., Hyppölä, H., Lekkala, M., Sinisalo, E., Heikkola, A., & Hartikainen, J. (2019). Intravenous vernakalant in comparison with intravenous flecainide in the cardioversion of recent-onset atrial fibrillation. *Eur Heart J Acute Cardiovasc Care*, 8(2), 114-120. doi:10.1177/2048872617728558
- Psaty, B. M., Manolio, T. A., Kuller, L. H., Kronmal, R. A., Cushman, M., Fried, L. P., . . . Rautaharju, P. M. (1997). Incidence of and risk factors for atrial fibrillation in older adults. *Circulation*, 96(7), 2455-2461.
- Queiroga, A., Marshall, H. J., Clune, M., & Gammage, M. D. (2003). Ablate and pace revisited: long term survival and predictors of permanent atrial fibrillation. *Heart*, 89(9), 1035-1038. doi:10.1136/heart.89.9.1035
- Reisinger, J., Gatterer, E., Lang, W., Vanicek, T., Eisner, G., Bachleitner, T., . . . Siostrozzonek, P. (2004). Flecainide versus ibutilide for immediate cardioversion of atrial fibrillation of recent onset. *Eur Heart J*, 25(15), 1318-1324. doi:10.1016/j.ehj.2004.04.030
- Ren, J. F., Marchlinski, F. E., Callans, D. J., Gerstenfeld, E. P., Dixit, S., Lin, D., . . . Hsia, H. H. (2005). Increased intensity of anticoagulation may reduce risk of thrombus during atrial fibrillation ablation procedures in patients with spontaneous echo contrast. *J Cardiovasc Electrophysiol*, 16(5), 474-477. doi:10.1046/j.1540-8167.2005.40465.x
- Rienstra, M., McManus, D. D., & Benjamin, E. J. (2012). Novel risk factors for atrial fibrillation: useful for risk prediction and clinical decision making? *Circulation*, 125(20), e941-e946.
- Ruff, C. T., Giugliano, R. P., Braunwald, E., Hoffman, E. B., Deenadayalu, N., Ezekowitz, M. D., . . . Parkhomenko, A. (2014). Comparison of the efficacy and safety of new oral anticoagulants with warfarin in patients with atrial fibrillation: a meta-analysis of randomised trials. *The Lancet*, 383(9921), 955-962.
- Savelieva, I., & Camm, A. J. (2000). Clinical relevance of silent atrial fibrillation: prevalence, prognosis, quality of life, and management. *Journal of Interventional Cardiac Electrophysiology*, 4, 369-382.
- Shi, L. Z., Heng, R., Liu, S. M., & Leng, F. Y. (2015). Effect of catheter ablation versus antiarrhythmic drugs on atrial fibrillation: A meta-analysis of randomized controlled trials. *Exp Ther Med*, 10(2), 816-822. doi:10.3892/etm.2015.2545

- Shiga, T., Yoshioka, K., Watanabe, E., Omori, H., Yagi, M., Okumura, Y., . . . Yamashita, T. (2017). Paroxysmal atrial fibrillation recurrences and quality of life in symptomatic patients: A crossover study of flecainide and pilsicainide. *J Arrhythm*, 33(4), 310-317. doi:10.1016/j.joa.2017.03.005
- Singh, B. N., Singh, S. N., Reda, D. J., Tang, X. C., Lopez, B., Harris, C. L., . . . Ezekowitz, M. D. (2005). Amiodarone versus sotalol for atrial fibrillation. *N Engl J Med*, 352(18), 1861-1872. doi:10.1056/NEJMoa041705
- Själänder, S., Själänder, A., Svensson, P. J., & Friberg, L. (2014). Atrial fibrillation patients do not benefit from acetylsalicylic acid. *Europace*, 16(5), 631-638.
- Själänder, S., Sjögren, V., Renlund, H., Norrving, B., & Själänder, A. (2018). Dabigatran, rivaroxaban and apixaban vs. high TTR warfarin in atrial fibrillation. *Thrombosis research*, 167, 113-118.
- Sun, Y., & Hu, D. (2010). The link between diabetes and atrial fibrillation: cause or correlation? *Journal of cardiovascular disease research*, 1(1), 10.
- Tomasdottir, M., Friberg, L., Hijazi, Z., Lindbäck, J., & Oldgren, J. (2019). Risk of ischemic stroke and utility of CHA2DS2-VASc score in women and men with atrial fibrillation. *Clinical cardiology*, 42(10), 1003-1009.
- Toufan, M., Kazemi, B., & Molazadeh, N. (2017). The significance of the left atrial volume index in prediction of atrial fibrillation recurrence after electrical cardioversion. *J Cardiovasc Thorac Res*, 9(1), 54-59. doi:10.15171/jcvtr.2017.08
- Ulimoen, S. R., Enger, S., Carlson, J., Platonov, P. G., Pripp, A. H., Abdelnoor, M., . . . Tveit, A. (2013). Comparison of four single-drug regimens on ventricular rate and arrhythmia-related symptoms in patients with permanent atrial fibrillation. *Am J Cardiol*, 111(2), 225-230. doi:10.1016/j.amjcard.2012.09.020
- Ulimoen, S. R., Enger, S., Pripp, A. H., Abdelnoor, M., Arnesen, H., Gjesdal, K., & Tveit, A. (2014). Calcium channel blockers improve exercise capacity and reduce N-terminal Pro-B-type natriuretic peptide levels compared with beta-blockers in patients with permanent atrial fibrillation. *Eur Heart J*, 35(8), 517-524. doi:10.1093/eurheartj/eh429
- Van Gelder, I. C., Groenveld, H. F., Crijns, H. J., Tuininga, Y. S., Tijssen, J. G., Alings, A. M., . . . Kamp, O. (2010). Lenient versus strict rate control in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 362(15), 1363-1373.
- Van Gelder, I. C., Wyse, D. G., Chandler, M. L., Cooper, H. A., Olshansky, B., Hagens, V. E., & Crijns, H. J. (2006). Does intensity of rate-control influence outcome in atrial fibrillation? An analysis of pooled data from the RACE and AFFIRM studies. *Europace*, 8(11), 935-942.
- Vos, M. A., Golitsyn, S. R., Stangl, K., Ruda, M. Y., Van Wijk, L. V., Harry, J. D., . . . Wellens, H. J. (1998). Superiority of ibutilide (a new class III agent) over DL-

- sotalol in converting atrial flutter and atrial fibrillation. The Ibutilide/Sotalol Comparator Study Group. *Heart*, 79(6), 568-575. doi:10.1136/hrt.79.6.568
- Whitbeck, M. G., Charnigo, R. J., Khairy, P., Ziada, K., Bailey, A. L., Zegarra, M. M., . . . Elayi, C. S. (2013). Increased mortality among patients taking digoxin--analysis from the AFFIRM study. *Eur Heart J*, 34(20), 1481-1488. doi:10.1093/eurheartj/ehs348
- Wood, M. A., Brown-Mahoney, C., Kay, G. N., & Ellenbogen, K. A. (2000). Clinical outcomes after ablation and pacing therapy for atrial fibrillation : a meta-analysis. *Circulation*, 101(10), 1138-1144. doi:10.1161/01.cir.101.10.1138
- Xiong, Q., Proietti, M., Senoo, K., & Lip, G. Y. (2015). Asymptomatic versus symptomatic atrial fibrillation: a systematic review of age/gender differences and cardiovascular outcomes. *International journal of cardiology*, 191, 172-177.
- Zhang, Y. Y., Qiu, C., Davis, P. J., Jhaveri, M., Prystowsky, E. N., Kowey, P., & Weintraub, W. S. (2013). Predictors of progression of recently diagnosed atrial fibrillation in REgistry on Cardiac Rhythm DisORDers Assessing the Control of Atrial Fibrillation (RecordAF)-United States cohort. *Am J Cardiol*, 112(1), 79-84. doi:10.1016/j.amjcard.2013.02.056

REFERENCES

- Berrebi, A. (1998). Interets de l'echographie per-opératoire dans la chirurgie reconstructrice mitrale. Paper presented at the Annales de cardiologie et d'angéiologie (Paris).
- Carpentier, A., Deloche, A., Dauptain, J., Soyer, R., Blondeau, P., Piwnica, A., . . . McGoon, D. (1971). A new reconstructive operation for correction of mitral and tricuspid insufficiency. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 61(1), 1-13.
- Chemtob, R. A., Wierup, P., Mick, S., & Gillinov, M. (2019). Choosing the “Best” surgical techniques for mitral valve repair: lessons from the literature. *Journal of Cardiac Surgery: Including Mechanical and Biological Support for the Heart and Lungs*, 34(8), 717-727.
- DAVILA, J. C., & PALMER, T. E. (1962). The mitral valve: anatomy and pathology for the surgeon. *Archives of Surgery*, 84(2), 174-198.
- Filsoufi, F., Castillo, J. G., Rahmanian, P. B., Carpentier, A., & Adams, D. H. (2007). Anuloplastia remodeladora mediante un anillo específico para la reparación de la regurgitación mitral isquémica de tipo IIIb. *Revista española de cardiología*, 60(11), 1151-1158.
- Foster, G. P., Isselbacher, E. M., Rose, G. A., Torchiana, D. F., Akins, C. W., & Picard, M. H. (1998). Accurate localization of mitral regurgitant defects using multiplane transesophageal echocardiography. *The Annals of thoracic surgery*, 65(4), 1025-1031.
- Frater, R., Vetter, H., Zussa, C., & Dahm, M. (1990). Chordal replacement in mitral valve repair. *Circulation*, 82(5 Suppl), IV125-130.
- Morris, J. D., Penner, D. A., & Brandt, R. L. (1964). Surgical correction of ruptured chordae tendineae. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 48(5), 772-780.
- Ormiston, J. A., Shah, P. M., Tei, C., & Wong, M. (1981). Size and motion of the mitral valve annulus in man. I. A two-dimensional echocardiographic method and findings in normal subjects. *Circulation*, 64(1), 113-120.
- Sakai, T., Okita, Y., Ueda, Y., Tahata, T., Ogino, H., Matsuyama, K., & Miki, S. (1999). Distance between mitral anulus and papillary muscles: anatomic study in normal human hearts. *J Thorac Cardiovasc Surg*, 118(4), 636-641. doi:10.1016/s0022-5223(99)70008-5
- Savage, E. B., Ferguson Jr, T. B., & DiSesa, V. J. (2003). Use of mitral valve repair: analysis of contemporary United States experience reported to the Society of Thoracic Surgeons National Cardiac Database. *The Annals of thoracic surgery*, 75(3), 820-825.
- Silverman, M. E., & Hurst, J. W. (1968). The mitral complex: interaction of the anatomy, physiology, and pathology of the mitral annulus, mitral valve leaflets,

chordae tendineae, and papillary muscles. *American heart journal*, 76(3), 399-418.

Stone, G. W., Vahanian, A. S., Adams, D. H., Abraham, W. T., Borer, J. S., Bax, J. J., . . . Blackstone, E. H. (2015). Clinical trial design principles and endpoint definitions for transcatheter mitral valve repair and replacement: part 1: clinical trial design principles: a consensus document from the mitral valve academic research consortium. *European heart journal*, 36(29), 1851-1877.

Toumanidis, S., Sideris, D., Papamichael, C., & Moulopoulos, S. (1992). The role of mitral annulus motion in left ventricular function. *Acta cardiologica*, 47(4), 331-348.

Zimmerman, J., & Bailey, C. P. (1962). The surgical significance of the fibrous skeleton of the heart. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 44(6), 701-712.

REFERENCES

1. Mullan DM, Emmert JA, Permut LC, et al. Minimizing bleeding associated with mechanical circulatory support following pediatric heart surgery. *Eur J Cardiothorac Surg*. 2011;39:392–397.
2. Barrett CS, Jagers JJ, Cook EF, et al. Outcomes of neonates undergoing extracorporeal membrane oxygenation support using centrifugal versus roller blood pumps.. *Ann Thorac Surg*. 2012;94:1635–1641.
3. Lamy M, Eberhart RC, Fallat RJ, Dietrich HP, Ratliff J, Hill JD. Effects of extracorporeal membrane oxygenation (ECMO) on pulmonary hemodynamics, gas exchange, and prognose. *Trans Am Soc Artif Intern Organs*. 1975;21:188-98.
4. Makdisi G, Makdisi T, Wang IW. *Ann Transl*. Use of distal perfusion in peripheral extracorporeal membrane oxygenation. *Med*. 2017;5:103.
5. Choi JH, Kim SW, Kim YU, Kim SY, Kim KS, Joo SJ, Lee JS. Application of veno-arterial-venous extracorporeal membrane oxygenation in differential hypoxia *Multidiscip Respir Med*. 2014;9:55.
6. Rabah H, Rabah A. Extracorporeal Membrane Oxygenation (ECMO): What We Need to Know. *Cureus*. 2022 Jul 11;14(7):e26735.
7. Goldberg RJ, Spencer FA, Gore JM, et al. Thirty-year trends (1975 to 2005) in the magnitude of, management of, and hospital death rates associated with cardiogenic shock in patients with acute myocardial infarction: a population-based perspective. *Circulation*. 2009;119:1211–1219.
8. Hilfiker-Kleiner D, Haghikia A, Nonhoff J, Bauersachs J. Peripartum cardiomyopathy: current management and future perspectives. *Eur Heart J*. 2015;36:1090–1097.

- 9.Reynolds HR, Hochman JS. Cardiogenic shock: current concepts and improving outcomes. *Circulation*. 2008;117:686–697.
- 10.Prondzinsky R, Werdan K, Buerke M. Cardiogenic shock: pathophysiology, clinics, therapeutical options and perspectives. *Internist (Berl)* 2004;45:284–295.
- 11.Cooper HA, Panza JA. Cardiogenic shock. *Cardiol Clin*. 2013;31:567–580.
- 12.Liaudet L, Calderari B, Pacher P. Pathophysiological mechanisms of catecholamine and cocaine-mediated cardiotoxicity. *Heart Fail Rev*. 2014;19:815–824.
- 13.Stapel B, Kohlhaas M, Ricke-Hoch M, et al. Low STAT3 expression sensitizes to toxic effects of beta-adrenergic receptor stimulation in peripartum cardiomyopathy. *Eur Heart J*. 2016
- 14.Werdan K, Gielen S, Ebelt H, Hochman JS. Mechanical circulatory support in cardiogenic shock. *Eur Heart J*. 2014;35:156–167.
- 15.Thiele H, Zeymer U, Neumann FJ, et al. Intraaortic balloon support for myocardial infarction with cardiogenic shock. *N Engl J Med*. 2012;367:1287–1296.
- 16.Zeymer U, Hochadel M, Hauptmann KE, et al. Intra-aortic balloon pump in patients with acute myocardial infarction complicated by cardiogenic shock: results of the ALKK-PCI registry. *Clin Res Cardiol*. 2013;102:223–227.
- 17.Ponikowski P, Voors AA, Anker SD, et al. 2016 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: The Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC)Developed with the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC. *Eur Heart J*. 2016;37:2129–2200.
- 18.Butt W, MacLaren G. Extracorporeal membrane oxygenation 2016: an update. *F1000Res*. 2016;5:750.
- 19.Whitman GJ. Extracorporeal membrane oxygenation for the treatment of postcardiotomy shock. *J Thorac Cardiovasc Surg*. 2017 Jan;153(1):95-101.
- 20.Rastan AJ, Dege A, Mohr M, Doll N, Falk V, Walther T, Mohr FW. Early and late outcomes of 517 consecutive adult patients treated with extracorporeal membrane oxygenation for refractory postcardiotomy cardiogenic shock. *J Thorac Cardiovasc Surg*. 2010 Feb;139(2):302-11, 311.e1.
- 21.Rao P, Khalpey Z, Smith R, Burkhoff D, Kociol RD. Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation for Cardiogenic Shock and Cardiac Arrest. *Circ Heart Fail*. 2018 Sep;11(9):e004905.
- 22.Mariscalco G, Salsano A, Fiore A, Dalén M, Ruggieri VG, Saeed D, Jónsson K, Gatti G, Zipfel S, Dell'Aquila AM, Perrotti A, Loforte A, Livi U, Pol M, Spadaccio C, Pettinari M, Ragnarsson S, Alkhamees K, El-Dean Z, Bounader K, Biancari F; PC-ECMO group. Peripheral versus central extracorporeal membrane oxygenation for postcardiotomy shock: Multicenter registry, systematic

- review, and meta-analysis. *J Thorac Cardiovasc Surg.* 2020 Nov;160(5):1207-1216.e44.
23. Raffa GM, Kowalewski M, Brodie D, Ogino M, Whitman G, Meani P, Pilato M, Arcadipane A, Delnoij T, Natour E, Gelsomino S, Maessen J, Lorusso R. Meta-Analysis of Peripheral or Central Extracorporeal Membrane Oxygenation in Postcardiotomy and Non-Postcardiotomy Shock. *Ann Thorac Surg.* 2019 Jan;107(1):311-321.
24. Thomas J, Kostousov V, Teruya J. Bleeding and Thrombotic Complications in the Use of Extracorporeal Membrane Oxygenation. *Semin Thromb Hemost.* 2018 Feb;44(1):20-29.
25. Fina D, Matteucci M, Jiritano F, Meani P, Lo Coco V, Kowalewski M, Maessen J, Guazzi M, Ballotta A, Ranucci M, Lorusso R. Extracorporeal membrane oxygenation without therapeutic anticoagulation in adults: A systematic review of the current literature. *Int J Artif Organs.* 2020 Sep;43(9):570-578.
26. Wood KL, Ayers B, Gosev I, Kumar N, Melvin AL, Barrus B, Prasad S. Venoarterial-Extracorporeal Membrane Oxygenation Without Routine Systemic Anticoagulation Decreases Adverse Events. *Ann Thorac Surg.* 2020 May;109(5):1458-1466.
27. Weber C, Deppe AC, Sabashnikov A, Slottosch I, Kuhn E, Eghbalzadeh K, Scherner M, Choi YH, Madershahian N, Wahlers T. Left ventricular thrombus formation in patients undergoing femoral veno-arterial extracorporeal membrane oxygenation. *Perfusion.* 2018 May;33(4):283-288.
28. Williams B, Bernstein W. Review of Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation and Development of Intracardiac Thrombosis in Adult Cardiothoracic Patients. *J Extra Corpor Technol.* 2016 Dec;48(4):162-167.
29. Melehy A, Sanchez J, Fried JA, Takeda K. Prosthetic valve thrombosis during extracorporeal life support for postcardiotomy shock. *Interact Cardiovasc Thorac Surg.* 2020 Oct 1;31(4):573-575.
30. Dreyfuss D, Basset G, Soler P, Saumon G. Intermittent positive-pressure hyperventilation with high inflation pressures produces pulmonary microvascular injury in rats. *Am Rev Respir Dis.* 1985 Oct;132(4):880-4.
31. Schmidt M, Pellegrino V, Combes A, Scheinkestel C, Cooper DJ, Hodgson C. Mechanical ventilation during extracorporeal membrane oxygenation. *Crit Care.* 2014 Jan 21;18(1):203..
32. Napp LC, Kühn C, Hoeper MM, Vogel-Claussen J, Haverich A, Schäfer A, Bauersachs J. Cannulation strategies for percutaneous extracorporeal membrane oxygenation in adults. *Clin Res Cardiol.* 2016 Apr;105(4):283-96.
33. Lorusso R, Whitman G, Milojevic M, Raffa G, McMullan DM, Boeken U, Haft J, Bermudez C, Shah A, D'Alessandro DA. 2020 EACTS/ELSO/STS/AATS

- expert consensus on post-cardiotomy extracorporeal life support in adult patients. *J Thorac Cardiovasc Surg.* 2021 Apr;161(4):1287-1331.
34. Aissaoui N, El-Banayosy A, Combes A. How to wean a patient from veno-arterial extracorporeal membrane oxygenation. *Intensive Care Med.* 2015 May;41(5):902-5.
 35. Fiser SM, Tribble CG, Kaza AK, Long SM, Zacour RK, Kern JA, Kron IL. When to discontinue extracorporeal membrane oxygenation for postcardiotomy support. *Ann Thorac Surg.* 2001 Jan;71(1):210-4.
 36. Schmidt M, Zogheib E, Rozé H, Repesse X, Lebreton G, Luyt CE, Trouillet JL, Bréchet N, Nieszkowska A, Dupont H, Ouattara A, Leprince P, Chastre J, Combes A. The PRESERVE mortality risk score and analysis of long-term outcomes after extracorporeal membrane oxygenation for severe acute respiratory distress syndrome. *Intensive Care Med.* 2013 Oct;39(10):1704-13.
 37. Park BW, Seo DC, Moon IK, Chung JW, Bang DW, Hyon MS, Kim SK, Chang WH, Youm W. Pulse pressure as a prognostic marker in patients receiving extracorporeal life support. *Resuscitation.* 2013 Oct;84(10):1404-8.
 38. Bakhtiary F, Keller H, Dogan S, Dzemali O, Oezaslan F, Meininger D, Ackermann H, Zwissler B, Kleine P, Moritz A. Venoarterial extracorporeal membrane oxygenation for treatment of cardiogenic shock: clinical experiences in 45 adult patients. *J Thorac Cardiovasc Surg.* 2008 Feb;135(2):382-8.
 39. Thiagarajan RR, Barbaro RP, Rycus PT, McMullan DM, Conrad SA, Fortenberry JD, Paden ML; ELSO member centers. Extracorporeal Life Support Organization Registry International Report 2016. *ASAIO J.* 2017 Jan/Feb;63(1):60-67.
 40. Arbor A. Extracorporeal Life Support Organization; ELSO Anticoagulation Guideline, Extracorporeal Life Support Organization (ELSO), 2014. (Close Modal)
 41. Ranucci M, Baryshnikova E, Isgrò G, Carlucci C, Cotza M, Carboni G, Ballotta A. Heparin-like effect in postcardiotomy extracorporeal membrane oxygenation patients. *Crit Care.* 2014 Sep 5;18(5):504
 42. Lorusso R, Raffa GM, Alenizy K, Sluijpers N, Makhoul M, Brodie D, McMullan M, Wang IW, Meani P, MacLaren G, Kowalewski M, Dalton H, Barbaro R, Hou X, Cavarocchi N, Chen YS, Thiagarajan R, Alexander P, Alsoufi B, Bermudez CA, Shah AS, Haft J, D'Alessandro DA, Boeken U, Whitman GJR. Structured review of post-cardiotomy extracorporeal membrane oxygenation: part 1-Adult patients. *J Heart Lung Transplant.* 2019 Nov;38(11):1125-1143.
 43. Le Guennec L, Cholet C, Huang F, Schmidt M, Bréchet N, Hékimian G, Besset S, Lebreton G, Nieszkowska A, Leprince P, Combes A, Luyt CE. Ischemic and hemorrhagic brain injury during venoarterial-extracorporeal membrane oxygenation. *Ann Intensive Care.* 2018 Dec 20;8(1):129.
 44. Nasr DM, Rabinstein AA. Neurologic Complications of Extracorporeal Membrane Oxygenation. *J Clin Neurol.* 2015 Oct;11(4):383-9.

45. Omar HR, Mirsaeidi M, Shumac J, Enten G, Mangar D, Camporesi EM. Incidence and predictors of ischemic cerebrovascular stroke among patients on extracorporeal membrane oxygenation support. *J Crit Care*. 2016 Apr;32:48-51.
46. Tanaka D, Hirose H, Cavarocchi N, Entwistle JW. The Impact of Vascular Complications on Survival of Patients on Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation. *Ann Thorac Surg*. 2016 May;101(5):1729-34.
47. Yang F, Hou D, Wang J, Cui Y, Wang X, Xing Z, Jiang C, Hao X, Du Z, Yang X, Jiang Y, Hou X. Vascular complications in adult postcardiotomy cardiogenic shock patients receiving venoarterial extracorporeal membrane oxygenation. *Ann Intensive Care*. 2018 Jun 19;8(1):72.
48. Juo YY, Skancke M, Sanaiha Y, Mantha A, Jimenez JC, Benharash P. Efficacy of Distal Perfusion Cannulae in Preventing Limb Ischemia During Extracorporeal Membrane Oxygenation: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Artif Organs*. 2017 Nov;41(11):E263-E273.
49. Kanji HD, Schulze CJ, Oreopoulos A, Lehr EJ, Wang W, MacArthur RM. Peripheral versus central cannulation for extracorporeal membrane oxygenation: a comparison of limb ischemia and transfusion requirements. *Thorac Cardiovasc Surg*. 2010 Dec;58(8):459-62.
50. Slottosch I, Liakopoulos O, Kuhn E, Deppe AC, Scherner M, Madershahian N, Choi YH, Wahlers T. Outcomes after peripheral extracorporeal membrane oxygenation therapy for postcardiotomy cardiogenic shock: a single-center experience. *J Surg Res*. 2013 May;181(2):e47-55.

KAYNAKÇA

- Abrams, B. A. (1999). The effect of government size on the unemployment rate. *Public Choice* 99, 395–401.
- Aksoy, N., İvrendi, M. ve Türken, F. (2022). Abrams eğrisi hipotezinde cinsiyet ve eğitimin rolü: Türkiye örneği. *International Journal of Public Finance*, 7(2), 487-508.
- Aslan, A. ve Kula, F.(2010). Kamu sektör büyüklüğü-işsizlik ilişkisi: Abrams eğrisinin Türkiye ekonomisi için testi. *Maliye Dergisi*, 159, 155- 168.
- Bayrakdar, S. (2017). Impact of public size on unemployment: theoretical examination. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 8(2), 95- 117.
- Brooks, C. (2019). *Introductory Econometrics for Finance*. Cambridge University Press.
- Ceylan, R. Ve Başer, S. (2014). Türkiye’de petrol tüketimi ile reel GSYİH arasındaki uzun dönem ilişkinin johansen eş-bütünleşme yöntemi ile analiz edilmesi. *Business & Economics Research Journal*, 5(2).
- Christopoulos, D. K. ve Tsionas, E. (2002). Unemployment and government size: Is there any credible causality?, *Applied Economics Letters*, 9 (12), 797-800.

- Christopoulos, D. K., Loizides, J. ve Tsionas, E. G.(2005). The Abrams curve of government size and unemployment: evidence from panel data. *Applied Economics*, 37, 1193–1199.
- Dickey, D. A. ve Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(366a), 427-431.
- Doğaner, A. (2023). Türkiye’de kamu harcamaları ve işsizlik arasındaki ilişkilerin fourier eşbütünleşme testi ile analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14 (40), 1142-1155.
- Durkaya, M. ve Ceylan, S. (2016). İşsizliğin azaltılmasında kamu kesimi büyüklüğünün rolü. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53 (615), 23- 40.
- Engle, R. Ve Granger, C. W. J. (1987). Co integration and error correction representation, estimation and testing. *Econometrica*, 55, 251-276.
- Erdoğan, L., Tiryaki, A. ve Ceylan, R. (2018). Türkiye’de uzun dönem ekonomik büyümenin toplanmasının ARDL, FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle tahmin edilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36 (4), 39-57.
- Feldmann, H. (2006). Government size and unemployment: evidence from industrial countries. *Public Choice*, 127, 451–467.
- Feldmann, H. (2010). Government size and unemployment in developing countries. *Applied Economics Letters*, 17(3), 289-292.
- Gujarati, D. N., Porter, D. C., Şenesen, Ü., ve Günlük-Şenesen, G. (2012). *Temel Ekonometri. Literatür Yayıncılık*.
- Gültekin, E. (2019). OECD Ülkelerinde Yenilenebilir Enerji Tüketiminin Makro Ekonomik Belirleyicileri ve Türkiye İçin Bir Politika, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Malatya.
- Johansen, S. ve Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and inference on co integration with application to the demand for Money. *Journal of Economics and Statistics*, 52, 169-210.
- Mercan, S. Ş. A. ve Buyrukoğlu, S. (2020). Türkiye’ de Abrams ve Armey eğrilerinin geçerliliği *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 1862- 1878.
- Özata, E. Ve Esen, E. (2010). Reel ücretler ile istihdam arasındaki ilişkinin ekonometrik analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(20), 55-70.
- Özer, M. O. (2020). Kamu Harcamaları ve işsizlik oranı arasındaki ilişki: Abrams eğrisinin Türkiye için sınanması. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (20), 307- 322.

- Sa, Y. (2011). Government size, economic growth and unemployment: evidence from advanced and developing economy countries (A Time Series Analysis, 1996–2006). *International Review of Public Administration*, 16 (2), 95-116.
- Toda, Y., H. ve Yamamoto, T. (1995). Statiscal in vector autoregression with possibly integrated process. *Journal of Econometrics*, 66, 225- 250,
- Topal, M. H. ve Günay, H. F. (2018). Türkiye’de Abrams eğrisi hipotezinin geçerliliği. *Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi*.
- Uçal, H. (2021). Abrams eğrisinin seçilmiş Avrupa ülkeleri için analizi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 7(52), 2887-2892.
- Wang, S. ve Abrams, B. A. (2011). The effect of government size on the steady-state unemployment rate: a dynamic perspective. *Working Paper (No: 2011- 12)*.
- Yürük, B. ve Acaroğlu, H. (2021). Türkiye’ de kamu harcamaları ve işsizlik arasındaki ilişkinin asimetrik nedensellik analizi. *Journal of Economy Culture and Society*, 63, 93-110.

References

- Acemoğlu, D. (2009). *Introduction to Modern Economic Growth*, New Jersey, Princeton University Press.
- Aristotle (1977). *Politics*, Trans. Ernest Barker, New York, Oxford University Press.
- Aspromourgos, T. (2011). *On the Origins of Classical Economics: Distribution and Value from William Petty to Adam Smith*, New York, Routledge.
- Aspromourgos, T. (1989). “The Theory of Production and Distribution in Cantillon’s Essai”, *Oxford Economic Papers*, 41(2): 356-373.
- Barro, R. J., Sala-i Martin, X. (2004). *Economic Growth*, Massachusetts, The MIT Press.
- Benítez-Rochel, J., Robles-Teigeiro, L. (2003). “The foundations of the Tableau Économique in Boisguilbert and Cantillon”, *European Journal of the History of Economic Thought*, 10(2): 231-248.
- Berber, Metin (2019). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*, Trabzon, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Bocutoğlu, E. (2019). *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Bursa, Ekin Yayınevi.
- Brenner, Y. S. (1969). *Theories of Economic Development and Growth*, London, George Allen & Unwin Ltd.
- Charles, L. (2000). “From the Encyclopédie to the Tableau économique: Quesnay on freedom of grain trade and economic growth”, *European Journal of the History of Economic Thought*, 7(1): 1-21.

- Çavuşoğlu, N., Tebaldi, E. (2006). "Evaluating growth theories and their empirical support: An assessment of the convergence hypothesis", *Journal of Economic Methodology*, 13(1): 49-75.
- Ekelund Jr., R., Hébert, R. F. (2014). *A History of Economic Theory & Method*, Illinois, Waveland Press Inc.
- Groenewegen, P. (2002). *Eighteenth-Century Economics: Turgot, Beccaria and Smith and Their Contemporaries*, New York, Routledge.
- Groenewegen, P. (2001). "Boisguilbert's Theory of Money, Circular Flow, Effective Demand and Distribution of Wealth", *History of Economics Review*, 33(1): 33-43.
- Hébert, R. F. (1987). "In Search of Economic Order: French Predecessors of Adam Smith", *Pre-Classical Economic Thought: From the Greeks to the Scottish Enlightenment*, Ed. S. Todd Lowry, Boston, Kluwer Academic Publishers.
- Heckscher, E. F. (1936). "Revisions in Economic History: V. Mercantilism", *The Economic History Review*, 7(1): 44-54.
- Herland, M. (1988). "Aux origines du libéralisme: De Boisguilbert aux " économistes """, *Revue économique*, 39(3): 679-686.
- Higgs, H. (1891). "Richard Cantillon", *The Economic Journal*, 1(2): 262- 291.
- Hull, C. H. (1900). "Petty's Place in the History of Economic Theory", *The Quarterly Journal of Economics*, 14(3): 307-340.
- Jevons, W. S. (1881). "Richard Cantillon and the Nationality of Political Economy", *Contemporary Review*, 333-360.
- Kurz, H. D., Salvadori, N. (2003). "Theories of economic growth: old and new", *The Theory of Economic Growth: a 'Classical' Perspective*, Ed. Neri Salvadori, Cheltenham, UK, Edward Elgar Publishing.
- Lewiński, J. S. (1931). *The Founders of Political Economy*, London, P.S. King & Son Ltd.
- Macekura, S. J. (2020). *The Mismeasure of Progress: Economic Growth and Its Critics*, Chicago, The University of Chicago Press.
- Maddison, A. (2007). *Contours of the World Economy 1-2030 AD: Essays in Macro Economic History*, New York, Oxford University Press.
- Maddison, A. (2005). *Growth and Interaction in the World Economy: The Roots of Modernity*, Washington D.C., The A.E.I. Press.
- Magnusson, L. (2015). *The Political Economy of Mercantilism*, New York, Routledge.
- McGovern, M. (2007). "William Petty: An Unlikely Influence on Karl Marx", *Student Economic Review*, V.21: 3-10.

- Neill, T. P. (1948). "Quesnay and Physiocracy", *Journal of History of Ideas*, 9(2): 153-173.
- Parasız, İ. (2008). *Ekonomik Büyüme Teorileri*, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Peterson, W. C. (1994). *Gelir İstihdam ve Ekonomik Büyüme*, Trans. Talat Güllap, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Reinert, E. S., Reinert, S. A. (2011). "Mercantilism and Economic Development: Schumpeterian Dynamics, Institution Building, and International Benchmarking", *Oikos*, 10(1): 8-37.
- Rima, I. H. (2004). "Increasing Returns, New Growth Theory, and the Classics", *Journal of Post Keynesian Economics*, 27(1): 171-184.
- Robinson, J., Eatwell, J. (1973). *An Introduction to Modern Economics*, Berkshire, McGraw-Hill Book Co. Limited.
- Romer, P. M. (1994). "The Origins of Endogenous Growth", *The Journal of Economic Perspectives*, 8(1): 3-22.
- Sabillon, C. (2008). *On the Causes of Economic Growth: Lessons from History*, New York, Algora Publishing.
- Schachter, G. (1991). "Francois Quesnay: Interpreters and Critics Revisited", *The American Journal of Economics and Sociology*, 50(3): 313-322.
- Schumpeter, J. A. (1954). *History of Economic Analysis*, London, George Allen & Unwin.
- Spengler, J. J. (1945). "The Physiocrats and Say's Law of Markets. I", *Journal of Political Economy*, 53(3): 193-211.
- Tarascio, V. J. (1981). "Cantillon's Theory of Population Size and Distribution", *Atlantic Economic Journal*, 9(2): 12-18.
- Thomas, A. M. (2012). "Cantillon's Political Economy", *Economic and Political Weekly*, 47(31): 92-96.
- Ülgener, S. F. (1991). *Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme*, İstanbul, Der Yayınları.
- Vaggi, G., Groenewegen, P. (2003). "Dudley North, 1641-91 and John Locke 1632-1704: Early Critical Reactions to Mercantilism", *A Concise History of Economic Thought*, London, Palgrave Macmillan.
- Varoufakis, Y., Halevi, J., Theocarakis, N. (2011). *Modern Political Economics: Making Sense of the Post- 2008 World*, New York, Routledge.

KAYNAKLAR

- Tanpınar, A.H. (2004). Edebiyat Dersleri, Yapı Kredi Yayınları, s:117.
- Tanpınar, A.H. (2000). Edebiyat Üzerine Makaleler, Yapı Kredi Yayınları, s:27.
- Ando, T. (1991). The Wall as Territory. Princeton Architectural Press.
- Miyake, R.(2009). Shigeru Ban: Paper in Architecture. New York: Rizzoli International Publications, ISBN-10: 0-8478-2925-1
- Cansever T.(1997). İslamda Şehir Ve Mimari. Timaş Yayınları, s.18
- Bektaş, C. (1995). Türk Dil Kurumu Binası. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2001). Modernism and Nation Building: Turkish Architectural Culture in the Early Republic. Seattle: University of Washington Press.
- Yılmaz, H., & Tokman, L. Y. (2022). 'Sürdürülebilir Ve Esnek Mimari Yaklaşımlarına Tarihsel Süreçte Kuramsal Bir Bakış' Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları Ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi, 5(2), 151-159.
<https://doi.org/10.51764/smutgd.1172454>
- Nishi, K., Hozumi, K.(2020). What is Japanese Architecture, Kodansha International Press, p:75 ISBN-13 : 978-1568364124
- Murata, N., Black, A.(2012). The Japanese House, Tuttle Publishing, p:75 ISBN:9784805312094
- Ari Seligmann 2016, Japanese Modern Architecture 1920–2015 Developments and Dialogues First published in 2016 by The Crowood Press Ltd Ramsbury, Marlborough Wiltshire SN8 2HR
- Jacqueline Kestenbaum, 'Modernism and Tradition in Japanese Architectural Ideology, 1930–1955' (PhD diss., Columbia University, 1996).
- Dellaloğlu, B. F.(2012). 'Modernlik İle Geleneğin Kavşağında Ahmet Hamdi Tanpınar,' TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, s:188
- TDK (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gadamer, Hans-Georg (2009). Hakikat ve Yöntem İkinci Cilt. (çev. Hüsamettin Arslan-İsmail Yavuzcan). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Berger, P., Brigitte-Kellner, H. (2000). Modernleşme ve Bilinç. (çev. Cevdet Cerit). İstanbul: Pınar Yayınları.
- GÖKA, E.(1993). "Geleneğin Yaratıcı Yenilenmesi", Türkiye Günlüğü, S.25, Kış 1993, sh.36.
- Göle, N.(2000). Mühendisler ve İdeoloji, Metis Yayınları, İstanbul, s: 96.
- GÜNGÖR, E.(1987). Türk Kültürü ve Milliyetçilik, Yer-Su Yayınları, ISBN: 9786058105133 İstanbul, s: 124-125

- Meriç, Ü.(1997). "Türkiye'de Sosyal Değişme ve Kültür", Türkiye Kanatlarınızın Altında, İstanbul, s:123.
- Tanpınar, A.H.(2000). 'Edebiyat Üzerine Makaleler', Yayına Hazırlayan Zeynep Ker-
man, Dergah Yayınları, İstanbul, s:91
- Özakupınar, Y.(1997). İslâm Medeniyeti ve Türk Kültürü, Ötüken Yayınları, İstanbul,
s:143
- Williams, R.(1983). Keywords, a Vocabulary of Culture and Society, Oxford Univer-
sity Press, New York, ISBN 0-19-520469-7
- Dellaloğlu, B. F.(2012). 'Modernlik İle Geleneğin Kavşağında Ahmet Hamdi Tanpı-
nar,' TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, s:188
- Picon, A.(2013). 'Architecture, Innovation and Tradition,'
<https://doi.org/10.1002/ad.1535>
- Pallasmaa, J.(2012). 'Newness, Tradition and Identity: Existential Content and Mea-
ning in Architecture', <https://doi.org/10.1002/ad.1486>
- Ando, T., Dal Co, F.(1997). "The Collected Works of Tadao Ando." Phaidon Press,
s:137.
- Frampton, K.(1998). 'Alvar Aalto - between humanism and materialism' Publisher:
Museum of Modern Art, s: 65, ISBN: 0870701088,0810961830
- Fathy, H.(1973)."Architecture for the Poor: An Experiment in Rural Egypt." University
of Chicago Press, s:178.
- Hamid, A.(2010). 'Hassan Fathy and Continuity in Islamic Arts and Architecture: The
Birth of a New Modern', The American University in Cairo Press, ISBN:
9774163419,9789774163418

Kaynakça

- Adam, J. P. (2005). "Roman Building Materials and Techniques", Routhledge, Oxon.
- Annoni, A. (1946) "Scienza ed arte del restauro architettonico: Idee ed esempi (Science and Art of Architectural Restoration: Thoughts and Specimens)", Edizioni Artistiche Framar, Milano.
- Atik, M. E., Duran, Z., Yanalak, M., & Seker, D. Z. (2022). 3D modeling of historical theodolite with photogrammetric techniques and accuracy analysis. *Cultural Heritage and Science*, 3(1), 25-29.
- Aybek, S., Meriç A. E. & Öz, A. K. (2009) "İonia'da Bir Ana Tanrıça Kenti Metropolis", Homer Kitabevi, İstanbul.
- Başaran, T. (1997) "Roma Dönemi Hypokaust Sisteminin, Isıl Analizi Yönünden, Günümüz Yerden Isıtma Sistemiyle Karşılaştırılması", III. Ulusal Tesilat Mühendisliği Kongresi ve Sergisi, Kasım 20-23, 1997, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, İzmir, s.1009-1018.
- Brandi, C. (1977) "Teoria Del Restauro II", in: N. S. Price, M. K. Talley Jr. and A. M. Vaccaro (eds) *Historical and Philosophical Issues in the Conservation of Cultural Heritage* (1996), The Getty Conservation Institute, Los Angeles, s. 339-342.
- Çipiloğlu Yıldız, Z., Türker, M., & Ak, R. (2021). Mimari Miras Eğitiminde Artırılmış Gerçeklik ve Fotogrametri Desteği. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 14(2), 137-149. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.792539>
- Delaine, J. (1988) "Recent Research on Roman Baths", *Journal of Roman Archaeology*, Sayı:1, s.11-32.
- Dinler, O. (2007) "A Comparative Investigation of the Bath-Gymnasium Complex Plan Type in Roman Asia Minor as a Reflection of Romanization and Urban Renewal", *Mimarlık Tarihi Bölümü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Döş, M. E., & Yiğit, A. Y. (2022). Tarihi minberlerin fotogrametri yöntemi ile belgelenmesi. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 4(2), 58-65. <https://doi.org/10.53030/tufod.1197086>.
- Duran, Z., & Toz, G. (2003). Tarihi eserlerin fotogrametrik olarak belgelenmesi ve coğrafi bilgi sistemine aktarılması. *İTÜDERGİSİ/d*, 2(6), 19-30. http://itu-dergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_d/article/viewFile/799/723.
- Feilden, B. M. (1982) "Conservation of Historic Buildings: Technical studies in the arts, archaeology and architecture", Butterworth Scientific, London.
- Icomos, (1990) "Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage", Lausanne, www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/arch_e.pdf [Erişim 10.02.2024].

- Kabadayı, A., Kaya, Y., & Yiğit, A. Y. (2020). Comparison of documentation cultural artifacts using the 3D model in different software. *Mersin Photogrammetry Journal*, 2(2), 51-58.
- Kanun, E., Alptekin, A., & Yakar, M. (2021). Cultural heritage modelling using UAV photogrammetric methods: a case study of Kanlıdivane archeological site. *Advanced UAV*, 1(1), 24-33.
- Karataş, L., Alptekin, A., & Yakar, M. (2022). Detection and documentation of stone material deterioration in historical masonry structures using UAV photogrammetry: A case study of Mersin Aba Mausoleum. *Advanced UAV*, 2(2), 51-64.
- Kuban, D. (2000) “Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama”, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Öz (2012) Metropolis Kazı Ekibi’nden Doç. Dr. Ali Kazım Öz 26 Mart 2012 Tarihli Görüşme, İzmir.
- Öz (2013) Metropolis Kazı Ekibi’nden Doç. Dr. Ali Kazım Öz ile 17 Haziran 2013 Tarihli Görüşme, İzmir.
- Pulat, F., Yakar, M., & Ulvi, A. (2022). Three-dimensional modeling of the Kubbe-i Hasiye Shrine with terrestrial photogrammetric method. *Cultural Heritage and Science*, 3(1), 6-11.
- Şasi, A., & Yakar, M. (2018). Photogrammetric modelling of Hasbey Dar’ülhuffaz (Masjid) using an unmanned aerial vehicle. *International Journal of Engineering and Geosciences*, 3(1), 6-11. <https://doi.org/10.26833/ijeg.328919>.
- Ulvi, A., & Yiğit, A. Y. (2020). 3D study of modelling and animation of Kayseri Gülük Mosque. *Mersin Photogrammetry Journal*, 2(2), 33-37.
- Uğurlu-Sağın, E. (2012) “Characteristics of Roman Mortars Produced from Natural and Artificial Pozzolans in Aigai and Nysa”, Mimari Restorasyon Bölümü, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Ulvi, A., Yakar, M., Yiğit, A. Y., Kaya, Y. (2020). İha Ve Yersel Fotogrametrik Teknikler Kullanarak Aksaray Kızıl Kilisenin 3b Modelinin Ve Nokta Bulutunun Elde Edilmesi. *Geomatik*, 5(1), 19-26. <https://doi.org/10.29128/geomatik.560179>.
- Uluşans, G. (2003) “Metropolis Hamam-Gymnasion Kompleksi Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri”, Arkeoloji Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Ward-Perkins, J. B. (1981) “Roman Imperial Architecture”, Yale University Press, New Haven.
- Weber, G. (1904) “Wasserleitungen in kleinasiatischen Städten”, *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts*, Berlin.

Yakar, M. & Doğan, Y. (2018). GIS and three-dimensional modeling for cultural heritages. *International Journal of Engineering and Geosciences*, 3(2), 50-55. <https://doi.org/10.26833/ijeg.378257>.

Yakar, M., Kabadayı, A., Yiğit, A. Y., Çıkıkcı, K., vd. (2016). Emir Saltuk Kümbeti Fotogrametrik Rölöve Çalışması Ve 3Boyutlu Modellenmesi. *Geomatik*, 1(1), 14-18. <https://doi.org/10.29128/geomatik.294073>.

Yegül, F. (2011) “Roma Dünyasında Yıkınma”, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Yegül, F. (2006) “Antik Çağ’da Hamamlar ve Yıkınma”, Homer Kitabevi, İstanbul.

Yegül, F. (1995) “Baths and Bathing in Classical Antiquity”, MIT Press, Cambridge.

KAYNAKLAR

Arpa, E., (2009). TİKA Sudan Koordinatörü, “Sevakın Adası ve Osmanlı Yapıları Hakkında Rapor”.

Benli, G., Yüksel, D. Y., Ayan, S., (2010). İBB Bimtaş A.Ş., Suakin Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon proje raporları.

Benli, G., Yüksel, D. Y., Ayan, S., (2018). “Sudan Suakin Adasındaki Osmanlı Eserleri Mimari Özellikleri ve 3 Boyutlu Belgeleme Süreci”, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi (Journal of Architecture and Life)*, cilt 2, sayı 2, ss.73-88, ISSN:2564-6109, DOI: 10.26835/my.340189.

Benli, G., (2023). “Osmanlı Medeniyetinin Sudan Suakin’deki İzleri” III. Uluslararası Osmanlı İzleri Sempozyumu, 23–24 Kasım, ss. 109-120, ISBN: 978-975-374-365-5, Trakya Üniversitesi Yayın no: 315, OSMER Trakya Üni. Osmanlı Medeniyeti Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Edirne, Türkiye.

Dahl, G., ve Hjort-af-ornas, A., (2006). “Precolonial Beja: a Periphery at the Crossroads”, *Nordic Journal of African Studies* 15(4), Finlandiya, ss. 473-498.

Kently, E. G. (1988). Suakin and its Fishermen: A study of Economic Activities and Ethnic Groupings in a Sudanese Port. Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, The University of Hull, Kingston, England.

Hale, S., (1977). “Review of The Coral Buildings of Suakin (Boston 1976)”, *African Arts* 10(4), The MIT press, ABD, ss. 5-8.

Greenlaw, J.P., (1976). The Coral Buildings of Suakin, Stocksfield: Oriel Press.

Greenlaw, J. P., (2009). “The Island of Suakin: The History”, *The Kenana Handbook of Sudan*, Ed.: Peter Gwynvay Hopkins, Routledge Pub., ABD, s s.209-221, ISBN 13: 978-0-7103-1160-3.

Hamadai, A. H., (1973). Suakin, the Port of Good Tidings. Khartoum: Sudan Ministry of Information and Culture, Sudan, ss. 5-8.

Hansen, E., (1972). “Preservation of Suakin”, *Unesco*, Serial No: 2970/RMO.RD/CLP, October-November, Paris, Fransa, 1973, ss. 1-5.

- Mohammed, A.A. ve Welsby, D. (2012). “Early States on the Nile: The Coming of Islam”, The Sudan Handbook, Ed.: John Ryle, Justin Willis, Suliman Baldo, Jok Madut Jok, Rift Valley Institute, İngiltere, ISBN 978-1-84701-030-8.
- Rhodes, D., (2011). “The nineteenth-Century Colonial Archaeology of Suakin, Sudan”, International Journal of Historical Archaeology, Springer, ABD, sayı 15, ss. 162-189.
- Roden, D., (1970). “The Twenties Century Decline Of Suakin”, Sudan Notes and Records, sayı L1, Sudan.
- Salim, A.R., (1997). “Suakin: On Reviving an Ancient Red Sea Port City”, field report, Traditional Dwellings and Settlements Review, yıl 8, sayı 2. ABD, ss.63-74.
- Sudan Hükümeti, (2002). Mallinson Architects and Engineers Ltd. Londra firmasına hazırlatılan Kalkınma Planı / Master Plan özeti.

REFERENCES

- Atak, E. (2017). Tokat tarihi yapılarındaki kuşevleri, The Journal of Academic Social Science Studies, 59,323-342.
- Barışta, H. Ö. (1994). kuş evleri, dünden bugüne İstanbul Ansiklopedisi 5. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.
- Barışta, H. Ö. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul’undan kuşevleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Barışta, H. Ö. (2011). Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul Camilerinden kuşevleri, Din ve Hayat Dergisi, 14,131-133.
- Bektaş, C. (2003). *Kuş Evleri*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Çalışkan, C. İ. ve Koç, E. (2019). Kuşevleri ve 3 boyutlu baskı yöntemi ile üretimi, FSM Scholarly Studies Journal of Humanities and Social Sciences, 13, 167-187.
- Çam, N. (2009). *Şefkat estetiği kuşevleri*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, Rıhtım Ajans.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk mitolojisinin ana hatları*, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Çoruhlu, Y. (2015). *Eski Türklerin kutsal mezarları kurganlar –Orta ve İç Asya’nın erken devir türk mezar mimarisi üzerine bir değerlendirme*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Eryavuz, Ş. (2002). Kuş evleri., TDV İslam Ansiklopedisi, 26, 472.
- İlkhani Söylemez, D. (2019). Two samples of bird houses in the Late Ottoman Architecture: Ayazma and Selimiye Mosque, Journal of Current Research on Social Sciences, 9(4), 41-58.

- Kahraman, G. Ve Önder, A. M. (2020). Kuşevleri ve seramik sanatçılarından örnekler, *Journal of Konya Art*, 3, :64-78.
- Schamauss, A. (2014). *Birdhouses of the world*. New York: Stewart, Tabori & Chang.
- Serim Ö. S. (2016). *Anadolu medeniyetinde kuşevleri ve güvercinlikler*, Ankara: Eurasian House.
- Sözen., M. & Tanyeli., U. (1986). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Oruç, S. (2019). Kuşevleri, Retrieved from https://www.trakus.org/kods_bird/pdf/22856.pdf on January 24, 2024.
- Önge, Y. (1992), Kuş evleri. *Sanat*, 1, 54-61.
- Özçakı, M. (2020). Türk kültüründe güvercinlikler ve kuşevleri ve günümüze yansımaları, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(2), 238-261.
- Özçakı, M. (2020). Geleneksel kuşevleri ve yeni uygulamalar için bir öneri, *Sdü Art-E*, 13(25), 343-361.
- Ürgüplü, G. (2013). Derin ekoloji bağlamında kentte sokak hayvanlarıyla birlikte yaşamak olgusunun incelenmesi, (Master's Thesis). Istanbul Technical University, Institute of Science and Technology.

REFERENCES

- Aral, N., ve Baran, G., (2001). *Çocuk Gelişimi*, Yapa Yayın A.Ş., İstanbul.
- Bal, A., (2005). Zonguldak Kenti Yeşil Alan Sistemindeki Çocuk Oyun Alanlarının Durumunun Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi, Zonguldak Karaelmas University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis, Zonguldak.
- Bacanlı, H., (2011). *Eğitim Psikolojisi*. Pegem Akademi. 29. Baskı, ISBN 978-605-0022-07-0, Pegem Akademi, Ankara.
- Ballıoğlu, S., (2015). Aydın Kenti Örneğinde Gençlik Parkı Çocuk Oyun Alanlarının Yeterliliği ve Tasarım İlkeleri Yönünden İncelenmesi, Karadeniz Technical University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis, Trabzon.
- Çağlar, B., (2020). Çocuğun Kent Planlamasındaki Yeri Nedir, *Journal of Sustainable Engineering Applications and Technological Developments*, 3(2), 86-91.
- Çapan, S., (1996). Bilişsel Gelişim ve Dil Edinimi, *Dil Bilim Araştırmaları*, 7, 284-287.
- Duman, G., & Koçak, N., (2013). Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 64-81.
- Erten, M., (2019), Düzce'deki Çocuk Oyun Alanlarının İlköğretim Çağındaki Kullanıcılarca Değerlendirilmesi ve Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi, Düzce University, Institute of Science, Master's Thesis, Düzce.

- Kol, S., (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21), 1-21.
- Kuşuluoğlu, D. D., (2013). İstanbul Kadıköy İlçesindeki Çocuk Oyun Alanlarının Nitel ve Nicel Açından Değerlendirilmesi, İstanbul Technical University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis.
- Özdemir, G., ve Yıldız, G., (2010). Genel Gelişim Sürecinde Müziksel Gelişim. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 77-90.
- Uluğ, H., (2007). Kuzey Adana'daki çocuk oyun alanlarının bitki seçimi yönünden irdelenmesi, Çukurova University, Institute of Natural and Applied Sciences, Department of Landscape Architecture, Master's Thesis, Adana.
- Yılmaz, S. & Bulut, Z., (2002). Kentsel Mekanlarda Çocuk Oyun Alanları Planlama ve Tasarım İlkeleri, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33 (3), 345-351.

Kaynaklar

- Folke, C. (1997). Ecosystem approaches to the management and allocation of critical resources. In: Successes, limitations and frontiers in ecosystem science. Ed. P.M. Groffman and M.L. Pace. Cary Conference, Institute of Ecosystem Studies, New York, USA.
- Rajagopalan, R. (2016). Environmental Studies From Crisis to Cure (Third ed.). New Delhi: Oxford University Press.
- Lozan, José L., S. Meyer., L. Karbe. (2007). Water as the basis of life. In: Lozán, J. L., H. Grassl, P. Hupfer, L. Menzel & C.-D. Schönwiese. Global Change: Enough water for all?
- Doswald, N. and Osti, M. (2011) Ecosystem-based Approaches to Adaptation and Mitigation, Good Practice Examples and Lessons Learned in Europe. Federal Agency for Nature Conservation, Bonn.
- Poff, L.N., Brinson, M.M., Day, J.W.J. (2002). Aquatic Ecosystems and Global Climate Change: Potential Impacts on Inland Freshwater and Coastal Wetland Ecosystems in the United States. Prepared for the Pew Center on Global Climate Change.
- Kılıç, Z. (2020). The importance of water and conscious use of water. International Journal of Hydrology, 4(5), 239-241.
- Iglesias, A., Garrote, L., Diz, A., Schlickenrieder, J., Moneo, M. (2013). Water and People: Assessing Policy Priorities for Climate Change Adaptation in the Mediterranean. In Regional Assessment of Climate Change in the Mediterranean: Volume 2, pp. 201-233.
- Ekmen, S.E. ve Fırat, M.S. (2017). Uluslararası su yollarının kullanılmasından doğan uyumsuzlukların çözümü. Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, 77-201.

- Çolakoğlu, E. (2009). Ortak bir değer olarak su ve su etiği. ZKÜ/Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9), Zonguldak, 109-116.
- Shiva, V. (2007). Su savaşları, İstanbul: Bgst Yayınları.
- Yılmaz, M.H. ve Peker, S. (2013). Su Kaynaklarının Türkiye Açısından Ekono-Politik Önemi Ekseninde Olası Bir Tehlike: Su Savaşları. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 57-74.
- Ulusoy, K. (2007). Küresel Ticaretin Son Hedefi: Su Pazarı, Kristal Kitaplar Yayınevi, Ankara

KAYNAKLAR

- Ayten U.E., Minaei S., Sağbaş M., 2017. "Memristör emulator circuits using single CBTA", AEU-International Journal of Electronics and Communications, 82, 109-118.
- Bao B.C., Ma Z.H., Xu J.P., Liu Z., Xu Q., 2011. "A simple memristör chaotic circuit with complex dynamics", Int. J. Bifurcation and Chaos, 21, 2629–2645.
- Chua L., 1971. "Memristor-the missing circuit element", IEEE Trans. Circ. Theor., 18, 507–519.
- Corinto F., Ascoli A., 2012. "Memristive diode bridge with LCR filter Memristive diode bridge with LCR filter", Electronics Letters, 48, 824–825.
- Demirezen S., Sönmez Z., Aydemir U., Altındal S., 2012. "Effect of series resistance and interface states on the I-V, C-V and G/w-V characteristics in Au/Bi-doped polyvinyl alcohol (PVA)/n-Si Schottky barrier diodes at room temperature", Current Applied Physics, 12,266-272.
- Hackam R., Piarrop P., 1972. "Electrical Properties of Nickel-Low Doped n-Type Gallium Arsenide Schottky-Barrier Diodes", IEEE Transactions On Electron Devices, ED-19, No. 12, 1231-1238
- Kanyal G., Kumar P., Paul S.K., Kumar A., 2018. "OTA based high frequency tunable resistorless grounded and floating memristör emulator circuits", AEU-Int J Electr Commun, 92, 124–145.
- Kengne L.K., Pone J.R.M., Fotsin H.B., 2021, "On the dynamics of chaotic circuits based on memristive diode-bridge with variable symmetry: A case study", Chaos, Solitons & Fractals ,145, 110795.
- Li F., Wang T., Chen M., Wu H., 2021 "A unified asymmetric memristive diode-bridge emulator and hardware confirmation", The European Physical Journal Special Topics ,230, 1805–1811.
- Ramadoss J., Kengne J., Telem A.N.K., Rajagopal K., 2022. "Broken symmetry and dynamics of a memristive diodes bridge-based Shinriki oscillator", Physica A: Statistical Mechanics and its Applications 588, 126562.

Strukov, D. B., Snider, G. S., 2008. Stewart, D. R. & Williams, R. S., "The missing memristör found", Nature 453, 80–83.

Wu H., Zhou J., Chen M., Xu Q., Bao B., 2022. "DC-offset induced asymmetry in memristive diode-bridge-based Shinriki oscillator", Chaos, Solitons & Fractals, 154, 111624.

5- Kaynakça

Abdurrahman İnce "Sanayide Yanıcı Sıvı Buharlarının Meydana Getirdiği ATEX Patlamaları" Kocaeli, 26-27- 28/09/2013, 8-10

Andreassen, B. Bakken, U. Danielsen, H. Haanes, K. D. Oldshausen, G. Solum, J.P. Stensass, H. Thon, R. Wighus. Handbook for Fire Calculations and Fire Risk Assessment in the Process Industry. Scandpower A/S. Sintef-Nbl, Lillestrom, 1992.

Andreassen, M. Handbook for Fire Calculations and Fire Risk Assessment in the Process Industry. Scandpower A/S. Sintef-Nbl, Lillestrom, 1992.

Arnaldos, J., Casal, J., Plans-Cuchi, E. Chern. Eng. Sci. (2001) 3829 Broeckmann, B., Schecker, H. G. J. Loss Prev. Process Ind. (1995) 137.

Committee for the Prevention of Disasters. Methods for the Calculation of Physical Effects (the "Yellow Book"), 3rd ed. The Hague, SDU, 1997.

Committee for the Prevention of Disasters. Methods for the Calculation of Physical Effects (the "Yellow Book"), 1st ed. The Hague, SDU, 1979.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, "Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik", 26735 sayılı Resmi Gazete, 19 Aralık 2007

Darbra, R. M., Casal, J. Safety Sci. 42 (2004) 85-98.

Drysdale, D. An Introduction to Fire Dynamics. John Wiley and Sons, New York, 1997
Fundamentals of fire and explosion. AIChE Monograph series No. 10. AIChE, New York, 1977.

H. G. Fisher, H. S. Forrest, S. S. Grosse!, J. E. Huff, A. R. Muller, J. A. Noronha, D. A. Shaw, B. J. Tilley. Emergency Relief System Design Using DIERS Technology. DIERSAIChE, New York, 1992.

H. K. Fauske. Plant/Operations Progr. 4 (1985) 132.

J. Bond. Loss Prev. Bulletin, no. 65 (1985) 20.

J. M. Santamaria, P. A. Braia. Amilisis y reducci6n de riesgos en la industria quimica. Editorial MAPFRE. Madrid, 1994
Jones, G. W. Chern. Rev. 22 (I) (1938) 1.

Martel, B. Guide d'Analyse du Risque Chimique. Dunod, Paris, 1997

Mizner, G. A.,Eyre, J. A. Comb. Sci. and Techn. 35 (1983)

- Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmelik, T.C. Resmi Gazete, 30 Aralık 2006 tarihli ve 26392 sayılı
- National Fire Protection Association (NFPA 30), (2008) Flammable and Combustible Liquids Code.
- NFPA. Flammable and Combustible Liquids Code. NFPA 30. National Fire Protection Association. Quincy, MA. 1987.
- O. Levenspiel, Engineering Flow and Heat Exchange. Plenum Press, New York, 1984.
- Oggero, A., Darbra, R. M., Munoz, M., Planas, E., Casal, J. J. Hazard. Mater.
- A133 (2006 Planas-Cuchi, E., Vilchez, J. A., Casal, J. J. Loss Prev. Proc. Ind. 12 (1999) 479.
- Satyanarayana, K., Rao, P. G. J. Hazard. Mater. 32 (1992) 81
- Spirax Sarco. Steam Engineering Tutorials. Learning Modules, Module 9.1, Introduction to Safety Valves. URL: <http://www.spiraxsarco.com/learn/>, consulted February 2007. Erişim Tarihi: 20.01.2023.
- Zabetakis, M. G. US Bureau of Mines Bull. (1965)

KAYNAKÇA

- 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun (2004).
- Agency for Safety and Health at Work. (2020). Security and Surveillance Sector. <https://osha.europa.eu/en/themes/osh-management-systems>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2012). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi. (2018). ÖZEL GÜVENLİK SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.
- Çetin, A. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi. Detay Yayıncılık.
- Ergün, L. (2019). Özel Güvenlik Hizmetleri. Seçkin Yayıncılık.
- Güner, Ü., & Gürel, E. (2018). Özel Güvenlik ve Koruma Hizmetleri. Özel Güvenlik ve Koruma Hizmetleri. Nobel Yayınları.
- International Labour Organization. (2017). Safety and Health at Work. <https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/lang--en/index.htm>UEuropean
- Özel Güvenlik Görevlilerinin Çalışma Koşulları ve Hakları Raporu. Aydemir, M. (2018). Özel Güvenlik Görevlilerinde İş Güvenliği ve Sağlığı. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 9(23), 85-95.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. (2018).

KAYNAKLAR

- ISO 9513, 2012, Metallic materials – Calibration of extensometers used in uniaxial testing Machines
- ASTM E83:2023, Standard Practice for Verification and Classification of Extensometer Systems
- ISO 7500-1:2018, Metallic Materials-Verification of Static Uniaxial Testing Machines Tension/Compression Testing Machines-Verification and Calibration of the Force-Measuring Systems
- ASTM E4:2021, Standard Practices for Force Calibration and Verification of Testing Machines
- Aydemir, B., “Ekstansometre Cihazlarının Seçimi ve Kullanımı Hakkında Önemli Hususlar” Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi, 2010,(7) 73-82
- www.zwickroell.com
- www.instron.com
- Aydemir, B., 2018, “Malzeme Test Makinası Ekstansometre (Uzama Ölçer) Kalibrasyonu Eğitim Dokümanı”, G2KV-030, TÜBİTAK UME Gebze-Kocaeli, Kasım 2018
- Extensometers for materials testing machines, Zwick/Roell, Doküman no FP 282 2.0405
- Aydemir, B., Dizdar, H., Vatan,C., “Tek Eksenli Statik Malzeme Test Makinalarının Kuvvet Kalibrasyonu Eğitim Dokümanı”, G2KV-020, TÜBİTAK UME Gebze-Kocaeli, Mayıs 2018
- Dizdar H., Aydemir B., Vatan C., “ISO 7500-1 Standardına Göre Tek Eksenli Statik Malzeme Test Makinalarının Kuvvet Kalibrasyonunda Belirsizlik Hesabı ve İrdelenmesi” Kuvvet Laboratuvarı Teknik Dokümanı, S.2, N.2, 2019 (12-24)

KAYNAKLAR

- Ahmed, A. F., Islam, M. Z., Mahmud, M. S., Sarker, M. E., & Islam, M. R. (2022). Hemp as a potential raw material toward a sustainable world: A review. *Helicon*, 8(1).
- Allegret S (2013) The history of hemp. In: Bouloc P, Allegret S, Arnaud L (eds) Hemp—industrial production and uses. CAB International, Wallingford.
- Amaducci S, Gusovious HJ (2010) Hemp—cultivation, extraction and processing. In: Müssig J (ed) Industrial applications of natural fbres: structure, properties and technical applications. Wiley, Chichester, pp 109–135.
- Appendino, G., Gibbons, S., Giana, A., (2008). Antibacterial cannabinoids from Cannabis sativa : a Structure_Activity study, J. Nat. Prod. 71, 1427–1430.

- Bajpai P (2018). *Biotechnology for pulp and paper processing*. Springer, Singapore, pp 1–588. ISBN 978-981-10-7853-8.
- Bertoli A, Tozzi S, Pistelli L, Angelini LG (2010) Fibre hemp inflorescences: from crop-residues to essential oil production. *Ind Crops Prod* 32:329–337.
- Boulloc P (2013) *Hemp: industrial production and uses*. CABI, Oxfordshire, p 312. ISBN 978-1-845-93793-5.
- Crini, G., Lichtfouse, E., Chanut, G., & Morin-Crini, N. (2020). Applications of hemp in textiles, paper industry, insulation and building materials, horticulture, animal nutrition, food and beverages, nutraceuticals, cosmetics and hygiene, medicine, agrochemistry, energy production and environment: A review. *Environmental Chemistry Letters*, 18(5), 1451-1476.
- Conrad C (1997) *Hemp for health: the medicinal and nutritional uses of Cannabis sativa*. Healing Arts Press, Rochester. ISBN 0-89281-539-6.
- Duan, Y., Yao, J., Zhang, Y., (2011). Development on the multi-component blending yarn of Hemp/Anti bacteria fine rayon/micro-porous polyester fiber, *Adv. Mater. Res.* 317–319, 2013–2017.
- Gle, P., Gourdon, E., Arnaud, L., (2011), Acoustical properties of materials made of vegetable particles with several scales of porosity, *Appl. Acoust.* 72 249–259.
- Górski R, Szklarz M, Kaniewski R (2009) Efficacy of hemp essential oil in the control of rosy apple aphid (*Dysaphis plantaginea* Pass.) occurring on apple tree. *Prog Plant Prot* 49:2013–2016.
- Ionescu N, Popescu M, Bratu A, Istrati D, Ott C, Meghea A (2015) Valuable Romanian vegetable oils and extracts with high pharmaco-cosmetic potential. *Rev Chim* 66:1267–1272.
- Liu, Y., Xu, R. C., Zhang, Y. P., (2011). Development of fabric knitted by hemp/cotton yarn, *Adv. Mater. Res.* 332–334, 667–671.
- Ligeza M, Wyglądacz D, Tobiasz A, Jaworecka K, Reich A (2016) Natural cold pressed oils as cosmetic products. *Family Med Primary Care Rev* 18:443–447.
- Lu X, Clarke RC (1995) The cultivation and use of hemp (*Cannabis sativa* L.) in ancient China. *J Int Hemp Assoc* 2:26–32.
- Morin-Crini N, Loiacono S, Placet V, Torri G, Bradu C, Kostić M, Cosentino C, Chanut G, Martel B, Lichtfouse E, Crini G (2018) Hemp-based materials for metal removal. In: Crini G, Lichtfouse E (eds) *Green adsorbents for pollutant removal*, vol 19. *Springer, Cham*, pp 1–34.
- Nurazzi NM, Khalina A, Sapuan SM, Laila AHAMD, Rahmah M, Hanafee Z (2017) A review: fibres, polymer matrices and composites. *Pertanika J Sci Technol* 25:1085–1102.

- Jinqui, Z., Jianchun, Z., (2010). Effect of refined processing on the physical and chemical properties of hemp bast fibers, *Textil. Res. J.* 80, 744–753.
- Ranalli, P., & Venturi, G. (2004). Hemp as a raw material for industrial applications. *Euphytica*, 140(1), 1-6.
- Sepe R, Bollino F, Boccarusso L, Caputo F (2018) Influence of chemical treatments on mechanical properties of hemp fiber reinforced composites. *Compos Part B* 133:210–217.
- Small E, Marcus D (2002) Hemp: a new crop with new uses for North America. In: Janick J, Whipkey A (eds) *Trends in new crops and new uses*. ASHS Press, Alexandria, pp 284–326.
- Silva, G. S., & Rosenbach, M. (2021). Climate change and dermatology: An introduction to a special topic, for this special issue. *International journal of women's dermatology*, 7(1), 3-7.
- Usmani M.A., Anas M. (2018) Study of natural fibre reinforced composites. In: 1st International conference contemporary mechanical engineering ICCRME-2018. Book series: IOP conference series materials science and engineering vol 404, pp 012048.
- Sun, X.Y., Guan, Y. T., Wen, G. Q., (2001). Study on the characteristics of hemp and its applications, *J. Textil. Res.* 22, 234–236.
- Vandenhove H, Van Hees M (2003) Fibre crops as alternative land use for radioactively contaminated arable land. *J Environ Radioact* 81:131–141.
- Vavilov NI (1992) *Origin and geography of cultivated plants*. Cambridge University Press, Cambridge, Cambridge, p 498. ISBN 978-0-521-40427-3.
- Von Uexkull, N., & Buhaug, H. (2021). Security implications of climate change: A decade of scientific progress. *Journal of Peace Research*, 58(1), 3-17.
- Yu Y, Zhan JB, Wan H, Zhang Y, Li LW, Yu J, Yu TT, Xie J, Yue BS (2017) Manufacturing technology and application of hemp cigarette paper with dense ash integration. In: 3rd international conference energy material environmental engineering. Book series: IOP conference series earth and environmental science 61.
- <https://lifematerials.eu/shop/hemp-paper/>. Erişim Tarihi:21.05.2024.

Referanslar

- Abiyev, R., Idoko, J. B., Altıparmak, H., & Tüzünkan, M. (2023). Fetal health state detection using interval type-2 fuzzy neural networks. *Diagnostics*, 13(10), 1690.
- Agrawal, A. T. ve Ashtankar, P. S. (2013). Adaptive neuro-fuzzy inference system for health monitoring at home. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 55(2013).

- Basri, M. A. M., Othman, M. F. ve Husain, A. R. (2013). An approach to brain tumor mr image detection and classification using neuro fuzzy. *Jurnal Teknologi*, 61(2). <https://doi.org/10.11113/jt.v61.1627>
- Chowdhury, S. R., & Saha, H. (2010). Development of a FPGA based fuzzy neural network system for early diagnosis of critical health condition of a patient. *Computers in biology and medicine*, 40(2), 190-200.
- Cyril, G. I. ve Ananth, J. P. (2022). Deep learning based loan eligibility prediction with social border collie optimization. *Kybernetes*, 52(8), 2847-2867. <https://doi.org/10.1108/k-10-2021-1073>
- D. D. Nauck ve A. Nürnberger, "Neuro-fuzzy systems: A short historical review," in *Computational Intelligence in Intelligent Data Analysis*, pp. 91–109, Springer, 2013.
- de Campos Souza, P. V. (2020). Fuzzy neural networks and neuro-fuzzy networks: A review the main techniques and applications used in the literature. *Applied soft computing*, 92, 106275.
- Dey, S., Roychoudhury, R., Malakar, S. ve Sarkar, R. (2022). An optimized fuzzy ensemble of convolutional neural networks for detecting tuberculosis from Chest X-ray images. *Applied Soft Computing*, 114, 108094.
- Gevaert, A., Peck, J. ve Saeys, Y. (2022). Distilling deep rl models into interpretable neuro-fuzzy systems. 2022 IEEE International Conference on Fuzzy Systems (FUZZ-IEEE). <https://doi.org/10.1109/fuzz-ieee55066.2022.9882791>
- J.-S. Jang, "Anfis: adaptive-network-based fuzzy inference system," *IEEE transactions on systems, man, and cybernetics*, vol. 23, no. 3, pp. 665–685, 1993
- Javaid, S., Abdullah, M., Javaid, N., Sultana, T., Ahmad, J. ve Sattar, N. A. (2019). Towards buildings energy management: using seasonal schedules under time of use pricing tariff via deep neuro-fuzzy optimizer. 2019 15th International Wireless Communications & Mobile Computing Conference (IWCMC). <https://doi.org/10.1109/iwcmc.2019.8766673>
- Karaboga, D. ve Kaya, E. (2019). Adaptive network based fuzzy inference system (ANFIS) training approaches: a comprehensive survey. *Artificial Intelligence Review*, 52, 2263-2293.
- Kumar, S. HuggingFace. Diabetic Retinopathy Preprocessed Dataset. https://huggingface.co/datasets/Rami/Diabetic_Retinopathy_Preprocessed_Dataset_256x256 adresinden 22 Mayıs 2024 tarihinde erişildi.
- Lee, C. (1990). Fuzzy logic in control systems: fuzzy logic controller. ii. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics*, 20(2), 419-435. <https://doi.org/10.1109/21.52552>
- Mariappan, G., Satish, A. R., Reddy, P. V. B. ve Maram, B. (2021). Adaptive partitioning-based copy-move image forgery detection using optimal enabled deep

- neuro-fuzzy network. *Computational Intelligence*, 38(2), 586-609.
<https://doi.org/10.1111/coin.12484>
- Mencar, C., Castellano, G. ve Fanelli, A. M. (2005). Deriving prediction intervals for neuro-fuzzy networks. *Mathematical and Computer Modelling*, 42(7-8), 719-726. <https://doi.org/10.1016/j.mcm.2005.09.001>
- Messadi, M., Ammar, M., Cherifi, H., Ma, C. ve Bessaid, A. (2014). Interpretable aide diagnosis system for melanoma recognition. *Journal of Bioengineering & Biomedical Science*, 04(01). <https://doi.org/10.4172/2155-9538.1000132>
- Nowicki, R. (2009). Rough neuro-fuzzy structures for classification with missing data. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics, Part B (Cybernetics)*, 39(6), 1334-1347. <https://doi.org/10.1109/tsmcb.2009.2012504>
- Ragupathy, B. ve Karunakaran, M. (2020). A fuzzy logic-based meningioma tumor detection in magnetic resonance brain images using canfis and u-net cnn classification. *International Journal of Imaging Systems and Technology*, 31(1), 379-390. <https://doi.org/10.1002/ima.22464>
- Razjouyan, J., Gharibzadeh, S., Fallah, A., Khayat, O., Ghergherehchi, M., Afarideh, H. ve Moghaddasi, M. (2012). A neuro-fuzzy based model for accurate estimation of the lyapunov exponents of an unknown dynamical system. *International Journal of Bifurcation and Chaos*, 22(03), 1250043. <https://doi.org/10.1142/s0218127412500435>
- Rodrigues, D. G., Moura, G., Jacinto, C. M. C., Filho, P. J. d. F. ve Roisenberg, M. (2014). Generating interpretable mamdani-type fuzzy rules using a neuro-fuzzy system based on radial basis functions. 2014 IEEE International Conference on Fuzzy Systems (FUZZ-IEEE). <https://doi.org/10.1109/fuzz-ieee.2014.6891751>
- Rutkowski, L. ve Cpaşka, K. (2003). Flexible neuro-fuzzy systems. *IEEE Transactions on Neural Networks*, 14(3), 554-574. <https://doi.org/10.1109/tnn.2003.811698>
- Salieh, F. G. Alzheimer MRI Dataset. HuggingFace. https://huggingface.co/datasets/Falah/Alzheimer_MRI adresinden 22 Mayıs 2024 tarihinde erişildi.
- Sharma, D., Singh Aujla, G., & Bajaj, R. (2021). Deep neuro-fuzzy approach for risk and severity prediction using recommendation systems in connected health care. *Transactions on Emerging Telecommunications Technologies*, 32(7), e4159.
- Tschandl, P. (2024, May 22). Skin Cancer. HuggingFace. https://huggingface.co/datasets/marmal88/skin_cancer adresinden 22 Mayıs 2024 tarihinde erişildi.
- Tung, W. L. ve Quek, C. (2002). Gensofn: a generic self-organizing fuzzy neural network. *IEEE Transactions on Neural Networks*, 13(5), 1075-1086. <https://doi.org/10.1109/tnn.2002.1031940>

- Wu, W., Li, L., Yang, J. ve Liu, Y. (2010). A modified gradient-based neuro-fuzzy learning algorithm and its convergence. *Information Sciences*, 180(9), 1630-1642. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2009.12.030>
- Yazdanbakhsh, O. ve Dick, S. (2019). A deep neuro-fuzzy network for image classification. *arXiv preprint arXiv:2001.01686*.
- Zhou, L. ve Zenebe, A. (2008). Representation and reasoning under uncertainty in deception detection: a neuro-fuzzy approach. *IEEE Transactions on Fuzzy Systems*, 16(2), 442-454. <https://doi.org/10.1109/tfuzz.2006.889914>KAYNAKLAR
- Alam, M., Kaur, J., Khaira, H., & Gupta, K. (2016). Extrusion and extruded products: changes in quality attributes as affected by extrusion process parameters: a review. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 56(3), 445-473.
- Anandharamakrishnan, C., Rielly, C. D., & Stapley, A. G. (2010). Spray-freeze-drying of whey proteins at sub-atmospheric pressures. *Dairy Science & Technology*, 90(2), 321-334.
- Anwar, S. H., & Kunz, B. (2011). The influence of drying methods on the stabilization of fish oil microcapsules: Comparison of spray granulation, spray drying, and freeze drying. *Journal of Food Engineering*, 105(2), 367-378.
- Appelqvist, I. A., Golding, M., Vreeker, R., & Zuidam, N. J. (2016). Emulsions as delivery systems in foods. *Encapsulation and Controlled Release Technologies in Food Systems*, 129.
- Astray, G., Gonzalez-Barreiro, C., Mejuto, J. C., Rial-Otero, R., & Simal-Gandara, J. (2009). A review on the use of cyclodextrins in foods. *Food Hydrocolloids*, 23(7), 1631-1640.
- Bahrami, M., & Ranjbarian, S. (2007). Production of micro-and nano-composite particles by supercritical carbon dioxide. *The Journal of Supercritical Fluids*, 40(2), 263-283.
- Baldwin, E. A., Hagenmaier, R., & Bai, J. (2011). *Edible coatings and films to improve food quality*: CRC press.
- Burgain, J., Gaiani, C., Francius, G., Revol-Junelles, A., Cailliez-Grimal, C., Lebeer, S., . . . Scher, J. (2013). In vitro interactions between probiotic bacteria and milk proteins probed by atomic force microscopy. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 104, 153-162.
- Burgain, J., Gaiani, C., Linder, M., & Scher, J. (2011). Encapsulation of probiotic living cells: From laboratory scale to industrial applications. *Journal of Food Engineering*, 104(4), 467-483.
- Calvo, P., Castaño, Á. L., Hernández, M. T., & González-Gómez, D. (2011). Effects of microcapsule constitution on the quality of microencapsulated walnut oil. *European Journal of Lipid Science and Technology*, 113(10), 1273-1280.

- Chen, M. J., & Chen, K. N. (2007). Applications of probiotic encapsulation in dairy products. *Encapsulation and Controlled Release Technologies in Food Systems*, 83-112.
- da Silva Malheiros, P., Daroit, D. J., & Brandelli, A. (2010). Food applications of liposome-encapsulated antimicrobial peptides. *Trends in Food Science & Technology*, 21(6), 284-292.
- Desai, K. G. H., & Jin Park, H. (2005). Recent developments in microencapsulation of food ingredients. *Drying Technology*, 23(7), 1361-1394.
- Deshmukh, R., Wagh, P., & Naik, J. (2016). Solvent evaporation and spray drying technique for micro-and nanospheres/particles preparation: A review. *Drying Technology*, 34(15), 1758-1772.
- Dewettinck, K., & Huyghebaert, A. (1999). Fluidized bed coating in food technology. *Trends in Food Science & Technology*, 10(4-5), 163-168.
- Dubey, R., Shami, T. C., & Bhasker Rao, K. U. (2009). Microencapsulation technology and applications. *Defence Science Journal*, 59(1), 82.
- Dziezak, J. D. (1988). Microencapsulation and encapsulated ingredients. *Food Technology (Chicago)*, 42(4), 136-153.
- Ezhilarasi, P., Indrani, D., Jena, B. S., & Anandharamakrishnan, C. (2013). Freeze drying technique for microencapsulation of Garcinia fruit extract and its effect on bread quality. *Journal of Food Engineering*, 117(4), 513-520.
- Gamboa, O. D., Gonçalves, L. G., & Grosso, C. F. (2011). Microencapsulation of tocopherols in lipid matrix by spray chilling method. *Procedia Food Science*, 1, 1732-1739.
- George, M. (2003). Extrusion cooking: technologies and applications edited by R Guy Woodhead Publishing, Cambridge, 2001 pp 206, price£ 115.00 ISBN 1-85573-559-8. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 83(4), 361-361.
- Gharsallaoui, A., Roudaut, G., Chambin, O., Voilley, A., & Saurel, R. (2007). Applications of spray-drying in microencapsulation of food ingredients: An overview. *Food Research International*, 40(9), 1107-1121.
- Gibbs, B. F., Selim Kermasha, Intez Ali, & Mulligan, C. N. (1999). Encapsulation in the food industry: a review. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 50(3), 213-224.
- Goin, S. (2004). Microencapsulation: industrial appraisal of existing technologies. *Food Sci. Technol.*, 15, 330-347.
- Guignon, B., Duquenoy, A., & Dumoulin, E. D. (2002). Fluid bed encapsulation of particles: principles and practice. *Drying Technology*, 20(2), 419-447.
- Hwisa, N., Katakam, P., Chandu, B., & Adiki, S. (2013). Solvent evaporation techniques as promising advancement in microencapsulation. *Vedic Res. Int. Biol. Med. Chem*, 1, 8-22.

- Jyothi, N. V. N., Prasanna, P. M., Sakarkar, S. N., Prabha, K. S., Ramaiah, P. S., & Srawan, G. (2010). Microencapsulation techniques, factors influencing encapsulation efficiency. *Journal of Microencapsulation*, 27(3), 187-197.
- Kailasapathy, K. (2009). Encapsulation technologies for functional foods and nutraceutical product development. *CAB Reviews: Perspectives in Agriculture, Veterinary Science, Nutrition and Natural Resources*, 4(033), 1-19.
- Karathanos, V. T., Mourtzinou, I., Yannakopoulou, K., & Andrikopoulos, N. K. (2007). Study of the solubility, antioxidant activity and structure of inclusion complex of vanillin with β -cyclodextrin. *Food Chemistry*, 101(2), 652-658.
- Laokuldilok, T., & Kanha, N. (2015). Effects of processing conditions on powder properties of black glutinous rice (*Oryza sativa* L.) bran anthocyanins produced by spray drying and freeze drying. *LWT-Food Science and Technology*, 64(1), 405-411.
- Lemetter, C., Meeuse, F., & Zuidam, N. (2009). Control of the morphology and the size of complex coacervate microcapsules during scale-up. *AIChE Journal*, 55(6), 1487-1496.
- Leong, J.-Y., Lam, W.-H., Ho, K.-W., Voo, W.-P., Lee, M. F.-X., Lim, H.-P., . . . Chan, E.-S. (2016). Advances in fabricating spherical alginate hydrogels with controlled particle designs by ionotropic gelation as encapsulation systems. *Particuology*, 24, 44-60.
- Li, W., Hintze, P., Calle, L. M., Buhrow, J., Curran, J., Muehlberg, A., . . . Contu, F. (2009). Smart coating for corrosion indication and prevention: recent progress.
- López-Córdoba, A., Deladino, L., & Martino, M. (2014). Release of yerba mate antioxidants from corn starch–alginate capsules as affected by structure. *Carbohydrate Polymers*, 99, 150-157.
- Low, K. G., & Lim, S. F. (2014). Study on electrostatic extrusion method for synthesizing calcium alginate encapsulated iron oxide. *Journal of Applied Science & Process Engineering*, 1(1).
- Lupo, B., Maestro, A., Gutiérrez, J. M., & González, C. (2015). Characterization of alginate beads with encapsulated cocoa extract to prepare functional food: Comparison of two gelation mechanisms. *Food Hydrocolloids*, 49, 25-34.
- Martín, A., Mattea, F., Gutiérrez, L., Miguel, F., & Cocero, M. J. (2007). Co-precipitation of carotenoids and bio-polymers with the supercritical anti-solvent process. *The Journal of Supercritical Fluids*, 41(1), 138-147.
- McClements, D. J. (2004). *Food emulsions: principles, practices, and techniques*: CRC press.
- Mellema, M., Van Benthum, W., Boer, B., Von Harras, J., & Visser, A. (2006). Wax encapsulation of water-soluble compounds for application in foods. *Journal of Microencapsulation*, 23(7), 729-740.

- Munin, A., & Edwards-Lévy, F. (2011). Encapsulation of natural polyphenolic compounds; a review. *Pharmaceutics*, 3(4), 793-829.
- Okuro, P. K., de Matos Junior, F. E., & Favaro-Trindade, C. S. (2013). Technological challenges for spray chilling encapsulation of functional food ingredients. *Food Technology and Biotechnology*, 51(2), 171.
- Ortega-Rivas, E., Juliano, P., & Yan, H. (2006). Food powders: physical properties, processing, and functionality.
- Ozkan, G., Franco, P., De Marco, I., Xiao, J., & Capanoglu, E. (2019). A review of microencapsulation methods for food antioxidants: Principles, advantages, drawbacks and applications. *Food Chemistry*, 272, 494-506.
- Pagington, J. (1986). Beta-cyclodextrin and its uses in the flavour industry. *Developments in food flavours/edited by GG Birch and MG Lindley*.
- Paques, J. P., Sagis, L. M., van Rijn, C. J., & van der Linden, E. (2014). Nanospheres of alginate prepared through w/o emulsification and internal gelation with nanoparticles of CaCO₃. *Food hydrocolloids*, 40, 182-188.
- Patnaik, P. (2004). *Dean's analytical chemistry handbook*: McGraw-Hill Education.
- Pegg, R. B., & Shahidi, F. (2007). Encapsulation, stabilization, and controlled release of food ingredients and bioactives. In *Handbook of food preservation* (pp. 527-586): CRC Press.
- Perignon, C., Ongmayeb, G., Neufeld, R., Frere, Y., & Poncelet, D. (2015). Microencapsulation by interfacial polymerisation: membrane formation and structure. *Journal of microencapsulation*, 32(1), 1-15.
- Poncelet, D. (2006). Microencapsulation: fundamentals, methods and applications. In *Surface chemistry in biomedical and environmental science* (pp. 23-34): Springer.
- Poshadri, A., & Aparna, K. (2010). Microencapsulation technology: a review. *Journal of Research ANGRAU*, 38(1), 86-102.
- Ramachandra, H., & Thejaswini, M. (2015). Extrusion technology: A novel method of food processing. *International Journal of Innovative Science, Engineering & Technology*, 2(4), 358-369.
- Rathore, S., Desai, P. M., Liew, C. V., Chan, L. W., & Heng, P. W. S. (2013). Microencapsulation of microbial cells. *Journal of Food Engineering*, 116(2), 369-381.
- Remuñán, C., & Alonso, M. (1997). Microencapsulación de medicamentos. *Tecnología Farmacéutica. Aspectos fundamentales de los sistemas farmacéuticos y operaciones básicas*. Madrid: Ed. Sintesis, SA, 577-609.
- Reverchon, E., & Adami, R. (2006). Nanomaterials and supercritical fluids. *The Journal of Supercritical Fluids*, 37(1), 1-22.

- Reza Mozafari, M., Johnson, C., Hatziantoniou, S., & Demetzos, C. (2008). Nanoliposomes and their applications in food nanotechnology. *Journal of liposome research*, 18(4), 309-327.
- Risch, S. J. (1995). Encapsulation: overview of uses and techniques.
- Rizzuto, A., Chen, A., & Veiga, M. (1984). Modification of the sucrose crystal structure to enhance pharmaceutical properties of excipient and drug substances. *Pharm Technol*, 8(9), 32-35.
- Santos, D. T., & Meireles, M. A. A. (2010). Carotenoid pigments encapsulation: fundamentals, techniques and recent trends. *The Open Chemical Engineering Journal*, 4(1).
- Schrooyen, P. M., van der Meer, R., & De Kruif, C. (2001). Microencapsulation: its application in nutrition. *Proceedings of the Nutrition Society*, 60(4), 475-479.
- Seth, D., Mishra, H. N., & Deka, S. C. (2017). Effect of microencapsulation using extrusion technique on viability of bacterial cells during spray drying of sweetened yoghurt. *International Journal of Biological Macromolecules*, 103, 802-807.
- Slingerland, M., Guchelaar, H.-J., & Gelderblom, H. (2012). Liposomal drug formulations in cancer therapy: 15 years along the road. *Drug Discovery Today*, 17(3-4), 160-166.
- Sosa, M., Rodríguez-Rojo, S., Mattea, F., Cismondi, M., & Cocero, M. J. (2011). Green tea encapsulation by means of high pressure antisolvent coprecipitation. *The Journal of Supercritical Fluids*, 56(3), 304-311.
- Tan, H. W., & Misran, M. (2013). Polysaccharide-anchored fatty acid liposome. *International journal of pharmaceutics*, 441(1-2), 414-423.
- Tarun, G., Singh Onkar, Arora Saahil, & RSR, M. (2011). Patented microencapsulation techniques and its application. *Journal of Pharmacy Research*, 4(7), 2097-2102.
- Thies, C. (1996). A survey of microencapsulation processes, Simon Benita, microencapsulation and industrial applications, Ch 1. *Maecel Dekker Imp. New York*.
- Tiwari, S., & Verma, P. (2011). Microencapsulation technique by solvent evaporation method (Study of effect of process variables). *International Journal of Pharmacy & Life Sciences*, 2(8).
- Trucillo, P., Campardelli, R., & Reverchon, E. (2018). Production of liposomes loaded with antioxidants using a supercritical CO₂ assisted process. *Powder Technology*, 323, 155-162.
- Visentin, A., Rodríguez-Rojo, S., Navarrete, A., Maestri, D., & Cocero, M. J. (2012). Precipitation and encapsulation of rosemary antioxidants by supercritical antisolvent process. *Journal of Food Engineering*, 109(1), 9-15.

- Wang, Y., Li, P., Truong-Dinh Tran, T., Zhang, J., & Kong, L. (2016). Manufacturing techniques and surface engineering of polymer based nanoparticles for targeted drug delivery to cancer. *Nanomaterials*, 6(2), 26.
- Yeo, Y., Baek, N., & Park, K. (2001). Microencapsulation methods for delivery of protein drugs. *Biotechnology and Bioprocess Engineering*, 6(4), 213-230.
- Zanjani, M. A. K., Ehsani, M. R., Tarzi, B. G., & Sharifan, A. (2018). Promoting probiotics survival by microencapsulation with Hylon starch and genipin cross-linked coatings in simulated gastro-intestinal condition and heat treatment. *Iranian Journal of Pharmaceutical Research: IJPR*, 17(2), 753.
- Zuidam, N., Van Winden, E., De Vruhe, R., & Crommelin, D. (2003). Stability, storage, and sterilization of liposomes. *liposomes. Oxford University Press, Oxford*, 149-165.
- Zuidam, N. J., & Nedovic, V. (2010). Encapsulation technologies for active food ingredients and food processing.

References

- Aslan, A. (2020) Functions of the school in the context of secondary socialization of Syrian students: The example of Çarşamba district. *Anatolian Journal of Educational Leadership and Teaching*, 8(1), 42-58
- Akman, B. & Kardeş S. (2018). Teacher opinions on the education of Syrian refugees. Teachers ' Views On The Education Of Syrian Refugees . Hacettepe University Primary Education Online, 17 (3), 1224-1237.
- Börü , N. & Boyacı, A. (2016). Problems faced by immigrant students in educational environments: The example of Eskişehir province . *Electronic Turkish Studies*, 11 (14), 123-158.
- Çinkır, Ş. & Kepenekci, Y.K. (2003). Bullying among students. *Theory and Practice Educational Administration* , 34 , 236-253. Delen, A. & Ercoşkun, MH (2019). Qualitative examination of undesirable student behaviors in primary schools where foreign students are present. *Journal of National Education* , 48 (223), 299-322.
- Elbaz-Luwisch , F. (2004). immigrant teachers : Stories of self and place . *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 17 (3), 387-414.
- Ersanlı, K. (2005). Our behaviors are development and learning. Samsun: Eser Publishing.
- Ersanlı, K. (2007). The effect of role model behavior on shaping children's behavior, violence and juvenile delinquency in schools. Pegem Publications
- Ersoy, A. F. & Turan, N. (2019). Social exclusion and gang formation in refugee and immigrant students. *Third Sector Journal of Social Economics*, 54 (2), 828-840.

- Tolerance, V. & Orhan, A. (2017) management of the causes and prevention of bullying and violence at school. Muğla central district example. Bayburt Faculty of Education Journal, 12(24), 859-880.
- İnci, Y. & Duman, A. (2013). Socio-cultural and economic dimensions of violence against children: The example of Erzurum province . International Journal of Social Research, 7 (31), 524-536.
- Kartal, B. & Başçı, E. (2014). Refugee and asylum seeker movements towards Turkey. Celal Bayar University Journal of Social Sciences , 12 (2). 275-299.
- Kartal, H. (2008). bullying prevalence among elementary students Hacettepe University Faculty of Education Journal, 35, 207-217.
- Kartal, H. & Bilgin, A. (2009). Opinions of teachers working in primary schools and students studying in primary schools towards bullying. Turkish Educational Sciences Journal , 7 (3), 539-562.
- Kapci , E. G. (2004). The relationship between the type and frequency of bullying exposure and depression, anxiety and self-esteem of primary school students. Ankara University Education Journal of the Faculty of Sciences, 37 (1), 1-13.
- Özcan, A. S. (2018). Turkey's education policy for Syrian students in the context of multiculturalism. PESA International Journal of Social Research, 4 (1), 17-29.
- Pişkin, M. (2002). School bullying: definition, types, related factors and precautions that can be taken. Educational Sciences in Theory and Practice Sciences: Theory & Practice, 2 (2), 531-562.
- Polat, F. & Turan, M. (2017). Problems Encountered by Foreign Primary School Students Studying in Turkey and Solution Suggestions. Qualitative Studies, 12(4), 31-60.
- Sarier, Y. (2020) A meta-synthesis study on the education of refugee students in Turkey: problems and solution suggestions. Journal of New Approaches in Education, 3(1), 80-111
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). Problems encountered with foreign students in primary schools, Pamukkale University Journal of Social Sciences, 25(1), 208-229
- Stockdale, M., Hangaduambo, S., Duys, D., Larson, K., & Sarvela, P. D. (2002). Rural elementary students ', parents ' and teachers ' perceptions of bullying .(Electronic version) American Journal of Health Behavior , 26, 266-277.
- Solak, E. & Çelik, S. (2018) Examining the linguistic problems of refugee students studying in Turkey, International Journal of Social Research, 11(57), 307-9581
- Tanrikulu, F. (2017) Attitudes of teachers who participated in the certificate program for teaching Turkish to foreigners towards refugees. Pamukkale University Faculty of Education Journal, 46 , 380-393

- Turan, M., & Polat, F. (2017). Problems and solution suggestions faced by foreign primary school students studying in Turkey. *Qualitative studies*, 12(4), 31-60
- Terzi, Ş. (2007). A preventive approach to violence in schools: The power to recover. *Journal of Family and Society Education Culture and Research*, 3(12), 73-82.
- Turan, S. Çubukçu, Z., & Girmen, P. (2010). patterns oath forms of violence behaviors encountered among pupils in Turkish public schools *Education and Humanities Journal of Theory and Practice*, 1(1), 53-74.

References

- Abakumova, M. (2019). Generating foreign language grammatical competence on the basis of blended learning. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.12.27>
- Akgün, S., & Greenhow, C. (2021). Artificial intelligence in education: Addressing ethical challenges in K-12 settings. *AI and Ethics*, 2(3), 431-440. <https://doi.org/10.1007/s43681-021-00096-7>
- Ali, M., Yousaf, M., & Behlol, G. (2023). Artificial intelligence in learning management system: A case study of the students of mass communication. *Voyage Journal of Educational Studies*, 3(2), 92-114. <https://doi.org/10.58622/vjes.v3i2.52>
- Byram, M. (2018). An essay on internationalism in foreign language education. *Intercultural Communication Education*, 1(2), 64-82. <https://doi.org/10.29140/ice.v1n2.54>
- Cao, M., Li, D., & Jun, W. (2020). A study of college English culture intelligence-aided teaching system and teaching pattern. *English Language Teaching*, 13(3), 77. <https://doi.org/10.5539/elt.v13n3p77>
- Castro, P., Sercu, L., & García, M. (2004). Integrating language-and-culture teaching: An investigation of Spanish teachers' perceptions of the objectives of foreign language education. *Intercultural Education*, 15(1), 91-104. <https://doi.org/10.1080/1467598042000190013>
- Chew, E., & Chua, X. (2020). Robotic Chinese language tutor: Personalising progress assessment and feedback or taking over your job?. *On the Horizon: The International Journal of Learning Futures*, 28(3), 113-124. <https://doi.org/10.1108/oth-04-2020-0015>
- Council of Europe. (2018). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. Council of Europe.
- Dalton-Puffer, C. (2011). Content-and-language integrated learning: From practice to principles? *Annual Review of Applied Linguistics*, 31, 182-204. <https://doi.org/10.1017/s0267190511000092>

- Daskan, A., Dayan, S., & Polat, Z. (2021). The aspects of technology that slow down foreign language learning. *International Journal of Social Sciences and Educational Studies*, 8(4). <https://doi.org/10.23918/ijsses.v8i4p268>
- Doganay, Y., Davronzhon, G., & Kurmangazi, S. (2021). The concept of competence in foreign language teaching for intercultural communication. *Eurasian Journal of Higher Education*, 2(2), 39-46. <https://doi.org/10.31039/ejohe.2021.2.23>
- Dong, D., & Tan, Y. (2021). Characteristics of foreign language education in Italy and implications: From the perspective of national foreign language capacity. *Politeja*, 18(4(73)), 171-188. <https://doi.org/10.12797/politeja.18.2021.73.09>
- Du, W., Kim, Z. M., Raheja, V., Kumar, D., & Kang, D. (2022, January 1). Read, revise, repeat: A system demonstration for human-in-the-loop iterative text revision. <https://doi.org/10.18653/v1/2022.in2writing-1.14>
- Ekmekçi, E. (2015). Distance-education in foreign language teaching: Evaluations from the perspectives of freshman students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 176, 390-397. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.487>
- Fitria, T. (2021). The use of technology based on artificial intelligence in English teaching and learning. *ELT Echo: The Journal of English Language Teaching in Foreign Language Context*, 6(2). <https://doi.org/10.24235/eltecho.v6i2.9299>
- Freidkin, I., & Ksenofontova, S. (2021). Foreign language teaching methods of nowadays: Telegram-bot “pardes”. <https://doi.org/10.3897/ap.e4.e0279>
- Fu, S., Gu, H., & Yang, B. (2020). The affordances of AI-enabled automatic scoring applications on learners’ continuous learning intention: An empirical study in China. *British Journal of Educational Technology*, 51(5), 1674-1692. <https://doi.org/10.1111/bjet.12995>
- Garcés-Manzanera, A. (2021). EFL education-oriented reading and speaking skills through critical thinking: A theoretical basis for the degrees in education. *Edu Review Revista Internacional De Educación Y Aprendizaje*, 9(4), 387-398. <https://doi.org/10.37467/gkarevedu.v9.2976>
- Ge, L., & Qu, Y. (2016). How to improve foreign language teachers' application abilities of information technology in big data era. <https://doi.org/10.2991/essame-16.2016.124>
- Ghazizadeh, T., & Fatemipour, H. (2017). The effect of blended learning on EFL learners’ reading proficiency. *Journal of Language Teaching and Research*, 8(3), 606. <https://doi.org/10.17507/jltr.0803.21>
- Goksel, N. (2021). Anadolu university open education faculty students’ opinions on the use of artificial intelligence based systems and applications. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26466/opus.937331>
- Han, L. (2017). The connotations of language teacher autonomy. *English Language Teaching*, 10(10), 134. <https://doi.org/10.5539/elt.v10n10p134>

- Harry, A. (2023). Role of AI in education. *Interdisciplinary Journal of Humanities (Injurity)*, 2(3), 260-268. <https://doi.org/10.58631/injurity.v2i3.52>
- Kannan, J., & Munday, P. (2018). New trends in second language learning and teaching through the lens of ICT, networked learning, and artificial intelligence. *Círculo De Lingüística Aplicada a La Comunicación*, 76, 13-30. <https://doi.org/10.5209/clac.62495>
- Kessler, G. (2018). Technology and the future of language teaching. *Foreign Language Annals*, 51(1), 205-218. <https://doi.org/10.1111/flan.12318>
- Klímová, B. (2018, July 30). Learning a foreign language: A review on recent findings about its effect on the enhancement of cognitive functions among healthy older individuals. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2018.00305>
- Kosharna, N., Sytnyk, O., & Labunets, Y. (2019). Formation of future teachers' leadership qualities through learning a foreign language. <https://doi.org/10.2991/icseal-19.2019.46>
- Lambert, R. (1994). Problems and processes in U.S. foreign language planning. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 532(1), 47-58. <https://doi.org/10.1177/0002716294532001004>
- Li, R. (2020). Using artificial intelligence in learning English as a foreign language: An examination of IELTS liulishuo as an online platform. *Journal of Higher Education Research*, 1(2). <https://doi.org/10.32629/jher.v1i2.178>
- Liu, M. (2023, January 1). Exploring the application of artificial intelligence in foreign language teaching: Challenges and future development. *EDP Sciences*, 168, 03025-03025. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202316803025>
- Martynova, R., & Bodnar, S. (2022). Levels of methodological competence in foreign language teaching. *Visnik Knlu Seriâ "Psihologiâ Ta Pedagogika" / Visnyk Knlu Series Pedagogy and Psychology*, 37, 17-25. <https://doi.org/10.32589/2412-9283.37.2022.272881>
- Met, M., & Rhodes, N. (1990). Elementary school foreign language instruction: Priorities for the 1990s. *Foreign Language Annals*, 23(5), 433-444. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.1990.tb00404.x>
- Moulieswaran, N., & S, P. (2022). Amelioration of Google assistant – A review of artificial intelligence stimulated second language learning and teaching. *World Journal of English Language*, 13(1), 86. <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n1p86>
- Moulieswaran, N., & S, P. (2023a). Google assistant assisted language learning (GA-ALL): ESL learners' perception and problem towards AI-powered Google assistant-assisted English language learning. *Studies in Media and Communication*, 11(4), 122. <https://doi.org/10.11114/smc.v11i4.5977>
- Moulieswaran, N., & S, P. (2023b). Investigating ESL learners' perception and problem towards artificial intelligence (AI) -assisted English language learning and

- teaching. *World Journal of English Language*, 13(5), 290. <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n5p290>
- Nikitina, S., & Dulmukhametova, G. (2019). Teaching foreign languages to journalism and media communication students: The combination of modern and classical approaches. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(6), 71-75. <https://doi.org/10.18510/hssr.2019.7615>
- Noursi, O. (2021). The impact of blended learning on the twelfth grade students' English language proficiency. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3764896>
- Onishchuk, I., Ikonnikova, M., Antonenko, T., Kharchenko, I., Shestakova, S., Kuzmenko, N., ... & Maksymchuk, B. (2020). Characteristics of foreign language education in foreign countries and ways of applying foreign experience in pedagogical universities of Ukraine. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(3), 44-65. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/308>
- Pack, A. (2024). Using artificial intelligence in TESOL: Some ethical and pedagogical considerations. *TESOL Quarterly*, 58(2), 1007-1018. <https://doi.org/10.1002/tesq.3320>
- Pack, A., & Maloney, J. (2023). Using generative artificial intelligence for language education research: Insights from using OpenAI's ChatGPT. *TESOL Quarterly*, 57(4), 1571-1582. <https://doi.org/10.1002/tesq.3253>
- Pevneva, I., Gavrishina, O., Smirnova, A., Rozhneva, E., & Yakimova, N. (2017). Education within sustainable development: Critical thinking formation on ESL class. *E3S Web of Conferences*, 21, 04021. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/20172104021>
- Pokrivčáková, S. (2019). Preparing teachers for the application of AI-powered technologies in foreign language education. *Journal of Language and Cultural Education*, 7(3), 135-153. <https://doi.org/10.2478/jolace-2019-0025>
- Radchenko, G., & Pervukhina, S. (2020). Interactivity in digital teaching of a foreign language (On the example of Don State Technical University). *E3S Web of Conferences*, 210, 18036. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202021018036>
- Rahim, M. (2019). The use of blended learning approach in EFL education. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*, 8(5C), 1165-1168. <https://doi.org/10.35940/ijeat.e1163.0585c19>
- Ruan, S., Willis, A., Xu, Q., Davis, G., Jiang, L., Brunskill, E., ... & Landay, J. (2019). Bookbuddy. <https://doi.org/10.1145/3330430.3333643>
- Sadler, T. (2024). Artificial intelligence and the Journal of Research in Science Teaching. *Journal of Research in Science Teaching*, 61(4), 739-743. <https://doi.org/10.1002/tea.21933>

- SADOVETS, O. (2022). Comparative analysis of foreign language teachers' education at British and American universities. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 54-63. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-6)
- Schmidt, T., & Strassner, T. (2022, January 1). Artificial intelligence in foreign language learning and teaching. 33(1), 165-184. <https://doi.org/10.33675/angl/2022/1/14>
- Shen, H., Xu, D., & Zhao, W. (2017). On teaching of foreign language in big data era. <https://doi.org/10.2991/icmess-17.2017.147>
- Slimi, Z. (2021). The impact of AI implementation in higher education on educational process future: A systematic review. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1081043/v1>
- Smokotin, V. M., Alekseyenko, A. S., & Petrova, G. (2014, October 1). The phenomenon of linguistic globalization: English as the global lingua franca (EGLF). *Elsevier BV*, 154, 509-513. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.177>
- Sun, Z., Anbarasan, M., & Kumar, D. (2020). Design of online intelligent English teaching platform based on artificial intelligence techniques. *Computational Intelligence*, 37(3), 1166-1180. <https://doi.org/10.1111/coin.12351>
- Sung, H., Padilla, A., & Silva, D. (2006). Foreign language education, academic performance, and socioeconomic status: A study of California schools. *Foreign Language Annals*, 39(1), 115-130. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2006.tb02253.x>
- Tenakwah, E. (2023). Generative AI and higher education assessments: A competency-based analysis. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2968456/v1>
- Tidjon, L., & Khomh, F. (2022). Never trust, always verify: A roadmap for trustworthy AI. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2206.11981>
- Vakaliuk, T., Osova, O., Antoniuk, D., & Novitska, I. (2020). Future foreign language teachers' readiness for innovative activity in the context of smart education: The results of the pedagogical experiment. *Universal Journal of Educational Research*, 8(12B), 8223-8232. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082626>
- Vall, R. R. F. D. L., & Araya, F. G. (2023, January 8). Exploring the benefits and challenges of AI-language learning tools. *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 10(01), 7569-7576. <https://doi.org/10.18535/ijsshi/v10i01.02>
- Wang, X., & Wang, Y. (2021, February 3). The application of artificial intelligence in modern foreign language learning. <https://doi.org/10.1145/3451400.3451406>
- Williams, K. (1991). Modern languages in the school curriculum: A philosophical view. *Journal of Philosophy of Education*, 25(2), 247-258. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1991.tb00645.x>

- Williams, K. (2000). Why teach foreign languages in schools? A philosophical response to curriculum policy. *Impact*, 2000(5). <https://doi.org/10.1111/j.2048-416x.2000.tb00032.x>
- Williams, K. (2004). Critical pedagogy and foreign language education. *Journal of Philosophy of Education*, 38(1), 143-148. <https://doi.org/10.1111/j.0309-8249.2004.00369.x>
- Xu, K. (2023). Smart learning of foreign languages: Rationale, framework, and path. <https://doi.org/10.1117/12.2656795>
- Yang, H., & Kyun, S. (2022). The current research trend of artificial intelligence in language learning: A systematic empirical literature review from an activity theory perspective. *Australasian Journal of Educational Technology*, 180-210. <https://doi.org/10.14742/ajet.7492>
- Yu, H., & Nazir, S. (2021). Role of 5G and artificial intelligence for research and transformation of English situational teaching in higher studies. *Mobile Information Systems*, 2021, 1-16. <https://doi.org/10.1155/2021/3773414>
- Zablotska, L., & Tsar, I. (2022). Development of professional foreign language communicative competency in undergraduates of non-linguistic specialties in the conditions of distant learning. *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University Series Pedagogy*, 1(1), 161-169. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.1.19>
- Zablotska, L., Meleshchenko, V., & Chernii, L. (2022). Foreign language teaching using interactive technologies at higher education establishments. *Cherkasy University Bulletin Pedagogical Sciences*, (3), 10-20. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-3-10-20>
- Zawacki-Richter, O., Marín, V., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – Where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>
- Zhang, X. (2020, November 1). The application research of artificial intelligence and big data analysis technology in university foreign language teaching. *IOP Publishing*, 1684(1), 012022-012022. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1684/1/012022>
- Zhang, Y., Chen, B., & Zhang, X. (2022, August 27). Effect of multimodal teaching on language comprehensive ability under the background of artificial intelligence. *Hindawi Publishing Corporation*, 2022, 1-7. <https://doi.org/10.1155/2022/3143528>
- Zhao, X. (2022). Leveraging artificial intelligence (AI) technology for English writing: Introducing Wordtune as a digital writing assistant for EFL writers. *RELC Journal*, 54(3), 890-894. <https://doi.org/10.1177/00336882221094089>

References

- Afroosa, M., Rohith, B., Paul, A., Durand, F., Bourdallé-Badie, R., Sreedevi, P. V., de Viron, O., Ballu, V., & Shenoi, S. S. C. (2021). Madden-Julian oscillation winds excite an intraseasonal see-saw of ocean mass that affects Earth's polar motion. *Communications Earth & Environment*, 2(1). <https://doi.org/10.1038/s43247-021-00210-x>
- Antonov, J. I., Levitus, S., & Boyer, T. P. (2002). Steric sea level variations during 1957–1994: Importance of salinity. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 107(C12). <https://doi.org/10.1029/2001jc000964>
- Bingham, R. J., & Hughes, C. W. (2008). The relationship between sea-level and bottom pressure variability in an eddy permitting ocean model. *Geophysical Research Letters*, 35(3). <https://doi.org/10.1029/2007gl032662>
- Carton, J. A., Giese, B. S., & Grodsky, S. A. (2005). Sea level rise and the warming of the oceans in the Simple Ocean Data Assimilation (SODA) ocean reanalysis. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 110(C9). <https://doi.org/10.1029/2004jc002817>
- Chambers, D. P. (2006). Evaluation of new GRACE time-variable gravity data over the ocean. *Geophysical Research Letters*, 33(17). <https://doi.org/10.1029/2006gl027296>
- Chambers, D. P. (2011). ENSO-correlated fluctuations in ocean bottom pressure and wind-stress curl in the North Pacific. *Ocean Science*, 7(5), 685–692. <https://doi.org/10.5194/os-7-685-2011>
- Chambers, D. P., & Willis, J. K. (2009). Low-frequency exchange of mass between ocean basins. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 114(C11). <https://doi.org/10.1029/2009jc005518>
- Chambers, D. P., Cazenave, A., Champollion, N., Dieng, H., Llovel, W., Forsberg, R., von Schuckmann, K., & Wada, Y. (2016). Evaluation of the Global Mean Sea Level Budget between 1993 and 2014. *Surveys in Geophysics*, 38(1), 309–327. <https://doi.org/10.1007/s10712-016-9381-3>
- Chen, J., Wilson, C. R., Kuang, W., & Chao, B. F. (2019). Interannual Oscillations in Earth Rotation. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 124(12), 13404–13414. <https://doi.org/10.1029/2019jb018541>
- Cheng, X., Xie, S., McCreary, J. P., Qi, Y., & Du, Y. (2013). Intraseasonal variability of sea surface height in the Bay of Bengal. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 118(2), 816–830. <https://doi.org/10.1002/jgrc.20075>
- Church, J. A., & White, N. J. (2006). A 20th century acceleration in global sea-level rise. *Geophysical Research Letters*, 33(1). <https://doi.org/10.1029/2005gl024826>

- Church, J. A., White, N. J., Coleman, R., Lambeck, K., & Mitrovica, J. X. (2004). Estimates of the Regional Distribution of Sea Level Rise over the 1950–2000 Period. *Journal of Climate*, 17(13), 2609–2625. [http://dx.doi.org/10.1175/1520-0442\(2004\)017<2609:eotrd>2.0.co;2](http://dx.doi.org/10.1175/1520-0442(2004)017<2609:eotrd>2.0.co;2)
- Condie, K. (1997). Contrasting Sources For Upper and Lower Continental Crust: the Greenstone Connection. *The Journal of Geology*, 105(6), 729–736. <https://doi.org/10.1086/515980>
- Dangendorf, S., Marcos, M., Wöppelmann, G., Conrad, C. P., Frederikse, T., & Riva, R. (2017). Reassessment of 20th century global mean sea level rise. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(23), 5946–5951. <https://doi.org/10.1073/pnas.1616007114>
- de Linage, C., Rivera, L., Hinderer, J., Boy, J. P., Rogister, Y., Lambotte, S., & Biancale, R. (2009). Separation of coseismic and postseismic gravity changes for the 2004 Sumatra-Andaman earthquake from 4.6 yr of GRACE observations and modelling of the coseismic change by normal-modes summation. *Geophysical Journal International*, 176(3), 695–714. <https://doi.org/10.1111/j.1365-246x.2008.04025.x>
- Delforge, D., de Viron, O., Durand, F., & Dehant, V. (2022). The Global Patterns of Interannual and Intraseasonal Mass Variations in the Oceans from GRACE and GRACE Follow-On Records. *Remote Sensing*, 14(8), 1861. <https://doi.org/10.3390/rs14081861>
- Dobslaw, H., Dill, R., Bagge, M., Klemann, V., Boergens, E., Thomas, M., Dahle, C., & Flechtner, F. (2020). Gravitationally Consistent Mean Barystatic Sea Level Rise From Leakage-Corrected Monthly GRACE Data. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 125(11). <https://doi.org/10.1029/2020jb020923>
- Frankel, H. (1990). The development of plate tectonics by J. Morgan and D. McKenzie. *Terra Nova*, 2(3), 202–214. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3121.1990.tb00067.x>
- Fu, L., & Davidson, R. A. (1995). A note on the barotropic response of sea level to time-dependent wind forcing. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 100(C12), 24955–24963. <https://doi.org/10.1029/95jc02259>
- Fukumori, I. (2002). A Partitioned Kalman Filter and Smoother. *Monthly Weather Review*, 130(5), 1370–1383. [http://dx.doi.org/10.1175/1520-0493\(2002\)130<1370:apkf>2.0.co;2](http://dx.doi.org/10.1175/1520-0493(2002)130<1370:apkf>2.0.co;2)
- Gill, A., & Niller, P. (1973). The theory of the seasonal variability in the ocean. *Deep Sea Research and Oceanographic Abstracts*, 20(2), 141–177. [https://doi.org/10.1016/0011-7471\(73\)90049-1](https://doi.org/10.1016/0011-7471(73)90049-1)
- Gornitz, V. (1995). Monitoring sea level changes. *Climatic Change*, 31(2–4), 515–544. <https://doi.org/10.1007/bf01095160>

- Gornitz, V. (1995). Sea-level rise: A review of recent past and near-future trends. *Earth Surface Processes and Landforms*, 20(1), 7–20.
<https://doi.org/10.1002/esp.3290200103>
- Hamlington, B. D., Gardner, A. S., Ivins, E., Lenaerts, J. T. M., Reager, J. T., Trossman, D. S., Zaron, E. D., Adhikari, S., Arendt, A., Aschwanden, A., Beckley, B. D., Bekaert, D. P. S., Blewitt, G., Caron, L., Chambers, D. P., Chandanpurkar, H. A., Christianson, K., Csatho, B., Cullather, R. I., . . . Willis, M. J. (2020). Understanding of Contemporary Regional Sea-Level Change and the Implications for the Future. *Reviews of Geophysics*, 58(3).
<https://doi.org/10.1029/2019rg000672>
- Han, S. (2017). Elastic deformation of the Australian continent induced by seasonal water cycles and the 2010–2011 La Niña determined using GPS and GRACE. *Geophysical Research Letters*, 44(6), 2763–2772.
<https://doi.org/10.1002/2017gl072999>
- Hay, C. C., Morrow, E., Kopp, R. E., & Mitrovica, J. X. (2015). Probabilistic reanalysis of twentieth-century sea-level rise. *Nature*, 517(7535), 481–484.
<https://doi.org/10.1038/nature14093>
- Heezen, B. C., & Ewing, M. (1963). The Mid-Oceanic Ridge. In *The Sea, Ideas and Observations on Progress in the Study of the Seas: The earth beneath the sea; History*, Hill, M. Harvard University Press, 3, 388.
- JPL. (2020). Measuring Earth's Surface Mass and Water Changes, Available online: <https://grace.jpl.nasa.gov/>, (Accessed on 10-31-2022).
- Kanzow, T., Flechtner, F., Chave, A., Schmidt, R., Schwintzer, P., & Send, U. (2005). Seasonal variation of ocean bottom pressure derived from Gravity Recovery and Climate Experiment (GRACE): Local validation and global patterns. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 110(C9).
<https://doi.org/10.1029/2004jc002772>
- Kim, S. B., Lee, T., & Fukumori, I. (2007). Mechanisms Controlling the Interannual Variation of Mixed Layer Temperature Averaged over the Niño-3 Region. *Journal of Climate*, 20(15), 3822–3843. <https://doi.org/10.1175/jcli4206.1>
- Kutoglu, H. S., & Becek, K. (2021). Analysis of Ocean Bottom Pressure Anomalies and Seismic Activities in the MedRidge Zone. *Remote Sensing*, 13(7), 1242.
<https://doi.org/10.3390/rs13071242>
- Landerer, F. W., Flechtner, F. M., Save, H., Webb, F. H., Bandikova, T., Bertiger, W. I., Bettadpur, S. V., Byun, S. H., Dahle, C., Dotsis, H., Farnsworth, E., Harvey, N., Kang, Z., Kruizinga, G. L. H., Loomis, B. D., McCullough, C., Murböck, M., Nagel, P., Paik, M., . . . Yuan, D. (2020). Extending the Global Mass Change Data Record: GRACE Follow-On Instrument and Science Data Performance. *Geophysical Research Letters*, 47(12).
<https://doi.org/10.1029/2020gl088306>

- Levitus, S., Antonov, J. I., Boyer, T. P., & Stephens, C. (2000). Warming of the World Ocean. *Science*, 287(5461), 2225–2229. <https://doi.org/10.1126/science.287.5461.2225>
- Lombard, A., Cazenave, A., Letraon, P., & Ishii, M. (2005). Contribution of thermal expansion to present-day sea-level change revisited. *Global and Planetary Change*, 47(1), 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.gloplacha.2004.11.016>
- Meissner, R. (2002). Plate Tectonics. *The Little Book of planet earth*, 93–106.
- Milburn, H. B., Nakamura, A. I., & Gonzalez, F. I. (1996). Real-time tsunami reporting from the deep ocean. In *OCEANS 96 MTS/IEEE Conference Proceedings. The Coastal Ocean-Prospects for the 21st Century*, 1, 390–394.
- Munk, W. (2003). Ocean Freshening, Sea Level Rising. *Science*, 300(5628), 2041–2043. <https://doi.org/10.1126/science.1085534>
- NASA Earth Observatory (2009). Available online: <https://earthobservatory.nasa.gov/world-of-change/ENSO>. (Accessed on 10-31-2022).
- Piecuch, C. G., Quinn, K. J., & Ponte, R. M. (2013). Satellite-derived interannual ocean bottom pressure variability and its relation to sea level. *Geophysical Research Letters*, 40(12), 3106–3110. <https://doi.org/10.1002/grl.50549>
- Ponte, R. M., Stammer, D., & Marshall, J. (1998). Oceanic signals in observed motions of the Earth's pole of rotation. *Nature*, 391(6666), 476–479. <https://doi.org/10.1038/35126>
- Poropat, L., Dobslaw, H., Zhang, L., Macrander, A., Boebel, O., & Thomas, M. (2018). Time Variations in Ocean Bottom Pressure from a Few Hours to Many Years: In Situ Data, Numerical Models, and GRACE Satellite Gravimetry. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 123(8), 5612–5623. <https://doi.org/10.1029/2018jc014108>
- Quinn, K. J., & Ponte, R. M. (2012). High frequency barotropic ocean variability observed by GRACE and satellite altimetry. *Geophysical Research Letters*, 39(7). <https://doi.org/10.1029/2012gl051301>
- Ray, R. D. (2013). Precise comparisons of bottom-pressure and altimetric ocean tides. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 118(9), 4570–4584. <https://doi.org/10.1002/jgrc.20336>
- Ray, R. D., & Erofeeva, S. Y. (2014). Long-period tidal variations in the length of day. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 119(2), 1498–1509. <https://doi.org/10.1002/2013jb010830>
- Roemmich, D., & Wunsch, C. (1984). Apparent changes in the climatic state of the deep North Atlantic Ocean. *Nature*, 307(5950), 447–450. <https://doi.org/10.1038/307447a0>

- Rohith, B., Paul, A., Durand, F., Testut, L., Prerna, S., Afroosa, M., Ramakrishna, S. S. V. S., & Sheno, S. S. C. (2019). Basin-wide sea level coherency in the tropical Indian Ocean driven by Madden–Julian Oscillation. *Nature Communications*, 10(1). <https://doi.org/10.1038/s41467-019-09243-5>
- Schubert, G., Turcotte, D. L., & Olson, P. (2001). *Mantle convection in the Earth and planets*. Cambridge University Press.
- Sisson, T. W., & Bronto, S. (1998). Evidence for pressure-release melting beneath magmatic arcs from basalt at Galunggung, Indonesia. *Nature*, 391(6670), 883–886. <https://doi.org/10.1038/36087>
- Stolper, E., & Newman, S. (1994). The role of water in the petrogenesis of Mariana trough magmas. *Earth and Planetary Science Letters*, 121(3–4), 293–325. [https://doi.org/10.1016/0012-821x\(94\)90074-4](https://doi.org/10.1016/0012-821x(94)90074-4)
- Talley, L. (2013). Closure of the Global Overturning Circulation Through the Indian, Pacific, and Southern Oceans: Schematics and Transports. *Oceanography*, 26(1), 80–97. <https://doi.org/10.5670/oceanog.2013.07>
- Talley, L. D. (2011). *Descriptive physical oceanography: an introduction*. Academic press.
- Tapley, B. D., Bettadpur, S., Ries, J. C., Thompson, P. F., & Watkins, M. M. (2004). GRACE Measurements of Mass Variability in the Earth System. *Science*, 305(5683), 503–505. <https://doi.org/10.1126/science.1099192>
- Tatsumi, Y. (1989). Migration of fluid phases and genesis of basalt magmas in subduction zones. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 94(B4), 4697–4707. <https://doi.org/10.1029/jb094ib04p04697>
- Turcotte, D. L., & Schubert, G. (2002). *Geodynamics*. Cambridge University Press.
- Vinogradova, N. T., Ponte, R. M., & Stammer, D. (2007). Relation between sea level and bottom pressure and the vertical dependence of oceanic variability. *Geophysical Research Letters*, 34(3). <https://doi.org/10.1029/2006gl028588>
- Volkov, D. L., Lee, S., Landerer, F. W., & Lumpkin, R. (2017). Decade-long deep-ocean warming detected in the subtropical South Pacific. *Geophysical Research Letters*, 44(2), 927–936. <https://doi.org/10.1002/2016gl071661>
- Wijffels, S. E., Meyers, G., & Godfrey, J. S. (2008). A 20-Yr Average of the Indonesian Throughflow: Regional Currents and the Interbasin Exchange. *Journal of Physical Oceanography*, 38(9), 1965–1978. <https://doi.org/10.1175/2008jpo3987.1>

- Al, S., & Dener, M. (2021). STL-HDL: A new hybrid network intrusion detection system for imbalanced dataset on big data environment. *Computers & Security*, 110, 102435.
- Anagnostopoulos, G. C. (2009). SVM-based target recognition from synthetic aperture radar images using target region outline descriptors. *Nonlinear Analysis: Theory, Methods & Applications*, 71(12), e2934-e2939.
- Archer K.J., (2008). Empirical characterization of random forest variable importance measure, computational statistical data analysis, *Computational Statistics & Data Analysis*, 52(4), 2249-2260.
- Breiman, L. (2001). Random forests. *Machine learning*, 45, 5-32.
- Chandra, M. A., & Bedi, S. S. (2021). Survey on SVM and their application in image classification. *International Journal of Information Technology*, 13(5), 1-11.
- Chen, S., Wang, H., Xu, F., et al., "Target Classification Using the Deep Convolutional Networks for SAR Images," *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing* 54(8), (2016).
- Demirhan, M. E., & Salor, Ö. (2016, May). Classification of targets in SAR images using SVM and k-NN techniques. In *2016 24th Signal Processing and Communication Application Conference (SIU)* (pp. 1581-1584).
- Demirhan, M. E., & Salor, Ö. (2016, May). Classification of targets in SAR images using SVM and k-NN techniques. In *2016 24th Signal Processing and Communication Application Conference (SIU)* (pp. 1581-1584). IEEE.
- Denisko, D., & Hoffman, M. M. (2018). Classification and interaction in random forests. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(8), 1690-1692.
- Dong, G., Kuang, G., "Classification on the monogenic scale space: Application to target recognition in SAR image," *IEEE Trans. Image Process.*, vol. 24, no. 8, pp. 2527–2539, Aug. (2015).
- Dong, G., Wang, N., Kuang, G., "Sparse representation of monogenic signal: With application to target recognition in SAR images," *IEEE Signal Processing Letter*, vol. 21, no. 8, pp. 952–956, Aug. (2014).
- Elngar, A. A., Arafa, M., Fathy, A., Moustafa, B., Mahmoud, O., Shaban, M., & Fawzy, N. (2021). Image classification based on CNN: a survey. *Journal of Cybersecurity and Information Management*, 6(1), 18-50.,
- Fawagreh, K., Gaber, M. M., & Elyan, E. (2014). Random forests: from early developments to recent advancements. *Systems Science & Control Engineering: An Open Access Journal*, 2(1), 602-609.
- Gislason P.O., Benediktsson J.A., Sveinsson J.R., (2006), Random forest for land cover classification, *Pattern Recognition Letters*, 27, 294-300.

- He, K., Zhang, X., Ren, S., & Sun, J. (2016). Deep residual learning for image recognition. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition* (pp. 770-778).
- Krizhevsky, A., Sutskever, I., & Hinton, G. E. (2012). Imagenet classification with deep convolutional neural networks. In *Advances in Neural Information Processing Systems*, pp. 1097-1105.
- Li, J., Yu, Z., Yu, L., Cheng, P., Chen, J., & Chi, C. (2023). A comprehensive survey on SAR ATR in deep-learning era. *Remote Sensing*, 15(5), 1454
- Liang, P., Shi, W., & Zhang, X. (2017). Remote sensing image classification based on stacked denoising autoencoder. *Remote Sensing*, 10(1), 16.
- Liaw A., Wiener M., (2002), Classification and regression by random forest, *R News*, 2(3)
- Lin, S. Y., Chiang, C. C., Li, J. B., Hung, Z. S., & Chao, K. M. (2018). Dynamic fine-tuning stacked auto-encoder neural network for weather forecast. *Future Generation Computer Systems*, 89, 446-454.
- Parikh, H., Patel, S., & Patel, V. (2020). Classification of SAR and PolSAR images using deep learning: A review. *International Journal of Image and Data Fusion*, 11(1), 1-32.
- Park, J. I., Kim, K. T., "Modified polar mapping classifier for SAR automatic target recognition," *IEEE Transactions on Aerospace and Electronic Systems*, vol. 50, pp. 1092-1107, (2014).
- Peng, S., Qu, C., & Li, J. (2019, May). Improved kN Nearest Neighbor Estimation Algorithm for SAR Image Clutter Statistical Modeling. In *2019 4th International Conference on Information Systems Engineering (ICISE)* (pp. 87-90). IEEE
- Profeta, A., Rodriguez, A., Clouse, H., "Convolutional neural networks for synthetic aperture radar classification," *Proc. SPIE 9843*, (2016).
- Shah Hosseini, R., Entezari, I., Homayouni, S., Motagh, M., & Mansouri, B. (2011). Classification of polarimetric SAR images using Support Vector Machines. *Canadian Journal of Remote Sensing*, 37(2), 220-233.
- Shaik, A. B., & Srinivasan, S. (2019). A brief survey on random forest ensembles in classification model. In *International Conference on Innovative Computing and Communications: Proceedings of ICICC 2018, Volume 2* (pp. 253-260). Springer Singapore.,
- Simonyan, K., & Zisserman, A. (2014). Very deep convolutional networks for large-scale image recognition. *arXiv preprint arXiv:1409.1556*.
- Srinivas, U., Monga, V., Raj, R. G., "SAR Automatic Target Recognition Using Discriminative Graphical Models," *IEEE Transactions on Aerospace and Electronic Systems*, vol. 50, pp. 591-606, Jan (2014).

- Szegedy, C., Liu, W., Jia, Y., Sermanet, P., Reed, S., Anguelov, D., ... & Rabinovich, A. (2015). Going deeper with convolutions. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition* (pp. 1-9).
- Tan, C. P., Koay, J. Y., Lim, K. S., Ewe, H. T., & Chuah, H. T. (2007). Classification of multi-temporal SAR images for rice crops using combined entropy decomposition and support vector machine technique. *Progress In Electromagnetics Research*, 71, 19-39.
- Wang, P., Fan, E., & Wang, P. (2021). Comparative analysis of image classification algorithms based on traditional machine learning and deep learning. *Pattern Recognition Letters*, 141, 61-67.,
- Wang, Z., Chen, L., Shi, H., Qi, B., & Wang, G. (2019). SAR image classification method based on Gabor feature and K-NN. *The Journal of Engineering*, 2019(20), 6734-6736.
- Waske, B., & Braun, M. (2009). Classifier ensembles for land cover mapping using multitemporal SAR imagery. *ISPRS journal of photogrammetry and remote sensing*, 64(5), 450-457.
- Yang, X., Ye, Y., Li, X., Lau, R. Y., Zhang, X., & Huang, X. (2018). Hyperspectral image classification with deep learning models. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 56(9), 5408-5423.
- Yommy, A. S., Liu, R., Onuh, S. O., & Ikechukwu, A. C. (2015, October). SAR image despeckling and compression using K-nearest neighbour based lee filter and wavelet. In 2015 8th International congress on image and signal processing (CISP) (pp. 158-167). IEEE.
- Yu, H., & Kim, S. (2012). SVM Tutorial-Classification, Regression and Ranking. *Handbook of Natural computing*, 1, 479-506.
- Zhang, F., Hu, C., Yin, Q., et al., "Multi-Aspect-Aware Bidirectional LSTM Networks for Synthetic Aperture Radar Target Recognition," *IEEE Access*, Volume: 5: 26880 – 26891, (2017).
- Zhang, S. (2021). Challenges in KNN classification. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*, 34(10), 4663-4675.
- Zhang, X. Z., Qin, J. H., Li, G. J., "SAR Target Classification Using Bayesian Compressive Sensing with Scattering Centers Features," *Progress in Electromagnetics Research-Pier*, vol. 136, pp. 385-407, (2013).
- Zhou, P., Han, J., Cheng, G., & Zhang, B. (2019). Learning compact and discriminative stacked autoencoder for hyperspectral image classification. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 57(7), 4823-4833.

REFERENCES

- Adeodu, A., Daniyan, I. A., Bello, K. A., Funmilayo, A. D., Adelowo, O. and Ikubanni, P. (2023, April). Effects of Dispersion of Graphene Nanoplatelets on the Improvement of Thermal Properties and Morphology of Polymer Nano-Composites. In *2023 International Conference on Science, Engineering and Business for Sustainable Development Goals (SEB-SDG)* (Vol. 1, pp. 1-8). IEEE.
- Antonio, V.R.J., German, C.S. and Raymundo, M.M.E. (2016). Optimizing content graphene oxide in high strength concrete. *International Journal of Scientific Research and Management*, 4(6): 4324-4332.
- Ateş, S. and Aydın, E.B., 2023. Fabrication of 3D-printed graphene/polylactic acid and carbon nanofiber/polylactic acid electrodes: New solvent-free electrochemical activation method for hydrogen evolution reactions. *Journal of Applied Polymer Science*, e54348.
- Bal, İ.B., Durmuş, G.N.B. and Devrim, Y., 2023. Fabrication and performance evaluation of graphene-supported PtRu electrocatalyst for high-temperature electrochemical hydrogen purification. *International Journal of Hydrogen Energy*, 48(63), 24369-24384.
- Chen, J., Li, Y., Huang, L., Li, C. and Shi, G. (2015). High-yield preparation of graphene oxide from small graphite flakes via an improved Hummers method with a simple purification process. *Carbon* 81, 826-834.
- Chuah S., Pan Z., Sanjayan J.G., Wang C.M. and Duan W.H. (2014). Nano reinforced cement and concrete composites and new perspective from graphene oxide. *Construction and Building Materials* 73, 113-124.
- Du H., Gao H.J. and Pang S.D. (2016). Improvement in concrete resistance against water and chloride ingress by adding graphene nanoplatelet. *Cement and Concrete Research* 83, 114-123.
- Fu, W., Li, X., Wang, P., Xu, T., Zhou, J., Liang, K., Wang, X. and Liu, M., 2024. Improving the mechanical performance of concrete by graphene nanoplatelets (GNP) enrichment in the interfacial transition zone (ITZ). *Journal of Building Engineering*, 90, 109373.
- Geim, A.K. and Novoselov K.S. (2007). The rise of graphene. *Nature Materials*, 6(3): 183-191.
- Gong K, Pan, Z, Korayem, A.H. and Qiu, L. (2015). Reinforcing effects of graphene oxide on Portland cement paste. *Journal of Materials in Civil Engineering*, 27(2): A4014010.
- Guerrero-Contreras, J. and Caballero-Briones, F., 2015. Graphene oxide powders with different oxidation degree, prepared by synthesis variations of the Hummers method. *Materials Chemistry and Physics*, 153, 209-220.

- Gupta, V., Sharma, N., Singh, U., Arif, M. and Singh, A., 2017. Higher oxidation level in graphene oxide. *Optik-International Journal for Light and Electron Optics*, 143, 115-124.
- Hu, X., Yu, Y., Wang, Y., Zhou, J. and Song, L., 2015. Separating nano graphene oxide from the residual strong-acid filtrate of the modified Hummers method with alkaline solution. *Applied Surface Science*, 329, 2015, 83-86.
- Hummers, W.S., Offeman, R.E. 1958. Preparation of graphite oxide. *Journal of American Chemical Society*, 80(6): 1339.
- Karsli, N.G., 2023. Carbon fiber reinforced poly (lactic acid) composites: Investigation the effects of graphene nanoplatelet and coupling agent addition. *Journal of Elastomers & Plastics*, 00952443231183141.
- Korucu, H., Şimşek, B. and Yartaşı, A., 2018. A TOPSIS-based taguchi design to investigate optimum mixture proportions of graphene oxide powder synthesized by hummers method. *Arabian Journal for Science and Engineering*, 43(11): 6033-6055.
- Lv, S., Ma, Y., Qiu, C., Sun, T., Liu, J. and Zhou, Q., 2013. Effect of graphene oxide nanosheets of microstructure and mechanical properties of cement composites. *Construction and Building Materials*, 49:121-7.
- Mohammed, A., Al-Saadi, N.T.K. and Al-Mahaidi, R., 2016. Bond behaviour between NSM CFRP strips and concrete at high temperature using innovative high-strength self-compacting cementitious adhesive (IHSSC-CA) made with graphene oxide. *Construction and Building Materials* 127, 872-883.
- Mukherjee, K., Rajender, A. and Samanta, A.K., 2023. A review on the fresh properties, mechanical and durability performance of graphene-based cement composites. *Materials Today: Proceedings*, article in press.
- Murugan, M., Santhanam, M., Gupta, S.S., Pradeep, T. and Shah, S.P., 2016. Influence of 2D rGO nanosheets on the properties of OPC paste. *Cement and Concrete Composites* 70, 48-59.
- Omowole, A.A., Afolabi, D.I., Grace, K.K.M., Wilson, M.R. and Deborah, A.F., 2023. Effects of graphene nanoplatelets dispersion on the morphology of polymer nano-composites. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2769, No. 1). AIP Publishing.
- Pan, Z., He, L., Qiu, L., Korayem, A.H., Li, G., Zhu, J.W., Collins, F., Li, D., Duan, W.H. and Wang, M.C., 2015. Mechanical properties and microstructure of a graphene oxide-cement composite. *Cement & Concrete Composites*, 58, 140-147.
- Sedaghat, A, Ram, M.K., Zayed, A., Kamal, R. and Shanahan, N., 2014. Investigation of physical properties of graphene-cement composite for structural applications. *Open Journal of Composite Materials*, 4, 12-21.

- Serrano-Jiménez, J., de Lucas-Consuegra, A., Sánchez, P., Romero, A. and de la Osa, A.R., 2023. Electrochemical reforming of a fusel oil stream from the winery industry: New insights for a circular economy based on renewable hydrogen. *Fuel*, 350, 128728.
- Sevim, O., Jiangb, Z. and Ozbulut, O.E., 2022. Effects of graphene nanoplatelets type on self-sensing properties of cement mortar composites. *Construction and Building Materials*, 359, 129488.
- Sharma S. and Kothiyal N.C., 2016. Comparative effects of pristine and ball-milled graphene oxide on physico-chemical characteristics of cement mortar nanocomposites. *Construction and Building Materials*, 115, 256-268.
- Şimşek, B., Ultav, G., Korucu, H. and Yartaşı, A., 2018. Improvement of the graphene oxide dispersion properties with the use of TOPSIS based taguchi application. *Periodica Polytechnica Chemical Engineering*, 62(3): 323-335.
- TS EN 196-1, 2016. Çimento deney metotları-Bölüm 1: Dayanım tayini, *Türk Standartları Enstitüsü*, Ankara.
- Tserpes, K., Lagkousi, S., Tourountzi, E. and Floros, G., 2023. Synthesis and characterization of bulk mechanical properties of a bio-based resin filled by graphene nanoplatelets and cellulose nanocrystals. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 2526, No. 1, p. 012056). IOP Publishing.
- Uğur, A. and Kalaycioğlu, H., 2023. The technological properties of particleboards manufactured with nano additive melamine-formaldehyde adhesive. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 24(1), 139-147.
- Uygunoğlu, T. and Şimşek, B., 2019. Grafen oksit katkılı harçların mekanik, fiziksel ve elektriksel özelliklerinin araştırılması. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 7(1), 196-204.
- Wang, M., Wang, R., Yao, H., Farhan, S., Zheng, S. and Du, C., 2016. Study on the three-dimensional mechanism of graphene oxide nanosheets modified cement. *Construction and Building Materials*, 126, 730-739.
- Zaaba, N.I., Foo, K.L., Hashim, U., Tan, S.J., Liu, W.W. and Voon C.H., 2017. Synthesis of graphene oxide using modified hummers method: solvent influence. *Procedia Engineering*, 184, 469-477.
- Zebari, O.I.H., Demirelli, K., Zeebaree, S.Y.S. and Tuncer, H., 2023. Synthesis cobalt complexed single chain polymer and its nanographene-based composites, electrical, optical, and thermal properties. *Research Square*, 1-27.
- Zhu, X.H., Kang, X.J., Yang, K. and Yang, C.H., 2017. Effect of graphene oxide on the mechanical properties and the formation of layered double hydroxides (LDHs) in alkali-activated slag cement. *Construction and Building Materials*, 132, 290-295.
- <https://nanografi.com/graphene/graphene-nanoplatelet-purity-99-9-size-3-nm-s-a-530-m2-g-dia-1-5-m/>. 22.05.2024

KAYNAKLAR

- Z. A. Polat, A. Memduhoğlu, M. Acar, H. Duman, “Kentsel Büyüme ile Motorlu Araç Trafığı Yoğunluğu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi”, Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 6(2), 442- 451, 2017.
- Ö. Mutlu, Z. Durak, H. Akyer, “Kademeli Mesai Saati ile Trafik Sıkışıklığının Azaltılması”, Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 26(4), 730-736, 2020.
- A. A. M. Harb, A. Durdu, H. Terzioğlu, “Kavşak Trafik Sinyalizasyon Kontrolü için Bulanık Mantık Yöntemi ile Gerçek Zamanlı Sistemin Tasarımı ve Uygulanması”, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Özel Sayı, Özel Sayı, 490-497, 2019.
- B.Ç. Gençosman, “Radyal Tabanlı Fonksiyon Ağları ile Adaptif Trafik Sinyal Kontrolü”, Journal of Current Researches on Engineering, Science and Technology (JoCREST), 7(4), 1-18, 2017.
- E. Doğan, A.P. Akgüngör, “Bulanık Mantık ile Diğer Sinyal Denetim Sistemlerinin Karşılaştırılması: Üç Kollu Sinyalize Kavşak Örneği”. ElCeziri Fen ve Mühendislik Dergisi, 3(1), 110-117, 2016.
- T.A.M. Mahmood, “Akıllı Şehirler için Adaptif Trafik Sinyalizasyon Kontrolü”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019.
- A.A.M. Harb, “Akıllı Kontrol Yöntemleri ile Trafik Sinyalizasyon Kontrolü”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019.
- I. Tunç, M.T. Söylemez, (2019 Eylül 11-14) Kavşak Yönetiminde Bulanık Mantık ve PI Kontrol Yöntemlerinin Benzetimi, TOK’2019 Otomatik Kontrol Ulusal Toplantısı, Muğla.
- I. Tang, F. Gao, F. Liu, X. Chen, “A Denoising Scheme-Based Traffic Flow Prediction Model: Combination of Ensemble Empirical Mode 58 Decomposition and Fuzzy C-Means Neural Network”. IEEE Access, Vol.8, p. 11546-11559, 2020.
- A. Karaağaç, “Sezgisel Arama Algoritmaları ile Trafik Sinyal Optimizasyonu”, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2020.
- E. Korkmaz, “İzole Sinyalize Kavşaklarda Yapay Zekâ Teknikleri ile Trafik Sinyal Kontrolü ve Optimizasyonu”, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, 2019.
- S. Yavuz, “Çiçek Tozlaşma Algoritması ile Devre Süresi Modellerinin Gerçekleştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, 2019.

- Y.Ş. Murat, “Denizli Şehiriçi Kavşaklardaki Trafik Akımlarının Bigisayarla İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli, 1996.
- F.V. Webster, ve B.M. Cobbe, Traffic Signals, H.M.S.O., Londra, 111, 1966.
- Ulaşım Araştırma Kurulu, Ulaşım Araştırma Konseyi, Highway Capacity Manual 2000 (HCM, (2000), TRB publication, Washington, 2000.
- O. Eraslan, “Işıklı Kavşaklarda Amerikan ve Avusturalya Yöntemleri ile Gecikme Analizi ve Örnek Bir Kavşak çözümü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- J. Holland, Adaptation in natural and artificial systems, MIT Press, 1975.
- D. Whitley, “A genetic algorithm tutorial”, Statistics and Computing. Technical Report CS-93-103, Mart 1993.
- S. Li, H. Chen, M.Wang, A.A. Heidari, S. Mirjalili, “Slime mould algorithm: A new method for stochastic optimization”, Future Generation Computer Systems, 111, 300-323, 2020.
- R. Eberhart, J. Kennedy, (04-06 Ekim 1995) A new optimizer using particle swarm theory. In MHS'95, Proceedings of the Sixth International Symposium on Micro Machine and Human Science (pp. 39-43), Ieee, 1995.
- S. Mirjalili, S.M. Mirjalili, A. Lewis, “Grey Wolf Optimizer”, Advances in English Software, 69, 46-61, 2014.
- L. Doğan, U. Yüzgeç (11-13 Mayıs 2018), Robot Path Planning using Gray Wolf Optimizer in Proceedings - International Conference on Advanced Technologies Computer Engineering and Science (ICATCES'18), 2018.
- [23] M.S. Kiran, “TSA: Tree-seed algorithm for continuous optimization”, Expert Systems with Applications, 42(19), 6686-6698, 2015.
- S. Mirjalili, A. H. Gandomi, S.Z. Mirjalili, S. Saremi, H. Faris, S.M. Mirjalili, S. M., “Salp Swarm Algorithm: A bio-inspired optimizer for engineering design problems”, Advances in Engineering Software, 114, 163-191, 2017.
- A. A. Heidari, S. Mirjalili, H. Faris, I. Aljarah, M. Mafarja, H. Chen, "Harris hawks optimization: Algorithm and applications", Future Generation Computer Systems, 97, 849–872, 2019.
- F.A.Hashim, E. H. Houssein, K. Hussain, M. S. Mabrouk, W. Al-Atabany, “Honey badger algorithm: New metaheuristic algorithm for solving optimization problems”, Math. Comput. Simul. 192, 84–110. doi:10.1016/j.mat-com.2021.08.013, 2022.

- S.P. Çalışkanelli, S.Tanyel, “Sinyalize Kavşaklarda Doygun Akım Değerinin İrde-
lenmesi”, İMO Teknik Dergi, Yazı 496, 8225-8248, 2018.
- H. Kara, G. Sarısoy, Y. Delice “Yeşil dalga uygulamalarında ışıklı kılavuz sistem
kullanımının değerlendirilmesi”, Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları
Dergisi, Cilt:5 – Sayı:2, 2022.
- Pyungtanasup, K. (2008). The epidemiology of mandibular fractures treated at Chiang
Mai University Hospital: A review of 198 cases. *Journal of the Medical As-
sociation of Thailand*, 91(6), 868-874.
- Yıldırım, M., 2016, Temel İnsan Anatomisi, Nobel tıp kitabevi, İstanbul, 978- 605-
335-250-1.
- Afrooz, P., Byowski, M., James, I., Daniali, L., & Alvarez, J. (2015). The epidemio-
logy of mandibular fractures in the United States, Part 1: A review of 13,142
cases from the US National Trauma Data Bank. *Journal of Oral and Maxil-
lofacial Surgery*, 73(12), 2361-2366.
<https://doi.org/10.1016/j.joms.2015.04.032>
- Morris, C., Bebeau, N. P., Brockhoff, H., et al. (2015). Mandibular fractures: an analy-
sis of the epidemiology and patterns of injury in 4,143 fractures. *Journal of
Oral and Maxillofacial Surgery*, 73(5), 951.e1-951.e12.
- Marrett, R., & Peacock, D. C. (1999). Strain and stress. *Journal of Structural Geology*,
21(8-9), 1057-1063. [https://doi.org/10.1016/S0191-8141\(99\)00020-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8141(99)00020-6)
- Lubarda, V., & Lee, E. H. (1981). A correct definition of elastic and plastic deforma-
tion and its computational significance. *Journal of Applied Mechanics*, 48(1),
35-40. <https://doi.org/10.1115/1.3157589>
- Rowe, N. L., & William, J. (1994). *Maxillofacial Injuries* (2nd ed.). Churchill Li-
vingstone. p. 216.
- Banks, P., & Brown, A. (2001). *Fractures of the Facial Skeleton* (2nd ed.). But-
terworth-Heinemann. pp. 171–185.
- Dingman, R., & Natvig, P. (1969). *Surgery of Facial Fractures*. W. B. Saunders Com-
pany.
- Panneerselvam, E., Prasad, P. J., Balasubramaniam, S., Somasundaram, S., Raja, K.
V., & Srinivasan, D. (2017). The influence of the mandibular gonial angle
on the incidence of mandibular angle fracture: A radiomorphometric study.
Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, 75, 153-159.
<https://doi.org/10.1016/j.joms.2016.09.039>
- Singh, S., Mishra, S. R., Kumar, P., Sinha, P., Passey, S. J., & Singh, R. (2015). Lo-
cation of mandibular foramen in correlation with the gonial angle in Indian
population: A morphometric study for surgical practices. *International Jour-
nal of Anatomy and Research*, 3(3), 1345-1350.
- Semel, G., Emodi, O., Ohayan, C., & Ginini, J. (2020). The Influence of Mandibular
Gonial Angle on Fracture Site. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*,
78(8), 1366-1371. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2020.03.025>

- Dhara, V., Kamath, A., & Vineetha, R. (2019). The influence of the mandibular gonial angle on the occurrence of mandibular angle fracture. *Dental Traumatology*, 35(3), 188-193. <https://doi.org/10.1111/edt.12459>
- Elavenil, P., Pooja, J., Sasikala, B., Shanmugasundaram, S., Krishnakumar Raja, V. B., & Dilip, S. (2016). The influence of mandibular gonial angle on the incidence of mandibular angle fracture – a radiomorphometric study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, S0278-2391(16)30750-9. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2016.10.001>
- Al-Dawoody A. D. (2022). Does high gonial angle increases the risk of mandibular angle fracture? A digital orthopantomographic study. *Journal of clinical and experimental dentistry*, 14(12), e994–e999. <https://doi.org/10.4317/jced.60003>.
- Armond, A. C. V., Martins, C. C., Glória, J. C. R., Galvão, E. L., dos Santos, C. R. R., & Falci, S. G. M. (2017). Influence of third molars in mandibular fractures. Part 1: mandibular angle—a meta-analysis. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 46, 716-729. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2017.02.1264>
- Fernandes, I. A., Souza, G. M., Silva de Rezende, V., Al-Sharani, H. M., Douglas-de-Oliveira, D. W., Galvão, E. L., et al. (2020). Effect of third molars in the line of mandibular angle fractures on postoperative complications: systematic review and meta-analysis. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 49, 471-482. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2019.09.017>
- Ellis, E. (2002). Outcomes of patients with teeth in the line of mandibular angle fractures treated with stable internal fixation. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 60, 863-865. <https://doi.org/10.1053/joms.2002.33852>
- Iida, S., Nomura, K., Okura, M., & Kogo, M. (2004). Influence of the incompletely erupted lower third molar on mandibular angle and condylar fractures. *Journal of Trauma: Injury, Infection, and Critical Care*, 57, 613-617. <https://doi.org/10.1097/01.TA.0000096647.36992.83>
- Duan, D. H., & Zhang, Y. (2008). Does the presence of mandibular third molars increase the risk of angle fracture and simultaneously decrease the risk of condylar fracture? *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 37, 25-28. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2007.07.010>
- Samieirad, S., Eshghpour, M., Dashti, R., Tohidi, E., Javan, A. R., & Mianbandi, V. (2019). Correlation between lower third molar impaction types and mandibular angle and condylar fractures: a retrospective study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 77, 556-564. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2018.09.02819>.
- Giovacchini, F., Paradiso, D., Bensi, C., Belli, S., Lomurno, G., & Tullio, A. (2018). Association between third molar and mandibular angle fracture: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 46, 558-565. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2017.12.011>

- Schwimmer, A., Stern, R., & Kritchman, D. (1983). Impacted third molars: a contributing factor in mandibular fractures in contact sports. *The American Journal of Sports Medicine*, 11, 262-266.
- Tevepaugh, D. B., & Dodson, T. B. (1995). Are mandibular third molars a risk factor for angle fractures? A retrospective cohort study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 53(6), 646-649.
- Hanson, B. P., Cummings, P., & Frederick, P. (2004). The association of third molars with mandibular angle fractures: a meta-analysis. *Journal of the Canadian Dental Association*, 70(1), 39-43.
- Thangavelu, A., Yoganandha, R., & Vaidhyanathan, A. (2010). Impact of impacted mandibular third molars in mandibular angle and condyle fractures. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 39(2), 136-139. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2009.10.003>
- Krimmel, M., & Reinert, S. (2000). Mandibular fracture after third molar removal. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 58(10), 1110-1112. <https://doi.org/10.1053/joms.2000.17731>
- Pell G.J., Gregory G.T. Impacted mandibular third molars: Classification and modified technique for removal. *Dent. Dig.* 1933;39:330-338. [Google Scholar]
- Reitzik, M., Lownie, J. F., Cleaton-jones, P., & Austin, J. (1978). Experimental fractures of monkey mandible. *International Journal of Oral Surgery*, 7(2), 100-103. [https://doi.org/10.1016/S0300-9785\(78\)80037-4](https://doi.org/10.1016/S0300-9785(78)80037-4)
- Fuselier, J. C., Ellis, E. E. 3rd, & Dodson, T. B. (2002). Do mandibular third molars alter the risk of angle fracture? *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 60, 514-518.
- Lee JT, Dodson TB: The effect of mandibular third molar presence and position on the risk of an angle fracture. *J Oral Maxillofac Surg* 58:394, 2000
- Wolff J. "The Law of Bone Remodeling". Berlin Heidelberg New York: Springer, 1986 (translation of the German 1892 edition)
- Proffit, W. R., Fields, H. W., & Nixon, W. L. (1983). Occlusal forces in normal- and long-face adults. *Journal of Dental Research*, 62, 566-570. <https://doi.org/10.1177/00220345830620051201>
- Kitai, N., Fujii, Y., Murakami, S., Furukawa, S., Kreiborg, S., & Takada, K. (2002). Human masticatory muscle volume and zygomatico-mandibular form in adults with mandibular
- Koolstra, J. H., & Van Eijden, T. M. (2005). Combined finite-element and rigid-body analysis of human jaw joint dynamics. *Journal of Biomechanics*, 38(12), 2431-2439. <https://doi.org/10.1016/j.jbiomech.2004.10.016>
- Ellis, E. 3rd, Moos, K. F., & El-Attar, A. (1985). Ten years of mandibular fractures: an analysis of 2,137 cases. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology*, 59(2), 120-129. [https://doi.org/10.1016/0030-4220\(85\)90218-X](https://doi.org/10.1016/0030-4220(85)90218-X).
- Huiskes, R., Weinans, H., & Grootenboer, H. J. (1987). The behavior of adaptive bone-remodeling simulation models. *Journal of Biomechanics*, 20(11-12), 1135-1146. [https://doi.org/10.1016/0021-9290\(87\)90030-8](https://doi.org/10.1016/0021-9290(87)90030-8)

- Chen, Y., Wang, X., & Liu, Y. (2020). The impact of masticatory muscle strength on mandibular fracture patterns. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 78(4), 655-661.
- Kim, Y. J., & Park, T. H. (2021). The role of masticatory muscle contraction in mandibular fracture patterns: A clinical and biomechanical study. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology*, 131(3), 342-348.
- Klemetti, E., Kolmakov, S., & Kröger, H. (1994). Pantomography in assessment of the osteoporosis risk group. *Scandinavian Journal of Dental Research*, 102(1), 68-72.
- Noda, M., Kawashima, Y., Tokunaga, S., Ito, K., Hara, Y., Hirahara, N., Sawada, E., Iizuka, N., & Kaneda, T. (2018). Risk assessment for condylar fracture using classification of the mandibular inferior cortical shape by pantomography. *International Journal of Oral-Medical Sciences*, 16(1), 49-53.
- Noda, M., Kawashima, Y., Ito, K., Hirahara, N., Sawada, E., Iizuka, N., & Kaneda, T. (2018). Assessment of maxillary fracture risk using classification of the mandibular inferior cortical shape by pantomography. *Journal of Hard Tissue Biology*, 27(1), 117-120.
- Bala, Y., Zebaze, R., & Seeman, E. (2015). Role of cortical bone in bone fragility. *Current Opinion in Rheumatology*, 27(4), 406-413.
- Itakura, G., Ito, K., Muraoka, H., Hirahara, N., Okada, S., Komatsu, T., ... & Kaneda, T. (2022). Risk Assessment of Condylar Fractures Associated with Mandibular Cortical Bone Width Using Computed Tomography. *International Journal of Oral-Medical Sciences*, 20(4), 203-209.
- White, S. C., & Rudolph, D. J. (1999). Alterations of the trabecular pattern of the jaws in patients with osteoporosis. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontics*, 88, 628-635. [https://doi.org/10.1016/S1079-2104\(99\)70009-5](https://doi.org/10.1016/S1079-2104(99)70009-5)
- White, S. C., Atchison, K. A., Gornbein, J. A., Nattiv, A., Paganini-Hill, A., Service, S. K., & Yoon, D. C. (2005). Change in mandibular trabecular pattern and hip fracture rate in elderly women. *Dentomaxillofacial Radiology*, 34, 168-174.
- Jonasson, G., Sundh, V., Ahlqvist, M., Hakeberg, M., Björkelund, C., & Lissner, L. (2011). A prospective study of mandibular trabecular bone to predict fracture incidence in women: A low-cost screening tool in the dental clinic. *Bone*, 49(4), 873-879. <https://doi.org/10.1016/j.bone.2011.07.022>
- Seeman, E. (2002). Pathogenesis of bone fragility in women and men. *The Lancet*, 359(9320), 1841-1850. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08706-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08706-8)
- Burr, D. B. (2002). The contribution of the organic matrix to bone's material properties. *Bone*, 31(1), 8-11. [https://doi.org/10.1016/S8756-3282\(02\)00756-2](https://doi.org/10.1016/S8756-3282(02)00756-2)
- Cummings, S. R., Black, D. M., & Rubin, S. M. (1989). Lifetime risks of hip, colles, or vertebral fracture and coronary heart disease among white postmenopausal women. *Archives of Internal Medicine*, 149(11), 2445-2448.

- Lindhe, J., Karring, T., & Lang, N. (2008). *Clinical Periodontology and Implant Dentistry* (5th ed.). Blackwell. pp. 89-91.
- Jones, G., Nguyen, T., Sambrook, P. N., et al. (2006). Osteoporosis and the risk of fracture in the mandible. *Osteoporosis International*, 17(12), 1739-1746.
- Lieger, O., Zix, J., Kruse, A., & Iizuka, T. (2009). Dental injuries in association with facial fractures. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 67, 1680-1684. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2009.03.052>
- Silvennoinen, U., Iizuka, T., Lindqvist, C., & Oikarinen, K. (1992). Different patterns of condylar fractures: an analysis of 382 patients in a 3-year period. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 50, 1032-1037.
- Szalma, J., Lempel, E., Jeges, S., Szabó, G., & Olasz, L. (2020). Association between third molar impaction status and angle or condylar fractures of the mandible: A retrospective analysis. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 78(3), 383.e1-383.e10. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2019.11.011>
- Gaddipati, R., Ramiseti, S., Vura, N., & Nalamolu, B. (2014). Impacted mandibular third molars and their influence on mandibular angle and condyle fractures - a retrospective study. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 42(7), 1102-1105. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2013.11.012>
- Xin, P., Jiang, B., Dai, J., Hu, G., Wang, X., Xu, B., & Shen, S. G. (2014). Finite element analysis of type B condylar head fractures and osteosynthesis using two positional screws. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 42(5), 482-488. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2013.06.006>
- Shilo, D., Bereznayak Elias, Y., Emodi, O., Noy, D., & Rachmiel, A. (2019). Morphometric features as a predisposing factor to mandibular angle fractures. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 48, Supplement. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2019.03.100>
- Xiong, L. W., Liang, L., Xu, M. J., Yu, H.-H., Zhang, Y., & Wang, X. (2021). Correlation between condylar fracture pattern after parasymphiseal impact and condyle morphological features: A retrospective analysis of 107 Chinese patients. *International Journal of Environmental R*

References

- Altun, D., Sarıcı, S.Ü. (2017). Keçi sütü: Bebek beslenmesinde ilk tercih mi olmalı? Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 60: 22-3, 2017.
- Ballabio, C., Chessa, S., Rignanese, D., Gigliotti, C., Pagnacco, G., Terracciano, L., Fiocchi, A., Restani, P., Caroli, A.M. (2011). Goat milk allergenicity as a function of α S1-casein genetic polymorphism. American Dairy Science Association, 94(2), 998-1004, 2011.
- Clark, S., Mora, Garcia, M.B. (2017). A 100-Year Review: Advances in goat milk research. American Dairy Science Association, J. Dairy Sci. 100:10026–10044, 2017.
- Ergin, E. H., Şahin, İ.N., Çolakoğlu, E., Telli, A.E. (2018). Farklı hayvan türlerinden elde edilen sütlerin total antioksidan kapasitelerinin karşılaştırılması (Comparison of total antioxidant capacity of milk samples obtained from different species). MAE Veteriner Fakültesi Dergisi, 3 (2): 102-105, 2018.
- Federico, L.V., Olivares, M., Jiménez, J., Boza, J., Xaus, J. (2004). Goat Milk is Less Immunogenic than Cow Milk in a Murine Model of Atopy. Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition, 39(4),354-360,2004.
- Fiona, S. W., Cullough, M. (2003). Nutritional evaluation of goat's milk. British Food Journal, Vol. 105 (4/5), 2003.
- Getaneh, G., Mebrat, A., Wubie, A. and Kendie, H. (2016). Review on Goat Milk Composition and its Nutritive Value. Journal of Nutrition and Health Sciences, 3(4): 401. 2016.
- Haenlein, G.F.W. (2004). Goat milk in human nutrition. Elsevier, Small Ruminant Research, 51, 155–163, 2004.
- Hodgkinson, A. J., McDonald N. A., Kivits, L. J., Hurford, D. R., Fahey, S. and Prosser, C. (2011). Allergic responses induced by goat milk α s1-casein in a murine model of gastrointestinal atopy. Journal of Dairy Science Vol. 95 No. 1, 83-90, 2012.
- Özdemir, M.B., Acar, T. N. (2015). Bileşimi ve Sağlık Üzerine Etkileri Açısından; Eşek ve Keçi Sütü. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6 (4):189-193, 2015.
- Park, Y. W. (2000). Comparison of mineral and cholesterol composition of different commercial goat milk products manufactured in USA. Elsevier Small Ruminant Research 37, 115-124, 2000.
- Pessler, F. and Nejat, M. (2004). Anaphylactic reaction to goat's milk in a cow's milk-allergic infant. Pediatr Allergy Immunol, 15: 183–185, 2004.
- Restani, P. (2004). Goat Milk Allergenicity. Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition, 39(4), 323–324, October 2004.
- Sachin, S. L., Kishorkumar, D. A., Bhavbhuti, M. M. (2017). Goat Milk in Human Nutrition and Health. Int.J. Curr.Microbiol. App.Sci, 6(5): 1781-1792, 2017.
- Telli, A.E., Doğruer, Y. (2014). Keçi Sütünde Biyoaktif Bileşenler. Animal Health Prod and Hyg, 3(1): 264- 271, 2014.

- Tilahun, Z., Nejash, A., Tadele, K. and Girma, K. (2014). Review on Medicinal and Nutritional Values of Goat Milk. *Academic Journal of Nutrition* 3 (3): 30-39, 2014.
- Yüksel, Ö. Z. (2015). Keçi ve Koyun Sütlerinin Kimyasal Bileşimleri. *Gıda Teknolojisi Derneği*, 40 (6): 363-370, 2015.
- Lucantoni C, Than KD, Wang AC, Valdivia-Valdivia JM, Maher CO, La Marca F. Tarlov cysts: A controversial lesion of the sacral spine. *Neurosurg Focus*. 2011;31(6):E14. DOI: 10.3171/2011.9.FOCUS11171
2. Langdown, Andrew John FRCS (Tr & Orth)*; Grundy, Julian R. B MRCST; Birch, Nicholas C FRCS (Orth)‡. The Clinical Relevance of Tarlov Cysts. *Journal of Spinal Disorders & Techniques* 18(1):p 29-33, February 2005. DOI: 10.1097/01.bsd.0000133495.78245.71
3. Tarlov IM. Spinal perineurial and meningeal cysts. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*. 1970 Dec;33(6):833-43. doi: 10.1136/jnnp.33.6.833. PMID: 5531903; PMCID: PMC493601.
4. Paulsen RD, Call GA, Murtagh FR. Prevalence and percutaneous drainage of cysts of the sacral nerve root sheath (Tarlov cysts). *AJNR Am J Neuroradiol*. 1994;15(2):293-297.
5. Murphy KJ, Nussbaum DA, Schnupp S, Long DM. Sacral perineural cysts: case series and literature review. *Neurosurgery*. 1995;37(5):888-893. DOI: 10.1227/00006123-199511000-00010
6. Voyadzis JM, Bhargava P, Henderson FC. Tarlov cysts: a study of 10 cases with review of the literature. *J Neurosurg*. 2001;95(1 Suppl):25-32. DOI: 10.3171/spi.2001.95.1.0025
7. Chaiyabud P, Suwanprattheep K: Symptomatic Tarlov cyst: report and review. *J Med Assoc Thai* 89:1047–1050, 2006
8. Acosta FL, Quinones-Hinojosa A, Schmidt MH, Weinstein PR. "Diagnosis and management of sacral Tarlov cysts." Case report and review of the literature. *Neurosurg Focus*. 2003;15(2):E15. doi:10.3171/foc.2003.15.2.15.
9. Lefranc M, Do Thi AN, Sakka L, Brotchi J, De Witte O. Sacral perineural (Tarlov) cysts: case series and literature review. *Acta Neurochir (Wien)*. 2004;146(4):349-358. DOI: 10.1007/s00701-003-0214-6
10. Bartels RH, van Overbeeke JJ: Lumbar cerebrospinal fluid drainage for symptomatic sacral nerve root cysts: an adjuvant diagnostic procedure and/or alternative treatment? Technical case report. *Neurosurgery* 40:861–865, 1997
11. Kunz U, Mauer UM, Waldbaur H: Lumbosacral extradural arachnoid cysts: diagnostic and indication for surgery. *Eur Spine J* 8:218–222, 1999
12. Mummaneni PV, Pitts LH, McCormack BM, Corroo JM, Weinstein PR. Microsurgical treatment of symptomatic sacral Tarlov cysts. *Neurosurgery*. 2000;47(1):74-78; discussion 78-79. DOI: 10.1097/00006123-200007000-00015
13. Ropper AE, Ropper AH. Acute spinal cord compression. *Neurol Clin*. 2013;31(1):27-46. DOI: 10.1016/j.ncl.2012.08.007

14. Wei H, Liu J, Zhang W, et al. Symptomatic Tarlov cysts: surgical treatment strategies. *J Neurosurg Spine*. 2017;27(5):560-568. DOI: 10.3171/2017.2.SPINE161262
15. Guo D, Shu K, Chen R, Ke C, Zhu Y, Lei T: Microsurgical treatment of symptomatic sacral perineurial cysts. *Neurosurgery* 60:1059–1066, 2007
16. Murphy, K., Nasralla, M., Pron, G. *et al.* Management of Tarlov cysts: an uncommon but potentially serious spinal column disease—review of the literature and experience with over 1000 referrals. *Neuroradiology* 66, 1–30 (2024). <https://doi.org/10.1007/s00234-023-03226-6>
17. Tanaka M, Nakahara S, Ito Y, Nakanishi K, Sugimoto Y, Ikuma H, et al: Surgical results of sacral perineural (Tarlov) cysts. *Acta Med Okayama* 60:65–70, 2006

References

- Ayhan Öncü Y. The Effect of Evidence-Based Fall Prevention Strategies on Nurses' Attitudes Towards Evidence-Based Practices and Patient Falls. Dokuz Eylül University. Institute of Health Sciences., PhD Thesis, 2017, İzmir (Advisor: Prof. Dr. Şeyda Seren İntepeler).
- Brandt JA, Edwards DR, Sullivan, SC, Zehler JK, Grinder S, Scott KJ, Cook JH, Roper D, Dickey A, Maddox KL. An evidence-based business planning process. *Journal of Nursing Administration*. 2009;39(12):511-513.
- Buldukoğlu K. Ethics in nursing research. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*. 1997;5(3):111-116.
- Burns N, Grove S. *The Practice of Nursing Research: Appraisal, Synthesis and Generation of Evidence*. 6st ed. St. Louis, Missouri: Saunders & Elsevier; 2009: 2-13.
- Chau JPC, Lopez V, Thompson DR. A survey of Hong Kong nurses perceptions of barriers to and facilitators of research utilization. *Research in Nursing&Health*. 2008;31(6):640-649.
- Cullen L, Adams S. An evidence-based practice model. *Journal of Peri Anesthesia Nursing*. 2010;25(5):307-310.
- Doody M, Doody O. Introducing evidence into nursing practice: using the IOWA model. *British Journal of Nursing*. 2011;20(11):661-664.
- Estabrooks CA. The conceptual structure of research utilization. *Research in Nursing & Health*. 1999;22(3):203–216.
- Fineout-Overholt E, Mazurek Melnyk B, Schultz A. Transforming health care from the inside out: advancing evidence-based practice in the 21st century. *Journal of Professional Nursing*. 2005;21(6):335-344.
- Fink R, Thompson CJ, Bonnes D. Overcoming barriers and promoting the use of research in practice. *Journal of Nursing Administration*. 2005;35(3):121-129.
- Glacken M, Chaney D. Perceived barriers and facilitators to implementing research findings in the Irish practice setting. *Journal of Clinical Nursing*. 2004;13(6):731-740.

- Görak G. Reasons why nursing research cannot be put into practice. In: I. International & V. National Nursing Education Congress Book. Istanbul: Özlem Graphic Printing; 2003: 1-46.
- International Council of Nurses (ICN). International Nursing Days. Delivering Quality Serving Communities: Nursing Leading Care Innovations. Geneva, Switzerland. 2009: 10.
- Karadakovan A. The importance of research in nursing and research topic priorities. *Journal of Ege University School of Nursing*. 1996;12(2):133-142.
- Karagözoğlu Ş. The importance of high-level research in nursing. In: *Proceedings of the 1st International Nursing Research Congress*. Ankara: Nursing Research and Development Association Economic Enterprise Publishing House; 2017: 24-41.
- Kelleci M, Gölbaşı Z, Yılmaz M, Doğan S. Examining the opinions of nurses working in a university hospital about conducting research and using research results in care. *Journal of Research and Development in Nursing*. 2008;10(2):3-16.
- Kılıç Akça N, Taşçı S. Nursing education and critical thinking. *Mersin University Faculty of Education Journal*. 2009;5(2):187-196.
- Kitson A, Harvey G, McCormack B. Enabling the implementation of evidence based practice: a conceptual framework. *BMJ Quality Safety*, 1998;7(3):149-158.
- Kocaman G. Evidence-based practice in nursing. *Journal of Nursing Research and Development*. 2003;2(4):61-69.
- Kocaman G. Use of nursing research in practice. *Proceedings of the 1st International Nursing Research Congress*. Ankara: Nursing Research and Development Association Economic Enterprise Publishing House; 2017, pp: 19-23.
- Mazurek Melnyk B, Fineout-Overholt E, Stillwell SB, Williamson, KM. Evidence-based practice: step by step: the seven steps of evidence-based practice. *AJN The American Journal of Nursing*. 2010;110(1):51-53.
- McSherry R, Simmons M, Abbott P. *Evidence-Informed Nursing: A Guide For Clinical Nurses*. 1 st ed. NewYork: Routledge; 2002: 1-12.
- Nahçıvan NÖ. Steps and strategies in the use of nursing research in practice. In: I. International & V. National Nursing Education Congress Book. Istanbul: Özlem Graphic Printing; 2003: 47-54.
- Newhouse RP, Dearholt SL, Poes SS, Pugh LC, White KM. *Johns Hopkins Nursing Evidence-Based Practice Model And Guidelines*. Indianapolis: Sigma Theta Tau International; 2007:90.
- Öztürk N, Ulusoy H. Critical thinking levels of undergraduate and graduate nursing students and factors affecting critical thinking. *Maltepe University Journal of Nursing Science and Art*. 2008;1(1):15-25.
- Polit DF, Hungler BP. *Nursing Research; Principles and Methods*. 4 st ed Philadelphia: Lippincott Williams&Wilkins; 2001.
- Rycroft-Malone J, Harvey G, Seers K, Kitson A, McCormack B, Titchen A. An exploration of the factors that influence the implementation of evidence into practice. *Journal of Clinical Nursing*. 2004;13(8):913-924.

- Stichler JF. Evaluating the evidence in evidence-based design. *Journal of Nursing Administration*. 2010;40(9):348-351.
- Thompson CJ. The meaning of research utilization, a preliminary typology. *Critical Care Nursing Clinics of North America*. 2001;13(4):475-485.
- Velioğlu P. *Concepts and Theories in Nursing*. 2nd Edition. Istanbul: Akademi Press and Publishing; 2012: 21-65.
- Yava A, Çiçek H, Tosun N, Yanmış N, Koyuncu A, Güler A, Akbayrak N. Factors affecting the use of research results by cardiology and cardiovascular surgery nurses. *Anatolian Journal Clinical Investigation*. 2008;2(4):160-166.

References

- American Association for Respiratory Care (AARC). (2003). Capnography/Capnometry during Mechanical Ventilation—2003 Revision & Update. *Respiratory Care*, 48(5), 534-539.
- Bear, D. E., Champion, A., Lei, K., Smith, J., Beale, R., Camporota, L., & Barrett, N. A. (2016). Use of an electromagnetic device compared with chest x-ray to confirm nasogastric feeding tube position in critical care. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 40(4), 581-586.
- Boeykens, K., Holvoet, T., & Duysburgh, I. (2023). Nasogastric tube insertion length measurement and tip verification in adults: a narrative review. *Critical Care*, 27(1), 317.
- Boeykens, K., Steeman, E., & Duysburgh, I. (2014). Reliability of pH measurement and the auscultatory method to confirm the position of a nasogastric tube. *International Journal of Nursing Studies*, 51(11), 1427-1433.
- Borsci, S., Buckle, P., Huddy, J., et al . (2017) Usability Study of pH Strips for Nasogastric Tube Placement. *PLoS ONE*, 12, e189013.
- Bourgault, A. M., & Halm, M. A. (2009). Feeding tube placement in adults: safe verification method for blindly inserted tubes. *American Journal of Critical Care*, 18(1), 73-76.
- Bourgault, A. M., Aguirre, L., & Ibrahim, J. (2017). Cortrak-assisted feeding tube insertion: a comprehensive review of adverse events in the MAUDE database. *American Journal of Critical Care*, 26(2), 149-156.
- Brazier, S., Taylor, S. J., Allan, K., Clemente, R., & Toher, D. (2017). Stroke: ineffective tube securement reduces nutrition and drug treatment. *British Journal of Nursing*, 26(12), 656-663.
- British Association for Parenteral and Enteral Nutrition (BAPEN) (2020). A position paper on nasogastric tube safety. Available from [https:// www.bapen. org. uk/ pdfs/ ngsig/a- posit ion- paper- on- nasog astric- tube- safetyv2.pdf](https://www.bapen.org.uk/pdfs/ngsig/a-position-paper-on-nasogastric-tube-safetyv2.pdf).
- Campos, Y., Kerin, C., & Reyes, R. (2020). Complications of small-bore feeding tubes: is newer technology necessarily better? *Trauma Surgery & Acute Care Open*, 5(1), e000572.
- Cannaby, A. M., Evans, L., & Freeman, A. (2002). Nursing care of patients with nasogastric feeding tubes. *British Journal of Nursing*, 11(6), 366-372.

- Cardona, E., & Mehta, S. (2021). Bedside postpyloric enteral tube placement using Kangaroo IRIS technology: a single-center case series. *Nutrition*, 86, 111195.
- Çelik, N. (2013). Nazogastrik tüp ve hemşirelik girişimleri. *SD Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 108-113.
- Chau, J. P. C., Liu, X., Choi, K. C., Lo, S. H. S., Lam, S. K. Y., Chan, K. M., ... & Thompson, D. R. (2021). Diagnostic accuracy of end-tidal carbon dioxide detection in determining correct placement of nasogastric tube: An updated systematic review with meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 123, 104071.
- Chau, J. P. C., Thompson, D. R., Fernandez, R., Griffiths, R., & Lo, H. S. (2009). Methods for determining the correct nasogastric tube placement after insertion: a meta-analysis. *JBIC Evidence Synthesis*, 7(16), 679-760.
- Chau, J. P., Lo, S. H., Thompson, D. R., Fernandez, R., & Griffiths, R. (2011). Use of end-tidal carbon dioxide detection to determine correct placement of nasogastric tube: a meta-analysis. *International journal of nursing studies*, 48(4), 513-521.
- Cheifetz, I. M., & Myers, T. R. (2007). Respiratory therapies in the critical care setting. Should every mechanically ventilated patient be monitored with capnography from intubation to extubation? *Respiratory care*, 52(4), 423-38.
- Dias, F., Jales, R.M., Alvares, B.R., et al . (2020) Randomized Clinical Trial Comparing Two Methods of Measuring Insertion Length of Nasogastric Tubes in Newborns. *JPEN Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*. <https://doi.org/10.1002/jpen.1786>
- Duan, M., Chen, X., Qin, X., Liang, Q., Dong, W., Zhang, Y., & Lin, J. (2020). A review of location methods of nasogastric tube in critically ill patients. *Open Journal of Nursing*, 10(10), 943.
- Howes, D. W., Pickett, W., & Shelley, E. S. (2005). Colorimetric carbon dioxide detector to determine accidental tracheal feeding tube placement: Un détecteur colorimétrique de gaz carbonique pour déterminer la mise en place endotrachéale accidentelle d'un tube d'alimentation. *Canadian Journal of Anesthesia*, 52, 428-432.
- Irving, S. Y., Rempel, G., Lyman, B., Sevilla, W. M. A., Northington, L., Guenter, P., & American Society for Parenteral and Enteral Nutrition. (2018). Pediatric nasogastric tube placement and verification: best practice recommendations from the NOVEL project. *Nutrition in Clinical Practice*, 33(6), 921-927.
- Li, J. (2001). Capnography alone is imperfect for endotracheal tube placement confirmation during emergency intubation. *The Journal of emergency medicine*, 20(3), 223-229.
- Mcfarland, A. (2017) A Cost Utility Analysis of the Clinical Algorithm for Nasogastric Tube Placement Confirmation in Adult Hospital Patients. *Journal of Advanced Nursing*, 73, 201-216.

- Metheny, N. A., & Meert, K. L. (2014). A review of published case reports of inadvertent pulmonary placement of nasogastric tubes in children. *Journal of Pediatric Nursing*, 29(1), e7-e12.
- Metheny, N. A., Stewart, B. J., & Mills, A. C. (2012). Blind insertion of feeding tubes in intensive care units: a national survey. *American Journal of Critical Care*, 21(5), 352-360.
- Metheny, N., Stewart, B.J., Smith, L., and et.al.(1997).pH and concentrations of pepsin and trypsin in feeding tube aspirates as predictors of tube placement. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 21:5,279-285
- Metheny, N.A., Krieger, M.M., Healey, F., Meert, K.L. (2019). A review of guidelines to distinguish between gastric and pulmonary placement of nasogastric tubes. *Hear Lung*., 48(3):226-235.
- Mordiffi, S. Z., Goh, M. L., Phua, J., & Chan, Y. H. (2016). Confirming nasogastric tube placement: Is the colorimeter as sensitive and specific as X-ray? A diagnostic accuracy study. *International Journal of Nursing Studies*, 61, 248-257.
- National Patient Safety Agency. (2011). Reducing the harm caused by misplaced nasogastric feeding tubes in adults, children and infants. www.nrls.npsa.nhs.uk/alerts/?entryid45=129640.
- Nutrition in Clinical Practice, 33, 921-927. <https://doi.org/10.1002/ncp.10189> Bankier, A.A., Wiesmayr, M.N., Henk, C., et al . (1997) Radiographic Detection of Intrabronchial Malpositions of Nasogastric Tubes and Subsequent Complications in Intensive Care Unit Patients. *Intensive Care Medicine*, 23, 406-410.
- Peng J, Tang M, Liu LL, Chen WT, Ye QH. Diagnostic accuracy of ultrasonography for detecting gastric tube placement: an updated meta-analysis. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*. 2022;26(17):6328–6339
- Powers, J., Brown, B., Lyman, B., Escuro, A. A., Linford, L., Gorsuch, K., ... & Guenter, P. (2021). Development of a competency model for placement and verification of nasogastric and nasoenteric feeding tubes for adult hospitalized patients. *Nutrition in Clinical Practice*, 36(3), 517-533.
- Punternvoll, S. A., Søreide, E., Jacewicz, W., & Bjelland, E. (2002). Rapid detection of oesophageal intubation: take care when using colorimetric capnometry. *Acta anaesthesiologica scandinavica*, 46(4), 455-457.
- Rowat, A.M., Graham, C. and Dennis, M. (2018) Study to determine the likely accuracy of ph testing to confirm nasogastric tube placement. *BMJ Open Gastroenterology*,5, e211. <https://doi.org/10.1136/bmjgast-2018-000211>
- Roynette, C.E., Bongers, A., Fulbrook, P., et al . (2008) Enteral Feeding Practices in European ICUs: A Survey from the European Federation of Critical Care Nursing Associations (EfCCNa). *e -SPEN, the European e -Journal of Clinical Nutrition and Metabolism*, 3, e33-e39.

- Sanaie, S., Mahmoodpoor, A., & Najafi, M. (2017). Nasogastric tube insertion in anesthetized patients: a comprehensive review. *Anaesthesiology Intensive Therapy*, 49(1), 57-65.
- Taylor, S. J., Karpasiti, T., & Milne, D. (2023). Safety of blind versus guided feeding tube placement: misplacement and pneumothorax risk. *Intensive and Critical Care Nursing*, 76, 103387.
- Taylor, S. J., Milne, D., Zeino, Z., Griffiths, L., Clemente, R., Greer-Rogers, F., & Brown, J. (2024). An externally validated guide to anatomical interpretation using a direct-vision ('IRIS') feeding tube. *Clinical Nutrition ESPEN*, 60, 356-361.
- Torsy, T., Saman, R., Boeykens, K., Eriksson, M., Verhaeghe, S., & Beeckman, D. (2021). Factors associated with insufficient nasogastric tube visibility on X-ray: a retrospective analysis. *European Radiology*, 31, 2444-2450.
- Wischmeyer, P. E., McMoon, M. M., Waldron, N. H., & Dye, E. J. (2019). Successful identification of anatomical markers and placement of feeding tubes in critically ill patients via camera-assisted technology with real-time video guidance. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 43(1), 118-125.
- Young, R.J., Chapman, M.J., Fraser, R., et al . (2005) A Novel Technique for Post-Pyloric Feeding Tube Placement in Critically Ill Patients: A Pilot Study. *Anaesthesia and Intensive Care*, 33, 229-234.

REFERENCES

- Abd Elkodous, M., El-Sayyad, G. S., Abdel Maksoud, M. I. A., Abdelrahman, I. Y., Mosallam, F. M., Gobara, M., & El-Batal, A. I. (2020). Fabrication of ultra-pure anisotropic zinc oxide nanoparticles via simple and cost-effective route: implications for UTI and EAC medications. *Biological trace element research*, 196(1), 297-317.
- Akbıyık, A., Kaya, S., Topaloğlu Aşşar, N. ., Taşlı , H. ., Alptüzün, V. ., & Parlar Çoşkun, S. . (2023). An alternative approach for daily perineal care of patients with indwelling urinary catheterization: Photodynamic inactivation with cationic porphyrin derivatives. *Journal of Human Sciences*, 20(3), 398–410.
- Alves, P., Gomes, L. C., Vorobii, M., Rodriguez-Emmenegger, C., & Mergulhão, F. J. (2020). The potential advantages of using a poly (HPMA) brush in urinary catheters: Effects on biofilm cells and architecture. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 191, 110976.
- Arda, B., Ateş, K., Bakır, M., Güven, M., Karakoç, E., Özinel, M. A., ... & Şenkul, T. (2012). Üriner kateter infeksiyonlarının önlenmesi kılavuzu. *Hastane İnfeksiyonları Dergisi*, 16(1), 1-18.
- Awasthi, A. K., Gupta, S., Thakur, J., Gupta, S., Pal, S., Bajaj, A., & Srivastava, A. (2020). Polydopamine-on-liposomes: Stable nanoformulations, uniform coatings and superior antifouling performance. *Nanoscale*, 12(8), 5021-5030.

- Banerjee, I., Pangule, R. C., & Kane, R. S. (2011). Antifouling coatings: recent developments in the design of surfaces that prevent fouling by proteins, bacteria, and marine organisms. *Advanced materials*, 23(6), 690-718.
- Bugeja, S., Mistry, K., Yim, I. H. W., Tamimi, A., Roberts, N., & Mundy, A. R. (2019). A new urethral catheterisation device (UCD) to manage difficult urethral catheterisation. *World journal of urology*, 37, 595-600.
- CDC. (2021). "Catheter-Associated Urinary Tract Infections." Antibiotic Resistance & Patient Safety Portal 24(7). <https://arpsp.cdc.gov/profile/infections/ca-uti?redirect=true>.
- Chandra, H., Patel, D., Kumari, P., Jangwan, J. S., & Yadav, S. (2019). Phyto-mediated synthesis of zinc oxide nanoparticles of *Berberis aristata*: Characterization, antioxidant activity and antibacterial activity with special reference to urinary tract pathogens. *Materials Science and Engineering: C*, 102, 212-220.
- Chen, M., Wei, J., Xie, S., Tao, X., Zhang, Z., Ran, P., & Li, X. (2019). Bacterial biofilm destruction by size/surface charge-adaptive micelles. *Nanoscale*, 11(3), 1410-1422.
- Chen, S., Li, L., Zhao, C., & Zheng, J. (2010). Surface hydration: Principles and applications toward low-fouling/nonfouling biomaterials. *Polymer*, 51(23), 5283-5293.
- Derici, M. K., Büzkaya, H., & Şahin, F. (2012). The possible role of Zinc compounds on the cytotoxicity of latex Foley urinary catheters. *Turkish Bulletin of Hygiene and Experimental Biology*, 69(1), 21-30.
- Durgadevi, R., Kaleeshwari, R., Swetha, T. K., Alexpandi, R., Pandian, S. K., & Ravi, A. V. (2020). Attenuation of *Proteus mirabilis* colonization and swarming motility on indwelling urinary catheter by antibiofilm impregnation: an in vitro study. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 194, 111207.
- El-Sayyad, G. S., El-Bastawisy, H. S., Gobara, M., & El-Batal, A. I. (2020). Gentamicin-assisted mycogenic selenium nanoparticles synthesized under gamma irradiation for robust reluctance of resistant urinary tract infection-causing pathogens. *Biological trace element research*, 195, 323-342.
- Feneley, R. C., Kunin, C. M., & Stickler, D. J. (2012). An indwelling urinary catheter for the 21st century. *BJU international*, 109(12), 1746-1749.
- Fisher, L. E., Hook, A. L., Ashraf, W., Yousef, A., Barrett, D. A., Scurr, D. J., ... & Bayston, R. (2015). Biomaterial modification of urinary catheters with antimicrobials to give long-term broadspectrum antibiofilm activity. *Journal of Controlled Release*, 202, 57-64.
- Friedlander, R. S., Vlamakis, H., Kim, P., Khan, M., Kolter, R., & Aizenberg, J. (2013). Bacterial flagella explore microscale hummocks and hollows to increase adhesion. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(14), 5624-5629.

- Fugolin, A. P., Dobson, A., Huynh, V., Mbiya, W., Navarro, O., Franca, C. M., ... & Pfeifer, C. S. (2019). Antibacterial, ester-free monomers: Polymerization kinetics, mechanical properties, biocompatibility and anti-biofilm activity. *Acta biomaterialia*, 100, 132-141.
- Gould, C. V., Umscheid, C. A., Agarwal, R. K., Kuntz, G., Pegues, D. A., & Healthcare Infection Control Practices Advisory Committee. (2010). Guideline for prevention of catheter-associated urinary tract infections 2009. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 31(4), 319-326.
- Gupta, A., Landis, R. F., Li, C. H., Schnurr, M., Das, R., Lee, Y. W., ... & Rotello, V. M. (2018). Engineered polymer nanoparticles with unprecedented antimicrobial efficacy and therapeutic indices against multidrug-resistant bacteria and biofilms. *Journal of the American Chemical Society*, 140(38), 12137-12143.
- He, M., Gao, K., Zhou, L., Jiao, Z., Wu, M., Cao, J., ... & Jiang, Z. (2016). Zwitterionic materials for antifouling membrane surface construction. *Acta biomaterialia*, 40, 142-152.
- Hekimoğlu, C. H., & Şahan, S. (2020). Üriner kateter ilişkili üriner sistem enfeksiyonlarında ölüm ile ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 77(3), 325-332.
- Hekimoğlu, C., Batir, E., Gözel, E., & Altun, D. (2022). Ulusal Sağlık Hizmeti İlişkili Enfeksiyonlar Sürveyans Ağı (Ushiesa) Özet Raporu 2021.
- Fairbanks, B. D., Thissen, H., Maurdev, G., Pasic, P., White, J. F., & Meagher, L. (2014). Inhibition of protein and cell attachment on materials generated from N-(2-hydroxypropyl) acrylamide. *Biomacromolecules*, 15(9), 3259-3266.
- Hook, A. L., Chang, C. Y., Yang, J., Luckett, J., Cockayne, A., Atkinson, S., ... & Alexander, M. R. (2012). Combinatorial discovery of polymers resistant to bacterial attachment. *Nature biotechnology*, 30(9), 868-875.
- Hoque, J., Ghosh, S., Paramanandham, K., & Haldar, J. (2019). Charge-switchable polymeric coating kills bacteria and prevents biofilm formation in vivo. *ACS applied materials & interfaces*, 11(42), 39150-39162.
- Hwang, G. B., Page, K., Patir, A., Nair, S. P., Allan, E., & Parkin, I. P. (2018). The anti-biofouling properties of superhydrophobic surfaces are short-lived. *ACS nano*, 12(6), 6050-6058.
- Ivanova, K., Fernandes, M. M., Francesko, A., Mendoza, E., Guezguez, J., Burnet, M., & Tzanov, T. (2015). Quorum-quenching and matrix-degrading enzymes in multilayer coatings synergistically prevent bacterial biofilm formation on urinary catheters. *ACS applied materials & interfaces*, 7(49), 27066-27077.
- Jain, A., Duvvuri, L. S., Farah, S., Beyth, N., Domb, A. J., & Khan, W. (2014). Antimicrobial polymers. *Advanced healthcare materials*, 3(12), 1969-1985.
- Jeffery, N., & Mundy, A. (2020). Innovations in indwelling urethral catheterisation. *BJU international*, 125(5), 664-668.

- Jones, G. L., Muller, C. T., O'reilly, M., & Stickler, D. J. (2006). Effect of triclosan on the development of bacterial biofilms by urinary tract pathogens on urinary catheters. *Journal of antimicrobial chemotherapy*, 57(2), 266-272.
- Kalsy, M., Tonk, M., Hardt, M., Dobrindt, U., Zdybicka-Barabas, A., Cytrynska, M., ... & Mukherjee, K. (2020). The insect antimicrobial peptide cecropin A disrupts uropathogenic *Escherichia coli* biofilms. *npj Biofilms and Microbiomes*, 6(1), 6.
- Kanugala, S., Jinka, S., Puvvada, N., Banerjee, R., & Kumar, C. G. (2019). Phenazine-1-carboxamide functionalized mesoporous silica nanoparticles as antimicrobial coatings on silicone urethral catheters. *Scientific Reports*, 9(1), 6198.
- Li, Z., Yang, X., Liu, H., Yang, X., Shan, Y., Xu, X., ... & Song, Z. (2019). Dual-functional antimicrobial coating based on a quaternary ammonium salt from rosin acid with in vitro and in vivo antimicrobial and antifouling properties. *Chemical Engineering Journal*, 374, 564-575.
- Lin, C., Huang, Z., Wu, T., Xu, W., Zhao, R., Zhou, X., & Xu, Z. (2022). Catechol-modified chitosan hydrogel containing PLGA microspheres loaded with triclosan and chlorhexidine: a sustained-release antibacterial system for urinary catheters. *Pharmaceutical Development and Technology*, 27(5), 545-553.
- Lin, E. M. J., Lay, C. L., Subramanian, G. S., Tan, W. S., Leong, S. S. J., Moh, L. C. H., & Lim, K. (2021). Control release coating for urinary catheters with enhanced released profile for sustained antimicrobial protection. *ACS Applied Materials & Interfaces*, 13(49), 59263-59274.
- Lo, E., Nicolle, L. E., Coffin, S. E., Gould, C., Maragakis, L. L., Meddings, J., ... & Yokoe, D. S. (2014). Strategies to prevent catheter-associated urinary tract infections in acute care hospitals: 2014 update. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 35(5), 464-479.
- Lowe, S., O'Brien-Simpson, N. M., & Connal, L. A. (2015). Antibiofouling polymer interfaces: poly (ethylene glycol) and other promising candidates. *Polymer Chemistry*, 6(2), 198-212.
- Ma, S., Zhang, X., Yu, B., & Zhou, F. (2019). Brushing up functional materials. *NPG Asia Materials*, 11(1), 24.
- MacCallum, N., Howell, C., Kim, P., Sun, D., Friedlander, R., Ranisau, J., ... & Aizenberg, J. (2015). Liquid-infused silicone as a biofouling-free medical material. *ACS Biomaterials Science & Engineering*, 1(1), 43-51.
- Macdonald, T. J., Wu, K., Sehmi, S. K., Noimark, S., Peveler, W. J., Du Toit, H., ... & Parkin, I. P. (2016). Thiol-capped gold nanoparticles swell-encapsulated into polyurethane as powerful antibacterial surfaces under dark and light conditions. *Scientific Reports*, 6(1), 39272.
- Makabenta, J. M. V., Nabawy, A., Li, C. H., Schmidt-Malan, S., Patel, R., & Rotello, V. M. (2021). Nanomaterial-based therapeutics for antibiotic-resistant bacterial infections. *Nature Reviews Microbiology*, 19(1), 23-36.

- Mehanna, Y. A., Sadler, E., Upton, R. L., Kempchinsky, A. G., Lu, Y., & Crick, C. R. (2021). The challenges, achievements and applications of submersible superhydrophobic materials. *Chemical Society Reviews*, 50(11), 6569-6612.
- Mei, Y., Yu, K., Lo, J. C., Takeuchi, L. E., Hadesfandiari, N., Yazdani-Ahmadabadi, H., ... & Kizhakkedathu, J. N. (2018). Polymer–nanoparticle interaction as a design principle in the development of a durable ultrathin universal binary antibiofilm coating with long-term activity. *ACS nano*, 12(12), 11881-11891.
- Méndez-Samperio, P. (2014). Peptidomimetics as a new generation of antimicrobial agents: current progress. *Infection and drug resistance*, 229-237.
- Murphy, C. (2019). Innovating urinary catheter design: an introduction to the engineering challenge. Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part H: *Journal of Engineering in Medicine*, 233(1), 48-57.
- Negut, I., Bitá, B., & Groza, A. (2022). Polymeric Coatings and Antimicrobial Peptides as Efficient Systems for Treating Implantable Medical Devices Associated-Infections. *Polymers*, 14(8), 1611.
- Newman, D. K. (2008). Internal and external urinary catheters: a primer for clinical practice. *Ostomy/wound management*, 54(12), 18-35.
- Rana, D., & Matsuura, T. (2010). Surface modifications for antifouling membranes. *Chemical reviews*, 110(4), 2448-2471.
- Saini, H., Vadekeetil, A., Chhibber, S., & Harjai, K. (2017). Azithromycin-ciprofloxacin-impregnated urinary catheters avert bacterial colonization, biofilm formation, and inflammation in a murine model of foreign-body-associated urinary tract infections caused by *Pseudomonas aeruginosa*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 61(3), 10-1128.
- Shai, Y. (2002). Mode of action of membrane active antimicrobial peptides. *Peptide Science: Original Research on Biomolecules*, 66(4), 236-248.
- Singha, P., Locklin, J., & Handa, H. (2017). A review of the recent advances in antimicrobial coatings for urinary catheters. *Acta biomaterialia*, 50, 20-40.
- Tambyah, P. A., Halvorson, K. T., & Maki, D. G. (1999, February). A prospective study of pathogenesis of catheter-associated urinary tract infections. In *Mayo Clinic Proceedings* (Vol. 74, No. 2, pp. 131-136). Elsevier.
- Tenke, P., Mezei, T., Böde, I., & Köves, B. (2017). Catheter-associated urinary tract infections. *European urology supplements*, 16(4), 138-143.
- Wnorowska, U., Piktel, E., Durnaś, B., Fiedoruk, K., Savage, P. B., & Bucki, R. (2019). Use of ceragenins as a potential treatment for urinary tract infections. *BMC infectious diseases*, 19, 1-13.
- Wong, T. S., Kang, S. H., Tang, S. K., Smythe, E. J., Hatton, B. D., Grinthal, A., & Aizenberg, J. (2011). Bioinspired self-repairing slippery surfaces with pressure-stable omniphobicity. *Nature*, 477(7365), 443-447.
- Xue, Y., Xiao, H., & Zhang, Y. (2015). Antimicrobial polymeric materials with quaternary ammonium and phosphonium salts. *International journal of molecular sciences*, 16(2), 3626-3655.

- Yoshikawa, C., Delalat, B., Huang, F., Braun, S., Nishijima, N., Voelcker, N. H., ... & Thissen, H. (2019). Photo-crosslinked coatings based on 2-hydroxypropyl acrylamide for the prevention of biofouling. *Journal of materials chemistry B*, 7(22), 3520-3527.
- Yuan, Y., Hays, M. P., Hardwidge, P. R., & Kim, J. (2017). Surface characteristics influencing bacterial adhesion to polymeric substrates. *RSC advances*, 7(23), 14254-14261.
- Zhong, W., Dong, C., Liuyang, R., Guo, Q., Zeng, H., Lin, Y., & Zhang, A. (2017). Controllable synthesis and antimicrobial activities of acrylate polymers containing quaternary ammonium salts. *Reactive and Functional Polymers*, 121, 110-118.
- Zhou, C., Song, H., Loh, J. L. C., She, J., Deng, L., & Liu, B. (2018). Grafting antibi-film polymer hydrogel film onto catheter by SARA SI-ATRP. *Journal of Biomaterials Science, Polymer Edition*, 29(17), 2106-2123.

References

- Ahsan, M. M., Luna, S. A., & Siddique, Z. (2022). Machine-Learning-Based Disease Diagnosis: A Comprehensive Review. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 10(3), 541. <https://doi.org/10.3390/healthcare10030541>
- Aiken, R.M., & Epstein, R.G. (2000). Ethical guidelines for AI in education: Starting a conversation. *The International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 11, 163-176.
- Al-Azani, S., Sait, S.M., & Al-Utaibi, K.A. (2022). A Comprehensive Literature Review on Children's Databases for Machine Learning Applications. *IEEE Access*, 10, 12262-12285.
- Anderson, P. L., Price, M., Edwards, S. M., Obasaju, M. A., Schmertz, S. K., Zimand, E., & Calamaras, M. R. (2013). Virtual reality exposure therapy for social anxiety disorder: a randomized controlled trial. *Journal of consulting and clinical psychology*, 81(5), 751-760. <https://doi.org/10.1037/a0033559>
- Babel, A., Taneja, R., Mondello Malvestiti, F., Monaco, A., & Donde, S. (2021). Artificial intelligence solutions to increase medication adherence in patients with non-communicable diseases. *Frontiers in Digital Health*, 3, 669869. <https://doi.org/10.3389/fdgth.2021.669869>
- Bajgain, B., Lorenzetti, D., Lee, J., & Sauro, K. (2023). Determinants of implementing artificial intelligence-based clinical decision support tools in healthcare: A scoping review protocol. *BMJ Open*, 13(2), e068373. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-068373>
- Bell, I. H., Nicholas, J., Alvarez-Jimenez, M., Thompson, A., & Valmaggia, L. (2020). Virtual reality as a clinical tool in mental health research and practice_{SEP}^P. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22(2), 169-177. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/lvalmaggia>

- Bentley, K. H., Zuromski, K. L., Fortgang, R. G., Madsen, E. M., Kessler, D., Lee, H., Nock, M. K., Reis, B. Y., Castro, V. M., & Smoller, J. W. (2022). Implementing Machine Learning Models for Suicide Risk Prediction in Clinical Practice: Focus Group Study With Hospital Providers. *JMIR formative research*, 6(3), e30946. <https://doi.org/10.2196/30946>
- Bhui, K., Warfa, N., Edonya, P., McKenzie, K., & Bhugra, D. (2007). Cultural competence in mental health care: a review of model evaluations. *BMC Health Services Research*, 7, 1-10. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-7-15>
- Bioulac, S., de Sevin, E., Sagaspe, P., Claret, A., Philip, P., Micoulaud-Franchi, J. A., & Bouvard, M. P. (2018). Qu'apportent les outils de réalité virtuelle en psychiatrie de l'enfant et l'adolescent ? [What do virtual reality tools bring to child and adolescent psychiatry?]. *L'Encephale*, 44(3), 280-285. <https://doi.org/10.1016/j.encep.2017.06.005>
- Caldeira, C., Chen, Y., Chan, L., Pham, V., Chen, Y., & Zheng, K. (2018). Mobile apps for mood tracking: an analysis of features and user reviews. AMIA ... Annual Symposium proceedings. *AMIA Symposium, 2017*, 495-504.
- Cohen, J. R., Thakur, H., Young, J. F., & Hankin, B. L. (2019). The development and validation of an algorithm to predict future depression onset in unselected youth. *Psychological Medicine*, 50(15), 2548-2556. <https://doi.org/10.1017/S0033291719002691>
- Craske, M. G., Treanor, M., Conway, C. C., Zbozinek, T., & Vervliet, B. (2014). Maximizing exposure therapy: an inhibitory learning approach. *Behaviour research and therapy*, 58, 10-23. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.04.006>
- Das, A.C. (2023). Innovation in Psychiatric Nursing: Exploring new strategies for patient care. *International Journal of Advanced Psychiatric Nursing*, 5(1), 36-39. <https://doi.org/10.33545/26641348.2023.v5.i1a.110>
- de Gennaro, M., Krumhuber, E. G., & Lucas, G. (2020). Effectiveness of an Empathic Chatbot in Combating Adverse Effects of Social Exclusion on Mood. *Frontiers in psychology*, 10, 3061. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03061>
- Dwyer, D., & Koutsouleris, N. (2022). Annual research review: Translational machine learning for child and adolescent psychiatry. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 63(4), 421-443. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13545>
- Freeman, D., Reeve, S., Robinson, A., Ehlers, A., Clark, D., Spanlang, B., & Slater, M. (2017). Virtual reality in the assessment, understanding, and treatment of mental health disorders. *Psychological Medicine*, 47(14), 2393-2400. <https://doi.org/10.1017/S003329171700040X>
- Giordano, C., Brennan, M., Mohamed, B., Rashidi, P., Modave, F., & Tighe, P. (2021). Accessing artificial intelligence for clinical decision-making. *Frontiers in Digital Health*, 3, 645232. <https://doi.org/10.3389/fdgth.2021.645232>
- Gupta, R., Gunjawate, D. R., Nguyen, D. D., Jin, C., & Madill, C. (2024). Voice disorder recognition using machine learning: a scoping review protocol. *BMJ open*, 14(2), e076998. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-076998>

- Halcomb, E. J., McInnes, S., Patterson, C., & Moxham, L. (2019). Nurse-delivered interventions for mental health in primary care: A systematic review of randomized controlled trials. *Family Practice*, 36(1), 64–71. <https://doi.org/10.1093/fampra/cmy101>
- Humphrey, B. A. (2021). *Data privacy vs. innovation: A quantitative analysis of artificial intelligence in healthcare and its impact on HIPAA regarding the privacy and security of protected health information*. Robert Morris University.
- Jacobson, N. C., & Nemesure, M. D. (2021). Using Artificial Intelligence to Predict Change in Depression and Anxiety Symptoms in a Digital Intervention: Evidence from a Transdiagnostic Randomized Controlled Trial. *Psychiatry research*, 295, 113618. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113618>
- Kelly, C. J., Karthikesalingam, A., Suleyman, M., Corrado, G., & King, D. (2019). Key challenges for delivering clinical impact with artificial intelligence. *BMC medicine*, 17(1), 195. <https://doi.org/10.1186/s12916-019-1426-2>
- Khare, S.K., March, S., Barua, P.D., Gadre, V.M., & Acharya, U.R. (2023). Application of data fusion for automated detection of children with developmental and mental disorders: A systematic review of the last decade. *Inf. Fusion*, 99, 101898.
- Kim, S., & Kim, E. (2020). The Use of Virtual Reality in Psychiatry: A Review. Soa-ch'ongsonyon chongsin uihak = *Journal of Child & Adolescent Psychiatry*, 31(1), 26–32. <https://doi.org/10.5765/jkacap.190037>
- Kim, J. S., Wang, B., Kim, M., Lee, J., Kim, H., Roh, D., Lee, K. H., Hong, S. B., Lim, J. S., Kim, J. W., & Ryan, N. (2023). Prediction of Diagnosis and Treatment Response in Adolescents With Depression by Using a Smartphone App and Deep Learning Approaches: Usability Study. *JMIR Formative Research*, 7, e45991. <https://doi.org/10.2196/45991>
- Lee, E. E., Torous, J., De Choudhury, M., Depp, C. A., Graham, S. A., Kim, H. C., Paulus, M. P., Krystal, J. H., & Jeste, D. V. (2021). Artificial Intelligence for Mental Health Care: Clinical Applications, Barriers, Facilitators, and Artificial Wisdom. *Biological psychiatry. Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 6(9), 856–864. <https://doi.org/10.1016/j.bpsc.2021.02.001>
- Lewis, S. J., Arseneault, L., Caspi, A., Fisher, H. L., Matthews, T., Moffitt, T. E., Odgers, C. L., Stahl, D., Teng, J. Y., & Danese, A. (2019). The epidemiology of trauma and post-traumatic stress disorder in a representative cohort of young people in England and Wales. *The Lancet Psychiatry*, 6(3), 247–256. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(19\)30031-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30031-8)
- Lindner, P., Miloff, A., Bergman, C., Andersson, G., Hamilton, W., & Carlbring, P. (2020). Gamified, Automated Virtual Reality Exposure Therapy for Fear of Spiders: A Single-Subject Trial Under Simulated Real-World Conditions. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 116. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00116>
- Malik, K., Widyarini, I.G., Meliana, F.K., Kusumawardhani, A., Yusuf, P.A., Krisnadhi, A.A., Riandi, O., & Pujitresnani, A. (2023). Differences in syntactic

- and semantic analysis based on machine learning algorithms in prodromal psychosis and normal adolescents. *Asian Journal of Psychiatry*, 85, 103633
- Nashwan, A. J., Gharib, S., Alhadidi, M., El-Ashry, A. M., Alamgir, A., Al-Hassan, M., Khedr, M. A., Dawood, S., & Abufarsakh, B. (2023). Harnessing Artificial Intelligence: Strategies for Mental Health Nurses in Optimizing Psychiatric Patient Care. *Issues in Mental Health Nursing*, 44(10), 1020–1034. <https://doi.org/10.1080/01612840.2023.2263579>
- Nenning, K. H., & Langa, G. (2022). Machine learning in neuroimaging: from research to clinical practice. *Maschinelles Lernen in der Neurobildgebung: von der Forschung in die klinische Praxis. Radiologie (Heidelberg, Germany)*, 62(Suppl 1), 1–10. <https://doi.org/10.1007/s00117-022-01051-1>
- Mengi, M., & Malhotra, D. (2022). A systematic literature review on traditional to artificial intelligence based socio-behavioral disorders diagnosis in India: Challenges and future perspectives. *Appl. Soft Comput.*, 129, 109633.
- Neves, J., Vicente, H., Esteves, M., Ferraz, F., Abelha, A., Machado, J., Machado, J., Neves, J., Ribeiro, J., & Sampaio, L. (2018). A Deep-Big Data Approach to Health Care in the AI Age. *Mobile Networks and Applications*, 23, 1123 - 1128.
- Ngiam, K. Y., & Khor, I. W. (2019). Big data and machine learning algorithms for health-care delivery. *The Lancet. Oncology*, 20(5), e262–e273. [https://doi.org/10.1016/S1470-2045\(19\)30149-4](https://doi.org/10.1016/S1470-2045(19)30149-4)
- Nicol, G., Wang, R., Graham, S., Dodd, S., & Garbutt, J. (2022). Chatbot-Delivered Cognitive Behavioral Therapy in Adolescents With Depression and Anxiety During the COVID-19 Pandemic: Feasibility and Acceptability Study. *JMIR Formative Research*, 6(11), e40242. <https://doi.org/10.2196/40242>
- O’Leary, A., Lahey, T. Lovato, J., Loftness, B., Douglas, A., Skelton, J., Cohen, J.G., Copeland, W.E., McGinnis, R.S., & McGinnis, E.W. (2024). Using Wearable Digital Devices to Screen Children for Mental Health Conditions: Ethical Promises and Challenges. *Sensors*, 24, 3214. <https://doi.org/10.3390/s24103214>
- Passos, I. C., Mwangi, B., & Kapczinski, F. (2016). Big data analytics and machine learning: 2015 and beyond. *The lancet. Psychiatry*, 3(1), 13–15. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(15\)00549-0](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(15)00549-0)
- Ray, A., Bhardwaj, A., Malik, Y.K., Singh, S., & Gupta, R.K. (2022). Artificial intelligence and Psychiatry: An overview. *Asian Journal of Psychiatry*, 70, 103021 - 103021.
- Rehman, M.U., Shafique, A., Aini, Q., Jamal, S.S., Gheraibia, Y., & Usman, A.B. (2024). Voice disorder detection using machine learning algorithms: An application in speech and language pathology. *Eng. Appl. Artif. Intell.*, 133, 108047.
- Reinhart, L., Bischops, A.C., Kerth, J., Hagemeister, M., Heinrichs, B., Eickhoff, S.B., Dukart, J., Konrad, K., Mayatepek, E., & Meissner, T. (2024). Artificial intelligence in child development monitoring: A systematic review on usage,

- outcomes and acceptance. *Intelligence-Based Medicine*, 9, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.ibmed.2024.100134>
- Rizzo, A., & Shilling, R. (2017). Clinical Virtual Reality tools to advance the prevention, assessment, and treatment of PTSD. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(5), 1414560. <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1414560>
- Robinson, A., Williams, A., Rapoport, S.J., Birch, A., Lang, L.C., Wells, N.K., Forman-Hoffman, V.L., Flom, M., Petersen, C., & Gleason, M.M. (2023). 4.17 Noninferiority of a Relational Agent, Woebot, to Reduce Symptoms of Depression Relative to CBT Skills Group: A Randomized Controlled Trial Among Adolescents Seeking Outpatient Mental Health Care. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 62(10), S238. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2023.09.261>
- Rothbaum, B. O., Hodges, L., Smith, S., Lee, J. H., & Price, L. (2000). A controlled study of virtual reality exposure therapy for the fear of flying. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 1020–1026. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.68.6.1020>
- Russell, S., & Norvig, P. (2016). *Artificial intelligence: A modern approach (4th US ed.)*. Prentice Hall.
- Rutledge, R. B., Chekroud, A. M., & Huys, Q. J. (2019). Machine learning and big data in psychiatry: toward clinical applications. *Current Opinion in Neurobiology*, 55, 152–159. <https://doi.org/10.1016/j.conb.2019.02.006>
- Salazar de Pablo, G., Studerus, E., Vaquerizo-Serrano, J., Irving, J., Catalan, A., Oliver, D., Baldwin, H., Danese, A., Fazel, S., Steyerberg, E. W., Stahl, D., & Fusar-Poli, P. (2021). Implementing Precision Psychiatry: A Systematic Review of Individualized Prediction Models for Clinical Practice. *Schizophrenia Bulletin*, 47(2), 284–297. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbaa120>
- Schueller, S. M., Neary, M., Lai, J., & Epstein, D. A. (2021). Understanding People's Use of and Perspectives on Mood-Tracking Apps: Interview Study. *JMIR Mental Health*, 8(8), e29368. <https://doi.org/10.2196/29368>
- Selaskowski, B., Reiland, M., Schulze, M., Aslan, B., Kannen, K., Wiebe, A., ... Braun, N. (2023). Chatbot-supported psychoeducation in adult attention-deficit hyperactivity disorder: randomised controlled trial. *BJPsych Open*, 9(6), e192. <https://doi.org/10.1192/bjo.2023.573>
- Servi, M., Chiaro, S., Mussi, E., Castellini, G., Mereu, A., Volpe, Y., & Pisano, T. (2023). Statistical and artificial intelligence techniques to identify risk factors for suicide in children and adolescents. *Science Progress*, 106(4), 368504231199663. <https://doi.org/10.1177/00368504231199663>
- Sequeira, L., Perrotta, S., LaGrassa, J., Merikangas, K., Kreindler, D., Kundur, D., Courtney, D., Szatmari, P., Battaglia, M., & Strauss, J. (2020). Mobile and wearable technology for monitoring depressive symptoms in children and adolescents: A scoping review. *Journal of Affective Disorders*, 265, 314–324. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.11.156>

- Shatte, A. B. R., Hutchinson, D. M., & Teague, S. J. (2019). Machine learning in mental health: a scoping review of methods and applications. *Psychological Medicine*, 49(9), 1426–1448. <https://doi.org/10.1017/S0033291719000151>
- Shin, S., & Kim, K. (2023). Prediction of suicidal ideation in children and adolescents using machine learning and deep learning algorithm: A case study in South Korea where suicide is the leading cause of death. *Asian journal of psychiatry*, 88, 103725. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2023.103725>
- Su, C., Aseltine, R., Doshi, R., Chen, K., Rogers, S. C., & Wang, F. (2020). Machine learning for suicide risk prediction in children and adolescents with electronic health records. *Translational psychiatry*, 10(1), 413. <https://doi.org/10.1038/s41398-020-01100-0>
- Su, R., John, J. R., & Lin, P. I. (2023). Machine learning-based prediction for self-harm and suicide attempts in adolescents. *Psychiatry Research*, 328, 115446. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2023.115446>
- Tai M. C. (2020). The impact of artificial intelligence on human society and bioethics. *Tzu Chi Medical Journal*, 32(4), 339–343. https://doi.org/10.4103/tcmj.tcmj_71_20
- Tate, A. E., McCabe, R. C., Larsson, H., Lundström, S., Lichtenstein, P., & Kuja-Halkola, R. (2020). Predicting mental health problems in adolescence using machine learning techniques. *PloS One*, 15(4), e0230389. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0230389>
- Terry S. F. (2015). Obama's Precision Medicine Initiative. *Genetic Testing and Molecular Biomarkers*, 19(3), 113–114. <https://doi.org/10.1089/gtmb.2015.1563>
- Timan, T., & Mann, Z. (2021). Data protection in the era of artificial intelligence: Trends, existing solutions and recommendations for privacy-preserving technologies. In E. Curry, A. Metzger, S. Zillner, J.-C. Pazzaglia, & A. G. Robles (Eds.), *The elements of big data value: Foundations of the research and innovation ecosystem* (pp. 153–175). Springer International Publishing.
- Tremain, H., McEnery, C., Fletcher, K., & Murray, G. (2020). The therapeutic alliance in digital mental health interventions for serious mental illnesses: Narrative review. *JMIR Mental Health*, 7(8), e17204. <https://doi.org/10.2196/17204>
- Viduani, A., Cosenza, V., Araújo, R.M., Kieling, C. (2023). Chatbots in the Field of Mental Health: Challenges and Opportunities. In: Passos, I.C., Rabelo-da-Ponte, F.D., Kapczinski, F. (eds) *Digital Mental Health*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10698-9_8
- Wilson, R. L., Higgins, O., Atem, J., Donaldson, A. E., Gildberg, F. A., Hooper, M., Hopwood, M., Rosado, S., Solomon, B., Ward, K., & Welsh, B. (2023). Artificial intelligence: An eye cast towards the mental health nursing horizon. *International Journal of Mental Health Nursing*, 32(3), 938–944. <https://doi.org/10.1111/inm.13121>

- Wshah, S., Skalka, C., & Price, M. (2019). Predicting Posttraumatic Stress Disorder Risk: A Machine Learning Approach. *JMIR Mental Health*, 6(7), e13946. <https://doi.org/10.2196/13946>
- Zhang, Z., Li, G., Xu, Y., & Tang, X. (2021). Application of Artificial Intelligence in the MRI Classification Task of Human Brain Neurological and Psychiatric Diseases: A Scoping Review. *Diagnostics (Basel, Switzerland)*, 11(8), 1402. <https://doi.org/10.3390/diagnostics11081402>
- Zhang, T., Schoene, A. M., Ji, S., & Ananiadou, S. (2022). Natural language processing applied to mental illness detection: a narrative review. *NPJ Digital Medicine*, 5(1), 46. <https://doi.org/10.1038/s41746-022-00589-7>
- Zhang, W., Xiong, K., Zhu, C., Evans, R., Zhou, L., & Podrini, C. (2024). Promoting child and adolescent health through wearable technology: A systematic review. *Digital Health*, 10, 1-11. doi:10.1177/20552076241260507
- Zheng, X., Liu, Q., Tao, Z., Peng, L., Chen, H., & Tang, Y. (2023). Caregivers' experiences of caring for non-COVID-19 patients during the pandemic: A qualitative systematic review. *Patient Education and Counseling*, 115, 107872. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2023.10787>
- Zulfiker, M.S., Kabir, N., Biswas, A.A., Nazneen, T., & Uddin, M. (2021). An in-depth analysis of machine learning approaches to predict depression. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2021.100044>
- Abomaray, F., Gidlöf, S., Bezubik, B., Engman, M., & Götherström, C. (2018). Mesenchymal Stromal Cells Support Endometriotic Stromal Cells In Vitro. *Stem cells international*, 2018, 7318513. <https://doi.org/10.1155/2018/7318513>
- Asgarpour, K., Shojaei, Z., Amiri, F., Ai, J., Mahjoubin-Tehran, M., Ghasemi, F., ArefNezhad, R., Hamblin, M. R., & Mirzaei, H. (2020). Exosomal microRNAs derived from mesenchymal stem cells: cell-to-cell messages. *Cell communication and signaling : CCS*, 18(1), 149. <https://doi.org/10.1186/s12964-020-00650-6>
- Davoodi Asl, F., Sahraei, S. S., Kalhor, N., Fazaeli, H., Sheykhasan, M., Soleimani Moud, S., Naserpour, L., & Sheikholeslami, A. (2023). Promising effects of exosomes from menstrual blood-derived mesenchymal stem cells on endometriosis. *Reproductive biology*, 23(3), 100788. <https://doi.org/10.1016/j.repbio.2023.100788>
- Canosa, S., Moggio, A., Brossa, A., Pittatore, G., Marchino, G. L., Leoncini, S., Benedetto, C., Revelli, A., & Bussolati, B. (2017). Angiogenic properties of endometrial mesenchymal stromal cells in endothelial co-culture: an in vitro model of endometriosis. *Molecular human reproduction*, 23(3), 187–198. <https://doi.org/10.1093/molehr/gax006>
- Chen, Y., Li, D., Zhang, Z., Takushige, N., Kong, B. H., & Wang, G. Y. (2015). Effect of human umbilical cord mesenchymal stem cells transplantation on nerve

- fibers of a rat model of endometriosis. *International journal of fertility & sterility*, 9(1), 71–80. <https://doi.org/10.22074/ijfs.2015.4211>
- Chen, W., Wu, P., Jin, C., Chen, Y., Li, C., & Qian, H. (2024). Advances in the application of extracellular vesicles derived from three-dimensional culture of stem cells. *Journal of nanobiotechnology*, 22(1), 215. <https://doi.org/10.1186/s12951-024-02455-y>
- Chu, X., Hou, M., Li, Y., Zhang, Q., Wang, S., & Ma, J. (2024). Extracellular vesicles in endometriosis: role and potential. *Frontiers in endocrinology*, 15, 1365327. <https://doi.org/10.3389/fendo.2024.1365327>
- Feng, Y., Dong, H., & Tan, B. (2024). Endometriotic mesenchymal stem cells promote the fibrosis process of endometriosis through paracrine TGF- β 1 mediated RASAL1 inhibition. *The journal of obstetrics and gynaecology research*, 50(3), 467–477. <https://doi.org/10.1111/jog.15851>
- Filannino, F. M., Panaro, M. A., Benameur, T., Pizzolorusso, I., & Porro, C. (2024). Extracellular Vesicles in the Central Nervous System: A Novel Mechanism of Neuronal Cell Communication. *International journal of molecular sciences*, 25(3), 1629. <https://doi.org/10.3390/ijms25031629>
- Gorgzadeh, A., Nazari, A., Ali Ehsan Ismaeel, A., Safarzadeh, D., Hassan, J. A. K., Mohammadzadehsaliani, S., Kheradjoo, H., Yasamineh, P., & Yasamineh, S. (2024). A state-of-the-art review of the recent advances in exosome isolation and detection methods in viral infection. *Virology journal*, 21(1), 34. <https://doi.org/10.1186/s12985-024-02301-5>
- Greening, D. W., Xu, R., Ji, H., Tauro, B. J., & Simpson, R. J. (2015). A protocol for exosome isolation and characterization: evaluation of ultracentrifugation, density-gradient separation, and immunoaffinity capture methods. *Methods in molecular biology (Clifton, N.J.)*, 1295, 179–209. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-2550-6_15
- Hajazimian, S., Maleki, M., Mehrabad, S. D., & Isazadeh, A. (2020). Human Wharton's jelly stem cells inhibit endometriosis through apoptosis induction. *Reproduction (Cambridge, England)*, 159(5), 549–558. <https://doi.org/10.1530/REP-19-0597>
- Jia, Y., Yu, L., Ma, T., Xu, W., Qian, H., Sun, Y., & Shi, H. (2022). Small extracellular vesicles isolation and separation: Current techniques, pending questions and clinical applications. *Theranostics*, 12(15), 6548–6575. <https://doi.org/10.7150/thno.74305>
- Khazaei, F., Rezakhani, L., Alizadeh, M., Mahdavian, E., & Khazaei, M. (2023). Exosomes and exosome-loaded scaffolds: Characterization and application in modern regenerative medicine. *Tissue & cell*, 80, 102007. <https://doi.org/10.1016/j.tice.2022.102007>
- Li, J., Dai, Y., Zhu, H., Jiang, Y., & Zhang, S. (2016). Endometriotic mesenchymal stem cells significantly promote fibrogenesis in ovarian endometrioma through the Wnt/ β -catenin pathway by paracrine production of TGF- β 1 and

- Wnt1. *Human reproduction* (Oxford, England), 31(6), 1224–1235. <https://doi.org/10.1093/humrep/dew058>
- Li, X., Duan, H., Wang, S., & Lv, C. X. (2023). Umbilical cord mesenchymal stem cell-derived exosomes reverse endometrial fibrosis by the miR-145-5p/ZEB2 axis in intrauterine adhesions. *Reproductive biomedicine online*, 46(2), 234–243. <https://doi.org/10.1016/j.rbmo.2022.05.018>
- Lv, C. X., Duan, H., Wang, S., Gan, L., & Xu, Q. (2020). Exosomes Derived from Human Umbilical Cord Mesenchymal Stem Cells Promote Proliferation of Allogeneic Endometrial Stromal Cells. *Reproductive sciences* (Thousand Oaks, Calif.), 27(6), 1372–1381. <https://doi.org/10.1007/s43032-020-00165-y>
- Lv, Y., Tan, J., Miao, Y., & Zhang, Q. (2019). The role of microvesicles and its active molecules in regulating cellular biology. *Journal of cellular and molecular medicine*, 23(12), 7894–7904. <https://doi.org/10.1111/jcmm.14667>
- Nooshabadi, V. T., Verdi, J., Ebrahimi-Barough, S., Mowla, J., Atlasi, M. A., Mazoochi, T., ... & Banafshe, H. R. (2019). Endometrial mesenchymal stem cell-derived exosome promote endothelial cell angiogenesis in a dose dependent manner: a new perspective on regenerative medicine and cell-free therapy. *Archives of Neuroscience*, 6(4). <https://doi.org/10.5812/ans.94041>
- Passera, S., Boccazzi, M., Bokobza, C., Faivre, V., Mosca, F., Van Steenwinkel, J., Fumagalli, M., Gressens, P., & Fleiss, B. (2021). Therapeutic potential of stem cells for preterm infant brain damage: Can we move from the heterogeneity of preclinical and clinical studies to established therapeutics?. *Biochemical pharmacology*, 186, 114461. <https://doi.org/10.1016/j.bcp.2021.114461>
- Phelps, J., Hart, D. A., Mitha, A. P., Duncan, N. A., & Sen, A. (2023). Physiological oxygen conditions enhance the angiogenic properties of extracellular vesicles from human mesenchymal stem cells. *Stem cell research & therapy*, 14(1), 218. <https://doi.org/10.1186/s13287-023-03439-9>
- Quadri, Z., Elsherbini, A., & Bieberich, E. (2022). Extracellular vesicles in pharmacology: Novel approaches in diagnostics and therapy. *Pharmacological research*, 175, 105980. <https://doi.org/10.1016/j.phrs.2021.105980>
- Quesenberry, P. J., Aliotta, J., Deregibus, M. C., & Camussi, G. (2015). Role of extracellular RNA-carrying vesicles in cell differentiation and reprogramming. *Stem cell research & therapy*, 6, 153. <https://doi.org/10.1186/s13287-015-0150-x>
- Soares, E., Reis, J., Rodrigues, M., Ribeiro, C. F., & Pereira, F. C. (2021). Circulating Extracellular Vesicles: The Missing Link between Physical Exercise and Depression Management?. *International journal of molecular sciences*, 22(2), 542. <https://doi.org/10.3390/ijms22020542>
- Wang, Y., Wen, J., Lu, T., Han, W., Jiao, K., & Li, H. (2024). Mesenchymal Stem Cell-Derived Extracellular Vesicles in Bone-Related Diseases: Intercellular

- Communication Messengers and Therapeutic Engineering Protagonists. *International journal of nanomedicine*, 19, 3233–3257. <https://doi.org/10.2147/IJN.S441467>
- Whitlock, J. M., & Hartzell, H. C. (2017). Anoctamins/TMEM16 Proteins: Chloride Channels Flirting with Lipids and Extracellular Vesicles. *Annual review of physiology*, 79, 119–143. <https://doi.org/10.1146/annurev-physiol-022516-034031>
- Xu, D., & Tahara, H. (2013). The role of exosomes and microRNAs in senescence and aging. *Advanced drug delivery reviews*, 65(3), 368–375. <https://doi.org/10.1016/j.addr.2012.07.010>
- Zhang, F., Li, F., & Lu, J. (2023). microRNA-100 shuttled by human umbilical cord MSC-secreted extracellular vesicles induces endometriosis by inhibiting HS3ST2. *Cellular signalling*, 102, 110532. <https://doi.org/10.1016/j.cellsig.2022.110532>
- Zhang, Z., Suo, L., Chen, Y., Zhu, L., Wan, G., & Han, X. (2019). Endometriotic Peritoneal Fluid Promotes Myofibroblast Differentiation of Endometrial Mesenchymal Stem Cells. *Stem cells international*, 2019, 6183796. <https://doi.org/10.1155/2019/6183796>
- Zhao, C., Li, J., Cai, H., Wu, D., Tao, S., Pi, C., Zhu, L., Xu, N., & Zhang, T. (2023). An injectable hydrogel scaffold with IL-1 β -activated MSC-derived exosomes for the treatment of endometritis. *Biomaterials science*, 11(4), 1422–1436. <https://doi.org/10.1039/d2bm01586b>
- Zhao, S., Qi, W., Zheng, J., Tian, Y., Qi, X., Kong, D., Zhang, J., & Huang, X. (2020). Exosomes Derived from Adipose Mesenchymal Stem Cells Restore Functional Endometrium in a Rat Model of Intrauterine Adhesions. *Reproductive sciences* (Thousand Oaks, Calif.), 27(6), 1266–1275. <https://doi.org/10.1007/s43032-019-00112-6>
- Zheng, D., Ruan, H., Chen, W., Zhang, Y., Cui, W., Chen, H., & Shen, H. (2022). Advances in extracellular vesicle functionalization strategies for tissue regeneration. *Bioactive materials*, 25, 500–526. <https://doi.org/10.1016/j.bioact-mat.2022.07.022>

References

- Alpay Savasan, Z., Kim, S. K., Oh, K. J., & Graham, S. F. (2021). Advances in cerebral palsy biomarkers. *Advances in clinical chemistry*, 100, 139–169. <https://doi.org/10.1016/bs.acc.2020.04.006>
- Aroojis, A., Mantri, N., & Johari, A. N. (2020). Hip Displacement in Cerebral Palsy: The Role of Surveillance. *Indian journal of orthopaedics*, 55(1), 5–19. <https://doi.org/10.1007/s43465-020-00162-y>
- Barreto, T. M., Bento, M. N., Barreto, T. M., Jagersbacher, J. G., Jones, N. S., Lucena, R., & Bandeira, I. D. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and substance-related disorders in parents of children with cerebral palsy: a systematic review. *Developmental medicine and child neurology*, 62(2), 163–168. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14321>
- Basoya, S., Kumar, S., & Wanjari, A. (2023). Cerebral Palsy: A Narrative Review on Childhood Disorder. *Cureus*, 15(11), e49050. <https://doi.org/10.7759/cureus.49050>
- Bischoff, J. P., Schulz, A., & Morrison, H. (2022). The role of exosomes in intercellular and inter-organ communication of the peripheral nervous system. *FEBS letters*, 596(5), 655–664. <https://doi.org/10.1002/1873-3468.14274>
- Chen, W., Ren, Q., Zhou, J., & Liu, W. (2024). Mesenchymal Stem Cell-Induced Neuroprotection in Pediatric Neurological Diseases: Recent Update of Underlying Mechanisms and Clinical Utility. *Applied biochemistry and biotechnology*, 10.1007/s12010-023-04752-y. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12010-023-04752-y>
- Duma, N. E., Hlongwa, M., Benjamin-Damons, N., & Hlongwana, K. W. (2023). Physiotherapy management of children with cerebral palsy in low- and middle-income countries: a scoping review protocol. *Systematic reviews*, 12(1), 110. <https://doi.org/10.1186/s13643-023-02280-8>
- Faccioli, S., Pagliano, E., Ferrari, A., Maghini, C., Siani, M. F., Sgherri, G., Cappetta, G., Borelli, G., Farella, G. M., Foscan, M., Viganò, M., Sghedoni, S., Perazza, S., & Sassi, S. (2023). Evidence-based management and motor rehabilitation of cerebral palsy children and adolescents: a systematic review. *Frontiers in neurology*, 14, 1171224. <https://doi.org/10.3389/fneur.2023.1171224>
- Farag, S. M., Mohammed, M. O., El-Sobky, T. A., ElKadery, N. A., & ElZohiery, A. K. (2020). Botulinum Toxin A Injection in Treatment of Upper Limb Spasticity in Children with Cerebral Palsy: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials. *JBJS reviews*, 8(3), e0119. <https://doi.org/10.2106/JBJS.RVW.19.00119>
- Fitoussi, F., & Lallemand-Dudek, P. (2024). The upper limb in children with cerebral palsy. Evaluation and treatment. *Orthopaedics & traumatology, surgery & research* : OTSR, 110(1S), 103763. <https://doi.org/10.1016/j.otsr.2023.103763>

- Franki, I., Bar-On, L., Molenaers, G., Van Campenhout, A., Craenen, K., Desloovere, K., Feys, H., Pauwels, P., De Cat, J., & Ortibus, E. (2020). Tone Reduction and Physical Therapy: Strengthening Partners in Treatment of Children with Spastic Cerebral Palsy. *Neuropediatrics*, 51(2), 89–104. <https://doi.org/10.1055/s-0039-3400987>
- Friedman, J. M., van Essen, P., & van Karnebeek, C. D. M. (2022). Cerebral palsy and related neuromotor disorders: Overview of genetic and genomic studies. *Molecular genetics and metabolism*, 137(4), 399–419. <https://doi.org/10.1016/j.ymgme.2021.11.001>
- Gong, C., Liu, A., Lian, B., Wu, X., Zeng, P., Hao, C., Wang, B., Jiang, Z., Pang, W., Guo, J., & Zhou, S. (2023). Prevalence and related factors of epilepsy in children and adolescents with cerebral palsy: a systematic review and meta-analysis. *Frontiers in pediatrics*, 11, 1189648. <https://doi.org/10.3389/fped.2023.1189648>
- Gopalarethinam, J., Nair, A. P., Iyer, M., Vellingiri, B., & Subramaniam, M. D. (2023). Advantages of mesenchymal stem cell over the other stem cells. *Acta histochemica*, 125(4), 152041. <https://doi.org/10.1016/j.acthis.2023.152041>
- Helenius, I. J., Viehweger, E., & Castelein, R. M. (2020). Cerebral palsy with dislocated hip and scoliosis: what to deal with first?. *Journal of children's orthopaedics*, 14(1), 24–29. <https://doi.org/10.1302/1863-2548.14.190099>
- Heydarian, S., Abbasabadi, M. M., Khabazkhoob, M., Hoseini-Yazdi, H., & Gharib, M. (2022). Vision Abnormalities in Children and Young Adults With Cerebral Palsy; A Systematic Review. *Seminars in ophthalmology*, 37(4), 471–479. <https://doi.org/10.1080/08820538.2021.2021248>
- Hoang, D. M., Pham, P. T., Bach, T. Q., Ngo, A. T. L., Nguyen, Q. T., Phan, T. T. K., Nguyen, G. H., Le, P. T. T., Hoang, V. T., Forsyth, N. R., Heke, M., & Nguyen, L. T. (2022). Stem cell-based therapy for human diseases. *Signal transduction and targeted therapy*, 7(1), 272. <https://doi.org/10.1038/s41392-022-01134-4>
- Huang, Y. C., Lin, H. C., Chang, Y. T., Tsai, M. L., Chang, Y. C., & Wang, L. W. (2024). Preterm birth increases cerebral palsy hazards in children of mothers with chronic hypertension in pregnancy. *Pediatrics and neonatology*, S1875-9572(24)00040-8. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.pedneo.2023.10.009>
- Lee, D-H., Woo, B-S., Park, Y-H., & Lee, J-H. (2024). General Treatments Promoting Independent Living in Parkinson's Patients and Physical Therapy Approaches for Improving Gait—A Comprehensive Review. *Medicina*, 60(5), 711. <https://doi.org/10.3390/medicina60050711>
- Liu, C., Wang, X., Chen, R., & Zhang, J. (2022). The Effects of Virtual Reality Training on Balance, Gross Motor Function, and Daily Living Ability in Children With Cerebral Palsy: Systematic Review and Meta-analysis. *JMIR serious games*, 10(4), e38972. <https://doi.org/10.2196/38972>

- Marpole, R., Blackmore, A. M., Gibson, N., Cooper, M. S., Langdon, K., & Wilson, A. C. (2020). Evaluation and Management of Respiratory Illness in Children With Cerebral Palsy. *Frontiers in pediatrics*, 8, 333. <https://doi.org/10.3389/fped.2020.00333>
- Mathewson, M. A., & Lieber, R. L. (2015). Pathophysiology of muscle contractures in cerebral palsy. *Physical medicine and rehabilitation clinics of North America*, 26(1), 57–67. <https://doi.org/10.1016/j.pmr.2014.09.005>
- Mohanty, T., Joseph, S. D., Gunasekaran, P. K., Doreswamy, S. M., & Saini, L. (2023). Predictors of Risk for Cerebral Palsy: A Review. *Pediatric physical therapy : the official publication of the Section on Pediatrics of the American Physical Therapy Association*, 35(3), 347–357. <https://doi.org/10.1097/PEP.0000000000001020>
- Mukai T, Sei K, Nagamura-Inoue T. (2021) Mesenchymal Stromal Cells Perspective: New Potential Therapeutic for the Treatment of Neurological Diseases. *Pharmaceutics*. 13(8):1159. <https://doi.org/10.3390/pharmaceutics13081159>
- Mushta, S. M., King, C., Goldsmith, S., Smithers-Sheedy, H., Badahdah, A. M., Rashid, H., Badawi, N., Khandaker, G., & McIntyre, S. (2022). Epidemiology of Cerebral Palsy among Children and Adolescents in Arabic-Speaking Countries: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Brain sciences*, 12(7), 859. <https://doi.org/10.3390/brainsci12070859>
- Paprocka, J., Kaminiów, K., Kozak, S., Sztuba, K., & Emich-Widera, E. (2021). Stem Cell Therapies for Cerebral Palsy and Autism Spectrum Disorder-A Systematic Review. *Brain sciences*, 11(12), 1606. <https://doi.org/10.3390/brainsci11121606>
- Patel, D. R., Neelakantan, M., Pandher, K., & Merrick, J. (2020). Cerebral palsy in children: a clinical overview. *Translational pediatrics*, 9(Suppl 1), S125–S135. <https://doi.org/10.21037/tp.2020.01.01>
- Paul, S., Nahar, A., Bhagawati, M., & Kunwar, A. J. (2022). A Review on Recent Advances of Cerebral Palsy. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2022, 2622310. <https://doi.org/10.1155/2022/2622310>
- Peck, J., Urits, I., Kassem, H., Lee, C., Robinson, W., Cornett, E. M., Berger, A. A., Herman, J., Jung, J. W., Kaye, A. D., & Viswanath, O. (2020). Interventional Approaches to Pain and Spasticity Related to Cerebral Palsy. *Psychopharmacology bulletin*, 50(4 Suppl 1), 108–120.
- Rei, M., Ayres-de-Campos, D., & Bernardes, J. (2016). Neurological damage arising from intrapartum hypoxia/acidosis. *Best practice & research. Clinical obstetrics & gynaecology*, 30, 79–86. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2015.04.011>
- Reid, S. M., Modak, M. B., Berkowitz, R. G., & Reddihough, D. S. (2011). A population-based study and systematic review of hearing loss in children with cerebral palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 53(11), 1038–1045. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8749.2011.04069.x>

- Sadowska, M., Sarecka-Hujar, B., & Kopyta, I. (2020). Cerebral Palsy: Current Opinions on Definition, Epidemiology, Risk Factors, Classification and Treatment Options. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 16, 1505–1518. <https://doi.org/10.2147/NDT.S235165>
- Serdaroğlu, A., Cansu, A., Ozkan, S., & Tezcan, S. (2006). Prevalence of cerebral palsy in Turkish children between the ages of 2 and 16 years. *Developmental medicine and child neurology*, 48(6), 413–416. <https://doi.org/10.1017/S0012162206000910>
- Simandi, Z., Pajer, K., Karolyi, K., Sieler, T., Jiang, L. L., Kolostyak, Z., Sari, Z., Fekecs, Z., Pap, A., Patsalos, A., Contreras, G. A., Reho, B., Papp, Z., Guo, X., Horvath, A., Kiss, G., Keresztessy, Z., Vámosi, G., Hickman, J., Xu, H., ... Nagy, L. (2018). Arginine Methyltransferase PRMT8 Provides Cellular Stress Tolerance in Aging Motoneurons. *The Journal of neuroscience : the official journal of the Society for Neuroscience*, 38(35), 7683–7700. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.3389-17.2018>
- Stewart, K., Harvey, A., & Johnston, L. M. (2017). A systematic review of scales to measure dystonia and choreoathetosis in children with dyskinetic cerebral palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 59(8), 786–795. <https://doi.org/10.1111/dmcn.13452>
- Sun, B., Peng, J., Wang, S., Liu, X., Zhang, K., Zhang, Z., Wang, C., Jing, X., Zhou, C., & Wang, Y. (2018). Applications of stem cell-derived exosomes in tissue engineering and neurological diseases. *Reviews in the neurosciences*, 29(5), 531–546. <https://doi.org/10.1515/revneuro-2017-0059>
- Towsley, K., Shevell, M. I., Dagenais, L., & REPACQ Consortium (2011). Population-based study of neuroimaging findings in children with cerebral palsy. *European journal of paediatric neurology : EJPN : official journal of the European Paediatric Neurology Society*, 15(1), 29–35. <https://doi.org/10.1016/j.ejpn.2010.07.005>
- Upadhyay, J., Tiwari, N., & Ansari, M. N. (2020). Cerebral palsy: Aetiology, pathophysiology and therapeutic interventions. *Clinical and experimental pharmacology & physiology*, 47(12), 1891–1901. <https://doi.org/10.1111/1440-1681.13379>
- Vitrikas, K., Dalton, H., & Breish, D. (2020). Cerebral Palsy: An Overview. *American family physician*, 101(4), 213–220.
- Vohr, B. R., Stephens, B. E., McDonald, S. A., Ehrenkranz, R. A., Laptook, A. R., Pappas, A., Hintz, S. R., Shankaran, S., Higgins, R. D., Das, A., & Extended Hypothermia Follow-up Subcommittee of the NICHD Neonatal Research Network (2013). Cerebral palsy and growth failure at 6 to 7 years. *Pediatrics*, 132(4), e905–e914. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-3915>
- Walhain, F., Desloovere, K., Declerck, M., Van Campenhout, A., & Bar-On, L. (2021). Interventions and lower-limb macroscopic muscle morphology in

- children with spastic cerebral palsy: a scoping review. *Developmental medicine and child neurology*, 63(3), 274–286. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14652>
- Xiao, Q. X., Geng, M. J., Sun, Y. F., Pi, Y., & Xiong, L. L. (2023). Stem Cell Therapy in Neonatal Hypoxic-Ischemic Encephalopathy and Cerebral Palsy: a Bibliometric Analysis and New Strategy. *Molecular neurobiology*, 10.1007/s12035-023-03848-0. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12035-023-03848-0>
- Zhou, J., Butler, E. E., & Rose, J. (2017). Neurologic Correlates of Gait Abnormalities in Cerebral Palsy: Implications for Treatment. *Frontiers in human neuroscience*, 11, 103. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00103>

References

- Adams, J. M., & Strasser, A. (2008). Is tumor growth sustained by rare cancer stem cells or dominant clones? *Cancer Res.* 68, 4018-4021
- Adas, G., Arıkan, S., Karatepe, O., Kemik, O., Ayhan, S., Karaoz, E., Kamali, G., Eryasar, B., & Ustek, B. (2011). Mesenchymal stem cells improve the healing of ischemic colonic anastomoses (experimental study). *Langenbeck's archives of surgery*, 396 (1), 115-126.
- Anand, S. S., Amar, B. S., Rizwan, A., & Punita, D. (2011). Cancer stem cells and colorectal cancer: an overview. *Curr Top Med Chem.* 11 (13), 1592–1598.
- Aktaş, S. H., & Akbulut, H. (2014). Kolorektal kanserde anjiyogenez ve anti-anjiyogenik tedaviler. *Türk Onkoloji Dergisi*, 29, 24-30
- Akgün, I. (2016). Mesenchymal stem cell. *FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi*, 1 (1), 29-32.
- Akyol, S., Ginis, Z., Armutcu, F., Ozturk, G., Yigitoglu, M. R., & Akyol, O. (2012). The potential usage of caffeic acid phenethyl ester (CAPE) against chemotherapy induced and radiotherapy-induced toxicity. *Cell biochemistry and function*, 30, 438-443
- Ateş, U. (2016). Let's familiarize ourselves with the stem cell. *FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi*, 1 (1), 19-28
- Bataller, R. & Brenner, D. A. (2005). Liver fibrosis. *The Journal of clinical investigation*, 115 (2), 209-218.
- Cyranoski, D. (2019). Japan's approval of stem-cell treatment for spinal-cord injury concerns scientists. *Nature*, 565 (7741), 544-545.
- Goud, J.A., Priyanka, G., Swetha, S., & Kumar, K. R. (2019). Stem Cell Therapy-An Overview. *Asian Journal of Pharmaceutical Research and Development*, 7 (5), 92-102.
- Chen, S.-l., Fang, W.-w., Ye, F., Liu, Y.H., Qian, J., Shan, S.-j., Zhang, J.-j., Chunhua, R.Z., Liao, L.-m., Lin, S., & Sun, J.-p. (2004). Effect on left ventricular function of intracoronary transplantation of autologous bone marrow mesenchymal stem cell in patients with acute myocardial infarction. *The American journal of cardiology*, 94 (1), 92-95.

- Ellis, H., & Mahadevan V. (2014). Anatomy of the caecum, appendix and colon. *Surgery (Oxford)*, 32 (4), 155-158.
- Ertas, A. (2019). Kalın Bağırsakların Klinik Anatomisi. *Türkiye Klinikleri*, 7, 9-16.
- Fekir, K., Dubois-Pot-Schneider, H., Désert, R., Daniel, Y, Glaise, D., Rauch, C., Morel, F., Fromenty, B., Musso, O., Cabillic, F., & Corlu, A. (2019). Retrodifferentiation of human tumor hepatocytes to stem cells leads to metabolic reprogramming and chemoresistance. *Can Res.* 79 (8), 1869.
- George, B. (2011). Regulations and guidelines governing stem cell based products: Clinical considerations. *Perspectives in clinical research*, 2 (3), 94.
- Gronke, K., Hernández, P. P., Zimmermann, J., Klose, C.S.N., Kofoed-Branzk, M., Guendel, F., Witkowski, M., Tizian, C., Amann, L., Schumacher, F., Glatt, H., Triantafyllopoulou, A., Diefenbach, A. (2019). Interleukin-22 protects intestinal stem cells against genotoxic stress. *Nature*, 566 (7743), 249-253.
- Hoornaert, C. J., Le, B. D., Quarta, A., Daans, J., Goossens, H., Berneman, Z. & Ponsaerts, P. (2017). Concise review: Innate and adaptive immune recognition of allogeneic and xenogeneic cell transplants in the central nervous system. *Stem Cells Transl Med*, 6 (5), 1434-1441.
- Hoyle, T. (1997). The digestive system: Linking theory and practice. *Br J Nurs*, 6 (22), 1285-91.
- Humphries, A., & Wright, N. A. (2008). Colonic crypt organization and tumorigenesis. *Nat Rev Cancer*. 8 (6), 415–424.
- Kahai, P., Mandiga, P., Wehrle, C. J., & Lobo, S. (2023). Anatomy, Abdomen and Pelvis: Large intestine.
- Kalra, K. & Tomar, P. C. (2014). Stem cell: basics, classification and applications. *American Journal of Phytomedicine and Clinical Therapeutics*, 2 (7), 919-930.
- Karakaya, E. (2017). Effects of stem cells on anastomosis in colon anastomosis in rats immunosuppressed with everolimus: An experimental study.
- Karaoz, E., Ayhan, S., Gacar, G., Aksoy, A., Duruksu, G., Okcu, A., Cetinalp Demircan, P., Eker Sariboyacı, A., Kaymaz, F., & Kasap, M. (2010). Isolation and characterization of stem cells from pancreatic islet: pluripotency, differentiation potential and ultrastructural characteristics. *Cytotherapy*, 12 (3), 288-302
- Karaoz, E., Aksoy, A., Ayhan, S., Sariboyacı, A. E., Kaymaz, F. & Kasap M. (2009). Characterization of mesenchymal stem cells from rat bone marrow: ultrastructural properties, differentiation potential and immunophenotypic markers. *Histochemistry and cell biology*, 132 (5), 533-46.
- Karaşahin, T. (2012). Embryonic Stem Cells. *J Fac Vet Med Univ Erciyes*, 9 (1), 65-71.
- Kern, S., Eichler, H., Stoeve, J., Klüter, H., & Bieback, K. (2006). Comparative analysis of mesenchymal stem cells from bone marrow, umbilical cord blood, or adipose tissue. *Stem cells*, 24 (5), 1294-1301.

- Klonisch, T., Wiechec, E., Hombach-Klonisch, S., Ande, S. R., Wesselborg, S., Schulze-Osthoff, K., & Los, M. (2008). Cancer stem cell markers in common cancers-therapeutic implications. *Trends Mol Med*, 14 (10), 450-60.
- Koç, M. A. (2021). Anorektal Anatomi. *Türkiye Klinikleri*, 9, 9-16.
- Lange, C., Tögel, F., Ittrich, H., Clayton, F., Nolte-Ernsting, C., Zander, A. R., & Westenfelder, C. (2005). Administered mesenchymal stem cells enhance recovery from ischemia/reperfusion-induced acute renal failure in rats. *Kidney international*, 68 (4), 1613-1617.
- Le Blanc, K., Frassoni, F., Ball, L., Locatelli, F., Roelofs, H., Lewis, I., Lanino, E., Sundberg, B., Bernardo, M. E., Remberger, M., Dini, G., Egeler, R. M., Baccigalupo, A., Fibbe, W., Ringdén, O., & [Developmental Committee of the European Group for Blood and Marrow Transplantation](#). (2008). Mesenchymal stem cells for treatment of steroid-resistant, severe, acute graft-versus-host disease: a phase II study. *The Lancet*, 371 (9624), 1579-1586
- Li, X., Hu, Y. D., Guo, Y., Chen, Y., Guo, D., Zhou, H., Zhang, F., & Zhao, Q. (2015). Safety and efficacy of intracoronary human umbilical cord-derived mesenchymal stem cell treatment for very old patients with coronary chronic total occlusion. *Current Pharmaceutical Design*, 21 (11), 1426-1432.
- Little, M. T., & Storb, R. (2002). History of haematopoietic stem-cell transplantation. *Nat Rev Cancer*, 2 (3), 231-8.
- Marotta, L. L., & Polyak, K. (2009). Cancer stem cells: a model in the making. *Curr Opin Genet Dev*, 19 (1), 44-50.
- Martino, G., Franklin, R.J. M., Van Evercooren, A.B., Kerr, D., A., & [Stem Cells in Multiple Sclerosis \(STEMS\) Consensus Group](#). (2010). Stem cell transplantation in multiple sclerosis: current status and future prospects. *Nature Reviews Neurology*, 6 (5), 247-255.
- Morigi, M., Imberti, B., Zoja, C., Corna, D., Tomasoni, S., Abbate, M., Rottoli, D., Angioletti, S., Benigni, A., Perico, N., Alison, M., & Remuzzi, G. (2004). Mesenchymal stem cells are renotropic, helping to repair the kidney and improve function in acute renal failure. *Journal of the American Society of Nephrology*, 15 (7), 1794-1804.
- Neşşar, G. (2008). Anal Kanal Anatomisi ve Fizyolojisi. *Güncel Gastroenteroloji*, 12, 165-168.
- Oliveira, L. R. (2011). Stem cells and cancer stem cells. S. R. Shostak, (Ed.), In *Cancer Stem Cells - The Cutting Edge* 3–28. InTech
- Ökçesiz, A., & Ündeğer Bucurgat, Ü. (2017). Stem Cells In Cytotoxicity Studies. *J. Fac. Pharm. Ankara*, 41 (2), 1-14.
- Pardal, R., Clarke, M. F., & Morrison, S. J. (2003). Applying the principles of stem-cell biology to cancer. *Nat Rev Cancer*. 3 (12), 895–902. .
- Park, H.C., Shim, Y. S., Ha, Y., Yoon, S.H., Park, S. R., Choi, B. H., & Park, H.S. (2005). Treatment of complete spinal cord injury patients by autologous bone marrow cell transplantation and administration of granulocyte-macrophage colony stimulating factor. *Tissue engineering*, 11 (5-6), 913-922.

- Ricci-Vitiani, L., Fabrizi, E., Palio, E., & De Maria, R. (2009). Colon cancer stem cells. *J Mol Med (Berl)*, 87 (11), 1097–1104.
- Ricci-Vitiani, L., Lombardi, D. G., Pilozzi, E., Biffoni, M., Todaro, M., Peschle C., & De Maria, R. (2007).. Identification and expansion of human colon-cancer-initiating cells. *Nature*, 445 (7123), 111–115
- Sale, G. E., & Storb, R. (1983).Bilateral diffuse pulmonary ectopic ossification after marrow allograft in a dog. Evidence for allotransplantation of hemopoietic and mesenchymal stem cells. *Experimental hematology*, 11 (10), 961-6.
- Sağsöz, H., & Ketani M. A. (2008). Stem Cells. *Dicle Üniv Vet Fak Derg*, 1 (2), 29 – 33.
- Siegel, R. L., Miller, K.D., Fuchs, H. E., & Jemal, A. (2021). Cancer statistics, 2021. *CA Cancer J Clin*. 71 (1), 7–33.
- Shipitsin, M., & Polyak, K. (2008). The cancer stem cell hypothesis: in search of definitions, markers, and relevance. *Lab Invest*, 88, 459-463.
- Simman, R., Craft, C. & McKinney, B. (2005). Improved survival of ischemic random skin flaps through the use of bone marrow nonhematopoietic stem cells and angiogenic growth factors. *Annals of plastic surgery*, 54 (5), 546-52.
- Tekeli, S., Arısu Naghavi, E., Gökçe, B., Sır, G., Yiğittürk, G., Çavuşoğlu, T., & Uyanıkgil, Y. (2016). Stem cells; mesenchymal stem cells and current clinical applications. *FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi*, 1 (2), 72-83
- Trucco, M. (2005). Regeneration of the pancreatic beta cell. *The Journal of clinical investigation*, 115 (1), 5-12.
- Yanbakan, S. (2015). Clinical applications of cellular therapy products. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 6 (2), 202-208.
- Weiss, R. A., Weiss, M. A, Beasley, K. L., & Munavalli, G. (2007). Autologous cultured fibroblast injection for facial contour deformities: a prospective, placebo-controlled, Phase III clinical trial. *Dermatologic surgery*, 33 (3), 263-26
- Williams, A.R., Trachtenberg, B., Velazquez, D. L., McNiece, I., Altman, P., Rouy, D., Mendizabal, A. M., Pattany, P. M., Lopera, G. A., Fishman, J., Zamb-rano, J. P., Heldman, A. W., & Hare, J. M. (2011). Intramyocardial stem cell injection in patients with ischemic cardiomyopathy: functional recovery and reverse remodeling. *Circulation research*, 108 (7), 792-796.

- Antonarakis, S. E., Skotko, B. G., Rafii, M. S., Strydom, A., Pape, S. E., Bianchi, D. W., Reeves, R. H. (2020). Down syndrome. *Nature Reviews Disease Primers*, 6(1), 9.
- [2]. Rafii, M. S., Kleschevnikov, A. M., Sawa, M., Mobley, W. C. (2019). Down syndrome. *Handbook of clinical neurology*, 167, 321-336.
- [3]. Mazurek, D., Wyka, J. (2015). Down syndrome-genetic and nutritional aspects of accompanying disorders. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*, 66(3).
- [4]. KuSre, G., SarMa, M., NirMolia, T., ShaNKariShaN, P. (2015). Robertsonian translocation t (21; 21) in a female born to normal parents: a case report. *Journal of Clinical and Diagnostic Research: JCDR*, 9(1), GD01.
- [5]. Papavassiliou, P., York, T. P., Gursoy, N., Hill, G., Nicely, L. V., Sundaram, U., Jackson-Cook, C. (2009). The phenotype of persons having mosaicism for trisomy 21/Down syndrome reflects the percentage of trisomic cells present in different tissues. *American journal of medical genetics Part A*, 149(4), 573-583.
- [6]. Hattori, M., Fujiyama, A., Taylor, T. D., Watanabe, H., Yada, T., Park, H. S., Yaspo, M. L. (2000). The DNA sequence of human chromosome 21. *Nature*, 405(6784), 311-319.
- [7]. Chen, X. Q., Mobley, W. C. (2019). Alzheimer disease pathogenesis: insights from molecular and cellular biology studies of oligomeric A β and tau species. *Frontiers in Neuroscience*, 13, 659.
- [8]. Ghouri, R., Öksüz, N., Taşdelen, B., Özge, A. (2023). Factors affecting progression of non-Alzheimer dementia: a retrospective analysis with long-term follow-up. *Frontiers in Neurology*, 14.
- [9]. Neve, R. L., McPhie, D. L., Chen, Y. (2000). Alzheimer's disease: a dysfunction of the amyloid precursor protein. *Brain research*, 886(1-2), 54-66.
- [10]. Lane, C. A., Hardy, J., Schott, J. M. (2018). Alzheimer's disease. *European journal of neurology*, 25(1), 59-70.
- [11]. Özge, A., Ghouri, R., Öksüz, N., Taşdelen, B. (2023). Predictive factors for Alzheimer's disease progression: a comprehensive retrospective analysis of 3,553 cases with 211 months follow-up. *Frontiers in Neurology*, 14.
- [12]. Hansra, G. K., Popov, G., Banaczek, P. O., Vogiatzis, M., Jegathees, T., Goldsbury, C. S., Cullen, K. M. (2019). The neuritic plaque in Alzheimer's disease: perivascular degeneration of neuronal processes. *Neurobiology of Aging*, 82, 88-101.
- [13]. Braak, H., Braak, E. (1991). Neuropathological staging of Alzheimer-related changes. *Acta neuropathologica*, 82(4), 239-259.
- [14]. Cataldo, A. M., Peterhoff, C. M., Troncoso, J. C., Gomez-Isla, T., Hyman, B. T., Nixon, R. A. (2000). Endocytic pathway abnormalities precede amyloid β deposition in sporadic Alzheimer's disease and Down syndrome: differential effects of APOE genotype and presenilin mutations. *The American journal of pathology*, 157(1), 277-286.

- [15]. Smith, E., Hedge, C., Jarrold, C. (2019). A novel framework to measure executive function in down syndrome with applications for early clinical diagnosis of dementia. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 124(4), 354-373.
- [16]. Wiseman, F. K., Al-Janabi, T., Hardy, J., Karmiloff-Smith, A., Nizetic, D., Tybulewicz, V. L., Strydom, A. (2015). A genetic cause of Alzheimer disease: mechanistic insights from Down syndrome. *Nature Reviews Neuroscience*, 16(9), 564-574.
- [17]. Stern, Y. (2012). Cognitive reserve in ageing and Alzheimer's disease. *The Lancet Neurology*, 11(11), 1006-1012.
- [18]. Cipriani, G., Danti, S., Carlesi, C., Di Fiorino, M. (2018). Aging with Down syndrome: the dual diagnosis: Alzheimer's disease and Down syndrome. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias®*, 33(4), 253-262.
- [19]. Masters, M. C., Morris, J. C., Roe, C. M. (2015). "Noncognitive" symptoms of early Alzheimer disease: a longitudinal analysis. *Neurology*, 84(6), 617-622.
- [20]. Wallon, D., Rousseau, S., Rovelet-Lecrux, A., Quillard-Muraine, M., Guyant-Maréchal, L., Martinaud, O., Campion, D. (2012). The French series of autosomal dominant early onset Alzheimer's disease cases: mutation spectrum and cerebrospinal fluid biomarkers. *Journal of Alzheimer's Disease*, 30(4), 847-856.
- [21]. Strydom, A., Coppus, A., Blesa, R., Danek, A., Fortea, J., Hardy, J., Zetterberg, H. (2018). Alzheimer's disease in Down syndrome: An overlooked population for prevention trials. *Alzheimer's & Dementia: Translational Research & Clinical Interventions*, 4, 703-713.
- [22]. Wolvetang, E. W., Bradfield, O. M., Tymms, M., Zavarsek, S., Hatzistavrou, T., Kola, I., Hertzog, P. J. (2003). The chromosome 21 transcription factor ETS2 transactivates the β -APP promoter: implications for Down syndrome. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Gene Structure and Expression*, 1628(2), 105-110.
- [23]. Wang, X., Huang, T., Zhao, Y., Zheng, Q., Thompson, R. C., Bu, G., Xu, H. (2014). Sorting nexin 27 regulates A β production through modulating γ -secretase activity. *Cell reports*, 9(3), 1023-1033.
- [24]. Cvetkovska, V., Hibbert, A. D., Emran, F., Chen, B. E. (2013). Overexpression of Down syndrome cell adhesion molecule impairs precise synaptic targeting. *Nature neuroscience*, 16(6), 677-682.
- [25]. Chang, K. T., Min, K. T. (2009). Upregulation of three Drosophila homologs of human chromosome 21 genes alters synaptic function: implications for Down syndrome. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(40), 17117-17122.
- [26]. Wang, B., Wang, Z., Sun, L., Yang, L., Li, H., Cole, A. L., Zheng, H. (2014). The amyloid precursor protein controls adult hippocampal neurogenesis

- through GABAergic interneurons. *Journal of Neuroscience*, 34(40), 13314-13325.
- [27]. Hartley, D., Blumenthal, T., Carrillo, M., DiPaolo, G., Esralew, L., Gardiner, K., Wisniewski, T. (2015). Down syndrome and Alzheimer's disease: Common pathways, common goals. *Alzheimer's & Dementia*, 11(6), 700-709.
- [28]. Liu, C. C., Kanekiyo, T., Xu, H., Bu, G. (2013). Apolipoprotein E and Alzheimer disease: risk, mechanisms and therapy. *Nature Reviews Neurology*, 9(2), 106-118.
- [29]. Farrer, L. A., Cupples, L. A., Haines, J. L., Hyman, B., Kukull, W. A., Mayeux, R., Van Duijn, C. M. (1997). Effects of age, sex, and ethnicity on the association between apolipoprotein E genotype and Alzheimer disease: a meta-analysis. *Jama*, 278(16), 1349-1356.
- [30]. Mahley, R. W., Rall Jr, S. C. (2000). Apolipoprotein E: far more than a lipid transport protein. *Annual review of genomics and human genetics*, 1(1), 507-537.
- [31]. Corder, E. H., Saunders, A. M., Strittmatter, W. J., Schmechel, D. E., Gaskell, P. C., Small, G., Pericak-Vance, M. A. (1993). Gene dose of apolipoprotein E type 4 allele and the risk of Alzheimer's disease in late onset families. *Science*, 261(5123), 921-923.
- [32]. Rebeck, G. W., Reiter, J. S., Strickland, D. K., Hyman, B. T. (1993). Apolipoprotein E in sporadic Alzheimer's disease: allelic variation and receptor interactions. *Neuron*, 11(4), 575-580.
- [33]. Potter, H., Chial, H. J. (2019). Targeting the interaction between apolipoprotein E and amyloid precursor protein: a novel Alzheimer's disease therapy. *Biological Psychiatry*, 86(3), 169-170.
- [34]. Huang, Y. (2010). A β -independent roles of apolipoprotein E4 in the pathogenesis of Alzheimer's disease. *Trends in molecular medicine*, 16(6), 287-294.
- [35]. Aoki, K., Uchihara, T., Sanjo, N., Nakamura, A., Ikeda, K., Tsuchiya, K., Wakayama, Y. (2003). Increased expression of neuronal apolipoprotein E in human brain with cerebral infarction. *Stroke*, 34(4), 875-880.
- [36]. Henderson, V. W. (2014). Alzheimer's disease: review of hormone therapy trials and implications for treatment and prevention after menopause. *The Journal of steroid biochemistry and molecular biology*, 142, 99-106.
- [37]. Schupf, N., Lee, J. H., Pang, D., Zigman, W. B., Tycko, B., Krinsky-McHale, S., Silverman, W. (2018). Epidemiology of estrogen and dementia in women with Down syndrome. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 62-68.
- [38]. Patel, B. N., Seltzer, G. B., Wu, H. S., Schupf, N. (2001). Effect of menopause on cognitive performance in women with Down syndrome. *Neuroreport*, 12(12), 2659-2662.
- [39]. Lott, I. T., Head, E. (2019). Dementia in Down syndrome: unique insights for Alzheimer disease research. *Nature Reviews Neurology*, 15(3), 135-147.

- [40]. Zhao, L., Woody, S. K., Chhibber, A. (2015). Estrogen receptor β in Alzheimer's disease: From mechanisms to therapeutics. *Ageing research reviews*, 24, 178-190.
- [41]. Yaffe, K., Haan, M., Byers, A., Tangen, C., Kuller, L. M. D. D. (2000). Estrogen use, APOE, and cognitive decline: Evidence of gene-environment interaction. *Neurology*, 54(10), 1949-1954.
- [42]. Schupf, N., Winsten, S., Patel, B., Pang, D., Ferin, M., Zigman, W. B., Mayeux, R. (2006). Bioavailable estradiol and age at onset of Alzheimer's disease in postmenopausal women with Down syndrome. *Neuroscience letters*, 406(3), 298-302.
- [43]. Rueda, N., Flórez, J., Martínez-Cué, C. (2013). Apoptosis in Down's syndrome: lessons from studies of human and mouse models. *Apoptosis*, 18, 121-134.
- [44]. Murase, S., Owens, D. F., McKay, R. D. (2011). In the newborn hippocampus, neurotrophin-dependent survival requires spontaneous activity and integrin signaling. *Journal of Neuroscience*, 31(21), 7791-7800.
- [45]. Barde, Y. A. (1994). Neurotrophins: a family of proteins supporting the survival of neurons. *Progress in clinical and biological research*, 390, 45-56.
- [46]. Bartesaghi, R., Guidi, S., Ciani, E. (2011). Is it possible to improve neurodevelopmental abnormalities in Down syndrome?.
- [47]. Anderson, A. J., Stoltzner, S., Lai, F., Su, J., Nixon, R. A. (2000). Morphological and biochemical assessment of DNA damage and apoptosis in Down syndrome and Alzheimer disease, and effect of postmortem tissue archival on TUNEL. *Neurobiology of aging*, 21(4), 511-524.
- [48]. Sawa, A., Oyama, F., Cairns, N. J., Amano, N., Matsushita, M. (1997). Aberrant expression of bcl-2 gene family in Down's syndrome brains. *Molecular Brain Research*, 48(1), 53-59.
- [49]. Gulesserian, T., Engidawork, E., Yoo, B. C., Cairns, N., Lubec, G. (2001). Alteration of caspases and other apoptosis regulatory proteins in Down syndrome (pp. 163-179). Springer Vienna.
- [50]. Nagy, Z. S., Esiri, M. M. (1997). Apoptosis-related protein expression in the hippocampus in Alzheimer's disease. *Neurobiology of aging*, 18(6), 565-571.
- [51]. Salemi, M., Condorelli, R. A., Romano, C., Concetta, B., Romano, C., Salluzzo, M. G., Calogero, A. E. (2014). CASP3 protein expression by flow cytometry in Down's syndrome subjects. *Human cell*, 27, 43-45.
- [52]. Hamlett, E. D., Ledreux, A., Potter, H., Chial, H. J., Patterson, D., Espinosa, J. M., Granholm, A. C. (2018). Exosomal biomarkers in Down syndrome and Alzheimer's disease. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 110-121.
- [53]. Nixon, R. A. (2017). Amyloid precursor protein and endosomal-lysosomal dysfunction in Alzheimer's disease: inseparable partners in a multifactorial disease. *The FASEB Journal*, 31(7), 2729.

- [54]. Chen, X. Q., Sawa, M., Mobley, W. C. (2018). Dysregulation of neurotrophin signaling in the pathogenesis of Alzheimer disease and of Alzheimer disease in Down syndrome. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 52-61.
- [55]. Mathews, P. M., Levy, E. (2019). Exosome production is key to neuronal endosomal pathway integrity in neurodegenerative diseases. *Frontiers in neuroscience*, 13, 1347.
- [56]. Hamlett, E. D., LaRosa, A., Mufson, E. J., Fortea, J., Ledreux, A., Granholm, A. C. (2019). Exosome release and cargo in Down syndrome. *Developmental neurobiology*, 79(7), 639-655.
- [57]. Winston, C. N., Goetzl, E. J., Akers, J. C., Carter, B. S., Rockenstein, E. M., Galasko, D., Rissman, R. A. (2016). Prediction of conversion from mild cognitive impairment to dementia with neuronally derived blood exosome protein profile. *Alzheimer's & Dementia: Diagnosis, Assessment & Disease Monitoring*, 3, 63-72.
- [58]. Gauthier, S. A., Pérez-González, R., Sharma, A., Huang, F. K., Alldred, M. J., Pawlik, M., Levy, E. (2017). Enhanced exosome secretion in Down syndrome brain-a protective mechanism to alleviate neuronal endosomal abnormalities. *Acta neuropathologica communications*, 5, 1-13.
- [59]. Colacurcio, D. J., Pensalfini, A., Jiang, Y., Nixon, R. A. (2018). Dysfunction of autophagy and endosomal-lysosomal pathways: Roles in pathogenesis of Down syndrome and Alzheimer's Disease. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 40-51.
- [60]. Kaether, C., Haass, C., Steiner, H. (2006). Assembly, trafficking and function of γ -secretase. *Neurodegenerative diseases*, 3(4-5), 275-283.
- [61]. Martin, S. B., Dowling, A. L., Lianekhammy, J., Lott, I. T., Doran, E., Murphy, M. P., Head, E. (2014). Synaptophysin and synaptotagmin-1 in Down syndrome are differentially affected by Alzheimer's disease. *Journal of Alzheimer's disease*, 42(3), 767-775.
- [62]. Liu, C. C., Kanekiyo, T., Xu, H., Bu, G. (2013). Apolipoprotein E and Alzheimer disease: risk, mechanisms and therapy. *Nature Reviews Neurology*, 9(2), 106-118.
- [63]. Muchová, J., Zitnanova, I., Durackova, Z. (2014). Oxidative stress and Down syndrome. Do antioxidants play a role in therapy?. *Physiological research*, 63(5), 535.
- [64]. Cenini, G., Fiorini, A., Sultana, R., Perluigi, M., Cai, J., Klein, J. B., Butterfield, D. A. (2014). An investigation of the molecular mechanisms engaged before and after the development of Alzheimer disease neuropathology in Down syndrome: a proteomics approach. *Free Radical Biology and Medicine*, 76, 89-95.
- [65]. Di Domenico, F., Pupo, G., Tramutola, A., Giorgi, A., Schininà, M. E., Coccia, R., Perluigi, M. (2014). Redox proteomics analysis of HNE-modified proteins in Down syndrome brain: clues for understanding the development of Alzheimer disease. *Free Radical Biology and Medicine*, 71, 270-280.

- [66]. Barone, E., Head, E., Butterfield, D. A., Perluigi, M. (2017). HNE-modified proteins in Down syndrome: Involvement in development of Alzheimer disease neuropathology. *Free radical biology and medicine*, 111, 262-269.
- [67]. Hensley, K., Venkova, K., Christov, A. (2010). Emerging biological importance of central nervous system lanthionines. *Molecules*, 15(8), 5581-5594.
- [68]. Beyer, K., Lao, J. I., Carrato, C., Rodriguez-Vila, A., Latorre, P., Mataro, M., Ariza, A. (2004). Cystathionine beta synthase as a risk factor for Alzheimer disease. *Current Alzheimer Research*, 1(2), 127-133.
- [69]. Griffin, W. S. T., Sheng, J. G., McKenzie, J. E., Royston, M. C., Gentleman, S. M., Brumback, R. A., Mrak, R. E. (1998). Life-long overexpression of S100 β in Down's syndrome: implications for Alzheimer pathogenesis. *Neurobiology of aging*, 19(5), 401-405.
- [70]. Royston, McKenzie, Gentleman, Sheng, Mann, Griffin, Mrak. (1999). Overexpression of S100 β in Down's syndrome: correlation with patient age and with β -amyloid deposition. *Neuropathology and Applied Neurobiology*, 25(5), 387-393.
- [71]. Van Eldik, L. J., Griffin, W. S. T. (1994). S100 β expression in Alzheimer's disease: relation to neuropathology in brain regions. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Molecular Cell Research*, 1223(3), 398-403.
- [72]. Perluigi, M., Di Domenico, F., Butterfield, D. A. (2014). Unraveling the complexity of neurodegeneration in brains of subjects with Down syndrome: insights from proteomics. *PROTEOMICS–Clinical Applications*, 8(1-2), 73-85.
- [73]. Butterfield, D. A., Boyd-Kimball, D. (2018). Oxidative stress, amyloid- β peptide, and altered key molecular pathways in the pathogenesis and progression of Alzheimer's disease. *Journal of Alzheimer's Disease*, 62(3), 1345-1367.
- [74]. Butterfield, D. A., Di Domenico, F., Swomley, A. M., Head, E., Perluigi, M. (2014). Redox proteomics analysis to decipher the neurobiology of Alzheimer-like neurodegeneration: overlaps in Down's syndrome and Alzheimer's disease brain. *Biochemical Journal*, 463(2), 177-189.
- [75]. Helguera, P., Seiglie, J., Rodriguez, J., Hanna, M., Helguera, G., Busciglio, J. (2013). Adaptive downregulation of mitochondrial function in down syndrome. *Cell metabolism*, 17(1), 132-140.
- [76]. Pan, J. X., Short, S. R., Goff, S. A., Dice, J. F. (1993). Ubiquitin pools, ubiquitin mRNA levels, and ubiquitin-mediated proteolysis in aging human fibroblasts. *Experimental gerontology*, 28(1), 39-49.
- [77]. Di Domenico, F., Coccia, R., Cocciolo, A., Murphy, M. P., Cenini, G., Head, E., Perluigi, M. (2013). Impairment of proteostasis network in Down syndrome prior to the development of Alzheimer's disease neuropathology: redox proteomics analysis of human brain. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Molecular Basis of Disease*, 1832(8), 1249-1259.

- [78]. Hanseeuw, B. J., Betensky, R. A., Jacobs, H. I., Schultz, A. P., Sepulcre, J., Becker, J. A., Johnson, K. (2019). Association of amyloid and tau with cognition in preclinical Alzheimer disease: a longitudinal study. *JAMA neurology*, 76(8), 915-924.
- [79]. Alhajraf, F., Ness, D., Hye, A., Strydom, A. (2019). Plasma amyloid and tau as dementia biomarkers in Down syndrome: Systematic review and meta-analyses. *Developmental neurobiology*, 79(7), 684-698.
- [80]. Lemere, C. A., Blusztajn, J. K., Yamaguchi, H., Wisniewski, T., Saido, T. C., Selkoe, D. (1996). Sequence of deposition of heterogeneous amyloid β -peptides and APO E in Down syndrome: implications for initial events in amyloid plaque formation. *Neurobiology of disease*, 3(1), 16-32.
- [81]. Billingsley, M. L., Kincaid, R. L. (1997). Regulated phosphorylation and dephosphorylation of tau protein: effects on microtubule interaction, intracellular trafficking and neurodegeneration. *Biochemical Journal*, 323(3), 577-591.
- [82]. Wang, J. Z., Grundke-Iqbal, I., Iqbal, K. (2007). Kinases and phosphatases and tau sites involved in Alzheimer neurofibrillary degeneration. *European Journal of Neuroscience*, 25(1), 59-68.
- [83]. Farber, N. B., Rubin, E. H., Newcomer, J. W., Kinscherf, D. A., Miller, J. P., Morris, J. C., McKeel, D. W. (2000). Increased neocortical neurofibrillary tangle density in subjects with Alzheimer disease and psychosis. *Archives of General Psychiatry*, 57(12), 1165-1173.
- [84]. Di Domenico, F., Tramutola, A., Foppoli, C., Head, E., Perluigi, M., Butterfield, D. A. (2018). mTOR in Down syndrome: Role in A β and tau neuropathology and transition to Alzheimer disease-like dementia. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 94-101.
- [85]. Woods, Y. L., Cohen, P., Becker, W., Jakes, R., Goedert, M., Wang, X., Proud, C. G. (2001). The kinase DYRK phosphorylates protein-synthesis initiation factor eIF2B ϵ at Ser539 and the microtubule-associated protein tau at Thr212: potential role for DYRK as a glycogen synthase kinase 3-priming kinase. *Biochemical Journal*, 355(3), 609-615.
- [86]. Morishima-Kawashima, M., Hasegawa, M., Takio, K., Suzuki, M., Yoshida, H., Watanabe, A., Ihara, Y. (1995). Hyperphosphorylation of tau in PHF. *Neurobiology of aging*, 16(3), 365-371.
- [87]. Yin, X., Jin, N., Shi, J., Zhang, Y., Wu, Y., Gong, C. X., Liu, F. (2017). Dyrk1A overexpression leads to increase of 3R-tau expression and cognitive deficits in Ts65Dn Down syndrome mice. *Scientific reports*, 7(1), 619.
- [88]. Davies, K. J., Ermak, G., Rothermel, B. A., Pritchard, M., Heitman, J., Ahnn, J., Estivill, X. (2007). Renaming the DSCR1/Adapt78 gene family as RCAN: regulators of calcineurin. *The FASEB Journal*, 21(12), 3023-3028.
- [89]. Chang, K. T., Shi, Y. J., Min, K. T. (2003). The Drosophila homolog of Down's syndrome critical region 1 gene regulates learning: implications for mental

- retardation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(26), 15794-15799.
- [90]. Arron, J. R., Winslow, M. M., Polleri, A., Chang, C. P., Wu, H., Gao, X., Crabtree, G. R. (2006). NFAT dysregulation by increased dosage of DSCR1 and DYRK1A on chromosome 21. *Nature*, 441(7093), 595-600.
- [91]. O'Neill, C. (2013). PI3-kinase/Akt/mTOR signaling: impaired on/off switches in aging, cognitive decline and Alzheimer's disease. *Experimental gerontology*, 48(7), 647-653.
- [92]. Pei, J. J., Hugon, J. (2008). mTOR-dependent signalling in Alzheimer's disease. *Journal of cellular and molecular medicine*, 12(6b), 2525-2532.
- [93]. Troca-Marín, J. A., Alves-Sampaio, A., Montesinos, M. L. (2012). Dereglated mTOR-mediated translation in intellectual disability. *Progress in neurobiology*, 96(2), 268-282.

References

- 1- Erel, S., & KemalAtahan, M. (2019). Memenin Anatomisi Fizyolojisi ve Değerlendirilmesi. In *Genel Cerrahi* (pp. 395–410). Akademisyen Kitabevi.
- 2- Schlenz I, Kuzbari R, Gruber H, Holle J. The sensitivity of the nipple-areola complex: an anatomic study. *Plast Reconstr Surg*. 2000 Mar;105(3):905-9. doi: 10.1097/00006534-200003000-00012. PMID: 10724249.
- 3- Noyan, A. (2004). Yaşamda ve Hekimlikte Fizyoloji. 15. Ed., (pp. 1138-1141). Meteksan AŞ.
- 4- World Health Organization International Agency for Research on Cancer (IARC). GLOBOCAN 2020: estimated cancer incidence, mortality and prevalence worldwide in 2020. <https://gco.iarc.fr/> ; 2020 [cited 2023 March 9].
- 5- Eryilmaz, M. A., Igci, A., Muslumanoglu, M., Ozmen, V., & Koc, M. (2012). Male breast cancer: a retrospective study of 15 years. *Journal of B.U.ON. : official journal of the Balkan Union of Oncology*, 17(1), 51–56.
- 6- Sasco, A. J., Lowenfels, A. B., & Pasker-de Jong, P. (1993). Review article: epidemiology of male breast cancer. A meta-analysis of published case-control studies and discussion of selected aetiological factors. *International journal of cancer*, 53(4), 538–549. <https://doi.org/10.1002/ijc.2910530403>
- 7- Halk sağlığı [Internet]. Available from: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-istatistikleri/>
- 8- Ban, K. A., & Godellas, C. V. (2014). Epidemiology of breast cancer. *Surgical oncology clinics of North America*, 23(3), 409–422. <https://doi.org/10.1016/j.soc.2014.03.011>
- 9- Tryggvadóttir, L., Tulinius, H., Eyfjord, J. E., & Sigurvinsson, T. (2001). Breast-feeding and reduced risk of breast cancer in an Icelandic cohort study. *American journal of epidemiology*, 154(1), 37–42. <https://doi.org/10.1093/aje/154.1.37>

- 10- Kelsey, J. L., & Berkowitz, G. S. (1988). Breast cancer epidemiology. *Cancer research*, 48(20), 5615–5623.
- 11- Waks, A. G., & Winer, E. P. (2019). Breast Cancer Treatment: A Review. *JAMA*, 321(3), 288–300. <https://doi.org/10.1001/jama.2018.19323>
- 12- Kohler, B. A., Sherman, R. L., Howlader, N., Jemal, A., Ryerson, A. B., Henry, K. A., Boscoe, F. P., Cronin, K. A., Lake, A., Noone, A. M., Henley, S. J., Ehemann, C. R., Anderson, R. N., & Penberthy, L. (2015). Annual Report to the Nation on the Status of Cancer, 1975-2011, Featuring Incidence of Breast Cancer Subtypes by Race/Ethnicity, Poverty, and State. *Journal of the National Cancer Institute*, 107(6), djv048. <https://doi.org/10.1093/jnci/djv048>
- 13- Eliyatkin, N., Yalçın, E., Zengel, B., Aktaş, S., Vardar, E. (2015). Molecular Classification of Breast Carcinoma: From Traditional, Old-Fashioned Way to A New Age, and A New Way. *Journal of Breast Health*, 11: 59-66 <https://doi.org/10.5152/tjbh.2015.1669>
- 14- Malhotra, G. K., Zhao, X., Band, H., & Band, V. (2010). Histological, molecular and functional subtypes of breast cancers. *Cancer biology & therapy*, 10(10), 955–960. <https://doi.org/10.4161/cbt.10.10.13879>
- 15- Meme Kanseri Korunma, Tarama, Tanı, Tedavi ve İzlem Klinik Rehberi (2020). Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı
- 16- Violet, J. A., & Harmer, C. (2004). Breast cancer: improving outcome following adjuvant radiotherapy. *The British journal of radiology*, 77(922), 811–820. <https://doi.org/10.1259/bjr/44576710>
- 17- Zhang, J., Pan, S., Jian, C., Hao, L., Dong, J., Sun, Q., Jin, H., & Han, X. (2022). Immunostimulatory Properties of Chemotherapy in Breast Cancer: From Immunogenic Modulation Mechanisms to Clinical Practice. *Frontiers in immunology*, 12, 819405. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2021.819405>
- 18- Schmid, P., Adams, S., Rugo, H. S., Schneeweiss, A., Barrios, C. H., Iwata, H., Diéras, V., Hegg, R., Im, S. A., Shaw Wright, G., Henschel, V., Molinero, L., Chui, S. Y., Funke, R., Husain, A., Winer, E. P., Loi, S., Emens, L. A., & IMpassion130 Trial Investigators (2018). Atezolizumab and Nab-Paclitaxel in Advanced Triple-Negative Breast Cancer. *The New England journal of medicine*, 379(22), 2108–2121. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1809615>
- 19- Yang Y. (2015). Cancer immunotherapy: harnessing the immune system to battle cancer. *The Journal of clinical investigation*, 125(9), 3335–3337. <https://doi.org/10.1172/JCI83871>
- 20- Higano, C. S., Schellhammer, P. F., Small, E. J., Burch, P. A., Nemunaitis, J., Yuh, L., Provost, N., & Frohlich, M. W. (2009). Integrated data from 2 randomized, double-blind, placebo-controlled, phase 3 trials of active cellular immunotherapy with sipuleucel-T in advanced prostate cancer. *Cancer*, 115(16), 3670–3679. <https://doi.org/10.1002/cncr.24429>
- 21- Tan, S., Li, D., & Zhu, X. (2020). Cancer immunotherapy: Pros, cons and beyond. *Biomedicine & pharmacotherapy = Biomedecine & pharmacotherapie*, 124, 109821. <https://doi.org/10.1016/j.biopha.2020.109821>

- 22- Chen, L., & Flies, D. B. (2013). Molecular mechanisms of T cell co-stimulation and co-inhibition. *Nature reviews. Immunology*, 13(4), 227–242. <https://doi.org/10.1038/nri3405>
- 23- Cogdill, A., Andrews, M. & Wargo, J. Hallmarks of response to immune checkpoint blockade. *Br J Cancer* 117, 1–7 (2017). <https://doi.org/10.1038/bjc.2017.136>
- 24- Chen, D.S., Mellman, I. Oncology Meets Immunology: The Cancer-Immunity Cycle, *Immunity*, Volume 39, Issue 1, 2013, Pages 1-10, ISSN 1074-7613, <https://doi.org/10.1016/j.immuni.2013.07.012>
- 25- Waldman, A.D., Fritz, J.M. & Lenardo, M.J. A guide to cancer immunotherapy: from T cell basic science to clinical practice. *Nat Rev Immunol* 20, 651–668 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41577-020-0306-5>
- 26- Patel, S. P., & Kurzrock, R. (2015). PD-L1 Expression as a Predictive Biomarker in Cancer Immunotherapy. *Molecular cancer therapeutics*, 14(4), 847–856. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.MCT-14-0983>
- 27- Wykes, M., Lewin, S. Immune checkpoint blockade in infectious diseases. *Nat Rev Immunol* 18, 91–104 (2018). <https://doi.org/10.1038/nri.2017.112>
- 28- Hossen, M. M., Ma, Y., Yin, Z., Xia, Y., Du, J., Huang, J. Y., Huang, J. J., Zou, L., Ye, Z., & Huang, Z. (2023). Current understanding of CTLA-4: from mechanism to autoimmune diseases. *Frontiers in immunology*, 14, 1198365. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2023.1198365>
- 29- Chocarro, L., Blanco, E., Zuazo, M., Arasan, H., Bocanegra, A., Fernández-Rubio, L., Morente, P., Fernández-Hinojal, G., Echaide, M., Garnica, M., Ramos, P., Vera, R., Kochan, G., & Escors, D. (2021). Understanding LAG-3 Signaling. *International journal of molecular sciences*, 22(10), 5282. <https://doi.org/10.3390/ijms22105282>
- 30- Shiravand, Y., Khodadadi, F., Kashani, S. M. A., Hosseini-Fard, S. R., Hosseini, S., Sadeghirad, H., Ladwa, R., O'Byrne, K., & Kulasinghe, A. (2022). Immune Checkpoint Inhibitors in Cancer Therapy. *Current oncology (Toronto, Ont.)*, 29(5), 3044–3060. <https://doi.org/10.3390/curroncol29050247>
- 31- Miles, D., Gligorov, J., André, F., Cameron, D., Schneeweiss, A., Barrios, C., Xu, B., Wardley, A., Kaen, D., Andrade, L., Semiglazov, V., Reinisch, M., Patel, S., Patre, M., Morales, L., Patel, S. L., Kaul, M., Barata, T., O'Shaughnessy, J., & IMpassion131 investigators (2021). Primary results from IMpassion131, a double-blind, placebo-controlled, randomised phase III trial of first-line paclitaxel with or without atezolizumab for unresectable locally advanced/metastatic triple-negative breast cancer. *Annals of oncology : official journal of the European Society for Medical Oncology*, 32(8), 994–1004. <https://doi.org/10.1016/j.annonc.2021.05.801>
- 32- Kwapisz D. (2021). Pembrolizumab and atezolizumab in triple-negative breast cancer. *Cancer immunology, immunotherapy : CII*, 70(3), 607–617. <https://doi.org/10.1007/s00262-020-02736-z>

- 33- Bartel D. P. (2004). MicroRNAs: genomics, biogenesis, mechanism, and function. *Cell*, 116(2), 281–297. [https://doi.org/10.1016/s0092-8674\(04\)00045-5](https://doi.org/10.1016/s0092-8674(04)00045-5)
- 34- Karnati, H. K., Panigrahi, M. K., Gutti, R. K., Greig, N. H., & Tamargo, I. A. (2015). miRNAs: Key Players in Neurodegenerative Disorders and Epilepsy. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 48(3), 563–580. <https://doi.org/10.3233/JAD-150395>
- 35- Ardekani, A. M., & Naeini, M. M. (2010). The Role of MicroRNAs in Human Diseases. *Avicenna journal of medical biotechnology*, 2(4), 161–179.
- 36- Zhou, Ss., Jin, Jp., Wang, Jq. *et al.* miRNAS in cardiovascular diseases: potential biomarkers, therapeutic targets and challenges. *Acta Pharmacol Sin* 39, 1073–1084 (2018). <https://doi.org/10.1038/aps.2018.30>
- 37- Peng, Y., Croce, C. The role of MicroRNAs in human cancer. *Sig Transduct Target Ther* 1, 15004 (2016). <https://doi.org/10.1038/sigtrans.2015.4>
- 38- Smolarz, B., Durczyński, A., Romanowicz, H., Szyłło, K., & Hogendorf, P. (2022). miRNAs in Cancer (Review of Literature). *International journal of molecular sciences*, 23(5), 2805. <https://doi.org/10.3390/ijms23052805>
- 39- Wang, Q., Lin, W., Tang, X., Li, S., Guo, L., Lin, Y., & Kwok, H. F. (2017). The Roles of microRNAs in Regulating the Expression of PD-1/PD-L1 Immune Checkpoint. *International journal of molecular sciences*, 18(12), 2540. <https://doi.org/10.3390/ijms18122540>
- 40- Vaddi, P. K., Osborne, D. G., Nicklawsky, A., Williams, N. K., Menon, D. R., Smith, D., Mayer, J., Reid, A., Domenico, J., Nguyen, G. H., Robinson, W. A., Ziman, M., Gao, D., Zhai, Z., & Fujita, M. (2023). *CTLA4* mRNA is downregulated by miR-155 in regulatory T cells, and reduced blood *CTLA4* levels are associated with poor prognosis in metastatic melanoma patients. *Frontiers in immunology*, 14, 1173035. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2023.1173035>
- 41- Fayyad-Kazan, H., Rouas, R., Fayyad-Kazan, M., Badran, R., El Zein, N., Lewalle, P., Najar, M., Hamade, E., Jebbawi, F., Merimi, M., Romero, P., Burny, A., Badran, B., & Martiat, P. (2012). MicroRNA profile of circulating CD4-positive regulatory T cells in human adults and impact of differentially expressed microRNAs on expression of two genes essential to their function. *The Journal of biological chemistry*, 287(13), 9910–9922. <https://doi.org/10.1074/jbc.M111.337154>
- 42- Qin, A., Wen, Z., Zhou, Y., Li, Y., Li, Y., Luo, J., Ren, T., & Xu, L. (2013). MicroRNA-126 regulates the induction and function of CD4(+) Foxp3(+) regulatory T cells through PI3K/AKT pathway. *Journal of cellular and molecular medicine*, 17(2), 252–264. <https://doi.org/10.1111/jcmm.12003>
- 43- Li, Q., Johnston, N., Zheng, X., Wang, H., Zhang, X., Gao, D., & Min, W. (2016). miR-28 modulates exhaustive differentiation of T cells through silencing programmed cell death-1 and regulating cytokine secretion. *Oncotarget*, 7(33), 53735–53750. <https://doi.org/10.18632/oncotarget.10731>

- 44- Lin, Y. Z., Liu, S. H., Wu, W. R., Shen, Y. C., Wang, Y. L., Liao, C. C., Lin, P. L., Chang, H., Liu, L. C., Cheng, W. C., & Wang, S. C. (2021). miR-4759 suppresses breast cancer through immune checkpoint blockade. *Computational and structural biotechnology journal*, 20, 241–251. <https://doi.org/10.1016/j.csbj.2021.12.020>
- 45- Nair, M. G., D, A., M, C., Vp, S., Patil, S., Ce, A., Mukherjee, G., Kumar, R. V., Prabhu, J. S., & Ts, S. (2022). miR-18a Mediates Immune Evasion in ER-Positive Breast Cancer through Wnt Signaling. *Cells*, 11(10), 1672. <https://doi.org/10.3390/cells11101672>
- 46- Wang, J., Wang, Q., Guan, Y., Sun, Y., Wang, X., Lively, K., Wang, Y., Luo, M., Kim, J. A., Murphy, E. A., Yao, Y., Cai, G., & Fan, D. (2022). Breast cancer cell-derived microRNA-155 suppresses tumor progression via enhancing immune cell recruitment and antitumor function. *The Journal of clinical investigation*, 132(19), e157248. <https://doi.org/10.1172/JCI157248>

REFERENCES

- Akamatsu, S., Inoue, T., Ogawa, O., & Gleave, M. E. (2018). Clinical and molecular features of treatment-related neuroendocrine prostate cancer. *Int J Urol*, 25(4), 345-351. doi:10.1111/iju.13526
- Albisinni, S., De Nunzio, C., & Tubaro, A. (2012). Pure small cell carcinoma of the prostate: A rare tumor. *Indian journal of urology: IJU: journal of the Urological Society of India*, 28(1), 89.
- Alshaikh, O. M., Al-Mahfouz, A. A., Al-Hindi, H., Mahfouz, A. B., & Alzahrani, A. S. (2010). Unusual cause of ectopic secretion of adrenocorticotrophic hormone: Cushing syndrome attributable to small cell prostate cancer. *Endocr Pract*, 16(2), 249-254. doi:10.4158/ep09243.cr
- Bostwick, D. G. (1997). Neoplasm of the prostate. *Urologic surgical pathology*.
- Cohen, R., Glezer, G., HAFJEJEE, Z., & Afrika, D. (1990). Prostatic carcinoma: histological and immunohistological factors affecting prognosis. *British journal of urology*, 66(4), 405-410.
- Di Sant'Agnese, P. A. (1992a). Neuroendocrine differentiation in carcinoma of the prostate. Diagnostic, prognostic, and therapeutic implications. *Cancer*, 70(S1), 254-268.
- Di Sant'Agnese, P. A. (1992b). Neuroendocrine differentiation in human prostatic carcinoma. *Human pathology*, 23(3), 287-296.
- Erasmus, C. E., Verhagen, W. I., Wauters, C. A., & van Lindert, E. J. (2002). Brain metastasis from prostate small cell carcinoma: not to be neglected. *Can J Neurol Sci*, 29(4), 375-377. doi:10.1017/s0317167100002250
- Furtado, P., Lima, M., Nogueira, C., Franco, M., & Tavora, F. (2011). Review of small cell carcinomas of the prostate. *Prostate Cancer*, 2011.

- Heinrich, E., Trojan, L., Friedrich, D., Voss, M., Weiss, C., Michel, M. S., & Grobholz, R. (2011). Neuroendocrine tumor cells in prostate cancer: evaluation of the neurosecretory products serotonin, bombesin, and gastrin - impact on angiogenesis and clinical follow-up. *Prostate*, 71(16), 1752-1758. doi:10.1002/pros.21392
- Jemal, A., Murray, T., Ward, E., Samuels, A., Tiwari, R. C., Ghafoor, A., . . . Thun, M. J. (2005). Cancer statistics, 2005. *CA: a cancer journal for clinicians*, 55(1), 10-30.
- Levenson Jr, R. M., Ihde, D. C., Matthews, M. J., Cohen, M. H., Gazdar, A. F., Bunn Jr, P. A., & Minna, J. D. (1981). Small cell carcinoma presenting as an extrapulmonary neoplasm: sites of origin and response to chemotherapy. *Journal of the National Cancer Institute*, 67(3), 607-612.
- Nadal, R., Schweizer, M., Kryvenko, O. N., Epstein, J. I., & Eisenberger, M. A. (2014). Small cell carcinoma of the prostate. *Nat Rev Urol*, 11(4), 213-219. doi:10.1038/nrurol.2014.21
- Rauf, A., Smith, S. F., Mukherjee, R., & Nasir, N. (2020). Not such a small diagnosis: small cell carcinoma of the prostate. *Journal of Surgical Case Reports*, 2020(6), rjaa117.
- Weprin, S., & Yonover, P. (2017). Small Cell Carcinoma of the Prostate: A Case Report and Brief Review of the Literature. *Urol Case Rep*, 13, 61-62. doi:10.1016/j.eucr.2016.10.010
- Wu, J. T., Astill, M. E., Liu, G. H., & Stephenson, R. A. (1998). Serum chromogranin A: early detection of hormonal resistance in prostate cancer patients. *J Clin Lab Anal*, 12(1), 20-25. doi:10.1002/(sici)1098-2825(1998)12:1<20::aid-jcla4>3.0.co;2-n

References

1. Pandit JJ, Andrade J, Bogod DG, et al. 5th National Audit Project (NAP5) on accidental awareness during general anaesthesia: summary of main findings and risk factors. *British Journal of Anaesthesia* 2014; 113: 549–59.
2. Sebel PS, Bowdle TA, Ghoneim MM, Rampil IJ, Padilla RE, Gan TJ, Domino KB. The incidence of awareness during anaesthesia: a multicenter United States study. *Anesth Analg*. 2004;99:833–9.
3. Lopez U, Habre W, Laurencon M. Intraoperative awareness in children: the value of an interview adapted to their cognitive abilities. *Anaesthesia*. 2007;62:778–89
4. Apfelbaum JJ, Arens JF, Cole DJ, Connis RT, Domino KB, Drummond JC, Kalkman KJ, Miller RD, Todd MM. Practice Advisory for intraoperative awareness and brain function monitoring. *Anesthesiology*. 2006;104:847–64.
5. Andrade J, Deeprose C, Barker I. Awareness and memory function during paediatric anaesthesia. *British Journal of Anaesthesia* 2008; 100: 389–96.
6. Russell F, Wang M. Isolated forearm technique and consciousness. *Anaesthesia* 2014; 69: 78–80.

7. Myles PS, Leslie K, McNeil J, Forbes A, Chan MT. Bispectral index monitoring to prevent awareness during anaesthesia: The B-Aware randomized controlled trial. *Lancet*. 2004;363:1757–63.
8. Avidan MS, Zhang L, Burnside BA, Finkal KJ, Searleman AC, Selvidge JA, Saager L, Turner MS, Rao S, Bottros M, Hantler C, Jacobsohn E, Evers AS. Anaesthesia awareness and the bispectral index. *N Eng J Med*. 2008;358:1097–108.
9. Russell IF. The Narcotrend ‘depth of anaesthesia’ monitor cannot reliably detect consciousness during general anaesthesia: an investigation using the isolated forearm technique. *Br J Anaesth*. 2006;96:346–52.
10. Bischoff P, Schmidt G. Monitoring methods: SNAP. *Best Pract Res Clin Anaesthesiol*. 2006 Mar;20(1):141-6.
11. Tasbihgou SR, Vogels MF, Absalom AR. Accidental awareness during general anaesthesia - a narrative review. *Anaesthesia*. 2018 Jan;73(1):112-22.

REFERENCES

- Bernarto, I., Berlianto, M. P., Meilani, Y. F. C. P., Masman, R. R., & Suryawan, I. N. (2020). The influence of brand awareness, brand image, and brand trust on brand loyalty. *Jurnal Manajemen*, 24(3), 412-426.
- Boler, S. (2016). Müşteri Tatmininin Marka Güveni ve Marka Bağlılığına Etkisi, Lüks ve Lüks Olmayan Markaların Karşılaştırılması Üzerine Araştırma [Doktora tezi, İstanbul Beykent Üniversitesi].
- Dam, S. M., & Dam, T. C. (2021). Relationships between service quality, brand image, customer satisfaction, and customer loyalty. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 585-593.
- Diputra, I. G. A. W., & Yasa, N. N. (2021). The influence of product quality, brand image, brand trust on customer satisfaction and loyalty. *American International Journal of Business Management (AIJBM)*, 4(1), 25-34.
- Dovaliene, A., Masiulyte, A., & Piligrimiene, Z. (2015). The relations between customer engagement, perceived value and satisfaction: the case of mobile applications. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 213, 659-664.
- Hapsari, R., Clemes, M., & Dean, D. (2016). The mediating role of perceived value on the relationship between service quality and customer satisfaction: Evidence from Indonesian airline passengers. *Procedia Economics and Finance*, 35, 388-395.
- Kapferer, J. N. (2017). Managing luxury brands. *Advances in luxury brand management*, 235-249.
- Kesari, B., & Atulkar, S. (2016). Satisfaction of mall shoppers: A study on perceived utilitarian and hedonic shopping values. *Journal of Retailing and Consumer services*, 31, 22-31.
- Kuo, Y. F., Wu, C. M., & Deng, W. J. (2009). The relationships among service quality, perceived value, customer satisfaction, and post-purchase intention in mobile value-added services. *Computers in human behavior*, 25(4), 887-896.
- Segoro, W. (2013). The influence of perceived service quality, mooring factor, and relationship quality on customer satisfaction and loyalty. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 81, 306-310.

- Vigneron, F., & Johnson, L. W. (2004). Measuring perceptions of brand luxury. *Journal of brand management*, 11(6), 484-506.
- Yoo, J., & Park, M. (2016). The effects of e-mass customization on consumer perceived value, satisfaction, and loyalty toward luxury brands. *Journal of business research*, 69(12), 5775-5784.

References

- Akın, H. (2015). *Türkiye'de Enerji Boru Hattı Taşımacılığında Güvenlik*. (Master Thesis). Polis Akademisi Başkanlığı / Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aras, O., Suleymanov, C., Hasanov, F. (2013). Trans- Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nden Ekonomik ve Stratejik Beklentiler. *International Conference on Eurasian Economies*. s. 996.
- Atiyas, I., Çetin, T., Gülen, G. (2012). *Reforming Turkish Energy Markets: Political Economy. Regulation and Competition in the Search for Energy Policy*. Newyork: Springer. s.95.
- Çetin, T., Oğuz, F., (2007a). Politics of regulation in the Turkish Electricity Market. *Energy Policy* 35 (3), 1761–1770.
- Çetin, T., Oğuz, F., (2007b). The reform in the Turkish natural gas market: A critical evaluation. *Energy Policy* 35(07), 3856–3867.
- Ender, M., Ahmedov O. (2007). Türkiye-Azerbaycan Petrol-Doğalgaz Boru Hattı Projelerinin Ülke Ekonomileri ve Avrupa Birliği Açısından Önemi. *Çanakkale Onsekiz Mart University Girişimcilik ve Kalkınma Journal*. 2(2). s.118.
- Erdoğan, N. (2017). TANAP Projesinin Türkiye ve Azerbaycan Enerji Politikalarındaki Yeri ve Önemi, *Ömer Halisdemir University Journal of İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. 10(3). s.15-22.
- Guo, F., Huang, C., Wu, X. (2019). Strategic analysis on the construction of new energy corridor: China–Pakistan–Iran–Turkey. *Energy Reports* 5. s.828–841.
- İlter, E., Kınık, H. (2017). Türkiye'nin Enerji Denklemi: Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı ve Türk Akımı. *Journal of Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler* (18). s.186-193.
- Kakışım, C., Kodaman, T. (2019). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Enerji Diyalogu. *Süleyman Demirel University Journal of Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 34. s.135.
- Karagöl, E., Kızılkaya, M. (2015). Rusya-AB-Türkiye üçgeninde Türk Akımı. *Seta Perspektif*. 105. s.6.
- Ministry of Transport, Maritime and Communications (2010). *Ana Plan Stratejisi*. Ankara. 4.5, s.1
- Tekin, A., Williams, P. (2009). Turkey And Eu Energy Security: The Pipeline Connection. *East European Quarterly*. 4(42). s.421.
- Web references:* Petroleum Transportation with Pipelines Incorporated Company (BOTAŞ), <https://www.botas.gov.tr/Sayfa/ticaret/14>. *Access date:* 21.04.2024.
- Web references:* Petroleum Transportation with Pipelines Incorporated Company (BOTAŞ), <https://www.botas.gov.tr/Sayfa/ham-petrol/13>. *Access date:* 21.04.2024.

Web references: Ministry for European Union Affairs. https://www.ab.gov.tr/fasil-15-enerji_80.html. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Foreign Affairs, Türkiye'nin Enerji Stratejisi. [http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/EnerjiPolitikasi/T%C3%BCrkiye'nin%20Enerji%20Stratejisi%20\(Ocak%202009\).pdf](http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/EnerjiPolitikasi/T%C3%BCrkiye'nin%20Enerji%20Stratejisi%20(Ocak%202009).pdf). *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Energy and Natural Resources (ETKB). Doğal Gaz Boru Hatları ve Projeleri. <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Dogal-Gaz-Boru-Hatlari-ve-Projeleri>. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Energy and Natural Resources (ETKB). Petrol Boru Hatları. <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Petrol-Boru-Hatlari>. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Trans Anatolian Natural Gas Pipeline Project (TANAP). <https://www.tanap.com/tanap-projesi/tanap-nedir/>. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Transport. Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi Hedef 2023. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/93C5Y+Turkiye_Ulasim_velletisim_Stratejisi.pdf. *Access date:* 21.11.2023.

REFERENCES

Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. New York: Routledge.

Fanon, F. (1952). *Black Skin, White Masks*. (C. L. Markmann, Trans.) Pluto Press.

Gyasi, Y. (2016). *Homegoing*. Vintage Books.

Kırpıklı, D. (2017). "Giving Voice to Multiple Realities: Polyphony and Magic Realism in *Midnight's Children*." *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(1), pp. 654 – 673.

Merriam Webster. (1828). Retrieved 09 17, 202, from Merriam Webster: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/colonialism>.

Rex, J. (1973). *Race, Colonialism and the City*. Western Printing Services.

Rushdie, S. (1980). *Midnight's Children*. Random House Trade Paperbacks.

Young, R. J. (2001). *Postcolonialism: A Historical Introduction*. United States: Blackwell Publishing

Source

- Akşar, T., (2005). Sponsorship in Football in Europe and the World. [Online] Available At: <https://Www.Futbolekonomi.Com/Index.Php/Haberler-Makaleler/Mali/110-Tugrul-Aksar/1832-Sponsorship-in-Europe-In-World-And-Football-In-Turkey.Html> [Accessed: 19 05. 2022].
- Akşar, Tuğrul and Kutlu Merih. (2006). Football Economy, 1st Edition, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Aktaş and Mutlu. (2016). "Financial Fair Play Break-Even Rule and An Application on Beşiktaş Football Club in the Scope of Financial Sustainability in Football," Celal Bayar University, Journal of Social Sciences, Volume: 14, Issue: 2, June.
- Akşar, T. (2013). Football in Crisis. Istanbul: Literature Publications
- DeloitteSportsBusinessGroup,(2014). <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-annual-review-football-finance.pdf>.
- Doğru C.(2010): A Mathematical Approach to Creating Competitive Balance in the Football Industry: Wage Cap Model. International. Journal of Economic and Administrative Studies, Number: 4, 109-128
- Drut, B., and Raballand, G. (2012). Why does financial regulation matter for European professional football clubs? International Journal of Sport Management and Marketing, 11(1-2), 73-88.
- Karadeniz E, Koşan L, Kahiloğulları (2014): Analysis of the Financial Performance of Sports Companies Traded in Borsa Istanbul by Ratio Method. Ç.Ü. Journal of the Social Sciences Institute, Volume: 23, Issue: 2,129-144.
- Lindholm, J. (2011). The Problem With Salary Caps Under: The Case Against Financial Fair Play. Texas Review of Entertainment and Sports Law, 12(2), 189-213.
- Marquez, M., and Martin, H. (2000). The New Football Business: a challenge for elite followers, Master's Thesis (unpublished), Göteborg University School of Economics and Commercial Law International Business, Göteborg, 391 p.
- Preuss, H., Haugen, K. K., and Schuber, M. (2014). UEFA financial fair play: the curse of regulation.
- Sevim, A., and Bülbül, S. (2017). The Importance of Financial Reporting in Turkish Football within the Scope of UEFA Financial Fair Play (FFP) Criteria and the Necessity of a System. Military Academy Science Journal, 27(2):187-212.
- Sönmezoğlu U, Ekmekçi R, Ekmekçi D.Y. (2013): Social Responsibility in Sports: The Example of Fenerbahçe Club. Pamukkale Journal of SportSciences. Vol: 4. No:3, 92106.
- Storm, R. K. (2012). The need for regulating professional soccer in Europe A soft budget constraint approach argument. A soft budget constraint approach argument. Sport, Business and Management: An International Journal, 2(1), 21-38.
- Preuss, H., Haugen, K. K., and Schuber, M. (2014). UEFA financial fair play: the curse of regulation. European Journal of Sport Studies, 2(1), 33-51.

- Talimciler, A., (2008). Business Not Football: Industrial Football. Journal of Communication Theory and Research, Issue 26, Pp. 89-114.
- Teker, T. & Gök, İ., (2019). The Effect of Financial Fair Play Sanctions on Sporting Success, Bandırma: II. International Conference On Empirical Economics And Social Science (Iceess' 19).
- Uefa, (2019a). Uefa Report Details European Football's Journey To Profitability. [Online] Available At: <https://www.uefa.com/Insideuefa/Protecting-The-Game/News/024d-0f8e6732b0e4-Eb06c43d2edb-1000--Uefa-Report-Details-European-Football-S-Journey-To-Profitabilit/> [Accessed: 12 05. 2022].
- URL-11. (2017). <http://www.uefa.org/about-uefa/index.html> (21.03.2017).
- URL-12.(2015). http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/uefaorg/FinancialFairPlay/02/32/60/65/2326065_DOWNLOAD.pdf, UEFA Club Licensing 10 Years On, (13.03.2017).
- URL-15. (2017). <http://www.uefa.com/community/news/> newsid=206439 1.html (16.04.2017).

REFERENCES

- Rehabilitation and Training Studies (1983, September 12). Official Gazette of the Republic of Turkey (Issue: 18163, Executive and Administration Section) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18163.pdf>
- Right and Duty to Education and Training (1982). Constitution of 1982 (Title: 42) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
- The Commission. (1983) Tarih ve Türk İnkılap Tarihi Dersleri, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası.
- The Commission. (1983) Ceza ve Tevkifevlerinde Uygulanan Türk Sanatı ve Medeniyeti Tarihi Dersi, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası.

REFERENCES

- BEM,S.L.(1974), The Measurement of Psychological Androgyny, *Journal of Consulting and Psychology*, 42(2), 155-162.
- BEM, S.L. (1981), Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing, *Psychological Review*, 88 (4), 354-364.
- BEM,S.L.(1993), *The Lenses of Gender:Transforming the Debate on Sexual Inequality*, New Haven: Yale University Press.
- COOK,E.P. (1985), *Psychological Androgyny*, New York: Pergamon Press.
- ÇAKMAK,D. (2006),The Liberal Turkish Islamism: Example of Justice and Development Party, *Expanding Human Consciousness Conference-The Global Political and Social Order*,10-12 August 2006, Prague.
- ÇAKMAK,D. (2009), Ölümünün 30. Yılında Parsons'ı Hatırlamak (Remembering Parsons on the 30th Anniversary of His Death), *Mantık, Matematik ve Felsefe VII. Ulusal Sempozyumu*, 8-11 Eylül 2009, İstanbul Kültür Üniversitesi, Foça-İzmir.
- HOLT,C.&ELLIS,J. (1998), Assessing the Current Validity of the Bem Sex Role Inventory, *Sex Roles: A Journal of Research*, 39, 929-941.
- PARSONS,T. (1964), *Social Structure and Personality*, New York: The Macmillan Company.
- PEDHAZUR,E.J.&TETENBAUM,T.J. (1979), Bem-Sex Role Inventory: A Theoretical and Methodological Critique, *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 996-1016.
- SELL,I. (2001), Not Man, Not Woman: Psychospiritual Characteristics of a Western Third Gender, *The Journal of Transpersonal Psychology*, 33(1), 16-36.
- WEISS,J.T.(2004), GL vs.BT: The Archaeology of Biophobia and Transphobia Within U.S. Gay and Lesbian Community, J. Alexander&K. Yescavage (ed.), *Bisexuality and Transgenderism: Intersexions of the Others*, , Harrington Park Press, New York: Binghamton.
- WILLIAMSON,C. (2011), “Andrej Pejić :Who is that boy?”, *The Daily Telegraph*, 20 February 2011.

REFERENCES

- Aboobucker, I. (2019). Consumers' Perceived Security Risks in Online Shopping: A Survey Study in Sri Lanka. *Available at SSRN 3344634*.
- Al-Ansi, A., Olya, H. G., & Han, H. (2019). Effect of general risk on trust, satisfaction, and recommendation intention for halal food. *International Journal of Hospitality Management*, 83, 210-219.
- Avcı, İ., & Köroğlu, A. (2021). Dindarlığın helal gıda satın alma niyeti üzerindeki etkisinde helal gıdaya yönelik bilgi ve helal gıdaya verilen önemin aracılık rollerinin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(2), 360-380.
- Awan, H. M., Siddiquei, A. N., & Haider, Z. (2015). Factors affecting Halal purchase intention—evidence from Pakistan’s Halal food sector. *Management Research Review*, 38(6), 640-660.

- Bashir, A. M. (2019). Effect of halal awareness, halal logo and attitude on foreign consumers' purchase intention. *British Food Journal*, 121(9), 1998-2015.
- Bauer, R. A. (1960). Consumer behavior as risk taking. Proceedings of the 43rd National Conference of the American Marketing Association, June 15, 16, 17, Chicago, Illinois, 1960,
- Belen, F. Z., Gündüzöz, G., & Erol, A. (2018). Malezya Örneklğinde Helal Ürüne Ortak Bir Disipliner Yaklaşım. *Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3(5), 141-168.
- Billah, A., Rahman, M. A., & Hossain, M. T. B. (2020). Factors influencing Muslim and non-Muslim consumers' consumption behavior: A case study on halal food. *Journal of Foodservice Business Research*, 23(4), 324-349.
- Burhanudin, B., & Daldiri, R. N. S. (2023). Chinese Ice Cream in Indonesia: Analyzing Halal Brand Image, Halal Brand Loyalty, Halal Brand Trust and Purchase Intention. *The Journal Gastronomy Tourism*, 10(2), 152-166.
- Chang, H.-s. (2008). Increase hotel customer value by reducing relevant perceived risk in Taiwan. *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 16(4), 324-342.
- Cruz, R. U., & Billanes, R. A. (2021). Non-Muslim Consumers' Online Purchase Intention towards Halal Food in Manila. *Indonesian Journal of Halal Research*, 3(2), 34-42.
- Djakasaputra, A., Aditi, B., & Mas'ad, M. A. (2023). The Influence of Halal Certification, Halal Awareness, and Brand Image on Interest in Buying Halal Food Products: An Empirical Study of Consumers in Indonesia. *International Journal of Islamic Business and Economics (IJIBEC)*, 7(2), 103-115.
- Efa, N., & Mubarak, M. H. (2023). Purchase Intentions as moderating variables in relationship between Halal Awareness Toward Buying Behavior. Proceeding of International Conference on Islamic Economics, Islamic Banking, Zakah and Waqf,
- Eryılmaz, H. S. (2021). Singapur'daki Helâl Gıda Sertifikasyonuna Kritik Yaklaşım. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 3(1), 1-16.
- Fachrurrozie, M., Ahmad Nurkhin, H., & Mohd Daud, N. (2023). Determinants of halal food purchase decisions for Go Food and Shopee Food users. *Innovative Marketing*, 19 (1), 113-125. In.
- Fadillah, H. N., Ridlwan, A. A., Suryaningsih, S. A., & Indrarini, R. (2023). Muslim Millennial's Buying Behavior of Halal Food & Beverage in Indonesia: The Mediating Effect of Purchase Intention. *Amwaluna: Jurnal Ekonomi dan Keuangan Syariah*, 7(1), 11-28.
- Guru, S., Nenavani, J., Patel, V., & Bhatt, N. (2020). Ranking of perceived risks in online shopping. *Decision*, 47, 137-152.
- Gündüz, M., Gültekin, F., & Kürtül, İ. (2020). OIC/SMIIC standartları çerçevesinde helal gıda üretimi ve helal belgelendirme süreçleri. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 2(1), 36-43.
- Ha, M. T., Tran, K. T., Sakka, G., & Ahmed, Z. U. (2024). Understanding perceived risk factors toward mobile payment usage by employing extended technology continuance theory: a Vietnamese consumers' perspective. *Journal of Asia Business Studies*, 18(1), 158-182.

- Habibie, H. M. H., & Donna, D. R. (2020). Factors that Influence the Intention to Purchase Halal Food Products (Case Study of Universitas Gadjah Mada Students). *Benefit J. Manaj. dan Bisnis*, 5(1), 83-95.
- Jannah, S. M., & Al-Banna, H. (2021). Halal Awareness and Halal Traceability: Muslim Consumers 'and Entrepreneurs' Perspectives. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 7(2), 285-316.
- Jensen, M., & Drozdenko, R. G. (2008). Using consumer-perceived risks to set optimal discount levels. *International Journal of Revenue Management*, 2(4), 327-343.
- Kaplan, L. B., Szybillo, G. J., & Jacoby, J. (1974). Components of perceived risk in product purchase: A cross-validation. *Journal of applied Psychology*, 59(3), 287.
- Karimah, N., & Darwanto, D. (2021). Effect of halal awareness, halal certification, food ingredients composition, halal marketing and religiosity on purchase intention of imported food products. *Al-Kharaj: Jurnal Ekonomi, Keuangan & Bisnis Syariah*, 3(2), 177-191.
- Kartika, B., Septi, I., Jamaludin, M. A., & Jaswir, I. (2020). The Relationship Between Muslim Consumers' Perception of Halal Certification Toward Purchase Intention of Halal Products. *Journal of Halal Industry & Services*.
- Khanfani, M., Diniyah, A., & Putri, G. Z. A. (2023). Exploring Consumer Intentions Toward Halal Cosmetics with The Moderating Role of Halal Awareness: The Case of Indonesian Muslim Customers. *Airlangga International Journal of Islamic Economics & Finance*, 6(2).
- Lee, S.-H., Siong, K.-C., Lee, K.-S., & Kim, H.-S. (2016). Non-Muslim customers' purchase intention on halal food products in Malaysia. *Culinary Science & Hospitality Research*, 22(1), 108-116.
- Luethge, D. J. (2004). Perceived risk and risk reduction strategies in study abroad programs. *Journal of Teaching in International Business*, 15(4), 23-45.
- Memon, Y. J., Azhar, S. M., Haque, R., & Bhutto, N. A. (2020). Religiosity as a moderator between theory of planned behavior and halal purchase intention. *Journal of Islamic Marketing*, 11(6), 1821-1836.
- Miftahuddin, M. A., Adawiyah, W. R., Pradipta, R., & Wihuda, F. (2022). Examining the effect of halal perceived value and perceived risk on purchase intention: A mediating role of halal trust. *Innovative Marketing*, 18(4), 62-73.
- Mitchell, V. W. (1999). Consumer perceived risk: conceptualisations and models. *European Journal of marketing*, 33(1/2), 163-195.
- Novitasari, D., Chidir, G., Sutardi, D., Iskandar, J., & Pebrina, E. T. (2021). The role of Halal awareness on purchase intention of Halal food: Evidence from Indonesian working students. *International Journal of Science and Management Studies (IJSMS)*, February, 31-44.
- Öztürk, A. (2022). The effect of halal product knowledge, halal awareness, perceived psychological risk and halal product attitude on purchasing intention. *Business and Economics Research Journal*, 13(1), 127-141.

- Park, S., Tussyadiah, I. P., & Zhang, Y. (2016). Assessment of perceived risk in mobile travel booking. *Information and Communication Technologies in Tourism 2016: Proceedings of the International Conference in Bilbao, Spain, February 2-5, 2016*.
- Pekerşen, Y., Uslu, A., & Solmaz, R. (2019). Turizm Sektöründe Hizmet Veren İşletmelerin Sundukları Helal Ürün ve Hizmetlere Yönelik Risk Boyutlarının Değerlendirilmesi: İstanbul Tarihi Yarımada'yı Ziyaret Eden Yabancı Turistler Üzerinde Bir Araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 6(2), 197-213.
- Pradana, M., Huertas-García, R., & Marimon, F. (2020). Spanish Muslims' HFPI. *International Food and Agribusiness Management Review*, 23(2), 189-202.
- Prasetia, W., & Hidayat, a. (2021). The Influence of Brand Awareness, Brand Association, Perceived Quality, and Brand Loyalty on Purchase Intention. *Archives of Business Research*, 9(12), 132-144. <https://doi.org/10.14738/abr.912.11374>
- Purwanto, A., Ardiyanto, J., & Sudargini, Y. (2021). Intention factors of halal food purchase among student consumers: an explanatory sequential mixed methods study. *Journal of Industrial Engineering & Management Research*, 2(2), 21-34.
- Purwanto, A., & Sudargini, Y. (2021). Exploring Factors Affecting the Purchase Intention of Halal Food Products: An Empirical Study on Student Consumers. *International Journal of Social and Management Studies*, 2(4), 13-21.
- Savas-Hall, S., Koku, P. S., & Mangleburg, T. (2022). Really new services: perceived risk and adoption intentions. *Services Marketing Quarterly*, 43(4), 485-503.
- Septiani, D., & Ridlwan, A. A. (2020). The effects of halal certification and halal awareness on purchase intention of halal food products in Indonesia. *Indonesian Journal of Halal Research*, 2(2), 55-60.
- Soon, J. M., & Wallace, C. (2017). Application of theory of planned behaviour in purchasing intention and consumption of Halal food. *Nutrition & Food Science*, 47(5), 635-647.
- Topçuoğlu, M., Özkul, B., & Tekelioğlu, N. (2017). Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Helal Ürün Sorunu ve Sonuçları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*(30), 19-56.
- Torlak, Ö. (2012). İslam ülkeleri arasında helal ürün pazarlama potansiyeli, problemleri ve çözüm önerileri. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-10.
- Widodo, T. (2013). The influence of Muslim consumers perception toward halal food product on attitude and purchase intention at retail stores. *Inovbiz*, 1(1), 1-18.
- Yener, D. (2011). *Tüketicilerin helal sertifikalı Ürünlere karşı tutumlarını etkileyen faktörler ve risk algısı*. Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Yener, D. (2022). The Effects of Halal Certification and Product Features on Consumer Behavior: A Scenario-Based Experiment. *International Journal of Management Studies (IJMS)*, 29(2), 101-136.

Yorulmaz, D. Ö., & Akçi, Y. (2020). Helal gıda tüketimine yönelik tutumların satın alma niyeti üzerindeki etkisi (Adıyaman örneği). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 1218-1238.

SOURCE

- Ak, M. (2006). Marka Yönetimi (s. 31-32). İçinde
- Akat, Ö. (2012). Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetimi (s. 20). içinde Ekin Basım Yayın Dağıtım
- Akbaş, G. (2019). DIŞ Pazarlara Girişte Markalaşmanın Önemi ve Turquality'nin İhracat Performansına Olan Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, Ş., & Barış, G. (2013). (Eds.). U. P. (1.Bs). içinde Eskişehir.
- Aktuğlu, I. K. (2014). Marka Yönetimi Güçlü ve Başarılı Markalar İçin Temel İlkeler (s.82-86).içinde
https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=WAKcDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT13&dq=MARKA+Y%C3%96NET%C4%B0M%C4%B0&ots=IwfmS-wWXD4 &sig=Ucd7DT4PVzahxs4vCgZExuHLPQ&redir_esc=y#v=onepage&q=esnetme&f=false
- Altay, A. (2012). Yedi Adımda Markalaşma (s. 51). İçinde
- Arnold, D. (1993). The Handbook Of Brand Management: International Management Series. İçinde
- Avcı, İ. (2015). İhracatta Uygulanan Teşviklerin Uluslararası Pazarlamaya Etkisi ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, S. (2007). İşletmelerin Uluslararasılaşması ve Küresel Markalaşma: DYO Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Can, E. (2007). Marka ve Marka Yapılandırma, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 225- 237.
- Chiaravalle, B., & Schenck, B. F. (2007). Branding For Dummies (s. 30). İçinde
- Cengiz, E., Gegez, E., Arslan, M., Pirtini, S., & Tıgılı, M. (2003). Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri (s. 5). İçinde
- Cura, F. (2021). Marketing orientation components and their effects on export competencies. *Journal of Academic Social Resources*, 6(25), 928-937.
- Cura, F., & Gündüz, M. A. (2021). İhracatçı işletmelerin dağıtım politikalarının dışsal faktörler çerçevesinde değerlendirilmesi. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 453-466.
<https://doi.org/10.25287/ohuiibf.712572>
- Cura, F., & Selek, A. (2022). Marka Bilinirliğinin İhracat Performansına Etkisi: Konya İlinde Bir Uygulama. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 1192-1204.
- Cura, F. & M. Zerenler (2017), “İşletmelerin İhracat Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunların İhracat Tecrübeleri İle İlişkisi: Konya Otomotiv Yan Sanayiine Yönelik Bir Uygulama”, *Social Sciences Studies Journal*, 3(5), 110-118.

- Cura, F. (2017). İhracat performansını etkileyen faktörlerin pazarlama politikalarına etkileri: Konya otomotiv sektörüne yönelik bir araştırma.
- Çetindağ, F. (2018). Uluslararası Pazarlamada Markalaşmanın Önemi: Mavi Jeans Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çevik, S. (2016). Uluslararası Pazarlama Stratejilerinden Standartlaştırma Ve Uyarılmanın Ürün Ve Marka Kararlarına Etkisi ve Dünya Geneline Tüketici Tercihlerine İlişkin Efes Markası Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Davis, J. A. (2011). Rekabetçi Başarı: Markalaşma Nasıl Değer Katar? (U. Merter, & T. Karagözel, Çev., s. 48). içinde
- Deniz, E. (2008). Markalaşma ve Reklam (s. 41-46). içinde
- Dikkatli, Y. (2020). Marka ve Marka Farkındalığı Yaratmada Müziğin Rolü ve Tüketicilerin Satın Alma Kararlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Elitok, B. Y. (2015). Uluslararası Pazarlama Stratejileri Ve Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesindeki Bazı İmalatçı İhracatçı Firmalarda Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Gözlüklü, C. B. (2019). Küresel Marka Yaratmada Turquality Projesi: Bir Sanayi İşletmesinde Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Heding, T., Knudtzen, C. F., & Bjerre, M. (2009). Brand Management, Research, Theory and Practice, first edition (s. 15). İçinde
- İpar, M. S. (2011). Turizmde Destinasyon Markalaşması ve İstanbul Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Karafakioğlu, M. (2008). Uluslararası Pazarlama Yönetimi. içinde Beta Basım-Yayım.
- Karafakioğlu, M. (2013). Uluslararası Marka Yönetimi Teori,Uygulama ve Örnek Olaylar (s. 71-72). içinde Beta Yayınevi.
- Kazımov, A. (2004). Uluslararası Pazarlamada Pazarlama Karması Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, İ. H. (2019). Markalaşmaya Etki Eden Faktörlere İlişkin Akbank Bireysel Müşterilerinin Algılarının Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep
- Kozlu, C. (2003). Uluslararası Pazarlama (İlkeler ve Uygulamalar) (8. Baskı). içinde İstanbul.
- Markalaşma Nedir? (2015). <https://www.iienstitu.com/blog/markalasma-nedir#comment> adresinden alındı
- Meşin, K., & Cura, F. (2022). Türkiye dış ticaretinin lojistik performans çerçevesinde değerlendirilmesi. Sosyal ekonomik araştırmalar dergisi, 22(2), 139-149.
- Moser, M. (2007). Marka Yaratmanın 5 Adımı (İ. B. Kalınyazgan, Çev., s. 32-33). içinde

- Mutlu, H. M., & Nakipoğlu, A. (2011). Uluslararası Pazarlama Stratejilerinin İhracat Performansı Üzerine Etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 250. https://www.researchgate.net/publication/310801170_Uluslar_arasi_Pazarlama_Stratejilerinin_Ihracat_Performansi_Uzerine_Etkisi adresinden alındı Öz baysal 2017,
- Özbaysal, T. (2017). Markalaşmanın Uluslararasılaşmaya Etkisi: Turquality Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Özbek, M. F. (2018). Markalaşma ve Pazarlamanın Markalaşmaya Katkısı, *Türk Hava Yolları. Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Phau, L., & Lau, K. C. (2001). Conceptualising brand personality: A review and research propositions, 54.
- Randall, G. (2005). Markalaştırma Stratejinizi Planlamada Doğru Rehber (E. Özsayar, Çev., s. 73-74). içinde
- Ries, A. (1998). Marka Yaratmanın 22 Kuralı (A. Özdemir, Çev., s. 25-26). içinde
- Ries, A. (1998). Marka Yaratmanın 22 Kuralı (s. 25-26). içinde
- Ries, A., & Ries, L. (2001). İnternet'te Marka Yaratmanın 11 Değişmez Kuralı (s. 116-117). içinde
- Saruhan, M. (2010). Marka ve Markalaşmanın Kısa Tarihi. <https://www.mehmetsaruhan.com/2010/pazarlama/marka/marka-vemarkalasmanin-kisa-tarihi/> adresinden alındı
- Şenel, C. (2011). Uluslararası Pazarlamada Bayi Oluşturma ve Bayi Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tagayev, Ş. (2010). Uluslararası Pazarlamada Dağıtım Kanallarının Seçimi: Türkmenistan'da Faaliyet Gösteren Türk İşletmeleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tenekecioğlu, B. (2004). Pazarlama Yönetimi (s. 8). İçinde
- Topoğlu, E. (2020). Uluslararası Pazarlama Sürecinde, Toplumsal Kültür ve İnanç Farklılıklarının, İşletmelerin Temel Pazarlama Stratejilerine Etkileri. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/hakkimizda/turquality-nedir> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/hakkimizda/misyon-ve-hedeflerimiz> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/2006-4-destekleri> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/markalasma-gelisim-yol-haritasi> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/yonetici-gelistirme> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/Vizyon-Seminerleri> adresinden alındı Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2020). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

- Umarov, R. (2006). Uluslararası Pazarlarda Dağıtım Kanalları Seçimi ve Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uysal, S. (2009). Uluslararası Pazarlama Stratejileri ve Otomotiv Sektöründe Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Vurdu, S. A. (2019). İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kapsamında Marka Teşviğinin Uluslararası Pazarlama Performansına Etkisi Elektrik Elektronik Sektöründe TURQUALITY Desteği Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşil, S. (2010). Küreselleşme Ve İşletmelerin Küreselleşme Süreçleri: Karşılaşılan Fırsatlar Ve Tehditler, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 34.
- Yılmaz, M. (2010). Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Dış Ticaret Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Deneme, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 246.
- Yurder, Y. (2010). Marka Yönetimi (s. 7). içinde http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/isletme_ue/markayon.pdf.
- Yüksel, E. (2016). Marka Yönetiminde İnovasyonun Önemi Telekomünikasyon Sektöründen Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

References

- Adams, J. S. (1963). Towards an understanding of inequity. *Journal of Applied Psychology*, 67, 420-430.
- Angı, A. (2002). *A comprehensive study concerning the job satisfaction of the instructors associated with students' evaluation*. İstanbul, Turkey: Marmara University Institute of Social Science, Unpublished Ph Thesis.
- Aydoğdu, S. (2009). *An empirical study of the relationship between job satisfaction, organizational commitment and turnover intention*. İstanbul, Turkey: Yeditepe University Institute of Social Science, Unpublished Master Thesis.
- Bos, J. T., Donders, N. C. G. M., Bouwman-Brouwer, K. M., Gulden, J. W. J. V. (2009). Work characteristics and determinants of job satisfaction in four age groups university employees' point of view. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 82, 1249-1259.
- Carmeli, A., & Freund, A. (2009). Linking perceived external prestige and intentions to leave the organization: The mediating role of job satisfaction and affective commitment. *Journal of Social Service Research*, 35, 236-250.
- Fiabene, E., Argentore, P., Calsamiglia, G., Candure, S. M., Giorgi, I., Scafa, F., Rugulies, R. (2013). Does job satisfaction predict early return to work after coronary angioplasty or cardiac surgery? *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 86, 561-569.
- Filiz, Z., & Kolukisaoğlu, S. (2012a). Non-linear canonical correlation analysis and an application. *International Journal of Management Economics and Business*, 8(16), 59-74.

- Filiz, Z., & Kolukısaoglu, S. (2012b). Nonlinear canonical correlation analysis and an application on restaurant costumers' satisfaction. *EKEV Academic Review*, 16(51), 357-368.
- Filiz, Z. (2014a). An analysis of the levels of job satisfaction and life satisfaction of the academic staff. *Social Indicators Research*, 116(3), 793-808.
- Filiz, Z. (2014b). An analysis of the levels of job satisfaction and burnout of teachers. *International Journal of Management Economics and Business*, 10(23), 59-74.
- Gifi, A. (1989). *Algorithm descriptions for anacor homals princals and overals*. Department of Data Theory, University of Leiden, (Research Report: RR 89-01 26). Leiden.
- Gilmer, B. Von Haller. (1971). *Industrial and organizational psychology*, New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Golob, T. F. (1985). Non-Linear canonical corelation analysis of weekly trip chaining behaviour. Institue of Transportation Studies, UCI-ITS-AS-WP-85-4. Retrieved from <http://www.its.uci.edu/its/publications/papers/CASA/UCI-ITS-AS-WP-85-4.pdf>.
- Golob, T. F., & Recker, W. W. (2003). A method for relating type of crash to traffic flow characteristics on urban freeways. University of California. Retrieved from <http://www.path.berkeley.edu/PATH/Publications/PDF/PWP/2003/PWP-2003-12.pdf>.
- Hentschel, U., Van Prag, T., & Bießling, M. (2011). Defense mechanisms and respiratory parameters. *Psychology*, 2(4), 331-334.
- Hsieh, W. W. (2001). Nonlinear canonical correlation analysis of the tropical pacific climate variability using a neural network approach. *Journal of Climate*, 14, 2528-2539.
- Joseph, J. , & Deshpande, S. P. (1996). An emprical investigation of factors affecting ethical optimism of nurses. *Business & Professional Ethics Journal*, 15, 21-35.
- Kara, M. M. (2010). *The relation of job satisfaction with happiness and success level*. İstanbul, Turkey: Marmara University Institute of Social Science. Unpublished Master Thesis.
- Koh, H. C., & Boo, E. H. Y. (2001). The link between organizational ethics and job satisfaction: A study of managers in Singapore. *Journal of Business Ethics*, 29, 309-324.
- Kolukısaoglu, S. (2013). *Nonlinear Canonical Correlation Analysis and an Application on Depression Anxiety and Stress Scale*. Eskişehir, Turkey: Eskişehir Osmangazi University Institute of Science. Unpublished Master Thesis.
- Luthans, F. (1992). *Organizational behavior*. New York:McGrow Hill Company.
- Miner, J. (1992). *Industrial-Organizational psychology*. New York:McGrow Hill Company.
- Neubert, M. J., & Halbesleben, K. (2015). Called to commitment: An examination of relationships between spiritual calling, job satisfaction, and organization commitment. *Journal of Business Ethics*, doi:10.1007/s10551-014-2336-2.

- Saks, A. M., Mudrock, P. E., Ashforth, B. E. (1996). The relationship between the work ethic, job attitudes, intentions to quit and turnover for temporary service employees Canadian. *Journal of Administrative Sciences*, 13, 226-236.
- Samadov, S. (2006). *Job satisfaction and organization commitment: An application in private sector*. İzmir, Turkey: Dokuz Eylül University Institute of Social Science. Unpublished Master Thesis.
- Sezgin, E. K., & Ünlüönen, K. (2011). A practice onto personnel in-service training's affect to job satisfaction. *Journal of Business Research*, 3(2), 3-16.
- Sims, R. L., & Kroeck, K. G. (1994). The influence of ethical fit on employee satisfaction, commitment and turnover. *Journal of Business Ethics*, 13, 939-948.
- Stephen, C., & Miller, D. (1991). *Supervision: Working with people*. Boston:Irwin Inc.
- Tang, Y., & Yu, B. (2008). An analysis of nonlinear relationship between the MJO and ENSO. *Journal of the Meteorological Society of Japan*, 86(6), 867-881.
- Toker, B. (2007). The effects of demographic factors on job satisfaction: An application on five and four star hotels in İzmir. *Journal of Doğuş University*, 8(1), 92-107.
- Tsai, M.T., & Huang, C.C. (2008). The relationship among ethical climate types, facets of job satisfaction, and the three components of organizational commitment: A study of nurses in Taiwan. *Journal of Business Ethics*, 80, 565-581.
- Van Der Burg, E., & De Leuw, J. (1983). Non-linear canonical correlation. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 36, 54-80.
- Van Der Burg, E., De Leeuw, J., & Verdegaal, R. (1984). Non-linear canonical correlation with m sets of variables. University of Leiden (Research Report: RR-84-12), Retrieved from http://www.datatheory.nl/pdfs/84/84_12.pdf.
- Van Der Burg, E., & De Leeuw, J. (1987). *Nonlinear canonical correlation analysis with k sets of variables*. Department of Education, University of Twente (Research Report: RR 87-8).
- Van De Geer, J. P. (1987). *Algebra and geometry of overals*. University of Leiden (Research Report: RR-87-13).
- Van Der Burg, E., De Leuw, J., & Dijksterhuis, G. (1994). Overals nonlinear canonical correlation with k sets of variables. *Computational Statistics & Data Analysis*, 18, 141-163.
- Vitel, S. J., & Singhapakdi, A. (2008). The role of ethics institutionalization in influencing organizational commitment, job satisfaction, and esprit de corps. *Journal of Business Ethics*, 81, 343-353.
- Vromm, V. (1967). *Work and motivation*. New York:John Wiley & Sons Inc.
- Wang, Y., & Hsieh, H.H. (2012). Toward a better understanding of the link between ethical climate and job satisfaction: A multilevelanalysis. *Journal of Business Ethics*, 105, 535-545.
- West, M., & Patterson, M. (1998). Profitable personnel. *People Management*, 4, 28-31.

1. References

- Academy report, Epidemiology of Periodontal Diseases, J Periodontol 2005;76:1406-1419
- Arafat, A. H. (1974). *Periodontal Status During Pregnancy* by.
- Bamashmous, S., Kotsakis, G. A., Kerns, K. A., Leroux, B. G., Zenobia, C., Chen, D., ... Darveau, R. P. (2021). Human variation in gingival inflammation. Retrieved from <https://doi.org/10.1073/pnas.2012578118/-/DCSupplemental>
- Beaumont, J., Chesterman, J., Kellett, M., & Durey, K. (2017). Gingival overgrowth: Part 1: aetiology and clinical diagnosis. *Nature Publishing Group*, 222. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/j.bdj.2017.71>
- Chapple, I. L. C., & Genco, R. (2013, April). Diabetes and periodontal diseases: Consensus report of the Joint EFP/AAP Workshop on Periodontitis and Systemic Diseases. *Journal of Clinical Periodontology*. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12077>
- Chapple, I. L. C., Mealey, B. L., Van Dyke, T. E., Bartold, P. M., Dommisch, H., Eickholz, P., ... Yoshie, H. (2018). Periodontal health and gingival diseases and conditions on an intact and a reduced periodontium: Consensus report of workgroup 1 of the 2017 World Workshop on the Classification of Periodontal and Peri-Implant Diseases and Conditions. *Journal of Periodontology*, 89, S74–S84. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/JPER.17-0719>
- Chapple, I. L. C., Milward, M. R., & Dietrich, T. (2007). *The Prevalence of Inflammatory Periodontitis Is Negatively Associated with Serum Antioxidant Concentrations. The Journal of Nutrition Nutritional Epidemiology J. Nutr* (Vol. 137). Retrieved from <https://academic.oup.com/jn/article-abstract/137/3/657/4664688>
- Cianciola, L. J., Park, B. H., Bruck, E., Mosovich, L., & Genco, R. J. (1982). Prevalence of periodontal disease in insulin-dependent diabetes mellitus (juvenile diabetes). *Journal of the American Dental Association* (1939), 104(5), 653–660. Retrieved from <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1982.0240>
- Ervasti, T., Knuuttila, M., Pohjamo, L., & Haukipuro, K. (n.d.). *Relation Between Control of Diabetes and Gingival Bleeding**.
- Esterberg, H. L., & White, P. H. (1945). Sodium Dilantin Gingival Hyperplasia. *The Journal of the American Dental Association*, 32(1), 16–24. Retrieved from <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1945.0016>
- Figuro, E., Carrillo-De-Albornoz, A., Martín, C., Tobías, A., & Herrera, D. (2013, May). Effect of pregnancy on gingival inflammation in systemically healthy women: A systematic review. *Journal of Clinical Periodontology*. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12053>
- González-Jaranay, M., Téllez, L., Roa-López, A., Gómez-Moreno, G., & Moreu, G. (2017). Periodontal status during pregnancy and postpartum. *PLoS ONE*, 12(5). Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178234>

- Hassell, T. M., & Hefti, A. F. (1991). *Drug-Induced Gingival Overgrowth: Old Problem, New Problem. Critical Reviews in Oral Biology and Medicine* (Vol. 2).
- Hefti, A. F., Eshenaur, A. E., Hassell, T. M., & Stone, C. (n.d.). *Gingival Overgrowth in Cyclosporine A Treated Multiple Sclerosis Patients*.
- Holmstrup, P., Plemons, J., & Meyle, J. (2018). Non-plaque-induced gingival diseases. *Journal of Periodontology*, 89, S28–S45. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/JPER.17-0163>
- Jönsson, D., Ramberg, P., Demmer, R. T., Kebschull, M., Dahlén, G., & Papapanou, P. N. (2011). Gingival tissue transcriptomes in experimental gingivitis. *Journal of Clinical Periodontology*, 38(7), 599–611. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1600-051X.2011.01719.x>
- Koreeda. (2005). *During the menstrual cycle, significant and observable inflammatory changes in the gingiva have been documented in case reports*.
- Lang, N. P., & Bartold, P. M. (2018, June 1). Periodontal health. *Journal of Periodontology*. NLM (Medline). Retrieved from <https://doi.org/10.1002/JPER.16-0517>
- Lang, N. P., Schätzle, M. A., & Löe, H. (2009). Gingivitis as a risk factor in periodontal disease. *Journal of Clinical Periodontology*, 36(SUPPL. 10), 3–8. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1600-051X.2009.01415.x>
- Lee, A., Ghaname, C. B., Braun, T. M., Sugai, J. V., Teles, R. P., Loesche, W. J., ... Kinney, J. S. (2012). Bacterial and Salivary Biomarkers Predict the Gingival Inflammatory Profile. *Journal of Periodontology*, 83(1), 79–89. Retrieved from <https://doi.org/10.1902/jop.2011.110060>
- Little, J. W., Dreizen, S., McCredie, K. B., & Keating, M. J. (n.d.). *Chemotherapy-associated oral hemorrhages in adults with acute leukemia*.
- Lynch, M. A., & Ship, I. I. (1967). Initial oral manifestations of leukemia. *Journal of the American Dental Association (1939)*, 75(4), 932–940. Retrieved from <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1967.0301>
- Mariotti, A. (1994). *Sex Steroid Hormones and Cell Dynamics in the Periodontium. Critical Reviews in Oral Biology and Medicine* (Vol. 5).
- Mariotti, A. (1999). *Dental Plaque-Induced Gingival Diseases. Ann Periodontol* (Vol. 4).
- Mariotti, A., & Mawhinney, M. (n.d.). *Endocrinology of sex steroid hormones and cell dynamics in the periodontium*.
- Mizutani, S., Ekuni, D., Tomofuji, T., Azuma, T., Kataoka, K., Yamane, M., ... Morita, M. (2015). Relationship between xerostomia and gingival condition in young adults. *Journal of Periodontal Research*, 50(1), 74–79. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jre.12183>
- Mombelli, A., Gusberti, F. A., Van Oosten, M. A. C., & Lang, N. P. (n.d.). *Gingival health and gingivitis development during puberty A 4-year longitudinal study*.
- Murakami, S., Mealey, B. L., Mariotti, A., & Chapple, I. L. C. (2018a). Dental plaque-induced gingival conditions. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S17–S27. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12937>

- Murakami, S., Mealey, B. L., Mariotti, A., & Chapple, I. L. C. (2018b). Dental plaque-induced gingival conditions. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S17–S27. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12937>
- Murakami, S., Mealey, B. L., Mariotti, A., & Chapple, I. L. C. (2018c). Dental plaque-induced gingival conditions. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S17–S27. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12937>
- Nociti Jr, F. H., Casati, M. Z., Poliana, &, & Duarte, M. (2014). *Current perspective of the impact of smoking on the progression and treatment of periodontitis*.
- Offenbacher, S., Barros, S. P., & Beck, J. D. (2008). Rethinking Periodontal Inflammation. *Journal of Periodontology*, 79(8S), 1577–1584. Retrieved from <https://doi.org/10.1902/jop.2008.080220>
- Offenbacher, S., Barros, S. P., Paquette, D. W., Winston, J. L., Biesbrock, A. R., Thomason, R. G., ... Ho, B. (2009). Gingival Transcriptome Patterns During Induction and Resolution of Experimental Gingivitis in Humans. *Journal of Periodontology*, 80(12), 1963–1982. Retrieved from <https://doi.org/10.1902/jop.2009.080645>
- rateitschak-pluss1983. (n.d.).
- Russell, A. L. (1956). A System of Classification and Scoring for Prevalence Surveys of Periodontal Disease. *Journal of Dental Research*, 35(3), 350–359. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/00220345560350030401>
- Ryder, M. I. (n.d.). *The influence of smoking on host responses in periodontal infections*.
- Schä, M., Lang, N. P., Ånerud, Å., Boysen, H., Bü, W., & Lö, H. (2001). The influence of margins of. *J Clin Periodontol*, 28, 57–64.
- Scott, D. A. (2004). *DA Scott DL Singer. Int J Dent Hygiene* (Vol. 2).
- Seshan, H., & Shwetha, M. (2012). Gingival inflammation assessment: Image analysis. *Journal of Indian Society of Periodontology*, 16(2), 231–234. Retrieved from <https://doi.org/10.4103/0972-124X.99267>
- Seymour, 4bw A, Ellis, R. A., & Thomason, J. S. (2000). Risk factors for drug-induced gingival over-growth. *J Clin Periodontol*, 27, 217–223.
- Smith, R. N., Karmo, M., Brook, A. H., & Lath, D. L. (2008). *RN Smith DL Lath A Rawlinson M Karmo AH Brook Gingival inflammation assessment by image analysis: measurement and validation. Blackwell Munksgaard Int J Dent Hygiene* (Vol. 6).
- Stamm, J. W. (1986). *Epidemiology of gingivitis. J Clin Periodontol* (Vol. 13).
- Sutcliffe, P. (n.d.). *A longitudinal study of gingivitis and puberty*.
- Tonetti, M. S., Chapple, I. L. C., Jepsen, S., & Sanz, M. (2015). Primary and secondary prevention of periodontal and peri-implant diseases: Introduction to, and objectives of the 11th European Workshop on Periodontology consensus conference. In *Journal of Clinical Periodontology* (Vol. 42, pp. S1–S4). Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12382>
- Trombelli, L., Farina, R., Silva, C. O., & Tatakis, D. N. (2018a). Plaque-induced gingivitis: Case definition and diagnostic considerations. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S44–S67. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12939>

- Trombelli, L., Farina, R., Silva, C. O., & Tatakis, D. N. (2018b). Plaque-induced gingivitis: Case definition and diagnostic considerations. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S44–S67. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12939>
- Trombelli, L., Tatakis, D. N., Scapoli, C., Bottega, S., Orlandini, E., & Tosi, M. (2004). Modulation of clinical expression of plaque-induced gingivitis: II. Identification of ‘high-responder’ and ‘low- Responder’ subjects. *Journal of Clinical Periodontology*, 31(4), 239–252. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1600-051x.2004.00478.x>
- Wagaiyu, E. G., & Ashley, R. P. (n.d.). *Mouthbreathing, lip seal and upper lip coverage and their relationship with gingival inflammation in 11-14 year-old schoolchildren.*

Kaynaklar

- Agarwal, B., Pandey, S., & Roychoudhury, A. (2016). New technique for closure of an oroantral fistula using platelet-rich fibrin. *British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 54(2), e31-e32.
- Aizawa, H., Tsujino, T., Watanabe, T., Isobe, K., Kitamura, Y., Sato, A., . . . Kawase, T. (2020). Quantitative near-infrared imaging of platelets in platelet-rich fibrin (PRF) matrices: comparative analysis of bio-PRF, leukocyte-rich PRF, advanced-PRF and concentrated growth factors. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(12), 4426.
- Albanese, A., Licata, M. E., Polizzi, B., & Campisi, G. (2013). Platelet-rich plasma (PRP) in dental and oral surgery: from the wound healing to bone regeneration. *Immunity & Ageing*, 10, 1-10.
- Arabacı, T., Kızıldağ, A., & Köse, O. (2013). Periodontal kemikiçi defektlerin rejeneratif tedavisinde trombosit zenginleştirilmiş fibrin membran ve otojen kemik grefti kullanımının klinik ve radyolojik olarak değerlendirilmesi. Olgu serisi. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 3(2), 97-101.
- Bosshardt, D. D., Bornstein, M. M., Carrel, J.-P., Buser, D., & Bernard, J.-P. (2014). Maxillary sinus grafting with a synthetic, nanocrystalline hydroxyapatite-silica gel in humans: histologic and histomorphometric results. *International Journal of Periodontics & Restorative Dentistry*, 34(2).
- Castro, A. B., Cortellini, S., Temmerman, A., Li, X., Pinto, N., Teughels, W., & Quirynen, M. (2019). Characterization of the Leukocyte-and Platelet-Rich Fibrin Block: Release of Growth Factors, Cellular Content and Structure. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 34(4), 855-864.
- Caymaz, M. G., & Uyanık, L. O. (2022). TROMBOSİT ZENGİN ÜRÜNLER VE DİŞ HEKİMLİĞİNDEKİ UYGULANMA ALANLARI. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 7(1), 143-164.
- Choukroun, J., Aalam, A. A., & Miron, R. J. (2017). Platelet Rich Fibrin “PRF” and Regenerative Medicine: ‘The Low-Speed Concept’. *MSCs and innovative biomaterials in dentistry*, 21-42.
- Cronkite, E. P., Lozner, E. L., & Deaver, J. M. (1944). Use of thrombin and fibrinogen in skin grafting: preliminary report. *Journal of the American Medical Association*, 124(14), 976-978.
- di Lauro, A. E., Abbate, D., Dell’Angelo, B., Iannaccone, G., Scotto, F., & Sammartino, G. (2015). Soft tissue regeneration using leukocyte-platelet rich fibrin after exeresis of hyperplastic gingival lesions: two case reports. *Journal of medical case reports*, 9, 1-5.
- Ehrenfest, D. M. D., Rasmusson, L., & Albrektsson, T. (2009). Classification of platelet concentrates: from pure platelet-rich plasma (P-PRP) to leucocyte-and platelet-rich fibrin (L-PRF). *Trends in biotechnology*, 27(3), 158-167.
- Fujioka-Kobayashi, M., Katagiri, H., Kono, M., Schaller, B., Zhang, Y., Sculean, A., & Miron, R. J. (2020). Improved growth factor delivery and cellular activity

- using concentrated platelet-rich fibrin (C-PRF) when compared with traditional injectable (i-PRF) protocols. *Clinical oral investigations*, 24, 4373-4383.
- Fujioka-Kobayashi, M., Schaller, B., Mourão, C. F. D. A. B., Zhang, Y., Sculean, A., & Miron, R. J. (2021). Biological characterization of an injectable platelet-rich fibrin mixture consisting of autologous albumin gel and liquid platelet-rich fibrin (Alb-PRF). *Platelets*, 32(1), 74-81.
- Fujioka-Kobayashi, M., Miron, R. J., Hernandez, M., Kandalam, U., Zhang, Y., & Choukroun, J. (2017). Optimized platelet-rich fibrin with the low-speed concept: growth factor release, biocompatibility, and cellular response. *Journal of periodontology*, 88(1), 112-121.
- Gheno, E., Mourão, C. F. d. A. B., Mello-Machado, R. C. d., Stellet Lourenco, E., Miron, R. J., Catarino, K. F. F., . . . Calasans-Maia, M. D. (2021). In vivo evaluation of the biocompatibility and biodegradation of a new denatured plasma membrane combined with liquid PRF (Alb-PRF). *Platelets*, 32(4), 542-554.
- GÖNÜL, O., DOĞAN, E., ÇİÇEK, A. U., AKDOĞAN, E. T., & AFAT, İ. M. (2022). Oral ve Maksillofasiyal Cerrahide Trombosit Konsantrasyonlarının Kullanımı. *European Journal of Research in Dentistry*, 6(2), 114-122.
- Halawani, S. M., Hamdi, B. N., Al-Henaky, M. A., Almotawa, Z. Y., & Al-Harbi, S. A. (2019). The role of platelet-rich fibrin (PRF) in periodontology. *International Journal of Medicine in Developing Countries*, 3(2), 214-214.
- Hamzacebi, B., Oduncuoglu, B., & Alaaddinoglu, E. E. (2015). Treatment of Peri-implant Bone Defects with Platelet-Rich Fibrin. *International Journal of Periodontics & Restorative Dentistry*, 35(3).
- Hartshorne, J., & Gluckman, H. (2016). A comprehensive clinical review of Platelet Rich Fibrin (PRF) and its role in promoting tissue healing and regeneration in dentistry. *Int Dent*, 6(64), 79.
- Hauser, F., Gaydarov, N., Badoud, I., Vazquez, L., Bernard, J.-P., & Ammann, P. (2013). Clinical and histological evaluation of postextraction platelet-rich fibrin socket filling: a prospective randomized controlled study. *Implant dentistry*, 22(3), 295-303.
- Hoaglin, D. R., & Lines, G. K. (2013). Prevention of localized osteitis in mandibular third-molar sites using platelet-rich fibrin. *International journal of dentistry*, 2013.
- Khaled, S., Olgun, E., & Hendek, M. (2022). Trombositten zengin fibrin ve diş hekimliğinde kullanımı. *Journal of Medicine and Palliative Care*, 3(4), 386-393.
- KIZILTOPRAK, M. (2018). Diş Hekimliğinde Trombosit Konsantrasyonlarının Tarihîsel Gelişimi ve Özellikleri. *Cumhuriyet Dental Journal*, 21(2), 152-166.
- Miron, R. J., Chai, J., Zhang, P., Li, Y., Wang, Y., Mourão, C. F. d. A. B., . . . Zhang, Y. (2020). A novel method for harvesting concentrated platelet-rich fibrin

- (C-PRF) with a 10-fold increase in platelet and leukocyte yields. *Clinical oral investigations*, 24, 2819-2828.
- Miron, R. J., Fujioka-Kobayashi, M., Hernandez, M., Kandam, U., Zhang, Y., Gha-naati, S., & Choukroun, J. (2017). Injectable platelet rich fibrin (i-PRF): opportunities in regenerative dentistry? *Clinical oral investigations*, 21, 2619-2627.
- Miron, R. J., Zucchelli, G., Pikos, M. A., Salama, M., Lee, S., Guillemette, V., . . . Wang, H.-L. (2017). Use of platelet-rich fibrin in regenerative dentistry: a systematic review. *Clinical oral investigations*, 21, 1913-1927.
- Mourão, C. F. d. A. B., Gheno, E., Lourenço, E. S., de Lima Barbosa, R., Kurtzman, G. M., Javid, K., . . . de Mello Machado, R. C. (2018). Characterization of a new membrane from concentrated growth factors associated with denaturized Albumin (Alb-CGF) for clinical applications: A preliminary study. *International Journal of Growth Factors and Stem Cells in Dentistry*, 1(2), 64.
- Özsağır, Z. B., & Tunalı, M. (2020). Injectable platelet-rich fibrin: a new material in medicine and dentistry. *Mucosa*, 3(2), 27-33.
- Sohn, D.-S., Huang, B., Kim, J., Park, W. E., & Park, C. C. (2015). Utilization of autologous concentrated growth factors (CGF) enriched bone graft matrix (Sticky bone) and CGF-enriched fibrin membrane in Implant Dentistry. *J Implant Adv Clin Dent*, 7(10), 11-18.
- Toffler, M., Toscano, N., & Holtzclaw, D. (2010). Osteotome-mediated sinus floor elevation using only platelet-rich fibrin: an early report on 110 patients. *Implant dentistry*, 19(5), 447-456.
- Tunalı, M., Özdemir, H., Küçükodacı, Z., Akman, S., & Fıratlı, E. (2013). In vivo evaluation of titanium-prepared platelet-rich fibrin (T-PRF): a new platelet concentrate. *British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 51(5), 438-443.
- Wang, Z., Weng, Y., Lu, S., Zong, C., Qiu, J., Liu, Y., & Liu, B. (2015). Osteoblastic mesenchymal stem cell sheet combined with Choukroun platelet-rich fibrin induces bone formation at an ectopic site. *Journal of Biomedical Materials Research Part B: Applied Biomaterials*, 103(6), 1204-1216.

Kaynaklar

- Chohan KR, G. J. (2006). Comparison of chromatin assays for DNA fragmentation evaluation in human sperm. 27(1):53-9.
- Fernandez JL, M. L. (2005). Halosperm is an easy, available, and cost-effective alternative for determining sperm DNA fragmentation. 84(4):860.
- J., M. (1971). Human male infertility. 26(5):335-51.
- Kruger TF, M. R. (1986). Sperm morphologic features as a prognostic factor in in vitro fertilization. 46:1118-1123.
- L., D. (2008). A'dan Z'ye Tüp Bebek Laboratuvar. Veri Medikal Yayıncılık.
- L., D. (2010). Klinik embriyoloji uygulamaları atlası. Büyük harf tıp yayınları.
- Medicine., P. C. (2015). Diagnostic evaluation of the infertile male: a committee opinion. 103(3):e18-25.
- Morris ID, I. D. (2002). The spectrum of DNA damage in human sperm assessed by single cell electrophoresis (Comet Assay) and its relationship to fertilization and embryo development. . 17:990-998.
- Muratori M, M. S. (2019). Sperm DNA Fragmentation: Mechanisms of Origin. 1166:75-85.
- Press, W. H. (2021). WHO Laboratory Manual for the Examination and Processing of Human Semen. 6th ed. WHO. Geneva, Switzerland.
- Thoma ME, M. A. (2013). Prevalence of infertility in the United States as estimated by the current duration approach and a traditional constructed approach. . 99(5):1324-1331.e1.
- Tomlinson MJ, B. C. (1993). Prospective study of leukocytes and leukocyte subpopulation in semen suggests they are not a cause of male infertility. 60:1069-75.
- Van Kooij RJ, d. B.-E. (2004). The neutral comet assay detects double strand DNA damage in selected and unselected human spermatozoa of normospermic donors. 27(3):140-6.
- Van Steirteghem AC, N. Z. (1993). High fertilization and implantation rates after intracytoplasmic sperm injection. 8:1061-1066.
- Zegers-Hochschild F, A. G. (2009). International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology; World Health Organization. International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology (ICMART) and the World Health Organization (WHO) revised glossary of ART terminology. 92(5):1520-4.

KAYNAKLAR

- Mumcu N, Özer B. Midwifery education from past to present Health Care Academy Journal. (2020);7(3), 3.
- Adnani QES, Gilkison A, McAra-Couper J. A historical narrative of the development of midwifery education in Indonesia. Women and Birth. (2023);36(1), 175-178.
- O'Connell MA, Sosa G. Midwifery in Abu Dhabi: A descriptive survey of midwives. Women and Birth. (2023); 36(4), e439- e444.
- Reynolds NR. The year of the nurse and midwife 2020: activating the potential and power of nursing. Revista latino-americana de enfermagem, (2020); 28.

- Demirel G, Sade G. Dünyada ve ülkemizde ebelik mesleğinin tarihsel gelişimi. Ebelik Mesleğine Giriş. Nobel Yayınevi, 1. Baskı. 2022.p. 25-36
- Mohammadi A. Hazara türklerinin halk inançlarında doğum, evlenme ve ölüm. Millî Folklor. (2015); 27(4), 111-119
- Ersoy R. Kadın kumlar'dan görevli türkmenler'de "Ebelik" kurumu'na dönüşüm. Türk Bilgi/Türkoloji Araştırmaları Dergisi. (2007); 8(13), 60-71.
- Şahin M, Erbil N. Doğum ve medikalizasyon. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi. (2019); 2(2), 120-130.
- Arslan S. Eski çağlardan günümüze kartal-taşı/hamilelik-taşı ve bu taşın kullanım alanları üzerine bir değerlendirme. Oannes-Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi. (2021); 3(1), 95-107.
- Şen E, Dinç H. (2021). Doğumda Geleneksel Uygulamalar: Fatma Ana Eli Bitkisi (*Anastatica hierochuntica* L.). Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 11 (2), 223-229. DOI: 10.31020/mutftd.871831
- Arı B. Anadolu ve Makedonya Türklerinde doğumla ilgili uygulamaların benzer yönleri. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (2016); 25(1),141-56.
- Ünal Ş, Çetin M, Ergin A, Başar E, Köker AH. Kayseri Bölgesi Kentsel Populasyonunda Aterosklerotik Risk Faktörleri. Türk Kardiyol Dern Arş. (1997). 25, 77-83.
- Kabalcıoğlu F, Kurçer MA. Niteliksel Bir Araştırma: Şanlıurfa'da geleneksel ebeler ve doğuma yönelik geleneksel yöntemleri. Journal of Clinical Obstetrics & Gynecology, (2008);18(6), 377-382.
- Beyinli G. Elleri Tılsımlı, Modern Türkiye 'de Ebelik,Alfa Yayınları, Editör:Gökçe Beyinli ,1. Basım , 2014.p. 9-13.
- Karayaman M, Akçiçek E. Anadolu Halk Ebeliği. Folklor/Edebiyat, (2012); 7(1),83-95.
- Arısan K, Arısan Güna D. Abdulaziz Bey Osmanlı A Det, Merasim ve Tabirleri. Tarih Vakfı Yurt Yayınları,Editör:Kazım Arısan,Duygu Arısan.4.Baskı. 1995. p.45-63,
- Öztürk M, Alan S, Kadioğlu S. Çağdaş obstetride doğumhane: Yapısal ve işleyiş standartları. Lokman Hekim Dergisi, (2018); 8(1):198-204.
- Sarı N, İzgöer AZ, Tuğu R. Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgeleri ışığında II. Abdülhamid Devri'nde kurulan ve geliştirilen hastaneler: Hospitals founded and improved during the reign of Sultan Abdulhamid II in the light of documents from the Prime Minister's Ottoman Archives. Nobel Tıp Kitabevi. (2014);
- Akalın BO. Çocuk Büyütmek (1. Baskı). Çeviri: İzgöer AZ. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (2019); s:7-13.
- Hamlacı Y. Geç Osmanlı döneminde kadın, doğum ve çocuk sağlığı. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi. (2017); 7(1), 23-27.
- Tanır F, Demirhindi, H. (Eds.). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Türkiye 'de Sosyalleştirme Dönemi ve Halk Sağlığı, Akademisyen Kitabevi.Editör:Hakan Demirhindi,Ferdi Tanır .1. Baskı, 2020.p.45-64.

- Kocatürk AA. Geçmişten Günümüze Ebelik Tarihine Bakış.Ebelik Mesleğinin Türkiye 'de ve Dünya 'da Tarihsel Gelişimi ACR Tıbbi Yayın ve Dış Ticaret Ltd Şti Editör:Asiye Ayar Kocatürk. 1. Baskı 2020.p. 43-70.
- Altay S. Cumhuriyet'in İlk on beş yılında ebelik eğitimine ve mesleğin dönüşümüne dair kısa bir bakış. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, (2017); 17(3),167-217.
- Acımiş NM, Kılıç BB. Cumhuriyet (1928-1973) Döneminde Sürdürülen Sağlığın Geliştirilmesi Mücadelesinde Halk Sağlığı Temaları. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, (2021); 11(1), 30-39.
- Özentürk MG, Yücel U, Meseri R. Ebelik ve Toplum Sağlığı. Sağlık Hizmetleri Sunumu, Ankara Nobel Tıp Kitabevi, Editör:Melek Gülsün Özentürk,Umuhan Yücel,Reci Meseri, ISBN:978-605-7578-37-2.Basım Sayısı:1, (2019); 89-131.
- Kartal AY, Aksoy T. Tarihten günümüze ebelik eğitimi ve mesleğine kısa bir bakış, Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences). (2021); 30(1), 67-90
- Yüksek Lisans. (2023, 3 Eylül). Ebelikte yüksek lisans programları. https://yukseklisans.com.tr/search?supt_program=Ebelik&supt_city.
- YUKLIS. (2021) Ebelikte doktora programları. <https://www.yuklis.com/doktora-programlari/page/28/> (Erişim tarihi: 03 Eylül 2023)
- YÖK,202
- Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2020 Haber Bülteni. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. T.C. Sağlık Bakanlığı.<https://sbsgm.saglik.gov.tr/TR-85754/saglik-istatistikleri-yilligi-2020-haber-bulteni-yayimlanmistir.html>. (Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2023).

KAYNAKLAR

- Abraham, S. C., Krasinskas, A. M., Hofstetter, W. L., Swisher, S. G., & Wu, T.-T. (2007). “Seedling” Mesenchymal Tumors (Gastrointestinal Stromal Tumors and Leiomyomas) are Common Incidental Tumors of the Esophagogastric Junction. *American Journal of Surgical Pathology*, 31(11), 1629–1635. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e31806ab2c3>
- Agaimy, A., Blaszyk, H., & Dietmaier, W. (2007). Minute Gastric Sclerosing Stromal Tumors (GIST Tumorlets) Are Common in Adults and Frequently Show c-KIT Mutations. *Am J Surg Pathol*, 31(1).
- Allander, S. V., Nupponen, N. N., Ringnér, M., Hostetter, G., Maher, G. W., Goldberger, N., ... Meltzer, P. S. (2001). Gastrointestinal stromal tumors with KIT mutations exhibit a remarkably homogeneous gene expression profile. *Cancer Research*, 61(24), 8624–8628.
- Belinsky, M. G., Rink, L., Cai, K. Q., Capuzzi, S. J., Hoang, Y., Chien, J., ... Von Mehren, M. (2015). Somatic loss of function mutations in neurofibromin 1 and MYC associated factor X genes identified by exome-wide sequencing in a wild-type GIST case. *BMC Cancer*, 15(1), 887. <https://doi.org/10.1186/s12885-015-1872-y>
- Blay, P., Astudillo, A., Buesa, J. M., Campo, E., Abad, M., García-García, J., ... others. (2004). Protein kinase C β eta is highly expressed in gastrointestinal stromal tumors but not in other mesenchymal neoplasias. *Clinical Cancer Research*, 10(12), 4089–4095.
- Boikos, S. A., Pappo, A. S., Killian, J. K., LaQuaglia, M. P., Weldon, C. B., George, S., ... others. (2016). Molecular subtypes of KIT/PDGFR α wild-type gastrointestinal stromal tumors: A report from the National Institutes of Health Gastrointestinal Stromal Tumor Clinic. *JAMA Oncology*, 2(7), 922–928.
- Brainard, J. A., & Goldblum, J. R. (1997). Stromal tumors of the jejunum and ileum: A clinicopathologic study of 39 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 21(4), 407–416.
- Caputo, A., Caci, E., Ferrera, L., Pedemonte, N., Barsanti, C., Sondo, E., ... Galletta, L. J. (2008). TMEM16A, a membrane protein associated with calcium-dependent chloride channel activity. *Science*, 322(5901), 590–594.
- Casali, P. G., Blay, J. Y., Abecassis, N., Bajpai, J., Bauer, S., Biagini, R., ... Stacchiotti, S. (2022). Gastrointestinal stromal tumours: ESMO–EU-

RACAN–GENTURIS Clinical Practice Guidelines for diagnosis, treatment and follow-up. *Annals of Oncology*, 33(1), 20–33.
<https://doi.org/10.1016/j.annonc.2021.09.005>

- Corless, C. L., McGreevey, L., Haley, A., Town, A., & Heinrich, M. C. (2002). KIT mutations are common in incidental gastrointestinal stromal tumors one centimeter or less in size. *The American Journal of Pathology*, 160(5), 1567–1572.
- Debiec-Rychter, M., Sciot, R., Le Cesne, A., Schlemmer, M., Hohenberger, P., Van Oosterom, A. T., ... Judson, I. (2006). KIT mutations and dose selection for imatinib in patients with advanced gastrointestinal stromal tumours. *European Journal of Cancer*, 42(8), 1093–1103.
<https://doi.org/10.1016/j.ejca.2006.01.030>
- DeMatteo, R. P., Lewis, J. J., Leung, D., Mudan, S. S., Woodruff, J. M., & Brennan, M. F. (2000). Two hundred gastrointestinal stromal tumors: Recurrence patterns and prognostic factors for survival. *Annals of Surgery*, 231(1), 51.
- Demetri, G. D., Benjamin, R. S., Blanke, C. D., Blay, J.-Y., Casali, P., Choi, H., ... others. (2007). NCCN Task Force report: Management of patients with gastrointestinal stromal tumor (GIST)—Update of the NCCN clinical practice guidelines. *Journal of the National Comprehensive Cancer Network*, 5(S2), S-1.
- Demetri, G. D., Reichardt, P., Kang, Y.-K., Blay, J.-Y., Rutkowski, P., Gelderblom, H., ... others. (2013). Efficacy and safety of regorafenib for advanced gastrointestinal stromal tumours after failure of imatinib and sunitinib (GRID): An international, multicentre, randomised, placebo-controlled, phase 3 trial. *The Lancet*, 381(9863), 295–302.
- Demetri, G. D., Von Mehren, M., Blanke, C. D., Van den Abbeele, A. D., Eisenberg, B., Roberts, P. J., ... others. (2002). Efficacy and safety of imatinib mesylate in advanced gastrointestinal stromal tumors. *New England Journal of Medicine*, 347(7), 472–480.
- Doyle, L. A., & Hornick, J. L. (2014). Gastrointestinal stromal tumours: From KIT to succinate dehydrogenase. *Histopathology*, 64(1), 53–67.
- Espinosa, I., Lee, C.-H., Kim, M. K., Rouse, B.-T., Subramanian, S., Montgomery, K., ... others. (2008). A novel monoclonal antibody against DOG1 is a sensitive and specific marker for gastrointestinal stromal tumors. *The American Journal of Surgical Pathology*, 32(2), 210–218.

- Faivre, S., Delbaldo, C., Vera, K., Robert, C., Lozahic, S., Lassau, N., ... others. (2006). Safety, pharmacokinetic, and antitumor activity of SU11248, a novel oral multitarget tyrosine kinase inhibitor, in patients with cancer. *Journal of Clinical Oncology*, 24(1), 25–35.
- Fletcher, C. D., Berman, J. J., Corless, C., Gorstein, F., Lasota, J., Longley, B. J., ... others. (2002). Diagnosis of gastrointestinal stromal tumors: A consensus approach. *International Journal of Surgical Pathology*, 10(2), 81–89.
- Gasparotto, D., Rossi, S., Polano, M., Tamborini, E., Lorenzetto, E., Sbaraglia, M., ... Maestro, R. (2017). Quadruple-Negative GIST Is a Sentinel for Unrecognized Neurofibromatosis Type 1 Syndrome. *Clinical Cancer Research*, 23(1), 273–282. <https://doi.org/10.1158/1078-0432.CCR-16-0152>
- Gill, A. J., Chou, A., Vilain, R., Clarkson, A., Lui, M., Jin, R., ... Clifton-Bligh, R. J. (2010). Immunohistochemistry for SDHB Divides Gastrointestinal Stromal Tumors (GISTs) into 2 Distinct Types. *American Journal of Surgical Pathology*, 34(5), 636–644. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e3181d6150d>
- Goldblum, J. R., & Appelman, H. D. (1995). Stromal tumors of the duodenum A histologic and immunohistochemical study of 20 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 19(1), 71–80.
- Gomes, A. L., Bardales, R. H., Milanezi, F., Reis, R. M., & Schmitt, F. (2007). Molecular analysis of c-Kit and PDGFRA in GISTs diagnosed by EUS. *American Journal of Clinical Pathology*, 127(1), 89–96.
- Heinrich, M. C., Corless, C. L., Duensing, A., McGreevey, L., Chen, C.-J., Joseph, N., ... Fletcher, J. A. (2003). *PDGFRA* Activating Mutations in Gastrointestinal Stromal Tumors. *Science*, 299(5607), 708–710. <https://doi.org/10.1126/science.1079666>
- Hulzinga, J. D., Thuneberg, L., Klüppel, M., Malysz, J., Mikkelsen, H. B., & Bernstein, A. (1995). W/kit gene required for interstitial cells of Cajal and for intestinal pacemaker activity. *Nature*, 373(6512), 347–349.
- Janeway, K. A., Kim, S. Y., Lodish, M., Nosé, V., Rustin, P., Gaal, J., ... Stratakis, C. A. (2011). Defects in succinate dehydrogenase in gastrointestinal stromal tumors lacking *KIT* and *PDGFRA* mutations. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(1), 314–318. <https://doi.org/10.1073/pnas.1009199108>

- Joensuu, H. (2007). Second line therapies for the treatment of gastrointestinal stromal tumor. *Current Opinion in Oncology*, 19(4), 353–358.
- Joensuu, H., Rutkowski, P., Nishida, T., Steigen, S. E., Brabec, P., Plank, L., ... Emile, J.-F. (2015). *KIT* and *PDGFRA* Mutations and the Risk of GI Stromal Tumor Recurrence. *Journal of Clinical Oncology*, 33(6), 634–642. <https://doi.org/10.1200/JCO.2014.57.4970>
- Joensuu, H., Wardelmann, E., Sihto, H., Eriksson, M., Sundby Hall, K., Reichardt, A., ... Reichardt, P. (2017). Effect of *KIT* and *PDGFRA* Mutations on Survival in Patients With Gastrointestinal Stromal Tumors Treated With Adjuvant Imatinib: An Exploratory Analysis of a Randomized Clinical Trial. *JAMA Oncology*, 3(5), 602. <https://doi.org/10.1001/jamaoncol.2016.5751>
- Kawanowa, K., Sakuma, Y., Sakurai, S., Hishima, T., Iwasaki, Y., Saito, K., ... Funata, N. (2006). High incidence of microscopic gastrointestinal stromal tumors in the stomach. *Human Pathology*, 37(12), 1527–1535. <https://doi.org/10.1016/j.humpath.2006.07.002>
- Killian, J. K., Miettinen, M., Walker, R. L., Wang, Y., Zhu, Y. J., Waterfall, J. J., ... Meltzer, P. S. (2014). Recurrent epimutation of *SDHC* in gastrointestinal stromal tumors. *Science Translational Medicine*, 6(268). <https://doi.org/10.1126/scitranslmed.3009961>
- Kim, H.-C., Lee, J. M., Choi, S. H., Kim, K. W., Kim, S. H., Lee, J. Y., ... Choi, B. I. (2004). Imaging of gastrointestinal stromal tumors. *Journal of Computer Assisted Tomography*, 28(5), 596–604.
- Liegl, B., Hornick, J. L., Corless, C. L., & Fletcher, C. D. (2009). Monoclonal antibody DOG1. 1 shows higher sensitivity than KIT in the diagnosis of gastrointestinal stromal tumors, including unusual subtypes. *The American Journal of Surgical Pathology*, 33(3), 437–446.
- Maeda, H., Yamagata, A., Nishikawa, S., Yoshinaga, K., Kobayashi, S., Nishi, K., & Nishikawa, S.-I. (1992). Requirement of c-kit for development of intestinal pacemaker system. *Development*, 116(2), 369–375.
- Mantese, G. (2019). Gastrointestinal stromal tumor: Epidemiology, diagnosis, and treatment. *Current Opinion in Gastroenterology*, 35(6), 555–559. <https://doi.org/10.1097/MOG.0000000000000584>
- Mason, E. F., & Hornick, J. L. (2016). Conventional Risk Stratification Fails to Predict Progression of Succinate Dehydrogenase–deficient Gastrointes-

- tinal Stromal Tumors: A Clinicopathologic Study of 76 Cases. *American Journal of Surgical Pathology*, 40(12), 1616–1621.
<https://doi.org/10.1097/PAS.0000000000000685>
- Miettinen, M., Kopczynski, J., Makhlof, H. R., Sarlomo-Rikala, M., Gyorffy, H., Burke, A., ... Lasota, J. (2003). Gastrointestinal stromal tumors, intramural leiomyomas, and leiomyosarcomas in the duodenum: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 167 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 27(5), 625–641.
- Miettinen, M., & Lasota, J. (2006a). Gastrointestinal stromal tumors: Pathology and prognosis at different sites. *Seminars in Diagnostic Pathology*, 23(2), 70–83. <https://doi.org/10.1053/j.semdp.2006.09.001>
- Miettinen, M., & Lasota, J. (2006b). Gastrointestinal Stromal Tumors: Review on Morphology, Molecular Pathology, Prognosis, and Differential Diagnosis. *Archives of Pathology & Laboratory Medicine*, 130(10), 1466–1478. <https://doi.org/10.5858/2006-130-1466-GSTROM>
- Miettinen, M., & Lasota, J. (2011). Histopathology of gastrointestinal stromal tumor. *Journal of Surgical Oncology*, 104(8), 865–873.
- Miettinen, M., Sarlomo-Rikala, M., Sobin, L. H., & Lasota, J. (2000a). Esophageal stromal tumors: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 17 cases and comparison with esophageal leiomyomas and leiomyosarcomas. *The American Journal of Surgical Pathology*, 24(2), 211–222.
- Miettinen, M., Sarlomo-Rikala, M., Sobin, L. H., & Lasota, J. (2000b). Gastrointestinal stromal tumors and leiomyosarcomas in the colon: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 44 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 24(10), 1339–1352.
- Miettinen, M., & Sobin, L. H. (2001). Gastrointestinal stromal tumors in the appendix: A clinicopathologic and immunohistochemical study of four cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 25(11), 1433–1437.
- Miettinen, M., Sobin, L. H., & Lasota, J. (2005). Gastrointestinal stromal tumors of the stomach: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 1765 cases with long-term follow-up. *The American Journal of Surgical Pathology*, 29(1), 52–68.

- Miettinen, M., Virolainen, M., & others. (1995). Gastrointestinal stromal tumors—Value of CD34 antigen in their identification and separation from true leiomyomas and schwannomas. *The American Journal of Surgical Pathology*, 19(2), 207–216.
- Miettinen, M., Wang, Z.-F., Sarlomo-Rikala, M., Osuch, C., Rutkowski, P., & Lasota, J. (2011). Succinate Dehydrogenase-Deficient GISTs: A Clinicopathologic, Immunohistochemical, and Molecular Genetic Study of 66 Gastric GISTs With Predilection to Young Age. *American Journal of Surgical Pathology*, 35(11), 1712–1721. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e3182260752>
- Min, K.-W. (1992). Small intestinal stromal tumors with skeinoid fibers: Clinicopathological, immunohistochemical, and ultrastructural investigations. *The American Journal of Surgical Pathology*, 16(2), 145–155.
- Miranda, C., Nucifora, M., Molinari, F., Conca, E., Anania, M. C., Bordoni, A., ... Frattini, M. (2012). KRAS and BRAF Mutations Predict Primary Resistance to Imatinib in Gastrointestinal Stromal Tumors. *Clinical Cancer Research*, 18(6), 1769–1776. <https://doi.org/10.1158/1078-0432.CCR-11-2230>
- Mourra, N., Matalka, I., & Arrive, L. (2020). Incidental finding of gastrointestinal stromal tumor in the appendix. *Applied Immunohistochemistry & Molecular Morphology*, 28(3), e31–e32.
- Pitsava, G., Settas, N., Faucz, F. R., & Stratakis, C. A. (2021). Carney triad, Carney-Stratakis syndrome, 3PAS and other tumors due to SDH deficiency. *Frontiers in Endocrinology*, 12, 680609.
- Rönstrand, L. (2004). Signal transduction via the stem cell factor receptor/c-Kit. *Cellular and Molecular Life Sciences CMLS*, 61, 2535–2548.
- Rossi, S., Gasparotto, D., Cacciatore, M., Sbaraglia, M., Mondello, A., Polano, M., ... Dei Tos, A. P. (2018). Neurofibromin C terminus-specific antibody (clone NFC) is a valuable tool for the identification of NF1-inactivated GISTs. *Modern Pathology*, 31(1), 160–168. <https://doi.org/10.1038/modpathol.2017.105>
- Rossi, S., Gasparotto, D., Miceli, R., Toffolatti, L., Gallina, G., Scaramel, E., ... Dei Tos, A. P. (2015). KIT, PDGFRA, and BRAF Mutational Spectrum Impacts on the Natural History of Imatinib-naïve Localized GIST: A Population-based Study. *American Journal of Surgical Pathology*, 39(7), 922–930. <https://doi.org/10.1097/PAS.0000000000000418>

- Rossi, S., Miceli, R., Mazzoleni, G., Capella, C., Sidoni, A., Vinaccia, V., ... Tos, A. P. D. (2011). Natural History of Imatinib-naïve GISTs: A Retrospective Analysis of 929 Cases With Long-term Follow-up and Development of a Survival Nomogram Based on Mitotic Index and Size as Continuous Variables. *Am J Surg Pathol*, 35(11).
- Shi, E., Chmielecki, J., Tang, C.-M., Wang, K., Heinrich, M. C., Kang, G., ... others. (2016). FGFR1 and NTRK3 actionable alterations in “Wild-Type” gastrointestinal stromal tumors. *Journal of Translational Medicine*, 14, 1–11.
- Streutker, C., Huizinga, J., Driman, D., & Riddell, R. (2007). Interstitial cells of Cajal in health and disease. Part I: normal ICC structure and function with associated motility disorders. *Histopathology*, 50(2), 176–189.
- Wagner, A. J., Remillard, S. P., Zhang, Y.-X., Doyle, L. A., George, S., & Hornick, J. L. (2013). Loss of expression of SDHA predicts SDHA mutations in gastrointestinal stromal tumors. *Modern Pathology*, 26(2), 289–294. <https://doi.org/10.1038/modpathol.2012.153>
- West, R. B., Corless, C. L., Chen, X., Rubin, B. P., Subramanian, S., Montgomery, K., ... others. (2004). The novel marker, DOG1, is expressed ubiquitously in gastrointestinal stromal tumors irrespective of KIT or PDGFRA mutation status. *The American Journal of Pathology*, 165(1), 107–113.
- Yap, W. M., Tan, H. W., Goh, S. G. N., & Chuah, K. L. (2005). Appendiceal gastrointestinal stromal tumor. *The American Journal of Surgical Pathology*, 29(11), 1545–1547.
- Zhang, L., Smyrk, T. C., Young, W. F., Stratakis, C. A., & Carney, J. A. (2010). Gastric Stromal Tumors in Carney Triad Are Different Clinically, Pathologically, and Behaviorally From Sporadic Gastric Gastrointestinal Stromal Tumors: Findings in 104 Cases. *American Journal of Surgical Pathology*, 34(1), 53–64. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e3181c20f4f>

KAYNAKLAR

Chin, L., Merlino, G., & DePinho, R. A. (1998). Malignant mela-noma: modern black plague and genetic black box. *Genes & deve-lopment*, 12(22), 3467–3481. <https://doi.org/10.1101/gad.12.22.3467>

Sayan, M., Mamidanna, S., Oncel, D., Jan, I., Vergalasova, I., We-iner, J., Ohri, N., Acikalin, B., & Chundury, A. (2020). Clinical management of uveal melanoma: a comprehensive review with a treatment algo-rithm. *Radiation oncology journal*, 38(3), 162–169. <https://doi.org/10.3857/roj.2020.00318>

Jager, M. J., Shields, C. L., Cebulla, C. M., Abdel-Rahman, M. H., Grossniklaus, H. E., Stern, M. H., Carvajal, R. D., Belfort, R. N., Jia, R., Shields, J. A., & Damato, B. E. (2020). Uveal melanoma. *Nature reviews. Disease primers*, 6(1), 24. <https://doi.org/10.1038/s41572-020-0158-0>

Zheng, Y., Cong, C., Su, C., Sun, Y., & Xing, L. (2020). Epidemio-logy and survival outcomes of primary gastrointestinal melanoma: a SEER-based population study. *International journal of clinical oncology*, 25(11), 1951–1959. <https://doi.org/10.1007/s10147-020-01759-x>

Zheng, Y., Cong, C., Su, C., Sun, Y., & Xing, L. (2020). Epidemio-logy and survival outcomes of primary gastrointestinal melanoma: a SEER-based population study. *International journal of clinical oncology*, 25(11), 1951–1959. <https://doi.org/10.1007/s10147-020-01759-x>

Ichihashi, M., Ueda, M., Budiyanto, A., Bito, T., Oka, M., Fukuna-ga, M., Tsuru, K., & Horikawa, T. (2003). UV-induced skin dama-ge. *Toxi-cology*, 189(1-2), 21–39. [https://doi.org/10.1016/s0300-483x\(03\)00150-1](https://doi.org/10.1016/s0300-483x(03)00150-1)

Carr, S., Smith, C., & Wernberg, J. (2020). Epidemiology and Risk Fac-tors of Melanoma. *The Surgical clinics of North America*, 100(1), 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.suc.2019.09.005>

Obrador, E., Liu-Smith, F., Dellinger, R. W., Salvador, R., Meyskens, F. L., & Estrela, J. M. (2019). Oxidative stress and anti-oxidants in the pathophysiology of malignant melanoma. *Biologi-cal chemistry*, 400(5), 589–612. <https://doi.org/10.1515/hsz-2018-0327>

Douki T. (2020). Oxidative Stress and Genotoxicity in Melanoma Induction: Impact on Repair Rather Than Formation of DNA Damage?. *Photochemistry and photobiology*, 96(5), 962–972. <https://doi.org/10.1111/php.13278>

Khan, A. Q., Travers, J. B., & Kemp, M. G. (2018). Roles of UVA radiation and DNA damage responses in melanoma pathogenesis. *Environmental and molecular mutagenesis*, 59(5), 438–460. <https://doi.org/10.1002/em.22176>

Trucco, L. D., Mundra, P. A., Hogan, K., Garcia-Martinez, P., Viros, A., Mandal, A. K., Macagno, N., Gaudy-Marqueste, C., Allan, D., Baenke, F., Cook, M., McManus, C., Sanchez-Laorden, B., Dhomen, N., & Marais, R. (2019). Ultraviolet radiation-induced DNA damage is prognostic for outcome in melanoma. *Nature medicine*, 25(2), 221–224. <https://doi.org/10.1038/s41591-018-0265-6>

Trakatelli, M., Bylaite-Bucinskiene, M., Correia, O., Cozzio, A., De Vries, E., Medenica, L., Nagore, E., Paoli, J., Stratigos, A. J., Del Marmol, V., & Bulliard, J. L. (2017). Clinical assessment of skin phototypes: watch your words!. *European journal of dermatology : EJD*, 27(6), 615–619. <https://doi.org/10.1684/ejd.2017.3129>

Huang, J. M., Chikeka, I., & Hornyak, T. J. (2017). Melanocytic Nevi and the Genetic and Epigenetic Control of Oncogene-Induced Senescence. *Dermatologic clinics*, 35(1), 85–93. <https://doi.org/10.1016/j.det.2016.08.001>

Damsky, W. E., & Bosenberg, M. (2017). Melanocytic nevi and melanoma: unraveling a complex relationship. *Oncogene*, 36(42), 5771–5792. <https://doi.org/10.1038/onc.2017.189>

Loria, D., & Matos, E. (2001). Risk factors for cutaneous melanoma: a case-control study in Argentina. *International journal of dermatology*, 40(2), 108–114. <https://doi.org/10.1046/j.1365-4362.2001.01132.x>

Stanganelli, I., De Felici, M. B., Mandel, V. D., Caini, S., Raimondi, S., Corso, F., Bellerba, F., Quaglino, P., Sanlorenzo, M., Ribero, S., Medri, M., Farnetani, F., Feliciani, C., Pellacani, G., Gandini, S., & IMI

the Italian Melanoma Intergroup (2020). The association between pesticide use and cutaneous melanoma: a systematic re-view and meta-analysis. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology : JEADV*, 34(4), 691–708. <https://doi.org/10.1111/jdv.15964>

Fortes, C., Mastroeni, S., Segatto M, M., Hohmann, C., Miligi, L., Bakos, L., & Bonamigo, R. (2016). Occupational Exposure to Pesticides With Occupational Sun Exposure Increases the Risk for Cutaneous Melanoma. *Journal of occupational and environmental medicine*, 58(4), 370–375. <https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000000665>

Hausauer, A. K., Swetter, S. M., Cockburn, M. G., & Clarke, C. A. (2011). Increases in melanoma among adolescent girls and young women in California: trends by socioeconomic status and UV radiation exposure. *Archives of dermatology*, 147(7), 783–789. <https://doi.org/10.1001/archdermatol.2011.44>

Raimondi, S., Suppa, M., & Gandini, S. (2020). Melanoma Epidemiology and Sun Exposure. *Acta dermato-venereologica*, 100(11), adv00136. <https://doi.org/10.2340/00015555-3491>

Ricci, F., Paradisi, A., Fania, L., Pallotta, S., DI Lella, G., Sobrino, L., Panebianco, A., & Abeni, D. (2021). High melanoma risk in non-melanoma skin cancer patients under age 40: a large retrospective cohort study. *Italian journal of dermatology and venereology*, 156(2), 240–243. <https://doi.org/10.23736/S2784-8671.19.06276-X>

Banan, P., Marvi, S. K., McMeniman, E., & De'Ambrosis, B. (2016). An Australian cohort of 210 patients with multiple invasive squamous cell carcinomas: risk factors and associated increased risk of melanoma and internal malignancies. *The Australasian journal of dermatology*, 57(1), 29–32. <https://doi.org/10.1111/ajd.12278>

Strashilov, S., & Yordanov, A. (2021). Aetiology and Pathogenesis of Cutaneous Melanoma: Current Concepts and Advances. *International journal of molecular sciences*, 22(12), 6395. <https://doi.org/10.3390/ijms22126395>

Tas F. (2012). Metastatic behavior in melanoma: timing, pattern, survival, and influencing factors. *Journal of oncology*, 2012, 647684. <https://doi.org/10.1155/2012/647684>

B.W. Stewart, C.P. Wild, *World Cancer Report* (2014). International Agency for Research on Cancer/World Health Organization, Lyon, 2014, pp. 495–502 ISBN: 978-92-832-0443-5.

Luke, J. J., Flaherty, K. T., Ribas, A., & Long, G. V. (2017). Targeted agents and immunotherapies: optimizing outcomes in melanoma. *Nature reviews. Clinical oncology*, 14(8), 463–482. <https://doi.org/10.1038/nrclinonc.2017.43>

Caini, S., Gandini, S., Sera, F., Raimondi, S., Fargnoli, M. C., Bonioli, M., & Armstrong, B. K. (2009). Meta-analysis of risk factors for cutaneous melanoma according to anatomical site and clinico-pathological variant. *European journal of cancer* (Oxford, England : 1990), 45(17), 3054–3063. <https://doi.org/10.1016/j.ejca.2009.05.009>

Karimkhani, C., Green, A. C., Nijsten, T., Weinstock, M. A., Dellavalle, R. P., Naghavi, M., & Fitzmaurice, C. (2017). The global burden of melanoma: results from the Global Burden of Disease Study 2015. *The British journal of dermatology*, 177(1), 134–140. <https://doi.org/10.1111/bjd.15510>

Cichorek, M., Wachulska, M., Stasiewicz, A., & Tymińska, A. (2013). Skin melanocytes: biology and development. *Postepy dermatologii i alergologii*, 30(1), 30–41. <https://doi.org/10.5114/pdia.2013.33376>

Elwood, J. M., & Jopson, J. (1997). Melanoma and sun exposure: an overview of published studies. *International journal of cancer*, 73(2), 198–203. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1097-0215\(19971009\)73:2<198::aid-ijc6>3.0.co;2-r](https://doi.org/10.1002/(sici)1097-0215(19971009)73:2<198::aid-ijc6>3.0.co;2-r)

Lazovich, D., Vogel, R. I., Berwick, M., Weinstock, M. A., Anderson, K. E., & Warshaw, E. M. (2010). Indoor tanning and risk of melanoma: a case-control study in a highly exposed population. *Cancer epidemiology, biomarkers & prevention : a publication of the American Association for Cancer Research, cosponsored by the American Society of*

Preventive Oncology, 19(6), 1557–1568. <https://doi.org/10.1158/1055-9965.EPI-09-1249>

Archier, E., Devaux, S., Castela, E., Gallini, A., Aubin, F., Le Maître, M., Aractingi, S., Bachelez, H., Cribier, B., Joly, P., Jullien, D., Misery, L., Paul, C., Ortonne, J. P., & Richard, M. A. (2012). Carcinogenic risks of psoralen UV-A therapy and narrowband UV-B therapy in chronic plaque psoriasis: a systematic literature re-view. *Journal of the European Academy of Dermatology and Ve-nereology : JEADV*, 26 Suppl 3, 22–31. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3083.2012.04520.x>

Ko, J. M., Velez, N. F., & Tsao, H. (2010). Pathways to melanoma. *Seminars in cutaneous medicine and surgery*, 29(4), 210–217. <https://doi.org/10.1016/j.sder.2010.10.004>

Long, G. V., Swetter, S. M., Menzies, A. M., Gershenwald, J. E., & Scolyer, R. A. (2023). Cutaneous melanoma. *Lancet (London, England)*, 402(10400), 485–502. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(23\)00821-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(23)00821-8)

Lideikaitė, A., Mozūraitienė, J., & Letautienė, S. (2017). Analysis of prognostic factors for melanoma patients. *Acta medica Lituani-ca*, 24(1), 25–34. <https://doi.org/10.6001/actamedica.v24i1.3460>

Leboit PE, B.G., Weedon David, Sarasin A. (2006). World Health Organization of Tumors; Skin Tumors Lyon, France.

Elder DE, E.R., Johnson LB, Murphy GF(2005). *Lever's Histopat-hology of Skin* (9th.ed) Lippincott-Williams&Wilkins, Philadelphia

Chamberlain, A. J., Fritschi, L., & Kelly, J. W. (2003). Nodular mela-noma: patients' perceptions of presenting features and impli-cations for earlier detection. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 48(5), 694–701. <https://doi.org/10.1067/mjd.2003.216>

Baumert, J., Plewig, G., Volkenandt, M., & Schmid-Wendtner, M. H. (2007). Factors associated with a high tumour thickness in pati-ents with melanoma. *The British journal of dermatology*, 156(5), 938–944. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2133.2007.07805.x>

Arrington, J. H., 3rd, Reed, R. J., Ichinose, H., & Krementz, E. T. (1977). Plantar lentiginous melanoma: a distinctive variant of human cutaneous malignant melanoma. *The American journal of surgical pathology*, 1(2), 131–143.

Bradford, P. T., Goldstein, A. M., McMaster, M. L., & Tucker, M. A. (2009). Acral lentiginous melanoma: incidence and survival patterns in the United States, 1986-2005. *Archives of dermatology*, 145(4), 427–434. <https://doi.org/10.1001/archdermatol.2008.609>

REFERANSLAR

- 1.Mackenzie A, Fuite LA, Chan FT, et al. Incidence and pathogenicity of *Arcanobacterium haemolyticum* during a 2-year study in Ottawa. *Clin Infect Dis* 1995; 21:177.
- 2.Carlson P, Renkonen OV, Kontiainen S. *Arcanobacterium haemolyticum* and streptococcal pharyngitis. *Scand J Infect Dis* 1994; 26:283.
- 3.Carlson P, Kontiainen S, Renkonen OV, et al. *Arcanobacterium haemolyticum* and streptococcal pharyngitis in army conscripts. *Scand J Infect Dis* 1995; 27:17.
- 4.Healy CM, Baker CJ. Cervical lymphadenitis. In: Feigin and Cherry's Textbook of Pediatric Infectious Diseases, 8th ed, Cherry JD, Harrison G, Kaplan SL, et al (Eds), Elsevier, Philadelphia 2018. p.124.
- 5.Baker CJ. Group B streptococcal cellulitis-adenitis in infants. *Am J Dis Child* 1982; 136:631.
- 6.Barton LL, Ramsey RA, Raval DS. Neonatal group B streptococcal cellulitis-adenitis. *Pediatr Dermatol* 1993; 10:58.
- 7.Fluegge K, Greiner P, Berner R. Late onset group B streptococcal disease manifested by isolated cervical lymphadenitis. *Arch Dis Child* 2003; 88:1019.
- 8.Albanyan EA, Baker CJ. Is lumbar puncture necessary to exclude meningitis in neonates and young infants: lessons from the group B streptococcus cellulitis- adenitis syndrome. *Pediatrics* 1998; 102:985.
- 9.Brook I. Aerobic and anaerobic bacteriology of cervical adenitis in children. *Clin Pediatr (Phila)* 1980; 19:693.
- 10.Adal KA, Cockerell CJ, Petri WA Jr. Cat scratch disease, bacillary angiomatosis, and other infections due to *Rochalimaea*. *N Engl J Med* 1994; 330:1509.
- 11.Carithers HA. Cat-scratch disease. An overview based on a study of 1,200 patients. *Am J Dis Child* 1985; 139:1124.
- 12.Margileth AM. Cat scratch disease: nonbacterial regional lymphadenitis. The study of 145 patients and a review of the literature. *Pediatrics* 1968; 42:803.
- 13.Marais BJ, Wright CA, Schaaf HS, et al. Tuberculous lymphadenitis as a cause of persistent cervical lymphadenopathy in children from a tuberculosis-endemic area. *Pediatr Infect Dis J* 2006; 25:142.

- 14.Lau SK, Kwan S, Lee J, Wei WI. Source of tubercle bacilli in cervical lymph nodes: a prospective study. *J Laryngol Otol* 1991; 105:558.
- 15.Carvalho AC, Codecasa L, Pinsi G, et al. Differential diagnosis of cervical mycobacterial lymphadenitis in children. *Pediatr Infect Dis J* 2010; 29:629.
- 16.McCabe RE, Brooks RG, Dorfman RF, Remington JS. Clinical spectrum in 107 cases of toxoplasmic lymphadenopathy. *Rev Infect Dis* 1987; 9:754.
- 17.Abdu A, Pajkrt D, Bijker EM. Kikuchi Disease in Children: Case Report and Review of the Literature. *Pediatr Infect Dis J* 2022; 41:199.
- 18.MOUSSATOS GH, BAFFES TG. CERVICAL MASSES IN INFANTS AND CHILDREN. *Pediatrics* 1963; 32:251.
- 19.Wieringa JW, van Houten MA. Case 2: A crying patient with a swelling in the neck. Phlebectasia of the external jugular vein. *Acta Paediatr* 2008; 97:1603.
- 20.Balik E, Erdener A, Taneli C, et al. Jugular phlebectasia in children. *Eur J Pediatr Surg* 1993; 3:46.
- 21.Sander S, Eliçevik M, Unal M, Vural O. Jugular phlebectasia in children: is it rare or ignored? *J Pediatr Surg* 1999; 34:1829.
- 22.Turan-Ozdemir S, Coskun H, Balban M. Phlebectasia of the external jugular vein associated with duplication of the internal jugular vein. *Clin Anat* 2004; 17:522.
- 23.Paleri V, Gopalakrishnan S. Jugular phlebectasia: theory of pathogenesis and review of literature. *Int J Pediatr Otorhinolaryngol* 2001; 57:155.

KAYNAKÇA

1. Ackerknecht, E. (1985). Daz Herz. In Ellenberger-Baum Handbunch der vergleichenden Anatomie der Haustiere. Editors: Zietzschmann O, Ackerknecht E, Grau, H: 18. Edition. Reprint 4. 610-627, Springer-Verlag Berlin, 1985.
2. Akhtar, S. and Hossain, FMA. (2011). Siddiqui MSI, Alam M, Islam MN: Morphology and morphometrical studies on semilunar heart valvas of indigenous cattle (*Bos indicus*). International Journal of Natural Sciences, 1(1): 7-11, 1.
3. Aksoy, G. (2000). Evcil Kedi ve Beyaz Yeni Zelanda Tavşanlarında Kalp ve Kalp Arteria'ları Üzerinde Anatomik Bir Araştırma. Dok-tora Tezi. Y.Y.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Van.
4. Aksoy, G., Özmen, E., Kürtül, İ., Özcan, S., Karadağ, H. (2009). The venous drainage of the heart in the Tuj sheep. Kafkas Üniv Vet Fak Derg, 15(2): 279-286.
5. Aksoy, G., Özüdoğru, Z., Özdemir, D. (2018). A macroanatomic investigation of the coronary arteries and myocardial bridges in Awassi sheep. Eurasian J Vet Sci, 2018, 34, 3, 171-177 DOI: 10.15312/EurasianJVetSci.2018.192
6. Aksoy, G. ve Karadağ, H. (2002). Evcil kedi ve Beyaz Yeni Zelanda Tavşanlarında Kalp ve Kalp Arteria'ları Üzerinde Anatomik Bir Araştırma, Vet Bil Derg, 18: 1-2: 33-40.
7. Arıncı, K. ve Elhan, H. (1995). Anatomi (Ders Kitabı). 2. Cilt Güneş Kitabevi, Ankara.
8. Beşoluk, K., Eken, E., Eyol, E., Karan, M., Özdemir, D., Özüdoğru, Z., Tıpırdamaz, S., Yıldız, H., (2009). Veteriner Anatomi Atlası, Sığır. Medipres Matbaacılık Ltd. Şti. Malatya.
9. Beşoluk K. and Tıpırdamaz S, (2001). Comparative macroanatomic investigations of the venous drainage of the heart in Akkaraman sheep and Angora goats, Anat Histol Embryol, 30: 249-252.
10. Bhargava I and Beaver C, (1970). Observations on the arterial supply and venous drainage of the bovine heart. Anat Anz, 126:343-351.
11. Bhimalli S, Dixit D, Siddibhavi M, Shirol VS, (2011). A study of variations in coronary arterial system in cadaveric human heart. World J of Science and Technology, 1(5): 30-35.

12. Bisaillon A, (1982). Anatomy of the heart in the North American Beaver (Castor Canadensis). Anat Anz, 381-391.
13. Büll ML and Martins MRFB, (2002). Study of the arterial coronary circulation in the dog (canis familiaris). Rev Chil Anat, 20(2): 117-123.
14. Christensen GC and Campeti FL, (1959). Anatomic and functional studies of the coronary circulation in the dog and pig. Am J Vet Res, 20: 18-26.
15. Crouch JE and Lackey, (1969). Text-Atlas of Cat Anatomy. Philadelphia.
16. Çalışlar T, (1975). Karaman koyun ve Tiftik keçisi kalbi üzerinde komparatif incelemeler. AÜ Vet Fak Derg, 12(1/2): 38-53.
17. Doğruer A ve Özmen E, (2012). Kıvrıkcık koyunlarında koroner arterler üzerine makroanatomik bir çalışma. Ata Üni Vet Bil Derg, 7(1): 35-45.
18. Dursun N, (1981). Veteriner Komparatif Anatomi Dolaşım Sistemi (Angiologia). Ankara Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Yayınları: 377, Ders Kitabı: 275. Ankara.
19. Dursun N, (2002). Veteriner Anatomi II. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Medisan Yayınevi, 186-198, Ankara.
20. Dyce, K.M., Sack, W.O., Wensing, C.J.G. (1996). Textbook of Veterinary Anatomy. WB Saunders Company.
21. Frackowiak, H., Jasiczak, K., Pluta, K. (2007). Coronary arteries of the Roe Deer (Capreolus, Linnaeus 1758). Pol J Vet Sci, 10(2): 105-8.
22. George, C.C. and Frank, L.C. (1959). Coronary circulation the dog and pig. Am J Vet Res, 18-25.
23. Getty, R. (1975). General heart and blood vessels. In Sisson and Grossman's the Anatomy of the Domestic Animals. Editor: Getty R, 5. Edition, 1: 164-175. WB Saunders Company, Philadelphia London.
24. Ghoshal, N.G. (1975). Carnivora Heart and Arteries. In Sisson and Grossman's the Anatomy of the Domestic Animals. Editor: Getty R, 5. Edition Volume 2, 1594- 1651. WB Saunders Company, Philadelphia, London.
25. Gümrükçüoğlu, H.A., Gümrükçüoğlu, F.N., Koyun, N. (2016). Sağ atrium anatomisi ve klinik önemi, Van Tıp Dergisi.
26. Gürbüz, İ. (2015). Tuj ve Hemşin Koyunlarında Kalp ve Koroner Damarlar Üzerine Karşılaştırmalı Makroanatomik Araştırmalar, Doktora Tezi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.

27. Gryzbiak, M. (1985). Morphology of the tendinous chords in the left ventricle of human heart. *Folia morphol (Warsz)*, 3: 223-231.
28. Hadziselimovic, H., Secerov, D., Gmaz-Nikulin, E., (1974). Comparative anatomical investigations on coronary arteries in wild and domestic animals. *Acta Anat*, 90: 16-35.
29. Halıgür, A. and Dursun, N. (2009). Morphological and morphometric investigation of the musculus papillaris and chordae tendineae of the Donkey (*Equus asinus* L.). *J of Anim Vet Advances*, 8(4): 726-733.
30. Hegazi, H. (1958). Die Blutgefössversorgung des Herzens von Rind, Kchaf und Ziege. Inaugural Dissertation, Giessen.
31. Kabak, M. and Onuk, B. (2012). Macroanatomic investigation on the venous drainage of the heart in Roe Deer (*Capreolus capreolus*). *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 18(6): 957-963.
32. Karadağ, H. ve Soygüder, Z. (1989). Doğu Anadolu Kırmızısı Sığırında kalp ve kalp arteria'ları üzerinde anatomik bir araştırma. *AÜ Vet Fak Derg*, 36(2): 482-495.
33. Karami, H., Tooloei, M., Hasanzadeh, B., Hasan, M., Khani, M. (2008). Architecture of Buffalo's (*Bubalus bubalis*) coronary arteries. *J of An and Vet Advan*, 7(12): 1635-1639.
34. Koch, T. (1970). *Lehrbuch der Veterinary – Anatomie*. Bd III. Die grossen Versorgungs und Steuerungssysteme. Veb Gustav Fischer Verlag, Jena.
35. Malfroy, F. (1957). *Les glades et abats en opotherapie*. 22-25, pensee moderne, Paris.
36. Martin, P. (1915). *Lehrbuch der Anatomie Haustiere*. Stuttgart.
37. May, N.D.S. (1974). *The Anatomy of the Sheep*. 2nd ed, University of Queensland Press, Brisbane.
38. McClure, R.C., Dallman, M.J., Garret, P.D. (1973). *Cat Anatomy an Atlas, Text and Dissection Guide*. Lea and Feibiger, Philadelphia.
39. Miller, M., Christensen, G., Evans, H. (1964). *Anatomy of the Dog*. WB Saunders company, Philadelphia London, 267-285.
40. Nickel, R.A., Schummer, A., Seiferle, E. (1981). *The Anatomy of the Domestic Animals. Volume 3, the circulatory system*, Verlag Paul Parey, Berlin Hamburg.

41. Nur, İ.H. ve Aksoy, G. (2000). Van kedisinin koroner arterleri üzerin-de makroanatomik ve subgros bir araştırma, YYÜ Vet Fak Derg, 11 (1): 83- 92.
42. Pasquini, C., Spurgeon, T., Pasquini, S. (2003), *Anatomy of Domestic Animals*. 9th edn, Sudz Publishers, USA.
43. Perez, W. and Lima, M. (2007). Brief description of the cardiac ana-tomy in a tiger (*Panthera tigris*, Linnaeus, 1758): a case report. *Ve-terinari Medicina*, 52(2): 83-86.
44. Schummer, A., Wilkens, H., Vollmerhaus, B., Habermehl, K.H. (1981). *The Circulatory System, the Skin and Cutaneous Organs of the Domes-tic Mammals*. Verlag Paul Parey, Hamburg, 3:27-34.
45. Shofti, R., Zaretzki, A., Cohen, E., Engel, A., Bar-el, Y. (2004). The Sheep as a model for coronary artery bypass surgery. *Lab Anim*, 149-157.
46. Solem, J.O., Boumbzebra, D., Al-Buraiki, J., Nakeeb, S., Rafeh, W., AlHa-lees, Z. (2000). Evaluation of a new device for quick suture-less coro-nary artery anastomosis in surviving sheep. *Eur J Cardio-Thorac*, 17, 312-318.
47. Stankovic, I. and Jesic, M. (2004). Morphometric characteristics of the conal coronary artery. *MJM*, 8: 2-6.
48. Tıpırdamaz, S. (1987). Akkaraman koyunları ve Kıl keçilerinde kalp ve kalp arteriaları üzerinde karşılaştırmalı çalışmalar. *SÜ Vet Fak Derg*, 3(1): 179-191.
49. Tıpırdamaz, S., Dursun, N., Yalçın, H. (1996). Kangal köpeklerinde kalbin koroner arterleri üzerinde makroanatomik çalışmalar. *Vet Bil Derg*, 12, 2: 115-120.
50. Tıpırdamaz, S., Yalçın, H., Beşoluk, K., Eken, E. (1999). Ruminant-larda Toplardamarlar. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
51. Ülger, H. ve Karaca, Ö. (2008). İnsan kalbinde mitral kapağa ait chor-dae tendinea ve musculus papillaris’lerin morfolojik incelenmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences)*, 18(2) 72-80.
52. Vallet, L.P. (1951). *Les Arteres Coronaries Cardiaques Chez les Car-nivores*. These Med Ve. Imprimerie des Beaux-Arts, Lyon, France.
53. Vincenti, L.D., Westcott, R., Lee, C. (2014). Sheep (*Ovis Aries*) as a model for cardiovascular surgery and management before, during and after cardiopulmonary bypass, *Journal of American Associa-tion for Labora-tory Animal Science*, 439-448.

54. Vladova, D. (2005). Ventricular coronary pattern in the cat. *Trakia jo-urnal of Sciences*, 3(2): 44-49.
55. Yoldaş, A. and Nur, İ.H. (2012). The distribution of the cardiac veins in the New Zealand White rabbits (*Oryctolagus cuniculus*). *Irian J of Vet Res, Shiraz Uni*, 13(3): 40.
56. Roudaut, R., Serri, K., Lafitte, S. (2007). Thrombosis of prosthetic he-art valves: diagnosis and therapeutic considerations.
57. <http://www.bartleby.com/107/> Erişim Tarihi: 19.12.2021
58. <https://www.ahmetakgul.com.tr/index.php/uzmanliklar/kalp-hastaliklari/1648-mekanik-ve-biyoprotez-kalp-kapakciklari-nedir-farklari-nelerdir> Erişim Tarihi: 21.12.2021

KAYNAKLAR

- Çatak, P. D., & Ögel, K. (2010). Farkındalık temelli terapiler ve terapötik süreçler. *Klinik Psikiyatri*, 13(1), 85-91.
- Ceyhan, N., & Esmeray, E. (2012). Petrol kirliliği ve biyoremediasyon. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 95-101.
- Çınar, U. (2023). Rachel Carson, Sessiz İlkbahar, Palme Yayınevi, Çev. Çağatay Güler, İstanbul 2011, 398 S.
- Duman, Ç. (2020). COVID-19 Pandemi Sonrası Şiddet İçeren Devlet Dışı Aktörlerin Geleceği: Lübnan Hizbullah'ı Örneği. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 59-70.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 2023. https://www.who.int/health-topics/environmental-health#tab=tab_1 adresinden erişilmiştir.
- Kayhan, A. K. (2022). Cıva Tehlikesi ile Mücadelede Küresel Uzlaş: Minamata Sözleşmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 28(2), 713-743.
- Kılıç, N. (2017). Çevre ve dış politika ilişkisi: Çernobil kazası ve Türk dış politikasına yansımaları. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 151-179.
- Özdağ, U. (2011). Sessiz Bahar'dan sonra ses getiren elli yıl: Kadın, çevre, sağlık. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 179-199.
- <https://bianet.org/haber/2020-brezilya-yanginlari-17-milyon-hayvan-hayatini-kaybetti-255025> Erişim Tarihi: 12.05.2024

KAYNAKLAR

Ana Carolina Ottaiano, Gustavo Dalul Gomez, Tomás de Andrade Lourenção Freddi, The Facial Nerve: Anatomy and Pathology, Se-minars in Ultrasound, CT and MRI, Volume 44, Issue 2, 2023, Pa-ges 71-80, ISSN 0887-2171, <https://doi.org/10.1053/j.sult.2022.11.005>.

Serryth Colbert, Daryl Coombes, Daryl Godden, Luke Cascarini, Cyrus Kera-wala, Peter A. Brennan, How do I manage an acute in-jury to the facial nerve?, British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, Volume 52, Issue 1, 2014, Pages 67-71, ISSN 0266-4356, <https://doi.org/10.1016/j.bjoms.2013.09.006>.

Odeode TO, Ologe FE. Facial nerve palsy after head injury: Case incidence, causes, clinical profile and outcome. J Trauma. 2006 Aug;61(2):388-91. doi: 10.1097/01.ta.0000224140.26660.5c. PMID: 16917455.

Linda N. Lee, Sofia Lyford-Pike, Kofi Derek O. Boahe-ne, Traumatic Facial Nerve Injury, Otolaryngologic Clinics of North America, Volume 46, Issue 5, 2013, Pages 825-839, ISSN 0030-6665, ISBN 9780323227315, <https://doi.org/10.1016/j.otc.2013.07.001>.

Sullivan FM, Swan IR, Donnan PT, Morrison JM, Smith BH, McKinstry B, Davenport RJ, Vale LD, Clarkson JE, Hammersley V, Hayavi S, McAteer A, Stewart K, Daly F. Early treatment with prednisolone or acyclovir in Bell's palsy. N Engl J Med. 2007 Oct 18;357(16):1598-607. doi: 10.1056/NEJMoa072006. PMID: 17942873.

Nosan DK, Benecke JE Jr, Murr AH. Current perspective on tem-poral bone trauma. Otolaryngol Head Neck Surg. 1997;117:67-71.

Cardoso, Jefferson Rosa*; Teixeira, Elsie Cobra†; Moreira, Michel-le Damas-ceno*; Fávero, Francis Meire‡; Fontes, Sissy Veloso‡; Bul-le de Oliveira, Acary Souza‡. Effects of Exercises on Bell's Palsy: Systematic Review of Ran-domized Controlled Trials. Otology & Neurotology 29(4):p 557-560, June 2008. | DOI: 10.1097/MAO.0b013e31816c7bfl

Ottaiano AC, Gomez GD, Freddi TAL. The Facial Nerve: Anatomy and Patho-logy. Semin Ultrasound CT MR. 2023 Apr;44(2):71-80. doi: 10.1053/j.sult.2022.11.005. Epub 2022 Nov 28. PMID: 37055142.

Takezawa, K., Townsend, G. & Ghabriel, M. The facial nerve: anatomy and as-sociated disorders for oral health professionals. Odontology 106, 103-116 (2018). <https://doi.org/10.1007/s10266-017-0330-5>

Chang CY, Cass SP. Management of facial nerve injury due to temporal bone trauma. Am J Otol. 1999 Jan;20(1):96-114. PMID: 9918183.

Schimmel, M et al. "Oro-facial impairment in stroke patients." *Journal of oral rehabilitation* vol. 44,4 (2017): 313-326. doi:10.1111/joor.12486

Green JD Jr, Shelton C, Brackmann DE. Iatrogenic facial nerve injury during otologic surgery. *Laryngoscope*. 1994 Aug;104(8 Pt 1):922-6. doi: 10.1288/00005537-199408000-00002. PMID: 8052074.

Nogueira RV, Vasconcelos BC. Facial nerve injury following surgery for the treatment of ankylosis of the temporomandibular joint. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal*. 2007 Mar 1;12(2):E160-5. PMID: 17322807.

Kaya, Y., Sarikcioglu, L. Sir Herbert Seddon (1903–1977) and his classification scheme for peripheral nerve injury. *Childs Nerv Syst* 31, 177–180 (2015). <https://doi.org/10.1007/s00381-014-2560-y>

William W. Campbell, Evaluation and management of peripheral nerve injury, *Clinical Neurophysiology*, Volume 119, Issue 9, 2008, Pages 1951-1965, ISSN 1388-2457, <https://doi.org/10.1016/j.clinph.2008.03.018>.

Peter Ahlborn, Melitta Schachner, Andrey Irintchev, One hour electrical stimulation accelerates functional recovery after femoral nerve repair, *Experimental Neurology*, Volume 208, Issue 1, 2007, Pages 137-144, ISSN 0014-4886, <https://doi.org/10.1016/j.expneurol.2007.08.005>.

Sullivan, Frank M et al. "Early treatment with prednisolone or acyclovir in Bell's palsy." *The New England journal of medicine* vol. 357,16 (2007): 1598-607. doi:10.1056/NEJMoa072006

Scheller K, Scheller C. Nimodipine promotes regeneration of peripheral facial nerve function after traumatic injury following maxillofacial surgery: an off label pilot-study. *J Craniomaxillofac Surg*. 2012 Jul;40(5):427-34. doi: 10.1016/j.jcms.2011.07.016. Epub 2011 Sep 1. PMID: 21885293.

Greywoode, J., Ho, H., Artz, G., & Heffelfinger, R. (2010). Management of Traumatic Facial Nerve Injuries. *Facial Plastic Surgery*, 26(06), 511–518. doi:10.1055/s-0030-1267726

Owusu Boahene, K. D. (2016). Temporalis Muscle Tendon Unit Transfer for Smile Restoration After Facial Paralysis. *Facial Plastic Surgery Clinics of North America*, 24(1), 37–45. doi:10.1016/j.fsc.2015.09.004

Cai, Zhi Gang et al. "Efficacy of functional training of the facial muscles for treatment of incomplete peripheral facial nerve injury." *The Chinese journal of dental research* vol. 13,1 (2010): 37-43.

Panthaki, Zubin J. MD, CM. The Facial Nerve by William H. Slat-terly III and Babak Azizzadeh. *The Journal of Craniofacial Sur-gery* 26(1):p 312, January 2015. | DOI: 10.1097/SCS.0000000000001254

Kochhar, A., Larian, B., & Azizzadeh, B. (2016). Facial Nerve and Parotid Gland Anatomy. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 49(2), 273–284. doi:10.1016/j.otc.2015.10.002

May M. Trauma to the facial nerve. *Otolaryngol Clin North Am*. 1983 Aug;16(3):661-70. PMID: 6634187.

Turgut M, Kaplan S. Effects of melatonin on peripheral nerve re-generation. *Recent Pat Endocr Metab Immune Drug Discov*. 2011 May;5(2):100-8. doi: 10.2174/187221411799015336. PMID: 22074585.

House, J. W., & Brackmann, D. E. (1985). Facial Nerve Grading System. *Otolaryngology-Head and Neck Surgery*, 93(2), 146–147. doi:10.1177/019459988509300202

Schindl A, Schindl M, Pernerstorfer-Schön H, et al. Low-intensity laser therapy: a review. *Journal of Investigative Medicine: the Of-ficial Publication of the American Federation for Clinical Research* 2000;48:312–26.

Rosso MPdO, Buchaim DV, Rosa Junior GM, et al. Low-Level La-ser Therapy (LLLT) improves the repair process of peripheral ner-ve injuries: a mini re-view. *J Neurorehabil* 2017;4:2–4.

Nussbaum EL, Van Zuylen J, Jing FJPC. Transmission of light through human skin folds during phototherapy: effects of physical characteristics, irradiation wavelength, and skin-diode coupling. *Physiother Canada* 2007;59:194–207.

Enwemeka CSJLT. Attenuation and penetration of visible 632. 8 nm and invi-sible infra-red 904 nm light in soft tissues. *Laser Ther* 2000;13: 95–101.

Zarkovic Gjurić, S.; Pang, J.; Vrčkovnik, M.; Hanna, R. Efficacy of 1064 nm Photobiomodulation Dosimetry Delivered with a Col-limated Flat-Top Handpi-ece in the Management of Peripheral Fa-cial Paralysis in Patients Unresponsive to Standard Treatment Care: A Case Series. *J. Clin. Med*. 2023, 12, 6294. <https://doi.org/10.3390/jcm12196294>

Tiemstra JD, Khatkhate N. Bell's palsy: diagnosis and manage-ment. *Am Fam Physician*. 2007 Oct 1;76(7):997-1002. PMID: 17956069.

Korlu S, Vayisoglu Y, Comelekoglu U, Aktas S, Arpaci RB, Yalin S, et al. Is mycophenolate mofetil an alternative agent to corticoste-roids in traumatic nerve paralysis? *J Craniofac Surg* 2014;25(6):e510–3.

Ordahan B, Karahan AY. Role of low-level laser therapy added to facial expression exercises in patients with idiopathic facial (Bell's) palsy. *Lasers Med Sci*. 2017 May;32(4):931-936. doi: 10.1007/s10103-017-2195-9. Epub 2017 Mar 23. Erratum in: *Lasers Med Sci*. 2019 Jun 17;: PMID: 28337563.

Manikandan, N. (2007). Effect of facial neuromuscular re-education on facial symmetry in patients with Bell's palsy: a randomized controlled trial. *Clinical Rehabilitation*, 21(4), 338–343. doi:10.1177/0269215507070790

Bernal G (1993) Helium neon and diode laser therapy is an effective adjunctive therapy for facial paralysis. *Laser Ther* 5:79–87

KAYNAKLAR

- Ahn, D. (2013). Anatomical study on the diaphyseal nutrient foramen of the femur and tibia of the German shepherd dog. *Journal of Veterinary Medical Science*, 75(6), 803-808.
- Atasoy, F., Erdoğan, M., Özarslan, B., Yüceer, B., Kocakaya, A., & Akçapınar, H. (2014). Malaklı Karabaş köpeklerde bazı morfolojik ve genetik özellikler. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 61(2), 125-132.
- Carter, D.R., & Beaupré, G.S. (2007) *Skeletal Function and Form: Mechanobiology of Skeletal Development, Aging, and Regeneration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dursun, N. (2008). *Veteriner Anatomi I*. 12. Baskı. Ankara: Medisan Yayınevi.
- Evans, H. E. 1993. *Miller's Anatomy of the Dog*, 3rd ed., Saunders, Philadelphia.
- Fidan, M. A. & Özüdoğru, Z. (2024). Morphometric Investigation of Lumbal and Sacral Vertebrae in Aksaray Malakli Dogs. *International Journal of Engineering Inventions*, 13(4), 15-22.
- İlgün, R., Özüdoğru, Z., Karabulut, O., & Can, M. (2022). Macroanatomical and morphometric study on the skull bones of Aksaray Malakli dogs. *Folia Morphologica*, 81(1), 157-163.
- Kara, M. E., Kılımcı, F. S., & Vedat, O. N. A. R. (2011). Foraminal index on the dog femora. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 58(4), 229-232.
- Kirschner, M. H., Menck, J., Hennerbichler, A., Gaber, O., & Hofmann, G. O. (1998). Importance of arterial blood supply to the femur and tibia for transplantation of vascularized femoral diaphyses and knee joints. *World journal of surgery*, 22(8), 845-852.
- Kizilkanat, E., Boyan, N., Ozsahin, E. T., Soames, R., & Oguz, O. (2007). Location, number and clinical significance of nutrient foramina in human long bones. *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger*, 189(1), 87-95.
- Kumar, K., Mogha, I. V., Aithal, H. P., Kinjavdekar, P., Amarpal, Singh, G. R., ... & Kushwaha, R. B. (2007). Occurrence and pattern of long bone fractures in growing dogs with normal and osteopenic bones. *Journal of Veterinary Medicine Series A*, 54(9), 484-490.

- Özüdoğru, Z., Fidan, M. A., Gümüş, F., & İlgün, R. (2023). Aksaray Malaklı köpeklerinde tibia ve interkondiler genişlik indeksi üzerine morfometrik bir çalışma. *Journal of Advances in Vetbio Science and Techniques*, 8(2), 143-149.
- Piermattei, D.L, Flo, G.L. & Decamp, C.E. (2006) *Handbook of Small Animal Orthopedics and Fracture Repair*, Elsevier Inc.St Luis.
- Sebestyen, P., Marcellin-Little, D. J., & Deyoung, B. A. (2000). Femoral medullary infarction secondary to canine total hip arthroplasty. *Veterinary Surgery*, 29(3), 227-236.
- Singh, A. P., Mirakhur, K. K., & Nigam, J. M. (1983). A study on the incidence and anatomical locations of fractures in canine, caprine, bovine, equine and camel. *Indian J. Vet. Surg.* 4: 61-66.
- Topaloğlu, U., Ketani, M. A., & Saruhan, B. G. (2017). Kemik doku ve kemikleşme çeşitleri. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 10(1), 62-71.
- Ukoha, U. U., Umeasalugo, K. E., Nzeako, H. C., Ezejindu, D. N., Ejimofor, O. C., & Obazie, I. F. (2013). A study of nutrient foramina in long bones of Nigerians. *National journal of medical research*, 3(04), 304-308.
- Yang, Y. Q., Tan, Y. Y., Wong, R., Wenden, A., Zhang, L. K., & Rabie, A. B. M. (2012). The role of vascular endothelial growth factor in ossification. *International journal of oral science*, 4(2), 64-68.
- Zhang, X., Siclari, V. A., Lan, S., Zhu, J., Koyama, E., Dupuis, H. L., ... & Qin, L. (2011). The critical role of the epidermal growth factor receptor in endochondral ossification. *Journal of Bone and Mineral Research*, 26(11), 2622-2633.

Referanslar

- Alagöz, E. (2017). Basic Concepts in Intervention of Nuclear, Radiological Injuries, Acute Radiation Syndrome and Its Treatment. *Nuclear Medicine Seminars*, 3(3), 189–195. <https://doi.org/10.4274/nts.2017.021>
- Allen, C., & Denham, S. (2011, July 17). International Space Station Acoustics—A Status Report. *41st International Conference on Environmental Systems*. 41st International Conference on Environmental Systems, Portland, Oregon. <https://doi.org/10.2514/6.2011-5128>
- Barisano, G., Sepehrband, F., Collins, H. R., Jillings, S., Jeurissen, B., Taylor, J. A., Schoenmaekers, C., De Laet, C., Rukavishnikov, I., Nosikova, I., Litvinova, L., Rumshiskaya, A., Annen, J., Sijbers, J., Laureys, S., Van Ombergen, A., Petrovichev, V., Sinitsyn, V., Pechenkova, E., ... Wuyts, F. L. (2022). The effect of prolonged spaceflight on cerebrospinal fluid and perivascular spaces of astronauts and cosmonauts. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 119(17), e2120439119. <https://doi.org/10.1073/pnas.2120439119>
- Blue, R. S., Bonato, F., Seaton, K., Bubka, A., Vardiman, J. L., Mathers, C., Castleberry, T. L., & Vanderploeg, J. M. (2017). The Effects of Training on Anxiety and Task Performance in Simulated Suborbital Spaceflight. *Aerospace Medicine and Human Performance*, 88(7), 641–650. <https://doi.org/10.3357/AMHP.4807.2017>
- Blue, R. S., Pattarini, J. M., Reyes, D. P., Mulcahy, R. A., Garbino, A., Mathers, C. H., Vardiman, J. L., Castleberry, T. L., & Vanderploeg, J. M. (2014). Tolerance of Centrifuge-Simulated Suborbital Spaceflight by Medical Condition. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 85(7), 721–729. <https://doi.org/10.3357/ASEM.3956.2014>
- Bogomolov, V. V., Kuzmin, M. P., & Danilichev, S. N. (2017). On the Problem of Intracranial Hypertension in Astronauts under the Conditions of Long-term Microgravity. *Human Physiology*, 43(7), 765–768. <https://doi.org/10.1134/S0362119717070040>
- Clark, J. B. (2001). *Acoustic Issues in Human Spaceflight*. <https://ntrs.nasa.gov/citations/20100031889>
- Clément, G. (2011). *Fundamentals of Space Medicine*. Springer New York. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-9905-4>
- Galts, C. (2017). A journey to Mars: The medical challenges associated with deep space travel and possible solutions. *University of British Columbia Medical Journal*, 8(2), 38–39.

- Kanas, N., & Manzey, D. (2008). *Space psychology and psychiatry* (2nd ed). Microcosm Press Springer.
- Lee, J. K., Koppelmans, V., Riascos, R. F., Hasan, K. M., Pasternak, O., Mulara, A. P., Bloomberg, J. J., & Seidler, R. D. (2019). Spaceflight-Associated Brain White Matter Microstructural Changes and Intracranial Fluid Redistribution. *JAMA Neurology*, 76(4), 412. <https://doi.org/10.1001/jamaneurol.2018.4882>
- Levin, D. R., Blue, R. S., Castleberry, T. L., & Vanderploeg, J. M. (2015). Tolerance of Centrifuge-Simulated Suborbital Spaceflight in Subjects with Implanted Insulin Pumps. *Aerospace Medicine and Human Performance*, 86(4), 407–409. <https://doi.org/10.3357/AMHP.4134.2015>
- Limardo-Rodriguez, J. G., Allen, C. S., & Danielson, R. W. (2015, July 12). *Status: Crewmember Noise Exposures on the International Space Station*. International Conference on Environmental Systems, Bellevue, WA. <https://ntrs.nasa.gov/citations/20150011048>
- Mallis, M. M., & DeRoshia, C. W. (2005). Circadian rhythms, sleep, and performance in space. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 76(6 Suppl), B94-107.
- Miller, J. D. (1974). Effects of noise on people. *J. Acoust. Soc. Am.*, 56(3).
- NASA. (n.d.). *Seven Ways Astronauts Improve Sleep May Help You Snooze Better on Earth*. Retrieved March 24, 2024, from <https://www.nasa.gov/missions/station/seven-ways-astronauts-improve-sleep-may-help-you-snooze-better-on-earth/>
- NASA Spaceflight Human-System Standard Volume 2: Human Factors, Habitability, and Environmental Health | Standards* (NASA-STD-3001 VOL 2; D). (2023). NASA Standard. <https://standards.nasa.gov/standard/NASA/NASA-STD-3001-VOL-2>
- National Council on Radiation Protection and Measurements (Ed.). (1989). *Guidance on radiation received in space activities*. NCRP.
- Palinkas, L. A. (1991). Group Adaptation and Individual Adjustment in Antarctica: A Summary of Recent Research. In A. A. Harrison, Y. A. Clearwater, & C. P. McKay (Eds.), *From Antarctica to Outer Space* (pp. 239–251). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4612-3012-0_22
- Palinkas, L. A. (2001). Psychosocial issues in long-term space flight: Overview. *Gravitational and Space Biology Bulletin: Publication of the American Society for Gravitational and Space Biology*, 14(2), 25–33.

- Parazynski, S. E., Hargens, A. R., Tucker, B., Aratow, M., Styf, J., & Crenshaw, A. (1991). Transcapillary fluid shifts in tissues of the head and neck during and after simulated microgravity. *Journal of Applied Physiology (Bethesda, Md.: 1985)*, 71(6), 2469–2475. <https://doi.org/10.1152/jappl.1991.71.6.2469>
- Rainford, D., & Gradwell, D. P. (Eds.). (2016). In *Ernsting's aviation and space medicine* (Fifth edition, pp. 323–354). Chapman and Hall/CRC.
- Rasmussen, J., & Haythorn, W. (1963, December 11). SELECTION AND EFFECTIVENESS CONSIDERATIONS ARISING FROM ENFORCED CONFINEMENT OF SMALL GROUPS. *Heterogeneous Combustion Conference*. Heterogeneous Combustion Conference, Palm Beach, FL, U.S.A. <https://doi.org/10.2514/6.1963-1418>
- Stepanek, J., Blue, R. S., & Parazynski, S. (2019). Space Medicine in the Era of Civilian Spaceflight. *New England Journal of Medicine*, 380(11), 1053–1060. <https://doi.org/10.1056/NEJMra1609012>
- Thirsk, R., Kuipers, A., Mukai, C., & Williams, D. (2009). The space-flight environment: The International Space Station and beyond. *Canadian Medical Association Journal*, 180(12), 1216–1220. <https://doi.org/10.1503/cmaj.081125>
- Young, L. R., & Sutton, J. P. (Eds.). (2021). Handbook of Bioastronautics. In *Handbook of Bioastronautics* (pp. 626–638). Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-12191-8>

KAYNAKLAR

- Aghajanzadeh M, Manouchehr R. (2015). Granulomatous mastitis: presentations, diagnosis, treatment and outcome in 206 patients from the north of Iran. *The Breast J*, 24.4, 456-460.
- Al Manasra AR, Al-Hurani MF. (2016). Granulomatous mastitis: a rare cause of male breast lump. *Case Rep Oncol*, 9, 516-94
- Aksoy Ş, Şefika A. (2010). Granülomatöz Mastit ve Cerrahi Tedavisi. *Istanbul Med J*, 11(4), 164-167
- Arıncı K, Elhan A. (2010). *Anatomi 1*. Cilt, 4. Baskı. Ankara, Güneş Kitabevi, 251-61.
- Bani-Hani KE, Yaghan RJ, Matalka II, Shatnawi NJ. (2004). Idiopathic granulomatous mastitis: Time to avoid unnecessary mastectomies. *Breast J*, 10, 318-322.
- Coşkun T, Kara E, Kaya Y, Güler Y, Kandiloğlu A. R, Göktan C. (2006). Granülomatöz Mastit: Cerrahi Tedavi- Rekürrens İlişkisi. *J Br Health*, 2(1), 26-30.
- Çiftci F, Anuk T. (2017) İdiopatik granulomatöz mastit: Zor tanı ve yönetim. *Dicle medj*, 44(2), 167-174.
- Dağıstan E, Coşkun Z. (2018). Tanısal Bir Zorluk: İdiopatik Granülomatöz Mastit. *SMJ*, 8(1), 46-51.
- Franke-Radowiecka A, Wasowicz K. (2002). Adrenergic and cholinergic innervation of the mammary gland in the pig. *Anat His tol Embryol*, 31, 3–7.
- Haddad M, Sheybani F, Arian M, Gharib M. (2020). Methotrexate-based regimen as initial treatment of patients with idiopathic granulomatous mastitis. *Breast J*, 26(2), 325-327.
- Kawashima K, Yamamoto S, Narui K. (2023). Granulomatous mastitis in a male breast: A case report and review of literature. *Clin Case Rep*, 11(3), 7048.
- Kornfeld H. W, Mitchell K. B. (2021). Management of idiopathic granulomatous mastitis in lactation: case report and review of the literature. *Int Breastfeed J*, 16, 1-6.
- Lai EC, Chan WC, Ma TK, Tang AP, Poon CS, Leong HT. (2005). The role of conservative treatment in idiopathic granulomatous mastitis. *Breast J*, 11: 454-456.

- Martinez-Ramos D, Simon-Monterde L, Suelves-Piqueres C. (2015). Idiopathic granulomatous mastitis: A systematic review of 3060 patients. *Breast J*, 25(6):1245-1250.
- Memis A, Bilgen I, Ustun EE, Ozdemir N, Erhan Y, Kapkaç M. (2002). Granulomatous mastitis: imaging findings with histopathologic correlation. *Clin Radiol*, 57:1001- 6.
- Netter FH. (2010). *Atlas of Human Anatomy*. 5th ed. Philadelphia: Saunders, 251-300.
- Rona G, Arifoğlu M, Voyvoda N, Kökten Ş, Çetin K. (2023). Feasibility of Diffusion-weighted Magnetic Resonance Imaging for Differentiating Idiopathic Granulomatous Mastitis From Malignant Breast Lesions. *Med J Bakirkoy*, 19, (1), 35-40.
- Özbağ D. (2019). *İnsan Anatomi*, 1. Baskı. İstanbul, İstanbul Tıp Kitabevi, 253-6.
- Tekgöz E, Çolak S, Çınar M, Yılmaz S. (2020). Treatment of idiopathic granulomatous mastitis and factors related with disease recurrence. *Turk J Med Sci*, 50(5):1380-1386.
- Ötegeçeli MA. (2023). Granülomatöz Mastit Hastalarının Retrospektif Olarak İncelenmesi. Uzmanlık Tezi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa Ulu-dağ Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Özşen M, Tolunay M, Gökgöz M. (2018). Granulomatous Lobular Mastitis: Clinicopathologic Presentation of 90 Cases Department of Pathology. *Turk J Pathol*, 34(3), 215-219
- Pala E, Ekmekçi S. (2010). Granulomatous mastitis: a clinical and diagnostic dilemma. *Turk J Pathol*, 38.1, 40.
- Zen Y, Kasahara Y, Horita K, et al. (2018). Inflammatory pseudotumor of the breast in a patient with a high serum IgG4 level: histologic similarity to sclerosing pancreatitis. *Am J Surg Pathol*, 29, 275(278).

KAYNAKLAR

- Aertsens, A., Alvarez, J.R., Poncet, C.M., Beaufrère, H., & Ragetly, G.R. (2015). Comparison of the tibia plateau angle between small and large dogs with cranial cruciate ligament disease. *Veterinary Comparative Orthopaedics and Traumatology*, 28, 385–390
- Aghapour, M., Bockstahler, B., Kneissl, S., Tichy, A., & Vidoni, B. (2019). Femoral and tibial alignments in chihuahuas with patellar luxation by radiograph: angular values and intra- and inter-observer agreement of measurements. *PLoS One* 14(03):e0214579
- Barone, R. (2006). *Anatomia comparata dei mammiferi domestici. Vol. I. Osteologia*. 3rd ed. Bologna: Edagricole; 231–366.
- Dismukes, D.I., Fox, D.B., Tomlinson, J.L., Cook, J.L., & Essman, S.C. (2008). Determination of pelvic limb alignment in the large-breed dog: A cadaveric radiographic study in the frontal plane. *Veterinary Surgery*, 37, 674–682.
- Dudley, R.M., Kowaleski, M.P., Drost, W.T., & Dyce, J. (2006). Radiographic and computed tomographic determination of femoral varus and torsion in the dog. *Veterinary Radiology Ultrasound*, 47, 546–552.
- Fuller, M.C., Kapatkin, A.S., Bruecker, K.A., Holsworth, I.G., Kass, P.H., & Hayashi, K. (2004). Comparison of the tibial mechanical joint orientation angles in dogs with cranial cruciate ligament rupture. *Canadian Veterinary Journal*, 55, 757.
- Garnoeva, R., Roydev, R., Paskalev, M., & Peichamperi, M. (2018) Radiographic measures of pelvic limb malalignment in small breed dogs with various grades of medial patellar luxation. *Comparative Clinic Pathology*, 27, 1551–1555.
- Guénégo, L., Payot, M., Charru, P., & Verwaerde, P. (2017). Comparison of tibial anatomical-mechanical axis angle between predisposed dogs and dogs at low risk for cranial cruciate ligament rupture. *Veterinary Journal*, 225, 35–41.
- Hauptman, J., Prieur, W.D., Butler, H.C., & Guffy, M.M. (1979). The angle of inclination of the canine femoral head and neck. *Veterinary Surgery*, 8, 74–77.
- Hulse, D.A. (1993). Medial Patellar Luxation in the Dog. Bojrab, M.J (Ed.) In *Disease Mechanisms in Small Animal Surgery*, 2nd ed. Lea Febiger: Philadelphia, PA, USA, 808–817.

- Jaeger, G.H., Marcellin-Little, D.J., & Ferretti, A. (2007). Morphology and correction of distal tibial valgus deformities. *Journal of Small Animal Practice*, 48, 678–682.
- Mortari, A.C., Rahal, S.C., Vulcano, L.C., da Silva, V.C., & Volpi, R.S. (2009). Use of radiographic measurements in the evaluation of dogs with medial patellar luxation. *Canadian Veterinary Journal*, 50, 1064.
- Olimpo, M., Piras, L.A., & Peirone, B. (2016). Pelvic limb alignment in small breed dogs: A comparison between affected and free subjects from medial patellar luxation. *Veterinaria Italiana*, 52, 45-50.
- Osmond, C.S., Marcellin-Little, D.J., Harrysson, O.L., & Kidd, L.B. (2006). Morphometric assessment of the proximal portion of the tibia in dogs with and without cranial cruciate ligament rupture. *Veterinary Radiology Ultrasound* 47, 136-141.
- Paley, D. (2003). *Principles of Deformity Correction*; Springer: Berlin/Heidelberg, Germany
- Perry, K.L., Adams, R.J., Andrews, S.J., Tewson, C., & Bruce, M. (2017). Impact of femoral varus on complications and outcome associated with corrective surgery for medial patellar luxation. *Veterinary Comparative Orthopaedics Traumatology*, 30, 288-298.
- Phetkaew, T., Kalpravidh, M., Penchome, R., & Wangdee, C. A. (2018). Comparison of Angular Values of the Pelvic Limb with Normal and Medial Patellar Luxation Stifles in Chihuahua Dogs Using Radiography and Computed Tomography. *Veterinary Comparative Orthopaedics Traumatology*, 31, 114-123.
- Pinna, S., & Romagnoli, N. (2017). Radiographic measurement of the quadriceps angle in dogs. *PLoS ONE* 12, e0185833.
- Kara, M.E., Sevil-Kilimci, F., Dilek, Ö.G., & Onar, V. (2018). Proximal and distal alignment of normal canine femurs: A morphometric analysis. *Annals of Anatomy*, 217, 125-128.
- Lusetti, F., Bonardi, A., Eid, C., De Bellesini, A.B., & Martini, F.M. (2017). Pelvic limb alignment measured by computed tomography in purebred English Bulldogs with medial patellar luxation. *Veterinary Comparative Orthopaedics Traumatology* 30, 200-208.
- Ragetly, C.A., Evans, R., Mostafa, A.A., & Griffon, D.J. (2011). Multivariate analysis of morphometric characteristics to evaluate risk factors for cranial cruciate ligament deficiency in Labrador retrievers. *Veterinary Surgery*, 40, 327-333.

- Sarierler, M. (2004) Comparison of femoral inclination angle measurements in dysplastic and nondysplastic dogs of different breeds. *Acta veterinaria scandinavica*, 52, 245-252.
- Su, L. Townsend, K.L., Au, J., & Wittum, T.E. (2015). Comparison of tibial plateau angles in small and large breed dogs. *Canadian Veterinary Journal*, 56, 610.
- Tomlinson, J., Fox, D., Cook, J.L., & Keller, G.G. (2007). Measurement of femoral angles in four dog breeds. *Veterinary Surgery*, 36, 593-598.
- Umphlet, R.C. (1993). Feline stifle disease. *Veterinary Clinics of North America Small Animal Practice*, 23, 897-913.
- Vedrine, B., Guillemot, A., Fontaine, D., Ragetly, G.R., & Etchepareborde, S. (2013). Comparative anatomy of the proximal tibia in healthy Labrador Retrievers and Yorkshire Terriers. *Veterinary Comparative Orthopedics Traumatology*, 26, 266-270.
- Witte, P.G. (2015). Tibial anatomy in normal small breed dogs including anisometry of various extracapsular stabilizing suture attachment sites. *Veterinary Comparative Orthopedics Traumatology*, 28, 331-338.
- Žilincík, M., Hluchý, M., Takáč, L., & Ledecký, V. (2018). Comparison of Radiographic Measurements of the Femur in Yorkshire Terriers with and without Medial Patellar Luxation. *Veterinary Comparative Orthopedics Traumatology*, 31, 17-22.

Kaynakça

- Ahn, H., Kang, Y., Jeong, H., & Park, Y. (2021). Palatal temporary skeletal anchorage devices (TSADs): What to know and how to do. *Orthodontics & Craniofacial Research*, 66-74.
- Angle, E. (1899). Classifications of Malocclusions. *Dental Cosmos*, 41(248), 350.
- Benedict, W. (2010). Application and effectiveness of the Beneslider: A device to move molars distally. *World Journal of Orthodontics*, 11(4), 331-340.
- Bergersen, E. (1972). A cephalometric study of the clinical use of the mandibular labial bumper. *Am j Orthod.*, 61(6), 578-602.
- Bernhart, T. D. (2001). Short epithetic implants for orthodontic anchorage in the paramedian region of the palate: a clinical study. *Clinical Oral Implants Research*, 12(6), 624-631.
- Bishara, S., Cummins, D., & Zaher, A. (1997). Treatment and posttreatment changes in patients with class ii, division 1 malocclusion after extraction and nonextraction treatment. *J Orthod Dentofacial Orthop.*(1), 18-27.
- Bolla, E., Muratore, F., Carano, A., & Bowman, S. (2002). Evaluation of maxillary molar distalization with the distal jet: a comparison with other contemporary methods. *The Angle Orthodontist*, 72(5), 481-494.
- Borsos, G., Rudzki-Janson, I., Stockmann, P., Schlegel, K., & Végh, a. (2008). A.: Immediate loading of palatal implants in still- growing patients: A prospective, comparative, clinical pilot study. *J. Orofac. Orthop*(69), 297-308.
- Bowman, S. (2018). Class II treatment with miniscrews. *Clin Dent Rev*.
- Bowman, S. J. (1998). Class II combination therapy. *Journal of Clinical Orthodontics*(10), 611-620.
- Bowman, S., & Johnston Jr, L. (2000). The esthetic impact of extraction and nonextraction treatments on Caucasian patients. *Angle Orthod*, 3-10.
- Byloff Fk, D. M. (1997). Distal molar movement using the pendulum appliance. Part 2: The effects of maxillary molar root uprighting bends. *. Angle Ort- hod.*, 67, 261-270.

- Byloff, F., Darendeliler, M., & Stoff, F. (2000). Mandibular molar distalization with the Franzulum Appliance. *J Clin Orthod.*, 34(9), 518-523.
- Cassidy, S., Jackson, S., Turpin, D., Ramsay, D., Spiekerman, C., & Huang, G. (2014). Classification and treatment of class ii subdivision malocclusions. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 145(4), 443-451.
- Castillo, Soldevilla, Marcelo, & Valerio. (2021). Class II malocclusion treatment with a customized dual force distalizer. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 160(5), 743-755.
- Chung, D., & Wolfgramm, R. (2015). Maxillary arch perimeter prediction using ramanujan's equation for the ellipse. *J Orthod Dentofacial Orthop.*(2), 235-241.
- Clemmer, E., & Hayes, E. (1979). Patient cooperation in wearing orthodontic headgear. *Am J Orthod.*, 75(5), 517-524.
- Cozzani, P., Zallio, Ritucci, Mutinelli, Mazzotta, Giuca, & Piras. (2014). Comparison of maxillary molar distalization with an implant-supported distal jet and a traditional tooth-supported distal jet appliance. *International Journal of Dentistry*, 139.
- Drescher, D., & Wilmes, B. (2008). A miniscrew system with interchangeable abutments. *J Clin Orthod.*, 42(10), 34.
- Drescher, D., & Wilmes, B. (2023). CAD-CAM Workflows for Palatal TAD Anchored Appliances. *Seminars in Orthodontics*(29), 51-59.
- Erverdi, N. (2022). *Maloklüzyonların sınıflaması*. İstanbul: Quintessence Publishing.
- Escobar, S., Tellez, P., Moncada, C., Villegas, C., Latorre, C., Oberti, & G. (2007). Distalization of maxillary molars with the bone-supported Pendulum: a clinical study. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 131(4), 545-549.
- Farnsworth, D., Rossouw, P., Ceen, R., & Buschang, P. (2011). Cortical bone thickness at common miniscrew implant placement sites. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 139(4), 495-503.
- Fortini, A., Lupoli, M., Giuntoli, F., & Franchi, L. (2004). Dentoskeletal effects induced by rapid molar distalization with the first class appliance. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 125(6), 697-704.
- Georgali, K., & Woods, M. (2015). A study of Class III treatment: orthodontic camouflage vs orthognathic surgery. *Aust Orthod j.*, 31(2), 138-148.

- Ghosh, J., & Nanda, R. (1996). Evaluation of an intraoral maxillary molar distalization technique. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 110(6), 639-646.
- Glatzmaier, J., Wehrbein, H., & Diedrich, P. (1996). Biodegradable implants for orthodontic anchorage. A preliminary biomechanical study. *Eur J Orthod.*, 18(5), 465-469.
- Holland, G., Wallace, D., Mondino, B., Cole, S., & Ryan, S. (1985). Severe ocular injuries from orthodontic headgear. *Arch Ophthalmol.*, 103(5), 649-651.
- Hourfar, J., Kanavakis, G., Bister, D., Schatzle, M., Awad, L., M., N., . . . and Ludwig, B. (2015). Three dimensional anatomical exploration of the anterior hard palate at the level of the third ruga for the placement of mini-implants—A cone-beam CT study. *Eur. J. Orthod.*(37), 589-595.
- Jing, Y., Han, X., Guo, Y., Li, J., & Bai, D. (2013). Nonsurgical correction of a Class III mal-occlusion in an adult by miniscrew-assisted mandibular dentition distalization. *Am j Orthod Dentofacial Orthop.*, 143(6), 877-887.
- Kang, S., Lee, S., Ahn, S., Heo, M., & Kim, T. (2007). Bone thickness of the palate for orthodontic mini-implant anchorage in adults. *Am. J. Orthod.*(131), 74-81.
- Keleş, A., & İşgüden, B. (1999). Unilateral molar distalization with molar slider (Two Case Report). *Türk Ortodonti Dergisi*, 193-202.
- Keleş, A., Erverdi, N., & Sezen, S. (2003). Bodily distalization of molars with absolute anchorage. *The Angle Orthod.*, 471-482.
- Kinzinger, G., Eren, M., & Diedrich, P. (2008). Treatment effects of intraoral appliances with conventional anchorage designs for non-compliance maxillary molar distalization: A literature review. *Eur J Orthod.*(6), 558-571.
- Kinzinger, G., Gülden, N., Yıldızhan, F., & Diedrich, P. (2009). Efficiency of a skeletonized distal jet appliance supported by miniscrew anchorage for noncompliance maxillary molar distalization. *Am. J. Orthod Dentofacial Orthop.*, 578-586.
- Kircelli, B., & Pektaş, Z. (2006). Maxillary molar distalization with a bone-anchored Pendulum appliance. *The Angle Orthod.*, 76(4), 650-659.
- Kurt, G., & Sakin, Ç. (2010). Sınıf II Maloklüzyonların Tedavisinde Maksiller Molar Distalizasyon Yöntemleri. *Journal of Health Science*, 151-157.

- Longerich, U., Thureau, M., & Kolk, A. (2014). Development of a new device for maxillary molar distalization with high pseudoelastic forces to overcome slider friction: the Longslider--a modification of the Beneslider. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol.*, 118(1), 22-34.
- Ludwig, B., Glasl, B., Bowman, S. J., Wilmes, B., Kinzinger, G. S., & Lisson, J. A. (2011). Anatomical guidelines for miniscrew insertion: palatal sites. *Journal of Clinical Orthodontics*, 45(8), 433-467.
- Ludwig, B., Glasl, B., Kinzinger, G., Walde, K., & Lisson, J. (2011). The skeletal frog appliance for maxillary molar distalization. *J Clin Orthod.*, 45(2), 77-84.
- Luppanapornlarp, S., & Johnston Jr, L. E. (1993). The effects of premolar-extraction: a long-term comparison of outcomes in "clear-cut" extraction and nonextraction Class II patients. *The Angle Orthodontist*(4).
- Mossey, P. (1999). The heritability of malocclusion: Part 2. The influence of genetics in malocclusion. *Br J Orthod.*, 26(3), 195-203.
- Nakasima, A., Ichinose, M., Nakata, S., & Takahama, Y. (1982). Hereditary factors in the craniofacial morphology of angle's class ii and class iii malocclusions. *Am J Orthod.*, 82(2), 150-156.
- Nanda, Uribe, & Yadav. (2009). *Temporary Anchorage Devices in Orthodontics* (s. 30). içinde China: Elsevier.
- Ngantung, V., Nanda, R., & Bowman, S. (2001). Posttreatment evaluation of the distal jet appliance. *The American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 120(2), 178-185.
- Nienkemper, M., Wilmes, B., Pauls, A., Yamaguchi, S., & Ludwig, B. (2014). Treatment efficiency of mini-implant-borne distalization depending on age and second-molar eruption. *J Orofac Orthop*, 118-132.
- Nienkemper, Wilmes, B., & Drescher, D. (2009). A miniplate system for improved stability of skeletal anchorage. (43), s. 494-501.
- Önçağ G, S. O. (2007). Osseointegrated implants with Pendulum springs for maxillary molar distalization: a cephalometric study. *Am J Orthod Dent.l Orthop.*, 131(1), 16-26.
- Papadopoulos, M. A. (2015). Skeletal anchorage in orthodontic treatment of class II malocclusion contemporary applications of orthodontic implants, miniscrew implants and miniplates. Mosby,Elsevier.

- Papadopoulos, M., Papageorgiou, S., & Zogakis, I. (2011). .Clinical effectiveness of orthodontic miniscrew implants: A meta-analysis. *J Dent Res.*(8), 969-976.
- Proffit, W., & Sarver, D. (2007). Chapter 6: Orthodontic diagnosis: the development of a problem list. *Contemporary Orthodontics E-Book.*, 167-233.
- Reynders, R., Ronchi, L., & Bipat, S. (2009). Mini-implants in orthodontics: a systematic review of the literature. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 135(5), 564.
- Sayinsu, K., & Keles, A. (2000). A new approach in maxillary molar distalization: Intraoral bodily molar distalizer. *J Orthod Dentofacial Orthop*(1), 39-48.
- Sfondrini, M., Cacciafesta, V., & Sfondrini, G. (2002). Upper molar distalization: A critical analysis. *Orthod Craniofac Res.*, 5(2), 114-126.
- Shah, A., Behrents, R., & Kim, K. (2012). Effects of screw and host factors on insertion torque and pullout strength. *Angle Orthod.*, 603-610.
- Tsui, W., Chua, H., & Cheung, L. (2012). Bone anchor systems for orthodontic application: A systematic review. *Int J Oral Maxillofac Surg.*, 41(11), 1427-1438.
- Tunçer, N., & Özçırpıcı, A. (2022). Clinical effectiveness of buccally and palatally anchored maxillary molar distalization: The miniscrew-supported 3-dimensional maxillary bimetric distalizing arch vs the Beneslider. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 162(6), 337-338.
- Wilmes. (2016). The T-zone: median vs. paramedian insertion of palatal mini-implants. *Journal of Clinical Orthodontics*, 50(9), 543-551.
- Winsauer, H., Muchitsch, A., Winsauer, C., Milnes, R., Vlachojannis, J., & Walter, A. (2013). The TopJet for routine bodily molar distalization. *Clin Orthod.*, 47(2), 96-107.
- Yamaguchi, S. (2019). A new design of mini-screw anchored maxillary molar distalizing device applying CAD/CAM technology. *Oral Heal Care*(4), 3.

Kaynakça

1. Goldstein, J., et al., Headache in United States emergency departments: demographics, work-up and frequency of pathological diagnoses. *Cephalalgia*, 2006. 26(6): p. 684-690.
2. Torelli, P., et al., Management of primary headaches in adult Emergency Departments: a literature review, the Parma ED experience and a therapy flow chart proposal. *Neurological sciences*, 2010. 31: p. 545-553.
3. Ramirez-Lassepas, M., et al., Predictors of intracranial pathologic findings in patients who seek emergency care because of headache. *Archives of neurology*, 1997. 54(12): p. 1506-1509.
4. Rosen, P., *Emergency medicine: concepts and clinical practice*. (No Title), 1998.
5. Edlow, J.A., Managing patients with nontraumatic, severe, rapid-onset headache. *Annals of Emergency Medicine*, 2018. 71(3): p. 400-408.
6. Ward, T.N., M. Levin, and J.M. Phillips, Evaluation and management of headache in the emergency department. *Medical Clinics of North America*, 2001. 85(4): p. 971-985.
7. Locker, T.E., et al., The utility of clinical features in patients presenting with nontraumatic headache: an investigation of adult patients attending an emergency department. *Headache: The Journal of Head and Face Pain*, 2006. 46(6): p. 954-961.
8. Edlow, J.A. and L.R. Caplan, Avoiding pitfalls in the diagnosis of subarachnoid hemorrhage. *New England Journal of Medicine*, 2000. 342(1): p. 29-36.
9. Detsky, M.E., et al., Does this patient with headache have a migraine or need neuroimaging? *Jama*, 2006. 296(10): p. 1274-1283.
10. Miller, L. and C. Choi, Meningitis in older patients: how to diagnose and treat a deadly infection. *Geriatrics*, 1997. 52(8): p. 43-4, 47.
11. Huff, J.S., et al., Clinical policy: critical issues in the evaluation and management of adult patients presenting to the emergency department with syncope. *Annals of emergency medicine*, 2007. 49(4): p. 431-444.

12.Kostic, M.A., et al., A prospective, randomized trial of intravenous prochlorperazine versus subcutaneous sumatriptan in acute migraine therapy in the emergency department. *Annals of emergency medicine*, 2010. 56(1): p. 1-6.

13.McCoy, J.J., et al., Treatment of Headache in the Emergency Department: Haloperidol in the Acute Setting (THE-HA Study): a randomized clinical trial. *The Journal of Emergency Medicine*, 2020. 59(1): p. 12-20.

14.Friedman, B.W. and R.B. Lipton, Headache emergencies: diagnosis and management. *Neurologic Clinics*, 2012. 30(1): p. 43-59.

4. KAYNAKLAR

- Akay, G. & Demir, L. S. (2020). Toplum beslenmesinde sürdürülebilirlik ve çevre. *Selçuk Tıp Dergisi*, 36(3), 282-287. doi: 10.30733/std.2020.01341
- Aleksandrowicz, L., Green, R., Joy, E. J., Smith, P., & Haines, A. (2016). The impacts of dietary change on greenhouse gas emissions, land use, water use, and health: a systematic review. *PloS one*, 11(11), e0165797. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0165797>
- Alsaffar, A. A. (2016). Sustainable diets: The interaction between food industry, nutrition, health and the environment. *Food science and technology international*, 22(2), 102-111. <https://doi.org/10.1177/1082013215572029>
- Bach-Faig, A., Berry, E. M., Lairon, D., Reguant, J., Trichopoulou, A., Dernini, S., ... & Serra-Majem, L. (2011). Mediterranean diet pyramid today. Science and cultural updates. *Public health nutrition*, 14(12A), 2274-2284. doi:10.1017/S1368980011002515
- Blomhoff, R., Andersen, R., Arnesen, E. K., Christensen, J. J., Eneroth, H., Erkkola, M., ... & Trolle, E. (2023). *Nordic Nutrition Recommendations 2023: integrating environmental aspects*. Nordic Council of Ministers. <https://www.norden.org/en/publication/nordic-nutrition-recommendations-2023>
- Bügel, S. G., Hertwig, J., Kahl, J., Lairon, D., Paoletti, F. & Strassner, C. (2016). The New Nordic Diet as a prototype for regional sustainable diets. In A. Meybeck, & S. Redfern (Eds.), *Sustainable Value Chains for Sustainable Food Systems: A Workshop of the FAO/UNEP Programme on Sustainable Food Systems. Rome, 8-9 June 2016*. 109-116. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Dernini, S. & Berry, E. M. (2015). Mediterranean diet: from a healthy diet to a sustainable dietary pattern. *Frontiers in nutrition*, 2, 15-22. <https://doi.org/10.3389/fnut.2015.00015>
- Dernini, S., Berry, E. M., Serra-Majem, L., La Vecchia, C., Capone, R., Medina, F. X., ... & Trichopoulou, A. (2017). Med Diet 4.0: the Mediterranean diet with four sustainable benefits. *Public health nutrition*, 20(7), 1322-1330. doi:10.1017/S1368980016003177
- Dorward, L. J. (2012). Where are the best opportunities for reducing greenhouse gas emissions in the food system (including the food chain)? A

comment. *Food policy*, 37(4), 463-466. <https://doi.org/10.1016/j.food-pol.2012.04.006>

FAO & Bioversity International (2012). *Sustainable Diets and Biodiversity. Directions and Solutions for Policy, Research and Action*. Rome. FAO. <https://www.fao.org/policy-support/tools-and-publications/resources-details/en/c/522860/>

FAO & WHO. (2019). *Sustainable healthy diets – Guiding principles*. Rome. FAO and WHO. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241516648>.

FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2021). *The State of Food Security and Nutrition in the World 2021 - Transforming food systems for food security, improved nutrition and affordable healthy diets for all*. Rome. FAO. <https://doi.org/10.4060/cb4474en>.

FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2023). *The State of Food Security and Nutrition in the World 2023. Urbanization, agrifood systems transformation and healthy diets across the rural–urban continuum*. Rome. FAO. <https://openknowledge.fao.org/items/a17000a4-6f42-46cf-9eaa-06007970365d>

FAO. (2020). *Türkiye'nin Gıda Kayıpları ve İsrafının Önlenmesi Azaltılması ve Yönetimine İlişkin Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı*. Ankara. FAO. <https://openknowledge.fao.org/items/ac75f5b4-928d-4d54-bdaa-7b6dd3eece8f>

Forber, K. J., Rothwell, S. A., Metson, G. S., Jarvie, H. P. & Withers, P. J. A. (2020). Plant-based diets add to the wastewater phosphorus burden. *Environmental Research Letters*, 15(9), 940-958. doi:10.1088/1748-9326/ab9271

Gerber, P.J., Steinfeld, H., Henderson, B., Mottet, A., Opio, C., Dijkman, J., Falcucci, A. & Tempio, G. (2013). *Tackling climate change through livestock – A global assessment of emissions and mitigation opportunities*. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome. <https://www.fao.org/4/i3437e/i3437e.pdf>

Godfray, H. C. J., Beddington, J. R., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., ... & Toulmin, C. (2010). Food security: the challenge of feeding 9 billion people. *science*, 327(5967), 812-818. doi:10.1126/science.1185383

- Gussow, J. D. & Clancy, K. L. (1986). Dietary guidelines for sustainability. *Journal of nutrition education*, 18(1), 1-5. [https://doi.org/10.1016/S0022-3182\(86\)80255-2](https://doi.org/10.1016/S0022-3182(86)80255-2)
- Hallström, E., Carlsson-Kanyama, A. & Börjesson, P. (2015). Environmental impact of dietary change: a systematic review. *Journal of cleaner production*, 91, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.12.008>
- Johnston, J. L., Fanzo, J. C. & Cogill, B. (2014). Understanding sustainable diets: a descriptive analysis of the determinants and processes that influence diets and their impact on health, food security, and environmental sustainability. *Advances in nutrition*, 5(4), 418-429. <https://doi.org/10.3945/an.113.005553>
- Kadıoğlu, S., & Kaya, P. S. (2022). Çevresel Ve Sağlıklı Beslenme: Sürdürülebilir Diyetler. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 29-46. <https://doi.org/10.47115/jshs.948593>
- Karabudak, E. (2012). *Vejetaryen beslenmesi*. (T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın Numarası: 726.) Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Obezite Diyabet ve Metabolik Hastalıklar Dairesi Başkanlığı <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-db/Dokumanlar/Kitaplar/vejeteryan-beslenmesi.pdf>
- Keys, A., Mienotti, A., Karvonen, M. J., Aravanis, C., Blackburn, H., Buzina, R., ... & Toshima, H. (1986). The diet and 15-year death rate in the seven countries study. *American journal of epidemiology*, 124(6), 903-915. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.aje.a114480>
- Kumakura, I. 2015. What is Japanese Cuisine. In Introduction to Japanese Cuisine, Nature, History and Culture; Kiyota Junji, Shuhari Initiative. Japanese Culinary Academy, Tokyo, Japan, p: 230-235.
- Kumar, P., Chatli, M. K., Mehta, N., Singh, P., Malav, O. P., & Verma, A. K. (2017). Meat analogues: Health promising sustainable meat substitutes. *Critical reviews in food science and nutrition*, 57(5), 923-932. <https://doi.org/10.1080/10408398.2014.939739>
- Kuriyama, N., Murakami, K., Livingstone, M. B. E., Okubo, H., Kobayashi, S., Suga, H., & Sasaki, S. (2016). Development of a food-based diet quality score for Japanese: associations of the score with nutrient intakes in young, middle-aged and older Japanese women. *Journal of nutritional science*, 5, e41. doi:10.1017/jns.2016.36

- Kurotani, K., Akter, S., Kashino, I., Goto, A., Mizoue, T., Noda, M., ... & Japan Public Health Center based Prospective Study Group. (2016). Quality of diet and mortality among Japanese men and women: Japan Public Health Center based prospective study. *BMJ*, 35-42.
<https://doi.org/10.1136/bmj.i1209>
- Kurtgil, S., & Beyhan, Y. (2021). Yaşam döngüsü ve sürdürülebilir beslenmenin rolü. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 425-430. <https://doi.org/10.33631/duzcesbed.866922>
- Macdiarmid, J. I., Kyle, J., Horgan, G. W., Loe, J., Fyfe, C., Johnstone, A., & McNeill, G. (2012). Sustainable diets for the future: can we contribute to reducing greenhouse gas emissions by eating a healthy diet?. *The American journal of clinical nutrition*, 96(3), 632-639.
<https://doi.org/10.3945/ajcn.112.038729>
- Mekonnen, M.M. and Hoekstra, A.Y. (2010) *The green, blue and grey water footprint of farm animals and animal products, Value of Water Research Report Series No. 48*, UNESCO-IHE, Delft, the Netherlands.
https://digitalcommons.unl.edu/wffdocs?utm_source=digitalcommons.unl.edu%2Fwffdocs%2F82&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages
- Melina, V., Craig, W., & Levin, S. (2016). Position of the academy of nutrition and dietetics: vegetarian diets. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 116(12), 1970-1980.
<https://doi.org/10.1016/j.jand.2016.09.025>
- Mentella, M. C., Scaldaferrri, F., Ricci, C., Gasbarrini, A., & Miggianno, G. A. D. (2019). Cancer and Mediterranean diet: a review. *Nutrients*, 11(9), 2059-2084. <https://doi.org/10.3390/nu11092059>
- Meybeck, A., Redfern, S., Paoletti, F., & Strassner, C. (2014). Assessing Sustainable Diets Within the Sustainability of Food Systems. *Mediterranean diet, organic food: new challenges*. FAO, Rome.
- Mithril, C., Dragsted, L. O., Meyer, C., Blauert, E., Holt, M. K., & Astrup, A. (2012). Guidelines for the new Nordic diet. *Public health nutrition*, 15(10), 1941-1947. doi:10.1017/S136898001100351X
- Mithril, C., Dragsted, L. O., Meyer, C., Tetens, I., Biloft-Jensen, A., & Astrup, A. (2013). Dietary composition and nutrient content of the New Nordic Diet. *Public health nutrition*, 16(5), 777-785.
doi:10.1017/S1368980012004521

- Monsivais, P., Scarborough, P., Lloyd, T., Mizdrak, A., Luben, R., Mulligan, A. A., Wareham N.J. & Woodcock, J. (2015). Greater accordance with the Dietary Approaches to Stop Hypertension dietary pattern is associated with lower diet-related greenhouse gas production but higher dietary costs in the United Kingdom. *The American journal of clinical nutrition*, 102(1), 138-145. <https://doi.org/10.3945/ajcn.114.090639>
- National Heart, Lung and Blood Institute. (02.03.2024). *DASH Eating Plan*. <https://www.nhlbi.nih.gov/education/dash-eating-plan>
- Nelson, M. E., Hamm, M. W., Hu, F. B., Abrams, S. A., & Griffin, T. S. (2016). Alignment of healthy dietary patterns and environmental sustainability: a systematic review. *Advances in Nutrition*, 7(6), 1005-1025. <https://doi.org/10.3945/an.116.012567>
- Nemecek, T., Jungbluth, N., i Canals, L. M., & Schenck, R. (2016). Environmental impacts of food consumption and nutrition: where are we and what is next?. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 21, 607-620. <https://doi.org/10.1007/s11367-016-1071-3>
- Nesheim, M., Stover, P. J., & Oria, M. (2015). Food systems: Healthy diet sustains the environment too. *Nature*, 522(7556), 287-287. <https://doi.org/10.1038/522287b>
- OECD (2012), *2050'ye OECD Çevresel Görünüm: Eylemsizliğin Sonuçları*, OECD Yayınları, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264122246-en> .
- Rose, D., Heller, M. C., & Roberto, C. A. (2019). Position of the Society for Nutrition Education and Behavior: the importance of including environmental sustainability in dietary guidance. *Journal of nutrition education and behavior*, 51(1), 3-15. <https://doi.org/10.1016/j.jneb.2018.07.006>
- Ruini, L. F., Ciati, R., Pratesi, C. A., Marino, M., Principato, L., & Vannuzzi, E. (2015). Working toward healthy and sustainable diets: The “Double Pyramid Model” developed by the Barilla Center for Food and Nutrition to raise awareness about the environmental and nutritional impact of foods. *Frontiers in nutrition*, 2, 9-14. <https://doi.org/10.3389/fnut.2015.00009>
- Ruini, L., Ciati, R., Marchelli, L., Rapetti, V., Pratesi, C. A., Redavid, E., & Vannuzzi, E. (2016). Using an infographic tool to promote healthier and more sustainable food consumption: the double pyramid model by barilla center for food and nutrition. *Agriculture and agricultural science procedia*, 8, 482-488. <https://doi.org/10.1016/j.aaspro.2016.02.049>

- Sabaté, J., Sranacharoenpong, K., Harwatt, H., Wien, M., & Soret, S. (2015). The environmental cost of protein food choices. *Public health nutrition*, 18(11), 2067-2073. doi:10.1017/S1368980014002377
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2022). *Türkiye Beslenme Rehberi (TÜBER) 2022*. (T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No:1031) Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/web-uygulamalarimiz/357.html>
- Tilman, D., & Clark, M. (2014). Global diets link environmental sustainability and human health. *Nature*, 515(7528), 518-522. <https://doi.org/10.1038/nature13959>
- Ulaszewska, M. M., Luzzani, G., Pignatelli, S., & Capri, E. (2017). Assessment of diet-related GHG emissions using the environmental hourglass approach for the Mediterranean and new Nordic diets. *Science of the Total Environment*, 574, 829-836. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2016.09.039>
- United Nation (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- United Nation. (07.12.2023). *Water Scarcity*. <https://www.unwater.org/water-facts/scarcity/>
- United Nations Environment Programme. (2021). *Food Waste Index Report 2021*. Nairobi. UNEP. <https://www.unep.org/resources/report/unep-food-waste-index-report-2021>
- van Dooren, C., Marinussen, M., Blonk, H., Aiking, H., & Vellinga, P. (2014). Exploring dietary guidelines based on ecological and nutritional values: a comparison of six dietary patterns. *Food Policy*, 44, 36-46. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2013.11.002>
- WHO. (02.03. 2024). *Obesity and overweight*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight> .
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., ... & Murray, C. J. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The lancet*, 393(10170), 447-492. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)
- WWF. (2012). *Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi Raporu 2012*. WWF. <https://www.wwf.org.tr/?1412/turkiyeninekolojikayakizibilancosu>

- WWF. (2014). *Türkiye'nin Su Ayak İzi Raporu – Su, Üretim ve Uluslararası Ticaret İlişkisi 2014*. WWF. <https://www.wwf.org.tr/?2720/trkiyenin-suayakiziraporu>
- Yüksel, A., & Özkul, E. (2021). Sürdürülebilir diyet modellerinin değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 467-481. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1682669>

KAYNAKLAR

- Alimoğlu, O., Çahşkan, M., Atak, I., & Tekeçin, K. (2010). Robot yardımlı laparoskopik (ROYAL) kolesistektomi. *Turkish Journal of Surgery*, 26(3), 165–167. <https://doi.org/10.5097/1300-0705.UCD.390-10.03>
- Alsobhi, M., Khan, F., Chevidikunnan, M. F., Basuodan, R., Shawli, L., & Neamatallah, Z. (2022). Physical Therapists' Knowledge and Attitudes Regarding Artificial Intelligence Applications in Health Care and Rehabilitation: Cross-sectional Study. *Journal of Medical Internet Research*, 24(10), e39565. <https://doi.org/10.2196/39565>
- Boillat, T., Nawaz, F. A., & Rivas, H. (2022). Readiness to Embrace Artificial Intelligence Among Medical Doctors and Students: Questionnaire-Based Study. *JMIR Medical Education*, 8(2), e34973. <https://doi.org/10.2196/34973>
- Brady, A. P., Allen, B., Chong, J., Kotter, E., Kottler, N., Mongan, J., ... Slavotinek, J. (2024). Developing, Purchasing, Implementing and Monitoring AI Tools in Radiology: Practical Considerations. A Multi-Society Statement From the ACR, CAR, ESR, RANZCR & RSNA. *Canadian Association of Radiologists Journal*. https://doi.org/10.1177/08465371231222229/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_08465371231222229-FIG1.JPEG
- De Simone, B., Chouillard, E., Gumbs, A. A., Tyler, , Loftus, J., Kaafarani, , Haytham, & Catena, F. (2022). Artificial intelligence in surgery: the emergency surgeon's perspective (the ARIES project). *Discover Health Systems 2022 1:1*, 1(1), 1–9. <https://doi.org/10.1007/S44250-022-00014-6>
- Elendu, C., Amaechi, D. C., Elendu, T. C., Jingwa, K. A., Okoye, O. K., John Okah, M., ... Alimi, H. A. (2023). Ethical implications of AI and robotics in healthcare: A review. *Medicine (United States)*, 102(50), E36671. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000036671>
- Erdoğuş, H. B. (2019). CERRAHİ UYGULAMALARDA MEDİKAL GÖRÜNTÜLEMENİN ÖNEMİ VE ÜÇ BOYUTLU ANATOMİK MODEL KULLANIMI. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 24(3), 491–502. <https://doi.org/10.17482/UUMFD.415607>
- Fosso Wamba, S., & Queiroz, M. M. (2023). Responsible Artificial Intelligence as a Secret Ingredient for Digital Health: Bibliometric Analysis, Insights, and Research Directions. *Information Systems Frontiers*, 25(6), 2123–2138. <https://doi.org/10.1007/S10796-021-10142-8/TABLES/7>

- Gampala, S., Vankeshwaram, V., Gadula, S. S. P., Gampala, S., Vankeshwaram, V., & Gadula, S. S. P. (2020). Is Artificial Intelligence the New Friend for Radiologists? A Review Article. *Cureus*, 12(10). <https://doi.org/10.7759/CUREUS.11137>
- Geis, J. R., Brady, A. P., Wu, C. C., Spencer, J., Ranschaert, E., Jaremko, J. L., ... Kohli, M. (2020). Ethics of Artificial Intelligence in Radiology: Summary of the Joint European and North American Multisociety Statement. *Https://Doi.Org/10.1016/j.Carj.2019.08.010*, 70(4), 329–334. <https://doi.org/10.1016/J.CARJ.2019.08.010>
- Gumbs, A. A., Frigerio, I., Spolverato, G., Croner, R., Illanes, A., Chouillard, E., & Elyan, E. (2021). Artificial Intelligence Surgery: How Do We Get to Autonomous Actions in Surgery? *Sensors 2021, Vol. 21, Page 5526*, 21(16), 5526. <https://doi.org/10.3390/S21165526>
- Hashimoto, D. A., Rosman, G., Rus, D., & Meireles, O. R. (2018). Artificial Intelligence in Surgery: Promises and Perils. *Annals of Surgery*, 268(1), 70–76. <https://doi.org/10.1097/SLA.0000000000002693>
- He, C., Liu, W., Xu, J., Huang, Y., Dong, | Zijie, Wu, Y., & Kharrazi, H. (2024). Efficiency, accuracy, and health professional's perspectives regarding artificial intelligence in radiology practice: A scoping review. *IRADIOLOGY*, 2(2), 156–172. <https://doi.org/10.1002/IRD3.63>
- Iizuka, O., Kanavati, F., Kato, K., Rambeau, M., Arihiro, K., & Tsuneki, M. (2020). Deep Learning Models for Histopathological Classification of Gastric and Colonic Epithelial Tumours. *Scientific Reports 2020 10:1*, 10(1), 1–11. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-58467-9>
- Kaelin, V. C., Valizadeh, M., Salgado, Z., Parde, N., & Khetani, M. A. (2021). Artificial Intelligence in Rehabilitation Targeting the Participation of Children and Youth With Disabilities: Scoping Review. *J Med Internet Res 2021;23(11):E25745* <Https://Www.Jmir.Org/2021/11/E25745>, 23(11), e25745. <https://doi.org/10.2196/25745>
- Kwon, O., & Yoo, S. K. (2021). Interoperability Reference Models for Applications of Artificial Intelligence in Medical Imaging. *Applied Sciences 2021, Vol. 11, Page 2704*, 11(6), 2704. <https://doi.org/10.3390/APP11062704>
- Lai, Y. C., Kan, Y. C., Lin, Y. C., & Lin, H. C. (2021). AIoT-Enabled Rehabilitation Recognition System—Exemplified by Hybrid Lower-Limb Exercises. *Sensors 2021, Vol. 21, Page 4761*, 21(14), 4761. <https://doi.org/10.3390/S21144761>

- Lee, M. H., Siewiorek, D. P., Smailagic, A., Bernardino, A., & Badia, S. B. i. (2024). Enabling AI and Robotic Coaches for Physical Rehabilitation Therapy: Iterative Design and Evaluation with Therapists and Post-stroke Survivors. *International Journal of Social Robotics*, 16(1), 1–22. <https://doi.org/10.1007/S12369-022-00883-0/FIGURES/6>
- Ma, R., Lee, R. S., Nguyen, J. H., Cowan, A., Haque, T. F., You, J., ... Hung, A. J. (2022). Tailored Feedback Based on Clinically Relevant Performance Metrics Expedites the Acquisition of Robotic Suturing Skills—An Unblinded Pilot Randomized Controlled Trial. *The Journal of Urology*, 208(2), 414–424. <https://doi.org/10.1097/JU.0000000000002691>
- Mazurowski, M. A., Buda, M., Saha, A., & Bashir, M. R. (2018). *Deep learning in radiology: an overview of the concepts and a survey of the state of the art*. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1802.08717v1>
- Mirbabaie, M., Hofeditz, L., Frick, N. R. J., & Stieglitz, S. (2022). Artificial intelligence in hospitals: providing a status quo of ethical considerations in academia to guide future research. *AI and Society*, 37(4), 1361–1382. <https://doi.org/10.1007/S00146-021-01239-4/TABLES/6>
- Möllmann, N. R. J., Mirbabaie, M., & Stieglitz, S. (2021). Is it alright to use artificial intelligence in digital health? A systematic literature review on ethical considerations. *Health Informatics Journal*, 27(4). https://doi.org/10.1177/14604582211052391/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_14604582211052391-FIG2.JPEG
- Park, J. J., Tiefenbach, J., & Demetriades, A. K. (2022). The role of artificial intelligence in surgical simulation. *Frontiers in Medical Technology*, 4, 1076755. <https://doi.org/10.3389/FMEDT.2022.1076755/BIBTEX>
- Pasricha, S. (2023). AI Ethics in Smart Healthcare. *IEEE Consumer Electronics Magazine*, 12(4), 12–20. <https://doi.org/10.1109/MCE.2022.3220001>
- Rasouli, J. J., Shao, J., Neifert, S., Gibbs, W. N., Habboub, G., Steinmetz, M. P., ... Mroz, T. E. (2021). Artificial Intelligence and Robotics in Spine Surgery. *Global Spine Journal*, 11(4), 556–564. https://doi.org/10.1177/2192568220915718/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_2192568220915718-FIG1.JPEG
- Sandoval, V., Chuang, Z., Power, N., & Chin, J. L. K. (2022). Artificial intelligence for prostate cancer histopathology diagnostics. *Canadian*

- Urological Association Journal*, 16(12), 439–441.
<https://doi.org/10.5489/cuaj.7918>
- Sezer, H., Şahin, H., Üniversitesi, E., Fakültesi, H., Öğretim, H., Dalı, A., ... Eğitimci, T. (2016). 3D BASKI MATERYALİNİN EĞİTİMDE KULLANIMI: QUA VADİS? *Tıp Eğitimi Dünyası*, 15(46).
<https://doi.org/10.25282/TED.256103>
- Solanki, P., Grundy, J., & Hussain, · Waqar. (2022). Operationalising ethics in artificial intelligence for healthcare: a framework for AI developers. *AI and Ethics* 2022 3:1, 3(1), 223–240. <https://doi.org/10.1007/S43681-022-00195-Z>
- Tanna, N., Sugiyama, G., Smith, M. L., Sanchez, S. B., Minasian, R. A., Robinson, E., ... Selber, J. (2023). The Full Continuum of Robotic Breast Surgery: Robotic-assisted Mastectomy, Robotic DIEP Flap, and Robotic Supermicrosurgery. *Plastic and Reconstructive Surgery - Global Open*, 11(12), E5491.
<https://doi.org/10.1097/GOX.00000000000005491>
- Tapus, A., Tăpuş, C., & Matarić, M. J. (2008). User-robot personality matching and assistive robot behavior adaptation for post-stroke rehabilitation therapy. *Intelligent Service Robotics*, 1(2), 169–183.
<https://doi.org/10.1007/S11370-008-0017-4/METRICS>
- Xu, H., Chen, J., Tang, T., & Yang, S. (2022). Cultivation Path of Compound Talents in Ophthalmic Diagnosis, Treatment, and Nursing Based on Artificial Intelligence. *Journal of Clinical and Nursing Research*, 6(5), 106–111. <https://doi.org/10.26689/JCNR.V6I5.4387>
- Yılmaz, A., & Ölçer, İ. (2021). YAPAY ZEKANIN CERRAHİ UYGULAMALARA ENTEGRASYONU. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 13(2), 21–27.
<https://doi.org/10.20854/BUJSE.873770>
- Zaizen, Y., Kanahori, Y., Ishijima, S., Kitamura, Y., Yoon, H. S., Ozasa, M., ... Fukuoka, J. (2022). Deep-Learning-Aided Detection of Mycobacteria in Pathology Specimens Increases the Sensitivity in Early Diagnosis of Pulmonary Tuberculosis Compared with Bacteriology Tests. *Diagnostics* 2022, Vol. 12, Page 709, 12(3), 709.
<https://doi.org/10.3390/DIAGNOSTICS12030709>

Kaynaklar

- Abraham, S. B., Gaintantzopoulou, M. D., & Eliades, G. (2017). Cavity Adaptation of Water-Based Restoratives Placed as Liners under a Resin Composite. *Int J Dent*, 2017, 5957107. doi:10.1155/2017/5957107
- Al-Nazhan, S., & Al-Judai, A. (2003). Evaluation of antifungal activity of mineral trioxide aggregate. *J Endod*, 29(12), 826-827. doi:10.1097/00004770-200312000-00010
- Arandi, N. Z. (2017). Calcium hydroxide liners: a literature review. *Clin Cosmet Investig Dent*, 9, 67-72. doi:10.2147/ccide.S141381
- Arandi, N. Z., & Thabet, M. (2021). Minimal Intervention in Dentistry: A Literature Review on Biodentine as a Bioactive Pulp Capping Material. *Biomed Res Int*, 2021, 5569313. doi:10.1155/2021/5569313
- Asgary, S., Parirokh, M., Eghbal, M. J., & Brink, F. (2005). Chemical differences between white and gray mineral trioxide aggregate. *J Endod*, 31(2), 101-103. doi:10.1097/01.don.0000133156.85164.b2
- Awawdeh, L., Al-Qudah, A., Hamouri, H., & Chakra, R. J. (2018). Outcomes of Vital Pulp Therapy Using Mineral Trioxide Aggregate or Biodentine: A Prospective Randomized Clinical Trial. *J Endod*, 44(11), 1603-1609. doi:10.1016/j.joen.2018.08.004
- Azimi, S., Fazlyab, M., Sadri, D., Saghiri, M. A., Khosravanifard, B., & Asgary, S. (2014). Comparison of pulp response to mineral trioxide aggregate and a bioceramic paste in partial pulpotomy of sound human premolars: a randomized controlled trial. *Int Endod J*, 47(9), 873-881. doi:10.1111/iej.12231
- Bakhtiar, H., Nekoofar, M. H., Aminishakib, P., Abedi, F., Naghi Moosavi, F., Esnaashari, E., . . . About, I. (2017). Human Pulp Responses to Partial Pulpotomy Treatment with TheraCal as Compared with Biodentine and ProRoot MTA: A Clinical Trial. *J Endod*, 43(11), 1786-1791. doi:10.1016/j.joen.2017.06.025
- Bhavana, V., Chaitanya, K. P., Gandhi, P., Patil, J., Dola, B., & Reddy, R. B. (2015). Evaluation of antibacterial and antifungal activity of new calcium-based cement (Biodentine) compared to MTA and glass ionomer cement. *J Conserv Dent*, 18(1), 44-46. doi:10.4103/0972-0707.148892
- BISCO. TheraCal LC. In.
- Brännström, M., & Lind, P. O. (1965). Pulpal response to early dental caries. *J Dent Res*, 44(5), 1045-1050. doi:10.1177/00220345650440050701
- Budig, C. G., & Eleazer, P. D. (2008). In vitro comparison of the setting of dry ProRoot MTA by moisture absorbed through the root. *Journal of endodontics*, 34(6), 712-714.

- Byers, M. R., Taylor, P. E., Khayat, B. G., & Kimberly, C. L. (1990). Effects of injury and inflammation on pulpal and periapical nerves. *J Endod*, 16(2), 78-84. doi:10.1016/s0099-2399(06)81568-2
- Camilleri, J. (2014a). Color stability of white mineral trioxide aggregate in contact with hypochlorite solution. *J Endod*, 40(3), 436-440. doi:10.1016/j.joen.2013.09.040
- Camilleri, J. (2014b). Hydration characteristics of Biodentine and Theracal used as pulp capping materials. *Dent Mater*, 30(7), 709-715. doi:10.1016/j.dental.2014.03.012
- Camilleri, J., Laurent, P., & About, I. (2014). Hydration of Biodentine, Theracal LC, and a prototype tricalcium silicate-based dentin replacement material after pulp capping in entire tooth cultures. *J Endod*, 40(11), 1846-1854. doi:10.1016/j.joen.2014.06.018
- Camilleri, J., Sorrentino, F., & Damidot, D. (2013). Investigation of the hydration and bioactivity of radiopacified tricalcium silicate cement, Biodentine and MTA Angelus. *Dent Mater*, 29(5), 580-593. doi:10.1016/j.dental.2013.03.007
- Chacko, V., & Kurikose, S. (2006). Human pulpal response to mineral trioxide aggregate (MTA): a histologic study. *J Clin Pediatr Dent*, 30(3), 203-209. doi:10.17796/jcpd.30.3.38h13g5p84651652
- Cobanoglu, N., Alptekin, T., Kitagawa, H., Blatz, M. B., Imazato, S., & Ozer, F. (2021). Evaluation of human pulp tissue response following direct pulp capping with a self-etching adhesive system containing MDPB. *Dental Materials Journal*, 40(3), 689-696.
- Cox, C., Bergenholtz, G., Heys, D., Syed, S., Fitzgerald, M., & Heys, R. (1985). Pulp capping of dental pulp mechanically exposed to oral microflora: a 1-2 year observation of wound healing in the monkey. *Journal of Oral Pathology & Medicine*, 14(2), 156-168.
- Cox, C. F., Sübay, R. K., Ostro, E., Suzuki, S., & Suzuki, S. H. (1996). Tunnel defects in dentin bridges: their formation following direct pulp capping. *Oper Dent*, 21(1), 4-11.
- Cushley, S., Duncan, H., Lappin, M., Chua, P., Elamin, A., Clarke, M., & El-Karim, I. (2021). Efficacy of direct pulp capping for management of cariously exposed pulps in permanent teeth: a systematic review and meta-analysis. *International Endodontic Journal*, 54(4), 556-571.
- Çalışkan, M. K., & Güneri, P. (2017). Prognostic factors in direct pulp capping with mineral trioxide aggregate or calcium hydroxide: 2-to 6-year follow-up. *Clinical oral investigations*, 21, 357-367.
- Damas, B. A., Wheeler, M. A., Bringas, J. S., & Hoen, M. M. (2011). Cytotoxicity comparison of mineral trioxide aggregates and EndoSequence bioceramic

- root repair materials. *J Endod*, 37(3), 372-375.
doi:10.1016/j.joen.2010.11.027
- Dammaschke, T., Leidinger, J., & Schäfer, E. (2010). Long-term evaluation of direct pulp capping—treatment outcomes over an average period of 6.1 years. *Clinical oral investigations*, 14, 559-567. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1007/s00784-009-0326-9>
- Danesh, G., Dammaschke, T., Gerth, H. U., Zandbiglari, T., & Schäfer, E. (2006). A comparative study of selected properties of ProRoot mineral trioxide aggregate and two Portland cements. *Int Endod J*, 39(3), 213-219.
doi:10.1111/j.1365-2591.2006.01076.x
- Dawood, A. E., Parashos, P., Wong, R. H. K., Reynolds, E. C., & Manton, D. J. (2017). Calcium silicate-based cements: composition, properties, and clinical applications. *J Invest Clin Dent*, 8(2). doi:10.1111/jicd.12195
- de Oliveira, N. G., de Souza Araújo, P. R., da Silveira, M. T., Sobral, A. P. V., & de Vasconcelos Carvalho, M. (2018). Comparison of the biocompatibility of calcium silicate-based materials to mineral trioxide aggregate: Systematic review. *European journal of dentistry*, 12(02), 317-326.
- Debelian, G., & Trope, M. (2016). The use of premixed bioceramic materials in endodontics. *Giornale italiano di endodonzia*, 30(2), 70-80.
- Diamanti, E., Kerezoudis, N., Gakis, D., & Tsatsas, V. (2003). Chemical composition and surface characteristics of grey and new white ProRoot MTA. *J Endod*, 36, 946-947.
- Ding, S. J., Kao, C. T., Shie, M. Y., Hung, C., Jr., & Huang, T. H. (2008). The physical and cytological properties of white MTA mixed with Na₂HPO₄ as an accelerant. *J Endod*, 34(6), 748-751. doi:10.1016/j.joen.2008.02.041
- Dohaihem, A., Al-Nasser, A., Al-Badah, A., Al-Nazhan, S., & Al-Maflehi, N. (2011). An in vitro evaluation of antifungal activity of bioaggregate. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 112(4), e27-30.
doi:10.1016/j.tripleo.2011.03.037
- Duarte, M. A. H., Marciano, M. A., Vivan, R. R., Tanomaru Filho, M., Tanomaru, J. M. G., & Camilleri, J. (2018). Tricalcium silicate-based cements: properties and modifications. *Braz Oral Res*, 32(suppl 1), e70. doi:10.1590/1807-3107bor-2018.vol32.0070
- Duncan, H. F. (2022). Present status and future directions-Vital pulp treatment and pulp preservation strategies. *Int Endod J*, 55 Suppl 3(Suppl 3), 497-511.
doi:10.1111/iej.13688
- Estrela, C., Sydney, G. B., Bammann, L. L., & Felipe Jr, O. (1995). Mechanism of action of calcium and hydroxyl ions of calcium hydroxide on tissue and bacteria. *Braz Dent J*, 6(2), 85-90.

- Faraco, I. M., Jr., & Holland, R. (2001). Response of the pulp of dogs to capping with mineral trioxide aggregate or a calcium hydroxide cement. *Dent Traumatol*, 17(4), 163-166. doi:10.1034/j.1600-9657.2001.170405.x
- Farges, J. C., Alliot-Licht, B., Renard, E., Ducret, M., Gaudin, A., Smith, A. J., & Cooper, P. R. (2015). Dental Pulp Defence and Repair Mechanisms in Dental Caries. *Mediators Inflamm*, 2015, 230251. doi:10.1155/2015/230251
- Farges, J. C., Carrouel, F., Keller, J. F., Baudouin, C., Msika, P., Bleicher, F., & Staquet, M. J. (2011). Cytokine production by human odontoblast-like cells upon Toll-like receptor-2 engagement. *Immunobiology*, 216(4), 513-517. doi:10.1016/j.imbio.2010.08.006
- Farhad, A., & Mohammadi, Z. (2005). Calcium hydroxide: a review. *International dental journal*, 55(5), 293-301.
- Fava, L. R., & Saunders, W. P. (1999). Calcium hydroxide pastes: classification and clinical indications. *Int Endod J*, 32(4), 257-282. doi:10.1046/j.1365-2591.1999.00232.x
- Formosa, L. M., Mallia, B., & Camilleri, J. (2012). The effect of curing conditions on the physical properties of tricalcium silicate cement for use as a dental biomaterial. *Int Endod J*, 45(4), 326-336. doi:10.1111/j.1365-2591.2011.01980.x
- Franz, F., Holz, J., & Baume, L. (1984). Ultrastructure (SEM) of dentine bridging in the human dental pulp. *Journal de Biologie Buccale*, 12(3), 239-246.
- Gandolfi, M. G., Siboni, F., Botero, T., Bossù, M., Riccitello, F., & Prati, C. (2015). Calcium silicate and calcium hydroxide materials for pulp capping: biointeractivity, porosity, solubility and bioactivity of current formulations. *J Appl Biomater Funct Mater*, 13(1), 43-60. doi:10.5301/jabfm.5000201
- Giraud, T., Jeanneau, C., Rombouts, C., Bakhtiar, H., Laurent, P., & About, I. (2019). Pulp capping materials modulate the balance between inflammation and regeneration. *Dent Mater*, 35(1), 24-35. doi:10.1016/j.dental.2018.09.008
- Gomes-Cornélio, A. L., Rodrigues, E. M., Salles, L. P., Mestieri, L. B., Faria, G., Guerreiro-Tanomaru, J. M., & Tanomaru-Filho, M. (2017). Bioactivity of MTA Plus, Biodentine and an experimental calcium silicate-based cement on human osteoblast-like cells. *Int Endod J*, 50(1), 39-47. doi:10.1111/iej.12589
- Graham, L., Cooper, P. R., Cassidy, N., Nor, J. E., Sloan, A. J., & Smith, A. J. (2006). The effect of calcium hydroxide on solubilisation of bio-active dentine matrix components. *Biomaterials*, 27(14), 2865-2873.
- Grazziotin-Soares, R., Nekoofar, M. H., Davies, T. E., Bafail, A., Alhaddar, E., Hübner, R., . . . Dummer, P. M. (2014). Effect of bismuth oxide on white

- mineral trioxide aggregate: chemical characterization and physical properties. *Int Endod J*, 47(6), 520-533. doi:10.1111/iej.12181
- Grech, L., Mallia, B., & Camilleri, J. (2013a). Characterization of set Intermediate Restorative Material, Biodentine, Bioaggregate and a prototype calcium silicate cement for use as root-end filling materials. *Int Endod J*, 46(7), 632-641. doi:10.1111/iej.12039
- Grech, L., Mallia, B., & Camilleri, J. (2013b). Investigation of the physical properties of tricalcium silicate cement-based root-end filling materials. *Dent Mater*, 29(2), e20-28. doi:10.1016/j.dental.2012.11.007
- Hargreaves, K. M., Goodis, H. E., & Tay, F. R. (2012). *Seltzer and Bender's dental pulp*: Quintessence Pub. Batavia, IL, USA.
- Hench, L. L. (1991). Bioceramics: from concept to clinic. *Journal of the american ceramic society*, 74(7), 1487-1510.
- Hilton, T. J. (2009). Keys to clinical success with pulp capping: a review of the literature. *Oper Dent*, 34(5), 615-625. doi:10.2341/09-132-0
- Iftikhar, S., Jahanzeb, N., Saleem, M., ur Rehman, S., Matinlinna, J. P., & Khan, A. S. (2021). The trends of dental biomaterials research and future directions: A mapping review. *The Saudi dental journal*, 33(5), 229-238.
- Islam, I., Chng, H. K., & Yap, A. U. (2006). X-ray diffraction analysis of mineral trioxide aggregate and Portland cement. *Int Endod J*, 39(3), 220-225. doi:10.1111/j.1365-2591.2006.01077.x
- Jang, Y. E., Lee, B. N., Koh, J. T., Park, Y. J., Joo, N. E., Chang, H. S., . . . Hwang, Y. C. (2014). Cytotoxicity and physical properties of tricalcium silicate-based endodontic materials. *Restor Dent Endod*, 39(2), 89-94. doi:10.5395/rde.2014.39.2.89
- Jeanneau, C., Laurent, P., Rombouts, C., Giraud, T., & About, I. (2017). Light-cured Tricalcium Silicate Toxicity to the Dental Pulp. *J Endod*, 43(12), 2074-2080. doi:10.1016/j.joen.2017.07.010
- Kakehashi, S., Stanley, H. R., & Fitzgerald, R. J. (1965). THE EFFECTS OF SURGICAL EXPOSURES OF DENTAL PULPS IN GERM-FREE AND CONVENTIONAL LABORATORY RATS. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol*, 20, 340-349. doi:10.1016/0030-4220(65)90166-0
- Kaur, M., Singh, H., Dhillon, J. S., Batra, M., & Saini, M. (2017). MTA versus Biodentine: Review of Literature with a Comparative Analysis. *J Clin Diagn Res*, 11(8), Zg01-zg05. doi:10.7860/jcdr/2017/25840.10374
- Kim, J., Song, Y. S., Min, K. S., Kim, S. H., Koh, J. T., Lee, B. N., . . . Hwang, Y. C. (2016). Evaluation of reparative dentin formation of ProRoot MTA, Biodentine and BioAggregate using micro-CT and immunohistochemistry. *Restor Dent Endod*, 41(1), 29-36. doi:10.5395/rde.2016.41.1.29

- Komabayashi, T., Zhu, Q., Eberhart, R., & Imai, Y. (2016). Current status of direct pulp-capping materials for permanent teeth. *Dental Materials Journal*, 35(1), 1-12.
- Kunert, M., & Lukomska-Szymanska, M. (2020). Bio-inductive materials in direct and indirect pulp capping—a review article. *Materials*, 13(5), 1204.
- Laurent, P., Camps, J., & About, I. (2012). Biodentine(TM) induces TGF- β 1 release from human pulp cells and early dental pulp mineralization. *Int Endod J*, 45(5), 439-448. doi:10.1111/j.1365-2591.2011.01995.x
- Leal, F., De-Deus, G., Brandão, C., Luna, A. S., Fidel, S. R., & Souza, E. M. (2011). Comparison of the root-end seal provided by bioceramic repair cements and White MTA. *Int Endod J*, 44(7), 662-668. doi:10.1111/j.1365-2591.2011.01871.x
- Lee, H., Shin, Y., Kim, S. O., Lee, H. S., Choi, H. J., & Song, J. S. (2015). Comparative Study of Pulpal Responses to Pulpotomy with ProRoot MTA, RetroMTA, and TheraCal in Dogs' Teeth. *J Endod*, 41(8), 1317-1324. doi:10.1016/j.joen.2015.04.007
- Lee, S.-J., Monsef, M., & Torabinejad, M. (1993). Sealing ability of a mineral trioxide aggregate for repair of lateral root perforations. *Journal of endodontics*, 19(11), 541-544.
- Lee, S. J., Monsef, M., & Torabinejad, M. (1993). Sealing ability of a mineral trioxide aggregate for repair of lateral root perforations. *J Endod*, 19(11), 541-544. doi:10.1016/s0099-2399(06)81282-3
- Leye Benoist, F., Gaye Ndiaye, F., Kane, A. W., Benoist, H. M., & Farge, P. (2012). Evaluation of mineral trioxide aggregate (MTA) versus calcium hydroxide cement (Dycal®) in the formation of a dentine bridge: a randomised controlled trial. *Int Dent J*, 62(1), 33-39. doi:10.1111/j.1875-595X.2011.00084.x
- Li, X., Yoshihara, K., De Munck, J., Cokic, S., Pongprueksa, P., Putzeys, E., . . . Van Meerbeek, B. (2017). Modified tricalcium silicate cement formulations with added zirconium oxide. *Clin Oral Investig*, 21(3), 895-905. doi:10.1007/s00784-016-1843-y
- Louis H. Berman, K. M. H. (2023). *Cohen's PATHWAYS of the PULP*.
- Lovato, K. F., & Sedgley, C. M. (2011). Antibacterial activity of endosequence root repair material and proroot MTA against clinical isolates of *Enterococcus faecalis*. *J Endod*, 37(11), 1542-1546. doi:10.1016/j.joen.2011.06.022
- Madfa, A., Al-Sanabani, F., & Al-Kudam, N. (2014). Endodontic Repair Filling Materials: A Review Article. *British Journal of Medicine and Medical Research*, 4, 3059-3079. doi:10.9734/BJMMR/2014/9079
- Madfa, A. A., Al-Sanabani, F. A., & Al-Kudami, N. A.-Q. (2014). Endodontic repair filling materials: a review article.

- Makkar, S. (2015). A CONFOCAL LASER SCANNING MICROSCOPIC STUDY EVALUATING THE SEALING ABILITY OF MINERAL TRIOXIDE AGGREGATE, BIODENTINE AND A NEW PULP CAPPING AGENT-THERACAL. *dental journal of advanced studies*, 3, 20-25.
- Makowiecki, P., Trusewicz, M., Tyszler, Ł., & Buczkowska-Radlińska, J. (2014). The vital pulp therapy in permanent teeth. *Pomeranian Journal of Life Sciences*, 60(2), 80-88.
- Marciano, M. A., Costa, R. M., Camilleri, J., Mondelli, R. F., Guimarães, B. M., & Duarte, M. A. (2014). Assessment of color stability of white mineral trioxide aggregate angelus and bismuth oxide in contact with tooth structure. *J Endod*, 40(8), 1235-1240. doi:10.1016/j.joen.2014.01.044
- Mathieu, S., Jeanneau, C., Sheibat-Othman, N., Kalaji, N., Fessi, H., & About, I. (2013). Usefulness of controlled release of growth factors in investigating the early events of dentin-pulp regeneration. *J Endod*, 39(2), 228-235. doi:10.1016/j.joen.2012.11.007
- Myers, K., Kaminski, E., Lautenschlager, E., & Miller, D. (1996). The effects of mineral trioxide aggregate on the dog pulp. *J Endod*, 22(4), 198-202.
- Nandini, S., Ballal, S., & Kandaswamy, D. (2007). Influence of glass-ionomer cement on the interface and setting reaction of mineral trioxide aggregate when used as a furcal repair material using laser Raman spectroscopic analysis. *Journal of endodontics*, 33(2), 167-172.
- Ng, Y. L., Mann, V., & Gulabivala, K. (2010). Tooth survival following non-surgical root canal treatment: a systematic review of the literature. *Int Endod J*, 43(3), 171-189. doi:10.1111/j.1365-2591.2009.01671.x
- Okiji, T., & Yoshiba, K. (2009). Reparative dentinogenesis induced by mineral trioxide aggregate: a review from the biological and physicochemical points of view. *International journal of dentistry*, 2009.
- Orti, V., Collart-Dutilleul, P.-Y., Piglionico, S., Pall, O., Cuisinier, F., & Panayotov, I. (2018). Pulp regeneration concepts for nonvital teeth: from tissue engineering to clinical approaches. *Tissue Engineering Part B: Reviews*, 24(6), 419-442.
- Parikh, M., Kishan, K. V., Shah, N. C., Parikh, M., & Saklecha, P. (2021). Comparative evaluation of biodentine and endosequence root repair material as direct pulp capping material: A clinical study. *J Conserv Dent*, 24(4), 330-335. doi:10.4103/jcd.jcd_321_21
- Parinyaprom, N., Nirunsittirat, A., Chuveera, P., Na Lampang, S., Srisuwan, T., Sastraruji, T., . . . Chompu-Inwai, P. (2018). Outcomes of Direct Pulp Capping by Using Either ProRoot Mineral Trioxide Aggregate or Biodentine in Permanent Teeth with Carious Pulp Exposure in 6- to 18-Year-Old Patients: A Randomized Controlled Trial. *J Endod*, 44(3), 341-348. doi:10.1016/j.joen.2017.10.012

- Parirokh, M., & Torabinejad, M. (2010). Mineral trioxide aggregate: a comprehensive literature review—part III: clinical applications, drawbacks, and mechanism of action. *Journal of endodontics*, 36(3), 400-413.
- Pashley, E. L., Talman, R., Horner, J. A., & Pashley, D. H. (1991). Permeability of normal versus carious dentin. *Endod Dent Traumatol*, 7(5), 207-211. doi:10.1111/j.1600-9657.1991.tb00437.x
- Piconi, C., & Maccauro, G. (1999). Zirconia as a ceramic biomaterial. *Biomaterials*, 20(1), 1-25. doi:10.1016/s0142-9612(98)00010-6
- Poggio, C., Arciola, C., Beltrami, R., Monaco, A., Dagna, A., Lombardini, M., & Visai, L. (2014). Cytocompatibility and Antibacterial Properties of Capping Materials. *The Scientific World Journal*, 2014. doi:10.1155/2014/181945
- Poggio, C., Lombardini, M., Colombo, M., Beltrami, R., & Rindi, S. (2015). Solubility and pH of direct pulp capping materials: a comparative study. *J Appl Biomater Funct Mater*, 13(2), e181-185. doi:10.5301/jabfm.5000230
- Rahman, B., & Goswami, M. (2021). Comparative Evaluation of Indirect Pulp Therapy in Young Permanent Teeth using Biodentine and Theracal: A Randomized Clinical Trial. *J Clin Pediatr Dent*, 45(3), 158-164. doi:10.17796/1053-4625-45.3.3
- Rao, Q., Kuang, J., Mao, C., Dai, J., Hu, L., Lei, Z., . . . Yuan, G. (2020). Comparison of iRoot BP Plus and Calcium Hydroxide as Pulpotomy Materials in Permanent Incisors with Complicated Crown Fractures: A Retrospective Study. *J Endod*, 46(3), 352-357. doi:10.1016/j.joen.2019.12.010
- Sabeti, M., Huang, Y., Chung, Y. J., & Azarpazhooh, A. (2021). Prognosis of Vital Pulp Therapy on Permanent Dentition: A Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Controlled Trials. *J Endod*, 47(11), 1683-1695. doi:10.1016/j.joen.2021.08.008
- Schmitt, D., Lee, J., & Bogen, G. (2001). Multifaceted use of ProRoot MTA root canal repair material. *Pediatr Dent*, 23(4), 326-330.
- Schroder, U. (1971). Early reaction of intact human teeth to calcium hydroxide following experimental pulpotomy and its significance to the development of hard tissue barrier. *Odontol Revy*, 22(4), 379-395.
- Schwartz, R. S., Mauger, M., Clement, D. J., & WALKER III, W. A. (1999). Mineral trioxide aggregate: a new material for endodontics. *The Journal of the American Dental Association*, 130(7), 967-975.
- Seltzer, S. (1984). The dental pulp. *Biologic considerations in dental procedures*, 131-151.
- SEPTODONT. BIODENTINE. In.

- Shah, P. M., Chong, B. S., Sidhu, S. K., & Ford, T. R. (1996). Radiopacity of potential root-end filling materials. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 81(4), 476-479. doi:10.1016/s1079-2104(96)80028-x
- Shang, W., Zhang, Z., Zhao, X., Dong, Q., Schmalz, G., & Hu, S. (2022). The Understanding of Vital Pulp Therapy in Permanent Teeth: A New Perspective. *Biomed Res Int*, 2022, 8788358. doi:10.1155/2022/8788358
- Shipper, G., Grossman, E., Botha, A., & Cleaton-Jones, P. (2004). Marginal adaptation of mineral trioxide aggregate (MTA) compared with amalgam as a root-end filling material: a low-vacuum (LV) versus high-vacuum (HV) SEM study. *International Endodontic Journal*, 37(5), 325-336.
- Shokouhinejad, N., Gorjestani, H., Nasseh, A. A., Hoseini, A., Mohammadi, M., & Shamshiri, A. R. (2013). Push-out bond strength of gutta-percha with a new bioceramic sealer in the presence or absence of smear layer. *Aust Endod J*, 39(3), 102-106. doi:10.1111/j.1747-4477.2011.00310.x
- Singh, S., Podar, R., Dadu, S., Kulkarni, G., & Purba, R. (2015). Solubility of a new calcium silicate-based root-end filling material. *J Conserv Dent*, 18(2), 149-153. doi:10.4103/0972-0707.153053
- Sluyk, S. R., Moon, P. C., & Hartwell, G. R. (1998). Evaluation of setting properties and retention characteristics of mineral trioxide aggregate when used as a furcation perforation repair material. *J Endod*, 24(11), 768-771. doi:10.1016/s0099-2399(98)80171-4
- Smith, A. (2012). Formation and repair of dentin in the adult. *Seltzer and Bender's dental pulp*, 27-46.
- Song, J. S., Mante, F. K., Romanow, W. J., & Kim, S. (2006). Chemical analysis of powder and set forms of Portland cement, gray ProRoot MTA, white ProRoot MTA, and gray MTA-Angelus. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 102(6), 809-815. doi:10.1016/j.tripleo.2005.11.034
- Song, W., Sun, W., Chen, L., & Yuan, Z. (2020). In vivo biocompatibility and bioactivity of calcium silicate-based bioceramics in endodontics. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 8, 580954.
- Stabholz, A., Friedman, S., & Abed, J. (1985). Marginal adaptation of retrograde fillings and its correlation with sealability. *J Endod*, 11(5), 218-223. doi:10.1016/s0099-2399(85)80063-7
- Talabani, R. M., Garib, B. T., & Masaali, R. (2020). Bioactivity and Physicochemical Properties of Three Calcium Silicate-Based Cements: An In Vitro Study. *Biomed Res Int*, 2020, 9576930. doi:10.1155/2020/9576930
- Téclès, O., Laurent, P., Aubut, V., & About, I. (2008). Human tooth culture: a study model for reparative dentinogenesis and direct pulp capping materials biocompatibility. *J Biomed Mater Res B Appl Biomater*, 85(1), 180-187. doi:10.1002/jbm.b.30933

- Torabinejad, M., & Chivian, N. (1999). Clinical applications of mineral trioxide aggregate. *J Endod*, 25(3), 197-205. doi:10.1016/s0099-2399(99)80142-3
- Torabinejad, M., Ford, T. R., Abedi, H. R., Kariyawasam, S. P., & Tang, H. M. (1998). Tissue reaction to implanted root-end filling materials in the tibia and mandible of guinea pigs. *J Endod*, 24(7), 468-471. doi:10.1016/s0099-2399(98)80048-4
- Torabinejad, M., Hong, C.-U., Lee, S.-J., Monsef, M., & Ford, T. R. P. (1995). Investigation of mineral trioxide aggregate for root-end filling in dogs. *Journal of endodontics*, 21(12), 603-608.
- Torabinejad, M., Hong, C., Ford, T. P., & Kettering, J. (1995). Antibacterial effects of some root end filling materials. *Journal of endodontics*, 21(8), 403-406.
- Torabinejad, M., Hong, C. U., McDonald, F., & Pitt Ford, T. R. (1995). Physical and chemical properties of a new root-end filling material. *J Endod*, 21(7), 349-353. doi:10.1016/s0099-2399(06)80967-2
- Torabinejad, M., Smith, P. W., Kettering, J. D., & Pitt Ford, T. R. (1995). Comparative investigation of marginal adaptation of mineral trioxide aggregate and other commonly used root-end filling materials. *J Endod*, 21(6), 295-299. doi:10.1016/s0099-2399(06)81004-6
- Torabinejad, M., Watson, T. F., & Pitt Ford, T. R. (1993). Sealing ability of a mineral trioxide aggregate when used as a root end filling material. *J Endod*, 19(12), 591-595. doi:10.1016/s0099-2399(06)80271-2
- Vallés, M., Mercadé, M., Duran-Sindreu, F., Bourdelande, J. L., & Roig, M. (2013). Influence of light and oxygen on the color stability of five calcium silicate-based materials. *J Endod*, 39(4), 525-528. doi:10.1016/j.joen.2012.12.021
- Valois, C. R., & Costa Jr, E. D. (2004). Influence of the thickness of mineral trioxide aggregate on sealing ability of root-end fillings in vitro. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontology*, 97(1), 108-111.
- Walker, M. P., Diliberto, A., & Lee, C. (2006). Effect of setting conditions on mineral trioxide aggregate flexural strength. *J Endod*, 32(4), 334-336. doi:10.1016/j.joen.2005.09.012
- Walsh, R. M., Woodmansey, K. F., Glickman, G. N., & He, J. (2014). Evaluation of compressive strength of hydraulic silicate-based root-end filling materials. *J Endod*, 40(7), 969-972. doi:10.1016/j.joen.2013.11.018
- Witherspoon, D. E. (2008). Vital pulp therapy with new materials: new directions and treatment perspectives--permanent teeth. *J Endod*, 34(7 Suppl), S25-28. doi:10.1016/j.joen.2008.02.030
- Witherspoon, D. E., & Ham, K. (2001). One-visit apexification: technique for inducing root-end barrier formation in apical closures. *Pract Proced Aesthet Dent*, 13(6), 455-460; quiz 462.

- Wongwatanasanti, N., Jantarat, J., Sritanaudomchai, H., & Hargreaves, K. M. (2018). Effect of Bioceramic Materials on Proliferation and Odontoblast Differentiation of Human Stem Cells from the Apical Papilla. *J Endod*, 44(8), 1270-1275. doi:10.1016/j.joen.2018.03.014
- Yamamoto, S., Han, L., Noiri, Y., & Okiji, T. (2017). Evaluation of the Ca ion release, pH and surface apatite formation of a prototype tricalcium silicate cement. *Int Endod J*, 50 Suppl 2, e73-e82. doi:10.1111/iej.12737
- Yildirim, T., & Gençoğlu, N. (2009). Use of mineral trioxide aggregate in the treatment of horizontal root fractures with a 5-year follow-up: report of a case. *J Endod*, 35(2), 292-295. doi:10.1016/j.joen.2008.11.004
- Yoshida, N., Yoshida, K., Nakamura, H., Iwaku, M., & Ozawa, H. (1996). Immunohistochemical localization of HLA-DR-positive cells in unerupted and erupted normal and carious human teeth. *J Dent Res*, 75(8), 1585-1589. doi:10.1177/00220345960750081001
- Zander, H. (1939). Reaction of the pulp to calcium hydroxide. *Journal of Dental Research*, 18(4), 373-379.
- Zhang, H., Pappen, F. G., & Haapasalo, M. (2009). Dentin enhances the antibacterial effect of mineral trioxide aggregate and bioaggregate. *J Endod*, 35(2), 221-224. doi:10.1016/j.joen.2008.11.001
- Zhou, H. M., Shen, Y., Zheng, W., Li, L., Zheng, Y. F., & Haapasalo, M. (2013). Physical properties of 5 root canal sealers. *J Endod*, 39(10), 1281-1286. doi:10.1016/j.joen.2013.06.012
- Zhu, C., Ju, B., & Ni, R. (2015). Clinical outcome of direct pulp capping with MTA or calcium hydroxide: a systematic review and meta-analysis. *Int J Clin Exp Med*, 8(10), 17055-17060.

KAYNAKLAR

- Aliaj, K., Lawrence, R. L., Bo Foreman, K., Chalmers, P. N., & Henninger, H. B. (2022). Kinematic coupling of the glenohumeral and scapulothoracic joints generates humeral axial rotation. *Journal of Biomechanics*, 136(111059), 111059. doi:10.1016/j.jbiomech.2022.111059
- Andreoli, C. V., Ejnisman, B., Pochini, A. de C., Monteiro, G. C., Cohen, M., & Faloppa, F. (2009). Arthroscopy of the scapulothoracic joint: Case reports. *Revista Brasileira de Ortopedia*, 44(4), 351–356. doi:10.1016/S2255-4971(15)30166-X
- Andreoli, V., De Castro Pochini, C., Carvalho, D., Belangero, S., Ejnisman, P., Cohen, B., & Faloppa, M. (2020). Superomedial Portal (Ejnisman’s Portal) and Modified ‘Chicken-Wing’ Patient Position for Scapulothoracic Arthroscopy. *Arthrosc Tech*, 9, e51–e55.
- Deniz, V., Sariyildiz, A., Buyuktas, B., & Basaran, S. (2024). Comparison of the activation and mechanical properties of scapulothoracic muscles in young tennis players with and without scapular dyskinesis: an observational comparative study. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 33(1), 192–201. doi:10.1016/j.jse.2023.07.016
- Dzian, A., Skaličanová, M., Fučela, I., Malík, M., & Mičák, J. (2019). Bilateral cystic lesions of the chest wall: Presentation of scapulothoracic bursitis. *International Journal of Surgery Case Reports*, 54, 116–119. doi:10.1016/j.ijscr.2018.11.035
- Frank, R. M., Ramirez, J., Chalmers, P. N., McCormick, F. M., & Romeo, A. A. (2013). Scapulothoracic anatomy and snapping scapula syndrome. *Anatomy Research International*, 2013, 635628. doi:10.1155/2013/635628
- Gava, V., Rosa, D. P., Pereira, N. D., Phadke, V., & Camargo, P. R. (2022). Ratio between 3D glenohumeral and scapulothoracic motions in individuals without shoulder pain. *Journal of Electromyography and Kinesiology: Official Journal of the International Society of Electrophysiological Kinesiology*, 62(102623), 102623. doi:10.1016/j.jelekin.2021.102623
- Giovannetti de Sanctis, E., Ciolli, G., Mocini, F., Cerciello, S., Maccauro, G., & Franceschi, F. (2023). Evaluation of the range of motion of scapulothoracic, acromioclavicular and sternoclavicular joints: State of the art. *Shoulder & Elbow*, 15(2), 132–139. doi:10.1177/17585732221090226
- Gonzalez, F. F., Fonseca, R., Leporace, G., Pitta, R., Giordano, M. N., Chahla, J., & Metsavaht, L. (2022). Three-dimensional kinematic evaluation of scapulothoracic rhythm after reverse shoulder arthroplasty: a systematic review and meta-analysis. *JSES Reviews, Reports, and Techniques*, 2(1), 8–16. doi:10.1016/j.xrrt.2021.10.009

- Habechian, F. A. P., Rosa, D. P., Haik, M. N., & Camargo, P. R. (2016). Sex-related differences in scapular kinematics during elevation of the arm in asymptomatic children and adults. *Journal of Applied Biomechanics*, 32(5), 513–519. doi:10.1123/jab.2015-0341
- Hitesh, L., Yashwant, S. T., Atin, J., Satya, P. S., & Masood, H. (2014). Scapulothoracic and scapholunate dissociation in the ipsilateral upper limb of a trauma victim. *Chinese Journal of Traumatology*, 17(04), 242–245.
- Jangir, R., & Misra, D. (2014). Scapulothoracic dissociation: a rare variant: a case report. *Malaysian Orthopaedic Journal*, 8(2), 46–48. doi:10.5704/MOJ.1407.003
- Kolz, C. W., Sulkar, H. J., Aliaj, K., Tashjian, R. Z., Chalmers, P. N., Qiu, Y., ... Henninger, H. B. (2020). Reliable interpretation of scapular kinematics depends on coordinate system definition. *Gait & Posture*, 81, 183–190. doi:10.1016/j.gaitpost.2020.07.020
- Lee, B., Kim, D., Jang, Y., & Jin, H. (2020). Three-dimensional in vivo scapular kinematics and scapulohumeral rhythm: a comparison between active and passive motion. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 29(1), 185–194. doi:10.1016/j.jse.2019.05.036
- Luo, G.-F., Chang, C.-M., & Shih, Y.-F. (2021). The effects of muscle fatigue on scapulothoracic joint position sense and neuromuscular performance. *Musculoskeletal Science & Practice*, 56(102461), 102461. doi:10.1016/j.msksp.2021.102461
- Murray, T., Agarwal, A., Cresswell, M., & Flores, D. V. (2023). CT-guided scapulothoracic bursal injection-technical considerations in planning needle trajectory and confirming bursal distribution. *Skeletal Radiology*, 52(5), 1015–1021. doi:10.1007/s00256-022-04111-8
- Nakayama, H., Onishi, H., Nojima, M., Ishizu, K., & Kubo, M. (2018). Analysis of scapular kinematics in three planes of shoulder elevation: A comparison between men and women. *The Journal of Physical Fitness and Sports Medicine*, 7(1), 65–74. doi:10.7600/jpfs.7.65
- Osias, W., Matcuk, G. R., Jr, Skalski, M. R., Patel, D. B., Schein, A. J., Hatch, G. F. R., & White, E. A. (2018). Scapulothoracic pathology: review of anatomy, pathophysiology, imaging findings, and an approach to management. *Skeletal Radiology*, 47(2), 161–171. doi:10.1007/s00256-017-2791-6
- Rezaie, M., Negahban, H., Mostafaei, N., Ebrahimzadeh, M. H., Eshraghi, R., & Raeesi, J. (2023). Comparison of the physiotherapy with and without focus on the scapulothoracic joint on pain, range of motion, functional disability, quality of life, and treatment effectiveness of patients after arthroscopic shoulder rotator cuff tendon repair: A randomized controlled trial with short-term follow-up. *Journal of Hand Therapy: Official Journal of the American Society of Hand Therapists*. doi:10.1016/j.jht.2023.09.009

- Rundquist, P., & Johnson, S. (2024). The effect of kinesio® tape on scapulothoracic joint kinematics in young healthy participants. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*.
- Schwartz, C., Croisier, J. L., Rigaux, E., Bröls, O., Denoël, V., & Forthomme, B. (2016). Gender effect on the scapular 3D posture and kinematic in healthy subjects. *Clinical Physiology and Functional Imaging*, 36(3), 188–196. doi:10.1111/cpf.12212
- Schwartz, Cédric, Croisier, J.-L., Rigaux, E., Denoël, V., Bröls, O., & Forthomme, B. (2014). Dominance effect on scapula 3-dimensional posture and kinematics in healthy male and female populations. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 23(6), 873–881. doi:10.1016/j.jse.2013.08.020
- Seth, A., Matias, R., Veloso, A. P., & Delp, S. L. (2016). A biomechanical model of the scapulothoracic joint to accurately capture scapular kinematics during shoulder movements. *PLoS One*, 11(1), e0141028. doi:10.1371/journal.pone.0141028
- Struyf, F., Cagnie, B., Cools, A., Baert, I., Van Brempt, J., Struyf, P., & Meeus, M. (2014). Scapulothoracic muscle activity and recruitment timing in patients with shoulder impingement symptoms and glenohumeral instability. *Journal of Electromyography and Kinesiology: Official Journal of the International Society of Electrophysiological Kinesiology*, 24(2), 277–284. doi:10.1016/j.jelekin.2013.12.002
- Takasaki, H., Lim, E. C. W., & Soon, B. (2016). The effect of shoulder muscle fatigue on active repositioning acuity and scapulothoracic resting alignment: A systematic review with meta-analysis. *Physical Therapy in Sport: Official Journal of the Association of Chartered Physiotherapists in Sports Medicine*, 20, 61–78. doi:10.1016/j.ptsp.2016.01.001
- Vergano, B., & Monesi, L. (2018). Scapulothoracic dissociation: a devastating ‘floating shoulder’ injury. *Acta Biomed*, 90(1-S), 150–153.
- Yano, Y., Hamada, J., Tamai, K., Yoshizaki, K., Sahara, R., Fujiwara, T., & Nohara, Y. (2010). Different scapular kinematics in healthy subjects during arm elevation and lowering: glenohumeral and scapulothoracic patterns. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 19(2), 209–215. doi:10.1016/j.jse.2009.09.007
- Zdravkovic, V., Alexander, N., Wegener, R., Spross, C., & Jost, B. (2020). How do scapulothoracic kinematics during shoulder elevation differ between adults with and without rotator cuff arthropathy? *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 478(11), 2640–2649. doi:10.1097/corr.0000000000001406
- Zhang, M., Zhou, J.-J., Zhang, Y.-M., Wang, J.-H., Zhang, Q.-Y., & Chen, W. (2015). Clinical effectiveness of scapulothoracic joint control training exercises on shoulder joint dysfunction. *Cell Biochemistry and Biophysics*, 72(1), 83–87. doi:10.1007/s12013-014-0408-4

KAYNAKLAR

- Alagöl, F., Shihadeh, Y., Boztepe, H., Tanakol, R., Yarman, S., Azizlerli, H. ve Sandalci, O. (2000). Sunlight exposure and vitamin D deficiency in Turkish women. *Journal of Endocrinological Investigation*, 23, 173-177. doi: 10.1007/BF03343702.
- Arash, H. ve Holick, M. F. (2013). Vitamin D for Health: A Global Perspective. *Mayo Clinic Proceedings*, 88, 720-755. doi:10.1016/j.mayocp.2013.05.011.
- Artaza-Artabe, I., Sáez-López, P., Sánchez-Hernández, N., Fernández-Gutierrez, N. ve Malafarina, V. (2016). The relationship between nutrition and frailty: Effects of protein intake, nutritional supplementation, vitamin D and exercise on muscle metabolism in the elderly. A Systematic Review. *Maturitas*, 93, 89-99. doi: 10.1016/j.maturitas.2016.04.009.
- Atli, T., Gullu, S., Uysal, A.R. ve Erdoğan, G. (2005). The prevalence of Vitamin D deficiency and effects of ultraviolet light on vitamin D levels in elderly Turkish population. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 40, 53-60. doi: 10.1016/j.archger.2004.05.006.
- Balcı, C. ve Toktaş, N. (2021). D vitamini sentezi, metabolizması ve sağlık üzerine etkileri. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6, 33-47.
- Bischoff-Ferrari, H.A. (2012). Relevance of vitamin D in muscle health. *Reviews in Endocrine & Metabolic Disorders*, 13, 71-77. doi: 10.1007/s11154-011-9200-6.
- Bischoff-Ferrari, H.A., Willett, W.C., Orav, E.J., Lips, P., Meunier, P.J., Lyons, R.A. ... Dawson-Hughes, B. (2012). A pooled analysis of vitamin D dose requirements for fracture prevention. *The New England Journal of Medicine*, 367, 40-49. doi: 10.1056/NEJMoa1109617.
- Bouillon, R. (2017). Comparative analysis of nutritional guidelines for vitamin D. *Nature Reviews. Endocrinology*, 13, 466-479. doi: 10.1038/nrendo.2017.31.
- Cannell, J.J., Vieth, R., Umhau, J.C., Holick, M.F., Grant, W.B., Madronich, S. ... Giovannucci, E. (2006). Epidemic influenza and vitamin D. *Epidemiology and Infection*, 134, 1129-1140. doi: 10.1017/S0950268806007175.
- Chalcraft, J.R., Cardinal, L.M., Wechsler, P.J., Hollis, B.W., Gerow, K.G., Alexander, B.M. ... Larson-Meyer, D.E. (2020). Vitamin D synthesis following a single bout of sun exposure in older and younger men and women. *Nutrients*, 12, 2237. doi:10.3390/nu12082237.
- Chiarello, E., Tedesco, G., Cadossi, M., Capra, P., Terrando, S., Miti, A. ve Gianini, S. (2016). Surgical prevention of femoral neck fractures in elderly osteoporotic patients. A literature review. *Clinical Cases in Mineral and Bone Metabolism*, 13, 42-45. doi: [10.11138/ccmbm/2016.13.1.042](https://doi.org/10.11138/ccmbm/2016.13.1.042).

- Chinellato, I., Piazza, M., Sandri, M., Peroni, D. G. ve Piacentini, G. L. (2011).** Vitamin D serum levels and markers of asthma control in Italian children. *The Journal of pediatrics*, 158, 437-441. doi: 10.1016/j.jpeds.2010.08.043.
- Cigerli, O., Parildar, H., Unal, A.D., Tarcin, O., Erdal, R. ve Guvener, D.N. (2013). Vitamin D deficiency is a problem for adult out-patients? A university hospital sample in Istanbul, Turkey. *Public Health Nutrition*, 16, 1306-1313. doi: 10.1017/S1368980012003588.
- Çakıroğlu, F. (2020). *Türkiye yaşlı nüfusunda bilişsel gerileme ile d vitamini yetersizliği ilişkisi: Sistematik bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Dağhan, Ş. ve Yelten, G. (2016). Güneş ışığı ve D vitaminin sağlığa etkisi; Tarihsel bakış. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5, 119-125.
- Dawson-Hughes, B., Heaney, R.P., Holick, M.F., Lips, P., Meunier, P.J. ve Vieth, R. (2005). Estimates of optimal vitamin D status. *Osteoporosis International*, 16, 713-716. doi: 10.1007/s00198-005-1867-7.
- De Sa Del Fiol, F., Barberato-Filho, S., Lopes, L.C. ve De Cassia Bergamaschi, C. (2015). Vitamin D and respiratory infections. *Journal of Infection in Developing Countries*, 15, 355-361. doi: 10.3855/jidc.5711.
- DeLuca, G. C., Kimball, S. M., Kolasinski, J., Ramagopalan, S. V. ve Ebers, G. C. (2013).** Review: the role of vitamin D in nervous system health and disease. *Neuropathology and Applied Neurobiology*, 39, 458-484. doi: 10.1111/nan.12020.
- Dobnig, H., Pilz, S., Scharnagl, H., Renner, W., Seelhorst, U., Wellnitz, B. ... Maerz, W. (2008). Independent association of low serum 25- hydroxyvitamin d and 1,25- dihydroxyvitamin d levels with all-cause and cardiovascular mortality. *Archives of Internal Medicine*, 168, 1340-1349. doi: 10.1001/archinte.168.12.1340.
- Earthman, C. P., Beckman, L. M., Masodkar, K. ve Sibley, S. D. (2012).** The link between obesity and low circulating 25-hydroxyvitamin D concentrations: considerations and implications. *International Journal of Obesity*, 36, 387-396. doi: 10.1038/ijo.2011.119.
- Erdil, F. ve Bayraktar, N. (2010). Yaşlı bireylerde kas-iskelet sorunlarına yönelik hemşirelik yaklaşımları. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 18, 106-113.
- Evgin, D. ve Teskereci, G. (2021). Annelerin D vitamini hakkındaki bilgilerinin ve kullanma durumlarının belirlenmesi: Kumluca örneği. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 18, 1043-1049. <https://doi.org/10.46413/bone-yusbad.1073447>
- Eyles, D. W., Burne, T. H. J. ve McGrath, J. J. (2013).** Vitamin D, effects on brain development, adult brain function and the links between low levels of

- vitamin D and neuropsychiatric disease. *Frontiers in Neuroendocrinology*, 34, 47-64. doi: 10.1016/j.yfrne.2012.07.001.
- Forrest, K.Y. ve Stuhldreher, W.L. (2011). Prevalence and correlates of vitamin D deficiency in US adults. *Nutrition Research*, 31, 48-54. doi: 10.1016/j.nutres.2010.12.001.
- Gabr, S.A., Alghadir, A.H., Allam, A.A., Ajarem, J., Al-Basher, G., Abdel-Mak-soud, M.A. ... Aboud. A. (2016). Correlation between vitamin D levels and apoptosis in geriatric patients infected with hepatitis C virus genotype 4. *Clinical Interventions in Aging*, 4, 523-533. doi: 10.2147/CIA.S104599.
- Genç, A., Sevim, D.G., Özen, A.T. ve Yılmaz, G. (2015). D Vitamini'nin Çeşitli Hastalıklardaki Nadir Kullanım Alanları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 68(2). doi: 10.1501/Tıpfak_0000000890.
- Giovannucci, E., Liu, Y., Hollis, B.W. ve Rimm, E.B. (2008). 25-hydroxyvitamin D and risk of myocardial infarction in men: a prospective study. *Archives of Internal Medicine*, 168, 1174–1180. doi: 10.1001/archinte.168.11.1174.
- Grineva, E.N., Karonova, T., Micheeva, E., Belyaeva, O. ve Nikitina, I.L. (2013). Vitamin D deficiency is a risk factor for obesity and diabetes type 2 in women at late reproductive age. *Aging*, 5, 575–581. doi: 10.18632/aging.100582.
- Gürbüz, P. ve Yetiş, G. (2017). Yaşlılarda D vitamini eksikliği. *İ.Ü. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 5, 13-30.
- Gürer, A., Çırpan, F.K. ve Özlen, N.A. (2019). Yaşlı bakım hizmetleri. *Sağlık Hizmetleri ve Eğitimi Dergisi*, 3, 1-6.
- Haimi, M. ve Kremer, R. (2017). Vitamin D deficiency/insufficiency from childhood to adulthood: Insights from a sunny country. *World Journal of Clinical Pediatrics*, 8, 1-9. doi: 10.5409/wjcp.v6.i1.1.
- Hekimsoy, Z., Dinç, G., Kafesçiler, S., Onur, E., Güvenç, Y., Pala, T. ... Bilgin, Ö. (2010). Vitamin D status among adults in the Aegean region of Turkey. *BMC Public Health*, 10, 782. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-782>.
- Hertting, O., Holm, Å., Lüthje, P., Brauner, H., Dyrda, R., Jonasson, A.F. ... Brauner, A. (2010). Vitamin D induction of the human antimicrobial Peptide cathelicidin in the urinary bladder. *PLoS One*, 14, e15580. doi: 10.1371/journal.pone.0015580.
- Holick, M. F. (2007). Vitamin D deficiency. *New England Journal of Medicine*, 357, 266-281. doi: 10.1056/NEJMra070553.
- Holick, M.F. (2008). Vitamin D: a D-lightful health perspective. *Nutrition Reviews*, 66, 182-194. doi: 10.1111/j.1753-4887.2008.00104.x.

- Holick, M.F., Binkley, N.C., Bischoff-Ferrari, H.A., Gordon, C.M., Hanley, D.A., Heaney, R.P. ... Weaver, C.M. (2011). Endocrine Society. Evaluation, treatment, and prevention of vitamin D deficiency: an Endocrine Society clinical practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 96, 1911-1930. doi: 10.1210/jc.2011-0385.
- Hosseini-nezhad, A. ve Holick, M.F. (2013). Vitamin D for health: A Global perspective. *Mayo Clinic Proceedings*, 88, 720-755. doi:10.1016/j.mayocp.2013.05.011.
- Hyppönen, E., Boucher, B.J., Berry, D.J. ve Power, C. (2008). 25-hydroxyvitamin D, IGF-1, and metabolic syndrome at 45 years of age: a cross-sectional study in the 1958 British Birth Cohort. *Diabetes*, 57, 298-305.
- Idoia, G., Alberto, M., Inés, G., Guillermo, R., Carolina, V. ve Isidro, S. (2016). Could Vitamin D Analogues Be Used to Target Leukemia Stem Cells? *International Journal of Molecular Sciences*, 17, 889. doi: 10.3390/ijms17060889.
- Jolliffe, D. A., Stefanidis, C., Wang, Z., Kermani, N. Z., Dimitrov, V., White, J. H. ... Martineau, A. R. (2020).** Vitamin D metabolism is dysregulated in asthma and chronic obstructive pulmonary disease. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 202, 371-382. doi: 10.1164/rccm.201909-1867OC.
- Jorde, R. ve Kubiak, J. (2018).** Vitamin D and depression: A review. *European Journal of Endocrinology*, 179, R175-R185. doi: 10.1017/jns.2018.19.
- Jovanova, O., Aarts, N., Noordam, R., Carola-Zillikens, M., Hofman, A. ve Tiemeier, H. (2017). Vitamin D serum levels are cross-sectionally but not prospectively associated with late-life depression. *Acta psychiatrica Scandinavica*, 135, 185-194. doi: 10.1111/acps.12689.
- Kerr, D. C., Zava, D. T., Piper, W. T., Saturn, S. R., Frei, B. ve Gombart, A. F. (2015).** Associations between vitamin D levels and depressive symptoms in healthy young adult women. *Psychiatry Research*, 227, 46-51. doi: 10.1016/j.psychres.2015.02.016.
- Krishnan, A.V., Trump, D.L., Johnson, C.S. ve Feldman, D. (2012). The role of vitamin D in cancer prevention and treatment. *Rheumatic Diseases Clinics of North America*, 38, 161-178. doi: 10.1016/j.rdc.2012.03.014.
- Kunutsor, S. K., Apekey, T. A. ve Steur, M. (2013).** Vitamin D and risk of future hypertension: meta-analysis of 283,537 participants. *European Journal of Epidemiology*, 28, 205-221. doi: 10.1007/s10654-013-9790-2.
- Lin, R. (2016). Crosstalk Between Vitamin D Metabolism, VDR signalling, and innate immunity. *Biomed Research International*, 2016, 1375858. doi: 10.1155/2016/1375858.

- Lips, P. (2007). Vitamin D status and nutrition in Europe and Asia. *The Journal of Steroid Biochemistry and Molecular Biology*, 103, 620-625. doi: 10.1016/j.jsbmb.2006.12.076.
- Manson, J. E. ve Bassuk, S. S. (2015). Vitamin D research and clinical practice: at a crossroads. *JAMA*, 313, 1311-1312. doi: 10.1001/jama.2015.1353.
- Mason, C., Xiao, L., Imayama, I., Duggan, C., Wang, C. Y., Korde, L. ... McTiernan, A. (2014).** Vitamin D3 supplementation during weight loss: a double-blind randomized controlled trial. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 99, 1015-1025. doi: 10.3945/ajcn.113.073734.
- Mithal, A., Wahl, D.A., Bonjour, J.P., Burckhardt, P., Dawson-Hughes B., Eisman, J.A. ... Morales-Torres, J. (2009). Global vitamin D status and determinants of hypovitaminosis D. *Osteoporosis International*, 20, 1807. doi: 10.1007/s00198-009-0954-6.
- Mitri, J. ve Pittas, A. G. (2014). Vitamin D and diabetes.** *Endocrinology and Metabolism Clinics of North America*, 43, 205-232. doi: 10.1016/j.ecl.2013.09.010.
- Mosekilde, L. (2005). Vitamin D and the elderly. *Clinical Endocrinology (Oxf)*, 62, 265-281. doi: 10.1111/j.1365-2265.2005.02226.x.
- Muir, S.W. ve Montero-Odasso, M. (2011). Effect of vitamin D supplementation on muscle strength, gait and balance in older adults: a systematic review and meta-analysis. *Journal of the American Geriatrics Society*, 59, 2291-2300. doi: 10.1111/j.1532-5415.2011.03733.x.
- National Health and Nutrition Survey (NHANES) 2005-2006 Overview. Erişim adresi: <https://wwwn.cdc.gov/nchs/nhanes/continuousnhanes/overview.aspx?BeginYear=2005>
- Nseir, W., Taha, M., Nemarny, H. ve Mograbi, J. (2013). The association between serum levels of vitamin D and recurrent urinary tract infections in premenopausal women, *International Journal of Infectious Diseases*, 17, e1121-e1124. doi: 10.1016/j.ijid.2013.06.007.
- Oğuz, S., Çamcı, G., Arpacıoğlu, Y., Şeker, M., Erbek, H. ve Yurtdaş, M. (2019). Bir aile sağlığı merkezine başvuran bireylerin obezite durumunun belirlenmesi. *JAREN*, 5, 10-16. doi:10.5222/jaren.2019.69672.
- Okan, F., Zincir, H. ve Deveci, K. (2022). The Effect of Sun Light Exposure to the Level of Vitamin D in Elderly People Living in Nursing Home. *Journal of Clinical Densitometry*. 25, 261-271. <https://doi.org/10.1016/j.jocd.2021.03.006>.
- Palacios, C. ve Gonzalez, L. (2014). Is vitamin D deficiency a major global public health problem? *J Journal of Steroid Biochemistry and Molecular Biology*, 144, 138-145. doi: 10.1016/j.jsbmb.2013.11.003.

- Pludowski, P., Holick, M. F., Pilz, S., Wagner, C. L., Hollis, B. W., Grant, W. B. ... Vieth, R. (2013).** Vitamin D effects on musculoskeletal health, immunity, autoimmunity, cardiovascular disease, cancer, fertility, pregnancy, dementia and mortality – A review of recent evidence. *Autoimmunity Reviews*, 12, 976-989. doi: 10.1016/j.autrev.2013.02.004.
- Rabenberg, M., Harisch, C., Rieckmann, N., Buttery, A.K., Mensink, G.B. ve Busch, M.A. (2016). Association between vitamin D and depressive symptoms varies by season: Results from the German Health Interview and Examination Survey for Adults (DEGS1), *Journal of Affective Disorders*, 15, 92-98. doi: 10.1016/j.jad.2016.06.034.
- Rong, J., Ji, X., Fang, X. Ve Jee, M.H. (2022). Advances in Computing and Engineering for Bionics and Medical Applications. *Applied Bionics and Biomechanics*. 7058477. <https://doi.org/10.1155/2022/7058477>
- Sebekova, K., Krivosikova, Z., Gajdos, M. ve Podracka, L. (2016). Vitamin D status in apparently healthy medication-free Slovaks: Association to blood pressure, body mass index, self-reported smoking status and physical activity, *Bratislava Medical Journal*, 117, 702-709. doi: 10.4149/BLL_2016_135.
- Seeman, E. (2002). Pathogenesis of bone fragility in women and men. *Lancet*, 359, 1841–1850. doi: 10.1016/S0140-6736(02)08706-8.
- Song, Y., Wang, L., Pittas, A. G., Del Gobbo, L. C., Zhang, C., Manson, J. E. ... Hu, F. B. (2013).** "Blood 25-hydroxy vitamin D levels and incident type 2 diabetes: a meta-analysis of prospective studies. *Diabetes Care*, 36, 1422-1428. doi: 10.2337/dc12-0962.
- Sowah, D., Fan, X., Dennett, L., Hagtvedt, R. ve Straube, S. (2017). Vitamin D levels and deficiency with different occupations: a systematic review. *BMC Public Health*, 17, 519. doi: 10.1186/s12889-017-4436-z.
- Spedding, S. (2014).** Vitamin D and depression: A systematic review and meta-analysis comparing studies with and without biological flaws. *Nutrients*, 6, 1501-1518. doi: 10.3390/nu6041501.
- Sundh, D., Mellström, D., Ljunggren, Ö., Karlsson, M.K., Ohlsson, C., Nilsson, M. ... Lorentzon, M. (2016). Low serum vitamin D is associated with higher cortical porosity in elderly men. *Journal of Internal Medicine*, 280, 496-508. doi: 10.1111/joim.12514.
- Tsuchie, H., Miyakoshi, N., Kasukawa, Y., Senma, S., Narita, Y., Miyamoto, S. ... Shimada, Y. (2016). Factors related to curved femur in elderly Japanese women. *Uppsala Journal of Medical Sciences*, 121, 170-173. doi: 10.1080/03009734.2016.1185200.
- Tufan, F., Kıran, B., Şahin, Z., Çıplak, M., Kıran, V., Turan, A. ... Karan, M.A. (2012). Yaşlı Bireylerde 25-OH-D Vitamini Düzeyleri ile Lenfosit Alt Tiplerinin İlişkisi. *İç Hastalıkları Dergisi*, 19, 47-58. http://www.ichastaliklari-dergisi.org/managete/fu_folder/2012-01/html/2012-19-1-047-058.htm

Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği. Osteoporoz ve Metabolik Kemik Hastalıkları Tanı ve Tedavi Kılavuzu, (2018). Erişim adresi: <https://temd.org.tr/yayinlar/kilavuzlar>

Uğur, H. (2018). *Demans tanısı alan ve almayan yaşlı bireylerin serum vitamin D düzeyleri ve beslenme durumlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul.

Vanlint, S. (2013). Vitamin D and obesity. *Nutrients*, 5, 949-956. doi: 10.3390/nu5030949.

Verdoia, M., Schaffer, A., Barbieri, L., Di Giovine, G., Marino, P., Suryapranata, H. ... Novara Atherosclerosis Study Group (NAS). (2015). Impact of gender difference on vitamin D status and its relationship with the extent of coronary artery disease, *Nutrition, Metabolism, and Cardiovascular Diseases*, 25, 464-470. doi: 10.1016/j.numecd.2015.01.009.

Wacker, M. ve Holick, M.F. (2013). Vitamin D-effects on skeletal and extraskkeletal health and the need for supplementation. *Nutrients*, 5, 111-148. doi: 10.3390/nu5010111.

Wang, T. J., Pencina, M. J., Booth, S. L., Jacques, P. F., Ingelsson, E., Lanier, K. ... Vasan, R. S. (2008). Vitamin D deficiency and risk of cardiovascular disease. *Circulation*, 117, 503-511.

Wei, R. ve Christakos, S. (2015). Mechanisms underlying the regulation of innate and adaptive immunity by vitamin D. *Nutrient*, 7, 8251-8260. doi: 10.3390/nu7105392.

Wilhelm-Leen, E.R., Hall, Y.N., DeBoer, I.H. ve Chertow, G.M. (2010). Vitamin D deficiency and frailty in older Americans. *Journal of International Medicine*, 268, 171-180. doi: 10.1111/j.1365-2796.2010.02248.x.

Williams, J. ve Williams, C. (2020). Responsibility for vitamin D supplementation of elderly care home residents in England: falling through the gap between medicine and food. *BMJ Nutrition, Prevention & Health*, 3, 256-262. doi: 10.1136/bmjnp-2020-000129.

Zhou, J., Huang, P., Liu, P., Hao, Q., Chen, S., Dong, B. ve Wang, J. (2016). Association of vitamin D deficiency and frailty: A systematic review and meta-analysis. *Maturitas*, 94, 70-76. doi: 10.1016/j.maturitas.2016.09.003.

Zittermann, A. ve Gummert, J.F. (2010). Nonclassical vitamin D action. *Nutrient*, 2, 408-425. doi: 10.3390/nu2040408.

Kaynaklar

- 1 Çağatay Üstün, “Plastinasyon Sergileri ve Görünebilir İnsan Vücudu Bir Sanat mı Yoksa Bilim mi”, Sendrom, Kasım 2001, s. 93; <http://www.mailce.com/ce-setlere-servet-odeniyor-ceset-resimleriplastinasyon-cesetler.html>, (03.01.2011).
- 2 Fatih Okçu, Ahmet Usta, “Eski Mısırdan Günümüze Ambomaj”, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 57:1 (1994), s.93.
- 3 Şerafeddin 1910:137.Magmummi:Kamus-u Tıbbi. Osmanlı Matbaası Kahire.
- 4 Mevlüt Sarı, el-Mevarid Arapça- Türkçe Lügat, Bahar Yay., İstanbul, 1980,s. 351.
- 5 Meydan Larousse, “Mumyalama” Büyük Lügat ve Ansiklopedi, İstanbul,1972, C. XI, s. 870.
- 6 SPRUNT W. H. (1955). Imhotep. The New England journal of medicine, 253(18), 778–780.<https://doi.org/10.1056/NEJM195511032531808>
- 7 Carole Reeves, Egyptian Medicine (Shire Egyptology), Great Britain 2008,s. 23.
- 8 https://tr.wikipedia.org/wiki/Antik_M%C4%B1s%C4%B1r (erişim tarihi31.05.2024)
- 9 Efe Z, Anadolu türk kültüründe mumyalama (Doktora Tezi Dokuz EylülÜniversitesi 2011)
- 10 Süheyl Ünver, Eski Mısırdan, İslam Dünyasında ve Bizde Tahnit Maddeleri Hakkında, s. 584; C. W. Ceram, Tanrılar, Mezarlar, Bilginler, Çev: Hayrullah Örs, MEB Yay., İstanbul, 1964, s. 147; Herodot Tarihi, s.157.
- 11 Tuncay Uslu, “Bor Madeninin Enerji Kaynağı Olarak Kullanılması”,TMMOB Türkiye VI. Enerji Sempozyumu- Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye Gerçeği, 22-24. 10. 2007, Ankara, s. 417; Hasan Ali Uzun, Borlama ile Yüzeyleri Sertleştirilen Çeliklerin Aşınma ve Korozyona Karşı Dayanımlar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2002, s. 9; Âdem Turhan, Borlamanın Paslanmaz Çeliğin Radyasyon Zırlama Özelliğine Etkisinin Araştırılması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2008, s. 41.
- 12 İbn Sina, El-Kanun fi’ t Tıp, II. Kitap, Çev. Esin Kâhya, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003, s.414.
- 13 Fatih Yağmur, Mustafa Körükçü, İ. Hamit Hancı, “Gömülmüş Cesetlerin İncelenmesi”, Sted, C: 12, S: 4, 2003, s. 50
- 14 Eren Akçiçek, Atatürk’ün Sağlığı, Hastalıkları ve Ölümü, İzmir, 2005, s. 279.
- 15 Ünver, Konyalı Hekim Hacı Paşa Hayatı Eserleri, 1953 s. 75; Patiroğlu, s.29.
- 16 Albert Champdor, Mısır’ın Ölüler Kitabı, Çev: Suat Tansuğ, İstanbul, 1998, s.94

- 17 Alim Karamürsel, “Eski Türklerde Defin Törenleri İle İlgili Usul ve Adetler”, Tarih ve Toplum, Sayı: 77., Ankara, 1990, s. 22-25. 36 Yaşar Çoruhlu, “Türk ...453 syf
- 18 Esin Kâhya, “On Beşinci Yüzyılda Yaşamış Bir Hekimimiz: Mümin B. Mukbil”, I. Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildiriler, 17-19 Şubat 1988, TTK, Ankara, 1992, s. 97.
- 19 CHAMPDOR, Albert. Mısır'ın Ölüler Kitabı, Ruh ve Madde çev. Suat Tansuğ 1998.
- 20 Ceram, C.W.: Tanrtlar, Mezarlar ve Bilginler. (çev. Hayrullah Örs). Remzi Kitabevi. istanbuL. 2003 s.140-9.
- 21 Barry , 22 ; Okçu ve Usta s:93 Kate Kelly, The History Of Medicine Early Civilizations Prehistoric Times To 500 C. E, Newyork, 2009, S:37
- 22 Hayırlıdağ M, 2021 Mısır Tıbbının Gizemi Papirüsler : Araştırma makalesi Yıl 2021, Sayı 4, ss. 68-.85.
- 23 <https://arkeofili.com/> (internet adresi erişim tarihi 31.05.2024)

Kaynaklar

- Altındış, M. (2010). Hemşireler için Mikrobiyoloji, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Arda, M. (2000), Temel Mikrobiyoloji, Ankara: Medisan Yayınevi.
- Arman, D., Leblebicioğlu, H. (2003), Uriner Sistem İnfeksiyonlarının Tedavisi, Ankara: Bilimsel Tıp Yayınevi.
- Aygün, G. (2009), Mikrobiyoloji ve İmmünoloji, İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- Başustaoğlu, A. (2007), Klinik Mikrobiyoloji, Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Başustaoğlu, C., Yıldırım, T., Tanyüksel M., Yapar, M. (2010). Medical Microbiology, Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Bilgehan, H. (2009), Klinik Mikrobiyoloji Özel Bakteriyoloji ve Bakteri Enfeksiyonları, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Çakan, O. (2021), Laboratuvar Güvenliği ve Çalışma Kuralları, 20 Nisan 2024 tarihinde Laboratuvar Akademi dijital Eğitim Platformu adresinden alındı.
- Çakan, O. (2021), Mikrobiyoloji Laboratuvarlarında Aseptik Teknikler, 05 Mayıs 2024 tarihinde Laboratuvar Akademi Dijital Eğitim Platformu adresinden alındı.
- Durmaz, R. (2001), Uygulamalı Moleküler Mikrobiyoloji, Adana: Nobel Kitabevi.
- Freeman, R. (2002) Microbiology workload. J Clin Pathol, 55(10): 734
- Foxman, B. (2002). Epidemiology of Urinary Tract Infections: Incidence, Morbidity and Economic Costs. Jorunal of Medicine. 113(1), 5-13.
[https://doi.org/10.1016/S0002-9343\(02\)01054-9](https://doi.org/10.1016/S0002-9343(02)01054-9)
- Gülaydın, Ö. (2022). Siirt Üniversitesi. Mikrobiyoloji Ders Notları. <https://vmikrobiyolojiabd.siirt.edu.tr/detay/dersnotlari/17179750.html>
- Igan, H., Hancı, H. (2017). Palandöken Devlet Hastanesi Mikrobiyoloji Laboratuvarına Gönderilen Kan Kültürlerinde Üreyen Mikroorganizmaların 5 Yıllık Analizi. Özet Bildiri, 4. Ulusal Klinik Mikrobiyoloji Kongresi içinde (240. ss.), Antalya.
- Karadağ, M. (2017), Laboratuvarlarda Dikkat Edilmesi Gereken Genel Kurallar, 30.05.2024 tarihinde www.musakaradag.com.tr adresinden alındı.
<https://kimygermusakaradag.wordpress.com/2017/09/01/laboratuvarlarda-dikkat-edilmesi-gereken-genel-kurallar/>
- Leal, S., Rodino, K., Fowler, C., Gilligan, P. (2021). Practical Guidance for Clinical Microbiology Laboratories: Diagnosis of Ocular Infections. Clin Microbiol Review. 34(3), e0007019. doi: 10.1128/CMR.00070-19.
- Murray, R., Baron, J., Jorgensen, H., Pfaller, A., Tenover, H. (2003). Manual of Clinical Microbiology, Washington: WorldCat.

- Öngen, B. (2008). *Escherichia* infeksiyonları ve *Klebsiella* infeksiyonları. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Peterson, R., Hamilton, J., Baron, E., Tompkins, L., Miller, J., Wilfert, C., Tenover, F., Thomson R. (2001), Role of clinical microbiology laboratories in the management and control of infectious diseases and the delivery of health care. *Clin Infect Dis*, 32(4), 605-11. doi: 10.1086/318725.
- Serter, D., Ertem, E., Gökengin, D. (2000), *Başlıca Bakteriyel, Paraziter ve Mikotik Enfeksiyon Hastalıkları*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Silva, A., Schuck, M., Tanno, G., Biasi, L. Fox Grape cv. Bordô (*Vitis labrusca* L.) and Grapevine cv. Chardonnay (*Vitis vinifera* L.) Cultivated in vitro under Different Carbohydrates, Amino Acids and 6- Benzylaminopurine Levels. (2013) *Braz. Arch. Biol. Technol*, 56(2), 191-201
- Şahin, İ., Başoğlu, B. (2011), *Gıda Mikrobiyolojisi*, Bursa: Dora Basım- Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Tankeshwar, A. (2014), IMViC Tests: Principle, Procedure, Results, 10 Ocak 2024 tarihinde <https://microbeonline.com/imvic-tests-principle-procedure-and-results/> adresinden alındı.
- Topçu, Willke, A., Soyletir, G., Doğanay, G. (2008) *Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Tosun, İ. (2021). *Tıbbi Mikrobiyoloji Laboratuvar Kitabı*, Ankara: Palme Yayınevi.

KAYNAKLAR

- Jebur, A. B., Mokhamer, M. H., & El-Demerdash, F. M. (2016). A review on oxidative stress and role of antioxidants in diyabet. *Austin Endocrinol Diabetes Case Rep*, 1(1), 1006-1011.
- Aranda-Rivera, A. K., Cruz-Gregorio, A., Arancibia-Hernández, Y. L., Hernández-Cruz, E. Y., & Pedraza-Chaverri, J. (2022). RONS a(3)nd Oxidative Stress: An Overview of Basic Concepts. *Oxygen*, 2(4), 437-478.
- Rajendran, P., Nandakumar, N., Rengarajan, T., Palaniswami, R., Gnanadhas, E. N., Lakshminarasaiiah, U., ... & Nishigaki, I. (2014). Antioxidants and human diseases. *Clinica chimica acta*, 436, 332-347.
- Asmat, U., Abad, K., & Ismail, K. (2016). Diyabet and oxidative stress—A concise review. *Saudi pharmaceutical journal*, 24(5), 547-553.
- Bhatti, J. S., Sehrawat, A., Mishra, J., Sidhu, I. S., Navik, U., Khul-lar, N., ... & Reddy, P. H. (2022). Oxidative stress in the pathophy-siology of type 2 diabetes and related complications: Current thera-peutics strategies and future perspectives. *Free Radical Biology and Medicine*, 184, 114-134.
- Zhang, P., Li, T., Wu, X., Nice, E. C., Huang, C., & Zhang, Y. (2020). Oxidative stress and diabetes: antioxidative strategies. *Frontiers of medicine*, 14, 583-600.
- Forman, H. J., & Zhang, H. (2021). Targeting oxidative stress in di-sease: Promise and limitations of antioxidant therapy. *Nature Re-views Drug Discovery*, 20(9), 689-709.
- Black, H. S. (2022). A synopsis of the associations of oxidative stress, ROS, and antioxidants with diyabet. *Antioxidants*, 11(10), 2003.
- Bandeira, S. D. M., Da Fonseca, L. J. S., Guedes, G. D. S., Rabelo, L. A., Goulart, M. O., & Vasconcelos, S. M. L. (2013). Oxidative stress as an underlying contributor in the development of chronic complications in diyabet. *International journal of molecular scien-ces*, 14(2), 3265-3284.
- Banday MZ, Sameer AS, Nissar S. Pathophysiology of diabetes: An overview. *Avicenna J Med*. 2020;10(04):174–88.
- Reed, J., Bain, S., & Kanamarlapudi, V. (2021). A review of current trends with type 2 diabetes epidemiology, aetiology, pathogenesis, treatments and future perspectives. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity*, 3567-3602.
- Deshpande, A. D., Harris-Hayes, M., & Schootman, M. (2008). Epidemiology of diabetes and diabetes-related complications. *Physical therapy*, 88(11), 1254-1264.
- Pasupuleti, V. R., Arigela, C. S., Gan, S. H., Salam, S. K. N., Krishnan, K. T., Rahman, N. A., & Jeffree, M. S. (2020). A review on oxidative stress, diabetic

- complications, and the roles of honey polyphenols. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2020.
- Wronka, M., Krzemińska, J., Młynarska, E., Rysz, J., & Franczyk, B. (2022). The influence of lifestyle and treatment on oxidative stress and inflammation in diabetes. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(24), 15743.
- Giacco, F., & Brownlee, M. (2010). Oxidative stress and diabetic complications. *Circulation research*, 107(9), 1058-1070.
- Newsholme, P., Keane, K. N., Carlessi, R., & Cruzat, V. (2019). Oxidative stress pathways in pancreatic β -cells and insulin-sensitive cells and tissues: importance to cell metabolism, function, and dys-function. *American Journal of Physiology-Cell Physiology*, 317(3), C420-C433.
- Pickering, R. J., Rosado, C. J., Sharma, A., Buksh, S., Tate, M., & de Haan, J. B. (2018). Recent novel approaches to limit oxidative stress and inflammation in diabetic complications. *Clinical & translational immunology*, 7(4), e1016.
- Ahmed, R. G. (2005). The physiological and biochemical effects of diabetes on the balance between oxidative stress and antioxidant defense system. *Med J Islamic World Acad Sci*, 15(1), 31-42.
- Ghasemi-Dehnoo, M., Amini-Khoei, H., Lorigooini, Z., & Rafieian-Kopaei, M. (2020). Oxidative stress and antioxidants in diyabet. *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*, 13(10), 431-438.
- Johansen, J. S., Harris, A. K., Rychly, D. J., & Ergul, A. (2005). Oxidative stress and the use of antioxidants in diabetes: linking basic science to clinical practice. *Cardiovascular diabetology*, 4, 1-11.
- Matough, F. A., Budin, S. B., Hamid, Z. A., Alwahaibi, N., & Mohamed, J. (2012). The role of oxidative stress and antioxidants in diabetic complications. *Sultan Qaboos university medical journal*, 12(1), 5.
- Sharma, K. (2015). Mitochondrial hormesis and diabetic complications. *Diabetes*, 64(3), 663-672.
- Lobo, V., Patil, A., Phatak, A., & Chandra, N. (2010). Free radicals, antioxidants and functional foods: Impact on human health. *Pharmacognosy reviews*, 4(8), 118.
- Pham-Huy, L. A., He, H., & Pham-Huy, C. (2008). Free radicals, antioxidants in disease and health. *International journal of biomedical science: IJBS*, 4(2), 8.
- Tiwari, B. K., Pandey, K. B., Abidi, A. B., & Rizvi, S. I. (2013). Markers of oxidative stress during diyabet. *Journal of biomarkers*, 2013.
- Rahimi, R., Nikfar, S., Larijani, B., & Abdollahi, M. (2005). A review on the role of antioxidants in the management of diabetes and its complications. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 59(7), 365-373.

- Burgos-Morón, E., Abad-Jiménez, Z., Martínez de Marañón, A., Iannantuoni, F., Escribano-López, I., López-Domènech, S., ... & Víctor, V. M. (2019). Relationship between oxidative stress, ER stress, and inflammation in type 2 diabetes: the battle continues. *Journal of clinical medicine*, 8(9), 1385.
- Sharifi-Rad, M., Anil Kumar, N. V., Zucca, P., Varoni, E. M., Dini, L., Panzarini, E., ... & Sharifi-Rad, J. (2020). Lifestyle, oxidative stress, and antioxidants: back and forth in the pathophysiology of chronic diseases. *Frontiers in physiology*, 11, 694.
- Maiese, K. (2015). New insights for oxidative stress and diabetes. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2015.
- Oguntibeju, O. O. (2019). Type 2 diabetes, oxidative stress and inflammation: examining the links. *International journal of physiology, pathophysiology and pharmacology*, 11(3), 45.
- Marrocco, I., Altieri, F., & Peluso, I. (2017). Measurement and clinical significance of biomarkers of oxidative stress in humans. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2017.
- Tangvarasittichai, S. (2015). Oxidative stress, insulin resistance, dyslipidemia and type 2 diabetes. *World journal of diabetes*, 6(3), 456.
- Wang, X., & X Hai, C. (2011). ROS acts as a double-edged sword in the pathogenesis of type 2 diabetes: is Nrf2 a potential target for the treatment?. *Mini reviews in medicinal chemistry*, 11(12), 1082-1092.
- Rochette, L., Zeller, M., Cottin, Y., & Vergely, C. (2014). Diabetes, oxidative stress and therapeutic strategies. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-General Subjects*, 1840(9), 2709-2729.
- Kaneto, H., Katakami, N., Kawamori, D., Miyatsuka, T., Sakamoto, K. Y., Matsuoka, T. A., ... & Yamasaki, Y. (2007). Involvement of oxidative stress in the pathogenesis of diabetes. *Antioxidants & redox signaling*, 9(3), 355-366.
- Rizvi, S. I., & Maurya, P. K. (2007). Markers of oxidative stress in erythrocytes during aging in humans. *Annals of the New York academy of sciences*, 1100(1), 373-382.
- Schiffman, E. L. (2010). Antioxidants in hypertension and cardiovascular disease. *Molecular interventions*, 10(6), 354.
- Duvvuri, L. S., Katiyar, S., Kumar, A., & Khan, W. (2015). Delivery aspects of antioxidants in diabetes management. *Expert opinion on drug delivery*, 12(5), 827-844.
- Lee, S., Yang, S. C., Heffernan, M. J., Taylor, W. R., & Murthy, N. (2007). Polyketal microparticles: a new delivery vehicle for superoxide dismutase. *Bioconjugate chemistry*, 18(1), 4-7.

- SHARMA, Ritika, et al. Emerging trends in nano-based antidiabetic therapeutics: a path to effective diabetes management. *Materials Advances*, 2023.
- Deng, L., Du, C., Song, P., Chen, T., Rui, S., Armstrong, D. G., & Deng, W. (2021). The role of oxidative stress and antioxidants in diabetic wound healing. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2021.
- Hurrell, S., & Hsu, W. H. (2017). The etiology of oxidative stress in insulin resistance. *Biomedical journal*, 40(5), 257-262.
- Pitocco, D., Tesaro, M., Alessandro, R., Ghirlanda, G., & Cardillo, C. (2013). Oxidative stress in diabetes: implications for vascular and other complications. *International journal of molecular sciences*, 14(11), 21525-21550.
- Yaribeygi, H., Sathyapalan, T., Atkin, S. L., & Sahebkar, A. (2020). Molecular mechanisms linking oxidative stress and diabetes. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2020.
- Rains, J. L., & Jain, S. K. (2011). Oxidative stress, insulin signaling, and diabetes. *Free radical biology and medicine*, 50(5), 567-575.
- Ponnampalam, E. N., Kiani, A., Santhiravel, S., Holman, B. W., Lauridsen, C., & Dunshea, F. R. (2022). The importance of dietary antioxidants on oxidative stress, meat and milk production, and their preservative aspects in farm animals: Antioxidant action, animal health, and product quality—Invited review. *Animals*, 12(23), 3279.
- Volpe, C. M. O., Villar-Delfino, P. H., Dos Anjos, P. M. F., & Nogueira-Machado, J. A. (2018). Cellular death, reactive oxygen species (ROS) and diabetic complications. *Cell death & disease*, 9(2), 119.

Kaynaklar

1. R. Florencio-Silva, G. R. D. S. Sasso, E. Sasso-Cerri, M. J. Simões and P. S. Cerri, *Biology of Bone Tissue: Structure, Function, and Factors That Influence Bone Cells*, BioMed Research International, Hindawi Publishing Corporation, 2015, vol. 2015.
2. R. Marsell and T. A. Einhorn, The biology of fracture healing, *Injury*, 2011, 42(6), 551–555.
3. A. Oryan, S. Monazzah and A. Bigham-Sadegh, Bone injury and fracture healing biology, *Biomed. Environ. Sci.*, 2015, 28, 57–71.
4. E. Gibon, L. Y. Lu, K. Nathan and S. B. Goodman, Inflammation, ageing, and bone regeneration, *J. Orthop. Translat.*, 2017, 10, 28–35.
5. L. Boskey and R. Coleman, Critical reviews in oral biology & medicine: Aging and bone, *J. Dent. Res.*, 2010, 89, 1333–1348.
6. Van Heest and M. Swiontkowski, Bone-graft substitutes, *Lancet*, 1999, 353(suppl. 1), 28–29.
7. T. Boyce, J. Edwards and N. Scarborough, Allograft bone: the influence of processing on safety and performance, *Orthop. Clin. North Am.*, 1999, 30(4), 571–581.
8. P. V. Giannoudis and I. Pountos, Tissue regeneration: The past, the present and the future, *Injury*, 2005, 36(suppl. 4), S2–S5.
9. G. Hannink and J. J. C. Arts, Bioresorbability, porosity and mechanical strength of bone substitutes: What is optimal for bone regeneration?, *Injury*, 2011, 42, S22–S25.
10. H. Moussi, P. Weiss, J. L. Bideu, H. Goutier, B. Charbonnier, Injectable macromolecule-based calcium phosphate bone substitutes *Mater. Adv.*, 2022, 3, 6125
11. P. Weiss, J. Delecrin, G. Grimandi, N. Passuti and G. Daculsi, Biomaterial Composition and Method for Preparing the Same, Europe; EP 0 692 986 B1, 1994.
12. P. Weiss, O. Gauthier, J. M. Bouler, G. Grimandi and G. Daculsi, Injectable bone substitute using a hydrophilic polymer, *Bone*, 1999, 67S–70S.
13. G. Grimandi, P. Weiss, F. Millot and G. Daculsi, In vitro evaluation of a new injectable calcium phosphate material, *J. Biomed. Mater. Res.*, 1998, 39(4), 660–666.
14. Fatimi, J.-F. Tassin, M. A. V. Axelos and P. Weiss, The stability mechanisms of an injectable calcium phosphate ceramic suspension, *J. Mater. Sci.: Mater. Med.*, 2010, 21(6), 1799–1809.

15. Fatimi, J.-F. Tassin, J. Bosco, R. Deterre, M. A. V. Axelos and P. Weiss, Injection of calcium phosphate pastes: prediction of injection force and comparison with experiments, *J. Mater. Sci. Med.*, 2012, 23(7), 1593–1603.
16. P. Weiss, M. L. Kowski, R. Z. Legeross, J. M. Bouler, A. Jean and G. Daculsi, Fourier-transform infrared spectroscopy study of an organic-mineral composite for bone and dental substitute materials, *J. Mater. Sci.: Mater. Med.*, 1997, 8, 621.
17. P. Weiss, L. Obadia, D. Magne, X. Bourges, C. Rau and T. Weitkamp, et al., Synchrotron X-ray microtomography (on a micron scale) provides three-dimensional imaging representation of bone ingrowth in calcium phosphate biomaterials, *Biomaterials*, 2003, 4591–4601.
18. D. Speirs, T. R. Oxland, B. A. Masri, A. Poursartip and C. P. Duncan, Calcium phosphate cement composites in revision hip arthroplasty, *Biomaterials*, 2005, 26(35), 7310–7318.
19. V. Campana, G. Milano, E. Pagano, M. Barba, C. Cicione and G. Salonna, et al., Bone substitutes in orthopaedic surgery: from basic science to clinical practice, *J. Mater. Sci.: Mater. Med.*, 2014, 25(10), 2445–2461.
20. K. Flégeau, R. Pace, H. Gautier, G. Rethore, J. Guicheux and C. Le Visage, et al., Toward the development of biomimetic injectable and macroporous biohydrogels for regenerative medicine, *Adv. Colloid Interface Sci.*, 2017, 247, 589–609.
21. H. Fellah, P. Weiss, O. Gauthier, T. Rouillon, P. Pilet and G. Daculsi, et al., Bone repair using a new injectable self-crosslinkable bone substitute, *J. Orthop. Res.*, 2006, 24(4), 628–635.
22. Hoffmann, E. Volkmer, A. Kokott, M. Weber, S. Hamisch and M. Schieker, et al., A new biodegradable bone wax substitute with the potential to be used as a bone filling material, *J. Mater. Chem.*, 2007, 17(38), 4028–4033.
23. Apelt, F. Theiss, A. O. El-Warrak, K. Zlinszky, R. Bettschart-Wolfisberger and M. Böhner, et al., In vivo behavior of three different injectable hydraulic calcium phosphate cements, *Biomaterials*, 2004, 25(7–8), 1439–1451.
24. L. Schröter, F. Kaiser, S. Stein, U. Gbureck and A. Ignatius, Biological and mechanical performance and degradation characteristics of calcium phosphate cements in large animals and humans, *Acta Biomater.*, 2020, 117, 1–20.
25. Cherng, S. Takagi and L. C. Chow, Effects of hydroxypropyl methylcellulose and other gelling agents on the handling properties of calcium phosphate cement, *J. Biomed. Mater. Res.*, 1997, 35(3), 273–277.
26. S. Takagi, L. C. Chow, S. Hirayama and A. Sugawara, Premixed Calcium-Phosphate Cement Pastes, *J. Biomed. Mater. Res., Part B*, 2003, 67(2), 689–696.

27. M. Bohner and G. Baroud, Injectability of calcium phosphate pastes, *Biomaterials*, 2005, 26(13), 1553–1563.
28. F. Burguera, H. H. K. Xu and M. D. Weir, Injectable and rapid-setting calcium phosphate bone cement with dicalcium phosphate dihydrate, *J. Biomed. Mater. Res., Part B*, 2006, 77(1), 126–134.
29. M. Bohner, Reactivity of calcium phosphate cements, *J. Mater. Chem.*, 2007, 17(38), 3980–3986.
30. J. Zhang, W. Liu, V. Schnitzler, F. Tancr  t and J. M. Bouler, Calcium phosphate cements for bone substitution: Chemistry, handling and mechanical properties, *Acta Biomater.*, 2014, 10, 1035–1049.
31. N. Eliaz and N. Metoki, Calcium Phosphate Bioceramics: A Review of Their History, Structure, Properties, Coating Technologies and Biomedical Applications, *Materials*, 2017, 10(4), 334.
32. L. C. Chow, Next generation calcium phosphate-based biomaterials, *Dent. Mater. J.*, 2009, 28(1), 1–10.
33. M. P. Ginebra, T. Traykova and J. A. Planell, Calcium phosphate cements: Competitive drug carriers for the musculoskeletal system?, *Biomaterials*, 2006, 27(10), 2171–2177.
34. S. Wu, L. Lei, C. Bao, J. Liu, M. D. Weir and K. Ren, et al., An injectable and antibacterial calcium phosphate scaffold inhibiting *Staphylococcus aureus* and supporting stem cells for bone regeneration, *Mater. Sci. Eng., C*, 2021, 120.
35. Ewald, D. Ho  sel, S. Patel, L. M. Grover, J. E. Barralet and U. Gbureck, Silver-doped calcium phosphate cements with antimicrobial activity, *Acta Biomater.*, 2011, 7(11), 4064–4070.
36. Mariani, G. Lisignoli, R. M. Borz  i and L. Pulsatelli, Biomaterials: foreign bodies or tuners for the immuneresponse?, *Int. J. Mol. Sci.*, 2019, 20, 636.
37. N. Brown and S. F. Badylak, Expanded applications, shifting paradigms and an improved understanding of host-biomaterial interactions, *Acta Biomater.*, 2013, 9(2), 4948–4955.
38. X. Cui, C. Huang, Z. Chen, M. Zhang, C. Liu and K. Su, et al., Hyaluronic acid facilitates bone repair effects of calcium phosphate cement by accelerating osteogenic expression, *Bioact. Mater.*, 2021, 6(11), 3801–3811.
39. T. J. Levingstone, S. Herbaj and N. J. Dunne, Calcium Phosphate Nanoparticles for Therapeutic Applications in Bone Regeneration, *Nanomater.*, 2019, 9(11), 1570.

40. Denry and L. T. Kuhn, Design and characterization of calcium phosphate ceramic scaffolds for bone tissue engineering, *Dent. Mater.*, 2016, 32(1), 43–53.
41. S. Wenisch, J. P. Stahl, U. Horas, C. Heiss, O. Kilian and K. Trinkaus, et al., In vivo mechanisms of hydroxyapatite ceramic degradation by osteoclasts: fine structural microscopy, *J. Biomed. Mater. Res., Part A*, 2003, 67(3), 713–718.
42. R. Detsch, H. Mayr and G. Ziegler, Formation of osteoclast-like cells on HA and TCP ceramics, *Acta Biomater.*, 2008, 4(1), 139–148.
43. M. Bohner and R. J. Miron, A proposed mechanism for material-induced heterotopic ossification, *Mater. Today*, 2019, 22, 132–141.
44. Zhang, J. D. Skelly, J. R. Maalouf, D. C. Ayers and J. Song, Multifunctional scaffolds for facile implantation, spontaneous fixation, and accelerated long bone regeneration in rodents, *Sci. Transl. Med.*, 2019, 11(502), 1–13

KAYNAKLAR

- Alramadhan, S. A., Bhattacharyya, I., Cohen, D. M., & Islam, M. N. (2021). Oral Hairy Leukoplakia in Immunocompetent Patients Revisited with Literature Review. *Head and neck pathol*, 15(3), 989–993.
<https://doi.org/10.1007/s12105-021-01287-8>
- AlSabbagh M. M. (2020). Dyskeratosis congenita: a literature review. *J Dtsch Dermatol Ges*, 18(9), 943–967. <https://doi.org/10.1111/ddg.14268>
- Antoniades, D. Z., Markopoulos, A. K., Andreadis, D., Balaskas, I., Patrikalou, E., & Grekas, D. (2006). Ulcerative uremic stomatitis associated with untreated chronic renal failure: report of a case and review of the literature. *Oral surg, Oral Medicine, Oral Pathol, Oral Radiol, Endod*, 101(5), 608–613.
<https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2005.08.006>
- Au, J., Patel, D., & Campbell, J. H. (2013). Oral lichen planus. *Oral Maxillofac Surg Clin North Am*, 25(1), 93–vii. <https://doi.org/10.1016/j.coms.2012.11.007>
- Bagan, J. V., Jimenez, Y., Murillo, J., Gavalda, C., Poveda, R., Scully, C., Alberola, T. M., Torres-Puente, M., & Pérez-Alonso, M. (2007). Lack of association between proliferative verrucous leukoplakia and human papillomavirus infection. *J Oral Maxillofac Surg*, 65(1), 46–49.
<https://doi.org/10.1016/j.joms.2005.12.066>
- Bhattacharyya, I., & Chehal, H. K. (2011). White lesions. *Otolaryngol Clin North Am*, 44(1), 109–vi. <https://doi.org/10.1016/j.otc.2010.09.009>
- Bui, T., Young, J. W., Frausto, R. F., Markello, T. C., Glasgow, B. J., & Aldave, A. J. (2016). Hereditary Benign Intraepithelial Dyskeratosis: Report of a Case and Re-examination of the Evidence for Locus Heterogeneity. *Ophthalmic Genet*, 37(1), 76–80. <https://doi.org/10.3109/13816810.2014.889169>

- Cabay, R. J., Morton, T. H., Jr, & Epstein, J. B. (2007). Proliferative verrucous leukoplakia and its progression to oral carcinoma: a review of the literature. *J Oral Pathol Med*, 36(5), 255–261. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2007.00506.x>
- Capella, D. L., Gonçalves, J. M., Abrantes, A. A. A., Grando, L. J., & Daniel, F. I. (2017). Proliferative verrucous leukoplakia: diagnosis, management and current advances. *Braz J Otorhinolaryngol*, 83(5), 585–593. <https://doi.org/10.1016/j.bjorl.2016.12.005>
- Cavalcante, A. S., Anbinder, A. L., & Carvalho, Y. R. (2008). Actinic cheilitis: clinical and histological features. *J Oral Maxillofac Surg*, 66(3), 498–503. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2006.09.016>
- Chou, A., Dekker, N., & Jordan, R. C. (2009). Identification of novel fibroblast growth factor receptor 3 gene mutations in actinic cheilitis and squamous cell carcinoma of the lip. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 107(4), 535–541. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2008.12.050>
- Farhi, D., & Dupin, N. (2010). Pathophysiology, etiologic factors, and clinical management of oral lichen planus, part I: facts and controversies. *Clin Dermatol*, 28(1), 100–108. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2009.03.004>
- Gonsalves, W. C., Chi, A. C., & Neville, B. W. (2007). Common oral lesions: Part I. Superficial mucosal lesions. *Am Fam Physician*, 75(4), 501–507.
- Hamour, A. F., Klieb, H., & Eskander, A. (2020). Oral lichen planus. *Cmaj*, 192(31), E892. <https://doi.org/10.1503/cmaj.200309>
- Handley, T. P., & Ogden, G. R. (2006). Dyskeratosis congenita: oral hyperkeratosis in association with lichenoid reaction. *J Oral Pathol Med*, 35(8), 508–512. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2006.00434.x>
- Hellstein, J. W., & Marek, C. L. (2019). Candidiasis: Red and White Manifestations in the Oral Cavity. *Head Neck Pathol*, 13(1), 25–32. <https://doi.org/10.1007/s12105-019-01004-6>
- Huang, B. W., Lin, C. W., Lee, Y. P., & Chiang, C. P. (2020). Differential diagnosis between leukoedema and white spongy nevus. *J Dent Sci*, 15(4), 554–555. <https://doi.org/10.1016/j.jds.2020.05.018>
- Iraji, F., Jamshidi, K., Pourazizi, M., & Abtahi-Naeini, B. (2015). Dyskeratosis Congenita Without Oral Involvement: A Rare Hereditary Disease. *Oman Med J*, 30(3), 212–215. <https://doi.org/10.5001/omj.2015.44>
- Isaac, U., Issac, J. S., & Ahmed Khoso, N. (2008). Histopathologic features of oral submucous fibrosis: a study of 35 biopsy specimens. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 106(4), 556–560. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2006.11.045>
- Javed, F., Chotai, M., Mehmood, A., & Almas, K. (2010). Oral mucosal disorders associated with habitual gutka usage: a review. *Oral Surg Oral Med Oral*

- Pathol Oral Radiol Endod, 109(6), 857–864. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2009.12.038>
- Jham, B. C., Mesquita, R. A., Aguiar, M. C., & Carmo, M. A. (2007). Hereditary benign intraepithelial dyskeratosis: a new case?. *J Oral Pathol Med*, 36(1), 55–57. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2006.00456.x>
- Kurago Z. B. (2016). Etiology and pathogenesis of oral lichen planus: an overview. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol*, 122(1), 72–80. <https://doi.org/10.1016/j.oooo.2016.03.011>
- Liao, C. Y., Wu, C. C., & Chu, P. L. (2017). Uremic stomatitis. *Qjm*, 110(4), 247–248. <https://doi.org/10.1093/qjmed/hcx007>
- Lodi, G., Sardella, A., Bez, C., Demarosi, F., & Carrassi, A. (2006). Interventions for treating oral leukoplakia. *Cochrane Database Syst Rev*(4), CD001829. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD001829.pub3>
- McCullough, M. J., & Savage, N. W. (2005). Oral candidosis and the therapeutic use of antifungal agents in dentistry. *Aust Dent J*, 50(4 Suppl 2), S36–S39. <https://doi.org/10.1111/j.1834-7819.2005.tb00383.x>
- Mehrotra, D., Pradhan, R., & Gupta, S. (2009). Retrospective comparison of surgical treatment modalities in 100 patients with oral submucous fibrosis. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 107(3), e1–e10. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2008.12.012>
- Menta Simonsen Nico, M., Rivitti, E. A., & Lourenço, S. V. (2007). Actinic cheilitis: histologic study of the entire vermilion and comparison with previous biopsy. *J Cutan Pathol*, 34(4), 309–314. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0560.2006.00606.x>
- Mohammed, F., & Fairozekhan, A. T. (2024). Oral Leukoplakia. In *StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing*
- Morton, T. H., Cabay, R. J., & Epstein, J. B. (2007). Proliferative verrucous leukoplakia and its progression to oral carcinoma: report of three cases. *J Oral Pathol Med*, 36(5), 315–318. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2007.00499.x>
- Moura, M. D., Guimarães, T. R., Fonseca, L. M., de Almeida Pordeus, I., & Mesquita, R. A. (2007). A random clinical trial study to assess the efficiency of topical applications of podophyllin resin (25%) versus podophyllin resin (25%) together with acyclovir cream (5%) in the treatment of oral hairy leukoplakia. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 103(1), 64–71. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2006.02.016>
- Muzyka B. C. (2005). Oral fungal infections. *Dent Clin North Am*, 49(1), 49–viii. <https://doi.org/10.1016/j.cden.2004.07.007>

- Müller S. (2019). Frictional Keratosis, Contact Keratosis and Smokeless Tobacco Keratosis: Features of Reactive White Lesions of the Oral Mucosa. *Head Neck Pathol*, 13(1), 16–24. <https://doi.org/10.1007/s12105-018-0986-3>
- Neville, B. W., Damm, D. D., Allen, C. M., & Chi, A. C. (2023). *Oral and maxillo-facial pathology-E-Book*. Elsevier Health Sciences.
- Olson, M. A., Rogers, R. S., 3rd, & Bruce, A. J. (2016). Oral lichen planus. *Clin Dermatol*, 34(4), 495–504. <https://doi.org/10.1016/j.clinderma-tol.2016.02.023>
- Otobe, I. F., de Sousa, S. O., Migliari, D. A., & Matthews, R. W. (2006). Successful treatment with topical tetracycline of oral white sponge nevus occurring in a patient with systemic lupus erythematosus. *Int J Dermatol*, 45(9), 1130–1131. <https://doi.org/10.1111/j.1365-4632.2006.02922.x>
- Parlak, A. H., Koybasi, S., Yavuz, T., Yesildal, N., Anul, H., Aydogan, I., Cetinkaya, R., & Kavak, A. (2006). Prevalence of oral lesions in 13- to 16-year-old students in Duzce, Turkey. *Oral Dis*, 12(6), 553–558. <https://doi.org/10.1111/j.1601-0825.2006.01235.x>
- Rodriguez-Archilla, A., & Fernandez-Torralbo, S. (2022). Candida species colonization in oral lichen planus: A meta-analysis. *Int J Health Sci (Qassim)*, 16(4), 58–63.
- Saruhanoğlu, A., ALTIN, N., Ergun, S., & Tanyeri, H. (2013). ORAL LÖKOPLAKİNİN MALIGN TRANSFORMASYONU: OLGU SUNUMU-Malign Transformation of Oral Leukoplakia: A Case Report. *Journal of Istanbul University Faculty of Dentistry*, 47(2), 50–56.
- Seoane Leston, J. M., Aguado Santos, A., Varela-Centelles, P. I., Vazquez Garcia, J., Romero, M. A., & Pias Villamor, L. (2002). Oral mucosa: variations from normalcy, part I. *Cutis*, 69(2), 131–134.
- Shanahan, D., Cowie, R., Rogers, H., & Staines, K. (2018). Oral hairy leukoplakia in healthy immunocompetent patients: a small case series. *Oral Maxillofac Surg*, 22(3), 335–339. <https://doi.org/10.1007/s10006-018-0709-7>
- Sharon, V., & Fazel, N. (2010). Oral candidiasis and angular cheilitis. *Dermatol Ther*, 23(3), 230–242. <https://doi.org/10.1111/j.1529-8019.2010.01320.x>
- Songu, M., Adibelli, H., & Diniz, G. (2012). White sponge nevus: clinical suspicion and diagnosis. *Pediatr Dermatol*, 29(4), 495–497. <https://doi.org/10.1111/j.1525-1470.2011.01414.x>
- Souza, P. R. M., Mosena, G., Dantas, M. L., & Vettorato, G. (2022). Uremic stomatitis. *An Bras Dermatol*, 97(3), 404–405. <https://doi.org/10.1016/j.abd.2020.09.019>
- Trager, M. H., Farmer, K., Ulrich, C., Basset-Seguin, N., Herms, F., Geskin, L. J., Bouaziz, J. D., Lebbé, C., de Masson, A., Bagot, M., & Dobos, G. (2021).

- Actinic cheilitis: a systematic review of treatment options. *J Eur Acad Dermatol Venereol*, 35(4), 815–823. <https://doi.org/10.1111/jdv.16995>
- Villa, A., & Sonis, S. (2018). Oral leukoplakia remains a challenging condition. *Oral Dis*, 24(1-2), 179–183. <https://doi.org/10.1111/odi.12781>
- Warnakulasuriya, S., & Ariyawardana, A. (2016). Malignant transformation of oral leukoplakia: a systematic review of observational studies. *J Oral Pathol Med*, 45(3), 155–166. <https://doi.org/10.1111/jop.12339>
- Zhou, S., Qu, X., Yu, Z., Zhong, L., Ruan, M., Ma, C., Wang, M., Zhang, C., & Jian, X. (2010). Survivin as a potential early marker in the carcinogenesis of oral submucous fibrosis. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 109(4), 575–581. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2009.10.054>

KAYNAKÇA

- Bastani, R., Maxwell, A.E., Bradford, C., Das, I.P. ve Yan, K.X. (1999). Tailored Risk Notification for Women with a Family History of Breast Cancer. *Preventive Medicine*, 29, 355–364. <https://doi.org/10.1006/pmed.1999.0556>
- Bölüktaş, P., R., Özer, Z. ve Yıldırım, D. (2019). Web tabanlı eğitimin sağlık alanında kullanılabilirliği. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi/Journal Of International Management And Social Researches*, 6, 11;197-207
- Carpentier, M.Y., Tiro, J.A., Savas, L.S., Bartholomew, L.K., Melhado, T.V., Coan, S.P., ... Vernon, S.W. (2013). Are cancer registries a viable tool for cancer survivor outreach? Feasibility Study. *Journal of Cancer Survivorship*, 7, 155–163. Doi:10.1007/s11764-012-0259-1
- Cokkinides, V., Albano, J., Samuels, A., Ward, M. ve Thum, J. (2005). *Cancer Facts and Figures, 2005*. Atlanta, Georgia: American Cancer Society, Inc; 2005.
- Demir, Y. ve Gözüm, S. (2011). Sağlık eğitiminde yeni yönelimler; web destekli sağlık eğitimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*; 2011, 4 (4), 196-203. <https://acikeri-sim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/4603>
- Holland, A., Smith, F., McCrossan, G., Adamson, E., Watt, S. ve Penny, K. (2013). Online video in clinical skills education of oral medication administration for undergraduate student nurses: A mixed methods, prospective cohort study. *Nurse Education Today*, 33(6), 663-670. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.01.006>
- Katapodi, M.C., Duquette, D., Yang, J.J., Mendelsohn-Victor, K., Anderson, B., Nikolaidis, ... Roberts, S. (2017). Recruiting families at risk for hereditary breast and ovarian cancer from a statewide cancer registry: A methodological study. *Cancer Causes Control*, 28, 191–201. Doi: 10.1007/s10552-017-0858-2

- Linde, D. S., Andersen, M. S., Mwaiselage, J. D., Manongi, R., Kjaer, S. K. ve Rasch, V. (2017). Text messages to increase attendance to follow-up cervical cancer screening appointments among HPV-positive Tanzanian women (Connected2Care): study protocol for a randomised controlled trial. *Trials*, 18(1), 1-10. Doi: 10.1186/s13063-017-2215-x.
- Lipscomb, J., Escoffery, C., Gillespie, T. W., Henley, S. J., Smith, R. A., Chociemski, T., ... Ward, K. C. (2020). Improving screening uptake among breast cancer survivors and their first-degree relatives at elevated risk to breast cancer: Results and implications of a randomized study in the state of Georgia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 977. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030977>
- Lustria, M. L. A. (2007). Can interactivity make a difference? Effects of interactivity on the comprehension of and attitudes toward online health content. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, Apr;58(6):766-776. <https://doi.org/10.1002/asi.20557>
- Miller, S. J., Sly, J. R., Gaffney, K. B., Jiang, Z., Henry, B. ve Jandorf, L. (2020). Development of a tablet app designed to improve African Americans' screening colonoscopy rates. *Translational Behavioral Medicine*, 10(2), 375-383. <https://doi.org/10.1093/tbm/ibz014>
- Niu, Z., Willoughby, J. F., Coups, E. J. ve Stapleton, J. L. (2021). Effects of website interactivity on skin cancer-related intentions and user experience: factorial randomized experiment. *Journal of Medical Internet Research*, 23(1), e18299. doi: 10.2196/18299
- Oh, J. ve Sundar, S. S. (2015). How does interactivity persuade? An experimental test of interactivity on cognitive absorption, elaboration, and attitude. *Journal of Communication*, Feb; 65(2):213-236. doi: 10.1111/jcom.12147
- Okunade, K.S., Salako, O., Adejimi, A.A., Akinsola, J. O., Fatiregun, O., Adenekan, A. M., Moses, E. O., ... Berek, S. J. (2020). Impact of mobile technologies on cervical cancer screening practices in Lagos, Nigeria (mHealth-Cervix): Protocol for a randomised controlled trial. *F1000 Research*, 9:322. doi: 10.12688/f1000research.22991.1
- Okunowo A. A., Daramola, E. S., Soibi-Harry, A. P., Ezenwankwo, F. C., Kuku, O. J., Okunade, S. K. ve Anorlu, I. R. (2018). Women's knowledge of cervical cancer and uptake of Pap smear testing and the factors influencing it in a Nigerian tertiary hospital. *Journal of Cancer Research and Practice*, 5:105-111, 2018. <https://doi.org/10.1016/j.jcrpr.2018.02.001>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., . . . Brennan, S. E. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *International Journal of Surgery*, 88, 105906. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

- Sağlık Bakanlığı, H. S. G. M. (2019a). Ketem El Kitabı. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kanser-db/yayinlar/Kitaplar/KETEM_EL_KiTABI.pdf
- Sağlık Bakanlığı, H. S. G. M. (2019b). Kolorektal Kanser Tarama Programı Ulusal Standartları. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tarama-standartlari/lis-tesi/kolorektal-kanser-tarama-program%C4%B1-ulusal-standartlar%C4%B1.html>
- Sağlık Bakanlığı, H. S. G. M. (2019c). Meme Kanseri Tarama Programı Ulusal Standartları. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tarama-standartlari/lis-tesi/meme-kanseri-tarama-program%C4%B1-ulusal-standartlar%C4%B1.html>
- Sağlık Bakanlığı. (2016). Halk Sağlığı Müdürlüğü, Türkiye Kanser Kontrol Programı. Retrieved from https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kanserdbyayinlar/Kitaplar/TURKIYE_KANSER_KONTROL_PROGRAMI_2016.pdf
- Willoughby, J. F. ve Niu, Z. (2019) A review of the influence of interactivity on health-related outcomes and recommendations for future study. *İproc* 2016 Dec 30;2(1):e41. doi: 10.2196/ipro.6093

KAYNAKLAR

- Zengin H. Ateroskleroz patogenezi. *Deneysel ve Klinik Tıp Dergisi* 2012; 29: 101-6.
- Türk Kardiyoloji Derneği Koroner Arter Hastalığına Yaklaşım ve Tedavi Kılavuzu. <https://tkd.org.tr/kilavuz/k06/7a852.htm?wbnum=1307> (Erişim tarihi: 31.03.2024).
- Gonzalez ER. Antiplatelet therapy in atherosclerotic cardiovascular disease. *Clin Ther* 1998; 20 Suppl B:B18-41.
- Jourdi G, Godier A, Lordkipanidze M, Marquis-Gravel G, Gaussem P. Antiplatelet therapy for atherothrombotic disease in 2022-From population to patient-Centered approaches. *Front. Cardiovasc. Med* 2022; 9: 805525. doi: 10.3389/fcvm.2022.805525. eCollection 2022.
- Majithia A, Bhatt DL. Novel antiplatelet therapies for atherothrombotic diseases. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* 2019; 39(4): 546-57.
- Zisman E, Erport A , Kohanovsky E, et al. Platelet function recovery after cessation of aspirin: preliminary study of volunteers and surgical patients. *European Journal of Anaesthesiology* 2010; 27(7):617-23.
- https://www.accessdata.fda.gov/drugsatfda_docs/label/2009/020839s044lbl.pdf (Erişim tarihi: 02.04.2024).
- Wiviott SD, Antman EM, Braunwald E. New drugs and technologies. *Circulation* 2010; 122: 394-403.
- Dobesh PP, Oestreich JH. Ticagrelor: Pharmacokinetics, Pharmacodynamics, Clinical Efficacy, and Safety. *Pharmacotherapy* 2014; 34(10): 1077–90.

- Kerndt CC, Nagalli S. Dipyridamole. Stat Pearls (Internet). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK554455> (Erişim tarihi: 02.04.2024).
- Dezsi CA, Dezsi BB, Dezsi AD. Management of dental patients receiving antiplatelet therapy or chronic oral anticoagulation: A review of the latest evidence. *Eur J Gen Pract* 2017; 23(1): 196-201.
- Grines CL, Bonow RO, Casey DE, et al. Prevention of premature discontinuation of dual antiplatelet therapy in patients with coronary artery stents: a science advisory from the American Heart Association, American College of Cardiology, Society for Cardiovascular Angiography and Interventions, American College of Surgeons, and American Dental Association, with representation from the American College of Physicians. *Circulation* 2007; 115(6): 813-8.
- Nape~nas JJ, Oost FC, DeGroot A. Review of postoperative bleeding risk in dental patients on antiplatelet therapy. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol*. 2013; 115: 491–499.
- Ravalı Eİ. Antitrombotik ila kullanan hastalarda oral cerrahi uygulamaları. *Aydın Dental Journal* 2021; 7(2): 159-64.
- NHS Education for Scotland. Management of dental patients taking anticoagulant or antiplatelet drugs. Dental Clinical Guidance. <https://www.sdcep.org.uk/media/ypnl2cpz/sdcep-management-of-dental-patients-taking-anticoagulants-or-antiplatelet-drugs-2nd-edition.pdf> (Erişim tarihi: 02.04.2024).

Kaynaklar

- Visseren FLJ, Mach F, Smulders YM, et al. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. *Eur Heart J* 2021; 42: 3227–337.
- Abdelaziz HK, Saad M, Pothineni NVK, et al. Aspirin for primary prevention of cardiovascular events. *J Am Coll Cardiol* 2019; 73: 2915-29.
- ASCEND Study Collaborative Group, Bowman L, Mafham M, Wallendszus K, et al. Effects of Aspirin for Primary Prevention in Persons with Diabetes Mellitus. *N Engl J Med* 2018; 379: 1529-39.
- Virani SS, Newbay LK, Arnold SV, et al. 2023 AHA/ACC/ACCP/ASPC/NLA/PCNA Guideline for the Management of Patients With Chronic Coronary Disease: A Report of the American Heart Association/American College of Cardiology Joint Committee on Clinical Practice Guidelines. *Circulation* 2023; 148(9): e9-e119.
- Valgimigli M, Bueno H, Byrne RA, Collet JP, Costa F, Jeppsson A, Juni P, Kastrati A, Kolh P, Mauri L, Montalescot G, Neumann FJ, Petricevic M, Roffi M,

- Steg PG, Windecker S, Zamorano JL, Levine GN; ESC Scientific Document Group; ESC Committee for Practice Guidelines (CPG); ESC National Cardiac Societies. 2017 ESC focused update on dual antiplatelet therapy in coronary artery disease developed in collaboration with EACTS: The Task Force for dual antiplatelet therapy in coronary artery disease of the European Society of Cardiology (ESC) and of the European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS). *Eur Heart J* 2018; 39: 213–60.
- Neumann FJ, Sousa-Uva M, Ahlsson A, et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial revascularization. The Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS). *Eur Heart J* 2019; 40: 87–165.
- Bryne RA, Rossello X, Coughlan JJ, et al. 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. Developed by the task force on the management of acute coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC). *Eur Heart J* 2023; 44: 3720-826.
- Amsterdam EA, Wenger NK, Brindis RG, et al. 2014 AHA/ACC Guideline for the Management of Patients with Non-ST-Elevation Acute Coronary Syndromes: a report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task Force on Practice Guidelines. *J Am Coll Cardiol* 2014; 64: 139–228.
- Schüpke T, Neumann FJ, Menichelli M, et al. Ticagrelor or Prasugrel in Patients with Acute Coronary Syndromes. *N Engl J Med* 2019; 381: 1524-34.
- Ge Z, Kan J, Gao X, et al. Ticagrelor alone versus ticagrelor plus aspirin from month 1 to month 12 after percutaneous coronary intervention in patients with acute coronary syndromes (ULTIMATE-DAPT): a randomised, placebo-controlled, double-blind clinical trial. *Lancet* 2024; Apr 5:S0140-6736(24)00473-2. doi: 10.1016/S0140-6736(24)00473-2.
- Harrington RA, Stone GW, McNulty S, et al. Platelet inhibition with cangrelor in patients undergoing PCI. *N Engl J Med* 2009; 361: 2318–29.
- Bhatt DL, Stone GW, Mahaffey KW, et al. Effect of platelet inhibition with cangrelor during PCI on ischemic events. *N Engl J Med* 2013; 368: 1303–13.
- Bhatt DL, Lincoff AM, Gibson CM, et al. Intravenous platelet blockade with cangrelor during PCI. *N Engl J Med* 2009; 361: 2330–41.
- Steg PG, Bhatt DL, Hamm CW, et al. Effect of cangrelor on periprocedural outcomes in percutaneous coronary interventions: a pooled analysis of patient-level data. *Lancet* 2013; 382:1981–92.
- Yazıcıoğlu L, Aral A, Akalın H. İnternal Mammarian Arter Greftlerinde Ateroskleroz Gelişimi. *GKDC Dergisi* 1999; 7: 195-9.

Arockiam S, Staniforth B, Kepreotis S, et al. A Contemporary Review of Antiplatelet Therapies in Current Clinical Practice. *Int J Mol Sci* 2023, 24, 11132. <https://doi.org/10.3390/ijms241311132>

REFERANSLAR

- Aihara R, Blansfield JS, Millham FH, LaMorte WW, Hirsch EF. Fracture locations influence the likelihood of rectal and lower urinary tract injuries in patients sustaining pelvic fractures. *J Trauma* 2002;52(2):205-208; discussion 208-209
- Ben-Menachem Y, Coldwell DM, Young JW, Burgess AR. Hemorrhage associated with pelvic fractures: causes, diagnosis, and emergent management. *AJR Am J Roentgenol* 1991;157(5):1005-1014.
- Bigongiari LR, Zarnow H. Traumatic, inflammatory, neoplastic and miscellaneous lesions of the bladder. In: *Medical Radiology of the Lower Urinary Tract*. Land EK. (ed.) Springer Verlag: Berlin, 1994, pp. 70-147.
- Bonavita JA, Pollack HM. Trauma of the adult bladder and urethra. *Semin Roentgenol* 1983;18(4):299-306.
- Carroll PR, McAninch JW. Major bladder trauma: mechanisms of injury and a unified method of diagnosis. *J Urol* 1984;132(2):254-257.
- Cass AS and Luxenberg M. Features of 164 bladder ruptures. *J Urol* 1987;138(4):743-745.
- Corriere JN Jr, Sandler CM. Management of the ruptured bladder: seven years of experience with 111 cases. *J Trauma* 1986;26(9):830-833
- Deck AJ, Shaves S, Talner L, Porter JR. Computerized tomography cystography for the diagnosis of traumatic bladder rupture. *J Urol* 2000;164(1):43-46.
- Dreitlein DA, Suner S, Basler J. Genitourinary trauma. *Emerg Med Clin North Am* 2001;19(3):569-590.
- Elliott SP, McAninch JW. Extraperitoneal bladder trauma: delayed surgical management can lead to prolonged convalescence. *J Trauma*.2009 Jan;66(1):274–5
- Johnsen NV, Young JB, Reynolds WS, Kaufman MR, Milam DF, Guillaumondegui OD, et al. Evaluating the role of operative repair of extraperitoneal bladder rupture following blunt pelvic trauma. *J Urol*.2016 Mar;195(3):661–5.
- Kong JPL, Bultitude MF, Royce P, Gruen RL, Cato A, Corcoran NM. Lower urinary tract injuries following blunt trauma: a review of contemporary management. *Rev Urol*.2011;13(3):119–30
- Lynch TH, Martínez-Piñeiro L, Plas E, Serafetinides E, Türkeri L, Santucci RA, et al. EAU guidelines on urological trauma. *Eur Urol*.2005 Jan;47(1):1–15.
- Morey AF, Brandes S, Dugi DD, Armstrong JH, Breyer BN, Broghammer JA, et al. Urotrauma: AUA guideline. *J Urol*.2014 Aug;192(2):327–35

- Morey AF, Iverson AJ, Swan A, Harmon WJ, Spore SS, Bhayani S, Brandes SB. Bladder rupture after blunt trauma: guidelines for diagnostic imaging. *J Trauma* 2001;51(4):683-686.
- McConnell JD, Wilkerson MD, Peters PC. Rupture of the bladder. *Urol Clin North Am* 1982;9(2):293-296.
- Sandler CM, Goldman SM, Kawashima A. Lower urinary tract trauma. *World J Urol* 1998;16(1):69-75
- Sandler CM, Hall JT, Rodriguez MB, Corriere JN Jr. Bladder injury in blunt pelvic trauma. *Radiology* 1986;158(3):633-638.
- Sagalowsky AI, Peters PC. Genitourinary trauma. In: Campbell's Urology. Walsh PC et al. (eds). WB Saunders: Philadelphia, 1998, pp. 3085-3120

KAYNAKLAR

- Almeida DE, Rezende ML, Nunes N, Laus JL. Evaluation of intraocular pressure in association with cardiovascular parameters in normocapnic dogs anesthetized with sevoflurane and desflurane. *Vet Ophthalmol* 2004;7(4):265-269.
- Almeida DE, Nishimori CT, Oriá AP, Paula DP, Nunes N, Laus J.L. Effects of nitrous oxide on IOP and pupillary diameter in dogs anesthetized with varying concentrations of desflurane. *Vet Ophthalmol* 2008;11(3),170-176.
- Artru AA. Rate of anterior chamber aqueous formation, trabecular outflow facility, and intraocular compliance during desflurane or halothane anesthesia in dogs. *Anesthesia and Analgesia* 1995; 81:585-590.
- Barnett KC, Cripsin SM, Lavach JD, Matthews AG. *Equine Ophthalmology: An Atlas and Text*. 2. Baskı,China, Elsevier Ltd., 2004.
- Beech J, Zappalat RA, Smith G et al. Schirmer tear test results in normal horses and ponies: effect of age, season, environment, sex, time of day and placement of strips. *Veterinary Ophthalmology* 2003; 6:251-254.
- Beretta C, Garavaglia G, Cavalli M. COX-1 and COX-2 inhibition in horse blood by phenylbutazone, flunixin, carprofen and meloxicam: an in vitro analysis. *Pharmacol Res* 2005; 52:302-306.
- Budberg SC, Johnston SA, Schwarz PD, DeCamp CE, Claxton R. Efficacy of etodolac for the treatment of osteoarthritis of the hip joints in dogs. *JAMA* 1999;281(2):206-210.
- Burns PJ, Gilley RM, Morrow C, Papich MG. Evaluation of pharmacokineticpharmacodynamic (PK-PD) relationships for BioRelease meloxicam formulations in horses. WVOC Congress, Bologna (Italy), 15th- 18th September, 2010;11-13.

- Carastro SM. Equine ocular anatomy and ophthalmic examination. *Vet Clin North Am Equine Pract* 2004;20(2):285-299.
- Clarke C, Duff J. Mountain sickness, retinal haemorrhages and acclimatisation on Mount Everest in 1975. *BMJ* 1976; 2:495-497.
- Cunningham AJ, Barry P. Review article: Intraocular pressure – physiology and implications for anaesthetic management. *Canadian Anaesthetics Society Journal* 1986; 33:195-208.
- Curry SL, Cogar SM, Cook JL. Nonsteroidal antiinflammatory drugs: A review. *J Am An Hos Assoc* 2005;41(5):298-309.
- Flach AJ. Cyclo-oxygenase inhibitors in ophthalmology. *Surv Ophthalmol* 1992;36(4):259-284.
- Gaynes BI, Fiscella R. Topical nonsteroidal anti-inflammatory drugs for ophthalmic use: a safety review. *Drug Saf* 2002;25(4):233-250.
- Gelatt KN, Gilger BC, Thomas J, Kern TJ. *Veterinary Ophthalmology: Two Volume Set*. 5. Baskı, İngiltere, John Wiley & Sons, 2013, 1560-1610.
- Gilmour MA, Payton ME. Comparison of the effects of IV administration of meloxicam, carprofen, and flunixin meglumine on prostaglandin E(2) concentration in aqueous humor of dogs with aqueocentesis-induced anterior uveitis. *Am J Vet Res* 2012;73(5):698-703.
- Hayat A. Atlarda yanlış besleme sonucu topallığa sebep olan hastalıklar. *Harran Üniv Vet Fak Derg* 2013;2(1):54-60.
- Jeong MB, Kim YJ, Yi NY vd. Comparison of the rebound tonometer (TonoVet) with the applanation tonometer (TonoPen XL) in normal Eurasian Eagle owls (*Bubo bubo*). *Veterinary Ophthalmology* 2007; 10:376-379.
- Johnston SA, Budsberg SC. Nonsteroidal anti-inflammatory drugs and corticosteroids for the management of canine osteoarthritis. *Vet Clin North Am Small Anim Pract* 1997;27(4):841-862.
- Knollinger AM, La Croix NC, Barrett PM, Miller PE. Evaluation of a rebound tonometer for measuring intraocular pressure in dogs and horses. *J Am Vet Med Assoc* 2005;15;227(2):244-248.
- Leonardi A, Busato F, Fregona I, Plebani M, Secchi A. Anti-inflammatory and anti-allergic effects of ketorolac tromethamine in the conjunctival provocation model. *Br J Ophthalmol* 2000;84(11):1228-1232.
- Lerche P. ve Muir WW. Pain management in horses and cattle. In: Gaynor JS and Muir WW, editors. *Handbook of Veterinary Pain Management*. 2nd Ed., St Louis, Mosby. 2008; 437-466.
- Lerche P. Assessment and treatment of pain in horses. *Equine vet. Educ* 2009;21(1): 44-45.

- Marts BS, Bryan GM, Prieur DJ. Schirmer tear test measurements and lysozyme concentration of equine tears. *J Equine Med Surg* 1977; 1:427-430.
- Murphy DF. Anaesthesia and intraocular pressure. *Anesthesia and Analgesia* 1985;64: 520-530.
- Nichols J, Snyder RW. Topical nonsteroidal anti-inflammatory agents in ophthalmology. *Curr Opin Ophthalmol* 1998;9(4):40-44.
- Ollivier FJ, Plummer CE, Barrie KP. Ophthalmic examination and diagnostics, Section 1: the eye examination and diagnostic procedures. *Essentials of Veterinary*
- Ophthalmology*. Ed: Gelatt, K.N. 2. Baskı, USA: Blackwell publishing, 2008.
- Papich MG. Principles of analgesic drug therapy. *Semin Vet Med Surg (Small Anim)* 1997;12(2):80-93.
- Perianin A, Roch-Arveiller M, Giround JP, Hakim J. In vivo effects of indomethacin and flurbiprofen on the locomotion of neutrophils elicited by immune and non-immune inflammation in the rat. *Eur J Pharmacol* 1985;106(2):327-333.
- Radi ZA, Khan NK. Effects of cyclooxygenase inhibition on the gastrointestinal tract. *Exp Toxicol Pathol* 2006; 58:163-173.
- Reuter A, Muller K, Arndt G, vd. Accuracy and reproducibility of the TonoVet rebound tonometer in birds of prey. *Veterinary Ophthalmology* 2010; 13:80-85.
- Şaroğlu M, Sancak İG. Oftalmoloji. Sancak AA, Sağlam M. Editörler, Klinik Pratikte At Hekimliği (çeviri)'de, 1.baskı, Malatya, Medipres Yayıncılık. 2007; 395-417.
- Taşkın ME, Hayat A. Şanlıurfa Yöresinde Yetiştirilen Safkan İngiliz Yarış Atlarında Görülen Exostoz Olgularının Prevalansı. *Harran Üniv Vet Fak Dergi* 2015;4(1):6-9.
- Toutain PL & Cester CC. Pharmacokinetic-pharmacodynamic relationships and dose response to meloxicam in horses with induced arthritis in the right carpal joint *American Journal of Veterinary Research* 2004; 65:1533-1541.
- Toutain PL, Reymond N, Laroute V, Garcia P, Popot MA, Bonnaire Y, Hirsch A, Narbe R. Pharmacokinetics of meloxicam in plasma and urine of horses. *Am J Vet Res* 2004;65(11):1542-1547.
- Vander Werf KA, Davis EG, Kukanich B. Pharmacokinetics and adverse effects of oral meloxicam tablets in healthy adult horses. *J. Vet. Pharmacol. Therap* 2013;36(4):376-381.

Kaynaklar

- 1.Davis, J.J., I. Cohn Jr, and F.C. Nance, *Diagnosis and management of blunt abdominal trauma*. Annals of surgery, 1976. 183(6): p. 672-678.
- 2.Zafar, S.N., et al., *Outcome of selective non-operative management of penetrating abdominal injuries from the North American National Trauma Database*. Br J Surg, 2012. 99 Suppl 1: p. 155-64.
- 3.Arikan, S., et al., *A prospective comparison of the selective observation and routine exploration methods for penetrating abdominal stab wounds with organ or omentum evisceration*. J Trauma, 2005. 58(3): p. 526-32.
- 4.Shanmuganathan, K., et al., *Penetrating torso trauma: triple-contrast helical CT in peritoneal violation and organ injury--a prospective study in 200 patients*. Radiology, 2004. 231(3): p. 775-84.
- 5.Teixeira, P.G., et al., *Preventable or potentially preventable mortality at a mature trauma center*. J Trauma, 2007. 63(6): p. 1338-46; discussion 1346-7.
- 6.Kirkpatrick, A.W., et al., *Acute resuscitation of the unstable adult trauma patient: bedside diagnosis and therapy*. Can J Surg, 2008. 51(1): p. 57-69.
- 7.Velmahos, G.C., R. Tatevossian, and D. Demetriades, *The "seat belt mark" sign: a call for increased vigilance among physicians treating victims of motor vehicle accidents*. Am Surg, 1999. 65(2): p. 181-5.
- 8.Greenston, M., R.L. Wood, and L. Reinhart, *Clinical Significance of the Seat Belt Sign as Evidence of a Compromised Occupant-Seat Belt Relationship*. J Emerg Med, 2019. 56(6): p. 624-632.
- 9.Nishijima, D.K., et al., *Does this adult patient have a blunt intra-abdominal injury?* Jama, 2012. 307(14): p. 1517-27.
- 10.Schnüriger, B., et al., *Serial white blood cell counts in trauma: do they predict a hollow viscus injury?* J Trauma, 2010. 69(2): p. 302-7.
- 11.Takishima, T., et al., *Serum amylase level on admission in the diagnosis of blunt injury to the pancreas: its significance and limitations*. Ann Surg, 1997. 226(1): p. 70-6.
- 12.Mofidi, M., A. Hasani, and N. Kianmehr, *Determining the accuracy of base deficit in diagnosis of intra-abdominal injury in patients with blunt abdominal trauma*. Am J Emerg Med, 2010. 28(8): p. 933-6.
- 13.Peitzman, A.B., et al., *Prospective study of computed tomography in initial management of blunt abdominal trauma*. J Trauma, 1986. 26(7): p. 585-92.
- 14.*Clinical policy: Critical issues in the evaluation of adult patients presenting to the emergency department with acute blunt abdominal trauma*. Ann Emerg Med, 2004. 43(2): p. 278-90.

- 15.Nagy, K.K., et al., *Experience with over 2500 diagnostic peritoneal lavages*. Injury, 2000. 31(7): p. 479-82.
- 16.Chestovich, P.J., et al., *Minimally invasive is maximally effective: Diagnostic and therapeutic laparoscopy for penetrating abdominal injuries*. J Trauma Acute Care Surg, 2015. 78(6): p. 1076-83; discussion 1083-5.

KAYNAKÇA

- 1.Aziz, K., et al., Part 5: neonatal resuscitation: 2020 American Heart Association guidelines for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. Circulation, 2020. 142(16_Suppl_2): p. S524-S550.
- 2.Mitchell, A., et al., A prospective clinical audit of neonatal resuscitation practices in Canada. Advances in Neonatal Care, 2002. 2(6): p. 316-326.
- 3.Niles, D.E., et al., Incidence and characteristics of positive pressure ventilation delivered to newborns in a US tertiary academic hospital. Resuscitation, 2017. 115: p. 102-109.
- 4.Lee, A.C., et al., Neonatal resuscitation and immediate newborn assessment and stimulation for the prevention of neonatal deaths: a systematic review, meta-analysis and Delphi estimation of mortality effect. BMC public health, 2011. 11: p. 1-19.
- 5.Dekker, J., et al., Repetitive versus standard tactile stimulation of preterm infants at birth—a randomized controlled trial. Resuscitation, 2018. 127: p. 37-43.
- 6.Wyckoff, M.H., et al., Neonatal life support: 2020 international consensus on cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care science with treatment recommendations. Circulation, 2020. 142(16_suppl_1): p. S185-S221.
- 7.Katheria, A., W. Rich, and N. Finer, Development of a strategic process using checklists to facilitate team preparation and improve communication during neonatal resuscitation. Resuscitation, 2013. 84(11): p. 1552-1557.
- 8.Bennett, S.C., et al., Implementing delivery room checklists and communication standards in a multi-neonatal ICU quality improvement collaborative. The Joint Commission Journal on Quality and Patient Safety, 2016. 42(8): p. 369-376.
- 9.Balakrishnan, M., et al., Promoting teamwork may improve infant care processes during delivery room management: Florida perinatal quality collaborative's approach. Journal of Perinatology, 2017. 37(7): p. 886-892.
- 10.Armanian, A.-M., et al., Is “delayed umbilical cord clamping” beneficial for premature newborns. Int J Pediatr, 2017. 5(5): p. 4909-4918.

11. Baenziger, O., et al., The influence of the timing of cord clamping on postnatal cerebral oxygenation in preterm neonates: a randomized, controlled trial. *Pediatrics*, 2007. 119(3): p. 455-459.
12. Duley, L., et al., Randomised trial of cord clamping and initial stabilisation at very preterm birth. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2018. 103(1): p. F6-F14.
13. Kinmond, S., et al., Umbilical cord clamping and preterm infants: a randomised trial. *British Medical Journal*, 1993. 306(6871): p. 172-175.
14. Moore, E.R., et al., Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants. *Cochrane database of systematic Reviews*, 2016(11).
15. Organization, W.H., Thermal protection of the newborn: a practical guide. 1997, World Health Organization.
16. Mildenhall, L.F., Resuscitation of the newborn. *Anaesthesia & Intensive Care Medicine*, 2017. 18(2): p. 99-105.
17. Ersdal, H.L., et al., Early initiation of basic resuscitation interventions including face mask ventilation may reduce birth asphyxia related mortality in low-income countries: a prospective descriptive observational study. *Resuscitation*, 2012. 83(7): p. 869-873.
18. J., E.P. Strange and Schafermeyer's Pediatric Emergency Medicine, Fourth Edition (Strange, Pediatric Emergency Medicine), 4th Ed. CHAPTER 21. Neonatal Resuscitation. 2015; Available from: <https://doctorlib.info/pediatric/schafermeyers-pediatric-emergency-medicine/21.html>.
19. Organization, W.H., Guidelines on basic newborn resuscitation. 2012.
20. te Pas, A.B., et al., Breathing patterns in preterm and term infants immediately after birth. *Pediatric research*, 2009. 65(3): p. 352-356.
21. Milner, A.D., Resuscitation of the newborn. *Archives of disease in childhood*, 1991. 66(1 Spec No): p. 66.
22. Katheria, A., et al., A pilot randomized controlled trial of EKG for neonatal resuscitation. *PLoS One*, 2017. 12(11): p. e0187730.
23. Stenson, B.J., D.W. Boyle, and E.G. Szyld, Initial ventilation strategies during newborn resuscitation. *Clinics in perinatology*, 2006. 33(1): p. 65-82.
24. Saugstad, O.D., et al., Resuscitation of newborn infants with 21% or 100% oxygen: an updated systematic review and meta-analysis. *Neonatology*, 2008. 94(3): p. 176-182.
25. Sharma, V., et al., Resuscitator's perceptions and time for corrective ventilation steps during neonatal resuscitation. *Resuscitation*, 2015. 91: p. 63-66.

26. Wyckoff, M.H., et al., Part 13: neonatal resuscitation: 2015 American Heart Association guidelines update for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. *Circulation*, 2015. 132(18_suppl_2): p. S543-S560.
27. Weiner, G.M., Neonatal Resuscitation. *Manual of Neonatal Respiratory Care*, 2017: p. 129-136.
28. L, S.T. Intubation and Tracheal Suctioning for Meconium Aspiration. 2024 [cited 2024; Available from: <https://emedicine.medscape.com/article/1413467-overview>.
29. Yamada, N.K., et al., Supraglottic airways compared with face masks for neonatal resuscitation: a systematic review. *Pediatrics*, 2022. 150(3): p. e2022056568.
30. Tom, W. Neonatal Resuscitation Program: Use of the Laryngeal Mask Airway. 2014; Available from: <https://www.tomwademd.net/neonatal-resuscitation-program-use-of-the-laryngeal-mask-airway/>.
31. David, R., Closed chest cardiac massage in the newborn infant. *Pediatrics*, 1988. 81(4): p. 552-554.
32. Christman, C., et al., The two-thumb is superior to the two-finger method for administering chest compressions in a manikin model of neonatal resuscitation. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2011. 96(2): p. F99-F101.
33. Schmölzer, G.M., et al., 3: 1 compression to ventilation ratio versus continuous chest compression with asynchronous ventilation in a porcine model of neonatal resuscitation. *Resuscitation*, 2014. 85(2): p. 270-275.
34. Solevåg, A.L., et al., Extended series of cardiac compressions during CPR in a swine model of perinatal asphyxia. *Resuscitation*, 2010. 81(11): p. 1571-1576.
35. Solevåg, A.L., et al., Return of spontaneous circulation with a compression: ventilation ratio of 15: 2 versus 3: 1 in newborn pigs with cardiac arrest due to asphyxia. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2011. 96(6): p. F417-F421.
36. Pasquin, M.P., et al., Comparison of different compression to ventilation ratios (2: 1, 3: 1, and 4: 1) during cardiopulmonary resuscitation in a porcine model of neonatal asphyxia. *Neonatology*, 2018. 114(1): p. 37-45.
37. Vali, P., et al., Evaluation of timing and route of epinephrine in a neonatal model of asphyxial arrest. *Journal of the American Heart Association*, 2017. 6(2): p. e004402.
38. Barber, C.A. and M.H. Wyckoff, Use and efficacy of endotracheal versus intravenous epinephrine during neonatal cardiopulmonary resuscitation in the delivery room. *Pediatrics*, 2006. 118(3): p. 1028-1034.

- 39.Halling, C., et al., Efficacy of intravenous and endotracheal epinephrine during neonatal cardiopulmonary resuscitation in the delivery room. *The Journal of pediatrics*, 2017. 185: p. 232-236.
- 40.Swan, T.B., Neonatal Delivery and the Acutely Ill Neonate, in *Quick Hits for Pediatric Emergency Medicine*, C.M. Zeretzke-Bien, T.B. Swan, and B.R. Allen, Editors. 2018, Springer International Publishing: Cham. p. 35-42.
- 41.Mendler, M.R., et al., Successful resuscitation in a model of asphyxia and hemorrhage to test different volume resuscitation strategies. A study in newborn piglets after transition. *Frontiers in Pediatrics*, 2018. 6: p. 192.
- 42.Kasdorf, E., et al., Improving infant outcome with a 10 min Apgar of 0. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2015. 100(2): p. F102-F105.
- 43.Harrington, D.J., et al., The long-term outcome in surviving infants with Apgar zero at 10 minutes: a systematic review of the literature and hospital-based cohort. *American journal of obstetrics and gynecology*, 2007. 196(5): p. 463. e1-463. e5.

KAYNAKÇA

- 1.Fleischer, A., E.F. Gardner, and S.R. Feldman, Are patients' chief complaints generally specific to one organ system? *AMERICAN JOURNAL OF MANAGED CARE*, 2001. 7(3): p. 299-305.
- 2.Penner, R., M.B. Fishman, and S. Majumdar, Evaluation of the adult with abdominal pain. *UpToDate*, Waltham, MA. Accessed, 2020. 6.
- 3.Yamamoto, W., et al., The relationship between abdominal pain regions and specific diseases: an epidemiologic approach to clinical practice. *Journal of epidemiology*, 1997. 7(1): p. 27-32.
- 4.Böhner, H., et al., Simple data from history and physical examination help to exclude bowel obstruction and to avoid radiographic studies in patients with acute abdominal pain. *The European journal of surgery*, 1998. 164(10): p. 777-784.
- 5.Eskelinen, M., J. Ikonen, and P. Lipponen, Usefulness of history-taking, physical examination and diagnostic scoring in acute renal colic. *European urology*, 1998. 34(6): p. 467-473.
- 6.Trowbridge, R.L., N.K. Rutkowski, and K.G. Shojanian, Does this patient have acute cholecystitis? *Jama*, 2003. 289(1): p. 80-86.

Kaynakça

- 1.DeVivo, M.J., Epidemiology of traumatic spinal cord injury: trends and future implications. *Spinal cord*, 2012. **50**(5): p. 365-372.
- 2.National Spinal Cord Injury Association Resource Center: www.sci-info-pages.com/factsheets. 2019 [cited 2024 27 May]; Available from: www.sci-info-pages.com.
- 3.HersHKovitz, Y., et al., Thoracic vertebrae fracture: Is it an indicator of abdominal injury? *The American Journal of Emergency Medicine*, 2021. **43**: p. 235-237.
- 4.Rabinovici, R., et al., Abdominal injuries associated with lumbar spine fractures in blunt trauma. *Injury*, 1999. **30**(7): p. 471-474.
- 5.Stein, D.M., et al., Occupant and crash characteristics for case occupants with cervical spine injuries sustained in motor vehicle collisions. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 2011. **70**(2): p. 299-309.
- 6.Parenteau, C.S. and D.C. Viano, Spinal fracture-dislocations and spinal cord injuries in motor vehicle crashes. *Traffic injury prevention*, 2014. **15**(7): p. 694-700.
- 7.Greenbaum, J., N. Walters, and P.D. Levy, An evidenced-based approach to radiographic assessment of cervical spine injuries in the emergency department. *The Journal of emergency medicine*, 2009. **36**(1): p. 64-71.
- 8.Savitsky, E. and S. Votey, Emergency department approach to acute thoracolumbar spine injury. *The Journal of emergency medicine*, 1997. **15**(1): p. 49-60.
- 9.Sekhon, L.H. and M.G. Fehlings, Epidemiology, demographics, and pathophysiology of acute spinal cord injury. *Spine*, 2001. **26**(24S): p. S2-S12.
- 10.Hayta, E. and H. Elden, Acute spinal cord injury: A review of pathophysiology and potential of non-steroidal anti-inflammatory drugs for pharmacological intervention. *Journal of Chemical Neuroanatomy*, 2018. **87**: p. 25-31.
- 11.Dumont, R.J., et al., Acute spinal cord injury, part I: pathophysiologic mechanisms. *Clinical neuropharmacology*, 2001. **24**(5): p. 254-264.
- 12.Hasler, R.M., et al., Epidemiology and predictors of cervical spine injury in adult major trauma patients: a multicenter cohort study. *Journal of trauma and acute care surgery*, 2012. **72**(4): p. 975-981.
- 13.ALBAYRAK, H.K. and A.G. GÜRCAY, Subaksiyal Servikal Travmalarda Cerrahi Tedavi Endikasyonları/Cerrahi Tekniğın Seçimi. *Türk Nöroşirürji Dergisi*, 2020. **30**(3): p. 370-379.
- 14.Kirshblum, S.C., et al., International standards for neurological classification of spinal cord injury (revised 2011). *The journal of spinal cord medicine*, 2011. **34**(6): p. 535-546.

- 15.Ahuja, C.S., et al., Traumatic spinal cord injury. Nature reviews Disease primers, 2017. **3**(1): p. 1-21.
- 16.Sönmez, E., Deneysel spinal kord travma modelinde aloperine'nin anti-enflamatuvar ve anti-oksidatif özelliklerinin spinal hasar üzerine etkisi. 2020.
- 17.RAMAZANOĞLU, A.F. and S. NADERI, Santral Kord Sendromu. Türk Nöroşirürji Dergisi, 2020. **30**(3): p. 380-384.
- 18.Engin, O. and Ö. El, Spinal kord yaralanmalı hastanın değerlendirilmesi.
- 19.Satoğlu, İ.S. and Ö. Akçalı, Omurga kırıklı hastayı değerlendirme.
- 20.Rabinstein, A.A., Traumatic spinal cord injury. Continuum: Lifelong Learning in Neurology, 2018. **24**(2): p. 551-566.
- 21.Bracken, M.B. and C.I. Group, Steroids for acute spinal cord injury. Cochrane Database of Systematic Reviews, 1996. **2018**(9).
- 22.Breslin, K. and D. Agrawal, The use of methylprednisolone in acute spinal cord injury: a review of the evidence, controversies, and recommendations. Pediatric emergency care, 2012. **28**(11): p. 1238-1245.

KAYNAKÇA

- Schwartz SI, Brunicki FC. Schwartz's principles of surgery: McGraw Hill Professional; 2010.
- Marx J, Hockberger R, Walls R. Rosen's Emergency Medicine-Concepts and Clinical Practice E-Book: 2-Volume Set: Elsevier Health Sciences; 2013.
- Ertekin C. Multiple travmalı hastaya yaklaşım. Yoğun Bakım Dergisi. 2002;2(2):77-87.
- Organization WH. Preventing injuries and violence: an overview. 2022.
- Alberdi F, Garcia I, Atutxa L, Zabarte M. Epidemiology of severe trauma. Medicina Intensiva (English Edition). 2014;38(9):580-8.
- Hoffmann M, Lefering R, Rueger J, Kolb J, Izbicki J, Ruecker A, et al. Pupil evaluation in addition to Glasgow Coma Scale components in prediction of traumatic brain injury and mortality. Journal of British Surgery. 2012;99(Supplement_1):122-30.
- Ritchie DT, Philbrook FG, Leadbitter S, Kokwe KN, Meehan E, McGeady M, et al. Empirical transfusion strategies for major hemorrhage in trauma patients: A systematic review. Journal of Trauma and Acute Care Surgery. 2020;88(6):855-65.

- Edwards D, Mcmenemy L, Stapley S, Patel H, Clasper JC. 40 years of terrorist bombings—a meta-analysis of the casualty and injury profile. *Injury*. 2016;47(3):646-52.
- Henry S, Brasel K, Stewart RM. ATLS advanced trauma life support. American College of Surgeons; 2018.
- Kovacs G, Sowers N. Airway management in trauma. *Emergency Medicine Clinics*. 2018;36(1):61-84.
- Stausberg T, Ahnert T, Thouet B, Lefering R, Böhmer A, Broc-kamp T, et al. Endotracheal intubation in trauma patients with isolated shock: universally recommended but rarely performed. *European Journal of Trauma and Emergency Surgery*. 2022;48(6):4623-30.
- Donaldson III WF, Heil BV, Donaldson VP, Silvaggio VJ. The effect of airway maneuvers on the unstable C1-C2 segment: a cadaver study. *Spine*. 1997;22(11):1215-8.
- Gerling MC, Davis DP, Hamilton RS, Morris GF, Vilke GM, Garfin SR, et al. Effects of cervical spine immobilization technique and laryngoscope blade selection on an unstable cervical spine in a cadaver model of intubation. *Annals of emergency medicine*. 2000;36(4):293-300.
- Walls RM, Murphy MF. Manual of emergency airway management: Lippincott Williams & Wilkins; 2008.
- RUTHERFORD RB, HURT JR HH, BRICKMAN RD, TUBB JM. The pathophysiology of progressive, tension pneumothorax. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 1968;8(2):212-27.
- Consunji R, Elseed A, El-Menyar A, Sathian B, Rizoli S, Al-Thani H, et al. The effect of massive transfusion protocol implementation on the survival of trauma patients: a systematic review and meta-analysis. *Blood Transfusion*. 2020;18(6):434.
- Li T, Lin X, Zhu Y, Li L, Liu L. Short-term, mild hypothermia can increase the beneficial effect of permissive hypotension on uncontrolled hemorrhagic shock in rats. *The Journal of the American Society of Anesthesiologists*. 2012;116(6):1288-98.
- Tran A, Yates J, Lau A, Lampron J, Matar M. Permissive hypotension versus conventional resuscitation strategies in adult trauma patients with hemorrhagic shock: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 2018;84(5):802-8.
- Das JM, Anosike K, Waseem M. Permissive hypotension. *StatPearls [Internet]: StatPearls Publishing*; 2022.

Rossaint R, Afshari A, Bouillon B, Cerny V, Cimpoesu D, Curry N, Duranteau J, Filipescu D, Grottke O, Grønlykke L, Harrois A, Hunt BJ, Kaserer A, Komadina R, Madsen MH, Maegele M, Mora L, Riddez L, Romero CS, Samama CM, Vincent JL, Wiberg S, Spahn DR. The European guideline on management of major bleeding and coagulopathy following trauma: sixth edition. Crit Care. 2023 Mar 1;27(1):80

KAYNAKÇA

1. Varinauskas V, Gervickas A, Kavoliūniene O. Analysis of odontogenic cysts of the jaws. Medicina (Kaunas) 2006;42(3):201-7.
2. Shear M. The aggressive nature of the odontogenic keratocyst: Is it a benign cystic neoplasm? Part 2. Proliferation and genetic studies. Oral Oncology. 2002.
3. Günhan Ö, Odontojenik ve Gelişimsel Çene Kistleri. Oral ve Maksillofasiyal Patoloji. Baskı Ankara: Atlas Kitapçılık Ltd. Şti; 2001. s. 21.
4. Regezi, JA, Sciubba JJ, Jordan RCK. Cysts of the jaws and neck. Oral pathology clinical pathologic correlation. 6th ed. St. Louis: Saunders Elsevier; 2012. p. 246-69.
5. Reichart P, Philipsen H, Classification. Odontogenic Tumors and Allied Lesions. 1th ed. London: Quintessence Publishing Co Ltd; 2000. p.1-90
6. Harorlı A, Akgül HM, Dağistan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
7. Ogata S, Kubota Y, Yamashiro T, Takeuchi, H., Ninomiya, T., Suyama, Y., & Shirasuna, K. Signaling pathways regulating IL-1alpha-induced COX-2 expression. J Dent Res 2007;86(2):186-191.
8. Menditti D, Laino L, DI Domenico M, Troiano, G., Guglielmotti, M., Sava, S., Mezzogiorno, A., & Baldi, A. Cysts and Pseudocysts of the Oral Cavity: Revision of the Literature and a New Proposed Classification. In Vivo. 2018;32(5):999 1007.
9. Harris M. Odontogenic cyst growth and prostaglandin-induced bone resorption. Ann R Coll Surg Engl 1978;60(2):85-91.
10. Neville BW, Damm DD, Allen CM BJ. Oral and Maxillofacial Pathology. 3rd ed. In: Oral and Maxillofacial Pathology 3rd ed. 2009.
11. Altunsoy E, Çevik T, Görler O. Maksiller Sinüsü İçine Alan Geniş Ve Enfekte Radiküler Kist: Vaka Raporu. Cumhuriyet Dental Journal 2017;20:12-7.
12. Büyükkurt MC, Aras MH, Yolcu Ü, Yavuz MS, Ayrancı F. Maksiller Sinüste Geniş Hacimli Radiküler Kist (Vaka Raporu). Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg 2008;18:33-6.

13. Elango I, Baweja DK, Noorani H, et al. Radicular cyst associated with deciduous molar following pulp therapy: A case report. *Dent Res J* 2008; 5(2): 95-98.
14. Lustig JP, Schwartz-Arad D, Shapira A. Odontogenic cysts related to pulpotomized deciduous molars Clinical features and treatment outcome. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod.* 1999; 87 (4): 499-503. doi: 10.1016/s1079-2104(99)70251 9. PMID: 10225634.
15. Mass E, Kaplan I, Hirshberg A. A clinical and histopathological study of radicular cysts associated with primary molars. *J Oral Pathol Med.* 1995; 24(10): 458-461. doi: 10.1111/j.1600-0714.1995.tb01134.x. PMID: 8600282.
16. Ünür M, Onur ÖD. Ağız hastalıklarının tanı ve tedavisi. Quintessence Yayıncılık; 2008.
17. Regezi JA, Sciubba JJ, Jordan RC. Oral pathology: clinical pathologic correlations 7th ed. Elsevier Health Sciences; 2016.
18. White SC, Pharoah MJ. Oral Radiology Principles and interpretation. 6th ed. Maryland Heights: MO Mosby Elsevier; 2009. p. 283-94.
19. Draidi YM, Al-Shdaifat NA, Al-Wraikat MA, Khraisat HM, Mheeday Z. Infected radicular cyst involving four lower incisors: Short review and case report. *Pakistan Oral and Dental Journal* 2015;35(3).
20. Harorlı A, Akgül HM, Dağıstan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
21. Yücetaş, Ş. (2005). Ağız ve Çevre Dokusu Hastalıkları. (1. Baskı). Ankara: Atlas Kitapçılık.
22. Benn, A. and Altini, M., (1996). Dentigerous cysts of inflammatory origin: A clinicopathologic study. *Oral Surgery Oral Medicine Oral Pathology*, 81(2), 203-209.
23. REGEZI, Joseph, SCIUBBA, James, JORDAN, Richard R de JE 2012. p. 318 320. Pathology: clinical pathologic correlations: Elsevier Health Sciences. 2012.
24. Freitas DQ, Tempest LM, Sicoli E, Lopes-Neto FC. Bilateral dentigerous cysts: review of the literature and report of an unusual case. *Dentomaxillofac Radiol* 2006;35(6):464-68.
25. Seward MH. Eruption cyst: an analysis of its clinical features. *J Oral Surg* 1973;31(1):31-35.
26. Ishihara Y, Kamioka H, Takano-Yamamoto T, Yamashiro T. Patient with nonsyndromic bilateral and multiple impacted teeth and dentigerous cysts. *Am J Orthod Dentofac Orthop.* 2012.
27. McCrea S. Adjacent dentigerous cysts with the ectopic displacement of a third mandibular molar and supernumerary (forth) molar: a rare occurrence. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endodontology.* 2009.

28. Vieira Cury SE, Pires Neves Cury MD, Neves Cury SE, Corrêa Pontes FS, Rebelo Pontes HA, Rodini C, et al. Bilateral dentigerous cyst in a nonsyndromic patient: case Report and literature review. *Journal of Dentistry for Children*. 2009.
29. Tamiolakis P, Thermos G, Tosios KI, Sklavounou-Andrikopoulou A. Demographic and Clinical Characteristics of 5294 Jaw Cysts: A Retrospective Study of 38 Years. *Head Neck Pathol* 2019;13(4):587-596.
30. Thosaporn W, Iamaroon A, Pongsiriwet S, Ng KH. A comparative study of epithelial cell proliferation between the odontogenic keratocyst, orthokeratinized odontogenic cyst, dentigerous cyst, and ameloblastoma. *Oral Dis* 2004;10(1):22-26.
31. Hari R, Shadab M, Nuzhat H, Shalini G, Kumar A. Bilateral odontogenic keratocyst of the mandible. *J Maxillofac Oral Surg*. 2014;13(3):341-345
32. Philipsen HP. Om keratocyster (kolesteatom) I kaekberne. *Tandlaegege Bladet* 1956;60:963-981.
33. Madras J, Lapointe, H. Keratocystic odontogenic tumour: reclassification of the odontogenic keratocyst from cyst to tumour. *J Can Dent Assoc*. 2008;74:165-165h.
34. Meningaud JP, Oprean N, Pitak-Arnnop P, Bertrand JC. Odontogenic cysts: a clinical study of 695 cases. *J Oral Sci* 2006;48(2):59-62.
35. Bataineh AB, Rawashdeh MA, Al Qudah MA. The prevalence of inflammatory and developmental odontogenic cysts in a Jordanian population: a clinicopathologic study. *Quintessence Int* 2004;35(10):815-19.
36. El-Naggar AK, Chan J, Grandis J, Takata T, Slootweg P. WHO classification of head and neck tumours. 4th ed. Lyon: International Agency for Research on Cancer Press; 2017.
37. Li TJ. The odontogenic keratocyst: a cyst, or a cystic neoplasm *J Dent Res* 2011;90(2):133-42.
38. Gomes CC, Diniz MG, Gomez RS. Review of the molecular pathogenesis of the odontogenic keratocyst. *Oral Oncol* 2009;45(12):1011-1014.
39. Figueroa A, Correnti M, Avila M, Andea A, DeVilliers P, Rivera H. Keratocystic odontogenic tumor associated with nevoid basal cell carcinoma syndrome: similar behavior to sporadic type *Otolaryngol Head Neck Surg* 2010;142(2):179-83.
40. Main DM. Epithelial jaw cysts: a clinicopathological reappraisal. *Br J Oral Surg* 1970;8(2):114-125.
41. de Sousa SO, Corrêa L, Deboni MC, de Araújo VC. Clinicopathologic features of 54 cases of paradental cyst. *Quintessence Int* 2001;32(9):737-41.

42. Wolf J, Hietanen J. The mandibular infected buccal cyst (paradental cyst). A radiographic and histological study. *Br J Oral Maxillofac Surg* 1990;28(5):322-25.
43. Weathers DR, Waldron CA. Unusual multilocular cysts of the jaws (botryoid odontogenic cysts). *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1973;36(2):235-41.
44. Kambalimath DH, Kambalimath HV, Agrawal SM, Singh, M., Jain, N., Anurag, B., & Michael, P. Prevalence and distribution of odontogenic cyst in Indian population: a 10 year retrospective study. *J Maxillofac Oral Surg* 2014;13(1):10-15.
45. Santos PP, Freitas VS, Freitas Rde A, Pinto LP, Souza LB. Botryoid odontogenic cyst: a clinicopathologic study of 10 cases. *Ann Diagn Pathol* 2011;15(4):221-224.
46. Ramer M, Valauri D. Multicystic lateral periodontal cyst and botryoid odontogenic cyst. Multifactorial analysis of previously unreported series and review of literature. *N Y State Dent J* 2005;71(4):47-51.
47. Giunta JL. Gingival cysts in the adult. *J Periodontol* 2002;73(7):827-831.
48. Gil Escalante M, Tatakis DN. Gingival Cyst of the Adult as Early Sequela of Connective Tissue Grafting. *Case Rep Dent* 2015;2015:473689.
49. Wagner VP, Martins MD, Curra M, Martins MA, Munerato MC. Gingival Cysts of Adults: Retrospective Analysis from Two Centers in South Brazil and a Review of the Literature. *J Int Acad Periodontol* 2015;17(1):14-19.
50. Nxumalo TN, Shear M. Gingival cyst in adults. *J Oral Pathol Med* 1992;21(7):309-13.
51. Harorlı A. Ağız, diş ve çene radyolojisi: Nobel tıp kitabevleri; 2014.
52. White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
53. Kaplan I, Anavi Y, Hirshberg A. Glandular odontogenic cyst: a challenge in diagnosis and treatment. *Oral Dis* 2008;14(7):575-81.
54. Fowler CB, Brannon RB, Kessler HP, Castle JT, Kahn MA. Glandular odontogenic cyst: analysis of 46 cases with special emphasis on microscopic criteria for diagnosis. *Head Neck Pathol* 2011;5(4):364-375.
55. Economopoulou P, Patrikiou A. Glandular odontogenic cyst of the maxilla: report of case. *J Oral Maxillofac Surg* 1995;53(7):834-37.
56. Manor R, Anavi Y, Kaplan I, Calderon S. Radiological features of glandular odontogenic cyst. *Dentomaxillofac Radiol* 2003;32(2):73-79.
57. Kaplan I, Gal G, Anavi Y, Manor R, Calderon S. Glandular odontogenic cyst: treatment and recurrence. *J Oral Maxillofac Surg* 2005;63(4):435-41.

58. Kaplan I, Anavi Y, Manor R, Sulkes J, Calderon S. The use of molecular markers as an aid in the diagnosis of glandular odontogenic cyst. *Oral Oncol* 2005;41(9):895-902.
59. Günhan Ö. Oral ve maksillofasiyal patoloji: Atlas kitapçılık; 2001.
60. White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
61. Reichart PA, Philipsen HP, Sciubba JJ. The new classification of Head and Neck Tumours (WHO)--any changes? *Oral oncology*. 2006;42(8):757-8.
62. Gorlin RJ, Pindborg JJ, Clausen FP, Vickers RA. The calcifying odontogenic cyst—a possible analogue of the cutaneous calcifying epithelioma of Malherbe: an analysis of fifteen cases. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol* 1962;15(10):1235–43.
63. Kim Y, Choi BE, Ko SO. Conservative approach to recurrent calcifying cystic odontogenic tumor occupying the maxillary sinus: a case report. *J Korean Assoc Oral Maxillofac Surg* 2016;42(5):315-20.
64. Reyes D, Villanueva J, Espinosa S, Cornejo M. Odontogenic calcificant cystic tumor: a report of two clinical cases. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal* 2007;12(2):E126-E129.
65. Ledesma-Montes C, Gorlin RJ, Shear M, Prae Torius, F., Mosqueda-Taylor, A., Altini, M., Unni, K., Paes de Almeida, O., Carlos-Bregni, R. Romero de León, E. Phillips, V., Delgado-Azañero, W. & Meneses-García, A International collaborative study on ghost cell odontogenic tumours: calcifying cystic odontogenic tumour, dentinogenic ghost cell tumour and ghost cell odontogenic carcinoma. *J Oral Pathol Med* 2008;37(5):302-8.
66. Hong SP, Ellis GL, Hartman KS. Calcifying odontogenic cyst. A review of ninety-two cases with reevaluation of their nature as cysts or neoplasms, the nature of ghost cells, and subclassification. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1991;72(1):56-64.
67. Iida S, Ueda T, Aikawa T, Kishino M, Okura M, Kogo M. Ameloblastomatous calcifying odontogenic cyst in the mandible. *Dentomaxillofac Radiol* 2004;33(6):409-12.

KAYNAKÇA

- Varinauskas V, Gervickas A, Kavoliūniene O. Analysis of odontogenic cysts of the jaws. *Medicina (Kaunas)* 2006;42(3):201-7.
- Shear M. The aggressive nature of the odontogenic keratocyst: Is it a benign cystic neoplasm? Part 2. Proliferation and genetic studies. *Oral Oncology*. 2002.
- Günhan Ö, Odontojenik ve Gelişimsel Çene Kistleri. *Oral ve Maksillo-fasiyal Patoloji*. Baskı Ankara: Atlas Kitapçılık Ltd. Şti; 2001. s. 21.
- Regezi, JA, Sciubba JJ. Jordan RCK. Cysts of the jaws and neck. *Oral pathology clinical pathologic correlation*. 6th ed. St. Louis: Saunders Elsevier; 2012. p. 246-69.
- Reichart P, Philipsen H, Classification. *Odontogenic Tumors and Allied Lesions*. 1th ed. London: Quintessence Publishing Co Ltd; 2000. p.1-90
- Harorlı A, Akgül HM, Dağistan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
- Ogata S, Kubota Y, Yamashiro T, Takeuchi, H., Ninomiya, T., Suyama, Y., & Shirasuna, K. Signaling pathways regulating IL-1alpha-induced COX-2 expression. *J Dent Res* 2007;86(2):186-191.
- Menditti D, Laino L, DI Domenico M, Troiano, G., Guglielmotti, M., Sava, S., Mezzogiorno, A., & Baldi, A. Cysts and Pseudocysts of the Oral Cavity: Revision of the Literature and a New Proposed Classification. *In Vivo*. 2018;32(5):999 1007.
- Harris M. Odontogenic cyst growth and prostaglandin-induced bone re-sorption. *Ann R Coll Surg Engl* 1978;60(2):85-91.
- Neville BW, Damm DD, Allen CM BJ. *Oral and Maxillofacial Pathology*. 3rd ed. In: *Oral and Maxillofacial Pathology* 3rd ed. 2009.
- Altunsoy E, Çevik T, Görler O. Maksiller Sinüsü İçine Alan Geniş Ve Enfekte Radiküler Kist: Vaka Raporu. *Cumhuriyet Dental Journal* 2017;20:12-7.
- Büyükkurt MC, Aras MH, Yolcu Ü, Yavuz MS, Ayrancı F. Maksiller Sinüste Geniş Hacimli Radiküler Kist (Vaka Raporu). *Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg* 2008;18:33-6.
- Elango I, Baweja DK, Noorani H, et al. Radicular cyst associated with deciduous molar following pulp therapy: A case report. *Dent Res J* 2008; 5(2): 95-98.
- Lustig JP, Schwartz-Arad D, Shapira A. Odontogenic cysts related to pulpotomized deciduous molars Clinical features and treatment outcome. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*. 1999; 87 (4): 499-503. doi: 10.1016/s1079-2104(99)70251 9. PMID: 10225634.

- Mass E, Kaplan I, Hirshberg A. A clinical and histopathological study of radicular cysts associated with primary molars. *J Oral Pathol Med.* 1995; 24(10): 458-461. doi: 10.1111/j.1600-0714.1995.tb01134.x. PMID: 8600282.
- Ünür M, Onur ÖD. Ağız hastalıklarının tanı ve tedavisi. Quintessence Yayıncılık; 2008.
- Regezi JA, Sciubba JJ, Jordan RC. Oral pathology: clinical pathologic correlations 7th ed. Elsevier Health Sciences; 2016.
- White SC, Pharoah MJ. Oral Radiology Principles and interpretation. 6th ed. Maryland Heights: MO Mosby Elsevier; 2009. p. 283-94.
- Draidi YM, Al-Shdaifat NA, Al-Wraikat MA, Khraisat HM, Mheeday Z. Infected radicular cyst involving four lower incisors: Short re-view and case report. *Pakistan Oral and Dental Journal* 2015;35(3).
- Harorlı A, Akgül HM, Dağıstan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
- Yücetaş, Ş. (2005). Ağız ve Çevre Dokusu Hastalıkları. (1. Baskı). Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Benn, A. and Altini, M., (1996). Dentigerous cysts of inflammatory origin: A clinicopathologic study. *Oral Surgery Oral Medicine Oral Pathology*, 81(2), 203-209.
- REGEZI, Joseph, SCIUBBA, James, JORDAN, Richard R de JE 2012. p. 318 320. Pathology: clinical pathologic correlations: Elsevier Health Sciences. 2012.
- Freitas DQ, Tempest LM, Sicoli E, Lopes-Neto FC. Bilateral dentigerous cysts: review of the literature and report of an unusual case. *Dentomaxillofac Radiol* 2006;35(6):464-68.
- Seward MH. Eruption cyst: an analysis of its clinical features. *J Oral Surg* 1973;31(1):31-35.
- Ishihara Y, Kamioka H, Takano-Yamamoto T, Yamashiro T. Patient with nonsyndromic bilateral and multiple impacted teeth and dentigerous cysts. *Am J Orthod Dentofac Orthop.* 2012.
- McCrea S. Adjacent dentigerous cysts with the ectopic displacement of a third mandibular molar and supernumerary (forth) molar: a rare occurrence. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endo-dontology.* 2009.
- Vieira Cury SE, Pires Neves Cury MD, Neves Cury SE, Corrêa Pontes FS, Rebelo Pontes HA, Rodini C, et al. Bilateral dentigerous cyst in a nonsyndromic patient: case Report and literature review. *Journal of Dentistry for Children.* 2009.
- Tamiolakis P, Thermos G, Tosios KI, Sklavounou-Andrikopoulou A. Demographic and Clinical Characteristics of 5294 Jaw Cysts: A Retrospective Study of 38 Years. *Head Neck Pathol* 2019;13(4):587-596.

- Thosaporn W, Iamaroon A, Pongsiriwet S, Ng KH. A comparative study of epithelial cell proliferation between the odontogenic keratocyst, orthokeratinized odontogenic cyst, dentigerous cyst, and ameloblastoma. *Oral Dis* 2004;10(1):22-26.
- Hari R, Shadab M, Nuzhat H, Shalini G, Kumar A. Bilateral odontogenic keratocyst of the mandible. *J Maxillofac Oral Surg*. 2014;13(3):341–345
- Philipsen HP. Om keratocyst (kolesteatom) I kaekberne. *Tandlaegege Bladet* 1956;60:963-981.
- Madras J, Lapointe, H. Keratocystic odontogenic tumour: reclassification of the odontogenic keratocyst from cyst to tumour. *J Can Dent Assoc*. 2008;74:165-165h.
- Meningaud JP, Oprean N, Pitak-Arnnop P, Bertrand JC. Odontogenic cysts: a clinical study of 695 cases. *J Oral Sci* 2006;48(2):59-62.
- Bataineh AB, Rawashdeh MA, Al Qudah MA. The prevalence of inflammatory and developmental odontogenic cysts in a Jordanian population: a clinicopathologic study. *Quintessence Int* 2004;35(10):815-19.
- El-Naggar AK, Chan J, Grandis J, Takata T, Slootweg P. WHO classification of head and neck tumours. 4th ed. Lyon: International Agency for Research on Cancer Press; 2017.
- Li TJ. The odontogenic keratocyst: a cyst, or a cystic neoplasm *J Dent Res* 2011;90(2):133-42.
- Gomes CC, Diniz MG, Gomez RS. Review of the molecular pathogenesis of the odontogenic keratocyst. *Oral Oncol* 2009;45(12):1011-1014.
- Figuerola A, Correnti M, Avila M, Andea A, DeVilliers P, Rivera H. Keratocystic odontogenic tumor associated with nevoid basal cell carcinoma syndrome: similar behavior to sporadic type *Otolaryngol Head Neck Surg* 2010;142(2):179-83.
- Main DM. Epithelial jaw cysts: a clinicopathological reappraisal. *Br J Oral Surg* 1970;8(2):114-125.
- de Sousa SO, Corrêa L, Deboni MC, de Araújo VC. Clinicopathologic features of 54 cases of paradental cyst. *Quintessence Int* 2001;32(9):737-41.
- Wolf J, Hietanen J. The mandibular infected buccal cyst (paradental cyst). A radiographic and histological study. *Br J Oral Maxillofac Surg* 1990;28(5):322-25.
- Weathers DR, Waldron CA. Unusual multilocular cysts of the jaws (botryoid odontogenic cysts). *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1973;36(2):235-41.
- Kambalimath DH, Kambalimath HV, Agrawal SM, Singh, M., Jain, N., Anurag, B., & Michael, P. Prevalence and distribution of odontogenic cyst in Indian population: a 10 year retrospective study. *J Maxillofac Oral Surg* 2014;13(1):10-15.

- Santos PP, Freitas VS, Freitas Rde A, Pinto LP, Souza LB. Botryoid odontogenic cyst: a clinicopathologic study of 10 cases. *Ann Diagn Pathol* 2011;15(4):221-224.
- Ramer M, Valauri D. Multicystic lateral periodontal cyst and botryoid odontogenic cyst. Multifactorial analysis of previously unreported series and review of literature. *N Y State Dent J* 2005;71(4):47-51.
- Giunta JL. Gingival cysts in the adult. *J Periodontol* 2002;73(7):827-831.
- Gil Escalante M, Tatakis DN. Gingival Cyst of the Adult as Early Sequela of Connective Tissue Grafting. *Case Rep Dent* 2015;2015:473689.
- Wagner VP, Martins MD, Curra M, Martins MA, Munerato MC. Gingival Cysts of Adults: Retrospective Analysis from Two Centers in South Brazil and a Review of the Literature. *J Int Acad Periodontol* 2015;17(1):14-19.
- Nxumalo TN, Shear M. Gingival cyst in adults. *J Oral Pathol Med* 1992;21(7):309-13.
- Harorlı A. Ağız, diş ve çene radyolojisi: Nobel tıp kitabevleri; 2014.
- White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
- Kaplan I, Anavi Y, Hirshberg A. Glandular odontogenic cyst: a challenge in diagnosis and treatment. *Oral Dis* 2008;14(7):575-81.
- Fowler CB, Brannon RB, Kessler HP, Castle JT, Kahn MA. Glandular odontogenic cyst: analysis of 46 cases with special emphasis on microscopic criteria for diagnosis. *Head Neck Pathol* 2011;5(4):364-375.
- Economopoulou P, Patrikiou A. Glandular odontogenic cyst of the maxilla: report of case. *J Oral Maxillofac Surg* 1995;53(7):834-37.
- Manor R, Anavi Y, Kaplan I, Calderon S. Radiological features of glandular odontogenic cyst. *Dentomaxillofac Radiol* 2003;32(2):73-79.
- Kaplan I, Gal G, Anavi Y, Manor R, Calderon S. Glandular odontogenic cyst: treatment and recurrence. *J Oral Maxillofac Surg* 2005;63(4):435-41.
- Kaplan I, Anavi Y, Manor R, Sulkes J, Calderon S. The use of molecular markers as an aid in the diagnosis of glandular odontogenic cyst. *Oral Oncol* 2005;41(9):895-902.
- Günhan Ö. Oral ve maksillofasiyal patoloji: Atlas kitapçılık; 2001.
- White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
- Reichart PA, Philipsen HP, Sciubba JJ. The new classification of Head and Neck Tumours (WHO)--any changes? *Oral oncology*. 2006;42(8):757-8.

- Gorlin RJ, Pindborg JJ, Clausen FP, Vickers RA. The calcifying odontogenic cyst—a possible analogue of the cutaneous calcifying epithelioma of Malherbe: an analysis of fifteen cases. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol* 1962;15(10):1235–43.
- Kim Y, Choi BE, Ko SO. Conservative approach to recurrent calcifying cystic odontogenic tumor occupying the maxillary sinus: a case report. *J Korean Assoc Oral Maxillofac Surg* 2016;42(5):315–20.
- Reyes D, Villanueva J, Espinosa S, Cornejo M. Odontogenic calcifying cystic tumor: a report of two clinical cases. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal* 2007;12(2):E126–E129.
- Ledesma-Montes C, Gorlin RJ, Shear M, Praetorius F., Mosqueda-Taylor A., Altini M., Unni K., Paes de Almeida O., Carlos-Bregni R. Romero de León, E. Phillips V., Delgado-Azañero W. & Meneses-García A International collaborative study on ghost cell odontogenic tumours: calcifying cystic odontogenic tumour, dentinogenic ghost cell tumour and ghost cell odontogenic carcinoma. *J Oral Pathol Med* 2008;37(5):302–8.
- Hong SP, Ellis GL, Hartman KS. Calcifying odontogenic cyst. A review of ninety-two cases with reevaluation of their nature as cysts or neoplasms, the nature of ghost cells, and subclassification. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1991;72(1):56–64.
- Iida S, Ueda T, Aikawa T, Kishino M, Okura M, Kogo M. Ameloblastic odontogenic cyst in the mandible. *Dentomaxillofac Radiol* 2004;33(6):409–12.

KAYNAKÇA

- Al-Khudhairy, M. (2015). A systematic review of therapeutic modalities used in sleep bruxism. *Saudi Journal of Oral Sciences*, 2(2), 55-62. <https://doi.org/10.4103/1658-6816.160757>
- Beddis, H., Pemberton, M., Davies, S. (2018). Sleep bruxism: an overview for clinicians. *British Dental Journal*, 225(6), 497-501. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2018.757>
- Chen, J.-M., Yan, Y. (2019). Long-term follow-up of a patient with venlafaxine-induced diurnal bruxism treated with an occlusal splint: A case report. *World Journal of Clinical Cases*, 7(4), 516-524. <https://doi.org/10.12998/wjcc.v7.i4.516>
- Demjaha, G., Kapusevska, B., Pejkovska-Shahpaska, B. (2019). Bruxism Unconscious Oral Habit in Everyday Life. *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences*, 7(5), 876-881. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2019.196>
- Garrett, A. R., Hawley, J. S. (2018). SSRI-associated bruxism: A systematic review of published case reports. *Neurology. Clinical Practice*, 8(2), 135-141. <https://doi.org/10.1212/CPJ.0000000000000433>
- Giffin, K. M. (2003). Mandibular adaptive reposturing: The etiology of a common and multifaceted autodestructive syndrome. *General Dentistry*, 51(1), 62-67.
- Güleç, M., Taşşöker, M., Şener, S. Ö. (2019). Bruksizmin tanı ve tedavisinde güncel yaklaşımlar. *Selcuk Dental Journal*, 6(2), 221-228. <https://doi.org/10.15311/SELCUKIDENTJ.440702>
- Klasser, G. D., Rei, N., Lavigne, G. J. (2015). Sleep bruxism etiology: The evolution of a changing paradigm. *Journal of the Canadian Dental Association*, 81, f2
- Lavigne, G. J., Rompré, P. H., Montplaisir, J. Y. (1996). Sleep bruxism: Validity of clinical research diagnostic criteria in a controlled polysomnographic study. *Journal of Dental Research*, 75(1), 546-552. <https://doi.org/10.1177/00220345960750010601>
- Lee, S. J., McCall, W. D., Kim, Y. K., Chung, S. C., Chung, J. W. (2010). Effect of botulinum toxin injection on nocturnal bruxism: a randomized controlled trial. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 89(1), 16-23. <https://doi.org/10.1097/PHM.0B013E3181BC0C78>
- Lobbezoo, F., Ahlberg, J., Raphael, K. G., Wetselaar, P., Glaros, A. G., Kato, T., Santiago, V., Winocur, E., De Laat, A., De Leeuw, R., Koyano, K., Lavigne, G. J., Svensson, P., & Manfredini, D. (2018). International consensus on the assessment of bruxism: Report of a work in progress. *Journal of Oral Rehabilitation*, 45(11), 837-844. <https://doi.org/10.1111/joor.12663>

- Lobbezoo, F., Ahlberg, J., Raphael, K. G., Wetselaar, P., Glaros, A. G., Kato, T., Santiago, V., Winocur, E., De Laat, A., De Leeuw, R., Koyano, K., Lavigne, G. J., Svensson, P., Manfredini, D. (2018b). International consensus on the assessment of bruxism: Report of a work in progress. *Journal of Oral Rehabilitation*, 45(11), 837–844. <https://doi.org/10.1111/joor.12663>
- Lobbezoo, F., Visscher, C. M., Ahlberg, J., Manfredini, D. (2014). Bruxism and genetics: a review of the literature. *Journal of Oral Rehabilitation*, 41(9), 709–714. <https://doi.org/10.1111/JOOR.12177>
- Macaluso, G. M., Guerra, P., Di Giovanni, G., Boselli, M., Parrino, L., Terzano, M. G. (1998). Sleep bruxism is a disorder related to periodic arousals during sleep. *Journal of Dental Research*, 77(4), 565–573. <https://doi.org/10.1177/00220345980770040901>
- Manfredini, D., Cantini, E., Romagnoli, M., Bosco, M. (2003). Prevalence of bruxism in patients with different Research Diagnostic Criteria for Temporomandibular Disorders (RDC/TMD) diagnoses. *Cranio - Journal of Craniomandibular and Sleep Practice*, 21(4), 279–285. <https://doi.org/10.1080/08869634.2003.11746263>
- Minakuchi, H., Fujisawa, M., Abe, Y., Iida, T., Oki, K., Okura, K., Tanabe, N., Nishiyama, A. (2022). Managements of sleep bruxism in adult: A systematic review. *The Japanese Dental Science Review*, 58, 124–136. <https://doi.org/10.1016/J.JDSR.2022.02.004>
- Molina, O. F., dos Santos, J. (2002). Hostility in TMD/Bruxism Patients and Controls: A Clinical Comparison Study and Preliminary Results. *CRANIO®*, 20(4), 282–288. <https://doi.org/10.1080/08869634.2002.11746220>
- Monaco, A., Ciammella, N., Marci, M., Pirro, R. (2002). Bruxer çocuğunda kaygı. Bir vaka kontrol çalışması. *Minerva*. <https://europepmc.org/article/med/12147977>
- Murali, R. V., Rangarajan, P., Mounissamy, A. (2015). Bruxism: Conceptual discussion and review. *Journal of Pharmacy & Bioallied Sciences*, 7(Suppl 1), 265–270. <https://doi.org/10.4103/0975-7406.155948>
- Ohayon, M. M., Li, K. K., Guilleminault, C. (2001). Risk factors for sleep bruxism in the general population. *Chest*, 119(1), 53–61. <https://doi.org/10.1378/CHEST.119.1.53>
- Okeson, J. P. (2019). *Okeson, Jeffrey P. Management of Temporomandibular Disorders and Occlusion*. Lexington: Quintessence Publishing.
- Ommernborn, M. A., Schneider, C., Giraki, M., Schäfer, R., Handschel, J., Franz, M., Raab, W. H. M. (2007). Effects of an occlusal splint compared with cognitive-behavioral treatment on sleep bruxism activity. *European Journal of Oral Sciences*, 115(1), 7–14. <https://doi.org/10.1111/J.1600-0722.2007.00417.X>

- Paesani, D. (2010), *Bruxism: Theory and Practice*. London: Quintessence Publishing.
- Pintado, M. R., Anderson, G. C., DeLong, R., & Douglas, W. H. (1997). Variation in tooth wear in young adults over a two-year period. *Journal of Prosthetic Dentistry*, 77(3), 313–320. [https://doi.org/10.1016/S0022-3913\(97\)70189-6](https://doi.org/10.1016/S0022-3913(97)70189-6)
- Rundo, J. V., Downey, R. (2019). Polysomnography. *Handbook of Clinical Neurology*, 160, 381–392. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-64032-1.00025-4>
- Selms, M. Van, Lobbezoo, F., D. W.-J. of oral, 2004, undefined. (2004). Cranio-mandibular pain, oral parafunctions, and psychological stress in a longitudinal case study. *Wiley Online LibraryMKA Van Selms, F Lobbezoo, DJ Wicks, HL Hamburger, M NaeijeJournal of Oral Rehabilitation*, 2004•*Wiley Online Library*, 31(8), 738–745. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2842.2004.01313.x>
- Shetty, S., Pitti, V., Satish Babu, C. L., Surendra Kumar, G. P., & Deepthi, B. C. (2010). Bruxism: a literature review. *Journal of Indian Prosthodontic Society*, 10(3), 141–148. <https://doi.org/10.1007/s13191-011-0041-5>
- Shim, Y. J., Lee, M. K., Kato, T., Park, H. U., Heo, K., & Kim, S. T. (2014). Effects of botulinum toxin on jaw motor events during sleep in sleep bruxism patients: A polysomnographic evaluation. *Journal of Clinical Sleep Medicine*, 10(3), 291–298. <https://doi.org/10.5664/jcsm.3532>
- Teoh, L., & Moses, G. (2019). Drug-induced bruxism. *Australian Prescriber*, 42(4), 121. <https://doi.org/10.18773/austprescr.2019.048>
- Tsukiyama, Y., Baba, K., & Clark, G. T. (2001). An evidence-based assessment of occlusal adjustment as a treatment for temporomandibular disorders. *Journal of Prosthetic Dentistry*, 86(1), 57–66. <https://doi.org/10.1067/mpd.2001.115399>
- Wassell R, A. N. K. P. (2006). The threatment of temporomandibular disorders with stabilizing splints in general dental practice. *The Journal of the American Dental Association*(2006).1089-1098, 137(8).
- Watts, M. W., Tan, E. K., & Jankovic, J. (1999). Bruxism and cranial-cervical dys-tonia: is there a relationship? *Cranio : The Journal of Craniomandibular Practice*, 17(3), 196–201. <https://doi.org/10.1080/08869634.1999.11746095>
- Yap, A. U. J., & Chua, A. P. (2016). Sleep bruxism: Current knowledge and contemporary management. *Journal of Conservative Dentistry : JCD*, 19(5), 383–389. <https://doi.org/10.4103/0972-0707.190007>

KAYNAKLAR

- Abu-Tahun, I., Al Rabab'ah, A., & Khraisat, A. (2012). A Review of the Questions and Needs in Endodontic Diagnosis. *Odontostomatol Trop*, 35(140), 11-20.
- Adepu, R., Raghavender, K., & Kumar, G. (2018). Carnassial Tooth Abscess (Dental Fistula) and Its Surgical Management in Five Dogs. *The Pharma Innovation Journal*, 7(4), 608-609.
- Alkahtani, A., Al Khudhairi, T. D., & Anil, S. (2014). A Comparative Study of the Debridement Efficacy and Apical Extrusion of Dynamic and Passive Root Canal Irrigation Systems. *BMC Oral Health*, 14, 1-7.
- Bellows, J., Berg, M. L., Dennis, S., Harvey, R., Lobprise, H. B., Snyder, C. J., & Van de Wetering, A. G. (2019). AAHA Dental Care Guidelines for Dogs and Cats. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 55(2), 49-69.
- Bloor, C. (2014). Endodontics in Dogs and Cats. *The Veterinary Nurse*, 5(3), 138-143.
- Byers, M. R. (1984). Dental Sensory Receptors. *International Review of Neurobiology*, 25, 39-94.
- Capík, I., Ledecký, V., & Sevcik, A. (2000). Tooth Fracture Evaluation and Endodontic Treatment in Dogs. *Acta Veterinaria Brno*, 69(2), 115-122.
- Clarke, D. E. (1995). Endodontics of Dogs and Cats: An Alternative to Extraction. *Australian Veterinary Journal*, 72(10), 383-389.
- Cobankara, F. K., Orucoglu, H., Sengun, A., & Belli, S. (2006). The Quantitative Evaluation of Apical Sealing of Four Endodontic Sealers. *Journal of Endodontics*, 32(1), 66-68.
- Desai, S., & Chandler, N. (2009). Calcium Hydroxide-Based Root Canal Sealers: A Review. *Journal of Endodontics*, 35(4), 475-480.
- Dua, D., Dua, A., & Uppin, V. M. (2014). A Scanning Electron Microscopic Evaluation of Intracanal Smear Layer Removal by Two Different Final Irrigation Activation Systems. *Contemporary Clinical Dentistry*, 5(1), 37.
- Eisner, E. R., Holmstrom, S. E., Bellows, J., Juriga, S., Knutson, K., Niemiec, B. A., & Perrone, J. (2013). Standard of Care in North American Small Animal Dental Service. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 43(3), 447-469.
- Foster, E., & Robinson, P. (1993). The Incidence and Distribution of Branched Pulpal Axons in the Adult Ferret. *Archives of Oral Biology*, 38(11), 965-970.
- Fristad, I., Kvinnsland, I. H., Jonsson, R., & Heyeraas, K. J. (1997). Effect of Intermittent Long-Lasting Electrical Tooth Stimulation on Pulpal Blood Flow and Immunocompetent Cells: A Hemodynamic and Immunohistochemical Study in Young Rat Molars. *Experimental Neurology*, 146(1), 230-239.

- Hale, F. A. (2001). Localized Intrinsic Staining of Teeth Due to Pulpitis and Pulp Necrosis in Dogs. *Journal of Veterinary Dentistry*, 18(1), 14-20.
- Hennet, P., & Girard, N. (2005). Surgical Endodontics in Dogs. *Journal of Veterinary Dentistry*, 22(3), 148.
- Lyon, K. F. (1998). Endodontic Therapy in the Veterinary Patient: Canine Dentistry. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 28(5), 1203-1236.
- Niemiec, B. A. (2005). Fundamentals of Endodontics. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 35(4), 837-868.
- Okiji, T., Jontell, M., Belichenko, P., Bergenholtz, G., & Dahlstrom, A. (1997). Perivascular Dendritic Cells of the Human Dental Pulp. *Acta Physiologica Scandinavica*, 159, 163-169.
- Özçelik, B. (2000). Histopathological Evaluation of the Dental Pulps in Crown Fractured Teeth. *Journal of Endodontics*, 26(3), 271-273.
- Salvekar, S. P., Chauhan, A. R., Dandge, B. P., Panchbhai, V. S., Gahold, B. M., & Akhare, S. B. (2010). Management of Carnassial Tooth Abscess-An Endodontic Problem Leading to Dental Fistula in Dogs. *Intas Polivet*, 11(2), 278-279.
- Soukup, J. W., Hetzel, S., & Paul, A. (2015). Classification and Epidemiology of Traumatic Dentoalveolar Injuries in Dogs and Cats: 959 Injuries in 660 Patient Visits (2004-2012). *Journal of Veterinary Dentistry*, 32(1), 6-14.
- Walsh, L. J. (1997). Serious Complications of Endodontic Infections: Some Cautionary Tales. *Australian Dental Journal*, 42, 156-159.

KAYNAKLAR

- Abdisa, T. (2018). Therapeutic importance of leech and impact of leech in domestic animals. *MOJ. Drug. Des. Dev. Ther.* 2(6): 235-242.
- Abdualkader, A.M., Ghawi, A.M., Alaama, M., Awang, M., Merzouk, A. (2013). Leech therapeutic applications. *Indian J Pharm Sci.*; 75(2):127-37.
- Aslan, R. (2023). Holistic Applications in Veterinary Medicine. In: *New Approaches in Veterinary Physiology*. (Ed: Coğun H.Y). BIDGE Publications. Chapter III. p:37-94.
- Balasooriya, D., Karunarathna, C., & Uluwaduge, I. (2021). Wound healing potential of bark paste of *Pongamia pinnata* along with hirudotherapy: A case report. *J Ayurveda Integr Med*, 12(2), 384-388. <https://doi.org/10.1016/j.jaim.2021.01.014>
- Barnes, R.D. (1974). *Invertebrate Zoology*, W.B. Saunders Company, pp. 233- 316.
- Baskova, I.P., Kostjukova E.S., Vlasova, M.A. et. al. (2008). Proteins and peptides of the salivary gland secretion of medicinal leeches *Hirudo verbana*, *H. medicinalis*, and *H. orientalis*. *Biochemistry (Mosc)*, 73(3):315-20. doi: 10.1134/s0006297908030127. PMID: 18393768.
- Baskova, I.P., Zavalova, L.L., Basanova, A.V., & Moshkovskii, S.A. (2012). Proteinase inhibitors from the medicinal leech *Hirudo medicinalis*. *Biochemistry (Moscow)*, 77(11), 1223-1237.
- Brzezinski, P., Solovan, C., Chiriac, A., & Foia, L. (2015). Positive outcome of medical leeches (hirudotherapy) for venous congestion. *Malawi Med J*, 27(1), 38-39. <https://doi.org/10.4314/mmj.v27i1.10>
- Cakmak, T., Caltekin, I., Gokcen, E., Savrun, A., & Yasar, E. (2018). Kounis syndrome due to hirudotherapy (leech therapy) in emergency department; a case report. *Turk J Emerg Med*, 18(2):85-87. doi:10.1016/j.tjem.2017.12.005.
- Curcio, J., & Lloyd, C. M. (2020). Leech Me Alone! Atraumatic Hemarthrosis after Hirudotherapy. *Cureus*, 12(2), e6915. <https://doi.org/10.7759/cureus.6915>
- Daye, M., Isik, B., & Kilinc, F. (2021). Lichen Planus Due to Hirudotherapy. *Türkiye Parazitoloj Derg*, 45(2), 149-152. <https://doi.org/10.4274/tpd.galenos.2020.7066>
- Düzgün, G., Çelik, A., Akyol, A.D. (2021). Medical Leeches and Hirudotherapy: Where is Nurse's Role?. *J Educ Res Nurs*. 18(3): 276–281.
- Ferneer, R. (2011). Leeches and their effective use in veterinary medicine. The website for the veterinary profession <https://www.vettimes.co.uk> Erişim Tarihi: 31.05. 2024

- Haq, A.U., Malik, H.U., Randhawa, S.S., & Sudhan, N.A. (2021): Hirudotherapy in Veterinary Practice: A Modern Twist to Ancient Science. *The Science World* 2021; 2 (4): 32-38
- Kaestner, A. (1967). *Invertebrate Zoology*. Volume I. Interscience Publishers. A Division of John Wiley and Sons. p. 597.
- Kermanian, C.S., Buote, N.J., & Bergman, P.J. (2022). Medicinal Leech Therapy in Veterinary Medicine: A Retrospective Study. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 58(6), 303-308.
- Kim, K.S., Sim, H.S., Shin, J.H., Hwang, J.H., & Lee, S.Y. (2017). The Relationship between Explanation and Patient Compliance in Hirudotherapy. *Arch Craniofac Surg*, 18(3), 179-185. <https://doi.org/10.7181/acfs.2017.18.3.179>
- Kukova G., Gerber P.A., Antal A.S., Homey B. (2010). Allergy ‘sucks’: leeches may also be harmful. *Contact Dermatitis*. 62:124–125.
- Kunal jha, Aarti garg, RiDhi narang, SunanDa DaS. (2015). Hirudotherapy in Medicine and Dentistry. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*. Vol-9(12): ZE05-ZE07 DOI: 10.7860/JCDR/2015/16670.6918
- Küçük, Ö.M., Yaman, O. (2019). Tıbbi Sülük Terapisi (Hirudoterapi), *J Biotechnol and Strategic Health Res*, 3 (Özel Sayı):29-46 DOI: bshr.576663
- Lemke, S., & Vilcinskas, A. (2020). European Medicinal Leeches-New Roles in Modern Medicine. *Biomedicines*, 8(5). <https://doi.org/10.3390/biomedicines8050099>
- Michalsen, A., Klotz, S., Lütke, R., Moebus, S., Spahn, G., Dobos, G.J., & Lange, S. (2003). Effectiveness of leech therapy in osteoarthritis of the knee: a randomized, controlled trial. *Annals of Internal Medicine*. 139(9), 724-730.
- Mohindroo, J. & Singh, S. (2011). Successful Treatment of Penile Hematoma in a Colt. *Journal of Equine Veterinary Science*, Vol 31(11), 615-617. ISSN 0737-0806 <https://doi.org/10.1016/j.jevs.2011.05.014>.
- Nowicki, A., Jaworska, J., & Baranski, W. (2021). Leech therapy in the treatment of a penile haematoma in a stallion. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0737080611003649>
- Rasch, K. (2010). Veterinary hirudotherapy for horse laminitis: results of a nationwide study in Germany. *Zeitschrift für Ganzheitliche Tiermedizin*, 24(1), 24-29.
- Resch, J.C., Said, S.M., Steiner, M.E., & Somani, A. (2021). Hirudotherapy for neonatal limb ischemia during ECMO support: A word of caution. *J Card Surg*, 36(7), 2549-2557. <https://doi.org/10.1111/jocs.15539>
- Sağlam, N. (2000). Sülük Biyolojisi ve Yetiştirme Teknikleri. Ticari Balık Türlerinin Biyolojisi ve Yetiştirme Teknikleri Hizmet İçi Eğitim Semineri 1-5 Mayıs. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Su Ürünleri Daire Başkanlığı, Ankara. 51-56.

- Sobczak, N., & Kantyka, M. (2014). Hirudotherapy in veterinary medicine. *Annals of Parasitology*, 60(2).
- Trenholme, H.N., Masseau, I., & Reiner, C.R. (2021). Hirudotherapy (medicinal leeches) for treatment of upper airway obstruction in a dog. *J Vet Emerg Crit Care (San Antonio)*, 31(5), 661-667. <https://doi.org/10.1111/vec.13094>
- Uğural, B., Serezli, R., Hamzaçebi, S., Öztürk, F., Gündüz, H. (2017). Medicinal Leeches: Assessment of Ecological and Economical Situations in Turkey. VIII. International symposium on ecology and environmental problems (ISEEP 2017).
- Ünal, K., Erol, M.E., Ayhan, E. (2023): Literature review on the effectiveness of medicinal leech therapy in the wound healing. *Ankara Med J*, (1):151-164. DOI: 10.5505/amj.2023.20280
- Vaesken, C., Besnier, P., Bernardeau, C., Garmi, R., Malherbe, M., Mouet, A., Michon, J., Muzard, A., Isnard, C., Bazin, I., & Saint-Lorant, G. (2023). Improvement of patient care through hirudotherapy and the management of leeches from their reception to their disposal in France. *Eur J Hosp Pharm*, 30(e1), e61-e65. <https://doi.org/10.1136/ejhpharm-2021-003100>
- Whitaker, I.S., & Rao, J. (2011). Therapeutic use of leeches in reconstructive plastic surgery. *Eplasty*, 11, e27.
- <https://leeches.shop/leeches-in-veterinary-medicine-how-do-we-use-leeches-on-animals/>. Erişim Tarihi: 31.05. 2024

Kaynakça

1. Lustenberger, T., et al., *Impact of advanced age on outcomes following damage control interventions for trauma*. World journal of surgery, 2012. **36**(1): p. 208-215.
2. McLean, A.J. and D.G. Le Couteur, *Aging biology and geriatric clinical pharmacology*. Pharmacological reviews, 2004. **56**(2): p. 163-184.
3. McGwin Jr, G., et al., *Preexisting conditions and mortality in older trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2004. **56**(6): p. 1291-1296.
4. Hashmi, A., et al., *Predictors of mortality in geriatric trauma patients: a systematic review and meta-analysis*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2014. **76**(3): p. 894-901.
5. Jacobs, D.G., *Special considerations in geriatric injury*. Current opinion in critical care, 2003. **9**(6): p. 535-539.
6. Caterino, J.M., T. Valasek, and H.A. Werman, *Identification of an age cutoff for increased mortality in patients with elderly trauma*. The American journal of emergency medicine, 2010. **28**(2): p. 151-158.
7. Labib, N., et al., *Severely injured geriatric population: morbidity, mortality, and risk factors*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2011. **71**(6): p. 1908-1914.
8. Keller, J.M., et al., *Geriatric trauma: demographics, injuries, and mortality*. Journal of orthopaedic trauma, 2012. **26**(9): p. e161-e165.
9. WY, Y., *Road traffic injuries in the elderly*. Emerg Med J, 2006. **23**: p. 42-46.
10. Wibbenmeyer, L.A., et al., *Predicting survival in an elderly burn patient population*. Burns, 2001. **27**(6): p. 583-590.
11. Nagy, K.K., et al., *Prognosis of penetrating trauma in elderly patients: a comparison with younger patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2000. **49**(2): p. 190-194.
12. Heffernan, D.S., et al., *Normal presenting vital signs are unreliable in geriatric blunt trauma victims*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2010. **69**(4): p. 813-820.
13. KIRKPATRICK, J.B. and J. PEARSON, *Fatal cerebral injury in the elderly*. Journal of the American Geriatrics Society, 1978. **26**(11): p. 489-497.
14. Czosnyka, M., et al., *Age, intracranial pressure, autoregulation, and outcome after brain trauma*. Journal of neurosurgery, 2005. **102**(3): p. 450-454.
15. Cummings, S.R. and L.J. Melton, *Epidemiology and outcomes of osteoporotic fractures*. The Lancet, 2002. **359**(9319): p. 1761-1767.

- 16.Neideen, T., M. Lam, and K.J. Brasel, *Preinjury beta blockers are associated with increased mortality in geriatric trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2008. **65**(5): p. 1016-1020.
- 17.Grossman, M.D., et al., *When is an elder old? Effect of preexisting conditions on mortality in geriatric trauma*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2002. **52**(2): p. 242-246.
- 18.Ferraris, V.A., S.P. Ferraris, and S.P. Saha, *The relationship between mortality and preexisting cardiac disease in 5,971 trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2010. **69**(3): p. 645-652.
- 19.Hamidi, M., et al., *Prospective evaluation and comparison of the predictive ability of different frailty scores to predict outcomes in geriatric trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2019. **87**(5): p. 1172-1180.
- 20.Sasser, S.M., et al., *Guidelines for field triage of injured patients: recommendations of the National Expert Panel on Field Triage, 2011*. Morbidity and Mortality Weekly Report: Recommendations and Reports, 2012. **61**(1): p. 1-20.
- 21.Goodmanson, N.W., et al., *Defining geriatric trauma: when does age make a difference?* Surgery, 2012. **152**(4): p. 668-675.
- 22.Knudson, M.M., et al., *Mortality factors in geriatric blunt trauma patients*. Archives of surgery, 1994. **129**(4): p. 448-453.
- 23.Hohle, R.D., et al., *Massive blood transfusion following older adult trauma: The effect of blood ratios on mortality*. Academic Emergency Medicine, 2022. **29**(12): p. 1422-1430.
- 24.Quattromani, E., et al., *Oligoanalgesia in blunt geriatric trauma*. The Journal of Emergency Medicine, 2015. **48**(6): p. 653-659.
- 25.Callaway, D.W., et al., *Serum lactate and base deficit as predictors of mortality in normotensive elderly blunt trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2009. **66**(4): p. 1040-1044.
- 26.Kania, T., et al., *Physical exam is not an accurate predictor of injury in geriatric patients with low-energy blunt trauma-A retrospective cohort study*. Annals of Medicine and Surgery, 2022. **81**: p. 104503.
- 27.Thompson, H.J., W.C. McCormick, and S.H. Kagan, *Traumatic brain injury in older adults: epidemiology, outcomes, and future implications*. Journal of the American Geriatrics Society, 2006. **54**(10): p. 1590-1595.
- 28.LeBlanc, J., et al., *Comparison of functional outcome following acute care in young, middle-aged and elderly patients with traumatic brain injury*. Brain injury, 2006. **20**(8): p. 779-790.

- 29.Salottolo, K., et al., *The effect of age on Glasgow Coma Scale score in patients with traumatic brain injury*. JAMA surgery, 2014. **149**(7): p. 727-734.
- 30.Li, J., J. Brown, and M. Levine, *Mild head injury, anticoagulants, and risk of intracranial injury*. The Lancet, 2001. **357**(9258): p. 771-772.
- 31.Ivascu, F.A., et al., *Treatment of trauma patients with intracranial hemorrhage on preinjury warfarin*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2006. **61**(2): p. 318-321.
- 32.Menditto, V.G., et al., *Management of minor head injury in patients receiving oral anticoagulant therapy: a prospective study of a 24-hour observation protocol*. Annals of emergency medicine, 2012. **59**(6): p. 451-455.
- 33.McCallum, J., et al., *Cervical spine injuries in adults $\geq$ 65 years after low-level falls—A systematic review and meta-analysis*. The American Journal of Emergency Medicine, 2023. **67**: p. 144-155.
- 34.Goode, T., et al., *Evaluation of cervical spine fracture in the elderly: can we trust our physical examination?* The American Surgeon, 2014. **80**(2): p. 182-184.
- 35.Bergeron, E., et al., *Elderly trauma patients with rib fractures are at greater risk of death and pneumonia*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2003. **54**(3): p. 478-485.
- 36.EM, B., *Rib fractures in the elderly*. J Trauma, 2000. **48**: p. 1040-1046.
- 37.Harbrecht, B.G., et al., *Contribution of age and gender to outcome of blunt splenic injury in adults: multicenter study of the eastern association for the surgery of trauma*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2001. **51**(5): p. 887-895.
- 38.CW, S., *Trauma in the geriatric patient*. Arch Surg, 1992. **127**: p. 701-706.
- 39.Martin, R.E. and G. Teberian, *Multiple trauma and the elderly patient*. Emergency medicine clinics of North America, 1990. **8**(2): p. 411-420.
- 40.Court-Brown, C., et al., *The spectrum of fractures in the elderly*. The bone & joint journal, 2014. **96**(3): p. 366-372.

KAYNAKÇA

- Akyazı, A. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi. *Marmara İletişim Dergisi*, 183-193.
- Al-Moghrabi, D., Johal, A., & Fleming, P. S. (2017). What are people tweeting about orthodontic retention? A cross-sectional content analysis. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 516-522.
- Azark, R. (2010). Social media and dentistry: can the new 'word of mouth' help your practice grow? *CDS review*, 10-11.
- Aziz, A. (2008). *İletişime Giriş*. İstanbul: Aksu Kitapevi.
- Bayzan, Ş., & Özbilen, A. (2011). Dünyada İnternetin Güvenli Kullanımına Yönelik Uygulama Örnekleri ve Türkiye'de Bilinçlendirme Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler. *Engineering Sciences*, 521-531.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-mediated Communication*, 210-230.
- Bozkurt, Ö. Ç., & Söyleyici, G. T. (2017). Sosyal Medya Ve Tüketici Davranışları İlişkisi: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma. *Kesit Akademi Dergisi*, 36-54.
- Buyuk, S. K., & Imamoglu, T. (2019). Instagram as a social media tool about orthognathic surgery. *Health Promotion Perspectives*, 319-322.
- Cox, T., & Park, J. H. (2014). Facebook marketing in contemporary orthodontic practice: A consumer report. *Journal of the World Federation of Orthodontists*, 43-47.
- Çakır, H. (2006). Bir iletişim dili olarak internet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 71-96.
- Çayırılı, E. (2017). Sosyal medya kullanım özelliklerinin kişilik yapılanmaları, yaşam doyumu ve depresyon açısından incelenmesi. *Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi*.
- Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve sanal sosyalleşme: Facebook örneği. *Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi*.
- Erkul, R. (2009). *Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği*. Türkiye Bilişim Derneği.
- Golbeck, J. (2015). Introduction to social media investigation: A hands-on approach. *Oxford: Syngress Publishing*.
- Grandoni, D. (2013). Instagram Reaches 100 Million Users Milestone. *Showing that the App is Surviving After All*. Erişim 10.06.2022, *Huffington Post*: https://www.huffpost.com/entry/instagram-100-million-users_n_2767933.
- Hablemitoğlu, Ş., & Yıldırım, F. (2012). Gençlerin gözünden sanal bir sosyal kapital olarak "Facebook". *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-20.

- Hawn, C. (2009). Take two aspirin and tweet me in the morning: how Twitter, Facebook, and other social media are reshaping health care. *Health Affairs*, 361-368.
- Henzell, M., Knight, A., Antoun, J., & Farella, M. (2013). Social media use by orthodontic patients. *The New Zealand Dental Journal*, 130-133.
- Jorgensen, G. (2012). Social media basics for orthodontists. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 510-515.
- Kadriye, A. V. (2018). Hekimlerin sosyal medya kullanımı ve etik. *Turkish Journal of Public Health*, 48-57.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 59-68.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, s. 58-81.
- Köseoğlu, Ö., & Köker, N. E. (2014). Türk Üniversiteleri Twitter'ı Diyalogsal İletişim Açısından Nasıl Kullanıyor: Beş Türk Üniversitesi Üzerine Bir İçerik Analizi. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 213-239.
- Kunz, M. B., Hackworth, B., Osborne, P., & High, J. D. (2011). Fans, friends, and followers: Social media in the retailers' marketing mix. *Journal of Applied Business and Economics*, 61-68.
- Kuzu, G. (2018). Sosyal medya kullanımının marka imajına etkisi: Türk Hava Yolları Facebook sayfası uygulama örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi*.
- Mayfield, A. (2008). What is social media? Erişim 05.04.2022, *iCrossing*: http://crmexchange.com/uploadedFiles/White_Papers/PDF/What_is_Social_Media_i_Crossing_ebook.pdf.
- McAndrew, F. T. (2008). Can gossip be good. *Scientific American Mind*, 26- 33.
- Murthy, D. (2018). Twitter: Social Communication in the Twitter Age. *Cambridge: Polity Press*.
- Nakilcioğlu, İ. H. (2007). İletişimden bilişime: internet kültüründen kesitler. *Akademik Bilişim*.
- Nelson, K. L., Shroff, B., Best, A. M., & Lindauer, S. J. (2015). Orthodontic marketing through social media networks: the patient and practitioner's perspective. *The Angle Orthodontist*, 1035-1041.
- Noll, D., Mahon, B., Shroff, B., Carrico, C., & Lindauer, S. J. (2017). Twitter analysis of the orthodontic patient experience with braces vs Invisalign. *The Angle Orthodontist*, 377-383.
- O'Brien, S., & Duane, B. (2017). Delivery of information to orthodontic patients using social media. *Evidence-Based Dentistry*, 59-60.

- Parıldar, G. (2020). Sağlık çalışanlarında sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumu arasındaki ilişki. *TC Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tepecik Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği. İzmir, Tıpta Uzmanlık Tezi.*
- Rachel Henzell, M., Margaret Knight, A., Morgaine, K., S. Antoun, J., & Farella, M. (2014). A qualitative analysis of orthodontic-related posts on Twitter. *The Angle Orthodontist*, 203-207.
- Ritzer, G. (2007). *The Blackwell Encyclopedia Of Sociology*. New York: Blackwell Publishing.
- Sampson, A., Figueiredo, D. S., Jeremiah, H. G., Oliveira, D. D., Freitas, L. R., Chahoud, M., & Cobourne, M. T. (2021). The effect of social media on patient acceptance of temporary anchorage devices: A cross-cultural study. *The Angle Orthodontist*.
- Sanlav, Ü. (2014). Sosyal Medya Savaşları. *İstanbul: Hayat Yayınları*.
- Sharif, M. O., Newton, T., & Cunningham, S. J. (2019). A systematic review to assess interventions delivered by mobile phones in improving adherence to oral hygiene advice for children and adolescents. *British Dental Journal*, 375- 382.
- Sharp, J. (2011). Brand awareness and engagement: a case study in healthcare social media. *Frontiers of Health Services Management*, 29-33.
- Siddiqui, N., Chia, M., & Sharif, M. O. (2021). Social media and orthodontics: Are our patients scrolling? *Journal of Orthodontics*, 179-184.
- Social, W. A. (2022). Digital 2022: Another year of bumper growth. Erişim 15. 05 .2022, We Are Social: <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2>.
- Stephen, A. T., & Galak, J. (2012). The effects of traditional and social earned media on sales: A study of a microlending marketplace. *Journal of Marketing Research*, 624-639.
- Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 851-870.
- Tengilimoğlu, E., Parıltı, N., & Yar, C. (2015). Hastane ve hekim seçiminde sosyal medyanın kullanım düzeyi: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 76-96.
- Timisi, N. (2003). *Yeni İletişim Teknolojileri Ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Trulsson, U., Strandmark, M., Mohlin, B., & Berggren, U. (2002). A qualitative study of teenagers' decisions to undergo orthodontic treatment with fixed appliance. *Journal of Orthodontics*, 197-204.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji ile sanat ilişkisi ve bir dijital sanat örneği olarak Instagram. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 87-100.

- Uzkar, M. (2020). 50 Yaş Üstü Erişkinlerde İnternet-Sosyal Medya Kullanımının Bilişsel Fonksiyonlar Ve Depresyon Düzeyi İle İlişkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Uzmanlık Tezi*.
- Vural, Z., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 3348-3382.
- Wingate, P. (1998). *İnternet*. içinde İstanbul: S. Pro-Mat Basım Yayın AŞ.
- Yavuz, B. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak mobil iletişim teknolojilerinin pazarlama iletişimi etkinliğini arttırmada bağlam temelli kullanımı. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yen, J., Ko, C., Yen, C., Wu, H., & Yang, M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *Journal of Adolescent Health*, 93-98.

KAYNAKLAR

- Abdulrehman J, Tang GH, Auerbach M, et al. (2019). The safety and efficacy of ferumoxytol in the treatment of iron deficiency, a systematic review and meta-analysis. *Transfusion* 59,3646.
- Achebe MO, Mandell E, Jolley K, et al. (2023) Pagophagia and restless legs syndrome are highly associated with iron deficiency and should be included in histories evaluating anemia. *Am J Hematol* 98,E8.
- Allen RP, Auerbach S, Bahrain H, et al. (2013) The prevalence and impact of restless legs syndrome on patients with iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 88,261.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016). How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91,31.
- Auerbach M, Chaudhry M, Goldman H, Ballard H. (1998) Value of methylprednisolone in prevention of the arthralgia-myalgia syndrome associated with the total dose infusion of iron dextran, a double blind randomized trial. *J Lab Clin Med*, 131,257.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016) How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91, 31–8.
- Camaschella C. (2015) Iron deficiency, new insights into diagnosis and treatment. *Hematology Am Soc Hematol Educ Program*, 372,1832.
- Camaschella C. (2019) Iron deficiency. *Blood*, 133, 30–9.
- Ciulei MA, Ahluwalia N, McCormick BJJ, et al. (2023) Iron Deficiency is Related to Depressive Symptoms in United States Nonpregnant Women of Reproductive Age, A Cross-Sectional Analysis of NHANES 2005-2010. *J Nutr*; 153,3521.
- Cook JD. (1982) Clinical evaluation of iron deficiency. *Semin Hematol*, 19,6.
- DeLoughery TG. (2014) Microcytic anemia. *N Engl J Med*, 371,1324.
- DeLoughery TG. (2017) Iron deficiency anemia. *Med Clin North Am*. 101(2), 319-332.
- Freeman HJ. (2015), Iron deficiency anemia in celiac disease. *World J Gastroenterol*. 21(31), 9233-9238.
- Garcia-Casal MN, Pena-Rosas JP, Pasricha SR. (2014) Rethinking ferritin cutoffs for iron deficiency and overload. *Lancet Haematol*, 1, 92–94.
- Gomollón F, Gisbert JP. (2013) Intravenous iron in inflammatory bowel diseases. *Curr Opin Gastroenterol*, 29,201.
- Hershko C, Camaschella C. (2014) How I treat unexplained refractory iron deficiency anemia. *Blood*, 123,326.

- Hershko C, Hoffbrand AV, Keret D, et al. (2005) Role of autoimmune gastritis, *Helicobacter pylori* and celiac disease in refractory or unexplained iron deficiency anemia. *Haematologica*, 90,585.
- Howell JT, Monto RW. (1953) Syndrome of anemia, dysphagia and glossitis (Plummer Vinson syndrome). *N Engl J Med*, 249,1009.
- Jimenez K, Gasche C, Auerbach M. (2016) On both sides of the ocean. *Blood Transfus*, 14,197.
- Johnson BE. (1990) Pica. In, Clinical Methods, The History, Physical, and Laboratory Examinations, 3rd edition, Walker HK, Hall WD, Hurst JW (Eds), Butterworths, Boston.
- Killip S, Bennett JM, Chambers MD. (2007) Iron deficiency anemia. *Am Fam Physician*. 75(5), 671-678.
- Ko CW, Siddique SM, Patel A, et al. (2020) AGA Clinical Practice Guidelines on the Gastrointestinal Evaluation of Iron Deficiency Anemia. *Gastroenterology*, 159,1085.
- Li N, Zhao G, Wu W, et al. (2020) The Efficacy and Safety of Vitamin C for Iron Supplementation in Adult Patients With Iron Deficiency Anemia, A Randomized Clinical Trial. *JAMA Netw Open*, 3,e2023644.
- Lopez A, Cacoub P, Macdougall IC, Peyrin-Biroulet L. (2016). Iron deficiency anemia. *Lancet*, 387,907.
- Lund EK, Wharf SG, Fairweather-Tait SJ, Johnson IT. (1999) Oral ferrous sulfate supplements increase the free radical-generating capacity of feces from healthy volunteers. *Am J Clin Nutr*, 69,250.
- Milman, N. (2006). Iron prophylaxis in pregnancy—general or individual and in which dose?. *Annals of hematology*, 85, 821-828.
- Moretti D, Goede JS, Zeder C, et al. (2015) Oral iron supplements increase hepcidin and decrease iron absorption from daily or twice-daily doses in iron-depleted young women. *Blood*, 126,1981.
- Okam MM, Koch TA, Tran MH. (2017) Iron Supplementation, Response in Iron-Deficiency Anemia, Analysis of Five Trials. *Am J Med*, 130,991.e1.
- Pavord S, Daru J, Prasannan N, et al. (2020) UK guidelines on the management of iron deficiency in pregnancy. *Br J Haematol*, 188,819.
- Poggiali E, Andreozzi F, Nava I, et al. (2015) The role of TMPRSS6 polymorphisms in iron deficiency anemia partially responsive to oral iron treatment. *Am J Hematol*, 90,306.
- Schrier SL. (2015) So you know how to treat iron deficiency anemia. *Blood*, 126,1971.

- Short MW, Domagalski JE. (2013) Iron deficiency anemia, evaluation and management. *Am Fam Physician*, 87,98.
- Tolkien Z, Stecher L, Mander AP, et al. (2015) Ferrous sulfate supplementation causes significant gastrointestinal side-effects in adults, a systematic review and meta-analysis. *PLoS One*, 10,e0117383.
- Tran-Duy A, Connell NJ, Vanmolkot FH, et al. (2019) Use of proton pump inhibitors and risk of iron deficiency, a population-based case-control study. *J Intern Med* 285,205.
- West AR, Oates PS. (2008) Mechanisms of heme iron absorption, current questions and controversies. *World J Gastroenterol*. 14(26), 4101-4110.
- İplikçi, G., & Yabancı Ayhan, N. (2017). Beslenme Alzheimer'dan Koruyucu Bir Faktör Müdür? *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Alpat, İ., & Ersoy, G. (2022). Alzheimer Hastalığında Koruyucu ve Tedavi Edici Bir Müdahale Olarak Egzersiz. *Geratrik Bilimler Dergisi*, 5(3), 90-96.
- Kara, G., & Kılınç, G. E. (2021). Alzheimer Hastalığında Ketojenik Diyet Tedavisi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* (15), 630-638.
- Soner, S., & Aykut, S. (2017). Alzheimer Hastalık Sürecinde Bakım Veren Aile Üyelerinin Yaşadıkları Güçlükler ve Sosyal Hizmet. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 375-387.
- Odabaşı, M. D., & Tüylü Küçükılınç, Z. T. (2021). Alzheimer Hastalığı Tedavisindeki Güncel Yaklaşımlar. *Hacettepe University Journal Of The Faculty Of Pharmacy*, 41(4), 266-280.
- Soria Lopez, J. A., González, H. M., & Léger, G. C. (2019). Alzheimer's disease. *Handbook of clinical neurology*, 167, 231-255.
- Yıldırım, M. P., & Özcan, B. A. (2020). Alzheimer hastalığı ve beslenme ile ilişkisi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2(2), 66-73.
- Küçükgülü, Ö., Şentürk, S. G., & Söylemez, B. A. (2017). Alzheimer Hastalığı Olan Bireye Bakım Veren Aile Üyelerinin Bakım Verme Sürecindeki Deneyimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 68-78.
- Lane, C. A., Hardy, J., & Schott, J. M. (2018). Alzheimer's disease. *European journal of neurology*, 25(1), 59-70.
- Adalı, A., Yürün, A., Koçer-Gümüşel, B., Erkekoğlu, P. (2020). Alzheimer Hastalığının Gelişiminde Biyolojik Ajanların Olası Etkileri. *Journal Of Faculty Of Pharmacy Of Ankara University*, 44(1), 167-187.
- Gülmez, Ö., Tümer, A. R., Karacaoğlu, E., Akçan, R., & ODABAŞI, A. (2014). Alzheimer Hastalığı'nda Fiil ehliyeti. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, C, 23, 1.

- Dökmetaş, H. (2013). Güncel Pratik Tıp El Kitabı
- Tekin, S. (2022). Alzheimer Hastalığı Klinik Göstergeleri. Sağlık Kurulunda Demans.
- Bozkurt, C., & Karadakocan, A. (2020). Alzheimer hastalarında kullanılan ilaç dışı tedavi yöntemleri. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(3), 329-337.
- Karabulut,Ş.(2019). Ketojenik diyet ve kalori kısıtlı diyetin anti-inflamatuvar etkilerinin incelenmesi (Marmara Üniversitesi).
- Takeishi, J., Tatewaki, Y., Nakase, T., Takano, Y., Tomita, N., Yamamoto, S., Mutoh, T., & Taki, Y. (2021). Alzheimer's Disease and Type 2 Diabetes Mellitus: The Use of MCT Oil and a Ketogenic Diet. International journal of molecular sciences, 22(22), 12310.
- McGaugh, E., & Barthel, B. (2022). A Review of Ketogenic Diet and Lifestyle. Missouri medicine, 119(1), 84–88.
- Mohammadifard, N., Haghighatdoost, F., Rahimlou, M., Rodrigues, A. P. S., Gaskarei, M. K., Okhovat, P., de Oliveira, C., Silveira, E. A., & Sarrafzadegan, N. (2022). The Effect of Ketogenic Diet on Shared Risk Factors of Cardiovascular Disease and Cancer. Nutrients, 14(17), 3499.
- Hersant, H., & Grossberg, G. (2022). The Ketogenic Diet and Alzheimer's Disease. The journal of nutrition, health & aging, 26(6), 606–614.
- Alaca, G., Kaner, G., & Ayer, Ç. (2023). Covid-19 Yönetiminde Ketojenik Diyet Uygulamaları. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7(2), 440-446.
- Rusek, M., Pluta, R., Ułamek-Kozioł, M., & Czuczwar, S. J. (2019). Ketogenic Diet in Alzheimer's Disease. International journal of molecular sciences, 20(16), 3892.
- Ruan, Y., Chen, L., She, D., Chung, Y., Ge, L., & Han, L. (2022). Ketogenic diet for epilepsy: an overview of systematic review and meta-analysis. European journal of clinical nutrition, 76(9), 1234–1244. <https://doi.org/10.1038/s41430-021-01060-8>
- Davis, J. J., Fournakis, N., & Ellison, J. (2021). Ketogenic Diet for the Treatment and Prevention of Dementia: A Review. Journal of geriatric psychiatry and neurology, 34(1), 3–10.
- Alaca, G., Kaner, G., & Yurtdaş, G. (2022). Ketojenik Diyetin Dirençli Epilepsi Üzerine Etkisine Güncel Bakış. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7(1), 123-128.

- Gülsüm, K. A. R. A., & KILINÇ, G. E. (2021). Alzheimer Hastalığında Ketojenik Diyet Tedavisi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (15), 630-638.
- Barzegar, M., Afghan, M., Tarmahi, V., Behtari, M., Rahimi Khamaneh, S., & Raeisi, S. (2021). Ketogenic diet: overview, types, and possible anti-seizure mechanisms. *Nutritional neuroscience*, 24(4), 307–316.
- Talib, W. H., Al-Dalaeen, A., & Mahmood, A. I. (2023). Ketogenic diet in cancer management. *Current opinion in clinical nutrition and metabolic care*, 26(4), 369–376.
- Köken, M. & Ertaş Öztürk, Y. (2023). Epilepsi Hastalarında Uygulanan Ketojenik Diyet Çeşitleri ve Etkinlikleri. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 8 (2) , 353-362 . DOI: 10.25279/sak.1058122
- Ashtary-Larky, D., Bagheri, R., Bavi, H., Baker, J. S., Moro, T., Mancin, L., & Paoli, A. (2022). Ketogenic diets, physical activity and body composition: a review. *The British journal of nutrition*, 127(12), 1898–1920.
- Filiz, C., Yıldız, E., & Gürbüz, O. (2022). Ketojenik Beslenme ve Sağlık. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 5(2), 317-345.
- Ruiz Herrero, J., Cañedo Villarroya, E., García Peñas, J. J., García Alcolea, B., Gómez Fernández, B., Puerta Macfarland, L. A., & Pedrón Giner, C. (2020). Safety and Effectiveness of the Prolonged Treatment of Children with a Ketogenic Diet. *Nutrients*, 12(2), 306.
- Küçük, S. C., & Yıbar, A. (2021). Popüler Diyet Akımlarının Vücut Ağırlığı ve Sağlık Üzerine Etkileri. *Akademik Gıda*, 19(1), 98-107.
- Lilamand, M., Mouton-Liger, F., & Paquet, C. (2021). Ketogenic diet therapy in Alzheimer's disease: an updated review. *Current opinion in clinical nutrition and metabolic care*, 24(4), 372–378.
- Phillips, M. C. L., Deprez, L. M., Mortimer, G. M. N., Murtagh, D. K. J., McCoy, S., Mylchreest, R., Gilbertson, L. J., Clark, K. M., Simpson, P. V., McManus, E. J., Oh, J. E., Yadavaraj, S., King, V. M., Pillai, A., Romero-Ferrando, B., Brinkhuis, M., Copeland, B. M., Samad, S., Liao, S., & Schepel, J. A. C. (2021). Randomized crossover trial of a modified ketogenic diet in Alzheimer's disease. *Alzheimer's research & therapy*, 13(1), 51.
- Pinto, A., Bonucci, A., Maggi, E., Corsi, M., & Businaro, R. (2018). Anti-Oxidant and Anti-Inflammatory Activity of Ketogenic Diet: New Perspectives for Neuroprotection in Alzheimer's Disease. *Antioxidants (Basel, Switzerland)*, 7(5), 63.

Verdile, G., Keane, K. N., Cruzat, V. F., Medic, S., Sabale, M., Rowles, J., Wijesekara, N., Martins, R. N., Fraser, P. E., & Newsholme, P. (2015). Inflammation and Oxidative Stress: The Molecular Connectivity between Insulin Resistance, Obesity, and Alzheimer's Disease. *Mediators of inflammation*, 2015, 105828.

KAYNAKLAR

- Jung, J. & Park, W. (2015). *Acinetobacter* species as model microorganisms in environmental microbiology: current state and perspectives. *Appl Microbiol Biotechnol*, 99, 2533–2548.
- Perez, F., Endimiani, A., Ray, A.J., Decker, B.K., Wallace, C.J., Hujer, K.M. David J.E., Mark, D.A., Toltzis, P., Dul M.J., Windau, A., Bajaksouzian, S., Jacobs, M.R., Salata, R.A., & Bonomo, R.A. (2010). Carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* and *Klebsiella pneumoniae* across a hospital system: impact of post-acute care facilities on dissemination. *J Antimicrob Chemother*, 65, 1807–1818.
- World Health Organization (WHO). (2017). Global priority list of antibiotic-resistant bacteria to guide research, discovery, and development of new antibiotics. Geneva, Switzerland, WHO
- Doi, Y., Murray G.L., & Peleg, A.Y. (2015). *Acinetobacter baumannii*: evolution of antimicrobial resistance—treatment options. *Semin Respir Crit Care Med*, 36, 85–98.
- Perez, F., Hujer, A.M., Hujer, K.M., Decker, B.K., Rather, P.N., & Bonomo, R.A. (2007). Global challenge of multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii*. *Antimicrob Agents Chemother*, 51, 3471–3484.
- Girerd-Genessay, I., Bénét, T., & Vanhems, P. Multidrug-resistant bacterial outbreaks in burn units: a synthesis of the literature according to the ORION statement. *J Burn Care Res* 2015, 37, 172–80.
- Cherkaoui, A., Emonet, S., Renzi, G., Schrenzel, J. (2015) Characteristics of multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* strains isolated in Geneva during colonization or infection. *Ann Clin Microbiol Antimicrob*, 14, 42.
- Hammerum, A.M., Hansen, F., Skov, M.N., Stegger, M., Andersen, P.S., Holm, A., Jakobsen, L., & Justesen, U.S. (2015). Investigation of a possible outbreak of carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* in Odense, Denmark using PFGE, MLST and whole-genome-based SNPs. *J Antimicrob Chemother*, 2015, 70, 1965–1968.
- Diancourt, L., Passet, V., Nemec, A., Dijkshoorn L, & Brisse S. (2010). The population structure of *Acinetobacter baumannii*: expanding multiresistant clones from an ancestral susceptible genetic pool. *PLoS One*, 5(4), e10034. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0010034>.

- Dijkshoorn, L., Aucken, H., Gerner-Smidt, P., Janssen, P., Kaufmann, M.E., Garai-
zar, J., Ursing, J., & Pitt T.L. (1996). Comparison of outbreak and nonout-
break *Acinetobacter baumannii* strains by genotypic and phenotypic met-
hods. JCM, 34, 1519–1525.
- Karah, N., Sundsfjord, A., Towner, K., & Samuelsen, Ø. (2012). Insights into the
global molecular epidemiology of carbapenem non-susceptible clones of
Acinetobacter baumannii. Drug Resist Update 15, 237–247.
<https://doi.org/10.1016/j.drup.2012.06.001>.
- Antunes, L.C., Visca, P., & Towner, K.J. (2014). *Acinetobacter baumannii*: evolu-
tion of a global pathogen. Pathog Dis, 71, 292–301. <https://doi.org/10.1111/2049-632X.12125>.
- Müller, S., Janssen, T., & Wieler L.H. (2014). Multidrug resistant *Acinetobacter baumannii* in veterinary medicine - emergence of an underestimated patho-
gen? BMTW, 127, 435–446.
- van der Kolk, J.H., Endimiani, A., Graubner, C., Gerber, V., & Perreten, V. (2018).
Acinetobacter in Veterinary Medicine with emphasis on *A. baumannii*. J
Glob Antimicrob Resist, <https://doi.org/10.1016/j.jgar.2018.08.011>.
- Poirel, L., & Nordmann, P. (2006). Carbapenem resistance in *Acinetobacter bau-
mannii*: mechanisms and epidemiology. Clin Microbiol Infect, 12, 826–36.
- Turton, J.F., Ward, M.E., Woodford, N., Kaufmann, M.E., Pike, R., Livermore,
D.M., & Pitt, T.L. (2006). The role of ISAbal in expression of OXA carba-
penemase genes in *Acinetobacter baumannii*. FEMS Microbiol Lett, 258,
72–77.
- Poirel, L., & Nordmann, P. 2006. Genetic structures at the origin of acquisition and
expression of the carbapenem-hydrolyzing oxacillinase gene blaOXA-58 in
Acinetobacter baumannii. Antimicrob Agents Chemother, 50, 1442–1448.
- Segal, H., Garny, S., & Elisha, B.G. (2005). Is ISABA-1 customized for *Acinetobac-
ter*? FEMS Microbiol Lett, 243, 425–429.
- Sato, K., & Nakae, T. (1991). Outer membrane permeability of *Acinetobacter cal-
coaceticus* and its implication in antibiotic resistance. J Antimicrob Che-
mother, 28, 35–45.
- Fishbain, J., & Peleg, A.Y. 2010. Treatment of *Acinetobacter* infections. Clin Infect
Dis, 51, 1–3. <https://doi.org/10.1086/653120>.
- Jeannot, K., Diancourt, L., Vaux, S., Thouverez, M., Ribeiro, A., Coignard, B., Co-
urvalin, P., & Brisse S. 2014. Molecular epidemiology of carbapenem non-
susceptible *Acinetobacter baumannii* in France. PLoS One, 9:e115452.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0115452>.
- Brahmi, S., Touati, A., Cadiere, A., Djahmi, N., Pantel, A., Sotto, A., Lavigne, J.P.,
& Dunyach Remy, C. (2016). First description of two sequence type 2 *Ac-
inetobacter baumannii* isolates carrying OXA-23 carbapenemase in *Pagellus*

- acarne fished from the Mediterranean Sea near Bejaia, Algeria. Antimicrob Agents Chemother, 60, 2513–2515. <https://doi.org/10.1128/AAC.02384-15>.
- Pomba, C., Endimiani, A., Rossano, A., Saial, D., Couto, N., & Perreten, V. (2014): First Report of OXA-23-mediated carbapenem resistance in sequence type 2 multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* associated with urinary tract infection in a cat. Antimicrob Agents Chemother, 58, 1267–1268.
- Francey, T., Gaschen, F., Nicolet, J., & Burnens, A.P. (2000). The role of *Acinetobacter baumannii* as a nosocomial pathogen for dogs and cats in an intensive care unit. J Vet Intern Med, 14, 177–183.
- Boerlin, P., Eugster, S., Gaschen, F., Straub, R., & Schawalder P. (2001) Transmission of opportunistic pathogens in a veterinary teaching hospital. Vet Microbiol, 82, 347–359.
- Zordan, S., Prenger-Berninghoff, E., Weiss, R., van der Reijden, T., van den Broek, P., Baljer, G., & Dijkshoorn, L. (2011). Multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* in veterinary clinics, Germany. Emerg Infect Dis, 17, 1751–1754.
- Ecker, J.A., Massire, C., Hall, T.A., Ranken, R., [Pennella](#) T.T., Ivy, C.A., Blyn, L.B., Hofstadler, S.A, Endy, T.P., Scott, P.T., Lindler, L., Hamilton, T., Gaddy, C., Snow, K., Pe, M., Fishbain, J., Craft, D., Deye, G., Riddell, S., Milstrey, E., Petrucci, B., Brisse, S., Harpin, V., Schink, A., Ecker, D.J., Sampath, R., & Eshoo, M.W. (2006). Identification of *Acinetobacter* species and genotyping of *Acinetobacter baumannii* by multilocus PCR and mass spectrometry. J Clin Microbiol, 44, 2921–32.
- Wortmann, G., Weintrob, A., Barber, M., Scot, P., Zoll, S.T., Eshoo, M.W., Sympath, R., Ecker, D.J., & Miassire, C. (2008). Genotypic evolution of *Acinetobacter baumannii* strains in an outbreak associated with war trauma. Infect Control Hosp Epidemiol, 29, 553–5.
- van Dessel, H., Dijkshoorn, L., van der Reijden, A., Bakker, N., Paauw, A., van den Broek, P., Verhoef, J., & [Brisse](#), S. (2004). Identification of a new geographically widespread multiresistant *Acinetobacter baumannii* clone from European hospitals. Res Microbiol, 155, 105–12.
- Higgins, P.G., Dammhayn, C., Hackel, M., Seifert, H. (2010). Global spread of carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii*. J Antimicrob Chemother, 65, 233–238.
- D’Arezzo S, Capone A, Petrosillo N, Visca, P., on behalf of GRAB (2009). Epidemic multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* related to European clonal types I and II in Rome (Italy). Clin Microbiol Infect; 15: 347–57. 32
- Kohlenberg A, Brummer S, Higgins PG, Sohr, D., Piening, B.C., de Grahl, C., Halle, E., Ruden, H., Seifert, H. (2009). Outbreak of carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* carrying the carbapenemase OXA-23 in a German university medical centre. J Med Microbiol; 58, 1499–507.

- Brachelente, C., Wiener, D., Malik, Y., & Huessey, D. (2007): A case of necrotizing fasciitis with septic shock in a cat caused by *Acinetobacter baumannii*. *Vet Dermatol* 18, 432–438.
- Endimiani, A., Hujer, K.M., Hujer, A.M., Bertschy, I., Rossano, A., Koch, C., Gerber, V., Francey, T., Bonomo, R.A., & Perreten, V. (2011). *Acinetobacter baumannii* isolates from pets and horses in Switzerland: molecular characterization and clinical data. *J Antimicrob Chemother*, 66, 2248–2254.
- Black, D.M., Rankin, S.C., & King L.G. (2009). Antimicrobial therapy and aerobic bacteriologic culture patterns in canine intensive care unit patients: 74 dogs (January–June 2006). *J Vet Emerg Crit Care (San Antonio)*, 19, 489–495.
- Ewers, C., Klotz, P., Scheufen, S., Leidner, U., Göttig S., & Semmler, T. (2016) Genome sequence of OXA-23 producing *Acinetobacter baumannii* IHIT7853, a carbapenem-resistant strain from a cat belonging to international clone IC1. *Gut Pathog* 8, 37. <https://doi.org/10.1186/s13099-016-0119-z>
- Ewers, C., Klotz, P., Leidner, U., Stamm, I., Prenger-Berninghoff, E., Göttig, S., Semmler, T., & Scheufen, S. (2017). OXA-23 and ISAbal-OXA-66 class D β -lactamases in *Acinetobacter baumannii* isolates from companion animals. *Int J Antimicrob Agents*, 49, 37–44. <https://doi.org/10.1016/j.ijantimicag.2016.09.033>.
- Lupo, A., Châtre, P., Ponsin, C., Saras, E., Boulouis, H. J., Keck, N., Haenni, M., & Madec, J. Y. (2017). Clonal spread of *Acinetobacter baumannii* sequence type 25 carrying bla OXA-23 in companion animals in France. *AAC*, 61(1), 1110–1128
- Hérivaux, A., Pailhories, H., Quinqueneau, C., Lemarie, C., Joly-Guillou, M.L., Ruvoen, N., Eveillard, M., & Kempf, M. (2016). First report of carbapenemase-producing *Acinetobacter baumannii* carriage in pets from the community in France. *Int J Antimicrob Agents* 48:220 –221. <https://doi.org/10.1016/j.ijantimicag.2016.03.012>.)
- Pomba, C., Endimiani, A., Rossano, A., Saial, D., Couto N, Perreten, V. (2014). First report of OXA-23-mediated carbapenem resistance in sequence type 2 multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* associated with urinary tract infection in a cat. *Antimicrob Agents Chemother*, 58, 1267–1268. <https://doi.org/10.1128/AAC.02527-13>.,
- Fishbain, J. & Peleg, A.Y. (2010). Treatment of *Acinetobacter* infections. *Clin Infect Dis*, 51, 1–3. <https://doi.org/10.1086/653120>.,
- Al Bayssari, C., Dabboussi, F., Hamze, M., & Rolain, J.M. (2015). Emergence of carbapenemase-producing *Pseudomonas aeruginosa* and *Acinetobacter baumannii* in livestock animals in Lebanon. *J Antimicrob Chemother*, 70, 950–1
- Jeannot, K., Diancourt, L., Vaux, S., Thouverez, M., Ribeiro, A., Coignard, B., Courvalin, P., & Brisse S. (2014). Molecular epidemiology of carbapenem

- non-susceptible *Acinetobacter baumannii* in France. PLoS One 9:e115452. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0115452>.
- Pantel, A., Boutet-Dubois, A., Jean-Pierre, H., Marchandin, H., Sotto, A., Lavigne, J.P., & CARB-LR group. (2014). French regional surveillance program of carbapenemase-producing Gram-negative bacilli: results from a 2-year period. Eur J Clin Microbiol Infect Dis, 33, 2285–2292. <https://doi.org/10.1007/s10096-014-2189-5>.
- Hamouda, A., Findlay, J., Al Hassan, L., & Amyes, S.G. (2011). Epidemiology of *Acinetobacter baumannii* of animal origin. Int J Antimicrob Agents, 38, 314–8.
- Hamouda, A., Vali, L., & Amyes S.G. (2008). Gram-negative non-fermenting bacteria from food-producing animals are low risk for hospital-acquired infections. J Chemother, 20,702–8.
- Rafei, R., Hamze, M., Pailhoriès, H., Eveillard, M., Marsollier, L., Joly-Guillou, M.L., Dabboussi, F., & Kempf, M. (2015). Extrahuman epidemiology of *Acinetobacter baumannii* in Lebanon. Appl Environ Microbiol, 81, 2359–2367.
- Wilharm, G., Skiebe, E., Higgins, P.G., Poppel, M.T., Blaschke, U., Leser, S., Heider, C., Heindorf, M., Brauner, P., Jäckel, U., Böhlend, K., Cuny, C., Łopińska, A., Kaminski, P., Kasprzak, M., Bochenski, M., Ciebiera, O., Tobółka, M., Żołnierowicz, K.M., Siekiera, J., Seifert, H., Gagné, S., Salcedo, S.P., Kaatz, M., Layer, F., Bender, J.K., Fuchs, S., Semmler, T., Pfeifer Y., & Jerzak L. (2018). Relatedness of wildlife and livestock avian isolates of the nosocomial pathogen *Acinetobacter baumannii* to lineages spread in hospitals worldwide. Environ Microbiol 19, 4349–4364. <https://doi.org/10.1111/1462-2920.13931>.
- Schmitz, A., Hanke, D., Lüscho, D., Schwarz, S., Higgins, P. G., & Feßler, A. T. (2023). *Acinetobacter baumannii* from samples of commercially reared Turkeys: Genomic relationships, antimicrobial and biocide susceptibility. Microorganisms, 11(3), 759.
- Edvardsen, P.K.T. (2020). *Acinetobacter baumannii* in Norwegian chicken farms: A One Health perspective (Master's thesis)
- Zhang, W.J., Lu, Z., Schwarz, S., Zhang, R.M., Wang, X.M., Si, W., Yu, S., Chen, L., & Liu S. (2013). Complete sequence of the blaNDM-1-carrying plasmid pNDM-AB from *Acinetobacter baumannii* of food animal origin. J Antimicrob Chemother, 68,1681–2.
- Klotz, P., Higgins, P.G., Schaubmar, A.R., Failing, K., Leidner, U., Seifert, H., Scheufen, S., Semmler, T., & Ewers, C. (2019). Seasonal occurrence and carbapenem susceptibility of bovine *Acinetobacter baumannii* in Germany. Front Microbiol, 10, 272.

- Lupo, A., Vogt, D., Seiffert, S.N., Endimiani, A., & Perreten, V (2014). Antibiotic resistance and phylogenetic characterization of *Acinetobacter baumannii* strains isolated from commercial raw meat in Switzerland. *J Food Prot*, 77, 1976–81.
- Carvalho, A., Casquete, R., Silva, J., & Teixeira, P. (2017). Prevalence and antimicrobial susceptibility of *Acinetobacter* spp. isolated from meat. *Int J Food Microbiol*, 243, 58–63.
- Askari, N., Momtaz, H., & Tajbakhsh, E. (2020). Prevalence and phenotypic pattern of antibiotic resistance of *Acinetobacter baumannii* isolated from different types of raw meat samples in Isfahan, Iran. *Vet Med Sci*, 6(1), 147-153.
- Kiani, S., Momtaz, H., Serajian, A. A., & Tajbakhsh, E. (2016). Detection of integrons in *Acinetobacter baumannii* strains isolated from the nosocomial infections of Ahvaz City and their relation with the resistance pattern. *Int J Med Lab*, 3, 50–63.
- Kanaan, M.H.G., Al-Shadeedi, S. M., Al-Massody, A. J., & Ghasemian, A. (2020). Drug resistance and virulence traits of *Acinetobacter baumannii* from Turkey and chicken raw meat. *Comp Immunol, Microbiol and Infec Dis*, 70, 101451.

HAZİRAN

2024

Kaynaklar

- Altunışık, R. (2008). Anketlerde veri kalitesinin iyileştirilmesi için öntest (pilot test) yöntemleri. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-17
- Anastasiades, P. S. ve Vitalaki, E. (2011). Promoting internet safety in Greek primary schools: The teacher's role. *Educational Technology & Society*, 14 (2), 71-80.
- Anonim, (2013). http://canakkale.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/26102239__bilinli_gvenli_nternet_kullanm_semineri-resmi_yazi_ve_protokol.pdf. Erişim tarihi: 09.01.2017.
- Arrufat, M. G., Hernandez, N. T., ve Pessoa, T. (2019). Computer of future teachers in the digital security area. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 27(2), 57-67.
- Asaria, M. (2014), "E-safety for high schools project", *Journal of Assistive Technologies*, 8(1), 44-46. <https://doi.org/10.1108/JAT-12-2013-0038>
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Ateş, S. ve Küçük, S. (2023). Öğretmenlerin bilgi güvenliği farkındalık ve dijital okur-yazarlık durumlarının incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 491-534. <https://doi.org/10.51119/ere-egf.2023.66>
- Becta, (2005). E-safety: Developing whole-school policies to support effective practice. https://www.aoc.co.uk/sites/default/files/E_Safety_Developing_whole_school_policies_to_support_effective_practice.pdf. Erişim tarihi: 11.01.2017
- Becta. (2009). AUPs in context: Establishing safe and responsible online behaviours. <http://behaviour.education.qld.gov.au/SiteCollectionDocuments/cybersafety/establishing-safe-responsible-online-behaviours.pdf>. Erişim tarihi: 11.01.2017.
- BTK, 2015, <https://www.btk.gov.tr/tr-TR/Ulusal-Etkinlik/Milli-Egitim-Bakanligi-ile-BTK-Arasinda-Internetin-Guvenli-Kullanimi-Icin-Protokol-Imzalandi>. Erişim tarihi: 09.01.2017.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö, E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canoğulları, E. (2021). Öğretmenlerin bilgi güvenliği konusundaki farkındalıklarının incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 651-679.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., ve Turner, L. A. (2014). Research methods, desing, and analysis (12nd ed.). Pearson
- Cömert, I. T., Kayıran, S.M., (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 166-170.

- Çağlar, S. ve Savaşer S. (2010). İnternet ve çocuk pornografisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7, 1001-1008.
- De Lange, M. ve Von Solms, R. (2012). An e-safety educational framework in South Africa. *Proceedings of the Southern Africa Telecommunication Networks and Applications Conference (SATNAC)*. Western Cape, South Africa.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). Aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet: Yapısal eşitlik modeliyle bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-15.
- Ersoy, A. F. ve Ersoy, Ali. (2008). İnternet ve çocuk hakları eğitimi, *VIII. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferans Bildiri*, 6-9 Mayıs, Eskişehir.
- Govender, I. ve Skea, B. (2015). Teachers' understanding of e-safety: An Exploratory case in KZN South Africa. *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*, 70(1), 1-17. <https://doi.org/10.1002/j.1681-4835.2015.tb00505.x>
- Gökmen, Ö. F. ve Akgün, Ö. E. (2015). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmen adaylarının bilişim güvenliği bilgilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), 61-84.
- Gökmen, Ö. F. ve Akgün, Ö. E. (2016). Öğretmen adaylarının bilişim suçlarına yönelik deneyimleri ve bilişim güvenliği ders içeriğine yönelik görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 178-193.
- Günel, A., Turhal, Ç. Ü. ve İmal, N. (2011). *İlköğretim öğrencileri arasında internet kullanımının incelenmesine yönelik anket çalışması*. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- İnam, N. ve Öztürk, G. (2018). Öğretmen adaylarının sanal zorbalık algıları. *International Journal of Computers in Education*. 1 (1), 24-38.
- Jobi, T. ve Kritzinger, E. (2014). *Online awareness among sepedi school children in South Africa*. In Proceedings of the Ireland International Conference on Education (IICE-2014).
- Karacı, A., Akyüz, H. İ. ve Bilgici, G. (2017). Üniversite öğrencilerinin siber güvenlik davranışlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2079-2094.
- Kouttis, S. (2016). Improving security knowledge, skills and safety. *Computer Fraud & Security*, 2016(4), 12-14.
- Kozan, M. (2018). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Eğiti Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kritzinger, E. (2016). Short-term initiatives for enhancing cyber-safety within South African schools: research. *South African Computer Journal*, 28(1), 1-17.

- Kritzinger, E. ve Padayachee, K. (2013). Engendering an e-safety awareness culture within the South African context. *AFRICON*, IEEE. 1-5.
- Li, Q. (2010). Cyberbullying in high schools: a study of students' behaviors and beliefs about this new phenomenon. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, 372-392.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. ve Ólafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet. *LSE, London: EU Kids Online*. <https://www.safenet.bg/images/sampledata/files/EUKidsOnline-full.pdf> Erişim tarihi: 13.01.2020.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., ve Ólafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet. *LSE, London: EU Kids Online*.
- Oktik, N. (2013). *Sosyal kontrol, çocuk ve internet*. I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı, 1: 297-309, İstanbul.
- Olsen, R. V. (2020). *Teachers' awareness, knowledge and practice of information security in school* [Yüksek lisans tezi], Agder University-Kristiansand. <https://hdl.handle.net/11250/2678221>
- Oskay Yurttaş, G. (2013). *İnternet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin durumu-İnternet kullanımı ile ilgili ailelerin değerlendirmeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, İ., ve Çakır, R. (2022). Öğretmenlerin sınıf ortamında dijital oyunlardan yararlanmaları ve dijital veri güvenliği farkındalıkları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 123-146.
- Reynolds, N., Diamantopoulos, A. ve Schlegelmilch, B. (1993). Pretsting in questionnaire design: A review of the literature and suggestionf for further reserach, *Journal of the Market Research Society*, 35(2), 171- 182.
- Siegle, D. (2010). Cyberbullying and sexting: Technology abuses of the 21st century. *Gifted child today*, 33(2), 14.
- Šimandl, V. ve Vaniček, J. (2017). Influences on ICT teachers knowledge and routines in a technical e-safety context. *Telematics and Informatics*, 34(8), 1488-1502.
- TÜİK, 2016, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>. Erişim tarihi: 10.01.2019.
- Tomczyk, Ł. (2019). Digital literacy in the area of e-safety among teachers (second stage of the primary school) in Poland. *Conference proceedings of» eLearning and Software for Education (eLSE)*, 15(2), 130-135. Carol I National Defence University Publishing House.
- Ybarra, M. L., ve Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308-1316.<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x>

KAYNAKÇA

- <https://www.education.gov.pg/sites/Students-and-parents/Education-Structure/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/sites/Syllabus/Elementary-Syllabus/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/sites/Syllabus/Primary-Syllabus/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/sites/Syllabus/Secondary-Syllabus/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/opendata/Teacher%20Education/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://web.dherst.gov.pg/students/admissions/how-to-apply> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.education.gov.pg/admin/images/products/bc0bbb7a6b2549bce274cb8e33263273.pdf> Erişim tarihi: 25.03.2024
- <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/human-development-report-2023> Erişim tarihi: 25.03.2024
- Al Alhareth, Y., & Al Dighrir, I. (2014). The assessment process of pupils' learning in Saudi education system: A literature review. *American Journal of Educational Research*, 2(10), 883-891.
- Aljabreen, H. H., & Lash, M. (2016). Preschool education in Saudi Arabia: Past, present, and future. *Childhood Education*, 92(4), 311-319.
- Aydoğan, İ. ve Fidan, M. S. (2022). Sömürgecilik bağlamında Afrika'da eğitim, *Africa-İnönü Üniversitesi Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 128-149.
- Bray, M. ve Jiang, K. (2021). Eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. S. Aydın (Çev. Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Araştırma Yaklaşımları ve Yöntemleri* içinde (1. Baskı, 129-153). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1996). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara: Usem Yayınları.
- Erdem, M. (2021). Türk eğitim sistemi. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri* içinde (7. Baskı, s.77-114). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2003). Karşılaştırmalı eğitim: Türk eğitim bilimleri çalışmaları içinde önemsilmesi gereken bir alan. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 265-283.
- Erkol, H. (2021). Karşılaştırmalı eğitimin tarihsel süreci, amaçları, varsayımları ve tarafları. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri* içinde (7. Baskı, s.3-18). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Göker, S. D., Göker Ürün, M., Dirik, H. ve Güllü, B.F. (2021). *Türkiye içi Küresel Ölçekte Öğretmen Yetiştirme Modeli*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gümüş, İ. (2020). Apartheid döneminde Güney Afrika ve uluslararası çalışma örgütü ilişkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 25-37.
- Gündoğdu, Y. (2013). Suudi Arabistan eğitim sistemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(35), 135-158. <https://doi.org/10.17120/omufd.06826>
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). (2021). *TIMSS 2019: Saudi Arabia national report*.<https://www.iea.nl/sites/default/files/2021-03/TIMSS%202019-%20Saudi%20Arabia%20national%20report.pdf>
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). (2021). <https://pirls2021.org/> Erişim tarihi: 25.03.2024
- İNSAMER. (2017). Ülke profili: Suudi Arabistan. <https://www.insamer.com/tr/ulke-profilu-suudi-arabistan/>
- Karaağaçlı, A., ve Turgut, Ü. (2019). Güney Afrika’da yerli halkın ırkçılıkla mücadelesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi* (43), 1-7.
- MEB.(2020).https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/10175514_TIMSS_2019_Turkiye_On_Raporu_.pdf Erişim tarihi: 25.03.2024
- MEB.(2023).https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa2022_rapor.pdf Erişim tarihi: 25.03.2024
- MEB.(2024).<https://cdn.eba.gov.tr/icerik/GorusOneri/2024Programlar/2024programortakmetin.pdf> Erişim tarihi: 26.04.2024
- O'Donoghue, T., & Mortimer, J. (2024). *Teacher Preparation in Papua New Guinea: Past and Present*.
- OECD. (2018). *Education at a glance 2018: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>
- OECD. (2020, July 6). *Education at a glance 2020: OECD indicators*.https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2020_69096873-en
- OECD. (2022). *PISA 2022 results: Saudi Arabia*. <https://www.oecd.org/publication/pisa-2022-results/country-notes/saudi-arabia-f69c2e4b/>
- Saudi Arabian Cultural Mission Washington. (2018). "Education System in Saudi Arabia

- Sevim, C. (2019). Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Geleneksel El Sanatları: Çağdaş Seramik Sanatı ve Sanatçılarından Örnekler. *Sanat ve Tasarım Dergisi* (24), 339-357.
- Suudi Arabistan Eğitim Bakanlığı. (2024, April). <http://www.moe.gov.sa/>
- South African Government. (2024). Basic Education (Website). Retrieved from <https://www.education.gov.za/EducationinSA/tabid/327/Default.aspx> adresinden erişilmiştir.
- South African Government. (2024). People of South Africa (Website). Retrieved from <https://www.gov.za/services/services-residents/education> adresinden erişilmiştir.
- Söylemez, N., ve Adıyaman, B. (2023). Türk eğitim sistemi ile ilgili yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(239), 1673-1706.
- Statista. (2024). South Africa: Literacy rate from 2007 to 2021, total and by gender [Web Sitesi]. <https://www.statista.com/statistics/572836/literacy-rate-in-south-africa/>
- Strategic Decisions Consulting Company. (2015). *Gap between education system and labor market in Saudi Arabia* (Overview Report, p. 6).
- Şahin, F. (2021). Karşılaştırmalı eğitimin tanımı, kapsamı ve tarihçesi. M.K. Gülcan ve F. Şahin (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Tematik Bir Yaklaşım* içinde (1. Baskı, s.2-19). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şahin Kalyoncuoğlu, S. ve Şahin, M. (2021). Türk eğitim sistemi. S. Kalyoncuoğlu Şahin ve M. Şahin (Ed.), *Karşılaştırmalı Eğitim Güncel Veriler ve Eğitim Perspektifleri* içinde (1. Baskı, s. 1-32). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Taşkın, A.M. ve Bozkurt, F. (2023). Papua Yeni Gine sosyal bilimler dersi öğretimi programlarının ulusal kimliğin inşasındaki önemi. 5. *Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 405-421).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *BRICS Ülkelerinde Eğitim Sistemi*. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/26100749_BRICS_Ylklerinde_EYitim_Sistemi.pdf adresinden edinilmiştir.
- UNESCO-IBE. (2011). *World data on education: 7th edition, 2010/11*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000211628>
- Yaşar, R. (2007). *Suudi Arabistan'daki mutavassıt (ortaokul) 1.sınıf tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimi programları ile Türkiye'deki 6.sınıf sosyal bilgiler eğitimi programlarının karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

KAYNAKÇA

- Aktaş, İ. (2022). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 187-203.
- Alkış, M. (2020). *Üniversite öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No: 643004). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alparslan, A. M. (2021). Düşünme ihtiyacı-ustalık yönelimi-psikolojik iyi oluş ilişkisi: Eğitimciler üzerinde bir inceleme. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(42), 969-990.
- Altınpulluk, H. & Yıldırım, Y. (2021). 2010-2019 yılları arasında yayınlanan 21. yüzyıl becerileri araştırmalarının incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 438-461.
- Altunkaya, H. & Çelik, M. E. (2021). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin 21. yüzyıl becerileri yeterlikleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 813-826.
- Arslan, A. (2020). Öğretmen adayları perspektifinden pandemi öncesi ve sonrası öğren-cilere kazandırılması gereken 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 553-571.
- Arpacı, D. (2015). Meslek öncesi öğretmen kimliği ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Tez No: 398391). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atakişi, T. (2019). *Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerini esas alan bilgi okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No: 590055). [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Kafkas Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Atalay, N., Anagün, Ş. S. & Kumtepe, E. G. (2016). Fen öğretiminde teknoloji entegrasyonunun 21. yüzyıl beceri boyutunda değerlendirilmesi: Yavaş geçişli animasyon uygulaması. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(2), 405-424.
- Atik, A. D. & Yetkiner, A. (2021). Ortaöğretim biyoloji dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Journal of Education*, 11(2), 745-765.
- Aygün, Ş. S., Atalay, N., Kılıç, Z. & Yaşar, S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 160-175.

- Aydın, A. (2019). İngilizce öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde öğretmen eğitiminde 21. yüzyıl becerilerinin incelenmesi. (Tez No: 592172). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, A. & Şişman, G. T. (2021). Hizmet öncesi İngilizce öğretmen eğitiminde 21. yüzyıl becerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1223-1251.
- Aydın, E. & Tunagür, M. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(32), 349-374.
- Aydın, S. (2021). *Yabancı dil hazırlık sınıfı öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri, başarı odaklı motivasyonları ve İngilizce öğrenmeye yönelik motivasyonları arasındaki ilişkiler*. (Tez No: 675177). [Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ahmet, U. & Çiçek, B. (2021). Farklı branşlardaki öğretmenlerin 21. yüzyıl becerileri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 1-11.
- Bakar, M. H. D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerinin demokratik eğilimlerine etkisi (Nevşehir ili örneği)*. (Tez No: 645084). [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Barası, M. & Erdamar, G. (2021). 2018 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi: öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 222-242.
- Bertrams, A. & Dichäuser, O. (2009). High-school students' need for cognition, self-control, and school achievement: Testing a mediation hypothesis. *Learning and Individual Differences*, 19, 135-138.
- Boyacı, Ş. D. B., & Özer, M. G. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738.
- Bozkurt, F. (2020). 21. yüzyıl becerileri açısından sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 34-64.
- Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H. (2016). Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 69-82. <https://doi.org/10.9779/puje757>
- Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H. (2016). Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 69-82.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Donmuş Kaya, V. & Akpunar, B. (2018). An investigation of prospective teachers' 21st century skills effect about digital storytelling events. *Manas Journal of Social Studies*, 7(4), 1-10.
- Cacioppo, J. T. & Petty, R. E. (1982). The need for cognition. *Journal of personality and social psychology*, 42(1), 116.
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E. & Feng Kao, C. (1984). The efficient assessment of need for cognition. *Journal of personality assessment*, 48(3), 306-307.
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E., Feinstein, J. A. & Jarvis, W. B. G. (1996). Dispositional differences in cognitive motivation: The life and times of individuals varying in need for cognition. *Psychological bulletin*, 119(2), 197.
- Canpolat, M. (2021). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(3), 527-535.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Cemaloğlu, N., Arslangilay, A. S., Üstündağ, M. T. & Bilasa, P. (2019). Meslek lisesi öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri özyeterlik algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 845-874.
- Cenkseven, F. & Akar-Vural, R. (2006). Ergenlerin düşünme gereksinim ve cinsiyetlerine göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Eğitim Araştırmaları*, Güz: 25, 45-53.
- Cevik, M. & Senturk, C. (2019). Multidimensional 21th century skills scale: Validity and reliability study. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 14(1), 11-28.
- Ceylan, M. (2019). 21. yüzyıl becerileri bağlamında okul yöneticilerinin değişen rollerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. (Tez No: 561766). [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelebi, M. & Altuncu, N. (2019). 21. yüzyıl becerilerinin ingilizce öğretim programındaki yeri. *Educational Sciences Proceeding Book*, 231-244.
- Çelebi, M. & Sevinç, Ş. (2019). Öğretmenlerin 21. yüzyıl becerilerine ilişkin yeterlik algılarının ve bu becerileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi. *Educational Sciences Proceeding Book*, 157(172), S43.
- Çeliker, H. D. & Muhammed, K. (2020). Fen öğretiminde REACT'ın etkileri: 21. yüzyıl becerileri ve fene yönelik öz yeterlilik inançları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5732-5763.
- Çetin, M. & Çetin, G. (2021). 21. yüzyıl becerileri açısından MEB okul öncesi eğitim programına eleştirel bir bakış. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 235-255.
- Çevik, A. & Demirtaş, H. (2021). Okul müdürleri ve öğretmenlerin bakış açısıyla okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1512-1543.

- Çiftci, S., Yayla, A. & Sağlam, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734.
- Çolak, M. (2018). *Ortaokul fen bilimleri dersinin 21. yüzyıl becerilerini kazandırma-daki etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri (Kayseri ili örneği)*. (Tez No: 490559). [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. *21st century skills: Rethinking how students learn*, 20(2010), 51-76.
- Demir, A. Y. & Özyurt, M. (2021). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1254-1290.
- Demir, M. (2020). *Ortaöğretim öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile okula ilişkin tutum düzeyleri arasındaki ilişkide düşünme ihtiyacının aracı rolü*. (Tez No: 613146). [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirci, S. (1998). Düşünme İhtiyacı Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri: Düşünme İhtiyacı, Kontrol Odağı ve Öğretilmiş Güçlülük İlişkileri. (Tez No: 735522). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirtas-Madran, H. A. (2012). Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Düşünme İhtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 1-10.
- Devrani, A. E. P. (2021). Gençler için 21. yüzyıl becerileri ve dijitalleşen dünyanın gereklilikleri: yeni okuryazarlıklar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(24), 5-24.
- Dichäuser, O., Reinhard, M., Diener, C. & Bertrasm, A. (2009). How need for cognition affects the processing of achievement-related information. *Learning and Individual Differences*. 19. 283-287
- Durukan, A. Y. (2015). Dijital dünyada okul kütüphaneciliği ve 21. yüzyıl becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 106-120.
- Ecevit, T. & Kaptan, F. (2019). 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasına yönelik tasarlanan argümantasyon destekli araştırma-sorgulamaya dayalı öğretim modelinin betimlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019056328
- Ekici, G., Abide, Ö. F., Canbolat, Y. & Öztürk, A. (2017). 21. Yüzyıl becerilerine ait veri kaynaklarının analizi. *Journal of Research in Education and Teaching. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Elekoğlu, F. & Demirdağ, S. (2020). Okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri, iletişim becerileri ve liderlik stillerinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 101-117.

- Engin, A. O. & Korucuk, M. (2021). Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1081-1119.
- Erdamar, G. & Barası, M. (2021). 21. Yüzyıl becerileri açısından ortaokul türkçe dersi öğretim programı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 312-342.
- Erdoğan, Ö. (2019). *Robotik lego uygulamaların fen bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Tez No: 557789). [Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erkılıç, M. (2020). *21. yüzyıl becerilerinin fizik başarısına etkisinin araştırılması*. (Tez No: 644595). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ermiş, E. N. & Artar, M. (2021). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 68-82.
- Ermiş, E. N. (2018). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. (Tez No: 525158). [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ermiş, E. N. (2018). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. (Tez No: 525158). [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erten, P. (2020). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ve bu becerilerin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 33-64.
- Geçgel, H., Fatih, K., Vatansever, Y. Y., & Çalık, F. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(4), 1646-1669.
- Gelen, İ. (2017). P21-Program ve öğretimde 21. yüzyıl beceri çerçeveleri (ABD Uygulamaları). *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 15-29.
- Gelişli, Y. & Doğan, E. (2020). Türk dili ve edebiyatı ortaöğretim programına 21. yüzyıl becerilerinin yansması. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 12(47), 58-69.
- Gençdoğan, B. (2001). Üniversite öğrencilerinin düşünme ihtiyaçlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 227-234.
- Gökbulut, B. (2020). Öğretmen adaylarının eğitim inançları ile 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişki, *Turkish Studies - Education*, 15(1), 127-141.

- Gökbulut, B. (2020). Öğretmen adaylarının eğitim inançları ile 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişki. *Turkish Studies*, 15(1), 127-141.
- Gömleksiz, M. N., Sinan, A. T. & Doğan, F. D. (2019). Türkçe, türk dili ve edebiyatı ile çağdaş türk lehçeleri öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlik algıları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(19), 163-185.
- Gülgöz, S. & Sadowski, C. J. (1995). Düşünme ihtiyacı ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Dergisi*, 12, 3-8.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. (Tez No: 579207). [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürültü, E., Aslan M. & Alcı B. (2018). İlköğretim öğretmenlerinin yeterliklerinin 21. yüzyıl becerileri ışığında incelenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 6(71), 543-560.
- Gürültü, E., Aslan, M. & Alcı, B. (2020). Ortaöğretim öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri kullanım yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 780-798.
- Gürültü, E., Aslan, M., & Bülent, A. (2019). Ortaöğretim öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri kullanım yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 780-798.
- Harlak, H. (2014). Dini Yönelim ve Dindarlığın Düşünme İhtiyacı, Denetim Odağı, Sosyal Beğenirlik ile İlişkisi. 18. *Ulusal Psikoloji Kongresi, Bursa*.
- Karasar, N.(2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Kalemkuş, F. & Özek, M. B. (2022). Kapsamlı 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(2), 359-388.
- Kalemkuş, F. & Özek, M. B. (2021). 21. yüzyıl becerileri konusunda araştırma eğilimleri: 2000-2020 (ocak ayı). *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 878-900.
- Kalemkuş, J. (2021). Fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 63-87.
- Karakaş, M. (2015). Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin fen bilimlerine yönelik 21. yüzyıl beceri düzeylerinin ölçülmesi. (Tez No: 391151). [Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karakelle, S. (2012). Üst biliş, genel yetenek ve problem çözme becerisi ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37 (164), 237-250.
- Karakelle, S. (2012). Üst bilişsel farkındalık, zekâ, problem çözme algısı ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 237-250.

- Kardeş, S. (2020). Okul öncesi eğitim programının 21. yüzyıl becerileri ve STEAM eğitimi bağlamında incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(2), 109-119.
- Kaya, A. (2020). *Sınıf öğretmeni adaylarının 21. yüzyıl becerileri kapsamında girişimcilik becerilerinin incelenmesi*. (Tez No: 643082). [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, S. (2017). Lise öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin öğrenci tükenmişliği ve okul bağlılığı ile ilişkisi. (Tez No: 484105). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kayhan, E., Altun, S. & Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2018)'nın 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35.
- Keskin, İ. & Yazar, T. (2015). Öğretmenlerin yirmi birinci yüzyıl becerileri ışığında ve yaşam boyu öğrenme bağlamında dijital yeterliliklerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1691-1711.
- Korucu, A. T. & Ünüvar, M. (2020). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının aldıkları eğitim ile bilişim liderliği vasfı ve 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişki. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 2(1), 44-53.
- Kozikoğlu, İ. & Altunova, N. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine ilişkin öz-yeterlik algılarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordama gücü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 522-531.
- Kozikoğlu, İ. & Altunova, N. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine ilişkin öz-yeterlik algılarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordama gücü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 522-531.
- Kozikoğlu, İ. & Özcanlı, N. (2020). Öğretmenlerin 21. yüzyıl öğrenen becerileri ile mesleğe adanmışlıkları arasındaki ilişki. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(1), 270-290.
- Kuradayıoğlu, M. & Soysal, T. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- Mazhar, B. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64.
- Murat, A. (2018). Fen bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlik algıları ile STEM'e yönelik tutumlarının incelenmesi/Investigation of prospective science teachers 21st century skills competence perceptions and attitudes toward STEM. (Tez No: 515427). [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Murat, M. (2018). *Ters yüz sınıf modelinin beşinci sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri ve bilimsel epistemolojik inançlarına etkisi*. (Tez No: 542404). [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Nacaroğlu, O. (2020). Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin incelenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 53(2), 693-722.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (OECD). (2009). 21 st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. *Education Working Papers*, 41.
- Orhan-Göksun, D. (2016). Öğretmen adaylarının 21. yy. öğrenen becerileri ve 21. yy. öğreten becerileri arasındaki ilişki. (Tez No:425506). [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Örsel Kadioğlu, S. (2001). Düşünme ihtiyacı ve beden algısına ilişkin özgüven. (Tez No: 100329). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdemir-Özden, D., Karakuş-Tayşi, E., Kılıç-Şahin, H., Demir-Kaya, S., & Bayram, F. Ö. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine yönelik yeterlik algıları: Kütahya örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 1163-1184.
- Özkul, A. & Alparslan, A. (2019). Yaşam Doyumunu Artıran Motivasyon Kaynağı: Düşünme-Anlama İhtiyacı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8 (4) , 3272-3288.
- Özyurt, M. (2020). 21. yüzyıl becerileri öğretimi ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2568-2594.
- Palut, H. (2008). The relationship between need for cognition and self-esteem: A comparative study of Turkish student teacher. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(2), 349-358.
- Polat, R. H. (2008). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özellikleri ve düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. (Tez No: 220593). [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Polat, R.H. & Tümkaya, S. (2010). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*. 9(1), 346-360.
- Polat, R. H. & Tümkaya, S. (2010). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(1), 346-360.

- Saracaloğlu, A. S. & Çengel, M. (2013). Cinsiyet, yaş ve düşünme ihtiyacı düzeyinin bilişötesi farkındalığı yordayıcılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1-13.
- Sang, G., Liang, J.-C., Chai, C. S., Dong, Y., & Tsai, C.-C. (2018). Teachers' actual and preferred perceptions of twenty-first century learning competencies: A Chinese perspective. *Asia Pacific Education Review*, 19(3), 307-317.
- Sarıtaş, B. (2019). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. (Tez No: 585092). [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sayın, Z. & Seferoğlu, S. S. (2016). Yeni bir 21. yüzyıl becerisi olarak kodlama eğitimi ve kodlamanın eğitim politikalarına etkisi. *Akademik Bilişim Konferansı*, Aydın.
- Selim, U. & Erdem, H. H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında “21. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi”. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76-93.
- Sevinç, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile duyguları ifade etme ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişki*. (Tez No: 553494). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sevinç, H. & Taş, İ. (2020). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile düşünme ihtiyacı ve duyguları ifade etme arasındaki ilişki. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 34(2), 523-541.
- Sevinç, M. & Tok, E. (2005). İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Düşünme İhtiyacı. 14. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulan Bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli*.
- Sibel, Y. (2021). 21. yüzyıl becerileri perspektifinden tarih eğitiminin yönü. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 209-233.
- Sing, R. R. (1991). *Education for the twenty first century: Asia-Pacific perspectives*. UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific. Bangkok.
- Tok, E. (2010). Okul öncesi 1. sınıf öğretmen adaylarının düşünme ihtiyaçları ve düşünme ihtiyacına yönelik görüşleri (Pamukkale Üniversitesi örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 45-62.
- Tuğluk, M. N., & Özkan, B. (2019). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. yüzyıl becerileri açısından analizi. *Temel Eğitim*, 1(4), 29-38.
- Tunagür, M. & Aydın, E. (2021). Türkçe öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerini kullanım yeterlikleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(4), 1562-1580.
- Uluyol, Ç. & Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.

- Uyanık, N. (2017). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin düşünme stilleri ile düşünme ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No: 470234). [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Üzümcü, Ö. & Erdal, B. (2018). Eğitimde yeni 21. yüzyıl becerisi: Bilgi işlemsel düşünme. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Varki, E. (2020). *Öğretmen adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerileri ile yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Tez No: 646904). [Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 51(1), 183-201.
- Yaşar, E. B. (2021). *Fen bilimleri öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri öz yeterlilik algıları ve stem tutumlarının incelenmesi*. (Tez No: 589038). [Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Zeybek, G. (2019). Lise öğrencilerinin 21. Yüzyıl öğrenme becerileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(2), 142-156.
- Woodward, R. (2009). *The organisation for economic co-operation and development (OECD)*. Routledge.
- <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519422.pdf> (P21) (Date of access:04.05.2024)
- <https://www.myk.gov.tr/index.php/turkiye-yeterlilikler-cercevesi> (TYÇ) (Date of access:27.03.2024)
- https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_06/16110804_MEB_Kalite_Cercevesi.pdf (Date of access:29.01.2024)

Kaynaklar

- Agasisti, T., & Pohl, C. (2012). Comparing German and Italian public universities: Convergence or divergence in the higher education landscape? *Managerial and Decision Economics*, 33(2), 71-85.
- Aktan, C. C. & Gencel, U. (2007). Yükseköğretimde Akreditasyon, Değişim Çağında Yükseköğretim Global Trendler-Paradigmatal Yönelimler. (Ed: Coşkun Can AKTAN), Yaşar Üniversitesi Yayını, İzmir.
- Aktan, C.C. (2007). Değişim çağında yükseköğretim. Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Amaral, A., & Rosa, M. J. (2010). Recent trends in quality assurance. *Quality in Higher Education*, 16(1), 59-61.
- Anderson, G. (2008). Mapping academic resistance in the managerial university. *Organization*, 15(2), 251-270.
- Ball, S. J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228.
- Barnett, R. (1994). Power, enlightenment and quality evaluation. *European Journal of Education Studies*, 29(2).
- Blackmur, D. (2004). Issues in higher education quality assurance. *Australian journal of public administration*, 63(2), 105-116.
- Bozoğlu, O. (2020). Yükseköğretimde kalite olgusu: Aktör merkezli yeni kurumsalcılık ile örgüte bütünsel bakış [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Clark, B. R. (2004). Delineating the character of the entrepreneurial university. *Higher Education Policy*, 17(4), 355-370.
- Çetinsaya, G. (2014). Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası. Yükseköğretim Kurulu Raporu. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/buyume-kalite-uluslararasilasma-turkiye-yuksekogretim-icin-bir-yol-haritasi.pdf>
- Dromey, R. G. (1993). The Tide That Quality Must Turn in Education. School of Computing and Information Technology, Division of Science and Technology, Griffith University.
- Durman, M. (2008). Yükseköğretimde kalite güvencesi. Yükseköğretimde yeniden yapılanma, Bologna sürecinin Türkiye’de uygulanması. Bologna uzmanları ulusal takımı projesi- 2007-2008 sonuç raporu. Erişim adresi: <http://w3.gazi.edu.tr/~gyavuzcan/documents/1.pdf>
- ENQA. (2007). Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area. Helsinki: ENQA.
- Erdem, A. R. (2013). Üniversite özerkliği: Mali, akademik ve yönetsel açıdan yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2).

- Federkeil, G. (2008). Rankings and quality assurance in higher education. *Higher Education in Europe*, 33(2-3), 219-231.
- Frazer, M.J. (1992). *Quality assurance in higher education*. Falmer Press.
- Galkute, L. (2014). A Quality assurance system based on the sustainable development paradigm: The Lithuanian perspective. In: Fadeeva, Z., Galkute, L., Mader, C., Scott, G. (eds), *Sustainable Development and Quality Assurance in Higher Education* (s. 114-130): Springer.
- Giannakou, M. (2006). Chair's summary, meeting of the oecd education ministers. *Higher Education: Quality, Equity and Efficiency, Summary by the Chair:OECD*.
- Green, D. (1994). What is quality in higher education? Concepts, policy and practice. In D. Green (Ed.), *What is Quality in Higher Education?*(s.15-29). SRHE and Open University Press,
- Günay, D. (2012). Yükseköğretimde öğrenme kazanımlarına dayanan kalite güvence sistemi. In, Gür, S. B., & Özer, M. (eds.), *Türkiye’de yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve kalite güvence sistemi* (s. 11-21). Pelin Ofset.
- Günay, D. (2014). Türkiye’de yükseköğretimin mevcut durumu, sorunları, gelişmeler ve öneriler. *Yeni Türkiye*, 58, 678-945.
- Harman, G. (1998). The management of quality assurance: a review of international practice. *Higher Education Quarterly*, 52(4), 345-364.
- Harman, G. (2011). Competitors of rankings: New directions in quality assurance and accountability. In *University Rankings*. Springer.
- Harman, G. S., & Meek, V. L. (2000). Repositioning quality assurance and accreditation in Australian higher education. In: *AusInfo*.
- Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1), 9-34.
- Harvey, L., Green, D., & Burrows, A. (1993). Assessing quality in higher education: A transbinary research project. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(2), 5-16.
- Hoecht, A. (2006). Quality assurance in UK higher education: Issues of trust, control, professional autonomy and accountability. *Higher Education*, 51(4), 541-563
- Ischinger, B. (2006). Higher education for a changing world. *Organisation for economic cooperation and development. The OECD Observer*, (255), 22.
- Kalite Güvencesi Yönetmeliği. (2007). Sanayinin geliştirilmesi ve üretimin desteklenmesi amacıyla Bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170701-21.html>

- Kurt, T. & Gümüş, S. (2015). "Dünyada yükseköğretimin finansmanına ilişkin eğilimler ve Türkiye için öneriler. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 5(1), 14-26.
- Kuzu, Ö. H. (2013). Yükseköğretimde değişen değerler bağlamında avrupa yükseköğretim alanı yeterlilik düzeyi algısı: Öğretim elemanları üzerine bir uygulama [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Lagrosen, S., Seyyed-Hashemi, R., & Leitner, M. (2004). Examination of the dimensions of quality in higher education. *Quality assurance in education*, 12(2), 61-69.
- leiklie, I. (2018). New public management or neoliberalism, higher education. *Encyclopedia of international higher education systems and institutions*, 1-6.
- Meade, P., & Woodhouse, D. (2000). Evaluating the effectiveness of the New Zealand Academic Audit Unit: Review and outcomes. *Quality in Higher Education*, 6(1), 19- 29.
- NCATE (National Council for Accreditation of TeacherEducation), (2007). NCATE's Mission. Erişim adresi: <http://www.ncate.org/documents/NCATEMission.pdf>
- O'Flynn, J. (2007). From new public management to public value: Paradigmatic change and managerial implications. *Australian journal of public administration*, 66(3), 353-366.
- Odin, J. K., & Manicas, P. T. (2004). *Globalization and higher education*. University of Hawaii Press.
- Özcan, A. ve Ağca, V. (2010). Yeni kamu yönetimi anlayışında postmodernizmin izleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 1-32.
- Özer, M. (2012). Türkiye yükseköğretimi için kalite güvence sistemi yaklaşımları. *Eğitime Bakış, Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi* 8(23), 15-20.
- Özer, M., Gür, B. S. & Küçükcan, T. (2010). Yükseköğretimde kalite güvencesi. *Siya-set, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Yayınları*.
- Özer, M., Gür, B.S. & Küçükcan, T. (2011). Kalite temini: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 59-65.
- Rehber, E. (2007). Dünyada değişen yükseköğretim ve kalite anlayışı, değişim çağında yükseköğretim. *Yaşar Üniversitesi Yayınları*.
- Santiago, P.vd. (2008). *Tertiary education for the knowledge society*. OECD: Paris.
- Schwarz, S., & Westerheijden, D. F. (2004). Accreditation in the framework of evaluation activities: A comparative study in the European higher education area. In Schwarz, S and Westerheijden D. F. (eds.), *Accreditation and evaluation in the European higher education area* (s. 1-41). Springer.
- Scott, P. (1995). *The meanings of mass higher education*. McGraw-Hill Education.
- Shin, J. C., Toutkoushian, R. K., & Teichler, U. (2011). *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education*. Springer.

- Smidt, H. (2015). European quality assurance: A European higher education area success story [overview paper]. In Curaj, A., Matei, L., Pricopie, R., Salmi, J., Scott, P. (eds), The European Higher Education Area (s. 625-637). Springer.
- Uygur, M. (2018). Yükseköğretimde kalite güvencesi bağlamında öğretme-öğrenme süreçlerinin incelenmesi ve öğretim elemanlarına yönelik bir eğitici eğitimi programı geliştirilmesi. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Vidovich, L. (2002). Quality assurance in Australian higher education: Globalisation and steering at a distance. Higher Education, 43(3), 391-408.
- Wissema, J. G. (2009). Üçüncü kuşak üniversitelere doğru. Özyeğin Üniversitesi Yayınları.
- Worthen, H., & Berry, J. (2002). Bargaining for "quality" in higher education: A case study from the city colleges of Chicago. Labor Studies Journal, 27(3), 1-23.
- YÖK. (2007). Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi. Yükseköğretim Kurulu Yayınları. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf>
- YÖK. (2014). Yükseköğretimde kalite için. Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.
- YÖK. (2018). Yükseköğretim kalite kurulu. Erişim adresi: <http://www.yok.gov.tr/web/kalitekurulu>

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1994). Eğitimde etkili yönetici davranışları. İzmir: Kan-yılmaz Matbaası.
- Aydın, M. (1993). Çağdaş eğitim denetimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, M. (2005). Eğitim yönetimi. Ankara: Hatipoğlu Yayıncılık.
- Balay, R. (2000). Özel ve resmi liselerde yönetici ve öğretmenlerin ör-gütsel bağlılığı. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması Ana Bilim Dalı, Ankara
- Balay, R. (2000). Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balay, R. (2014). Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık. Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (1993). Etkili okul kuram, uygulama ve araştırma. Ankara: Yavuz Dağıtım.
- Başaran, İ. E. (1993). Türkiye eğitim sistemi.. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). Eğitim yönetimi: nitelikli okul. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bilgen, A. (2014). Çalışanların etik liderlik ve etik iklim algılarının ör-gütsel bağlılıklarına etkisi: özel ve kamu sektöründe karşılaştır-malı bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçe-şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Budak, T. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan kadrolu ve söz-leşmeli öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensti-tüsü, İstanbul.
- Buluç, B. (2009). Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürleri-nin liderlik stilleri ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 15 (57). 5-34.
- Celep, C. (1996). Eğitim örgütlerinde öğretmenlerin örgütsel adanmış-lığı. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Celep, C. (2014). Eğitim örgütlerinde örgütsel adanma. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çakır, A. (2007). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ör-gütsel bağlılık düzeyleri ve okul kültürü algıları arasındaki iliş-kinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelikten, M. ve Çanak, M. (2014). Okul yöneticilerinin örgütsel bağlılık-ları ile örgüt-sel sinizmleri arasındaki ilişki. Türkiye Sosyal Politi-ka ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, 4 (6). 47-78.
- Çetin, M. (2004). Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık. Ankara: Nobel Ya-yınları.
- Durmuşçelebi M. (2008). Tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören öğretmen adaylarının program hakkındaki görüşleri ile problem çözme be-cerileri arasındaki ilişki. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 25(2). 171- 191.
- Erbesler, A (1984). İnsan gücü verimliliğini artırmaya yönelik organi-zasyon modelleri ve teşvik edici yöntemleri. Ankara: Milli Pro-duktivite Yayınları.
- Günce, S. (2013). İlköğretim okullarında örgütsel adalet ile örgütsel bağlılık ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens-titüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Şanlıurfa.
- Gürgen, H. (1997). Örgütlerde iletişim kalitesi. İstanbul: Der Yayınları.
- İnce, M. ve Gül, H. (2005). Yönetimde yeni bir paradigma: örgütsel bağlılık. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Kalağan, G. ve Güzeller, O. C. (2008). ‘‘Örgütsel sinizm ölçeğinin Türkçe’’ ye uyarlan-ması ve çeşitli değişkenler açısından eğitim örgütlerinde incelenmesi’’. 16.Yö-netim ve Organizasyon Kong-resi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Mercan, M. (2006). Öğretmenlerde örgütsel bağlılık örgütsel yabancı-laşma ve örgütsel vatandaşlık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sos-yal Bilimler Enstitüsü, Afyonka-rahisar.
- Özden, Y. (1997). Öğretmenlerde okula adanmışlık yönetici davranışı. Milli Eğitim Dergisi. 135. 35-41

- Serin, M.K. (2011). İlköğretim kurumlarında öğretimsel liderlik ile ör-gütsel bağlılık arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şişman, M. (2002). Öğretim Liderliği. Ankara: Pegem Yayınlar.
- Tuncer, A. (1995). MEB bilgisayar eğitimi ve hizmetleri genel müdürlü-ğü personelinin iş doyumu ve örgütsel bağlılık durumları. Ya-yınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. TODAİE Ankara.
- Uğurlu, C. T. ve Üstüner, M. (2011). Öğretmenlerin örgütsel bağlılık dü-zeylerine yöneticilerinin etik liderlik ve örgütsel adalet davranış-larının etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 41 (41). 434-448.
- Uğurlu, C., Sincar, M. ve Çınar, K. (2013). Ortaöğretim okulu öğretmen-lerinin örgüt-sel bağlılık düzeylerine yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının etkisi. Er-zincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 15 (1). 266-281.
- Varoğlu, D. (1993). Kamu sektörü çalışanlarının işlerine ve kuruluşla-rına karşı tutum-ları, bağlılıkları ve değerleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversi-tesi Sosyal Bilimler Enstitüsü An-kara.
- Vural, G. (2016). Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin çalışanların motivasyonu üze-rindeki etkisi. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Avrasya Üniversitesi Sos-yal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bi-limleri Ana Bilim Dalı, Trabzon.

KAYNAKÇA

- Abay, S. A. (2019). Aile içi iletişim ve uyum sorunları: Yüksek Lisans ve Doktora Tez-leri Üzerinden Sosyolojik Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Artut, K. (2013). Sanat eğitimi. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Aydoğdu, Ü., Karamustafaoğlu, O., & Bülbül, M. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: doğrulayıcı doküman analizi örneği. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi(30), 556-565.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensti-tüsü Dergisi. 7(1) 231-274.
- Buyurgan, S., & Buyurgan , U. (2012). Sanat eğitimi ve öğretimi. Pegem Akademi.
- Büyükbakkal, B. (2019). Okul öncesi dönemde olan çocukların ahlaki gelişimlerinin resim analizi ile incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversi-tesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çankırılı, A. (2014). Çocuk resminin dili. Zafer Yayınları.

- Çelik, F. (2018). 9-12 Yaş grubu çocukların çizdikleri resimlerle depresyon, kaygı ve özsaygı Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Değirmenci, E., & Demirli, C. (2019). Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay İhtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi. Akademik Platform Eğitim Ve Değişim Dergi-si, 2(1), 79-95.
- Dirin, S. (2022). Pandemi dönemi z kuşağı çocuklarının psikolojik algılarının resimlerine yansımaları. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli.
- Evirgen, N. (2010). Aile içi örüntülerin çocukların algıları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Geçen, F. (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD). 5(10), 60-83.
- Güven, G. (2018). Okul öncesi çocukların insan ve aile resmi çizimlerinin değerlendirilmesi. Eğiten Matbaacılık. Ankara.
- Halmatov, S. (2015). Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri. Pegem Akademi. Ankara.
- Hasırcı, Z. (2021). İçe dönük çocukların dışavurumcu resimlerinde psikolojik işlevler. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bursa.
- Herdem, F. S., & Bozgeyikli, H. (2013). İlköğretime devam eden parçalanmış ve tam aile çocuklarının rehberlik ihtiyaçlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, 3(4), 7-35.
- Ketenci, F. (2015). 4-7 yaş çocukların aile konulu resimlerinin duygusal yönleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Konuş, S. (2022). Derin öğrenme yöntemleri kullanılarak çocukların çizdiği resimlerdeki nesnelerin tanınması. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Edirne.
- Metin Aslan, Ö., & Üstün, E. (2013). Kinetik aile çizim testinin stil ve hareket boyutları. The Journal of Academic Social Science Studies, 6(4), 600-601.
- Mutlu, M. (2012). Kadınların aile içinde karar verme uygulama ve sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Nas, (2017). İlkokuldan ortaokula geçişle bağlı olarak çocuklarda yaşanan psikolojik sorunların duygusal gelişim açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Tezelli, S., Baş, Z., Tezelli, S., Kalafat, A., & Bülent, D. (2020). İlkokul birinci kademe öğrencilerin resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi. Instructional Technology and Lifelong Learning, 1(1), 47-62.

- Şansal, S. (2014). Çocukların çizdiği hayvan resimlerinden aile ilişkilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şener, G. (2018). Şema öncesi dönem çocuklarının (4-7 yaş) okul temalı resimlerine ilişkin yorumlamalar. MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 31-42.
- Üstün, (2019). V. Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi. Pegem Akademi. Ankara.
- Vatansever Bayraktar, H. (2012). İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğretmeni ve ebeveyni ile olan iletişimleri ile türkçe dersi konuşma becerileri arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2012). Resimleriyle çocuk. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yüzbaşıyev, M. (2010). Resim sanatının kuralları. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2, 213-214.

Kaynaklar

- Abdelnour, S. A., Abd El-Hack, M. E., Khafaga, A. F., Noreldin, A. E., Arif, M., Chaudhry, M. T., Losacco, C., Abdeen, A., & Abdel-Daim, M. M. (2019). Impacts of rare earth elements on animal health and production: Highlights of cerium and lanthanum. *Science of The Total Environment*, 672, 1021–1032. <https://doi.org/10.1016/J.SCITOTENV.2019.02.270>
- Aide, M. T., & Aide, C. (2012). Rare Earth Elements: Their Importance in Understanding Soil Genesis. *ISRN Soil Science*, 2012, 1–11. <https://doi.org/10.5402/2012/783876>
- Andrews, D. L. (2008). Energy harvesting: a review of the interplay between structure and mechanism. *Journal of Nanophotonics*, 2(1), 022502. <https://doi.org/10.1117/1.2976172>
- Balaram, V. (2019). Rare earth elements: A review of applications, occurrence, exploration, analysis, recycling, and environmental impact. *Geoscience Frontiers*, 10(4), 1285–1303. <https://doi.org/10.1016/J.GSF.2018.12.005>
- Behrsing, T., Deacon, G. B., & Junk, P. (2021). *The Chemistry of Rare-Earth Metals*. 8, 30. <https://doi.org/10.1142/9781800610163>
- Buckingham, S., Maheswaran, J., Meehan, B., & Peverill, K. (1999). The role of applications of rare earth elements in enhancement of crop and pasture production. *Materials Science Forum*, 315, 339–347.
- Bünzli, J.-C. G. (2022). Applications of Rare Earths. In *The Lanthanides and Actinides* (pp. 633–685). WORLD SCIENTIFIC (EUROPE). https://doi.org/10.1142/9781800610163_0017
- Dodd, J. (2018). *Rethinking the use of rare-earth elements*. *Wind Power Monthly*.

- Gao, B. (1985). *Present and future situation of rare earth research in Chinese agronomy-New frontiers in rare earth science and applications*; Eds. Xu Guangxian and Xiano Jemei. Science Press: Beijing, China.
- Goldschmidt, J. C., & Fischer, S. (2015). Upconversion for Photovoltaics – a Review of Materials, Devices and Concepts for Performance Enhancement. *Advanced Optical Materials*, 3(4), 510–535. <https://doi.org/10.1002/adom.201500024>
- Grasso, V. B. (2011). *Rare earth elements in national defense: Background, oversight issues, and options for Congress*. Congressional Research Service.
- GREINACHER, E. (1981). *History of Rare Earth Applications, Rare Earth Market Today* (pp. 3–17). <https://doi.org/10.1021/bk-1981-0164.ch001>
- He, M. L., Ranz, D., & Rambeck, W. A. (2001). Study on the performance enhancing effect of rare earth elements in growing and fattening pigs. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 85(7–8), 263–270. <https://doi.org/10.1046/j.1439-0396.2001.00327.x>
- He, M. L., Wehr, U., & Rambeck, W. A. (2010). Effect of low doses of dietary rare earth elements on growth performance of broilers. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 94(1), 86–92. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0396.2008.00884.x>
- Heier, S. (2014). *Grid integration of wind energy: onshore and offshore conversion systems*. John Wiley & Sons.
- Hu, Z., Richter, H., Sparovek, G., & Schnug, E. (2004). Physiological and Biochemical Effects of Rare Earth Elements on Plants and Their Agricultural Significance: A Review. *Journal of Plant Nutrition*, 27(1), 183–220. <https://doi.org/10.1081/PLN-120027555>
- Humphries, M. (2010). *Rare earth elements: the global supply chain*. Diane Publishing.
- Judge W. D. and Xiao, Z. W. and K. G. J. (2017). Application of Rare Earths for Higher Efficiencies in Energy Conversion. In S. and N. N. R. and O. H. and O. T. and G. X. Kim Hojong and Alam (Ed.), *Rare Metal Technology 2017* (pp. 37–45). Springer International Publishing.
- Klinger, J. M. (2015). A historical geography of rare earth elements: From discovery to the atomic age. *The Extractive Industries and Society*, 2(3), 572–580. <https://doi.org/10.1016/J.EXIS.2015.05.006>
- Machacek, E., Richter, J. L., Habib, K., & Klossek, P. (2015). Recycling of rare earths from fluorescent lamps: Value analysis of closing-the-loop under demand and supply uncertainties. *Resources, Conservation and Recycling*, 104, 76–93. <https://doi.org/10.1016/J.RESCONREC.2015.09.005>
- Mancheri, N. A., Sprecher, B., Bailey, G., Ge, J., & Tukker, A. (2019). Effect of Chinese policies on rare earth supply chain resilience. *Resources, Conservation*

- and Recycling, 142, 101–112. <https://doi.org/10.1016/J.RESCON-REC.2018.11.017>
- Massari, S., & Ruberti, M. (2013). Rare earth elements as critical raw materials: Focus on international markets and future strategies. *Resources Policy*, 38(1), 36–43. <https://doi.org/10.1016/J.RESOURPOL.2012.07.001>
- Meyer, L., & Bras, B. (2011). Rare earth metal recycling. *Proceedings of the 2011 IEEE International Symposium on Sustainable Systems and Technology*, 1–6.
- Morris, L. (2011). Direct drive vs. gearbox: progress on both fronts: will the wind turbine technology showdown leave just one technology standing? *Power Engineering*, 115(3), 38–42.
- Neary, C. R., & Highley, D. E. (1984). The Economic Importance of the Rare Earth Elements. *Rare Earth Element Geochemistry*, 2, 423–466. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-42148-7.50017-4>
- Pang, X., Li, D., & Peng, A. (2002). Application of rare-earth elements in the agriculture of China and its environmental behavior in soil. *Environmental Science and Pollution Research*, 9(2), 143–148. <https://doi.org/10.1007/BF02987462>
- Pavel, C. C., Lacal-Arántegui, R., Marmier, A., Schüler, D., Tzimas, E., Buchert, M., Jenseit, W., & Blagoeva, D. (2017). Substitution strategies for reducing the use of rare earths in wind turbines. *Resources Policy*, 52, 349–357. <https://doi.org/10.1016/J.RESOURPOL.2017.04.010>
- Polinder, H., Van der Pijl, F. F. A., De Vilder, G.-J., & Tavner, P. J. (2006). Comparison of direct-drive and geared generator concepts for wind turbines. *IEEE Transactions on Energy Conversion*, 21(3), 725–733.
- Preinfalk, C., & Morteani, G. (1989). The industrial applications of rare earth elements. *Lanthanides, Tantalum and Niobium: Mineralogy, Geochemistry, Characteristics of Primary Ore Deposits, Prospecting, Processing and Applications Proceedings of a Workshop in Berlin, November 1986*, 359–370.
- Ramos, S. J., Dinali, G. S., Oliveira, C., Martins, G. C., Moreira, C. G., Siqueira, J. O., & Guilherme, L. R. G. (2016). Rare Earth Elements in the Soil Environment. *Current Pollution Reports*, 2(1), 28–50. <https://doi.org/10.1007/s40726-016-0026-4>
- Ribrant, J., & Bertling, L. (2007). Survey of failures in wind power systems with focus on Swedish wind power plants during 1997-2005. *2007 IEEE Power Engineering Society General Meeting*, 1–8.
- Smith Stegen, K. (2015). Heavy rare earths, permanent magnets, and renewable energies: An imminent crisis. *Energy Policy*, 79, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2014.12.015>
- Strümpel, C., McCann, M., Beaucarne, G., Arkhipov, V., Slaoui, A., Švrček, V., del Cañizo, C., & Tobias, I. (2007). Modifying the solar spectrum to enhance silicon solar cell efficiency—An overview of available materials. *Solar Energy*

Materials and Solar Cells, 91(4), 238–249. <https://doi.org/10.1016/J.SOL-MAT.2006.09.003>

- Szabadvary, F. (1988). Chapter 73 The history of the discovery and separation of the rare earths. *Handbook on the Physics and Chemistry of Rare Earths*, 11, 33–80. [https://doi.org/10.1016/S0168-1273\(88\)11005-2](https://doi.org/10.1016/S0168-1273(88)11005-2)
- van der Ende, B. M., Aarts, L., & Meijerink, A. (2009). Lanthanide ions as spectral converters for solar cells. *Physical Chemistry Chemical Physics*, 11(47), 11081. <https://doi.org/10.1039/b913877c>
- Yu, I.-S., Wu, S.-C., Dumont, L., Cardin, J., Labbé, C., & Gourbilleau, F. (2019). Monolithic crystalline silicon solar cells with SiN layers doped with Tb³⁺ and Yb³⁺ rare-earth ions. *Journal of Rare Earths*, 37(5), 515–519. <https://doi.org/10.1016/j.jre.2018.07.014>
- Zhang, B., Song, Z., Jin, J., Bi, W., Li, H., Chen, C., Dai, Q., Xu, L., & Song, H. (2019). Efficient rare earth co-doped TiO₂ electron transport layer for high-performance perovskite solar cells. *Journal of Colloid and Interface Science*, 553, 14–21. <https://doi.org/10.1016/J.JCIS.2019.06.003>

KAYNAKÇA

1. Lide D.R. (2000). *National Institute of Standards and Technology*. CRC Handbook of Chemistry and Physics, 81st ed.; FL, USA, p. 2556.
2. Hoffman R.K. (1953). Surkiewicz, B.F., Chambers, L.A., Phillips, C.R., Bactericidal action of movidyn. *Ind. Eng. Chem.*, 45, 2571–2573, <https://doi.org/10.1021/ie50527a054>.
3. Fong J., Wood F. (2006). *Nanocrystalline silver dressings in wound management*, A review. *Int. J. Nanomed.*, 1, 441–449.
4. Jung W.K., Koo H.C., Kim K.W., Shin S., Kim S.H., Park Y.H. (2008). *Antibacterial activity and mechanism of action of the silver ion in staphylococcus aureus and escherichia coli*, *Appl. Environ. Microbiol.*, 74, 2171–2178, <https://doi.org/10.1128/AEM.02001-07>.
5. Morones-Ramirez J.R., Winkler, J.A. Spina, C.S. Collins, J.J. (2013). *Silver enhances antibiotic activity against gram-negative bacteria*. *Sci. Transl. Med.*, 5, 190ra181, DOI: 10.1126/scitranslmed.3006276.
6. Yakabe Y., Sano T., Ushio H., Yasunaga T. (1980). *Kinetic studies of the interaction between silver ion and deoxyribonucleic acid*, *Chem. Lett.*, 9, 373–376, <https://doi.org/10.1246/cl.1980.373>.
7. Möhler J.S., Sim, W., Blaskovich, M.A.T., Cooper, M.A., Ziora Z.M. (2018). *Silver bullets: A new lustre on an old antimicrobial agent*, *Biotechnol. Adv.*, 36, 1391–1411, <https://doi.org/10.1016/j.biotechadv.2018.05.004>.

8. Yamada, K. (1998). *The two phases of the formation of ancient medicine. In The Origins of Acupuncture and Moxibustion, The Origins of Decoction*, International Research Center for Japanese Studies: Kyoto, Japan, p. 154.
9. Alexander J.W. (2009). *History of the medical use of silver. Surg. Infect.*, 10, 289–292, <https://doi.org/10.1089/sur.2008.9941>.
10. Davies O. (2013). *They Didn't Listen, They Didn't Know How*; AuthorHouse: Bloomington, IN, USA, p. 805.
11. Dehnad H., Chopko B., Chirico P., McCORMICK R. (2012). *Bone Implant and Systems that Controllably Releases Silver*, WO2012064402A1, <https://doi.org/10.3390/antibiotics7040093>.
12. Hill W.R., Pillsbury D.M. (1939). *Argyria: The Pharmacology of Silver*, Williams & Wilkins Company: Philadelphia, PA, USA, p. 188.
13. Möhler J.S., Kolmar T., Synnatschke K., Hergert, M., Wilson L.A., Ramu S., Elliott A.G., Blaskovich M.A.T., Sidjabat H.E., Paterson D.L. (2017). *Enhancement of antibiotic-activity through complexation with metal ions—Combined ITC, NMR, enzymatic and biological studies*, J. Inorg. Biochem., 167, 134–141, <https://doi.org/10.1016/j.jinorgbio.2016.11.028>.
14. Ooi M.L., Richter K., Bennett C., Macias-Valle, L., Vreugde S., Psaltis A.J., Wormald P.-J. (2018). *Topical colloidal silver for the treatment of recalcitrant chronic rhinosinusitis*. Front. Microbiol., 9, <https://doi.org/10.3389/fmicb.2018.00720>.
15. Nherera L.M., Trueman P., Roberts C.D., Berg L. A. (2017). *Systematic review and meta-analysis of clinical outcomes associated with nanocrystalline silver use compared to alternative silver delivery systems in the management of superficial and deep partial thickness burns*, 43, 939–948, <https://doi.org/10.1016/j.burns.2017.01.004>.
16. Omay P. (2007). *Silver nanoparticle dispersion formulation*, WO2007017901A2.
17. Meledandri C.J., Schwass D.R., Cotton G.C., Duncan W.J. (2018). *Antimicrobial Gel Containing Silver Nanoparticles*, EP3359166A1.
18. Yates K.M., Proctor C.A., Atchley D.H. (2012). *Antimicrobial Silver Hydrogel Composition for the Treatment of Burns and Wounds*. WO2012151438A1.
19. Banowski B., Garnich F., Simmering R., Device I.E. (2014). *Handset for performing cosmetic and medical treatment for human skin, has application surface contacted with to be treated skin zone and silver portion, which is provided for delivering antimicrobial silver ions*, DE102012224176A1.
20. Su J., Wang D. (2015). *Antimicrobial thermoplastic polyurethane for toothbrush and preparation method for antimicrobial thermoplastic polyurethane*, CN103254401A,

21. Zhao H. (2013) *Sanitary Towel Capable of Removing Peculiar Smell and Manufacturing Method Thereof*, CN102961778A.
22. Jang H.C. (2007). *Functional cosmetic including nano silver*, KR20070119971A.
23. Miyata S., Kakihara H., Takahashi F., Nagaoka H., Kubota T., Ueda G. (2010). *Antimicrobial agent*, JP2010059132A.
24. Hasegawa S. (2013). *Solid oily cosmetic*, JP2013071914A.
25. Zanini D., Alli A., Ford J., Steffen R., Vanderlaan D., Petisce J. (2003). *Antimicrobial contact lenses and methods for their production*. US20030044447A1.
26. Schuette R., Kreider J., Goulet R., Wiencek K., Sturm R., Canada T. (2005). *Silver-Containing Antimicrobial Fabric*, US20050037057A1.
27. Hendriks E.P., Trogolo J.A. (2010). *Wash-durable and color stable antimicrobial treated textiles*, US7754625B2.
28. Hutt Pollard E.A., Morham S., Brown D.E., Kray J.S. (2018). *Systems and processes for treating textiles with an antimicrobial agent*, WO2018160708.
29. Silver B.H. (2008). *Breastpump assemblies having silver-containing antimicrobial compounds*, US20080139998A1.
30. Wang X. (2014). *Nano-silver inorganic antibacterial nutritional hair dye*, CN104224617A.
31. Panáček A., Kvítek L., Pucek R., Kolár M., Vecerová R., Pizúrová N., Sharma V.K., Nevečná T.J., Zboril R. (2006). *Silver colloid nanoparticles: Synthesis, characterization, and their antibacterial activity*. J. Phys. Chem. B., 110, 16248–16253, <https://doi.org/10.1021/jp063826h>.
32. Oyanedel-Craver V.A., Smith J.A. (2008). *Sustainable Colloidal-Silver-Impregnated Ceramic Filter for Point of Use Water Treatment*, Environ. Sci. Technol., 42, 927–933, <https://doi.org/10.1021/es071268u>.
33. Ingle E.M., Fisher B.J., Finney J.W. (2010). *Silver coated nylon fibers and associated methods of manufacture and use*, US2010166832A1.
34. Ge L., L. Q., Wang M., Ouyang J., Li X., Xing M.M.Q. (2014). *Nanosilver particles in medical applications: Synthesis, performance, and toxicity*. Int. J. Nanomed, 9, 2399–2407.
35. Yin I.X., Zhan, J., Zhao I.S., Mei M.L., Li Q., Chu C.H. (2020). *The antibacterial mechanism of silver nanoparticles and its application in dentistry*, Int. J. Nanomed, 15, 2555–2562, <http://doi.org/10.2147/IJN>.
36. Sim W., Barnard R.T., Blaskovich M.A.T. (2018). Ziora Z.M., *Antimicrobial silver in medicinal and consumer applications: A patent review of the past decade (2007–2017)*. Antibiotics, 7, 93, <https://doi.org/10.3390/antibiotics7040093>.

37. Burdusel A.C., Gherasim O., Grumezescu A.M., Mogoanta L., Fikai A., Andronescu E. (2018). *Biomedical applications of silver nanoparticles: An up-to-date overview*, *Nanomaterials*, 8, 681-706, <https://doi.org/10.3390/nano8090681>.
38. Rezvani E., Raerty A., McGuinness C., Kennedy J. (2019). *Adverse effects of nanosilver on human health and the Environment*, *Acta Biomater*, 94, 145–159, <https://doi.org/10.1016/j.actbio.2019.05.042>.
39. Mathur P., Jha S., Ramteke S., Jain N.K. (2018). *Pharmaceutical aspects of silver nanoparticles*, *Artif. Cells Nanomed Biotechnol*, 46, 115– 126, <https://doi.org/10.1080/21691401.2017.1414825>.
40. Dakal T.C., Kumar A., Majumdar R.S., Yadav V. (2016). *Mechanistic basis of antimicrobial actions of silver Nanoparticles*, *Front. Microbiol.*, 7, 1831-1848, <https://doi.org/10.3389/fmicb.2016.01831>.
41. McDonnell G., Russell A.D. (1999). *Antiseptics and disinfectants: Activity, action, and resistance*, *Clin. Microbiol. Rev.*, 12, 147–179, <https://doi.org/10.1128/cmr.12.1.147>.
42. Wang L., Hu C., Shao L. (2017). *The antimicrobial activity of nanoparticles: Present situation and prospects for the future*, *Int. J. Nanomed.*, 12, 1227–1249, <https://doi.org/10.2147/IJN.S121956>.
43. Domínguez A.V., Algaba R.A., Canturri A.M., Villodres, Á.R., Smani Y. (2020). *Antibacterial activity of colloidal silver against gram-negative and gram-positive bacteria*, *Antibiotics*, 9, 36, [10.3390/antibiotics9010036](https://doi.org/10.3390/antibiotics9010036).
44. Abbaszadegan A., Ghahramani Y., Gholami A., Hemmateenejad B., Dorostkar S., Nabavizadeh, M., Sharghi H. (2015). *The effect of charge at the surface of silver nanoparticles on antimicrobial activity against gram-positive and gram-negative bacteria: A preliminary study*, *J. Nanomater.*, <https://doi.org/10.1155/2015/720654>.
45. Shang L., Nienhaus K., Nienhaus G.U. (2014). *Engineered nanoparticles interacting with cells: Size matters*, *J. Nanobiotechnol*, 12:5,
46. Škrlová K., Malachová K., Muñoz-Bonilla A., Merinská D., Rybková Z., Fernández-García M., Plachá D. (2019). *Biocompatible polymer materials with antimicrobial properties for preparation of stents*, *Nanomaterials*, 9(11), 1548-1579, <https://doi.org/10.3390/nano9111548>.
47. Tang S., Zheng J. (2018). *Antibacterial Activity of Silver Nanoparticles: Structural Effects*, *Adv. Healthc. Mater.*, 7, e1701503, <https://doi.org/10.1002/adhm.201701503>.
48. Möhler J.S., Sim W., Blaskovich M.A.T., Cooper M.A., Ziora Z.M. (2018). *Silver bullets: A new lustre on an old antimicrobial agent*, *Biotechnol. Adv.*, 36, 1391–1411.

49. Corrêa J.M., Mori M., Sanches H.L., Cruz A.D.D., Poiate E., Poiate I.A.V.P. (2015). *Silver nanoparticles in dental biomaterials*, Int. J. Biomater, 2015, 485275, <https://dx.doi.org/10.1155/2015/485275>.
50. Fakhruddin K.S., Egusa H., Ngo H.C., Panduwawala C., Pesee S., Samaranayake L.P. (2020). *Clinical efficacy and the antimicrobial potential of silver formulations in arresting dental caries: A systematic review*. BMC, Oral Health, 20:160, <https://doi.org/10.1186/s12903-020-01133-3>.
51. Noronha V.T., Paula A.J., Durán G., Galembeck A., Cogo-Müller K., Franz-Montan M., Durán N. (2017). *Silver nanoparticles in dentistry*, Dent. Mater., 33, 1110–1126, <https://doi.org/10.1016/j.dental.2017.07.002>.
52. Liu B.Y., Liu J., Zhang D., Yang Z.L., Feng Y.P., Wang M. (2020). Effect of silver diammine fluoride on micro-ecology of plaque from extensive caries of deciduous teeth *In vitro* study. BMC Oral Health, 20, 151, <https://doi.org/10.1186/s12903-020-01141-3>.
53. Lou Y., Darvell B., Botelho M. (2018). *Antibacterial Effect of Silver Diamine Fluoride on Cariogenic Organisms*, J. Contemp. Dent. Pract., 19, 591–598, <https://doi.org/10.5005/jp-journals-10024-2304>.
54. Zhao I.S., Gao S.S., Hiraishi N., Burrow M.F., Duangthip D., Mei M.L., Lo E.C.M., Chu C.H. (2018). *Mechanisms of silver diamine fluoride on arresting caries: A literature review*, Int. Dent. J., 68, 67–76, <https://doi.org/10.1111/idj.12320>.
55. Lipsky B.A., Hoey C. (2009). *Topical Antimicrobial Therapy for Treating Chronic Wounds*, Clin. Pract., 49, 1541–1549, <https://doi.org/10.1086/644732>.
56. Lansdown A.B.G. (2004). *A review of the use of silver in wound care: Facts and fallacies*, Br. J. Nurs., 13, <https://doi.org/10.12968/bjon.2004.13.Sup1.12535>.
57. Nadworny P.L., Wang J., Tredget E.E., Burrell R.E. (2010). *Anti-inflammatory activity of nanocrystalline silver-derived solutions in porcine contact dermatitis*, J. Inflamm., 7, 13.
58. Carter M.J., Tingley-Kelley K., Warriner R.A. (2010). *Silver treatments and silver-impregnated dressings for the healing of leg wounds and ulcers: A systematic review and meta-analysis*, J. Am. Acad. Dermatol., 63, 668–679, <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2009.09.007>.
59. Widgerow A.D. (2010). *Nanocrystalline silver, gelatinases and the clinical implications*, Burns, 36, 965–974, <https://doi.org/10.1016/j.burns.2010.01.010>.
60. Norman G., Westby M.J., Rithalia A.D., Stubbs N., Soares M.O., Dumville J.C. (2018). *Dressings and topical agents for treating venous leg ulcers*, Cochrane Database Syst. Rev., 6, doi: 10.1002/14651858.CD012583.pub2.
61. Cong T., Hao D., Wen X., Li X., He G., Jiang X. (2019). *From pathogenesis of acne vulgaris to anti-acne agents*. Arch. Dermatol. Res., 311, 337–349.

62. Wu, H.; Moser, C.; Wang, H.Z.; Hoiby, N.; Song, Z.J. (2015). Strategies for combating bacterial biofilm infections. *Int. J. Oral Sci.*, 7, 1–7.
63. De la O-Escamilla N.O., Sidbury R. (2020). *Atopic dermatitis: Update on pathogenesis and therapy*, *Pediatric Ann.*, 49, e140–e146, <https://doi.org/10.3928/19382359-20200217-01>.
64. Beki'c S., Martinek V., Talapko J., Majnari'c L., Mihaljevi'c M.V., Škrlec I. (2020). *Atopic Dermatitis and Comorbidity*, *Healthcare*, 8, 70-82, <https://doi.org/10.3390/healthcare8020070>.
65. Cookson W. (2004). *The immunogenetics of asthma and eczema: A new focus on the epithelium*, *Nat. Rev. Immunol.*, 4, 978–988.
66. Gauger A. (2006). *Silver-Coated Textiles in the Therapy of Atopic Eczema. In Bio-functional Textiles and the Skin*; Karger: Basel, Switzerland, 33, 152–164, <https://doi.org/10.1159/000193942>.
67. Benn T.M., Westerho P. (2008). *Nanoparticle silver released into water from commercially available sock fabrics*, *Environ. Sci. Technol.*, 42, 4133–4139, <https://doi.org/10.1021/es7032718>.

KAYNAKÇA

- Acur, C. (2021, Ocak 21). Medium. Medium Web Sitesi: <https://ceren-acur.medium.com/temel-sql-komutları-45ee522a48fc> adresinden alındı
- Açiler, S. (2024, 03 21). IIENSITU. IIENSITU Web Sitesi: <https://www.iiensitu.com/blog/veri-nedir> adresinden alındı
- Amazon Web Services. (2024, 03 21). Amazon Web Services Web sitesi: [https://aws.amazon.com/tr/what-is/sql/#:~:text=Yapılandırılmış%20sorgu%20dili%20\(SQL\)%2C,ile%20bilgileri%20tablo%20biçiminde%20depolar.](https://aws.amazon.com/tr/what-is/sql/#:~:text=Yapılandırılmış%20sorgu%20dili%20(SQL)%2C,ile%20bilgileri%20tablo%20biçiminde%20depolar.) adresinden alındı
- Assaker, J. (2022, Mayıs 14). Kaggle. Kaggle Web Sitesi: <https://www.kaggle.com/datasets/josephassaker/covid19-global-dataset> adresinden alındı
- Bragazzi, L. N., Dai, H., Damiani, G., Behzadifar, M., Martini, M., & Wu, J. (2020). How Big Data and Artificial Intelligence Can Help Better Manage the COVID-19 Pandemic. *Environmental Research and Public Health*, 1-8.
- Çınar, F., & Oğuz, M. (2020). Türkiye'nin Covid-19 Pandemisine Yönelik Stratejilerinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1-11.
- Gökcan, A. O. (2015). Ali Osman Hoca. Ali Osman Hoca Web Sitesi: <https://aliosman-gokcan.com/index.php/kodlama/114-veri-taban-dersi-sql-tsqli-komutlar> adresinden alındı
- Karamehic, S. (2023). Analysis of Covid-19 Daily Results and Information About Patients Using SQL and PowerBi. *International Journal of Data Science*, 1-9.

- Kart, Ö., & Başçifci, F. (2021). Makine Öğrenmesi Algoritmalarıyla Akciğer Tomografi Görüntülerinden Covid-19 Tespiti. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 630-637.
- Katı , B. E., & Küçükşille , E. U. (2018). Oracle ve Ms Sql Server Veri Tabanları İçin Veri Tabanı Yönetim Sistemleri Güvenlik Kontrol İlkelerinin Takip Edilmesi Ve Uygulanması. *SDU International Journal of Technological Sciences*, 22-46.
- kayan, E. (2022, 08 31). Boğaziçi Ensitüsü. Boğaziçi Ensitüsü Web sitesi: <https://istanbulbogazicienstitu.com/veri-nedir#:~:text=Veri%2C%20bir%20tar-tişma%20ya%20da,bilgilerin%20işlenmesi%20için%20formülize%20edilmelidir>. adresinden alındı
- Koç, İ., & Yardımcıoğlu, F. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulamaya Konulan Mali Tedbir ve Teşviklerin Karşılaştırılmalı Analizi: Türkiye ve Seçilmiş AB Ülkeleri Karşılaştırması. *Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi* , 125-152.
- Oracle. (2024, 03 21). Oracle Web sitesi: <https://www.oracle.com/tr/database/what-is-database/> adresinden alındı
- Sarıman, G., & Mutaf, E. (2020). Covid-19 Sürecinde Twitter Mesajlarının Duygu Analizi. *Euroasia Journal of Mathematics, Engineering, Natural & Medical Sciences*, 137-148.
- Seyli, O., & Başer, V. G. (2020). Covid-19 Salgınına Yönelik Zaman Serisi Verileri ile Prophet Model Kullanarak Makine Öğrenmesi Temelli Vaka Tahminlemesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 827-835.
- Sha, D., Miao, X., Lan, H., Stewart, K., Ruan, S., Tian, Y., . . . Yang, C. (2020). Spatiotemporal Analysis of Medical Resource. *Journal of Medical Internet Research*, 1-19.
- Tekin, B. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Ülkelerin Covid-19, Sağlık ve Finansal Göstergeler Bağlamında Sınıflandırılması: Hiyeraşık Kümeleme Analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt5/Sayı2*, 336-349.
- Wikipedia. (2023, 03 24). Wikipedia web sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/şablon:Ülkelere_göre_COVID-19_aşısı adresinden alındı
- Yılmaz, H. C., & Altunay, S. A. (2023). Covid-19 Verileri için Bayes Ağları ile Makine Öğrenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart University Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences Open Access*, 127-144.

Kaynakça:

1. Akay, R., & Yılmaz, Ö. (2020). Nanotechnology Applications in Bearings: A Comprehensive Review. *Journal of Nanoscience and Nanotechnology*, 20(6), 3501-3515.
2. Cardwell, D. S. L. (1995). *The Norton History of Technology*. W. W. Norton & Company.
3. Chen, X., & Wang, L. (2018). Effects of Carbon Nanotube Re-inforced Composites on Bearing Performance. *International Journal of Mechanical Engineering*, 45(3), 201-215.
4. Davidson, J., & Smith, M. (2019). Nanotechnology for Enhanced Bearing Durability. *Journal of Tribology*, 35(4), 450-465.
5. Lee, K. (2020). The Future of Bearings: Nanotechnology and IoT Integration. *Journal of Industrial Automation*, 32(1), 87-100.
6. Lee, K., & Park, S. (2017). Optimization of Bearing Design Using Nanoscale Control. *Journal of Mechanical Engineering Science*, 25(1), 80-95.
7. Jones, T., & Brown, A. (2021). Nanostructured Coatings for Improved Bearing Surface Performance. *Tribology International*, 55(2), 120-135.
8. Harris, T. A., & Kotzalas, M. N. (2006). *Essential Concepts of Bearing Technology*. CRC Press.
9. Křupka, I., Hartl, M., & Náprstek, Z. (2012). History of Bearings. In *Engineering Tribology*. Springer, Dordrecht.
10. Midha, V. K., & Gupta, K. (1983). *Rolling Bearings: Theory and Application*. CRC Press.
11. Rosa, R., & Ayre, R. S. (1952). The History of Rolling Bearings. *The Scientific Monthly*, 75(3), 183-188.
12. Schaeffler Group. (2020). *Schaeffler Rolling Bearings Catalogue*. Schaeffler AG.
13. Schaeffler Group. (2019). *Technical Pocket Guide*. Schaeffler AG.
14. Schaeffler Group. (2018). *Bearings for Industrial Gearboxes*. Schaeffler AG.
15. Schaeffler Group. (2020). *The History of Bearings*. Schaeffler AG.
16. Smith, J. D. (1999). *Rolling Bearings: A Technical Guide*. CRC Press.
17. SKF Group. (2013). *SKF Rolling Bearings Catalogue* (Publication No. 10000 EN). SKF.
18. SKF Group. (2016). *SKF Bearing Installation and Maintenance Guide*. SKF.
19. SKF Group. (2021). *SKF Rolling Bearings and Lubrication Systems*. SKF.

20. Whitby, R. L. (1995). The history of rolling bearings. *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part C: Journal of Mechanical Engineering Science*, 209(3), 201-215.
21. Archibald, R. L. (2011). Ancient Engineers' Contributions to Mechanical Engineering. *Journal of Engineering History*, 12(1), 45-60.
22. Singer, C., Holmyard, E. J., Hall, A. R., & Williams, T. I. (1954). *A History of Technology: From Early Times to Fall of Ancient Empires*. Clarendon Press.
23. Muir, H. (2000). Galileo's Mechanical Inventions and Design Concepts. *Engineering Science Reviews*, 15(3), 200-215.
24. Dowson, D. (1979). *History of Tribology*. Longman.
25. Steel, R. (2011). *Bearings: Basic Concepts and Design Applications*. McGraw-Hill.
26. Jones, T. (1983). The Industrial Revolution in History. *Historical Engineering Review*, 22(4), 322-338.
27. Smith, J., & Brown, A. (2019). Advancements in Bearing Technology: Materials and Applications. *Journal of Modern Engineering Innovations*, 28(2), 145-158.

References

- [1] Besse, A. L. (1987). Einstein manifolds, *Ergeb. Math. Grenzgeb.*, 3. Folge, Bd. 10.
- [2] Bhattacharyya, A., and De, T. (2007). On mixed generalized quasi-Einstein manifolds. *Differential Geometry--Dynamical Systems*.
- [3] Blair, D. E., (1976). *Contact manifolds in Riemannian Geometry (Lectures Notes in Math. vol 509)*.
- [4] Blair, D. E., and Turgut Vanli, A. (2006). Corrected energy of distributions for 3-Sasakian and normal complex contact manifolds.
- [5] Blair, D. E., (2010). *Riemannian geometry of contact and symplectic manifolds (Vol. 203)*. Boston, MA: Birkhäuser Boston.
- [6] Blair, D. E., and Martín-Molina, V. (2011). Bochner and conformal flatness on normal complex contact metric manifolds. *Annals of Global Analysis and Geometry*, 39(3), 249-258.
- [7] Blair, D. E., and Mihai, A. (2012). Symmetry in complex contact geometry. *The Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 451-465.
- [8] Blair, D. E., and Mihai, A. (2012). Homogeneity and local symmetry of complex (κ, μ) -spaces. *Israel journal of mathematics*, 187, 451-464.
- [9] Beyendi, S. (2022). Some Results on W_8 -Curvature Tensor in α -Cosymplectic manifolds. *Mathematical Sciences and Applications E-Notes*, 10(4), 208-216.

- [10] Foreman, B. (2000). Complex contact manifolds and hyperkähler geometry. *Kodai Mathematical Journal*, 23(1), 12-26.
- [11] Ishihara, S., and Konishi, M. (1979). Real contact 3-structure and complex contact structure. *Southeast Asian Bulletin of Math*, 3, 151-161.
- [12] Ishihara, S., and Konishi, M. (1980). Complex almost contact manifolds. *Kodai Mathematical Journal*, 3(3), 385-396.
- [13] Ishihara, S., and Konishi, M. (1982). Complex almost contact structures in a complex contact manifold. *Kodai Mathematical Journal*, 5(1), 30-37.
- [14] Janssens, D., and Vanhecke, L. (1981). Almost contact structures and curvature tensors. *Kodai Mathematical Journal*, 4(1), 1-27.
- [15] Kholodenko, A. L. (2013). Applications of contact geometry and topology in physics. World Scientific.
- [16] Kishor, S., and Verma, P., (2017). On W_7 -curvature tensors of Generalized Sasakian space forms, *IJMTT* vol. 49, no:2, 100-112.
- [17] Kobayashi, S. (1959). Remarks on complex contact manifolds. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 10(1), 164-167.
- [18] Korkmaz, B. (2000). Normality of complex contact manifolds. *The Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 1343-1380.
- [19] Nafula, E., Moindi, S. K., and Njori, P. W., (2021). A study of W_7 -curvature tensors in Para-Kenmotsu manifolds. *Internat. J. of Statistics and Applied Math.* 6(5), 59-61.
- [20] Njori, P. W., Moindi, S. K., and Pokhariyal, G. P., (2016). A study of curvature tensor W_8 -curvature tensors in Kenmotsu in K-contact Riemannian manifold. *Int. J. Stat. Appl. Math.* 1(6), 10-14.
- [21] Njori, P. W., Moindi, S. K., and Pokhariyal, G. P. (2021). A study on W_6 -curvature tensors and W_8 -curvature tensors in Kenmotsu manifolds admitting semisymmetric metric connection. *International Journal of Statistics and Applied Mathematics*, 6(2), 01-05.
- [22] Pokhariyal, G. P. (1982). Relativistic significance of curvature tensors. *International Journal of Mathematics and Mathematical Sciences*, 5, 133-139.
- [23] Rajan., Singh, G. P., Prajapati, P., and Mishra, A. K., (2020). W_8 -Curvature Tensor in Lorentzian α -Sasakian Manifolds. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 11(3), 1061-1072.
- [24] Singh, G. P., Mishra, A. K., Rajan., Prajapati, P., and Tiwari, A. P., (2022). A study on W_8 -curvature tensor in ϵ -Kenmotsu manifolds. *Ganita* vol. 72(2), 115-126.
- [25] Singh, G. P., Rajan, R., Mishra, A. K., and Prajapati, P. (2023). W_8 -Curvature Tensor in Generalized Sasakian Space Forms. *Ratio Mathematica*, 48.

- [26] Tripathi, M. M., and Gupta, P. (2011). T-curvature tensor on a semi-Riemannian manifold. *J. Adv. Math. Stud.*, 4(1), 117-129.
- [27] Turgut Vanli, A., and Blair, D. E. (2006). The Boothby-Wang fibration of the Iwasawa manifold as a critical point of the energy. *Monatshefte fur Mathematik*, 147(1), 75.
- [28] Turgut Vanli, A., and Unal, I. (2015). Curvature properties of normal complex contact metric manifolds. *arXiv preprint arXiv:1510.05916*.
- [29] Turgut Vanlı, A., and Unal, I. (2017). On Complex η -Einstein normal complex contact metric manifolds, *Communications in Mathematics and Applications*, Vol. 8, no. 3.
- [30] Turgut Vanli, A., and Unal, I. (2017). Conformal, concircular, quasi-conformal and conharmonic flatness on normal complex contact metric manifolds. *International Journal of Geometric Methods in Modern Physics*, 14(05), 1750067.
- [31] Uygun, P., Dirik, S., Atçeken, M., and Mert, T. (2022). Certain Curvature Conditions on (k, μ) - Paracontact Metric Spaces. *Communications in Advanced Mathematical Sciences*, 5(4), 161-169.
- [32] Uygun, P., and Atceken, M. (2023). On Kenmotsu metric spaces satisfying some conditions on the W_7 -curvature tensor. *Malaya Journal of Matematik*, 11(04), 447-456.

References

- Yamazaki, T. (2007). On upper and lower bounds of the numerical radius and an equality condition. *Studia mathematica*, 1(178), 83-89.
- Gustafson, K. E., Rao, D. K., Gustafson, K. E., & Rao, D. K. (1997). *Numerical range* (pp. 1-26). Springer New York.
- Halmos P.R. A. (1982). *Hilbert space problem book*. Springer New York.
- Bhunia, P., Dragomir, S. S., Moslehian, M. S., & Paul, K. (2022). *Lectures on numerical radius inequalities*. Springer Nature.
- Bani-Domi, W., & Kittaneh, F. (2021). Refined and generalized numerical radius inequalities for 2×2 operator matrices. *Linear Algebra and its Applications*, 624, 364-386.
- Bhunia, P., & Paul, K. (2021). New upper bounds for the numerical radius of Hilbert space operators. *Bulletin des Sciences Mathématiques*, 167, 102959.
- Bhunia, P., Paul, K. & Nayak, R.K. (2021) Sharp inequalities for the numerical radius of Hilbert space operators and operator matrices. *Math Inequal Appl.*, 24, 167–183.
- Kittaneh, F. (2003). A numerical radius inequality and an estimate for the numerical radius of the Frobenius companion matrix. *Studia Mathematica*, 158(1), 11-17.

- Kittaneh, F. (2005). Numerical radius inequalities for Hilbert space operators. *Studia Mathematica*, 168(1), 73-80.
- Gohberg, I., & Kreĭn, M. (1969). Introduction to the theory of linear nonselfadjoint operators in Hilbert space. Translations of mathematical monographs.
- Simon, B. (2005). Trace ideals and their applications (No. 120). American Mathematical Soc.
- Abu-Omar, A., & Kittaneh, F. (2019). A generalization of the numerical radius. *Linear Algebra and its Applications*, 569, 323-334.
- İsmailov, Z., & Mert, R. (2022). Gaps Between Some Spectral Characteristics of Direct Sum Of Hilbert Space Operators. *Operators And Matrices*, 16(1).
- Otkun Çevik, E., & İsmailov, Z. I. (2022). Some Gap Relations Between Operator Norm with Spectral and Numerical Radii of Direct Sum Hilbert Space Operators. *Lobachevskii Journal of Mathematics*, 43(2), 366-375.
- İsmailov, Z. I., & İpek Al, P., (2022). Some Spectral Characteristic Numbers of Direct Sum of Operators. *Turkish Journal of Analysis and Number Theory*, 10(1), 21-26.
- İpek Al, P., & İsmailov, Z. I. (2021). On the spectral radius of antidiagonal block operator matrices. *Journal of Mathematical Chemistry*, 59(10), 2206-2217.
- Otkun Çevik, E., & İsmailov, Z. I. (2021). Radius and Operator Norm of Infinite Upper Triangular Double Band Block Operator Matrices *Journal of Analysis & Number Theory*, 9(2), 19-22.
- İpek Al, P., & İsmailov, Z. I. (2021). Gaps Between Operator Norm and Spectral and Numerical Radii of the Tensor Product of Operators. *Turkish Journal of Analysis and Number Theory*, 9(2), 22-24.
- Otkun Çevik, E., & İsmailov, Z. I. (2021). Spectral Radius and Operator Norm of Infinite Upper Triangular Double Band Block Operator Matrices. *Journal of Analysis & Number Theory*, 9(2), 19-22.
- Cağlayan Ü., İsmailov Z.I., (2024), On The Continuity Properties of Davis-Wielandt Radius and Crawford Number Functions, E. Otkun Çevik içinde, *Matematik Alanında Analizler* (s. 16-24), Afyonkarahisar: Yaz Yayınları.
- Otkun Çevik E., İsmailov Z.I., (2024), On The Continuity of Ratio Numerical Radius and Ratio Crawford Number Functions, E. Otkun Çevik içinde, *Matematik Alanında Analizler* (s. 25-34), Afyonkarahisar: Yaz Yayınları.
- Bhunia, P., İpek Al, P., İsmailov, Z. I. (2024). On the convergence of some spectral characteristics of the converging operator sequences. *Proceedings-Mathematical Sciences*, 134(1), 1-15.

References

- Agarwal, R. P., O'Regan, D. and Sahu, D. R. (2007). Iterative construction of fixed points of nearly asymptotically nonexpansive mappings. *Journal of Nonlinear and Convex Analysis*, 8(1), 61-79.
- Atalan, Y. (2017). Sabit nokta yaklaşımlarıyla bazı diferansiyel ve integral denklemlerin çözümleri, Doktora tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi, (467689).
- Atalan, Y. and Karakaya, V. (2017). Iterative solution of functional Volterra-Fredholm integral equation with deviating argument. *Journal of Nonlinear and Convex Analysis*, 18(4), 675-684.
- Banach, S. (1922). Sur les opérations dans les ensembles abstraits et leur application aux équations intégrales. *Fundamenta Mathematicae*, 3(1), 133-181.
- Berinde, V. (2007). *Iterative Approximation Of Fixed Points*. Berlin: Springer.
- Chugh, R. and Kumar, V. (2012). Stability of hybrid fixed point iterati-ve algorithms of Kirk-Noor Type in normed linear space for self and nonself operators. *International Journal of Contemporary Mathematical Sciences*, 7(24), 1165-1184.
- Chugh, R., Kumar, V. and Kumar, S. (2012). Strong convergence of a new three step iterative scheme in Banach spaces. *American Journal of Computational Mathematics*, 2(4), 345-357.
- Cona, L. and Şengül, K. (2023). On Data Dependency and Solutions of Nonlinear Fredholm Integral Equations with the Three-Step Iteration Method. *Ikonion Journal of Mathematics*, (5)2; 53-64.
- Gürsoy, F. (2014). Bazı yeni sabit nokta iterasyon yöntemlerinin yakınsaklıklarının ve kararlılıklarının incelenmesi. Doktora tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi, (387079).
- Gürsoy F. (2016). A Picard-S iterative method for approximating fixed point of weak-contraction mappings. *Filomat*, 30(10), 2829-2845.
- Gürsoy, F. and Karakaya, V. (2014a). A Picard-S hybrid type iteration method for solving a differential equation with retarded argument. *arXiv preprint arXiv:1403.2546*.
- Gürsoy, F. and Karakaya, V. (2014b). Some convergence and stability results for two new Kirk type hybrid fixed point iterative algorithms. *Journal of Function Spaces*. <https://doi.org/10.1155/2014/684191>.
- Gürsoy, F., Karakaya, V. and Rhoades, B. E. (2013). Data dependence results of new multi-step and S-iterative schemes for contractive-like operators. *Fixed Point Theory and Applications*, 76, 1-12.
- Gürsoy, F., Karakaya, V. and Rhoades, B. E. (2014). Some convergence and stability results for the Kirk Multistep and Kirk-SP fixed point iterative algorithms. *Abstract and Applied Analysis*. <https://doi.org/10.1155/2014/806537>.

- Ishikawa, S. (1974). Fixed points by a new iteration method. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 44(1), 147-150.
- Karakaya, V., Atalan, Y., Doğan, K. and Bouzara, N. E. H. (2017). Some fixed point results for a new three steps iteration process in Banach spaces. *Fixed Point Theory*, 18(2), 625-640.
- Khan, S. H. (2013). A Picard-Mann hybrid iterative process. *Fixed Point Theory and Applications*, 2013(69), 1-10.
- Kirk, W. A. (1971). On successive approximations for nonexpansive mappings in Banach spaces. *Glasgow Mathematical Journal*, 12(1), 6-9.
- Krasnosel'skii, M. A. (1955). Two comments on the method of successive approximations. *Usp. Math. Nauk*, 10, 123-127.
- Köklü, K. (2018). *İntegral Denklemler*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Mann, W. R. (1953). Mean value methods in iteration. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 4(3), 506-510.
- Musayev, B. and Alp, M. (2000). *Fonksiyonel Analiz*. Kütahya: Balcı Yayınları.
- Noor, M. A. (2000). New approximation schemes for general variational inequalities. *Journal of Mathematical Analysis and applications*, 251(1), 217-229.
- Olatinwo, M. O. (2009). Some stability results for two hybrid fixed point iterative algorithms in normed linear space. *Matematički Vesnik*, 61(4), 247-256.
- Phuengrattana, W. and Suantai, S. (2011). On the rate of convergence of Mann, Ishikawa, Noor and SP-iterations for continuous functions on an arbitrary interval. *Journal of computational and Applied Mathematics*, 235(9), 3006-3014.
- Picard, E. (1890). Memoire sur la theorie des equations aux derivees partielles et la methode des approximations successives. *Journal de Mathématiques Pures et Appliquées*, 6, 145-210.
- Schaefer, H. (1957). Über die Methode sukzessiver Approximationen. *Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung*, 59, 131-140.
- Thakur, D., Thakur, B.S. and Postolache, M. (2014). New iteration scheme for numerical reckoning fixed points of nonexpansive mappings. *Journal of Inequalities and Applications*, 2014: 1-5.
- Ullah, K. and Arshad, M. (2018). Numerical reckoning fixed points for Suzuki's generalized nonexpansive mappings via new iteration process. *Filomat*, 32:1 187-196.
- Wang, X. (1991). Fixed point iteration for local strictly pseudo-contractive mapping. *Proceedings of the American Mathematical Society*, 113(3), 727-731.

References

1. Nazari, K.A.; Nouri, A.; Hilditch, T. Mechanical Properties and Microstructure of Powder Metallurgy Ti–XNb–YMo Alloys for Implant Materials. *Mater. Des.* 2015, 88, 1164–1174, doi:10.1016/j.matdes.2015.09.106.
2. Karakurt, E.M.; Cetin, Y.; Incesu, A.; Demirtas, H.; Kaya, M.; Yildizhan, Y.; Tosun, M.; Huang, Y. Microstructural, Biomechanical, and In Vitro Studies of Ti-Nb-Zr Alloys Fabricated by Powder Metallurgy. *Materials (Basel)*. 2023, 16, doi:10.3390/ma16124240.
3. Paul, M.; Alshammari, Y.; Yang, F.; Bolzoni, L. Processing and Properties of Powder Metallurgy Ti-Cu-Nb Alloys. *J. Alloys Compd.* 2023, 944, 169041, doi:10.1016/j.jallcom.2023.169041.
4. Kalita, D.; Mulewska, K.; Jóźwik, I.; Zaborowska, A.; Gawęda, M.; Chromiński, W.; Bochenek, K.; Rogal Metastable β -Phase Ti–Nb Alloys Fabricated by Powder Metallurgy: Effect of Nb on Superelasticity and Deformation Behavior. *Metall. Mater. Trans. A Phys. Metall. Mater. Sci.* 2024, 55, 707–723, doi:10.1007/s11661-023-07285-5.
5. Yılmaz, Y.; Avcı, B.; Demirören, H. Biyomalzeme Sektöründe Kullanılan Tityum ve Alaşımları. 2019, 357–362, doi:10.36287/setsoci.4.6.090.
6. Sartale, S.D.; Ansari, A.A.; Rezvani, S.J. Influence of Ti Film Thickness and Oxidation Temperature on TiO₂ Thin Film Formation via Thermal Oxidation of Sputtered Ti Film. *Mater. Sci. Semicond. Process.* 2013, 16, 2005–2012, doi:10.1016/j.mssp.2013.07.006.
7. Ayday, A. Oxidation Kinetics of Ti6Al4V Alloy and Pure Titanium (Cp-Ti). *El-Cezeri J. Sci. Eng.* 2020, 7, 402–409, doi:10.31202/ecjse.648678.
8. Niilisk, A.; Moppel, M.; Pärs, M.; Sildos, I.; Jantson, T.; Avarmaa, T.; Jaanisoo, R.; Aarik, J. Structural Study of TiO₂ Thin Films by Micro-Raman Spectroscopy. *Cent. Eur. J. Phys.* 2006, 4, 105–116, doi:10.1007/s11534-005-0009-3.
9. Toprak, İ., B.; Çağlar, M., F.; Çolak, O.; Kıran, K.; Bayhan, M. Ti-6al-4v Süper Alaşımının Yüksek Basıncılı Soğutma Kullanılarak Frezelenmesinde Yüzey Pürüzlülüğünün Taguchi Yöntemi İle Optimizasyonu. *SDU Int. Technol. Sci.* 2012, 4, 30–39.
10. Leyens, C.; Warlimont, H. Chapter 1- Structure and Properties of Titanium and Titanium Alloys. *Titanium and Titanium Alloys: Fundamentals and Applications*; 2003; ISBN 3527305343.
11. Distefano, F.; Pasta, S.; Epasto, G. Titanium Lattice Structures Produced via Additive Manufacturing for a Bone Scaffold: A Review. *J. Funct. Biomater.* 2023, 14, doi:10.3390/jfb14030125.

12. Refai, K.; Montemurro, M.; Brugger, C.; Saintier, N. Determination of the Effective Elastic Properties of Titanium Lattice Structures. *Mech. Adv. Mater. Struct.* 2020, 27, 1966–1982, doi:10.1080/15376494.2018.1536816.
13. Huang, S.; Zhao, Q.; Wu, C.; Lin, C.; Zhao, Y.; Jia, W.; Mao, C. Effects of β -Stabilizer Elements on Microstructure Formation and Mechanical Properties of Titanium Alloys. *J. Alloys Compd.* 2021, 876, 160085, doi:10.1016/j.jallcom.2021.160085.
14. Motyka, M. *Titanium Alloys and Titanium-Based Matrix Composites*; 2021; Vol. 11; ISBN 9783036521619.
15. Gobbi, S.J. Requirements for Selection/Development of a Biomaterial. *Bio-med. J. Sci. Tech. Res.* 2019, 14, 1–6, doi:10.26717/bjstr.2019.14.002554.
16. Cui, C.; Hu, B.M.; Zhao, L.; Liu, S. Titanium Alloy Production Technology, Market Prospects and Industry Development. *Mater. Des.* 2011, 32, 1684–1691, doi:10.1016/j.matdes.2010.09.011.
17. Ivasishin, O.M.; Aleksandrov, A. V. Titanium Production, Research and Applications in CIS: Current Status and Future Trends. *Proc. 13th World Conf. Titan.* 2016, 19–26, doi:10.1002/9781119296126.ch3.
18. Burg, K.J.L.; Porter, S.; Kellam, J.F. Biomaterial Developments for Bone Tissue Engineering. *Biomaterials* 2000, 21, 2347–2359, doi:10.1016/S0142-9612(00)00102-2.
19. Banoriya, D.; Purohit, R.; Dwivedi, R.K. Advanced Application of Polymer Based Biomaterials. *Mater. Today Proc.* 2017, 4, 3534–3541, doi:10.1016/j.matpr.2017.02.244.

KAYNAKÇA

- Äbdiräsilov E. (2002). Termindik Sözdikterde Tilderdiñ Ornalasw Reti Jäne Olardıñ Terminderdi Qalıptastırwdağı Roli // Qazaq Termınologıyasınıñ Özekti Mäseleleri. – Astana.
- Ahanov, K. (2008). Dilbilimin Esasları, (Aktaran: Murat Ceritoğlu), An-kara: TDK Yayınları.
- Antia, B. E. (2000). Terminology and Language Planning. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Arntz, Picht and Schmitz (2014). Einführung in die Terminologearbeit. Berlin: Published by Georg Olms Verlag.
- Bergenholtz, H. and Tarp, S. (2010). 'LSP Lexicography or Terminography? The lexicographer's Point Of View', In P. A. Fuertes-Olivera (Ed.) Specialised Dictionaries For Learners. Eurasia Jo-urnal of International Studies. Berlin: de Gruyter, 27-37.
- Cabré Castellví, M. T. (2003). Theories of Terminology: Their description, prescription and explanation. Terminology, 9 (2), 163-199.
- Dilaçar, A. (1957). “Terim Nedir?” Türk Dili, 4. cilt, 64 sayı.
- Dubuc, R., & Lauriston, A. (1997). Terms and Contexts. In S. Wright, & G. Budin, Handbook of Terminology Management – Volume 1: Basic Aspects of Terminology Management (pp. 131-141). Amsterdam: John Benjamins.
- Fishman, Joshua A. (1974). Language modernization and planning in comparison with other types of national modernization and planning. In Joshua A. Fishman (Ed.), Advances in language planning (pp. 79-102). The Hague: Mouton.
- Haugen, E. (1966). Language Conflict and Language Planning. Cambridge, Massachusetts: Published by Harvard University Press.
- İmer, K. (2001). Türkiye’de dil planlaması: Türk dil devrimi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kahraman, Mehmet (2016). Sözlük Bilim Kuram, İlke ve Yöntemler Üzerine. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 5(8). s.3288-3312.
- Karaman, Burcu İlkay (2017). Terimbilimi. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Kuhn, T. S. (1996). The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, IL: The University of Chicago Press. <http://dx.doi.org/10.7208/chicago/9780226458106.001.00>
- Qurmanbayulı Ş. (2004). Türkî Tilderi Arasında Terminalmasıv Turalı, Terminologiyalık Habershı, No.1, Astana: Gılım Mınıstırlığı Pas-pası.
- Qurmanbayulı Ş. (2005). Terminqor Qalıptastırw Közderi Men Termin-jasam Täsilderi.- Almatı: Sözdik-Slovar.

- LOTTE, D. S. (1961). Osnovy postroenija nauchno-tekhnicheskoy terminologii [Fundamentals of building the science and technical terminology]. Moskva: Izd-vo AN SSSR
- Sager, Juan C. (1990), A Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Tarp, S. (2008). Lexicography In The Borderland Between Knowledge And Non-Knowledge: General Lexicographical Theory With Particular Focus On Learner's Lexicography. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Temmerman, R. (2000). Towards New Ways of Terminological Description. The Sociocognitive approach. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Vardar, Berke (1980). "Terimsel Etkinlik ve Terimbilim", Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi. 346. Ekim. s. 385-389.
- Vakulenko, M. O. (2010). Rozvytok terminosystem i terminotvorennja [Development of terminological systems and term creation]. In: Ukraïnsjka mova 1, 88–93.
- Wüster, E. (1931). Die Internationale Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik. Berlin: VDI-Verlag.
- Zülfikar, Hamza (2011). Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları. An-kara: Türk Dil Kurumu Yayınları.Çalışma metni

Kaynakça

- Anikin, V. P. (1988). Russkie poslovitsı i pogovorki. Seriya «Klassiki i sovremenniki». M.: Hudojestvennaya literatura, 431 s.
- Epifanov, A. A. (2006). Russikie poslovitsı i pogovorki. SPb.: KARO, 352 s.
- Gökharman, D. (2019). Rusça ve Türkçede Deyimler ve Atasözlerinin Anlambilim ve Biçimbilim Açısından Denkliği. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dil Bi-limleri ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı. Denizli, 72 s.
- Güneş, S. (1999). Türk ve Rus Atasözleri Arasındaki Benzerlikler. Yük-sek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Slav Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Rus Dili ve Edebiyatı. İstanbul, 108 s.
- Kanakina, G. İ., Viktorova, E. V. (2015). Russkaya poslovitsa kak sredstvo formirovaniya yazıkovoy i sotsiokul'turnoy kompetentsii [Elektronnyy resurs]. 2-e izd., ster. M.: FLINTA, 144 s.
- Mokienko, V. M., Nikitina, T. G., Nikolaeva, E. K. (2010). Bol'shoi slo-var' russkih poslovits. M.: «OLMA Media Grupp», 1024 s.
- Porhomovskiy, M. V. (2014). Turetskie poslovitsı v yazıke i reči. M.: Yazıkı slavyasn-koy kul'turı, 176 s.
- Rıbnikova, M. A. (1961). Russkie poslovitsı i pogovorki. M.: İzda-tel'stvo Akademii nauk SSSR, 232 s.
- Yalçın P., ve Büyüksaraç, Z. (2017). Atasözü ve Deyim Çevirilerinin Mona Baker Çeviri Stratejilerine Göre İncelenmesi. International Journal of Languages' Education and Teaching, Volume 5, Is-sue 4, p. 817-829.
- Yıldız, R. (2016). A.S.Puşkin'in "Maça Kızı" Eseri Üzerinden Rusçadan Türkçeye Deyim ve Atasözü Çevirisinde Yöntem. The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 50, p. 397-406.

KAYNAKÇA

- Altaf, F., Gibson, A., Dannawi, Z., & Noordeen, H. (2013). Adolescent idiopathic scoliosis. In *BMJ (Online)* (Vol. 346, Issue 7906). <https://doi.org/10.1136/bmj.f2508>
- Athawale, V., Phansopkar, P., Darda, P., Chitale, N., & Chinewar, A. (2021). Impact of Physical Therapy on Pain and Function in a Patient With Scoliosis. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.15261>
- Barnes, P. D., Brody, J. D., Jaramillo, D., Akbar, J. U., & Emans, J. B. (1993). Atypical idiopathic scoliosis: MR imaging evaluation. *Radiology*, 186(1), 247-253. <https://doi.org/10.1148/radiology.186.1.8421727>
- Berdishevsky, H., Lebel, V. A., Bettany-Saltikov, J., Rigo, M., Lebel, A., Hennes, A., Romano, M., Białek, M., M'hango, A., Betts, T., de Mauroy, J. C., & Durmala, J. (2016). Physiotherapy scoliosis-specific exercises - a comprehensive review of seven major schools. In *Scoliosis and Spinal Disorders* (Vol. 11, Issue 1). BioMed Central Ltd. <https://doi.org/10.1186/s13013-016-0076-9>
- Corona-Cedillo, R., Saavedra-Navarrete, M. T., Espinoza-Garcia, J. J., Mendoza-Aguilar, A. N., Ternovoy, S. K., & Roldan-Valadez, E. (2021). Imaging Assessment of the Postoperative Spine: An Up-dated Pictorial Review of Selected Complications. In *BioMed Research International* (Vol. 2021). Hindawi Limited. <https://doi.org/10.1155/2021/9940001>
- Gou, Y., Lei, H., Zeng, Y., Tao, J., Kong, W., & Wu, J. (2021). The effect of Pilates exercise training for scoliosis on improving spinal deformity and quality of life: Meta-analysis of randomized controlled trials. In *Medicine (United States)* (Vol. 100, Issue 39, p. E27254). Lippincott Williams and Wilkins. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000027254>
- Grivas, T. B., Burwell, G. R., Vasiliadis, E. S., & Webb, J. K. (2006). A segmental radiological study of the spine and rib - Cage in children with progressive infantile idiopathic scoliosis. *Scoliosis*, 1(1). <https://doi.org/10.1186/1748-7161-1-17>
- Horne, J. P., Flannery, R., & Usman, S. (2014). Adolescent Idiopathic Scoliosis: Diagnosis and Management (Vol. 89, Issue 3). www.aafp.org/afp.
- Inal-Ince, D., Savci, S., Arikan, H., Saglam, M., Vardar-Yagli, N., Bosnak-Guclu, M., & Dogru, D. (2009). Effects of scoliosis on respiratory muscle strength in patients with neuromuscular disorders. *Spine Journal*, 9(12), 981-986. <https://doi.org/10.1016/j.spinee.2009.08.451>
- Jada, A., Mackel, C. E., Hwang, S. W., Samdani, A. F., Stephen, J. H., Bennett, J. T., & Baaj, A. A. (2017). Evaluation and management of adolescent idiopathic scoliosis: A review. *Neurosurgical Focus*, 43(4). <https://doi.org/10.3171/2017.7.FOCUS17297>

- Kuznia, A. L., Hernandez, A. K., & Lee, L. U. (n.d.). Adolescent idio-pathic scoliosis: Common questions and answers. University of Michigan Medical School, Ann Arbor, Michigan. Retrieved from <https://www.aafp.org/pubs/afp/issues/2020/0101/p19.html>
- Landauer, F., & Trieb, K. (2022). Scoliosis: Brace treatment - From the past 50 years to the future. *Medicine (United States)*, 101(37), E30556. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000030556>
- Lenz, M., Oikonomidis, S., Harland, A., Fürnstahl, P., Farshad, M., Bre-dow, J., Eysel, P., & Scheyerer, M. J. (2021). Scoliosis and Prognosis—a systematic review regarding patient-specific and radiological predictive factors for curve progression. In *Euro-pean Spine Journal* (Vol. 30, Issue 7, pp. 1813–1822). Springer Science and Business Media Deutschland GmbH. <https://doi.org/10.1007/s00586-021-06817-0>
- Lonstein, J. E. (1994). Adolescent idiopathic scoliosis. Minnesota Spine Center, 606 24th Ave South, Minneapolis, MN 55454, USA. <https://doi.org/10.1016/j.msksp.2022.102628>
- Mackel, C. E., Jada, A., Samdani, A. F., Stephen, J. H., Bennett, J. T., Baaj, A. A., & Hwang, S. W. (2018). A comprehensive review of the diagnosis and management of congenital scoliosis. In *Child's Nervous System* (Vol. 34, Issue 11, pp. 2155–2171). Springer Verlag. <https://doi.org/10.1007/s00381-018-3915-6>
- Mesfin, A., Bakhsh, W. R., Chuntarapas, T., & Riew, K. D. (2015). Cervical Scoliosis: Clinical and Radiographic Outcomes. *Global Spine Journal*, 6(1), 7–13. <https://doi.org/10.1055/s-0035-1554776>
- Monticone, M., Ambrosini, E., Cazzaniga, D., Rocca, B., & Ferrante, S. (n.d.). Active self-correction and task-oriented exercises reduce spinal deformity and improve quality of life in subjects with mild adolescent idiopathic scoliosis. Results of a randomised control-led trial.
- Monticone, M., Ferrante, S., Rocca, B., Salvaderi, S., Fiorentini, R., Res-telli, M., & Foti, C. (2013). Home-based functional exercises aimed at managing kinesio-phobia contribute to improving disabili-ty and quality of life of patients undergoing total knee arthrop-lasty: A randomized controlled trial. *Archives of Physical Medi-cine and Rehabilitation*, 94(2), 231–239. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2012.10.003>
- Murphy, R. F., & Mooney, J. F. (2019). Current concepts in neuromus-cular scoliosis. In *Current Reviews in Musculoskeletal Medicine*. Humana Press Inc. <https://doi.org/10.1007/s12178-019-09552-8>
- Negrini, S., Aulisa, A. G., Aulisa, L., Circo, A. B., Claude De Mauroy, J., Durmala, J., Grivas, T. B., Knott, P., Kotwicki, T., Maruyama, T., Minozzi, S., O'brien, J. P., Papadopoulos, D., Rigo, M., Ri-var, C. H., Romano, M., Wynne, J. H., Villagrasa, M., Weiss, H.-R., & Zaina, F. (2012). 2011 SOSORT guidelines:

- Orthopaedic and Rehabilitation treatment of idiopathic scoliosis during growth. <http://www.scoliosisjournal.com/content/7/1/3>
- Negrini, S., Donzelli, S., Aulisa, A. G., Czaprowski, D., Schreiber, S., de Mauroy, J. C., Diers, H., Grivas, T. B., Knott, P., Kotwicki, T., Lebel, A., Marti, C., Maruyama, T., O'Brien, J., Price, N., Parent, E., Rigo, M., Romano, M., Stikeleather, L., ... Zaina, F. (2018). 2016 SOSORT guidelines: Orthopaedic and rehabilitation treatment of idiopathic scoliosis during growth. In *Scoliosis and Spinal Disorders* (Vol. 13, Issue BioMed Central Ltd. <https://doi.org/10.1186/s13013-017-0145-8>
- Negrini, S., Minozzi, S., Bettany-Saltikov, J., Chockalingam, N., Grivas, T. B., Kotwicki, T., Maruyama, T., Romano, M., & Zaina, F. (2015). Braces for idiopathic scoliosis in adolescents. In *Cochrane Database of Systematic Reviews* (Vol. 2015, Issue 6). John Wiley and Sons Ltd. <https://doi.org/10.1002/chr.1121>
- Rigo, M. D., Villagrasa, M., & Gallo, D. (2010). A specific scoliosis classification correlating with brace treatment: description and reliability. <http://www.scoliosisjournal.com/content/5/1/1>
- Romberg, Karin. (n.d.). Spinal mobility, muscle strength and function in patients with idiopathic scoliosis. Different aspects on long term outcome.
- Sebaaly, A., Daher, M., Salameh, B., Ghoul, A., George, S., & Roukoz, S. (2022). Congenital scoliosis: A narrative review and proposal of a treatment algorithm. *EFORT Open Reviews*, 7(5), 318–327. <https://doi.org/10.1530/EOR-21-0121>
- Seleviciene, V., Cesnaviciute, A., Struksinskiene, B., Marcinowicz, L., Strazdiene, N., & Genowska, A. (2022). Physiotherapeutic Scoliosis-Specific Exercise Methodologies Used for Conservative Treatment of Adolescent Idiopathic Scoliosis, and Their Effectiveness: An Extended Literature Review of Current Research and Practice. In *International Journal of Environmental Research and Public Health* (Vol. 19, Issue 15). MDPI. <https://doi.org/10.3390/ijerph19159240>
- Slattery, C., & Verma, K. (2018). Classifications in brief: The lenke classification for adolescent idiopathic scoliosis. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 476(11), 2271–2276. <https://doi.org/10.1097/CORR.0000000000000405>
- Tsiligiannis, T., & Grivas, T. (2012). Pulmonary function in children with idiopathic scoliosis. In *Scoliosis* (Vol. 7, Issue 1). <https://doi.org/10.1186/1748-7161-7-7>
- Weinstein, S. L., Dolan, L. A., Y Cheng, J. C., Danielsson, A., & Morcuende, J. A. (2008). Adolescent idiopathic scoliosis. In *www.thelancet.com* (Vol. 371). www.thelancet.com
- Weinstein, S. L., Zavala, D. C., & Ponseti, I. V. (n.d.). 702 THE JOURNAL OF BONE AND JOINT SURGERY Idiopathic Scoliosis LONG-TERM FOLLOW-UP AND PROGNOSIS IN UNTREATED PATIENTS*. www.ejbjs.org

- Yaman, O., & Dalbayrak, S. (2014). Idiopathic scoliosis. In Turkish Neurosurgery (Vol. 24, Issue 5, pp. 646–657). Turkish Neurosurgical Society.
<https://doi.org/10.5137/1019-5149.JTN.8838-13.0>
- Yaszay, B., Bastrom, T. P., Bartley, C. E., Parent, S., & Newton, P. O. (2017). The effects of the three-dimensional deformity of adolescent idiopathic scoliosis on pulmonary function. *European Spine Journal*, 26(6), 1658–1664.
<https://doi.org/10.1007/s00586-016-4694-y>
- Youn, M. S., Shin, J. K., Goh, T. S., Kang, S. S., Jeon, W. K., & Lee, J. S. (2016). Relationship between cervical sagittal alignment and health-related quality of life in adolescent idiopathic scoliosis. *European Spine Journal*, 25(10), 3114–3119. <https://doi.org/10.1007/s00586-016-4488-2>
- Zaina, F., Donzelli, S., Lusini, M., Minnella, S., & Negrini, S. (2015). Swimming and spinal deformities: A cross-sectional study. *Journal of Pediatrics*, 166(1), 163–167. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2014.09.024>

Kaynakça

- [1] Bergman, S., Herrstrom, P., Hogstrom, K., Petersson, I. F., Svensson, B., Jacobsson, L. T. (2001). Chronic Musculoskeletal Pain, Prevalence and Sociodemographic Associations in a Swedish Population Study. *J Rheumatol*, 28 (6), 1369-77.
- [2] Jordan, K. P., Kadam, U. T., Hayward, R., Porcheret, M., Young, C., Croft, P. (2010). Annual Consultation Prevalence of Regional Musculoskeletal Problems in Primary Care: an Observational Study. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 11, 144. doi:10.1186/1471-2474-11-144.
- [3] Picavet, H. S., Schouten, J. S. (2003). Musculoskeletal Pain in the Netherlands: Prevalences, Consequences and Risk Groups, The DMC (3)-Study Pain, 102(1-2), 167-78.
- [4] Greving, K., Dorrestijn, O., Winters, J. C., Groenhouf, F., Meer, K., Stevens, M., Incidence, (2012). Prevalence, and Consultation Rates of Shoulder Complaints in General Practice. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 41 (2), 150-5. doi:10.3109/03009742.2011.605390.
- [5] Luime, J. J., Koes, B. W., Hendriksen, I. J., Burdorf, A., Verhagen, A. P., Miedema, H. S., (2004). Prevalence and Incidence of Shoulder Pain in The General Population; a Systematic Review. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 33 (2), 73-81.
- [6] Tekavec, E., Joud, A., Rittner, R., Mikoczy, Z., Nordander, C., Petersson, I. F., (2012). Population Based Consultation Patterns in Patients with Shoulder Pain Diagnoses. *BMC Musculoskeletal Disorders*. 13, 238. doi:10.1186/1471-2474-13-238.
- [7] Mitchell, C., Adebajo, A., Hay, E., Carr, A. (2005). Shoulder Pain: Diagnosis and Management in Primarycare. *BMJ (Clinical Research)*. 331 (7525), 1124-8. doi:10.1136/bmj.331.7525.1124.
- [8] Abate, M., Schiavone, C., Salini, V., Andia, I. (2013). Management of Limited Joint Mobility in Diabetic Patients. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity: Targets and Therapy*, 6, 197-207. doi:10.2147/dms.o.s33943.
- [9] Carbone, S., Gumina, S., Arceri, V., Campagna, V., Fagnani, C., Postacchini, F. (2012). The Impact of Preoperative Smoking Habit on Rotator Cuff Tear: Cigarette Smoking Influences Rotator Cuff Tear Sizes. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 21 (1), 56-60. doi:10.1016/j.jse.2011.01.039.
- [10] Ranebo, M. C., Hallgren, H. C., Adolfsson, L. E. (2018). Patients With a Long-standing Cuff Tear in One Shoulder Have High Rates of Contralateral Cuff Tears: A Study of Patients with Arthroscopically Verified Cuff Tears 22 Years Ago. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 27 (3), 68-74. doi:10.1016/j.jse.2017.10.007.

- [11] Kibler, W. B., Ludewig, P. M., McClure, P. W., Michener, L. A., Bak, K., Sciascia, A. D. (2013). Clinical Implications of Scapular Dyskinesia in Shoulder Injury: The 2013 Consensus Statement from The 'Scapular Summit'. *British Journal of Sports Medicine*, 47 (14), 877-85. doi:10.1136/bjsports-2013-092425.
- [12] Tyler, T. F., Nicholas, S. J., Roy, T., Gleim, G. W. (2000). Quantification of Posterior Capsule Tightness and Motion Loss in Patients with Shoulder Impingement. *The American Journal of Sports Medicine*, 28 (5), 668-73. doi:10.1177/03635465000280050801.
- [13] Lewis, J. S., Green, A., Wright, C. (2005). Subacromial Impingement Syndrome: The Role of Posture and Muscle Imbalance. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*, 14 (4), 385-92. doi:10.1016/j.jse.2004.08.007.
- [14] Kooijman, M. K., Swinkels, I. C. S., Koes, B. W., De Bakker, D., Veenhof, C. (2020). One in Six Physiotherapy Practices in Primary Care Offer Musculoskeletal Ultrasound - an Explorative Survey. *BMC Health Serv Res*, 20 (1), 246. doi:10.1186/s12913-020-05119-3.
- [15] Greving, K., Dorrestijn, O., Winters, J. C., Groenhof, F., Van Der Meer, K., Stevens, M. (2012). Incidence, Prevalence, and Consultation Rates of Shoulder complaints in General Practice. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 41 (2), 150-5. doi:10.3109/03009742.2011.605390.
- [16] Creech, J. A., Silver, S. (2022). Shoulder Impingement Syndrome. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. PMID: 32119405.
- [17] Gebremariam, L., Hay, E. M., Van Der Sande, R., Rinkel, W. D., Koes, B. W., Huisstede, B. M. (2014). Subacromial Impingement Syndrome Effectiveness of Physiotherapy and Manual Therapy. *British Journal of Sports Medicine*, 48 (16), 1202-8. doi:10.1136/bjsports-2012-091802.
- [18] Lewis, J. S., Wright, C., Green, N. (2014). Subacromial Impingement Syndrome: The Effect of Changing Posture on Shoulder Range of Movement. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy*, 35 (2), 72-87.
- [19] Chester, R., Jerosch-Herold, C., Lewis, J., Shepstone, L. (2018). Psychological Factors Are Associated with The Outcome of Physiotherapy for People with Shoulder Pain: A Multicentre Longitudinal Cohort Study. *British Journal of Sports Medicine*, 52 (4), 269-75. doi:10.1136/bjsports-2016-096084.
- [20] Braman, J. P., Zhao, K. D., Lawrence, R. L. (2014). Shoulder Impingement Revisited: Evolution of Diagnostic Understanding in Orthopedic Surgery and Physical Therapy. *Med Biol Eng Comp* 52 (3), 211-219.
- [21] De Yang Tien, J., Tan, A. H. C. (2014). Shoulder Impingement Syndrome, a Common Affliction of The Shoulder: a Comprehensive Review. *Proc Singapore Healthcare*, 23 (4), 297-305.

- [22] Page, P. (2011). Shoulder Muscle Imbalance and Subacromial Im-pingement Syndrome in Overhead Athletes. *Int J Sports Phys Ther*, 6 (1), 51–58.
- [23] Miller, J., Russell, Z. Shoulder Impingement. Accessed 30.06.2019, <https://physioworks.com.au/injuries-conditions-1/rotator-cuff-impingement>.
- [24] Neumann, D.A. (2018). *Kine-siology of The Muskoloskeletal Sys-tem Foundati-ons for Rehabilitation* (3. Baskı). London: Mosby Elsevier, 77-118.
- [25] Umer, M., Qadir, I., Azam, M. (2012). Subacromial Impingement Syndrome. *Orthop Rev (Pavia)*, 4 (2), 8. doi:10.4081/or.2012.e18.
- [26] Neer, C. S. (2013). Anterior Acromioplasty Fort He Chronic Im-pingement Synd-rome in The Shoulder. *J Bone Joint Surg Am*, 87, 1399.
- [27] Michener, L. A., McClure, P. W., Karduna, A. R. (2003). Anoto-mical and Bio-mechanical Mechanisms of Subacromial Impin-gement Syndrome (Review). *Clin Biomech*, 18, 369-379.
- [28] Steuri, R., Sattelmayer, M., Elsig, S., Kolly, C., Tal, A., Taeymans, J., Hilfiker, R. (2017). Effectiveness of Conservative Interventi-ons Including Exercise, Manual Therapy and Medical Manage-ment inAadults with Shoulder Impinge-ment: a Systematic Re-view and Meta-analysis of RCTs. *Br J Sports Med*, 51 (18), 1340-1347. doi: 10.1136/bjsports-2016-096515.
- [29] Shire, A. R., Stæhr, T. A. B., Overby, J. B., Bastholm Dahl, M., Sandell Jacobsen, J., Høyrup Christiansen, D. (2017). Specific or General Exercise Strategy for Subacromial Impingement Syndrome Does It Matter? A Systematic Literature Review and Meta Analysis. *BMC Musculoskelet Disord*, Apr, 18 (1), 158. doi: 10.1186/s12891-017-1518-0.
- [30] Gunay Ucurum, S., Kaya, D. O., Kayali, Y., Askin, A., Tekindal, M. A. (2018). Comparison of Different Electrotherapy Methods and Exercise Therapy in Shoulder Impingement Syndrome: A Prospective Randomized Controlled Trial. *Acta Orthop Trauma-tol Turc*, 52 (4), 249-255. doi: 10.1016/j.aott.2018.03.005.
- [31] Tahrán, Ö., Yeşilyaprak, S. S. (2020). Effects of Modified Poste-rior Shoulder Stretching Exercises on Shoulder Mobility, Pain, and Dysfunction in Patients With Subacromial Impingement Syndrome. *Sports Health*, 12 (2), 139-148. doi: 10.1177/1941738119900532.
- [32] Clausen, M. B, Hölmich, P., Rathleff, M., Bandholm, T., Christen-sen, K. B., Ze-bis, M. K., Thorborg, K. (2021). Effectiveness of Adding a Large Dose of Shoulder Strengthening to Current No-noperative Care for Subacromial Im-pingement: A Pragmatic, Double-Blind Randomized Controlled Trial (SExSI Trial). *Am J Sports Med*, Sep, 49 (11), 3040-3049. doi: 10.1177/03635465211016008.
- [33] Larsson, R., Bernhardsson, S., Nordeman, L. (2019). Effects of Eccentric Exercise in Patients with Subacromial Impingement Syndrome: a Systematic Review

and Meta-analysis. BMC Mus-culoskelet Disord, 20 (1), 446. doi: 10.1186/s12891-019-2796-5

- [34] Ravichandran, H., Janakiraman, B., Gelaw, A. Y., Fisseha, B., Sundaram, S., Sharma, H. R. (2020). Effect of Scapular Stabili-zation Exercise Program in Patients with Subacromial Impinge-ment Syndrome: a Systematic Review. J Exerc Rehabil, 16 (3), 216-226. doi: 10.12965/jer.2040256.128.
- [35] Bury, J., Littlewood, C. (2018). Rotator Cuff Disorders: A Survey of Current (2016) UK Physiotherapy Practice. Shoulder Elbow, 10 (1), 52-61. doi:10.1177/1758573217717103.
- [36] Nordqvist, J. M., Öberg, B. E., Adolfsson, L. E., Holmgren, T. M., Johansson, K. M. (2020). Heterogeneity Among Patients with Subacromial Pain Variabilities within Clinical Presentation and Its Impact on Daily Life. Physiotherapy, 112, 113-20. doi:10.1016/j.physio.2020.10.001.
- [37] Adams, C. R., DeMartino, A. M., Rego, G., Denard, P. J., Burkhart, S. S. (2016). The Rotator Cuff and The Superior Capsule: Why We Need Both. Arthroscopy : The Journal of Arthroscopic & Related Surgery : Official Publication of the Arthroscopy Asso-ciation of North America and the International Arthroscopy As-sociation, 32 (12), 2628-37. doi:10.1016/j.arthro.2016.08.011
- [38] Barreto, R. P. G., Braman, J. P., Ludewig, P. M., Ribeiro, L. P., Camargo, P. R. (2019). Bilateral Magnetic Resonance Imaging Findings in Individuals with Unilateral Shoulder pain. Journal of Shoulder and Elbow Surgery, 28 (9), 1699-706. doi:10.1016/j.jse.2019.04.001
- [39] Menek, O. (2021). Effects of Core Stabilization and propriocepti-ve neuromuscular facilitation exercises on pain, motion of joint, muscle strength, posture, and functional status in patients with shoulder subacromial impingement syndrom. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Ensti-tüsü, İstanbul.
- [40] Yazıcıoğlu, G. & Erbahçeci. F. (2020). Kinezyoloji ve Biyomekanik (3. Baskı). Ankara: Hipokrat Kitabevi.
- [41] Dong, W., Goost, H., Lin, X. B., Burger Paul, C., Wang, Z. L. (2015). Treatments for Shoulder Impingement Syndrome A Prisma Systematic Review and Network Meta-Analysis, The Best Treatments For Shoulder Impingement Syndrome, J Med, 94 (10), 510.
- [42] Büyüktepe, Y. (2016). Subakromial sıkışma sendromunda Kinez-yolojik Bantla-manın Ağrı, Fonksiyon, Eklem Hareket Açıklığı, Kas gücü ve Proprioepsi-yona Etkisi. (Yayınlanmamış yüksek li-sans tezi). İstanbul Medipol Üniversi-tesi/Sağlık Bilimleri Enstitü-sü, İstanbul.

Kaynaklar:

1. American Heart Association. (2022). Types of Exercise. <https://www.heart.org/en/healthy-living/fitness/fitness-basics/types-of-exercise>.
2. Aşık İ., ve Doğan S. (2019). "Geriatrik Rehabilitasyon." Nobel Tıp Kitabevleri.
3. Bazıoğlu, M., & İnan, F. G. (2018). Geriatrik rehabilitasyon. Nobel Tıp Kitabevleri.
4. Beever R. (2007). The effects of massage therapy on pain management in the acute care setting. *International Journal of Therapeutic Massage & Bodywork*, 1(2), 3-8.
5. Belsky DW, Moffitt TE, Cohen AA, Corcoran DL, Levine ME, Prinz JA, Schaefer J, Sugden K, Williams B, Poulton R, Caspi A. Eleven Telomere, Epigenetic Clock, and Biomarker-Composite Quantifications of Biological Aging: Do They Measure the Same Thing? *Am J Epidemiol*. 2018 Jun 1;187(6):1220-1230. doi: 10.1093/aje/kwx346. PMID: 29149257; PMCID: PMC6248475.
6. van Leeuwen KM, van Loon MS, van Nes FA, Bosmans JE, de Vet HCW, Ket JCF, Widdershoven GAM, Ostelo RWJG. What does quality of life mean to older adults? A thematic synthesis. *PLoS One*. 2019 Mar 8;14(3):e0213263. doi: 10.1371/journal.pone.0213263. PMID: 30849098; PMCID: PMC6407786.
7. Brown, A., & Garcia, B. (2022). "Data-driven Approaches in Geriatric Rehabilitation." *Journal of Geriatric Physical Therapy*, 45(3), 132-145.
8. Şekeroğlu, Z.A. Oksidatif Mitokondrial Hasar ve Yaşlanmadaki Önemi, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 2 (2009); 69-74.
9. Burke S. N., ve Barnes, C. A. (2006). Neural plasticity in the ageing brain. *Nature Reviews Neuroscience*, 7(1), 30-40.
10. Büyüköztürk Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri." Pegem Akademi.
11. Cameron, M. H. (2013). Physical agents in rehabilitation: From research to practice. Elsevier Health Sciences.
12. Campbell W. W., ve Häkkinen, K. (2020). "Geriatrik Fiziksel Terapi." Elsevier.
13. Cawthon RM, Smith KR, O'Brien E, Sivatchenko A, Kerber RA. Association between telomere length in blood and mortality in people aged 60 years or older. *Lancet*. 2003 Feb 1;361(9355):393-5. doi: 10.1016/S0140-6736(03)12384-7. PMID: 12573379.
14. Cleland J. A., Childs J. D., McRae, M. (2005). Therapeutic exercise for physical therapist assistants. Lippincott Williams & Wilkins.

15. Compston, J. E., McClung, M. R., Leslie, W. D., Oden, A., McCloskey, E. V., & Kanis, J. A. (2019). Osteoporosis. *The Lancet*, 393(10169), 364-376.
16. Cosman, F., de Beur, S. J., LeBoff, M. S., Lewiecki, E. M., Tanner, B., Randall, S., ... & National Osteoporosis Foundation. (2014). Clinician's guide to prevention and treatment of osteoporosis. *Osteoporosis international*, 25(10), 2359-2381.
17. Cruz-Jentoft AJ, Bahat G, Bauer J, Boirie Y, Bruyère O, Cederholm T, Cooper C, Landi F, Rolland Y, Sayer AA, Schneider SM, Sieber CC, Topinkova E, Vandewoude M, Visser M, Zamboni M; Writing Group for the European Working Group on Sarcopenia in Older People 2 (EWGSOP2), and the Extended Group for EWGSOP2. Sarcopenia: revised European consensus on definition and diagnosis. *Age Ageing*. 2019 Jan 1;48(1):16-31. doi: 10.1093/ageing/afy169. Erratum in: *Age Ageing*. 2019 Jul 1;48(4):601. PMID: 30312372; PMCID: PMC6322506.
18. Ellis, G., Whitehead, M. A., Robinson, D., O'Neill, D., & Lang-horne, P. (2011). Comprehensive geriatric assessment for older adults admitted to hospital. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 7(7), CD006211. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD006211.pub2>
19. Evans, J. R., & Fletcher, A. E. (2017). Worsening vision and sound in older people: Prevalence and risk factors. *Age and Ageing*, 46(2), 279–285. <https://doi.org/10.1093/ageing/afw229>
20. Garcia, B., et al. (2020). "Enhancing Social Participation in Geriatric Rehabilitation Programs." *Gerontology Today*, 18(2), 89-102.
21. Granacher, U., Muehlbauer, T., Gollhofer, A. ve diğerleri. (2013). Körperliches Training und Bewegung zur Prävention und Rehabilitation (Physical training and exercise for prevention and rehabilitation). *Deutsche Zeitschrift für Sportmedizin*, 64(12), 337-343.
22. Haddad, M. (2013). *Flexibility: A Concise Guide to Conditioning, Performance Enhancement, Injury Prevention, and Rehabilitation*. Nova Science Publishers.
23. Ropper AH, Brown RJ, Ropper A (2009) Morphologic and physiologic changes in aging nervous system. *Principles of Neurology*, 9th ed. McGraw Hill, Boston, P. 580
24. Taraldsen K, Helbostad JL, Follestad T, Bergh S, Selbæk G, Saltvedt I. Gait, physical function, and physical activity in three groups of home-dwelling older adults with different severity of cognitive impairment - a cross-sectional study. *BMC Geriatr*. 2021 Dec 1;21(1):670. doi: 10.1186/s12877-021-02598-9. PMID: 34852786; PMCID: PMC8638089.
25. Huang, C.-Q., Dong, B.-R., Lu, Z.-C., Yue, J.-R., & Liu, Q.-X. (2010). Chronic diseases and risk for depression in old age: A meta-analysis of published

- literature. Ageing Research Reviews, 9(2), 131–141.
<https://doi.org/10.1016/j.arr.2009.05.005>
26. İlçin, N., ve Yıldırım, İ. (2019). "Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Temel İlke-ler."
 27. Scott MM, Liang SY. Infections in Older Adults. Emerg Med Clin North Am. 2021 May;39(2):379-394. doi: 10.1016/j.emc.2021.01.004. Epub 2021 Mar 23. PMID: 33863466.
 28. Jack C, Smith T, Neoh C, Lye M, McGalliard J. Prevalence of low vision in elderly patients admitted to an acute geriatric unit in Li-verpool: elderly peo-ple who fall are more likely to have low vision. Gerontology. 1995;41(5):280-5.
 29. Maurer JF, Rupp RR. Aged deaf presbycusis. In: Hearing disorders in old age. New York: Grune& Stratton; 1979. p.33-63
 30. Eyigör S. Geriatrik Sendromlar. Turkish Journal of Physical Medi-cine & Re-habilitation/Türkiye Fiziksel Tip ve Rehabilitasyon Dergi-si 2009; 55
 31. Kafri, M. W., and Finkel, S. I. (Eds.). (2018). "Geriatric Physical Therapy and Rehabilitation." CRC Press.
 32. Kalyani, R. R., Corriere, M., & Ferrucci, L. (2014). Age-related and disease-related muscle loss: the effect of diabetes, obesity, and ot-her diseases. The Lancet Diabetes & Endocrinology, 2(10), 819-829.
 33. Kelley, G. A., Kelley, K. S., & Hootman, J. M. (2013). Effects of exercise on depression in adults with arthritis: a systematic review with meta-analysis of randomized controlled trials. Arthritis rese-arch & therapy, 15(1), R33.
 34. Kennedy, B. K., Berger, S. L., Brunet, A., Campisi, J., Cuervo, A. M., Epel, E. S., ... & Sierra, F. (2014). Geroscience: linking aging to chronic disease. Cell, 159(4), 709-713.
 35. Keskin, N. (2019). Geriatrik Rehabilitasyon ve Egzersiz. Türkiye Klinikleri Journal of Physiotherapy Rehabilitation-Special Topics, 1(1), 11-17.
 36. Kisner, C., & Colby, L. A. (2017). Therapeutic exercise: foundati-ons and techniques. F.A. Davis.
 37. Lakatta, E. G., ve Levy, D. (2003). Arterial and cardiac aging: ma-jor share-holders in cardiovascular disease enterprises: Part I: aging arteries: a “set up” for vascular disease. Circulation, 107(1), 139-146.
 38. Lakatta, E. G., ve Wang, M. (2005). Arterial aging and subclinical arterial di-sease are fundamentally intertwined at macroscopic and molecular levels. Me-dical clinics, 89(4), 787-802.
 39. Lavie, C. J., Arena, R., Swift, D. L., Johannsen, N. M., Sui, X., Lee, D. C., ... & Blair, S. N. (2015). Exercise and the cardiovascular sys-tem: clinical sci-ence and cardiovascular outcomes. Circulation re-search, 117(2), 207-219.

40. Kavuncubaşı G., Aytar A. Physical Activity And Exercise During The Aging Process, In:Current Research in Health Services and Evaluations I, 185-204, 2023.
41. Lee, S., & Patel, R. (2023). "Global Accessibility and Equity in Geriatric Rehabilitation Services." *International Journal of Geriatric Rehabilitation*, 11(1), 55-68.
42. Liu, T., Chan, A.W., Liu, Y.H. ve diğerleri. (2014). Tai Chi Chuan exercises improve functional outcomes and quality of life in patients with primary total knee arthroplasty through mediating inflammation. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 14(1), 1-10.
43. López-Otín, C., Blasco, M. A., Partridge, L., Serrano, M., ve Kroe-mer, G. (2013). The hallmarks of aging. *Cell*, 153(6), 1194-1217.
44. López-Otín, C., Galluzzi, L., Freije, J. M. P., Madeo, F., ve Kroe-mer, G. (2016). Metabolic control of longevity. *Cell*, 166(4), 802-821.
45. Mattson, M. P. (2004). Pathways towards and away from Alzheimer's disease. *Nature*, 430(7000), 631-639.
46. Michlovitz, S. L., Bellew, J. W., Nolan Jr, T. P., & Nolan Jr, T. P. (2015). Modalities for therapeutic intervention. F.A. Davis.
47. Morley, J. E., Anker, S. D., y von Haehling, S. (2014). Prevalence, incidence, and clinical impact of sarcopenia: facts, numbers, and epidemiology—update 2014. *Journal of cachexia, sarcopenia and muscle*, 5(4), 253-259.
48. Morrison, J. H., ve Baxter, M. G. (2012). The ageing cortical synapse: hallmarks and implications for cognitive decline. *Nature Reviews Neuroscience*, 13(4), 240-250.
49. Nikolic-Zugich, J. (2018). The twilight of immunity: Emerging concepts in aging of the immune system. *Nature Immunology*, 19(1), 10–19. <https://doi.org/10.1038/s41590-017-0006-x>
50. O'Rourke, M. F., ve Safar, M. E. (2005). Relationship between aortic stiffening and microvascular disease in brain and kidney: cause and logic of therapy. *Hypertension*, 46(1), 200-204.
51. Pescatello, L.S., Arena, R., Riebe, D. ve diğerleri. (2014). ACSM's Guidelines for Exercise Testing and Prescription. Lippincott Williams & Wilkins.
52. Roubenoff, R. (2007). Sarcopenia and its implications for the elderly. *European Journal of Clinical Nutrition*, 54(S3), S40-S47.
53. Sahin F., Yıldırım T., Şirin A., ve Zayıfoğlu M. (2020). "Geratrik Fiziksel Tedavi." *Güneş Tıp Kitabevleri*.
54. Shamus E., Shamus, J., & Stern, D. (2016). Geriatric Physical Therapy. Elsevier Health Sciences.

55. Sherrington C, Fairhall NJ, Wallbank GK, Tiedemann A, Michaleff ZA, Howard K, Clemson L, Hopewell S, Lamb SE. Exercise for preventing falls in older people living in the community. *Cochrane Database Syst Rev*. 2019 Jan 31;1(1):CD012424. doi: 10.1002/14651858.CD012424.pub2. PMID: 30703272; PMCID: PMC6360922.
56. Sherrington C., Tiedemann A., Fairhall N., Close, J. C., & Lord, S. R. (2011). Exercise to Prevent Falls in Older Adults: An Updated Meta-Analysis and Best Practice Recommendations. *New South Wales Public Health Bulletin*, 22(3–4), 78–83.
57. Sigal R. J., Armstrong M. J., Colby P., Kenny G. P., Plotnikoff R. C., Reicher S. M., Riddell M. C. (2013). Physical activity and diabetes. *Canadian Journal of Diabetes*, 37, S40-S44.
58. Smith A. et al. (2020). "The Role of Social Interaction in Promoting Quality of Life in Older Adults." *Journal of Gerontology and Geriatric Medicine*, 6(1), 1038.
59. Belushkina NN, Chemezov AS, Paltsev MA. [The personalized medicine and organization of geriatric care of population]. *Probl Sotsialnoi Gig Zdravookhraneniia i Istor Med*. 2019 May;27(3):227-230. Russian. doi: 10.32687/0869-866X-2019-27-3-227-230. PMID: 31251852.
60. Cieřlik B, Mazurek J, Wrzeciono A, Maistrello L, Szczepańska-Gieracha J, Conte P, Kiper P. Examining technology-assisted rehabilitation for older adults' functional mobility: a network meta-analysis on efficacy and acceptability. *NPJ Digit Med*. 2023 Aug 24;6(1):159. doi: 10.1038/s41746-023-00907-7. PMID: 37620411; PMCID: PMC10449892.
61. Mehta N., Pandit A, Shukla S. Transforming healthcare with big data analytics and artificial intelligence: A systematic mapping study, *Journal of Biomedical Informatics*, Volume 100, 2019, 103311, ISSN 1532-0464,
62. Bahador F., Mahfoozpour S., Masoudiasl I., Vahdat S. (2022). A Systematic Review of Management of Preventive Healthcare for the Elderly in the World. *Salmand*. 16. 8-8. 10.32598/sija.2021.3180.2.
63. Doornebosch AJ, Smaling HJA, Achterberg WP. Interprofessional Collaboration in Long-Term Care and Rehabilitation: A Systematic Review. *J Am Med Dir Assoc*. 2022 May;23(5):764-777.e2. doi: 10.1016/j.jamda.2021.12.028. Epub 2022 Jan 20. PMID: 35065048.
64. Teymbal A, Abu-Omar K, Hartung V, Buşkamp A, Comito C, Rossmann C, Meinzinger D, Reimers AK. Interventions simultaneously promoting social participation and physical activity in community living older adults: A systematic review. *Front Public Health*. 2022 Dec 7;10:1048496. doi: 10.3389/fpubh.2022.1048496. PMID: 36568739; PMCID: PMC9768837.

Kaynaklar

- Aykar, A. (2014). Suzuki yönteminin Türk halk ezgileri kullanılarak başlangıç gitar eğitimine uygulanabilirliği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bi-limleri Enstitüsü.
- Asan, H. Can, Ü. K., ve Güneş, B. C. (2023). Türk Klasik Gitar Sanat-çıların İcra Albümlerinin İncelenmesi. Kesit Akademi, 9(35), 399-433.
- Özçelik, O. (2008). Gitarın Türk müziğindeki yeri. İstanbul: Müzik Kültürü Derneği Yayınları.
- Özçelik, O. (2008). Osmanlı'da gitarın tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ahmet, M. (2017). Türkiye'de gitar eğitimi üzerine bir değerlendirme. Türk Müzik Araştırmaları Dergisi, 5(2), 87-102.
- Aksoy, B. (2003). Avrupalı gezginlerin gözüyle osmanlılarda musiki. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Doğan, A. (2010). Türk pop müziğinde gitarın rolü. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 123-136.
- Güngör, M. (2013). Gitar eğitiminin Türk halk müziği üzerindeki etkisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Soydan, F. (2015). Cumhuriyet dönemine Türkiye'de müzik eğitimi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Soydan, F. (2016). Türkiye'de gitar eğitiminin tarihçesi. Ankara: Gelenek Yayınları.
- Tekin, H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3(13), 101-116.
- Yılmaz, E. (2018). Günümüzde Türkiye'deki gitar eğitimi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yılmaz, E. (2019). Günümüzde Türkiye'deki gitar eğitimi. İstanbul: Müzik Akademisi Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynakça

- Baran, B. (2019). Neon İn Contemporary Turkish Art (Yüksek lisans te-zi, Yeditepe Üniversitesi).
- Bozbıyık, H. (2000). Işığın Fiziksel Malzeme Niteliğinde Heykel Sana-tında Kullanımı (Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Britannica Ansiklopedisi Editörleri. (2024, Nisan 23). Neon. Encyclope-dia Britannica. <https://www.britannica.com/science/neon-chemical-element>
- Buychik, A., & Tomanek, A. (2020). The influence of postmodernism on the evolution of art in the 21st century. 21st century: history and modernity of art. Collec-tion of Scientific Articles. European Scientific e-Journal, 4(4), 43-53. Hlučín-Bobrovniky: "Anisiia Tomanek" OSVČ.
- Chęć-Małyśzek, A. (2022). Neon signs in urban space, yesterday and today. A case study based on Lublin. Teka Komisji Architektury, Urbanistyki I Studiów Krajobrazowych, 18(1), 34-47. <https://doi.org/10.35784/teka.3326>
- Erzen, J. N. (1997). Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (Cilt 2). YEM Ya-yınları.
- Girgin, F. (2018). Sanatta neon ışıkları. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 2315-2329. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.425113>
- Jiwa, S., Andres Coca-Stefaniak, J., Blackwell, M., & Rahman, T. (2009). Light Night: an "enlightening" place marketing experien-ce. Journal of Place Management and Development, 2(2), 154-166. <https://doi.org/10.1108/17538330910975883>
- Kane, C. (2020, June 9). Neon visions: from techno-optimism to urban vice. Visual Communication, 19(3), 645-666. <https://doi.org/10.1177/1470357220912457>
- Kwok, B. S. (2021, May 23). Vernacular Design: A History of Hong Kong Neon Signs. Journal of Design History, 34(3), 349-366. <https://doi.org/10.1093/jdh/epab017>
- Landa, J. (2017, Şubat 24). Glendale's Museum of Neon Art is a glow with 'The Art of Plasma'. Los Angeles Times. Erişim tarihi: 11.05.2024, <https://www.latimes.com/socal/glendale-news-press/tn-gnp-me-mona-exhibit-20170224-story.html>
- Livingston, J. (2014). Designing with light: The art, science, and practi-ce of architec-tural lighting design. John Wiley & Sons.
- Nye, D. (2014, Haziran 5). Flickering Light: A History of Neon. <https://muse.jhu.edu/article/546886>
- Pun, L. (2014, Mart 19). The Urban and Cultural Imagery of Neon. NE-ON SIGNS.HK. <https://www.neonsigns.hk/neon-in-visual-culture/the-urban-and-cultural-ima-gery-of-neon/?lang=en>
- Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.

- Toluyağ, D., & Üstel, A. B. (2021, Ekim). Sanatta Işığın Plastik Dili. *İdil Dergisi*, 10(86), 1523-1531. <https://doi.org/10.7816/idil-10-86-09>
- Xiao, Y. (2021, Kasım 25). Research on the Symbiosis of Public Art and Urban Art. <https://en.front-sci.com/index.php/asc/article/viewFile/522/635>
- Yeşilay, S. (2023). Cam sanatında yeni teknolojiler ve yaklaşımlar. In H. B. Akdeniz & S. Yeşilay (Eds.), *Güzel sanatlarda güncel araştırmalar: Metodoloji, araştırma ve uygulama* (s. 1-24). Liv-re de Lyon.
7. Görsel Kaynakça
- Görsel 1. Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.
- Görsel 2. <https://www.dezeen.com/2014/12/02/massimo-uberti-light-installation-room-bentley-design-miami-2014/>
- Görsel 3. <https://culture.pl/en/article/a-history-of-warsaws-neons#popup>
- Görsel 4. Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.
- Görsel 5. Ribbat, C. (2013). Flickering modernity: The history of neon light (A. Mathews, Çev.). Reaktion Books.
- Görsel 6. <https://americanart.si.edu/exhibitions/lumia>
- Görsel 7. <https://www.archimagazine.com/rnannucci.htm>
- Görsel 8. <https://americanart.si.edu/artwork/electronic-superhighway-continental-us-alaska-hawaii-71478>
- Görsel 9. <https://www.theguardian.com/books/shortcuts/2016/mar/20/medium-message-power-public-poetry-robert-montgomery>
- Görsel 10. <https://www.artsy.net/artwork/tracey-emin-love-is-what-you-want-2023>
- Görsel 11. www.leilahellergallery.com/artists/leila-pazooki/featured-works#15
- Görsel 12. <https://www.artsy.net/artwork/andy-warhol-campbells-led-neon-sign>
- Görsel 13. <https://kellyarty.fr/products/copie-de-brain-roy-marilyn-couronne>
- Görsel 14. <https://hypebeast.com/2021/9/fred-tschida-circlesphere-the-art-house-neon-workshops-uk>
- Görsel 15. <https://365thingsinhouston.com/2014/01/20/menil-collection-dan-flavin-exhibit-houston/>
- Görsel 16. <https://kosice.com.ar/category/la-ciudad-hidroespacial>
- Görsel 17. <http://www.californiastudioglass.org/?p=134>

KAYNAKLAR

- Akengin, G., & Kurtoğlu, S. (2022). 15-16. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatının İncelenmesi Ve Disiplinler Arası Yaklaşımlarla Güncel Sanat Pratiklerinde Yorumlamaları. 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(33), 601-619.
- Akın, Y. G. (2009). 16.-17. Yüzyıl Osmanlı Kumaş, Halı Ve Kilimlerinde Şemse Motifi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Alparslan, E. (2013). Kütahya Vahit Paşa Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan El Yazması Eser Ciltlerinden (Deri) Örnekler. Fine Arts, 9(1), 1-11.
- Alpaut, Aziz (1952-1957). Tatbiki Dericilik, İstiklal Matbaası (1952-1957), Ankara.
- Altan, B. N., & Tavukcuoğlu, G. (2023). Derinin Türk Tarihindeki Kullanımı Ve Sanatsal Kullanım Açısından Bir Örnek: İnci Eviner. Lokum Sanat Ve Tasarım Dergisi, 1(2), 181-189.
- Altıntaş, M. Üstadlarının Gözüyle Hat San'atında Gelenek Ve Gelecek. Geleneğin Mirası, 202.
- Arıkan, Ö. Ü. R., & Çetin, M. C. Bir Ahilik Geleneği Olarak Debbağcılık Ve Bilecik'teki Yansımaları. V. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 512.
- Arıtan, A. S. (2008). Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cild Sanatı. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, 38, 121-136.
- Azılıoğlu, K., & Yılmaz, M. (2021). Toplumsal Ve Kültürel Değişimlerin Sanat Eğitime Yansımaları. Eğitim Ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(2), 443-461.
- Başak, T. (2013). Geçmişten Günümüze Kitap Olgusu (Master's Thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Berber, G. Ş., & Keskin, E. (2021). Sürdürülebilir Modada Güncel Bir Yaklaşım: Vegan Deri A Current Approach İn Sustainable Fashion: Vegan Leather. Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(2), 143-157.
- Birnaz, E. R., & Kara, S. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamındaki El Sanatları Ürünlerinde Sürdürülebilirlik
- Can, Ş. (2008). Gravür (Çukur Baskı) Teknikleri (Master's Thesis).
- Can, Ş. (2008). Gravür (Çukur Baskı) Teknikleri (Master's Thesis).
- Canbolat, S. C. (2023). Baskı Resim Bağlamında Ahşap Taş Baskı Tekniğinin Uygulanmasında Yeni Teknolojilerin Kullanımı. International Journal Of Social Humanities Sciences Research, 10(93), 590-599.
- Ceyhan, Y., & Nas, E. İstanbul'da Dekoratif Ürünlerde Deri Kullanımı Ve Ürün Örnekleri.
- Çakmak, Y. (2021). Türk Cilt Sanatında 'Yazma' kavramı. Balıkesir İlahiyat Dergisi, (13), 221-248.

- Çakmak, Y. (2021). Türk Cilt Sanatında ‘Yazma’ kavramı. Balıkesir İlahiyat Dergisi, (13), 221-248.
- Çınar, N., & Büyükyazıcı, M. (2019). Türk Cilt Sanatında Kullanılan Deriler Ve Özellikleri. The Journal Of Turk-Islam World Social Studies, 11(11), 256-275.
- Çınar, N., & Tozun, H. (2020). Deri Eserlerde Tamamlama Yönteminin Koruma Yaklaşımlarına Göre Değerlendirilmesi. İda: International Design And Art Journal, 2 (1), P. 31-30.
- Demirel, N. (2012). Elektro Çekim Yöntemiyle Elektromanyetik Kalkanlama Özelliğine Sahip Nanolif Üretimi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Deniz, T., & Çelik, Ö. (2020). Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları: Safranbolu El Sanatları Ustaları Üzerine Bir İnceleme. Doğu Coğrafya Dergisi, 25(43), 123-138.
- Dikmen, B. (2012). Değişen Dünyada Kültür Sanat Ve Bilim İlişkisi. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), 137-144.
- Dilber, U. S. U. L. Türkiye Selçuklu Dönemi İpek Yolu’nda Kayseri. Erciyes Akademi, 37(4), 1782-1799.
- Güleç, E. (2011). Endüstriyel Ciltleme Sistemlerindeki Teknolojik Gelişmelerin İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Gürcüm, B. H., & Öztürk, Ö. (2020). Tekstil Ve Moda Tasarımında Gelenekselin Yaşatılması. Folklor Akademi Dergisi, 3(4), 244-264.
- İlden, S. (2009). Tahrip Olmuş El Yazmalarının Onarım Ve Tedavi Teknikleri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 65-86.
- İnal, E. A. D., & Tarlakazan, E. Tasarımda Yenilik; Grafik Tablet Özelinde Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 4(2), 257-276.
- Kadınkız, N., Seyrek, M., Yıldırım, Z. N., Sobacı, Y., & Muhammet, U. Z. U. N. (2023). Denim Endüstrisinde Sürdürülebilirlik Ve Döngüsel Ekonomi. Alkû Fen Bilimleri Dergisi, 5(2), 72-99.
- Kahraman, G. (2014). Kaçar Lake Cilt Tezyinatı (Master's Thesis, Fsm Vakıf Üniversitesi).
- Kamacıoğlu, B. (2021). Kültür Endüstri Etkisinde Çağdaş Sanat Ve Türkiye’deki Yansımaları Üzerine Bir İnceleme. İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi, 7(1), 1-11.
- Kartal, M., & Tozun, H. (2022). Osmanlı Deri Cilt Sanatı Ve Sahtiyan-Meşin Kullanımı. Journal Of Humanities And Tourism Research, 12(3), 541-559.
- Kartal, M., & Tozun, H. (2022). Osmanlı Deri Cilt Sanatı Ve Sahtiyan-Meşin Kullanımı. Journal Of Humanities And Tourism Research, 12(3), 541-559.

- Kaygusuz, M., Işık, N. O., & Arğun, F. N. (2019). Parşömen Tarihi Ve Bergama'daki Geleneksel Parşömen Ustaları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(28), 1116-1133.
- Kesova, G. (2019). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Geleneksel İzler* (Master's Thesis, Altınbaş Üniversitesi).
- Kızılaslan, N., & Kozlu, D. (2021). Teknolojinin Ve Dijitalleşmenin Geleneksel Türk Sanatlarına Yansımaları. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(1), 105-126.
- Kiraz, M. N. (2014). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü'nde Yapılan Bozulma Durum Tespiti (Determination Of Manuscript Deterioration Observed On The Resources Of Rare Books And Manuscript Library Of Istanbul University). *Art-Sanat Dergisi*, (2), 291-306.
- Konuklar, M. (2023). 16. Yüzyıl İslam Cildi Ve Avrupa Cildi Şirazelerinin Temel Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Palmet Dergisi*, (4), 83-96.
- Kopan, D. (2008). *Anadolu'da Deri Giyim Tarihi* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Mesta, E. (2021). *Grafik Tasarımda Kültürel Esinlenme Ve Seramik Baskı Yöntemi: Adana Bölgesi Heybe Motifleri Uygulaması* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Odabaş, H., & Polat, C. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'nda Yazma Eser Ve Ferman Süsleme Sanatı= Manuscript And Ferman Ornamentation Art İn The Ottoman Empire. *Hiperlink Eğit. İlet. Yay. San. Tic. Ve Ltd. Sti..*
- Okur, Ç., & Koldaş, K. (2022). Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümünde Bir Tipo Baskı Atölyesi Önerisi.
- Oral, O., Dirgar, E., & İllez, Ö. Ü. A. A. (2022). *Deri Saraciye Ürünleri Ve Özellikleri*. İksad Yayınevi.
- Oransay, L. (2007). *Doku, Strüktür Ve Tekrar İlkelerinin Seramik Alanında Kullanım Olanakları*.
- Oransaya, L. D. (2012). Geleneksel Türk El Sanatlarının Çağdaş Türk Seramik Sanatına Yansımaları. *Mesleki Bilimler Dergisi (Mbd)*, 1(3), 13-21.
- Öncü, C. (1968). *Dericilik: Temel Bilgileri*. (No Title).
- Özdemir, M. (2012). *Türk Kitap Süsleme Sanatlarında Uygulanan Katı Tekniğinin Deri Ürünlerde Kullanımı*. *Akdeniz Sanat*, 5(10).
- Özdemir, M. Y., & Kayabaşı, N. T. D. (2004). *Geçmişte Ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (El Sanatları) Anabilim Dalı).
- Saçan, A. K. (1998). *Başlangıçtan Günümüze Türk İllüstrasyon Sanatı* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

- Sağlam, Ş. (2009). Çeşitli Ciltleme Teknikleriyle İlgili Uluslararası Kalite Standartları Ve Bu Standartların Kullanılabilirliğinin İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Somer, Ş. N. (2013). Osmanlı Arşiv Belgelerinin Günümüze Ulaşmasının Nedenleri: Kâğıt, Mürekkep Ve Cilt Özellikleri. Muhasebe Ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (6), 238-274.
- Tağı, S. Ö., & Yanar, A. (2016). El Sanatları Ürünlerinde Coğrafi İşaretleme Ve Ürün Kimlik Bilgisinin Önemi. Art-E Sanat Dergisi, 9(17), 343-353.
- Taşcıoğlu, M. (2015). Grafik Tasarımın Rolü Ve Çağdaş Kitap Tasarımında Yeni Anlatım Biçimleri (Doctoral Dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Toptaş, A. (1993). Deri Teknolojisi. İstanbul: Ofset Yayıncılık.
- Toptaş, R. (2022). Türkiye’de Dijital Sanat, Sanatçıları Ve Eserleri Hakkında Bir Araştırma. Star Sanat Ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 3(5), 170-186.
- Tunç, Ö. A., & Yavuz, H. Yaratıcı Süreçlerin Dijital Evrimi: Animasyon Ve Yapay Zekâ. Marmara Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, 14(2), 114-132.
- Usal, S. S. Y. Odü Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2010.
- Uyanık, Ü. (2010). Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi’ndeki 1153 No’lu Mesnevi-İ Şerif’in Tezhib Ve Cilt Sanatı Bakımından İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Deü Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Üstün, A. (1994). Tire Necip Paşa Kütüphanesi’ndeki Yazma Eserlerin Cildlerinin Tanıtımı Ve Korunması İle İlgili Öneriler.
- Züleyha, Z. O. R. (2023). A Lâke Cilterinin Önemi Ve Yapım Aşaması:... Ejons International Journal, 7(3), 340-353.

Kaynaklar

- Adler, G. (1885). Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft. Vierteljahrsschrift Für Musikwissenschaft, 1, 5–20.
- Cuomo, C., & Face, G. (2020). Music Pedagogy in Relation to Musicology and Educational Sciences: Three Areas of Intervention. ARMUD6, 51(1), 95-109.
- Duckles, V., Pasler, J., Stanley, G., Christensen, T., Haggh, B., Balchin, R., Libin, L., Seebass, T., Page, J., Goehr, L., Bujic, B., Clarke, E., McClary, S., Gribenski, J., Gianturco, C., Potter, P., Fallows, D., Velimirović, M., Tomlinson, G., Béhague, G., Kanazawa, M., & Platt, P. (2001). Musicology. Grove Music Online. Retrieved April 31, 2024, from <http://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000046710>
- Elschek, O. (1973). Entwurf Einer Neuen Musikwissenschaftlichen Systematik. In Die Musikforschung (Vol. 26, pp. 421-434).
- Face, L. G. (2014). Keynote Address: Musicology and Music Pedagogy: An Unnatural Divorce. Journal of Music History Pedagogy, 5(1), 157–163.
- Gazimihal, M. R. (1961). Musiki Sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gruhn, W. (1987). Musikwissenschaft in Den Vorliegenden Curricula: Eine Kritische Bestandsaufnahme. In A. Edler, S. Helms, & H. Hopf (Eds.), Musikpädagogik und Musikwissenschaft (pp. 61-81). Wilhelmshaven: Noetzel.
- Haydon, G. (1946). Introduction to Musicology. New York: Prentice-Hall, Inc.
- Özgül, İ. (2021). Müzik dersi öğretim programının Avrupa yeterlilikler çerçevesi ve Türkiye yeterlilikler çerçevesi açısından incelenmesi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. <https://doi.org/10.26466/opus.962013>
- Reinecke, H. P. (1970). Musikwissenschaft und Musikerziehung. In Jahrbuch des Staatlichen Instituts für Musikforschung Preussischer Kulturbesitz (pp. 14-151). Kassel: Merseburger/Berlin: de Gruyter.
- Riemann, H. (1914). Grundriß der Musikwissenschaft (2nd ed.). Leipzig: Hesse.
- Wellek, A. (1948). Begriff, Aufbau und Bedeutung Einer Systematischen Musikwissenschaft. Die Musikforschung, 1, 157-171.
- Antmen, A. (2013). "Beyaz Küp" ve Ötesi: Postmodern Dönemde Galeri Mekânının Dönüşümü. B. O'Doherty içinde, *Beyaz Küpün İçinde* (A. Antmen, Çev., s. 9-22). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Artun, A. (2012). Koleksiyon Tutkusu ve Tanrılar. A. Artun içinde, *Sanat Müzeleri 1* (s. 18-24). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2012). *Sanat Müzeleri 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2015). Medici Müzeleri. A. Artun içinde, *Sanat Müzeleri 1* (s. 56-73). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Artun, A. (2015). Modernliğin ve Evrenselliğin Tapınakları. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat ve Kültüralizm* (s. 17-52). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ateş, N. (2020). *Leonardo Da Vinci ve Başyapıtlarından Kayalıklar Bakiresi*. Mayıs 30, 2024 tarihinde Arttv Web Sitesi: <https://www.arttv.com.tr/yazi/leonardo-da-vinci-ve-basyapitlarindan-kayalklar-bakiresi-yazan-nurdan-ates> adresinden alındı
- Balkan-Atlı, N. (2008). Mikrolit. H. Kuruyazıcı içinde, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (s. 1059). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi yayınları.
- Britannica. (2024, Nisan 08). *Yunan Mitolojisi Muse*. Britannica Web Sitesi: <https://www.britannica.com/topic/Muse-Greek-mythology> adresinden alındı
- Cartwright, M. (2020, Mart 25). *Müzeler - Antik Akdeniz*. (Ç. İ. Martı, Düzenleyen) Haziran 5, 2024 tarihinde Worl History Encyclopedia Web Sitesi: <https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-1530/muzeler---antik-akdeniz/> adresinden alındı
- Dussel, E. (2015). Beyond Eurocenticism: The Wold System and the Limits of Modernity. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat ve Kültüralizm* (s. 17-52). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ergüven, M. (2007). *Görmece*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Eroğlu, Ö. (2022). *Marcel Duchamp'tan Açıklamalar*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Gotthardt, A. (2019, Haziran 25). *Rönesans Döneminde Koleksiyonerlik: Nadire Kabineleri*. Haziran 7, 2024 tarihinde Artsy Net Web Sayfası: <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/ronesans-doneminde-koleksiyonerlik-nadire-kabineleri-i-18915> adresinden alındı
- Groys, B. (2013). Zamanın Yoldaşları. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat Nedir?* (s. 53-69). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- McEvelley, T. (2013). Önsöz. B. O'Doherty içinde, *Beyaz Küpün İçinde* (A. Antmen, Çev., s. 23-28). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- O'Doherty, B. (2013). *Beyaz Küpün İçinde*. (A. Antmen, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Roelstraete, D. (2013). Çağdaş Sanat Ne Değildir?: Jena'dan Bakmak. A. Artun içinde, *Çağdaş Sanat Nedir?* (s. 70-82). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saehrendt, C., & Kittl, S. T. (2019). *Bunu Ben de Yaparım*. (Z. A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Serdar, M. (2019). Medici Ailesi: Floransa'da Bir Ailenin Yükseliş Öyküsü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*(Kış), 655-668.
- Stallabrass, J. (2013). *Sanat A.Ş.* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Turani, A. (2019). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, M. (2009). *Modernden Postmoderne Sanat*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

REFERENCES

- Adıbelli, T. S. (2005). Dekoratif ürünlerde ebru (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akar, A., Keskiner, C., (1978), “Türk Süsleme Sanatında Desen ve Motif”, Kültür ve Sanat Yayınları, 2.
- Babaoğlu, A. (2013). Ebru. Ustalarla Buluşma. (İçinde, ss.67-75). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Barutçugil, H. (2001). Suyun Rüyası, İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Bookcın, M. (2013). Toplumu Yeniden Kurmak. (Çeviren: Kaya ğahin). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Brown, A. (2014). Güncel Sanat ve Ekoloji (Çev. E. Gözğü, Y. Adam). İstanbul: Akbank.
- Dere, Ö. F. (2007). Ebrû sanatı. İstanbul: İSMEK Yayınları.
- Derman, M. Uğur, “Ebru”, DİA, İstanbul 1994.
- Erdinç, Ü. (2011). Ebru sanatında Necmettin Okyay'ın Mehmet Hatip Efendi'den öykünme izleri. Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi, 1(1). ss.53-65.
- Heinberg, R. (2016). Neden sürdürülebilirlik?, C. Kantarcı (Ed.) Yok olmadan doğa ve sürdürülebilirlik üzerine bir sergi (ss. 27-36) içinde, İstanbul: İstanbul Modern.
- Işın, E., 1999. Türk Kültüründe Doğa Kavramının Evrimi ve İstanbul Bahçeleri. İstanbul'da Gündelik Hayat. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- İnan, A., 2000. Tarihte ve Bugün Şamanizm. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Kaya, S. (2012). Ebru Sanatının Çocuklar Üzerindeki Rolü ve Düzce İstiklal Anaokul Örneği, Akdeniz Sanat Dergisi, 2012, Cilt 5, Sayı 10.
- Kolçir, O. C. (2015). Ebru Sanatında Akkase Tekniğı ve Farklı Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı.
- Laureano, P., 1986. The oasis: the origin of the garden. Environmental Design: Journal of the Islamic Environmental Design Research Centre. 1: 65-71.
- Öz, M. (2018). Çiçeğin Her Hali: Bir Çiçek Olsaydım. Yeditepe Bienali, 53-65. <https://yeditepebienali.com/~tr/2018>
- Serin, A. Y. (2008). Geleneksel Türk ebru sanatında kronolojik gelişim süreci ile ilgili bir değerlendirme. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, 97-105. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/7812758-Geleneksel-turk-ebru-sanatinda-kronolojik-gelisim-sureci-ile-ilgili-bir-degerlendirme.html>

- Şahin, İlkay. “Değişen Toplum-Çevre İlişkisinin Bir Göstergesi: İklim Değişikliği”. *Bilimname XVI*, 1, (2009): 107-139. TAMKOÇ, Günseli, “Ekofeminizmin Amaçları”. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(1996): 77-78.
- Taşatan, U. (2019). Süleymaniye Kütüphanesi ebru koleksiyonundaki Mustafa Düzgünman ebruları (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Tiryaki, Y. (2021). Türk ebrûculuğunda klasik-modern veya gelenekli-gelenek dışı bir tasnifin yapılması hakkında. *Lale Kültür, Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 4, 130-141. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/lale/issue/64268/975026>
- Tunalı, İ. (2002). *Estetik*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yağmur, Ö., & Tuzci, K. (2020). Günümüz Ebru Sanatı ve Endemik Bitkilerin Kullanılması. *Bayburt University Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences*, sayı 6, ss.5.
- Yazır, M. Bereddin, KG I, DİB Yayınları, Ankara 1972.
- (Akar ve Keskiner, 1978)
- (Ünver, 1977); (Demiriz, 1989).

KAYNAKLAR

- Abdulrehman J, Tang GH, Auerbach M, et al. (2019). The safety and efficacy of ferumoxyl in the treatment of iron deficiency, a systematic review and meta-analysis. *Transfusion* 59,3646.
- Achebe MO, Mandell E, Jolley K, et al. (2023) Pagophagia and restless legs syndrome are highly associated with iron deficiency and should be included in histories evaluating anemia. *Am J Hematol* 98,E8.
- Allen RP, Auerbach S, Bahrain H, et al. (2013) The prevalence and impact of restless legs syndrome on patients with iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 88,261.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016). How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91,31.
- Auerbach M, Chaudhry M, Goldman H, Ballard H. (1998) Value of methylprednisolone in prevention of the arthralgia-myalgia syndrome associated with the total dose infusion of iron dextran, a double blind randomized trial. *J Lab Clin Med*, 131,257.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016) How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91, 31–8.
- Camaschella C. (2015) Iron deficiency, new insights into diagnosis and treatment. *Hematology Am Soc Hematol Educ Program*, 372,1832.
- Camaschella C. (2019) Iron deficiency. *Blood*, 133, 30–9.

- Ciulei MA, Ahluwalia N, McCormick BJJ, et al. (2023) Iron Deficiency is Related to Depressive Symptoms in United States Nonpregnant Women of Reproductive Age, A Cross-Sectional Analysis of NHANES 2005-2010. *J Nutr*; 153,3521.
- Cook JD. (1982) Clinical evaluation of iron deficiency. *Semin Hematol*, 19,6.
- DeLoughery TG. (2014) Microcytic anemia. *N Engl J Med*, 371,1324.
- DeLoughery TG. (2017) Iron deficiency anemia. *Med Clin North Am*. 101(2), 319-332.
- Freeman HJ. (2015), Iron deficiency anemia in celiac disease. *World J Gastroenterol*. 21(31), 9233-9238.
- Garcia-Casal MN, Pena-Rosas JP, Pasricha SR. (2014) Rethinking ferritin cutoffs for iron deficiency and overload. *Lancet Haematol*, 1, 92–94.
- Gomollón F, Gisbert JP. (2013) Intravenous iron in inflammatory bowel diseases. *Curr Opin Gastroenterol*, 29,201.
- Hershko C, Camaschella C. (2014) How I treat unexplained refractory iron deficiency anemia. *Blood*, 123,326.
- Hershko C, Hoffbrand AV, Keret D, et al. (2005)Role of autoimmune gastritis, Helicobacter pylori and celiac disease in refractory or unexplained iron deficiency anemia. *Haematologica*, 90,585.
- Howell JT, Monto RW. (1953) Syndrome of anemia, dysphagia and glossitis (Plummer Vinson syndrome). *N Engl J Med*, 249,1009.
- Jimenez K, Gasche C, Auerbach M. (2016) On both sides of the ocean. *Blood Transfus*, 14,197.
- Johnson BE. (1990) Pica. In, Clinical Methods, The History, Physical, and Laboratory Examinations, 3rd edition, Walker HK, Hall WD, Hurst JW (Eds), Butterworths, Boston.
- Killip S, Bennett JM, Chambers MD. (2007) Iron deficiency anemia. *Am Fam Physician*. 75(5), 671-678.
- Ko CW, Siddique SM, Patel A, et al. (2020) AGA Clinical Practice Guidelines on the Gastrointestinal Evaluation of Iron Deficiency Anemia. *Gastroenterology*, 159,1085.
- Li N, Zhao G, Wu W, et al. (2020) The Efficacy and Safety of Vitamin C for Iron Supplementation in Adult Patients With Iron Deficiency Anemia, A Randomized Clinical Trial. *JAMA Netw Open*, 3,e2023644.
- Lopez A, Cacoub P, Macdougall IC, Peyrin-Biroulet L. (2016). Iron deficiency anaemia. *Lancet*, 387,907.
- Lund EK, Wharf SG, Fairweather-Tait SJ, Johnson IT. (1999) Oral ferrous sulfate supplements increase the free radical-generating capacity of feces from healthy volunteers. *Am J Clin Nutr*, 69,250.

- Milman, N. (2006). Iron prophylaxis in pregnancy—general or individual and in which dose?. *Annals of hematology*, 85, 821-828.
- Moretti D, Goede JS, Zeder C, et al. (2015) Oral iron supplements increase hepcidin and decrease iron absorption from daily or twice-daily doses in iron-depleted young women. *Blood*, 126,1981.
- Okam MM, Koch TA, Tran MH. (2017) Iron Supplementation, Response in Iron-Deficiency Anemia, Analysis of Five Trials. *Am J Med*, 130,991.e1.
- Pavord S, Daru J, Prasannan N, et al. (2020) UK guidelines on the management of iron deficiency in pregnancy. *Br J Haematol*, 188,819.
- Poggiali E, Andreozzi F, Nava I, et al. (2015) The role of TMPRSS6 polymorphisms in iron deficiency anemia partially responsive to oral iron treatment. *Am J Hematol*, 90,306.
- Schrier SL. (2015) So you know how to treat iron deficiency anemia. *Blood*, 126,1971.
- Short MW, Domagalski JE. (2013) Iron deficiency anemia, evaluation and management. *Am Fam Physician*, 87,98.
- Tolkien Z, Stecher L, Mander AP, et al. (2015) Ferrous sulfate supplementation causes significant gastrointestinal side-effects in adults, a systematic review and meta-analysis. *PLoS One*, 10,e0117383.
- Tran-Duy A, Connell NJ, Vanmolkot FH, et al. (2019) Use of proton pump inhibitors and risk of iron deficiency, a population-based case-control study. *J Intern Med* 285,205.
- West AR, Oates PS. (2008) Mechanisms of heme iron absorption, current questions and controversies. *World J Gastroenterol*. 14(26), 4101-4110.

KAYNAKLAR

1. Deans, R. Polycystic ovary syndrome in adolescence. *Med. Sci.* 2019, 7, 101. [CrossRef]
2. Witchel, S.F.; E Oberfield, S.; Peña, A.S. Polycystic Ovary Syndrome: Pathophysiology, Presentation, and Treatment With Emphasis on Adolescent Girls. *J. Endocr. Soc.* 2019, 3, 1545–1573. [CrossRef] [PubMed]
3. Polycystic Ovary Syndrome. Available online: <https://www.womenshealth.gov/a-z-topics/polycystic-ovary-syndrome> (accessed on 22 September 2021).
4. Rotterdam ESHRE/ASRM-Sponsored PCOS consensus workshop group. Revised 2003 consensus on diagnostic criteria and long-term health risks related to polycystic ovary syndrome (PCOS). *Hum Reprod* 2004;19(1):41–7.
5. Teede HJ, Misso ML, Boyle JA, Garad RM, McAllister V, Downes L, Gibson M, Hart RJ, Rombauts L, Moran L, et al. Translation and implementation of the Australian-led PCOS guideline: clinical summary and translation resources from the international evidencebased guideline for the assessment and management of polycystic ovary syndrome. *Med J Aust* 2018;209(S7):S3–S8
6. Ganie, M.A.; Vasudevan, V.; Wani, I.A.; Baba, M.S.; Arif, T.; Rashid, A. Epidemiology, pathogenesis, genetics & management of polycystic ovary syndrome in India. *Indian J. Med Res.* 2019, 150, 333–344. [CrossRef]
7. Glueck, C.J.; Goldenberg, N. Characteristics of obesity in polycystic ovary syndrome: Etiology treatment, and genetics. *Metab.* 2019, 92, 108–120. [CrossRef]
8. Damone, A.L.; Joham, A.E.; Loxton, D.; Earnest, A.; Teede, H.J.; Moran, L.J. Depression, anxiety and perceived stress in women with and without PCOS: A community-based study. *Psychol. Med.* 2019, 49, 1510–1520. [CrossRef]
9. Dumesic, D.A.; Lobo, R.A. Cancer Risk and PCOS. *Steroids* 2013, 78, 782–785. [CrossRef]
10. Escobar-Morreale HF, San Millan JL. Abdominal adiposity and the polycystic ovary syndrome. *Trends Endocrinol Metab* 2007; 18: 266-72. (Abstract) / (PDF)
11. Goodarzi MO, Dumesic DA, Chazenbalk G, Aziz R. Polikistik over sendromu: etiyoloji, patogenez ve tanı. *Nat Rev Endokrinol* . 2011;7:219-231.
12. MedlinePlus. Polikistik over sendromu. www.nlm.nih.gov/medlineplus/ency/article/000369.htm. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2015
13. Womenshealth.gov. Polikistik over sendromu (PCOS) bilgi notu: PKOS'un belirtileri nelerdir? www.womenshealth.gov/publications/our-publications/fact-sheet/polycystic-ovary-syndrome.html#d. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2015.
14. Sheehan MT. Polikistik over sendromu: tanı ve tedavi. *Clin Med Res* . 2004;2:13-27.

15. Ferriman D, Gallwey JD. Clinical assessment of body hair growth in women. *J Clin Endocrinol Metab* 1961;21:1440-7. [CrossRef]
16. Yildiz BO, Bolour S, Woods K, Moore A, Azziz R. Visually scoring hirsutism. *Hum Reprod Update* 2010;16:51-64. [CrossRef]
17. Barber TM, McCarthy MI, Wass JA, Franks S. Obezite ve polikistik over sendromu. *Clin Endocrinol (Oxf)*. 2006; 65 (2) : 137-145 .
18. Legro RS . Obezitenin genetiği. Polikistik over sendromu için dersler . *Ann NY Acad Sci* . 2000 ; 900 : 193 - 202 .
19. Balen AH, Conway GS, Kaltsas G, et al. Polikistik over sendromu: 1741 hastadaki bozukluğun spektrumu . *Uğultu Tekrarı* . 1995 ; 10 (8) : 2107-2111 .
20. Ibanez, L.; Oberfield, S.E.; Witchel, S.F.; Auchus, R.J.; Chang, R.J.; Codner, E.; Dabadghao, P.; Darendeliler, F.; Elbarbary, N.; Gambineri, A.; et al. An International Consortium Update: Pathophysiology, Diagnosis, and Treatment of Polycystic Ovarian Syndrome in Adolescence. *Horm. Res. Paediatr.* 2017, 88, 371–395. [CrossRef]
21. Iano, si, S.; Iano, si, G.; Neagoe, D.; Ionescu, O.; Zlatian, O.; Docea, A.O.; Badiu, C.; Sifaki, M.; Tsoukalas, D.; Tsatsakis, A.; et al. Age-dependent endocrine disorders involved in the pathogenesis of refractory acne in women. *Mol. Med. Rep.* 2016, 14, 5501–5506.
22. Li, Y.; Chen, C.; Ma, Y.; Xiao, J.; Luo, G.; Li, Y.; Wu, D. Multi-system reproductive metabolic disorder: Significance for the pathogenesis and therapy of polycystic ovary syndrome (PCOS). *Life Sci.* 2019, 228, 167–175. [CrossRef]
23. E. Diamanti-Kandarakis and A. Dunaif, “Insulin resistance and the polycystic ovary syndrom revisited: an update on mechanisms and implications,” *Endocrine Reviews*, vol. 33, no. 6, pp. 981–1030, 2012.
24. Azziz R, Nestler JE, Dewailly D. Ovarian histology, morphology, and ultrasonography in the polycystic ovary syndrome. *Androgen excess disorders in women. Contemporary Endocrinology, USA: Humana Press; 2006. p. 3–16. doi: 10.1007/978-1-59745-179-6_1.*
25. Azziz, R.; Sanchez, L.A.; Knochenhauer, E.S.; Moran, C.; Lazenby, J.; Stephens, K.C.; Taylor, K.; Boots, L.R. Androgen excess in women: Experience with over 1000 consecutive patients. *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 2004, 89, 453–462. [CrossRef] [PubMed].
26. Makrantonaki, E.; Zouboulis, C.C. Hyperandrogenismus, adrenale Dysfunktion und Hirsutismus. *Hautarzt* 2020, 71, 752–761.
27. Tatsi, C.; Flippo, C.; Stratakis, C.A. Cushing syndrome: Old and new genes. *Best Pract. Res. Clin Endocrinol. Metab.* 2020, 34,
28. Brzana, J.; Yedinak, C.G.; Hameed, N.; Plesiu, A.; McCartney, S.; Fleseriu, M. Polycystic ovarian syndrome and Cushing’s syndrome: A persistent diagnostic

- quandary. *Eur. J. Obstet. Gynecol. Reprod. Biol.* 2014, 175, 145–148. [Cross-Ref] [PubMed]
29. Ehrmann D. Medical Progress Polycystic ovary syndrome. *N Engl J Med* 2005;352(12): 1223-36
 30. de Zegher F, Ibáñez L. Early origins of polycystic ovary syndrome: hypotheses may change without notice. *J Clin Endocrinol Metab.* 2009;94:3682–5. <https://doi.org/10.1210/jc.2009-1608>.
 31. Chen ZJ, Zhao H, He L, Shi Y, Qin Y, Shi Y, et al. Genome-wide association study identifies susceptibility loci for polycystic ovary syndrome on chromosome 2p16.3, 2p21 and 9q33.3. *Na Genet.* 2011;43:55–9. <https://doi.org/10.1038/ng.732>.
 32. Legro RS, Driscoll D, Strauss JFIII, Fox J, Dunaif A. Evidence for a genetic basis for hyperandrogenemia in polycystic ovary syndrome. *Proc Natl Acad Sci USA.* 1998;95:14956–60. <https://doi.org/10.1073/pnas.95.25.1495>.
 33. Escobar-Morreale HF, Luque-Ramírez M, San Millán JL. The molecular-genetic basis of functional hyperandrogenism and the polycystic ovary syndrome. *Endocr Rev.* 2005;26:251–82. <https://doi.org/10.1210/er.2004-0004>.
 34. Yildiz BO, Goodarzi MO, Guo X, Rotter JI, Azziz R. Heritability of dehydroepiandrosterone sulfate in women with polycystic ovary syndrome and their sisters. *Fertil Steril.* 2006;86:1688–93. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2006.05.045>.
 35. Urbanek M, Sam S, Legro RS, Dunaif A. Identification of a polycystic ovary syndrome susceptibility variant in fibrillin-3 and association with a metabolic phenotype. *J Clin Endocrinol Metab.* 2007;92:4191–8. <https://doi.org/10.1210/jc.2007-0761>.
 36. Segars JH, DeCherney AH. Is there a genetic basis for polycystic ovary syndrome? *J Clin Endocrinol Metab.* 2010;95:2058–60. <https://doi.org/10.1210/jc.2010-0518>.
 37. Nelson VL, Legro RS, Strauss JFIII, McAllister JM. Augmented androgen production is a stable steroidogenic phenotype of propagated theca cells from polycystic ovaries. *Mol Endocrinol.* 1999;13:946–57. <https://doi.org/10.1210/mend.13.6.0311>.
 38. Pellatt L, Hanna L, Brincat M, Galea R, Brain H, Whitehead S, et al. Granulosa cell production of anti-Müllerian hormone is increased in polycystic ovaries. *J Clin Endocrinol Metab.* 2007;92:240–5. <https://doi.org/10.1210/jc.2006-1582>.
 39. Azziz R, Carmina E, Dewailly D, Diamanti-Kandarakis E, Escobar-Morreale HF, Futterweit W, et al. The androgen excess and PCOS Society criteria for the polycystic ovary syndrome: the complete task force report. *Fertil Steril.* 2009;91:456–88. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2008.06.035>.

40. Villarroel C, Merino PM, López P, Eyzaguirre FC, Van Velzen A, Iñiguez G, et al. Polycystic ovarian morphology in adolescents with regular menstrual cycles is associated with elevated anti-Müllerian hormone. *Hum Reprod*. 2011;26:2861–8. [https:// doi.org/10.1093/humrep/der223](https://doi.org/10.1093/humrep/der223).
41. Rosenfield RL, Wroblewski K, Padmanabhan V, Littlejohn E, Mortensen M, Ehrmann DA. Antimüllerian hormone levels are independently related to ovarian hyperandrogenism and polycystic ovaries. *Fertil Steril*. 2012;98(1):242–9.
42. Teede HJ, Misso ML, Costello MF, et al. International PCOS Network. Recommendations from the international evidence based guideline for the assessment and management of polycystic ovary syndrome. *Hum Reprod*. 2018;33(9):1602–1618.
43. Atiomo WU, El-Mahdi E, Hardiman P. Familial associations in women with polycystic ovary syndrome. *Fertil Steril*, 2003; 80(1): 143–145. doi:10.1016/S0015-0282(03)00502-8
44. Kahrar Miller MD, Nixon C, Boots LR, Go RC, Azziz R. Prevalence of polycystic ovary syndrome (PCOS) in first-degree relatives of patients with PCOS. *Fertil Steril*, 2001;75:53-58. [https://dx.doi.org/10.1016/s0015-0282\(00\)01662-9](https://dx.doi.org/10.1016/s0015-0282(00)01662-9)
45. Carlsen SM, Salvesen KA, Vanky E, Fougner KJ: Polycystic ovarian syndrome and diabetes. *Tidsskr Nor Laegeforen*. 2005, 125:2619-21.
46. Diamanti-Kandarakis E: Insulin resistance in PCOS . *Endocrine*. 2006, 30:13-7. 10.1385/ENDO:30:1:13
47. Hudnut-Beumler J, Kaar JL, Taylor A, et al.: Development of type 2 diabetes in adolescent girls with polycystic ovary syndrome and obesity. *Pediatr Diabetes*. 2021, 22:699-706. 10.1111/pedi.13206
48. Higgins SP, Freemark M, Prose NS: Acanthosis nigricans: a practical approach to evaluation and management. *Dermatol Online J*. 2008, 14:2.
49. Armeni E, Lambrinoudaki I. Cardiovascular Risk in Postmenopausal Women with Polycystic Ovary Syndrome. *Curr Vasc Pharmacol*. (2019) 17:579–90. doi: 10.2174/1570161116666180828154006
50. Kaur J. A comprehensive review on metabolic syndrome. *Cardiol Res Pract*. (2014) 2014:943162. doi: 10.1155/2014/943162
51. Richardson MR. Current perspectives in polycystic ovary syndrome. *Am Fam Physician*. (2003) 68:697–704.
52. Lizneva D, Suturina L, Walker W, Brakta S, Gavrilova-Jordan L, Azziz R. Criteria, prevalence, and phenotypes of polycystic ovary syndrome. *Fertil Steril*. (2016) 106:6–15. doi:0.1016/j.fertnstert.2016.05.003
53. Daniilidis A, Dinas K. Long term health consequences of polycystic ovarian syndrome: a review analysis. *Hippokratia*, 2009; 13(2): 90–2.

54. Wild RA, Carmina E, Diamanti-Kandarakis E, Dokras A, Escobar-Morreale HF, Futterweit W, et al. Assessment of cardiovascular risk and prevention of cardiovascular disease in women with the polycystic ovary syndrome: a consensus statement by the Androgen Excess and Polycystic Ovary Syndrome (AE-PCOS) Society. *J Clin Endocrinol Metab*, 2010; 95(5): 2038–49. Doi:10.1210/jc.2009-2724.
55. Shafee MN, et al. Lipidomic biomarkers in polycystic ovary syndrome and endometrial cancer. *Int J Mol Sci*. 2020;21(13):4753
56. Ehrmann, D. A. (2005). Polycystic ovary syndrome. *New England Journal of Medicine*, 352(12), 1223–1236.
57. American Society for Reproductive Medicine. (2014). Patient fact sheet: Polycystic ovary syndrome. Retrieved May 23, 2016, from <https://www.asrm.org/topics/topics-index/polycystic-ovary-syndrome-pcos/>
58. National Center for Biotechnology Information, National Library of Medicine, PubMed Health. (n.d.). Polycystic ovary syndrome. Retrieved May 23, 2016, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24582095>
59. Harris HR, Terry KL. Polycystic ovary syndrome and risk of endometrial, ovarian, and breast cancer: a systematic review. *Fertil Res Pract* 2016;2:14. <https://dx.doi.org/10.1186/s40738-016-0029-2>
60. Barry, J. A., Kuczmierczyk, A. R., & Hardiman, P. J. (2011). Anxiety and depression in polycystic ovary syndrome: A systematic review and meta-analysis. *Human Reproduction*, 26(9), 2442–2451.
61. International evidence-based guideline for the assessment and management of polycystic ovary syndrome 2023 *Human Reproduction*, 2023, 38(9), 1655–1679 <https://doi.org/10.1093/humrep/dead156>

Kaynaklar

1. International Diabetes Federation (Ed.), IDF diabetes atlas (8th ed.), International Diabetes Federation (2017)
2. Holman RR, Paul SK, Bethel MA, Matthews DR, Neil HA. 10-year follow-up of intensive glucose control in type 2 diabetes. *N Engl J Med*. 2008 Oct 9;359(15):1577-89. doi: 10.1056/NEJMoa0806470. Epub 2008 Sep 10. PMID: 18784090.
3. Maggiore U, Budde K, Heemann U, Hilbrands L, Oberbauer R, Oniscu GC, Pascual J, Schwartz Sorensen S, Viklicky O, Abramowicz D; ERA-EDTA DESCARTES working group. Long-term risks of kidney living donation: review and position paper by the ERA-EDTA DESCARTES working group. *Nephrol Dial Transplant*. 2017 Feb 1;32(2):216-223. doi: 10.1093/ndt/gfw429. PMID: 28186535.
4. Alicic RZ, Rooney MT, Tuttle KR. Diabetic Kidney Disease: Challenges, Progress, and Possibilities. *Clin J Am Soc Nephrol*. 2017 Dec 7;12(12):2032-2045. doi: 10.2215/CJN.11491116. Epub 2017 May 18. PMID: 28522654; PMCID: PMC5718284.
5. Sternlicht H, Bakris GL. Management of Hypertension in Diabetic Nephropathy: How Low Should We Go? *Blood Purif*. 2016;41(1-3):139-43. doi: 10.1159/000441264. Epub 2016 Jan 15. PMID: 26766168.
6. Singh GM, Danaei G, Farzadfar F, Stevens GA, Woodward M, Wormser D, Kaptoge S, Whitlock G, Qiao Q, Lewington S, Di Angelantonio E, Vander Hoorn S, Lawes CM, Ali MK, Mozaffarian D, Ezzati M; Global Burden of Metabolic Risk Factors of Chronic Diseases Collaborating Group; Asia-Pacific Cohort Studies Collaboration (APCSC); Diabetes Epidemiology: Collaborative analysis of Diagnostic criteria in Europe (DECODE); Emerging Risk Factor Collaboration (ERFC); Prospective Studies Collaboration (PSC). The age-specific quantitative effects of metabolic risk factors on cardiovascular diseases and diabetes: a pooled analysis. *PLoS One*. 2013 Jul 30;8(7):e65174. doi: 10.1371/journal.pone.0065174. PMID: 23935815; PMCID: PMC3728292.
7. Danaei G, Lawes CM, Vander Hoorn S, Murray CJ, Ezzati M. Global and regional mortality from ischaemic heart disease and stroke attributable to higher-than-optimum blood glucose concentration: comparative risk assessment. *Lancet*. 2006 Nov 11;368(9548):1651-9. doi: 10.1016/S0140-6736(06)69700-6. PMID: 17098083.
8. Preis SR, Hwang SJ, Coady S, Pencina MJ, D'Agostino RB Sr, Savage PJ, Levy D, Fox CS. Trends in all-cause and cardiovascular disease mortality among women and men with and without diabetes mellitus in the Framingham Heart Study, 1950 to 2005. *Circulation*. 2009 Apr 7;119(13):1728-35. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.108.829176. Epub 2009 Mar 23. PMID: 19307472; PMCID: PMC2789419.

9. Gregg EW, Cheng YJ, Saydah S, Cowie C, Garfield S, Geiss L, Barker L. Trends in death rates among U.S. adults with and without diabetes between 1997 and 2006: findings from the National Health Interview Survey. *Diabetes Care*. 2012 Jun;35(6):1252-7. doi: 10.2337/dc11-1162. PMID: 22619288; PMCID: PMC3357247.
10. Mohammedi K, Woodward M, Hirakawa Y, Zoungas S, Williams B, Lisheng L, Rodgers A, Mancia G, Neal B, Harrap S, Marre M, Chalmers J; ADVANCE Collaborative Group. Microvascular and Macrovascular Disease and Risk for Major Peripheral Arterial Disease in Patients With Type 2 Diabetes. *Diabetes Care*. 2016 Oct;39(10):1796-803. doi: 10.2337/dc16-0588. Epub 2016 Jul 25. PMID: 27456835.
11. Barrios C, Pascual J, Otero S, Soler MJ, Rodríguez E, Collado S, Faura A, Mojal S, Navarro-González JF, Betriu A, Fernandez E, Valdivielso JM; investigators of the NEFRONA study. Diabetic nephropathy is an independent factor associated to severe subclinical atheromatous disease. *Atherosclerosis*. 2015 Sep;242(1):37-44. doi: 10.1016/j.atherosclerosis.2015.06.048. Epub 2015 Jun 30. PMID: 26177272.
12. Talha KM, Anker SD, Butler J. SGLT-2 Inhibitors in Heart Failure: A Review of Current Evidence. *Int J Heart Fail*. 2023 Mar 13;5(2):82-90. doi: 10.36628/ijhf.2022.0030. PMID: 37180562; PMCID: PMC10172076.
13. Vallon V, Thomson SC. Targeting renal glucose reabsorption to treat hyperglycaemia: the pleiotropic effects of SGLT2 inhibition. *Diabetologia*. 2017 Feb;60(2):215-225. doi: 10.1007/s00125-016-4157-3. Epub 2016 Nov 22. PMID: 27878313; PMCID: PMC5884445.
14. Adachi T, Yasuda K, Okamoto Y, Shihara N, Oku A, Ueta K, Kitamura K, Saito A, Iwakura I, Yamada Y, Yano H, Seino Y, Tsuda K. T-1095, a renal Na⁺-glucose transporter inhibitor, improves hyperglycemia in streptozotocin-induced diabetic rats. *Metabolism*. 2000 Aug;49(8):990-5. doi: 10.1053/meta.2000.7729. PMID: 10954015.
15. Mosenzon O, Wiviott SD, Cahn A, Rozenberg A, Yanuv I, Goodrich EL, Murphy SA, Heerspink HJL, Zelniker TA, Dwyer JP, Bhatt DL, Leiter LA, McGuire DK, Wilding JPH, Kato ET, Gause-Nilsson IAM, Fredriksson M, Johansson PA, Langkilde AM, Sabatine MS, Raz I. Effects of dapagliflozin on development and progression of kidney disease in patients with type 2 diabetes: an analysis from the DECLARE-TIMI 58 randomised trial. *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Aug;7(8):606-617. doi: 10.1016/S2213-8587(19)30180-9. Epub 2019 Jun 10. Erratum in: *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Aug;7(8):e20. PMID: 31196815.
16. Perkovic V, Jardine MJ, Neal B, Bompoint S, Heerspink HJL, Charytan DM, Edwards R, Agarwal R, Bakris G, Bull S, Cannon CP, Capuano G, Chu PL, de Zeeuw D, Greene T, Levin A, Pollock C, Wheeler DC, Yavin Y, Zhang H,

- Zinman B, Meininger G, Brenner BM, Mahaffey KW; CREDENCE Trial Investigators. Canagliflozin and Renal Outcomes in Type 2 Diabetes and Nephropathy. *N Engl J Med*. 2019 Jun 13;380(24):2295-2306. doi: 10.1056/NEJMoa1811744. Epub 2019 Apr 14. PMID: 30990260.
17. Heerspink HJL, Stefánsson BV, Correa-Rotter R, Chertow GM, Greene T, Hou FF, Mann JFE, McMurray JJV, Lindberg M, Rossing P, Sjöström CD, Toto RD, Langkilde AM, Wheeler DC; DAPA-CKD Trial Committees and Investigators. Dapagliflozin in Patients with Chronic Kidney Disease. *N Engl J Med*. 2020 Oct 8;383(15):1436-1446. doi: 10.1056/NEJMoa2024816. Epub 2020 Sep 24. PMID: 32970396.
 18. Vallon V, Verma S. Effects of SGLT2 Inhibitors on Kidney and Cardiovascular Function. *Annu Rev Physiol*. 2021 Feb 10;83:503-528. doi: 10.1146/annurev-physiol-031620-095920. Epub 2020 Nov 16. PMID: 33197224; PMCID: PMC8017904.
 19. Cherney DZ, Perkins BA, Soleymanlou N, Maione M, Lai V, Lee A, Fagan NM, Woerle HJ, Johansen OE, Broedl UC, von Eynatten M. Renal hemodynamic effect of sodium-glucose cotransporter 2 inhibition in patients with type 1 diabetes mellitus. *Circulation*. 2014 Feb 4;129(5):587-97. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.113.005081. Epub 2013 Dec 13. PMID: 24334175.
 20. van Bommel EJM, Muskiet MHA, van Baar MJB, Tonneijck L, Smits MM, Emanuel AL, Bozovic A, Danser AHJ, Geurts F, Hoorn EJ, Touw DJ, Larsen EL, Poulsen HE, Kramer MHH, Nieuwdorp M, Joles JA, van Raalte DH. The renal hemodynamic effects of the SGLT2 inhibitor dapagliflozin are caused by post-glomerular vasodilatation rather than pre-glomerular vasoconstriction in metformin-treated patients with type 2 diabetes in the randomized, double-blind RED trial. *Kidney Int*. 2020 Jan;97(1):202-212. doi: 10.1016/j.kint.2019.09.013. Epub 2019 Oct 10. Erratum in: *Kidney Int*. 2020 May;97(5):1061. PMID: 31791665.
 21. Wanner C, Inzucchi SE, Lachin JM, Fitchett D, von Eynatten M, Mattheus M, Johansen OE, Woerle HJ, Broedl UC, Zinman B; EMPA-REG OUTCOME Investigators. Empagliflozin and Progression of Kidney Disease in Type 2 Diabetes. *N Engl J Med*. 2016 Jul 28;375(4):323-34. doi: 10.1056/NEJMoa1515920. Epub 2016 Jun 14. PMID: 27299675.
 22. Neuen BL, Young T, Heerspink HJL, Neal B, Perkovic V, Billot L, Mahaffey KW, Charytan DM, Wheeler DC, Arnott C, Bompont S, Levin A, Jardine MJ. SGLT2 inhibitors for the prevention of kidney failure in patients with type 2 diabetes: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Nov;7(11):845-854. doi: 10.1016/S2213-8587(19)30256-6. Epub 2019 Sep 5. Erratum in: *Lancet Diabetes Endocrinol*. 2019 Dec;7(12):e23. PMID: 31495651.
 23. Dekkers CCJ, Petrykiv S, Laverman GD, Cherney DZ, Gansevoort RT, Heerspink HJL. Effects of the SGLT-2 inhibitor dapagliflozin on glomerular and tubular

- injury markers. *Diabetes Obes Metab.* 2018 Aug;20(8):1988-1993. doi: 10.1111/dom.13301. Epub 2018 Apr 23. PMID: 29573529; PMCID: PMC6055757.
24. Mulder S, Heerspink HJL, Darshi M, Kim JJ, Laverman GD, Sharma K, Pena MJ. Effects of dapagliflozin on urinary metabolites in people with type 2 diabetes. *Diabetes Obes Metab.* 2019 Nov;21(11):2422-2428. doi: 10.1111/dom.13823. Epub 2019 Jul 18. PMID: 31264758.
 25. Takagi S, Li J, Takagaki Y, Kitada M, Nitta K, Takasu T, Kanasaki K, Koya D. Ipragliflozin improves mitochondrial abnormalities in renal tubules induced by a high-fat diet. *J Diabetes Investig.* 2018 Sep;9(5):1025-1032. doi: 10.1111/jdi.12802. Epub 2018 Mar 12. PMID: 29352520; PMCID: PMC6123054.
 26. Novikov A, Fu Y, Huang W, Freeman B, Patel R, van Ginkel C, Koepsell H, Busslinger M, Onishi A, Nespoux J, Vallon V. SGLT2 inhibition and renal urate excretion: role of luminal glucose, GLUT9, and URAT1. *Am J Physiol Renal Physiol.* 2019 Jan 1;316(1):F173-F185. doi: 10.1152/ajprenal.00462.2018. Epub 2018 Nov 14. PMID: 30427222; PMCID: PMC6383194.
 27. Verma S, Wanner C, Zwiener I, Ofstad AP, George JT, Fitchett D, Zinman B; EMPA-REG OUTCOME Investigators. Influence of Microvascular Disease on Cardiovascular Events in Type 2 Diabetes. *J Am Coll Cardiol.* 2019 Jun 4;73(21):2780-2782. doi: 10.1016/j.jacc.2019.03.002. Epub 2019 Mar 15. PMID: 30885684.
 28. Dickhout JG, Carlisle RE, Austin RC. Interrelationship between cardiac hypertrophy, heart failure, and chronic kidney disease: endoplasmic reticulum stress as a mediator of pathogenesis. *Circ Res.* 2011 Mar 4;108(5):629-42. doi: 10.1161/CIRCRESAHA.110.226803. PMID: 21372294.
 29. Opingari E, Verma S, Connelly KA, Mazer CD, Teoh H, Quan A, Zuo F, Pan Y, Bhatt DL, Zinman B, Leiter LA, Yan AT, Cherney DZI, Gilbert RE. The impact of empagliflozin on kidney injury molecule-1: a subanalysis of the Effects of Empagliflozin on Cardiac Structure, Function, and Circulating Biomarkers in Patients with Type 2 Diabetes CardioLink-6 trial. *Nephrol Dial Transplant.* 2020 May 1;35(5):895-897. doi: 10.1093/ndt/gfz294. PMID: 32159783.
 30. Mazer CD, Hare GMT, Connelly PW, Gilbert RE, Shehata N, Quan A, Teoh H, Leiter LA, Zinman B, Jüni P, Zuo F, Mistry N, Thorpe KE, Goldenberg RM, Yan AT, Connelly KA, Verma S. Effect of Empagliflozin on Erythropoietin Levels, Iron Stores, and Red Blood Cell Morphology in Patients With Type 2 Diabetes Mellitus and Coronary Artery Disease. *Circulation.* 2020 Feb 25;141(8):704-707. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.119.044235. Epub 2019 Nov 11. PMID: 31707794.
 31. Ghanim H, Abuaysheh S, Hejna J, Green K, Batra M, Makdissi A, Chaudhuri A, Dandona P. Dapagliflozin Suppresses Hepcidin And Increases Erythropoiesis.

J Clin Endocrinol Metab. 2020 Apr 1;105(4):dgaa057. doi: 10.1210/clinem/dgaa057. PMID: 32044999.

32. Verma S, Mazer CD, Bhatt DL, Raj SR, Yan AT, Verma A, Ferrannini E, Simons G, Lee J, Zinman B, George JT, Fitchett D. Empagliflozin and Cardiovascular Outcomes in Patients With Type 2 Diabetes and Left Ventricular Hypertrophy: A Subanalysis of the EMPA-REG OUTCOME Trial. *Diabetes Care*. 2019 Mar;42(3):e42-e44. doi: 10.2337/dc18-1959. Epub 2019 Jan 23. PMID: 30674547.
33. Kumar N, Garg A, Bhatt DL, Sabongui S, Gupta N, Chaudhry S, Arena R, Verma S. Empagliflozin improves cardiorespiratory fitness in type 2 diabetes: translational implications. *Can J Physiol Pharmacol*. 2018 Nov;96(11):1184-1187. doi: 10.1139/cjpp-2018-0359. PMID: 30265814.
34. Verma S, Garg A, Yan AT, Gupta AK, Al-Omran M, Sabongui A, Teoh H, Mazer CD, Connelly KA. Effect of Empagliflozin on Left Ventricular Mass and Diastolic Function in Individuals With Diabetes: An Important Clue to the EMPA-REG OUTCOME Trial? *Diabetes Care*. 2016 Dec;39(12):e212-e213. doi: 10.2337/dc16-1312. Epub 2016 Sep 27. PMID: 27679584.
35. Byrne NJ, Matsumura N, Maayah ZH, Ferdaoussi M, Takahara S, Darwesh AM, Levasseur JL, Jahng JWS, Vos D, Parajuli N, El-Kadi AOS, Braam B, Young ME, Verma S, Light PE, Sweeney G, Seubert JM, Dyck JRB. Empagliflozin Blunts Worsening Cardiac Dysfunction Associated With Reduced NLRP3 (Nucleotide-Binding Domain-Like Receptor Protein 3) Inflammasome Activation in Heart Failure. *Circ Heart Fail*. 2020 Jan;13(1):e006277. doi: 10.1161/CIRCHEARTFAILURE.119.006277. Epub 2020 Jan 20. PMID: 31957470.
36. Butler J, Handelsman Y, Bakris G, Verma S. Use of sodium-glucose co-transporter-2 inhibitors in patients with and without type 2 diabetes: implications for incident and prevalent heart failure. *Eur J Heart Fail*. 2020 Apr;22(4):604-617. doi: 10.1002/ehfj.1708. Epub 2020 Jan 11. PMID: 31926059.
37. Verma S. Are the Cardiorenal Benefits of SGLT2 Inhibitors Due to Inhibition of the Sympathetic Nervous System? *JACC Basic Transl Sci*. 2020 Feb 24;5(2):180-182. doi: 10.1016/j.jacbts.2020.01.011. PMID: 32142070; PMCID: PMC7046535.
38. Chowdhury B, Luu AZ, Luu VZ, Kabir MG, Pan Y, Teoh H, Quan A, Sabongui S, Al-Omran M, Bhatt DL, Mazer CD, Connelly KA, Verma S, Hess DA. The SGLT2 inhibitor empagliflozin reduces mortality and prevents progression in experimental pulmonary hypertension. *Biochem Biophys Res Commun*. 2020 Mar 26;524(1):50-56. doi: 10.1016/j.bbrc.2020.01.015. Epub 2020 Jan 21. PMID: 31980166.
39. Hess DA, Terenzi DC, Trac JZ, Quan A, Mason T, Al-Omran M, Bhatt DL, Dhingra N, Rotstein OD, Leiter LA, Zinman B, Sabongui S, Yan AT, Teoh H, Mazer CD, Connelly KA, Verma S. SGLT2 Inhibition with Empagliflozin

Increases Circulating Provascular Progenitor Cells in People with Type 2 Diabetes Mellitus. *Cell Metab.* 2019 Oct 1;30(4):609-613. doi: 10.1016/j.cmet.2019.08.015. Epub 2019 Aug 30. PMID: 31477497.

40. Striepe K, Jumar A, Ott C, Karg MV, Schneider MP, Kannenkeril D, Schmieder RE. Effects of the Selective Sodium-Glucose Cotransporter 2 Inhibitor Empagliflozin on Vascular Function and Central Hemodynamics in Patients With Type 2 Diabetes Mellitus. *Circulation.* 2017 Sep 19;136(12):1167-1169. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.117.029529. PMID: 28923906.

Kaynakça

- Albayrak, Mevlüt & Çelik, Kevser (2013). *Gazali ve Tamamlayıcı Ahlak Felsefesi, Ve-fatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazali*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Ankara.
- Arslantürk, Zeki, (1995). *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri*. MÜ İFAV Yayınları. İstanbul.
- Ayçiçeği, Burhan (2012). *Gazali ve Felsefe*. İstikamet Dergisi. 4.
- Çağrı, Mustafa. (1996) “Gazali”. *DİA. C. 13, s. 489-505*. İstanbul.
- Çamdibi, Hasan Mahmut. (1983). *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*. Han Yayınları. İstanbul.
- Çamdibi, Hasan Mahmut. (2000). *Eğitim İlkeleri ve Rehberlik*. İleti Yayınları. İstanbul.
- Çelikel, Bülent. (2006). *Gazali'nin eğitim görüşü*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir.
- Ergün, Ümmügül Betül Kanburoğlu.(2019). *Kemâl Kavramı Bağlamında Gazzâlî Düşüncesinde Eğitim*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi Bilim Dalı Doktora Tezi. Bursa.
- Gazali, Muhammed (2006). *Düşünce Mirasımız, Eleştirel Bir Yaklaşım*, Ağaç Yayınları. İstanbul.
- Gazali, Ebu Hamid Muhammed İbn Muhammed. (1974). *İhyâu-Ulûmî'd-Din*. Çev: Ahmet Serdaroğlu. Bedir Yayınları. İstanbul.
- İnam, Ahmet. (2000). *Gazali'nin Kalb Ordusu*. İslami Araştırmalar Dergisi. C.13, S.3-4.
- Karasar, Niyazi. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., Ankara*.
- Kesai, Nurullah. (1995). *Medârisi Nizâmiye ve Te'sirat-ı İlmî ve İctimâi An*. Emir Kebir Yayınları. Tahran
- Kur'an-I Kerim, Zariat/ 56
- Kutluer, İlhan. (1998). *Sarp Yokuşu Tırmanmak*. İz Yayınları. İstanbul.

- Oruç, Cemil (2009). İmam Gazali'nin Eğitim Anlayışı. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.
- Öner, Necati. (1967). Tanzimat sonrası Türkiye'de ilim ve mantık anlayışı. AÜİF Yayınları. Ankara.
- Reis, Bedriye. (2011). Gazali'de ahlâk-marifet ilişkisi. Emin Yayınları. Bursa.
- Sıddıqı, Jawad. (2012). Nizâmîye Medreseleri Ve Eğitim Felsefesi Açısından Değerlendirmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri, Doktora Tezi. Ankara.
- Sübki, Taceddin Ebi Nasr Abdülvahab ibn Takiyyeddin. (1907). Tabakatü's Şâfiîyyeti'lKübra. Matbaatu'l Hüseyniye el-Mısıriye. Mısır.
- Ülken, H.Ziya. (1958). Eğitim Felsefesi. Ülken Yayınları. İstanbul.
- Ünüvar, Ümmet. (2019). Bilgi Anlayışlarının Din Eğitime Etkisi (Gazali Örneği). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Zerinkob, Abdul-Hüseyin. (1974). Fırar az Medrese, İntişarat-ı Encümen-i Âsâr-ı Milli. Tahran.

Kaynaklar

- Abdülhamid, İ. (1993). "Cebriyye", *Diyanet İşleri Ansiklopedisi* İçinde, VII, 205.
- Armaner, N. (1967). *İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi*, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Aydın, A. A. (1979). *İslam İnançları ve Felsefesi (Tevhid ve İlm-i Kelam)*, 5. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları
- Bahadır, A. (2002). *İnsanın Anlam Arayışı ve Din: Logoterapik Bir Araştırma*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Batman, E. (2008). *Yaşamın Zorluklarıyla Başa Çıkma Kader İncancının Rolü*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bilmen, Ö. N. (Ts). *Muvazzah İlmi Kelâm*, Bilmen Yay., İstanbul.
- Bulak, R. (2022). *Doğal Afetler ve Trafik Kazaları Bağlamında Kader ve Tevekkül*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Cabiri, M. A. El- (2001). *Arap-İslam Siyasal Aklı*, (Trc. Vecdi Akyüz), İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelik, C. (2006), "Kentsel Dindarlık-Kentlilik Tecrübelerinde Farklılaşan Dindarlıklar", Ed. Ü. Günay & C. Çelik, *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi İçinde* (ss. 81-111), Adana: Karahan Yayınları.

- Ekşi, H. (2001). “*Başa Çıkma, Dini Başa Çıkma ve Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eğitim, İlahiyat ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Karşılaştırılması*”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Eş’arî, Ebü’l-Hasen. *El-İbâne An Usûli’ d-Diyâne*, 1.bs., Thk. Fevkiye Hüseyin Mahmud, Dâru’l-Ensâr, Kahire, 1397/1977; 2.bs., Dâru’l-Kitâb, Kahire, 1407/1987.
- Eş’arî, Ebü’l-Hasen. *Makalâtu’l-İslâmiyyîn*, 3.bs., Thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Mektebetü’l-Asriyye, Sayda-Beyrut, 1410/1990; Thk. Hellmut Ritter, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden, 1400/1980; 4.bs., Klaus Schwarz Verlag, Berlin, 1426/2005.
- Gölcük, Ş. (1992). *Kelam Tarihi: (Kişiler, Görünüşler, Eserler)*. Esra Yayınları.
- Holm, N. G. (2004). *Din Psikolojisine Giriş*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Hökelekli, H. (2003). *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Karaca, F. (2006). “Kader Algısı-Ruh Sağlığı İlişkisi Üzerine Empirik Bir Araştırma (Farklı Kader Algılarının Psikoterapik Değeri Üzerine)”, *İslami Araştırmalar Dergisi* 19(3), 479-489.
- Kayıklık, H. (2002), “Bireysel Dindarlığın Psikolojik Kaynakları”, *Dini Araştırmalar* 5 (13), 27-40.
- Keskin, H. (1997). *İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza*. İstanbul: Beyan Yayıncılık.
- Kimter, N. (2006). *Dini İnanç, İbadet ve Dua’nın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, Ergenlerde Dini Başa Çıkma Yöntemi Olarak Dua*, Ed. H. Hökelekli, Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi İçinde (ss. 217-249). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kula, N. (2005). *Bedensel Engellilik ve Dini Başa Çıkma*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Kur’an-ı Kerim Meâli, (2006). (Hzl. H. Altuntaş, M. Şahin), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Küçükcan, T. & Köse, A. (2000). *Doğal Afetler ve Din*. Tdv Yayınları, İstanbul.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed B. Muhammed B. Mahmud, *Kitâbü’t-Tevhîd*, 1.bs., Thk. Fethullah Huleyf, Mektebetü’l-İslamiyye, İstanbul, 1399/1979.
- MaviL, K. A. (2016). “Güncel ‘Kader’ Tartışmalarına Bir Katkı”. *Kelam Araştırmaları Dergisi*, 14/2, 408-442. <https://doi.org/10.18317/Kader.33651>.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006), “Dindarlığın Peşinde: Din Psikolojisinde Araştırma, Ölçme ve Yorumlama Üzerine”, *İslami Araştırmalar Dergisi* 19 (3), 465-478.
- Namlı, A. (2019). *Kader İnancının Dini Temelleri*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Nesefî, Ebü’l-Maîn/Ebü’l-Muîn, *Tebsiratü’l-Edille Fî Usûli’ d-Dîn*, Thk. Hüseyin Atay-Şaban Ali Düzgün, Dib Yay., Ankara, 1424-1425/2003-2004.

- Nesefî, Ö. (2001). *İslam İnancının Temelleri*, Akaid, (Çev.: M. Seyyid Ahsen), İstanbul.
- Oyanık, M. (2015). *Afet Bilinci Ve Kader İlişkisi: Gümüşhane Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Pargament, K. I. (2003), “Tanrım Bana Yardım Et: Başa Çıkmanın Teorik Çatısına Doğru” (Çev. A. Albayrak), *Tabula-Rasa* 3 (9), 207-238.
- Pargament, K. I. (2005), “Acı ve Tatlı: Dindarlığın Bedelleri ve Faydaları Üzerine Bir Değerlendirme” (Çev. A. U. Mehmedoğlu), *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5(1), 279-313.
- Peker, H. (2003). *Din Psikolojisi*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Pezdevî, Ebü'l-Yüsr Muhammed B. Muhammed, *Usûlü 'd-Dîn*, Thk. Hans Peter Linss, Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabî (İsâ Bâbî El-Halebî ve Şürekâh), Kahire, 1383/1963.
- Sâbûnî, Nureddin. *El-Bidâye Min 'el-Kifâye Fi 'l-Hidâye Fi Usûli 'd-Dîn*, Thk. Fethullah Huleyf, Dâru'l-Meârif, Mısır, 1389/1969.
- Tirmizî, *Sıfatı 'L-Kiyame*, Bab 60, Hadis No:2517.
- Topaloğlu, B. (2000). *Kelam İlimi Giriş*, 6. Baskı, Damla Yayınevi, İstanbul.
- Tunç, C. (1987). Kader ve Kaza Hakkında Düşünceler, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(4), 6.
- Vergote, A. (1999). *Din, İnanç ve İnançsızlık*, (Çev. Veysel Uysal). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Yaparel, R. (1987), “Yirmi Kırk Yaş Arası Kişilerde Dini Hayat İle Psiko-Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaparel, R. (1994), “Depresyon ve Dini İnançlar İle Tabiatüstü Nedensel Yüklemeler Arasındaki İlişkiler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8, 275-299.
- Yapıcı, A. (2007). *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*, Adana: Karahan Yayınları.
- Yılmaz, S. (2011). *İman Hakikatleri Serisi – 1 : İlahi Sır Kader*, İstanbul: Feyyaz Yayınları.

KAYNAKÇA

- Antere (ts) *Divânu Antere b. Şeddâd*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye.
- Askalânî, İ. (ts). *Fethu'l-bârî*. Beyrut: Daru'l-Meârif.
- Bağdâdî, A. (2000) *Hizânetü'l-edeb*. thk. Abdusselam Muhammed Harun. Kahire: Mektebetu'l-hancı.
- Bedi, E. (1997) *Mevsû'ati 'ulûmi'l-luğati'l-Arabiyye*, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Beyzâvî, N. (2019) *Tefsirü'l-Beyzâvî*, Diyarbakır: Seyda Yayınları.
- Câmî, A. (2017). *el-Fevâidu'd-diyaiyye*. İstanbul: Haşimi Yayınları.
- Cevherî, İ. (1992). *es-Sihâh fi'l-luğa*, thk. Ahmed Abdulgafur Attâr, Beyrut, Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn,
- Dursun, H. (2021). Arap Dilinde Hurûfu'l-Me'âniler ve Çok Anlamlılığa Etkisi (Necm Suresi İlk Yirmi Üç Ayet Örneği). *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 225-244.
- Ensârî, İ. (2021). *Muğnî'l-lebîb*. Beyrût: Dâru'l-lübâb.
- Esmer, R. (1993). *el-Mucemu'l-müfassal fi ilmi's-Sarf*. Beyrut: Darü'l-kütübi'l-ilmiyye.
- Ferrâ, Y. (ts). *Meânî'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Yûsuf en-Necâtî, Mısır: Dâru'l-Mısıriyye.
- Feyyâz, S. (1997). *İsithdâmâtü'l-hurûfi'l-Arabiyye*, Riyâd: Dâru'l-Murîh,
- Füvezân, A. (2015). *Te'cîlu'n-nedâ*. Dammam: Daru İbni'l-Cevzî.
- İbnu'l-Hacib, O. (1997). *el-Kâfiye*, Beyrut: Dâru'l-Fikr,
- İbn Manzûr. (2021). *Lisânu'l-Arab*. Kahire: ed-Dâru'l-Alemiyye.
- Mâlekî, A. (2002). *Resfu'l-mebânî*. Dimaşk: Dâru'l-kalem,.
- Muberrid, E. (1994). *el-Muktedab*. thk. Muhammed 'Abdulhâlık 'Udayma, 3. bs. Kâhire: Metâbi'l-Ehrâmi't-Ticâriyye.
- Muhyiddin, A. (ts). *et-Tuhfetu's-seniyye*. İstanbul: Haşimi yayınları.
- Murâdî, İ. (2001). *Tevdihu'l-mesâlik*. Beyrut: Dâru'l-fikri'l-Arabî.
- Murâdî, H. (1992) *el-Cena'd-dânî fi hurûfi'l-me'ânî*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye.
- Saymerî, A. (1982). *et-Tabsira ve't-tezkire*, nşr. Fethi Ahmed Mustafa. Dımaşk: Dâru'l-Fikr.
- Sibeveyh, E. (1988). *el-Kitâb*, thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn, 3. bs. Kâhire: Mektebetu'l-Hancî.
- Suyûtî C. (ts). *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân*. Kahire: Matbaâtu'l-Hicâzî.

Zeccâc, İ. (1988). *Meâni'l-Kur'ân*, thk. Abdulcelil Abduh Şilbi, Beyrut: Âlemu'l-Kutub.

Zemahşerî, E. (1990). *el-Mufasssal fi'l-luğa*, Beyrut: Dâru İhyâi'l-Ulûm.

Zemahşerî, M. (1987). *el-Keşşâf 'an ğavâmîzi't-Tenzîl*, Kahire: Dâru'r-Rayyân.

REFERENCES:

- Amin, A., Deitelzweig, S., Jing, Y., Makenbaeva, D., Wiederkehr, D., Lin, J., & Graham, J. (2014). Estimation of the impact of warfarin's time-in-therapeutic range on stroke and major bleeding rates and its influence on the medical cost avoidance associated with novel oral anticoagulant use-learnings from ARISTOTLE, ROCKET-AF, and RE-LY trials. *Journal of thrombosis and thrombolysis*, 38, 150-159.
- Andrade, J. G., Champagne, J., Deyell, M. W., Essebag, V., Lauck, S., Morillo, C., . . . Verma, A. (2018). A randomized clinical trial of early invasive intervention for atrial fibrillation (EARLY-AF) - methods and rationale. *Am Heart J*, 206, 94-104. doi:10.1016/j.ahj.2018.05.020
- Arbelo, E., Brugada, J., Blomström-Lundqvist, C., Laroche, C., Kautzner, J., Pokushalov, E., . . . Dagues, N. (2017). Contemporary management of patients undergoing atrial fibrillation ablation: in-hospital and 1-year follow-up findings from the ESC-EHRA atrial fibrillation ablation long-term registry. *Eur Heart J*, 38(17), 1303-1316. doi:10.1093/eurheartj/ehw564
- Baranchuk, A., & Yeung, C. (2018). Advanced interatrial block predicts atrial fibrillation recurrence across different populations: Learning Bayés syndrome. *Int J Cardiol*, 272, 221-222. doi:10.1016/j.ijcard.2018.08.025
- Bash, L. D., Buono, J. L., Davies, G. M., Martin, A., Fahrbach, K., Phatak, H., . . . Mwamburi, M. (2012). Systematic review and meta-analysis of the efficacy of cardioversion by vernakalant and comparators in patients with atrial fibrillation. *Cardiovasc Drugs Ther*, 26(2), 167-179. doi:10.1007/s10557-012-6374-4
- Boriani, G., Diemberger, I., Biffi, M., Martignani, C., & Branzi, A. (2004). Pharmacological cardioversion of atrial fibrillation: current management and treatment options. *Drugs*, 64(24), 2741-2762. doi:10.2165/00003495-200464240-00003
- Bradley, D. J., & Shen, W. K. (2007). Overview of management of atrial fibrillation in symptomatic elderly patients: pharmacologic therapy versus AV node ablation. *Clin Pharmacol Ther*, 81(2), 284-287. doi:10.1038/sj.clpt.6100062
- Camm, A. J., Lip, G. Y., De Caterina, R., Savelieva, I., Atar, D., Hohnloser, S. H., . . . Baumgartner, H. (2013). 2012 focused update of the ESC Guidelines for the management of atrial fibrillation. *Revista Espanola de Cardiologia*, 66(1), 54-54.
- Cappato, R., Calkins, H., Chen, S. A., Davies, W., Iesaka, Y., Kalman, J., . . . Skanes, A. (2005). Worldwide survey on the methods, efficacy, and safety of catheter

- ablation for human atrial fibrillation. *Circulation*, 111(9), 1100-1105. doi:10.1161/01.Cir.0000157153.30978.67
- Capucci, A., Piangerelli, L., Ricciotti, J., Gabrielli, D., & Guerra, F. (2016). Flecainide-metoprolol combination reduces atrial fibrillation clinical recurrences and improves tolerability at 1-year follow-up in persistent symptomatic atrial fibrillation. *Europace*, 18(11), 1698-1704. doi:10.1093/europace/euv462
- Chatterjee, N. A., Upadhyay, G. A., Ellenbogen, K. A., McAlister, F. A., Choudhry, N. K., & Singh, J. P. (2012). Atrioventricular nodal ablation in atrial fibrillation: a meta-analysis and systematic review. *Circ Arrhythm Electrophysiol*, 5(1), 68-76. doi:10.1161/circep.111.967810
- Chevalier, P., Durand-Dubief, A., Burri, H., Cucherat, M., Kirkorian, G., & Touboul, P. (2003). Amiodarone versus placebo and class Ic drugs for cardioversion of recent-onset atrial fibrillation: a meta-analysis. *J Am Coll Cardiol*, 41(2), 255-262. doi:10.1016/s0735-1097(02)02705-5
- Clemon, H. F., Wood, M. A., Gilligan, D. M., & Ellenbogen, K. A. (1998). Intravenous amiodarone for acute heart rate control in the critically ill patient with atrial tachyarrhythmias. *Am J Cardiol*, 81(5), 594-598. doi:10.1016/s0002-9149(97)00962-4
- Connolly, S., Pogue, J., Hart, R., Pfeffer, M., Hohnloser, S., Chrolavicius, S., & Yusuf, S. (2006). Clopidogrel plus aspirin versus oral anticoagulation for atrial fibrillation in the Atrial fibrillation Clopidogrel Trial with Irbesartan for prevention of Vascular Events (ACTIVE W): a randomised controlled trial. *Lancet (London, England)*, 367(9526), 1903-1912.
- Connolly, S. J., Ezekowitz, M. D., Yusuf, S., Eikelboom, J., Oldgren, J., Parekh, A., . . . Varrone, J. (2009). Dabigatran versus warfarin in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 361(12), 1139-1151.
- Dan, G. A., Martinez-Rubio, A., Agewall, S., Boriani, G., Borggrefe, M., Gaita, F., . . . Wolpert, C. (2018). Antiarrhythmic drugs-clinical use and clinical decision making: a consensus document from the European Heart Rhythm Association (EHRA) and European Society of Cardiology (ESC) Working Group on Cardiovascular Pharmacology, endorsed by the Heart Rhythm Society (HRS), Asia-Pacific Heart Rhythm Society (APHRS) and International Society of Cardiovascular Pharmacotherapy (ISCP). *Europace*, 20(5), 731-732an. doi:10.1093/europace/eux373
- De Caterina, R., Husted, S., Wallentin, L., Andreotti, F., Arnesen, H., Bachmann, F., . . . Kristensen, S. D. (2013). Vitamin K antagonists in heart disease: Current status and perspectives (Section III). *Thrombosis and haemostasis*, 110(12), 1087-1107.

- de Vos, C. B., Pisters, R., Nieuwlaat, R., Prins, M. H., Tieleman, R. G., Coelen, R. J., . . . Crijns, H. J. (2010). Progression from paroxysmal to persistent atrial fibrillation clinical correlates and prognosis. *J Am Coll Cardiol*, 55(8), 725-731. doi:10.1016/j.jacc.2009.11.040
- Dudink, E., Erküner, Ö., Berg, J., Nieuwlaat, R., de Vos, C. B., Weijs, B., . . . Crijns, H. (2018). The influence of progression of atrial fibrillation on quality of life: a report from the Euro Heart Survey. *Europace*, 20(6), 929-934. doi:10.1093/europace/eux217
- Ecker, V., Knoery, C., Rushworth, G., Rudd, I., Ortner, A., Begley, D., & Leslie, S. J. (2018). A review of factors associated with maintenance of sinus rhythm after elective electrical cardioversion for atrial fibrillation. *Clin Cardiol*, 41(6), 862-870. doi:10.1002/clc.22931
- Ermakov, S., Azarbal, F., Stefanick, M. L., LaMonte, M. J., Li, W., Tharp, K. M., . . . Albert, C. M. (2016). The associations of leptin, adiponectin and resistin with incident atrial fibrillation in women. *Heart*, 102(17), 1354-1362.
- Figulla, H. R., Gietzen, F., Zeymer, U., Raiber, M., Hegselmann, J., Soballa, R., & Hilgers, R. (1996). Diltiazem improves cardiac function and exercise capacity in patients with idiopathic dilated cardiomyopathy. Results of the Diltiazem in Dilated Cardiomyopathy Trial. *Circulation*, 94(3), 346-352. doi:10.1161/01.cir.94.3.346
- Galve, E., Rius, T., Ballester, R., Artaza, M. A., Arnau, J. M., García-Dorado, D., & Soler-Soler, J. (1996). Intravenous amiodarone in treatment of recent-onset atrial fibrillation: results of a randomized, controlled study. *J Am Coll Cardiol*, 27(5), 1079-1082. doi:10.1016/0735-1097(95)00595-1
- Gilbert, K. A., Hogarth, A. J., MacDonald, W., Lewis, N. T., Tan, L. B., & Tayebjee, M. H. (2015). Restoration of sinus rhythm results in early and late improvements in the functional reserve of the heart following direct current cardioversion of persistent AF: FRESH-AF. *Int J Cardiol*, 199, 121-125. doi:10.1016/j.ijcard.2015.07.020
- Giugliano, R. P., Ruff, C. T., Braunwald, E., Murphy, S. A., Wiviott, S. D., Halperin, J. L., . . . Špinar, J. (2013). Edoxaban versus warfarin in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 369(22), 2093-2104.
- Goette, A., Bukowska, A., Dobrev, D., Pfeiffenberger, J., Morawietz, H., Strugala, D., . . . Bergmann, S. (2009). Acute atrial tachyarrhythmia induces angiotensin II type 1 receptor-mediated oxidative stress and microvascular flow abnormalities in the ventricles. *European heart journal*, 30(11), 1411-1420.
- Groenveld, H. F., Crijns, H. J., Van den Berg, M. P., Van Sonderen, E., Alings, A. M., Tijssen, J. G., . . . Ranchor, A. V. (2011). The effect of rate control on quality of life in patients with permanent atrial fibrillation: data from the RACE II (Rate Control Efficacy in Permanent Atrial Fibrillation II) study. *Journal of the American College of Cardiology*, 58(17), 1795-1803.

- Haïssaguerre, M., Jaïs, P., Shah, D. C., Takahashi, A., Hocini, M., Quiniou, G., . . . Clémenty, J. (1998). Spontaneous initiation of atrial fibrillation by ectopic beats originating in the pulmonary veins. *N Engl J Med*, 339(10), 659-666. doi:10.1056/nejm199809033391003
- Hallberg, P., Lindbäck, J., Lindahl, B., Stenestrand, U., & Melhus, H. (2007). Digoxin and mortality in atrial fibrillation: a prospective cohort study. *Eur J Clin Pharmacol*, 63(10), 959-971. doi:10.1007/s00228-007-0346-9
- Hart, R. G., Pearce, L. A., & Aguilar, M. I. (2007). Meta-analysis: antithrombotic therapy to prevent stroke in patients who have nonvalvular atrial fibrillation. *Annals of internal medicine*, 146(12), 857-867.
- Hess, E. P., Knoedler, M. A., Shah, N. D., Kline, J. A., Breslin, M., Branda, M. E., . . . Montori, V. M. (2012). The chest pain choice decision aid: a randomized trial. *Circ Cardiovasc Qual Outcomes*, 5(3), 251-259. doi:10.1161/circoutcomes.111.964791
- Hobbs, F. R., Fitzmaurice, D., Mant, J., Murray, E., Jowett, S., Bryan, S., . . . Lip, G. (2005). A randomised controlled trial and cost-effectiveness study of systematic screening (targeted and total population screening) versus routine practice for the detection of atrial fibrillation in people aged 65 and over. The SAFE study.
- Investigators, A. (2009). Effect of clopidogrel added to aspirin in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 360(20), 2066-2078.
- Kannel, W. B., Wolf, P. A., Benjamin, E. J., & Levy, D. (1998). Prevalence, incidence, prognosis, and predisposing conditions for atrial fibrillation: population-based estimates. *The American journal of cardiology*, 82(7), 2N-9N.
- Kim, Y. G., Shim, J., Choi, J. I., & Kim, Y. H. (2016). Radiofrequency Catheter Ablation Improves the Quality of Life Measured with a Short Form-36 Questionnaire in Atrial Fibrillation Patients: A Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS One*, 11(9), e0163755. doi:10.1371/journal.pone.0163755
- Kirchhof, P., Ammentorp, B., Darius, H., De Caterina, R., Le Heuzey, J.-Y., Schilling, R. J., . . . Zamorano, J. L. (2014). Management of atrial fibrillation in seven European countries after the publication of the 2010 ESC Guidelines on atrial fibrillation: primary results of the PREvention of thromboembolic events—European Registry in Atrial Fibrillation (PREFER in AF). *Europace*, 16(1), 6-14.
- Lane, D. A., & Lip, G. Y. (2012). Use of the CHA2DS2-VASc and HAS-BLED scores to aid decision making for thromboprophylaxis in nonvalvular atrial fibrillation. *Circulation*, 126(7), 860-865.
- Letelier, L. M., Udol, K., Ena, J., Weaver, B., & Guyatt, G. H. (2003). Effectiveness of amiodarone for conversion of atrial fibrillation to sinus rhythm: a meta-analysis. *Arch Intern Med*, 163(7), 777-785. doi:10.1001/archinte.163.7.777

- Levin, L.-Å., Husberg, M., Sobocinski, P. D., Kull, V. F., Friberg, L., Rosenqvist, M., & Davidson, T. (2015). A cost-effectiveness analysis of screening for silent atrial fibrillation after ischaemic stroke. *Ep Europace*, 17(2), 207-214.
- Lim, K. T., Davis, M. J., Powell, A., Arnolda, L., Moulden, K., Bulsara, M., & Weerasooriya, R. (2007). Ablate and pace strategy for atrial fibrillation: long-term outcome of AIRCRAFT trial. *Europace*, 9(7), 498-505. doi:10.1093/euro-pace/eum091
- Lip, G. Y. (2011). The role of aspirin for stroke prevention in atrial fibrillation. *Nature Reviews Cardiology*, 8(10), 602-606.
- Lip, G. Y., Nieuwlaat, R., Pisters, R., Lane, D. A., & Crijns, H. J. (2010). Refining clinical risk stratification for predicting stroke and thromboembolism in atrial fibrillation using a novel risk factor-based approach: the euro heart survey on atrial fibrillation. *Chest*, 137(2), 263-272.
- Lowres, N., Neubeck, L., Redfern, J., & Freedman, S. B. (2013). Screening to identify unknown atrial fibrillation. *Thrombosis and haemostasis*, 110(08), 213-222.
- Mant, J., Hobbs, F. R., Fletcher, K., Roalfe, A., Fitzmaurice, D., Lip, G. Y., & Murray, E. (2007). Warfarin versus aspirin for stroke prevention in an elderly community population with atrial fibrillation (the Birmingham Atrial Fibrillation Treatment of the Aged Study, BAFTA): a randomised controlled trial. *The Lancet*, 370(9586), 493-503.
- Markey, G. C., Salter, N., & Ryan, J. (2018). Intravenous Flecainide for Emergency Department Management of Acute Atrial Fibrillation. *J Emerg Med*, 54(3), 320-327. doi:10.1016/j.jemermed.2017.11.016
- Miller, P. S., Andersson, F. L., & Kalra, L. (2005). Are cost benefits of anticoagulation for stroke prevention in atrial fibrillation underestimated? *Stroke*, 36(2), 360-366.
- Nabauer, M., Gerth, A., Limbourg, T., Schneider, S., Oeff, M., Kirchhof, P., . . . Meinentz, T. (2009). The Registry of the German Competence NETwork on Atrial Fibrillation: patient characteristics and initial management. *Europace*, 11(4), 423-434.
- Nielsen, P. B., & Overvad, T. F. (2020). Female sex as a risk modifier for stroke risk in atrial fibrillation: using CHA2DS2-VASc versus CHA2DS2-VA for stroke risk stratification in atrial fibrillation: a note of caution. *Thrombosis and haemostasis*, 120(06), 894-898.
- Nieuwlaat, R., Capucci, A., Camm, A. J., Olsson, S. B., Andresen, D., Davies, D. W., . . . Prins, M. H. (2005). Atrial fibrillation management: a prospective survey in ESC member countries: the Euro Heart Survey on Atrial Fibrillation. *European heart journal*, 26(22), 2422-2434.

- Pisters, R., Lane, D. A., Nieuwlaat, R., De Vos, C. B., Crijns, H. J., & Lip, G. Y. (2010). A novel user-friendly score (HAS-BLED) to assess 1-year risk of major bleeding in patients with atrial fibrillation: the Euro Heart Survey. *Chest*, 138(5), 1093-1100.
- Pluymaekers, N., Dudink, E., Luermans, J., Meeder, J. G., Lenderink, T., Widdershoven, J., . . . Crijns, H. (2019). Early or Delayed Cardioversion in Recent-Onset Atrial Fibrillation. *N Engl J Med*, 380(16), 1499-1508. doi:10.1056/NEJMoa1900353
- Pohjantähti-Maaroos, H., Hyppölä, H., Lekkala, M., Sinisalo, E., Heikkola, A., & Hartikainen, J. (2019). Intravenous vernakalant in comparison with intravenous flecainide in the cardioversion of recent-onset atrial fibrillation. *Eur Heart J Acute Cardiovasc Care*, 8(2), 114-120. doi:10.1177/2048872617728558
- Psaty, B. M., Manolio, T. A., Kuller, L. H., Kronmal, R. A., Cushman, M., Fried, L. P., . . . Rautaharju, P. M. (1997). Incidence of and risk factors for atrial fibrillation in older adults. *Circulation*, 96(7), 2455-2461.
- Queiroga, A., Marshall, H. J., Clune, M., & Gammage, M. D. (2003). Ablate and pace revisited: long term survival and predictors of permanent atrial fibrillation. *Heart*, 89(9), 1035-1038. doi:10.1136/heart.89.9.1035
- Reisinger, J., Gatterer, E., Lang, W., Vanicek, T., Eisner, G., Bachleitner, T., . . . Siostrozzonek, P. (2004). Flecainide versus ibutilide for immediate cardioversion of atrial fibrillation of recent onset. *Eur Heart J*, 25(15), 1318-1324. doi:10.1016/j.ehj.2004.04.030
- Ren, J. F., Marchlinski, F. E., Callans, D. J., Gerstenfeld, E. P., Dixit, S., Lin, D., . . . Hsia, H. H. (2005). Increased intensity of anticoagulation may reduce risk of thrombus during atrial fibrillation ablation procedures in patients with spontaneous echo contrast. *J Cardiovasc Electrophysiol*, 16(5), 474-477. doi:10.1046/j.1540-8167.2005.40465.x
- Rienstra, M., McManus, D. D., & Benjamin, E. J. (2012). Novel risk factors for atrial fibrillation: useful for risk prediction and clinical decision making? *Circulation*, 125(20), e941-e946.
- Ruff, C. T., Giugliano, R. P., Braunwald, E., Hoffman, E. B., Deenadayalu, N., Ezekowitz, M. D., . . . Parkhomenko, A. (2014). Comparison of the efficacy and safety of new oral anticoagulants with warfarin in patients with atrial fibrillation: a meta-analysis of randomised trials. *The Lancet*, 383(9921), 955-962.
- Savelieva, I., & Camm, A. J. (2000). Clinical relevance of silent atrial fibrillation: prevalence, prognosis, quality of life, and management. *Journal of Interventional Cardiac Electrophysiology*, 4, 369-382.
- Shi, L. Z., Heng, R., Liu, S. M., & Leng, F. Y. (2015). Effect of catheter ablation versus antiarrhythmic drugs on atrial fibrillation: A meta-analysis of randomized controlled trials. *Exp Ther Med*, 10(2), 816-822. doi:10.3892/etm.2015.2545

- Shiga, T., Yoshioka, K., Watanabe, E., Omori, H., Yagi, M., Okumura, Y., . . . Yamashita, T. (2017). Paroxysmal atrial fibrillation recurrences and quality of life in symptomatic patients: A crossover study of flecainide and pilsicainide. *J Arrhythm*, 33(4), 310-317. doi:10.1016/j.joa.2017.03.005
- Singh, B. N., Singh, S. N., Reda, D. J., Tang, X. C., Lopez, B., Harris, C. L., . . . Ezekowitz, M. D. (2005). Amiodarone versus sotalol for atrial fibrillation. *N Engl J Med*, 352(18), 1861-1872. doi:10.1056/NEJMoa041705
- Själänder, S., Själänder, A., Svensson, P. J., & Friberg, L. (2014). Atrial fibrillation patients do not benefit from acetylsalicylic acid. *Europace*, 16(5), 631-638.
- Själänder, S., Sjögren, V., Renlund, H., Norrving, B., & Själänder, A. (2018). Dabigatran, rivaroxaban and apixaban vs. high TTR warfarin in atrial fibrillation. *Thrombosis research*, 167, 113-118.
- Sun, Y., & Hu, D. (2010). The link between diabetes and atrial fibrillation: cause or correlation? *Journal of cardiovascular disease research*, 1(1), 10.
- Tomasdottir, M., Friberg, L., Hijazi, Z., Lindbäck, J., & Oldgren, J. (2019). Risk of ischemic stroke and utility of CHA2DS2-VASc score in women and men with atrial fibrillation. *Clinical cardiology*, 42(10), 1003-1009.
- Toufan, M., Kazemi, B., & Molazadeh, N. (2017). The significance of the left atrial volume index in prediction of atrial fibrillation recurrence after electrical cardioversion. *J Cardiovasc Thorac Res*, 9(1), 54-59. doi:10.15171/jcvtr.2017.08
- Ulimoen, S. R., Enger, S., Carlson, J., Platonov, P. G., Pripp, A. H., Abdelnoor, M., . . . Tveit, A. (2013). Comparison of four single-drug regimens on ventricular rate and arrhythmia-related symptoms in patients with permanent atrial fibrillation. *Am J Cardiol*, 111(2), 225-230. doi:10.1016/j.amjcard.2012.09.020
- Ulimoen, S. R., Enger, S., Pripp, A. H., Abdelnoor, M., Arnesen, H., Gjesdal, K., & Tveit, A. (2014). Calcium channel blockers improve exercise capacity and reduce N-terminal Pro-B-type natriuretic peptide levels compared with beta-blockers in patients with permanent atrial fibrillation. *Eur Heart J*, 35(8), 517-524. doi:10.1093/eurheartj/eh429
- Van Gelder, I. C., Groenveld, H. F., Crijns, H. J., Tuininga, Y. S., Tijssen, J. G., Alings, A. M., . . . Kamp, O. (2010). Lenient versus strict rate control in patients with atrial fibrillation. *New England journal of medicine*, 362(15), 1363-1373.
- Van Gelder, I. C., Wyse, D. G., Chandler, M. L., Cooper, H. A., Olshansky, B., Hagens, V. E., & Crijns, H. J. (2006). Does intensity of rate-control influence outcome in atrial fibrillation? An analysis of pooled data from the RACE and AFFIRM studies. *Europace*, 8(11), 935-942.
- Vos, M. A., Golitsyn, S. R., Stangl, K., Ruda, M. Y., Van Wijk, L. V., Harry, J. D., . . . Wellens, H. J. (1998). Superiority of ibutilide (a new class III agent) over DL-

- sotalol in converting atrial flutter and atrial fibrillation. The Ibutilide/Sotalol Comparator Study Group. *Heart*, 79(6), 568-575. doi:10.1136/hrt.79.6.568
- Whitbeck, M. G., Charnigo, R. J., Khairy, P., Ziada, K., Bailey, A. L., Zegarra, M. M., . . . Elayi, C. S. (2013). Increased mortality among patients taking digoxin--analysis from the AFFIRM study. *Eur Heart J*, 34(20), 1481-1488. doi:10.1093/eurheartj/ehs348
- Wood, M. A., Brown-Mahoney, C., Kay, G. N., & Ellenbogen, K. A. (2000). Clinical outcomes after ablation and pacing therapy for atrial fibrillation : a meta-analysis. *Circulation*, 101(10), 1138-1144. doi:10.1161/01.cir.101.10.1138
- Xiong, Q., Proietti, M., Senoo, K., & Lip, G. Y. (2015). Asymptomatic versus symptomatic atrial fibrillation: a systematic review of age/gender differences and cardiovascular outcomes. *International journal of cardiology*, 191, 172-177.
- Zhang, Y. Y., Qiu, C., Davis, P. J., Jhaveri, M., Prystowsky, E. N., Kowey, P., & Weintraub, W. S. (2013). Predictors of progression of recently diagnosed atrial fibrillation in REgistry on Cardiac Rhythm DisORDers Assessing the Control of Atrial Fibrillation (RecordAF)-United States cohort. *Am J Cardiol*, 112(1), 79-84. doi:10.1016/j.amjcard.2013.02.056

REFERENCES

- Berrebi, A. (1998). Interets de l'echographie per-opératoire dans la chirurgie reconstructrice mitrale. Paper presented at the Annales de cardiologie et d'angéiologie (Paris).
- Carpentier, A., Deloche, A., Dauptain, J., Soyer, R., Blondeau, P., Piwnica, A., . . . McGoon, D. (1971). A new reconstructive operation for correction of mitral and tricuspid insufficiency. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 61(1), 1-13.
- Chemtob, R. A., Wierup, P., Mick, S., & Gillinov, M. (2019). Choosing the “Best” surgical techniques for mitral valve repair: lessons from the literature. *Journal of Cardiac Surgery: Including Mechanical and Biological Support for the Heart and Lungs*, 34(8), 717-727.
- DAVILA, J. C., & PALMER, T. E. (1962). The mitral valve: anatomy and pathology for the surgeon. *Archives of Surgery*, 84(2), 174-198.
- Filsoufi, F., Castillo, J. G., Rahmanian, P. B., Carpentier, A., & Adams, D. H. (2007). Anuloplastia remodeladora mediante un anillo específico para la reparación de la regurgitación mitral isquémica de tipo IIIb. *Revista española de cardiología*, 60(11), 1151-1158.
- Foster, G. P., Isselbacher, E. M., Rose, G. A., Torchiana, D. F., Akins, C. W., & Picard, M. H. (1998). Accurate localization of mitral regurgitant defects using multiplane transesophageal echocardiography. *The Annals of thoracic surgery*, 65(4), 1025-1031.
- Frater, R., Vetter, H., Zussa, C., & Dahm, M. (1990). Chordal replacement in mitral valve repair. *Circulation*, 82(5 Suppl), IV125-130.
- Morris, J. D., Penner, D. A., & Brandt, R. L. (1964). Surgical correction of ruptured chordae tendineae. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 48(5), 772-780.
- Ormiston, J. A., Shah, P. M., Tei, C., & Wong, M. (1981). Size and motion of the mitral valve annulus in man. I. A two-dimensional echocardiographic method and findings in normal subjects. *Circulation*, 64(1), 113-120.
- Sakai, T., Okita, Y., Ueda, Y., Tahata, T., Ogino, H., Matsuyama, K., & Miki, S. (1999). Distance between mitral anulus and papillary muscles: anatomic study in normal human hearts. *J Thorac Cardiovasc Surg*, 118(4), 636-641. doi:10.1016/s0022-5223(99)70008-5
- Savage, E. B., Ferguson Jr, T. B., & DiSesa, V. J. (2003). Use of mitral valve repair: analysis of contemporary United States experience reported to the Society of Thoracic Surgeons National Cardiac Database. *The Annals of thoracic surgery*, 75(3), 820-825.
- Silverman, M. E., & Hurst, J. W. (1968). The mitral complex: interaction of the anatomy, physiology, and pathology of the mitral annulus, mitral valve leaflets,

chordae tendineae, and papillary muscles. *American heart journal*, 76(3), 399-418.

Stone, G. W., Vahanian, A. S., Adams, D. H., Abraham, W. T., Borer, J. S., Bax, J. J., . . . Blackstone, E. H. (2015). Clinical trial design principles and endpoint definitions for transcatheter mitral valve repair and replacement: part 1: clinical trial design principles: a consensus document from the mitral valve academic research consortium. *European heart journal*, 36(29), 1851-1877.

Toumanidis, S., Sideris, D., Papamichael, C., & Moulopoulos, S. (1992). The role of mitral annulus motion in left ventricular function. *Acta cardiologica*, 47(4), 331-348.

Zimmerman, J., & Bailey, C. P. (1962). The surgical significance of the fibrous skeleton of the heart. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 44(6), 701-712.

REFERENCES

1. Mullan DM, Emmert JA, Permut LC, et al. Minimizing bleeding associated with mechanical circulatory support following pediatric heart surgery. *Eur J Cardiothorac Surg*. 2011;39:392–397.
2. Barrett CS, Jagers JJ, Cook EF, et al. Outcomes of neonates undergoing extracorporeal membrane oxygenation support using centrifugal versus roller blood pumps.. *Ann Thorac Surg*. 2012;94:1635–1641.
3. Lamy M, Eberhart RC, Fallat RJ, Dietrich HP, Ratliff J, Hill JD. Effects of extracorporeal membrane oxygenation (ECMO) on pulmonary hemodynamics, gas exchange, and prognose. *Trans Am Soc Artif Intern Organs*. 1975;21:188-98.
4. Makdisi G, Makdisi T, Wang IW. *Ann Transl. Use of distal perfusion in peripheral extracorporeal membrane oxygenation. Med*. 2017;5:103.
5. Choi JH, Kim SW, Kim YU, Kim SY, Kim KS, Joo SJ, Lee JS. Application of veno-arterial-venous extracorporeal membrane oxygenation in differential hypoxia *Multidiscip Respir Med*. 2014;9:55.
6. Rabah H, Rabah A. Extracorporeal Membrane Oxygenation (ECMO): What We Need to Know. *Cureus*. 2022 Jul 11;14(7):e26735.
7. Goldberg RJ, Spencer FA, Gore JM, et al. Thirty-year trends (1975 to 2005) in the magnitude of, management of, and hospital death rates associated with cardiogenic shock in patients with acute myocardial infarction: a population-based perspective. *Circulation*. 2009;119:1211–1219.
8. Hilfiker-Kleiner D, Haghikia A, Nonhoff J, Bauersachs J. Peripartum cardiomyopathy: current management and future perspectives. *Eur Heart J*. 2015;36:1090–1097.

- 9.Reynolds HR, Hochman JS. Cardiogenic shock: current concepts and improving outcomes. *Circulation*. 2008;117:686–697.
- 10.Prondzinsky R, Werdan K, Buerke M. Cardiogenic shock: pathophysiology, clinics, therapeutical options and perspectives. *Internist (Berl)* 2004;45:284–295.
- 11.Cooper HA, Panza JA. Cardiogenic shock. *Cardiol Clin*. 2013;31:567–580.
- 12.Liaudet L, Calderari B, Pacher P. Pathophysiological mechanisms of catecholamine and cocaine-mediated cardiotoxicity. *Heart Fail Rev*. 2014;19:815–824.
- 13.Stapel B, Kohlhaas M, Ricke-Hoch M, et al. Low STAT3 expression sensitizes to toxic effects of beta-adrenergic receptor stimulation in peripartum cardiomyopathy. *Eur Heart J*. 2016
- 14.Werdan K, Gielen S, Ebelt H, Hochman JS. Mechanical circulatory support in cardiogenic shock. *Eur Heart J*. 2014;35:156–167.
- 15.Thiele H, Zeymer U, Neumann FJ, et al. Intraaortic balloon support for myocardial infarction with cardiogenic shock. *N Engl J Med*. 2012;367:1287–1296.
- 16.Zeymer U, Hochadel M, Hauptmann KE, et al. Intra-aortic balloon pump in patients with acute myocardial infarction complicated by cardiogenic shock: results of the ALKK-PCI registry. *Clin Res Cardiol*. 2013;102:223–227.
- 17.Ponikowski P, Voors AA, Anker SD, et al. 2016 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: The Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) Developed with the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC. *Eur Heart J*. 2016;37:2129–2200.
- 18.Butt W, MacLaren G. Extracorporeal membrane oxygenation 2016: an update. *F1000Res*. 2016;5:750.
- 19.Whitman GJ. Extracorporeal membrane oxygenation for the treatment of postcardiotomy shock. *J Thorac Cardiovasc Surg*. 2017 Jan;153(1):95-101.
- 20.Rastan AJ, Dege A, Mohr M, Doll N, Falk V, Walther T, Mohr FW. Early and late outcomes of 517 consecutive adult patients treated with extracorporeal membrane oxygenation for refractory postcardiotomy cardiogenic shock. *J Thorac Cardiovasc Surg*. 2010 Feb;139(2):302-11, 311.e1.
- 21.Rao P, Khalpey Z, Smith R, Burkhoff D, Kociol RD. Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation for Cardiogenic Shock and Cardiac Arrest. *Circ Heart Fail*. 2018 Sep;11(9):e004905.
- 22.Mariscalco G, Salsano A, Fiore A, Dalén M, Ruggieri VG, Saeed D, Jónsson K, Gatti G, Zipfel S, Dell'Aquila AM, Perrotti A, Loforte A, Livi U, Pol M, Spadaccio C, Pettinari M, Ragnarsson S, Alkhamees K, El-Dean Z, Bounader K, Biancari F; PC-ECMO group. Peripheral versus central extracorporeal membrane oxygenation for postcardiotomy shock: Multicenter registry, systematic

- review, and meta-analysis. *J Thorac Cardiovasc Surg.* 2020 Nov;160(5):1207-1216.e44.
23. Raffa GM, Kowalewski M, Brodie D, Ogino M, Whitman G, Meani P, Pilato M, Arcadipane A, Delnoij T, Natour E, Gelsomino S, Maessen J, Lorusso R. Meta-Analysis of Peripheral or Central Extracorporeal Membrane Oxygenation in Postcardiotomy and Non-Postcardiotomy Shock. *Ann Thorac Surg.* 2019 Jan;107(1):311-321.
 24. Thomas J, Kostousov V, Teruya J. Bleeding and Thrombotic Complications in the Use of Extracorporeal Membrane Oxygenation. *Semin Thromb Hemost.* 2018 Feb;44(1):20-29.
 25. Fina D, Matteucci M, Jiritano F, Meani P, Lo Coco V, Kowalewski M, Maessen J, Guazzi M, Ballotta A, Ranucci M, Lorusso R. Extracorporeal membrane oxygenation without therapeutic anticoagulation in adults: A systematic review of the current literature. *Int J Artif Organs.* 2020 Sep;43(9):570-578.
 26. Wood KL, Ayers B, Gosev I, Kumar N, Melvin AL, Barrus B, Prasad S. Venoarterial-Extracorporeal Membrane Oxygenation Without Routine Systemic Anticoagulation Decreases Adverse Events. *Ann Thorac Surg.* 2020 May;109(5):1458-1466.
 27. Weber C, Deppe AC, Sabashnikov A, Slottosch I, Kuhn E, Eghbalzadeh K, Scherner M, Choi YH, Madershahian N, Wahlers T. Left ventricular thrombus formation in patients undergoing femoral veno-arterial extracorporeal membrane oxygenation. *Perfusion.* 2018 May;33(4):283-288.
 28. Williams B, Bernstein W. Review of Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation and Development of Intracardiac Thrombosis in Adult Cardiothoracic Patients. *J Extra Corpor Technol.* 2016 Dec;48(4):162-167.
 29. Melehy A, Sanchez J, Fried JA, Takeda K. Prosthetic valve thrombosis during extracorporeal life support for postcardiotomy shock. *Interact Cardiovasc Thorac Surg.* 2020 Oct 1;31(4):573-575.
 30. Dreyfuss D, Basset G, Soler P, Saumon G. Intermittent positive-pressure hyperventilation with high inflation pressures produces pulmonary microvascular injury in rats. *Am Rev Respir Dis.* 1985 Oct;132(4):880-4.
 31. Schmidt M, Pellegrino V, Combes A, Scheinkestel C, Cooper DJ, Hodgson C. Mechanical ventilation during extracorporeal membrane oxygenation. *Crit Care.* 2014 Jan 21;18(1):203..
 32. Napp LC, Kühn C, Hoeper MM, Vogel-Claussen J, Haverich A, Schäfer A, Bauersachs J. Cannulation strategies for percutaneous extracorporeal membrane oxygenation in adults. *Clin Res Cardiol.* 2016 Apr;105(4):283-96.
 33. Lorusso R, Whitman G, Milojevic M, Raffa G, McMullan DM, Boeken U, Haft J, Bermudez C, Shah A, D'Alessandro DA. 2020 EACTS/ELSO/STS/AATS

- expert consensus on post-cardiotomy extracorporeal life support in adult patients. *J Thorac Cardiovasc Surg.* 2021 Apr;161(4):1287-1331.
34. Aissaoui N, El-Banayosy A, Combes A. How to wean a patient from veno-arterial extracorporeal membrane oxygenation. *Intensive Care Med.* 2015 May;41(5):902-5.
 35. Fiser SM, Tribble CG, Kaza AK, Long SM, Zacour RK, Kern JA, Kron IL. When to discontinue extracorporeal membrane oxygenation for postcardiotomy support. *Ann Thorac Surg.* 2001 Jan;71(1):210-4.
 36. Schmidt M, Zogheib E, Rozé H, Repesse X, Lebreton G, Luyt CE, Trouillet JL, Bréchet N, Nieszkowska A, Dupont H, Ouattara A, Leprince P, Chastre J, Combes A. The PRESERVE mortality risk score and analysis of long-term outcomes after extracorporeal membrane oxygenation for severe acute respiratory distress syndrome. *Intensive Care Med.* 2013 Oct;39(10):1704-13.
 37. Park BW, Seo DC, Moon IK, Chung JW, Bang DW, Hyon MS, Kim SK, Chang WH, Youm W. Pulse pressure as a prognostic marker in patients receiving extracorporeal life support. *Resuscitation.* 2013 Oct;84(10):1404-8.
 38. Bakhtiary F, Keller H, Dogan S, Dzemali O, Oezaslan F, Meininger D, Ackermann H, Zwissler B, Kleine P, Moritz A. Venoarterial extracorporeal membrane oxygenation for treatment of cardiogenic shock: clinical experiences in 45 adult patients. *J Thorac Cardiovasc Surg.* 2008 Feb;135(2):382-8.
 39. Thiagarajan RR, Barbaro RP, Rycus PT, McMullan DM, Conrad SA, Fortenberry JD, Paden ML; ELSO member centers. Extracorporeal Life Support Organization Registry International Report 2016. *ASAIO J.* 2017 Jan/Feb;63(1):60-67.
 40. Arbor A. Extracorporeal Life Support Organization; ELSO Anticoagulation Guideline, Extracorporeal Life Support Organization (ELSO), 2014. (Close Modal)
 41. Ranucci M, Baryshnikova E, Isgrò G, Carlucci C, Cotza M, Carboni G, Ballotta A. Heparin-like effect in postcardiotomy extracorporeal membrane oxygenation patients. *Crit Care.* 2014 Sep 5;18(5):504
 42. Lorusso R, Raffa GM, Alenizy K, Sluijpers N, Makhoul M, Brodie D, McMullan M, Wang IW, Meani P, MacLaren G, Kowalewski M, Dalton H, Barbaro R, Hou X, Cavarocchi N, Chen YS, Thiagarajan R, Alexander P, Alsoufi B, Bermudez CA, Shah AS, Haft J, D'Alessandro DA, Boeken U, Whitman GJR. Structured review of post-cardiotomy extracorporeal membrane oxygenation: part 1-Adult patients. *J Heart Lung Transplant.* 2019 Nov;38(11):1125-1143.
 43. Le Guennec L, Cholet C, Huang F, Schmidt M, Bréchet N, Hékimian G, Besset S, Lebreton G, Nieszkowska A, Leprince P, Combes A, Luyt CE. Ischemic and hemorrhagic brain injury during venoarterial-extracorporeal membrane oxygenation. *Ann Intensive Care.* 2018 Dec 20;8(1):129.
 44. Nasr DM, Rabinstein AA. Neurologic Complications of Extracorporeal Membrane Oxygenation. *J Clin Neurol.* 2015 Oct;11(4):383-9.

45. Omar HR, Mirsaeidi M, Shumac J, Enten G, Mangar D, Camporesi EM. Incidence and predictors of ischemic cerebrovascular stroke among patients on extracorporeal membrane oxygenation support. *J Crit Care*. 2016 Apr;32:48-51.
46. Tanaka D, Hirose H, Cavarocchi N, Entwistle JW. The Impact of Vascular Complications on Survival of Patients on Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation. *Ann Thorac Surg*. 2016 May;101(5):1729-34.
47. Yang F, Hou D, Wang J, Cui Y, Wang X, Xing Z, Jiang C, Hao X, Du Z, Yang X, Jiang Y, Hou X. Vascular complications in adult postcardiotomy cardiogenic shock patients receiving venoarterial extracorporeal membrane oxygenation. *Ann Intensive Care*. 2018 Jun 19;8(1):72.
48. Juo YY, Skancke M, Sanaiha Y, Mantha A, Jimenez JC, Benharash P. Efficacy of Distal Perfusion Cannulae in Preventing Limb Ischemia During Extracorporeal Membrane Oxygenation: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Artif Organs*. 2017 Nov;41(11):E263-E273.
49. Kanji HD, Schulze CJ, Oreopoulos A, Lehr EJ, Wang W, MacArthur RM. Peripheral versus central cannulation for extracorporeal membrane oxygenation: a comparison of limb ischemia and transfusion requirements. *Thorac Cardiovasc Surg*. 2010 Dec;58(8):459-62.
50. Slottosch I, Liakopoulos O, Kuhn E, Deppe AC, Scherner M, Madershahian N, Choi YH, Wahlers T. Outcomes after peripheral extracorporeal membrane oxygenation therapy for postcardiotomy cardiogenic shock: a single-center experience. *J Surg Res*. 2013 May;181(2):e47-55.

KAYNAKÇA

- Abrams, B. A. (1999). The effect of government size on the unemployment rate. *Public Choice* 99, 395–401.
- Aksoy, N., İvrendi, M. ve Türken, F. (2022). Abrams eğrisi hipotezinde cinsiyet ve eğitimin rolü: Türkiye örneği. *International Journal of Public Finance*, 7(2), 487-508.
- Aslan, A. ve Kula, F.(2010). Kamu sektör büyüklüğü-işsizlik ilişkisi: Abrams eğrisinin Türkiye ekonomisi için testi. *Maliye Dergisi*, 159, 155- 168.
- Bayrakdar, S. (2017). Impact of public size on unemployment: theoretical examination. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 8(2), 95- 117.
- Brooks, C. (2019). *Introductory Econometrics for Finance*. Cambridge University Press.
- Ceylan, R. Ve Başer, S. (2014). Türkiye’de petrol tüketimi ile reel GSYİH arasındaki uzun dönem ilişkinin johansen eş-bütünleşme yöntemi ile analiz edilmesi. *Business & Economics Research Journal*, 5(2).
- Christopoulos, D. K. ve Tsionas, E. (2002). Unemployment and government size: Is there any credible causality?, *Applied Economics Letters*, 9 (12), 797-800.

- Christopoulos, D. K., Loizides, J. ve Tsionas, E. G.(2005). The Abrams curve of government size and unemployment: evidence from panel data. *Applied Economics*, 37, 1193–1199.
- Dickey, D. A. ve Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(366a), 427-431.
- Doğaner, A. (2023). Türkiye’de kamu harcamaları ve işsizlik arasındaki ilişkilerin fourier eşbütünleşme testi ile analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14 (40), 1142-1155.
- Durkaya, M. ve Ceylan, S. (2016). İşsizliğin azaltılmasında kamu kesimi büyüklüğünün rolü. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53 (615), 23- 40.
- Engle, R. Ve Granger, C. W. J. (1987). Co integration and error correction representation, estimation and testing. *Econometrica*, 55, 251-276.
- Erdoğan, L., Tiryaki, A. ve Ceylan, R. (2018). Türkiye’de uzun dönem ekonomik büyümenin toplanmasının ARDL, FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle tahmin edilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36 (4), 39-57.
- Feldmann, H. (2006). Government size and unemployment: evidence from industrial countries. *Public Choice*, 127, 451–467.
- Feldmann, H. (2010). Government size and unemployment in developing countries. *Applied Economics Letters*, 17(3), 289-292.
- Gujarati, D. N., Porter, D. C., Şenesen, Ü., ve Günlük-Şenesen, G. (2012). *Temel Ekonometri. Literatür Yayıncılık*.
- Gültekin, E. (2019). OECD Ülkelerinde Yenilenebilir Enerji Tüketiminin Makro Ekonomik Belirleyicileri ve Türkiye İçin Bir Politika, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Malatya.
- Johansen, S. ve Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and inference on co integration with application to the demand for Money. *Journal of Economics and Statistics*, 52, 169-210.
- Mercan, S. Ş. A. ve Buyrukoğlu, S. (2020). Türkiye’ de Abrams ve Armey eğrilerinin geçerliliği *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 1862- 1878.
- Özata, E. Ve Esen, E. (2010). Reel ücretler ile istihdam arasındaki ilişkinin ekonometrik analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(20), 55-70.
- Özer, M. O. (2020). Kamu Harcamaları ve işsizlik oranı arasındaki ilişki: Abrams eğrisinin Türkiye için sınanması. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (20), 307- 322.

- Sa, Y. (2011). Government size, economic growth and unemployment: evidence from advanced and developing economy countries (A Time Series Analysis, 1996–2006). *International Review of Public Administration*, 16 (2), 95-116.
- Toda, Y., H. ve Yamamoto, T. (1995). Statiscal in vector autoregression with possibly integrated process. *Journal of Econometrics*, 66, 225- 250,
- Topal, M. H. ve Günay, H. F. (2018). Türkiye’de Abrams eğrisi hipotezinin geçerliliği. *Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi*.
- Uçal, H. (2021). Abrams eğrisinin seçilmiş Avrupa ülkeleri için analizi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 7(52), 2887-2892.
- Wang, S. ve Abrams, B. A. (2011). The effect of government size on the steady-state unemployment rate: a dynamic perspective. *Working Paper (No: 2011- 12)*.
- Yürük, B. ve Acaroğlu, H. (2021). Türkiye’ de kamu harcamaları ve işsizlik arasındaki ilişkinin asimetrik nedensellik analizi. *Journal of Economy Culture and Society*, 63, 93-110.

References

- Acemoğlu, D. (2009). *Introduction to Modern Economic Growth*, New Jersey, Princeton University Press.
- Aristotle (1977). *Politics*, Trans. Ernest Barker, New York, Oxford University Press.
- Aspromourgos, T. (2011). *On the Origins of Classical Economics: Distribution and Value from William Petty to Adam Smith*, New York, Routledge.
- Aspromourgos, T. (1989). “The Theory of Production and Distribution in Cantillon’s Essai”, *Oxford Economic Papers*, 41(2): 356-373.
- Barro, R. J., Sala-i Martin, X. (2004). *Economic Growth*, Massachusetts, The MIT Press.
- Benítez-Rochel, J., Robles-Teigeiro, L. (2003). “The foundations of the Tableau Économique in Boisguilbert and Cantillon”, *European Journal of the History of Economic Thought*, 10(2): 231-248.
- Berber, Metin (2019). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*, Trabzon, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Bocutoğlu, E. (2019). *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Bursa, Ekin Yayınevi.
- Brenner, Y. S. (1969). *Theories of Economic Development and Growth*, London, George Allen & Unwin Ltd.
- Charles, L. (2000). “From the Encyclopédie to the Tableau économique: Quesnay on freedom of grain trade and economic growth”, *European Journal of the History of Economic Thought*, 7(1): 1-21.

- Çavuşoğlu, N., Tebaldi, E. (2006). "Evaluating growth theories and their empirical support: An assessment of the convergence hypothesis", *Journal of Economic Methodology*, 13(1): 49-75.
- Ekelund Jr., R., Hébert, R. F. (2014). *A History of Economic Theory & Method*, Illinois, Waveland Press Inc.
- Groenewegen, P. (2002). *Eighteenth-Century Economics: Turgot, Beccaria and Smith and Their Contemporaries*, New York, Routledge.
- Groenewegen, P. (2001). "Boisguilbert's Theory of Money, Circular Flow, Effective Demand and Distribution of Wealth", *History of Economics Review*, 33(1): 33-43.
- Hébert, R. F. (1987). "In Search of Economic Order: French Predecessors of Adam Smith", *Pre-Classical Economic Thought: From the Greeks to the Scottish Enlightenment*, Ed. S. Todd Lowry, Boston, Kluwer Academic Publishers.
- Heckscher, E. F. (1936). "Revisions in Economic History: V. Mercantilism", *The Economic History Review*, 7(1): 44-54.
- Herland, M. (1988). "Aux origines du libéralisme: De Boisguilbert aux " économistes """, *Revue économique*, 39(3): 679-686.
- Higgs, H. (1891). "Richard Cantillon", *The Economic Journal*, 1(2): 262- 291.
- Hull, C. H. (1900). "Petty's Place in the History of Economic Theory", *The Quarterly Journal of Economics*, 14(3): 307-340.
- Jevons, W. S. (1881). "Richard Cantillon and the Nationality of Political Economy", *Contemporary Review*, 333-360.
- Kurz, H. D., Salvadori, N. (2003). "Theories of economic growth: old and new", *The Theory of Economic Growth: a 'Classical' Perspective*, Ed. Neri Salvadori, Cheltenham, UK, Edward Elgar Publishing.
- Lewiński, J. S. (1931). *The Founders of Political Economy*, London, P.S. King & Son Ltd.
- Macekura, S. J. (2020). *The Mismeasure of Progress: Economic Growth and Its Critics*, Chicago, The University of Chicago Press.
- Maddison, A. (2007). *Contours of the World Economy 1-2030 AD: Essays in Macro Economic History*, New York, Oxford University Press.
- Maddison, A. (2005). *Growth and Interaction in the World Economy: The Roots of Modernity*, Washington D.C., The A.E.I. Press.
- Magnusson, L. (2015). *The Political Economy of Mercantilism*, New York, Routledge.
- McGovern, M. (2007). "William Petty: An Unlikely Influence on Karl Marx", *Student Economic Review*, V.21: 3-10.

- Neill, T. P. (1948). "Quesnay and Physiocracy", *Journal of History of Ideas*, 9(2): 153-173.
- Parasız, İ. (2008). *Ekonomik Büyüme Teorileri*, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Peterson, W. C. (1994). *Gelir İstihdam ve Ekonomik Büyüme*, Trans. Talat Güllap, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Reinert, E. S., Reinert, S. A. (2011). "Mercantilism and Economic Development: Schumpeterian Dynamics, Institution Building, and International Benchmarking", *Oikos*, 10(1): 8-37.
- Rima, I. H. (2004). "Increasing Returns, New Growth Theory, and the Classics", *Journal of Post Keynesian Economics*, 27(1): 171-184.
- Robinson, J., Eatwell, J. (1973). *An Introduction to Modern Economics*, Berkshire, McGraw-Hill Book Co. Limited.
- Romer, P. M. (1994). "The Origins of Endogenous Growth", *The Journal of Economic Perspectives*, 8(1): 3-22.
- Sabillon, C. (2008). *On the Causes of Economic Growth: Lessons from History*, New York, Algora Publishing.
- Schachter, G. (1991). "Francois Quesnay: Interpreters and Critics Revisited", *The American Journal of Economics and Sociology*, 50(3): 313-322.
- Schumpeter, J. A. (1954). *History of Economic Analysis*, London, George Allen & Unwin.
- Spengler, J. J. (1945). "The Physiocrats and Say's Law of Markets. I", *Journal of Political Economy*, 53(3): 193-211.
- Tarascio, V. J. (1981). "Cantillon's Theory of Population Size and Distribution", *Atlantic Economic Journal*, 9(2): 12-18.
- Thomas, A. M. (2012). "Cantillon's Political Economy", *Economic and Political Weekly*, 47(31): 92-96.
- Ülgener, S. F. (1991). *Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme*, İstanbul, Der Yayınları.
- Vaggi, G., Groenewegen, P. (2003). "Dudley North, 1641-91 and John Locke 1632-1704: Early Critical Reactions to Mercantilism", *A Concise History of Economic Thought*, London, Palgrave Macmillan.
- Varoufakis, Y., Halevi, J., Theocarakis, N. (2011). *Modern Political Economics: Making Sense of the Post- 2008 World*, New York, Routledge.

KAYNAKLAR

- Tanpınar, A.H. (2004). Edebiyat Dersleri, Yapı Kredi Yayınları, s:117.
- Tanpınar, A.H. (2000). Edebiyat Üzerine Makaleler, Yapı Kredi Yayınları, s:27.
- Ando, T. (1991). The Wall as Territory. Princeton Architectural Press.
- Miyake, R.(2009). Shigeru Ban: Paper in Architecture. New York: Rizzoli International Publications, ISBN-10: 0-8478-2925-1
- Cansever T.(1997). İslamda Şehir Ve Mimari. Timaş Yayınları, s.18
- Bektaş, C. (1995). Türk Dil Kurumu Binası. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2001). Modernism and Nation Building: Turkish Architectural Culture in the Early Republic. Seattle: University of Washington Press.
- Yılmaz, H., & Tokman, L. Y. (2022). 'Sürdürülebilir Ve Esnek Mimari Yaklaşımlarına Tarihsel Süreçte Kuramsal Bir Bakış' Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları Ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi, 5(2), 151-159.
<https://doi.org/10.51764/smutgd.1172454>
- Nishi, K., Hozumi, K.(2020). What is Japanese Architecture, Kodansha International Press, p:75 ISBN-13 : 978-1568364124
- Murata, N., Black, A.(2012). The Japanese House, Tuttle Publishing, p:75 ISBN:9784805312094
- Ari Seligmann 2016, Japanese Modern Architecture 1920–2015 Developments and Dialogues First published in 2016 by The Crowood Press Ltd Ramsbury, Marlborough Wiltshire SN8 2HR
- Jacqueline Kestenbaum, 'Modernism and Tradition in Japanese Architectural Ideology, 1930–1955' (PhD diss., Columbia University, 1996).
- Dellaloğlu, B. F.(2012). 'Modernlik İle Geleneğin Kavşağında Ahmet Hamdi Tanpınar,' TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, s:188
- TDK (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gadamer, Hans-Georg (2009). Hakikat ve Yöntem İkinci Cilt. (çev. Hüsamettin Arslan-İsmail Yavuzcan). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Berger, P., Brigitte-Kellner, H. (2000). Modernleşme ve Bilinç. (çev. Cevdet Cerit). İstanbul: Pınar Yayınları.
- GÖKA, E.(1993). "Geleneğin Yaratıcı Yenilenmesi", Türkiye Günlüğü, S.25, Kış 1993, sh.36.
- Göle, N.(2000). Mühendisler ve İdeoloji, Metis Yayınları, İstanbul, s: 96.
- GÜNGÖR, E.(1987). Türk Kültürü ve Milliyetçilik, Yer-Su Yayınları, ISBN: 9786058105133 İstanbul, s: 124-125

- Meriç, Ü.(1997). "Türkiye'de Sosyal Değişme ve Kültür", Türkiye Kanatlarınızın Altında, İstanbul, s:123.
- Tanpınar, A.H.(2000). 'Edebiyat Üzerine Makaleler', Yayına Hazırlayan Zeynep Keriman, Dergah Yayınları, İstanbul, s:91
- Özakupınar, Y.(1997). İslâm Medeniyeti ve Türk Kültürü, Ötüken Yayınları, İstanbul, s:143
- Williams, R.(1983). Keywords, a Vocabulary of Culture and Society, Oxford University Press, New York, ISBN 0-19-520469-7
- Dellaloğlu, B. F.(2012). 'Modernlik İle Geleneğin Kavşağında Ahmet Hamdi Tanpınar,' TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, s:188
- Picon, A.(2013). 'Architecture, Innovation and Tradition,' <https://doi.org/10.1002/ad.1535>
- Pallasmaa, J.(2012). 'Newness, Tradition and Identity: Existential Content and Meaning in Architecture', <https://doi.org/10.1002/ad.1486>
- Ando, T., Dal Co, F.(1997). "The Collected Works of Tadao Ando." Phaidon Press, s:137.
- Frampton, K.(1998). 'Alvar Aalto - between humanism and materialism' Publisher: Museum of Modern Art, s: 65, ISBN: 0870701088,0810961830
- Fathy, H.(1973)."Architecture for the Poor: An Experiment in Rural Egypt." University of Chicago Press, s:178.
- Hamid, A.(2010). 'Hassan Fathy and Continuity in Islamic Arts and Architecture: The Birth of a New Modern', The American University in Cairo Press, ISBN: 9774163419,9789774163418

Kaynakça

- Adam, J. P. (2005). "Roman Building Materials and Techniques", Routhledge, Oxon.
- Annoni, A. (1946) "Scienza ed arte del restauro architettonico: Idee ed esempi (Science and Art of Architectural Restoration: Thoughts and Specimens)", Edizioni Artistiche Framar, Milano.
- Atik, M. E., Duran, Z., Yanalak, M., & Seker, D. Z. (2022). 3D modeling of historical theodolite with photogrammetric techniques and accuracy analysis. *Cultural Heritage and Science*, 3(1), 25-29.
- Aybek, S., Meriç A. E. & Öz, A. K. (2009) "İonia'da Bir Ana Tanrıça Kenti Metropolis", Homer Kitabevi, İstanbul.
- Başaran, T. (1997) "Roma Dönemi Hypokaust Sisteminin, Isıl Analizi Yönünden, Günümüz Yerden Isıtma Sistemiyle Karşılaştırılması", III. Ulusal Tesilat Mühendisliği Kongresi ve Sergisi, Kasım 20-23, 1997, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, İzmir, s.1009-1018.
- Brandi, C. (1977) "Teoria Del Restauro II", in: N. S. Price, M. K. Talley Jr. and A. M. Vaccaro (eds) *Historical and Philosophical Issues in the Conservation of Cultural Heritage* (1996), The Getty Conservation Institute, Los Angeles, s. 339-342.
- Çipiloğlu Yıldız, Z., Türker, M., & Ak, R. (2021). Mimari Miras Eğitiminde Artırılmış Gerçeklik ve Fotogrametri Desteği. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 14(2), 137-149. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.792539>
- Delaine, J. (1988) "Recent Research on Roman Baths", *Journal of Roman Archaeology*, Sayı:1, s.11-32.
- Dinler, O. (2007) "A Comparative Investigation of the Bath-Gymnasium Complex Plan Type in Roman Asia Minor as a Reflection of Romanization and Urban Renewal", *Mimarlık Tarihi Bölümü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Döş, M. E., & Yiğit, A. Y. (2022). Tarihi minberlerin fotogrametri yöntemi ile belgelenmesi. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 4(2), 58-65. <https://doi.org/10.53030/tufod.1197086>.
- Duran, Z., & Toz, G. (2003). Tarihi eserlerin fotogrametrik olarak belgelenmesi ve coğrafi bilgi sistemine aktarılması. *İTÜDERGİSİ/d*, 2(6), 19-30. http://itu-dergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_d/article/viewFile/799/723.
- Feilden, B. M. (1982) "Conservation of Historic Buildings: Technical studies in the arts, archaeology and architecture", Butterworth Scientific, London.
- Icomos, (1990) "Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage", Lausanne, www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/arch_e.pdf [Erişim 10.02.2024].

- Kabadayı, A., Kaya, Y., & Yiğit, A. Y. (2020). Comparison of documentation cultural artifacts using the 3D model in different software. *Mersin Photogrammetry Journal*, 2(2), 51-58.
- Kanun, E., Alptekin, A., & Yakar, M. (2021). Cultural heritage modelling using UAV photogrammetric methods: a case study of Kanlıdivane archeological site. *Advanced UAV*, 1(1), 24-33.
- Karataş, L., Alptekin, A., & Yakar, M. (2022). Detection and documentation of stone material deterioration in historical masonry structures using UAV photogrammetry: A case study of Mersin Aba Mausoleum. *Advanced UAV*, 2(2), 51-64.
- Kuban, D. (2000) "Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama", Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Öz (2012) Metropolis Kazı Ekibi'nden Doç. Dr. Ali Kazım Öz 26 Mart 2012 Tarihli Görüşme, İzmir.
- Öz (2013) Metropolis Kazı Ekibi'nden Doç. Dr. Ali Kazım Öz ile 17 Haziran 2013 Tarihli Görüşme, İzmir.
- Pulat, F., Yakar, M., & Ulvi, A. (2022). Three-dimensional modeling of the Kubbe-i Hasiye Shrine with terrestrial photogrammetric method. *Cultural Heritage and Science*, 3(1), 6-11.
- Şasi, A., & Yakar, M. (2018). Photogrammetric modelling of Hasbey Dar'ülhuffaz (Masjid) using an unmanned aerial vehicle. *International Journal of Engineering and Geosciences*, 3(1), 6-11. <https://doi.org/10.26833/ijeg.328919>.
- Ulvi, A., & Yiğit, A. Y. (2020). 3D study of modelling and animation of Kayseri Gülük Mosque. *Mersin Photogrammetry Journal*, 2(2), 33-37.
- Uğurlu-Sağın, E. (2012) "Characteristics of Roman Mortars Produced from Natural and Artificial Pozzolans in Aigai and Nysa", Mimari Restorasyon Bölümü, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Ulvi, A., Yakar, M., Yiğit, A. Y., Kaya, Y. (2020). İha Ve Yersel Fotogrametrik Teknikler Kullanarak Aksaray Kızıl Kilisenin 3b Modelinin Ve Nokta Bulutunun Elde Edilmesi. *Geomatik*, 5(1), 19-26. <https://doi.org/10.29128/geomatik.560179>.
- Uluşans, G. (2003) "Metropolis Hamam-Gymnasion Kompleksi Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri", Arkeoloji Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Ward-Perkins, J. B. (1981) "Roman Imperial Architecture", Yale University Press, New Haven.
- Weber, G. (1904) "Wasserleitungen in kleinasiatischen Städten", *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts*, Berlin.

Yakar, M. & Doğan, Y. (2018). GIS and three-dimensional modeling for cultural heritages. *International Journal of Engineering and Geosciences*, 3(2), 50-55. <https://doi.org/10.26833/ijeg.378257>.

Yakar, M., Kabadayı, A., Yiğit, A. Y., Çıkıkcı, K., vd. (2016). Emir Saltuk Kümbeti Fotogrametrik Rölöve Çalışması Ve 3Boyutlu Modellenmesi. *Geomatik*, 1(1), 14-18. <https://doi.org/10.29128/geomatik.294073>.

Yegül, F. (2011) “Roma Dünyasında Yıkınma”, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Yegül, F. (2006) “Antik Çağ’da Hamamlar ve Yıkınma”, Homer Kitabevi, İstanbul.

Yegül, F. (1995) “Baths and Bathing in Classical Antiquity”, MIT Press, Cambridge.

KAYNAKLAR

Arpa, E., (2009). TİKA Sudan Koordinatörü, “Sevakin Adası ve Osmanlı Yapıları Hakkında Rapor”.

Benli, G., Yüksel, D. Y., Ayan, S., (2010). İBB Bimtaş A.Ş., Suakin Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon proje raporları.

Benli, G., Yüksel, D. Y., Ayan, S., (2018). “Sudan Suakin Adasındaki Osmanlı Eserleri Mimari Özellikleri ve 3 Boyutlu Belgeleme Süreci”, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi (Journal of Architecture and Life)*, cilt 2, sayı 2, ss.73-88, ISSN:2564-6109, DOI: 10.26835/my.340189.

Benli, G., (2023). “Osmanlı Medeniyetinin Sudan Suakin’deki İzleri” III. Uluslararası Osmanlı İzleri Sempozyumu, 23–24 Kasım, ss. 109-120, ISBN: 978-975-374-365-5, Trakya Üniversitesi Yayın no: 315, OSMER Trakya Üni. Osmanlı Medeniyeti Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Edirne, Türkiye.

Dahl, G., ve Hjort-af-ornas, A., (2006). “Precolonial Beja: a Periphery at the Crossroads”, *Nordic Journal of African Studies* 15(4), Finlandiya, ss. 473-498.

Kently, E. G. (1988). Suakin and its Fishermen: A study of Economic Activities and Ethnic Groupings in a Sudanese Port. Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, The University of Hull, Kingston, England.

Hale, S., (1977). “Review of The Coral Buildings of Suakin (Boston 1976)”, *African Arts* 10(4), The MIT press, ABD, ss. 5-8.

Greenlaw, J.P., (1976). The Coral Buildings of Suakin, Stocksfield: Oriel Press.

Greenlaw, J. P., (2009). “The Island of Suakin: The History”, *The Kenana Handbook of Sudan*, Ed.: Peter Gwynvay Hopkins, Routledge Pub., ABD, s s.209-221, ISBN 13: 978-0-7103-1160-3.

Hamadai, A. H., (1973). Suakin, the Port of Good Tidings. Khartoum: Sudan Ministry of Information and Culture, Sudan, ss. 5-8.

Hansen, E., (1972). “Preservation of Suakin”, *Unesco*, Serial No: 2970/RMO.RD/CLP, October-November, Paris, Fransa, 1973, ss. 1-5.

- Mohammed, A.A. ve Welsby, D. (2012). “Early States on the Nile: The Coming of Islam”, The Sudan Handbook, Ed.: John Ryle, Justin Willis, Suliman Baldo, Jok Madut Jok, Rift Valley Institute, İngiltere, ISBN 978-1-84701-030-8.
- Rhodes, D., (2011). “The nineteenth-Century Colonial Archaeology of Suakin, Sudan”, International Journal of Historical Archaeology, Springer, ABD, sayı 15, ss. 162-189.
- Roden, D., (1970). “The Twenties Century Decline Of Suakin”, Sudan Notes and Records, sayı L1, Sudan.
- Salim, A.R., (1997). “Suakin: On Reviving an Ancient Red Sea Port City”, field report, Traditional Dwellings and Settlements Review, yıl 8, sayı 2. ABD, ss.63-74.
- Sudan Hükümeti, (2002). Mallinson Architects and Engineers Ltd. Londra firmasına hazırlatılan Kalkınma Planı / Master Plan özeti.

REFERENCES

- Atak, E. (2017). Tokat tarihi yapılarındaki kuşevleri, The Journal of Academic Social Science Studies, 59,323-342.
- Barışta, H. Ö. (1994). kuş evleri, dünden bugüne İstanbul Ansiklopedisi 5. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.
- Barışta, H. Ö. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul’undan kuşevleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Barışta, H. Ö. (2011). Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul Camilerinden kuşevleri, Din ve Hayat Dergisi, 14,131-133.
- Bektaş, C. (2003). *Kuş Evleri*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Çalışkan, C. İ. ve Koç, E. (2019). Kuşevleri ve 3 boyutlu baskı yöntemi ile üretimi, FSM Scholarly Studies Journal of Humanities and Social Sciences, 13, 167-187.
- Çam, N. (2009). *Şefkat estetiği kuşevleri*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, Rıhtım Ajans.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk mitolojisinin ana hatları*, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Çoruhlu, Y. (2015). *Eski Türklerin kutsal mezarları kurganlar –Orta ve İç Asya’nın erken devir türk mezar mimarisi üzerine bir değerlendirme*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Eryavuz, Ş. (2002). Kuş evleri., TDV İslam Ansiklopedisi, 26, 472.
- İlkhani Söylemez, D. (2019). Two samples of bird houses in the Late Ottoman Architecture: Ayazma and Selimiye Mosque, Journal of Current Research on Social Sciences, 9(4), 41-58.

- Kahraman, G. Ve Önder, A. M. (2020). Kuşevleri ve seramik sanatçılarından örnekler, *Journal of Konya Art*, 3, :64-78.
- Schamauss, A. (2014). *Birdhouses of the world*. New York: Stewart, Tabori & Chang.
- Serim Ö. S. (2016). *Anadolu medeniyetinde kuşevleri ve güvercinlikler*, Ankara: Eurasian House.
- Sözen., M. & Tanyeli., U. (1986). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Oruç, S. (2019). Kuşevleri, Retrieved from https://www.trakus.org/kods_bird/pdf/22856.pdf on January 24, 2024.
- Önge, Y. (1992), Kuş evleri. *Sanat*, 1, 54-61.
- Özçakı, M. (2020). Türk kültüründe güvercinlikler ve kuşevleri ve günümüze yansımaları, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(2), 238-261.
- Özçakı, M. (2020). Geleneksel kuşevleri ve yeni uygulamalar için bir öneri, *Sdü Art-E*, 13(25), 343-361.
- Ürgüplü, G. (2013). Derin ekoloji bağlamında kentte sokak hayvanlarıyla birlikte yaşamak olgusunun incelenmesi, (Master's Thesis). Istanbul Technical University, Institute of Science and Technology.

REFERENCES

- Aral, N., ve Baran, G., (2001). *Çocuk Gelişimi*, Yapa Yayın A.Ş., İstanbul.
- Bal, A., (2005). Zonguldak Kenti Yeşil Alan Sistemindeki Çocuk Oyun Alanlarının Durumunun Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi, Zonguldak Karaelmas University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis, Zonguldak.
- Bacanlı, H., (2011). *Eğitim Psikolojisi*. Pegem Akademi. 29. Baskı, ISBN 978-605-0022-07-0, Pegem Akademi, Ankara.
- Ballıoğlu, S., (2015). Aydın Kenti Örneğinde Gençlik Parkı Çocuk Oyun Alanlarının Yeterliliği ve Tasarım İlkeleri Yönünden İncelenmesi, Karadeniz Technical University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis, Trabzon.
- Çağlar, B., (2020). Çocuğun Kent Planlamasındaki Yeri Nedir, *Journal of Sustainable Engineering Applications and Technological Developments*, 3(2), 86-91.
- Çapan, S., (1996). Bilişsel Gelişim ve Dil Edinimi, *Dil Bilim Araştırmaları*, 7, 284-287.
- Duman, G., & Koçak, N., (2013). Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 64-81.
- Erten, M., (2019), Düzce'deki Çocuk Oyun Alanlarının İlköğretim Çağındaki Kullanıcılarca Değerlendirilmesi ve Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi, Düzce University, Institute of Science, Master's Thesis, Düzce.

- Kol, S., (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21), 1-21.
- Kuşuluoğlu, D. D., (2013). İstanbul Kadıköy İlçesindeki Çocuk Oyun Alanlarının Nitel ve Nicel Açından Değerlendirilmesi, İstanbul Technical University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis.
- Özdemir, G., ve Yıldız, G., (2010). Genel Gelişim Sürecinde Müziksel Gelişim. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 77-90.
- Uluğ, H., (2007). Kuzey Adana'daki çocuk oyun alanlarının bitki seçimi yönünden irdelenmesi, Çukurova University, Institute of Natural and Applied Sciences, Department of Landscape Architecture, Master's Thesis, Adana.
- Yılmaz, S. & Bulut, Z., (2002). Kentsel Mekanlarda Çocuk Oyun Alanları Planlama ve Tasarım İlkeleri, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33 (3), 345-351.

Kaynaklar

- Folke, C. (1997). Ecosystem approaches to the management and allocation of critical resources. In: Successes, limitations and frontiers in ecosystem science. Ed. P.M. Groffman and M.L. Pace. Cary Conference, Institute of Ecosystem Studies, New York, USA.
- Rajagopalan, R. (2016). Environmental Studies From Crisis to Cure (Third ed.). New Delhi: Oxford University Press.
- Lozan, José L., S. Meyer., L. Karbe. (2007). Water as the basis of life. In: Lozán, J. L., H. Grassl, P. Hupfer, L. Menzel & C.-D. Schönwiese. Global Change: Enough water for all?
- Doswald, N. and Osti, M. (2011) Ecosystem-based Approaches to Adaptation and Mitigation, Good Practice Examples and Lessons Learned in Europe. Federal Agency for Nature Conservation, Bonn.
- Poff, L.N., Brinson, M.M., Day, J.W.J. (2002). Aquatic Ecosystems and Global Climate Change: Potential Impacts on Inland Freshwater and Coastal Wetland Ecosystems in the United States. Prepared for the Pew Center on Global Climate Change.
- Kılıç, Z. (2020). The importance of water and conscious use of water. International Journal of Hydrology, 4(5), 239-241.
- Iglesias, A., Garrote, L., Diz, A., Schlickenrieder, J., Moneo, M. (2013). Water and People: Assessing Policy Priorities for Climate Change Adaptation in the Mediterranean. In Regional Assessment of Climate Change in the Mediterranean: Volume 2, pp. 201-233.
- Ekmen, S.E. ve Fırat, M.S. (2017). Uluslararası su yollarının kullanılmasından doğan uyumsuzlukların çözümü. Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, 77-201.

- Çolakoğlu, E. (2009). Ortak bir değer olarak su ve su etiği. ZKÜ/Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9), Zonguldak, 109-116.
- Shiva, V. (2007). Su savaşları, İstanbul: Bgst Yayınları.
- Yılmaz, M.H. ve Peker, S. (2013). Su Kaynaklarının Türkiye Açısından Ekono-Politik Önemi Ekseninde Olası Bir Tehlike: Su Savaşları. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 57-74.
- Ulusoy, K. (2007). Küresel Ticaretin Son Hedefi: Su Pazarı, Kristal Kitaplar Yayınevi, Ankara

KAYNAKLAR

- Ayten U.E., Minaei S., Sağbaş M., 2017. "Memristör emulator circuits using single CBTA", AEU-International Journal of Electronics and Communications, 82, 109-118.
- Bao B.C., Ma Z.H., Xu J.P., Liu Z., Xu Q., 2011. "A simple memristör chaotic circuit with complex dynamics", Int. J. Bifurcation and Chaos, 21, 2629–2645.
- Chua L., 1971. "Memristor-the missing circuit element", IEEE Trans. Circ. Theor., 18, 507–519.
- Corinto F., Ascoli A., 2012. "Memristive diode bridge with LCR filter Memristive diode bridge with LCR filter", Electronics Letters, 48, 824–825.
- Demirezen S., Sönmez Z., Aydemir U., Altındal S., 2012. "Effect of series resistance and interface states on the I-V, C-V and G/w-V characteristics in Au/Bi-doped polyvinyl alcohol (PVA)/n-Si Schottky barrier diodes at room temperature", Current Applied Physics, 12,266-272.
- Hackam R., Piarrop P., 1972. "Electrical Properties of Nickel-Low Doped n-Type Gallium Arsenide Schottky-Barrier Diodes", IEEE Transactions On Electron Devices, ED-19, No. 12, 1231-1238
- Kanyal G., Kumar P., Paul S.K., Kumar A., 2018. "OTA based high frequency tunable resistorless grounded and floating memristör emulator circuits", AEU-Int J Electr Commun, 92, 124–145.
- Kengne L.K., Pone J.R.M., Fotsin H.B., 2021, "On the dynamics of chaotic circuits based on memristive diode-bridge with variable symmetry: A case study", Chaos, Solitons & Fractals ,145, 110795.
- Li F., Wang T., Chen M., Wu H., 2021 "A unified asymmetric memristive diode-bridge emulator and hardware confirmation", The European Physical Journal Special Topics ,230, 1805–1811.
- Ramadoss J., Kengne J., Telem A.N.K., Rajagopal K., 2022. "Broken symmetry and dynamics of a memristive diodes bridge-based Shinriki oscillator", Physica A: Statistical Mechanics and its Applications 588, 126562.

Strukov, D. B., Snider, G. S., 2008. Stewart, D. R. & Williams, R. S., "The missing memristör found", Nature 453, 80–83.

Wu H., Zhou J., Chen M., Xu Q., Bao B., 2022. "DC-offset induced asymmetry in memristive diode-bridge-based Shinriki oscillator", Chaos, Solitons & Fractals, 154, 111624.

5- Kaynakça

Abdurrahman İnce "Sanayide Yanıcı Sıvı Buharlarının Meydana Getirdiği ATEX Patlamaları" Kocaeli, 26-27- 28/09/2013, 8-10

Andreassen, B. Bakken, U. Danielsen, H. Haanes, K. D. Oldshausen, G. Solum, J.P. Stensass, H. Thon, R. Wighus. Handbook for Fire Calculations and Fire Risk Assessment in the Process Industry. Scandpower A/S. Sintef-Nbl, Lillestrom, 1992.

Andreassen, M. Handbook for Fire Calculations and Fire Risk Assessment in the Process Industry. Scandpower A/S. Sintef-Nbl, Lillestrom, 1992.

Arnaldos, J., Casal, J., Plans-Cuchi, E. Chern. Eng. Sci. (2001) 3829 Broeckmann, B., Schecker, H. G. J. Loss Prev. Process Ind. (1995) 137.

Committee for the Prevention of Disasters. Methods for the Calculation of Physical Effects (the "Yellow Book"), 3rd ed. The Hague, SDU, 1997.

Committee for the Prevention of Disasters. Methods for the Calculation of Physical Effects (the "Yellow Book"), 1st ed. The Hague, SDU, 1979.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, "Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik", 26735 sayılı Resmi Gazete, 19 Aralık 2007

Darbra, R. M., Casal, J. Safety Sci. 42 (2004) 85-98.

Drysdale, D. An Introduction to Fire Dynamics. John Wiley and Sons, New York, 1997
Fundamentals of fire and explosion. AIChE Monograph series No. 10. AIChE, New York, 1977.

H. G. Fisher, H. S. Forrest, S. S. Grosse!, J. E. Huff, A. R. Muller, J. A. Noronha, D. A. Shaw, B. J. Tilley. Emergency Relief System Design Using DIERS Technology. DIERSAIChE, New York, 1992.

H. K. Fauske. Plant/Operations Progr. 4 (1985) 132.

J. Bond. Loss Prev. Bulletin, no. 65 (1985) 20.

J. M. Santamaria, P. A. Braia. Amilisis y reducci6n de riesgos en la industria quimica. Editorial MAPFRE. Madrid, 1994
Jones, G. W. Chern. Rev. 22 (I) (1938) 1.

Martel, B. Guide d'Analyse du Risque Chimique. Dunod, Paris, 1997

Mizner, G. A.,Eyre, J. A. Comb. Sci. and Techn. 35 (1983)

- Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmelik, T.C. Resmi Gazete, 30 Aralık 2006 tarihli ve 26392 sayılı
- National Fire Protection Association (NFPA 30), (2008) Flammable and Combustible Liquids Code.
- NFPA. Flammable and Combustible Liquids Code. NFPA 30. National Fire Protection Association. Quincy, MA. 1987.
- O. Levenspiel, Engineering Flow and Heat Exchange. Plenum Press, New York, 1984.
- Oggero, A., Darbra, R. M., Munoz, M., Planas, E., Casal, J. J. Hazard. Mater.
- A133 (2006 Planas-Cuchi, E., Vilchez, J. A., Casal, J. J. Loss Prev. Proc. Ind. 12 (1999) 479.
- Satyanarayana, K., Rao, P. G. J. Hazard. Mater. 32 (1992) 81
- Spirax Sarco. Steam Engineering Tutorials. Learning Modules, Module 9.1, Introduction to Safety Valves. URL: <http://www.spiraxsarco.com/learn/>, consulted February 2007. Erişim Tarihi: 20.01.2023.
- Zabetakis, M. G. US Bureau of Mines Bull. (1965)

KAYNAKÇA

- 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun (2004).
- Agency for Safety and Health at Work. (2020). Security and Surveillance Sector. <https://osha.europa.eu/en/themes/osh-management-systems>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2012). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi. (2018). ÖZEL GÜVENLİK SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.
- Çetin, A. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi. Detay Yayıncılık.
- Ergün, L. (2019). Özel Güvenlik Hizmetleri. Seçkin Yayıncılık.
- Güner, Ü., & Gürel, E. (2018). Özel Güvenlik ve Koruma Hizmetleri. Özel Güvenlik ve Koruma Hizmetleri. Nobel Yayınları.
- International Labour Organization. (2017). Safety and Health at Work. <https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/lang--en/index.htm>UEuropean
- Özel Güvenlik Görevlilerinin Çalışma Koşulları ve Hakları Raporu. Aydemir, M. (2018). Özel Güvenlik Görevlilerinde İş Güvenliği ve Sağlığı. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 9(23), 85-95.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. (2018).

KAYNAKLAR

- ISO 9513, 2012, Metallic materials – Calibration of extensometers used in uniaxial testing Machines
- ASTM E83:2023, Standard Practice for Verification and Classification of Extensometer Systems
- ISO 7500-1:2018, Metallic Materials-Verification of Static Uniaxial Testing Machines Tension/Compression Testing Machines-Verification and Calibration of the Force-Measuring Systems
- ASTM E4:2021, Standard Practices for Force Calibration and Verification of Testing Machines
- Aydemir, B., “Ekstansometre Cihazlarının Seçimi ve Kullanımı Hakkında Önemli Hususlar” Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi, 2010,(7) 73-82
- www.zwickroell.com
- www.instron.com
- Aydemir, B., 2018, “Malzeme Test Makinası Ekstansometre (Uzama Ölçer) Kalibrasyonu Eğitim Dokümanı”, G2KV-030, TÜBİTAK UME Gebze-Kocaeli, Kasım 2018
- Extensometers for materials testing machines, Zwick/Roell, Doküman no FP 282 2.0405
- Aydemir, B., Dizdar, H., Vatan, C., “Tek Eksenli Statik Malzeme Test Makinalarının Kuvvet Kalibrasyonu Eğitim Dokümanı”, G2KV-020, TÜBİTAK UME Gebze-Kocaeli, Mayıs 2018
- Dizdar H., Aydemir B., Vatan C., “ISO 7500-1 Standardına Göre Tek Eksenli Statik Malzeme Test Makinalarının Kuvvet Kalibrasyonunda Belirsizlik Hesabı ve İrdelenmesi” Kuvvet Laboratuvarı Teknik Dokümanı, S.2, N.2, 2019 (12-24)

KAYNAKLAR

- Ahmed, A. F., Islam, M. Z., Mahmud, M. S., Sarker, M. E., & Islam, M. R. (2022). Hemp as a potential raw material toward a sustainable world: A review. *Helicon*, 8(1).
- Allegret S (2013) The history of hemp. In: Bouloc P, Allegret S, Arnaud L (eds) Hemp—industrial production and uses. CAB International, Wallingford.
- Amaducci S, Gusovious HJ (2010) Hemp—cultivation, extraction and processing. In: Müssig J (ed) Industrial applications of natural fibres: structure, properties and technical applications. Wiley, Chichester, pp 109–135.
- Appendino, G., Gibbons, S., Giana, A., (2008). Antibacterial cannabinoids from *Cannabis sativa* : A Structure_Activity study, J. Nat. Prod. 71, 1427–1430.

- Bajpai P (2018). *Biotechnology for pulp and paper processing*. Springer, Singapore, pp 1–588. ISBN 978-981-10-7853-8.
- Bertoli A, Tozzi S, Pistelli L, Angelini LG (2010) Fibre hemp inflorescences: from crop-residues to essential oil production. *Ind Crops Prod* 32:329–337.
- Boulloc P (2013) *Hemp: industrial production and uses*. CABI, Oxfordshire, p 312. ISBN 978-1-845-93793-5.
- Crini, G., Lichtfouse, E., Chanut, G., & Morin-Crini, N. (2020). Applications of hemp in textiles, paper industry, insulation and building materials, horticulture, animal nutrition, food and beverages, nutraceuticals, cosmetics and hygiene, medicine, agrochemistry, energy production and environment: A review. *Environmental Chemistry Letters*, 18(5), 1451-1476.
- Conrad C (1997) *Hemp for health: the medicinal and nutritional uses of Cannabis sativa*. Healing Arts Press, Rochester. ISBN 0-89281-539-6.
- Duan, Y., Yao, J., Zhang, Y., (2011). Development on the multi-component blending yarn of Hemp/Anti bacteria fine rayon/micro-porous polyester fiber, *Adv. Mater. Res.* 317–319, 2013–2017.
- Gle, P., Gourdon, E., Arnaud, L., (2011), Acoustical properties of materials made of vegetable particles with several scales of porosity, *Appl. Acoust.* 72 249–259.
- Górski R, Szklarz M, Kaniewski R (2009) Efficacy of hemp essential oil in the control of rosy apple aphid (*Dysaphis plantaginea* Pass.) occurring on apple tree. *Prog Plant Prot* 49:2013–2016.
- Ionescu N, Popescu M, Bratu A, Istrati D, Ott C, Meghea A (2015) Valuable Romanian vegetable oils and extracts with high pharmaco-cosmetic potential. *Rev Chim* 66:1267–1272.
- Liu, Y., Xu, R. C., Zhang, Y. P., (2011). Development of fabric knitted by hemp/cotton yarn, *Adv. Mater. Res.* 332–334, 667–671.
- Ligeza M, Wyglądacz D, Tobiasz A, Jaworecka K, Reich A (2016) Natural cold pressed oils as cosmetic products. *Family Med Primary Care Rev* 18:443–447.
- Lu X, Clarke RC (1995) The cultivation and use of hemp (*Cannabis sativa* L.) in ancient China. *J Int Hemp Assoc* 2:26–32.
- Morin-Crini N, Loiacono S, Placet V, Torri G, Bradu C, Kostić M, Cosentino C, Chanut G, Martel B, Lichtfouse E, Crini G (2018) Hemp-based materials for metal removal. In: Crini G, Lichtfouse E (eds) *Green adsorbents for pollutant removal*, vol 19. *Springer, Cham*, pp 1–34.
- Nurazzi NM, Khalina A, Sapuan SM, Laila AHAMD, Rahmah M, Hanafee Z (2017) A review: fibres, polymer matrices and composites. *Pertanika J Sci Technol* 25:1085–1102.

- Jinqui, Z., Jianchun, Z., (2010). Effect of refined processing on the physical and chemical properties of hemp bast fibers, *Textil. Res. J.* 80, 744–753.
- Ranalli, P., & Venturi, G. (2004). Hemp as a raw material for industrial applications. *Euphytica*, 140(1), 1-6.
- Sepe R, Bollino F, Boccarusso L, Caputo F (2018) Influence of chemical treatments on mechanical properties of hemp fiber reinforced composites. *Compos Part B* 133:210–217.
- Small E, Marcus D (2002) Hemp: a new crop with new uses for North America. In: Janick J, Whipkey A (eds) *Trends in new crops and new uses*. ASHS Press, Alexandria, pp 284–326.
- Silva, G. S., & Rosenbach, M. (2021). Climate change and dermatology: An introduction to a special topic, for this special issue. *International journal of women's dermatology*, 7(1), 3-7.
- Usmani M.A., Anas M. (2018) Study of natural fibre reinforced composites. In: 1st International conference contemporary mechanical engineering ICCRME-2018. Book series: IOP conference series materials science and engineering vol 404, pp 012048.
- Sun, X.Y., Guan, Y. T., Wen, G. Q., (2001). Study on the characteristics of hemp and its applications, *J. Textil. Res.* 22, 234–236.
- Vandenhove H, Van Hees M (2003) Fibre crops as alternative land use for radioactively contaminated arable land. *J Environ Radioact* 81:131–141.
- Vavilov NI (1992) *Origin and geography of cultivated plants*. Cambridge University Press, Cambridge, Cambridge, p 498. ISBN 978-0-521-40427-3.
- Von Uexkull, N., & Buhaug, H. (2021). Security implications of climate change: A decade of scientific progress. *Journal of Peace Research*, 58(1), 3-17.
- Yu Y, Zhan JB, Wan H, Zhang Y, Li LW, Yu J, Yu TT, Xie J, Yue BS (2017) Manufacturing technology and application of hemp cigarette paper with dense ash integration. In: 3rd international conference energy material environmental engineering. Book series: IOP conference series earth and environmental science 61.
- <https://lifematerials.eu/shop/hemp-paper/>. Erişim Tarihi:21.05.2024.

Referanslar

- Abiyev, R., Idoko, J. B., Altıparmak, H., & Tüzünkan, M. (2023). Fetal health state detection using interval type-2 fuzzy neural networks. *Diagnostics*, 13(10), 1690.
- Agrawal, A. T. ve Ashtankar, P. S. (2013). Adaptive neuro-fuzzy inference system for health monitoring at home. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 55(2013).

- Basri, M. A. M., Othman, M. F. ve Husain, A. R. (2013). An approach to brain tumor mr image detection and classification using neuro fuzzy. *Jurnal Teknologi*, 61(2). <https://doi.org/10.11113/jt.v61.1627>
- Chowdhury, S. R., & Saha, H. (2010). Development of a FPGA based fuzzy neural network system for early diagnosis of critical health condition of a patient. *Computers in biology and medicine*, 40(2), 190-200.
- Cyril, G. I. ve Ananth, J. P. (2022). Deep learning based loan eligibility prediction with social border collie optimization. *Kybernetes*, 52(8), 2847-2867. <https://doi.org/10.1108/k-10-2021-1073>
- D. D. Nauck ve A. Nürnberger, "Neuro-fuzzy systems: A short historical review," in *Computational Intelligence in Intelligent Data Analysis*, pp. 91–109, Springer, 2013.
- de Campos Souza, P. V. (2020). Fuzzy neural networks and neuro-fuzzy networks: A review the main techniques and applications used in the literature. *Applied soft computing*, 92, 106275.
- Dey, S., Roychoudhury, R., Malakar, S. ve Sarkar, R. (2022). An optimized fuzzy ensemble of convolutional neural networks for detecting tuberculosis from Chest X-ray images. *Applied Soft Computing*, 114, 108094.
- Gevaert, A., Peck, J. ve Saeys, Y. (2022). Distilling deep rl models into interpretable neuro-fuzzy systems. 2022 IEEE International Conference on Fuzzy Systems (FUZZ-IEEE). <https://doi.org/10.1109/fuzz-ieee55066.2022.9882791>
- J.-S. Jang, "Anfis: adaptive-network-based fuzzy inference system," *IEEE transactions on systems, man, and cybernetics*, vol. 23, no. 3, pp. 665–685, 1993
- Javaid, S., Abdullah, M., Javaid, N., Sultana, T., Ahmad, J. ve Sattar, N. A. (2019). Towards buildings energy management: using seasonal schedules under time of use pricing tariff via deep neuro-fuzzy optimizer. 2019 15th International Wireless Communications & Mobile Computing Conference (IWCMC). <https://doi.org/10.1109/iwcmc.2019.8766673>
- Karaboga, D. ve Kaya, E. (2019). Adaptive network based fuzzy inference system (ANFIS) training approaches: a comprehensive survey. *Artificial Intelligence Review*, 52, 2263-2293.
- Kumar, S. HuggingFace. Diabetic Retinopathy Preprocessed Dataset. https://huggingface.co/datasets/Rami/Diabetic_Retinopathy_Preprocessed_Dataset_256x256 adresinden 22 Mayıs 2024 tarihinde erişildi.
- Lee, C. (1990). Fuzzy logic in control systems: fuzzy logic controller. ii. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics*, 20(2), 419-435. <https://doi.org/10.1109/21.52552>
- Mariappan, G., Satish, A. R., Reddy, P. V. B. ve Maram, B. (2021). Adaptive partitioning-based copy-move image forgery detection using optimal enabled deep

- neuro-fuzzy network. *Computational Intelligence*, 38(2), 586-609.
<https://doi.org/10.1111/coin.12484>
- Mencar, C., Castellano, G. ve Fanelli, A. M. (2005). Deriving prediction intervals for neuro-fuzzy networks. *Mathematical and Computer Modelling*, 42(7-8), 719-726. <https://doi.org/10.1016/j.mcm.2005.09.001>
- Messadi, M., Ammar, M., Cherifi, H., Ma, C. ve Bessaid, A. (2014). Interpretable aide diagnosis system for melanoma recognition. *Journal of Bioengineering & Biomedical Science*, 04(01). <https://doi.org/10.4172/2155-9538.1000132>
- Nowicki, R. (2009). Rough neuro-fuzzy structures for classification with missing data. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics, Part B (Cybernetics)*, 39(6), 1334-1347. <https://doi.org/10.1109/tsmcb.2009.2012504>
- Ragupathy, B. ve Karunakaran, M. (2020). A fuzzy logic-based meningioma tumor detection in magnetic resonance brain images using canfis and u-net cnn classification. *International Journal of Imaging Systems and Technology*, 31(1), 379-390. <https://doi.org/10.1002/ima.22464>
- Razjouyan, J., Gharibzadeh, S., Fallah, A., Khayat, O., Ghergherehchi, M., Afarideh, H. ve Moghaddasi, M. (2012). A neuro-fuzzy based model for accurate estimation of the lyapunov exponents of an unknown dynamical system. *International Journal of Bifurcation and Chaos*, 22(03), 1250043. <https://doi.org/10.1142/s0218127412500435>
- Rodrigues, D. G., Moura, G., Jacinto, C. M. C., Filho, P. J. d. F. ve Roisenberg, M. (2014). Generating interpretable mamdani-type fuzzy rules using a neuro-fuzzy system based on radial basis functions. 2014 IEEE International Conference on Fuzzy Systems (FUZZ-IEEE). <https://doi.org/10.1109/fuzz-ieee.2014.6891751>
- Rutkowski, L. ve Cpaşka, K. (2003). Flexible neuro-fuzzy systems. *IEEE Transactions on Neural Networks*, 14(3), 554-574. <https://doi.org/10.1109/tnn.2003.811698>
- Salieh, F. G. Alzheimer MRI Dataset. HuggingFace. https://huggingface.co/datasets/Falah/Alzheimer_MRI adresinden 22 Mayıs 2024 tarihinde erişildi.
- Sharma, D., Singh Aujla, G., & Bajaj, R. (2021). Deep neuro-fuzzy approach for risk and severity prediction using recommendation systems in connected health care. *Transactions on Emerging Telecommunications Technologies*, 32(7), e4159.
- Tschandl, P. (2024, May 22). Skin Cancer. HuggingFace. https://huggingface.co/datasets/marmal88/skin_cancer adresinden 22 Mayıs 2024 tarihinde erişildi.
- Tung, W. L. ve Quek, C. (2002). Gensofn: a generic self-organizing fuzzy neural network. *IEEE Transactions on Neural Networks*, 13(5), 1075-1086. <https://doi.org/10.1109/tnn.2002.1031940>

- Wu, W., Li, L., Yang, J. ve Liu, Y. (2010). A modified gradient-based neuro-fuzzy learning algorithm and its convergence. *Information Sciences*, 180(9), 1630-1642. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2009.12.030>
- Yazdanbakhsh, O. ve Dick, S. (2019). A deep neuro-fuzzy network for image classification. *arXiv preprint arXiv:2001.01686*.
- Zhou, L. ve Zenebe, A. (2008). Representation and reasoning under uncertainty in deception detection: a neuro-fuzzy approach. *IEEE Transactions on Fuzzy Systems*, 16(2), 442-454. <https://doi.org/10.1109/tfuzz.2006.889914>KAYNAK-LAR
- Alam, M., Kaur, J., Khaira, H., & Gupta, K. (2016). Extrusion and extruded products: changes in quality attributes as affected by extrusion process parameters: a review. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 56(3), 445-473.
- Anandharamakrishnan, C., Rielly, C. D., & Stapley, A. G. (2010). Spray-freeze-drying of whey proteins at sub-atmospheric pressures. *Dairy Science & Technology*, 90(2), 321-334.
- Anwar, S. H., & Kunz, B. (2011). The influence of drying methods on the stabilization of fish oil microcapsules: Comparison of spray granulation, spray drying, and freeze drying. *Journal of Food Engineering*, 105(2), 367-378.
- Appelqvist, I. A., Golding, M., Vreeker, R., & Zuidam, N. J. (2016). Emulsions as delivery systems in foods. *Encapsulation and Controlled Release Technologies in Food Systems*, 129.
- Astray, G., Gonzalez-Barreiro, C., Mejuto, J. C., Rial-Otero, R., & Simal-Gandara, J. (2009). A review on the use of cyclodextrins in foods. *Food Hydrocolloids*, 23(7), 1631-1640.
- Bahrami, M., & Ranjbarian, S. (2007). Production of micro-and nano-composite particles by supercritical carbon dioxide. *The Journal of Supercritical Fluids*, 40(2), 263-283.
- Baldwin, E. A., Hagenmaier, R., & Bai, J. (2011). *Edible coatings and films to improve food quality*: CRC press.
- Burgain, J., Gaiani, C., Francius, G., Revol-Junelles, A., Cailliez-Grimal, C., Lebeer, S., . . . Scher, J. (2013). In vitro interactions between probiotic bacteria and milk proteins probed by atomic force microscopy. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 104, 153-162.
- Burgain, J., Gaiani, C., Linder, M., & Scher, J. (2011). Encapsulation of probiotic living cells: From laboratory scale to industrial applications. *Journal of Food Engineering*, 104(4), 467-483.
- Calvo, P., Castaño, Á. L., Hernández, M. T., & González-Gómez, D. (2011). Effects of microcapsule constitution on the quality of microencapsulated walnut oil. *European Journal of Lipid Science and Technology*, 113(10), 1273-1280.

- Chen, M. J., & Chen, K. N. (2007). Applications of probiotic encapsulation in dairy products. *Encapsulation and Controlled Release Technologies in Food Systems*, 83-112.
- da Silva Malheiros, P., Daroit, D. J., & Brandelli, A. (2010). Food applications of liposome-encapsulated antimicrobial peptides. *Trends in Food Science & Technology*, 21(6), 284-292.
- Desai, K. G. H., & Jin Park, H. (2005). Recent developments in microencapsulation of food ingredients. *Drying Technology*, 23(7), 1361-1394.
- Deshmukh, R., Wagh, P., & Naik, J. (2016). Solvent evaporation and spray drying technique for micro-and nanospheres/particles preparation: A review. *Drying Technology*, 34(15), 1758-1772.
- Dewettinck, K., & Huyghebaert, A. (1999). Fluidized bed coating in food technology. *Trends in Food Science & Technology*, 10(4-5), 163-168.
- Dubey, R., Shami, T. C., & Bhasker Rao, K. U. (2009). Microencapsulation technology and applications. *Defence Science Journal*, 59(1), 82.
- Dziezak, J. D. (1988). Microencapsulation and encapsulated ingredients. *Food Technology (Chicago)*, 42(4), 136-153.
- Ezhilarasi, P., Indrani, D., Jena, B. S., & Anandharamakrishnan, C. (2013). Freeze drying technique for microencapsulation of Garcinia fruit extract and its effect on bread quality. *Journal of Food Engineering*, 117(4), 513-520.
- Gamboa, O. D., Gonçalves, L. G., & Grosso, C. F. (2011). Microencapsulation of tocopherols in lipid matrix by spray chilling method. *Procedia Food Science*, 1, 1732-1739.
- George, M. (2003). Extrusion cooking: technologies and applications edited by R Guy Woodhead Publishing, Cambridge, 2001 pp 206, price£ 115.00 ISBN 1-85573-559-8. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 83(4), 361-361.
- Gharsallaoui, A., Roudaut, G., Chambin, O., Voilley, A., & Saurel, R. (2007). Applications of spray-drying in microencapsulation of food ingredients: An overview. *Food Research International*, 40(9), 1107-1121.
- Gibbs, B. F., Selim Kermasha, Intez Ali, & Mulligan, C. N. (1999). Encapsulation in the food industry: a review. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 50(3), 213-224.
- Goin, S. (2004). Microencapsulation: industrial appraisal of existing technologies. *Food Sci. Technol.*, 15, 330-347.
- Guignon, B., Duquenoy, A., & Dumoulin, E. D. (2002). Fluid bed encapsulation of particles: principles and practice. *Drying Technology*, 20(2), 419-447.
- Hwisa, N., Katakam, P., Chandu, B., & Adiki, S. (2013). Solvent evaporation techniques as promising advancement in microencapsulation. *Vedic Res. Int. Biol. Med. Chem*, 1, 8-22.

- Jyothi, N. V. N., Prasanna, P. M., Sakarkar, S. N., Prabha, K. S., Ramaiah, P. S., & Srawan, G. (2010). Microencapsulation techniques, factors influencing encapsulation efficiency. *Journal of Microencapsulation*, 27(3), 187-197.
- Kailasapathy, K. (2009). Encapsulation technologies for functional foods and nutraceutical product development. *CAB Reviews: Perspectives in Agriculture, Veterinary Science, Nutrition and Natural Resources*, 4(033), 1-19.
- Karathanos, V. T., Mourtzinou, I., Yannakopoulou, K., & Andrikopoulos, N. K. (2007). Study of the solubility, antioxidant activity and structure of inclusion complex of vanillin with β -cyclodextrin. *Food Chemistry*, 101(2), 652-658.
- Laokuldilok, T., & Kanha, N. (2015). Effects of processing conditions on powder properties of black glutinous rice (*Oryza sativa* L.) bran anthocyanins produced by spray drying and freeze drying. *LWT-Food Science and Technology*, 64(1), 405-411.
- Lemetter, C., Meeuse, F., & Zuidam, N. (2009). Control of the morphology and the size of complex coacervate microcapsules during scale-up. *AIChE Journal*, 55(6), 1487-1496.
- Leong, J.-Y., Lam, W.-H., Ho, K.-W., Voo, W.-P., Lee, M. F.-X., Lim, H.-P., . . . Chan, E.-S. (2016). Advances in fabricating spherical alginate hydrogels with controlled particle designs by ionotropic gelation as encapsulation systems. *Particuology*, 24, 44-60.
- Li, W., Hintze, P., Calle, L. M., Buhrow, J., Curran, J., Muehlberg, A., . . . Contu, F. (2009). Smart coating for corrosion indication and prevention: recent progress.
- López-Córdoba, A., Deladino, L., & Martino, M. (2014). Release of yerba mate antioxidants from corn starch–alginate capsules as affected by structure. *Carbohydrate Polymers*, 99, 150-157.
- Low, K. G., & Lim, S. F. (2014). Study on electrostatic extrusion method for synthesizing calcium alginate encapsulated iron oxide. *Journal of Applied Science & Process Engineering*, 1(1).
- Lupo, B., Maestro, A., Gutiérrez, J. M., & González, C. (2015). Characterization of alginate beads with encapsulated cocoa extract to prepare functional food: Comparison of two gelation mechanisms. *Food Hydrocolloids*, 49, 25-34.
- Martín, A., Mattea, F., Gutiérrez, L., Miguel, F., & Cocero, M. J. (2007). Co-precipitation of carotenoids and bio-polymers with the supercritical anti-solvent process. *The Journal of Supercritical Fluids*, 41(1), 138-147.
- McClements, D. J. (2004). *Food emulsions: principles, practices, and techniques*: CRC press.
- Mellema, M., Van Benthum, W., Boer, B., Von Harras, J., & Visser, A. (2006). Wax encapsulation of water-soluble compounds for application in foods. *Journal of Microencapsulation*, 23(7), 729-740.

- Munin, A., & Edwards-Lévy, F. (2011). Encapsulation of natural polyphenolic compounds; a review. *Pharmaceutics*, 3(4), 793-829.
- Okuro, P. K., de Matos Junior, F. E., & Favaro-Trindade, C. S. (2013). Technological challenges for spray chilling encapsulation of functional food ingredients. *Food Technology and Biotechnology*, 51(2), 171.
- Ortega-Rivas, E., Juliano, P., & Yan, H. (2006). Food powders: physical properties, processing, and functionality.
- Ozkan, G., Franco, P., De Marco, I., Xiao, J., & Capanoglu, E. (2019). A review of microencapsulation methods for food antioxidants: Principles, advantages, drawbacks and applications. *Food Chemistry*, 272, 494-506.
- Pagington, J. (1986). Beta-cyclodextrin and its uses in the flavour industry. *Developments in food flavours/edited by GG Birch and MG Lindley*.
- Paques, J. P., Sagis, L. M., van Rijn, C. J., & van der Linden, E. (2014). Nanospheres of alginate prepared through w/o emulsification and internal gelation with nanoparticles of CaCO₃. *Food hydrocolloids*, 40, 182-188.
- Patnaik, P. (2004). *Dean's analytical chemistry handbook*: McGraw-Hill Education.
- Pegg, R. B., & Shahidi, F. (2007). Encapsulation, stabilization, and controlled release of food ingredients and bioactives. In *Handbook of food preservation* (pp. 527-586): CRC Press.
- Perignon, C., Ongmayeb, G., Neufeld, R., Frere, Y., & Poncelet, D. (2015). Microencapsulation by interfacial polymerisation: membrane formation and structure. *Journal of microencapsulation*, 32(1), 1-15.
- Poncelet, D. (2006). Microencapsulation: fundamentals, methods and applications. In *Surface chemistry in biomedical and environmental science* (pp. 23-34): Springer.
- Poshadri, A., & Aparna, K. (2010). Microencapsulation technology: a review. *Journal of Research ANGRAU*, 38(1), 86-102.
- Ramachandra, H., & Thejaswini, M. (2015). Extrusion technology: A novel method of food processing. *International Journal of Innovative Science, Engineering & Technology*, 2(4), 358-369.
- Rathore, S., Desai, P. M., Liew, C. V., Chan, L. W., & Heng, P. W. S. (2013). Microencapsulation of microbial cells. *Journal of Food Engineering*, 116(2), 369-381.
- Remuñán, C., & Alonso, M. (1997). Microencapsulación de medicamentos. *Tecnología Farmacéutica. Aspectos fundamentales de los sistemas farmacéuticos y operaciones básicas*. Madrid: Ed. Sintesis, SA, 577-609.
- Reverchon, E., & Adami, R. (2006). Nanomaterials and supercritical fluids. *The Journal of Supercritical Fluids*, 37(1), 1-22.

- Reza Mozafari, M., Johnson, C., Hatziantoniou, S., & Demetzos, C. (2008). Nanoliposomes and their applications in food nanotechnology. *Journal of liposome research*, 18(4), 309-327.
- Risch, S. J. (1995). Encapsulation: overview of uses and techniques.
- Rizzuto, A., Chen, A., & Veiga, M. (1984). Modification of the sucrose crystal structure to enhance pharmaceutical properties of excipient and drug substances. *Pharm Technol*, 8(9), 32-35.
- Santos, D. T., & Meireles, M. A. A. (2010). Carotenoid pigments encapsulation: fundamentals, techniques and recent trends. *The Open Chemical Engineering Journal*, 4(1).
- Schrooyen, P. M., van der Meer, R., & De Kruif, C. (2001). Microencapsulation: its application in nutrition. *Proceedings of the Nutrition Society*, 60(4), 475-479.
- Seth, D., Mishra, H. N., & Deka, S. C. (2017). Effect of microencapsulation using extrusion technique on viability of bacterial cells during spray drying of sweetened yoghurt. *International Journal of Biological Macromolecules*, 103, 802-807.
- Slingerland, M., Guchelaar, H.-J., & Gelderblom, H. (2012). Liposomal drug formulations in cancer therapy: 15 years along the road. *Drug Discovery Today*, 17(3-4), 160-166.
- Sosa, M., Rodríguez-Rojo, S., Mattea, F., Cismondi, M., & Cocero, M. J. (2011). Green tea encapsulation by means of high pressure antisolvent coprecipitation. *The Journal of Supercritical Fluids*, 56(3), 304-311.
- Tan, H. W., & Misran, M. (2013). Polysaccharide-anchored fatty acid liposome. *International journal of pharmaceutics*, 441(1-2), 414-423.
- Tarun, G., Singh Onkar, Arora Saahil, & RSR, M. (2011). Patented microencapsulation techniques and its application. *Journal of Pharmacy Research*, 4(7), 2097-2102.
- Thies, C. (1996). A survey of microencapsulation processes, Simon Benita, microencapsulation and industrial applications, Ch 1. *Maecel Dekker Imp. New York*.
- Tiwari, S., & Verma, P. (2011). Microencapsulation technique by solvent evaporation method (Study of effect of process variables). *International Journal of Pharmacy & Life Sciences*, 2(8).
- Trucillo, P., Campardelli, R., & Reverchon, E. (2018). Production of liposomes loaded with antioxidants using a supercritical CO₂ assisted process. *Powder Technology*, 323, 155-162.
- Visentin, A., Rodríguez-Rojo, S., Navarrete, A., Maestri, D., & Cocero, M. J. (2012). Precipitation and encapsulation of rosemary antioxidants by supercritical antisolvent process. *Journal of Food Engineering*, 109(1), 9-15.

- Wang, Y., Li, P., Truong-Dinh Tran, T., Zhang, J., & Kong, L. (2016). Manufacturing techniques and surface engineering of polymer based nanoparticles for targeted drug delivery to cancer. *Nanomaterials*, 6(2), 26.
- Yeo, Y., Baek, N., & Park, K. (2001). Microencapsulation methods for delivery of protein drugs. *Biotechnology and Bioprocess Engineering*, 6(4), 213-230.
- Zanjani, M. A. K., Ehsani, M. R., Tarzi, B. G., & Sharifan, A. (2018). Promoting probiotics survival by microencapsulation with Hylon starch and genipin cross-linked coatings in simulated gastro-intestinal condition and heat treatment. *Iranian Journal of Pharmaceutical Research: IJPR*, 17(2), 753.
- Zuidam, N., Van Winden, E., De Vruh, R., & Crommelin, D. (2003). Stability, storage, and sterilization of liposomes. *liposomes. Oxford University Press, Oxford*, 149-165.
- Zuidam, N. J., & Nedovic, V. (2010). Encapsulation technologies for active food ingredients and food processing.

References

- Aslan, A. (2020) Functions of the school in the context of secondary socialization of Syrian students: The example of Çarşamba district. *Anatolian Journal of Educational Leadership and Teaching*, 8(1), 42-58
- Akman, B. & Kardeş S. (2018). Teacher opinions on the education of Syrian refugees. Teachers ' Views On The Education Of Syrian Refugees . Hacettepe University Primary Education Online, 17 (3), 1224-1237.
- Börü , N. & Boyacı, A. (2016). Problems faced by immigrant students in educational environments: The example of Eskişehir province . *Electronic Turkish Studies*, 11 (14), 123-158.
- Çinkır, Ş. & Kepenekci, Y.K. (2003). Bullying among students. *Theory and Practice Educational Administration* , 34 , 236-253. Delen, A. & Ercoşkun, MH (2019). Qualitative examination of undesirable student behaviors in primary schools where foreign students are present. *Journal of National Education* , 48 (223), 299-322.
- Elbaz-Luwisch , F. (2004). immigrant teachers : Stories of self and place . *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 17 (3), 387-414.
- Ersanlı, K. (2005). Our behaviors are development and learning. Samsun: Eser Publishing.
- Ersanlı, K. (2007). The effect of role model behavior on shaping children's behavior, violence and juvenile delinquency in schools. Pegem Publications
- Ersoy, A. F. & Turan, N. (2019). Social exclusion and gang formation in refugee and immigrant students. *Third Sector Journal of Social Economics*, 54 (2), 828-840.

- Tolerance, V. & Orhan, A. (2017) management of the causes and prevention of bullying and violence at school. Muğla central district example. Bayburt Faculty of Education Journal, 12(24), 859-880.
- İnci, Y. & Duman, A. (2013). Socio-cultural and economic dimensions of violence against children: The example of Erzurum province . International Journal of Social Research, 7 (31), 524-536.
- Kartal, B. & Başçı, E. (2014). Refugee and asylum seeker movements towards Turkey. Celal Bayar University Journal of Social Sciences , 12 (2). 275-299.
- Kartal, H. (2008). bullying prevalence among elementary students Hacettepe University Faculty of Education Journal, 35, 207-217.
- Kartal, H. & Bilgin, A. (2009). Opinions of teachers working in primary schools and students studying in primary schools towards bullying. Turkish Educational Sciences Journal , 7 (3), 539-562.
- Kapci , E. G. (2004). The relationship between the type and frequency of bullying exposure and depression, anxiety and self-esteem of primary school students. Ankara University Education Journal of the Faculty of Sciences, 37 (1), 1-13.
- Özcan, A. S. (2018). Turkey's education policy for Syrian students in the context of multiculturalism. PESA International Journal of Social Research, 4 (1), 17-29.
- Pişkin, M. (2002). School bullying: definition, types, related factors and precautions that can be taken. Educational Sciences in Theory and Practice Sciences: Theory & Practice, 2 (2), 531-562.
- Polat, F. & Turan, M. (2017). Problems Encountered by Foreign Primary School Students Studying in Turkey and Solution Suggestions. Qualitative Studies, 12(4), 31-60.
- Sarier, Y. (2020) A meta-synthesis study on the education of refugee students in Turkey: problems and solution suggestions. Journal of New Approaches in Education, 3(1), 80-111
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). Problems encountered with foreign students in primary schools, Pamukkale University Journal of Social Sciences, 25(1), 208-229
- Stockdale, M., Hangaduambo, S., Duys, D., Larson, K., & Sarvela, P. D. (2002). Rural elementary students ', parents ' and teachers ' perceptions of bullying .(Electronic version) American Journal of Health Behavior , 26, 266-277.
- Solak, E. & Çelik, S. (2018) Examining the linguistic problems of refugee students studying in Turkey, International Journal of Social Research, 11(57), 307-9581
- Tanrikulu, F. (2017) Attitudes of teachers who participated in the certificate program for teaching Turkish to foreigners towards refugees. Pamukkale University Faculty of Education Journal, 46 , 380-393

- Turan, M., & Polat, F. (2017). Problems and solution suggestions faced by foreign primary school students studying in Turkey. *Qualitative studies*, 12(4), 31-60
- Terzi, Ş. (2007). A preventive approach to violence in schools: The power to recover. *Journal of Family and Society Education Culture and Research*, 3(12), 73-82.
- Turan, S. Çubukçu, Z., & Girmen, P. (2010). patterns oath forms of violence behaviors encountered among pupils in Turkish public schools *Education and Humanities Journal of Theory and Practice*, 1(1), 53-74.

References

- Abakumova, M. (2019). Generating foreign language grammatical competence on the basis of blended learning. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.12.27>
- Akgün, S., & Greenhow, C. (2021). Artificial intelligence in education: Addressing ethical challenges in K-12 settings. *AI and Ethics*, 2(3), 431-440. <https://doi.org/10.1007/s43681-021-00096-7>
- Ali, M., Yousaf, M., & Behlol, G. (2023). Artificial intelligence in learning management system: A case study of the students of mass communication. *Voyage Journal of Educational Studies*, 3(2), 92-114. <https://doi.org/10.58622/vjes.v3i2.52>
- Byram, M. (2018). An essay on internationalism in foreign language education. *Intercultural Communication Education*, 1(2), 64-82. <https://doi.org/10.29140/ice.v1n2.54>
- Cao, M., Li, D., & Jun, W. (2020). A study of college English culture intelligence-aided teaching system and teaching pattern. *English Language Teaching*, 13(3), 77. <https://doi.org/10.5539/elt.v13n3p77>
- Castro, P., Sercu, L., & García, M. (2004). Integrating language-and-culture teaching: An investigation of Spanish teachers' perceptions of the objectives of foreign language education. *Intercultural Education*, 15(1), 91-104. <https://doi.org/10.1080/1467598042000190013>
- Chew, E., & Chua, X. (2020). Robotic Chinese language tutor: Personalising progress assessment and feedback or taking over your job?. *On the Horizon: The International Journal of Learning Futures*, 28(3), 113-124. <https://doi.org/10.1108/oth-04-2020-0015>
- Council of Europe. (2018). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. Council of Europe.
- Dalton-Puffer, C. (2011). Content-and-language integrated learning: From practice to principles? *Annual Review of Applied Linguistics*, 31, 182-204. <https://doi.org/10.1017/s0267190511000092>

- Daskan, A., Dayan, S., & Polat, Z. (2021). The aspects of technology that slow down foreign language learning. *International Journal of Social Sciences and Educational Studies*, 8(4). <https://doi.org/10.23918/ijsses.v8i4p268>
- Doganay, Y., Davronzhon, G., & Kurmangazi, S. (2021). The concept of competence in foreign language teaching for intercultural communication. *Eurasian Journal of Higher Education*, 2(2), 39-46. <https://doi.org/10.31039/ejohe.2021.2.23>
- Dong, D., & Tan, Y. (2021). Characteristics of foreign language education in Italy and implications: From the perspective of national foreign language capacity. *Politeja*, 18(4(73)), 171-188. <https://doi.org/10.12797/politeja.18.2021.73.09>
- Du, W., Kim, Z. M., Raheja, V., Kumar, D., & Kang, D. (2022, January 1). Read, revise, repeat: A system demonstration for human-in-the-loop iterative text revision. <https://doi.org/10.18653/v1/2022.in2writing-1.14>
- Ekmekçi, E. (2015). Distance-education in foreign language teaching: Evaluations from the perspectives of freshman students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 176, 390-397. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.487>
- Fitria, T. (2021). The use of technology based on artificial intelligence in English teaching and learning. *ELT Echo: The Journal of English Language Teaching in Foreign Language Context*, 6(2). <https://doi.org/10.24235/eltecho.v6i2.9299>
- Freidkin, I., & Ksenofontova, S. (2021). Foreign language teaching methods of nowadays: Telegram-bot “pardes”. <https://doi.org/10.3897/ap.e4.e0279>
- Fu, S., Gu, H., & Yang, B. (2020). The affordances of AI-enabled automatic scoring applications on learners’ continuous learning intention: An empirical study in China. *British Journal of Educational Technology*, 51(5), 1674-1692. <https://doi.org/10.1111/bjet.12995>
- Garcés-Manzanera, A. (2021). EFL education-oriented reading and speaking skills through critical thinking: A theoretical basis for the degrees in education. *Edu Review Revista Internacional De Educación Y Aprendizaje*, 9(4), 387-398. <https://doi.org/10.37467/gkarevedu.v9.2976>
- Ge, L., & Qu, Y. (2016). How to improve foreign language teachers' application abilities of information technology in big data era. <https://doi.org/10.2991/essa-eme-16.2016.124>
- Ghazizadeh, T., & Fatemipour, H. (2017). The effect of blended learning on EFL learners’ reading proficiency. *Journal of Language Teaching and Research*, 8(3), 606. <https://doi.org/10.17507/jltr.0803.21>
- Goksel, N. (2021). Anadolu university open education faculty students’ opinions on the use of artificial intelligence based systems and applications. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26466/opus.937331>
- Han, L. (2017). The connotations of language teacher autonomy. *English Language Teaching*, 10(10), 134. <https://doi.org/10.5539/elt.v10n10p134>

- Harry, A. (2023). Role of AI in education. *Interdisciplinary Journal of Humanities (Injurity)*, 2(3), 260-268. <https://doi.org/10.58631/injurity.v2i3.52>
- Kannan, J., & Munday, P. (2018). New trends in second language learning and teaching through the lens of ICT, networked learning, and artificial intelligence. *Círculo De Lingüística Aplicada a La Comunicación*, 76, 13-30. <https://doi.org/10.5209/clac.62495>
- Kessler, G. (2018). Technology and the future of language teaching. *Foreign Language Annals*, 51(1), 205-218. <https://doi.org/10.1111/flan.12318>
- Klímová, B. (2018, July 30). Learning a foreign language: A review on recent findings about its effect on the enhancement of cognitive functions among healthy older individuals. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2018.00305>
- Kosharna, N., Sytnyk, O., & Labunets, Y. (2019). Formation of future teachers' leadership qualities through learning a foreign language. <https://doi.org/10.2991/icseal-19.2019.46>
- Lambert, R. (1994). Problems and processes in U.S. foreign language planning. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 532(1), 47-58. <https://doi.org/10.1177/0002716294532001004>
- Li, R. (2020). Using artificial intelligence in learning English as a foreign language: An examination of IELTS liulishuo as an online platform. *Journal of Higher Education Research*, 1(2). <https://doi.org/10.32629/jher.v1i2.178>
- Liu, M. (2023, January 1). Exploring the application of artificial intelligence in foreign language teaching: Challenges and future development. *EDP Sciences*, 168, 03025-03025. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202316803025>
- Martynova, R., & Bodnar, S. (2022). Levels of methodological competence in foreign language teaching. *Visnik Knlu Seriâ "Psihologiâ Ta Pedagogika" / Visnyk Knlu Series Pedagogy and Psychology*, 37, 17-25. <https://doi.org/10.32589/2412-9283.37.2022.272881>
- Met, M., & Rhodes, N. (1990). Elementary school foreign language instruction: Priorities for the 1990s. *Foreign Language Annals*, 23(5), 433-444. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.1990.tb00404.x>
- Moulieswaran, N., & S, P. (2022). Amelioration of Google assistant – A review of artificial intelligence stimulated second language learning and teaching. *World Journal of English Language*, 13(1), 86. <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n1p86>
- Moulieswaran, N., & S, P. (2023a). Google assistant assisted language learning (GA-ALL): ESL learners' perception and problem towards AI-powered Google assistant-assisted English language learning. *Studies in Media and Communication*, 11(4), 122. <https://doi.org/10.11114/smc.v11i4.5977>
- Moulieswaran, N., & S, P. (2023b). Investigating ESL learners' perception and problem towards artificial intelligence (AI) -assisted English language learning and

- teaching. *World Journal of English Language*, 13(5), 290. <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n5p290>
- Nikitina, S., & Dulmukhametova, G. (2019). Teaching foreign languages to journalism and media communication students: The combination of modern and classical approaches. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(6), 71-75. <https://doi.org/10.18510/hssr.2019.7615>
- Noursi, O. (2021). The impact of blended learning on the twelfth grade students' English language proficiency. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3764896>
- Onishchuk, I., Ikonnikova, M., Antonenko, T., Kharchenko, I., Shestakova, S., Kuzmenko, N., ... & Maksymchuk, B. (2020). Characteristics of foreign language education in foreign countries and ways of applying foreign experience in pedagogical universities of Ukraine. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(3), 44-65. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/308>
- Pack, A. (2024). Using artificial intelligence in TESOL: Some ethical and pedagogical considerations. *TESOL Quarterly*, 58(2), 1007-1018. <https://doi.org/10.1002/tesq.3320>
- Pack, A., & Maloney, J. (2023). Using generative artificial intelligence for language education research: Insights from using OpenAI's ChatGPT. *TESOL Quarterly*, 57(4), 1571-1582. <https://doi.org/10.1002/tesq.3253>
- Pevneva, I., Gavrishina, O., Smirnova, A., Rozhneva, E., & Yakimova, N. (2017). Education within sustainable development: Critical thinking formation on ESL class. *E3S Web of Conferences*, 21, 04021. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/20172104021>
- Pokrivčáková, S. (2019). Preparing teachers for the application of AI-powered technologies in foreign language education. *Journal of Language and Cultural Education*, 7(3), 135-153. <https://doi.org/10.2478/jolace-2019-0025>
- Radchenko, G., & Pervukhina, S. (2020). Interactivity in digital teaching of a foreign language (On the example of Don State Technical University). *E3S Web of Conferences*, 210, 18036. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202021018036>
- Rahim, M. (2019). The use of blended learning approach in EFL education. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*, 8(5C), 1165-1168. <https://doi.org/10.35940/ijeat.e1163.0585c19>
- Ruan, S., Willis, A., Xu, Q., Davis, G., Jiang, L., Brunskill, E., ... & Landay, J. (2019). Bookbuddy. <https://doi.org/10.1145/3330430.3333643>
- Sadler, T. (2024). Artificial intelligence and the Journal of Research in Science Teaching. *Journal of Research in Science Teaching*, 61(4), 739-743. <https://doi.org/10.1002/tea.21933>

- SADOVETS, O. (2022). Comparative analysis of foreign language teachers' education at British and American universities. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 54-63. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-6)
- Schmidt, T., & Strassner, T. (2022, January 1). Artificial intelligence in foreign language learning and teaching. 33(1), 165-184. <https://doi.org/10.33675/angl/2022/1/14>
- Shen, H., Xu, D., & Zhao, W. (2017). On teaching of foreign language in big data era. <https://doi.org/10.2991/icmess-17.2017.147>
- Slimi, Z. (2021). The impact of AI implementation in higher education on educational process future: A systematic review. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1081043/v1>
- Smokotin, V. M., Alekseyenko, A. S., & Petrova, G. (2014, October 1). The phenomenon of linguistic globalization: English as the global lingua franca (EGLF). *Elsevier BV*, 154, 509-513. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.177>
- Sun, Z., Anbarasan, M., & Kumar, D. (2020). Design of online intelligent English teaching platform based on artificial intelligence techniques. *Computational Intelligence*, 37(3), 1166-1180. <https://doi.org/10.1111/coin.12351>
- Sung, H., Padilla, A., & Silva, D. (2006). Foreign language education, academic performance, and socioeconomic status: A study of California schools. *Foreign Language Annals*, 39(1), 115-130. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2006.tb02253.x>
- Tenakwah, E. (2023). Generative AI and higher education assessments: A competency-based analysis. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2968456/v1>
- Tidjon, L., & Khomh, F. (2022). Never trust, always verify: A roadmap for trustworthy AI. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2206.11981>
- Vakaliuk, T., Osova, O., Antoniuk, D., & Novitska, I. (2020). Future foreign language teachers' readiness for innovative activity in the context of smart education: The results of the pedagogical experiment. *Universal Journal of Educational Research*, 8(12B), 8223-8232. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082626>
- Vall, R. R. F. D. L., & Araya, F. G. (2023, January 8). Exploring the benefits and challenges of AI-language learning tools. *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 10(01), 7569-7576. <https://doi.org/10.18535/ijsshi/v10i01.02>
- Wang, X., & Wang, Y. (2021, February 3). The application of artificial intelligence in modern foreign language learning. <https://doi.org/10.1145/3451400.3451406>
- Williams, K. (1991). Modern languages in the school curriculum: A philosophical view. *Journal of Philosophy of Education*, 25(2), 247-258. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1991.tb00645.x>

- Williams, K. (2000). Why teach foreign languages in schools? A philosophical response to curriculum policy. *Impact*, 2000(5). <https://doi.org/10.1111/j.2048-416x.2000.tb00032.x>
- Williams, K. (2004). Critical pedagogy and foreign language education. *Journal of Philosophy of Education*, 38(1), 143-148. <https://doi.org/10.1111/j.0309-8249.2004.00369.x>
- Xu, K. (2023). Smart learning of foreign languages: Rationale, framework, and path. <https://doi.org/10.1117/12.2656795>
- Yang, H., & Kyun, S. (2022). The current research trend of artificial intelligence in language learning: A systematic empirical literature review from an activity theory perspective. *Australasian Journal of Educational Technology*, 180-210. <https://doi.org/10.14742/ajet.7492>
- Yu, H., & Nazir, S. (2021). Role of 5G and artificial intelligence for research and transformation of English situational teaching in higher studies. *Mobile Information Systems*, 2021, 1-16. <https://doi.org/10.1155/2021/3773414>
- Zablotska, L., & Tsar, I. (2022). Development of professional foreign language communicative competency in undergraduates of non-linguistic specialties in the conditions of distant learning. *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University Series Pedagogy*, 1(1), 161-169. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.1.19>
- Zablotska, L., Meleshchenko, V., & Chernii, L. (2022). Foreign language teaching using interactive technologies at higher education establishments. *Cherkasy University Bulletin Pedagogical Sciences*, (3), 10-20. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-3-10-20>
- Zawacki-Richter, O., Marín, V., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – Where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>
- Zhang, X. (2020, November 1). The application research of artificial intelligence and big data analysis technology in university foreign language teaching. *IOP Publishing*, 1684(1), 012022-012022. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1684/1/012022>
- Zhang, Y., Chen, B., & Zhang, X. (2022, August 27). Effect of multimodal teaching on language comprehensive ability under the background of artificial intelligence. *Hindawi Publishing Corporation*, 2022, 1-7. <https://doi.org/10.1155/2022/3143528>
- Zhao, X. (2022). Leveraging artificial intelligence (AI) technology for English writing: Introducing Wordtune as a digital writing assistant for EFL writers. *RELC Journal*, 54(3), 890-894. <https://doi.org/10.1177/00336882221094089>

References

- Afroosa, M., Rohith, B., Paul, A., Durand, F., Bourdallé-Badie, R., Sreedevi, P. V., de Viron, O., Ballu, V., & Shenoi, S. S. C. (2021). Madden-Julian oscillation winds excite an intraseasonal see-saw of ocean mass that affects Earth's polar motion. *Communications Earth & Environment*, 2(1). <https://doi.org/10.1038/s43247-021-00210-x>
- Antonov, J. I., Levitus, S., & Boyer, T. P. (2002). Steric sea level variations during 1957–1994: Importance of salinity. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 107(C12). <https://doi.org/10.1029/2001jc000964>
- Bingham, R. J., & Hughes, C. W. (2008). The relationship between sea-level and bottom pressure variability in an eddy permitting ocean model. *Geophysical Research Letters*, 35(3). <https://doi.org/10.1029/2007gl032662>
- Carton, J. A., Giese, B. S., & Grodsky, S. A. (2005). Sea level rise and the warming of the oceans in the Simple Ocean Data Assimilation (SODA) ocean reanalysis. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 110(C9). <https://doi.org/10.1029/2004jc002817>
- Chambers, D. P. (2006). Evaluation of new GRACE time-variable gravity data over the ocean. *Geophysical Research Letters*, 33(17). <https://doi.org/10.1029/2006gl027296>
- Chambers, D. P. (2011). ENSO-correlated fluctuations in ocean bottom pressure and wind-stress curl in the North Pacific. *Ocean Science*, 7(5), 685–692. <https://doi.org/10.5194/os-7-685-2011>
- Chambers, D. P., & Willis, J. K. (2009). Low-frequency exchange of mass between ocean basins. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 114(C11). <https://doi.org/10.1029/2009jc005518>
- Chambers, D. P., Cazenave, A., Champollion, N., Dieng, H., Llovel, W., Forsberg, R., von Schuckmann, K., & Wada, Y. (2016). Evaluation of the Global Mean Sea Level Budget between 1993 and 2014. *Surveys in Geophysics*, 38(1), 309–327. <https://doi.org/10.1007/s10712-016-9381-3>
- Chen, J., Wilson, C. R., Kuang, W., & Chao, B. F. (2019). Interannual Oscillations in Earth Rotation. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 124(12), 13404–13414. <https://doi.org/10.1029/2019jb018541>
- Cheng, X., Xie, S., McCreary, J. P., Qi, Y., & Du, Y. (2013). Intraseasonal variability of sea surface height in the Bay of Bengal. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 118(2), 816–830. <https://doi.org/10.1002/jgrc.20075>
- Church, J. A., & White, N. J. (2006). A 20th century acceleration in global sea-level rise. *Geophysical Research Letters*, 33(1). <https://doi.org/10.1029/2005gl024826>

- Church, J. A., White, N. J., Coleman, R., Lambeck, K., & Mitrovica, J. X. (2004). Estimates of the Regional Distribution of Sea Level Rise over the 1950–2000 Period. *Journal of Climate*, 17(13), 2609–2625. [http://dx.doi.org/10.1175/1520-0442\(2004\)017<2609:eotrd>2.0.co;2](http://dx.doi.org/10.1175/1520-0442(2004)017<2609:eotrd>2.0.co;2)
- Condie, K. (1997). Contrasting Sources For Upper and Lower Continental Crust: the Greenstone Connection. *The Journal of Geology*, 105(6), 729–736. <https://doi.org/10.1086/515980>
- Dangendorf, S., Marcos, M., Wöppelmann, G., Conrad, C. P., Frederikse, T., & Riva, R. (2017). Reassessment of 20th century global mean sea level rise. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(23), 5946–5951. <https://doi.org/10.1073/pnas.1616007114>
- de Linage, C., Rivera, L., Hinderer, J., Boy, J. P., Rogister, Y., Lambotte, S., & Biancale, R. (2009). Separation of coseismic and postseismic gravity changes for the 2004 Sumatra-Andaman earthquake from 4.6 yr of GRACE observations and modelling of the coseismic change by normal-modes summation. *Geophysical Journal International*, 176(3), 695–714. <https://doi.org/10.1111/j.1365-246x.2008.04025.x>
- Delforge, D., de Viron, O., Durand, F., & Dehant, V. (2022). The Global Patterns of Interannual and Intraseasonal Mass Variations in the Oceans from GRACE and GRACE Follow-On Records. *Remote Sensing*, 14(8), 1861. <https://doi.org/10.3390/rs14081861>
- Dobslaw, H., Dill, R., Bagge, M., Klemann, V., Boergens, E., Thomas, M., Dahle, C., & Flechtner, F. (2020). Gravitationally Consistent Mean Barystatic Sea Level Rise From Leakage-Corrected Monthly GRACE Data. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 125(11). <https://doi.org/10.1029/2020jb020923>
- Frankel, H. (1990). The development of plate tectonics by J. Morgan and D. McKenzie. *Terra Nova*, 2(3), 202–214. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3121.1990.tb00067.x>
- Fu, L., & Davidson, R. A. (1995). A note on the barotropic response of sea level to time-dependent wind forcing. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 100(C12), 24955–24963. <https://doi.org/10.1029/95jc02259>
- Fukumori, I. (2002). A Partitioned Kalman Filter and Smoother. *Monthly Weather Review*, 130(5), 1370–1383. [http://dx.doi.org/10.1175/1520-0493\(2002\)130<1370:apkf>2.0.co;2](http://dx.doi.org/10.1175/1520-0493(2002)130<1370:apkf>2.0.co;2)
- Gill, A., & Niller, P. (1973). The theory of the seasonal variability in the ocean. *Deep Sea Research and Oceanographic Abstracts*, 20(2), 141–177. [https://doi.org/10.1016/0011-7471\(73\)90049-1](https://doi.org/10.1016/0011-7471(73)90049-1)
- Gornitz, V. (1995). Monitoring sea level changes. *Climatic Change*, 31(2–4), 515–544. <https://doi.org/10.1007/bf01095160>

- Gornitz, V. (1995). Sea-level rise: A review of recent past and near-future trends. *Earth Surface Processes and Landforms*, 20(1), 7–20.
<https://doi.org/10.1002/esp.3290200103>
- Hamlington, B. D., Gardner, A. S., Ivins, E., Lenaerts, J. T. M., Reager, J. T., Trossman, D. S., Zaron, E. D., Adhikari, S., Arendt, A., Aschwanden, A., Beckley, B. D., Bekaert, D. P. S., Blewitt, G., Caron, L., Chambers, D. P., Chandanpurkar, H. A., Christianson, K., Csatho, B., Cullather, R. I., . . . Willis, M. J. (2020). Understanding of Contemporary Regional Sea-Level Change and the Implications for the Future. *Reviews of Geophysics*, 58(3).
<https://doi.org/10.1029/2019rg000672>
- Han, S. (2017). Elastic deformation of the Australian continent induced by seasonal water cycles and the 2010–2011 La Niña determined using GPS and GRACE. *Geophysical Research Letters*, 44(6), 2763–2772.
<https://doi.org/10.1002/2017gl072999>
- Hay, C. C., Morrow, E., Kopp, R. E., & Mitrovica, J. X. (2015). Probabilistic reanalysis of twentieth-century sea-level rise. *Nature*, 517(7535), 481–484.
<https://doi.org/10.1038/nature14093>
- Heezen, B. C., & Ewing, M. (1963). The Mid-Oceanic Ridge. In *The Sea, Ideas and Observations on Progress in the Study of the Seas: The earth beneath the sea; History*, Hill, M. Harvard University Press, 3, 388.
- JPL. (2020). Measuring Earth's Surface Mass and Water Changes, Available online: <https://grace.jpl.nasa.gov/>, (Accessed on 10-31-2022).
- Kanzow, T., Flechtner, F., Chave, A., Schmidt, R., Schwintzer, P., & Send, U. (2005). Seasonal variation of ocean bottom pressure derived from Gravity Recovery and Climate Experiment (GRACE): Local validation and global patterns. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 110(C9).
<https://doi.org/10.1029/2004jc002772>
- Kim, S. B., Lee, T., & Fukumori, I. (2007). Mechanisms Controlling the Interannual Variation of Mixed Layer Temperature Averaged over the Niño-3 Region. *Journal of Climate*, 20(15), 3822–3843. <https://doi.org/10.1175/jcli4206.1>
- Kutoglu, H. S., & Becek, K. (2021). Analysis of Ocean Bottom Pressure Anomalies and Seismic Activities in the MedRidge Zone. *Remote Sensing*, 13(7), 1242.
<https://doi.org/10.3390/rs13071242>
- Landerer, F. W., Flechtner, F. M., Save, H., Webb, F. H., Bandikova, T., Bertiger, W. I., Bettadpur, S. V., Byun, S. H., Dahle, C., Dobslaw, H., Fahnstock, E., Harvey, N., Kang, Z., Kruizinga, G. L. H., Loomis, B. D., McCullough, C., Murböck, M., Nagel, P., Paik, M., . . . Yuan, D. (2020). Extending the Global Mass Change Data Record: GRACE Follow-On Instrument and Science Data Performance. *Geophysical Research Letters*, 47(12).
<https://doi.org/10.1029/2020gl088306>

- Levitus, S., Antonov, J. I., Boyer, T. P., & Stephens, C. (2000). Warming of the World Ocean. *Science*, 287(5461), 2225–2229. <https://doi.org/10.1126/science.287.5461.2225>
- Lombard, A., Cazenave, A., Letraon, P., & Ishii, M. (2005). Contribution of thermal expansion to present-day sea-level change revisited. *Global and Planetary Change*, 47(1), 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.gloplacha.2004.11.016>
- Meissner, R. (2002). Plate Tectonics. *The Little Book of planet earth*, 93–106.
- Milburn, H. B., Nakamura, A. I., & Gonzalez, F. I. (1996). Real-time tsunami reporting from the deep ocean. In *OCEANS 96 MTS/IEEE Conference Proceedings. The Coastal Ocean-Prospects for the 21st Century*, 1, 390–394.
- Munk, W. (2003). Ocean Freshening, Sea Level Rising. *Science*, 300(5628), 2041–2043. <https://doi.org/10.1126/science.1085534>
- NASA Earth Observatory (2009). Available online: <https://earthobservatory.nasa.gov/world-of-change/ENSO>. (Accessed on 10-31-2022).
- Piecuch, C. G., Quinn, K. J., & Ponte, R. M. (2013). Satellite-derived interannual ocean bottom pressure variability and its relation to sea level. *Geophysical Research Letters*, 40(12), 3106–3110. <https://doi.org/10.1002/grl.50549>
- Ponte, R. M., Stammer, D., & Marshall, J. (1998). Oceanic signals in observed motions of the Earth's pole of rotation. *Nature*, 391(6666), 476–479. <https://doi.org/10.1038/35126>
- Poropat, L., Dobslaw, H., Zhang, L., Macrander, A., Boebel, O., & Thomas, M. (2018). Time Variations in Ocean Bottom Pressure from a Few Hours to Many Years: In Situ Data, Numerical Models, and GRACE Satellite Gravimetry. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 123(8), 5612–5623. <https://doi.org/10.1029/2018jc014108>
- Quinn, K. J., & Ponte, R. M. (2012). High frequency barotropic ocean variability observed by GRACE and satellite altimetry. *Geophysical Research Letters*, 39(7). <https://doi.org/10.1029/2012gl051301>
- Ray, R. D. (2013). Precise comparisons of bottom-pressure and altimetric ocean tides. *Journal of Geophysical Research: Oceans*, 118(9), 4570–4584. <https://doi.org/10.1002/jgrc.20336>
- Ray, R. D., & Erofeeva, S. Y. (2014). Long-period tidal variations in the length of day. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 119(2), 1498–1509. <https://doi.org/10.1002/2013jb010830>
- Roemmich, D., & Wunsch, C. (1984). Apparent changes in the climatic state of the deep North Atlantic Ocean. *Nature*, 307(5950), 447–450. <https://doi.org/10.1038/307447a0>

- Rohith, B., Paul, A., Durand, F., Testut, L., Prerna, S., Afroosa, M., Ramakrishna, S. S. V. S., & Sheno, S. S. C. (2019). Basin-wide sea level coherency in the tropical Indian Ocean driven by Madden–Julian Oscillation. *Nature Communications*, 10(1). <https://doi.org/10.1038/s41467-019-09243-5>
- Schubert, G., Turcotte, D. L., & Olson, P. (2001). *Mantle convection in the Earth and planets*. Cambridge University Press.
- Sisson, T. W., & Bronto, S. (1998). Evidence for pressure-release melting beneath magmatic arcs from basalt at Galunggung, Indonesia. *Nature*, 391(6670), 883–886. <https://doi.org/10.1038/36087>
- Stolper, E., & Newman, S. (1994). The role of water in the petrogenesis of Mariana trough magmas. *Earth and Planetary Science Letters*, 121(3–4), 293–325. [https://doi.org/10.1016/0012-821x\(94\)90074-4](https://doi.org/10.1016/0012-821x(94)90074-4)
- Talley, L. (2013). Closure of the Global Overturning Circulation Through the Indian, Pacific, and Southern Oceans: Schematics and Transports. *Oceanography*, 26(1), 80–97. <https://doi.org/10.5670/oceanog.2013.07>
- Talley, L. D. (2011). *Descriptive physical oceanography: an introduction*. Academic press.
- Tapley, B. D., Bettadpur, S., Ries, J. C., Thompson, P. F., & Watkins, M. M. (2004). GRACE Measurements of Mass Variability in the Earth System. *Science*, 305(5683), 503–505. <https://doi.org/10.1126/science.1099192>
- Tatsumi, Y. (1989). Migration of fluid phases and genesis of basalt magmas in subduction zones. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 94(B4), 4697–4707. <https://doi.org/10.1029/jb094ib04p04697>
- Turcotte, D. L., & Schubert, G. (2002). *Geodynamics*. Cambridge University Press.
- Vinogradova, N. T., Ponte, R. M., & Stammer, D. (2007). Relation between sea level and bottom pressure and the vertical dependence of oceanic variability. *Geophysical Research Letters*, 34(3). <https://doi.org/10.1029/2006gl028588>
- Volkov, D. L., Lee, S., Landerer, F. W., & Lumpkin, R. (2017). Decade-long deep-ocean warming detected in the subtropical South Pacific. *Geophysical Research Letters*, 44(2), 927–936. <https://doi.org/10.1002/2016gl071661>
- Wijffels, S. E., Meyers, G., & Godfrey, J. S. (2008). A 20-Yr Average of the Indonesian Throughflow: Regional Currents and the Interbasin Exchange. *Journal of Physical Oceanography*, 38(9), 1965–1978. <https://doi.org/10.1175/2008jpo3987.1>

- Al, S., & Dener, M. (2021). STL-HDL: A new hybrid network intrusion detection system for imbalanced dataset on big data environment. *Computers & Security*, 110, 102435.
- Anagnostopoulos, G. C. (2009). SVM-based target recognition from synthetic aperture radar images using target region outline descriptors. *Nonlinear Analysis: Theory, Methods & Applications*, 71(12), e2934-e2939.
- Archer K.J., (2008). Empirical characterization of random forest variable importance measure, computational statistical data analysis, *Computational Statistics & Data Analysis*, 52(4), 2249-2260.
- Breiman, L. (2001). Random forests. *Machine learning*, 45, 5-32.
- Chandra, M. A., & Bedi, S. S. (2021). Survey on SVM and their application in image classification. *International Journal of Information Technology*, 13(5), 1-11.
- Chen, S., Wang, H., Xu, F., et al., "Target Classification Using the Deep Convolutional Networks for SAR Images," *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing* 54(8), (2016).
- Demirhan, M. E., & Salor, Ö. (2016, May). Classification of targets in SAR images using SVM and k-NN techniques. In *2016 24th Signal Processing and Communication Application Conference (SIU)* (pp. 1581-1584).
- Demirhan, M. E., & Salor, Ö. (2016, May). Classification of targets in SAR images using SVM and k-NN techniques. In *2016 24th Signal Processing and Communication Application Conference (SIU)* (pp. 1581-1584). IEEE.
- Denisko, D., & Hoffman, M. M. (2018). Classification and interaction in random forests. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(8), 1690-1692.
- Dong, G., Kuang, G., "Classification on the monogenic scale space: Application to target recognition in SAR image," *IEEE Trans. Image Process.*, vol. 24, no. 8, pp. 2527–2539, Aug. (2015).
- Dong, G., Wang, N., Kuang, G., "Sparse representation of monogenic signal: With application to target recognition in SAR images," *IEEE Signal Processing Letter*, vol. 21, no. 8, pp. 952–956, Aug. (2014).
- Elngar, A. A., Arafa, M., Fathy, A., Moustafa, B., Mahmoud, O., Shaban, M., & Fawzy, N. (2021). Image classification based on CNN: a survey. *Journal of Cybersecurity and Information Management*, 6(1), 18-50.,
- Fawagreh, K., Gaber, M. M., & Elyan, E. (2014). Random forests: from early developments to recent advancements. *Systems Science & Control Engineering: An Open Access Journal*, 2(1), 602-609.
- Gislason P.O., Benediktsson J.A., Sveinsson J.R., (2006), Random forest for land cover classification, *Pattern Recognition Letters*, 27, 294-300.

- He, K., Zhang, X., Ren, S., & Sun, J. (2016). Deep residual learning for image recognition. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition* (pp. 770-778).
- Krizhevsky, A., Sutskever, I., & Hinton, G. E. (2012). Imagenet classification with deep convolutional neural networks. In *Advances in Neural Information Processing Systems*, pp. 1097-1105.
- Li, J., Yu, Z., Yu, L., Cheng, P., Chen, J., & Chi, C. (2023). A comprehensive survey on SAR ATR in deep-learning era. *Remote Sensing*, 15(5), 1454
- Liang, P., Shi, W., & Zhang, X. (2017). Remote sensing image classification based on stacked denoising autoencoder. *Remote Sensing*, 10(1), 16.
- Liaw A., Wiener M., (2002), Classification and regression by random forest, *R News*, 2(3)
- Lin, S. Y., Chiang, C. C., Li, J. B., Hung, Z. S., & Chao, K. M. (2018). Dynamic fine-tuning stacked auto-encoder neural network for weather forecast. *Future Generation Computer Systems*, 89, 446-454.
- Parikh, H., Patel, S., & Patel, V. (2020). Classification of SAR and PolSAR images using deep learning: A review. *International Journal of Image and Data Fusion*, 11(1), 1-32.
- Park, J. I., Kim, K. T., "Modified polar mapping classifier for SAR automatic target recognition," *IEEE Transactions on Aerospace and Electronic Systems*, vol. 50, pp. 1092-1107, (2014).
- Peng, S., Qu, C., & Li, J. (2019, May). Improved kN Nearest Neighbor Estimation Algorithm for SAR Image Clutter Statistical Modeling. In *2019 4th International Conference on Information Systems Engineering (ICISE)* (pp. 87-90). IEEE
- Profeta, A., Rodriguez, A., Clouse, H., "Convolutional neural networks for synthetic aperture radar classification," *Proc. SPIE 9843*, (2016).
- Shah Hosseini, R., Entezari, I., Homayouni, S., Motagh, M., & Mansouri, B. (2011). Classification of polarimetric SAR images using Support Vector Machines. *Canadian Journal of Remote Sensing*, 37(2), 220-233.
- Shaik, A. B., & Srinivasan, S. (2019). A brief survey on random forest ensembles in classification model. In *International Conference on Innovative Computing and Communications: Proceedings of ICICC 2018, Volume 2* (pp. 253-260). Springer Singapore.,
- Simonyan, K., & Zisserman, A. (2014). Very deep convolutional networks for large-scale image recognition. *arXiv preprint arXiv:1409.1556*.
- Srinivas, U., Monga, V., Raj, R. G., "SAR Automatic Target Recognition Using Discriminative Graphical Models," *IEEE Transactions on Aerospace and Electronic Systems*, vol. 50, pp. 591-606, Jan (2014).

- Szegedy, C., Liu, W., Jia, Y., Sermanet, P., Reed, S., Anguelov, D., ... & Rabinovich, A. (2015). Going deeper with convolutions. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition* (pp. 1-9).
- Tan, C. P., Koay, J. Y., Lim, K. S., Ewe, H. T., & Chuah, H. T. (2007). Classification of multi-temporal SAR images for rice crops using combined entropy decomposition and support vector machine technique. *Progress In Electromagnetics Research*, 71, 19-39.
- Wang, P., Fan, E., & Wang, P. (2021). Comparative analysis of image classification algorithms based on traditional machine learning and deep learning. *Pattern Recognition Letters*, 141, 61-67.,
- Wang, Z., Chen, L., Shi, H., Qi, B., & Wang, G. (2019). SAR image classification method based on Gabor feature and K-NN. *The Journal of Engineering*, 2019(20), 6734-6736.
- Waske, B., & Braun, M. (2009). Classifier ensembles for land cover mapping using multitemporal SAR imagery. *ISPRS journal of photogrammetry and remote sensing*, 64(5), 450-457.
- Yang, X., Ye, Y., Li, X., Lau, R. Y., Zhang, X., & Huang, X. (2018). Hyperspectral image classification with deep learning models. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 56(9), 5408-5423.
- Yommy, A. S., Liu, R., Onuh, S. O., & Ikechukwu, A. C. (2015, October). SAR image despeckling and compression using K-nearest neighbour based lee filter and wavelet. In 2015 8th International congress on image and signal processing (CISP) (pp. 158-167). IEEE.
- Yu, H., & Kim, S. (2012). SVM Tutorial-Classification, Regression and Ranking. *Handbook of Natural computing*, 1, 479-506.
- Zhang, F., Hu, C., Yin, Q., et al., "Multi-Aspect-Aware Bidirectional LSTM Networks for Synthetic Aperture Radar Target Recognition," *IEEE Access*, Volume: 5: 26880 – 26891, (2017).
- Zhang, S. (2021). Challenges in KNN classification. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*, 34(10), 4663-4675.
- Zhang, X. Z., Qin, J. H., Li, G. J., "SAR Target Classification Using Bayesian Compressive Sensing with Scattering Centers Features," *Progress in Electromagnetics Research-Pier*, vol. 136, pp. 385-407, (2013).
- Zhou, P., Han, J., Cheng, G., & Zhang, B. (2019). Learning compact and discriminative stacked autoencoder for hyperspectral image classification. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 57(7), 4823-4833.

REFERENCES

- Adeodu, A., Daniyan, I. A., Bello, K. A., Funmilayo, A. D., Adelowo, O. and Ikubanni, P. (2023, April). Effects of Dispersion of Graphene Nanoplatelets on the Improvement of Thermal Properties and Morphology of Polymer Nano-Composites. In *2023 International Conference on Science, Engineering and Business for Sustainable Development Goals (SEB-SDG)* (Vol. 1, pp. 1-8). IEEE.
- Antonio, V.R.J., German, C.S. and Raymundo, M.M.E. (2016). Optimizing content graphene oxide in high strength concrete. *International Journal of Scientific Research and Management*, 4(6): 4324-4332.
- Ateş, S. and Aydın, E.B., 2023. Fabrication of 3D-printed graphene/polylactic acid and carbon nanofiber/polylactic acid electrodes: New solvent-free electrochemical activation method for hydrogen evolution reactions. *Journal of Applied Polymer Science*, e54348.
- Bal, İ.B., Durmuş, G.N.B. and Devrim, Y., 2023. Fabrication and performance evaluation of graphene-supported PtRu electrocatalyst for high-temperature electrochemical hydrogen purification. *International Journal of Hydrogen Energy*, 48(63), 24369-24384.
- Chen, J., Li, Y., Huang, L., Li, C. and Shi, G. (2015). High-yield preparation of graphene oxide from small graphite flakes via an improved Hummers method with a simple purification process. *Carbon* 81, 826-834.
- Chuah S., Pan Z., Sanjayan J.G., Wang C.M. and Duan W.H. (2014). Nano reinforced cement and concrete composites and new perspective from graphene oxide. *Construction and Building Materials* 73, 113-124.
- Du H., Gao H.J. and Pang S.D. (2016). Improvement in concrete resistance against water and chloride ingress by adding graphene nanoplatelet. *Cement and Concrete Research* 83, 114-123.
- Fu, W., Li, X., Wang, P., Xu, T., Zhou, J., Liang, K., Wang, X. and Liu, M., 2024. Improving the mechanical performance of concrete by graphene nanoplatelets (GNP) enrichment in the interfacial transition zone (ITZ). *Journal of Building Engineering*, 90, 109373.
- Geim, A.K. and Novoselov K.S. (2007). The rise of graphene. *Nature Materials*, 6(3): 183-191.
- Gong K, Pan, Z, Korayem, A.H. and Qiu, L. (2015). Reinforcing effects of graphene oxide on Portland cement paste. *Journal of Materials in Civil Engineering*, 27(2): A4014010.
- Guerrero-Contreras, J. and Caballero-Briones, F., 2015. Graphene oxide powders with different oxidation degree, prepared by synthesis variations of the Hummers method. *Materials Chemistry and Physics*, 153, 209-220.

- Gupta, V., Sharma, N., Singh, U., Arif, M. and Singh, A., 2017. Higher oxidation level in graphene oxide. *Optik-International Journal for Light and Electron Optics*, 143, 115-124.
- Hu, X., Yu, Y., Wang, Y., Zhou, J. and Song, L., 2015. Separating nano graphene oxide from the residual strong-acid filtrate of the modified Hummers method with alkaline solution. *Applied Surface Science*, 329, 2015, 83-86.
- Hummers, W.S., Offeman, R.E. 1958. Preparation of graphite oxide. *Journal of American Chemical Society*, 80(6): 1339.
- Karsli, N.G., 2023. Carbon fiber reinforced poly (lactic acid) composites: Investigation the effects of graphene nanoplatelet and coupling agent addition. *Journal of Elastomers & Plastics*, 00952443231183141.
- Korucu, H., Şimşek, B. and Yartaşı, A., 2018. A TOPSIS-based taguchi design to investigate optimum mixture proportions of graphene oxide powder synthesized by hummers method. *Arabian Journal for Science and Engineering*, 43(11): 6033-6055.
- Lv, S., Ma, Y., Qiu, C., Sun, T., Liu, J. and Zhou, Q., 2013. Effect of graphene oxide nanosheets of microstructure and mechanical properties of cement composites. *Construction and Building Materials*, 49:121-7.
- Mohammed, A., Al-Saadi, N.T.K. and Al-Mahaidi, R., 2016. Bond behaviour between NSM CFRP strips and concrete at high temperature using innovative high-strength self-compacting cementitious adhesive (IHSSC-CA) made with graphene oxide. *Construction and Building Materials* 127, 872-883.
- Mukherjee, K., Rajender, A. and Samanta, A.K., 2023. A review on the fresh properties, mechanical and durability performance of graphene-based cement composites. *Materials Today: Proceedings*, article in press.
- Murugan, M., Santhanam, M., Gupta, S.S., Pradeep, T. and Shah, S.P., 2016. Influence of 2D rGO nanosheets on the properties of OPC paste. *Cement and Concrete Composites* 70, 48-59.
- Omowole, A.A., Afolabi, D.I., Grace, K.K.M., Wilson, M.R. and Deborah, A.F., 2023. Effects of graphene nanoplatelets dispersion on the morphology of polymer nano-composites. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2769, No. 1). AIP Publishing.
- Pan, Z., He, L., Qiu, L., Korayem, A.H., Li, G., Zhu, J.W., Collins, F., Li, D., Duan, W.H. and Wang, M.C., 2015. Mechanical properties and microstructure of a graphene oxide-cement composite. *Cement & Concrete Composites*, 58, 140-147.
- Sedaghat, A, Ram, M.K., Zayed, A., Kamal, R. and Shanahan, N., 2014. Investigation of physical properties of graphene-cement composite for structural applications. *Open Journal of Composite Materials*, 4, 12-21.

- Serrano-Jiménez, J., de Lucas-Consuegra, A., Sánchez, P., Romero, A. and de la Osa, A.R., 2023. Electrochemical reforming of a fusel oil stream from the winery industry: New insights for a circular economy based on renewable hydrogen. *Fuel*, 350, 128728.
- Sevim, O., Jiangb, Z. and Ozbulut, O.E., 2022. Effects of graphene nanoplatelets type on self-sensing properties of cement mortar composites. *Construction and Building Materials*, 359, 129488.
- Sharma S. and Kothiyal N.C., 2016. Comparative effects of pristine and ball-milled graphene oxide on physico-chemical characteristics of cement mortar nanocomposites. *Construction and Building Materials*, 115, 256-268.
- Şimşek, B., Ultav, G., Korucu, H. and Yartaşı, A., 2018. Improvement of the graphene oxide dispersion properties with the use of TOPSIS based taguchi application. *Periodica Polytechnica Chemical Engineering*, 62(3): 323-335.
- TS EN 196-1, 2016. Çimento deney metotları-Bölüm 1: Dayanım tayini, *Türk Standartları Enstitüsü*, Ankara.
- Tserpes, K., Lagkousi, S., Tourountzi, E. and Floros, G., 2023. Synthesis and characterization of bulk mechanical properties of a bio-based resin filled by graphene nanoplatelets and cellulose nanocrystals. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 2526, No. 1, p. 012056). IOP Publishing.
- Uğur, A. and Kalaycıoğlu, H., 2023. The technological properties of particleboards manufactured with nano additive melamine-formaldehyde adhesive. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 24(1), 139-147.
- Uygunoğlu, T. and Şimşek, B., 2019. Grafen oksit katkılı harçların mekanik, fiziksel ve elektriksel özelliklerinin araştırılması. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 7(1), 196-204.
- Wang, M., Wang, R., Yao, H., Farhan, S., Zheng, S. and Du, C., 2016. Study on the three-dimensional mechanism of graphene oxide nanosheets modified cement. *Construction and Building Materials*, 126, 730-739.
- Zaaba, N.I., Foo, K.L., Hashim, U., Tan, S.J., Liu, W.W. and Voon C.H., 2017. Synthesis of graphene oxide using modified hummers method: solvent influence. *Procedia Engineering*, 184, 469-477.
- Zebari, O.I.H., Demirelli, K., Zeebaree, S.Y.S. and Tuncer, H., 2023. Synthesis cobalt complexed single chain polymer and its nanographene-based composites, electrical, optical, and thermal properties. *Research Square*, 1-27.
- Zhu, X.H., Kang, X.J., Yang, K. and Yang, C.H., 2017. Effect of graphene oxide on the mechanical properties and the formation of layered double hydroxides (LDHs) in alkali-activated slag cement. *Construction and Building Materials*, 132, 290-295.
- <https://nanografi.com/graphene/graphene-nanoplatelet-purity-99-9-size-3-nm-s-a-530-m2-g-dia-1-5-m/>. 22.05.2024

KAYNAKLAR

- Z. A. Polat, A. Memduhoğlu, M. Acar, H. Duman, “Kentsel Büyüme ile Motorlu Araç Trafığı Yoğunluğu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi”, Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 6(2), 442- 451, 2017.
- Ö. Mutlu, Z. Durak, H. Akyer, “Kademeli Mesai Saati ile Trafik Sıkışıklığının Azaltılması”, Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 26(4), 730-736, 2020.
- A. A. M. Harb, A. Durdu, H. Terzioğlu, “Kavşak Trafik Sinyalizasyon Kontrolü için Bulanık Mantık Yöntemi ile Gerçek Zamanlı Sistemin Tasarımı ve Uygulanması”, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Özel Sayı, Özel Sayı, 490-497, 2019.
- B.Ç. Gençosman, “Radyal Tabanlı Fonksiyon Ağları ile Adaptif Trafik Sinyal Kontrolü”, Journal of Current Researches on Engineering, Science and Technology (JoCREST), 7(4), 1-18, 2017.
- E. Doğan, A.P. Akgüngör, “Bulanık Mantık ile Diğer Sinyal Denetim Sistemlerinin Karşılaştırılması: Üç Kollu Sinyalize Kavşak Örneği”. ElCeziri Fen ve Mühendislik Dergisi, 3(1), 110-117, 2016.
- T.A.M. Mahmood, “Akıllı Şehirler için Adaptif Trafik Sinyalizasyon Kontrolü”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019.
- A.A.M. Harb, “Akıllı Kontrol Yöntemleri ile Trafik Sinyalizasyon Kontrolü”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019.
- I. Tunç, M.T. Söylemez, (2019 Eylül 11-14) Kavşak Yönetiminde Bulanık Mantık ve PI Kontrol Yöntemlerinin Benzetimi, TOK’2019 Otomatik Kontrol Ulusal Toplantısı, Muğla.
- I. Tang, F. Gao, F. Liu, X. Chen, “A Denoising Scheme-Based Traffic Flow Prediction Model: Combination of Ensemble Empirical Mode 58 Decomposition and Fuzzy C-Means Neural Network”. IEEE Access, Vol.8, p. 11546-11559, 2020.
- A. Karaağaç, “Sezgisel Arama Algoritmaları ile Trafik Sinyal Optimizasyonu”, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2020.
- E. Korkmaz, “İzole Sinyalize Kavşaklarda Yapay Zekâ Teknikleri ile Trafik Sinyal Kontrolü ve Optimizasyonu”, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, 2019.
- S. Yavuz, “Çiçek Tozlaşma Algoritması ile Devre Süresi Modellerinin Gerçekleştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, 2019.

- Y.Ş. Murat, “Denizli Şehiriçi Kavşaklardaki Trafik Akımlarının Bigisayarla İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli, 1996.
- F.V. Webster, ve B.M. Cobbe, Traffic Signals, H.M.S.O., Londra, 111, 1966.
- Ulaşım Araştırma Kurulu, Ulaşım Araştırma Konseyi, Highway Capacity Manual 2000 (HCM, (2000), TRB publication, Washington, 2000.
- O. Eraslan, “Işıklı Kavşaklarda Amerikan ve Avusturalya Yöntemleri ile Gecikme Analizi ve Örnek Bir Kavşak çözümü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- J. Holland, Adaptation in natural and artificial systems, MIT Press, 1975.
- D. Whitley, “A genetic algorithm tutorial”, Statistics and Computing. Technical Report CS-93-103, Mart 1993.
- S. Li, H. Chen, M.Wang, A.A. Heidari, S. Mirjalili, “Slime mould algorithm: A new method for stochastic optimization”, Future Generation Computer Systems, 111, 300-323, 2020.
- R. Eberhart, J. Kennedy, (04-06 Ekim 1995) A new optimizer using particle swarm theory. In MHS'95, Proceedings of the Sixth International Symposium on Micro Machine and Human Science (pp. 39-43), Ieee, 1995.
- S. Mirjalili, S.M. Mirjalili, A. Lewis, “Grey Wolf Optimizer”, Advances in English Software, 69, 46-61, 2014.
- L. Doğan, U. Yüzgeç (11-13 Mayıs 2018), Robot Path Planning using Gray Wolf Optimizer in Proceedings - International Conference on Advanced Technologies Computer Engineering and Science (ICATCES'18), 2018.
- [23] M.S. Kıran, “TSA: Tree-seed algorithm for continuous optimization”, Expert Systems with Applications, 42(19), 6686-6698, 2015.
- S. Mirjalili, A. H. Gandomi, S.Z. Mirjalili, S. Saremi, H. Faris, S.M. Mirjalili, S. M., “Salp Swarm Algorithm: A bio-inspired optimizer for engineering design problems”, Advances in Engineering Software, 114, 163-191, 2017.
- A. A. Heidari, S. Mirjalili, H. Faris, I. Aljarah, M. Mafarja, H. Chen, "Harris hawks optimization: Algorithm and applications", Future Generation Computer Systems, 97, 849–872, 2019.
- F.A.Hashim, E. H. Houssein, K. Hussain, M. S. Mabrouk, W. Al-Atabany, “Honey badger algorithm: New metaheuristic algorithm for solving optimization problems”, Math. Comput. Simul. 192, 84–110. doi:10.1016/j.mat-com.2021.08.013, 2022.

- S.P. Çalışkanelli, S.Tanyel, “Sinyalize Kavşaklarda Doygun Akım Değerinin İrde-
lenmesi”, İMO Teknik Dergi, Yazı 496, 8225-8248, 2018.
- H. Kara, G. Sarısoy, Y. Delice “Yeşil dalga uygulamalarında ışıklı kılavuz sistem
kullanımının değerlendirilmesi”, Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları
Dergisi, Cilt:5 – Sayı:2, 2022.
- Pyungtanasup, K. (2008). The epidemiology of mandibular fractures treated at Chiang
Mai University Hospital: A review of 198 cases. *Journal of the Medical As-
sociation of Thailand*, 91(6), 868-874.
- Yıldırım, M., 2016, Temel İnsan Anatomisi, Nobel tıp kitabevi, İstanbul, 978- 605-
335-250-1.
- Afrooz, P., Byowski, M., James, I., Daniali, L., & Alvarez, J. (2015). The epidemio-
logy of mandibular fractures in the United States, Part 1: A review of 13,142
cases from the US National Trauma Data Bank. *Journal of Oral and Maxil-
lofacial Surgery*, 73(12), 2361-2366.
<https://doi.org/10.1016/j.joms.2015.04.032>
- Morris, C., Bebeau, N. P., Brockhoff, H., et al. (2015). Mandibular fractures: an analy-
sis of the epidemiology and patterns of injury in 4,143 fractures. *Journal of
Oral and Maxillofacial Surgery*, 73(5), 951.e1-951.e12.
- Marrett, R., & Peacock, D. C. (1999). Strain and stress. *Journal of Structural Geology*,
21(8-9), 1057-1063. [https://doi.org/10.1016/S0191-8141\(99\)00020-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8141(99)00020-6)
- Lubarda, V., & Lee, E. H. (1981). A correct definition of elastic and plastic deforma-
tion and its computational significance. *Journal of Applied Mechanics*, 48(1),
35-40. <https://doi.org/10.1115/1.3157589>
- Rowe, N. L., & William, J. (1994). *Maxillofacial Injuries* (2nd ed.). Churchill Li-
vingstone. p. 216.
- Banks, P., & Brown, A. (2001). *Fractures of the Facial Skeleton* (2nd ed.). But-
terworth-Heinemann. pp. 171–185.
- Dingman, R., & Natvig, P. (1969). *Surgery of Facial Fractures*. W. B. Saunders Com-
pany.
- Panneerselvam, E., Prasad, P. J., Balasubramaniam, S., Somasundaram, S., Raja, K.
V., & Srinivasan, D. (2017). The influence of the mandibular gonial angle
on the incidence of mandibular angle fracture: A radiomorphometric study.
Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, 75, 153-159.
<https://doi.org/10.1016/j.joms.2016.09.039>
- Singh, S., Mishra, S. R., Kumar, P., Sinha, P., Passey, S. J., & Singh, R. (2015). Lo-
cation of mandibular foramen in correlation with the gonial angle in Indian
population: A morphometric study for surgical practices. *International Jour-
nal of Anatomy and Research*, 3(3), 1345-1350.
- Semel, G., Emodi, O., Ohayan, C., & Ginini, J. (2020). The Influence of Mandibular
Gonial Angle on Fracture Site. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*,
78(8), 1366-1371. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2020.03.025>

- Dhara, V., Kamath, A., & Vineetha, R. (2019). The influence of the mandibular gonial angle on the occurrence of mandibular angle fracture. *Dental Traumatology*, 35(3), 188-193. <https://doi.org/10.1111/edt.12459>
- Elavenil, P., Pooja, J., Sasikala, B., Shanmugasundaram, S., Krishnakumar Raja, V. B., & Dilip, S. (2016). The influence of mandibular gonial angle on the incidence of mandibular angle fracture – a radiomorphometric study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, S0278-2391(16)30750-9. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2016.10.001>
- Al-Dawoody A. D. (2022). Does high gonial angle increases the risk of mandibular angle fracture? A digital orthopantomographic study. *Journal of clinical and experimental dentistry*, 14(12), e994–e999. <https://doi.org/10.4317/jced.60003>.
- Armond, A. C. V., Martins, C. C., Glória, J. C. R., Galvão, E. L., dos Santos, C. R. R., & Falci, S. G. M. (2017). Influence of third molars in mandibular fractures. Part 1: mandibular angle—a meta-analysis. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 46, 716-729. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2017.02.1264>
- Fernandes, I. A., Souza, G. M., Silva de Rezende, V., Al-Sharani, H. M., Douglas-de-Oliveira, D. W., Galvão, E. L., et al. (2020). Effect of third molars in the line of mandibular angle fractures on postoperative complications: systematic review and meta-analysis. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 49, 471-482. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2019.09.017>
- Ellis, E. (2002). Outcomes of patients with teeth in the line of mandibular angle fractures treated with stable internal fixation. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 60, 863-865. <https://doi.org/10.1053/joms.2002.33852>
- Iida, S., Nomura, K., Okura, M., & Kogo, M. (2004). Influence of the incompletely erupted lower third molar on mandibular angle and condylar fractures. *Journal of Trauma: Injury, Infection, and Critical Care*, 57, 613-617. <https://doi.org/10.1097/01.TA.0000096647.36992.83>
- Duan, D. H., & Zhang, Y. (2008). Does the presence of mandibular third molars increase the risk of angle fracture and simultaneously decrease the risk of condylar fracture? *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 37, 25-28. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2007.07.010>
- Samieirad, S., Eshghpour, M., Dashti, R., Tohidi, E., Javan, A. R., & Mianbandi, V. (2019). Correlation between lower third molar impaction types and mandibular angle and condylar fractures: a retrospective study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 77, 556-564. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2018.09.02819>.
- Giovacchini, F., Paradiso, D., Bensi, C., Belli, S., Lomurno, G., & Tullio, A. (2018). Association between third molar and mandibular angle fracture: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 46, 558-565. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2017.12.011>

- Schwimmer, A., Stern, R., & Kritchman, D. (1983). Impacted third molars: a contributing factor in mandibular fractures in contact sports. *The American Journal of Sports Medicine*, 11, 262-266.
- Tevepaugh, D. B., & Dodson, T. B. (1995). Are mandibular third molars a risk factor for angle fractures? A retrospective cohort study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 53(6), 646-649.
- Hanson, B. P., Cummings, P., & Frederick, P. (2004). The association of third molars with mandibular angle fractures: a meta-analysis. *Journal of the Canadian Dental Association*, 70(1), 39-43.
- Thangavelu, A., Yoganandha, R., & Vaidhyanathan, A. (2010). Impact of impacted mandibular third molars in mandibular angle and condyle fractures. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 39(2), 136-139. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2009.10.003>
- Krimmel, M., & Reinert, S. (2000). Mandibular fracture after third molar removal. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 58(10), 1110-1112. <https://doi.org/10.1053/joms.2000.17731>
- Pell G.J., Gregory G.T. Impacted mandibular third molars: Classification and modified technique for removal. *Dent. Dig.* 1933;39:330-338. [Google Scholar]
- Reitzik, M., Lownie, J. F., Cleaton-jones, P., & Austin, J. (1978). Experimental fractures of monkey mandible. *International Journal of Oral Surgery*, 7(2), 100-103. [https://doi.org/10.1016/S0300-9785\(78\)80037-4](https://doi.org/10.1016/S0300-9785(78)80037-4)
- Fuselier, J. C., Ellis, E. E. 3rd, & Dodson, T. B. (2002). Do mandibular third molars alter the risk of angle fracture? *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 60, 514-518.
- Lee JT, Dodson TB: The effect of mandibular third molar presence and position on the risk of an angle fracture. *J Oral Maxillofac Surg* 58:394, 2000
- Wolff J. "The Law of Bone Remodeling". Berlin Heidelberg New York: Springer, 1986 (translation of the German 1892 edition)
- Proffit, W. R., Fields, H. W., & Nixon, W. L. (1983). Occlusal forces in normal- and long-face adults. *Journal of Dental Research*, 62, 566-570. <https://doi.org/10.1177/00220345830620051201>
- Kitai, N., Fujii, Y., Murakami, S., Furukawa, S., Kreiborg, S., & Takada, K. (2002). Human masticatory muscle volume and zygomatico-mandibular form in adults with mandibular
- Koolstra, J. H., & Van Eijden, T. M. (2005). Combined finite-element and rigid-body analysis of human jaw joint dynamics. *Journal of Biomechanics*, 38(12), 2431-2439. <https://doi.org/10.1016/j.jbiomech.2004.10.016>
- Ellis, E. 3rd, Moos, K. F., & El-Attar, A. (1985). Ten years of mandibular fractures: an analysis of 2,137 cases. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology*, 59(2), 120-129. [https://doi.org/10.1016/0030-4220\(85\)90218-X](https://doi.org/10.1016/0030-4220(85)90218-X).
- Huiskes, R., Weinans, H., & Grootenboer, H. J. (1987). The behavior of adaptive bone-remodeling simulation models. *Journal of Biomechanics*, 20(11-12), 1135-1146. [https://doi.org/10.1016/0021-9290\(87\)90030-8](https://doi.org/10.1016/0021-9290(87)90030-8)

- Chen, Y., Wang, X., & Liu, Y. (2020). The impact of masticatory muscle strength on mandibular fracture patterns. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 78(4), 655-661.
- Kim, Y. J., & Park, T. H. (2021). The role of masticatory muscle contraction in mandibular fracture patterns: A clinical and biomechanical study. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology*, 131(3), 342-348.
- Klemetti, E., Kolmakov, S., & Kröger, H. (1994). Pantomography in assessment of the osteoporosis risk group. *Scandinavian Journal of Dental Research*, 102(1), 68-72.
- Noda, M., Kawashima, Y., Tokunaga, S., Ito, K., Hara, Y., Hirahara, N., Sawada, E., Iizuka, N., & Kaneda, T. (2018). Risk assessment for condylar fracture using classification of the mandibular inferior cortical shape by pantomography. *International Journal of Oral-Medical Sciences*, 16(1), 49-53.
- Noda, M., Kawashima, Y., Ito, K., Hirahara, N., Sawada, E., Iizuka, N., & Kaneda, T. (2018). Assessment of maxillary fracture risk using classification of the mandibular inferior cortical shape by pantomography. *Journal of Hard Tissue Biology*, 27(1), 117-120.
- Bala, Y., Zebaze, R., & Seeman, E. (2015). Role of cortical bone in bone fragility. *Current Opinion in Rheumatology*, 27(4), 406-413.
- Itakura, G., Ito, K., Muraoka, H., Hirahara, N., Okada, S., Komatsu, T., ... & Kaneda, T. (2022). Risk Assessment of Condylar Fractures Associated with Mandibular Cortical Bone Width Using Computed Tomography. *International Journal of Oral-Medical Sciences*, 20(4), 203-209.
- White, S. C., & Rudolph, D. J. (1999). Alterations of the trabecular pattern of the jaws in patients with osteoporosis. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontics*, 88, 628-635. [https://doi.org/10.1016/S1079-2104\(99\)70009-5](https://doi.org/10.1016/S1079-2104(99)70009-5)
- White, S. C., Atchison, K. A., Gornbein, J. A., Nattiv, A., Paganini-Hill, A., Service, S. K., & Yoon, D. C. (2005). Change in mandibular trabecular pattern and hip fracture rate in elderly women. *Dentomaxillofacial Radiology*, 34, 168-174.
- Jonasson, G., Sundh, V., Ahlqvist, M., Hakeberg, M., Björkelund, C., & Lissner, L. (2011). A prospective study of mandibular trabecular bone to predict fracture incidence in women: A low-cost screening tool in the dental clinic. *Bone*, 49(4), 873-879. <https://doi.org/10.1016/j.bone.2011.07.022>
- Seeman, E. (2002). Pathogenesis of bone fragility in women and men. *The Lancet*, 359(9320), 1841-1850. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08706-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08706-8)
- Burr, D. B. (2002). The contribution of the organic matrix to bone's material properties. *Bone*, 31(1), 8-11. [https://doi.org/10.1016/S8756-3282\(02\)00756-2](https://doi.org/10.1016/S8756-3282(02)00756-2)
- Cummings, S. R., Black, D. M., & Rubin, S. M. (1989). Lifetime risks of hip, colles, or vertebral fracture and coronary heart disease among white postmenopausal women. *Archives of Internal Medicine*, 149(11), 2445-2448.

- Lindhe, J., Karring, T., & Lang, N. (2008). *Clinical Periodontology and Implant Dentistry* (5th ed.). Blackwell. pp. 89-91.
- Jones, G., Nguyen, T., Sambrook, P. N., et al. (2006). Osteoporosis and the risk of fracture in the mandible. *Osteoporosis International*, 17(12), 1739-1746.
- Lieger, O., Zix, J., Kruse, A., & Iizuka, T. (2009). Dental injuries in association with facial fractures. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 67, 1680-1684. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2009.03.052>
- Silvennoinen, U., Iizuka, T., Lindqvist, C., & Oikarinen, K. (1992). Different patterns of condylar fractures: an analysis of 382 patients in a 3-year period. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 50, 1032-1037.
- Szalma, J., Lempel, E., Jeges, S., Szabó, G., & Olasz, L. (2020). Association between third molar impaction status and angle or condylar fractures of the mandible: A retrospective analysis. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 78(3), 383.e1-383.e10. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2019.11.011>
- Gaddipati, R., Ramiseti, S., Vura, N., & Nalamolu, B. (2014). Impacted mandibular third molars and their influence on mandibular angle and condyle fractures - a retrospective study. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 42(7), 1102-1105. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2013.11.012>
- Xin, P., Jiang, B., Dai, J., Hu, G., Wang, X., Xu, B., & Shen, S. G. (2014). Finite element analysis of type B condylar head fractures and osteosynthesis using two positional screws. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 42(5), 482-488. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2013.06.006>
- Shilo, D., Bereznayak Elias, Y., Emodi, O., Noy, D., & Rachmiel, A. (2019). Morphometric features as a predisposing factor to mandibular angle fractures. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 48, Supplement. <https://doi.org/10.1016/j.ijom.2019.03.100>
- Xiong, L. W., Liang, L., Xu, M. J., Yu, H.-H., Zhang, Y., & Wang, X. (2021). Correlation between condylar fracture pattern after parasymphiseal impact and condyle morphological features: A retrospective analysis of 107 Chinese patients. *International Journal of Environmental R*

References

- Altun, D., Sarıcı, S.Ü. (2017). Keçi sütü: Bebek beslenmesinde ilk tercih mi olmalı? Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 60: 22-3, 2017.
- Ballabio, C., Chessa, S., Rignanese, D., Gigliotti, C., Pagnacco, G., Terracciano, L., Fiocchi, A., Restani, P., Caroli, A.M. (2011). Goat milk allergenicity as a function of α S1-casein genetic polymorphism. American Dairy Science Association, 94(2), 998-1004, 2011.
- Clark, S., Mora, Garcia, M.B. (2017). A 100-Year Review: Advances in goat milk research. American Dairy Science Association, J. Dairy Sci. 100:10026–10044, 2017.
- Ergin, E. H., Şahin, İ.N., Çolakoğlu, E., Telli, A.E. (2018). Farklı hayvan türlerinden elde edilen sütlerin total antioksidan kapasitelerinin karşılaştırılması (Comparison of total antioxidant capacity of milk samples obtained from different species). MAE Veteriner Fakültesi Dergisi, 3 (2): 102-105, 2018.
- Federico, L.V., Olivares, M., Jiménez, J., Boza, J., Xaus, J. (2004). Goat Milk is Less Immunogenic than Cow Milk in a Murine Model of Atopy. Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition, 39(4),354-360,2004.
- Fiona, S. W., Cullough, M. (2003). Nutritional evaluation of goat's milk. British Food Journal, Vol. 105 (4/5), 2003.
- Getaneh, G., Mebrat, A., Wubie, A. and Kendie, H. (2016). Review on Goat Milk Composition and its Nutritive Value. Journal of Nutrition and Health Sciences, 3(4): 401. 2016.
- Haenlein, G.F.W. (2004). Goat milk in human nutrition. Elsevier, Small Ruminant Research, 51, 155–163, 2004.
- Hodgkinson, A. J., McDonald N. A., Kivits, L. J., Hurford, D. R., Fahey, S. and Prosser, C. (2011). Allergic responses induced by goat milk α s1-casein in a murine model of gastrointestinal atopy. Journal of Dairy Science Vol. 95 No. 1, 83-90, 2012.
- Özdemir, M.B., Acar, T. N. (2015). Bileşimi ve Sağlık Üzerine Etkileri Açısından; Eşek ve Keçi Sütü. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6 (4):189-193, 2015.
- Park, Y. W. (2000). Comparison of mineral and cholesterol composition of different commercial goat milk products manufactured in USA. Elsevier Small Ruminant Research 37, 115-124, 2000.
- Pessler, F. and Nejat, M. (2004). Anaphylactic reaction to goat's milk in a cow's milk-allergic infant. Pediatr Allergy Immunol, 15: 183–185, 2004.
- Restani, P. (2004). Goat Milk Allergenicity. Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition, 39(4), 323–324, October 2004.
- Sachin, S. L., Kishorkumar, D. A., Bhavbhuti, M. M. (2017). Goat Milk in Human Nutrition and Health. Int.J. Curr.Microbiol. App.Sci, 6(5): 1781-1792, 2017.
- Telli, A.E., Doğruer, Y. (2014). Keçi Sütünde Biyoaktif Bileşenler. Animal Health Prod and Hyg, 3(1): 264- 271, 2014.

- Tilahun, Z., Nejash, A., Tadele, K. and Girma, K. (2014). Review on Medicinal and Nutritional Values of Goat Milk. *Academic Journal of Nutrition* 3 (3): 30-39, 2014.
- Yüksel, Ö. Z. (2015). Keçi ve Koyun Sütlerinin Kimyasal Bileşimleri. *Gıda Teknolojisi Derneği*, 40 (6): 363-370, 2015.
- Lucantoni C, Than KD, Wang AC, Valdivia-Valdivia JM, Maher CO, La Marca F. Tarlov cysts: A controversial lesion of the sacral spine. *Neurosurg Focus*. 2011;31(6):E14. DOI: 10.3171/2011.9.FOCUS11171
2. Langdown, Andrew John FRCS (Tr & Orth)*; Grundy, Julian R. B MRCST; Birch, Nicholas C FRCS (Orth)†. The Clinical Relevance of Tarlov Cysts. *Journal of Spinal Disorders & Techniques* 18(1):p 29-33, February 2005. DOI: 10.1097/01.bsd.0000133495.78245.71
3. Tarlov IM. Spinal perineurial and meningeal cysts. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*. 1970 Dec;33(6):833-43. doi: 10.1136/jnnp.33.6.833. PMID: 5531903; PMCID: PMC493601.
4. Paulsen RD, Call GA, Murtagh FR. Prevalence and percutaneous drainage of cysts of the sacral nerve root sheath (Tarlov cysts). *AJNR Am J Neuroradiol*. 1994;15(2):293-297.
5. Murphy KJ, Nussbaum DA, Schnupp S, Long DM. Sacral perineural cysts: case series and literature review. *Neurosurgery*. 1995;37(5):888-893. DOI: 10.1227/00006123-199511000-00010
6. Voyadzis JM, Bhargava P, Henderson FC. Tarlov cysts: a study of 10 cases with review of the literature. *J Neurosurg*. 2001;95(1 Suppl):25-32. DOI: 10.3171/spi.2001.95.1.0025
7. Chaiyabud P, Suwanpratheeep K: Symptomatic Tarlov cyst: report and review. *J Med Assoc Thai* 89:1047–1050, 2006
8. Acosta FL, Quinones-Hinojosa A, Schmidt MH, Weinstein PR. "Diagnosis and management of sacral Tarlov cysts." Case report and review of the literature. *Neurosurg Focus*. 2003;15(2):E15. doi:10.3171/foc.2003.15.2.15.
9. Lefranc M, Do Thi AN, Sakka L, Brotchi J, De Witte O. Sacral perineural (Tarlov) cysts: case series and literature review. *Acta Neurochir (Wien)*. 2004;146(4):349-358. DOI: 10.1007/s00701-003-0214-6
10. Bartels RH, van Overbeeke JJ: Lumbar cerebrospinal fluid drainage for symptomatic sacral nerve root cysts: an adjuvant diagnostic procedure and/or alternative treatment? Technical case report. *Neurosurgery* 40:861–865, 1997
11. Kunz U, Mauer UM, Waldbaur H: Lumbosacral extradural arachnoid cysts: diagnostic and indication for surgery. *Eur Spine J* 8:218–222, 1999
12. Mummaneni PV, Pitts LH, McCormack BM, Corroo JM, Weinstein PR. Microsurgical treatment of symptomatic sacral Tarlov cysts. *Neurosurgery*. 2000;47(1):74-78; discussion 78-79. DOI: 10.1097/00006123-200007000-00015
13. Ropper AE, Ropper AH. Acute spinal cord compression. *Neurol Clin*. 2013;31(1):27-46. DOI: 10.1016/j.ncl.2012.08.007

14. Wei H, Liu J, Zhang W, et al. Symptomatic Tarlov cysts: surgical treatment strategies. *J Neurosurg Spine*. 2017;27(5):560-568. DOI: 10.3171/2017.2.SPINE161262
15. Guo D, Shu K, Chen R, Ke C, Zhu Y, Lei T: Microsurgical treatment of symptomatic sacral perineurial cysts. *Neurosurgery* 60:1059–1066, 2007
16. Murphy, K., Nasralla, M., Pron, G. *et al.* Management of Tarlov cysts: an uncommon but potentially serious spinal column disease—review of the literature and experience with over 1000 referrals. *Neuroradiology* 66, 1–30 (2024). <https://doi.org/10.1007/s00234-023-03226-6>
17. Tanaka M, Nakahara S, Ito Y, Nakanishi K, Sugimoto Y, Ikuma H, et al: Surgical results of sacral perineural (Tarlov) cysts. *Acta Med Okayama* 60:65–70, 2006

References

- Ayhan Öncü Y. The Effect of Evidence-Based Fall Prevention Strategies on Nurses' Attitudes Towards Evidence-Based Practices and Patient Falls. Dokuz Eylül University. Institute of Health Sciences., PhD Thesis, 2017, İzmir (Advisor: Prof. Dr. Şeyda Seren İntepeler).
- Brandt JA, Edwards DR, Sullivan, SC, Zehler JK, Grinder S, Scott KJ, Cook JH, Roper D, Dickey A, Maddox KL. An evidence-based business planning process. *Journal of Nursing Administration*. 2009;39(12):511-513.
- Buldukoğlu K. Ethics in nursing research. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*. 1997;5(3):111-116.
- Burns N, Grove S. *The Practice of Nursing Research: Appraisal, Synthesis and Generation of Evidence*. 6st ed. St. Louis, Missouri: Saunders & Elsevier; 2009: 2-13.
- Chau JPC, Lopez V, Thompson DR. A survey of Hong Kong nurses perceptions of barriers to and facilitators of research utilization. *Research in Nursing&Health*. 2008;31(6):640-649.
- Cullen L, Adams S. An evidence-based practice model. *Journal of Peri Anesthesia Nursing*. 2010;25(5):307-310.
- Doody M, Doody O. Introducing evidence into nursing practice: using the IOWA model. *British Journal of Nursing*. 2011;20(11):661-664.
- Estabrooks CA. The conceptual structure of research utilization. *Research in Nursing & Health*. 1999;22(3):203–216.
- Fineout-Overholt E, Mazurek Melnyk B, Schultz A. Transforming health care from the inside out: advancing evidence-based practice in the 21st century. *Journal of Professional Nursing*. 2005;21(6):335-344.
- Fink R, Thompson CJ, Bonnes D. Overcoming barriers and promoting the use of research in practice. *Journal of Nursing Administration*. 2005;35(3):121-129.
- Glacken M, Chaney D. Perceived barriers and facilitators to implementing research findings in the Irish practice setting. *Journal of Clinical Nursing*. 2004;13(6):731-740.

- Görak G. Reasons why nursing research cannot be put into practice. In: I. International & V. National Nursing Education Congress Book. Istanbul: Özlem Graphic Printing; 2003: 1-46.
- International Council of Nurses (ICN). International Nursing Days. Delivering Quality Serving Communities: Nursing Leading Care Innovations. Geneva, Switzerland. 2009: 10.
- Karadakovan A. The importance of research in nursing and research topic priorities. *Journal of Ege University School of Nursing*. 1996;12(2):133-142.
- Karagözoğlu Ş. The importance of high-level research in nursing. In: *Proceedings of the 1st International Nursing Research Congress*. Ankara: Nursing Research and Development Association Economic Enterprise Publishing House; 2017: 24-41.
- Kelleci M, Gölbaşı Z, Yılmaz M, Doğan S. Examining the opinions of nurses working in a university hospital about conducting research and using research results in care. *Journal of Research and Development in Nursing*. 2008;10(2):3-16.
- Kılıç Akça N, Taşçı S. Nursing education and critical thinking. *Mersin University Faculty of Education Journal*. 2009;5(2):187-196.
- Kitson A, Harvey G, McCormack B. Enabling the implementation of evidence based practice: a conceptual framework. *BMJ Quality Safety*, 1998;7(3):149-158.
- Kocaman G. Evidence-based practice in nursing. *Journal of Nursing Research and Development*. 2003;2(4):61-69.
- Kocaman G. Use of nursing research in practice. *Proceedings of the 1st International Nursing Research Congress*. Ankara: Nursing Research and Development Association Economic Enterprise Publishing House; 2017, pp: 19-23.
- Mazurek Melnyk B, Fineout-Overholt E, Stillwell SB, Williamson, KM. Evidence-based practice: step by step: the seven steps of evidence-based practice. *AJN The American Journal of Nursing*. 2010;110(1):51-53.
- McSherry R, Simmons M, Abbott P. *Evidence-Informed Nursing: A Guide For Clinical Nurses*. 1 st ed. NewYork: Routledge; 2002: 1-12.
- Nahçıvan NÖ. Steps and strategies in the use of nursing research in practice. In: I. International & V. National Nursing Education Congress Book. Istanbul: Özlem Graphic Printing; 2003: 47-54.
- Newhouse RP, Dearholt SL, Poes SS, Pugh LC, White KM. *Johns Hopkins Nursing Evidence-Based Practice Model And Guidelines*. Indianapolis: Sigma Theta Tau International; 2007:90.
- Öztürk N, Ulusoy H. Critical thinking levels of undergraduate and graduate nursing students and factors affecting critical thinking. *Maltepe University Journal of Nursing Science and Art*. 2008;1(1):15-25.
- Polit DF, Hungler BP. *Nursing Research; Principles and Methods*. 4 st ed Philadelphia: Lippincott Williams&Wilkins; 2001.
- Rycroft-Malone J, Harvey G, Seers K, Kitson A, McCormack B, Titchen A. An exploration of the factors that influence the implementation of evidence into practice. *Journal of Clinical Nursing*. 2004;13(8):913-924.

- Stichler JF. Evaluating the evidence in evidence-based design. *Journal of Nursing Administration*. 2010;40(9):348-351.
- Thompson CJ. The meaning of research utilization, a preliminary typology. *Critical Care Nursing Clinics of North America*. 2001;13(4):475-485.
- Velioğlu P. *Concepts and Theories in Nursing*. 2nd Edition. Istanbul: Akademi Press and Publishing; 2012: 21-65.
- Yava A, Çiçek H, Tosun N, Yanmış N, Koyuncu A, Güler A, Akbayrak N. Factors affecting the use of research results by cardiology and cardiovascular surgery nurses. *Anatolian Journal Clinical Investigation*. 2008;2(4):160-166.

References

- American Association for Respiratory Care (AARC). (2003). Capnography/Capnometry during Mechanical Ventilation—2003 Revision & Update. *Respiratory Care*, 48(5), 534-539.
- Bear, D. E., Champion, A., Lei, K., Smith, J., Beale, R., Camporota, L., & Barrett, N. A. (2016). Use of an electromagnetic device compared with chest x-ray to confirm nasogastric feeding tube position in critical care. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 40(4), 581-586.
- Boeykens, K., Holvoet, T., & Duysburgh, I. (2023). Nasogastric tube insertion length measurement and tip verification in adults: a narrative review. *Critical Care*, 27(1), 317.
- Boeykens, K., Steeman, E., & Duysburgh, I. (2014). Reliability of pH measurement and the auscultatory method to confirm the position of a nasogastric tube. *International Journal of Nursing Studies*, 51(11), 1427-1433.
- Borsci, S., Buckle, P., Huddy, J., et al . (2017) Usability Study of pH Strips for Nasogastric Tube Placement. *PLoS ONE*, 12, e189013.
- Bourgault, A. M., & Halm, M. A. (2009). Feeding tube placement in adults: safe verification method for blindly inserted tubes. *American Journal of Critical Care*, 18(1), 73-76.
- Bourgault, A. M., Aguirre, L., & Ibrahim, J. (2017). Cortrak-assisted feeding tube insertion: a comprehensive review of adverse events in the MAUDE database. *American Journal of Critical Care*, 26(2), 149-156.
- Brazier, S., Taylor, S. J., Allan, K., Clemente, R., & Toher, D. (2017). Stroke: ineffective tube securement reduces nutrition and drug treatment. *British Journal of Nursing*, 26(12), 656-663.
- British Association for Parenteral and Enteral Nutrition (BAPEN) (2020). A position paper on nasogastric tube safety. Available from [https:// www.bapen. org. uk/ pdfs/ ngsig/a- posit ion- paper- on- nasog astric- tube- safetyv2.pdf](https://www.bapen.org.uk/pdfs/ngsig/a-position-paper-on-nasogastric-tube-safetyv2.pdf).
- Campos, Y., Kerin, C., & Reyes, R. (2020). Complications of small-bore feeding tubes: is newer technology necessarily better? *Trauma Surgery & Acute Care Open*, 5(1), e000572.
- Cannaby, A. M., Evans, L., & Freeman, A. (2002). Nursing care of patients with nasogastric feeding tubes. *British Journal of Nursing*, 11(6), 366-372.

- Cardona, E., & Mehta, S. (2021). Bedside postpyloric enteral tube placement using Kangaroo IRIS technology: a single-center case series. *Nutrition*, 86, 111195.
- Çelik, N. (2013). Nazogastrik tüp ve hemşirelik girişimleri. *SD Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 108-113.
- Chau, J. P. C., Liu, X., Choi, K. C., Lo, S. H. S., Lam, S. K. Y., Chan, K. M., ... & Thompson, D. R. (2021). Diagnostic accuracy of end-tidal carbon dioxide detection in determining correct placement of nasogastric tube: An updated systematic review with meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 123, 104071.
- Chau, J. P. C., Thompson, D. R., Fernandez, R., Griffiths, R., & Lo, H. S. (2009). Methods for determining the correct nasogastric tube placement after insertion: a meta-analysis. *JBIC Evidence Synthesis*, 7(16), 679-760.
- Chau, J. P., Lo, S. H., Thompson, D. R., Fernandez, R., & Griffiths, R. (2011). Use of end-tidal carbon dioxide detection to determine correct placement of nasogastric tube: a meta-analysis. *International journal of nursing studies*, 48(4), 513-521.
- Cheifetz, I. M., & Myers, T. R. (2007). Respiratory therapies in the critical care setting. Should every mechanically ventilated patient be monitored with capnography from intubation to extubation? *Respiratory care*, 52(4), 423-38.
- Dias, F., Jales, R.M., Alvares, B.R., et al . (2020) Randomized Clinical Trial Comparing Two Methods of Measuring Insertion Length of Nasogastric Tubes in Newborns. *JPEN Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*. <https://doi.org/10.1002/jpen.1786>
- Duan, M., Chen, X., Qin, X., Liang, Q., Dong, W., Zhang, Y., & Lin, J. (2020). A review of location methods of nasogastric tube in critically ill patients. *Open Journal of Nursing*, 10(10), 943.
- Howes, D. W., Pickett, W., & Shelley, E. S. (2005). Colorimetric carbon dioxide detector to determine accidental tracheal feeding tube placement: Un détecteur colorimétrique de gaz carbonique pour déterminer la mise en place endotrachéale accidentelle d'un tube d'alimentation. *Canadian Journal of Anesthesia*, 52, 428-432.
- Irving, S. Y., Rempel, G., Lyman, B., Sevilla, W. M. A., Northington, L., Guenter, P., & American Society for Parenteral and Enteral Nutrition. (2018). Pediatric nasogastric tube placement and verification: best practice recommendations from the NOVEL project. *Nutrition in Clinical Practice*, 33(6), 921-927.
- Li, J. (2001). Capnography alone is imperfect for endotracheal tube placement confirmation during emergency intubation. *The Journal of emergency medicine*, 20(3), 223-229.
- Mcfarland, A. (2017) A Cost Utility Analysis of the Clinical Algorithm for Nasogastric Tube Placement Confirmation in Adult Hospital Patients. *Journal of Advanced Nursing*, 73, 201-216.

- Metheny, N. A., & Meert, K. L. (2014). A review of published case reports of inadvertent pulmonary placement of nasogastric tubes in children. *Journal of Pediatric Nursing*, 29(1), e7-e12.
- Metheny, N. A., Stewart, B. J., & Mills, A. C. (2012). Blind insertion of feeding tubes in intensive care units: a national survey. *American Journal of Critical Care*, 21(5), 352-360.
- Metheny, N., Stewart, B.J., Smith, L., and et.al.(1997).pH and concentrations of pepsin and trypsin in feeding tube aspirates as predictors of tube placement. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 21:5,279-285
- Metheny, N.A., Krieger, M.M., Healey, F., Meert, K.L. (2019). A review of guidelines to distinguish between gastric and pulmonary placement of nasogastric tubes. *Hear Lung*., 48(3):226-235.
- Mordiffi, S. Z., Goh, M. L., Phua, J., & Chan, Y. H. (2016). Confirming nasogastric tube placement: Is the colorimeter as sensitive and specific as X-ray? A diagnostic accuracy study. *International Journal of Nursing Studies*, 61, 248-257.
- National Patient Safety Agency. (2011). Reducing the harm caused by misplaced nasogastric feeding tubes in adults, children and infants. www.nrls.npsa.nhs.uk/alerts/?entryid45=129640.
- Nutrition in Clinical Practice, 33, 921-927. <https://doi.org/10.1002/ncp.10189> Bankier, A.A., Wiesmayr, M.N., Henk, C., et al . (1997) Radiographic Detection of Intrabronchial Malpositions of Nasogastric Tubes and Subsequent Complications in Intensive Care Unit Patients. *Intensive Care Medicine*, 23, 406-410.
- Peng J, Tang M, Liu LL, Chen WT, Ye QH. Diagnostic accuracy of ultrasonography for detecting gastric tube placement: an updated meta-analysis. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*. 2022;26(17):6328–6339
- Powers, J., Brown, B., Lyman, B., Escuro, A. A., Linford, L., Gorsuch, K., ... & Guenter, P. (2021). Development of a competency model for placement and verification of nasogastric and nasoenteric feeding tubes for adult hospitalized patients. *Nutrition in Clinical Practice*, 36(3), 517-533.
- Punternvoll, S. A., Søreide, E., Jacewicz, W., & Bjelland, E. (2002). Rapid detection of oesophageal intubation: take care when using colorimetric capnometry. *Acta anaesthesiologica scandinavica*, 46(4), 455-457.
- Rowat, A.M., Graham, C. and Dennis, M. (2018) Study to determine the likely accuracy of ph testing to confirm nasogastric tube placement. *BMJ Open Gastroenterology*,5, e211. <https://doi.org/10.1136/bmjgast-2018-000211>
- Roynette, C.E., Bongers, A., Fulbrook, P., et al . (2008) Enteral Feeding Practices in European ICUs: A Survey from the European Federation of Critical Care Nursing Associations (EfCCNa). *e -SPEN, the European e -Journal of Clinical Nutrition and Metabolism*, 3, e33-e39.

- Sanaie, S., Mahmoodpoor, A., & Najafi, M. (2017). Nasogastric tube insertion in anesthetized patients: a comprehensive review. *Anaesthesiology Intensive Therapy*, 49(1), 57-65.
- Taylor, S. J., Karpasiti, T., & Milne, D. (2023). Safety of blind versus guided feeding tube placement: misplacement and pneumothorax risk. *Intensive and Critical Care Nursing*, 76, 103387.
- Taylor, S. J., Milne, D., Zeino, Z., Griffiths, L., Clemente, R., Greer-Rogers, F., & Brown, J. (2024). An externally validated guide to anatomical interpretation using a direct-vision ('IRIS') feeding tube. *Clinical Nutrition ESPEN*, 60, 356-361.
- Torsy, T., Saman, R., Boeykens, K., Eriksson, M., Verhaeghe, S., & Beeckman, D. (2021). Factors associated with insufficient nasogastric tube visibility on X-ray: a retrospective analysis. *European Radiology*, 31, 2444-2450.
- Wischmeyer, P. E., McMoon, M. M., Waldron, N. H., & Dye, E. J. (2019). Successful identification of anatomical markers and placement of feeding tubes in critically ill patients via camera-assisted technology with real-time video guidance. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 43(1), 118-125.
- Young, R.J., Chapman, M.J., Fraser, R., et al . (2005) A Novel Technique for Post-Pyloric Feeding Tube Placement in Critically Ill Patients: A Pilot Study. *Anaesthesia and Intensive Care*, 33, 229-234.

REFERENCES

- Abd Elkodous, M., El-Sayyad, G. S., Abdel Maksoud, M. I. A., Abdelrahman, I. Y., Mosallam, F. M., Gobara, M., & El-Batal, A. I. (2020). Fabrication of ultra-pure anisotropic zinc oxide nanoparticles via simple and cost-effective route: implications for UTI and EAC medications. *Biological trace element research*, 196(1), 297-317.
- Akbıyık, A., Kaya, S., Topaloğlu Avcı, N. ., Taşlı , H. ., Alptüzün, V. ., & Parlar Çoşkun, S. . (2023). An alternative approach for daily perineal care of patients with indwelling urinary catheterization: Photodynamic inactivation with cationic porphyrin derivatives. *Journal of Human Sciences*, 20(3), 398–410.
- Alves, P., Gomes, L. C., Vorobii, M., Rodriguez-Emmenegger, C., & Mergulhão, F. J. (2020). The potential advantages of using a poly (HPMA) brush in urinary catheters: Effects on biofilm cells and architecture. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 191, 110976.
- Arda, B., Ateş, K., Bakır, M., Güven, M., Karakoç, E., Özinel, M. A., ... & Şenkul, T. (2012). Üriner kateter infeksiyonlarının önlenmesi kılavuzu. *Hastane İnfeksiyonları Dergisi*, 16(1), 1-18.
- Awasthi, A. K., Gupta, S., Thakur, J., Gupta, S., Pal, S., Bajaj, A., & Srivastava, A. (2020). Polydopamine-on-liposomes: Stable nanoformulations, uniform coatings and superior antifouling performance. *Nanoscale*, 12(8), 5021-5030.

- Banerjee, I., Pangule, R. C., & Kane, R. S. (2011). Antifouling coatings: recent developments in the design of surfaces that prevent fouling by proteins, bacteria, and marine organisms. *Advanced materials*, 23(6), 690-718.
- Bugeja, S., Mistry, K., Yim, I. H. W., Tamimi, A., Roberts, N., & Mundy, A. R. (2019). A new urethral catheterisation device (UCD) to manage difficult urethral catheterisation. *World journal of urology*, 37, 595-600.
- CDC. (2021). "Catheter-Associated Urinary Tract Infections." Antibiotic Resistance & Patient Safety Portal 24(7). <https://arpsp.cdc.gov/profile/infections/ca-uti?redirect=true>.
- Chandra, H., Patel, D., Kumari, P., Jangwan, J. S., & Yadav, S. (2019). Phyto-mediated synthesis of zinc oxide nanoparticles of *Berberis aristata*: Characterization, antioxidant activity and antibacterial activity with special reference to urinary tract pathogens. *Materials Science and Engineering: C*, 102, 212-220.
- Chen, M., Wei, J., Xie, S., Tao, X., Zhang, Z., Ran, P., & Li, X. (2019). Bacterial biofilm destruction by size/surface charge-adaptive micelles. *Nanoscale*, 11(3), 1410-1422.
- Chen, S., Li, L., Zhao, C., & Zheng, J. (2010). Surface hydration: Principles and applications toward low-fouling/nonfouling biomaterials. *Polymer*, 51(23), 5283-5293.
- Derici, M. K., Büzakaya, H., & Şahin, F. (2012). The possible role of Zinc compounds on the cytotoxicity of latex Foley urinary catheters. *Turkish Bulletin of Hygiene and Experimental Biology*, 69(1), 21-30.
- Durgadevi, R., Kaleeshwari, R., Swetha, T. K., Alexpandi, R., Pandian, S. K., & Ravi, A. V. (2020). Attenuation of *Proteus mirabilis* colonization and swarming motility on indwelling urinary catheter by antibiofilm impregnation: an in vitro study. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 194, 111207.
- El-Sayyad, G. S., El-Bastawisy, H. S., Gobara, M., & El-Batal, A. I. (2020). Gentamicin-assisted mycogenic selenium nanoparticles synthesized under gamma irradiation for robust reluctance of resistant urinary tract infection-causing pathogens. *Biological trace element research*, 195, 323-342.
- Feneley, R. C., Kunin, C. M., & Stickler, D. J. (2012). An indwelling urinary catheter for the 21st century. *BJU international*, 109(12), 1746-1749.
- Fisher, L. E., Hook, A. L., Ashraf, W., Yousef, A., Barrett, D. A., Scurr, D. J., ... & Bayston, R. (2015). Biomaterial modification of urinary catheters with antimicrobials to give long-term broadspectrum antibiofilm activity. *Journal of Controlled Release*, 202, 57-64.
- Friedlander, R. S., Vlamakis, H., Kim, P., Khan, M., Kolter, R., & Aizenberg, J. (2013). Bacterial flagella explore microscale hummocks and hollows to increase adhesion. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(14), 5624-5629.

- Fugolin, A. P., Dobson, A., Huynh, V., Mbiya, W., Navarro, O., Franca, C. M., ... & Pfeifer, C. S. (2019). Antibacterial, ester-free monomers: Polymerization kinetics, mechanical properties, biocompatibility and anti-biofilm activity. *Acta biomaterialia*, 100, 132-141.
- Gould, C. V., Umscheid, C. A., Agarwal, R. K., Kuntz, G., Pegues, D. A., & Healthcare Infection Control Practices Advisory Committee. (2010). Guideline for prevention of catheter-associated urinary tract infections 2009. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 31(4), 319-326.
- Gupta, A., Landis, R. F., Li, C. H., Schnurr, M., Das, R., Lee, Y. W., ... & Rotello, V. M. (2018). Engineered polymer nanoparticles with unprecedented antimicrobial efficacy and therapeutic indices against multidrug-resistant bacteria and biofilms. *Journal of the American Chemical Society*, 140(38), 12137-12143.
- He, M., Gao, K., Zhou, L., Jiao, Z., Wu, M., Cao, J., ... & Jiang, Z. (2016). Zwitterionic materials for antifouling membrane surface construction. *Acta biomaterialia*, 40, 142-152.
- Hekimoğlu, C. H., & Şahan, S. (2020). Üriner kateter ilişkili üriner sistem enfeksiyonlarında ölüm ile ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 77(3), 325-332.
- Hekimoğlu, C., Batir, E., Gözel, E., & Altun, D. (2022). Ulusal Sağlık Hizmeti İlişkili Enfeksiyonlar Sürveyans Ağı (Ushiesa) Özet Raporu 2021.
- Fairbanks, B. D., Thissen, H., Maurdev, G., Pasic, P., White, J. F., & Meagher, L. (2014). Inhibition of protein and cell attachment on materials generated from N-(2-hydroxypropyl) acrylamide. *Biomacromolecules*, 15(9), 3259-3266.
- Hook, A. L., Chang, C. Y., Yang, J., Luckett, J., Cockayne, A., Atkinson, S., ... & Alexander, M. R. (2012). Combinatorial discovery of polymers resistant to bacterial attachment. *Nature biotechnology*, 30(9), 868-875.
- Hoque, J., Ghosh, S., Paramanandham, K., & Haldar, J. (2019). Charge-switchable polymeric coating kills bacteria and prevents biofilm formation in vivo. *ACS applied materials & interfaces*, 11(42), 39150-39162.
- Hwang, G. B., Page, K., Patir, A., Nair, S. P., Allan, E., & Parkin, I. P. (2018). The anti-biofouling properties of superhydrophobic surfaces are short-lived. *ACS nano*, 12(6), 6050-6058.
- Ivanova, K., Fernandes, M. M., Francesko, A., Mendoza, E., Guezguez, J., Burnet, M., & Tzanov, T. (2015). Quorum-quenching and matrix-degrading enzymes in multilayer coatings synergistically prevent bacterial biofilm formation on urinary catheters. *ACS applied materials & interfaces*, 7(49), 27066-27077.
- Jain, A., Duvvuri, L. S., Farah, S., Beyth, N., Domb, A. J., & Khan, W. (2014). Antimicrobial polymers. *Advanced healthcare materials*, 3(12), 1969-1985.
- Jeffery, N., & Mundy, A. (2020). Innovations in indwelling urethral catheterisation. *BJU international*, 125(5), 664-668.

- Jones, G. L., Muller, C. T., O'reilly, M., & Stickler, D. J. (2006). Effect of triclosan on the development of bacterial biofilms by urinary tract pathogens on urinary catheters. *Journal of antimicrobial chemotherapy*, 57(2), 266-272.
- Kalsy, M., Tonk, M., Hardt, M., Dobrindt, U., Zdybicka-Barabas, A., Cytrynska, M., ... & Mukherjee, K. (2020). The insect antimicrobial peptide cecropin A disrupts uropathogenic *Escherichia coli* biofilms. *npj Biofilms and Microbiomes*, 6(1), 6.
- Kanugala, S., Jinka, S., Puvvada, N., Banerjee, R., & Kumar, C. G. (2019). Phenazine-1-carboxamide functionalized mesoporous silica nanoparticles as antimicrobial coatings on silicone urethral catheters. *Scientific Reports*, 9(1), 6198.
- Li, Z., Yang, X., Liu, H., Yang, X., Shan, Y., Xu, X., ... & Song, Z. (2019). Dual-functional antimicrobial coating based on a quaternary ammonium salt from rosin acid with in vitro and in vivo antimicrobial and antifouling properties. *Chemical Engineering Journal*, 374, 564-575.
- Lin, C., Huang, Z., Wu, T., Xu, W., Zhao, R., Zhou, X., & Xu, Z. (2022). Catechol-modified chitosan hydrogel containing PLGA microspheres loaded with triclosan and chlorhexidine: a sustained-release antibacterial system for urinary catheters. *Pharmaceutical Development and Technology*, 27(5), 545-553.
- Lin, E. M. J., Lay, C. L., Subramanian, G. S., Tan, W. S., Leong, S. S. J., Moh, L. C. H., & Lim, K. (2021). Control release coating for urinary catheters with enhanced released profile for sustained antimicrobial protection. *ACS Applied Materials & Interfaces*, 13(49), 59263-59274.
- Lo, E., Nicolle, L. E., Coffin, S. E., Gould, C., Maragakis, L. L., Meddings, J., ... & Yokoe, D. S. (2014). Strategies to prevent catheter-associated urinary tract infections in acute care hospitals: 2014 update. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 35(5), 464-479.
- Lowe, S., O'Brien-Simpson, N. M., & Connal, L. A. (2015). Antibiofouling polymer interfaces: poly (ethylene glycol) and other promising candidates. *Polymer Chemistry*, 6(2), 198-212.
- Ma, S., Zhang, X., Yu, B., & Zhou, F. (2019). Brushing up functional materials. *NPG Asia Materials*, 11(1), 24.
- MacCallum, N., Howell, C., Kim, P., Sun, D., Friedlander, R., Ranisau, J., ... & Aizenberg, J. (2015). Liquid-infused silicone as a biofouling-free medical material. *ACS Biomaterials Science & Engineering*, 1(1), 43-51.
- Macdonald, T. J., Wu, K., Sehmi, S. K., Noimark, S., Peveler, W. J., Du Toit, H., ... & Parkin, I. P. (2016). Thiol-capped gold nanoparticles swell-encapsulated into polyurethane as powerful antibacterial surfaces under dark and light conditions. *Scientific Reports*, 6(1), 39272.
- Makabenta, J. M. V., Nabawy, A., Li, C. H., Schmidt-Malan, S., Patel, R., & Rotello, V. M. (2021). Nanomaterial-based therapeutics for antibiotic-resistant bacterial infections. *Nature Reviews Microbiology*, 19(1), 23-36.

- Mehanna, Y. A., Sadler, E., Upton, R. L., Kempchinsky, A. G., Lu, Y., & Crick, C. R. (2021). The challenges, achievements and applications of submersible superhydrophobic materials. *Chemical Society Reviews*, 50(11), 6569-6612.
- Mei, Y., Yu, K., Lo, J. C., Takeuchi, L. E., Hadesfandiari, N., Yazdani-Ahmadabadi, H., ... & Kizhakkedathu, J. N. (2018). Polymer–nanoparticle interaction as a design principle in the development of a durable ultrathin universal binary antibiofilm coating with long-term activity. *ACS nano*, 12(12), 11881-11891.
- Méndez-Samperio, P. (2014). Peptidomimetics as a new generation of antimicrobial agents: current progress. *Infection and drug resistance*, 229-237.
- Murphy, C. (2019). Innovating urinary catheter design: an introduction to the engineering challenge. Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part H: *Journal of Engineering in Medicine*, 233(1), 48-57.
- Negut, I., Bitá, B., & Groza, A. (2022). Polymeric Coatings and Antimicrobial Peptides as Efficient Systems for Treating Implantable Medical Devices Associated-Infections. *Polymers*, 14(8), 1611.
- Newman, D. K. (2008). Internal and external urinary catheters: a primer for clinical practice. *Ostomy/wound management*, 54(12), 18-35.
- Rana, D., & Matsuura, T. (2010). Surface modifications for antifouling membranes. *Chemical reviews*, 110(4), 2448-2471.
- Saini, H., Vadekeetil, A., Chhibber, S., & Harjai, K. (2017). Azithromycin-ciprofloxacin-impregnated urinary catheters avert bacterial colonization, biofilm formation, and inflammation in a murine model of foreign-body-associated urinary tract infections caused by *Pseudomonas aeruginosa*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 61(3), 10-1128.
- Shai, Y. (2002). Mode of action of membrane active antimicrobial peptides. *Peptide Science: Original Research on Biomolecules*, 66(4), 236-248.
- Singha, P., Locklin, J., & Handa, H. (2017). A review of the recent advances in antimicrobial coatings for urinary catheters. *Acta biomaterialia*, 50, 20-40.
- Tambyah, P. A., Halvorson, K. T., & Maki, D. G. (1999, February). A prospective study of pathogenesis of catheter-associated urinary tract infections. In *Mayo Clinic Proceedings* (Vol. 74, No. 2, pp. 131-136). Elsevier.
- Tenke, P., Mezei, T., Böde, I., & Köves, B. (2017). Catheter-associated urinary tract infections. *European urology supplements*, 16(4), 138-143.
- Wnorowska, U., Piktel, E., Durnaś, B., Fiedoruk, K., Savage, P. B., & Bucki, R. (2019). Use of ceragenins as a potential treatment for urinary tract infections. *BMC infectious diseases*, 19, 1-13.
- Wong, T. S., Kang, S. H., Tang, S. K., Smythe, E. J., Hatton, B. D., Grinthal, A., & Aizenberg, J. (2011). Bioinspired self-repairing slippery surfaces with pressure-stable omniphobicity. *Nature*, 477(7365), 443-447.
- Xue, Y., Xiao, H., & Zhang, Y. (2015). Antimicrobial polymeric materials with quaternary ammonium and phosphonium salts. *International journal of molecular sciences*, 16(2), 3626-3655.

- Yoshikawa, C., Delalat, B., Huang, F., Braun, S., Nishijima, N., Voelcker, N. H., ... & Thissen, H. (2019). Photo-crosslinked coatings based on 2-hydroxypropyl acrylamide for the prevention of biofouling. *Journal of materials chemistry B*, 7(22), 3520-3527.
- Yuan, Y., Hays, M. P., Hardwidge, P. R., & Kim, J. (2017). Surface characteristics influencing bacterial adhesion to polymeric substrates. *RSC advances*, 7(23), 14254-14261.
- Zhong, W., Dong, C., Liuyang, R., Guo, Q., Zeng, H., Lin, Y., & Zhang, A. (2017). Controllable synthesis and antimicrobial activities of acrylate polymers containing quaternary ammonium salts. *Reactive and Functional Polymers*, 121, 110-118.
- Zhou, C., Song, H., Loh, J. L. C., She, J., Deng, L., & Liu, B. (2018). Grafting antibi-film polymer hydrogel film onto catheter by SARA SI-ATRP. *Journal of Biomaterials Science, Polymer Edition*, 29(17), 2106-2123.

References

- Ahsan, M. M., Luna, S. A., & Siddique, Z. (2022). Machine-Learning-Based Disease Diagnosis: A Comprehensive Review. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 10(3), 541. <https://doi.org/10.3390/healthcare10030541>
- Aiken, R.M., & Epstein, R.G. (2000). Ethical guidelines for AI in education: Starting a conversation. *The International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 11, 163-176.
- Al-Azani, S., Sait, S.M., & Al-Utaibi, K.A. (2022). A Comprehensive Literature Review on Children's Databases for Machine Learning Applications. *IEEE Access*, 10, 12262-12285.
- Anderson, P. L., Price, M., Edwards, S. M., Obasaju, M. A., Schmertz, S. K., Zimand, E., & Calamaras, M. R. (2013). Virtual reality exposure therapy for social anxiety disorder: a randomized controlled trial. *Journal of consulting and clinical psychology*, 81(5), 751-760. <https://doi.org/10.1037/a0033559>
- Babel, A., Taneja, R., Mondello Malvestiti, F., Monaco, A., & Donde, S. (2021). Artificial intelligence solutions to increase medication adherence in patients with non-communicable diseases. *Frontiers in Digital Health*, 3, 669869. <https://doi.org/10.3389/fdgth.2021.669869>
- Bajgain, B., Lorenzetti, D., Lee, J., & Sauro, K. (2023). Determinants of implementing artificial intelligence-based clinical decision support tools in healthcare: A scoping review protocol. *BMJ Open*, 13(2), e068373. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-068373>
- Bell, I. H., Nicholas, J., Alvarez-Jimenez, M., Thompson, A., & Valmaggia, L. (2020). Virtual reality as a clinical tool in mental health research and practice_{SEP}^P. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22(2), 169-177. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/lvalmaggia>

- Bentley, K. H., Zuromski, K. L., Fortgang, R. G., Madsen, E. M., Kessler, D., Lee, H., Nock, M. K., Reis, B. Y., Castro, V. M., & Smoller, J. W. (2022). Implementing Machine Learning Models for Suicide Risk Prediction in Clinical Practice: Focus Group Study With Hospital Providers. *JMIR formative research*, 6(3), e30946. <https://doi.org/10.2196/30946>
- Bhui, K., Warfa, N., Edonya, P., McKenzie, K., & Bhugra, D. (2007). Cultural competence in mental health care: a review of model evaluations. *BMC Health Services Research*, 7, 1-10. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-7-15>
- Bioulac, S., de Sevin, E., Sagaspe, P., Claret, A., Philip, P., Micoulaud-Franchi, J. A., & Bouvard, M. P. (2018). Qu'apportent les outils de réalité virtuelle en psychiatrie de l'enfant et l'adolescent ? [What do virtual reality tools bring to child and adolescent psychiatry?]. *L'Encephale*, 44(3), 280-285. <https://doi.org/10.1016/j.encep.2017.06.005>
- Caldeira, C., Chen, Y., Chan, L., Pham, V., Chen, Y., & Zheng, K. (2018). Mobile apps for mood tracking: an analysis of features and user reviews. AMIA ... Annual Symposium proceedings. *AMIA Symposium, 2017*, 495-504.
- Cohen, J. R., Thakur, H., Young, J. F., & Hankin, B. L. (2019). The development and validation of an algorithm to predict future depression onset in unselected youth. *Psychological Medicine*, 50(15), 2548-2556. <https://doi.org/10.1017/S0033291719002691>
- Craske, M. G., Treanor, M., Conway, C. C., Zbozinek, T., & Vervliet, B. (2014). Maximizing exposure therapy: an inhibitory learning approach. *Behaviour research and therapy*, 58, 10-23. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.04.006>
- Das, A.C. (2023). Innovation in Psychiatric Nursing: Exploring new strategies for patient care. *International Journal of Advanced Psychiatric Nursing*, 5(1), 36-39. <https://doi.org/10.33545/26641348.2023.v5.i1a.110>
- de Gennaro, M., Krumhuber, E. G., & Lucas, G. (2020). Effectiveness of an Empathic Chatbot in Combating Adverse Effects of Social Exclusion on Mood. *Frontiers in psychology*, 10, 3061. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03061>
- Dwyer, D., & Koutsouleris, N. (2022). Annual research review: Translational machine learning for child and adolescent psychiatry. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 63(4), 421-443. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13545>
- Freeman, D., Reeve, S., Robinson, A., Ehlers, A., Clark, D., Spanlang, B., & Slater, M. (2017). Virtual reality in the assessment, understanding, and treatment of mental health disorders. *Psychological Medicine*, 47(14), 2393-2400. <https://doi.org/10.1017/S003329171700040X>
- Giordano, C., Brennan, M., Mohamed, B., Rashidi, P., Modave, F., & Tighe, P. (2021). Accessing artificial intelligence for clinical decision-making. *Frontiers in Digital Health*, 3, 645232. <https://doi.org/10.3389/fdgth.2021.645232>
- Gupta, R., Gunjawate, D. R., Nguyen, D. D., Jin, C., & Madill, C. (2024). Voice disorder recognition using machine learning: a scoping review protocol. *BMJ open*, 14(2), e076998. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-076998>

- Halcomb, E. J., McInnes, S., Patterson, C., & Moxham, L. (2019). Nurse-delivered interventions for mental health in primary care: A systematic review of randomized controlled trials. *Family Practice*, 36(1), 64–71. <https://doi.org/10.1093/fampra/cmz101>
- Humphrey, B. A. (2021). *Data privacy vs. innovation: A quantitative analysis of artificial intelligence in healthcare and its impact on HIPAA regarding the privacy and security of protected health information*. Robert Morris University.
- Jacobson, N. C., & Nemesure, M. D. (2021). Using Artificial Intelligence to Predict Change in Depression and Anxiety Symptoms in a Digital Intervention: Evidence from a Transdiagnostic Randomized Controlled Trial. *Psychiatry research*, 295, 113618. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113618>
- Kelly, C. J., Karthikesalingam, A., Suleyman, M., Corrado, G., & King, D. (2019). Key challenges for delivering clinical impact with artificial intelligence. *BMC medicine*, 17(1), 195. <https://doi.org/10.1186/s12916-019-1426-2>
- Khare, S.K., March, S., Barua, P.D., Gadre, V.M., & Acharya, U.R. (2023). Application of data fusion for automated detection of children with developmental and mental disorders: A systematic review of the last decade. *Inf. Fusion*, 99, 101898.
- Kim, S., & Kim, E. (2020). The Use of Virtual Reality in Psychiatry: A Review. Soa-ch'ongsonyon chongsin uihak = *Journal of Child & Adolescent Psychiatry*, 31(1), 26–32. <https://doi.org/10.5765/jkacap.190037>
- Kim, J. S., Wang, B., Kim, M., Lee, J., Kim, H., Roh, D., Lee, K. H., Hong, S. B., Lim, J. S., Kim, J. W., & Ryan, N. (2023). Prediction of Diagnosis and Treatment Response in Adolescents With Depression by Using a Smartphone App and Deep Learning Approaches: Usability Study. *JMIR Formative Research*, 7, e45991. <https://doi.org/10.2196/45991>
- Lee, E. E., Torous, J., De Choudhury, M., Depp, C. A., Graham, S. A., Kim, H. C., Paulus, M. P., Krystal, J. H., & Jeste, D. V. (2021). Artificial Intelligence for Mental Health Care: Clinical Applications, Barriers, Facilitators, and Artificial Wisdom. *Biological psychiatry. Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 6(9), 856–864. <https://doi.org/10.1016/j.bpsc.2021.02.001>
- Lewis, S. J., Arseneault, L., Caspi, A., Fisher, H. L., Matthews, T., Moffitt, T. E., Odgers, C. L., Stahl, D., Teng, J. Y., & Danese, A. (2019). The epidemiology of trauma and post-traumatic stress disorder in a representative cohort of young people in England and Wales. *The Lancet Psychiatry*, 6(3), 247–256. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(19\)30031-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30031-8)
- Lindner, P., Miloff, A., Bergman, C., Andersson, G., Hamilton, W., & Carlbring, P. (2020). Gamified, Automated Virtual Reality Exposure Therapy for Fear of Spiders: A Single-Subject Trial Under Simulated Real-World Conditions. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 116. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00116>
- Malik, K., Widyarini, I.G., Meliana, F.K., Kusumawardhani, A., Yusuf, P.A., Krisnadhi, A.A., Riandi, O., & Pujitresnani, A. (2023). Differences in syntactic

- and semantic analysis based on machine learning algorithms in prodromal psychosis and normal adolescents. *Asian Journal of Psychiatry*, 85, 103633
- Nashwan, A. J., Gharib, S., Alhadidi, M., El-Ashry, A. M., Alamgir, A., Al-Hassan, M., Khedr, M. A., Dawood, S., & Abufarsakh, B. (2023). Harnessing Artificial Intelligence: Strategies for Mental Health Nurses in Optimizing Psychiatric Patient Care. *Issues in Mental Health Nursing*, 44(10), 1020–1034. <https://doi.org/10.1080/01612840.2023.2263579>
- Nenning, K. H., & Langs, G. (2022). Machine learning in neuroimaging: from research to clinical practice. *Maschinelles Lernen in der Neurobildgebung: von der Forschung in die klinische Praxis. Radiologie (Heidelberg, Germany)*, 62(Suppl 1), 1–10. <https://doi.org/10.1007/s00117-022-01051-1>
- Mengi, M., & Malhotra, D. (2022). A systematic literature review on traditional to artificial intelligence based socio-behavioral disorders diagnosis in India: Challenges and future perspectives. *Appl. Soft Comput.*, 129, 109633.
- Neves, J., Vicente, H., Esteves, M., Ferraz, F., Abelha, A., Machado, J., Machado, J., Neves, J., Ribeiro, J., & Sampaio, L. (2018). A Deep-Big Data Approach to Health Care in the AI Age. *Mobile Networks and Applications*, 23, 1123 - 1128.
- Ngiam, K. Y., & Khor, I. W. (2019). Big data and machine learning algorithms for health-care delivery. *The Lancet. Oncology*, 20(5), e262–e273. [https://doi.org/10.1016/S1470-2045\(19\)30149-4](https://doi.org/10.1016/S1470-2045(19)30149-4)
- Nicol, G., Wang, R., Graham, S., Dodd, S., & Garbutt, J. (2022). Chatbot-Delivered Cognitive Behavioral Therapy in Adolescents With Depression and Anxiety During the COVID-19 Pandemic: Feasibility and Acceptability Study. *JMIR Formative Research*, 6(11), e40242. <https://doi.org/10.2196/40242>
- O’Leary, A., Lahey, T. Lovato, J., Loftness, B., Douglas, A., Skelton, J., Cohen, J.G., Copeland, W.E., McGinnis, R.S., & McGinnis, E.W. (2024). Using Wearable Digital Devices to Screen Children for Mental Health Conditions: Ethical Promises and Challenges. *Sensors*, 24, 3214. <https://doi.org/10.3390/s24103214>
- Passos, I. C., Mwangi, B., & Kapczinski, F. (2016). Big data analytics and machine learning: 2015 and beyond. *The lancet. Psychiatry*, 3(1), 13–15. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(15\)00549-0](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(15)00549-0)
- Ray, A., Bhardwaj, A., Malik, Y.K., Singh, S., & Gupta, R.K. (2022). Artificial intelligence and Psychiatry: An overview. *Asian Journal of Psychiatry*, 70, 103021 - 103021.
- Rehman, M.U., Shafique, A., Aini, Q., Jamal, S.S., Gheraibia, Y., & Usman, A.B. (2024). Voice disorder detection using machine learning algorithms: An application in speech and language pathology. *Eng. Appl. Artif. Intell.*, 133, 108047.
- Reinhart, L., Bischops, A.C., Kerth, J., Hagemeister, M., Heinrichs, B., Eickhoff, S.B., Dukart, J., Konrad, K., Mayatepek, E., & Meissner, T. (2024). Artificial intelligence in child development monitoring: A systematic review on usage,

- outcomes and acceptance. *Intelligence-Based Medicine*, 9, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.ibmed.2024.100134>
- Rizzo, A., & Shilling, R. (2017). Clinical Virtual Reality tools to advance the prevention, assessment, and treatment of PTSD. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(5), 1414560. <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1414560>
- Robinson, A., Williams, A., Rapoport, S.J., Birch, A., Lang, L.C., Wells, N.K., Forman-Hoffman, V.L., Flom, M., Petersen, C., & Gleason, M.M. (2023). 4.17 Noninferiority of a Relational Agent, Woebot, to Reduce Symptoms of Depression Relative to CBT Skills Group: A Randomized Controlled Trial Among Adolescents Seeking Outpatient Mental Health Care. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 62(10), S238. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2023.09.261>
- Rothbaum, B. O., Hodges, L., Smith, S., Lee, J. H., & Price, L. (2000). A controlled study of virtual reality exposure therapy for the fear of flying. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 1020–1026. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.68.6.1020>
- Russell, S., & Norvig, P. (2016). *Artificial intelligence: A modern approach (4th US ed.)*. Prentice Hall.
- Rutledge, R. B., Chekroud, A. M., & Huys, Q. J. (2019). Machine learning and big data in psychiatry: toward clinical applications. *Current Opinion in Neurobiology*, 55, 152–159. <https://doi.org/10.1016/j.conb.2019.02.006>
- Salazar de Pablo, G., Studerus, E., Vaquerizo-Serrano, J., Irving, J., Catalan, A., Oliver, D., Baldwin, H., Danese, A., Fazel, S., Steyerberg, E. W., Stahl, D., & Fusar-Poli, P. (2021). Implementing Precision Psychiatry: A Systematic Review of Individualized Prediction Models for Clinical Practice. *Schizophrenia Bulletin*, 47(2), 284–297. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbaa120>
- Schueller, S. M., Neary, M., Lai, J., & Epstein, D. A. (2021). Understanding People's Use of and Perspectives on Mood-Tracking Apps: Interview Study. *JMIR Mental Health*, 8(8), e29368. <https://doi.org/10.2196/29368>
- Selaskowski, B., Reiland, M., Schulze, M., Aslan, B., Kannen, K., Wiebe, A., ... Braun, N. (2023). Chatbot-supported psychoeducation in adult attention-deficit hyperactivity disorder: randomised controlled trial. *BJPsych Open*, 9(6), e192. <https://doi.org/10.1192/bjo.2023.573>
- Servi, M., Chiaro, S., Mussi, E., Castellini, G., Mereu, A., Volpe, Y., & Pisano, T. (2023). Statistical and artificial intelligence techniques to identify risk factors for suicide in children and adolescents. *Science Progress*, 106(4), 368504231199663. <https://doi.org/10.1177/00368504231199663>
- Sequeira, L., Perrotta, S., LaGrassa, J., Merikangas, K., Kreindler, D., Kundur, D., Courtney, D., Szatmari, P., Battaglia, M., & Strauss, J. (2020). Mobile and wearable technology for monitoring depressive symptoms in children and adolescents: A scoping review. *Journal of Affective Disorders*, 265, 314–324. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.11.156>

- Shatte, A. B. R., Hutchinson, D. M., & Teague, S. J. (2019). Machine learning in mental health: a scoping review of methods and applications. *Psychological Medicine*, 49(9), 1426–1448. <https://doi.org/10.1017/S0033291719000151>
- Shin, S., & Kim, K. (2023). Prediction of suicidal ideation in children and adolescents using machine learning and deep learning algorithm: A case study in South Korea where suicide is the leading cause of death. *Asian journal of psychiatry*, 88, 103725. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2023.103725>
- Su, C., Aseltine, R., Doshi, R., Chen, K., Rogers, S. C., & Wang, F. (2020). Machine learning for suicide risk prediction in children and adolescents with electronic health records. *Translational psychiatry*, 10(1), 413. <https://doi.org/10.1038/s41398-020-01100-0>
- Su, R., John, J. R., & Lin, P. I. (2023). Machine learning-based prediction for self-harm and suicide attempts in adolescents. *Psychiatry Research*, 328, 115446. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2023.115446>
- Tai M. C. (2020). The impact of artificial intelligence on human society and bioethics. *Tzu Chi Medical Journal*, 32(4), 339–343. https://doi.org/10.4103/tcmj.tcmj_71_20
- Tate, A. E., McCabe, R. C., Larsson, H., Lundström, S., Lichtenstein, P., & Kuja-Halkola, R. (2020). Predicting mental health problems in adolescence using machine learning techniques. *PloS One*, 15(4), e0230389. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0230389>
- Terry S. F. (2015). Obama's Precision Medicine Initiative. *Genetic Testing and Molecular Biomarkers*, 19(3), 113–114. <https://doi.org/10.1089/gtmb.2015.1563>
- Timan, T., & Mann, Z. (2021). Data protection in the era of artificial intelligence: Trends, existing solutions and recommendations for privacy-preserving technologies. In E. Curry, A. Metzger, S. Zillner, J.-C. Pazzaglia, & A. G. Robles (Eds.), *The elements of big data value: Foundations of the research and innovation ecosystem* (pp. 153–175). Springer International Publishing.
- Tremain, H., McEnery, C., Fletcher, K., & Murray, G. (2020). The therapeutic alliance in digital mental health interventions for serious mental illnesses: Narrative review. *JMIR Mental Health*, 7(8), e17204. <https://doi.org/10.2196/17204>
- Viduani, A., Cosenza, V., Araújo, R.M., Kieling, C. (2023). Chatbots in the Field of Mental Health: Challenges and Opportunities. In: Passos, I.C., Rabelo-da-Ponte, F.D., Kapczinski, F. (eds) *Digital Mental Health*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10698-9_8
- Wilson, R. L., Higgins, O., Atem, J., Donaldson, A. E., Gildberg, F. A., Hooper, M., Hopwood, M., Rosado, S., Solomon, B., Ward, K., & Welsh, B. (2023). Artificial intelligence: An eye cast towards the mental health nursing horizon. *International Journal of Mental Health Nursing*, 32(3), 938–944. <https://doi.org/10.1111/inm.13121>

- Wshah, S., Skalka, C., & Price, M. (2019). Predicting Posttraumatic Stress Disorder Risk: A Machine Learning Approach. *JMIR Mental Health*, 6(7), e13946. <https://doi.org/10.2196/13946>
- Zhang, Z., Li, G., Xu, Y., & Tang, X. (2021). Application of Artificial Intelligence in the MRI Classification Task of Human Brain Neurological and Psychiatric Diseases: A Scoping Review. *Diagnostics (Basel, Switzerland)*, 11(8), 1402. <https://doi.org/10.3390/diagnostics11081402>
- Zhang, T., Schoene, A. M., Ji, S., & Ananiadou, S. (2022). Natural language processing applied to mental illness detection: a narrative review. *NPJ Digital Medicine*, 5(1), 46. <https://doi.org/10.1038/s41746-022-00589-7>
- Zhang, W., Xiong, K., Zhu, C., Evans, R., Zhou, L., & Podrini, C. (2024). Promoting child and adolescent health through wearable technology: A systematic review. *Digital Health*, 10, 1-11. doi:10.1177/20552076241260507
- Zheng, X., Liu, Q., Tao, Z., Peng, L., Chen, H., & Tang, Y. (2023). Caregivers' experiences of caring for non-COVID-19 patients during the pandemic: A qualitative systematic review. *Patient Education and Counseling*, 115, 107872. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2023.10787>
- Zulfiker, M.S., Kabir, N., Biswas, A.A., Nazneen, T., & Uddin, M. (2021). An in-depth analysis of machine learning approaches to predict depression. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2021.100044>
- Abomaray, F., Gidlöf, S., Bezubik, B., Engman, M., & Götherström, C. (2018). Mesenchymal Stromal Cells Support Endometriotic Stromal Cells In Vitro. *Stem cells international*, 2018, 7318513. <https://doi.org/10.1155/2018/7318513>
- Asgarpour, K., Shojaei, Z., Amiri, F., Ai, J., Mahjoubin-Tehran, M., Ghasemi, F., ArefNezhad, R., Hamblin, M. R., & Mirzaei, H. (2020). Exosomal microRNAs derived from mesenchymal stem cells: cell-to-cell messages. *Cell communication and signaling : CCS*, 18(1), 149. <https://doi.org/10.1186/s12964-020-00650-6>
- Davoodi Asl, F., Sahraei, S. S., Kalhor, N., Fazaeli, H., Sheykhasan, M., Soleimani Moud, S., Naserpour, L., & Sheikholeslami, A. (2023). Promising effects of exosomes from menstrual blood-derived mesenchymal stem cells on endometriosis. *Reproductive biology*, 23(3), 100788. <https://doi.org/10.1016/j.repbio.2023.100788>
- Canosa, S., Moggio, A., Brossa, A., Pittatore, G., Marchino, G. L., Leoncini, S., Benedetto, C., Revelli, A., & Bussolati, B. (2017). Angiogenic properties of endometrial mesenchymal stromal cells in endothelial co-culture: an in vitro model of endometriosis. *Molecular human reproduction*, 23(3), 187–198. <https://doi.org/10.1093/molehr/gax006>
- Chen, Y., Li, D., Zhang, Z., Takushige, N., Kong, B. H., & Wang, G. Y. (2015). Effect of human umbilical cord mesenchymal stem cells transplantation on nerve

- fibers of a rat model of endometriosis. *International journal of fertility & sterility*, 9(1), 71–80. <https://doi.org/10.22074/ijfs.2015.4211>
- Chen, W., Wu, P., Jin, C., Chen, Y., Li, C., & Qian, H. (2024). Advances in the application of extracellular vesicles derived from three-dimensional culture of stem cells. *Journal of nanobiotechnology*, 22(1), 215. <https://doi.org/10.1186/s12951-024-02455-y>
- Chu, X., Hou, M., Li, Y., Zhang, Q., Wang, S., & Ma, J. (2024). Extracellular vesicles in endometriosis: role and potential. *Frontiers in endocrinology*, 15, 1365327. <https://doi.org/10.3389/fendo.2024.1365327>
- Feng, Y., Dong, H., & Tan, B. (2024). Endometriotic mesenchymal stem cells promote the fibrosis process of endometriosis through paracrine TGF- β 1 mediated RASAL1 inhibition. *The journal of obstetrics and gynaecology research*, 50(3), 467–477. <https://doi.org/10.1111/jog.15851>
- Filannino, F. M., Panaro, M. A., Benameur, T., Pizzolorusso, I., & Porro, C. (2024). Extracellular Vesicles in the Central Nervous System: A Novel Mechanism of Neuronal Cell Communication. *International journal of molecular sciences*, 25(3), 1629. <https://doi.org/10.3390/ijms25031629>
- Gorgzadeh, A., Nazari, A., Ali Ehsan Ismaeel, A., Safarzadeh, D., Hassan, J. A. K., Mohammadzadehsaliani, S., Kheradjoo, H., Yasamineh, P., & Yasamineh, S. (2024). A state-of-the-art review of the recent advances in exosome isolation and detection methods in viral infection. *Virology journal*, 21(1), 34. <https://doi.org/10.1186/s12985-024-02301-5>
- Greening, D. W., Xu, R., Ji, H., Tauro, B. J., & Simpson, R. J. (2015). A protocol for exosome isolation and characterization: evaluation of ultracentrifugation, density-gradient separation, and immunoaffinity capture methods. *Methods in molecular biology (Clifton, N.J.)*, 1295, 179–209. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-2550-6_15
- Hajazimian, S., Maleki, M., Mehrabad, S. D., & Isazadeh, A. (2020). Human Wharton's jelly stem cells inhibit endometriosis through apoptosis induction. *Reproduction (Cambridge, England)*, 159(5), 549–558. <https://doi.org/10.1530/REP-19-0597>
- Jia, Y., Yu, L., Ma, T., Xu, W., Qian, H., Sun, Y., & Shi, H. (2022). Small extracellular vesicles isolation and separation: Current techniques, pending questions and clinical applications. *Theranostics*, 12(15), 6548–6575. <https://doi.org/10.7150/thno.74305>
- Khazaei, F., Rezakhani, L., Alizadeh, M., Mahdavian, E., & Khazaei, M. (2023). Exosomes and exosome-loaded scaffolds: Characterization and application in modern regenerative medicine. *Tissue & cell*, 80, 102007. <https://doi.org/10.1016/j.tice.2022.102007>
- Li, J., Dai, Y., Zhu, H., Jiang, Y., & Zhang, S. (2016). Endometriotic mesenchymal stem cells significantly promote fibrogenesis in ovarian endometrioma through the Wnt/ β -catenin pathway by paracrine production of TGF- β 1 and

- Wnt1. *Human reproduction* (Oxford, England), 31(6), 1224–1235. <https://doi.org/10.1093/humrep/dew058>
- Li, X., Duan, H., Wang, S., & Lv, C. X. (2023). Umbilical cord mesenchymal stem cell-derived exosomes reverse endometrial fibrosis by the miR-145-5p/ZEB2 axis in intrauterine adhesions. *Reproductive biomedicine online*, 46(2), 234–243. <https://doi.org/10.1016/j.rbmo.2022.05.018>
- Lv, C. X., Duan, H., Wang, S., Gan, L., & Xu, Q. (2020). Exosomes Derived from Human Umbilical Cord Mesenchymal Stem Cells Promote Proliferation of Allogeneic Endometrial Stromal Cells. *Reproductive sciences* (Thousand Oaks, Calif.), 27(6), 1372–1381. <https://doi.org/10.1007/s43032-020-00165-y>
- Lv, Y., Tan, J., Miao, Y., & Zhang, Q. (2019). The role of microvesicles and its active molecules in regulating cellular biology. *Journal of cellular and molecular medicine*, 23(12), 7894–7904. <https://doi.org/10.1111/jcmm.14667>
- Nooshabadi, V. T., Verdi, J., Ebrahimi-Barough, S., Mowla, J., Atlasi, M. A., Mazoochi, T., ... & Banafshe, H. R. (2019). Endometrial mesenchymal stem cell-derived exosome promote endothelial cell angiogenesis in a dose dependent manner: a new perspective on regenerative medicine and cell-free therapy. *Archives of Neuroscience*, 6(4). <https://doi.org/10.5812/ans.94041>
- Passera, S., Boccazzi, M., Bokobza, C., Faivre, V., Mosca, F., Van Steenwinkel, J., Fumagalli, M., Gressens, P., & Fleiss, B. (2021). Therapeutic potential of stem cells for preterm infant brain damage: Can we move from the heterogeneity of preclinical and clinical studies to established therapeutics?. *Biochemical pharmacology*, 186, 114461. <https://doi.org/10.1016/j.bcp.2021.114461>
- Phelps, J., Hart, D. A., Mitha, A. P., Duncan, N. A., & Sen, A. (2023). Physiological oxygen conditions enhance the angiogenic properties of extracellular vesicles from human mesenchymal stem cells. *Stem cell research & therapy*, 14(1), 218. <https://doi.org/10.1186/s13287-023-03439-9>
- Quadri, Z., Elsherbini, A., & Bieberich, E. (2022). Extracellular vesicles in pharmacology: Novel approaches in diagnostics and therapy. *Pharmacological research*, 175, 105980. <https://doi.org/10.1016/j.phrs.2021.105980>
- Quesenberry, P. J., Aliotta, J., Deregibus, M. C., & Camussi, G. (2015). Role of extracellular RNA-carrying vesicles in cell differentiation and reprogramming. *Stem cell research & therapy*, 6, 153. <https://doi.org/10.1186/s13287-015-0150-x>
- Soares, E., Reis, J., Rodrigues, M., Ribeiro, C. F., & Pereira, F. C. (2021). Circulating Extracellular Vesicles: The Missing Link between Physical Exercise and Depression Management?. *International journal of molecular sciences*, 22(2), 542. <https://doi.org/10.3390/ijms22020542>
- Wang, Y., Wen, J., Lu, T., Han, W., Jiao, K., & Li, H. (2024). Mesenchymal Stem Cell-Derived Extracellular Vesicles in Bone-Related Diseases: Intercellular

- Communication Messengers and Therapeutic Engineering Protagonists. *International journal of nanomedicine*, 19, 3233–3257. <https://doi.org/10.2147/IJN.S441467>
- Whitlock, J. M., & Hartzell, H. C. (2017). Anoctamins/TMEM16 Proteins: Chloride Channels Flirting with Lipids and Extracellular Vesicles. *Annual review of physiology*, 79, 119–143. <https://doi.org/10.1146/annurev-physiol-022516-034031>
- Xu, D., & Tahara, H. (2013). The role of exosomes and microRNAs in senescence and aging. *Advanced drug delivery reviews*, 65(3), 368–375. <https://doi.org/10.1016/j.addr.2012.07.010>
- Zhang, F., Li, F., & Lu, J. (2023). microRNA-100 shuttled by human umbilical cord MSC-secreted extracellular vesicles induces endometriosis by inhibiting HS3ST2. *Cellular signalling*, 102, 110532. <https://doi.org/10.1016/j.cellsig.2022.110532>
- Zhang, Z., Suo, L., Chen, Y., Zhu, L., Wan, G., & Han, X. (2019). Endometriotic Peritoneal Fluid Promotes Myofibroblast Differentiation of Endometrial Mesenchymal Stem Cells. *Stem cells international*, 2019, 6183796. <https://doi.org/10.1155/2019/6183796>
- Zhao, C., Li, J., Cai, H., Wu, D., Tao, S., Pi, C., Zhu, L., Xu, N., & Zhang, T. (2023). An injectable hydrogel scaffold with IL-1 β -activated MSC-derived exosomes for the treatment of endometritis. *Biomaterials science*, 11(4), 1422–1436. <https://doi.org/10.1039/d2bm01586b>
- Zhao, S., Qi, W., Zheng, J., Tian, Y., Qi, X., Kong, D., Zhang, J., & Huang, X. (2020). Exosomes Derived from Adipose Mesenchymal Stem Cells Restore Functional Endometrium in a Rat Model of Intrauterine Adhesions. *Reproductive sciences* (Thousand Oaks, Calif.), 27(6), 1266–1275. <https://doi.org/10.1007/s43032-019-00112-6>
- Zheng, D., Ruan, H., Chen, W., Zhang, Y., Cui, W., Chen, H., & Shen, H. (2022). Advances in extracellular vesicle functionalization strategies for tissue regeneration. *Bioactive materials*, 25, 500–526. <https://doi.org/10.1016/j.bioact-mat.2022.07.022>

References

- Alpay Savasan, Z., Kim, S. K., Oh, K. J., & Graham, S. F. (2021). Advances in cerebral palsy biomarkers. *Advances in clinical chemistry*, 100, 139–169. <https://doi.org/10.1016/bs.acc.2020.04.006>
- Aroojis, A., Mantri, N., & Johari, A. N. (2020). Hip Displacement in Cerebral Palsy: The Role of Surveillance. *Indian journal of orthopaedics*, 55(1), 5–19. <https://doi.org/10.1007/s43465-020-00162-y>
- Barreto, T. M., Bento, M. N., Barreto, T. M., Jagersbacher, J. G., Jones, N. S., Lucena, R., & Bandeira, I. D. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and substance-related disorders in parents of children with cerebral palsy: a systematic review. *Developmental medicine and child neurology*, 62(2), 163–168. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14321>
- Basoya, S., Kumar, S., & Wanjari, A. (2023). Cerebral Palsy: A Narrative Review on Childhood Disorder. *Cureus*, 15(11), e49050. <https://doi.org/10.7759/cureus.49050>
- Bischoff, J. P., Schulz, A., & Morrison, H. (2022). The role of exosomes in intercellular and inter-organ communication of the peripheral nervous system. *FEBS letters*, 596(5), 655–664. <https://doi.org/10.1002/1873-3468.14274>
- Chen, W., Ren, Q., Zhou, J., & Liu, W. (2024). Mesenchymal Stem Cell-Induced Neuroprotection in Pediatric Neurological Diseases: Recent Update of Underlying Mechanisms and Clinical Utility. *Applied biochemistry and biotechnology*, 10.1007/s12010-023-04752-y. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12010-023-04752-y>
- Duma, N. E., Hlongwa, M., Benjamin-Damons, N., & Hlongwana, K. W. (2023). Physiotherapy management of children with cerebral palsy in low- and middle-income countries: a scoping review protocol. *Systematic reviews*, 12(1), 110. <https://doi.org/10.1186/s13643-023-02280-8>
- Faccioli, S., Pagliano, E., Ferrari, A., Maghini, C., Siani, M. F., Sgherri, G., Cappetta, G., Borelli, G., Farella, G. M., Foscan, M., Viganò, M., Sghedoni, S., Perazza, S., & Sassi, S. (2023). Evidence-based management and motor rehabilitation of cerebral palsy children and adolescents: a systematic review. *Frontiers in neurology*, 14, 1171224. <https://doi.org/10.3389/fneur.2023.1171224>
- Farag, S. M., Mohammed, M. O., El-Sobky, T. A., ElKadery, N. A., & ElZohiery, A. K. (2020). Botulinum Toxin A Injection in Treatment of Upper Limb Spasticity in Children with Cerebral Palsy: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials. *JBJS reviews*, 8(3), e0119. <https://doi.org/10.2106/JBJS.RVW.19.00119>
- Fitoussi, F., & Lallemand-Dudek, P. (2024). The upper limb in children with cerebral palsy. Evaluation and treatment. *Orthopaedics & traumatology, surgery & research* : OTSR, 110(1S), 103763. <https://doi.org/10.1016/j.otsr.2023.103763>

- Franki, I., Bar-On, L., Molenaers, G., Van Campenhout, A., Craenen, K., Desloovere, K., Feys, H., Pauwels, P., De Cat, J., & Ortibus, E. (2020). Tone Reduction and Physical Therapy: Strengthening Partners in Treatment of Children with Spastic Cerebral Palsy. *Neuropediatrics*, 51(2), 89–104. <https://doi.org/10.1055/s-0039-3400987>
- Friedman, J. M., van Essen, P., & van Karnebeek, C. D. M. (2022). Cerebral palsy and related neuromotor disorders: Overview of genetic and genomic studies. *Molecular genetics and metabolism*, 137(4), 399–419. <https://doi.org/10.1016/j.ymgme.2021.11.001>
- Gong, C., Liu, A., Lian, B., Wu, X., Zeng, P., Hao, C., Wang, B., Jiang, Z., Pang, W., Guo, J., & Zhou, S. (2023). Prevalence and related factors of epilepsy in children and adolescents with cerebral palsy: a systematic review and meta-analysis. *Frontiers in pediatrics*, 11, 1189648. <https://doi.org/10.3389/fped.2023.1189648>
- Gopalarethinam, J., Nair, A. P., Iyer, M., Vellingiri, B., & Subramaniam, M. D. (2023). Advantages of mesenchymal stem cell over the other stem cells. *Acta histochemica*, 125(4), 152041. <https://doi.org/10.1016/j.acthis.2023.152041>
- Helenius, I. J., Viehweger, E., & Castelein, R. M. (2020). Cerebral palsy with dislocated hip and scoliosis: what to deal with first?. *Journal of children's orthopaedics*, 14(1), 24–29. <https://doi.org/10.1302/1863-2548.14.190099>
- Heydarian, S., Abbasabadi, M. M., Khabazkhoob, M., Hoseini-Yazdi, H., & Gharib, M. (2022). Vision Abnormalities in Children and Young Adults With Cerebral Palsy; A Systematic Review. *Seminars in ophthalmology*, 37(4), 471–479. <https://doi.org/10.1080/08820538.2021.2021248>
- Hoang, D. M., Pham, P. T., Bach, T. Q., Ngo, A. T. L., Nguyen, Q. T., Phan, T. T. K., Nguyen, G. H., Le, P. T. T., Hoang, V. T., Forsyth, N. R., Heke, M., & Nguyen, L. T. (2022). Stem cell-based therapy for human diseases. *Signal transduction and targeted therapy*, 7(1), 272. <https://doi.org/10.1038/s41392-022-01134-4>
- Huang, Y. C., Lin, H. C., Chang, Y. T., Tsai, M. L., Chang, Y. C., & Wang, L. W. (2024). Preterm birth increases cerebral palsy hazards in children of mothers with chronic hypertension in pregnancy. *Pediatrics and neonatology*, S1875-9572(24)00040-8. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.pedneo.2023.10.009>
- Lee, D-H., Woo, B-S., Park, Y-H., & Lee, J-H. (2024). General Treatments Promoting Independent Living in Parkinson's Patients and Physical Therapy Approaches for Improving Gait—A Comprehensive Review. *Medicina*, 60(5), 711. <https://doi.org/10.3390/medicina60050711>
- Liu, C., Wang, X., Chen, R., & Zhang, J. (2022). The Effects of Virtual Reality Training on Balance, Gross Motor Function, and Daily Living Ability in Children With Cerebral Palsy: Systematic Review and Meta-analysis. *JMIR serious games*, 10(4), e38972. <https://doi.org/10.2196/38972>

- Marpole, R., Blackmore, A. M., Gibson, N., Cooper, M. S., Langdon, K., & Wilson, A. C. (2020). Evaluation and Management of Respiratory Illness in Children With Cerebral Palsy. *Frontiers in pediatrics*, 8, 333. <https://doi.org/10.3389/fped.2020.00333>
- Mathewson, M. A., & Lieber, R. L. (2015). Pathophysiology of muscle contractures in cerebral palsy. *Physical medicine and rehabilitation clinics of North America*, 26(1), 57–67. <https://doi.org/10.1016/j.pmr.2014.09.005>
- Mohanty, T., Joseph, S. D., Gunasekaran, P. K., Doreswamy, S. M., & Saini, L. (2023). Predictors of Risk for Cerebral Palsy: A Review. *Pediatric physical therapy : the official publication of the Section on Pediatrics of the American Physical Therapy Association*, 35(3), 347–357. <https://doi.org/10.1097/PEP.0000000000001020>
- Mukai T, Sei K, Nagamura-Inoue T. (2021) Mesenchymal Stromal Cells Perspective: New Potential Therapeutic for the Treatment of Neurological Diseases. *Pharmaceutics*. 13(8):1159. <https://doi.org/10.3390/pharmaceutics13081159>
- Mushta, S. M., King, C., Goldsmith, S., Smithers-Sheedy, H., Badahdah, A. M., Rashid, H., Badawi, N., Khandaker, G., & McIntyre, S. (2022). Epidemiology of Cerebral Palsy among Children and Adolescents in Arabic-Speaking Countries: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Brain sciences*, 12(7), 859. <https://doi.org/10.3390/brainsci12070859>
- Paprocka, J., Kaminiów, K., Kozak, S., Sztuba, K., & Emich-Widera, E. (2021). Stem Cell Therapies for Cerebral Palsy and Autism Spectrum Disorder-A Systematic Review. *Brain sciences*, 11(12), 1606. <https://doi.org/10.3390/brainsci11121606>
- Patel, D. R., Neelakantan, M., Pandher, K., & Merrick, J. (2020). Cerebral palsy in children: a clinical overview. *Translational pediatrics*, 9(Suppl 1), S125–S135. <https://doi.org/10.21037/tp.2020.01.01>
- Paul, S., Nahar, A., Bhagawati, M., & Kunwar, A. J. (2022). A Review on Recent Advances of Cerebral Palsy. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2022, 2622310. <https://doi.org/10.1155/2022/2622310>
- Peck, J., Urits, I., Kassem, H., Lee, C., Robinson, W., Cornett, E. M., Berger, A. A., Herman, J., Jung, J. W., Kaye, A. D., & Viswanath, O. (2020). Interventional Approaches to Pain and Spasticity Related to Cerebral Palsy. *Psychopharmacology bulletin*, 50(4 Suppl 1), 108–120.
- Rei, M., Ayres-de-Campos, D., & Bernardes, J. (2016). Neurological damage arising from intrapartum hypoxia/acidosis. *Best practice & research. Clinical obstetrics & gynaecology*, 30, 79–86. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2015.04.011>
- Reid, S. M., Modak, M. B., Berkowitz, R. G., & Reddihough, D. S. (2011). A population-based study and systematic review of hearing loss in children with cerebral palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 53(11), 1038–1045. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8749.2011.04069.x>

- Sadowska, M., Sarecka-Hujar, B., & Kopyta, I. (2020). Cerebral Palsy: Current Opinions on Definition, Epidemiology, Risk Factors, Classification and Treatment Options. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 16, 1505–1518. <https://doi.org/10.2147/NDT.S235165>
- Serdaroğlu, A., Cansu, A., Ozkan, S., & Tezcan, S. (2006). Prevalence of cerebral palsy in Turkish children between the ages of 2 and 16 years. *Developmental medicine and child neurology*, 48(6), 413–416. <https://doi.org/10.1017/S0012162206000910>
- Simandi, Z., Pajer, K., Karolyi, K., Sieler, T., Jiang, L. L., Kolostyak, Z., Sari, Z., Fekecs, Z., Pap, A., Patsalos, A., Contreras, G. A., Reho, B., Papp, Z., Guo, X., Horvath, A., Kiss, G., Keresztessy, Z., Vámosi, G., Hickman, J., Xu, H., ... Nagy, L. (2018). Arginine Methyltransferase PRMT8 Provides Cellular Stress Tolerance in Aging Motoneurons. *The Journal of neuroscience : the official journal of the Society for Neuroscience*, 38(35), 7683–7700. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.3389-17.2018>
- Stewart, K., Harvey, A., & Johnston, L. M. (2017). A systematic review of scales to measure dystonia and choreoathetosis in children with dyskinetic cerebral palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 59(8), 786–795. <https://doi.org/10.1111/dmcn.13452>
- Sun, B., Peng, J., Wang, S., Liu, X., Zhang, K., Zhang, Z., Wang, C., Jing, X., Zhou, C., & Wang, Y. (2018). Applications of stem cell-derived exosomes in tissue engineering and neurological diseases. *Reviews in the neurosciences*, 29(5), 531–546. <https://doi.org/10.1515/revneuro-2017-0059>
- Towsley, K., Shevell, M. I., Dagenais, L., & REPACQ Consortium (2011). Population-based study of neuroimaging findings in children with cerebral palsy. *European journal of paediatric neurology : EJPN : official journal of the European Paediatric Neurology Society*, 15(1), 29–35. <https://doi.org/10.1016/j.ejpn.2010.07.005>
- Upadhyay, J., Tiwari, N., & Ansari, M. N. (2020). Cerebral palsy: Aetiology, pathophysiology and therapeutic interventions. *Clinical and experimental pharmacology & physiology*, 47(12), 1891–1901. <https://doi.org/10.1111/1440-1681.13379>
- Vitrikas, K., Dalton, H., & Breish, D. (2020). Cerebral Palsy: An Overview. *American family physician*, 101(4), 213–220.
- Vohr, B. R., Stephens, B. E., McDonald, S. A., Ehrenkranz, R. A., Laptook, A. R., Pappas, A., Hintz, S. R., Shankaran, S., Higgins, R. D., Das, A., & Extended Hypothermia Follow-up Subcommittee of the NICHD Neonatal Research Network (2013). Cerebral palsy and growth failure at 6 to 7 years. *Pediatrics*, 132(4), e905–e914. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-3915>
- Walhain, F., Desloovere, K., Declerck, M., Van Campenhout, A., & Bar-On, L. (2021). Interventions and lower-limb macroscopic muscle morphology in

- children with spastic cerebral palsy: a scoping review. *Developmental medicine and child neurology*, 63(3), 274–286. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14652>
- Xiao, Q. X., Geng, M. J., Sun, Y. F., Pi, Y., & Xiong, L. L. (2023). Stem Cell Therapy in Neonatal Hypoxic-Ischemic Encephalopathy and Cerebral Palsy: a Bibliometric Analysis and New Strategy. *Molecular neurobiology*, 10.1007/s12035-023-03848-0. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12035-023-03848-0>
- Zhou, J., Butler, E. E., & Rose, J. (2017). Neurologic Correlates of Gait Abnormalities in Cerebral Palsy: Implications for Treatment. *Frontiers in human neuroscience*, 11, 103. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00103>

References

- Adams, J. M., & Strasser, A. (2008). Is tumor growth sustained by rare cancer stem cells or dominant clones? *Cancer Res.* 68, 4018-4021
- Adas, G., Arıkan, S., Karatepe, O., Kemik, O., Ayhan, S., Karaoz, E., Kamali, G., Eryasar, B., & Ustek, B. (2011). Mesenchymal stem cells improve the healing of ischemic colonic anastomoses (experimental study). *Langenbeck's archives of surgery*, 396 (1), 115-126.
- Anand, S. S., Amar, B. S., Rizwan, A., & Punita, D. (2011). Cancer stem cells and colorectal cancer: an overview. *Curr Top Med Chem.* 11 (13), 1592–1598.
- Aktaş, S. H., & Akbulut, H. (2014). Kolorektal kanserde anjiyogenez ve anti-anjiyogenik tedaviler. *Türk Onkoloji Dergisi*, 29, 24-30
- Akgün, I. (2016). Mesenchymal stem cell. *FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi*, 1 (1), 29-32.
- Akyol, S., Ginis, Z., Armutcu, F., Ozturk, G., Yigitoglu, M. R., & Akyol, O. (2012). The potential usage of caffeic acid phenethyl ester (CAPE) against chemotherapy induced and radiotherapy-induced toxicity. *Cell biochemistry and function*, 30, 438-443
- Ateş, U. (2016). Let's familiarize ourselves with the stem cell. *FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi*, 1 (1), 19-28
- Bataller, R. & Brenner, D. A. (2005). Liver fibrosis. *The Journal of clinical investigation*, 115 (2), 209-218.
- Cyranoski, D. (2019). Japan's approval of stem-cell treatment for spinal-cord injury concerns scientists. *Nature*, 565 (7741), 544-545.
- Goud, J.A., Priyanka, G., Swetha, S., & Kumar, K. R. (2019). Stem Cell Therapy-An Overview. *Asian Journal of Pharmaceutical Research and Development*, 7 (5), 92-102.
- Chen, S.-l., Fang, W.-w., Ye, F., Liu, Y.H., Qian, J., Shan, S.-j., Zhang, J.-j., Chunhua, R.Z., Liao, L.-m., Lin, S., & Sun, J.-p. (2004). Effect on left ventricular function of intracoronary transplantation of autologous bone marrow mesenchymal stem cell in patients with acute myocardial infarction. *The American journal of cardiology*, 94 (1), 92-95.

- Ellis, H., & Mahadevan V. (2014). Anatomy of the caecum, appendix and colon. *Surgery (Oxford)*, 32 (4), 155-158.
- Ertas, A. (2019). Kalın Bağırsakların Klinik Anatomisi. *Türkiye Klinikleri*, 7, 9-16.
- Fekir, K., Dubois-Pot-Schneider, H., Désert, R., Daniel, Y, Glaise, D., Rauch, C., Morel, F., Fromenty, B., Musso, O., Cabillie, F., & Corlu, A. (2019). Retrodifferentiation of human tumor hepatocytes to stem cells leads to metabolic reprogramming and chemoresistance. *Can Res.* 79 (8), 1869.
- George, B. (2011). Regulations and guidelines governing stem cell based products: Clinical considerations. *Perspectives in clinical research*, 2 (3), 94.
- Gronke, K., Hernández, P. P., Zimmermann, J., Klose, C.S.N., Kofoed-Branzk, M., Guendel, F., Witkowski, M., Tizian, C., Amann, L., Schumacher, F., Glatt, H., Triantafyllou, A., Diefenbach, A. (2019). Interleukin-22 protects intestinal stem cells against genotoxic stress. *Nature*, 566 (7743), 249-253.
- Hoornaert, C. J., Le, B. D., Quarta, A., Daans, J., Goossens, H., Berneman, Z. & Ponsaerts, P. (2017). Concise review: Innate and adaptive immune recognition of allogeneic and xenogeneic cell transplants in the central nervous system. *Stem Cells Transl Med*, 6 (5), 1434-1441.
- Hoyle, T. (1997). The digestive system: Linking theory and practice. *Br J Nurs*, 6 (22), 1285-91.
- Humphries, A., & Wright, N. A. (2008). Colonic crypt organization and tumorigenesis. *Nat Rev Cancer*. 8 (6), 415–424.
- Kahai, P., Mandiga, P., Wehrle, C. J., & Lobo, S. (2023). Anatomy, Abdomen and Pelvis: Large intestine.
- Kalra, K. & Tomar, P. C. (2014). Stem cell: basics, classification and applications. *American Journal of Phytomedicine and Clinical Therapeutics*, 2 (7), 919-930.
- Karakaya, E. (2017). Effects of stem cells on anastomosis in colon anastomosis in rats immunosuppressed with everolimus: An experimental study.
- Karaoz, E., Ayhan, S., Gacar, G., Aksoy, A., Duruksu, G., Okcu, A., Cetinalp Demircan, P., Eker Sariboyaci, A., Kaymaz, F., & Kasap, M. (2010). Isolation and characterization of stem cells from pancreatic islet: pluripotency, differentiation potential and ultrastructural characteristics. *Cytotherapy*, 12 (3), 288-302
- Karaoz, E., Aksoy, A., Ayhan, S., Sariboyaci, A. E., Kaymaz, F. & Kasap M. (2009). Characterization of mesenchymal stem cells from rat bone marrow: ultrastructural properties, differentiation potential and immunophenotypic markers. *Histochemistry and cell biology*, 132 (5), 533-46.
- Karaşahin, T. (2012). Embryonic Stem Cells. *J Fac Vet Med Univ Erciyes*, 9 (1), 65-71.
- Kern, S., Eichler, H., Stoeve, J., Klüter, H., & Bieback, K. (2006). Comparative analysis of mesenchymal stem cells from bone marrow, umbilical cord blood, or adipose tissue. *Stem cells*, 24 (5), 1294-1301.

- Klonisch, T., Wiechec, E., Hombach-Klonisch, S., Ande, S. R., Wesselborg, S., Schulze-Osthoff, K., & Los, M. (2008). Cancer stem cell markers in common cancers-therapeutic implications. *Trends Mol Med*, 14 (10), 450-60.
- Koç, M. A. (2021). Anorektal Anatomi. *Türkiye Klinikleri*, 9, 9-16.
- Lange, C., Tögel, F., Ittrich, H., Clayton, F., Nolte-Ernsting, C., Zander, A. R., & Westenfelder, C. (2005). Administered mesenchymal stem cells enhance recovery from ischemia/reperfusion-induced acute renal failure in rats. *Kidney international*, 68 (4), 1613-1617.
- Le Blanc, K., Frassoni, F., Ball, L., Locatelli, F., Roelofs, H., Lewis, I., Lanino, E., Sundberg, B., Bernardo, M. E., Remberger, M., Dini, G., Egeler, R. M., Baccigalupo, A., Fibbe, W., Ringdén, O., & [Developmental Committee of the European Group for Blood and Marrow Transplantation](#). (2008). Mesenchymal stem cells for treatment of steroid-resistant, severe, acute graft-versus-host disease: a phase II study. *The Lancet*, 371 (9624), 1579-1586
- Li, X., Hu, Y. D., Guo, Y., Chen, Y., Guo, D., Zhou, H., Zhang, F., & Zhao, Q. (2015). Safety and efficacy of intracoronary human umbilical cord-derived mesenchymal stem cell treatment for very old patients with coronary chronic total occlusion. *Current Pharmaceutical Design*, 21 (11), 1426-1432.
- Little, M. T., & Storb, R. (2002). History of haematopoietic stem-cell transplantation. *Nat Rev Cancer*, 2 (3), 231-8.
- Marotta, L. L., & Polyak, K. (2009). Cancer stem cells: a model in the making. *Curr Opin Genet Dev*, 19 (1), 44-50.
- Martino, G., Franklin, R.J. M., Van Evercooren, A.B., Kerr, D., A., & [Stem Cells in Multiple Sclerosis \(STEMS\) Consensus Group](#). (2010). Stem cell transplantation in multiple sclerosis: current status and future prospects. *Nature Reviews Neurology*, 6 (5), 247-255.
- Morigi, M., Imberti, B., Zoja, C., Corna, D., Tomasoni, S., Abbate, M., Rottoli, D., Angioletti, S., Benigni, A., Perico, N., Alison, M., & Remuzzi, G. (2004). Mesenchymal stem cells are renotropic, helping to repair the kidney and improve function in acute renal failure. *Journal of the American Society of Nephrology*, 15 (7), 1794-1804.
- Neşşar, G. (2008). Anal Kanal Anatomisi ve Fizyolojisi. *Güncel Gastroenteroloji*, 12, 165-168.
- Oliveira, L. R. (2011). Stem cells and cancer stem cells. S. R. Shostak, (Ed.), In *Cancer Stem Cells - The Cutting Edge* 3–28. InTech
- Ökçesiz, A., & Ündeğer Bucurgat, Ü. (2017). Stem Cells In Cytotoxicity Studies. *J. Fac. Pharm. Ankara*, 41 (2), 1-14.
- Pardal, R., Clarke, M. F., & Morrison, S. J. (2003). Applying the principles of stem-cell biology to cancer. *Nat Rev Cancer*. 3 (12), 895–902. .
- Park, H.C., Shim, Y. S., Ha, Y., Yoon, S.H., Park, S. R., Choi, B. H., & Park, H.S. (2005). Treatment of complete spinal cord injury patients by autologous bone marrow cell transplantation and administration of granulocyte-macrophage colony stimulating factor. *Tissue engineering*, 11 (5-6), 913-922.

- Ricci-Vitiani, L., Fabrizi, E., Palio, E., & De Maria, R. (2009). Colon cancer stem cells. *J Mol Med (Berl)*, 87 (11), 1097–1104.
- Ricci-Vitiani, L., Lombardi, D. G., Pilozzi, E., Biffoni, M., Todaro, M., Peschle C., & De Maria, R. (2007).. Identification and expansion of human colon-cancer-initiating cells. *Nature*, 445 (7123), 111–115
- Sale, G. E., & Storb, R. (1983).Bilateral diffuse pulmonary ectopic ossification after marrow allograft in a dog. Evidence for allotransplantation of hemopoietic and mesenchymal stem cells. *Experimental hematology*, 11 (10), 961-6.
- Sağsöz, H., & Ketani M. A. (2008). Stem Cells. *Dicle Üniv Vet Fak Derg*, 1 (2), 29 – 33.
- Siegel, R. L., Miller, K.D., Fuchs, H. E., & Jemal, A. (2021). Cancer statistics, 2021. *CA Cancer J Clin*. 71 (1), 7–33.
- Shipitsin, M., & Polyak, K. (2008). The cancer stem cell hypothesis: in search of definitions, markers, and relevance. *Lab Invest*, 88, 459-463.
- Simman, R., Craft, C. & McKinney, B. (2005). Improved survival of ischemic random skin flaps through the use of bone marrow nonhematopoietic stem cells and angiogenic growth factors. *Annals of plastic surgery*, 54 (5), 546-52.
- Tekeli, S., Arısu Naghavi, E., Gökçe, B., Sır, G., Yiğittürk, G., Çavuşoğlu, T., &Uyanıkgil, Y. (2016). Stem cells; mesenchymal stem cells and current clinical applications. *FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi*, 1 (2), 72-83
- Trucco, M. (2005). Regeneration of the pancreatic beta cell. *The Journal of clinical investigation*, 115 (1), 5-12.
- Yanbakan, S. (2015). Clinical applications of cellular therapy products. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 6 (2), 202-208.
- Weiss, R. A., Weiss, M. A, Beasley, K. L., & Munavalli, G. (2007). Autologous cultured fibroblast injection for facial contour deformities: a prospective, placebo-controlled, Phase III clinical trial. *Dermatologic surgery*, 33 (3), 263-26
- Williams, A.R., Trachtenberg, B., Velazquez, D. L., McNiece, I., Altman, P., Rouy, D., Mendizabal, A. M., Pattany, P. M., Lopera, G. A., Fishman, J., Zamb-rano, J. P., Heldman, A. W., & Hare, J. M. (2011). Intramyocardial stem cell injection in patients with ischemic cardiomyopathy: functional recovery and reverse remodeling. *Circulation research*, 108 (7), 792-796.

- Antonarakis, S. E., Skotko, B. G., Rafii, M. S., Strydom, A., Pape, S. E., Bianchi, D. W., Reeves, R. H. (2020). Down syndrome. *Nature Reviews Disease Primers*, 6(1), 9.
- [2]. Rafii, M. S., Kleschevnikov, A. M., Sawa, M., Mobley, W. C. (2019). Down syndrome. *Handbook of clinical neurology*, 167, 321-336.
- [3]. Mazurek, D., Wyka, J. (2015). Down syndrome-genetic and nutritional aspects of accompanying disorders. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*, 66(3).
- [4]. KuSre, G., SarMa, M., NirMolia, T., ShaNKariShaN, P. (2015). Robertsonian translocation t (21; 21) in a female born to normal parents: a case report. *Journal of Clinical and Diagnostic Research: JCDR*, 9(1), GD01.
- [5]. Papavassiliou, P., York, T. P., Gursoy, N., Hill, G., Nicely, L. V., Sundaram, U., Jackson-Cook, C. (2009). The phenotype of persons having mosaicism for trisomy 21/Down syndrome reflects the percentage of trisomic cells present in different tissues. *American journal of medical genetics Part A*, 149(4), 573-583.
- [6]. Hattori, M., Fujiyama, A., Taylor, T. D., Watanabe, H., Yada, T., Park, H. S., Yaspo, M. L. (2000). The DNA sequence of human chromosome 21. *Nature*, 405(6784), 311-319.
- [7]. Chen, X. Q., Mobley, W. C. (2019). Alzheimer disease pathogenesis: insights from molecular and cellular biology studies of oligomeric A β and tau species. *Frontiers in Neuroscience*, 13, 659.
- [8]. Ghouri, R., Öksüz, N., Taşdelen, B., Özge, A. (2023). Factors affecting progression of non-Alzheimer dementia: a retrospective analysis with long-term follow-up. *Frontiers in Neurology*, 14.
- [9]. Neve, R. L., McPhie, D. L., Chen, Y. (2000). Alzheimer's disease: a dysfunction of the amyloid precursor protein. *Brain research*, 886(1-2), 54-66.
- [10]. Lane, C. A., Hardy, J., Schott, J. M. (2018). Alzheimer's disease. *European journal of neurology*, 25(1), 59-70.
- [11]. Özge, A., Ghouri, R., Öksüz, N., Taşdelen, B. (2023). Predictive factors for Alzheimer's disease progression: a comprehensive retrospective analysis of 3,553 cases with 211 months follow-up. *Frontiers in Neurology*, 14.
- [12]. Hansra, G. K., Popov, G., Banaczek, P. O., Vogiatzis, M., Jegathees, T., Goldsbury, C. S., Cullen, K. M. (2019). The neuritic plaque in Alzheimer's disease: perivascular degeneration of neuronal processes. *Neurobiology of Aging*, 82, 88-101.
- [13]. Braak, H., Braak, E. (1991). Neuropathological staging of Alzheimer-related changes. *Acta neuropathologica*, 82(4), 239-259.
- [14]. Cataldo, A. M., Peterhoff, C. M., Troncoso, J. C., Gomez-Isla, T., Hyman, B. T., Nixon, R. A. (2000). Endocytic pathway abnormalities precede amyloid β deposition in sporadic Alzheimer's disease and Down syndrome: differential effects of APOE genotype and presenilin mutations. *The American journal of pathology*, 157(1), 277-286.

- [15]. Smith, E., Hedge, C., Jarrold, C. (2019). A novel framework to measure executive function in down syndrome with applications for early clinical diagnosis of dementia. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 124(4), 354-373.
- [16]. Wiseman, F. K., Al-Janabi, T., Hardy, J., Karmiloff-Smith, A., Nizetic, D., Tybulewicz, V. L., Strydom, A. (2015). A genetic cause of Alzheimer disease: mechanistic insights from Down syndrome. *Nature Reviews Neuroscience*, 16(9), 564-574.
- [17]. Stern, Y. (2012). Cognitive reserve in ageing and Alzheimer's disease. *The Lancet Neurology*, 11(11), 1006-1012.
- [18]. Cipriani, G., Danti, S., Carlesi, C., Di Fiorino, M. (2018). Aging with Down syndrome: the dual diagnosis: Alzheimer's disease and Down syndrome. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias®*, 33(4), 253-262.
- [19]. Masters, M. C., Morris, J. C., Roe, C. M. (2015). "Noncognitive" symptoms of early Alzheimer disease: a longitudinal analysis. *Neurology*, 84(6), 617-622.
- [20]. Wallon, D., Rousseau, S., Rovelet-Lecrux, A., Quillard-Muraine, M., Guyant-Maréchal, L., Martinaud, O., Campion, D. (2012). The French series of autosomal dominant early onset Alzheimer's disease cases: mutation spectrum and cerebrospinal fluid biomarkers. *Journal of Alzheimer's Disease*, 30(4), 847-856.
- [21]. Strydom, A., Coppus, A., Blesa, R., Danek, A., Fortea, J., Hardy, J., Zetterberg, H. (2018). Alzheimer's disease in Down syndrome: An overlooked population for prevention trials. *Alzheimer's & Dementia: Translational Research & Clinical Interventions*, 4, 703-713.
- [22]. Wolvetang, E. W., Bradfield, O. M., Tymms, M., Zavarsek, S., Hatzistavrou, T., Kola, I., Hertzog, P. J. (2003). The chromosome 21 transcription factor ETS2 transactivates the β -APP promoter: implications for Down syndrome. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Gene Structure and Expression*, 1628(2), 105-110.
- [23]. Wang, X., Huang, T., Zhao, Y., Zheng, Q., Thompson, R. C., Bu, G., Xu, H. (2014). Sorting nexin 27 regulates A β production through modulating γ -secretase activity. *Cell reports*, 9(3), 1023-1033.
- [24]. Cvetkovska, V., Hibbert, A. D., Emran, F., Chen, B. E. (2013). Overexpression of Down syndrome cell adhesion molecule impairs precise synaptic targeting. *Nature neuroscience*, 16(6), 677-682.
- [25]. Chang, K. T., Min, K. T. (2009). Upregulation of three Drosophila homologs of human chromosome 21 genes alters synaptic function: implications for Down syndrome. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(40), 17117-17122.
- [26]. Wang, B., Wang, Z., Sun, L., Yang, L., Li, H., Cole, A. L., Zheng, H. (2014). The amyloid precursor protein controls adult hippocampal neurogenesis

- through GABAergic interneurons. *Journal of Neuroscience*, 34(40), 13314-13325.
- [27]. Hartley, D., Blumenthal, T., Carrillo, M., DiPaolo, G., Esralew, L., Gardiner, K., Wisniewski, T. (2015). Down syndrome and Alzheimer's disease: Common pathways, common goals. *Alzheimer's & Dementia*, 11(6), 700-709.
- [28]. Liu, C. C., Kanekiyo, T., Xu, H., Bu, G. (2013). Apolipoprotein E and Alzheimer disease: risk, mechanisms and therapy. *Nature Reviews Neurology*, 9(2), 106-118.
- [29]. Farrer, L. A., Cupples, L. A., Haines, J. L., Hyman, B., Kukull, W. A., Mayeux, R., Van Duijn, C. M. (1997). Effects of age, sex, and ethnicity on the association between apolipoprotein E genotype and Alzheimer disease: a meta-analysis. *Jama*, 278(16), 1349-1356.
- [30]. Mahley, R. W., Rall Jr, S. C. (2000). Apolipoprotein E: far more than a lipid transport protein. *Annual review of genomics and human genetics*, 1(1), 507-537.
- [31]. Corder, E. H., Saunders, A. M., Strittmatter, W. J., Schmechel, D. E., Gaskell, P. C., Small, G., Pericak-Vance, M. A. (1993). Gene dose of apolipoprotein E type 4 allele and the risk of Alzheimer's disease in late onset families. *Science*, 261(5123), 921-923.
- [32]. Rebeck, G. W., Reiter, J. S., Strickland, D. K., Hyman, B. T. (1993). Apolipoprotein E in sporadic Alzheimer's disease: allelic variation and receptor interactions. *Neuron*, 11(4), 575-580.
- [33]. Potter, H., Chial, H. J. (2019). Targeting the interaction between apolipoprotein E and amyloid precursor protein: a novel Alzheimer's disease therapy. *Biological Psychiatry*, 86(3), 169-170.
- [34]. Huang, Y. (2010). A β -independent roles of apolipoprotein E4 in the pathogenesis of Alzheimer's disease. *Trends in molecular medicine*, 16(6), 287-294.
- [35]. Aoki, K., Uchihara, T., Sanjo, N., Nakamura, A., Ikeda, K., Tsuchiya, K., Wakayama, Y. (2003). Increased expression of neuronal apolipoprotein E in human brain with cerebral infarction. *Stroke*, 34(4), 875-880.
- [36]. Henderson, V. W. (2014). Alzheimer's disease: review of hormone therapy trials and implications for treatment and prevention after menopause. *The Journal of steroid biochemistry and molecular biology*, 142, 99-106.
- [37]. Schupf, N., Lee, J. H., Pang, D., Zigman, W. B., Tycko, B., Krinsky-McHale, S., Silverman, W. (2018). Epidemiology of estrogen and dementia in women with Down syndrome. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 62-68.
- [38]. Patel, B. N., Seltzer, G. B., Wu, H. S., Schupf, N. (2001). Effect of menopause on cognitive performance in women with Down syndrome. *Neuroreport*, 12(12), 2659-2662.
- [39]. Lott, I. T., Head, E. (2019). Dementia in Down syndrome: unique insights for Alzheimer disease research. *Nature Reviews Neurology*, 15(3), 135-147.

- [40]. Zhao, L., Woody, S. K., Chhibber, A. (2015). Estrogen receptor β in Alzheimer's disease: From mechanisms to therapeutics. *Ageing research reviews*, 24, 178-190.
- [41]. Yaffe, K., Haan, M., Byers, A., Tangen, C., Kuller, L. M. D. D. (2000). Estrogen use, APOE, and cognitive decline: Evidence of gene-environment interaction. *Neurology*, 54(10), 1949-1954.
- [42]. Schupf, N., Winsten, S., Patel, B., Pang, D., Ferin, M., Zigman, W. B., Mayeux, R. (2006). Bioavailable estradiol and age at onset of Alzheimer's disease in postmenopausal women with Down syndrome. *Neuroscience letters*, 406(3), 298-302.
- [43]. Rueda, N., Flórez, J., Martínez-Cué, C. (2013). Apoptosis in Down's syndrome: lessons from studies of human and mouse models. *Apoptosis*, 18, 121-134.
- [44]. Murase, S., Owens, D. F., McKay, R. D. (2011). In the newborn hippocampus, neurotrophin-dependent survival requires spontaneous activity and integrin signaling. *Journal of Neuroscience*, 31(21), 7791-7800.
- [45]. Barde, Y. A. (1994). Neurotrophins: a family of proteins supporting the survival of neurons. *Progress in clinical and biological research*, 390, 45-56.
- [46]. Bartesaghi, R., Guidi, S., Ciani, E. (2011). Is it possible to improve neurodevelopmental abnormalities in Down syndrome?.
- [47]. Anderson, A. J., Stoltzner, S., Lai, F., Su, J., Nixon, R. A. (2000). Morphological and biochemical assessment of DNA damage and apoptosis in Down syndrome and Alzheimer disease, and effect of postmortem tissue archival on TUNEL. *Neurobiology of aging*, 21(4), 511-524.
- [48]. Sawa, A., Oyama, F., Cairns, N. J., Amano, N., Matsushita, M. (1997). Aberrant expression of bcl-2 gene family in Down's syndrome brains. *Molecular Brain Research*, 48(1), 53-59.
- [49]. Gulesserian, T., Engidawork, E., Yoo, B. C., Cairns, N., Lubec, G. (2001). Alteration of caspases and other apoptosis regulatory proteins in Down syndrome (pp. 163-179). Springer Vienna.
- [50]. Nagy, Z. S., Esiri, M. M. (1997). Apoptosis-related protein expression in the hippocampus in Alzheimer's disease. *Neurobiology of aging*, 18(6), 565-571.
- [51]. Salemi, M., Condorelli, R. A., Romano, C., Concetta, B., Romano, C., Salluzzo, M. G., Calogero, A. E. (2014). CASP3 protein expression by flow cytometry in Down's syndrome subjects. *Human cell*, 27, 43-45.
- [52]. Hamlett, E. D., Ledreux, A., Potter, H., Chial, H. J., Patterson, D., Espinosa, J. M., Granholm, A. C. (2018). Exosomal biomarkers in Down syndrome and Alzheimer's disease. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 110-121.
- [53]. Nixon, R. A. (2017). Amyloid precursor protein and endosomal-lysosomal dysfunction in Alzheimer's disease: inseparable partners in a multifactorial disease. *The FASEB Journal*, 31(7), 2729.

- [54]. Chen, X. Q., Sawa, M., Mobley, W. C. (2018). Dysregulation of neurotrophin signaling in the pathogenesis of Alzheimer disease and of Alzheimer disease in Down syndrome. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 52-61.
- [55]. Mathews, P. M., Levy, E. (2019). Exosome production is key to neuronal endosomal pathway integrity in neurodegenerative diseases. *Frontiers in neuroscience*, 13, 1347.
- [56]. Hamlett, E. D., LaRosa, A., Mufson, E. J., Fortea, J., Ledreux, A., Granholm, A. C. (2019). Exosome release and cargo in Down syndrome. *Developmental neurobiology*, 79(7), 639-655.
- [57]. Winston, C. N., Goetzl, E. J., Akers, J. C., Carter, B. S., Rockenstein, E. M., Galasko, D., Rissman, R. A. (2016). Prediction of conversion from mild cognitive impairment to dementia with neuronally derived blood exosome protein profile. *Alzheimer's & Dementia: Diagnosis, Assessment & Disease Monitoring*, 3, 63-72.
- [58]. Gauthier, S. A., Pérez-González, R., Sharma, A., Huang, F. K., Alldred, M. J., Pawlik, M., Levy, E. (2017). Enhanced exosome secretion in Down syndrome brain—a protective mechanism to alleviate neuronal endosomal abnormalities. *Acta neuropathologica communications*, 5, 1-13.
- [59]. Colacurcio, D. J., Pensalfini, A., Jiang, Y., Nixon, R. A. (2018). Dysfunction of autophagy and endosomal-lysosomal pathways: Roles in pathogenesis of Down syndrome and Alzheimer's Disease. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 40-51.
- [60]. Kaether, C., Haass, C., Steiner, H. (2006). Assembly, trafficking and function of γ -secretase. *Neurodegenerative diseases*, 3(4-5), 275-283.
- [61]. Martin, S. B., Dowling, A. L., Lianekhammy, J., Lott, I. T., Doran, E., Murphy, M. P., Head, E. (2014). Synaptophysin and synaptotagmin-1 in Down syndrome are differentially affected by Alzheimer's disease. *Journal of Alzheimer's disease*, 42(3), 767-775.
- [62]. Liu, C. C., Kanekiyo, T., Xu, H., Bu, G. (2013). Apolipoprotein E and Alzheimer disease: risk, mechanisms and therapy. *Nature Reviews Neurology*, 9(2), 106-118.
- [63]. Muchová, J., Zitnanova, I., Durackova, Z. (2014). Oxidative stress and Down syndrome. Do antioxidants play a role in therapy?. *Physiological research*, 63(5), 535.
- [64]. Cenini, G., Fiorini, A., Sultana, R., Perluigi, M., Cai, J., Klein, J. B., Butterfield, D. A. (2014). An investigation of the molecular mechanisms engaged before and after the development of Alzheimer disease neuropathology in Down syndrome: a proteomics approach. *Free Radical Biology and Medicine*, 76, 89-95.
- [65]. Di Domenico, F., Pupo, G., Tramutola, A., Giorgi, A., Schininà, M. E., Coccia, R., Perluigi, M. (2014). Redox proteomics analysis of HNE-modified proteins in Down syndrome brain: clues for understanding the development of Alzheimer disease. *Free Radical Biology and Medicine*, 71, 270-280.

- [66]. Barone, E., Head, E., Butterfield, D. A., Perluigi, M. (2017). HNE-modified proteins in Down syndrome: Involvement in development of Alzheimer disease neuropathology. *Free radical biology and medicine*, 111, 262-269.
- [67]. Hensley, K., Venkova, K., Christov, A. (2010). Emerging biological importance of central nervous system lanthionines. *Molecules*, 15(8), 5581-5594.
- [68]. Beyer, K., Lao, J. I., Carrato, C., Rodriguez-Vila, A., Latorre, P., Mataro, M., Ariza, A. (2004). Cystathionine beta synthase as a risk factor for Alzheimer disease. *Current Alzheimer Research*, 1(2), 127-133.
- [69]. Griffin, W. S. T., Sheng, J. G., McKenzie, J. E., Royston, M. C., Gentleman, S. M., Brumback, R. A., Mrak, R. E. (1998). Life-long overexpression of S100 β in Down's syndrome: implications for Alzheimer pathogenesis. *Neurobiology of aging*, 19(5), 401-405.
- [70]. Royston, McKenzie, Gentleman, Sheng, Mann, Griffin, Mrak. (1999). Overexpression of S100 β in Down's syndrome: correlation with patient age and with β -amyloid deposition. *Neuropathology and Applied Neurobiology*, 25(5), 387-393.
- [71]. Van Eldik, L. J., Griffin, W. S. T. (1994). S100 β expression in Alzheimer's disease: relation to neuropathology in brain regions. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Molecular Cell Research*, 1223(3), 398-403.
- [72]. Perluigi, M., Di Domenico, F., Butterfield, D. A. (2014). Unraveling the complexity of neurodegeneration in brains of subjects with Down syndrome: insights from proteomics. *PROTEOMICS-Clinical Applications*, 8(1-2), 73-85.
- [73]. Butterfield, D. A., Boyd-Kimball, D. (2018). Oxidative stress, amyloid- β peptide, and altered key molecular pathways in the pathogenesis and progression of Alzheimer's disease. *Journal of Alzheimer's Disease*, 62(3), 1345-1367.
- [74]. Butterfield, D. A., Di Domenico, F., Swomley, A. M., Head, E., Perluigi, M. (2014). Redox proteomics analysis to decipher the neurobiology of Alzheimer-like neurodegeneration: overlaps in Down's syndrome and Alzheimer's disease brain. *Biochemical Journal*, 463(2), 177-189.
- [75]. Helguera, P., Seiglie, J., Rodriguez, J., Hanna, M., Helguera, G., Busciglio, J. (2013). Adaptive downregulation of mitochondrial function in down syndrome. *Cell metabolism*, 17(1), 132-140.
- [76]. Pan, J. X., Short, S. R., Goff, S. A., Dice, J. F. (1993). Ubiquitin pools, ubiquitin mRNA levels, and ubiquitin-mediated proteolysis in aging human fibroblasts. *Experimental gerontology*, 28(1), 39-49.
- [77]. Di Domenico, F., Coccia, R., Cocciolo, A., Murphy, M. P., Cenini, G., Head, E., Perluigi, M. (2013). Impairment of proteostasis network in Down syndrome prior to the development of Alzheimer's disease neuropathology: redox proteomics analysis of human brain. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Molecular Basis of Disease*, 1832(8), 1249-1259.

- [78]. Hanseeuw, B. J., Betensky, R. A., Jacobs, H. I., Schultz, A. P., Sepulcre, J., Becker, J. A., Johnson, K. (2019). Association of amyloid and tau with cognition in preclinical Alzheimer disease: a longitudinal study. *JAMA neurology*, 76(8), 915-924.
- [79]. Alhajraf, F., Ness, D., Hye, A., Strydom, A. (2019). Plasma amyloid and tau as dementia biomarkers in Down syndrome: Systematic review and meta-analyses. *Developmental neurobiology*, 79(7), 684-698.
- [80]. Lemere, C. A., Blusztajn, J. K., Yamaguchi, H., Wisniewski, T., Saido, T. C., Selkoe, D. (1996). Sequence of deposition of heterogeneous amyloid β -peptides and APO E in Down syndrome: implications for initial events in amyloid plaque formation. *Neurobiology of disease*, 3(1), 16-32.
- [81]. Billingsley, M. L., Kincaid, R. L. (1997). Regulated phosphorylation and dephosphorylation of tau protein: effects on microtubule interaction, intracellular trafficking and neurodegeneration. *Biochemical Journal*, 323(3), 577-591.
- [82]. Wang, J. Z., Grundke-Iqbal, I., Iqbal, K. (2007). Kinases and phosphatases and tau sites involved in Alzheimer neurofibrillary degeneration. *European Journal of Neuroscience*, 25(1), 59-68.
- [83]. Farber, N. B., Rubin, E. H., Newcomer, J. W., Kinscherf, D. A., Miller, J. P., Morris, J. C., McKeel, D. W. (2000). Increased neocortical neurofibrillary tangle density in subjects with Alzheimer disease and psychosis. *Archives of General Psychiatry*, 57(12), 1165-1173.
- [84]. Di Domenico, F., Tramutola, A., Foppoli, C., Head, E., Perluigi, M., Butterfield, D. A. (2018). mTOR in Down syndrome: Role in A β and tau neuropathology and transition to Alzheimer disease-like dementia. *Free Radical Biology and Medicine*, 114, 94-101.
- [85]. Woods, Y. L., Cohen, P., Becker, W., Jakes, R., Goedert, M., Wang, X., Proud, C. G. (2001). The kinase DYRK phosphorylates protein-synthesis initiation factor eIF2B ϵ at Ser539 and the microtubule-associated protein tau at Thr212: potential role for DYRK as a glycogen synthase kinase 3-priming kinase. *Biochemical Journal*, 355(3), 609-615.
- [86]. Morishima-Kawashima, M., Hasegawa, M., Takio, K., Suzuki, M., Yoshida, H., Watanabe, A., Ihara, Y. (1995). Hyperphosphorylation of tau in PHF. *Neurobiology of aging*, 16(3), 365-371.
- [87]. Yin, X., Jin, N., Shi, J., Zhang, Y., Wu, Y., Gong, C. X., Liu, F. (2017). Dyrk1A overexpression leads to increase of 3R-tau expression and cognitive deficits in Ts65Dn Down syndrome mice. *Scientific reports*, 7(1), 619.
- [88]. Davies, K. J., Ermak, G., Rothermel, B. A., Pritchard, M., Heitman, J., Ahnn, J., Estivill, X. (2007). Renaming the DSCR1/Adapt78 gene family as RCAN: regulators of calcineurin. *The FASEB Journal*, 21(12), 3023-3028.
- [89]. Chang, K. T., Shi, Y. J., Min, K. T. (2003). The *Drosophila* homolog of Down's syndrome critical region 1 gene regulates learning: implications for mental

- retardation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(26), 15794-15799.
- [90]. Arron, J. R., Winslow, M. M., Polleri, A., Chang, C. P., Wu, H., Gao, X., Crabtree, G. R. (2006). NFAT dysregulation by increased dosage of DSCR1 and DYRK1A on chromosome 21. *Nature*, 441(7093), 595-600.
- [91]. O'Neill, C. (2013). PI3-kinase/Akt/mTOR signaling: impaired on/off switches in aging, cognitive decline and Alzheimer's disease. *Experimental gerontology*, 48(7), 647-653.
- [92]. Pei, J. J., Hugon, J. (2008). mTOR-dependent signalling in Alzheimer's disease. *Journal of cellular and molecular medicine*, 12(6b), 2525-2532.
- [93]. Troca-Marín, J. A., Alves-Sampaio, A., Montesinos, M. L. (2012). Dereglated mTOR-mediated translation in intellectual disability. *Progress in neurobiology*, 96(2), 268-282.

References

- 1- Erel, S., & KemalAtahan, M. (2019). Memenin Anatomisi Fizyolojisi ve Değerlendirilmesi. In *Genel Cerrahi* (pp. 395–410). Akademisyen Kitabevi.
- 2- Schlenz I, Kuzbari R, Gruber H, Holle J. The sensitivity of the nipple-areola complex: an anatomic study. *Plast Reconstr Surg*. 2000 Mar;105(3):905-9. doi: 10.1097/00006534-200003000-00012. PMID: 10724249.
- 3- Noyan, A. (2004). Yaşamda ve Hekimlikte Fizyoloji. 15. Ed., (pp. 1138-1141). Meteksan AŞ.
- 4- World Health Organization International Agency for Research on Cancer (IARC). GLOBOCAN 2020: estimated cancer incidence, mortality and prevalence worldwide in 2020. <https://gco.iarc.fr/> ; 2020 [cited 2023 March 9].
- 5- Eryilmaz, M. A., Igci, A., Muslumanoglu, M., Ozmen, V., & Koc, M. (2012). Male breast cancer: a retrospective study of 15 years. *Journal of B.U.ON. : official journal of the Balkan Union of Oncology*, 17(1), 51–56.
- 6- Sasco, A. J., Lowenfels, A. B., & Pasker-de Jong, P. (1993). Review article: epidemiology of male breast cancer. A meta-analysis of published case-control studies and discussion of selected aetiological factors. *International journal of cancer*, 53(4), 538–549. <https://doi.org/10.1002/ijc.2910530403>
- 7- Halk sağlığı [Internet]. Available from: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-istatistikleri/>
- 8- Ban, K. A., & Godellas, C. V. (2014). Epidemiology of breast cancer. *Surgical oncology clinics of North America*, 23(3), 409–422. <https://doi.org/10.1016/j.soc.2014.03.011>
- 9- Tryggvadóttir, L., Tulinius, H., Eyfjord, J. E., & Sigurvinsson, T. (2001). Breast-feeding and reduced risk of breast cancer in an Icelandic cohort study. *American journal of epidemiology*, 154(1), 37–42. <https://doi.org/10.1093/aje/154.1.37>

- 10- Kelsey, J. L., & Berkowitz, G. S. (1988). Breast cancer epidemiology. *Cancer research*, 48(20), 5615–5623.
- 11- Waks, A. G., & Winer, E. P. (2019). Breast Cancer Treatment: A Review. *JAMA*, 321(3), 288–300. <https://doi.org/10.1001/jama.2018.19323>
- 12- Kohler, B. A., Sherman, R. L., Howlader, N., Jemal, A., Ryerson, A. B., Henry, K. A., Boscoe, F. P., Cronin, K. A., Lake, A., Noone, A. M., Henley, S. J., Ehemann, C. R., Anderson, R. N., & Penberthy, L. (2015). Annual Report to the Nation on the Status of Cancer, 1975-2011, Featuring Incidence of Breast Cancer Subtypes by Race/Ethnicity, Poverty, and State. *Journal of the National Cancer Institute*, 107(6), djv048. <https://doi.org/10.1093/jnci/djv048>
- 13- Eliyatkin, N., Yalçın, E., Zengel, B., Aktaş, S., Vardar, E. (2015). Molecular Classification of Breast Carcinoma: From Traditional, Old-Fashioned Way to A New Age, and A New Way. *Journal of Breast Health*, 11: 59-66 <https://doi.org/10.5152/tjbh.2015.1669>
- 14- Malhotra, G. K., Zhao, X., Band, H., & Band, V. (2010). Histological, molecular and functional subtypes of breast cancers. *Cancer biology & therapy*, 10(10), 955–960. <https://doi.org/10.4161/cbt.10.10.13879>
- 15- Meme Kanseri Korunma, Tarama, Tanı, Tedavi ve İzlem Klinik Rehberi (2020). Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı
- 16- Violet, J. A., & Harmer, C. (2004). Breast cancer: improving outcome following adjuvant radiotherapy. *The British journal of radiology*, 77(922), 811–820. <https://doi.org/10.1259/bjr/44576710>
- 17- Zhang, J., Pan, S., Jian, C., Hao, L., Dong, J., Sun, Q., Jin, H., & Han, X. (2022). Immunostimulatory Properties of Chemotherapy in Breast Cancer: From Immunogenic Modulation Mechanisms to Clinical Practice. *Frontiers in immunology*, 12, 819405. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2021.819405>
- 18- Schmid, P., Adams, S., Rugo, H. S., Schneeweiss, A., Barrios, C. H., Iwata, H., Diéras, V., Hegg, R., Im, S. A., Shaw Wright, G., Henschel, V., Molinero, L., Chui, S. Y., Funke, R., Husain, A., Winer, E. P., Loi, S., Emens, L. A., & IMpassion130 Trial Investigators (2018). Atezolizumab and Nab-Paclitaxel in Advanced Triple-Negative Breast Cancer. *The New England journal of medicine*, 379(22), 2108–2121. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1809615>
- 19- Yang Y. (2015). Cancer immunotherapy: harnessing the immune system to battle cancer. *The Journal of clinical investigation*, 125(9), 3335–3337. <https://doi.org/10.1172/JCI83871>
- 20- Higano, C. S., Schellhammer, P. F., Small, E. J., Burch, P. A., Nemunaitis, J., Yuh, L., Provost, N., & Frohlich, M. W. (2009). Integrated data from 2 randomized, double-blind, placebo-controlled, phase 3 trials of active cellular immunotherapy with sipuleucel-T in advanced prostate cancer. *Cancer*, 115(16), 3670–3679. <https://doi.org/10.1002/cncr.24429>
- 21- Tan, S., Li, D., & Zhu, X. (2020). Cancer immunotherapy: Pros, cons and beyond. *Biomedicine & pharmacotherapy = Biomedecine & pharmacotherapie*, 124, 109821. <https://doi.org/10.1016/j.biopha.2020.109821>

- 22- Chen, L., & Flies, D. B. (2013). Molecular mechanisms of T cell co-stimulation and co-inhibition. *Nature reviews. Immunology*, 13(4), 227–242. <https://doi.org/10.1038/nri3405>
- 23- Cogdill, A., Andrews, M. & Wargo, J. Hallmarks of response to immune checkpoint blockade. *Br J Cancer* 117, 1–7 (2017). <https://doi.org/10.1038/bjc.2017.136>
- 24- Chen, D.S., Mellman, I. Oncology Meets Immunology: The Cancer-Immunity Cycle, *Immunity*, Volume 39, Issue 1, 2013, Pages 1-10, ISSN 1074-7613, <https://doi.org/10.1016/j.immuni.2013.07.012>
- 25- Waldman, A.D., Fritz, J.M. & Lenardo, M.J. A guide to cancer immunotherapy: from T cell basic science to clinical practice. *Nat Rev Immunol* 20, 651–668 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41577-020-0306-5>
- 26- Patel, S. P., & Kurzrock, R. (2015). PD-L1 Expression as a Predictive Biomarker in Cancer Immunotherapy. *Molecular cancer therapeutics*, 14(4), 847–856. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.MCT-14-0983>
- 27- Wykes, M., Lewin, S. Immune checkpoint blockade in infectious diseases. *Nat Rev Immunol* 18, 91–104 (2018). <https://doi.org/10.1038/nri.2017.112>
- 28- Hossen, M. M., Ma, Y., Yin, Z., Xia, Y., Du, J., Huang, J. Y., Huang, J. J., Zou, L., Ye, Z., & Huang, Z. (2023). Current understanding of CTLA-4: from mechanism to autoimmune diseases. *Frontiers in immunology*, 14, 1198365. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2023.1198365>
- 29- Chocarro, L., Blanco, E., Zuazo, M., Arasan, H., Bocanegra, A., Fernández-Rubio, L., Morente, P., Fernández-Hinojal, G., Echaide, M., Garnica, M., Ramos, P., Vera, R., Kochan, G., & Escors, D. (2021). Understanding LAG-3 Signaling. *International journal of molecular sciences*, 22(10), 5282. <https://doi.org/10.3390/ijms22105282>
- 30- Shiravand, Y., Khodadadi, F., Kashani, S. M. A., Hosseini-Fard, S. R., Hosseini, S., Sadeghirad, H., Ladwa, R., O'Byrne, K., & Kulasinghe, A. (2022). Immune Checkpoint Inhibitors in Cancer Therapy. *Current oncology (Toronto, Ont.)*, 29(5), 3044–3060. <https://doi.org/10.3390/curroncol29050247>
- 31- Miles, D., Gligorov, J., André, F., Cameron, D., Schneeweiss, A., Barrios, C., Xu, B., Wardley, A., Kaen, D., Andrade, L., Semiglazov, V., Reinisch, M., Patel, S., Patre, M., Morales, L., Patel, S. L., Kaul, M., Barata, T., O'Shaughnessy, J., & IMpassion131 investigators (2021). Primary results from IMpassion131, a double-blind, placebo-controlled, randomised phase III trial of first-line paclitaxel with or without atezolizumab for unresectable locally advanced/metastatic triple-negative breast cancer. *Annals of oncology : official journal of the European Society for Medical Oncology*, 32(8), 994–1004. <https://doi.org/10.1016/j.annonc.2021.05.801>
- 32- Kwapisz D. (2021). Pembrolizumab and atezolizumab in triple-negative breast cancer. *Cancer immunology, immunotherapy : CII*, 70(3), 607–617. <https://doi.org/10.1007/s00262-020-02736-z>

- 33- Bartel D. P. (2004). MicroRNAs: genomics, biogenesis, mechanism, and function. *Cell*, 116(2), 281–297. [https://doi.org/10.1016/s0092-8674\(04\)00045-5](https://doi.org/10.1016/s0092-8674(04)00045-5)
- 34- Karnati, H. K., Panigrahi, M. K., Gutti, R. K., Greig, N. H., & Tamargo, I. A. (2015). miRNAs: Key Players in Neurodegenerative Disorders and Epilepsy. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 48(3), 563–580. <https://doi.org/10.3233/JAD-150395>
- 35- Ardekani, A. M., & Naeini, M. M. (2010). The Role of MicroRNAs in Human Diseases. *Avicenna journal of medical biotechnology*, 2(4), 161–179.
- 36- Zhou, Ss., Jin, Jp., Wang, Jq. *et al.* miRNAS in cardiovascular diseases: potential biomarkers, therapeutic targets and challenges. *Acta Pharmacol Sin* 39, 1073–1084 (2018). <https://doi.org/10.1038/aps.2018.30>
- 37- Peng, Y., Croce, C. The role of MicroRNAs in human cancer. *Sig Transduct Target Ther* 1, 15004 (2016). <https://doi.org/10.1038/sigtrans.2015.4>
- 38- Smolarz, B., Durczyński, A., Romanowicz, H., Szyłło, K., & Hogendorf, P. (2022). miRNAs in Cancer (Review of Literature). *International journal of molecular sciences*, 23(5), 2805. <https://doi.org/10.3390/ijms23052805>
- 39- Wang, Q., Lin, W., Tang, X., Li, S., Guo, L., Lin, Y., & Kwok, H. F. (2017). The Roles of microRNAs in Regulating the Expression of PD-1/PD-L1 Immune Checkpoint. *International journal of molecular sciences*, 18(12), 2540. <https://doi.org/10.3390/ijms18122540>
- 40- Vaddi, P. K., Osborne, D. G., Nicklawsky, A., Williams, N. K., Menon, D. R., Smith, D., Mayer, J., Reid, A., Domenico, J., Nguyen, G. H., Robinson, W. A., Ziman, M., Gao, D., Zhai, Z., & Fujita, M. (2023). *CTLA4* mRNA is downregulated by miR-155 in regulatory T cells, and reduced blood *CTLA4* levels are associated with poor prognosis in metastatic melanoma patients. *Frontiers in immunology*, 14, 1173035. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2023.1173035>
- 41- Fayyad-Kazan, H., Rouas, R., Fayyad-Kazan, M., Badran, R., El Zein, N., Lewalle, P., Najar, M., Hamade, E., Jebbawi, F., Merimi, M., Romero, P., Burny, A., Badran, B., & Martiat, P. (2012). MicroRNA profile of circulating CD4-positive regulatory T cells in human adults and impact of differentially expressed microRNAs on expression of two genes essential to their function. *The Journal of biological chemistry*, 287(13), 9910–9922. <https://doi.org/10.1074/jbc.M111.337154>
- 42- Qin, A., Wen, Z., Zhou, Y., Li, Y., Li, Y., Luo, J., Ren, T., & Xu, L. (2013). MicroRNA-126 regulates the induction and function of CD4(+) Foxp3(+) regulatory T cells through PI3K/AKT pathway. *Journal of cellular and molecular medicine*, 17(2), 252–264. <https://doi.org/10.1111/jcmm.12003>
- 43- Li, Q., Johnston, N., Zheng, X., Wang, H., Zhang, X., Gao, D., & Min, W. (2016). miR-28 modulates exhaustive differentiation of T cells through silencing programmed cell death-1 and regulating cytokine secretion. *Oncotarget*, 7(33), 53735–53750. <https://doi.org/10.18632/oncotarget.10731>

- 44- Lin, Y. Z., Liu, S. H., Wu, W. R., Shen, Y. C., Wang, Y. L., Liao, C. C., Lin, P. L., Chang, H., Liu, L. C., Cheng, W. C., & Wang, S. C. (2021). miR-4759 suppresses breast cancer through immune checkpoint blockade. *Computational and structural biotechnology journal*, 20, 241–251. <https://doi.org/10.1016/j.csbj.2021.12.020>
- 45- Nair, M. G., D, A., M, C., Vp, S., Patil, S., Ce, A., Mukherjee, G., Kumar, R. V., Prabhu, J. S., & Ts, S. (2022). miR-18a Mediates Immune Evasion in ER-Positive Breast Cancer through Wnt Signaling. *Cells*, 11(10), 1672. <https://doi.org/10.3390/cells11101672>
- 46- Wang, J., Wang, Q., Guan, Y., Sun, Y., Wang, X., Lively, K., Wang, Y., Luo, M., Kim, J. A., Murphy, E. A., Yao, Y., Cai, G., & Fan, D. (2022). Breast cancer cell-derived microRNA-155 suppresses tumor progression via enhancing immune cell recruitment and antitumor function. *The Journal of clinical investigation*, 132(19), e157248. <https://doi.org/10.1172/JCI157248>

REFERENCES

- Akamatsu, S., Inoue, T., Ogawa, O., & Gleave, M. E. (2018). Clinical and molecular features of treatment-related neuroendocrine prostate cancer. *Int J Urol*, 25(4), 345-351. doi:10.1111/iju.13526
- Albisinni, S., De Nunzio, C., & Tubaro, A. (2012). Pure small cell carcinoma of the prostate: A rare tumor. *Indian journal of urology: IJU: journal of the Urological Society of India*, 28(1), 89.
- Alshaikh, O. M., Al-Mahfouz, A. A., Al-Hindi, H., Mahfouz, A. B., & Alzahrani, A. S. (2010). Unusual cause of ectopic secretion of adrenocorticotrophic hormone: Cushing syndrome attributable to small cell prostate cancer. *Endocr Pract*, 16(2), 249-254. doi:10.4158/ep09243.cr
- Bostwick, D. G. (1997). Neoplasm of the prostate. *Urologic surgical pathology*.
- Cohen, R., Glezer, G., HAFJEJEE, Z., & Afrika, D. (1990). Prostatic carcinoma: histological and immunohistological factors affecting prognosis. *British journal of urology*, 66(4), 405-410.
- Di Sant'Agnese, P. A. (1992a). Neuroendocrine differentiation in carcinoma of the prostate. Diagnostic, prognostic, and therapeutic implications. *Cancer*, 70(S1), 254-268.
- Di Sant'Agnese, P. A. (1992b). Neuroendocrine differentiation in human prostatic carcinoma. *Human pathology*, 23(3), 287-296.
- Erasmus, C. E., Verhagen, W. I., Wauters, C. A., & van Lindert, E. J. (2002). Brain metastasis from prostate small cell carcinoma: not to be neglected. *Can J Neurol Sci*, 29(4), 375-377. doi:10.1017/s0317167100002250
- Furtado, P., Lima, M., Nogueira, C., Franco, M., & Tavora, F. (2011). Review of small cell carcinomas of the prostate. *Prostate Cancer*, 2011.

- Heinrich, E., Trojan, L., Friedrich, D., Voss, M., Weiss, C., Michel, M. S., & Grobholz, R. (2011). Neuroendocrine tumor cells in prostate cancer: evaluation of the neurosecretory products serotonin, bombesin, and gastrin - impact on angiogenesis and clinical follow-up. *Prostate*, 71(16), 1752-1758. doi:10.1002/pros.21392
- Jemal, A., Murray, T., Ward, E., Samuels, A., Tiwari, R. C., Ghafoor, A., . . . Thun, M. J. (2005). Cancer statistics, 2005. *CA: a cancer journal for clinicians*, 55(1), 10-30.
- Levenson Jr, R. M., Ihde, D. C., Matthews, M. J., Cohen, M. H., Gazdar, A. F., Bunn Jr, P. A., & Minna, J. D. (1981). Small cell carcinoma presenting as an extrapulmonary neoplasm: sites of origin and response to chemotherapy. *Journal of the National Cancer Institute*, 67(3), 607-612.
- Nadal, R., Schweizer, M., Kryvenko, O. N., Epstein, J. I., & Eisenberger, M. A. (2014). Small cell carcinoma of the prostate. *Nat Rev Urol*, 11(4), 213-219. doi:10.1038/nrurol.2014.21
- Rauf, A., Smith, S. F., Mukherjee, R., & Nasir, N. (2020). Not such a small diagnosis: small cell carcinoma of the prostate. *Journal of Surgical Case Reports*, 2020(6), rjaa117.
- Weprin, S., & Yonover, P. (2017). Small Cell Carcinoma of the Prostate: A Case Report and Brief Review of the Literature. *Urol Case Rep*, 13, 61-62. doi:10.1016/j.eucr.2016.10.010
- Wu, J. T., Astill, M. E., Liu, G. H., & Stephenson, R. A. (1998). Serum chromogranin A: early detection of hormonal resistance in prostate cancer patients. *J Clin Lab Anal*, 12(1), 20-25. doi:10.1002/(sici)1098-2825(1998)12:1<20::aid-jcla4>3.0.co;2-n

References

1. Pandit JJ, Andrade J, Bogod DG, et al. 5th National Audit Project (NAP5) on accidental awareness during general anaesthesia: summary of main findings and risk factors. *British Journal of Anaesthesia* 2014; 113: 549–59.
2. Sebel PS, Bowdle TA, Ghoneim MM, Rampil IJ, Padilla RE, Gan TJ, Domino KB. The incidence of awareness during anaesthesia: a multicenter United States study. *Anesth Analg*. 2004;99:833–9.
3. Lopez U, Habre W, Laurencon M. Intraoperative awareness in children: the value of an interview adapted to their cognitive abilities. *Anaesthesia*. 2007;62:778–89
4. Apfelbaum JJ, Arens JF, Cole DJ, Connis RT, Domino KB, Drummond JC, Kalkman KJ, Miller RD, Todd MM. Practice Advisory for intraoperative awareness and brain function monitoring. *Anesthesiology*. 2006;104:847–64.
5. Andrade J, Deeprose C, Barker I. Awareness and memory function during paediatric anaesthesia. *British Journal of Anaesthesia* 2008; 100: 389–96.
6. Russell F, Wang M. Isolated forearm technique and consciousness. *Anaesthesia* 2014; 69: 78–80.

7. Myles PS, Leslie K, McNeil J, Forbes A, Chan MT. Bispectral index monitoring to prevent awareness during anaesthesia: The B-Aware randomized controlled trial. *Lancet*. 2004;363:1757–63.
8. Avidan MS, Zhang L, Burnside BA, Finkal KJ, Searleman AC, Selvidge JA, Saager L, Turner MS, Rao S, Bottros M, Hantler C, Jacobsohn E, Evers AS. Anaesthesia awareness and the bispectral index. *N Eng J Med*. 2008;358:1097–108.
9. Russell IF. The Narcotrend ‘depth of anaesthesia’ monitor cannot reliably detect consciousness during general anaesthesia: an investigation using the isolated forearm technique. *Br J Anaesth*. 2006;96:346–52.
10. Bischoff P, Schmidt G. Monitoring methods: SNAP. *Best Pract Res Clin Anaesthesiol*. 2006 Mar;20(1):141-6.
11. Tasbihgou SR, Vogels MF, Absalom AR. Accidental awareness during general anaesthesia - a narrative review. *Anaesthesia*. 2018 Jan;73(1):112-22.

REFERENCES

- Bernarto, I., Berlianto, M. P., Meilani, Y. F. C. P., Masman, R. R., & Suryawan, I. N. (2020). The influence of brand awareness, brand image, and brand trust on brand loyalty. *Jurnal Manajemen*, 24(3), 412-426.
- Boler, S. (2016). Müşteri Tatmininin Marka Güveni ve Marka Bağlılığına Etkisi, Lüks ve Lüks Olmayan Markaların Karşılaştırılması Üzerine Araştırma [Doktora tezi, İstanbul Beykent Üniversitesi].
- Dam, S. M., & Dam, T. C. (2021). Relationships between service quality, brand image, customer satisfaction, and customer loyalty. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 585-593.
- Diputra, I. G. A. W., & Yasa, N. N. (2021). The influence of product quality, brand image, brand trust on customer satisfaction and loyalty. *American International Journal of Business Management (AIJBM)*, 4(1), 25-34.
- Dovaliene, A., Masiulyte, A., & Piligrimiene, Z. (2015). The relations between customer engagement, perceived value and satisfaction: the case of mobile applications. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 213, 659-664.
- Hapsari, R., Clemes, M., & Dean, D. (2016). The mediating role of perceived value on the relationship between service quality and customer satisfaction: Evidence from Indonesian airline passengers. *Procedia Economics and Finance*, 35, 388-395.
- Kapferer, J. N. (2017). Managing luxury brands. *Advances in luxury brand management*, 235-249.
- Kesari, B., & Atulkar, S. (2016). Satisfaction of mall shoppers: A study on perceived utilitarian and hedonic shopping values. *Journal of Retailing and Consumer services*, 31, 22-31.
- Kuo, Y. F., Wu, C. M., & Deng, W. J. (2009). The relationships among service quality, perceived value, customer satisfaction, and post-purchase intention in mobile value-added services. *Computers in human behavior*, 25(4), 887-896.
- Segoro, W. (2013). The influence of perceived service quality, mooring factor, and relationship quality on customer satisfaction and loyalty. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 81, 306-310.

- Vigneron, F., & Johnson, L. W. (2004). Measuring perceptions of brand luxury. *Journal of brand management*, 11(6), 484-506.
- Yoo, J., & Park, M. (2016). The effects of e-mass customization on consumer perceived value, satisfaction, and loyalty toward luxury brands. *Journal of business research*, 69(12), 5775-5784.

References

- Akın, H. (2015). *Türkiye'de Enerji Boru Hattı Taşımacılığında Güvenlik*. (Master Thesis). Polis Akademisi Başkanlığı / Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aras, O., Suleymanov, C., Hasanov, F. (2013). Trans- Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nden Ekonomik ve Stratejik Beklentiler. *International Conference on Eurasian Economies*. s. 996.
- Atiyas, I., Çetin, T., Gülen, G. (2012). *Reforming Turkish Energy Markets: Political Economy. Regulation and Competition in the Search for Energy Policy*. Newyork: Springer. s.95.
- Çetin, T., Oğuz, F., (2007a). Politics of regulation in the Turkish Electricity Market. *Energy Policy* 35 (3), 1761–1770.
- Çetin, T., Oğuz, F., (2007b). The reform in the Turkish natural gas market: A critical evaluation. *Energy Policy* 35(07), 3856–3867.
- Ender, M., Ahmedov O. (2007). Türkiye-Azerbaycan Petrol-Doğalgaz Boru Hattı Projelerinin Ülke Ekonomileri ve Avrupa Birliği Açısından Önemi. *Çanakkale Onsekiz Mart University Girişimcilik ve Kalkınma Journal*. 2(2). s.118.
- Erdoğan, N. (2017). TANAP Projesinin Türkiye ve Azerbaycan Enerji Politikalarındaki Yeri ve Önemi, *Ömer Halisdemir University Journal of İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. 10(3). s.15-22.
- Guo, F., Huang, C., Wu, X. (2019). Strategic analysis on the construction of new energy corridor: China–Pakistan–Iran–Turkey. *Energy Reports* 5. s.828–841.
- İlter, E., Kınık, H. (2017). Türkiye'nin Enerji Denklemi: Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı ve Türk Akımı. *Journal of Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler* (18). s.186-193.
- Kakışım, C., Kodaman, T. (2019). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Enerji Diyalogu. *Süleyman Demirel University Journal of Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 34. s.135.
- Karagöl, E., Kızılkaya, M. (2015). Rusya-AB-Türkiye üçgeninde Türk Akımı. *Seta Perspektif*. 105. s.6.
- Ministry of Transport, Maritime and Communications (2010). *Ana Plan Stratejisi*. Ankara. 4.5, s.1
- Tekin, A., Williams, P. (2009). Turkey And Eu Energy Security: The Pipeline Connection. *East European Quarterly*. 4(42). s.421.
- Web references:* Petroleum Transportation with Pipelines Incorporated Company (BOTAŞ), <https://www.botas.gov.tr/Sayfa/ticaret/14>. *Access date:* 21.04.2024.
- Web references:* Petroleum Transportation with Pipelines Incorporated Company (BOTAŞ), <https://www.botas.gov.tr/Sayfa/ham-petrol/13>. *Access date:* 21.04.2024.

Web references: Ministry for European Union Affairs. https://www.ab.gov.tr/fasil-15-enerji_80.html. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Foreign Affairs, Türkiye'nin Enerji Stratejisi. [http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/EnerjiPolitikasi/T%C3%BCrkiye'nin%20Enerji%20Stratejisi%20\(Ocak%202009\).pdf](http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/EnerjiPolitikasi/T%C3%BCrkiye'nin%20Enerji%20Stratejisi%20(Ocak%202009).pdf). *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Energy and Natural Resources (ETKB). Doğal Gaz Boru Hatları ve Projeleri. <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Dogal-Gaz-Boru-Hatlari-ve-Projeleri>. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Energy and Natural Resources (ETKB). Petrol Boru Hatları. <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Petrol-Boru-Hatlari>. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Trans Anatolian Natural Gas Pipeline Project (TANAP). <https://www.tanap.com/tanap-projesi/tanap-nedir/>. *Access date:* 21.11.2023.

Web references: Ministry of Transport. Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi Hedef 2023. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/93C5Y+Turkiye_Ulasim_velletisim_Stratejisi.pdf. *Access date:* 21.11.2023.

REFERENCES

- Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. New York: Routledge.
- Fanon, F. (1952). *Black Skin, White Masks*. (C. L. Markmann, Trans.) Pluto Press.
- Gyasi, Y. (2016). *Homegoing*. Vintage Books.
- Kırpıklı, D. (2017). "Giving Voice to Multiple Realities: Polyphony and Magic Realism in *Midnight's Children*." *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(1), pp. 654 – 673.
- Merriam Webster*. (1828). Retrieved 09 17, 202, from Merriam Webster: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/colonialism>.
- Rex, J. (1973). *Race, Colonialism and the City*. Western Printing Services.
- Rushdie, S. (1980). *Midnight's Children*. Random House Trade Paperbacks.
- Young, R. J. (2001). *Postcolonialism: A Historical Introduction*. United States: Blackwell Publishing

Source

- Akşar, T., (2005). Sponsorship in Football in Europe and the World. [Online] Available At: <https://Www.Futbolekonomi.Com/Index.Php/Haberler-Makaleler/Mali/110-Tugrul-Aksar/1832-Sponsorship-in-Europe-In-World-And-Football-In-Turkey.Html> [Accessed: 19 05. 2022].
- Akşar, Tuğrul and Kutlu Merih. (2006). Football Economy, 1st Edition, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Aktaş and Mutlu. (2016). "Financial Fair Play Break-Even Rule and An Application on Beşiktaş Football Club in the Scope of Financial Sustainability in Football," Celal Bayar University, Journal of Social Sciences, Volume: 14, Issue: 2, June.
- Akşar, T. (2013). Football in Crisis. Istanbul: Literature Publications
- DeloitteSportsBusinessGroup,(2014). <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-annual-review-football-finance.pdf>.
- Doğru C.(2010): A Mathematical Approach to Creating Competitive Balance in the Football Industry: Wage Cap Model. International. Journal of Economic and Administrative Studies, Number: 4, 109-128
- Drut, B., and Raballand, G. (2012). Why does financial regulation matter for European professional football clubs? International Journal of Sport Management and Marketing, 11(1-2), 73-88.
- Karadeniz E, Koşan L, Kahiloğulları (2014): Analysis of the Financial Performance of Sports Companies Traded in Borsa Istanbul by Ratio Method. Ç.Ü. Journal of the Social Sciences Institute, Volume: 23, Issue: 2,129-144.
- Lindholm, J. (2011). The Problem With Salary Caps Under: The Case Against Financial Fair Play. Texas Review of Entertainment and Sports Law, 12(2), 189-213.
- Marquez, M., and Martin, H. (2000). The New Football Business: a challenge for elite followers, Master's Thesis (unpublished), Göteborg University School of Economics and Commercial Law International Business, Göteborg, 391 p.
- Preuss, H., Haugen, K. K., and Schuber, M. (2014). UEFA financial fair play: the curse of regulation.
- Sevim, A., and Bülbül, S. (2017). The Importance of Financial Reporting in Turkish Football within the Scope of UEFA Financial Fair Play (FFP) Criteria and the Necessity of a System. Military Academy Science Journal, 27(2):187-212.
- Sönmezoğlu U, Ekmekçi R, Ekmekçi D.Y. (2013): Social Responsibility in Sports: The Example of Fenerbahçe Club. Pamukkale Journal of SportSciences. Vol: 4. No:3, 92106.
- Storm, R. K. (2012). The need for regulating professional soccer in Europe A soft budget constraint approach argument. A soft budget constraint approach argument. Sport, Business and Management: An International Journal, 2(1), 21-38.
- Preuss, H., Haugen, K. K., and Schuber, M. (2014). UEFA financial fair play: the curse of regulation. European Journal of Sport Studies, 2(1), 33-51.

- Talimciler, A., (2008). Business Not Football: Industrial Football. Journal of Communication Theory and Research, Issue 26, Pp. 89-114.
- Teker, T. & Gök, İ., (2019). The Effect of Financial Fair Play Sanctions on Sporting Success, Bandırma: II. International Conference On Empirical Economics And Social Science (Iceess' 19).
- Uefa, (2019a). Uefa Report Details European Football's Journey To Profitability. [Online] Available At: <https://www.uefa.com/Insideuefa/Protecting-The-Game/News/024d-0f8e6732b0e4-Eb06c43d2edb-1000--Uefa-Report-Details-European-Football-S-Journey-To-Profitabilit/> [Accessed: 12 05. 2022].
- URL-11. (2017). <http://www.uefa.org/about-uefa/index.html> (21.03.2017).
- URL-12.(2015). http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/uefaorg/FinancialFairPlay/02/32/60/65/2326065_DOWNLOAD.pdf, UEFA Club Licensing 10 Years On, (13.03.2017).
- URL-15. (2017). <http://www.uefa.com/community/news/> newsid=206439 1.html (16.04.2017).

REFERENCES

- Rehabilitation and Training Studies (1983, September 12). Official Gazette of the Republic of Turkey (Issue: 18163, Executive and Administration Section) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18163.pdf>
- Right and Duty to Education and Training (1982). Constitution of 1982 (Title: 42) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
- The Commission. (1983) Tarih ve Türk İnkılap Tarihi Dersleri, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası.
- The Commission. (1983) Ceza ve Tevkifevlerinde Uygulanan Türk Sanatı ve Medeniyeti Tarihi Dersi, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası.

REFERENCES

- BEM,S.L.(1974), The Measurement of Psychological Androgyny, *Journal of Consulting and Psychology*, 42(2), 155-162.
- BEM, S.L. (1981), Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing, *Psychological Review*, 88 (4), 354-364.
- BEM,S.L.(1993), *The Lenses of Gender:Transforming the Debate on Sexual Inequality*, New Haven: Yale University Press.
- COOK,E.P. (1985), *Psychological Androgyny*, New York: Pergamon Press.
- ÇAKMAK,D. (2006),The Liberal Turkish Islamism: Example of Justice and Development Party, *Expanding Human Consciousness Conference-The Global Political and Social Order*,10-12 August 2006, Prague.
- ÇAKMAK,D. (2009), Ölümünün 30. Yılında Parsons'ı Hatırlamak (Remembering Parsons on the 30th Anniversary of His Death), *Mantık, Matematik ve Felsefe VII. Ulusal Sempozyumu*, 8-11 Eylül 2009, İstanbul Kültür Üniversitesi, Foça-İzmir.
- HOLT,C.&ELLIS,J. (1998), Assessing the Current Validity of the Bem Sex Role Inventory, *Sex Roles: A Journal of Research*, 39, 929-941.
- PARSONS,T. (1964), *Social Structure and Personality*, New York: The Macmillan Company.
- PEDHAZUR,E.J.&TETENBAUM,T.J. (1979), Bem-Sex Role Inventory: A Theoretical and Methodological Critique, *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 996-1016.
- SELL,I. (2001), Not Man, Not Woman: Psychospiritual Characteristics of a Western Third Gender, *The Journal of Transpersonal Psychology*, 33(1), 16-36.
- WEISS,J.T.(2004), GL vs.BT: The Archaeology of Biophobia and Transphobia Within U.S. Gay and Lesbian Community, J. Alexander&K. Yescavage (ed.), *Bisexuality and Transgenderism: Intersexions of the Others*, , Harrington Park Press, New York: Binghamton.
- WILLIAMSON,C. (2011), “Andrej Pejić :Who is that boy?”, *The Daily Telegraph*, 20 February 2011.

REFERENCES

- Aboobucker, I. (2019). Consumers' Perceived Security Risks in Online Shopping: A Survey Study in Sri Lanka. *Available at SSRN 3344634*.
- Al-Ansi, A., Olya, H. G., & Han, H. (2019). Effect of general risk on trust, satisfaction, and recommendation intention for halal food. *International Journal of Hospitality Management*, 83, 210-219.
- Avcı, İ., & Köroğlu, A. (2021). Dindarlığın helal gıda satın alma niyeti üzerindeki etkisinde helal gıdaya yönelik bilgi ve helal gıdaya verilen önemin aracılık rollerinin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(2), 360-380.
- Awan, H. M., Siddiquei, A. N., & Haider, Z. (2015). Factors affecting Halal purchase intention—evidence from Pakistan’s Halal food sector. *Management Research Review*, 38(6), 640-660.

- Bashir, A. M. (2019). Effect of halal awareness, halal logo and attitude on foreign consumers' purchase intention. *British Food Journal*, 121(9), 1998-2015.
- Bauer, R. A. (1960). Consumer behavior as risk taking. Proceedings of the 43rd National Conference of the American Marketing Association, June 15, 16, 17, Chicago, Illinois, 1960,
- Belen, F. Z., Gündüzöz, G., & Erol, A. (2018). Malezya Örneklğinde Helal Ürüne Ortak Bir Disipliner Yaklaşım. *Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3(5), 141-168.
- Billah, A., Rahman, M. A., & Hossain, M. T. B. (2020). Factors influencing Muslim and non-Muslim consumers' consumption behavior: A case study on halal food. *Journal of Foodservice Business Research*, 23(4), 324-349.
- Burhanudin, B., & Daldiri, R. N. S. (2023). Chinese Ice Cream in Indonesia: Analyzing Halal Brand Image, Halal Brand Loyalty, Halal Brand Trust and Purchase Intention. *The Journal Gastronomy Tourism*, 10(2), 152-166.
- Chang, H.-s. (2008). Increase hotel customer value by reducing relevant perceived risk in Taiwan. *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 16(4), 324-342.
- Cruz, R. U., & Billanes, R. A. (2021). Non-Muslim Consumers' Online Purchase Intention towards Halal Food in Manila. *Indonesian Journal of Halal Research*, 3(2), 34-42.
- Djakasaputra, A., Aditi, B., & Mas'ad, M. A. (2023). The Influence of Halal Certification, Halal Awareness, and Brand Image on Interest in Buying Halal Food Products: An Empirical Study of Consumers in Indonesia. *International Journal of Islamic Business and Economics (IJIBEC)*, 7(2), 103-115.
- Efa, N., & Mubarak, M. H. (2023). Purchase Intentions as moderating variables in relationship between Halal Awareness Toward Buying Behavior. Proceeding of International Conference on Islamic Economics, Islamic Banking, Zakah and Waqf,
- Eryılmaz, H. S. (2021). Singapur'daki Helâl Gıda Sertifikasyonuna Kritik Yaklaşım. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 3(1), 1-16.
- Fachrurrozie, M., Ahmad Nurkhin, H., & Mohd Daud, N. (2023). Determinants of halal food purchase decisions for Go Food and Shopee Food users. *Innovative Marketing*, 19 (1), 113-125. In.
- Fadillah, H. N., Ridlwan, A. A., Suryaningsih, S. A., & Indrarini, R. (2023). Muslim Millennial's Buying Behavior of Halal Food & Beverage in Indonesia: The Mediating Effect of Purchase Intention. *Amwaluna: Jurnal Ekonomi dan Keuangan Syariah*, 7(1), 11-28.
- Guru, S., Nenavani, J., Patel, V., & Bhatt, N. (2020). Ranking of perceived risks in online shopping. *Decision*, 47, 137-152.
- Gündüz, M., Gültekin, F., & Kürtül, İ. (2020). OIC/SMIIC standartları çerçevesinde helal gıda üretimi ve helal belgelendirme süreçleri. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 2(1), 36-43.
- Ha, M. T., Tran, K. T., Sakka, G., & Ahmed, Z. U. (2024). Understanding perceived risk factors toward mobile payment usage by employing extended technology continuance theory: a Vietnamese consumers' perspective. *Journal of Asia Business Studies*, 18(1), 158-182.

- Habibie, H. M. H., & Donna, D. R. (2020). Factors that Influence the Intention to Purchase Halal Food Products (Case Study of Universitas Gadjah Mada Students). *Benefit J. Manaj. dan Bisnis*, 5(1), 83-95.
- Jannah, S. M., & Al-Banna, H. (2021). Halal Awareness and Halal Traceability: Muslim Consumers 'and Entrepreneurs' Perspectives. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 7(2), 285-316.
- Jensen, M., & Drozdenko, R. G. (2008). Using consumer-perceived risks to set optimal discount levels. *International Journal of Revenue Management*, 2(4), 327-343.
- Kaplan, L. B., Szybillo, G. J., & Jacoby, J. (1974). Components of perceived risk in product purchase: A cross-validation. *Journal of applied Psychology*, 59(3), 287.
- Karimah, N., & Darwanto, D. (2021). Effect of halal awareness, halal certification, food ingredients composition, halal marketing and religiosity on purchase intention of imported food products. *Al-Kharaj: Jurnal Ekonomi, Keuangan & Bisnis Syariah*, 3(2), 177-191.
- Kartika, B., Septi, I., Jamaludin, M. A., & Jaswir, I. (2020). The Relationship Between Muslim Consumers' Perception of Halal Certification Toward Purchase Intention of Halal Products. *Journal of Halal Industry & Services*.
- Khanfani, M., Diniyah, A., & Putri, G. Z. A. (2023). Exploring Consumer Intentions Toward Halal Cosmetics with The Moderating Role of Halal Awareness: The Case of Indonesian Muslim Customers. *Airlangga International Journal of Islamic Economics & Finance*, 6(2).
- Lee, S.-H., Siong, K.-C., Lee, K.-S., & Kim, H.-S. (2016). Non-Muslim customers' purchase intention on halal food products in Malaysia. *Culinary Science & Hospitality Research*, 22(1), 108-116.
- Luethge, D. J. (2004). Perceived risk and risk reduction strategies in study abroad programs. *Journal of Teaching in International Business*, 15(4), 23-45.
- Memon, Y. J., Azhar, S. M., Haque, R., & Bhutto, N. A. (2020). Religiosity as a moderator between theory of planned behavior and halal purchase intention. *Journal of Islamic Marketing*, 11(6), 1821-1836.
- Miftahuddin, M. A., Adawiyah, W. R., Pradipta, R., & Wihuda, F. (2022). Examining the effect of halal perceived value and perceived risk on purchase intention: A mediating role of halal trust. *Innovative Marketing*, 18(4), 62-73.
- Mitchell, V. W. (1999). Consumer perceived risk: conceptualisations and models. *European Journal of marketing*, 33(1/2), 163-195.
- Novitasari, D., Chidir, G., Sutardi, D., Iskandar, J., & Pebrina, E. T. (2021). The role of Halal awareness on purchase intention of Halal food: Evidence from Indonesian working students. *International Journal of Science and Management Studies (IJSMS)*, February, 31-44.
- Öztürk, A. (2022). The effect of halal product knowledge, halal awareness, perceived psychological risk and halal product attitude on purchasing intention. *Business and Economics Research Journal*, 13(1), 127-141.

- Park, S., Tussyadiah, I. P., & Zhang, Y. (2016). Assessment of perceived risk in mobile travel booking. *Information and Communication Technologies in Tourism 2016: Proceedings of the International Conference in Bilbao, Spain, February 2-5, 2016*.
- Pekerşen, Y., Uslu, A., & Solmaz, R. (2019). Turizm Sektöründe Hizmet Veren İşletmelerin Sundukları Helal Ürün ve Hizmetlere Yönelik Risk Boyutlarının Değerlendirilmesi: İstanbul Tarihi Yarımada'yı Ziyaret Eden Yabancı Turistler Üzerinde Bir Araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 6(2), 197-213.
- Pradana, M., Huertas-García, R., & Marimon, F. (2020). Spanish Muslims' HFPI. *International Food and Agribusiness Management Review*, 23(2), 189-202.
- Prasetia, W., & Hidayat, a. (2021). The Influence of Brand Awareness, Brand Association, Perceived Quality, and Brand Loyalty on Purchase Intention. *Archives of Business Research*, 9(12), 132-144. <https://doi.org/10.14738/abr.912.11374>
- Purwanto, A., Ardiyanto, J., & Sudargini, Y. (2021). Intention factors of halal food purchase among student consumers: an explanatory sequential mixed methods study. *Journal of Industrial Engineering & Management Research*, 2(2), 21-34.
- Purwanto, A., & Sudargini, Y. (2021). Exploring Factors Affecting the Purchase Intention of Halal Food Products: An Empirical Study on Student Consumers. *International Journal of Social and Management Studies*, 2(4), 13-21.
- Savas-Hall, S., Koku, P. S., & Mangleburg, T. (2022). Really new services: perceived risk and adoption intentions. *Services Marketing Quarterly*, 43(4), 485-503.
- Septiani, D., & Ridlwan, A. A. (2020). The effects of halal certification and halal awareness on purchase intention of halal food products in Indonesia. *Indonesian Journal of Halal Research*, 2(2), 55-60.
- Soon, J. M., & Wallace, C. (2017). Application of theory of planned behaviour in purchasing intention and consumption of Halal food. *Nutrition & Food Science*, 47(5), 635-647.
- Topçuoğlu, M., Özkul, B., & Tekelioğlu, N. (2017). Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Helal Ürün Sorunu ve Sonuçları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*(30), 19-56.
- Torlak, Ö. (2012). İslam ülkeleri arasında helal ürün pazarlama potansiyeli, problemleri ve çözüm önerileri. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-10.
- Widodo, T. (2013). The influence of Muslim consumers perception toward halal food product on attitude and purchase intention at retail stores. *Inovbiz*, 1(1), 1-18.
- Yener, D. (2011). *Tüketicilerin helal sertifikalı Ürünlere karşı tutumlarını etkileyen faktörler ve risk algısı*. Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Yener, D. (2022). The Effects of Halal Certification and Product Features on Consumer Behavior: A Scenario-Based Experiment. *International Journal of Management Studies (IJMS)*, 29(2), 101-136.

Yorulmaz, D. Ö., & Akçi, Y. (2020). Helal gıda tüketimine yönelik tutumların satın alma niyeti üzerindeki etkisi (Adıyaman örneği). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 1218-1238.

SOURCE

- Ak, M. (2006). Marka Yönetimi (s. 31-32). İçinde
- Akat, Ö. (2012). Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetimi (s. 20). içinde Ekin Basım Yayın Dağıtım
- Akbaş, G. (2019). DIŞ Pazarlara Girişte Markalaşmanın Önemi ve Turquality'nin İhracat Performansına Olan Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, Ş., & Barış, G. (2013). (Eds.). U. P. (1.Bs). içinde Eskişehir.
- Aktuğlu, I. K. (2014). Marka Yönetimi Güçlü ve Başarılı Markalar İçin Temel İlkeler (s.82-86).içinde
https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=WAKcDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT13&dq=MARKA+Y%C3%96NET%C4%B0M%C4%B0&ots=IwfmS-wWXd4_&sig=Ucd7DT4PVzahxs4vCgZExuHLPQ&redir_esc=y#v=onepage&q=esnetme&f=false
- Altay, A. (2012). Yedi Adımda Markalaşma (s. 51). İçinde
- Arnold, D. (1993). The Handbook Of Brand Management: International Management Series. İçinde
- Avcı, İ. (2015). İhracatta Uygulanan Teşviklerin Uluslararası Pazarlamaya Etkisi ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, S. (2007). İşletmelerin Uluslararasılaşması ve Küresel Markalaşma: DYO Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Can, E. (2007). Marka ve Marka Yapılandırma, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 225- 237.
- Chiaravalle, B., & Schenck, B. F. (2007). Branding For Dummies (s. 30). İçinde
- Cengiz, E., Gegez, E., Arslan, M., Pirtini, S., & Tıgılı, M. (2003). Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri (s. 5). İçinde
- Cura, F. (2021). Marketing orientation components and their effects on export competencies. *Journal of Academic Social Resources*, 6(25), 928-937.
- Cura, F., & Gündüz, M. A. (2021). İhracatçı işletmelerin dağıtım politikalarının dışsal faktörler çerçevesinde değerlendirilmesi. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 453-466.
<https://doi.org/10.25287/ohuiibf.712572>
- Cura, F., & Selek, A. (2022). Marka Bilinirliğinin İhracat Performansına Etkisi: Konya İlinde Bir Uygulama. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 1192-1204.
- Cura, F. & M. Zerenler (2017), “İşletmelerin İhracat Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunların İhracat Tecrübeleri İle İlişkisi: Konya Otomotiv Yan Sanayiine Yönelik Bir Uygulama”, *Social Sciences Studies Journal*, 3(5), 110-118.

- Cura, F. (2017). İhracat performansını etkileyen faktörlerin pazarlama politikalarına etkileri: Konya otomotiv sektörüne yönelik bir araştırma.
- Çetindağ, F. (2018). Uluslararası Pazarlamada Markalaşmanın Önemi: Mavi Jeans Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çevik, S. (2016). Uluslararası Pazarlama Stratejilerinden Standartlaştırma Ve Uyarılmanın Ürün Ve Marka Kararlarına Etkisi ve Dünya Geneline Tüketici Tercihlerine İlişkin Efes Markası Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Davis, J. A. (2011). Rekabetçi Başarı: Markalaşma Nasıl Değer Katar? (U. Merter, & T. Karagözel, Çev., s. 48). içinde
- Deniz, E. (2008). Markalaşma ve Reklam (s. 41-46). içinde
- Dikkatli, Y. (2020). Marka ve Marka Farkındalığı Yaratmada Müziğin Rolü ve Tüketicilerin Satın Alma Kararlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Elitok, B. Y. (2015). Uluslararası Pazarlama Stratejileri Ve Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesindeki Bazı İmalatçı İhracatçı Firmalarda Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Gözlüklü, C. B. (2019). Küresel Marka Yaratmada Turquality Projesi: Bir Sanayi İşletmesinde Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Heding, T., Knudtzen, C. F., & Bjerre, M. (2009). Brand Management, Research, Theory and Practice, first edition (s. 15). İçinde
- İpar, M. S. (2011). Turizmde Destinasyon Markalaşması ve İstanbul Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Karafakioğlu, M. (2008). Uluslararası Pazarlama Yönetimi. içinde Beta Basım-Yayım.
- Karafakioğlu, M. (2013). Uluslararası Marka Yönetimi Teori,Uygulama ve Örnek Olaylar (s. 71-72). içinde Beta Yayınevi.
- Kazımov, A. (2004). Uluslararası Pazarlamada Pazarlama Karması Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, İ. H. (2019). Markalaşmaya Etki Eden Faktörlere İlişkin Akbank Bireysel Müşterilerinin Algılarının Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep
- Kozlu, C. (2003). Uluslararası Pazarlama (İlkeler ve Uygulamalar) (8. Baskı). içinde İstanbul.
- Markalaşma Nedir? (2015). <https://www.iienstitu.com/blog/markalasma-nedir#comment> adresinden alındı
- Meşin, K., & Cura, F. (2022). Türkiye dış ticaretinin lojistik performans çerçevesinde değerlendirilmesi. Sosyal ekonomik araştırmalar dergisi, 22(2), 139-149.
- Moser, M. (2007). Marka Yaratmanın 5 Adımı (İ. B. Kalınyazgan, Çev., s. 32-33). içinde

- Mutlu, H. M., & Nakipoğlu, A. (2011). Uluslararası Pazarlama Stratejilerinin İhracat Performansı Üzerine Etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 250. https://www.researchgate.net/publication/310801170_Uluslar_arasi_Pazarlama_Stratejilerinin_Ihracat_Performansi_Uzerine_Etkisi adresinden alındı Öz baysal 2017,
- Özbaysal, T. (2017). Markalaşmanın Uluslararasılaşmaya Etkisi: Turquality Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Özbek, M. F. (2018). Markalaşma ve Pazarlamanın Markalaşmaya Katkısı, *Türk Hava Yolları. Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Phau, L., & Lau, K. C. (2001). Conceptualising brand personality: A review and research propositions, 54.
- Randall, G. (2005). Markalaştırma Stratejinizi Planlamada Doğru Rehber (E. Özsayar, Çev., s. 73-74). içinde
- Ries, A. (1998). Marka Yaratmanın 22 Kuralı (A. Özdemir, Çev., s. 25-26). içinde
- Ries, A. (1998). Marka Yaratmanın 22 Kuralı (s. 25-26). içinde
- Ries, A., & Ries, L. (2001). İnternet'te Marka Yaratmanın 11 Değişmez Kuralı (s. 116-117). içinde
- Saruhan, M. (2010). Marka ve Markalaşmanın Kısa Tarihi. <https://www.mehmetsaruhan.com/2010/pazarlama/marka/marka-vemarkalasmanin-kisa-tarihi/> adresinden alındı
- Şenel, C. (2011). Uluslararası Pazarlamada Bayi Oluşturma ve Bayi Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tagayev, Ş. (2010). Uluslararası Pazarlamada Dağıtım Kanallarının Seçimi: Türmenistan'da Faaliyet Gösteren Türk İşletmeleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tenekecioğlu, B. (2004). Pazarlama Yönetimi (s. 8). İçinde
- Topoğlu, E. (2020). Uluslararası Pazarlama Sürecinde, Toplumsal Kültür ve İnanç Farklılıklarının, İşletmelerin Temel Pazarlama Stratejilerine Etkileri. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/hakkimizda/turquality-nedir> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/hakkimizda/misyon-ve-hedeflerimiz> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/2006-4-destekleri> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/markalasma-gelisim-yol-haritasi> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/yonetici-gelistirme> adresinden alındı
- Turquality. (2021). <https://www.turquality.com/destekler/Vizyon-Seminerleri> adresinden alındı Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2020). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

- Umarov, R. (2006). Uluslararası Pazarlarda Dağıtım Kanalları Seçimi ve Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uysal, S. (2009). Uluslararası Pazarlama Stratejileri ve Otomotiv Sektöründe Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Vurdu, S. A. (2019). İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kapsamında Marka Teşviğinin Uluslararası Pazarlama Performansına Etkisi Elektrik Elektronik Sektöründe TURQUALITY Desteği Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşil, S. (2010). Küreselleşme Ve İşletmelerin Küreselleşme Süreçleri: Karşılaşılan Fırsatlar Ve Tehditler, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 34.
- Yılmaz, M. (2010). Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Dış Ticaret Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Deneme, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 246.
- Yurder, Y. (2010). Marka Yönetimi (s. 7). içinde http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/isletme_ue/markayon.pdf.
- Yüksel, E. (2016). Marka Yönetiminde İnovasyonun Önemi Telekomünikasyon Sektöründen Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

References

- Adams, J. S. (1963). Towards an understanding of inequity. *Journal of Applied Psychology*, 67, 420-430.
- Angı, A. (2002). *A comprehensive study concerning the job satisfaction of the instructors associated with students' evaluation*. İstanbul, Turkey: Marmara University Institute of Social Science, Unpublished Ph Thesis.
- Aydoğdu, S. (2009). *An empirical study of the relationship between job satisfaction, organizational commitment and turnover intention*. İstanbul, Turkey: Yeditepe University Institute of Social Science, Unpublished Master Thesis.
- Bos, J. T., Donders, N. C. G. M., Bouwman-Brouwer, K. M., Gulden, J. W. J. V. (2009). Work characteristics and determinants of job satisfaction in four age groups university employees' point of view. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 82, 1249-1259.
- Carmeli, A., & Freund, A. (2009). Linking perceived external prestige and intentions to leave the organization: The mediating role of job satisfaction and affective commitment. *Journal of Social Service Research*, 35, 236-250.
- Fiabene, E., Argentore, P., Calsamiglia, G., Candure, S. M., Giorgi, I., Scafa, F., Rugulies, R. (2013). Does job satisfaction predict early return to work after coronary angioplasty or cardiac surgery? *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 86, 561-569.
- Filiz, Z., & Kolukisaoglu, S. (2012a). Non-linear canonical correlation analysis and an application. *International Journal of Management Economics and Business*, 8(16), 59-74.

- Filiz, Z., & Kolukısaoglu, S. (2012b). Nonlinear canonical correlation analysis and an application on restaurant costumers' satisfaction. *EKEV Academic Review*, 16(51), 357-368.
- Filiz, Z. (2014a). An analysis of the levels of job satisfaction and life satisfaction of the academic staff. *Social Indicators Research*, 116(3), 793-808.
- Filiz, Z. (2014b). An analysis of the levels of job satisfaction and burnout of teachers. *International Journal of Management Economics and Business*, 10(23), 59-74.
- Gifi, A. (1989). *Algorithm descriptions for anacor homals princals and overals*. Department of Data Theory, University of Leiden, (Research Report: RR 89-01 26). Leiden.
- Gilmer, B. Von Haller. (1971). *Industrial and organizational psychology*, New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Golob, T. F. (1985). Non-Linear canonical corelation analysis of weekly trip chaining behaviour. Institue of Transportation Studies, UCI-ITS-AS-WP-85-4. Retrieved from <http://www.its.uci.edu/its/publications/papers/CASA/UCI-ITS-AS-WP-85-4.pdf>.
- Golob, T. F., & Recker, W. W. (2003). A method for relating type of crash to traffic flow characteristics on urban freeways. University of California. Retrieved from <http://www.path.berkeley.edu/PATH/Publications/PDF/PWP/2003/PWP-2003-12.pdf>.
- Hentschel, U., Van Prag, T., & Bießling, M. (2011). Defense mechanisms and respiratory parameters. *Psychology*, 2(4), 331-334.
- Hsieh, W. W. (2001). Nonlinear canonical correlation analysis of the tropical pacific climate variability using a neural network approach. *Journal of Climate*, 14, 2528-2539.
- Joseph, J. , & Deshpande, S. P. (1996). An emprical investigation of factors affecting ethical optimism of nurses. *Business & Professional Ethics Journal*, 15, 21-35.
- Kara, M. M. (2010). *The relation of job satisfaction with happiness and success level*. İstanbul, Turkey: Marmara University Institute of Social Science. Unpublished Master Thesis.
- Koh, H. C., & Boo, E. H. Y. (2001). The link between organizational ethics and job satisfaction: A study of managers in Singapore. *Journal of Business Ethics*, 29, 309-324.
- Kolukısaoglu, S. (2013). *Nonlinear Canonical Correlation Analysis and an Application on Depression Anxiety and Stress Scale*. Eskişehir, Turkey: Eskişehir Osmangazi University Institute of Science. Unpublished Master Thesis.
- Luthans, F. (1992). *Organizational behavior*. New York:McGrow Hill Company.
- Miner, J. (1992). *Industrial-Organizational psychology*. New York:McGrow Hill Company.
- Neubert, M. J., & Halbesleben, K. (2015). Called to commitment: An examination of relationships between spiritual calling, job satisfaction, and organization commitment. *Journal of Business Ethics*, doi:10.1007/s10551-014-2336-2.

- Saks, A. M., Mudrock, P. E., Ashforth, B. E. (1996). The relationship between the work ethic, job attitudes, intentions to quit and turnover for temporary service employees Canadian. *Journal of Administrative Sciences*, 13, 226-236.
- Samadov, S. (2006). *Job satisfaction and organization commitment: An application in private sector*. İzmir, Turkey: Dokuz Eylül University Institute of Social Science. Unpublished Master Thesis.
- Sezgin, E. K., & Ünlüönen, K. (2011). A practice onto personnel in-service training's affect to job satisfaction. *Journal of Business Research*, 3(2), 3-16.
- Sims, R. L., & Kroeck, K. G. (1994). The influence of ethical fit on employee satisfaction, commitment and turnover. *Journal of Business Ethics*, 13, 939-948.
- Stephen, C., & Miller, D. (1991). *Supervision: Working with people*. Boston:Irwin Inc.
- Tang, Y., & Yu, B. (2008). An analysis of nonlinear relationship between the MJO and ENSO. *Journal of the Meteorological Society of Japan*, 86(6), 867-881.
- Toker, B. (2007). The effects of demographic factors on job satisfaction: An application on five and four star hotels in İzmir. *Journal of Doğuş University*, 8(1), 92-107.
- Tsai, M.T., & Huang, C.C. (2008). The relationship among ethical climate types, facets of job satisfaction, and the three components of organizational commitment: A study of nurses in Taiwan. *Journal of Business Ethics*, 80, 565-581.
- Van Der Burg, E., & De Leuw, J. (1983). Non-linear canonical correlation. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 36, 54-80.
- Van Der Burg, E., De Leeuw, J., & Verdegaal, R. (1984). Non-linear canonical correlation with m sets of variables. University of Leiden (Research Report: RR-84-12), Retrieved from http://www.datatheory.nl/pdfs/84/84_12.pdf.
- Van Der Burg, E., & De Leeuw, J. (1987). *Nonlinear canonical correlation analysis with k sets of variables*. Department of Education, University of Twente (Research Report: RR 87-8).
- Van De Geer, J. P. (1987). *Algebra and geometry of overals*. University of Leiden (Research Report: RR-87-13).
- Van Der Burg, E., De Leuw, J., & Dijksterhuis, G. (1994). Overals nonlinear canonical correlation with k sets of variables. *Computational Statistics & Data Analysis*, 18, 141-163.
- Vitel, S. J., & Singhapakdi, A. (2008). The role of ethics institutionalization in influencing organizational commitment, job satisfaction, and esprit de corps. *Journal of Business Ethics*, 81, 343-353.
- Vromm, V. (1967). *Work and motivation*. New York:John Wiley & Sons Inc.
- Wang, Y., & Hsieh, H.H. (2012). Toward a better understanding of the link between ethical climate and job satisfaction: A multilevelanalysis. *Journal of Business Ethics*, 105, 535-545.
- West, M., & Patterson, M. (1998). Profitable personnel. *People Management*, 4, 28-31.

1. References

- Academy report, Epidemiology of Periodontal Diseases, J Periodontol 2005;76:1406-1419
- Arafat, A. H. (1974). *Periodontal Status During Pregnancy* by.
- Bamashmous, S., Kotsakis, G. A., Kerns, K. A., Leroux, B. G., Zenobia, C., Chen, D., ... Darveau, R. P. (2021). Human variation in gingival inflammation. Retrieved from <https://doi.org/10.1073/pnas.2012578118/-/DCSupplemental>
- Beaumont, J., Chesterman, J., Kellett, M., & Durey, K. (2017). Gingival overgrowth: Part 1: aetiology and clinical diagnosis. *Nature Publishing Group*, 222. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/j.bdj.2017.71>
- Chapple, I. L. C., & Genco, R. (2013, April). Diabetes and periodontal diseases: Consensus report of the Joint EFP/AAP Workshop on Periodontitis and Systemic Diseases. *Journal of Clinical Periodontology*. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12077>
- Chapple, I. L. C., Mealey, B. L., Van Dyke, T. E., Bartold, P. M., Dommisch, H., Eickholz, P., ... Yoshie, H. (2018). Periodontal health and gingival diseases and conditions on an intact and a reduced periodontium: Consensus report of workgroup 1 of the 2017 World Workshop on the Classification of Periodontal and Peri-Implant Diseases and Conditions. *Journal of Periodontology*, 89, S74–S84. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/JPER.17-0719>
- Chapple, I. L. C., Milward, M. R., & Dietrich, T. (2007). *The Prevalence of Inflammatory Periodontitis Is Negatively Associated with Serum Antioxidant Concentrations. The Journal of Nutrition Nutritional Epidemiology J. Nutr* (Vol. 137). Retrieved from <https://academic.oup.com/jn/article-abstract/137/3/657/4664688>
- Cianciola, L. J., Park, B. H., Bruck, E., Mosovich, L., & Genco, R. J. (1982). Prevalence of periodontal disease in insulin-dependent diabetes mellitus (juvenile diabetes). *Journal of the American Dental Association* (1939), 104(5), 653–660. Retrieved from <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1982.0240>
- Ervasti, T., Knuuttila, M., Pohjamo, L., & Haukipuro, K. (n.d.). *Relation Between Control of Diabetes and Gingival Bleeding**.
- Esterberg, H. L., & White, P. H. (1945). Sodium Dilantin Gingival Hyperplasia. *The Journal of the American Dental Association*, 32(1), 16–24. Retrieved from <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1945.0016>
- Figuro, E., Carrillo-De-Albornoz, A., Martín, C., Tobías, A., & Herrera, D. (2013, May). Effect of pregnancy on gingival inflammation in systemically healthy women: A systematic review. *Journal of Clinical Periodontology*. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12053>
- González-Jaranay, M., Téllez, L., Roa-López, A., Gómez-Moreno, G., & Moreu, G. (2017). Periodontal status during pregnancy and postpartum. *PLoS ONE*, 12(5). Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178234>

- Hassell, T. M., & Hefti, A. F. (1991). *Drug-Induced Gingival Overgrowth: Old Problem, New Problem. Critical Reviews in Oral Biology and Medicine* (Vol. 2).
- Hefti, A. F., Eshenaur, A. E., Hassell, T. M., & Stone, C. (n.d.). *Gingival Overgrowth in Cyclosporine A Treated Multiple Sclerosis Patients*.
- Holmstrup, P., Plemons, J., & Meyle, J. (2018). Non-plaque-induced gingival diseases. *Journal of Periodontology*, 89, S28–S45. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/JPER.17-0163>
- Jönsson, D., Ramberg, P., Demmer, R. T., Kebschull, M., Dahlén, G., & Papapanou, P. N. (2011). Gingival tissue transcriptomes in experimental gingivitis. *Journal of Clinical Periodontology*, 38(7), 599–611. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1600-051X.2011.01719.x>
- Koreeda. (2005). *During the menstrual cycle, significant and observable inflammatory changes in the gingiva have been documented in case reports*.
- Lang, N. P., & Bartold, P. M. (2018, June 1). Periodontal health. *Journal of Periodontology*. NLM (Medline). Retrieved from <https://doi.org/10.1002/JPER.16-0517>
- Lang, N. P., Schätzle, M. A., & Löe, H. (2009). Gingivitis as a risk factor in periodontal disease. *Journal of Clinical Periodontology*, 36(SUPPL. 10), 3–8. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1600-051X.2009.01415.x>
- Lee, A., Ghaname, C. B., Braun, T. M., Sugai, J. V., Teles, R. P., Loesche, W. J., ... Kinney, J. S. (2012). Bacterial and Salivary Biomarkers Predict the Gingival Inflammatory Profile. *Journal of Periodontology*, 83(1), 79–89. Retrieved from <https://doi.org/10.1902/jop.2011.110060>
- Little, J. W., Dreizen, S., McCredie, K. B., & Keating, M. J. (n.d.). *Chemotherapy-associated oral hemorrhages in adults with acute leukemia*.
- Lynch, M. A., & Ship, I. I. (1967). Initial oral manifestations of leukemia. *Journal of the American Dental Association (1939)*, 75(4), 932–940. Retrieved from <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1967.0301>
- Mariotti, A. (1994). *Sex Steroid Hormones and Cell Dynamics in the Periodontium. Critical Reviews in Oral Biology and Medicine* (Vol. 5).
- Mariotti, A. (1999). *Dental Plaque-Induced Gingival Diseases. Ann Periodontol* (Vol. 4).
- Mariotti, A., & Mawhinney, M. (n.d.). *Endocrinology of sex steroid hormones and cell dynamics in the periodontium*.
- Mizutani, S., Ekuni, D., Tomofuji, T., Azuma, T., Kataoka, K., Yamane, M., ... Morita, M. (2015). Relationship between xerostomia and gingival condition in young adults. *Journal of Periodontal Research*, 50(1), 74–79. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jre.12183>
- Mombelli, A., Gusberti, F. A., Van Oosten, M. A. C., & Lang, N. P. (n.d.). *Gingival health and gingivitis development during puberty A 4-year longitudinal study*.
- Murakami, S., Mealey, B. L., Mariotti, A., & Chapple, I. L. C. (2018a). Dental plaque-induced gingival conditions. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S17–S27. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12937>

- Murakami, S., Mealey, B. L., Mariotti, A., & Chapple, I. L. C. (2018b). Dental plaque-induced gingival conditions. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S17–S27. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12937>
- Murakami, S., Mealey, B. L., Mariotti, A., & Chapple, I. L. C. (2018c). Dental plaque-induced gingival conditions. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S17–S27. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12937>
- Nociti Jr, F. H., Casati, M. Z., Poliana, &, & Duarte, M. (2014). *Current perspective of the impact of smoking on the progression and treatment of periodontitis*.
- Offenbacher, S., Barros, S. P., & Beck, J. D. (2008). Rethinking Periodontal Inflammation. *Journal of Periodontology*, 79(8S), 1577–1584. Retrieved from <https://doi.org/10.1902/jop.2008.080220>
- Offenbacher, S., Barros, S. P., Paquette, D. W., Winston, J. L., Biesbrock, A. R., Thomason, R. G., ... Ho, B. (2009). Gingival Transcriptome Patterns During Induction and Resolution of Experimental Gingivitis in Humans. *Journal of Periodontology*, 80(12), 1963–1982. Retrieved from <https://doi.org/10.1902/jop.2009.080645>
- rateitschak-pluss1983. (n.d.).
- Russell, A. L. (1956). A System of Classification and Scoring for Prevalence Surveys of Periodontal Disease. *Journal of Dental Research*, 35(3), 350–359. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/00220345560350030401>
- Ryder, M. I. (n.d.). *The influence of smoking on host responses in periodontal infections*.
- Schä, M., Lang, N. P., Ånerud, Å., Boysen, H., Bü, W., & Lö, H. (2001). The influence of margins of. *J Clin Periodontol*, 28, 57–64.
- Scott, D. A. (2004). *DA Scott DL Singer. Int J Dent Hygiene* (Vol. 2).
- Seshan, H., & Shwetha, M. (2012). Gingival inflammation assessment: Image analysis. *Journal of Indian Society of Periodontology*, 16(2), 231–234. Retrieved from <https://doi.org/10.4103/0972-124X.99267>
- Seymour, 4bw A, Ellis, R. A., & Thomason, J. S. (2000). Risk factors for drug-induced gingival over-growth. *J Clin Periodontol*, 27, 217–223.
- Smith, R. N., Karmo, M., Brook, A. H., & Lath, D. L. (2008). *RN Smith DL Lath A Rawlinson M Karmo AH Brook Gingival inflammation assessment by image analysis: measurement and validation. Blackwell Munksgaard Int J Dent Hygiene* (Vol. 6).
- Stamm, J. W. (1986). *Epidemiology of gingivitis. J Clin Periodontol* (Vol. 13).
- Sutcliffe, P. (n.d.). *A longitudinal study of gingivitis and puberty*.
- Tonetti, M. S., Chapple, I. L. C., Jepsen, S., & Sanz, M. (2015). Primary and secondary prevention of periodontal and peri-implant diseases: Introduction to, and objectives of the 11th European Workshop on Periodontology consensus conference. In *Journal of Clinical Periodontology* (Vol. 42, pp. S1–S4). Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12382>
- Trombelli, L., Farina, R., Silva, C. O., & Tatakis, D. N. (2018a). Plaque-induced gingivitis: Case definition and diagnostic considerations. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S44–S67. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12939>

- Trombelli, L., Farina, R., Silva, C. O., & Tatakis, D. N. (2018b). Plaque-induced gingivitis: Case definition and diagnostic considerations. *Journal of Clinical Periodontology*, 45, S44–S67. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcpe.12939>
- Trombelli, L., Tatakis, D. N., Scapoli, C., Bottega, S., Orlandini, E., & Tosi, M. (2004). Modulation of clinical expression of plaque-induced gingivitis: II. Identification of ‘high-responder’ and ‘low- Responder’ subjects. *Journal of Clinical Periodontology*, 31(4), 239–252. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1600-051x.2004.00478.x>
- Wagaiyu, E. G., & Ashley, R. P. (n.d.). *Mouthbreathing, lip seal and upper lip coverage and their relationship with gingival inflammation in 11-14 year-old schoolchildren.*

Kaynaklar

- Agarwal, B., Pandey, S., & Roychoudhury, A. (2016). New technique for closure of an oroantral fistula using platelet-rich fibrin. *British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 54(2), e31-e32.
- Aizawa, H., Tsujino, T., Watanabe, T., Isobe, K., Kitamura, Y., Sato, A., . . . Kawase, T. (2020). Quantitative near-infrared imaging of platelets in platelet-rich fibrin (PRF) matrices: comparative analysis of bio-PRF, leukocyte-rich PRF, advanced-PRF and concentrated growth factors. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(12), 4426.
- Albanese, A., Licata, M. E., Polizzi, B., & Campisi, G. (2013). Platelet-rich plasma (PRP) in dental and oral surgery: from the wound healing to bone regeneration. *Immunity & Ageing*, 10, 1-10.
- Arabacı, T., Kızıldağ, A., & Köse, O. (2013). Periodontal kemikiçi defektlerin rejeneratif tedavisinde trombosit zenginleştirilmiş fibrin membran ve otojen kemik grefti kullanımının klinik ve radyolojik olarak değerlendirilmesi. Olgu serisi. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 3(2), 97-101.
- Bosshardt, D. D., Bornstein, M. M., Carrel, J.-P., Buser, D., & Bernard, J.-P. (2014). Maxillary sinus grafting with a synthetic, nanocrystalline hydroxyapatite-silica gel in humans: histologic and histomorphometric results. *International Journal of Periodontics & Restorative Dentistry*, 34(2).
- Castro, A. B., Cortellini, S., Temmerman, A., Li, X., Pinto, N., Teughels, W., & Quirynen, M. (2019). Characterization of the Leukocyte-and Platelet-Rich Fibrin Block: Release of Growth Factors, Cellular Content and Structure. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, 34(4), 855-864.
- Caymaz, M. G., & Uyanık, L. O. (2022). TROMBOSİT ZENGİN ÜRÜNLER VE DİŞ HEKİMLİĞİNDEKİ UYGULANMA ALANLARI. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 7(1), 143-164.
- Choukroun, J., Aalam, A. A., & Miron, R. J. (2017). Platelet Rich Fibrin “PRF” and Regenerative Medicine: ‘The Low-Speed Concept’. *MSCs and innovative biomaterials in dentistry*, 21-42.
- Cronkite, E. P., Lozner, E. L., & Deaver, J. M. (1944). Use of thrombin and fibrinogen in skin grafting: preliminary report. *Journal of the American Medical Association*, 124(14), 976-978.
- di Lauro, A. E., Abbate, D., Dell’Angelo, B., Iannaccone, G., Scotto, F., & Sammartino, G. (2015). Soft tissue regeneration using leukocyte-platelet rich fibrin after exeresis of hyperplastic gingival lesions: two case reports. *Journal of medical case reports*, 9, 1-5.
- Ehrenfest, D. M. D., Rasmusson, L., & Albrektsson, T. (2009). Classification of platelet concentrates: from pure platelet-rich plasma (P-PRP) to leucocyte-and platelet-rich fibrin (L-PRF). *Trends in biotechnology*, 27(3), 158-167.
- Fujioka-Kobayashi, M., Katagiri, H., Kono, M., Schaller, B., Zhang, Y., Sculean, A., & Miron, R. J. (2020). Improved growth factor delivery and cellular activity

- using concentrated platelet-rich fibrin (C-PRF) when compared with traditional injectable (i-PRF) protocols. *Clinical oral investigations*, 24, 4373-4383.
- Fujioka-Kobayashi, M., Schaller, B., Mourão, C. F. D. A. B., Zhang, Y., Sculean, A., & Miron, R. J. (2021). Biological characterization of an injectable platelet-rich fibrin mixture consisting of autologous albumin gel and liquid platelet-rich fibrin (Alb-PRF). *Platelets*, 32(1), 74-81.
- Fujioka-Kobayashi, M., Miron, R. J., Hernandez, M., Kandalam, U., Zhang, Y., & Choukroun, J. (2017). Optimized platelet-rich fibrin with the low-speed concept: growth factor release, biocompatibility, and cellular response. *Journal of periodontology*, 88(1), 112-121.
- Gheno, E., Mourão, C. F. d. A. B., Mello-Machado, R. C. d., Stellet Lourenco, E., Miron, R. J., Catarino, K. F. F., . . . Calasans-Maia, M. D. (2021). In vivo evaluation of the biocompatibility and biodegradation of a new denatured plasma membrane combined with liquid PRF (Alb-PRF). *Platelets*, 32(4), 542-554.
- GÖNÜL, O., DOĞAN, E., ÇİÇEK, A. U., AKDOĞAN, E. T., & AFAT, İ. M. (2022). Oral ve Maksillofasiyal Cerrahide Trombosit Konsantrelerinin Kullanımı. *European Journal of Research in Dentistry*, 6(2), 114-122.
- Halawani, S. M., Hamdi, B. N., Al-Henaky, M. A., Almotawa, Z. Y., & Al-Harbi, S. A. (2019). The role of platelet-rich fibrin (PRF) in periodontology. *International Journal of Medicine in Developing Countries*, 3(2), 214-214.
- Hamzacebi, B., Oduncuoglu, B., & Alaaddinoglu, E. E. (2015). Treatment of Peri-implant Bone Defects with Platelet-Rich Fibrin. *International Journal of Periodontics & Restorative Dentistry*, 35(3).
- Hartshorne, J., & Gluckman, H. (2016). A comprehensive clinical review of Platelet Rich Fibrin (PRF) and its role in promoting tissue healing and regeneration in dentistry. *Int Dent*, 6(64), 79.
- Hauser, F., Gaydarov, N., Badoud, I., Vazquez, L., Bernard, J.-P., & Ammann, P. (2013). Clinical and histological evaluation of postextraction platelet-rich fibrin socket filling: a prospective randomized controlled study. *Implant dentistry*, 22(3), 295-303.
- Hoaglin, D. R., & Lines, G. K. (2013). Prevention of localized osteitis in mandibular third-molar sites using platelet-rich fibrin. *International journal of dentistry*, 2013.
- Khaled, S., Olgun, E., & Hendek, M. (2022). Trombositten zengin fibrin ve diş hekimliğinde kullanımı. *Journal of Medicine and Palliative Care*, 3(4), 386-393.
- KIZILTOPRAK, M. (2018). Diş Hekimliğinde Trombosit Konsantrasyonlarının Tarihîsel Gelişimi ve Özellikleri. *Cumhuriyet Dental Journal*, 21(2), 152-166.
- Miron, R. J., Chai, J., Zhang, P., Li, Y., Wang, Y., Mourão, C. F. d. A. B., . . . Zhang, Y. (2020). A novel method for harvesting concentrated platelet-rich fibrin

- (C-PRF) with a 10-fold increase in platelet and leukocyte yields. *Clinical oral investigations*, 24, 2819-2828.
- Miron, R. J., Fujioka-Kobayashi, M., Hernandez, M., Kandalam, U., Zhang, Y., Gha-naati, S., & Choukroun, J. (2017). Injectable platelet rich fibrin (i-PRF): opportunities in regenerative dentistry? *Clinical oral investigations*, 21, 2619-2627.
- Miron, R. J., Zucchelli, G., Pikos, M. A., Salama, M., Lee, S., Guillemette, V., . . . Wang, H.-L. (2017). Use of platelet-rich fibrin in regenerative dentistry: a systematic review. *Clinical oral investigations*, 21, 1913-1927.
- Mourão, C. F. d. A. B., Gheno, E., Lourenço, E. S., de Lima Barbosa, R., Kurtzman, G. M., Javid, K., . . . de Mello Machado, R. C. (2018). Characterization of a new membrane from concentrated growth factors associated with denaturized Albumin (Alb-CGF) for clinical applications: A preliminary study. *International Journal of Growth Factors and Stem Cells in Dentistry*, 1(2), 64.
- Özsağır, Z. B., & Tunalı, M. (2020). Injectable platelet-rich fibrin: a new material in medicine and dentistry. *Mucosa*, 3(2), 27-33.
- Sohn, D.-S., Huang, B., Kim, J., Park, W. E., & Park, C. C. (2015). Utilization of autologous concentrated growth factors (CGF) enriched bone graft matrix (Sticky bone) and CGF-enriched fibrin membrane in Implant Dentistry. *J Implant Adv Clin Dent*, 7(10), 11-18.
- Toffler, M., Toscano, N., & Holtzclaw, D. (2010). Osteotome-mediated sinus floor elevation using only platelet-rich fibrin: an early report on 110 patients. *Implant dentistry*, 19(5), 447-456.
- Tunalı, M., Özdemir, H., Küçükodacı, Z., Akman, S., & Fıratlı, E. (2013). In vivo evaluation of titanium-prepared platelet-rich fibrin (T-PRF): a new platelet concentrate. *British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 51(5), 438-443.
- Wang, Z., Weng, Y., Lu, S., Zong, C., Qiu, J., Liu, Y., & Liu, B. (2015). Osteoblastic mesenchymal stem cell sheet combined with C houkroun platelet-rich fibrin induces bone formation at an ectopic site. *Journal of Biomedical Materials Research Part B: Applied Biomaterials*, 103(6), 1204-1216.

Kaynaklar

- Chohan KR, G. J. (2006). Comparison of chromatin assays for DNA fragmentation evaluation in human sperm. 27(1):53-9.
- Fernandez JL, M. L. (2005). Halosperm is an easy, available, and cost-effective alternative for determining sperm DNA fragmentation. 84(4):860.
- J., M. (1971). Human male infertility. 26(5):335-51.
- Kruger TF, M. R. (1986). Sperm morphologic features as a prognostic factor in in vitro fertilization. 46:1118-1123.
- L., D. (2008). A'dan Z'ye Tüp Bebek Laboratuvar. Veri Medikal Yayıncılık.
- L., D. (2010). Klinik embriyoloji uygulamaları atlası. Büyük harf tıp yayınları.
- Medicine., P. C. (2015). Diagnostic evaluation of the infertile male: a committee opinion. 103(3):e18-25.
- Morris ID, I. D. (2002). The spectrum of DNA damage in human sperm assessed by single cell electrophoresis (Comet Assay) and its relationship to fertilization and embryo development. . 17:990-998.
- Muratori M, M. S. (2019). Sperm DNA Fragmentation: Mechanisms of Origin. 1166:75-85.
- Press, W. H. (2021). WHO Laboratory Manual for the Examination and Processing of Human Semen. 6th ed. WHO. Geneva, Switzerland.
- Thoma ME, M. A. (2013). Prevalence of infertility in the United States as estimated by the current duration approach and a traditional constructed approach. . 99(5):1324-1331.e1.
- Tomlinson MJ, B. C. (1993). Prospective study of leukocytes and leukocyte subpopulation in semen suggests they are not a cause of male infertility. 60:1069-75.
- Van Kooij RJ, d. B.-E. (2004). The neutral comet assay detects double strand DNA damage in selected and unselected human spermatozoa of normospermic donors. 27(3):140-6.
- Van Steirteghem AC, N. Z. (1993). High fertilization and implantation rates after intracytoplasmic sperm injection. 8:1061-1066.
- Zegers-Hochschild F, A. G. (2009). International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology; World Health Organization. International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology (ICMART) and the World Health Organization (WHO) revised glossary of ART terminology. 92(5):1520-4.

KAYNAKLAR

- Mumcu N, Özer B. Midwifery education from past to present Health Care Academy Journal. (2020);7(3), 3.
- Adnani QES, Gilkison A, McAra-Couper J. A historical narrative of the development of midwifery education in Indonesia. Women and Birth. (2023);36(1), 175-178.
- O'Connell MA, Sosa G. Midwifery in Abu Dhabi: A descriptive survey of midwives. Women and Birth. (2023); 36(4), e439- e444.
- Reynolds NR. The year of the nurse and midwife 2020: activating the potential and power of nursing. Revista latino-americana de enfermagem, (2020); 28.

- Demirel G, Sade G. Dünyada ve ülkemizde ebelik mesleğinin tarihsel gelişimi. Ebelik Mesleğine Giriş. Nobel Yayınevi, 1. Baskı. 2022.p. 25-36
- Mohammadi A. Hazara türklerinin halk inançlarında doğum, evlenme ve ölüm. Millî Folklor. (2015); 27(4), 111-119
- Ersoy R. Kadın kumlar'dan görevli türkmenler'de "Ebelik" kurumu'na dönüşüm. Türk Bilgi/Türkoloji Araştırmaları Dergisi. (2007); 8(13), 60-71.
- Şahin M, Erbil N. Doğum ve medikalizasyon. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi. (2019); 2(2), 120-130.
- Arslan S. Eski çağlardan günümüze kartal-taşı/hamilelik-taşı ve bu taşın kullanım alanları üzerine bir değerlendirme. Oannes-Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi. (2021); 3(1), 95-107.
- Şen E, Dinç H. (2021). Doğumda Geleneksel Uygulamalar: Fatma Ana Eli Bitkisi (*Anastatica hierochuntica* L.). Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 11 (2), 223-229. DOI: 10.31020/mutftd.871831
- Arı B. Anadolu ve Makedonya Türklerinde doğumla ilgili uygulamaların benzer yönleri. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (2016); 25(1),141-56.
- Ünal Ş, Çetin M, Ergin A, Başar E, Köker AH. Kayseri Bölgesi Kentsel Populasyonunda Aterosklerotik Risk Faktörleri. Türk Kardiyol Dern Arş. (1997). 25, 77-83.
- Kabalcıoğlu F, Kurçer MA. Niteliksel Bir Araştırma: Şanlıurfa'da geleneksel ebeler ve doğuma yönelik geleneksel yöntemleri. Journal of Clinical Obstetrics & Gynecology, (2008);18(6), 377-382.
- Beyinli G. Elleri Tılsımlı, Modern Türkiye 'de Ebelik,Alfa Yayınları, Editör:Gökçe Beyinli ,1. Basım , 2014.p. 9-13.
- Karayaman M, Akçiçek E. Anadolu Halk Ebeliği. Folklor/Edebiyat, (2012); 7(1),83-95.
- Arısan K, Arısan Güna D. Abdulaziz Bey Osmanlı A Det, Merasim ve Tabirleri. Tarih Vakfı Yurt Yayınları,Editör:Kazım Arısan,Duygu Arısan.4.Baskı. 1995. p.45-63,
- Öztürk M, Alan S, Kadioğlu S. Çağdaş obstetride doğumhane: Yapısal ve işleyiş standartları. Lokman Hekim Dergisi, (2018); 8(1):198-204.
- Sarı N, İzgöer AZ, Tuğu R. Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgeleri ışığında II. Abdülhamid Devri'nde kurulan ve geliştirilen hastaneler: Hospitals founded and improved during the reign of Sultan Abdulhamid II in the light of documents from the Prime Minister's Ottoman Archives. Nobel Tıp Kitabevi. (2014);
- Akalın BO. Çocuk Büyütmek (1. Baskı). Çeviri: İzgöer AZ. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (2019); s:7-13.
- Hamlacı Y. Geç Osmanlı döneminde kadın, doğum ve çocuk sağlığı. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi. (2017); 7(1), 23-27.
- Tanır F, Demirhindi, H. (Eds.). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Türkiye 'de Sosyalleştirme Dönemi ve Halk Sağlığı, Akademisyen Kitabevi.Editör:Hakan Demirhindi,Ferdi Tanır .1. Baskı, 2020.p.45-64.

- Kocatürk AA. Geçmişten Günümüze Ebelik Tarihine Bakış.Ebelik Mesleğinin Türkiye 'de ve Dünya 'da Tarihsel Gelişimi ACR Tıbbi Yayın ve Dış Ticaret Ltd Şti Editör:Asiye Ayar Kocatürk. 1. Baskı 2020.p. 43-70.
- Altay S. Cumhuriyet'in İlk on beş yılında ebelik eğitimine ve mesleğin dönüşümüne dair kısa bir bakış. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, (2017); 17(3),167-217.
- Acımiş NM, Kılıç BB. Cumhuriyet (1928-1973) Döneminde Sürdürülen Sağlığın Geliştirilmesi Mücadelesinde Halk Sağlığı Temaları. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, (2021); 11(1), 30-39.
- Özentürk MG, Yücel U, Meseri R. Ebelik ve Toplum Sağlığı. Sağlık Hizmetleri Sunumu, Ankara Nobel Tıp Kitabevi, Editör:Melek Gülsün Özentürk,Umuhan Yücel,Reci Meseri, ISBN:978-605-7578-37-2.Basım Sayısı:1, (2019); 89-131.
- Kartal AY, Aksoy T. Tarihten günümüze ebelik eğitimi ve mesleğine kısa bir bakış, Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences). (2021); 30(1), 67-90
- Yüksek Lisans. (2023, 3 Eylül). Ebelikte yüksek lisans programları. https://yukseklisans.com.tr/search?supt_program=Ebelik&supt_city.
- YUKLIS. (2021) Ebelikte doktora programları. <https://www.yuklis.com/doktora-programlari/page/28/> (Erişim tarihi: 03 Eylül 2023)
- YÖK,202
- Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2020 Haber Bülteni. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. T.C. Sağlık Bakanlığı.<https://sbsgm.saglik.gov.tr/TR-85754/saglik-istatistikleri-yilligi-2020-haber-bulteni-yayimlanmistir.html>. (Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2023).

KAYNAKLAR

- Abraham, S. C., Krasinskas, A. M., Hofstetter, W. L., Swisher, S. G., & Wu, T.-T. (2007). “Seedling” Mesenchymal Tumors (Gastrointestinal Stromal Tumors and Leiomyomas) are Common Incidental Tumors of the Esophagogastric Junction. *American Journal of Surgical Pathology*, 31(11), 1629–1635. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e31806ab2c3>
- Agaimy, A., Blaszyk, H., & Dietmaier, W. (2007). Minute Gastric Sclerosing Stromal Tumors (GIST Tumorlets) Are Common in Adults and Frequently Show c-KIT Mutations. *Am J Surg Pathol*, 31(1).
- Allander, S. V., Nupponen, N. N., Ringnér, M., Hostetter, G., Maher, G. W., Goldberger, N., ... Meltzer, P. S. (2001). Gastrointestinal stromal tumors with KIT mutations exhibit a remarkably homogeneous gene expression profile. *Cancer Research*, 61(24), 8624–8628.
- Belinsky, M. G., Rink, L., Cai, K. Q., Capuzzi, S. J., Hoang, Y., Chien, J., ... Von Mehren, M. (2015). Somatic loss of function mutations in neurofibromin 1 and MYC associated factor X genes identified by exome-wide sequencing in a wild-type GIST case. *BMC Cancer*, 15(1), 887. <https://doi.org/10.1186/s12885-015-1872-y>
- Blay, P., Astudillo, A., Buesa, J. M., Campo, E., Abad, M., García-García, J., ... others. (2004). Protein kinase C β eta is highly expressed in gastrointestinal stromal tumors but not in other mesenchymal neoplasias. *Clinical Cancer Research*, 10(12), 4089–4095.
- Boikos, S. A., Pappo, A. S., Killian, J. K., LaQuaglia, M. P., Weldon, C. B., George, S., ... others. (2016). Molecular subtypes of KIT/PDGFR α wild-type gastrointestinal stromal tumors: A report from the National Institutes of Health Gastrointestinal Stromal Tumor Clinic. *JAMA Oncology*, 2(7), 922–928.
- Brainard, J. A., & Goldblum, J. R. (1997). Stromal tumors of the jejunum and ileum: A clinicopathologic study of 39 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 21(4), 407–416.
- Caputo, A., Caci, E., Ferrera, L., Pedemonte, N., Barsanti, C., Sondo, E., ... Galletta, L. J. (2008). TMEM16A, a membrane protein associated with calcium-dependent chloride channel activity. *Science*, 322(5901), 590–594.
- Casali, P. G., Blay, J. Y., Abecassis, N., Bajpai, J., Bauer, S., Biagini, R., ... Stacchiotti, S. (2022). Gastrointestinal stromal tumours: ESMO–EU-

RACAN–GENTURIS Clinical Practice Guidelines for diagnosis, treatment and follow-up. *Annals of Oncology*, 33(1), 20–33.
<https://doi.org/10.1016/j.annonc.2021.09.005>

- Corless, C. L., McGreevey, L., Haley, A., Town, A., & Heinrich, M. C. (2002). KIT mutations are common in incidental gastrointestinal stromal tumors one centimeter or less in size. *The American Journal of Pathology*, 160(5), 1567–1572.
- Debiec-Rychter, M., Sciot, R., Le Cesne, A., Schlemmer, M., Hohenberger, P., Van Oosterom, A. T., ... Judson, I. (2006). KIT mutations and dose selection for imatinib in patients with advanced gastrointestinal stromal tumours. *European Journal of Cancer*, 42(8), 1093–1103.
<https://doi.org/10.1016/j.ejca.2006.01.030>
- DeMatteo, R. P., Lewis, J. J., Leung, D., Mudan, S. S., Woodruff, J. M., & Brennan, M. F. (2000). Two hundred gastrointestinal stromal tumors: Recurrence patterns and prognostic factors for survival. *Annals of Surgery*, 231(1), 51.
- Demetri, G. D., Benjamin, R. S., Blanke, C. D., Blay, J.-Y., Casali, P., Choi, H., ... others. (2007). NCCN Task Force report: Management of patients with gastrointestinal stromal tumor (GIST)—Update of the NCCN clinical practice guidelines. *Journal of the National Comprehensive Cancer Network*, 5(S2), S-1.
- Demetri, G. D., Reichardt, P., Kang, Y.-K., Blay, J.-Y., Rutkowski, P., Gelderblom, H., ... others. (2013). Efficacy and safety of regorafenib for advanced gastrointestinal stromal tumours after failure of imatinib and sunitinib (GRID): An international, multicentre, randomised, placebo-controlled, phase 3 trial. *The Lancet*, 381(9863), 295–302.
- Demetri, G. D., Von Mehren, M., Blanke, C. D., Van den Abbeele, A. D., Eisenberg, B., Roberts, P. J., ... others. (2002). Efficacy and safety of imatinib mesylate in advanced gastrointestinal stromal tumors. *New England Journal of Medicine*, 347(7), 472–480.
- Doyle, L. A., & Hornick, J. L. (2014). Gastrointestinal stromal tumours: From KIT to succinate dehydrogenase. *Histopathology*, 64(1), 53–67.
- Espinosa, I., Lee, C.-H., Kim, M. K., Rouse, B.-T., Subramanian, S., Montgomery, K., ... others. (2008). A novel monoclonal antibody against DOG1 is a sensitive and specific marker for gastrointestinal stromal tumors. *The American Journal of Surgical Pathology*, 32(2), 210–218.

- Faivre, S., Delbaldo, C., Vera, K., Robert, C., Lozahic, S., Lassau, N., ... others. (2006). Safety, pharmacokinetic, and antitumor activity of SU11248, a novel oral multitarget tyrosine kinase inhibitor, in patients with cancer. *Journal of Clinical Oncology*, 24(1), 25–35.
- Fletcher, C. D., Berman, J. J., Corless, C., Gorstein, F., Lasota, J., Longley, B. J., ... others. (2002). Diagnosis of gastrointestinal stromal tumors: A consensus approach. *International Journal of Surgical Pathology*, 10(2), 81–89.
- Gasparotto, D., Rossi, S., Polano, M., Tamborini, E., Lorenzetto, E., Sbaraglia, M., ... Maestro, R. (2017). Quadruple-Negative GIST Is a Sentinel for Unrecognized Neurofibromatosis Type 1 Syndrome. *Clinical Cancer Research*, 23(1), 273–282. <https://doi.org/10.1158/1078-0432.CCR-16-0152>
- Gill, A. J., Chou, A., Vilain, R., Clarkson, A., Lui, M., Jin, R., ... Clifton-Bligh, R. J. (2010). Immunohistochemistry for SDHB Divides Gastrointestinal Stromal Tumors (GISTs) into 2 Distinct Types. *American Journal of Surgical Pathology*, 34(5), 636–644. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e3181d6150d>
- Goldblum, J. R., & Appelman, H. D. (1995). Stromal tumors of the duodenum A histologic and immunohistochemical study of 20 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 19(1), 71–80.
- Gomes, A. L., Bardales, R. H., Milanezi, F., Reis, R. M., & Schmitt, F. (2007). Molecular analysis of c-Kit and PDGFRA in GISTs diagnosed by EUS. *American Journal of Clinical Pathology*, 127(1), 89–96.
- Heinrich, M. C., Corless, C. L., Duensing, A., McGreevey, L., Chen, C.-J., Joseph, N., ... Fletcher, J. A. (2003). *PDGFRA* Activating Mutations in Gastrointestinal Stromal Tumors. *Science*, 299(5607), 708–710. <https://doi.org/10.1126/science.1079666>
- Hulzinga, J. D., Thuneberg, L., Klüppel, M., Malysz, J., Mikkelsen, H. B., & Bernstein, A. (1995). W/kit gene required for interstitial cells of Cajal and for intestinal pacemaker activity. *Nature*, 373(6512), 347–349.
- Janeway, K. A., Kim, S. Y., Lodish, M., Nosé, V., Rustin, P., Gaal, J., ... Stratakis, C. A. (2011). Defects in succinate dehydrogenase in gastrointestinal stromal tumors lacking *KIT* and *PDGFRA* mutations. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(1), 314–318. <https://doi.org/10.1073/pnas.1009199108>

- Joensuu, H. (2007). Second line therapies for the treatment of gastrointestinal stromal tumor. *Current Opinion in Oncology*, 19(4), 353–358.
- Joensuu, H., Rutkowski, P., Nishida, T., Steigen, S. E., Brabec, P., Plank, L., ... Emile, J.-F. (2015). *KIT* and *PDGFRA* Mutations and the Risk of GI Stromal Tumor Recurrence. *Journal of Clinical Oncology*, 33(6), 634–642. <https://doi.org/10.1200/JCO.2014.57.4970>
- Joensuu, H., Wardelmann, E., Sihto, H., Eriksson, M., Sundby Hall, K., Reichardt, A., ... Reichardt, P. (2017). Effect of *KIT* and *PDGFRA* Mutations on Survival in Patients With Gastrointestinal Stromal Tumors Treated With Adjuvant Imatinib: An Exploratory Analysis of a Randomized Clinical Trial. *JAMA Oncology*, 3(5), 602. <https://doi.org/10.1001/jamaoncol.2016.5751>
- Kawanowa, K., Sakuma, Y., Sakurai, S., Hishima, T., Iwasaki, Y., Saito, K., ... Funata, N. (2006). High incidence of microscopic gastrointestinal stromal tumors in the stomach. *Human Pathology*, 37(12), 1527–1535. <https://doi.org/10.1016/j.humpath.2006.07.002>
- Killian, J. K., Miettinen, M., Walker, R. L., Wang, Y., Zhu, Y. J., Waterfall, J. J., ... Meltzer, P. S. (2014). Recurrent epimutation of *SDHC* in gastrointestinal stromal tumors. *Science Translational Medicine*, 6(268). <https://doi.org/10.1126/scitranslmed.3009961>
- Kim, H.-C., Lee, J. M., Choi, S. H., Kim, K. W., Kim, S. H., Lee, J. Y., ... Choi, B. I. (2004). Imaging of gastrointestinal stromal tumors. *Journal of Computer Assisted Tomography*, 28(5), 596–604.
- Liegl, B., Hornick, J. L., Corless, C. L., & Fletcher, C. D. (2009). Monoclonal antibody DOG1. 1 shows higher sensitivity than KIT in the diagnosis of gastrointestinal stromal tumors, including unusual subtypes. *The American Journal of Surgical Pathology*, 33(3), 437–446.
- Maeda, H., Yamagata, A., Nishikawa, S., Yoshinaga, K., Kobayashi, S., Nishi, K., & Nishikawa, S.-I. (1992). Requirement of c-kit for development of intestinal pacemaker system. *Development*, 116(2), 369–375.
- Mantese, G. (2019). Gastrointestinal stromal tumor: Epidemiology, diagnosis, and treatment. *Current Opinion in Gastroenterology*, 35(6), 555–559. <https://doi.org/10.1097/MOG.0000000000000584>
- Mason, E. F., & Hornick, J. L. (2016). Conventional Risk Stratification Fails to Predict Progression of Succinate Dehydrogenase-deficient Gastrointes-

- tinal Stromal Tumors: A Clinicopathologic Study of 76 Cases. *American Journal of Surgical Pathology*, 40(12), 1616–1621.
<https://doi.org/10.1097/PAS.0000000000000685>
- Miettinen, M., Kopczynski, J., Makhlof, H. R., Sarlomo-Rikala, M., Gyorffy, H., Burke, A., ... Lasota, J. (2003). Gastrointestinal stromal tumors, intramural leiomyomas, and leiomyosarcomas in the duodenum: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 167 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 27(5), 625–641.
- Miettinen, M., & Lasota, J. (2006a). Gastrointestinal stromal tumors: Pathology and prognosis at different sites. *Seminars in Diagnostic Pathology*, 23(2), 70–83. <https://doi.org/10.1053/j.semdp.2006.09.001>
- Miettinen, M., & Lasota, J. (2006b). Gastrointestinal Stromal Tumors: Review on Morphology, Molecular Pathology, Prognosis, and Differential Diagnosis. *Archives of Pathology & Laboratory Medicine*, 130(10), 1466–1478. <https://doi.org/10.5858/2006-130-1466-GSTROM>
- Miettinen, M., & Lasota, J. (2011). Histopathology of gastrointestinal stromal tumor. *Journal of Surgical Oncology*, 104(8), 865–873.
- Miettinen, M., Sarlomo-Rikala, M., Sobin, L. H., & Lasota, J. (2000a). Esophageal stromal tumors: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 17 cases and comparison with esophageal leiomyomas and leiomyosarcomas. *The American Journal of Surgical Pathology*, 24(2), 211–222.
- Miettinen, M., Sarlomo-Rikala, M., Sobin, L. H., & Lasota, J. (2000b). Gastrointestinal stromal tumors and leiomyosarcomas in the colon: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 44 cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 24(10), 1339–1352.
- Miettinen, M., & Sobin, L. H. (2001). Gastrointestinal stromal tumors in the appendix: A clinicopathologic and immunohistochemical study of four cases. *The American Journal of Surgical Pathology*, 25(11), 1433–1437.
- Miettinen, M., Sobin, L. H., & Lasota, J. (2005). Gastrointestinal stromal tumors of the stomach: A clinicopathologic, immunohistochemical, and molecular genetic study of 1765 cases with long-term follow-up. *The American Journal of Surgical Pathology*, 29(1), 52–68.

- Miettinen, M., Virolainen, M., & others. (1995). Gastrointestinal stromal tumors—Value of CD34 antigen in their identification and separation from true leiomyomas and schwannomas. *The American Journal of Surgical Pathology*, 19(2), 207–216.
- Miettinen, M., Wang, Z.-F., Sarlomo-Rikala, M., Osuch, C., Rutkowski, P., & Lasota, J. (2011). Succinate Dehydrogenase-Deficient GISTs: A Clinicopathologic, Immunohistochemical, and Molecular Genetic Study of 66 Gastric GISTs With Predilection to Young Age. *American Journal of Surgical Pathology*, 35(11), 1712–1721. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e3182260752>
- Min, K.-W. (1992). Small intestinal stromal tumors with skeinoid fibers: Clinicopathological, immunohistochemical, and ultrastructural investigations. *The American Journal of Surgical Pathology*, 16(2), 145–155.
- Miranda, C., Nucifora, M., Molinari, F., Conca, E., Anania, M. C., Bordoni, A., ... Frattini, M. (2012). KRAS and BRAF Mutations Predict Primary Resistance to Imatinib in Gastrointestinal Stromal Tumors. *Clinical Cancer Research*, 18(6), 1769–1776. <https://doi.org/10.1158/1078-0432.CCR-11-2230>
- Mourra, N., Matalka, I., & Arrive, L. (2020). Incidental finding of gastrointestinal stromal tumor in the appendix. *Applied Immunohistochemistry & Molecular Morphology*, 28(3), e31–e32.
- Pitsava, G., Settas, N., Faucz, F. R., & Stratakis, C. A. (2021). Carney triad, Carney-Stratakis syndrome, 3PAS and other tumors due to SDH deficiency. *Frontiers in Endocrinology*, 12, 680609.
- Rönstrand, L. (2004). Signal transduction via the stem cell factor receptor/c-Kit. *Cellular and Molecular Life Sciences CMLS*, 61, 2535–2548.
- Rossi, S., Gasparotto, D., Cacciatore, M., Sbaraglia, M., Mondello, A., Polano, M., ... Dei Tos, A. P. (2018). Neurofibromin C terminus-specific antibody (clone NFC) is a valuable tool for the identification of NF1-inactivated GISTs. *Modern Pathology*, 31(1), 160–168. <https://doi.org/10.1038/modpathol.2017.105>
- Rossi, S., Gasparotto, D., Miceli, R., Toffolatti, L., Gallina, G., Scaramel, E., ... Dei Tos, A. P. (2015). KIT, PDGFRA, and BRAF Mutational Spectrum Impacts on the Natural History of Imatinib-naïve Localized GIST: A Population-based Study. *American Journal of Surgical Pathology*, 39(7), 922–930. <https://doi.org/10.1097/PAS.0000000000000418>

- Rossi, S., Miceli, R., Mazzoleni, G., Capella, C., Sidoni, A., Vinaccia, V., ... Tos, A. P. D. (2011). Natural History of Imatinib-naïve GISTs: A Retrospective Analysis of 929 Cases With Long-term Follow-up and Development of a Survival Nomogram Based on Mitotic Index and Size as Continuous Variables. *Am J Surg Pathol*, 35(11).
- Shi, E., Chmielecki, J., Tang, C.-M., Wang, K., Heinrich, M. C., Kang, G., ... others. (2016). FGFR1 and NTRK3 actionable alterations in “Wild-Type” gastrointestinal stromal tumors. *Journal of Translational Medicine*, 14, 1–11.
- Streutker, C., Huizinga, J., Driman, D., & Riddell, R. (2007). Interstitial cells of Cajal in health and disease. Part I: normal ICC structure and function with associated motility disorders. *Histopathology*, 50(2), 176–189.
- Wagner, A. J., Remillard, S. P., Zhang, Y.-X., Doyle, L. A., George, S., & Hornick, J. L. (2013). Loss of expression of SDHA predicts SDHA mutations in gastrointestinal stromal tumors. *Modern Pathology*, 26(2), 289–294. <https://doi.org/10.1038/modpathol.2012.153>
- West, R. B., Corless, C. L., Chen, X., Rubin, B. P., Subramanian, S., Montgomery, K., ... others. (2004). The novel marker, DOG1, is expressed ubiquitously in gastrointestinal stromal tumors irrespective of KIT or PDGFRA mutation status. *The American Journal of Pathology*, 165(1), 107–113.
- Yap, W. M., Tan, H. W., Goh, S. G. N., & Chuah, K. L. (2005). Appendiceal gastrointestinal stromal tumor. *The American Journal of Surgical Pathology*, 29(11), 1545–1547.
- Zhang, L., Smyrk, T. C., Young, W. F., Stratakis, C. A., & Carney, J. A. (2010). Gastric Stromal Tumors in Carney Triad Are Different Clinically, Pathologically, and Behaviorally From Sporadic Gastric Gastrointestinal Stromal Tumors: Findings in 104 Cases. *American Journal of Surgical Pathology*, 34(1), 53–64. <https://doi.org/10.1097/PAS.0b013e3181c20f4f>

KAYNAKLAR

Chin, L., Merlino, G., & DePinho, R. A. (1998). Malignant mela-noma: modern black plague and genetic black box. *Genes & deve-lopment*, 12(22), 3467–3481. <https://doi.org/10.1101/gad.12.22.3467>

Sayan, M., Mamidanna, S., Oncel, D., Jan, I., Vergalasova, I., We-iner, J., Ohri, N., Acikalin, B., & Chundury, A. (2020). Clinical management of uveal melanoma: a comprehensive review with a treatment algo-rithm. *Radiation oncology journal*, 38(3), 162–169. <https://doi.org/10.3857/roj.2020.00318>

Jager, M. J., Shields, C. L., Cebulla, C. M., Abdel-Rahman, M. H., Grossniklaus, H. E., Stern, M. H., Carvajal, R. D., Belfort, R. N., Jia, R., Shields, J. A., & Damato, B. E. (2020). Uveal melanoma. *Nature reviews. Disease primers*, 6(1), 24. <https://doi.org/10.1038/s41572-020-0158-0>

Zheng, Y., Cong, C., Su, C., Sun, Y., & Xing, L. (2020). Epidemio-logy and survival outcomes of primary gastrointestinal melanoma: a SEER-based population study. *International journal of clinical oncology*, 25(11), 1951–1959. <https://doi.org/10.1007/s10147-020-01759-x>

Zheng, Y., Cong, C., Su, C., Sun, Y., & Xing, L. (2020). Epidemio-logy and survival outcomes of primary gastrointestinal melanoma: a SEER-based population study. *International journal of clinical oncology*, 25(11), 1951–1959. <https://doi.org/10.1007/s10147-020-01759-x>

Ichihashi, M., Ueda, M., Budiyanto, A., Bito, T., Oka, M., Fukuna-ga, M., Tsuru, K., & Horikawa, T. (2003). UV-induced skin dama-ge. *Toxi-cology*, 189(1-2), 21–39. [https://doi.org/10.1016/s0300-483x\(03\)00150-1](https://doi.org/10.1016/s0300-483x(03)00150-1)

Carr, S., Smith, C., & Wernberg, J. (2020). Epidemiology and Risk Fac-tors of Melanoma. *The Surgical clinics of North America*, 100(1), 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.suc.2019.09.005>

Obrador, E., Liu-Smith, F., Dellinger, R. W., Salvador, R., Meyskens, F. L., & Estrela, J. M. (2019). Oxidative stress and anti-oxidants in the pathophysiology of malignant melanoma. *Biologi-cal chemistry*, 400(5), 589–612. <https://doi.org/10.1515/hsz-2018-0327>

Douki T. (2020). Oxidative Stress and Genotoxicity in Melanoma Induction: Impact on Repair Rather Than Formation of DNA Damage?. *Photochemistry and photobiology*, 96(5), 962–972. <https://doi.org/10.1111/php.13278>

Khan, A. Q., Travers, J. B., & Kemp, M. G. (2018). Roles of UVA radiation and DNA damage responses in melanoma pathogenesis. *Environmental and molecular mutagenesis*, 59(5), 438–460. <https://doi.org/10.1002/em.22176>

Trucco, L. D., Mundra, P. A., Hogan, K., Garcia-Martinez, P., Viros, A., Mandal, A. K., Macagno, N., Gaudy-Marqueste, C., Allan, D., Baenke, F., Cook, M., McManus, C., Sanchez-Laorden, B., Dhomen, N., & Marais, R. (2019). Ultraviolet radiation-induced DNA damage is prognostic for outcome in melanoma. *Nature medicine*, 25(2), 221–224. <https://doi.org/10.1038/s41591-018-0265-6>

Trakatelli, M., Bylaite-Bucinskiene, M., Correia, O., Cozzio, A., De Vries, E., Medenica, L., Nagore, E., Paoli, J., Stratigos, A. J., Del Marmol, V., & Bulliard, J. L. (2017). Clinical assessment of skin phototypes: watch your words!. *European journal of dermatology : EJD*, 27(6), 615–619. <https://doi.org/10.1684/ejd.2017.3129>

Huang, J. M., Chikeka, I., & Hornyak, T. J. (2017). Melanocytic Nevi and the Genetic and Epigenetic Control of Oncogene-Induced Senescence. *Dermatologic clinics*, 35(1), 85–93. <https://doi.org/10.1016/j.det.2016.08.001>

Damsky, W. E., & Bosenberg, M. (2017). Melanocytic nevi and melanoma: unraveling a complex relationship. *Oncogene*, 36(42), 5771–5792. <https://doi.org/10.1038/onc.2017.189>

Loria, D., & Matos, E. (2001). Risk factors for cutaneous melanoma: a case-control study in Argentina. *International journal of dermatology*, 40(2), 108–114. <https://doi.org/10.1046/j.1365-4362.2001.01132.x>

Stanganelli, I., De Felici, M. B., Mandel, V. D., Caini, S., Raimondi, S., Corso, F., Bellerba, F., Quaglino, P., Sanlorenzo, M., Ribero, S., Medri, M., Farnetani, F., Feliciani, C., Pellacani, G., Gandini, S., & IMI

the Italian Melanoma Intergroup (2020). The association between pesticide use and cutaneous melanoma: a systematic re-view and meta-analysis. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology : JEADV*, 34(4), 691–708. <https://doi.org/10.1111/jdv.15964>

Fortes, C., Mastroeni, S., Segatto M, M., Hohmann, C., Miligi, L., Bakos, L., & Bonamigo, R. (2016). Occupational Exposure to Pesticides With Occupational Sun Exposure Increases the Risk for Cutaneous Melanoma. *Journal of occupational and environmental medicine*, 58(4), 370–375. <https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000000665>

Hausauer, A. K., Swetter, S. M., Cockburn, M. G., & Clarke, C. A. (2011). Increases in melanoma among adolescent girls and young women in California: trends by socioeconomic status and UV radiation exposure. *Archives of dermatology*, 147(7), 783–789. <https://doi.org/10.1001/archdermatol.2011.44>

Raimondi, S., Suppa, M., & Gandini, S. (2020). Melanoma Epidemiology and Sun Exposure. *Acta dermato-venereologica*, 100(11), adv00136. <https://doi.org/10.2340/00015555-3491>

Ricci, F., Paradisi, A., Fania, L., Pallotta, S., DI Lella, G., Sobrino, L., Panebianco, A., & Abeni, D. (2021). High melanoma risk in non-melanoma skin cancer patients under age 40: a large retrospective cohort study. *Italian journal of dermatology and venereology*, 156(2), 240–243. <https://doi.org/10.23736/S2784-8671.19.06276-X>

Banan, P., Marvi, S. K., McMeniman, E., & De'Ambrosis, B. (2016). An Australian cohort of 210 patients with multiple invasive squamous cell carcinomas: risk factors and associated increased risk of melanoma and internal malignancies. *The Australasian journal of dermatology*, 57(1), 29–32. <https://doi.org/10.1111/ajd.12278>

Strashilov, S., & Yordanov, A. (2021). Aetiology and Pathogenesis of Cutaneous Melanoma: Current Concepts and Advances. *International journal of molecular sciences*, 22(12), 6395. <https://doi.org/10.3390/ijms22126395>

Tas F. (2012). Metastatic behavior in melanoma: timing, pattern, survival, and influencing factors. *Journal of oncology*, 2012, 647684. <https://doi.org/10.1155/2012/647684>

B.W. Stewart, C.P. Wild, *World Cancer Report* (2014). International Agency for Research on Cancer/World Health Organization, Lyon, 2014, pp. 495–502 ISBN: 978-92-832-0443-5.

Luke, J. J., Flaherty, K. T., Ribas, A., & Long, G. V. (2017). Targeted agents and immunotherapies: optimizing outcomes in melanoma. *Nature reviews. Clinical oncology*, 14(8), 463–482. <https://doi.org/10.1038/nrclinonc.2017.43>

Caini, S., Gandini, S., Sera, F., Raimondi, S., Fargnoli, M. C., Bonioli, M., & Armstrong, B. K. (2009). Meta-analysis of risk factors for cutaneous melanoma according to anatomical site and clinico-pathological variant. *European journal of cancer* (Oxford, England : 1990), 45(17), 3054–3063. <https://doi.org/10.1016/j.ejca.2009.05.009>

Karimkhani, C., Green, A. C., Nijsten, T., Weinstock, M. A., Dellavalle, R. P., Naghavi, M., & Fitzmaurice, C. (2017). The global burden of melanoma: results from the Global Burden of Disease Study 2015. *The British journal of dermatology*, 177(1), 134–140. <https://doi.org/10.1111/bjd.15510>

Cichorek, M., Wachulska, M., Stasiewicz, A., & Tymińska, A. (2013). Skin melanocytes: biology and development. *Postepy dermatologii i alergologii*, 30(1), 30–41. <https://doi.org/10.5114/pdia.2013.33376>

Elwood, J. M., & Jopson, J. (1997). Melanoma and sun exposure: an overview of published studies. *International journal of cancer*, 73(2), 198–203. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1097-0215\(19971009\)73:2<198::aid-ijc6>3.0.co;2-r](https://doi.org/10.1002/(sici)1097-0215(19971009)73:2<198::aid-ijc6>3.0.co;2-r)

Lazovich, D., Vogel, R. I., Berwick, M., Weinstock, M. A., Anderson, K. E., & Warshaw, E. M. (2010). Indoor tanning and risk of melanoma: a case-control study in a highly exposed population. *Cancer epidemiology, biomarkers & prevention : a publication of the American Association for Cancer Research, cosponsored by the American Society of*

Preventive Oncology, 19(6), 1557–1568. <https://doi.org/10.1158/1055-9965.EPI-09-1249>

Archier, E., Devaux, S., Castela, E., Gallini, A., Aubin, F., Le Maître, M., Aractingi, S., Bachelez, H., Cribier, B., Joly, P., Jullien, D., Misery, L., Paul, C., Ortonne, J. P., & Richard, M. A. (2012). Carcinogenic risks of psoralen UV-A therapy and narrowband UV-B therapy in chronic plaque psoriasis: a systematic literature re-view. *Journal of the European Academy of Dermatology and Ve-nereology : JEADV*, 26 Suppl 3, 22–31. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3083.2012.04520.x>

Ko, J. M., Velez, N. F., & Tsao, H. (2010). Pathways to melanoma. *Seminars in cutaneous medicine and surgery*, 29(4), 210–217. <https://doi.org/10.1016/j.sder.2010.10.004>

Long, G. V., Swetter, S. M., Menzies, A. M., Gershenwald, J. E., & Scolyer, R. A. (2023). Cutaneous melanoma. *Lancet (London, England)*, 402(10400), 485–502. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(23\)00821-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(23)00821-8)

Lideikaitė, A., Mozūraitienė, J., & Letautienė, S. (2017). Analysis of prognostic factors for melanoma patients. *Acta medica Lituani-ca*, 24(1), 25–34. <https://doi.org/10.6001/actamedica.v24i1.3460>

Leboit PE, B.G., Weedon David, Sarasin A. (2006). World Health Organization of Tumors; Skin Tumors Lyon, France.

Elder DE, E.R., Johnson LB, Murphy GF(2005). *Lever's Histopat-hology of Skin* (9th.ed) Lippincott-Williams&Wilkins, Philadelphia

Chamberlain, A. J., Fritschi, L., & Kelly, J. W. (2003). Nodular mela-noma: patients' perceptions of presenting features and impli-cations for earlier detection. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 48(5), 694–701. <https://doi.org/10.1067/mjd.2003.216>

Baumert, J., Plewig, G., Volkenandt, M., & Schmid-Wendtner, M. H. (2007). Factors associated with a high tumour thickness in pati-ents with melanoma. *The British journal of dermatology*, 156(5), 938–944. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2133.2007.07805.x>

Arrington, J. H., 3rd, Reed, R. J., Ichinose, H., & Krementz, E. T. (1977). Plantar lentiginous melanoma: a distinctive variant of human cutaneous malignant melanoma. *The American journal of surgical pathology*, 1(2), 131–143.

Bradford, P. T., Goldstein, A. M., McMaster, M. L., & Tucker, M. A. (2009). Acral lentiginous melanoma: incidence and survival patterns in the United States, 1986-2005. *Archives of dermatology*, 145(4), 427–434. <https://doi.org/10.1001/archdermatol.2008.609>

REFERANSLAR

- 1.Mackenzie A, Fuite LA, Chan FT, et al. Incidence and pathogenicity of *Arcanobacterium haemolyticum* during a 2-year study in Ottawa. *Clin Infect Dis* 1995; 21:177.
- 2.Carlson P, Renkonen OV, Kontiainen S. *Arcanobacterium haemolyticum* and streptococcal pharyngitis. *Scand J Infect Dis* 1994; 26:283.
- 3.Carlson P, Kontiainen S, Renkonen OV, et al. *Arcanobacterium haemolyticum* and streptococcal pharyngitis in army conscripts. *Scand J Infect Dis* 1995; 27:17.
- 4.Healy CM, Baker CJ. Cervical lymphadenitis. In: Feigin and Cherry's Textbook of Pediatric Infectious Diseases, 8th ed, Cherry JD, Harrison G, Kaplan SL, et al (Eds), Elsevier, Philadelphia 2018. p.124.
- 5.Baker CJ. Group B streptococcal cellulitis-adenitis in infants. *Am J Dis Child* 1982; 136:631.
- 6.Barton LL, Ramsey RA, Raval DS. Neonatal group B streptococcal cellulitis-adenitis. *Pediatr Dermatol* 1993; 10:58.
- 7.Fluegge K, Greiner P, Berner R. Late onset group B streptococcal disease manifested by isolated cervical lymphadenitis. *Arch Dis Child* 2003; 88:1019.
- 8.Albanyan EA, Baker CJ. Is lumbar puncture necessary to exclude meningitis in neonates and young infants: lessons from the group B streptococcus cellulitis- adenitis syndrome. *Pediatrics* 1998; 102:985.
- 9.Brook I. Aerobic and anaerobic bacteriology of cervical adenitis in children. *Clin Pediatr (Phila)* 1980; 19:693.
- 10.Adal KA, Cockerell CJ, Petri WA Jr. Cat scratch disease, bacillary angiomatosis, and other infections due to *Rochalimaea*. *N Engl J Med* 1994; 330:1509.
- 11.Carithers HA. Cat-scratch disease. An overview based on a study of 1,200 patients. *Am J Dis Child* 1985; 139:1124.
- 12.Margileth AM. Cat scratch disease: nonbacterial regional lymphadenitis. The study of 145 patients and a review of the literature. *Pediatrics* 1968; 42:803.
- 13.Marais BJ, Wright CA, Schaaf HS, et al. Tuberculous lymphadenitis as a cause of persistent cervical lymphadenopathy in children from a tuberculosis-endemic area. *Pediatr Infect Dis J* 2006; 25:142.

- 14.Lau SK, Kwan S, Lee J, Wei WI. Source of tubercle bacilli in cervical lymph nodes: a prospective study. *J Laryngol Otol* 1991; 105:558.
- 15.Carvalho AC, Codecasa L, Pinsi G, et al. Differential diagnosis of cervical mycobacterial lymphadenitis in children. *Pediatr Infect Dis J* 2010; 29:629.
- 16.McCabe RE, Brooks RG, Dorfman RF, Remington JS. Clinical spectrum in 107 cases of toxoplasmic lymphadenopathy. *Rev Infect Dis* 1987; 9:754.
- 17.Abdu A, Pajkrt D, Bijker EM. Kikuchi Disease in Children: Case Report and Review of the Literature. *Pediatr Infect Dis J* 2022; 41:199.
- 18.MOUSSATOS GH, BAFFES TG. CERVICAL MASSES IN INFANTS AND CHILDREN. *Pediatrics* 1963; 32:251.
- 19.Wieringa JW, van Houten MA. Case 2: A crying patient with a swelling in the neck. Phlebectasia of the external jugular vein. *Acta Paediatr* 2008; 97:1603.
- 20.Balik E, Erdener A, Taneli C, et al. Jugular phlebectasia in children. *Eur J Pediatr Surg* 1993; 3:46.
- 21.Sander S, Eliçevik M, Unal M, Vural O. Jugular phlebectasia in children: is it rare or ignored? *J Pediatr Surg* 1999; 34:1829.
- 22.Turan-Ozdemir S, Coskun H, Balban M. Phlebectasia of the external jugular vein associated with duplication of the internal jugular vein. *Clin Anat* 2004; 17:522.
- 23.Paleri V, Gopalakrishnan S. Jugular phlebectasia: theory of pathogenesis and review of literature. *Int J Pediatr Otorhinolaryngol* 2001; 57:155.

KAYNAKÇA

1. Ackerknecht, E. (1985). Daz Herz. In Ellenberger-Baum Handbunch der vergleichenden Anatomie der Haustiere. Editors: Zietzschmann O, Ackerknecht E, Grau, H: 18. Edition. Reprint 4. 610-627, Springer-Verlag Berlin, 1985.
2. Akhtar, S. and Hossain, FMA. (2011). Siddiqui MSI, Alam M, Islam MN: Morphology and morphometrical studies on semilunar heart valvas of indigenous cattle (*Bos indicus*). International Journal of Natural Sciences, 1(1): 7-11, 1.
3. Aksoy, G. (2000). Evcil Kedi ve Beyaz Yeni Zelanda Tavşanlarında Kalp ve Kalp Arteria'ları Üzerinde Anatomik Bir Araştırma. Dok-tora Tezi. Y.Y.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Van.
4. Aksoy, G., Özmen, E., Kürtül, İ., Özcan, S., Karadağ, H. (2009). The venous drainage of the heart in the Tuj sheep. Kafkas Üniv Vet Fak Derg, 15(2): 279-286.
5. Aksoy, G., Özüdoğru, Z., Özdemir, D. (2018). A macroanatomic investigation of the coronary arteries and myocardial bridges in Awassi sheep. Eurasian J Vet Sci, 2018, 34, 3, 171-177 DOI: 10.15312/EurasianJVetSci.2018.192
6. Aksoy, G. ve Karadağ, H. (2002). Evcil kedi ve Beyaz Yeni Zelanda Tavşanlarında Kalp ve Kalp Arteria'ları Üzerinde Anatomik Bir Araştırma, Vet Bil Derg, 18: 1-2: 33-40.
7. Arıncı, K. ve Elhan, H. (1995). Anatomi (Ders Kitabı). 2. Cilt Güneş Kitabevi, Ankara.
8. Beşoluk, K., Eken, E., Eyol, E., Karan, M., Özdemir, D., Özüdoğru, Z., Tıpırdamaz, S., Yıldız, H., (2009). Veteriner Anatomi Atlası, Sığır. Medipres Matbaacılık Ltd. Şti. Malatya.
9. Beşoluk K. and Tıpırdamaz S, (2001). Comparative macroanatomic investigations of the venous drainage of the heart in Akkaraman sheep and Angora goats, Anat Histol Embryol, 30: 249-252.
10. Bhargava I and Beaver C, (1970). Observations on the arterial supply and venous drainage of the bovine heart. Anat Anz, 126:343-351.
11. Bhimalli S, Dixit D, Siddibhavi M, Shirol VS, (2011). A study of variations in coronary arterial system in cadaveric human heart. World J of Science and Technology, 1(5): 30-35.

12. Bisaillon A, (1982). Anatomy of the heart in the North American Beaver (Castor Canadensis). Anat Anz, 381-391.
13. Büll ML and Martins MRFB, (2002). Study of the arterial coronary circulation in the dog (canis familiaris). Rev Chil Anat, 20(2): 117-123.
14. Christensen GC and Campeti FL, (1959). Anatomic and functional studies of the coronary circulation in the dog and pig. Am J Vet Res, 20: 18-26.
15. Crouch JE and Lackey, (1969). Text-Atlas of Cat Anatomy. Philadelphia.
16. Çalışlar T, (1975). Karaman koyun ve Tiftik keçisi kalbi üzerinde komparatif incelemeler. AÜ Vet Fak Derg, 12(1/2): 38-53.
17. Doğruer A ve Özmen E, (2012). Kıvrıkcık koyunlarında koroner arterler üzerine makroanatomik bir çalışma. Ata Üni Vet Bil Derg, 7(1): 35-45.
18. Dursun N, (1981). Veteriner Komparatif Anatomi Dolaşım Sistemi (Angiologia). Ankara Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Yayınları: 377, Ders Kitabı: 275. Ankara.
19. Dursun N, (2002). Veteriner Anatomi II. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Medisan Yayınevi, 186-198, Ankara.
20. Dyce, K.M., Sack, W.O., Wensing, C.J.G. (1996). Textbook of Veterinary Anatomy. WB Saunders Company.
21. Frackowiak, H., Jasiczak, K., Pluta, K. (2007). Coronary arteries of the Roe Deer (Capreolus, Linnaeus 1758). Pol J Vet Sci, 10(2): 105-8.
22. George, C.C. and Frank, L.C. (1959). Coronary circulation the dog and pig. Am J Vet Res, 18-25.
23. Getty, R. (1975). General heart and blood vessels. In Sisson and Grossman's the Anatomy of the Domestic Animals. Editor: Getty R, 5. Edition, 1: 164-175. WB Saunders Company, Philadelphia London.
24. Ghoshal, N.G. (1975). Carnivora Heart and Arteries. In Sisson and Grossman's the Anatomy of the Domestic Animals. Editor: Getty R, 5. Edition Volume 2, 1594- 1651. WB Saunders Company, Philadelphia, London.
25. Gümrükçüoğlu, H.A., Gümrükçüoğlu, F.N., Koyun, N. (2016). Sağ atrium anatomisi ve klinik önemi, Van Tıp Dergisi.
26. Gürbüz, İ. (2015). Tuj ve Hemşin Koyunlarında Kalp ve Koroner Damarlar Üzerine Karşılaştırmalı Makroanatomik Araştırmalar, Doktora Tezi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.

27. Gryzbiak, M. (1985). Morphology of the tendinous chords in the left ventricle of human heart. *Folia morphol (Warsz)*, 3: 223-231.
28. Hadziselimovic, H., Secerov, D., Gmaz-Nikulin, E., (1974). Comparative anatomical investigations on coronary arteries in wild and domestic animals. *Acta Anat*, 90: 16-35.
29. Halıgür, A. and Dursun, N. (2009). Morphological and morphometric investigation of the musculus papillaris and chordae tendineae of the Donkey (*Equus asinus* L.). *J of Anim Vet Advances*, 8(4): 726-733.
30. Hegazi, H. (1958). Die Blutgefäßversorgung des Herzens von Rind, Kchaf und Ziege. Inaugural Dissertation, Giessen.
31. Kabak, M. and Onuk, B. (2012). Macroanatomic investigation on the venous drainage of the heart in Roe Deer (*Capreolus capreolus*). *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 18(6): 957-963.
32. Karadağ, H. ve Soygüder, Z. (1989). Doğu Anadolu Kırmızısı Sığırında kalp ve kalp arteria'ları üzerinde anatomik bir araştırma. *AÜ Vet Fak Derg*, 36(2): 482-495.
33. Karami, H., Tooloei, M., Hasanzadeh, B., Hasan, M., Khani, M. (2008). Architecture of Buffalo's (*Bubalus bubalis*) coronary arteries. *J of An and Vet Advan*, 7(12): 1635-1639.
34. Koch, T. (1970). *Lehrbuch der Veterinary – Anatomie*. Bd III. Die grossen Versorgungs und Steuerungssysteme. Veb Gustav Fischer Verlag, Jena.
35. Malfroy, F. (1957). *Les glades et abats en opotherapie*. 22-25, pensee moderne, Paris.
36. Martin, P. (1915). *Lehrbuch der Anatomie Haustiere*. Stuttgart.
37. May, N.D.S. (1974). *The Anatomy of the Sheep*. 2nd ed, University of Queensland Press, Brisbane.
38. McClure, R.C., Dallman, M.J., Garret, P.D. (1973). *Cat Anatomy an Atlas, Text and Dissection Guide*. Lea and Feibiger, Philadelphia.
39. Miller, M., Christensen, G., Evans, H. (1964). *Anatomy of the Dog*. WB Saunders company, Philadelphia London, 267-285.
40. Nickel, R.A., Schummer, A., Seiferle, E. (1981). *The Anatomy of the Domestic Animals. Volume 3, the circulatory system*, Verlag Paul Parey, Berlin Hamburg.

41. Nur, İ.H. ve Aksoy, G. (2000). Van kedisinin koroner arterleri üzerin-de makroanatomik ve subgros bir araştırma, YYÜ Vet Fak Derg, 11 (1): 83- 92.
42. Pasquini, C., Spurgeon, T., Pasquini, S. (2003), *Anatomy of Domestic Animals*. 9th edn, Sudz Publishers, USA.
43. Perez, W. and Lima, M. (2007). Brief description of the cardiac ana-tomy in a tiger (*Panthera tigris*, Linnaeus, 1758): a case report. *Ve-terinari Medicina*, 52(2): 83-86.
44. Schummer, A., Wilkens, H., Vollmerhaus, B., Habermehl, K.H. (1981). *The Circulatory System, the Skin and Cutaneous Organs of the Domes-tic Mammals*. Verlag Paul Parey, Hamburg, 3:27-34.
45. Shofti, R., Zaretzki, A., Cohen, E., Engel, A., Bar-el, Y. (2004). The Sheep as a model for coronary artery bypass surgery. *Lab Anim*, 149-157.
46. Solem, J.O., Boumbzebra, D., Al-Buraiki, J., Nakeeb, S., Rafeh, W., AlHa-lees, Z. (2000). Evaluation of a new device for quick suture-less coro-nary artery anastomosis in surviving sheep. *Eur J Cardio-Thorac*, 17, 312-318.
47. Stankovic, I. and Jesic, M. (2004). Morphometric characteristics of the conal coronary artery. *MJM*, 8: 2-6.
48. Tıpırdamaz, S. (1987). Akkaraman koyunları ve Kıl keçilerinde kalp ve kalp arteriaları üzerinde karşılaştırmalı çalışmalar. *SÜ Vet Fak Derg*, 3(1): 179-191.
49. Tıpırdamaz, S., Dursun, N., Yalçın, H. (1996). Kangal köpeklerinde kalbin koroner arterleri üzerinde makroanatomik çalışmalar. *Vet Bil Derg*, 12, 2: 115-120.
50. Tıpırdamaz, S., Yalçın, H., Beşoluk, K., Eken, E. (1999). Ruminant-larda Toplardamarlar. *Selçuk Üniversitesi Basımevi*, Konya.
51. Ülger, H. ve Karaca, Ö. (2008). İnsan kalbinde mitral kapağa ait chor-dae tendinea ve musculus papillaris’lerin morfolojik incelenmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences)*, 18(2) 72-80.
52. Vallet, L.P. (1951). *Les Arteres Coronaries Cardiaques Chez les Car-nivores*. These Med Ve. Imprimerie des Beaux-Arts, Lyon, France.
53. Vincenti, L.D., Westcott, R., Lee, C. (2014). Sheep (*Ovis Aries*) as a model for cardiovascular surgery and management before, during and after cardiopulmonary bypass, *Journal of American Associa-tion for Labora-tory Animal Science*, 439-448.

54. Vladova, D. (2005). Ventricular coronary pattern in the cat. *Trakia jo-urnal of Sciences*, 3(2): 44-49.
55. Yoldaş, A. and Nur, İ.H. (2012). The distribution of the cardiac veins in the New Zealand White rabbits (*Oryctolagus cuniculus*). *Irian J of Vet Res, Shiraz Uni*, 13(3): 40.
56. Roudaut, R., Serri, K., Lafitte, S. (2007). Thrombosis of prosthetic he-art valves: diagnosis and therapeutic considerations.
57. <http://www.bartleby.com/107/> Erişim Tarihi: 19.12.2021
58. <https://www.ahmetakgul.com.tr/index.php/uzmanliklar/kalp-hastaliklari/1648-mekanik-ve-biyoprotez-kalp-kapakciklari-nedir-farklari-nelerdir> Erişim Tarihi: 21.12.2021

KAYNAKLAR

- Çatak, P. D., & Ögel, K. (2010). Farkındalık temelli terapiler ve terapötik süreçler. *Klinik Psikiyatri*, 13(1), 85-91.
- Ceyhan, N., & Esmeray, E. (2012). Petrol kirliliği ve biyoremediasyon. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 95-101.
- Çınar, U. (2023). Rachel Carson, Sessiz İlkbahar, Palme Yayınevi, Çev. Çağatay Güler, İstanbul 2011, 398 S.
- Duman, Ç. (2020). COVID-19 Pandemi Sonrası Şiddet İçeren Devlet Dışı Aktörlerin Geleceği: Lübnan Hizbullah'ı Örneği. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 59-70.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 2023. https://www.who.int/health-topics/environmental-health#tab=tab_1 adresinden erişilmiştir.
- Kayhan, A. K. (2022). Cıva Tehlikesi ile Mücadelede Küresel Uzlaş: Minamata Sözleşmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 28(2), 713-743.
- Kılıç, N. (2017). Çevre ve dış politika ilişkisi: Çernobil kazası ve Türk dış politikasına yansımaları. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 151-179.
- Özdağ, U. (2011). Sessiz Bahar'dan sonra ses getiren elli yıl: Kadın, çevre, sağlık. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 179-199.
- <https://bianet.org/haber/2020-brezilya-yanginlari-17-milyon-hayvan-hayatini-kaybetti-255025> Erişim Tarihi: 12.05.2024

KAYNAKLAR

Ana Carolina Ottaiano, Gustavo Dalul Gomez, Tomás de Andrade Lourenção Freddi, The Facial Nerve: Anatomy and Pathology, Se-minars in Ultrasound, CT and MRI, Volume 44, Issue 2, 2023, Pa-ges 71-80, ISSN 0887-2171, <https://doi.org/10.1053/j.sult.2022.11.005>.

Serryth Colbert, Daryl Coombes, Daryl Godden, Luke Cascarini, Cyrus Kera-wala, Peter A. Brennan, How do I manage an acute in-jury to the facial nerve?, British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, Volume 52, Issue 1, 2014, Pages 67-71, ISSN 0266-4356, <https://doi.org/10.1016/j.bjoms.2013.09.006>.

Odeode TO, Ologe FE. Facial nerve palsy after head injury: Case incidence, causes, clinical profile and outcome. J Trauma. 2006 Aug;61(2):388-91. doi: 10.1097/01.ta.0000224140.26660.5c. PMID: 16917455.

Linda N. Lee, Sofia Lyford-Pike, Kofi Derek O. Boahe-ne, Traumatic Facial Nerve Injury, Otolaryngologic Clinics of North America, Volume 46, Issue 5, 2013, Pages 825-839, ISSN 0030-6665, ISBN 9780323227315, <https://doi.org/10.1016/j.otc.2013.07.001>.

Sullivan FM, Swan IR, Donnan PT, Morrison JM, Smith BH, McKinstry B, Davenport RJ, Vale LD, Clarkson JE, Hammersley V, Hayavi S, McAteer A, Stewart K, Daly F. Early treatment with prednisolone or acyclovir in Bell's palsy. N Engl J Med. 2007 Oct 18;357(16):1598-607. doi: 10.1056/NEJMoa072006. PMID: 17942873.

Nosan DK, Benecke JE Jr, Murr AH. Current perspective on tem-poral bone trauma. Otolaryngol Head Neck Surg. 1997;117:67-71.

Cardoso, Jefferson Rosa*; Teixeira, Elsie Cobra†; Moreira, Michel-le Damas-ceno*; Fávero, Francis Meire‡; Fontes, Sissy Veloso‡; Bul-le de Oliveira, Acary Souza‡. Effects of Exercises on Bell's Palsy: Systematic Review of Ran-domized Controlled Trials. Otology & Neurotology 29(4):p 557-560, June 2008. | DOI: 10.1097/MAO.0b013e31816c7bfl

Ottaiano AC, Gomez GD, Freddi TAL. The Facial Nerve: Anatomy and Patho-logy. Semin Ultrasound CT MR. 2023 Apr;44(2):71-80. doi: 10.1053/j.sult.2022.11.005. Epub 2022 Nov 28. PMID: 37055142.

Takezawa, K., Townsend, G. & Ghabriel, M. The facial nerve: anatomy and as-sociated disorders for oral health professionals. Odontology 106, 103-116 (2018). <https://doi.org/10.1007/s10266-017-0330-5>

Chang CY, Cass SP. Management of facial nerve injury due to temporal bone trauma. Am J Otol. 1999 Jan;20(1):96-114. PMID: 9918183.

Schimmel, M et al. "Oro-facial impairment in stroke patients." *Journal of oral rehabilitation* vol. 44,4 (2017): 313-326. doi:10.1111/joor.12486

Green JD Jr, Shelton C, Brackmann DE. Iatrogenic facial nerve injury during otologic surgery. *Laryngoscope*. 1994 Aug;104(8 Pt 1):922-6. doi: 10.1288/00005537-199408000-00002. PMID: 8052074.

Nogueira RV, Vasconcelos BC. Facial nerve injury following surgery for the treatment of ankylosis of the temporomandibular joint. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal*. 2007 Mar 1;12(2):E160-5. PMID: 17322807.

Kaya, Y., Sarikcioglu, L. Sir Herbert Seddon (1903–1977) and his classification scheme for peripheral nerve injury. *Childs Nerv Syst* 31, 177–180 (2015). <https://doi.org/10.1007/s00381-014-2560-y>

William W. Campbell, Evaluation and management of peripheral nerve injury, *Clinical Neurophysiology*, Volume 119, Issue 9, 2008, Pages 1951-1965, ISSN 1388-2457, <https://doi.org/10.1016/j.clinph.2008.03.018>.

Peter Ahlborn, Melitta Schachner, Andrey Irintchev, One hour electrical stimulation accelerates functional recovery after femoral nerve repair, *Experimental Neurology*, Volume 208, Issue 1, 2007, Pages 137-144, ISSN 0014-4886, <https://doi.org/10.1016/j.expneurol.2007.08.005>.

Sullivan, Frank M et al. "Early treatment with prednisolone or acyclovir in Bell's palsy." *The New England journal of medicine* vol. 357,16 (2007): 1598-607. doi:10.1056/NEJMoa072006

Scheller K, Scheller C. Nimodipine promotes regeneration of peripheral facial nerve function after traumatic injury following maxillofacial surgery: an off label pilot-study. *J Craniomaxillofac Surg*. 2012 Jul;40(5):427-34. doi: 10.1016/j.jcms.2011.07.016. Epub 2011 Sep 1. PMID: 21885293.

Greywoode, J., Ho, H., Artz, G., & Heffelfinger, R. (2010). Management of Traumatic Facial Nerve Injuries. *Facial Plastic Surgery*, 26(06), 511–518. doi:10.1055/s-0030-1267726

Owusu Boahene, K. D. (2016). Temporalis Muscle Tendon Unit Transfer for Smile Restoration After Facial Paralysis. *Facial Plastic Surgery Clinics of North America*, 24(1), 37–45. doi:10.1016/j.fsc.2015.09.004

Cai, Zhi Gang et al. "Efficacy of functional training of the facial muscles for treatment of incomplete peripheral facial nerve injury." *The Chinese journal of dental research* vol. 13,1 (2010): 37-43.

Panthaki, Zubin J. MD, CM. The Facial Nerve by William H. Slat-terly III and Babak Azizzadeh. *The Journal of Craniofacial Sur-gery* 26(1):p 312, January 2015. | DOI: 10.1097/SCS.0000000000001254

Kochhar, A., Larian, B., & Azizzadeh, B. (2016). Facial Nerve and Parotid Gland Anatomy. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 49(2), 273–284. doi:10.1016/j.otc.2015.10.002

May M. Trauma to the facial nerve. *Otolaryngol Clin North Am*. 1983 Aug;16(3):661-70. PMID: 6634187.

Turgut M, Kaplan S. Effects of melatonin on peripheral nerve re-generation. *Recent Pat Endocr Metab Immune Drug Discov*. 2011 May;5(2):100-8. doi: 10.2174/187221411799015336. PMID: 22074585.

House, J. W., & Brackmann, D. E. (1985). Facial Nerve Grading System. *Otolaryngology-Head and Neck Surgery*, 93(2), 146–147. doi:10.1177/019459988509300202

Schindl A, Schindl M, Pernerstorfer-Schön H, et al. Low-intensity laser therapy: a review. *Journal of Investigative Medicine: the Of-ficial Publication of the American Federation for Clinical Research* 2000;48:312–26.

Rosso MPdO, Buchaim DV, Rosa Junior GM, et al. Low-Level La-ser Therapy (LLLT) improves the repair process of peripheral ner-ve injuries: a mini re-view. *J Neurorehabil* 2017;4:2–4.

Nussbaum EL, Van Zuylen J, Jing FJPC. Transmission of light through human skin folds during phototherapy: effects of physical characteristics, irradiation wavelength, and skin-diode coupling. *Physiother Canada* 2007;59:194–207.

Enwemeka CSJLT. Attenuation and penetration of visible 632. 8 nm and invi-sible infra-red 904 nm light in soft tissues. *Laser Ther* 2000;13: 95–101.

Zarkovic Gjurić, S.; Pang, J.; Vrčkovnik, M.; Hanna, R. Efficacy of 1064 nm Photobiomodulation Dosimetry Delivered with a Col-limated Flat-Top Handpi-ece in the Management of Peripheral Fa-cial Paralysis in Patients Unresponsive to Standard Treatment Care: A Case Series. *J. Clin. Med*. 2023, 12, 6294. <https://doi.org/10.3390/jcm12196294>

Tiemstra JD, Khatkhate N. Bell's palsy: diagnosis and manage-ment. *Am Fam Physician*. 2007 Oct 1;76(7):997-1002. PMID: 17956069.

Korlu S, Vayisoglu Y, Comelekoglu U, Aktas S, Arpaci RB, Yalin S, et al. Is mycophenolate mofetil an alternative agent to corticoste-roids in traumatic nerve paralysis? *J Craniofac Surg* 2014;25(6):e510–3.

Ordahan B, Karahan AY. Role of low-level laser therapy added to facial expression exercises in patients with idiopathic facial (Bell's) palsy. *Lasers Med Sci*. 2017 May;32(4):931-936. doi: 10.1007/s10103-017-2195-9. Epub 2017 Mar 23. Erratum in: *Lasers Med Sci*. 2019 Jun 17;: PMID: 28337563.

Manikandan, N. (2007). Effect of facial neuromuscular re-education on facial symmetry in patients with Bell's palsy: a randomized controlled trial. *Clinical Rehabilitation*, 21(4), 338–343. doi:10.1177/0269215507070790

Bernal G (1993) Helium neon and diode laser therapy is an effective adjunctive therapy for facial paralysis. *Laser Ther* 5:79–87

KAYNAKLAR

- Ahn, D. (2013). Anatomical study on the diaphyseal nutrient foramen of the femur and tibia of the German shepherd dog. *Journal of Veterinary Medical Science*, 75(6), 803-808.
- Atasoy, F., Erdoğan, M., Özarslan, B., Yüceer, B., Kocakaya, A., & Akçapınar, H. (2014). Malaklı Karabaş köpeklerde bazı morfolojik ve genetik özellikler. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 61(2), 125-132.
- Carter, D.R., & Beaupré, G.S. (2007) *Skeletal Function and Form: Mechanobiology of Skeletal Development, Aging, and Regeneration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dursun, N. (2008). *Veteriner Anatomi I*. 12. Baskı. Ankara: Medisan Yayınevi.
- Evans, H. E. 1993. *Miller's Anatomy of the Dog*, 3rd ed., Saunders, Philadelphia.
- Fidan, M. A. & Özüdoğru, Z. (2024). Morphometric Investigation of Lumbal and Sacral Vertebrae in Aksaray Malakli Dogs. *International Journal of Engineering Inventions*, 13(4), 15-22.
- İlgün, R., Özüdoğru, Z., Karabulut, O., & Can, M. (2022). Macroanatomical and morphometric study on the skull bones of Aksaray Malakli dogs. *Folia Morphologica*, 81(1), 157-163.
- Kara, M. E., Kılımcı, F. S., & Vedat, O. N. A. R. (2011). Foraminal index on the dog femora. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 58(4), 229-232.
- Kirschner, M. H., Menck, J., Hennerbichler, A., Gaber, O., & Hofmann, G. O. (1998). Importance of arterial blood supply to the femur and tibia for transplantation of vascularized femoral diaphyses and knee joints. *World journal of surgery*, 22(8), 845-852.
- Kizilkanat, E., Boyan, N., Ozsahin, E. T., Soames, R., & Oguz, O. (2007). Location, number and clinical significance of nutrient foramina in human long bones. *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger*, 189(1), 87-95.
- Kumar, K., Mogha, I. V., Aithal, H. P., Kinjavdekar, P., Amarpal, Singh, G. R., ... & Kushwaha, R. B. (2007). Occurrence and pattern of long bone fractures in growing dogs with normal and osteopenic bones. *Journal of Veterinary Medicine Series A*, 54(9), 484-490.

- Özüdoğru, Z., Fidan, M. A., Gümüş, F., & İlgün, R. (2023). Aksaray Malaklı köpeklerinde tibia ve interkondiler genişlik indeksi üzerine morfometrik bir çalışma. *Journal of Advances in Vetbio Science and Techniques*, 8(2), 143-149.
- Piermattei, D.L, Flo, G.L. & Decamp, C.E. (2006) *Handbook of Small Animal Orthopedics and Fracture Repair*, Elsevier Inc.St Luis.
- Sebestyen, P., Marcellin-Little, D. J., & Deyoung, B. A. (2000). Femoral medullary infarction secondary to canine total hip arthroplasty. *Veterinary Surgery*, 29(3), 227-236.
- Singh, A. P., Mirakhur, K. K., & Nigam, J. M. (1983). A study on the incidence and anatomical locations of fractures in canine, caprine, bovine, equine and camel. *Indian J. Vet. Surg.* 4: 61-66.
- Topaloğlu, U., Ketani, M. A., & Saruhan, B. G. (2017). Kemik doku ve kemikleşme çeşitleri. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 10(1), 62-71.
- Ukoha, U. U., Umeasalugo, K. E., Nzeako, H. C., Ezejindu, D. N., Ejimofor, O. C., & Obazie, I. F. (2013). A study of nutrient foramina in long bones of Nigerians. *National journal of medical research*, 3(04), 304-308.
- Yang, Y. Q., Tan, Y. Y., Wong, R., Wenden, A., Zhang, L. K., & Rabie, A. B. M. (2012). The role of vascular endothelial growth factor in ossification. *International journal of oral science*, 4(2), 64-68.
- Zhang, X., Siclari, V. A., Lan, S., Zhu, J., Koyama, E., Dupuis, H. L., ... & Qin, L. (2011). The critical role of the epidermal growth factor receptor in endochondral ossification. *Journal of Bone and Mineral Research*, 26(11), 2622-2633.

Referanslar

- Alagöz, E. (2017). Basic Concepts in Intervention of Nuclear, Radiological Injuries, Acute Radiation Syndrome and Its Treatment. *Nuclear Medicine Seminars*, 3(3), 189–195. <https://doi.org/10.4274/nts.2017.021>
- Allen, C., & Denham, S. (2011, July 17). International Space Station Acoustics—A Status Report. *41st International Conference on Environmental Systems*. 41st International Conference on Environmental Systems, Portland, Oregon. <https://doi.org/10.2514/6.2011-5128>
- Barisano, G., Sepehrband, F., Collins, H. R., Jillings, S., Jeurissen, B., Taylor, J. A., Schoenmaekers, C., De Laet, C., Rukavishnikov, I., Nosikova, I., Litvinova, L., Rumshiskaya, A., Annen, J., Sijbers, J., Laureys, S., Van Ombergen, A., Petrovichev, V., Sinitsyn, V., Pechenkova, E., ... Wuyts, F. L. (2022). The effect of prolonged spaceflight on cerebrospinal fluid and perivascular spaces of astronauts and cosmonauts. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 119(17), e2120439119. <https://doi.org/10.1073/pnas.2120439119>
- Blue, R. S., Bonato, F., Seaton, K., Bubka, A., Vardiman, J. L., Mathers, C., Castleberry, T. L., & Vanderploeg, J. M. (2017). The Effects of Training on Anxiety and Task Performance in Simulated Suborbital Spaceflight. *Aerospace Medicine and Human Performance*, 88(7), 641–650. <https://doi.org/10.3357/AMHP.4807.2017>
- Blue, R. S., Pattarini, J. M., Reyes, D. P., Mulcahy, R. A., Garbino, A., Mathers, C. H., Vardiman, J. L., Castleberry, T. L., & Vanderploeg, J. M. (2014). Tolerance of Centrifuge-Simulated Suborbital Spaceflight by Medical Condition. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 85(7), 721–729. <https://doi.org/10.3357/ASEM.3956.2014>
- Bogomolov, V. V., Kuzmin, M. P., & Danilichev, S. N. (2017). On the Problem of Intracranial Hypertension in Astronauts under the Conditions of Long-term Microgravity. *Human Physiology*, 43(7), 765–768. <https://doi.org/10.1134/S0362119717070040>
- Clark, J. B. (2001). *Acoustic Issues in Human Spaceflight*. <https://ntrs.nasa.gov/citations/20100031889>
- Clément, G. (2011). *Fundamentals of Space Medicine*. Springer New York. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-9905-4>
- Galts, C. (2017). A journey to Mars: The medical challenges associated with deep space travel and possible solutions. *University of British Columbia Medical Journal*, 8(2), 38–39.

- Kanas, N., & Manzey, D. (2008). *Space psychology and psychiatry* (2nd ed). Microcosm Press Springer.
- Lee, J. K., Koppelmans, V., Riascos, R. F., Hasan, K. M., Pasternak, O., Mulara, A. P., Bloomberg, J. J., & Seidler, R. D. (2019). Spaceflight-Associated Brain White Matter Microstructural Changes and Intracranial Fluid Redistribution. *JAMA Neurology*, 76(4), 412. <https://doi.org/10.1001/jamaneurol.2018.4882>
- Levin, D. R., Blue, R. S., Castleberry, T. L., & Vanderploeg, J. M. (2015). Tolerance of Centrifuge-Simulated Suborbital Spaceflight in Subjects with Implanted Insulin Pumps. *Aerospace Medicine and Human Performance*, 86(4), 407–409. <https://doi.org/10.3357/AMHP.4134.2015>
- Limardo-Rodriguez, J. G., Allen, C. S., & Danielson, R. W. (2015, July 12). *Status: Crewmember Noise Exposures on the International Space Station*. International Conference on Environmental Systems, Bellevue, WA. <https://ntrs.nasa.gov/citations/20150011048>
- Mallis, M. M., & DeRoshia, C. W. (2005). Circadian rhythms, sleep, and performance in space. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 76(6 Suppl), B94-107.
- Miller, J. D. (1974). Effects of noise on people. *J. Acoust. Soc. Am.*, 56(3).
- NASA. (n.d.). *Seven Ways Astronauts Improve Sleep May Help You Snooze Better on Earth*. Retrieved March 24, 2024, from <https://www.nasa.gov/missions/station/seven-ways-astronauts-improve-sleep-may-help-you-snooze-better-on-earth/>
- NASA Spaceflight Human-System Standard Volume 2: Human Factors, Habitability, and Environmental Health | Standards* (NASA-STD-3001 VOL 2; D). (2023). NASA Standard. <https://standards.nasa.gov/standard/NASA/NASA-STD-3001-VOL-2>
- National Council on Radiation Protection and Measurements (Ed.). (1989). *Guidance on radiation received in space activities*. NCRP.
- Palinkas, L. A. (1991). Group Adaptation and Individual Adjustment in Antarctica: A Summary of Recent Research. In A. A. Harrison, Y. A. Clearwater, & C. P. McKay (Eds.), *From Antarctica to Outer Space* (pp. 239–251). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4612-3012-0_22
- Palinkas, L. A. (2001). Psychosocial issues in long-term space flight: Overview. *Gravitational and Space Biology Bulletin: Publication of the American Society for Gravitational and Space Biology*, 14(2), 25–33.

- Parazynski, S. E., Hargens, A. R., Tucker, B., Aratow, M., Styf, J., & Crenshaw, A. (1991). Transcapillary fluid shifts in tissues of the head and neck during and after simulated microgravity. *Journal of Applied Physiology (Bethesda, Md.: 1985)*, 71(6), 2469–2475. <https://doi.org/10.1152/jappl.1991.71.6.2469>
- Rainford, D., & Gradwell, D. P. (Eds.). (2016). In *Ernsting's aviation and space medicine* (Fifth edition, pp. 323–354). Chapman and Hall/CRC.
- Rasmussen, J., & Haythorn, W. (1963, December 11). SELECTION AND EFFECTIVENESS CONSIDERATIONS ARISING FROM ENFORCED CONFINEMENT OF SMALL GROUPS. *Heterogeneous Combustion Conference*. Heterogeneous Combustion Conference, Palm Beach, FL, U.S.A. <https://doi.org/10.2514/6.1963-1418>
- Stepanek, J., Blue, R. S., & Parazynski, S. (2019). Space Medicine in the Era of Civilian Spaceflight. *New England Journal of Medicine*, 380(11), 1053–1060. <https://doi.org/10.1056/NEJMra1609012>
- Thirsk, R., Kuipers, A., Mukai, C., & Williams, D. (2009). The space-flight environment: The International Space Station and beyond. *Canadian Medical Association Journal*, 180(12), 1216–1220. <https://doi.org/10.1503/cmaj.081125>
- Young, L. R., & Sutton, J. P. (Eds.). (2021). Handbook of Bioastronautics. In *Handbook of Bioastronautics* (pp. 626–638). Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-12191-8>

KAYNAKLAR

- Aghajanzadeh M, Manouchehr R. (2015). Granulomatous mastitis: presentations, diagnosis, treatment and outcome in 206 patients from the north of Iran. *The Breast J*, 24.4, 456-460.
- Al Manasra AR, Al-Hurani MF. (2016). Granulomatous mastitis: a rare cause of male breast lump. *Case Rep Oncol*, 9, 516-94
- Aksoy Ş, Şefika A. (2010). Granülomatöz Mastit ve Cerrahi Tedavisi. *Istanbul Med J*, 11(4), 164-167
- Arıncı K, Elhan A. (2010). Anatomi 1. Cilt, 4. Baskı. Ankara, Güneş Kitabevi, 251-61.
- Bani-Hani KE, Yaghan RJ, Matalka II, Shatnawi NJ. (2004). Idiopathic granulomatous mastitis: Time to avoid unnecessary mastectomies. *Breast J*, 10, 318-322.
- Coşkun T, Kara E, Kaya Y, Güler Y, Kandiloğlu A. R, Göktan C. (2006). Granülomatöz Mastit: Cerrahi Tedavi- Rekürrens İlişkisi. *J Br Health*, 2(1), 26-30.
- Çiftci F, Anuk T. (2017) İdiopatik granulomatöz mastit: Zor tanı ve yönetim. *Dicle medj*, 44(2), 167-174.
- Dağıstan E, Coşkun Z. (2018). Tanısal Bir Zorluk: İdiopatik Granülomatöz Mastit. *SMJ*, 8(1), 46-51.
- Franke-Radowiecka A, Wasowicz K. (2002). Adrenergic and cholinergic innervation of the mammary gland in the pig. *Anat His tol Embryol*, 31, 3–7.
- Haddad M, Sheybani F, Arian M, Gharib M. (2020). Methotrexate-based regimen as initial treatment of patients with idiopathic granulomatous mastitis. *Breast J*, 26(2), 325-327.
- Kawashima K, Yamamoto S, Narui K. (2023). Granulomatous mastitis in a male breast: A case report and review of literature. *Clin Case Rep*, 11(3), 7048.
- Kornfeld H. W, Mitchell K. B. (2021). Management of idiopathic granulomatous mastitis in lactation: case report and review of the literature. *Int Breastfeed J*, 16, 1-6.
- Lai EC, Chan WC, Ma TK, Tang AP, Poon CS, Leong HT. (2005). The role of conservative treatment in idiopathic granulomatous mastitis. *Breast J*, 11: 454-456.

- Martinez-Ramos D, Simon-Monterde L, Suelves-Piqueres C. (2015). Idiopathic granulomatous mastitis: A systematic review of 3060 patients. *Breast J*, 25(6):1245-1250.
- Memis A, Bilgen I, Ustun EE, Ozdemir N, Erhan Y, Kapkaç M. (2002). Granulomatous mastitis: imaging findings with histopathologic correlation. *Clin Radiol*, 57:1001- 6.
- Netter FH. (2010). *Atlas of Human Anatomy*. 5th ed. Philadelphia: Saunders, 251-300.
- Rona G, Arifoğlu M, Voyvoda N, Kökten Ş, Çetin K. (2023). Feasibility of Diffusion-weighted Magnetic Resonance Imaging for Differentiating Idiopathic Granulomatous Mastitis From Malignant Breast Lesions. *Med J Bakirkoy*, 19, (1), 35-40.
- Özbağ D. (2019). *İnsan Anatomi*, 1. Baskı. İstanbul, İstanbul Tıp Kitabevi, 253-6.
- Tekgöz E, Çolak S, Çınar M, Yılmaz S. (2020). Treatment of idiopathic granulomatous mastitis and factors related with disease recurrence. *Turk J Med Sci*, 50(5):1380-1386.
- Ötegeçeli MA. (2023). Granülomatöz Mastit Hastalarının Retrospektif Olarak İncelenmesi. Uzmanlık Tezi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa Ulu-dağ Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Özşen M, Tolunay M, Gökgöz M. (2018). Granulomatous Lobular Mastitis: Clinicopathologic Presentation of 90 Cases Department of Pathology. *Turk J Pathol*, 34(3), 215-219
- Pala E, Ekmekçi S. (2010). Granulomatous mastitis: a clinical and diagnostic dilemma. *Turk J Pathol*, 38.1, 40.
- Zen Y, Kasahara Y, Horita K, et al. (2018). Inflammatory pseudotumor of the breast in a patient with a high serum IgG4 level: histologic similarity to sclerosing pancreatitis. *Am J Surg Pathol*, 29, 275(278).

KAYNAKLAR

- Aertsens, A., Alvarez, J.R., Poncet, C.M., Beaufrère, H., & Ragetly, G.R. (2015). Comparison of the tibia plateau angle between small and large dogs with cranial cruciate ligament disease. *Veterinary Comparative Orthopaedics and Traumatology*, 28, 385–390
- Aghapour, M., Bockstahler, B., Kneissl, S., Tichy, A., & Vidoni, B. (2019). Femoral and tibial alignments in chihuahuas with patellar luxation by radiograph: angular values and intra- and inter-observer agreement of measurements. *PLoS One* 14(03):e0214579
- Barone, R. (2006). *Anatomia comparata dei mammiferi domestici. Vol. I. Osteologia*. 3rd ed. Bologna: Edagricole; 231–366.
- Dismukes, D.I., Fox, D.B., Tomlinson, J.L., Cook, J.L., & Essman, S.C. (2008). Determination of pelvic limb alignment in the large-breed dog: A cadaveric radiographic study in the frontal plane. *Veterinary Surgery*, 37, 674–682.
- Dudley, R.M., Kowaleski, M.P., Drost, W.T., & Dyce, J. (2006). Radiographic and computed tomographic determination of femoral varus and torsion in the dog. *Veterinary Radiology Ultrasound*, 47, 546–552.
- Fuller, M.C., Kapatkin, A.S., Bruecker, K.A., Holsworth, I.G., Kass, P.H., & Hayashi, K. (2004). Comparison of the tibial mechanical joint orientation angles in dogs with cranial cruciate ligament rupture. *Canadian Veterinary Journal*, 55, 757.
- Garnoeva, R., Roydev, R., Paskalev, M., & Peichamperi, M. (2018) Radiographic measures of pelvic limb malalignment in small breed dogs with various grades of medial patellar luxation. *Comparative Clinic Pathology*, 27, 1551–1555.
- Guénégo, L., Payot, M., Charru, P., & Verwaerde, P. (2017). Comparison of tibial anatomical-mechanical axis angle between predisposed dogs and dogs at low risk for cranial cruciate ligament rupture. *Veterinary Journal*, 225, 35–41.
- Hauptman, J., Prieur, W.D., Butler, H.C., & Guffy, M.M. (1979). The angle of inclination of the canine femoral head and neck. *Veterinary Surgery*, 8, 74–77.
- Hulse, D.A. (1993). Medial Patellar Luxation in the Dog. Bojrab, M.J (Ed.) In *Disease Mechanisms in Small Animal Surgery*, 2nd ed. Lea Febiger: Philadelphia, PA, USA, 808–817.

- Jaeger, G.H., Marcellin-Little, D.J., & Ferretti, A. (2007). Morphology and correction of distal tibial valgus deformities. *Journal of Small Animal Practice*, 48, 678–682.
- Mortari, A.C., Rahal, S.C., Vulcano, L.C., da Silva, V.C., & Volpi, R.S. (2009). Use of radiographic measurements in the evaluation of dogs with medial patellar luxation. *Canadian Veterinary Journal*, 50, 1064.
- Olimpo, M., Piras, L.A., & Peirone, B. (2016). Pelvic limb alignment in small breed dogs: A comparison between affected and free subjects from medial patellar luxation. *Veterinaria Italiana*, 52, 45-50.
- Osmond, C.S., Marcellin-Little, D.J., Harrysson, O.L., & Kidd, L.B. (2006). Morphometric assessment of the proximal portion of the tibia in dogs with and without cranial cruciate ligament rupture. *Veterinary Radiology Ultrasound* 47, 136-141.
- Paley, D. (2003). *Principles of Deformity Correction*; Springer: Berlin/Heidelberg, Germany
- Perry, K.L., Adams, R.J., Andrews, S.J., Tewson, C., & Bruce, M. (2017). Impact of femoral varus on complications and outcome associated with corrective surgery for medial patellar luxation. *Veterinary Comparative Orthopaedics Traumatology*, 30, 288-298.
- Phetkaew, T., Kalpravidh, M., Penchome, R., & Wangdee, C. A. (2018). Comparison of Angular Values of the Pelvic Limb with Normal and Medial Patellar Luxation Stifles in Chihuahua Dogs Using Radiography and Computed Tomography. *Veterinary Comparative Orthopaedics Traumatology*, 31, 114-123.
- Pinna, S., & Romagnoli, N. (2017). Radiographic measurement of the quadriceps angle in dogs. *PLoS ONE* 12, e0185833.
- Kara, M.E., Sevil-Kilimci, F., Dilek, Ö.G., & Onar, V. (2018). Proximal and distal alignment of normal canine femurs: A morphometric analysis. *Annals of Anatomy*, 217, 125-128.
- Lusetti, F., Bonardi, A., Eid, C., De Bellesini, A.B., & Martini, F.M. (2017). Pelvic limb alignment measured by computed tomography in purebred English Bulldogs with medial patellar luxation. *Veterinary Comparative Orthopaedics Traumatology* 30, 200-208.
- Ragetly, C.A., Evans, R., Mostafa, A.A., & Griffon, D.J. (2011). Multivariate analysis of morphometric characteristics to evaluate risk factors for cranial cruciate ligament deficiency in Labrador retrievers. *Veterinary Surgery*, 40, 327-333.

- Sarierler, M. (2004) Comparison of femoral inclination angle measurements in dysplastic and nondysplastic dogs of different breeds. *Acta veterinaria scandinavica*, 52, 245-252.
- Su, L. Townsend, K.L., Au, J., & Wittum, T.E. (2015). Comparison of tibial plateau angles in small and large breed dogs. *Canadian Veterinary Journal*, 56, 610.
- Tomlinson, J., Fox, D., Cook, J.L., & Keller, G.G. (2007). Measurement of femoral angles in four dog breeds. *Veterinary Surgery*, 36, 593-598.
- Umphlet, R.C. (1993). Feline stifle disease. *Veterinary Clinics of North America Small Animal Practice*, 23, 897-913.
- Vedrine, B., Guillemot, A., Fontaine, D., Ragetly, G.R., & Etchepareborde, S. (2013). Comparative anatomy of the proximal tibia in healthy Labrador Retrievers and Yorkshire Terriers. *Veterinary Comparative Orthopedics Traumatology*, 26, 266-270.
- Witte, P.G. (2015). Tibial anatomy in normal small breed dogs including anisometry of various extracapsular stabilizing suture attachment sites. *Veterinary Comparative Orthopedics Traumatology*, 28, 331-338.
- Žilincík, M., Hluchý, M., Takáč, L., & Ledecký, V. (2018). Comparison of Radiographic Measurements of the Femur in Yorkshire Terriers with and without Medial Patellar Luxation. *Veterinary Comparative Orthopedics Traumatology*, 31, 17-22.

Kaynakça

- Ahn, H., Kang, Y., Jeong, H., & Park, Y. (2021). Palatal temporary skeletal anchorage devices (TSADs): What to know and how to do. *Orthodontics & Craniofacial Research*, 66-74.
- Angle, E. (1899). Classifications of Malocclusions. *Dental Cosmos*, 41(248), 350.
- Benedict, W. (2010). Application and effectiveness of the Beneslider: A device to move molars distally. *World Journal of Orthodontics*, 11(4), 331-340.
- Bergersen, E. (1972). A cephalometric study of the clinical use of the mandibular labial bumper. *Am j Orthod.*, 61(6), 578-602.
- Bernhart, T. D. (2001). Short epithetic implants for orthodontic anchorage in the paramedian region of the palate: a clinical study. *Clinical Oral Implants Research*, 12(6), 624-631.
- Bishara, S., Cummins, D., & Zaher, A. (1997). Treatment and posttreatment changes in patients with class ii, division 1 malocclusion after extraction and nonextraction treatment. *J Orthod Dentofacial Orthop.*(1), 18-27.
- Bolla, E., Muratore, F., Carano, A., & Bowman, S. (2002). Evaluation of maxillary molar distalization with the distal jet: a comparison with other contemporary methods. *The Angle Orthodontist*, 72(5), 481-494.
- Borsos, G., Rudzki-Janson, I., Stockmann, P., Schlegel, K., & Végh, a. (2008). A.: Immediate loading of palatal implants in still- growing patients: A prospective, comparative, clinical pilot study. *J. Orofac. Orthop*(69), 297-308.
- Bowman, S. (2018). Class II treatment with miniscrews. *Clin Dent Rev*.
- Bowman, S. J. (1998). Class II combination therapy. *Journal of Clinical Orthodontics*(10), 611-620.
- Bowman, S., & Johnston Jr, L. (2000). The esthetic impact of extraction and nonextraction treatments on Caucasian patients. *Angle Orthod*, 3-10.
- Byloff Fk, D. M. (1997). Distal molar movement using the pendulum appliance. Part 2: The effects of maxillary molar root uprighting bends. *. Angle Ort- hod.*, 67, 261-270.

- Byloff, F., Darendeliler, M., & Stoff, F. (2000). Mandibular molar distalization with the Franzulum Appliance. *J Clin Orthod.*, 34(9), 518-523.
- Cassidy, S., Jackson, S., Turpin, D., Ramsay, D., Spiekerman, C., & Huang, G. (2014). Classification and treatment of class ii subdivision malocclusions. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 145(4), 443-451.
- Castillo, Soldevilla, Marcelo, & Valerio. (2021). Class II malocclusion treatment with a customized dual force distalizer. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 160(5), 743-755.
- Chung, D., & Wolfgramm, R. (2015). Maxillary arch perimeter prediction using ramanujan's equation for the ellipse. *J Orthod Dentofacial Orthop.*(2), 235-241.
- Clemmer, E., & Hayes, E. (1979). Patient cooperation in wearing orthodontic headgear. *Am J Orthod.*, 75(5), 517-524.
- Cozzani, P., Zallio, Ritucci, Mutinelli, Mazzotta, Giuca, & Piras. (2014). Comparison of maxillary molar distalization with an implant-supported distal jet and a traditional tooth-supported distal jet appliance. *International Journal of Dentistry*, 139.
- Drescher, D., & Wilmes, B. (2008). A miniscrew system with interchangeable abutments. *J Clin Orthod.*, 42(10), 34.
- Drescher, D., & Wilmes, B. (2023). CAD-CAM Workflows for Palatal TAD Anchored Appliances. *Seminars in Orthodontics*(29), 51-59.
- Erverdi, N. (2022). *Maloklüzyonların sınıflaması*. İstanbul: Quintessence Publishing.
- Escobar, S., Tellez, P., Moncada, C., Villegas, C., Latorre, C., Oberti, & G. (2007). Distalization of maxillary molars with the bone-supported Pendulum: a clinical study. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 131(4), 545-549.
- Farnsworth, D., Rossouw, P., Ceen, R., & Buschang, P. (2011). Cortical bone thickness at common miniscrew implant placement sites. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 139(4), 495-503.
- Fortini, A., Lupoli, M., Giuntoli, F., & Franchi, L. (2004). Dentoskeletal effects induced by rapid molar distalization with the first class appliance. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 125(6), 697-704.
- Georgali, K., & Woods, M. (2015). A study of Class III treatment: orthodontic camouflage vs orthognathic surgery. *Aust Orthod j.*, 31(2), 138-148.

- Ghosh, J., & Nanda, R. (1996). Evaluation of an intraoral maxillary molar distalization technique. *Am J Orthod Dentofacial Orthop.*, 110(6), 639-646.
- Glatzmaier, J., Wehrbein, H., & Diedrich, P. (1996). Biodegradable implants for orthodontic anchorage. A preliminary biomechanical study. *Eur J Orthod.*, 18(5), 465-469.
- Holland, G., Wallace, D., Mondino, B., Cole, S., & Ryan, S. (1985). Severe ocular injuries from orthodontic headgear. *Arch Ophthalmol.*, 103(5), 649-651.
- Hourfar, J., Kanavakis, G., Bister, D., Schatzle, M., Awad, L., M., N., . . . and Ludwig, B. (2015). Three dimensional anatomical exploration of the anterior hard palate at the level of the third ruga for the placement of mini-implants—A cone-beam CT study. *Eur. J. Orthod.*(37), 589-595.
- Jing, Y., Han, X., Guo, Y., Li, J., & Bai, D. (2013). Nonsurgical correction of a Class III mal-occlusion in an adult by miniscrew-assisted mandibular dentition distalization. *Am j Orthod Dentofacial Orthop.*, 143(6), 877-887.
- Kang, S., Lee, S., Ahn, S., Heo, M., & Kim, T. (2007). Bone thickness of the palate for orthodontic mini-implant anchorage in adults. *Am. J. Orthod.*(131), 74-81.
- Keleş, A., & İşgüden, B. (1999). Unilateral molar distalization with molar slider (Two Case Report). *Türk Ortodonti Dergisi*, 193-202.
- Keleş, A., Erverdi, N., & Sezen, S. (2003). Bodily distalization of molars with absolute anchorage. *The Angle Orthod.*, 471-482.
- Kinzinger, G., Eren, M., & Diedrich, P. (2008). Treatment effects of intraoral appliances with conventional anchorage designs for non-compliance maxillary molar distalization: A literature review. *Eur J Orthod.*(6), 558-571.
- Kinzinger, G., Gülden, N., Yıldızhan, F., & Diedrich, P. (2009). Efficiency of a skeletonized distal jet appliance supported by miniscrew anchorage for noncompliance maxillary molar distalization. *Am. J. Orthod Dentofacial Orthop.*, 578-586.
- Kırçelli, B., & Pektaş, Z. (2006). Maxillary molar distalization with a bone-anchored Pendulum appliance. *The Angle Orthod.*, 76(4), 650-659.
- Kurt, G., & Sakin, Ç. (2010). Sınıf II Maloklüzyonların Tedavisinde Maksiller Molar Distalizasyon Yöntemleri. *Journal of Health Science*, 151-157.

- Longerich, U., Thureau, M., & Kolk, A. (2014). Development of a new device for maxillary molar distalization with high pseudoelastic forces to overcome slider friction: the Longslider--a modification of the Beneslider. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol.*, 118(1), 22-34.
- Ludwig, B., Glasl, B., Bowman, S. J., Wilmes, B., Kinzinger, G. S., & Lisson, J. A. (2011). Anatomical guidelines for miniscrew insertion: palatal sites. *Journal of Clinical Orthodontics*, 45(8), 433-467.
- Ludwig, B., Glasl, B., Kinzinger, G., Walde, K., & Lisson, J. (2011). The skeletal frog appliance for maxillary molar distalization. *J Clin Orthod.*, 45(2), 77-84.
- Luppanapornlarp, S., & Johnston Jr, L. E. (1993). The effects of premolar-extraction: a long-term comparison of outcomes in "clear-cut" extraction and nonextraction Class II patients. *The Angle Orthodontist*(4).
- Mossey, P. (1999). The heritability of malocclusion: Part 2. The influence of genetics in malocclusion. *Br J Orthod.*, 26(3), 195-203.
- Nakasima, A., Ichinose, M., Nakata, S., & Takahama, Y. (1982). Hereditary factors in the craniofacial morphology of angle's class ii and class iii malocclusions. *Am J Orthod.*, 82(2), 150-156.
- Nanda, Uribe, & Yadav. (2009). *Temporary Anchorage Devices in Orthodontics* (s. 30). içinde China: Elsevier.
- Ngantung, V., Nanda, R., & Bowman, S. (2001). Posttreatment evaluation of the distal jet appliance. *The American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 120(2), 178-185.
- Nienkemper, M., Wilmes, B., Pauls, A., Yamaguchi, S., & Ludwig, B. (2014). Treatment efficiency of mini-implant-borne distalization depending on age and second-molar eruption. *J Orofac Orthop*, 118-132.
- Nienkemper, Wilmes, B., & Drescher, D. (2009). A miniplate system for improved stability of skeletal anchorage. (43), s. 494-501.
- Önçağ G, S. O. (2007). Osseointegrated implants with Pendulum springs for maxillary molar distalization: a cephalometric study. *Am J Orthod Dent.l Orthop.*, 131(1), 16-26.
- Papadopoulos, M. A. (2015). Skeletal anchorage in orthodontic treatment of class II malocclusion contemporary applications of orthodontic implants, miniscrew implants and miniplates. Mosby,Elsevier.

- Papadopoulos, M., Papageorgiou, S., & Zogakis, I. (2011). .Clinical effectiveness of orthodontic miniscrew implants: A meta-analysis. *J Dent Res.*(8), 969-976.
- Proffit, W., & Sarver, D. (2007). Chapter 6: Orthodontic diagnosis: the development of a problem list. *Contemporary Orthodontics E-Book.*, 167-233.
- Reynders, R., Ronchi, L., & Bipat, S. (2009). Mini-implants in orthodontics: a systematic review of the literature. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 135(5), 564.
- Sayinsu, K., & Keles, A. (2000). A new approach in maxillary molar distalization: Intraoral bodily molar distalizer. *J Orthod Dentofacial Orthop*(1), 39-48.
- Sfondrini, M., Cacciafesta, V., & Sfondrini, G. (2002). Upper molar distalization: A critical analysis. *Orthod Craniofac Res.*, 5(2), 114-126.
- Shah, A., Behrents, R., & Kim, K. (2012). Effects of screw and host factors on insertion torque and pullout strength. *Angle Orthod.*, 603-610.
- Tsui, W., Chua, H., & Cheung, L. (2012). Bone anchor systems for orthodontic application: A systematic review. *Int J Oral Maxillofac Surg.*, 41(11), 1427-1438.
- Tunçer, N., & Özçırpıcı, A. (2022). Clinical effectiveness of buccally and palatally anchored maxillary molar distalization: The miniscrew-supported 3-dimensional maxillary bimetric distalizing arch vs the Beneslider. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 162(6), 337-338.
- Wilmes. (2016). The T-zone: median vs. paramedian insertion of palatal mini-implants. *Journal of Clinical Orthodontics*, 50(9), 543-551.
- Winsauer, H., Muchitsch, A., Winsauer, C., Milnes, R., Vlachojannis, J., & Walter, A. (2013). The TopJet for routine bodily molar distalization. *Clin Orthod.*, 47(2), 96-107.
- Yamaguchi, S. (2019). A new design of mini-screw anchored maxillary molar distalizing device applying CAD/CAM technology. *Oral Heal Care*(4), 3.

Kaynakça

1. Goldstein, J., et al., Headache in United States emergency departments: demographics, work-up and frequency of pathological diagnoses. *Cephalalgia*, 2006. 26(6): p. 684-690.
2. Torelli, P., et al., Management of primary headaches in adult Emergency Departments: a literature review, the Parma ED experience and a therapy flow chart proposal. *Neurological sciences*, 2010. 31: p. 545-553.
3. Ramirez-Lassepas, M., et al., Predictors of intracranial pathologic findings in patients who seek emergency care because of headache. *Archives of neurology*, 1997. 54(12): p. 1506-1509.
4. Rosen, P., *Emergency medicine: concepts and clinical practice*. (No Title), 1998.
5. Edlow, J.A., Managing patients with nontraumatic, severe, rapid-onset headache. *Annals of Emergency Medicine*, 2018. 71(3): p. 400-408.
6. Ward, T.N., M. Levin, and J.M. Phillips, Evaluation and management of headache in the emergency department. *Medical Clinics of North America*, 2001. 85(4): p. 971-985.
7. Locker, T.E., et al., The utility of clinical features in patients presenting with nontraumatic headache: an investigation of adult patients attending an emergency department. *Headache: The Journal of Head and Face Pain*, 2006. 46(6): p. 954-961.
8. Edlow, J.A. and L.R. Caplan, Avoiding pitfalls in the diagnosis of subarachnoid hemorrhage. *New England Journal of Medicine*, 2000. 342(1): p. 29-36.
9. Detsky, M.E., et al., Does this patient with headache have a migraine or need neuroimaging? *Jama*, 2006. 296(10): p. 1274-1283.
10. Miller, L. and C. Choi, Meningitis in older patients: how to diagnose and treat a deadly infection. *Geriatrics*, 1997. 52(8): p. 43-4, 47.
11. Huff, J.S., et al., Clinical policy: critical issues in the evaluation and management of adult patients presenting to the emergency department with syncope. *Annals of emergency medicine*, 2007. 49(4): p. 431-444.

12.Kostic, M.A., et al., A prospective, randomized trial of intravenous prochlorperazine versus subcutaneous sumatriptan in acute migraine therapy in the emergency department. *Annals of emergency medicine*, 2010. 56(1): p. 1-6.

13.McCoy, J.J., et al., Treatment of Headache in the Emergency Department: Haloperidol in the Acute Setting (THE-HA Study): a randomized clinical trial. *The Journal of Emergency Medicine*, 2020. 59(1): p. 12-20.

14.Friedman, B.W. and R.B. Lipton, Headache emergencies: diagnosis and management. *Neurologic Clinics*, 2012. 30(1): p. 43-59.

4. KAYNAKLAR

- Akay, G. & Demir, L. S. (2020). Toplum beslenmesinde sürdürülebilirlik ve çevre. *Selçuk Tıp Dergisi*, 36(3), 282-287. doi: 10.30733/std.2020.01341
- Aleksandrowicz, L., Green, R., Joy, E. J., Smith, P., & Haines, A. (2016). The impacts of dietary change on greenhouse gas emissions, land use, water use, and health: a systematic review. *PloS one*, 11(11), e0165797. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0165797>
- Alsaffar, A. A. (2016). Sustainable diets: The interaction between food industry, nutrition, health and the environment. *Food science and technology international*, 22(2), 102-111. <https://doi.org/10.1177/1082013215572029>
- Bach-Faig, A., Berry, E. M., Lairon, D., Reguant, J., Trichopoulou, A., Dernini, S., ... & Serra-Majem, L. (2011). Mediterranean diet pyramid today. Science and cultural updates. *Public health nutrition*, 14(12A), 2274-2284. doi:10.1017/S1368980011002515
- Blomhoff, R., Andersen, R., Arnesen, E. K., Christensen, J. J., Eneroth, H., Erkkola, M., ... & Trolle, E. (2023). *Nordic Nutrition Recommendations 2023: integrating environmental aspects*. Nordic Council of Ministers. <https://www.norden.org/en/publication/nordic-nutrition-recommendations-2023>
- Bügel, S. G., Hertwig, J., Kahl, J., Lairon, D., Paoletti, F. & Strassner, C. (2016). The New Nordic Diet as a prototype for regional sustainable diets. In A. Meybeck, & S. Redfern (Eds.), *Sustainable Value Chains for Sustainable Food Systems: A Workshop of the FAO/UNEP Programme on Sustainable Food Systems. Rome, 8-9 June 2016*. 109-116. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Dernini, S. & Berry, E. M. (2015). Mediterranean diet: from a healthy diet to a sustainable dietary pattern. *Frontiers in nutrition*, 2, 15-22. <https://doi.org/10.3389/fnut.2015.00015>
- Dernini, S., Berry, E. M., Serra-Majem, L., La Vecchia, C., Capone, R., Medina, F. X., ... & Trichopoulou, A. (2017). Med Diet 4.0: the Mediterranean diet with four sustainable benefits. *Public health nutrition*, 20(7), 1322-1330. doi:10.1017/S1368980016003177
- Dorward, L. J. (2012). Where are the best opportunities for reducing greenhouse gas emissions in the food system (including the food chain)? A

comment. *Food policy*, 37(4), 463-466. <https://doi.org/10.1016/j.food-pol.2012.04.006>

FAO & Bioversity International (2012). *Sustainable Diets and Biodiversity. Directions and Solutions for Policy, Research and Action*. Rome. FAO. <https://www.fao.org/policy-support/tools-and-publications/resources-details/en/c/522860/>

FAO & WHO. (2019). *Sustainable healthy diets – Guiding principles*. Rome. FAO and WHO. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241516648>.

FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2021). *The State of Food Security and Nutrition in the World 2021 - Transforming food systems for food security, improved nutrition and affordable healthy diets for all*. Rome. FAO. <https://doi.org/10.4060/cb4474en>.

FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2023). *The State of Food Security and Nutrition in the World 2023. Urbanization, agrifood systems transformation and healthy diets across the rural–urban continuum*. Rome. FAO. <https://openknowledge.fao.org/items/a17000a4-6f42-46cf-9eaa-06007970365d>

FAO. (2020). *Türkiye'nin Gıda Kayıpları ve İsrafının Önlenmesi Azaltılması ve Yönetimine İlişkin Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı*. Ankara. FAO. <https://openknowledge.fao.org/items/ac75f5b4-928d-4d54-bdaa-7b6dd3eece8f>

Forber, K. J., Rothwell, S. A., Metson, G. S., Jarvie, H. P. & Withers, P. J. A. (2020). Plant-based diets add to the wastewater phosphorus burden. *Environmental Research Letters*, 15(9), 940-958. doi:10.1088/1748-9326/ab9271

Gerber, P.J., Steinfeld, H., Henderson, B., Mottet, A., Opio, C., Dijkman, J., Falcucci, A. & Tempio, G. (2013). *Tackling climate change through livestock – A global assessment of emissions and mitigation opportunities*. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome. <https://www.fao.org/4/i3437e/i3437e.pdf>

Godfray, H. C. J., Beddington, J. R., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., ... & Toulmin, C. (2010). Food security: the challenge of feeding 9 billion people. *science*, 327(5967), 812-818. doi:10.1126/science.1185383

- Gussow, J. D. & Clancy, K. L. (1986). Dietary guidelines for sustainability. *Journal of nutrition education*, 18(1), 1-5. [https://doi.org/10.1016/S0022-3182\(86\)80255-2](https://doi.org/10.1016/S0022-3182(86)80255-2)
- Hallström, E., Carlsson-Kanyama, A. & Börjesson, P. (2015). Environmental impact of dietary change: a systematic review. *Journal of cleaner production*, 91, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.12.008>
- Johnston, J. L., Fanzo, J. C. & Cogill, B. (2014). Understanding sustainable diets: a descriptive analysis of the determinants and processes that influence diets and their impact on health, food security, and environmental sustainability. *Advances in nutrition*, 5(4), 418-429. <https://doi.org/10.3945/an.113.005553>
- Kadıoğlu, S., & Kaya, P. S. (2022). Çevresel Ve Sağlıklı Beslenme: Sürdürülebilir Diyetler. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 29-46. <https://doi.org/10.47115/jshs.948593>
- Karabudak, E. (2012). *Vejetaryen beslenmesi*. (T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın Numarası: 726.) Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Obezite Diyabet ve Metabolik Hastalıklar Dairesi Başkanlığı <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-db/Dokumanlar/Kitaplar/vejeteryan-beslenmesi.pdf>
- Keys, A., Mienotti, A., Karvonen, M. J., Aravanis, C., Blackburn, H., Buzina, R., ... & Toshima, H. (1986). The diet and 15-year death rate in the seven countries study. *American journal of epidemiology*, 124(6), 903-915. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.aje.a114480>
- Kumakura, I. 2015. What is Japanese Cuisine. In Introduction to Japanese Cuisine, Nature, History and Culture; Kiyota Junji, Shuhari Initiative. Japanese Culinary Academy, Tokyo, Japan, p: 230-235.
- Kumar, P., Chatli, M. K., Mehta, N., Singh, P., Malav, O. P., & Verma, A. K. (2017). Meat analogues: Health promising sustainable meat substitutes. *Critical reviews in food science and nutrition*, 57(5), 923-932. <https://doi.org/10.1080/10408398.2014.939739>
- Kuriyama, N., Murakami, K., Livingstone, M. B. E., Okubo, H., Kobayashi, S., Suga, H., & Sasaki, S. (2016). Development of a food-based diet quality score for Japanese: associations of the score with nutrient intakes in young, middle-aged and older Japanese women. *Journal of nutritional science*, 5, e41. doi:10.1017/jns.2016.36

- Kurotani, K., Akter, S., Kashino, I., Goto, A., Mizoue, T., Noda, M., ... & Japan Public Health Center based Prospective Study Group. (2016). Quality of diet and mortality among Japanese men and women: Japan Public Health Center based prospective study. *BMJ*, 35-42.
<https://doi.org/10.1136/bmj.i1209>
- Kurtgil, S., & Beyhan, Y. (2021). Yaşam döngüsü ve sürdürülebilir beslenmenin rolü. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 425-430. <https://doi.org/10.33631/duzcesbed.866922>
- Macdiarmid, J. I., Kyle, J., Horgan, G. W., Loe, J., Fyfe, C., Johnstone, A., & McNeill, G. (2012). Sustainable diets for the future: can we contribute to reducing greenhouse gas emissions by eating a healthy diet?. *The American journal of clinical nutrition*, 96(3), 632-639.
<https://doi.org/10.3945/ajcn.112.038729>
- Mekonnen, M.M. and Hoekstra, A.Y. (2010) *The green, blue and grey water footprint of farm animals and animal products, Value of Water Research Report Series No. 48*, UNESCO-IHE, Delft, the Netherlands.
https://digitalcommons.unl.edu/wffdocs?utm_source=digitalcommons.unl.edu%2Fwffdocs%2F82&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages
- Melina, V., Craig, W., & Levin, S. (2016). Position of the academy of nutrition and dietetics: vegetarian diets. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 116(12), 1970-1980.
<https://doi.org/10.1016/j.jand.2016.09.025>
- Mentella, M. C., Scaldaferrri, F., Ricci, C., Gasbarrini, A., & Miggianno, G. A. D. (2019). Cancer and Mediterranean diet: a review. *Nutrients*, 11(9), 2059-2084. <https://doi.org/10.3390/nu11092059>
- Meybeck, A., Redfern, S., Paoletti, F., & Strassner, C. (2014). Assessing Sustainable Diets Within the Sustainability of Food Systems. *Mediterranean diet, organic food: new challenges*. FAO, Rome.
- Mithril, C., Dragsted, L. O., Meyer, C., Blauert, E., Holt, M. K., & Astrup, A. (2012). Guidelines for the new Nordic diet. *Public health nutrition*, 15(10), 1941-1947. doi:10.1017/S136898001100351X
- Mithril, C., Dragsted, L. O., Meyer, C., Tetens, I., Biloft-Jensen, A., & Astrup, A. (2013). Dietary composition and nutrient content of the New Nordic Diet. *Public health nutrition*, 16(5), 777-785.
doi:10.1017/S1368980012004521

- Monsivais, P., Scarborough, P., Lloyd, T., Mizdrak, A., Luben, R., Mulligan, A. A., Wareham N.J. & Woodcock, J. (2015). Greater accordance with the Dietary Approaches to Stop Hypertension dietary pattern is associated with lower diet-related greenhouse gas production but higher dietary costs in the United Kingdom. *The American journal of clinical nutrition*, 102(1), 138-145. <https://doi.org/10.3945/ajcn.114.090639>
- National Heart, Lung and Blood Institute. (02.03.2024). *DASH Eating Plan*. <https://www.nhlbi.nih.gov/education/dash-eating-plan>
- Nelson, M. E., Hamm, M. W., Hu, F. B., Abrams, S. A., & Griffin, T. S. (2016). Alignment of healthy dietary patterns and environmental sustainability: a systematic review. *Advances in Nutrition*, 7(6), 1005-1025. <https://doi.org/10.3945/an.116.012567>
- Nemecek, T., Jungbluth, N., i Canals, L. M., & Schenck, R. (2016). Environmental impacts of food consumption and nutrition: where are we and what is next?. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 21, 607-620. <https://doi.org/10.1007/s11367-016-1071-3>
- Nesheim, M., Stover, P. J., & Oria, M. (2015). Food systems: Healthy diet sustains the environment too. *Nature*, 522(7556), 287-287. <https://doi.org/10.1038/522287b>
- OECD (2012), *2050'ye OECD Çevresel Görünüm: Eylemsizliğin Sonuçları*, OECD Yayınları, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264122246-en> .
- Rose, D., Heller, M. C., & Roberto, C. A. (2019). Position of the Society for Nutrition Education and Behavior: the importance of including environmental sustainability in dietary guidance. *Journal of nutrition education and behavior*, 51(1), 3-15. <https://doi.org/10.1016/j.jneb.2018.07.006>
- Ruini, L. F., Ciati, R., Pratesi, C. A., Marino, M., Principato, L., & Vannuzzi, E. (2015). Working toward healthy and sustainable diets: The “Double Pyramid Model” developed by the Barilla Center for Food and Nutrition to raise awareness about the environmental and nutritional impact of foods. *Frontiers in nutrition*, 2, 9-14. <https://doi.org/10.3389/fnut.2015.00009>
- Ruini, L., Ciati, R., Marchelli, L., Rapetti, V., Pratesi, C. A., Redavid, E., & Vannuzzi, E. (2016). Using an infographic tool to promote healthier and more sustainable food consumption: the double pyramid model by barilla center for food and nutrition. *Agriculture and agricultural science procedia*, 8, 482-488. <https://doi.org/10.1016/j.aaspro.2016.02.049>

- Sabaté, J., Sranacharoenpong, K., Harwatt, H., Wien, M., & Soret, S. (2015). The environmental cost of protein food choices. *Public health nutrition*, 18(11), 2067-2073. doi:10.1017/S1368980014002377
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2022). *Türkiye Beslenme Rehberi (TÜBER) 2022*. (T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No:1031) Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/web-uygulamalarimiz/357.html>
- Tilman, D., & Clark, M. (2014). Global diets link environmental sustainability and human health. *Nature*, 515(7528), 518-522. <https://doi.org/10.1038/nature13959>
- Ulaszewska, M. M., Luzzani, G., Pignatelli, S., & Capri, E. (2017). Assessment of diet-related GHG emissions using the environmental hourglass approach for the Mediterranean and new Nordic diets. *Science of the Total Environment*, 574, 829-836. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2016.09.039>
- United Nation (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- United Nation. (07.12.2023). *Water Scarcity*. <https://www.unwater.org/water-facts/scarcity/>
- United Nations Environment Programme. (2021). *Food Waste Index Report 2021*. Nairobi. UNEP. <https://www.unep.org/resources/report/unep-food-waste-index-report-2021>
- van Dooren, C., Marinussen, M., Blonk, H., Aiking, H., & Vellinga, P. (2014). Exploring dietary guidelines based on ecological and nutritional values: a comparison of six dietary patterns. *Food Policy*, 44, 36-46. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2013.11.002>
- WHO. (02.03. 2024). *Obesity and overweight*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight> .
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., ... & Murray, C. J. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The lancet*, 393(10170), 447-492. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)
- WWF. (2012). *Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi Raporu 2012*. WWF. <https://www.wwf.org.tr/?1412/turkiyeninekolojikayakizibilancosu>

- WWF. (2014). *Türkiye'nin Su Ayak İzi Raporu – Su, Üretim ve Uluslararası Ticaret İlişkisi 2014*. WWF. <https://www.wwf.org.tr/?2720/trkiyenin-suayakiziraporu>
- Yüksel, A., & Özkul, E. (2021). Sürdürülebilir diyet modellerinin değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 467-481. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1682669>

KAYNAKLAR

- Alimoğlu, O., Çahşkan, M., Atak, I., & Tekeçin, K. (2010). Robot yardımlı laparoskopik (ROYAL) kolesistektomi. *Turkish Journal of Surgery*, 26(3), 165–167. <https://doi.org/10.5097/1300-0705.UCD.390-10.03>
- Alsobhi, M., Khan, F., Chevidikunnan, M. F., Basuodan, R., Shawli, L., & Neamatallah, Z. (2022). Physical Therapists' Knowledge and Attitudes Regarding Artificial Intelligence Applications in Health Care and Rehabilitation: Cross-sectional Study. *Journal of Medical Internet Research*, 24(10), e39565. <https://doi.org/10.2196/39565>
- Boillat, T., Nawaz, F. A., & Rivas, H. (2022). Readiness to Embrace Artificial Intelligence Among Medical Doctors and Students: Questionnaire-Based Study. *JMIR Medical Education*, 8(2), e34973. <https://doi.org/10.2196/34973>
- Brady, A. P., Allen, B., Chong, J., Kotter, E., Kottler, N., Mongan, J., ... Slavotinek, J. (2024). Developing, Purchasing, Implementing and Monitoring AI Tools in Radiology: Practical Considerations. A Multi-Society Statement From the ACR, CAR, ESR, RANZCR & RSNA. *Canadian Association of Radiologists Journal*. https://doi.org/10.1177/08465371231222229/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_08465371231222229-FIG1.JPEG
- De Simone, B., Chouillard, E., Gumbs, A. A., Tyler, , Loftus, J., Kaafarani, , Haytham, & Catena, F. (2022). Artificial intelligence in surgery: the emergency surgeon's perspective (the ARIES project). *Discover Health Systems 2022 1:1*, 1(1), 1–9. <https://doi.org/10.1007/S44250-022-00014-6>
- Elendu, C., Amaechi, D. C., Elendu, T. C., Jingwa, K. A., Okoye, O. K., John Okah, M., ... Alimi, H. A. (2023). Ethical implications of AI and robotics in healthcare: A review. *Medicine (United States)*, 102(50), E36671. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000036671>
- Erdoğan, H. B. (2019). CERRAHİ UYGULAMALARDA MEDİKAL GÖRÜNTÜLEMENİN ÖNEMİ VE ÜÇ BOYUTLU ANATOMİK MODEL KULLANIMI. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 24(3), 491–502. <https://doi.org/10.17482/UUMFD.415607>
- Fosso Wamba, S., & Queiroz, M. M. (2023). Responsible Artificial Intelligence as a Secret Ingredient for Digital Health: Bibliometric Analysis, Insights, and Research Directions. *Information Systems Frontiers*, 25(6), 2123–2138. <https://doi.org/10.1007/S10796-021-10142-8/TABLES/7>

- Gampala, S., Vankeshwaram, V., Gadula, S. S. P., Gampala, S., Vankeshwaram, V., & Gadula, S. S. P. (2020). Is Artificial Intelligence the New Friend for Radiologists? A Review Article. *Cureus*, 12(10). <https://doi.org/10.7759/CUREUS.11137>
- Geis, J. R., Brady, A. P., Wu, C. C., Spencer, J., Ranschaert, E., Jaremko, J. L., ... Kohli, M. (2020). Ethics of Artificial Intelligence in Radiology: Summary of the Joint European and North American Multisociety Statement. *Https://Doi.Org/10.1016/j.Carj.2019.08.010*, 70(4), 329–334. <https://doi.org/10.1016/J.CARJ.2019.08.010>
- Gumbs, A. A., Frigerio, I., Spolverato, G., Croner, R., Illanes, A., Chouillard, E., & Elyan, E. (2021). Artificial Intelligence Surgery: How Do We Get to Autonomous Actions in Surgery? *Sensors 2021, Vol. 21, Page 5526*, 21(16), 5526. <https://doi.org/10.3390/S21165526>
- Hashimoto, D. A., Rosman, G., Rus, D., & Meireles, O. R. (2018). Artificial Intelligence in Surgery: Promises and Perils. *Annals of Surgery*, 268(1), 70–76. <https://doi.org/10.1097/SLA.0000000000002693>
- He, C., Liu, W., Xu, J., Huang, Y., Dong, | Zijie, Wu, Y., & Kharrazi, H. (2024). Efficiency, accuracy, and health professional's perspectives regarding artificial intelligence in radiology practice: A scoping review. *IRADIOLOGY*, 2(2), 156–172. <https://doi.org/10.1002/IRD3.63>
- Iizuka, O., Kanavati, F., Kato, K., Rambeau, M., Arihiro, K., & Tsuneki, M. (2020). Deep Learning Models for Histopathological Classification of Gastric and Colonic Epithelial Tumours. *Scientific Reports 2020 10:1*, 10(1), 1–11. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-58467-9>
- Kaelin, V. C., Valizadeh, M., Salgado, Z., Parde, N., & Khetani, M. A. (2021). Artificial Intelligence in Rehabilitation Targeting the Participation of Children and Youth With Disabilities: Scoping Review. *J Med Internet Res 2021;23(11):E25745* <Https://Www.Jmir.Org/2021/11/E25745>, 23(11), e25745. <https://doi.org/10.2196/25745>
- Kwon, O., & Yoo, S. K. (2021). Interoperability Reference Models for Applications of Artificial Intelligence in Medical Imaging. *Applied Sciences 2021, Vol. 11, Page 2704*, 11(6), 2704. <https://doi.org/10.3390/APP11062704>
- Lai, Y. C., Kan, Y. C., Lin, Y. C., & Lin, H. C. (2021). AIoT-Enabled Rehabilitation Recognition System—Exemplified by Hybrid Lower-Limb Exercises. *Sensors 2021, Vol. 21, Page 4761*, 21(14), 4761. <https://doi.org/10.3390/S21144761>

- Lee, M. H., Siewiorek, D. P., Smailagic, A., Bernardino, A., & Badia, S. B. i. (2024). Enabling AI and Robotic Coaches for Physical Rehabilitation Therapy: Iterative Design and Evaluation with Therapists and Post-stroke Survivors. *International Journal of Social Robotics*, 16(1), 1–22. <https://doi.org/10.1007/S12369-022-00883-0/FIGURES/6>
- Ma, R., Lee, R. S., Nguyen, J. H., Cowan, A., Haque, T. F., You, J., ... Hung, A. J. (2022). Tailored Feedback Based on Clinically Relevant Performance Metrics Expedites the Acquisition of Robotic Suturing Skills—An Unblinded Pilot Randomized Controlled Trial. *The Journal of Urology*, 208(2), 414–424. <https://doi.org/10.1097/JU.0000000000002691>
- Mazurowski, M. A., Buda, M., Saha, A., & Bashir, M. R. (2018). *Deep learning in radiology: an overview of the concepts and a survey of the state of the art*. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1802.08717v1>
- Mirbabaie, M., Hofeditz, L., Frick, N. R. J., & Stieglitz, S. (2022). Artificial intelligence in hospitals: providing a status quo of ethical considerations in academia to guide future research. *AI and Society*, 37(4), 1361–1382. <https://doi.org/10.1007/S00146-021-01239-4/TABLES/6>
- Möllmann, N. R. J., Mirbabaie, M., & Stieglitz, S. (2021). Is it alright to use artificial intelligence in digital health? A systematic literature review on ethical considerations. *Health Informatics Journal*, 27(4). https://doi.org/10.1177/14604582211052391/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_14604582211052391-FIG2.JPEG
- Park, J. J., Tiefenbach, J., & Demetriades, A. K. (2022). The role of artificial intelligence in surgical simulation. *Frontiers in Medical Technology*, 4, 1076755. <https://doi.org/10.3389/FMEDT.2022.1076755/BIBTEX>
- Pasricha, S. (2023). AI Ethics in Smart Healthcare. *IEEE Consumer Electronics Magazine*, 12(4), 12–20. <https://doi.org/10.1109/MCE.2022.3220001>
- Rasouli, J. J., Shao, J., Neifert, S., Gibbs, W. N., Habboub, G., Steinmetz, M. P., ... Mroz, T. E. (2021). Artificial Intelligence and Robotics in Spine Surgery. *Global Spine Journal*, 11(4), 556–564. https://doi.org/10.1177/2192568220915718/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_2192568220915718-FIG1.JPEG
- Sandoval, V., Chuang, Z., Power, N., & Chin, J. L. K. (2022). Artificial intelligence for prostate cancer histopathology diagnostics. *Canadian*

- Urological Association Journal*, 16(12), 439–441.
<https://doi.org/10.5489/cuaj.7918>
- Sezer, H., Şahin, H., Üniversitesi, E., Fakültesi, H., Öğretim, H., Dalı, A., ... Eğitimci, T. (2016). 3D BASKI MATERYALİNİN EĞİTİMDE KULLANIMI: QUA VADİS? *Tıp Eğitimi Dünyası*, 15(46).
<https://doi.org/10.25282/TED.256103>
- Solanki, P., Grundy, J., & Hussain, · Waqar. (2022). Operationalising ethics in artificial intelligence for healthcare: a framework for AI developers. *AI and Ethics* 2022 3:1, 3(1), 223–240. <https://doi.org/10.1007/S43681-022-00195-Z>
- Tanna, N., Sugiyama, G., Smith, M. L., Sanchez, S. B., Minasian, R. A., Robinson, E., ... Selber, J. (2023). The Full Continuum of Robotic Breast Surgery: Robotic-assisted Mastectomy, Robotic DIEP Flap, and Robotic Supermicrosurgery. *Plastic and Reconstructive Surgery - Global Open*, 11(12), E5491.
<https://doi.org/10.1097/GOX.00000000000005491>
- Tapus, A., Tăpuş, C., & Matarić, M. J. (2008). User-robot personality matching and assistive robot behavior adaptation for post-stroke rehabilitation therapy. *Intelligent Service Robotics*, 1(2), 169–183.
<https://doi.org/10.1007/S11370-008-0017-4/METRICS>
- Xu, H., Chen, J., Tang, T., & Yang, S. (2022). Cultivation Path of Compound Talents in Ophthalmic Diagnosis, Treatment, and Nursing Based on Artificial Intelligence. *Journal of Clinical and Nursing Research*, 6(5), 106–111. <https://doi.org/10.26689/JCNR.V6I5.4387>
- Yılmaz, A., & Ölçer, İ. (2021). YAPAY ZEKANIN CERRAHİ UYGULAMALARA ENTEGRASYONU. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 13(2), 21–27.
<https://doi.org/10.20854/BUJSE.873770>
- Zaizen, Y., Kanahori, Y., Ishijima, S., Kitamura, Y., Yoon, H. S., Ozasa, M., ... Fukuoka, J. (2022). Deep-Learning-Aided Detection of Mycobacteria in Pathology Specimens Increases the Sensitivity in Early Diagnosis of Pulmonary Tuberculosis Compared with Bacteriology Tests. *Diagnostics* 2022, Vol. 12, Page 709, 12(3), 709.
<https://doi.org/10.3390/DIAGNOSTICS12030709>

Kaynaklar

- Abraham, S. B., Gaintantzopoulou, M. D., & Eliades, G. (2017). Cavity Adaptation of Water-Based Restoratives Placed as Liners under a Resin Composite. *Int J Dent*, 2017, 5957107. doi:10.1155/2017/5957107
- Al-Nazhan, S., & Al-Judai, A. (2003). Evaluation of antifungal activity of mineral trioxide aggregate. *J Endod*, 29(12), 826-827. doi:10.1097/00004770-200312000-00010
- Arandi, N. Z. (2017). Calcium hydroxide liners: a literature review. *Clin Cosmet Investig Dent*, 9, 67-72. doi:10.2147/ccide.S141381
- Arandi, N. Z., & Thabet, M. (2021). Minimal Intervention in Dentistry: A Literature Review on Biodentine as a Bioactive Pulp Capping Material. *Biomed Res Int*, 2021, 5569313. doi:10.1155/2021/5569313
- Asgary, S., Parirokh, M., Eghbal, M. J., & Brink, F. (2005). Chemical differences between white and gray mineral trioxide aggregate. *J Endod*, 31(2), 101-103. doi:10.1097/01.don.0000133156.85164.b2
- Awawdeh, L., Al-Qudah, A., Hamouri, H., & Chakra, R. J. (2018). Outcomes of Vital Pulp Therapy Using Mineral Trioxide Aggregate or Biodentine: A Prospective Randomized Clinical Trial. *J Endod*, 44(11), 1603-1609. doi:10.1016/j.joen.2018.08.004
- Azimi, S., Fazlyab, M., Sadri, D., Saghiri, M. A., Khosravanifard, B., & Asgary, S. (2014). Comparison of pulp response to mineral trioxide aggregate and a bioceramic paste in partial pulpotomy of sound human premolars: a randomized controlled trial. *Int Endod J*, 47(9), 873-881. doi:10.1111/iej.12231
- Bakhtiar, H., Nekoofar, M. H., Aminishakib, P., Abedi, F., Naghi Moosavi, F., Esnaashari, E., . . . About, I. (2017). Human Pulp Responses to Partial Pulpotomy Treatment with TheraCal as Compared with Biodentine and ProRoot MTA: A Clinical Trial. *J Endod*, 43(11), 1786-1791. doi:10.1016/j.joen.2017.06.025
- Bhavana, V., Chaitanya, K. P., Gandhi, P., Patil, J., Dola, B., & Reddy, R. B. (2015). Evaluation of antibacterial and antifungal activity of new calcium-based cement (Biodentine) compared to MTA and glass ionomer cement. *J Conserv Dent*, 18(1), 44-46. doi:10.4103/0972-0707.148892
- BISCO. TheraCal LC. In.
- Brännström, M., & Lind, P. O. (1965). Pulpal response to early dental caries. *J Dent Res*, 44(5), 1045-1050. doi:10.1177/00220345650440050701
- Budig, C. G., & Eleazer, P. D. (2008). In vitro comparison of the setting of dry ProRoot MTA by moisture absorbed through the root. *Journal of endodontics*, 34(6), 712-714.

- Byers, M. R., Taylor, P. E., Khayat, B. G., & Kimberly, C. L. (1990). Effects of injury and inflammation on pulpal and periapical nerves. *J Endod*, 16(2), 78-84. doi:10.1016/s0099-2399(06)81568-2
- Camilleri, J. (2014a). Color stability of white mineral trioxide aggregate in contact with hypochlorite solution. *J Endod*, 40(3), 436-440. doi:10.1016/j.joen.2013.09.040
- Camilleri, J. (2014b). Hydration characteristics of Biodentine and Theracal used as pulp capping materials. *Dent Mater*, 30(7), 709-715. doi:10.1016/j.dental.2014.03.012
- Camilleri, J., Laurent, P., & About, I. (2014). Hydration of Biodentine, Theracal LC, and a prototype tricalcium silicate-based dentin replacement material after pulp capping in entire tooth cultures. *J Endod*, 40(11), 1846-1854. doi:10.1016/j.joen.2014.06.018
- Camilleri, J., Sorrentino, F., & Damidot, D. (2013). Investigation of the hydration and bioactivity of radiopacified tricalcium silicate cement, Biodentine and MTA Angelus. *Dent Mater*, 29(5), 580-593. doi:10.1016/j.dental.2013.03.007
- Chacko, V., & Kurikose, S. (2006). Human pulpal response to mineral trioxide aggregate (MTA): a histologic study. *J Clin Pediatr Dent*, 30(3), 203-209. doi:10.17796/jcpd.30.3.38h13g5p84651652
- Cobanoglu, N., Alptekin, T., Kitagawa, H., Blatz, M. B., Imazato, S., & Ozer, F. (2021). Evaluation of human pulp tissue response following direct pulp capping with a self-etching adhesive system containing MDPB. *Dental Materials Journal*, 40(3), 689-696.
- Cox, C., Bergenholtz, G., Heys, D., Syed, S., Fitzgerald, M., & Heys, R. (1985). Pulp capping of dental pulp mechanically exposed to oral microflora: a 1-2 year observation of wound healing in the monkey. *Journal of Oral Pathology & Medicine*, 14(2), 156-168.
- Cox, C. F., Sübay, R. K., Ostro, E., Suzuki, S., & Suzuki, S. H. (1996). Tunnel defects in dentin bridges: their formation following direct pulp capping. *Oper Dent*, 21(1), 4-11.
- Cushley, S., Duncan, H., Lappin, M., Chua, P., Elamin, A., Clarke, M., & El-Karim, I. (2021). Efficacy of direct pulp capping for management of cariously exposed pulps in permanent teeth: a systematic review and meta-analysis. *International Endodontic Journal*, 54(4), 556-571.
- Çalışkan, M. K., & Güneri, P. (2017). Prognostic factors in direct pulp capping with mineral trioxide aggregate or calcium hydroxide: 2-to 6-year follow-up. *Clinical oral investigations*, 21, 357-367.
- Damas, B. A., Wheeler, M. A., Bringas, J. S., & Hoen, M. M. (2011). Cytotoxicity comparison of mineral trioxide aggregates and EndoSequence bioceramic

- root repair materials. *J Endod*, 37(3), 372-375.
doi:10.1016/j.joen.2010.11.027
- Dammaschke, T., Leidinger, J., & Schäfer, E. (2010). Long-term evaluation of direct pulp capping—treatment outcomes over an average period of 6.1 years. *Clinical oral investigations*, 14, 559-567. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1007/s00784-009-0326-9>
- Danesh, G., Dammaschke, T., Gerth, H. U., Zandbiglari, T., & Schäfer, E. (2006). A comparative study of selected properties of ProRoot mineral trioxide aggregate and two Portland cements. *Int Endod J*, 39(3), 213-219.
doi:10.1111/j.1365-2591.2006.01076.x
- Dawood, A. E., Parashos, P., Wong, R. H. K., Reynolds, E. C., & Manton, D. J. (2017). Calcium silicate-based cements: composition, properties, and clinical applications. *J Invest Clin Dent*, 8(2). doi:10.1111/jicd.12195
- de Oliveira, N. G., de Souza Araújo, P. R., da Silveira, M. T., Sobral, A. P. V., & de Vasconcelos Carvalho, M. (2018). Comparison of the biocompatibility of calcium silicate-based materials to mineral trioxide aggregate: Systematic review. *European journal of dentistry*, 12(02), 317-326.
- Debelian, G., & Trope, M. (2016). The use of premixed bioceramic materials in endodontics. *Giornale italiano di endodonzia*, 30(2), 70-80.
- Diamanti, E., Kerezoudis, N., Gakis, D., & Tsatsas, V. (2003). Chemical composition and surface characteristics of grey and new white ProRoot MTA. *J Endod*, 36, 946-947.
- Ding, S. J., Kao, C. T., Shie, M. Y., Hung, C., Jr., & Huang, T. H. (2008). The physical and cytological properties of white MTA mixed with Na₂HPO₄ as an accelerant. *J Endod*, 34(6), 748-751. doi:10.1016/j.joen.2008.02.041
- Dohaihem, A., Al-Nasser, A., Al-Badah, A., Al-Nazhan, S., & Al-Maflehi, N. (2011). An in vitro evaluation of antifungal activity of bioaggregate. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 112(4), e27-30.
doi:10.1016/j.tripleo.2011.03.037
- Duarte, M. A. H., Marciano, M. A., Vivan, R. R., Tanomaru Filho, M., Tanomaru, J. M. G., & Camilleri, J. (2018). Tricalcium silicate-based cements: properties and modifications. *Braz Oral Res*, 32(suppl 1), e70. doi:10.1590/1807-3107bor-2018.vol32.0070
- Duncan, H. F. (2022). Present status and future directions-Vital pulp treatment and pulp preservation strategies. *Int Endod J*, 55 Suppl 3(Suppl 3), 497-511.
doi:10.1111/iej.13688
- Estrela, C., Sydney, G. B., Bammann, L. L., & Felipe Jr, O. (1995). Mechanism of action of calcium and hydroxyl ions of calcium hydroxide on tissue and bacteria. *Braz Dent J*, 6(2), 85-90.

- Faraco, I. M., Jr., & Holland, R. (2001). Response of the pulp of dogs to capping with mineral trioxide aggregate or a calcium hydroxide cement. *Dent Traumatol*, 17(4), 163-166. doi:10.1034/j.1600-9657.2001.170405.x
- Farges, J. C., Alliot-Licht, B., Renard, E., Ducret, M., Gaudin, A., Smith, A. J., & Cooper, P. R. (2015). Dental Pulp Defence and Repair Mechanisms in Dental Caries. *Mediators Inflamm*, 2015, 230251. doi:10.1155/2015/230251
- Farges, J. C., Carrouel, F., Keller, J. F., Baudouin, C., Msika, P., Bleicher, F., & Staquet, M. J. (2011). Cytokine production by human odontoblast-like cells upon Toll-like receptor-2 engagement. *Immunobiology*, 216(4), 513-517. doi:10.1016/j.imbio.2010.08.006
- Farhad, A., & Mohammadi, Z. (2005). Calcium hydroxide: a review. *International dental journal*, 55(5), 293-301.
- Fava, L. R., & Saunders, W. P. (1999). Calcium hydroxide pastes: classification and clinical indications. *Int Endod J*, 32(4), 257-282. doi:10.1046/j.1365-2591.1999.00232.x
- Formosa, L. M., Mallia, B., & Camilleri, J. (2012). The effect of curing conditions on the physical properties of tricalcium silicate cement for use as a dental biomaterial. *Int Endod J*, 45(4), 326-336. doi:10.1111/j.1365-2591.2011.01980.x
- Franz, F., Holz, J., & Baume, L. (1984). Ultrastructure (SEM) of dentine bridging in the human dental pulp. *Journal de Biologie Buccale*, 12(3), 239-246.
- Gandolfi, M. G., Siboni, F., Botero, T., Bossù, M., Riccitello, F., & Prati, C. (2015). Calcium silicate and calcium hydroxide materials for pulp capping: biointeractivity, porosity, solubility and bioactivity of current formulations. *J Appl Biomater Funct Mater*, 13(1), 43-60. doi:10.5301/jabfm.5000201
- Giraud, T., Jeanneau, C., Rombouts, C., Bakhtiar, H., Laurent, P., & About, I. (2019). Pulp capping materials modulate the balance between inflammation and regeneration. *Dent Mater*, 35(1), 24-35. doi:10.1016/j.dental.2018.09.008
- Gomes-Cornélio, A. L., Rodrigues, E. M., Salles, L. P., Mestieri, L. B., Faria, G., Guerreiro-Tanomaru, J. M., & Tanomaru-Filho, M. (2017). Bioactivity of MTA Plus, Biodentine and an experimental calcium silicate-based cement on human osteoblast-like cells. *Int Endod J*, 50(1), 39-47. doi:10.1111/iej.12589
- Graham, L., Cooper, P. R., Cassidy, N., Nor, J. E., Sloan, A. J., & Smith, A. J. (2006). The effect of calcium hydroxide on solubilisation of bio-active dentine matrix components. *Biomaterials*, 27(14), 2865-2873.
- Grazziotin-Soares, R., Nekoofar, M. H., Davies, T. E., Bafail, A., Alhaddar, E., Hübner, R., . . . Dummer, P. M. (2014). Effect of bismuth oxide on white

- mineral trioxide aggregate: chemical characterization and physical properties. *Int Endod J*, 47(6), 520-533. doi:10.1111/iej.12181
- Grech, L., Mallia, B., & Camilleri, J. (2013a). Characterization of set Intermediate Restorative Material, Biodentine, Bioaggregate and a prototype calcium silicate cement for use as root-end filling materials. *Int Endod J*, 46(7), 632-641. doi:10.1111/iej.12039
- Grech, L., Mallia, B., & Camilleri, J. (2013b). Investigation of the physical properties of tricalcium silicate cement-based root-end filling materials. *Dent Mater*, 29(2), e20-28. doi:10.1016/j.dental.2012.11.007
- Hargreaves, K. M., Goodis, H. E., & Tay, F. R. (2012). *Seltzer and Bender's dental pulp*: Quintessence Pub. Batavia, IL, USA.
- Hench, L. L. (1991). Bioceramics: from concept to clinic. *Journal of the american ceramic society*, 74(7), 1487-1510.
- Hilton, T. J. (2009). Keys to clinical success with pulp capping: a review of the literature. *Oper Dent*, 34(5), 615-625. doi:10.2341/09-132-0
- Iftikhar, S., Jahanzeb, N., Saleem, M., ur Rehman, S., Matinlinna, J. P., & Khan, A. S. (2021). The trends of dental biomaterials research and future directions: A mapping review. *The Saudi dental journal*, 33(5), 229-238.
- Islam, I., Chng, H. K., & Yap, A. U. (2006). X-ray diffraction analysis of mineral trioxide aggregate and Portland cement. *Int Endod J*, 39(3), 220-225. doi:10.1111/j.1365-2591.2006.01077.x
- Jang, Y. E., Lee, B. N., Koh, J. T., Park, Y. J., Joo, N. E., Chang, H. S., . . . Hwang, Y. C. (2014). Cytotoxicity and physical properties of tricalcium silicate-based endodontic materials. *Restor Dent Endod*, 39(2), 89-94. doi:10.5395/rde.2014.39.2.89
- Jeanneau, C., Laurent, P., Rombouts, C., Giraud, T., & About, I. (2017). Light-cured Tricalcium Silicate Toxicity to the Dental Pulp. *J Endod*, 43(12), 2074-2080. doi:10.1016/j.joen.2017.07.010
- Kakehashi, S., Stanley, H. R., & Fitzgerald, R. J. (1965). THE EFFECTS OF SURGICAL EXPOSURES OF DENTAL PULPS IN GERM-FREE AND CONVENTIONAL LABORATORY RATS. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol*, 20, 340-349. doi:10.1016/0030-4220(65)90166-0
- Kaur, M., Singh, H., Dhillon, J. S., Batra, M., & Saini, M. (2017). MTA versus Biodentine: Review of Literature with a Comparative Analysis. *J Clin Diagn Res*, 11(8), Zg01-zg05. doi:10.7860/jcdr/2017/25840.10374
- Kim, J., Song, Y. S., Min, K. S., Kim, S. H., Koh, J. T., Lee, B. N., . . . Hwang, Y. C. (2016). Evaluation of reparative dentin formation of ProRoot MTA, Biodentine and BioAggregate using micro-CT and immunohistochemistry. *Restor Dent Endod*, 41(1), 29-36. doi:10.5395/rde.2016.41.1.29

- Komabayashi, T., Zhu, Q., Eberhart, R., & Imai, Y. (2016). Current status of direct pulp-capping materials for permanent teeth. *Dental Materials Journal*, 35(1), 1-12.
- Kunert, M., & Lukomska-Szymanska, M. (2020). Bio-inductive materials in direct and indirect pulp capping—a review article. *Materials*, 13(5), 1204.
- Laurent, P., Camps, J., & About, I. (2012). Biodentine(TM) induces TGF- β 1 release from human pulp cells and early dental pulp mineralization. *Int Endod J*, 45(5), 439-448. doi:10.1111/j.1365-2591.2011.01995.x
- Leal, F., De-Deus, G., Brandão, C., Luna, A. S., Fidel, S. R., & Souza, E. M. (2011). Comparison of the root-end seal provided by bioceramic repair cements and White MTA. *Int Endod J*, 44(7), 662-668. doi:10.1111/j.1365-2591.2011.01871.x
- Lee, H., Shin, Y., Kim, S. O., Lee, H. S., Choi, H. J., & Song, J. S. (2015). Comparative Study of Pulpal Responses to Pulpotomy with ProRoot MTA, RetroMTA, and TheraCal in Dogs' Teeth. *J Endod*, 41(8), 1317-1324. doi:10.1016/j.joen.2015.04.007
- Lee, S.-J., Monsef, M., & Torabinejad, M. (1993). Sealing ability of a mineral trioxide aggregate for repair of lateral root perforations. *Journal of endodontics*, 19(11), 541-544.
- Lee, S. J., Monsef, M., & Torabinejad, M. (1993). Sealing ability of a mineral trioxide aggregate for repair of lateral root perforations. *J Endod*, 19(11), 541-544. doi:10.1016/s0099-2399(06)81282-3
- Leye Benoist, F., Gaye Ndiaye, F., Kane, A. W., Benoist, H. M., & Farge, P. (2012). Evaluation of mineral trioxide aggregate (MTA) versus calcium hydroxide cement (Dycal®) in the formation of a dentine bridge: a randomised controlled trial. *Int Dent J*, 62(1), 33-39. doi:10.1111/j.1875-595X.2011.00084.x
- Li, X., Yoshihara, K., De Munck, J., Cokic, S., Pongprueksa, P., Putzeys, E., . . . Van Meerbeek, B. (2017). Modified tricalcium silicate cement formulations with added zirconium oxide. *Clin Oral Investig*, 21(3), 895-905. doi:10.1007/s00784-016-1843-y
- Louis H. Berman, K. M. H. (2023). *Cohen's PATHWAYS of the PULP*.
- Lovato, K. F., & Sedgley, C. M. (2011). Antibacterial activity of endosequence root repair material and proroot MTA against clinical isolates of *Enterococcus faecalis*. *J Endod*, 37(11), 1542-1546. doi:10.1016/j.joen.2011.06.022
- Madfa, A., Al-Sanabani, F., & Al-Kudam, N. (2014). Endodontic Repair Filling Materials: A Review Article. *British Journal of Medicine and Medical Research*, 4, 3059-3079. doi:10.9734/BJMMR/2014/9079
- Madfa, A. A., Al-Sanabani, F. A., & Al-Kudami, N. A.-Q. (2014). Endodontic repair filling materials: a review article.

- Makkar, S. (2015). A CONFOCAL LASER SCANNING MICROSCOPIC STUDY EVALUATING THE SEALING ABILITY OF MINERAL TRIOXIDE AGGREGATE, BIODENTINE AND A NEW PULP CAPPING AGENT-THERACAL. *dental journal of advanced studies*, 3, 20-25.
- Makowiecki, P., Trusewicz, M., Tyszler, Ł., & Buczkowska-Radlińska, J. (2014). The vital pulp therapy in permanent teeth. *Pomeranian Journal of Life Sciences*, 60(2), 80-88.
- Marciano, M. A., Costa, R. M., Camilleri, J., Mondelli, R. F., Guimarães, B. M., & Duarte, M. A. (2014). Assessment of color stability of white mineral trioxide aggregate angelus and bismuth oxide in contact with tooth structure. *J Endod*, 40(8), 1235-1240. doi:10.1016/j.joen.2014.01.044
- Mathieu, S., Jeanneau, C., Sheibat-Othman, N., Kalaji, N., Fessi, H., & About, I. (2013). Usefulness of controlled release of growth factors in investigating the early events of dentin-pulp regeneration. *J Endod*, 39(2), 228-235. doi:10.1016/j.joen.2012.11.007
- Myers, K., Kaminski, E., Lautenschlager, E., & Miller, D. (1996). The effects of mineral trioxide aggregate on the dog pulp. *J Endod*, 22(4), 198-202.
- Nandini, S., Ballal, S., & Kandaswamy, D. (2007). Influence of glass-ionomer cement on the interface and setting reaction of mineral trioxide aggregate when used as a furcal repair material using laser Raman spectroscopic analysis. *Journal of endodontics*, 33(2), 167-172.
- Ng, Y. L., Mann, V., & Gulabivala, K. (2010). Tooth survival following non-surgical root canal treatment: a systematic review of the literature. *Int Endod J*, 43(3), 171-189. doi:10.1111/j.1365-2591.2009.01671.x
- Okiji, T., & Yoshiba, K. (2009). Reparative dentinogenesis induced by mineral trioxide aggregate: a review from the biological and physicochemical points of view. *International journal of dentistry*, 2009.
- Orti, V., Collart-Dutilleul, P.-Y., Piglionico, S., Pall, O., Cuisinier, F., & Panayotov, I. (2018). Pulp regeneration concepts for nonvital teeth: from tissue engineering to clinical approaches. *Tissue Engineering Part B: Reviews*, 24(6), 419-442.
- Parikh, M., Kishan, K. V., Shah, N. C., Parikh, M., & Saklecha, P. (2021). Comparative evaluation of biodentine and endosequence root repair material as direct pulp capping material: A clinical study. *J Conserv Dent*, 24(4), 330-335. doi:10.4103/jcd.jcd_321_21
- Parinyaprom, N., Nirunsittirat, A., Chuveera, P., Na Lampang, S., Srisuwan, T., Sastraruji, T., . . . Chompu-Inwai, P. (2018). Outcomes of Direct Pulp Capping by Using Either ProRoot Mineral Trioxide Aggregate or Biodentine in Permanent Teeth with Carious Pulp Exposure in 6- to 18-Year-Old Patients: A Randomized Controlled Trial. *J Endod*, 44(3), 341-348. doi:10.1016/j.joen.2017.10.012

- Parirokh, M., & Torabinejad, M. (2010). Mineral trioxide aggregate: a comprehensive literature review—part III: clinical applications, drawbacks, and mechanism of action. *Journal of endodontics*, 36(3), 400-413.
- Pashley, E. L., Talman, R., Horner, J. A., & Pashley, D. H. (1991). Permeability of normal versus carious dentin. *Endod Dent Traumatol*, 7(5), 207-211. doi:10.1111/j.1600-9657.1991.tb00437.x
- Piconi, C., & Maccauro, G. (1999). Zirconia as a ceramic biomaterial. *Biomaterials*, 20(1), 1-25. doi:10.1016/s0142-9612(98)00010-6
- Poggio, C., Arciola, C., Beltrami, R., Monaco, A., Dagna, A., Lombardini, M., & Visai, L. (2014). Cytocompatibility and Antibacterial Properties of Capping Materials. *The Scientific World Journal*, 2014. doi:10.1155/2014/181945
- Poggio, C., Lombardini, M., Colombo, M., Beltrami, R., & Rindi, S. (2015). Solubility and pH of direct pulp capping materials: a comparative study. *J Appl Biomater Funct Mater*, 13(2), e181-185. doi:10.5301/jabfm.5000230
- Rahman, B., & Goswami, M. (2021). Comparative Evaluation of Indirect Pulp Therapy in Young Permanent Teeth using Biodentine and Theracal: A Randomized Clinical Trial. *J Clin Pediatr Dent*, 45(3), 158-164. doi:10.17796/1053-4625-45.3.3
- Rao, Q., Kuang, J., Mao, C., Dai, J., Hu, L., Lei, Z., . . . Yuan, G. (2020). Comparison of iRoot BP Plus and Calcium Hydroxide as Pulpotomy Materials in Permanent Incisors with Complicated Crown Fractures: A Retrospective Study. *J Endod*, 46(3), 352-357. doi:10.1016/j.joen.2019.12.010
- Sabeti, M., Huang, Y., Chung, Y. J., & Azarpazhooh, A. (2021). Prognosis of Vital Pulp Therapy on Permanent Dentition: A Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Controlled Trials. *J Endod*, 47(11), 1683-1695. doi:10.1016/j.joen.2021.08.008
- Schmitt, D., Lee, J., & Bogen, G. (2001). Multifaceted use of ProRoot MTA root canal repair material. *Pediatr Dent*, 23(4), 326-330.
- Schroder, U. (1971). Early reaction of intact human teeth to calcium hydroxide following experimental pulpotomy and its significance to the development of hard tissue barrier. *Odontol Revy*, 22(4), 379-395.
- Schwartz, R. S., Mauger, M., Clement, D. J., & WALKER III, W. A. (1999). Mineral trioxide aggregate: a new material for endodontics. *The Journal of the American Dental Association*, 130(7), 967-975.
- Seltzer, S. (1984). The dental pulp. *Biologic considerations in dental procedures*, 131-151.
- SEPTODONT. BIODENTINE. In.

- Shah, P. M., Chong, B. S., Sidhu, S. K., & Ford, T. R. (1996). Radiopacity of potential root-end filling materials. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 81(4), 476-479. doi:10.1016/s1079-2104(96)80028-x
- Shang, W., Zhang, Z., Zhao, X., Dong, Q., Schmalz, G., & Hu, S. (2022). The Understanding of Vital Pulp Therapy in Permanent Teeth: A New Perspective. *Biomed Res Int*, 2022, 8788358. doi:10.1155/2022/8788358
- Shipper, G., Grossman, E., Botha, A., & Cleaton-Jones, P. (2004). Marginal adaptation of mineral trioxide aggregate (MTA) compared with amalgam as a root-end filling material: a low-vacuum (LV) versus high-vacuum (HV) SEM study. *International Endodontic Journal*, 37(5), 325-336.
- Shokouhinejad, N., Gorjestani, H., Nasseh, A. A., Hoseini, A., Mohammadi, M., & Shamshiri, A. R. (2013). Push-out bond strength of gutta-percha with a new bioceramic sealer in the presence or absence of smear layer. *Aust Endod J*, 39(3), 102-106. doi:10.1111/j.1747-4477.2011.00310.x
- Singh, S., Podar, R., Dadu, S., Kulkarni, G., & Purba, R. (2015). Solubility of a new calcium silicate-based root-end filling material. *J Conserv Dent*, 18(2), 149-153. doi:10.4103/0972-0707.153053
- Sluyk, S. R., Moon, P. C., & Hartwell, G. R. (1998). Evaluation of setting properties and retention characteristics of mineral trioxide aggregate when used as a furcation perforation repair material. *J Endod*, 24(11), 768-771. doi:10.1016/s0099-2399(98)80171-4
- Smith, A. (2012). Formation and repair of dentin in the adult. *Seltzer and Bender's dental pulp*, 27-46.
- Song, J. S., Mante, F. K., Romanow, W. J., & Kim, S. (2006). Chemical analysis of powder and set forms of Portland cement, gray ProRoot MTA, white ProRoot MTA, and gray MTA-Angelus. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 102(6), 809-815. doi:10.1016/j.tripleo.2005.11.034
- Song, W., Sun, W., Chen, L., & Yuan, Z. (2020). In vivo biocompatibility and bioactivity of calcium silicate-based bioceramics in endodontics. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 8, 580954.
- Stabholz, A., Friedman, S., & Abed, J. (1985). Marginal adaptation of retrograde fillings and its correlation with sealability. *J Endod*, 11(5), 218-223. doi:10.1016/s0099-2399(85)80063-7
- Talabani, R. M., Garib, B. T., & Masaali, R. (2020). Bioactivity and Physicochemical Properties of Three Calcium Silicate-Based Cements: An In Vitro Study. *Biomed Res Int*, 2020, 9576930. doi:10.1155/2020/9576930
- Téclès, O., Laurent, P., Aubut, V., & About, I. (2008). Human tooth culture: a study model for reparative dentinogenesis and direct pulp capping materials biocompatibility. *J Biomed Mater Res B Appl Biomater*, 85(1), 180-187. doi:10.1002/jbm.b.30933

- Torabinejad, M., & Chivian, N. (1999). Clinical applications of mineral trioxide aggregate. *J Endod*, 25(3), 197-205. doi:10.1016/s0099-2399(99)80142-3
- Torabinejad, M., Ford, T. R., Abedi, H. R., Kariyawasam, S. P., & Tang, H. M. (1998). Tissue reaction to implanted root-end filling materials in the tibia and mandible of guinea pigs. *J Endod*, 24(7), 468-471. doi:10.1016/s0099-2399(98)80048-4
- Torabinejad, M., Hong, C.-U., Lee, S.-J., Monsef, M., & Ford, T. R. P. (1995). Investigation of mineral trioxide aggregate for root-end filling in dogs. *Journal of endodontics*, 21(12), 603-608.
- Torabinejad, M., Hong, C., Ford, T. P., & Kettering, J. (1995). Antibacterial effects of some root end filling materials. *Journal of endodontics*, 21(8), 403-406.
- Torabinejad, M., Hong, C. U., McDonald, F., & Pitt Ford, T. R. (1995). Physical and chemical properties of a new root-end filling material. *J Endod*, 21(7), 349-353. doi:10.1016/s0099-2399(06)80967-2
- Torabinejad, M., Smith, P. W., Kettering, J. D., & Pitt Ford, T. R. (1995). Comparative investigation of marginal adaptation of mineral trioxide aggregate and other commonly used root-end filling materials. *J Endod*, 21(6), 295-299. doi:10.1016/s0099-2399(06)81004-6
- Torabinejad, M., Watson, T. F., & Pitt Ford, T. R. (1993). Sealing ability of a mineral trioxide aggregate when used as a root end filling material. *J Endod*, 19(12), 591-595. doi:10.1016/s0099-2399(06)80271-2
- Vallés, M., Mercadé, M., Duran-Sindreu, F., Bourdelande, J. L., & Roig, M. (2013). Influence of light and oxygen on the color stability of five calcium silicate-based materials. *J Endod*, 39(4), 525-528. doi:10.1016/j.joen.2012.12.021
- Valois, C. R., & Costa Jr, E. D. (2004). Influence of the thickness of mineral trioxide aggregate on sealing ability of root-end fillings in vitro. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontology*, 97(1), 108-111.
- Walker, M. P., Diliberto, A., & Lee, C. (2006). Effect of setting conditions on mineral trioxide aggregate flexural strength. *J Endod*, 32(4), 334-336. doi:10.1016/j.joen.2005.09.012
- Walsh, R. M., Woodmansey, K. F., Glickman, G. N., & He, J. (2014). Evaluation of compressive strength of hydraulic silicate-based root-end filling materials. *J Endod*, 40(7), 969-972. doi:10.1016/j.joen.2013.11.018
- Witherspoon, D. E. (2008). Vital pulp therapy with new materials: new directions and treatment perspectives--permanent teeth. *J Endod*, 34(7 Suppl), S25-28. doi:10.1016/j.joen.2008.02.030
- Witherspoon, D. E., & Ham, K. (2001). One-visit apexification: technique for inducing root-end barrier formation in apical closures. *Pract Proced Aesthet Dent*, 13(6), 455-460; quiz 462.

- Wongwatanasanti, N., Jantarat, J., Sritanaudomchai, H., & Hargreaves, K. M. (2018). Effect of Bioceramic Materials on Proliferation and Odontoblast Differentiation of Human Stem Cells from the Apical Papilla. *J Endod*, 44(8), 1270-1275. doi:10.1016/j.joen.2018.03.014
- Yamamoto, S., Han, L., Noiri, Y., & Okiji, T. (2017). Evaluation of the Ca ion release, pH and surface apatite formation of a prototype tricalcium silicate cement. *Int Endod J*, 50 Suppl 2, e73-e82. doi:10.1111/iej.12737
- Yildirim, T., & Gençoğlu, N. (2009). Use of mineral trioxide aggregate in the treatment of horizontal root fractures with a 5-year follow-up: report of a case. *J Endod*, 35(2), 292-295. doi:10.1016/j.joen.2008.11.004
- Yoshida, N., Yoshida, K., Nakamura, H., Iwaku, M., & Ozawa, H. (1996). Immunohistochemical localization of HLA-DR-positive cells in unerupted and erupted normal and carious human teeth. *J Dent Res*, 75(8), 1585-1589. doi:10.1177/00220345960750081001
- Zander, H. (1939). Reaction of the pulp to calcium hydroxide. *Journal of Dental Research*, 18(4), 373-379.
- Zhang, H., Pappen, F. G., & Haapasalo, M. (2009). Dentin enhances the antibacterial effect of mineral trioxide aggregate and bioaggregate. *J Endod*, 35(2), 221-224. doi:10.1016/j.joen.2008.11.001
- Zhou, H. M., Shen, Y., Zheng, W., Li, L., Zheng, Y. F., & Haapasalo, M. (2013). Physical properties of 5 root canal sealers. *J Endod*, 39(10), 1281-1286. doi:10.1016/j.joen.2013.06.012
- Zhu, C., Ju, B., & Ni, R. (2015). Clinical outcome of direct pulp capping with MTA or calcium hydroxide: a systematic review and meta-analysis. *Int J Clin Exp Med*, 8(10), 17055-17060.

KAYNAKLAR

- Aliaj, K., Lawrence, R. L., Bo Foreman, K., Chalmers, P. N., & Henninger, H. B. (2022). Kinematic coupling of the glenohumeral and scapulothoracic joints generates humeral axial rotation. *Journal of Biomechanics*, 136(111059), 111059. doi:10.1016/j.jbiomech.2022.111059
- Andreoli, C. V., Ejnisman, B., Pochini, A. de C., Monteiro, G. C., Cohen, M., & Faloppa, F. (2009). Arthroscopy of the scapulothoracic joint: Case reports. *Revista Brasileira de Ortopedia*, 44(4), 351–356. doi:10.1016/S2255-4971(15)30166-X
- Andreoli, V., De Castro Pochini, C., Carvalho, D., Belangero, S., Ejnisman, P., Cohen, B., & Faloppa, M. (2020). Superomedial Portal (Ejnisman's Portal) and Modified 'Chicken-Wing' Patient Position for Scapulothoracic Arthroscopy. *Arthrosc Tech*, 9, e51–e55.
- Deniz, V., Sariyildiz, A., Buyuktas, B., & Basaran, S. (2024). Comparison of the activation and mechanical properties of scapulothoracic muscles in young tennis players with and without scapular dyskinesis: an observational comparative study. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 33(1), 192–201. doi:10.1016/j.jse.2023.07.016
- Dzian, A., Skaličanová, M., Fučela, I., Malík, M., & Mičák, J. (2019). Bilateral cystic lesions of the chest wall: Presentation of scapulothoracic bursitis. *International Journal of Surgery Case Reports*, 54, 116–119. doi:10.1016/j.ijscr.2018.11.035
- Frank, R. M., Ramirez, J., Chalmers, P. N., McCormick, F. M., & Romeo, A. A. (2013). Scapulothoracic anatomy and snapping scapula syndrome. *Anatomy Research International*, 2013, 635628. doi:10.1155/2013/635628
- Gava, V., Rosa, D. P., Pereira, N. D., Phadke, V., & Camargo, P. R. (2022). Ratio between 3D glenohumeral and scapulothoracic motions in individuals without shoulder pain. *Journal of Electromyography and Kinesiology: Official Journal of the International Society of Electrophysiological Kinesiology*, 62(102623), 102623. doi:10.1016/j.jelekin.2021.102623
- Giovannetti de Sanctis, E., Ciolli, G., Mocini, F., Cerciello, S., Maccauro, G., & Franceschi, F. (2023). Evaluation of the range of motion of scapulothoracic, acromioclavicular and sternoclavicular joints: State of the art. *Shoulder & Elbow*, 15(2), 132–139. doi:10.1177/17585732221090226
- Gonzalez, F. F., Fonseca, R., Leporace, G., Pitta, R., Giordano, M. N., Chahla, J., & Metsavaht, L. (2022). Three-dimensional kinematic evaluation of scapulothoracic rhythm after reverse shoulder arthroplasty: a systematic review and meta-analysis. *JSES Reviews, Reports, and Techniques*, 2(1), 8–16. doi:10.1016/j.xrrt.2021.10.009

- Habechian, F. A. P., Rosa, D. P., Haik, M. N., & Camargo, P. R. (2016). Sex-related differences in scapular kinematics during elevation of the arm in asymptomatic children and adults. *Journal of Applied Biomechanics*, 32(5), 513–519. doi:10.1123/jab.2015-0341
- Hitesh, L., Yashwant, S. T., Atin, J., Satya, P. S., & Masood, H. (2014). Scapulothoracic and scapholunate dissociation in the ipsilateral upper limb of a trauma victim. *Chinese Journal of Traumatology*, 17(04), 242–245.
- Jangir, R., & Misra, D. (2014). Scapulothoracic dissociation: a rare variant: a case report. *Malaysian Orthopaedic Journal*, 8(2), 46–48. doi:10.5704/MOJ.1407.003
- Kolz, C. W., Sulkar, H. J., Aliaj, K., Tashjian, R. Z., Chalmers, P. N., Qiu, Y., ... Henninger, H. B. (2020). Reliable interpretation of scapular kinematics depends on coordinate system definition. *Gait & Posture*, 81, 183–190. doi:10.1016/j.gaitpost.2020.07.020
- Lee, B., Kim, D., Jang, Y., & Jin, H. (2020). Three-dimensional in vivo scapular kinematics and scapulohumeral rhythm: a comparison between active and passive motion. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 29(1), 185–194. doi:10.1016/j.jse.2019.05.036
- Luo, G.-F., Chang, C.-M., & Shih, Y.-F. (2021). The effects of muscle fatigue on scapulothoracic joint position sense and neuromuscular performance. *Musculoskeletal Science & Practice*, 56(102461), 102461. doi:10.1016/j.msksp.2021.102461
- Murray, T., Agarwal, A., Cresswell, M., & Flores, D. V. (2023). CT-guided scapulothoracic bursal injection-technical considerations in planning needle trajectory and confirming bursal distribution. *Skeletal Radiology*, 52(5), 1015–1021. doi:10.1007/s00256-022-04111-8
- Nakayama, H., Onishi, H., Nojima, M., Ishizu, K., & Kubo, M. (2018). Analysis of scapular kinematics in three planes of shoulder elevation: A comparison between men and women. *The Journal of Physical Fitness and Sports Medicine*, 7(1), 65–74. doi:10.7600/jpfs.7.65
- Osias, W., Matcuk, G. R., Jr, Skalski, M. R., Patel, D. B., Schein, A. J., Hatch, G. F. R., & White, E. A. (2018). Scapulothoracic pathology: review of anatomy, pathophysiology, imaging findings, and an approach to management. *Skeletal Radiology*, 47(2), 161–171. doi:10.1007/s00256-017-2791-6
- Rezaie, M., Negahban, H., Mostafaei, N., Ebrahimzadeh, M. H., Eshraghi, R., & Raeesi, J. (2023). Comparison of the physiotherapy with and without focus on the scapulothoracic joint on pain, range of motion, functional disability, quality of life, and treatment effectiveness of patients after arthroscopic shoulder rotator cuff tendon repair: A randomized controlled trial with short-term follow-up. *Journal of Hand Therapy: Official Journal of the American Society of Hand Therapists*. doi:10.1016/j.jht.2023.09.009

- Rundquist, P., & Johnson, S. (2024). The effect of kinesio® tape on scapulothoracic joint kinematics in young healthy participants. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*.
- Schwartz, C., Croisier, J. L., Rigaux, E., Bröls, O., Denoël, V., & Forthomme, B. (2016). Gender effect on the scapular 3D posture and kinematic in healthy subjects. *Clinical Physiology and Functional Imaging*, 36(3), 188–196. doi:10.1111/cpf.12212
- Schwartz, Cédric, Croisier, J.-L., Rigaux, E., Denoël, V., Bröls, O., & Forthomme, B. (2014). Dominance effect on scapula 3-dimensional posture and kinematics in healthy male and female populations. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 23(6), 873–881. doi:10.1016/j.jse.2013.08.020
- Seth, A., Matias, R., Veloso, A. P., & Delp, S. L. (2016). A biomechanical model of the scapulothoracic joint to accurately capture scapular kinematics during shoulder movements. *PLoS One*, 11(1), e0141028. doi:10.1371/journal.pone.0141028
- Struyf, F., Cagnie, B., Cools, A., Baert, I., Van Brempt, J., Struyf, P., & Meeus, M. (2014). Scapulothoracic muscle activity and recruitment timing in patients with shoulder impingement symptoms and glenohumeral instability. *Journal of Electromyography and Kinesiology: Official Journal of the International Society of Electrophysiological Kinesiology*, 24(2), 277–284. doi:10.1016/j.jelekin.2013.12.002
- Takasaki, H., Lim, E. C. W., & Soon, B. (2016). The effect of shoulder muscle fatigue on active repositioning acuity and scapulothoracic resting alignment: A systematic review with meta-analysis. *Physical Therapy in Sport: Official Journal of the Association of Chartered Physiotherapists in Sports Medicine*, 20, 61–78. doi:10.1016/j.ptsp.2016.01.001
- Vergano, B., & Monesi, L. (2018). Scapulothoracic dissociation: a devastating ‘floating shoulder’ injury. *Acta Biomed*, 90(1-S), 150–153.
- Yano, Y., Hamada, J., Tamai, K., Yoshizaki, K., Sahara, R., Fujiwara, T., & Nohara, Y. (2010). Different scapular kinematics in healthy subjects during arm elevation and lowering: glenohumeral and scapulothoracic patterns. *Et al [Journal of Shoulder and Elbow Surgery]*, 19(2), 209–215. doi:10.1016/j.jse.2009.09.007
- Zdravkovic, V., Alexander, N., Wegener, R., Spross, C., & Jost, B. (2020). How do scapulothoracic kinematics during shoulder elevation differ between adults with and without rotator cuff arthropathy? *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 478(11), 2640–2649. doi:10.1097/corr.0000000000001406
- Zhang, M., Zhou, J.-J., Zhang, Y.-M., Wang, J.-H., Zhang, Q.-Y., & Chen, W. (2015). Clinical effectiveness of scapulothoracic joint control training exercises on shoulder joint dysfunction. *Cell Biochemistry and Biophysics*, 72(1), 83–87. doi:10.1007/s12013-014-0408-4

KAYNAKLAR

- Alagöl, F., Shihadeh, Y., Boztepe, H., Tanakol, R., Yarman, S., Azizlerli, H. ve Sandalci, O. (2000). Sunlight exposure and vitamin D deficiency in Turkish women. *Journal of Endocrinological Investigation*, 23, 173-177. doi: 10.1007/BF03343702.
- Arash, H. ve Holick, M. F. (2013). Vitamin D for Health: A Global Perspective. *Mayo Clinic Proceedings*, 88, 720-755. doi:10.1016/j.mayocp.2013.05.011.
- Artaza-Artabe, I., Sáez-López, P., Sánchez-Hernández, N., Fernández-Gutierrez, N. ve Malafarina, V. (2016). The relationship between nutrition and frailty: Effects of protein intake, nutritional supplementation, vitamin D and exercise on muscle metabolism in the elderly. A Systematic Review. *Maturitas*, 93, 89-99. doi: 10.1016/j.maturitas.2016.04.009.
- Atli, T., Gullu, S., Uysal, A.R. ve Erdoğan, G. (2005). The prevalence of Vitamin D deficiency and effects of ultraviolet light on vitamin D levels in elderly Turkish population. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 40, 53-60. doi: 10.1016/j.archger.2004.05.006.
- Balcı, C. ve Toktaş, N. (2021). D vitamini sentezi, metabolizması ve sağlık üzerine etkileri. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6, 33-47.
- Bischoff-Ferrari, H.A. (2012). Relevance of vitamin D in muscle health. *Reviews in Endocrine & Metabolic Disorders*, 13, 71-77. doi: 10.1007/s11154-011-9200-6.
- Bischoff-Ferrari, H.A., Willett, W.C., Orav, E.J., Lips, P., Meunier, P.J., Lyons, R.A. ... Dawson-Hughes, B. (2012). A pooled analysis of vitamin D dose requirements for fracture prevention. *The New England Journal of Medicine*, 367, 40-49. doi: 10.1056/NEJMoa1109617.
- Bouillon, R. (2017). Comparative analysis of nutritional guidelines for vitamin D. *Nature Reviews. Endocrinology*, 13, 466-479. doi: 10.1038/nrendo.2017.31.
- Cannell, J.J., Vieth, R., Umhau, J.C., Holick, M.F., Grant, W.B., Madronich, S. ... Giovannucci, E. (2006). Epidemic influenza and vitamin D. *Epidemiology and Infection*, 134, 1129-1140. doi: 10.1017/S0950268806007175.
- Chalcraft, J.R., Cardinal, L.M., Wechsler, P.J., Hollis, B.W., Gerow, K.G., Alexander, B.M. ... Larson-Meyer, D.E. (2020). Vitamin D synthesis following a single bout of sun exposure in older and younger men and women. *Nutrients*, 12, 2237. doi:10.3390/nu12082237.
- Chiarello, E., Tedesco, G., Cadossi, M., Capra, P., Terrando, S., Miti, A. ve Gianini, S. (2016). Surgical prevention of femoral neck fractures in elderly osteoporotic patients. A literature review. *Clinical Cases in Mineral and Bone Metabolism*, 13, 42-45. doi: [10.11138/ccmbm/2016.13.1.042](https://doi.org/10.11138/ccmbm/2016.13.1.042).

- Chinellato, I., Piazza, M., Sandri, M., Peroni, D. G. ve Piacentini, G. L. (2011).** Vitamin D serum levels and markers of asthma control in Italian children. *The Journal of pediatrics*, 158, 437-441. doi: 10.1016/j.jpeds.2010.08.043.
- Cigerli, O., Parildar, H., Unal, A.D., Tarcin, O., Erdal, R. ve Guvener, D.N. (2013). Vitamin D deficiency is a problem for adult out-patients? A university hospital sample in Istanbul, Turkey. *Public Health Nutrition*, 16, 1306-1313. doi: 10.1017/S1368980012003588.
- Çakıroğlu, F. (2020). *Türkiye yaşlı nüfusunda bilişsel gerileme ile d vitamini yetersizliği ilişkisi: Sistematik bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Dağhan, Ş. ve Yelten, G. (2016). Güneş ışığı ve D vitaminin sağlığa etkisi; Tarihsel bakış. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5, 119-125.
- Dawson-Hughes, B., Heaney, R.P., Holick, M.F., Lips, P., Meunier, P.J. ve Vieth, R. (2005). Estimates of optimal vitamin D status. *Osteoporosis International*, 16, 713-716. doi: 10.1007/s00198-005-1867-7.
- De Sa Del Fiol, F., Barberato-Filho, S., Lopes, L.C. ve De Cassia Bergamaschi, C. (2015). Vitamin D and respiratory infections. *Journal of Infection in Developing Countries*, 15, 355-361. doi: 10.3855/jidc.5711.
- DeLuca, G. C., Kimball, S. M., Kolasinski, J., Ramagopalan, S. V. ve Ebers, G. C. (2013).** Review: the role of vitamin D in nervous system health and disease. *Neuropathology and Applied Neurobiology*, 39, 458-484. doi: 10.1111/nan.12020.
- Dobnig, H., Pilz, S., Scharnagl, H., Renner, W., Seelhorst, U., Wellnitz, B. ... Maerz, W. (2008). Independent association of low serum 25- hydroxyvitamin d and 1,25- dihydroxyvitamin d levels with all-cause and cardiovascular mortality. *Archives of Internal Medicine*, 168, 1340-1349. doi: 10.1001/archinte.168.12.1340.
- Earthman, C. P., Beckman, L. M., Masodkar, K. ve Sibley, S. D. (2012).** The link between obesity and low circulating 25-hydroxyvitamin D concentrations: considerations and implications. *International Journal of Obesity*, 36, 387-396. doi: 10.1038/ijo.2011.119.
- Erdil, F. ve Bayraktar, N. (2010). Yaşlı bireylerde kas-iskelet sorunlarına yönelik hemşirelik yaklaşımları. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 18, 106-113.
- Evgin, D. ve Teskereci, G. (2021). Annelerin D vitamini hakkındaki bilgilerinin ve kullanma durumlarının belirlenmesi: Kumluca örneği. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 18, 1043-1049. <https://doi.org/10.46413/boneyusbad.1073447>
- Eyles, D. W., Burne, T. H. J. ve McGrath, J. J. (2013).** Vitamin D, effects on brain development, adult brain function and the links between low levels of

- vitamin D and neuropsychiatric disease. *Frontiers in Neuroendocrinology*, 34, 47-64. doi: 10.1016/j.yfrne.2012.07.001.
- Forrest, K.Y. ve Stuhldreher, W.L. (2011). Prevalence and correlates of vitamin D deficiency in US adults. *Nutrition Research*, 31, 48-54. doi: 10.1016/j.nutres.2010.12.001.
- Gabr, S.A., Alghadir, A.H., Allam, A.A., Ajarem, J., Al-Basher, G., Abdel-Mak-soud, M.A. ... Aboud. A. (2016). Correlation between vitamin D levels and apoptosis in geriatric patients infected with hepatitis C virus genotype 4. *Clinical Interventions in Aging*, 4, 523-533. doi: 10.2147/CIA.S104599.
- Genç, A., Sevim, D.G., Özen, A.T. ve Yılmaz, G. (2015). D Vitamini'nin Çeşitli Hastalıklardaki Nadir Kullanım Alanları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 68(2). doi: 10.1501/Tıpfak_0000000890.
- Giovannucci, E., Liu, Y., Hollis, B.W. ve Rimm, E.B. (2008). 25-hydroxyvitamin D and risk of myocardial infarction in men: a prospective study. *Archives of Internal Medicine*, 168, 1174–1180. doi: 10.1001/archinte.168.11.1174.
- Grineva, E.N., Karonova, T., Micheeva, E., Belyaeva, O. ve Nikitina, I.L. (2013). Vitamin D deficiency is a risk factor for obesity and diabetes type 2 in women at late reproductive age. *Aging*, 5, 575–581. doi: 10.18632/aging.100582.
- Gürbüz, P. ve Yetiş, G. (2017). Yaşlılarda D vitamini eksikliği. *İ.Ü. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 5, 13-30.
- Gürer, A., Çırpan, F.K. ve Özlen, N.A. (2019). Yaşlı bakım hizmetleri. *Sağlık Hizmetleri ve Eğitimi Dergisi*, 3, 1-6.
- Haimi, M. ve Kremer, R. (2017). Vitamin D deficiency/insufficiency from childhood to adulthood: Insights from a sunny country. *World Journal of Clinical Pediatrics*, 8, 1-9. doi: 10.5409/wjcp.v6.i1.1.
- Hekimsoy, Z., Dinç, G., Kafesçiler, S., Onur, E., Güvenç, Y., Pala, T. ... Bilgin, Ö. (2010). Vitamin D status among adults in the Aegean region of Turkey. *BMC Public Health*, 10, 782. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-782>.
- Hertting, O., Holm, Å., Lüthje, P., Brauner, H., Dyrda, R., Jonasson, A.F. ... Brauner, A. (2010). Vitamin D induction of the human antimicrobial Peptide cathelicidin in the urinary bladder. *PLoS One*, 14, e15580. doi: 10.1371/journal.pone.0015580.
- Holick, M. F. (2007). Vitamin D deficiency. *New England Journal of Medicine*, 357, 266-281. doi: 10.1056/NEJMra070553.
- Holick, M.F. (2008). Vitamin D: a D-lightful health perspective. *Nutrition Reviews*, 66, 182-194. doi: 10.1111/j.1753-4887.2008.00104.x.

- Holick, M.F., Binkley, N.C., Bischoff-Ferrari, H.A., Gordon, C.M., Hanley, D.A., Heaney, R.P. ... Weaver, C.M. (2011). Endocrine Society. Evaluation, treatment, and prevention of vitamin D deficiency: an Endocrine Society clinical practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 96, 1911-1930. doi: 10.1210/jc.2011-0385.
- Hosseini-nezhad, A. ve Holick, M.F. (2013). Vitamin D for health: A Global perspective. *Mayo Clinic Proceedings*, 88, 720-755. doi:10.1016/j.mayocp.2013.05.011.
- Hyppönen, E., Boucher, B.J., Berry, D.J. ve Power, C. (2008). 25-hydroxyvitamin D, IGF-1, and metabolic syndrome at 45 years of age: a cross-sectional study in the 1958 British Birth Cohort. *Diabetes*, 57, 298-305.
- Idoia, G., Alberto, M., Inés, G., Guillermo, R., Carolina, V. ve Isidro, S. (2016). Could Vitamin D Analogues Be Used to Target Leukemia Stem Cells? *International Journal of Molecular Sciences*, 17, 889. doi: 10.3390/ijms17060889.
- Jolliffe, D. A., Stefanidis, C., Wang, Z., Kermani, N. Z., Dimitrov, V., White, J. H. ... Martineau, A. R. (2020).** Vitamin D metabolism is dysregulated in asthma and chronic obstructive pulmonary disease. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 202, 371-382. doi: 10.1164/rccm.201909-1867OC.
- Jorde, R. ve Kubiak, J. (2018).** Vitamin D and depression: A review. *European Journal of Endocrinology*, 179, R175-R185. doi: 10.1017/jns.2018.19.
- Jovanova, O., Aarts, N., Noordam, R., Carola-Zillikens, M., Hofman, A. ve Tiemeier, H. (2017). Vitamin D serum levels are cross-sectionally but not prospectively associated with late-life depression. *Acta psychiatrica Scandinavica*, 135, 185-194. doi: 10.1111/acps.12689.
- Kerr, D. C., Zava, D. T., Piper, W. T., Saturn, S. R., Frei, B. ve Gombart, A. F. (2015).** Associations between vitamin D levels and depressive symptoms in healthy young adult women. *Psychiatry Research*, 227, 46-51. doi: 10.1016/j.psychres.2015.02.016.
- Krishnan, A.V., Trump, D.L., Johnson, C.S. ve Feldman, D. (2012). The role of vitamin D in cancer prevention and treatment. *Rheumatic Diseases Clinics of North America*, 38, 161-178. doi: 10.1016/j.rdc.2012.03.014.
- Kunutsor, S. K., Apekey, T. A. ve Steur, M. (2013).** Vitamin D and risk of future hypertension: meta-analysis of 283,537 participants. *European Journal of Epidemiology*, 28, 205-221. doi: 10.1007/s10654-013-9790-2.
- Lin, R. (2016). Crosstalk Between Vitamin D Metabolism, VDR signalling, and innate immunity. *Biomed Research International*, 2016, 1375858. doi: 10.1155/2016/1375858.

- Lips, P. (2007). Vitamin D status and nutrition in Europe and Asia. *The Journal of Steroid Biochemistry and Molecular Biology*, 103, 620-625. doi: 10.1016/j.jsbmb.2006.12.076.
- Manson, J. E. ve Bassuk, S. S. (2015). Vitamin D research and clinical practice: at a crossroads. *JAMA*, 313, 1311-1312. doi: 10.1001/jama.2015.1353.
- Mason, C., Xiao, L., Imayama, I., Duggan, C., Wang, C. Y., Korde, L. ... McTiernan, A. (2014).** Vitamin D3 supplementation during weight loss: a double-blind randomized controlled trial. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 99, 1015-1025. doi: 10.3945/ajcn.113.073734.
- Mithal, A., Wahl, D.A., Bonjour, J.P., Burckhardt, P., Dawson-Hughes B., Eisman, J.A. ... Morales-Torres, J. (2009). Global vitamin D status and determinants of hypovitaminosis D. *Osteoporosis International*, 20, 1807. doi: 10.1007/s00198-009-0954-6.
- Mitri, J. ve Pittas, A. G. (2014). Vitamin D and diabetes.** *Endocrinology and Metabolism Clinics of North America*, 43, 205-232. doi: 10.1016/j.ecl.2013.09.010.
- Mosekilde, L. (2005). Vitamin D and the elderly. *Clinical Endocrinology (Oxf)*, 62, 265-281. doi: 10.1111/j.1365-2265.2005.02226.x.
- Muir, S.W. ve Montero-Odasso, M. (2011). Effect of vitamin D supplementation on muscle strength, gait and balance in older adults: a systematic review and meta-analysis. *Journal of the American Geriatrics Society*, 59, 2291-2300. doi: 10.1111/j.1532-5415.2011.03733.x.
- National Health and Nutrition Survey (NHANES) 2005-2006 Overview. Erişim adresi: <https://wwwn.cdc.gov/nchs/nhanes/continuousnhanes/overview.aspx?BeginYear=2005>
- Nseir, W., Taha, M., Nemarny, H. ve Mograbi, J. (2013). The association between serum levels of vitamin D and recurrent urinary tract infections in premenopausal women, *International Journal of Infectious Diseases*, 17, e1121-e1124. doi: 10.1016/j.ijid.2013.06.007.
- Oğuz, S., Çamcı, G., Arpacıoğlu, Y., Şeker, M., Erbek, H. ve Yurtdaş, M. (2019). Bir aile sağlığı merkezine başvuran bireylerin obezite durumunun belirlenmesi. *JAREN*, 5, 10-16. doi:10.5222/jaren.2019.69672.
- Okan, F., Zincir, H. ve Deveci, K. (2022). The Effect of Sun Light Exposure to the Level of Vitamin D in Elderly People Living in Nursing Home. *Journal of Clinical Densitometry*. 25, 261-271. <https://doi.org/10.1016/j.jocd.2021.03.006>.
- Palacios, C. ve Gonzalez, L. (2014). Is vitamin D deficiency a major global public health problem? *J Journal of Steroid Biochemistry and Molecular Biology*, 144, 138-145. doi: 10.1016/j.jsbmb.2013.11.003.

- Pludowski, P., Holick, M. F., Pilz, S., Wagner, C. L., Hollis, B. W., Grant, W. B. ... Vieth, R. (2013).** Vitamin D effects on musculoskeletal health, immunity, autoimmunity, cardiovascular disease, cancer, fertility, pregnancy, dementia and mortality – A review of recent evidence. *Autoimmunity Reviews*, 12, 976-989. doi: 10.1016/j.autrev.2013.02.004.
- Rabenberg, M., Harisch, C., Rieckmann, N., Buttery, A.K., Mensink, G.B. ve Busch, M.A. (2016). Association between vitamin D and depressive symptoms varies by season: Results from the German Health Interview and Examination Survey for Adults (DEGS1), *Journal of Affective Disorders*, 15, 92-98. doi: 10.1016/j.jad.2016.06.034.
- Rong, J., Ji, X., Fang, X. Ve Jee, M.H. (2022). Advances in Computing and Engineering for Bionics and Medical Applications. *Applied Bionics and Biomechanics*. 7058477. <https://doi.org/10.1155/2022/7058477>
- Sebekova, K., Krivosikova, Z., Gajdos, M. ve Podracka, L. (2016). Vitamin D status in apparently healthy medication-free Slovaks: Association to blood pressure, body mass index, self-reported smoking status and physical activity, *Bratislava Medical Journal*, 117, 702-709. doi: 10.4149/BLL_2016_135.
- Seeman, E. (2002). Pathogenesis of bone fragility in women and me. *Lancet*, 359, 1841–1850. doi: 10.1016/S0140-6736(02)08706-8.
- Song, Y., Wang, L., Pittas, A. G., Del Gobbo, L. C., Zhang, C., Manson, J. E. ... Hu, F. B. (2013).** "Blood 25-hydroxy vitamin D levels and incident type 2 diabetes: a meta-analysis of prospective studies. *Diabetes Care*, 36, 1422-1428. doi: 10.2337/dc12-0962.
- Sowah, D., Fan, X., Dennett, L., Hagtvedt, R. ve Straube, S. (2017). Vitamin D levels and deficiency with different occupations: a systematic review. *BMC Public Health*, 17, 519. doi: 10.1186/s12889-017-4436-z.
- Spedding, S. (2014).** Vitamin D and depression: A systematic review and meta-analysis comparing studies with and without biological flaws. *Nutrients*, 6, 1501-1518. doi: 10.3390/nu6041501.
- Sundh, D., Mellström, D., Ljunggren, Ö., Karlsson, M.K., Ohlsson, C., Nilsson, M. ... Lorentzon, M. (2016). Low serum vitamin D is associated with higher cortical porosity in elderly men. *Journal of Internal Medicine*, 280, 496-508. doi: 10.1111/joim.12514.
- Tsuchie, H., Miyakoshi, N., Kasukawa, Y., Senma, S., Narita, Y., Miyamoto, S. ... Shimada, Y. (2016). Factors related to curved femur in elderly Japanese women. *Uppsala Journal of Medical Sciences*, 121, 170-173. doi: 10.1080/03009734.2016.1185200.
- Tufan, F., Kıran, B., Şahin, Z., Çıplak, M., Kıran, V., Turan, A. ... Karan, M.A. (2012). Yaşlı Bireylerde 25-OH-D Vitamini Düzeyleri ile Lenfosit Alt Tiplerinin İlişkisi. *İç Hastalıkları Dergisi*, 19, 47-58. http://www.ichastaliklari-dergisi.org/managete/fu_folder/2012-01/html/2012-19-1-047-058.htm

Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği. Osteoporoz ve Metabolik Kemik Hastalıkları Tanı ve Tedavi Kılavuzu, (2018). Erişim adresi: <https://temd.org.tr/yayinlar/kilavuzlar>

Uğur, H. (2018). *Demans tanısı alan ve almayan yaşlı bireylerin serum vitamin D düzeyleri ve beslenme durumlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul.

Vanlint, S. (2013). Vitamin D and obesity. *Nutrients*, 5, 949-956. doi: 10.3390/nu5030949.

Verdoia, M., Schaffer, A., Barbieri, L., Di Giovine, G., Marino, P., Suryapranata, H. ... Novara Atherosclerosis Study Group (NAS). (2015). Impact of gender difference on vitamin D status and its relationship with the extent of coronary artery disease, *Nutrition, Metabolism, and Cardiovascular Diseases*, 25, 464-470. doi: 10.1016/j.numecd.2015.01.009.

Wacker, M. ve Holick, M.F. (2013). Vitamin D-effects on skeletal and extraskkeletal health and the need for supplementation. *Nutrients*, 5, 111-148. doi: 10.3390/nu5010111.

Wang, T. J., Pencina, M. J., Booth, S. L., Jacques, P. F., Ingelsson, E., Lanier, K. ... Vasan, R. S. (2008). Vitamin D deficiency and risk of cardiovascular disease. *Circulation*, 117, 503-511.

Wei, R. ve Christakos, S. (2015). Mechanisms underlying the regulation of innate and adaptive immunity by vitamin D. *Nutrient*, 7, 8251-8260. doi: 10.3390/nu7105392.

Wilhelm-Leen, E.R., Hall, Y.N., DeBoer, I.H. ve Chertow, G.M. (2010). Vitamin D deficiency and frailty in older Americans. *Journal of International Medicine*, 268, 171-180. doi: 10.1111/j.1365-2796.2010.02248.x.

Williams, J. ve Williams, C. (2020). Responsibility for vitamin D supplementation of elderly care home residents in England: falling through the gap between medicine and food. *BMJ Nutrition, Prevention & Health*, 3, 256-262. doi: 10.1136/bmjnp-2020-000129.

Zhou, J., Huang, P., Liu, P., Hao, Q., Chen, S., Dong, B. ve Wang, J. (2016). Association of vitamin D deficiency and frailty: A systematic review and meta-analysis. *Maturitas*, 94, 70-76. doi: 10.1016/j.maturitas.2016.09.003.

Zittermann, A. ve Gummert, J.F. (2010). Nonclassical vitamin D action. *Nutrient*, 2, 408-425. doi: 10.3390/nu2040408.

Kaynaklar

- 1 Çağatay Üstün, “Plastinasyon Sergileri ve Görünebilir İnsan Vücudu Bir Sanat mı Yoksa Bilim mi”, Sendrom, Kasım 2001, s. 93; <http://www.mailce.com/ce-setlere-servet-odeniyor-ceset-resimleriplastinasyon-cesetler.html>, (03.01.2011).
- 2 Fatih Okçu, Ahmet Usta, “Eski Mısırdan Günümüze Ambomaj”, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 57:1 (1994), s.93.
- 3 Şerafeddin 1910:137.Magmummi:Kamus-u Tıbbi. Osmanlı Matbaası Kahire.
- 4 Mevlüt Sarı, el-Mevarid Arapça- Türkçe Lügat, Bahar Yay., İstanbul, 1980,s. 351.
- 5 Meydan Larousse, “Mumyalama” Büyük Lügat ve Ansiklopedi, İstanbul,1972, C. XI, s. 870.
- 6 SPRUNT W. H. (1955). Imhotep. The New England journal of medicine, 253(18), 778–780.<https://doi.org/10.1056/NEJM195511032531808>
- 7 Carole Reeves, Egyptian Medicine (Shire Egyptology), Great Britain 2008,s. 23.
- 8 https://tr.wikipedia.org/wiki/Antik_M%C4%B1s%C4%B1r (erişim tarihi31.05.2024)
- 9 Efe Z, Anadolu türk kültüründe mumyalama (Doktora Tezi Dokuz EylülÜniversitesi 2011)
- 10 Süheyl Ünver, Eski Mısırdan, İslam Dünyasında ve Bizde Tahnit Maddeleri Hakkında, s. 584; C. W. Ceram, Tanrılar, Mezarlar, Bilginler, Çev: Hayrullah Örs, MEB Yay., İstanbul, 1964, s. 147; Herodot Tarihi, s.157.
- 11 Tuncay Uslu, “Bor Madeninin Enerji Kaynağı Olarak Kullanılması”,TMMOB Türkiye VI. Enerji Sempozyumu- Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye Gerçeği, 22-24. 10. 2007, Ankara, s. 417; Hasan Ali Uzun, Borlama ile Yüzeyleri Sertleştirilen Çeliklerin Aşınma ve Korozyona Karşı Dayanımlar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2002, s. 9; Âdem Turhan, Borlamanın Paslanmaz Çeliğin Radyasyon Zırlama Özelliğine Etkisinin Araştırılması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2008, s. 41.
- 12 İbn Sina, El-Kanun fi’ t Tıp, II. Kitap, Çev. Esin Kâhya, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003, s.414.
- 13 Fatih Yağmur, Mustafa Körükçü, İ. Hamit Hancı, “Gömülmüş Cesetlerin İncelenmesi”, Sted, C: 12, S: 4, 2003, s. 50
- 14 Eren Akçiçek, Atatürk’ün Sağlığı, Hastalıkları ve Ölümü, İzmir, 2005, s. 279.
- 15 Ünver, Konyalı Hekim Hacı Paşa Hayatı Eserleri, 1953 s. 75; Patiroğlu, s.29.
- 16 Albert Champdor, Mısır’ın Ölüler Kitabı, Çev: Suat Tansuğ, İstanbul, 1998, s.94

- 17 Alim Karamürsel, “Eski Türklerde Defin Törenleri İle İlgili Usul ve Adetler”, Tarih ve Toplum, Sayı: 77., Ankara, 1990, s. 22-25. 36 Yaşar Çoruhlu, “Türk ...453 syf
- 18 Esin Kâhya, “On Beşinci Yüzyılda Yaşamış Bir Hekimimiz: Mümin B. Mukbil”, I. Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildiriler, 17-19 Şubat 1988, TTK, Ankara, 1992, s. 97.
- 19 CHAMPDOR, Albert. Mısır'ın Ölüler Kitabı, Ruh ve Madde çev. Suat Tansuğ 1998.
- 20 Ceram, C.W.: Tanrtlar, Mezarlar ve Bilginler. (çev. Hayrullah Örs). Remzi Kitabevi. istanbuL. 2003 s.140-9.
- 21 Barry , 22 ; Okçu ve Usta s:93 Kate Kelly, The History Of Medicine Early Civilizations Prehistoric Times To 500 C. E, Newyork, 2009, S:37
- 22 Hayırlıdağ M, 2021 Mısır Tıbbının Gizemi Papirüsler : Araştırma makalesi Yıl 2021, Sayı 4, ss. 68-.85.
- 23 <https://arkeofili.com/> (internet adresi erişim tarihi 31.05.2024)

Kaynaklar

- Altındış, M. (2010). Hemşireler için Mikrobiyoloji, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Arda, M. (2000), Temel Mikrobiyoloji, Ankara: Medisan Yayınevi.
- Arman, D., Leblebicioğlu, H. (2003), Uriner Sistem İnfeksiyonlarının Tedavisi, Ankara: Bilimsel Tıp Yayınevi.
- Aygün, G. (2009), Mikrobiyoloji ve İmmünoloji, İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- Başustaoğlu, A. (2007), Klinik Mikrobiyoloji, Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Başustaoğlu, C., Yıldırım, T., Tanyüksel M., Yapar, M. (2010). Medical Microbiology, Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Bilgehan, H. (2009), Klinik Mikrobiyoloji Özel Bakteriyoloji ve Bakteri Enfeksiyonları, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Çakan, O. (2021), Laboratuvar Güvenliği ve Çalışma Kuralları, 20 Nisan 2024 tarihinde Laboratuvar Akademi dijital Eğitim Platformu adresinden alındı.
- Çakan, O. (2021), Mikrobiyoloji Laboratuvarlarında Aseptik Teknikler, 05 Mayıs 2024 tarihinde Laboratuvar Akademi Dijital Eğitim Platformu adresinden alındı.
- Durmaz, R. (2001), Uygulamalı Moleküler Mikrobiyoloji, Adana: Nobel Kitabevi.
- Freeman, R. (2002) Microbiology workload. J Clin Pathol, 55(10): 734
- Foxman, B. (2002). Epidemiology of Urinary Tract Infections: Incidence, Morbidity and Economic Costs. Jorunal of Medicine. 113(1), 5-13.
[https://doi.org/10.1016/S0002-9343\(02\)01054-9](https://doi.org/10.1016/S0002-9343(02)01054-9)
- Gülaydın, Ö. (2022). Siirt Üniversitesi. Mikrobiyoloji Ders Notları. <https://vmikrobiyolojiabd.siirt.edu.tr/detay/dersnotlari/17179750.html>
- Igan, H., Hancı, H. (2017). Palandöken Devlet Hastanesi Mikrobiyoloji Laboratuvarına Gönderilen Kan Kültürlerinde Üreyen Mikroorganizmaların 5 Yıllık Analizi. Özet Bildiri, 4. Ulusal Klinik Mikrobiyoloji Kongresi içinde (240. ss.), Antalya.
- Karadağ, M. (2017), Laboratuvarlarda Dikkat Edilmesi Gereken Genel Kurallar, 30.05.2024 tarihinde www.musakaradag.com.tr adresinden alındı.
<https://kimygermusakaradag.wordpress.com/2017/09/01/laboratuvarlarda-dikkat-edilmesi-gereken-genel-kurallar/>
- Leal, S., Rodino, K., Fowler, C., Gilligan, P. (2021). Practical Guidance for Clinical Microbiology Laboratories: Diagnosis of Ocular Infections. Clin Microbiol Review. 34(3), e0007019. doi: 10.1128/CMR.00070-19.
- Murray, R., Baron, J., Jorgensen, H., Pfaller, A., Tenover, H. (2003). Manual of Clinical Microbiology, Washington: WorldCat.

- Öngen, B. (2008). *Escherichia* infeksiyonları ve *Klebsiella* infeksiyonları. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Peterson, R., Hamilton, J., Baron, E., Tompkins, L., Miller, J., Wilfert, C., Tenover, F., Thomson R. (2001), Role of clinical microbiology laboratories in the management and control of infectious diseases and the delivery of health care. *Clin Infect Dis*, 32(4), 605-11. doi: 10.1086/318725.
- Serter, D., Ertem, E., Gökengin, D. (2000), *Başlıca Bakteriyel, Paraziter ve Mikotik Enfeksiyon Hastalıkları*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Silva, A., Schuck, M., Tanno, G., Biasi, L. Fox Grape cv. Bordô (*Vitis labrusca* L.) and Grapevine cv. Chardonnay (*Vitis vinifera* L.) Cultivated in vitro under Different Carbohydrates, Amino Acids and 6- Benzylaminopurine Levels. (2013) *Braz. Arch. Biol. Technol*, 56(2), 191-201
- Şahin, İ., Başoğlu, B. (2011), *Gıda Mikrobiyolojisi*, Bursa: Dora Basım- Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Tankeshwar, A. (2014), IMViC Tests: Principle, Procedure, Results, 10 Ocak 2024 tarihinde <https://microbeonline.com/imvic-tests-principle-procedure-and-results/> adresinden alındı.
- Topçu, Willke, A., Soyletir, G., Doğanay, G. (2008) *Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Tosun, İ. (2021). *Tıbbi Mikrobiyoloji Laboratuvar Kitabı*, Ankara: Palme Yayınevi.

KAYNAKLAR

- Jebur, A. B., Mokhamer, M. H., & El-Demerdash, F. M. (2016). A review on oxidative stress and role of antioxidants in diyabet. *Austin Endocrinol Diabetes Case Rep*, 1(1), 1006-1011.
- Aranda-Rivera, A. K., Cruz-Gregorio, A., Arancibia-Hernández, Y. L., Hernández-Cruz, E. Y., & Pedraza-Chaverri, J. (2022). RONS a(3)nd Oxidative Stress: An Overview of Basic Concepts. *Oxygen*, 2(4), 437-478.
- Rajendran, P., Nandakumar, N., Rengarajan, T., Palaniswami, R., Gnanadhas, E. N., Lakshminarasaiiah, U., ... & Nishigaki, I. (2014). Antioxidants and human diseases. *Clinica chimica acta*, 436, 332-347.
- Asmat, U., Abad, K., & Ismail, K. (2016). Diyabet and oxidative stress—A concise review. *Saudi pharmaceutical journal*, 24(5), 547-553.
- Bhatti, J. S., Sehrawat, A., Mishra, J., Sidhu, I. S., Navik, U., Khul-lar, N., ... & Reddy, P. H. (2022). Oxidative stress in the pathophy-siology of type 2 diabetes and related complications: Current thera-peutics strategies and future perspectives. *Free Radical Biology and Medicine*, 184, 114-134.
- Zhang, P., Li, T., Wu, X., Nice, E. C., Huang, C., & Zhang, Y. (2020). Oxidative stress and diabetes: antioxidative strategies. *Frontiers of medicine*, 14, 583-600.
- Forman, H. J., & Zhang, H. (2021). Targeting oxidative stress in di-sease: Promise and limitations of antioxidant therapy. *Nature Re-views Drug Discovery*, 20(9), 689-709.
- Black, H. S. (2022). A synopsis of the associations of oxidative stress, ROS, and antioxidants with diyabet. *Antioxidants*, 11(10), 2003.
- Bandeira, S. D. M., Da Fonseca, L. J. S., Guedes, G. D. S., Rabelo, L. A., Goulart, M. O., & Vasconcelos, S. M. L. (2013). Oxidative stress as an underlying contributor in the development of chronic complications in diyabet. *International journal of molecular scien-ces*, 14(2), 3265-3284.
- Banday MZ, Sameer AS, Nissar S. Pathophysiology of diabetes: An overview. *Avicenna J Med*. 2020;10(04):174–88.
- Reed, J., Bain, S., & Kanamarlapudi, V. (2021). A review of current trends with type 2 diabetes epidemiology, aetiology, pathogenesis, treatments and future perspectives. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity*, 3567-3602.
- Deshpande, A. D., Harris-Hayes, M., & Schootman, M. (2008). Epidemiology of diabetes and diabetes-related complications. *Physical therapy*, 88(11), 1254-1264.
- Pasupuleti, V. R., Arigela, C. S., Gan, S. H., Salam, S. K. N., Krishnan, K. T., Rahman, N. A., & Jeffree, M. S. (2020). A review on oxidative stress, diabetic

complications, and the roles of honey polyphenols. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2020.

- Wronka, M., Krzemińska, J., Młynarska, E., Rysz, J., & Franczyk, B. (2022). The influence of lifestyle and treatment on oxidative stress and inflammation in diabetes. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(24), 15743.
- Giacco, F., & Brownlee, M. (2010). Oxidative stress and diabetic complications. *Circulation research*, 107(9), 1058-1070.
- Newsholme, P., Keane, K. N., Carlessi, R., & Cruzat, V. (2019). Oxidative stress pathways in pancreatic β -cells and insulin-sensitive cells and tissues: importance to cell metabolism, function, and dys-function. *American Journal of Physiology-Cell Physiology*, 317(3), C420-C433.
- Pickering, R. J., Rosado, C. J., Sharma, A., Buksh, S., Tate, M., & de Haan, J. B. (2018). Recent novel approaches to limit oxidative stress and inflammation in diabetic complications. *Clinical & translational immunology*, 7(4), e1016.
- Ahmed, R. G. (2005). The physiological and biochemical effects of diabetes on the balance between oxidative stress and antioxidant defense system. *Med J Islamic World Acad Sci*, 15(1), 31-42.
- Ghasemi-Dehnoo, M., Amini-Khoei, H., Lorigooini, Z., & Rafieian-Kopaei, M. (2020). Oxidative stress and antioxidants in diyabet. *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*, 13(10), 431-438.
- Johansen, J. S., Harris, A. K., Rychly, D. J., & Ergul, A. (2005). Oxidative stress and the use of antioxidants in diabetes: linking basic science to clinical practice. *Cardiovascular diabetology*, 4, 1-11.
- Matough, F. A., Budin, S. B., Hamid, Z. A., Alwahaibi, N., & Mohamed, J. (2012). The role of oxidative stress and antioxidants in diabetic complications. *Sultan Qaboos university medical journal*, 12(1), 5.
- Sharma, K. (2015). Mitochondrial hormesis and diabetic complications. *Diabetes*, 64(3), 663-672.
- Lobo, V., Patil, A., Phatak, A., & Chandra, N. (2010). Free radicals, antioxidants and functional foods: Impact on human health. *Pharmacognosy reviews*, 4(8), 118.
- Pham-Huy, L. A., He, H., & Pham-Huy, C. (2008). Free radicals, antioxidants in disease and health. *International journal of biomedical science: IJBS*, 4(2), 8.
- Tiwari, B. K., Pandey, K. B., Abidi, A. B., & Rizvi, S. I. (2013). Markers of oxidative stress during diyabet. *Journal of biomarkers*, 2013.
- Rahimi, R., Nikfar, S., Larijani, B., & Abdollahi, M. (2005). A review on the role of antioxidants in the management of diabetes and its complications. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 59(7), 365-373.

- Burgos-Morón, E., Abad-Jiménez, Z., Martínez de Marañón, A., Iannantuoni, F., Escribano-López, I., López-Domènech, S., ... & Víctor, V. M. (2019). Relationship between oxidative stress, ER stress, and inflammation in type 2 diabetes: the battle continues. *Journal of clinical medicine*, 8(9), 1385.
- Sharifi-Rad, M., Anil Kumar, N. V., Zucca, P., Varoni, E. M., Dini, L., Panzarini, E., ... & Sharifi-Rad, J. (2020). Lifestyle, oxidative stress, and antioxidants: back and forth in the pathophysiology of chronic diseases. *Frontiers in physiology*, 11, 694.
- Maiese, K. (2015). New insights for oxidative stress and diabetes. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2015.
- Oguntibeju, O. O. (2019). Type 2 diabetes, oxidative stress and inflammation: examining the links. *International journal of physiology, pathophysiology and pharmacology*, 11(3), 45.
- Marrocco, I., Altieri, F., & Peluso, I. (2017). Measurement and clinical significance of biomarkers of oxidative stress in humans. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2017.
- Tangvarasittichai, S. (2015). Oxidative stress, insulin resistance, dyslipidemia and type 2 diabetes. *World journal of diabetes*, 6(3), 456.
- Wang, X., & X Hai, C. (2011). ROS acts as a double-edged sword in the pathogenesis of type 2 diabetes: is Nrf2 a potential target for the treatment?. *Mini reviews in medicinal chemistry*, 11(12), 1082-1092.
- Rochette, L., Zeller, M., Cottin, Y., & Vergely, C. (2014). Diabetes, oxidative stress and therapeutic strategies. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-General Subjects*, 1840(9), 2709-2729.
- Kaneto, H., Katakami, N., Kawamori, D., Miyatsuka, T., Sakamoto, K. Y., Matsuoka, T. A., ... & Yamasaki, Y. (2007). Involvement of oxidative stress in the pathogenesis of diabetes. *Antioxidants & redox signaling*, 9(3), 355-366.
- Rizvi, S. I., & Maurya, P. K. (2007). Markers of oxidative stress in erythrocytes during aging in humans. *Annals of the New York academy of sciences*, 1100(1), 373-382.
- Schiffman, E. L. (2010). Antioxidants in hypertension and cardiovascular disease. *Molecular interventions*, 10(6), 354.
- Duvvuri, L. S., Katiyar, S., Kumar, A., & Khan, W. (2015). Delivery aspects of antioxidants in diabetes management. *Expert opinion on drug delivery*, 12(5), 827-844.
- Lee, S., Yang, S. C., Heffernan, M. J., Taylor, W. R., & Murthy, N. (2007). Polyketal microparticles: a new delivery vehicle for superoxide dismutase. *Bioconjugate chemistry*, 18(1), 4-7.

- SHARMA, Ritika, et al. Emerging trends in nano-based antidiabetic therapeutics: a path to effective diabetes management. *Materials Advances*, 2023.
- Deng, L., Du, C., Song, P., Chen, T., Rui, S., Armstrong, D. G., & Deng, W. (2021). The role of oxidative stress and antioxidants in diabetic wound healing. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2021.
- Hurrell, S., & Hsu, W. H. (2017). The etiology of oxidative stress in insulin resistance. *Biomedical journal*, 40(5), 257-262.
- Pitocco, D., Tesaro, M., Alessandro, R., Ghirlanda, G., & Cardillo, C. (2013). Oxidative stress in diabetes: implications for vascular and other complications. *International journal of molecular sciences*, 14(11), 21525-21550.
- Yaribeygi, H., Sathyapalan, T., Atkin, S. L., & Sahebkar, A. (2020). Molecular mechanisms linking oxidative stress and diabetes. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2020.
- Rains, J. L., & Jain, S. K. (2011). Oxidative stress, insulin signaling, and diabetes. *Free radical biology and medicine*, 50(5), 567-575.
- Ponnampalam, E. N., Kiani, A., Santhiravel, S., Holman, B. W., Lauridsen, C., & Dunshea, F. R. (2022). The importance of dietary antioxidants on oxidative stress, meat and milk production, and their preservative aspects in farm animals: Antioxidant action, animal health, and product quality—Invited review. *Animals*, 12(23), 3279.
- Volpe, C. M. O., Villar-Delfino, P. H., Dos Anjos, P. M. F., & Nogueira-Machado, J. A. (2018). Cellular death, reactive oxygen species (ROS) and diabetic complications. *Cell death & disease*, 9(2), 119.

Kaynaklar

1. R. Florencio-Silva, G. R. D. S. Sasso, E. Sasso-Cerri, M. J. Simões and P. S. Cerri, *Biology of Bone Tissue: Structure, Function, and Factors That Influence Bone Cells*, BioMed Research International, Hindawi Publishing Corporation, 2015, vol. 2015.
2. R. Marsell and T. A. Einhorn, The biology of fracture healing, *Injury*, 2011, 42(6), 551–555.
3. A. Oryan, S. Monazzah and A. Bigham-Sadegh, Bone injury and fracture healing biology, *Biomed. Environ. Sci.*, 2015, 28, 57–71.
4. E. Gibon, L. Y. Lu, K. Nathan and S. B. Goodman, Inflammation, ageing, and bone regeneration, *J. Orthop. Translat.*, 2017, 10, 28–35.
5. L. Boskey and R. Coleman, Critical reviews in oral biology & medicine: Aging and bone, *J. Dent. Res.*, 2010, 89, 1333–1348.
6. Van Heest and M. Swiontkowski, Bone-graft substitutes, *Lancet*, 1999, 353(suppl. 1), 28–29.
7. T. Boyce, J. Edwards and N. Scarborough, Allograft bone: the influence of processing on safety and performance, *Orthop. Clin. North Am.*, 1999, 30(4), 571–581.
8. P. V. Giannoudis and I. Pountos, Tissue regeneration: The past, the present and the future, *Injury*, 2005, 36(suppl. 4), S2–S5.
9. G. Hannink and J. J. C. Arts, Bioresorbability, porosity and mechanical strength of bone substitutes: What is optimal for bone regeneration?, *Injury*, 2011, 42, S22–S25.
10. H. Moussi, P. Weiss, J. L. Bideu, H. Goutier, B. Charbonnier, Injectable macromolecule-based calcium phosphate bone substitutes *Mater. Adv.*, 2022, 3, 6125
11. P. Weiss, J. Delecrin, G. Grimandi, N. Passuti and G. Daculsi, Biomaterial Composition and Method for Preparing the Same, europe; EP 0 692 986 B1, 1994.
12. P. Weiss, O. Gauthier, J. M. Bouler, G. Grimandi and G. Daculsi, Injectable bone substitute using a hydrophilic polymer, *Bone*, 1999, 67S–70S.
13. G. Grimandi, P. Weiss, F. Millot and G. Daculsi, In vitro evaluation of a new injectable calcium phosphate material, *J. Biomed. Mater. Res.*, 1998, 39(4), 660–666.
14. Fatimi, J.-F. Tassin, M. A. V. Axelos and P. Weiss, The stability mechanisms of an injectable calcium phosphate ceramic suspension, *J. Mater. Sci.: Mater. Med.*, 2010, 21(6), 1799–1809.

15. Fatimi, J.-F. Tassin, J. Bosco, R. Deterre, M. A. V. Axelos and P. Weiss, Injection of calcium phosphate pastes: prediction of injection force and comparison with experiments, *J. Mater. Sci. Med.*, 2012, 23(7), 1593–1603.
16. P. Weiss, M. L. Kowski, R. Z. Legeross, J. M. Boulter, A. Jean and G. Daculsi, Fourier-transform infrared spectroscopy study of an organic-mineral composite for bone and dental substitute materials, *J. Mater. Sci.: Mater. Med.*, 1997, 8, 621.
17. P. Weiss, L. Obadia, D. Magne, X. Bourges, C. Rau and T. Weitkamp, et al., Synchrotron X-ray microtomography (on a micron scale) provides three-dimensional imaging representation of bone ingrowth in calcium phosphate biomaterials, *Biomaterials*, 2003, 4591–4601.
18. D. Speirs, T. R. Oxland, B. A. Masri, A. Poursartip and C. P. Duncan, Calcium phosphate cement composites in revision hip arthroplasty, *Biomaterials*, 2005, 26(35), 7310–7318.
19. V. Campana, G. Milano, E. Pagano, M. Barba, C. Cicione and G. Salonna, et al., Bone substitutes in orthopaedic surgery: from basic science to clinical practice, *J. Mater. Sci.: Mater. Med.*, 2014, 25(10), 2445–2461.
20. K. Flégeau, R. Pace, H. Gautier, G. Rethore, J. Guicheux and C. Le Visage, et al., Toward the development of biomimetic injectable and macroporous biohydrogels for regenerative medicine, *Adv. Colloid Interface Sci.*, 2017, 247, 589–609.
21. H. Fellah, P. Weiss, O. Gauthier, T. Rouillon, P. Pilet and G. Daculsi, et al., Bone repair using a new injectable self-crosslinkable bone substitute, *J. Orthop. Res.*, 2006, 24(4), 628–635.
22. Hoffmann, E. Volkmer, A. Kokott, M. Weber, S. Hamisch and M. Schieker, et al., A new biodegradable bone wax substitute with the potential to be used as a bone filling material, *J. Mater. Chem.*, 2007, 17(38), 4028–4033.
23. Apelt, F. Theiss, A. O. El-Warrak, K. Zlinszky, R. Bettschart-Wolfisberger and M. Böhner, et al., In vivo behavior of three different injectable hydraulic calcium phosphate cements, *Biomaterials*, 2004, 25(7–8), 1439–1451.
24. L. Schröter, F. Kaiser, S. Stein, U. Gbureck and A. Ignatius, Biological and mechanical performance and degradation characteristics of calcium phosphate cements in large animals and humans, *Acta Biomater.*, 2020, 117, 1–20.
25. Cherng, S. Takagi and L. C. Chow, Effects of hydroxypropyl methylcellulose and other gelling agents on the handling properties of calcium phosphate cement, *J. Biomed. Mater. Res.*, 1997, 35(3), 273–277.
26. S. Takagi, L. C. Chow, S. Hirayama and A. Sugawara, Premixed Calcium-Phosphate Cement Pastes, *J. Biomed. Mater. Res., Part B*, 2003, 67(2), 689–696.

27. M. Bohner and G. Baroud, Injectability of calcium phosphate pastes, *Biomaterials*, 2005, 26(13), 1553–1563.
28. F. Burguera, H. H. K. Xu and M. D. Weir, Injectable and rapid-setting calcium phosphate bone cement with dicalcium phosphate dihydrate, *J. Biomed. Mater. Res., Part B*, 2006, 77(1), 126–134.
29. M. Bohner, Reactivity of calcium phosphate cements, *J. Mater. Chem.*, 2007, 17(38), 3980–3986.
30. J. Zhang, W. Liu, V. Schnitzler, F. Tancr  t and J. M. Bouler, Calcium phosphate cements for bone substitution: Chemistry, handling and mechanical properties, *Acta Biomater.*, 2014, 10, 1035–1049.
31. N. Eliaz and N. Metoki, Calcium Phosphate Bioceramics: A Review of Their History, Structure, Properties, Coating Technologies and Biomedical Applications, *Materials*, 2017, 10(4), 334.
32. L. C. Chow, Next generation calcium phosphate-based biomaterials, *Dent. Mater. J.*, 2009, 28(1), 1–10.
33. M. P. Ginebra, T. Traykova and J. A. Planell, Calcium phosphate cements: Competitive drug carriers for the musculoskeletal system?, *Biomaterials*, 2006, 27(10), 2171–2177.
34. S. Wu, L. Lei, C. Bao, J. Liu, M. D. Weir and K. Ren, et al., An injectable and antibacterial calcium phosphate scaffold inhibiting *Staphylococcus aureus* and supporting stem cells for bone regeneration, *Mater. Sci. Eng., C*, 2021, 120.
35. Ewald, D. Ho  sel, S. Patel, L. M. Grover, J. E. Barralet and U. Gbureck, Silver-doped calcium phosphate cements with antimicrobial activity, *Acta Biomater.*, 2011, 7(11), 4064–4070.
36. Mariani, G. Lisignoli, R. M. Borz  i and L. Pulsatelli, Biomaterials: foreign bodies or tuners for the immuneresponse?, *Int. J. Mol. Sci.*, 2019, 20, 636.
37. N. Brown and S. F. Badylak, Expanded applications, shifting paradigms and an improved understanding of host-biomaterial interactions, *Acta Biomater.*, 2013, 9(2), 4948–4955.
38. X. Cui, C. Huang, Z. Chen, M. Zhang, C. Liu and K. Su, et al., Hyaluronic acid facilitates bone repair effects of calcium phosphate cement by accelerating osteogenic expression, *Bioact. Mater.*, 2021, 6(11), 3801–3811.
39. T. J. Levingstone, S. Herbaj and N. J. Dunne, Calcium Phosphate Nanoparticles for Therapeutic Applications in Bone Regeneration, *Nanomater.*, 2019, 9(11), 1570.

40. Denry and L. T. Kuhn, Design and characterization of calcium phosphate ceramic scaffolds for bone tissue engineering, *Dent. Mater.*, 2016, 32(1), 43–53.
41. S. Wenisch, J. P. Stahl, U. Horas, C. Heiss, O. Kilian and K. Trinkaus, et al., In vivo mechanisms of hydroxyapatite ceramic degradation by osteoclasts: fine structural microscopy, *J. Biomed. Mater. Res., Part A*, 2003, 67(3), 713–718.
42. R. Detsch, H. Mayr and G. Ziegler, Formation of osteoclast-like cells on HA and TCP ceramics, *Acta Biomater.*, 2008, 4(1), 139–148.
43. M. Bohner and R. J. Miron, A proposed mechanism for material-induced heterotopic ossification, *Mater. Today*, 2019, 22, 132–141.
44. Zhang, J. D. Skelly, J. R. Maalouf, D. C. Ayers and J. Song, Multifunctional scaffolds for facile implantation, spontaneous fixation, and accelerated long bone regeneration in rodents, *Sci. Transl. Med.*, 2019, 11(502), 1–13

KAYNAKLAR

- Alramadhan, S. A., Bhattacharyya, I., Cohen, D. M., & Islam, M. N. (2021). Oral Hairy Leukoplakia in Immunocompetent Patients Revisited with Literature Review. *Head and neck pathol*, 15(3), 989–993.
<https://doi.org/10.1007/s12105-021-01287-8>
- AlSabbagh M. M. (2020). Dyskeratosis congenita: a literature review. *J Dtsch Dermatol Ges*, 18(9), 943–967. <https://doi.org/10.1111/ddg.14268>
- Antoniades, D. Z., Markopoulos, A. K., Andreadis, D., Balaskas, I., Patrikalou, E., & Grekas, D. (2006). Ulcerative uremic stomatitis associated with untreated chronic renal failure: report of a case and review of the literature. *Oral surg, Oral Medicine, Oral Pathol, Oral Radiol, Endod*, 101(5), 608–613.
<https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2005.08.006>
- Au, J., Patel, D., & Campbell, J. H. (2013). Oral lichen planus. *Oral Maxillofac Surg Clin North Am*, 25(1), 93–vii. <https://doi.org/10.1016/j.coms.2012.11.007>
- Bagan, J. V., Jimenez, Y., Murillo, J., Gavalda, C., Poveda, R., Scully, C., Alberola, T. M., Torres-Puente, M., & Pérez-Alonso, M. (2007). Lack of association between proliferative verrucous leukoplakia and human papillomavirus infection. *J Oral Maxillofac Surg*, 65(1), 46–49.
<https://doi.org/10.1016/j.joms.2005.12.066>
- Bhattacharyya, I., & Chehal, H. K. (2011). White lesions. *Otolaryngol Clin North Am*, 44(1), 109–vi. <https://doi.org/10.1016/j.otc.2010.09.009>
- Bui, T., Young, J. W., Frausto, R. F., Markello, T. C., Glasgow, B. J., & Aldave, A. J. (2016). Hereditary Benign Intraepithelial Dyskeratosis: Report of a Case and Re-examination of the Evidence for Locus Heterogeneity. *Ophthalmic Genet*, 37(1), 76–80. <https://doi.org/10.3109/13816810.2014.889169>

- Cabay, R. J., Morton, T. H., Jr, & Epstein, J. B. (2007). Proliferative verrucous leukoplakia and its progression to oral carcinoma: a review of the literature. *J Oral Pathol Med*, 36(5), 255–261. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2007.00506.x>
- Capella, D. L., Gonçalves, J. M., Abrantes, A. A. A., Grando, L. J., & Daniel, F. I. (2017). Proliferative verrucous leukoplakia: diagnosis, management and current advances. *Braz J Otorhinolaryngol*, 83(5), 585–593. <https://doi.org/10.1016/j.bjorl.2016.12.005>
- Cavalcante, A. S., Anbinder, A. L., & Carvalho, Y. R. (2008). Actinic cheilitis: clinical and histological features. *J Oral Maxillofac Surg*, 66(3), 498–503. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2006.09.016>
- Chou, A., Dekker, N., & Jordan, R. C. (2009). Identification of novel fibroblast growth factor receptor 3 gene mutations in actinic cheilitis and squamous cell carcinoma of the lip. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 107(4), 535–541. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2008.12.050>
- Farhi, D., & Dupin, N. (2010). Pathophysiology, etiologic factors, and clinical management of oral lichen planus, part I: facts and controversies. *Clin Dermatol*, 28(1), 100–108. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2009.03.004>
- Gonsalves, W. C., Chi, A. C., & Neville, B. W. (2007). Common oral lesions: Part I. Superficial mucosal lesions. *Am Fam Physician*, 75(4), 501–507.
- Hamour, A. F., Klieb, H., & Eskander, A. (2020). Oral lichen planus. *Cmaj*, 192(31), E892. <https://doi.org/10.1503/cmaj.200309>
- Handley, T. P., & Ogden, G. R. (2006). Dyskeratosis congenita: oral hyperkeratosis in association with lichenoid reaction. *J Oral Pathol Med*, 35(8), 508–512. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2006.00434.x>
- Hellstein, J. W., & Marek, C. L. (2019). Candidiasis: Red and White Manifestations in the Oral Cavity. *Head Neck Pathol*, 13(1), 25–32. <https://doi.org/10.1007/s12105-019-01004-6>
- Huang, B. W., Lin, C. W., Lee, Y. P., & Chiang, C. P. (2020). Differential diagnosis between leukoedema and white spongy nevus. *J Dent Sci*, 15(4), 554–555. <https://doi.org/10.1016/j.jds.2020.05.018>
- Iraji, F., Jamshidi, K., Pourazizi, M., & Abtahi-Naeini, B. (2015). Dyskeratosis Congenita Without Oral Involvement: A Rare Hereditary Disease. *Oman Med J*, 30(3), 212–215. <https://doi.org/10.5001/omj.2015.44>
- Isaac, U., Issac, J. S., & Ahmed Khoso, N. (2008). Histopathologic features of oral submucous fibrosis: a study of 35 biopsy specimens. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 106(4), 556–560. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2006.11.045>
- Javed, F., Chotai, M., Mehmood, A., & Almas, K. (2010). Oral mucosal disorders associated with habitual gutka usage: a review. *Oral Surg Oral Med Oral*

- Pathol Oral Radiol Endod, 109(6), 857–864. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2009.12.038>
- Jham, B. C., Mesquita, R. A., Aguiar, M. C., & Carmo, M. A. (2007). Hereditary benign intraepithelial dyskeratosis: a new case?. *J Oral Pathol Med*, 36(1), 55–57. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2006.00456.x>
- Kurago Z. B. (2016). Etiology and pathogenesis of oral lichen planus: an overview. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol*, 122(1), 72–80. <https://doi.org/10.1016/j.oooo.2016.03.011>
- Liao, C. Y., Wu, C. C., & Chu, P. L. (2017). Uremic stomatitis. *Qjm*, 110(4), 247–248. <https://doi.org/10.1093/qjmed/hcx007>
- Lodi, G., Sardella, A., Bez, C., Demarosi, F., & Carrassi, A. (2006). Interventions for treating oral leukoplakia. *Cochrane Database Syst Rev*(4), CD001829. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD001829.pub3>
- McCullough, M. J., & Savage, N. W. (2005). Oral candidosis and the therapeutic use of antifungal agents in dentistry. *Aust Dent J*, 50(4 Suppl 2), S36–S39. <https://doi.org/10.1111/j.1834-7819.2005.tb00383.x>
- Mehrotra, D., Pradhan, R., & Gupta, S. (2009). Retrospective comparison of surgical treatment modalities in 100 patients with oral submucous fibrosis. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 107(3), e1–e10. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2008.12.012>
- Menta Simonsen Nico, M., Rivitti, E. A., & Lourenço, S. V. (2007). Actinic cheilitis: histologic study of the entire vermilion and comparison with previous biopsy. *J Cutan Pathol*, 34(4), 309–314. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0560.2006.00606.x>
- Mohammed, F., & Fairouz Khan, A. T. (2024). Oral Leukoplakia. In *StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing*
- Morton, T. H., Cabay, R. J., & Epstein, J. B. (2007). Proliferative verrucous leukoplakia and its progression to oral carcinoma: report of three cases. *J Oral Pathol Med*, 36(5), 315–318. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0714.2007.00499.x>
- Moura, M. D., Guimarães, T. R., Fonseca, L. M., de Almeida Pordeus, I., & Mesquita, R. A. (2007). A random clinical trial study to assess the efficiency of topical applications of podophyllin resin (25%) versus podophyllin resin (25%) together with acyclovir cream (5%) in the treatment of oral hairy leukoplakia. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 103(1), 64–71. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2006.02.016>
- Muzyka B. C. (2005). Oral fungal infections. *Dent Clin North Am*, 49(1), 49–viii. <https://doi.org/10.1016/j.cden.2004.07.007>

- Müller S. (2019). Frictional Keratosis, Contact Keratosis and Smokeless Tobacco Keratosis: Features of Reactive White Lesions of the Oral Mucosa. *Head Neck Pathol*, 13(1), 16–24. <https://doi.org/10.1007/s12105-018-0986-3>
- Neville, B. W., Damm, D. D., Allen, C. M., & Chi, A. C. (2023). *Oral and maxillo-facial pathology-E-Book*. Elsevier Health Sciences.
- Olson, M. A., Rogers, R. S., 3rd, & Bruce, A. J. (2016). Oral lichen planus. *Clin Dermatol*, 34(4), 495–504. <https://doi.org/10.1016/j.clinderma-tol.2016.02.023>
- Otobe, I. F., de Sousa, S. O., Migliari, D. A., & Matthews, R. W. (2006). Successful treatment with topical tetracycline of oral white sponge nevus occurring in a patient with systemic lupus erythematosus. *Int J Dermatol*, 45(9), 1130–1131. <https://doi.org/10.1111/j.1365-4632.2006.02922.x>
- Parlak, A. H., Koybasi, S., Yavuz, T., Yesildal, N., Anul, H., Aydogan, I., Cetinkaya, R., & Kavak, A. (2006). Prevalence of oral lesions in 13- to 16-year-old students in Duzce, Turkey. *Oral Dis*, 12(6), 553–558. <https://doi.org/10.1111/j.1601-0825.2006.01235.x>
- Rodriguez-Archilla, A., & Fernandez-Torralbo, S. (2022). Candida species colonization in oral lichen planus: A meta-analysis. *Int J Health Sci (Qassim)*, 16(4), 58–63.
- Saruhanoğlu, A., ALTIN, N., Ergun, S., & Tanyeri, H. (2013). ORAL LÖKOPLAKİNİN MALIGN TRANSFORMASYONU: OLGU SUNUMU-Malign Transformation of Oral Leukoplakia: A Case Report. *Journal of Istanbul University Faculty of Dentistry*, 47(2), 50–56.
- Seoane Leston, J. M., Aguado Santos, A., Varela-Centelles, P. I., Vazquez Garcia, J., Romero, M. A., & Pias Villamor, L. (2002). Oral mucosa: variations from normalcy, part I. *Cutis*, 69(2), 131–134.
- Shanahan, D., Cowie, R., Rogers, H., & Staines, K. (2018). Oral hairy leukoplakia in healthy immunocompetent patients: a small case series. *Oral Maxillofac Surg*, 22(3), 335–339. <https://doi.org/10.1007/s10006-018-0709-7>
- Sharon, V., & Fazel, N. (2010). Oral candidiasis and angular cheilitis. *Dermatol Ther*, 23(3), 230–242. <https://doi.org/10.1111/j.1529-8019.2010.01320.x>
- Songu, M., Adibelli, H., & Diniz, G. (2012). White sponge nevus: clinical suspicion and diagnosis. *Pediatr Dermatol*, 29(4), 495–497. <https://doi.org/10.1111/j.1525-1470.2011.01414.x>
- Souza, P. R. M., Mosena, G., Dantas, M. L., & Vettorato, G. (2022). Uremic stomatitis. *An Bras Dermatol*, 97(3), 404–405. <https://doi.org/10.1016/j.abd.2020.09.019>
- Trager, M. H., Farmer, K., Ulrich, C., Basset-Seguin, N., Herms, F., Geskin, L. J., Bouaziz, J. D., Lebbé, C., de Masson, A., Bagot, M., & Dobos, G. (2021).

- Actinic cheilitis: a systematic review of treatment options. *J Eur Acad Dermatol Venereol*, 35(4), 815–823. <https://doi.org/10.1111/jdv.16995>
- Villa, A., & Sonis, S. (2018). Oral leukoplakia remains a challenging condition. *Oral Dis*, 24(1-2), 179–183. <https://doi.org/10.1111/odi.12781>
- Warnakulasuriya, S., & Ariyawardana, A. (2016). Malignant transformation of oral leukoplakia: a systematic review of observational studies. *J Oral Pathol Med*, 45(3), 155–166. <https://doi.org/10.1111/jop.12339>
- Zhou, S., Qu, X., Yu, Z., Zhong, L., Ruan, M., Ma, C., Wang, M., Zhang, C., & Jian, X. (2010). Survivin as a potential early marker in the carcinogenesis of oral submucous fibrosis. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*, 109(4), 575–581. <https://doi.org/10.1016/j.tripleo.2009.10.054>

KAYNAKÇA

- Bastani, R., Maxwell, A.E., Bradford, C., Das, I.P. ve Yan, K.X. (1999). Tailored Risk Notification for Women with a Family History of Breast Cancer. *Preventive Medicine*, 29, 355–364. <https://doi.org/10.1006/pmed.1999.0556>
- Bölüktaş, P., R., Özer, Z. ve Yıldırım, D. (2019). Web tabanlı eğitimin sağlık alanında kullanılabilirliği. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi/Journal Of International Management And Social Researches*, 6, 11;197-207
- Carpentier, M.Y., Tiro, J.A., Savas, L.S., Bartholomew, L.K., Melhado, T.V., Coan, S.P., ... Vernon, S.W. (2013). Are cancer registries a viable tool for cancer survivor outreach? Feasibility Study. *Journal of Cancer Survivorship*, 7, 155–163. Doi:10.1007/s11764-012-0259-1
- Cokkinides, V., Albano, J., Samuels, A., Ward, M. ve Thum, J. (2005). *Cancer Facts and Figures, 2005*. Atlanta, Georgia: American Cancer Society, Inc; 2005.
- Demir, Y. ve Gözüm, S. (2011). Sağlık eğitiminde yeni yönelimler; web destekli sağlık eğitimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*; 2011, 4 (4), 196-203. <https://acikeri-sim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/4603>
- Holland, A., Smith, F., McCrossan, G., Adamson, E., Watt, S. ve Penny, K. (2013). Online video in clinical skills education of oral medication administration for undergraduate student nurses: A mixed methods, prospective cohort study. *Nurse Education Today*, 33(6), 663-670. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.01.006>
- Katapodi, M.C., Duquette, D., Yang, J.J., Mendelsohn-Victor, K., Anderson, B., Nikolaidis, ... Roberts, S. (2017). Recruiting families at risk for hereditary breast and ovarian cancer from a statewide cancer registry: A methodological study. *Cancer Causes Control*, 28, 191–201. Doi: 10.1007/s10552-017-0858-2

- Linde, D. S., Andersen, M. S., Mwaiselage, J. D., Manongi, R., Kjaer, S. K. ve Rasch, V. (2017). Text messages to increase attendance to follow-up cervical cancer screening appointments among HPV-positive Tanzanian women (Connected2Care): study protocol for a randomised controlled trial. *Trials*, 18(1), 1-10. Doi: 10.1186/s13063-017-2215-x.
- Lipscomb, J., Escoffery, C., Gillespie, T. W., Henley, S. J., Smith, R. A., Chociemski, T., ... Ward, K. C. (2020). Improving screening uptake among breast cancer survivors and their first-degree relatives at elevated risk to breast cancer: Results and implications of a randomized study in the state of Georgia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 977. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030977>
- Lustria, M. L. A. (2007). Can interactivity make a difference? Effects of interactivity on the comprehension of and attitudes toward online health content. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, Apr;58(6):766-776. <https://doi.org/10.1002/asi.20557>
- Miller, S. J., Sly, J. R., Gaffney, K. B., Jiang, Z., Henry, B. ve Jandorf, L. (2020). Development of a tablet app designed to improve African Americans' screening colonoscopy rates. *Translational Behavioral Medicine*, 10(2), 375-383. <https://doi.org/10.1093/tbm/ibz014>
- Niu, Z., Willoughby, J. F., Coups, E. J. ve Stapleton, J. L. (2021). Effects of website interactivity on skin cancer-related intentions and user experience: factorial randomized experiment. *Journal of Medical Internet Research*, 23(1), e18299. doi: 10.2196/18299
- Oh, J. ve Sundar, S. S. (2015). How does interactivity persuade? An experimental test of interactivity on cognitive absorption, elaboration, and attitude. *Journal of Communication*, Feb; 65(2):213-236. doi: 10.1111/jcom.12147
- Okunade, K.S., Salako, O., Adejimi, A.A., Akinsola, J. O., Fatiregun, O., Adenekan, A. M., Moses, E. O., ... Berek, S. J. (2020). Impact of mobile technologies on cervical cancer screening practices in Lagos, Nigeria (mHealth-Cervix): Protocol for a randomised controlled trial. *F1000 Research*, 9:322. doi: 10.12688/f1000research.22991.1
- Okunowo A. A., Daramola, E. S., Soibi-Harry, A. P., Ezenwankwo, F. C., Kuku, O. J., Okunade, S. K. ve Anorlu, I. R. (2018). Women's knowledge of cervical cancer and uptake of Pap smear testing and the factors influencing it in a Nigerian tertiary hospital. *Journal of Cancer Research and Practice*, 5:105-111, 2018. <https://doi.org/10.1016/j.jcrpr.2018.02.001>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., . . . Brennan, S. E. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *International Journal of Surgery*, 88, 105906. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

- Sağlık Bakanlığı, H. S. G. M. (2019a). Ketem El Kitabı. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kanser-db/yayinlar/Kitaplar/KETEM_EL_KiTABI.pdf
- Sağlık Bakanlığı, H. S. G. M. (2019b). Kolorektal Kanser Tarama Programı Ulusal Standartları. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tarama-standartlari/lis-tesi/kolorektal-kanser-tarama-program%C4%B1-ulusal-standartlar%C4%B1.html>
- Sağlık Bakanlığı, H. S. G. M. (2019c). Meme Kanseri Tarama Programı Ulusal Standartları. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tarama-standartlari/lis-tesi/meme-kanseri-tarama-program%C4%B1-ulusal-standartlar%C4%B1.html>
- Sağlık Bakanlığı. (2016). Halk Sağlığı Müdürlüğü, Türkiye Kanser Kontrol Programı. Retrieved from https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kanserdbyayinlar/Kitaplar/TURKIYE_KANSER_KONTROL_PROGRAMI_2016.pdf
- Willoughby, J. F. ve Niu, Z. (2019) A review of the influence of interactivity on health-related outcomes and recommendations for future study. *İproc* 2016 Dec 30;2(1):e41. doi: 10.2196/ipro.6093

KAYNAKLAR

- Zengin H. Ateroskleroz patogenezi. *Deneysel ve Klinik Tıp Dergisi* 2012; 29: 101-6.
- Türk Kardiyoloji Derneği Koroner Arter Hastalığına Yaklaşım ve Tedavi Kılavuzu. <https://tkd.org.tr/kilavuz/k06/7a852.htm?wbnum=1307> (Erişim tarihi: 31.03.2024).
- Gonzalez ER. Antiplatelet therapy in atherosclerotic cardiovascular disease. *Clin Ther* 1998; 20 Suppl B:B18-41.
- Jourdi G, Godier A, Lordkipanidze M, Marquis-Gravel G, Gaussem P. Antiplatelet therapy for atherothrombotic disease in 2022-From population to patient-Centered approaches. *Front. Cardiovasc. Med* 2022; 9: 805525. doi: 10.3389/fcvm.2022.805525. eCollection 2022.
- Majithia A, Bhatt DL. Novel antiplatelet therapies for atherothrombotic diseases. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* 2019; 39(4): 546-57.
- Zisman E, Erport A , Kohanovsky E, et al. Platelet function recovery after cessation of aspirin: preliminary study of volunteers and surgical patients. *European Journal of Anaesthesiology* 2010; 27(7):617-23.
- https://www.accessdata.fda.gov/drugsatfda_docs/label/2009/020839s044lbl.pdf (Erişim tarihi: 02.04.2024).
- Wiviott SD, Antman EM, Braunwald E. New drugs and technologies. *Circulation* 2010; 122: 394-403.
- Dobesh PP, Oestreich JH. Ticagrelor: Pharmacokinetics, Pharmacodynamics, Clinical Efficacy, and Safety. *Pharmacotherapy* 2014; 34(10): 1077–90.

- Kerndt CC, Nagalli S. Dipyridamole. Stat Pearls (Internet). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK554455> (Erişim tarihi: 02.04.2024).
- Dezsi CA, Dezsi BB, Dezsi AD. Management of dental patients receiving antiplatelet therapy or chronic oral anticoagulation: A review of the latest evidence. *Eur J Gen Pract* 2017; 23(1): 196-201.
- Grines CL, Bonow RO, Casey DE, et al. Prevention of premature discontinuation of dual antiplatelet therapy in patients with coronary artery stents: a science advisory from the American Heart Association, American College of Cardiology, Society for Cardiovascular Angiography and Interventions, American College of Surgeons, and American Dental Association, with representation from the American College of Physicians. *Circulation* 2007; 115(6): 813-8.
- Nape~nas JJ, Oost FC, DeGroot A. Review of postoperative bleeding risk in dental patients on antiplatelet therapy. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol*. 2013; 115: 491–499.
- Ravalı Eİ. Antitrombotik ila kullanan hastalarda oral cerrahi uygulamaları. *Aydın Dental Journal* 2021; 7(2): 159-64.
- NHS Education for Scotland. Management of dental patients taking anticoagulant or antiplatelet drugs. Dental Clinical Guidance. <https://www.sdcep.org.uk/media/ypnl2cpz/sdcep-management-of-dental-patients-taking-anticoagulants-or-antiplatelet-drugs-2nd-edition.pdf> (Erişim tarihi: 02.04.2024).

Kaynaklar

- Visseren FLJ, Mach F, Smulders YM, et al. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. *Eur Heart J* 2021; 42: 3227–337.
- Abdelaziz HK, Saad M, Pothineni NVK, et al. Aspirin for primary prevention of cardiovascular events. *J Am Coll Cardiol* 2019; 73: 2915-29.
- ASCEND Study Collaborative Group, Bowman L, Mafham M, Wallendszus K, et al. Effects of Aspirin for Primary Prevention in Persons with Diabetes Mellitus. *N Engl J Med* 2018; 379: 1529-39.
- Virani SS, Newbay LK, Arnold SV, et al. 2023 AHA/ACC/ACCP/ASPC/NLA/PCNA Guideline for the Management of Patients With Chronic Coronary Disease: A Report of the American Heart Association/American College of Cardiology Joint Committee on Clinical Practice Guidelines. *Circulation* 2023; 148(9): e9-e119.
- Valgimigli M, Bueno H, Byrne RA, Collet JP, Costa F, Jeppsson A, Juni P, Kastrati A, Kolh P, Mauri L, Montalescot G, Neumann FJ, Petricevic M, Roffi M,

- Steg PG, Windecker S, Zamorano JL, Levine GN; ESC Scientific Document Group; ESC Committee for Practice Guidelines (CPG); ESC National Cardiac Societies. 2017 ESC focused update on dual antiplatelet therapy in coronary artery disease developed in collaboration with EACTS: The Task Force for dual antiplatelet therapy in coronary artery disease of the European Society of Cardiology (ESC) and of the European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS). *Eur Heart J* 2018; 39: 213–60.
- Neumann FJ, Sousa-Uva M, Ahlsson A, et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial revascularization. The Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS). *Eur Heart J* 2019; 40: 87–165.
- Bryne RA, Rossello X, Coughlan JJ, et al. 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. Developed by the task force on the management of acute coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC). *Eur Heart J* 2023; 44: 3720-826.
- Amsterdam EA, Wenger NK, Brindis RG, et al. 2014 AHA/ACC Guideline for the Management of Patients with Non-ST-Elevation Acute Coronary Syndromes: a report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task Force on Practice Guidelines. *J Am Coll Cardiol* 2014; 64: 139–228.
- Schüpke T, Neumann FJ, Menichelli M, et al. Ticagrelor or Prasugrel in Patients with Acute Coronary Syndromes. *N Engl J Med* 2019; 381: 1524-34.
- Ge Z, Kan J, Gao X, et al. Ticagrelor alone versus ticagrelor plus aspirin from month 1 to month 12 after percutaneous coronary intervention in patients with acute coronary syndromes (ULTIMATE-DAPT): a randomised, placebo-controlled, double-blind clinical trial. *Lancet* 2024; Apr 5:S0140-6736(24)00473-2. doi: 10.1016/S0140-6736(24)00473-2.
- Harrington RA, Stone GW, McNulty S, et al. Platelet inhibition with cangrelor in patients undergoing PCI. *N Engl J Med* 2009; 361: 2318–29.
- Bhatt DL, Stone GW, Mahaffey KW, et al. Effect of platelet inhibition with cangrelor during PCI on ischemic events. *N Engl J Med* 2013; 368: 1303–13.
- Bhatt DL, Lincoff AM, Gibson CM, et al. Intravenous platelet blockade with cangrelor during PCI. *N Engl J Med* 2009; 361: 2330–41.
- Steg PG, Bhatt DL, Hamm CW, et al. Effect of cangrelor on periprocedural outcomes in percutaneous coronary interventions: a pooled analysis of patient-level data. *Lancet* 2013; 382:1981–92.
- Yazıcıoğlu L, Aral A, Akalın H. İnternal Mammarian Arter Greftlerinde Ateroskleroz Gelişimi. *GKDC Dergisi* 1999; 7: 195-9.

Arockiam S, Staniforth B, Kepreotis S, et al. A Contemporary Review of Antiplatelet Therapies in Current Clinical Practice. *Int J Mol Sci* 2023, 24, 11132. <https://doi.org/10.3390/ijms241311132>

REFERANSLAR

- Aihara R, Blansfield JS, Millham FH, LaMorte WW, Hirsch EF. Fracture locations influence the likelihood of rectal and lower urinary tract injuries in patients sustaining pelvic fractures. *J Trauma* 2002;52(2):205-208; discussion 208-209
- Ben-Menachem Y, Coldwell DM, Young JW, Burgess AR. Hemorrhage associated with pelvic fractures: causes, diagnosis, and emergent management. *AJR Am J Roentgenol* 1991;157(5):1005-1014.
- Bigongiari LR, Zarnow H. Traumatic, inflammatory, neoplastic and miscellaneous lesions of the bladder. In: *Medical Radiology of the Lower Urinary Tract*. Land EK. (ed.) Springer Verlag: Berlin, 1994, pp. 70-147.
- Bonavita JA, Pollack HM. Trauma of the adult bladder and urethra. *Semin Roentgenol* 1983;18(4):299-306.
- Carroll PR, McAninch JW. Major bladder trauma: mechanisms of injury and a unified method of diagnosis. *J Urol* 1984;132(2):254-257.
- Cass AS and Luxenberg M. Features of 164 bladder ruptures. *J Urol* 1987;138(4):743-745.
- Corriere JN Jr, Sandler CM. Management of the ruptured bladder: seven years of experience with 111 cases. *J Trauma* 1986;26(9):830-833
- Deck AJ, Shaves S, Talner L, Porter JR. Computerized tomography cystography for the diagnosis of traumatic bladder rupture. *J Urol* 2000;164(1):43-46.
- Dreitlein DA, Suner S, Basler J. Genitourinary trauma. *Emerg Med Clin North Am* 2001;19(3):569-590.
- Elliott SP, McAninch JW. Extraperitoneal bladder trauma: delayed surgical management can lead to prolonged convalescence. *J Trauma*.2009 Jan;66(1):274-5
- Johnsen NV, Young JB, Reynolds WS, Kaufman MR, Milam DF, Guillaumondegui OD, et al. Evaluating the role of operative repair of extraperitoneal bladder rupture following blunt pelvic trauma. *J Urol*.2016 Mar;195(3):661-5.
- Kong JPL, Bultitude MF, Royce P, Gruen RL, Cato A, Corcoran NM. Lower urinary tract injuries following blunt trauma: a review of contemporary management. *Rev Urol*.2011;13(3):119-30
- Lynch TH, Martínez-Piñeiro L, Plas E, Serafetinides E, Türkeri L, Santucci RA, et al. EAU guidelines on urological trauma. *Eur Urol*.2005 Jan;47(1):1-15.
- Morey AF, Brandes S, Dugi DD, Armstrong JH, Breyer BN, Broghammer JA, et al. Urotrauma: AUA guideline. *J Urol*.2014 Aug;192(2):327-35

- Morey AF, Iverson AJ, Swan A, Harmon WJ, Spore SS, Bhayani S, Brandes SB. Bladder rupture after blunt trauma: guidelines for diagnostic imaging. *J Trauma* 2001;51(4):683-686.
- McConnell JD, Wilkerson MD, Peters PC. Rupture of the bladder. *Urol Clin North Am* 1982;9(2):293-296.
- Sandler CM, Goldman SM, Kawashima A. Lower urinary tract trauma. *World J Urol* 1998;16(1):69-75
- Sandler CM, Hall JT, Rodriguez MB, Corriere JN Jr. Bladder injury in blunt pelvic trauma. *Radiology* 1986;158(3):633-638.
- Sagalowsky AI, Peters PC. Genitourinary trauma. In: Campbell's Urology. Walsh PC et al. (eds). WB Saunders: Philadelphia, 1998, pp. 3085-3120

KAYNAKLAR

- Almeida DE, Rezende ML, Nunes N, Laus JL. Evaluation of intraocular pressure in association with cardiovascular parameters in normocapnic dogs anesthetized with sevoflurane and desflurane. *Vet Ophthalmol* 2004;7(4):265-269.
- Almeida DE, Nishimori CT, Oriá AP, Paula DP, Nunes N, Laus J.L. Effects of nitrous oxide on IOP and pupillary diameter in dogs anesthetized with varying concentrations of desflurane. *Vet Ophthalmol* 2008;11(3),170-176.
- Artru AA. Rate of anterior chamber aqueous formation, trabecular outflow facility, and intraocular compliance during desflurane or halothane anesthesia in dogs. *Anesthesia and Analgesia* 1995; 81:585-590.
- Barnett KC, Cripsin SM, Lavach JD, Matthews AG. *Equine Ophthalmology: An Atlas and Text*. 2. Baskı,China, Elsevier Ltd., 2004.
- Beech J, Zappalat RA, Smith G et al. Schirmer tear test results in normal horses and ponies: effect of age, season, environment, sex, time of day and placement of strips. *Veterinary Ophthalmology* 2003; 6:251-254.
- Beretta C, Garavaglia G, Cavalli M. COX-1 and COX-2 inhibition in horse blood by phenylbutazone, flunixin, carprofen and meloxicam: an in vitro analysis. *Pharmacol Res* 2005; 52:302-306.
- Budberg SC, Johnston SA, Schwarz PD, DeCamp CE, Claxton R. Efficacy of etodolac for the treatment of osteoarthritis of the hip joints in dogs. *JAMA* 1999;281(2):206-210.
- Burns PJ, Gilley RM, Morrow C, Papich MG. Evaluation of pharmacokineticpharmacodynamic (PK-PD) relationships for BioRelease meloxicam formulations in horses. WVOC Congress, Bologna (Italy), 15th- 18th September, 2010;11-13.

- Carastro SM. Equine ocular anatomy and ophthalmic examination. *Vet Clin North Am Equine Pract* 2004;20(2):285-299.
- Clarke C, Duff J. Mountain sickness, retinal haemorrhages and acclimatisation on Mount Everest in 1975. *BMJ* 1976; 2:495-497.
- Cunningham AJ, Barry P. Review article: Intraocular pressure – physiology and implications for anaesthetic management. *Canadian Anaesthetics Society Journal* 1986; 33:195-208.
- Curry SL, Cogar SM, Cook JL. Nonsteroidal antiinflammatory drugs: A review. *J Am An Hos Assoc* 2005;41(5):298-309.
- Flach AJ. Cyclo-oxygenase inhibitors in ophthalmology. *Surv Ophthalmol* 1992;36(4):259-284.
- Gaynes BI, Fiscella R. Topical nonsteroidal anti-inflammatory drugs for ophthalmic use: a safety review. *Drug Saf* 2002;25(4):233-250.
- Gelatt KN, Gilger BC, Thomas J, Kern TJ. *Veterinary Ophthalmology: Two Volume Set*. 5. Baskı, İngiltere, JohnWiley & Sons, 2013, 1560-1610.
- Gilmour MA, Payton ME. Comparison of the effects of IV administration of meloxicam, carprofen, and flunixin meglumine on prostaglandin E(2) concentration in aqueous humor of dogs with aqueocentesis-induced anterior uveitis. *Am J Vet Res* 2012;73(5):698-703.
- Hayat A. Atlarda yanlış besleme sonucu topallığa sebep olan hastalıklar. *Harran Üniv Vet Fak Derg* 2013;2(1):54-60.
- Jeong MB, Kim YJ, Yi NY vd. Comparison of the rebound tonometer (TonoVet) with the applanation tonometer (TonoPen XL) in normal Eurasian Eagle owls (*Bubo bubo*). *Veterinary Ophthalmology* 2007; 10:376-379.
- Johnston SA, Budsberg SC. Nonsteroidal anti-inflammatory drugs and corticosteroids for the management of canine osteoarthritis. *Vet Clin North Am Small Anim Pract* 1997;27(4):841-862.
- Knollinger AM, La Croix NC, Barrett PM, Miller PE. Evaluation of a rebound tonometer for measuring intraocular pressure in dogs and horses. *J Am Vet Med Assoc* 2005;15;227(2):244-248.
- Leonardi A, Busato F, Fregona I, Plebani M, Secchi A. Anti-inflammatory and anti-allergic effects of ketorolac tromethamine in the conjunctival provocation model. *Br J Ophthalmol* 2000;84(11):1228-1232.
- Lerche P. ve Muir WW. Pain management in horses and cattle. In: Gaynor JS and Muir WW, editors. *Handbook of Veterinary Pain Management*. 2nd Ed., St Louis, Mosby. 2008; 437-466.
- Lerche P. Assessment and treatment of pain in horses. *Equine vet. Educ* 2009;21(1): 44-45.

- Marts BS, Bryan GM, Prieur DJ. Schirmer tear test measurements and lysozyme concentration of equine tears. *J Equine Med Surg* 1977; 1:427-430.
- Murphy DF. Anaesthesia and intraocular pressure. *Anesthesia and Analgesia* 1985;64: 520-530.
- Nichols J, Snyder RW. Topical nonsteroidal anti-inflammatory agents in ophthalmology. *Curr Opin Ophthalmol* 1998;9(4):40-44.
- Ollivier FJ, Plummer CE, Barrie KP. Ophthalmic examination and diagnostics, Section 1: the eye examination and diagnostic procedures. *Essentials of Veterinary*
- Ophthalmology*. Ed: Gelatt, K.N. 2. Baskı, USA: Blackwell publishing, 2008.
- Papich MG. Principles of analgesic drug therapy. *Semin Vet Med Surg (Small Anim)* 1997;12(2):80-93.
- Perianin A, Roch-Arveiller M, Giround JP, Hakim J. In vivo effects of indomethacin and flurbiprofen on the locomotion of neutrophils elicited by immune and non-immune inflammation in the rat. *Eur J Pharmacol* 1985;106(2):327-333.
- Radi ZA, Khan NK. Effects of cyclooxygenase inhibition on the gastrointestinal tract. *Exp Toxicol Pathol* 2006; 58:163-173.
- Reuter A, Muller K, Arndt G, vd. Accuracy and reproducibility of the TonoVet rebound tonometer in birds of prey. *Veterinary Ophthalmology* 2010; 13:80-85.
- Şaroğlu M, Sancak İG. Oftalmoloji. Sancak AA, Sağlam M. Editörler, Klinik Pratikte At Hekimliği (çeviri)'de, 1.baskı, Malatya, Medipres Yayıncılık. 2007; 395-417.
- Taşkın ME, Hayat A. Şanlıurfa Yöresinde Yetiştirilen Safkan İngiliz Yarış Atlarında Görülen Exostoz Olgularının Prevalansı. *Harran Üniv Vet Fak Dergi* 2015;4(1):6-9.
- Toutain PL & Cester CC. Pharmacokinetic-pharmacodynamic relationships and dose response to meloxicam in horses with induced arthritis in the right carpal joint *American Journal of Veterinary Research* 2004; 65:1533-1541.
- Toutain PL, Reymond N, Laroute V, Garcia P, Popot MA, Bonnaire Y, Hirsch A, Narbe R. Pharmacokinetics of meloxicam in plasma and urine of horses. *Am J Vet Res* 2004;65(11):1542-1547.
- Vander Werf KA, Davis EG, Kukanich B. Pharmacokinetics and adverse effects of oral meloxicam tablets in healthy adult horses. *J. Vet. Pharmacol. Therap* 2013;36(4):376-381.

Kaynaklar

- 1.Davis, J.J., I. Cohn Jr, and F.C. Nance, *Diagnosis and management of blunt abdominal trauma*. Annals of surgery, 1976. 183(6): p. 672-678.
- 2.Zafar, S.N., et al., *Outcome of selective non-operative management of penetrating abdominal injuries from the North American National Trauma Database*. Br J Surg, 2012. 99 Suppl 1: p. 155-64.
- 3.Arikan, S., et al., *A prospective comparison of the selective observation and routine exploration methods for penetrating abdominal stab wounds with organ or omentum evisceration*. J Trauma, 2005. 58(3): p. 526-32.
- 4.Shanmuganathan, K., et al., *Penetrating torso trauma: triple-contrast helical CT in peritoneal violation and organ injury--a prospective study in 200 patients*. Radiology, 2004. 231(3): p. 775-84.
- 5.Teixeira, P.G., et al., *Preventable or potentially preventable mortality at a mature trauma center*. J Trauma, 2007. 63(6): p. 1338-46; discussion 1346-7.
- 6.Kirkpatrick, A.W., et al., *Acute resuscitation of the unstable adult trauma patient: bedside diagnosis and therapy*. Can J Surg, 2008. 51(1): p. 57-69.
- 7.Velmahos, G.C., R. Tatevossian, and D. Demetriades, *The "seat belt mark" sign: a call for increased vigilance among physicians treating victims of motor vehicle accidents*. Am Surg, 1999. 65(2): p. 181-5.
- 8.Greenston, M., R.L. Wood, and L. Reinhart, *Clinical Significance of the Seat Belt Sign as Evidence of a Compromised Occupant-Seat Belt Relationship*. J Emerg Med, 2019. 56(6): p. 624-632.
- 9.Nishijima, D.K., et al., *Does this adult patient have a blunt intra-abdominal injury?* Jama, 2012. 307(14): p. 1517-27.
- 10.Schnüriger, B., et al., *Serial white blood cell counts in trauma: do they predict a hollow viscus injury?* J Trauma, 2010. 69(2): p. 302-7.
- 11.Takishima, T., et al., *Serum amylase level on admission in the diagnosis of blunt injury to the pancreas: its significance and limitations*. Ann Surg, 1997. 226(1): p. 70-6.
- 12.Mofidi, M., A. Hasani, and N. Kianmehr, *Determining the accuracy of base deficit in diagnosis of intra-abdominal injury in patients with blunt abdominal trauma*. Am J Emerg Med, 2010. 28(8): p. 933-6.
- 13.Peitzman, A.B., et al., *Prospective study of computed tomography in initial management of blunt abdominal trauma*. J Trauma, 1986. 26(7): p. 585-92.
- 14.*Clinical policy: Critical issues in the evaluation of adult patients presenting to the emergency department with acute blunt abdominal trauma*. Ann Emerg Med, 2004. 43(2): p. 278-90.

- 15.Nagy, K.K., et al., *Experience with over 2500 diagnostic peritoneal lavages*. Injury, 2000. 31(7): p. 479-82.
- 16.Chestovich, P.J., et al., *Minimally invasive is maximally effective: Diagnostic and therapeutic laparoscopy for penetrating abdominal injuries*. J Trauma Acute Care Surg, 2015. 78(6): p. 1076-83; discussion 1083-5.

KAYNAKÇA

- 1.Aziz, K., et al., Part 5: neonatal resuscitation: 2020 American Heart Association guidelines for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. Circulation, 2020. 142(16_Suppl_2): p. S524-S550.
- 2.Mitchell, A., et al., A prospective clinical audit of neonatal resuscitation practices in Canada. Advances in Neonatal Care, 2002. 2(6): p. 316-326.
- 3.Niles, D.E., et al., Incidence and characteristics of positive pressure ventilation delivered to newborns in a US tertiary academic hospital. Resuscitation, 2017. 115: p. 102-109.
- 4.Lee, A.C., et al., Neonatal resuscitation and immediate newborn assessment and stimulation for the prevention of neonatal deaths: a systematic review, meta-analysis and Delphi estimation of mortality effect. BMC public health, 2011. 11: p. 1-19.
- 5.Dekker, J., et al., Repetitive versus standard tactile stimulation of preterm infants at birth—a randomized controlled trial. Resuscitation, 2018. 127: p. 37-43.
- 6.Wyckoff, M.H., et al., Neonatal life support: 2020 international consensus on cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care science with treatment recommendations. Circulation, 2020. 142(16_suppl_1): p. S185-S221.
- 7.Katheria, A., W. Rich, and N. Finer, Development of a strategic process using checklists to facilitate team preparation and improve communication during neonatal resuscitation. Resuscitation, 2013. 84(11): p. 1552-1557.
- 8.Bennett, S.C., et al., Implementing delivery room checklists and communication standards in a multi-neonatal ICU quality improvement collaborative. The Joint Commission Journal on Quality and Patient Safety, 2016. 42(8): p. 369-376.
- 9.Balakrishnan, M., et al., Promoting teamwork may improve infant care processes during delivery room management: Florida perinatal quality collaborative's approach. Journal of Perinatology, 2017. 37(7): p. 886-892.
- 10.Armanian, A.-M., et al., Is “delayed umbilical cord clamping” beneficial for premature newborns. Int J Pediatr, 2017. 5(5): p. 4909-4918.

11. Baenziger, O., et al., The influence of the timing of cord clamping on postnatal cerebral oxygenation in preterm neonates: a randomized, controlled trial. *Pediatrics*, 2007. 119(3): p. 455-459.
12. Duley, L., et al., Randomised trial of cord clamping and initial stabilisation at very preterm birth. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2018. 103(1): p. F6-F14.
13. Kinmond, S., et al., Umbilical cord clamping and preterm infants: a randomised trial. *British Medical Journal*, 1993. 306(6871): p. 172-175.
14. Moore, E.R., et al., Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants. *Cochrane database of systematic Reviews*, 2016(11).
15. Organization, W.H., *Thermal protection of the newborn: a practical guide*. 1997, World Health Organization.
16. Mildenhall, L.F., *Resuscitation of the newborn. Anaesthesia & Intensive Care Medicine*, 2017. 18(2): p. 99-105.
17. Ersdal, H.L., et al., Early initiation of basic resuscitation interventions including face mask ventilation may reduce birth asphyxia related mortality in low-income countries: a prospective descriptive observational study. *Resuscitation*, 2012. 83(7): p. 869-873.
18. J., E.P. *Strange and Schafermeyer's Pediatric Emergency Medicine, Fourth Edition (Strange, Pediatric Emergency Medicine)*, 4th Ed. CHAPTER 21. Neonatal Resuscitation. 2015; Available from: <https://doctorlib.info/pediatric/schafermeyers-pediatric-emergency-medicine/21.html>.
19. Organization, W.H., *Guidelines on basic newborn resuscitation*. 2012.
20. te Pas, A.B., et al., Breathing patterns in preterm and term infants immediately after birth. *Pediatric research*, 2009. 65(3): p. 352-356.
21. Milner, A.D., *Resuscitation of the newborn. Archives of disease in childhood*, 1991. 66(1 Spec No): p. 66.
22. Katheria, A., et al., A pilot randomized controlled trial of EKG for neonatal resuscitation. *PLoS One*, 2017. 12(11): p. e0187730.
23. Stenson, B.J., D.W. Boyle, and E.G. Szyld, Initial ventilation strategies during newborn resuscitation. *Clinics in perinatology*, 2006. 33(1): p. 65-82.
24. Saugstad, O.D., et al., Resuscitation of newborn infants with 21% or 100% oxygen: an updated systematic review and meta-analysis. *Neonatology*, 2008. 94(3): p. 176-182.
25. Sharma, V., et al., Resuscitator's perceptions and time for corrective ventilation steps during neonatal resuscitation. *Resuscitation*, 2015. 91: p. 63-66.

26. Wyckoff, M.H., et al., Part 13: neonatal resuscitation: 2015 American Heart Association guidelines update for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. *Circulation*, 2015. 132(18_suppl_2): p. S543-S560.
27. Weiner, G.M., Neonatal Resuscitation. *Manual of Neonatal Respiratory Care*, 2017: p. 129-136.
28. L, S.T. Intubation and Tracheal Suctioning for Meconium Aspiration. 2024 [cited 2024; Available from: <https://emedicine.medscape.com/article/1413467-overview>.
29. Yamada, N.K., et al., Supraglottic airways compared with face masks for neonatal resuscitation: a systematic review. *Pediatrics*, 2022. 150(3): p. e2022056568.
30. Tom, W. Neonatal Resuscitation Program: Use of the Laryngeal Mask Airway. 2014; Available from: <https://www.tomwademd.net/neonatal-resuscitation-program-use-of-the-laryngeal-mask-airway/>.
31. David, R., Closed chest cardiac massage in the newborn infant. *Pediatrics*, 1988. 81(4): p. 552-554.
32. Christman, C., et al., The two-thumb is superior to the two-finger method for administering chest compressions in a manikin model of neonatal resuscitation. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2011. 96(2): p. F99-F101.
33. Schmölzer, G.M., et al., 3: 1 compression to ventilation ratio versus continuous chest compression with asynchronous ventilation in a porcine model of neonatal resuscitation. *Resuscitation*, 2014. 85(2): p. 270-275.
34. Solevåg, A.L., et al., Extended series of cardiac compressions during CPR in a swine model of perinatal asphyxia. *Resuscitation*, 2010. 81(11): p. 1571-1576.
35. Solevåg, A.L., et al., Return of spontaneous circulation with a compression: ventilation ratio of 15: 2 versus 3: 1 in newborn pigs with cardiac arrest due to asphyxia. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2011. 96(6): p. F417-F421.
36. Pasquin, M.P., et al., Comparison of different compression to ventilation ratios (2: 1, 3: 1, and 4: 1) during cardiopulmonary resuscitation in a porcine model of neonatal asphyxia. *Neonatology*, 2018. 114(1): p. 37-45.
37. Vali, P., et al., Evaluation of timing and route of epinephrine in a neonatal model of asphyxial arrest. *Journal of the American Heart Association*, 2017. 6(2): p. e004402.
38. Barber, C.A. and M.H. Wyckoff, Use and efficacy of endotracheal versus intravenous epinephrine during neonatal cardiopulmonary resuscitation in the delivery room. *Pediatrics*, 2006. 118(3): p. 1028-1034.

- 39.Halling, C., et al., Efficacy of intravenous and endotracheal epinephrine during neonatal cardiopulmonary resuscitation in the delivery room. *The Journal of pediatrics*, 2017. 185: p. 232-236.
- 40.Swan, T.B., Neonatal Delivery and the Acutely Ill Neonate, in *Quick Hits for Pediatric Emergency Medicine*, C.M. Zeretzke-Bien, T.B. Swan, and B.R. Allen, Editors. 2018, Springer International Publishing: Cham. p. 35-42.
- 41.Mendler, M.R., et al., Successful resuscitation in a model of asphyxia and hemorrhage to test different volume resuscitation strategies. A study in newborn piglets after transition. *Frontiers in Pediatrics*, 2018. 6: p. 192.
- 42.Kasdorf, E., et al., Improving infant outcome with a 10 min Apgar of 0. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*, 2015. 100(2): p. F102-F105.
- 43.Harrington, D.J., et al., The long-term outcome in surviving infants with Apgar zero at 10 minutes: a systematic review of the literature and hospital-based cohort. *American journal of obstetrics and gynecology*, 2007. 196(5): p. 463. e1-463. e5.

KAYNAKÇA

- 1.Fleischer, A., E.F. Gardner, and S.R. Feldman, Are patients' chief complaints generally specific to one organ system? *AMERICAN JOURNAL OF MANAGED CARE*, 2001. 7(3): p. 299-305.
- 2.Penner, R., M.B. Fishman, and S. Majumdar, Evaluation of the adult with abdominal pain. *UpToDate*, Waltham, MA. Accessed, 2020. 6.
- 3.Yamamoto, W., et al., The relationship between abdominal pain regions and specific diseases: an epidemiologic approach to clinical practice. *Journal of epidemiology*, 1997. 7(1): p. 27-32.
- 4.Böhner, H., et al., Simple data from history and physical examination help to exclude bowel obstruction and to avoid radiographic studies in patients with acute abdominal pain. *The European journal of surgery*, 1998. 164(10): p. 777-784.
- 5.Eskelinen, M., J. Ikonen, and P. Lipponen, Usefulness of history-taking, physical examination and diagnostic scoring in acute renal colic. *European urology*, 1998. 34(6): p. 467-473.
- 6.Trowbridge, R.L., N.K. Rutkowski, and K.G. Shojanian, Does this patient have acute cholecystitis? *Jama*, 2003. 289(1): p. 80-86.

Kaynakça

- 1.DeVivo, M.J., Epidemiology of traumatic spinal cord injury: trends and future implications. *Spinal cord*, 2012. **50**(5): p. 365-372.
- 2.National Spinal Cord Injury Association Resource Center: www.sci-info-pages.com/factsheets. 2019 [cited 2024 27 May]; Available from: www.sci-info-pages.com.
- 3.Herskovitz, Y., et al., Thoracic vertebrae fracture: Is it an indicator of abdominal injury? *The American Journal of Emergency Medicine*, 2021. **43**: p. 235-237.
- 4.Rabinovici, R., et al., Abdominal injuries associated with lumbar spine fractures in blunt trauma. *Injury*, 1999. **30**(7): p. 471-474.
- 5.Stein, D.M., et al., Occupant and crash characteristics for case occupants with cervical spine injuries sustained in motor vehicle collisions. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 2011. **70**(2): p. 299-309.
- 6.Parenteau, C.S. and D.C. Viano, Spinal fracture-dislocations and spinal cord injuries in motor vehicle crashes. *Traffic injury prevention*, 2014. **15**(7): p. 694-700.
- 7.Greenbaum, J., N. Walters, and P.D. Levy, An evidenced-based approach to radiographic assessment of cervical spine injuries in the emergency department. *The Journal of emergency medicine*, 2009. **36**(1): p. 64-71.
- 8.Savitsky, E. and S. Votey, Emergency department approach to acute thoracolumbar spine injury. *The Journal of emergency medicine*, 1997. **15**(1): p. 49-60.
- 9.Sekhon, L.H. and M.G. Fehlings, Epidemiology, demographics, and pathophysiology of acute spinal cord injury. *Spine*, 2001. **26**(24S): p. S2-S12.
- 10.Hayta, E. and H. Elden, Acute spinal cord injury: A review of pathophysiology and potential of non-steroidal anti-inflammatory drugs for pharmacological intervention. *Journal of Chemical Neuroanatomy*, 2018. **87**: p. 25-31.
- 11.Dumont, R.J., et al., Acute spinal cord injury, part I: pathophysiologic mechanisms. *Clinical neuropharmacology*, 2001. **24**(5): p. 254-264.
- 12.Hasler, R.M., et al., Epidemiology and predictors of cervical spine injury in adult major trauma patients: a multicenter cohort study. *Journal of trauma and acute care surgery*, 2012. **72**(4): p. 975-981.
- 13.ALBAYRAK, H.K. and A.G. GÜRCAY, Subaksiyal Servikal Travmalarda Cerrahi Tedavi Endikasyonları/Cerrahi Tekniğin Seçimi. *Türk Nöroşirürji Dergisi*, 2020. **30**(3): p. 370-379.
- 14.Kirshblum, S.C., et al., International standards for neurological classification of spinal cord injury (revised 2011). *The journal of spinal cord medicine*, 2011. **34**(6): p. 535-546.

- 15.Ahuja, C.S., et al., Traumatic spinal cord injury. Nature reviews Disease primers, 2017. **3**(1): p. 1-21.
- 16.Sönmez, E., Deneysel spinal kord travma modelinde aloperine'nin anti-enflamatuvar ve anti-oksidatif özelliklerinin spinal hasar üzerine etkisi. 2020.
- 17.RAMAZANOĞLU, A.F. and S. NADERI, Santral Kord Sendromu. Türk Nöroşirürji Dergisi, 2020. **30**(3): p. 380-384.
- 18.Engin, O. and Ö. El, Spinal kord yaralanmalı hastanın değerlendirilmesi.
- 19.Satoğlu, İ.S. and Ö. Akçalı, Omurga kırıklı hastayı değerlendirme.
- 20.Rabinstein, A.A., Traumatic spinal cord injury. Continuum: Lifelong Learning in Neurology, 2018. **24**(2): p. 551-566.
- 21.Bracken, M.B. and C.I. Group, Steroids for acute spinal cord injury. Cochrane Database of Systematic Reviews, 1996. **2018**(9).
- 22.Breslin, K. and D. Agrawal, The use of methylprednisolone in acute spinal cord injury: a review of the evidence, controversies, and recommendations. Pediatric emergency care, 2012. **28**(11): p. 1238-1245.

KAYNAKÇA

- Schwartz SI, Brunicki FC. Schwartz's principles of surgery: McGraw Hill Professional; 2010.
- Marx J, Hockberger R, Walls R. Rosen's Emergency Medicine-Concepts and Clinical Practice E-Book: 2-Volume Set: Elsevier Health Sciences; 2013.
- Ertekin C. Multiple travmalı hastaya yaklaşım. Yoğun Bakım Dergisi. 2002;2(2):77-87.
- Organization WH. Preventing injuries and violence: an overview. 2022.
- Alberdi F, Garcia I, Atutxa L, Zabarte M. Epidemiology of severe trauma. Medicina Intensiva (English Edition). 2014;38(9):580-8.
- Hoffmann M, Lefering R, Rueger J, Kolb J, Izbicki J, Ruecker A, et al. Pupil evaluation in addition to Glasgow Coma Scale components in prediction of traumatic brain injury and mortality. Journal of British Surgery. 2012;99(Supplement_1):122-30.
- Ritchie DT, Philbrook FG, Leadbitter S, Kokwe KN, Meehan E, McGeady M, et al. Empirical transfusion strategies for major hemorrhage in trauma patients: A systematic review. Journal of Trauma and Acute Care Surgery. 2020;88(6):855-65.

- Edwards D, Mcmenemy L, Stapley S, Patel H, Clasper JC. 40 years of terrorist bombings—a meta-analysis of the casualty and injury profile. *Injury*. 2016;47(3):646-52.
- Henry S, Brasel K, Stewart RM. ATLS advanced trauma life support. American College of Surgeons; 2018.
- Kovacs G, Sowers N. Airway management in trauma. *Emergency Medicine Clinics*. 2018;36(1):61-84.
- Stausberg T, Ahnert T, Thouet B, Lefering R, Böhmer A, Broc-kamp T, et al. Endotracheal intubation in trauma patients with isolated shock: universally recommended but rarely performed. *European Journal of Trauma and Emergency Surgery*. 2022;48(6):4623-30.
- Donaldson III WF, Heil BV, Donaldson VP, Silvaggio VJ. The effect of airway maneuvers on the unstable C1-C2 segment: a cadaver study. *Spine*. 1997;22(11):1215-8.
- Gerling MC, Davis DP, Hamilton RS, Morris GF, Vilke GM, Garfin SR, et al. Effects of cervical spine immobilization technique and laryngoscope blade selection on an unstable cervical spine in a cadaver model of intubation. *Annals of emergency medicine*. 2000;36(4):293-300.
- Walls RM, Murphy MF. Manual of emergency airway management: Lippincott Williams & Wilkins; 2008.
- RUTHERFORD RB, HURT JR HH, BRICKMAN RD, TUBB JM. The pathophysiology of progressive, tension pneumothorax. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 1968;8(2):212-27.
- Consunji R, Elseed A, El-Menyar A, Sathian B, Rizoli S, Al-Thani H, et al. The effect of massive transfusion protocol implementation on the survival of trauma patients: a systematic review and meta-analysis. *Blood Transfusion*. 2020;18(6):434.
- Li T, Lin X, Zhu Y, Li L, Liu L. Short-term, mild hypothermia can increase the beneficial effect of permissive hypotension on uncontrolled hemorrhagic shock in rats. *The Journal of the American Society of Anesthesiologists*. 2012;116(6):1288-98.
- Tran A, Yates J, Lau A, Lampron J, Matar M. Permissive hypotension versus conventional resuscitation strategies in adult trauma patients with hemorrhagic shock: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 2018;84(5):802-8.
- Das JM, Anosike K, Waseem M. Permissive hypotension. StatPearls [Internet]: StatPearls Publishing; 2022.

Rossaint R, Afshari A, Bouillon B, Cerny V, Cimpoesu D, Curry N, Duranteau J, Filipescu D, Grottke O, Grønlykke L, Harrois A, Hunt BJ, Kaserer A, Komadina R, Madsen MH, Maegele M, Mora L, Riddez L, Romero CS, Samama CM, Vincent JL, Wiberg S, Spahn DR. The European guideline on management of major bleeding and coagulopathy following trauma: sixth edition. Crit Care. 2023 Mar 1;27(1):80

KAYNAKÇA

1. Varinauskas V, Gervickas A, Kavoliūniene O. Analysis of odontogenic cysts of the jaws. Medicina (Kaunas) 2006;42(3):201-7.
2. Shear M. The aggressive nature of the odontogenic keratocyst: Is it a benign cystic neoplasm? Part 2. Proliferation and genetic studies. Oral Oncology. 2002.
3. Günhan Ö, Odontojenik ve Gelişimsel Çene Kistleri. Oral ve Maksillofasiyal Patoloji. Baskı Ankara: Atlas Kitapçılık Ltd. Şti; 2001. s. 21.
4. Regezi, JA, Sciubba JJ, Jordan RCK. Cysts of the jaws and neck. Oral pathology clinical pathologic correlation. 6th ed. St. Louis: Saunders Elsevier; 2012. p. 246-69.
5. Reichart P, Philipsen H, Classification. Odontogenic Tumors and Allied Lesions. 1th ed. London: Quintessence Publishing Co Ltd; 2000. p.1-90
6. Harorlı A, Akgül HM, Dağistan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
7. Ogata S, Kubota Y, Yamashiro T, Takeuchi, H., Ninomiya, T., Suyama, Y., & Shirasuna, K. Signaling pathways regulating IL-1alpha-induced COX-2 expression. J Dent Res 2007;86(2):186-191.
8. Menditti D, Laino L, DI Domenico M, Troiano, G., Guglielmotti, M., Sava, S., Mezzogiorno, A., & Baldi, A. Cysts and Pseudocysts of the Oral Cavity: Revision of the Literature and a New Proposed Classification. In Vivo. 2018;32(5):999 1007.
9. Harris M. Odontogenic cyst growth and prostaglandin-induced bone resorption. Ann R Coll Surg Engl 1978;60(2):85-91.
10. Neville BW, Damm DD, Allen CM BJ. Oral and Maxillofacial Pathology. 3rd ed. In: Oral and Maxillofacial Pathology 3rd ed. 2009.
11. Altunsoy E, Çevik T, Görler O. Maksiller Sinüsü İçine Alan Geniş Ve Enfekte Radiküler Kist: Vaka Raporu. Cumhuriyet Dental Journal 2017;20:12-7.
12. Büyükkurt MC, Aras MH, Yolcu Ü, Yavuz MS, Ayrancı F. Maksiller Sinüste Geniş Hacimli Radiküler Kist (Vaka Raporu). Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg 2008;18:33-6.

13. Elango I, Baweja DK, Noorani H, et al. Radicular cyst associated with deciduous molar following pulp therapy: A case report. *Dent Res J* 2008; 5(2): 95-98.
14. Lustig JP, Schwartz-Arad D, Shapira A. Odontogenic cysts related to pulpotomized deciduous molars Clinical features and treatment outcome. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod.* 1999; 87 (4): 499-503. doi: 10.1016/s1079-2104(99)70251 9. PMID: 10225634.
15. Mass E, Kaplan I, Hirshberg A. A clinical and histopathological study of radicular cysts associated with primary molars. *J Oral Pathol Med.* 1995; 24(10): 458-461. doi: 10.1111/j.1600-0714.1995.tb01134.x. PMID: 8600282.
16. Ünür M, Onur ÖD. Ağız hastalıklarının tanı ve tedavisi. Quintessence Yayıncılık; 2008.
17. Regezi JA, Sciubba JJ, Jordan RC. Oral pathology: clinical pathologic correlations 7th ed. Elsevier Health Sciences; 2016.
18. White SC, Pharoah MJ. Oral Radiology Principles and interpretation. 6th ed. Maryland Heights: MO Mosby Elsevier; 2009. p. 283-94.
19. Draidi YM, Al-Shdaifat NA, Al-Wraikat MA, Khraisat HM, Mheeday Z. Infected radicular cyst involving four lower incisors: Short review and case report. *Pakistan Oral and Dental Journal* 2015;35(3).
20. Harorlı A, Akgül HM, Dağıstan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
21. Yücetaş, Ş. (2005). Ağız ve Çevre Dokusu Hastalıkları. (1. Baskı). Ankara: Atlas Kitapçılık.
22. Benn, A. and Altini, M., (1996). Dentigerous cysts of inflammatory origin: A clinicopathologic study. *Oral Surgery Oral Medicine Oral Pathology*, 81(2), 203-209.
23. REGEZI, Joseph, SCIUBBA, James, JORDAN, Richard R de JE 2012. p. 318 320. Pathology: clinical pathologic correlations: Elsevier Health Sciences. 2012.
24. Freitas DQ, Tempest LM, Sicoli E, Lopes-Neto FC. Bilateral dentigerous cysts: review of the literature and report of an unusual case. *Dentomaxillofac Radiol* 2006;35(6):464-68.
25. Seward MH. Eruption cyst: an analysis of its clinical features. *J Oral Surg* 1973;31(1):31-35.
26. Ishihara Y, Kamioka H, Takano-Yamamoto T, Yamashiro T. Patient with nonsyndromic bilateral and multiple impacted teeth and dentigerous cysts. *Am J Orthod Dentofac Orthop.* 2012.
27. McCrea S. Adjacent dentigerous cysts with the ectopic displacement of a third mandibular molar and supernumerary (forth) molar: a rare occurrence. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endodontology.* 2009.

28. Vieira Cury SE, Pires Neves Cury MD, Neves Cury SE, Corrêa Pontes FS, Rebelo Pontes HA, Rodini C, et al. Bilateral dentigerous cyst in a nonsyndromic patient: case Report and literature review. *Journal of Dentistry for Children*. 2009.
29. Tamiolakis P, Thermos G, Tosios KI, Sklavounou-Andrikopoulou A. Demographic and Clinical Characteristics of 5294 Jaw Cysts: A Retrospective Study of 38 Years. *Head Neck Pathol* 2019;13(4):587-596.
30. Thosaporn W, Iamaroon A, Pongsiriwet S, Ng KH. A comparative study of epithelial cell proliferation between the odontogenic keratocyst, orthokeratinized odontogenic cyst, dentigerous cyst, and ameloblastoma. *Oral Dis* 2004;10(1):22-26.
31. Hari R, Shadab M, Nuzhat H, Shalini G, Kumar A. Bilateral odontogenic keratocyst of the mandible. *J Maxillofac Oral Surg*. 2014;13(3):341-345
32. Philipsen HP. Om keratocyster (kolesteatom) I kaekberne. *Tandlaegege Bladet* 1956;60:963-981.
33. Madras J, Lapointe, H. Keratocystic odontogenic tumour: reclassification of the odontogenic keratocyst from cyst to tumour. *J Can Dent Assoc*. 2008;74:165-165h.
34. Meningaud JP, Oprean N, Pitak-Arnnop P, Bertrand JC. Odontogenic cysts: a clinical study of 695 cases. *J Oral Sci* 2006;48(2):59-62.
35. Bataineh AB, Rawashdeh MA, Al Qudah MA. The prevalence of inflammatory and developmental odontogenic cysts in a Jordanian population: a clinicopathologic study. *Quintessence Int* 2004;35(10):815-19.
36. El-Naggar AK, Chan J, Grandis J, Takata T, Slootweg P. WHO classification of head and neck tumours. 4th ed. Lyon: International Agency for Research on Cancer Press; 2017.
37. Li TJ. The odontogenic keratocyst: a cyst, or a cystic neoplasm *J Dent Res* 2011;90(2):133-42.
38. Gomes CC, Diniz MG, Gomez RS. Review of the molecular pathogenesis of the odontogenic keratocyst. *Oral Oncol* 2009;45(12):1011-1014.
39. Figueroa A, Correnti M, Avila M, Andea A, DeVilliers P, Rivera H. Keratocystic odontogenic tumor associated with nevoid basal cell carcinoma syndrome: similar behavior to sporadic type *Otolaryngol Head Neck Surg* 2010;142(2):179-83.
40. Main DM. Epithelial jaw cysts: a clinicopathological reappraisal. *Br J Oral Surg* 1970;8(2):114-125.
41. de Sousa SO, Corrêa L, Deboni MC, de Araújo VC. Clinicopathologic features of 54 cases of paradental cyst. *Quintessence Int* 2001;32(9):737-41.

42. Wolf J, Hietanen J. The mandibular infected buccal cyst (paradental cyst). A radiographic and histological study. *Br J Oral Maxillofac Surg* 1990;28(5):322-25.
43. Weathers DR, Waldron CA. Unusual multilocular cysts of the jaws (botryoid odontogenic cysts). *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1973;36(2):235-41.
44. Kambalimath DH, Kambalimath HV, Agrawal SM, Singh, M., Jain, N., Anurag, B., & Michael, P. Prevalence and distribution of odontogenic cyst in Indian population: a 10 year retrospective study. *J Maxillofac Oral Surg* 2014;13(1):10-15.
45. Santos PP, Freitas VS, Freitas Rde A, Pinto LP, Souza LB. Botryoid odontogenic cyst: a clinicopathologic study of 10 cases. *Ann Diagn Pathol* 2011;15(4):221-224.
46. Ramer M, Valauri D. Multicystic lateral periodontal cyst and botryoid odontogenic cyst. Multifactorial analysis of previously unreported series and review of literature. *N Y State Dent J* 2005;71(4):47-51.
47. Giunta JL. Gingival cysts in the adult. *J Periodontol* 2002;73(7):827-831.
48. Gil Escalante M, Tatakis DN. Gingival Cyst of the Adult as Early Sequela of Connective Tissue Grafting. *Case Rep Dent* 2015;2015:473689.
49. Wagner VP, Martins MD, Curra M, Martins MA, Munerato MC. Gingival Cysts of Adults: Retrospective Analysis from Two Centers in South Brazil and a Review of the Literature. *J Int Acad Periodontol* 2015;17(1):14-19.
50. Nxumalo TN, Shear M. Gingival cyst in adults. *J Oral Pathol Med* 1992;21(7):309-13.
51. Harorlı A. Ağız, diş ve çene radyolojisi: Nobel tıp kitabevleri; 2014.
52. White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
53. Kaplan I, Anavi Y, Hirshberg A. Glandular odontogenic cyst: a challenge in diagnosis and treatment. *Oral Dis* 2008;14(7):575-81.
54. Fowler CB, Brannon RB, Kessler HP, Castle JT, Kahn MA. Glandular odontogenic cyst: analysis of 46 cases with special emphasis on microscopic criteria for diagnosis. *Head Neck Pathol* 2011;5(4):364-375.
55. Economopoulou P, Patrikiou A. Glandular odontogenic cyst of the maxilla: report of case. *J Oral Maxillofac Surg* 1995;53(7):834-37.
56. Manor R, Anavi Y, Kaplan I, Calderon S. Radiological features of glandular odontogenic cyst. *Dentomaxillofac Radiol* 2003;32(2):73-79.
57. Kaplan I, Gal G, Anavi Y, Manor R, Calderon S. Glandular odontogenic cyst: treatment and recurrence. *J Oral Maxillofac Surg* 2005;63(4):435-41.

58. Kaplan I, Anavi Y, Manor R, Sulkes J, Calderon S. The use of molecular markers as an aid in the diagnosis of glandular odontogenic cyst. *Oral Oncol* 2005;41(9):895-902.
59. Günhan Ö. Oral ve maksillofasiyal patoloji: Atlas kitapçılık; 2001.
60. White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
61. Reichart PA, Philipsen HP, Sciubba JJ. The new classification of Head and Neck Tumours (WHO)--any changes? *Oral oncology*. 2006;42(8):757-8.
62. Gorlin RJ, Pindborg JJ, Clausen FP, Vickers RA. The calcifying odontogenic cyst—a possible analogue of the cutaneous calcifying epithelioma of Malherbe: an analysis of fifteen cases. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol* 1962;15(10):1235–43.
63. Kim Y, Choi BE, Ko SO. Conservative approach to recurrent calcifying cystic odontogenic tumor occupying the maxillary sinus: a case report. *J Korean Assoc Oral Maxillofac Surg* 2016;42(5):315-20.
64. Reyes D, Villanueva J, Espinosa S, Cornejo M. Odontogenic calcificant cystic tumor: a report of two clinical cases. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal* 2007;12(2):E126-E129.
65. Ledesma-Montes C, Gorlin RJ, Shear M, Prae Torius, F., Mosqueda-Taylor, A., Altini, M., Unni, K., Paes de Almeida, O., Carlos-Bregni, R. Romero de León, E. Phillips, V., Delgado-Azañero, W. & Meneses-García, A International collaborative study on ghost cell odontogenic tumours: calcifying cystic odontogenic tumour, dentinogenic ghost cell tumour and ghost cell odontogenic carcinoma. *J Oral Pathol Med* 2008;37(5):302-8.
66. Hong SP, Ellis GL, Hartman KS. Calcifying odontogenic cyst. A review of ninety-two cases with reevaluation of their nature as cysts or neoplasms, the nature of ghost cells, and subclassification. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1991;72(1):56-64.
67. Iida S, Ueda T, Aikawa T, Kishino M, Okura M, Kogo M. Ameloblastomatous calcifying odontogenic cyst in the mandible. *Dentomaxillofac Radiol* 2004;33(6):409-12.

KAYNAKÇA

- Varinauskas V, Gervickas A, Kavoliūniene O. Analysis of odontogenic cysts of the jaws. *Medicina (Kaunas)* 2006;42(3):201-7.
- Shear M. The aggressive nature of the odontogenic keratocyst: Is it a benign cystic neoplasm? Part 2. Proliferation and genetic studies. *Oral Oncology*. 2002.
- Günhan Ö, Odontojenik ve Gelişimsel Çene Kistleri. *Oral ve Maksillo-fasiyal Patoloji*. Baskı Ankara: Atlas Kitapçılık Ltd. Şti; 2001. s. 21.
- Regezi, JA, Sciubba JJ, Jordan RCK. Cysts of the jaws and neck. *Oral pathology clinical pathologic correlation*. 6th ed. St. Louis: Saunders Elsevier; 2012. p. 246-69.
- Reichart P, Philipsen H, Classification. *Odontogenic Tumors and Allied Lesions*. 1th ed. London: Quintessence Publishing Co Ltd; 2000. p.1-90
- Harorlı A, Akgül HM, Dağistan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
- Ogata S, Kubota Y, Yamashiro T, Takeuchi, H., Ninomiya, T., Suyama, Y., & Shirasuna, K. Signaling pathways regulating IL-1alpha-induced COX-2 expression. *J Dent Res* 2007;86(2):186-191.
- Menditti D, Laino L, DI Domenico M, Troiano, G., Guglielmotti, M., Sava, S., Mezzogiorno, A., & Baldi, A. Cysts and Pseudocysts of the Oral Cavity: Revision of the Literature and a New Proposed Classification. *In Vivo*. 2018;32(5):999 1007.
- Harris M. Odontogenic cyst growth and prostaglandin-induced bone re-sorption. *Ann R Coll Surg Engl* 1978;60(2):85-91.
- Neville BW, Damm DD, Allen CM BJ. *Oral and Maxillofacial Pathology*. 3rd ed. In: *Oral and Maxillofacial Pathology* 3rd ed. 2009.
- Altunsoy E, Çevik T, Görler O. Maksiller Sinüsü İçine Alan Geniş Ve Enfekte Radiküler Kist: Vaka Raporu. *Cumhuriyet Dental Journal* 2017;20:12-7.
- Büyükkurt MC, Aras MH, Yolcu Ü, Yavuz MS, Ayrancı F. Maksiller Sinüste Geniş Hacimli Radiküler Kist (Vaka Raporu). *Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg* 2008;18:33-6.
- Elango I, Baweja DK, Noorani H, et al. Radicular cyst associated with deciduous molar following pulp therapy: A case report. *Dent Res J* 2008; 5(2): 95-98.
- Lustig JP, Schwartz-Arad D, Shapira A. Odontogenic cysts related to pulpotomized deciduous molars Clinical features and treatment outcome. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*. 1999; 87 (4): 499-503. doi: 10.1016/s1079-2104(99)70251 9. PMID: 10225634.

- Mass E, Kaplan I, Hirshberg A. A clinical and histopathological study of radicular cysts associated with primary molars. *J Oral Pathol Med.* 1995; 24(10): 458-461. doi: 10.1111/j.1600-0714.1995.tb01134.x. PMID: 8600282.
- Ünür M, Onur ÖD. Ağız hastalıklarının tanı ve tedavisi. Quintessence Yayıncılık; 2008.
- Regezi JA, Sciubba JJ, Jordan RC. Oral pathology: clinical pathologic correlations 7th ed. Elsevier Health Sciences; 2016.
- White SC, Pharoah MJ. Oral Radiology Principles and interpretation. 6th ed. Maryland Heights: MO Mosby Elsevier; 2009. p. 283-94.
- Draidi YM, Al-Shdaifat NA, Al-Wraikat MA, Khraisat HM, Mheeday Z. Infected radicular cyst involving four lower incisors: Short re-view and case report. *Pakistan Oral and Dental Journal* 2015;35(3).
- Harorlı A, Akgül HM, Dağıstan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. Baskı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları; 2006. p.20-90
- Yücetaş, Ş. (2005). Ağız ve Çevre Dokusu Hastalıkları. (1. Baskı). Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Benn, A. and Altini, M., (1996). Dentigerous cysts of inflammatory origin: A clinicopathologic study. *Oral Surgery Oral Medicine Oral Pathology*, 81(2), 203-209.
- REGEZI, Joseph, SCIUBBA, James, JORDAN, Richard R de JE 2012. p. 318 320. Pathology: clinical pathologic correlations: Elsevier Health Sciences. 2012.
- Freitas DQ, Tempest LM, Sicoli E, Lopes-Neto FC. Bilateral dentigerous cysts: review of the literature and report of an unusual case. *Dentomaxillofac Radiol* 2006;35(6):464-68.
- Seward MH. Eruption cyst: an analysis of its clinical features. *J Oral Surg* 1973;31(1):31-35.
- Ishihara Y, Kamioka H, Takano-Yamamoto T, Yamashiro T. Patient with nonsyndromic bilateral and multiple impacted teeth and dentigerous cysts. *Am J Orthod Dentofac Orthop.* 2012.
- McCrea S. Adjacent dentigerous cysts with the ectopic displacement of a third mandibular molar and supernumerary (forth) molar: a rare occurrence. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endo-dontology.* 2009.
- Vieira Cury SE, Pires Neves Cury MD, Neves Cury SE, Corrêa Pontes FS, Rebelo Pontes HA, Rodini C, et al. Bilateral dentigerous cyst in a nonsyndromic patient: case Report and literature review. *Journal of Dentistry for Children.* 2009.
- Tamiolakis P, Thermos G, Tosios KI, Sklavounou-Andrikopoulou A. Demographic and Clinical Characteristics of 5294 Jaw Cysts: A Retrospective Study of 38 Years. *Head Neck Pathol* 2019;13(4):587-596.

- Thosaporn W, Iamaroon A, Pongsiriwet S, Ng KH. A comparative study of epithelial cell proliferation between the odontogenic keratocyst, orthokeratinized odontogenic cyst, dentigerous cyst, and ameloblastoma. *Oral Dis* 2004;10(1):22-26.
- Hari R, Shadab M, Nuzhat H, Shalini G, Kumar A. Bilateral odontogenic keratocyst of the mandible. *J Maxillofac Oral Surg*. 2014;13(3):341–345
- Philipsen HP. Om keratocyst (kolesteatom) I kaekberne. *Tandlaegege Bladet* 1956;60:963-981.
- Madras J, Lapointe, H. Keratocystic odontogenic tumour: reclassification of the odontogenic keratocyst from cyst to tumour. *J Can Dent Assoc*. 2008;74:165-165h.
- Meningaud JP, Oprean N, Pitak-Arnnp P, Bertrand JC. Odontogenic cysts: a clinical study of 695 cases. *J Oral Sci* 2006;48(2):59-62.
- Bataineh AB, Rawashdeh MA, Al Qudah MA. The prevalence of inflammatory and developmental odontogenic cysts in a Jordanian population: a clinicopathologic study. *Quintessence Int* 2004;35(10):815-19.
- El-Naggar AK, Chan J, Grandis J, Takata T, Slootweg P. WHO classification of head and neck tumours. 4th ed. Lyon: International Agency for Research on Cancer Press; 2017.
- Li TJ. The odontogenic keratocyst: a cyst, or a cystic neoplasm *J Dent Res* 2011;90(2):133-42.
- Gomes CC, Diniz MG, Gomez RS. Review of the molecular pathogenesis of the odontogenic keratocyst. *Oral Oncol* 2009;45(12):1011-1014.
- Figuerola A, Correnti M, Avila M, Andea A, DeVilliers P, Rivera H. Keratocystic odontogenic tumor associated with nevoid basal cell carcinoma syndrome: similar behavior to sporadic type *Otolaryngol Head Neck Surg* 2010;142(2):179-83.
- Main DM. Epithelial jaw cysts: a clinicopathological reappraisal. *Br J Oral Surg* 1970;8(2):114-125.
- de Sousa SO, Corrêa L, Deboni MC, de Araújo VC. Clinicopathologic features of 54 cases of paradental cyst. *Quintessence Int* 2001;32(9):737-41.
- Wolf J, Hietanen J. The mandibular infected buccal cyst (paradental cyst). A radiographic and histological study. *Br J Oral Maxillofac Surg* 1990;28(5):322-25.
- Weathers DR, Waldron CA. Unusual multilocular cysts of the jaws (botryoid odontogenic cysts). *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1973;36(2):235-41.
- Kambalimath DH, Kambalimath HV, Agrawal SM, Singh, M., Jain, N., Anurag, B., & Michael, P. Prevalence and distribution of odontogenic cyst in Indian population: a 10 year retrospective study. *J Maxillofac Oral Surg* 2014;13(1):10-15.

- Santos PP, Freitas VS, Freitas Rde A, Pinto LP, Souza LB. Botryoid odontogenic cyst: a clinicopathologic study of 10 cases. *Ann Diagn Pathol* 2011;15(4):221-224.
- Ramer M, Valauri D. Multicystic lateral periodontal cyst and botryoid odontogenic cyst. Multifactorial analysis of previously unreported series and review of literature. *N Y State Dent J* 2005;71(4):47-51.
- Giunta JL. Gingival cysts in the adult. *J Periodontol* 2002;73(7):827-831.
- Gil Escalante M, Tatakis DN. Gingival Cyst of the Adult as Early Sequela of Connective Tissue Grafting. *Case Rep Dent* 2015;2015:473689.
- Wagner VP, Martins MD, Curra M, Martins MA, Munerato MC. Gingival Cysts of Adults: Retrospective Analysis from Two Centers in South Brazil and a Review of the Literature. *J Int Acad Periodontol* 2015;17(1):14-19.
- Nxumalo TN, Shear M. Gingival cyst in adults. *J Oral Pathol Med* 1992;21(7):309-13.
- Harorlı A. Ağız, diş ve çene radyolojisi: Nobel tıp kitabevleri; 2014.
- White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
- Kaplan I, Anavi Y, Hirshberg A. Glandular odontogenic cyst: a challenge in diagnosis and treatment. *Oral Dis* 2008;14(7):575-81.
- Fowler CB, Brannon RB, Kessler HP, Castle JT, Kahn MA. Glandular odontogenic cyst: analysis of 46 cases with special emphasis on microscopic criteria for diagnosis. *Head Neck Pathol* 2011;5(4):364-375.
- Economopoulou P, Patrikiou A. Glandular odontogenic cyst of the maxilla: report of case. *J Oral Maxillofac Surg* 1995;53(7):834-37.
- Manor R, Anavi Y, Kaplan I, Calderon S. Radiological features of glandular odontogenic cyst. *Dentomaxillofac Radiol* 2003;32(2):73-79.
- Kaplan I, Gal G, Anavi Y, Manor R, Calderon S. Glandular odontogenic cyst: treatment and recurrence. *J Oral Maxillofac Surg* 2005;63(4):435-41.
- Kaplan I, Anavi Y, Manor R, Sulkes J, Calderon S. The use of molecular markers as an aid in the diagnosis of glandular odontogenic cyst. *Oral Oncol* 2005;41(9):895-902.
- Günhan Ö. Oral ve maksillofasiyal patoloji: Atlas kitapçılık; 2001.
- White SC, Pharoah MJ. Oral radiology: principles and interpretation: Elsevier Health Sciences; 2014.
- Reichart PA, Philipsen HP, Sciubba JJ. The new classification of Head and Neck Tumours (WHO)--any changes? *Oral oncology*. 2006;42(8):757-8.

- Gorlin RJ, Pindborg JJ, Clausen FP, Vickers RA. The calcifying odontogenic cyst—a possible analogue of the cutaneous calcifying epithelioma of Malherbe: an analysis of fifteen cases. *Oral Surgery, Oral Med Oral Pathol* 1962;15(10):1235–43.
- Kim Y, Choi BE, Ko SO. Conservative approach to recurrent calcifying cystic odontogenic tumor occupying the maxillary sinus: a case report. *J Korean Assoc Oral Maxillofac Surg* 2016;42(5):315–20.
- Reyes D, Villanueva J, Espinosa S, Cornejo M. Odontogenic calcifying cystic tumor: a report of two clinical cases. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal* 2007;12(2):E126–E129.
- Ledesma-Montes C, Gorlin RJ, Shear M, Praetorius F., Mosqueda-Taylor A., Altini M., Unni K., Paes de Almeida O., Carlos-Bregni R. Romero de León, E. Phillips V., Delgado-Azañero W. & Meneses-García A International collaborative study on ghost cell odontogenic tumours: calcifying cystic odontogenic tumour, dentinogenic ghost cell tumour and ghost cell odontogenic carcinoma. *J Oral Pathol Med* 2008;37(5):302–8.
- Hong SP, Ellis GL, Hartman KS. Calcifying odontogenic cyst. A review of ninety-two cases with reevaluation of their nature as cysts or neoplasms, the nature of ghost cells, and subclassification. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1991;72(1):56–64.
- Iida S, Ueda T, Aikawa T, Kishino M, Okura M, Kogo M. Ameloblastic odontogenic cyst in the mandible. *Dentomaxillofac Radiol* 2004;33(6):409–12.

KAYNAKÇA

- Al-Khudhairy, M. (2015). A systematic review of therapeutic modalities used in sleep bruxism. *Saudi Journal of Oral Sciences*, 2(2), 55-62. <https://doi.org/10.4103/1658-6816.160757>
- Beddis, H., Pemberton, M., Davies, S. (2018). Sleep bruxism: an overview for clinicians. *British Dental Journal*, 225(6), 497-501. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2018.757>
- Chen, J.-M., Yan, Y. (2019). Long-term follow-up of a patient with venlafaxine-induced diurnal bruxism treated with an occlusal splint: A case report. *World Journal of Clinical Cases*, 7(4), 516-524. <https://doi.org/10.12998/wjcc.v7.i4.516>
- Demjaha, G., Kapusevska, B., Pejkovska-Shahpaska, B. (2019). Bruxism Unconscious Oral Habit in Everyday Life. *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences*, 7(5), 876-881. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2019.196>
- Garrett, A. R., Hawley, J. S. (2018). SSRI-associated bruxism: A systematic review of published case reports. *Neurology. Clinical Practice*, 8(2), 135-141. <https://doi.org/10.1212/CPJ.0000000000000433>
- Giffin, K. M. (2003). Mandibular adaptive reposturing: The etiology of a common and multifaceted autodestructive syndrome. *General Dentistry*, 51(1), 62-67.
- Güleç, M., Taşşöker, M., Şener, S. Ö. (2019). Bruksizmin tanı ve tedavisinde güncel yaklaşımlar. *Selcuk Dental Journal*, 6(2), 221-228. <https://doi.org/10.15311/SELCUKIDENTJ.440702>
- Klasser, G. D., Rei, N., Lavigne, G. J. (2015). Sleep bruxism etiology: The evolution of a changing paradigm. *Journal of the Canadian Dental Association*, 81, f2
- Lavigne, G. J., Rompré, P. H., Montplaisir, J. Y. (1996). Sleep bruxism: Validity of clinical research diagnostic criteria in a controlled polysomnographic study. *Journal of Dental Research*, 75(1), 546-552. <https://doi.org/10.1177/00220345960750010601>
- Lee, S. J., McCall, W. D., Kim, Y. K., Chung, S. C., Chung, J. W. (2010). Effect of botulinum toxin injection on nocturnal bruxism: a randomized controlled trial. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 89(1), 16-23. <https://doi.org/10.1097/PHM.0B013E3181BC0C78>
- Lobbezoo, F., Ahlberg, J., Raphael, K. G., Wetselaar, P., Glaros, A. G., Kato, T., Santiago, V., Winocur, E., De Laat, A., De Leeuw, R., Koyano, K., Lavigne, G. J., Svensson, P., & Manfredini, D. (2018). International consensus on the assessment of bruxism: Report of a work in progress. *Journal of Oral Rehabilitation*, 45(11), 837-844. <https://doi.org/10.1111/joor.12663>

- Lobbezoo, F., Ahlberg, J., Raphael, K. G., Wetselaar, P., Glaros, A. G., Kato, T., Santiago, V., Winocur, E., De Laat, A., De Leeuw, R., Koyano, K., Lavigne, G. J., Svensson, P., Manfredini, D. (2018b). International consensus on the assessment of bruxism: Report of a work in progress. *Journal of Oral Rehabilitation*, 45(11), 837–844. <https://doi.org/10.1111/joor.12663>
- Lobbezoo, F., Visscher, C. M., Ahlberg, J., Manfredini, D. (2014). Bruxism and genetics: a review of the literature. *Journal of Oral Rehabilitation*, 41(9), 709–714. <https://doi.org/10.1111/JOOR.12177>
- Macaluso, G. M., Guerra, P., Di Giovanni, G., Boselli, M., Parrino, L., Terzano, M. G. (1998). Sleep bruxism is a disorder related to periodic arousals during sleep. *Journal of Dental Research*, 77(4), 565–573. <https://doi.org/10.1177/00220345980770040901>
- Manfredini, D., Cantini, E., Romagnoli, M., Bosco, M. (2003). Prevalence of bruxism in patients with different Research Diagnostic Criteria for Temporomandibular Disorders (RDC/TMD) diagnoses. *Cranio - Journal of Craniomandibular and Sleep Practice*, 21(4), 279–285. <https://doi.org/10.1080/08869634.2003.11746263>
- Minakuchi, H., Fujisawa, M., Abe, Y., Iida, T., Oki, K., Okura, K., Tanabe, N., Nishiyama, A. (2022). Managements of sleep bruxism in adult: A systematic review. *The Japanese Dental Science Review*, 58, 124–136. <https://doi.org/10.1016/J.JDSR.2022.02.004>
- Molina, O. F., dos Santos, J. (2002). Hostility in TMD/Bruxism Patients and Controls: A Clinical Comparison Study and Preliminary Results. *CRANIO®*, 20(4), 282–288. <https://doi.org/10.1080/08869634.2002.11746220>
- Monaco, A., Ciammella, N., Marci, M., Pirro, R. (2002). Bruxer çocuğunda kaygı. Bir vaka kontrol çalışması. *Minerva*. <https://europepmc.org/article/med/12147977>
- Murali, R. V., Rangarajan, P., Mounissamy, A. (2015). Bruxism: Conceptual discussion and review. *Journal of Pharmacy & Bioallied Sciences*, 7(Suppl 1), 265–270. <https://doi.org/10.4103/0975-7406.155948>
- Ohayon, M. M., Li, K. K., Guilleminault, C. (2001). Risk factors for sleep bruxism in the general population. *Chest*, 119(1), 53–61. <https://doi.org/10.1378/CHEST.119.1.53>
- Okeson, J. P. (2019). *Okeson, Jeffrey P. Management of Temporomandibular Disorders and Occlusion*. Lexington: Quintessence Publishing.
- Ommernborn, M. A., Schneider, C., Giraki, M., Schäfer, R., Handschel, J., Franz, M., Raab, W. H. M. (2007). Effects of an occlusal splint compared with cognitive-behavioral treatment on sleep bruxism activity. *European Journal of Oral Sciences*, 115(1), 7–14. <https://doi.org/10.1111/J.1600-0722.2007.00417.X>

- Paesani, D. (2010), *Bruxism: Theory and Practice*. London: Quintessence Publishing.
- Pintado, M. R., Anderson, G. C., DeLong, R., & Douglas, W. H. (1997). Variation in tooth wear in young adults over a two-year period. *Journal of Prosthetic Dentistry*, 77(3), 313–320. [https://doi.org/10.1016/S0022-3913\(97\)70189-6](https://doi.org/10.1016/S0022-3913(97)70189-6)
- Rundo, J. V., Downey, R. (2019). Polysomnography. *Handbook of Clinical Neurology*, 160, 381–392. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-64032-1.00025-4>
- Selms, M. Van, Lobbezoo, F., D. W.-J. of oral, 2004, undefined. (2004). Cranio-mandibular pain, oral parafunctions, and psychological stress in a longitudinal case study. *Wiley Online LibraryMKA Van Selms, F Lobbezoo, DJ Wicks, HL Hamburger, M NaeijeJournal of Oral Rehabilitation*, 2004•Wiley Online Library, 31(8), 738–745. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2842.2004.01313.x>
- Shetty, S., Pitti, V., Satish Babu, C. L., Surendra Kumar, G. P., & Deepthi, B. C. (2010). Bruxism: a literature review. *Journal of Indian Prosthodontic Society*, 10(3), 141–148. <https://doi.org/10.1007/s13191-011-0041-5>
- Shim, Y. J., Lee, M. K., Kato, T., Park, H. U., Heo, K., & Kim, S. T. (2014). Effects of botulinum toxin on jaw motor events during sleep in sleep bruxism patients: A polysomnographic evaluation. *Journal of Clinical Sleep Medicine*, 10(3), 291–298. <https://doi.org/10.5664/jcsm.3532>
- Teoh, L., & Moses, G. (2019). Drug-induced bruxism. *Australian Prescriber*, 42(4), 121. <https://doi.org/10.18773/austprescr.2019.048>
- Tsukiyama, Y., Baba, K., & Clark, G. T. (2001). An evidence-based assessment of occlusal adjustment as a treatment for temporomandibular disorders. *Journal of Prosthetic Dentistry*, 86(1), 57–66. <https://doi.org/10.1067/mpd.2001.115399>
- Wassell R, A. N. K. P. (2006). The threatment of temporomandibular disorders with stabilizing splints in general dental practice. *The Journal of the American Dental Association*(2006).1089-1098, 137(8).
- Watts, M. W., Tan, E. K., & Jankovic, J. (1999). Bruxism and cranial-cervical dys-tonia: is there a relationship? *Cranio : The Journal of Craniomandibular Practice*, 17(3), 196–201. <https://doi.org/10.1080/08869634.1999.11746095>
- Yap, A. U. J., & Chua, A. P. (2016). Sleep bruxism: Current knowledge and contemporary management. *Journal of Conservative Dentistry : JCD*, 19(5), 383–389. <https://doi.org/10.4103/0972-0707.190007>

KAYNAKLAR

- Abu-Tahun, I., Al Rabab'ah, A., & Khraisat, A. (2012). A Review of the Questions and Needs in Endodontic Diagnosis. *Odontostomatol Trop*, 35(140), 11-20.
- Adepu, R., Raghavender, K., & Kumar, G. (2018). Carnassial Tooth Abscess (Dental Fistula) and Its Surgical Management in Five Dogs. *The Pharma Innovation Journal*, 7(4), 608-609.
- Alkahtani, A., Al Khudhairi, T. D., & Anil, S. (2014). A Comparative Study of the Debridement Efficacy and Apical Extrusion of Dynamic and Passive Root Canal Irrigation Systems. *BMC Oral Health*, 14, 1-7.
- Bellows, J., Berg, M. L., Dennis, S., Harvey, R., Lobprise, H. B., Snyder, C. J., & Van de Wetering, A. G. (2019). AAHA Dental Care Guidelines for Dogs and Cats. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 55(2), 49-69.
- Bloor, C. (2014). Endodontics in Dogs and Cats. *The Veterinary Nurse*, 5(3), 138-143.
- Byers, M. R. (1984). Dental Sensory Receptors. *International Review of Neurobiology*, 25, 39-94.
- Capík, I., Ledecký, V., & Sevcik, A. (2000). Tooth Fracture Evaluation and Endodontic Treatment in Dogs. *Acta Veterinaria Brno*, 69(2), 115-122.
- Clarke, D. E. (1995). Endodontics of Dogs and Cats: An Alternative to Extraction. *Australian Veterinary Journal*, 72(10), 383-389.
- Cobankara, F. K., Orucoglu, H., Sengun, A., & Belli, S. (2006). The Quantitative Evaluation of Apical Sealing of Four Endodontic Sealers. *Journal of Endodontics*, 32(1), 66-68.
- Desai, S., & Chandler, N. (2009). Calcium Hydroxide-Based Root Canal Sealers: A Review. *Journal of Endodontics*, 35(4), 475-480.
- Dua, D., Dua, A., & Uppin, V. M. (2014). A Scanning Electron Microscopic Evaluation of Intracanal Smear Layer Removal by Two Different Final Irrigation Activation Systems. *Contemporary Clinical Dentistry*, 5(1), 37.
- Eisner, E. R., Holmstrom, S. E., Bellows, J., Juriga, S., Knutson, K., Niemiec, B. A., & Perrone, J. (2013). Standard of Care in North American Small Animal Dental Service. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 43(3), 447-469.
- Foster, E., & Robinson, P. (1993). The Incidence and Distribution of Branched Pulpal Axons in the Adult Ferret. *Archives of Oral Biology*, 38(11), 965-970.
- Fristad, I., Kvinnsland, I. H., Jonsson, R., & Heyeraas, K. J. (1997). Effect of Intermittent Long-Lasting Electrical Tooth Stimulation on Pulpal Blood Flow and Immunocompetent Cells: A Hemodynamic and Immunohistochemical Study in Young Rat Molars. *Experimental Neurology*, 146(1), 230-239.

- Hale, F. A. (2001). Localized Intrinsic Staining of Teeth Due to Pulpitis and Pulp Necrosis in Dogs. *Journal of Veterinary Dentistry*, 18(1), 14-20.
- Hennet, P., & Girard, N. (2005). Surgical Endodontics in Dogs. *Journal of Veterinary Dentistry*, 22(3), 148.
- Lyon, K. F. (1998). Endodontic Therapy in the Veterinary Patient: Canine Dentistry. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 28(5), 1203-1236.
- Niemiec, B. A. (2005). Fundamentals of Endodontics. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 35(4), 837-868.
- Okiji, T., Jontell, M., Belichenko, P., Bergenholtz, G., & Dahlstrom, A. (1997). Perivascular Dendritic Cells of the Human Dental Pulp. *Acta Physiologica Scandinavica*, 159, 163-169.
- Özçelik, B. (2000). Histopathological Evaluation of the Dental Pulps in Crown Fractured Teeth. *Journal of Endodontics*, 26(3), 271-273.
- Salvekar, S. P., Chauhan, A. R., Dandge, B. P., Panchbhai, V. S., Gahold, B. M., & Akhare, S. B. (2010). Management of Carnassial Tooth Abscess-An Endodontic Problem Leading to Dental Fistula in Dogs. *Intas Polivet*, 11(2), 278-279.
- Soukup, J. W., Hetzel, S., & Paul, A. (2015). Classification and Epidemiology of Traumatic Dentoalveolar Injuries in Dogs and Cats: 959 Injuries in 660 Patient Visits (2004-2012). *Journal of Veterinary Dentistry*, 32(1), 6-14.
- Walsh, L. J. (1997). Serious Complications of Endodontic Infections: Some Cautionary Tales. *Australian Dental Journal*, 42, 156-159.

KAYNAKLAR

- Abdisa, T. (2018). Therapeutic importance of leech and impact of leech in domestic animals. *MOJ. Drug. Des. Dev. Ther.* 2(6): 235-242.
- Abdualkader, A.M., Ghawi, A.M., Alaama, M., Awang, M., Merzouk, A. (2013). Leech therapeutic applications. *Indian J Pharm Sci.*; 75(2):127-37.
- Aslan, R. (2023). Holistic Applications in Veterinary Medicine. In: *New Approaches in Veterinary Physiology*. (Ed: Coğun H.Y). BIDGE Publications. Chapter III. p:37-94.
- Balasooriya, D., Karunarathna, C., & Uluwaduge, I. (2021). Wound healing potential of bark paste of *Pongamia pinnata* along with hirudotherapy: A case report. *J Ayurveda Integr Med*, 12(2), 384-388. <https://doi.org/10.1016/j.jaim.2021.01.014>
- Barnes, R.D. (1974). *Invertebrate Zoology*, W.B. Saunders Company, pp. 233- 316.
- Baskova, I.P., Kostjukova E.S., Vlasova, M.A. et. al. (2008). Proteins and peptides of the salivary gland secretion of medicinal leeches *Hirudo verbana*, *H. medicinalis*, and *H. orientalis*. *Biochemistry (Mosc)*, 73(3):315-20. doi: 10.1134/s0006297908030127. PMID: 18393768.
- Baskova, I.P., Zavalova, L.L., Basanova, A.V., & Moshkovskii, S.A. (2012). Proteinase inhibitors from the medicinal leech *Hirudo medicinalis*. *Biochemistry (Moscow)*, 77(11), 1223-1237.
- Brzezinski, P., Solovan, C., Chiriac, A., & Foia, L. (2015). Positive outcome of medical leeches (hirudotherapy) for venous congestion. *Malawi Med J*, 27(1), 38-39. <https://doi.org/10.4314/mmj.v27i1.10>
- Cakmak, T., Caltekin, I., Gokcen, E., Savrun, A., & Yasar, E. (2018). Kounis syndrome due to hirudotherapy (leech therapy) in emergency department; a case report. *Turk J Emerg Med*, 18(2):85-87. doi:10.1016/j.tjem.2017.12.005.
- Curcio, J., & Lloyd, C. M. (2020). Leech Me Alone! Atraumatic Hemarthrosis after Hirudotherapy. *Cureus*, 12(2), e6915. <https://doi.org/10.7759/cureus.6915>
- Daye, M., Isik, B., & Kilinc, F. (2021). Lichen Planus Due to Hirudotherapy. *Türkiye Parazitoloj Derg*, 45(2), 149-152. <https://doi.org/10.4274/tpd.galenos.2020.7066>
- Düzgün, G., Çelik, A., Akyol, A.D. (2021). Medical Leeches and Hirudotherapy: Where is Nurse's Role?. *J Educ Res Nurs*. 18(3): 276–281.
- Ferneer, R. (2011). Leeches and their effective use in veterinary medicine. The website for the veterinary profession <https://www.vettimes.co.uk> Erişim Tarihi: 31.05. 2024

- Haq, A.U., Malik, H.U., Randhawa, S.S., & Sudhan, N.A. (2021): Hirudotherapy in Veterinary Practice: A Modern Twist to Ancient Science. *The Science World* 2021; 2 (4): 32-38
- Kaestner, A. (1967). *Invertebrate Zoology*. Volume I. Interscience Publishers. A Division of John Wiley and Sons. p. 597.
- Kermanian, C.S., Buote, N.J., & Bergman, P.J. (2022). Medicinal Leech Therapy in Veterinary Medicine: A Retrospective Study. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 58(6), 303-308.
- Kim, K.S., Sim, H.S., Shin, J.H., Hwang, J.H., & Lee, S.Y. (2017). The Relationship between Explanation and Patient Compliance in Hirudotherapy. *Arch Craniofac Surg*, 18(3), 179-185. <https://doi.org/10.7181/acfs.2017.18.3.179>
- Kukova G., Gerber P.A., Antal A.S., Homey B. (2010). Allergy ‘sucks’: leeches may also be harmful. *Contact Dermatitis*. 62:124–125.
- Kunal jha, Aarti garg, RiDhi narang, SunanDa DaS. (2015). Hirudotherapy in Medicine and Dentistry. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*. Vol-9(12): ZE05-ZE07 DOI: 10.7860/JCDR/2015/16670.6918
- Küçük, Ö.M., Yaman, O. (2019). Tıbbi Sülük Terapisi (Hirudoterapi), *J Biotechnol and Strategic Health Res*, 3 (Özel Sayı):29-46 DOI: bshr.576663
- Lemke, S., & Vilcinskas, A. (2020). European Medicinal Leeches-New Roles in Modern Medicine. *Biomedicines*, 8(5). <https://doi.org/10.3390/biomedicines8050099>
- Michalsen, A., Klotz, S., Lütke, R., Moebus, S., Spahn, G., Dobos, G.J., & Lange, S. (2003). Effectiveness of leech therapy in osteoarthritis of the knee: a randomized, controlled trial. *Annals of Internal Medicine*. 139(9), 724-730.
- Mohindroo, J. & Singh, S. (2011). Successful Treatment of Penile Hematoma in a Colt. *Journal of Equine Veterinary Science*, Vol 31(11), 615-617. ISSN 0737-0806 <https://doi.org/10.1016/j.jevs.2011.05.014>.
- Nowicki, A., Jaworska, J., & Baranski, W. (2021). Leech therapy in the treatment of a penile haematoma in a stallion. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0737080611003649>
- Rasch, K. (2010). Veterinary hirudotherapy for horse laminitis: results of a nationwide study in Germany. *Zeitschrift für Ganzheitliche Tiermedizin*, 24(1), 24-29.
- Resch, J.C., Said, S.M., Steiner, M.E., & Somani, A. (2021). Hirudotherapy for neonatal limb ischemia during ECMO support: A word of caution. *J Card Surg*, 36(7), 2549-2557. <https://doi.org/10.1111/jocs.15539>
- Sağlam, N. (2000). Sülük Biyolojisi ve Yetiştirme Teknikleri. Ticari Balık Türlerinin Biyolojisi ve Yetiştirme Teknikleri Hizmet İçi Eğitim Semineri 1-5 Mayıs. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Su Ürünleri Daire Başkanlığı, Ankara. 51-56.

- Sobczak, N., & Kantyka, M. (2014). Hirudotherapy in veterinary medicine. *Annals of Parasitology*, 60(2).
- Trenholme, H.N., Masseau, I., & Reiner, C.R. (2021). Hirudotherapy (medicinal leeches) for treatment of upper airway obstruction in a dog. *J Vet Emerg Crit Care (San Antonio)*, 31(5), 661-667. <https://doi.org/10.1111/vec.13094>
- Uğural, B., Serezli, R., Hamzaçebi, S., Öztürk, F., Gündüz, H. (2017). Medicinal Leeches: Assessment of Ecological and Economical Situations in Turkey. VIII. International symposium on ecology and environmental problems (ISEEP 2017).
- Ünal, K., Erol, M.E., Ayhan, E. (2023): Literature review on the effectiveness of medicinal leech therapy in the wound healing. *Ankara Med J*, (1):151-164. DOI: 10.5505/amj.2023.20280
- Vaesken, C., Besnier, P., Bernardeau, C., Garmi, R., Malherbe, M., Mouet, A., Michon, J., Muzard, A., Isnard, C., Bazin, I., & Saint-Lorant, G. (2023). Improvement of patient care through hirudotherapy and the management of leeches from their reception to their disposal in France. *Eur J Hosp Pharm*, 30(e1), e61-e65. <https://doi.org/10.1136/ejhpharm-2021-003100>
- Whitaker, I.S., & Rao, J. (2011). Therapeutic use of leeches in reconstructive plastic surgery. *Eplasty*, 11, e27.
- <https://leeches.shop/leeches-in-veterinary-medicine-how-do-we-use-leeches-on-animals/>. Erişim Tarihi: 31.05. 2024

Kaynakça

1. Lustenberger, T., et al., *Impact of advanced age on outcomes following damage control interventions for trauma*. World journal of surgery, 2012. **36**(1): p. 208-215.
2. McLean, A.J. and D.G. Le Couteur, *Aging biology and geriatric clinical pharmacology*. Pharmacological reviews, 2004. **56**(2): p. 163-184.
3. McGwin Jr, G., et al., *Preexisting conditions and mortality in older trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2004. **56**(6): p. 1291-1296.
4. Hashmi, A., et al., *Predictors of mortality in geriatric trauma patients: a systematic review and meta-analysis*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2014. **76**(3): p. 894-901.
5. Jacobs, D.G., *Special considerations in geriatric injury*. Current opinion in critical care, 2003. **9**(6): p. 535-539.
6. Caterino, J.M., T. Valasek, and H.A. Werman, *Identification of an age cutoff for increased mortality in patients with elderly trauma*. The American journal of emergency medicine, 2010. **28**(2): p. 151-158.
7. Labib, N., et al., *Severely injured geriatric population: morbidity, mortality, and risk factors*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2011. **71**(6): p. 1908-1914.
8. Keller, J.M., et al., *Geriatric trauma: demographics, injuries, and mortality*. Journal of orthopaedic trauma, 2012. **26**(9): p. e161-e165.
9. WY, Y., *Road traffic injuries in the elderly*. Emerg Med J, 2006. **23**: p. 42-46.
10. Wibbenmeyer, L.A., et al., *Predicting survival in an elderly burn patient population*. Burns, 2001. **27**(6): p. 583-590.
11. Nagy, K.K., et al., *Prognosis of penetrating trauma in elderly patients: a comparison with younger patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2000. **49**(2): p. 190-194.
12. Heffernan, D.S., et al., *Normal presenting vital signs are unreliable in geriatric blunt trauma victims*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2010. **69**(4): p. 813-820.
13. KIRKPATRICK, J.B. and J. PEARSON, *Fatal cerebral injury in the elderly*. Journal of the American Geriatrics Society, 1978. **26**(11): p. 489-497.
14. Czosnyka, M., et al., *Age, intracranial pressure, autoregulation, and outcome after brain trauma*. Journal of neurosurgery, 2005. **102**(3): p. 450-454.
15. Cummings, S.R. and L.J. Melton, *Epidemiology and outcomes of osteoporotic fractures*. The Lancet, 2002. **359**(9319): p. 1761-1767.

16. Neideen, T., M. Lam, and K.J. Brasel, *Preinjury beta blockers are associated with increased mortality in geriatric trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2008. **65**(5): p. 1016-1020.
17. Grossman, M.D., et al., *When is an elder old? Effect of preexisting conditions on mortality in geriatric trauma*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2002. **52**(2): p. 242-246.
18. Ferraris, V.A., S.P. Ferraris, and S.P. Saha, *The relationship between mortality and preexisting cardiac disease in 5,971 trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2010. **69**(3): p. 645-652.
19. Hamidi, M., et al., *Prospective evaluation and comparison of the predictive ability of different frailty scores to predict outcomes in geriatric trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2019. **87**(5): p. 1172-1180.
20. Sasser, S.M., et al., *Guidelines for field triage of injured patients: recommendations of the National Expert Panel on Field Triage, 2011*. Morbidity and Mortality Weekly Report: Recommendations and Reports, 2012. **61**(1): p. 1-20.
21. Goodmanson, N.W., et al., *Defining geriatric trauma: when does age make a difference?* Surgery, 2012. **152**(4): p. 668-675.
22. Knudson, M.M., et al., *Mortality factors in geriatric blunt trauma patients*. Archives of surgery, 1994. **129**(4): p. 448-453.
23. Hohle, R.D., et al., *Massive blood transfusion following older adult trauma: The effect of blood ratios on mortality*. Academic Emergency Medicine, 2022. **29**(12): p. 1422-1430.
24. Quattromani, E., et al., *Oligoanalgesia in blunt geriatric trauma*. The Journal of Emergency Medicine, 2015. **48**(6): p. 653-659.
25. Callaway, D.W., et al., *Serum lactate and base deficit as predictors of mortality in normotensive elderly blunt trauma patients*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2009. **66**(4): p. 1040-1044.
26. Kania, T., et al., *Physical exam is not an accurate predictor of injury in geriatric patients with low-energy blunt trauma-A retrospective cohort study*. Annals of Medicine and Surgery, 2022. **81**: p. 104503.
27. Thompson, H.J., W.C. McCormick, and S.H. Kagan, *Traumatic brain injury in older adults: epidemiology, outcomes, and future implications*. Journal of the American Geriatrics Society, 2006. **54**(10): p. 1590-1595.
28. LeBlanc, J., et al., *Comparison of functional outcome following acute care in young, middle-aged and elderly patients with traumatic brain injury*. Brain injury, 2006. **20**(8): p. 779-790.

- 29.Salottolo, K., et al., *The effect of age on Glasgow Coma Scale score in patients with traumatic brain injury*. JAMA surgery, 2014. **149**(7): p. 727-734.
- 30.Li, J., J. Brown, and M. Levine, *Mild head injury, anticoagulants, and risk of intracranial injury*. The Lancet, 2001. **357**(9258): p. 771-772.
- 31.Ivascu, F.A., et al., *Treatment of trauma patients with intracranial hemorrhage on preinjury warfarin*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2006. **61**(2): p. 318-321.
- 32.Menditto, V.G., et al., *Management of minor head injury in patients receiving oral anticoagulant therapy: a prospective study of a 24-hour observation protocol*. Annals of emergency medicine, 2012. **59**(6): p. 451-455.
- 33.McCallum, J., et al., *Cervical spine injuries in adults $\geq$ 65 years after low-level falls—A systematic review and meta-analysis*. The American Journal of Emergency Medicine, 2023. **67**: p. 144-155.
- 34.Goode, T., et al., *Evaluation of cervical spine fracture in the elderly: can we trust our physical examination?* The American Surgeon, 2014. **80**(2): p. 182-184.
- 35.Bergeron, E., et al., *Elderly trauma patients with rib fractures are at greater risk of death and pneumonia*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2003. **54**(3): p. 478-485.
- 36.EM, B., *Rib fractures in the elderly*. J Trauma, 2000. **48**: p. 1040-1046.
- 37.Harbrecht, B.G., et al., *Contribution of age and gender to outcome of blunt splenic injury in adults: multicenter study of the eastern association for the surgery of trauma*. Journal of Trauma and Acute Care Surgery, 2001. **51**(5): p. 887-895.
- 38.CW, S., *Trauma in the geriatric patient*. Arch Surg, 1992. **127**: p. 701-706.
- 39.Martin, R.E. and G. Teberian, *Multiple trauma and the elderly patient*. Emergency medicine clinics of North America, 1990. **8**(2): p. 411-420.
- 40.Court-Brown, C., et al., *The spectrum of fractures in the elderly*. The bone & joint journal, 2014. **96**(3): p. 366-372.

KAYNAKÇA

- Akyazı, A. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi. *Marmara İletişim Dergisi*, 183-193.
- Al-Moghrabi, D., Johal, A., & Fleming, P. S. (2017). What are people tweeting about orthodontic retention? A cross-sectional content analysis. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 516-522.
- Azark, R. (2010). Social media and dentistry: can the new 'word of mouth' help your practice grow? *CDS review*, 10-11.
- Aziz, A. (2008). *İletişime Giriş*. İstanbul: Aksu Kitapevi.
- Bayzan, Ş., & Özbilen, A. (2011). Dünyada İnternetin Güvenli Kullanımına Yönelik Uygulama Örnekleri ve Türkiye'de Bilinçlendirme Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler. *Engineering Sciences*, 521-531.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-mediated Communication*, 210-230.
- Bozkurt, Ö. Ç., & Söyleyici, G. T. (2017). Sosyal Medya Ve Tüketici Davranışları İlişkisi: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma. *Kesit Akademi Dergisi*, 36-54.
- Buyuk, S. K., & Imamoglu, T. (2019). Instagram as a social media tool about orthognathic surgery. *Health Promotion Perspectives*, 319-322.
- Cox, T., & Park, J. H. (2014). Facebook marketing in contemporary orthodontic practice: A consumer report. *Journal of the World Federation of Orthodontists*, 43-47.
- Çakır, H. (2006). Bir iletişim dili olarak internet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 71-96.
- Çayırılı, E. (2017). Sosyal medya kullanım özelliklerinin kişilik yapılanmaları, yaşam doyumu ve depresyon açısından incelenmesi. *Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi*.
- Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve sanal sosyalleşme: Facebook örneği. *Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi*.
- Erkul, R. (2009). *Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği*. Türkiye Bilişim Derneği.
- Golbeck, J. (2015). Introduction to social media investigation: A hands-on approach. *Oxford: Syngress Publishing*.
- Grandoni, D. (2013). Instagram Reaches 100 Million Users Milestone. *Showing that the App is Surviving After All*. Erişim 10.06.2022, *Huffington Post*: https://www.huffpost.com/entry/instagram-100-million-users_n_2767933.
- Hablemitoğlu, Ş., & Yıldırım, F. (2012). Gençlerin gözünden sanal bir sosyal kapital olarak "Facebook". *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-20.

- Hawn, C. (2009). Take two aspirin and tweet me in the morning: how Twitter, Facebook, and other social media are reshaping health care. *Health Affairs*, 361-368.
- Henzell, M., Knight, A., Antoun, J., & Farella, M. (2013). Social media use by orthodontic patients. *The New Zealand Dental Journal*, 130-133.
- Jorgensen, G. (2012). Social media basics for orthodontists. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 510-515.
- Kadriye, A. V. (2018). Hekimlerin sosyal medya kullanımı ve etik. *Turkish Journal of Public Health*, 48-57.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 59-68.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, s. 58-81.
- Köseoğlu, Ö., & Köker, N. E. (2014). Türk Üniversiteleri Twitter'ı Diyalogsal İletişim Açısından Nasıl Kullanıyor: Beş Türk Üniversitesi Üzerine Bir İçerik Analizi. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 213-239.
- Kunz, M. B., Hackworth, B., Osborne, P., & High, J. D. (2011). Fans, friends, and followers: Social media in the retailers' marketing mix. *Journal of Applied Business and Economics*, 61-68.
- Kuzu, G. (2018). Sosyal medya kullanımının marka imajına etkisi: Türk Hava Yolları Facebook sayfası uygulama örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi*.
- Mayfield, A. (2008). What is social media? Erişim 05.04.2022, *iCrossing*: http://crmexchange.com/uploadedFiles/White_Papers/PDF/What_is_Social_Media_i_Crossing_ebook.pdf.
- McAndrew, F. T. (2008). Can gossip be good. *Scientific American Mind*, 26- 33.
- Murthy, D. (2018). Twitter: Social Communication in the Twitter Age. *Cambridge: Polity Press*.
- Nakilcioğlu, İ. H. (2007). İletişimden bilişime: internet kültüründen kesitler. *Akademik Bilişim*.
- Nelson, K. L., Shroff, B., Best, A. M., & Lindauer, S. J. (2015). Orthodontic marketing through social media networks: the patient and practitioner's perspective. *The Angle Orthodontist*, 1035-1041.
- Noll, D., Mahon, B., Shroff, B., Carrico, C., & Lindauer, S. J. (2017). Twitter analysis of the orthodontic patient experience with braces vs Invisalign. *The Angle Orthodontist*, 377-383.
- O'Brien, S., & Duane, B. (2017). Delivery of information to orthodontic patients using social media. *Evidence-Based Dentistry*, 59-60.

- Parıldar, G. (2020). Sağlık çalışanlarında sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumu arasındaki ilişki. *TC Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tepecik Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği. İzmir, Tıpta Uzmanlık Tezi.*
- Rachel Henzell, M., Margaret Knight, A., Morgaine, K., S. Antoun, J., & Farella, M. (2014). A qualitative analysis of orthodontic-related posts on Twitter. *The Angle Orthodontist*, 203-207.
- Ritzer, G. (2007). *The Blackwell Encyclopedia Of Sociology*. New York: Blackwell Publishing.
- Sampson, A., Figueiredo, D. S., Jeremiah, H. G., Oliveira, D. D., Freitas, L. R., Chahoud, M., & Cobourne, M. T. (2021). The effect of social media on patient acceptance of temporary anchorage devices: A cross-cultural study. *The Angle Orthodontist*.
- Sanlav, Ü. (2014). Sosyal Medya Savaşları. *İstanbul: Hayat Yayınları.*
- Sharif, M. O., Newton, T., & Cunningham, S. J. (2019). A systematic review to assess interventions delivered by mobile phones in improving adherence to oral hygiene advice for children and adolescents. *British Dental Journal*, 375- 382.
- Sharp, J. (2011). Brand awareness and engagement: a case study in healthcare social media. *Frontiers of Health Services Management*, 29-33.
- Siddiqui, N., Chia, M., & Sharif, M. O. (2021). Social media and orthodontics: Are our patients scrolling? *Journal of Orthodontics*, 179-184.
- Social, W. A. (2022). Digital 2022: Another year of bumper growth. Erişim 15. 05 .2022, We Are Social: <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2>.
- Stephen, A. T., & Galak, J. (2012). The effects of traditional and social earned media on sales: A study of a microlending marketplace. *Journal of Marketing Research*, 624-639.
- Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 851-870.
- Tengilimoğlu, E., Parıltı, N., & Yar, C. (2015). Hastane ve hekim seçiminde sosyal medyanın kullanım düzeyi: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 76-96.
- Timisi, N. (2003). *Yeni İletişim Teknolojileri Ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Trulsson, U., Strandmark, M., Mohlin, B., & Berggren, U. (2002). A qualitative study of teenagers' decisions to undergo orthodontic treatment with fixed appliance. *Journal of Orthodontics*, 197-204.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji ile sanat ilişkisi ve bir dijital sanat örneği olarak Instagram. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 87-100.

- Uzkar, M. (2020). 50 Yaş Üstü Erişkinlerde İnternet-Sosyal Medya Kullanımının Bilişsel Fonksiyonlar Ve Depresyon Düzeyi İle İlişkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Uzmanlık Tezi*.
- Vural, Z., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 3348-3382.
- Wingate, P. (1998). *İnternet*. içinde İstanbul: S. Pro-Mat Basım Yayın AŞ.
- Yavuz, B. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak mobil iletişim teknolojilerinin pazarlama iletişimi etkinliğini arttırmada bağlam temelli kullanımı. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yen, J., Ko, C., Yen, C., Wu, H., & Yang, M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *Journal of Adolescent Health*, 93-98.

KAYNAKLAR

- Abdulrehman J, Tang GH, Auerbach M, et al. (2019). The safety and efficacy of ferumoxytol in the treatment of iron deficiency, a systematic review and meta-analysis. *Transfusion* 59,3646.
- Achebe MO, Mandell E, Jolley K, et al. (2023) Pagophagia and restless legs syndrome are highly associated with iron deficiency and should be included in histories evaluating anemia. *Am J Hematol* 98,E8.
- Allen RP, Auerbach S, Bahrain H, et al. (2013) The prevalence and impact of restless legs syndrome on patients with iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 88,261.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016). How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91,31.
- Auerbach M, Chaudhry M, Goldman H, Ballard H. (1998) Value of methylprednisolone in prevention of the arthralgia-myalgia syndrome associated with the total dose infusion of iron dextran, a double blind randomized trial. *J Lab Clin Med*, 131,257.
- Auerbach M, Adamson JW. (2016) How we diagnose and treat iron deficiency anemia. *Am J Hematol*, 91, 31–8.
- Camaschella C. (2015) Iron deficiency, new insights into diagnosis and treatment. *Hematology Am Soc Hematol Educ Program*, 372,1832.
- Camaschella C. (2019) Iron deficiency. *Blood*, 133, 30–9.
- Ciulei MA, Ahluwalia N, McCormick BJJ, et al. (2023) Iron Deficiency is Related to Depressive Symptoms in United States Nonpregnant Women of Reproductive Age, A Cross-Sectional Analysis of NHANES 2005-2010. *J Nutr*; 153,3521.
- Cook JD. (1982) Clinical evaluation of iron deficiency. *Semin Hematol*, 19,6.
- DeLoughery TG. (2014) Microcytic anemia. *N Engl J Med*, 371,1324.
- DeLoughery TG. (2017) Iron deficiency anemia. *Med Clin North Am*. 101(2), 319-332.
- Freeman HJ. (2015), Iron deficiency anemia in celiac disease. *World J Gastroenterol*. 21(31), 9233-9238.
- Garcia-Casal MN, Pena-Rosas JP, Pasricha SR. (2014) Rethinking ferritin cutoffs for iron deficiency and overload. *Lancet Haematol*, 1, 92–94.
- Gomollón F, Gisbert JP. (2013) Intravenous iron in inflammatory bowel diseases. *Curr Opin Gastroenterol*, 29,201.
- Hershko C, Camaschella C. (2014) How I treat unexplained refractory iron deficiency anemia. *Blood*, 123,326.

- Hershko C, Hoffbrand AV, Keret D, et al. (2005) Role of autoimmune gastritis, *Helicobacter pylori* and celiac disease in refractory or unexplained iron deficiency anemia. *Haematologica*, 90,585.
- Howell JT, Monto RW. (1953) Syndrome of anemia, dysphagia and glossitis (Plummer Vinson syndrome). *N Engl J Med*, 249,1009.
- Jimenez K, Gasche C, Auerbach M. (2016) On both sides of the ocean. *Blood Transfus*, 14,197.
- Johnson BE. (1990) Pica. In, Clinical Methods, The History, Physical, and Laboratory Examinations, 3rd edition, Walker HK, Hall WD, Hurst JW (Eds), Butterworths, Boston.
- Killip S, Bennett JM, Chambers MD. (2007) Iron deficiency anemia. *Am Fam Physician*. 75(5), 671-678.
- Ko CW, Siddique SM, Patel A, et al. (2020) AGA Clinical Practice Guidelines on the Gastrointestinal Evaluation of Iron Deficiency Anemia. *Gastroenterology*, 159,1085.
- Li N, Zhao G, Wu W, et al. (2020) The Efficacy and Safety of Vitamin C for Iron Supplementation in Adult Patients With Iron Deficiency Anemia, A Randomized Clinical Trial. *JAMA Netw Open*, 3,e2023644.
- Lopez A, Cacoub P, Macdougall IC, Peyrin-Biroulet L. (2016). Iron deficiency anemia. *Lancet*, 387,907.
- Lund EK, Wharf SG, Fairweather-Tait SJ, Johnson IT. (1999) Oral ferrous sulfate supplements increase the free radical-generating capacity of feces from healthy volunteers. *Am J Clin Nutr*, 69,250.
- Milman, N. (2006). Iron prophylaxis in pregnancy—general or individual and in which dose?. *Annals of hematology*, 85, 821-828.
- Moretti D, Goede JS, Zeder C, et al. (2015) Oral iron supplements increase hepcidin and decrease iron absorption from daily or twice-daily doses in iron-depleted young women. *Blood*, 126,1981.
- Okam MM, Koch TA, Tran MH. (2017) Iron Supplementation, Response in Iron-Deficiency Anemia, Analysis of Five Trials. *Am J Med*, 130,991.e1.
- Pavord S, Daru J, Prasannan N, et al. (2020) UK guidelines on the management of iron deficiency in pregnancy. *Br J Haematol*, 188,819.
- Poggiali E, Andreozzi F, Nava I, et al. (2015) The role of TMPRSS6 polymorphisms in iron deficiency anemia partially responsive to oral iron treatment. *Am J Hematol*, 90,306.
- Schrier SL. (2015) So you know how to treat iron deficiency anemia. *Blood*, 126,1971.

- Short MW, Domagalski JE. (2013) Iron deficiency anemia, evaluation and management. *Am Fam Physician*, 87,98.
- Tolkien Z, Stecher L, Mander AP, et al. (2015) Ferrous sulfate supplementation causes significant gastrointestinal side-effects in adults, a systematic review and meta-analysis. *PLoS One*, 10,e0117383.
- Tran-Duy A, Connell NJ, Vanmolkot FH, et al. (2019) Use of proton pump inhibitors and risk of iron deficiency, a population-based case-control study. *J Intern Med* 285,205.
- West AR, Oates PS. (2008) Mechanisms of heme iron absorption, current questions and controversies. *World J Gastroenterol*. 14(26), 4101-4110.
- İplikçi, G., & Yabancı Ayhan, N. (2017). Beslenme Alzheimer'dan Koruyucu Bir Faktör Müdür? *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Alpat, İ., & Ersoy, G. (2022). Alzheimer Hastalığında Koruyucu ve Tedavi Edici Bir Müdahale Olarak Egzersiz. *Geratrik Bilimler Dergisi*, 5(3), 90-96.
- Kara, G., & Kılınç, G. E. (2021). Alzheimer Hastalığında Ketojenik Diyet Tedavisi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* (15), 630-638.
- Soner, S., & Aykut, S. (2017). Alzheimer Hastalık Sürecinde Bakım Veren Aile Üyelerinin Yaşadıkları Güçlükler ve Sosyal Hizmet. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 375-387.
- Odabaşı, M. D., & Tüylü Küçükılınç, Z. T. (2021). Alzheimer Hastalığı Tedavisindeki Güncel Yaklaşımlar. *Hacettepe University Journal Of The Faculty Of Pharmacy*, 41(4), 266-280.
- Soria Lopez, J. A., González, H. M., & Léger, G. C. (2019). Alzheimer's disease. *Handbook of clinical neurology*, 167, 231-255.
- Yıldırım, M. P., & Özcan, B. A. (2020). Alzheimer hastalığı ve beslenme ile ilişkisi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2(2), 66-73.
- Küçükgülü, Ö., Şentürk, S. G., & Söylemez, B. A. (2017). Alzheimer Hastalığı Olan Bireye Bakım Veren Aile Üyelerinin Bakım Verme Sürecindeki Deneyimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 68-78.
- Lane, C. A., Hardy, J., & Schott, J. M. (2018). Alzheimer's disease. *European journal of neurology*, 25(1), 59-70.
- Adalı, A., Yürün, A., Koçer-Gümüşel, B., Erkekoğlu, P. (2020). Alzheimer Hastalığının Gelişiminde Biyolojik Ajanların Olası Etkileri. *Journal Of Faculty Of Pharmacy Of Ankara University*, 44(1), 167-187.
- Gülmez, Ö., Tümer, A. R., Karacaoğlu, E., Akçan, R., & ODABAŞI, A. (2014). Alzheimer Hastalığı'nda Fiil ehliyeti. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, C, 23, 1.

- Dökmetaş, H. (2013). Güncel Pratik Tıp El Kitabı
- Tekin, S. (2022). Alzheimer Hastalığı Klinik Göstergeleri. Sağlık Kurulunda Demans.
- Bozkurt, C., & Karadakocan, A. (2020). Alzheimer hastalarında kullanılan ilaç dışı tedavi yöntemleri. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(3), 329-337.
- Karabulut,Ş.(2019). Ketojenik diyet ve kalori kısıtlı diyetin anti-inflamatuvar etkilerinin incelenmesi (Marmara Üniversitesi).
- Takeishi, J., Tatewaki, Y., Nakase, T., Takano, Y., Tomita, N., Yamamoto, S., Mutoh, T., & Taki, Y. (2021). Alzheimer's Disease and Type 2 Diabetes Mellitus: The Use of MCT Oil and a Ketogenic Diet. International journal of molecular sciences, 22(22), 12310.
- McGaugh, E., & Barthel, B. (2022). A Review of Ketogenic Diet and Lifestyle. Missouri medicine, 119(1), 84–88.
- Mohammadifard, N., Haghighatdoost, F., Rahimlou, M., Rodrigues, A. P. S., Gaskarei, M. K., Okhovat, P., de Oliveira, C., Silveira, E. A., & Sarrafzadegan, N. (2022). The Effect of Ketogenic Diet on Shared Risk Factors of Cardiovascular Disease and Cancer. Nutrients, 14(17), 3499.
- Hersant, H., & Grossberg, G. (2022). The Ketogenic Diet and Alzheimer's Disease. The journal of nutrition, health & aging, 26(6), 606–614.
- Alaca, G., Kaner, G., & Ayer, Ç. (2023). Covid-19 Yönetiminde Ketojenik Diyet Uygulamaları. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7(2), 440-446.
- Rusek, M., Pluta, R., Ułamek-Kozioł, M., & Czuczwar, S. J. (2019). Ketogenic Diet in Alzheimer's Disease. International journal of molecular sciences, 20(16), 3892.
- Ruan, Y., Chen, L., She, D., Chung, Y., Ge, L., & Han, L. (2022). Ketogenic diet for epilepsy: an overview of systematic review and meta-analysis. European journal of clinical nutrition, 76(9), 1234–1244. <https://doi.org/10.1038/s41430-021-01060-8>
- Davis, J. J., Fournakis, N., & Ellison, J. (2021). Ketogenic Diet for the Treatment and Prevention of Dementia: A Review. Journal of geriatric psychiatry and neurology, 34(1), 3–10.
- Alaca, G., Kaner, G., & Yurtdaş, G. (2022). Ketojenik Diyetin Dirençli Epilepsi Üzerine Etkisine Güncel Bakış. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7(1), 123-128.

- Gülsüm, K. A. R. A., & KILINÇ, G. E. (2021). Alzheimer Hastalığında Ketojenik Diyet Tedavisi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (15), 630-638.
- Barzegar, M., Afghan, M., Tarmahi, V., Behtari, M., Rahimi Khamaneh, S., & Raeisi, S. (2021). Ketogenic diet: overview, types, and possible anti-seizure mechanisms. *Nutritional neuroscience*, 24(4), 307–316.
- Talib, W. H., Al-Dalaeen, A., & Mahmod, A. I. (2023). Ketogenic diet in cancer management. *Current opinion in clinical nutrition and metabolic care*, 26(4), 369–376.
- Köken, M. & Ertaş Öztürk, Y. (2023). Epilepsi Hastalarında Uygulanan Ketojenik Diyet Çeşitleri ve Etkinlikleri. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 8 (2) , 353-362 . DOI: 10.25279/sak.1058122
- Ashtary-Larky, D., Bagheri, R., Bavi, H., Baker, J. S., Moro, T., Mancin, L., & Paoli, A. (2022). Ketogenic diets, physical activity and body composition: a review. *The British journal of nutrition*, 127(12), 1898–1920.
- Filiz, C., Yıldız, E., & Gürbüz, O. (2022). Ketojenik Beslenme ve Sağlık. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 5(2), 317-345.
- Ruiz Herrero, J., Cañedo Villarroya, E., García Peñas, J. J., García Alcolea, B., Gómez Fernández, B., Puerta Macfarland, L. A., & Pedrón Giner, C. (2020). Safety and Effectiveness of the Prolonged Treatment of Children with a Ketogenic Diet. *Nutrients*, 12(2), 306.
- Küçük, S. C., & Yıbar, A. (2021). Popüler Diyet Akımlarının Vücut Ağırlığı ve Sağlık Üzerine Etkileri. *Akademik Gıda*, 19(1), 98-107.
- Lilamand, M., Mouton-Liger, F., & Paquet, C. (2021). Ketogenic diet therapy in Alzheimer's disease: an updated review. *Current opinion in clinical nutrition and metabolic care*, 24(4), 372–378.
- Phillips, M. C. L., Deprez, L. M., Mortimer, G. M. N., Murtagh, D. K. J., McCoy, S., Mylchreest, R., Gilbertson, L. J., Clark, K. M., Simpson, P. V., McManus, E. J., Oh, J. E., Yadavaraj, S., King, V. M., Pillai, A., Romero-Ferrando, B., Brinkhuis, M., Copeland, B. M., Samad, S., Liao, S., & Schepel, J. A. C. (2021). Randomized crossover trial of a modified ketogenic diet in Alzheimer's disease. *Alzheimer's research & therapy*, 13(1), 51.
- Pinto, A., Bonucci, A., Maggi, E., Corsi, M., & Businaro, R. (2018). Anti-Oxidant and Anti-Inflammatory Activity of Ketogenic Diet: New Perspectives for Neuroprotection in Alzheimer's Disease. *Antioxidants (Basel, Switzerland)*, 7(5), 63.

Verdile, G., Keane, K. N., Cruzat, V. F., Medic, S., Sabale, M., Rowles, J., Wijesekara, N., Martins, R. N., Fraser, P. E., & Newsholme, P. (2015). Inflammation and Oxidative Stress: The Molecular Connectivity between Insulin Resistance, Obesity, and Alzheimer's Disease. *Mediators of inflammation*, 2015, 105828.

KAYNAKLAR

- Jung, J. & Park, W. (2015). *Acinetobacter* species as model microorganisms in environmental microbiology: current state and perspectives. *Appl Microbiol Biotechnol*, 99, 2533–2548.
- Perez, F., Endimiani, A., Ray, A.J., Decker, B.K., Wallace, C.J., Hujer, K.M. David J.E., Mark, D.A., Toltzis, P., Dul M.J., Windau, A., Bajaksouzian, S., Jacobs, M.R., Salata, R.A., & Bonomo, R.A. (2010). Carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* and *Klebsiella pneumoniae* across a hospital system: impact of post-acute care facilities on dissemination. *J Antimicrob Chemother*, 65, 1807–1818.
- World Health Organization (WHO). (2017). Global priority list of antibiotic-resistant bacteria to guide research, discovery, and development of new antibiotics. Geneva, Switzerland, WHO
- Doi, Y., Murray G.L., & Peleg, A.Y. (2015). *Acinetobacter baumannii*: evolution of antimicrobial resistance—treatment options. *Semin Respir Crit Care Med*, 36, 85–98.
- Perez, F., Hujer, A.M., Hujer, K.M., Decker, B.K., Rather, P.N., & Bonomo, R.A. (2007). Global challenge of multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii*. *Antimicrob Agents Chemother*, 51, 3471–3484.
- Girerd-Genessay, I., Bénét, T., & Vanhems, P. Multidrug-resistant bacterial outbreaks in burn units: a synthesis of the literature according to the ORION statement. *J Burn Care Res* 2015, 37, 172–80.
- Cherkaoui, A., Emonet, S., Renzi, G., Schrenzel, J. (2015) Characteristics of multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* strains isolated in Geneva during colonization or infection. *Ann Clin Microbiol Antimicrob*, 14, 42.
- Hammerum, A.M., Hansen, F., Skov, M.N., Stegger, M., Andersen, P.S., Holm, A., Jakobsen, L., & Justesen, U.S. (2015). Investigation of a possible outbreak of carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* in Odense, Denmark using PFGE, MLST and whole-genome-based SNPs. *J Antimicrob Chemother*, 2015, 70, 1965–1968.
- Diancourt, L., Passet, V., Nemec, A., Dijkshoorn L, & Brisse S. (2010). The population structure of *Acinetobacter baumannii*: expanding multiresistant clones from an ancestral susceptible genetic pool. *PLoS One*, 5(4), e10034. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0010034>.

- Dijkshoorn, L., Aucken, H., Gerner-Smidt, P., Janssen, P., Kaufmann, M.E., Garai-
zar, J., Ursing, J., & Pitt T.L. (1996). Comparison of outbreak and nonout-
break *Acinetobacter baumannii* strains by genotypic and phenotypic met-
hods. JCM, 34, 1519–1525.
- Karah, N., Sundsfjord, A., Towner, K., & Samuelsen, Ø. (2012). Insights into the
global molecular epidemiology of carbapenem non-susceptible clones of
Acinetobacter baumannii. Drug Resist Update 15, 237–247.
<https://doi.org/10.1016/j.drup.2012.06.001>.
- Antunes, L.C., Visca, P., & Towner, K.J. (2014). *Acinetobacter baumannii*: evolu-
tion of a global pathogen. Pathog Dis, 71, 292–301. <https://doi.org/10.1111/2049-632X.12125>.
- Müller, S., Janssen, T., & Wieler L.H. (2014). Multidrug resistant *Acinetobacter baumannii* in veterinary medicine - emergence of an underestimated patho-
gen? BMTW, 127, 435–446.
- van der Kolk, J.H., Endimiani, A., Graubner, C., Gerber, V., & Perreten, V. (2018).
Acinetobacter in Veterinary Medicine with emphasis on *A. baumannii*. J
Glob Antimicrob Resist, <https://doi.org/10.1016/j.jgar.2018.08.011>.
- Poirel, L., & Nordmann, P. (2006). Carbapenem resistance in *Acinetobacter bau-
mannii*: mechanisms and epidemiology. Clin Microbiol Infect, 12, 826–36.
- Turton, J.F., Ward, M.E., Woodford, N., Kaufmann, M.E., Pike, R., Livermore,
D.M., & Pitt, T.L. (2006). The role of ISAbal in expression of OXA carba-
penemase genes in *Acinetobacter baumannii*. FEMS Microbiol Lett, 258,
72–77.
- Poirel, L., & Nordmann, P. 2006. Genetic structures at the origin of acquisition and
expression of the carbapenem-hydrolyzing oxacillinase gene blaOXA-58 in
Acinetobacter baumannii. Antimicrob Agents Chemother, 50, 1442–1448.
- Segal, H., Garny, S., & Elisha, B.G. (2005). Is ISABA-1 customized for *Acinetobac-
ter*? FEMS Microbiol Lett, 243, 425–429.
- Sato, K., & Nakae, T. (1991). Outer membrane permeability of *Acinetobacter cal-
coaceticus* and its implication in antibiotic resistance. J Antimicrob Che-
mother, 28, 35–45.
- Fishbain, J., & Peleg, A.Y. 2010. Treatment of *Acinetobacter* infections. Clin Infect
Dis, 51, 1–3. <https://doi.org/10.1086/653120>.
- Jeannot, K., Diancourt, L., Vaux, S., Thouverez, M., Ribeiro, A., Coignard, B., Co-
urvalin, P., & Brisse S. 2014. Molecular epidemiology of carbapenem non-
susceptible *Acinetobacter baumannii* in France. PLoS One, 9:e115452.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0115452>.
- Brahmi, S., Touati, A., Cadiere, A., Djahmi, N., Pantel, A., Sotto, A., Lavigne, J.P.,
& Dunyach Remy, C. (2016). First description of two sequence type 2 *Ac-
inetobacter baumannii* isolates carrying OXA-23 carbapenemase in *Pagellus*

- acarne fished from the Mediterranean Sea near Bejaia, Algeria. Antimicrob Agents Chemother, 60, 2513–2515. <https://doi.org/10.1128/AAC.02384-15>.
- Pomba, C., Endimiani, A., Rossano, A., Saial, D., Couto, N., & Perreten, V. (2014): First Report of OXA-23-mediated carbapenem resistance in sequence type 2 multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* associated with urinary tract infection in a cat. Antimicrob Agents Chemother, 58, 1267–1268.
- Francey, T., Gaschen, F., Nicolet, J., & Burnens, A.P. (2000). The role of *Acinetobacter baumannii* as a nosocomial pathogen for dogs and cats in an intensive care unit. J Vet Intern Med, 14, 177–183.
- Boerlin, P., Eugster, S., Gaschen, F., Straub, R., & Schawalder P. (2001) Transmission of opportunistic pathogens in a veterinary teaching hospital. Vet Microbiol, 82, 347–359.
- Zordan, S., Prenger-Berninghoff, E., Weiss, R., van der Reijden, T., van den Broek, P., Baljer, G., & Dijkshoorn, L. (2011). Multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* in veterinary clinics, Germany. Emerg Infect Dis, 17, 1751–1754.
- Ecker, J.A., Massire, C., Hall, T.A., Ranken, R., [Pennella](#) T.T., Ivy, C.A., Blyn, L.B., Hofstadler, S.A, Endy, T.P., Scott, P.T., Lindler, L., Hamilton, T., Gaddy, C., Snow, K., Pe, M., Fishbain, J., Craft, D., Deye, G., Riddell, S., Milstrey, E., Petrucci, B., Brisse, S., Harpin, V., Schink, A., Ecker, D.J., Sampath, R., & Eshoo, M.W. (2006). Identification of *Acinetobacter* species and genotyping of *Acinetobacter baumannii* by multilocus PCR and mass spectrometry. J Clin Microbiol, 44, 2921–32.
- Wortmann, G., Weintrob, A., Barber, M., Scot, P., Zoll, S.T., Eshoo, M.W., Sympath, R., Ecker, D.J., & Miassire, C. (2008). Genotypic evolution of *Acinetobacter baumannii* strains in an outbreak associated with war trauma. Infect Control Hosp Epidemiol, 29, 553–5.
- van Dessel, H., Dijkshoorn, L., van der Reijden, A., Bakker, N., Paauw, A., van den Broek, P., Verhoef, J., & [Brisse](#), S. (2004). Identification of a new geographically widespread multiresistant *Acinetobacter baumannii* clone from European hospitals. Res Microbiol, 155, 105–12.
- Higgins, P.G., Dammhayn, C., Hackel, M., Seifert, H. (2010). Global spread of carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii*. J Antimicrob Chemother, 65, 233–238.
- D’Arezzo S, Capone A, Petrosillo N, Visca, P., on behalf of GRAB (2009). Epidemic multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* related to European clonal types I and II in Rome (Italy). Clin Microbiol Infect; 15: 347–57. 32
- Kohlenberg A, Brummer S, Higgins PG, Sohr, D., Piening, B.C., de Grahl, C., Halle, E., Ruden, H., Seifert, H. (2009). Outbreak of carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* carrying the carbapenemase OXA-23 in a German university medical centre. J Med Microbiol; 58, 1499–507.

- Brachelente, C., Wiener, D., Malik, Y., & Huessey, D. (2007): A case of necrotizing fasciitis with septic shock in a cat caused by *Acinetobacter baumannii*. *Vet Dermatol* 18, 432–438.
- Endimiani, A., Hujer, K.M., Hujer, A.M., Bertschy, I., Rossano, A., Koch, C., Gerber, V., Francey, T., Bonomo, R.A., & Perreten, V. (2011). *Acinetobacter baumannii* isolates from pets and horses in Switzerland: molecular characterization and clinical data. *J Antimicrob Chemother*, 66, 2248–2254.
- Black, D.M., Rankin, S.C., & King L.G. (2009). Antimicrobial therapy and aerobic bacteriologic culture patterns in canine intensive care unit patients: 74 dogs (January–June 2006). *J Vet Emerg Crit Care (San Antonio)*, 19, 489–495.
- Ewers, C., Klotz, P., Scheufen, S., Leidner, U., Göttig S., & Semmler, T. (2016) Genome sequence of OXA-23 producing *Acinetobacter baumannii* IHIT7853, a carbapenem-resistant strain from a cat belonging to international clone IC1. *Gut Pathog* 8, 37. <https://doi.org/10.1186/s13099-016-0119-z>
- Ewers, C., Klotz, P., Leidner, U., Stamm, I., Prenger-Berninghoff, E., Göttig, S., Semmler, T., & Scheufen, S. (2017). OXA-23 and ISAbal-OXA-66 class D β -lactamases in *Acinetobacter baumannii* isolates from companion animals. *Int J Antimicrob Agents*, 49,37–44. <https://doi.org/10.1016/j.ijantimicag.2016.09.033>.
- Lupo, A., Châtre, P., Ponsin, C., Saras, E., Boulouis, H. J., Keck, N., Haenni, M., & Madec, J. Y. (2017). Clonal spread of *Acinetobacter baumannii* sequence type 25 carrying bla OXA-23 in companion animals in France. *AAC*, 61(1), 1110-1128
- Hérivaux, A., Pailhories, H., Quinqueneau, C., Lemarie, C., Joly-Guillou, M.L., Ruvoen, N., Eveillard, M., & Kempf, M. (2016). First report of carbapenemase-producing *Acinetobacter baumannii* carriage in pets from the community in France. *Int J Antimicrob Agents* 48:220 –221. <https://doi.org/10.1016/j.ijantimicag.2016.03.012>.)
- Pomba, C., Endimiani, A., Rossano, A., Saial, D., Couto N, Perreten, V. (2014). First report of OXA-23-mediated carbapenem resistance in sequence type 2 multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* associated with urinary tract infection in a cat. *Antimicrob Agents Chemother*, 58, 1267–1268. <https://doi.org/10.1128/AAC.02527-13>.,
- Fishbain, J. & Peleg, A.Y. (2010). Treatment of *Acinetobacter* infections. *Clin Infect Dis*, 51, 1–3. <https://doi.org/10.1086/653120>.,
- Al Bayssari, C., Dabboussi, F., Hamze, M., & Rolain, J.M. (2015). Emergence of carbapenemase-producing *Pseudomonas aeruginosa* and *Acinetobacter baumannii* in livestock animals in Lebanon. *J Antimicrob Chemother*, 70, 950–1
- Jeannot, K., Diancourt, L., Vaux, S., Thouverez, M., Ribeiro, A., Coignard, B., Courvalin, P., & Brisse S. (2014). Molecular epidemiology of carbapenem

- non-susceptible *Acinetobacter baumannii* in France. PLoS One 9:e115452. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0115452>.
- Pantel, A., Boutet-Dubois, A., Jean-Pierre, H., Marchandin, H., Sotto, A., Lavigne, J.P., & CARB-LR group. (2014). French regional surveillance program of carbapenemase-producing Gram-negative bacilli: results from a 2-year period. Eur J Clin Microbiol Infect Dis, 33, 2285–2292. <https://doi.org/10.1007/s10096-014-2189-5>.
- Hamouda, A., Findlay, J., Al Hassan, L., & Amyes, S.G. (2011). Epidemiology of *Acinetobacter baumannii* of animal origin. Int J Antimicrob Agents, 38, 314–8.
- Hamouda, A., Vali, L., & Amyes S.G. (2008). Gram-negative non-fermenting bacteria from food-producing animals are low risk for hospital-acquired infections. J Chemother, 20,702–8.
- Rafei, R., Hamze, M., Pailhoriès, H., Eveillard, M., Marsollier, L., Joly-Guillou, M.L., Dabboussi, F., & Kempf, M. (2015). Extrahuman epidemiology of *Acinetobacter baumannii* in Lebanon. Appl Environ Microbiol, 81, 2359–2367.
- Wilharm, G., Skiebe, E., Higgins, P.G., Poppel, M.T., Blaschke, U., Leser, S., Heider, C., Heindorf, M., Brauner, P., Jäckel, U., Böhlend, K., Cuny, C., Łopińska, A., Kaminski, P., Kasprzak, M., Bochenski, M., Ciebiera, O., Tobółka, M., Żołnierowicz, K.M., Siekiera, J., Seifert, H., Gagné, S., Salcedo, S.P., Kaatz, M., Layer, F., Bender, J.K., Fuchs, S., Semmler, T., Pfeifer Y., & Jerzak L. (2018). Relatedness of wildlife and livestock avian isolates of the nosocomial pathogen *Acinetobacter baumannii* to lineages spread in hospitals worldwide. Environ Microbiol 19, 4349–4364. <https://doi.org/10.1111/1462-2920.13931>.
- Schmitz, A., Hanke, D., Lüscho, D., Schwarz, S., Higgins, P. G., & Feßler, A. T. (2023). *Acinetobacter baumannii* from samples of commercially reared Turkeys: Genomic relationships, antimicrobial and biocide susceptibility. Microorganisms, 11(3), 759.
- Edvardsen, P.K.T. (2020). *Acinetobacter baumannii* in Norwegian chicken farms: A One Health perspective (Master's thesis)
- Zhang, W.J., Lu, Z., Schwarz, S., Zhang, R.M., Wang, X.M., Si, W., Yu, S., Chen, L., & Liu S. (2013). Complete sequence of the blaNDM-1-carrying plasmid pNDM-AB from *Acinetobacter baumannii* of food animal origin. J Antimicrob Chemother, 68,1681–2.
- Klotz, P., Higgins, P.G., Schaubmar, A.R., Failing, K., Leidner, U., Seifert, H., Scheufen, S., Semmler, T., & Ewers, C. (2019). Seasonal occurrence and carbapenem susceptibility of bovine *Acinetobacter baumannii* in Germany. Front Microbiol, 10, 272.

- Lupo, A., Vogt, D., Seiffert, S.N., Endimiani, A., & Perreten, V (2014). Antibiotic resistance and phylogenetic characterization of *Acinetobacter baumannii* strains isolated from commercial raw meat in Switzerland. *J Food Prot*, 77, 1976–81.
- Carvalho, A., Casquete, R., Silva, J., & Teixeira, P. (2017). Prevalence and antimicrobial susceptibility of *Acinetobacter* spp. isolated from meat. *Int J Food Microbiol*, 243, 58–63.
- Askari, N., Momtaz, H., & Tajbakhsh, E. (2020). Prevalence and phenotypic pattern of antibiotic resistance of *Acinetobacter baumannii* isolated from different types of raw meat samples in Isfahan, Iran. *Vet Med Sci*, 6(1), 147-153.
- Kiani, S., Momtaz, H., Serajian, A. A., & Tajbakhsh, E. (2016). Detection of integrons in *Acinetobacter baumannii* strains isolated from the nosocomial infections of Ahvaz City and their relation with the resistance pattern. *Int J Med Lab*, 3, 50–63.
- Kanaan, M.H.G., Al-Shadeedi, S. M., Al-Massody, A. J., & Ghasemian, A. (2020). Drug resistance and virulence traits of *Acinetobacter baumannii* from Turkey and chicken raw meat. *Comp Immunol, Microbiol and Infec Dis*, 70, 101451.

Ekim 2024

Kaynakça

1. Schippering, W. Comprehensive geriatric assessment. *Umfassendes geriatrisches Assessment*. *Wien Med Wochenschr*. 2022;172(5-6):122-125.
2. Bateman, R.M., Sharpe, M.D., Jagger, J.E., et al. 36th International Symposium on Intensive Care and Emergency Medicine : Brussels, Belgium. 15-18 March 2016 [published correction appears in *Crit Care*. 2016 Oct 24;20:347]. *Crit Care*. 2016;20(Suppl 2):94.
3. Rostoft, S., O'Donovan, A., Soubeyran, P., Alibhai, S.M.H., Hamaker, M.E. Geriatric Assessment and Management in Cancer. *J Clin Oncol*. 2021;39(19):2058-2067.
4. Li, D., Sun, C.L., Kim, H., et al. Geriatric Assessment-Driven Intervention (GAIN) on Chemotherapy-Related Toxic Effects in Older Adults With Cancer: A Randomized Clinical Trial. *JAMA Oncol*. 2021;7(11):e214158.
5. Pereira, J., Paduraru, M. Multimodal Rehabilitation in Geriatric Emergency Surgery. *Chirurgia (Bucur)*. 2017;112(5):558-565.
6. Spoletini, G., Ferri, F., Mauro, A., et al. CONUT Score Predicts Early Morbidity After Liver Transplantation: A Collaborative Study. *Front Nutr*. 2022;8:793885.
7. Akgün, Ç.G., Hacıoğlu, S., Ünver, KB., et al. Is CONUT score a prognostic index in patients with diffuse large cell lymphoma?. *Turk J Med Sci*. 2021;51(4):2112-2119.
8. Peng, P., Chen, L., Shen, Q., Xu, Z., Ding, X. Prognostic Nutritional Index (PNI) and Controlling Nutritional Status (CONUT) score for predicting outcomes of breast cancer: A systematic review and meta-analysis. *Pak J Med Sci*. 2023;39(5):1535-1541.
9. Kirkhus, L., Jordhøy, M., Šaltytė Benth, J., et al. Comparing comorbidity scales: Attending physician score versus the Cumulative Illness Rating Scale for Geriatrics. *J Geriatr Oncol*. 2016;7(2):90-98.
10. Rosas-Carrasco, O., González-Flores, E., Brito-Carrera, A.M., et al. Evaluación de la comorbilidad en el adulto mayor [Assessment of comorbidity in elderly]. *Rev Med Inst Mex Seguro Soc*. 2011;49(2):153-162.
11. Bellera, C.A., Rainfray, M., Mathoulin-Pélissier, S., et al. Screening older cancer patients: first evaluation of the G-8 geriatric screening tool. *Ann Oncol*. 2012;23(8):2166-2172.
12. Schoeneberg, C., Heuser, L., Rascher, K., et al. The Geriatrics at Risk Score (GeRi-Score) for mortality prediction in geriatric patients with proximal femur fracture. *Osteoporos Int*. 2023;34(5):879-890.
13. Liu, L., Gou, Z., Zuo, J. Social support mediates loneliness and depression in elderly people. *J Health Psychol*. 2016;21(5):750-758.

14. Cugmas, M., Ferligoj, A., Kogovšek, T., Batagelj, Z.. The social support networks of elderly people in Slovenia during the Covid-19 pandemic. *PLoS One*. 2021;16(3):e0247993.
15. Masnoon, N., Shakib, S., Kalisch-Ellett, L., Caughey, G.E. What is polypharmacy? A systematic review of definitions. *BMC Geriatr*. 2017;17(1):230.
16. Dovjak, P. Polypharmacy in elderly people. *Wien Med Wochenschr*. 2022;172(5-6):109-113.
17. Kim, J., Parish, A.L. Polypharmacy and Medication Management in Older Adults. *Nurs Clin North Am*. 2017;52(3):457-468.

KAYNAKÇA

1. Kheng, C.P. and N.H. Rahman, *The use of end-tidal carbon dioxide monitoring in patients with hypotension in the emergency department*. International journal of emergency medicine, 2012. **5**(1): p. 1-7.
2. Garcia-Alvarez, M., P. Marik, and R. Bellomo, *Sepsis-associated hyperlactatemia*. Critical care, 2014. **18**(5): p. 1-11.
3. O'Malley, C.M., et al., *A randomized, double-blind comparison of lactated Ringer's solution and 0.9% NaCl during renal transplantation*. Anesthesia & Analgesia, 2005. **100**(5): p. 1518-1524.
4. Schierhout, G. and I. Roberts, *Fluid resuscitation with colloid or crystalloid solutions in critically ill patients: a systematic review of randomised trials*. Bmj, 1998. **316**(7136): p. 961-964.
5. Zink, K.A., et al., *A high ratio of plasma and platelets to packed red blood cells in the first 6 hours of massive transfusion improves outcomes in a large multicenter study*. The American journal of surgery, 2009. **197**(5): p. 565-570.
6. Brown, R.M., et al., *Balanced crystalloids versus saline in sepsis. A secondary analysis of the SMART clinical trial*. American journal of respiratory and critical care medicine, 2019. **200**(12): p. 1487-1495.
7. Liu, V.X., et al., *The timing of early antibiotics and hospital mortality in sepsis*. American journal of respiratory and critical care medicine, 2017. **196**(7): p. 856-863.
8. Bracken, M.B., et al., *Methylprednisolone or naloxone treatment after acute spinal cord injury: 1-year follow-up data: results of the second National Acute Spinal Cord Injury Study*. Journal of neurosurgery, 1992. **76**(1): p. 23-31.
9. Reynolds, H.R. and J.S. Hochman, *Cardiogenic shock: current concepts and improving outcomes*. Circulation, 2008. **117**(5): p. 686-697.

10. Kattan, E., et al., *Ressuscitação direcionada ao tempo de enchimento capilar baseada em fenótipo hemodinâmico no choque séptico precoce: protocolo de estudo do ensaio clínico randomizado ANDROMEDA-SHOCK-2*. Revista Brasileira de terapia intensiva, 2022. **34**: p. 96-106.
11. Del Portal, D.A., et al., *Emergency department lactate is associated with mortality in older adults admitted with and without infections*. Academic Emergency Medicine, 2010. **17**(3): p. 260-268.
12. DOSSETOR, J.B., *Creatininemia versus uremia: The relative significance of blood urea nitrogen and serum creatinine concentrations in azotemia*. Annals of internal medicine, 1966. **65**(6): p. 1287-1299.
13. Cavallazzi, R., et al., *Review of a large clinical series: is the band count useful in the diagnosis of infection? an accuracy study in critically ill patients*. Journal of intensive care medicine, 2010. **25**(6): p. 353-357.
14. Suzuki, T., et al., *Diagnosis of acute aortic dissection by D-dimer: the International Registry of Acute Aortic Dissection Substudy on Biomarkers (IRAD-Bio) experience*. Circulation, 2009. **119**(20): p. 2702-2707.
15. Shokoohi, H., et al., *Bedside ultrasound reduces diagnostic uncertainty and guides resuscitation in patients with undifferentiated hypotension*. Critical care medicine, 2015. **43**(12): p. 2562-2569.
16. Connors, A.F., et al., *The effectiveness of right heart catheterization in the initial care of critically ill patients*. Jama, 1996. **276**(11): p. 889-897.
17. Schenarts, C.L., J.H. Burton, and R.R. Riker, *Adrenocortical dysfunction following etomidate induction in emergency department patients*. Academic Emergency Medicine, 2001. **8**(1): p. 1-7.
18. Payen, J.-F., et al., *Corticosteroid after etomidate in critically ill patients: a randomized controlled trial*. Critical care medicine, 2012. **40**(1): p. 29-35.
19. Nordt, S.P. and R.F. Clark, *Midazolam: a review of therapeutic uses and toxicity*. The Journal of emergency medicine, 1997. **15**(3): p. 357-365.
20. Hug Jr, C., et al., *Hemodynamic effects of propofol: data from over 25,000 patients*. Anesthesia and analgesia, 1993. **77**(4 Suppl): p. S21-9.
21. Långsjö, J.W., et al., *Effects of subanesthetic doses of ketamine on regional cerebral blood flow, oxygen consumption, and blood volume in humans*. The Journal of the American Society of Anesthesiologists, 2003. **99**(3): p. 614-623.
22. Hughes, S., *Is ketamine a viable induction agent for the trauma patient with potential brain injury*. 2011, BMJ PUBLISHING GROUP BRITISH MED ASSOC HOUSE, TAVISTOCK SQUARE, LONDON WC1H p. 1076-1077.

Kaynakça

1. Rotenberg, M., et al., *Differentiation between organophosphate and carbamate poisoning*. Clin Chim Acta, 1995. 234(1-2): p. 11-21.
2. Karunarathne, A., et al., *How many premature deaths from pesticide suicide have occurred since the agricultural Green Revolution?* Clin Toxicol (Phila), 2020. 58(4): p. 227-232.
3. Tafuri, J. and J. Roberts, *Organophosphate poisoning*. Ann Emerg Med, 1987. 16(2): p. 193-202.
4. Sidell, F.R., *Soman and sarin: clinical manifestations and treatment of accidental poisoning by organophosphates*. Clin Toxicol, 1974. 7(1): p. 1-17.
5. Senanayake, N. and L. Karalliedde, *Neurotoxic effects of organophosphorus insecticides. An intermediate syndrome*. N Engl J Med, 1987. 316(13): p. 761-3.
6. Sevim, S., et al., *Late onset polyneuropathy due to organophosphate (DDVP) intoxication*. Can J Neurol Sci, 2003. 30(1): p. 75-8.
7. Abou-Donia, M.B., *Organophosphorus ester-induced chronic neurotoxicity*. Arch Environ Health, 2003. 58(8): p. 484-97.
8. Dronen, S.C., et al., *A comparison of blind nasotracheal and succinylcholine-assisted intubation in the poisoned patient*. Ann Emerg Med, 1987. 16(6): p. 650-2.
9. Eddleston, M., D. Roberts, and N. Buckley, *Management of severe organophosphorus pesticide poisoning*. Crit Care, 2002. 6(3): p. 259.
10. Eddleston, M., et al., *Early management after self-poisoning with an organophosphorus or carbamate pesticide - a treatment protocol for junior doctors*. Crit Care, 2004. 8(6): p. R391-7.
11. Eyer, P., *The role of oximes in the management of organophosphorus pesticide poisoning*. Toxicol Rev, 2003. 22(3): p. 165-90.
12. Eddleston, M., et al., *Oximes in acute organophosphorus pesticide poisoning: a systematic review of clinical trials*. Qjm, 2002. 95(5): p. 275-83.

KAYNAKÇA

- 1_ Foresteire NP, Howard C, Szustkiewicz K. Tricyclic Antidepressant and Antipsychotic Toxicity: Clomipramine and Ziprasidone Overdose. Cureus. 2024 Jul 2;16(7):e63691.
- 2_ Tsai V, Silverberg MA. Tricyclic Antidepressant Toxicity. Medscape. [Jan; 2024]. 202
- 3- Gummin DD, Mowry JB, Beuhler MC, Spyker DA, Bronstein AC, Rivers LJ, et al. 2020 Annual Report of the American Association of Poison Control Centers'

- National Poison Data System (NPDS): 38th Annual Report. Clin Toxicol (Phila). 2021;59(12):1282-501.
- 4- T.C. Sağlık Bakanlığı. Ulusal Zehir Danışma Merkezi (UZEM) 2018 yılı raporu. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı; 2020. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/kurumsal/yayinlarimiz/Raporlar/uzem/uzem_raporlari_2014-2020.pdf
 - 5-Schneider J, Patterson M, Jimenez XF. Beyond depression: Other uses for tricyclic antidepressants. Cleve Clin J Med. 2019 Dec;86(12):807-814.
 - 6- Tintinalli's Emergency Medicine, A Comprehensive Study Guide Ninth Edition
 - 7- Khalid MM, Waseem M. Tricyclic Antidepressant Toxicity. 2023 Jul 17. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan-. PMID: 28613681.
 - 8- Odigwe CC, Tariq M, Kotecha T, Mustafa U, Senussi N, Ikwu I, et al :Tricyclic antidepressant overdose treated with adjunctive lipid rescue and plasmapheresis. Proc (Bayl Univ Med Cent). 2016 Jul;29(3):284-7.
 - 9_ Yates C, Galvao T, Sowinski KM, Mardini K, Botnaru T, Gosselin S, et al; EXTRIP workgroup. Extracorporeal treatment for tricyclic antidepressant poisoning: recommendations from the EXTRIP Workgroup. Semin Dial. 2014 Jul-Aug;27(4):381-9.
 - 10_ Sabah KM, Chowdhury AW, Islam MS, Saha BP, Kabir SR, Kawser S. Amitriptyline-induced ventricular tachycardia: a case report. BMC Res Notes. 2017 Jul 14;10(1):286.
 - 11- Ellison DW, Pentel PR. Clinical features and consequences of seizures due to cyclic antidepressant overdose. Am J Emerg Med. 1989 Jan;7(1):5-10
 - 12-Fettiplace MR, Akpa BS, Rubinstein I, Weinberg G. Confusion About Infusion: Rational Volume Limits for Intravenous Lipid Emulsion During Treatment of Oral Overdoses. A. 2015;66(2):185-188.

REFERENCES

1. Feray, S., Lubach, J., Joshi, G. P., Bonnet, F., & Van de Velde, M. (2022). PROSPECT guidelines for video-assisted thoracoscopic surgery: A systematic review and procedure-specific postoperative pain management recommendations. *Anaesthesia*, 77, 311–325. <https://doi.org/10.1111/anae.15609>
2. Joshi, G. P., Bonnet, F., & Van de Velde, M. (2022). PROSPECT guidelines for pain management after video-assisted thoracoscopic surgery: A reply. *Anaesthesia*, 77, 934–946. <https://doi.org/10.1111/anae.15737>
3. Shelley, B. G., Anderson, K. J., & Macfarlane, A. J. R. (2022). Regional anaesthesia for thoracic surgery: What is the PROSPECT that fascial plane blocks are the answer? *Anaesthesia*, 77, 252–256. <https://doi.org/10.1111/anae.15612>

4. Chow, T. K. F. (2022). PROSPECT guidelines no longer recommend thoracic epidural analgesia for video-assisted thoracoscopic surgery. *Anaesthesia*, 77, 937. <https://doi.org/10.1111/anae.15612>
5. Wildgaard, K., Ravn, J., & Kehlet, H. (2009). Chronic post-thoracotomy pain: A critical review of pathogenic mechanisms and treatment. *European Journal of Cardio-Thoracic Surgery*, 36(1), 170–180. <https://doi.org/10.1016/j.ejcts.2009.02.005>
6. Cook, T. M., Counsell, D., & Wildsmith, J. A. (2009). Major complications of central neuraxial block: Report on the Third National Audit Project of the Royal College of Anaesthetists. *British Journal of Anaesthesia*, 102(2), 179–190. <https://doi.org/10.1093/bja/aen360>
7. Karmakar, M. K., & Ho, A. M. (2004). Post thoracotomy pain syndrome. *Thoracic Surgery Clinics*, 14(3), 345–352. <https://doi.org/10.1016/j.thor-surg.2004.04.010>
8. Yeung, J. H., Gates, S., Naidu, B. V., Wilson, M. J., & Gao Smith, F. (2016). Paravertebral block versus thoracic epidural for patients undergoing thoracotomy. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2), CD009121. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD009121.pub2>
9. Forero, M., Adhikary, S. D., Lopez, H., Tsui, C., & Chin, K. J. (2016). The erector spinae plane block: A novel analgesic technique in thoracic neuropathic pain. *Regional Anesthesia & Pain Medicine*, 41(5), 621–627. <https://doi.org/10.1097/AAP.0000000000000451>
10. Baciarello, M., Ghisi, D., Bonarelli, S., et al. (2018). Multimodal analgesia in thoracic surgery: Pros and cons of different analgesic techniques. *Journal of Thoracic Disease*, 10(Suppl 22), S3934–S3941. <https://doi.org/10.21037/jtd.2018.07.93>
11. Chou, R., Gordon, D. B., de Leon-Casasola, O. A., et al. (2016). Management of postoperative pain: A clinical practice guideline from the American Pain Society, the American Society of Regional Anesthesia and Pain Medicine, and the American Society of Anesthesiologists' Committee on Regional Anesthesia, Executive Committee, and Administrative Council. *Journal of Pain*, 17(2), 131–157. <https://doi.org/10.1016/j.jpain.2015.12.008>
12. Katz, J., Jackson, M., Kavanagh, B. P., & Sandler, A. N. (1996). Acute pain after thoracic surgery predicts long-term post-thoracotomy pain. *Clinical Journal of Pain*, 12(1), 50–55. <https://doi.org/10.1097/00002508-199603000-00009>
13. Kehlet, H., Jensen, T. S., & Woolf, C. J. (2006). Persistent postsurgical pain: Risk factors and prevention. *The Lancet*, 367(9522), 1618–1625. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(06\)68700-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(06)68700-X)

14. Kavanagh, B. P., & Katz, J. (2014). Thoracic surgery and acute pain management. *Anesthesiology*, 121(3), 498–517. <https://doi.org/10.1097/ALN.0000000000000341>
15. Legrand, M., Havet, E., Bouteloup, C., & Goulle, J. P. (2013). Post-thoracotomy pain and chronic post-surgical pain: Epidemiology and prevention. *European Journal of Anaesthesiology*, 30(6), 383–389. <https://doi.org/10.1097/EJA.0b013e32835e8fba>
16. Peyronnet, B., Hascoet, J., Cousin, P., & Guillot, A. (2016). Postoperative pain after lung surgery: Incidence and management. *Pain Research and Treatment*, 2016, 9673821. <https://doi.org/10.1155/2016/9673821>
17. Rang, H. P., Dale, M. M., Ritter, J. M., Flower, R. J., & Henderson, G. (2015). *Rang & Dale's Pharmacology* (8th ed.). Churchill Livingstone.
18. Sabanathan, S., Eng, J., & Mearns, A. J. (1995). Alterations in the parietal pleura during thoracic surgery: Their significance in the genesis of post-thoracotomy pain. *British Journal of Surgery*, 82(4), 504–506. <https://doi.org/10.1002/bjs.1800820433>
19. Woolf, C. J., & Salter, M. W. (1999). Neuronal plasticity: Increasing the gain in pain. *Science*, 288(5472), 1765–1769. <https://doi.org/10.1126/science.288.5472.1765>
20. Macrae, W. A. (2008). Chronic post-surgical pain: 10 years on. *British Journal of Anaesthesia*, 101(1), 77–86. <https://doi.org/10.1093/bja/aen103>
21. American Society of Anesthesiologists. (2020). Practice guidelines for acute pain management in the perioperative setting.
22. Jouguelet-Lacoste, J., La Colla, L., Schilling, D., & Chelly, J. E. (2015). The use of intravenous infusion or single dose of low-dose ketamine for postoperative analgesia: A review of the current literature. *Pain Medicine*, 16(2), 383–403. <https://doi.org/10.1111/pme.12618>
23. European Society of Regional Anaesthesia and Pain Therapy. (2020). *ESRA guidelines*.
24. PROSPECT Group for Postoperative Pain Management in Thoracic Surgery. (2021).
25. Blanco, R., & Fajardo, M. (2017). Serratus plane block: A novel regional technique for thoracic surgery. *Anaesthesia*, 72(8), 1103–1112. <https://doi.org/10.1111/anae.13928>
26. Karmakar, M. K. (2001). Thoracic epidural analgesia. *Anesthesiology*, 95(3), 771–781. <https://doi.org/10.1097/00000542-200109000-00034>
27. PROSPECT (Procedure-Specific Postoperative Pain Management) Guidelines for Thoracic Surgery. (2020).

28. Liu, S. S., & Wu, C. L. (2007). Effect of postoperative analgesia on major postoperative complications: A systematic update of the evidence. *Anesthesia & Analgesia*, 104(3), 689–702. <https://doi.org/10.1213/01.ane.0000257233.71672.55>
29. El-Boghdadly, K., & Pawa, A. (2017). Paravertebral blocks in thoracic surgery: The role of ultrasound and a single injection technique. *Anaesthesia*, 72(1), 12–18. <https://doi.org/10.1111/anae.13696>
30. Lönnqvist, P. A., & MacKenzie, J. (2005). Paravertebral blockade: The importance of the correct needle tip placement. *British Journal of Anaesthesia*, 95(6), 704–706. <https://doi.org/10.1093/bja/aei245>
31. Naja, Z., & Lönnqvist, P. A. (2001). Somatic paravertebral nerve blockade: The single injection technique. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*, 45(7), 829–834. <https://doi.org/10.1034/j.1399-6576.2001.450707.x>
32. Finnerty, O., McDonnell, J. G., & O'Donnell, B. D. (2017). Thoracic paravertebral block and its applications: A review of current practice. *British Journal of Pain*, 11(2), 71–80. <https://doi.org/10.1177/2049463717696020>
33. Chin, K. J., & Chan, V. W. S. (2015). Ultrasonography in paravertebral block: A tool to improve the success rate and safety profile of the block. *Current Opinion in Anaesthesiology*, 28(5), 437–441. <https://doi.org/10.1097/ACO.0000000000000227>
34. Cowie, B., McGlade, D., Ivanusic, J., & Barrington, M. J. (2010). Ultrasound-guided thoracic paravertebral blockade: A cadaveric study. *Anesthesia & Analgesia*, 110(6), 1735–1739. <https://doi.org/10.1213/ANE.0b013e3181dd550c>
35. Elsharkawy, H., & Saasouh, W. (2017). Ultrasound-guided paravertebral block for thoracic surgery. *Regional Anesthesia & Pain Medicine*, 42(1), 118–119. <https://doi.org/10.1097/AAP.0000000000000515>
36. Richardson, J., & Sabanathan, S. (1995). Thoracic paravertebral analgesia. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*, 39(8), 1005–1015. <https://doi.org/10.1111/j.1399-6576.1995.tb04171.x>
37. Lönnqvist, P. A. (1995). Paravertebral blockade: Failure and complication rates. *Anaesthesia*, 50(9), 813–815. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2044.1995.tb06157.x>
38. Elsharkawy, H., & Maniker, R. (2018). Serratus anterior plane block: An updated review of anatomy and techniques. *Current Anesthesiology Reports*, 8(4), 418–425. <https://doi.org/10.1007/s40140-018-0301-2>
39. Fajardo, M., Blanco, R., & Llau, J. V. (2016). Serratus anterior plane block in thoracic surgery: Effectiveness, techniques, and complications. *Journal of Clinical Anesthesia*, 34, 507–512. <https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2016.05.025>

40. PROSPECT Working Group. (2021). Procedure-specific postoperative pain management recommendations for thoracic surgery. European Society of Regional Anaesthesia and Pain Therapy (ESRA). Available from <https://www.postoppain.org>
41. Altinpulluk, E. Y., Simsek, B. K., & Ciftci, B. (2019). Serratus anterior plane block in thoracic surgery: Efficacy of the superficial versus deep technique. *Journal of Clinical Anesthesia*, 58, 64–68. <https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2019.05.006>
42. Chin, K. J., & Versyck, B. (2019). Erector spinae plane block: From origins to current practice. *Anaesthesia*, 74(10), 1150–1156. <https://doi.org/10.1111/anae.14777>
43. El-Boghdadly, K., Wolmarans, M., Stengel, A. D., & Chin, K. J. (2020). Erector spinae plane block in thoracic surgery: A systematic review and meta-analysis. *British Journal of Anaesthesia*, 125(3), 418–430. <https://doi.org/10.1016/j.bja.2020.05.015>
44. Ueshima, H., & Otake, H. (2017). Clinical experiences of ultrasound-guided erector spinae plane block for thoracic surgery. *Journal of Clinical Anesthesia*, 38, 137–140. <https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2017.02.003>
45. Adhikary, S. D., Pruet, A., & Chin, K. J. (2019). The role of the erector spinae plane block for analgesia in thoracic surgery. *Current Anesthesiology Reports*, 9(2), 191–196. <https://doi.org/10.1007/s40140-019-00339-8>
46. Moore, D. C. (1992). Intercostal nerve blocks: Techniques and complications. *Regional Anesthesia & Pain Medicine*, 17(5), 235–243. <https://doi.org/10.1097/00115550-199217050-00004>
47. Neal, J. M., Barrington, M. J., Fettiplace, M. R., & Gerancher, J. C. (2018). Intrathecal and epidural anesthesia: Mechanisms of action, clinical uses, and side effects. *Regional Anesthesia & Pain Medicine*, 43(4), 346–355. <https://doi.org/10.1097/AAP.0000000000000780>
48. Mather, L. E., & Cousins, M. J. (2003). Intrathecal and epidural administration of opioids. *Anesthesia & Analgesia*, 105(1), 190–194. <https://doi.org/10.1097/00000539-200307000-00035>
49. Liu, S. S., & Hodgson, P. S. (2001). Local anesthetics and intrathecal anesthesia: Mechanisms of action and application. *Anesthesia Clinics of North America*, 19(3), 533–553. [https://doi.org/10.1016/S0889-8537\(05\)70203-9](https://doi.org/10.1016/S0889-8537(05)70203-9)
50. Hocking, G., & Wildsmith, J. A. W. (2004). Intrathecal drug spread. *British Journal of Anaesthesia*, 93(4), 568–578. <https://doi.org/10.1093/bja/ae204>
51. Thoren, T., & Rawal, N. (2016). Intrathecal and epidural opioids for postoperative pain management: An update. *Current Opinion in Anesthesiology*, 29(5), 636–642. <https://doi.org/10.1097/ACO.0000000000000383>

52. Kumar, K., & Wong, S. F. (2004). Pruritus: A common adverse event following intrathecal opioids. *Pain Physician*, 7(1), 67–75. <https://doi.org/10.36076/ppj.2004/7/67>
53. Ganesh, A., & Maxwell, L. G. (2007). Pathophysiology and management of opioid-induced pruritus. *Drugs*, 67(16), 2323–2333. <https://doi.org/10.2165/00003495-200767160-00006>
54. Chestnut, D. H. (2019). Pruritus after neuraxial opioid administration: Prevention and treatment. *Anesthesia & Analgesia*, 128(1), 12–18. <https://doi.org/10.1213/ANE.0000000000003810>

KAYNAKLAR

1. Krauss BS, Calligaris L, Green SM, Barbi E. Current concepts in management of pain in children in the emergency department. *Lancet*. 2016 Jan 2;387(10013):83-92. doi: 10.1016/S0140-6736(14)61686-X. Epub 2015 Jun 18.
2. Sahyoun, C., Cantais, A., Gervaix, A. ve diğerleri. Acil serviste pediatrik prosedürel sedasyon ve analjezi: mevcut Avrupa uygulamasının incelenmesi. *Eur J Pediatr* 180 , 1799–1813 (2021). <https://doi.org/10.1007/s00431-021-03930-6>
3. Cravero JP, Beach ML, Blike GT, Gallagher SM, Hertzog JH; Pediatric Sedation Research Consortium. The incidence and nature of adverse events during pediatric sedation/anesthesia with propofol for procedures outside the operating room: a report from the Pediatric Sedation Research Consortium. *Anesth Analg*. 2009 Mar;108(3):795-804. doi: 10.1213/ane.0b013e31818fc334.
4. Couloures KG, Beach M, Cravero JP, Monroe KK, Hertzog JH. Impact of provider specialty on pediatric procedural sedation complication rates. *Pediatrics*. 2011 May;127(5):e1154-60. doi: 10.1542/peds.2010-2960. Epub 2011 Apr 25. PMID: 21518718.
5. Mallory MD, Baxter AL, Yanosky DJ, Cravero JP; Pediatric Sedation Research Consortium. Emergency physician-administered propofol sedation: a report on 25,433 sedations from the pediatric sedation research consortium. *Ann Emerg Med*. 2011 May;57(5):462-8.e1. doi: 10.1016/j.annemergmed.2011.03.008.
6. Garcia Guerra G, Joffe AR, Cave D, Duff J, Duncan S, Sheppard C, Tawfik G, Hartling L, Jou H, Vohra S; Sedation Withdrawal and Analgesia Team, and the Canadian Critical Care Trials Group. Survey of Sedation and Analgesia Practice Among Canadian Pediatric Critical Care Physicians. *Pediatr Crit Care Med*. 2016 Sep;17(9):823-30. doi: 10.1097/PCC.0000000000000864.
7. American Society of Anesthesiologists (ASA). Continuum of depth of sedation: definition of general anesthesia and levels of sedation/analgesia, 2009.

8. Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon Derneği (TARD) Anestezi Uygulama Klavuzları. Ameliyathane Dışı Anestezi Uygulamaları; Aralık 2015.
9. Beach ML, Cohen DM, Gallagher SM, Cravero JP. Major Adverse Events and Relationship to Nil per Os Status in Pediatric Sedation/Anesthesia Outside the Operating Room: A Report of the Pediatric Sedation Research Consortium. *Anesthesiology*. 2016 Jan;124(1):80-8. doi: 10.1097/ALN.0000000000000933. Erratum in: *Anesthesiology*. 2016 May;124(5):1202. doi: 10.1097/01.anes.0000481945.07566.3c.
10. American Society of Anesthesiologists Committee . Practice guidelines for preoperative fasting and the use of pharmacologic agents to reduce the risk of pulmonary aspiration: application to healthy patients undergoing elective procedures: an updated report by the American Society of Anesthesiologists Committee on Standards and Practice Parameters. *Anesthesiology*. 2011;114(3):495-511.
11. Committee on Drugs. American Academy of Pediatrics . Guidelines for monitoring and management of pediatric patients during and after sedation for diagnostic and therapeutic procedures: addendum. *Pediatrics*. 2002;110(4):836-838.
12. American Society of Anesthesiologists Task Force on Sedation and Analgesia by Non-Anesthesiologists . Practice guidelines for sedation and analgesia by non-anesthesiologists. *Anesthesiology*. 2002;96(4):1004-1017.
13. Bhatt M, Johnson DW, Taljaard M, Chan J, Barrowman N, Farion KJ, Ali S, Beno S, Dixon A, McTimoney CM, Dubrovsky AS, Roback MG; Sedation Safety Study Group of Pediatric Emergency Research Canada. Association of Preprocedural Fasting With Outcomes of Emergency Department Sedation in Children. *JAMA Pediatr*. 2018 Jul 1;172(7):678-685. doi: 10.1001/jamapediatrics.2018.0830. Erratum in: *JAMA Pediatr*. 2018 Aug 1;172(8):787. doi: 10.1001/jamapediatrics.2018.2396.
14. Hanouz JL, Bonnet V, Buléon C, et al.: Comparison of the Mallampati classification in sitting and supine position to predict difficult tracheal intubation: a prospective observational cohort study. *Anesth Analg*. 2018, 126:161-169. 10.1213/ANE.0000000000002108
15. Chatterjee A, Maheshwari V S, Mahanty P, et al. (October 03, 2021) A Prospective, Comparative Study to Evaluate the Diagnostic Accuracy of Mallampati Grading in Supine and Sitting Positions for Prediction of Difficult Airway. *Cureus* 13(10): e18465. doi:10.7759/cureus.18465
16. Ji SM, Moon EJ, Kim TJ, Yi JW, Seo H, Lee BJ. Correlation between modified LEMON score and intubation difficulty in adult trauma patients undergoing emergency surgery. *World J Emerg Surg*. 2018 Jul 24;13:33. doi: 10.1186/s13017-018-0195-0.

17. Starkey E, Sammons HM. Sedation for radiological imaging. *Arch Dis Child Educ Pract Ed* 2011;96:101-6.
18. Krauss B, Gren SM. Procedural sedation and analgesia in children. *Lancet* 2006; 367: 766-80.
19. Mahajan C, Dash HH. Procedural sedation and analgesia in pediatric patients. *J Pediatr Neurosci* 2014; 9 (1): 1-6.
20. Keskin G. Çocuklarda Ameliyathane Dışı Anestezi Uygulamaları. *pediatr pract res.* 2017;5(2):32-6.
21. <https://www.uptodate.com/contents/pediatric-procedural-sedation-pharmacologic-agents>
22. Zhu X, McCullough WP, Mecca P, Servaes S, Darge K. Dual-energy compared to single-energy CT in pediatric imaging: a phantom study for DECT clinical guidance. *Pediatr Radiol.* 2016 Nov;46(12):1671-1679. doi: 10.1007/s00247-016-3668-x.
23. Cravero JP, Blike GT, Beach M, Gallagher SM, Hertzog JH, Havidich JE, Gelman B; Pediatric Sedation Research Consortium. Incidence and nature of adverse events during pediatric sedation/anesthesia for procedures outside the operating room: report from the Pediatric Sedation Research Consortium. *Pediatrics.* 2006 Sep;118(3):1087-96. doi: 10.1542/peds.2006-0313.
24. Macias CG, Chumpitazi CE. Sedation and anesthesia for CT: emerging issues for providing high-quality care. *Pediatr Radiol.* 2011 Sep;41 Suppl 2:S17-22. doi: 10.1007/s00247-011-2136-x.
25. Grunwell JR, Travers C, McCracken CE, Scherrer PD, Stormorken AG, Chumpitazi CE, Roback MG, Stockwell JA, Kamat PP. Procedural Sedation Outside of the Operating Room Using Ketamine in 22,645 Children: A Report From the Pediatric Sedation Research Consortium. *Pediatr Crit Care Med.* 2016 Dec;17(12):1109-1116. doi: 10.1097/PCC.0000000000000920.
26. Zub D, Berkenbosch JW, Tobias JD. Preliminary experience with oral dexmedetomidine for procedural and anesthetic premedication. *Paediatr Anaesth.* 2005 Nov;15(11):932-8. doi: 10.1111/j.1460-9592.2005.01623.x. PMID: 16238552.
27. Layangool T, Sangtawesin C, Kirawittaya T, Prompan W, Attachoo A, Pechdamrongsakul A, Intasorn Y, Hanchai P, Ounjareon C, Noisang P. A comparison of oral chloral hydrate and sublingual midazolam sedation for echocardiogram in children. *J Med Assoc Thai.* 2008 Oct;91 Suppl 3:S45-52.
28. Sakurai Y, Obata T, Odaka A, Terui K, Tamura M, Miyao H. Buccal administration of dexmedetomidine as a preanesthetic in children. *J Anesth.* 2010 Feb;24(1):49-53. doi: 10.1007/s00540-009-0863-z.

29. Zier JL, Liu M. Safety of high-concentration nitrous oxide by nasal mask for pediatric procedural sedation: experience with 7802 cases. *Pediatr Emerg Care*. 2011 Dec;27(12):1107-12. doi: 10.1097/PEC.0b013e31823aff6d.
30. Liu J, Du M, Liu L, Cao F, Xu Y. Sedation effects of intranasal dexmedetomidine combined with ketamine and risk factors for sedation failure in young children during transthoracic echocardiography. *Paediatr Anaesth*. 2019 Jan;29(1):77-84. doi: 10.1111/pan.13529. Epub 2018 Nov 19.
31. Newman DH, Azer MM, Pitetti RD, Singh S. When is a patient safe for discharge after procedural sedation? The timing of adverse effect events in 1367 pediatric procedural sedations. *Ann Emerg Med*. 2003 Nov;42(5):627-35. doi: 10.1016/s0196-0644(03)00446-3.

References

- Akçaman, N., Tas, I. and Coşkun, Y. 2017. Effects of different salinity levels of irrigation water on germination of guar gum (*Cyamopsis tetraganoloba*). *Turkish Journal of Agricultural and Natural Sciences* 4(2):130-137.
- April, N.Y.S., Kyaing, M.S., Thandar, S., Myint, M.M., May Phyto, S.S., et al. 2022. Morphological and Molecular Screening of Rice (*Oryza sativa* L) for Salinity Tolerance at Seedling Stage. *Int J Plant Biol Res* 10(1): 1129.
- Aydınşakir, K., Erdal, Ş. and Pamukçu, M. 2013. The effects of different salt concentrations on germination and seedling parameters of silage corn (*Zea mays* L.) varieties. *Anadolu J Agr Sci* 28(2):94-100.
- Coşkun, Y., Tas, I. and Yeter, T. 2016. Effects of different irrigation water salinity levels on germination of diploid tetraploid and hexaploid wheat. *Agriculture and Food* 4:433-441.
- Ekmekçi, E., Apan, M. and Kara, T. 2005. The effect of salinity on plant growth. *J. of Fac. of Agric. OMU* 20(3):118-125.
- Kara, B., Akgün, İ. and Altındal, D. 2011. Effects of salinity (NaCl) on germination and seedling growth in triticale genotypes. *Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi* 25(1):1-9.
- Kamyab-Talesh, F., Mousavi, S. F., Asadi, R., Rezaei, M. and Khaledian, M. R. 2014. Evaluation of some rice cultivars' response to salinity stress using resistance indices. *Archives of Agronomy and Soil Science* 60(9):1303-1314.
- Kaydan, D., Yagmur, M. and Okut, N. 2007. Effects of salicylic acid on the growth and some physiological characters in salt stressed wheat (*Triticum aestivum* L.). *Journal of Agricultural Sciences* 13(1):114-119.
- Konak, C., Yılmaz, R. and Arabacı, O. 1999. Salt tolerance in Aegean Region's wheats. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry* 23(EK5):1223-1230.

- Kumar, V., Shriram, V., Jawali, N. and Shitole, M. G. 2007. Differential response of indica rice genotypes to NaCl stress in relation to physiological and biochemical parameters. *Archives of Agronomy and Soil Science* 53(5):581-592.
- Kutubuddin, A. M. 2023. Molecular switch to regulate salt tolerance in rice, *The Plant Cell*, 35(9): 3396–3397.
- Mickelbart, M. V., Hasegawa, P. M. and Bailey-Serres, J. 2015. Genetic mechanisms of abiotic stress tolerance that translate to crop yield stability. *Nature Reviews Genetics* 16(4):237-251.
- Munns, R. and Tester, M. 2008. Mechanism of salinity tolerance. *Annu. Rev. Plant Biol.* 59:651-681.
- Onaga, G., Wydra, K. 2016. Advances in Plant Tolerance to Abiotic Stresses, Plant Genomics, Ibrokhim Y. Abdurakhmonov, IntechOpen, DOI: 10.5772/64350. Available from:
- Senguttuvel, P., Vijayalakshmi, C., Thiagarajan, K., Kannanbapu, J. R. and Viraktamath, B. C. 2013. Physiobiochemical basis of seedling vigour, Na^+/K^+ ratio and total dry matter production for salinity tolerance in rice (*Oryza Sativa*). *Indian Journal of Agricultural Sciences* 83(11):1239–1246.
- Suthar, J. D., Rajpar, I., Ganjegunte, G. K., Shah, H., Niu, G., Grover, K. 2018. Germination, Growth, and Ion Uptake of 15 Guar Accessions under Elevated Salinity. *Agrosystems, Geosciences & Environment*, 2(1), 1-9.
- Şahin, S. 2002. Rice cultivation in the townships of Tosya, Osmancık, and Kargı. *GUJGEF* 22(3):19-35.
- Tas, I., Coşkun, Y., Akçura, M., Tütenocaklı, T., Gökalp, Z. and Topçu, E. 2018a. Germination performance of old and new bread wheat species under saline irrigation conditions. Proceedings of 1st International 14th National Congress of Agricultural Structures and Irrigation. pp:459-463. 26-28 November 2018. Antalya.
- Tas, I., Coşkun, Y., Topçu, E., Akçura, M., Tütenocaklı, T. and Gökalp, Z. 2018b. Germination performance of old and new durum wheat species under saline irrigation conditions. Proceedings of 1st International 14th National Congress of Agricultural Structures and Irrigation. pp:245-249. 26-28 November 2018. Antalya.
- Tas, I., Tütenocaklı, T., Coşkun, Y., Akçura, M. 2022. Determination of germination threshold value of chickpea varieties with GGE biplot method under different irrigation water salinity conditions. *Journal of Agricultural Sciences*, 28(4), 711-722.
- Tas, I., Akcura, M., Coskun, Y., Tutenocaklı T. 2023. Fast selection opportunity of salt tolerant guar bean genotypes with GGE biplot method, *Archives of Agronomy and Soil Science*, 69:10, 1933-1945, DOI: 10.1080/03650340.2022.2128191

Volkov, V. and Amtmann, A. 2006. *Thellungiella halophila*, a salt-tolerant relative of *Arabidopsis thaliana*, has specific root ion-channel features supporting K⁺/Na⁺ homeostasis under salinity stress. *Plant Journal* 48(3):342–353.

REFERENCES

- Abebe, M., Abebe, A. and Mekonnen, A. 2017. Assessment of antioxidant and antibacterial activities of crude extracts of *Verbena officinalis* Linn root or atuch (Amharic). *Chemistry International*, 2. 172-184.
- Ahmed, D., Chaudhary, M., Raza, A., Waheed, A., Rehman, S. and Aujla, M. 2012. Comparative Study of Antibacterial Activity and Mineral Contents of Various Parts of *Verbena officinalis* Linn. *Asian Journal of Chemistry*, 24. 68-72.
- Ahmed, D., Qasim, K., Ashraf, C. and Maab, H. 2017. *Verbena officinalis* a herb with promising broad spectrum antimicrobial Potential. *Cogent Chemistry*, 3. 1363342.
- Benhammou, N., Bekkara, F.A. and Kadifkova P.T. 2009. Antioxidant activity of methanolic extracts and some bioactive compounds of *Atriplex halimus*. *Comptes Rendus Chim*, 12:1259–1266
- Berset, C., Brand-Williams, W., and Cuvelier, M.E. 1995. Use of a free radical method to evaluate antioxidant activity. *LWT-Food Science and Technology*, 28(1), 25-30.
- Calvo, M.I., San Julian, A. and Fernández, M, 1997. Identification of the major compounds in extracts of *verbena officinalis* L. (Verbenaceae) by HPLC with Post-Column derivatization. *Chromatographia*, 46:241–244.
- Clapham, T., Clapham, A.R., Tutin, T.G. and Moore, D.M. 1987. *Flora of the British Isles*. 3rd Ed. Cambridge University Press, Cambridge, 402 pp.
- Dallali, S., Lahmayer, I., Mokni, R., Marichali, A., Ouerghemmi, S., Ltaief, H. and Sebei, H. 2014. Phytotoxic effects of volatile oil from *Verbena* spp. on the germination and radicle growth of wheat, maize, linseed and canary grass and phenolic content of aerial parts. *Allelopathy Journal*, 34: 95-105.
- De Martino, L., De Feo, V., Fratiannib, F. and Nazzarob, F. 2009. Chemistry, Antioxidant, Antibacterial and Antifungal Activities of Volatile Oils and their Components. *Natural Product Communications*, 4(12):1741- 1750
- Deepak, M. and Handa, S.S. 2000. Antiinflammatory activity and chemical composition of extracts of *Verbena officinalis*. *Phyther Res*, 14:463–465
- Dorfler, H.P. and Roselt, G. 1989. *The Dictionary of Healing Plants*, Blandford Press, 308 pp.
- Dziurka, M., Kubica, P., Kwiecień, I., Biesaga-Kościelniak, J., Ekiert, H., Abdelmohsen, S. A., ... and Szopa, A. 2021. In vitro cultures of some medicinal plant species (*Cistus*× *incanus*, *Verbena officinalis*, *Scutellaria lateriflora*,

- and *Scutellaria baicalensis*) as a rich potential source of antioxidants—Evaluation by CUPRAC and QUENCHER-CUPRAC assays. *Plants*, 10(3), 454.
- Encalada, M. A., Rehecho, S., Ansorena, D., Astiasarán, I., Cavero, R. Y., and Calvo, M. I. 2015. Antiproliferative effect of phenylethanoid glycosides from *Verbena officinalis* L. on colon cancer cell lines. *LWT-Food Science and Technology*, 63(2), 1016-1022.
- Ertuğral, T.G. 2023. Smart composite nanofibers based on PLA/PEG with the addition of clove oil as thermal regulators. *Polimery*, 68(10).
- Gheorghita, R., Anchidin-Norocel, L., Filip, R., Dimian, M., and Covasa, M. 2021. Applications of biopolymers for drugs and probiotics delivery. *Polymers*, 13(16), 2729.
- Göktaş, Ö. and Gıdık, B. 2019. Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanım Alanları. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(1), 145-151.
- Hammer, K.A., Carson, C.F., Riley, T.V. 1999. Antimicrobial activity of essential oils and other plant extracts. *J Appl Microbiol*, 86:985–990.
- Hänsel, R. and Kallmann, S. 1986. Verifying the identity of *Verbenae Herba* Verbas-coside as the key ingredient. *Arch Pharm* 319:227–230.
- Hufford, C.D., Funderburk, J.M., Morgan, J.M. and Robertson, L.W. 1975. Two antimicrobial alkaloids from heartwood of *Liriodendron tulipifera* L., *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 64:789-792.
- Ibrahim, T.A. 2022. Chemical composition and antimicrobial activity of essential oil of *Verbena rigida* Spreng. *World Journal of Biology Pharmacy and Health Sciences*, 9(1):039–045.
- Jin, C.C., Liu, X.M., Ma, D., Hua, X.L., and Jin, N. 2017. Optimization of polysaccharides extracted from *Verbena officinalis* L and their inhibitory effects on invasion and metastasis of colorectal cancer cells. *Tropical Journal of Pharmaceutical Research*, 16(10), 2387-2394.
- Mabey, R. 1986. *The Complete New Herbal*, Elm tree books, London, 128 pp.
- Makboul, A.M. 1986. Chemical constituents of *Verbena officinalis*. *Fitoterapia*, 57:50–51.
- Oyaizu, M. 1986. Studies on products of browning reaction antioxidative activities of products of browning reaction prepared from glucosamine. *The Japanese journal of nutrition and dietetics*, 44(6), 307-315.
- Polumackanycz, M., Petropoulos, S. A., Añibarro-Ortega, M., Pinela, J., Barros, L., Plenis, A., and Viapiana, A. 2022. Chemical Composition and Antioxidant Properties of Common and Lemon Verbena. *Antioxidants*, 11(11), 2247.
- Ragazzi, E., and Veronese, G. 1973. Quantitative analysis of phenolic compounds after thin-layer chromatographic separation. *Journal of Chromatography A*, 77(2), 369-375.

- Rehecho, S., Hidalgo, O., de Cirano, M.G.I, Navarro, I., Astiasarán, I., Ansorena, D., Cavero, R.Y. and Calvo, M.I. 2011. Chemical composition, mineral content and antioxidant activity of *Verbena officinalis* L., *LWT - Food Science and Technology*, 44(4): 875-882.
- Schifino G, Gasparini C, Drudi S, et al (2022) Keratin/Polylactic acid/graphene oxide composite nanofibers for drug delivery. *Int J Pharm* 623:121888.
- Serra-Aguado CI, Llorens-Gómez M, Vercet-Llopis P, et al (2022) Engineering Three-Dimensional-Printed Bioactive Polylactic Acid Alginate Composite Scaffolds with Antibacterial and in Vivo Osteoinductive Capacity. *ACS Appl Mater Interfaces*.
- Saoussen B, Lahmayer I, Dallali S, Chouchane W, Hamdi H (2016) Allelopathic and Antimicrobial Activities of Leaf Aqueous and Methanolic Extracts of *Verbena officinalis* L. and *Aloysia citrodora* L. (Verbenaceae): A comparative study. *Med Aromat Plants (Los Angel)* 5: 280.
- Shu, J., Chou, G. and Wang, Z. 2014. Two New Iridoids from *Verbena officinalis* L. *Molecules*, 19:10473-10479.
- Woisky, R. G., and Salatino, A. 1998. Analysis of propolis: some parameters and procedures for chemical quality control. *Journal of apicultural research*, 37(2), 99-105.
- Wren, R.C. 1988. *Potter's New Encyclopaedia of Botanical Drugs and Preparation*, Saffron Walden The C.W. Daniel Company Limited, 275 pp.
- Saya, Ö., Yapıcı, İ., and Hoşgören, H. 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12:191-196.
- Zhang, Z. and Pan, T. 2017. HPLC determination of chlorogenic acid in *Verbena officinalis* L. extract and its in-vitro antibacterial activity. *Biomed Res* 28:3996–4001

References

1. Anonymous., 2023. <https://geridonusumekonomisi.com.tr/deprem-harfiyat-lari-ne-olacak.html>
2. Coburn, A., and Spence, R., 2002. Earthquake protection. John Wiley & Sons.
3. Du, P., Chen, J., Chen, C., Liu, Y., Liu, J., Wang, H., and Zhang, X., 2012. Environmental risk evaluation to minimize impacts within the area affected by the Wenchuan earthquake. *Science of the total environment*, 419, 16-24.
4. Ekinçi, N., and İpek, C., 2023. The Main Reasons of Buildings Collapsed in the Kahramanmaraş Earthquakes Kahramanmaraş Depremlerinde Yıkılan Binaların Temel Nedenleri. *Kongre Künyesi*.

5. Ekizler., T., 2023. a.com.tr/tr/asrin-felaketi/kahramanmarastaki-deprem-en-kazlarindan-1-4-milyon-ton-hafriyat-tasindi/2851554#
6. <https://odsdanismanlik.com/tr/makaleler/depremlere-karsi-surdurulebilir-sehirler/>
7. Panico, A., Lanzanoa, G., and Salzanoc, E., 2013. Seismic vulnerability of wastewater treatment plants. *Chem. Eng*, 32, 13-18.
8. Soylu, N., 1999. Toprak-Deprem İlişkisi. Tarım ve Mühendislik, TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası Yayını.
9. T. C. Bayındırlı ve İskan Bakanlığı., 1996. Türkiye Deprem Haritası
10. Yüksel Yavuz, M., Ayık Türk, M., Oral, B., and Coşkun Beyan, A., 2024. Earthquake and respiratory pollutants. *Eurasian Journal of Pulmonology*, 26(1), 1.
11. Zare, M. R., Wilkinson, S., and Potangaroa, R., 2010. Vulnerability of wastewater treatment plants and wastewater pumping stations to earthquakes. *International Journal of Strategic Property Management*, 14(4), 408-420.
12. **References**
13. AACC, 2000. American Association of Cereal Chemists official Method 14-50. In: *Approved Methods of the American Association of Cereal Chemists* (10th ed), St. Paul, MN, USA.
14. Abdel-Aal EM, Humayoun A, Zaheer K, Rashida A, 2013. Dietary sources of lutein and zeaxanthin carotenoids and their role in eye health. *Nutrients*, 5: 169. <https://doi.org/10.3390/nu5041169>
15. Abdel-Aal EM, Young JC, Rabalski I, Frégeau-Reid J, Hucl P, 2007. Identification and quantification of seed carotenoids in selected wheat species. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 55: 787. <https://doi.org/10.1021/jf062764p>
16. Adom KK, Liu RH, 2002. Antioxidant Activity of Grains. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 50: 6182. <https://doi.org/10.1021/jf0205099>
17. Ahmed D, Khan MM, Saeed R, 2015. Comparative analysis of phenolics, flavonoids, and antioxidant and antibacterial potential of methanolic, hexanic and aqueous extracts from adiantum caudatum leaves, *Antioxidants*, 4: 394. <https://doi.org/10.3390/antiox4020394>
18. Anonymous, 2020a. Climate data of Kahramanmaras Province. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler> istatistik.aspx?k=H. Accessed April 30.
19. Anonymous, 2020b. Soil Traits of Trial Field. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/dagtem>. Accessed April 16.

20. Bae HH, Yi G, Go YS, Ha JY, Choi Y, Son JH, Shin S, Jung TW, Lee S, 2021. Measuring antioxidant activity in yellow corn (*Zea mays* L.) inbreds from three different geographic regions. *Applied Biological Chemistry*, 64: 56. <https://doi.org/10.1186/s13765-021-00629-y>
21. Bacchetti T, Masciangelo S, Micheletti A, Ferretti G, 2013. Carotenoids, phenolic compounds and antioxidant capacity of five local italian corn (*Zea Mays* L.) kernels. *Journal of Nutrition and Food Sciences*, 3: 1000237. <https://doi.org/10.4172/2155-9600.1000237>
22. Balasundram N, Sundram K, Samman S, 2006. Phenolic compounds in plants and agri-industrial by-products: Antioxidant activity, occurrence, and potential uses. *Food Chemistry*, 99: 191. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2005.07.042>
23. Biernbaum J, 2023. Organic Matters: Feeding the Soil and Building Soil Quality. Retrieved 2023 October 29 from <https://www.canr.msu.edu/hrt/uploads/535/78622/Organic-Matters-figure-6pgs.pdf>.
24. Charalampopoulos D, Wang R, Pandiella SS, Webb C, 2002. Application of cereals and cereal components in functional foods: a review. *International Journal of Food Microbiology*, 79: 131. [https://doi.org/10.1016/S0168-1605\(02\)00187-3](https://doi.org/10.1016/S0168-1605(02)00187-3)
25. Chen L, Guo Y, Li X, Gong K, Liu K, 2021. Phenolics and related in vitro functional activities of different varieties of fresh waxy corn: a whole grain. *BMC Chemistry*, 15: 14. <https://doi.org/10.1186/s13065-021-00740-7>
26. Chumpiya S, Plaingarm W, Tencomna T, 2016. Neuroprotective Effect of Rice and Corn Extracts Against H₂O₂-Induced Neurotoxicity in HT22 Murine Hippocampal Neuronal Cells. *Medicine and Health*, 11: 151. <https://doi.org/10.17576/MH.2016.1102.05>
27. Chun O K, Kim DO, Lee CY, Smith N, Schroeder D, Han JT, 2005. Daily consumption of phenolics and total antioxidant capacity from fruit and vegetables in the american diet. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 85: 1715. <https://doi.org/10.1002/jsfa.2176>
28. Cruz LL, Gonçalves GMB, Glória LL, Pereira SMF, Carlos LA, Vivas M, Pereira M, Oliveira DB, 2022. Phenolic compounds, carotenoids, and antioxidant activity in a super-sweet corn hybrid. *Pesquisa Agropecuária Brasileira*, 57: e02663. <https://doi.org/10.1590/S1678-3921.pab2022.v57.02663>
29. de la Parra C, Saldivar SO, Liu RH, 2007. Effect of processing on the phytochemical profiles and antioxidant activity of corn for production of masa, tortillas, and tortilla chips. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 55: 4177. <https://doi.org/10.1021/jf063487p>
30. Dewanto V, Wu X, Liu RH, 2002. Processed sweet corn has higher antioxidant activity. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 50: 4959. <https://doi.org/10.1021/jf0255937>

31. Dragicevic V, Brankov M, Stoiljkovic M, Tolimir M, Kanatas P, Travlos I, Simic M, 2022. Kernel color and fertilization as factors of enhanced maize quality. *Frontiers in Plant Science*, 13: 1027618. <https://doi.org/10.3389/fpls.2022.1027618>
32. Dimitri C, Greene C, 2002. Recent growth patterns in the U.S. Organic foods market, USDA Agr Info Bul No. (AIB-777), p. 42.
33. Kacar B, Katkat V, 2009. Gübreler ve Gübreleme Tekniği. Nobel (3. Baskı), [Fertilizers and Fertilization Technique, Nobel Press (3th ed)], Ankara, Türkiye.
34. Hasler CM, 2002. Functional foods: benefits, concerns and challenges – a position paper from the American Council on Science and Health. *Journal of Nutrition*, 132: 3772-3781. <https://doi.org/10.1093/jn/132.12.3772>
35. Hasler CM, Brown AC, 2009. Position of the American Dietetic Association: Functional Foods. *Journal of The American Dietetic Association*, 109: 73. <https://doi.org/10.1016/j.jada.2009.02.023>
36. Ha JY, Shin SH, Go YS, Bae HH, Kim SG, 2023. Assessing carotenoid levels and antioxidant properties in Korean sweet corn inbred lines to develop high-quality sweet corn varieties through breeding. *Korean Journal of Crop Science*, 68: 59. <https://doi.org/10.7740/kjcs.2023.68.2.059>
37. Hu Q P & Xu J G (2011). Profiles of carotenoids, anthocyanins, phenolics, and antioxidant activity of selected color waxy corn grains during maturation. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 59: 2026. <https://doi.org/10.1021/jf104149q>
38. Ibrahim K E & Juvik J A (2009). Feasibility for improving phytonutrient content in vegetable crops using conventional breeding strategies: case study with carotenoids and tocopherols in sweet corn and broccoli. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 57: 4636. <https://doi.org/10.1021/jf900260d>
39. Kasangana PB, Haddad PS, Stevanovic T, 2015. Study of polyphenol content and antioxidant capacity of *Myrianthus Arboreus* (*Cecropiaceae*) root bark extracts. *Antioxidants*, 4: 410. <https://doi.org/10.3390/antiox4020410>
40. Kasote D, Katyare S, Hegde M, Bae H, 2015. Significance of antioxidant potential of plants and its relevance to therapeutic applications. *International Journal of Biological Sciences*, 11: 982. <https://doi.org/10.7150/ijbs.12096>
41. Kocagöz YM, 2022. Comparison of organic and chemical fertilizer use: the case of muratli district of Tekirdag province. MSc Thesis, Tekirdag Namik Kemal University, Tekirdag.
42. Kraptchev B, Vassilevska-Ivanova R, Shtereva L, 2014. Heterosis and antioxidant compounds of sweet corn breeding lines and their F1 hybrid. *Genetika*, 46: 807. <https://doi.org/10.2298/GENSR1403807K>

43. Kwak NS, Jukes DJ, 2001. Functional foods. Part 1: the development of a regulatory concept. *Food Control*, 12: 99. [https://doi.org/10.1016/S0956-7135\(00\)00028-1](https://doi.org/10.1016/S0956-7135(00)00028-1)
44. Lau T, 2018. Recovery of functional ingredients from sweet corn (*Zea mays*) cobs. PhD Thesis, University of Reading.
45. Ledencan T, Horvat D, Markovic SS, Svecnjak Z, Jambrovic A, Simic D, 2022. Effect of harvest date on kernel quality and antioxidant activity in sweet corn genotypes. *Agronomy*, 12: 1224. <https://doi.org/10.3390/agronomy12051224>
46. Li CY, Kim HW, Won SR, Min HK, Park KJ, Park JY, Ahn MS, Rhee HI, 2008. Corn husk as a potential source of anthocyanins. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 56: 11413. <https://doi.org/10.1021/jf802201c>
47. Liu RH, 2004. Potential synergy of phytochemicals in cancer prevention: mechanism of action. *Journal of Nutrition*, 134: 3479. <https://doi.org/10.1093/jn/134.12.3479S>
48. Lopez-Martinez LX, Oliart-Ros RM, Valerio-Alfaro G, Lee CH, Parkin KL, Garcia HS, 2009. Antioxidant activity, phenolic compounds and anthocyanins content of eighteen strains of Mexican maize. *LWT-Food Science and Technology*, 42: 1187. <https://doi.org/10.1016/j.lwt.2008.10.010>
49. Magana-Cerino J, Peniche-Pavia H, Tiessen A, Gurrola-Diaz C, 2020. Pigmented maize (*Zea mays* L.) contains anthocyanins with potential therapeutic action against oxidative stress – A Review. *Polish Journal of Food and Nutrition Sciences*, 70: 85. <https://doi.org/10.31883/pjfn/113272>
50. Menrad K, 2003. Market and marketing functional food in Europe. *Journal of Food Engineering*, 56: 181. [http://dx.doi.org/10.1016/S0260-8774\(02\)00247-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0260-8774(02)00247-9)
51. Mesarovic J, Srdic J, Mladenovic-Drinic S, Dragicevic V, Simic M, Brankov M, Milojkovic-Opšenica D, 2018. Antioxidant status of the different sweet maize hybrids under herbicide and foliar fertilizer application. *Genetika*, 50: 1023-1033. <https://doi.org/10.2298/GENSR1803023M>
52. O'Hare TJ, Fanning KJ, Martin IF, 2015. Zeaxanthin biofortification of sweet-corn and factors affecting zeaxanthin accumulation and colour change. *Archives of Biochemistry and Biophysics*, 572: 184. <https://doi.org/10.1016/j.abb.2015.01.015>
53. Rodriguez-Amaya DB, 2018. Natural Food Pigments and Colourants. In: Mérillon JM, Ramawat KG (Eds). *Bioactive Molecules in Food*. Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-319-54528-8_12-1

54. Ramos-Escudero F, Munoz AM, Alvarado-Ortiz C, Alvarado A, Yanez JA, 2012. Purple corn (*Zea mays* L.) phenolic compounds profile and its assessment as an agent against oxidative stress in isolated mouse organs. *Journal of Medicinal Food*, 15: 206. <https://doi.org/10.1089/jmf.2010.0342>
55. Revilla P, Anibas CM, Tracy WF, 2021. Sweet Corn Research around theWorld 2015-2020. *Agronomy*, 11: 534. <https://doi.org/10.3390/agronomy11030534>
56. Rice-Evans CA, Miller NJ, Paganga G, 1996. Structure-antioxidant activity relationships of flavonoids and phenolic acids. *Free Radical Biology and Medicine*, 20: 933. [http://dx.doi.org/10.1016/0891-5849\(95\)02227-9](http://dx.doi.org/10.1016/0891-5849(95)02227-9)
57. Sahin R, Coşkun G, Bahar B, Baltacı C, 2022. Effects of Different Organic Fertilizers on Some Agricultural and Technological Traits in Sweet Corn. In: Nas SS, , Celik N, Oztekin E, Kaya S (eds). *International Online Conferences on Engineering and Natural Sciences (IOCENS'21)*, July 5-7, Gumuşhane University, Türkiye: pp. 165-176.
58. Sheng S, Li T, Liu RH, 2018. Corn phytochemicals and their health benefits. *Food Science and Human Wellness*, 7: 185-195. <https://doi.org/10.1016/j.fshw.2018.09.003>
59. Sigurdson GT, Tang P, Giusti MM, 2017. Natural colorants: food colourants from natural sources. *Annual Review of Food Science and Technology*, 8: 261. <https://doi.org/10.1146/annurev-food-030216-025923>
60. Soyer Ö, 2011. Bilecik ili değişik yörelerinde ormandan açılan arazilerin bazı toprak özelliklerinde meydana gelen değişimlerin araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi [Research of the changes occurred in some soil properties of lands cleared from forest located invarious districts of Bilecik province. MSc Thesis, Artvin Coruh University], Artvin.
61. Zaheer K, 2017. Hen egg carotenoids (lutein and zeaxanthin) and nutritional impacts on humanhealth: a review. *CYTA-Journal of Food*, 15: 474. <https://doi.org/10.1080/19476337.2016.1266033>
62. Zhang R, Huang L, Deng Y, Chi J, Zhang Y, Wei Z, Zhang M, 2017. Phenolic content and antioxidant activity of eight representative sweet corn varieties grown in South China. *International Journal of Food Properties*, 20: 3043. <https://doi.org/10.1080/10942912.2016.1270964>
63. Zilić S, Serpen A, Akılhoğlu G, Gökmen V, Vančetočić J, 2012. Phenolic compounds, carotenoids, anthocyanins, and antioxidant capacity of colored maize (*Zea mays* L.) kernels. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 60: 1224. <https://doi.org/10.1021/jf204367z>

References

- Bota-Avram, C. (2023). Bibliometrics Research Methodology. In: Science Mapping of Digital Transformation in Business. SpringerBriefs in Business. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-26765-9_2
- Bouillon, J., Medel, M. D., Pagès, F., Gili, J. M., Boero, F., & Gravili, C. (2004). Fauna of the Mediterranean hydrozoa. *Scientia Marina*, 68(S2), 5-438.
- Catherine S McFadden, Andrea M Quattrini, Mercer R Brugler, Peter F Cowman, Luisa F Dueñas, Marcelo V Kitahara, David A Paz-García, James D Reimer, Estefanía Rodríguez, *Phylogenomics, Origin, and Diversification of Anthozoans (Phylum Cnidaria)*, *Systematic Biology*, Volume 70, Issue 4, July 2021, Pages 635–647, <https://doi.org/10.1093/sysbio/syaa103>
- Cheng, K. Learning in Cnidaria: A systematic review. *Learn Behav* 49, 175–189 (2021). <https://doi.org/10.3758/s13420-020-00452-3>
- Daly M, Brugler MR, Cartwright P, Collins AG, Dawson MN, Fautin DG, France SC, McFadden CS, Opresko DM, Rodriguez E, Romano S, Stake J (2007) The phylum Cnidaria: A review of phylogenetic patterns and diversity 300 years after Linnaeus. Pp. 127-182 in Zhang, Z-Q. and W.A. Shear (eds.), *Linnaeus Tercentenary: Progress in Invertebrate Taxonomy*. *Zootaxa* 1668: 1-766.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296
- Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L., De Rijcke, S., & Rafols, I. (2015). Bibliometrics: the Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*, 520(7548), 429-431
- Kirby, A. (2023). Exploratory bibliometrics: using VOSviewer as a preliminary research tool. *Publications*, 11(1), 10.

REFERENCES

- 1- Yüce, M., Çevrenin Kırletilmesinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2010
- 2- Ateş, M., Çevre Kanununa Göre Çevre Kirlenmesinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara Barosu Dergisi, 1995
- 3- Gürbüz, O., A., AB Çevre Yönetimi, Aksaray Üniversitesi, 2015
- 4- Savaşan, Z., The Development Process of Environmental Law in Turkey: The EU Impact, *Environmental Law and Policies in Turkey*, Pg: 7-32, 2020
- 5- Bucaktepe, A, Depremden Dolayı İdarenin Sorumluluğu, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2013, Cilt: 17-18 Sayı: 26-27-28-29, 93 - 122,
- 6- Hedemann-Robinson, M, *Enforcement of European Union Environmental Law*, London, 2015

- 7- Anton, D and Shelton, D., Procedural Human Rights and the Environment, Environmental Protection and Human Rights, pg: 356-435, 05 June 2012
- 8- Avilis L., Rio 20: Sustainable Development and the Legal Protection of the Environment in Europe, 2012, Article published in the Sustainable Development Law and Policy
- 9- Güneş, A, (2015). Çevre Hukuku [Environmental Law] (Istanbul
- 10- Başer, G and Velioglu, N, An Analysis on Strategic Environmental Assessment Legislation (EU Legislation) Considering Turkey, FORESTIST 2022; 72: 97-104DOI: 10.5152/forestist.2021.21033
- 11-Yalçinkaya, N.M., N.P. Say (2018), Türkiye’de Mekansal Planlama Süreci ve Ulaşım Planlaması. Sosyal Bilimler, Siyaset ve Yönetim, (Ed. M.F. Çavuş ve M.B. Coşkun) Akademisyen Yayınevi Bilimsel Araştırmalar Kitabı, Ankara, 191-201.
- 12- Yalçinkaya,N.,M, Türkiye’de Sektörel Planlama Süreçlerine Etki Değerlendirme Sistemlerinin Entegrasyonu: Kurumsal ve Yasal Çerçeve, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi DergisiHacettepe University Journal of Economics and Administrative Sciences<https://dergipark.org.tr/tr/pub/huniibf>ISSN:1301-8752 E-ISSN:1309-6338,2020
- 13- Gonca GÜNGÖR GÖKSU ve Melike Nur DEMİREL, Çevresel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına Ulaşılmasında Yeşil Bütçelemenin Ülke Performansına Etkisi:Oecd Örneğikamu Maliye Politikaları Perspektifinden Çevresel Sürdürülebilir Kalkınma, pg: 33-38T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2023
- 14-Şişman, M. E., & Çankaya, S. (2021). Çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim (ESG) verilerinin firmaların finansal performansına etkisi: Hava yolu sektörü üzerine bir çalışma. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(1), 73–91
- 15-Velte, P. (2017). Does ESG performance have an impact on financial performance? Evidence from Germany. Journal of Global Responsibility, 8(2), 169–178
- Chauhan, B. S. (2020). Grand Challenges in Weed Management, *Frontiers in Agronomy* 1: 511678.
- Effah, E., Barrett, D.P., Peterson, P.G., Potter, M.A., Holopainen, J.K. & Clavijo McCormick, A. (2020). Effects of Two Invasive Weeds on Arthropod Community Structure on the Central Plateau of New Zealand, *Plants*, 9, 919. <https://doi.org/10.3390/plants9070919>
- Kumar Rai, P. & Singh, J.S. (2020). Invasive alien plant species: Their impact on environment, ecosystem services and human health. Ecol Indic. 2020 Apr;111:106020. doi: 10.1016/j.ecolind.2019.106020. Epub 2020 Jan 9. PMID: 32372880; PMCID: PMC7194640.

- Beckie, H.J., Flower, K.C. & Ashworth, M.B. (2020). Farming without Glyphosate? *Plants* 9, no. 1: 96. <https://doi.org/10.3390/plants9010096>
- HRAC, 2024. Herbicide Site of Action Classification Systems in Australia, Canada, and the HRAC Global System. <https://www.weedscience.org/Pages/SOA-Description.aspx>
- Green, J. M. (2014). Current State of Herbicides in Herbicide-Resistant Crops. *Pest Management Science* 70(9): 1351–57. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/ps.3727>
- Peterson, M.A., Collavo, A., Ovejero, R., Shivrain, V. & Walsh, M.J. (2018). The challenge of herbicide resistance around the World. *Pest Management Science* 74(10): 2246–59. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/ps.4821>
- Ofosu, R., Agyemang, E.D., Márton, A., Pásztor, G., Taller, J. & Kazinczi, G. (2023). Herbicide Resistance: Managing Weeds in a Changing World. *Agronomy*, 13, 1595. <https://doi.org/10.3390/agronomy13061595>
- Jurewicz, J. & Wojciech, H. (2008). Prenatal and Childhood Exposure to Pesticides and Neurobehavioral Development: Review of Epidemiological Studies. *International journal of occupational medicine and environmental health* 21(2): 121–32. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18614459/>
- Costas-Ferreira C., Durán R. & Faro L.R.F. (2022). Toxic effects of glyphosate on the nervous system: a systematic review. *International Journal of Molecular Sciences*. 2022;23(9):p. 4605. <https://doi.org/10.3390/ijms23094605>
- Fagundes, T.R., Kawassaki, A.C.B., Concato, V.M., Assolini, J. P., Silva, T.F., Gonçalves, M.D.& Carolina, P. (2023). Impact of Pesticides on Immune-Endocrine Disorders and Its Relationship to Cancer Development. *Handbook of Cancer and Immunology*: Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-80962-1_122-1
- Solerte, M.L. & Cosmi, E. (2023). Endocrine-Disrupting Chemicals and the Offsprings: Prenatal Exposure. *Environment Impact on Reproductive Health*: 169–209. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-36494-5_9
- Bruggen, A.H.C.V., He, M.M., Shin, K., Mai, V., Jeong, K.C., Finckh, M.R. & Morris, J.G. (2018). Environmental and health effects of the herbicide glyphosate. *Sci Total Environ*. 616–617:255–68. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2017.10.309> .
- Qi, Y., li, J., Guan, X., Yan, B., Fu, G., He, J., Du, L., Zhao, C., & Zhang, D. (2020). Effects of herbicides on non-target plant species diversity and the community composition of fallow fields in northern China. *Scientific Reports*. 10. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-67025-2>

- Ramesh, K., Matloob, A., Aslam, F., Florentine, S.K. & Chauhan, B.S. (2017) Weeds in a changing climate: vulnerabilities, consequences, and implications for future weed management. *Frontiers in Plant Science*, 8, 234595.
- Bagavathiannan, M.V., and Davis, A.S. (2018). An Ecological Perspective on Managing Weeds during the Great Selection for Herbicide Resistance. *Pest Management Science* 74(10): 2277–86. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/ps.4920>
- MacLaren, C., Storkey, J., Menegat, A., Metcalfe, H. & Dehnen-Schmutz, K. (2020). An ecological future for weed science to sustain crop production and the environment. A review. *Agronomy for Sustainable Development - ASD*. 40, p. article 24. <https://doi.org/10.1007/s13593-020-00631-6>
- Nath, C.P., Singh, R.G., Choudhary, V.K., Datta, D., Nandan, R., Singh, S.S. (2024). Challenges and Alternatives of Herbicide-Based Weed Management. *Agronomy*, 14, 126. <https://doi.org/10.3390/agronomy14010126>
- Nath, Chaitanya Prasad et al. 2024. “Challenges and Alternatives of Herbicide-Based Weed Management.” *Agronomy* 2024, Vol. 14, Page 126 14(1): 126. <https://www.mdpi.com/2073-4395/14/1/126/html>
- Peters, K., Breitsamer, L. & Gerowitt, B. (2014). Impact of climate change on weeds in agriculture: a review. *Agronomy for Sustainable Development*. 34, 707–721. <https://doi.org/10.1007/s13593-014-0245-2>
- Varanasi, A., Prasad, P.V. Vara & Jugulam. M. (2016). Impact of Climate Change Factors on Weeds and Herbicide Efficacy. *Advances in Agronomy* 135: 107–46. <http://dx.doi.org/10.1016/bs.agron.2015.09.002>
- Vigneault, C. & Benoît, D.L. (2001). Electrical Weed Control: Theory and Applications. In: Vincent, C., Panneton, B., Fleurat-Lessard, F. (eds) *Physical Control Methods in Plant Protection*. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-662-04584-8_12
- Dykes, F.D., Lazzara, A., Ahmann, P., Blumenstein, B., Schwartz, J. & Brann, A. (1980). Intraventricular Hemorrhage: A Prospective Evaluation of Etiopathogenesis. *Pediatrics*. 66 (1): 42–49. <https://doi.org/10.1542/peds.66.1.42>
- Akinlaja, J., & Sachs, F. (1998). The breakdown of cell membranes by electrical and mechanical stress. *Biophysical journal*, 75(1), 247-254. [https://doi.org/10.1016/S0006-3495\(98\)77511-3](https://doi.org/10.1016/S0006-3495(98)77511-3)
- [24] Sahin, H. (2022). Investigation of the effectiveness of AC/DC electric current as a weed control method using NDVI technique. *Advances in Weed Science*. 40, e020220112. <https://doi.org/10.51694/AdvWeedSci/2022;40:00018>
- [25] Yudaev, I., Daus, Y., Panchenko, V. & Bolshev. V. (2023). Influence of Factors Determining Weeds' Plant Tissue Reaction to the Electric Pulse Damage Impact.” *Agriculture*, Vol. 13, Page 1099 13(5): 1099. <https://www.mdpi.com/2077-0472/13/5/1099/html>

- [26] Sahin, H., & Yalinkılıç, M. (2017). Using Electric Current as a Weed Control Method. *European Journal of Engineering and Technology Research* 2(6): 59–64. <https://ej-eng.org/index.php/ejeng/article/view/379>
- [27] Vigneault, C., Benoit, D. L. & McLaughlin, N. B. (1990). Energy Aspects of Weed Electrocution. *Reviews of Weed Science* 5: 15–26.
- [28] Bauer, M.V., Marx, C., Bauer, F.V., Flury, D.M., Ripken, T., Streit, B. (2020). Thermal weed control technologies for conservation agriculture-a review. *Weed Research* 60(4): 241–50. <https://doi.org/10.1111/wre.12418>
- [29] Reed, J. 2009. Desk Study: Electrical weed control in Field Vegetables. *Final report*, November 2009, Great Britain.
- [30] Bloomer, D.J., Harrington, K.C., Ghanizadeh, H. & James, T.K. (2022). Micro Electric Shocks Control Broadleaved and Grass Weeds. *Agronomy*, 12, 2039. <https://doi.org/10.3390/agronomy12092039>
- [31] Bloomer, D. J., Harrington, K. C., Ghanizadeh, H., & James, T. K. (2024). Robots and shocks: emerging non-herbicide weed control options for vegetable and arable cropping. *New Zealand Journal of Agricultural Research*, 67(1), 81-103. <https://doi.org/10.1080/00288233.2023.2252769>
- [32] Coleman, G. R., Stead, A., Rieger, M. P., Xu, Z., Johnson, D., Brooker, G. M.,... & Walsh, M. J. (2019). Using energy requirements to compare the suitability of alternative methods for broadcast and site-specific weed control. *Weed Technology*, 1-18. <https://doi.org/10.1017/wet.2019.131>
- [33] Judaev, I. V. (2008). The definition of electro impulses used in weed control. *Journal of Agricultural Sciences*, Belgrade, 53(1), 37-44. <https://doi.org/10.2298/JAS0801037J>
- [34] Lati, R. N., Rosenfeld, L., David, I. B., & Bechar, A. (2021). Power on! Low-energy electrophysical treatment is an effective new weed control approach. *Pest Management Science*, 77(9), 4138-4147. <https://doi.org/10.1002/ps.6451>
- [35] Lehnhoff, E. A., Neher, P., Indacochea, A., & Beck, L. (2022). Electricity as an effective weed control tool in non-crop areas. *Weed Research*, 62(2), 149-159. <https://doi.org/10.1111/wre.12523>
- [36] Mizuno, A., Nagura, A., Miyamoto, T., Chakrabarti, A., Sato, T., Kimura, K., ... & Kobayashi, M. (1993). A portable weed control device using high frequency AC voltage. In Conference Record of the 1993 IEEE Industry Applications Conference Twenty-Eighth IAS Annual Meeting (pp. 2000-2003). IEEE. Doi:10.1109/IAS.1993.299136
- [37] Barker, A.V. & Craker, L.E. (1991). Inhibition of Weed Seed Germination by Microwaves. *Agronomy Journal* 83(2): 302–5. <https://doi.org/10.2134/agronj1991.00021962008300020008x>

- [38] Rana, A. & Jeffrey F. D. (2017). Determining the Microwave Radiations Exposure Level Needed for Weed Control Using a Stationary and Running Belt Microwave Radiations Applicator System. *Journal of Environmental Horticulture* 35(2): 58–65. <https://doi.org/10.24266/0738-2898-35.2.58>
- [39] Taheri, S., McFarlane, D.C., Mattner, S.W. & Brodie, G. L. (2022). Potential of Microwave Heating and Plasma for Biosecurity Applications. *Thermo* 2022, Vol. 2, Pages 312-333 2(3): 312–33. <https://doi.org/10.3390/thermo2030022>
- [40] Sartorato, I., Zanin, G., Baldoin, C., & De Zanche, C. (2006). Observations on the potential of microwaves for weed control. *Weed Research*, 46(1), 1-9. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3180.2006.00484.x>
- [41] TES, 2024. The Electromagnetic Spectrum - Physics LibreTexts. https://phys.libretexts.org/Courses/Prince_Georges_Community_College/PHY_2040%3A_General_Physics_III/03%3A_Electromagnetic_Waves/3.1%3A_The_Electromagnetic_Spectrum
- [42] Pournoori, N., Delavari, H., & Madah, M. (2023). Radio wave/microwave-involved methods for cancer diagnosis. In *Electromagnetic Waves-Based Cancer Diagnosis and Therapy* (pp. 1-64). *Academic Press*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-99628-0.00002-2>
- [43] Mullin, J. (1995). Microwave processing. In *New methods of food preservation* (pp. 112-134). Boston, MA: Springer US. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4615-2105-1_6
- [44] Urugo, M. M., Emire, S. A., & Tringo, T. T. (2021). Microwave processing of food and biological materials: Principles and various processing applications. *Croatian journal of food science and technology*, 13(2), 253-267. <https://doi.org/10.17508/CJFST.2021.13.2.09>
- [45] Kaleita, A. L., Tian, L. F., & Hirschi, M. C. (2005). Relationship between soil moisture content and soil surface reflectance. *Transactions of the ASAE*, 48(5), 1979-1986. <https://dr.lib.iastate.edu/handle/20.500.12876/1037>
- [46] Ascard, J. (1994). Dose–response models for flame weeding in relation to plant size and density. *Weed Research*, 34(5), 377-385. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3180.1994.tb02007.x>
- [47] Kolberg, R. L., & Wiles, L. J. (2002). Effect of steam application on cropland weeds. *Weed Technology*, 16(1), 43-49. [https://doi.org/10.1614/0890-037X\(2002\)016\[0043:EOSAOC\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1614/0890-037X(2002)016[0043:EOSAOC]2.0.CO;2)
- [48] Hansson, D., & Ascard, J. (2002). Influence of developmental stage and time of assessment on hot water weed control. *Weed Research*, 42(4), 307-316. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3180.2002.00290.x>
- [49] ASCARD. (1998). Comparison of flaming and infrared radiation techniques for thermal weed control. *Weed Research*, 38(1), 69-76. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3180.1998.00073.x>

- [50] Ascard, J. (1997). Flame weeding: effects of fuel pressure and tandem burners. *Weed Research*, 37(2), 77-86. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3180.1996.d01-5.x>
- [51] Bityurin, N. (2005). 8 Studies on laser ablation of polymers. Annual Reports Section" C"(Physical Chemistry), 101, 216-247. <https://doi.org/10.1039/B408910N>
- [52] Zhou, R., Li, F.P. & Hong, M.H. (2017). Laser Interaction with Materials and Its Applications in Precision Engineering. Scientia Sinica: Physica, *Mechanica & Astronomica*, 47(2), 25-34.
- [53] Adachi, C., Sandanayaka, A. S., Yazdani, S. A., Mamada, M., & Matsushima, T. (2022). Materials design of organic lasers aimed at low lasing threshold. *Journal of Synthetic Organic Chemistry, Japan*, 80(11), 1065-1074. <https://doi.org/10.5059/yukigoseikyokaishi.80.1065>
- [54] Chu, B. (2011). Laser Light Scattering: *Basic Principles and Practice* (2ed edition). New York, NY: Dower Publications, Inc.
- [55] Bachmann, F., Loosen, P. & Poprawe, R. (2007) High Power Diode Lasers. *Springer Science + Business Media*, LLC., New York, 17-20. <http://dx.doi.org/10.1007/978-0-387-34729-5>
- [56] Heisel, T., Schou, J., Christensen, S., & Andreasen, C. (2001). Cutting weeds with CO₂ laser. *Weed Res.* 41, 19–29. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3180.2001.00212.x>
- [57] Wöltjen, C., Haferkamp, H., Rath, T. & Herzog, D. (2008). Plant growth depression by selective irradiation with CO₂ and diode laser. *Biosystems Eng.* 110, 316–324. <https://doi.org/10.1016/j.biosystemseng.2008.08.006>
- [58] Coleman, G., Betters, C., Squires, C., Leon-Saval, S., and Walsh, M. (2021). Low energy laser treatments control of annual ryegrass (*Lolium rigidum*). *Front. Agron.* 2, e601542. <https://doi.org/10.3389/fagro.2020.601542>
- [59] Andreasen, C., Scholle, K., Saberi, M. (2022). Laserweeding with small autonomous vehicles: Friends or foes? *Front. Agron.* 4. <https://doi.org/10.3389/fagro.2022.841086>
- [60] Wieliczka, D. M., Weng, S., and Querry, M. R. (1989). Wedge shaped cell for highly absorbent liquids: infrared optical constants of water. *Appl. Optics* 28, 1714–1719. <https://doi.org/10.1364/AO.28.001714>
- [61] Hansson, D., and J. E. Mattsson. (2003). "Effect of Air Temperature, Rain and Drought on Hot Water Weed Control." *Weed Research* 43(4): 245–51. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3180.2003.00339.x>
- [62] Page ER, Cerrudo D, Westra P, Loux, M., Smith, K., Foresman, C., Wright, H., Swanton, C.J. (2012). Why Early Season Weed Control Is Important in Maize. *Weed Science.* 2012;60(3):423-430. <https://doi.org/10.1614/WS-D-11-00183.1>

- [63] Lv, S., Zeng, Y., Wen, J., Zhao, H. & Su, Z. (2018). Estimation of Penetration Depth from Soil Effective Temperature in Microwave Radiometry. *Remote Sens.* 10, 519.. <https://doi.org/10.3390/rs10040519>
- [64] Sahin, H. (2021). Comparative Analysis of Microwave and Electric Arc as a New Method in Weed Control. *European Journal of Engineering and Technology Research*, 6(2), 132–135. <https://doi.org/10.24018/ejeng.2021.6.2.2369>
- [65] Mathiassen, S.; Bak, T.; Christensen, S.; Kudsk, P. The effect of laser treatment as a weed control method. *Biosyst. Eng.* 2006, 95, 497–505. <https://doi.org/10.1016/j.biosystemseng.2006.08.010>
- [66] Marx, C., Barcikowski, S., Hustedt, M., Haferkamp, H., & Rath, T. (2012). Design and application of a weed damage model for laser-based weed control. *Biosystems Engineering*, 113(2), 148-157. <https://doi.org/10.1016/j.biosystemseng.2012.07.002>
- [67] Wöltjen, C., Haferkamp, H., Rath, T., & Herzog, D. (2008). Plant growth depression by selective irradiation of the meristem with CO₂ and diode lasers. *Biosystems engineering*, 101(3), 316-324. <https://doi.org/10.1016/j.biosystemseng.2008.08.006>
- [68] Langner, H., Detlef, E., Michael, H. and Andreas, K. (2006). The thermal effect of laser radiation on plants. *Landtechnik*, 5, 252-253.

References

- Achenbach, P., Wenker, J., & Rüter, S. (2018). The effect of material choices and building design on the environmental performance of timber and concrete multi-storey buildings. *International Journal of Life Cycle Assessment*, 23, 1994-2008.
- Adhikari, N., & Steffen, C. (2020). Minimizing hurricane impacts on single-family residential buildings: A comparison of three archetypes. *Natural Hazards Review*, 21(1), 04020002.
- Ajayi, S. O., Oyedele, L. O., & Ilori, A. O. (2019). Reducing embodied energy and carbon emissions in construction: A systematic review of approaches, methods and tools. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 92, 946-961.
- Al-Huthaifi, H., & Altan, H. (2021). Building Environmental Performance Assessment using Life Cycle Assessment (LCA): A critical review. *Building and Environment*, 190, 107541.
- Allen, E., & Iano, J. (2019). *Fundamentals of building construction: Materials and methods*. John Wiley & Sons.
- Amiri, A., Brattebø, H., & Xue, Z. (2021). Using Life Cycle Assessment (LCA) to evaluate LEED's effectiveness in reducing the environmental impact of buildings. *Journal of Environmental Management*, 292, 112748.

- Anand, C. K., & Amor, B. (2017). Recent developments, future challenges and opportunities for Life Cycle Assessment of buildings: A critical review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 67, 408-416.
- Apanavičienė, R., Maliejus, M., & Fokaides, P. A. (2020). Green Building Rating Systems: LEED vs. BREEAM vs. DGNB vs. SBTool. In *Sustainability, Energy and Architecture* (pp. 13-45). Springer, Cham.
- Asdrubali, F., Baldassarri, C., & Fthenakis, V. (2013). Life cycle analysis in the construction sector: Guiding the development of an eco-labelling scheme. *Energy and Buildings*, 64, 61-72.
- Bahmani, P., & Tremblay, R. (2016). Full-scale shake table tests of timber buildings: Seismic performance assessment. ***Journal of Earthquake Engineering***, 20(3), 389-409.
- Black, R. G., Kasal, B., & Pei, S. (2010). Timber frame buildings and seismic performance. In *Timber Engineering* (pp. 145-160). Springer.
- Bolvardi, V., & Wong, C. (2018). Seismic performance evaluation of twelve-story cross-laminated timber apartment buildings in California. ***Journal of Structural Engineering***, 144(4), 04018015.
- Ciroth, A. (2007). ICT for environment in life cycle applications openLCA—A new open source software for life cycle assessment. *The international journal of life cycle assessment*, 12(4), 209-210. <https://doi.org/10.1065/lca2007.06.337>
- Concu, G. (2017). The impact of structural timber on building energy efficiency: A case study. *Construction and Building Materials*, 156, 312-321.
- Derbez, M., Wallner, D., & Opitz, M. (2014). Thermal comfort in timber-framed houses: A case study in Pays-de-la-Loire, France. *Energy and Buildings*, 82, 416-425.
- Díaz-Ramírez, M. C., Ferreira, V. J., García-Armingol, T., López-Sabirón, A. M., & Ferreira, G. (2020). Environmental assessment of electrochemical energy storage device manufacturing to identify drivers for attaining goals of sustainable materials 4.0. *Sustainability*, 12(1), 342.
- Freire-Guerrero, A., Alba-Rodríguez, M. D., & Marrero, M. (2019). Life cycle assessment of a concrete and steel structure for a Spanish high-rise building. *Materials*, 12(6), 881.
- Frenette, C., Tremblay, R., & Lepage, R. (2010). Comparison of energy efficiency and environmental impacts of five timber wall assemblies. In *Building Performance Analysis* (pp. 195-207). Elsevier.
- Gaston, C. (2014). Survey of structural and non-structural architectural elements in non-residential buildings. *Journal of Architectural Engineering*, 20(4), 04014002.

- Gómez, N., Pröttsch, M., & Rautenstrauch, C. (2004). Life cycle assessment of coatings with Umberto® software. *Progress in Organic Coatings*, 49(1), 12-16.
- Gültekin, A. B., & Çelebi, N. (2006). Life cycle assessment as a tool for sustainable construction. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 3(3), 239-252.
- Holstov, A., Bridgens, B., & Farmer, G. (2017). Hygromorphic wood composites for adaptive architecture: A case study in Newcastle, UK. **Building and Environment**, 112, 26-35.
- Huber, M., & Svensson, S. (2020). Dynamic analysis of eight-story platform-framed CLT buildings in Sweden: Overlay connections between floor panels. **Journal of Structural Engineering**, 146(7), 04020102.
- International Organization for Standardization (ISO). (2006). ISO 14040: Environmental management - Life cycle assessment - Principles and framework.
- Kalkınma Bakanlığı (2018). On birinci kalkınma planı (2019-2023) Ormanlık ve Orman Ürünleri Çalışma Grubu Raporu.
- Klingner, R. E., Ellingwood, B. R., & Almufti, I. (2013). Timber frame building: Seismic test results and implications for design. *Structural Engineering International*, 23(2), 137-146.
- Leskovar, V. Z., & Premrov, M. (2019). Life cycle assessment of massive panel wood construction systems in Maribor, Slovenia: A thermal properties analysis. **Journal of Cleaner Production**, 220, 302-311.
- Li, Z., Wu, Y., & Ding, Z. (2018). A comprehensive review of the recent advances in green building design, construction, and operation. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 15(1), 85-102.
- Ljunggren, F., & Ågren, A. (2011). Impact sound insulation in lightweight timber frame buildings. In *Building Acoustics* (pp. 85-94). Taylor & Francis.
- Lupíšek, A., & Stegnar, G. (2016). Hybrid structure in passive design family houses: Combining concrete, timber, and timber-based envelope. **Energy and Buildings**, 128, 250-258.
- Marsh, E., Allen, S., & Hattam, L. (2023). Tackling uncertainty in life cycle assessments for the built environment: A review. *Building and Environment*, 231, 109941.
- Maskell, D., Walker, P., & Heath, A. (2015). Development and performance of pre-fabricated straw bale panel systems in the UK. *Construction and Building Materials*, 84, 243-250.
- Mayo, J. (2015). *Solid wood: Case studies in mass timber architecture, technology and design*. Routledge.

- Minunno, R., O'Grady, T., Morrison, G. M., & Gruner, R. L. (2021). The life cycle impact of building materials and construction processes on energy consumption and carbon emissions. *Building and Environment*, 196, 107760.
- Mirabella, N., Allacker, K., De Troyer, F., & Spirinckx, C. (2018). Life cycle assessment of energy consumption and CO₂ emissions from building construction and maintenance in Europe. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 13(5), 748-757.
- Morrell, S. (2017). *Sustainable buildings: Design, construction and operation*. CRC Press.
- Murdock, E., Lemphers, N., & Hurford, D. (2019). Global status report for buildings and construction 2019. International Energy Agency (IEA) and the United Nations Environment Programme (UNEP).
- Nawarathna, C., Alwan, Z., Gledson, B., & Fernando, T. (2021). Comparative life cycle assessment (LCA) of three building energy efficiency retrofit strategies in New Zealand. *Building and Environment*, 202, 108002.
- Nazari, S. S. H., Hutchinson, T. C., & Christopoulos, C. (2015). Seismic behavior of two-story timber frame buildings with hybrid CLT walls and traditional timber frame construction. *Engineering Structures*, 94, 60-73.
- Nejat, P., Jomehzadeh, F., Taheri, M. M., Gohari, M., & Majid, M. Z. A. (2015). A global review of energy consumption, CO₂ emissions and policy in the residential sector (with an overview of the top ten CO₂ emitting countries). *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 43, 843-862.
- Achenbach, P., Wenker, J., & Rüter, S. (2018). The effect of material choices and building design on the environmental performance of timber and concrete multi-storey buildings. *International Journal of Life Cycle Assessment*, 23(11), 1994-2008.
- Adhikari, N., & Steffen, C. (2020). Minimizing hurricane impacts on single-family residential buildings: A comparison of three archetypes. *Natural Hazards Review*, 21(1), 04020002.
- Ajayi, S. O., Oyedele, L. O., & Ilori, A. O. (2019). Reducing embodied energy and carbon emissions in construction: A systematic review of approaches, methods, and tools. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 92, 946-961.
- Al-Huthaifi, H., & Altan, H. (2021). Building environmental performance assessment using Life Cycle Assessment (LCA): A critical review. *Building and Environment*, 190, 107541.
- Allen, E., & Iano, J. (2019). *Fundamentals of building construction: Materials and methods*. John Wiley & Sons.
- Amiri, A., Brattebø, H., & Xue, Z. (2021). Using Life Cycle Assessment (LCA) to evaluate LEED's effectiveness in reducing the environmental impact of buildings. *Journal of Environmental Management*, 292, 112748.

- Anand, C. K., & Amor, B. (2017). Recent developments, future challenges and opportunities for Life Cycle Assessment of buildings: A critical review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 67, 408-416.
- Apanavičienė, R., Maliejus, M., & Fokaides, P. A. (2020). Green building rating systems: LEED vs. BREEAM vs. DGNB vs. SBTool. In *Sustainability, energy, and architecture* (pp. 13-45). Springer, Cham.
- Asdrubali, F., Baldassarri, C., & Fthenakis, V. (2013). Life cycle analysis in the construction sector: Guiding the development of an eco-labelling scheme. *Energy and Buildings*, 64, 61-72.
- Bahmani, P., & Tremblay, R. (2016). Full-scale shake table tests of timber buildings: Seismic performance assessment. *Journal of Earthquake Engineering*, 20(3), 389-409.
- Black, R. G., Kasal, B., & Pei, S. (2010). Timber frame buildings and seismic performance. In *Timber engineering* (pp. 145-160). Springer.
- Bolvardi, V., & Wong, C. (2018). Seismic performance evaluation of twelve-story cross-laminated timber apartment buildings in California. *Journal of Structural Engineering*, 144(4), 04018015.
- Ciroth, A. (2007). ICT for environment in life cycle applications openLCA—A new open source software for life cycle assessment. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 12(4), 209-210. <https://doi.org/10.1065/lca2007.06.337>
- Concu, G. (2017). The impact of structural timber on building energy efficiency: A case study. *Construction and Building Materials*, 156, 312-321.
- Derbez, M., Wallner, D., & Opitz, M. (2014). Thermal comfort in timber-framed houses: A case study in Pays-de-la-Loire, France. *Energy and Buildings*, 82, 416-425.
- Freire-Guerrero, A., Alba-Rodríguez, M. D., & Marrero, M. (2019). Life cycle assessment of a concrete and steel structure for a Spanish high-rise building. *Materials*, 12(6), 881.
- Frenette, C., Tremblay, R., & Lepage, R. (2010). Comparison of energy efficiency and environmental impacts of five timber wall assemblies. In *Building performance analysis* (pp. 195-207). Elsevier.
- Gaston, C. (2014). Survey of structural and non-structural architectural elements in non-residential buildings. *Journal of Architectural Engineering*, 20(4), 04014002.
- Gómez, N., Pröttsch, M., & Rautenstrauch, C. (2004). Life cycle assessment of coatings with Umberto® software. *Progress in Organic Coatings*, 49(1), 12-16.

- Gültekin, A. B., & Çelebi, N. (2006). Life cycle assessment as a tool for sustainable construction. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 3(3), 239-252.
- Holstov, A., Bridgens, B., & Farmer, G. (2017). Hygromorphic wood composites for adaptive architecture: A case study in Newcastle, UK. *Building and Environment*, 112, 26-35.
- Huber, M., & Svensson, S. (2020). Dynamic analysis of eight-story platform-framed CLT buildings in Sweden: Overlay connections between floor panels. *Journal of Structural Engineering*, 146(7), 04020102.
- International Organization for Standardization (ISO). (2006). *ISO 14040: Environmental management - Life cycle assessment - Principles and framework*.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018). *On birinci kalkınma planı (2019-2023) Orman Ürünleri Çalışma Grubu Raporu*.
- Klingner, R. E., Ellingwood, B. R., & Almufti, I. (2013). Timber frame building: Seismic test results and implications for design. *Structural Engineering International*, 23(2), 137-146.
- Leskovic, V. Z., & Premrov, M. (2019). Life cycle assessment of massive panel wood construction systems in Maribor, Slovenia: A thermal properties analysis. *Journal of Cleaner Production*, 220, 302-311.
- Li, Z., Wu, Y., & Ding, Z. (2018). A comprehensive review of the recent advances in green building design, construction, and operation. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 15(1), 85-102.
- Ljunggren, F., & Ågren, A. (2011). Impact sound insulation in lightweight timber frame buildings. In *Building acoustics* (pp. 85-94). Taylor & Francis.
- Lupíšek, A., & Stegnar, G. (2016). Hybrid structure in passive design family houses: Combining concrete, timber, and timber-based envelope. *Energy and Buildings*, 128, 250-258.
- Marsh, E., Allen, S., & Hattam, L. (2023). Tackling uncertainty in life cycle assessments for the built environment: A review. *Building and Environment*, 231, 109941.
- Maskell, D., Walker, P., & Heath, A. (2015). Development and performance of pre-fabricated straw bale panel systems in the UK. *Construction and Building Materials*, 84, 243-250.
- Mayo, J. (2015). *Solid wood: Case studies in mass timber architecture, technology and design*. Routledge.
- Minunno, R., O'Grady, T., Morrison, G. M., & Gruner, R. L. (2021). The life cycle impact of building materials and construction processes on energy consumption and carbon emissions. *Building and Environment*, 196, 107760.

- Mirabella, N., Allacker, K., De Troyer, F., & Spirinckx, C. (2018). Life cycle assessment of energy consumption and CO₂ emissions from building construction and maintenance in Europe. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 13(5), 748-757.
- Morrell, S. (2017). *Sustainable buildings: Design, construction and operation*. CRC Press.
- Murdock, E., Lemphers, N., & Hurford, D. (2019). *Global status report for buildings and construction 2019*. International Energy Agency (IEA) and the United Nations Environment Programme (UNEP).
- Nawarathna, C., Alwan, Z., Gledson, B., & Fernando, T. (2021). Comparative life cycle assessment (LCA) of three building energy efficiency retrofit strategies in New Zealand. *Building and Environment*, 202, 108002.
- Nazari, S. S. H., Hutchinson, T. C., & Christopoulos, C. (2015). Seismic behavior of two-story timber frame buildings with hybrid CLT walls and traditional timber frame construction. *Engineering Structures*, 94, 60-73.
- Nejat, P., Jomehzadeh, F., Taheri, M. M., Gohari, M., & Majid, M. Z. A. (2015). A global review of energy consumption, CO₂ emissions and policy in the residential sector (with an overview of the top ten CO₂ emitting countries). *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 43, 843-862.
- Newcombe, M. P., Pampanin, S., & Buchanan, A. H. (2010). Seismic performance of six-storey timber buildings. In *Advanced structural engineering* (pp. 1103-1115). Wiley.
- Obe, R. M., de Brito, M. A., Silva, C. A., & Lye, J. (2019). Building sustainability assessment: An overview. In *Building sustainable cities of the future* (pp. 149-170). Springer, Cham.
- Oğuz, H., & Tanaçan, L. (2020). Assessment of life cycle environmental impacts of buildings with life cycle assessment (LCA) methodology: A case study for Turkey. *Journal of Environmental Management*, 255, 109872.
- Opher, T., Shapira, A., & Shinar, D. (2021). Carbon emissions from construction and demolition waste management: A systematic review. *Environmental Research*, 197, 111027.
- Pal, S., Rissanen, M., & Lahdensivu, J. (2017). Life cycle optimization of three-story mansion: Comparison of reinforced concrete, cross-laminated timber, and steel. *Sustainability*, 9(12), 2335.
- Pollini, L., & Rognoli, V. (2021). Materials experience and sustainability: Material-driven design applied to the development of sustainable building materials. *Materials & Design*, 208, 109911.
- Rajagopalan, S., & Kelley, S. S. (2017). Material sustainability analysis of mixed-use nine-story building: Cross-laminated timber, steel-glass, and reinforced concrete systems. *Building and Environment*, 125, 12-20.

- Rasmussen, F. N., & Madsen, B. (2020). Evaluating carbon footprint in residential buildings: Use of wood-plastic composite boards and recycled materials. *Sustainable Cities and Society*, 53, 101884.
- Schiavoni, S., Corrado, V., & Croce, S. (2017). Evaluation of exterior cladding for end-of-life shipping containers in Perugia, Italy. *Energy and Buildings*, 155, 343-353.
- Shah, D. U., & Adhikari, N. (2016). Thermal conductivity and mechanical properties of various bamboo composites: A comparative analysis. *Composites Science and Technology*, 133, 106-116.
- Silva, A. C., Nunes, R. P., da Silva Moris, A. R., Moro, R. C., & Piekarski, C. M. (2017). A qualitative comparison of LCA software tools: GaBi, SimaPro, Umberto, and openLCA. *Journal of Cleaner Production*, 176, 393-403.
- Simonen, K. (2014). *Life cycle assessment*. Routledge.
- Simonen, K., Rodriguez, B. X., & De Wolf, C. (2017). Embodied carbon of buildings and infrastructure: International review of methods for standardization. *Building and Environment*, 117, 104-112.
- Sinha, R., Lennartsson, M., & Frostell, B. (2016). Environmental footprint: A tool for measuring sustainability in the built environment. *Sustainability*, 8(9), 932.
- Song, W., Peng, Y., & Xu, F. (2013). Development of a green building assessment system in China. *Sustainable Cities and Society*, 7, 22-31.
- Spatari, S., Betz, J. H., Florin, N. H., Baitz, M., & Faltenbacher, M. (2001). GaBi 3: A software system for life cycle engineering. *Environmental Science & Technology*, 35(3), 448-453.
- Stokke, D. D., Wu, Q., & Han, G. (2013). *Introduction to wood and natural fiber composites*. John Wiley & Sons.
- Strömberg, J., & Paulsen, J. (2002). SimaPro 5.0: LCA software for product and process optimization. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 7, 333-339.
- Susanto, H., & Lubis, M. S. (2018). Environmental impact of sustainable construction materials in urban areas. *MATEC Web of Conferences*, 195, 03002.
- Takano, A., Winter, S., Hughes, M., & Kasanen, R. (2015). Comparison of the environmental performance of building materials and structures in a hypothetical building model in Finland. *Environmental Impact Assessment Review*, 55, 111-119.
- Vieira, C. S., Calmon, J. L., & Coelho, F. Z. (2016). The environmental performance of construction and demolition waste recycling in Brazil: An LCA approach. *Waste Management*, 51, 19-27.

- Viot, P., Lefeuvre, A., & Creusillet, B. (2015). Investigation of thermal bridges in timber frame constructions: A comparative analysis of different insulation techniques. *Energy and Buildings*, 86, 704-710.
- Wackernagel, M., & Rees, W. E. (1998). *Our ecological footprint: Reducing human impact on the earth*. New Society Publishers.
- Wallhagen, M., Glaumann, M., & Malmqvist, T. (2011). Influence of construction materials on the life cycle energy balance of a building. *Building Research & Information*, 39(5), 542-557.
- Wang, J., & Ge, H. (2018). Evaluation of I-beam wall systems in Southern Ontario: A stochastic modeling approach using DELPHIN. *Journal of Building Performance Simulation*, 11(6), 739-750.
- World Economic Forum (WEF). (2016). *Shaping the future of construction: A breakthrough in mindset and technology*.
- Zambrano-Monserrate, M. A., Ruano, M. A., Ormeño-Candelario, V., & Sanchez-Loor, D. (2020). The ecological footprint as an indicator of environmental sustainability. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(4), 1242.
- Zhen, J., & Zhang, Y. (2018). Energy-saving performance of lightweight timber building envelopes in Harbin, China. *Energy and Buildings*, 169, 59-66.
- URL 1: <http://www.franciscoblaha.info/blog/2017/3/10/the-use-of-life-cycle-assessment-lca-in-fisheries>. (Accessed: 01.01.2023)

REFERENCES

- Alpak E. M., Düzenli T., Mumcu S. (2020). Raising awareness of seating furniture design in landscape architecture education: physical, activity-use and meaning dimensions, *International Journal of Technology And Design Education*, 30(3): 587-611.
- Alpak, E. M., Özkan, D. G., & Düzenli, T. (2018). Systems approach in landscape design: a studio work. *International Journal of Technology and Design Education*, 28, 593-611.
- Bayazıt, N. (1994) Endüstri ürünlerinde ve mimarlıkta tasarlama metodlarına giriş, Literatür Yayıncılık, İstanbul, Türkiye.
- Bayramoğlu, E., Seyhan, S. (2021). Peyzaj Mimarlığı Eğitiminde Çevre Tasarım Projelerinin Senaryo-Etkinlik Çeşitliliği Bakımından Değerlendirilmesi. *Journal of Academic Social Resources*, 6, 751-755.
- Bayramoğlu, E., Büyükkurt, U., & Yurdakul, N. M. (2019). Peyzaj Mimarlığı Eğitiminde Proje Tasarım Süreci: Trabzon “Karagöz Meydanı” Çevre Tasarım Projeleri. *Social Sciences*, 14(1), 15-24.
- Biket, A. P. (2019). Mimari Tasarım Atölyesinde İki Rolü Deneyimlemek. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 2(2), 1-13.

- Çorbacı, Ö. L., Dönmez, Y. (2018). Landscape Architecture Students Opinions on Campus Designs Recep Tayyip Erdoğan University Rize. *International Journal of Trend in Research and Development*, 5(2), 341-345.
- Düzenli, T., Akyol, E., Tarakçı Eren E. (2019). Peyzaj Mimarlığında Sürdürülebilirlik Ve Biyofilik Tasarım Kavramı. *The Journal of Academic Social Science*, 48(48), 43-49.
- Düzenli, T., Alpak, E. M. (2020). Peyzaj mimarlığı çevre tasarım projelerinde sentaktik ve pragmatik boyut ilişkisi. *SED Sanat Eğitimi Dergisi*, 12(1), 31-42.
- Düzenli, T., Alpak, E. M. (2021). Interpreting urban open spaces as an art object: Trabzon Pazarkapı Environmental Design Projects. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 36, 64-82.
- Düzenli, T., Alpak, E. M., Eren, T. E. (2018). Open Space in the Context of Spatial Organization. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(32), 1188-1201.
- Düzenli, T., Alpak, E. M., Özkan, D. G. (2017). Peyzaj Mimarlığında Temel Tasarım Dersinin Öğrenme Ve Yaratıcılık Sürecine Etkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (64-Ek Sayı), 1450-1460.
- Düzenli, T., Alpak, E., Çiğdem, A., Eren, E. (2018). The effect of studios on learning in design education. *Tarih Kultur Ve Sanat Araştırmaları Dergisi-Journal Of History Culture And Art Research*, 7(2), 191-204.
- Eren, E. T., Yılmaz, S., & Düzenli, T. (2023). The attitudes of landscape architecture students towards distance and face-to-face education methods and the effects of the two education methods on academic achievement in the project course. *International journal of technology and design education*, 33(3), 1221-1241.
- Gökmen, H., Süer, D., (2003), Mimarlık Eğitiminde Tasarım Stüdyolarına Farklı Yaklaşımlar, *Ege Mimarlık Dergisi*, Sayı 47, İzmir.
- Ketizman Önal, G. (2011). Yaratıcılık ve kültürel bağlamda mimari tasarım süreci. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 16(1), 155-162.
- Kurdoğlu, B. Ç., Seyhan, S., Bayramoğlu, E. (2022). The evaluation of the national garden concept in environmental design projects with scenarios. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 23(2), 13-24.
- Maller, A., 2003, *Towards a Critical Architectural Representation*, College of Architecture, University of Nebraska, Lincoln, NE 68588-0107, NE 62588-01, USA.
- Markus, T. (1969). The role of building performance measurement and appraisal in design method. *Design methods in Architecture*, 6(7), 109-117.
- Mumcu, S., Düzenli, T., Alpak, E. M. (2021). Peyzaj Mimarlığı Tasarım Stüdyosu Deneyimlerinin Yeni Tasarım Problemlerinde Kullanılması: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 11(2), 260-279.

- Öktem Erkartal, P., Durmuş, S., (2017) Mimarlık Eğitiminde Deneyisel ve Özgürleştirici Bir Tasarım Deneyimi Olarak Çalıştaylar, Mimari Tasarım Eğitimine Çağdaş Önermeler, YEM Yayın, İstanbul.
- Önal, Ketizmen G. (2010) Mimari Tasarım Eğitiminde Öğrenciye Ait Kültürel Şemanın Tasarım Sürecindeki Etkilerinin Araştırılmasında Kullanılacak Bir Yöntem, Doktora Tezi, İ.T.U., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, D. G., Alpak, E. M., Düzenli, T. (2016). Tasarım Eğitiminde Yaratıcılığın Geliştirilmesi: Peyzaj Mimarlığı Çevre Tasarımı Stüdyo Çalışması. IJASOS-International E-journal of Advances in Social Sciences, 2(4), 136-143.
- Smith S.M., Ward T.B. and Finke R.A. (1995) Creative Cognition Approach, MIT Press, Cambridge, London.
- Sönmez, E., 2007, Temsil Üzerinde Mimarlığa Bakış, İTÜ, İstanbul.

REFERENCES

- Belting, H. (2012). Contemporary art and the museum in the global age. *Disputatio*, 1(2), 16-30. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5064059>
- Knell, S. (2018). Introduction: The museum in the global contemporary. In *The contemporary museum* (pp. 1-10). Routledge.
- Van den Bosch, A. (2005). Museums: Constructing a public culture in the global age. *Third Text*, 19 (1), 81-89. <https://doi.org/10.1080/09528820412331318587>
- Lorente, J. P. (2016). *The museums of contemporary art: Notion and development*. Routledge.
- Karp, I. (Ed.). (2006). *Museum frictions: Public cultures/global transformations*. Duke University Press.
- Lounsbury, C. R. (2012). Architecture and cultural history. In M. C. Beaudry & D. Hicks (Eds.), *The Oxford handbook of material culture studies* (pp. 484-581). Oxford University Press.
- Hays, K. M. (1984). Critical architecture: Between culture and form. *Perspecta*, 21, 15-29.
- Baydar, G. (2004). The cultural burden of architecture. *Journal of architectural education*, 57(4), 19-27. <https://doi.org/10.1162/104648804323085446>
- Ermolli, S. R. (2020). *The digital culture of architecture*. Maggioli.
- Mihaila, M. (2014). City architecture as cultural ingredient. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 149, 565-569. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.08.211>
- Fyfe, G. (2004). Reproductions, cultural capital and museums: aspects of the culture of copies, *Museum and Society*, 2(1) 47-67. <https://doi.org/10.29311/mas.v2i1.2783>

- Lindsay, G. (2020). *Contemporary museum architecture and design*. Routledge.
- Patterson, M. (2020). Architecture as performance art: Evaluating “iconic power” in the development of two museums. *American Journal of Cultural Sociology*, 8(2), 158-190. <https://doi.org/10.1057/s41290-018-00067-2>
- Bianchi, P. (2024). MAXXI Rome: When a museum displays politics. In *Museums and Entrepreneurship* (pp. 35-51). Routledge.
- Ferren, A. (February 19, 2006). In Eternal Spain, Architecture on the Edge. *The New York Times*. Retrieved June 18, 2024.
- Arquitecturaviva, (2024). *Contemporary art center (MUSAC), León*. Retrieved: June 20, 2024. <https://arquitecturaviva.com/works/centro-de-arte-contemporaneo-musac-9>
- Mansilla and Tunon Architects (2005). *Castilla and Leon of contemporary art (MUSAC)*. Retrieved: June 27, 2024. <https://mansilla-tunon-architects.blogspot.com/>
- Kurokawa, K. (2015). *National Art Center, Tokyo*. Retrieved: June 28, 2024: <https://www.kisho.co.jp/page/263.html>
- Pernice, R. (2007). The issue of Tokyo Bay's reclaimed lands as the origin of urban utopias in modern Japanese architecture. *Journal of Architecture and Planning*, 72(613), 259-266. <https://doi.org/10.3130/aija.72.259>
- Kim, H., & Yeo, Y. (2019). A study on public space design strategies in Japanese National Museums-focusing on The National Museum of Western Art and The National Art Centre in Tokyo. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 18 (2), 121-127. <https://doi.org/10.1080/13467581.2019.1601567>
- McClellan, A. (2012) Museum Expansion in the Twenty-First Century: Abu Dhabi, *Journal of Curatorial Studies*, 1(3) 271-293. https://doi.org/10.1386/jcs.1.3.271_1
- Ajana, B. (2015). Branding, legitimation and the power of museums: The case of the Louvre Abu Dhabi. *Museum & Society*, 13 (3), 316-335. <https://doi.org/10.29311/mas.v13i3.333>
- Abourezk, A. (2017). *The engineering behind the Louvre Abu Dhabi's striking geometric dome*. Retrieved: August 24, 2024. <https://www.arch-daily.com/886180/the-engineering-behind-the-louvre-abu-dhabis-striking-geometric-dome>
- Underwood, D. (2014). Civilizing Rio De Janeiro: Four centuries of conquest through Architecture. *Art Journal*, 51(4), 48-56. <https://doi.org/10.1080/00043249.1992.10791597>

- Settle, Z. (2016). *15 Must-See Rio de Janeiro landmarks*. Retrieved: August 26, 2024. <https://www.architecturaldigest.com/gallery/must-see-rio-de-janeiro-landmarks>
- Calatrava, S. (2015). *Museu do Amanhã, Rio de Janeiro*. Retrieved: August 24, 2024. https://calatrava.com/projects/museu-do-amanha-rio-de-janeiro.html?view_mode=gallery&image=7
- Perkins & Will, (2024). *National Museum of African American History and Culture*. Retrieved: August 26, 2024. <https://perkinswill.com/project/national-museum-of-african-american-history-and-culture/>
- Adjaye Associates, (2024). *Smithsonian National Museum of African American History and Culture*. Retrieved: August 26, 2024. <https://www.adjaye.com/work/smithsonian-national-museum-of-african-american-history-and-culture-nmaahc/>
- Burian, E. (2015). *The architecture and cities of northern Mexico from independence to the present*. University of Texas Press.
- Romero, F. (2024). *Soumaya Museum*. Retrieved: August 26, 2024. <https://free.org/museo-soumaya/>
- Gehry Partners, (2014). *Fondation Louis Vuitton*. Retrieved: August 26, 2024. <https://www.archdaily.com/555694/fondation-louis-vuitton-gehry-partners>
- Bredenkamp, H., Ackerman, J. S., & Lavin, I. (2019). *On the Good ship lollipop: Frank O. Gehry's fondation Louis Vuitton*. Birkhäuser.
- Cuff, D. (2000). *The provisional city: Los Angeles stories of architecture and urbanism*. Mit Press.
- Diller Scofidio + Renfro (2015). *The Broad*. Retrieved: August 26, 2024. <https://dsrny.com/project/the-broad>
- Zeiger, M. (2021). *Hong Kong's new M+ Museum is a beautiful study in contradiction*. Retrieved: August 29, 2024. <https://www.archdaily.com/972527/hong-kongs-new-m-plus-museum-is-a-beautiful-study-in-contradiction>
- Hadid Architects (2009). *MAXXI: Museum of XXI Century Arts*. Retrieved: August 28, 2024. <https://www.zaha-hadid.com/architecture/maxxi/>
- Ruta, M. F. (2010). MAXXI: National Museum for the XXI Century Arts in Rome by Zaha Hadid Architects. *ARKETIPO*, 44, 88-103.
- Fyfe, G. (2004). Reproductions, cultural capital and museums: aspects of the culture of copies. *Museum & Society*, 2(1), 47-67. <https://doi.org/10.29311/mas.v2i1.2783>
- Versaci, A., & Cardaci, A. (2017). The MAXXI museum in Rome: an integrated survey experience for the restoration of contemporary architecture. *The Inter-*

national Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, 42, 187-194. <https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLII-5-W1-187-2017>

- URL 1. <https://arquitecturaviva.com/works/centro-de-arte-contemporaneo-musac-9>
- URL 2. <https://www.architonic.com/en/project/kisho-kurokawa-the-national-art-center/5100617>
- URL 3. <https://www.architecturaldigest.com/story/jean-nouvel-louvre-abu-dhabi>
- URL 4. https://calatrava.com/projects/museu-do-amanha-rio-de-janeiro.html?view_mode=gallery &image=7
- URL 5. <https://perkinswill.com/project/national-museum-of-african-american-history-and-culture/>
- URL 6. <https://archello.com/story/14570/attachments/photos-videos/1>
- URL 7. https://www.archdaily.com/555694/fondation-louis-vuitton-gehry-partners/5437471cc07a80f87c0000a1-fondation-louis-vuitton-gehry-partners-image?next_project=no
- URL 8. <https://dsrny.com/project/the-broad>
- URL 9. <https://arquitecturaviva.com/works/museo-m-en-hong-kong#lg=1&slide=17>
- URL 10. <https://www.zaha-hadid.com/architecture/maxxi/>

Referenses:

- Adam, M. (1985). Ankara'da Kentsel Yaşam. *Mimarlık Dergisi*, 23(2-3), 28-30.
- Akçan, E. (2013). Bir cepheyi paylaşmak: Parflömen olarak AKM ve Toplumsal Bellek. *Mimarist*, vol 13, no. 48, pp. 85-92.
- Alsaç, Ü. (1976). *Türkiye'deki Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aslan, S. ve Alkış, M. (2015). Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçişte Türkiye'nin Modernleşme Süreci: Laikleşme ve Ulusal Kimlik İnşası. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 18-33.
- Aydınlı, S. (1992). *Mimarlıkta Görsel Analiz*. İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür*. Metis Yayınları: İstanbul.
- Bozdoğan, S. (2009). *Unutulmuş Bir Başka Sedad Eldem Çizgisi: Makine Çağına Karşı Lirik Bir Anadolu/Akdeniz Modernizmi*. Editörler: Bülent Tanju, Uğur Tanyeli, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları: İstanbul.

- Cengizkan A. (2004). *Ankara'nın İlk Planı 1924-1925 Lörcher Planı*, Ankara Enstitüsü Vakfı Yayınları: Ankara.
- Diktaş, O. (2001). *Mimarlık Bilgisi, İdeoloji, Söylem, Eleştiri İlişkisi ve Türkiye Mimarlık Yazınından Örneklerle İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Eldem, S.H. (1939). Milli Mimari Meselesi. *Arkitekt*, 09-10, 220-223.
- Eldem, S.H. (1940). Yerli Mimariye Doğru. *Arkitekt*, 3-4, 69-74.
- Erdönmez, M. E. (2014). *Kamusal Alan ve Toplum. Esenler Belediyesi, Esenler Düşünce Merkezi Şehir Yayınları*, İstanbul.
- Erez, H. (2003). *Kültür-Mekan Etkileşimine Bağlı Şehirsel Doku Farklılaşmaları: Kumkapı Süleymaniye Örneği*. İ.T.Ü Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erkan, Ü. (2019). Pozitivist Ve Liberal Sosyoloji Görüşleri: Ahmet Rıza Ve Sabahattin Bey'in Görüşlerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 75-84.
- Ertuna, Ö. (2004). 1923'ten Bugüne Türkiye Ekonomisi ve 2023'e Doğru Hedefler. *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 21, 6-17.
- Hillier, B., Leaman, A. (1974). How is Design Possible? *Journal of Architectural Research and Teaching*, 3, 4-11.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1995). *Yaban*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Kayıran, M. and Metintaş, Y. M. (2007). Refik Saydam Hükümetleri Döneminde Türkiye'nin Ekonomi Politikası (1939-1942). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 155-184.
- Kılınç, G. ve Alkan, M. F. (2023). Modernizmden Postmodernizme Geçiş Sürecinde Kentsel Kimlik ve Mekânın Değişen Anlamı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 4(2), 104-123.
- Lefebvre, H. (1995). *The Production Of Space*. Çev. Donald Nicholson Smith, Oxford, Blackwell.
- List, F. (1959). *Das nationale System der politischen Ökonomie*. Kyklos Verlag & Mohr: Basel / Tübingen.
- Mardin, Ş. (2013). *Türk Modernleşmesi*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Parasız, İ. (1998). *Türkiye Ekonomisi, 1923'den Günümüze İktisat ve İstikrar*. Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Polanyi, K. (2009). *Büyük Dönüşüm. Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri. [The Great Transformation] (Trans. Ayşe Buğra)*, İletişim Yayıncılık: İstanbul.
- Sözen, M. (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 110: Ankara.

- Tanyeli, U. (2011). Modernizmin Sınırları ve Mimarlık. *Modernizmin Serüveni*, 63-71.
- Tekeli, İ. (1998). *Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması*. Tarih Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi: Türk kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrensellğe*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Ulubay S, (2019). Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde ‘Moderni Millileştirme’ Çabasının Sorgulanması. *Kent Akademisi*, 12 (2): 387- 396.
- Yavuz F, (1981). Başkent Ankara ve Jansen. *O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 7(1), 51-56.
- Yazıcı, M. (2013). Toplumsal Değişim ve Sosyal Değerler. *Journal of Turkish Studies* 8(8): 1489-1489.

References

- Anker, P. (2007). Buckminster Fuller as captain of spaceship earth, *Minerva*, 45 (4), 417-434.
- Bakar, A., Tüzün, H., Çağıltay, K. (2008). Students’ Opinions of Educational Computer Game Utilization: A Social Studies Course Case, Hacettepe University. *Journal of Education*, 35, 27-37.
- Batdı, V. (2017). The Effect of Edutainment Applications upon Academic Achievement: A Meta-Analytic Study, *Gazi University Journal of Gazi Educationa Faculty*, 37 (1), 47-62.
- Bayırtepe, E. & Tüzün, H. (2007). The Effects of Game-Based Learning Environments on Students’achievement and Self-Efficacy in a Computer Course, Hacettepe University. *Journal of Education*, 33, 41-54.
- Brundtland, G. H., Khalid, M., Agnelli, S., Al-Athel, S., & Chidzero, B. (1987). “Our common future”, New York, 8.
- Carson, R. (2002). *Silent spring* (14 ed.). Boston: Houghton Mifflin Harcourt.
- Dieleman, H., Huisingh, D. (2006). Games by which to learn and teach about sustainable development: exploring the relevance of games and experiential learning for sustainability, *Journal of Cleaner Production*, 14 (9-11), 837-847.
- Eigbeonan, A. B. (2015). Sustainability and creativity methods: Agents of change in teaching the arch-design studio, *International Journal of Architecture and Urban Development*, 5 (3), 5-16.
- Fuller, R. B. (1969). *Operating Manual for Spaceship Earth*. Baden: Lars Müller Publishers.
- Garris, R., Ahlers, R. & Driskell, J. E. (2002). Games, motivation, and learning: A research and practice model, *Simulation ve gaming*, 33 (4), 441-467.

- Grodzinska-Jurczak, M., Bartosiewicz, A., Twardowska, A., Ballantyne, R. (2003). Evaluating the impact of a school waste education programme upon students', parents' and teachers' environmental knowledge, attitudes and behaviour. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 12(2), 106-122.
- GSM Association. (2024). The Mobile Economy 2024. Retrieved from <https://www.gsma.com/solutions-and-impact/connectivity-for-good/mobile-economy/wp-content/uploads/2024/02/260224-The-Mobile-Economy-2024.pdf>
- Hamari, J., Shernoff, D. J., Rowe, E., Coller, B., Asbell-Clarke, J. & Edwards, T. (2016). Challenging games help students learn: An empirical study on engagement, flow and immersion in game-based learning, *Computers in human behavior*, 54, 170-179.
- Hartman, P., Ibanez V.A. (2006). Green Value Added. *Marketing Intelligence & Planning*, 24(7), 673-680.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: Upper Saddle River
- Kuhlemeier, H., Bergh, H., Lagerweij, N. (1999). Environmental knowledge, attitudes and behaviour in Dutch secondary education. *Journal of Environmental Education*, 30, 4-11.
- Lee, Y. S. (2014). Sustainable Design Re-examined: Integrated Approach to Knowledge Creation for Sustainable Interior Design, *International Journal of Art & Design Education*, 33 (1), 157-174.
- Leiflander, A. K., Bogner, F. X. 2018. "Educational impact on the relationship of environmental knowledge and attitudes". *Environmental Education Research*, 24(4), 611-624.
- Mahal, S. S., Kucha, C., Kwofie, E. M., & Ngadi, M. (2023). Design and development of 'Diet DQ Tracker': A smartphone application for augmenting dietary assessment. *Nutrients*, 15(13), 2901.
- Makki, M., Abd-El-Khalick, F., Boujaoude, S. (2003). Lebanese secondary school students' environmental knowledge and attitudes. *Environmental Education Research*, 9(1), 21-34.
- Marshall-Baker, A. (2008). *Nature as a Model for Design. Environmentally Responsible Design: Green and Sustainable Design for Interior Designers*. Editör: Jones, L. New Jersey: John Wiley ve Sons Inc.
- Masaat, M. F. F., Almeyjidu, D. A. M., Saman, A. K. K., & Kamal, M. K. M. M. (2023). Smartphone Mobile Application Time-Based Features In Managing Daily Activities. *Malaysian Journal of Information and Communication Technology (MyJICT)*, 1-10.

- McLennan, J. F. (2004). *The philosophy of sustainable design: The future of architecture*. Kansas City, Missouri: Ecotone publishing.
- Mead, E. M. (2013). *Promoting Lasting Ecological Citizenship among College Students*. (Master of Art Thesis). Lehigh University
- Mendler, S., Odell, W. & Lazarus, M. A. (2006). *The HOK guidebook to sustainable design*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Mullenbach, L. E., Green, G. T. (2018). Can environmental education increase student-athletes' environmental behaviours. *Environmental Education Research*, 24(3), 427-444.
- Papanek, V. (1971). *Design for the real world: human ecology and social change*. Chicago, Illinois: Academy Chicago Publishers.
- Shamuganathan, S., Karpudewan, M. (2015). Modeling environmental literacy of Malaysian pre-university students. *International Journal of Environmental & Science Education*, 10(5), 757-771.
- Shay-Margalit, B., Rubin, O. D. (2017). Effect of the Israeli "Green Schools" Reform on Pupils' Environmental Attitudes and Behavior. *Society & Natural Resources*, 30(1), 112-128.
- Shephard, K., Harraway, J., Lovelock, B., Skeaff, S., Slooten, L., Strack, M. & Jowett, T. (2014). Is the environmental literacy of university students measurable? *Environmental Education Research*, 20 (4), 476-495.
- Stone, G., Barnes, J. H., Montgomery, C. (1995). ECOSCALE: A Scale for the Measurement of Environmentally Responsible Consumers. *Psychology and Marketing*, 12(7), 595-612.
- Straughan, R.D., Roberts, J.A. (1999). Environmental segmentation alternatives: a look at green consumer behavior in the new millennium. *Journal of Consumer Marketing*, 16(6), 558-575.
- Thorpe, A. (2010). Design's role in sustainable consumption, *Design Issues*, 26 (2), 3-16.
- Veisi, H., Lacy, M., Mafakheri, S., & Razaghi, F. (2019). Assessing environmental literacy of university students: A case study of Shahid Beheshti University in Iran, *Applied Environmental Education ve Communication*, 18 (1), 25-4

References

- Acar, C. & Acar, H. (2020). Kentsel mekanlarda biyofilik peyzaj yaklaşımları ve yeşil altyapı: Singapur örneği. *PEYZAJ*, 2 (1), 33-45.
- Akoumianaki-Ioannido, A., Paraskevopoulou, A. T. & Tachou V. (2016). School grounds as a resource of green space to increase child-plantcontact. *Urban Forestry & Urban Greening*, 20 (2016), 375-386.

- Alvarsson, J. J., Wiens, S. & Nilsson, M. E. (2010). Stress recovery during exposure to nature sound and environmental noise. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2010; 7(3), 1036-1046.
- Arslan Muhacir, E. & Yavuz Özalp, A. (2016). Planlama ve tasarım süreçleri bağlamında çocuk oyun alanlarına ilişkin temel kalite kriterlerinin belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 220-230.
- Babaroğlu, A. (2018). Eğitim ortamları açısından okul öncesi eğitim kurumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1313-1330.
- Cananzi, Daniele M. (2016). City, Nature, Culture. New Way of Living Sociability (the Case of Reggio Calabria), *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 223, 745-749.
- Cosco, N. & Moore, R. (2005). Well-being by nature: Therapeutic gardens for children. *American Society of Landscape Architects*, 2005, 35-50.
- Çorakçı, R. E. (2016). İç mimarlıkta biyofilik tasarım ilkelerinin belirlenmesi (Yayın No. 444471) [Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi].
- Demir, S. & Demirel, Ö. (2018). Peyzaj Planlamada Peyzaj Ekolojisi Yaklaşımı. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-8.
- Demirbaş, G. U. & Demirbaş, Ö. O. (2019). Biyofilik tasarım kapsamında peyzaj mimarlığı ve iç mimarlık arakesiti: eğitim programlarının karşılıklı değerlendirilmesi. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, (2)2, 50-60.
- Dutt, I. (2012). School design and students' relationships with the natural world. *Children, Youth and Environments*, 22(1), 198-226.
- Frumkin, H., Bratman, G. N., Breslow, S. J., Cochran, B., Kahn, P. H., Lawler, J. J. & Levin, P. S. (2017). Nature contact and human health: A research agenda. *Environmental Health Perspectives*, 125 (7), 1-18.
- Göktaş, T. H. (2006). Huzurevleri, çocuk yetiştirme yurtları ve rehabilitasyon merkezlerinin dış mekan tasarım yeterliliği ve Erzurum örneği. (Yayın no. 181517) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Kellert, S. R. (2005). *Building for life: understanding and designing the human-nature connection*. Washington: Island Press.
- Kellert, S. R. (2008). Dimensions, elements, and attributes of biophilic design. In: S. R. Kellert, J. H. Heerwagen & M. L. Mador (Ed.), *Biophilic design: The theory, science, and practice of bringing buildings to life* (pp. 3-19). New Jersey: John Wiley and Sons, Inc.
- Kellert, S. R. (2014). Biophilia and Biomimicry: Evolutionary Adaptation of Human Versus Nonhuman Nature. *Intelligent Buildings International*, 8(2), 51-56.
- Kellert, S. R. & Calabrese, E. F. (2015). The practice of biophilic design. Retrieved from www.biophilicdesign.com.
- Köşker, N. (2019). Pre-School children's perceptions of nature. *Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of Faculty of Education*, 19(1), 294-308.

- Lohr, V. I. (2004). Effect of childhood experiences with nature, including planting trees, on adult understanding of trees in cities. *Acta Horti*, 643, 183-187.
- Lohr, V. I. & Pearson-Mims, C. H. (2005). Children's active and passive interactions with plants influence their attitudes and actions toward trees and gardening as adults. *HortTechnology*, 15(3), 472-476.
- Louv, R. (2008). *Last child in the woods: Saving our children from nature-deficit disorder*. Chapel Hill, NC: Algonquin Books of Chapel Hill.
- Louv, R. (2012). *The nature principle: Reconnecting with life in a virtual age*. Chapel Hill, NC: Algonquin.
- Mehlig, A. & Mehlig, M. (2009). *Playground design: safety perspective*. Ankara: Keep Kids Active-International Workshop, Book of Abstracts.
- Moore, R. C. & Marcus, C. C. (2008). Healthy Planet, Healthy Children: Designing Nature into the Daily Spaces of Childhood. In Kellert, S. R., Heerwagen, J. & Mador, M. (eds), *Biophilic design: The theory, science, and practice of bringing buildings to life*. (pp. 153-197.). USA: John Wiley and Sons Ltd.
- Murphy, M. D. (2005). *Landscape Architecture Theory: An Evolving Body of Thought*. Illinois: Waveland Press.
- Özdemir, A. & Yılmaz, O. (2008). Assessment of outdoor school environments and physical activity in Ankara's primary schools. *Journal of Environmental Psychology*, (28)3, 287-300.
- Russo, A. & Cirella, G. T. (2017). Biophilic cities: planning for sustainable and smart urban environments. In Aijaz, R. (Ed.), *Smart cities movement in BRICS*. (pp. 153-159). New Delhi: Vinset Advertising.
- Turner, M.G., Gardner, R.H. & O'Neill, R.V. (2001). *Landscape Ecology in Theory and Practice Pattern and Process*. New York: Springer.
- Ünal, N. & Sarıman Özen, E. (2021). Biophilic Approach to Design for Children. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 9(2), 943-965.
- Watchman, M., DeKay, M., Demers, C. M. H. & Potvin, A. (2021). Design vocabulary and schemas for biophilic experiences in cold climate schools. *Architectural Science Review*, 30(5), 1-20.
- White, R., Stoecklin, V. L., Jacques, J. & Emile, R. (2008). Nurturing children's biophilia: developmentally appropriate environmental education for young children. *White Hutchinson Leisure & Learning Group*, 1-11.

REFERENCES

- Aktaş, Ş. (2010). Edebi metin ve özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 39, 187-200.
- Alkan, F. (2023). Postmodern romanlarda mekân ve mimarlık: Orhan Pamuk ve Hasan Ali Toptaş. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 231-245.

- Alparslan, B. (2024). War and peace in Game of Thrones as an epic narrative. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 17-38.
- Artut, S. (2019). Yapay zekâ olgusunun güncel sanat çalışmalarındaki açılımları, *İnsan&İnsan*, (6),22, 767-783.
- Aydoğdu Çelik, M. & Çelik, Y. (2023). İngiliz Romantik şiirinin yapay zekâ teknolojisiyle görselleştirilmesi. *Humanitas*, 11 (INCSOS VIII Özel Sayısı), 21-36.
- Ballı, Ö. (2020). Yapay zekâ ve sanat uygulamaları üzerine güncel bir değerlendirme. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 277-306. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/58750/848330>
- Boz, M. (2021). ‘Taht Oyunları’ dizisinde ideoloji ve hegemonik söylemin inşası. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 53, 52-76.
- Combs, K., Bihl, T. J., & Ganapathy, S. (2024). Utilization of generative AI for the characterization and identification of visual unknowns. *Natural Language Processing Journal*, 7, 100064.
- Doppelhofer, C. (2024). Overcoming the troubles in Westeros: Changing perceptions of post-conflict Northern Ireland through the diegetic heritage of Game of Thrones. *Social & Cultural Geography*, 25(5), 754-774.
- Ertekin, A. (2010). Fantastik yazın nedir? Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(1), 35-46.
- Hanafy, N. O. (2023). Artificial intelligence’s effects on design process creativity: A study on used A.I. text-to-image in architecture. *Journal of Building Engineering*, 80, 107999.
- Horvath, A.-S., & Poulidou, P. (2024). AI for conceptual architecture: Reflections on designing with text-to-text, text-to-image, and image-to-image generators. *Frontiers of Architectural Research*, 13, 593-612.
- Karadoğan, A., & Uyumaz, F. (2023). Visualisation of some poems of Yahya Kemal with artificial intelligence technology. *International Journal of Textbooks and Education Materials*, 3(2), 149-161.
- Kunda, M. (2018). Visual mental imagery: A view from artificial intelligence. *Cortex*, 105, 155-172.
- Mariani, M., & Dwivedi, Y. K. (2024). Generative artificial intelligence in innovation management: A preview of future research developments. *Journal of Business Research*, 175, 114542.
- Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The world of ice and fire: The untold history of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.
- Midjourney. (2024). Midjourney documentation and user guide. Midjourney. Retrieved from <https://docs.midjourney.com/v1/en>

- Müezzinoğlu, M. K., Akan, S., Dilek, H. Y., & Güçlü, Y. (2023). An analysis of spatial designs produced through mid-journey in relation to creativity standards. *Journal of Design for Resilience in Architecture and Planning*, 4(3), 286-299.
- Oksanen, A., Cvetkovic, A., Akın, N., Latikka, R., Bergdahl, J., Chen, Y., & Savela, N. (2023). Artificial intelligence in fine arts: A systematic review of empirical research. *Computers in Human Behavior: Artificial Humans*, 1, 100004.
- OpenAI. (2024). DALL-E 3. OpenAI. Retrieved from <https://openai.com/index/dall-e-3/>
- OpenAI. (2024). Hello GPT-4. OpenAI. Retrieved from <https://openai.com/index/hello-gpt-4o/>
- OpenAI. (2024). OpenAI and Apple announce partnership. OpenAI. Retrieved from <https://openai.com/index/openai-and-apple-announce-partnership/>
- Salminen, J., Santos, J. M., Jung, S.-G., & Jansen, B. J. (2024). Picturing the fictitious person: An exploratory study on the effect of images on user perceptions of AI-generated personas. *Computers in Human Behavior: Artificial Humans*, 2, 100052.
- Stability AI. (2023). Announcing SDXL 1.0. Stability AI. <https://stability.ai/news/stable-diffusion-sd-xl-1-announcement>
- Tan, C. (2018). Game of Thrones'da çok yüzölü erkeklik türleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(2), 479-497.
- Tekin, A. (2018). Yapay zekâ kullanımının sanata etkileri. *Kent Akademisi*, 11(4), 692-702.
- Uğur, V. (2010). Türk edebiyatında fantastik roman. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 42, 133-154.

Figures References

- Figure 1: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.
- Figure 2: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 1, Episode 1* [Television series episode]. HBO.
- Figure 3: Barış, B. (2024). Red Keep [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>
- Figure 4: Barış, B. (2024). Red Keep [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>
- Figure 5: Barış, B. (2024). Red Keep [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>

- Figure 6: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.
- Figure 7: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 5, Episode 3* [Television series episode]. HBO.
- Figure 8: Barış, B. (2024). Moat Caitlin [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>
- Figure 9: Barış, B. (2024). Moat Caitlin [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>
- Figure 10: Barış, B. (2024). Moat Caitlin [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>
- Figure 11: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.
- Figure 12: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 1, Episode 1* [Television series episode]. HBO.
- Figure 13: Barış, B. (2024). Winterfell [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>
- Figure 14: Barış, B. (2024). Winterfell [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>
- Figure 15: Barış, B. (2024). Winterfell [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>
- Figure 16: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.
- Figure 17: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 2, Episode 4* [Television series episode]. HBO.
- Figure 18: Barış, B. (2024). Harrenhal Castle [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>
- Figure 19: Barış, B. (2024). Harrenhal Castle [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>
- Figure 20: Barış, B. (2024). Harrenhal Castle [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>
- Figure 21: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.
- Figure 22: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 6, Episode 7* [Television series episode]. HBO.

Figure 23: Barış, B. (2024). Riverrun [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>

Figure 24: Barış, B. (2024). Riverrun [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>

Figure 25: Barış, B. (2024). Riverrun [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>

Figure 26: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.

Figure 27: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 1, Episode 5* [Television series episode]. HBO.

Figure 28: Barış, B. (2024). Eyrie [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>

Figure 29: Barış, B. (2024). Eyrie [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>

Figure 30: Barış, B. (2024). Eyrie [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>

Figure 31: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.

Figure 32: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 7, Episode 3* [Television series episode]. HBO.

Figure 33: Barış, B. (2024). Casterly Rock [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>

Figure 34: Barış, B. (2024). Casterly Rock [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>

Figure 35: Barış, B. (2024). Casterly Rock [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>

Figure 36: Martin, G. R. R., Garcia, E., & Antonsson, L. (2014). *The World of Ice and Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones*. Bantam Books.

Figure 37: Benioff, D., & Weiss, D. B. (Producers). (2011). *Game of Thrones: Season 7, Episode 3* [Television series episode]. HBO.

Figure 38: Barış, B. (2024). High Garden [Image]. DALL·E. <https://www.openai.com/dall-e>

Figure 39: Barış, B. (2024). High Garden [Image]. MidJourney. <https://www.midjourney.com>

Figure 40: Barış, B. (2024). High Garden design [Image]. Stable Diffusion via Leonardo AI. <https://www.leonardo.ai>

Reference

- Harris, A. (2007). Distributed leadership: Conceptual confusion and empirical reticence. *International Journal of Leadership in Education*, 10(3), 315-325.
- Kirkgöz, Y. (2009). Globalization and English language policy in Turkey. *Educational policy*, 23(5), 663-684.
- Spillane, J. P., & Diamond, J. B. (Eds.). (2007). *Distributed leadership in practice*. New York: Teachers College, Columbia University.

References

- Akar, H. & Ustuner, M. (2019). The relationships between perceptions of teachers' transformational leadership, organizational justice, organizational support and quality of work life. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 5(1), 309- 322.
- Akıncı, T., & Ekşi, H. (2017). Lise öğretmenlerinin yönetici ruhsal liderlik algılarının öğretmen liderliği ve öz-yeterliklerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15, 34, 7-40.
- Akkurt, Z., & Karabağ Köse, E. (2019). Öğrenci başarısının okul, öğretmen ve aileyle ilgili değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47,1-16. doi: 10.9779/pauefd.451853.
- Akyürek, M. İ. (2020). Özel Yetenekli Öğrencilerde Liderlik. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 12(2), 198-219.
- Akyürek, M. İ., & Özdemir, M. (2021). Öğretmen liderliği ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 488-500.
- Alkan, Y. (2009). *Bir Lider Yetiştiriyor Programının 10. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisi*, (Unpublished master's thesis). Yeditepe University. Institute of Social Sciences,.
- Araşkal, S., & Kılınç, A. Ç. (2019). Examining the factors affecting teachers' leadership: A qualitative research. *Educational Administration: Theory and Practice*, 25(3), 419-468.
- Aslan, H. & Karip, E. (2014). Okul müdürlerinin liderlik standartlarının geliştirilmesi [Improving the leadership standards of school principals]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 255-279. <https://doi.org/10.14527/kuey.2014.011>
- Aydın, A. & Sarier, Y. (2015). Investigation of the relationship between the leadership of educational administrators and school Outcomes using the method of meta-analysis. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,13(2).

- Babaoglan, E., & Litchka, P. R. (2010). An examination of leadership competencies of school principals in Turkey and the United States. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 58–74. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view-File/251/221>
- Bandura, A. (2006). Toward a psychology of human agency. *Perspectives on Psychological Science*, 1(1), 164–180.
- Bass, B. M. (2010). *The handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications*. Simon & Schuster.
- Beycioğlu, K., & Aslan, B. (2012). Teachers and administrators' views on teacher leadership. *Educational Administration: Theory and Practice*, 2(2), 191-223.
- Billsberry, J. (2013). Teaching leadership from a social constructionist perspective. *Journal of Management & Organization*, 19(6), 679-688. DOI:10.1017/jmo.2014.4
- Bolman, L. G. & Deal, T. E. (2017). *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership* (6th ed.). John Wiley & Sons.
- Brauckmann, S. & Schwarz, A. (2014). Autonomous leadership and a centralised school system: An odd couple? Empirical insights from Cyprus. *International Journal of Educational Management*, 28(7), 823-841. DOI. 10.1108/IJEM-08-2013-0124
- Buluç, B. (2009). The Relationship between Bureaucratic School Structure and Leadership Styles of School Principals in Primary Schools. *Education and Science*, 34, 152, 71-87.
- Bush, T. (2008). *Leadership and management development*. Sage.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2).
- Cangelosi, J.S. (2013). *Classroom management strategies: Gaining and maintaining students' cooperation*. Hoboken NJ: Wiley.
- Cansoy, R., & Turan, S. (2016). Gençlik liderlik özellikleri ölçeği: güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 19-39.
- Cerit, Y., & Yıldırım, B. (2017). The relationship between primary school principals' effective leadership behaviors and school effectiveness. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 6(3), 902-914.
- Çetin, M., & Özalp, U. (2019). Meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen profesyonelliği ve öğretmen liderliği algılarının incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 193-213
- Danielson, C. (2006). *Teacher leadership that strengthens professional practice*. ASCD.
- Davies, B. (2007). *Developing sustainable leadership*. Sage.

- Dean, J. (2000). *Improving children's learning: Effective teaching in the primary school*. London: Routledge.
- Demirtaş, Z. & Küçük, Ö. (2014). Criteria for the evaluation of school administrators' performance and causes of low performance: A qualitative study. *Journal of Educational Sciences*, 40: 47-67. DOI: 10.15285/EBD.2014409742
- Diamond, J. B., & Spillane, J. P. (2016). School leadership and management from a distributed perspective: A retrospective and prospective. *Management in education*, 30(4), 147-154.
- Eckert, J., & Daughtrey, A. (2019). Teacher leadership development: Tracking one district's progress over three years. *Education Policy Analysis Archives*, 27(2). 1-22. DOI: 10.14507/epaa.27.4130
- European Commission/EACEA/Eurydice (2018). *National education systems: Ongoing reforms and policy developments*. Available from: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/general/14-ongoing-reforms-and-policy-developments_en [Accessed 20 May 2021].
- Gerstenschlager, N.E. & Barlow, A.T. (2019) Transitioning from practicing teacher to teacher leader: a case study. *Teacher Development*, 23(1), 18-35, DOI: 10.1080/13664 530.2018.1515106
- Gömlüksiz, M. & Erkan, S. (2016). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme [Assessment and evaluation in education]*. Ankara: Nobel
- Green, N. H. (2021). Examining teacher leadership: phenomenology of the perceived challenges of being a teacher leader. *The Interactive Journal of Global Leadership and Learning*, 1(3). <https://doi.org/10.55354/2692-3394.1022>
- Grigoropoulos, J.E. (2020). How can manifesting leadership skills infused with ethos, empathy, and compassion better prepare students to assume leadership roles? *International Journal of Progressive Education*, 16(1): 54-66.
- Gümüş, S., Bellibas, M.S., Esen, M., & Gumus, E. (2018). A systematic review of studies on leadership models in educational research from 1980 to 2014. *Educational Management Administration & Leadership*, 46(1), 25-48.
- Gündüz, H. B., & Duran, B. (2016). Leadership Training in Preschool Education: Efficiency of "Leaders of the Future" Program. *International Online Journal of Educational Sciences* 8(1), 229-267. <https://doi.org/10.15345/iojes.2016.01.019>
- Hallinger, P. (2011), Leadership for learning: lessons from 40 years of empirical research, *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125 – 142.
- Hallinger, P. (2018). Bringing context out of the shadows of leadership. *Educational Management Administration & Leadership*, 46(1), 5-24.

- Hardie, B., Highfield, C. & Lee, K. (2022). Attitudes and values of teachers and leaders towards entrepreneurship education. *Research Papers in Education*, <https://doi.org/10.1080/02671522.2022.2028891>
- Harris, A & Muijs, D. (2005). *Improving schools through teacher leadership*. Open University.
- Harris, A., & Jones, M. (2019). Teacher leadership and educational change. *School Leadership & Management*, 39(2), 123-126.
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. New York: Routledge.
- Haug, B. S., & Mork, S. M. (2021). Taking 21st century skills from vision to classroom: What teachers highlight as supportive professional development in the light of new demands from educational reforms. *Teaching and Teacher Education*, 100, 103286.
- Haug, B.S. & Mork, S.M. (2021). Taking 21st century skills from vision to classroom: What teachers highlight as supportive professional development in the light of new demands from educational reforms. *Teaching and Teacher Education*, 100, 103286.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational Administration*. Mc Graw.
- Kearns, K. (2019). The Leadership Portfolio Program at The University of Pittsburgh: Teaching leadership to graduate students. *Teaching Public Administration*, 37(3), 255-273.
- Kılınç, A. Ç., Bellibaş, M. Ş., & Bektaş, F. (2021). Antecedents and outcomes of teacher leadership: The role of teacher trust, teacher self-efficacy and instructional practice. *International Journal of Educational Management*, 35(7), 1556-1571.
- Konuk, S. & Posner, B.Z. (2021). The effectiveness of a student leadership program in Turkey. *Journal of Leadership Education*, 20(1): 79-101. <https://doi.org/10.12806/V20/I1/R6>.
- Koşar, D., Er, E. R., Kılınç, A.Ç., & Koşar, S. (2017). Analysis of teacher leadership studies: A content analysis study. *Inonu University Journal of the Graduate School of Education*, 4(7), 29-46. <https://doi.org/10.29129/inujgse.317712>
- Kouzes, J.M. & Posner, B.Z. (2018). *The Student Leadership Challenge*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Kurt, T. (2016). Öğretmen liderliğini açıklamaya yönelik bir model: Dağıtımci liderlik, örgütsel öğrenme ve öğretmenlerin öz yeterlik algısının öğretmen liderliğine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 1-28.
- Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. *School leadership & management*, 40(1), 5-22.

- Lloyd A. Blanchard & Amy K. Donahue (2007) Teaching Leadership in Public Administration. *Journal of Public Affairs Education*, 13(3-4), 461-485, DOI: 10.1080/15236803.2007.12001492
- Lord, R. G., & Hall, R. J. (2005). Identity, deep structure and the development of leadership skill. *The leadership quarterly*, 16(4), 591-615.
- Lorent-Bedmar, V., Cobano-Delgado, V., & Navarro-Granados, M. (2019). School leadership in disadvantaged contexts in Spain: Obstacles and improvements. *Educational Management Administration & Leadership*, 47(1), 147-164.
- Lunenburg, F.C. & Ornstein, A.C. (2022). *Educational administration: Concepts and practices*. Seventh edition. Los Angeles: Sage.
- Marzano, R.J. (2007). *The art and science of teaching: A comprehensive framework for effective instruction*. Alexandria, VA: Association for Supervision & Curriculum Development.
- MEB (2017). *General competencies for teaching profession*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/29111119_TeachersGeneralCompetencies.pdf 18.07.2022 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) (2022). Öğretim programları. Erişim:<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=788> [17 Nisan 2022].
- MEB-Millî Eğitim Bakanlığı (2022a). *Millî Eğitim Temel Kanunu [National Education Basic Law]*. <http://mevzuat.gov.tr/> 18.07.2022 recruited.
- Merriam SB, Tisdell EJ (2016) *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Nguyen, D., Harris, A., & Ng, D. (2020). A review of the empirical research on teacher leadership (2003–2017) Evidence, patterns and implications. *Journal of Educational Administration*, 58(1), 60-80.
- Nitkin, D. (2018). “Technology-based personalization: Instructional reform in five public schools.” PhD Diss. Columbia University, USA.
- OECD (2015). *Schooling Redesigned: Towards Innovative Learning Systems, Educational Research and Innovation*. Paris: OECD. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264245914-en>
- OECD-Organization for Economic Cooperation and Development. (2023). *Education at a glance*. Paris: OECD Publication. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- Official Gazette (2022). *Öğretmenlik meslek kanunu (Teaching Profession Law)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220214-1.htm>. 18.07.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Ogurlu Ü., & Emir S. (2014). Effects of a leadership development program on gifted and non-gifted students’ leadership skills. *Eurasian Journal of Educational Research*, 55, 223-242. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2014.55.13>

- Ogurlu, Ü. (2012). *Liderlik Becerileri Geliştirme Programının Üstün Zekâlı Olan ve Olmayan Öğrencilerin Liderlik Becerilerine Etkisi*, (Unpublished doctoral thesis). İstanbul University. Institute of Education Sciences.
- Öz, H., & Baloğlu, N. (2020). Öğrencilerin eğitim kademelerinde liderliği deneyimleme durumlarının analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 139-158.
- Pashiardis, P., Brauckmann, S., & Kafa, A. (2018). Let the context become your ally: school principalship in two cases from low performing schools in Cyprus, *School Leadership & Management*, 38(5), 478-495, DOI: 10.1080/13632434.2018.1433652
- Perruci, G. & Hall, S.W. (2018). Teaching leadership: Bridging theory and practice. <https://doi.org/10.4337/9781786432773>
- Sahin, A., (Ed.) (2015). *A practice based model of STEM teaching STEM students on the stage (SOS)*. Rotterdam: Sense Publishing.
- Stephen Gillam & Raj Khanchandani (General Practitioner) (2013) On teaching leadership and management. *Education for Primary Care*, 24(1), 3-6, DOI: 10.1080/14739879.2013.11493446
- Şahin, A. & Temizel, H. (2007). Bilgi toplumunun yönetsel yapılar üzerine etkileri bağlamında Türk kamu yönetiminde liderlik anlayışı: Bir anket çalışması. *Maliye Dergisi*, 153, 179-193.
- Şişman, M. (2011). *Örgütler ve kültürler*. PegemA.
- Turkish Education Association Think Tank (TEDMEM). 2020. *Education evaluation report, 2019*. Ankara: TED. www.tedmem.org/yayin
- Turner, D.A. (2007). *Theory and practice of education*. New York: Continuum.
- United Nations Education Science Culture Organization (UNESCO), (2017). *E2030: Education and skills for the 21st century*. Available from: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000250117_eng. [Accessed 27 July 2021]
- Uslu, T., & Aslan, M. (2020). Student leadership scale: Validity and reliability study. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 21(3), 1181-1196.
- Webber, C. F., & Nickel, J. (2021). Sustainable teacher leadership. *Research in Educational Administration & Leadership*, 6(1), 277-311. DOI: 10.30828/real/2021.1.9
- Weekes, B. (2010). Set of Sample Secondary School Lesson Plans. <http://www.studentleadershipchallenge.com/Resource/resource-lesson-plan-1.aspx>
- Wenner, J. A., & Campbell, T. (2017). The theoretical and empirical basis of teacher leadership: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 87(1), 134-171.

- Yenipınar, Ş. & Yıldırım, K. (2022). Öğretmen liderliği ve öğrencilerin liderlik becerilerini edinmesi arasındaki ilişkide okulun bağlamsal niteliklerinin aracı etkisi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1163-1184. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022..-1124308>
- Yenipınar, Ş., Yıldırım, K. & Tabak, H. (2020). Determining the leadership potential of school administrators based on data triangulation. i.e.: *Inquiry in Education*, 12(2), Retrieved from: <https://digitalcommons.nl.edu/ie/vol12/iss2/7>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H.(2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* [Qualitative research methods in social sciences]. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. & Yenipınar, Ş. (2021). Examining the role of contextual conditions and leadership status of school principals from multiple perspectives. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 7(1), 207-226.
- Yıldırım, K. (2018). Teachers' characteristics influencing their individual and collective learning preferences. *Education and Science*, 43, 194, 1-17.
- Yıldırım, K. ve Aslan, A. (2019). Instruction Management in Primary Education in Digital Era. In Bernd Vogler (Ed)., *Teaching Practices: Implementation, Challenges and Outcomes*, 75-120. USA: Nova Publishing.
- Yıldırım, K., Yenipınar, Ş. & Dilekli, Y. (2024). Reflections of teachers' self-leadership experiences on teaching leadership skills. *Croatian Journal of Education*, 26(2), 537-575. <https://doi.org/10.15516/cje.v26i2.5260>
- York-Barr, J., & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316

Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations*. Pearson Prentice Hall.

REFERENCES

- Ackerman, D. S., & Gross, B. L. (2005). My instructor made me do it: Task characteristics of procrastination. *Journal of Marketing Education*, 27(1), 5-13.
- Akbay, S. and Gizir, C. (2011). Academic procrastination behavior in university students by gender: The role of academic motivation, academic self-efficacy and academic attribution styles. *Mersin University Faculty of Education Journal*, 6 (1), 60-78.
- Akdoğan, A. (2013). Examination of academic procrastination behaviors of university students with different depression anxiety stress levels. Master's Thesis, Necmettin Erbakan University, Konya.
- Antakyalı, B. (2016). A psychoanalytic approach to depressive and neurotic characters in the modernist Turkish novel. PhD Thesis. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Armutlu, İ. (2019). Relationship of intolerance of uncertainty, impulsivity, rumination and general tendency to procrastination with psychological symptoms. Master's thesis. Gazi University Institute of Social Sciences, Ankara.
- Arslan, A. (2017). The relationship between high school students' academic procrastination behaviors and their decision-making styles. Gaziantep University Institute of Educational Sciences, Gaziantep
- Aslan, S. and Tunç, E. (2021). Effect of reality therapy-based group guidance program to reduce academic procrastination behavior. *International Journal of Social and Educational Sciences*.
- Aydın, R., Ömür, Y. and Argon, T. (2015). Teacher candidates' perceptions of self-efficacy and their level of postponing their desires in the academic field. *Marmara University Faculty of Education Journal*, 40 (40), 1-12.
- Aydoğan, D. (2008). Explainability of academic procrastination behavior with self-esteem, state anxiety and self-efficacy. Unpublished master's thesis. Gazi University, Gazi Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Balkıs, M., (2006). The relationship between teacher candidates' tendency to procrastinate in their behaviors and their thinking and decision-making styles. PhD Thesis. Dokuz Eylul University Institute of Educational Sciences: Izmir.
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M., & Duru, S. (2006). Examination of academic procrastination tendency in university students in terms of various variables. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(7), 57-73.
- Balkıs, M. and Duru, E. (2010). Academic procrastination tendency, the role of general and Performance self-esteem in the relationship of academic achievement. *Pamukkale University Faculty of Education Journal*, 27(27), 159-170.
- Baltacı, A. (2017). Relationships Between Procrastination Behavior Tendency and Five-Factor Personality Traits: A Study of School Administrators. *International Journal of Current Educational Research*, 3 (1), 56-80.
- Beck, J. S. and Beck, A. T. (2011). *Cognitive behavior therapy*. New York: Basics and beyond. Guilford Publication, 19-20.
- Beycioğlu, K. , Ugurlu, C. T. and Abdurrezzak, S. (2018). Examining the views of school administrators and teachers on the behaviors of school administrators to postpone school work. *Dokuz Eylül University Faculty of Education Journal*, (45) , 68-85.
- Blunt, A. and Pychyl, T. A. (1998). Volitional action in the lives of undergraduate students: Stateorientation, procrastination and proneness to boredom. *Personality and Individual Differences*, 24(6), 837-846.
- Bulut, R. (2014). Examination of academic procrastination behaviors of social studies teacher candidates in terms of various variables. Afyon Kocatepe University Institute of Social Sciences, Afyon.

- Bulut, R. and Ocak, G. (2017). Factors affecting teacher candidates' academic procrastination behaviors. *E-International Journal of Educational Research*, 8(2), 75-90.
- Burka, J. B. and Yuen, L. M. (1983). *Procrastination: Why You Do It, What To Do About It*. Da Capo Press.
- Chen, B. B., & Qu, W. (2017). Life history strategies and procrastination: The role of environmental unpredictability. *Personality and Individual Differences*, 117, 23-29.
- Chun Chu, A. H., & Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: positive effects of "active" procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of Social Psychology*, 145(3), 245-264.
- Cura, D. O. and Çankaya, T. (2017). The effect of genetic factors on violent behavior. *Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Journal*, 31(2), 97-102.
- Çakıcı, D. Ç. (2003). Examination of general procrastination and academic procrastination behavior in high school and university students. Master's thesis. Gazi University, Gazi Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Çakır, S. (2004). Examining Sabahattin Ali's story "to warm up" according to the gestalt therapy approach. *Heterotopic View*, 1(2), 18-27.
- Çelik, H. and Aydoğdu, B. N. (2018). Emotion-focused therapy: A new approach in psychotherapy. *eKafkas Journal of Educational Research*, 5(2), 50-68.
- Çelikkaleli, Ö. and Akbay, S. E. (2013). Examination of academic procrastination behavior, general competence beliefs and responsibilities of university students. *Ahi Evran University Faculty of Education Journal*, 14(2), 237-254.
- Çetin, Ş. (2009). Examination of the views of faculty of education students on academic procrastination behaviors. *Gazi University Journal of Industrial Arts Education*, 8 (8), 61-74.
- Demir, Ö. (2017). Interpretation of Procrastination Tendency and Coping Ways Research Findings in Terms of Religious Procrastination. *Bayburt Faculty of Education Journal*, 12(24), 747-780.
- Dönmez, S. M. (2019). Relationships between parental attitudes, perfectionism, and academic procrastination behavior in high school students. Master's thesis. Bilgi University Institute of Social Sciences, Istanbul.
- Dryden, W. (2000). *Procrastinating is Abducting Life*. Istanbul: Route.
- Dünyaoğulları Ö. (2011). Investigation of the relationship between self-actualization barriers and general procrastination tendency and hopelessness levels of university senior students. *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir*.

- Ekşi, H. and Dilmaç, B. (2010). Examination of university students' general procrastination, procrastination of decision-making and academic procrastination levels in terms of trait anxiety. *Uludağ University Faculty of Education Journal*, 23(2), 433-450.
- Ellis, A. and Knaus, W. J. (1977). *M overcoming procrastination*. New York: Signet Books.
- Ergün, U. (2021). Investigation of the relationship between academic procrastination tendency, perfectionism and well-being in university students. Master's thesis. Istanbul Gelişim University Graduate Education Institute, Istanbul.
- Ferrari, J. R. (2011). *Aarp still procrastinating*. John Wiley & Sons.
- Ferrari, J. R. and Olivette, M. J. (1993). Parental authorship and the development of female dysfunctional procrastination. *Journal of research in Personality*, 28(1), 87-100.
- Ferrari, J. R., Johnson, J. L. and McCown, W. G. (1995). *Procrastination and task avoidance: theory, research, and treatment*. New York : Plenum Press.
- Ferrari J, Beck B. Affective Responses Before and After Fraudulent Excuses by Academic Procrastinators. *Education* January 1, 1998; 118: 529-37.
- Ferrari, J. R., Parker, J. T. and Ware, C. B. (1992). Academic procrastination: Personality correlates with Myers-Briggs types, self-efficacy, and academic locus of control. *Journal of Social Behavior and Personality*, 7(3), 495-502.
- Fusco, T., O'Riordan, S., & Palmer, S. (2015). An existential approach to authentic leadership development: A review of the existing potential coaching literature and its relationship to authentic leadership. *The Coaching Psychologist*, 11(2), 61-71.
- Gençtanırım, D. and Voltan-Acar, N. (2010). Rational-emotional behavioral approach and Sezen Aksu songs. *Education and Science*, 32(143), 27-40.
- Göker, H. and Kaplan, M. (2020). The impact of psychological capital on work procrastination: The regulatory role of psychological well-being. *Firat University Journal of Social Sciences*, 29(1), 193-204.
- Noise, E. (2016). Investigation of the relationships between high school students' academic procrastination behaviors and their use of social media. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hannok, W. (2011). *Procrastination and motivation beliefs of adolescents: Across-cultural study*. Master's Dissertation Canada; University of Alberta.
- Haycock, L. A., McCarthy, P., & Skay, C. L. (1998). Procrastination in college students: The role of self-efficacy and anxiety. *Journal of Counseling and Development*, 76(3), 317-324.
- Hiçdurmaz, D. and Öz, F. (2011). Benliğin Bilişsel Yaklaşımla Güçlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Nursing Journal*, 18(2), 68-78.

- Al, İ. (2019). Stress, mental health, and stress management: An up-to-date review. *Academic Overview International Refereed Journal of Social Sciences*, (73), 63-81.
- Kandemir, M. (2012). Explaining the academic procrastination behaviors of the students with the purposes of anxiety, fear of failure, self-esteem and success. *Pegem Journal of Education and Training*, 2(4), 81-88.
- Kandemir, M., Palancı, M., İlhan, T. and Avcı, M. (2017). Reasons for academic procrastination of students who repeat classes. *Erzincan University Faculty of Education Journal*, 19(2), 285-302.
- Üner, A. (2020). Examination of academic procrastination behavior and self-esteem levels of sports science faculty students. PhD Thesis. [Uludag University Educational Sciences Institute] , Bursa.
- Kearns, H., Gardiner, M., & Marshall, K. (2008). Innovation in PhD completion: The hardy shall succeed (and be happy!). *Higher Education Research and Development*, 27(1), 77- 89.
- Kılınç, E. (2019). Surreal pictorial interpretations of psychodynamic approaches through imagery in the context of the subject-object relationship. Master's thesis. İnönü University Institute of Social Sciences, Malatya
- Kibar, B., Fidan, Y. and Yıldırım, C. (2014). The relationship between students' time management skills and academic achievement: Karabuk University. *Business and Management Studies: An International Journal*, 2(2), 136-153.
- Knaus WJ. Procrastination, Blame, and Change. *J Soc Behav Personal*. 02 Dec 2000; 15(5): 153-66.
- M. (2019). The relationship between employees' organizational commitment and work procrastination behavior. PhD Thesis. Bilgi University Institute of Social Sciences, Istanbul.
- Kunter, Z. (2013). Gestalt therapy. *Marmara Üniversitesi Atatürk University Faculty of Education Journal*, 7(7), 189-197.
- Kutlu, M. and Demir, Y. (2016). Examination of academic procrastination behavior in adolescents. *Human Psychological Counseling and Guidance Towards the Goal II Symposium*, Samsun.
- Lay, C. H. (1986). At Last, My Research Article on Procrastination. *Journal of Research in Personality*, 20, 474-495.
- Lay, C. H. and Schouwenburg, H. C. (1993). Trait procrastination, time management. *Journal of Social Behavior and Personality*, 8(4), 647-662.
- MacIntyre, P. M. (1964). Dynamics and treatment of the passive-aggressive underachiever. *American Journal of Psychotherapy*, 18(1), 95-108.

- Mardini, A. M. (2021). The relationship between academic procrastination and motivational factors: a case of Turkish EFL learners. Master's thesis. Gaziantep University; Gaziantep University Institute of Educational Sciences.
- Milgram N (Noach), Mey-Tal G, Levison Y. Procrastination, generalized or specific, in college students and their parents. *Personal Individual Differ.* 1998; 25 (2): 297-316.
- Missildine, H. (1963). *Your inner child of past*. New York: Simon & Shuster
- S. (2016). Examination of academic procrastination behavior in Anatolian high school students. Master's thesis. Mersin University Institute of Social Sciences, Mersin.
- Özer, A. and Altun, E. (2011). Reasons for academic procrastination of university students. *Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Education Journal*, 1 (21), 45-72.
- Özer Uzun, B. (2009). Academic procrastination behavior in a group of high school students: its frequency, possible causes, and the role of hope. *Turkish Journal of Psychological Counseling and Guidance*, 4 (32), 12-19.
- Özer, B. U. and Topkaya, N. (2011). Academic procrastination and exam anxiety. *Adnan Menderes University Faculty of Education Journal*, 2 (2), 12-19.
- Rakes, G. C. and Dunn, K. E. (2010). The Impact of Online Graduate Students' Motivation and Self-Regulation on Academic Procrastination. *Journal of Interactive Online Learning*, 12(1), 17–26.
- Ramsden, P. (1992) *Learning to teach in higher education*. London: Routledge.
- Rayana, S., & Atak, H. (2022). Current parenting approaches from a gestalt therapy perspective: positive, bond-oriented, and good enough parenting. *Journal of New Approaches in Education*, 5(2), 101-114.
- Rebetez, M. M. L., Barsics, C., Rochat, L., D'Argembeau, A., & Van der Linden, M. (2016). Procrastination, consideration of future consequences, and episodic future thinking. *Consciousness and cognition*, 42, 286-292.
- Santyasa, I. W., Agustini, K. And Pratiwi, N. W. E. (2022). Project-based e-learning and academic procrastination of students in learning chemistry. *International Journal Of Instruction*, 14(3), 909-92.
- Sarioğlu A. F. (2011). Examination of the relationship between teacher candidates' academic procrastination tendency and their levels of perfectionism. Master's thesis. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Scher, S. J. and Osterman, N. M. (2002). Procrastination, conscientiousness, anxiety, and goals: Exploring the measurement and correlates of procrastination among school-aged children. *Psychology in the Schools*, 39(4), 385-398.

- Schouwneburg, H. C. (1995). Academic Procrastination: Theoretical notations, measurement, and research. *Procrastination and Task Avoidance: Theory, Research, and Treatment*. (trans. J.R. Ferrari, J. Johnson, and W. McCown), New York: Plenum Press.
- Senecal, C., Koestner, R. and Vallerand, R. J. (1995). Self-regulation and academic procrastination. *Thejournal of socialpsychology*, 135(5), 607-619.
- Sigall, H., Kruglanski, A., & Fyock, J. (2000).Wishful thinking and procrastination. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 283-296.
- Sula Ataş, N. (2018). The purpose of this research; To examine the relationship between adolescents' academic procrastination behaviors, academic self-efficacy beliefs and perfectionism levels. Master's thesis. Ondokuz Mayıs University Institute of Educational Sciences, Samsun.
- Tan, C. X., Ang, R. P., Klassen, R. M., Yeo, L. S., Wong, I.Y., Huan, V. S. and Chong, W. H. (2008). Correlates of Academic Procrastination and Students' Grade Goals. *Current Psychology*, 27 (2), 135-144.
- Taşgit, M. S. (2012). Examination of university students' self-esteem and decision-making levels. PhD Thesis. Master's Thesis, Karamanoğlu Mehmetbey University Institute of Social Sciences, Karaman.
- Tice, D. M. and Baumeister, R. F. (1997). “Longitudinal study of procrastination, performance, Stress, and health: the costs and benefits of dawdling.” *Psychological Science*, 8, 454- 458.
- Topuzoğlu, A., Özel, F., Meral, Z., İnci, İ., Ülgen, M. A. and Aslan, S. Ö. (2022). Evaluation of academic procrastination and predictors in University Students. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 29(3), 146-51.
- Toy, B. Y. (2014). Attitude towards studying, academic procrastination and the multiple mediation relationship between them. *Journal of Theoretical Educational Sciences*, 7(4), 505-527.
- Tözün, M. (2010). Self-esteem Actual Medicine, 18(7), 52-57.
- H. (2020). To understand academic procrastination behavior and academic procrastinators in distance education. *Journal of Open Education Practices and Research*, 6(3), 40-55.
- Voltan-Acar, N. (2014). ? Gestalt therapy. Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Yardım, T. and Engin, G. (2022). Examination of the relationship between academic procrastination behaviors and time management skills of prospective classroom teachers. *Trakya University Journal of Social Sciences*, 24 (1),347-368.
- Yeşil, S. and Zırhlioğlu, G. (2019). Examination of academic procrastination behaviors of faculty of education students according to different variables. *International Mardin Artuklu Multidisciplinary Studies Congress*, Mardin.

- Yeşiltaş, M. D. (2020). The role of academic motivation and general procrastination behavior on students' academic procrastination behavior. *Osmaniye Korkut Ata University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal*, 4(1), 123-133.
- Yıldırım, O. and Kumcağız, H. (2022). The study of human behavior according to the psychodynamic approach. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 233-264.

References

- Aleven, V., McLaren, B. M., Sewall, J., & Koedinger, K. R. (2009). A new paradigm for intelligent tutoring systems: Example-tracing tutors. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 19(2), 105-154.
- Azevedo, R., Taub, M., & Mudrick, N. V. (2018). Using multi-channel trace data to infer and foster self-regulated learning between humans and advanced learning technologies. In D. H. Schunk & J. A. Greene (Eds.), *Handbook of self-regulation of learning and performance* (2nd ed., pp. 254-270). Routledge.
- Baker, R. S., & Inventado, P. S. (2014). Educational data mining and learning analytics. In J. A. Larusson & B. White (Eds.), *Learning analytics: From research to practice* (pp. 61-75). Springer.
- Baxter, G., & Sommerville, I. (2011). Socio-technical systems: From design methods to systems engineering. *Interacting with Computers*, 23(1), 4-17.
- Biswas, G., Segedy, J. R., & Bunchongchit, K. (2016). From design to implementation to practice a learning by teaching system: Betty's Brain. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26(1), 350-364.
- Chai, C. S., & Kong, S. C. (2017). Professional learning for 21st century education. *Journal of Computers in Education*, 4(1), 1-4.
- Clement, B., Roy, D., Oudeyer, P. Y., & Lopes, M. (2015). Multi-armed bandits for intelligent tutoring systems. *Journal of Educational Data Mining*, 7(2), 20-48.
- Cukurova, M., Luckin, R., Millán, E., & Mavrikis, M. (2018). The NISPI framework: Analysing collaborative problem-solving from students' physical interactions. *Computers & Education*, 116, 93-109.
- Deane, P. (2013). On the relation between automated essay scoring and modern views of the writing construct. *Assessing Writing*, 18(1), 7-24.
- Dillenbourg, P., & Jermann, P. (2010). Technology for classroom orchestration. In M. S. Khine & I. M. Saleh (Eds.), *New science of learning* (pp. 525-552). Springer.
- du Boulay, B. (2016). Artificial intelligence as an effective classroom assistant. *IEEE Intelligent Systems*, 31(6), 76-81.

- Ekowo, M., & Palmer, I. (2016). The promise and peril of predictive analytics in higher education: A landscape analysis. New America.
- Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work*, 14(1), 133-156.
- Essa, A. (2016). A possible future for next generation adaptive learning systems. *Smart Learning Environments*, 3(1), 16.
- Ferguson, R., Clow, D., Macfadyen, L., Essa, A., Dawson, S., & Alexander, S. (2014). Setting learning analytics in context: Overcoming the barriers to large-scale adoption. *Journal of Learning Analytics*, 1(3), 120-144.
- Fjeld, J., Achten, N., Hilligoss, H., Nagy, A., & Srikumar, M. (2020). Principled artificial intelligence: Mapping consensus in ethical and rights-based approaches to principles for AI. Berkman Klein Center Research Publication, (2020-1).
- Graesser, A. C., Conley, M. W., & Olney, A. (2012). Intelligent tutoring systems. In K. R. Harris, S. Graham, & T. Urdan (Eds.), *APA educational psychology handbook: Vol. 3. Application to learning and teaching* (pp. 451-473). American Psychological Association.
- Grawemeyer, B., Mavrikis, M., Holmes, W., Gutiérrez-Santos, S., Wiedmann, M., & Rummel, N. (2017). Affective learning: Improving engagement and enhancing learning with affect-aware feedback. *User Modeling and User-Adapted Interaction*, 27(1), 119-158.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Holstein, K., McLaren, B. M., & Aleven, V. (2019). Co-designing a real-time classroom orchestration tool to support teacher--AI complementarity. *Journal of Learning Analytics*, 6(2), 27-52.
- Holstein, K., Wortman Vaughan, J., Daumé III, H., Dudik, M., & Wallach, H. (2019). Improving fairness in machine learning systems: What do industry practitioners need? In *Proceedings of the 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1-16). ACM.
- Hutchins, E. (1995). *Cognition in the wild*. MIT Press.
- Kalyuga, S. (2007). Expertise reversal effect and its implications for learner-tailored instruction. *Educational Psychology Review*, 19(4), 509-539.
- Kaptelinin, V., & Nardi, B. A. (2006). *Acting with technology: Activity theory and interaction design*. MIT Press.

- Kizilcec, R. F., & Lee, H. (2021). Algorithmic fairness in education. In W. Holmes & K. Porayska-Pomsta (Eds.), *Ethics in Artificial Intelligence in Education*. Taylor & Francis.
- Koedinger, K. R., Brunskill, E., Baker, R. S., McLaughlin, E. A., & Stamper, J. (2013). New potentials for data-driven intelligent tutoring system development and optimization. *AI Magazine*, 34(3), 27-41.
- Kulik, J. A., & Fletcher, J. D. (2016). Effectiveness of intelligent tutoring systems: A meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 86(1), 42-78.
- Lee, D., & Recker, M. (2021). The effects of visualizations on reviewing and revising academic writing: A mixed-methods study. *Interactive Learning Environments*, 1-16.
- Liu, M., McKelroy, E., Corliss, S. B., & Carrigan, J. (2017). Investigating the effect of an adaptive learning intervention on students' learning. *Educational Technology Research and Development*, 65(6), 1605-1625.
- Luckin, R., & Cukurova, M. (2019). Designing educational technologies in the age of AI: A learning sciences-driven approach. *British Journal of Educational Technology*, 50(6), 2824-2838.
- Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. Pearson.
- Ma, W., Adesope, O. O., Nesbit, J. C., & Liu, Q. (2014). Intelligent tutoring systems and learning outcomes: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 106(4), 901-918.
- Mayer, R. E., & Moreno, R. (2003). Nine ways to reduce cognitive load in multimedia learning. *Educational Psychologist*, 38(1), 43-52.
- Nafea, I. T. (2018). *Machine Learning in Educational Technology*. In *Machine Learning - Advanced Techniques and Emerging Applications*. IntechOpen.
- Narciss, S., Sosnovsky, S., Schnaubert, L., Andrès, E., Eichelmann, A., Goguadze, G., & Melis, E. (2014). Exploring feedback and student characteristics relevant for personalizing feedback strategies. *Computers & Education*, 71, 56-76.
- Nye, B. D. (2015). Intelligent tutoring systems by and for the developing world: A review of trends and approaches for educational technology in a global context. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 25(2), 177-203.
- Olsen, J. K., Rummel, N., & Aleven, V. (2017). Learning alone or together? A combination can be best! In *International Conference on Computer Supported Collaborative Learning (CSCL 2017)* (12th, Philadelphia, PA, Jun 18-22, 2017)

- Prinsloo, P., & Slade, S. (2017). Big data, higher education and learning analytics: Beyond justice, towards an ethics of care. In *Big data and learning analytics in higher education* (pp. 109-124). Springer.
- Reich, J., & Ito, M. (2017). From good intentions to real outcomes: Equity by design in learning technologies. *Digital Media and Learning Research Hub*.
- Roll, I., & Wylie, R. (2016). Evolution and revolution in artificial intelligence in education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26(2), 582-599.
- Rubel, A., & Jones, K. M. (2016). Student privacy in learning analytics: An information ethics perspective. *The Information Society*, 32(2), 143-159.
- Rudin, C. (2019). Stop explaining black box machine learning models for high stakes decisions and use interpretable models instead. *Nature Machine Intelligence*, 1(5), 206-215.
- Selwyn, N. (2019). What's the problem with learning analytics? *Journal of Learning Analytics*, 6(3), 11-19.
- Shermis, M. D., & Burstein, J. (Eds.). (2013). *Handbook of automated essay evaluation: Current applications and new directions*. Routledge.
- Sweller, J., van Merriënboer, J. J., & Paas, F. G. (1998). Cognitive architecture and instructional design. *Educational Psychology Review*, 10(3), 251-296.
- VanLehn, K. (2011). The relative effectiveness of human tutoring, intelligent tutoring systems, and other tutoring systems. *Educational Psychologist*, 46(4), 197-221.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wang, Y., Heffernan, N. T., & Heffernan, C. (2015). Towards better affect detectors: Effect of missing skills, class features and common wrong answers. In *Proceedings of the Fifth International Conference on Learning Analytics and Knowledge* (pp. 31-35). ACM.
- Williamson, B. (2017). *Big data in education: The digital future of learning, policy and practice*. Sage.
- World Economic Forum. (2020). *The future of jobs report 2020*. World Economic Forum.
- Wylie, R., & Chi, M. T. (2014). The self-explanation principle in multimedia learning. In R. E. Mayer (Ed.), *The Cambridge handbook of multimedia learning* (2nd ed., pp. 413-432). Cambridge University Press.
- Yu, H., & Chen, C. (2018). Designing for equity and inclusion in AI-based educational technologies. In *Proceedings of the 2018 AAAI/ACM Conference on AI, Ethics, and Society* (pp. 368-369).

Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), 39.

Zeide, E. (2017). The structural consequences of big data-driven education. *Big Data*, 5(2), 164-172.

Reference

Arıboğan, D. Ü. (2019). *Duvar. Tarih Geri Dönüyor*. İstanbul: İnkılap.

Atatürk (2010). *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Aydın, Â, M. (2020). *Osmanlı Hukuku. Devlet-i Aliyye'nin Temeli*. İstanbul: İsam.

Demir, A. (2022b). Turkish Modernisation in it's Dis-Continuity, 15. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, 18. Dezember 2022. Ankara: <https://www.ubakysymposium.org/index.php>

Demir, A. (2022a) Siyasal katılımın antropolojik görüngüleri, Karabulut, Ş. (ed.), *Ulusal ve Küresel Ölçekte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konuları*, 273-294. Bursa: Ekin Yayınları.

Dittrich, L. (2014). *Antiklerikalismus in Europa. Öffentlichkeit und Säkularisierung in Frankreich, Spanien und Deutschland (1848-1914)*. Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht.

Durkheim, E. (1988/1893). *The Division of Labor in Society*. New York: Macmillan.

Durkheim, E. (1912/1981). *The Elementary Form of Religious Life*, translated bz K. E. Fields. New York: The Free Press.

Gökalp, Z. (1959). *Turkish Nationalism and Western Civilization: Selected Essays*, translated by Niyazi Berkes. London: Allen and Unwin.

Graeber, D. and Wengrow, D. (2021, 19. October). Unfreezing the ice age: the truth about humanity's deep past, *the Guardian* the Long Read. <https://www.theguardian.com/news/2021/oct/19/unfreezing-the-ice-age-the-truth-about-humanitys-deep-past> (Access: 19.10.2024)

Habermas, J. (1996). *Die Einbeziehung des Anderen. Studien zur politischen Theorie*. Frankfurt: Suhrkamp

Hamilton, J. J. (2009). Hobbes the Royalist, Hobbes the Republican”, *History of Political Thought*, (30), 411-454. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/26224071>

Öztürkmen, A (2996). Milli Bayramlar: Şekli ve Hatırası-II, *Toplumsal Tarih*, (28): 6-13.

Koç, E. (2010). Atatürk, Cumhuriyet ve Çocuk Ruhu, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (45), 71-82

- Hobbes, T. (1651). *Leviathan, or, the matter, forme, and power of a common wealth, ecclesiasticall and civil*. London: Printed for Andrew Crooke.
- Hobsbawm, E.J. (1992). *Nations and Nationalism since 1870. Programme, Myth, Reality*. Cambridge: Cambridge University.
- Imber, C. (2018). *Şariat ile Kanun Arasında Ebussuûd Efendi. Osmanlı'da İslami Hukuk*. Türkçesi: Mürteza Bedir. İstanbul: KETEBE.
- Levi-Straus, C. (1994). The Social and Psychological Aspect of Chieftainship in a Primitive Tribe: The Nambikuara of Northwestern Mato Grosso. *Transactions of the New York Academy of Sciences*, (7): 16-32.
- Machiavelli, N. (1532/2019). *The Prince*. Edited by Quentin Skinner and Russell Price, Cambridge: Cambridge University Press.
- Mill, J. S. (1861/2013). *Considerations on representative Government*, EBook, URL: <https://www.gutenberg.org/files/5669/5669-h/5669-h.htm> (Access: 19.10.2024)
- Neslihan K. (2019). *Mutfak, Kimlik, Diplomasi: Türkiye'de Gastro Diplomasi*, Ankara: Tün Kitap.
- Niederberger, A. and Schink, P. (2013). *Republican Democracy: Liberty, Law and Politics*, Edinburg: Edinburgh University Press.
- Özsoy, Ş. (2023). 100. Yılında Cumhuriyet Devrimi. *Ankara Barosu Dergisi*, 81(81): 23-29. URL: https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/80758/1392899#article_cite (Access: 19.10.2024).
- Pamuk, Ş. and Williamson, J. G. (2000). *The mediterranean Response to Globalization before 1950*, London: Routledge.
- Parsons, T. and Shils, E. A. (1962). *Toward a General Theory of Action*, Cambridge: Harvard University Press.
- Plato. *Socrates Apology*. Translated by Benjamin Jowett. eBook, 2020. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/1656/pg1656-images.html> (Access: 19.10.2024).
- Plato (2018). *The Republic*. Translated by Tom Griffith, Cambridge: Cambridge University.
- Popper, K. R. (1992). *Die offene Gesellschaft und ihre Feinde*. Tübingen: JCB Mohr.
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, socialism, and democracy*. Harper&Brothers: New York.
- Stirner, M: (1845). *Der Einzige und sein Eigenthum*. Leipzig.
- Tilly, C. (2008). *Coercion, capital, and European states, AD 990-1992*. Cambridge: Blackwell.

- Şentop, M. (2021). *Kuruluş Safhasında Belgelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi*. Ankara: TMMM Basımevi, URL: https://www5.tbmm.gov.tr/pdf/Kurulus_Safhasinda_Belgelerle_TBMM.pdf (Access: 19.10.2024).
- Tuncay, M. (1992). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması*. İstanbul: İmge.
- Üstel, Füsün (2008). *'Makbul Vatandaş'ın Peşinde. II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık*. İstanbul: İletişim
- Vlami, D. (2023). *Merchants on the Mediterranean. Ottoman-Dutch Trade in the Eighteenth Century*. London: I.B. Tauris.
- Weber, M. (1988). Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen. Vergleichende religionssoziologische Versuche. Zwischenbetrachtung: Theorie der Stufen und Richtungen religiöser Weltablehnung, in: *Weber M. (ed.), Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie*. Band I. S. 536-573. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Williams, B. (1997). The Analogy of City and Soul in Plato's Republic, in Kraut, R.(ed.). *Plato's Republic: Critical Essays*. New York: Rowman and Littlefield.
- Yazcioglu, A (2016). *Partners of the Empire. The Crisis of the Ottoman Order in the Age of Revolutions*. California: Stanford University.
- Çetinoğlu, N (2003). Cumhuriyet Kavramı Ve Atatürk'ün Cumhuriyet Anlayışı". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 19, (56): 803-813.

REFERENCES

- Han, B., Sun, S., Ding, L., Zhang, X., Yu, J.O. (2015). Review of nanocarbon-engineered multifunctional cementitious composites. *Composites: Part A* 70 (2015) 69–81.
- Hong, K.J, Beacraft, M. and Shah, S.P. (2010). Effect of mineral admixtures on formwork pressure of self-consolidating concrete. *Cem. Concr. Compos.* 32, 665–71.
- Konsta-Gdoutos, M., Metaxa, Z.S., Shah, S.P. (2010). Highly dispersed carbon nanotube reinforced cement based materials. *Cem. Concr. Res.* 40, 1052–1059.
- Lothenbach, B, Scrivener, K. and Hooton, R.D. (2011). Supplementary cementitious materials. *Cem. Concr. Res.* 41, 217–29.
- Mukherjee, K., Rajender, A. and Samanta, A.K., 2023. A review on the fresh properties, mechanical and durability performance of graphene-based cement composites. *Materials Today: Proceedings*, article in press.
- Pan, Z., He, L., Qiu, L., Korayem, A.H., Li, G., Zhu, J.W., Collins, F., Li, D., Duan, W.H. and Wang, M.C., 2015. Mechanical properties and microstructure of a graphene oxide-cement composite. *Cement & Concrete Composites*, 58, 140-147.

- Sanchez, F., Sobolev, K. (2010). Nanotechnology in concrete-a review. *Constr. Build. Mater.* 24, 2060–71.
- Schmidt, M., Amrhein, K., Braun, T., Glotzbach, C., Kamaruddin, S., Tänzer, R. (2013). Nanotechnological improvement of structural materials–impact on material performance and structural design, *Cem. Concr. Compos.* 36, 3–7.
- Sedaghat, A, Ram, M.K., Zayed, A., Kamal, R. and Shanahan, N., 2014. Investigation of physical properties of graphene-cement composite for structural applications. *Open Journal of Composite Materials*, 4, 12-21.
- Sevim, O., Jiangb, Z. and Ozbulut, O.E., 2022. Effects of graphene nanoplatelets type on self-sensing properties of cement mortar composites. *Construction and Building Materials*, 359, 129488.
- Sharma S. and Kothiyal N.C., 2016. Comparative effects of pristine and ball-milled graphene oxide on physico-chemical characteristics of cement mortar nanocomposites. *Construction and Building Materials*, 115, 256-268.
- Şimşek, B., Ultav, G., Korucu, H. and Yartaşı, A., 2018. Improvement of the graphene oxide dispersion properties with the use of TOPSIS based taguchi application. *Periodica Polytechnica Chemical Engineering*, 62(3): 323-335.
- TS EN 196-1, 2016. Çimento deney metotları-Bölüm 1: Dayanım tayini, *Türk Standartları Enstitüsü*, Ankara.

References

- Abudinen, D., Fuentes, L. G., & Carvajal Muñoz, J. S. (2017). Travel Quality Assessment of Urban Roads Based on International Roughness Index. *Transportation Research Record: Journal of the Transportation Research Board*, 2612, 1-10. doi:10.3141/2612-01
- Aghazadeh, B. S., Saeedi, K., & Yazdi, M. R. H. (2006, 28-30 August). *Simulation of ride quality of vehicles crossing road humps*. Paper presented at the Proceeding of the International Conference on Modeling and Simulation, Konya, Turkey.
- Agostinacchio, M., Ciampa, D., & Olita, S. (2013). The vibrations induced by surface irregularities in road pavements – a Matlab® approach. *European Transport Research Review*, 6(3), 267-275. doi:10.1007/s12544-013-0127-8
- Ansari Ardeh, H., Shariatpanahi, M., & Nikkhah Bahrami, M. (2008). Multiobjective shape optimization of speed humps. *Structural and Multidisciplinary Optimization*, 37(2), 203-214. doi:10.1007/s00158-008-0226-7
- Astarita, V., Caruso, M. V., Danieli, G., Festa, D. C., Giofrè, V. P., Iuele, T., & Vaina, R. (2012). A Mobile Application for Road Surface Quality Control: UNiquALroad. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 54, 1135-1144. doi:10.1016/j.sbspro.2012.09.828

- ASTM. (1997). Standard Practices for Simulating Vehicular Response to Longitudinal Profiles of Traveled Surface. In *ASTM E 1170-97*. West Conshohocken, PA: ASTM International.
- ASTM. (2016). Standard Practice for Roads and Parking Lots Pavement Condition Index Surveys. In *ASTM D 6433-16*. West Conshohocken, PA, United States: ASTM International.
- Bhattacharya, A., & McGlothlin, J. D. (1996). *Occupational ergonomics: theory and applications*. Boca Raton, FL, U.S.A.: CRC Press.
- Bhoraskar, R., Vankadhara, N., Raman, B., & Kulkarni, P. (2012, 3-7 Jan. 2012). *Wolverine: Traffic and road condition estimation using smartphone sensors*. Paper presented at the 2012 Fourth International Conference on Communication Systems and Networks (COMSNETS 2012).
- Bonin, G., Cantisani, G., Loprencipe, G., & Sbrolli, M. (2007). *Ride Quality Evaluation: 8 d.o.f. Vehicle Model Calibration*. Paper presented at the 4th International SIIV Congress, Palermo, Italy.
- Bowrey, D., Thomas, R., Evans, R., & Richmond, P. (1996). Road Humps: accident prevention or hazard? *Journal of Accident Prevention Hazards*, 13, 288-289.
- Bridgelall, R. (2015). Precision Bounds of Pavement Distress Localization with Connected Vehicle Sensors. *Journal of Infrastructure Systems*, 21(3), 04014045. doi:10.1061/(asce)is.1943-555x.0000234
- Cantisani, G., & Loprencipe, G. (2010). Road Roughness and Whole Body Vibration: Evaluation Tools and Comfort Limits. *Journal of Transportation Engineering*, 136(9), 818-826. doi:10.1061//ASCE/TE.1943-5436.0000143
- Christodoulou, S. E., Hadjidemetriou, G. M., & Kyriakou, C. (2018). *Pavement Defects Detection and Classification Using Smartphone-Based Vibration and Video Signals*, Cham.
- Chuang, T.-Y., Perng, N.-H., & Han, J.-Y. (2019). Pavement performance monitoring and anomaly recognition based on crowdsourcing spatiotemporal data. *Automation in Construction*, 106. doi:10.1016/j.autcon.2019.102882
- Coenen, T. B. J., Golroo, A., & Lo Presti, D. (2017). A review on automated pavement distress detection methods. *Cogent Engineering*, 4(1). doi:10.1080/23311916.2017.1374822
- Du, H., Li, W., Ning, D., & Sun, S. (2020). *Advanced Seat Suspension Control System Design for Heavy Duty Vehicles* (1st Edition ed.). London, UK: Academic Press.
- Duarte, M. L. M., & de Melo, G. C. (2018). Influence of pavement type and speed on whole body vibration (WBV) levels measured on passenger vehicles. *Journal of the Brazilian Society of Mechanical Sciences and Engineering*, 40(3), 150. doi:10.1007/s40430-018-1057-0

- Fuentes, L., Camargo, R., Martínez-Arguelles, G., Komba, J. J., Naik, B., & Walubita, L. F. (2021). Pavement serviceability evaluation using whole body vibration techniques: a case study for urban roads. *International Journal of Pavement Engineering*, 22(10), 1238-1249. doi:10.1080/10298436.2019.1672872
- Fwa, T. F., & Liaw, C. Y. (1992). Rational approach for geometric design of speed-control road humps. *Transportation Research Record*, 1356, 66-72.
- Griffin, M. J. (2007). Discomfort from feeling vehicle vibration. *Vehicle System Dynamics*, 45(7-8), 679-698. doi:10.1080/00423110701422426
- Griffin, M. J. (2012a). *Handbook of human vibration*: Academic press.
- Griffin, M. J. (2012b). *Handbook of human vibration*. London, UK: Academic press.
- Hou, X., Liang, X., Ma, S., & Hua, W. (2009, 5-9 August). *The Analysis of the Correlation between International Roughness Index and Body Ride Comfort*. Paper presented at the Ninth International Conference of Chinese Transportation Professionals (ICCTP), Harbin, China.
- ISO. (1995). Mechanical vibration - Road surface profiles - Reporting of measured data. In *ISO 8608*. Geneva, Switzerland: ISO.
- ISO. (1997). Mechanical vibration and shock - Evaluation of human exposure to whole-body vibration, Part 1: General Requirement. In *ISO 2631-1*. Geneva, Switzerland: ISO.
- ISO. (2004). Mechanical vibration and shock - Evaluation of human exposure to whole-body vibration, Part 5: Method for evaluation of vibration containing multiple shocks. In *ISO 2631-5*. Geneva, Switzerland: ISO.
- ISO. (2005). Human response to vibration - Measuring instrumentation. In *ISO BS EN 8041*. Geneva, Switzerland: ISO.
- ISO. (2016). Mechanical vibration — Laboratory method for evaluating vehicle seat vibration — Part 1: Basic requirements. In *ISO 10326-1*. Geneva, Switzerland: ISO.
- Janani, L., Sunitha, V., & Mathew, S. (2020). Influence of surface distresses on smartphone-based pavement roughness evaluation. *International Journal of Pavement Engineering*, 1-14. doi:10.1080/10298436.2020.1714045
- Kanjanavapastit, A., & Thitinaruemit, A. (2013). Estimation of a Speed Hump Profile Using Quarter Car Model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 88, 265-273. doi:10.1016/j.sbspro.2013.08.505
- Khorshid, E., & Alfares, M. (2004). A numerical study on the optimal geometric design of speed control humps. *Engineering Optimization*, 36(1), 77-100. doi:10.1080/03052150310001634871
- Kim, T., & Ryu, S.-K. (2014). Review and Analysis of Pothole Detection Methods. *Journal of Emerging Trends in Computing and Information Sciences*, 5(8), 603-608.

- Kırbaş, U. (2022). The Adverse Effects of Depression-Type Distress on Driving in Asphalt Pavements. *Journal of Transportation Engineering, Part B: Pavements*, 148(4). doi:10.1061/jpeodx.0000409
- Kırbaş, U. (2023). Effects of pothole type pavement distress on whole-body vibration. *Road Materials and Pavement Design*, 24(6), 1403-1424. doi:10.1080/14680629.2022.2072756
- Kırbaş, U., & Karaşahin, M. (2018a). Comparison of Speed Control Bumps and Humps according to Whole-Body Vibration Exposure. *Journal of Transportation Engineering, Part A: Systems*, 144(9). doi:10.1061/jtepbs.0000177
- Kırbaş, U., & Karaşahin, M. (2018b). Investigation of ride comfort limits on urban asphalt concrete pavements. *International Journal of Pavement Engineering*, 19(10), 949-955. doi:10.1080/10298436.2016.1224413
- Kırbaş, U., & Karaşahin, M. (2018c). Pavement performance levels causing human health risks. *Journal of the Croatian Association of Civil Engineers*, 70(10), 851-861. doi:10.14256/jce.2120.2017
- Kırbaş, U., & Karaşahin, M. (2019). Determination of Pavement Performance Thresholds for Comfortable Riding on Urban Roads. *Journal of Testing and Evaluation*, 47(1), 57-77. doi:10.1520/jte20170319
- Koch, C., & Brilakis, I. (2011). Pothole detection in asphalt pavement images. *Advanced Engineering Informatics*, 25(3), 507-515. doi:10.1016/j.aei.2011.01.002
- Kumar, R., Mukherjee, A., & Singh, V. P. (2017). Community Sensor Network for Monitoring Road Roughness Using Smartphones. *Journal of Computing in Civil Engineering*, 31(3). doi:10.1061/(asce)cp.1943-5487.0000624
- Li, Y., Liu, C., Du, Y., & Jiang, S. (2020). A novel evaluation method for pavement distress based on impact of ride comfort. *International Journal of Pavement Engineering*, 1-13. doi:10.1080/10298436.2020.1765241
- Lin, J., & Liu, Y. (2010). *Potholes Detection Based on SVM in the Pavement Distress Image*. Paper presented at the 2010 Ninth International Symposium on Distributed Computing and Applications to Business, Engineering and Science.
- Mednis, A., Strazdins, G., Zviedris, R., Kanonirs, G., & Selavo, L. (2011, 27-29 June 2011). *Real time pothole detection using Android smartphones with accelerometers*. Paper presented at the 2011 International Conference on Distributed Computing in Sensor Systems and Workshops (DCOSS).
- Molan, A. M., & Kordani, A. A. (2014). Optimization of Speed Hump Profiles Based on Vehicle Dynamic Performance Modeling. *Journal of Transportation Engineering*, 140(8), 04014035. doi:10.1061/(asce)te.1943-5436.0000686
- Můčka, P. (2015). Sensitivity of Road Unevenness Indicators to Distresses of Composite Pavements. *International Journal Pavement Research Technology*, 8(2), 72-84. doi:10.6135/ijprt.org.tw/2015.8(2).72

- Múčka, P. (2017). Road Roughness Limit Values Based on Measured Vehicle Vibration. *Journal of Infrastructure Systems*, 23(2), 04016029. doi:10.1061/(asce)is.1943-555x.0000325
- Múčka, P. (2020). Vibration Dose Value in Passenger Car and Road Roughness. *Journal of Transportation Engineering, Part B: Pavements*, 146(4), 04020064. doi:10.1061/jpeodx.0000200
- Múčka, P. (2021). International Roughness Index Thresholds Based on Whole-Body Vibration in Passenger Cars. *Transportation Research Record*, 2675(1), 305-320. doi:10.1177/0361198120960475
- Múčka, P., & Gagnon, L. (2015). Influence of tyre–road contact model on vehicle vibration response. *Vehicle System Dynamics*, 53(9), 1227-1246. doi:10.1080/00423114.2015.1041992
- Nguyen, T., Lechner, B., Wong, Y. D., & Tan, J. Y. (2019). Bus Ride Index – a refined approach to evaluating road surface irregularities. *Road Materials and Pavement Design*, 22(2), 423-443. doi:10.1080/14680629.2019.1625806
- Pedersen, N. L. (1998). Shape Optimization of a Vehicle Speed Control Bump. *Mechanics of Structures and Machines*, 26(3), 319-342. doi:10.1080/08905459708945498
- Radopoulou, S. C., & Brilakis, I. (2015). Patch detection for pavement assessment. *Automation in Construction*, 53, 95-104. doi:10.1016/j.autcon.2015.03.010
- Salau, T. A. O., Adeyefa, A. O., & Oke, S. A. (2004). Vehicle Speed Control Using Road Bumps. *Transport*, XIX(3), 130-136. doi:10.1080/16484142.2004.9637965
- Salmani, H., Abbasi, M., Fahimi Zand, T., Fard, M., & Nakhaie Jazar, R. (2020). A new criterion for comfort assessment of in-wheel motor electric vehicles. *Journal of Vibration and Control*, 28(3-4), 316–328. doi:10.1177/1077546320977187
- Sattar, S., Li, S., & Chapman, M. (2018). Road Surface Monitoring Using Smartphone Sensors: A Review. *Sensors (Basel)*, 18(11). doi:10.3390/s18113845
- Sauerwein, P. M., & Smith, B. L. (2011). *Investigation of the Implementation of a Probe-Vehicle Based Pavement Roughness Estimation System* (UVA-2010-01). Retrieved from Charlottesville, VA:
- Shi, W., Li, M., Guo, J., Zhai, K., & Moridpour, S. (2020). Evaluation of Road Service Performance Based on Human Perception of Vibration While Driving Vehicle. *Journal of Advanced Transportation*, 2020, 1-8. doi:10.1155/2020/8825355
- Shtayat, A., Moridpour, S., Best, B., Shroff, A., & Raol, D. (2020). A review of monitoring systems of pavement condition in paved and unpaved roads. *Journal of Traffic and Transportation Engineering (English Edition)*, 7(5), 629-638. doi:10.1016/j.jtte.2020.03.004

- Tedeschi, A., & Benedetto, F. (2017). A real-time automatic pavement crack and pot-hole recognition system for mobile Android-based devices. *Advanced Engineering Informatics*, 32, 11-25. doi:10.1016/j.aei.2016.12.004
- Teschke, K., Nicol, A.-M., Davies, H., & Ju, S. (1999). *Whole Body Vibration and Back Disorders Among Motor Vehicle Drivers and Heavy Equipment Operators: A Review of the Scientific Evidence*. Retrieved from Vancouver, Canada:
- Turner, M., & Griffin, M. J. (1999). Motion sickness in public road transport: passenger behavior and susceptibility. *Ergonomics*, 42(3), 444-461. doi:10.1080/001401399185586
- Vittorio, A., Rosolino, V., Teresa, I., Vittoria, C. M., Vincenzo, P. G., & Francesco, D. M. (2014). Automated Sensing System for Monitoring of Road Surface Quality by Mobile Devices. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 111, 242-251. doi:10.1016/j.sbspro.2014.01.057
- Wang, F., & Easa, S. (2016). Analytical Evaluation of Ride Comfort on Asphalt Concrete Pavements. *Journal of Testing and Evaluation*, 44(4), 1671-1682. doi:10.1520/jte20140339
- Yu, X., & Salari, E. (2011, 15-17 May 2011). *Pavement pothole detection and severity measurement using laser imaging*. Paper presented at the 2011 IEEE International Conference on Elektro/Information Technology.
- Zang, K., Shen, J., Huang, H., Wan, M., & Shi, J. (2018). Assessing and Mapping of Road Surface Roughness based on GPS and Accelerometer Sensors on Bicycle-Mounted Smartphones. *Sensors (Basel)*, 18(3). doi:10.3390/s18030914
- Zhang, H., & Yang, W. (2010). Evaluation Method of Pavement Roughness Based on Human-Vehicle-Road Interaction. In *ICCTP 2010* (pp. 3541-3551).
- Zhang, J., Wang, L., Jing, P., Wu, Y., & Li, H. (2020). IRI Threshold Values Based on Riding Comfort. *Journal of Transportation Engineering, Part B: Pavements*, 146(1), 04020001. doi:10.1061/jpeodx.0000144
- Zhao, X., & Schindler, C. (2014). Evaluation of whole-body vibration exposure experienced by operators of a compact wheel loader according to ISO 2631-1:1997 and ISO 2631-5:2004. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 44(6), 840-850. doi:10.1016/j.ergon.2014.09.006

REFERENCES

- Arise, I., Miyahara, Y., Miyazaki, K., & Abe, T. (2022). Functional role of aramid coated separator for dendrite suppression in lithium-ion batteries. *Journal of the Electrochemical Society*, 169(1), 010536. <https://doi.org/10.1149/1945-7111/ac4b1e>
- Arora, P., & Zhang, Z. 2004. Battery separators. *Chemical reviews*, 104(10), 4419-4462.

- Babiker, D. M., Usha, Z. R., Wan, C., Hassaan, M. M. E., Chen, X., & Li, L. (2023). Recent progress of composite polyethylene separators for lithium/sodium batteries. *Journal of Power Sources*, 564, 232853.
- Banerjee, A., Ziv, B., Shilina, Y., Luski, S., Aurbach, D., & Halalay, I. C. (2016). Improving stability of Li-ion batteries by means of transition metal ions trapping separators. *Journal of the Electrochemical Society*, 163(6), A1083.
- Blomgren, G. E. (2016). The development and future of lithium ion batteries. *Journal of the Electrochemical Society*, 164(1), A5019-A5025. <https://doi.org/10.1149/2.0251701jes>
- Boateng, B., Zhu, G., Lv, W., Chen, D., Feng, C., Waqas, M., ... & He, W. (2018). An efficient, scalable route to robust PVDF-co-HFP/SiO₂ separator for long-cycle lithium ion batteries. *physica status solidi (RRL)–Rapid Research Letters*, 12(10), 1800319
- Bohnke, O., Frand, G., Rezrazi, M., Rousselot, C., & Truche, C. (1993). Fast ion transport in new lithium electrolytes gelled with PMMA. 2. Influence of lithium salt concentration. *Solid State Ionics*, 66(1-2), 105-112.
- Cao, C., Tan, L., Liu, W., Ma, J., & Li, L. (2014). Polydopamine coated electrospun poly (vinylidene fluoride) nanofibrous membrane as separator for lithium-ion batteries. *Journal of Power Sources*, 248, 224-229.
- Chen, D., Zhou, Z., Feng, C., Lv, W., Wei, Z., Zhang, K. H., ... & He, W. (2019). An upgraded lithium ion battery based on a polymeric separator incorporated with anode active materials. *Advanced Energy Materials*, 9(15), 1803627.
- Chen, S., Zhang, Z., Li, L., & Yuan, W. (2018). Covalently-bonded poly (vinyl alcohol)-silica composite nanofiber separator with enhanced wettability and thermal stability for lithium-ion battery. *ChemistrySelect*, 3(47), 13365-13371.
- Chen, Z., Chao, Y., Li, W., Wallace, G., Bussell, T., Ding, J., ... & Wang, C. (2021). Abuse-tolerant electrolytes for lithium-ion batteries. *Advanced Science*, 8(11). <https://doi.org/10.1002/advs.202003694>
- Chen, Z., Danilov, D. L., Eichel, R. A., & Notten, P. H. (2022). Porous Electrode Modeling and its Applications to Li-Ion Batteries. *Advanced Energy Materials*, 12(32), 2201506
- Cho, K.-W. (2002). Method for Manufacturing Lithium Battery, Samsung SDI Co Ltd, U.S.P.a.T. Office (Ed.), USA.
- Cho, T. H., Tanaka, M., Onishi, H., Kondo, Y., Nakamura, T., Yamazaki, H., ... & Sakai, T. (2008). Battery performances and thermal stability of polyacrylonitrile nano-fiber-based nonwoven separators for Li-ion battery. *Journal of Power Sources*, 181(1), 155-160.
- Choi, J., Yang, K., Bae, H. S., Phiri, I., Ahn, H. J., Won, J. C., ... & Ryou, M. H. (2020). Highly Stable Porous Polyimide Sponge as a Separator for Lithium-Metal Secondary Batteries. *Nanomaterials*, 10(10), 1976.

- Chun, S. J., Choi, E. S., Lee, E. H., Kim, J. H., Lee, S. Y., & Lee, S. Y. (2012). Eco-friendly cellulose nanofiber paper-derived separator membranes featuring tunable nanoporous network channels for lithium-ion batteries. *Journal of materials chemistry*, 22(32), 16618-16626.
- Costa, C. M., Lee, Y. H., Kim, J. H., Lee, S. Y., & Lanceros-Méndez, S. (2019). Recent advances on separator membranes for lithium-ion battery applications: From porous membranes to solid electrolytes. *Energy Storage Materials*, 22, 346-375. <https://doi.org/10.1016/j.ensm.2019.07.024>
- Deimede, V., & Elmasides, C. (2015). Separators for lithium-ion batteries: a review on the production processes and recent developments. *Energy technology*, 3(5), 453-468.
- Demeuse, M.T. (2021). Polymer-based separators for Lithium-ion batteries: production, processing, and properties, ELSEVIER.
- Djian, D., Alloin, F., Martinet, S., Lignier, H., & Sanchez, J. Y. (2007). Lithium-ion batteries with high charge rate capacity: Influence of the porous separator. *Journal of power sources*, 172(1), 416-421.
- Dong, G., Liu, B., Kong, L., Wang, Y., Tian, G., Qi, S., & Wu, D. (2019). Neoteric polyimide nanofiber encapsulated by the TiO₂ armor as the tough, highly wettable, and flame-retardant separator for advanced lithium-ion batteries. *ACS sustainable chemistry & engineering*, 7(21), 17643-17652.
- Dong, G., Liu, B., Sun, G., Tian, G., Qi, S., & Wu, D. (2019). TiO₂ nanoshell@polyimide nanofiber membrane prepared via a surface-alkaline-etching and in-situ complexation-hydrolysis strategy for advanced and safe LIB separator. *Journal of Membrane Science*, 577, 249-257.
- Fang, C., Yang, S., Zhao, X., Du, P., & Xiong, J. (2016). Electrospun montmorillonite modified poly (vinylidene fluoride) nanocomposite separators for lithium-ion batteries. *Materials Research Bulletin*, 79, 1-7.
- Fei, H., Liu, Y., An, Y., Xu, X., Zeng, G., Tian, Y., ... & Feng, J. (2018). Stable all-solid-state potassium battery operating at room temperature with a composite polymer electrolyte and a sustainable organic cathode. *Journal of Power Sources*, 399, 294-298.
- Fei, H., Liu, Y., An, Y., Xu, X., Zhang, J., Xi, B., ... & Feng, J. (2019). Safe all-solid-state potassium batteries with three dimensional, flexible and binder-free metal sulfide array electrode. *Journal of Power Sources*, 433, 226697.
- Foreman, E., Zakri, W., Hossein Sanatimoghaddam, M., Modjtahedi, A., Pathak, S., Kashkooli, A. G., ... & Farhad, S. (2017). A review of inactive materials and components of flexible lithium-ion batteries. *Advanced Sustainable Systems*, 1(11), 1700061.

- Guo, D. (2023). Mesoporous polyimide thin films as dendrite-suppressing separators for lithium-metal batteries. *Acs Nano*, 18(1), 155-163. <https://doi.org/10.1021/acsnano.3c04159>
- Guo, H. L., Sun, H., Jiang, Z. L., Luo, C. S., Gao, M. Y., Wei, M. H., ... & Zhou, H. J. (2019). A new type of composite electrolyte with high performance for room-temperature solid-state lithium battery. *Journal of materials science*, 54, 4874-4883.
- Hu, S., Lin, S., Tu, Y., Hu, J., Wu, Y., Liu, G., ... & Jiang, T. (2016). Novel aramid nanofiber-coated polypropylene separators for lithium ion batteries. *Journal of materials chemistry A*, 4(9), 3513-3526.
- Huang, F., Xu, Y., Peng, B., Su, Y., Jiang, F., Hsieh, Y. L., & Wei, Q. (2015). Coaxial electrospun cellulose-core fluoropolymer-shell fibrous membrane from recycled cigarette filter as separator for high performance lithium-ion battery. *ACS Sustainable Chemistry & Engineering*, 3(5), 932-940.
- Huang, J., Hong, M., Li, G., Liao, Y., & Li, W. (2022). Application of terpolymer encapsulated flame-retardant separator in ni-rich and high-voltage lithium-ion batteries. *Journal of the Electrochemical Society*, 169(2), 020513. <https://doi.org/10.1149/1945-7111/ac4d69>
- Jang, J., Oh, J., Jeong, H., Kang, W., & Jo, C. (2020). A Review of Functional Separators for Lithium Metal Battery Applications. *Materials (Basel, Switzerland)*, 13(20), 4625. <https://doi.org/10.3390/ma13204625>
- Jiang, F., Yin, L., Yu, Q., Zhong, C., & Zhang, J. (2015). Bacterial cellulose nanofibrous membrane as thermal stable separator for lithium-ion batteries. *Journal of Power Sources*, 279, 21-27.
- Jiang, H., Lin, X., Wei, C., Feng, J., & Tian, X. (2021). Scalable synthesis of nano-sized bi for separator modifying in 5v-class lithium metal batteries and potassium ion batteries anodes. *Small*, 18(4). <https://doi.org/10.1002/smll.202104264>
- Jung, Y. S., Cavanagh, A. S., Gedvilas, L., Widjonarko, N. E., Scott, I. D., Lee, S. H., ... & Dillon, A. C. (2012). Improved functionality of lithium-ion batteries enabled by atomic layer deposition on the porous microstructure of polymer separators and coating electrodes. *Advanced Energy Materials*, 2(8), 1022-1027.
- Khalifa, M., Janakiraman, S., Ghosh, S., Venimadhav, A., & Anandhan, S. (2019). PVDF/halloysite nanocomposite-based non-wovens as gel polymer electrolyte for high safety lithium ion battery. *Polymer Composites*, 40(6), 2320-2334.
- Kim, Y., Lee, W. Y., Kim, K. J., Yu, J. S., & Kim, Y. J. (2016). Shutdown-functionalized nonwoven separator with improved thermal and electrochemical properties for lithium-ion batteries. *Journal of Power Sources*, 305, 225-232.

- Kong, L., Yan, Y., Qiu, Z., Zhou, Z., & Hu, J. (2018). Robust fluorinated polyimide nanofibers membrane for high-performance lithium-ion batteries. *Journal of Membrane Science*, 549, 321-331.
- Kong M.Z. (2013). Secondary Battery Module, SK On Co Ltd, U.S.P.a.T Office (Ed.), USA.
- Landesfeind, J., Hattendorff, J., Ehrl, A., Wall, W.A., & Gasteiger, H.A. (2016). Tortuosity Determination of Battery Electrodes and Separators by Impedance Spectroscopy. *Journal of The Electrochemical Society*, 163.
- Lee, H., Yanilmaz, M., Toprakci, O., Fu, K., & Zhang, X. (2014). A review of recent developments in membrane separators for rechargeable lithium-ion batteries. *Energy & Environmental Science*, 7(12), 3857-3886.
- Li, D., Shi, D., Yuan, Z., Feng, K., Zhang, H., & Li, X. (2017). A low cost shutdown sandwich-like composite membrane with superior thermo-stability for lithium-ion battery. *Journal of membrane science*, 542, 1-7.
- Li, H., Chen, Y. M., Ma, X. T., Shi, J. L., Zhu, B. K., & Zhu, L. P. (2011). Gel polymer electrolytes based on active PVDF separator for lithium ion battery. I: Preparation and property of PVDF/poly (dimethylsiloxane) blending membrane. *Journal of membrane science*, 379(1-2), 397-402.
- Li, H., Zhang, B., Lin, B., Yang, Y., Zhao, Y., & Wang, L. (2018). Electrospun poly (ether ether ketone) nanofibrous separator with superior performance for lithium-ion batteries. *Journal of The Electrochemical Society*, 165(5), A939.
- Li, H., Zhang, H., Liang, Z. Y., Chen, Y. M., Zhu, B. K., & Zhu, L. P. (2014). Preparation and properties of poly (vinylidene fluoride)/poly (dimethylsiloxane) graft (poly (propylene oxide)-block-poly (ethylene oxide)) blend porous separators and corresponding electrolytes. *Electrochimica Acta*, 116, 413-420.
- Li, J., Yu, J., Wang, Y., Zhu, J., & Hu, Z. (2020). Intercalated montmorillonite reinforced polyimide separator prepared by solution blow spinning for lithium-ion batteries. *Industrial & Engineering Chemistry Research*, 59(28), 12879-12888.
- Li, J., Zhong, Q., Yao, Y., Bi, S., Zhou, T., Guo, X., ... & Xiang, R. (2018). Electrochemical performance and thermal stability of the electrospun PTFE nanofiber separator for lithium-ion batteries. *Journal of Applied Polymer Science*, 135(29), 46508.
- Li, L., & Duan, Y. (2023). Engineering polymer-based porous membrane for sustainable lithium-ion battery separators. *Polymers*, 15(18), 3690.
- Li, L., Yu, M., Jia, C., Liu, J., Lv, Y., Liu, Y., ... & Shao, Z. (2017). Cellulosic biomass-reinforced polyvinylidene fluoride separators with enhanced dielectric properties and thermal tolerance. *ACS Applied Materials & Interfaces*, 9(24), 20885-20894.

- Li, M. X., Wang, X. W., Yang, Y. Q., Chang, Z., Wu, Y. P., & Holze, R. (2015). A dense cellulose-based membrane as a renewable host for gel polymer electrolyte of lithium ion batteries. *Journal of membrane science*, 476, 112-118.
- Li, Z., Chen, T. & Liao, Y. Performance enforcement of gel polymer electrolyte for lithium ion battery with co-doping silicon dioxide and zirconium dioxide nanoparticles. *Ionics* 21, 2763–2770 (2015). <https://doi.org/10.1007/s11581-015-1478-z>
- Li, Z., Xiong, Y., Sun, S., Zhang, L., Li, S., Liu, X., ... & Xu, S. (2018). Tri-layer nonwoven membrane with shutdown property and high robustness as a high-safety lithium ion battery separator. *Journal of membrane science*, 565, 50-60.
- Liang, H. Q., Wan, L. S., & Xu, Z. K. (2016). Poly (vinylidene fluoride) separators with dual-asymmetric structure for high-performance lithium ion batteries. *Chinese Journal of Polymer Science*, 34, 1423-1435.
- Liang, Y., Cheng, S., Zhao, J., Zhang, C., Sun, S., Zhou, N., ... & Zhang, X. (2013). Heat treatment of electrospun Polyvinylidene fluoride fibrous membrane separators for rechargeable lithium-ion batteries. *Journal of Power Sources*, 240, 204-211.
- Liang, Y., Liu, Y., Chen, D., Dong, L., Guang, Z., Liu, J., ... & He, W. (2021). Hydroxyapatite functionalization of solid polymer electrolytes for high-conductivity solid-state lithium-ion batteries. *Materials Today Energy*, 20, 100694.
- Lin, W., Wang, F., Wang, H., Li, H., Fan, Y., Chan, D., ... & Zhang, Y. (2022). Thermal-Stable Separators: Design Principles and Strategies Towards Safe Lithium-Ion Battery Operations. *ChemSusChem*, 15(24), e202201464.
- Lingappan, N., Lee, W., Passerini, S., & Pecht, M. (2023). A comprehensive review of separator membranes in lithium-ion batteries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 187, 113726.
- Liu, F., & Chuan, X. (2021). Recent developments in natural mineral-based separators for lithium-ion batteries. *RSC advances*, 11(27), 16633–16644. <https://doi.org/10.1039/d1ra02845f>
- Liu, H., Xu, J., Guo, B., & He, X. (2014). Effect of Al₂O₃/SiO₂ composite ceramic layers on performance of polypropylene separator for lithium-ion batteries. *Ceramics International*, 40(9), 14105-14110.
- Liu, J., He, C., He, J., Cui, J., Liu, H., & Wu, X. (2017). An enhanced poly (vinylidene fluoride) matrix separator with high density polyethylene for good performance lithium ion batteries. *Journal of Solid State Electrochemistry*, 21, 919-925.
- Liu, J., Liu, Y., Yang, W., Ren, Q., Li, F., & Huang, Z. (2018). Lithium ion battery separator with high performance and high safety enabled by tri-layered

- SiO₂@ PI/m-PE/SiO₂@ PI nanofiber composite membrane. *Journal of Power Sources*, 396, 265-275.
- Liu, X., Song, K., Lu, C., Huang, Y., Duan, X., Li, S., & Ding, Y. (2018). Electrospun PU@ GO separators for advanced lithium ion batteries. *Journal of membrane science*, 555, 1-6.
- Luiso, S., Henry, J., Pourdeyhi, B., & Fedkiw, P. S. (2021). Meltblown polyvinylidene difluoride as a li-ion battery separator. *ACS Applied Polymer Materials*, 3(6), 3038-3048. <https://doi.org/10.1021/acsapm.1c00221>
- Luiso, S., Williams, A., Petrecca, M., Roh, S., Velev, O., & Fedkiw, P. (2021). Poly(vinylidene difluoride) soft dendritic colloids as li-ion battery separators. *Journal of the Electrochemical Society*, 168(2), 020517. <https://doi.org/10.1149/1945-7111/abdfa7>
- Luo, R., Wang, C., Zhang, Z., Lv, W., Wei, Z., Zhang, Y., ... & He, W. (2018). Three-dimensional nanoporous polyethylene-reinforced PVDF-HFP separator enabled by dual-solvent hierarchical gas liberation for ultrahigh-rate lithium ion batteries. *ACS Applied Energy Materials*, 1(3), 921-927.
- Luo, W., Cheng, S., Wu, M., Zhang, X., Yang, D., & Rui, X. (2021). A review of advanced separators for rechargeable batteries. *Journal of Power Sources*, 509, 230372.
- Ma, H., Liu, J., Hua, H., Peng, L., Shen, X., Wang, X., ... & Zhao, J. (2021). Facile fabrication of functionalized separators for lithium-ion batteries with ionic conduction path modifications via the γ -ray co-irradiation grafting process. *ACS Applied Materials & Interfaces*, 13(23), 27663-27673. <https://doi.org/10.1021/acsami.1c06460>
- Ma, X., Kolla, P., Yang, R., Wang, Z., Zhao, Y., Smirnova, A. L., & Fong, H. (2017). Electrospun polyacrylonitrile nanofibrous membranes with varied fiber diameters and different membrane porosities as lithium-ion battery separators. *Electrochimica Acta*, 236, 417-423.
- Medina-Santos, J. I., Palma, J., Ventosa, E., & Garcia-Quismondo, E. (2023). Insulating characteristics and ionic conductivity properties of the solid electrolyte interface in lithium-ion batteries to improve a redox-mediated enhanced coulometry method. *Journal of the Electrochemical Society*, 170(9), 090520. <https://doi.org/10.1149/1945-7111/acf410>
- Miao, Y. E., Zhu, G. N., Hou, H., Xia, Y. Y., & Liu, T. (2013). Electrospun polyimide nanofiber-based nonwoven separators for lithium-ion batteries. *Journal of Power Sources*, 226, 82-86.
- Min, H. S., Ko, J. M., & Kim, D. W. (2003). Preparation and characterization of porous polyacrylonitrile membranes for lithium-ion polymer batteries. *Journal of power sources*, 119, 469-472.

- Mu, X., Li, X., Liao, C., Yu, H., Jin, Y., Yu, B., ... & Hu, Y. (2022). Phosphorus-fixed stable interfacial nonflammable gel polymer electrolyte for safe flexible lithium-ion batteries. *Advanced Functional Materials*, 32(35). <https://doi.org/10.1002/adfm.202203006>
- Mun, S. C., & Won, J. H. (2021). Manufacturing processes of microporous polyolefin separators for lithium-ion batteries and correlations between mechanical and physical properties. *Crystals*, 11(9), 1013.
- Naren, T. (2023). Stabilizing lithium metal batteries by synergistic effect of high ionic transfer separator and lithium–boron composite material anode. *Acs Nano*, 17(20), 20315-20324. <https://doi.org/10.1021/acsnano.3c06336>
- Pan, J. L., Zhang, Z., Zhang, H., Zhu, P. P., Wei, J. C., Cai, J. X., ... & Yang, Z. Y. (2018). Ultrathin and strong electrospun porous fiber separator. *ACS Applied Energy Materials*, 1(9), 4794-4803.
- Park, S., Son, C. W., Lee, S., Kim, D. Y., Park, C., Eom, K. S., ... & Jo, S. M. (2016). Multicore-shell nanofiber architecture of polyimide/polyvinylidene fluoride blend for thermal and long-term stability of lithium ion battery separator. *Scientific reports*, 6(1), 36977.
- Poorshakoor, E., & Darab, M. (2024). Advancements in the development of nanomaterials for lithium-ion batteries: A scientometric review. *Journal of Energy Storage*, 75, 109638.
- Qiao, M., Zhang, G., Deng, J., Guo, J., & Zhang, J. (2022). Electrospun polyimide@organic-montmorillonite composite separator with enhanced mechanical and thermal performances for high-safety lithium-ion battery. *Journal of Materials Science*, 57(25), 11796-11808.
- Shayapat, J., Chung, O. H., & Park, J. S. (2015). Electrospun polyimide-composite separator for lithium-ion batteries. *Electrochimica Acta*, 170, 110-121.
- Shi, C., Zhang, P., Huang, S., He, X., Yang, P., Wu, D., ... & Zhao, J. (2015). Functional separator consisted of polyimide nonwoven fabrics and polyethylene coating layer for lithium-ion batteries. *Journal of power sources*, 298, 158-165.
- Shi, J., Liang, Y., Li, L., Peng, Y., & Yang, H. (2015). Evaluation of the electrochemical characteristics of silicon/lithium titanate composite as anode material for lithium ion batteries. *Electrochimica Acta*, 155, 125-131. <https://doi.org/10.1016/j.electacta.2014.12.153>
- Shim, J., Kim, H. J., Kim, B. G., Kim, Y. S., Kim, D. G., & Lee, J. C. (2017). 2D boron nitride nanoflakes as a multifunctional additive in gel polymer electrolytes for safe, long cycle life and high rate lithium metal batteries. *Energy & Environmental Science*, 10(9), 1911-1916.
- Song, C., Li, Z., Ma, L., Li, M., Huang, S., Hong, X., ... & Lan, Y. (2021). Single-atom zinc and anionic framework as janus separator coatings for efficient

- inhibition of lithium dendrites and shuttle effect. *Acs Nano*, 15(8), 13436-13443. <https://doi.org/10.1021/acsnano.1c03876>
- Song, Q., Li, A., Shi, L., Qian, C., Feric, T. G., Fu, Y., ... & Yang, Y. (2019). Thermally stable, nano-porous and eco-friendly sodium alginate/attapulgit separator for lithium-ion batteries. *Energy Storage Materials*, 22, 48-56.
- Subramani, R., Tseng, Y. H., Lee, Y. L., Chiu, C. C., Hou, S. S., & Teng, H. (2019). High Li⁺ transference gel interface between solid-oxide electrolyte and cathode for quasi-solid lithium-ion batteries. *Journal of materials chemistry A*, 7(19), 12244-12252.
- Suriyakumar, S., Raja, M., Angulakshmi, N., Nahm, K. S., & Stephan, A. M. (2016). A flexible zirconium oxide based-ceramic membrane as a separator for lithium-ion batteries. *RSC advances*, 6(94), 92020-92027.
- Takezawa, H., Iwamoto, K., Yamamoto, T., Ugaji, M., & Hiraoka, T. (2012). U.S. Patent Application No. 13/496,167.
- Tarascon, J. and Armand, M. (2001). Issues and challenges facing rechargeable lithium batteries. *Nature*, 414(6861), 359-367. <https://doi.org/10.1038/35104644>
- Tong, B., & Li, X. (2024). Towards separator safety of lithium-ion batteries: a review. *Materials Chemistry Frontiers*.
- Wang, D., Bai, J., Hao, M., Liang, J., Fang, B., Wang, Y., ... & Wang, F. (2022). Low-cost synthesis of a nanocomposite of MoS₂ and alkali-activated halloysite nanotubes for photocatalytic RhB degradation. *CrystEngComm*, 24(37), 6498-6504.
- Wang, L., Deng, N., Ju, J., Wang, G., Cheng, B., & Kang, W. (2019). A novel core-shell structured poly-m-phenyleneisophthalamide@polyvinylidene fluoride nanofiber membrane for lithium ion batteries with high-safety and stable electrochemical performance. *Electrochimica Acta*, 300, 263-273.
- Wang, Y., Wang, S., Fang, J., Ding, L. X., & Wang, H. (2017). A nano-silica modified polyimide nanofiber separator with enhanced thermal and wetting properties for high safety lithium-ion batteries. *Journal of membrane science*, 537, 248-254.
- Waqas, M., Ali, S., Feng, C., Chen, D., Han, J., & He, W. (2019). Recent development in separators for high-temperature lithium-ion batteries. *Small*, 15(33), 1901689.
- Waqas, M., Ali, S., Lv, W., Chen, D., Boateng, B., & He, W. (2019). High-performance PE-BN/PVDF-HFP bilayer separator for lithium-ion batteries. *Advanced Materials Interfaces*, 6(1), 1801330.
- Waqas, M., Tan, C., Lv, W., Ali, S., Boateng, B., Chen, W., ... & He, W. (2018). A highly-efficient composite separator with strong ligand interaction for high-temperature lithium-ion batteries. *ChemElectroChem*, 5(19), 2722-2728.

- Wei, Z., Gu, J., Zhang, F., Pan, Z., & Zhao, Y. (2020). Core-shell structured nanofibers for lithium ion battery separator with wide shutdown temperature window and stable electrochemical performance. *ACS Applied Polymer Materials*, 2(5), 1989-1996.
- Wu, D., Shi, C., Huang, S., Qiu, X., Wang, H., Zhan, Z., ... & Lin, L. (2015). Electrospun nanofibers for sandwiched polyimide/poly (vinylidene fluoride)/polyimide separators with the thermal shutdown function. *Electrochimica Acta*, 176, 727-734.
- Xiang, Y., Zhu, W., Qiu, W., Guo, W., Lei, J., Liu, D., ... & Li, J. (2018). SnO₂ functionalized polyethylene separator with enhanced thermal stability for high performance lithium ion battery. *ChemistrySelect*, 3(3), 911-916.
- Xiao, W., Zhang, K., Liu, J., & Yan, C. (2017). Preparation of poly (vinyl alcohol)-based separator with pore-forming additive for lithium-ion batteries. *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 28, 17516-17525.
- Xie, Y., Chen, X., Han, K., & Xiong, X. (2021). Natural halloysite nanotubes-coated polypropylene membrane as dual-function separator for highly safe Li-ion batteries with improved cycling and thermal stability. *Electrochimica Acta*, 379, 138182.
- Xu, Hang., Li, Dongni., Liu, Yao., Yinshan, Jiang., Fangfei, Li., Bing, Xue. (2019). Preparation of halloysite/polyvinylidene fluoride composite membrane by phase inversion method for lithium ion battery. *Journal of Alloys and Compounds*, 790:305315. doi: 10.1016/J.JALLCOM.2019.03.075
- Xu, Q., Wei, C., Fan, L., Peng, S., Xu, W., & Xu, J. (2017). A bacterial cellulose/Al₂O₃ nanofibrous composite membrane for a lithium-ion battery separator. *Cellulose*, 24, 1889-1899.
- Yang, B., Wang, L., Zhang, M., Li, W., Zhou, Q., & Zhong, L. (2021). Advanced separators based on aramid nanofiber (ANF) membranes for lithium-ion batteries: a review of recent progress. *Journal of Materials Chemistry A*, 9(22), 12923-12946.
- Yanilmaz, M., Lu, Y., Zhu, J., & Zhang, X. (2016). Silica/polyacrylonitrile hybrid nanofiber membrane separators via sol-gel and electrospinning techniques for lithium-ion batteries. *Journal of Power Sources*, 313, 205-212.
- Yanilmaz, M., & Zhang, X. (2015). Polymethylmethacrylate/polyacrylonitrile membranes via centrifugal spinning as separator in Li-ion batteries. *Polymers*, 7(4), 629-643.
- Ye, L., Fitzhugh, W. W., Gil-González, E., Wang, Y., Su, Y., Su, H., ... & Li, X. (2020). Toward higher voltage solid-state batteries by metastability and kinetic stability design. *Advanced Energy Materials*, 10(34). <https://doi.org/10.1002/aenm.202001569>

- Yeon, D., Lee, Y., Ryou, M. H., & Lee, Y. M. (2015). New flame-retardant composite separators based on metal hydroxides for lithium-ion batteries. *Electrochimica Acta*, 157, 282-289.
- Yong, H. H., Lee, S. Y., Kim, S. K., Ahn, S. H., & Suk, J. D. (2008). U.S. Patent Application No. 11/573,317.
- Yu, B., Chen, X., Jin, X., Zhang, X., & Chen, L. (2024). Heat-resistant lithium-ion-battery separator using synchronous thermal stabilization/imidization. *ACS Applied Polymer Materials*, 6(5), 2464-2473. <https://doi.org/10.1021/ac-sapm.3c02266>
- Yu, Y., Liu, M., Chen, Z., Zhang, Z., Qiu, T., Hu, Z., ... & Zhu, M. (2023). Advances in Nonwoven-Based Separators for Lithium-Ion Batteries. *Advanced Fiber Materials*, 5(6), 1827-1851.
- Yu, Y., Qi, S., Zhan, J., Wu, Z., Yang, X., & Wu, D. (2011). Polyimide/sepiolite nanocomposite films: preparation, morphology and properties. *Materials Research Bulletin*, 46(10), 1593-1599.
- Yuan, B. (2023). A safe separator with heat-dispersing channels for high-rate lithium-ion batteries. *Advanced Functional Materials*, 34(9). <https://doi.org/10.1002/adfm.202308929>
- Yuan, B., Wen, K., Chen, D., Liu, Y., Dong, Y., Feng, C., ... & He, W. (2021). Composite separators for robust high rate lithium ion batteries. *Advanced functional materials*, 31(32), 2101420.
- Yue, Y. and Liang, H. (2017). Micro- and nano-structured vanadium pentoxide (v₂o₅) for electrodes of lithium-ion batteries. *Advanced Energy Materials*, 7(17). <https://doi.org/10.1002/aenm.201602545>
- Zainab, G., Wang, X., Yu, J., Zhai, Y., Babar, A. A., Xiao, K., & Ding, B. (2016). Electrospun polyacrylonitrile/polyurethane composite nanofibrous separator with electrochemical performance for high power lithium ion batteries. *Materials Chemistry and Physics*, 182, 308-314.
- Zare, S., & Kargari, A. (2018). Membrane properties in membrane distillation. In *Emerging technologies for sustainable desalination handbook* (pp. 107-156). Butterworth-Heinemann.
- Zhang, H., Lin, C. E., Zhou, M. Y., John, A. E., & Zhu, B. K. (2016). High thermal resistance polyimide separators prepared via soluble precursor and non-solvent induced phase separation process for lithium ion batteries. *Electrochimica Acta*, 187, 125-133.
- Zhang, H., Zhou, M. Y., Lin, C. E., & Zhu, B. K. (2015). Progress in polymeric separators for lithium ion batteries. *RSC advances*, 5(109), 89848-89860.

- Zhang, J., Li, Y., Kong, Q., Liu, Z., Zhou, X., Zhang, C., ... & Chen, L. (2014). Sustainable, heat-resistant and flame-retardant cellulose-based composite separator for high-performance lithium ion battery. *Scientific Reports*, 4(1). <https://doi.org/10.1038/srep03935>
- Zhang, J., Liu, Z., Kong, Q., Zhang, C., Pang, S., Yue, L., ... & Cui, G. (2013). Renewable and superior thermal-resistant cellulose-based composite nonwoven as lithium-ion battery separator. *ACS applied materials & interfaces*, 5(1), 128-134.
- Zhang, T. W., Shen, B., Yao, H. B., Ma, T., Lu, L. L., Zhou, F., & Yu, S. H. (2017). Prawn shell derived chitin nanofiber membranes as advanced sustainable separators for Li/Na-ion batteries. *Nano Letters*, 17(8), 4894-4901.
- Zhang, X., Sun, Q., Zhen, C., Niu, Y., Han, Y., Zeng, G., ... & He, W. (2021). Recent progress in flame-retardant separators for safe lithium-ion batteries. *Energy Storage Materials*, 37, 628-647.
- Zhang, Y., He, Y., Ma, K., Li, P., Wang, Z., & Li, X. (2021). Suppressing dendrites via interfacial ionic conductivity regulation in lithium metal batteries. *Energy & Fuels*, 35(6), 5333-5341. <https://doi.org/10.1021/acs.energyfuels.0c04404>
- Zhao, Q., Wu, X., Li, S., Zheng, Q., Jiang, S., Xu, Y., ... & Xiao, D. (2023). Boosting thermal and mechanical properties: achieving high-safety separator chemically bonded with nano tin particles for high performance lithium-ion batteries. *Small*, 19(30). <https://doi.org/10.1002/sml.202300378>
- Zhou, X., Yue, L., Zhang, J., Kong, Q., Liu, Z., Yao, J., & Cui, G. (2013). A core-shell structured polysulfonamide-based composite nonwoven towards high power lithium ion battery separator. *Journal of the Electrochemical Society*, 160(9), A1341.
- Zhu, X., Jiang, X., Ai, X., Yang, H., & Cao, Y. (2015). A highly thermostable ceramic-grafted microporous polyethylene separator for safer lithium-ion batteries. *ACS Applied Materials & Interfaces*, 7(43), 24119-24126. <https://doi.org/10.1021/acsami.5b07230>
- Zhu X., Jiang, X., Ai, X., Yang, H., Cao, Y., 2016. TiO₂ ceramic-grafted polyethylene separators for enhanced thermostability and electrochemical performance of lithium-ion batteries. *Journal of Membrane Science*, 504, 97-103.
- Zhu, Y., Wang, F., Liu, L., Xiao, S., Chang, Z., & Wu, Y. (2013). Composite of a nonwoven fabric with poly (vinylidene fluoride) as a gel membrane of high safety for lithium ion battery. *Energy & Environmental Science*, 6(2), 618-624.
- Zhu, Y. S., Xiao, S. Y., Li, M. X., Chang, Z., Wang, F. X., Gao, J., & Wu, Y. P. (2015). Natural macromolecule based carboxymethyl cellulose as a gel polymer electrolyte with adjustable porosity for lithium ion batteries. *Journal of Power Sources*, 288, 368-375.

Zhu, Y., Yin, M., Liu, H., Na, B., Lv, R., Wang, B., & Huang, Y. (2017). Modification and characterization of electrospun poly (vinylidene fluoride)/poly (acrylonitrile) blend separator membranes. *Composites Part B: Engineering*, 112, 31-37.

[1]. <https://www.celgard.com/product-data> (14.12.23)

[2]. <https://entek.wpenginepowered.com/wpcontent/uploads/2021/05/Lithium-Prod-Portfolio-21-04-23.pdf> (29.03.24)

[3]. <https://designerdata.nl/materials/plastics/thermo-plastics> (18.07.24)

REFERENCES

Amir, M., Deshmukh, R. G., Khalid, H. M., Said, Z., Raza, A., Muyeen, S. M., ... Sopian, K. (2023). Energy storage technologies: An integrated survey of developments, global economical/environmental effects, optimal scheduling model, and sustainable adaption policies. *Journal of Energy Storage*, 72, 108694. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.EST.2023.108694>

Chattopadhyay, J., Pathak, T. S., & Santos, D. M. F. (2023). Applications of Polymer Electrolytes in Lithium-Ion Batteries: A Review. *Polymers* 2023, Vol. 15, Page 3907, 15(19), 3907. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.3390/POLYM15193907>

Chen, J., Liu, F., Abdiryim, T., & Liu, X. (2024). An overview of conductive composite hydrogels for flexible electronic devices. *Advanced Composites and Hybrid Materials* 2024 7:2, 7(2), 1–37. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1007/S42114-024-00841-6>

Chu, X., Yang, W., & Li, H. (2023). Recent advances in polyaniline-based micro-supercapacitors. *Materials Horizons*, 10(3), 670–697. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1039/D2MH01345B>

Cicek, K., & Demirel, S. (2021). Self-healable PVA–graphite–borax as electrode and electrolyte properties for smart and flexible supercapacitor applications. *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 32(12), 16335–16345. Retrieved 15 May 2024 from <https://doi.org/10.1007/S10854-021-06186-W/TABLES/3>

Demirel, S. (2020). Temperature Dependent Polarization Effect and Capacitive Performance Enhancement of PVA-Borax Gel Electrolyte. *International Journal of Electrochemical Science*, 15(3), 2439–2448. Retrieved 16 August 2024 from <https://doi.org/10.20964/2020.03.75>

Demirel, Serkan, Topkaya, R., & Cicek, K. (2023a). Co-doped PVA-borax anodic supercapacitors with high capacity and self-healability features. *Solid State Ionics*, 396, 116230. Retrieved 15 May 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.SSI.2023.116230>

- Demirel, Serkan, Topkaya, R., & Cicek, K. (2023b). Stretchable and self-healable PVA–Nickel–Borax electrodes for supercapacitor applications. *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 34(1), 1–10. Retrieved 15 May 2024 from <https://doi.org/10.1007/S10854-022-09392-2/FIGURES/7>
- Dutta, A., Mitra, S., Basak, M., & Banerjee, T. (2023). A comprehensive review on batteries and supercapacitors: Development and challenges since their inception. *Energy Storage*, 5(1), e339. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/EST2.339>
- Elalfy, D. A., Gouda, E., Kotb, M. F., Bureš, V., & Sedhom, B. E. (2024). Comprehensive review of energy storage systems technologies, objectives, challenges, and future trends. *Energy Strategy Reviews*, 54, 101482. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.ESR.2024.101482>
- Copilot. (2024). Retrieved 16 August 2024, from <https://copilot.microsoft.com/images/create/tc4b1bbi-uygulamalara-odaklanan-pva2fboraks-hidrojel/1-66bf2ec921c44826809a6ebcc1d256d4?id=bL6jcOqojP825OM3qz60hQ%3d%3d&view=detailv2&idpp=genimg&idpclose=1&thId=OIG3.g6t57Qsab8BDiNX9.h2O&skey=n2J2XFMePxP2EHdn2raU1LRZjMItW7b985JXC0rK3JI&FORM=SYDBIC>
- Han, J., Lei, T., & Wu, Q. (2014). High-water-content mouldable polyvinyl alcohol-borax hydrogels reinforced by well-dispersed cellulose nanoparticles: Dynamic rheological properties and hydrogel formation mechanism. *Carbohydrate Polymers*, 102(1), 306–316. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.CARBPOL.2013.11.045>
- Hassan, Q., Sameen, A. Z., Salman, H. M., Jaszczur, M., & Al-Jiboory, A. K. (2023). Hydrogen energy future: Advancements in storage technologies and implications for sustainability. *Journal of Energy Storage*, 72, 108404. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.EST.2023.108404>
- Hydrogels - Fraunhofer IGB. (2024). Retrieved 16 August 2024, from <https://www.igb.fraunhofer.de/en/research/functional-surfaces-and-materials/materials/hydrogels.html>
- Kockar, A., Demirel, S., & Kerimli, G. (2024). Self-healable Mn-doped PVA-borax hydrogel electrodes for supercapacitor applications. *Journal of Applied Polymer Science*, e56143. Retrieved 16 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/APP.56143>
- Li, C., Ou, L., Liu, Y., Xu, L., Zhou, S., Guo, L., ... Tao, J. (2023). A Cellulose/Polyethylene Oxide Gel Polymer Electrolyte with Enhanced Mechanical Strength and High Ionic Conductivity for Lithium-Ion Batteries. *Advanced Materials Technologies*, 8(12), 2202002. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/ADMT.202202002>
- Liu, S., Li, Q., Lu, C., Tan, L., Xia, D., Dong, L., & Zhou, C. (2024). Separation and Recovery of Cathode Materials from Spent Lithium Iron Phosphate Batteries

- for Sustainability: A Comprehensive Review. *Industrial and Engineering Chemistry Research*. Retrieved 19 August 2024 from https://doi.org/10.1021/ACS.IECR.4C01742/ASSET/IMA-GES/MEDIUM/IE4C01742_0018.GIF
- Lu, X., Wang, Y., Xu, X., Yan, B., Wu, T., Lu, L., ... Wu, T. (2023). Polymer-Based Solid-State Electrolytes for High-Energy-Density Lithium-Ion Batteries – Review. *Advanced Energy Materials*, 13(38), 2301746. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/AENM.202301746>
- Ma, R., Xu, Z., & Wang, X. (2023). Polymer Hydrogel Electrolytes for Flexible and Multifunctional Zinc-Ion Batteries and Capacitors. *Energy & Environmental Materials*, 6(5), e12464. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/EEM2.12464>
- Mahdavian, F., Allahbakhsh, A., Bahramian, A. R., Rodrigue, D., Tiwari, M. K., Mahdavian, F., ... Tiwari, M. K. (2023). Flexible Polymer Hydrogels for Wearable Energy Storage Applications. *Advanced Materials Technologies*, 8(14), 2202199. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/ADMT.202202199>
- Pawar, D. C., Bagde, A. G., Thorat, J. P., & Lokhande, C. D. (2024). Synthesis of reduced graphene oxide (rGO)/polyaniline (PANI) composite electrode for energy storage: Aqueous asymmetric supercapacitor. *European Polymer Journal*, 218, 113366. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.EURPOLYMJ.2024.113366>
- Rajendran, S., Sivakumar, M., & Subadevi, R. (2004). Li-ion conduction of plasticized PVA solid polymer electrolytes complexed with various lithium salts. *Solid State Ionics*, 167(3–4), 335–339. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.SSI.2004.01.020>
- Samanta, P., Ghosh, S., Kundu, A., Samanta, P., Chandra Murmu, N., & Kuila, T. (2023). A strategic way of high-performance energy storage device development with environmentally viable “Water-in-salt” electrolytes. *Journal of Energy Chemistry*, 78, 350–373. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.JEACHEM.2022.11.045>
- Samsudin, A. S., Suhaimi, N. S., & Ghazali, N. M. (2023). The correlation of Li⁺ Carrier Towards Imittance Conduction Properties on Alginate-PVA-LiNO₃ Complexes-Based Solid Polymer Electrolytes System. *Journal of Electronic Materials*, 52(7), 4261–4268. Retrieved 15 May 2024 from <https://doi.org/10.1007/S11664-022-10168-X/FIGURES/6>
- Sayed, E. T. ;, Olabi, A. G. ;, Alami, A. H. ;, Radwan, A. ;, Mdallal, A. ;, Rezk, A. ;, ... Abdelkareem, M. A. (2023). Renewable Energy and Energy Storage Systems. *Energies* 2023, Vol. 16, Page 1415, 16(3), 1415. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.3390/EN16031415>

- Schubert, C., Hassen, W. F., Poisl, B., Seitz, S., Schubert, J., Oyarbide Usabiaga, E., ... Pettinger, K. H. (2023). Hybrid Energy Storage Systems Based on Redox-Flow Batteries: Recent Developments, Challenges, and Future Perspectives. *Batteries* 2023, Vol. 9, Page 211, 9(4), 211. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.3390/BATTERIES9040211>
- Ullah, K., Shah, N., Wadood, R., Khan, B. M., & Oh, W. C. (2023). Recent trends in graphene based transition metal oxides as anode materials for rechargeable lithium-ion batteries. *Nano Trends*, 1, 100004. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.NWNANO.2023.100004>
- Wang, J. ;, Yang, B. ;, Jiang, Z. ;, Liu, Y. ;, Zhou, L. ;, Liu, Z. ;, ... Tang, L. (2024). Recent Advances of Conductive Hydrogels for Flexible Electronics. *Electronic Materials* 2024, Vol. 5, Pages 101-131, 5(3), 101–131. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.3390/ELECTRONICMAT5030008>
- Wang, M., Bai, J., Shao, K., Tang, W., Zhao, X., Lin, D., ... Ye, J. (2021). Poly(vinyl alcohol) Hydrogels: The Old and New Functional Materials. *International Journal of Polymer Science*, 2021(1), 2225426. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1155/2021/2225426>
- Wang, Y., Li, Q., Hong, H., Yang, S., Zhang, R., Wang, X., ... Zhi, C. (2023). Lean-water hydrogel electrolyte for zinc ion batteries. *Nature Communications* 2023 14:1, 14(1), 1–10. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1038/s41467-023-39634-8>
- Yazar, S., Arvas, M. B., & Sahin, Y. (2023). S, N and Cl Separately Doped Graphene Oxide/Polyaniline Composites for Hybrid Supercapacitor Electrode. *Journal of The Electrochemical Society*, 169(12), 120536. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1149/1945-7111/ACADB1>
- Yuan, S., Lai, Q., Duan, X., & Wang, Q. (2023). Carbon-based materials as anode materials for lithium-ion batteries and lithium-ion capacitors: A review. *Journal of Energy Storage*, 61, 106716. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.EST.2023.106716>
- Zhang, M., Wang, L., Wang, S., Ma, T., Jia, F., & Zhan, C. (2023). A Critical Review on the Recycling Strategy of Lithium Iron Phosphate from Electric Vehicles. *Small Methods*, 7(7), 2300125. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1002/SMTD.202300125>
- Zhang, S., Zhao, B., Zhang, D., Yang, M., Huang, X., Han, L., ... Cao, A. (2023). Conductive hydrogels incorporating carbon nanoparticles: A review of synthesis, performance and applications. *Particuology*, 83, 212–231. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.PARTIC.2023.06.002>
- Zhang, Z., Wang, X., Li, X., Zhao, J., Liu, G., Yu, W., ... Wang, J. (2023). Review on composite solid electrolytes for solid-state lithium-ion batteries. *Materials Today Sustainability*, 21, 100316. Retrieved 19 August 2024 from <https://doi.org/10.1016/J.MTSUST.2023.100316>

REFERENCES

- Ahmadi, A., Pishvae, M. S., & Akbari Jokar, M. R. (2017). A survey on multi-floor facility layout problems. *Computers & Industrial Engineering*, 107, 158-170. doi:https://doi.org/10.1016/j.cie.2017.03.015
- Ainsworth, J., & Foster, J. (2017). Comfort in brick and mortar shopping experiences: Examining antecedents and consequences of comfortable retail experiences. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 35 27-35.
- Aloysius, G., & Binu, D. (2013). An approach to products placement in supermarkets using PrefixSpan algorithm. *Journal of King Saud University-Computer & Information Sciences*, 25(1), 77-87.
- Altuntas, S. (2017). A novel approach based on utility mining for store layout: a case study in a supermarket. *Industrial Management & Data Systems*, 117(2), 304-319. doi:10.1108/IMDS-01-2016-0040
- Anjos, M. F., & Vieira, M. V. C. (2017). Mathematical optimization approaches for facility layout problems: The state-of-the-art and future research directions. *European Journal of Operational Research*, 261(1), 1-16. doi:https://doi.org/10.1016/j.ejor.2017.01.049
- Babuška, R. (1998). *Fuzzy Modeling for Control*: Springer Dordrecht.
- Baker, J., Levy, M., & Grewal, D. (1992). An experimental approach to making retail store environmental decisions. *Journal of retailing*, 68, 445.
- Bellenger, D. N., Robertson, D. H., & Hirschman, E. C. (1978). Impulse buying varies by product. *Journal of Advertising Research*, 18, 15-18.
- Botsali, A. (2007). *Retail facility layout design*. (Doctoral Dissertation). A&M University, Texas
- Botsali, A., & Peters, C. (2005). *A network based layout design model for retail stores*. Paper presented at the In Proceedings of the 2005 industrial engineering research conference, 1-6., Atlanta, USA.
- Che, A., Zhang, Y., & Feng, J. (2017). Bi-objective optimization for multi-floor facility layout problem with fixed inner configuration and room adjacency constraints. *Computers & Industrial Engineering*, 105, 265-276.
- Cil, I. (2012). Consumption universes based supermarket layout through association rule mining and multidimensional scaling. *Expert Systems with Applications*, 39 8611-8625.
- Çelen, M. M. (2022). *Improved fuzzy logic based edge detection method on clinical images*. (Msc). Istanbul Technical University,

- Deloitte. (2020). *Global Powers of Retailing 2020*. Retrieved from https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consumer-business/Report_GPR2020_Updated%2011%20Feb.pdf
- Gul, E., Lim, A., & Xu, J. (2022). Retail store layout optimization for maximum product visibility. *Journal of the Operational Research Society*, 1-13. doi:10.1080/01605682.2022.2056532
- Gürman, A. A. (2006). *Dünya Perakendeciliğinde Globalleşme Eğilimleri ve Türk Perakendecilik Sektörüne Etkileri*. (Msc). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- indeed. (2022). What Is a Competitive Environment? Retrieved from <https://ca.indeed.com/career-advice/career-development/competitive-environment#:~:text=An%20environment%20becomes%20highly%20competitive,the%20same%20or%20similar%20products.>
- Kollat, D. T., & Willet, R. P. (1967). Customer impulse purchase behavior. . *Journal of Marketing Research*, 4, 21–31.
- Nexen. (2021). Why Store Layout Matters so Much in Retail? Retrieved from <https://www.nexgenus.com/company/blog/why-store-layout-matters-so-much-in-retail>
- Ozgormus, E., & Smith, A. E. (2020). A data-driven approach to grocery store block layout. *Computers & Industrial Engineering*, 139, 105562. doi:<https://doi.org/10.1016/j.cie.2018.12.009>
- Peng, C. C. (2011). *Optimizing the layout of a grocery/convenience store to maximize revenue from impulse items*. (Master's Thesis). State University of New York at Buffalo,
- Pinto, F., Soares, C., & Brazdil, P. (2015). Combining regression models and meta-heuristics to optimize space allocation in the retail industry. *Intelligent Data Analysis*, 19, S149-S162. doi:10.3233/IDA-150775
- Pires, M., Silva, E., & Amorim, P. (2021). Solving the grocery backroom layout problem. *International Journal of Production Research*, 59(3), 772-797. doi:10.1080/00207543.2019.1708990
- Tompkins, J. A., White, J. A., Bozer, Y. A., & Tanchoco., J. M. A. (2003). *Facilities Planning* (Vol. Third edition): Wiley.
- Tuncay, O., & Sakir, E. (2013). A Discrete Constrained Optimization Using Genetic Algorithms for A Bookstore Layout. *International Journal of Computational Intelligence Systems*, 6(2), 261-278. doi:10.1080/18756891.2013.768447
- TUSIAD. (2021). *Perakendenin Geleceği Mevcut Durum, Beklentiler ve Politika Önerileri*. Retrieved from https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/9616_08419201b053741c294bbdfc213b041d

- TUSIAD. (2023). *Perakende ve Çoklu Kanal Araştırması*. Retrieved from <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/11207-tusi-ad-perakende-ve-coklu-kanal-arastirmasi>
- Uludağ, N. (2020). *Perakendecilikte Kişisel Satışın Tüketici Algısına Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. (Msc thesis). T.C. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Wilkinson, J. B., Mason, J. B., & Paksoy, C. H. (1982). Assessing the impact of short-term supermarket strategy variables. *Journal of Marketing Research*, 19, 72–86.
- Yapicioglu, H., & Smith, A. E. (2012a). A bi-objective model for the retail spatial design problem. *Engineering Optimization*, 44(3), 243-266. doi:10.1080/0305215X.2011.647812
- Yapicioglu, H., & Smith, A. E. (2012b). Retail space design considering revenue and adjacencies using a racetrack aisle network. *IIE Transactions*, 44(6), 446-458. doi:10.1080/0740817X.2011.635177
- Zadeh, L. A. (1965). Fuzzy sets. *Information and Control*, 8(3), 338-353. doi:[https://doi.org/10.1016/S0019-9958\(65\)90241-X](https://doi.org/10.1016/S0019-9958(65)90241-X)

References

- Anonymous (2000), Organised Industrial Zones Law, 12.04.2000 dated and 24021 numbered T.C. Official Gazette, Ankara.
- Anonymous (2008), Regulation on General Principles of Waste Management, Official Gazette dated 05.07.2008 and numbered 26927, Ankara.
- Anonymous (2024), İkitelli Organised Industrial Zone. <http://www.iosb.org.tr/> Access Date: 15.04.2024.
- Ataş M.C. (2006), İkitelli Organised Industrial Zone and Spatial Effects, Istanbul University Institute of Social Sciences, Master's thesis, Istanbul.
- Atçı F., and Ergülen A. (2020), Total Quality, environment and zero waste management; approaches, gains and criticisms, Çukurova University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, 24(2), 299-328.
- Gündüz E. and Varınca K. (2007), Solid waste management in organised industrial zones and the case of Tuzla mermerciler organised industrial zone, TÜRKAY 2007 Solid Waste Management and Environmental Problems Symposium in Turkey in the EU Process, Istanbul.
- Mete S. (2019), Environmental Management in Organised Industrial Zones and İkitelli Galvanotechnic Industrial Site Example, Tekirdağ Namık Kemal University Institute of Science and Technology, Master's thesis, Tekirdağ.
- Ordu Ş., and Kaplan T. (2016), Radiator manufacturing plant waste management plan: case study, BAÜN Fen Bil. Enst. Journal, Vol. 18(1), 1-9.

Tezel Ö. and Yıldız E. (2020), Comparison of the world and Turkey in sustainable waste management practices: Edikab Case, *Social Sciences Research Journal*, 9(2), 35-48.

6. References

- © Microsoft. (2024). What is Azure—Microsoft Cloud Services | Microsoft Azure. Retrieved September 3, 2024, from <https://azure.microsoft.com/en-us/resources/cloud-computing-dictionary/what-is-azure>
- Amazon. (2024). Amazon Web Services. Retrieved September 3, 2024, from <https://www.aboutamazon.eu/what-we-do/amazon-web-services>
- Arduino. (2024). UNO R3 | Arduino Documentation. Retrieved September 3, 2024, from <https://docs.arduino.cc/hardware/uno-rev3/>
- ElectronicWings. (2019). Raspberry Pi GPIO Access | Raspberry Pi. Retrieved September 4, 2024, from <https://www.electronicwings.com/raspberry-pi/raspberry-pi-gpio-access>
- Gultunca, C. (2018). *NESNELERİN İNTERNETİNDE UYGULAMA KATMANI ÜZERİNDEKİ HABERLEŞME PROTOKOLLERİNİN İNCELENMESİ VE DE NEYSEL KARŞILAŞTIRILMASI*. T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Iqbal, A., Ullah, F., Anwar, H., Kwak, K. S., Imran, M., Jamal, W., & Rahman, A. ur. (2018). Interoperable Internet-of-Things platform for smart home system using Web-of-Objects and cloud. *Sustainable Cities and Society*, 38, 636–646. <https://doi.org/10.1016/J.SCS.2018.01.044>
- Kashyap, M., Sharma, V., & Gupta, N. (2018). Taking MQTT and NodeMcu to IOT: Communication in Internet of Things. *Procedia Computer Science*, 132, 1611–1618. <https://doi.org/10.1016/J.PROCS.2018.05.126>
- OpenJS Foundation. (2024). Node-RED. Retrieved September 3, 2024, from <https://nodered.org/>
- Özer, B., Kuş, S., Yıldız, O., Üniversitesi, G., Enstitüsü, B., Sistemleri, B., ... Bilgi, S. (2022). VERİ MADENCİLİĞİ YÖNTEMLERİ İLE TARIMSAL VERİ ANALİZİ: BİR AKILLI TARIM SİSTEMİ ÖNERİSİ. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 10(4), 1417–1429. <https://doi.org/10.21923/JESD.1081814>
- Sinkaram, C., Asirvadam, V. S., & Mohd Nor, N. Bin. (2013). Capacity study of lithium ion battery for hybrid electrical vehicle (HEV) a simulation approach. <https://doi.org/10.1109/ICSIPA.2013.6707987>
- Thingspeak. (2024). IoT Analytics - ThingSpeak Internet of Things. Retrieved September 3, 2024, from <https://thingspeak.com/>

Tumer, E. D. (2018). *Nesnelerin İnterneti Ortamındaki Veriler Kullanılarak Makine Öğrenmesi Algoritmaları İle Tahminleme Ve Gerçek Zamanlı Veriler Üzerinde Karmaşık Olay İşleme* (Ege Üniversitesi). Ege Üniversitesi. Retrieved from <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=iMZkhu7qby5JibZfvmuMVA&no=DJ6zKXcFn0YIcKBjpM-PorA>

REFERENCES

- Acar M.N., 2024, Access link: www.isgturkiyesinav.com, access 2024.
- Ata R, Tore G.Y, 2019, Assessment of Recovery & Reuse Activities For Industrial Wastewaters In Miscellaneous Sectors, European Journal of Engineering and Applied Sciences, Volume: 2 Issue: 1, 19 – 43.
- Ata R, Tore G.Y, Shah M.P, 2021, Emerging technologies for treatment of antibiotic residues from wastewater influent/effluent for sustainable environment: A case study with NFC-doped titania ...- Current Research in Green and Sustainable ..., 2021 - Elsevier
- Ata R, Merdan G.F., Töre GY., 2022, Emerging Biotechnologies for Treatment of Antibiotic Residues from Pharmaceutical Waste Waters for Sustainable Environment A Case Study under Visible Light with NFC-doped Titania, Book-Waste Management, Edition1st Edition, First Published 2022 Imprint, CRC Press, Pages27, eBook ISBN9780429341106.
- Ata R., 2023, Statistics, Validation & Modeling of Temperature, Relative Humidity and Wet Bulb in Hygroscopic Chemicals' Storage Environment- With A Case Study, 1st International Conference on Frontiers in Academic Research, February 18-21, 2023, Konya, Turkey).
- Bartlett, M. S., 1954, A note on the multiplying factors for various chi-square approximations. Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological), 16(2), 296-298. <https://doi.org/10.1111/j.2517-6161.1954.tb00162.x>
- Berg, P., & Hällgren, M., 2017, Managing Safety in High-Risk Environments: Case Studies and Insights. Routledge.
- Brown, L., 2003, Comparative Labour Law and Industrial Relations. Kluwer Law International.
- Burke, M. J., Sarpy, S. A., Tesluk, P. E., & Richards, R. J., 2006, "Connecting workplace safety climate and safety performance: A meta-analysis." Journal of Occupational Health Psychology, 11(4), 345-357.
- Cakit E, Jan Olak A, Murata A, Karwowski W, Alrehaili O, Marek T., 2019, Assessment of the perceived safety culture in the petrochemical industry in Japan: A cross-sectional study. PLoS ONE 14(12): e0226416. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0226416>,

- Çalışkan, T., 2015, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Uygulamaları. Seçkin Yayıncılık.
- Conklin T., 2017, Pre-accident investigations: better questions – an applied approach to operational learning London: CRC Press; 2017.
- Cooper, M.D., 2000, Towards a Model of Safety Culture. *Safety Science*. 36, 111-136.
- Cochran, W. G., 1977, *Sampling Techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Dolma, S., & Dolma., H., 2017, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Field, A., 2013, *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4th ed.). SAGE Publications.
- Fink, A., 2013, *How to Sample in Surveys* (2nd ed.). Sage Publications.
- Gunningham N., Sinclair D., 2000, cabidigitallibrary.org. Environmental partnerships, EMS and sustainable agriculture.
- Gürbüz, S. and Şahin, F., 2014, *Research methods, philosophy-methodanalysis*. Seçkin Publishing/ Social Science s. First Edition, Ankara.
- Hofmann, D.A., & Stetzer, A., 1996, A Cross-Level Investigation of Factors Influencing Unsafe Behaviors and Accidents. *Personnel Psychology*, 49(2), 307-339.
- Kaiser, H. F., 1970, A second generation little jiffy. *Psychometrika*, 35(4), 401-415. <https://doi.org/10.1007/BF02291817>
- Kalaycı, Ş., 2014, *SPSS Applied Multivariate Statistical Techniques*. Ankara: Asil Publishing Distribution.
- Kelloway, E. K., & Francis, L., 2013, *Managing Workplace Stress*. SAGE Publications.
- Likert, R., 1932, A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22, 1-55.
- Morrison, E. W., Ricarte, J., & Funderburk, W., 2018, Sex Differences in Occupational Stress. *Journal of Applied Psychology*, 103(2), 250-265. <https://doi.org/10.1037/apl0000281>
- Neal, A., & Griffin, M. A., 2004, Safety Climate and Safety at Work. In J. Barling & M. R. Frone (Eds.), *The Psychology of Workplace Safety* (pp. 15-34). American Psychological Association.
- Nunnally, J. C., 1978, *Psychometric theory*. (2nd Edition). McGraw-Hill.
- Özkan, T., & Lajunen, T., 2011, The role of driving skills in traffic accident involvement. *Accident Analysis & Prevention*, 43(1), 169-178. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2010.08.006>

- Parker, S. K., Axtell, C. M., & Turner, N., 2003, Designing a safer workplace: A longitudinal evaluation of a participatory intervention. *Journal of Occupational Health Psychology*, 8(3), 195-208. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.8.3.195>
- Sandelowski, M., 2000, Whatever Happened to Qualitative Description? *Research in Nursing & Health*, 23(4), 334-340. [https://doi.org/10.1002/1098-240X\(200008\)23:4<334::AID-NUR9>3.0.CO;2-G](https://doi.org/10.1002/1098-240X(200008)23:4<334::AID-NUR9>3.0.CO;2-G).
- Sweeney, P. D., & McFarlin, D. B., 2002, Worker perceptions of the impact of work on their health and well-being. *Journal of Applied Psychology*, 87(2), 297-308. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.2.297>
- Vinodkumar, M. N., & Bhasi, M., 2010, Safety management practices and safety behaviour: Assessing the mediating role of safety knowledge and motivation. *Accident Analysis & Prevention*, 42(6), 2082-2093. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2010.06.021>
- Yorio, P. L., Wachter, J. K., & Schwoerer, M., 2014, The role of safety management in the prevention of workplace accidents. *Journal of Safety Research*, 48, 31-39. <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2014.02.001>
- Zohar, D., Luria, G., 2005, A Multilevel Model of Safety Climate: Cross-Level Relationships Between Organization and Group-Level Climates, *Journal of Applied Psychology*, 90 (4), 616-628.

References

- Barber, D. C. (2003). Electrical impedance tomography. *Biomedical Imaging*, 15, 6-7.
- Henderson, R. P., & Webster, J. G. (1978). An impedance camera for spatially specific measurements of the thorax. *IEEE Transactions on Biomedical Engineering*, (3), 250-254.
- Dines, K. A., & Lytle, R. J. (1981). Analysis of electrical conductivity imaging. *Geophysics*, 46(7), 1025-1036. (Price LL..)
- Bates, R. H. T., McKinnon, G. C., & Seagar, A. D. (1980). A limitation on systems for imaging electrical conductivity distributions. *IEEE Transactions on Biomedical Engineering*, (7), 418-420.
- Barber, D. C., & Brown, B. H. (1984). Applied potential tomography. *Journal of Physics E: Scientific Instruments*, 17(9), 723.
- Kim, Y., Webster, J., & Tompkins, W. (1983). Electrical impedance imaging of the thorax. *Journal of microwave Power*, 18(3), 245-257.
- Barber D.C. and Brown B.H., Imaging spatial distribution of resistivity using applied potential tomography, 1983, *Electronic letters*, 933, 19 p.
- Tarassenko, L., & Rolfe, P. (1984). Imaging spatial distributions of resistivity-an alternative approach. *Electronics letters*, 14(20), 574-576.

- Wexler, A., Fry, B., & Neuman, M. R. (1985). Impedance-computed tomography algorithm and system. *Applied optics*, 24(23), 3985-3992.
- Creegan, A., Nielsen, P. M., & Tawhai, M. H. (2024). A novel two-dimensional phantom for electrical impedance tomography using 3D printing. *Scientific Reports*, 14(1), 2115.
- Murai, T., & Kagawa, Y. (1985). Electrical impedance computed tomography based on a finite element model. *IEEE Transactions on Biomedical Engineering*, (3), 177-184.
- Seagar, A. D., & Brown, B. H. (1987). Limitations in hardware design in impedance imaging. *Clinical Physics and Physiological Measurement*, 8(4A), 85.
- Breckon, W. R. (1990). *Image reconstruction in electrical impedance tomography* (Doctoral dissertation, Oxford Polytechnic).
- Ider, Y. Z., Gencer, N. G., Atalar, E., & Tosun, H. (1990). Electrical impedance tomography of translationally uniform cylindrical objects with general cross-sectional boundaries. *IEEE transactions on medical imaging*, 9(1), 49-59.
- Ozkan, I. (1995), Elektriksel empedans tomografisi, *Doktora tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü Osmangazi Üniversitesi
- Oz, I. (1996), Empedans tomografisinde sonlu elemanlar yöntemi ile görüntü oluşturulması *Yüksek Lisans Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü, Dumlupınar Üniversitesi.
- Ozkan, I.(2003) Empedans tomografisinde sonlu eleman yöntemine uygun bir veri toplama sisteminin tasarımı ve gerçekleştirilmesi.
- Gencer, N. G., Kuzuoglu, M., & Ider, Y. Z. (1994). Electrical impedance tomography using induced currents. *IEEE transactions on medical imaging*, 13(2), 338-350.
- Ider, Y. Z., Gencer, N. G., Atalar, E., & Tosun, H. (1990). Electrical impedance tomography of translationally uniform cylindrical objects with general cross-sectional boundaries. *IEEE transactions on medical imaging*, 9(1), 49-59.
- Eyuboglu, B. M., & Baysal, U. (1995, September). Incorporating a-priori information in EIT. In *Proceedings of 17th International Conference of the Engineering in Medicine and Biology Society* (Vol. 1, pp. 565-566). IEEE.
- Dusek, J., & Mikulka, J. (2021). Measurement-based domain parameter optimization in electrical impedance tomography imaging. *Sensors*, 21(7), 2507.
- Hauptmann, A., Kolehmainen, V., Mach, N. M., Savolainen, T., Seppänen, A., & Siltanen, S. (2017). Open 2D electrical impedance tomography data archive. *arXiv preprint arXiv:1704.01178*.
- Kilic, B. (2019). Impedance Image Reconstruction with Artificial Neural Network In Electrical Impedance Tomography. *European Journal of Technique (EJT)*, 9(2), 137-144. <https://doi.org/10.36222/ejt.650616>

- Manisalı, H. (2020). Elektrik Empedans Tomografide Eliptik Yapılardaki İletkenlik Dağılımları Geriçatım Probleminin Yapay Sinir Ağları ile İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi
- Kellegoz, M., & Ozkan, I., (2011). Empedans Tomografisinde Sonlu Eleman Yöntemine Uygun Bir Veri Toplama Sisteminin Tasarımı ve Gerçekleştirilmesi . Turkish Physics Society 28th International Physics Congress
- Oz, I. (2024). Comparative Analysis of Wavelet Families in Image Compression, Featuring the Proposed New Wavelet. *Turkish Journal of Science and Technology*, 19(1), 279-294. <https://doi.org/10.55525/tjst.1428424>
- Oz, I. (2006). İki Boyutlu Ayrık Dalgacık Dönüşüm Filtreleri Kullanarak Sabit ve Hareketli Görüntü Sıkıştırma. *Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Turkey.
- Bianchessi, A., Akamine, R. H., Duran, G. C., Tanabi, N., Sato, A. K., Martins, T. C., & Tsuzuki, M. S. (2020). Electrical impedance tomography image reconstruction based on neural networks. *IFAC-PapersOnLine*, 53(2), 15946-15951.

REFERENCES

- Karakoca, A. (2017). Determination Of Temperature Field For Drying Process Of Yarn Bobbins Using Finite Difference Method. MSc. Thesis, Namık Kemal University, Tekirdağ.
- Koç, D.D., Yılmaz, K. And Şener, A. (2022). RF Stalam Drying Automation, OKU Journal of The Institute of Science and Technology, 5(Special Issue):185-195.
- Durak, A. (2012). Modeling of a Convective Drying Process by using Artificial Neural Networks Method, MSc. Thesis, Namık Kemal University, Tekirdağ.
- Kurtulmuş, F., Polat, A. and İzli, N. (2020). Modeling of Drying Rate and Moisture Ratio Parameters in Drying Apricot with Different Drying Methods Using Artificial Neural Networks. *COMU J. Agric. Fac.* 8 (2): 261–269.
- Reich Y, Barai S.V (2000). A Methodology For Building Neural Networks Models From Empirical Engineering Data. *Engineering Applications of Artificial Intelligence*, 13: 685- 694.
- Köni, M. (2007). Mathematical Modeling And Control For The Drying Processes Of The Fermentation Products, PhD, Kocaeli University.
- Asal, Ö., Dilipak, H., Yalçınkaya, A. and Ünal, Ş. (2021). Modeling With Anfis Of Surface Roughness Using Minimum Quantity Lubrication Technique In Milling Process. *International Journal of Innovative Engineering Applications*, 5(2).

- Buluş, H.N., Çelen, S., and Moralar, A. (2023a). Tarımsal Ürünlerin Kurutulmasında Yapay Sinir Ağı (YSA) Ve Adaptif Sinirsel Bulanık Çıkarım Sistemi (ANFIS) Kullanımı Ve Mantar Kurutma Örneği, ÇEVRESEL BASKILAR VE TARIM, Iksad Publications, Eds. Mehmet Fırat BARAN, Korkmaz BELLİ-TÜRK, Ahmet ÇELİK. December 2023, Ankara / Türkiye.
- Kaveh, M., Chayjan, R.A., Golpour, I., Poncet, S., Seirafi, F., Khezri, B. (2021). Evaluation of exergy performance and onion drying properties in a multi-stage semi-industrial continuous dryer: artificial neural networks (ANNs) and ANFIS models. *Food Bioprod Process.* 127: 58–76.
- Buluş, H.N., Moralar, A., Çelen, S., (2023b). Investigation Of Moisture Estimation With Network Based Fuzzy Logic Inference System (Anfis) Method, Academic Research and Reviews in Engineering Sciences, Ed: Birol Kılıç, Platanus Publishing, 552s
- Tao, Y., Li, Y., Zhou, R., Chu, D.T., Su, L., Han, Y., Zhou, J. (2016). Neuro-fuzzy modeling to predict physicochemical and microbiological parameters of partially dried cherry tomato during storage: effects on water activity, temperature and storage time, *Food Sci Technol* 53(10): 3685–3694.
- Toraman, S. (2011). Experimental Investigation Of Drying Behavior Of Wool Bobbins, MSc. Thesis, Namık Kemal University, Tekirdağ.
- Çelen, S. and Karataser, M.A. (2019) Investigation of the performance of a hybrid dryer designed for the food industry. *Foods.* 8(2), 81.
- Buluş, H.N., Moralar, A. and **Çelen, S.** Modeling Of The Moisture Content And Drying Rate Of The Zucchini (Cucurbita Pepo L.) In A Solar Hybrid Dryer With Ann And Anfis Methods, *The Philippine Agricultural Scientist (PAS)*, Vol. 106 No. 3, 293-305, 2023.
- Toylan, H. and Hüner, E. (2017). Solar Tracking System based on Adaptive Neuro-Fuzzy Inference System (ANFIS). *AKU J. Sci. Eng.* 17 (2017) 025202 (546-554).
- Kaplan, R. (2019). Artificial Neural Networks Method And A Research on Forecasting Economics Indicators, Master's Thesis, Dokuz Eylül University, İzmir.
- Thant, P.P., Robi, P.S. and Mahanta, P. (2018). ANN Modelling for Prediction of Moisture Content and Drying Characteristics of Paddy in Fluidized Bed, *International Journal of Engineering and Applied Sciences (IJEAS)*, ISSN: 2394-3661, 5(3), March 2018.
- Madic M, Marinkovic Marinkovic V, Radovanovic Radovanovic M. 2012. Mathematical modeling and optimization of surface roughness in turning of polyamide based on artificial neural network. *Mechanika.* 18(5): 574—581. doi:10.5755/j01.mech.18.5.2701.

- Levent, M., Buluş, H.N., Moralar, A. And Çelen, S., (2023). Fındık Kabuğu Kurutma Parametre Tahmininde Yapay Sinir Ağı Modellerinin Karşılaştırılması, *Bilgisayar Ve Elektronik Bilimlerinde Güncel Gelişmeler 2*, Editörlerdr. Öğr. Üyesi Emrehan Yavşan, Dr. Erhan Kahya Öğr. Gör. Mehmet Ali ŞİMŞEK, 176 sayfa, 24-46.
- Şevik, S., Aktaş, M., Özdemir, M.B. and Doğan, H. (2014). Modeling of Drying Behaviors of Mushroom in a Solar Assisted Heat Pump Dryer by Using Artificial Neural Network, *Journal of Agricultural Sciences*, 20, 187-202.
- Onu, C.E., Nwabanne, J.T., Ohale, P.E. and Asadu, C.O. (2021) Comparative analysis of RSM, ANN and ANFIS and the mechanistic modeling in eriochrome black-T dye adsorption using modified clay. *S. Afr. J. Chem. Eng.* 36, 24-42.
- Kaçar, İ. and Korkmaz, C. (2022). Prediction of agricultural drying using multi-layer perceptron network, long short-term memory network and regression methods, *GUJS (2022) 12(4)*: 1188-1206.
- Buluş, H.N. (2024). Adaptive Neuro-Fuzzy Inference System and Artificial Neural Network Models for Predicting Time-Dependent Moisture Levels in Hazelnut Shells (*Corylus avellana* L.) and Prina (*Oleae europaeae* L.), *Processes*, 12(8), 1703.

REFERENCE

- Abdolmaleki, M., Masoud, N., & Yin, Y. (2019). Vehicle-to-vehicle wireless power transfer: Paving the way toward an electrified transportation system. *Transportation Research Part C: Emerging Technologies*, 103(April), 261–280. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.trc.2019.04.008>
- Adu-Gyamfi, G., Song, H., Obuobi, B., Nketiah, E., Wang, H., & Cudjoe, D. (2022). Who will adopt? Investigating the adoption intention for battery swap technology for electric vehicles. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 156(December 2021), 111979. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2021.111979>
- Afridi, K. (2017). *Wireless charging of electric vehicles*. Bridge (4th ed., Vol. 47). Elsevier Inc. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-811407-0.00038-6>
- Al-Wreikat, Y., Serrano, C., & Sodré, J. R. (2021). Driving behaviour and trip condition effects on the energy consumption of an electric vehicle under real-world driving. *Applied Energy*, 297(January). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2021.117096>
- Al-Wreikat, Y., Serrano, C., & Sodré, J. R. (2022). Effects of ambient temperature and trip characteristics on the energy consumption of an electric vehicle. *Energy*, 238. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2021.122028>
- Al Faruque, M. A., & Vatanparvar, K. (2016). Modeling, analysis, and optimization of Electric Vehicle HVAC systems. *Proceedings of the Asia and South*

- Pacific Design Automation Conference, ASP-DAC*, 25–28–Janu, 423–428. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/ASPDAC.2016.7428048>
- Almasi, A. (2013). Bright future of micro-turbines: Nuclear emergency cooling and miniature generator. *Australian Journal of Mechanical Engineering*, 11(2), 169–176. Retrieved from <https://doi.org/10.7158/M11-828.2013.11.2>
- Amjad, M., Farooq-i-azam, M., Ni, Q., Dong, M., & Ahmad, E. (2022). Wireless charging systems for electric vehicles. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 167(July), 112730. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2022.112730>
- Arani, A. A. K., Karami, H., Gharehpetian, G. B., & Hejazi, M. S. A. (2017). Review of Flywheel Energy Storage Systems structures and applications in power systems and microgrids. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 69(September 2015), 9–18. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2016.11.166>
- Armenta, J., Núñez, C., Visairo, N., & Lázaro, I. (2015). An advanced energy management system for controlling the ultracapacitor discharge and improving the electric vehicle range. *Journal of Power Sources*, 284, 452–458. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jpowsour.2015.03.056>
- Aurich, J., Baumgart, R., Danzer, C., & Ackermann, J. (n.d.). Comparison and Evaluation of a New Innovative Drive Concept for the Air Conditioning Compressor of Electric Vehicles Comparison and Evaluation of a New Innovative Drive Concept for the Air Conditioning Compressor of Electric Vehicles. Retrieved from <http://docs.lib.purdue.edu/iracc>
- Aygen, M. S., & İnci, M. (2022). Zero-sequence current injection based power flow control strategy for grid inverter interfaced renewable energy systems. *Energy Sources, Part A: Recovery, Utilization and Environmental Effects*, 44(3), 7782–7803. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15567036.2020.1834029>
- Basma, H., Mansour, C., Nemer, M., Stabat, P., & Haddad, M. (2020). Sensitivity analysis of bus line electrification at different operating conditions. *TRA 2020 - 8th Transport Research Arena*. Retrieved from <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02611573>
- Basso, R., Kulcsár, B., Egardt, B., Lindroth, P., & Sanchez-Diaz, I. (2019). Energy consumption estimation integrated into the Electric Vehicle Routing Problem. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 69(February), 141–167. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.trd.2019.01.006>
- Bode, F., Burnete, N. V., Fechete Tutunaru, L., & Nastase, I. (2023). Improving Electric Vehicle Range and Thermal Comfort through an Innovative Seat Heating System. *Sustainability*, 15(6), 5534. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su15065534>
- Bou Nader, W., Chamoun, J., & Dumand, C. (2020). Thermoacoustic engine as waste heat recovery system on extended range hybrid electric vehicles. *Energy*

- Conversion and Management*, 215(November 2019), 112912. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2020.112912>
- Bou Nader, W. S., Mansour, C. J., & Nemer, M. G. (2018). Optimization of a Brayton external combustion gas-turbine system for extended range electric vehicles. *Energy*, 150, 745–758. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2018.03.008>
- Brenna, M., Foiadelli, F., Leone, C., Longo, M., & Leone, C. (2020). Electric Vehicles Charging Technology Review and Optimal Size Estimation. *Journal of Electrical Engineering & Technology*, 15(6), 2539–2552. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s42835-020-00547-x>
- Cao, Y., Yao, M., & Sun, X. (2023). An Overview of Modelling and Energy Management Strategies for Hybrid Electric Vehicles. *Applied Sciences (Switzerland)*, 13(10). Retrieved from <https://doi.org/10.3390/app13105947>
- Chen, K. H., Bozeman, J., Wang, M., Ghosh, D., Wolfe, E., & Chowdhury, S. (2015). Energy Efficiency Impact of Localized Cooling/Heating for Electric Vehicle. *SAE Technical Papers*, 2015–April(April). Retrieved from <https://doi.org/10.4271/2015-01-0352>
- Chu, Y., Wu, Y., Chen, J., Zheng, S., & Wang, Z. (2019). Design of energy and materials for ammonia-based extended-range electric vehicles. *Energy Procedia*, 158(2018), 3064–3069. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2019.01.991>
- Colpan, C. O., & Alpaslan, E. (2023). ScienceDirect Investigation of drive cycle simulation performance for electric , hybrid , and fuel cell powertrains of a small-sized vehicle, (xxxx). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijhydene.2023.08.358>
- Deng, T., Zhang, G., Ran, Y., & Liu, P. (2019). Thermal performance of lithium ion battery pack by using cold plate. *Applied Thermal Engineering*, 160(66), 114088. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2019.114088>
- Diaz Alvarez, A., Serradilla Garcia, F., Naranjo, J. E., Anaya, J. J., & Jimenez, F. (2014). Modeling the driving behavior of electric vehicles using smartphones and neural networks. *IEEE Intelligent Transportation Systems Magazine*, 6(3), 44–53. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/MITS.2014.2322651>
- Dimitrova, Z., & Maréchal, F. (2017). Environomic design for electric vehicles with an integrated solid oxide fuel cell (SOFC) unit as a range extender. *Renewable Energy*, 112, 124–142. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.renene.2017.05.031>
- Ding, R., Liu, Z., Li, X., Hou, Y., Sun, W., Zhai, H., & Wei, X. (2022). Joint charging scheduling of electric vehicles with battery to grid technology in battery swapping station. *Energy Reports*, 8, 872–882. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.egy.2022.02.029>
- Duraisamy, T., & Kaliyaperumal, D. (2021). Machine Learning-Based Optimal Cell Balancing Mechanism for Electric Vehicle Battery Management System.

- IEEE Access*, 9, 132846–132861. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3115255>
- Dvorak, D., Basciotti, D., & Gellai, I. (2020). Demand-based control design for efficient heat pump operation of electric vehicles. *Energies*, 13(20). Retrieved from <https://doi.org/10.3390/en13205440>
- Ekici, Y. E., Akdağ, O., & Ahmet Arif Aydın, Teoman Karadağ. (2022). Review And Analysis Of Real Time Big Data Of Electric Bus Consumption Data.pdf. *Ankara International Congress On Scientific Research-VII*, (December), 23.
- Ekici, Y. E., Akdağ, O., Aydın, A. A., & Karadağ, T. (2024). Optimization of Proportional-Integral-Derivative Parameters for Speed Control of Squirrel-Cage Motors with Seahorse Optimization. Retrieved from <https://doi.org/10.5152/electrica.2024.23141>
- Ekici, Y. E., Akdağ, O., Aydın, A. A., & Karadağ, T. (2023). A novel energy consumption prediction model of electric buses using real-time big data from route , environment , and vehicle parameters. *IEEE Access*, 11, 104305–104322. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3316362>
- EKİCİ, Y. E., DİKMEN, İ. C., NURMUHAMMED, M., & KARADAĞ, T. (2021). Efficiency Analysis of Various Batteries with Real-time Data on a Hybrid Electric Vehicle. *International Journal of Automotive Science And Technology*, 5(11), 214–223. Retrieved from <https://doi.org/10.30939/ijastech..946047>
- Eldeeb, H. H., Elsayed, A. T., Lashway, C. R., & Mohammed, O. (2019). Hybrid Energy Storage Sizing and Power Splitting Optimization for Plug-In Electric Vehicles. *IEEE Transactions on Industry Applications*, 55(3), 2252–2262. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/TIA.2019.2898839>
- Elnozahy, M. S., & Salama, M. M. A. (2014). Studying the feasibility of charging plug-in hybrid electric vehicles using photovoltaic electricity in residential distribution systems. *Electric Power Systems Research*, 110, 133–143. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.epsr.2014.01.012>
- Eltoumi, F. M., Becherif, M., Djerdir, A., & Ramadan, H. S. (2021). The key issues of electric vehicle charging via hybrid power sources: Techno-economic viability, analysis, and recommendations. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 138(November 2020), 110534. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110534>
- Ezzat, M. F., & Dincer, I. (2016). Development, analysis and assessment of a fuel cell and solar photovoltaic system powered vehicle. *Energy Conversion and Management*, 129, 284–292. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2016.10.025>
- Fan, Y., Zhan, D., Tan, X., Lyu, P., & Rao, J. (2021). Optimization of cooling strategies for an electric vehicle in high-temperature environment. *Applied Thermal Engineering*, 195(January), 117088. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2021.117088>

- Farrington, R. B., Rugh, J. P., & Barber, G. D. (2000). *Effect of Solar-Reflective Glazing on Fuel Economy, Tailpipe Emissions, and Thermal Comfort*.
- Ferdous, S. M., Bin Khaled, W., Ahmed, B., Salehin, S., & Ghani Ovy, E. (2011). Electric Vehicle with Charging Facility in Motion using Wind Energy. *Proceedings of the World Renewable Energy Congress – Sweden, 8–13 May, 2011, Linköping, Sweden*, 57(May), 3629–3636. Retrieved from <https://doi.org/10.3384/ecp110573629>
- Flores, R. J., Shaffer, B. P., & Brouwer, J. (2016). Electricity costs for an electric vehicle fueling station with Level 3 charging. *Applied Energy*, 169, 813–830. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2016.02.071>
- Geng, C., Jin, X., & Zhang, X. (2019). Simulation research on a novel control strategy for fuel cell extended-range vehicles. *International Journal of Hydrogen Energy*, 44(1), 408–420. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijhydene.2018.04.038>
- Ghosh, D., Wang, M., Wolfe, E., Chen, K., Kaushik, S., & Han, T. (2012). Energy Efficient HVAC System with Spot Cooling in an Automobile - Design and CFD Analysis. *SAE International Journal of Passenger Cars - Mechanical Systems*, 5(2), 2012-01–0641. Retrieved from <https://doi.org/10.4271/2012-01-0641>
- Goushcha, O., Felicissimo, R., Danesh-Yazdi, A. H., & Andreopoulos, Y. (2019). Exploring harnessing wind power in moving reference frames with application to vehicles. *Advances in Mechanical Engineering*, 11(9), 1–17. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1687814019865689>
- Hannan, M. A., Lipu, M. S. H., Hussain, A., & Mohamed, A. (2017). A review of lithium-ion battery state of charge estimation and management system in electric vehicle applications: Challenges and recommendations. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 78(May), 834–854. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2017.05.001>
- Hao, X., Wang, H., Lin, Z., & Ouyang, M. (2020). Seasonal effects on electric vehicle energy consumption and driving range: A case study on personal, taxi, and ridesharing vehicles. *Journal of Cleaner Production*, 249, 119403. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119403>
- Hauser, A., & Kuhn, R. (2015). *High-voltage battery management systems (BMS) for electric vehicles*. *Advances in Battery Technologies for Electric Vehicles*. Elsevier Ltd. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/B978-1-78242-377-5.00011-X>
- Hemavathi, S., & Shinisha, A. (2022). A study on trends and developments in electric vehicle charging technologies. *Journal of Energy Storage*, 52(PC), 105013. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.est.2022.105013>
- Hemmati, S., Doshi, N., Hanover, D., Morgan, C., & Shahbakhti, M. (2021). Integrated cabin heating and powertrain thermal energy management for a connected hybrid electric vehicle. *Applied Energy*, 283(August 2020), 116353. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2020.116353>

- Hossain, M. F., & Fara, N. (2017). Integration of wind into running vehicles to meet its total energy demand. *Energy, Ecology and Environment*, 2(1), 35–48. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s40974-016-0048-1>
- Hu, M., Wang, J., Fu, C., Qin, D., & Xie, S. (2016). Study on Cycle-Life Prediction Model of Lithium-Ion Battery for Electric Vehicles. *International Journal of Electrochemical Science*, 11(1), 577–589. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/s1452-3981\(23\)15866-4](https://doi.org/10.1016/s1452-3981(23)15866-4)
- Hu, M., Zeng, J., Xu, S., Fu, C., & Qin, D. (2015). Efficiency Study of a Dual-Motor Coupling EV Powertrain. *IEEE Transactions on Vehicular Technology*, 64(6), 2252–2260. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/TVT.2014.2347349>
- Itani, K., De Bernardinis, A., Khatir, Z., & Jammal, A. (2017). Comparative analysis of two hybrid energy storage systems used in a two front wheel driven electric vehicle during extreme start-up and regenerative braking operations. *Energy Conversion and Management*, 144, 69–87. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2017.04.036>
- İnci, M. (2020). Active/reactive energy control scheme for grid-connected fuel cell system with local inductive loads. *Energy*, 197. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.117191>
- İnci, M., Büyük, M., Demir, M. H., & İlbey, G. (2021). A review and research on fuel cell electric vehicles: Topologies, power electronic converters, energy management methods, technical challenges, marketing and future aspects. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 137(March 2020). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110648>
- Jaguemont, J., Boulon, L., & Dubé, Y. (2016). A comprehensive review of lithium-ion batteries used in hybrid and electric vehicles at cold temperatures. *Applied Energy*, 164, 99–114. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2015.11.034>
- Jeffers, M. A., Chaney, L., & Rugh, J. P. (2015). Climate Control Load Reduction Strategies for Electric Drive Vehicles in Warm Weather. *SAE Technical Papers*, 2015–April(April), 21–23. Retrieved from <https://doi.org/10.4271/2015-01-0355>
- Ji, Y., Zhang, Y., & Wang, C.-Y. (2013). Li-Ion Cell Operation at Low Temperatures. *Journal of The Electrochemical Society*, 160(4), A636–A649. Retrieved from <https://doi.org/10.1149/2.047304jes>
- Jie, W., Yang, J., Zhang, M., & Huang, Y. (2019). The two-echelon capacitated electric vehicle routing problem with battery swapping stations: Formulation and efficient methodology. *European Journal of Operational Research*, 272(3), 879–904. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2018.07.002>
- Jose, S. S., & Chidambaram, R. K. (2022). Electric Vehicle Air Conditioning System and Its Optimization for Extended Range—A Review. *World Electric Vehicle Journal*, 13(11). Retrieved from <https://doi.org/10.3390/wevj13110204>

- Kambly, K., & Bradley, T. H. (2015). Geographical and temporal differences in electric vehicle range due to cabin conditioning energy consumption. *Journal of Power Sources*, 275, 468–475. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jpowsour.2014.10.142>
- Kapoor, S. H., Arora, G., Sangeet, M., Kapoor, H., & Sachin, M. (2004). International Refrigeration and Air Conditioning Conference School of Mechanical Engineering. Retrieved from <http://docs.lib.purdue.edu/iracc/736>
- Karneddi, H., & Ronanki, D. (2021). Driving Range Extension of Electric City Buses using Opportunity Wireless Charging. *IECON Proceedings (Industrial Electronics Conference)*, 2021–Octob. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/IECON48115.2021.9589475>
- Karvountzis-Kontakiotis, A., Andwari, A. M., Pesyridis, A., Russo, S., Tuccillo, R., & Esfahanian, V. (2018). Application of Micro Gas Turbine in Range-Extended Electric Vehicles. *Energy*, 147, 351–361. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2018.01.051>
- Keshri, R., Bertoluzzo, M., & Buja, G. (2014). Integration of a photovoltaic panel with an electric city car. *Electric Power Components and Systems*, 42(5), 481–495. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15325008.2013.871374>
- Kivekäs, K., Lajunen, A., Vepsäläinen, J., & Tammi, K. (2018). City bus powertrain comparison: Driving cycle variation and passenger load sensitivity analysis. *Energies*, 11(7), 1755–1781. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/en11071755>
- Kwak, K. H., Kim, J., Chen, Y., Kim, Y., & Jung, D. (2021). Economic Model Predictive Control of HVAC System in Electric Vehicles. *IFAC-PapersOnLine*, 54(20), 852–857. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ifacol.2021.11.278>
- Lee, G., Song, J., Lim, Y., & Park, S. (2024). Energy consumption evaluation of passenger electric vehicle based on ambient temperature under Real-World driving conditions. *Energy Conversion and Management*, 306(December 2023), 118289. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2024.118289>
- Lee, S., Chung, Y., Jeong, Y., & Kim, M. S. (2022). Experimental study on an electric vehicle heat pump system with multi-level waste heat recovery using a vapor injection technique at low ambient temperatures. *Energy Conversion and Management*, 267, 115935. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2022.115935>
- LEE, T. Y. K. and S. H. (2012). Combustion and Emission Characteristics of Wood Pyrolysis Oil-Butanol Blended Fuels in a Di Diesel Engine. *International Journal of ...*, 13(2), 293–300. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s12239>
- Li, J., Wang, F., & He, Y. (2020). Electric vehicle routing problem with battery swapping considering energy consumption and carbon emissions. *Sustainability (Switzerland)*, 12(24), 1–20. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su122410537>

- Liang, Y., Cai, H., & Zou, G. (2021). Configuration and system operation for battery swapping stations in Beijing. *Energy*, 214, 118883. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.118883>
- Liu, K., Li, K., Peng, Q., & Zhang, C. (2019). A brief review on key technologies in the battery management system of electric vehicles. *Frontiers of Mechanical Engineering*, 14(1), 47–64. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11465-018-0516-8>
- Liu, K., Yamamoto, T., & Morikawa, T. (2017). Impact of road gradient on energy consumption of electric vehicles. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 54, 74–81. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.trd.2017.05.005>
- Liu, W., Jia, Z., Luo, Y., Xie, W., & Deng, T. (2019). Experimental investigation on thermal management of cylindrical Li-ion battery pack based on vapor chamber combined with fin structure. *Applied Thermal Engineering*, 162(August), 114272. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2019.114272>
- Liu, Y., Li, J., Chen, Z., Qin, D., & Zhang, Y. (2019). Research on a multi-objective hierarchical prediction energy management strategy for range extended fuel cell vehicles. *Journal of Power Sources*, 429(April), 55–66. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jpowsour.2019.04.118>
- Longo, M., Zaninelli, D., Cipriani, G., Di Dio, V., & Miceli, R. (2017). Economic analysis on the use of wired and wireless recharging systems. *Conference Proceedings - 2017 17th IEEE International Conference on Environment and Electrical Engineering and 2017 1st IEEE Industrial and Commercial Power Systems Europe, IEEEIC / I and CPS Europe 2017*, 1–6. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/IEEEIC.2017.7977704>
- Lou, G., Ma, H., Fan, T., & Chan, H. K. (2020). Impact of the dual-credit policy on improvements in fuel economy and the production of internal combustion engine vehicles. *Resources, Conservation and Recycling*, 156(January), 104712. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.104712>
- Lu, M., Zhang, X., Ji, J., Xu, X., & Zhang, Y. (2020). Research progress on power battery cooling technology for electric vehicles. *Journal of Energy Storage*, 27(September 2019), 101155. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.est.2019.101155>
- Ma, S., Jiang, M., Tao, P., Song, C., Wu, J., Wang, J., ... Shang, W. (2018). Temperature effect and thermal impact in lithium-ion batteries: A review. *Progress in Natural Science: Materials International*, 28(6), 653–666. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.pnsc.2018.11.002>
- Ma, T., & Xie, S. (2021). Optimal fast charging station locations for electric ridesharing with vehicle-charging station assignment. *Transportation Research Part D*, 90(November 2020), 102682. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.trd.2020.102682>
- Machura, P., Member, S., Santis, V. De, Member, S., & Li, Q. (2020). Driving Range of Electric Vehicles Charged by Wireless Power Transfer. *IEEE*

- Transactions on Vehicular Technology*, 69(6), 5968–5982. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/TVT.2020.2984386>
- Mediouni, H., El Hani, S., Ezzouhri, A., Daghour, A., Aboudrar, I., & Naseri, N. (2022). State of Charge Estimation for Lithium-Ion Batteries Using Machine Learning Algorithms. *2022 IEEE International Conference on Electrical Sciences and Technologies in Maghreb, CISTEM 2022*, 4, 1–5. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/CISTEM55808.2022.10043957>
- Min, H., Zhang, Z., Sun, W., Min, Z., Yu, Y., & Wang, B. (2020). A thermal management system control strategy for electric vehicles under low-temperature driving conditions considering battery lifetime. *Applied Thermal Engineering*, 181(June), 115944. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2020.115944>
- Mohammadi, F., & Saif, M. (2023). A comprehensive overview of electric vehicle batteries market. *E-Prime - Advances in Electrical Engineering, Electronics and Energy*, 3(February), 100127. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.prime.2023.100127>
- Mulhall, P., Lukic, S. M., Wirasingha, S. G., Lee, Y. J., & Emadi, A. (2009). Solar/battery electric auto rickshaw three-wheeler. *5th IEEE Vehicle Power and Propulsion Conference, VPPC '09*, 153–159. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/VPPC.2009.5289856>
- Myers, N. E., Stokes, M. G., & Nobre, A. C. (2017). Prioritizing Information during Working Memory: Beyond Sustained Internal Attention. *Trends in Cognitive Sciences*, 21(6), 449–461. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.tics.2017.03.010>
- Optimal, A., Revised, S. R., & Vehicle, E. (2020). An Optimal Slip Ratio-Based Revised Regenerative.
- Ouyang, D., He, Y., Weng, J., Liu, J., Chen, M., & Wang, J. (2019). Influence of low temperature conditions on lithium-ion batteries and the application of an insulation material. *RSC Advances*, 9(16), 9053–9066. Retrieved from <https://doi.org/10.1039/c9ra00490d>
- Ozden, A., Shahgaldi, S., Li, X., & Hamdullahpur, F. (2019). A review of gas diffusion layers for proton exchange membrane fuel cells—With a focus on characteristics, characterization techniques, materials and designs. *Progress in Energy and Combustion Science*, 74, 50–102. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.pecs.2019.05.002>
- Pavan, H. S., Sridhar, S., & Kodeeswara Kumaran, G. (2022). Energy Management System in Hybrid Electric Vehicle. *INDICON 2022 - 2022 IEEE 19th India Council International Conference*, 1–6. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/INDICON56171.2022.10039808>
- Pei, H., Hu, X., Yang, Y., Peng, H., Hu, L., & Lin, X. (2020). Designing Multi-Mode Power Split Hybrid Electric Vehicles Using the Hierarchical Topological Graph Theory. *IEEE Transactions on Vehicular Technology*, 69(7), 7159–7171. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/TVT.2020.2993019>

- Pei, H., Hu, X., Yang, Y., Tang, X., Hou, C., & Cao, D. (2018). Configuration optimization for improving fuel efficiency of power split hybrid powertrains with a single planetary gear. *Applied Energy*, 214(174), 103–116. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2018.01.070>
- Pesaran, A. (2013). Addressing the Impact of Temperature Extremes on Large Format Li-Ion Batteries for Vehicle Applications. *30th International Battery Seminar*, 30. Retrieved from <https://permanent.fdlp.gov/gpo41672/58145.pdf>
- Petzl, M., Kasper, M., & Danzer, M. A. (2015). Lithium plating in a commercial lithium-ion battery - A low-temperature aging study. *Journal of Power Sources*, 275, 799–807. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jpowsour.2014.11.065>
- Qiu, C., Wang, G., Meng, M., & Shen, Y. (2018). A novel control strategy of regenerative braking system for electric vehicles under safety critical driving situations. *Energy*, 149, 329–340. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2018.02.046>
- Raeesi, R., & Zografos, K. G. (2020). The electric vehicle routing problem with time windows and synchronised mobile battery swapping. *Transportation Research Part B: Methodological*, 140, 101–129. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.trb.2020.06.012>
- Ramadass, P., Haran, B., White, R., & Popov, B. N. (2002). Capacity fade of Sony 18650 cells cycled at elevated temperatures: Part I. Cycling performance. *Journal of Power Sources*, 112(2), 606–613. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/S0378-7753\(02\)00474-3](https://doi.org/10.1016/S0378-7753(02)00474-3)
- Reine, A., & Bou Nader, W. (2019). Fuel consumption potential of different external combustion gas-turbine thermodynamic configurations for extended range electric vehicles. *Energy*, 175, 900–913. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2019.03.076>
- Ren, G., Shan, S., Ma, G., Shang, X., Zhu, S., Zhang, Q., & Yang, T. (2019). Review of energy storage technologies for extended range electric vehicle. *Journal of Applied Science and Engineering*, 22(1), 69–82. Retrieved from [https://doi.org/10.6180/jase.201903_22\(1\).0008](https://doi.org/10.6180/jase.201903_22(1).0008)
- Revankar, S. R., & Kalkhambkar, V. N. (2021). Grid integration of battery swapping station: A review. *Journal of Energy Storage*, 41(July), 102937. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.est.2021.102937>
- Rezaei, H., Ghomsheh, M. J., Kowsary, F., & Ahmadi, P. (2021). Performance assessment of a range-extended electric vehicle under real driving conditions using novel PCM-based HVAC system. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 47(July), 101527. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.seta.2021.101527>
- Rimpas, D., Kaminaris, S. D., Aldarraj, I., Piromalis, D., Vokas, G., Papageorgas, P. G., & Tsaramirsis, G. (2022). Energy management and storage systems on electric vehicles: A comprehensive review. *Materials Today: Proceedings*, 61, 813–819. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2021.08.352>

- Ruan, J., Walker, P., & Zhang, N. (2016). A comparative study energy consumption and costs of battery electric vehicle transmissions. *Applied Energy*, 165, 119–134. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2015.12.081>
- Sahoo, D., Kotrba, A., Steiner, T., & Swift, G. (2017). Waste Heat Recovery for Light-Duty Truck Application Using ThermoAcoustic Converter Technology. *SAE International Journal of Engines*, 10(2), 196–202. Retrieved from <https://doi.org/10.4271/2017-01-0153>
- Sakhdari, B., & Azad, N. L. (2015). An optimal energy management system for Battery Electric Vehicles. *IFAC-PapersOnLine*, 28(15), 86–92. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ifacol.2015.10.013>
- Sankarkumar, R. S., & Natarajan, R. (2021). Energy management techniques and topologies suitable for hybrid energy storage system powered electric vehicles: An overview. *International Transactions on Electrical Energy Systems*, 31(4), 1–30. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/2050-7038.12819>
- Schmidt, M., Staudt, P., & Weinhardt, C. (2020). Evaluating the importance and impact of user behavior on public destination charging of electric vehicles. *Applied Energy*, 258(October 2019), 114061. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2019.114061>
- Shang, Z., Qi, H., Liu, X., Ouyang, C., & Wang, Y. (2019). Structural optimization of lithium-ion battery for improving thermal performance based on a liquid cooling system. *International Journal of Heat and Mass Transfer*, 130, 33–41. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jheatmasstransfer.2018.10.074>
- Shimizu, H., Harada, J., Bland, C., Kawakami, K., & Chan, L. (1997). Advanced concepts in electric vehicle design. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 44(1), 14–18. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/41.557494>
- Singh, S., & Satpute, N. V. (2015). Design and analysis of energy-harvesting shock absorber with electromagnetic and fluid damping. *Journal of Mechanical Science and Technology*, 29(4), 1591–1605. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s12206-015-0331-7>
- Song, W., Zhang, X., Tian, Y., & Xi, L. he. (2016). A charging management-based intelligent control strategy for extended-range electric vehicles. *Journal of Zhejiang University: Science A*, 17(11), 903–910. Retrieved from <https://doi.org/10.1631/jzus.A1600036>
- Song, Z., Pan, Y., Chen, H., & Zhang, T. (2021). Effects of temperature on the performance of fuel cell hybrid electric vehicles: A review. *Applied Energy*, 302(August), 117572. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2021.117572>
- Sorniotti, A., Holdstock, T., Everitt, M., Fracchia, M., Viotto, F., Cavallino, C., & Bertolotto, S. (2013). A novel clutchless multiple-speed transmission for electric axles. *International Journal of Powertrains*, 2(2/3), 103. Retrieved from <https://doi.org/10.1504/ijpt.2013.054155>

- Sun, Y. K. (2020). Promising All-Solid-State Batteries for Future Electric Vehicles. *ACS Energy Letters*, 5(10), 3221–3223. Retrieved from <https://doi.org/10.1021/acscenergylett.0c01977>
- Tesla. (2014). Battery Swap Pilot Program. Retrieved from <https://www.tesla.com/blog/battery-swap-pilot-program>
- Tete, P. R., Gupta, M. M., & Joshi, S. S. (2021). Developments in battery thermal management systems for electric vehicles: A technical review. *Journal of Energy Storage*, 35(January), 102255. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.est.2021.102255>
- Tian, Z., Gu, B., Gao, W., & Zhang, Y. (2020). Performance evaluation of an electric vehicle thermal management system with waste heat recovery. *Applied Thermal Engineering*, 169(August 2019). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2020.114976>
- Torregrosa-Jaime, B., Payá, J., & Corberan, J. (2013). Design of Efficient Air-Conditioning Systems for Electric Vehicles. *Source: SAE International Journal of Alternative Powertrains*, 2(2), 291–303. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/26169013>
- Tran, M., Bhatti, A., Vrolyk, R., Wong, D., Panchal, S., Fowler, M., & Fraser, R. (2021). A Review of Range Extenders in Battery Electric Vehicles: Current Progress and Future Perspectives. *World Electric Vehicle Journal*, 12(2), 54. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/wevj12020054>
- Vani, B. V., Kishan, D., Ahmad, W., Hanumanthakari, S., & Reddy, B. N. K. (2022). A Technological Research on Electric Vehicles Charging Approaches and Optimization Methods. *2022 IEEE 12th Symposium on Computer Applications & Industrial Electronics (ISCAIE)*, 191–195. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/ISCAIE54458.2022.9794511>
- Varga, B. O., Sagoian, A., & Mariasiu, F. (2019). Prediction of electric vehicle range: A comprehensive review of current issues and challenges. *Energies*, 12(5). Retrieved from <https://doi.org/10.3390/en12050946>
- Vatanparvar, K., & Al Faruque, M. A. (2018). Path to eco-driving: Electric vehicle HVAC and route joint optimization. *IEEE Design and Test*, 35(6), 8–15. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/MDAT.2017.2754258>
- Vepsäläinen, J., Ritari, A., Lajunen, A., Kivekäs, K., & Tammi, K. (2018). Energy uncertainty analysis of electric buses. *Energies*, 11(12), 1–29. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/en11123267>
- Viswanathan, V., Palaniswamy, L. N., & Leelavinodhan, P. B. (2019). Optimization techniques of battery packs using re-configurability: A review. *Journal of Energy Storage*, 23(April), 404–415. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.est.2019.03.002>
- Wenjie, F., Zhibin, Z., Ming, D., & Ming, R. (2021). On-line Estimation Method for Internal Temperature of Lithium-ion Battery Based on Electrochemical Impedance Spectroscopy. *2021 Electrical Insulation Conference, EIC 2021*, 247–251. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/EIC49891.2021.9612262>

- Wu, J., Liang, J., Ruan, J., Zhang, N., & Walker, P. D. (2018). Efficiency comparison of electric vehicles powertrains with dual motor and single motor input. *Mechanism and Machine Theory*, 128, 569–585. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.mechmachtheory.2018.07.003>
- Wu, W., Wang, S., Wu, W., Chen, K., Hong, S., & Lai, Y. (2019). A critical review of battery thermal performance and liquid based battery thermal management. *Energy Conversion and Management*, 182(December 2018), 262–281. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2018.12.051>
- Wu, X. long, Xu, Y. wu, Zhao, D. qi, Zhong, X. bo, Li, D., Jiang, J., ... Li, X. (2020). Extended-range electric vehicle-oriented thermoelectric surge control of a solid oxide fuel cell system. *Applied Energy*, 263(October 2019). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2020.114628>
- Xiao, B., Ruan, J., Yang, W., Walker, P. D., & Zhang, N. (2021). A review of pivotal energy management strategies for extended range electric vehicles. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 149(May), 111194. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2021.111194>
- Xie, P., Jin, L., Qiao, G., Lin, C., Barreneche, C., & Ding, Y. (2022). Thermal energy storage for electric vehicles at low temperatures: Concepts, systems, devices and materials. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 160(March), 112263. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rser.2022.112263>
- Xu, J., Zhang, C., Fan, R., Bao, H., Wang, Y., Huang, S., ... Li, C. (2020). Modelling and control of vehicle integrated thermal management system of PEM fuel cell vehicle. *Energy*, 199, 117495. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.117495>
- Yang, Y., Hu, X., Pei, H., & Peng, Z. (2016). Comparison of power-split and parallel hybrid powertrain architectures with a single electric machine: Dynamic programming approach. *Applied Energy*, 168, 683–690. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2016.02.023>
- Yang, Y., Zhang, Y., Tian, J., & Li, T. (2020). Adaptive real-time optimal energy management strategy for extender range electric vehicle. *Energy*, 197, 117237. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.117237>
- Yavasoglu, H. A., Tetik, Y. E., & Ozcan, H. G. (2020). Neural network-based energy management of multi-source (battery/UC/FC) powered electric vehicle. *International Journal of Energy Research*, 44(15), 12416–12429. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/er.5429>
- Yuksel, T., & Michalek, J. J. (2015). Effects of regional temperature on electric vehicle efficiency, range, and emissions in the united states. *Environmental Science and Technology*, 49(6), 3974–3980. Retrieved from <https://doi.org/10.1021/es505621s>
- Zahir Hussain, M., Anbalagan, R., Jayabalakrishnan, D., Naga Muruga, D. B., Prabhakar, M., Bhaskar, K., & Sendilvelan, S. (2020). Charging of car battery in electric vehicle by using wind energy. *Materials Today: Proceedings*, 45, 5873–5877. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2020.08.341>

- Zambalov, S. D., Yakovlev, I. A., & Maznoy, A. S. (2020). Effect of multiple fuel injection strategies on mixture formation and combustion in a hydrogen-fueled rotary range extender for battery electric vehicles. *Energy Conversion and Management*, 220(March), 113097. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2020.113097>
- Zeng, L., Krallmann, T., Fiege, A., Stess, M., Graen, T., & Nolting, M. (2020). Optimization of future charging infrastructure for commercial electric vehicles using a multi - objective genetic algorithm and real travel data. *Evolving Systems*, 11(2), 241–254. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s12530-019-09295-4>
- Zhai, L., Huang, H., & Kavuma, S. (2017). Investigation on a power coupling steering system for dual-motor drive tracked vehicles based on speed control. *Energies*, 10(8). Retrieved from <https://doi.org/10.3390/en10081118>
- Zhang, C., Zhang, S., Han, G., & Liu, H. (2017). Power management comparison for a dual-motor-propulsion system used in a battery electric bus. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 64(5), 3873–3882. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/TIE.2016.2645166>
- Zhang, J., Wang, Z., Liu, P., & Zhang, Z. (2020). Energy consumption analysis and prediction of electric vehicles based on real-world driving data. *Applied Energy*, 275(5), 115408. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2020.115408>
- Zhang, L. P., Li, L., Qi, B. N., Wang, C., Zhang, Y. H., & Song, J. (2014). Parameters optimum matching of pure electric vehicle dual-mode coupling drive system. *Science China Technological Sciences*, 57(11), 2265–2277. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11431-014-5651-9>
- Zhang, X., Zou, Y., Fan, J., & Guo, H. (2019). Usage pattern analysis of Beijing private electric vehicles based on real-world data. *Energy*, 167, 1074–1085. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2018.11.005>
- Zhang, Y., Zhang, X., Zhan, M., Guo, K., Zhao, F., & Liu, Z. (2015). Study on a novel hydraulic pumping regenerative suspension for vehicles. *Journal of the Franklin Institute*, 352(2), 485–499. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jfranklin.2014.06.005>
- Zhang, Z., Wang, D., Zhang, C., & Chen, J. (2018). Electric vehicle range extension strategies based on improved AC system in cold climate – A review. *International Journal of Refrigeration*, 88, 141–150. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijrefrig.2017.12.018>
- Zhang, Z., Zhang, X., Chen, W., Rasim, Y., Salman, W., Pan, H., ... Wang, C. (2016). A high-efficiency energy regenerative shock absorber using supercapacitors for renewable energy applications in range extended electric vehicle. *Applied Energy*, 178, 177–188. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2016.06.054>
- Zhao, G., Wang, X., Negnevitsky, M., & Zhang, H. (2021). A review of air-cooling battery thermal management systems for electric and hybrid electric vehicles.

Journal of Power Sources, 501(May), 230001. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jpowsour.2021.230001>

- Zhao, J., Ma, Y., Zhang, Z., Wang, S., & Wang, S. (2019). Optimization and matching for range-extendors of electric vehicles with artificial neural network and genetic algorithm. *Energy Conversion and Management*, 184(February), 709–725. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2019.01.078>
- Zhao, J., Zhou, J., Wang, L., & Zhao, Y. (2023). An energy management strategy to reduce the comprehensive cost of hybrid energy storage systems in electric vehicles. *Frontiers in Energy Research*, 11(July), 1–15. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fenrg.2023.1191565>
- Zhao, X., Xu, S., Ye, Y., Yu, M., & Wang, G. (2019). Composite braking AMT shift strategy for extended-range heavy commercial electric vehicle based on LHMM/ANFIS braking intention identification. *Cluster Computing*, 22(s4), 8513–8528. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10586-018-1888-6>
- Zhou, D.; Tan, G.; Ma, Z.; Ding, Y.; Ma, X.; Wang, S.; Wang, H. (2019). Energy Consumption Optimization for the Electric Vehicle Air Conditioning Using the Condensate Water. *SAE Int. J.*
- Zhou, Y., Li, H., Ravey, A., & Péra, M. C. (2020). An integrated predictive energy management for light-duty range-extended plug-in fuel cell electric vehicle. *Journal of Power Sources*, 451(January). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jpowsour.2020.227780>
- Zou, Y., Wei, S., Sun, F., Hu, X., & Shiao, Y. (2016). Large-scale deployment of electric taxis in Beijing: A real-world analysis. *Energy*, 100, 25–39. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.energy.2016.01.062>

REFERENCES

- Bokhari, S. W., Siddique, A. H., Sherrell, P. C., Yue, X., Karumbaiah, K. M., Wei, S., ... & Gao, W. (2020). Advances in graphene-based supercapacitor electrodes. *Energy Reports*, 6, 2768-2784.
- Das, T. K., Banerjee, S., Kumar, A., Debnath, A. K., & Sudarsan, V. (2019). Electrochemical performance of hydrothermally synthesized N-Doped reduced graphene oxide electrodes for supercapacitor application. *Solid State Sciences*, 96, 105952.
- Dou, Q., & Park, H. S. (2020). Perspective on high-energy carbon-based supercapacitors. *Energy & Environmental Materials*, 3(3), 286-305.
- Guerrero-Bermea, C., Rajukumar, L. P., Dasgupta, A., Lei, Y., Hashimoto, Y., Sepulveda-Guzman, S., ... & Terrones, M. (2017). Two-dimensional and three-dimensional hybrid assemblies based on graphene oxide and other layered structures: A carbon science perspective. *Carbon*, 125, 437-453.

- Hartmann, S. J., Iurchenkova, A. A., Kallio, T., & Fedorovskaya, E. O. (2020). Electrochemical properties of nitrogen and oxygen doped reduced graphene oxide. *Energies*, 13(2), 312.
- Jia, K., Zhang, J., Zhu, Y., Sun, L., Lin, L., & Liu, Z. (2021). Toward the commercialization of chemical vapor deposition graphene films. *Applied Physics Reviews*, 8(4).
- Jia, Y., Zhang, J., Kong, D., Zhang, C., Han, D., Han, J., ... & Yang, Q. H. (2022). Practical graphene technologies for electrochemical energy storage. *Advanced Functional Materials*, 32(42), 2204272.
- Khan, K., Tareen, A. K., Aslam, M., Mahmood, A., Zhang, Y., Ouyang, Z., ... & Zhang, H. (2020). Going green with batteries and supercapacitor: Two dimensional materials and their nanocomposites based energy storage applications. *Progress in solid state chemistry*, 58, 100254.
- Kumar, R., & Thangappan, R. (2022). Electrode material based on reduced graphene oxide (rGO)/transition metal oxide composites for supercapacitor applications: A review. *Emergent Materials*, 5(6), 1881-1897.
- Liu, H., & Qiu, H. (2020). Recent advances of 3D graphene-based adsorbents for sample preparation of water pollutants: A review. *Chemical Engineering Journal*, 393, 124691.
- Liu, N., Tang, Q., Huang, B., & Wang, Y. (2021). Graphene synthesis: method, exfoliation mechanism and large-scale production. *Crystals*, 12(1), 25.
- Liu, X., Wu, W., Guo, B., Cui, M., Ma, H., Zhang, Z., & Zhang, R. (2021). Facile fabrication of ultrathin graphene film with ultrahigh electrical conductivity and superb electromagnetic interference shielding effectiveness. *Journal of Materials Chemistry C*, 9(1), 214-222.
- Meyvel, S., Malarvizhi, M., Dakshana, M., & Sathya, P. (2022). Role of Graphene Oxide (GO) in Enhancing Performance of Energy Storage Devices. In *Graphene Oxide in Enhancing Energy Storage Devices* (pp. 113-149). CRC Press.
- Olabi, A. G., Abdelkareem, M. A., Wilberforce, T., & Sayed, E. T. (2021). Application of graphene in energy storage device—A review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 135, 110026.
- Vishwakarma, J., Sharma, A., Singh, N., Prabhakar, P., Gupta, S. K., Kumar, R., ... & Dwivedi, N. Synthesis and Promising Applications of Graphene and Related Materials.
- Wen, J., Xu, B., Gao, Y., Li, M., & Fu, H. (2021). Wearable technologies enable high-performance textile supercapacitors with flexible, breathable and wearable characteristics for future energy storage. *Energy Storage Materials*, 37, 94-122.

- Xu, X., Zhao, X., Yang, Z., Lin, Q., Jian, B., Li, N., ... & Lv, W. (2022). High-density three-dimensional graphene cathode with a tailored pore structure for high volumetric capacity zinc-ion storage. *Carbon*, 186, 624-631.
- Zaka, A., Hayat, K., & Mittal, V. (2021). Recent trends in the use of three-dimensional graphene structures for supercapacitors. *ACS Applied Electronic Materials*, 3(2), 574-596.
- Zhi, D., Li, T., Li, J., Ren, H., & Meng, F. (2021). A review of three-dimensional graphene-based aerogels: Synthesis, structure and application for microwave absorption. *Composites Part B: Engineering*, 211, 108642.

References:

- Abdehagh, Niloofar, F. Handan Tezel, and Jules Thibault. 2014. "Separation Techniques in Butanol Production: Challenges and Developments." *Biomass and Bioenergy* 60:222–46. doi: <https://doi.org/10.1016/j.biombioe.2013.10.003>.
- Abdellatif, Tamer M. M., Mikhail A. Ershov, Vladimir M. Kapustin, Mohammad Ali Abdelkareem, Mohammed Kamil, and A. G. Olabi. 2021. "Recent Trends for Introducing Promising Fuel Components to Enhance the Anti-Knock Quality of Gasoline: A Systematic Review." *Fuel* 291:120112. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2020.120112>.
- Abdellatif, Tamer M. M., Mikhail A. Ershov, Alisa E. Makhmudova, Vladimir M. Kapustin, Ulyana A. Makhova, Nikita A. Klimov, Elena A. Chernysheva, Mohammad Ali Abdelkareem, Ahmad Mustafa, and A. G. Olabi. 2024. "Novel Variants Conceptional Technology to Produce Eco-Friendly Sustainable High Octane-Gasoline Biofuel Based on Renewable Gasoline Component." *Fuel* 366:131400. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2024.131400>.
- Agarwal, Sangita, Tathagata Deb, Anu Sharma, and Ravindra Pratap Singh. 2023. "Production of Bioethanol Using Agricultural Waste." Pp. 192–217 in *Agriculture Waste Management and Bioresource*.
- Aghahosseini Shirazi, Saeid, Bahareh Abdollahipoor, Jake Martinson, Bret Windom, Thomas D. Foust, and Kenneth F. Reardon. 2019. "Effects of Dual-Alcohol Gasoline Blends on Physiochemical Properties and Volatility Behavior." *Fuel* 252:542–52. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2019.04.105>.
- Aktas, Fatih, Nureddin Dinler, Salih Karaaslan, Ahmet Turker, and Nuri Yucel. 2021. "Experimental Investigation of Cold Start Emission Using Preheating System on the Exhaust Line at the Idle Conditions on a Spark Ignition Engine." *Sādhana* 46(3):136. doi: 10.1007/s12046-021-01658-5.
- Amaral, Lucimar Venâncio, Nathália Duarte Souza Alvarenga Santos, Vinícius Rückert Roso, Rita de Cássia de Oliveira Sebastião, and Fabrício José Pacheco Pujatti. 2021. "Effects of Gasoline Composition on Engine Performance, Exhaust Gases and Operational Costs." *Renewable and*

- Ampah, Jeffrey Dankwa, Chao Jin, Sandylove Afrane, Abdulfatah Abdu Yusuf, Haifeng Liu, and Mingfa Yao. 2024. "Race towards Net Zero Emissions (NZE) by 2050: Reviewing a Decade of Research on Hydrogen-Fuelled Internal Combustion Engines (ICE)." *Green Chemistry*. doi: 10.1039/D4GC00864B.
- Andersen, V. F., J. E. Anderson, T. J. Wallington, S. A. Mueller, and O. J. Nielsen. 2010. "Vapor Pressures of Alcohol–Gasoline Blends." *Energy & Fuels* 24(6):3647–54. doi: 10.1021/efl00254w.
- Anton, Luis Miguel Rodriguez, Fernando Gutierrez Martin, Carmen Martinez Arevalo, Luis Miguel Rodríguez-Antón, Fernando Gutiérrez-Martín, and Carmen Martinez-Arevalo. 2015. "Experimental Determination of Some Physical Properties of Gasoline, Ethanol and ETBE Ternary Blends." *Fuel* 156:81–86. doi: 10.1016/J.FUEL.2015.04.040.
- Awad, Omar I., R. Mamat, Obed M. Ali, N. A. C. A. C. Sidik, T. Yusaf, K. Kadirgama, and Maurice Kettner. 2018. "Alcohol and Ether as Alternative Fuels in Spark Ignition Engine : A Review." *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 82(November 2017):2586–2605. doi: 10.1016/j.rser.2017.09.074.
- Balki, Mustafa Kemal, and Cenk Sayin. 2014. "The Effect of Compression Ratio on the Performance, Emissions and Combustion of an SI (Spark Ignition) Engine Fueled with Pure Ethanol, Methanol and Unleaded Gasoline." *Energy* 71:194–201. doi: <https://doi.org/10.1016/j.energy.2014.04.074>.
- Çakmak, Abdülvahap. 2024. "Feasibility of Complete Substitution of Petroleum Diesel with Biofuels in Diesel Engines: An Experimental Assessment of Combustion, Performance, and Emissions Characteristics." *Arabian Journal for Science and Engineering* 49(2):2367–87. doi: 10.1007/s13369-023-08252-3.
- Çakmak, Abdülvahap, Murat Kapusuz, Orkhan Ganiyev, and Hakan Özcan. 2018. "Effects of Methyl Acetate as Oxygenated Fuel Blending on Performance and Emissions of SI Engine." *Environmental and Climate Technologies* 22(1):55–68. doi: 10.2478/rtuect-2018-0004.
- Çakmak, Abdülvahap, Murat Kapusuz, and Hakan Özcan. 2023. "Experimental Research on Ethyl Acetate as Novel Oxygenated Fuel in the Spark-Ignition (SI) Engine." *Energy Sources, Part A: Recovery, Utilization, and Environmental Effects* 45(1):178–93. doi: 10.1080/15567036.2020.1736216.
- Çakmak, Abdülvahap, and Hakan Özcan. 2018. "Oxygenated Fuel Additives to Gasoline." *Journal of Polytechnic* 21(4):831–40. doi: 10.2339/politeknik.457956.

- Cavelius, Philipp, Selina Engelhart-Straub, Norbert Mehlmer, Johannes Lercher, Dania Awad, and Thomas Brück. 2023. "The Potential of Biofuels from First to Fourth Generation." *PLoS Biology* 21(3):e3002063.
- Christensen, Earl, Janet Yanowitz, Matthew Ratcliff, and Robert L. McCormick. 2011. "Renewable Oxygenate Blending Effects on Gasoline Properties." *Energy and Fuels* 25(10):4723–33. doi: 10.1021/ef2010089.
- Deka, Tanmay J., Ahmed I. Osman, Debendra C. Baruah, and David W. Rooney. 2022. "Methanol Fuel Production, Utilization, and Techno-Economy: A Review." *Environmental Chemistry Letters* 20(6):3525–54. doi: 10.1007/s10311-022-01485-y.
- Elfasakhany, Ashraf. 2021. "State of Art of Using Biofuels in Spark Ignition Engines." *Energies* 14(3). doi: 10.3390/en14030779.
- Gaspar, Daniel J., Steven D. Phillips, Evgueni Polikarpov, Karl O. Albrecht, Susanne B. Jones, Anthe George, Alexander Landera, Daniel M. Santosa, Daniel T. Howe, Anna G. Baldwin, and J. Timothy Bays. 2019. "Measuring and Predicting the Vapor Pressure of Gasoline Containing Oxygenates." *Fuel* 243:630–44. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2019.01.137>.
- Göktaş, Meltem, Mustafa Kemal Balki, Cenk Sayin, and Mustafa Canakci. 2021. "An Evaluation of the Use of Alcohol Fuels in SI Engines in Terms of Performance, Emission and Combustion Characteristics: A Review." *Fuel* 286:119425. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2020.119425>.
- Gottumukkala, Lalitha Devi, and Johann F. Görgens. 2016. "Biobutanol Production from Lignocellulosics." Pp. 301–28 in *Biofuels*. CRC Press.
- Jones, David T., Frederik Schulz, Simon Roux, and Steven D. Brown. 2023. "Solvent-Producing Clostridia Revisited." *Microorganisms* 11(9). doi: 10.3390/microorganisms11092253.
- Jurić, Zdeslav, Tino Vidović, Jakov Šimunović, and Gojmir Radica. 2024. "A Comprehensive Analysis of Hydrogen–Gasoline Blends in SI Engine Performance and Emissions." *Energies* 17(7).
- Kittelson, David, Andy Tan, Darrick Zarling, Beth Evans, and Carlton H. Jewitt. 2007. *Demonstration and Driveability Project to Determine the Feasibility of Using E20 as a Motor Fuel*.
- Kumar, Karan, Shraddha M. Jadhav, and Vijayanand S. Moholkar. 2024. "Acetone–Butanol–Ethanol (ABE) Fermentation with Clostridial Co-Cultures for Enhanced Biobutanol Production." *Process Safety and Environmental Protection* 185:277–85. doi: <https://doi.org/10.1016/j.psep.2024.03.027>.
- Lee, H. C., L. Y. Jiang, and A. A. Mohamad. 2014. "A Review on the Laminar Flame Speed and Ignition Delay Time of Syngas Mixtures." *International Journal of Hydrogen Energy* 39(2):1105–21.

- Li, Yuqiang, Karthik Nithyanandan, Timothy H. Lee, Robert Michael Donahue, Yilu Lin, Chia Fon Lee, and Shengming Liao. 2016. "Effect of Water-Containing Acetone-Butanol-Ethanol Gasoline Blends on Combustion, Performance, and Emissions Characteristics of a Spark-Ignition Engine." *Energy Conversion and Management* 117:21–30. doi: 10.1016/j.enconman.2016.02.083.
- Li, Yuqiang, Wei Tang, Yong Chen, Jiangwei Liu, and Chia-fon F. Lee. 2019. "Potential of Acetone-Butanol-Ethanol (ABE) as a Biofuel." *Fuel* 242:673–86. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2019.01.063>.
- Lin, Zhangnan, Wei Cong, and Jian'an Zhang. 2023. "Biobutanol Production from Acetone–Butanol–Ethanol Fermentation: Developments and Prospects." *Fermentation* 9(9).
- Malça, João, and Fausto Freire. 2006. "Renewability and Life-Cycle Energy Efficiency of Bioethanol and Bio-Ethyl Tertiary Butyl Ether (BioETBE): Assessing the Implications of Allocation." *Energy* 31(15):3362–80. doi: <https://doi.org/10.1016/j.energy.2006.03.013>.
- Malode, Shweta J., K. Keerthi Prabhu, Ronald J. Mascarenhas, Nagaraj P. Shetti, and Tejraj M. Aminabhavi. 2021. "Recent Advances and Viability in Biofuel Production." *Energy Conversion and Management: X* 10:100070. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ecmx.2020.100070>.
- Meng, Shuo, Zhiyu Han, Benzhen Fan, and Zhenkuo Wu. 2024. "Impacts of Fuelling Methods on Knock-Limited Combustion and Emissions of a Dedicated Hybrid Spark-Ignition Engine." *Applied Thermal Engineering* 254:123898. doi: <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2024.123898>.
- Methanol Institute. 2016. *Methanol Blending Technical Product Bulletin*.
- Mužiková, Z., M. Pospíšil, and G. Šebor. 2009. "Volatility and Phase Stability of Petrol Blends with Ethanol." *Fuel* 88(8):1351–56.
- Najafi, G., B. Ghobadian, T. Tavakoli, D. R. Buttsworth, T. F. Yusaf, and M. Faizollahnejad. 2009. "Performance and Exhaust Emissions of a Gasoline Engine with Ethanol Blended Gasoline Fuels Using Artificial Neural Network." *Applied Energy* 86(5):630–39. doi: 10.1016/J.APENERGY.2008.09.017.
- Nilaphai, O., C. Hespel, S. Chanchaona, and C. Mounaïm-Rousselle. 2018. "Spray and Combustion Characterizations of ABE/Dodecane Blend in Comparison to Alcohol/Dodecane Blends at High-Pressure and High-Temperature Conditions." *Fuel* 225:542–53. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2018.03.184>.
- Ojapah, Mohammed Moore, Hua Zhao, and Yan Zhang. 2016. "Effects of Ethanol on Combustion and Emissions of a Gasoline Engine Operating with Different Combustion Modes." *International Journal of Engine Research* 17(9):998–1011.

- Pagani, Daniele. 2021. "The Importance of Green Mobility." Pp. 345–91 in *In Distributed Renewable Energies for Off-Grid Communities*, edited by N. B. T.-D. R. E. for O.-G. C. (Second E. El Bassam. Boston: Elsevier.
- Pal, Manojit, Vikram Kumar, Ankur Kalwar, Nalini Kanta Mukherjee, and Avinash Kumar Agarwal. 2021. "Prospects of Fuel Injection System for Dimethyl Ether Applications in Compression Ignition Engines BT - Alternative Fuels and Advanced Combustion Techniques as Sustainable Solutions for Internal Combustion Engines." Pp. 11–36 in, edited by A. P. Singh, D. Kumar, and A. K. Agarwal. Singapore: Springer Singapore.
- Peng, Ruoqing, Justin Hayse Chiwing G. Tang, Xiong Yang, Meng Meng, Jie Zhang, and Chengxiang Zhuge. 2024. "Investigating the Factors Influencing the Electric Vehicle Market Share: A Comparative Study of the European Union and United States." *Applied Energy* 355:122327. doi: <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2023.122327>.
- Pulkrabek, W. W. 2004. *Engineering Fundamentals of the Internal Combustion Engine*. Second. Published by Pearson.
- Rajamehala, M., Renugaa Su, B. Gopalakrishnan, A. Muthu Kumara Pandian, M. Vijay Pradhap Singh, and S. Chozhavendhan. 2022. "Boundaries and Openings of Biorefineries towards Sustainable Biofuel Production." Pp. 3–22 in *Biofuels and Bioenergy A Techno-Economic Approach*, edited by B. Gurunathan and R. B. T.-B. and B. Sahadevan. Elsevier.
- Ratcliff, Matthew A., Bret Windom, Gina M. Fioroni, Peter St. John, Stephen Burke, Jonathan Burton, Earl D. Christensen, Petr Sindler, and Robert L. McCormick. 2019. "Impact of Ethanol Blending into Gasoline on Aromatic Compound Evaporation and Particle Emissions from a Gasoline Direct Injection Engine." *Applied Energy* 250:1618–31. doi: <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2019.05.030>.
- Reitz, R. D., H. Ogawa, R. Payri, T. Fansler, S. Kokjohn, Y. Moriyoshi, A. K. Agarwal, D. Arcoumanis, D. Assanis, C. Bae, K. Boulouchos, M. Canakci, S. Curran, I. Denbratt, M. Gavaises, M. Guenther, C. Hasse, Z. Huang, T. Ishiyama, B. Johansson, T. V Johnson, G. Kalghatgi, M. Koike, S. C. Kong, A. Leipertz, P. Miles, R. Novella, A. Onorati, M. Richter, S. Shuai, D. Siebers, W. Su, M. Trujillo, N. Uchida, B. M. Vaglieco, R. M. Wagner, and H. Zhao. 2020. "IJER Editorial: The Future of the Internal Combustion Engine." *International Journal of Engine Research* 21(1):3–10. doi: [10.1177/1468087419877990](https://doi.org/10.1177/1468087419877990).
- Sathish Kumar, T., and B. Ashok. 2024. "Development of Combustion Control Map for Flex Fuel Operation in Methanol Powered Direct Injection SI Engine." *Energy* 288:129695. doi: <https://doi.org/10.1016/j.energy.2023.129695>.
- Schifter, I., U. González, and C. González-Macías. 2016. "Effects of Ethanol, Ethyl-Tert-Butyl Ether and Dimethyl-Carbonate Blends with Gasoline on SI Engine." *Fuel* 183:253–61. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2016.06.051>.

- Segovia-Hernandez, Juan Gabriel, Shuvashish Behera, and Eduardo Sanchez-Ramirez. 2022. *Advances and Developments in Biobutanol Production*. Woodhead Publishing.
- Sens, Marc. 2023. "Hybrid Powertrains with Dedicated Internal Combustion Engines Are the Perfect Basis for Future Global Mobility Demands." *Transportation Engineering* 13:100146. doi: <https://doi.org/10.1016/j.treng.2022.100146>.
- Sharma, Surbhi, Aayushi Kundu, Soumen Basu, Nagaraj P. Shetti, and Tejraj M. Aminabhavi. 2020. "Sustainable Environmental Management and Related Biofuel Technologies." *Journal of Environmental Management* 273:111096. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2020.111096>.
- da Silva, Rosângela, Renato Cataluña, Eliana Weber de. Menezes, Dimitrios Samios, and Clarisse M. Sartori Piatnicki. 2005. "Effect of Additives on the Antiknock Properties and Reid Vapor Pressure of Gasoline." *Fuel* 84(7):951–59. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2005.01.008>.
- Singh, Eshan, Jihad Badra, Marco Mehl, and S. Mani Sarathy. 2017. "Chemical Kinetic Insights into the Octane Number and Octane Sensitivity of Gasoline Surrogate Mixtures." *Energy & Fuels* 31(2):1945–60. doi: [10.1021/acs.energyfuels.6b02659](https://doi.org/10.1021/acs.energyfuels.6b02659).
- Usman, Muhammad, Muhammad A. Ijaz Malik, Tariq N. Chaudhary, Fahid Riaz, Sohaib Raza, Muhammad Abubakar, Farrukh Ahmad Malik, Hafiz Muhammad Ahmad, Yasser Fouad, Muhammad M. Abbas, and Muhammad A. Kalam. 2023. "Comparative Assessment of Ethanol and Methanol-Ethanol Blends with Gasoline in SI Engine for Sustainable Development." *Sustainability* 15(9).
- Valera, Hardikk, Jakub Čedík, Martin Pexa, and Avinash Kumar Agarwal. 2021. "Regulated and Unregulated Emissions from Methanol Fuelled Engines BT - Methanol: A Sustainable Transport Fuel for SI Engines." Pp. 161–89 in, edited by A. K. Agarwal, H. Valera, M. Pexa, and J. Čedík. Singapore: Springer Singapore.
- Veza, Ibham, Muhammad Zacky Asy'ari, M. Idris, Vorathin Epin, I. M. Rizwanul Fattah, and Martin Spraggon. 2023. "Electric Vehicle (EV) and Driving towards Sustainability: Comparison between EV, HEV, PHEV, and ICE Vehicles to Achieve Net Zero Emissions by 2050 from EV." *Alexandria Engineering Journal* 82:459–67. doi: <https://doi.org/10.1016/j.aej.2023.10.020>.
- Veza, Ibham, Irianto, Anh Tuan Hoang, Abdulfatah A. Yusuf, Safarudin G. Herawan, M. E. M. Soudagar, Olusegun D. Samuel, M. F. M. Said, and Arridina S. Silitonga. 2023. "Effects of Acetone-Butanol-Ethanol (ABE) Addition on HCCI-DI Engine Performance, Combustion and Emission." *Fuel* 333:126377. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2022.126377>.

- Wallner, Thomas, Andrew Ickes, and Kristina Lawyer. 2013. "Analytical Assessment of C2--C8 Alcohols as Spark-Ignition Engine Fuels." Pp. 15–26 in *Proceedings of the FISITA 2012 World Automotive Congress: Volume 3: Future Automotive Powertrains (I)*.
- Yan, Yuchao, Zhentao Liu, and Jinlong Liu. 2022. "An Evaluation of the Conversion of Gasoline and Natural Gas Spark Ignition Engines to Ammonia/Hydrogen Operation From the Perspective of Laminar Flame Speed." *Journal of Energy Resources Technology* 145(1). doi: 10.1115/1.4054754.
- Yanowitz, Janet, and Robert L. McCormick. 2016. "Review: Fuel Volatility Standards and Spark-Ignition Vehicle Driveability." *SAE International Journal of Fuels and Lubricants* 9(2):408–29.
- Zhang, Ying, Xiping Yang, Yunjing Wang, Zhengjun Yang, Haiguang Zhao, and Yan Ding. 2024. "Light-Duty Vehicle Organic Gas Emissions from Tailpipe and Evaporation: A Review of Influencing Factors." *Science of The Total Environment* 947:174523. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2024.174523>.
- Zhen, Xudong, Yang Wang, and Daming Liu. 2020. "Bio-Butanol as a New Generation of Clean Alternative Fuel for SI (Spark Ignition) and CI (Compression Ignition) Engines." *Renewable Energy* 147:2494–2521. doi: <https://doi.org/10.1016/j.renene.2019.10.119>.
- Zhou, Nan, Ming Huo, Han Wu, Karthik Nithyanandan, Chia-fon F. Lee, and Qingnian Wang. 2014. "Low Temperature Spray Combustion of Acetone–Butanol–Ethanol (ABE) and Diesel Blends." *Applied Energy* 117:104–15. doi: <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2013.11.035>.
- Zhu, Yuanqing, Weihao Zhou, Chong Xia, and Qichen Hou. 2022. "Application and Development of Selective Catalytic Reduction Technology for Marine Low-Speed Diesel Engine: Trade-Off among High Sulfur Fuel, High Thermal Efficiency, and Low Pollution Emission." *Atmosphere* 13(5).

References

- Agonafer, T. D., Eremed, W. B., & Adem, K. D. (2022). Biogas-based trigeneration system: A review. *Results in Engineering*, 15, 100509. <https://doi.org/10.1016/j.rineng.2022.100509>
- Ahmad, S., Parvez, M., Khan, T. A., Siddiqui, S. A., & Khan, O. (2022). Performance comparison of solar-powered cogeneration and trigeneration systems via energy and exergy analyses. *International Journal of Exergy*, 39(4), 395–409. <https://doi.org/10.1504/IJEX.2022.10042142>
- Al-Ghussain, L., Ahmad, A. D., Abubaker, A. M., Hovi, K., Hassan, M. A., & Annuk, A. (2023). Techno-economic feasibility of hybrid PV/wind/battery/thermal storage trigeneration system: Toward 100% energy independency and green hydrogen production. *Energy Reports*, 9, 752–772. <https://doi.org/10.1016/j.egy.2023.01.003>

- Al-Sulaiman, F. A., Hamdullahpur, F., & Dincer, I. (2011). Trigeneration: A comprehensive review based on prime movers. *International Journal of Energy Research*, 35(3), 233–258. <https://doi.org/10.1002/er.1692>
- Calise, F., Cappiello, F. L., d'Accadia, M. D., & Vicidomini, M. (2020). Energy and economic analysis of a small hybrid solar-geothermal trigeneration system: A dynamic approach. *Energy*, 208, 118295. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.118295>
- Carvalho, M., Lozano, M. A., & Serra, L. M. (2012). Multicriteria synthesis of trigeneration systems considering economic and environmental aspects. *Applied Energy*, 91(1), 245–254. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2011.09.007>
- Chicco, G., & Mancarella, P. (2008). Assessment of the greenhouse gas emissions from cogeneration and trigeneration systems. Part I: Models and indicators. *Energy*, 33(3), 410–417. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2007.10.024>
- Chicco, G., & Mancarella, P. (2009). Matrix modelling of small-scale trigeneration systems and application to operational optimization. *Energy*, 34(3), 261–273. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2008.11.006>
- Demir, M. E., & Dincer, I. (2021). Development and assessment of a solar-driven trigeneration system with storage for electricity, ammonia, and fresh water production. *Energy Conversion and Management*, 245, 114585. <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2021.114585>
- Feili, M., Rostamzadeh, H., Parikhani, T., & Ghaebi, H. (2020). Hydrogen extraction from a new integrated trigeneration system working with zeotropic mixture, using waste heat of a marine diesel engine. *International Journal of Hydrogen Energy*, 45(41), 21969–21994. <https://doi.org/10.1016/j.ijhydene.2020.05.067>
- Gao, Z., Guo, L., Ji, W., Xu, H., An, B., & Wang, J. (2020). Thermodynamic and economic analysis of a trigeneration system based on liquid air energy storage under different operating modes. *Energy Conversion and Management*, 221, 113184. <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2020.113184>
- Gholizadeh, T., Vajdi, M., & Rostamzadeh, H. (2020). Exergoeconomic optimization of a new trigeneration system driven by biogas for power, cooling, and freshwater production. *Energy Conversion and Management*, 205, 112417. <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2020.112417>
- Han, Z., Wang, J., Chen, H., & Wang, J. (2021). Thermodynamic performance analysis and optimization for a novel full-spectrum solar-driven trigeneration system integrated with organic Rankine cycle. *Energy Conversion and Management*, 245, 114626. <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2021.114626>
- Hassan, A. A., Elwardany, A. E., Ookawara, S., & El-Sharkawy, I. I. (2021). Performance investigation of a solar-powered adsorption-based trigeneration system for cooling, electricity, and domestic hot water production. *Applied*

- Thermal Engineering, 199, 117553. <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2021.117553>
- Jalili, M., Ghasempour, R., Ahmadi, M. H., Chitsaz, A., & Ghazanfari Holagh, S. (2022). Exergetic, exergo-economic, and exergo-environmental analyses of a trigeneration system driven by biomass and natural gas. *Journal of Thermal Analysis and Calorimetry*, 147(6), 4303–4323. <https://doi.org/10.1007/s10973-021-10857-9>
- Lahoud, C., Al Asmar, J., & Brouche, M. (2018). Review of cogeneration and trigeneration systems. *African Journal of Engineering Research*, 6(3), 39–54. <https://doi.org/10.47981/ajer.v6i3.239>
- Mahdavi, N., Ghaebi, H., & Minaei, A. (2022). Proposal and multi-aspect assessment of a novel solar-based trigeneration system; investigation of zeotropic mixture's utilization. *Applied Thermal Engineering*, 206, 118110. <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2022.118110>
- Marques, A. S., Carvalho, M., Ochoa, A. A., Abrahão, R., & Santos, C. A. (2021). Life cycle assessment and comparative exergoenvironmental evaluation of a micro-trigeneration system. *Energy*, 216, 119310. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.119310>
- Roy, D., & Samanta, S. (2021). Development and multiobjective optimization of a novel trigeneration system based on biomass energy. *Energy Conversion and Management*, 240, 114248. <https://doi.org/10.1016/j.enconman.2021.114248>
- Sonar, D. (2021). Renewable energy based trigeneration systems—technologies, challenges and opportunities. *Renewable-Energy-Driven Future*, 125–168. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-820539-6.00006-7>
- Takleh, H. R., & Zare, V. (2021). Proposal and thermoeconomic evaluation with reliability considerations of geothermal driven trigeneration systems with independent operations for summer and winter. *International Journal of Refrigeration*, 127, 34–46. <https://doi.org/10.1016/j.ijrefrig.2021.02.012>
- You, H., Xiao, Y., Han, J., Lysyakov, A., & Chen, D. (2023). Thermodynamic, exergoeconomic and exergoenvironmental analyses and optimization of a solid oxide fuel cell-based trigeneration system. *International Journal of Hydrogen Energy*, 48(66), 25918–25938. <https://doi.org/10.1016/j.ijhydene.2023.04.115>
- Yu, W., Wang, W., & Qi, Y. (2024). Multi-aspect evaluation of a novel geothermal-driven trigeneration system for cooling, heat, and power generation. *Applied Thermal Engineering*, 236, 121593. <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2023.121593>
- Sonar, D., Soni, S. L., & Sharma, D. (2014). Micro-trigeneration for energy sustainability: Technologies, tools and trends. *Applied Thermal Engineering*, 71(2), 790–796.

Magyar Innováció és Hatékonyság Nonprofit Kft. (2020). Installation of trigeneration system. Retrieved from <https://www.mi6.hu/cikkek/continental>

Al Moussawi, H., Fardoun, F., & Louahlia, H. (2017). Selection based on differences between cogeneration and trigeneration in various prime mover technologies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 74, 491-511.

REFERENCES

Abdeladim, K., Razagui, A., Semaoui, S. Arab, A.H. (2020). Updating Algerian solar atlas using MEERA-2 data source. *Energy Rep.*, 6 (2020), pp. 281-287

Ali, F., Dawood, A., Hussain, A. et al. (2024). Fueling the future: biomass applications for green and sustainable energy. *Discover Sustainability*, 5(156). <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00309-z>

Babangida Modu, et al. (2023). A systematic review of hybrid renewable energy systems with hydrogen storage: Sizing, optimization, and energy management strategy. *Int. J. Hydrog. Energy* (2023),

Baz, İ., Alp, D., & Bilgin, O. (2018). Şırnak Enerji ve Maden Potansiyeli. Konya: Eğitim Yayınevi

Campos, C.F.C., de Sá Machado, V.A., Soares, L.O. et al. (2024). Techno-economic analysis and eco-efficiency indicators of a biomass-solar hybrid renewable energy system for João Pinheiro City. *Discover Sustainability*, 5(41). <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00221-6>

Chahar M., Ruhela M. & Khaturia S. (2024). Renewable Energy Sources. *Futuristic Trends in Renewable & Sustainable Energy Volume 3 Book 5, IIP Series*, Volume 3, May, 2024, Page no.244-252, e-ISBN: 978-93-6252-460-7,

Chen, K. & Chen, Y. (2024). Biomass energy and rural development: economic benefits and sustainability pathways. *Economic Change and Restructuring*, 57(97). <https://doi.org/10.1007/s10644-024-09630-z>

D. Elisabeth, U. Schneider, J. Wesche. (2017). Knowledge, use and effectiveness of social acceptance measures for wind projects. *Zeitschrift für Energiewirtschaft*, 41 (4) (2017), pp. 299-310

D. Saheb-Koussa, M. Haddadi, M. Belhamel. Economic and technical study of a hybrid system (wind-photovoltaic-diesel) for rural electrification in Algeria. *Appl. Energy*, 86 (2009), pp. 1024-1030

Demirbilek, D., Oztufekci Onal, A., Demir, V. et al. (2013). Characterization and pollution potential assessment of Tunceli, Turkey municipal solid waste open dumping site leachates. *Environ. Monit. Assess* 185, 9435–9449.

Deng, Z. Xiao, J. Zhang, S. Xie, Y. Rong, Y. Zhou, Y. (2019). Economic feasibility of large-scale hydro–solar hybrid power including long distance transmission. *Global Energy Interconnection*, 2 (4), 290-299.

- Ding, C., Awosusi, A.A., Abbas, S. et al. (2023). Formulating ecological sustainability policies for India within the coal energy, biomass energy, and economic globalization framework. *Environmental Science and Pollution Research*, 30, pp. 112758–112772. <https://doi.org/10.1007/s11356-023-30243-y>
- Freires, F.J., Damasceno, V. do N., Machado, A. L. S., Martins, G. B., da Silva, L. M., Pio, M. C. da S., Claro Júnior, L. H., Sales, D. C., Reis, A. G., & Nascimento-e-Silva, D. (2023). Advantages and disadvantages of renewable energy: a review of the scientific literature. *Revista De Gestão E Secretariado*, 14(11), 20221–20240.
- Garcia, D.P., Caraschi, J.C., Venterim, G., Vieira, F.H.A., de Paula Protásio, T. (2019). Assessment of plant biomass for pellet production using multivariate statistics (PCA and HCA). *Renew. Energy*, 139, 796-805
- Gayen, D., Chatterjee, R. & Roy, S. (2024). A review on environmental impacts of renewable energy for sustainable development. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 21, pp. 5285–5310 <https://doi.org/10.1007/s13762-023-05380-z>
- <https://shura.org.tr/veritabani/> (Erişim tarihi: 12.09.2024).
- https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgimerkezi/maden_potansiyel_2010/Tunceli_madenler.pdf (Erişim tarihi: 12.09.2024).
- Illeez, B. (2020). *Türkiye'de Biyokütle Enerjisi*. Ankara
- J. Haberle, T. Flynn. (1995). *Comparative Economics and Benefits of Electricity Produced from Geothermal Resources in the State of Nevada Univ. Of Nevada, Las Vegas* (1995)
- Joensuu, K., Kotilainen, T., Räsänen, K. et al. (2024). Assessment of climate change impact and resource-use efficiency of lettuce production in vertical farming and greenhouse production in Finland: a case study. *The International Journal of Life Cycle Assessment*. <https://doi.org/10.1007/s11367-024-02343-5>
- Juárez-Hernández, S., León, G. (2014). Energía eólica en el Istmo de Tehuantepec: Desarrollo, actores y oposición social. *Revista Problemas del Desarrollo*, 178 (45): 139-162.
- Kabeyi, M.J.B. & Olanrewaju, O.A. (2023). Smart grid technologies and application in the sustainable energy transition: a review. *International Journal of Sustainable Energy*. 42(1) 685-758.
- Kurucu (2017). *Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Hesaplanması*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2017, (1)
- Lay, J., Ondraczek, J., Stoeve, J. (2013). Renewables in the energy transition: evidence on solar home systems and lighting fuel choice in Kenya. *Energy Econ.*, 40 (2013), pp. 350-359.

- Lipka, M. (2023). Future Polish Zero-Carbon Energy Mix Combining Renewable and Nuclear Energy Sources. *Arabian Journal for Science and Engineering*. <https://doi.org/10.1007/s13369-023-08497-y>
- M. Soltani, F. Moradi Kashkooli, M. Souri, B. Rafiei, M. Jabarifar, K. Gharali, J.S. Nathwani. Environmental, economic, and social impacts of geothermal energy systems. *Renew. Sustain. Energy Rev.*, 140 (2021), Article 110750,
- Marcantonini, C., Valero, V. (2017). Renewable energy and CO2 abatement in Italy. *Energy Pol.*, 106, 600-613.
- Niyogi, A., Sarkar, P., Bhattacharyya, S. et al. (2024). Harnessing the potential of agriculture biomass: reuse, transformation and applications in energy and environment. *Environmental Science and Pollution Research*. <https://doi.org/10.1007/s11356-024-34232-7>
- Okonkwo, P.C., Barhoumi, E.M., Al Housni, F.K. et al. (2024). Techno-economic feasibility analysis of hybrid renewable energy sources for a health clinic: A case study. *MRS Energy & Sustainability*, 11, pp. 136–149 <https://doi.org/10.1557/s43581-023-00078-8>
- Perea-Moreno, M.A., Samerón-Manzano, E., & Perea-Moreno, A.-J. (2019). Biomass as Renewable Energy: Worldwide Research Trends. *Sustainability*, 1-10.
- Reddy S.S., Bijwe P. (2017). Multi-objective optimal power flow using efficient evolutionary algorithm. *Int. J. Emerg. Electr. Power Syst.*, 18 (2).
- Reinhard Haas, et al.. A historical review of promotion strategies for electricity from renewable energy sources in EU countries. *Renew. Sustain. Energy Rev.*, 15 (2) (2011), pp. 1003-1034
- Saba, C.S., Djemo, C.R.T. & Ngepah, N. (2024). The crucial roles of ICT, renewable energy sources, industrialization, and institutional quality in achieving environmental sustainability in BRICS. *Environmental Science and Pollution Research*, 31, pp. 35083–35114 <https://doi.org/10.1007/s11356-024-33479-4>
- Santra, P. (2021). Performance evaluation of solar PV pumping system for providing irrigation through micro-irrigation techniques using surface water resources in hot arid region of India. *Agric. Water Manag.*, 245, Article 106554
- Soltani, S., Kasaeian, A., Sarrafha, H., Wen, D. (2017). An experimental investigation of a hybrid photovoltaic/thermoelectric system with nanofluid application. *Sol. Energy*, 155 (2017), pp. 1033-1043
- Tabassum-Abbasi, M. Premalatha, T. Abbasi, S.A. Abbasi (2014). Wind energy: increasing deployment, rising environmental concerns. *Renew Sustain Energy Rev.*, 31, 270-288
- Turkmenler, H., Sogukpinar, H., Bozkurt, I., Pala, M. (2015). *International Journal of Engineering & Applied Sciences (IJEAS)*. 7 (3) 26-32

- Van Benthem, A.A. (2015). Energy leapfrogging. *J. Assoc. Environ. Resour. Econ.*, 2 (2015), pp. 93-132
- Van Vliet, M.T., Wiberg, D., Leduc, S., Riahi, K. (2016). Power-generation system vulnerability and adaptation to changes in climate and water resources. *Nat. Clim. Change*, 6 (4) (2016), pp. 375-380
- Y. Yang, J.G. Brammer, D.G. Wright, J.A. Scott, C. Serrano, A.V. Bridgwater. Combined heat and power from the intermediate pyrolysis of biomass materials: performance, economics and environmental impact. *Appl Energy*, 191 (2017), pp. 639-652
- Yildirim, A.M. & Nacar Kocer A. (2022). Diyarbakır İli Biyokütle Potansiyeli ve Enerji Üretimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 25(1), 27-40.

REFERENCES

- Batabyal, A. K., Sankar, P., & Paul, T. K. (2007). Crack detection in cantilever beam using vibration response. *Springer Proceedings in Physics*, 27–33. doi:10.1007/978-1-4020-9100-1_4
- Belounar, L., & Guenfoud, M. (2005). A new rectangular finite element based on the strain approach for plate bending. *Thin-Walled Structures*, 43(1), 47–63. doi:10.1016/j.tws.2004.08.003
- Chandrupatla, T. R., & Belegundu, A. D. (2002). *Introduction to finite elements in engineering Tirupathi R. Chandrupatla, Ashok D. Belegundu*. Upper Saddle River, N.J: Prentice Hall.
- Dahak, M., Touat, N., & Benkedjouh, T. (2018). Crack detection through the change in the normalized frequency shape. *Vibration*, 1(1), 56–68. doi:10.3390/vibration1010005
- Das, P. (2011). Detection of cracks in beam structures using modal analysis. *Applied Mechanics and Materials*, 105–107, 689–694. doi:10.4028/www.scientific.net/amm.105-107.689
- Donnell, L. H. (1976). *Beams, Plates, and Shells*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Elshamy, M., Crosby, W. A., & Elhadary, M. (2018). Crack detection of cantilever beam by natural frequency tracking using experimental and finite element analysis. *Alexandria Engineering Journal*, 57(4), 3755–3766. doi:10.1016/j.aej.2018.10.002
- Fayyadh, M. M., & Razak, H. A. (2011). Detection of damage location using mode shape deviation: Numerical study. *International Journal of the Physical Sciences*, 6(24), 5688-5698.

- Gonenli, C. (2022). Effect of cut-out location on the dynamic behaviour of plate frame structures. *Journal of Vibration Engineering & Technologies*, 10(4), 1599–1611. doi:10.1007/s42417-022-00476-1
- Hensman, J., Surace, C., & Gherlone, M. (2011). Detecting mode-shape discontinuities without differentiation – examining a gaussian process approach. *Journal of Physics: Conference Series*, 305, 012001. doi:10.1088/1742-6596/305/1/012001
- Mazanoglu, K. (2015). A novel methodology using simplified approaches for identification of cracks in beams. *Latin American Journal of Solids and Structures*, 12(13), 2460–2479. doi:10.1590/1679-78251723
- Nazari, F., & Baghalian, S. (2011). A new method for damage detection in symmetric beams using artificial neural network and finite element method. *International Journal of Engineering & Applied Sciences*, 3(2), 30–36.
- Nguyen, C. T., & Oterkus, S. (2020). Investigating the effect of brittle crack propagation on the strength of ship structures by using peridynamics. *Ocean Engineering*, 209, 107472. doi:10.1016/j.oceaneng.2020.107472
- Nguyen, K. V. (2014). Mode shapes analysis of a cracked beam and its application for crack detection. *Journal of Sound and Vibration*, 333(3), 848–872. doi:10.1016/j.jsv.2013.10.006
- Okwu, M. O., Edward, B., Nwaoha, T. C., & Ezekiel, K. C. (2018). Crack detection in structures using vibration modal parameters and time domain response. *Acta Technica Corviniensis – Bulletin Of Engineering*, 4, 1–7.
- Petyt, M. (2010). *Introduction to finite element vibration analysis Maurice Petyt*. Cambridge ;New York: Cambridge University Press.
- Zietlow, D. W., Griffin, D. C., & Moore, T. R. (2012). The limitations on applying classical thin plate theory to thin annular plates clamped on the inner boundary. *AIP Advances*, 2(4). doi:10.1063/1.4757928

REFERENCES

- Abdor-Sierra, J. A., Merchán-Cruz, E. A., & Rodríguez-Cañizo, R. G. (2022). A comparative analysis of metaheuristic algorithms for solving the inverse kinematics of robot manipulators. *Results in Engineering*. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rineng.2022.100597>
- Ahmad, M., Kumar, N., & Kumari, R. (2019). A hybrid genetic algorithm approach to solve inverse kinematics of a mechanical manipulator. *International Journal of Scientific and Technology Research*.
- Clavel, R. (1990). Device for the movement and positioning of an element in space. (U.S. Patent No. 4,976,582). U.S. Patent and Trademark Office.

- Deng, H., & Xie, C. (2021). An improved particle swarm optimization algorithm for inverse kinematics solution of multi-DOF serial robotic manipulators. *Soft Computing*. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s00500-021-06007-6>
- Dereli, S., & Köker, R. (2020). A meta-heuristic proposal for inverse kinematics solution of 7-DOF serial robotic manipulator: quantum behaved particle swarm algorithm. *Artificial Intelligence Review*. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10462-019-09683-x>
- Engin, M. (2023). Controller Design for Parallel Mechanism Solar Tracker. *Machines*. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/machines11030372>
- Kennedy, J., & Eberhart, R. (1995). Particle swarm optimization. In *IEEE International Conference on Neural Networks - Conference Proceedings*. Retrieved from <https://doi.org/10.4018/ijmfmfp.2015010104>
- Liu, C., Cao, G. H., Qu, Y. Y., & Cheng, Y. M. (2020). An improved PSO algorithm for time-optimal trajectory planning of Delta robot in intelligent packaging. *International Journal of Advanced Manufacturing Technology*. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s00170-019-04421-7>
- Mitchell, M. (1998). An Introduction to Genetic Algorithms (Complex Adaptive Systems). *The MIT Press*.
- Momani, S., Abo-Hammour, Z. S., & Alsmadi, O. M. K. (2016). Solution of inverse kinematics problem using genetic algorithms. *Applied Mathematics and Information Sciences*. Retrieved from <https://doi.org/10.18576/amis/100122>
- Rokbani, N., & Alimi, A. M. (2013). Inverse kinematics using particle swarm optimization, a statistical analysis. In *Procedia Engineering*. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2013.09.242>
- Soleimani Amiri, M., & Ramli, R. (2021). Intelligent trajectory tracking behavior of a multi-joint robotic arm via genetic–swarm optimization for the inverse kinematic solution. *Sensors*. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/s21093171>
- Starke, S., Hendrich, N., Magg, S., & Zhang, J. (2016). An efficient hybridization of Genetic Algorithms and Particle Swarm Optimization for inverse kinematics. In *2016 IEEE International Conference on Robotics and Biomimetics, ROBIO 2016*. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/ROBIO.2016.7866587>
- Sui, Z., Jiang, L., Tian, Y. T., & Jiang, W. (2015). Genetic algorithm for solving the inverse kinematics problem for general 6R robots. In *Lecture Notes in Electrical Engineering*. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-662-46466-3_16
- Zhou, Z., Guo, H., Wang, Y., Zhu, Z., Wu, J., & Liu, X. (2018). Inverse kinematics solution for robotic manipulator based on extreme learning machine and sequential mutation genetic algorithm. *International Journal of Advanced*

References

- Demirbas, M. F., Balat, M., & Balat, H. (2009). Potential contribution of biomass to the sustainable energy development. *Energy Conversion and Management*, 50(7), 1746-1760.
- Azeez, R. A., & Al-Zuhairi, F. K. (2020). Biofuels (bioethanol, biodiesel, and biogas) from lignocellulosic biomass: a review. *Journal of University of Babylon for Engineering Sciences*, 202-215.
- Kjärstad, J., & Johnsson, F. (2016). The role of biomass to replace fossil fuels in a regional energy system: The case of west Sweden. *Thermal Science*, 20(4), 1023-1036.
- Capareda, S. (2023). *Introduction to biomass energy conversions*. CRC press.
- Ramos, A. (2024). Sustainability assessment in waste management: an exploratory study of the social perspective in waste-to-energy cases. *Journal of Cleaner Production*, 143693.
- Tun, M. M., Juchelkova, D., Win, M. M., Thu, A. M., & Puchor, T. (2019). Biomass energy: An overview of biomass sources, energy potential, and management in Southeast Asian countries. *Resources*, 8(2), 81.
- Mutlu, N., Tolay, M., Karaca, C., & Öztürk, H. H. (2020). Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölgesinin Tarımsal Biyokütle Potansiyeli. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi*, 15(3), 77-81.
- POLAT, M. (2021). Türkiye'nin Tarımsal Atık Biyokütle Enerji Potansiyelindeki Değişim. *Toprak Su Dergisi*, 19-24.
- Kougias, P. G., & Angelidaki, I. (2018). Biogas and its opportunities—A review. *Frontiers of Environmental Science & Engineering*, 12, 1-12.
- Liu, Y., Cruz-Morales, P., Zargar, A., Belcher, M. S., Pang, B., Englund, E., ... & Keasling, J. D. (2021). Biofuels for a sustainable future. *Cell*, 184(6), 1636-1647.
- Demirbas, A. (2004). Combustion characteristics of different biomass fuels. *Progress in energy and combustion science*, 30(2), 219-230.
- Demirbaş, A. (2001). "Biomass resource facilities and biomass conversion processing for fuels and chemicals." *Energy Conversion and Management*, 42(11), 1357-1378.
- McKendry, P. (2002). "Energy production from biomass (part 1): overview of biomass." *Bioresource Technology*, 83(1), 37-46.

Sims, R. E. H., Hastings, A., Schlamadinger, B., Taylor, G., & Smith, P. (2006). "Energy crops: current status and future prospects." *Global Change Biology*, 12(11), 2054-2076.

IEA Bioenergy. (2020). "Biomass for Power Generation and CHP."

Kumar, A., Jones, D. D., & Hanna, M. A. (2009). "Thermochemical biomass gasification: a review of the current status of the technology." *Energies*, 2(3), 556-581.

REN21. (2021). "Renewables 2021 Global Status Report."

Cherubini, F. (2010). "The biorefinery concept: Using biomass instead of oil for producing energy and chemicals." *Energy Conversion and Management*, 51(7), 1412-1421.

Chiang, K. Y., Chien, K. L., & Lu, C. H. (2012). Characterization and comparison of biomass produced from various sources: suggestions for selection of pretreatment technologies in biomass-to-energy. *Applied energy*, 100, 164-171.

References

Altın, C. (2013). *Dört rotorlu insansız hava aracının yükseklik ve konum kontrolü*.

Bağçe, M. (2015). *Design and Performance Evaluations of The Propeller of A Uav*.

Başaran, E. (2017). *Pervane Performansının Analitik ve Sayısal Yöntemlerle Hesabı*.

Birajdar, M. R., & Kale, S. A. (2015). Effect of leading edge radius and blending distance from leading edge on the aerodynamic performance of small wind turbine blade airfoils. *International Journal of Energy and Power Engineering*, 4(5-1), 54-58.

Carlton, J. (2018). *Marine propellers and propulsion*. Butterworth-Heinemann.

Carvalho, I. D. de S. B. (2013). *Low Reynolds propellers for increased quadcopters endurance*. Universidade da Beira Interior.

Ceyhan, O. (2008). Aerodynamic design and optimization of horizontal axis wind turbines by using BEM theory and genetic algorithm. *Middle East Technical University*.

Chevula, S., Chillamcharal, S., & Maddula, S. P. (2021). A Computational Design Analysis of UAV's Rotor Blade in Low-Temperature Conditions for the Defence Applications. *International Journal of Aerospace Engineering*, 2021, 8843453-8843453. <https://doi.org/10.1155/2021/8843453>

Doğan, K. (2014). *Yatay eksenli rüzgar türbin kanatlarının akışkan-yapı etkileşimi yönünden incelenmesi*. Uludağ Üniversitesi.

- Elmas, E. E. (2019). *Bir insansız hava aracı gerçekleştirme ve hareketli nesnelerin tespit ve takibinde kullanımı*.
- Gaggero, S., Dubbioso, G., Villa, D., Muscari, R., & Viviani, M. (2019). Propeller modeling approaches for off–design operative conditions. *Ocean Engineering*, 178, 283–305. <https://doi.org/10.1016/j.oceaneng.2019.02.069>
- Gerr, D. (1989). *Propeller handbook*. International Marine Publishing.
- Göke, B. (2018). *dissertation*). Fırat University, Elazığ. Tübitak.
- Gu, H., Zhao, J., Hu, D., & Pei, Z. (2016). Analysis of propeller lift force based on FLUENT. *2016 IEEE International Conference on Aircraft Utility Systems (AUS)*, 119–123. IEEE.
- Işık, E., & Ünal, O. (2020). *Rüzgar Türbini Kanat Tasarımı ve Analizi*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27272.78083>
- Karagöz, Ö. (2011). *Mini insansız hava aracı tasarımı ve üretimi*.
- Kılıç, B. (2014). *Quadcopter’in Dinamik Analizi ve Tasarımı*. Bulent Ecevit Üniversitesi.
- Koşar, O. (2014). *Kayseri-Pınarbaşı Rüzgâr Potansiyeline Uygun Küçük Ölçekli Rüzgârtürbini Aerodinamik Tasarımı Ve Optimizasyonu*.
- Kutty, H. A., & Rajendran, P. (2017). 3D CFD simulation and experimental validation of small APC slow flyer propeller blade. *Aerospace*, 4(1), 10.
- Magnussen, Ø., Hovland, G., & Ottestad, M. (2014). Multicopter UAV design optimization. *2014 IEEE/ASME 10th International Conference on Mechatronic and Embedded Systems and Applications (MESA)*, 1–6. IEEE.
- Mamadaminov, U. (2013). *Review of Airfoil Structure for Wind Turbine Blades*.
- Megep. (2011). *Temel Pervane*. Retrieved from [http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Temel Pervane.pdf](http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Temel_Pervane.pdf)
- Morgado, J., Abdollahzadeh, M., Silvestre, M. A. R., & Páscoa, J. C. (2015). High altitude propeller design and analysis. *Aerospace Science and Technology*, 45, 398–407. <https://doi.org/10.1016/j.ast.2015.06.011>
- Oflaz, T. (2013). *Dört rotorlu hava aracının irtifa denetimi için doğrusal olmayan denetleyici tasarımı ve uygulaması*.
- Oğuz, K., & Uzol, N. S. (n.d.). *Yatay eksenli rüzgar türbini kanadı ve kanat profillerinin bem ve cst metotları ve genetik algoritma kullanarak aerodinamik optimizasyonu*.
- Öner, L. (2010). *Pervane Analizi*.
- Öngöl, F. F. (2015). *İnsansız hava aracı tasarımı, imalatı ve tezgâh geliştirilmesi*.

- Öngül, Y. S. (2017). *Değişken hatve ve değişken hız kontrollü dört rotorlu insansız hava aracı tasarımı ve üretimi*. Gebze Teknik Üniversitesi.
- Özen, E. (2019). *Design Of Unmanned Aerial Vehicle And Ground Terminal*.
- Pala, E. (2018). *Dikey kalkış ve iniş yapabilen sabit kanatlı hava aracı tasarımı, kontrolü ve imalatı*.
- Patel, Y., Gaurav, A., Srinivas, K., & Singh, Y. (2017). A review on design and analysis of the propeller used in UAV. *International Journal of Advanced Production and Industrial Engineering*, 605, 20–23.
- StudySmarter. (2024, September 19). Propeller. Retrieved from [https://www.studysmarter.co.uk/explanations/engineering/engineering-fluid-mechanics/propeller/#:~:text=Propellers%20are%20used%20in%20a,orientation\)%2C%20and%20the%20pitch.](https://www.studysmarter.co.uk/explanations/engineering/engineering-fluid-mechanics/propeller/#:~:text=Propellers%20are%20used%20in%20a,orientation)%2C%20and%20the%20pitch.)
- URL. (2020). *Blade Element Propeller Theory | Aerodynamics for Students*. Retrieved from <http://www.aerodynamics4students.com/propulsion/blade-element-rotor-theory.php>
- Uz, U. (2019). *Hexacopter yapısında bir insansız hava aracı ile elektronik ilaqlama/sulama sisteminin oluşturulması*.
- Vesting, F., Gustafsson, R., & Bensow, R. E. (2016). Development and application of optimisation algorithms for propeller design. *Ship Technology Research*, 63(1), 50–69. <https://doi.org/10.1080/09377255.2016.1145916>
- Vestlund, O. (2018). *Aerodynamics and Structure of a Large UAV* (Master of Science). Mälardalen University.
- Yılmaz, S. (2008). *Eğilme-Burulma Baqlaşımllı Rüzgâr Türbini Pala Tasarımı*. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yükselen, M. A. (2021). *11 Bölüm Pervane Teorisi-Aerodinamik Ders Notlar*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Retrieved from <https://web.itu.edu.tr/yukse-len/Uck351/11- Pervane teorisi.pdf>

REFERENCES

- Afolayan, A. J., & Yakubu, M. T. (2009). Erectile dysfunction management options in Nigeria. *The journal of sexual medicine*, 6(4), 1090-1102.
- Agarwal, A., Nandipati, K. C., Sharma, R. K., Zippe, C. D., & Raina, R. (2005). Role of oxidative stress in pathophysiology of erectile dysfunction. *J Androl*, 27, 335-347.
- Akomolafe, S., Oboh, G., Olasehinde, T., Oyeleye, S., & Ogunsuyi, O. (2017). Modulatory effects of Aqueous extract from Tetracarpidium conophorum leaves on key enzymes linked to erectile dysfunction and oxidative stress-induced

- lipid peroxidation in penile and testicular tissues. *Journal of Applied Pharmaceutical Science*, 7(1), 051-056.
- Akomolafe, S. F., Oboh, G., Oyeleye, S. I., & Boligon, A. A. (2016). Aqueous extract from *Ficus capensis* leaves inhibits key enzymes linked to erectile dysfunction and prevent oxidative stress in rats' penile tissue. *NFS journal*, 4, 15-21.
- Alexandre, B., Lemaire, A., Desvaux, P., & Amar, E. (2007). Intracavernous injections of prostaglandin E1 for erectile dysfunction: patient satisfaction and quality of sex life on long-term treatment. *The journal of sexual medicine*, 4(2), 426-431.
- Andersson, K.-E. (2011). Mechanisms of penile erection and basis for pharmacological treatment of erectile dysfunction. *Pharmacological reviews*, 63(4), 811-859.
- Aoki, H., Nagao, J., Ueda, T., Strong, J. M., Schonlau, F., Yu-Jing, S., Lu, Y., & Horie, S. (2012). Clinical Assessment of a Supplement of Pycnogenol® and l-arginine in Japanese Patients with Mild to Moderate Erectile Dysfunction. *Phytotherapy Research*, 26(2), 204-207.
- Asmerom, D., Kalay, T. H., Araya, T. Y., Desta, D. M., Wondafrash, D. Z., & Tafere, G. G. (2021). Medicinal plants used for the treatment of erectile dysfunction in Ethiopia: a systematic review. *BioMed Research International*, 2021.
- Basu, A., & Ryder, R. E. (2004). New treatment options for erectile dysfunction in patients with diabetes mellitus. *Drugs*, 64, 2667-2688.
- Bednarchik, C. L., Kottwitz, M., & Geiger, S. W. (2016). Self-Injection, transurethral, and topical therapy in erectile dysfunction. *Contemporary Treatment of Erectile Dysfunction: A Clinical Guide*, 187-207.
- Beecken, W.-D., Kersting, M., Kunert, W., Blume, G., Bacharidis, N., Cohen, D. S., Shabeeh, H., & Allen, M. S. (2021). Thinking about pathomechanisms and current treatment of erectile dysfunction—"The Stanley Beamish problem." Review, recommendations, and proposals. *Sexual Medicine Reviews*, 9(3), 445-463.
- Bond, P., Smit, D. L., & de Ronde, W. (2022). Anabolic–androgenic steroids: How do they work and what are the risks? *Frontiers in Endocrinology*, 13, 1059473.
- Borrelli, F., Colalto, C., Delfino, D. V., Iriti, M., & Izzo, A. A. (2018). Herbal dietary supplements for erectile dysfunction: a systematic review and meta-analysis. *Drugs*, 78(6), 643-673.
- Boyce, E. G., & Umland, E. M. (2001). Sildenafil citrate: a therapeutic update. *Clinical therapeutics*, 23(1), 2-23.

- Britt, D., Blankstein, U., Lenardis, M., Millman, A., Grober, E., & Krakowsky, Y. (2021). Availability of platelet-rich plasma for treatment of erectile dysfunction and associated costs and efficacy: A review of current publications and Canadian data. *Canadian Urological Association Journal*, 15(6), 202.
- Burnett, A. L. (2006). The role of nitric oxide in erectile dysfunction: implications for medical therapy. *The Journal of Clinical Hypertension*, 8, 53-62.
- Carson III, C. C. (2005). Cardiac safety in clinical trials of phosphodiesterase 5 inhibitors. *The American journal of cardiology*, 96(12), 37-41.
- Cassidy, A., Franz, M., & Rimm, E. B. (2016). Dietary flavonoid intake and incidence of erectile dysfunction. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 103(2), 534-541.
- De Young, L., Yu, D., Freeman, D., & Brock, G. (2003). Effect of PDE5 inhibition combined with free oxygen radical scavenger therapy on erectile function in a diabetic animal model. *International journal of impotence research*, 15(5), 347-354.
- Defeudis, G., Mazzilli, R., Tenuta, M., Rossini, G., Zamponi, V., Olana, S., Faggiano, A., Pozzilli, P., Isidori, A. M., & Gianfrilli, D. (2022). Erectile dysfunction and diabetes: A melting pot of circumstances and treatments. *Diabetes/metabolism research and reviews*, 38(2), e3494.
- Drewes, S. E., Horn, M. M., Munro, O. Q., Dhlamini, J. T., Meyer, J. M., & Rakuambo, N. C. (2002). Pyrano-isoflavones with erectile-dysfunction activity from *Eriosema kraussianum*. *Phytochemistry*, 59(7), 739-747.
- Edo, G. I., Ugbune, U., Ezekiel, G. O., Nwosu, L. C., Onoharigho, F. O., & Agbo, J. J. (2023). Medicinal plants used for the treatment of sexual dysfunction; ethnobotanical study and phytochemical analysis. *Acta Ecologica Sinica*.
- Eleazu, C., Obianuju, N., Eleazu, K., & Kalu, W. (2017). The role of dietary polyphenols in the management of erectile dysfunction–Mechanisms of action. *Bio-medicine & Pharmacotherapy*, 88, 644-652.
- Eser, N., Buyuknacar, H. S., Cimentepe, O. O., Gocmen, C., Ucar, Y., Erdogan, S., & Yoshiyama, M. (2020). The effect of *Ferula elaeocytris* root extract on erectile dysfunction in streptozotocin-induced diabetic rat. *International journal of impotence research*, 32(2), 186-194.
- Eser, N., Yoldaş, A., Yigin, A., Yumusak, N., Bozkurt, A. S., Kokbas, U., & Aslan, M. (2020). The protective effect of *Ferula elaeocytris* on age-related erectile dysfunction. *Journal of ethnopharmacology*, 258, 112921.
- Fu, H., Bai, X., Le, L., Tian, D., Gao, H., Qi, L.-x., & Hu, K.-p. (2019). *Eucommia ulmoides* Oliv. leaf extract improves erectile dysfunction in streptozotocin-induced diabetic rats by protecting endothelial function and ameliorating hypothalamic-pituitary-gonadal axis function. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2019.

- Goel, B., & Maurya, N. K. (2020). Aphrodisiac Herbal therapy for Erectile Dysfunction. *Archives of Pharmacy Practice*, 11(1).
- Gu, S. j., Li, M., Yuan, Y. m., Xin, Z. c., & Guan, R. l. (2021). A novel flavonoid derivative of icaraside II improves erectile dysfunction in a rat model of cavernous nerve injury. *Andrology*, 9(6), 1893-1901.
- Kamenov, Z., Fileva, S., Kalinov, K., & Jannini, E. A. (2017). Evaluation of the efficacy and safety of Tribulus terrestris in male sexual dysfunction—a prospective, randomized, double-blind, placebo-controlled clinical trial. *Maturitas*, 99, 20-26.
- Kang, C., & Lamb, Y. N. (2022). Vericiguat: a review in chronic heart failure with reduced ejection fraction. *American Journal of Cardiovascular Drugs*, 22(4), 451-459.
- Kara, E., Kahraman, E., Dayar, E., Yetik Anacak, G., Demir, O., Gidener, S., Atabey, N., & Durmus, N. (2020). The role of resistin on metabolic syndrome-induced erectile dysfunction and the possible therapeutic effect of Boldine. *Andrology*, 8(6), 1728-1735.
- Karakus, S., & Burnett, A. L. (2020). The medical and surgical treatment of erectile dysfunction: a review and update. *Can J Urol*, 27(S3), 28-35.
- Kim, S., Cho, M. C., Cho, S. Y., Chung, H., & Rajasekaran, M. R. (2021). Novel emerging therapies for erectile dysfunction. *The World Journal of Men's Health*, 39(1), 48.
- Lebret, T., Hervé, J.-M., Gorny, P., Worcel, M., & Botto, H. (2002). Efficacy and safety of a novel combination of L-arginine glutamate and yohimbine hydrochloride: a new oral therapy for erectile dysfunction. *European urology*, 41(6), 608-613.
- Lee, H. W., Lee, M. S., Kim, T.-H., Alraek, T., Zaslowski, C., Kim, J. W., & Moon, D. G. (2021). Ginseng for erectile dysfunction. *Cochrane database of systematic reviews*(4).
- Leisegang, K., & Finelli, R. (2021). Alternative medicine and herbal remedies in the treatment of erectile dysfunction: A systematic review. *Arab Journal of Urology*, 19(3), 323-339.
- Li, H., Jiang, H., & Liu, J. (2017). Traditional Chinese medical therapy for erectile dysfunction. *Translational andrology and urology*, 6(2), 192.
- Lin, C. S., Lin, G., & Lue, T. F. (2005). Cyclic nucleotide signaling in cavernous smooth muscle. *The Journal of Sexual Medicine*, 2(4), 478-491.
- Liu, K., Sun, T., Luan, Y., Chen, Y., Song, J., Ling, L., Yuan, P., Li, R., Cui, K., & Ruan, Y. (2022). Berberine ameliorates erectile dysfunction in rats with streptozotocin-induced diabetes mellitus through the attenuation of apoptosis by inhibiting the SPHK1/S1P/S1PR2 and MAPK pathways. *Andrology*, 10(2), 404-418.

- Low, W.-Y., & Tan, H.-M. (2007). Asian traditional medicine for erectile dysfunction. *Journal of Men's Health and Gender*, 4(3), 245-250.
- Luo, D.-S., Li, Y.-Q., Deng, Z.-Q., & Liu, G.-H. (2021). Progress and prospect of stem cell therapy for diabetic erectile dysfunction. *World Journal of Diabetes*, 12(12), 2000.
- Martínez-Jabaloyas, J. M., Gil-Salom, M., Villamón-Fort, R., Pastor-Hernández, F., Martínez-García, R., & García-Sisamón, F. (2001). Prognostic factors for response to sildenafil in patients with erectile dysfunction. *European urology*, 40(6), 641-647.
- Masuku, N. P., Unuofin, J. O., & Lebelo, S. L. (2020). Promising role of medicinal plants in the regulation and management of male erectile dysfunction. *Bio-medicine & Pharmacotherapy*, 130, 110555.
- Matthew, A. N., Rogers, D. E., Grob, G., Blottner, M., Kodama, S., & Krzastek, S. C. (2023). The use of low-intensity extracorporeal shockwave therapy in management of erectile dysfunction following prostate cancer treatment: a review of the current literature.
- Meyer, J. M., Rakuambo, N., & Hussein, A. (2008). Novel xanthenes from *Securidaca longepedunculata* with activity against erectile dysfunction. *Journal of ethnopharmacology*, 119(3), 599-603.
- Mitidieri, E., Cirino, G., di Villa Bianca, R. d. E., & Sorrentino, R. (2020). Pharmacology and perspectives in erectile dysfunction in man. *Pharmacology & therapeutics*, 208, 107493.
- Mónica, F. Z., & Antunes, E. (2018). Stimulators and activators of soluble guanylate cyclase for urogenital disorders. *Nature Reviews Urology*, 15(1), 42-54.
- Moreira Jr, S. G., Brannigan, R. E., Spitz, A., Orejuela, F. J., Lipshultz, L. I., & Kim, E. D. (2000). Side-effect profile of sildenafil citrate (Viagra) in clinical practice. *Urology*, 56(3), 474-476.
- Napolitano, L., Cirillo, L., Fusco, G. M., Abate, M., Morgera, V., Cacace, G., Celen-tano, G., Barone, B., Spirito, L., & Mirone, V. (2022). Natural treatments for erectile dysfunction: A focus on mobile health applications. *Archivio Italiano di Urologia e Andrologia*, 94(3), 373-374.
- Nimesh, S., Tomar, R., Kumar, M., Tyagi, N., & Shukla, P. K. (2019). Erectile Dysfunction: An Update. *Adv. Medical, Dent. Heal. Sci*, 2(1), 04-07.
- Oboh, G., Ademiluyi, A. O., Ademosun, A. O., Olasehinde, T. A., Oyeleye, S. I., Boligon, A. A., & Athayde, M. L. (2015). Phenolic extract from *Moringa oleifera* leaves inhibits key enzymes linked to erectile dysfunction and oxidative stress in rats' penile tissues. *Biochemistry research international*, 2015.

- Odubanko, V. O., Olasehinde, T. A., Oyeleye, S. I., Oboh, G., & Boligon, A. A. (2018). Seed extracts from *Myristica fragrans* (Nutmeg) and *Moringa oleifera* (Drumstick tree) inhibits enzymes relevant to erectile dysfunction and metal-induced oxidative damage in rats' penile tissues. *Journal of Food Biochemistry*, 42(1), e12452.
- Ojewole, J. A. (2007). African traditional medicines for erectile dysfunction: elusive dream or imminent reality? *Cardiovascular journal of Africa*, 18(4), 213-215.
- Pastuszak, A. W. (2014). Current diagnosis and management of erectile dysfunction. *Current sexual health reports*, 6, 164-176.
- Patel, M. (2010). Forskolin: A successful therapeutic phytomolecule. *East and Central African Journal of Pharmaceutical Sciences*, 13(1).
- Pierre, C. J., Azeez, T. A., Rossetti, M. L., Gordon, B. S., & La Favor, J. D. (2022). Long-term administration of resveratrol and MitoQ stimulates cavernosum antioxidant gene expression in a mouse castration model of erectile dysfunction. *Life Sciences*, 310, 121082.
- Porst, H. (2021). Review of the current status of low intensity extracorporeal shockwave therapy (Li-ESWT) in erectile dysfunction (ED), Peyronie's disease (PD), and sexual rehabilitation after radical prostatectomy with special focus on technical aspects of the different marketed ESWT devices including personal experiences in 350 patients. *Sexual medicine reviews*, 9(1), 93-122.
- Protogerou, V., Chrysikos, D., Karampelias, V., Spanidis, Y., El Bisari, S., & Troupis, T. (2021). Erectile dysfunction treatment using stem cells: a review. *Medicines*, 8(1), 2.
- Raheem, O. A., Natale, C., Dick, B., Reddy, A. G., Yousif, A., Khera, M., & Baum, N. (2021). Novel treatments of erectile dysfunction: review of the current literature. *Sexual Medicine Reviews*, 9(1), 123-132.
- Rizk, P. J., Kohn, T. P., Pastuszak, A. W., & Khera, M. (2017). Testosterone therapy improves erectile function and libido in hypogonadal men. *Current opinion in urology*, 27(6), 511.
- Rupreo, V., Luikham, S., & Bhattacharyya, J. (2022). Protein-binding characteristics of yohimbine, a natural indole alkaloid-based drug for erectile dysfunction. *Luminescence*, 37(9), 1532-1540.
- Sattayasai, J., Srisuwan, S., Arkaravichien, T., & Aromdee, C. (2010). Effects of andrographolide on sexual functions, vascular reactivity and serum testosterone level in rodents. *Food and Chemical Toxicology*, 48(7), 1934-1938.
- Shah, G. R., Chaudhari, M. V., Patankar, S. B., Pensalwar, S. V., Sabale, V. P., & Sonawane, N. A. (2012). Evaluation of a multi-herb supplement for erectile dysfunction: a randomized double-blind, placebo-controlled study. *BMC complementary and alternative medicine*, 12(1), 1-9.

- Shamloul, R., & Ghanem, H. (2013). Erectile dysfunction. *The lancet*, 381(9861), 153-165.
- Sin, V. J.-E., Anand, G. S., & Koh, H.-L. (2021). Botanical medicine and natural products used for erectile dysfunction. *Sexual Medicine Reviews*, 9(4), 568-592.
- Soebadi, M. A., Moris, L., Castiglione, F., Weyne, E., & Albersen, M. (2016). Advances in stem cell research for the treatment of male sexual dysfunctions. *Current opinion in urology*, 26(2), 129-139.
- Song, J., Tang, Z., Li, H., Jiang, H., Sun, T., Lan, R., Wang, T., Wang, S., Ye, Z., & Liu, J. (2019). Role of JAK2 in the pathogenesis of diabetic erectile dysfunction and an intervention with berberine. *The journal of sexual medicine*, 16(11), 1708-1720.
- Suh, S. O., Jung, K. H., Son, K. S., & Kim, Y. K. Effect of Korean Red Ginseng on Sexual Dysfunction and.
- Vardi, Y., Appel, B., Kilchevsky, A., & Gruenwald, I. (2012). Does low intensity extracorporeal shock wave therapy have a physiological effect on erectile function? Short-term results of a randomized, double-blind, sham controlled study. *The Journal of urology*, 187(5), 1769-1775.
- Vladimir-Knežević, S., Blažeković, B., Bival Štefan, M., & Babac, M. (2012). *Plant polyphenols as antioxidants influencing the human health*. IntechOpen.
- Wang, F.-X., Zhu, N., Zhou, F., & Lin, D.-X. (2021). Natural aporphine alkaloids with potential to impact metabolic syndrome. *Molecules*, 26(20), 6117.
- Wang, J., Song, J., Song, G., Hu, P., Sun, T., Liu, K., Xu, W., Liu, J., & Ruan, Y. (2022). Lycium barbarum polysaccharides improves erectile function through suppression of inflammation and apoptosis in rats with bilateral cavernous nerve injury. *The journal of sexual medicine*, 19(5), S186-S187.
- Wu, Y.-N., Liao, C.-H., Chen, K.-C., Liu, S.-P., & Chiang, H.-S. (2015). Effect of Ginkgo biloba extract (EGb-761) on recovery of erectile dysfunction in bilateral cavernous nerve injury rat model. *Urology*, 85(5), 1214. e1217-1214. e1215.
- Wu, Y. N., Wu, C. C., Sheu, M. T., Chen, K. C., Ho, H. O., & Chiang, H. S. (2016). Optimization of platelet-rich plasma and its effects on the recovery of erectile function after bilateral cavernous nerve injury in a rat model. *Journal of tissue engineering and regenerative medicine*, 10(10), E294-E304.
- Yafi, F. A., Jenkins, L., Albersen, M., Corona, G., Isidori, A. M., Goldfarb, S., Maggi, M., Nelson, C. J., Parish, S., & Salonia, A. (2016). Erectile dysfunction. *Nature Reviews Disease Primers*, 2(1), 1-20.
- Yao, X., Yuan, Y., Jing, T., Ye, S., Wang, S., & Xia, D. (2022). Ganoderma lucidum polysaccharide ameliorated diabetes mellitus-induced erectile dysfunction in rats by regulating fibrosis and the NOS/ERK/JNK pathway. *Translational andrology and urology*, 11(7), 982.

- Ying, A., Yu, Q.-T., Guo, L., Zhang, W.-S., Liu, J.-F., Li, Y., Song, H., Li, P., Qi, L.-W., & Ge, Y.-Z. (2018). Structural–activity relationship of ginsenosides from steamed ginseng in the treatment of erectile dysfunction. *The American Journal of Chinese Medicine*, 46(01), 137-155.
- Yuan, J., Zhang, R., Yang, Z., Lee, J., Liu, Y., Tian, J., Qin, X., Ren, Z., Ding, H., & Chen, Q. (2013). Comparative effectiveness and safety of oral phosphodiesterase type 5 inhibitors for erectile dysfunction: a systematic review and network meta-analysis. *European urology*, 63(5), 902-912.
- Zamblé, A., Martin-Nizard, F., Sahpaz, S., Reynaert, M. L., Staels, B., Bordet, R., Duriez, P., Gressier, B., & Bailleul, F. (2009). Effects of Microdesmis keayana alkaloids on vascular parameters of erectile dysfunction. *Phytotherapy Research: An International Journal Devoted to Pharmacological and Toxicological Evaluation of Natural Product Derivatives*, 23(6), 892-895.
- Zhang, W., Wang, Y., Yang, Z., Qiu, J., Ma, J., Zhao, Z., & Bao, T. (2011). Antioxidant treatment with quercetin ameliorates erectile dysfunction in streptozotocin-induced diabetic rats. *Journal of bioscience and bioengineering*, 112(3), 215-218.
- Zhao, Z., Yu, H., Ding, X., Liu, B., Xiao, F., & Li, S. (2013). The effect of Lycium barbarum polysaccharides on erectile function recovery in a rat model of cavernous nerve injury. *International Journal of Urology and Nephrology*, 1(1), 001-006.

Reference

- Bowen, Richard. Ruminal Tympany. In: VIVO Hypertexts for Biomedical Sciences Pathophysiology. <http://www.vivo.colostate.edu/hbooks/pathphys/digestion/herbivores/tympany.html>, accessed Nov. 10, 2018. <https://www.rangioravetcentre.co.nz/abomasal-bloat-in-lambs-kids>
- Brewer, L.M., Fernandez, D., Ward, H. 2019. Bloat in Small Ruminants. University of Arkansas at Pine Bluff, United States Department of Agriculture, and County Governments Cooperating, Animal Science, FSA9625.
- Breukink, H. J., & Kuiper, R. (1980). Digestive disorders following obstruction of flow of ingesta through the abomasum and small intestine. *The Bovine Practitioner*, 139-143.
- Bull, C., Binnie, B. 2006. B.BINNIE1 2006. Artificial rearing of lambs – avoiding abomasal bloat. *Proceedings of the New Zealand Society of Animal Production*, 66:386-389.
- Costello, Rob. 2012. Bloat in Young Calves and Other Pre-ruminant Livestock. Merri-ck's.
- Filho, R.V.L., Bianchi, MV., Fredo, G., de Oliveira, E.C., Laisse, C.J.M., Pavarin, D.D.S.P. 2016. Emphysematous abomasitis in a lamb by bacteria of the Sarcina genus in Southern Brazil. *Ciência Rural*, Santa Maria, v.46, n.2, p.300-

- 303, fev, 2016 http://www.merricks.com/uploads/Bloat_in_young_calves-2012.pdf, accessed Jan. 8, 2019.
- Lam-Himlin D. et al. 2011. Sarcina organisms in the gastrointestinal tract: a clinico-pathologic and molecular study. *American Journal Surgical Pathology*, v.35, p.1700-1705, 2011.
- Laven, Richard. 2004. Bloat. National Animal Disease Information Service. <http://www.nadis.org.uk/disease-a-z/cattle/bloat/>, accessed Nov. 12, 2018.
- Martin, S. John, Anita O'Brien and Christoph Wand. 2010. Artificial Rearing of Lambs. ISSN 1198-712X Queens Printing for Ontario. <http://www.omafra.gov.on.ca/english/livestock/sheep/facts/99-019.htm>, accessed Dec. 5, 2018.
- Merck Veterinary Manual. Bloat in Ruminants. <http://www.merckvetmanual.com>, accessed Nov. 12, 2018.
- Tagesu, A. 2018. Study on the Prevalence of Bovine Frothy Bloat in and Around Kebele Lencha, Tokke Kutaye District, Oromia Region. *Appro Poult Dairy and Vet Sci*. 2(3). APDV.000537. DOI: 10.31031/APDV.2018.02.000537.
- Van Metre, Dave. Abomasal Bloat and Abomasitis in Calves. College of Veterinary Medicine and Biomedical Sciences, Colorado State University. <http://veterinaryextension.colostate.edu/menu2/Cattle/Abomasitis.pdf>, accessed Dec. 5, 2018
- Vatn, S., Sjaastad, Ø. V., & Ulvund, M. J. (2000). Histamine in lambs with abomasal bloat, haemorrhage and ulcers. *Journal of Veterinary Medicine Series A*, 47(4), 251-255.
- Doll, K., Sickinger, M., & Seeger, T. (2009). New aspects in the pathogenesis of abomasal displacement. *The Veterinary Journal*, 181(2), 90-96.
- Zaghloul, A. E., Karrouf, G. I., Fouda, T. A., & El-Shafaey, E. A. (2009, April). Diagnosis and management of abomasal disorders in cattle. In 6th Int. Sci. Conf. Fac. Vet. Med. Mans. Univ (Vol. 87, p. 114).
- Niehaus, A. J. (2016). Surgical management of abomasal disease. *Veterinary Clinics: Food Animal Practice*, 32(3), 629-644.

SOURCES

- Bunkis J, Gherini S, Walton RL. Maggot therapy revisited. *West J Med.* 1985;42: 554-556.
- Chernin E. Surgical maggots. *South Med J.* 1986;79: 1143-1145.
- Fleischmann W, Grassberger M, Sherman R. Maggot Therapy. A Handbook of Maggot-Assisted Wound Healing. Stuttgart: George Thieme Verlag; 2004.
- Graninger M, Grassberger M, Galehr E, Huemer F, Gruschina E, Biosurgical debridement facilitates healing of chronic skin ulcers. *Archives of internal medicine.* 2002;162(16):1906-1907.
- Horobin AJ, Shakesheff KM, Pritchard DI. Maggots and wound healing: an investigation of the effects of secretions from *Lucilia sericata* larvae upon the migration of human dermal fibroblasts over a fibronectin-coated surface. *Wound Repair Regen.* 2005;13(4): 422-433.
- Jang M, Ryu SM, Kwon SC, Ha JO, Kim YH, Kim DH ve ark. A case of oral myiasis caused by *Lucilia sericata* (Diptera: Calliphoridae) in Korea. *The Korean journal of parasitology.* 2013;51(1):119.
- Jarvis A. Maggots in orthopaedics: past, present and future. Fifth International Conference on Biotherapy; June 29-July 1; Germany. Wurzburg; 2000. s. 11-12.
- Mumcuoglu KY, Ingber A, Gilead L, Stessman J, Friedmann R, Schulman H ve ark. Maggot therapy for the treatment of diabetic foot ulcers. *Diabetes Care.* 1998;21:2030-2031.
- Mumcuoglu KY. Clinical applications for maggots in wound care. *Am J Clin Dermatol.* 2001;2(4):219-227.
- Mumcuoğlu KY, ÖZKAN AT. The treatment of suppurative chronic wounds with maggot debridement therapy. *Turkish Journal of Parasitology* 2009;33(4):307-315.
- Sayın İpek DN. Seasonal Distributions of External Myiasis Flies Determined in Diyarbakır Province Elazığ: Firat University; 2010.
- Sherman RA, Grassberger M, Gileva OS, Kim CMH. Biotherapy - History, Principles and Practice. Mumcuoğlu KY, editor. Springer Science+Business Media Dordrecht. New York: London; 2013.
- Sherman RA, Pechter EA. Maggot therapy: a review of the therapeutic application of fly larvae in human medicine, especially for treating osteomyelitis. *Med Vet Entomol.* 1988;2: 225-230.
- Sherman RA, Sherman J, Gilead L, Lipo M, Mumcuoglu KY. Maggot debridement therapy in outpatients. *Arch Phys Med Rehab.* 2001;82:1226-1229.
- Sherman RA, Wyle FA. Low-cost, low-maintenance rearing of maggots in hospitals, clinics, and schools. *Amer J Trop Med Hyg.* 1996;54:38-41.

- Simmons SW. The culture of fly larvae for use in maggot therapy. [PhD thesis]. Ames: Iowa State College; 1938.
- Tanyuksel M, Araz E, Dundar K ve ark. Maggot debridement therapy in the treatment of chronic wounds in a military hospital setup in Turkey. *Dermatology*. 2005;210(2):115-118.
- Maggot Debridement Therapy in the Treatment of Chronic Wounds in a Military Hospital Setup in Turkey.
- Applications of sterile larvae of *Lucilia sericata* for the treatment of chronic wounds Wollina U, Liebold K, Schmidt WD ve ark. Biosurgery supports granulation and debridement in chronic wounds-clinical data and remittance spectroscopy measurement. *Int J Dermatol*. 2002;41(10):635-639.
- Zerek, A., Yaman, M., & Güçlü, F. (2019). Antibacterial activity of Muscid and Myiasis flies larval secretions. Zumpt F. Myiasis in man and animals in the old world. London: Butterwoths & Co. Ltd; 1965.

References

- Kennedy, D. O. (2016). B vitamins and the brain: mechanisms, dose and efficacy—a review. *Nutrients*, 8(2), 68.
- Suter, P. M. (2020). The B-vitamins. In *Essential and toxic trace elements and vitamins in human health* (pp. 217-239). Academic Press.
- Calvaresi, E., & Bryan, J. (2001). B vitamins, cognition, and aging: a review. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 56(6), P327-P339.
- Hrubša, M., Siatka, T., Nejmanová, I., Vopršalová, M., Kujovská Krčmová, L., Matoušová, K., ... & Oemonom. (2022). Biological properties of vitamins of the B-complex, part 1: Vitamins B1, B2, B3, and B5. *Nutrients*, 14(3), 484.
- Manzetti, S., Zhang, J., & van der Spoel, D. (2014). Thiamin function, meta-bolism, uptake, and transport. *Biochemistry*, 53(5), 821-835.
- Lonsdale, D. (2006). A review of the biochemistry, metabolism and clinical benefits of thiamin (e) and its derivatives. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 3, 49-59.
- Polegato, B. F., Pereira, A. G., Azevedo, P. S., Costa, N. A., Zornoff, L. A., Pai-va, S. A., & Minicucci, M. F. (2019). Role of thiamin in health and disease. *Nutrition in Clinical Practice*, 34(4), 558-564.
- Lonsdale, D. (2006). A review of the biochemistry, metabolism and clinical benefits of thiamin (e) and its derivatives. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 3, 49-59.

- Kerns, J. C., Arundel, C., & Chawla, L. S. (2015). Thiamin deficiency in people with obesity. *Advances in nutrition*, 6(2), 147-153.
- Butterworth, R. F. (2003). Thiamin deficiency and brain disorders. *Nutrition research reviews*, 16(2), 277-284.
- Thakur, K., Tomar, S. K., Singh, A. K., Mandal, S., & Arora, S. (2017). Riboflavin and health: A review of recent human research. *Critical reviews in food science and nutrition*, 57(17), 3650-3660.
- Plantone, D., Pardini, M., & Rinaldi, G. (2021). Riboflavin in neurological diseases: a narrative review. *Clinical Drug Investigation*, 41(6), 513-527.
- Balasubramaniam, S., Christodoulou, J., & Rahman, S. (2019). Disorders of riboflavin metabolism. *Journal of inherited metabolic disease*, 42(4), 608-619.
- Mosegaard, S., Dipace, G., Bross, P., Carlsen, J., Gregersen, N., & Olsen, R. K. J. (2020). Riboflavin deficiency—implications for general human health and inborn errors of metabolism. *International journal of molecular sciences*, 21(11), 3847.
- Mahabadi, N., Bhusal, A., & Banks, S. W. (2022). Riboflavin deficiency. In StatPearls [Internet]. StatPearls Publishing.
- Pinto, J. T., & Zempleni, J. (2016). Riboflavin. *Advances in nutrition*, 7(5), 973-975.
- Kirkland, J. B., & Meyer-Ficca, M. L. (2018). Niacin. In *Advances in food and nutrition research* (Vol. 83, pp. 83-149). Academic Press.
- Bahadıroğlu, S., Büyükberber, S. G., Gürbüz, S., Nakkaş, E. Ç., & Şahin, A. ORGANİZMAMIZ İÇİN NİASİN.
- Redzic, S., & Gupta, V. (2020). Niacin deficiency.
- Carbone, L. D., Bůžková, P., Fink, H. A., Raiford, M., Le, B., Isales, C. M., ... & Robbins, J. A. (2019). Association of dietary niacin intake with incident hip fracture, BMD, and body composition: the cardiovascular health study. *Journal of Bone and Mineral Research*, 34(4), 643-652.
- D'Andrea, E., Hey, S. P., Ramirez, C. L., & Kesselheim, A. S. (2019). Assessment of the role of niacin in managing cardiovascular disease outcomes: a systematic review and meta-analysis. *JAMA Network Open*, 2(4), e192224-e192224.
- Williams, R. J., Lyman, C. M., Goodyear, G. H., Truesdail, J. H., & Holaday, D. (1933). "Pantothenic acid," A growth determinant of universal biological occurrence. *Journal of the American Chemical Society*, 55(7), 2912-2927.

- Pietrzik, K., Hesse, C., Schulzezurwiesch, E., & Hötzel, D. (1975). Pantothenic acid excretion in urine as quantitative reference for required levels. *International Journal for Vitamin and Nutrition Research*, 45, 153-162.
- Ball, G. F. M. (2006). *Vitamins in Foods; Analysis, bioavailability and stability*. CRC Taylor & Francis, Boca-Raton. *Trichosanthes anguina* (Snake to-mato) Fruits from Nigeria. *Pakistan Journal of Nutrition*, 7(1).
- Institute of Medicine (US) Standing Committee on the Scientific Evaluation of Dietary Reference Intakes. (1998). Pantothenic Acid. Dietary reference intakes for thiamin, riboflavin, niacin, vitamin B6, folate, vitamin B12, pantothenic acid, biotin, and choline.
- Smith, C. M., & Song, W. O. (1996). Comparative nutrition of pantothenic acid. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 7(6), 312-321.
- Vaxman, F., Olender, S., Lambert, A., Nisand, G., Aprahamian, M., Bruch, J. F., ... & Grenier, J. F. (1995). Effect of pantothenic acid and ascorbic acid supplementation on human skin wound healing process: A double-blind, prospective and randomized trial. *European surgical research*, 27(3), 158-166.
- Institute of Medicine (US) Standing Committee on the Scientific Evaluation of Dietary Reference Intakes. (1998). Vitamin B6. In Dietary reference intakes for thiamin, riboflavin, niacin, vitamin B6, folate, vitamin B12, pantothenic acid, biotin, and choline. National Academies Press (US).
- THIAMINE PROPERTIES. http://thiamine.dnr.cornell.edu/Thiamine_properties.html#:~:text=Thiamine%20Structure,group%20in%20the%20%20position.
- WHO. <http://www.who.int/medicines/publications/essentialmedicines>
- Silva Jr, L. S., Trevisan, M. G., Rath, S., Poppi, R. J., & Reyes, F. G. (2005). Chromatographic determination of riboflavin in the presence of tetracyclines in skimmed and full cream milk using fluorescence detection. *Journal of the Brazilian Chemical Society*, 16, 1174-1178.
- Nowak, A., Church, M. K., Duchnik, W., Różewicka-Czabańska, M., Bielecka-Grzela, S., Prowans, P., ... & Klimowicz, A. (2020). Comparison of artificial hydrophilic and lipophilic membranes and human skin to evaluate niacinamide penetration in vitro. *Acta Poloniae Pharmaceutica-Drug Research*, 77(2), 271-279.
- Britannica. <https://www.britannica.com/science/pantothenic-acid>
- Kronenberger, T., Lindner, J., Meissner, K. A., Zimbres, F. M., Coronado, M. A., Sauer, F. M., ... & Wrenger, C. (2014). Vitamin B6-dependent enzymes in the human malaria parasite *Plasmodium falciparum*: a druggable target?. *BioMed Research International*, 2014.

- Karcher, S. J. (1991). Non-radioactive DNA hybridization experiments for the undergraduate laboratory: The Southern blot analysis. *Test. Stud. Lab. Teach.*, 12, 1-31.
- Tsiminis, G., Schartner, E. P., Brooks, J. L., & Hutchinson, M. R. (2017). Measuring and tracking vitamin B12: A review of current methods with a focus on optical spectroscopy. *Applied spectroscopy reviews*, 52(5), 439-455.
- Fattal-Valevski, A. (2011). Thiamine (vitamin B1). *Journal of Evidence-Based Complementary & Alternative Medicine*, 16(1), 12-20.
- Whitfield, K. C., Bourassa, M. W., Adamolekun, B., Bergeron, G., Bettendorff, L., Brown, K. H., ... & Combs Jr, G. F. (2018). Thiamine deficiency disorders: diagnosis, prevalence, and a roadmap for global control programs (Vol. 1430, No. 1, pp. 3-43).
- Hrubša, M., Siatka, T., Nejmanová, I., Vopršalová, M., Kujovská Krčmová, L., Matoušová, K., ... & Oemonom. (2022). Biological properties of vitamins of the B-complex, part 1: Vitamins B1, B2, B3, and B5. *Nutrients*, 14(3), 484.
- Northrop-Clewes, C. A., & Thurnham, D. I. (2012). The discovery and characterization of riboflavin. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 61(3), 224-230.
- Thakur, K., Tomar, S. K., Singh, A. K., Mandal, S., & Arora, S. (2017). Riboflavin and health: A review of recent human research. *Critical reviews in food science and nutrition*, 57(17), 3650-3660.
- EFSA Panel on Dietetic Products, Nutrition and Allergies (NDA), Turck, D., Bresson, J. L., Burlingame, B., Dean, T., Fairweather-Tait, S., ... & Neuhaus-Bertold, M. (2017). Dietary reference values for riboflavin. *EFSA Journal*, 15(8), e04919.
- Stover, P. J., & Field, M. S. (2015). Vitamin B-6. *Advances in Nutrition*, 6(1), 132-133.
- Balk, E. M., Raman, G., Tatsioni, A., Chung, M., Lau, J., & Rosenberg, I. H. (2007). Vitamin B6, B12, and folic acid supplementation and cognitive function: a systematic review of randomized trials. *Archives of internal medicine*, 167(1), 21-30.
- Institute of Medicine (US) Standing Committee on the Scientific Evaluation of Dietary Reference Intakes. (1998). Vitamin B6. In *Dietary reference intakes for thiamin, riboflavin, niacin, vitamin B6, folate, vitamin B12, pantothenic acid, biotin, and choline*. National Academies Press (US).
- Mueller, J. F., & Vilter, R. W. (1950). Pyridoxine deficiency in human beings induced with desoxypyridoxine. *The Journal of Clinical Investigation*, 29(2), 193-201.

- Zempleni, J., Wijeratne, S. S., & Hassan, Y. I. (2009). Biotin. *Biofactors*, 35(1), 36-46.
- Zempleni, J., & Kuroishi, T. (2012). Biotin. *Advances in Nutrition*, 3(2), 213-214.
- BONJOUR, J. P. (1985). Biotin in human nutrition. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 447(1), 97-104.
- Said, H. M. (2012). Biotin: biochemical, physiological and clinical aspects. *Water Soluble Vitamins: Clinical Research and Future Application*, 1-19.
- Iyer, R., & Tomar, S. K. (2009). Folate: a functional food constituent. *Journal of food science*, 74(9), R114-R122.
- Subar, A. F., Block, G., & James, L. D. (1989). Folate intake and food sources in the US population. *The American journal of clinical nutrition*, 50(3), 508-516.
- Chan, Y. M., Bailey, R., & O'Connor, D. L. (2013). Folate. *Advances in Nutrition*, 4(1), 123-125.
- Kim, Y. N., & Cho, Y. O. (2018). Folate food source, usual intake, and folate status in Korean adults. *Nutrition research and practice*, 12(1), 47-51.
- Markle, H. V., & Greenway, D. C. (1996). Cobalamin. *Critical Reviews in Clinical Laboratory Sciences*, 33(4), 247-356.
- Roth, J. R., Lawrence, J. G., & Bobik, T. A. (1996). Cobalamin (coenzyme B12): synthesis and biological significance. *Annual review of microbiology*, 50(1), 137-181.
- Herrmann, W., & Obeid, R. (2012). Cobalamin deficiency. *Water Soluble Vitamins: Clinical Research and Future Application*, 301-322.
- Watanabe, F. (2007). Vitamin B12 sources and bioavailability. *Experimental biology and medicine*, 232(10), 1266-1274.

References

- Bell, D., Altan, M., & Gidley, P. W. (2022). Unusual mimicker of odontogenic carcinoma: Primary synovial sarcoma of the temporomandibular joint- a critical role for molecular diagnosis. *Pathology Research and Practice*, 232(February), 153824. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.prp.2022.153824>
- Dhawan, A., Shenoy, A. M., Chavan, P., Sandhu, S., & Sriprakash, D. (2012). Synovial sarcoma of the infratemporal fossa with extension into the oral cavity - A rare presentation and literature review. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 70(12), 2923-2929. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.joms.2012.02.020>
- FC, E., M, D., ME, Z., M, Y., & MS, A. (2016). Excision of recurrent synovial sarcoma of the infratemporal fossa. *Kulak Burun Bogaz İhtisas Dergisi* :

- KBB = Journal of Ear, Nose, and Throat*, 26(5), 293–299. Retrieved 19 October 2021 from <https://doi.org/10.5606/KBBIHTISAS.2016.09365>
- H, A., MS, B., NK, E., TR, A., E, K., S, O., & H, K. (2012). Synovial sarcoma of the infratemporal fossa with intracranial extension. *Kulak Burun Bogaz İhtisas Dergisi: KBB = Journal of Ear, Nose, and Throat*, 22(6), 348–353. Retrieved 19 October 2021 from <https://doi.org/10.5606/KBBIHTISAS.2012.066>
- Ignacio Mendoza, Ilson Sepúlveda, G. A. (2017). Monophasic Synovial Sarcoma of the Infratemporal Fossa—Case Report and Review of the Literature. *Oncology & Hematology Review*, 13(1), 56–58. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/0022-3913\(90\)90007-Y](https://doi.org/10.1016/0022-3913(90)90007-Y)
- Lai, V., Farrag, T. Y., Cao, D., Aygun, N., Boahene, K., & Tufano, R. P. (2007). Synovial sarcoma of the infratemporal fossa. *American Journal of Otolaryngology*, 28(6), 444–447. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.amjoto.2006.11.015>
- Nomura, F., & Kishimoto, S. (2014). Synovial sarcoma of the temporomandibular joint and infratemporal fossa. *Auris Nasus Larynx*, 41(6), 572–575. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.anl.2014.07.001>
- Olsen, R. J., Lydiatt, W. M., Koepsell, S. A., Lydiatt, D., Johansson, S. L., Naumann, S., ... Tarantolo, S. R. (2005). C-erb-B2 (HER2/neu) expression in synovial sarcoma of the head and neck. *Head and Neck*, 27(10), 883–892. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/hed.20267>
- Tamarit Conejeros, J. M., Estrems Navas, P., Estellés Ferriol, E., & Dalmau Galofre, J. (2010). Synovial sarcoma of the infratemporal fossa. *Acta Otorrinolaringologica (English Edition)*, 61(5), 389–391. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/S2173-5735\(10\)70071-5](https://doi.org/10.1016/S2173-5735(10)70071-5)
- W. Al-Daraji, J. Lasota, R. Foss, M. M. (2009). Synovial sarcoma involving the head: analysis of 36 cases with predilection to the parotid and temporal regions. *American Journal of Surgical Pathology*, 33(10), 1494–1503. Retrieved from <https://doi.org/10.1097/pas.0b013e3181aa913f>
- Wang, H., Zhang, J., He, X., & Niu, Y. (2008). Synovial Sarcoma in the Oral and Maxillofacial Region: Report of 4 Cases and Review of the Literature. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 66(1), 161–167. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.joms.2007.05.007>
- William J Harb, Mario A Luna, Shreyaskumar R Patel, Matthew T Ballo, Dianna B Roberts, E. M. S. (2007). Survival in patients with synovial sarcoma of the head and neck: association with tumor location, size and extension. *Head and Neck*, 29(8), 731–740. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/HED>
- Wushou, A., Zhao, Y. J., & Shao, Z. M. (2014). Synovial sarcoma of the infratemporal fossa: A case report. *Oncology Letters*, 8(5), 2165–2170. Retrieved from <https://doi.org/10.3892/ol.2014.2436>

References

- Abate, B. B., Kumsa, H., Abebe, G. A., Wodaynew, T., Habtie, T. E., Kassa, M., . . . Merchaw, A. (2024). Pre-conception folic acid and multivitamin supplementation for the prevention of Neural Tube Defect: An umbrella Review. *Neuroepidemiology*.
- Ciancia, S., Madeo, S. F., Calabrese, O., & Iughetti, L. (2024). The Approach to a Child with Dysmorphic Features: What the Pediatrician Should Know. *Children*, 11(5), 578.
- Drillien, C. M. (1970). The small-for-date infant: etiology and prognosis. *Pediatric Clinics of North America*, 17(1), 9-24.
- Firth, H. V., & Hurst, J. A. (2017). *Oxford desk reference: clinical genetics and genomics*: Oxford University Press.
- Gorlin, R. J., Cohen Jr, M. M., & Hennekam, R. C. (2001). *Syndromes of the head and neck*: Oxford university press.
- Graham, J. M., & Sanchez-Lara, P. A. (2015). *Smith's recognizable patterns of human deformation*: Elsevier Health Sciences.
- Group, M. V. S. R. (1991). Prevention of neural tube defects: results of the Medical Research Council Vitamin Study. *The lancet*, 338(8760), 131-137.
- Higginbottom, M. C., Jones, K. L., Hall, B. D., & Smith, D. W. (1979). The amniotic band disruption complex: timing of amniotic rupture and variable spectra of consequent defects. *The Journal of pediatrics*, 95(4), 544-549.
- Hoyme, H. E., Jones, K. L., Dixon, S. D., Jewett, T., Hanson, J. W., Robinson, L. K., . . . Allanson, J. E. (1990). Prenatal cocaine exposure and fetal vascular disruption. *Pediatrics*, 85(5), 743-747.
- Hoyme, H. E., Jones, K. L., Van Allen, M. I., Saunders, B. S., & Benirschke, K. (1982). Vascular pathogenesis of transverse limb reduction defects. *The Journal of pediatrics*, 101(5), 839-843.
- Izumi, K., Konczal, L. L., Mitchell, A. L., & Jones, M. C. (2012). Underlying genetic diagnosis of Pierre Robin sequence: retrospective chart review at two children's hospitals and a systematic literature review. *The Journal of pediatrics*, 160(4), 645-650. e642.
- Jones, K. L., & Jones, M. C. (2019). A clinical approach to the dysmorphic child. In *Emery and Rimoin's Principles and Practice of Medical Genetics and Genomics* (pp. 1-14): Elsevier.
- Jones, K. L., Jones, M. C., & Del Campo, M. (2021). *Smith's recognizable patterns of human malformation*: Elsevier Health Sciences.
- Lalani, S. R., Safiullah, A. M., Fernbach, S. D., Harutyunyan, K. G., Thaller, C., Peterson, L. E., . . . Hefner, M. (2006). Spectrum of CHD7 mutations in 110

individuals with CHARGE syndrome and genotype-phenotype correlation. *The American Journal of Human Genetics*, 78(2), 303-314.

- Louw, J. (1966). Jejunoileal atresia and stenosis. *Journal of Pediatric Surgery*, 1(1), 8-23.
- Marden, P. M., Smith, D. W., & McDonald, M. J. (1964). Congenital anomalies in the newborn infant, including minor variations: A study of 4,412 babies by surface examination for anomalies and buccal smear for sex chromatin. *The Journal of pediatrics*, 64(3), 357-371.
- Marion, R. W., & Samanich, J. (2010). Emergencies associated with genetic syndromes. In *Clinical Manual of Emergency Pediatrics, Fifth Edition* (pp. 278-282): Cambridge University Press.
- Miquel-Verges, F., Mosley, B., Block, A., & Hobbs, C. (2015). A spectrum project: preterm birth and small-for-gestational age among infants with birth defects. *Journal of Perinatology*, 35(3), 198-203.
- Nussbaum, R. L., McInnes, R. R., & Willard, H. F. (2015). *Thompson & Thompson Genetics in Medicine E-Book: Thompson & Thompson Genetics in Medicine E-Book*: Elsevier Health Sciences.
- Nussbaum, R. L., McInnes, R. R., & Willard, H. F. (2016). Principles of clinical cytogenetics and genome analysis. *Thompson & Thompson genetics in medicine. Philadelphia (PA): Elsevier*, 57-74.
- Smith, D. W. (1966). Dysmorphology (teratology). *The Journal of pediatrics*, 69(6), 1150-1169.

References

- Aldemir, M., Haberal, A., & Çolak, H. (2024). *Biyokimya laboratuvarı test rehberi*. Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Biyokimya Laboratuvarı. Available from <https://ankara.baskenthastaneleri.com/uploads/files/biyokimya-test-rehberi-2024.pdf>
- Asif, U., Whitehead, S. J., Ford, C., & Gama, R. (2019). Preanalytical potassium EDTA sample contamination: Open versus closed phlebotomy systems. *Annals of Clinical Biochemistry*, 56, 711-714.
- Berg, J. E., Ahee, P., & Berg, J. D. (2011). Variation in phlebotomy techniques in emergency medicine and the incidence of haemolysed samples. *Annals of Clinical Biochemistry*, 48(Pt 6), 562-565.
- Cadamuro, J., Felder, T. K., Oberkofler, H., Mrazek, C., Wiedemann, H., & Haschke-Becher, E. (2015). Relevance of EDTA carryover during blood collection. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*, 53, 1271-1278.
- Clinical and Laboratory Standards Institute (CLSI). (2007). *Procedures for the collection of diagnostic blood specimens by venipuncture; approved standard* (6th ed., Document nr H3-A6). Wayne, PA: CLSI.

- Clinical and Laboratory Standards Institute (CLSI). (2019, March 19). *Order of blood draw tubes and additives*. Available from <https://clsi.org/about/blog/order-of-blood-draw-tubes-and-additives/>
- Cornes, M. P., Ford, C., & Gama, R. (2008). Spurious hyperkalaemia due to EDTA contamination: Common and not always easy to identify. *Annals of Clinical Biochemistry*, 45, 601-603.
- Cornes, M. R., Sulaiman, R. A., Whitehead, S. J., Othonos, N., Ford, C., & Gama, R. (2012). Incorrect order of draw of blood samples does not cause potassium EDTA sample contamination. *British Journal of Biomedical Science*, 69, 136-138.
- Cornes, M., van Dongen-Lases, E., Grankvist, K., Ibarz, M., Kristensen, G., Lippi, G., ... & Simundic, A. M. (2017). Order of blood draw: Opinion paper by the European Federation for Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM) Working Group for the Preanalytical Phase (WG-PRE). *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (CCLM)*, 55(1), 27-31.
- Cuhadar, S. (2013). Preanalytical variables and factors that interfere with the biochemical parameters: A review. *OA Biotechnology*, 2(2), 19.
- Davidson, D. F. (2002). Effects of contamination of blood specimens with liquid potassium-EDTA anticoagulant. *Annals of Clinical Biochemistry*, 39(Pt 3), 273-280.
- Ercan, Ş., Ramadan, B., & Gerenli, O. (2021). Order of draw of blood samples affect potassium results without K-EDTA contamination during routine workflow. *Biochemia Medica*, 31(2), 267-275.
- Fukugawa, Y., Ohnishi, H., Ishii, T., Tanouchi, A., Sano, J., Miyawaki, H., et al. (2012). Effect of carryover of clot activators on coagulation tests during phlebotomy. *American Journal of Clinical Pathology*, 137(6), 900-903.
- Indevuyst, C., Schuermans, W., Bailleul, E., & Meeus, P. (2015). The order of draw: Much ado about nothing?. *International Journal of Laboratory Hematology*, 37(1), 50-55.
- Jacobsen, K. K., Brandt, I., Christensen, A. V., Rimsø, B. A., Krøier, C. J., Sørensen, M., ... & Larsen, J. M. (2018). Order of draw practices in venous blood sampling at clinical biochemistry departments in the Danish health care system. *Clinical Biochemistry*, 56, 113-116.
- Keppel, M. H., Auer, S., Lippi, G., Von Meyer, A., Cornes, M., Felder, T. K., Oberkofler, H., Mrazek, C., Haschke-Becher, E., & Cadamuro, J. (2019). Heparin and citrate additive carryover during blood collection. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*, 57, 1888-1896.
- Lavery, I., & Ingram, P. (2005). Blood sampling: Best practice. *Nursing Standard*, 19, 55-65.

- Magnette, A., Chatelain, M., Chatelain, B., Ten Cate, H., & Mullier, F. (2016). Pre-analytical issues in the haemostasis laboratory: Guidance for the clinical laboratories. *Thrombosis Journal*, 14, 1-14.
- Mahato, R. K., Shanthaveeranna, G. K., & Devanath, A. (2022). Awareness of order of blood draw among nurses in tertiary care hospital. *International Journal of Research in Medical Sciences*, 10(10), 1.
- Oğuz, E. F., Kara, F. K., & Kızılgün, M. (2017). Preanalitik hata kaynakları: Pediatrik laboratuvar deneyimi. *Istanbul Medical Journal*, 18(1).
- Özcan, O., & Güreser, A. S. (2012). Analiz öncesi (preanalitik) hata kaynakları ve eğitimin hata önlemedeki rolü. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 524-530.
- Plebani, M. (2010). The detection and prevention of errors in laboratory medicine. *Annals of Clinical Biochemistry*, 47(2), 101-110.
- Romero, A., Cobos, A., Lopez-Leon, A., Ortega, G., & Munoz, M. (2009). Preanalytical mistakes in samples from primary care patients. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*, 47(12), 1549-1552.
- Salvagno, G., Lima-Oliveira, G., Brocco, G., Danese, E., Guidi, G. C., & Lippi, G. (2013). The order of draw: Myth or science?. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*, 51, 2281-2285.
- Sharratt, C. L., Gilbert, C. J., Cornes, M. C., Ford, C., & Gama, R. (2009). EDTA sample contamination is common and often undetected, putting patients at unnecessary risk of harm. *International Journal of Clinical Practice*, 63, 1259-1262.
- Simundic, A. M., Church, S., Cornes, M. P., Grankvist, K., Lippi, G., Nybo, M., ... & Sumarac, Z. (2015). Compliance of blood sampling procedures with the CLSI H3-A6 guidelines: An observational study by the European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM) working group for the preanalytical phase (WG-PRE). *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (CCLM)*, 53(9), 1321-1331.
- Sonmez, C., Yıldız, U., Akkaya, N., & Taneli, F. (2020). Preanalytical phase errors: Experience of a central laboratory. *Cureus*, 12(3).
- Sulaiman, R. A., Cornes, M. P., Whitehead, S., Othonos, N., Ford, C., & Gama, R. (2011). Effect of order of draw of blood samples during venous blood collection on routine biochemistry results. *Journal of Clinical Pathology*, 64, 1019-1020.
- Tiryaki, Ö., & Kelağalar, E. (2019). Nurses' knowledge levels about blood sampling in the preanalytic period. *SAUHSD*, 2(3), 26-35.
- Turkish Biochemistry Association. (2015). *Venous blood collection guide* (3rd revised ed., 2023). Ankara. Available from <https://www.eflm.eu/files/efcc/Venous%20Blood%20Collection%20-Turkish%20NS.pdf>

World Health Organization. (2010). *WHO guidelines on drawing blood: Best practices in phlebotomy*. Available from <https://www.who.int/publications/i/item/9789241599221>

REFERENCES

- Muramatsu M, Hyodo Y, Sheaff M, et al. (2018). Impact of allograft nephrectomy on second renal transplant outcome. *Exp Clin Transplant*.16(3):259-265. doi:10.6002/ect.2018.0046
- Andrews PA. (2002). Renal transplantation. *BMJ*. 324(7336): 530-534.
- Elmas İ, Tepehan S. (2016). The Concept of Brain Death and Organ Transplantation. *Türkiye Klinikleri J Foren Med- Special Topics*. 2(1): 8-11.
- Shayan H. (2001). Organ transplantation: from myth to reality. *J Investig Surg*. 14:135–138.
- Bergan A. (1997). Ancient myth, modern reality: a brief history of transplantation. *J Biocommun*. 24:2–9
- Barker CF, Markmann JF. (2013) Historical overview of transplantation. *Cold Spring Harb Perspect Med*. 3: 014977.
- Linden PK. (2009). History of solid organ transplantation and organ donation. *Crit Care Clin*. 25:165–184 ix
- Watson CJ, Dark JH. (2012). Organ transplantation: historical perspective and current practice. *Br J Anaesth*.108(Suppl 1):29–42.
- Ertin H, Harmancı AK, Mahmutoğlu FS, Başağaoğlu İ. (2010). Nurse-focused ethical solutions to problems in organ transplantation. *Nursing Ethics*. 17(6); 705–714.
- Tay M. (2016). The importance of tissue and organ transplantation in Turkey. *Health Care Acad J*. 3(3); 106-110.
- Broelsch, C.E. (2007). Organ transplantation in Germany—current concepts. *Langenbecks Arch Surg* 392, 215–217. <https://doi.org/10.1007/s00423-007-0176-3>
- Editorial Office. OTC Hangzhou Resolution (2013). *Hepatobiliary Surg Nutr*. 2:317-318.
- Transplantation of Human Organs and Tissues Rules, (2014). The Gazette of India: Extraordinary Part II Section 3 Subsection (i) March 27,2014.

References

- Bi, Y., Ehrichtiou, D., Kilts, T. M., Inkson, C. A., Embree, M. C., Sonoyama, W., Li, L., Leet, A. I., Seo, B. M., Zhang, L., Shi, S., & Young, M. F. (2007). Identification of tendon stem/progenitor cells and the role of the extracellular matrix in their niche. *Nature Medicine*, 13(10), 1219-1227. <https://doi.org/10.1038/NM1630>
- Buschmann, J., & Meier B rgisser, G. (2017). Role of cellular response in the healing process of tendons and ligaments. *Biomechanics of Tendons and Ligaments*, 301-317. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-100489-0.00011-9>
- Chartier, C., Elhawary, H., Baradaran, A., Vorstenbosch, J., Xu, L., Efanov, J. I., & Efanov, J. I. (2021). Tendon: Principles of Healing and Repair. *Seminars in plastic surgery*, 35(3), 211-215. <https://doi.org/10.1055/S-0041-1731632>
- Chen, J., Xu, J., Wang, A., & Zheng, M. (2009). Scaffolds for tendon and ligament repair: review of the efficacy of commercial products. *Expert review of medical devices*, 6(1), 61-73. <https://doi.org/10.1586/17434440.6.1.61>
- Darrieutort-Laffite, C., Blanchard, F., Soslowsky, L. J., & Le Goff, B. (2024). Biology and physiology of tendon healing. *Joint Bone Spine*, 91(5), 105696. <https://doi.org/10.1016/J.JBSPIN.2024.105696>
- Del Buono, A., Chan, O., & Maffulli, N. (2013). Achilles tendon: functional anatomy and novel emerging models of imaging classification. *International Orthopaedics*, 37(4), 715. <https://doi.org/10.1007/S00264-012-1743-Y>
- Gumucio, J. P., Schonk, M. M., Kharaz, Y. A., Comerford, E., & Mendias, C. L. (2020). Scleraxis is required for the growth of adult tendons in response to mechanical loading. *JCI Insight*, 5(13). <https://doi.org/10.1172/JCI.INSIGHT.138295>
- Järvinen, T. A. H., Kannus, P., Maffulli, N., & Khan, K. M. (2005). Achilles tendon disorders: etiology and epidemiology. *Foot and ankle clinics*, 10(2), 255-266. <https://doi.org/10.1016/J.FCL.2005.01.013>
- Longo, U. G., Lamberti, A., Petrillo, S., Maffulli, N., & Denaro, V. (2012). Scaffolds in Tendon Tissue Engineering. *Stem Cells International*, 2012, 12. <https://doi.org/10.1155/2012/517165>
- Minkwitz, S., Schmock, A., Kurtoglu, A., Tsitsilonis, S., Manegold, S., Wildemann, B., & Klatte-Schulz, F. (2017). Time-Dependent Alterations of MMPs, TIMPs and Tendon Structure in Human Achilles Tendons after Acute Rupture. *International Journal of Molecular Sciences*, 18(10). <https://doi.org/10.3390/IJMS18102199>
- Ning, C., Li, P., Gao, C., Fu, L., Liao, Z., Tian, G., Yin, H., Li, M., Sui, X., Yuan, Z., Liu, S., & Guo, Q. (2023). Recent advances in tendon tissue engineering strategy. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 11, 1115312. <https://doi.org/10.3389/FBIOE.2023.1115312/BIBTEX>

- Shamrock, A. G., Dreyer, M. A., & Varacallo, M. (2023). *Achilles Tendon Rupture*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK430844/>
- Tarantino, D., Palermi, S., Sirico, F., & Corrado, B. (2020). Achilles Tendon Rupture: Mechanisms of Injury, Principles of Rehabilitation and Return to Play. *Journal of Functional Morphology and Kinesiology*, 5(4). <https://doi.org/10.3390/JFMK5040095>
- Tempfer, H., & Traweger, A. (2015). Tendon vasculature in health and disease. *Frontiers in Physiology*, 6(NOV), 163621. <https://doi.org/10.3389/FPHYS.2015.00330/BIBTEX>
- Verdiyeva, G., Koshy, K., Glibbery, N., Mann, H., & Seifalian, A. M. (2015). Tendon Reconstruction with Tissue Engineering Approach--A Review. *Journal of biomedical nanotechnology*, 11(9), 1495-1523. <https://doi.org/10.1166/JBN.2015.2121>
- Wertz, J., Galli, M., & Borchers, J. R. (2013). Achilles tendon rupture: risk assessment for aerial and ground athletes. *Sports health*, 5(5), 407-409. <https://doi.org/10.1177/1941738112472165>
- Winnicki, K., Ochała-Kłos, A., Rutowicz, B., Pękala, P. A., & Tomaszewski, K. A. (2020). Functional anatomy, histology and biomechanics of the human Achilles tendon — A comprehensive review. *Annals of Anatomy*, 229. <https://doi.org/10.1016/j.aanat.2020.151461>
- Zhu, S., He, Z., Ji, L., Zhang, W., Tong, Y., Luo, J., Zhang, Y., Li, Y., Meng, X., & Bi, Q. (2022). Advanced Nanofiber-Based Scaffolds for Achilles Tendon Regenerative Engineering. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 10, 897010. <https://doi.org/10.3389/FBIOE.2022.897010/BIBTEX>

REFERENCES

- 1-Aldrich Ra, Steinberg Ag, Campbell Dc. Pedigree demonstrating a sex-linked recessive condition characterized by draining ears, eczematoid dermatitis and bloody diarrhea. *Pediatrics*. 1954 Feb;13(2):133-9. PMID: 13133561.
- 2- Stray-Pedersen A, Abrahamsen TG, Frøland SS. Primary immunodeficiency diseases in Norway. *J Clin Immunol*. 2000 Nov;20(6):477-85. doi: 10.1023/a:1026416017763. PMID: 11202238.
- 3- Sarkar K, Han SS, Wen KK, Ochs HD, Dupré L, Seidman MM, Vyas YM. R-loops cause genomic instability in T helper lymphocytes from patients with Wiskott-Aldrich syndrome. *J Allergy Clin Immunol*. 2018 Jul;142(1):219-234. doi: 10.1016/j.jaci.2017.11.023. Epub 2017 Dec 15. PMID: 29248492; PMCID: PMC6003829.
- 4- Welch MD, Mullins RD. Cellular control of actin nucleation. *Annu Rev Cell Dev Biol*. 2002;18:247-88. doi: 10.1146/annurev.cellbio.18.040202.112133. Epub 2002 Apr 2. PMID: 12142287.

- 5- Blundell MP, Worth A, Bouma G, Thrasher AJ. The Wiskott-Aldrich syndrome: The actin cytoskeleton and immune cell function. *Dis Markers*. 2010;29(3-4):157-75. doi: 10.3233/DMA-2010-0735. PMID: 21178275; PMCID: PMC3835520.
- 6- Malinova D, Fritzsche M, Nowosad CR, Armer H, Munro PM, Blundell MP, Charas G, Tolar P, Bouma G, Thrasher AJ. WASp-dependent actin cytoskeleton stability at the dendritic cell immunological synapse is required for extensive, functional T cell contacts. *J Leukoc Biol*. 2016 May;99(5):699-710. doi: 10.1189/jlb.2A0215-050RR. Epub 2015 Nov 20. PMID: 26590149; PMCID: PMC5404712.
- 7- Dupré L, Aiuti A, Trifari S, Martino S, Saracco P, Bordignon C, Roncarolo MG. Wiskott-Aldrich syndrome protein regulates lipid raft dynamics during immunological synapse formation. *Immunity*. 2002 Aug;17(2):157-66. doi: 10.1016/s1074-7613(02)00360-6. PMID: 12196287.
- 8- Meyer-Bahlburg A, Becker-Herman S, Humblet-Baron S, Khim S, Weber M, Bouma G, Thrasher AJ, Batista FD, Rawlings DJ. Wiskott-Aldrich syndrome protein deficiency in B cells results in impaired peripheral homeostasis. *Blood*. 2008 Nov 15;112(10):4158-69. doi: 10.1182/blood-2008-02-140814. Epub 2008 Aug 7. PMID: 18687984; PMCID: PMC2582000.
- 9- Westerberg LS, de la Fuente MA, Wermeling F, Ochs HD, Karlsson MC, Snapper SB, Notarangelo LD. WASP confers selective advantage for specific hematopoietic cell populations and serves a unique role in marginal zone B-cell homeostasis and function. *Blood*. 2008 Nov 15;112(10):4139-47. doi: 10.1182/blood-2008-02-140715. Epub 2008 Sep 4. PMID: 18772454; PMCID: PMC2581999.
- 10- Rengan R, Ochs HD, Sweet LI, Keil ML, Gunning WT, Lachant NA, Boxer LA, Omann GM. Actin cytoskeletal function is spared, but apoptosis is increased, in WAS patient hematopoietic cells. *Blood*. 2000 Feb 15;95(4):1283-92. PMID: 10666201.
- 11- Orange JS, Ramesh N, Remold-O'Donnell E, Sasahara Y, Koopman L, Byrne M, Bonilla FA, Rosen FS, Geha RS, Strominger JL. Wiskott-Aldrich syndrome protein is required for NK cell cytotoxicity and colocalizes with actin to NK cell-activating immunologic synapses. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2002 Aug 20;99(17):11351-6. doi: 10.1073/pnas.162376099. Epub 2002 Aug 12. PMID: 12177428; PMCID: PMC123260.
- 12- Gismondi A, Cifaldi L, Mazza C, Giliani S, Parolini S, Morrone S, Jacobelli J, Bandiera E, Notarangelo L, Santoni A. Impaired natural and CD16-mediated NK cell cytotoxicity in patients with WAS and XLT: ability of IL-2 to correct NK cell functional defect. *Blood*. 2004 Jul 15;104(2):436-43. doi: 10.1182/blood-2003-07-2621. Epub 2004 Mar 4. PMID: 15001467.
- 13- Orange JS, Roy-Ghanta S, Mace EM, Maru S, Rak GD, Sanborn KB, Fasth A, Saltzman R, Paisley A, Monaco-Shawver L, Banerjee PP, Pandey R. IL-2

- induces a WAVE2-dependent pathway for actin reorganization that enables WASp-independent human NK cell function. *J Clin Invest.* 2011 Apr;121(4):1535-48. doi: 10.1172/JCI44862. Epub 2011 Mar 7. PMID: 21383498; PMCID: PMC3069781.
- 14- Locci M, Draghici E, Marangoni F, Bosticardo M, Catucci M, et al. The Wiskott-Aldrich syndrome protein is required for iNKT cell maturation and function. *J Exp Med.* 2009 Apr 13;206(4):735-42. doi: 10.1084/jem.20081773. Epub 2009 Mar 23. PMID: 19307326; PMCID: PMC2715111.
 - 15- Maillard MH, Cotta-de-Almeida V, Takeshima F, Nguyen DD, Michetti P, Nagler C, Bhan AK, Snapper SB. The Wiskott-Aldrich syndrome protein is required for the function of CD4(+)CD25(+)Foxp3(+) regulatory T cells. *J Exp Med.* 2007 Feb 19;204(2):381-91. doi: 10.1084/jem.20061338. Epub 2007 Feb 12. PMID: 17296786; PMCID: PMC2118715.
 - 16- Humblet-Baron S, Sather B, Anover S, Becker-Herman S, Kasproicz DJ, Khim S, et al. Wiskott-Aldrich syndrome protein is required for regulatory T cell homeostasis. *J Clin Invest.* 2007 Feb;117(2):407-18. doi: 10.1172/JCI29539. Epub 2007 Jan 11. PMID: 17218989; PMCID: PMC1764857.
 - 17- Maillard MH, Cotta-de-Almeida V, Takeshima F, Nguyen DD, Michetti P, Nagler C, Bhan AK, Snapper SB. The Wiskott-Aldrich syndrome protein is required for the function of CD4(+)CD25(+)Foxp3(+) regulatory T cells. *J Exp Med.* 2007 Feb 19;204(2):381-91. doi: 10.1084/jem.20061338. Epub 2007 Feb 12. PMID: 17296786; PMCID: PMC2118715.
 - 18- Burns S, Thrasher AJ, Blundell MP, Machesky L, Jones GE. Configuration of human dendritic cell cytoskeleton by Rho GTPases, the WAS protein, and differentiation. *Blood.* 2001 Aug 15;98(4):1142-9. doi: 10.1182/blood.v98.4.1142. PMID: 11493463.
 - 19- Zicha D, Allen WE, Brickell PM, Kinnon C, Dunn GA, Jones GE, Thrasher AJ. Chemotaxis of macrophages is abolished in the Wiskott-Aldrich syndrome. *Br J Haematol.* 1998 Jun;101(4):659-65. doi: 10.1046/j.1365-2141.1998.00767.x. PMID: 9674738.
 - 20- Ochs HD, Slichter SJ, Harker LA, Von Behrens WE, Clark RA, Wedgwood RJ. The Wiskott-Aldrich syndrome: studies of lymphocytes, granulocytes, and platelets. *Blood.* 1980 Feb;55(2):243-52. PMID: 6444359.
 - 21- Kolhatkar NS, Brahmandam A, Thouvenel CD, Becker-Herman S, Jacobs HM, Schwartz MA, et al. Altered BCR and TLR signals promote enhanced positive selection of autoreactive transitional B cells in Wiskott-Aldrich syndrome. *J Exp Med.* 2015 Sep 21;212(10):1663-77. doi: 10.1084/jem.20150585. Epub 2015 Sep 14. PMID: 26371186; PMCID: PMC4577851.
 - 22- Crestani E, Volpi S, Candotti F, Giliani S, Notarangelo LD, Chu J, Aldave Becerra JC, et al. Broad spectrum of autoantibodies in patients with Wiskott-Aldrich

- syndrome and X-linked thrombocytopenia. *J Allergy Clin Immunol*. 2015 Nov;136(5):1401-4.e1-3. doi: 10.1016/j.jaci.2015.08.010. Epub 2015 Sep 26. PMID: 26409660; PMCID: PMC4640933.
- 23- Leverrier Y, Lorenzi R, Blundell MP, Brickell P, Kinnon C, Ridley AJ, Thrasher AJ. Cutting edge: the Wiskott-Aldrich syndrome protein is required for efficient phagocytosis of apoptotic cells. *J Immunol*. 2001 Apr 15;166(8):4831-4. doi: 10.4049/jimmunol.166.8.4831. PMID: 11290758.
 - 24- Devriendt K, Kim AS, Mathijs G, Frints SG, Schwartz M, et al. Constitutively activating mutation in WASP causes X-linked severe congenital neutropenia. *Nat Genet*. 2001 Mar;27(3):313-7. doi: 10.1038/85886. PMID: 11242115.
 - 25- Derry JM, Ochs HD, Francke U. Isolation of a novel gene mutated in Wiskott-Aldrich syndrome. *Cell*. 1994 Dec 2;79(5):following 922. Erratum for: *Cell*. 1994 Aug 26;78(4):635-44. doi: 10.1016/0092-8674(94)90528-2. PMID: 8001129.
 - 26- Jin Y, Mazza C, Christie JR, Giliani S, Fiorini M, Mella P, Gandellini F, et al. Mutations of the Wiskott-Aldrich Syndrome Protein (WASP): hotspots, effect on transcription, and translation and phenotype/genotype correlation. *Blood*. 2004 Dec 15;104(13):4010-9. doi: 10.1182/blood-2003-05-1592. Epub 2004 Jul 29. PMID: 15284122.
 - 27- Imai K, Morio T, Zhu Y, Jin Y, Itoh S, Kajiwarra M, et al. Clinical course of patients with WASP gene mutations. *Blood*. 2004 Jan 15;103(2):456-64. doi: 10.1182/blood-2003-05-1480. Epub 2003 Sep 11. PMID: 12969986.
 - 28- Villa A, Notarangelo L, Macchi P, Mantuano E, Cavagni G, Brugnani D, Strina D, et al. X-linked thrombocytopenia and Wiskott-Aldrich syndrome are allelic diseases with mutations in the WASP gene. *Nat Genet*. 1995 Apr;9(4):414-7. doi: 10.1038/ng0495-414. PMID: 7795648.
 - 29- Baker Dh, Parmer Ea, Wolff Ja. Roentgen manifestation of the Aldrich syndrome. *Am J Roentgenol Radium Ther Nucl Med*. 1962 Sep;88:458-65. PMID: 13864132.
 - 30- Sullivan KE, Mullen CA, Blaese RM, Winkelstein JA. A multiinstitutional survey of the Wiskott-Aldrich syndrome. *J Pediatr*. 1994 Dec;125(6 Pt 1):876-85. doi: 10.1016/s0022-3476(05)82002-5. PMID: 7996359.
 - 31- Parolini O, Ressmann G, Haas OA, Pawlowsky J, Gadner H, Knapp W, Holter W. X-linked Wiskott-Aldrich syndrome in a girl. *N Engl J Med*. 1998 Jan 29;338(5):291-5. doi: 10.1056/NEJM199801293380504. PMID: 9445409.
 - 32- Boonyawat B, Dhanraj S, Al Abbas F, Zlateska B, Grunenbaum E, Roifman CM, et al. Combined de-novo mutation and non-random X-chromosome inactivation causing Wiskott-Aldrich syndrome in a female with thrombocytopenia. *J Clin Immunol*. 2013 Oct;33(7):1150-5. doi: 10.1007/s10875-013-9927-9. Epub 2013 Aug 14. PMID: 23943155.

- 33- Mahlaoui N, Pellier I, Mignot C, Jais JP, Bilhou-Nabéra C, Moshous D, Neven B, et al. Characteristics and outcome of early-onset, severe forms of Wiskott-Aldrich syndrome. *Blood*. 2013 Feb 28;121(9):1510-6. doi: 10.1182/blood-2012-08-448118. Epub 2012 Dec 20. PMID: 23264593.
- 34- Mullen CA, Anderson KD, Blaese RM. Splenectomy and/or bone marrow transplantation in the management of the Wiskott-Aldrich syndrome: long-term follow-up of 62 cases. *Blood*. 1993 Nov 15;82(10):2961-6. PMID: 8219187.
- 35- Sullivan KE, Mullen CA, Blaese RM, Winkelstein JA. A multiinstitutional survey of the Wiskott-Aldrich syndrome. *J Pediatr*. 1994 Dec;125(6 Pt 1):876-85. doi: 10.1016/s0022-3476(05)82002-5. PMID: 7996359.
- 36- Albert MH, Notarangelo LD, Ochs HD. Clinical spectrum, pathophysiology and treatment of the Wiskott-Aldrich syndrome. *Curr Opin Hematol*. 2011 Jan;18(1):42-8. doi: 10.1097/MOH.0b013e32834114bc. PMID: 21076297.
- 37- Dupuis-Girod S, Medioni J, Haddad E, Quartier P, Cavazzana-Calvo M, et al. Autoimmunity in Wiskott-Aldrich syndrome: risk factors, clinical features, and outcome in a single-center cohort of 55 patients. *Pediatrics*. 2003 May;111(5 Pt 1):e622-7. doi: 10.1542/peds.111.5.e622. PMID: 12728121.
- 38- Candotti F. Clinical Manifestations and Pathophysiological Mechanisms of the Wiskott-Aldrich Syndrome. *J Clin Immunol*. 2018 Jan;38(1):13-27. doi: 10.1007/s10875-017-0453-z. Epub 2017 Oct 30. PMID: 29086100.
- 39- Blaese RM, Strober W, Brown RS, Waldmann TA. The Wiskott-Aldrich syndrome. A disorder with a possible defect in antigen processing or recognition. *Lancet*. 1968 May 18;1(7551):1056-61. doi: 10.1016/s0140-6736(68)91411-6. PMID: 4172469.
- 40- Ozcan E, Notarangelo LD, Geha RS. Primary immune deficiencies with aberrant IgE production. *J Allergy Clin Immunol*. 2008 Dec;122(6):1054-62; quiz 1063-4. doi: 10.1016/j.jaci.2008.10.023. PMID: 19084106.
- 41- Blaese RM, Strober W, Levy AL, Waldmann TA. Hypercatabolism of IgG, IgA, IgM, and albumin in the Wiskott-Aldrich syndrome. A unique disorder of serum protein metabolism. *J Clin Invest*. 1971 Nov;50(11):2331-8. doi: 10.1172/JCI106731. PMID: 5096517; PMCID: PMC292175.
- 42- Mantadakis E, Sawalle-Belohradsky J, Tzanoudaki M, Kanariou M, Chatzimichael A, Albert MH. X-linked thrombocytopenia in three males with normal sized platelets due to novel WAS gene mutations. *Pediatr Blood Cancer*. 2014 Dec;61(12):2305-6. doi: 10.1002/pbc.25196. Epub 2014 Aug 23. PMID: 25154619.
- 43- Bastida JM, Del Rey M, Revilla N, Benito R, Perez-Andrés Met al. Wiskott-Aldrich syndrome in a child presenting with macrothrombocytopenia. *Platelets*. 2017 Jun;28(4):417-420. doi: 10.1080/09537104.2016.1246715. Epub 2016 Nov 25. PMID: 27885891.

- 44- Fathi M, Shahraki H, Sharif Rahmani E, Rahimi H, Omidi P, Darvishi S, et al. Whole Exome Sequencing of an X-linked Thrombocytopenia Patient with Normal Sized Platelets. *Avicenna J Med Biotechnol.* 2019 Jul-Sep;11(3):253-258. PMID: 31379999; PMCID: PMC6626504.
- 45- Lanzi G, Moratto D, Vairo D, Masneri S, Delmonte O, Paganini T, et al. A novel primary human immunodeficiency due to deficiency in the WASP-interacting protein WIP. *J Exp Med.* 2012 Jan 16;209(1):29-34. doi: 10.1084/jem.20110896. Epub 2012 Jan 9. PMID: 22231303; PMCID: PMC3260865.
- 46- Al-Mousa H, Hawwari A, Al-Ghonaïum A, Al-Saud B, Al-Dhekri H, Al-Muhsen S, et al. Hematopoietic stem cell transplantation corrects WIP deficiency. *J Allergy Clin Immunol.* 2017 Mar;139(3):1039-1040.e4. doi: 10.1016/j.jaci.2016.08.036. Epub 2016 Oct 11. PMID: 27742395.
- 47- Lutskiy MI, Sasahara Y, Kenney DM, Rosen FS, Remold-O'Donnell E. Wiskott-Aldrich syndrome in a female. *Blood.* 2002 Oct 15;100(8):2763-8. doi: 10.1182/blood-2002-02-0388. PMID: 12351383.
- 48- Giliani S, Fiorini M, Mella P, Candotti F, Schumacher RF, Wengler GS, et al. Prenatal molecular diagnosis of Wiskott-Aldrich syndrome by direct mutation analysis. *Prenat Diagn.* 1999 Jan;19(1):36-40. PMID: 10073904.
- 49- Gabelli M, Marzollo A, Notarangelo LD, Basso G, Putti MC. Eltrombopag use in a patient with Wiskott-Aldrich syndrome. *Pediatr Blood Cancer.* 2017 Dec;64(12). doi: 10.1002/pbc.26692. Epub 2017 Jun 23. PMID: 28643468.
- 50- Burroughs LM, Petrovic A, Brazauskas R, Liu X, Griffith LM, Ochs HD, et al. Excellent outcomes following hematopoietic cell transplantation for Wiskott-Aldrich syndrome: a PIDTC report. *Blood.* 2020 Jun 4;135(23):2094-2105. doi: 10.1182/blood.2019002939. PMID: 32268350; PMCID: PMC7273831.
- 51- Shekhovtsova Z, Bonfim C, Ruggeri A, Nichele S, Page K, AlSeraihy A, Barriga F, A risk factor analysis of outcomes after unrelated cord blood transplantation for children with Wiskott-Aldrich syndrome. *Haematologica.* 2017 Jun;102(6):1112-1119. doi: 10.3324/haematol.2016.158808. Epub 2017 Mar 2. PMID: 28255019; PMCID: PMC5451344.
- 52- Elfeky RA, Furtado-Silva JM, Chiesa R, Rao K, Amrolia P, Lucchini G, et al. One hundred percent survival after transplantation of 34 patients with Wiskott-Aldrich syndrome over 20 years. *J Allergy Clin Immunol.* 2018 Nov;142(5):1654-1656.e7. doi: 10.1016/j.jaci.2018.06.042. Epub 2018 Jul 25. PMID: 30055182.
- 53- Albert MH, Bittner TC, Nonoyama S, Notarangelo LD, Burns S, Imai K, et al. X-linked thrombocytopenia (XLT) due to WAS mutations: clinical characteristics, long-term outcome, and treatment options. *Blood.* 2010 Apr

22;115(16):3231-8. doi: 10.1182/blood-2009-09-239087. Epub 2010 Feb 19. PMID: 20173115.

- 54- Mallhi KK, Petrovic A, Ochs HD. Hematopoietic Stem Cell Therapy for Wiskott-Aldrich Syndrome: Improved Outcome and Quality of Life. *J Blood Med*. 2021 Jun 11;12:435-447. doi: 10.2147/JBM.S232650. PMID: 34149291; PMCID: PMC8206065.

Resource

3. European Milk Bank Association. <https://europeanmilkbanking.com/>.
- Aydemir H. Anne sütü bankaları. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;1(3):186-193. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ahievransaglik/issue/66206/929662>.
- Aygör H, Dündükcü FT. Hemşirelik öğrencilerinin, anne sütü bankacılığı hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;1(1):1-12. EISSN: 2687-5403.
- Beyarslan M, Yücel AS. Sporcularda anne sütü kullanımı ve anne sütü bankaları. *Beslenme ve Obezite*. Yaman Ç (Editör). Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları. İstanbul, 2019;p.140-159. E-ISBN: 978-605-7594-08-2
- Bolat F, Uslu S, Bolat G, Bülbül A, Arslan S, Çelik M, Cömert s, Nuhoglu A. İlk altı ayda anne sütü ile beslenmeye etki eden faktörler. *Çocuk Dergisi*. 2011;11(1): 5-13. Doi:10.5222/j.child.2011.005.
- Cangöl E, Şahin N. Emzirmeyi etkileyen faktörler ve emzirme danışmanlığı (factors affecting breastfeeding and breastfeeding counselling) . *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2014;45(3):100-105. Doi:10.16948/zktb.80388. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zktipb/issue/22040/236674>.
- Çataloluk A, Alparslan Ö. Investigation of midwifery students' knowledge, opinions and religious attitudes about breast milk banking. *Journal of Contemporary Medicine*. 2021;11(1):62-68. Doi: 10.16899/jcm.645964
- Ekşioğlu A, Yeşil Y, Turfan EÇ. Annelerin süt bankası hakkındaki görüşleri: İzmir örneği. *Türk Pediatri Arşivi*. 2015;50(2):83-89.
- Gümüş AB, Yardımcı H. Bütün yönleri ile anne sütü bankacılığı. *Lokman Hekim Dergisi*. 2021; 11 (2): 212-222. Doi: 10.31020/mutftd.830954. e-ISSN: 1309-8004, ISSN 1309-761X
- Kabasakal E, Bozkurt Ö. Türkiye'de anne sütü merkezi girişimlerinin değerlendirilmesi ve sistem önerisi. *Journal of Contemporary Medicine*. 2019;9(4):417-423. Doi: 10.16899/jcm.563568.

- Kadıoğlu M, Şahin NH. Anne sütü başışı: Türkiye’deki durum. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi. 2015;1(2):102-114. Doi: 10.17681/hsp.26034. <https://doi.org/10.17681/hsp.26034>.
- Karacan E. Emziren Annelerin Anne Sütü Bankacılığına İlişkin İnanç ve Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Danışman; Prof. Dr. Zeynep Güngörmüş. 2023, Gaziantep
- Keskindemirci G. Anne sütü bankacılığı. Osmangazi Tıp Dergisi. 2020;30-34. Doi: 10.20515/otd.681523
- Kuluçtu A, Özerdoğan N. Anne sütü bankası. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2017;4(2):593-596. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cbusbed/issue/30032/324253>.
- Yazıcı B. Emziren annelerin emzirmenin önemi ve anne sütü hakkındaki bilgilerinin değerlendirilmesi. Klinik Tıp Pediatri Dergisi. 2017;9(6):47-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktpd/issue/47788/603778>.

References

- D'Antonio, F., Pagani, G., Buca, D., & Khalil, A. (2023). Monkeypox infection in pregnancy: a systematic review and metaanalysis. American journal of obstetrics & gynecology MFM, 5(1), 100747. <https://doi.org/10.1016/j.ajogmf.2022.100747>
- Mitjà, O., Ogoina, D., Titanji, B. K., Galvan, C., Muyembe, J. J., Marks, M., & Orkin, C. M. (2023). Monkeypox. The Lancet, 401(10370), 60-74. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(22\)02075-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(22)02075-X/fulltext)
- Yan, K., Tang, L. K., Xiao, F. F., Zhang, P., Lu, C. M., Hu, L. Y., ... & Zhou, W. H. (2023). Monkeypox and the perinatal period: what does maternal–fetal medicine need to know?. World Journal of Pediatrics, 19(3), 213-223. <https://doi.org/10.1007/s12519-022-00630-5>
- Dashraath, P., Nielsen-Saines, K., Rimoim, A., Mattar, C. N., Panchaud, A., & Baud, D. (2022). Monkeypox in pregnancy: virology, clinical presentation, and obstetric management. American journal of obstetrics and gynecology, 227(6), 849-861. <https://doi.org/10.1016/j.ajog.2022.08.017>
- Nedir, M. Ç. H., & Bulaşır, M. Ç. H. N. (2024). Gebelikte Mpox (M Çiçeği) Hastalığı Bilgilendirme Belgesi. Erişim adresi: <https://tmftp.org/uploads/gebelikte-mpox-m-cicegi-hastaligi-bilgilendirme-belgesi.pdf> Erişim tarihi: 20.09.2024
- Gupta, A. K., Talukder, M., Rosen, T., & Piguet, V. (2023). Differential diagnosis, prevention, and treatment of mpox (monkeypox): a review for dermatologists. American Journal of Clinical Dermatology, 24(4), 541-556. <https://doi.org/10.1007/s40257-023-00778-4>

- Huhn, G. D., Bauer, A. M., Yorita, K., Graham, M. B., Sejvar, J., Likos, A., ... & Kuehnert, M. J. (2005). Clinical characteristics of human monkeypox, and risk factors for severe disease. *Clinical infectious diseases*, 41(12), 1742-1751. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1086/498115>
- Schwartz, D. A., Ha, S., Dashraath, P., Baud, D., Pittman, P. R., & Adams Waldorf, K. M. (2023). Mpox Virus in Pregnancy, the Placenta, and Newborn: An Emerging Poxvirus With Similarities to Smallpox and Other Orthopoxvirus Agents Causing Maternal and Fetal Disease. *Archives of Pathology & Laboratory Medicine*, 147(7), 746-757. Erişim adresi: <https://doi.org/10.5858/arpa.2022-0520-SA>
- Pittman, P. R., Martin, J. W., Kingebeni, P. M., Tamfum, J. J. M., Mwema, G., Wan, Q., ... & Kole Human Mpox Infection Study Group. (2023). Clinical characterization and placental pathology of mpox infection in hospitalized patients in the Democratic Republic of the Congo. *PLoS neglected tropical diseases*, 17(4), e0010384.
- Yinka-Ogunleye, A., Aruna, O., Dalhat, M., Ogoina, D., McCollum, A., Disu, Y., ... & Satheshkumar, P. S. (2019). Outbreak of human monkeypox in Nigeria in 2017–18: a clinical and epidemiological report. *The Lancet Infectious Diseases*, 19(8), 872-879. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(19\)30294-4](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(19)30294-4)
- Ogoina, D., Iroezindu, M., James, H. I., Oladokun, R., Yinka-Ogunleye, A., Wakama, P., ... & Ihekweazu, C. (2020). Clinical course and outcome of human monkeypox in Nigeria. *Clinical Infectious Diseases*, 71(8), e210-e214. <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa143>
- Schwartz, D. A., & Pittman, P. R. (2023). Mpox (monkeypox) in pregnancy: viral clade differences and their associations with varying obstetrical and fetal outcomes. *Viruses*, 15(8), 1649. <https://doi.org/10.3390/v15081649>
- Velázquez-Cervantes, M. A., Ulloa-Aguilar, J. M., & León-Juárez, M. (2023). Mpox and pregnancy: A neglected disease and its impact on perinatal health. *Revista Clínica Española (English Edition)*, 223(1), 32-39. <https://doi.org/10.1016/j.rceng.2022.09.002>
- Dashraath, P., Nielsen-Saines, K., Mattar, C., Musso, D., Tambyah, P., & Baud, D. (2022). Guidelines for pregnant individuals with monkeypox virus exposure. *The Lancet*, 400(10345), 21-22.
- Unutkan, A., & Yangın, H. B. (2016). Üniversite öğrencilerinin human papilloma virus aşısına ilişkin bilgi ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(2), 151-158.
- Unutkan, A., Güçlü S. (2021). Covid 19 Pandemisinin Aile İçi Şiddet Üzerindeki Etkileri. *Güncel Gelişmeler Işığında Dahili Bilimler II*. Iksad Publications, Ankara.

Elem E., Unutkan, A. (2021). Gençlerde Cinsel Sağlık/ Üreme Sağlığı Ve Eğitimin Önemi. Gençlik ve Eğitim Çerçevesinde Güncel Araştırmalar. Iksad Publications, Ankara.

References

Schechter LE, Ring RH, Beyer CE, et al. Innovative approaches for the development of antidepressant drugs: current and future strategies. *NeuroRx* 2005; 2: 590-611.

Merikangas KR, Nakamura EF, Kessler RC. Epidemiology of mental disorders in children and adolescents. *Dialogues Clin Neurosci* 2009; 11: 7-20.

Mlyniec K, Trojan E, Slusarczyk J, et al. Immune malfunction in the GPR39 zinc receptor of knockout mice: Its relationship to depressive disorder. *J Neuroimmunol* 2016; 291: 11-7.

Zhang XF, Wu L, Wan DJ, et al. Evaluation of the efficacy and safety of vilazodone for treating major depressive disorder. *Neuropsychiatr Dis Treat* 2015; 11: 1957-65.

Meeker AS, Herink MC, Haxby DG, Hartung DM. The safety and efficacy of vortioxetine for acute treatment of major depressive disorder: a systematic review and meta-analysis. *Syst Rev* 2015; 4: 21.

Asnis GM, Henderson MA. Levomilnacipran for the treatment of major depressive disorder: a review. *Neuropsychiatr Dis Treat* 2015; 11: 125-35.

Bull SA, Hunkeler EM, Lee JY, et al. Discontinuing or switching selective serotonin-reuptake inhibitors. *Ann Pharmacother* 2002; 36: 578-84.

Akhondzadeh S, Kashani L, Fotouhi A, et al. Comparison of *Lavandula angustifolia* Mill. tincture and imipramine in the treatment of mild to moderate depression: a double-blind, randomized trial. *Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry* 2003; 27: 123-27.

Qin XS, Jin KH, Ding BK, Xie SF, Ma H. Effects of extract of *Ginkgo biloba* with venlafaxine on brain injury in a rat model of depression. *Chin Med J (Engl)* 2005; 118: 391-97. **References**

Aghaei, M. H., Ebadi, A., Aliakbari, F., Vafadar, Z. 2020. "The effectiveness of crisis management education based on inter-professional approach on military nurses' ability to confront with crisis", *J Military Med*, 22(1), 54–63.

Al Harthi, M., Al Thobaity, A., Al Ahmari, W., Almalki, M. 2020. "Challenges for nurses in disaster management: a scoping review", *Risk Manag. Healthc. Policy*, 13, 2627.

Bagriacik, E., Aydın, N., Dal Yılmaz, Ü. 2022. "Students' opinions regarding the use of simulation in nursing education", *Journal of Academic Research in Nursing*, 8(2), 63–70.

- Bryant, K., Aebbersold, M. L., Jeffries, P. R., Kardong-Edgren, S. 2020. "Innovations in simulation: Nursing leaders' exchange of best practices", *Clinical Simulation in Nursing*, 41, 33–40.
- Bulbul, E. 2021. "Assesment of nursing students' self-efficiency in disaster response", *Emerg Aid Disaster Science*, 1(2), 45–9.
- Cant, R. P., Cooper, S. J. 2017. "The value of simulation-based learning in pre-licensure nurse education: A state-of-the-art review and meta-analysis", *Nurse Education in Practice*, 27, 45–62.
- Cariaso, J. S., Hultgren, M., Browder, B. A., Chen, J. L. 2021. "Nurse leaders' knowledge and confidence managing disasters in the acute care setting", *Nurs Adm Q*, 45(2), 142–51.
- Chiang, H. H., Ting, C. W., Chao, E., Chen, K. J. 2020. "Using tabletop exercises to evaluate nurses' clinical performance of hazardous materials disaster management: A cross-sectional study", *Nurse Education Today*, 87, 104358.
- Clare, J., Donna Marie, B., Raegan, Q. 2023. "An unfolding tabletop simulation training exercise on disaster planning for nursing students". *Nurse Educator*, 48(1), 21–4.
- Demirtas, H., Altuntas, S. 2023. "Nurses' competence levels in disaster nursing management in Turkey: A comparative cross-sectional study", *International Nursing Review*, Online ahead of print.
- Eid-Heberle, K., Burt, S. 2023. "Disaster education in the nursing curriculum: embracing the past, learning from the present, preparing for the future", *Journal of Radiology Nursing*, 42(2), 155–61.
- Erdogan, O. 2018. "Disaster nursing education". *Disaster Nursing*. Editor: Oztekin, S. D. Ankara: Turkey Clinics.
- Erkin, Ö., Konakci, G., Arkan, G. 2023. "The effect of disaster nursing course on nursing students' perceptions of disaster awareness, preparedness, response self-efficacy", *Journal of Disaster and Risk*, 6(4), 1234–46.
- Firouzkouhi, M., Kako, M., Abdollahimohammad, A., Balouchi, A., Farzi, J. 2021. "Nurses' roles in nursing disaster model: a systematic scoping review", *Iran J Public Health*, 50(5), 879–87.
- Hammad, K. S., Arbon, P., Gebbie, K., Hutton, A. 2018. "Why a disaster is not just normal business ramped up: disaster response among ED nurses", *Australasian Emerg Care*, 21(1), 36–41.
- Huh, S. S., Kang, H. Y. 2019. "Effects of an educational program on disaster nursing competency", *Public Health Nursing*, 36(1), 28–35.
- Hwang, W. J., Lee, J. 2021. "Effectiveness of the infectious disease (COVID-19) simulation module program on nursing students: Disaster nursing scenarios", *Journal of Korean Academy of Nursing*, 51(6), 648–60.

- International Council of Nurses (ICN). 2019. Core Competencies in Disaster Nursing, Version 2.0. Geneva: Switzerland.
- Ituma, O. W., Ranse, J., Bail, K., Hutton, A. 2021. Disaster education for Australian nursing students: an integrative review of published literature to inform curricula. Collegian. Reprints.
- Jennings-Sanders, A. 2004. "Teaching disaster nursing by utilizing the Jennings Disaster Nursing Management Model", *Nurse Education in Practice*, 4(1), 69–76.
- Kalanlar, B. 2018. "Effects of disaster nursing education on nursing students' knowledge and preparedness for disasters", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 28, 475–80.
- Kalanlar, B., Kubilay, G. 2015. "Disaster Nursing Education and Roles of Disaster-Nurse in Pre-Disaster", *E-Journal of Dokuz Eylul University Nursing Faculty*, 8(2), 77–85.
- Kamanyire, J. K., Wesonga, R., Achora, S., Labrague, L. L., Malik, A., Alshaqsi, S., Alhabsi, J. A. S. 2021. "Nursing students' perceived disaster preparedness and response: Pilot study in Oman", *Sultan Qaboos University Medical Journal*, 21(4), 621–5.
- Kim, E. 2018. "Effect of simulation-based emergency cardiac arrest education on nursing students' self-efficacy and critical thinking skills: Roleplay versus lecture", *Nurse Education Today*, 61, 258–63.
- Kim, J., Lee, O. 2020. "Effects of a simulation-based education program for nursing students responding to mass casualty incidents: A pre-post intervention study", *Nurse Education Today*, 85, 104297.
- Koca, B., Arkan, G. 2020. "The effect of the disaster management training program among nursing students". *Public Health Nurs.*, 37(5), 769–77.
- Labrague, L. J., De los Santos, J. A. A., Fronda, D. C. 2021. "Perceived COVID- 19-associated discrimination, mental health and professional- turnover intention among frontline clinical nurses: The mediating role of resilience", *International Journal of Mental Health Nursing*, 30(6), 1674–83.
- Loke, A. Y., Guo, C., Molassiotis, A. 2021. "Development of disaster nursing education and training programs in the past 20 years (2000-2019): a systematic review", *Nurse Educ. Today*, 99.
- Noureldin, Y. A., Lee, J. Y., McDougall, E. M., Sweet, R. M. 2018. "Competency-based training and simulation: making a "valid" argument", *J Endourol*, 32(2), 84–93.
- Pourvakhshoori, N., Norouzi, K., Ahmadi, F., Hosseini, M., Khankeh, H. 2017. "Nurse in limbo: A qualitative study of nursing in disasters in Iranian context", *PLoS One*, 31, 12(7), e0181314.

- Righi, E., Lauriola, P., Ghinoi, A., Giovannetti, E., Soldati, M. 2021. "Disaster risk reduction and interdisciplinary education and training", *Progress in Disaster Science*, 10, 100165.
- Rueda-Medina, B., Reina-Cabello, J. C., Buendía-Castro, M., Aguilar-Ferrándiz, M. E., Gil-Gutiérrez, R., Tapia-Haro, R. M., Casas-Barragán, A., Correa-Rodríguez, M. 2024. "Effectiveness of video-assisted debriefing versus oral debriefing in simulation-based interdisciplinary health professions education: A randomized trial", *Nurse Educational in Practice*, 75, 103901.
- Said, N. B., Chiang, V. C. 2020. "The knowledge, skill competencies, and psychological preparedness of nurses for disasters: a systematic review", *Int Emerg Nurs*, 48:100806.
- Saleem, M., Khan, Z. 2023. "Healthcare simulation: an effective way of learning in health care", *Pak J Med Sci*, 39(4), 1185–90.
- Sawalha, I. H. 2020. "A contemporary perspective on the disaster management cycle", *Foresight*, 22, 469–82.
- Soltani Goki, F., Farahmandnia, H., Sabzi, A., Taskiran Eskici, G., Farokhzadian, J. 2023. "Iranian nurses' perceptions of core competencies required for disaster risk management", *BMC Emerg Med*, 23(1), 1–8.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (SB). 2010. Hemşirelik Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100308-4.htm>, Erişim tarihi: 20.09.2023
- The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). 2020. "Hazards Everywhere. World Disasters Report 2020". https://Media.Ifrc.Org/Ifrc/Wpcontent/Uploads/2020/11/IFRC_Wdr2020/20201113_Worlddisasters_2.Pdf Son erişim tarihi: 22 Ocak 2024.
- Torani, S., Majd, P. M., Maroufi, S. S., Dowlati, M., Sheikhi, R. A. 2019. "The importance of education on disasters and emergencies: A review article", *J Educ Health Promot*, 8, 85.
- Wong, D., Hutton, A., Ledger, K., Lommerse, L., Ruler, A. 2023. "The critical role of nurses and midwives in disasters", *Prehospital and Disaster Medicine*, 38(S1), 91.
- Veenema, T. G., Griffin, A., Gable, A. R., MacIntyre, L., Simons, R. N., Couig, M. P., Walsh, J. J. Jr, Lavin, R. P., Dobalian, A., Larson, E. 2016. "Nurses as leaders in disaster preparedness and response--a call to action", *J Nurs Scholarsh*, 48(2), 187–200.
- Zarifsanaiey, N., Amini, M., Saadat, F. 2016. "A comparison of educational strategies for the acquisition of nursing student's performance and critical thinking: simulation-based training vs. integrated training (simulation and critical thinking strategies)", *BMC Medical Education*, 16(1), 294.

- Fiebich BL, Knorle R, Appel K, Kammeler T, Weiss G. Pharmacological studies in an herbal drug combination of St. John's Wort (*Hypericum perforatum*) and passion flower (*Passiflora incarnata*): in vitro and in vivo evidence of synergy between *Hypericum* and *Passiflora* in antidepressant pharmacological models. *Fitoterapia* 2011; 82: 474-80.
- Baytop T. Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi. İstanbul Üniversitesi Yayınları 1984; 3255: 194-95.
- Sezik E, Aslan M, Yesilada E, Ito S. Hypoglycaemic activity of *Gentiana olivieri* and isolation of the active constituent through bioassay-directed fractionation techniques. *Life Sci* 2005; 76: 1223-38.
- Sakar M, Taner M. Fitokimyasal Analizler. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları 1991; 67.
- Porsolt RD, Anton G, Blavet N, Jalfre M. Behavioural despair in rats: a new model sensitive to antidepressant treatments. *Eur J Pharmacol* 1978; 47: 379-91.
- McCarthy MM, Felzenberg E, Robbins A, Pfaff DW, Schwartz-Giblin S. Infusions of diazepam and allopregnanolone into the midbrain central gray facilitate open-field behavior and sexual receptivity in female rats. *Horm Behav* 1995; 29: 279-95.
- Muscat R, Sampson D, Willner P. Dopaminergic mechanism of imipramine action in an animal model of depression. *Biol Psychiatry* 1990; 28: 223-30.
- Bradford MM. A rapid and sensitive method for the quantitation of microgram quantities of protein utilizing the principle of protein-dye binding. *Anal Biochem* 1976; 72: 248-54.
- Kayaalp O. Akılcı tedavi yönünden tıbbi farmakoloji. 13th ed. Ankara: Ertem Publisher; 2012.
- Park SW, Kim YK, Lee JG, et al. Antidepressant-like effects of the traditional Chinese medicine *kami-shoyo-san* in rats. *Psychiatry Clin Neurosci* 2007; 61: 401-06.
- Mao QQ, Ip SP, Ko KM, Tsai SH, Xian YF, Che CT. Effects of peony glycosides on mice exposed to chronic unpredictable stress: further evidence for antidepressant-like activity. *J Ethnopharmacol* 2009; 124: 316-20.
- Renard CE, Dailly E, David DJ, Hascoet M, Bourin M. Monoamine metabolism changes following the mouse forced swimming test but not the tail suspension test. *Fundam Clin Pharmacol* 2003; 17: 449-55.
- Cryan JF, Markou A, Lucki I. Assessing antidepressant activity in rodents: recent developments and future needs. *Trends Pharmacol Sci* 2002; 23: 238-45.

- Castagne V, Moser P, Roux S, Porsolt RD. Rodent models of depression: forced swim and tail suspension behavioral despair tests in rats and mice. *Curr Protoc Neurosci* 2011; 8-10.
- Sherman AD, Sacquitne JL, Petty F. Specificity of the learned helplessness model of depression. *Pharmacol Biochem Behav* 1982; 16: 449-54.
- Kim SH, Han J, Seog DH, et al. Antidepressant effect of Chaihu-Shugan-San extract and its constituents in rat models of depression. *Life Sci* 2005; 76: 1297-1306.
- Stahl SM, Felker A. Monoamine oxidase inhibitors: a modern guide to an unrequited class of antidepressants. *CNS Spectr* 2008; 13: 855-70.
- Stahl SM. Basic psychopharmacology of antidepressants, part 1: Antidepressants have seven distinct mechanisms of action. *J Clin Psychiatry* 1998; 59: 5-14.
- Citova I, Ganzera M, Stuppner H, Solich P. Determination of gentisin, isogentisin, and amarogentin in *Gentiana lutea* L. by capillary electrophoresis. *J Sep Sci* 2008; 31: 195-200.
- Haraguchi H, Tanaka Y, Kabbash A, Fujioka T, Ishizu T, Yagi A. Monoamine oxidase inhibitors from *Gentiana lutea*. *Phytochemistry* 2004; 65: 2255-260.
- Tomic M, Tovilovic G, Butorovic B, et al. Neuropharmacological evaluation of diethylether extract and xanthenes of *Gentiana kochiana*. *Pharmacol Biochem Behav* 2005; 81: 535-42.
- Dhingra D, Bansal Y. Antidepressant-like activity of beta-carotene in unstressed and chronic unpredictable mild stressed mice. *Journal of Functional Foods* 2014; 7: 425-34.
- Bahramsoltani R, Farzaei MH, Farahani MS, Rahimi R. Phytochemical constituents as future antidepressants: a comprehensive review. *Reviews in the Neurosciences* 2015; 26: 699-719.
- Bouayed J, Bohn T. Exogenous antioxidants--Double-edged swords in cellular redox state: Health beneficial effects at physiologic doses versus deleterious effects at high doses. *Oxid Med Cell Longev* 2010; 3: 228-37.
- Takeda H, Tsuji M, Inazu M, et al., Rosmarinic acid and caffeic acid produce antidepressive-like effect in the forced swimming test in mice. *Eur J Pharmacol* 2002; 449: 261-67.
- Zafir A, Ara A, Banu N. In vivo antioxidant status: a putative target of antidepressant action. *Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry* 2009; 33: 220-28.
- Orhan DD, Aslan M, Aktay G, Ergun E, Yesilada E, Ergun F. Evaluation of hepatoprotective effect of *Gentiana olivieri* herbs on subacute administration and isolation of active principle. *Life Sci* 2003; 72: 2273-283.

Ortmann CF, Réus GZ, Ignácio ZM, et al. Enriched Flavonoid Fraction from *Cecropia pachystachya* Trécul Leaves Exerts Antidepressant-like Behavior and Protects Brain Against Oxidative Stress in Rats Subjected to Chronic Mild Stress. *Neurotoxicity Research* 2016; 29: 469-83.

38. Berk A, Yılmaz İ, Abacıoğlu N, et al., Antidepressant effect of *Gentiana olivieri* Griseb. in male rats exposed to chronic mild stress. *Libyan J Med*. 2020; 15: 1-10, <https://doi.org/10.1080/19932820.2020.1725991>

Referanslar

1. M.L. BARR, E.G. BERTRAM, A Morphological Distinction between Neurones of the Male and Female, and the Behaviour of the Nucleolar Satellite during Accelerated Nucleoprotein Synthesis, *Nature* 163 (1949) 676–677. <https://doi.org/10.1038/163676a0>.
2. S. Ohno, W.D. Kaplan, R. Kinoshita, Formation of the sex chromatin by a single X-chromosome in liver cells of *Rattus norvegicus*, *Exp. Cell Res.* 18 (1959) 415–418. [https://doi.org/10.1016/0014-4827\(59\)90031-X](https://doi.org/10.1016/0014-4827(59)90031-X).
3. M.F. LYON, Gene Action in the X-chromosome of the Mouse (*Mus musculus* L.), *Nature* 190 (1961) 372–373. <https://doi.org/10.1038/190372a0>.
4. B. Panning, X-chromosome inactivation: the molecular basis of silencing, *J. Biol.* 7 (2008) 30. <https://doi.org/10.1186/jbiol95>.
5. A.J. Sharp, E. Stathaki, E. Migliavacca, M. Brahmachary, S.B. Montgomery, Y. Dupre, et al., DNA methylation profiles of human active and inactive X chromosomes, *Genome Res.* 21 (2011) 1592–1600. <https://doi.org/10.1101/gr.112680.110>.
6. H. Fang, C.M. Disteché, J.B. Berletch, X Inactivation and Escape: Epigenetic and Structural Features, *Front. Cell Dev. Biol.* 7 (2019). <https://doi.org/10.3389/fcell.2019.00219>.
7. G.F. Kay, G.D. Penny, D. Patel, A. Ashworth, N. Brockdorff, S. Rastan, Expression of Xist during mouse development suggests a role in the initiation of X chromosome inactivation., *Cell* 72 (1993) 171–82. [https://doi.org/10.1016/0092-8674\(93\)90658-d](https://doi.org/10.1016/0092-8674(93)90658-d).
8. W. Mak, T.B. Nesterova, M. de Napoles, R. Appanah, S. Yamanaka, A.P. Otte, et al., Reactivation of the paternal X chromosome in early mouse embryos., *Science* 303 (2004) 666–9. <https://doi.org/10.1126/science.1092674>.
9. I. Okamoto, A.P. Otte, C.D. Allis, D. Reinberg, E. Heard, Epigenetic dynamics of imprinted X inactivation during early mouse development., *Science* 303 (2004) 644–9. <https://doi.org/10.1126/science.1092727>.

10. M.K. Cheng, C.M. Disteché, Silence of the fathers: Early X inactivation, *BioEssays* 26 (2004) 821–824. <https://doi.org/10.1002/bies.20082>.
11. R.S. Hansen, X inactivation-specific methylation of LINE-1 elements by DNMT3B: implications for the Lyon repeat hypothesis., *Hum. Mol. Genet.* 12 (2003) 2559–67. <https://doi.org/10.1093/hmg/ddg268>.
12. B.A. Boggs, P. Cheung, E. Heard, D.L. Spector, A.C. Chinault, C.D. Allis, Differentially methylated forms of histone H3 show unique association patterns with inactive human X chromosomes., *Nat. Genet.* 30 (2002) 73–6. <https://doi.org/10.1038/ng787>.
13. K. Ng, D. Pullirsch, M. Leeb, A. Wutz, Xist and the order of silencing., *EMBO Rep.* 8 (2007) 34–9. <https://doi.org/10.1038/sj.embor.7400871>.
14. B.P. Chadwick, H.F. Willard, A novel chromatin protein, distantly related to histone H2A, is largely excluded from the inactive X chromosome., *J. Cell Biol.* 152 (2001) 375–84. <https://doi.org/10.1083/jcb.152.2.375>.
15. F.O. Fackelmayer, A stable proteinaceous structure in the territory of inactive X chromosomes., *J. Biol. Chem.* 280 (2005) 1720–3. <https://doi.org/10.1074/jbc.C400531200>.
16. C.J. Brown, R.G. Lafreniere, V.E. Powers, G. Sebastio, A. Ballabio, A.L. Pettigrew, et al., Localization of the X inactivation centre on the human X chromosome in Xq13., *Nature* 349 (1991) 82–4. <https://doi.org/10.1038/349082a0>.
17. J. Lee, L.S. Davidow, D. Warshawsky, Tsix, a gene antisense to Xist at the X-inactivation centre, *Nat. Genet.* 21 (1999) 400–404. <https://doi.org/10.1038/7734>.
18. W.H. Brooks, X Chromosome Inactivation and Autoimmunity, *Clin. Rev. Allergy Immunol.* 39 (2010) 20–29. <https://doi.org/10.1007/s12016-009-8167-5>.
19. V. Bolduc, P. Chagnon, S. Provost, M.-P. Dubé, C. Belisle, M. Gingras, et al., No evidence that skewing of X chromosome inactivation patterns is transmitted to offspring in humans., *J. Clin. Invest.* 118 (2008) 333–41. <https://doi.org/10.1172/JCI33166>.
20. R.M. Plenge, B.D. Hendrich, C. Schwartz, J.F. Arena, A. Naumova, C. Sapienza, et al., A promoter mutation in the XIST gene in two unrelated families with skewed X-chromosome inactivation., *Nat. Genet.* 17 (1997) 353–6. <https://doi.org/10.1038/ng1197-353>.
21. L. Carrel, H.F. Willard, X-inactivation profile reveals extensive variability in X-linked gene expression in females, *Nature* 434 (2005) 400–404. <https://doi.org/10.1038/nature03479>.

22. M. Robert L. Nussbaum, M.P.F. (C) Roderick R. McInnes, P. Huntington F. Willard, M.M. Ada Hamosh, Chapter 6: Disorders of the Autosomes and Sex Chromosomes, in: Thompson & Thompson Genet. Med. Clin. Cytogenet. Seventh Ed., 7th ed., 2007: pp. 89–109.
23. E.P. Hoffman, The discovery of dystrophin, the protein product of the Duchenne muscular dystrophy gene., *FEBS J.* 287 (2020) 3879–3887. <https://doi.org/10.1111/febs.15466>.
24. P.A. Jacobs, P.A. Hunt, M. Mayer, R.D. Bart, Duchenne muscular dystrophy (DMD) in a female with an X/autosome translocation: further evidence that the DMD locus is at Xp21., *Am. J. Hum. Genet.* 33 (1981) 513–8.
25. A. Zito, A.L. Roberts, A. Visconti, N. Rossi, R. Andres-Ejarque, S. Nardone, et al., Escape from X-inactivation in twins exhibits intra- and inter-individual variability across tissues and is heritable, *PLOS Genet.* 19 (2023) e1010556. <https://doi.org/10.1371/journal.pgen.1010556>.
26. Y. Liu, L. Sinke, T.H. Jonkman, R.C. Slieker, E.W. van Zwet, L. Daxinger, et al., The inactive X chromosome accumulates widespread epigenetic variability with age, *Clin. Epigenetics* 15 (2023) 135. <https://doi.org/10.1186/s13148-023-01549-y>.
27. A.L. Roberts, A. Morea, A. Amar, A. Zito, J.S. El-Sayed Moustafa, M. Tomlinson, et al., Age acquired skewed X chromosome inactivation is associated with adverse health outcomes in humans, *Elife* 11 (2022). <https://doi.org/10.7554/eLife.78263>.
28. E. Shvetsova, A. Sofronova, R. Monajemi, K. Gagalova, H.H.M. Draisma, S.J. White, et al., Skewed X-inactivation is common in the general female population, *Eur. J. Hum. Genet.* 27 (2019) 455–465. <https://doi.org/10.1038/s41431-018-0291-3>.
29. Z. Spolarics, G. Peña, Y. Qin, R.J. Donnelly, D.H. Livingston, Inherent X-Linked Genetic Variability and Cellular Mosaicism Unique to Females Contribute to Sex-Related Differences in the Innate Immune Response, *Front. Immunol.* 8 (2017). <https://doi.org/10.3389/fimmu.2017.01455>.
30. A. Doerre, G. Doblhammer, The influence of gender on COVID-19 infections and mortality in Germany: Insights from age- and gender-specific modeling of contact rates, infections, and deaths in the early phase of the pandemic, *PLoS One* 17 (2022) e0268119. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0268119>.
31. D.R. Dou, Y. Zhao, J.A. Belk, Y. Zhao, K.M. Casey, D.C. Chen, et al., Xist ribonucleoproteins promote female sex-biased autoimmunity, *Cell* 187 (2024) 733–749.e16. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2023.12.037>.

32. G.D. Penny, G.F. Kay, S.A. Sheardown, S. Rastan, N. Brockdorff, Requirement for Xist in X chromosome inactivation, *Nature* 379 (1996) 131–137. <https://doi.org/10.1038/379131a0>.
33. J.D. Crawford, H. Wang, D. Trejo-Zambrano, R. Cimbrow, C.C. Talbot, M.A. Thomas, et al., The XIST lncRNA is a sex-specific reservoir of TLR7 ligands in SLE, *JCI Insight* 8 (2023). <https://doi.org/10.1172/jci.insight.169344>.
34. M. Petri, Epidemiology of systemic lupus erythematosus, *Best Pract. Res. Clin. Rheumatol.* 16 (2002) 847–858. <https://doi.org/10.1053/berh.2002.0259>.
35. S.S. Kassan, H.M. Moutsopoulos, Clinical Manifestations and Early Diagnosis of Sjögren Syndrome, *Arch. Intern. Med.* 164 (2004) 1275. <https://doi.org/10.1001/archinte.164.12.1275>.
36. R.H. Scofield, G.R. Bruner, B. Namjou, R.P. Kimberly, R. Ramsey-Goldman, M. Petri, et al., Klinefelter’s syndrome (47,XXY) in male systemic lupus erythematosus patients: support for the notion of a gene-dose effect from the X chromosome., *Arthritis Rheum.* 58 (2008) 2511–7. <https://doi.org/10.1002/art.23701>.
37. T.H. Brix, G.P.S. Knudsen, M. Kristiansen, K.O. Kyvik, K.H. Ørstavik, L. Hegedüs, High Frequency of Skewed X-Chromosome Inactivation in Females with Autoimmune Thyroid Disease: A Possible Explanation for the Female Predisposition to Thyroid Autoimmunity, *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 90 (2005) 5949–5953. <https://doi.org/10.1210/jc.2005-1366>.
38. C. Libert, L. Dejager, I. Pinheiro, The X chromosome in immune functions: when a chromosome makes the difference, *Nat. Rev. Immunol.* 10 (2010) 594–604. <https://doi.org/10.1038/nri2815>.
39. Z. Özbalkan, S. Bağışlar, S. Kiraz, C.B. Akyerli, H.T.E. Özer, Ş. Yavuz, et al., Skewed X chromosome inactivation in blood cells of women with scleroderma, *Arthritis Rheum.* 52 (2005) 1564–1570. <https://doi.org/10.1002/art.21026>.
40. G. Chabchoub, E. Uz, A. Maalej, C.A. Mustafa, A. Rebai, M. Mnif, et al., Analysis of skewed X-chromosome inactivation in females with rheumatoid arthritis and autoimmune thyroid diseases., *Arthritis Res. Ther.* 11 (2009) R106. <https://doi.org/10.1186/ar2759>.
41. R.E. Magenis, W.R. Breg, K.A. Clark, E.B. Hook, C.G. Palmer, L.M. Pasztor, et al., Distribution of sex chromosome complements in 651 patients with Turner’s syndrome, *Am. J. Hum. Genet.* 32 (1980).
42. P.A. JACOBS, P.R. BETTS, A.E. COCKWELL, J.A. CROLLA, M.J. MACKENZIE, D.O. ROBINSON, et al., A cytogenetic and molecular

- reappraisal of a series of patients with Turner's syndrome, *Ann. Hum. Genet.* 54 (1990) 209–223. <https://doi.org/10.1111/j.1469-1809.1990.tb00379.x>.
43. R.S. Sparkes, A.G. Motulsky, The Turner syndrome with isochromosome X and Hashimoto's thyroiditis., *Ann. Intern. Med.* 67 (1967) 132–44. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-67-1-132>.
 44. H. Chen, W.H. Hoffman, C.H. Chang, Z. Hart, J. Kaplan, Lymphocytic thyroiditis, myasthenia gravis and Turner syndrome., *Birth Defects Orig. Artic. Ser.* 14 (1978) 137–47.
 45. C. Marcocci, L. Bartalena, E. Martino, G.F. Fenzi, A. Pinchera, Graves' disease and Turner's syndrome., *J. Endocrinol. Invest.* 3 (1980) 429–31. <https://doi.org/10.1007/BF03349383>.
 46. P. Balestrazzi, G.F. Ferraccioli, U. Ambanelli, G. Giovannelli, Juvenile rheumatoid arthritis in Turner's syndrome., *Clin. Exp. Rheumatol.* 4 (1986) 61–2.
 47. L. Chiovato, D. Larizza, G. Bendinelli, M. Tonacchera, M. Marinò, C. Mammoli, et al., Autoimmune hypothyroidism and hyperthyroidism in patients with Turner's syndrome, *Eur. J. Endocrinol.* 134 (1996) 568–575. <https://doi.org/10.1530/eje.0.1340568>.
 48. D. Larizza, M.M. Bianchi, R. Lorini, M. Maghnie, J.M. Dugoujon, M.C. Belvedere, et al., Autoimmunity, HLA, Gm AND Km Polymorphisms in Turner's Syndrome, *Autoimmunity* 4 (1989) 69–78. <https://doi.org/10.3109/08916938909034361>.
 49. T.H. Flo, A. Aderem, Pathogen Recognition by Toll-like Receptors, in: 2005: pp. 167–182. [https://doi.org/10.1016/S1567-7443\(05\)80015-8](https://doi.org/10.1016/S1567-7443(05)80015-8).
 50. T. Kawasaki, T. Kawai, Toll-Like Receptor Signaling Pathways, *Front. Immunol.* 5 (2014). <https://doi.org/10.3389/fimmu.2014.00461>.
 51. L.B. Ivashkiv, L.T. Donlin, Regulation of type I interferon responses, *Nat. Rev. Immunol.* 14 (2014) 36–49. <https://doi.org/10.1038/nri3581>.
 52. M. Souyris, C. Cenac, P. Azar, D. Daviaud, A. Canivet, S. Grunenwald, et al., *TLR7* escapes X chromosome inactivation in immune cells, *Sci. Immunol.* 3 (2018). <https://doi.org/10.1126/sciimmunol.aap8855>.
 53. A.E. Spiering, T.J. de Vries, Why Females Do Better: The X Chromosomal *TLR7* Gene-Dose Effect in COVID-19, *Front. Immunol.* 12 (2021). <https://doi.org/10.3389/fimmu.2021.756262>.
 54. S. Kim, R.N.A. La Motte-Mohs, D. Rudolph, J.C. Zúñiga-Pflücker, T.W. Mak, The role of nuclear factor- κ B essential modulator (NEMO) in B cell

- development and survival, *Proc. Natl. Acad. Sci.* 100 (2003) 1203–1208. <https://doi.org/10.1073/pnas.0337707100>.
55. K.H. Ørstavik, M. Kristiansen, G.P. Knudsen, K. Storhaug, Å. Vege, K. Eiklid, et al., Novel splicing mutation in the *NEMO* (*IKK-gamma*) gene with severe immunodeficiency and heterogeneity of X-chromosome inactivation, *Am. J. Med. Genet. Part A* 140A (2006) 31–39. <https://doi.org/10.1002/ajmg.a.31026>.
 56. R. Döffinger, A. Smahi, C. Bessia, F. Geissmann, J. Feinberg, A. Durandy, et al., X-linked anhidrotic ectodermal dysplasia with immunodeficiency is caused by impaired NF- κ B signaling, *Nat. Genet.* 27 (2001) 277–285. <https://doi.org/10.1038/85837>.
 57. Y. Ohta, R.N. Haire, R.T. Litman, S.M. Fu, R.P. Nelson, J. Kratz, et al., Genomic organization and structure of Bruton agammaglobulinemia tyrosine kinase: localization of mutations associated with varied clinical presentations and course in X chromosome-linked agammaglobulinemia., *Proc. Natl. Acad. Sci. U. S. A.* 91 (1994) 9062–6. <https://doi.org/10.1073/pnas.91.19.9062>.
 58. S.H. Hagen, F. Henseling, J. Hennesen, H. Savel, S. Delahaye, L. Richert, et al., Heterogeneous Escape from X Chromosome Inactivation Results in Sex Differences in Type I IFN Responses at the Single Human pDC Level, *Cell Rep.* 33 (2020) 108485. <https://doi.org/10.1016/j.celrep.2020.108485>.
 59. M. Yan, L.C. Wang, S.G. Hymowitz, S. Schilbach, J. Lee, A. Goddard, et al., Two-amino acid molecular switch in an epithelial morphogen that regulates binding to two distinct receptors., *Science* 290 (2000) 523–7. <https://doi.org/10.1126/science.290.5491.523>.
 60. S.K. Sinha, S. Zachariah, H.I. Quiñones, M. Shindo, P.M. Chaudhary, Role of TRAF3 and -6 in the Activation of the NF- κ B and JNK Pathways by X-linked Ectodermal Dysplasia Receptor, *J. Biol. Chem.* 277 (2002) 44953–44961. <https://doi.org/10.1074/jbc.M207923200>.
 61. Z. Xing, Y. Zhang, Z. Tian, M. Wang, W. Xiao, C. Zhu, et al., Escaping but not the inactive X-linked protein complex coding genes may achieve X-chromosome dosage compensation and underlie X chromosome inactivation-related diseases, *Heliyon* 9 (2023) e17721. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17721>.
 62. M. Padayachee, R.J. Levinsky, C. Kinnon, A. Finn, C. McKeown, C. Feighery, et al., Mapping of the X linked form of hyper IgM syndrome (HIGM1)., *J. Med. Genet.* 30 (1993) 202–5. <https://doi.org/10.1136/jmg.30.3.202>.

63. B. Palterer, L. Salvati, M. Capone, V. Mecheri, L. Maggi, A. Mazzoni, et al., Variants Disrupting CD40L Transmembrane Domain and Atypical X-Linked Hyper-IgM Syndrome: A Case Report With Leishmaniasis and Review of the Literature., *Front. Immunol.* 13 (2022) 840767. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2022.840767>.
64. P.A. Apoil, E. Kuhlein, A. Robert, H. Rubie, A. Blancher, HIGM syndrome caused by insertion of an AluYb8 element in exon 1 of the CD40LG gene., *Immunogenetics* 59 (2007) 17–23. <https://doi.org/10.1007/s00251-006-0175-5>.
65. M.E. Kraakman, M. de Weers, T. Español, R.K. Schuurman, R.W. Hendriks, Identification of a CD40L gene mutation and genetic counselling in a family with immunodeficiency with hyperimmunoglobulinemia M., *Clin. Genet.* 48 (1995) 46–8. <https://doi.org/10.1111/j.1399-0004.1995.tb04053.x>.
66. Y. Onouchi, S. Onoue, M. Tamari, K. Wakui, Y. Fukushima, M. Yashiro, et al., CD40 ligand gene and Kawasaki disease., *Eur. J. Hum. Genet.* 12 (2004) 1062–8. <https://doi.org/10.1038/sj.ejhg.5201266>.
67. M.J. Mousavi, M. Mahmoudi, S. Ghotloo, Escape from X chromosome inactivation and female bias of autoimmune diseases., *Mol. Med.* 26 (2020) 127. <https://doi.org/10.1186/s10020-020-00256-1>.
68. A. V. Villarino, Y. Kanno, J.R. Ferdinand, J.J. O'Shea, Mechanisms of Jak/STAT Signaling in Immunity and Disease, *J. Immunol.* 194 (2015) 21–27. <https://doi.org/10.4049/jimmunol.1401867>.
69. A. Marchese, M. Heiber, T. Nguyen, H.H. Heng, V.R. Saldivia, R. Cheng, et al., Cloning and chromosomal mapping of three novel genes, GPR9, GPR10, and GPR14, encoding receptors related to interleukin 8, neuropeptide Y, and somatostatin receptors., *Genomics* 29 (1995) 335–44. <https://doi.org/10.1006/geno.1995.9996>.
70. S. Dabiri, A. Kariminik, D. Kennedy, The role of CXCR3 and its ligands in renal transplant outcome, *Eur. Cytokine Netw.* 27 (2016) 34–40. <https://doi.org/10.1684/ecn.2016.0375>.
71. S. Oghumu, S. Varikuti, J.C. Stock, G. Volpedo, N. Saljoughian, C.A. Terrazas, et al., Cutting Edge: CXCR3 Escapes X Chromosome Inactivation in T Cells during Infection: Potential Implications for Sex Differences in Immune Responses, *J. Immunol.* 203 (2019) 789–794. <https://doi.org/10.4049/jimmunol.1800931>.
72. J. Guo, F. Apiou, M.P. Mellerin, B. Lebeau, Y. Jacques, S. Minvielle, Chromosome mapping and expression of the human interleukin-13 receptor., *Genomics* 42 (1997) 141–5. <https://doi.org/10.1006/geno.1997.4628>.

73. G.K.K. Hershey, IL-13 receptors and signaling pathways: an evolving web., *J. Allergy Clin. Immunol.* 111 (2003) 677–90; quiz 691. <https://doi.org/10.1067/mai.2003.1333>.
74. J.-X. Lin, W.J. Leonard, The Common Cytokine Receptor γ Chain Family of Cytokines, *Cold Spring Harb. Perspect. Biol.* 10 (2018) a028449. <https://doi.org/10.1101/cshperspect.a028449>.
75. P. Purswani, C.A. Meehan, H.S. Kuehn, Y. Chang, J.F. Dasso, A.K. Meyer, et al., Two Unique Cases of X-linked SCID: A Diagnostic Challenge in the Era of Newborn Screening, *Front. Pediatr.* 7 (2019). <https://doi.org/10.3389/fped.2019.00055>.
76. C.L. Bennett, R. Yoshioka, H. Kiyosawa, D.F. Barker, P.R. Fain, A.O. Shigeoka, et al., X-Linked syndrome of polyendocrinopathy, immune dysfunction, and diarrhea maps to Xp11.23-Xq13.3., *Am. J. Hum. Genet.* 66 (2000) 461–8. <https://doi.org/10.1086/302761>.
77. S. Hori, T. Nomura, S. Sakaguchi, Control of Regulatory T Cell Development by the Transcription Factor *Foxp3*, *Science* (80-.). 299 (2003) 1057–1061. <https://doi.org/10.1126/science.1079490>.
78. D.A.A. Vignali, L.W. Collison, C.J. Workman, How regulatory T cells work, *Nat. Rev. Immunol.* 8 (2008) 523–532. <https://doi.org/10.1038/nri2343>.
79. R.S. Wildin, F. Ramsdell, J. Peake, F. Faravelli, J.L. Casanova, N. Buist, et al., X-linked neonatal diabetes mellitus, enteropathy and endocrinopathy syndrome is the human equivalent of mouse scurfy., *Nat. Genet.* 27 (2001) 18–20. <https://doi.org/10.1038/83707>.
80. A. TOMMASINI, S. FERRARI, D. MORATTO, R. BADOLATO, M. BONIOTTO, D. PIRULLI, et al., X-chromosome inactivation analysis in a female carrier of FOXP3 mutation, *Clin. Exp. Immunol.* 130 (2002) 127–130. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2249.2002.01940.x>.
81. M.D. Lockshin, J.P. Buyon, Estrogens and lupus: Bubbling cauldron or another overrated Witches' Brew?, *Arthritis Rheum.* 56 (2007) 1048–1050. <https://doi.org/10.1002/art.22631>.
82. J. Boddaert, D.L.T. Huong, Z. Amoura, B. Wechsler, P. Godeau, J.-C. Piette, Late-onset systemic lupus erythematosus: a personal series of 47 patients and pooled analysis of 714 cases in the literature., *Medicine (Baltimore)*. 83 (2004) 348–359. <https://doi.org/10.1097/01.md.0000147737.57861.7c>.
83. A. Hewagama, G. Gorelik, D. Patel, P. Liyanarachchi, W.J. McCune, E. Somers, et al., Overexpression of X-linked genes in T cells from women with lupus., *J. Autoimmun.* 41 (2013) 60–71. <https://doi.org/10.1016/j.jaut.2012.12.006>.

84. E.A.A. Christou, A. Banos, D. Kosmara, G.K. Bertsias, D.T. Boumpas, Sexual dimorphism in SLE: above and beyond sex hormones., *Lupus* 28 (2019) 3–10. <https://doi.org/10.1177/0961203318815768>.
85. M. D’Esposito, A. Ciccodicola, F. Gianfrancesco, T. Esposito, L. Flagiello, R. Mazzarella, et al., A synaptobrevin-like gene in the Xq28 pseudoautosomal region undergoes X inactivation., *Nat. Genet.* 13 (1996) 227–9. <https://doi.org/10.1038/ng0696-227>.
86. A. Di Palo, C. Siniscalchi, M. Salerno, A. Russo, C.H. Gravholt, N. Potenza, What microRNAs could tell us about the human X chromosome, *Cell. Mol. Life Sci.* 77 (2020) 4069–4080. <https://doi.org/10.1007/s00018-020-03526-7>.

References:

- Ostrom, Q. T., et al. (2019). CBTRUS Statistical Report: Primary brain and other central nervous system tumors diagnosed in the United States in 2012–2016. *Neuro-Oncology*, 21(Supplement_5), v1-v100. DOI: 10.1093/neuonc/noz150
- Louis, D. N., Perry, A., Reifenberger, G., von Deimling, A., Figarella-Branger, D., Cavenee, W. K., ... & Ellison, D. W. (2016). The 2016 World Health Organization Classification of Tumors of the Central Nervous System: a summary. *Acta Neuropathologica*, 131(6), 803-820. DOI: 10.1007/s00401-016-1545-1
- Akkus, Z., Galimzianova, A., Hoogi, A., Rubin, D. L., & Erickson, B. J. (2017). Deep learning for brain MRI segmentation: state of the art and future directions. *Journal of Digital Imaging*, 30(4), 449-459. DOI: 10.1007/s10278-017-9983-4
- Sahm, F., Schrimpf, D., Stichel, D., Jones, D. T., Hielscher, T., Schefzyk, S., ... & Koelsche, C. (2017). DNA methylation-based classification and grading system for meningioma: a multicentre, retrospective analysis. *The Lancet Oncology*, 18(5), 682-694. DOI: 10.1016/S1470-2045(17)30155-9
- Dorward, I. G., Alberti, O., Palmer, J. D., Kitchen, N. D., & Thomas, D. G. (1996). The accuracy of CT-MRI image fusion in assessing the potential for resectability of intracranial meningiomas. *Acta Neurochirurgica*, 138(1), 40-47. DOI: 10.1007/BF01410925
- Klekamp, J. (2003). Spinal meningiomas: surgical treatment strategies and experience with 100 consecutive cases. *Neurosurgery*, 53(4), 840-847. DOI: 10.1227/01.NEU.0000080250.37485.0B
- Magrini, S., Pasqualetti, F., Lanzetta, G., Cosentino, F., Scarpini, C., & Bozzao, A. (1990). Intradural spinal meningiomas: personal experience and review of the literature. *Journal of Neurosurgery*, 72(2), 189-195. DOI: 10.3171/jns.1990.72.2.0189

- Mathiesen, T., Gerlich, A., & Kihlström, L. (2006). Svensson M. Meningiomas: a review of 151 surgically treated patients. *Journal of Neuro-Oncology*, 81(1), 137-144. DOI: 10.1007/s11060-006-9194-8
- Al-Mefty, O., Ayoubi, S., & Smith, R. R. (1997). The petrosal approach: indications, technique, and results. *Acta Neurochirurgica*, 139(10), 820-826. DOI: 10.1007/BF01808582
- Scerrati, M., Roselli, R., Iacoangeli, M., Pompucci, A., Rossi, G. F., & Maira, G. (1996). Results of the surgical treatment of 37 consecutive meningiomas of the filum terminale. *Neurosurgery*, 39(5), 915-921. DOI: 10.1097/00006123-199611000-00003
- Pirotte, B. J., Brotchi, J. J., & Dewitte, O. (2003). Management of convexity and parasagittal meningiomas: a review of 46 cases. *Neurosurgery*, 53(1), 176-184. DOI: 10.1227/01.NEU.0000069088.11715.FD
- Goel, A., Muzumdar, D., & Desai, K. (2004). Tuberculum sellae meningioma: a report on management on the basis of a surgical experience with 70 patients. *Neurosurgery*, 55(2), 371-381. DOI: 10.1227/01.NEU.0000129392.17516.15
- Raco, A., Pesce, A., Toccaceli, G., Domenicucci, M., Miscusi, M., & Cimatti, M. (2005). Spinal meningiomas: critical analysis of 131 surgically treated patients. *Neurosurgery*, 57(4), 753-762. DOI: 10.1227/01.NEU.0000170985.80308.98

References

- Andriescu, I. (1971) Calcidoide (Chalcidoidea, Hym. Insecta) din colectia muzeulu de istorie naturala 'Gr. antipa' din Bucuresti. *Lucrarile Statuunii 'Stejarul' (Ecologie Terestra si Genetica)* 4, 425-444.
- Askew, R.R. (1992) Pteromalidae (Hym.: Chalcidoidea) new to Britain with records of other uncommon species. *Entomologist's Monthly Magazine* 128, 81-84.
- Askew, R.R., Blasco-Zumeta, J. & Pujade-Villar, J. (2001) Chalcidoidea and Mymarommatodea (Hymenoptera) of a *Juniperus thurifera* L. forest of Los Mo-negros region, Zaragoza. *Monografias Sociedad Entomológica Aragonesa* 4, 76pp.
- Baur, H. (2000) Monophyly and relationship of the genus *Coelopisthia* Foerster (Chalcidoidea: Pteromalidae). A. D. Austin and M. Downton (Eds). *Hymenoptera evolution, biodiversity and biological control*, 165-177.
- Birol, O. (2016) Akdağ Tabiat Parkında (Afyonkarahisar-Denizli) Yayılış Gösteren Tüylü Meşe (*Quercus pubescens* Wild.) Yeşil Meşe Bükücü (*Tortrix viridana* L.) ve Parazitoitleri Arasındaki Tri-trofik İlişkiler. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 140 pp.
- Bouček, Z. & Graham, M.W.R.de V. (1978) Chalcidoidea. (In: Fitton, M.G.; Graham, M.W.R. de V.; Bouček, Z.R.J.; Fergusson, N.D.M.; Huddleston,

- T.; Quinlan, J.; Richards, O.W. A check list of British Insects, Second Edition.). *Handbooks for the Identification of British Insects* XI(4), 67–110.
- Bouček, Z. (1965) A review of the Chalcidoid fauna of the Moldavian SSR, with descriptions of new species (Hymenoptera). *Sborník Faunistických Prací Entomologického Oddělení Národního Muzea v Praze* 11, 5–37.
- Bouček, Z. (1966) Materialy po faune chalcid (Hymenoptera, Chalcidoidea) Moldavskoy SSR. 2. *Trudy Moldavskogo Nauchno-Issledovatel'skogo Instituta Sadovodstva, Vinogradarstva i Vinodeliya. Kishinev.* 13, 15–38.
- Bouček, Z. (1977) A faunistic review of the Yugoslavian Chalcidoidea (Parasitic Hymenoptera). *Acta Entomologica Jugoslavica* 13(Supplement), 1–145.
- Burks, R.A. (2013) New records of Eulophidae and Pteromalidae (Hymenoptera) from the Russian Far East. *Far Eastern Entomologist* 258, 1–5.
- Dzhanokmen, K.A. (1978) Hymenoptera III. Chalcidoidea 5. Pteromalidae. *Opredeleteli Nasekomykh Evropeyskoy Chasti SSR* 3, 57–228.
- Dzhanokmen, K.A. (2005a) Synoptic list of the Pteromalidae (Hymenoptera, Chalcidoidea) from Kazakhstan and middle Asia. *TETHYS Entomological Research* 11, 47–70.
- Garrido Torres, A.M. & Nieves-Aldrey, J.L. (1999) Pteromalids from the Autonomus Community of Madrid (CAM) (Spain): faunistics and catalogue (Hymenoptera: Chalcidoidea: Pteromalidae). *Graellsia* 55, 9–147.
- Garrido Torres, A.M. & Nieves-Aldrey, J.L. (1999) Pteromalids from the Autonomus Community of Madrid (CAM) (Spain): faunistics and catalogue (Hymenoptera: Chalcidoidea: Pteromalidae). *Graellsia* 55, 9–147.
- Gijswijt, M.J. (2003) Naamlijst van de Nederlandse bronswespen (Hymenoptera: Chalcidoidea). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 18, 17–79.
- Graham, M.W.R.de V. (1969) The Pteromalidae of north-western Europe (Hymenoptera: Chalcidoidea). *Bulletin of the British Museum (Natural History) (Entomology)*, Supplement 16, 1–908.
- Hansson, C. (1991) A catalogue of Chalcidoidea described by C.G. Thomson, with a checklist of Swedish species. *Entomologica Scandinavica* Supplement No 38, 70pp.
- Hedqvist, K.-J. (2003) Katalog över svenska Chalcidoidea. *Entomologisk Tidskrift* 124(1-2), 73–133.
- Kalina, V. (1989) Checklist of Czechoslovak Insects III (Hymenoptera). Chalcidoidea. *Acta Faunistica Entomologica Musei Nationalis Pragae* 19, 97–127. [1989]
- Mitroiu, M. (2007) Familia Pteromalidae. O. T. Moldovan, M. Cimpean, D. Borda, S. Lepure, and V. Ilie (Eds). *Lista faunistica a Romaniei (specii terestre si de apa dulce). Checklist of Romanian Fauna (terrestrial and freshwater species).*, 289–292.

- Mitroiu, M.-D. (2008) Checklist of the Romanian species of Pteromalidae (Hymenoptera: Chalcidoidea). *Analele Stiintifice ale Universitatii "Al. I. Cuza" Iasi (Biologie Animala)* 54, 7–23.
- O'Connor, J.P., Nash, R. & Boucek, Z. (2000) A catalogue of the Irish Chalcidoidea (Hymenoptera). *Occasional Publication of the Irish Biogeographical Society* Number 6, 135pp.
- Szelényi, G. (1983) On the chalcidoid flies of the Hortobágy (Hymenoptera), II. *The Fauna of the Hortobágy National Park* 1983, 339–343.
- Thuroczy, C. & O'Connor, J.P. (2009c) Records of Irish Chalcidoidea (Hymenoptera) including thirteen species new to Ireland. *Irish Naturalists' Journal* 30(2), 123–126.
- UCD Community, 2023, Universal Chalcidoidea Database Website. <https://ucd.chalcid.org>. Accessed on [08.2024].
- Vago, J.-L. (2006) Revision of the collections of Chalcidoidea Pteromalidae (Hymenoptera) of the Belgian Royal Institute of Natural Sciences and the university faculty of agronomic sciences of Gembloux, and the discovery of 145 new species for Belgium. *Bulletin de la Société Royale Belge d'Entomologie* 142(1-6), 73–99.
- Vidal, S. (2001) Entomofauna Germanica. Band 4. Verzeichnis der Hautflügler Deutschlands. Chalcidoidea. H. H. Dathe, A. Taeger, and S. M. Blank (Eds). *Entomologische Nachrichten und Berichte Beiheft* 7, 51–69. [2001]

REFERENCES

- A. Gedik, D. Ateş, S. Erdoğan, G. Cömertpay, M.B. Tanyolaç, and H. Özkan, "Genetic diversity of *Crocus sativus* and its close relative species analyzed by ipbs-retrotransposons", *Turkish Journal of Field Crops*, vol. 22, no. 2, pp. 243-252, 2017.
- A. Yılmaz, "The Importance in Phylogenetic Relationships of The Regions Belonging to Nuclear and Plastid DNA among *Crocus biflorus* subspecies", *Sakarya University Journal of Science*, vol. 25, no. 1, pp. 55-64, 2021.
- A. Yılmaz, "The Evaluations and Comparisons of Nuclear and Chloroplast DNA Regions Based on Species Identification and Phylogenetic Relationships of *Crocus* L. Taxa", *Journal of the Institute of Science and Technology*, vol. 11, no. 2, pp. 1504-1518, 2021.
- A. Yılmaz and Y. Yeltekin, "Karyomorphology of some *Crocus* L. taxa from Uşak province in Turkey", *Caryologia: International Journal of Cytology, Cytosystematics and Cytogenetics*, vol. 74, no. 4, pp. 129-134, 2021.
- C.A. Brighton, B. Mathew, and C.J. Marchant, "Chromosome Counts in the Genus *Crocus* (Iridaceae)", *Kew Bulletin*, vol. 28, no. 3, pp. 451-464, 1973.
- D. Harpke, A. Carta, G. Tomovic, V. Randelovic, N. Randelovic, F.R. Blattner, and L. Peruzzi, "Phylogeny, karyotype evolution and taxonomy of *Crocus* series

- Verni* (Iridaceae) ", Plant Systematic and Evolution, vol. 301, no. 1, pp. 309-325, 2015.
- D. Harpke, L. Peruzzi, H. Kerndorff, T. Karamplianis, T. Constantinides, N. Randelovic, V. Randelovic, M. Juskovic, E. Pasche, and F.R. Blattner, "Phylogeny, geographic distribution and new taxonomic circumscription of the *Crocus reticulatus* species group (Iridaceae)", *Turkish Journal of Botany*, vol. 38, pp. 1182-1195, 2014.
- D. Harpke, S. Meng, T. Rutten, H. Kerndorff, and F.R. Blattner, "Phylogeny of *Crocus* (Iridaceae) based on one chloroplast and two nuclear loci: ancient hybridization and chromosome number evolution", *Molecular Phylogenetics and Evolution*, vol. 66, pp. 617-627, 2013.
- E. Uslu, M.T. Babaç, and A. Yılmaz, "Karyological studies on some *Crocus* L. taxa from Turkey", *Caryologia: International Journal of Cytology, Cytosystematics and Cytogenetics*, vol. 65, no. 1, pp.7-10, 2012.
- F. Candan and N. Özhatay, "*Crocus chrysanthus* s. lato (Iridaceae) in Turkey", *Annales Botanici Fennici*, vol. 50, pp. 423-430, 2013.
- F. Roma-Marzio, D. Harpke, and L. Peruzzi, "Rediscovery of *Crocus biflorus* var. *estriatus* (Iridaceae) and its taxonomic characterisation", *Italian Botanist*, vol. 6, pp. 23-30, 2018.
- F.C. Yeh, R.C. Yang, T.B. Boyle, Z. Ye, and J.X. Mao, "POPGENE, the user-friendly shareware for population genetic analysis", *Molecular Biology and Biotechnology Centre, University of Alberta, Canada*, vol. 10, pp. 295-301, 1997.
- F.J. Rohlf, "NTSYS-pc Numerical Taxonomy and Multivariate Analysis System". Version 2.02. Exeter Software, Setauket, Newyork, 1998.
- I. Raca, D. Harpke, L. Shuka, and V. Randelovic, "A new species of *Crocus* ser. *Verni* (Iridaceae) with $2n = 12$ chromosomes from the Balkans", *Plant Biosystems-An International Journal Dealing with All Aspects of Plant Biology*, vol. 156, no. 1, pp. 36-42, 2022.
- J. Rukšans, "*Crocus danfordiae* Maw and *C. chrysanthus* (Herbert) Herbert (Iridaceae) and some of their allies in Turkey and Iran", *International Rock Gardener, Online Journal*, vol. 52, ISSN 2053-7557, 2014.
- K. Addam, M. Bou-Hamdan, N. Sabbagh, J. Takkoush, and K. Hout, "*Crocus baalbekensis* K. Addam & M. Bou Hamdan sp. Nov and its three forms (IRIDACEAE), new endemic species and forms from Lebanon, joined the Lebanese Flora", *MOJ Ecology & Environmental Sciences*, vol. 4, no. 2, pp. 75-83, 2019.
- L. Peruzzi, "*Crocus heuffelianus* (Iridaceae), a new record for the Italian flora", *Phytotaxa*, vol. 261, no. 3, pp. 291-294, 2016.

- M. Nei, "Analysis of Gene Diversity in Subdivided Populations", *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, vol. 70, pp. 3321-3323, 1973.
- O. Erol, H.B. Kaya, L. Şik, M. Tuna, L. Can, and M.B. Tanyolaç, "The genus *Crocus*, series *Crocus* (Iridaceae) in Turkey and 2 East Aegean islands: a genetic approach", *Turkish Journal of Biology*, vol. 38, pp. 48-62, 2014.
- S. Yüzbaşıoğlu, "*Crocus tuna-ekimii* (Iridaceae), a new species from Turkey", *Phytotaxa*, vol. 314, no. 1, pp. 110-116, 2017.
- S. Yüzbaşıoğlu and N. Özhatay, "A new subspecies of *Crocus pestalozzae* (Iridaceae) from Turkey", *Phytotaxa*, vol. 174, pp. 279-284, 2014.
- T. Karamplianis, S. Tsiftsis, and T. Constantinidis, "The genus *Crocus* (Iridaceae) in Greece: some noteworthy floristic records and karyotypes", *Phytologia Balcanica*, vol. 19, no. 1, pp. 53-66, 2013.

References

- Alef, K. ve Nannipieri, P. (1995). Enzyme activities. In K. Alef ve P. Nannipieri (Ed.), *Methods in Applied Soil Microbiology and Biochemistry* (p. 311–373). Academic Press: Londra.
- Allison, S. D., Wallenstein, M. D., & Bradford, M. A. (2010). Soil-carbon response to warming dependent on microbial physiology. *Nature Geoscience*, 3, 336–340. <https://doi.org/10.1038/ngeo846>
- Ávila-Pozo, P., Parrado, J., Caballero, P., Díaz-López, M., Bastida, F., & Tejada, M. (2021). Use of slaughterhouse sludge in the bioremediation of an oxyfluorfen-polluted soil. *International Journal of Environmental Research*, 15(4), 723-731.
- Boga, T., Aka Sagliker, H., & Cenkseven, S. (2017). The first effect of *Eucalyptus camaldulensis* leaves and eucalyptol additions on soil carbon mineralization. *Fresenius Environmental Bulletin*, 26, 1052-1060.
- Bradford, M. A., Wood, S. A., Addicott, E. T., Fenichel, E. P., Fields, N., González-Rivero, J., Jevon, F. V., Maynard, D. S., Oldfield, E. E., Polussa, A., Ward, E. B., & Wieder, W. R. (2021). Quantifying microbial control of soil organic matter dynamics at macrosystem scales. *Biogeochemistry*, 1–22, <https://doi.org/10.1007/s10533-021-00789-5>
- Burns, R. G., DeForest, J. L., Marxsen, J., Sinsabaugh, R. L., Stromberger, M. E., Wallenstein, M. D., ... & Zoppini, A. (2013). Soil enzymes in a changing environment: current knowledge and future directions. *Soil Biology and Biochemistry*, 58, 216-234.
- Burns, R. G., DeForest, J. L., Marxsen, J., Sinsabaugh, R. L., Stromberger, M. E., Wallenstein, M. D., Weintraub, M. N., Zoppini, A. (2013). Soil enzymes in a changing environment: current knowledge and future directions. *Soil Biology and Biochemistry*, 58, 216-234.

- Caldwell, B. A. (2005). Enzyme activities as a component of soil biodiversity: a review. *Pedobiologia*, 49(6), 637-644.
- Cenkseven, S., Kocak, B., Kuzu, S. B., Korkmaz-Guvenmez, H., & Darici, C. (2017). Response of microbial activity to addition of *Nerium oleander* L. leaves in soil under different moisture conditions. *Fresenius Environmental Bulletin*, 26(12a), 377-385.
- Centner, T. J., Russell, L., & Mays, M. (2019). Viewing evidence of harm accompanying uses of glyphosate-based herbicides under US legal requirements. *Science of the Total Environment*, 648, 609-617.
- Debosz, K., Rasmussen, P.H., Pedersen, A.R., 1999. Temporal variations in microbial biomass C and cellulolytic enzyme activity in arable soils: effects of organic matter input. *Applied Soil Ecology*, 13, 209-218.
- Dick, R.P., 1997. Soil enzyme activities as integrative indicators of soil health. In: Pankhurst, C.E., Doube, B.M., Gupta, V.V.S.R. (Eds.), *Biological Indicators of Soil Health*. CAB International, Wallingford, UK, pp. 121-156.
- Eivazi, F., Tabatabai, M.A., 1988. Glucosidases and galactosidases in soils. *Soil Biology and Biochemistry*, 20, 601-606.
- Fanin, N., Mooshammer, M., Sauvadet, M., Meng, C., Alvarez, G., Bernard, L., Bertrand, I., Blagodatskaya, E., Bon, L., Fontaine, S., Niu, S., Lashermes, G., Maxwell, T. L., Weintraub, M. N., Wingate, L., Moorhead, D., & Nottingham, A. T. (2022). Soil enzymes in response to climate warming: Mechanisms and feedbacks. *Functional Ecology*, 36, 1378-1395. <https://doi.org/10.1111/1365-2435.14027>
- Ganie, Z. A., Obrigawitch, T., Kang, I. H., Copeland, D., Gutteridge, S., May, J., Schrage, B., Albright, R., Chandi, A. (2021). An outlook of FMC's current and future herbicide-resistance management strategies. *Pest Management Science*, 77(4), 1559-1563.
- Głąb, L., Sowiński, J., Bough, R., & Dayan, F. E. (2017). Allelopathic potential of sorghum (*Sorghum bicolor* (L.) Moench) in weed control: a comprehensive review. *Advances in agronomy*, 145, 43-95.
- Horvath, D. P., Clay, S. A., Swanton, C. J., Anderson, J. V., & Chao, W. S. (2023). Weed-induced crop yield loss: a new paradigm and new challenges. *Trends in Plant Science*, 28(5), 567-582.
- Karlilar, H., Aka Sağlıker, H., & Cenkseven, Ş. (2022). *Iris stenophylla* subsp. *margaretiae* (Ak Navruz) Türünün Yayılımına Toprak Özelliklerinin Etkisi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 1635-1646. <https://doi.org/10.47495/okufbed.1124202>
- Nannipieri, P., Trasar-Cepeda, C., & Dick, R. P. (2018). Soil enzyme activity: a brief history and biochemistry as a basis for appropriate interpretations and meta-analysis. *Biology and Fertility of Soils*, 54, 11-19.

- Pattison, A. B., McBeath, A. V., Masters, B., & Dennis, P. G. (2024). Direct and indirect effects of Basta®, a glufosinate-based herbicide, on banana plantation soil microbial diversity and function. *Applied Soil Ecology*, 195, 105225.
- Pinna, M. V., Castaldi, P., Garau, M., Bianco, A., Multineddu, C., Cesarani, A., Sitzia, M., Diquattro, S., Mangia, N.P., Garau, G. (2022). Sorption–desorption of imazamox and 2,4-DB in acidic mediterranean agricultural soils and herbicide impact on culturable bacterial populations and functional diversity. *Agriculture*, 12(11), 1862.
- Potter, T. L., Bosch, D. D., & Strickland, T. C. (2015). Tillage impact on herbicide loss by surface runoff and lateral subsurface flow. *Science of the Total Environment*, 530, 357-366.
- Romero, E., Castillo, J. M., & Nogales, R. (2024). Field-scale assessment of vermicompost amendments for diuron-contaminated soil: Implications for soil quality and pesticide fate. *Applied Soil Ecology*, 201, 105516
- Tejada, M., Macias-Benitez, S., Caballero, P., Gomez, I., Paneque, P., & Parrado, J. (2022). Bioremediation of an oxyfluorfen-polluted soil using biostimulants obtained by fermentation processes: Effect on biological properties. *Applied Soil Ecology*, 170, 104270.
- Tomkiel, M., Baćmaga, M., Borowik, A., Kucharski, J., & Wyszowska, J. (2019). Effect of a mixture of flufenacet and isoxaflutole on population numbers of soil-dwelling microorganisms, enzymatic activity of soil, and maize yield. *Journal of Environmental Science and Health, Part B*, 54(10), 832-842.
- Turner, B. L., Hopkins, D. W., Haygarth, P. M., & Ostle, N. (2002). β -Glucosidase activity in pasture soils. *Applied Soil Ecology*, 20(2), 157-162.
- Tyler, H. L. (2022). Impact of 2,4-D and glyphosate on soil enzyme activities in a resistant maize cropping system. *Agronomy*, 12(11), 2747.
- Ulguim, A. R., Carlos, F. S., Zanon, A. J., Ogoshi, C., Bexaira, K. P., & Silva, P. R. F. (2019). Is increasing doses of imazapyr+ imazapic detrimental to the main crop rotation alternatives to flooded rice? *Planta Daninha*, 37, e019217913.
- Wang, Q., Wu, Y., Ge, J., Xu, X., Lei, X., Wang, J., ... & Gao, J. (2023). Soil enzyme activities, physiological indicators, agronomic traits and yield of common buckwheat under herbicide combined with safeners. *Science of The Total Environment*, 903, 166261.
- Wang, Q., Wu, Y., Ge, J., Xu, X., Lei, X., Wang, J., ... & Gao, J. (2023). Soil enzyme activities, physiological indicators, agronomic traits and yield of common buckwheat under herbicide combined with safeners. *Science of The Total Environment*, 903, 166261.

- Wyszkowska, J., Tomkiel, M., Borowik, A., Baćmaga, M., & Kucharski, J. (2021). Effect of bentonite and barley straw on the restoration of the biological quality of agriculture soil contaminated with the herbicide Successor T 550 SE. *Agriculture*, 11(1), 27.
- Yakovchenko, V., Sikora, L.J., Kaufman, D.D., 1996. A biologically based indicator of soil quality. *Biology and Fertility of Soils*, 21, 245–251.
- Zhang, Y., Zhang, J., Shi, B., Li, B., Du, Z., Wang, J., Zhu, L., Wang, J. (2021). Effects of cloransulam-methyl and diclosulam on soil nitrogen and carbon cycle-related microorganisms. *Journal of Hazardous Materials*, 418, 126395.

REFERENCES

- Candan, İ., & Asubay, S. (2023). Optical and Structural Properties of Metal Doped Copper Oxide Semiconducto. *Innovative Research In Natural Science And Mathematics*, 83-95.
- Colmenares, Y., Correr, W., Lima, B. S. d., & Mastelaro, V. R. (2020). The effect of morphology on the ozone-gas sensing properties of zinc oxide sputtered films. *Thin Solid Films*, 703, 137975.
- Dadkhah, M., & Tulliani, J.-M. (2022). Green synthesis of metal oxides semiconductors for gas sensing applications. *Sensors*, 22(13), 4669.
- Dang, K., Zhang, J., Zhou, H., Huang, S., Zhang, T., Bian, Z., . . . Wei, K. (2019). A 5.8-GHz high-power and high-efficiency rectifier circuit with lateral GaN Schottky diode for wireless power transfer. *IEEE Transactions on Power Electronics*, 35(3), 2247-2252.
- Das, S., & Jayaraman, V. (2014). SnO₂: A comprehensive review on structures and gas sensors. *Progress in Materials Science*, 66, 112-255.
- Das, S., Mojumder, S., Saha, D., & Pal, M. (2022). Influence of major parameters on the sensing mechanism of semiconductor metal oxide based chemiresistive gas sensors: A review focused on personalized healthcare. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 352, 131066.
- Dey, A. (2018). Semiconductor metal oxide gas sensors: A review. *Materials science and Engineering: B*, 229, 206-217.
- Dhall, S., Mehta, B., Tyagi, A., & Sood, K. (2021). A review on environmental gas sensors: Materials and technologies. *Sensors International*, 2, 100116.
- Dutta, T., Noushin, T., Tabassum, S., & Mishra, S. K. (2023). Road Map of Semiconductor Metal-Oxide-Based Sensors: A Review. *Sensors*, 23(15), 6849.
- Gao, X., & Zhang, T. (2018). An overview: Facet-dependent metal oxide semiconductor gas sensors. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 277, 604-633.

- Gautam, Y. K., Sharma, K., Tyagi, S., Ambedkar, A. K., Chaudhary, M., & Pal Singh, B. (2021). Nanostructured metal oxide semiconductor-based sensors for greenhouse gas detection: Progress and challenges. *Royal Society open science*, 8(3), 201324.
- Ji, H., Zeng, W., & Li, Y. (2019). Gas sensing mechanisms of metal oxide semiconductors: a focus review. *Nanoscale*, 11(47), 22664-22684.
- Krishna, K. G., Parne, S., Pothukanuri, N., Kathirvelu, V., Gandi, S., & Joshi, D. (2022). Nanostructured metal oxide semiconductor-based gas sensors: A comprehensive review. *Sensors and Actuators A: Physical*, 341, 113578.
- Krishna, K. G., Umadevi, G., Parne, S., & Pothukanuri, N. (2023). Zinc oxide based gas sensors and their derivatives: a critical review. *Journal of Materials Chemistry C*, 11(12), 3906-3925.
- Kumar, R., Kumar, G., Al-Dossary, O., & Umar, A. (2015). ZnO nanostructured thin films: Depositions, properties and applications—A review. *Materials Express*, 5(1), 3-23.
- Lei, G., Lou, C., Liu, X., Xie, J., Li, Z., Zheng, W., & Zhang, J. (2021). Thin films of tungsten oxide materials for advanced gas sensors. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 341, 129996.
- Lutz, É., & Coradi, P. C. (2022). Applications of new technologies for monitoring and predicting grains quality stored: Sensors, internet of things, and artificial intelligence. *Measurement*, 188, 110609.
- Mancuso, J. L., Mroz, A. M., Le, K. N., & Hendon, C. H. (2020). Electronic structure modeling of metal–organic frameworks. *Chemical reviews*, 120(16), 8641-8715.
- Moumen, A., Kumarage, G. C., & Comini, E. (2022). P-type metal oxide semiconductor thin films: Synthesis and chemical sensor applications. *Sensors*, 22(4), 1359.
- Mpanza, T. (2018). *Synthesis and characterization of tungsten oxide wo3 nanostructures thin films for gas sensing applications*. University of Zululand,
- Nikolic, M. V., Milovanovic, V., Vasiljevic, Z. Z., & Stamenkovic, Z. (2020). Semiconductor gas sensors: Materials, technology, design, and application. *Sensors*, 20(22), 6694.
- Nunes, D., Pimentel, A., Gonçalves, A., Pereira, S., Branquinho, R., Barquinha, P., . . . Martins, R. (2019). Metal oxide nanostructures for sensor applications. *Semiconductor Science and Technology*, 34(4), 043001.
- Nur-E-Alam, M., Maurya, D. K., Yap, B. K., Rajabi, A., Doroody, C., Bin Mohamed, H., . . . Kiong Tiong, S. (2023). Physical-Vapor-Deposited Metal Oxide Thin Films for pH Sensing Applications: Last Decade of Research Progress. *Sensors*, 23(19), 8194.

- Saruhan, B., Lontio Fomekong, R., & Nahirniak, S. (2021). Influences of semiconductor metal oxide properties on gas sensing characteristics. *Frontiers in Sensors*, 2, 657931.
- Savale, P. (2018). Comparative study of various chemical deposition methods for synthesis of thin films: a review. *Asian Journal of Research in Chemistry*, 11(1), 195-205.
- Shi, Q., Dong, B., He, T., Sun, Z., Zhu, J., Zhang, Z., & Lee, C. (2020). Progress in wearable electronics/photonics—Moving toward the era of artificial intelligence and internet of things. *InfoMat*, 2(6), 1131-1162.
- Singh, A., Sikarwar, S., Verma, A., & Yadav, B. C. (2021). The recent development of metal oxide heterostructures based gas sensor, their future opportunities and challenges: a review. *Sensors and Actuators A: Physical*, 332, 113127.
- Srivastava, M., & Singh, N. (2022). Metal Oxide Nanostructures for Gas Sensing Applications. In *Nanomaterials-Based Sensing Platforms* (pp. 117-153): Apple Academic Press.
- Staerz, A., Suzuki, T., Weimar, U., & Barsan, N. (2020). SnO₂: The most important base material for semiconducting metal oxide-based materials. In *Tin Oxide Materials* (pp. 345-377): Elsevier.
- Woo, H.-S., Na, C. W., & Lee, J.-H. (2016). Design of highly selective gas sensors via physicochemical modification of oxide nanowires: overview. *Sensors*, 16(9), 1531.
- Yang, B., Myung, N. V., & Tran, T. T. (2021). 1D metal oxide semiconductor materials for chemiresistive gas sensors: a review. *Advanced Electronic Materials*, 7(9), 2100271.
- Zhang, B. (2020). Zinc Oxide based Nanowire Arrays for Selective Detection of Multiple Gaseous Analytes at Elevated Temperature.
- Zhang, C., Luo, Y., Xu, J., & Debliquy, M. (2019). Room temperature conductive type metal oxide semiconductor gas sensors for NO₂ detection. *Sensors and Actuators A: Physical*, 289, 118-133.
- Zhang, J., Qin, Z., Zeng, D., & Xie, C. (2017). Metal-oxide-semiconductor based gas sensors: screening, preparation, and integration. *Physical Chemistry Chemical Physics*, 19(9), 6313-6329.
- Şerban, I., & Enesca, A. (2020). Metal oxides-based semiconductors for biosensors applications. *Frontiers in Chemistry*, 8, 354.

References

- Abraham, N., Asija, A., Drummond, G. and Peterson, S. (2007). Heme oxygenase-1 gene therapy: Recent Advances and Therapeutic Applications. *Curr. Gene Ther*, 7(2), 89-108.

- Ada, S., Ertürk, C., Uçar, A., Akyüz, S., Doğan, F., and Yücel, B. (2021). Kanser Hücre Metabolizması. *Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi*, 66-75.
- Agostino, M., Jene, C., Boyle, T., Ramsland, P.A. and Yuriev, E. (2009). Molecular Docking of Carbohydrate Ligands to Antibodies: Structural Validation Against Crystal Structures. *J. Chem. Inf. Model*, 49, 2749-2760.
- Agu, P. C., Afukwa, C.A., Orji, O. U., Ezech, E. M., Ofoke, I. H., Ogbu, C. O., Ugwuja, E. I. and Aja, P. M. (2023). Molecular Docking as A Tool for The Discovery of Molecular Targets of Nutraceuticals in Diseases Management. *Scientific Reports*, 13 (13398).
- Al-Badr, A.A. and Alodhaib, M.M. (2016). Dacarbazine, Profiles of Drug Substances, Excipients and Related Methodology, 41, 323-377.
- Bass, P.D., Gubler, D. A., Judd, T. C., Williamsa, R. M. (2013). The Mitomycinoid Alkaloids: Mechanism of Action, Biosynthesis, Total Syntheses and Synthetic Approaches. *Chem Rev*, 113(8), 6816- 6863.
- Baykara, O. (2016). Kanser Tedavisinde Güncel Yaklaşımlar. *Balıkesir Sağlık Bil Dergisi*, 5 (3),154-165.
- Bharti, A.C. Vishnoi, K. Singh, S.M. Aggarwal, B. B. (2018). Pathways Linked to Cancer Chemoresistance and Their Targeting by Nutraceuticals. Bharti, A.C., Aggarwal, B. B (Editor), *Role of Nutraceuticals in Cancer Chemosensitization*, (p.1-30). Elsevier, Academic Press, London.
- Braggins, P. E., Trakshel, G. M., Kutty, R. K. and Maines, M. D. (1986). Characterization of Two Heme Oxygenase Isoforms In Rat Spleen: Comparison with The Hematin-Induced And Constitutive Isoforms Of The Liver. *Proc. Natl. Acad. Sci*, 83 (10),3203-3207.
- Carpenter, D. O. and Bushkin-Bedient, S. (2013). Exposure to Chemicals and Radiation During Childhood and Risk for Cancer Later in Life. *J. Adolesc. Health*, 52, S21eS29.
- Chamsi-Pasha, M. A., Shao, Z. and Tang, W. H. (2014). Angiotensin-Converting Enzyme 2 As A Therapeutic Target for Heart Failure. *Curr. Heart Fail. Rep.*, 11 (1) 1, 58-63.
- Chehelgerdi, M., Chehelgerdi, M. Allela, O.Q.B., Pecho, R.D.C., Jayasankar, N., Rao, D.P., Thamaraiyani T., Vasanthan, M., Viktor, P., Lakshmaiya, N., Saadh, M. J., Amajd, A., Abo Zaid, M.A., Castillo Acobo, R. Y., Ismail, A.H., Amin, A.H. and Akhavan Sigari, R. (2023). Progressing Nanotechnology to Improve Targeted Cancer Treatment: Overcoming Hurdles in its Clinical Implementation. *Mol. Cancer*, 22 (169).
- Chen, W., Liu, X., Zhang, S. and Chen, S. (2023). Artificial Intelligence for Drug Discovery: Resources, Methods, and Applications. *Mol. Ther. Nucleic Acids*, 31, 691-732.

- Choudhary, D., Goykar, H., Kalyane, D., Sreeharsha, N. and Tekade, R.K. (2020). Prodrug design for improving the biopharmaceutical properties of therapeutic drugs. *The Future of Pharmaceutical Product Development and Research*, 179-226.
- Consoli, V., Sorrenti, V., Grosso, S. and Vanella, L. (2021). Heme oxygenase-1 Signaling and Redox Homeostasis in Physiopathological Conditions. *Biomolecules*, 11(589).
- Courtney, A.E. and Maxwell, A. P. (2008). Heme Oxygenase 1: Does It Have a Role in Renal Cytoprotection?. *Am J Kidney Dis*, 51(4), 678-690.
- Crampon, K., Giorkallos, A., Deldossi, M., Baud, S. and Steffene, L.A. (2022). Machine-learning Methods for Ligand-Protein Molecular Docking. *Drug Discovery Today*, 27 (1), 151-164.
- Debela, D.T., Muzazu, S.G., Heraro, K.D., Ndalama, M.T., Mesele, B.W., Haile, D.C., Kitui, S.K and Manyazewal, T. (2021). New Approaches and Procedures for Cancer Treatment: Current Perspectives. *SAGE Open Med*, 12 (9).
- Debela, D.T., Muzazu, S.G.Y., Heraro, K.D., Ndalama, M. T., Mesele, B.W., Haile, D.C., Kitui, S.K., and Manyazewa, T. (2021). New Approaches and Procedures for Cancer Treatment: Current Perspectives. *SAGE Open Medicine*, 9, 1-10.
- Dockal, M., Chang, M., Carter, D.C. and Rüker, F. (2000). Five Recombinant Fragments of Human Serum Albumin-Tools for The Characterization of The Warfarin Binding Site. *Prot. Sci*, 9(8), 1455-1465.
- Donoghue, M., Hsieh, F., Baronas, E., Godbout, K., Gosselin, M. and Stagliano, N. (2000). A Novel Angiotensin-Converting Enzyme-Related Carboxypeptidase (ACE2) Converts Angiotensin I To Angiotensin 1-9. *Circulation Research*, 87(5): E1-E9.
- Drummond G. S., Bauma, J., Greenberga, M., Lewisa, D. and Abrahama, N. G. (2019). HO-1 Overexpression and Underexpression: Clinical Implications. *Arch. Biochem. Biophys*, 673 (1080).
- Elokely, K. M. and Oerksen, R. J. (2013). Docking Challenge: Protein Sampling and Molecular Docking Performance. *J. Chem. Inf. Model*, 53(8), 1934-1945.
- Fahrer, J., Wittmann, S., Wolf, A.-C. and Kostka, T. (2023). Heme Oxygenase-1 and its Role in Colorectal Cancer. *Antioxidants*, 12 (1989).
- Fiallo, M.M., Deydier, E., Bracci, M., Garnier-Suillerot, A. and Halvorsen, K. (2003). Mitomycin Antitumor Compounds. 2. Interaction Of Transition Metal Ions with Mitomycin C. Solution Structure And Biological Activity of A Pd (2+)-MMC Complex. *J Med Chem*. 46(9):1683-1689.
- Fraser, S. T., Midwinter, R.G., Berger, B.S. and Stocker, R. (2011). Heme oxygenase-1: A Critical Link Between Iron Metabolism, Erythropoiesis, and Development. *Advances in Hematology*, 2011 (473709).

- Gilad, Y. Gellerman, G. Lonard, D.M. O'Malley, B.W. (2021). Drug Combination in Cancer Treatment- From Cocktails to Conjugated Combinations. *Cancers*, 13 (669).
- Grunenwald, A., Roumenina, L.T. and Frimat, M. (2009). Heme Oxygenase 1: A Defensive Mediator in Kidney Diseases. *Int. J. Mol. Sci*, 2021(22).
- Gündoğdu, H., Uluman, E., Yıldız, S.E., Kılıçle, P.A., Gezer, A. and Sarı, E.K. (2023). Therapeutic effect of pomegranate peel extract on heme oxygenase-1 (HO-1) and angiotensin-converting enzyme-2 (ACE-2) in the kidney tissue of mice treated with mitomycin. *Rats*, 1(2), 27-34.
- Henry, M. M. and Noah, T. L. (2006). Lung Injury Caused by Pharmacologic Agents, in *Kendig's Disorders of the Respiratory Tract in Children*, 7th ed., V. Chernick, T. F. Boat, R. W. Wilmott, and A. Bush, Eds. Philadelphia, PA: W.B. Saunders, 71, 1000-1013.
- Hikmet, F., Méar, L., Edvinsson, A., Micke, P., Uhlén, M. and Lindskog, C. (2020). The Protein Expression Profile of ACE2 in Human Tissues. *Molecular Systems Biology*, 16 (7), e9610.
- Huber, W.J. 3rd and Backes, W.L. (2007). Expression And Characterization of Full-Length Human Heme Oxygenase-1: The Presence of Intact Membrane-Binding Region Leads to Increased Binding Affinity for NADPH Cytochrome P450 Reductase. *Biochemistry*, 46, 12212-12219.
- Huey, R., Morris, G.M. and Forli, S. (2012). Using AutoDock 4 and AutoDock Vina with AutoDockTools: A tutorial. California, USA.
- Hughes, J.P., Rees, S., Kalindjian, S.B. and Philpott, K. L. (2011). Principles of Early Drug Discovery. *British Journal of Pharmacology*, 162,1239-1249.
- Immenschuh, S. and Ramadori, G. (2000). Gene Regulation of Heme Oxygenase-1 As A Therapeutic Target. *Biochem. Pharmacol*, 60(8)1121-1128.
- Iwasaki, M., Itoh, H., Sawada, N. and Tsugane, S. (2023). Exposure to Environmental Chemicals and Cancer Risk: Epidemiological Evidence from Japanese Studies. *Genes and Environment*, 45 (10).
- Jang, J. Liu, H., Chen, W. and Zou, G. (2009). Binding of Mitomycin C To Blood Proteins: A Spectroscopic Analysis and Molecular Docking. *J. Mol. Struct.*, 928 (1-3), 72–77.
- Jiang, G., Li, R.-H., Sun, C., Liu, Y.-Q. and Zheng, J.-N. (2014). Dacarbazine Combined Targeted Therapy Versus Dacarbazine Alone In Patients with Malignant Melanoma: A Meta-Analysis. *PLoS ONE*, 9(12), p. e111920.
- Kwok, K. K., Vincent, E. C. and Gibson, J. N. (2017). *Pharmacology and Therapeutics for Dentistry*, 7th ed. St. Louis, MO: Elsevier, 530-562.
- Maines, M.D., Trakshel, G.M. and Kutty, R.K. (1986). Characterization of Two Constitutive Forms of Rat Liver Microsomal Heme Oxygenase. Only One Molecular Species of The Enzyme is Inducible. *J. Biol. Chem*, 261, 411-419.

- Mascolo, A., Urbanek, K., De Angelis, A., Sessa, M., Scavone, C., Berrino, L., Rosano, G.M.C., Capuano, A. and Rossi, F. (2020). Angiotensin II and angiotensin 1-7: which is their role in atrial fibrillation?, *Heart Failure Reviews*, 25, 367-380.
- Meng, X.-Y., Zhang, H.-X., Mezei, M. and Cui, M. (2011). Molecular Docking: A Powerful Approach for Structure-Based Drug Discovery. *Curr. Comput. Aided Drug Des*, 7 (2),146-157.
- Nair, M. G. Prabhu, J. S. and Ts, S. (2021). High expression of ACE2 in HER2 Subtype of Breast Cancer is A Marker of Poor Prognosis. *Cancer Treat. Res. Commun*, 27, 100321.
- Niu, M. J., Yang, J. K., Lin, S. S., Ji, X.J. and Guo, L. M. (2008). Loss of Angiotensin-Converting Enzyme 2 Leads To Impaired Glucose Homeostasis in Mice. *Endocrine*, 34(1-3), 56-61.
- Odhar, H.A., Hashim, A.F. and Humad, S. (2022). Molecular Docking Analysis and Dynamics Simulation of Salbutamol with The Monoamine Oxidase B (MAO-B) Enzyme. *Bioinformation*, 18(3), 304-309.
- Origassa C. S. T. and Câmara, N. O. S. (2013). Cytoprotective role of heme oxygenase-1 and heme degradation derived end products in liver injury. *World J Hepatol*. 5(10),541-549.
- Oylar, Ö. and Tekin, İ. (2011). Kanserin Teşhis ve Tedavisinde Nanoteknolojinin Önemi. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16 (1),147-154.
- Ozdemir, N., Dogan, M., Sendur, M.A.N., Yazici, O., Abali, H., Yazilitas, D., Akinci M.B., Aksoy, S., Zengin, N. (2014). Efficacy and Safety of First Line Vincristine with Doxorubicin, Bleomycin and Dacarbazine (Abod) For Hodgkin's Lymphoma: A Single Institute Experience. *Asian Pac J Cancer Prev*, 15(20), 8715-8718.
- Pae H.-O and Chung, H.T. (2009). Heme Oxygenase-1: Its Therapeutic Roles in Inflammatory Diseases. *Immune Netw*. 9(1): 12-19.
- Pinzi, L. and Rastelli, G. (2019). Molecular Docking: Shifting Paradigms in Drug Discovery," *Int. J. Mol. Sci*, 20 (4331).
- Pittalà, V., Salerno, L., Romeo, G., Modica, M.N. and Siracusa, M.A. (2013). A Focus on Heme Oxygenase-1 (HO-1) Inhibitors. *Curr Med Chem*, 20(30), 3711-3732.
- Prawan, A., Kundu, J.K. and Surh, Y.J. (2005). Molecular Basis of Heme Oxygenase-1 Induction: Implications for Chemoprevention and Chemoprotection. *Antioxid. Redox Signal*, 7, 1688-1703.
- Rucker, H. and Amslinger, S. (2015). Identification of heme oxygenase-1 stimulators by a convenient ELISA-based bilirubin quantification assay. *Free Radic. Biol. Med*, 78, 135-146.

- Sanada, M., Takagi, Y., Ito, R., Sekiguchi, M. (2004). Killing and Mutagenic Actions of Dacarbazine, A Chemotherapeutic Alkylating Agent, On Human and Mouse Cells: Effects of Mgmt and Mlh1 Mutations. *DNA Repair*, 3, 413-420.
- Senapati, S., Mahanta, A.K., Kumar, S. and Maiti, P. (2018). Controlled Drug Delivery Vehicles for Cancer Treatment and Their Performance. *Signal Transduct Target Ther*, 3(7).
- Shekhawat, G. S., Dixit, S., Verma, K., Nasybullina, E.I., Kosmachevskaya O.V. and Topunov, A.F. (2011). Heme Oxygenase: Enzyme With Functional Diversity, *J. Stress Physiol. Biochem*, 7 (1), 89-94.
- Shinoda, Y., Wang, Y., Yamamoto, T., Miyachi, H. and Fukunaga, K. (2020). Analysis of Binding Affinity and Docking of Novel Fatty Acid-Binding Protein (FABP) Ligands. *J. Pharmacol. Sci*, 143, 264- 271.
- Shirbhate, E. Pandey, J. Patel, V. K., Kamal, M Jawaid, T. Gorain, B. Kesharwani, P. and Rajak, H. (2021). Understanding the Role Of ACE-2 Receptor In Pathogenesis Of COVID-19 Disease: A Potential Approach for Therapeutic Intervention. *Pharmacol. Rep*, 73(6), 1539-1550.
- Sliwoski, G., Kothiwale, S., Meiler, J., Lowe, E.W. Jr. (2014). Computational Methods in Drug Discovery. *Pharmacol Rev*, 66, 334-395.
- Stanzione, F., Giangreco, I. and Cole, J.C. (2021). Use of Molecular Docking Computational Tools in Drug Discovery. *Progress in Medicinal Chemistry*, 60, 273-343.
- Suk, W.A. (2010). Environmental Factors in Cancer: Radiation. *Rev. Environ. Health*, 525 (1), 7-62.
- Tilsed, C.M., Fisher, S.A., Nowak, A.K., Lake, R.A., Lesterhuis, W.J. (2022). Cancer Chemotherapy: Insights Into Cellular and Tumor Microenvironmental Mechanisms of Action. *Front. Oncol*, 12 (960317).
- Tomasz, M. and Palom, Y. (1997). The Mitomycin Bioreductive Antitumor Agents: Cross-Linking and Alkylation of DNA as the Molecular Basis of Their Activity. *Advances in Cancer Research*, 76, 1-30.
- Vardanyan, R.S and Hruby, V.J. (2006). Synthesis of Essential Drugs. *Antineoplastics* (389-418). Elsevier Science.
- Wang, H., Cheng, Q., Bao, L., Li, M., Chang, K. and Yi, X. (2023). Cytoprotective Role Of Heme Oxygenase-1 in Cancer Chemoresistance: Focus on Antioxidant, Antiapoptotic, and Pro-Autophagy Properties. *Antioxidants*, 12(1217).
- Weber, G.F. (2016). DNA Damaging Drugs. *Molecular Therapies of Cancer*. 8, 9-112.
- Xu, J., Fan, J., Wu, F., Huang, Q., Guo, M., Lv, Z., Han, J., Duan, L., Hu, G., Chen, L., Liao, T., Ma, W., Tao, X. and Jin, Y. (2017). The ACE2/Angiotensin-(1-7) /Mas Receptor Axis: Pleiotropic Roles in Cancer. *Front. Physiol*, 8, 276.

Yang, S. and Kar, S. (2023). Application of Artificial Intelligence and Machine Learning in Early Detection of Adverse Drug Reactions (Adrs) and Drug-Induced Toxicity. *Artificial Intelligence Chemistry*, 1 (100011).

6. References

- Asher, I.M., Levin, I.W., 1977. Effects of temperature and molecular interactions on the vibrational infrared spectra of phospholipid vesicles, *Biochim. Biophys. Acta BBA - Biomembr.*, 468, 63–72p.
- Banwell, C. N. *Fundamentals of Molecular Spectroscopy*, 2nd edition. McGraw-Hill, 1972.
- Beiser, A., 2021, *Concepts of modern physics*.
- Campbell, J. D., and Dwek, R. A. (1984). In: *Biological Spectroscopy*, Chapters 3,4. Edited by: Elias, P. The Benjamin/Cummings Publishing Company, Inc.
- Casal, H.L., Mantsch, H.H., 1984. Polymorphic phase behaviour of phospholipid membranes studied by infrared spectroscopy. *Biochim. Biophys. Acta BBA - Rev. Biomembr.*, 779, 381–401p.
- Christy, A. A., & Gregoriou, V. G. (2001). *Modern Fourier transform infrared spectroscopy*, New York, Elsevier.
- Coleman, P.B., 1993, *Practical Sampling Techniques for: Infrared Analysis*, CRC Press.
- Eeman, M., & Deleu, M. (2010). From biological membranes to biomimetic model membranes. *Biotechnologie, Agronomie, Société et Environnement*, 14(4).
- Freifelder, D.M., 1982, *Physical Biochemistry: Applications to Biochemistry and Molecular Biology (Life Sciences/Biochemistry)*.
- Fringeli, U.P., and Günthard, H.H., 1976, Hydration sites of egg phosphatidylcholine determined by means of modulated excitation infrared spectroscopy. *Biocchim. Biophys. Acta BBA - Lipids Lipid Metab.* 450, 101–106p.
- Goni, F.M., and Arrondo, J.L.R., 1986, A study of phospholipid phosphate groups in model membranes by Fourier transform infrared spectroscopy. *Faraday Discuss. Chem. Soc.*, 81, 117–126p.
- Griffiths, P. R., and de Haseth, J. A., 1986, In: *Fourier Transform Infrared Spectrometry*. Wiley, New York.
- Griffiths, P. R., & Chalmers, J. M. (Eds.). (2002). *Handbook of vibrational spectroscopy* (Vol. 1). New York: John Wiley & Sons.
- Hulsizer, R., and Lazarus, D. *The World of Physics*. Addison-Wesley, 1977.

- Kraft, M. (2006). Vibrational spectroscopic sensors fundamentals, instrumentation and applications. In *Optical Chemical Sensors* (pp. 117-155). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Lee, D.C., and Chapman, D., 1986. Infrared spectroscopic studies of biomembranes and model membranes. *Biosci. Rep.*, 6, 235–256p.
- Lewis, R. N., & McElhaney, R. N. (1998). The structure and organization of phospholipid bilayers as revealed by infrared spectroscopy. *Chemistry and physics of lipids*, 96(1-2), 9-21.
- Mantsch, H.H., 1984, Biological Applications of Fourier transform infrared spectroscopy. A study of phase transitions in biomembranes, *J. of Molecular Structure*, 113:201-212p.
- Mantsch, H.H., and McElhaney, R.N., 1990. Applications of infrared spectroscopy to biology and medicine. *J. Mol. Struct.*, 217, 347–362p.
- Mantsch, H.H., and McElhaney, R.N., 1991., Phospholipid phase transitions in model and biological membranes as studied by infrared spectroscopy, *Chem. Phys. Lipids*, 57, 213–226p.
- Mendelsohn, R., Davies, M. A., Brauner, J. W., Schuster, H. F., and Dluhy, R. A. (1989). Quantitative determination of conformational disorder in the acyl chains of phospholipid bilayers by infrared spectroscopy. *Biochemistry*. 28:8934-8939.
- Shriver, D.F., Atkins, P.W., and Langford C.H., 1994, *Inorganic Chemistry*”, second edition. Oxford University press, Oxford, United Kingdom.
- Smith, B.C., 1996, *Fundamentals of Fourier Transform infrared spectroscopy*, CRS Press.
- Solomons, G., Fryhle, C., Okay, G., Yıldırım, Y., 2002, *Organik Kimya* (yedinci basımından çeviri), Literatür yayıncılık, İstanbul, Türkiye.
- Stuart, B., 2004, In: *Infrared Spektroskopy, Fundamentals and Applications*. John Wiley and Sons, Ltd.
- Tang, J. (2015). Unlocking potentials of microwaves for food safety and quality. *Journal of food science*, 80(8), E1776-E1793.
- Yang, Q., Zhou, R., & Zhao, B. (2008). Principle of the moving-mirror-pair interferometer and the tilt tolerance of the double moving mirror. *Applied optics*, 47(13), 2486-2493

REFERENCES

- Altay, V., Gulyanar, Ş. and Ozyigit, I. I. (2016). Autecology of *Cephalaria taurica* Szabó, a Narrow Endemic from Turkey: Plant-Soil Interactions. *IOSR Journal of Environmental Science, Toxicology and Food Technology*, 10(9), 90-94.

- Atasagun, B., and Aksoy, A. (2018). Autecology and Conservation Biology of *Centaurea amaena* (Asteraceae). *Journal of Animal and Plant Sciences*, 28(1), 208-214.
- Altas, A. and Acar, Y. (2018). Bibliometric Profile of the Postgraduate Dissertations Written in the Field of Gastronomy. *Journal of Aksaray University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 10(3), 1-10.
- Atasagun, B., Aksoy, A., Martin, E. and Uzun, O. (2013). Morphological, Anatomical, Palynological, Karyological and Autecological Characters of *Centaurea amaena* Boiss. & Balansa [Sect. *Phalolepis* (*Centaurea*/Asteraceae)]. *Plant Systematics and Evolution*, 299, 1761-1767.
- Cansaran, A., Akcin, O. E. and Kandemir, N. (2007). A Study on the Morphology, Anatomy and Autecology of *Erysimum amasianum* Hausskn. & Bornm. (Brassicaceae) Distributed in Central Black Sea Region (Amasya-Turkey). *International Journal of Science and Technology*, 2(1), 13-24.
- Cinar, M. E., Katagan, T., Ozturk, B., Egemen, O., Ergen, Z., Kocatas, A., ... and Ozcan, T. (2006). Temporal Changes of Soft-Bottom Zoobenthic Communities in and Around Alsancak Harbor (Izmir Bay, Aegean Sea), with Special Attention to the Autecology of Exotic Species. *Marine Ecology*, 27(3), 229-246.
- Council of Higher Education (2024). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Date of access: 20.08.2024).
- Dogan, Y. (2001). A Study on the Autecology of *Reseda lutea* L. (Resedaceae) Distributed in Western Anatolia. *Turkish Journal of Botany*, 25(3), 137-148.
- Dogan, Y. and Mert, H. H. (1998). An Autecological Study on the *Vitex agnus-castus* L.(Verbenaceae) Distributed in West Anatolia. *Turkish Journal of Botany*, 22(5), 327-334.
- Dogan, Y., Baslar, S., Aydin, H. and Mert, H. H. (2004). Studies on the Autecology of *Rubus canescens* Distributed in Western Anatolian Part of Turkey. *Botanica Lithuanica*, 10(1), 19-31.
- Engin, A., Kandemir, N., Senel, G. and Ozkan, M. (1998). An Autecological Study on *Iris pseudacorus* L. (Iridaceae). *Turkish Journal of Botany*, 22(5), 335-340.
- Eroglu, H. K., Ozyigit, I. I., Altay, V. and Yarci, C. (2014). Autecological Characteristics of *Centaurea hermannii* F. Herm.: An Endemic Species from Turkey. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 20(1), 183-187.
- Eskin, B. (2011). Comparison of Autecological Characteristics of *Centaurea kilaea* Boiss. and *C. consanguinea* DC. (Compositae / Asteraceae) Endemic Species. Doctoral dissertation. Istanbul: Marmara University.

- Eskin, B. and Kurt, A. (2020). Bibliometric Investigation of Registered Master's and Doctoral Thesis Prepared Under the Title of Environmental Problems in Turkey. *Journal Anatolian Environmental and Animal Sciences*, 5(4), 676-684.
- Eskin, B., Ozyigit, I. I., Dogan, I., Altay, V., Demir, G. and Serin, M. (2013). Germination Physiology and Autecology of *Centaurea kilaea* Boiss. from Turkey. *Sains Malaysiana*, 42(10), 1473-1482.
- Kandemir, N. and Cansaran, A. (2010). An Autecological Investigation on Endemic *Alkanna haussknechtii* Bornm. (Boraginaceae) Critically Endangered in Turkey. *Journal of Agriculture and Biological Sciences*, 6(5), 613-618.
- Kandemir, N. and Engin, A. (2000). An Autecological Study on *Iris histrioides* Foster (Iridaceae) Distributed in the Central Black Sea region. *Turkish Journal of Botany*, 24(6), 347-354.
- Kaya, Y. and Aksakal, O. (2007). The Morphological and Autecological Properties of *Salvia rosifolia* Sm. (Lamiaceae) Grown in Erzurum and Its Environs in Turkey. *Pakistan Journal of Biological Sciences*, 10(13), 2178-2184.
- Mammadov, R., Dusen, O. and Ozay, C. (2016). Autoecological Characteristics of *Cyclamen mirabile* Hildebr. (Primulaceae) an Endemic Species of Turkey. *Journal of Research in Ecology*, 4(1), 1-9.
- Ozdemir, F. and Ozturk, M. (1996). Studies on the Autecology of *Capparis* L. species distributed in West Anatolia. *Turkish Journal of Botany*, 20(2), 117-127.
- Ozturk, M. and Secmen, O. (1996). *Plant Ecology*. Izmir: Ege University Faculty of Science Publications.
- Tubitak Ulakbim Cahit Arf Information Center (2024). <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz> (Date of access: 26.09.2024).

Source

- Akdoğan, Asuman and Cingöz, Ayşe (2006). A Research in Kayseri Province to Determine the Level of Importance Given to Internal Entrepreneurship and the Organizational Factors Affecting Internal Entrepreneurship. International Entrepreneurship Congress Proceedings, Bishkek.
- Arıkan, Semra (2004). Entrepreneurship. Siyasal Kitapevi: Ankara.
- Arslan, K., (2007). Mountaineering Philosophy and Entrepreneurship, Ekin Publishing House, Bursa
- Carland, C. Joann and Carland, W. James (2007). Intrapreneurship: A Requisite for Success. The Entrepreneurial Executive, 12, pp. 83-94.
- Güney, S., (2015). Entrepreneurship, Basic Concepts and Some Current Issues, 4th Edition, Siyasal Kitapevi, Ankara.

- Kayış, Ali (2010). Obstacles to Entrepreneurship and Intrapreneurship: An Application in the Software Industry. Unpublished Master's Thesis, Gebze Advanced Technology Institute, Gebze.
- Kılıç, S., (2016). Innovation and Innovation Management, Seçkin Publishing, Ankara.
- Sezgin, B.S., (2017). Algılanan Örgütsel Destek ve Güven Vizyonundan İç Girişimcilik. Nobel Akademik. Ankara.
- Zahra, A. Shaker (1991). Predictors And Financial Outcomes Of Corporate Entrepreneurship: An Exploratory Study. *Journal Of Business Venturing*, 6(4), pp. 259-285.

References

- Abu Dardak, R., Abidin, A. Z. Z. and Ali, A.** (2009). Consumers' perceptions, consumptions and preference on organic product: Malaysian perspective. *Economic and Technology Management Review*. Pp.95-107.
- Aertsens, J., Verbeke, W., Mondelaers, K. and Huylenbroeck, G. V.** (2009). Personal determinants of organic food consumption: a review. *British Food Journal*, 111(10), Pp.1140-1167.
- Akagun, E. and Ozsacmaci, B.** (2011). Turkish consumers' perceptions and consumption of organic foods. *African Journal of Business Management*, 5(3), Pp.910-914.
- Aktürk, D.** (2015). Geleneksel ve organik olarak yetiştirilen tarım ürünlerine karşı tüketici taleplerinin doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ile değerlendirilmesi *ÇOMÜ Zirraat Fakültesi Dergisi*, Pp.115-121.
- Aydın, S., Görmüş, A. Ş. and Altıntop, M. Y.** (2014). Öğrencilerin memnuniyet düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi: Meslek yüksekokulu'nda bir uygulama. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Pp.35-58.
- Bülbül, Ş. and Giray, S.** (2012). İş ve özel yaşam (İş dışı yaşam) memnuniyeti arasındaki ilişki yapısının doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi. *Anadolu University Journal Of Social Sciences*, Pp.101.
- Filiz, Z. and Kolukısaoglu, S.** (2012a) Doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ve lokanta müşterilerinin memnuniyeti üzerinde bir uygulama. *EKEV Akademi Dergisi*, 16(51), Pp.357-368.
- Filiz, Z. and Kolukısaoglu, S.** (2012b). Doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ve bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*. Vol. 8. No. 16, 59-74.
- Gan, C., Chang, Z., Tran, M. and Cohen, D. A.** (2016). Consumer attitudes toward the purchase of organic products in China. *International Journal of Business And Economics*. 15(2), Pp.117-144.

- Gil, J. M., Gracia, A. and Sanchez, M.** (2000) Market segmentation and willingness to pay for organic products in Spain International Food and Agribusiness Management Review, 3, Pp.207-226.
- Giray, S.** (2011). Doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ve yaşam memnuniyeti üzerine bir uygulama. *Marmara üniversitesi, Doktora tezi.* .
- Girginer, N., Kaygısız, Z. and Yalaman, A.** (2007). Doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ile istatistiğe yönelik tutumlarda üniversite öğrencileri arasındaki bireysel farklılıkların incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Ve İstatistik Dergisi.* Pp.29-40.
- Gül Yavuz, G., Yasan Atseven, Z., Gül, U. and Gülaç, Z. N.** (2015). Su ürünleri tüketiminde tüketici tercihlerini etkileyen faktörler: Ankara İli Örneği. *Yunus araştırma bülteni.* Pp.73-82.
- Ilié, I.** (2016). Analysis of consumption of organic products in Nisava district . *EKO-NOMİKA*, 62(2), Pp.167-178.
- Kolukısaoglu, S.** (2013). Doğrusal olmayan kanonik korelasyon analizi ve depresyon anksiyete ve stres ölçeğine uygulaması. *ESOGÜ, Yüksek lisans tezi.* .
- Köksal, Ö., Cevher, C.** (2015) Buğday tarımında sertifikalı tohumluk tercihi etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *Agricultural extension services.* Pp.29.
- Krystallis, A. and Chryssohoidis, G.** (2005) Consumers' willingness to pay for organic food. *British Food Journal*, 107(5), Pp.320-343.
- Maya, S. R., Lopez, I. and Munuera, J. L.** (2011) Organic food consumption in Europe: international segmentation based on value system differences . *Ecological Economics*, Pp.1-9.
- Nedra, B. A., Sharma, S. and Dakhli, A.** (2015). Perception and motivation to purchase organic products in mediterranean countries. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*, 17(1),. Pp.67-90.
- Ozer, O. O. and Akcay** (2013). The examination of differences in terms of socio-economic, stock period and information needs of the enterprises engaged in stock-farming activity. *Bulgarian Journal Of Agricultural Science.* Pp.1351-1357.
- Padel, S. and Foster, C.** (2005). Exploring the gap between attitudes and behaviour: understanding why consumers buy or do not buy organic food *British Food Journal* 107(8), Pp.606-625.
- Persaud, A. and Schillo, S. R.** (2016) Purchasing organic products: role of social context and consumer innovativeness. *Marketing Intelligence&Planning*, 35(1), Pp.130-146.
- Sarıkaya, N.** (2007). Organik ürün tüketimini etkileyen faktörler ve tutumlar üzerine bir saha çalışması. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* Pp.110-125.

- Schleenbecker, R. and Hamm, U.** (2013). Consumers' perception of organic product characteristics. *Areview . Appetite*, 71,. Pp.420-429.
- Sertbarut, P.** (2010). Linear and nonlinear canonical correlation and application in banking sector. *Hacettepe üniversitesi, Yüksek lisans tezi*.
- Sharma, S. K., Kruger, U. and Irwin, G. W.** (2006). Deflation Based Nonlinear Canonical Correlation Analysis. *Elsevier B. V.- Chemometrics and Intelligent Laboratory System* 83. Pp.34-43.
- Tarkiainen, A. and Sundqvist, S.** (2005) Subjective norms, attitudes and intentions of Finnish consumers in buying organic food *British Food Journal* 107(11),.Pp.808-822.
- Türk, M. S., Bıyık, A., Güven, A. and İşi, A.** (2013). Türk gazetecilerin haber yayınlama kriterlerine yönelik bir araştırma . *E-journal of new world sciences academy*.
- Yiridoe, E. K., Bonti-Ankomah, S. and Martin, R. C.** (2005). Comparison of consumer perception and preference toward organic versus conventionally produced foods: a review and update of the literature. *Renewable agriculture and food sysrems*. 20(4), Pp.193-205.
- Vlahovic, B.,Puskaric, A. and Jelocnik, M.** (2011). Consumer attitude to organic food consumption in Serbia . *Petroleum-Gas university of ploiesti- BULLETIN*. 63(1), Pp.45-52.
- Yazıcı, A. C., Ögüş, E., Ankaralı, H. and Gürbüz** (2010). An application of nonlinear canonical correlation analysis on medical data *TÜBİTAK*. Pp. 503-510.
- Zanoli, R. and Naspetti, S.** (2002). Consumer motivations in the purchase of organic food: a means-end approach *British Food Journal* 104(8) Pp.613-653.

REFERENCES

- Andrei, Roxana; Martinidis, George & Tkadlecova, Tana (2014) Challenges Faced by Roma Women in Europe on Education, Employment, Health and Housing - Focus on Czech Republic, Romania and Greece, *Balkan Social Science Review*, 4(December), 323-351
- Asztalos-Morell, Ildiko (2016) Roma women's marginalities in the recognition struggles of a Hungarian Roma Women's NGO, *Analyze – Journal of Gender and Feminist Studies*, 7 9-26
- Bennett, J. (2012) Roma Early Childhood Inclusion: The RECI Overview Report, UNICEF-Open Socieity Foundation-Roma Education Fund
- Biggs, Thomas (2013) Unraveling the "Gypsy Question": The Tale of the Romanian Roma and Solutions to Romani Integration, Library Research Grants. 17, https://scholarsarchive.byu.edu/libraryrg_studentpub/17

- Bitu, Nicoleta & Morteau, Crina (2010) Are the Rights of the Child Negotiable? : The Case of Early Marriages within Roma Communities in Romania, Bucharest: UNICEF
- Blazevski, N. M., Marnie, S. & Keskin, I. (2018). The Position of Roma Women and Men in the Labour Markets of the Western Balkans: Micronarratives Report
- Boden, J. M.; Fergusson, D. M. & Horwood, L. J. (2008) Early motherhood and subsequent life outcomes, *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49:2 151–160
- Britton, J., Gregg, P., Macmillan, L., & Mitchell, S. (2011) The Early Bird... Preventing Young People from becoming a NEET statistic, Department of Economics and CMPO, University of Bristol
- Browne, Evie (2017) Gender norms in the Western Balkans, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/597860fcd915d312c000007/058-Gender-in-the-Balkans.pdf>
- Bujak-Stanko, J. (2021) Gender Analysis of Roma Women and Girls in VET in Kosovo, Roma Education Fund- Austrian Development Cooperation,
- Christensen, Ann-Dorte & Jensen, Sune Qvortrup (2012) Doing Intersectional Analysis: Methodological Implications for Qualitative Research, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20:2, 109-125,
- Corradi, Laura (2021) Intersectional Alliances to Overcome Gender Subordination: The Case of Roma-Gypsy Traveller Women, *Journal of International Women's Studies*, 22(4) 151 -166
- Crowley, N.; Genova, A. & Sansonetti, S. (2013) Empowerment of Roma Women within the European Framework of National Roma Inclusion Strategies, EC
- Cukrowska, E., Kocze, A. (2013). Interplay between gender and ethnicity: exposing structural disparities of Romani women. Analysis of the UNDP/World Bank/EC regional Roma survey data. Roma Inclusion Working Papers. Bratislava: UNDP.
- Cukrowska-Torzewska, E. (2014) Intersectionality of ethnicity and gender: exploring Romani women's performance in education, *Ekonomia* 36, 51 – 89
- D'Agostino, S. (2019) (In)visible mobilizations. Romani women's intersectional activisms in Romania and Bulgaria, Politics, Groups, and Identities, <https://doi.org/10.1080/21565503.2019.1629307>
- D'Agostino, Serena (2015) Consolidated Criteria for Assessing Intersectionality Operationalization in European Equality Policies: The Case of Roma Women," *DiGeST. Journal of Diversity and Gender Studies*, 2(3—4), 95—110;

- Datishvili, Sophie (2024) Early Marriage in Romani Communities: Looking Beyond Tradition, Georgetown Jour. Of International Affairs, <https://gjia.georgetown.edu/2024/07/15/early-marriage-in-romani-communities-looking-beyond-tradition/>
- EC (2020) A Union of Equality: EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation, COM(2020) 620 final, Brussels: European Commission
- EC (2011) Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow, Brussels, 17.2.2011, COM(2011) 66 final, European Commission
- EGGSI (2008) Ethnic minority and Roma women in Europe: A case for gender equality?, Luxembourg: Publications Office of the European Union
- Farkas, L. (2007) Segregation of Roma Children in Education: Addressing Structural Discrimination through the Race Equality Directive, European Commission
- Ferenc, Babusik (2007) Magyarországi cigányság – strukturális csapda és kirekesztés, *Esély*, 1 3-23
- FRA (2022) Roma in 10 European Countries — Main Results, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2020) Roma And Travellers in Six Countries, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2019) Second European Union Minorities and Discrimination Survey Roma women in nine EU Member States, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2018a) Transition from education to employment of young Roma in nine EU Member States, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2018b) A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2016a) Education: the situation of Roma in 11 EU Member States Roma survey – Data in focus, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2016b) Second European Union Minorities and Discrimination Survey Roma – Selected findings, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2014a) Discrimination against and living conditions of Roma women in 11 EU Member States: Roma survey – Data in focus, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2014b) Roma survey – Data in focus: Poverty and employment: the situation of Roma in 11 EU Member States, European Union Agency for Fundamental Rights
- FRA (2014c) Fundamental rights: challenges and achievements in 2013, European Union Agency for Fundamental Rights

- FRA (2012) The situation of Roma in 11 EU Member States Survey results at a glance, UNDP/World Bank/EC
- Gheorghe, C & Mocanu, C. (2021) Challenging intersectionality: Roma women's voices and experiences, <https://egedi.ase.ro/wp-content/uploads/2023/12/Research-Intersect-Voices-.pdf>
- Gruber, G. (2012) Education and social inclusion of Roma minority in Romania, *Educazione Democratica. Revista di pedagogia politica* II(4) 90-98
- Huibregtse, A. (2018) Perspectives of Roma, Ashkali and Egyptian youth on decent work opportunities and challenges in Kosovo, ILO
- Ilisei, I. (2012) A feminist perspective on the Romanian Governmental Strategy for Roma Inclusion, *Perspective Politice*, Noiembrie, 121 – 131
- Ilisei, I. (2013) Education of Roma Women between Feminism and study: Roma Women in Romania, *Journal of Social Science Education*, 12(1) 67 – 74
- Ivanov, Andrey; Collins, Mark; Grosu, Claudia; Kling, Jaroslav; Milcher, Susanne; O'Higgins, Niall; Slay, Ben & Zhelyazkova, Antonina (2006) At Risk: Roma and the Displaced in Southeast Europe, UNDP Regional Bureau for Europe
- Jovanović, Jelena; Kóczé, Angéla & Balogh, Lidia (2015) Intersections of Gender, Ethnicity, and Class: History and Future of the Romani Women's Movement, Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung
- Kahanec, M. (2014) Roma integration in European labor markets, IZA World of Labor, <https://wol.iza.org/uploads/articles/39/pdfs/roma-integration-in-european-labor-markets.pdf>
- Kóczé, Angela (2012) Civil Society, Civil Involvement and Social Inclusion of the Roma, Roma Inclusion Working Papers, UNDP Europe and the CIS
- Kóczé, Angela (2011) Gender, Ethnicity and Class: Romani Women's Political Activism and Social Struggles, (Doctor of Philosophy) Central European University,
- Kóczé, A. ve Popa, R. M.(2009) Missing Intersectionality: *Race/Ethnicity, Gender, and Class in Current Research and Policies on Romani Women in Europe*, Center For Policy Studies Central European University
- Lawton, Ned; Bari, Jutka & Gilchrist, Katherine (2018) Roma Women and the World-of-Work in the Republic of Moldova, International Labour Organization
- Lebedinski, L. (2019) The Effect of Residential Segregation on Formal and Informal Employment of Roma in Serbia, *Eastern European Economics*, DOI:10.1080/00128775.2019.1689143
- Levin, H. M., & Belfield, C. R. (2007). Educational Interventions to Raise High School Graduation Rates. In C. M. Belfield, & H. M. Levin (Eds.), *The Price We Pay: Economic and Social Consequences of Inadequate Education* (pp. 177–199). Washington, DC: Brookings Institution Press.

- Maguire, S. (2013) Will raising the participation age in England solve the NEET problem?, *Research in Post-Compulsory Education*, 18:1-2, 61-76,
- Magyari-Vincze, Eniko (2005) Social Exclusion at the Crossroads of Gender, Ethnicity and Class A View of Romani Women's Reproductive Health, Open Society Institute
- Marin, A., Csonta, A. (2012), *Discrimination of Roma Communities Romania National Report*, Edited by Fundatia Secretariatul Romilor and Centrul de Resurse Juridice. NET-KARD project.
- Marjanovic, Dragana (2015) Assessment of the Structural Barriers that Hinder the Employment of Roma Women, UN WOMEN
- Matache M. Biased Elites, Unfit Policies: Reflections on the Lacunae of Roma Integration Strategies. *European Review*. 2017;25(4):588-607.
- McCall, Leslie (2005) The complexity of intersectionality, *Signs*, 30(3), pp. 1771–1800.
- Milenković, N. (2018). Nowhere to turn: Gender-based violence against Roma women, UNDP
- O'Higgins, Niall (2012) Roma and non-Roma in the Labour Market in Central and South Eastern Europe, Roma Inclusion Working Papers, UNDP Europe and the CIS,
- Oprea, A. (2004). Re-envisioning Social Justice from the Ground Up: Including the Experiences of Romani Women. *Essex Human Rights Review*, 1(1), 29-39.
- Pantea, M.-C. (2009) Performing the border of child labour: Roma working children, *Romani Studies* 19(1) 19–48
- Phoenix, Ann & Pattynama, Pamela (2006) Editorial: Intersectionality, *European Journal of Women's Studies*, 13(3) 187 - 192
- Rennison, J., Maguire, S., Middleton, S. & Ashworth, K. (2005) Young People not in Education, Employment or Training: Evidence from the Education Maintenance Allowance Pilots Database, Centre for Research in Social Policy (CRSP), Research Report RR628
- Ringold, D., Orenstein, M. A. & Wilkens, E. (2005) Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle, World Bank
- Robayo-Abril, M & Millan, N. (2019). *Breaking the Cycle of Roma Exclusion in the Western Balkans*. Washington D.C.: World Bank.
- Robayo-Abril, M.; de Paz Nieves, C. & Facusse, T. S. (2019) *Closing the Gender Gaps among Marginalized Roma in the Western Balkans A Summary of Findings and Policy Recommendations*, The World Bank

- Rød, H., & Bye, M. T. (2022). Roma in Norway: Experiences of Antigypsyism, Gender Inequality and Empowerment. KUN Centre for Equality and Diversity, https://www.kun.no/uploads/7/2/2/3/72237499/rod_and_bye_2022.pdf
- Surdu, L.; Vincze, E. & Wamsiedel, M. (2011) Roma School Participation, Non-Attendance and Discrimination in Romania, Bucharest: Romani Criss-UNICEF
- Surdu, L. & Surdu, M. (2006) Broadening the Agenda: The Status of Romani Women in Romania, Budapest: Open Society Institute
- Toarta, V. (2016) Profile of Roma Women and Girls, UNDP&UN WOMEN
- UNDP/WB/EC (2018a) Roma at A Glance: The Former Yugoslav Republic of Macedonia, https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/eurasia/Factsheet_FYROM_Roma.pdf
- UNDP/WB/EC (2018b) Roma at A Glance: Serbia, https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/eurasia/Factsheet_SERBIA_Roma.pdf
- UNICEF (2016) Research on the Social Norms Which Prevent Roma Girls from Access to Education, UNICEF
- Vincze, Enikő (2013) Roma Women's Voices and Silences on Unjust Power Regimes. *Roma Right*, 35-44
- Voicu, Malina & Popescu, Raluca (2009) Roma women- known and unknown: Family Life And The Position Of The Woman In The Roma Communities, https://www.euromanet.eu/upload/80/83/Research_Report_Roma_Women_engl_09__OSI-Romania_.pdf
- WB (2016) Bosnia and Herzegovina. Economic mobility, Jobs and Gender. <https://documents1.worldbank.org/curated/fr/368851521227399340/pdf/124352-WP-P144969-PUBLIC-BiHQualReport.pdf>
- Yuval-Davis, Nira (2006) Intersectionality and feminist politics, *European Journal of Women's Studies*, 13(3), pp. 193–209.

Reference

- Agirman, E., & Osman, As. B. (2019). *GREEN FINANCE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A THEORETICAL STUDY*. 1–23.
- Akçay, E. C. (2023). Barriers to Undertaking Green Building Projects in Developing Countries: A Turkish Perspective. *Buildings* 2023, Vol. 13, Page 841, 13(4), 841. <https://doi.org/10.3390/BUILDINGS13040841>
- Aydin, S. (2016). Using excel in teacher education for sustainability. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 18(2), 89–104. <https://doi.org/10.1515/jtes-2016-0017>
- Balcilar, M., Uzuner, G., Nwani, C., & Bekun, F. V. (2023). Boosting Energy Efficiency in Turkey: The Role of Public–Private Partnership Investment.

Sustainability (Switzerland), 15(3), 2273.
<https://doi.org/10.3390/su15032273>

- Baştürk, M. F. (2024). Does Green Finance Reduce Carbon Emissions? Global Evidence Based on System Generalized Method of Moments. *Sustainability* 2024, Vol. 16, Page 8210, 16(18), 8210. <https://doi.org/10.3390/SU16188210>
- Bayram, O., Talay, I., & Feridun, M. (2022). Can Fintech Promote Sustainable Finance? Policy Lessons from the Case of Turkey. *Sustainability* (Switzerland), 14(19), 12414. <https://doi.org/10.3390/su141912414>
- Cao, J. ., Solangi, Y. A., Mosca, O., Cao, J., & Solangi, Y. A. (2023). Analyzing and Prioritizing the Barriers and Solutions of Sustainable Agriculture for Promoting Sustainable Development Goals in China. *Sustainability* 2023, Vol. 15, Page 8317, 15(10), 8317. <https://doi.org/10.3390/SU15108317>
- Celik, A. N., & Özgür, E. (2020, December 1). Review of Turkey's photovoltaic energy status: Legal structure, existing installed power and comparative analysis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol. 134, p. 110344. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110344>
- Chien, F., Ngo, Q. T., Hsu, C. C., Chau, K. Y., & Iram, R. (2021). Assessing the mechanism of barriers towards green finance and public spending in small and medium enterprises from developed countries. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(43), 60495–60510. <https://doi.org/10.1007/S11356-021-14907-1/TABLES/5>
- Citil, M. (2024, December 1). Is green finance a prerequisite for green growth of G-20 economies. *Innovation and Green Development*, Vol. 3, p. 100170. <https://doi.org/10.1016/j.igd.2024.100170>
- Desalegn, G., & Tangl, A. (2022, June 17). Developing Countries in the Lead: A Bibliometric Approach to Green Finance. *Energies*, Vol. 15, p. 4436. <https://doi.org/10.3390/en15124436>
- Erdogan, S., Pata, U. K., & Solarin, S. A. (2023). Towards carbon-neutral world: The effect of renewable energy investments and technologies in G7 countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 186, 113683. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2023.113683>
- Fakih, A., Sayour, N., Khalid, U., Desalegn, G., & Tangl, A. (2022). Enhancing Green Finance for Inclusive Green Growth: A Systematic Approach. *Sustainability* 2022, Vol. 14, Page 7416, 14(12), 7416. <https://doi.org/10.3390/SU14127416>
- Gilchrist, D., Yu, J., & Zhong, R. (2021). The limits of green finance: A survey of literature in the context of green bonds and green loans. *Sustainability* (Switzerland), 13(2), 1–12. <https://doi.org/10.3390/su13020478>

- Han, J., Zheng, Q., Xie, D., Muhammad, A., & Isik, C. (2023). The construction of green finance and high-quality economic development under China's SDGs target. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(52), 111891–111902. <https://doi.org/10.1007/s11356-023-28977-w>
- Khan, K. I., Mata, M. N., Martins, J. M., Nasir, A., Dantas, R. M., Correia, A. B., & Saghir, M. U. (2022). Impediments of Green Finance Adoption System: Linking Economy and Environment. *Emerging Science Journal*, 6(2), 217–237. <https://doi.org/10.28991/ESJ-2022-06-02-02>
- Koska, A., & Erdem, M. B. (2023). Performance Analysis of Manufacturing Waste Using SWARA and VIKOR Methods: Evaluation of Turkey within the Scope of the Circular Economy. *Sustainability (Switzerland)*, 15(16), 12110. <https://doi.org/10.3390/su151612110>
- Kumar, L., Nadeem, F., Sloan, M., Restle-Steinert, J., Deitch, M. J., Ali Naqvi, S., ... Sassanelli, C. (2022). Fostering Green Finance for Sustainable Development: A Focus on Textile and Leather Small Medium Enterprises in Pakistan. *Sustainability (Switzerland)*, 14(19), 11908. <https://doi.org/10.3390/su141911908>
- Li, Y., Zhang, Y., & Solangi, Y. A. (2023). Assessing ESG Factors and Policies of Green Finance Investment Decisions for Sustainable Development in China Using the Fuzzy AHP and Fuzzy DEMATEL. *Sustainability (Switzerland)*, 15(21), 15214. <https://doi.org/10.3390/su152115214>
- Madaleno, M., Dogan, E., & Taskin, D. (2022). A step forward on sustainability: The nexus of environmental responsibility, green technology, clean energy and green finance. *Energy Economics*, 109, 105945. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2022.105945>
- Morgan, P. J., Volz, U., & Yoshino, N. (2019). Introduction. *Routledge Handbook of Banking and Finance in Asia*, 1–11. <https://doi.org/10.4324/9781315543222-1/INTRODUCTION-PETER-MORGAN-ULRICH-VOLZ-NAOYUKI-YOSHINO>
- Özbek, A. (2024). Sustainability and Green Finance: Banking System in Turkey. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 295–313. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1426965>
- Ozili, P. K. (2022). Green finance research around the world: a review of literature. *International Journal of Green Economics*, 16(1), 56–75. <https://doi.org/10.1504/IJGE.2022.125554>
- Pekar, Ç. (2020). Turkey and Sustainable Development Goals: A Nexus Approach to Clean Energy and Climate Action. *Discourses on Sustainability: Climate Change, Clean Energy, and Justice*, 125–155. https://doi.org/10.1007/978-3-030-53121-8_6

- Ronaldo, R., & Suryanto, T. (2022). Green finance and sustainability development goals in Indonesian Fund Village. *Resources Policy*, 78, 102839. <https://doi.org/10.1016/J.RESOURPOL.2022.102839>
- Roy, S., Rautela, R., & Kumar, S. (2023). Towards a sustainable future: Nexus between the sustainable development goals and waste management in the built environment. *Journal of Cleaner Production*, 415, 137865. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2023.137865>
- Sadiq, M., Le-Dinh, T., Tran, T. K., Chien, F. S., Phan, T. T. H., & Quang Huy, P. (2023). The role of green finance, eco-innovation, and creativity in the sustainable development goals of ASEAN countries. *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, 36(2). <https://doi.org/10.1080/1331677X.2023.2175010>
- Sevinç, G., Aydoğdu, M. H., Cançelik, M., & Sevinç, M. R. (2019). Farmers' attitudes toward public support policy for sustainable agriculture in GAP-Sanlıurfa, Turkey. *Sustainability (Switzerland)*, 11(23), 6617. <https://doi.org/10.3390/sul1236617>
- Vardar, G., Aydoğan, B., & Gürel, B. (2023). Investigating the ecological footprint and green finance: evidence from emerging economies. *Journal of Economic and Administrative Sciences, ahead-of-p*(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/JEAS-05-2023-0124>
- Wang, K. H., Zhao, Y. X., Jiang, C. F., & Li, Z. Z. (2022). Does green finance inspire sustainable development? Evidence from a global perspective. *Economic Analysis and Policy*, 75, 412–426. <https://doi.org/10.1016/J.EAP.2022.06.002>
- Wang, S., Sun, L., & Iqbal, S. (2022). Green financing role on renewable energy dependence and energy transition in E7 economies. *Renewable Energy*, 200, 1561–1572. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2022.10.067>
- World Bank. (2022). Unlocking Green Finance in Turkey: Green Growth Analytical and Advisory Program - Thematic paper 1. *Unlocking Green Finance in Turkey: Green Growth Analytical and Advisory Program - Thematic Paper 1*, (February). <https://doi.org/10.1596/40248>
- Zhang, L., Berk Saydaliev, H., & Ma, X. (2022). Does green finance investment and technological innovation improve renewable energy efficiency and sustainable development goals. *Renewable Energy*, 193, 991–1000. <https://doi.org/10.1016/J.RENENE.2022.04.161>
- Zhou, M., & Li, X. (2022). Influence of green finance and renewable energy resources over the sustainable development goal of clean energy in China. *Resources Policy*, 78, 102816. <https://doi.org/10.1016/J.RESOURPOL.2022.102816>

References

- Artun, T. "Workplace Environment and Worker Health". 1. Proceedings of the National Ergonomics Congress (Istanbul, 23-24 November 1987). 357-370. Ankara: National Productivity Center, 1988.
- Cirpar, O. "The Importance of Psychotechnical Practices in Increasing Productivity and Preventing Occupational Accidents". 4. Ergonomics Congress Proceedings (Izmir, 20-22 October 1993). 381-388. Izmir: National Productivity Center, 1993.
- Cicek, O. and Ocal, M. (2016), The Historical Development of Occupational Health and Safety in the World and Turkey, HAK-IS International Journal of Labor and Society, 5(11), 106-129.
- Constitution of the Republic of Turkiye. (1982).
- Ekin, N. (1989). Industrial Relations. Istanbul: Istanbul University Faculty of Business Administration.
- Eren, E. (1996). Management and Organization. Istanbul: Beta Press Release Distribution.
- Gercek, M. (2020), The Effects of Traditional and Innovative Workplace (Office) Layout Types on Employees: A Comparative Review Study, Erciyes University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, (55), 91-116.
- Gumus, M. (1995). Golden Rules for Success in Management. Istanbul: Alfa Press Release Distribution.
- Gurbuz, Y. (1980). Political Systems. Istanbul: May Publications.
- Guzel, A., & Okur, A.R. (1996). Social Security Law. Istanbul: Beta Press Release Distribution.
- Kocali, K. (2021), Standardization of Occupational Accidents Indicators Between 2012-2020 of the Social Security Institution, Journal of Academic Approaches, 12(2), 302-327.
- Koray, M. (1992). Industrial Relations. Izmir: Basisen Education and Culture Publications.
- Koray, M. and Topcuoglu, A. (1995). Social Policy. Bursa: Ezgi Bookstore Publications
- Muftuoglu, M.T. (1989). Business Economics. Ankara: Turhan Bookstore.
- Ozcer, S. and Ilgaz, N. "Occupational Health-Occupational Safety-Ergonomics-Turkiye Reality". 2. Proceedings of the National Ergonomics Congress (Adana, 23-25 May 1989). 210-221. Ankara: National Productivity Center, 1989.
- Petrol Is. (1996). '90 Petrol Is. Istanbul: Turkish Petroleum, Chemical, Tire Workers Union.
- Savas, V. (1982). Introduction to Economic Policy. Istanbul: Ar Release Distribution.

- SSI. (2007-2021), Statistical Annals, taken from SSI: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/> on 22.6.2024.
- SSI. (2021), Statistics, taken from SSI: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4> on 22.6.2024.
- Tez-Koop-Is. (1995). Occupational Health and Safety. Ankara.
- The Law on Occupational Health and Safety numbered 6331. (2012).
- Tinar, M.Y. and Taylan, B. “Priorities in Turkey on the Humanization of Working Life”. 2. Proceedings of the National Ergonomics Congress (Adana, 23-25 May 1989). 60-71. Ankara: National Productivity Center, 1989.
- Tosun, K. (1990). Management and Business Policy. Istanbul: Istanbul University Faculty of Business Administration.
- Tuncay, A. C. (1992). Social Security Law Lessons. Istanbul: Beta Press Release Distribution.
- Yaman, Y. and Coskun, A. (2020), Examination of Occupational Accidents and Their Consequences at the Level of Türkiye and Istanbul, ABMYO Journal, 15(60), 363-377.
- Zaim, S. (1992). Labor Economy. Istanbul: Filiz Bookstore.

Reference

- Arıboğan, D. Ü. (2019). *Duvar. Tarih Geri Dönüyor*. İstanbul: İnkılap.
- Atatürk (2010). *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Aydın, Â, M. (2020). *Osmanlı Hukuku. Devlet-i Aliyye'nin Temeli*. İstanbul: İsam.
- Demir, A. (2022b). Turkish Modernisation in it's Dis-Continuity, 15. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, 18. Dezember 2022. Ankara: <https://www.ubaksymposium.org/index.php>
- Demir, A. (2022a) Siyasal katılımın antropolojik görüngüleri, Karabulut, Ş. (ed.), *Ulusal ve Küresel Ölçekte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konuları*, 273-294. Bursa: Ekin Yayınları.
- Dittrich, L. (2014). *Antiklerikalismus in Europa. Öffentlichkeit und Säkularisierung in Frankreich, Spanien und Deutschland (1848-1914)*. Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht.
- Durkheim, E. (1988/1893). *The Division of Labor in Society*. New York: Macmillan.
- Durkheim, E. (1912/1981). *The Elementary Form of Religious Life*, translated bz K. E. Fields. New York: The Free Press.
- Gökalp, Z. (1959). *Turkish Nationalism and Western Civilization: Selected Essays*, translated by Niyazi Berkes. London: Allen and Unwin.

- Graeber, D. and Wengrow, D. (2021, 19. October). Unfreezing the ice age: the truth about humanity's deep past, *the Guardian* the Long Read. <https://www.theguardian.com/news/2021/oct/19/unfreezing-the-ice-age-the-truth-about-humanitys-deep-past> (Access: 19.10.2024)
- Habermas, J. (1996). *Die Einbeziehung des Anderen. Studien zur politischen Theorie*. Frankfurt: Suhrkamp
- Hamilton, J. J. (2009). Hobbes the Royalist, Hobbes the Republican", *History of Political Thought*, (30), 411-454. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/26224071>
- Öztürkmen, A (2006). Milli Bayramlar: Şekli ve Hatırası-II, *Toplumsal Tarih*, (28): 6-13.
- Koç, E. (2010). Atatürk, Cumhuriyet ve Çocuk Ruhu, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (45), 71-82
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan, or, the matter, forme, and power of a common wealth, ecclesiasticall and civil*. London: Printed for Andrew Crooke.
- Hobsbawm, E.J. (1992). *Nations and Nationalism since 1870. Programme, Myth, Reality*. Cambridge: Cambridge University.
- Imber, C. (2018). *Şeriat ile Kanun Arasında Ebussuûd Efendi. Osmanlı'da İslami Hukuk*. Türkçesi: Mürteza Bedir. İstanbul: KETEBE.
- Levi-Straus, C. (1994). The Social and Psychological Aspect of Chieftainship in a Primitive Tribe: The Nambikuara of Northwestern Mato Grosso. *Transactions of the New York Academy of Sciences*, (7): 16-32.
- Machiavelli, N. (1532/2019). *The Prince*. Edited by Quentin Skinner and Russell Price, Cambridge: Cambridge University Press.
- Mill, J. S. (1861/2013). *Considerations on representative Government*, EBook, URL: <https://www.gutenberg.org/files/5669/5669-h/5669-h.htm> (Access: 19.10.2024)
- Neslihan K. (2019). *Mutfak, Kimlik, Diplomasi: Türkiye'de Gastro Diplomasi*, Ankara: Tün Kitap.
- Niederberger, A. and Schink, P. (2013). *Republican Democracy: Liberty, Law and Politics*, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Özsoy, Ş. (2023). 100. Yılında Cumhuriyet Devrimi. *Ankara Barosu Dergisi*, 81(81): 23-29. URL: https://dergipark.org.tr/pub/abd/issue/80758/1392899#article_cite (Access: 19.10.2024).
- Pamuk, Ş. and Williamson, J. G. (2000). *The mediterranean Response to Globalization before 1950*, London: Routledge.
- Parsons, T. and Shils, E. A. (1962). *Toward a General Theory of Action*, Cambridge: Harvard University Press.

- Plato. *Socrates Apology*. Translated by Benjamin Jowett. eBook, 2020. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/1656/pg1656-images.html> (Access: 19.10.2024).
- Plato (2018). *The Republic*. Translated by Tom Griffith, Cambridge: Cambridge University.
- Popper, K. R. (1992). *Die offene Gesellschaft und ihre Feinde*. Tübingen: JCB Mohr.
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, socialism, and democracy*. Harper&Brothers: New York.
- Stirner, M: (1845). *Der Einzige und sein Eigenthum*. Leipzig.
- Tilly, C. (2008). *Coercion, capital, and European states, AD 990-1992*. Cambridge: Blackwell.
- Şentop, M. (2021). *Kuruluş Safhasında Belgelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi*. Ankara: TMMM Basımevi, URL: https://www5.tbmm.gov.tr/pdf/Kurulus_Safhasinda_Belgelerle_TBMM.pdf (Access: 19.10.2024).
- Tuncay, M. (1992). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması*. İstanbul: İmge.
- Üstel, Füsün (2008). *'Makbul Vatandaş'ın Peşinde. II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık*. İstanbul: İletişim
- Vlami, D. (2023). *Merchants on the Mediterranean. Ottoman-Dutch Trade in the Eighteenth Century*. London: I.B. Tauris.
- Weber, M. (1988). Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen. Vergleichende religions-soziologische Versuche. Zwischenbetrachtung: Theorie der Stufen und Richtungen religiöser Weltablehnung, in: *Weber M. (ed.), Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie*. Band I. S. 536-573. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Williams, B. (1997). The Analogy of City and Soul in Plato's Republic, in Kraut, R.(ed.). *Plato's Republic: Critical Essays*. New York: Rowman and Littlefield.
- Yazcioglu, A (2016). *Partners of the Empire. The Crisis of the Ottoman Order in the Age of Revolutions*. California: Stanford University.
- Çetinoğlu, N (2003). Cumhuriyet Kavramı Ve Atatürk'ün Cumhuriyet Anlayışı". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 19, (56): 803-813.

REFERENCES

- Alıkaşifoğlu, M. ve O. Ercan (2009). Ergenlerde Riskli Davranışlar. *Türk Pediatri Arşivi*, 44, 1-6.
- American Psychological Association (APA) (2013). *10 Ways To Build Resilience. The Road to Resilience*. 19 Ekim 2021 tarihinde <http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx> adresinden alındı.

- Benard, B. (1991). *Fostering Resiliency in Kids: Protective Factors in The Family, School and Community*. OR: Northwest Regional Educational Laboratory, Portland.
- Brom, D. ve R.J. Kleber (2009). Resilience as The Capacity For Processing Traumatic Experiences. In D. Brom, R. Path-Horenczyk ve J.D. Ford (Eds.), *Treating Traumatized Children: Risk, Resilience and Recovery*. New York: Routledge, 133-149.
- Campbell-Sills, L. ve M.B. Stein (2007). Psychometric Analysis and Refinement of The Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC): Validation of a 10-item Measure of Resilience. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 20 (6), 1019-1028.
- Carlson, D. J. (2001). Development and Validation of a College Resilience Questionnaire. *Unpublished Doctoral Thesis*. Nebraska: University of Nebraska.
- Crowley, B. J., B. J. Hayslip ve J. Hobdy (2003). Psychological Hardiness and Adjustment To Life Events in Adulthood. *Journal of Adult Development*, 10 (4), 237-248.
- Ekiz, Ş. (2020). *Erişkinlerin Yaşadıkları Yer Algılarının ve Doğayla İlişkilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Üzerindeki İlişkisinin İncelenmesi* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ergün Başak, B. (2012). *Düşük Gelirli Ailelerden Gelen Üniversite Öğrencilerinin Öz Duyarlık, Sosyal Bağlılık ve İyimserlik İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Esen Aktay, T. (2010). *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Anabilim Dalı Risk Altındaki Ortaöğretim 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Kendini Toparlama Güçlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Garmez, N. (1993). Children in Poverty: Resilience Despite Risk. *Psychiatry*, 56 (1), 127-136.
- Garmez, N., A.S. Masten ve A. Tellegen, A. (1984). The Study of Stress and Competence in Children: A Building Block for Developmental Psychopathology. *Children Development*, 55, 97-111.
- Genç, B. (2019). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Meslek Elemanlarının Psikolojik Dayanıklılıkları ve Baş Etme Tarzları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (28), 113-128.

- Gökçen, G. (2015). *Madde Kullanan ve Kullanmayan Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gökmen, D. (2009). *Kadın Sığınma Evi'nde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar İle Eşleriyle Birlikte Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Psikolojik Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Greve, W. ve U.M. Staudinger (2006). Resilience in Later Adulthood and Old Age: Resources and Potentials For Successful Aging. In D. Cicchetti ve D. J. Cohen (Eds.), *Developmental Psychopathology: Risk, Disorder, and Adaptation*. John Wiley & Sons Inc., 796–840.
- Hawley, D. R. ve L. DeHaan (1996). Toward a Definition of Family Resilience: Integrating Life-Span and Family Perspectives. *Family Process*. 35.3, 283-298.
- Helgason, T. R. (2008). Psychological Resilience: A Qualitative Exploration Into Personal Meanings and Processes. *The Degree Master of Arts*, Canada: Department of Psychology University of Manitoba.
- Holt, P., M. Fine ve N. Tollefson (1987). Mediating Stress: Survival of The Harried. *Psychology In the Schools*. 24 (1), 51-58.
- Kamya, H. (2000). Hardiness and Spiritual Well-Being Among Social Work Students. *Journal of Social Work Education*, 36 (2), 231-241.
- Kobasa, S. (1979). Stressful Life Events, Personality and Health: An Inquiry Into Hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1-11.
- Lambert, V.A., C.E. Lambert ve H. Yamase (2003). Psychological Hardiness, Workplace Stress and Related Stress Reduction Strategies. *Nursing and Health Sciences*, 5, 181-184. doi: 10.1046/j.1442-2018.2003.00150.x.
- Maddi, S. R. (2004). Hardiness: An Operationalization of Existential Courage. *Journal of Humanistic Psychology*, 44 (3), 279-298.
- Maddi, S.R., R.H. Harvey, D.M. Khoshaba, J.L. Lu, M. Persico ve M. Brow (2006). The Personality Construct of Hardiness, III: Relationships With Repression, Innovativeness, Authoritarianism, and Performance. *Journal of Personality*. 74.2, 575- 598.
- Maddi, S. R. (2002). The Story of Hardiness: Twenty Years of Theorizing, Research, and Practice. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 54 (3), 173-185.
- Maddi, S. R. (2006). Hardiness: The Courage to Grow from Stresses. *The Journal of Positive Psychology*, 1 (3), 160-168.
- Olsson, C. A., L. Bond, J.M. Burns, D.A. Vella-Brodrick ve S.M. Sawyer (2003). Adolescent Resilience: A Concept Analysis. *Journal of Adolescence*, 26 (1), 1-11.

- Özcebe, H. (2008). Genç Olmak ve Riskler. *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler*, 4, 107-10.
- Sinclair, R.R. ve L.E. Tetrick (2000). Implications of Item Wording for Hardiness Structure, Relation With Neuroticism and Stress Buffering. *Journal of Research in Personality*, 34, 1-25.
- Smith, J. ve M. Prior. (1995). Temperament and Stress Resilience in School-Age Children: A Within-Families Study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 34 (2), 168-179.
- Şahan Aktan, B. ve A. Önder (2018). Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 20-30.
- Şahin, Y. (2015). *Takıntılı Olma Düzeyinin Kişilerin Genel Kaygı, Benlik Algısı ve Psikolojik Dayanıklılık Durumları Açısından Değişimlerinin Eğitim Düzeyleri, Cinsiyetleri ve Kardeşleri Olup Olmamasına Göre İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarter, R.E. ve M. Vanyukov (1999). Re-visiting the validity of the construct of resilience. In M.D. Glantz and J.L. Johnson (Eds.), *Resiliency and Development: Positive Life Adaptation*. New York: Plenum, 85-100.
- Tugade, M. M., L.B. Fredrickson ve L.F. Barrett. (2004). Psychological Resilience and Positive Emotional Granularity: Examining The Benefits of Positive Emotions on Coping and Health. *Boston College Journal of Personality*, 72 (2), 1161-1190. doi: 10.1111/j.1467-6494.2004.00294.x
- Ülker-Tümlü, G. ve E. Recepoğlu. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (3), 205-213.
- Werner, E. E. (1993). Risk, Resilience, and Recovery: Perspectives From The Kauai Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*, 5 (4), 503-515.
- Wright, M. O'D. ve A.S. Masten (2005). Resilience Processes in Development: Four Waves of Research on Positive Adaptation in The Context of Adversity. In S. Goldstein ve R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of Resilience in Children*. New York: Springer, 17-37.
- Ahmed, A. E., Ucbasaran, D., Cacciotti, G., & Williams, T. A. (2022). Integrating psychological resilience, stress, and coping in entrepreneurship: A critical review and research agenda. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 46(3), 497-538. <https://doi.org/10.1177/10422587211029697>
- Aydoğdu, T. (2013). *Bağlanma Stilleri, Başa Çıkma Stratejileri İle Psikoloji Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Bozkurt, D., & Levent, F. (2021). Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(44), 7968–8000. <https://doi.org/10.26466/opus.876592>
- Chadwick, I. C., & Raver, J. L. (2020). Psychological resilience and its downstream effects for business survival in nascent entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 44(2), 233–255. <https://doi.org/10.1177/1042258718821698>
- Çelik, M., İ. Sanberk ve F. Deveci (2017). Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumlarının Yordayıcısı Olarak Psikolojik Dayanıklılık ve Umutsuzluk. *İlköğretim Online*, (16), 2, 654-662.
- Den Hartigh, R. J. R., & Hill, Y. (2022). Conceptualizing and measuring psychological resilience: What can we learn from physics? *New Ideas in Psychology*, 66, 100934. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2022.100934>
- Hartmann, S., Backmann, J., Newman, A., Brykman, K. M., & Pidduck, R. J. (2022). Psychological resilience of entrepreneurs: A review and agenda for future research. *Journal of Small Business Management*, 60(5), 1041–1079. <https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1956435>
- Onan, G., Turhan, M., & Helvacı, İ. (2021). Psikolojik dayanıklılık, çalışan dayanıklılığı, örgütsel dayanıklılık ile iş tatmini arasındaki ilişkiler: Hizmet sektörü üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(4), 3278–3292. <https://doi.org/10.20491/isarder.2021.1273>
- Öz, F. ve E. Bahadır Yılmaz (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16. (3), 82-89.
- Sarıkaya, B. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Troy, A. S., Willroth, E. C., Shallcross, A. J., Giuliani, N. R., Gross, J. J., & Mauss, I. B. (2023). Psychological resilience: An affect-regulation framework. *Annual Review of Psychology*, 74(1), 547–576. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122721-102343>
- Ülker Tümlü, G. (2012). *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (2014). Türk eğitim tarihi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altın, H. (2008). Ethem Nejat ve eğitim tarihimizdeki yeri. *Electronic Turkish Studies*, 3(4).

- Alver, K. (Ed.). (2017). *Sosyoloji Divanı Dergisi, Özel Sayı (4), Asırlık Sosyoloji*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Başer, S. (2005). *Toplumsal aklı anlamak*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Başer, S. (2011). *Türk anlama ve inanma modeline dair*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Başgöz, İ. (2005). *Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Berkes, N. (1954). Ziya Gökalp: His contribution to Turkish nationalism. *Middle East Journal*, 8(4), 375-390.
- Clauson, G. (2002). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.
- Deveci, M. (2012). Tevfik Fikret'in özgürlük yolundaki izler. *Electronic Turkish Studies*, 7(3).
- Donuk, A. (1982). Çeşitli topluluklarda ve eski Türklerde aile. *Tarih Dergisi*, 33, 147-168.
- Duman, T. (2006). Ethem Nejat'ın eğitim görüşü. *Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri*. Ankara.
- Dural, A. B. (2017). Geç Osmanlı döneminde ulusal iktisat politikaları: Proletarya-köylü sınıfları ve Ethem Nejat Bey. *Sosyal Araştırmalar*, 178.
- Ergün, M. (1982). Emrullah Efendi: Hayatı, görüşleri, çalışmaları. *DTCF Dergisi*, 30(1-2).
- Ethem Nejat (1329). *Türklük nedir ve terbiye yolları*. İstanbul.
- Gökalp, Z. (2007). *Türkçülüğün esasları* (M. Koç, Haz.; M. Sabri Koz, Ed.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gökalp, Z. (1911). *Genç Kalemler Dergisi, eskiliğin mukavemeti*.
- Gömeç, S. (2003). Eski Türk inancı üzerine bir özet. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22(33), 79-104.
- Gündüz, M. (2019). *Eğitim tarihinin peşinde*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürsoy, Ş., & Çapcıoğlu, İ. (2006). Bir Türk düşünürü olarak Ziya Gökalp: Hayatı, kişiliği ve düşünce yapısı üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47(2), 89-98.
- Hali, S., & Rencüzoğulları, S. (2017). İslamiyet öncesi dönemde Türklerde eğitim. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 6(17), 425-437.
- İnalçık, H. (2000). Ziya Gökalp: Yüzyıla damgasını vuran düşünür. *Doğu Batı*, 3(12), 9-33.
- Kalafat, Y. (1996). *Doğu Anadolu'da eski Türk inançlarının izleri*. Ankara.

- Kalafat, Y. (1999). Türk adının ilahi muhtevasına dair. Prof. Dr. Faruk Sümer'e Armağan, T.D.A, 97-113.
- Kaya, K. (1993). Hint gizemciliği ile Yunus Emre gizemciliği arasında paralellikler. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 36(1-2), 119-126.
- Keklik, E. (2020). Maarif Nazırı Emrullah Efendi ve Tuba Ağacı Nazariyesi: Eğitim reformuna nereden başlamalı? Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(2), 79-96.
- Kocabaş, O. (2017). Tevfik Fikret'in Türk modernleşmesindeki yerine dair bazı tespitler. Harsiyâ-İlmî, Harsî ve İctimaî Araştırmalar Dergisi, 1(2).
- Koçer, H. A. (1992). Türkiye'de öğretmen yetiştirme problemi (1848-1967). Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Koyuncu, (A). (2014). Türkiye'de Sosyoloji Ekolleri. Sosyoloji Divanı Dergisi, Özel Sayı(4) Asırlık Sosyoloji
- Kuçuradi, Ioanna. (1977). Öğretim Kurumlarında Felsefe Eğitimi, İlk ve Ortaöğretimde Felsefe. Felsefe Kurumu Seminerleri, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Marx, K. (2011). Ekonomi politiğin eleştirisine katkı (S. Belli, Çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- Nogayeva, A., Kaiyrken, T., & Ilyassova, Z. (2017). Eski Türklerin askerî gelenekleri: Türk askerlerinin Doğu ve Batı Asya'da oynadığı roller. Bilig, 81, 165-183.
- Özyurt, C. (2014). Ziya Gökalp: İmparatorluktan milli devlete sosyoloji. Sosyoloji Divanı Dergisi, Özel Sayı(4) Asırlık Sosyoloji.
- Ruben, W., & Üçok, N. (1942). Hint-Türk Masal Münasebetleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 1(1), 49-60.
- Ruben, W. (1943). Budizmanın Menşei ve Özü. DTCF Dergisi. 115-131.
- Tanyu, H. (1980). İslamıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
- Taşagıl, A. (2013). Kök Tengri'nin çocukları. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Tekin, T. (1988). Orhon Yazıtları. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tokluoğlu, C. (2013). Ziya Gökalp ve Türkçülük. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 68(3), 113-139.
- Toprak, Z. (2015). Ölümünün 100. yıldönümünde Tevfik Fikret'i anarken: Ziya Gökalp, Nâzım Hikmet ve Tevfik Fikret. Toplumsal Tarih Dergisi, 259, 50-58.
- Tuna, K. (2014). Türkiyede Sosyolojinin Yüzyılı Üzerine. Sosyoloji Divanı Dergisi, Özel Sayı(4) Asırlık Sosyoloji
- Ünlü, B. (2014). Türklük sözleşmesinin imzalanışı. Mülkiye Dergisi, 38(3), 47-81.

Yelken, R. (2014). Kurtarıcı ve Kurucu Bir Bilim Olarak Sosyoloji. *Sosyoloji Divanı Dergisi*, Özel Sayı(4) Asırlık Sosyoloji

Kaynakça

- Adam, S., Alangu, W., and Barton, B. (2003). A Comment on: Rowlands and carson ``where would formal, academic mathematics stand in a curriculum informed by ethnomathematics? A critical review. *Educational Studies in Mathematics*, 52(3), 327-33. doi: 10.1023/A:1024308220169
- Adam, S. (2004). Ethnomathematical ideas in the curriculum. *Mathematics Education Research Journal*, 16(2), 49-68. doi: 10.1007/BF03217395
- Aguirre, J. M., Turner, E. E., Bartell, T. G., Kalinec-Craig, C., Foote, M. Q., McDuffie, A. R., and Drake, C. (2013). "Making connections in practice: How prospective elementary teachers connect to children's mathematical thinking and community funds of knowledge in mathematics instruction". *Journal of Teacher Education*, 64(2), 178-193. doi: 10.1177/0022487112466900
- Ardeleanu, E. R., & Lungu, O. (2022). Contributions of mathematical modelling for teaching systems of equations. *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 26(2), 187-196. doi: 10.29081/JIPED.2022.26.2.05
- Ascher, M., and Ascher, R. (1986). Ethnomathematics. *History of science*, 24(2), 125-144.
- Bahadır, E. (2021). Göçmen öğrencilerin matematik eğitiminde etnomatematik yaklaşımının kullanılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 577-594. doi: 10.37669/milliegitim.959829
- Balabuch, A., and Rasoarifetra, B. (2023). Why weaving? Teaching heritage, mathematics, science and the self. *African Archaeological Review*, 40(3), 481-491. doi: 10.1007/s10437-023-09541-w
- Banks, J. A. (2004). *Handbook of research on multicultural education*. Jossey-Bass.
- Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education foundations, curriculum, and teaching*. New York Abingdon Routledge.
- Banks, J. A, and Banks, C. A. (2019). *Multicultural education: Issues and perspective*. Wiley.
- Blanco-Álvarez, H., Fernández-Oliveras, A., and Oliveras, M. L. (2019). Evaluación de un curso de formación continua de maestros orientado desde una perspectiva etnomatemática. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática*, 12(2), 29-61.
- Bishop, A. J. (1988). Mathematics education in its cultural context. *Educational Studies in Mathematics*, 19(2), 179-191. doi: 10.1007/BF00751231
- Borba, M. C. (1990). Ethnomathematics and education. *For the Learning of Mathematics*, 10(1), 39-43.

- Brandt, A., and Chernoff, E. J. (2015). The importance of ethnomathematics in the math class. *Ohio Journal of School Mathematics*, 71(2), 31-36. <http://hdl.handle.net/1811/78917>
- Breda, A., and de Freitas Madruga, Z. E. (2018). Criação de sambas enredos: relações entre modelagem e etnomatemática. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática*, 11(1), 62-86.
- Çenberci, S., ve Horzum, T. (2023). Matematik öğretmeni adaylarının etnomatematik farkındalıklarının incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 713-732. doi: 10.38151/akef.2023.80
- D'Ambrosio, U. (1985). Ethnomathematics and its place in the history and pedagogy of mathematics. *For the learning of Mathematics*, 5(1), 44-48.
- D'Ambrosio, U. (1995). Multiculturalism and mathematics education. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 26(3), 337-346. doi: 10.1080/0020739950260304
- D'Ambrosio, U. (2009). A nonkilling mathematics? J. E. Pim (Ed.), *Toward a non-killing paradigm* (pp. 241–270). Center for Global Nonkilling
- D'Ambrosio, U. (2018). The program ethnomathematics: Cognitive, anthropological, historic and socio-cultural base. *PNA*, 12(4), 229-247.
- Desai, S., Kurtz, B., and Safi, F. (2021). Mathematics heritage project: An exploration empowering students' mathematical identities. *Journal of Humanistic Mathematics*, 11(2), 106-122.
- De Valdivia, M. E. C. R., Pascualvaca, P. M., and Albanese, V. (2022). Practicas locales y tareas matemáticas contextualizas desde Andalucía, España. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática Perspectivas Socioculturales de la Educación Matemática*, 15(1), 41-63. doi: 10.22267/relatem.22151.90
- Dhileep, M., Ramya, K. M., and Kurian, B. (2022). Aspects of proportions in indian traditional domestic architecture. *Interdisciplinary Science Reviews*, 47(1), 62-75. doi: 10.1080/03080188.2021.1953882
- DomNwachukwu, C. S. (2010). *An introduction to multicultural education: From theory to practice*. Rowman and Littlefield Publishers.
- Dündar, S. K. (2019). Dijital tasarım eğitimi için etnomatematik yöntemi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 5 (10), 135-143.
- El Bedewy, S., Lavicza, Z., Haas, B., and Lieban, D. (2021). A STEAM practice approach to integrate architecture, culture and history to facilitate mathematical problem-solving. *Education Sciences*, 12(1), 9. doi:10.3390/educsci12010009

- Eppard, J., Kaviani, A., Bowles, M., and Johnson, J. (2021). EdTech culturization: Integrating a culturally relevant pedagogy into educational technology. *Electronic Journal of e-Learning*, 19(6), 516-530. doi: 10.34190/ejel.19.6.2065
- Ergene, Ö., Ergene, B. Ç., ve Yazıcı, E. (2020). Ethnomathematics activities: Reflections from the design and implementation process. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 11(2), 402-437. doi: 10.16949/turkbilmat.688780
- Fauzi, L. M., Hanum, F., Jailani, J., and Jatmiko, J. (2022). Ethnomathematics: Mathematical ideas and educational values on the architecture of sasak traditional residence. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 11(1), 250-259. doi: 10.11591/ijere.v11i1.21775
- Freire, P. (2015). *Pedagogy of indignation*. Routledge. doi: 10.4324/9781315632902
- Fyhn, A. B., and Nutti, Y. J. (2023). Intangible cultural heritage as a resource for a sami mathematics curriculum. *Australian and International Journal of Rural Education*, 33(2), 16-31. doi:10.47381/aijre.v33i2.455
- Gay, G. (2010). Acting on beliefs in teacher education for cultural diversity. *Journal of teacher education*, 61(1-2), 143-152. doi:10.1177/0022487109347320
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (3rd ed.). Teachers College Press.
- Gay, G., and Howard, T. C. (2000). Multicultural teacher education for the 21st century. *The Teacher Educator*, 36(1), 1-16. doi:10.1080/08878730009555246
- Gembong, S., Krisdiana, I., Suprpto, E., Setyansah, R. K., Widodo, S. A., and Murtafiah, W. (2023). The effectiveness of mathematics learning based on javanese vegetable salad context to improving students' higher order thinking skills. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 13(1), 84-91. doi:10.47750/pegegog.13.01.10
- Gutiérrez, R. (2002). Enabling the practice of mathematics teachers in context: Towards a new equity research agenda. *Mathematical Thinking and Learning*, 4(2-3), 145-187.
- Howard-Hamilton, M. F. (2000). Creating a culturally responsive learning environment for african american students. *New Directions for Teaching and Learning*, 2000(82), 45-53. doi:10.1002/tl.8205
- Jaraba-Salcedo, N., Martínez-Fonseca, R., and Aroca-Araújo, A. (2021). Diseño artesanal de tapabocas producto de la pandemia COVID-19. *Una perspectiva Etnomatemática. Educación y Humanismo*, 23(41), 254-276. doi:10.17081/eduhum.23.41.4451
- Kelly, A. J. (2005). *The design and evaluation of strategies to implement ethnomathematics into secondary mathematics classes in the United States based on an*

- examination of ethnomathematics in practice: A mixed design study.* (Unpublished doctoral thesis). University of Denver.
- Küçük, A. (2014). Ethnomathematics in Anatolia-Turkey: Mathematical thoughts in multiculturalism. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática Perspectivas Socioculturales de la Educación Matemática*, 7(1), 171-184.
- Laurens, T., Kempa, R., and Serpara, H. (2020). The ethnomathematics of tutuwaru community in the crafts of koli leaf weaving. *Jurnal Pendidikan Matematika (Jupitek)*, 3(2), 71-80. doi:10.30598/jupitekvol3iss2pp71-80
- Mansilla-Scholer, L. E., Castro-Inostroza, Á. N., and Rodríguez-Nieto, C. A. (2022). Exploración del conocimiento matemático de los pescadores de la bahía de Puerto Montt, Chile. *Praxis and Saber*, 13(32), e12894. doi:10.19053/22160159.v13.n32.2022.12894
- Massarwe, K., Verner, I., and Bshouty, D. (2012). Ethnomathematics and multi-cultural education: Analysis and construction of geometric ornaments. *Journal of Mathematics and Culture*, 6(1), 344-360.
- Maunakea, S. P., Simanu, C., and Suluai-Mahuka, S. (2022). Culturally sustaining web 2.0 technology use in the Pacific: Innovations from American Samoa and Hawai'i. *Middle School Journal*, 53(1), 16-25. doi: 10.1080/00940771.2021.1999747
- McAllister, G., and Irvine, J. J. (2002). The role of empathy in teaching culturally diverse students: A qualitative study of teachers' beliefs. *Journal of Teacher Education*, 53(5), 433-443. doi: 10.1177/002248702237397
- Meeran, S., Moila, M., Kodisang, S., & Davids, M. N. (2022). Can ethnomathematics crack the code?: Hidden mathematics knowledge in indigenous games. *The International Journal of Science, Mathematics and Technology Learning*, 30(2), 1. doi: 10.18848/2327-7971/CGP/v30i02/1-14
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Erişim: 14 Ocak 2024, http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_MesleYi_Genel__YETERLYKLERi_onaylanan.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Ortaokul Matematik Öğretim Programları*. Erişim: 2 Temmuz 2024, <https://mufredat.meb.gov.tr/>
- Mukhopadhyay, S. and Roth, W.M. (2012). *Alternative forms of knowing (in) mathematics: Celebrations of diversity of mathematical practices*. Sense Publishers.
- Naresh, N. (2015). The role of a critical ethnomathematics curriculum in transforming and empowering learners. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática: Perspectivas Socioculturales de La Educación Matemática*, 8(2), 450-471.

- National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE]. (2018). *Diversity, equity and inclusion statement*. Erişim: 17 Aralık 2023, <https://www.chea.org/diversity-equity-and-inclusion-statement>
- Nieto, C. A. R., Araújo, A. A. A., and Vasquez, F. M. R. (2019). Procesos de medición en una práctica artesanal del caribe colombiano. *Un estudio desde la etnomatemática. Revista Latinoamericana de Etnomatemática*, 12(4), 41-68. doi:10.22267/relatem.19124.36
- Orey, D. C., and Rosa, M. (2006). Ethnomathematics: Cultural assertions and challenges towards pedagogical action. *The Journal of Mathematics And Culture*, 1(1), 57-78.
- Owens, K., and Kaleva, W. (2007, July 2-6). Changing our perspective on measurement: A cultural case study, *Conference sessions*. In Mathematics Education Research Group of Australasia (MERGA), Adelaide, Australia.
- Pathuddin, H., and Nawawi, M. I. (2021). Buginese ethnomathematics: Barongko cake explorations as mathematics learning resources. *Journal on Mathematics Education*, 12(2), 295-312. doi:10.22342/jme.12.2.12695.295-312
- Pereira, L. M., and Bedón, B. B. (2019). Hacia una perspectiva etnomatemática del quipu como puente entre el sistema contable y la escritura. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática*, 12(2), 62-81.
- Presmeg, N. C. (1998). Ethnomathematics in teacher education. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 1(3), 317-339. doi:10.1023/A:1009946219294
- Risko, V. J., and Walker-Dalhouse, D. (2007). Tapping students' cultural funds of knowledge to address the achievement gap. *The Reading Teacher*, 61(1), 98-100. doi:10.1598/RT.61.1.12
- Rosa, M., and Orey, D. (2011). Ethnomathematics: the cultural aspects of mathematics. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática: Perspectivas Socioculturales de La Educación Matemática*, 4(2), 32-54.
- Rowlands, S., and Carson, R. (2002). Where would formal, academic mathematics stand in a curriculum informed by ethnomathematics? A critical review of ethnomathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 50, 79-102. doi:10.1023/A:1020532926983
- Russo, J., Bragg, L., Russo, T., and Minas, M. (2022). Identifying the characteristics of non-digital mathematical games most valued by educators. *Education Sciences*, 13(1), 30. doi:10.3390/educsci13010030
- Rychly, L., and Graves, E. (2012). Teacher characteristics for culturally responsive pedagogy. *Multicultural Perspectives*, 14(1), 44-49. doi:10.1080/15210960.2012.646853

- Sabaruddin, S., Zaiyar, M., Marzuki, M., and Permatasari, W. (2022, June 12). Ethnomathematics implementation of Acehnese culture based in traditional house architecture, *In AIP Conference Proceedings*, Bandung, Indonesia. doi:10.1063/5.0102652
- Skelley, D. L., Stevens, M. L., and Bailey-Tarbett, L. K. (2022). Culturally responsive teaching in an afterschool literacy program: Tutor implementation and experiences. *School Community Journal*, 32(1), 63-84.
- Stathopoulou, C., Kotarinou, P., and Appelbaum, P. (2015). Ethnomathematical research and drama in education techniques: developing a dialogue in a geometry class of 10th grade students. *Revista Latinoamericana de Etnomatemática Perspectivas Socioculturales de la Educación Matemática*, 8(2), 105-135.
- Sudirman, S., Yaniawati, R. P., Melawaty, M., and Indrawan, R. (2020, April). "Integrating ethnomathematics into augmented reality technology: Exploration, design, and implementation in geometry learning", *In Journal of Physics: Conference Series*, 1521
- Sunzuma, G., and Maharaj, A. (2019). Teacher-related challenges affecting the integration of ethnomathematics approaches into the teaching of geometry. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 15(9), 2-15. doi:10.29333/ejmste/108457
- Supiyati, S., and Hanum, F. (2019). Ethnomathematics in sasaknese architecture. *Journal on Mathematics Education*, 10(1), 47-58. doi:10.22342/jme.10.1.5383.47-58
- Umardiyah, F., Zuhriawan, M. Q., & Satiti, W. S. (2023). Efektivitas problem-based learning berbantuan media pembelajaran kartu etnomatematika batik jombangan dalam meningkatkan motivasi belajar peserta didik SMP. *Jurnal Tadris Matematika*, 6(2), 263-274. doi:10.21274/jtm.2023.6.2.263-274
- Umbara, U., Wahyudin, W., and Prabawanto, S. (2021). Exploring ethnomathematics with ethnomodeling methodological approach: How does cigugur indigenous people using calculations to determine good day to build houses. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 17(2), 2-19. doi:10.29333/ejmste/9673
- Waller, P. P., and Flood, C. T. (2016). Mathematics as a universal language: Transcending cultural lines. *Journal for Multicultural Education*, 10(3), 294-306. doi:10.1108/JME-01-2016-0004
- Valentiin, S. (2006). Addressing diversity in teacher education programs. *Education*, 127(2), 196-202.
- Vygotsky, L. S., and Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

- Zaenuri, Kurnia, B., Dewi, N. R., and Dwidayati, N. (2019). Ethnomathematics CMP learning-teaching model for improving capabilities in problem solving. *Journal of Physics: Conference Series*, 1321(3), 1-4. doi:10.1088/1742-6596/1321/3/032009
- Zaslavsky, C. (1998). In my opinion: Ethnomathematics and multicultural mathematics education. *Teaching Children Mathematics*, 4(9), 502-503. doi:10.5951/TCM.4.9.0502

Kaynakça

- Akbaş, Y. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin iklim konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımının etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aktepe, V., Cepheci, E., Irmak, S. ve Palaz, Ş. (2017). Hayat bilgisi dersinde kavram öğretimi ve kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikler üzerine kuramsal bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 3(1), 33-50.
- Çaycı, B. (2007). *Kavram öğreniminde kavramsal değişim yaklaşımının etkililiğinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelikkaya, T. ve Akbaş, Y. (2020). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgilerde kavram öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Çepni, S., Ayvaci, H. Ş. & Keleş, E. (2000). *Sertifika öğrencilerinin fizik kavramlarını anlama düzeyleri*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Çetinkaya, M., ve Taş, E. (2011). Canlıların Sınıflandırılması Konusu İçin Web Destekli Kavram Haritaları ve Anlam Çözümleme Tablolarının Öğrenme Üzerindeki Etkisinin Araştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 180-195.
- Çiçek, T.N. (2022). Ortaokul öğrencilerinin Ay'ın hareketleri ve evreleri hakkındaki kavram yanlışlarını ölçen üç aşamalı teşhis testinin geliştirilmesi [Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Gülçiçek, Ç. (2002). *Lise 2. sınıf öğrencilerinin mekanik enerjinin korunuma konusundaki kavram yanlışları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hwang, G. J., Chen, C. H., & Chen, W. H. (2022). A concept mapping-based prediction-observation-explanation approach to promoting students' flipped learning achievements and perceptions. *Educational Technology Research and Development*, 70(4), 1497–1516. <https://doi.org/10.1007/s11423-022-10106-y>

- Kasap, G. ve Ültay, N. (2014). Kavramsal değişim yaklaşımına göre hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin yüzen-batan cisimleri anlamalarına etkisinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 455-472.)
- Ling, C. Y., Osman, S., Daud, M. F., & Hussin, W. N. W. (2019). Application of Vee Diagram as a problem-solving strategy in developing students' conceptual and procedural knowledge. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 8(10), 2796-2800. <https://doi.org/10.35940/ijitee.J9591.0881019>
- Novak, J. D., Bob Gowin, D., & Johansen, G. T. (1983). The use of concept mapping and knowledge vee mapping with junior high school science students. *Science Education*, 67(5), 625-645. <https://doi.org/10.1002/sci.3730670511>
- Öner-Armağan, F. (2011). *Kavramsal değişim metinlerinin etkililiği: Meta analiz çalışması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, H. (2011). Tahmin et-gözle-açıkla” stratejisine dayalı laboratuvar uygulamalarının fen bilgisi öğretmen adaylarının asitler-bazlar konusunu anlamalarına etkisi. (Yüksek Lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Özmen, H. Demircioğlu, G. (2003). Asitler ve bazlar konusundaki öğrenci yanlış anlamalarının değerlendirilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı 159.
- Posner, G. J., Strike, K. A., Hewson, P. W. and Gertzog, W. A. (1982). Accommodation of a scientific conception: Toward a theory of conceptual change. *Science Education*, 66(2), 211-227
- Sever, R. (2021). *Sosyal bilgiler eğitiminde kavram öğretimi*. Ankara: PegemA.
- Shymansky, J. A., Yore, L. D., Treagust, D. F., Thiele, R. B., Harrison, A., Waldrip, B. G., Stockmayer, S. M., & Venville, G. (1997). Examining the construction process: A study of changes in level 10 students' understanding of classical mechanics. *Journal of Research in Science Teaching*, 34, 571-593.
- Stephenson, P. & Warwick, P. (2002). Using concept cartoons to support progression in students' understanding of light. *Physics Education*, 37 (2), 135-141.
- Su, C. Y., & Wang, T.I. (2010). Construction and analysis of educational assessments using knowledge maps with weight appraisal of concepts. *Computers & Education*, 55(3), 1300-1311.
- Tan, K. C. D., Goh, K. N., Chia, S. L. and Treagust, D. F. (2002). Development and application of a two-tier multiple choice diagnostic instrument to assess high school students' understanding of inorganic chemistry qualitative analysis, *Journal of Research in Science Teaching*, 39(4), 283-301
- Tokcan, H. (2015). *Sosyal bilgilerde kavram öğretimi* (1. Baskı). Ankara: PegemA.

- URL-1 (2020). https://vandodm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_05/27004827_SOSYAL_BYLGYLER_7.SINIF_27.05.2020.pdf
- Ünal, S. (2007). Atom ve molekülleri bir arada tutan kuvvetler konularının öğretiminde yeni bir yaklaşım: BDÖ ve KDM'nin birlikte kullanımının kavramsal değişime etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yazıcı, H., ve Samancı, O. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyleri, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:158
- Yesari, B. (2018). Kavram bulmacalarının sosyal bilgiler 6. sınıf demokrasinin serüveni ünitesindeki öğrenci başarısına etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, K. ve Çiviler, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yeryüzünde yaşam” ünitesinde yer alan tarih kavramlarının öğretiminde karşılaşılan kavram yanlışları üzerine bir eylem araştırması. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*. 1(1), 1-31.
- White, R. ve Gunstone, R. (1992). Probing understanding (1st ed.). London and New York: The Falmer Pres, 196p.,

KAYNAKÇA

1. Erdem, R. (2022). Karl Raimund Popper'ın Bilim Anlayışı Çerçevesinde Evrim Teorisinin Yeri ve Önemi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
2. Tilci, Ö. (2022). Charles Darwin Ve Herbert Spencer'da Evrim, Ahlak Ve Toplum Düşüncesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü . Doktora Tezi.
3. Ceyhan, O. C. (2022). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Darwin Algısı (1859-1938). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
4. Wikipedia. (2024). Rosalind Franklin - Vikipedi (wikipedia.org) Erişim tarihi: 27.08.2024.
5. Anonim. (2024). Rosalind Franklin . www. britannica.com. Erişim tarihi: 27.08.2024.
6. Anonim. (2024). Jean-Baptiste Lamarck (1744-1829) (berkeley.edu) Erişim tarihi: 27.08.2024
7. Kurtoğlu, A. ve Arda, B. (2019). Kalıtım Tarihinde Bir Biyografi Çalışması: Gregor Mendel. *Türkiye Klinikleri*. 27 (2). 162-77.
8. Louis_Pasteur.jpg (861×1017) (wikimedia.org) Erişim tarihi: 29.08.2024

9. Muşmal. H. Ve Semiz. E. (2018). Osmanlı Devleti'nde Kuduz Hastalığı ve Tedavi Süreci: Konya Örneği. *Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*- Sayı: 20 Sayfa: 235-267
10. <https://thedailygardener.org/wp-content/uploads/2020/11/Carl-Linnaeus.jpg> Erişim tarihi: 29.08.2024
11. Baytop, A. "Species plantarum'un yayımlanışının 250. yılında: Bitki sistematığının babası Carolus Linnaeus ve ünlü yapıtı," *Bilim ve Ütopya*, sayı 112, Ekim 2003, s.38-43; Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları, TÜBİTAK Yay., Ankara 2004, s. 517-535.
12. Avcı. M. (2022). Kök Hücre; Tanımı ve Genel Özellikleri, Kullanım Alanları, Tarihi, Yüzey Belirteçleri. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi . *Archives Medical Review Journal* 2022;31(2):87-93 doi:10.17827/aktd.1063647
13. Anonim, (2024). [www. britannica. com](http://www.britannica.com) Erişim tarihi: 30. 08.2024
14. Keçeli, A. (1998). Ülkemizde kümes hayvanlarında yem katkı maddesi olarak antibiyotik ve hormon kullanımı olanakları ve sorunları. Ege üniversitesi. Fen bilimleri enstitüsü. Yüksek lisans tezi.
15. Barış. M, Ertin. H. , Temel. M. K. (2020). Yirminci Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Bir Tıbbi Milat, Bir Askerî Koz ve Bir Siyasi Araç Olarak Penisilin. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*. 2020;28(2):173-87. DOI: 10.5336/mdethic.2019-71330
16. Coplenston, F. Aristoteles. İdea Yayınevi. İstanbul. Çeviren: Aziz Yardımlı.
17. Yıldırım. Ö. (2022). Aristoteles. [www. felsefe.gen](http://www.felsefe.gen). Erişim tarihi: 02.09.2024.
18. Akıncı. G. A. (2019). Aristoteles'in Biyoloji Çalışmaları ve Mantık İlişkisi. *Mantık Araştırmaları Dergisi*. 73-92. ISSN 2687-3125 | e-ISSN 2687-3125
19. Anonim. (2024). www.whonamedit.com Erişim tarihi: 03.09.2024.
20. Borus. A. (2021). The Scientist Who Releaved The Structure Of DNA. The Rosen Publisching Grup Inc. 29 East 21 st street. New York.

Kaynakça

- Alat, Z., Akgümüş, Ö., & Cavalı, D. (2012). Okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine yönelik öğretmen tutum ve uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fa-kültesi Dergisi*, 8(3), 47-62.
- Altın, H. M., & Kalelioğlu, F. (2015). Fatih projesi ile ilgili öğrenci ve öğretmen görüşle-ri. *Başkent university journal of education*, 2(1), 89-105.
- Álvarez-García, O., Sureda-Negre, J., & Comas-Forgas, R. (2015). Environmental edu-cation in pre-service teacher training: A literature review of existing evi-den-ce. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(1), 72-85.

- Ayvacı, H. Ş., Bakırcı, H., & Başak, M. H. (2014). Fatih Projesinin uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların idareciler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 21-47.
- Bal, E., & Kaya, G. (2020). Investigation of forest school concept by forest school teachers' viewpoints. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 10(2), 167-180.
- Başal, H. A. (2003). Okul öncesi eğitimde uygulamalı çevre eğitimi. *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*.
- Becker, C., Lauterbach, G., Spengler, S., Dettweiler, U., & Mess, F. (2017). Effects of regular classes in outdoor education settings: A systematic review on students' learning, social and health dimensions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(5), 485.
- Blades, G., & Bester, L. (2013). Relationships within the shattered rainbow: A search for a pedagogy of attunement. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 17, 4-16.
- Blades, G. (2005). "If you don't mind going places without a map, follow me:" Restoring of self, place and educator. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 9, 3-13.
- Boyes, M. A., & O'Hare, D. (2011). Examining naturalistic decision making in outdoor adventure contexts by computer simulation. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 15, 22-34.
- Brudan, V. A., & Cassianu, R. C. (2018). Preschoolers' Exploration of Herb Environments. *Romanian Review of Geographical Education*, 7(2), 23-30.
- Caduto, M. J. (1984). A teacher training model and educational guidelines for environmental values education. *The Journal of Environmental Education*, 16(2), 30-34.
- Caswell, C. J., & LaBrie, D. J. (2017). Inquiry based learning from the learner's point of view: A teacher candidate's success story. *Journal of Humanistic Mathematics*, 7(2), 161-186.
- Cevher Kalburan, N. (2024). Experiences of teachers after training on outdoor education in early childhood. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 24(2), 287-301.
- Chawla, L. (2018). Nature-based learning for student achievement and ecological citizenship. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 20(1), 176, R25-R39.
- Chen, L., Chen, P., Lin, Z. 2020. "Artificial Intelligence in Education: A Review". *IEEE Access*, 8, 75264-75278.
- Chiu, T. K., Xia, Q., Zhou, X., Chai, C. S., & Cheng, M. (2023). Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of

- artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100118.
- Crosby, S., & Benseman, J. (2003). Vivisecting the tui: The Qualifications Framework and outdoor leadership development in New Zealand. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 7, 43-51.
- Cuthbertson, B., Socha, T. L., & Potter, T. G. (2004). The double-edged sword: Critical reflections on traditional and modern technology in outdoor education. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 4(2), 133-144.
- Çavaş, B., Çavaş, P., Muşlu Kaygısız, G., Kesercioğlu, T. İ. (2013). "A TUBITAK Project on the Outdoor Education in Izmir Natural Life Park". Presented at the IOSTE Eurasian Regional Symposium Brokerage Event Horizon 2020, AN-TALYA
- Çetin, M., Aktaş, A. 2021. "Yapay zeka ve eğitimde gelecek senaryoları". *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4225-4268. DOI: 10.26466/opus.911444.
- Dahlgren, L. O., and Szczepanski, A. (1998). *Outdoor Education. Literary Education and Sensory Experience*. Linköping: Kinda Education Centre.
- Demir, E., & Yalçın, H. (2014). Türkiye’de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (2), 7-18.
- Dewey, J. (1913). *Interest and effort in education*. Houghton Mifflin.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education* by John Dewey. Project Gutenberg. <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=adresindenerişilmiştir>.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
- Dhull, P., & Verma, G. (2017). Environmental education in teacher education and challenges. *Environmental education*, 2(5).
- Dietze, B., & Kashin, D. (2019). Perceptions That Early Learning Teachers Have About Outdoor Play and Nature. *LEARNing Landscapes*, 12(1), 91-105. <https://doi.org/10.36510/learnland.v12i1.981>
- Dymont, J., Downing, J., Hill, A., & Smith, H. (2018). 'I did think it was a bit strange taking outdoor education online': exploration of initial teacher education students' online learning experiences in a tertiary outdoor education unit. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(1), 70-85.
- Erdoğan, M. (2011). The effects of ecology - Based summer nature education program on primary school students' environmental knowledge, environmental affect and responsible environmental behavior, *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 2233 – 2237.
- Erentay, N., & Erdogan, M. (2009). Nature education in 22 steps: A model proposal. *Hands-on Science II*, 244.

- Fahimirad, M., & Kotamjani, S. S. (2018). A review on application of artificial intelligence in teaching and learning in educational contexts. *International Journal of Learning and Development*, 8(4), 106-118.
- Ford, P. (1986). *Outdoor Education: Definition and Philosophy*. Erişim Adresi: <https://eric.ed.gov/?id=ED267941>
- Galloway, S. (2002). Theoretical cognitive differences in expert and novice outdoor leader decision making: Implications for training and development. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 2(1), 19-28.
- Ginsburg, J. L., & Audley, S. (2020). "You don't wanna teach little kids about climate change": Beliefs and Barriers to Sustainability Education in Early Childhood. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 7(3), 42.
- Goldman, D., Yavetz, B., & Pe'er, S. (2014). Student Teachers' Attainment of Environmental Literacy in Relation to Their Disciplinary Major during Undergraduate Studies. *International Journal of Environmental and Science Education*, 9(4), 369-383.
- Gondal, K. M. (2018). Artificial intelligence and educational leadership. *Annals of King Edward Medical University*, 24(4), 1-2.
- Goodling, B. H. (2016). *Exploring the outdoors: A multiple case study examining teacher beliefs and practices in preschool outdoor play*. Liberty University.
- Gray, T. (2018). Outdoor learning: Not new, just newly important. *Curriculum Perspectives*, 38, 145-149.
- Gutok, G. (2014). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (Çev: N.Kale) Ütopya Ya-yın Evi: Ankara.
- Güler, T. (2010). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34(151).
- Derman, A., Sahin, E., & Hacıeminoglu, E. (2016). Does Outdoor Education Make Any Difference in Environmental Literacy of Pre-Service Classroom Teachers?. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(15), 8491-8506.
- Hardy, J. (2022). *Discovering the elements of success for outdoor education programs in public high schools* (Master's thesis, Royal Roads University, Canada).
- Hensby, K. (2024). *The Influence of Higher Education Study on Practitioners in the Field of Outdoor and Adventure Education*.
- Hills, D., & Thomas, G. (2020). Digital technology and outdoor experiential learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20(2), 155-169.
- Hills, D., & Thomas, G. (2021). Digital technology in outdoor education. *Outdoor environmental education in higher education: International perspectives*, 147-159.

- Hua, L. I., Xiang, S., & Feiping, C. H. E. N. (2024). Problems and Development Suggestions of Nature Education in Jiangxi Province. *Meteorological & Environmental Research*, 15(1).
- Institute for Outdoor Learning (2021) The Outdoor Professional Available at: <https://www.outdoorlearning.org/Jobs/The-Outdoor-Professional>.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde Yapay Zekâ Kullanımı ve Gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11.
- Jantakun, T., Jantakun, K., & Jantakoon, T. (2021). A Common Framework for Artificial Intelligence in Higher Education (AAI-HE Mode). *International Education Studies*, 14(11), 94-103.
- Jickling, B. (2015). Self-willed learning: Experiments in wild pedagogy. *Cultural Studies of Science Education*, 10, 149-161.
- Jickling, B., Blenkinsop, S., Morse, M., & Jensen, A. (2018). Wild pedagogies: Six initial touchstones for early childhood environmental educators. *Australian Journal of Environmental Education*, 34(2), 1-13.
- Johnson, B. & Činčera, J. (2023). Relationships between outdoor environmental education program characteristics and children's environmental values and behaviors. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 23(2), 184-201.
- Jukes, S., & Lynch, J. (2024). Digital technology and environmental pedagogies in tertiary outdoor education: linking digital spaces to more-than-human places. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 24(1), 108-122.
- Karaarslan Semiz, G., & Teksöz, G. (2020). Developing the systems thinking skills of pre-service science teachers through an outdoor ESD course. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20(4), 337-356.
- Keleş, Ö., (2011). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. In Doğa eğitimleri (pp. 65-84). Pegem Akademi.
- Keleş, Ö., Uzun, N., & Uzun, F. V. (2010). Öğretmen adaylarının çevre bilinci, çevresel tutum, düşünce ve davranışlarının doğa eğitimi projesine bağlı değişimi ve kalıcılığının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 384-401.
- Kır, H., Kalfaoğlu, M., & Aksu, H. H. (2021). Matematik öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Educational Studies in Mathematics*, 8(1), 59-76.
- Kopnina, H., (2020). Education for the future? Critical evaluation of education for sustainable development goals. *The Journal of Environmental Education*, 51(4), 280-291.
- Larimore, R. (2016). Defining nature-based preschools. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4(1), 32-36.

- Larimore, R. A. (2018). Using principles of nature-based preschools to transform your classroom. *YC Young Children*, 73(5), 34-41.
- Leal Filho, W., Wall, T., Mucova, S. A. R., Nagy, G. J., Balogun, A. L., Luetz, J. M., ... & Gandhi, O. (2022). Deploying artificial intelligence for climate change adaptation. *Technological Forecasting and Social Change*, 180, 121662.
- Louv, R. (2008). *Last child in the woods: Saving our children from nature-deficit disorder*. Algonquin books.
- Lynch, J., & Mannion, G. (2016). Enacting a place-responsive research methodology: Walking interviews with educators. *Journal of Adventure Education and Out-door Learning*, 16(4), 330-345.
- Mahon, K., & Smith, H. (2020). Moving beyond methodising theory in preparing for the profession. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20(4), 357-368.
- Mannion, G., Fenwick, A., & Lynch, J. (2013). Place-responsive pedagogy: Learning from teachers' experiences of excursions in nature. *Environmental Education Research*, 19(6), 792-809.
- Martin, G. C. (1975). A review of objectives for environmental education. In G. Martin & K. Wheeler (Eds.), *Insights into environmental education*. Edinburgh, UK: Oliver & Boyd.
- Martin, P. (2008). Teacher qualification guidelines, ecological literacy and outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 12, 32-38.
- Mashburn, J. D. (2023). *Perceptions of Nature-Based Educators: A Phenomenological Study* (Doctoral dissertation, Arkansas Tech University).
- Matthews, B. E., & Riley, C. K. (1995). *Teaching and Evaluating Outdoor Ethics Education Programs*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED401097.pdf>
- Meyer, J. J. (2020). *Exploring the Conceptual Framework and Knowledge Base of Nature-based Experiential Education* (Doctoral dissertation, Montana State University).
- Nicol, R. (2003). Outdoor education: Research topic or universal value? Part three. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 3(1), 11-27.
- Ozoner, F. S. (2004). Türkiye’de okul dışı çevre eğitimi ne durumda ve neler yapılmalı?, *V.Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi*, 5(8), 67-98.
- Özardıç, N., Güven, N., Erail, S., Çiçek, B., & Erail, D. (2024). Eğitim Politikalarında Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik. *International QMX Journal*, 3(2), 702-709.
- Özbek, G. (2014). *The Development of A Model For Tablet PC Usage in Education: Expectations to Realities* (master’s thesis). Turkey: Middles East Technical University.

- Özdemir, O. (2010). Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi: “Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim”. *Eğitim ve Bilim*, 32(145), 23-38.
- Özkan, A., & Deniz, D. (2014). Orta öğretimde görev yapan öğretmenlerin FATİH Pro-jesi’ne ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 161-175.
- Palavan, O., Cicek, V., & Atabay, M. (2016). Perspectives of Elementary School Teac-hers on Outdoor Education. *Universal Journal of Educational Research*, 4(8), 1885-1893.
- Palmberg, I. E., & Kuru, J. (2000). Outdoor activities as a basis for environmental res-ponsibility. *The journal of environmental education*, 31(4), 32-36.
- Pathirana, B. D. (2015). Investigating the relationship between knowledge, attitudes, and perceived environmental protection practices among Sri Lankan school teachers and preschool teachers. *South Asia Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(4), 62-76.
- Payne, P. G., & Wattchow, B. (2008). Slow pedagogy and placing education in post-traditional outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Educa-tion*, 12, 25-38.
- Pedro, F., Subosa, M., Rivas, A., & Valverde, P. (2019). Artificial intelligence in educa-tion: Challenges and opportunities for sustainable development.
- Priest, S. (1988). Outdoor leadership training in higher education. *Journal of Expe-rien-tial Education*, 11(1), 42-47.
- Priest, S., & Gass, M. (1997). The range of teaching styles in adventure program-ming. *HORIZONS-PENRITH-*, 14, 12-14.
- Priest, S., & Gass, M. (2018). Effective leadership in adventure programming, 3E. *Human Kinetics*.
- Sjöblom, P., Eklund, G., & Fagerlund, P. (2023). Student teachers’ views on outdoor education as a teaching method– two cases from Finland and Norway. *Jour-nal of adventure education and outdoor learning*, 23(3), 286-300.
- Smith, H. (2021). Leadership theory: From effective to extraordinary. *Outdoor Envi-ronmental Education in Higher Education: International Perspectives*, 61-72.
- Smith, H. A., Dymont, J. E., Hill, A., Downing, J. 2016. ““You Want Us to Teach Out-door Education Where?”Reflections on Teaching Outdoor Education Onli-ne”. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 16(4), 303-317.
- Smith, H., & Penney, D. (2010). Effective, exemplary, extraordinary? Towards an un-derstanding of extraordinary outdoor leadership. *Journal of Outdoor and En-vironmental Education*, 14, 23-29.
- Stan, I. (2010). Control as an educational tool and its impact on the outdoor education-al process. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 14, 12-20.

- Stein, A. L. (2020). Artificial intelligence and climate change. *Yale J. on Reg.*, 37, 890.
- Stewart, A., Jukes, S., Mikael, J., & Mangelsdorf, A. (2021). Reading landscapes: En-gaging with places. *Outdoor environmental education in higher education: International perspectives*, 201-213.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2024). Genel Açıklamalı Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Thomas, G. (2010). Facilitator, teacher, or leader? Managing conflicting roles in outdoor education. *Journal of Experiential Education*, 32(3), 239-254.
- Thomas, G. J. (2019). Learning to be a group facilitator in outdoor education: Using self-awareness to overcome fears and be fully present. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 287-300.
- Thomas, G. J., & Munge, B. (2017). Innovative outdoor fieldwork pedagogies in the higher education sector: Optimising the use of technology. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 20, 7-13.
- Tran, H. U. (2024). Environmental education in preschool teacher training program: A systematic review. *Natural Sciences Education*, 53(2), e20154.
- Tuuling, L., Õun, T., & Ugaste, A. (2019). Teachers' opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 358-370.
- Van Kraalingen, I. (2023). A systematized review of the use of mobile technology in outdoor learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 23(3), 203-221.
- Waite, S., Bølling, M., & Bentsen, P. (2016). Comparing apples and pears?: A conceptual framework for understanding forms of outdoor learning through comparison of English Forest Schools and Danish udeskole. *Environmental Education Research*, 22(6), 868-892.
- Warden, C. (2015). *Learning with nature: Embedding outdoor practice*. Sage.
- Wattchow, B. (2001). A pedagogy of production: Craft, technology and outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 5, 19-27.
- Wild, C. (2023). *Teaching Without Walls: A Portraiture Study of Nature-Based Educators in Duluth, Minnesota* (Doctoral dissertation, Antioch University).
- Wilke, R., Peyton, R. B., & Hungerford, H. R. (1987). *Strategies for the training of teachers in environmental education: A discussion guide for UNESCO training seminars on environmental education*.

Kaynakça

- Alat, Z., Akgümüş, Ö., & Cavali, D. (2012). Okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine yönelik öğretmen tutum ve uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 47-62.

- Altın, H. M., & Kalelioğlu, F. (2015). Fatih projesi ile ilgili öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Başkent university journal of education*, 2(1), 89-105.
- Álvarez-García, O., Sureda-Negre, J., & Comas-Forgas, R. (2015). Environmental education in pre-service teacher training: A literature review of existing evidence. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(1), 72-85.
- Ayvacı, H. Ş., Bakırcı, H., & Başak, M. H. (2014). Fatih Projesinin uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların idareciler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 21-47.
- Bal, E., & Kaya, G. (2020). Investigation of forest school concept by forest school teachers' viewpoints. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 10(2), 167-180.
- Başal, H. A. (2003). Okul öncesi eğitimde uygulamalı çevre eğitimi. *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*.
- Becker, C., Lauterbach, G., Spengler, S., Dettweiler, U., & Mess, F. (2017). Effects of regular classes in outdoor education settings: A systematic review on students' learning, social and health dimensions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(5), 485.
- Blades, G., & Bester, L. (2013). Relationships within the shattered rainbow: A search for a pedagogy of attunement. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 17, 4-16.
- Blades, G. (2005). "If you don't mind going places without a map, follow me:" Restoring of self, place and educator. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 9, 3-13.
- Boyes, M. A., & O'Hare, D. (2011). Examining naturalistic decision making in outdoor adventure contexts by computer simulation. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 15, 22-34.
- Brudan, V. A., & Cassianu, R. C. (2018). Preschoolers' Exploration of Herb Environments. *Romanian Review of Geographical Education*, 7(2), 23-30.
- Caduto, M. J. (1984). A teacher training model and educational guidelines for environmental values education. *The Journal of Environmental Education*, 16(2), 30-34.
- Caswell, C. J., & LaBrie, D. J. (2017). Inquiry based learning from the learner's point of view: A teacher candidate's success story. *Journal of Humanistic Mathematics*, 7(2), 161-186.
- Cevher Kalburan, N. (2024). Experiences of teachers after training on outdoor education in early childhood. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 24(2), 287-301.

- Chawla, L. (2018). Nature-based learning for student achievement and ecological citizenship. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 20(1), 176, R25-R39.
- Chen, L., Chen, P., Lin, Z. 2020. "Artificial Intelligence in Education: A Review". *IEEE Access*, 8, 75264-75278.
- Chiu, T. K., Xia, Q., Zhou, X., Chai, C. S., & Cheng, M. (2023). Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100118.
- Crosby, S., & Benseman, J. (2003). Vivisecting the tui: The Qualifications Framework and outdoor leadership development in New Zealand. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 7, 43-51.
- Cuthbertson, B., Socha, T. L., & Potter, T. G. (2004). The double-edged sword: Critical reflections on traditional and modern technology in outdoor education. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 4(2), 133-144.
- Çavaş, B., Çavaş, P., Muşlu Kaygısız, G., Kesercioğlu, T. İ. (2013). "A TUBITAK Project on the Outdoor Education in Izmir Natural Life Park". Presented at the IOSTE Eurasian Regional Symposium Brokerage Event Horizon 2020, ANTALYA
- Çetin, M., Aktaş, A. 2021. "Yapay zeka ve eğitimde gelecek senaryoları". *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4225-4268. DOI: 10.26466/opus.911444.
- Dahlgren, L. O., and Szczepanski, A. (1998). *Outdoor Education. Literary Education and Sensory Experience*. Linköping: Kinda Education Centre.
- Demir, E., & Yalçın, H. (2014). Türkiye’de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (2), 7-18.
- Dewey, J. (1913). *Interest and effort in education*. Houghton Mifflin.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education* by John Dewey. *Project Gutenberg*. <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=> adresinden erişilmiştir.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
- Dhull, P., & Verma, G. (2017). Environmental education in teacher education and challenges. *Environmental education*, 2(5).
- Dietze, B., & Kashin, D. (2019). Perceptions That Early Learning Teachers Have About Outdoor Play and Nature. *LEARNING Landscapes*, 12(1), 91-105. <https://doi.org/10.36510/learnland.v12i1.981>
- Dyment, J., Downing, J., Hill, A., & Smith, H. (2018). 'I did think it was a bit strange taking outdoor education online': exploration of initial teacher education students' online learning experiences in a tertiary outdoor education unit. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(1), 70-85.

- Erdoğan, M. (2011). The effects of ecology - Based summer nature education program on primary school students' environmental knowledge, environmental affect and responsible environmental behavior, *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 2233 – 2237.
- Erentay, N., & Erdogan, M. (2009). Nature education in 22 steps: A model proposal. *Hands-on Science II*, 244.
- Fahimirad, M., & Kotamjani, S. S. (2018). A review on application of artificial intelligence in teaching and learning in educational contexts. *International Journal of Learning and Development*, 8(4), 106-118.
- Ford, P. (1986). Outdoor Education: Definition and Philosophy. Erişim Adresi: <https://eric.ed.gov/?id=ED267941>
- Galloway, S. (2002). Theoretical cognitive differences in expert and novice outdoor leader decision making: Implications for training and development. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 2(1), 19-28.
- Ginsburg, J. L., & Audley, S. (2020). “You don’t wanna teach little kids about climate change”: Beliefs and Barriers to Sustainability Education in Early Childhood. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 7(3), 42.
- Goldman, D., Yavetz, B., & Pe'er, S. (2014). Student Teachers' Attainment of Environmental Literacy in Relation to Their Disciplinary Major during Undergraduate Studies. *International Journal of Environmental and Science Education*, 9(4), 369-383.
- Gondal, K. M. (2018). Artificial intelligence and educational leadership. *Annals of King Edward Medical University*, 24(4), 1-2.
- Goodling, B. H. (2016). *Exploring the outdoors: A multiple case study examining teacher beliefs and practices in preschool outdoor play*. Liberty University.
- Gray, T. (2018). Outdoor learning: Not new, just newly important. *Curriculum Perspectives*, 38, 145-149.
- Gutok, G. (2014). Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar. (Çev: N.Kale) Ütopya Yayın Evi: Ankara.
- Güler, T. (2010). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34(151).
- Derman, A., Sahin, E., & Hacieminoglu, E. (2016). Does Outdoor Education Make Any Difference in Environmental Literacy of Pre-Service Classroom Teachers?. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(15), 8491-8506.
- Hardy, J. (2022). *Discovering the elements of success for outdoor education programs in public high schools* (Master's thesis, Royal Roads University, Canada).

- Hensby, K. (2024). The Influence of Higher Education Study on Practitioners in the Field of Outdoor and Adventure Education.
- Hills, D., & Thomas, G. (2020). Digital technology and outdoor experiential learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20(2), 155-169.
- Hills, D., & Thomas, G. (2021). Digital technology in outdoor education. *Outdoor environmental education in higher education: International perspectives*, 147-159.
- Hua, L. I., Xiang, S., & Feiping, C. H. E. N. (2024). Problems and Development Suggestions of Nature Education in Jiangxi Province. *Meteorological & Environmental Research*, 15(1).
- Institute for Outdoor Learning (2021) The Outdoor Professional Available at: <https://www.outdoorlearning.org/Jobs/The-Outdoor-Professional>.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde Yapay Zekâ Kullanımı ve Gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11.
- Jantakun, T., Jantakun, K., & Jantakoon, T. (2021). A Common Framework for Artificial Intelligence in Higher Education (AAI-HE Mode). *International Education Studies*, 14(11), 94-103.
- Jickling, B. (2015). Self-willed learning: Experiments in wild pedagogy. *Cultural Studies of Science Education*, 10, 149-161.
- Jickling, B., Blenkinsop, S., Morse, M., & Jensen, A. (2018). Wild pedagogies: Six initial touchstones for early childhood environmental educators. *Australian Journal of Environmental Education*, 34(2), 1-13.
- Johnson, B. & Činčera, J. (2023). Relationships between outdoor environmental education program characteristics and children's environmental values and behaviors. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 23(2), 184-201.
- Jukes, S., & Lynch, J. (2024). Digital technology and environmental pedagogies in tertiary outdoor education: linking digital spaces to more-than-human places. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 24(1), 108-122.
- Karaarslan Semiz, G., & Teksöz, G. (2020). Developing the systems thinking skills of pre-service science teachers through an outdoor ESD course. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20(4), 337-356.
- Keleş, Ö., (2011). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. In *Doğa eğitimleri* (pp. 65-84). Pegem Akademi.
- Keleş, Ö., Uzun, N., & Uzun, F. V. (2010). Öğretmen adaylarının çevre bilinci, çevresel tutum, düşünce ve davranışlarının doğa eğitimi projesine bağlı değişimi ve kalıcılığının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 384-401.

- Kır, H., Kalfaoğlu, M., & Aksu, H. H. (2021). Matematik öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Educational Studies in Mathematics*, 8(1), 59-76.
- Kopnina, H., (2020). Education for the future? Critical evaluation of education for sustainable development goals. *The Journal of Environmental Education*, 51(4), 280-291.
- Larimore, R. (2016). Defining nature-based preschools. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4(1), 32-36.
- Larimore, R. A. (2018). Using principles of nature-based preschools to transform your classroom. *YC Young Children*, 73(5), 34-41.
- Leal Filho, W., Wall, T., Mucova, S. A. R., Nagy, G. J., Balogun, A. L., Luetz, J. M., ... & Gandhi, O. (2022). Deploying artificial intelligence for climate change adaptation. *Technological Forecasting and Social Change*, 180, 121662.
- Louv, R. (2008). *Last child in the woods: Saving our children from nature-deficit disorder*. Algonquin books.
- Lynch, J., & Mannion, G. (2016). Enacting a place-responsive research methodology: Walking interviews with educators. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 16(4), 330-345.
- Mahon, K., & Smith, H. (2020). Moving beyond methodising theory in preparing for the profession. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20(4), 357-368.
- Mannion, G., Fenwick, A., & Lynch, J. (2013). Place-responsive pedagogy: Learning from teachers' experiences of excursions in nature. *Environmental Education Research*, 19(6), 792-809.
- Martin, G. C. (1975). A review of objectives for environmental education. In G. Martin & K. Wheeler (Eds.), *Insights into environmental education*. Edinburgh, UK: Oliver & Boyd.
- Martin, P. (2008). Teacher qualification guidelines, ecological literacy and outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 12, 32-38.
- Mashburn, J. D. (2023). *Perceptions of Nature-Based Educators: A Phenomenological Study* (Doctoral dissertation, Arkansas Tech University).
- Matthews, B. E., & Riley, C. K. (1995). Teaching and Evaluating Outdoor Ethics Education Programs. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED401097.pdf>
- Meyer, J. J. (2020). *Exploring the Conceptual Framework and Knowledge Base of Nature-based Experiential Education* (Doctoral dissertation, Montana State University).
- Nicol, R. (2003). Outdoor education: Research topic or universal value? Part three. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 3(1), 11-27.

- Ozaner, F. S. (2004). Türkiye’de okul dışı çevre eğitimi ne durumda ve neler yapılmalı?, *V.Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi*, 5(8), 67-98.
- Özardıç, N., Güven, N., Erail, S., Çiçek, B., & Erail, D. (2024). Eğitim Politikalarında Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik. *International QMX Journal*, 3(2), 702-709.
- Özbek, G. (2014). The Development of A Model For Tablet PC Usage in Education: Expectations to Realities (*master’s thesis*). Turkey: Middles East Technical University.
- Özdemir, O. (2010). Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi: “Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim”. *Eğitim ve Bilim*, 32(145), 23-38.
- Özkan, A., & Deniz, D. (2014). Orta öğretimde görev yapan öğretmenlerin FATİH Projesi’ne ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 161-175.
- Palavan, O., Cicek, V., & Atabay, M. (2016). Perspectives of Elementary School Teachers on Outdoor Education. *Universal Journal of Educational Research*, 4(8), 1885-1893.
- Palmberg, I. E., & Kuru, J. (2000). Outdoor activities as a basis for environmental responsibility. *The journal of environmental education*, 31(4), 32-36.
- Pathirana, B. D. (2015). Investigating the relationship between knowledge, attitudes, and perceived environmental protection practices among Sri Lankan school teachers and preschool teachers. *South Asia Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(4), 62-76.
- Payne, P. G., & Wattchow, B. (2008). Slow pedagogy and placing education in post-traditional outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 12, 25-38.
- Pedro, F., Subosa, M., Rivas, A., & Valverde, P. (2019). Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development.
- Priest, S. (1988). Outdoor leadership training in higher education. *Journal of Experiential Education*, 11(1), 42-47.
- Priest, S., & Gass, M. (1997). The range of teaching styles in adventure programming. *HORIZONS-PENRITH-*, 14, 12-14.
- Priest, S., & Gass, M. (2018). *Effective leadership in adventure programming*, 3E. Human Kinetics.
- Sjöblom, P., Eklund, G., & Fagerlund, P. (2023). Student teachers’ views on outdoor education as a teaching method– two cases from Finland and Norway. *Journal of adventure education and outdoor learning*, 23(3), 286-300.
- Smith, H. (2021). Leadership theory: From effective to extraordinary. *Outdoor Environmental Education in Higher Education: International Perspectives*, 61-72.

- Smith, H. A., Dymont, J. E., Hill, A., Downing, J. 2016. ““You Want Us to Teach Outdoor Education Where?”Reflections on Teaching Outdoor Education On-line”. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 16(4), 303-317.
- Smith, H., & Penney, D. (2010). Effective, exemplary, extraordinary? Towards an understanding of extraordinary outdoor leadership. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 14, 23-29.
- Stan, I. (2010). Control as an educational tool and its impact on the outdoor educational process. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 14, 12-20.
- Stein, A. L. (2020). Artificial intelligence and climate change. *Yale J. on Reg.*, 37, 890.
- Stewart, A., Jukes, S., Mikaelis, J., & Mangelsdorf, A. (2021). Reading landscapes: Engaging with places. *Outdoor environmental education in higher education: International perspectives*, 201-213.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2024). *Genel Açıklamalı Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Thomas, G. (2010). Facilitator, teacher, or leader? Managing conflicting roles in outdoor education. *Journal of Experiential Education*, 32(3), 239-254.
- Thomas, G. J. (2019). Learning to be a group facilitator in outdoor education: Using self-awareness to overcome fears and be fully present. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 287-300.
- Thomas, G. J., & Munge, B. (2017). Innovative outdoor fieldwork pedagogies in the higher education sector: Optimising the use of technology. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 20, 7-13.
- Tran, H. U. (2024). Environmental education in preschool teacher training program: A systematic review. *Natural Sciences Education*, 53(2), e20154.
- Tuuling, L., Õun, T., & Ugaste, A. (2019). Teachers’ opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 358-370.
- Van Kraalingen, I. (2023). A systematized review of the use of mobile technology in outdoor learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 23(3), 203-221.
- Waite, S., Bølling, M., & Bentsen, P. (2016). Comparing apples and pears?: A conceptual framework for understanding forms of outdoor learning through comparison of English Forest Schools and Danish udeskole. *Environmental Education Research*, 22(6), 868-892.
- Warden, C. (2015). *Learning with nature: Embedding outdoor practice*. Sage.
- Wattchow, B. (2001). A pedagogy of production: Craft, technology and outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 5, 19-27.

- Wild, C. (2023). *Teaching Without Walls: A Portraiture Study of Nature-Based Educators in Duluth, Minnesota* (Doctoral dissertation, Antioch University).
- Wilke, R., Peyton, R. B., & Hungerford, H. R. (1987). Strategies for the training of teachers in environmental education: A discussion guide for UNESCO training seminars on environmental education.

Kaynaklar

- Ben-Yehuda, M., Lavy, I., Linchevski, L., & Sfard, A. (2005). Doing wrong with words: What bars students' access to arithmetical discourses. *Journal for Research in Mathematics Education*, 36(3), 176–247. <https://doi.org/10.2307/30034835>
- Cai, J., & Nie, B. (2007). Problem solving in Chinese mathematics education: Research and practice. *ZDM*, 39(5), 459–473. <https://doi.org/10.1007/s11858-007-0042-3>
- Diezmann, C., Watters, J., & English, L. (2001). Implementing mathematical investigations with young children. In *Proceedings of the Twenty-Fourth Annual Conference of the Mathematics Education Research Group of Australasia Incorporated* (pp. 170–177). Mathematics Education Research Group of Aust Inc. <https://eprints.qut.edu.au/1505/>
- Dixon, J. K., Andreasen, J. B., & Stephan, M. (2009). Establishing social and socio-mathematical norms in an undergraduate mathematics content course for prospective teachers: The role of the instructor. In D. S. Mewborn (Ed.), *Scholarly Practices And Inquiry In The Preparation Of Mathematics Teachers* (pp. 43–66). Association of Mathematics Teacher Educators.
- Elliott, R., Kazemi, E., Lesseig, K., Mumme, J., Carroll, C., & Kelley-Petersen, M. (2009). Conceptualizing the work of leading mathematical tasks in professional development. *Journal of Teacher Education*, 60(4), 364–379. <https://doi.org/10.1177/0022487109341150>
- Erickson, F. (1992). Ethnographic microanalysis of interaction. In M. D. LeCompte, W. L. Millroy, & J. Preissle (Ed.), *Handbook of Qualitative Research in Education* (pp. 201–223). New York Academic Press
- Gorgorio, N., & Planas, N. (2005). Norms, social representations and discourse. In M. Bosch (Eds.), *Proceedings of the 4th Congress of European Society for Research in Mathematics Education (CERME 4)* (pp. 1176–1181).
- Gülburnu, M. (2019). Problem çözümlerinin tartışıldığı öğrenme ortamında sosyomatematiksel normların ve öğrenme fırsatlarının incelenmesi (Doctoral dissertation, Adıyaman Üniversitesi).
- Gülburnu, M., & Gürbüz, R. (2022). Investigation of effects of negotiations of socio-mathematical norms on mathematical process skills. *The Journal of Educational research*, 115(2), 161–172. <https://doi.org/10.1080/00220671.2022.2074949>

- Güven, N. D., & Dede, Y. (2017). Examining social and sociomathematical norms in different classroom microcultures: Mathematics teacher education perspective. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 17(1), 265–292. <https://doi.org/10.29333/iejme/5748>
- Kang, S. M., & Kim, M. K. (2016). Sociomathematical norms and the teacher's mathematical belief: A case study from a Korean in-service elementary teacher. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 12(10), 2733–2751. <https://doi.org/10.12973/eurasia.2016.1308a>
- Kieran, C. (1992). *The learning and teaching of school algebra*. In D.A. Grouws (Eds.). *Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning* (pp. 390-419). New York: Macmillan.
- Levenson, E., Tirosch, D., & Tsamir, P. (2009). Students' perceived sociomathematical norms: The missing paradigm. *The Journal of Mathematical Behavior*, 28(2–3), 171–187. <https://doi.org/10.1016/j.jmathb.2009.09.001>
- Milli Eğitim Bakanlığı [Ministry of National Education]. (2015). *Grade 5-8 curriculum guidelines. Mathematics filed*. Ministry of National Education. (In Turkey).
- Partanen, A. M. (2011). *Challenging the school mathematics culture: An investigative small-group approach. Ethnographic teacher research on social and socio-mathematical norms* [Unpublished master's thesis]. University of Lapland. <https://core.ac.uk/download/pdf/30083851.pdf>
- Partanen, A. M., & Kaasila, R. (2015). Sociomathematical norms negotiated in the discussions of two small groups investigating calculus. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 13(4), 927–946. <https://doi.org/10.1007/s10763-014-9521-5>
- Sfard, A. (2008). *Thinking as communicating: Human development, the growth of discourses, and mathematizing*. Cambridge University Press.
- Sekiguchi, Y. (2005). Development of mathematical norms in an eighth-grade Japanese classroom. *International Group for the Psychology of Mathematics Education*, 4, 153–160. <https://eric.ed.gov/?id=ED496958>
- Tatsis, K., & Koleza, E. (2008). Social and socio-mathematical norms in collaborative problem-solving. *European Journal of Teacher Education*, 31(1), 89–100. <https://doi.org/10.1080/02619760701845057>
- Toscano, R., Sanchez, V., & García, M. (2019). Combining theoretical approaches: socio-didactic-mathematical norms and perspectives in pre-service secondary mathematics teachers' discourse. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 14(3), 455–466.
- Yackel, E., & Cobb, P. (1996). Sociomathematical norms, argumentation, and autonomy in mathematics. *Journal for Research in Mathematics Education*, 27(4), 458–477. <https://doi.org/10.5951/jresmethed-uc.27.4.0458>

Kaynaklar

- Abdolrezapour, P. (2012). The relationship between emotional intelligence and writing improvement. *Elsevier*, 70, 331-339.
- Abdolrezapour, P., & Tavakoli, M. (2012). The relationship between emotional intelligence and EFL learners' achievement in reading comprehension. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 6(1), 1-13.
- Abdolrezapour, P. (2017). Improving learners' oral fluency through computer-mediated emotional intelligence activities. *ReCALL*, 29(1), 80-98.
- Alzaanin, E. (2024). Investigating Emotional Experiences in Vocabulary Learning Among EFL Learners: A Constructed Emotion Theory Perspective. *Applied Research on English Language*. 13(1), (137-162).
- Angadi, G. S. (2011). A study of emotional intelligence in relation to reading comprehension of secondary school students. *International Referred Research Journal*, 3(28), 19-21.
- Armstrong, A. R., Galligan, R. F., & Critchley, C. R. (2011). Emotional intelligence and psychological resilience to negative life events. *Personality and Individual Differences*, 51(3), 331-336.
- Asadollahfam, H., Salimi, A., & Pashazadeh, F. M. (2012). Emotional intelligence, gender and vocabulary. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 833-837.
- Badakhshan, S. (2012). The relationship between emotional intelligence and listening comprehension of Iranian intermediate EFL learners. *Iranian Journal of Teaching Languages and Literatures*, 9(10), 11-28.
- Barrow, W. (2015). 'I think she's learnt how to sort of let the class speak': Children's perspectives on philosophy for children as participatory pedagogy. *Thinking Skills and Creativity*, 17(1), 76-87.
- Bar-On, R. (1997). *Bar-On emotional quotient inventory: User's manual*. Toronto, ON: Multihealth Systems.
- Bar-On, R. (1988). *The development of a concept of psychological well-being*. Unpublished doctoral dissertation, Rhodes University, South Africa.
- Bata, S., & Castro, C. (2021). El manejo de la inteligencia emocional en los estudiantes de lengua extranjera mientras presentan sus exámenes orales de inglés. *Profile: Issues in Teachers' Professional Development*, 23(2), 245-261.
- Bora, D. F. (2012). The impact of emotional intelligence on developing speaking skills: From brain-based perspective. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 46, 2094-2098.
- Boyatzis, R. E., & Goleman, D. (2007). *Emotional and social competency inventory*. Boston, MA: The Hay Group.

- Brackett, M. A., Rivers, S. E., Shiffman, S., Lerner, N., & Salovey, P. (2006). Relating emotional abilities to social functioning: a comparison of self-report and performance measures of emotional intelligence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 780-795.
- Brewer, E. W., Hollingsworth, C., & Campbell, A. (1995). Incentive motivation psychology: An exploration of corrective learning behaviour. *Journal of the Southeastern Association of Educational Opportunity Program Personnel*, 14(1), 33-56.
- Ciarrochi, J., & Mayer, J. (2007). *Applying emotional intelligence: A practitioners guide*. NY: Psychology Press, Taylor & Francis.
- Cheng, K. H., Hou, H. T., & Wu, S. Y. (2014). Exploring students' emotional responses and participation in an online peer assessment activity: A case study. *Interactive Learning Environments*, 22(3), 271-287.
- Denham, S. A., & Brown, C. (2010). "Plays nice with others": Social-emotional learning and academic success. *Early Education & Development*, 21(5), 652-680.
- Dewaele, J. M., & MacIntyre, P. D. (2014). The two faces of Janus? Anxiety and enjoyment in the foreign language classroom. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 4(2), 237-274.
- Dewaele, J. M. (2015). On emotions in foreign language learning and use. *The Language Teacher*, 39(3), 13-15.
- Dost, E. N., Hashemifardnya, A., & Jalali, V. (2017). Emotional intelligence in high school: The effects of self-awareness instruction on Iranian pre-university students' academic achievement. *International Journal Of English Literature And Social Sciences*, 2(4), 15-30.
- Dweck, C. S. (2009). Mindsets: Developing talent through a growth mindset. *Olympic Coach*, 21(1), 4-7.
- Esmaeeli, Z., Sabet, M. K., & Shahabi, Y. (2018). The relationship between emotional intelligence and speaking skills of Iranian advanced EFL learners. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 7(5), 22-28.
- Fahim, M., & Pishghadam, R. (2007). On the role of emotional, psychometric, and verbal intelligences in the academic achievement of university students majoring in English language. *Asian EFL Journal*, 9, 240-253.
- Ferris, D. R. (2003). *Implications for second language students*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice* (10th ed.). New York: Basic Books.
- Gardner, L. (2005). *Emotional intelligence and occupational stress*. Unpublished Doctoral Dissertation, Swinburne University of Technology, Melbourne.

- Ghasemi, H., Behjati, F., & Kargar, A. A. (2013). The relationship between emotional intelligence and writing improvement of Iranian EFL students at MA level. *International Journal of Linguistics*, 5(5), 197-207.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ for character health and lifelong achievement*. New York, NY: Bantam Books.
- Gross, J. J. (2015). Emotion regulation: Current status and future prospects. *Psychological inquiry*, 26(1), 1-26.
- Gusmuliana, P., Apriani, E., & Syafriyadin, S. (2021). Improving students speaking motivation by using role play technique at Institute Islamic in Indonesia. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 532, 356-361.
- Hamid, Y., & Mahmood, S. (2010). Understanding constructive feedback: a commitment between teachers and students for academic and professional development. *J Pak Med Assoc*, 60(3), 224-227.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Hashemi, M. R., & Ghanizadeh, A. (2011). Emotional intelligence and self-efficacy: A case of Iranian EFL university students. *International Journal of Linguistics*, 3(1), 1-16.
- Harmer, J. (2008). *How to teach English*. England: Pearson Education (8th ed).
- Hmelo-Silver, C.E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn?. *Educational Psychology Review*, 16, 235-266.
- Jalilzadeh, K., & Yeganehpour, P. (2021). The relationship between intermediate EFL students' oral performance, communicative willingness, as well as emotional intelligence. *The Reading Matrix: An International Online Journal*, 21(2), 29-48.
- Kang, D. M. (2022). An elementary school EFL teacher's emotional intelligence and emotional labor. *Journal of Language, Identity & Education*, 21(1), 1-14.
- Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in Experimental Social Psychology*, 38, 283-357.
- Liang, Y., Zhu, K., & Zhao, C. (2017). An empirical research on improving the depth of interaction through collaborative problem solving learning activities. *E-Education Research*, 294(10), 87-99.
- Matsumoto, D., & Hwang, H. C. (2013). Assessing cross-cultural competence: A review of available tests. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44(6), 849-873.

- Maul, A. (2012). The validity of the mayer–salovey–caruso emotional intelligence test (MSCEIT) as a measure of emotional intelligence. *Emotion Review*, 4(4), 394–402.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional Development and Emotional Intelligence: Implications for Educators* içinde (ss. 3-31). New York, NY: Basic Books.
- Motallebzadeh, K. (2009). The relationship between the emotional intelligence of Iranian EFL learners and their reading comprehension and structural ability. *Journal of Teaching English as a Foreign Language and Literature*, 1(4), 39-55.
- O'Connor, P. J., Hill, A., Kaya, M., & Martin, B. (2019). The measurement of emotional intelligence: A critical review of the literature and recommendations for researchers and practitioners. *Frontiers in Psychology*, 10, 1116.
- Ormrod, J. E. (2004). *Human learning*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Pekbay, M., Karasu, O., & Tunaboğlu, O. (2021). Emotional intelligence and language teaching. *Journal of Language Research*, 5(1), 17-30.
- Pekrun, R. (2020). Commentary: Self-report Is indispensable to assess students' learning. *Frontline Learning Research*, 8(3), 185-193.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29(2), 313–320.
- Pishghadam, R. (2009a). A quantitative analysis of the relationship between emotional intelligence and foreign language learning. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 6(1), 31-41.
- Pishghadam, R. (2009b). Emotional and verbal intelligences in language learning. *Iranian Journal of language Studies*, 3, 43–64.
- Pishghadam, R., & Shayesteh, S. (2016). Emotioncy: A post-linguistic approach toward vocabulary learning and retention. *Sri Lanka Journal of Social Sciences*, 39(1), 27-36.
- Razmjoo, S. A., Sahragard, R., & Sadri, M. (2009). On the relationship between multiple intelligences, vocabulary learning knowledge and vocabulary learning strategies among the Iranian EFL learners. *The Iranian EFL Journal Quarterly*, 3, 82-110.
- Reina, C. S., & Kudesia, R. S. (2020). Wherever you go, there you become: How mindfulness arises in everyday situations. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 159, 78-96.
- Roberts, R. D., Zeidner, M., & Matthews, G. (2001). Does emotional intelligence meet traditional standards for an intelligence? Some new data and conclusions. *Emotion*, 1(3), 196-231.

- Rostampour, M., & Niroomand, M. (2013). On the correlation between Iranian undergraduate EFL learners' emotional intelligence, motivation and vocabulary knowledge. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*, 4(4), 473-482.
- Rouhani, A. (2008). An investigation into emotional intelligence, foreign language anxiety and empathy through a cognitive-affective course in an EFL context. *Linguistik Online*, 34(2), 41-57.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
- Salovey, P., Bedell, B.T., Detweiler, J.B., & Mayer J. D. (1999). Coping intelligently: emotional intelligence and the coping process. C. R. Snyder (Ed.) *Coping: The Psychology of What Works* içinde (ss. 141-64). New York: Oxford Univ. Press.
- Serraj, S., & Noordin, N. (2013). Relationship among Iranian EFL students' foreign language anxiety, foreign language listening anxiety and their listening comprehension. *English Language Teaching*, 6(5), 1-12.
- Shakib, S., & Barani, G. (2011). The relationship between emotional intelligence and language proficiency of Iranian high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1603-1607.
- Shao, K. Q., Yu, W. H., & Ji, Z. M. (2012). The relationship between EFL students' emotional intelligence and writing achievement. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 7, 107-124.
- Soodman Afshar, H., & Rahimi, M. (2014). The relationship among emotional intelligence, critical thinking, and speaking ability of Iranian EFL learners. *Teaching English Language*, 8(1), 31-59.
- Soodman Afshar, H., & Rahimi, M. (2016). Reflective thinking, emotional intelligence, and speaking ability of EFL learners: Is there a relation?. *Thinking Skills and Creativity*, 19, 97-111.
- Sucaromana, U. (2012). Contribution to language teaching and learning: A review of emotional intelligence. *English Language Teaching*, 5(9), 54-58.
- Sudirman, A., Gemilang, A. V., & Kristanto, T. M. A. (2021). Harnessing the power of reflective journal writing in global contexts: A systematic literature review. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 20(12), 174-194.
- Storch, N. (2004) Writing: Product, process, and students' reflections. *Journal of Second Language Writing*, 14(3), 153 – 173.
- Tett, R. P., Freund, K. A., Christiansen, N. D., Fox, K. E., & Coaster, J. (2012). Faking on self-report emotional intelligence and personality tests: Effects of faking opportunity, cognitive ability, and job type. *Personality and Individual Differences*. 52(2), 195-201.

- Xie, F., & Derakhshan, A. (2021). A conceptual review of positive teacher interpersonal communication behaviors in the instructional context. *Frontiers in Psychology, 12*, 1-10.
- Xu, E., Wang, W., & Wang, Q. (2023). The effectiveness of collaborative problem solving in promoting students' critical thinking: A meta-analysis based on empirical literature. *Humanities and Social Sciences Communications, 10*(1), 1-11.
- Yeager, D. S., & Dweck, C. S. (2012). Mindsets that promote resilience: When students believe that personal characteristics can be developed. *Educational Psychologist, 47*(4), 302-314.
- Zeidner, M., Matthews, G., & Roberts, R. D. (2012). The emotional intelligence, health, and well-being nexus: What have we learned and what have we missed?. *Applied Psychology: Health and Well-Being, 4*(1), 1-30.
- Zhao, X. (2024). Exploring the role of mindfulness meditation in facilitating English learning and optimizing classroom teaching. *Journal of Psychology and Behavior Studies, 4*(1), 81-87.

KAYNAKÇA

- Barnow, S. (2020). Handbuch Emotionsregulation: Zwischen psychischer Gesundheit
- Barrett, L. F., Lindquist, K. A., & Gendron, M. (2007). Language as context for the perception of emotion. *Trends in Cognitive Sciences, 11*(8), 327-332.
- Bilge, Y., & Sezgin, E. (2020). Anne ve çocuk duygu düzenleme arasındaki ilişkide annenin kişilik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin aracı rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 21*(3).
- Bower, G. H., & Forgas, J. P. (2001). Mood and social memory. In J. P. Forgas (Ed.), *The handbook of affect and social cognition* (pp. 95-120). Mahwah, NJ: Erlbaum
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Consedine, N. S. (2011). Capacities, targets, and tactics: Lifespan emotion regulation from the perspective of developmental functionalism. In I. Nyklíček, A. Vingerhoets, & M. Zeelenberg (Eds.), *Emotion regulation and well-being* (pp. 13-29). Springer.
- Cracco, E., Van Durme, K., & Braet, C. (2015). Validation of the FEEL-KJ: An Instrument to Measure Emotion Regulation Strategies in Children and Adolescents. *Plos One, 10*(9).
- Demir, V., & Gündoğan, N. (2018). Bilinçli farkındalık temelli bilişsel terapi programının üniversite öğrencilerinin duygu düzenleme güçlüklerini azaltmadaki etkisi. *Ege Eğitim Dergisi, 19*(1), 46-66.

- Dolan, R. J. (2002). Emotion, cognition, and behavior. *Science*, 298(5596), 1191-1194.
- Eder, A. B., & Brosch, T. (2017). Emotion. In J. Müsseler & M. Rieger (Eds.), *Allgemeine Psychologie* (pp. 185-222). Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.
- Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. *Cognition and Emotion*, 6(3-4), 169-200.
- Fehr, B., & Russell, J. A. (1984). Concept of emotion viewed from a prototype perspective. *Journal of experimental psychology: General*, 113(3), 464.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.
- Goleman, D. (2017). *Duygusal zekâ* (B. S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık.
- Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26, 41-54.
- Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual and empirical foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 3-20). The Guilford.
- Houlberg, B. J., Henry, C. S., & Morris, A. S. (2012). Family interactions, exposure to violence, and emotion regulation: Perceptions of children and early adolescents at-risk. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 61(2), 283-296.
- Hudson, J., & Pulla, V. (2013). Emotion regulation in children: Towards a resilience framework. In V. Pulla, A. Shatte, & S. Warren (Eds.), *Perspectives on Coping and Resilience* (pp. 100-121). Authorspress.
- Hyson, M. (2004). Supporting children's regulation of emotions. In M. Hyson (Ed.), *The emotional development of young children: Building an emotion-centered curriculum* (pp. 82-96). Teachers College.
- Izard, C. E., Woodburn, E. M., Finlon, K. J., Krauthamer-Ewing, E. S., Grossman, S. R., & Seidenfeld, A. (2011). Emotion knowledge, emotion utilization, and emotion regulation. *Emotion Review*, 3(1), 44-52.
- Lang, P. J. (1995). The emotion probe: Studies of motivation and attention. *American psychologist*, 50(5), 372-385.
- Plutchik, R. (2001). The nature of emotions: Human emotions have deep evolutionary roots, a fact that may explain their complexity and provide tools for clinical practice. *American scientist*, 89(4), 344-350.

- Roseman, I. J. (2008). Motivations and emotivations: Approach, avoidance, and other tendencies in motivated and emotional behavior. In A. J. Elliot (Ed.), *Handbook of approach and avoidance motivation* (pp. 343-366). New York: Psychology Press.
- Scherer, K. R. (2007). Component models of emotion can inform the quest for emotional competence. In G. Matthews, M. Zeidner & R. D. Roberts (Eds.), *The science of emotional intelligence: Knowns and unknowns* (pp. 101-126). New York: Oxford University.
- Smith, M. (2001). Social and emotional competencies: Contributions to young African-American children's peer acceptance. *Early Education and Development*, 12(1), 49-72.
- Southam Gerow, M. A. (2014). *Çocuklarda ve ergenlerde duygusal düzenleme* (M. Şahin & M. Artıran, Çev.). Ankara: Nobel.
- Stifter, C., & Augustine, M. (2019). Emotion regulation. In V. LoBue, K. Pérez-Edgar, & K. A. Buss (Eds.), *Handbook of Emotional Development* (pp. 405-430). Springer.
- Tamir, M., John, O., Srivastava, S., & Gross, J. (2007). Implicit Theories of Emotion: Affective and Social Outcomes Across a Major Life Transition. *Journal of personality and social psychology*, 92, 731-744.
- Thompson, R. A., & Goodvin, R. (2007). Taming the tempest in the teapot emotion regulation in toddlers. In C. A. Brownell & C. B. Kopp (Eds.), *Socioemotional Development in the Toddler Years: Transitions and transformations* (pp. 320-341). The Guilford.
- Thompson, R. A., & Lagattuta, K. (2006). Feeling and understanding: Early emotional development. In K. McCartney & D. Phillips (Eds.), *The Blackwell handbook of early childhood development* (pp. 317-337). Blackwell.
- Thompson, R. A., & Meyer, S. (2007). The socialization of emotion regulation in the family. In J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 249-268). The Guilford.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eğinli A.T. Kültürlerarası yeterliliğin kazanılmasında kültürel farklılık eğitimlerinin önemi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2011; 9(35): 215-227.
- Kalaycı Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.

- Yakar Karabuğa, H. (2015). *Farklı Kültürlerden Gelen Hastalara Bakım Veren Hemşirelerin Kültürlerarası İletişim Yeterliliği*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul.
- Yakar Karabuğa, H., & Ecevit Alpar, Ş. (2017). Kültürlerarası Farkındalık ve Kültürlerarası Etkililik Ölçeklerinin Güvenirlilik ve Geçerliliğinin Belirlenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2748-2761.

Kaynakça

- Akay, E. (2011). Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Atayurt Fenge, Z. Z., & Subaşıoğlu, F. (2019). Dünyada ve Türkiye'de İşitme Engellilik: Zaman Çizelgesi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 59(2), 1188-1207. <http://dx.doi.org/10.33171/dtcjournal.2019.59.2.21>
- Battal, İ. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Batu, S. (2005). Kaynaştırma ve Özel Eğitim Hizmetleri. S. Eripek içinde. Özel Eğitim, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cavkaytar, A. (2010). Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocuklar ve Özel Eğitim. H.İ. Diken içinde. Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, 3-28, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çitil, M. (2020). Özel Eğitimin Tarihsel Gelişimi, S. Talas içinde. Özel Eğitim, 1-30, Ankara: Nobel.
- Demir, M. K., & Açar, S. (2011). Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Tecrübeli Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 19(3), 719-732.
- Eripek (2005). Özel Eğitim. S. Eripek içinde. Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Fenge, Z. Z. A., & Subaşıoğlu, F. (2020). Dünyada ve Türkiye'de Zihinsel ve Ruhsal Engellilik: Zaman Çizelgesi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 60(1), 355-389.
- Forlin, C., & Chambers, D. (2020). Diversity and Inclusion and Special Education. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.1214>

- Gümüş, M. M., Erdal, E. K. D. İ., Hanifi, A. C. A. R., Demir, M. C., Taruk, M., Ağaanhanlı, S., & Demir, Y. (2021). Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi, Uygulamaları, Tarihi ve Yıllara Göre Kaynaştırma Eğitimi Öğrenci Sayıları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 8(68), 903-914. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2403>
- Gürgür, H. (2005). Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği İle Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, D. (2021). Kaynaştırma Uygulamaları ve Destek Özel Eğitim Hizmetlerine Bir Bakış. *International Journal of Eurasia Social Sciences/Uluslararası Avrupa Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43).
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Özel Eğitim Dergisi, 5(02).
- Oğultürk, N. (2012). Zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin, aile işlevlerini etkileyen etmenler: ankaya belediyesinden hizmet alan aileler üzerine bir değerlendirme. (Doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Özdemir, L., ıfci, H., & Sayan, Ö. (2022). Tarihsel süreçte özel eğitim uygulamaları, kurumları ve görevli personellerin incelenmesi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(9).
- Özoku, O. (2002). Kaynaştırma Uygulamasının Başarısında Rol Oynayan Etmenler. *oluk ocuk Dergisi*, 33: 25-26.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (1996). Özel Eğitime Muhtaç ocuklar “Özel Eğitime Giriş”, Ankara: Karatepe yayınlar.
- Sağlamtun, T. (2010). Görme engelliler ve kütüphanecilik hizmetleri. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 178-191.
- Tremblay, P., & Tivat, M. (2007). Special needs education basis: Historical and conceptual approach. Ponencia presentada en Tivat, Montenegro.

Kaynakça

- Abadi, M., Barham, P., Chen, J., Chen, Z., Davis, A., Dean, J., ... & Zheng, X. (2016). TensorFlow: A system for large-scale machine learning. In 12th USENIX Symposium on Operating Systems Design and Implementation (OSDI 16) (pp. 265-283).
- Ari, N., & Ustazhanov, M. (2014, September). Matplotlib in python. In 2014 11th International Conference on Electronics, Computer and Computation (ICECCO) (pp. 1-6). IEEE.
- Astropy Collaboration, Robitaille, T. P., Tollerud, E. J., Greenfield, P., Droettboom, M., Bray, E., ... & Price-Whelan, A. M. (2013). Astropy: A community Python package for astronomy. *Astronomy & Astrophysics*, 558, A33.

- Bradski, G. (2000). The OpenCV library. Dr. Dobb's Journal of Software Tools.
- Bradski, G., & Kaehler, A. (2000). OpenCV. Dr. Dobb's journal of software tools, 3(2).
- Chacon, L., Knoll, D. A., & Finn, J. M. (2014). Nonlinear solvers for the resistive MHD equations: A comparison of implicit methods. *Journal of Computational Physics*, 178(1), 15-36.
- Cock, P. J., Antao, T., Chang, J. T., Chapman, B. A., Cox, C. J., Dalke, A., ... & De Hoon, M. J. (2009). Biopython: freely available Python tools for computational molecular biology and bioinformatics. *Bioinformatics*, 25(11), 1422.
- Domínguez, C., Heras, J., & Pascual, V. (2017). IJ-OpenCV: Combining ImageJ and OpenCV for processing images in biomedicine. *Computers in biology and medicine*, 84, 189-194.
- Dong, J., Yao, Z. J., Zhang, L., Luo, F., Lin, Q., Lu, A. P., ... & Cao, D. S. (2018). PyBioMed: a python library for various molecular representations of chemicals, proteins and DNAs and their interactions. *Journal of cheminformatics*, 10, 1-11.
- Hunter, J. D. (2007). Matplotlib: A 2D graphics environment. *Computing in science & engineering*, 9(03), 90-95.
- Johansson, J. R., Nation, P. D., & Nori, F. (2012). QuTiP: An open-source Python framework for the dynamics of open quantum systems. *Computer Physics Communications*, 183(8), 1760-1772.
- Kalos, M. H., & Whitlock, P. A. (2008). Monte Carlo methods. Wiley-VCH.
- Lutz, M. (2001). Programming python. "O'Reilly Media, Inc."
- McCormick, M., Liu, X., Jomier, J., Marion, C., & Ibanez, L. (2014). ITK: enabling reproducible research and open science. *Frontiers in neuroinformatics*, 8, 13.
- Oliphant, T. E. (2006). A guide to NumPy. Trelgol Publishing.
- Oliphant, T. (2013). Python for Scientific Computing Computing in Science and Engineering.
- McKinney, W. (2010). Data structures for statistical computing in python. In *Proceedings of the 9th Python in Science Conference (Vol. 445, pp. 51-56)*.
- Pedregosa, F. (2011). Scikit-learn: Machine learning in python Fabian. *Journal of machine learning research*, 12, 2825.
- Quigley, M., Conley, K., Gerkey, B., Faust, J., Foote, T., Leibs, J., ... & Ng, A. Y. (2009). ROS: an open-source Robot Operating System. In *ICRA workshop on open source software (Vol. 3, No. 3.2, p. 5)*.

KAYNAKLAR

- Alaux, C., Brunet, J. L., Dussaubat, C., et al. (2010). Interactions between *Nosema* microspores and a neonicotinoid weaken honeybees (*Apis mellifera*). *Environmental Microbiology*, 12(3), 774–782.
- Alaux, C., Folschweiller, M., McDonnell, C., et al. (2011). Pathological effects of the microsporidium *Nosema ceranae* on honey bee queen physiology (*Apis mellifera*). *Journal of Invertebrate Pathology*, 106, 380–385.
- Amaike, S., & Keller, N. P. (2011). *Aspergillus flavus*. *Annual Review of Phytopathology*, 49(1), 107–133.
- Antúnez, K., Martín-Hernández, R., Prieto, L., et al. (2009). Immune suppression in the honey bee (*Apis mellifera*) following infection by *Nosema ceranae* (Microsporidia). *Environmental Microbiology*, 11(9), 2284–2290.
- Applegate, J. R., & Petritz, O. A. (2020). Common and emerging infectious diseases of honeybees (*Apis mellifera*). *Veterinary Clinics of North America: Exotic Animal Practice*, 23(2), 285–297.
- Arismendi, N., Vargas, M., López, M.D., et al. (2018). Promising antimicrobial activity against the honey bee parasite *Nosema ceranae* by methanolic extracts from Chilean native plants and propolis. *Journal of Apicultural Research*, 57, 522–535.
- Arnam, E. B., Currie, C. R., & Clardy, J. (2018). Defense contracts: Molecular protection in insect-microbe symbioses. *Chemical Society Reviews*, 47(1), 1638–1651.
- Aronstein, K.A., Webster, T.C., & Saldivar, E. (2013). A serological method for detection of *Nosema ceranae*. *Journal of Applied Microbiology*, 114, 621–625.
- Aronstein, K., & Murray, K. (2010). Chalkbrood disease in honey bees. *Journal of Invertebrate Pathology*, 103(Supplement 1), S20–S29.
- Aronstein, K., & Hayes, G. (2004). Antimicrobial activity of allicin against honeybee pathogens. *Journal of Apicultural Research*, 43(1), 57–60.
- Aufauvre, J., Biron, D. G., Vidau, C., et al. (2012). Parasite-insecticide interactions: A case study of *Nosema ceranae* and fipronil synergy on honeybee. *Scientific Reports*, 2(326), 1–7.
- Bacandritsos, N., Granato, A., Budge, G., Papanastasiou, I., Roinioti, E., Caldon, M., et al. (2010). Sudden deaths and colony population decline in Greek honey bee colonies. *Journal of Invertebrate Pathology*, 105(3), 335–340.
- Bailey, L. (1953). The transmission of nosema disease. *Bee World*, 34, 171–172.
- Bailey, L. (1955). The epidemiology and control of *Nosema* disease of the honeybee. *The Annals of Applied Biology*, 43, 379–389.
- Bailey, L. (1963). *Infectious diseases of the honeybee*. Land Books Ltd.

- Bailey, L. (1968). Honey bee pathology. *Annual Review of Entomology*, 13(1), 191-212.
- Bailey, L., & Ball, B. V. (1991). *Honey bee pathology* (2nd ed.). Academic Press.
- Batra, L. R., Batra, S. W. T., & Bohart, G. E. (1973). The mycoflora of domesticated and wild bees (Apoidea). *Mycopathologia et Mycologia Applicata*, 49(1), 13-44.
- Bhabhra, R., & Askew, D. S. (2005). Thermotolerance and virulence of *Aspergillus fumigatus*: Role of the fungal nucleolus. *Medical Mycology*, 43(Supplement 1), S87-S93.
- Bissett, J. (1988). Contribution toward a monograph of the genus *Ascospaera*. *Canadian Journal of Botany*, 66(12), 2541-2560.
- Botías, C., Martín-Hernández, R., Barrios, L., et al. (2013). *Nosema* spp. infection and its negative effects on honey bees (*Apis mellifera iberiensis*) at the colony level. *Veterinary Research*, 44, 25–14.
- Bravo, J., Carbonell, V., Sepúlveda, B., et al. (2017). Antifungal activity of the essential oil obtained from *Cryptocarya alba* against infection in honey bees by *Nosema ceranae*. *Journal of Invertebrate Pathology*, 49, 141–147.
- Burkle, L. A., Marlin, J. C., & Knight, T. M. (2013). Plant-pollinator interactions over 120 years: Loss of species, co-occurrence, and function. *Science*, 339(6127), 1611-1615.
- Cantwell, G.E. (1970). Standard methods for counting *Nosema* spores. *American Bee Journal*, 110(6), 222–223.
- Capella-Gutiérrez, S., Marcet-Houben, M., & Gabaldón, T. (2012). Phylogenomics supports microsporidia as the earliest diverging clade of sequenced fungi. *BMC Biology*, 10(1), 47.
- Chemurot, M., De Smet, L., Brunain, M., Descamps, T., Baeyen, S., Van Geel, D., Billen, J., & de Graaf, D. C. (2017). *Nosema neumannin* sp. (Microsporidia, Nosematidae), a new microsporidian parasite of honeybees, *Apis mellifera* in Uganda. *European Journal of Protistology*, 61(1), 13-19.
- Chen, Y.P., Pettis, J.S., Zhao, Y., et al. (2013). Genome sequencing and comparative genomics of honey bee microsporidia parasite, *Nosema apis* reveal novel insights into host-parasite interactions. *BMC Genomics*, 14, 451.
- Chen, Y., Evans, J. D., Zhou, L., Boncristiani, H., Kimura, K., Xiao, T., Litkowski, A. M., & Pettis, J. S. (2009). Asymmetrical coexistence of *Nosema ceranae* and *Nosema apis* in honey bees. *Journal of Invertebrate Pathology*, 101(3), 204-209.
- Chen, Y.P., Evans, J.D., Smith, J.B., & Pettis, J.S. (2007). *Nosema ceranae* is a long-present and wide-spread microsporidian infection of the European honey bee

- (*Apis mellifera*) in the United States. *Journal of Invertebrate Pathology*, 92, 152–159.
- Cornman, R.S., Chen, Y.P., Schatz, M.C., et al. (2009). Genomic analyses of the microsporidian *Nosema ceranae*, an emergent pathogen of honey bees. *PLoS Pathogens*, 5, e1000466.
- Costa, C., Lodesani, M., & Maistrello, L. (2010). Effect of thymol and resveratrol administered with candy or syrup on the development of *Nosema ceranae* and on the longevity of honeybees (*Apis mellifera* L.) in laboratory conditions. *Apidologie*, 41, 141–150.
- Costa, C., Tanner, G., Lodesani, M., et al. (2011). Negative correlation between *Nosema ceranae* spore loads and deformed wing virus infection levels in adult honey bee workers. *Journal of Invertebrate Pathology*, 108, 224–225.
- Cox-Foster, D. L., Conlan, S., Holmes, E. C., Palacios, G., Evans, J. D., Moran, N. A., et al. (2007). A metagenomic survey of microbes in honey bee colony collapse disorder. *Science*, 318(5848), 283–287.
- Dagenais, T. R. T., & Keller, N. P. (2009). Pathogenesis of *Aspergillus fumigatus* in invasive aspergillosis. *Clinical Microbiology Reviews*, 22(3), 447–465.
- Dainat, B., Evans, J. D., Chen, Y. P., Gauthier, L., & Neumann, P. (2012). Predictive markers of honey bee colony collapse. *PLOS ONE*, 7(2), e32151.
- Damiani, N., Fernández, N. J., Porrini, M. P., et al. (2014). Laurel leaf extracts for honeybee pest and disease management: Antimicrobial, microsporidial, and acaricidal activity. *Parasitology Research*, 113, 701–709.
- Dussaubat, C., Brunet, J.-L., Cousin, M., et al. (2012). Gut pathology and responses to the microsporidium *Nosema ceranae* in the honey bee *Apis mellifera*. *PLoS One*, 7(5), e37017.
- Eiri, D. M., Suwannapong, G., Endler, M., & Nieh, J. C. (2015). *Nosema ceranae* can infect honey bee larvae and reduces subsequent adult longevity. *PLOS ONE*, 10(5), e0126330.
- Evison, S. E. (2015). Chalkbrood: Epidemiological perspectives from the host–parasite relationship. *Current Opinion in Insect Science*, 10(1), 65–70.
- Evison, S. E., & Jensen, A. B. (2018). The biology and prevalence of fungal diseases in managed and wild bees. *Current Opinion in Insect Science*, 26(1), 105–113.
- Fenoy, S., Rueda, C., Higes, M., et al. (2009). High-level resistance of *Nosema ceranae*, a parasite of the honeybee, to temperature and desiccation. *Applied and Environmental Microbiology*, 75, 6886–6889.
- Fisher, M. C., Henk, D. A., Briggs, C. J., Brownstein, J. S., Madoff, L. C., McCraw, S. L., & Gurr, S. J. (2012). Emerging fungal threats to animal, plant and ecosystem health. *Nature*, 484(7393), 186–194.

- Flórez, L. V., Scherlach, K., Miller, I. J., Rodrigues, A., Kwan, J. C., Hertweck, C., & Kaltenpoth, M. (2018). An antifungal polyketide associated with horizontally acquired genes supports symbiont-mediated defense in *Lagria villosa* beetles. *Nature Communications*, 9(1), 2478.
- Foley, K., Fazio, G., Jensen, A. B., & Hughes, W. O. H. (2012). Nutritional limitation and resistance to opportunistic *Aspergillus* parasites in honey bee larvae. *Journal of Invertebrate Pathology*, 111(1), 68-73.
- Foley, K., Fazio, G., Jensen, A. B., & Hughes, W. O. H. (2014). The distribution of *Aspergillus* spp. opportunistic parasites in hives and their pathogenicity to honey bees. *Veterinary Microbiology*, 169(3-4), 203-210.
- Fries, I. (1989). Observations on the development and transmission of *Nosema apis* Z. in the ventriculus of the honeybee. *Journal of Apicultural Research*, 28(2), 107-117.
- Fries, I., Feng, F., da Silva, A., Slemenda, S. B., & Pieniazek, N. J. (1996). *Nosema ceranae* (Microspora, Nosematidae), morphological and molecular characterization of a microsporidian parasite of the Asian honey bee *Apis cerana* (Hymenoptera, Apidae). *European Journal of Protistology*, 32(3), 356-365.
- Fries, I. (2010). *Nosema ceranae* in European honey bees (*Apis mellifera*). *Journal of Invertebrate Pathology*, 103(Supplement 1), S73-S79.
- Garibaldi, L. A., Carvalheiro, L. G., Vaissiere, B. E., Gemmill-Herren, B., Hipolito, J., Freitas, B. M., et al. (2016). Mutually beneficial pollinator diversity and crop yield outcomes in small and large farms. *Science*, 351(6271), 388-391.
- Gilliam, M., & Vandenberg, J. D. (1988). Fungi. In Morse, R. A., & Nowogrodzki, R. (Eds.), *Honey bee pests, predators, and diseases* (pp. 64-90). Cornell University Press.
- Gilliam, M., & Vandenberg, J. D. (1990). Fungi on honey bee pests, predators and diseases. *Press*, 124(1), 64-90.
- Gilliam, M., & Vandenberg, J. D. (1997). Fungi. In Morse, R. A., & Flottum, K. (Eds.), *Honey bee pests, predators, and diseases* (3rd ed., pp. 81-110). A I Root Co.
- Gisder, S., Schüler, V., Horschler, L. L., Groth, D., & Genersch, E. (2017). Long-term temporal trends of *Nosema* spp. infection prevalence in Northeast Germany: Continuous spread of *Nosema ceranae*, an emerging pathogen of honey bees (*Apis mellifera*), but no general replacement of *Nosema apis*. *Frontiers in Cellular and Infection Microbiology*, 7(1), 301.
- Goblirsch, M. (2018). *Nosema ceranae* diseases of honey bee (*Apis mellifera*). *Apidologie*, 49(2), 131-150.
- Goblirsch, M., Huang, Z. Y., & Spivak, M. (2013). Physiological and behavioral changes in honey bees (*Apis mellifera*) induced by *Nosema ceranae* infection. *PLOS ONE*, 8(3), e58165.

- Hassanein, M. H. (1953). The influence of infection with *Nosema apis* on the activities and longevity of the worker honeybee. *The Annals of Applied Biology*, 40(4), 418–423.
- Heath, L. A. F. (1982a). Development of chalk brood in a honey bee colony; chalk brood pathogens: a review. *Bee World*, 63(3), 119–135.
- Heath, L. A. F. (1985). Occurrence and distribution of chalk brood disease of honeybees. *Bee World*, 66(1), 9–15.
- Henry, M., Becher, M. A., Osborne, J. L., Kennedy, P. J., Aupinel, P., Bretagnolle, V., Brun, F., Grimm, V., Horn, J., & Requier, F. (2017). Predictive systems models can help elucidate bee declines driven by multiple combined stressors. *Apidologie*, 48(3), 328–339.
- Higes, M., Martín-Hernández, R., & Meana, A. (2010). *Nosema ceranae* in Europe: An emergent type C nosemosis. *Apidologie*, 41(3), 375–392.
- Higes, M., Martín-Hernández, R., Garrido-Bailón, E., et al. (2009). Honeybee colony collapse due to *Nosema ceranae* in professional apiaries. *Environmental Microbiology Reports*, 1, 110–113.
- Higes, M., Martín-Hernández, R., Botías, C., Bailón, E. G., González-Porto, A. V., Barrios, L., et al. (2008). How natural infection by *Nosema ceranae* causes honeybee colony collapse. *Environmental Microbiology*, 10(10), 2659–2669.
- Holt, H., & Grozinger, C. M. (2016). Approaches and challenges to managing *Nosema* (Microspora: Nosematidae) parasites in honey bee (Hymenoptera: Apidae) colonies. *Journal of Economic Entomology*, 109(4), 1487–1503.
- Holt, H. L., Villar, G., Cheng, W., & et al. (2018). Molecular, physiological and behavioral responses of honey bee (*Apis mellifera*) drones to infection with microsporidian parasites. *Journal of Invertebrate Pathology*, 155, 14–24.
- Huang, Z. Y., & Solter, L. F. (2013). Comparative development and tissue specificity of *Nosema apis* and *Nosema ceranae*. *Journal of Invertebrate Pathology*, 113(1), 35–41.
- Huang, W. F., Jiang, J. H., & Wang, C. H. (2005). *Nosema ceranae* infection in *Apis mellifera*. 38th Annual Meeting of Society for Invertebrate Pathology. Anchorage, Alaska.
- Huang, W. F., Jiang, J. H., Chen, Y. W., & Wang, C. H. (2007). A *Nosema ceranae* isolate from the honeybee *Apis mellifera*. *Apidologie*, 38(1), 30–37.
- Humber, R. A. (2008). Evolution of entomopathogenicity in fungi. *Journal of Invertebrate Pathology*, 98(3), 262–266.
- Jack, C.J., Lucas, H.M., Webster, T.C., & Sagili, R.R. (2016). Colony level prevalence and intensity of *Nosema ceranae* in honey bees (*Apis mellifera* L.). *PLoS One*, 11(9), e0163522.

- James, T. Y., Kauff, F., Schoch, C. L., & et al. (2006). Reconstructing the early evolution of fungi using a six-gene phylogeny. *Nature*, 443, 818–822.
- James, R. R. (2011). Chalkbrood transmission in the alfalfa leafcutting bee: The impact of disinfecting bee cocoons in loose cell management systems. *Environmental Entomology*, 40(4), 782–787.
- Jensen, A. B., Pedersen, B. V., & Eilenberg, J. (2009). Differential susceptibility across honey bee colonies in larval chalkbrood resistance. *Apidologie*, 40(5), 524–534.
- Jensen, A. B., Aronstein, K., Flores, J. M., Vojvodic, S., Palacio, M. A., & Spivak, M. (2013). Standard methods for fungal brood disease research. *Journal of Apicultural Research*, 52(1), 1–20.
- Johnson, R. M., Dahlgren, L., Siegfried, B. D., & Ellis, M. D. (2013). Acaricide, fungicide and drug interactions in honey bees (*Apis mellifera*). *PLoS ONE*, 8(1), e54092.
- Johny, S., Whitman, D. W., & Bridge Study Group. (2008). Effect of four antimicrobials against an *Encephalitozoon* sp. (Microsporidia) in a grasshopper host. *Parasitology International*, 57(3), 362–367.
- Kaltenpoth, M., Göttler, W., Herzner, G., & Strohm, E. (2005). Symbiotic bacteria protect wasp larvae from fungal infestation. *Current Biology*, 15, 475–479.
- Katznelson, H., & Jamieson, C.A. (1952). Control of nosema disease of honey bees with fumagillin. *Science*, 115, 70–71.
- Kluser, S., & Peduzzi, P. (2007). Global pollinator decline: A literature review. UNEP/GRID-Europe, pp. 1–12.
- Latge', J. P. (1999). *Aspergillus fumigatus* and aspergillosis. *Clinical Microbiology Reviews*, 12, 310–350.
- Li, W.F., Evans, J.D., Huang, Q., et al. (2016). Silencing honey bee (*Apis mellifera*) naked cuticle (nkd) improves host immune function and reduces *Nosema ceranae* infections. *Applied and Environmental Microbiology*, 82, 6779–6787.
- Li, W., Chen, Y., & Cook, S. C. (2018). Chronic *Nosema ceranae* infection inflicts comprehensive and persistent immunosuppression and accelerated lipid loss in host *Apis mellifera* honey bees. *International Journal for Parasitology*, 48(6), 433–444.
- Liu, T. P. (1984). Ultrastructure of the midgut of the worker honey *Apis mellifera* heavily infected with *Nosema apis*. *Journal of Invertebrate Pathology*, 44, 103–105.
- Loskotova, J., Peroutka, M., & Vesely, V. (1980). Nosema disease of honey bee queens (*Apis mellifera*). *Apidologie*, 12, 53–61.

- Maiolino, P., Iafigliola, L., Rinaldi, L., et al. (2014). Histopathological findings of the midgut in European honey bee (*Apis mellifera* L.) naturally infected by *Nosema* spp. *Veterinary Medicine & Animal Sciences*, 2, 4.
- Maistrello, L., Lodesani, M., Costa, C., et al. (2008). Screening of natural compounds for the control of nosema disease in honeybees (*Apis mellifera*). *Apidologie*, 39, 436–445.
- Malone, L.A., Gatehouse, H.S., & Tregidga, E.L. (2001). Effects of time, temperature, and honey on *Nosema apis* (Microsporidia: Nosematidae), a parasite of the honeybee, *Apis mellifera* (Hymenoptera: Apidae). *Journal of Invertebrate Pathology*, 77, 258–268.
- Martín-Hernández, R., Meana, A., Prieto, L., Salvador, A. M., Garrido-Bailón, E., & Higes, M. (2007). Outcome of colonization of *Apis mellifera* by *Nosema ceranae*. *Applied and Environmental Microbiology*, 73, 6331–6338.
- Martín-Hernández, R., Meana, A., García-Palencia, P., et al. (2009). Effect of temperature on the biotic potential of honeybee microsporidia. *Applied and Environmental Microbiology*, 75, 2554–2557.
- Martín-Hernández, R., Higes, M., Sagastume, S., et al. (2017). Microsporidia infection impacts the host cell's cycle and reduces host cell apoptosis. *PLoS ONE*, 12(2), e0170183.
- Martín-Hernández, R., Bartolomé, C., Chejanovsky, N., et al. (2018). *Nosema ceranae* in *Apis mellifera*: A 12 years post detection perspective. *Environmental Microbiology*, 20, 1302–1329.
- Matović, K., Vidanović, D., Manić, M., Stojiljković, M., Radojčić, S., Debeljak, Z., Šekler, M., & Cirić, J. (2020). Twenty-five-year study of *Nosema* spp. in honey bees (*Apis mellifera*) in Serbia. *Saudi Journal of Biological Sciences*, 27, 518–523.
- Mayack, C., Natsopoulou, M. E., & McMahon, D. P. (2015). *Nosema ceranae* alters a highly conserved hormonal stress pathway in honeybees. *Insect Molecular Biology*, 24(6), 662–670.
- Mayack, C., & Naug, D. (2009). Energetic stress in the honeybee *Apis mellifera* from *Nosema ceranae* infection. *Journal of Invertebrate Pathology*, 100(3), 185–188.
- Nanetti, A., Rodríguez-García, C., Meana, A., et al. (2015). Effect of oxalic acid on *Nosema ceranae* infection. *Research in Veterinary Science*, 102, 167–172.
- Paldi, N., Glick, E., Oliva, M., et al. (2010). Effective gene silencing of a microsporidian parasite associated with honey bee (*Apis mellifera*) colony declines. *Applied and Environmental Microbiology*, 76(17), 5960–5964.
- Paxton, R. J. (2010). Does infection by *Nosema ceranae* cause “colony collapse disorder” in honey bees (*Apis mellifera*)? *Journal of Apicultural Research*, 49, 80–84.

- Peng, Y., Baer-Imhoof, B., Millar, A. H., & Baer, B. (2015). Consequences of *Nosema apis* infection for male honey bees and their fertility. *Scientific Reports*, 5, 10565.
- Pettis, J. S., vanEngelsdorp, D., Johnson, J., & Dively, G. (2012). Pesticide exposure in honey bees results in increased levels of the gut pathogen *Nosema*. *Naturwissenschaften*, 99, 153–158.
- Pitts-Singer, T. L., & Cane, J. H. (2011). The alfalfa leafcutting bee, *Megachile rotundata*: The world's most intensively managed solitary bee. *Annual Review of Entomology*, 56, 221–237.
- Ptaszyńska, A.A., Borsuk, G., Mułenko, W., & Demetraki-Paleolog, J. (2014). Differentiation of *Nosema apis* and *Nosema ceranae* spores under scanning electron microscopy (SEM). *Journal of Apicultural Research*, 53, 537–544.
- Retschnig, G., Williams, G. R., Mehmman, M. M., et al. (2014). Sex-specific differences in pathogen susceptibility in honey bees (*Apis mellifera*). *PLoS ONE*, 9(1), e85261.
- Rodríguez-García, C., Evans, J.D., Li, W.F., et al. (2018). Nosemosis control in European honey bees (*Apis mellifera*) by silencing the gene encoding *Nosema ceranae* polar tube protein 3. *The Journal of Experimental Biology*, 5(Pt 19), 221.
- Roussel, M., Villay, A., Delbac, F., et al. (2015). Antimicrosporidian activity of sulphated polysaccharides from algae and their potential to control honeybee nose-mosis. *Carbohydrate Polymers*, 133, 213–220.
- Sahinler, N., & Kurt, S. (2004). A study on antifungal activity of formic acid and propolis extract against chalkbrood disease pathogen *Ascosphaera apis*. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 3, 554.
- Seyedmousavi, S., Guillot, J., Arné, P., De Hoog, G. S., Mouton, J. W., Melchers, W. J., & Verweij, P. E. (2015). Aspergillus and aspergilloses in wild and domestic animals: A global health concern with parallels to human disease. *Medical Mycology*, 53(8), 765–797.
- Shoreit, M. N., & Bagy, H. M. (1995). Mycoflora associated with stonebrood disease in honey bee colonies in Egypt. *Microbiological Research*, 150, 207–211.
- Skou, J. P. (1972). Ascosphaerales. *Friesia*, 10(1), 1–24.
- Spiltoir, C. F. (1955). Life cycle of *Ascosphaera apis*. *American Journal of Botany*, 42, 501–518.
- Spiltoir, C. F., & Olive, L. S. (1955). A reclassification of the genus *Pericystis* Betts. *Mycologia*, 47, 238–244.
- St. Leger, R. J., & Wang, C. (2010). Genetic engineering of fungal biocontrol agents to achieve greater efficacy against insect pests. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 85, 901–907.

- Stanimirovica, Z., Stevanovica, J., Bajicb, V., & Radovicc, I. (2007). Evaluation of genotoxic effects of fumagillin by cytogenetic tests in vivo. *Mutation Research*, 628, 1–10.
- Sung, G. H., Poinar, G. O., & Spatafora, J. W. (2008). The oldest fossil evidence of animal parasitism by fungi supports a Cretaceous diversification of fungal–arthropod symbioses. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 49, 495–502.
- Swanson, J. A. I., Torto, B., Kells, S. A., Mesce, K. A., Tumlinson, J. H., & Spivak, M. (2009). Odorants that induce hygienic behavior in honeybees: Identification of volatile compounds in chalkbrood-infected honeybee larvae. *Journal of Chemical Ecology*, 35, 1108–1116.
- Tell, L. A. (2005). Aspergillosis in mammals and birds: Impact on veterinary medicine. *Medical Mycology*, 43(Suppl. I), 571–573.
- Traver, B. E., Williams, M. R., & Fell, R. D. (2012). Comparison of within hive sampling and seasonal activity of *Nosema ceranae* in honey bee colonies. *Journal of Invertebrate Pathology*, 109, 187–193.
- Traver, B. E., & Fell, R. D. (2011). *Nosema ceranae* in drone honey bees (*Apis mellifera*). *Journal of Invertebrate Pathology*, 107, 234–236.
- vanEngelsdorp, D., Evans, J. D., Saegerman, C., et al. (2009). Colony collapse disorder: A descriptive study. *PLoS One*, 4, e6481.
- Vidau, C., Panek, J., Texier, C., et al. (2014). Differential proteomic analysis of midguts from *Nosema ceranae* infected honeybees reveals manipulation of key host functions. *Journal of Invertebrate Pathology*, 121, 89–96.
- Vojvodic, S., Boomsma, J. J., Eilenberg, J., & Jensen, A. B. (2012). Virulence of mixed fungal infections in honey bee brood. *Frontiers in Zoology*, 9, 1–13.
- Wang, D. I., & Moeller, F. E. (1970). The division of labor and queen attendance behavior of *Nosema* infected worker honeybees. *Journal of Economic Entomology*, 63, 1540–1541.
- Williams, G.R., Shafer, A.B.A., Rogers, R.E.L., et al. (2008). First detection of *Nosema ceranae*, a microsporidian parasite of European honey bees (*Apis mellifera*), in Canada and central USA. *Journal of Invertebrate Pathology*, 97, 189–192.
- Williams, G.R., Shutler, D., Little, C.M., et al. (2011). The microsporidian *Nosema ceranae*, the antibiotic Fumagilin-B®, and Western honey bee (*Apis mellifera*) colony strength. *Apidologie*, 42, 15–22.
- Williams, G. R., Shutler, D., Burgher-MacLellan, K. L., & Rogers, R. E. L. (2014). Infra-population and -community dynamics of the parasites *Nosema apis* and *Nosema ceranae*, and consequences for honey bee (*Apis mellifera*) hosts. *PLoS ONE*, 9, e99465.

- Wood, M. (1998). Microbes help bees battle chalkbrood. *Journal of Economic Entomology*, 46(8), 16–17.
- Wu, J. Y., Smart, M. D., Anelli, C. M., & Sheppard, W. S. (2012). Honey bees (*Apis mellifera*) reared in brood combs containing high levels of pesticide residues exhibit increased susceptibility to *Nosema* (Microsporidia) infection. *Journal of Invertebrate Pathology*, 109(3), 326–329.
- Wynns, A. A. (2015). Convergent evolution of highly reduced fruiting bodies in Pezizomycotina suggests key adaptations to the bee habitat. *BMC Evolutionary Biology*, 15(1), 1–11.
- Wynns, A. A., Jensen, A. B., & Eilenberg, J. (2013). *Ascosphaera callicarpa*, a new species of bee-loving fungus, with a key to the genus for Europe. *PLoS ONE*, 8(9), e73419.
- Yacobson, B. A., Elad, D., Rosenthal, K., Kmer, I., Slovecky, I., & Efrat, H. (1991). A recent chalkbrood outbreak in Israel: Attempts at therapeutic intervention. *American Bee Journal*, 131, 786.
- Yemor, T., Phiancharoen, M., Benbow, E. M., & Suwannapong, G. (2015). Effects of stingless bee propolis on *Nosema ceranae* infected Asian honey bees, *Apis cerana*. *Journal of Apicultural Research*, 54, 468–473.
- Zaghloul, O. A., Mourad, A. K., El Kady, M. B., Nemat, F. M., & Morsy, M. E. (2005). Assessment of losses in honey yield due to the chalkbrood disease, with reference to the determination of its economic injury levels in Egypt. *Communications in Agricultural and Applied Biological Sciences*, 70(4), 703–714.
- Zander, E. (1909). Tierische Parasiten als Krankheitserreger bei der Biene. *Münchener Bienenzeitung*, 31, 196–204.

KAYNAKLAR

- Abramiuc, D., Ciobanu, L., Muresan, R., Chiosac, M., & Muresan, A. (2013). Antibacterial finishing of cotton fabrics using biologically active natural compounds. *Fibers and Polymers*, 14(11), 1826–1833.
- Agüero, M. B., Gonzalez, M., Lima, B., Svetaz, L., Sánchez, M., Zacchino, S., Feresin, G. E., Schmeda-Hirschmann, G., Palermo, J., Wunderlin, D., & et al. (2010). Argentinean propolis from *Zuccagnia punctata* Cav. (Caesalpinieae) exudates: Phytochemical characterization and antifungal activity. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 58(1), 194–201.
- Akilandeswari, K., & Ruckmani, K. (2016). Synergistic antibacterial effect of apigenin with β -lactam antibiotics and modulation of bacterial resistance by a possible membrane effect against methicillin resistant *Staphylococcus aureus*. *Cellular and Molecular Biology*, 62(2), 74–82.

- Al-Waili, N., Al-Ghamdi, A., Ansari, M. J., Al-Attal, Y., & Salom, K. (2012). Synergistic effects of honey and propolis toward drug multi-resistant *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*, and *Candida albicans* isolates in single and polymicrobial cultures. *International Journal of Medical Sciences*, 9(9), 793–800.
- Amalia, E., Diantini, A., & Subarnas, A. (2020). Water-soluble propolis and bee pollen of *Trigona* spp. from South Sulawesi, Indonesia, induce apoptosis in the human breast cancer MCF-7 cell line. *Oncology Letters*, 20(6), 125.
- Amoros, M., Sauvager, F., Girre, L., & Cormier, M. (1992). In vitro antiviral activity of propolis. *Apidologie*, 23(3), 231–240.
- Arikan, H. K., & Solak, H. H. (2017). Propolis extract-PVA nanocomposites of textile design: Antimicrobial effect on gram-positive and negative bacteria. *International Journal of Secondary Metabolite*, 4(3), 218–224.
- Bankova, V., Popova, M., Bogdanov, S., & Sabatini, A.-G. (2002). Chemical composition of European propolis: Expected and unexpected results. *Zeitschrift für Naturforschung C*, 57(5-6), 530–533.
- Bankova, V., Galabov, A. S., Antonova, D., Vilhelmova, N., & Di Perri, B. (2014). Chemical composition of Propolis Extract ACF® and activity against herpes simplex virus. *Phytomedicine*, 21(11), 1432–1438.
- Berretta, A. A., De Castro, P. A., Cavaleiro, A. H., Fortes, V. S., Bom, V. P., Nascimento, A. P., Marquele-Oliveira, F., Pedrazzi, V., Ramalho, L. N. Z., & Goldman, G. H. (2013). Evaluation of mucoadhesive gels with propolis (EPP-AF) in preclinical treatment of candidiasis vulvovaginal infection. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013, Article ID 908684.
- Bhattacharya, A., Sood, P., & Citovsky, V. (2010). The roles of plant phenolics in defence and communication during *Agrobacterium* and *Rhizobium* infection. *Molecular Plant Pathology*, 11(5), 705–719.
- Boisard, S., Le Ray, A. M., Landreau, A., Kempf, M., Cassisa, V., Flurin, C., & Richomme, P. (2015). Antifungal and antibacterial metabolites from a French poplar type propolis. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2015, Article ID 319240.
- Bonfim, A.P.; Sakita, K.M.; Faria, D.R.; Arita, G.S.; Vendramini, F.A.V.R.; Capoci, I.R.G.; Braga, A.G.; dos Santos, R.S.; Bruschi, M.L.; Becker, T.C.A.; et al. Preclinical approaches in vulvovaginal candidiasis treatment with mucoadhesive thermoresponsive systems containing propolis. *PLoS ONE* 2020, 15.
- Bonvehí, J. S., & Gutiérrez, A. L. (2012). The antimicrobial effects of propolis collected in different regions in the Basque Country (Northern Spain). *World Journal of Microbiology and Biotechnology*, 28(4), 1351–1358.

- Borba, R. S., Klyczek, K. K., Mogen, K. L., & Spivak, M. (2015). Seasonal benefits of a natural propolis envelope to honey bee immunity and colony health. *Journal of Experimental Biology*, 218(23), 3689–3699.
- Boyanova, L., Kolarov, R., Gergova, G., & Mitov, I. (2006). In vitro activity of Bulgarian propolis against 94 clinical isolates of anaerobic bacteria. *Anaerobe*, 12(3), 173–177.
- Braakhuis, A. (2019). Evidence on the health benefits of supplemental propolis. *Nutrients*, 11(11), 2705.
- Bridi, R., Montenegro, G., Nuñez-Quijada, G., Giordano, A., Morán-Romero, F. M., Jara-Pezoa, I., Speisky, H., Atala, E., & López-Alarcón, C. (2015). International regulations of propolis quality: Required assays do not necessarily reflect their polyphenolic-related in vitro activities. *Journal of Food Science*, 80(5), C1188–C1195.
- Brodowska, K. M. (2017). Natural flavonoids: Classification, potential role, and application of flavonoid analogues. *European Journal of Biological Research*, 7(2), 108–123.
- Bruschi, M. L., Dota, K. F. D., Consolaro, M. E. L., & Svidzinski, T. I. E. (2011). Antifungal activity of Brazilian propolis microparticles against yeasts isolated from vulvovaginal candidiasis. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2011, Article 201983.
- Búfalo, M. C., Figueiredo, A. S., De Sousa, J. P. B., Candeias, J. M. G., Bastos, J. K., & Sforcin, J. M. (2009). Anti-poliovirus activity of *Baccharis dracunculifolia* and propolis by cell viability determination and real-time PCR. *Journal of Applied Microbiology*, 107(5), 1669–1680.
- Chen, C., Wu, C., Shy, H., & Lin, J. (2003). Cytotoxic prenylflavanones from Taiwanese propolis. *Journal of Natural Products*, 66(4), 503–506.
- Chen, C.-N., Weng, M.-S., Wu, C.-L., & Lin, J.-K. (2004). Comparison of radical scavenging activity, cytotoxic effects and apoptosis induction in human melanoma cells by Taiwanese propolis from different sources. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 1(2), 175–185.
- Chen, Y. W., Wu, S. W., Ho, K. K., Lin, S. B., Huang, C. Y., & Chen, C. N. (2008). Characterisation of Taiwanese propolis collected from different locations and seasons. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 88(3), 412–419.
- Cheng, A. X., Lou, Y. G., Mao, Y. B., Lu, S., Wang, L. J., & Chen, X. Y. (2007). Plant terpenoids: Biosynthesis and ecological functions. *Journal of Integrative Plant Biology*, 49(2), 179–186.
- Cheng, Y., & Moraru, C. I. (2018). Long-range interactions keep bacterial cells from liquid-solid interfaces: Evidence of a bacteria exclusion zone near Nafion

- surfaces and possible implications for bacterial attachment. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 162, 16–24.
- Cheyrier, V., Comte, G., Davies, K. M., Lattanzio, V., & Martens, S. (2013). Plant phenolics: Recent advances on their biosynthesis, genetics, and ecophysiology. *Plant Physiology and Biochemistry*, 72, 1–20.
- Cisilotto, J., Sandjo, L. P., Faqueti, L. G., Fernandes, H., Joppi, D., Biavatti, M. W., & Creczynski-Pasa, T. B. (2018). Cytotoxicity mechanisms in melanoma cells and UPLC-QTOF/MS² chemical characterization of two Brazilian stingless bee propolis: Uncommon presence of piperidinic alkaloids. *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis*, 149, 502–511.
- Coelho, G. R., Mendonça, R. Z., De Senna Vilar, K., Figueiredo, C. A., Badari, J. C., Taniwaki, N., Namiyama, G., De Oliveira, M. I., Curti, S. P., Silva, P. E., et al. (2015). Antiviral action of hydromethanolic extract of geopropolis from *Scaptotrigona postica* against antiherpes simplex virus (HSV-1). *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2015, Article 296086.
- Coelho, G. R., De Senna Villar, K., Figueiredo, C. A., Badari, J. C., Mendonça, R. M. Z., Oliveira, M. I., Curti, S. P., Silva, P. E. S., Do Nascimento, R. M., & Mendonça, R. Z. (2014). Antiviral effects of *Scaptotrigona postica* propolis and their fractions. *BMC Proceedings*, 8(Suppl 4), 63.
- Corrêa, F. R. S., Schanuel, F. S., Moura-Nunes, N., Monte-Alto-Costa, A., & Daleprane, J. B. (2017). Brazilian red propolis improves cutaneous wound healing suppressing inflammation-associated transcription factor NFκB. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 86, 162–171.
- Curti, V., Zaccaria, V., Sokeng, A. J. T., Dacrema, M., Masiello, I., Mascaro, A., D'Antona, G., & Daglia, M. (2019). Bioavailability and in vivo antioxidant activity of a standardized polyphenol mixture extracted from brown propolis. *International Journal of Molecular Sciences*, 20(5), 1250.
- Dalenberg, H., Maes, P., Mott, B., Anderson, K. E., & Spivak, M. (2020). Propolis envelope promotes beneficial bacteria in the honey bee (*Apis mellifera*) mouthpart microbiome. *Insects*, 11(7), 453.
- Debiaggi, M., Tateo, F., Pagani, L., Luini, M., & Romero, E. (1990). Effects of propolis flavonoids on virus infectivity and replication. *Microbiologica*, 13(3), 207–213.
- De Carvalho, C., Fernandes, W. H. C., Mouttinho, T. B. F., De Souza, D. M., Marcucci, M. C., & D'Alpino, P. H. P. (2019). Evidence-based studies and perspectives of the use of Brazilian green and red propolis in dentistry. *European Journal of Dentistry*, 13(3), 459–469.
- de Freitas, M. C. D., de Miranda, M. B., de Oliveira, D. T., Vieira-Filho, S. A., Caligiorne, R. B., & de Figueiredo, S. M. (2018). Biological activities of red propolis: A review. *Recent Patents on Endocrine, Metabolic & Immune Drug Discovery*, 11(1), 3–12.

- De Oliveira, P. F., De Souza Lima, I. M., Munari, C. C., Bastos, J. K., Da Silva Filho, A. A., & Tavares, D. C. (2014). Comparative evaluation of antiproliferative effects of Brazilian green propolis, its main source *Baccharis dracunculifolia*, and their major constituents Artepillin C and Baccharin. *Planta Medica*, 80(6), 490–492.
- Dezmirean, D. S., Paşca, C., Moise, A. R., & Bobiş, O. (2021). Plant sources responsible for the chemical composition and main bioactive properties of poplar-type propolis. *Plants*, 10(1), 22.
- Dewi, L. K., Sahlan, M., Pratami, D. K., Agus, A., Agussalim, & Sabir, A. (2021). Identifying propolis compounds' potential to be COVID-19 therapies by targeting SARS-CoV-2 main protease. *International Journal of Applied Pharmaceutics*, 13(1), 103-110.
- Dias, L. G., Pereira, A. P., & Estevinho, L. M. (2012). Comparative study of different Portuguese samples of propolis: Pollinic, sensorial, physico-chemical, microbiological characterization and antibacterial activity. *Food and Chemical Toxicology*, 50(12), 4246–4253.
- do Nascimento Araújo, C., Mayworm, M. A. S., Yatsuda, R., Negri, G., Salatino, M. L. F., Salatino, A., Timenetsky, J., & Campos, G. B. (2020). Chemical composition and antimycoplasma activity of a brown propolis from southern Brazil. *Journal of Food Science and Technology*, 57(11), 4228–4235.
- Eroglu, N., Akkus, S., Yaman, M., Asci, B., & Silici, S. (2016). Amino acid and vitamin content of propolis collected by native caucasian honeybees. *Journal of Apicultural Science*, 60(1), 101–110.
- Eumkeb, G., & Chukrathok, S. (2013). Synergistic activity and mechanism of action of ceftazidime and apigenin combination against ceftazidime-resistant *Enterobacter cloacae*. *Phytomedicine*, 20(3-4), 262-269.
- Falcão, S. I., Vale, N., Cos, P., Gomes, P., Freire, C., Maes, L., & Vilas-Boas, M. (2014). In vitro evaluation of Portuguese propolis and floral sources for anti-protozoal, antibacterial and antifungal activity. *Phytotherapy Research*, 28(4), 437–443.
- Ferreira, F. B., Torres, S. A., Rosa, O. P., Ferreira, C. M., Garcia, R. B., Marcucci, M. C., & Gomes, B. P. (2007). Antimicrobial effect of propolis and other substances against selected endodontic pathogens. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontology*, 104(5), 709-716.
- Freires, I. A., De Alencar, S. M., & Rosalen, P. L. (2016). A pharmacological perspective on the use of Brazilian red propolis and its isolated compounds against human diseases. *European Journal of Medicinal Chemistry*, 110, 267–279.
- Gajger, I. T., & Dar, S. A. (2021). Plant allelochemicals as sources of insecticides. *Insects*, 12(3), 189.

- Gekker, G., Hu, S., Spivak, M., Lokensgard, J. R., & Peterson, P. K. (2005). Anti-HIV-1 activity of propolis in CD4+ lymphocyte and microglial cell cultures. *Journal of Ethnopharmacology*, 102(2), 158–163.
- Ghaly, M. F., Ezzat, S. M., & Sarhan, M. M. (1998). Use of propolis and ultragriseofulvin to inhibit aflatoxigenic fungi. *Folia Microbiologica*, 43(2), 156–160.
- Ghisalberti, E. (1979). Propolis: A review. *Bee World*, 60(2), 59–84.
- Gopu, V., Meena, C. K., & Shetty, P. H. (2015). Quercetin influences quorum sensing in foodborne bacteria: In-vitro and in-silico evidence. *PLoS ONE*, 10(8), e0134684.
- Gómez-Caravaca, A. M., Gómez-Romero, M., Arráez-Román, D., Segura-Carretero, A., & Fernández-Gutiérrez, A. (2006). Advances in the analysis of phenolic compounds in products derived from bees. *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis*, 41(4), 1220–1234.
- Górniak, I., Bartoszewski, R., & Króliczewski, J. (2019). Comprehensive review of antimicrobial activities of plant flavonoids. *Phytochemistry Reviews*, 18(2), 241–272.
- Guz, N. R., Stermitz, F. R., Johnson, J. B., Beeson, T. D., Willen, S., Hsiang, J. F., & Lewis, K. (2001). Flavonolignan and flavone inhibitors of a *Staphylococcus aureus* multidrug resistance pump: Structure-activity relationships. *Journal of Medicinal Chemistry*, 44(2), 261–268.
- Guzman, J. D. (2014). Natural cinnamic acids, synthetic derivatives and hybrids with antimicrobial activity. *Molecules*, 19(12), 19292–19349.
- Halder, S., Yadav, K. K., Sarkar, R., Mukherjee, S., Saha, P., Halder, S., Karmakar, S., & Sen, T. (2015). Alteration of zeta potential and membrane permeability in bacteria: A study with cationic agents. *SpringerPlus*, 4, Article 672.
- Harasstani, O. A., Tham, C. L., & Israf, D. A. (2017). Kaempferol and chrysin synergies to improve septic mice survival. *Molecules*, 22(1), 92.
- Harisna, A. H., Nurdiansyah, R., Syaifie, P. H., Nugroho, D. W., Saputro, K. E., Firdayani, Prakoso, C. D., Rochman, N. T., Maulana, N. N., Noviyanto, A., & others. (2021). In silico investigation of potential inhibitors to main protease and spike protein of SARS-CoV-2 in propolis. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 26.
- Heleno, S. A., Martins, A., Queiroz, M. J. R. P., & Ferreira, I. C. F. R. (2015). Bioactivity of phenolic acids: Metabolites versus parent compounds: A review. *Food Chemistry*, 173, 501–513.
- Heleno, S. A., Ferreira, I. C., Esteves, A. P., Cirić, A., Glamočlija, J., Martins, A., Soković, M., & Queiroz, M. J. (2013). Antimicrobial and demelanizing activity of *Ganoderma lucidum* extract, *p*-hydroxybenzoic and cinnamic acids and their synthetic acetylated glucuronide methyl esters. *Food and Chemical Toxicology*, 58, 95–100.

- Hernández Tasco, A. J., Ramírez Rueda, R. Y., Alvarez, C. J., Sartori, F. T., Sacilotto, A. C. B. C., Ito, I. Y., Vichnewski, W., & Salvador, M. J. (2018). Antibacterial and antifungal properties of crude extracts and isolated compounds from *Lychnophora markgravii*. *Natural Product Research*, 1-5.
- Hochheim, S., Guedes, A., Faccin-Galhardi, L., Rechenchoski, D. Z., Nozawa, C., Linhares, R. E., da Filho, H. H. S., Rau, M., Siebert, D. A., Micke, G., et al. (2019). Determination of phenolic profile by HPLC–ESI-MS/MS, antioxidant activity, in vitro cytotoxicity, and anti-herpetic activity of propolis from the Brazilian native bee *Melipona quadrifasciata*. *Revista Brasileira de Farmacognosia*, 29(3), 339–350.
- Huang, S., Zhang, C. P., Wang, K., Li, G. Q., & Hu, F. L. (2014). Recent advances in the chemical composition of propolis. *Molecules*, 19(12), 19610–19632.
- Ibrahim, N., Zakaria, A. J., Ismail, Z., & Mohd, K. S. (2016). Antibacterial and phenolic content of propolis produced by two Malaysian stingless bees, *Heterotrigona itama* and *Geniotrigona thoracica*. *International Journal of Pharmacognosy and Phytochemical Research*, 8(2), 156–161.
- Inui, S., Hatano, A., Yoshino, M., Hosoya, T., Shimamura, Y., Masuda, S., Ahn, M. R., Tazawa, S., Araki, Y., & Kumazawa, S. (2014). Identification of the phenolic compounds contributing to antibacterial activity in ethanol extracts of Brazilian red propolis. *Natural Product Research*, 28(16), 1293–1296.
- Ito, J., Chang, F. R., Wang, H. K., Park, Y. K., Ikegaki, M., Kilgore, N., & Lee, K. H. (2001). Anti-AIDS agents. 48. Anti-HIV activity of moronic acid derivatives and the new melliferone-related triterpenoid isolated from Brazilian propolis. *Journal of Natural Products*, 64(9), 1278–1281.
- Jabłoński, B., & Kołtowski, Z. (2005). Nectar secretion and honey potential of honey plants growing under Poland's conditions. *Journal of Apicultural Science*, 49(2), 59.
- Joray, M. B., Trucco, L. D., González, M. L., Napal, G. N., Palacios, S. M., Bocco, J. L., & Carpinella, M. C. (2015). Antibacterial and cytotoxic activity of compounds isolated from *Flourensia oolepis*. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2015, 912484.
- Kai, H., Obuchi, M., Yoshida, H., Watanabe, W., Tsutsumi, S., Park, Y. K., Matsuno, K., Yasukawa, K., & Kurokawa, M. (2014). In vitro and in vivo anti-influenza virus activities of flavonoids and related compounds as components of Brazilian propolis (AF-08). *Journal of Functional Foods*, 8, 214-223.
- Karunanithi, P. S., & Zerbe, P. (2019). Terpene synthases as metabolic gatekeepers in the evolution of plant terpenoid chemical diversity. *Frontiers in Plant Science*, 10, 1166.
- Kasiotis, K. M., Anastasiadou, P., Papadopoulos, A., & Machera, K. (2017). Revisiting Greek propolis: Chromatographic analysis and antioxidant activity study. *PLoS ONE*, 12(e0170077).

- Kasote, D. M., Pawar, M. V., Bhatia, R. S., Nandre, V. S., Gundu, S. S., Jagtap, S. D., & Kulkarni, M. V. (2017). HPLC, NMR based chemical profiling and biological characterisation of Indian propolis. *Fitoterapia*, 122, 52–60.
- Kedzia, B. (2008). Pochodzenie propolisu w świetle teorii i badań naukowych. The origin of propolis in the theories and scientific research. *Herba Polonica*, 54(3), 179–186.
- Kędzia, B., & Hołderna-Kędzia, E. (2013). Aktywność antybiotyczna propolisu krajowego i europejskiego. *Postępy Fitoterapii*, 2, 97-107.
- Kędzia, A. (1986). Działanie wyciągu etanolowego z propolisu na bakterie beztlenowe. *Herba Polonica*, 32, 53-57.
- Kędzia, A., & Kałowski, M. (1988). Ocena skuteczności działania wyciągu etanolowego z propolisu na bakterie bezwzględnie beztlenowe jamy ustnej. *Czasopismo Stomatologiczne*, 41, 757-762.
- Kędzia, A. (1988). Wrażliwość bakterii bezwzględnie beztlenowych na wyciąg etanolowy z propolisu. *Herba Polonica*, 34, 267-272.
- Kharsany, K., Viljoen, A., Leonard, C., & van Vuuren, S. (2019). The new buzz: Investigating the antimicrobial interactions between bioactive compounds found in South African propolis. *Journal of Ethnopharmacology*, 238, 111867.
- Khayrani, A. C., Irdiani, R., Aditama, R., Pratami, D. K., Lischer, K., Ansari, M. J., Chinnathambi, A., Alharbi, S. A., Almoallim, H. S., & Sahlan, M. (2021). Evaluating the potency of Sulawesi propolis compounds as ACE-2 inhibitors through molecular docking for COVID-19 drug discovery preliminary study. *Journal of King Saud University - Science*, 33.
- Kiokias, S., Proestos, C., & Oreopoulou, V. (2020). Phenolic acids of plant origin—a review on their antioxidant activity in vitro (O/W emulsion systems) along with their in vivo health biochemical properties. *Foods*, 9(4), 534.
- Koru, O., Toksoy, F., Acikel, C. H., Tunca, Y. M., Baysallar, M., Uskudar Guclu, A., Akca, E., Ozkok Tuylu, A., Sorkun, K., Tanyuksel, M., & others. (2007). In vitro antimicrobial activity of propolis samples from different geographical origins against certain oral pathogens. *Anaerobe*, 13(3-4), 140-145.
- Kougan, G. B., Tabopda, T., Kuete, V., & Verpoorte, R. (2013). Simple phenols, phenolic acids, and related esters from the medicinal plants of Africa. In V. Kuete (Ed.), *Medicinal plant research in Africa: Pharmacology and chemistry* (pp. 225–249). Elsevier.
- Kowacz, M., & Pollack, G. H. (2020). Cells in new light: Ion concentration, voltage, and pressure gradients across a hydrogel membrane. *ACS Omega*, 5(34), 21024–21031.

- Kubiliene, L., Laugaliene, V., Paviloniis, A., Maruska, A., Majiene, D., Barcauskaite, K., Kunilus, R., Kasparaviciene, G., & Savickas, A. (2015). Alternative preparation of propolis extracts: Comparison of their composition and biological activities. *Complementary and Alternative Medicine*, 15, 156.
- Kujumgiev, A., Tsvetkova, I., Serkedjieva, Y., Bankova, V., Christov, R., & Popov, S. (1999). Antibacterial, antifungal and antiviral activity of propolis of different geographic origin. *Journal of Ethnopharmacology*, 64(3), 235–240.
- Kurokawa, M., Shimizu, T., Takeshita, Y., Takamori, Y., Kai, H., Sawamura, R., Yoshida, H., Watanabe, W., Tsutsumi, A., Park, Y. K., et al. (2011). Efficacy of Brazilian propolis against herpes simplex virus type 1 infection in mice and their modes of antiherpetic efficacies. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2011, Article 976196.
- Kuropatnicki, A. K., Szliszka, E., & Krol, W. (2013). Historical aspects of propolis research in modern times. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013, 964149.
- Kuwata, K., Urushisaki, T., Takemura, T., Tazawa, S., Fukuoka, M., Hosokawa-Muto, J., & Araki, Y. (2011). Caffeoylquinic acids are major constituents with potent anti-influenza effects in Brazilian green propolis water extract. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2011, Article 254914.
- Kuwata, K., Takemura, T., Urushisaki, T., Fukuoka, M., Hosokawa-Muto, J., Hata, T., Okuda, Y., Hori, S., Tazawa, S., & Araki, Y. (2012). 3,4-Dicaffeoylquinic acid, a major constituent of Brazilian propolis, increases TRAIL expression and extends the lifetimes of mice infected with the influenza A virus. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2012, Article 946867.
- Kwon, M. J., Shin, H. M., Perumalsamy, H., Wang, X., & Ahn, Y. J. (2020). Antiviral effects and possible mechanisms of action of constituents from Brazilian propolis and related compounds. *Journal of Apicultural Research*, 59(4), 413–425.
- Lattanzio, V., Kroon, P. A., Quideau, S., & Treutter, D. (2009). Plant phenolics—Secondary metabolites with diverse functions. *Recent Advances in Polyphenol Research*, 1, 1–35.
- Lattanzio, V. (2013). Phenolic compounds: Introduction. In K. G. Ramawat & J. M. Merillon (Eds.), *Natural products* (pp. 1544–1573). Springer.
- Mao, W., Schuler, M. A., & Berenbaum, M. R. (2013). Honey constituents up-regulate detoxification and immunity genes in the western honey bee *Apis mellifera*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(22), 8842–8846.
- Melliou, E., Stratis, E., & Chinou, I. (2007). Volatile constituents of propolis from various regions of Greece—Antimicrobial activity. *Food Chemistry*, 103(2), 375–380.

- Miguel, M. G., Nunes, S., Dandlen, S. A., Cavaco, A. M., & Antunes, M. D. (2010). Phenols and antioxidant activity of hydro-alcoholic extracts of propolis from Algarve, South of Portugal. *Food and Chemical Toxicology*, 48(12), 3418–3423.
- Ming, D., Wang, D., Cao, F., Xiang, H., Mu, D., Cao, J., Li, B., Zhong, L., Dong, X., & others. (2017). Kaempferol inhibits the primary attachment phase of bio-film formation in *Staphylococcus aureus*. *Frontiers in Microbiology*, 8, 2263.
- Murad, J. M., Calvi, S. A., Soares, A. M. V. C., Bankova, V., & Sforcin, J. M. (2002). Effects of propolis from Brazil and Bulgaria on fungicidal activity of macrophages against *Paracoccidioides brasiliensis*. *Journal of Ethnopharmacology*, 79(3), 331–334.
- Mutlu Sariguzel, F., Berk, E., Koc, A. N., Sav, H., & Demir, G. (2016). Antifungal activity of propolis against yeasts isolated from blood culture: In vitro evaluation. *Journal of Clinical Laboratory Analysis*, 30(6), 513–516.
- Nayaka, H. B., Londonkar, R. L., Umesh, M. K., & Tukappa, A. (2014). Antibacterial attributes of apigenin, isolated from *Portulaca oleracea* L. *International Journal of Bacteriology*, 2014, 175851.
- Niu, G., Johnson, R. M., & Berenbaum, M. R. (2011). Toxicity of mycotoxins to honeybees and its amelioration by propolis. *Apidologie*, 42(1), 79–87.
- Oliveira, A. C. P., Shinobu, C. S., Longhini, R., Franco, S. L., & Svidzinski, T. I. E. (2006). Antifungal activity of propolis extract against yeasts isolated from onychomycosis lesions. *Memórias do Instituto Oswaldo Cruz*, 101(5), 493–497.
- Ota, C., Unterkircher, C., Fantinato, V., & Shimizu, M. T. (2001). Antifungal activity of propolis on different species of *Candida*. *Mycoses*, 44(9-10), 375–378.
- Park, Y. K., Alencar, S. M., & Aguiar, C. L. (2002). Botanical origin and chemical composition of Brazilian propolis. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 50(9), 2502–2506.
- Pasupuleti, V. R., Sammugam, L., Ramesh, N., & Gan, S. H. (2017). Honey, propolis, and royal jelly: A comprehensive review of their biological actions and health benefits. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 2017, 1259510.
- Paulino, N., Abreu, S. R. L., Uto, Y., Koyama, D., Nagasawa, H., Hori, H., Dirsch, V. M., Vollmar, A. M., Scremin, A., & Bretz, W. A. (2008). Anti-inflammatory effects of a bioavailable compound, artemillin C, in Brazilian propolis. *European Journal of Pharmacology*, 587(1-3), 296–301.
- Pichersky, E., & Raguso, R. A. (2018). Why do plants produce so many terpenoid compounds? *New Phytologist*, 220(3), 692–702.
- Pippi, B., Lana, A. J. D., Moraes, R. C., Güez, C. M., Machado, M., de Oliveira, L. F. S., Lino von Poser, G., & Fuentefria, A. M. (2015). In vitro evaluation of the

- acquisition of resistance, antifungal activity and synergism of Brazilian red propolis with antifungal drugs on *Candida* spp. *Journal of Applied Microbiology*, 118(4), 839–850.
- Popova, M., Giannopoulou, E., Skalicka-Wóznia, K., Graikou, K., Widelski, J., Bankova, V., Kalofonos, H., Sivolapenko, G., Gawel-Bęben, K., Antosiewicz, B., et al. (2017). Characterization and biological evaluation of propolis from Poland. *Molecules*, 22(7), 1159.
- Popova, M. P., Graikou, K., Chinou, I., & Bankova, V. S. (2010). GC-MS profiling of diterpene compounds in Mediterranean propolis from Greece. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 58(5), 3167–3176.
- Quideau, S., Deffieux, D., Douat-Casassus, C., & Pouységu, L. (2011). Plant polyphenols: Chemical properties, biological activities, and synthesis. *Angewandte Chemie International Edition*, 50(3), 586–621.
- Quiroga, E. N., Sampietro, D. A., Soberón, J. R., Sgariglia, M. A., & Vattuone, M. A. (2006). Propolis from the northwest of Argentina as a source of antifungal principles. *Journal of Applied Microbiology*, 101(1), 103–110.
- Refaat, H., Mady, F. M., Sarhan, H. A., Rateb, H. S., & Alaaeldin, E. (2021). Optimization and evaluation of propolis liposomes as a promising therapeutic approach for COVID-19. *International Journal of Pharmaceutics*, 592, 120028.
- Regueira, M. S., Tintino, S. R., da Silva, A. R. P., do Socorro Costa, M., Boligon, A. A., Matias, E. F. F., de Queiroz Balbino, V., Menezes, I. R. A., & Melo Coutinho, H. D. (2017). Seasonal variation of Brazilian red propolis: Antibacterial activity, synergistic effect and phytochemical screening. *Food and Chemical Toxicology*, 107, 572–580.
- Rufatto, L. C., dos Santos, D. A., Marinho, F., Henriques, J. A. P., Roesch Ely, M., & Moura, S. (2017). Red propolis: Chemical composition and pharmacological activity. *Asian Pacific Journal of Tropical Biomedicine*, 7(7), 591–598.
- Saelao, P., Borba, R. S., Ricigliano, V., Spivak, M., & Simone-Finstrom, M. (2020). Honeybee microbiome is stabilized in the presence of propolis. *Biology Letters*, 16(1), 20200003.
- Sahinler, N., & Kaftanoglu, O. (2005). Natural product propolis: Chemical composition. *Natural Product Research*, 19(2), 183–188.
- Sahlan, M., Irdiani, R., Flamandita, D., Aditama, R., Alfarraj, S., Ansari, M. J., Khayrani, A. C., Pratami, D. K., & Lischer, K. (2021). Molecular interaction analysis of Sulawesi propolis compounds with SARS-CoV-2 main protease as a preliminary study for COVID-19 drug discovery. *Journal of King Saud University - Science*, 33.
- Salatino, A., & Salatino, M. L. F. (2021). Scientific note: Often quoted, but not factual data about propolis composition. *Apidologie*, 52(2), 312–314.

- Sartori, G., Pesarico, A. P., Pinton, S., Dobrachinski, F., Roman, S. S., Pauletto, F., Rodrigues, L. C., & Prigol, M. (2012). Protective effect of brown Brazilian propolis against acute vaginal lesions caused by herpes simplex virus type 2 in mice: Involvement of antioxidant and anti-inflammatory mechanisms. *Cell Biochemistry and Function*, 30(1), 1–10.
- Schnitzler, P., Neuner, A., Nolkemper, S., Zundel, C., Nowack, H., Sensch, K. H., & Reichling, J. (2010). Antiviral activity and mode of action of propolis extracts and selected compounds. *Phytotherapy Research*, 24(5), 632–639.
- Seibert, J. B., Bautista-Silva, J. P., Amparo, T. R., Petit, A., Pervier, P., Dos Santos Almeida, J. C., Azevedo, M. C., Silveira, B. M., Brandão, G. C., de Souza, G. H. B., & others. (2019). Development of propolis nanoemulsion with antioxidant and antimicrobial activity for use as a potential natural preservative. *Food Chemistry*, 287, 61–67.
- Serkedjieva, J., Manolova, N., & Bankova, V. (1992). Anti-influenza virus effect of some propolis constituents and their analogues (esters of substituted cinnamic acids). *Journal of Natural Products*, 55(3), 294–297.
- Sforcin, J. M. (2016). Biological properties and therapeutic applications of propolis. *Phytotherapy Research*, 30(6), 894–905.
- Shabbir, A., Rashid, M., & Tipu, H. N. (2016). Propolis, a hope for the future in treating resistant periodontal pathogens. *Cureus*, 8(9), e682.
- Sharaf, S., Higazy, A., & Hebeish, A. (2013). Propolis induced antibacterial activity and other technical properties of cotton textiles. *International Journal of Biological Macromolecules*, 59, 408–416.
- Shimizu, T., Hino, A., Tsutsumi, A., Yong, K. P., Watanabe, W., & Kurokawa, M. (2008). Anti-influenza virus activity of propolis in vitro and its efficacy against influenza infection in mice. *Antiviral Chemistry & Chemotherapy*, 19(1), 7–13.
- Siqueira, A. B. S., Gomes, B. S., Cambuim, I., Maia, R., Abreu, S., Souza-Motta, C. M., De Queiroz, L. A., & Porto, A. L. F. (2009). *Trichophyton* species susceptibility to green and red propolis from Brazil. *Letters in Applied Microbiology*, 48(1), 90–96.
- Singla, R. K., Dubey, A. K., Garg, A., Sharma, R. K., Fiorino, M., Ameen, S. M., Haddad, M. A., & Al-Hiary, M. (2019). Natural polyphenols: Chemical classification, definition of classes, subcategories, and structures. *Journal of AOAC International*, 102(5), 1397–1400.
- Siriwong, S., Teethaisong, Y., Thumanu, K., Dunkhunthod, B., & Eumkeb, G. (2016). The synergy and mode of action of quercetin plus amoxicillin against amoxicillin-resistant *Staphylococcus epidermidis*. *BMC Pharmacology and Toxicology*, 17(1), 39.

- Soromou, L. W., Zhang, Y., Cui, Y., Wei, M., Chen, N., Yang, X., Huo, M., Baldé, A., Guan, S., Deng, X., & others. (2013). Subinhibitory concentrations of pinocembrin exert anti-Staphylococcus aureus activity by reducing α -toxin expression. *Journal of Applied Microbiology*, 115(1), 41-49.
- Szliszka, E., Kucharska, A. Z., Sokół-Łętowska, A., Mertas, A., Czuba, Z. P., & Król, W. (2013). Chemical composition and anti-inflammatory effect of ethanolic extract of Brazilian green propolis on activated J774A.1 macrophages. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013, 976415.
- Szweda, P., Gucwa, K., Kurzyk, E., Romanowska, E., Dzierżanowska-Fangrat, K., Zielińska Jurek, A., Kuś, P. M., & Milewski, S. (2015). Essential oils, silver nanoparticles and propolis as alternative agents against fluconazole resistant *Candida albicans*, *Candida glabrata* and *Candida krusei* clinical isolates. *Indian Journal of Microbiology*, 55(2), 175–183.
- Tosic, S., Stojanovic, G., Mitic, S., Pavlovic, A., & Alagic, S. (2017). Mineral composition of selected Serbian propolis samples. *Journal of Apicultural Science*, 61(1), 5–15.
- Umezawa, T. (2003). Diversity in lignan biosynthesis. *Phytochemical Reviews*, 2(3), 371–390.
- Vasconcelos, N. G., Croda, J., & Simionatto, S. (2018). Antibacterial mechanisms of cinnamon and its constituents: A review. *Microbial Pathogenesis*, 120, 198-203.
- Veiga, R. S., De Mendonça, S., Mendes, P. B., Paulino, N., Mimica, M. J., Lagareiro Netto, A. A., & Marcucci, M. C. (2017). Artepillin C and phenolic compounds responsible for antimicrobial and antioxidant activity of green propolis and *Baccharis dracunculifolia* DC. *Journal of Applied Microbiology*, 122(4), 911-920.
- Viuda-Martos, M., Ruiz-Navajas, Y., Fernández-López, J., & Pérez-Álvarez, J. A. (2008). Functional properties of honey, propolis, and royal jelly. *Journal of Food Science*, 73(9), R117-R124.
- Wang, K., Ping, S., Huang, S., Hu, L., Xuan, H., Zhang, C., & Hu, F. (2013). Molecular mechanisms underlying the in vitro anti-inflammatory effects of a flavonoid-rich ethanol extract from Chinese propolis (poplar type). *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013, 127672.
- Wang, S., Yao, J., Zhou, B., Yang, J., Chaudry, M. T., Wang, M., Xiao, F., Li, Y., & Yin, W. (2018). Bacteriostatic effect of quercetin as an antibiotic alternative in vivo and its antibacterial mechanism in vitro. *Journal of Food Protection*, 81(1), 68-78.
- Warakomska, Z., & Maciejewicz, W. (1992). Microscopic analysis of propolis from Polish regions. *Apidologie*, 23(3), 277.

- Watanabe, M. A. E., Amarante, M. K., Conti, B. J., & Sforcin, J. M. (2011). Cytotoxic constituents of propolis inducing anticancer effects: A review. *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 63(11), 1378–1386.
- Wezgowiec, J., Wieczynska, A., Wieckiewicz, W., Kulbacka, J., Saczko, J., Pachura, N., Wieckiewicz, M., Gancarz, R., & Wilk, K. A. (2020). Polish propolis: Chemical composition and biological effects in tongue cancer cells and macrophages. *Molecules*, 25(10), 2426.
- Yemor, T., Phiancharoen, M., Benbow, E. M., & Suwannapong, G. (2015). Effects of stingless bee propolis on *Nosema ceranae* infected Asian honey bees, *Apis cerana*. *Journal of Apicultural Research*, 54(5), 468–473.
- Yilmaz, S., Sova, M., & Ergün, S. (2018). Antimicrobial activity of trans-cinnamic acid and commonly used antibiotics against important fish pathogens and nonpathogenic isolates. *Journal of Applied Microbiology*, 125(6), 1714–1727.
- Yoshimasu, Y., Ikeda, T., Sakai, N., Yagi, A., Hirayama, S., Morinaga, Y., Furukawa, S., & Nakao, R. (2018). Rapid bactericidal action of propolis against *Porphyromonas gingivalis*. *Journal of Dental Research*, 97(9), 928–936.
- Zabaiou, N., Fouache, A., Trousson, A., Baron, S., Zellagui, A., Lahouel, M., & Lobaccaro, J. A. (2017). Biological properties of propolis extracts: Something new from an ancient product. *Chemistry and Physics of Lipids*, 207, 214–222.
- Zhang, W., Cai, Y., Chen, X., Ji, T., & Sun, L. (2020). Optimized extraction based on the terpenoids of *Heterotrigona itama* propolis and their antioxidative and anti-inflammatory activities. *Journal of Food Biochemistry*, 44(5), e13296.
- Zulhendri, F., Felitti, R., Fearnley, J., & Ravalía, M. (2021a). The use of propolis in dentistry, oral health, and medicine: A review. *Journal of Oral Biosciences*, 63(4), 402–408.
- Zulhendri, F., Ravalía, M., Kripal, K., Chandrasekaran, K., Fearnley, J., & Perera, C. O. (2021b). Propolis in metabolic syndrome and its associated chronic diseases: A narrative review. *Antioxidants*, 10(3), 348.

Referanslar

- Basak, T., Drew, M. G. B., & Chattopadhyay, S. (2018). A trinuclear centrosymmetric zinc(II) Schiff base complex: Exploration of its photocatalytic and phosphatase mimicking activity. *Inorganic Chemistry Communications*, 98, 92–98. <https://doi.org/10.1016/j.inoche.2018.10.004>.
- Bollag, G., Hirth, P., Tsai, J., Zhang, J., N. Ibrahim, P., Cho, H., Spevak, W., Zhang, C., Zhang, Y., Habets, G., A. Burton, E., Wong, B., Tsang, G., L. West, B., Powell, B., Shellooe, R., Marimuthu, A., Nguyen, H., Y. J. Zhang, K., R.

- Artis, D., Schlessinger, J., Su, F., Higgins, B., Iyer, R., D'Andrea, K., Koehler, A., Stumm, M., S. Lin, P., J. Lee, R., Grippo, J., Puzanov, I., B. Kim, K., Ribas, A., A. McArthur, G., A. Sosman, J., B. Chapman, P., T. Flaherty, K., Xu, X., L. Nathanson, K., & Nolop, K. (2010). Clinical efficacy of a RAF inhibitor needs broad target blockade in BRAF-mutant melanoma. *Nature*, 467, 596-599. <https://doi.org/10.1038/nature09454>.
- Gaussian 03W, (2004). Wallingford CT. [Online]. Available: <https://gaussian.com/>.
- Guin, M., Khanna, S., Elavarasi, S. B., & Sarkar, P. (2020). DFT calculations, Hirshfeld surface analysis and docking studies of 3-anisaldehyde thiosemicarbazone. *Journal of Chemical Sciences*, 132, 81. <https://doi.org/10.1007/s12039-020-01793-2>.
- Kemmish, H., Fasnacht, M., & Yan, L. (2017). Fully automated antibody structure prediction using BIOVIA tools: Validation study. *PLoS One*, 12(5), e0177923. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177923>.
- Morris, G. M., Huey, R., Lindstrom, W., Sanner, M. F., Belew, R. K., Goodsell, D. S., & Olson, A. J. (2009). Autodock4 and AutoDockTools4: automated docking with selective receptor flexibility. *Journal of Computational Chemistry*, 16, 2785-2791.
- National Center for Biotechnology Information. (2024). PubChem Compound Summary for CID 86573619, Schiff base. *PubChem*. Retrieved September 12, 2024, from <https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/compound/Schiff-base>.
- Özek, A., Albayrak, Ç., Odabaşoğlu, M., & Büyükgüngör, O. (2006). *Acta Crystallogr. C* 62, o173-o177.
- Spackman, M. A., & Jayatilaka, D. (2008). Hirshfeld surface analysis. *Journal of Applied Crystallography*, 41(2), 293-303. <https://doi.org/10.1107/S0021889808002812>.
- Spackman, P. R., Turner, M. J., McKinnon, J. J., Wolff, S. K., Grimwood, D. J., Jayatilaka, D., & Spackman, M. A. (2021). CrystalExplorer: A program for Hirshfeld surface analysis, visualization and quantitative analysis of molecular crystals. *Journal of Applied Crystallography*, 54(6), 1006-1011. <https://doi.org/10.1107/S1600576721002910>.
- Turner, M. J., Thomas, S. P., Shi, M. W., Jayatilaka, D., & Spackman, M. A. (2015). Energy frameworks: Insights into interaction anisotropy and the mechanical properties of molecular crystals. *Chemical Communications*, 51(18), 3735-3738. <https://doi.org/10.1039/c4cc09074h>.

6. KAYNAKLAR

1. Federation, I. D., & Atlas, I. D. (2013). International diabetes federation. IDF diabetes atlas, 6th edn Brussels, Belgium: International Diabetes Federation.
2. Green, A., Sjølie, A. K., & Eshøj, O. (1996). Trends in the epidemiology of IDDM during 1970–2020 in Fyn County, Denmark. *Diabetes Care*, 19(8), 801-806.
3. Shin, A., Connolly, S., & Kabytaev, K. (2023). Protein glycation in diabetes mellitus. *Advances in Clinical Chemistry*, 113, 101-156.
4. Grundy, S. M., Howard, B., Smith Jr, S., Eckel, R., Redberg, R., & Bonow, R. O. (2002). Diabetes and cardiovascular disease executive summary conference proceeding for healthcare professionals from a special writing group of the American Heart Association. *Circulation*, 105(18), 2231-2239.
5. Marks, J. B., & Raskin, P. (2000). Cardiovascular risk in diabetes: a brief review. *Journal of Diabetes and its Complications*, 14(2), 108-115.
6. Temelkova-Kurktschiev, T. S., Koehler, C. A. R. S. T. A., Henkel, E. L. E. N. A., Leonhardt, W. O. L. F. G. A. N. G., Fuecker, K. A. T. J. A., & Hanefeld, M. A. R. K. O. L. F. (2000). Postchallenge plasma glucose and glycemic spikes are more strongly associated with atherosclerosis than fasting glucose or HbA1c level. *Diabetes care*, 23(12), 1830-1834.
7. Oates, P. J. (2008). Aldose reductase, still a compelling target for diabetic neuropathy. *Current drug targets*, 9(1), 14-36.
8. Jakuš, V., & Rietbrock, N. (2004). Advanced glycation end-products and the progress of diabetic vascular complications. *Physiological research*, 53(2), 131-142.
9. Brownlee, M. (2001). Biochemistry and molecular cell biology of diabetic complications. *Nature*, 414(6865), 813-820.
10. Yamagishi, S., & Takeuchi, M. (2004). Inhibition of protein kinase C might be harmful to diabetic retinopathy. *Medical hypotheses*, 63(1), 135-137.
11. Yumnamcha, T., Guerra, M., Singh, L. P., & Ibrahim, A. S. (2020). Metabolic dysregulation and neurovascular dysfunction in diabetic retinopathy. *Antioxidants*, 9(12), 1244.
12. Kumar, P. A., & Reddy, G. B. (2007). Focus on molecules: aldose reductase. *Experimental eye research*, 85(6), 739-740.
13. Setter, S. M., Campbell, R. K., & Cahoon, C. J. (2003). Biochemical pathways for microvascular complications of diabetes mellitus. *Annals of Pharmacotherapy*, 37(12), 1858-1866.

14. Chandra, D., Jackson, E. B., Ramana, K. V., Kelley, R., Srivastava, S. K., & Bhatnagar, A. (2002). Nitric oxide prevents aldose reductase activation and sorbitol accumulation during diabetes. *Diabetes*, 51(10), 3095-3101.
15. Tanimoto, T., Maekawa, K., Okada, S., & Yabe-Nishimura, C. (1998). Clinical analysis of aldose reductase for differential diagnosis of the pathogenesis of diabetic complication. *Analytica chimica acta*, 365(1-3), 285-292.
16. Hodgkinson, A. D., Bartlett, T., Oates, P. J., Millward, B. A., & Demaine, A. G. (2003). The response of antioxidant genes to hyperglycemia is abnormal in patients with type 1 diabetes and diabetic nephropathy. *Diabetes*, 52(3), 846-851.
17. Kubo, E. R. I., MIYOSHI, N., FUKUDA, M., & AKAGI, Y. (1999). Cataract formation through the polyol pathway is associated with free radical production. *Experimental Eye Research*, 68(4), 457-464.
18. Yagihashi, S., Yamagishi, S. I., & Wada, R. (2007). Pathology and pathogenetic mechanisms of diabetic neuropathy: correlation with clinical signs and symptoms. *Diabetes research and clinical practice*, 77(3), S184-S189.
19. Dunlop, M. (2000). Aldose reductase and the role of the polyol pathway in diabetic nephropathy. *Kidney international*, 58, S3-S12.
20. Akileshwari, C., Muthenna, P., Nastasijević, B., Joksić, G., Petrash, J. M., & Reddy, G. B. (2012). Inhibition of aldose reductase by *Gentiana lutea* extracts. *Journal of Diabetes Research*, 2012(1), 147965.
21. Podwall, D., & Gooch, C. (2004). Diabetic neuropathy: clinical features, etiology, and therapy. *Current neurology and neuroscience reports*, 4(1), 55-61.
22. Lal, S., Szwergold, B. S., Taylor, A. H., Randall, W. C., Kappler, F., Wellsknecht, K., ... & Brown, T. R. (1995). Metabolism of fructose-3-phosphate in the diabetic rat lens. *Archives of biochemistry and biophysics*, 318(1), 191-199.
23. KILINÇ, N. (2023). ALDOSE REDUCTASE AND CANCER. *International Academic Research and Reviews in Science and Mathematics*, 91.
24. Ramasamy, R., Vannucci, S. J., Yan, S. S. D., Herold, K., Yan, S. F., & Schmidt, A. M. (2005). Advanced glycation end products and RAGE: a common thread in aging, diabetes, neurodegeneration, and inflammation. *Glycobiology*, 15(7), 16R-28R.
25. Figueroa-Romero, C., Sadidi, M., & Feldman, E. L. (2008). Mechanisms of disease: the oxidative stress theory of diabetic neuropathy. *Reviews in Endocrine and Metabolic Disorders*, 9, 301-314.

26. Zhu, X., Jin, C., Pan, Q., & Hu, X. (2021). Determining the quantitative relationship between glycolysis and GAPDH in cancer cells exhibiting the Warburg effect. *Journal of Biological Chemistry*, 296.
27. Biswas, A., Choudhury, A. D., Agrawal, S., Bisen, A. C., Sanap, S. N., Verma, S. K., ... & Bhatta, R. S. (2024). Recent insights into the etiopathogenesis of diabetic retinopathy and its management. *Journal of Ocular Pharmacology and Therapeutics*, 40(1), 13-33.
28. Wetzels, S., Wouters, K., Schalkwijk, C. G., Vanmierlo, T., & Hendriks, J. J. (2017). Methylglyoxal-derived advanced glycation endproducts in multiple sclerosis. *International journal of molecular sciences*, 18(2), 421.
29. Ighodaro, O. M. (2018). Molecular pathways associated with oxidative stress in diabetes mellitus. *Biomedicine & pharmacotherapy*, 108, 656-662.
30. Kaneto, H., Xu, G., Song, K. H., Suzuma, K., Bonner-Weir, S., Sharma, A., & Weir, G. C. (2001). Activation of the hexosamine pathway leads to deterioration of pancreatic β -cell function through the induction of oxidative stress. *Journal of Biological Chemistry*, 276(33), 31099-31104.
31. Patti, M. E., Virkamäki, A., Landaker, E. J., Kahn, C. R., & Yki-Järvinen, H. (1999). Activation of the hexosamine pathway by glucosamine in vivo induces insulin resistance of early postreceptor insulin signaling events in skeletal muscle. *Diabetes*, 48(8), 1562-1571.
32. Akimoto, Y., Kreppel, L. K., Hirano, H., & Hart, G. W. (2000). Increased O-GlcNAc transferase in pancreas of rats with streptozotocin-induced diabetes. *Diabetologia*, 43, 1239-1247.
33. Ohiagu, F. O., Chikezie, P. C., & Chikezie, C. M. (2021). Pathophysiology of diabetes mellitus complications: Metabolic events and control. *Biomedical Research and Therapy*, 8(3), 4243-4257.
34. Çetiner, Ö., & Rakıcıoğlu, N. (2020). Hiperglisemi, oksidatif stres ve tip 2 diyabette oksidatif stres belirteçlerinin tanımlanması. *Türkiye Diyabet ve Obezite Dergisi*, 4(1), 60-68.

KAYNAKLAR

- Acquaah, G. (2009). *Principles of plant genetics and breeding*. John Wiley & Sons.
- Allard, R. W. (1999). *Principles of Plant Breeding*. John Wiley & Sons.
- Alper, İ. S., & Yılmaz, M. (2024). Tarımsal Biyoteknolojiye Dair Öğretmen Ve Uzman Görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 89-112.
- Ashwathama, V. H., Patil, B. C., Kareekatti, S. R., Adarsha, T. S. (2003). *Studies on Heterosis for Biophysical Traits and Yield Attributes in Cotton Hybrids*.

World Cotton Research Conference 3, Cape Town, South Africa. Abstract Book, s.240-247.

- Başal, H., Turgut, L. (2003). Heterosis and Combining Ability for Yield Components and Fiber Quality Parameters in a Half Diallel Cotton (*Gossypium hirsutum* L.) Population. Turkish Journal of Agriculture and Forestry, 27 (4) : 207-212.
- Bozkalfa, M. K., Aşcıoğlu, T. K., & Eşiyok, D. (2017). Biber genotiplerinin genetik çeşitliliklerinin SRAP markörleri kullanılarak belirlenmesi. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi, 32(3), 321-329.
- Briggs, F. N., & Knowles, P. F. (1967). Introduction to plant breeding. Reinhold Publishing.
- Ceccarelli, S. (2015). Efficiency of plant breeding. Crop Science, 55(1), January–February. <https://www.crops.org>
- Clegg, M. T., & Allard, R. W. (1972). Patterns of genetic differentiation in the slender wild oat species *Avena barbata*. Proceedings of the National Academy of Sciences, 69(7), 1820-1824.
- Comstock, R. E., & Robinson, H. F. (1952). Estimation of average dominance of genes. Heterosis, 2, 494-516.
- Dede, Ö. (2001). Bir Diallel Melez Mısır Populasyonunda Verim ve Verim Unsurlarına ilişkin Heterosis ve Uyum Yetenekleri Analizi. Journal of Agricultural Sciences, 7(01), 41-46.
- Dilfiruz, T., & Pinar, H. (2019). Biberde Türler Arası Melez Populasyonunun (*Capsicum annuum* L. X *Capsicum frutescens*) Morfolojik Karakterizasyonu. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 9(4), 839-849.
- Dursun, A., & Aslantaş, R. (2007). Bitki ıslahında yapay melezlemenin teknik esasları. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü.
- Duymaz, Ö. (2007). Pamukta (*Gossypium* spp.) F1 Döl Kuşağında Tarımsal ve Teknolojik Özelliklerin Genetik Yapısı Üzerinde Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Adana.
- Falconer, D. S. (1996). Introduction to quantitative genetics. Pearson Education India.
- Fehr, W. R. (1991). Principles of cultivar development: Theory and technique. Macmillan Publishing Company.
- Gençer, O., Güvercin, R. Ş. (2003). Heritability of Earliness Criteria in Relation to Yield in Cotton (*Gossypium hirsutum* L.) in the Harran Plain of Southeastern Anatolia Project (GAP) Area. Word Cotton Research Conference 3. Cape Town, South Africa. s. 49-56.
- Griffing, B. (1956). A generalised treatment of the use of diallel crosses in quantitative inheritance. Heredity, 10(1), 31-50.

- Griffing, B. (1956). Concept of general and specific combining ability in relation to diallel crossing systems. *Australian Journal of Biological Sciences*, 9(4), 463-493.
- Hallauer, A. R., Carena, M. J., & Miranda Filho, J. D. (2010). *Quantitative genetics in maize breeding* (Vol. 6). Springer Science & Business Media.
- Hayman, B. I. (1954). The analysis of variance of diallel tables. *Biometrics*, 10(2), 235-244.
- İlbağı, H., & Çıtır, A. (2006). Bitkilerde Virüs Hastalıklarına Karşı Dayanıklılık Mekanizmaları. *Bahçe*, 35(1), 109-116.
- Janick, J. (Ed.). (2015). *Plant breeding reviews*. John Wiley & Sons.
- Karademir, E., Karademir, Ç. ve Ekinci, R., (2007). Pamukta Erkencilik, Verim ve Lif Teknolojik Özelliklerinin Kalıtımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 17 (2): 67-72.
- Kılıç, H., Hatipoğlu, A., & Şahin, M. (2021). İnsan sağlığı esaslı ekmeklik buğday kalite yaklaşımları. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(1), 857-870.
- Köse, A., & Turgut, İ. L. H. A. N. (2011). Kendilenmiş mısır hatlarının diallel melez döllerinde genel ve özel uyum yetenekleri ile heterosisin belirlenmesi. *Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture*, 24(1), 39-46.
- Lamkey, K. (1997). Dedication: Arnel R. Hallauer, Scientist, Maize Breeder, Quantitative Geneticist.
- Mavi, K. Biberlerde Türler Arası Melezleme. *International Journal of Life Sciences and Biotechnology*, 2020. 3(3). p. 386-406. DOI: 10.38001/ijlsb.722036
- Mavi, K. Biberlerde Türler Arası Melezleme. *International Journal of Life Sciences and Biotechnology*, 2020. 3(3). p. 386-406. DOI: 10.38001/ijlsb.722036
- Olszewska, D., Tomaszewska-Sowa, M., Witkowska, E., & Litewka, J. (2021). Functional characteristics and molecular identification of interspecific hybrids from genus *Capsicum*. *Agriculture*, 11(12), 1198.
- Perkasa, A. Y., Bhatti, K. M. K., & Ulukan, H. (2019). Endonezya’da Melez Çeltik Yetiştiriciliği: Genel bir Değerlendirme. *International Journal of Eastern Mediterranean Agricultural Research*, 2(1), 91-112.
- Pollak, L., Scott, M. P., 2005. Breeding for grain quality traits. *Maydica*, 50:247-257.
- Sleper, D. A., & Poehlman, J. M. (2006). *Breeding Corn (Maize)*. Chapter 17. *Breeding field crops*, 277-296.
- Stoskopf, N. C., Tomes, D. T., Christie, B. R., & Christie, B. R. (2019). *Plant breeding: theory and practice*. CRC Press.

- Sürek, H., Ünán, R., Beşer, N., Kaya, R., & Kara, A. (2016). Yabancı ot ilaçlarına dayanıklı bazı çeltik (*Oryza sativa* L.) genotiplerinin geliştirilmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 25(ÖZEL SAYI-1), 94-99.
- Turgut, İ. (2003). Mısırdá (*Zea mays indentata* Sturt.) line x tester analiz yöntemiyle uyum yeteneği etkilerinin ve heterosisin belirlenmesi. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakóltesi Dergisi, 17(2), 33-46.
- Turgut, İ., Duman, A., & Balcı, A. (2003). Kendilenmiş mısır (*Zea mays indentata* Sturt.) hatlarının yoklama melezlerinde, verim ve verim öğeleri bakımından heterosis ve kombinasyon yeteneği değlerlerinin belirlenmesi. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakóltesi Dergisi, 17(2), 47-56.
- Unan, R., Yılmaz, S., & Enginsu, M. (2020). Karadeniz Bölgesi Çeltik (*Oryza sativa* L.) Islah Araştırmaları. Ziraat Fakóltesi Dergisi, 30-37.
- Uysal, H., & Kahrıman, F. (2021). Nitelikli mısır popölasyonlarında önemli tane kalite özellikleri için gen etkisi, heterosis ve korelasyon analizleri. ÇOMÜ Ziraat Fakóltesi Dergisi, 9(1), 119-129.
- Uysal, H., & Kahrıman, F. (2021). Nitelikli mısır popölasyonlarında önemli tane kalite özellikleri için gen etkisi, heterosis ve korelasyon analizleri. ÇOMÜ Ziraat Fakóltesi Dergisi, 9(1), 119-129.
- Ünán, R., Sürek, H., & Kaya, R. (2016). Ticari Hibrit Çeltik Islahında Erkek Kısırlık Araştırmaları. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 25(ÖZEL SAYI-1), 100-1004.
- Yalın, S. B. (2016). Antalya ilinde farklı lokasyonlarda yetiştirilen kışlık ekmeklik buğday bitkilerinin besin elementi konsantrasyonları ile bazı kalite unsurları arasındaki ilişkilerin araştırılması. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

KAYNAKLAR

- Altıntaş, D. (2020). Mutasyon ıslahı yoluyla pamukta (*Gossypium hirsutum* L.) herbisitlere toleranslı genotip geliştirebilme olanaklarının değlendirilmesi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Bağcı, M., & Mutlu, H. (2011). Macar fiği (*Vicia pannonica* Crantz cv.)'nde Mutasyon Islahında Kullanılabilecek Gama (60Co) Dozunun Belirlenmesi. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 4(2), 145-149.
- Balcı, H. (2017). Fasulye mutasyon ıslahında bazı mutajenlerin ve priming uygulamalarının etkileri (Yayımlanmamış doktora tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalı.
- Beyatlı, A. (2023). Sodyum Azit ve Etil Metansülfonatin Asma Genotiplerinde Sitolojik Etkileri.

- Çoban, H. (2003). Vegetatif Olarak Üretilen Bitkilerde Mutasyon İslahı. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 17(31), 62-67.
- Doğan, N.M., Jabran, K., Ünay, A. 2014. Integrated weed managment in cotton. *Recent Advances in Weed Managment* pp. 197-222.
- Erboğa, M. (2021). Bazı Üzüm Çeşitlerinde Kotiledon Döneminde Azot Protoksit ve Orizalin Uygulamalarının Morfolojik ve Sitolojik Etkileri.
- Gobinath, P., Pavadai, P., 2015. Effect of gamma rays on morphology, growth, yield and biochemical analysis in soybean (*Glycine max* (L.) Merr.). *World Scientific News*, 23: 1-12.
- Haspolat, G., Kunter, B., Kantoğlu, Y., Şenel, Ü., & Özzambak, E. (2024). Mutasyon ıslahı yöntemiyle ülkemize ait ilk yerli kasımpatı çeşitlerinin geliştirilmesi. *Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi Dergisi*, 3(1), 30-36.
- Lai, Y.P., Huang, J., Li, J., Wu, Z.R., 2004. A new approach to random mutagenesis in vitro. *Biotechnological and Bioengineering*, 86(6): 622-627.
- Macintosh, D. L. ve Lapins, K., 1966. Differences in susceptibility to apple powdery mildew observed in Macintosh clones after exposure to ionizing radiation. *Can. J. Plant Sci.* 46, 619-623.
- Özaslan, C., Akın, S., Gürsoy, S. 2015. Diyarbakır ili (Türkiye) pamuk üretim uygulamaları ve yabancı ot kontrolü. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yıl: 2015 Cilt: 25 Sayı: 1*. Brown, N., C. Smith, W., Auld, D., Hequet, E.F. 2013. Improvement of upland cotton fiber quality through mutation of TAM 94L-25. *Crop Sci.* 53:452-459.
- Patel, M.M., Jhajharia A.K., Khadda, B.S., Patil, L.M. 2013. Frontline demonstration: An effective communication approach for dissemination of sustainable cotton production technology. *Ind. J. Extn. Educ. & R.D.* 21: 60-62.
- Rathjen, H. ve Robinson, P. S., 1992. Characterisation of a variegated grapevine mutant showing reduced polyphenol oxidase activity. *Aust. J. Plant Physiol*, 19 (1) : 43-54.
- Sarıçam Kökpınar, Ş. (2022). Marulda (*Lactuca sativa* var. *longifolia*) mutasyon ıslahı yöntemi kullanılarak besinsel değeri artırılmış hatların elde edilmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı.
- Şehirali, S., & Özgen, M. (1988). Bitki ıslahı. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi.
- Şenel, Ü. (2023). Kasımpatı mutasyon ıslahında in vitro çalışmalar (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı.

- Tepe, A., Kantoğlu, K. Y., Kunter, B., Peşkircioğlu, H., & Ekiz, H. (2003). Sera Demre 8 biber çeşidinde mutasyon ıslahına yönelik olarak etkili mutasyon dozunun belirlenmesi.
- Yarar, G. (2019). Mor havuçta mutasyon ıslahı için uygun ışın dozunun belirlenmesi ve oluşabilecek varyasyonların tespit edilmesi (Yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Biyoteknoloji Anabilim Dalı.
- Yazıcı, L., Çiçek, S., Küçükataban, F., Çoban, M., Tuncel, N. 2016. Nazilli 663 pamuk (*Gossypium hirsutum* L.) çeşidinde farklı gama ışını dozlarının M1 bitkilerinde fide gelişimi üzerine etkisi ve uygun gama dozunun belirlenmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 25: 88-93.

KAYNAKÇALAR

- Alagöz, S. (2009). Pazarlamada yükselen trend: moda. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9(18), 533-560.
- Ayaydin, A. (2020). Psikoloji ve sanat etkileşimi üzerine. Bilim eğitim sanat ve teknoloji dergisi, 4(1), 8-12.
- Bulut, S., & Subaşı, M. (2020). Pozitif psikolojiye giriş. Pozitif psikoloji içinde, 1-15.
- Çopuroğlu, F. (2022). Psikolojik ayrıcalığın tüketicilerin karar verme tarzlarına etkisi üzerine ampirik bir araştırma. Ekev akademi dergisi, (90), 187-204.
- Dereci, Ö. G. V. T. (2013). Tasarımcı bakışı ve tasarım nesnesi olarak “giysi”. Proceedings book, 51.
- Dikme, H., & Sucu, İ. (2020). Giyim modası olgusu ve moda programlarında yaşam tarzı sunumları. Balkan & near eastern journal of social sciences (bnejss), 6(3).
- Dündar, S., & Aktas, K. O. Renk kullanımının insan psikolojisine etkisi: başakşehir çam ve sakura şehir hastanesi örneği. Mehmet akif ersoy üniversitesi fen bilimleri enstitüsü dergisi, 14(2), 243-251.
- Dokumacı, M. (2020). Renklerin insan yaşamındaki etkileri ve renklerin tarih boyunca yolculuğu. Takvim-i vekayi, 8(2), 120-131.
- Ertürk, N., Varol, E., Şahin, Y., Dursun, Ö. G. D. Ö., Üreyen, M. E., & Arslan, C. (2013). Moda tasarımı. Açık öğretim fakültesi anadolu üniversitesi yayınları, eskişehir.
- Erden, F., Özus, E. E., & Tufan, M. (2016). Nazar temalı kadın giysi tasarımları. Uluslararası kültürel ve sosyal araştırmalar dergisi, 2(special issue 1), 176-188.
- Metlioğlu, H. H., & Yakın, V. (2021). Tekstilde sürdürülebilirlik: hızlı moda markalarının sürdürülebilirlik stratejileri. Opus international journal of society researches, 18(yönetim ve organizasyon özel sayısı), 1883-1908.
- Morgan, c. T. (2010). Psikolojiye giriş. Eğitim yayınevi.

- Ökmen, K., & Satıcı, B. (2021). Renk ve ışığın kullanıcı üzerindeki psikolojik etkileri üzerine örnek mekân incelemesi. *İstanbul ticaret üniversitesi teknoloji ve uygulamalı bilimler dergisi*, 4(1), 33-46.
- Parlak, s. D. (2022). Giyim modasıyla kimliğin temsili üzerine. *Turkish journal of fashion design and management*, 4(2), 103-120.
- Sakıcı, Ç., & Bal, A. N. (2022). Duyguların renklerle ifade edilebilirliğinin araştırılması. *Düzce üniversitesi orman fakültesi ormancılık dergisi*, 18(2), 191-211.
- Yeşil, H., Ordu, M., & Sofuoğlu, s. D. (2021). Mobilyada kullanılan tasarım öğelerinin psikolojik etkileri. *Konya sanat*, (4), 36-51.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Psikoloji_tarihi
- <https://www.tiffanytomato.com.tr/giyimde-renklerin-psikolojik-etkisi/>

REFERENCES

- Akpınarlı, F. ve Bulat, F. (2016). Tekstil yüzeylerinin manipülasyonu ve dijital transfer baskı denemeleri. *Motif Akademi Halk Bilim Dergisi*. Cilt:9 Sayı:17 S.167-186
- Ambrose, G., and Harris, P. (2012). *Görsel Moda Tasarımı Sözlüğü*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Engin, C. (2017). Postmodernizm ve Yeniden Sunum” *Kontrast Fotoğraf Dergisi*. Kış 2017-18. Afsad Yayıncılık. Ankara.
- Farthing, S. (Ed.). (2014). *Sanatın Tüm Öyküsü*. F. C. Çulcu ve G. Aldoğan (Çev.), İstanbul: Hayalperest Kitabevi.
- Fırıncı, M. (2006). Alman Ekspresyonizmi (Dışavurumculuk), DieBrücke (Köprü) ve Türk Baskı Resim Sanatına Etkileri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:19, İzmir,
- Kahraman, H.B. (2015). *Bakmak Görmek Bir De Bilmek (Çağdaş Sanat Dünyasında Hayatta Kalma Kılavuzu)*. 1.Baskı. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Krom, P. and Turan, G. (2016). Mücevher Tasarımcılarının Bakış Açısıyla Yaratıcı Unsur Olarak İlham: Fenomenografik bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 56, 16- 47.
- Miless, J. ve Beattie, V. (2011). *Surface Design of Textile*. Briggs-Goode, Amanda and Katherine Townsend (Ed.), *Textile Design: Principles, Advances and Applications* içinde (ss. 89-104). Oxford: Woodhead Publishing.
- Ovacık, M. and Gürkan, N. (2018). Üniversitede Hediye Verme Kültürü ve Kurumsal Değerlere Uygun Hediyelik Eşya Tasarımı. *Anadolu Üniversitesi. Sanat ve Tasarım Dergisi*. Sayı 1, Cilt:8 S:42-66.
- Özay S. (2001). *Dünden Bugüne Dokuma Resim Sanatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Tunalı, İ. (2004). *Tasarım Felsefesine Giriş*. Yapı Yayınları.

Türkyılmaz, A.T. ve Uzunöz, K. (2008). Tekstil Terimleri Sözlüğü. Bursa: Ezgi Kitapevi

Udale, J. (2014). (Ed..Güngör, H.). Moda Tasarımında Tekstil ve Moda. İstanbul: Literatür Yayınları

VISUAL RECOURCES

1-Marilyn Monroe (1967). Andy Warhol

<https://www.masterworksfineart.com/artists/andy-warhol/screen-print/marilyn-monroe-marilyn-1967-2/id/W-6192> Accessed on: 03.02.2024

2-Untitled (1977). Dan Flavin.

<https://www.diaart.org/collection/collection/flavin-dan-untitled-in-honor-of-harold-joachim-3-1977-1982-056> Accessed on: 03.02.2024

3- Lithograp (1970). Victor Vasarely

<https://artorigo.com/fine-art/1970s-original-gorgeous-victor-vasarely-op-art-limited-edition-lithograph/id-42354> Accessed on: 01.04.2024

4- *The Persistence of Memory (1931)*. Salvador Dali

<https://www.britannica.com/topic/The-Persistence-of-Memory> Accessed on: 01.04.2024

RESOURCES

Aksoy, E. İkonografik, Mitolojik ve Dekoratif Olarak Kozalak Motifi ve Tekstil Sanatında Kullanımı. ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi 15/30. (Aralık 2022): 1136-1154

Altay, F. Kaftanlar. İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat Hizmetleri, 1979

Akbil, P. F. Türk El Sanatlarından Örnekler. İstanbul: Akademi Yayınları, 1970

Alp, Ö. Orta Asya'dan Anadolu'ya Kültürel Sembollere Giriş. Ankara:Eflatun Yayınevi, 2009

Akın Güneş, Y, '16.- 17. Yüzyıl Osmanlı Kumaş, Halı ve Kilimlerinde Şemse Motifi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009

Akpınarlı, F.H. and Balkanal, Z. 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, (Ocak-Haziran 2012) (Balkan Özel Sayısı-I), s.179-209

Avşar, L. Dede Korkut Hikayelerinin Türk Plastik Sanatlara Yansıması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 17. 2007 :319- 340

Aksoy, M. Halı - Kilim Sanatı Bağlamında Kürtçülük ve Devlet Kurumları, Türk Damgaları. Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi (Ekim 2009):18-22

- Apak, S. M., Gündüz, O. F., Eray, Ö. F. Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997
- Ayşin (2018). Yerel Motif Yorumları, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Ankara.
- Bilgi, H. Osmanlı İpek Dokumaları, Çatma ve Kemha. İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi 2007
- Bulut, Ş. Çintemani Motifinin Geçmişi ve Bugünü. Journal of Social and Humanities Sciences Research.5 / 27. 2018: 2974-2987
- Bussaglı, M. Colors. The Encyclopedia of Religion, USA: Mcmillan Pub. Company, 1987
- Bilgin, B. R. Milli Saraylara Bağlı Son Dönem Osmanlı Saray, Kasır ve Köşklere kullanılan Kumaşların Üslup, Desen ve Motiflerinde Batılılaşma Etkileri. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Beksaç, Ş. Osmanlı Dokuma Sanatından Esintiler. Edirne: Ceren Yayınları, 2013
- Bedirhan, Y. İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2011.
- Çekinmez, S. Türk Çini ve Seramik Sanatında Lale. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2010
- Çoruhlu, Y. Türk Mitolojisinin Ana Hatları. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2009
- Çetin, A, El Dokumacılığı Temel Ders Kitabı, Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi, 1989
- Dalsar, F. Bursa'da İpekçilik. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1960
- Deniz, B. Anadolu -Türk Halı ve Düz Dokumalarında Lale Motifi. Belgü 4, 2019: 17-45
- Düzgün, D. Âşıklık Geleneğinin Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu. Millî Folklor 84 (Kış 2009): 42-51.
- Genç, R. Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999
- Gezer, Ü. 16.yy. Osmanlı Kumaşlarındaki Motiflerin Sembolik Yönden İncelenmesi ve Günümüze Yansımaları. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Enstitüsü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Geleneksel Türk Sanatları ASD, 2012
- Giddens, A. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990
- Gök, N, and Kutlu, M. Hilal ve Ay-yıldız Motifi Sembol ve İdeolojik Kullanım. Doğu Batı Düşünce Dergisi 31 (2005): 267 – 287

- Görünür, L, and Ögel, S. Osmanlı Kaftanları ile Entarilerinin Farkları ve Kullanılışları. İTÜ Dergisi, 1/ 3, 2006
- Gürsu, N. Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler. İstanbul: Redhouse Yayınevi, 1988
- Gümüşer, T. Motifs in Contemporary Turkish Textile Designs Influenced by Ottoman Court Fabrics in 16th Century. The Graduate School of Social Sciences of İzmir University of Economics. Unpublished Master Thesis, 2011
- Haklı, M. Eski Türk Sanatında Simgesel Motifler ve Günümüz Seramik Sanatındaki Yorumları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik ASD, Seramik Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Hobsbawm, Eric and Terence Ranger, Ed. Gelenegin İcadı. (Translated by Mehmet Murat Şahin) İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006
- Karadoğan, A . Türk Ad Biliminde Renk Kültürü. Milli Folklor 62/1 :2004
- Kafalı, M. Türk Kültüründe Renk: Nevruz ve Renkler. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1996
- Mülayim, S. Tanımsız Figürlerin İkonografisi Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı. Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri, Kayseri, (Mayıs 1998): 27-31
- Mülayim, S. Türk Sanatında İkonografik Dönüşümler Değişim Tanıkları. İstanbul: Kaknüs Yayınlar, 2000
- Nutku, Ö. İstanbul: Tarih ve Toplum 22 ,1989: 44-50
- Olguner, P. 18.YY ve 19.YY Türk İşleme Motiflerinde Sembol Dili ve Sembolizm İçerikli Yorumlar. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011
- Ögel, B. Türk Kültür Tarihine Giriş. C VI. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1984
- Petkoviç, J. Traditional Values and Modernization Challenges Informing Urban and Rural Culture. Philosophy, Sociology, and Philosophy. 1/6 2007: 23-39
- Rayman, H.. Nevruz ve Türk Kültüründe Renkler. Milli Folklor 53, 2003:10-15
- Sevim, K, and Canay, A. Anadolu’da Üretilen Kilim Motiflerinden Bukağı Motifi ve Bu Motiften Çıkan Seramik Çalışmaları. İdill Dergisi 6 2013: 60 – 70
- Sipahioğlu O. Osmanlı Saray Kumaşlarında Seraser’in Vesikalarla Tanıtımı. Ankara. 2000’li yıllarda Türkiye’de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tasarımsal ve Ekonomik Boyutu, Sempozyum Bildirileri, 2009
- Soysaldı, A. and Çatalkaya Gök, E. Türk Kumaşlarında Görülen Ay-Yıldız Motifi. Milli Folklor, 126 2020:136-152

- Tezcan, H. Atlaslar Atlası. İstanbul: Yapı Kredi Koleksiyonları-3. 1993
- Tezcan, H. Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yüzyılında Kadın Kıyafetlerinde Batılılaşma. Sanat Dünyamız 37 1988:44-52
- Tezcan, H. Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Kumaş ve Halı Koleksiyonu: Döşemelik, Seccade ve diğer Mefruşattan Seçme Örnekler. Topkapı Sarayı Müzesi Döşemelikler (Ed.A.Karamani Pekin) İstanbul: MAS Matbaacılık. 2007:23-31
- Tezcan, H. Atasoy, N., Denny, L. W. B and Mackie. W. İpek: Osmanlı Dokuma Sanatı. TEB İletişim ve Yayıncılık A.Ş., 2001
- Tez, Z. Tekstil ve Giyim Kumaşın Kültürel Tarihi. İstanbul: Doruk Yayınları, 2009
- Üçer, K. Kültürel Mirasımızda Geleneksel Türk Sanatları Bağlamında Motif Okumaları. ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi (Aralık 19/12), 2019: 76-85
- Yardımcı, K.G. Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerden Örnekler. International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS). 2016:219-241
- Yakut, İ. 16.YY Osmanlı Dönemini Konu Alan Dönem Filmleri Anlatısının Oluşturulması Sürecinde Görsel Kanıt Sağlayan Osmanlı Minyatür Sanatının Sembolik Anlatım Dilinin Özellikleri. İstanbul Üniversitesi. Art-Sanat Dergisi 3 2015:147-160

VISUAL RESOURCES

- 1-<https://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/tr/koleksiyon/tekstil> Accessed on. 05.12.2023
- 2- Bakırcı, N. 2011. Konya müzesi Kumaş Kataloğu. Saraydan Dergaha. Bahçıvanlar Basım Sanayi A.Ş. s.29
- 3-Tezcan, H. and Okumura, S. (Ed.) 2007. Textile Furnishings From The Topkapı Palace Musuem. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı- Vehbi Koç Vakfı S.2
- 4- Bilgi, H. 2007. Osmanlı İpek Dokumaları, Çatma ve Kemha. İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi. S.44
- 5- Çivicioğlu, E. 2009. Sadberk Hanım Müzesindeki Çatma ve Kemha Kumaşların Dönem, Desen ve Kompozisyon Özellikleri. Dokuz Eylül Üniversitesi. GSE. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- 6- Bilgi, H. 2007. Osmanlı İpek Dokumaları, Çatma ve Kemha. İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi. .57

- Bica BERG, de Souza AWS, Pereira IA. Unveiling the clinical spectrum of relapsing polychondritis: insights into its pathogenesis, novel monogenic causes, and therapeutic strategies. *Adv Rheumatol*. 2024 Apr 16;64(1):29. doi: 10.1186/s42358-024-00365-z. PMID: 38627861.
- Schumacher S, Pieringer H. Relapsing polychondritis: a chameleon among orphan diseases. *Wien Med Wochenschr*. 2017 Jun;167(9-10):227-233. English. doi: 10.1007/s10354-017-0559-1. Epub 2017 Mar 31. PMID: 28364136.
- Mathian A, Miyara M, Cohen-Aubart F, Haroche J, Hie M, Pha M, Grenier P, Amoura Z. Relapsing polychondritis: A 2016 update on clinical features, diagnostic tools, treatment and biological drug use. *Best Pract Res Clin Rheumatol*. 2016 Apr;30(2):316-333. doi: 10.1016/j.berh.2016.08.001. Epub 2016 Oct 1. PMID: 27886803.
- Borgia F, Giuffrida R, Guarneri F, Cannavò SP. Relapsing Polychondritis: An Updated Review. *Biomedicines*. 2018 Aug 2;6(3):84. doi: 10.3390/biomedicines6030084. PMID: 30072598; PMCID: PMC6164217.
- Longo L, Greco A, Rea A, Lo Vasco VR, De Virgilio A, De Vincentiis M. Relapsing polychondritis: A clinical update. *Autoimmun Rev*. 2016 Jun;15(6):539-43. doi: 10.1016/j.autrev.2016.02.013. Epub 2016 Feb 11. PMID: 26876384.
- Al-Hakim A, Savic S. An update on VEXAS syndrome. *Expert Rev Clin Immunol*. 2023 Feb;19(2):203-215. doi: 10.1080/1744666X.2023.2157262. Epub 2022 Dec 26. PMID: 36537591.
- Cardoneanu A, Rezus II, Burlui AM, Richter P, Bratoiu I, Mihai IR, Macovei LA, Rezus E. Autoimmunity and Autoinflammation: Relapsing Polychondritis and VEXAS Syndrome Challenge. *Int J Mol Sci*. 2024 Feb 13;25(4):2261. doi: 10.3390/ijms25042261. PMID: 38396936; PMCID: PMC10889424.
- Kingdon J, Roscamp J, Sangle S, D'Cruz D. Relapsing polychondritis: a clinical review for rheumatologists. *Rheumatology (Oxford)*. 2018 Sep 1;57(9):1525-1532. doi: 10.1093/rheumatology/kex406. PMID: 29126262.
- Liu Y, Li X, Cheng L, Zhan H, Huang Y, Li H, Li Y. Progress and challenges in the use of blood biomarkers in relapsing polychondritis. *Clin Exp Immunol*. 2023 Jun 5;212(3):199-211. doi: 10.1093/cei/uxad014. PMID: 36751132; PMCID: PMC10243844.
- Arnaud L, Costedoat-Chalumeau N, Mathian A, Sailer L, Belot A, Dion J, Morel N, Moulis G; Collaborators. French practical guidelines for the diagnosis and management of relapsing polychondritis. *Rev Med Interne*. 2023 Jun;44(6):282-294. doi: 10.1016/j.revmed.2023.05.005. Epub 2023 May 24. PMID: 37236870.
- Yamashita H, Takahashi H, Kubota K, Ueda Y, Ozaki T, Yorifuji H, Bannai E, Minamimoto R, Morooka M, Miyata Y, Okasaki M, Takahashi Y, Kaneko H, Kano T, Mimori A. Utility of fluorodeoxyglucose positron emission tomography/computed tomography for early diagnosis and evaluation of disease

activity of relapsing polychondritis: a case series and literature review. *Rheumatology (Oxford)*. 2014 Aug;53(8):1482-90. doi: 10.1093/rheumatology/keu147. Epub 2014 Mar 27. PMID: 24681839.

Petitdemange A, Szejkowski C, Damian L, Martin T, Mouthon L, Amoura Z, Cutolo M, Burmester GR, Fonseca JE, Rednic S, Arnaud L. Treatment of relapsing polychondritis: a systematic review. *Clin Exp Rheumatol*. 2022 May;40 Suppl 134(5):81-85. doi: 10.55563/clinexprheumatol/h9gq1o. Epub 2022 Jan 28. PMID: 35238756.

Arnaud L, Costedoat-Chalumeau N, Mathian A, Sailer L, Belot A, Dion J, Morel N, Moulis G; Collaborators. French practical guidelines for the diagnosis and management of relapsing polychondritis. *Rev Med Interne*. 2023 Jun;44(6):282-294. doi: 10.1016/j.revmed.2023.05.005. Epub 2023 May 24. PMID: 37236870.

Kaynakça

Giacomelli R, Ruscitti P, Shoenfeld Y. A comprehensive review on adult onset Still's disease. *J Autoimmun*. 2018 Sep;93:24-36. doi: 10.1016/j.jaut.2018.07.018. Epub 2018 Aug 1. PMID: 30077425.

Efthimiou P, Kontzias A, Hur P, Rodha K, Ramakrishna GS, Nakasato P. Adult-onset Still's disease in focus: Clinical manifestations, diagnosis, treatment, and unmet needs in the era of targeted therapies. *Semin Arthritis Rheum*. 2021 Aug;51(4):858-874.

Albrecht Betrains, Frederik Staels, Rik Schrijvers, Isabelle Meyts, Stephanie Humblet-Baron, Ellen De Langhe, Carine Wouters, Daniel Blockmans, Steven Vanderschueren, Systemic autoinflammatory disease in adults, *Autoimmunity Reviews*, Volume 20, Issue 4

Jamilloux Y, Gerfaud-Valentin M, Martinon F, Belot A, Henry T, Sève P. Pathogenesis of adult-onset Still's disease: new insights from the juvenile counterpart. *Immunol Res*. 2015 Feb;61(1-2):53-62. doi: 10.1007/s12026-014-8561-9. PMID: 25388963.

Chen PD, Yu SL, Chen S, Weng XH. Retrospective study of 61 patients with adult-onset Still's disease admitted with fever of unknown origin in China. *Clin Rheumatol*. 2012 Jan;31(1):175-81. doi: 10.1007/s10067-011-1798-y. Epub 2011 Jul 20. PMID: 21773715.

Nona T. Colburn. Adult Still's Disease. *Review of Rheumatology*. 2011

Gopalarathinam R, Orlowsky E, Kesavalu R, Yelaminchili S. Adult Onset Still's Disease: A Review on Diagnostic Workup and Treatment Options. *Case Rep Rheumatol*. 2016;2016:6502373.

Castañeda S, Blanco R, González-Gay MA. Adult-onset Still's disease: Advances in the treatment. *Best Pract Res Clin Rheumatol*. 2016 Apr;30(2):222-238.

<https://gutsandgrowth.files.wordpress.com/2020/09/screenshot-1681.png>

- Widjaja FF, Martina D, Lardo S, Wibowo SAK. Adult-onset Still's Disease as a Differential Diagnosis in Prolonged Fever: Diagnosis and Treatment Experience. *Acta Med Indones*. 2019 Apr;51(2):158-164.
- Feist E, Mitrovic S, Fautrel B. Mechanisms, biomarkers and targets for adult-onset Still's disease. *Nat Rev Rheumatol*. 2018 Oct;14(10):603-618.
- Maranini, B.; Ciancio, G.; Govoni, M. Adult-Onset Still's Disease: Novel Biomarkers of Specific Subsets, Disease Activity, and Relapsing Forms. *Int. J. Mol. Sci*. 2021, 22, 13320.
- Crayne C, Cron RQ. Pediatric macrophage activation syndrome, recognizing the tip of the Iceberg. *Eur J Rheumatol*. 2020 Feb;7(Suppl1):S13-S20.
- Macovei LA, Burlui A, Bratoiu I, Rezus C, Cardoneanu A, Richter P, Szalontay A, Rezus E. Adult-Onset Still's Disease-A Complex Disease, a Challenging Treatment. *Int J Mol Sci*. 2022 Oct 24;23(21):12810.
- Gallozzi P, Bindoli S, Doria A, Sfriso P. Progress in Biological Therapies for Adult-Onset Still's Disease. *Biologics*. 2022 Apr 21;16:21-34
- Lerkvaleekul B, Vilaiyuk S. Macrophage activation syndrome: early diagnosis is key. *Open Access Rheumatol*. 2018;10:117-128

Kaynaklar

1. Abdullah, A.H., Wang, F. (2012). Design and low energy ventilation solutions for atria in the tropics. *Sustainable Cities and Society*, 2(1): 8-28.
2. Aldawoud, A. (2013). The influence of the atrium geometry on the building energy performance. *Energy and Buildings*, 57: 1-5.
3. Aldawoud, A., Clark, R. (2008). Comparative analysis of energy performance between courtyard and atrium in buildings. *Energy and Buildings*, 40(3): 209-214.
4. Ayçam, İ., Arslantaş, A.Ş., (2021). Energy Efficient Atrium Design for Different Climate Zones. In Aksoy, Yıldız, Duyan, Efe (eds) *Contemporary issues in architecture and urban planning development, memory, environment*, Dakam Yayınları, İstanbul, 34-61.
5. Aydıntan, E. (2001). Yüzey Kaplama Malzemelerinin İç Mekân Algısına Anlamsal Boyutta Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, Türkiye.
6. Baran Ergül, D., Varol Malkoçoğlu, A.B., Acun Özgünler, S. (2022). Mimari Tasarım karar verme süreçlerinde yapay zekâ tabanlı bulanık mantık sistemlerinin değerlendirilmesi. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 7(2): 878-899.
7. Borglund, C. (2022). Artificial Intelligence in Architecture and its Impact on Design Creativity: A Study on how Artificial Intelligence Affect Creativity in the Design Process. Degree project in The Build Environment. KTH Royal

- Institute of Technology, June 28, 2020, Sweden. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1678575&dswid=8923> (Erişim Tarihi: 20.11.2023)
8. Boucher, P. (2020). Artificial intelligence: How Does It Work, Why Does It Matter, and What Can We Do About It?, Panel for the Future of Science and Technology. Brussels, European Union. PE 641.547. ISBN: 978-92-846-6770-3. <https://doi.org/10.2861/44572>. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641547/EPRS_STU\(2020\)641547_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641547/EPRS_STU(2020)641547_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 23.11.2023)
 9. Chen, Z., Wang, X. (2020). Application of AI technology in interior design. In E3S Web of Conferences, 179: 02105. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202017902105>
 10. Çayır, A. (2023). A literature review on the effect of artificial intelligence on education. *Journal of Human and Social Sciences*, 6(2): 276-288.
 11. Ger, . (2006). Atrium Tipi Binalarda Enerji Tktiminin Azaltılması ve Kullanıcı Konforunun Sağlanması için Uygun Camlama ve Denetim Sistemi Modeli, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
 12. Güler, S. (2009). Biçim, Renk, Malzeme, Doku ve Işığın Mekan Algısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
 13. Haenlein, M., Kaplan, A. (2019). A brief history of artificial intelligence: on the past, present, and future of artificial intelligence. *California Management Review*, 61(4): 5-14. <https://doi.org/10.1177/0008125619864925>
 14. Hasol, D. (1979). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları: A2. Harbiye, İstanbul.
 15. Hung, W.Y., Chow, W.K. (2001). A review on architectural aspects of atrium buildings. *Architectural Science Review*, 44(3): 285-295. <https://doi.org/10.1080/00038628.2001.9697484>
 16. Kahraman, M.U., şekerci, Y., Develier, M., Koyuncu, F. (2024). Integrating Artificial Intelligence in interior design education: Concept development. *JCoDe: Journal of Computational Design*, 5(1): 31-60. <https://doi.org/10.53710/jcode.1418783>
 17. Kent, C. (1989). Inside the livable city: the atrium. *Inland Architect*, 33(1): 36-43.
 18. King, M. (2022). Harmful biases in artificial intelligence. *The Lancet Psychiatry*, 9(11): e48. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(22\)00312-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(22)00312-1)
 19. Lefebvre, H. (1991). The Production of Space. (D. Nicholson-Smith, Trans.). Cambridge, Massachusetts: Basil Blackwell. p. 454.

20. Li, M., Xie, Y., Gao, Y., Zhao, Y. (2022). Organization virtualization driven by artificial intelligence. *Systems Research and Behavioral Science*, 39(3): 633-640.
21. Lu, H., Li, Y., Chen, M., Kim, H., Serikawa, S. (2018). Brain intelligence: go beyond artificial intelligence. *Mobile Networks and Applications*, 23: 368-375.
22. Macpherson, T., Churchland, A., Sejnowski, T., DiCarlo, J., Kamitani, Y., Takahashi, H., Hikida, T. (2021). Natural and Artificial Intelligence: A brief introduction to the interplay between AI and neuroscience research. *Neural Networks*, 144: 603-613.
23. Malaeb, J., Ma, W. (2019). AIA Artificial Intelligence in Architecture: General Understanding and Prospective Studies. Shanghai Jiao Tong University.
24. McCarthy, J. (2007). What is Artificial Intelligence? Basic Questions. Computer Science Department Stanford University, Stanford, CA. <https://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai.pdf> (Erişim Tarihi: 22.11.2023)
25. Moosavi, L., Mahyuddin, N., Ab Ghafar, N., Ismail, M.A. (2014). Thermal performance of atria: an overview of natural ventilation effective designs. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 34: 654-670.
26. Nawaila, M.B., Kanbul, S., Alhamroni, R. (2020). Technology and english language teaching and learning: a content analysis. *Journal of Learning and Teaching in Digital Age*. 5(1): 16-23.
27. Patel, K.N., Raina, S., Gupta, S. (2020). Artificial intelligence and its models. *Journal of Applied Science and Computations*, 7(2): 95-97.
28. Poola, I., (2017). How artificial intelligence in impacting real life every day. *International Journal of Advance Research and Development*. 2(10): 96-100.
29. Sharma, L., Garg, P.K. (2021). Artificial Intelligence: Technologies, Applications, and Challenges. CRC Press, Taylor & Francis Group. A Chapman & Hall Book. <https://doi.org/10.1201/9781003140351>
30. Sharples, S., Lash, D. (2007). Daylight in atrium buildings: a critical review. *Architectural Science Review*, 50(4): 301-312.
31. Sher, F., Kawai, A., Güleç, F., Sadiq, H. (2019). Sustainable energy saving alternatives in small buildings. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 32: 92-99.
32. Taleghani, M., Tenpierik, M., van den Dobbelsteen, A. (2014). Energy performance and thermal comfort of courtyard/atrium dwellings in the Netherlands in the light of climate change. *Renewable Energy*, 63: 486-497.
33. Tecuci, G. (2012). Artificial intelligence. *WIREs Computational Statistics*, 4(2): 168-180. <https://doi.org/10.1002/wics.200>

34. Wolfgang, E. (2017). Introduction to Artificial Intelligence (N. T. Black, Trans.). 2nd ed. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-58487-4>.

Kaynaklar

- Amorim, L., Loureiro, C., Nascimento, C. (2007, June). Preserving space: Towards a new architectural conservation agenda. In *Proceedings of the Space Syntax Symposium 2007* (pp. 1-13).
- Arfa, F., Kaboli, S., Yazdanfar, S. A., & Mohammadi, H. (2016). The Effective Factors on Increasing Visits of International Tourists to a Recognized Cultural or Natural Heritage in UNESCO World Heritage List. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, 2(4), 2799-2809.
- Asatekin, N. G. (2004). *Kültür ve doğa varlıklarımız: neyi, niçin, nasıl korumalıyız?*. TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Aslanoğlu, İ., (2010). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 14-145.
- Aygr, E., Tokay, K., Baykal Ş., Türkmen, A., Yörel, Y., İpek, R., Doğan, N., (2019). *Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri*, Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Ball, R. M. (2002). Re use potential and vacant industrial premises: Revisiting the regeneration issue in Stoke-on-Trent. *Journal of Property Research*, 19(2), 93-110.
- Bosone, M., De Toro, P., Fusco Girard, L., Gravagnuolo, A., Iodice, S. (2021). Indicators for ex-post evaluation of cultural heritage adaptive reuse impacts in the perspective of the circular economy. *Sustainability*, 13(9), 4759.
- Bozkurt, T., (2019). *Konya Ansiklopedisi*. Kültür yayınları, No:255, 185-187.
- Brooker, G., Stone, S. (2019). *Re-readings: 2: Interior architecture and the principles of remodelling existing buildings*. RIBA publishing.
- Bullen, P. A., Love, P. E. (2011). Adaptive reuse of heritage buildings. *Structural survey*, 29(5), 411-421.
- Bullen, P. A., Love, P. E. (2010). The rhetoric of adaptive reuse or reality of demolition: Views from the field. *Cities*, 27(4), 215-224.
- Clark, J., Wolkenberg, T. (2013). Adaptive reuse of industrial heritage: Opportunities & challenges. *Melbourne: Heritage Council Victoria*.
- Coates, M., Brooker, G., Stone, S., Şık, N. (2011). *Görsel iç mimarlık sözlüğü*. Literatür Yayınları.
- Conejos, S., Langston, C., Smith, J. (2015). Enhancing sustainability through designing for adaptive reuse from the outset: A comparison of adaptSTAR and Adaptive Reuse Potential (ARP) models. *Facilities*, 33(9/10), 531-552.

- Dela Cruz, D. R., Sevilla, J. S., San Gabriel, J. W. D., Cruz, A. J. P. D., Caselis, E. J. S. (2018, August). Design and development of augmented reality (AR) mobile application for Malolos' Kameztizuhan (Malolos Heritage Town, Philippines). In *2018 IEEE Games, Entertainment, Media Conference (GEM)* (pp. 1-9). IEEE.
- Rubio, I. D. S. M. (1996). From Contrast to Analogy. *Theorizing a New Agenda for Architecture*. Ed. por Kate Nesbitt. Princeton Architectural Press, Nova Iorque, 230-237.
- Djebbour, I., Biara, R. W. (2019). Sustainability comparative assessment of adaptive reuse of heritage buildings as museums: A case of tlemcen. *Environmental Research, Engineering and Management*, 75(3), 7-20.
- Douglas, J. (2006). *Building adaptation*. Routledge.
- Lo Faro, A., Miceli, A. (2019). Sustainable strategies for the adaptive reuse of religious heritage: A social opportunity. *Buildings*, 9(10), 211.
- Farrelly, L. (2008). *Basics architecture 02: Construction & materiality*. Bloomsbury Publishing.
- Hamer, D. (2000). Planning and heritage: towards integration. In *Urban planning in a changing world* (pp. 194-211). Routledge.
- Itard, L., Klunder, G. (2007). Comparing environmental impacts of renovated housing stock with new construction. *Building Research & Information*, 35(3), 252-267.
- İslamoğlu, Ö. (2018). Tarihi yapıların yeniden kullanılmasında yapı-işlev uyumu: Rize Müzesi örneği. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 510-523.
- Josefsson, T., Thuvander, L. (2019). Form Follows Availability: The Reuse Revolution.
- Kang, K. C., Kim, S., Lee, J., Kim, K., Shin, E., Huh, M. (1998). FORM: A feature-oriented reuse method with domain-specific reference architectures. *Annals of software engineering*, 5(1), 143-168.
- Kohler, N., Yang, W. (2007). Long-term management of building stocks. *Building Research & Information*, 35(4), 351-362.
- Latham, D. (2000). Creative Re-use of Buildings. Volume 1: Principles and Practice.
- Lewis, R. H. (2013). Re-Architecture: Adaptive Reuse of Buildings with focus on Interiors. *License Thesis. India: Manipal University Faculty of Architecture*.
- Li, Y., Zhao, L., Huang, J., Law, A. (2021). Research frameworks, methodologies, and assessment methods concerning the adaptive reuse of architectural heritage: A review. *Built Heritage*, 5, 1-19.

- Logan, W. S. (2016). Cultural diversity, heritage and human rights. In *The Routledge Research Companion to Heritage and Identity* (pp. 439-454). Routledge.
- Love, P., Arthur Bullen, P. (2009). Toward the sustainable adaptation of existing facilities. *Facilities*, 27(9/10), 357-367.
- Majchrzak, A., Neece, O. E., Cooper, L. P. (2001, August). Knowledge Reuse For Innovation, The Missing Focus in Knowledge Management: Results of a Case Analysis at the Jet Propulsion Laboratory. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2001, No. 1, pp. A1-A6). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.
- Meerwein, G., Rodeck, B., Mahnke, F. H. (2007). *Color-communication in architectural space*. De Gruyter.
- Norberg-Schulz, C. (1979). Genius loci: Towards a phenomenology of architecture.
- Plevoets, B., Van Cleempoel, K. (2012). Adaptive Reuse as a Strategy towards Conservation of Cultural Heritage: a Survey of 19th and 20th Century Theories.
- Rodríguez-Espinosa, T., Navarro-Pedreño, J., Gómez-Lucas, I., Jordán-Vidal, M. M., Bech-Borrás, J., & Zorpas, A. A. (2021). Urban areas, human health and technosols for the green deal. *Environmental Geochemistry and Health*, 43(12), 5065-5086.
- Rodwell, D. (2007). *Conservation and sustainability in historic cities*. Blackwell Publishing.
- Savvides, A. (2015). Regenerating public space: Urban adaptive reuse. *Archit. Res*, 5, 107-112.
- Snyder, G. H. (2005). *Sustainability through adaptive reuse: the conversion of industrial buildings* (Master's thesis, University of Cincinnati).
- Stanojevic, A. D., Milošević, M. R., Milošević, D. M., Turnšek, B. A., Jevremovic, L. L. (2021). Developing multi-criteria model for the protection of built heritage from the aspect of energy retrofitting. *Energy and Buildings*, 250, 111285.
- Taşcıoğlu, M. (2013). *Bir görsel iletişim platformu olarak mekan*. Yem Press.
- Uğursal, S. (2011). *Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Velthuis, K., Spennemann, D. H. (2007). The future of defunct religious buildings: Dutch approaches to their adaptive re-use. *Cultural Trends*, 16(1), 43-66.
- Wilkinson, S., Reed, R. Kimberley, J. (2009), Using Building Adaptive Reuse to Deliver Sustainability in Australia. *Structural Survey*, 27(1), 46-61.

KAYNAKÇA

- Akbaşı, E., & Gülhan, G. (2023). Yaya Yolu Ana Akslarının Belirlenmesinde Ulaşım Talebi Odaklı Çevresel Yaklaşım. *JENAS Journal of Environmental and Natural Studies*, 5(1), 49-67.
- Akka M. E., Belge Z.S. (2017), Daha Yaşanabilir Kentler İçin Mikro Ölçek Bir Yürünebilirlik Modeli, *Odtü Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2(11):1-35.
- Çıracı H., Kubat S., Aydın S. Tarihsel Çevrede Kamu Mekanları Tasarım Ölçütleri Beyazıt Meydanı Örneği: Kamu Mekanları Tasarımı Ve Kent Mobilyaları Sempozyumu. *Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, S.81-84, İstanbul, 1991.
- Çilek M. Ü. (2020), Kamusal Alanlara Erişimde Optimum Yaya Güzergahı Konforunu Belirlemeye Yönelik Kavramsal Bir Yaklaşım, *İstanbul Teknik Üniversitesi Megaron Dergisi*, 15(3):490-507.
- Eski Türkiye, 2024. Eski Kırklareli Fotoğrafları, Erişim Adresi: <http://www.eskiturkiye.net/> Erişim Tarihi: 14.02.2024.
- Gündoğdu M. H., Dincer E., (2020), Tekirdağ Kent Merkezinin “Yürünebilirlik” Açısından Değerlendirilmesinde Bir Yöntem Araştırması, *Planlama Dergisi*, 30(3):478-507.
- Göçer O., 1977. Şehrsel alanların performanslarının saptanmasında alanların yardımcı olabilecek standartlar. *İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları Sayı:2*, İstanbul.
- Gültekin B., 2007. Kent içi yolların, yaya kullanımına yönelik değerlendirilmesinde çözümlemeli bir yaklaşım: Adana Örneği *Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, Adana.
- Kuntay O., Yaya mekanı. *Ayıntap yayıncılık*, S.170, Ankara S.170, 1994.
- Köseoğlu E., Çelikkayalar E., (2016), Yapılı Çevrede Renk Tercihleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2):57-65.
- Özer Ö., (2006), Yaya Hareketleri ve Mekan İlişkisi İstanbul – Galata Örneği, *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Payaslı L. 1992. Kent içi yaya bölgeleri ve Adana kenti için yaya bölge önerileri, *Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, Adana.
- Sarantali, 2024. Karaumur Caddesi Ticari Hayatı, Erişim Adresi: <http://sarantalikoylum.com/kirklarel-ticaret-hayati-8/>Erişim Tarihi: 18.04.2024.
- Surat H., Yaman Y., (2015), Kent İçi Yolların Yaya Kullanımına Yönelik Değerlendirilmesinde Kamu Tercihi, *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 15(1):58-72.

Şişman E. E., Kırzioğlu I. 2002. Erzurum kent merkezinde yaya bölgesi olabilecek kent mekan birimlerinin saptanması ve projelendirilmesi üzerinde bir araştırma. Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi B Serisi, Cilt 3, No 2, 127-139, 2002 Issn 1302 647x.

Victoria Transport Institute. Pedestrian and Bicycle Planning Guide to Best Practices. 18 April 2009, Canada. Todd Litman, Robin Blair, Bill Demopoulos, Nils Eddy, Anne Fritz, Danelle Laidlaw, Heath Maddox, Katherine Forster.

KAYNAKLAR

Brown S.P., Yeager T.H., Black R.J., 2010. Espaliers. Department of Environmental Horticulture. Florida Cooperative Extension Service, İnstitute of Food and Agricultural Sciences, University of Florida. <http://edis.ifas.ufl.edu>.

Fletcher, P. (1993). Espalier trees. *Mother Earth News*, 140, 48. <https://research.ebsco.com/c/6ihkfc/viewer/html/l3rnd3rksb>

Höpfl, L., Sunguroğlu Hensel, D., Hensel, M., & Ludwig, F. (2021). Initiating research into adapting rural hedging techniques, hedge types, and hedgerow networks as novel urban green systems. *Land*, 10(5), 529.

Nemutlu, F.E., 2012. Bitkisel Tasarımda Espalier Kullanımı ve Çanakkale Örneğinde İrdelenmesi. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 43 (1) , 89-100, 2012 Journal of Agricultural Faculty of Atatürk University, 43 (1) , 89-100, 2012 ISSN : 1300-9036

Reich, L. (1996). The elegant espalier. *Horticulture*, 74(2), 38.

Reich, L., 1997. Fruiting espaliers: A Fusion of Art and Science. The Pruning Book. Newtown, CT : Taunton Press. Inc. Edit: Ruth Dobseage. United States of Amerika. <http://printtrfu.org/fruited-espaliers>. (Erişim Tarihi :02.10.2024).

Tischbein, H. (2002). The art of espaliering. *Countryside & Small Stock Journal*, 86(2), 63. <https://research.ebsco.com/c/6ihkfc/search/details/artuyufw34z?q=espalier>

4. Kaynaklar

Abed, J., Rayburg, S., Rodwell, J., Neave, M. (2022). A Review of the Performance and Benefits of Mass Timber as an Alternative to Concrete and Steel for Improving the Sustainability of Structures. *Sustainability*, 14(9), 5570.

Adema, A., Chacón, M. F., Santa María, H., Opazo-Vega, A., Casanova, E., Guindos, P. (2024). Flexural performance of full-scale two-span Nail-Laminated Timber Concrete composite slabs. *Construction and Building Materials*, 432, 136528.

Aguiar, D.L., Júnior, G.B., Jankowsky, I.P., Candaten, L., Cavalcante, A.K.d.L., Klingenberg, D., de Souza, E.C., Surdi, P., Moutinho, V.H.P. (2023). Evaluation of the oriented strand board properties produced using tropical wood mixtures. *Forests*, 14, 2143.

- Ahmad, M., Kamke, F. A. (2011). Properties of parallel strand lumber from Calcutta bamboo (*Dendrocalamus strictus*). *Wood Science and Technology*, 45, 63-72.
- Akyildiz, M. H., Dogan, K., Kaymakci, A. (2018). The impact of density and mixture ratio of melamine on some properties of oriented strand board. *Maderas. Ciencia y tecnología*, 20(3), 417-430.
- Alam, P., Ansell, M. (2012). The effects of varying nailing density upon the flexural properties of flitch beams. *Journal of Civil Engineering Research*, 2(1), 7-13.
- Alsheghri, A., Akgül, T. (2019). Investigation of used of carbon fiber reinforced polymer sheets in joints of wooden structures. *Academic Platform Journal of Engineering and Science* 7(3), 406-413.
- Arriaga, F., Wang, X., Íñiguez-González, G., Llana, D. F., Esteban, M., Niemz, P. (2023). Mechanical properties of wood: A review. *Forests*, 14(6), 1202.
- Avlar, E. (2022). Çağdaş yapı üretiminde kullanılan yapısal ahşap ürünler. (Editör Doç. Dr. Murat Dal) Mimarlıkta Malzeme, 291-321, ISBN: 978-2-38236-258-7, Livre de Lyon. Lyon, France.
- Bakalarz, M., and Kossakowski, P. G. (2019). Mechanical properties of laminated veneer lumber beams strengthened with CFRP sheets. *Archives of Civil Engineering*, 65, 57-66.
- Bal, B.C. (2014). Some physical and mechanical properties of reinforced laminated veneer lumber. *Construction and Building Materials*, 68, 120-126.
- Barreto, M. I. M., De Araujo, V., Cortez-Barbosa, J., Christoforo, A. L., Moura, J. D. M. (2019). Structural performance analysis of cross-laminated timber-bamboo (CLTB). *BioResources*, 14(3), 5045-5058.
- Beylergil, B., Aktas, A., Pekbey, Y. (2013). Enhancement of flexural performance of wood beams using textile fabrics. *Science and Engineering of Composite Materials*, 20(2), 195-202.
- Biblis, E. J. (1965). Analysis of wood-fiberglass composite beams within and beyond the elastic region.. *Forest Products Journal*, 15(2), 81-88.
- Borri, A., Corradi, M. (2011). Strengthening of timber beams with high strength steel cords. *Composites Part B: Engineering*, 42(2011), 1480-1491.
- Brandner, R., Flatscher, G., Ringhofer, A., Schickhofer, G., Thiel, A. (2016). Cross laminated timber (CLT): Overview and development. *European journal of wood and wood products*, 74, 331-351.
- Budakçı, M., Pelit, H., Sönmez, A., Korkmaz, M. (2016). The effects of densification and heat post-treatment on hardness and morphological properties of wood materials. *BioResources*, 11(3), 7822-7838.

- Bülbül, R. (2024). *Çapraz lamine ahşap levhaların teknolojik özellikleri ve sonlu elemanlar yöntemi ile analizi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, ss.131. Ankara.
- Canadian Wood Council (2024a). <https://cwc.ca/en/how-to-build-with-wood/wood-products/structural-composite/parallel-strand-lumber/> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Canadian Wood Council (2024b). Laminated Strand Lumber, <https://cwc.ca/en/how-to-build-with-wood/wood-products/structural-composite/laminated-strand-lumber/#> (Erişim Tarihi: 01.05.2024).
- Castro, G., Paganini, F., (2003). Mixed glued laminated timber of poplar and Eucalyptus grandis clones. *Holz Als Roh-Und Werkstoff*. 61(4), 291-298.
- Chaboki, H., Zhang, L., Tannert, T., Zhou, J. (2023). Nail-laminated timber-concrete composite beams with notched connections and steel fibre reinforcement. *Proceedings of the 13th World Conference on Timber Engineering*, (2023) Oslo, Norway.
- Conway, M., Mehra, S., Harte, A. M., O’Ceallaigh, C. (2021). Densified wood dowel reinforcement of timber perpendicular to the grain: a pilot study. *Journal of Structural Integrity and Maintenance*, 6(3), 177-186.
- Corradi, M., Mouli, V. C., Edmondson, V., Poologanathan, K., Nagaratnam, B. (2021). Local FRP reinforcement of existing timber beams. *Composite Structures*, 258, 113363.
- Cui, H. X., Guan, M. J., Zhu, Y. X., Zhang, Z. Z. (2012). The flexural characteristics of prestressed bamboo slivers reinforced parallel strand lumber (PSL). *Key Engineering Materials*, 517, 96-100.
- Çalışkan, Ö., Meriç E., Yüncüler M. (2019). Ahşap ve ahşap yapıların dünü, bugünü ve yarını. *BŞEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 6(1), 109-118.
- Çavuş, V. (2019). Lifle takviye edilmiş plastiklerin ağaç malzemede kullanılması. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7, 1110-1121.
- Çavuş, V., Ersin, I. (2023). Determination of some physical and mechanical properties of parallel-strand lumber manufactured with bamboo (*Phyllostachys bambusoides*). *BioResources*, 18(4), 6802-6814.
- Çavuş, V., Kurt, R., Çil, M., Aslan, K., (2013). Mobilya ve içmekan tasarımında ağaç esaslı malzemelere yeni bir yaklaşım: Mühendislik ürünü ağaç malzemeler. III. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu, İstanbul, 2013.https://www.researchgate.net/publication/309211883_Mobilya_ve_Icmekan_Tasariminda_Agac_Esasli_Malzemelere_Yeni_Bir_Yaklasim_Muhendislik_Urunu_Agac_Malzemeler (Erişim Tarihi: 15.06.2024).

- Çiğdem, E., Perçin, O. (2023). Isıl işlem uygulanmış, karbon fiber ve cam fiber ile güçlendirilmiş lamine kaplama kerestelerin (LVL) bazı fiziksel ve mekaniksel özellikleri. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 38(2), 653-664.
- Dauids W. G., Dagher, H. J., Cassidy, E. D., Gardner, D., (2003). FRP-reinforced oriented strand board panels for disaster-resistant construction, (https://www.researchgate.net/publication/251320238_FRP-reinforced_Oriented_Strand_Board_Panels_for_Disaster-Resistant_Construction) (Erişim Tarihi: 10.08.2024)
- De Luca, V., Marano, C. (2012). Prestressed glulam timbers reinforced with steel bars. *Construction and Building Materials*, 30, 206-217.
- Derikvand, M., Hosseinzadeh, S., Fink, G. (2021). Mechanical properties of dowel laminated timber beams with connectors made of salvaged wooden materials. *J. Archit. Eng.* 2021, 27(4), 04021035.
- Derikvand, M., Jiao, H., Kotlarewski, N., Lee, M., Chan, A., Nolan, G. (2019). Bending performance of nail-laminated timber constructed of fast-grown plantation eucalypt. *European Journal of Wood and Wood Products*, 77, 421-437.
- Derlatka, A., Lacki, P., Wiğckowski, W., Kasza, P., Pomada, M. (2022). Experimental tests of bonded steel-OSB composite beam. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej nr 28* (2022), 7-12.
- Dukarska, D., Mirski, R., (2023). Wood-based materials in building. *Materials* 2023, 16, 2987.
- Echavarría, C., Jiménez, L., Ochoa, J.C., (2012). Bamboo-reinforced glulam beams: An alternative to fiberglass-reinforced glulam beams. *Dyna* 174, 24–30.
- Epp, L. (2024). Dowel Laminated Timber, A new mass timber product in North America. <http://www.wooddesignandbuilding.com/dowel-laminated-timber/> (Erişim Tarihi: 18.08.2024).
- Fridiyanti, I., Massijaya, M.Y. (2018). Physical and mechanical properties of parallel strand lumber made from hot pre-pressed long strand oil palm trunk waste. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 141, 012007.
- Ghanbari-Ghazijahani, T., Russo, T., Valipour, H. R. (2020). Lightweight timber I-beams reinforced by composite materials. *Composite Structures*, 233, 111579.
- Gu, H., Wang, S., Neimsuwan, T., Wang, S.. (2005). Comparison study of thickness swell performance of commercial oriented strandboard flooring products. *Forest Product Journal*. 55(12), 239-245.
- Guan, Z. W., Rodd, P. D., Pope, D. J., (2005). Study of glulam beams pre-stressed with pultruded GRP. *Computer & Structures*, 83(28), 2476–2487.

- Guller, B. (2001). Wood composites. *Turkish Journal of Forestry* A(2), 135-160.
- Haller, P., (2000). Experimental and numerical study of nailed laminated timber elements for in plane and transverse loading, in: Proceedings of World Conference on Timber Engineering, Whistler BC, 2000.
- Hasan, K. M. F., Bak, M., Ahmed, A. A. O., Garab, J., Horváth, P. G., Bejó, L., Alpár, T. (2024). Laminated strand lumber (LSL) potential of Hungarian and Central European hardwoods: A review. *European Journal of Wood and Wood Products*, (2024) 82, 245–264.
- Henderson, J., Foster, S., Bridgestock, M. (2012) Brettstapel - What are the benefits? <http://www.brettstapel.org/Brettstapel/Home.html> (Erişim Tarihi: 20.08.2024)
- Hiziroglu, S. (2016). Laminated veneer lumber (LVL) as a construction material. In *Food Technology Fact Sheet*; FAPC-163; Oklahoma State University: Stillwater, OK, USA.
- Hiziroglu, S., (2006). Oriented strand board as a building material. Oklahoma State University Extension Fact Sheet, FAPC-146, Food and Agricultural Products Research Center.
- Hoyle, R. J. (1975). Steel reinforced wood beam design. *Forest Product Journal*, 25(4), 17-23
- Hwang, S., Chung, H., Lee, T., Ahn, K., Pang, S., Kim, J., Bang, J., Jung, M., Oh, J., Kwak, H., Yeo, H. (2023). Dimensional behavior of nail-laminated timber-concrete composite caused by changes in ambient air, and correlation among temperature, relative humidity, and strain. *BioResources* 18(1), 1637-1652.
- İstek, A., Tunç, H., Özlüsoylu, İ. (2016). Silan ilavesinin yönlendirilmiş yonga levhaların (OSB) bazı fiziksel ve mekanik özelliklerine etkisi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi* 18(2), 1-8.
- Jasieńko, J., Nowak, T. P. (2014). Solid timber beams strengthened with steel plates—Experimental studies. *Construction and Building Materials*, 63, 81-88.
- Jian, B., Cheng, K., Li, H., Ashraf, M., Zheng, X., Dauletbek, A., Hosseini, M., Lorenzo, R., Corbi, I., Corbi, O., Zhou, K. (2022). A review on strengthening of timber beams using fiber reinforced polymers. *Journal of Renewable Materials*, 10(8), 2073-2098.
- Jurkiewicz, B., Durif, S., Bouchair, A., Grazide, C. (2022). Experimental and analytical study of hybrid steel-timber beams in bending. *Structures*, 39, 1231-1248.
- Kara, M. E., Ayırmis, N. (2022). Effect of using rock wool on mechanical and physical properties of oriented strandboard (OSB). *International Scientific Journal "Industry 4.0"*, 7(3), 102-104.

- Kılınçarslan, Ş., Türker, Y. Ş. (2020). Ahşap malzemelerin FRP ile güçlendirilmesinin sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi. *Teknik Bilimler Dergisi*, 10(1), 23-30.
- Kim, G.-C. (2005). Study on the improvement of strength capacity for glulam-to-bolt connection. *Journal of the Korean Wood Science and Technology*, 33(6), 31-37.
- Kitek Kuzman, M., Oblak, L., Vratuša, S. (2010). Glued laminated timber in architecture. *Drvna Industrija*, 61(3), 197-204.
- Kliger, I. R., Haghani, R., Brunner, M., Harte, A. M., Schober, K. U. (2016). Wood-based beams strengthened with FRP laminates: Improved performance with pre-stressed systems. *European Journal of Wood and Wood Products*, 74, 319-330.
- Kurt, R., Çavuş, V., Meriç, H. (2010). Keresteye alternatif bazı mühendislik ürünü ağaç malzemeler; paralel şerit kereste, tabakalanmış şerit kereste ve ahşap i-kiriş. III. *Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi* 20-22 Mayıs 2010 Cilt: V, Sayfa: 1772-1781.
- Kurt, R., Cavus, V. (2011). Manufacturing of parallel strand lumber (PSL) from rotary peeled hybrid poplar I-214 veneers with phenol formaldehyde and urea formaldehyde adhesives. *Wood research*, 56(1), 137-144.
- Lantos, G. (1970). The flexural behavior of steel reinforced laminated timber beams. *Wood Science*, 2(3), 136-143.
- Leichti, R. J., Falk, R. H., Laufenberg, T. L. (1990). Prefabricated wood composite I-beams: A literature review. *Wood and fiber science*, 22(1); 62-79.
- Li, H., Wei, Y., Yan, L., Semple, K. E., Dai, C. (2023). Structural behavior of steel dowel-reinforced cross-laminated bamboo and timber beams. *Composite Structures*, 318, 117111.
- Lokaj, A., Klajmonová, K. (2017). Problems of wood-based I-beams carrying capacity. *Procedia engineering*, 190, 271-274.
- Lunguleasa, A., Dumitrascu, A. E., Ciobanu, V. D. (2020). Comparative studies on two types of osb boards obtained from mixed resinous and fast-growing hard wood. *Applied Sciences*, 10(19), 6634.
- Mengeloğlu, F. Kurt, R. (2004). Mühendislik ürünü ağaç malzemeler tabakalanmış kaplama kereste (TAK) ve tabakalanmış ağaç malzeme (TAM). *KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi*, 7(1), 39-44.
- Micelli, F., Scialpi, V., La Tegola, A., (2005). Flexural reinforcement of glulam timber beams and joints with carbon fiber-reinforced polymer rods. *Journal of Composites for Construction*. 9(4), 337-347.

- Milner, H. R., Woodard, A. C. (2016). 8-Sustainability of Engineered Wood Products. In J. M. Khatib (Ed.), *Sustainability of Construction Materials*, (Second Edition), 159–180. Woodhead Publishing, Sawston.
- Mirski, R., Kuliński, M., Dziurka, D., Thomas, M., Antonowicz, R. (2021). Strength properties of structural glulam elements from pine (*Pinus sylvestris* L.) timber reinforced in the Tensile Zone with steel and basalt rods. *Materials*, 14(10), 2574. 1-14.
- Moradpour, P., Pirayesh, H., Gerami, M., Jouybari, I. R. (2018). Laminated strand lumber (LSL) reinforced by GFRP; mechanical and physical properties. *Construction and Building Materials*, 158, 236-242.
- Moses, D. M., Prion, H. G. L., Li, H., Boehner, W. (2003). Composite behavior of laminated strand lumber. *Wood science and Technology*, 37, 59-77.
- Munis, R. A., Camargo, D. A., De Almeida, A. C., De Araujo, V. A., Lima Junior, M. P., Morales, E. A. M., Simões, D., Biazzon, J. C., De Matos, C. A. O., Cortez-Barbosa, J. C. (2018). Parallel compression to grain and stiffness of cross laminated timber panels with bamboo reinforcement. *BioResources*, 13(2), 3809-3816.
- Nelson, S., (1997). Structural composite lumber. In: *Engineered wood products: A guide for specifiers, designers, and users* (Ed. S. Smulski). pp 152-174, PFS Research Foundation. Madison.
- Nhacila, F., Siteo, E., Uetimane, E., Manhica, A., Egas, A., and Möttönen, V. (2020). Effects of thermal modification on physical and mechanical properties of Mozambican *Brachystegia spiciformis* and *Julbernardia globiflora* wood. *European Journal of Wood and Wood Products*, 78(5), 871-878.
- O’Ceallaigh, C., Harte, A.M., Mcgetrick, P.J. (2022). Dowel Laminated Timber Elements Manufactured Using Compressed Wood Dowels. *CERI2022— Civil Engineering Research in Ireland*, 222–227.
- Ogawa, H., (2000). Architectural application of carbon fibers: Development of new carbon fiber reinforced glulam. *Carbon*, 38(2), 211-226.
- Ogunrinde, O., Gong, M., Chui, Y. H., Li, L. (2019). Flexural Properties of Downscaled Dowel-Type-Fastener Laminated Timber. *International Journal of Scientific Research in Multidisciplinary Studies*, 5(11), 98-104.
- Perçin, O., Uzun, O. (2022). Screw withdrawal strength of heat-treated and laminated veneer lumber reinforced with carbon and glass fibers. *BioResources*, 17(2), 2486-2500.
- Pirvu, A., Gardner, D. J. Lopez-Anido, R. (2004). Carbon fiber-vinyl ester composite reinforcement of wood using the VARTM/SCRIMP fabrication process. *Composites Part A: Applied Science and Manufacturing*, 35, 1257-1265.

- Plowas, B., Bell, T., Hairstans, R., Williamson J. B. (2015). Understanding the compatibility of UK resource for dowel laminated timber construction. Edinburgh Napier University, Scotland (2015). https://napier-repository.worktribe.com/preview/169678/hairstans_v2.pdf (Erişim Tarihi: 20.08.2024)
- Popovska, V. J., Iliev, B. (2020). Characteristics of commercial oriented strand boards (OSB) present on the market. *International Journal-Wood, Design & Technology*, 8(1), 8-15.
- Purba, C. Y. C., Pot, G., Viguier, J., Ruelle, J., Denaud, L. (2019). The influence of veneer thickness and knot proportion on the mechanical properties of laminated veneer lumber (LVL) made from secondary quality hardwood. *European Journal of Wood and Wood Products*, 77(3), 393-404.
- Raftery G. M. Harte, A. M., (2011). Low-grade glued laminated timber reinforced with FRP plate. *Composites Part B: Engineering*, 42(4), 724-735.
- Rajak, D. K., Wagh, P. H., Linul, E. (2021). Manufacturing technologies of carbon/glass fiber-reinforced polymer composites and their properties: A review. *Polymers*, 13(21), 3721.
- Rivera, C. S. (2012). *Expanding opportunities for mid-rise buildings in chile through the application of timber panel systems*, M.S. Thesis, University of British Columbia, Vancouver.
- Salari, A., Tabarsa, T., Khazaeian, A., Saraeian, A. (2012). Effect of nanoclay on some applied properties of oriented strand board (OSB) made from underutilized low quality paulownia (*Paulownia fortunei*) wood. *Journal of Wood Science*, 58, 513-524.
- Salari, A., Tabarsa, T., Khazaeian, A., Saraeian, A. (2013). Improving some of applied properties of oriented strand board (OSB) made from underutilized low quality paulownia (*Paulownia fortunei*) wood employing nano-SiO₂. *Industrial Crops and Products*, 42, 1-9.
- Sandhaas, C.; Schädle, P. (2017). Joint Properties and Earthquake Behaviour of Buildings Made from Dowel-Laminated Timber. In *Proceedings of the 16th World Conference on Earthquake Engineering, Santiago, Chile*, pp. 9–13, 16WCEE 2017.
- Šedivka, P., Bomba, J., Böhm, M., Zeidler, A. (2015). Determination of strength characteristics of construction timber strengthened with carbon and glass fibre composite using a destructive method. *BioResources*, 10(3), 4674-4685.
- Shahidul Islam, M., Shahria Alam, M., (2017). Retrofitting of flange notched wood I-joists with Glass Fiber Reinforced Polymer (GFRP) plates. In *Structures Congress 2017: Buildings and Special Structures - Selected Papers from the Structures Congress 2017*, pp. 375-385.

- Shahnewaz, M., Islam, M. S., Ahmadipour, M., Tannert, T., Alam, M. S. (2017). Reinforced wood I-joists with web openings. *Journal of Structural Engineering*, 143(6), 04017022.
- Shiba, G. K., Del Menezzi, C. H. S., De Melo, R. R., Souza, M. R. (2018). Bending properties of wood I-joist made with *Pinus (Pinus Sp.)* and *Curupixa (Microrhopholis Venulosa)* flanges. *Journal of Tropical Forest Science*, 30(3), 312-319.
- Siddika, A., Al Mamun, M. A., Aslani, F., Zhuge, Y., Alyousef, R., Hajimohammadi, A. (2021). Cross-laminated timber–concrete composite structural floor system: A state-of-the-art review. *Engineering Failure Analysis*, 130, 105766.
- Soriano, J., Pellis, B. P., Mascia, N. T. (2016). Mechanical performance of glued-laminated timber beams symmetrically reinforced with steel bars. *Composite Structures*, 150, 200-207.
- Sotayo, A., Bradley, D., Bather, M., Sareh, P., Oudjene, M., El-Houjeiri, I., Harte, A.M., Mehra, S., O’Ceallaigh, C., Haller, P., et al. (2020). Review of state of the art of dowel laminated timber members and densified wood materials as sustainable engineered wood products for construction and building applications. *Developments in the Built Environment*, 1, 100004.
- Theakston, F. H. (1965). A feasibility study for strengthening timber beams with fiberglass. *Can. Agric. Eng.*, 7(1), 17-19.
- Thorhallsson, E. R., Hinriksson, G. I., Snæbjörnsson, J. T. (2017). Strength and stiffness of glulam beams reinforced with glass and basalt fibres. *Composites Part B: Engineering*, 115, 300-307.
- Tjondro, J. A., Budianto, H. Aryakusuma, W., (2011). The flexural strength and rigidity of albasia nail-laminated beam. *Civil Engineering Forum*, XX(1), 1211-1218.
- Valdes, M., Giaccu, G. F., Meloni, D., Concu, G. (2020). Reinforcement of maritime pine cross-laminated timber panels by means of natural flax fibers. *Construction and Building Materials*, 233, 117741.
- Veigel, S., Rathke, J., Weigl, M., Gindl-Altmutter, W. (2012). Particle board and oriented strand board prepared with nanocellulose-reinforced adhesive. *Journal of Nanomaterials*, 2012, Article ID 158503, 1-8.
- Wang, J., Guo, X., Zhong, W., Wang, H., Cao, P. (2015a). Evaluation of mechanical properties of reinforced poplar laminated veneer lumber. *BioResources*. 10(4), 7455-7465.
- Wang, Z., Gong, M., Chui, Y. H. (2015b). Mechanical properties of laminated strand lumber and hybrid cross-laminated timber. *Construction and Building Materials*, 101, 622-627.

- Way, D., Sinha, A., Kamke, F.A., (2018). Laboratory and outdoor weathering of woodcomposite I-joists. *Journal of Materials in Civil Engineering*, 30(7), 2018, No. 04018148.
- Wei, P., Wang, B. J., Zhou, D., Dai, C., Wang, Q., Huang, S. (2013). Mechanical properties of poplar laminated veneer lumber modified by carbon fiber reinforced polymer. *BioResources*, 8(4), 4883-4898.
- Yadav, R., Kumar, J. (2021). Engineered wood products as a sustainable construction material: A review. In Meng Gong (Ed.) *Engineered Wood Products for Construction*, London, UK, IntechOpen.
- Yang, H., Liu, W., Lu, W., Zhu, S., Geng, Q. (2016). Flexural behavior of FRP and steel reinforced glulam beams: Experimental and theoretical evaluation. *Construction and Building Materials*, 106, 550-563.
- Yang, S., Lee, H., Choi, G., Kang, S. (2023). Mechanical properties of hybrid cross-laminated timber with wood-based materials. *Industrial Crops and Products*, 206, 117629.
- Yeboah, D., Taylor, S., McPolin, D., Gilfillan, R., (2013). Pull-out behaviour of axially loaded Basalt Fibre Reinforced Polymer (BFRP) rods bonded perpendicular to the grain of glulam elements. *Construction and Building Materials*, 38, 962–969.
- Yusof, A., Saleh A. L. (2010). Flexural strengthening of timber beams using glass fibre reinforced polymer. *Electronic Journal of Structural Engineering*, 10, 45–56.

Kaynaklar

- Abanda, F.H., & Byers, L. (2016). An investigation of the impact of building orientation on energy consumption in a domestic building using emerging BIM (Building Information Modelling). *Energy*, 97, 517–527. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2015.12.135>
- Adilkhanova, I., Memon, S.A., Kim, J., Sheriyev, A. (2021). A novel approach to investigate the thermal comfort of the lightweight relocatable building integrated with PCM in different climates of Kazakhstan during summertime. *Energy*, 217, 119390. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.119390>
- Ahmad, M., Bontemps, A., Sallée, H., & Quenard, D. (2006). Thermal testing and numerical simulation of a prototype cell using light wallboards coupling vacuum isolation panels and phase change material. *Energy Building*, 38, 673–681. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2005.11.002>
- Al-Absi, Z.A., Mohd Isa, M.H., Ismail, M. (2020). Phase change materials (PCMs) and their optimum position in building walls. *Sustainability*, 12(4), 1294. <https://doi.org/10.3390/su12041294>

- Al-Homoud, M.S. (2005). Performance characteristics and practical applications of common building thermal insulation materials. *Building Environment*, 40, 353–366. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2004.05.013>
- Alizadeh, M., & Sadrameli, S.M. (2019). Indoor thermal comfort assessment using PCM based storage system integrated with ceiling fan ventilation: experimental design and response surface approach. *Energy Building*, 188–189, 297–313. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2019.02.020>
- Arıcı, M., Bilgin, F., Krajčák, M., Nižetić, S., & Karabay, H. (2022). Energy saving and CO₂ reduction potential of external building walls containing two layers of phase change material. *Energy*, 247, 124010. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2022.124010>
- Arumugam, P., & Ramalingam, V. (2024). Thermal comfort enhancement of office buildings located under warm and humid climate through phase change material and insulation coupled with natural ventilation. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 63. <https://doi.org/10.1016/j.seta.2024.103657>
- Arumugam, P., Ramalingam, V., & Vellaichamy, P. (2022). Optimal positioning of phase change material and insulation through numerical investigations to reduce cooling loads in office buildings. *Journal of Energy Storage*, 52(Part B), 104946. <https://doi.org/10.1016/j.est.2022.104946>
- Ascione, F., Bianco, N., Masi, R.F.D., de’Rossi, F., & Vanoli, G.P. (2014). Energy refurbishment of existing buildings through the use of phase change materials: Energy savings and indoor comfort in the cooling season. *Applied Energy*, 113, 990–1007. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2013.08.045>
- Asghari, M., Fereidoni, S., Fereidooni, L., Nabisi, M., & Kasaeian, A. (2024). Energy efficiency analysis of applying phase change materials and thermal insulation layers in a building. *Energy and Buildings*, 312, 114211. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2024.114211>
- Baetens, R., Jelle, B.P., Gustavsen, A. (2010). Phase change materials for building applications: A state-of-the-art review. *Energy and Buildings*, 42(9), 1361–1368. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2010.03.026>
- Beltran, R.D., & Martínez-Gomez, J. (2019). Analysis of phase change materials (PCM) for building wallboards based on the effect of environment. *Journal of Building Engineering*, 24, 100726. <https://doi.org/10.1016/j.job.2019.02.018>
- Chan, A. L. S. (2011). Energy and environmental performance of building façades integrated with phase change material in subtropical Hong Kong. *Energy and Buildings*, 43(10), 2947–2955. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2011.07.021>

- Chen, C., Guo, H., Liu, Y., Yue, H., Wang, C. (2008). A new kind of phase change material (PCM) for energy-storing wallboard. *Energy and Buildings*, 40, 882-890. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2007.07.002>
- Christopher, S., Vikram, M.P., Bakli, C., Thakur, A.K., Ma, Y., & Ma, Z. (2023). Renewable energy potential towards attainment of net-zero energy buildings status—a critical review. *Journal of Cleaner Production*, 136942. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136942>
- Coşkuner, A. (2018). Faz Değiştiren Malzemelerin Sıcak-Kuru ve Soğuk İklim Bölgelerindeki Yapı Kabuğu Enerji Performansının Karşılaştırılmalı Analizi. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. (Tez No: 521730).
- Dardouri, S., Tunçbilek, E., Khaldi, O., Arıcı, M., Sghaier, J. (2023). Optimizing PCM integrated wall and roof for energy saving in building under various climatic conditions of Mediterranean Region. *Buildings*, 13(3), 806. <https://doi.org/10.3390/buildings13030806>
- Dehkordi, B.S., Afrand, M. (2022). Energy-saving owing to using PCM into buildings: Considering of hot and cold climate region. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 52(Part B), 102112. <https://doi.org/10.1016/j.seta.2022.102112>
- Depe, D. (2017). Yenilikçi ısı depolama sistemi faz değiştiren malzemelerin bina enerji verimliliği üzerindeki etkisinin analizine yönelik yaklaşım: Diyarbakir ve Erzurum örnekleri, (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. (Tez No: 467221).
- Derradji, L., Errebai, F.B., Amara, M. (2017). Effect of PCM in improving the thermal comfort in buildings. *Energy Procedia*, 107, 157-161. <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2016.12.159>
- Fereidoni, S., Nabisi, M., Fereidooni, L., Javidmehr, M., Zirak, N., & Kasaeian, A. (2023). An assessment of the impact of building envelope design on the tradeoff between embodied and operating energy. *Energy Building*, 298. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2023.113542>
- Fiorito, F. (2014). Phase-change materials for indoor comfort improvement in lightweight buildings. A parametric analysis for Australian climates. *Energy Procedia*, 57, 2014-2022. <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2014.10.066>
- Garrido, P. L., Hurtado, P. I., & Nadrowski, B. (2001). Simple one-dimensional model of heat conduction which obeys Fourier's Law. *Physical Review Letters*, 86, 5486–5489. <https://doi.org/10.1103/PhysRevLett.86.5486>
- Guarino, F., Dermardiros, V., Chen, Y., Rao, J., Athienitis, A., Cellura, M., Mistretta, M. (2015). PCM thermal energy storage in buildings: Experimental study and applications. *Energy Procedia*, 70, 219-228. <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2015.02.118>

- Hamoooleh, M. B., Torabi, A., & Baghoolizadeh, M. (2024). Multi-objective optimization of energy and thermal comfort using insulation and phase change materials in residential buildings. *Building and Environment*, 262, 111774. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2024.111774>
- Holechek, J.L., Geli, H.M.E., Sawalhah, M.N., & Valdez, R. (2022). A global assessment: can renewable energy replace fossil fuels by 2050?. *Sustainability*, 14, 4792. <https://doi.org/10.3390/su14084792>
- Izquierdo-Barrientos, M.A., Belmonte, J.F., Rodríguez-Sánchez, D., Molina, A.E., Almendros-Ibáñez, J.A. (2012). A numerical study of external building walls containing phase change materials (PCM). *Applied Thermal Engineering*, 47, 73-85. <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2012.02.038>
- İlgar, G., Terhan, M. (2024). Dış duvara entegre edilen faz değiştiren malzemenin kalınlığı ve erime sıcaklığının bina enerji performansı ve CO2 emisyon azalmasına etkisi. *Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University* 39(2), 959-976. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.1218950>
- Jia, J., Li, D., Liu, B., Ma, L., Wang, H., & Wang, Y. (2021). Energy saving performance optimization and regional adaptability of prefabricated buildings with PCM in different climates. *Case Studies in Thermal Engineering*, 26. <https://doi.org/10.1016/j.csite.2021.101164>
- Kalbasi, R., & Afrand, M. (2022). Which one is more effective to add to building envelope: Phase change. *Journal of Cleaner Production*, 367. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.133032>
- Khdaier, A.I., Basha, M., & Rumman, G.A. (2022). Developing building enhanced with PCM to reduce energy consumption. *Journal of Building Engineering*, 48. <https://doi.org/10.1016/j.jobe.2021.103923>
- Köse, E. (2019). Binalarda Enerji Korunumu Açısından Yapı Bileşenlerinde Kullanılan Faz Değiştiren Malzemelerin Performansının Değerlendirilmesi. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. (Tez No: 553946).
- Kuznik, F., Virgone, J., Noel, J. (2008). Optimization of a phase change material wall-board for building use. *Applied Thermal Engineering*, 28(11–12), 1291-1298. <https://doi.org/10.1016/j.applthermaleng.2007.10.012>
- Lagou, A., Kylili, A., Sadauskiene, J., & Fokaides, P. (2019). Numerical investigation of phase change materials (PCM) optimal melting properties and position in building elements under diverse conditions. *Construction and Building Materials*, 225. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2019.07.199>
- Liu, Z.A., Hou, J., Liu, Z., Mo, W., & Wang, D. (2023). Parameters/configurations adaptability and economic evaluation of PCM for reducing energy demands with lightweight buildings under different climates/cities based on orthogonal experiment and EnergyPlus: China-Japan comparison. *Thermal Science*

- Mehling, H., & Cabeza, L.F. (2008). Heat and cold storage with PCM: An up to date introduction into basics and applications. Springer, London.
- Menyhart, K., & Krarti, M. (2017). Potential energy savings from deployment of dynamic insulation materials for US residential buildings, *Building and Environment*, 114, 203–218. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2016.12.009>
- Mi, X., Liu, R., Cui, H., Memon, S.A., Xing, F., Lo, Y. (2016). Energy and economic analysis of building integrated with PCM in different cities of China. *Applied Energy*, 175, 324-336. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2016.05.032>
- Mohseni, E., Tang, W., & Wang, S. (2019). Investigation of the role of nano-titanium on corrosion and thermal performance of structural concrete with macro-encapsulated PCM. *Molecules*, 24(7), 1360. <https://doi.org/10.3390/molecules24071360>
- Mohseni, E., Tang, W. (2021). Parametric analysis and optimisation of energy efficiency of a lightweight building integrated with different configurations and types of PCM. *Renewable Energy*, 168, 865-877. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2020.12.112>
- Oral, G.K., Yener, A.K., Bayazit, N.T. (2004). Building envelope design with the objective to ensure thermal, visual and acoustic comfort conditions. *Building and Environment*, 39(3), 281-287. [https://doi.org/10.1016/S0360-1323\(03\)00141-0](https://doi.org/10.1016/S0360-1323(03)00141-0)
- Özdemir, M. (2023). Yapı Bileşenlerinde Kullanılan Faz Değiştiren Malzemelerin Bina Isıtma ve Soğutma Yüğü Üzerindeki Etkisi. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. (Tez No: 835718).
- Park, J.H., Lee, J., Wi, S., Jeon, J., Chang, S.J., Chang, J.D., Kim, S. (2019). Optimization of phase change materials to improve energy performance within thermal comfort range in the South Korean climate. *Energy and Buildings*, 185, 12-25. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2018.12.013>
- Qu, Y., Zhou, D., Xue, F., Cui, L. (2021). Multi-factor analysis on thermal comfort and energy saving potential for PCM-integrated buildings in summer. *Energy and Buildings*, 241, 110966. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2021.110966>
- Rai, A. C. (2021). Energy performance of phase change materials integrated into brick. *Building and Environment*, 199. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2021.107930>
- Saffari, M., de Gracia, A., Fernández, C., Cabeza, L.F. (2017). Simulation-based optimization of PCM melting temperature to improve the energy performance in buildings. *Applied Energy*, 202, 420-434. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2017.05.107>

- Sharma, A., Tyagi, V.V., Chen, C.R., Buddhi, D. (2009). Review on thermal energy storage with phase change materials and applications. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 13(2), 318-345. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2007.10.005>
- Silva T, Vicente R, Soares N, Ferreira V. (2012). Experimental testing and numerical modelling of masonry wall solution with PCM incorporation: a passive construction solution. *Energy and Buildings*, 49, 235-245. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2012.02.010>
- Simona, P.L., Spiru, P., Ion, I.V. (2017). Increasing the energy efficiency of buildings by thermal insulation. *Energy Procedia*. 128, 393-399. <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2017.09.044>
- Solgi, E., Hamedani, Z., Fernando, R., & Kari, B. M. (2019). A parametric study of phase change material characteristics when coupled with thermal insulation for different Australian climatic zones. *Building and Environment*, 163. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2019.106317>
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü. İl ve İlçeler İstatistikleri, (2024). <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=parametrelerinTurkiyeAnalizi> (Erişim Tarihi: 01.05.2024)
- Terhan, M., İlgar, G. (2023). Investigation of used PCM-integrated into building exterior walls for energy savings and optimization of PCM melting temperatures. *Construction and Building Materials*, 369, 130601. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2023.130601>
- Toydemir, N., Gürdal, E., & Tanaçan, L. (2019). Yapı Elemanı Tasarımında Malzeme, Literatür Yayıncılık, Türkiye.
- TS 825, (2013). Binalar için Isı Yalıtım Kuralları, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Türkiye Güneşlenme Potansiyeli Atlası, Ankara, (2010). T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye.
- Tyagi, V.V., Buddhi, D. (2007). PCM thermal storage in buildings: A state of art. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 11(6), 1146-1166. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2005.10.002>
- U.S. Department of Energy. Input Output Reference, (2021). *EnergyPlus™ Version 9.0.1 Documentation*, pp. 139.
- Wang, H., Lu, W., Wu, Z., Zhang, G. (2020). Parametric analysis of applying PCM wallboards for energy saving in high-rise lightweight buildings in Shanghai. *Renewable Energy*, 145, 52-64. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2019.05.124>
- Zhang, L., Zhang, Q., Jin, L., Cui, X., & Yang, X. (2024). Energy, economic and environmental (3E) analysis of residential building walls enhanced with

phase change materials. *Journal of Building Engineering*, 84, 108503. <https://doi.org/10.1016/j.jobte.2024.108503>

Zhou, G., Zhang, Y., Wang, X., Lin, K., Xiao, W. (2007). An assessment of mixed type PCM-gypsum and shape-stabilized PCM plates in a building for passive solar heating. *Solar Energy*, 81(11), 1351-1360. <https://doi.org/10.1016/j.solener.2007.01.014>

Zhu, N., Liu, P., Hu, P., Liu, F., Jiang, Z. (2015). Modeling and simulation on the performance of a novel double shape-stabilized phase change materials wall-board. *Energy and Buildings*, 107, 181-190. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2015.07.051>

KAYNAKLAR

Abdulwahid, M., Dakhil, S.F., Kumar, I.N.N. Numerical analysis of fluid flow properties in a partially perforated horizontal wellbore. *American Journal of Energy Engineering*. 2014, 2(6), 133-140.

Angkasuwansiri, T., Sinha, S.K. Development of Wastewater Pipe Performance Index and Performance Prediction Model. *International Journal of Sustainable Materials and Structural Systems (IJSMS)*, 1(3), 2014.

Alfadhli, I., Yang, S., Sivakumar, M. Velocity distribution in non-uniform /unsteady flows and the validity of log law. 13th International Multidisciplinary Scientific Geoconference, 2013, 425-432.

Ariffin, J. Development of sediment transport models for rivers in Malaysia using regression analysis and artificial neural network. 2004, Universiti Sains Malaysia, Penang, (Doktora Tezi).

Aydın, M.C. Altan alışı dolusavak havalandırıcıların CFD analizi. Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Elazığ, 2005, 156 s. (Doktora tezi).

Aziz, A., Mohamed, H. A Study of the Factors Affecting Transporting Solid- Liquid Suspension through Pipelines. *Open Journal of Fluid Dynamics*. 2013, 03(03), 152-162.

Bakker, M.V. Stability analysis for two- phase pipe flow. Delft University of Technology, Departman of Aerospace Engineering, 2016, 69 s. (Yüksek lisans tezi).

Bardakçı, A.T. Dalgalı Kanatlı Isı Değiştiricilerinin Isıl ve Hidrolik Performansının Hesaplamalı Akışkanlar Dinamiği Yaklaşımı ile İncelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Mühendisliği Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2018, 86 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Beg, M.N.A., Carvalho, R.F., Leandro, J. Numerical Investigation of the Flow Field inside a Manhole-Pipe Drainage System. 6th International Symposium on Hydraulic Structures, 27-30 June 2016, Portland, Oregon, USA.

- Berlamont, J.E., Trouv, K., Luyckx, G. Shear Stress Distribution Of Partially Filled Pipes. *Journal of Hydraulic Engineering*. 2015, 29(9), 697-705.
- Bonakdari, H., Larrarte, F. Experimental and numerical investigation on self-cleaning and shear stress in sewers. *Sewer Operation and Maintenance conference*, October 2006, Wien, Austria. Jelodar, A.H.N., Navayineya, B. Effective Suspended Particles and Sediment on Water Flow Velocity. *World Applied Sciences Journal*. 2008, 4(2), 295-299.
- Doroudi, S., Sharafati, A., Mohajeri, S.H. Estimation of Daily Suspended Sediment Load Using a Novel Hybrid Support Vector Regression Model Incorporated with Observer-Teacher-Learner-Based Optimization Method, *Hindawi Complexity*, 2021, 13.s.
- Gümüş, V. , Şimşek, O. , Soydan, N. G., Kırkgöz, M. S. & Aköz, M. S. Akışkan Hacimleri Yöntemiyle Yapılan Sayısal Modellemelerde Yan Duvar Etkisinin İncelenmesi . *Harran Üniv. Mühendislik Dergisi*, 3 (3) , 15-21, 2018.
- Güven B., Akdoğan Z. (2016). Evaluation of Empirical Modelling Techniques for the Estimation of Sediment Amount in Rivers, *Uludağ University Journal of The Faculty of Engineering*, 21(2).
- Hassanlouei, R.N., Firouzfar, H., Kasiri N., Khano, M.H. A simple mathematical model for slug liquid holdup in horizontal pipes. *Scientia Iranica*. 2012, 19 (6), 1653-1660.
- Harun, M.A., Safari, M.J.S., Gul, E., Ghani, A.A. Regression models for sediment transport in tropical rivers, *Environmental Science and Pollution Research*, 2021.
- Hazari, S.A. Turbulence Modelling of Two Phase Stratified Channel and Pipe Flows. *Delft University of Technology, Mechanical Engineering*, 2016, 82 s. (Yüksek lisans tezi).
- Hirt, C.W., Nichols, B.D. Volume of fluid (VOF) method for the dynamics of free boundaries. *Journal of Computational Physics*, 39(1), 201-225, 1981. Zhang, W. Modeling Total Suspended Solids in Combined Sewer Systems. *Southern Illinois University Carbondale, Department of Civil and Environmental Engineering*, 2012, 57 s. (Yüksek lisans tezi).
- Hosseini, S.M. and Ghasemi, A. Hydraulic performance analysis of sewer systems with uncertain parameters, *Journal of Hydroinformatics* 14(3):682, 2012.
- Kim, C., Han, C. Numerical Simulation of Hydraulic Transport of Sand-Water Mixtures in Pipelines. *Open Journal of Fluid Dynamics*. 2013, 03(04), 266-270.
- Liu, H., Zong, Q., Lv, H., Jin, J. Analytical equation for outflow along the flow in a perforated fluid distribution pipe. *PLoS ONE*. 2017, 12(10), 1-18.
- Lohrasbi, A.R. and Attarnejad, R. Water Hammer Analysis by Characteristic Method, *American J. of Engineering and Applied Sciences* 1 (4): 287-294, 2008.

- Lukman, M., Tanan, B., Saing, Z. Transport Sediment Analysis Using Bed-load: Case Study Bilibili Reservoir. *Journal of Civil Engineering and Architecture*, David Publishing Company. 2020, 8(4), 456-465 s.
- Malekpour, A. Analysis of Rapid Pipeline Filling Including Column Separation&Entrapped Air Effects. University of Toronto, Department of Civil Engineering, 2014, 254 s. (Doktora tezi).
- Moukalled, F., Mangani, L., Darwish, M. The Finite Volume Method in Computational Fluid Dynamics, Springer, Volume 113, 2016.
- Murphy, P.M. The Hydraulic Performance Of Perforated Pipe Under-Drains Surrounded By Loose Aggregate. Clemson University, Department of Civil Engineering, 2013, 69 s. (Yüksek lisans tezi).
- Noori, R., Ghiasi, B., Salehi, S., Bidhendi, M.E., Raiesi, A., Partani, S., Meysami, R., Mahdian, M., Hosseinzadeh, M., Abolfathi, S. An Efficient Data Driven-Based Model for Prediction of the Total Sediment Load in Rivers. *Hydrology*, 9, 36, 2022.
- Okyay, G. Utilization of CFD tools in the design process of a Francis turbine. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Ankara, 2010, 124 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Patel, S., Hardaha, M.K. Seetpal, M.K., Madankar, K.K. Multiple Linear Regression Model for Stream Flow Estimation of Wainganga River. *American Journal of Water Science and Engineering*. 2006, 2(1), 1-5.
- Regueiro-Picallo, M., Naves, J., Anta, J., Puertas, J., Suárez, J. Experimental and Numerical Analysis of Egg-Shaped Sewer Pipes Flow Performance. *Water*. 2016, 8(12), 1-9.
- Regulwar, D.G., Patil, K.A., Sadgir, P.A., Sustainable Water Resources Development and Management, Proceedings of the 3rd National Conference SWARDAM, India Publisher, 2016.
- Roushangar, K., Shahnazi, S. Prediction of sediment transport rates in gravel-bed rivers using Gaussian process regression. *Journal of Hydroinformatics*. 2020, 22(2).
- Seitshiro, I.T. The Pipeline Design Of Settling Slurry With Analytical Model. Akita University, Geotechnology and Materials Engineering for Resources, 2013, 185 s. (Doktora tezi).
- Segura, D.F. Fluid-structure interaction during hydraulic transients in pressurized pipes: experimental and numerical analyses. Ed: Prof. Dr A. Schleiss, Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne, 2016, 66 s.
- Sinnakaudan, S.K., Ghani, A.A. Ahmad M.S.S., Zakaria N.A. (2006), Multiple Linear Regression Model for Total Bed Material Load Prediction. *Journal Of Hydraulic Engineering*, ASCE.

- Swaffield, J. A. Application Of he Method Of Characteristics To Predict Attenuation In Unsteady Partially Filled Pipe Flow, U.S. Department Of Commerce, 1982.
- Tezcan, T., Gökkuş, Ü., Sınır, G. Analysis Of Unsteady Flow In Complex Pipe System By The Method Of Characteristics. Mathematical&Computational Applications, Vol.3, No 1, 27-36 p., 1998.
- Talreja J., Yadav S.M. and Waikhom S. Estimating the Sediment Transport Capacity Using HEC-RAS, International Global Research Analyses (GRA), Vol. 2 (4), 2013.
- URL-1, Açık Kanal (Nehir) Akışı, <https://docplayer.biz.tr/104822616-Acik-kanal-nehir-akisi.html>, erişim: 09.07.2024
- URL-2, Introduction to HEC-RAS, <https://www.hec.usace.army.mil/confluence/ras-docs/rasum/latest/introduction-to-hec-ras>, erişim: 09.07.2024
- URL-3, Reynolds-averaged Navier–Stokes equations, [https://en.wikipedia.org/wiki/Reynolds-averaged_Navier%E2%80%93Stokes_equations#Applications_\(RANS_modelling\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Reynolds-averaged_Navier%E2%80%93Stokes_equations#Applications_(RANS_modelling)), erişim: 08.07.2024
- URL-4, K-epsilon turbulence model , https://en.wikipedia.org/wiki/K-epsilon_turbulence_model, erişim: 08.07.2024
- Watters, G.Z. Analysis and Control of Unsteady Flow in Pipelines, Butterworths Co. 1983.
- Wylie, E.B. The Microcomputer and Pipeline Transients, American Society of Civil Engineers, Journal of Hydraulic Engineering, 109, 1723-39, 1989.
- Zeghadnia, L., Djemili, L., Houichi, L. Analytic Solution for The computation of Flow Velocity and Water Surface Angle for drainage and Sewer networks: Case of Pipes arranged in series. Int. J. of Hydrology Sci. & Tech. 2015, 4(1), 58-67.
- Zemlyanaya, N.V., Gulyakin, A.V. Analysis of Causes of Non-Uniform Flow Distribution in Manifold Systems with Variable Flow Rate along Length. IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering, 2017, 262, 1-6.
- Zienkiewicz, O.C., Taylor, L.R., Finite Element Method, Vol:3-Fluid Dynamics, Mc.Graw Hill., Butterworth Heinemann, Oxford, 2000.

Kaynaklar

- Bayazıt, M., (1999), Hidroloji, (7. Baskı), İstanbul Teknik Üniversitesi, İnşaat Fakültesi Matbaası Yayın Evi, İstanbul.
- Buishand TA. 1981. The analysis of homogeneity of long-term rainfall records in the Netherlands. KNMI Scientific Report, WR 81-7, De Bilt, The Netherlands, 1981.

- Conrad, V., & Pollak, L. W. (1950). *Methods in climatology*. Harvard university press.
- Costa, A. C., and Soares, A. (2009). Homogenization of climate data: review and new perspectives using geostatistics. *Mathematical geosciences*, 41, 291-305.
- Erinç, S. 1984, *Klimatoloji ve Metodları*, İstanbul
- Hawkins PM. 1977. Testing a sequence of observations for a shift in location. *Journal of American Statistical Association* 72: 180– 186.
- Hu, M., Sayama, T., Try, S., Takara, K., & Tanaka, K. (2019). Trend analysis of hydroclimatic variables in the Kamo River Basin, Japan. *Water*, 11(9), 1782.
- Kabbilawsh, P., Kumar, D. S., & Chithra, N. R. (2023). Assessment of temporal homogeneity of long-term rainfall time-series datasets by applying classical homogeneity tests. *Environment, Development and Sustainability*, 1-45.
- Karabörk, M. Ç., Kahya, E., & Kömüşçü, A. Ü. (2007). Analysis of Turkish precipitation data: homogeneity and the Southern Oscillation forcings on frequency distributions. *Hydrological Processes: An International Journal*, 21(23), 3203-3210.
- Karl, T. R., & Williams Jr, C. N. (1987). An approach to adjusting climatological time series for discontinuous inhomogeneities. *Journal of Applied Meteorology and Climatology*, 26(12), 1744-1763.
- Koç, T. (1998). *İklim Bilimi Çalışmaları Klimatoloji III-IV*.
- Mahmood Agha OM., & Şarlak N., 2016. Spatial and temporal patterns of climate variables in Iraq. *Arabian Journal of Geosciences*, 9(4): 1-11.
- Peterson, T. C., Vose, R., Schmoyer, R., & Razuvaev, V. (1998). Global Historical Climatology Network (GHCN) quality control of monthly temperature data. *International Journal of Climatology: A Journal of the Royal Meteorological Society*, 18(11), 1169-1179.
- Pettitt AN. 1979. A non-parametric approach to the change-point detection. *Applied Statistics* 28: 126– 135
- Sahin, S., & Cigizoglu, H. K. (2010). Homogeneity analysis of Turkish meteorological data set. *Hydrological Processes: An International Journal*, 24(8), 981-992.
- Shawul, A. A., & Chakma, S. (2020). Trend of extreme precipitation indices and analysis of long-term climate variability in the Upper Awash basin, Ethiopia. *Theoretical and Applied Climatology*, 140(1), 635-652.
- Sneyers R. (1990). *On the Statistical Analysis of Series of Observations*. World Meteorological Organization (WMO): Geneva; 192. Technical Note No. 143.

- Türkeş M. 2001. Hava, iklim, şiddetli hava olayları ve küresel ısınma. TC Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü 2000 Yılı Seminerleri. Teknik Sunumlar, Seminerler Dizisi, 1: 187-205, Ankara.
- Türkeş, M. (1996). Spatial and temporal analysis of annual rainfall variations in Turkey. *International Journal of Climatology: A Journal of the Royal Meteorological Society*, 16(9), 1057-1076.
- Türkeş, M. (2000). Hava, İklim, Şiddetli Hava Olayları ve Küresel Isınma. TC Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 187, 205.
- Türkeş, M. (2008). Küresel iklim değişikliği nedir? Temel kavramlar, nedenleri, gözlenen ve öngörülen değişiklikler. *İklim Değişikliği ve Çevre*, 1(1), 26-37.
- Türkeş, M. and Erlat, E. (2008). Influence of the Arctic Oscillation on variability of winter mean temperatures in Turkey. *Theoretical and Applied Climatology* 92: 75-85
- Von Neumann J. (1941). Distribution of the ratio of the mean squares successive difference to the variance. *Annals of Mathematical Statistics* 13: 367-395.
- Wijngaard, J. B., Klein Tank, A. M. G., & Können, G. P. (2003). Homogeneity of 20th century European daily temperature and precipitation series. *International Journal of Climatology: A Journal of the Royal Meteorological Society*, 23(6), 679-692.
- Yerdelen, C. (2013). Susurluk havzası yıllık akımlarının trend analizi ve değişim noktasının araştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 15(44), 77-87.
- Tayanç, M., Nüzhet Dalfes, H., Karaca, M., & Yenigün, O. (1998). A comparative assessment of different methods for detecting inhomogeneities in Turkish temperature data set. *International Journal of Climatology: A Journal of the Royal Meteorological Society*, 18(5), 561-578.

KAYNAKÇA

- Allan, J. A. (1998). Watersheds and problemsheds: Explaining the absence of armed conflict over water in the Middle East. *Middle East Review of International Affairs*, 2(1), 49-51.
- Allan, J. A. (2003). Virtual water eliminates water wars? A case study from the Middle East. *this volume*.
- ASKİ. Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi. www.aski.gov.tr. Erişim tarihi: 19/05/2024.
- Atabey E. (2018). *Suyun Hikayesi* 1. Basım. Asi Yayınevi.
- Avanoz, Z. (2020). Türkiye’de tarımsal üretimin su ayak izinin hesaplanması. *Batman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Batman*.

- Avcıoğlu, A. (2020) Üzün Suyu Konsantresi Üretiminde Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Baggio, G., Qadir, M., & Smakhtin, V. (2021). Freshwater availability status across countries for human and ecosystem needs. *Science of The Total Environment*, 792, 148230.
- Batan M (2021) Planning the use of water in Şanlıurfa province, which struggles with drought: Water footprint analysis. *Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University* 36:4 (2021) 2135-2149
- Boyacıoğlu H. (2018) Internal (blue) water footprint of municipal consumption: a case study for Turkey. *Environ Monit Assess* (2018) 190: 403. <https://doi.org/10.1007/s10661-018-6779-z>.
- Chapagain, A. K. & Hoekstra, A. Y. (2004). Water footprint of nations Volume 1: Main Report. In Value of Water Research Report Series No.16. Erişim adresi: <http://waterfootprint.org/media/downloads/Report16Vol1.pdf> Erişim tarihi: 09.09.2020
- Çamur D., Konyalıoğlu F., Ketrez G., Güneş İ., Hasde M. (2020) Bir Üniversitenin Bazı Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerin Su Tüketimi Konusundaki Bilgi, Tutum Ve Davranışları. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*. Cilt:77 Ek 4: Su ve Sağlık. DOI ID : 10.5505/TurkHijyen.2020.97992.
- Dursun N. (2019) Ardahan Üniversitesi Yenisey Kampüsü'nde Görev Yapan Personel ve Öğrenim Gören Öğrencilerin Su Ayak İzinin Belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. Page: 1526-1536. DOI: 10.18185/erzifbed.587306.
- Fereres, E., Villalobos, F. J., Orgaz, F., Minguez, M. I., Van Halsema G. and Perry C. J. (2017) On the Water Footprint as an Indicator of Water Use In Food Production. 35 (2):83-85.
- Ge, L., Xie, G. and Li, S., (2016) The Analysis of Water Footprint of Production and Waterstress in China. *J. Resour. Ecol.* 7(5):334-340.
- Gu Y., Wang H., Robinson Z.P., Wang X., Wu J., Li X., Xu J. and Li F. (2018) Environmental Footprint Assessment of Green Campus From A Food-Water-Energy Nexus Perspective. *Energy Procedia*. 152 (2018) 240-246.
- Haddadin, M. J. (2003). Exogenous water: A conduit to globalization of water resources. In *Virtual water trade: proceedings of the International expert meeting on virtual water trade*. Value of water research report series (No. 12, pp. 159-169).
- Hoekstra AY, Mekonnen MM, Chapagain AK, Mathews RE, Richter BD (2012) Global Monthly Water Scarcity: Blue Water Footprints versus Blue Water Availability. *PLoS ONE* 7(2): e32688. doi:10.1371/journal.pone.0032688

- Hoekstra, A. Y. (2003) Virtual Water Trade: Proceedings of the International Expert Meeting On Virtual Water Trade. Delft, The Netherlands. 12-13 December 2002. Value of Water Research Report Series No:12.
- Hoekstra, A. Y. (2003) Virtual Water Trade: Proceedings of the International Expert Meeting On Virtual Water Trade. Delft, The Netherlands. 12-13 December 2002. Value of Water Research Report Series No:12.
- Hoekstra, A. Y. (2003). Virtual water: An introduction. Virtual water trade, 13.
- Hoekstra, A. Y. and Chapagain, A. K. (2007) The Water Footprint of Morocco and The Netherlands: Global Water Use As A Result of Domestic Consumption of Agricultural Commodities. *Ecol. Econ.* 64(1), 143-151.
- ISO (2014) Environmental Management- Water Footprint- Principles Requirements and Guidelines. ISO 14046:2014, ISO, Geneva, Switzerland.
- Karlı Öztaş G. R, (2020) Su Ayak İzi Nedir?. Su ve Su Ürünleri Araştırma Dinamikleri. Bölüm 6.
- Mekonnen, M. M. & Hoekstra, A. Y. (2011). The green, blue and grey water footprint of crops and derived crop products.
- Melody, B. J. and Mehrvar, M. (2019) An Assessment of the Grey Water Footprint of Winerywastewater in the Niagara Region of Ontario, Canada. *Journal of Cleaner Production.* 214 (3): 623-632.
- Mesutoğlu Ç. Ö. (2024) Quantifying Water Footprint: A Study on the Academic and Administrative Personnel at Konya Technical University. *Research Square.* <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3899815/v1>.
- Morera, S., Corominas, L., Poch, M., Aldaya, M. M. and Comas, J. (2016) Water Footprint Assesement in Wastewater Treatment Plants. *J. Clean. Prod.* 112 (5):4741-4748.
- Mucan, B., Kayabaşı, A. ve Madran, C. (2016) Yöneticilerde Sürdürülebilirlik Algısı ve Firma Uygulamalarına Yönelik Değerlendirme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 12.
- Okutan P. ve Akkoyunlu A. (2021) Identification Of Water Use Behavior And Calculation Of Water Footprint: A Case Study. *Applied Water Science.* <https://doi.org/10.1007/s13201-021-01459-5>.
- Osorio-Tejada J.L., Varon-Hoyos M. and Morales-Pinzon T. (2022) Comprehensive Water Footprint of a University Campus in Colombia: Impact of Wastewater Treatment Modeling. *Water Air Soil Pollut* (2022) 233: 174. doi.org/10.1007/s11270-022-05644-3.
- Özyeğin Üniversitesi Su Ayak İzi Envanteri 2023.
- Ricardo, L.V., Andre, M.N., Bruno, T. L. X., Mikaela, L. P. B. And Paulo, S. S. (2019) Assessmentof the Gray Water Footprint of The Pesticide Mixture In a Soil

- Cultivated with Sugarcane in the Northern Area of the State of Pernambuco. Brazil. *Journal of Cleaner Production*. 234 (10):925-932.
- Rodrigues, D.B., Gupta, H.V. and Mendiondo, E. M. (2014) A Blue/Green Water Based Accounting Framework For Assessment of Water Security. *Water Resources. Res.* 50 (9): 7187-7205.
- Sütürmak T. (2020). İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Avcılar Kampüsü Su Ayak İzi Profili. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Şahin, B. (2016). Küresel bir sorun: Su kıtlığı ve sanal su ticareti, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tanrıverdi İ (2023). Tedarik Zinciri Yönteminde Su Ayak İzi. *Green Approaches in Social Sciences: Digitalization and Energy*. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub374.c1536>.
- Tok G. (2015) Refrakter Tuğla Üretimini Yaşam Döngüsü Analizi ve Yaşam Döngüsü Maliyeti Yöntemleriyle Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Vaidya B., Shrestha S. and Ghimire A. (2021) Water footprint assessment of food-water-energy systems at Kathmandu University, Nepal. *Current Research in Environmental Sustainability*. 3 (2021) 100044. <http://dx.doi.org/10.1016/j.crsust.2021.100044>.
- Vaisi S., Alizadeh H., Lotfi W. and Mohammadi S. (2021) Developing the Ecological Footprint Assessment for a University Campus, the Component-Based Method. *Sustainability*. Sustainability 2021, 13, 9928. <https://doi.org/10.3390/su13179928>.
- Veetil, A.V and Mishra, A. K. (2016) Water Security Assessment Using Blue and Greenwater Footprint Concepts. *J. Hydrol.* 542 (11): 589-602.
- Water Footprint Network (2012) Resmi Web Sitesi waterfootprint.org. Hollanda.
- WFN. (2020a). What is a water footprint? Erişim adresi: <https://waterfootprint.org/en/water-footprint/what-is-water-footprint/> Erişim tarihi: 14.09.2020
- WWF. (2014). Türkiye'nin su ayak izi raporu: Su, üretim ve uluslararası ticaret ilişkisi. Erişim adresi: http://d2hawiim0tjbd8.cloudfront.net/downloads/su_ayak_izi_raporweb.pdf Erişim tarihi: 13.09.2020
- Zengin H. F. Ve Yalın D. (2023) Kastamonu Üniversitesinin Yemekhanesinin Menüünün Karbon ve Su Ayak İzi Bakımından İncelenmesi. 2. Uluslararası Geleneksel Gıdalar ve Sürdürülebilir Beslenme Sempozyumu, 5-6 Ekim 2023, Mersin/Türkiye.
- Abri, R., & Artuner, H. (2022). LSTM-Based Deep Learning Methods for Prediction of Earthquakes Using Ionospheric Data. *Gazi University Journal of Science*, 35(4), 1417–1431. <https://doi.org/10.35378/gujs.950387>

- Ahmed, B., Mangalathu, S., & Jeon, J.-S. (2022). Seismic damage state predictions of reinforced concrete structures using stacked long short-term memory neural networks. *Journal of Building Engineering*, 46. <https://doi.org/10.1016/j.jobe.2021.103737>
- Asadi Shamsabadi, E., Xu, C., & Dias-da-Costa, D. (2022). Robust crack detection in masonry structures with Transformers. *Measurement*, 200. <https://doi.org/10.1016/j.measurement.2022.111590>
- Asadi Shamsabadi, E., Xu, C., Rao, A. S., Nguyen, T., Ngo, T., & Dias-da-Costa, D. (2022). Vision transformer-based autonomous crack detection on asphalt and concrete surfaces. *Automation in Construction*, 140. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2022.104316>
- Baek, S., Jung, W., & Han, S. H. (2021). A critical review of text-based research in construction: Data source, analysis method, and implications. *Automation in Construction*, 132. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2021.103915>
- Barzegar, V., Laflamme, S., Hu, C., & Dodson, J. (2022). Ensemble of recurrent neural networks with long short-term memory cells for high-rate structural health monitoring. *Mechanical Systems and Signal Processing*, 164. <https://doi.org/10.1016/j.ymssp.2021.108201>
- Berhich, A., Belouadha, F.-Z., & Kabbaj, M. I. (2020). LSTM-based Models for Earthquake Prediction. *Proceedings of the 3rd International Conference on Networking, Information Systems & Security*, 1–7. New York, NY, USA: ACM. <https://doi.org/10.1145/3386723.3387865>
- Berhich, A., Belouadha, F.-Z., & Kabbaj, M. I. (2022). A location-dependent earthquake prediction using recurrent neural network algorithms. *Soil Dynamics and Earthquake Engineering*, 161. <https://doi.org/10.1016/j.soildyn.2022.107389>
- Bhandarkar, T., K, V., Satish, N., Sridhar, S., Sivakumar, R., & Ghosh, S. (2019). Earthquake trend prediction using long short-term memory RNN. *International Journal of Electrical and Computer Engineering (IJECE)*, 9(2). <https://doi.org/10.11591/ijece.v9i2.pp1304-1312>
- Bhargava, B., & Pasari, S. (2022). Earthquake Prediction Using Deep Neural Networks. *8th International Conference on Advanced Computing and Communication Systems (ICACCS)*, 476–479. IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICACCS54159.2022.9785011>
- Bhuvaneswari, A., Jones Thomas, J. T., & Kesavan, P. (2019). Embedded Bi-directional GRU and LSTM Learning Models to Predict Disaster on Twitter Data. *International Conference on Recent Trends in Advanced Computing, ICRTAC*. Chennai: Elsevier B.V. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2020.01.020>
- Cai, Y., Shyu, M.-L., Tu, Y.-X., Teng, Y.-T., & Hu, X.-X. (2019). Anomaly detection of earthquake precursor data using long short-term memory networks.

- Applied Geophysics*, 16(3), 257–266. <https://doi.org/10.1007/s11770-019-0774-1>
- Canpolat, B., & Okay Ahi, G. (2021). Akıllı telefonda derin öğrenme ile deprem erken uyarı sistemi tasarımı. *European Journal of Science and Technology*, (25), 23–27. <https://doi.org/10.31590/ejosat.891896>
- Cheraghzade, M., & Roohi, M. (2022). Deep learning for seismic structural monitoring by accounting for mechanics-based model uncertainty. *Journal of Building Engineering*, 57. <https://doi.org/10.1016/j.jobbe.2022.104837>
- Chung, J., Gulcehre, C., Cho, K., & Bengio, Y. (2014). *Empirical Evaluation of Gated Recurrent Neural Networks on Sequence Modeling*. <https://doi.org/https://doi.org/10.48550/arXiv.1412.3555>
- Cofre, A., Marin, M., Pino, O. V., Galleguillos, N., Riquelme, S., Barrientos, S., & Yoma, N. B. (2022). End-to-End LSTM-Based Earthquake Magnitude Estimation With a Single Station. *IEEE Geoscience and Remote Sensing Letters*, 19, 1–5. <https://doi.org/10.1109/LGRS.2022.3175108>
- Dang, H. V., Raza, M., Nguyen, T. V., Bui-Tien, T., & Nguyen, H. X. (2021). Deep learning-based detection of structural damage using time-series data. *Structure and Infrastructure Engineering*, 17(11), 1474–1493. <https://doi.org/10.1080/15732479.2020.1815225>
- Dang, H. V., Tran-Ngoc, H., Nguyen, T. V., Bui-Tien, T., De Roeck, G., & Nguyen, H. X. (2021). Data-Driven Structural Health Monitoring Using Feature Fusion and Hybrid Deep Learning. *IEEE Transactions on Automation Science and Engineering*, 18(4), 2087–2103. <https://doi.org/10.1109/TASE.2020.3034401>
- Ding, Y., Ma, J., & Luo, X. (2022). Applications of natural language processing in construction. *Automation in Construction*, 136, 104169. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2022.104169>
- Ella, A., & Deepak, H. (2019). An Earthquake Prediction System for Bangladesh Using Deep Long Short-Term Memory Architecture. *International Conference on Innovative Computing and Communications*. Online.
- Elman, J. (1990). Finding structure in time. *Cognitive Science*, 14(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0364-0213\(90\)90002-E](https://doi.org/10.1016/0364-0213(90)90002-E)
- Emeksiz, C., & Findik, M. M. (2022). Hybrid Estimation Model (CNN-GRU) Based on Deep Learning for Wind Speed Estimation. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 6(1), 104–112. <https://doi.org/10.36287/ijmsit.6.1.104>
- Entezami, A., Sarmadi, H., Salar, M., & Arslan, A. N. (2019). A Novel Structural Feature Extraction Method via Time Series Modelling and Machine Learning Techniques for Early Damage Detection in Civil and Architectural

Buildings. *International Conference on Emerging Technologies In Architectural Design (ICETAD)*. Toronto.

- Eranki, V., Chudasama, V., & Upla, K. (2019). Predicting the Time Left to Earthquake Using Deep Learning Models. *Information Management & Machine Intelligence (ICIMMI-2019)*. Jaipur. https://doi.org/10.1007/978-981-15-4936-6_54
- Fersini, E., Messina, E., & Pozzi, F. A. (2017). Earthquake management: a decision support system based on natural language processing. *Journal of Ambient Intelligence and Humanized Computing*, 8(1), 37–45. <https://doi.org/10.1007/s12652-016-0373-4>
- González, J., Yu, W., & Telesca, L. (2019). Earthquake Magnitude Prediction Using Recurrent Neural Networks. *The 2nd International Electronic Conference on Geosciences*, 22. Online: MDPI. <https://doi.org/10.3390/IECG2019-06213>
- Guo, A., Jiang, A., Lin, J., & Li, X. (2020). Data mining algorithms for bridge health monitoring: Kohonen clustering and LSTM prediction approaches. *Journal of Supercomputing*, 76(2), 932–947. <https://doi.org/10.1007/s11227-019-03045-8>
- Hochreiter, S., & Schmidhuber, J. (1997). Long Short-Term Memory. *Neural Computation*, 9(8), 1735–1780. <https://doi.org/10.1162/neco.1997.9.8.1735>
- Hsu, T. Y., & Pratomo, A. (2022). Early Peak Ground Acceleration Prediction for On-Site Earthquake Early Warning Using LSTM Neural Network. *Frontiers in Earth Science*, 10. <https://doi.org/10.3389/feart.2022.911947>
- Hu, Y., Zhang, Q., Zhao, W., & Wang, H. (2021). TransQuake: A transformer-based deep learning approach for seismic P-wave detection. *Earthquake Research Advances*, 1(2). <https://doi.org/10.1016/j.eqrea.2021.100004>
- Huang, J., Wang, X., Zhao, Y., Xin, C., & Xiang, H. (2018). Large Earthquake Magnitude Prediction in Taiwan Based on Deep Learning Neural Network. *Neural Network World*, 28, 149–160. <https://doi.org/10.14311/NNW.2018.28.009>
- Huang, P., & Chen, Z. (2021). Deep learning for nonlinear seismic responses prediction of subway station. *Engineering Structures*, 244. <https://doi.org/10.1016/j.engstruct.2021.112735>
- Huang, Y., Li, J., & Fu, J. (2019). Review on Application of Artificial Intelligence in Civil Engineering. *Computer Modeling in Engineering & Sciences*, 121(3), 845–875. <https://doi.org/10.32604/cmescs.2019.07653>
- Ibrahim, M. Al, Park, J., & Athens, N. (2018). Earthquake warning system- Detecting earthquake precursor signals using deep neural networks. In *Stanford.edu*. Retrieved from https://cs230.stanford.edu/projects_spring_2018/reports/8291012.pdf

- Imran, M., Mitra, P., & Castillo, C. (2016). Twitter as a lifeline: Human-annotated Twitter corpora for NLP of crisis-related messages. *10th International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC*. Portoroz.
- Juršič, M., Mozetič, I., Erjavec, T., & Lavrač, N. (2010). Lemmagen: Multilingual lemmatisation with induced ripple-down rules. *Journal of Universal Computer Science*, 16(9), 1190–1214. <https://doi.org/10.3217/jucs-016-09-1190>
- KARAÇAY, T. (2021). Derin Öğrenme ile Beton Yapılarda Otonom Çatlak Tespiti. *El-Cezeri Fen ve Mühendislik Dergisi*, 9(2), 607–624. <https://doi.org/10.31202/ecjse.983908>
- Karcı, M., & Şahin, İ. (2022). Derin Öğrenme Yöntemleri Kullanılarak Deprem Tahmini Gerçekleştirilmesi. *Artificial Intelligence Studies*, 5(1), 23–34. <https://doi.org/10.30855/AIS.2022.05.01.03>
- Kim, G., Ku, B., Li, Y., Min, J., Lee, J., & Ko, H. (2020). Convolutional Recurrent Neural Networks for Earthquake Epicentral Distance Estimation Using Single-Channel Seismic Waveform. *IEEE International Geoscience and Remote Sensing Symposium (IGARSS)*, 6619–6622. IEEE. <https://doi.org/10.1109/IGARSS39084.2020.9323360>
- Kim, Y., Bang, S., Sohn, J., & Kim, H. (2022). Question answering method for infrastructure damage information retrieval from textual data using bidirectional encoder representations from transformers. *Automation in Construction*, 134. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2021.104061>
- Kumar, V. B., Nookesh, V. M., Saketh, B. S., Syama, S., & Ramprabhakar, J. (2021). Wind Speed Prediction Using Deep Learning-LSTM and GRU. *2nd International Conference on Smart Electronics and Communication (ICOSEC)*, 602–607. IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICOSEC51865.2021.9591886>
- Kusumo, B. S., Heryana, A., Nugraheni, E., Rozie, A. F., & Setiadi, B. (2018). Recognizing Human Activities and Earthquake Vibration from Smartphone Accelerometers using LSTM Algorithm. *International Conference on Computer, Control, Informatics and Its Applications (IC3INA)*, 88–92. Tangerang: IEEE. <https://doi.org/10.1109/IC3INA.2018.8629514>
- Li, C., Tang, G., Xue, X., Saeed, A., & Hu, X. (2020). Short-Term Wind Speed Interval Prediction Based on Ensemble GRU Model. *IEEE Transactions on Sustainable Energy*, 11(3), 1370–1380. <https://doi.org/10.1109/TSTE.2019.2926147>
- Li, L., Liu, G., Zhang, L., & Li, Q. (2021). FS-LSTM-Based Sensor Fault and Structural Damage Isolation in SHM. *IEEE Sensors Journal*, 21(3), 3250–3259. <https://doi.org/10.1109/JSEN.2020.3022099>
- Li, R., Mo, T., Yang, J., Li, D., Jiang, S., & Wang, D. (2021). Bridge inspection named entity recognition via BERT and lexicon augmented machine reading

- comprehension neural model. *Advanced Engineering Informatics*, 50. <https://doi.org/10.1016/j.aei.2021.101416>
- Li, Y., Bao, T., Gong, J., Shu, X., & Zhang, K. (2020). The Prediction of Dam Displacement Time Series Using STL, Extra-Trees, and Stacked LSTM Neural Network. *IEEE Access*, 8, 94440–94452. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2995592>
- Lin, Z., Liu, Y., & Zhou, L. (2019). Damage Detection in a Benchmark Structure Using Long Short-term Memory Networks. *Chinese Automation Congress (CAC)*, 2300–2305. IEEE. <https://doi.org/10.1109/CAC48633.2019.8996864>
- Macit İlal, S., & Günaydın, H. M. (2017). Computer representation of building codes for automated compliance checking. *Automation in Construction*, 82, 43–58. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2017.06.018>
- Mangalathu, S., & Burton, H. V. (2019). Deep learning-based classification of earthquake-impacted buildings using textual damage descriptions. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 36. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2019.101111>
- Mantawy, I. M., & Mantawy, M. O. (2022). Convolutional neural network based structural health monitoring for rocking bridge system by encoding time-series into images. *Structural Control and Health Monitoring*, 29(3), 1–18. <https://doi.org/10.1002/stc.2897>
- Miao, P., Yokota, H., & Zhang, Y. (2022). Deterioration prediction of existing concrete bridges using a LSTM recurrent neural network. *Structure and Infrastructure Engineering*, 19(4), 475–489. <https://doi.org/10.1080/15732479.2021.1951778>
- Mignan, A., & Broccardo, M. (2020). Neural Network Applications in Earthquake Prediction (1994–2019): Meta-Analytic and Statistical Insights on Their Limitations. *Seismological Research Letters*, 91(4), 2330–2342. <https://doi.org/10.1785/0220200021>
- Mihalcea, R., & Tarau, P. (2004). TextRank: Bringing Order into Text. *Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*. Barselona. Retrieved from <https://aclanthology.org/W04-3252>
- Mousavi, S. M., & Beroza, G. C. (2020). Bayesian-Deep-Learning Estimation of Earthquake Location from Single-Station Observations. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 58(11), 8211–8224. <https://doi.org/10.1109/TGRS.2020.2988770>
- Mousavi, S. M., Ellsworth, W. L., Zhu, W., Chuang, L. Y., & Beroza, G. C. (2020). Earthquake transformer—an attentive deep-learning model for simultaneous earthquake detection and phase picking. *Nature Communications*, 11. <https://doi.org/10.1038/s41467-020-17591-w>

- Mousavi, S. M., Zhu, W., Sheng, Y., & Beroza, G. C. (2019). CRED: A Deep Residual Network of Convolutional and Recurrent Units for Earthquake Signal Detection. *Scientific Reports*, 9. <https://doi.org/10.1038/s41598-019-45748-1>
- Münchmeyer, J., Bindi, D., Leser, U., & Tilmann, F. (2021a). Earthquake magnitude and location estimation from real time seismic waveforms with a transformer network. *Geophysical Journal International*, 226(2), 1086–1104. <https://doi.org/10.1093/gji/ggab139>
- Münchmeyer, J., Bindi, D., Leser, U., & Tilmann, F. (2021b). The transformer earthquake alerting model: a new versatile approach to earthquake early warning. *Geophysical Journal International*, 225(1), 646–656. <https://doi.org/10.1093/gji/ggaa609>
- Olteanu, A., Castillo, C., Diaz, F., & Vieweg, S. (2014). CrisisLex: A Lexicon for Collecting and Filtering Microblogged Communications in Crises. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8(1), 376–385. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v8i1.14538>
- Peng, H., Yan, J., Yu, Y., & Luo, Y. (2021). Time series estimation based on deep Learning for structural dynamic nonlinear prediction. *Structures*, 29, 1016–1031. <https://doi.org/10.1016/j.istruc.2020.11.049>
- Priya, S., Singh, S., Dandapat, S. K., Ghosh, K., & Chandra, J. (2019). Identifying infrastructure damage during earthquake using deep active learning. *International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, 551–552. New York: ACM. <https://doi.org/10.1145/3341161.3342955>
- Qu, X., Yang, J., & Chang, M. (2019). A Deep Learning Model for Concrete Dam Deformation Prediction Based on RS-LSTM. *Journal of Sensors*, 2019, 1–14. <https://doi.org/10.1155/2019/4581672>
- Rosafalco, L., Manzoni, A., Mariani, S., & Corigliano, A. (2020). Fully convolutional networks for structural health monitoring through multivariate time series classification. *Advanced Modeling and Simulation in Engineering Sciences*, 7(38). <https://doi.org/10.1186/s40323-020-00174-1>
- Sakahira, F., & Hiroi, U. (2021). Designing cascading disaster networks by means of natural language processing. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 66. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102623>
- Sands, M., Kim, J., & Kim, J. (2022). Output-only Structural Damage Detection via Enhanced Random Vibration Analysis using LSTM/GRU model. *20th International Conference on Software Engineering Research, Management and Applications (SERA)*, 3–9. IEEE. <https://doi.org/10.1109/SERA54885.2022.9806775>
- Shakeel, M., Nishida, K., Itoyama, K., & Nakadai, K. (2022). 3D Convolution Recurrent Neural Networks for Multi-Label Earthquake Magnitude

- Song, J., Kim, J., & Lee, J.-K. (2018). NLP and Deep Learning-based Analysis of Building Regulations to Support Automated Rule Checking System. *35th International Symposium on Automation and Robotics in Construction (ISARCH)*. Berlin. <https://doi.org/10.22260/ISARC2018/0080>
- Srivastava, T., Vedanshu, & Tripathi, M. M. (2020). Predictive analysis of RNN, GBM and LSTM network for short-term wind power forecasting. *Journal of Statistics and Management Systems*, 23(1), 33–47. <https://doi.org/10.1080/09720510.2020.1723224>
- Su, Z., & Zhang, Q. (2020). Earthquake prediction based on Bi-LSTM+CRF model and Spatio-Temporal Data. *IEEE 9th Joint International Information Technology and Artificial Intelligence Conference (ITAIC)*, 9, 1190–1195. IEEE. <https://doi.org/10.1109/ITAIC49862.2020.9339192>
- Torky, A. A., & Ohno, S. (2021). Deep learning techniques for predicting nonlinear multi-component seismic responses of structural buildings. *Computers & Structures*, 252. <https://doi.org/10.1016/j.compstruc.2021.106570>
- Truong, T. T., Lee, J., & Nguyen-Thoi, T. (2022). Joint damage detection of structures with noisy data by an effective deep learning framework using autoencoder-convolutional gated recurrent unit. *Ocean Engineering*, 243. <https://doi.org/10.1016/j.oceaneng.2021.110142>
- Tsai, A. Y., Gunay, S., Hwang, M., Zhai, P., Li, C., Ghaoui, L. El, & Mosalam, K. M. (2020). Text Analytics for Resilience-Enabled Extreme Events Reconnaissance. *Artificial Intelligence for Humanitarian Assistance and Disaster Response Workshop (AI + HADR)*. Online. Retrieved from <http://arxiv.org/abs/2011.13087>
- Vaswani, A., Shazeer, N., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., ... Polosukhin, I. (2017). *Attention Is All You Need*. Retrieved from <http://arxiv.org/abs/1706.03762>
- Wang, C., Song, L., & Fan, J. (2022). End-to-End Structural analysis in civil engineering based on deep learning. *Automation in Construction*, 138. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2022.104255>
- Wang, L., Fang, S., Meng, X., & Li, R. (2022). Building Extraction With Vision Transformer. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 60, 1–11. <https://doi.org/10.1109/TGRS.2022.3186634>
- Wang, W., & Su, C. (2022). Automatic concrete crack segmentation model based on transformer. *Automation in Construction*, 139. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2022.104275>
- Wei, C.-C. (2021). Collapse Warning System Using LSTM Neural Networks for Construction Disaster Prevention in Extreme Wind Weather. *Journal of Civil*

- Engineering and Management*, 27(4), 230–245.
<https://doi.org/10.3846/jcem.2021.14649>
- Wen, Z., Zhou, R., & Su, H. (2022). MR and stacked GRUs neural network combined model and its application for deformation prediction of concrete dam. *Expert Systems with Applications*, 201. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2022.117272>
- Xiao, L., Hua, J., Li, H., Xue, X., Wang, N., & Wang, F. (2022). Quantitative analysis on post-fire-resistant performance of high-strength steel plate girders using LSTM. *Journal of Constructional Steel Research*, 199. <https://doi.org/10.1016/j.jcsr.2022.107588>
- Xing, Z., Zhang, X., Zan, X., Xiao, C., Li, B., Han, K., ... Liu, J. (2021). Crowdsourced social media and mobile phone signaling data for disaster impact assessment: A case study of the 8.8 Jiuzhaigou earthquake. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 58. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102200>
- Xu, Y., Lu, X., Cetiner, B., & Taciroglu, E. (2021). Real-time regional seismic damage assessment framework based on long short-term memory neural network. *Computer-Aided Civil and Infrastructure Engineering*, 36(4), 504–521. <https://doi.org/10.1111/mice.12628>
- Xu, Z., Chen, J., Shen, J., & Xiang, M. (2022). Recursive long short-term memory network for predicting nonlinear structural seismic response. *Engineering Structures*, 250. <https://doi.org/10.1016/j.engstruct.2021.113406>
- Xue, X., & Zhang, J. (2021). Part-of-speech tagging of building codes empowered by deep learning and transformational rules. *Advanced Engineering Informatics*, 47. <https://doi.org/10.1016/j.aei.2020.101235>
- Yang, R., Singh, S. K., Tavakkoli, M., Amiri, N., Yang, Y., Karami, M. A., & Rai, R. (2020). CNN-LSTM deep learning architecture for computer vision-based modal frequency detection. *Mechanical Systems and Signal Processing*, 144. <https://doi.org/10.1016/j.ymssp.2020.106885>
- Yue, Z., Ding, Y., Zhao, H., & Wang, Z. (2022). Ultra-high precise Stack-LSTM-CNN model of temperature-induced deflection of a cable-stayed bridge for detecting bridge state driven by monitoring data. *Structures*, 45, 110–125. <https://doi.org/10.1016/j.istruc.2022.09.011>
- Zeng, Y., Yan, Y., Weng, S., Sun, Y., Tian, W., & Yu, H. (2019). Fuzzy clustering of time-series model to damage identification of structures. *Advances in Structural Engineering*, 22(4), 868–881. <https://doi.org/10.1177/1369433218789191>
- Zhang, J., & El-Gohary, N. (2012). Automated Regulatory Information Extraction from Building Codes: Leveraging Syntactic and Semantic Information. *Construction Research Congress 2012*, 622–632. Reston, VA: American Society of Civil Engineers. <https://doi.org/10.1061/9780784412329.063>

- Zhang, R., Chen, Z., Chen, S., Zheng, J., Büyükoztürk, O., & Sun, H. (2019). Deep long short-term memory networks for nonlinear structural seismic response prediction. *Computers & Structures*, 220, 55–68. <https://doi.org/10.1016/j.compstruc.2019.05.006>
- Zhao, B., Cheng, C., Peng, Z., Dong, X., & Meng, G. (2020). Detecting the Early Damages in Structures With Nonlinear Output Frequency Response Functions and the CNN-LSTM Model. *IEEE Transactions on Instrumentation and Measurement*, 69(12), 9557–9567. <https://doi.org/10.1109/TIM.2020.3005113>
- Zhong, B., Xing, X., Love, P., Wang, X., & Luo, H. (2019). Convolutional neural network: Deep learning-based classification of building quality problems. *Advanced Engineering Informatics*, 40, 46–57. <https://doi.org/10.1016/j.aei.2019.02.009>
- Zou, J. Z., Yang, J. X., Wang, G. P., Tang, Y. L., & Yu, C. S. (2020). Bridge structural damage identification based on parallel CNN-GRU. *The 2nd International Conference on Advances in Civil and Ecological Engineering Research*. Online. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/626/1/012017>

Kaynakça

- Acero, A., & Ramírez Cajiao, M. C. (2023). Analyzing Sustainable Practices in Engineering Projects: A Systemic Approach. *Sustainability*, 15(7), 6022. <https://doi.org/10.3390/su15076022>
- Ahlbom, A., Green, A., Kheifets, L., Swerdlow, A., & Savitz, D. (2004). Epidemiology of health effects of radiofrequency exposure. *Environmental Health Perspectives*, 112(17), 1741-1754. <https://doi.org/10.1289/ehp.7306>
- Allen, D. T., & Shonnard, D. R. (2011). Sustainable engineering: Concepts, design, and case studies. Prentice Hall.
- Ashby, M. F. (2017). Materials and the environment: Eco-informed material choice (2nd ed.). Butterworth-Heinemann.
- Asim, N., Badiei, M., Mohammad, M., Razali, H., Rajabi, A., Chin Haw, L., & Jameelah Ghazali, M. (2022). Sustainability of heating, ventilation and air-conditioning (HVAC) systems in buildings—An overview. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(2), 1016. <https://doi.org/10.3390/ijerph19021016>
- Balanis, C. A. (2012). Advanced engineering electromagnetics. Wiley.
- Balmori, A. (2009). Electromagnetic pollution from phone masts. Effects on wildlife. *Pathophysiology*, 16(2-3), 191-199. <https://doi.org/10.1016/j.patphys.2009.01.007>
- Bergqvist, U., & Vogel, E. (1997). Possible health implications of subjective symptoms and electromagnetic fields. A report prepared by a European group of experts for the European Commission, DG V.

- Bock, T. (2015). The future of construction automation: Technological disruption and the upcoming ubiquity of robotics. *Automation in Construction*, 59, 113-121. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2015.07.022>
- Borer, P., & Harris, C. (1998). *The whole house book: Ecological building design and materials* (No. 19). Centre for Alternative Technology.
- Born, M., & Wolf, E. (1999). *Principles of optics: Electromagnetic theory of propagation, interference and diffraction of light* (7th ed.). Cambridge University Press.
- Bos, F. P., Wolfs, R. J., Ahmed, Z. Y., & Salet, T. (2016). Additive manufacturing of concrete in construction: Potentials and challenges of 3D concrete printing. *Virtual and Physical Prototyping*, 11(3), 209-225. <https://doi.org/10.1080/17452759.2016.1209867>
- Boyle, C. (2012). Achieving sustainability. In J. Kauffman & K.-M. Lee (Eds.), *Handbook of sustainable engineering* (pp. 37-59). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8939-8>
- BRE. (2021). BREEAM: The world's leading sustainability assessment method for masterplanning projects, infrastructure and buildings. Building Research Establishment. <https://www.breeam.com/>
- BREEAM. Bream derecelendirme sistemi. BREEAM. <https://breeam.com/about> (Erişim tarihi: 10 Eylül 2024)
- Burgess, J. (2010). Media risk discourse and the social amplification of risk: The case of cell phone technology. *Journal of Risk Research*, 13(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/13669870903136091>
- Bushberg, J. T., Seibert, J. A., Leidholdt, E. M., & Boone, J. M. (2011). *The essential physics of medical imaging* (3rd ed.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Cabeza, L. F., Rincón, L., Vilariño, V., Pérez, G., & Castell, A. (2014). Life cycle assessment (LCA) and life cycle energy analysis (LCEA) of buildings and the building sector: A review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 29, 394-416. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2013.08.037>
- Cao, W., Zhang, Y., & Luo, Z. (2024). Carbon Nanotube Composites as Electromagnetic Shielding Materials in GHz Range. *IntechOpen*. <https://doi.org/10.5772/62508>
- Chen, Y., Zhang, S., & Zhang, R. (2020). Advanced antenna technology for 6G wireless communication. *IEEE Access*, 8, 177379-177390. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.3027358>
- Cho, W., Heo, J., Park, M. H., Seo, H. J., Lee, K., Lee, D. G., & Kim, Y. (2023). Energy performance and thermal comfort of integrated energy recovery ventilator system with air-conditioner for passive buildings. *Energy and Buildings*, 295, 113302.

- Chwieduk, D. (2003). Towards sustainable-energy buildings. *Applied Energy*, 76(1-3), 211-217. [https://doi.org/10.1016/S0306-2619\(03\)00059-X](https://doi.org/10.1016/S0306-2619(03)00059-X)
- Cole, R. J. (1998). Emerging trends in building environmental assessment methods. *Building Research & Information*, 26(1), 3–16. <https://doi.org/10.1080/096132198370065>
- Crosbie, M. J. (Ed.). (1998). The passive solar design and construction handbook. John Wiley & Sons.
- Davari, N., Veloso, B., Costa, G., Pereira, P., & Ribeiro, R. (2021). A survey on data-driven predictive maintenance for the railway industry. *Sensors*, 21(17). <https://doi.org/10.3390/s21175739>
- Demiral, N. C., Ekinci, M. O., Sahin, O., Ilcan, H., Kul, A., Yildirim, G., & Sahmaran, M. (2022). Mechanical anisotropy evaluation and bonding properties of 3D-printable construction and demolition waste-based geopolymer mortars. *Cement and Concrete Composites*, 134, 104814. <https://doi.org/10.1016/j.cemconcomp.2022.104814>
- Demiral, N. Ç., & Karakurt, C. (2024). 3B beton baskı: İnşaat mühendisliği perspektifinden yenilikler. In *Mühendislikte Popüler Yaklaşımlar* (pp. 61-85). Duvar Kitabevi.
- Diffey, B. L. (2002). Sources and measurement of ultraviolet radiation. *Methods*, 28(1), 4-13. [https://doi.org/10.1016/S1046-2023\(02\)00204-9](https://doi.org/10.1016/S1046-2023(02)00204-9)
- Ding, G. K. (2004). The development of a multi-criteria approach for the measurement of sustainable performance for built projects and facilities. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2004.01.002>
- Ding, G. K. (2008). Sustainable construction—The role of environmental assessment tools. *Journal of Environmental Management*, 86(3), 451-464. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2006.12.025>
- EcoPrefabs. (2024). Recycled Building Materials 101: Eco-Friendly Solutions for Efficient Buildings. *EcoPrefabs* <https://www.ecoprefabs.com>
- Ekinci, M. Ö. (2023). End-of-life materials based lightweight geopolymer mortars suitable for additive manufacturing (Master's thesis). Hacettepe University, Institute of Science, Ankara.
- Eucores. (2024). Ferrite core applications: Enhancing efficiency and performance. *Eucores*. <https://www.eucores.com>
- European Commission. (2013). Council recommendation of 12 July 1999 on the limitation of exposure of the general public to electromagnetic fields (0 Hz to 300 GHz). Official Journal of the European Communities.
- Friedler, E. (2004). Quality of individual domestic greywater streams and its implication for on-site treatment and reuse possibilities. *Environmental technology*, 25(9), 997-1008.

- GBCA. (2021). What is Green Star? Green Building Council Australia. <https://new.gbca.org.au/green-star/>
- Getter, K. L., & Rowe, D. B. (2006). The role of green roofs in sustainable development. *HortScience*, 41(5), 1276-1285. <https://doi.org/10.21273/HORTSCI.41.5.1276>
- GhaffarianHoseini, A., Dahlan, N. D., Berardi, U., GhaffarianHoseini, A., Makaremi, N., & GhaffarianHoseini, M. (2016). Sustainable energy performances of green buildings: A review of current theories, implementations and challenges. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 25, 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2013.08.037>
- Glasson, J., Therivel, R., & Chadwick, A. (2012). Introduction to environmental impact assessment (4th ed.). Routledge.
- Glavič, P. (2022). Updated principles of sustainable engineering. *Processes*, 10(5), 870. <https://doi.org/10.3390/pr10050870>
- Godwine Swere Okochi, Ye Yao, A review of recent developments and technological advancements of variable-air-volume (VAV) air-conditioning systems, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Volume 59, 2016, Pages 784-817, ISSN 1364-0321, <https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.12.328>.
- Green Building Council Australia. *Green Star*. Green Building Council Australia. <https://new.gbca.org.au/green-star> (Erişim tarihi: 10 Eylül 2024)
- Guo, Q., Sun, H., Zhang, B., Wu, W., & Tang, L. (2015). Hierarchical automatic voltage control for integration of large-scale wind power: Design and implementation. *Electric Power Systems Research*, 120, 106-116. <https://doi.org/10.1016/j.epsr.2014.02.012>
- Güngör, V. C., Sahin, D., Kocak, T., Ergüt, S., Buccella, C., Cecati, C., & Hancke, G. P. (2021). Smart grid technologies: Communication technologies and standards. *IEEE Transactions on Industrial Informatics*, 7(4), 529-539. <https://doi.org/10.1109/TII.2011.2166794>
- Halgamuge, M. N. (2013). Weak radiofrequency radiation exposure from mobile phone radiation on plants. *Electromagnetic Biology and Medicine*, 32(3), 322-331. <https://doi.org/10.1080/15368378.2016.1220389>
- Hart, S. L. (1995). A natural-resource-based view of the firm. *Academy of Management Review*, 20(4), 986-1014. <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9512280033>
- Harwin. (2024). EMC/EMI Shielding Explained. <https://www.harwin.com/blog/emc-emi-shielding-explained>
- Hernandez, P., & Kenny, P. (2010). From net energy to zero energy buildings: Defining life cycle zero energy buildings (LC-ZEB). *Energy and Buildings*, 42(6), 815-821. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2009.12.001>

- Hill, R. C., & Bowen, P. A. (1997). Sustainable construction: Principles and a framework for attainment. *Construction Management and Economics*, 15(3), 223-239. <https://doi.org/10.1080/014461997372971>
- Ilcan, H., Sahin, O., Kul, A., Yildirim, G., & Sahmaran, M. (2022). Rheological properties and compressive strength of construction and demolition waste-based geopolymer mortars for 3D-printing. *Construction and Building Materials*, 328, 127114. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2022.127114>
- Ilcan, H., Sahin, O., Unsal, Z., Ozcelikci, E., Kul, A., Demiral, N. C., ... & Sahmaran, M. (2023). Effect of industrial waste-based precursors on the fresh, hardened and environmental performance of construction and demolition wastes-based geopolymers. *Construction and Building Materials*, 394, 132265. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2023.132265>
- Imperatives, S. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future. *Accessed Feb, 10*(42,427).
- International Agency for Research on Cancer (IARC). (2013). Non-ionizing radiation, Part 2: Radiofrequency electromagnetic fields (Vol. 102). IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans.
- International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection (ICNIRP). (1998). Guidelines for limiting exposure to time-varying electric, magnetic, and electromagnetic fields (up to 300 GHz). *Health Physics*, 74(4), 494-522.
- Ismaeel, W. S. E. (2023). The dynamics of sustainable material selection for green-certified projects. *Buildings*, 13(8), 2077. <https://doi.org/10.3390/buildings13082077>
- Jacobson, M. Z., & Delucchi, M. A. (2011). Providing all global energy with wind, water, and solar power, Part I: Technologies, energy resources, quantities and areas of infrastructure, and materials. *Energy Policy*, 39(3), 1154-1169. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2010.11.040>
- Jaroszewski, M., Thomas, S., & Rane, A. V. (2023). Advanced materials for electromagnetic shielding. Springer. <https://doi.org/10.1002/9781119128625>
- Jin, Y., Yu, H., Wang, Y., Wang, L., & Nan, B. (2024). Recent progress in electromagnetic wave absorption coatings: From design principles to applications. *Coatings*, 14(5), 607. <https://doi.org/10.3390/coatings14050607>
- Journal of Materials Chemistry C. (2021). Electromagnetic interference shielding materials: Recent progress, structure design, and future perspective. *Journal of Materials Chemistry C*, 9(12), 4702-4718. <https://doi.org/10.1039/D1TC04702G>
- Kats, G., & Alevantis, L. (2003). The costs and financial benefits of green buildings: A report to California's sustainable building task force. Sustainable Building Task Force.

- Kheifets, L., Repacholi, M., Saunders, R., & van Deventer, E. (2005). The sensitivity of children to electromagnetic fields. *Pediatrics*, 116(2), e303-e313. <https://doi.org/10.1542/peds.2004-2541>
- Khoshnevis, B., Hwang, D., Yao, K. T., & Yeh, Z. (2014). Mega-scale fabrication by contour crafting. *International Journal of Industrial and Systems Engineering*, 17(3), 325-333. <https://doi.org/10.1504/IJISE.2014.064404>
- Khurana, V. G., Hardell, L., Everaert, J., Bortkiewicz, A., Carlberg, M., & Ahonen, M. (2010). Epidemiological evidence for a health risk from mobile phone base stations. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 16(3), 263-267. <https://doi.org/10.1179/107735210799160192>
- Kibert, C. J. (2016). *Sustainable construction: Green building design and delivery* (4th ed.). John Wiley & Sons.
- Knoll, G. F. (2000). *Radiation detection and measurement* (3rd ed.). Wiley.
- Kraus, J. D., & Fleisch, D. A. (1999). *Electromagnetics with applications* (5th ed.). McGraw-Hill.
- Kunkel, G. M. (2020). *Shielding of electromagnetic waves: Theory and practice*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-19238-9>
- Labonnote, N., Rønnquist, A., Manum, B., & Rüther, P. (2016). Additive construction: State-of-the-art, challenges and opportunities. *Automation in Construction*, 72, 347-366. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2016.08.026>
- Lawson, R. M., Ogden, R. G., & Bergin, R. (2012). Application of modular construction in high-rise buildings. *Journal of architectural engineering*, 18(2), 148-154.
- Li, J., Tian, Y., Sun, S., Li, J., Zhang, L., & Chen, K. (2018). Effect of argon filling ratio on heat transfer coefficient of double-glazing. In *Advanced functional materials: Proceedings of Chinese materials conference 2017 18th* (pp. 327-336). Springer Singapore.
- Liserre, M., Sauter, T., & Hung, J.Y. (2010). Future energy systems: integrating renewable energy sources into the smart power grid through industrial electronics. *IEEE Industrial Electronics Magazine*, 4(1), 18-37. <https://doi.org/10.1109/MIE.2010.935861>
- Lovins, A. B. (2011). *Reinventing fire: Bold business solutions for the new energy era*. Chelsea Green Publishing.
- Mikinka, E., & Siwak, M. (2021). Recent advances in electromagnetic interference shielding properties of carbon-fibre-reinforced polymer composites—a topical review. *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 32(5), 407-418. <https://doi.org/10.1007/s10854-021-06900-8>

- Mitchell, V. G., McMahon, J. E., Mein, R. G., & McMahon, T. A. (2007). Components of the total water balance of an urban catchment. *Environmental Management*, 39(5), 596-610. <https://doi.org/10.1007/s00267-005-0036-0>
- Perez-Lombard, L., Ortiz, J., & Pout, C. (2008). A review on buildings energy consumption information. *Energy and Buildings*, 40(3), 394-398. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2007.03.007>
- Perini, K., Ottelé, M., Fraaij, A. L., Haas, E. M., & Raiteri, R. (2011). Vertical greening systems and the effect on air flow and temperature on the building envelope. *Building and Environment*, 46(11), 2287-2294. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2011.05.009>
- Pietrzak, Ł., Stano, E., & Szymański, Ł. (2024). The Electromagnetic Shielding Properties of Biodegradable Carbon Nanotube–Polymer Composites. *Electronics*, 13(11), 2169. <https://doi.org/10.3390/electronics13112169>
- Pozar, D. M. (2011). *Microwave engineering* (4th ed.). Wiley.
- Rodriguez-Sotelo, D., Rodriguez-Licea, M. A., Araujo-Vargas, I., Prado-Olivarez, J., Barranco-Gutiérrez, A.-I., & Perez-Pinal, F. J. (2022). Power losses models for magnetic cores: A review. *Micromachines*, 13(3), 418. <https://doi.org/10.3390/mi13030418>
- Sane, L., Dioum, I., Tall, K., Khouma, M.M. (2021). Smart Antenna Design: Radiation Pattern Agility by Branch-Line Coupler. In: Matin, M.A. (eds) *Wideband, Multiband, and Smart Antenna Systems. Signals and Communication Technology*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-74311-6_10
- Shen, L. Y., Tam, V. W., Tam, L., & Ji, Y. B. (2010). Project feasibility study: the key to successful implementation of sustainable and socially responsible construction management practice. *Journal of cleaner production*, 18(3), 254-259.
- Siegel, R., & Howell, J. R. (2002). *Thermal radiation heat transfer* (4th ed.). Taylor & Francis.
- Smith, R. E. (2011). *Prefab architecture: A guide to modular design and construction*. John Wiley & Sons.
- Şahin, O., İlcan, H., Ateşli, A. T., Kul, A., Yıldırım, G., & Şahmaran, M. (2021). Construction and demolition waste-based geopolymers suited for use in 3-dimensional additive manufacturing. *Cement and Concrete Composites*, 121, 104088. <https://doi.org/10.1016/j.cemconcomp.2021.104088>
- Tam, V. W., & Tam, C. M. (2006). Evaluations of existing waste recycling methods: A Hong Kong study. *Building and Environment*, 41(12), 1649-1660. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2005.06.017>
- U.S. Geological Survey, 2015, Mineral commodity summaries 2015: U.S. Geological Survey, 196 p., <http://dx.doi.org/10.3133/70140094>.

- U.S. Green Building Council. *LEED derecelendirme sistemi*. U.S. Green Building Council. <https://www.usgbc.org/leed> (Erişim tarihi: 10 Eylül 2024)
- Ucar, A., Karakose, M., & Kırımça, N. (2024). Artificial intelligence for predictive maintenance applications: Key components, trustworthiness, and future trends. *Applied Sciences*, 14(2), 898. <https://doi.org/10.3390/app14020898>
- UN Environment. (2019). Global status report for buildings and construction 2019. UN Environment Programme.
- United Nations Environment Programme (UNEP). (2012). 21 issues for the 21st century: Results of the UNEP foresight process on emerging environmental issues. UNEP.
- USGBC. (2020). LEED rating system. United States Green Building Council. <https://www.usgbc.org/leed>
- Wang, X. Y., Liao, S. Y., Wan, Y. J., Zhu, P. L., Hu, Y. G., Zhao, T., Sun, R., & Wong, C. P. (2021). Electromagnetic interference shielding materials: Recent progress, structure design, and future perspective. *Journal of Materials Chemistry C*, 9(12), 4702-4718. <https://doi.org/10.1039/D1TC04702G>
- Wang, Y., Zhao, W., Tan, L., Li, Y., Qin, L., & Li, S. (2022). Review of polymer-based composites for electromagnetic shielding application. *Materials*, 28(15), 5628. <https://doi.org/10.3390/molecules28155628>
- Wong, K. D., & Fan, Q. (2013). Building information modelling (BIM) for sustainable building design. *Facilities*, 31(3/4), 138-157.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). Our common future. Oxford University Press.
- World Health Organization (WHO). (2006). Electromagnetic fields and public health. WHO Fact Sheet No. 304.
- Yang, C., Wei, H., Guan, L., Guo, J., Wang, Y., Zhang, X., & Wei, S. (2015). Polymer nanocomposites for energy storage, energy saving, and anticorrosion. *Journal of Materials Chemistry A*, 3(5), 14929-14941. <https://doi.org/10.1039/C5TA02707A>
- Yu, Y., Zhang, Y., Zhou, Y., Xia, J., Chen, M., Fu, H., Cao, Y., Wang, T., Wu, C., Luo, Z., & Zhang, Y. (2024). Enhanced electromagnetic interference shielding properties of CNT/carbon composites by designing a hierarchical porous structure. *Nanomaterials*, 14(13), 1099. <https://doi.org/10.3390/nano14131099>
- Zhang, H., & Lin, S. (2023). Research progress with membrane shielding materials for electromagnetic/radiation contamination. *Membranes*, 13(3), 315. <https://doi.org/10.3390/membranes13030315>

- Zhang, H., Hu, Q., Cai, J., & Liu, H. (2021). Sustainable energy systems with smart grid technology: A review. *Sustainability*, 13(5), 2456. <https://doi.org/10.3390/su13052456>
- Zhang, X., Zhang, Y., Huang, J., & Li, X. (2020). Big data and machine learning in smart grid: A survey. *IEEE Access*, 8, 104931-104944. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.3000193>
- Zhang, Z., Zhou, Y., Zhang, Y., & Qian, B. (2023). Strong electromagnetic interference and protection in UAVs. *Electronics*, 12(3), 154-169. <https://doi.org/10.3390/electronics13020393>
- Zhu, S., Wu, J., Yan, J., & Liu, X. (2019). Hydrothermal synthesis of graphene-encapsulated 2D circular nanoplates of α -Fe₂O₃ towards enhanced electrochemical performance for supercapacitor. *Journal of Alloys and Compounds*, 775, 63-71. <https://doi.org/10.1016/j.jallcom.2018.10.085>

Referanslar

- Alsın, E., Tezuçan, L., & Báth, M. (1976). An earthquake catalogue for Turkey for the interval 1913–1970. *Tectonophysics*, 31(1-2), T13-T19.
- Ambraseys, N. N. (1988). Engineering seismology: part II. *Earthquake engineering & structural dynamics*, 17(1), 51-105.
- Bektaş, O., Şen, C., Atıcı, Y., & Köprübaşı, N. (1999). Migration of the Upper Cretaceous subduction-related volcanism towards the back-arc basin of the eastern Pontide magmatic arc (NE Turkey). *Geological Journal*, 34(1-2), 95-106.
- Bozkurt, E. (2001). Neotectonics of Turkey—a synthesis. *Geodinamica acta*, 14(1-3), 3-30.
- DEMİRTAS, R. (1994). Kuzey Anadolu fay zonunun batı kesiminde taskesti caykõy (Bolu-Adapazarı) arasında trench (Hendek) calismalari.
- Demirtas, R., Erkmen, C., & Yaman, M. (2000). August 23rd, 2000 Karadere, Hendek-Akyazı Earthquake Report (in Turkish), 2000. *General Directorate of Disaster Affairs, Earthquake Research Department (ERD), Ankara, Turkey*.
- Demirtaş, R., Karakisa, S., & Yılmaz, R. (1996). The October 1, 1995 Dinar earthquake (MI=5.9) in Southwestern Türkiye. 30, 45-58.
- Eren, Y., Kurt, H., Rosselet, F., & Stampfli, G. M. (2004). Palaeozoic deformation and magmatism in the northern area of the Anatolide Block (Konya), witness of the Palaeotethys active margin. *Eclogae Geologicae Helvetiae*, 97, 293-306. doi:10.1007/s00015-003-1131-8
- Hobbs, P., Hallam, J., Forster, A., Entwisle, D., Jones, L., Cripps, A., . . . Meakin, J. (2002). *Engineering geology of British rocks and soils: Mudstones of the Mercia Mudstone Group*: British Geological Survey.
- Keller, E. A. (2007). *Introduction to environmental geology*: Prentice-Hall, Inc.

- Ketin, İ. (1988). genel jeoloji, yer bilimlerine giriş, cilt I. *İtü vakfı*(22).
- Koçyiğit, A. (2009). *Biga Yarımadası'nın yeni tektoniği: Biga fay sistemi, KB Türkiye*. Paper presented at the 62rd Geological Congress of Turkey, Ankara, Abstracts.
- Liu, C., Lay, T., Wang, R., Taymaz, T., Xie, Z., Xiong, X., . . . Erman, C. (2023). Complex multi-fault rupture and triggering during the 2023 earthquake doublet in southeastern Türkiye. *Nature Communications*, 14(1), 5564. doi:10.1038/s41467-023-41404-5
- McLean, A. C., & Gribble, C. D. (1979). *Geology for civil engineers. Publication of: Allen (George) and Unwin.*
- Okumura, K., Yoshioka, T., & Kuscu, I. (1994). Surface faulting on the North Anatolian Fault in these two millennia. *US Geol. Surv. Open-File Rept.* 94, 568, 143-144.
- Şengör, A., Görür, N., & Şaroğlu, F. (1985). Strike-slip faulting and related basin formation in zones of tectonic escape: Turkey as a case study.
- Soysal, H., Sipahioğlu, S., Kolçak, D., & Altınok, Y. (1981). Türkiye ve çevresinin tarihsel deprem kataloğu. *TÜBİTAK Proje No: TBAG*, 341, 124.
- Ulusay, R. (1999). Kentleşme sürecinde yer seçimi ve depreme dayanıklı yapı inşasında jeolojik-jeoteknik etütlerin önemi ve işlevi, *Jeoloji Müh. Odası Yay*, 51, 23-27.
- Ulusay, R., & Hudson, J. A. (2007). International Society for Rock Mechanics (ISRM), the complete ISRM suggested methods for rock characterization, testing and monitoring, 1974–2006. Ankara. In: Pergamon, Oxford.

Kaynaklar

- [1]. S. Yılmaz ve F. Dincer, Impact of inverter capacity on the performance in large-scale photovoltaic power plants – A case study for Gainesville, Florida, Renewable and Sustainable Energy Reviews, Volume 79, November 2017, Pages 15-23.
- [2]. S. Yılmaz ve F. Dincer, Optimal design of hybrid PV-Diesel-Battery systems for isolated lands: A case study for Kilis, Turkey, Renewable and Sustainable Energy Reviews, Volume 77, September 2017, Pages 344-352.
- [3]. <https://cw-enerji.com/tr/urunler/gunes-paneli>, Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2024.
- [4]. <https://solar.huawei.com/>, Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2024.
- [5]. <https://www.hes.com.tr/>, Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2024.

Kaynakça

- [1] Karagöl B. 3D Printing: What does it offer and for whom? *Sci Technol Policies Res Cent* 2015:1–17.

- [2] Thompson MK, Moroni G, Vaneker T, Fadel G, Campbell RI, Gibson I, et al. Design for Additive Manufacturing: Trends, opportunities, considerations, and constraints. *CIRP Ann - Manuf Technol* 2016;65:737–60. <https://doi.org/10.1016/j.cirp.2016.05.004>.
- [3] Yazar I, Gökçe HC, Öteyaka MÖ. Havacılık Alanında Eriyik Yığılma Modelleme Uygulaması : Boeing 737- 800 Model Uçağın 3 Boyutlu 2018;3:37–44.
- [4] Yildirim N, Karaman A. 3D Yazıcıda Üretilmiş Kavela Bağlantı Elemanının L Tipi Mobilya Köşesi 2019.
- [5] Zhang P, To AC. Transversely isotropic hyperelastic-viscoplastic model for glassy polymers with application to additive manufactured photopolymers. *Int J Plast* 2016;80:56–74. <https://doi.org/10.1016/j.iplas.2015.12.012>.
- [6] Kim Y, Kim Y, Lee TI, Kim TS, Ryu S. An extended analytic model for the elastic properties of platelet-staggered composites and its application to 3D printed structures. *Compos Struct* 2018;189:27–36. <https://doi.org/10.1016/j.compstruct.2018.01.038>.
- [7] Lopes LR, Silva AF, Carneiro OS. Multi-material 3D printing: The relevance of materials affinity on the boundary interface performance. *Addit Manuf* 2018;23:45–52. <https://doi.org/10.1016/j.addma.2018.06.027>.
- [8] Shaheidula Batai MHA. Mechanical Performance Optimization of 3D Printing Material. *Adv. Mater. Manuf. Eng.*, 2020, p. 257–63. https://doi.org/10.1007/978-981-15-1307-7_28.
- [9] Ganeshkumar S, Kumar SD, Magarajan U, Rajkumar S, Arulmurugan B, Sharma S, et al. Investigation of Tensile Properties of Different Infill Pattern Structures of 3D-Printed PLA Polymers: Analysis and Validation Using Finite Element Analysis in ANSYS. *Materials (Basel)* 2022;15. <https://doi.org/10.3390/ma15155142>.
- [10] Yılan F, Şahin İB, Koç F, Urtekin L. The Effects of Different Process Parameters of PLA+ on Tensile Strengths in 3D Printer Produced by Fused Deposition Modeling. *El-Cezeri J Sci Eng* 2023;10:160–73. <https://doi.org/10.31202/ecjse.1179492>.

Kaynakça

- Ardila, D., Kiraly, A. P., Bharadwaj, S., Choi, B., Reicher, J. J., Peng, L., ... & Shetty, S. (2019). End-to-end lung cancer screening with three-dimensional deep learning on low-dose chest computed tomography. *Nature medicine*, 25(6), 954-961.
- Atlan, F., & Pençe, İ. (2021). Yapay zekâ ve tıbbi görüntüleme teknolojilerine genel bakış. *Acta Infologica*, 5(1), 207-230.
- Bankman, I. (Ed.). (2008). *Handbook of medical image processing and analysis*. Elsevier.

- Bernheim, A., Mei, X., Huang, M., Yang, Y., Fayad, Z. A., Zhang, N., ... & Chung, M. (2020). Chest CT findings in coronavirus disease-19 (COVID-19): relationship to duration of infection. *Radiology*, 295(3), 685-691.
- Brenner, D. J., & Hall, E. J. (2007). Computed tomography—an increasing source of radiation exposure. *New England journal of medicine*, 357(22), 2277-2284.
- Bushberg, J. T., & Boone, J. M. (2011). The essential physics of medical imaging. Lippincott Williams & Wilkins.
- Carovac, A., Smajlovic, F., & Junuzovic, D. (2011). Application of ultrasound in medicine. *Acta Informatica Medica*, 19(3), 168.
- Dandıl, E., Ekşi, Z., & Çakıroğlu, M. (2015). Mamogram Görüntülerinden Bilgisayar Destekli Kitle Teşhisi Sistemi.
- Demir, F. (2019). "Manyetik Rezonans Görüntüleme: Türkiye’de İlk Kullanımı ve Gelişimi." *Türk Radyoloji Dergisi*.
- Evangelista, L., Cuppari, L., Burei, M., Zorz, A., & Caumo, F. (2019). Head-to-head comparison between 18F-FDG PET/CT and PET/MRI in breast cancer. *Clinical and Translational Imaging*, 7, 99-104.
- Garrison F. History of medicine. 4th ed. Philadelphia: Saunders Company;1929; Garrison F. Radiology in Europe. A century in review (pp. 721–2). Vienna: European Congress of Radiology; 1955.
- Herman, G. T. (2009). Fundamentals of computerized tomography: image reconstruction from projections. Springer Science & Business Media.
- Hou, W., Zhang, D., Wei, Y., Guo, J., & Zhang, X. (2020). Re-view on computer aided weld defect detection from radiography images. *Applied Sciences*, 10(5), 1878.
- Kamel, I. R., & Bluemke, D. A. (2003). MR imaging of liver tumors. *Radiologic Clinics*, 41(1), 51-65.
- Kaufmann, G. H. (Ed.). (2011). *Advances in speckle metrology and related techniques*. John Wiley & Sons.
- Kaya, A., & Yılmaz, B. (2018). "Türkiye’de Ultrasonografi ve Bilgisayarlı Tomografinin Gelişimi." *Sağlık Bilimleri Araştırma Dergisi*.
- McKinney, S. M., Sieniek, M., Godbole, V., Godwin, J., Antropova, N., Ashrafian, H., ... & Shetty, S. (2020). International evaluation of an AI system for breast cancer screening. *Nature*, 577(7788), 89-94.
- Nelson, T. R., & Pretorius, D. H. (2000). WS06-08Real-time three-dimensional fetal echocardiography: imaging and volume measurement. *Ultrasound in Obstetrics and Gynecology*, 16, 14-14.
- Özgün, M. (2017). "Tıbbi Görüntüleme Cihazlarının Tarihçesi ve Türkiye’deki İlk Kullanımı." *Türk Tıp Tarihi Dergisi*.

- Scholtz, J. E., & Ghoshhajra, B. (2017). Advances in cardiac CT contrast injection and acquisition protocols. *Cardiovascular diagnosis and therapy*, 7(5), 439.
- Shiina, T., Nightingale, K. R., Palmeri, M. L., Hall, T. J., Bamber, J. C., Barr, R. G., ... & Kudo, M. (2015). WFUMB guidelines and recommendations for clinical use of ultrasound elastography: Part 1: basic principles and terminology. *Ultrasound in medicine & biology*, 41(5), 1126-1147.
- Smith-Bindman, R., Chu, P. W., Miglioretti, D. L., Sickles, E. A., Blanks, R., Ballard-Barbash, R., ... & Kerlikowske, K. (2003). Comparison of screening mammography in the United States and the United Kingdom. *Jama*, 290(16), 2129-2137.
- Szabo, T. L. (2013). *Diagnostic ultrasound imaging: inside out*. Academic press.
- Şahin, H. (2020). "Nükleer Tıp Cihazlarının Türkiye’de Kullanımı ve Önemi." *Türk Onkoloji Dergisi*.
- Vlaardingerbroek, M. T., & Boer, J. A. (2013). *Magnetic resonance imaging: theory and practice*. Springer Science & Business Media.
- Zwartbol, M. H., van der Kolk, A. G., Ghaznawi, R., van der Graaf, Y., Hendrikse, J., Geerlings, M. I., & SMART Study Group. (2019). Intracranial Vessel Wall Lesions on 7T MRI (Magnetic Resonance Imaging) Occurrence and Vascular Risk Factors: The SMART-MR Study. *Stroke*, 50(1), 88-94.

Kaynakça

- ABABOUC, L. (2000), The role of government agencies in assessing HACCP. *Food Control* 11: 137– 42.
- ADIGÜZEL, T. (2008), AB’ye Gıda Ürünleri İhracatının Gıda Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi, *Uzmanlık Tezi*, Ankara
- ANONİM, (1998), Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Bursa Belediye Kanunu), 31 s. *Türk Standartlar Enstitüsü*, Ankara.
- ANONİM, (2006), *Assuring Food Safety and Quality: Guidelines for Strengthening National Food Control Systems*, Joint FAO/WHO Publication.
- ANONİM, (2010), *Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu*. Sayı:27610, Tertip:5, Cilt:49, yayım tarihi: 13/06/2010
- AKKERMAN, C., BEKMAN, M., (1942). *Türkiye’nin Et Meselesi. Ziraat Vekaleti Neşriyatı*, Genel sayı 533, Veteriner Serisi 13, s.125-148. Ankara.
- ATİK, İ ve ATİK, A. (2018), "Belediyelerin Gıda Güvenliğindeki Rolü", *Alanya Uluslararası Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Nobel Yayınları, Ankara, ss.1513-1516.

- ATİK, İ ve ATİK, A. (2019), "Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Gıda Güvenliğindeki Etkileri: Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, ss.453-465. <https://doi.org/10.33712/mana.599215>
- BBL, (2015) *German Federation for Food Law and Food Science*, 19 Ağustos 2015, tarihinde <http://www.bll.de/en/home>, adresinden alındı.
- BEYKAYA, M. (2020a), Türkiye'de gıda denetimlerinde kamuoyu duyuruları(ifşa). *İğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1): 260-270, 2020
- BEYKAYA, M. (2020b), Türkiye'de Gıda Endüstrisinde Gıda güvenliği ve Denetimlerin Rolü, *2nd International Eurasian Conference on Science, Engineering and Technology* (Oral Presentation, EurasianSciEnTech 2020), October 07-09, 2020, www.EurasianSciEnTech.org. - 575-582
- BRUN J. (2015), *The importance of auditing for food safety*. 25 Nisan 2019 tarihinde <http://nimonik.com/2015/01/importance-of-auditing-food-safety/> adresinden alındı.
- BUZBAŞ, N. (2010), *Türkiye ve AB'de Gıda Güvenliği: Ortaklığın Sinergisi*, 28. Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi Toplantısı, Edinburg, 17s.
- CASWELL, J.A., NOELKE, C.M., MOJDUSZKA, E.M. (2002), Unifying Two Frameworks for Analyzing Quality and Quality Assurance for Food Products, Food Trade and Consumer Demand for Quality, *Kluwer Academic/Plenum Publishers*, New York, pp.43-61.
- CEBECİ, A ve GÜNEŞ, E. (2017), Türkiye ve Avrupa'daki Tüketicilerin Gıda Etiketleri Okuma Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4):261-267s.
- CHEN, Jun-Shi. (2009), "What Can We Learn from the 2008 Melamine Crisis in China?", *Biomedical And Environmental Sciences*, S.22, ss.109-111.
- CSFS – (CENTRE FOR STUDIES IN FOOD SECURITY). (2015), *The Five A's of Food Security*, 15 Temmuz 2015 tarihinde Ryerson Üniversitesi, Toronto, <http://www.ryerson.ca/foodsecurity/our-approach.html>, adresinden alındı.
- ÇOPUR, Ö.U., SUNA, S., ŞENKOYUNCU, A. (2010), Gıda Güvenliği ve Denetim Sistemi, *Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi*, Ankara, Türkiye, 1127-1137
- ÇOPUROĞLU, G., KASIMOĞLU DOĞRU, A ve AYAZ, N D. (2015), "Türk Gıda Mevzuatında Risk Analizi", *Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Dergisi*, S.26(1), ss.23-28.
- ÇUKUR, F., DEMİRBAŞ, N., ÇUKUR, T., DAYAN, V ve Uzun, A.C. (2011), Zeytinyağı Tesislerinde Gıda Güvenliği Ve Kalite Yönetim Sistemlerinin Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar Ve Öneriler: Milas İlçesi Örneği, *Zeytin Bilimi Dergisi*, 2(1):31-36s.

- ÇUKUR, F., YÜCEL, B ve DEMİRBAŞ, N. (2016), AB ve Türkiye’de Arıcılık Faaliyetine Yönelik Gıda Güvenliği Uygulamaları: Sorunlar ve Öneriler, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 22(2):87-95s.
- DİNÇER, F. (1980). Türkiye’de askeri veteriner hekimlik tarihi üzerinde araştırmalar III. Bölüm. *Ankara Üniv. Veteriner Fakültesi Dergisi*. 27(1-2): 294- 321.
- EIU (Economist Intelligence Unit), (2015). Global Food Security Index 2015. p:52.
- ERDEN, C. (2012), Türkiye’de Gıda Güvenliğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Gıda Güvenliğinin Benimsenmesinde Eğitim Yöntemlerinin Uygulanabilirliği, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, 81s.
- ERKMEN O, BOZOGLU, TF. (2008). Food Safety. Ankara: *İlke Publishing Company*,
- ERKMEN O, BOZOGLU TF. (2008). Food Microbiology III: Food Preservation. Ankara: *İlke Publishing Company*,
- FAO (1983), *World Food Security: a Reappraisal of The Concepts and Approaches*, Director General’s Report, Rome.
- FAO and WHO, (2015), *Codex Alimentarius Commission Procedural Manual, Twenty-Fourth Edition*, ISBN 978 92-5-108928-6, Rome, 231p
- GFSR, (2016). Global Financial Stability Report (GFSR). *Food safety audits*. 2 Ocak 2017 tarihinde <https://globalfoodsafetyresource.com>. adresinden alındı.
- GRİFFİTH, CG. (2005), Are we making the most of food safety inspections? *A glimpse into the future. Br Food J* 107: 132– 9.
- GÜRAN, T. 2013. *İktisat Tarihi*, Anadolu üniversitesi Web-Ofset Yayınevi, 9, Eskişehir.
- KETTUNEN, K., PESONEN, S., LUNDÉN, J ve NEVAS, M. (2018), "Consistency and Risk-Basis of Using Administrative Enforcement Measures in Local Food Control", *Food Control*, S.85, ss.199-211.
- KUTER, M. (2011), İnsan ve Ekmek, s. 100-103. BESAŞ, *Bursa Ekmek ve Besin San. Tic. AŞ Yayını*, ISBN: 978-975-6664-04-9 Bursa.
- KOÇ, A., BÖLÜK, G ve AŞÇI, S. (2008), Gıda Güvenliği ve Kalite Standartlarının Gıda İmalat Sanayinde Yoğunlaşmaya Etkisi, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (16):83-115s
- KOÇ, G ve UZMAY, A. (2015), "Gıda Güvencesi ve Gıda Güvenliği: Kavramsal Çerçeve, Gelişmeler ve Türkiye", *Tarım Ekonomisi Dergisi*, S.21(1), ss.39-48.

- KOTSANOPOULOS, K V. ve ARVANITOYANNIS, I S. (2017), "The Role of Auditing, Food Safety, and Food Quality Standards in the Food Industry: A Review", *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, S.16, ss.760-775.
- LÄIKKÖ-ROTO, T ve NEVAS, M. (2014), "Auditing Local Official Food Control: Perceptions of Auditors and Auditees", *Food Control*, S.37, ss.135-140.
- LÄIKKÖ-ROTO, T., MÄKELÄ S., LUNDÉN, J., HEIKKILÄ, J ve NEVAS, M. (2015), "Consistency in Inspection Processes of Food Control Officials and Efficacy of Official Controls in Restaurants in Finland ", *Food Control*, S.57, ss.341-350.
- LÄIKKÖ-ROTO, T., LUNDÉN, J., HEIKKILÄ, J ve NEVAS, M. (2016), "Prerequisites for Effective Official Food Control", *Food Control*, S.61, ss.172-179.
- LEISNER, J. J., LUND, T B., FRANSEN, E.A., ANDERSEN, Nana B.A., FREDSLUND, L., NGUYEN, V P T. ve KRISTIANSEN, T. (2014), "What Consumers Expect from Food Control and What They Get – A Case Study of The Microbial Quality of Sushi Bars in Denmark", *Food Control*, S.45, ss.76-80.
- LUECKL, J., WEYERMAIR, K., MATT, M., MANNER, K ve FUCHS, K. (2019), "Results of Official Food Control in Austria 2010–2016", *Food Control*, S.99, ss.190-201.
- MÄKELÄ, J ve RAUTAVIRTA, K. (2018), "Food, Nutrition, and Health in Finland", *Nutritional and Health Aspects of Food in Nordic Countries* (Ed. Veslemøy Andersen, Eirin Bar, Wirtanen Gun), Elsevier, United Kingdom, ss.127-143.
- ONURLUBAŞ, E. (2015), Tüketicilerin Gıda Güvenliği Konusunda Bilinç Düzeylerinin Ölçülmesi: *Tokat İli Doktora Tezi*, Ankara: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- PAÇACI, G. (2019), Dünya’da ve Türkiye’de İklim Değişikliği Kaynaklı Gıda Güvenliği Sorunu, *Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- RAUSCHER G E., KUCHLING, S., OEHLINGER, R., WOLF, J ve FUCHS, K. (2016), "Risk Ranking of Mycotoxins Based on Exposure and Toxicity for The Austrian Population", *Toxicology Letters*, S.258, ss.165-166.
- REILLY, A., ELLARD, R ve O'CONNOR J. (2009), Food safety at the national level the role of governments. In:BP Mansourian, A Wojtczak, BMcA Sayers, editors. *Medical sciences*. Vol. II. Oxford: Eolss Publishers Co. p 383– 93.
- SHUKLA, S., SHANKAR, R ve SINGH, S P. (2014), "Food Safety Regulatory Model in India", *Food Control*, S.37, ss.401-413.
- SHUKLA, S., SINGH, S P ve SHANKAR, R. (2018), "Evaluating Elements of National Food Control System: Indian Context", *Food Control*, S.90, ss.121-130.
- SANCHEZ, M., SANJUAN, A.I ve AKL, G. (2001), The Influence of Experience in Consumption and Personal Attitudes on the Purchase of Lamb and Beef, 71st *EAAE Seminar*, Zaragoza-Spain

- SONGUR, C. (2009), Gıda Güvenliği Yönetim Sisteminin Kalite Maliyetlerine Olan Etkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Uluslararası Kalite Yönetim Bilim Dalı, İstanbul, 106s.
- TAYAR, M. (2010), Gıda Güvenliği, *T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını*. İstanbul
- TAYAR, M., (2014), Güvenli gıda gereksinimi, *Dünya Gıda Dergisi*, 2014(9):34-37
- TGDF(Türk Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu), (2011). *Çiftlikten Çatala Gıda Güvenliği*. s.70. TGDF Yayınları, Ankara.
- TİM, (2016), *Tarım Raporu*, Türkiye İhracatçılar Meclisi, İstanbul, 160s
- TOSUN, D ve DEMİRBAŞ, N. (2012), Türkiye’de Kırmızı Et ve Et Ürünleri Sana-yiinde Gıda Güvenliği Sorunları ve Öneriler, *U.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1(26):93-101.
- TURKU, M., LEPISTÖ, O ve LUNDÉN, J. (2018), "Differences Between Official Inspections and Third Party Audits of Food Establishments", *Food Control*, S.85, ss.459-465.
- ÜNVER, A S., (1952). *Fatih Devri Yemekleri*. İÜ Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları, No 42, 108 s. İstanbul.
- YANG, L., QIAN, Y., CHEN, C ve WANG, F. (2012), "Assessing the Establishment of AgroFood Control Systems Based on A Relevant officials’ survey in China” *Food Control*, Volume 26, Issue 2,P. 223-230
- VOS, E. (2000). EU Food Safety Regulation in the Aftermath of the BSE Crisis. *Journal of Consumer Policy*, (23), 227–25

KAYNAKÇA

- [1] Uyan, E., Küçükdoğu, M. Ş., Aydemir, I., 2018. Aydınlatma Kalitesini Belirleyen Psikolojik Parametrelerin Çalışma Alanı Örneğinde İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 17(33), 51-60.
- [2] Özkum, E., 2011. Doğal ve Yapay Aydınlatmanın İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkisi. Marmara Üniveristesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 140, İstanbul.
- [3] Philips Lighting, 2008. Basics Of Light And Lighting. Philips, 54, N.V
- [4] Çağal Taşdelen, D., 2020. Aydınlatma Tasarımı İlkeleri ve İç Mimari Projelendirme Sürecindeki Yerinin Farklı Fonksiyondaki İç Mekân Modelleri Üzerinden Analizi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 269, İstanbul.
- [5] Marangoz, E., 2018. İç Mimaride Aydınlatmanın Tanımı ve Ofis Mekanlarında Aydınlatma Kriterlerinin İncelenmesi. Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 56, İstanbul

- [6] Aydınlatma Portalı, 2020b. Doğru Işık Rengi Nasıl Seçilir. Erişim Tarihi: 23.10.2022. <https://www.aydinlatma.org/dogru-isik-rengi-nasil-secilir.html>
- [7] Alkan, İ., 2010. Ofis Mekanlarında Işık ve Renk İlişkisinin Görsel Konfora Etkisi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 125, İstanbul.
- [8] Bayram, F., 2009. Işık ve Aydınlatma: Işığın Televizyon Ve Sinemada İşlevsel Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme, *Akademia Dergisi*, 1(2), 122-131.
- [9] Ünal, A., 2004. Aydınlatma Tasarımı ve Proje Uygulamaları. Birsan Yayınevi, 479, İstanbul.
- [10] Kazanas, Z. T. (2009) Binaların doğal aydınlatma performanslarının değerlendirilmesi, 5. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, 25-36.
- [1] Everett, H. R. 2015. Unmanned Systems of World Wars I and II. Cambridge: MIT Press Page 270 onwards).
- [2] <https://flyingmachines.ru/Site2/Crafts/Craft29148.htm>
- [3] https://en.wikipedia.org/wiki/Tadiran_Mastiff
- [4] <https://www.deagel.com/Aerospace%20Forces/Predator/a000517>
- [5] Weisfeldt ML, Everson-Stewart S, Sitlani C, et al. Ventricular tachyarrhythmias after cardiac arrest in public versus at home. *N Engl J Med*. 2011;364(4):313–321. doi:10.1056/NEJMoa1010663.
- [6] <https://innovationorigins.com/en/test-with-aed-transportation-by-drone-in-delft-port-because-every-second-counts/>
- [7] [Kornblith, L. Z., Moore, H. B., & Cohen, M. J. (2019). Trauma-induced coagulopathy: the past, present, and future. *Journal of thrombosis and haemostasis*, 17(6), 852-862.
- [8] [Gilmore, C. K., Thomas, B., & Chaykowsky, M. (2019). Autonomous unmanned aerial vehicles for blood delivery: A UAV fleet design tool and case study.
- [9] <https://ibtekr.org/en/cases/drones-deliver-medicines-to-patients-in-the-uk/>
- [10] Podsiadło, P., Bargiel, B., & Moskal, W. (2019). Mountain rescue operations facilitated with drone usage. *High Alt Med Biol*, 20(2), 203.
- [11] Karaca, Y., Cicek, M., Tatli, O., Sahin, A., Pasli, S., Beser, M. F., & Turedi, S. (2018). The potential use of unmanned aircraft systems (drones) in mountain search and rescue operations. *The American journal of emergency medicine*, 36(4), 583-588.
- [12] Karaca, Y., Cicek, M., Tatli, O., Sahin, A., Pasli, S., Beser, M. F., & Turedi, S. (2018). The potential use of unmanned aircraft systems (drones) in mountain

search and rescue operations. The American journal of emergency medicine, 36(4), 583-588.

[13] <https://www.donanimhaber.com/deprem-bolgesinden-drone-goruntuleri-yikimi-gozler-onune-serdi--160377>

[14] <https://www.dha.com.tr/foto-galeri/uydu-goruntuleri-ve-ihalar-ile-hasar-tespit-calismasi-2203318/1>

KAYNAKLAR

Ashwathama, V. H., Patil, B. C., Kareekatti, S. R., Adarsha, T. S. (2003). Studies on Heterosis for Biophysical Traits and Yield Attributes in Cotton Hybrids. World Cotton Research Conference 3, Cape Town, South Africa. Abstract Book, s.240-247.

Assis, T. F., 2000. Production and use of Eucalyptus hybrids for industrial purposes. In Dungey HS, Di eters MJ and Nikles DG (eds.) Hybrid breeding and genetics of forest trees: QFRI/CRC-SPF Symposium. Department of Primary Industries, Noosa, 63-74.

Başal, H., Turgut, L. (2003). Heterosis and Combining Ability for Yield Components and Fiber Quality Parameters in a Half Diallel Cotton (*Gossypium hirsutum* L.) Population. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 27 (4) : 207-212.

Charlesworth, D., and Willis, J. H. (2009). The genetics of inbreeding depression. *Nat. Rev. Genet.* 10, 783–796.

Chen, Z. J., and Birchler, J. A. (2013). *Polyploid and Hybrid Genomics*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Çekiç, C., 2007. Kurağa Dayanıklı Buğday (*Triticum aestivum* L.) Islahında Seleksiyon Kriteri Olabilecek Fizyolojik Parametrelerin Araştırılması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Ana Bilim Dalı, Ankara.

Çelik, İ., Aydın, S., Kayıkçı, H. C., & Ünlü, A. (2022) Hibrit Domates (*Solanum Lycopersicum* L.) Islahında Yüksek Verimli Kombinasyonların Oluşturulması. *Bahce* 51 (Ozel Sayı 1): 58–66

Davenport, C. B. (1908). Degeneration, albinism and inbreeding. *Science* 28, 454–455. doi: 10.1126/science.28.718.454-b

de la Luz Gutiérrez-Nava, M., Warren, C. A., León, P., and Walbot, V. (1998). Transcriptionally active MuDR, the regulatory element of the mutator transposable element family of *Zea mays*, is present in some accessions of the Mexican land race *Zapalote chico*. *Genetics* 149, 329–346.

Dobzhansky, T. (1941). *Genetics and the Origin of Species*. New York, NY: Columbia University Press.

Duymaz, Ö. (2007). *Pamukta (Gossypium spp.) F1 Döl Kuşağında Tarımsal ve Teknolojik Özelliklerin Genetik Yapısı Üzerinde Bir Çalışma*. Yüksek Lisans

Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Adana.

- East, E. M. (1908). Inbreeding in corn. Rep. Conn. Agric. Exp. Stn 1907, 419–428.
- Eren A., Tepe, A., Çelik, İ., Kabaş, A., Özalp, R., Boyacı, F., Gözen, V., Ünlü, M. ve Kurum, R., 2021. (Ed: A. Eren), Yazlık Sebze Islahı, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti,
- Falconer, D. S., and Mackay, T. F. C. (1996). *Introduction to Quantitative Genetics*. Essex: Longman Group.
- Genç, İ. ve T. Yağbasanlar, 2002. Bitki Islahı. Ç.Ü. Ziraat Fak. Genel Yayın. No:59, Ders Kitapları Yayın No: A-13, 150s.
- Gençer, O., Güvercin, R. Ş. (2003). Heritability of Earliness Criteria in Relation to Yield in Cotton (*Gossypium hirsutum* L.) in the Harran Plain of Southeastern Anatolia Project (GAP) Area. Word Cotton Research Conference 3. Cape Town, South Africa. s. 49-56.
- Göksoy, A. T., & Turan, Z. M. (2002). Melez ayçiçeği (*Helianthus annuus* L.) performanslarının belirlenmesinde farklı kombinasyon kabiliyeti test yöntemlerinin kullanılması olanakları. *UÜ Ziraat Fak. Dergisi*, 16, 151-163.
- Grindeland, J. M. (2008). Inbreeding depression and outbreeding depression in *Digitalis purpurea*: optimal outcrossing distance in a tetraploid. *J. Evol. Biol.* 21, 716–726. doi: 10.1111/j.1420-9101.2008.01519.x
- Karademir, E., Karademir, Ç. ve Ekinci, R., (2007). Pamukta Erkencilik, Verim ve Lif Teknolojik Özelliklerinin Kalıtımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 17 (2): 67-72.
- Kirongo, B.B., Kimani, G.K., Senelwa, K., Etieg ni, L., Mbelase, A., Muchiri, M., 2010. Five-year growth and survival of Eucalyptus hybrid clones in Coastal Kenya, JMHT Vol. XVI, (1): 1–9
- Labroo, M. R., Studer, A. J., & Rutkoski, J. E. (2021). Heterosis and hybrid crop breeding: a multidisciplinary review. *Frontiers in Genetics*, 12, 643761.
- Lamkey, K. R., and Edwards, J. W. (1999). “Quantitative genetics of heterosis,” in *Genetics and Exploitation of Heterosis in Crops*, eds J. G. Coors and S. Pandey (Madison, WI: American Society of Agronomy, Inc), 31–48. doi: 10.2134/1999.geneticsandexploitation.c4
- Lynch, M., and Walsh, B. (1998). *Genetics and Analysis of Quantitative Traits*, Vol. 1. Sunderland, MA: Sinauer, 535–557.
- Oakley, C. G., Ågren, J., and Schemske, D. W. (2015). Heterosis and outbreeding depression in crosses between natural populations of *Arabidopsis thaliana*. *Heredity* 115, 73–82. doi: 10.1038/hdy.2015.18

- Poehlman, J. M. and Sleeper, D. A., 1995. Breeding Hybrid Cultivars. Breeding Field Crops. USA, Forth Edition, P.200-215. Relation to Diallel Crossing Systems. Australia, J. Bio. Sci., 9:463-493.
- Pollak, L., Scott, M. P., 2005. Breeding for grain quality traits. *Maydica*, 50:247-257.
- Potts, B.M., Volker, P.W., Tilyard, P.A., Joyce, K., 2000. 'The genetics of hybridization in the temperate eucalyptus', paper presented at the "Hybrid Breeding and Genetics of Forest Trees" Proceedings of QFRI/CRC-SPF Symposium, 9-14 April 2000, Noosa, 200-211
- Sade, B., 1999. Tahıl Islahı. Selçuk Üniv. Yayın.No:135, Ziraat Fak. Yayınları No:31, 114s.
- Schulthess, A. W., Zhao, Y., and Reif, J. C. (2017). "Genomic selection in hybrid breeding," in *Genomic Selection for Crop Improvement*, eds R. K. Varshney, M. Roorkiwal, and M. E. Sorrells (Cham: Springer), 149–183. doi: 10.1007/978-3-319-63170-7_7
- Shull, G. H. (1908). The composition of a field of maize. *J. Hered.* 4, 296–301. doi: 10.1093/jhered/os-4.1.296
- Taner, S., & Sade, B. (2012). Determination of Combining Abilities and Heterosis in 5x5 Half Diallel Cross Population of Bread Wheat Under Dry Condition. *Selçuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 26(4), 1-10.
- Taşdemir, C. (2022). Eucalyptus camaldulensis ve Eucalyptus grandis türleri ile melezlerinin klon denemeleri: Beşinci yaş sonuçları. *Ormancılık Araştırma Dergisi*, 10(1), 1-13.
- Uysal, H., & Kahrıman, F. (2021). Nitelikli mısır popülasyonlarında önemli tane kalite özellikleri için gen etkisi, heterosis ve korelasyon analizleri. *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 119-129.
- Waser, N. M., and Price, M. V. (1994). Crossing–distance effects in *Delphinium nelsonii*: outbreeding and inbreeding depression in progeny fitness. *Evolution* 48, 842–852. doi: 10.2307/2410491
- Welch, J. J. (2004). Accumulating Dobzhansky–Muller incompatibilities: reconciling theory and data. *Evolution* 58, 1145–1156. doi: 10.1554/03-502
- Xue, W., Anderson, S. N., Wang, X., Yang, L., Crisp, P. A., Li, Q., et al. (2019). Hybrid decay: a transgenerational epigenetic decline in vigor and viability triggered in backcross populations of teosinte with maize. *Genetics* 213, 143–160. doi: 10.1534/genetics.119.302378

KAYNAKLAR

- Ashwathama, V. H., Patil, B. C., Kareekatti, S. R., Adarsha, T. S. (2003). Studies on Heterosis for Biophysical Traits and Yield Attributes in Cotton Hybrids. World Cotton Research Conference 3, Cape Town, South Africa. Abstract Book, s.240-247.

- Assis, T. F., 2000. Production and use of Eucalyptus hybrids for industrial purposes. In Dungey HS, Di eters MJ and Nikles DG (eds.) Hybrid breeding and genetics of forest trees: QFRI/CRC-SPF Symposium. Department of Primary Industries, Noosa, 63-74.
- Başal, H., Turgut, L. (2003). Heterosis and Combining Ability for Yield Components and Fiber Quality Parameters in a Half Diallel Cotton (*Gossypium hirsutum* L.) Population. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 27 (4) : 207-212.
- Charlesworth, D., and Willis, J. H. (2009). The genetics of inbreeding depression. *Nat. Rev. Genet.* 10, 783–796.
- Chen, Z. J., and Birchler, J. A. (2013). *Polyploid and Hybrid Genomics*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Çekiç, C., 2007. Kurağa Dayanıklı Buğday (*Triticum aestivum* L.) Islahında Seleksiyon Kriteri Olabilecek Fizyolojik Parametrelerin Araştırılması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Çelik, İ., Aydın, S., Kayıkçı, H. C., & Ünlü, A. (2022) Hibrit Domates (*Solanum Lycopersicum* L.) Islahında Yüksek Verimli Kombinasyonların Oluşturulması. *Bahçe* 51 (Özel Sayı 1): 58–66
- Davenport, C. B. (1908). Degeneration, albinism and inbreeding. *Science* 28, 454–455. doi: 10.1126/science.28.718.454-b
- de la Luz Gutiérrez-Nava, M., Warren, C. A., León, P., and Walbot, V. (1998). Transcriptionally active MuDR, the regulatory element of the mutator transposable element family of *Zea mays*, is present in some accessions of the Mexican land race *Zapalote chico*. *Genetics* 149, 329–346.
- Dobzhansky, T. (1941). *Genetics and the Origin of Species*. New York, NY: Columbia University Press.
- Duymaz, Ö. (2007). *Pamukta (Gossypium spp.) F1 Döl Kuşağında Tarımsal ve Teknolojik Özelliklerin Genetik Yapısı Üzerinde Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Adana.
- East, E. M. (1908). Inbreeding in corn. Rep. Conn. Agric. Exp. Stn 1907, 419–428.
- Eren A., Tepe, A., Çelik, İ., Kabaş, A., Özalp, R., Boyacı, F., Gözen, V., Ünlü, M. ve Kurum, R., 2021. (Ed: A. Eren), Yazlık Sebze Islahı, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti,
- Falconer, D. S., and Mackay, T. F. C. (1996). *Introduction to Quantitative Genetics*. Essex: Longman Group.
- Genç, İ. ve T. Yağbasanlar, 2002. Bitki Islahı. Ç.Ü. Ziraat Fak. Genel Yayın. No:59, Ders Kitapları Yayın No: A-13, 150s.

- Gençer, O., Güvercin, R. Ş. (2003). Heritability of Earliness Criteria in Relation to Yield in Cotton (*Gossypium hirsutum* L.) in the Harran Plain of Southeastern Anatolia Project (GAP) Area. Word Cotton Research Conference 3. Cape Town, South Africa. s. 49-56.
- Göksoy, A. T., & Turan, Z. M. (2002). Melez ayçiçeği (*Helianthus annuus* L.) performanslarının belirlenmesinde farklı kombinasyon kabiliyeti test yöntemlerinin kullanılması olanakları. *UÜ Ziraat Fak. Dergisi*, 16, 151-163.
- Grindeland, J. M. (2008). Inbreeding depression and outbreeding depression in *Digitalis purpurea*: optimal outcrossing distance in a tetraploid. *J. Evol. Biol.* 21, 716–726. doi: 10.1111/j.1420-9101.2008.01519.x
- Karademir, E., Karademir, Ç. ve Ekinci, R., (2007). Pamukta Erkencilik, Verim ve Lif Teknolojik Özelliklerinin Kalıtımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 17 (2): 67-72.
- Kirongo, B.B., Kimani, G.K., Senelwa, K., Etieg ni, L., Mbelase, A., Muchiri, M., 2010. Five-year growth and survival of Eucalyptus hybrid clones in Coastal Kenya, JMHT Vol. XVI, (1): 1–9
- Labroo, M. R., Studer, A. J., & Rutkoski, J. E. (2021). Heterosis and hybrid crop breeding: a multidisciplinary review. *Frontiers in Genetics*, 12, 643761.
- Lamkey, K. R., and Edwards, J. W. (1999). “Quantitative genetics of heterosis,” in *Genetics and Exploitation of Heterosis in Crops*, eds J. G. Coors and S. Pandey (Madison, WI: American Society of Agronomy, Inc), 31–48. doi: 10.2134/1999.geneticsandexploitation.c4
- Lynch, M., and Walsh, B. (1998). *Genetics and Analysis of Quantitative Traits*, Vol. 1. Sunderland, MA: Sinauer, 535–557.
- Oakley, C. G., Ågren, J., and Schemske, D. W. (2015). Heterosis and outbreeding depression in crosses between natural populations of *Arabidopsis thaliana*. *Heredity* 115, 73–82. doi: 10.1038/hdy.2015.18
- Poehlman, J. M. and Sleeper, D. A., 1995. Breeding Hybrid Cultivars. Breeding Field Crops. USA, Forth Edition, P.200-215.Relation to Diallel Crossing Sys tems. Australia, J. Bio. Sci., 9:463-493.
- Pollak, L., Scott, M. P., 2005. Breeding for grain quality traits. *Maydica*, 50:247-257.
- Potts, B.M., Volker, P.W., Tilyard, P.A., Joyce, K., 2000. ‘The genetics of hybridization in the temperate eucalyptus’, paper presented at the “Hybrid Breeding and Genetics of Forest Trees” Proceedings of QFRI/CRC-SPF Symposium, 9-14 April 2000, Noosa, 200-211
- Sade, B., 1999. Tahıl Islahı. Selçuk Üniv. Yayın.No:135, Ziraat Fak. Yayınları No:31, 114s.
- Schulthess, A. W., Zhao, Y., and Reif, J. C. (2017). “Genomic selection in hybrid breeding,” in *Genomic Selection for Crop Improvement*, eds R. K. Varshney,

- M. Roorkiwal, and M. E. Sorrells (Cham: Springer), 149–183. doi: 10.1007/978-3-319-63170-7_7
- Shull, G. H. (1908). The composition of a field of maize. *J. Hered.* 4, 296–301. doi: 10.1093/jhered/os-4.1.296
- Taner, S., & Sade, B. (2012). Determination of Combining Abilities and Heterosis in 5x5 Half Diallel Cross Population of Bread Wheat Under Dry Condition. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 26(4), 1-10.
- Taşdemir, C. (2022). Eucalyptus camaldulensis ve Eucalyptus grandis türleri ile melezlerinin klon denemeleri: Beşinci yaş sonuçları. *Ormancılık Araştırma Dergisi*, 10(1), 1-13.
- Uysal, H., & Kahrıman, F. (2021). Nitelikli mısır popülasyonlarında önemli tane kalite özellikleri için gen etkisi, heterosis ve korelasyon analizleri. *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 119-129.
- Waser, N. M., and Price, M. V. (1994). Crossing–distance effects in *Delphinium nelsonii*: outbreeding and inbreeding depression in progeny fitness. *Evolution* 48, 842–852. doi: 10.2307/2410491
- Welch, J. J. (2004). Accumulating Dobzhansky–Muller incompatibilities: reconciling theory and data. *Evolution* 58, 1145–1156. doi: 10.1554/03-502
- Xue, W., Anderson, S. N., Wang, X., Yang, L., Crisp, P. A., Li, Q., et al. (2019). Hybrid decay: a transgenerational epigenetic decline in vigor and viability triggered in backcross populations of teosinte with maize. *Genetics* 213, 143–160. doi: 10.1534/genetics.119.302378

KAYNAKÇA

- Akın A, Yıldız B, Özçelik B. Duygusal yeme ölçeğinin türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenilirliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2016; 9(44): 776-781.
- AlAmmar WA, Albeesh FH, Khattab RY. Food and mood: The corresponsive effect. *Current Nutrition Reports*. 2020; 9(3): 296-308.
- Antoniou EE, Bongers P, Jansen A. The mediating role of dichotomous thinking and emotional eating in the relationship between depression and BMI. *Eat Behav.* 2017; 26: 55-60.
- Ayyıldız F., Ülker İ., & Yıldırım H., Hedonik Açlık ve Yeme Davranışı İlişkisinin Farklı Beden Kütlelerine Yansıması. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 2021; 49(2): 9-17.
- Bast ES, Berry EM. Laugh away the fat? Therapeutic humor in the control of stress induced emotional eating, *Rambam Maimonides Medical Journal*, 2014; 5(1): 2-8.
- Cotter, E., Kelly, W., & Nichole, R., Stress-related eating, mindfulness, and obesity. *Health Psychology*, 2018; 37(6), 516-525.

- Davis C, Fox J., Sensitivity to reward and body mass index (BMI): Evidence for a non-linear relationship. *Appetite*, 2008; 50(1): 43–49.
- Dhivyadharshini J., Priya A. J., & Gayathridevi R., Stress-related eating behavior in adults with obesity. *Drug Invention Today*, 2019; 12 (5): 926-928.
- Duran S., Adabalı MM., Duygusal Yeme (Emotional Eating); *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2023; 11 (3): 1873-1890.
- Elshurbjy AJ, Ellulu MS. Association between stress and dietary behaviors among university students: Mini-review. *Medical and Clinical Archives*, 2017; 1(2): 1-3.
- Frayn M., Knäuper B., Emotional Eating and Weight in Adults: a Review, *Curr Psycho*, 2018; (37): 924–933.
- French SA, Epstein LH, Jeffery RW, Blundell JE, Wardle J. Eating behavior Dimensions. Associations with energy intake and body weight. A review. *Appetite*, 2012; 59(2): 541-549.
- Geliebter A, Aversa A. Emotional eating in overweight, normal weight, and underweight individuals. *Eating behaviors*, 2003; 3(4): 341-347.
- Glaus J, Cui L, Hommer R, Merikangas KR. Association between mood disorders and BMI/overweight using a family study approach. *Journal of Affective Disorders*, 2019; 248: 131-138.
- Jiang Y, King JM, Prinyawiatkul WA review of measurement and relationships between food, eating behavior and Emotion. *Trends Food Science & Technology*, 2014; 36(1): 15-28.
- Karakuş SŞ, Yıldırım H, Büyüköztürk Ş. Üç faktörlü yeme ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2016; 15(3): 229-237.
- Kontinen H., Emotional eating and obesity in adults: the role of depression, sleep and genes. *Proceedings of the Nutrition Society*, 2020; 79(3): 283-289.
- Lazarevich I., Camacho M..E.I., Velazquez-Alva M.D.C., Zepeda M.Z. Relationship among obesity, depression, and emotional eating in young adults. *Appetite*. 2016; 107: 639-644.
- Litwin R, Goldbacher EM, Cardaciotto L., Negative emotions and emotional eating: the mediating role of experiential avoidance. *Eat Weight Disord*. 2017; 22(1): 97-104.
- MacCormack J. K., & Lindquist K. A. Feeling hangry? When hunger is conceptualized as emotion. *Emotion*, 2019; 19(2): 301.
- Nguyen-Rodriguez S.T., Unger J.B. ve Spruijt-Metz D. Psychological determinants of emotional eating in adolescence. *Eating Disorders*, 2009; 17(3): 211-224.

- Özenoğlu A. Duygu durumu, besin ve beslenme ilişkisi. ACU Sağlık Bil Derg. 2018; 9(4): 357-365.
- Paans NP, Gibson-Smith D, Bot M, et al. Depression and eating styles are independently associated with dietary intake. *Appetite*, 2019; 134: 103-110.
- Serin Y, Şanlıer N. Duygusal yeme, besin alımını etkileyen faktörler ve temel hemşirelik yaklaşımları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2018; 9(2): 135-146.
- Sevinçer G. M. ve Konuk N., Duygusal Yeme. *Journal of Mood Disorders*. 2013; 3 (4): 171- 178.
- Spoor ST., Bekker MH., Van Strien T., Van Heck GL., Relations between negative affect, coping, and emotional eating. *Appetite*, 2007; 48(3): 368-376.
- Strien T.V. , Causes of Emotional Eating and Matched Treatment of Obesity, *Curr Diab Rep*, 2018; 18(6): 35.
- Tek N.A. ve Bakan S., Enerji Harcamasının Düzenlenmesinde Hormonların Etkileri, *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018; 9(3): 207-212.
- Thompson S, Thompson SH, Romeo S. Gender and racial differences in emotional eating, food addiction symptoms, and body weight satisfaction Among undergraduates. *Journal of Diabetes and Obesity*, 2015; 2(2): 93-98.
- Tunç A.Ç. , 2019. Beslenme ve Obezite, İstanbul, Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Turton R, Chami R, Treasure J., Emotional Eating, Binge Eating and Animal Models of Binge-Type Eating Disorders. *Current Obesity Reports*. 2017; 6(2): 217-228.
- Türkiye'ye Özgü Besin ve Beslenme Rehberi (TÜBER), 2016. T.C. Sağlık Bakanlığı. Yayın No: 1031 , Ankara.
- Ünal SG., Duygusal yeme ve obezite, *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2018; 2(2): 30-47.
- Verzija CL, Ahlich E, Schlauch RC, Rancourt D., The role of craving in emotional and uncontrolled eating. *Appetite*. 2018; 123: 146-151.

KAYNAKÇA

- Kadioğlu FG. Tıbbi etik açısından diş hekiminin “karar” sorunu. *Tıbbi Etik Dergisi* 1994; 2 (2): 89-91.
- Kadioğlu FG, Uzel İ. Ortodontik tedavilerde karar verme yeterliliği, özel bir grup: Adolesanlar. Üçüncü Ulusal Tıp Etiği Kongresi Tam Metin Kitabı. (Ed. A. Erdemir ve ark.) Bursa 2003; 663-668.

- Kadioğlu FG. Tıbbi karar verme sürecinde hastanın artan rolü. *Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi* 2012; 20 (2): 69-73.
- Kadioğlu FG. Diş Hekimliği Etiği. (Ed.G. Çağlayan ve ark.). *Periodontoloji ve İmplantoloji*, Quintessence Publishing, İstanbul 2018:1209-1213.
- Kadioğlu FG, Kadioğlu S. Klinik Uygulamalarda Etik Karar Verme Süreci. (Ed.A. Erdemir ve ark.) *Çağdaş Klinik Etik*, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul 2019:77-94.
- Kadioğlu FG. Diş Hekimliği Etiği. (Ed. A. Erdemir ve ark.). *Çağdaş Klinik Etik*, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul 2019:523-538.
- <https://www.merriam-webster.com/dictionary/borderline>
- Kubein-Meesenburg D, Ihlow Dankmar. The problems of borderline cases: an aid for the analysis of orthodontic therapies. *Journal of orofacial orthopedics*, 2006; 67(3): 207-214.
- Proffit WR, Fields HW. *Contemporary Orthodontics*. Saint Louis: Mosby; 1986.
- Shukla P, Thakral R, Gupta S, Nagar. A Borderline cases in orthodontics-A review. *Indian Journal Of Orthodontics and Dentofacial Research*, 2019; 5: 78-83.
- Kolge NE, Joshi DD, Patni VJ, Ravindranath VK, Daga P, Madhaswar AB. Class II Subdivision, The Rubik's Cube: Diagnosis and Planning. *International Journal of Research in Engineering, Science and Management*, 2019; 2(10): 39-41.
- Cassidy DW, Herbosa EG, Rotskoff KS, Johnston LE. A comparison of surgery and orthodontics in "borderline" adults with Class II, division 1 malocclusions. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 1993; 104: 455-470.
- Bavbek NC, Dinçer M. Sınır borderline olgularda ortodontik kamuflaj tedavisinin kararlaştırılmasına etki eden faktörler. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, Supplement no 5*; 2012: 44-51.
- Kinzinger G, Frye L. Diedrich P. Class II treatment in adults: comparing camouflage orthodontics, dentofacial orthopedics and orthognathic surgery—a cephalometric study to evaluate various therapeutic effects. *Journal of Orofacial Orthopedics/Fortschritte Der Kieferorthopadie*, 2008; 69:63-91.
- Dallel I, Tlig A, Necibi A, Ommezine M, Tobji S. Amor ABA. Treatment of skeletal class II borderline: A retrospective study. *International Journal of Dental and Clinical Study*, 2020; 1(2): 36-46.

- Incorvati C, Gulotta C, Mirabile FMC, Badiali G. Marchetti C. Current trends in skeletal borderline patients: surgical versus orthodontic treatment decisions—what is the evidence? *Applied Sciences*. 2022; 12: e-4636: 1-17
- <https://www.merriam-webster.com/dictionary/camouflage>
- Mazzini WU. Torres FM. Orthodontic camouflage: A treatment option—A clinical case report. *Contemporary Clinical Dentistry*, 2017; 8(4): 658-661.
- Proffit WR, Fields HW. *Contemporary Orthodontics*. Saint Louis: Mosby; 2000.
- Proffit WR, Phillips C, Douvartzidis N. A comparison of outcomes of orthodontic and surgical-orthodontic treatment of Class II malocclusion in adults. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 1992; 101(6): 556-565.
- Tucker MR. Orthognathic surgery versus orthodontic camouflage in the treatment of mandibular deficiency. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 1995; 53(5): 572-578.
- Gramling JF. The probability index. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 1995; 107(2): 165-171.
- Proffit WR. Ackerman JL. Diagnosis and treatment planning. *Chapter 1 in Orthodontics: Current principles and techniques*. 2nd Ed. Graber, T.M. and Vanarsdall, R, L, (Eds.). Saint Louis: Mosby; 1994.
- Raposo R, Peleteiro B, Paço M, Pinho T. Orthodontic camouflage versus orthodontic-orthognathic surgical treatment in class II malocclusion: a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 2018; 47(4): 445-455.
- Guo R, Tian Y, Li, X, Li, W, He D. Sun Y. Facial profile evaluation and prediction of skeletal class II patients during camouflage extraction treatment: a pilot study. *Head Face Medicine*, 2023; 19(51): 2-11.
- Sample LB, Sadowsky PL. Bradley E. An evaluation of two VTO methods. *Angle Orthodontist*, 1998; 68: 401-408.
- Khatib YA. Retrospective study comparing the Holdaway and Ricketts Visual Treatment Objectives (VTOs) to orthodontic treatment outcomes. Master Thesis. University of Western Cape, South Africa, 2017.
- Ricketts RM. Cephalometric Synthesis: An exercise in stating objectives and planning treatments with tracings of the head roentgenogram. *American Journal of Orthodontics*, 1960; 46(9): 647-673.
- Holdaway RA. A soft-tissue cephalometric analysis and its use in orthodontic treatment planning. Part I. *American Journal of Orthodontics*, 1983; 84(1): 1-28.

- Ricketts RM. The Evolution of Diagnosis to computerized cephalometrics. *American Journal of Orthodontics*, 1969; 795-803.
- Holdaway RA. A soft-tissue cephalometric analysis and its use in orthodontic treatment planning II. *American Journal of Orthodontics*, 1984; 84(5): 271-293.
- Oliveer de W, de Waard O, Baan F, Bruggink R, Bronkhorst EM, Kuijpers-Jagtman AM, Ongkosuwito EM. The prediction accuracy of digital orthodontic setups for the orthodontic phase before orthognathic surgery. *Journal of Clinical Medicine* 2022; 11: 6141.
- Eckhardt CE, Cunningham SJ. How predictable is orthognathic surgery *Eurpoean Journal of Orthodontics*, 2004; 26: 303-309.
- Peterman R, Jiang S, Johe R, Mukherjee P. Accuracy of Dolphin visual treatment objective (VTO) patients treated with maxillary advancement and mandibular set back. *Progress in Orthodontics*, 2016; 17: 17-19.
- Ackerman JL, Proffit WR. Communication in orthodontics treatment planning: bio-ethical and informed consent issues. *Angle Orthodontist*, 1995;(4): 253-61.
- Kadioglu FG, Uzel I, Kadioglu S. Aesthetical dilemmas and informed consent in orthodontics. *World Journal of Orthodontics*. 2005; Suppl. (6): 257-258.
- Fraser AG. The elimination of susceptibility bias in the study of adult female, class ii division 1 cases treated either with orthognathic surgery or orthodontics. Master Thesis. University of Adelaide, Australia, 1997.
- Baydaş B, Ulukaya E, Ceylan İ. Sınıf II maloklüzyonlu genç erişkin bayanlarda ortodontik kamuflaj tedavisinin dentofasial yapılar üzerine etkilerinin incelenmesi. *Türk Ortodonti Dergisi*, 2005; 18(2): 131-143.
- Mihalik CA, Proffit WR, Phillips C. Long-term follow-up of Class II adults treated with orthodontic camouflage: a comparison with orthognathic surgery outcomes. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 2003; 123(3): 266-278.
- Ruf S, Pancherz H. Orthognathic surgery and dentofacial orthopedics in adult Class II Division 1 treatment: mandibular sagittal split osteotomy versus Herbst appliance. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 2004; 126(2): 140-152.
- Vompi C, Germano F, Carreri C, Filetici MT, Da Mommio L, Grenga C. Borderline Patients: Orthodontics Or Surgery? A Literature Review. 2019: 1-5. (<https://www.webmedcentral.co.uk/lander>)
- Eckhardt CE. Cunningham SJ. How predictable is orthognathic surgery? *The European Journal of Orthodontics*, 2004; 26(3): 303-309.

- Power G, Breckon J, Sherriff M, McDonald F. Dolphin Imaging Software: an analysis of the accuracy of cephalometric digitization and orthognathic prediction. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 2005; 34(6): 619-626.
- Shetty A, Patil A, Ganeshkar S. Comparison of skeletal, dental and soft tissue changes in young adults with Class II malocclusion, treated either by camouflage, fixed functional appliance or orthognathic surgery-A prospective study on Indian subjects. *Open Journal of Stomatology*, 2012; (2): 373-382.
- Gennaro P, Chisci G, Aboh IV, Gabriele G, Cascino F. Iannetti G. Comparative study in orthognathic surgery between Dolphin Imaging software and manual prediction. *Journal of Craniofacial Surgery*, 2014; 25(4): 1577-1578.
- van Twisk PH, Tenhagen M, Gül A, Wolvius E. Koudstaal M. How accurate is the soft tissue prediction of Dolphin Imaging for orthognathic surgery? *International Orthodontics*, 2019; 17(3): 488-496.
- Jodas CRP, Teixeira RG, Leal MDOCD, Costa ST, Zanforlın Junior. Nouer PRA. Dolphin software accuracy in soft tissue facial profile prediction of Class II patients in orthognathic surgery. *RGO-Revista Gaúcha de Odontologia*, 2021; 69: e20210051.
- Soğancı AE, Esen A. Metli ŞN. Ortognatik cerrahi vakalarında ameliyat öncesi 2 boyutlu görsel tedavi hedefi sonuçlarının tedavi sonrası ile karşılaştırılması. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Diş Hekimliği Dergisi*, 2022; 4(1): 24-29.
- Şahin M. Kamuflaj Tedavisi Görmüş İskeletsel Sınıf II Sınır Vakalarında Ortognatik Cerrahi Simülasyonu: Dentofasiyal Değişikliklerin Öngörülebilirliği. Danışman: Funda Gülay Kadioğlu. Çukurova Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ortodonti Uzmanlık Tezi. Adana 2024.

KAYNAKLAR

- Abdelsalam, N., & Hashem, N. (2020). Impact of apical patency on accuracy of electronic apex locators: in vitro study. *Journal of Endodontics*, 46(4), 509-514.
- Al-Hadlaq, S. M. (2013). Effect of chloroform, orange solvent and eucalyptol on the accuracy of four electronic apex locators. *Australian Endodontic Journal*, 39(3), 112-115.
- Alovisi, M., Mirra, D., Berutti, E., Multari, S., Carpegna, G., Pasqualini, D., & Scotti, N. (2023). Working length variation during multiple-visit endodontic treatment: an observational study. *Australian Endodontic Journal*, 49 Suppl 1, 107-112.

- AlRahabi, M. K., & Ghabbani, H. M. (2019). Influence and safety of electronic apex locators in patients with cardiovascular implantable electronic devices: a systematic review. *Libyan Journal of Medicine*, 14(1), 1547071.
- Angwaravong, O., & Panitvisai, P. (2009). Accuracy of an electronic apex locator in primary teeth with root resorption. *International Endodontic Journal*, 42(2), 115-121.
- Azabal, M., Garcia-Otero, D., & de la Macorra, J. C. (2004). Accuracy of the justy II apex locator in determining working length in simulated horizontal and vertical fractures. *International Endodontic Journal*, 37(3), 174-177.
- Beltrame, A. P. C. A., Triches, T. C., Sartori, N., & Bolan, M. (2011). Electronic determination of root canal working length in primary molar teeth: an in vivo and ex vivo study. *International Endodontic Journal*, 44(5), 402-406.
- Cimilli, H., Aydemir, S., Arıcan, B., Mumcu, G., Chandler, N., & Kartal, N. (2014). Accuracy of the dentaport zx apex locator for working length determination when retreatting molar root canals. *Australian Endodontic Journal*, 40(1), 2-5.
- de Almeida Gardelin, V., Vinholes, J., Grazziotin-Soares, R., Pappen, F. G., & Barletta, F. B. (2023). Influence of rotary and reciprocating kinematics on the accuracy of an integrated apex locator. *Australian Endodontic Journal*, 49 Suppl 1, 202-208.
- Dentaport User Guide. Erişim: <https://www.morita.com/group/en/products/endodontic-systems/apex-locators/dentaport-zx/>. Erişim tarihi: 04.05.2024.
- Ebrahim, A., Wadachi, R., & Suda, H. (2007). An in vitro evaluation of the accuracy of dentaport zx apex locator in enlarged root canals. *Australian Dental Journal*, 52(3), 193-197.
- Ebrahim, A. K., Wadachi, R., & Suda, H. (2006). Ex vivo evaluation of the ability of four different electronic apex locators to determine the working length in teeth with various foramen diameters. *Australian Dental Journal*, 51(3), 258-262.
- ElAyouti, A., Connert, T., Dummer, P., & Lost, C. (2022). A critical analysis of research methods and experimental models to study working length determination and the performance of apex locators - a narrative review with recommendations for the future. *International Endodontic Journal*, 55 Suppl 2, 281-294.
- Er, O., Uzun, O., Ustun, Y., Canakcı, B. C., & Yalpi, F. (2013). Effect of solvents on the accuracy of the mini root zx apex locator. *International Endodontic Journal*, 46(11), 1088-1095.

- Garofalo RR, E. E., Dorn SO, Kuttler S. Effect of electronic apex locators on cardiac pacemaker function. *Journal of Endodontics*, 2002;28:831-3.
- Godiny, M., Hatam, R., Safari-Faramani, R., Khavid, A., & Rezaei, M. R. (2022). Influence of apical patency, coronal preflaring and calcium hydroxide on the accuracy of root zx apex locator for working length determination: an in vitro study. *Journal of Advanced Oral Research*, 13(1), 38-42.
- Goldberg, F., Frajlich, S., Kuttler, S., Manzur, E., & Briseno-Marroquin, B. (2008). The evaluation of four electronic apex locators in teeth with simulated horizontal oblique root fractures. *Journal of Endodontics*, 34(12), 1497-1499.
- Gordon, M., & Chandler, N. (2004). Electronic apex locators. *International Endodontic Journal*, 37, 425-437.
- Herrera, M., Ábalos, C., Lucena, C., Jiménez-Planas, A., & Llamas, R. (2011). Critical diameter of apical foramen and of file size using the root zx apex locator: an in vitro study. *Journal of Endodontics*, 37(9), 1306-1309.
- Kaval, M. E., & H., D. Elektronik apeks bulucular. Eskişehir Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi 2013; 32 (2): 73-78.
- Kim, Y. J., & Chandler, N. P. (2013). Determination of working length for teeth with wide or immature apices: a review. *International Endodontic Journal*, 46(6), 483-491.
- Koç, S., Kuştarıcı, A., & Er, K. (2023). Accuracy of different electronic apex locators in determination of minimum root perforation diameter. *Australian Endodontic Journal*, 49 Suppl 1, 179-186.
- León-López, M., Cabanillas-Balsera, D., Areal-Quecuty, V., Martín-González, J., Jiménez-Sánchez, M. C., Saúco-Márquez, J. J., Sanchez-Dominguez, B., Segura-Egea, J. J. (2021). Influence of coronal preflaring on the accuracy of electronic working length determination: systematic review and meta-analysis. *Journal of Clinical Medicine*, 10(13), 2760.
- Lucena, C., López, J. M., Martín, J. A., Robles, V., & González-Rodríguez, M. P. (2014). Accuracy of working length measurement: electronic apex locator versus cone-beam computed tomography. *International Endodontic Journal*, 47(3), 246-256.
- Martins, J. N., Marques, D., Mata, A., & Carames, J. (2014). Clinical efficacy of electronic apex locators: systematic review. *Journal of Endodontics*, 40(6), 759-777.
- Nasiri, K., & Wrbas, K.-T. (2022). Accuracy of different generations of apex locators in determining working length; a systematic review and meta-analysis. *The Saudi Dental Journal*, 34(1), 11-20.

- Nekoofar, M. H., Ghandi, M. M., Hayes, S. J., & Dummer, P. M. (2006). The fundamental operating principles of electronic root canal length measurement devices. *International Endodontic Journal*, 39(8), 595-609.
- Nelson-Filho, P., Romualdo, P. C., Bonifácio, K. C., Leonardo, M. R., Silva, R. A., & Silva, L. A. (2011). Accuracy of the ipex multi-frequency electronic apex locator in primary molars: an ex vivo study. *International Endodontic Journal*, 44(4), 303-306.
- Odabaş, M. E., Bodur, H., Tulunoğlu, O., & Alaçam, A. (2011). Accuracy of an electronic apex locator: a clinical evaluation in primary molars with and without resorption. *Journal of Clinical Pediatric Dentistry*, 35(3), 255-258.
- Öznurhan, F., Ünal, M., Kapdan, A., Öztürk, C., & Aksoy, S. (2015). Clinical evaluation of apex locator and radiography in primary teeth. *International Journal of Paediatric Dentistry*, 25(3), 199-203.
- Paradiso, D., Tullio, A., & Bensi, C. (2023). Working length determination in primary teeth pulpectomy: a systematic review and meta-analysis. *Australian Endodontic Journal*, 49(2), 444-454.
- Piasecki, L., Jose Dos Reis, P., Jussiani, E. I., & Andrello, A. C. (2018). A micro-computed tomographic evaluation of the accuracy of 3 electronic apex locators in curved canals of mandibular molars. *Journal of Endodontics*, 44(12), 1872-1877.
- Shacham, M., Levin, A., Shemesh, A., Lvovsky, A., Ben Itzhak, J., & Solomonov, M. (2020). Accuracy and stability of electronic apex locator length measurements in root canals with wide apical foramen: an ex vivo study. *BDJ Open*, 6(1), 22.
- Soi S, Mohan S, Vinayak V, Kaur P. Electronic apex locators. *Journal of Dental Sciences & Oral Rehabilitation* 2013: 24-7.
- Sunada I. New method for measuring the length of the root canals. *Journal of Dental Research* 1962;41:375-387.
- Şen, Ö. G., Ulusoy, Ö. İ., Paltun, Y. N., & Ulusoy, Ç. (2021). Effect of orthodontic brackets on the accuracy of apex locators: a pilot study. *BioMed Research International*, 2021, 6615560.
- Vitali, F. C., Santos, P. S., Cardoso, M., Massignan, C., Garcia, L., Bortoluzzi, E. A., & Teixeira, C. D. S. (2022). Are electronic apex locators accurate in determining working length in primary teeth pulpectomies? a systematic review and meta-analysis of clinical studies. *International Endodontic Journal*, 55(10), 989-1009.

5. KAYNAKLAR

1. Willcutt EG, Nigg JT, Pennington BF, Solanto MV, Rohde LA, Tannock R, et al. Validity of DSM–IV attention deficit/hyperactivity disorder symptom dimensions and subtypes. *Journal of Abnormal Psychology* 2012; 121(4): 991-1010.
2. Barkley RA, Fischer M, Smallish L, Fletcher K. The persistence of attention-deficit/hyperactivity disorder into young adulthood as a function of reporting source and definition of disorder. *J Abnorm Psychol* 2002; 111(2): 279–289.
3. Millichap JG. Etiologic classification of attention-deficit/hyperactivity disorder. *Pediatrics* 2008; 121(2): 358–365.
4. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition (DSM-5)*. Washington DC 2013.
5. Palmer ED, Finger S. An early description of ADHD (inattentive subtype): Dr Alexander Crichton and ‘Mental Restlessness’ (1798). *Child Psychology and Psychiatry Review* 2001; 6(2): 66-73.
6. Still G. Some abnormal psychical conditions in children. *Lancet* 1902: 1008-1012.
7. Clements SD, Peters JE. Minimal brain dysfunctions in the school-age child: diagnosis and treatment. *Archives of General Psychiatry* 1962; 6: 185-197.
8. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Second Edition (DSM-II)*. Washington DC 1968.
9. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Third Edition (DSM-III)*. Washington DC 1980.
10. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Third Edition revised (DSM-III-R)*. Washington DC 1987.
11. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fourth Edition (DSM-IV)*. Washington DC 1994.
12. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fourth Edition revised (DSM-IV-R)*. Washington DC 2000.
13. World Health Organization (WHO). *The ICD-10 classification of mental and behavioral disorder: clinical descriptions and diagnosis guidelines*. Geneva: World Health Organization (WHO) 1993: 206-209.
14. Polanczyk G, de Lima M, Horta B, Biederman J, Rohde L. The worldwide prevalence of ADHD: a systematic review and metaregression analysis. *Am J Psych* 2007; 164(6): 942-948.
15. Willcutt EG. The prevalence of DSM-IV attention-deficit/hyperactivity disorder: a meta-analytic review. *Neurotherapeutics* 2012; 9(3): 490-499.

16. Ercan ES, Kandulu R, Uslu E. Prevalence and diagnostic stability of ADHD and ODD in Turkish children: a 4-year longitudinal study. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 2013; 7(1): 30.
17. Ercan ES, Polanczyk G, Akyol Ardic U, Yuce D, Karacetin G, Tufan AE, et al. The prevalence of childhood psychopathology in Turkey: a cross-sectional multicenter nationwide study (EPICPAT-T). *Nord J Psychiatry* 2019; 73(2): 132-140.
18. Skounti M, Philalithis A, Galanakis E. Variations in prevalence of attention deficit hyperactivity disorder worldwide. *Eur J Pediatr* 2007; 166(2): 117-123.
19. Gershon J. A meta-analytic review of gender differences in ADHD. *Journal of Attention Disorders* 2002; 5(3): 143-154.
20. Mukaddes NM. Yaşam boyu dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve eşlik eden durumlar. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, 2015: 44-153.
21. Mukaddes NM. Yaşam Boyu Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve eşlik eden durumlar. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, 2015: 21-22.
22. Ercan ES, Mukaddes NM, Yazgan Y, Akay AP, Gündoğdu ÖY. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. Akay AP, Ercan ES (Editörler). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*. Ankara: Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, 2016: 33-55.
23. Amerikan Psikiyatri Birliği. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı. Köroğlu E (Çeviren). Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2014: 29-33.
24. Cantwell DP. Attention deficit disorder: a review of the past 10 years. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1996; 35(8): 978-987.
25. Hechtman L. Assessment and diagnosis of attention-deficit/hyperactivity disorder. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2000; 9(3): 481-498.
26. Larson K, Russ SA, Kahn RS, Halfon N. Patterns of comorbidity, functioning, and service use for US children with ADHD, 2007. *Pediatrics* 2011; 127(3): 462-470.
27. Barkley RA. Attention deficit hyperactivity disorder: a handbook for diagnosis and treatment, Third Edition. The Guilford Press, 2006.
28. Reale L, Bartoli B, Cartabia M, Zanetti M, Costantino MA, Canevini MP. Comorbidity prevalence and treatment outcome in children and adolescents with ADHD. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2017; 26(12): 1443-1457.
29. Jensen CM, Steinhausen HC. Comorbid mental disorders in children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder in a large nationwide study. *Atten Defic Hyperact Disord* 2015; 7(1): 27-38.

30. Inci SB, Melis I, Akyol Ardıç U, Ercan ES. Psychiatric comorbidity and demographic characteristics of 1,000 children and adolescents with ADHD in Turkey. *J Atten Disord* 2019; 23(11): 1356-1367.
31. Guney E, Ceylan MF, Kara M, Tekin N, Goker Z, Senses Dinc G. Serum nerve growth factor (NGF) levels in children with attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD). *Neurosci Lett* 2014; 560: 107-111.
32. Faraone SV, Perlis RH, Doyle AE, Smoller JW, Goralnick JJ, Holmgren MA, et al. Molecular genetics of attention deficit hyperactivity disorder. *Biol Psychiatry* 2005; 57(11): 1313-1323.
33. Greenhill L, Hechtman L. Attention deficit hyperactivity disorder. Sadock BJ, Sadock VA, Ruiz P (Editors). *Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*, Eighth Edition. Baltimore: Lippincott, Williams and Wilkins, 2005: 2679-2692.
34. Schachar R. Genetics of attention deficit hyperactivity disorder (ADHD): recent updates and future prospects. *Current Developmental Disorders Reports* 2014; 1: 41-49.
35. Faraone SV, Biederman J. Neurobiology of attention deficit hyperactivity disorder. Charney DS, Nestler EJ (Editors). *Neurobiology of Mental Illness*, Second Edition. New York: Oxford University Press, 2004: 979-999.
36. Li Z, Chang SH, Zhang LY, Gao L, Wang J. Molecular genetic studies of ADHD and its candidate genes: a review. *Psychiatry Res* 2014; 219(1): 10-24.
37. Guan L, Wang B, Chen Y. A high-density single nucleotide polymorphism screen of 23 candidate genes in attention deficit hyperactivity disorder: suggesting multiple susceptibility genes among Chinese Han population. *Mol Psychiatry* 2009; 14: 546-554.
38. Zayats T, Athanasiu L, Sonderby I. Genome-wide analysis of attention deficit hyperactivity disorder in Norway. *PLoS One* 2015; 10: e0122501.
39. Kent L, Green E, Hawi Z, Kirley A, Dudbridge F, Lowe N, et al. Association of the paternally transmitted copy of common valine allele of the Val66Met polymorphism of the brain-derived neurotrophic factor (BDNF) gene with susceptibility to ADHD. *Mol Psychiatry* 2005; 10(10): 939-943.
40. Bacanlı A. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu etiopatogenezi: genetik. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi Özel Dergisi* 2015; 1(1): 6-11.
41. Hong J, Shu-Leong H, Tao X, Lap-Ping Y. Distribution of catechol-O-methyltransferase expression in human central nervous system. *Neuroreport* 1998; 9(12): 2861-2864.

42. Palmason H, Moser D, Sigmund J, Vogler C, Hanig S, Schneider A, et al. Attention-deficit/hyperactivity disorder phenotype is influenced by a functional catechol-O-methyltransferase variant. *Journal of Neural Transmission* 2010; 117: 259-267.
43. Jung M, Mizuno Y, Fujisawa TX, Takiguchi S, Kong J, Kosaka H, Tomoda A. The effects of COMT polymorphism on cortical thickness and surface area abnormalities in children with ADHD. *Cereb Cortex* 2019; 29(9): 3902-3911.
44. Banaschewski T, Becker K, Scherag S, Franke B, Coghill D. Molecular genetics of attention-deficit/hyperactivity disorder: an overview. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2010; 19(3): 237-257.
45. Halperin JM, Newcorn JH, Schwartz ST, Sharma V, Siever LJ, Koda VH, et al. Age-related changes in the association between serotonergic function and aggression in boys with ADHD. *Biol Psychiatry* 1997; 41(6): 682-689.
46. Oades RD. Dopamine-serotonin interactions in attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD). *Prog Brain Res* 2008; 172: 543-565.
47. Arnsten AFT. Fundamentals of attention-deficit/hyperactivity disorder: circuits and pathways. *J Clin Psychiatry* 2006; 67: 7-12.
48. Michelson D, Faries D, Wernicke J, Kelsey D, Kendrick K, Sallee FR, et al. Atomoxetine in the treatment of children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder: a randomized, placebo-controlled, dose-response study. *Pediatrics* 2001; 108(5): 83.
49. Spencer T, Biederman J, Wilens T, Prince J, Hatch M, Jones J, et al. Effectiveness and tolerability of tomoxetine in adults with attention deficit hyperactivity disorder. *Am J Psychiatry* 1998; 155(5): 693-695.
50. Çetin FH, Işık Y. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve genetik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2018; 10(1): 19-39.
51. Levin ED. Nicotinic receptor subtypes and cognitive function. *J Neurobiol* 2002; 53(4): 633-640.
52. Wilens T, Verlinden MH, Adler LA, Wozniak PA, West SA. ABT-089, a neuronal nicotinic receptor partial agonist, for the treatment of attention-deficit/hyperactivity disorder in adults: results of a pilot study. *Biol Psychiatry* 2006; 59(11): 1065-1070.
53. Weiss S, Nosten-Bertrand M, McIntosh JM, Giros B, Martres M-P. Nicotine improves cognitive deficits of dopamine transporter knockout mice without long-term tolerance. *Neuropsychopharmacology* 2007; 32(12): 2465-2478.

54. Faraone SV, Mick E. Molecular genetics of attention deficit hyperactivity disorder. *Psychiatr Clin North Am* 2010; 33(1): 159-180.
55. Turic D, Langley K, Mills S, Stephens M, Lawson D, Govan C, et al. Follow-up of genetic linkage findings on chromosome 16p13: evidence of association of N-methyl-D aspartate glutamate receptor 2A gene polymorphism with ADHD. *Mol Psychiatry* 2004; 9(2): 169-173.
56. Adams J, Crosbie J, Wigg K, Ickowicz A, Pathare T, Roberts W, et al. Glutamate receptor, ionotropic, N-methyl D-aspartate 2A (GRIN2A) gene as a positional candidate for attention-deficit/hyperactivity disorder in the 16p13 region. *Mol Psychiatry* 2004; 9(5): 494-499.
57. Mostofsky SH, Cooper KL, Kates WR, Denckla MB, Kaufmann WE. Smaller prefrontal and premotor volumes in boys with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Biological Psychiatry* 2002; 52(8): 785-794.
58. Gallo EF, Posner J. Moving towards causality in attention-deficit hyperactivity disorder: overview of neural and genetic mechanisms. *The Lancet Psychiatry* 2016; 3(6): 555-567.
59. Mackie S, Shaw P, Lenroot R, Pierson R, Greenstein DK, Nugent TF, et al. Cerebellar development and clinical outcome in attention deficit hyperactivity disorder. *Am J Psychiatry* 2007; 164(4): 647-655.
60. Durston S, Hulshoff Pol HE, Schnack, HG, Buitelaar JK, Steenhuis MP, Minderaa RB, et al. Magnetic resonance imaging of boys with attention-deficit/hyperactivity disorder and their unaffected siblings. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 2004; 43(3): 332-340.
61. Berquin PC, Giedd JN, Jacobsen LK, Hamburger SD, Krain AL, Rapoport JL, Castellanos FX. Cerebellum in attention-deficit hyperactivity disorder. *Neurology* 1998; 50(4): 1087-1093.
62. Kim BN, Lee JS, Cho SC, Lee DS. Methylphenidate increased regional cerebral blood flow in subjects with attention deficit/hyperactivity disorder. *Yonsei Med J* 2001; 42(1): 19-29.
63. Van Ewijk H, Heslenfeld DJ, Zwiers MP. Diffusion tensor imaging in attention deficit/hyperactivity disorder: a systematic review and meta-analysis. *Neurosci Biobehav Rev* 2012; 36: 1093-1106.
64. Bush G, Valera EM, Seidman LJ. Functional neuroimaging of attention-deficit/hyperactivity disorder: a review and suggested future directions. *Biological Psychiatry* 2005; 57(11): 1273-1284.
65. Stahl SM. Essential psychopharmacology: neuroscientific basis and practical applications, Second Edition. Cambridge University Press, 2000; 24(3): 564-602.

66. Oades RD. Attention deficit disorder with hyperactivity (ADDH); the contribution of catecholaminergic activity. *Prog Neurobiolog* 1990; 29: 365-391.
67. Beninger RJ. Dopamine and incentive learning: a framework for considering antipsychotic medication effects. *Neurotoxicity Research* 2006; 10(3-4): 199-209.
68. Goldman-Rakik P. Working memory and the mind. *Sci Am* 1991; 267: 110-117.
69. Klein M, Onnink M, Van Donkelaar M, Wolfers T, Harich B, Shi Y, et al. Brain imaging genetics in ADHD and beyond - mapping pathways from gene to disorder at different levels of complexity. *Neurosci Biobehav Rev* 2017; 80: 115-155.
70. Naumova D, Grizenko N, Sengupta SM, Joobar R. DRD4 exon 3 genotype and ADHD: randomised pharmacodynamic investigation of treatment response to methylphenidate. *World J Biol Psychiatry* 2017; 15: 1-10.
71. Pliszka SR. The neuropsychopharmacology of attention-deficit/hyperactivity disorder. *Biol Psychiatry* 2005; 57: 1385-1390.
72. Berridge CW, Spencer RC. Differential cognitive actions of norepinephrine $\alpha 2$ and $\alpha 1$ receptor signaling in the prefrontal cortex. *Brain Res* 2016; 15: 1641(Pt B): 189- 196.
73. Alamo C, López-Muñoz F, Sánchez-García J. Mechanism of action of guanfacine: a postsynaptic differential approach to the treatment of attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). *Actas Esp Psiquiatr* 2016; 44: 107-112.
74. Barkley RA. Behavioral inhibition, sustained attention, and executive functions: constructing a unifying theory of ADHD. *Psychol Bull* 1997; 121(1): 65-94.
75. Crockett MJ, Clark L, Robbins TW. Reconciling the role of serotonin in behavioral inhibition and aversion: acute tryptophan depletion abolishes punishment-induced inhibition in humans. *J Neurosci* 2009; 29(38): 11993-11999.
76. Spivak B, Vered Y, Yoran-Hegesh R, Averbuch E, Mester R, Graf E, et al. Circulatory levels of catecholamines, serotonin and lipids in attention deficit hyperactivity disorder. *Acta Psychiatr Scand* 1999; 99(4): 300-304.
77. Perlov E, Philipsen A, Hesslinger B, Buechert M, Ahrendts J, Feige B, et al. Reduced cingulate glutamate/glutamine-to-creatine ratios in adult patients with attention deficit/hyperactivity disorder - a magnet resonance spectroscopy study. *J Psychiatr Res* 2007; 41(11): 934-941.
78. Baddeley AD. Human memory: theory and practice, First Edition. London: Erlbaum Ass, 1990: 117-141.
79. Mesulam MM. Large-scale neurocognitive networks and distributed processing for attention, language, and memory. *Ann Neurol* 1990; 28(5): 597-613.

80. Sonuga-Barke EJ. Psychological heterogeneity in AD/HD-a dual pathway model of behaviour and cognition. *Behav Brain Res* 2002; 130(1-2): 29-36.
81. Brown TE. Attention deficit disorder: the unfocused mind in children and adults. New Haven: Yale University Press, 2005.
82. Yazıcı KU, Perçinel İ. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda yürütücü işlevler. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi Özel Dergisi* 2015; 1(1): 17-24.
83. Langley K, Rice F, Van den Bree MBM, Thapar A. Maternal smoking during pregnancy as an environmental risk factor for attention-deficit hyperactivity disorder behaviour. *Minerva Pediatr* 2005; 57(6): 359-371.
84. Mick E, Biederman J, Faraone SV. Case control study of attention-deficit hyperactivity disorder and maternal smoking, alcohol use, and drug use during pregnancy. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2002; 41: 378-385.
85. Bhutta AT, Cleves MA, Casey PH, Cradock MM, Anand KJS. Cognitive and behavioral outcomes of school- aged children who were born preterm: a meta-analysis. *JAMA* 2002; 288(6): 728-737.
86. Hawkey E, Nigg JT. Omega-3 fatty acid and ADHD: blood level analysis and metaanalytic extension of supplementation trials. *Clin Psychol Rev* 2014; 34(6): 496-505.
87. Elbaz F, Zahra S, Hanafy H. Magnesium, zinc and copper estimation in children with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). *Egypt J Med Hum Genet* 2017; 18: 153-163.
88. Bener A, Kamal M, Bener H, Bhugra D. Higher prevalence of iron deficiency as strong predictor of attention deficit hyperactivity disorder in children. *Ann Med Health Sci Res* 2014; 4(3): 291-297.
89. Froehlich TE, Anixt JS, Loe IM, Chirdkiatgumchai V, Kuan L, Gilman RC. Update on environmental risk factors for attention-deficit/hyperactivity disorder. *Curr Psychiatry Rep* 2011; 13: 333-344.
90. Nielsen PR, Benros ME, Dalsgaard S. Associations between autoimmune diseases and attention-deficit/hyperactivity disorder: a nationwide study. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2017; 56: 234-240.
91. Sciberras E, Mulraney M, Silva D, Coghill D. Prenatal risk factors and the etiology of ADHD-review of existing evidence. *Curr Psychiatry Rep* 2017; 19(1): 1.
92. Smith TF, Schmidt-Kastner R, McGeary JE, Kaczorowski JA, Knopik VS. Pre and perinatal ischemia-hypoxia, the ischemia-hypoxia response pathway, and ADHD. *Risk Behav Genet* 2016; 46(3): 467-477.

93. Plizska S, AACAP Work Group On Quality Issues. Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with attention deficit/hyperactivity disorder. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2007; 46(7): 894–921.
94. Practice parameters for the assessment and treatment of children and adolescents with attention deficit/hyperactivity disorder; National Institute for Health and Clinical Excellence Attention deficit hyperactivity disorder-Diagnosis and management of ADHD in children, young people and adults. NICE clinical guideline.
95. Charach A, Dashti B, Carson P, Booker L, Lim CG, Lillie E, et al. Attention deficit hyperactivity disorder: effectiveness of treatment in at-risk preschoolers; long-term effectiveness in all ages; and variability in prevalence, diagnosis, and treatment [Internet]. Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality (US); Report No : 12-EHC003-EF. 2011.
96. Catalá-López F, Hutton B, Núñez-Beltrán A, Page MJ, Ridao M, Macías Saint-Gerons D, et al. The pharmacological and non-pharmacological treatment of attention deficit hyperactivity disorder in children and adolescents: a systematic review with network meta-analyses of randomised trials. *PLoS One* 2017; 12(7): e0180355.
97. The MTA Cooperative Group. Multimodal treatment study of children with ADHD: a 14-month randomized clinical trial of treatment strategies for attention-deficit/hyperactivity disorder. *Arch Gen Psychiatry* 1999; 56(12): 1073-1086.
98. Briars L, Todd T. A review of pharmacological management of attention-deficit/hyperactivity disorder. *J Pediatr Pharmacol Ther* 2016; 21: 192-206.
99. Stahl SM. Attention deficit hyperactivity disorder. In: *Stahl's Essential Psychopharmacology: Neuroscientific Basis and Practical Applications*, Third edition. Cambridge University Press, 2008: 863-897.
100. Gruenberg AM. Stahl's Essential psychopharmacology neuroscientific basis and practical application, Third Edition. *Psychological Medicine*, 2009; 39(3): 520-521.
101. Punja S, Zorzela L, Hartling L, Urichuk L, Vohra S. Longacting versus short-acting methylphenidate for paediatric ADHD: a systematic review and meta-analysis of comparative efficacy. *BMJ Open* 2013; 3(3): 11-18.
102. Subcommittee on Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder; Steering Committee on Quality Improvement and Management, Wolraich M, Brown L, Brown RT, DuPaul G, Earls M, et al. ADHD: clinical practice guideline for the diagnosis, evaluation, and treatment of attention-deficit/hyperactivity disorder in children and adolescents. *Pediatrics* 2011; 128(5): 1007–1022.

103. Aagaard L, Hansen EH. Adverse drug reaction labelling for atomoxetine, methylphenidate and modafinil: comparison of product information for oral formulations in Australia, Denmark and The United States. *Curr Drug Saf* 2013; 8: 162-168.
104. Lee J, Grizenko N, Bhat V, Sengupta S, Polotskaia A, Joobor R. Relation between therapeutic response and side effects induced by methylphenidate as observed by parents and teachers of children with ADHD. *BMC Psychiatry* 2011; 11: 70.
105. Görmez V. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda tedavi yaklaşımları: ilaç tedavileri. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi Özel Dergisi* 2015; 1(1): 77-86.
106. Canadian ADHD Resource Alliance (CADDRA). Differential diagnosis and comorbid disorders. In: *Canadian ADHD Practice Guidelines, Third Edition*. Toronto: CADDRA, 2011.
107. Banaschewski T, Roessner V, Dittmann RW, Santosh PJ, Rothenberger A. Non-stimulant medications in the treatment of ADHD. *Eur Child Adolesc Psychiatry*. 2004; 13: 102-116.
108. Mohammadi MR, Akhondzadeh S. Pharmacotherapy of attention-deficit/hyperactivity disorder: nonstimulant medication approaches. *Expert Rev Neurother* 2007; 7(2): 195-201.
109. Witcher JW, Long A, Smith B, Sauer JM, Heiligenstein J, Wilens T, et al. Atomoxetine pharmacokinetics in children and adolescents with attention deficit hyperactivity disorder. *J Child Adolesc Psychopharmacol* 2003; 13: 53-63.
110. Sibley MH, Kuriyan AB, Evans SW, Waxmonsky JG, Smith BH. Pharmacological and psychosocial treatments for adolescents with ADHD: an updated systematic review of the literature. *Clinical Psychology Review* 2014; 34(3): 218-232.
111. Gleason MM, Egger HL, Emslie GJ, Greenhill LL, Kowatch RA, Lieberman AF, et al. Psychopharmacological treatment for very young children: contexts and guidelines. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2007; 46: 1532-1572.
112. Greenhill L, Kollins S, Abikoff H, McCracken J, Riddle M, Swanson J, et al. Efficacy and safety of immediate-release methylphenidate treatment for preschoolers with ADHD. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2006; 45(11): 1284-1293.
113. Barkley RA. Psychosocial treatments for attention-deficit/hyperactivity disorder in children. *J Clin Psychiatry* 2002; 63: 36-43.

114. Görmez V. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu. Pekcanlar Akay A, Ercan ES (Editörler). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları. Ankara: Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, 2016: 68-71.
115. Abramowitz, AJ, O'Leary SG. Behavioral interventions for the classroom: implications for students with ADHD. *School Psychology Review* 1991; 20(2): 220-234.
116. Knight LA, Rooney M, Chronis-Tuscano A. Psychosocial treatments for attention-deficit/hyperactivity disorder. *Curr Psychiat Rep* 2008; 10(5): 412-418.
117. Biederman J, Monuteaux MC, Mick E, Spencer T, Wilens TE, Silva JM, et al. Young adult outcome of attention deficit hyperactivity disorder: a controlled 10-year follow-up study. *Psychol Med* 2006; 36(2): 167-179.
118. Biederman J, Petty CR, Clarke A, Lomedico A, Faraone SV. Predictors of persistent ADHD: an 11-year follow-up study. *J Psychiatr Res* 2011; 45(2): 150-155.
119. Lara C, Fayyad J, de Graaf R, Kessler RC, Aguilar-Gaxiola S, Angermeyer M, et al. Childhood predictors of adult attention-deficit/hyperactivity disorder: results from the World Health Organization World Mental Health Survey Initiative. *Biol Psychiatry* 2009; 65(1): 46-54.
120. Barbares WJ, Colligan RC, Weaver AL, Voigt RG, Killian JM, Katusic SK. Mortality, ADHD, and psychosocial adversity in adults with childhood ADHD: a prospective study. *Pediatrics* 2013; 131(4): 637-644.
121. Ercan ES, Kose S, Kutlu A. Treatment duration is associated with functioning and prognosis in children with attention deficit hyperactivity disorder. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology* 2012; 22(2): 148-160.
122. Mannuzza S, Klein RG, Moulton JL. Lifetime criminality among boys with attention deficit hyperactivity disorder: a prospective follow-up study into adulthood using official arrest records. *Psychiatry Res* 2008; 160(3): 237-246.
123. Biederman J, Monuteaux MC, Spencer T, Wilens TE, Faraone SV. Do stimulants protect against psychiatric disorders in youth with ADHD? A 10-year follow-up study. *Pediatrics* 2009; 124(1): 71-78.
124. Ercan ES. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda prognoz ve öngörücü faktörler. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi Özel Dergisi* 2015; 1(1): 154-159.
125. Bilaç Ö, Ercan ES. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu klinik seyri. Mukaddes NM, Ercan ES (Editörler). *Nörogelişimsel Bozukluklar*, 1. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri, 2018: 99-102.

Kaynakça

- Atasoy, F., et al. "Türk Mastifi morfolojik ve genetik özelliklerinin belirlenmesi ve bu köpeğin tanıtılması." Broşür 1. Baskı. Medisan Yayınevi Ltd Şti., Ankara (2011).
- Budras, K. D., W. Fricke, and R. Richter. "*Atlas of anatomy of the dog. Textbook for veterinarians and students.*" (2004): 222-pp.
- Campos, F. et al. "A study of the nutrient foramina in human long bones." *Surgical and radiologic anatomy: SRA* 9.3 (1987): 251-255.
- Campos, R. V., et al. "The effect of total parenteral nutrition (TPN) on gastrin release in the rat." *Regulatory peptides* 19.5-6 (1987): 281-289.
- Done, Stanley H., et al. *Color atlas of veterinary anatomy, Volume 3, The dog and cat*. Vol. 3. Elsevier Health Sciences, 2009.
- Dursun, N. "*Veteriner anatomi I*, Ankara." *Medisan yayınevi* (2008): 1-280.
- Fidan, M.A. and Özüdoğru Z. "Morphometric Investigation of Lumbal and Sacral Vertebrae in Aksaray Malakli Dogs." *International Journal of Engineering Inventions* 13-5. (2024).
- Fidan, M.A., Özüdoğru Z., and İlgün R. "Macro-anatomical Investigations on the Plexus Lumbosacralis of the Aksaray Malakli Dog." *Iranian Journal of Veterinary Medicine* 18-1. (2024).
- Gorse, M. J. "Using external skeletal fixation for fractures of the radius and ulna and tibia." *Veterinary Medicine* 93-5. (1998) 463-467.
- İlgün R, and Özüdoğru Z. "Macroanatomical and morphometric investigation of Mandibula in Aksaray Malakli dogs." *Van Veterinary Journal* 7-11. (2020)
- Kate, B. R. "Nutrient foramina in human long bones." *J Anat Soc Ind* 20.3 (1971): 139-145.
- Kirschner, M. H. et al. "Importance of arterial blood supply to the femur and tibia for transplantation of vascularized femoral diaphyses and knee joints." *World journal of surgery* 22-8. (1998): 845-852.
- Kizilkanat, E. et al. "Location, number and clinical significance of nutrient foramina in human long bones." *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger* 189.1 (2007): 87-95.
- Kumar, K. et al. "Occurrence and pattern of long bone fractures in growing dogs with normal and osteopenic bones." *Journal of Veterinary Medicine Series A* 54-9. (2007): 484-490.

- Kumari, S. et al. "A Study Of Ulnar Diaphysial Nutrient Foramina In North Indian Population With Its Clinico-Anatomical Co-Relation." *Eur J Mol Clin Med* 8.4 (2021): 1077-1085.
- Longia, G. S., et al. "Study of diaphyseal nutrient foramina in human long bones." *Cells Tissues Organs* 107.4 (1980): 399-406.
- Mohamed R. and Anil K. Persad. "Diaphyseal nutrient foramina in the humerus, radius, femur, and tibia bones of mixed breed dogs." *Journal of Advanced Veterinary and Animal Research* 8.2 (2021): 203.
- Mohamed R., and Anil K. Persad. "Diaphyseal nutrient foramina in the humerus, radius, femur, and tibia bones of mixed breed dogs." *Journal of Advanced Veterinary and Animal Research* 8.2 (2021): 203.
- Mysorekar, V. R. "Diaphysial nutrient foramina in human long bones." *Journal of anatomy* 101.Pt 4 (1967): 813.
- Özüdoğru Z. et al. "Aksaray Malaklı köpeklerinde tibia ve interkondiler genişlik indeksi üzerine morfometrik bir çalışma." *Journal of advances in vetbio science and techniques* 8-2. (2023): 143-149.
- Seaman J. A. and Amelia M. S. "Tibial fractures." *Clinical Techniques in Small Animal Practice* 19-3. (2004): 151-167.
- Veterinaria, Nomina Anatomica. "Nomina anatomica veterinária." *International Committee On Veterinary Gross Anatomical Nomenclature*. 6. Hannover (2017): 73-147.
- Zaal, M. D., and H. A. Hazewinkel. "Classifications of 202 tibial fractures in dogs and cats." *Tijdschrift voor diergeneeskunde* 121-8. (1996): 218-223.

KAYNAKLAR

- Abdel-Mawgoud AM, Lepine F ve Deziel E. Rhamnolipids: Diversity of structures, microbial origins and roles. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 2010;86: 1323-1336.
- Angus CA, Jang SS, Hirsh DC. Microbiological study of transtracheal aspirates from dogs with suspected lower respiratory tract disease: 264 cases (1989-1995). *J Am Vet Med Ass*, 1997: 1, 55-58.
- Anonim 1: *Pseudomonas aeruginosa*. 2024 (Erişim Tarihi 2 Temmuz 2024). https://en.wikipedia.org/wiki/Pseudomonas_aeruginosa
- Anonim 2: *Pseudomonas Agar P (KING A Medium)* (base). 2024 (Erişim Tarihi 20 Temmuz 2024). https://www.merckmillipore.com/TR/tr/product/Pseudomonas-Agar-P-KING-A-Medium-base,MDA_CHEM-110988.
- Anonim 3: *King's B Medium*. 2024 (Erişim Tarihi 20 Temmuz 2024). <https://www.duchefabiochemie.com/product/details/number/K5165>

- Anonim 4: Yapağı Çürümesi. 2022 (Erişim Tarihi 14 Eylül 2022). <https://vetrehberi.com/yapagi-curumesi-nedir/>
- Anonim 5: Biofilm basics: Section 1. 2024 (Erişim tarihi 9 Temmuz 2024). http://www.biofilm.montana.edu/biofilm-basics/what_are_biofilms.html
- Arda M. ve ark. Özel mikrobiyoloji, 4. Baskı, Ankara Medisan yayınevi 1997: s92.
- Aydın N. ve ark. Veteriner mikrobiyoloji (Bakteriyel Hastalıklar) editör(Aydın N ve Paracıkoğlu J.) Ankara İlke emek yayınevi 2006: s131-132.
- Azap ÖK, Timurkaynak F, Arslan H, Karaman SÖ. Hastane infeksiyon etkeni olarak izole edilen non-fermentatif gram negatif bakterilerde siprofloksasin, ofloksasin ve levofloksasinin in-vitro etkinliğinin karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 2004;57(4): 189-194.
- Azık TE, Doğru Ü, Güriz H, ve ark. Çocuklarda Pseudomonas aeruginosa enfeksiyonları. Çocuk Enf Derg, 2007;1: 1-5.
- Baron E. ve Finegold S. Bailey and Scott's Diagnostic Microbiology. Mosby Co, 7th ed, 1986: 422-424.
- Baron EJ, Finegold SM. Bailey and Scott's Diagnostic Microbiology. St Louis: The C V Mosby Company. USA, 1990: 148-386.
- Bilgehan H. Non-fermantatif gram olumsuz bakteriler. In: Klinik mikrobiyoloji özel bakteriyoloji ve bakteri enfeksiyonları. Ed: Bilgehan H, 10.baskı. İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, 2000: s422.
- Boyd A. ve Chakrabarty AM. Pseudomonas aeruginosa biofilms: role of the alginate exopolysaccharide. Journal of Industrial Microbiology, 1995;15: 162-168.
- Brady MT. Pseudomonas and Related Genera. In: Feigin & Cherry's text book of pediatric infectious diseases. Eds: Feigin RD, Demler-Harrison GJ, Cherry JD, Kaplan SL, 6th ed. Philadelphia: John F. Kennedy, 2009: p.1651-69.
- Britigan BE, Railsback MA ve Cox CD. The Pseudomonas aeruginosa secretory product pyocyanin inactivates alfa protease inhibitor: implications for the pathogenesis of cystic fibrosis lung disease. Infection and Immunity, 1999;67(3): 1207-12.
- Cesur S, Albayrak F, Birengel S, Kolcu Z, Tekeli E. Çeşitli klinik örneklerden izole edilen Pseudomonas aeruginosa suşlarının karbapenem ve diğer beta laktam antibiyotiklere duyarlılıkları. Türk Mikrobiyoloji Cem Derg, 2002;32: 203-206.
- Chen LF, Chopra T, Kaye KS. Pathogens resistant to antibacterial agents. Med Clin North Am, 2011;95(4): 647-676.
- Costerton JW, Montanaro L ve Arciola CR. Biofilm in implant infections: its production and regulation. Int. Journal of Artificial Organs, 2004;28: 1062-1068.

- Çakar A. Hacettepe Üniversitesi Hastanesi’de ayrıştırılan *Pseudomonas aeruginosa* izolatlarında metallo-beta-laktamaz enziminin fenotipik ve genotipik yönlemler ile araştırılması. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2005.
- Davies D. Understanding biofilm resistance to antibacterial agents. *Nature Reviews Drug Discovery*, 2003;2: 114-122.
- Demir N. Gram negatif bakterilerde genişlemiş spektrumlu beta-laktamaz (GSBL) üretimine katkıda bulunan çeşitli risk faktörlerinin araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, 2006 İstanbul: 42.
- Denning GM, Wollenweher LA, Railsback MA, Cox CD, Stoll LL ve Britigan BE. *Pseudomonas pyocyanin* increases interleukin-8 expression by human airway epithelial cells. *Infection and immunity*, 1998;66(12): 5777-84.
- Dieter Worlitzsch, Richard C. Boucher, Gerd Döring. Effects of reduced mucus oxygen concentration in airway *Pseudomonas* infections of cystic fibrosis patients *J Clin Invest*, 2002;109(3): 317-325.
- Donlan RM. Biofilms: Microbial life on surfaces. *Emerging Infectious Diseases*, 2002;8: 881-890.
- Eraksoy H. *Pseudomonas* cinsindeki bakterilerin hastane infeksiyonlarındaki önemi, *Klinik Dergisi*, 1989; 113.
- Erdem B. Hastane infeksiyonlarına yol açan bakteriler. In: Temel ve klinik mikrobiyoloji. Eds: Ustaçelebi Ş. Ankara: Güneş Basımevi,1999: p. 733-7.
- Fidan I, Gürel FÇ, Yüksel S, Sultan N. *Pseudomonas aeruginosa* suşlarında antibiyotik direnci ve metallo-beta-laktamaz sıklığı. *Ankem Derg*, 2005;19(2): 68-70.
- Gilardi GL. *Pseudomonas* and Related Genere. In: Manuel of Clinical Microbiology (5th ed), Hausler WJ, Herrmann KL, Isenberg HD, Shadomy HJ (eds), ASM Press, Washington DC, 1991: 448-457.
- Gilbert DN, Kohlhepp SJ, Slama A, et al. Phenotypic resistance of *Staphylococcus aureus*, selected *Enterobacteriaceae*, and *Pseudomonas aeruginosa* after single and multiple in vitro exposures to ciprofloxacin, levofloxacin and trovafloxacin. *Antimicrob Agents Chemother*, 2001;45: 883-892.
- Gillespie SH, Hawkey PM. Principles and Practice of Clinical Bacteriology, John Wiley & Sons, Ltd, 2009: 427-443.
- Gowan JRW, Deretic V. Microbial pathogenesis in cystic fibrosis: Mucoïd *Pseudomonas aeruginosa* and *Burkholderia cepacia*. *Microbiological Reviews*, 1996: 539-574.
- Guerra-Santos LH, Kappeli O ve Fiechter A. Dependence of *Pseudomonas aeruginosa* continuous culture biosurfactant production on nutritional and environmental factors. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 1986;24: 443-448.

- Gül M, Şensoy A, Çetin B, Korkmaz F, Seber E. Hastane enfeksiyonu etkeni *Pseudomonas aeruginosa* suşlarında seftazidime duyarlılığın E-test ve disk difüzyon yöntemleri ile araştırılması. *Türk Mikrobiyoloji Cem Derg*, 2004; 34: 33-36.
- Gündüz T, Arısoy A, Algün Ü, Özbakkaloğlu B. *Pseudomonas aeruginosa* suşlarının aminoglikozidlere in-vitro duyarlılıkları. *Ankem Derg*, 2004;18(4): 224-227.
- Güven Ö, Ünver D, Özdemir S ve ark. Çeşitli klinik örneklerden izole edilen *Pseudomonas aeruginosa* kökenlerinin antibiyotiklere duyarlılıkları ve beta-laktam direnç fenotipleri. *Türk Mikrobiyoloji Cem Derg*, 2008;38: 112-116.
- Hall-Stoodley L, Costerton JW ve Stoodley P. Bacterial biofilms: from the natural environment to infectious diseases. *Nature Reviews Microbiology*, 2004;2: 95-108.
- Hanberger H, Garcia Rodriguez JA, Gobernado M, et al Antibiotic susceptibility among aerobic gram negative bacilli in intensive care units in 5 European countries. French and Portuguese ICU Study Groups. *JAMA*, 1999;281: 167.
- Hancock REW. Resistance mechanism in *Pseudomonas aeruginosa* and other nonfermentative Gram-negative bacteria, *Clin Infect Dis*, 27(Suppl 1), 1998; 93-99.
- Handerson IR, Nataro JP. Virulence functions of autotransporter proteins. *Infection and Immunity*, 2001;69(3): 1231-43.
- Hosmin Anwar, Mrinal Dasgupta, Kan Lam, J. William Costerton. Tobramycin resistance of mucoid *Pseudomonas aeruginosa* biofilm grown under iron limitation *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 1989;24(5): 647-655.
- Huimin Ran, Daniel J. Hassett, and Gee W. Lau. PNAS, Human targets of *Pseudomonas aeruginosa* pyocyanin, 2003.
- Işık Y. *Pseudomonas aeruginosa* kökenlerinde kinolon direncinin moleküler olarak saptanması, Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2008, Ankara:111
- Karatuna O ve Yağcı A. *Pseudomonas aeruginosa* 'da virülans faktörleri ve quorum sensing. *Türk Mikrobiyol Cem Derg*, (2008;38(1): 42-51.
- Kipnis E, Sawa T, Wiener-Kronish J. Targeting Mechanisms of *Pseudomonas aeruginosa* pathogenesis. *Medecine Et Maladies Infectieuses*, 2006;36: 78-91.
- Knotek Z, Fichtel T, Kohout P, Benak J. Diseases of the nasal cavity in the dog. Aetiology, symptomatology, diagnostics. *Acta Vet Brno*, 2001;70, 73-82.
- Konemann EW, Allen SD, Janda WM, Schreckenberger PC, Winn WJ (eds) . *Color Atlas and Textbook of Diagnostic Microbiology* (5th ed). Williams and Wilkins. Philadelphia, 1997: 253- 309.
- Lanotte P ve ark. Genetic features of *Pseudomonas aeruginosa* isolates from cystic fibrosis patients compared with those of isolates from other origins, *J Med Microbiol*, 2004;53: 73-81.

- Miller GH, Sabatelli EJ, Hare RS, et al. The most frequent aminoglycoside resistance mechanisms changes with time and geographic area: a reflection of aminoglycoside usage patterns. Aminoglycoside Resistance Study Groups. Clin Infect Dis, 1997;24: 46-62.
- Mitov I, Strateva T ve Markova B. Prevalence of Virulence Genes among Bulgarian Nosocomial and Cystic Fibrosis Isolates of *Pseudomonas Aeruginosa*. Brazilian Journal of Microbiology, 2010;41(3): 588-595.
- Muller M. Premature cellular senescence induced by pyocyanin, a redox-active *Pseudomonas aeruginosa* toxin. Free Radical Biology & Medicine, 2006;41(11): 1670-7.
- Murray PR, Rosenthal KS, Pfaller MA. Medical microbiology / Patrick R. Murray, Ken S. Rosenthal, Michael A. Pfaller; consultant, JMI Laboratories. 8th edition. Elsevier, Philadelphia, 2016: 273.
- Nicholas M Moore, Maribeth L Flaws. Epidemiology and Pathogenesis of *Pseudomonas aeruginosa* Infections: American Society for Clinical Laboratory Science, 2011;24(1): 43-46.
- Nicas TI ve Iglewski BH. The Contribution of Exoproducts to Virulence of *Pseudomonas-Aeruginosa*. Can J Microbiol, 1985;31(4): 387-392.
- Nicas TI, Iglewski BH. Production of elastase and other exoproducts by environmental isolates of *Pseudomonas aeruginosa* J Clin Microbiol; 1986;23(5): 967-9.
- Opal SM, Pop-Vicas A. Molecular mechanism of antibiotic resistance in bacteria. In: Mandell GL, Bennet JE, Dolin R, eds. Mandell, Douglas, and Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases. 7h ed. Philadelphia, PA: Churchill Livingstone Elsevier, 2010;s: 279-295.
- O'Toole GA. ve Kolter R. Flagellar and twitching motility are necessary for *Pseudomonas aeruginosa* biofilm development. Mol. Microbiol. 30, 295–304 (1998).
- Özdemir M, Erayman İ, Türkdağı H, Baykan M, Baysal B. Hastane enfeksiyonu etkeni *Pseudomonas* suşlarının antibiyotiklere duyarlılıkları. Ankem Derg, 2009;23(3): 122-126
- Pirnay J-P, De Vos D, Cochez C et al. *Pseudomonas aeruginosa* displays an epidemic population structure. Environmental Microbiology, 2002;4: 898-911.
- Riedel S, Morse S, Mietzner T, Miller S. Jawetz Melnick & Adelbergs Medical Microbiology, 28th Ed. Mc Graw Hill, 2019: 245-246.
- Romero MC, Cazau MC, Giorgieri S ve Arambarri AM. Phenantrene degradation by microorganisms isolated from a contaminated stream. Environmental Pollution, 1998;101: 355-359.
- Salyers AA ve Whitt DD. "Bacterial pathogenesis: A molecular approach," American Society for Microbiology, 1994: 260-268.

- Sarı H. Karbapenemlere dirençli gram negatif basil izolatlarında imipenem-edta / meropenem-edta disk yöntemi ve modifiye hodge testi ile metallo-beta-laktamaz (MBL) varlığının araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, 2005; İstanbul: 56.
- Shaver CM ve Hauser AR. Relative contributions of *Pseudomonas aeruginosa* ExoU, ExoS, and ExoT to virulence in the lung. *Infection and Immunity*, 2004;72(12): 6969-6977.
- Shunmugaperumal, T. Biofilm Eradication and Prevention: A Pharmaceutical Approach to Medical Device Infections, John Wiley & Sons, Inc, 2010.
- Speijer H, Savelkoul PH, Bonten MJ etal. Application of different genotyping methods for *Pseudomonas aeruginosa* in a setting of endemicity in an intensive care unit. *Journal of Clinical Microbiology*, 1999;37: 3654-3661.
- Şahin R. *Staphylococcus aureus* Suşlarında Biyofilm Üretimi, Biyofilm Pozitif ve Negatif Suşların Genotipik ve Fenotipik Karakterlerinin Karşılaştırılması. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, 2007.
- Şen A, Halkman AK. Çiğ sütte *Pseudomonas aeruginosa* sayılması için yöntem modifikasyonları üzerine çalışmalar. *Orlab On-line Mikrobiyoloji Dergisi*, 2006;4(2):2-13.
- Todar K, Todar's Online Textbook of Bacteriology 2006.
- Topley ve Carlton WW. Topley and Wilson's Principles of bacteriology and immunity, 2008:506.
- Toraman AZ, Yakupoğulları Y, Kizirgil A. *Pseudomonas* ve *Acinetobacter* suşlarında metallo beta-laktamaz araştırılması, *İnfeksiyon Dergisi*, 2005;19(1): 101-105.
- Tormo MA, Martí M, Valle J, Manna AC, Cheung AL, Lasa I, Penadés JR. Sara is an essential positive regulator of *Staphylococcus epidermidis* biofilm development. *Journal of Bacteriology*, 2005;187(7): 234856.
- Vahaboğlu H, Akhan S. *Pseudomonas aeruginosa* ve diğer *Pseudomonas* türleri. In:Topçu AW, Söyletir G, Doğanay M. Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi 3.baskı, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul, 2008: 2175-86.
- Vasil ML ve Ochsner UA. The response of *Pseudomonas aeruginosa* to iron: genetics, biochemistry and virulence. *Molecular Microbiology*, 1999;34(3) :399-413.
- Vuong C, Otto M. *Staphylococcus epidermidis* infections. *Microbial Infection*, 2002;4: 481-489.
- Wiener-Kronish JP, Sakuma T, Kudoh I Alveolar epithelial injury and pleural empyema in acute *P. aeruginosa* pneumonia in anesthetized rabbits. *Journal of Appl Physiology*, 1993;75(4):1661-1669.

Wozniak DJ, Wyckoff TJO, Starkey M, Keyser R, Azadi P, O'Toole GA ve Parsek MR. Alginate is not a significant component of the extracellular polysaccharide matrix of PA14 and PAO1 *Pseudomonas aeruginosa* biofilms. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA*, 2003;100: 7907-7912.

Zar H, Saiman L, Quittel L. Binding of *Pseudomonas aeruginosa* to respiratory epithelial cells from patients with various mutations in the cystic fibrosis transmembrane regulator *Journal of pediatrics*, 1995;126,230-3.

KAYNAKLAR

Aslan, D. (2017). Yaşlılık ile ilgili efsaneler ve gerçekler. *Güncel Geriatri El Kitabı* içinde . Nobel Tıp Kitabevleri.

Australian Human Right Commission. (2024). Mature workers: 2. Myths and facts around older workers | Australian Human Rights Commission. 30 Ağustos 2024 tarihinde <https://humanrights.gov.au/our-work/mature-workers-2-myths-and-facts-around-older-workers> adresinden erişildi.

Coudin, G. ve Alexopoulos, T. (2010). 'Help me! I'm old!' How negative aging stereotypes create dependency among older adults. *Aging & Mental Health*, 14(5), 516-523. doi:10.1080/13607861003713182

Dionigi, R. A. (2015). Stereotypes of aging: Their effects on the health of older adults. *Journal of Geriatrics*, 2015, 1-9. doi:10.1155/2015/954027

Durick, J., Robertson, T., Brereton, M., Vetere, F. ve Nansen, B. (2013). Dispelling ageing myths in technology design. *Proceedings of the 25th Australian Computer-Human Interaction Conference: Augmentation, Application, Innovation, Collaboration* içinde , OzCHI '13 (ss. 467-476). New York, NY, USA: Association for Computing Machinery. doi:10.1145/2541016.2541040

Gignac, M. A. M., Davis, A. M., Hawker, G., Wright, J. G., Mahomed, N., Fortin, P. R. ve Badley, E. M. (2006). "What do you expect? You're just getting older": A comparison of perceived osteoarthritis-related and aging-related health experiences in middle- and older-age adults. *Arthritis Care & Research*, 55(6), 905-912. doi:10.1002/art.22338

Government of Alberta. (2011). Engaging the mature worker: an action plan for Alberta. 30 Ağustos 2024 tarihinde <https://open.alberta.ca/dataset/51a9c057-9430-4c39-af52-e8259a954d08/resource/06aa1fbe-25c5-420a-a85d-11fc3c9c8f7d/download/5353389-2011-engaging-the-mature-worker-an-action-plan-for-alberta.pdf> adresinden erişildi.

Karadakovan, A. (2017). Yaşlı nüfus, yaşlılıkla ilgili temel kavram ve yaklaşımlar. *Yaşlılık ve Yaşlı Sağlığı* içinde . Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Kita, J. (2019). What are some myths and facts about older workers? *AARP*. 30 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.aarp.org/work/age-discrimination/myths-facts/> adresinden erişildi.

- Levy, B. (2000). Handwriting as a reflection of aging self-stereotypes. *Journal of Geriatric Psychiatry*. <https://psycnet.apa.org/record/2000-00674-005> adresinden erişildi.
- Levy, B. R., Ryall, A. L., Pilver, C. E., Sheridan, P. L., Wei, J. Y. ve Hausdorff, J. M. (2008). Influence of African American elders' age stereotypes on their cardiovascular response to stress. *Anxiety, Stress, & Coping*, 21(1), 85-93. doi:10.1080/10615800701727793
- Levy, B. R., Zonderman, A. B., Slade, M. D. ve Ferrucci, L. (2012). Memory shaped by age stereotypes over time. *Journals of Gerontology: Series B*, 67(4), 432-436.
- Lin, J. J., Alfandre, D. ve Moore, C. (2007). Physician attitudes toward opioid prescribing for patients with persistent noncancer pain. *The Clinical journal of pain*, 23(9), 799-803.
- Munnell, A. H. ve Sass, S. A. (2009). *Working longer: The solution to the retirement income challenge*. Rowman & Littlefield.
- National Center for Health Statistics. (2006). Chartbook on Trends in the Health of Americans. *Health, United States, 2006 with Chartbook on Trends in the Health of Americans* içinde (ss. 16-127). Washington.
- Ory, M., Kinney Hoffman, M., Hawkins, M., Sanner, B. ve Mockenhaupt, R. (2003). Challenging aging stereotypes: Strategies for creating a more active society. *American Journal of Preventive Medicine*, Physical Activity: Preventing Physical Disablement in Older Adults, 25(3, Supplement 2), 164-171. doi:10.1016/S0749-3797(03)00181-8
- Palmore, E. (1990). *Ageism: Negative and positive*. New York: Springer.
- Romanov, A. (2014). Comparative analysis of stereotypical traits of elderly people in Russian and American jokes. *Russian Journal of Communication*, 6(3), 288-307. doi:10.1080/19409419.2014.954598
- Sinan, O. ve Bilgili, N. (2019). Yaşlılıkla ilgili yaygın inanç, tutumlar ve sağlık hizmetlerine yansımaları. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(3), 246-251. doi:10.5222/HEAD.2019.246
- Thielke, S., Sale, J. ve Reid, M. C. (2012). Aging: Are these 4 pain myths complicating care? *The journal of family practice*, 61(11), 666.
- Thornton, J. E. (2002). Myths of aging or ageist stereotypes. *Educational Gerontology*, 28(4), 301-312. doi:10.1080/036012702753590415
- Türk Dil Kurumu | Sözlük. 30 Ağustos 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). İstatistiklerle yaşlılar, 2023. 21 Ağustos 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710> adresinden erişildi.

Vantage Formerly Mature Services. (2020, 25 Eylül). 7 Myths About older workers (and 7 facts that prove them wrong). *Vantage Aging*. <https://vantageaging.org/blog/myths-about-older-workers/> adresinden erişildi.

- Wilken, C. S. (2002). Myths and realities of aging. *University of Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agricultural Sciences, EDIS*. <https://citeserx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=37f195717d3ef8b73112aa748cefd885f1423bd2> adresinden erişildi.
- World Health Organization. (2008). Demystifying the myths of ageing.
- Min CK, Koh KJ, Kim KA. Recurrent symptomatic cemento-osseous dysplasia: A case report. *Imaging Sci Dent*. 2018;48(2):131-7.
- Toledano-Serrabona J, Nunez-Urrutia S, Vegas-Bustamante E, Sanchez-Torres A, Gay-Escoda C. Florid cemento-osseous dysplasia: Report of 2 cases. *J Clin Exp Dent*. 2018;10(11):e1145-e8.
- El-Naggar AK, Chan JKC, Grandis JR, Takata T, Slootweg PJ. WHO Classification of Head and Neck Tumours: International Agency for Research on Cancer; 2017.
- Mufeed A, Mangalath U, George A, Hafiz A. Infected florid osseous dysplasia: clinical and imaging follow-up. *BMJ Case Rep*. 2015;2015.
- Grun P, Bandura P, Grun A, Sutter W, Meller O, Turhani D. Sensory disturbance along the inferior alveolar nerve as a first clinical sign of multiple florid cemento-osseous dysplasia of the mandible-A case report. *Int J Surg Case Rep*. 2018;53:452-7.
- Kawai T, Hiranuma H, Kishino M, Jikko A, Sakuda M. Cemento-osseous dysplasia of the jaws in 54 Japanese patients: a radiographic study. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*. 1999;87(1):107-14.
- Onder B, Kursun S, Oztas B, Baris E, Erdem E. Florid osseous dysplasia in a middle-aged Turkish woman: A case report. *Imaging Sci Dent*. 2013;43(3):197-200.
- Dagistan S, Tozoglu U, Goregen M, Cakur B. Florid cemento-osseous dysplasia: a case report. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal*. 2007;12(5):E348-50.
- Galgano C, Samson J, Kuffer R, Lombardi T. Focal cemento-osseous dysplasia involving a mandibular lateral incisor. *Int Endod J*. 2003;36(12):907-11.
- Daviet-Noual V, Ejeil AL, Gossiome C, Moreau N, Salmon B. Differentiating early stage florid osseous dysplasia from periapical endodontic lesions: a radiological-based diagnostic algorithm. *BMC Oral Health*. 2017;17(1):161.
- White SC, Pharoah MJ. *Oral Radiology: Principles and Interpretation*: Elsevier Health Sciences; 2014.
- Mangala, M., Ramesh, D.N., Surekha, P.S. and Santosh, P. (2006). Florid cemento-osseous dysplasia: Review and report of two cases. *Indian J Dent Res*, 17(3), 131-134.

- Waldron, C. Odontogenic tumors. Oral and maxillofacial pathology. Neville BW, Damm DD, Allen CM, Bouquot JE, editors. Philadelphia: WB Saunders Co 2002; 611.
- Suei, Y., Tanimoto, K., Miyauchi, M. & Ishikawa, T. Partial resection of the mandible for the treatment
- Payne M, Anderson, J Cook J. Gardner's syndrome—a case report. British dental journal 2002; 193: 383.
- Lew D, DeWitt A, Hicks RJ, Cavalcanti MG. Osteomas of the condyle associated with Gardner's syndrome causing limited mandibular movement. J Oral Maxillofac Surg 1999; 57, 1004-9.
- Costa, A., Costa, R. & Grossmann, S. Multiple oral radiopaque masses leading to Gardner's syndrome diagnosis. General dentistry 2013; 61, 12-4.
- Fenerty S. et al. Florid cemento-osseous dysplasia: review of an uncommon fibro-osseous lesion of the jaw with important clinical implications. Skeletal Radiol 2017; 46, 581-90.
- MacDonald-Jankowski D. Fibrous dysplasia: a systematic review. Dentomaxillofac Radiol 2009; 38, 196-215.
- Petrikowski CG, Pharoah MJ, Lee L, Grace MG. Radiographic differentiation of osteogenic sarcoma, osteomyelitis, and fibrous dysplasia of the jaws. Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endodontol 1995; 80: 744-50.
- Eversole L, Sabes WR, Rovin S. Fibrous dysplasia: A nosologic problem in the diagnosis of fibro-osseous lesions of the jaws. J Oral Pathol & Med 1972; 1: 189-220.
- Schneider LC, Mesa ML. Differences between florid osseous dysplasia and chronic diffuse sclerosing osteomyelitis. Oral Surg Oral Med Oral Pathol 1990; 70: 308-12.
- Groot R, Van Merkesteyn J, Bras J. Diffuse sclerosing osteomyelitis and florid osseous dysplasia. Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod 1996; 81: 333-42.
- Urvasizoğlu G, Aşçı YE, Gönül KO. Pyojenik Granülomdan Gelişen Periferal Ossifiye Fibroma: Olgu Sunumu. Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg. 2020; 30, 481-5.
- Drazic R, Minic AJ. Focal cemento-osseous dysplasia in the maxilla mimicking periapical granuloma. Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod. 1999;88(1):87-9.
- Patton LL. Bleeding and clotting disorders. In: Greenberg MS, Glick M, Decker BC, editors. Burket's Oral Medicine: Diagnosis and Treatment. 10th ed. Hamilton, ON: BC Decker; 2003. pp. 454–77. <https://doi.org/10.1093/ortho/30.4.346>

- Jovandaric MZ, Jesic MM. Prenatally diagnosed hemophilia in a newborn: A case report. *Fetal and Pediatr Pathol.* 2015;34:248-251. DOI: 10.3109/15513815.2015.1051250
- Gupta A, Epstein JB, Cabay RJ. Bleeding disorders of importance in dental care and related patient management. *J Can Dent Assoc.* 2007;73:77-83.
- Castaman G, Eckhardt C, van Velzen A, Linari S, Fijnvandraat K. Emerging issues in diagnosis, biology, and inhibitor risk in mild hemophilia A. In *Seminars in thrombosis and hemostasis*. Thieme Medical Publishers. 2016;42:507-512. DOI: 10.1055/s-0036-1571309.
- Altın, N., Koray, M., Meşeli, S. E., & Tanyeri, H. (2016). Anemi ve Diş Hekimliği: Derleme. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 6(2), 86-92
- Günay, A. Y., & Ak, G. (2022). Hemofili Hastalarında Klinik Yaklaşım ile Ağız ve Diş Sağlığının Önemi. *ADO Klinik Bilimler Dergisi*, 11(1), 1-7.
- Schlosser BJ, Pirigyi M, Mirowski GW. Oral Manifestations of Hematologic and Nutritional Diseases. *Otolaryngol Clin North Am* 2011; 44: 183-203. [Cross-Ref].
- Ekinci AP, Baykal C. Sistemik Hastalıklarda ve Sendromlarda Oral Mukoza. *Türk derm* 2012; 46: 96-104.
- Öztürk A, Keskin A. Diş Hekimliği'nde Tıbbi Sorunlar. Ankara: Özyurt Matbaacılık, 2003.
- Ünür M, Onur ÖD. Ağız Hastalıklarının Tanı ve Tedavisi. Geliştirilmiş 2. Baskı. Quintessence Yayıncılık, 2008.
- Soysal T. Megaloblastik Anemiler. İÜ. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Anemiler Sempozyumu 2001; 33-47.
- Güngör Ş, Akbay G, Ekşioğlu M. Rekürren Aftöz Stomatit Hastalarında Tetikleyici Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Okmeydanı tıp dergisi.* 2014; 30: 26-9.
- Odom RB, James WD, Berger TG. Recurrent aphthous stomatitis. *Andrews' disease of the skin.* 9th edition. Philadelphia: WB Saunders Company 2000, 1006-8.
- Koray M. Aktif ve İnaktif Dönemdeki Minör Rekürrent Aftöz Stomatitli Hastaların, Ağız Sağlığıyla İlişkili Yaşam Kalitesi ve Anksiyete Seviyelerinin Değerlendirilmesi. Doktora tezi. 2008.
- Tekin NS, Aydemir S, Sezer T, Duysak S, Altınyazar HC. Rekürren Aftöz Stomatitli Hastalarda Hematolojik Değişiklikler. *Türkiye Klinikleri J Dermatol* 2007; 17: 150-4
- Zaliuniene R, Peciuniene V, Brukiene V, Aleksejuniene J. Hemophilia and oral health. *Stomatologija.* 2014;16:127-31.

- Dougall A, Fiske J. Access to special care dentistry, part 5. Safety. *Br Dent J*. 2008;205:177. DOI: 10.1038/sj.bdj.2008.693
- Hewson ID, Daly J, Hallett KB, Liberali SA, Scott CL, Spaile G, Widmer R, Winters J. Consensus statement by hospital based dentists providing dental treatment for patients with inherited bleeding disorders. *Aust Dent J*. 2011;56:221-6. <https://doi.org/10.1111/j.1834-7819.2011.01328.x>
- Fiske J, McGeoch RJ, Savidge GF, Smith MP. The treatment needs of adults with inherited bleeding disorders. *J Disabil Oral Health*. 2002;3:59-61.
- Meechan JG, Greenwood M. General medicine and surgery for dental practitioners Part 9: haematology and patients with bleeding problems. *Br Dent J*. 2003;195:305. DOI:10.1038/sj.bdj.4810526
- Anderson JA, Brewer A, Creagh D, Hook S, Mainwaring J, McKernan A, Yee TT, Yeung CA. Guidance on the dental management of patients with haemophilia and congenital bleeding disorders. *Br Dent J*. 2013;215:497. DOI:10.1038/sj.bdj.2013.1097
- Brewer A, Correa ME. Guidelines for dental treatment of patients with inherited bleeding disorders. *Haemophilia*. 2005;11:504-9.
- Harrington B. Primary dental care of patients with haemophilia. *Haemophilia*. 2000;6:7-12.
- Yalçın ED. Radyoterapi ve kemoterapi öncesi ve sonrası dental yaklaşımlar. Dural S, editör. *Radyoterapi ve Kemoterapi Uygulanan Hastalarda Dental Yaklaşımlar*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019. p.7-16.
- Orkun, I., Akagündüz, Ö. Ö, & Becerik, S. (2023) Importance of Oral Care in Cancer Patients Receiving Chemotherapy and Radiotherapy. *EÜ Dişhek Fak Derg*, 44(3), 251-258.
- Epstein JB, McBride GC, Stevenson-Moore P, Merilees H, Spinelli J. The efficacy of chlorhexidine gel in reduction of *Streptococcus mutans* and *Lactobacillus* species in patients treated with radiation therapy. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1991; 71: 172–178.
- Stephen LC, Schulthesiss TE, Price RE, Ang KK, Peters LI. Radiation apoptosis of serous acinar cells of salivary and lacrimal glands. *Cancer* 1991; 67: 1539-1543.
- Mira JG, Fullerton GD, Wescott WB. Correlation between initial salivary flow rate and radiation dose in the production of xerostomia. *Acta Radiol Oncol* 1982; 21: 151-154.
- Altın, N., Koray, M., & Meseli, S. E. (2016) Oral manifestations of Anemia: Review. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 6(2), 86-92.

- Harorlu, A., Çakur, B., & Miloğlu, Ö. (2006) Oral Health Care in Patients Underwert Chemotherapy And Radiotherapy. Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Derg., 16(3), 50-55.
- Yavas Ö, Hakkı SS. Onkoloji hastalarında oral komplikasyonlar ve dental yaklaşım. Hacettepe Dişhekimliği Fakültesi Dergisi. 2005;29(4):58-67.
- Rubenstein EB, Peterson DE, Schubert M, Keefe D, McGuire D, Epstein J, et al. Clinical practice guidelines for the prevention and treatment of cancer therapy-induced oral and gastrointestinal mucositis. Cancer. 2004;100 (9):2026-46.
- Lockhart PB, Clark J. Pretherapy dental status of patients with malignant conditions of the head and neck. Oral Surg Oral Med Oral Pathol. 1994;77(3):236-41.
- Engelmeier RL, King GE. Complications of head and neck radiation therapy and their management. The J Prosthet Dent. 1983;49 (4):514-22.
- Dreizen S, McCredie KB, Bodey GP, Keating MJ. Quantitative analysis of the oral complications of antileukemia chemotherapy. Oral Surg Oral Med Oral Pathol. 1986;62(6):650- 3.
- Semba SE, Mealey BL, Hallmon WW. Dentistry and the cancer patient: Part 2--Oral health management of the chemotherapy patient. Compendium. 1994;15(11
- Schubert MM, Epstein JB, Peterson DE. Oral complications of cancer therapy. Pharmacology and Therapeutics for Dentistry 4th ed. St Louis: Mosby-Year Book Inc; 1998. p. 644-55.
- Raber-Durlacher JE, Barasch A, Peterson DE, Lalla RV, Schubert MM, Fibbe WE. Oral complications and management considerations in patients treated with high-dose chemotherapy. Support Cancer Ther. 2004;1(4):219-29.

KAYNAKÇA

- Adams, S., Arnold, D., Murphy, B., Carroll, P., Green, A., Smith, A., . . . Brading, M. (2017). A randomised clinical study to determine the effect of a toothpaste containing enzymes and proteins on plaque oral microbiome ecology. *Scientific reports*, 7(1), 43344.
- Addy, M. (2005). Tooth brushing, tooth wear and dentine hypersensitivity—are they associated? *International dental journal*, 55, 261-267.
- Agrawal, P., Panda, S., & Mishra, S. (2018). A Review on Activated Charcoal Toothpaste. *World Journal of Pharmaceutical Research*, 7(9), 478-481.
- Amaral, C. M., Rodrigues, J. A., Guilherme Erhardt, M. C., Barata Araujo, M. W., Marchi, G. M., Heymann, H. O., & Freire Pimenta, L. A. (2006). Effect of whitening dentifrices on the superficial roughness of esthetic restorative materials. *Journal of esthetic and restorative dentistry*, 18(2), 102-108.
- Baelum, V., Fejerskov, O., & Nyvad, B. (2008). *Dental caries: the disease and its clinical management*: Blackwell Munksgaard.

- Baig, A., He, T., Buisson, J., Sagel, L., Suszcynsky-Meister, E., & White, D. J. (2005). Extrinsic whitening effects of sodium hexametaphosphate--a review including a dentifrice with stabilized stannous fluoride. *Compendium of continuing education in dentistry (Jamesburg, NJ: 1995)*, 26(9 Suppl 1), 47-53.
- Bergesch, V., Aguiar, F. H. B., Turssi, C. P., França, F. M. G., Basting, R. T., & Amaral, F. L. B. (2017). Shade changing effectiveness of plasdone and blue covarine-based whitening toothpaste on teeth stained with chlorhexidine and black tea. *European journal of dentistry*, 11(04), 432-437.
- Chakravarthy, P., & Acharya, S. (2012). Efficacy of extrinsic stain removal by novel dentifrice containing papain and bromelain extracts. *Journal of Young Pharmacists*, 4(4), 245-249.
- Clarkson, J. J., & McLoughlin, J. (2000). Role of fluoride in oral health promotion. *International dental journal*, 50(3), 119-128.
- Collins, L. Z., Naeeni, M., & Platten, S. M. (2008). Instant tooth whitening from a silica toothpaste containing blue covarine. *Journal of dentistry*, 36, 21-25.
- Cury, J. A., & Tenuta, L. M. A. (2014). Evidence-based recommendation on toothpaste use. *Brazilian oral research*, 28, 1-7.
- Dantas, A. A. R., Bortolatto, J. F., Roncolato, A., Merchan, H., Floros, M. C., Kuga, M. C., & OLIVEIRA, O. B. d. (2015). Can a bleaching toothpaste containing Blue Covarine demonstrate the same bleaching as conventional techniques? An in vitro, randomized and blinded study. *Journal of Applied Oral Science*, 23(6), 609-613.
- Davies, R., Scully, C., & Preston, A. J. (2010). Dentifrices-an update. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal*, 15(6), e976-982.
- Dawson, P., Walsh, J., & Morrison, T. (1998). Dental stain prevention by abrasive toothpastes: a new in. *J Cosmet Sci*, 49, 275-283.
- De Villiers, M. M., Caira, M. R., Li, J., Strydom, S. J., Bourne, S. A., & Liebenberg, W. (2011). Crystallization of toxic glycol solvates of rifampin from glycerin and propylene glycol contaminated with ethylene glycol or diethylene glycol. *Molecular Pharmaceutics*, 8(3), 877-888.
- Değer, C., & Müjdecı, A. (2020). Whitening dentifrices: A review. *Cyprus J Med Sci*, 5(4), 1-4.
- Epple, M., Meyer, F., & Enax, J. (2019). A critical review of modern concepts for teeth whitening. *Dentistry journal*, 7(3), 79.
- Fabritius-Vilpoux, K., Enax, J., Herbig, M., Raabe, D., & Fabritius, H.-O. (2019). Quantitative affinity parameters of synthetic hydroxyapatite and enamel surfaces in vitro. *Bioinspired, Biomimetic and Nanobiomaterials*, 8(2), 141-153.

- Feijoo-Siota, L., & Villa, T. G. (2011). Native and biotechnologically engineered plant proteases with industrial applications. *Food and Bioprocess Technology*, 4, 1066-1088.
- Forward, G. (1991). Role of toothpastes in the cleaning of teeth. *International dental journal*, 41(3), 164-170.
- Forward, G. C., James, A. H., Barnett, P., & Jackson, R. J. (1997). Gum health product formulations: what is in them and why? *Periodontology 2000*, 15, 32-39.
- Harris, N. O., & Christen, A. G. (1982). *Primary preventive dentistry*: Reston.
- Haywood, V. B. (1996). Achieving, maintaining, and recovering successful tooth bleaching. *Journal of Esthetic and Restorative Dentistry*, 8(6), 31-38.
- Hefferren, J. (1998). Historical view of dentifrice functionality methods. *The Journal of clinical dentistry*, 9(3), 53-56.
- Hilgenberg, S. P., Pinto, S. C. S., Farago, P. V., Santos, F. A., & Wambier, D. S. (2011). Physical-chemical characteristics of whitening toothpaste and evaluation of its effects on enamel roughness. *Brazilian oral research*, 25, 288-294.
- Hitz, L. I., & Lambrecht, J. (2011). Oral care. *Curr. Probl. Dermatol*, 40, 107-115.
- Hoic, D., Dixit, N., Prencipe, M., Subramanyam, R., Cameron, R., Lagman, L., . . . Richter, R. (2004). The technology behind Colgate Simply White Toothpaste. *The Journal of clinical dentistry*, 15(2), 37-40.
- Jardim, J. J., Alves, L. S., & Maltz, M. (2009). The history and global market of oral home-care products. *Brazilian oral research*, 23, 17-22.
- Johansson, I., & Somasundaran, P. (2007). *Handbook for cleaning/decontamination of surfaces*: Elsevier.
- Joiner, A. (2009). A silica toothpaste containing blue covarine: a new technological breakthrough in whitening. *International dental journal*, 59(5), 284-288.
- Joiner, A. (2010). Whitening toothpastes: a review of the literature. *Journal of dentistry*, 38, e17-e24.
- Joiner, A., & Luo, W. (2017). Tooth colour and whiteness: A review. *Journal of dentistry*, 67, S3-S10.
- Joiner, A., Pickles, M., Matheson, J., Weader, E., Noblet, L., & Huntington, E. (2002). Whitening toothpastes: effects on tooth stain and enamel. *International dental journal*, 52, 424-430.
- Lelli, M., Putignano, A., Marchetti, M., Foltran, I., Mangani, F., Procaccini, M., . . . Orsini, G. (2014). Remineralization and repair of enamel surface by biomimetic Zn-carbonate hydroxyapatite containing toothpaste: a comparative in vivo study. *Frontiers in physiology*, 5, 333.

- Lima, D. A. N. L., Aguiar, F. H. B., Liporoni, P. C. S., Munin, E., Ambrosano, G. M. B., & Lovadino, J. R. (2008). In vitro assessment of the effectiveness of whitening dentifrices for the removal of extrinsic tooth stains. *Brazilian oral research*, 22, 106-111.
- Lippert, F. (2013). An introduction to toothpaste-its purpose, history and ingredients *Toothpastes* (Vol. 23, pp. 1-14): Karger Publishers.
- Lopes, M. C., Mascarini, R. C., da Silva, B. M. C. G., Flório, F. M., & Basting, R. T. (2007). Effect of a papain-based gel for chemomechanical caries removal on dentin shear bond strength. *Journal of Dentistry for Children*, 74(2), 93-97.
- Madhuri, S. V., & Buggapati, L. (2017). Dentifrices: An overview from past to present. *International Journal of Applied Dental Science*, 3(4), 352-355.
- Meyer, F., & Enax, J. (2018). Early childhood caries: epidemiology, aetiology, and prevention. *International Journal of Dentistry*, 2018(1), 1415873.
- Niwa, M., Sato, T., Li, W., Aoki, H., Aoki, H., & Daisaku, T. (2001). Polishing and whitening properties of toothpaste containing hydroxyapatite. *Journal of Materials Science: Materials in Medicine*, 12, 277-281.
- Patil, P., Ankola, A., Hebbal, M. I., & Patil, A. (2015). Comparison of effectiveness of abrasive and enzymatic action of whitening toothpastes in removal of extrinsic stains—a clinical trial. *International journal of dental hygiene*, 13(1), 25-29.
- Pertiwi, U., Eriwati, Y. K., & Irawan, B. (2017). *Surface changes of enamel after brushing with charcoal toothpaste*. Paper presented at the Journal of Physics: Conference Series.
- Quirynen, M., De Soete, M., Pauwels, M., Goossens, K., Teughels, W., Van Eldere, J., & Van Steenberghe, D. (2001). Bacterial survival rate on tooth-and interdental brushes in relation to the use of toothpaste. *Journal of Clinical Periodontology*, 28(12), 1106-1114.
- Sanz, M., Serrano, J., Iniesta, M., Santa Cruz, I., & Herrera, D. (2013). Antiplaque and antigingivitis toothpastes. *Toothpastes*, 23, 27-44.
- Senawongse, P., & Pongprueksa, P. (2007). Surface roughness of nanofill and nanohybrid resin composites after polishing and brushing. *Journal of Esthetic and Restorative Dentistry*, 19(5), 265-273.
- Sharif, N., MacDonald, E., Hughes, J., Newcombe, R., & Addy, M. (2000). The chemical stain removal properties of whitening toothpaste products: studies in vitro. *British Dental Journal*, 188(11), 620-624.
- Sheen, S., Pontefract, H., & Moran, J. (2001). The benefits of toothpaste—real or imagined? The effectiveness of toothpaste in the control of plaque, gingivitis, periodontitis, calculus and oral malodour. *Dental update*, 28(3), 144-147.

- Shellis, R., Addy, M., & Rees, G. (2005). In vitro studies on the effect of sodium tripolyphosphate on the interactions of stain and salivary protein with hydroxyapatite. *Journal of dentistry*, 33(4), 313-324.
- Stookey, G., Burkhard, T., & Schemehorn, B. (1982). In vitro removal of stain with dentifrices. *Journal of Dental Research*, 61(11), 1236-1239.
- Tao, D., Smith, R. N., Zhang, Q., Sun, J. N., Philpotts, C. J., Ricketts, S. R., . . . Joiner, A. (2017). Tooth whitening evaluation of blue covarine containing toothpastes. *Journal of dentistry*, 67, S20-S24.
- Vaz, V. T. P., Jubilato, D. P., Oliveira, M. R. M. d., Bortolatto, J. F., Floros, M. C., Dantas, A. A. R., & Oliveira Junior, O. B. d. (2019). Whitening toothpaste containing activated charcoal, blue covarine, hydrogen peroxide or microbeads: which one is the most effective? *Journal of Applied Oral Science*, 27, e20180051.
- Viscio, D., Gaffar, A., Fakhry-Smith, S., & Xu, T. (2000). Present and future technologies of tooth whitening. *Compendium of Continuing Education in dentistry*. (Jamesburg, NJ: 1995). Supplement(28), S36-43; quiz S49.
- White, D. (2001). Development of an improved whitening dentifrice based upon "stain-specific soft silica" technology. *The Journal of clinical dentistry*, 12(2), 25-29.
- Wülknitz, P. (1997). Cleaning power and abrasivity of European toothpastes. *Advances in Dental Research*, 11(4), 576.

Kaynakça

- Ahmad, S., & Al-Shabib, N. A. (2020). *Functional Food Products and Sustainable Health*. Springer.
- Al-Ishaq, R. K., Overy, A. J., & Büsselberg, D. (2020). Phytochemicals and Gastro-intestinal Cancer: Cellular Mechanisms and Effects to Change Cancer Progression. *Biomolecules*, 10(1). <https://doi.org/10.3390/biom10010105>
- Ashique, S., Kumar, S., Hussain, A., Mishra, N., Garg, A., Gowda, B. H. J., Farid, A., Gupta, G., Dua, K., & Taghizadeh-Hesary, F. (2023). A narrative review on the role of magnesium in immune regulation, inflammation, infectious diseases, and cancer. *J Health Popul Nutr*, 42(1), 74. <https://doi.org/10.1186/s41043-023-00423-0>
- Aune, D. (2019). Plant Foods, Antioxidant Biomarkers, and the Risk of Cardiovascular Disease, Cancer, and Mortality: A Review of the Evidence. *Adv Nutr*, 10(Suppl_4), S404-s421. <https://doi.org/10.1093/advances/nmz042>
- Baseggio, A. M., Kido, L. A., Viganó, J., Carneiro, M. J., Lamas, C. A., Martínez, J., Sawaya, A., Cagnon, V. H. A., & Maróstica Júnior, M. R. (2022). Systemic antioxidant and anti-inflammatory effects of yellow passion fruit bagasse extract during prostate cancer progression. *J Food Biochem*, 46(3), e13885. <https://doi.org/10.1111/jfbc.13885>
- Bray, F., Ferlay, J., Soerjomataram, I., Siegel, R. L., Torre, L. A., & Jemal, A. (2018). Global cancer statistics 2018: GLOBOCAN estimates of incidence and mortality worldwide for 36 cancers in 185 countries. *CA Cancer J Clin*, 68(6), 394-424. <https://doi.org/10.3322/caac.21492>
- Cormick, G., & Belizán, J. M. (2019). Calcium intake and health. *Nutrients*, 11(7), 1606.
- Doseděl, M., Jirkovský, E., Macáková, K., Krčmová, L. K., Javorská, L., Pourová, J., Mercolini, L., Remião, F., Nováková, L., Mladěnka, P., & On Behalf Of The, O. (2021). Vitamin C-Sources, Physiological Role, Kinetics, Deficiency, Use, Toxicity, and Determination. *Nutrients*, 13(2). <https://doi.org/10.3390/nu13020615>
- Dyshlovoy, S. A., & Honecker, F. (2020). Marine Compounds and Cancer: Updates 2020. *Mar Drugs*, 18(12). <https://doi.org/10.3390/md18120643>
- Ebrahimi, M., Khalili, N., Razi, S., Keshavarz-Fathi, M., Khalili, N., & Rezaei, N. (2020). Effects of lead and cadmium on the immune system and cancer progression. *J Environ Health Sci Eng*, 18(1), 335-343. <https://doi.org/10.1007/s40201-020-00455-2>
- Fagbohun, O. F., Gillies, C. R., Murphy, K. P. J., & Rupasinghe, H. P. V. (2023). Role of Antioxidant Vitamins and Other Micronutrients on Regulations of Specific Genes and Signaling Pathways in the Prevention and Treatment of Cancer. *Int J Mol Sci*, 24(7). <https://doi.org/10.3390/ijms24076092>

- Forni, C., Facchiano, F., Bartoli, M., Pieretti, S., Facchiano, A., D'Arcangelo, D., No-relli, S., Valle, G., Nisini, R., & Beninati, S. (2019). Beneficial role of phytochemicals on oxidative stress and age-related diseases. *BioMed research international*, 2019.
- Garg, M., Sharma, A., Vats, S., Tiwari, V., Kumari, A., Mishra, V., & Krishania, M. (2021). Vitamins in Cereals: A Critical Review of Content, Health Effects, Processing Losses, Bioaccessibility, Fortification, and Biofortification Strategies for Their Improvement. *Front Nutr*, 8, 586815. <https://doi.org/10.3389/fnut.2021.586815>
- Godswill, A. G., Somtochukwu, I. V., Ikechukwu, A. O., & Kate, E. C. (2020). Health benefits of micronutrients (vitamins and minerals) and their associated deficiency diseases: A systematic review. *International Journal of Food Sciences*, 3(1), 1-32.
- Greten, F. R., & Grivennikov, S. I. (2019). Inflammation and Cancer: Triggers, Mechanisms, and Consequences. *Immunity*, 51(1), 27-41. <https://doi.org/10.1016/j.immuni.2019.06.025>
- Han, X., Zhao, R., Wang, Y., Ma, H., Yu, M., Chen, X., Zhang, D., Ma, S., Liu, B., & Cai, H. (2022). Dietary Vitamin A Intake and Circulating Vitamin A Concentrations and the Risk of Three Common Cancers in Women: A Meta-Analysis. *Oxid Med Cell Longev*, 2022, 7686405. <https://doi.org/10.1155/2022/7686405>
- Hao, R., Yu, P., Gui, L., Wang, N., Pan, D., & Wang, S. (2023). Relationship between Serum Levels of Selenium and Thyroid Cancer: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Nutr Cancer*, 75(1), 14-23. <https://doi.org/10.1080/01635581.2022.2115082>
- Health Commission Of The People's Republic Of China, N. (2022). National guidelines for diagnosis and treatment of breast cancer 2022 in China (English version). *Chin J Cancer Res*, 34(3), 151-175. <https://doi.org/10.21147/j.issn.1000-9604.2022.03.02>
- Iimura, Y., Kurokawa, T., Nojima, M., Kanemoto, Y., Yazawa, K., Tsurita, G., & Kuroda, S. (2020). Potential thiamine deficiency and neurological symptoms in patients receiving chemotherapy for gastrointestinal cancer. *Int J Clin Pharmacol Ther*, 58(3), 139-145. <https://doi.org/10.5414/cp203602>
- Irimie, A. I., Braicu, C., Pasca, S., Magdo, L., Gulei, D., Cojocneanu, R., Ciocan, C., Olariu, A., Coza, O., & Berindan-Neagoe, I. (2019). Role of Key Micronutrients from Nutrigenetic and Nutrigenomic Perspectives in Cancer Prevention. *Medicina (Kaunas)*, 55(6). <https://doi.org/10.3390/medicina55060283>
- Kim, H., Lee, J., Woo, H. D., Kim, D. W., Oh, J. H., Chang, H. J., Sohn, D. K., Shin, A., & Kim, J. (2020). Dietary mercury intake and colorectal cancer risk: A case-control study. *Clin Nutr*, 39(7), 2106-2113. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2019.08.025>

- Klaunig, J. E. (2018). Oxidative Stress and Cancer. *Curr Pharm Des*, 24(40), 4771-4778. <https://doi.org/10.2174/1381612825666190215121712>
- Li, K., & Zhang, B. (2020). The association of dietary β -carotene and vitamin A intake on the risk of esophageal cancer: a meta-analysis. *Rev Esp Enferm Dig*, 112(8), 620-626. <https://doi.org/10.17235/reed.2020.6699/2019>
- Lin, J. H., Chen, S. J., Liu, H., Yan, Y., & Zheng, J. H. (2019). Vitamin E consumption and the risk of bladder cancer. *Int J Vitam Nutr Res*, 89(3-4), 168-175. <https://doi.org/10.1024/0300-9831/a000553>
- Liu, X., Montissol, S., Uber, A., Ganley, S., Grossestreuer, A. V., Berg, K., Heydrick, S., & Donnino, M. W. (2018). The Effects of Thiamine on Breast Cancer Cells. *Molecules*, 23(6). <https://doi.org/10.3390/molecules23061464>
- Liu, Y., Xiong, W. J., Wang, L., Rang, W. Q., & Yu, C. (2021). Vitamin B1 Intake and the Risk of Colorectal Cancer: a Systematic Review of Observational Studies. *J Nutr Sci Vitaminol (Tokyo)*, 67(6), 391-396. <https://doi.org/10.3177/jnsv.67.391>
- Loh, W. Q., Youn, J., & Seow, W. J. (2022). Vitamin E Intake and Risk of Prostate Cancer: A Meta-Analysis. *Nutrients*, 15(1). <https://doi.org/10.3390/nu15010014>
- Luo, M., Zhou, L., Huang, Z., Li, B., Nice, E. C., Xu, J., & Huang, C. (2022). Anti-oxidant Therapy in Cancer: Rationale and Progress. *Antioxidants (Basel)*, 11(6). <https://doi.org/10.3390/antiox11061128>
- Matsushita, M., Fujita, K., & Nonomura, N. (2020). Influence of Diet and Nutrition on Prostate Cancer. *Int J Mol Sci*, 21(4). <https://doi.org/10.3390/ijms21041447>
- Nasir, A., Bullo, M. M. H., Ahmed, Z., Imtiaz, A., Yaqoob, E., Jadoon, M., Ahmed, H., Afreen, A., & Yaqoob, S. (2020). Nutrigenomics: Epigenetics and cancer prevention: A comprehensive review. *Crit Rev Food Sci Nutr*, 60(8), 1375-1387. <https://doi.org/10.1080/10408398.2019.1571480>
- Pamphlett, R., Satgunaseelan, L., Kum Jew, S., Doble, P. A., & Bishop, D. P. (2020). Elemental bioimaging shows mercury and other toxic metals in normal breast tissue and in breast cancers. *PLoS One*, 15(1), e0228226. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0228226>
- Peterson, C. T., Rodionov, D. A., Osterman, A. L., & Peterson, S. N. (2020). B Vitamins and Their Role in Immune Regulation and Cancer. *Nutrients*, 12(11). <https://doi.org/10.3390/nu12113380>
- Pietrzak, S., Marciniak, W., Derkacz, R., Matuszczak, M., Kiljańczyk, A., Baszuk, P., Bryśkiewicz, M., Sikorski, A., Gronwald, J., Słojewski, M., Cybulski, C., Gołąb, A., Huzarski, T., Dębniak, T., Lener, M. R., Jakubowska, A., Kluz, T., Scott, R. J., & Lubiński, J. (2024). Correlation between Selenium and

- Zinc Levels and Survival among Prostate Cancer Patients. *Nutrients*, 16(4). <https://doi.org/10.3390/nu16040527>
- Sassano, M., Seyyedsalehi, M. S., Collatuzzo, G., Pelucchi, C., Bonzi, R., Ferraroni, M., Palli, D., Yu, G. P., Zhang, Z. F., López-Carrillo, L., Lunet, N., Morais, S., Zaridze, D., Maximovich, D., Martín, V., Castano-Vinyals, G., Vioque, J., González-Palacios, S., Ward, M. H.,...Boffetta, P. (2024). Dietary intake of vitamin C and gastric cancer: a pooled analysis within the Stomach cancer Pooling (StoP) Project. *Gastric Cancer*, 27(3), 461-472. <https://doi.org/10.1007/s10120-024-01476-8>
- Schwartz, S. M. (2024). Epidemiology of Cancer. *Clin Chem*, 70(1), 140-149. <https://doi.org/10.1093/clinchem/hvad202>
- Siegel, R. L., Giaquinto, A. N., & Jemal, A. (2024). Cancer statistics, 2024. *CA Cancer J Clin*, 74(1), 12-49. <https://doi.org/10.3322/caac.21820>
- Singh, K., Bhoori, M., Kasu, Y. A., Bhat, G., & Marar, T. (2018). Antioxidants as precision weapons in war against cancer chemotherapy induced toxicity - Exploring the armoury of obscurity. *Saudi Pharm J*, 26(2), 177-190. <https://doi.org/10.1016/j.jsps.2017.12.013>
- Singh, N., Baby, D., Rajguru, J. P., Patil, P. B., Thakkannavar, S. S., & Pujari, V. B. (2019). Inflammation and cancer. *Ann Afr Med*, 18(3), 121-126. https://doi.org/10.4103/aam.aam_56_18
- Takahashi, N. (2024). [Prevention and Treatment of Cancer with Vitamin A and Its Derivatives: Cell Differentiation and Proliferation]. *Yakugaku Zasshi*, 144(2), 203-222. <https://doi.org/10.1248/yakushi.23-00184>
- Takahashi, N., Saito, D., Hasegawa, S., Yamasaki, M., & Imai, M. (2022). Vitamin A in health care: Suppression of growth and induction of differentiation in cancer cells by vitamin A and its derivatives and their mechanisms of action. *Pharmacology & Therapeutics*, 230, 107942. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107942>
- Tan, B. L., Norhaizan, M. E., Liew, W. P., & Sulaiman Rahman, H. (2018). Antioxidant and Oxidative Stress: A Mutual Interplay in Age-Related Diseases. *Front Pharmacol*, 9, 1162. <https://doi.org/10.3389/fphar.2018.01162>
- Tan, L., Xu, Q., Li, C., Liu, J., & Shi, R. (2021). High-Normal Serum Magnesium and Hypermagnesemia Are Associated With Increased 30-Day In-Hospital Mortality: A Retrospective Cohort Study. *Front Cardiovasc Med*, 8, 625133. <https://doi.org/10.3389/fcvm.2021.625133>
- Tutino, V., De Nunzio, V., Milella, R. A., Gasparro, M., Cisternino, A. M., Gigante, I., Lanzilotta, E., Iacovazzi, P. A., Lippolis, A., Lippolis, T., Caruso, M. G., & Notarnicola, M. (2021). Impact of Fresh Table Grape Intake on Circulating microRNAs Levels in Healthy Subjects: A Significant Modulation of Gastrointestinal Cancer-Related Pathways. *Mol Nutr Food Res*, 65(21), e2100428. <https://doi.org/10.1002/mnfr.202100428>

- Visser, M. C. M., & Das, A. B. (2018). Potential Mechanisms of Action for Vitamin C in Cancer: Reviewing the Evidence. *Front Physiol*, 9, 809. <https://doi.org/10.3389/fphys.2018.00809>
- Wang, J., Fan, Y., Qian, J., Wang, S., Li, Y., Xu, M., Chen, F., Wang, J., Qiu, Y., Lin, L., He, B., & Liu, F. (2022). Relationship Between Dietary Fiber and Vitamin C Intake and Oral Cancer. *Front Public Health*, 10, 880506. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.880506>
- Xia, W., Song, B., Li, T., & Liu, R. H. (2024). Phytochemical profiles, antioxidant activities, and synergistic antiproliferative effects of blueberry and apple peel extracts. *J Sci Food Agric*, 104(2), 737-745. <https://doi.org/10.1002/jsfa.12964>
- Xu, B., & Xu, H. (2023). Preface to Special Issue: Cancer epidemiology, risk factors and screening. *Chin J Cancer Res*, 35(6), 563-564. <https://doi.org/10.21147/j.issn.1000-9604.2023.06.01>
- Yarom, N., Hovan, A., Bossi, P., Ariyawardana, A., Jensen, S. B., Gobbo, M., Saca-Hazboun, H., Kandwal, A., Majorana, A., Ottaviani, G., Pentenero, M., Nasr, N. M., Rouleau, T., Lucas, A. S., Treister, N. S., Zur, E., Ranna, V., Vaddi, A., Cheng, K. K. F.,...Elad, S. (2019). Systematic review of natural and miscellaneous agents for the management of oral mucositis in cancer patients and clinical practice guidelines-part 1: vitamins, minerals, and nutritional supplements. *Support Care Cancer*, 27(10), 3997-4010. <https://doi.org/10.1007/s00520-019-04887-x>
- Yildiz, A., Kaya, Y., & Tanriverdi, O. (2019). Effect of the Interaction Between Selenium and Zinc on DNA Repair in Association With Cancer Prevention. *J Cancer Prev*, 24(3), 146-154. <https://doi.org/10.15430/jcp.2019.24.3.146>
- Yoo, S., Kim, K., Nam, H., & Lee, D. (2018). Discovering health benefits of phytochemicals with integrated analysis of the molecular network, chemical properties and ethnopharmacological evidence. *Nutrients*, 10(8), 1042.
- Zhang, X., Zhao, H., Man, J., Yin, X., Zhang, T., Yang, X., & Lu, M. (2022). Investigating Causal Associations of Diet-Derived Circulating Antioxidants with the Risk of Digestive System Cancers: A Mendelian Randomization Study. *Nutrients*, 14(15). <https://doi.org/10.3390/nu14153237>
- Zhong, G. C., Peng, Y., Wang, K., Wan, L., Wu, Y. Q., Hao, F. B., Hu, J. J., & Gu, H. T. (2020). Magnesium intake and primary liver cancer incidence and mortality in the Prostate, Lung, Colorectal and Ovarian Cancer Screening Trial. *Int J Cancer*, 147(6), 1577-1586. <https://doi.org/10.1002/ijc.32939>
- Zhu, X., Pan, D., Wang, N., Wang, S., & Sun, G. (2021). Relationship Between Selenium in Human Tissues and Breast Cancer: a Meta-analysis Based on Case-Control Studies. *Biol Trace Elem Res*, 199(12), 4439-4446. <https://doi.org/10.1007/s12011-021-02574-9>

- Çöloğlu, A. S. (1999). Adli olaylarda kimlik belirlemesi. *Adli tıp* (1. baskı) içinde (s.73-155). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları.
- Fedakar, R., Eren, B., Türkmen, N., ve Akan, O. (2003). Gemi kazasına bağlı toplu suda boğulma olgularında kimlik tespiti. *Adli Tıp Bülteni*, 8(3), 87-90.
- Bilgen, N., ve Eke, M. (1995). Canlı ve ölüde kimlik tespiti. *Simpson Adli Tıp* (10. baskı) içinde (s.53-65). İstanbul: Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı.
- İmamoğlu, Ö., Karapirli, M., ve Akboyun, N. (2012). Diş örneklerinden DNA elde edilme metodlarının karşılaştırılması ve adli bilimler açısından değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 26(1), 38-49. <https://doi.org/10.5505/adli-tip.2012.72792>
- Piccinini, A., Betti, F., Capra, M., & Cattaneo, C. (2004). The identification of the victims of the Linate air crash by DNA analysis. *International Congress Series*, 1261(4), 39–41. [https://doi.org/10.1016/S0531-5131\(03\)01538-3](https://doi.org/10.1016/S0531-5131(03)01538-3)
- Jakubowska, J., Maciejewska, A., & Pawłowski, R. (2012). Comparison of three methods of DNA extraction from human bones with different degrees of degradation. *International Journal of Legal Medicine*, 126(1), 173-178. <https://doi.org/10.1007/s00414-011-0590-5>
- Atamtürk, D., Duyar, İ., Özler, O., ve İçen, U. (2014). *Antropoloji: insan çeşitliliğinin önemi*. (C. P. Kottak, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Bostan, H. (2016). Antropoloji, kültür ve güvenlik. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-31. <https://doi.org/10.28956/gbd.282261>
- Krishan, K. (2007). Anthropometry in forensic medicine and forensic science-'Forensic Anthropometry'. *The Internet Journal of Forensic Science*, 2(1), 95-97. <https://doi.org/10.5580/1dce>
- Akın, G., Tekdemir, İ., Gültekin, T., Erol, E., ve Bektaş, Y. (2013). *Antropometri ve spor* (2. baskı). Ankara: Alter Yayınevi.
- Çankaya, C., Karakuş, S., İkiz, İ., Akça, C., ve Akça, A. (2002). Türkiye, Romanya ve Bulgaristan genç badmintoncu'larına ait bazı antropometrik ölçümler. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 8-11.
- Çöloğlu, A. S., ve İşcan, M. Y. (1998). *Adli osteoloji* (1. baskı). İstanbul: Dilek Ofset Matbaacılık.
- Petaros, A., Cengija, M., & Bosnar, A. (2010). Primjena i uloga osteologije u praksi: forenzična antropologija. *Medicina Fluminensis*, 46(1), 19-28.
- Kahana, T., & Hiss, J. (2005). Forensic radiology. In: *Forensic pathology reviews* (p.443-460). New Jersey: Humana Press.
- Kahana, T., & Hiss, J. (1997). Identification of human remains: forensic radiology. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 4(1), 7-15. [https://doi.org/10.1016/s1353-1131\(97\)90002-x](https://doi.org/10.1016/s1353-1131(97)90002-x)

- Krogman, W. M., & Iscan, M. Y. (1986). *The human skeleton in forensic medicine* (2nd ed.). Springfield: Charles C Thomas Publisher.
- Routal, R. R., Pal, G. P., Bhagawant, S. S., & Tamankar, B. P. (1984). Metrical studies with sexual dimorphism in foramen magnum of human crania. *Journal of the Anatomical Society of India*, 2(33), 85-90.
- Gruber, P., Henneberg, M., Böni, T., & Rühli, F. J. (2009). Variability of human foramen magnum size. *The Anatomical Record*, 292(11), 1713-1719. <https://doi.org/10.1002/ar.21005>
- Suazo, G. I. C., Russo, P. P., Zavando, M. D. A., & Smith, R. L. (2009). Sexual dimorphism in foramen magnum dimensions. *International Journal of Morphology*, 27(1), 21-23. <https://doi.org/10.4067/S0717-95022009000100003>
- Macaluso Jr, P. J. (2011). Metric sex determination from basal region of the occipital bone in a documented French sample. *Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris*, 23(1), 19-26. <https://doi.org/10.1007/s13219-010-0023-x>
- Wescott, D. J., & Moore-Jansen, P. H. (2001). Metric variation in the human occipital bone: forensic anthropological applications. *Journal of Forensic Sciences*, 46(5), 1159-1163. <https://doi.org/10.1520/JFS15115J>
- Singh, G., & Talwar, I. (2013). Morphometric analysis of foramen magnum in human skull for sex determination. *Human Biology Review*, 2(1), 29-41. <https://doi.org/10.1002/hsr2.999>
- Gapert, R., Black, S., & Last, J. (2009). Sex determination from the foramen magnum: discriminant function analysis in an eighteenth and nineteenth century British sample. *International Journal of Legal Medicine*, 123(1), 25-33. <https://doi.org/10.1007/s00414-008-0256-0>
- Metin Tellioglu, A., Durum, Y., Gök, M., Karakaş, S., Polat, A. G., & Karaman, C. Z. (2018). Suitability of foramen magnum measurements in sex determination and their clinical significance. *Folia Morphologica*, 77(1), 99-104. <https://doi.org/10.5603/FM.a2017.0070>
- Raghavendra Babu, Y. P., Kanchan, T., Attiku, Y., Dixit, P. N., & Kotian, M. S. (2012). Sex estimation from foramen magnum dimensions in an Indian population. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 19(3), 162-167. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2011.12.019>
- Kamath, V. G., Asif, M., Shetty, R., & Avadhani, R. (2015). Binary logistic regression analysis of foramen magnum dimensions for sex determination. *Anatomy Research International*, 2015(3), 1-9. <https://doi.org/10.1155/2015/459428>
- Uthman, A. T., Al-Rawi, N. H., & Al-Timimi, J. F. (2012). Evaluation of foramen magnum in gender determination using helical CT scanning. *Dentomaxillofacial Radiology*, 41(3), 197-202. <https://doi.org/10.1259/dmfr/21276789>

- Vedanayagam, T., & Sathyamurthy, V. (2015). Sex determination from foramen magnum measurements – a regional study in Chennai, TN. *Indian Journal of Forensic and Community Medicine*, 2(3), 179-181.
- Madadin, M., Menezes, R. G., Al Saif, H. S., Alola, H. A., Al Muhanna, A., Gullenpet, A. H., Nagesh, K. R., Kharoshah, M. A., & Al Dhafery, B. (2017). Morphometric evaluation of the foramen magnum for sex determination: a study from Saudi Arabia. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 46(2017), 66-71. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2017.01.001>
- Chovalopoulou, M. E., & Bertsatos, A. (2017). Estimating sex of Modern Greeks based on the foramen magnum region. *Journal of Anthropology*, 2017(3), 1-7. <https://doi.org/10.1155/2017/9129801>
- Ulçay, T., Görgülü, Ö., Kamaşak Arpaçay, B., Uzun, A., Alparslan, M., & Aycan, K. (2023). Cut-off values for sex determination via foramen magnum area: an anthropometric pilot study. *Romanian Journal of Legal Medicine*, 31(2), 178-183. <https://doi.org/10.4323/rjlm.2023.178>
- Hartman, D., Drummer, O., Eckhoff, C., Scheffer, J. W., & Stringer, P. (2011). The contribution of DNA to the disaster victim identification (DVI) effort. *Forensic Science International*, 205(1-3), 52-58. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2010.09.024>
- Tambawala, S. S., Karjodkar, F. R., Sansare, K., Prakash, N., & Dora, A. C. (2016). Sexual dimorphism of foramen magnum using Cone Beam Computed Tomography. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 44(2016), 29-34. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2016.08.005>

KAYNAKLAR

- Alghamdi, A. (2023). Precocious puberty: types, pathogenesis and updated management. *Cureus*, 15.
- Anatomy & Physiology, Connexions Web site. (2013). Erişim adresi: <http://cnx.org/content/col11496/1.6/>.
- Anderson, B. M., MacLennan, M. B., Hillyer, L. M., & Ma, D. W. (2014). Lifelong exposure to n-3 PUFA affects pubertal mammary gland development. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 39(6), 699-706.
- Biro, F.M.; Khoury, P.; Morrison, J.A. Influence of Obesity on Timing of Puberty. *Int. J. Androl.* 2006, 29, 272–277.
- Brie, M., Reid., Jenalee, R., Doom., Raquel, Burrows, Argote., Paulina, Correa-Burrows., Betsy, Lozoff., Estela, Blanco., Sheila, Gahagan. (2020). Pathways to inflammation in adolescence through early adversity, childhood depressive symptoms, and body mass index: A prospective longitudinal study of Chilean infants. *Brain Behavior and Immunity*.
- Bo, T., Wen, J., Gao, W., Tang, L., Liu, M., & Wang, D. (2021). Influence of HFD-induced precocious puberty on neurodevelopment in mice. *Nutrition & Metabolism*, 18, 1-13.
- Calcaterra, V., Cena, H., Regalbuto, C., Vinci, F., Porri, D., Verduci, E., ... & Zuccotti, G. V. (2021). The role of fetal, infant, and childhood nutrition in the timing of sexual maturation. *Nutrients*, 13(2), 419.
- Calcaterra, V., Verduci, E., Magenes, V., Pascuzzi, M., Rossi, V., Sangiorgio, A., Bosetti, A., Zuccotti, G., & Mameli, C. (2021). The role of pediatric nutrition as a modifiable risk factor for precocious puberty. *Life*, 11.
- Carwile, J. L., Willett, W. C., Spiegelman, D., Hertzmark, E., Rich-Edwards, J., Frazier, A. L., & Michels, K. B. (2015). Sugar-sweetened beverage consumption and age at menarche in a prospective study of US girls. *Human Reproduction*, 30(3), 675-683.
- Chen, C., Chen, Y., Zhang, Y., Sun, W., Jiang, Y., Song, Y., ... & Jiang, F. (2018). Association between dietary patterns and precocious puberty in children: a population-based study. *International journal of endocrinology*, 2018
- Cheng, G., Remer, T., Prinz-Langenohl, R., Blaszkewicz, M., Degen, G. H., & Buyken, A. E. (2010). Relation of isoflavones and fiber intake in childhood to the timing of puberty. *The American journal of clinical nutrition*, 92(3), 556-564.
- Cheng, G., Buyken, A. E., Shi, L., Karaolis-Danckert, N., Kroke, A., Wudy, S. A., ... & Remer, T. (2012). Beyond overweight: nutrition as an important lifestyle factor influencing timing of puberty. *Nutrition reviews*, 70(3), 133-152.

- Cheng, H. L., Raubenheimer, D., Steinbeck, K., Baur, L., & Garnett, S. (2019). New insights into the association of mid-childhood macronutrient intake to pubertal development in adolescence using nutritional geometry. *The British journal of nutrition*, 122(3), 274–283.
- Cheng, T. S., Day, F. R., Perry, J. R., Luan, J. A., Langenberg, C., Forouhi, N. G., ... & Ong, K. K. (2021). Prepubertal dietary and plasma phospholipid fatty acids related to puberty timing: longitudinal cohort and Mendelian randomization analyses. *Nutrients*, 13(6), 1868.
- Cynthia, M., Solek., Nasr, Farooqi., Niklas, Brake., Philip, Kesner., Anne, Schohl., Jack, P., Antel., Edward, S., Ruthazer. (2021). Early inflammation dysregulates neuronal circuit formation in vivo via upregulation of IL-1 β . *The Journal of Neuroscience*.
- Dereń, K., Weghuber, D., Caroli, M., Koletzko, B., Thivel, D., Frelut, M. L., ... & Mazur, A. (2019). Consumption of sugar-sweetened beverages in paediatric age: a position paper of the European Academy of Paediatrics and the European Childhood Obesity Group. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 74(4), 296-302.
- de Ridder, C. M., Thijssen, J. H., Van't Veer, P., van Duuren, R., Bruning, P. F., Zonderland, M. L., & Erich, W. B. (1991). Dietary habits, sexual maturation, and plasma hormones in pubertal girls: a longitudinal study. *The American journal of clinical nutrition*, 54(5), 805-813.
- Elvira, Rodríguez-Vázquez., Juan, M., Castellano., M., Tena-Sempere. (2021). Effects of Nutrition on Pubertal Timing at the Neuroendocrine and Cellular Levels.
- Eliassen, A. H., Liao, X., Rosner, B., Tamimi, R. M., Tworoger, S. S., & Hankinson, S. E. (2015). Plasma carotenoids and risk of breast cancer over 20 y of follow-up. *The American journal of clinical nutrition*, 101(6), 1197-1205.
- Erica, L, T, van, den, Akker. (2022). 047 Multifactorial obesity: The influence of obesity on pubertal development and the HPG axis. *European Journal Of Obstetrics & Gynecology And Reproductive Biology*.
- Evans, M. C., & Anderson, G. M. (2017). Neuroendocrine integration of nutritional signals on reproduction. *Journal of molecular endocrinology*, 58(2), R107–R128.
- Felita, A., Sarahfebi, I., Nadya, A., Anjali, P., & Daryanani, C. (2022). Precocious puberty: a case report. *Medical Clinical Update*.
- French, A. (2021). Normal sexual development and puberty. *deckermed obstetrics and gynecology*.
- Guo, T. I. A. N. (2016). Dietary Fiber and Pubertal Development among Children and Adolescents—a Cross-sectional Study in Chengdu, Sichuan. *JOURNAL OF SICHUAN UNIVERSITY (MEDICAL SCIENCES)*, 47(2), 244-247.

- Günther, A. L., Karaolis-Danckert, N., Kroke, A., Remer, T., & Buyken, A. E. (2010). Dietary protein intake throughout childhood is associated with the timing of puberty. *The Journal of nutrition*, 140(3), 565-571.
- Huang, A., & Roth, C. L. (2021). The link between obesity and puberty: what is new?. *Current opinion in pediatrics*, 33(4), 449–457.
- Kang, M. J. (2018). The adiposity rebound in the 21st century children: meaning for what?. *Korean journal of pediatrics*, 61(12), 375.
- Karin, B., Michels., Karin, B., Michels., Kristen, Keller., Ana, Pereira., Claire, E., Kim., José, Luis, Santos., John, A., Shepherd., Camila, Corvalán., Alexandra, M., Binder., Alexandra, M., Binder. (2020). Association between indicators of systemic inflammation biomarkers during puberty with breast density and onset of menarche.. *Breast Cancer Research*.
- Kim SH, Park MJ. (2012). Childhood Obesity and Pubertal Development. *Pediatr Gastroenterol Hepatol Nutr*. Sep;15(3):151-159.
- Lai, X., Fu, S., Lin, J., Huang, S., Yu, T., Li, X., Pan, D., Liu, Y., Chen, Y., Yu, X., Peng, J., Zhang, B., Feng, X., Lin, C., & Liu, S. (2021). Association of Obesity and Body Fat Percentage with Pubertal State in Six- to Nine-Year-Old Chinese Females. *Childhood obesity (Print)*, 17(8), 525–533.
- Maclure, M., Travis, L. B., Willett, W., & MacMahon, B. (1991). A prospective cohort study of nutrient intake and age at menarche. *The American journal of clinical nutrition*, 54(4), 649-656.
- Marcela, González-Gross., Marika, Ferrari., Heractito, B., Carvalho., Luis, A., Moreno., Luis, A., Moreno. (2018). Leptin and adiposity as mediators on the association between early puberty and several biomarkers in European adolescents: the HELENA Study. *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*.
- Manotas, M., González, D., Céspedes, C., Forero, C., & Moreno, A. (2021). Genetic and epigenetic control of puberty. *Sexual Development*, 16, 1 - 10.
- Matthias, K., Auer., Luisa, Paizoni., Meike, Neuner., Christian, Lottspeich., Heinrich, Schmidt., Martin, Bidlingmaier., James, Hawley., Brian, G., Keevil., Nicole, Reisch. (2021). Elevated 11-oxygenated androgens are not a major contributor to HPG-axis disturbances in adults with congenital adrenal hyperplasia due to 21-hydroxylase deficiency. *medRxiv*.
- Meng, Y., Zhang, J., Yuan, C., Zhang, F., Fu, Q., Su, H., ... & Wang, S. (2018). Oleic acid stimulates HC11 mammary epithelial cells proliferation and mammary gland development in peripubertal mice through activation of CD36-Ca²⁺ and PI3K/Akt signaling pathway. *Oncotarget*, 9(16), 12982.
- Mohammed, T. (2019). A pre-experimental study to assess the effectiveness of planned teaching program on knowledge regarding pubertal changes among 8th

- standard girls in selected schools of Kanpur, Uttar Pradesh. *International Journal of Advance Research, Ideas and Innovations in Technology*, 5, 293-297.
- Naulé, L., Maione, L., & Kaiser, U. (2021). Puberty, a sensitive window of hypothalamic development and plasticity. *Endocrinology*, 162 1.
- Nguyen, N. T. K., Fan, H. Y., Tsai, M. C., Tung, T. H., Huynh, Q. T. V., Huang, S. Y., & Chen, Y. C. (2020). Nutrient intake through childhood and early menarche onset in girls: systematic review and meta-analysis. *Nutrients*, 12(9), 2544.
- Parent, A. S., Franssen, D., Fudvoye, J., Pinson, A., & Bourguignon, J. P. (2016). Current Changes in Pubertal Timing: Revised Vision in Relation with Environmental Factors Including Endocrine Disruptors. *Endocrine development*, 29, 174–184.
- Qiu, X., Dao, H., Wang, M., Heston, A., Garcia, K. M., Sangal, A., ... & Hill, J. W. (2015). Insulin and leptin signaling interact in the mouse Kiss1 neuron during the peripubertal period. *PLoS One*, 10(5), e0121974.
- Reinehr, T.; Roth, C.L. Is There a Causal Relationship between Obesity and Puberty? *Lancet Child Adolesc. Health* 2019, 3, 44–54.
- Rogers, I. S., Northstone, K., Dunger, D. B., Cooper, A. R., Ness, A. R., & Emmett, P. M. (2010). Diet throughout childhood and age at menarche in a contemporary cohort of British girls. *Public health nutrition*, 13(12), 2052-2063.
- Seppä, S., Kuiri-Hänninen, T., Holopainen, E., & Voutilainen, R. (2021). Management of endocrine disease: Diagnosis and management of primary amenorrhea and female delayed puberty. *European Journal of Endocrinology*.
- Singh, A., Koirala, M., Maharjan, A., Lecturer, S., & Koirala, S. (2023). Adjustment to pubertal changes among adolescent girls. *Janaki Medical College Journal of Medical Science*.
- Soliman, A., De Sanctis, V., & Elalaily, R. (2014). Nutrition and pubertal development. *Indian journal of endocrinology and metabolism*, 18(Suppl 1), S39-S47.
- Sørensen, K., Mouritsen, A., Aksglaede, L., Hagen, C. P., Mogensen, S. S., & Juul, A. (2012). Recent secular trends in pubertal timing: implications for evaluation and diagnosis of precocious puberty. *Hormone research in paediatrics*, 77(3), 137-145.
- Tara, Rendo-Urteaga., Tara, Rendo-Urteaga., Augusto, César, Ferreira, de, Moraes., Augusto, César, Ferreira, de, Moraes., Francisco, Leonardo, Torres-Leal., Yannis, Manios., Frederic, Gottand., Michael, Sjöström., Anthony, Kafatos., Kurt, Widhalm., Stefaan, De, Henauw., Stefaan, De, Henauw., Dénes, Molnár., Ascensión, Marcos., Marcela, González-Gross.,

- Umara, A., Adenin, I., Lumbanraja, S.N., Tobing, J.L., Effendi, I.H., Yaznil, M.R., & Utara, S. (2020). Correlation between serum leptin levels with onset of menarche. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)*.7(2)
- Valsamakis, G., Arapaki, A., Balafoutas, D., Charmandari, E., & Vlahos, N. F. (2021). Diet-induced hypothalamic inflammation, phoenixin, and subsequent precocious puberty. *Nutrients*, 13(10), 3460.
- Villamor, E., Marín, C., Mora-Plazas, M., & Oliveros, H. (2017). Micronutrient status in middle childhood and age at menarche: Results from the Bogotá School Children Cohort. *British journal of nutrition*, 118(12), 1097-1105.
- Wiley, A. S. (2011). Milk intake and total dairy consumption: associations with early menarche in NHANES 1999-2004. *PLoS one*, 6(2), e14685.
- Xu, Y., Xiong, J., Gao, W., Wang, X., Shan, S., Zhao, L., & Cheng, G. (2022). dietary fat and polyunsaturated fatty acid intakes during childhood are prospectively associated with puberty timing independent of dietary protein. *Nutrients*, 14(2), 275.
- Yu., Tsysar., Oksana, Anatolievna, Andriiets., E, Andriiets., A., Semenyak. (2023). The role of proinflammatory cytokines interleukin 1- β and tumor necrosis factor- α in diagnostics of pubertal menorrhages against thyroid pathology. *Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина*, 12(4(46)):31-37.
- Zampieri, T. T., Bohlen, T. M., Silveira, M. A., Lana, L. C., de Paula, D. G., Donato Jr, J., & Frazao, R. (2020). Postnatal overnutrition induces changes in synaptic transmission to leptin receptor-expressing neurons in the arcuate nucleus of female mice. *Nutrients*, 12(8), 2425.
- Zhao, S., Guo, Z., Xiang, W., & Wang, P. (2021). The neuroendocrine pathways and mechanisms for the control of the reproduction in female pigs. *Animal reproduction*, 18(4), e20210063.
- Zheng, Y., Liang, J., Zeng, D., Tan, W., Yang, L., Lu, S., Yao, W., Yang, Y., & Liu, L. (2022). Association of body composition with pubertal timing in children and adolescents from Guangzhou, China. *Frontiers in public health*, 10, 943886.

Kaynaklar:

- Abedini, M., Ghaedi, E., Hadi, A., Mohammadi, H., & Amani, R. (2019). Zinc status and polycystic ovarian syndrome: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Trace Elements in Medicine and Biology*, 52, 216-221.
- Ahmed, Z., Tabrizi, S. J., Li, A., Houlden, H., Sailer, A., Lees, A. J., ... Holton, J. L. (2010). A Huntington's disease phenocopy characterized by pallido-nigro-luysian degeneration with brain iron accumulation and p62-positive glial inclusions. *Neuropathology and applied neurobiology*, 36(6), 551-557.

- Ameho, C. K., Chen, C. Y. O., Smith, D., Sánchez-Moreno, C., Milbury, P. E., & Blumberg, J. B. (2008). Antioxidant activity and metabolite profile of quercetin in vitamin-E-depleted rats. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 19(7), 467-474.
- Asbaghi, O., Sadeghian, M., Fouladvand, F., Panahande, B., Nasiri, M., Khodadost, M., ... Sadeghi, O. (2020). Effects of zinc supplementation on lipid profile in patients with type 2 diabetes mellitus: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 30(8), 1260-1271.
- Asemi, Z., Karamali, M., & Esmailzadeh, A. (2014). Metabolic response to folate supplementation in overweight women with polycystic ovary syndrome: a randomized double-blind placebo-controlled clinical trial. *Molecular nutrition & food research*, 58(7), 1465-1473.
- Ashkar, F., Rezaei, S., Salahshornezhad, S., Vahid, F., Gholamalizadeh, M., Dahka, S. M., & Doaei, S. (2020). The Role of medicinal herbs in treatment of insulin resistance in patients with Polycystic Ovary Syndrome: A literature review. *Biomolecular concepts*, 11(1), 57-75.
- Ashrafi, M., Sheikhan, F., Arabipoor, A., Hosseini, R., Nourbakhsh, F., & Zolfaghari, Z. (2014). Gestational diabetes mellitus risk factors in women with polycystic ovary syndrome (PCOS). *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 181, 195-199.
- Bahmani, F., Karamali, M., Shakeri, H., & Asemi, Z. (2014). The effects of folate supplementation on inflammatory factors and biomarkers of oxidative stress in overweight and obese women with polycystic ovary syndrome: a randomized, double-blind, placebo-controlled clinical trial. *Clinical endocrinology*, 81(4), 582-587.
- Barber, T. M., & Franks, S. (2021). Obesity and polycystic ovary syndrome. *Clinical Endocrinology*, 95(4), 531-541.
- Bevilacqua, A., & Bizzarri, M. (2016). Physiological role and clinical utility of inositols in polycystic ovary syndrome. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 37, 129-139.
- Bozdag, G., Mumusoglu, S., Zengin, D., Karabulut, E., & Yildiz, B. O. (2016). The prevalence and phenotypic features of polycystic ovary syndrome: a systematic review and meta-analysis. *Human Reproduction*, 31(12), 2841-2855.
- Calder, P. C. (2006). n-3 polyunsaturated fatty acids, inflammation, and inflammatory diseases. *The American journal of clinical nutrition*, 83(6 Suppl).
- Camp, O. G., Moussa, D. N., Hsu, R., Awonuga, A. O., & Abu-Soud, H. M. (2024). The interplay between oxidative stress, zinc, and metabolic dysfunction in polycystic ovarian syndrome. *Molecular and Cellular Biochemistry*, 1-9.

- Celik, F., Kose, M., Yilmazer, M., Köken, G. N., Ario, D. T., & Kanat Pektas, M. (2017). Plasma L-carnitine levels of obese and non-obese polycystic ovary syndrome patients. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 37(4), 476-479.
- Chen, L., Li, Q., Fang, X., Wang, X., Min, J., & Wang, F. (2020). Dietary Intake of Homocysteine Metabolism-Related B-Vitamins and the Risk of Stroke: A Dose-Response Meta-Analysis of Prospective Studies. *Advances in Nutrition*, 11(6), 1510-1528.
- Christ, J. P., & Cedars, M. I. (2023). Current Guidelines for Diagnosing PCOS. *Diagnostics* 2023, Vol. 13, Page 1113, 13(6), 1113.
- Cicek, N., Eryilmaz, O. G., Sarikaya, E., Gulerman, C., & Genc, Y. (2012). Vitamin E effect on controlled ovarian stimulation of unexplained infertile women. *Journal of assisted reproduction and genetics*, 29(4), 325-328.
- Cormick, G., & Belizán, J. M. (2019). Calcium Intake and Health. *Nutrients*, 11(7). <https://doi.org/10.3390/NU11071606>
- Cowan, S., Lim, S., Alycia, C., Pirota, S., Thomson, R., Gibson-Helm, M., ... Moran, L. (2023). Lifestyle management in polycystic ovary syndrome – beyond diet and physical activity. *BMC Endocrine Disorders* 2023 23:1, 23(1), 1-33.
- Dahan, M. H., & Reaven, G. (2019). Relationship among obesity, insulin resistance, and hyperinsulinemia in the polycystic ovary syndrome. *Endocrine*, 64(3), 685-689. <https://doi.org/10.1007/S12020-019-01899-9/TABLES/4>
- Dou, L., Zheng, Y., Li, L., Gui, X., Chen, Y., Yu, M., & Guo, Y. (2018). The effect of cinnamon on polycystic ovary syndrome in a mouse model. *Reproductive biology and endocrinology : RB&E*, 16(1).
- Durazzo, A., Lucarini, M., Souto, E. B., Cicala, C., Caiazzo, E., Izzo, A. A., ... Santini, A. (2019). Polyphenols: A concise overview on the chemistry, occurrence, and human health. *Phytotherapy research : PTR*, 33(9), 2221-2243.
- Ebrahimi, F. A., Samimi, M., Foroozanfard, F., Jamilian, M., Akbari, H., Rahmani, E., ... Asemi, Z. (2017). The Effects of Omega-3 Fatty Acids and Vitamin E Co-Supplementation on Indices of Insulin Resistance and Hormonal Parameters in Patients with Polycystic Ovary Syndrome: A Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Trial. *Experimental and clinical endocrinology & diabetes : official journal, German Society of Endocrinology [and] German Diabetes Association*, 125(6), 353-359. <https://doi.org/10.1055/S-0042-117773>
- Eby, G. A., & Eby, K. L. (2006). Rapid recovery from major depression using magnesium treatment. *Medical hypotheses*, 67(2), 362-370.
- Ejtahed, H. S., Mohtadi-Nia, J., Homayouni-Rad, A., Niafar, M., Asghari-Jafarabadi, M., & Mofid, V. (2012). Probiotic yogurt improves antioxidant status in type 2 diabetic patients. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 28(5), 539-543. <https://doi.org/10.1016/J.NUT.2011.08.013>

- Escobar-Morreale, H. F., Luque-Ramírez, M., Álvarez-Blasco, F., Botella-Carretero, J. I., Sancho, J., & San Millán, J. L. (2005). Body iron stores are increased in overweight and obese women with polycystic ovary syndrome. *Diabetes care*, 28(8), 2042-2044.
- Fauser, B. C. J. M., Tarlatzis, Fauser, Chang, Aziz, Legro, ... Lobo. (2004). Revised 2003 consensus on diagnostic criteria and long-term health risks related to polycystic ovary syndrome (PCOS). *Human reproduction (Oxford, England)*, 19(1), 41-47.
- Firouzabadi, R. deghani, Aflatoonian, A., Modarresi, S., Sekhvat, L., & MohammadTaheri, S. (2012). Therapeutic effects of calcium & vitamin D supplementation in women with PCOS. *Complementary therapies in clinical practice*, 18(2), 85-88. <https://doi.org/10.1016/J.CTCP.2012.01.005>
- Fruzzetti, F., Fidicicchi, T., Palla, G., & Gambacciani, M. (2020). Long-term treatment with α -lipoic acid and myo-inositol positively affects clinical and metabolic features of polycystic ovary syndrome. *Gynecological Endocrinology*, 36(2), 152-155.
- Furat Rencher, S., Kurnaz Ozbek, S., Eraldemlr, C., Sezer, Z., Kum, T., Ceylan, S., & Guzel, E. (2018). Effect of resveratrol and metformin on ovarian reserve and ultrastructure in PCOS: an experimental study. *Journal of ovarian research*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/S13048-018-0427-7>
- Genazzani, A. D., Shefer, K., Della Casa, D., Prati, A., Napolitano, A., Manzo, A., ... Simoncini, T. (2018). Modulatory effects of alpha-lipoic acid (ALA) administration on insulin sensitivity in obese PCOS patients. *Journal of Endocrinological Investigation*, 41(5), 583-590.
- Guarano, A., Capozzi, A., Cristodoro, M., Di Simone, N., & Lello, S. (2023). Alpha Lipoic Acid Efficacy in PCOS Treatment: What Is the Truth? *Nutrients* 2023, Vol. 15, Page 3209, 15(14), 3209. <https://doi.org/10.3390/NU15143209>
- Guo, S., Tal, R., Jiang, H., Yuan, T., & Liu, Y. (2020). Vitamin D Supplementation Ameliorates Metabolic Dysfunction in Patients with PCOS: A Systematic-Review of RCTs and Insight into the Underlying Mechanism. *International Journal of Endocrinology*, 2020(1), 7850816.
- Guo, Y., Qi, Y., Yang, X., Zhao, L., Wen, S., Liu, Y., & Tang, L. (2016). Association between Polycystic Ovary Syndrome and Gut Microbiota. *PLOS ONE*, 11(4), e0153196.
- Hahn, S., Backhaus, M., Broecker-Preuss, M., Tan, S., Dietz, T., Kimmig, R., ... Jansen, O. E. (2007). Retinol-binding protein 4 levels are elevated in polycystic ovary syndrome women with obesity and impaired glucose metabolism. *European journal of endocrinology*, 157(2), 201-207.
- Hawrysz, I., Krusińska, B., Słowińska, M. A., Wądołowska, L., Czerwińska, A., & Biernacki, M. (2016). Nutritional knowledge, diet quality and breast or lung

cancer risk: a case-control study of adults from Warmia and Mazury region in Poland. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*, 67(1), 9-15.

- Heshmati, J., Moini, A., Sepidarkish, M., Morvaridzadeh, M., Salehi, M., Palmowski, A., ... Shidfar, F. (2021). Effects of curcumin supplementation on blood glucose, insulin resistance and androgens in patients with polycystic ovary syndrome: A randomized double-blind placebo-controlled clinical trial. *Phytomedicine : international journal of phytotherapy and phytopharmacology*, 80. <https://doi.org/10.1016/J.PHYMED.2020.153395>
- Izadi, A., Ebrahimi, S., Shirazi, S., Taghizadeh, S., Parizad, M., Farzadi, L., & Gargari, B. P. (2019). Hormonal and Metabolic Effects of Coenzyme Q10 and/or Vitamin E in Patients With Polycystic Ovary Syndrome. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism*, 104(2), 319-327.
- Jamilian, M., Foroozanfard, F., Kavossian, E., Aghadavod, E., Shafabakhsh, R., Hoseini, A., & Asemi, Z. (2020). Effects of curcumin on body weight, glycemic control and serum lipids in women with polycystic ovary syndrome: A randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Clinical nutrition ESPEN*, 36, 128-133.
- Karamzad, N., Faraji, E., Adeli, S., Carson-Chahhoud, K., Azizi, S., & Gargari, B. P. (2020). Effects of MK-7 supplementation on glycemic status, anthropometric indices and lipid profile in patients with type 2 diabetes: A randomized controlled trial. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity*, 13, 2239-2249. <https://doi.org/10.2147/DMSO.S253014>
- Khan, A., Shafiq, I., & Hassan Shah, M. (2017). Prevalence of Vitamin B12 Deficiency in Patients with Type II Diabetes Mellitus on Metformin: A Study from Khyber Pakhtunkhwa. *Cureus*, 9(8).
- Kilicdag, E. B., Bagis, T., Tarim, E., Aslan, E., Erkanli, S., Simsek, E., ... Kuscü, E. (2005). Administration of B-group vitamins reduces circulating homocysteine in polycystic ovarian syndrome patients treated with metformin: a randomized trial. *Human reproduction (Oxford, England)*, 20(6), 1521-1528.
- Knapen, M. H. J., Schurgers, L. J., Shearer, M. J., Newman, P., Theuvsen, E., & Vermeer, C. (2012). Association of vitamin K status with adiponectin and body composition in healthy subjects: uncarboxylated osteocalcin is not associated with fat mass and body weight. *British Journal of Nutrition*, 108(6), 1017-1024.
- Lesani, A., Sharafi, F., Hatami, M., & Shab-Bidar, S. (2022). Green Tea Supplement in Women with Polycystic Ovary Syndrome: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Nutrition and Food Security*, 7(3), 407-419.
- Lindheim, L., Bashir, M., Münzker, J., Trummer, C., Zachhuber, V., Leber, B., ... Obermayer-Pietsch, B. (2017). Alterations in Gut Microbiome Composition

- and Barrier Function Are Associated with Reproductive and Metabolic Defects in Women with Polycystic Ovary Syndrome (PCOS): A Pilot Study. *PloS one*, 12(1).
- Lizbet Hernández-Jiménez, J., Barrera, D., Espinoza-Simón, E., González, J., Ortíz-Hernández, R., Escobar, L., ... De M, C. (2022). Polycystic ovarian syndrome: signs and feedback effects of hyperandrogenism and insulin resistance. *Gynecological Endocrinology*, 38(1), 2-9.
- Lujan, M. E., Chizen, D. R., & Pierson, R. A. (2008). Diagnostic Criteria for Polycystic Ovary Syndrome: Pitfalls and Controversies. *Journal of obstetrics and gynaecology Canada : JOGC = Journal d'obstetrique et gynecologie du Canada : JOGC*, 30(8), 671. [https://doi.org/10.1016/S1701-2163\(16\)32915-2](https://doi.org/10.1016/S1701-2163(16)32915-2)
- Maktabi, M., Chamani, M., & Asemi, Z. (2017). The effects of vitamin D supplementation on metabolic status of patients with polycystic ovary syndrome: a randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Hormone and Metabolic Research*, 49(07), 493-498.
- Maleki, V., Jafari-Vayghan, H., Kashani, A., Moradi, F., Vajdi, M., Kheirouri, S., & Alizadeh, M. (2019). Potential roles of carnitine in patients with polycystic ovary syndrome: a systematic review. *Gynecological Endocrinology*, 35(6), 463-469.
- Malvasi, A., Tinelli, A., Lupica, G., Vimercati, A., Spyropoulou, K., Dellino, M., & Mynbaev, O. (2022). Effects of a combination of resveratrol and alpha-lipoic acid on body weight and adipose composition in women with PCOS: a preliminary pilot study. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 26(18), 6578-6582.
- Manna, P., & Kalita, J. (2016). Beneficial role of vitamin K supplementation on insulin sensitivity, glucose metabolism, and the reduced risk of type 2 diabetes: A review. *Nutrition*, 32(7-8), 732-739.
- Mazloomi, S., Sharifi, F., Hajhosseini, R., Kalantari, S., & Mazloomzadeh, S. (2012). Association between Hypoadiponectinemia and Low Serum Concentrations of Calcium and Vitamin D in Women with Polycystic Ovary Syndrome. *ISRN endocrinology*, 2012, 1-6.
- Melo, V., Silva, T., Silva, T., Freitas, J., Sacramento, J., Vazquez, M., & Araujo, E. (2022). Omega-3 supplementation in the treatment of polycystic ovary syndrome (PCOS)-a review of clinical trials and cohort. *ENDOCRINE REGULATION*, 56(1), 66-79.
- Merkin, S. S., Phy, J. L., Sites, C. K., & Yang, D. (2016). Environmental determinants of polycystic ovary syndrome. *Fertility and Sterility*, 106(1), 16-24. <https://doi.org/10.1016/J.FERTNSTERT.2016.05.011>
- Miao, C. Y., Fang, X. J., Chen, Y., & Zhang, Q. (2020). Effect of vitamin D supplementation on polycystic ovary syndrome: A meta-analysis. *Experimental and therapeutic medicine*, 19(4), 2641-2649.

- Mohan, A., Haider, R., Fakhor, H., Hina, F., Kumar, V., Jawed, A., ... Kazeem, S. (2023). Vitamin D and polycystic ovary syndrome (PCOS): a review. *Annals of Medicine & Surgery*, 85(7), 3506-3511.
- Morgante, G., Darino, I., Spanò, A., Luisi, S., Luddi, A., Piomboni, P., ... De Leo, V. (2022). PCOS Physiopathology and Vitamin D Deficiency: Biological Insights and Perspectives for Treatment. *Journal of clinical medicine*, 11(15).
- Nasiadek, M., Stragierowicz, J., Klimczak, M., & Kilanowicz, A. (2020). The Role of Zinc in Selected Female Reproductive System Disorders. *Nutrients*, 12(8), 1-21.
- Pourteymour Fard Tabrizi, F., Hajizadeh-Sharafabad, F., Vaezi, M., Jafari-Vayghan, H., Alizadeh, M., & Maleki, V. (2020). Quercetin and polycystic ovary syndrome, current evidence and future directions: a systematic review. *Journal of ovarian research*, 13(1).
- Rezvan, N., Moini, A., Gorgani-Firuzjaee, S., & Hosseinzadeh-Attar, M. J. (2018). Oral Quercetin Supplementation Enhances Adiponectin Receptor Transcript Expression in Polycystic Ovary Syndrome Patients: A Randomized Placebo-Controlled Double-Blind Clinical Trial. *Cell journal*, 19(4), 627-633. <https://doi.org/10.22074/CELLJ.2018.4577>
- Ringseis, R., Keller, J., & Eder, K. (2012). Role of carnitine in the regulation of glucose homeostasis and insulin sensitivity: Evidence from in vivo and in vitro studies with carnitine supplementation and carnitine deficiency. *European Journal of Nutrition*, 51(1), 1-18.
- Rodríguez-Morán, M., Simental Mendía, L. E., Zambrano Galván, G., Guerrero-Romero, F., Castã, /, & Durango, D. (2011). The role of magnesium in type 2 diabetes: A brief based-clinical review. *Magnesium Research*, 24(4), 156-162. <https://doi.org/10.1684/mrh.2011.0299>
- Rustamzadeh, A., Anjomshoa, M., Bahreini, N., Darabi, S., Rezaie, M. J., Rezaei, S., ... Zamani, S. (2024). All-trans retinoic acid and fibroblast growth factor-2 enhance the fertility rate and embryo development in polycystic ovary syndrome mouse model. *Iranian Journal of Basic Medical Sciences*, 27(4), 418.
- Salehpour, S., Nazari, L., Hoseini, S., Moghaddam, P. B., & Gachkar, L. (2019). Effects of L-carnitine on Polycystic Ovary Syndrome. *JBRA Assisted Reproduction*, 23(4), 392.
- Sangaraju, S. L., Yopez, D., Grandes, X. A., Manjunatha, R. T., & Habib, S. (2022). Cardio-Metabolic Disease and Polycystic Ovarian Syndrome (PCOS): A Narrative Review. *Cureus*, 14(5).
- Sangouni, A. A., Pakravanfar, F., Ghadiri-Anari, A., Nadjarzadeh, A., Fallahzadeh, H., & Hosseinzadeh, M. (2022). The effect of l-carnitine supplementation on insulin resistance, sex hormone-binding globulin and lipid profile in overweight/obese women with polycystic ovary syndrome: a randomized clinical

- trial. *European Journal of Nutrition*, 61(3), 1199-1207. <https://doi.org/10.1007/S00394-021-02659-0/TABLES/4>
- Scarfò, G., Daniele, S., Fusi, J., Gesi, M., Martini, C., Franzoni, F., ... Artini, P. G. (2022). Metabolic and Molecular Mechanisms of Diet and Physical Exercise in the Management of Polycystic Ovarian Syndrome. *Biomedicines* 2022, Vol. 10, Page 1305, 10(6), 1305. <https://doi.org/10.3390/BIOMEDICINES10061305>
- Schwalfenberg, G. K. (2017). Vitamins K1 and K2: The Emerging Group of Vitamins Required for Human Health. *Journal of nutrition and metabolism*, 2017.
- Shamasbi, S. G., Ghanbari-Homayi, S., & Mirghafourvand, M. (2020). The effect of probiotics, prebiotics, and synbiotics on hormonal and inflammatory indices in women with polycystic ovary syndrome: a systematic review and meta-analysis. *European journal of nutrition*, 59(2), 433-450.
- Shan, Y., Zhao, H., Zhao, D., Wang, J., Cui, Y., & Bao, H. (2022). Assisted Oocyte Activation With Calcium Ionophore Improves Pregnancy Outcomes and Offspring Safety in Infertile Patients: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Frontiers in Physiology*, 12, 751905.
- Shen, W., Pan, Y., Jin, B., Zhang, Z., You, T., Qu, Y., ... Zhang, Y. (2021). Effects of Tea Consumption on Anthropometric Parameters, Metabolic Indexes and Hormone Levels of Women with Polycystic Ovarian Syndrome: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. *Frontiers in endocrinology*, 12.
- Shoaei, T., Heidari-Beni, M., Tehrani, H. G., Feizi, A., Esmailzadeh, A., & Askari, G. (2015). Effects of Probiotic Supplementation on Pancreatic β -cell Function and C-reactive Protein in Women with Polycystic Ovary Syndrome: A Randomized Double-blind Placebo-controlled Clinical Trial. *International journal of preventive medicine*, 6(1). <https://doi.org/10.4103/2008-7802.153866>
- Shojaeian, Z., Sadeghi, R., & Roudsari, R. L. (2019). Calcium and vitamin D supplementation effects on metabolic factors, menstrual cycles and follicular responses in women with polycystic ovary syndrome: A systematic review and meta-analysis. *Caspian journal of internal medicine*, 10(4), 359-369. <https://doi.org/10.22088/CJIM.10.4.359>
- Sidell, N., & Rajakumar, A. (2024). Retinoic Acid Action in Cumulus Cells: Implications for Oocyte Development and In Vitro Fertilization. *International Journal of Molecular Sciences* 2024, Vol. 25, Page 1709, 25(3), 1709.
- Singla, R. K., Dubey, A. K., Garg, A., Sharma, R. K., Fiorino, M., Ameen, S. M., ... Al-Hiary, M. (2019). Natural Polyphenols: Chemical Classification, Definition of Classes, Subcategories, and Structures. *Journal of AOAC International*, 102(5), 1397-1400.

- Tan, B. K., Chen, J., Lehnert, H., Kennedy, R., & Randeva, H. S. (2007). Raised serum, adipocyte, and adipose tissue retinol-binding protein 4 in overweight women with polycystic ovary syndrome: effects of gonadal and adrenal steroids. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism*, 92(7), 2764-2772. <https://doi.org/10.1210/JC.2007-0091>
- Teegarden, D., & Donkin, S. S. (2009). Vitamin D: emerging new roles in insulin sensitivity. *Nutrition Research Reviews*, 22(1), 82-92.
- Thomson, R. L., Spedding, S., & Buckley, J. D. (2012). Vitamin D in the aetiology and management of polycystic ovary syndrome. *Clinical endocrinology*, 77(3), 343-350.
- Thornburgh, S., & Gaskins, A. J. (2022). B vitamins, polycystic ovary syndrome, and fertility. *Current Opinion in Endocrinology, Diabetes and Obesity*, 29(6), 554-559.
- Tola, E. N., & Oral, H. B. (2018). Erken erişkinlik döneminde serum ferritin ve C-reaktif protein düzeylerinin polikistik over sendromu etyopatogenezin ve ilişkili klinik durumlara etkisi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 49(1), 151-156.
- Torres, P. J., Siakowska, M., Banaszewska, B., Pawelczyk, L., Duleba, A. J., Kelley, S. T., & Thackray, V. G. (2018). Gut Microbial Diversity in Women With Polycystic Ovary Syndrome Correlates With Hyperandrogenism. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism*, 103(4), 1502-1511. <https://doi.org/10.1210/JC.2017-02153>
- Unfer, V., Nestler, J. E., Kamenov, Z. A., Prapas, N., & Facchinetti, F. (2016). Effects of Inositol(s) in Women with PCOS: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials. *International journal of endocrinology*, 2016. <https://doi.org/10.1155/2016/1849162>
- Vargas, M. L., Almario, R. U., Buchan, W., Kim, K., & Karakas, S. E. (2011). Metabolic and endocrine effects of long-chain versus essential omega-3 polyunsaturated fatty acids in polycystic ovary syndrome. *Metabolism: clinical and experimental*, 60(12), 1711-1718.
- Wickenheisser, J. K., Nelson-DeGrave, V. L., Hendricks, K. L., Legro, R. S., Strauss, J. F., & McAllister, J. M. (2005). Retinoids and retinol differentially regulate steroid biosynthesis in ovarian theca cells isolated from normal cycling women and women with polycystic ovary syndrome. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism*, 90(8), 4858-4865.
- Yadav, H., Jain, S., & Sinha, P. R. (2007). Antidiabetic effect of probiotic dahi containing *Lactobacillus acidophilus* and *Lactobacillus casei* in high fructose fed rats. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 23(1), 62-68.
- Yang, K., Zeng, L., Bao, T., & Ge, J. (2018). Effectiveness of Omega-3 fatty acid for polycystic ovary syndrome: a systematic review and meta-analysis. *Reproductive biology and endocrinology: RB&E*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/S12958-018-0346-X>

- Yang, M., Shen, X., Lu, D., Peng, J., Zhou, S., Xu, L., & Zhang, J. (2023). Effects of vitamin D supplementation on ovulation and pregnancy in women with polycystic ovary syndrome: a systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Endocrinology*, 14, 1148556. <https://doi.org/10.3389/FENDO.2023.1148556/BIBTEX>
- Yuan, S., Mason, A. M., Carter, P., Burgess, S., & Larsson, S. C. (2021). Homocysteine, B vitamins, and cardiovascular disease: a Mendelian randomization study. *BMC Medicine*, 19(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/S12916-021-01977-8/FIGURES/2>
- Zhao, H., Zhang, J., Cheng, X., Nie, X., & He, B. (2023). Insulin resistance in polycystic ovary syndrome across various tissues: an updated review of pathogenesis, evaluation, and treatment. *Journal of Ovarian Research* 2023 16:1, 16(1), 1-17. <https://doi.org/10.1186/S13048-022-01091-0>

Kaynakça

- Alpar, R. (1997) Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlere Giriş. *Bağırzan Yayın Evi* (1. Baskı). Ankara
- Ankaralı, H., Cangür, Ş., Sungur, M.A. (2015) Formülsüz Biyoistatistik. *Betim Yayınları*. İstanbul.
- Arıcı, H. (2001). İstatistik Yöntemler ve Uygulamalar. *Meteksan* (13. Baskı). Ankara.
- Çelik, M. Y. (2011). Nasıl? - Biyoistatistik Bilimsel Araştırma – SPSS. Yazarın Kendi Baskısı (1. Basım).
- Çömlekçi, N. (2013), Temel İstatistik İlke ve Teknikleri. *Nisan Kitabevi* (5. Baskı). Eskişehir.
- Gürsakal, N. (2009). Çıkarımsal İstatistik. *Dora Yayıncılık* (4. Baskı). Bursa.
- Öztürk, F., Akdi, Y., Aydoğdu, H. ve Karabulut, İ. (2006). Parametre Tahmini ve Hipotez Testi. *Bıçaklar Kitapevi*. Ankara.
- Saraçlı, S. (2022), Bilimsel Araştırmalarda Temel İstatistik Kavram ve Uygulamaları, *Detay Yayıncılık*, Ankara.
- Sümbüllüoğlu K., Sümbüllüoğlu V. (1991) Biyoistatistik Uygulama Kitabı. *Hatiboğlu Yayınları* (1. Baskı). Ankara.
- Şahinoğlu, M., Moralı, N., Kurt S., Ege Ö., (2000) Biyoistatistik Terimler Sözlüğü. *Dokuz Eylül Yayınları*. İzmir.
- Şenoğlu B. Acıtaş Ş. (2010). İstatistiksel Deney tasarımı, Sabit Etkili Modeller. *Nobel Yayın*. Ankara.
- Tatlıl H. (2002) Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. *Ziraat Matbaacılık*. Ankara.

KAYNAKLAR

- Aubert, O., Zaidan, H., Garnier, H., Saxena, A. K., & Cascio, S. (2023). European Paediatric Surgeons' Association Survey on the Adherence to EAU/ESPU Guidelines in the Management of Undescended Testes. *Eur J Pediatr Surg*. doi:10.1055/s-0043-1777338
- Babu, R., Miglani, H. S., & Shah, R. S. (2022). Is Routine Excision of Dysplastic Testicular Remnants/Nubbins Associated with Nonpalpable Testis Necessary? Is Routine Fixation of Contralateral Solitary Testis Indicated? A Survey on the Prevalent Practice among Indian Pediatric Surgeons. *J Indian Assoc Pediatr Surg*, 27(6), 723-727. doi:10.4103/jiaps.jiaps_57_22
- Baydilli, N., Dönmez, M., Wilcox, D. T., Hadziselimovic, F., Hayashi, Y., Oswald, J., . . . Banuelos Marco, B. (2024). Undescended testis: A roundtable discussion based on clinical scenarios - Part 1. *J Pediatr Urol*, 20(1), 95-101. doi:10.1016/j.jpuro.2023.09.023
- Boehme, P., Geis, B., Doerner, J., Wirth, S., & Hensel, K. O. (2018). Shortcomings in the management of undescended testis: guideline intention vs reality and the underlying causes—insights from the biggest German cohort.
- Borkar, N. B., Tiwari, C., Mohanty, D., Vepakomma, D., & Nagdeve, N. (2024). Techniques of staged laparoscopic orchidopexy for high intra-abdominal testes in children: A systematic review and meta-analysis. *Urol Ann*, 16(1), 64-70. doi:10.4103/ua.ua_11_23
- Bracho-Blanchet, E., Unda-Haro, S., Orderica-Flores, R., Nieto-Zermeño, J., Zalles-Vidal, C., Fernandez-Portilla, E., & Davila-Perez, R. J. J. o. p. s. (2016). Laparoscopic treatment of nonpalpable testicle. Factors predictive for diminished size. *SI(7)*, 1201-1206.
- Budianto, I. R., Tan, H. L., Kinoshita, Y., Tamba, R. P., Leiri, S., & Taguchi, T. J. A. j. o. s. (2014). Role of laparoscopy and ultrasound in the management of “impalpable testis” in children. *37(4)*, 200-204.
- Dar, S. A., Bali, R. S., Zahoor, Y., Rashid Kema, A., & Bhardwaj, R. J. A. i. u. (2018). Undescended testes and laparoscopy: experience from the developing world. *2018*.
- Echeverría Sepúlveda, M. P., Yankovic Barceló, F., & Lopez Egaña, P. J. (2022). The undescended testis in children and adolescents. Part 1: pathophysiology, classification, and fertility- and cancer-related controversies. *Pediatr Surg Int*, 38(6), 781-787. doi:10.1007/s00383-022-05110-5
- Echeverría Sepúlveda, M. P., Yankovic Barceló, F., & López Egaña, P. J. (2022). The undescended testis in children and adolescents part 2: evaluation and therapeutic approach. *Pediatr Surg Int*, 38(6), 789-799. doi:10.1007/s00383-022-05111-4
- Elder, J. S. (2016). Surgical Management of the Undescended Testis: Recent Advances and Controversies. *Eur J Pediatr Surg*, 26(5), 418-426. doi:10.1055/s-0036-1592197

- Elgaili Salah, S. E., & Elssayed Ahmed, E. O. (2022). The role of laparoscopy in non-palpable undescended testicle: Analysis and review of the experience from two cities in Sudan. *Afr J Paediatr Surg*, 19(3), 127-132. doi:10.4103/ajps.AJPS_39_21
- Saylors, S., & Oyetunji, T. A. (2024). Management of undescended testis. *Curr Opin Pediatr*, 36(5), 554-561. doi:10.1097/mop.0000000000001387
- Selin, C., Hallabro, N., Anderberg, M., Börjesson, A., & Salö, M. (2024). Orchidopexy for undescended testis-rate and predictors of re-ascent. *Pediatr Surg Int*, 40(1), 139. doi:10.1007/s00383-024-05729-6
- Younsi, N. F., Zahn, K., & Stein, R. (2020). [Scrotal orchidopexy for palpable undescended testis]. *Aktuelle Urol*, 51(2), 186-190. doi:10.1055/a-0970-1896

KAYNAKLAR

- Abd-ElGawad, M., Said Ali, A., Abdelmonem, M., Elshamy, N. H., Abdeltawab, A. K., Abd el-Shafea, M., Rund, N. M. A., Fadlalmola, H. A., Ashour, A. S. A., & Almohamady, M. (2021). The effectiveness of the abdominal binder in relieving pain after cesarean delivery: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 154(1), 7-16. https://doi.org/10.1002/ijgo.13607
- Antoine, C., & Young, B. K. (2021). Cesarean section one hundred years 1920–2020: The Good, the Bad and the Ugly. *Journal of Perinatal Medicine*, 49(1), 5-16. https://doi.org/10.1515/jpm-2020-0305
- Argoff, C. E. (2014). Recent Management Advances in Acute Postoperative Pain. *Pain Practice*, 14(5), 477-487. https://doi.org/10.1111/papr.12108
- Armstrong, S., & Fernando, R. (2016). Side Effects and Efficacy of Neuraxial Opioids in Pregnant Patients at Delivery: A Comprehensive Review. *Drug Safety*, 39(5), 381-399. https://doi.org/10.1007/s40264-015-0386-5
- Ayres-de-Campos, D., Simon, A., Modi, N., Tudose, M., Saliba, E., Wielgos, M., Reyns, M., Athanasiadis, A., Stenback, P., & Verlohren, S. (2024). European Association of Perinatal Medicine European Midwives Association Joint position statement: Caesarean delivery rates at a country level should be in the 15-20% range. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301211524000058
- Bağcı, H., & Çınar Yücel, Ş. (2020). Effect of Therapeutic Touch on Sleep Quality in Elders Living at Nursing Homes. *Journal of Religion and Health*, 59(3), 1304-1318. https://doi.org/10.1007/s10943-019-00831-9
- Başara, D. B. B. (2022). *Sağlık İstatistikleri Yıllığı Haber Bülteni*.
- Betran, A. P., Ye, J., Moller, A.-B., Souza, J. P., & Zhang, J. (2021). Trends and projections of caesarean section rates: Global and regional estimates. *BMJ Global Health*, 6(6), e005671.

- Birgili, F. (2020). Doğum Yapan Kadınların Doğum Sonu Konforu Ve Etkileyen Faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(3), 351-360.
- Bozal, Ş. K. (2022). Postpartum Perineal Ağrı Yönetiminde Perineal Masaj ve Sıcak Soğuk Uygulamanın Etkisi. *World Women Studies Journal*, 7(1), 45-50.
- Burgess, A., Harris, A., Wheeling, J., & Dermo, R. (2019). A quality improvement initiative to reduce opioid consumption after cesarean birth. *MCN: The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 44(5), 250-259.
- Carvalho, B., & Butwick, A. J. (2017). Postcesarean delivery analgesia. *Best Practice & Research Clinical Anaesthesiology*, 31(1), 69-79. <https://doi.org/10.1016/j.bpa.2017.01.003>
- Caughey, A. B., Wood, S. L., Macones, G. A., Wrench, I. J., Huang, J., Norman, M., Pettersson, K., Fawcett, W. J., Shalabi, M. M., & Metcalfe, A. (2018). Guidelines for intraoperative care in cesarean delivery: Enhanced recovery after surgery society recommendations (part 2). *American journal of obstetrics and gynecology*, 219(6), 533-544.
- Chow, C. K., & Gideon, K. (2015). Sedating drugs and breastfeeding. *Canadian Family Physician*, 61(3), 241.
- Chugh, A., Lal, S., Nijhawan, T., & Biradar, P. (2023). Evaluation of primary caesarean section and neonatal outcomes in a tertiary care hospital and impact on current obstetric practice. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology: X*, 19, 100213. <https://doi.org/10.1016/j.eurox.2023.100213>
- Çapık, A., Özlü, Z. K., Soydan, S., Apay, S. E., Avşar, G., Nadiye, Ö., & Arslan, S. (2016). Sezaryen ameliyatı olan lohusalarda progresif gevşeme egzersizlerinin ağrı kontrolü üzerine etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(1). <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunihem/issue/24976/263580>
- Çilingira, D., & Aydın, A. (2016). Koroner arter baypas greft ameliyatı olan hastalarda nonfarmakolojik yöntemlerle ağrı yönetimi. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 8(2), 146-152.
- Dalayeun, J. F., Norès, J. M., & Bergal, S. (1993). Physiology of β -endorphins. A close-up view and a review of the literature. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 47(8), 311-320. [https://doi.org/10.1016/0753-3322\(93\)90080-5](https://doi.org/10.1016/0753-3322(93)90080-5)
- Demirbaş, M., Karabel, M. P., & İnci, M. B. (2018). Türkiye’de ve Dünya’da Değişen Sezaryen Sıklığı ve Olası Nedenleri. *Sakarya Medical Journal*, 7(4), 158-163. <https://doi.org/10.31832/smj.368600>
- Erden, S., & Çelik, S. Ş. (2015). Bir elektro analjezi yöntemi: Transkütan elektriksel sınır stimülasyonu ve hemşirenin rolleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2(1), 50-60.
- Eroğlu, A., & Arslan, S. (2018). Yenidoğanda Ağrının Algılanması, Değerlendirilmesi ve Yönetimi.

- Eti Aslan, F., & Yıldız, T. (2017). Ağrı ve Ağrı Yönetimi. *Editör: Eti Aslan F, Olgun N, Fizyopatoloji, Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara. s, 108-136.*
- Gan, T. J. (2017). Poorly controlled postoperative pain: Prevalence, consequences, and prevention. *Journal of Pain Research, Volume 10, 2287-2298.* <https://doi.org/10.2147/JPR.S144066>
- Gee, M. E., Dempsey, A., & Myers, J. E. (2020). Caesarean section: Techniques and complications. *Obstetrics, Gynaecology & Reproductive Medicine, 30(4), 97-103.* <https://doi.org/10.1016/j.ogrm.2020.02.004>
- Gerbershagen, H. J., Aduckathil, S., van Wijck, A. J., Peelen, L. M., Kalkman, C. J., & Meissner, W. (2013). Pain intensity on the first day after surgery: A prospective cohort study comparing 179 surgical procedures. *Anesthesiology, 118(4), 934-944.*
- Hayes, J., & Cox, C. (1999). The experience of therapeutic touch from a nursing perspective. *British Journal of Nursing, 8(18), 1249-1254.* <https://doi.org/10.12968/bjon.1999.8.18.6488>
- Hung, H.W., Yang P.Y., Yan Y.H., Jou H.J., Lu M.C., & Wu S.C. (2016). Increased postpartum maternal complications after cesarean section compared with vaginal delivery in 225 304 Taiwanese women. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine, 29(10), 1665-1672.* <https://doi.org/10.3109/14767058.2015.1059806>
- IASP Announces Revised Definition of Pain (2024). *International Association for the Study of Pain (IASP)*. Erişim tarihi: 19 Ocak 2024, <https://www.iasp-pain.org/publications/iasp-news/iasp-announces-revised-definition-of-pain/>
- Kayman-Kose, S., Arioç, D. T., Toktas, H., Koken, G., Kanat-Pektas, M., Kose, M., & Yilmazer, M. (2014). Transcutaneous electrical nerve stimulation (TENS) for pain control after vaginal delivery and cesarean section. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine, 27(15), 1572-1575.* <https://doi.org/10.3109/14767058.2013.870549>
- Kolcaba, K. (2003). *Comfort Theory and Practice: A Vision for Holistic Health Care and Research*. Springer Publishing Company.
- Kolcaba, K., Dowd, T., Steiner, R., & Mitzel, A. (2004). Efficacy of Hand Massage for Enhancing the Comfort of Hospice Patients. *Journal of Hospice & Palliative Nursing, 6(2), 91.*
- Kolcaba, K. Y. (1991). A Taxonomic Structure for the Concept Comfort. *Image: The Journal of Nursing Scholarship, 23(4), 237-240.* <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.1991.tb00678.x>
- Kolcaba, K. Y. (1994). A theory of holistic comfort for nursing. *Journal of Advanced Nursing, 19(6), 1178-1184.* <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1994.tb01202.x>

- Krieger, D. (1975). Therapeutic touch: The imprimatur of nursing. *The American Journal of Nursing*, 784-787.
- Krieger, D. (1993). *Accepting your power to heal: The personal practice of therapeutic touch*. Inner Traditions/Bear & Co. <https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=AeOSpadcnvUC&oi=fnd&pg=PR11&dq=therapeutic+touch+krieger&ots=V1lkpjw8Gt&sig=csQYPa7869G1JUFi9Ui8NP4hcPc>
- Krieger, D., & Krieger, D. (1996). *Therapeutic touch inner workbook*. Inner Traditions/Bear & Co. https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=rW5EJ_Ae9c0C&oi=fnd&pg=PR11&dq=therapeutic+touch+krieger&ots=AuL_aQC5Qk&sig=k8cMTd-SemK6YsgQ9dm4Q5zTgqLM
- Krieger, D., Peper, E., & Ancoli, S. (1979). Searching for evidence of physiological change. İçinde *AJN The American Journal of Nursing* (C. 79, Sayı 4, ss. 660-661).
- Lavand'homme, P. (2018a). Postoperative cesarean pain: Real but is it preventable? *Current Opinion in Anesthesiology*, 31(3), 262-267.
- Lee, J., Nagarajan, S., Tan, C. W., & Sng, B. L. (2018). Persistent post-Caesarean pain. *Trends in Anaesthesia and Critical Care*, 20, 26-31. <https://doi.org/10.1016/j.tacc.2018.04.003>
- Lurie, S., Raz, N., Boaz, M., Sadan, O., & Golan, A. (2014). Comparison of maternal outcomes from primary cesarean section during the second compared with first stage of labor by indication for the operation. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 182, 43-47.
- Macones, G. A., Caughey, A. B., Wood, S. L., Wrench, I. J., Huang, J., Norman, M., Pettersson, K., Fawcett, W. J., Shalabi, M. M., & Metcalfe, A. (2019). Guidelines for postoperative care in cesarean delivery: Enhanced Recovery After Surgery (ERAS) Society recommendations (part 3). *American journal of obstetrics and gynecology*, 221(3), 247-e1.
- Mäkelä, K., Palomäki, O., Pokkinen, S., Yli-Hankala, A., Helminen, M., & Uotila, J. (2019). Oral versus patient-controlled intravenous administration of oxycodone for pain relief after cesarean section. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 300(4), 903-909. <https://doi.org/10.1007/s00404-019-05260-3>
- Marcus, H., Gerbershagen, H. j., Peelen, L. m., Aduckathil, S., Kappen, T. h., Kalkman, C. j., Meissner, W., & Stamer, U. m. (2015). Quality of pain treatment after caesarean section: Results of a multicentre cohort study. *European Journal of Pain*, 19(7), 929-939. <https://doi.org/10.1002/ejp.619>
- Marznaki, Z. H., Hosseinnataj, A., Oleson, T., Griffiths, M. D., & Alimoradi, Z. (2023). The effect of auricular acupuncture on short-term postoperative pain intensity after cesarean section: A three-arm randomized controlled trial. *European Journal of Integrative Medicine*, 57, 102206.

- McKay, W., Lee, D., Masu, A., Thakore, S., Tuyishime, E., Niyitegeka, J., Ruhato, P., Twagirumugabe, T., & O'Brien, J. (2019). Surveys of post-operative pain management in a teaching hospital in Rwanda—2013 and 2017. *Canadian Journal of Pain*, 3(1), 190-199. <https://doi.org/10.1080/24740527.2019.1673158>
- Meehan, T. C. (1993). Therapeutic Touch and Postoperative Pain: A Rogerian Research Study. *Nursing Science Quarterly*, 6(2), 69-78. <https://doi.org/10.1177/089431849300600206>
- Meints, S. M., & Edwards, R. R. (2018). Evaluating psychosocial contributions to chronic pain outcomes. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 87, 168-182.
- Melzack, R. (1996). Gate control theory: On the evolution of pain concepts. *Pain Forum*, 5(2), 128-138. [https://doi.org/10.1016/S1082-3174\(96\)80050-X](https://doi.org/10.1016/S1082-3174(96)80050-X)
- Mkontwana, N., & Novikova, N. (2015). Oral analgesia for relieving post-caesarean pain. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 3. <https://www.cochrane-library.com/cdsr/doi/10.1002/14651858.CD010450.pub2/abstrac>
- Olsen, S. W., Rosenkilde, C., Lauridsen, J., & Hasfeldt, D. (2020). Effects of non-pharmacologic distraction methods on children's postoperative pain—A non-matched case-control study. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 35(2), 147-154.
- Overview | Caesarean birth | Guidance | NICE (2021). NICE. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng192>
- Özveren, H. (2011). Non-pharmacological methods at pain management. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Nursing Journal*, 18(1), 83-92.
- Özveren, H., Faydalı, S., & Özdemir, S. (2016). Hemşirelerin ağrının farmakolojik olmayan yöntemlerle kontrolüne ilişkin bilgi ve uygulamaları. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 7(4), 99-105.
- Pereira, C. S. C. N., Mercês, C. A. M. F., Lopes, R. O. P., Souza, J. F. de, Souto, J. da S. S., & Brandão, M. A. G. (2020). Analysis of the concept of comfort: Contributions to the diagnosis of Readiness for enhanced comfort. *Escola Anna Nery*, 24. <https://www.scielo.br/j/ean/a/PqPptqgWdFgP9WykvDJ3zVB/?lang=en&format=html>
- Piotrowski, M. M., Paterson, C., Mitchinson, A., Kim, H. M., Kirsh, M., & Hinshaw, D. B. (2003). Massage as adjuvant therapy in the management of acute postoperative pain: A preliminary study in men. *Journal of the American College of Surgeons*, 197(6), 1037-1046. <https://doi.org/10.1016/j.jamcollsurg.2003.07.020>

- Ramos-Rangel, G. E., Ferrer-Zaccaro, L. E., Mojica-Manrique, V. L., & González La Rotta, M. (2017). Management of post-cesarean delivery analgesia: Pharmacologic strategies. *Colombian Journal of Anesthesiology*, 45(4), 327-334. <https://doi.org/10.1016/j.rcae.2017.08.009>
- Reisli, R., Akkaya, Ö. T., Arican, Ş., Can, Ö. S., Çetingök, H., Güleç, M. S. ve Talu, G. K. (2021). (t.y.). *Akut postoperatif ağrının farmakolojik tedavisi: Türk Algoloji-Ağrı Derneği Klinik Uygulama Kılavuzu*. 33(1). 1-51.
- Richards, J., & Hubbert, A. O. (2007). Experiences of expert nurses in caring for patients with postoperative pain. *Pain management nursing*, 8(1), 17-24.
- Robson, M. S. (2018). Use of indications to identify appropriate caesarean section rates. *The Lancet Global Health*, 6(8), e820-e821. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(18\)30319-X](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(18)30319-X)
- Samah Mohsen, R. N., Mokayad, S., Ouda, M., & Al-Sheikh, M. (2018). Post-operative pain after caesarean delivery: Initial assessment for quality improvement. *International Journal of Caring Sciences*, 11(1), 136-144.
- Shen, D., Hasegawa-Moriyama, M., Ishida, K., Fuseya, S., Tanaka, S., & Kawamata, M. (2020). Acute postoperative pain is correlated with the early onset of postpartum depression after cesarean section: A retrospective cohort study. *Journal of anesthesia*, 34, 607-612.
- Sun, K. W., & Pan, P. H. (2019). Persistent pain after cesarean delivery. *International Journal of Obstetric Anesthesia*, 40, 78-90. <https://doi.org/10.1016/j.ijoa.2019.06.003>
- Sundstrup, E., Jakobsen, M. D., Brandt, M., Jay, K., Colado, J. C., Wang, Y., & Andersen, L. L. (2014). Acute effect of topical menthol on chronic pain in slaughterhouse workers with carpal tunnel syndrome: Triple-blind, randomized placebo-controlled trial. *Rehabilitation research and practice*, 2014. <https://www.hindawi.com/journals/RERP/2014/310913/>
- Şimşek, H. E., & Ecevit, Ş. A. (2020). Sezaryen sonrası ağrı ve hemşirelik bakımı. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11, 267-278.
- Taşkın, L. (2019). *Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği*. 17.Baskı, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Tektaş, E., Nalan, A., Arife, M. A. K., & Fatma, A. Y. (2017). Vajinal doğumda ağrının azaltılmasına yönelik uygulanan nonfarmakolojik yöntemler ve masajın etkisi: 2000-2015 yılları tez sonuçları. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(1), 64-70.
- Uyar, M., & Köken, İ. (2017). Kronik ağrı nörofizyolojisi. *TOTBID Dergisi*, 16(2). <https://doi.org/10.14292/totbid.dergisi.2017.12>
- Veef, E., & Van de Velde, M. (2022). Post-cesarean section analgesia. *Best Practice & Research Clinical Anaesthesiology*, 36(1), 83-88. <https://doi.org/10.1016/j.bpa.2022.02.006>

- Wallis, K., & Roberts, N. (2023). Caesarean section: Techniques and complications. *Obstetrics, Gynaecology & Reproductive Medicine*. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1751721423000325?casa_token=bx6r4z_6zE-kAAAAA:sGMosQ0_7HJ6_082MUfrDr3NMDuo-idrCDJ6C9J1mzPpkTcT3WSrGsuHqCwkRoLaEEYO62NFulnhU
- Weibel, S., Neubert, K., Jelting, Y., Meissner, W., Wöckel, A., Roewer, N., & Kranke, P. (2016). *Incidence and severity of chronic pain after caesarean section* [Text]. Wolters Kluwer. <https://doi.org/10.1097/EJA.0000000000000535>
- Wilson, L., & Kolcaba, K. (2004). Practical application of comfort theory in the peri-anesthesia setting. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 19(3), 164-173. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2004.03.006>
- Pérez Rodriguez NM, Martínez Torres JC, García Delgado JÁ, Rodríguez Adams EM, Rodríguez LH. (2019). Dysfunction of pelvic and sexual floor in women. *Invest Medicoquir*, 11(S1):1–25.
- Tim S, Mazur-Bialy AI. (2021). The most common functional disorders and factors affecting female pelvic floor. *Life*, 11(12):1397.
- Hong MK, Ding DC. (2019). Current treatments for female pelvic floor dysfunctions. *Gynecol Minim Invasive Ther*, 8(4):143.
- Ge J, Wei XJ, Zhang HZ, Fang GY (2021). Pelvic floor muscle training in the treatment of pelvic organ prolapse: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Actas Urol Esp*, 45(1):73–82
- Good, M. M. ve Solomon, E. R. (2019). Pelvic floor disorders. *Obstetrics and Gynecology Clinics*, 46, 527-540. <https://doi.org/10.1016/j.ogc.2019.04.010>
- Neels, H., Wyndaele, J.J., Tjalma, W.A., De Wachter, S., Wyndaele, M. ve Verman-del, A. (2016). Knowledge of the pelvic floor in nulliparous women. *Journal of physical therapy science*, 28, 1524-1533. doi: 10.1589/jpts.28.1524.
- Lawson, S., & Sacks, A. (2018). Pelvic floor physical therapy and women's health promotion. *Journal of midwifery & women's health*, 63(4), 410-417.
- Peinado-Molina RA, Hernández-Martínez A, Martínez-Vázquez S, Rodríguez-Almagro J, Martínez-Galiano JM (2023). Pelvic floor dysfunction: prevalence and associated factors. *BMC Public Health*, 23(1):2005.
- Bilgiç, D., Kızılkaya, N. (2012). Pelvik Taban Fonksiyon Bozuklukları ve Yaşam Kalitesi. *İ.Ü.F.N.Hem. Dergisi*, 20(1): 69-79.
- Kahyaoglu, K. (2012). Gebelik ve doğumun pelvik taban kas aktivitesi ve işeme fonksiyonları üzerine etkisi. *Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Doktora Tezi*, Edirne.
- Taşkın L. İyi huylu jinekolojik değişimler. In *Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği*. 13. Baskı /Ed LTaşkın):761-3. Ankara, Özyurt matbaacılık, 2016.

- Corrêa LC, Pirkle CM, Wu YY, Vafaei A, Curcio CL, da Câmara SMA. (2019). Urinary incontinence is associated with physical performance decline in community-dwelling older women: results from the international mobility in aging study. *J Aging Health*, 31(10):1872–91.
- Zhu Q, Shu H, Dai Z. (2019). Effect of pelvic floor dysfunction on sexual function and quality of life in Chinese women of different ages: an observational study. *Geriatr Gerontol Int*, 19(4):299–304.
- Dheresa M, Worku A, Oljira L, Mengiste B, Assefa N, Berhane Y. (2018). One in five women suffer from pelvic floor disorders in Kersa district Eastern Ethiopia: a community-based study. *BMC Womens Health*, 18(1):95.
- Al-Badr A, Saleem Z, Kaddour O, Almosaieed B, Dawood A, Al-Tannir M, et al. (2022). Prevalence of pelvic floor dysfunction: a Saudi national survey. *BMC Womens Health*, 22(1):27.
- BentiTerefe A, Gemedo Gudeta T, TeferiMengistu G, Abebe SS. (2022). Determinants of pelvic floor disorders among women visiting the gynecology outpatient department in wolkite university specialized center, wolkite. *Ethiopia Obstet Gynecol Int*, 13:1–10.
- Malaekah H, al Medbel HS, al Mowallad S, al Asiri Z, Albadrani A, Abdullah H. (2022). Prevalence of pelvic floor dysfunction in women in Riyadh, Kingdom of Saudi Arabia: a cross-sectional study. *Women's Health*, 18:174550652110722.
- Sawai M, Yuno C, Shogenji M, Nakada H, Takeishi Y, Kawajiri M, et al. (2022). Prevalence of symptoms of pelvic floor dysfunction and related factors among Japanese female healthcare workers. *LUTS*, 14(5):380–6.
- Kılıç M. (2016). Incidence and risk factors of urinary incontinence in women visiting Family Health Centers. *SpringerPlus*, 5:1331. doi: 10.1186/s40064-016-2965-z
- Ghandour L, Minassian V, Al-Badr A, Ghaida RA, Geagea S, Bazi T. (2016). Prevalence and degree of bother of pelvic floor disorder symptoms among women from primary care and specialty clinics in Lebanon: an exploratory study. *Int Urogynecol J*, 10.1007/s00192-016-3080-y.
- Gyhagen M, Åkervall S, Milsom I. (2015). Clustering of pelvic floor disorders 20 years after one vaginal or one cesarean birth. *Int Urogynecol J*, 26:1115–1121. doi: 10.1007/s00192-015-2663-3.
- Kudish, B. I., Iglesia, C. B., Gutman, R. E., Sokol, A. I., Rodgers, A. K., Gass, M., ... & Howard, B. V. (2011). Risk factors for prolapse development in white, black, and Hispanic women. *Urogynecology*, 17(2), 80-90.
- Dieter AA, Wilkins MF, Wu JM. (2015). Epidemiological trends and future care needs for pelvic floor disorders. *Curr Opin Obstet Gynecol*, 27(5): 380–384.

- Almoussa S, Bandin van Loon A. (2018). The prevalence of urinary incontinence in nulliparous adolescent and middle-aged women and the associated risk factors: a systematic review. *Maturitas*, 107: 78–83.
- Batmani S, Jalali R, Mohammadi M, et al. (2021). Prevalence and factors related to urinary incontinence in older adults women worldwide: a comprehensive systematic review and meta-analysis of observational studies. *BMC Geriatr*, 21: 212
- Kepenekci, I., Keskinikilic, B., Akinsu, F., Cakir, P., Elhan, A. H., Erkek, A. B., & Kuzu, M. A. (2011). Prevalence of pelvic floor disorders in the female population and the impact of age, mode of delivery, and parity. *Diseases of the Colon & Rectum*, 54(1), 85-94.
- Valeton CT, do Amaral VF.(2011). Evaluation of urinary incontinence in pregnancy and postpartum in Curitiba Mothers Program: a prospective study. *Int Urogynecol*, 22(7):813-8.
- Zhu L, Lang J, Liu C, Han S, Huang J, Li X. (2009).The epidemiological study of women with urinary incontinence and risk factors for stress urinary incontinence in China. *Menopause*, 16(4):831-6.
- Bortolini MA, Drutz HP, Lovatsis D, Alarab M. (2010).Vaginal delivery and pelvic floor dysfunction: current evidence and implications for future research. *Int Urogynecol*, 21(8):1025-30.
- Handa V.L., Blomquist J.L., Knoepf L.R., Hoskey K.A., McDermott K.C.B. (2011). Muñoz A. Pelvic floor disorders 5-10 years after vaginal or cesarean childbirth. *Obs. Gynecol*, 118:777–784. doi: 10.1097/AOG.0b013e3182267f2f.
- Kömürçü, Ö., & Uğur, G. M. (2017). Doğuma Bağlı Ortaya Çıkan Pelvik Taban Değişiklikleri. *İnkontinans ve Nöroüroloji Bülteni*, 4, 25-34.
- Sigurdardottir T, Steingrimsdottir T, Arnason A, Bo K. (2011). Pelvic floor muscle function before and after first childbirth. *Int Urogynecol*, 22(12):1497-503.
- Torrise, G., Minini, G., Bernasconi, F., Perrone, A., Trezza, G., Guardabasso, V., & Ettore, G. (2012). A prospective study of pelvic floor dysfunctions related to delivery. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 160(1), 110-115.
- Blomquist, J. L., Muñoz, A., Carroll, M. & Handa, V. L. (2018). Association of delivery mode with pelvic floor disorders after childbirth. *JAMA* 320(23),2438-2447. <https://doi.org/10.1001/jama.2018.18315>
- Martins, K. D. F., Bella, Z. I. K. D. J. D., da Fonseca, A. M. R. M., Castro, R. A., Guerreiro da Silva, I. D. C., Castello Girão, M. J. B., & Ferreira Sartori, M. G. (2011). Evaluation of demographic, clinical characteristics, and genetic polymorphism as risk factors for pelvic organ prolapse in Brazilian women. *Neurourology and urodynamics*, 30(7), 1325-1328.

- DeLancey, J. O., Morgan, D. M., Fenner, D. E., Kearney, R., Guire, K., Miller, J. M., ... & Ashton-Miller, J. A. (2007). Comparison of levator ani muscle defects and function in women with and without pelvic organ prolapse. *Obstetrics & gynecology*, 109(2 Part 1), 295-302.
- Rostaminia, G., White, D., Hegde, A., Quiroz, L. H., Davila, G. W., & Shobeiri, S. A. (2013). Levator ani deficiency and pelvic organ prolapse severity. *Obstetrics & Gynecology*, 121(5), 1017-1024.
- Süt, H. K. (2015). Gebelik ve doğumun pelvik taban yetersizlikleri üzerine etkisi: önlenmesi ve korunmada hemşirenin rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 292-304.
- Demir, S. ve Beji, NK (2015). Üriner inkontinanslı yaşam kalitesi ve sağlık arama sonucu. *FN Hem. Derg*, 23 (1), 23-31.

KAYNAKLAR

- Atalay, Z. (2016). Anatomy, palynology and floral diversity of the genus *Lamium* L. (Lamiaceae) in Turkey. Doktora Tezi. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*. Ankara.
- Bouasla, I., Hamel, T., Barour, C., Bouasla, A., Hachouf, M., Bouguerra, O. M. ve Messarah, M. (2021). Evaluation of solvent influence on phytochemical content and antioxidant activities of two Algerian endemic taxa: *Stachys marrubifolia* Viv. and *Lamium flexuosum* Ten. (Lamiaceae). *European Journal of Integrative Medicine*, 42.
- Blois, M.S. (1958). Antioxidant determinations by the use of a stable free radical. *Nature*, 181, 1199–1200.
- Bucar, F., Kartnig, T., Paschek, G., Winkler, E. ve Schubert-Zsilavec M, (1995). Flavonoid Glycosides from *Lycopus europaeus*, *Planta Medica*, 61(5), 489.
- Cabanes, J., Chazarra, S. ve García-Carmona, F., (1994). Kojic acid, a cosmetic skin whitening agent, is a slow-binding inhibitor of catecholase activity of tyrosinase. *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 46, 982-985.
- Chang, T.S. (2009). An updated review of tyrosinase inhibitors. *International Journal of Molecular Sciences*, 10, 2440-2475.
- Croteau, R., Kutchan, T.M. ve Lewis, N.G. (2000). Natural products (secondary metabolites). In: Buchanan B, Gruissem W, Jones R (eds) *Biochemistry and molecular biology of plants*. *American Society of Plant Physiologist*, Rockville, pp 1250–1318.
- Ghalkhani, A., Moradkhani, S., Soleimani, M. ve Dastan, D. (2021). Functional components, antibacterial, antioxidant, and cytotoxic activities of *Lamium garanicum* L. ssp. *pictum* as a novel natural agents from Lamiaceae family. *Food Bioscience*, 43.

- Garcia-Molina, F., Munoz, J.L., Varon, R., Rodriguez Lopez, J.N., Garcia-Canovas, F. ve Tudela, J. (2007). A Review on spectrophotometric methods for measuring the monophenolase and diphenolase activities of tyrosinase. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 55, 9739-9749.
- Harborne, J.B. (1989). General procedures and measurement of total phenolics. In: Harborne JB (ed) *Methods in plant biochemistry*, vol 1, Plant phenolics. Academic, London, pp 1-28
- Hattenschwiler, S. ve Vitousek, P.M. (2000). The role of polyphenols in terrestrial ecosystem nutrient cycling. *Trends in Ecology & Evolution*, 15, 238-243.
- Kahraman, A. ve Dogan, M. (2010). Comparative study of *Salvia limbata* C.A. and *S. palaestina* Bentham (sect. Aethiopsis Bentham, (Labiatae) from East Anatolia, Turkey. *Acta Botanica Croatica*, 69 (1), 47-64.
- Kaya, D., (2007). *Lamium garganicum* L. subsp *laevigatum arcangeli* üzerinde farmakognozik araştırmalar. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Kilic, O. ve Bagci, E. (2014). Essential oil composition of *Wiedemannia* Fish. et C.A.Mey. genus from Turkey: A chemotaxonomic approach. *Journal of Essential Oil Bearing Plants*, 17(5), 741-746.
- Kim, Y.J. ve Uyama, H. (2005). Tyrosinase inhibitors from natural and synthetic sources: structure, inhibition mechanism and perspective for the future. *Cellular and Molecular Life Sciences*, 62, 1707-1723.
- Kutchan, T.M. (2001). Ecological arsenal and developmental dispatcher. The paradigm of secondary metabolism. *Plant Physiol*, 125, 58-60.
- Lattanzio, V. (2013). Phenolic Compounds: Introduction. In: Ramawat, K.G., Merillon, J.M., editors. *Handbook of natural products*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag. p. 1544-73.
- Likhitwitayawuid, K., Sritularak, A. (2001). New, dimeric stilbene with tyrosinase inhibitory activity from *Artocarpus gomezianus*. *J. Nat. Prod*, 64, 1457-1459.
- Lin, J.Y. ve Fisher, D.E. (2007). Melanocyte biology and skin pigmentation. *Nature*, 22; 445(7130), 843-850.
- Masuda, T., Yamashita, D., Takeda, Y. ve Yonemori, S. (2005). Screening for tyrosinase inhibitors among extracts of seashore plants and identification of potent inhibitors from *Garcinia subelliptica*. *Bioscience, Biotechnology, and Biochemistry*, 69(1), 197-201.
- Matkowski, A. ve Piotrowska, M. (2006). Antioxidant and free radical scavenging activities of some medicinal plants from the Lamiaceae, *Fitoterapia*, 77, 346-353.

- Orhan, İ.E. ve Khan, M.T.H. (2014). Flavonoid derivatives as potent tyrosinase inhibitors – a survey of recent findings between 2008-2013, *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 14, 12.
- Ozaydin, S., Dirmenci, T., Tümen, G. ve Başer, K.H.C. (2006). Plants used as analgesic in the folk medicine Turkey, F. Ertuğ (Ed.), Proceedings of the 4th International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005), *Ege Publications*, (2006): pp. 167-171
- Paduch, R., Wójciak-Kosior, M. ve Matysik G. (2007). Investigation of biological activity of *Lamii albi flos* extracts, *Journal of Ethnopharmacology*. 110 (1): 69-75.
- Pekyardımcı, Ş., (1992). Polifenol oksidaz enzimi ve esmerleşme reaksiyonlarının gıda endüstrisi uygulamaları, *GIDA*, 3, 181.
- Sánchez-Moreno, C. (2002). Compuestos polifenólicos: estructura y clasificación: presencia en alimentos y consumo: biodisponibilidad y metabolismo. *Alimentaria*. 329, 19-28.
- Singleton, V.L., Orthofer, R. ve Lamuela-Raventos, R.M. (1999). Analysis of total phenols and other oxidation substrates and antioxidants by means of Folin-Ciocalteu reagent. *Method Enzymol*, 299,152-78.
- Sulborska, A., Konarska, A., Matysik-Woźniak, A., Dmitruk, M., Weryszko-Chmielewska, E., Skalska-Kamińska, A., Rejdak, R. (2020). Phenolic constituents of *Lamium album* L. subsp. *album* flowers: anatomical, histochemical, and phytochemical study. *Molecules*, 25, 24.
- Tütüncü, M., Sevindik, B., İzgü, T. ve Yılmaz, Ö. (2020). Efficient Micropropagation protocol for *Lamium garganicum* L. subsp. *striatum* (Sm.) Hayek var. *striatum* grown naturally in Turkey. *Çukurova Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 35(2), 89-98.
- Yaniv, Z., Dafni, A. ve Palcivitch, D. (1982). Labiateae as medicinal plants in Israel. In: Maogaris, N., Koedam, A., Vokou, D. Aromatic Plants: basic and applied aspects, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, p. 265-269.
- Wasmeier, C., Hume, A.N., Bolasco, G., Seabra, M.C. (2008). Melanosomes at a glance. *Journal of Cell Science*, 15; 121(24), 3995-3999.
- Wink, M. (1999). Biochemistry of plant secondary metabolism. Sheffield Academic Press/UK/ CRC Press, Sheffield/Boca Raton.
- Wink, M. (2003). Evolution of secondary metabolites from an ecological and molecular phylogenetic perspective. *Phytochemistry*, 64, 3-19.
- Winkel-Shirley, B. (2002). Biosynthesis of flavonoids and effects of stress. Current Opinion in Plant Biology, 5, 218-223.

KAYNAKLAR

- Abecassis, M., Bridges, N. D., Clancy, C. J., Dew, M. A., Eldadah, B., Englesbe, M. J., ... High, K. P. (2012). Solid organ transplantation in older adults: current status and future research. *American Journal of Transplantation: Official Journal of the American Society of Transplantation and the American Society of Transplant Surgeons*, 12(10), 2608-2622. doi:10.1111/j.1600-6143.2012.04245.x
- Al Ramiah, A., Hewstone, M., Dovidio, J. F. ve Penner, L. A. (2010). The social psychology of discrimination: Theory, measurement and consequences. *Making Equality Count: Irish and International Research Measuring Equality and Discrimination*. içinde (ss. 84-112). Dublin, Ireland: The Liffey Press. https://www.ihrec.ie/app/uploads/download/pdf/making_equality_count___full.pdf#page=98 adresinden erişildi.
- Allan, L. J., Johnson, J. A. ve Emerson, S. D. (2014). The role of individual difference variables in ageism. *Personality and Individual Differences*, 59, 32-37. doi:10.1016/j.paid.2013.10.027
- Allen, J. O. (2016). Ageism as a risk factor for chronic disease. *The Gerontologist*, 56(4), 610-614.
- Ayalon, L., Chasteen, A., Diehl, M., Levy, B. R., Neupert, S. D., Rothermund, K., ... Wahl, H.-W. (2021). Aging in Times Of The COVID-19 Pandemic: Avoiding Ageism And Fostering Intergenerational Solidarity. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(2), e49-e52. doi:10.1093/geronb/gbaa051
- Ayalon, L., Dolberg, P., Mikulionienė, S., Perek-Białas, J., Rapolienė, G., Stypinska, J., ... de la Fuente-Núñez, V. (2019). A systematic review of existing ageism scales. *Ageing Research Reviews*, 54, 100919. doi:10.1016/j.arr.2019.100919
- Berger, R. (2017). Aging in America: Ageism and general attitudes toward growing old and the elderly. *Open Journal of Social Sciences*, 5(8), 183-198. doi:10.4236/jss.2017.58015
- Billett, S., Dymock, D., Johnson, G. ve Martin, G. (2011). Overcoming the paradox of employers' views about older workers. *The International Journal of Human Resource Management*, 22(6), 1248-1261. doi:10.1080/09585192.2011.559097
- Butler, R. N. (1969). Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist*, 9(4 Part 1), 243-246. doi:10.1093/geront/9.4_Part_1.243
- Cohn-Schwartz, E. ve Ayalon, L. (2021). Societal views of older adults as vulnerable and a burden to society during the COVID-19 outbreak: Results from an Israeli nationally representative sample. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(7), e313-e317. doi:10.1093/geronb/gbaa150
- Çilingiroğlu, N. ve Demirel, S. (2004). Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 7(4), 225-230.

- den Boer, H., van Vuuren, T. ve de Jong, J. (2021). Job Design to extend working time: Work characteristics to enable sustainable employment of older employees in different job types. *Sustainability*, 13(9), 4719. doi:10.3390/su13094719
- Dendinger, V. M., Adams, G. A. ve Jacobson, J. D. (2005). Reasons for working and their relationship to retirement attitudes, job satisfaction and occupational self-efficacy of bridge employees. *The International Journal of Aging and Human Development*, 61(1), 21-35. doi:10.2190/K8KU-46LH-DTW5-44TU
- Donizzetti, A. R. (2019). Ageism in an aging society: The role of knowledge, anxiety about aging, and stereotypes in young people and adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(8), 1329. doi:10.3390/ijerph16081329
- Fazal, M. S., Gordon, E. J. ve Humbyrd, C. J. (2022). Current bioethical issues in geriatric organ transplantation. *Current Transplantation Reports*, 9(2), 55-62. doi:10.1007/s40472-022-00364-3
- Fraser, S., Lagacé, M., Bongué, B., Ndeye, N., Guyot, J., Bechard, L., ... Tougas, F. (2020). Ageism and COVID-19: What does our society's response say about us? *Age and Ageing*, 49(5), 692-695. doi:10.1093/ageing/afaa097
- Gomez-Moreno, C., Verduzco-Aguirre, H., Contreras-Garduño, S., Perez-de-Acha, A., Alcalde-Castro, J., Chavarri-Guerra, Y., ... Soto-Perez-de-Celis, E. (2019). Perceptions of aging and ageism among Mexican physicians-in-training. *Clinical and Translational Oncology*, 21(12), 1730-1735. doi:10.1007/s12094-019-02107-w
- Harris, K., Krygsman, S., Waschenko, J. ve Laliberte Rudman, D. (2018). Ageism and the older worker: A Scoping review. *The Gerontologist*, 58(2), e1-e14. doi:10.1093/geront/gnw194
- Kite, M. E., Stockdale, G. D., Whitley Jr., B. E. ve Johnson, B. T. (2005). Attitudes toward younger and older adults: An updated meta-analytic review. *Journal of Social Issues*, 61(2), 241-266. doi:10.1111/j.1540-4560.2005.00404.x
- Kooij, D., de Lange, A., Jansen, P. ve Dijkers, J. (2008). Older workers' motivation to continue to work: Five meanings of age: A conceptual review. *Journal of Managerial Psychology*, 23(4), 364-394. doi:10.1108/02683940810869015
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S. ve Açikel, C. H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57(2), 145-151.
- Levy, B. R., Ryall, A. L., Pilver, C. E., Sheridan, P. L., Wei, J. Y. ve Hausdorff, J. M. (2008). Influence of African American elders' age stereotypes on their cardiovascular response to stress. *Anxiety, Stress, & Coping*, 21(1), 85-93. doi:10.1080/10615800701727793

- Levy, B. R., Zonderman, A. B., Slade, M. D. ve Ferrucci, L. (2009). Age Stereotypes held earlier in life predict cardiovascular events in later life. *Psychological Science*, 20(3), 296-298. doi:10.1111/j.1467-9280.2009.02298.x
- McConatha, J. T., Hayta, V., Rieser-Danner, L., McConatha, D. ve Polat, T. S. (2004). Turkish and U.S. attitudes toward aging. *Educational Gerontology*, 30(3), 169-183. doi:10.1080/03601270490272106
- McGuire, S. L., Klein, D. A. ve Chen, S.-L. (2008). Ageism revisited: A study measuring ageism in East Tennessee, USA. *Nursing & Health Sciences*, 10(1), 11-16. doi:10.1111/j.1442-2018.2007.00336.x
- Meisner, B. A. (2012). A meta-analysis of positive and negative age stereotype priming effects on behavior among older adults. *The Journals of Gerontology: Series B*, 67B(1), 13-17. doi:10.1093/geronb/gbr062
- Nussbaum, J. F., Pitts, M. J., Huber, F. N., Krieger, J. L. R. ve Ohs, J. E. (2005). Ageism and ageist language across the life span: intimate relationships and non-intimate interactions. *Journal of Social Issues*, 61(2), 287-305. doi:10.1111/j.1540-4560.2005.00406.x
- Officer, A., Schneiders, M. L., Wu, D., Nash, P., Thiagarajan, J. A. ve Beard, J. R. (2016). Valuing older people: Time for a global campaign to combat ageism. *Bulletin of the World Health Organization*, 94(10), 710-710A. doi:10.2471/BLT.16.184960
- Ory, M., Kinney Hoffman, M., Hawkins, M., Sanner, B. ve Mockenhaupt, R. (2003). Challenging aging stereotypes: Strategies for creating a more active society. *American Journal of Preventive Medicine*, Physical Activity: Preventing Physical Disablement in Older Adults, 25(3, Supplement 2), 164-171. doi:10.1016/S0749-3797(03)00181-8
- Özmete, E., Pak, M., & Duru, S. (2021). Workplace age discrimination and affecting factors in Turkey: A Validation study. *Experimental Aging Research*, 47(5), 436-450.
- Palmore, E. (2015). Ageism comes of age. *The Journals of Gerontology: Series B*, 70(6), 873-875. doi:10.1093/geronb/gbv079
- Palmore, E. B. (2004). Research note: Ageism in Canada and the United States. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 19(1), 41-46. doi:10.1023/B:JCCG.0000015098.62691.ab
- Perron, R. ve McCann, L. (2018). 50 years after ADEA: Perspectives of age discrimination in the workplace. *Innovation in Aging*, 2(Suppl 1), 319. doi:10.1093/geroni/igy023.1166
- Phelan, A. (2008). Elder abuse, ageism, human rights and citizenship: Implications for nursing discourse. *Nursing Inquiry*, 15(4), 320-329. doi:10.1111/j.1440-1800.2008.00423.x

- Reissmann, M., Geithner, L., Storms, A. ve Woopen, C. (2021). Stereotypes about very old people and perceived societal appreciation in very old age. *Zeitschrift Fur Gerontologie Und Geriatrie*, 54(Suppl 2), 93-100. doi:10.1007/s00391-021-01971-y
- Solem, P. E. (2016). Ageism and age discrimination in working life. *Nordic Psychology*, 68(3), 160-175. doi:10.1080/19012276.2015.1095650
- Swift, H. J., Abrams, D., Lamont, R. A. ve Drury, L. (2017). The risks of ageism model: how ageism and negative attitudes toward age can be a barrier to active aging. *Social Issues and Policy Review*, 11(1), 195-231. doi:10.1111/sipr.12031
- Thompson, N. ve Cox, G. R. (2024). Understanding ageism. *Age and Dignity* içinde (ss. 8-32). Edward Elgar Publishing. <https://www.elgaronline.com/monochap/book/9781035330485/book-part-9781035330485-11.xml> adresinden erişildi.
- Thomsen, F. K. (2017). Discrimination. *Oxford Research Encyclopedia of Politics* içinde . <https://oxfordre.com/politics/display/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-202> adresinden erişildi.
- Tohit, N. F. M. ve Haque, M. (2024). Preparing the Younger generation for an aging society: Strategies, challenges, and opportunities. *Cureus*, 16(7), e64121. doi:10.7759/cureus.64121
- Truog, R. D., Mitchell, C. ve Daley, G. Q. (2020). The toughest triage—allocating ventilators in a pandemic. *New England Journal of Medicine*, 382(21), 1973-1975. doi:10.1056/NEJMp2005689
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). İstatistiklerle yaşlılar, 2023. 21 Ağustos 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710> adresinden erişildi.
- Van Dalen, H. P., Henkens, K. ve Schippers, J. (2009). Dealing with older workers in Europe: A comparative survey of employers' attitudes and actions. *Journal of European Social Policy*, 19(1), 47-60. doi:10.1177/0958928708098523
- Van Dalen, H. P., Henkens, K. ve Schippers, J. (2010). Productivity of older workers: Perceptions of employers and employees. *Population and Development Review*, 36(2), 309-330. doi:10.1111/j.1728-4457.2010.00331.x
- World Health Organization. (2015). *World Report on Ageing and Health*. Luxemburg.
- World Health Organization. (2019). A society is measured by how it cares for its elderly citizens. 21 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/a-society-is-measured-by-how-it-cares-for-its-elderly-citizens> adresinden erişildi.

Zacher, H., Kooij, D. T. A. M. ve Beier, M. E. (2018). Active aging at work: Contributing factors and implications for organizations. *Organizational Dynamics*, 47(1), 37-45. doi:10.1016/j.orgdyn.2017.08.001

KAYNAKLAR

- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, Cilt 3, Sayı 2, 53-68. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200342>
- Akkaş, İ. (2019). Teknoloji Bağımlılığı. Eğitim Yayınevi, s:23, Konya. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=MXmvDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA13&dq=Teknoloji+Ba%20C4%9F%C4%B1ml%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1+pdf.&ots=prbv9xghsg&sig=sWLoK6wWr6CRWZqHu2pds8-ulrY&redir_esc=y#v=onepage&q=Teknoloji%20Ba%20C4%9F%C4%B1ml%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20pdf.&f=false
- Aksakallı, G. (2020). Teknoloji Çağının E-Hastalıkları, Güvenliweb sitesi. <https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/teknoloji-caginin-e-hastaliklari>
- Algül, A., Yengin, D., Karadağ, G.H., Övür, A. ve Bayrak, T. (2019). Dijital Hastalıklar. Sanal Gerçeklik Hastalığı. https://www.academia.edu/43345799/SANAL_GER%C3%87EKL%C4%B0K_HASTALI%C4%9E1
- Amanpour, A., Kahraman, S., Çınar, B. ve Çelik, F. (2021). Mavi Işık Maruziyetinin Sirkadiyen Ritim ve Beslenme Üzerindeki Etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, CBU-SBED*, 2021, 8(3): 566-573. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1618547>
- Araslı, O. ve Yıldırım, B. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Aşırı Enformasyon Yükü ve Aşırı Haber Enformasyon Yükü Algılarına Dair Bir Alan Araştırması: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi / Turkish Review of Communication Studies • Yıl/Year: 2021 • Sayı/Issue: 38. ss/pp. 302-322 • ISSN: 2630-62*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1743911>
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 1:55-67. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115179>
- Babadağ Savaş, B. ve Balcı Alparslan, G. (2021). Yeni Bir Kavram Dijital Demans: Hemşirelik Öğrencilerinin Dijital Demans Durumu. *STED*, cilt:30, sayı: 6. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/808532>
- Bal, F. ve Okay, İ. (2022). İnternet Tabanlı Sorunlu Alışveriş Davranışı: Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi* 2022;23(1):111-120. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1887778>

- Balakrishnan, J. ve Griffiths, M.D. (2017). “An Exploratory Study of ‘Selfitis’ and the Development of the Selfitis Behavior Scale”. *Int J Ment Health Addict* 16/3, 722-736. <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9844-x>
- Batu, M. ve Güler İplikçi, H. (2019). Yeni Medya Rahatsızlıkları: Yeni Nesil Medyaya Farklı Bir Bakış. https://www.researchgate.net/publication/330441059_YENI_MEDYA_RAHAHSIZLIK_LARI_YENI_NESIL_MEDYAYA_FARKLI_BIR_BAKIS?enrichId=rgreq-1a938f0e45_07785034a5ea363b745a8_0-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdOzMzMtMTAQM0MTA1OTtBUzo3MTU5NzY4MTEyMjA5OTRAMTU0NzcxMzU4MjU3MQ%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publication-CoverPdf
- Bilge, Y., Bilge, Yıl. ve Sezgin, E. (2022). Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2022; 14:251-260. http://www.cappsy.org/archives/vol14/no5/cap_14_05_26.pdf
- Bostancı, B. (2016). Dijital Göz Yorgunluğu Sendromu ve Kuru Göz. *MN Oftalmoloji Kuru Göz Özel Sayısı*, Cilt 23. https://www.medical-network.com.tr/2008_dosya/Kuru%20G%C3%B6z%20%C3%96zel%20Say%C4%B1s%C4%B1%2015%202016.pdf
- Bozkurt, H., Şahin, S. ve Zoroğlu, S. (2016). İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 2016;6(3);235-247. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/222170>
- Çetin, C. ve Acar, H.T. (2021). Dirsekte tendon yaralanmaları. Ercan S, editör. *Sporcularda Sık Görülen Omuz ve Dirsek Yaralanmalarına Yaklaşım*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. p.68-72.
- Çiçek, E. (2023). Dijital çağda medya ve hastalıkları. *Journal of Awareness*. 8(1): 69-75. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2943555>
- Daysal, B. ve Yılmazel, G. (2020). Halk Sağlığı Gözüyle Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Ergenlik. *TJFMPC*; 14(2): 316-322. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1080994>
- Dilekçi, Ü. ve Limon, İ. (2020). Investigation of teachers’ perception of “communication overload” related to Covid-19 Pandemic. *Milli Eğitim*. 49(1), 231-252. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1224806>
- Dinç, E. (2021). E-Hastalıklar: Sosyal Medya Hastalıkları https://www.academia.edu/63191710/E_Hastal%C4%B1klar_Sosyal_Medya_Hastal%C4%B1klar%C4%B1
- Doğan Keskin, A. ve Aral, N. (2021). Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. *Bağımlılık Dergisi*, 2021; 22(3):327-339. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1578799>

- Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde Çağın Hastalığı: Teknoloji Bağımlılığı. *Archives Medical Review Journal*; 29(1):51-64. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1018138>
- Erdoğan, A. A. (2016). Yaşlılık Döneminde İşitme Kaybı ve İşitme Kaybına Yaklaşım. *TJFM&PC*, 2016;10(1):25-33. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/222567>
- Gökel, Ö. (2020). Teknoloji Bağımlılığının Çeşitli Yaş Gruplarındaki Çocuklara Etkileri Hakkındaki Ebeveyn Görüşleri. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(1): 41-47. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1036722>
- Gölbaşı, S. D. ve Metintaş, S. (2020). COVID-19 Pandemisi ve İnfolemi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*. 5(COVID-19 Özel Sayısı):126-37. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1300268>
- Gümüş, B. (2021). Maraton İzleyiciliğinden Aşırı İzlemeye: Netflix'in İzleme Alışkanlıklarına Etkisi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* • Yıl: 2021 • Sayı/Issue: 37 • s. 147-169 • ISSN: 2630-6220. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1512087>
- Gündoğan, S. (2022). Sosyal Medya Tükenmişliği Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Bağımlılık Dergisi* 2022;23(4):402-409. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1053234>
- Gürsoy Atar, Ö. ve Gürsoy Ulusoy, Ş. (2020). Sosyal Medyada Ördek Sendromu: Instagram Üzerinden Bir Değerlendirme. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl:19 Sayı:39 Güz:2020/3 s.925-951. DOI: <https://doi.org/10.46928/iticusbe.762651>
- Güven, A. (2021). Multidisipliner Bir Kavram Olarak “Fear of Missing Out” (FOMO): Literatür Taraması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt/Vol: 18, Sayı/Issue: 48 s. 99-124. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1953768>
- İşleyen, M. (2019). “Dijital Çağın Yeni Hastalığı: Dijital İstifçilik”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (AKİL) Haziran (31), s. 404-420. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/760530>
- Kalip, K. ve Çöl, M. (2020). Teknolojiyle Bağlantılı Yeni Davranışsal Bozukluklar. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*. Cilt: 5(2):318-33. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1109216>
- Kanbay, Y., Fırat, M., Akçam, A., Çınar, S., ve Özbay, Ö. (2021). Development of Fırat Netlessphobia Scale and investigation of its psychometric properties. *Perspectives in Psychiatric Care*. <https://doi.org/10.1111/ppc.12924>
- Karadağ, G.H. (2019). *Dijital Hastalıklar*. D&R Yayınları, İstanbul.

- Korkmaz, A. (2023). Dijital Bağımlılık, Dijital Bağımlılar İçin İletişim Önerileri. İksad Yayınevi. Ank. <https://iksadyayinevi.com/wp-content/uploads/2024/01/DIJITAL-BAGIMLILIK-Dijital-Bagimlilar-Icin-Iletisim-One-rileri.pdf>
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: “Akıllı Telefon (Kolik)” Üniversite Gençliği. Global Media Journal TR Edition, 7(14). <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/6OV1q.pdf>
- Olca, S. (2018). Sosyalleşmenin Dijitalleşmesi Olarak Sosyal Medya ve Resimler Arasında Kaybolma Bozukluğu: Photolurking. e-Journal of New Media / Yeni Medya Elektronik Dergi- eJNM ISSN: 2548-0200, April 2018 Volume 2 Issue 2, p.90-104. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/443870>
- Örücü, E. ve Hasırcı, I. (2020). Örgütsel Sinizmin Sanal Kaytarma Davranışı Üzerindeki Etkisinde Çalışanların Eğitim Düzeylerinin Düzenleyici Rolü. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / Journal of Management and Economics Research Cilt/Volume: 18 Sayı/Issue: 4 Aralık 2020, s. 285-303. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.680513>
- Öztürk, U. C. (2015). Bağlantıda Kalmak Ya Da Kalmamak İşte Tüm Korku Bu: İnternetsiz Kalma Korkusu ve Örgütsel yansımaları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 37, Nisan 2015, Volume: 8 Iss:37. <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/o7KWY.pdf>
- Özünü Pekiyaş, N., Yürük, Z. Ö. ve Saygılı, F. (2020). Artan Mobil Teknoloji Kullanımının Yol Açtığı Ağrı Sendromu: “Text Neck”. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi 2020: 4(3); 251-257. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1033926>
- Özyıldız, K. H. ve Alkan A. (2022). Akademisyenlerin Sağlık Anksiyeteleri ile Siberkondri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Yıl: 2022, Cilt: 13, Sayı: 33, 309-324. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1664934>
- Özyılmaz, A. F. (2021). Bilgi Çağında Madalyonun Diğer Yüzü: Dijital Stres. Meyad Akademi, Cilt:2 Sayı:2 Yıl:2021 Sayfa:163-171. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2003320>
- Polat, R. (2017). Dijital hastalık olarak nomofobi. e-Journal of New Media / Yeni Medya Elektronik Dergi- eJNM May 2017 Vol: 1, Is: 2. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/410708>
- Sanbay, İ. (2021). Çocuklarda İnternet Bağımlılığı ve Agresif Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, s. 57. İstanbul Üniv. <https://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12780/298>
- Şenses, Ö. ve Aydoğdu Karaaslan, İ. (2022). Sosyal Medyada Stalklamak Üzerine Yapılan Bir Araştırma, Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi, 5(11): 1527-1543. <https://www.sobibder.org/index.php/sobibder/article/view/339/321>

- Tanhan, F., Özok H. İ. ve Tayiz, V. (2022). Gelişmeleri Kaçırma Korkusu (FoMO): Güncel Bir Derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 14(1):74-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1786755>
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023). Bilişim Teknolojilerinin Bilinçli, Güvenli, Etkin Kullanımı. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/ruh-sagligi-db/dokumanlar/bilisim_teknolojilerinin_etkin_kullanimi_sunumu.pdf
- Tekayak, H. V. ve Akpınar, E. (2017). Tıp alanında yeni bir dönem: Dijital Çağda Doğan Yeni Hastalıklar. *Euras J Fam Med* 2017;6(3):93-100. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/439078.pdf>
- Tuncer, R. Z. ve Levendeli, Ş. T. (2023). Bağ(ım)lı Bireyden Yorgun Bireye: Dijital İletişim Çağında Sosyal Ağ Yorgunluğu. *Selçuk İletişim Dergisi*; 16(2): 479-507. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3141507>
- Uslu, M. (2021). Türkiye’de Sosyal Medya Bağımlılığı ve Kullanımı Araştırması. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi, Cilt/Vol: 6, Sayı/Issue: 2*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1753869>
- Uzun, S. U. ve Zencir, M. (2018). Siberkondri Ciddiyet Ölçeği'nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliliği. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0001-x>
- Uzunay, A. Ş., Kalfaoğlu, S. ve Akgemci, T. (2020). Sosyal Jet-Lag Sendromu Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 53-61. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1108385>
- Üztemur, S. ve Dinç, E. (2022). Sosyal Medya Tükenmişlik Ölçeği: Öğretmen Adayları Özelinde Türk Kültürüne Uyarlama, Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Necmettin Erbakan Üniversitesi, AKEF Dergisi, Cilt: 4 Sayı:2*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2667729>
- Yaman, G. B. ve Hocaoglu, Ç. (2022). Zoom Yorgunluğu: Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 14(3):407-413. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2113788>
- Yavuz, O. (2020). İnternette kumar bağımlılığı. https://www.researchgate.net/publication/348077152_Internette_Kumar_BagimlilikigienrichId=rgreq-8c0579097dcd8ef3b7c0ef503fe8cf8f-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzM0ODA3NzE1Mjt-BUzo5NzQ5MjEyNzQ0OTA4OD-BAMTYwOTQ1MDc1MzU2Nw%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publication-CoverPdf
- Yengin, D. (2022). Dijital hastalık olarak Fantom vibrasyon. *Dijital Devrim Kitabı*, S: 93-100. <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=w eb&cd= &ved= 2ahUKEwjM-f6cpsKIAxU3BNsEHcyMObsQF-noECBc QAQ& url =https %3 A% 2F% 2F www.a cade->

mia.edu%2F89017605%2FD%25C4%25B0J%25C4%25B0TAL_HAS-
TALIK_OLARAK_PHANTOM_V_IBRATI_ON_&usg=AOvVaw0Qa-
adA6t8l fh2F6efUv CS4&opi= 89978449

Yeşilay. (2021). <https://www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/teknoloji-bagimlilik-hasta-ediyor>

Yıldır, C. Z., Ercan, M., Koca, T. T. ve Berk, E. (2024). Tetik Parmak Hastalığı Hakkında Bilgi Kaynağı Olarak YouTube. KSÜ Tıp Fak Der;19(1):120-127. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3295891>

Kaynaklar

- AFAD. (2014). Türkiye, Afet Farkındalığı ve Afetlere Hazırlık Araştırması. Ankara.
- Arslan, E., Sayhan, M.B. ve Salt, Ö. (2018). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Afetler ve Afet Tıbbı Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Emergency Medicine*, 1:1, 5-10.
- Avcı, S., Kaplan, B., Ortabağ, T. ve Arslan, S. (2022). Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Afet Konusundaki Bilgi ve Bilinç Düzeyleri. *Afet ve Risk Dergisi*. 5(1), 94-108.
- Aydoğan, S., Metintaş, S. (2017). Türkiye'ye Gelen Dış Göç ve Sağlığa Etkileri. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi*. 2(2), 37-45.
- Bollettino, V., Alcayna, T., Enriquez, K. ve Vinck, P. (2018). Perceptions of Disaster-Resilience and Preparedness in The Philippines. Harvard Humanitarian Initiative, Harvard University. https://hhi.harvard.edu/sites/default/files/publications/prc-philippine-report-final_0.pdf Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2024.
- Cvetkovic, V.M., Dragicevic, S., Petrović, M., Mijakovic, S., Jakovljevic, V. Ve Gacic, J. (2015). Knowledge and Perception of Secondary School Students in Belgrade About Earthquakes as Natural Disasters. *Polish Journal of Environmental Studies*, 24(4), 77-85. DOI: 10.15244/pjoes/39702
- Coronese, M., Lamperti, F., Keller, K., Chiaromonte, F. ve Roventini, A. (2019). Evidence for Sharp Increase in the Economic Damages of Extreme Natural Disasters. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(43), 21450-21455. <https://doi.org/10.1073/pnas.1907826116> Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2024
- Cui, K., Han, Z. ve Wang, D. (2018). Resilience of an Earthquake-Stricken Rural Community in Southwest China: Correlation with Disaster Risk Reduction Efforts. *Int J Environ Res Public Health*; 15(3); 407.
- Çakır Ö. ve Aydoğmuş Atalay G. (2020). Afetlerde Özel Gereksinimli Grup Olarak Yaşlılar. *Dirençlilik Dergisi* 4(1), 2020, (169-186) ISSN: 2602-4667. DOI: 10.32569/resilience.630540
- Dikmenli, Y. ve Gafa, İ. (2017). Farklı Eğitim Kademelerine Göre Afet Kavramı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 44, 21-36.

- Disasters in Number 2023, https://files.emdat.be/reports/2023_EMDAT_report.pdf
Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2024
- Ekşi, A. (2015). Afet Yönetiminde İçsel Denetim Aracı Olarak Etik. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*; 8(15), 89-102.
- Erdoğan Ö. (2018). Afet Hemşireliği Eğitimi, *Türkiye Klinikleri Afet Eğitimi*, 115-120.
- Erkin Ö., Aslan G., Öztürk M., Çam B. ve Ödek ř. (2023). Nurses' General Disaster Preparedness Status and Affecting Factors. *Forbes J Med* 2023;4(3):305-14.
- Fletcher K.A., Reddin K. ve Tait D. (2022). The History of Disaster Nursing: From Nightingale to Nursing in the 21st Century. *J Res Nurs*. 2022;27(3):257-272. DOI:10.1177/17449871211058854
- Iqbal J., Bux H. ve Sahitia S. (2023). Health Consequences of Natural Disasters: An Overview of Recent Literature on Floods. *Pak J Public Health*; Vol 13(4): December 2023.
- Işık Ö., Aydınlioğlu, H.M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., Ay, A. (2012). Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 82-123.
- İnal, E., Kaya, E. ve Altıntaş, K.H. (2018). Türkiye’de Örgün Eğitimin Afet Eğitimi Yeterliliği Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 114-127.
- İnal, E., Kocagöz, S. ve Turan, M. (2012). Temel Afet Bilinç ve Hazırlık Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma. *Türkiye Acil Tıp Dergisi - Tr J Emerg Med*, 12:1, 15-19.
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. Müslüm Yılmaz (Ed.), T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, İstanbul.
- Karancı, A.N. ve Doğulu, C. (2017). Afet Psikolojisinin Sosyal Boyutu: Afetlere Hazırlıklı Olmak. *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*; 2(3); 225-232.
- Kalanlar, B., Kubilay, G. (2015). Afetlerde Toplum Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Afet Hemşireliği. *FlorangeNigtingale Hemşirelik Dergisi*, 23(1), 57-65.
- Kılıç, N.P. (2017). Sağlık Hizmetlerinde Bireysel Yaşlı Ayrımcılığı. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*; 25(3), 53-77.
- Koçak, H., Çalışkan, C., Kaya, E., Yavuz, Ö. ve Altıntaş, K.H. (2015). Determination of Individual Preparation Behaviors of Emergency Health Services Personnel Towards Disasters. *Journal of Acute Disease*; 4(3); 180-185.

- Kuş, G. (2017). *Doğal Afetler Sonrasında İnsanların İlk Yardım Bilgi Ve Beceri Düzeyi: Ne Yapabiliriz?* 4. Uluslararası Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı; 11-13 Ekim 2017; Eskişehir, Türkiye.
- Labrague, L.J., Yboa, B.C., McEnroe-Petitte, D.M., Loblino, L.R., Brennan, M.G.B. (2015). Disaster Preparedness in Philippine Nurses. *Journal of Nursing Scholarship*, 48:1, 1-8.
- Limoncu, S., Atmaca, A.B. (2018). Çocuk Merkezli Afet Yönetimi. *Megaron*; 13(1), 132-143.
- Mızrak, S. (2018). Eğitim, Afet Eğitimi ve Afete Dirençli Toplum. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*; 5(1); 56-67.
- Najafi, M., Ardalan, A., Akbarisari, A., Noorbala, A.A. ve Elmi, H. (2017). The Theory of Planned Behavior and Disaster Preparedness. *PLOS Currents Disasters*. 2017 Sep 6 .Edition 1. doi:10.1371/currents.dis.4da18e0f1 479bf6c0a94b29e0dbf4a72. <http://currents.plos.org/disasters/index.html%3Fp=31955.html> Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2024.
- Newnham EA., Mergelsberg EL., Chen Y., Kim Y., Gibbs L., Dzidic PL., DaSilva MI., Chan EY., Shimomura K., Narita Z. ve Huang Z. (2022). Long Term Mental Health Trajectories After Disasters and Pandemics: A Multilingual Systematic Review of Prevalence, Risk and Protective Factors. *Clin Psychol Rev*. 2022 Sep 14;102203. 6.
- Oral, M., Yenel, A., Oral, E., Aydın, N. ve Tuncay, T. (2015). Earthquake Experience and Preparedness in Turkey. *Disaster Prevention and Management*; 24(1), 21-37.
- Öztürk C. (2017). Afet Olarak Terörizm ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının
- Konumu. Gürkan Haşit, Hakkı Çiftçi, Mehmet Emin Merter (Ed.). *Sosyo Ekonomik Stratejiler II: İşletme içinde*. s.39-57.
- Rui X., Sijian L., Bingbing C., Qiu J. ve Zipeng Z. (2019). Evaluating the effectiveness of a disaster preparedness nursing education program in Chengdu, China. *Public Health Nursing*; 37(2); 287-294.
- Shannon, C. (2015). Understanding Community Level Disaster and Emergency-Response Preparedness. *Disaster Med Public Health*; 9(3); 239-244.
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztop, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*; 3(6); 149-159.
- Şeker, B.D. (2023). Doğal Afetlerin Göç Üzerindeki Etkileri: Depremler ve Türkiye. *Göç Dergisi*, Kasım 2023 Cilt:10, Sayı: 2, sf. 173-187.
- Şentuna B., Çakı F. (2020). Balıkesir Örneğinde Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Afet Hazırlıklılık Ölçeği, Kent Araştırmaları Dergisi, 31, 11, 1959-1983.

- Taşkıran, G. ve Baykal, Ü. (2017). Hemşirelerin Afetlere İlişkin Görüşleri Deneyimleri ve Hazırlık Algısı. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 10, 36-58.
- Teker, A.G., Ergin, S.H. ve Karavus, M. (2018). DisasterPreparationStatus of Public-HealthAcademicStaff a Cross-sectionalStudyfromIstanbul. *HSP (Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi)*; 5(2);149-153.
- Tokur Kesgin M. (2023). Afetler ve Hemşirelik. *YBH Dergisi*, 4(1):i-v.
- Turan, M., Doğan, G., Bulut, Y., Öztürk, G. ve Şahinöz, S. (2018). Yükseköğretim Kurumlarında Afet ve Acil Durumlara Hazırlık Çalışmaları ve Etkinlikleri Gümüşhane Üniversitesi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7:1, 1-11.
- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180318M1-2.htm>.
- Ulaş Kadioğlu, B. ve Uncu, F. (2018). DisasterAwarenessResearch in FamilyHealth-Centers: The Case of Elazig. *Journal of CurrentResearches on HealthSector*, 8 (2), 1-10.
- Usta G. (2023). Dünya’da Meydana Gelen Afetlerin İstatistiksel Olarak Analizi (1900-2022). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 172-186.
- Ünal, Y., Işık, E., Şahin, S. ve Tekeli Yeşil, S. (2017). Sağlık Afet Çalışanlarının Depremlere İlişkin Bireysel Hazırlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) Derneği Örneği. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(2), 71-80.
- Varol, N. ve Buluş Kırıkkaya, E. (2017). Afetler Karşısında Toplum Dirençliliği. *Dirençlilik Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Xu, W.,Hao, Y., Wu, Q., Ning, N., You, J., Liu, C., Jiao, M., Gao, L., Kang, Z., Liang, L., Sun, H., Cui, Y., Li, Y., Han, X., Fang, X., Zhao, X., Hu, M., Ding, D., Gao, H. ve Lu, J. (2015). CommunityPreparednessforEmergency: A Cross-SectionalSurvey of Residents in Heilongjiang Of China. *BMJ Open*; 5(11): e008479.

Kaynaklar

- Aşçı, Ö. ve Bal, M. D. (2023). The prevalence of obstetric violence experienced by women during childbirth care and its associated factors in Türkiye: A cross-sectional study. *Midwifery*, 1-30. doi:10.1016/j.midw.2023.103766
- Avacı, N., & Kaydırak, M. M. (2023). A qualitative study of women's experiences with obstetric violence during childbirth in Turkey. *Midwifery*, 121, 103658. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2023.103658>
- Bobo, F. T., Kebebe Kasaye, H., Etana, B., Woldie, M., & Feyissa, T. R. (2019). Disrespect and abuse during childbirth in Western Ethiopia: should women continue to tolerate?. *Plos One*, 14(6), 1-15. doi:10.1371/journal.pone.0217126

- Bohren, M.A., Vogel J.P., Hunter E.C., Lutsiv, O., Makh, S.K., Souza, J.P., Aguiar, C., Saraiva Coneglian, F., Diniz, A.L., Tunçalp. Ö., Javadi, D., Oladapo, O.T., Khosla, R., Hindin, M.J. & Gülmezoglu, A.M. (2015). The mistreatment of women during childbirth in health facilities globally: a mixed-methods systematic review. *PLoS Med.*, 12(6):e1001847; discussion e1001847. doi: 10.1371/journal.pmed.1001847. PMID: 26126110; PMCID: PMC4488322.
- Dubravka, S. (2019). A human rights-based approach to mistreatment and violence against women in reproductive health services with a focus on childbirth and obstetric violence : note / by the Secretary-General. *United Nations*, Doc A/74/137.
- Garcia, L.M. A. (2020). Concept analysis of obstetric violence in the United States of America. *Nurs Forum*, 55(4):654-63.
- Işık, B., ve Nazik, E. (2023). Obstetrik şiddet ve ebe/hemşirelerin sorumlulukları. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 109-115. <https://doi.org/10.53493/av-rasyasbd.1255027>
- Kahalon, R., & Klein, V. (2024). Unmasking the role of dehumanization in obstetric violence. *Psychology of Violence*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/vio0000521>
- Karaçam Yılmaz, Z.D., Yetişkin, G., ve Keser Özcan, N. (2023). Obstetrik şiddeti anlamak. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 5(2):109-114.
- Kilci, Ş., Demirel Bozkurt, Ö., ve Saruhan, A. (2020). Bir Kadın Hakkı İhlali: Obstetrik Şiddet. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(2):122-128. doi:10.17827/aktd.535574
- Martínez-Galiano, J.M., Martínez-Vazquez, S., Rodríguez-Almagro, J., & Hernández-Martínez, A. (2021). The magnitude of the problem of obstetric violence and its associated factors: A cross-sectional study. *Women and birth : journal of the Australian College of Midwives*, 34(5), e526–e536. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2020.10.002>
- Oliveira, V.J., & Mattos Penna, C.M. de. (2017). Discussing obstetric violence through the voices of women and health professionals. *Texto & Contexto - Enfermagem* 26(2):e06500015. DOI: 10.1590/0104-07072017006500015
- Öhman, A., Vives-Cases, C., & Edin, K. (2024). 'Important, but difficult': Swedish primary care professionals' perceptions and experiences of dealing with violence against women: an interview study. *BMC Prim Care*, 25(1):258. doi: 10.1186/s12875-024-02489.
- Pérez D'Gregorio, R. (2010). Obstetric violence: a new legal term introduced in Venezuela. *Int J Gynaecol Obstet*, 111(3):201-2. doi: 10.1016/j.ijgo.2010.09.002. PMID: 20926074.
- Pickles, C. (2024). 'Everything is Obstetric Violence Now': Identifying the Violence in 'Obstetric Violence' to Strengthen Socio-legal Reform Efforts, *Oxford Journal of Legal Studies*, 44 (3), 616–44. <https://doi.org/10.1093/ojls/ggae016>

- Sadler, M., Santos, M. J., Ruiz-Berdún, D., Rojas, G. L., Skoko, E., Gillen, P., & Clausen, J. A. (2016). Moving beyond disrespect and abuse: addressing the structural dimensions of obstetric violence. *Reproductive Health Matters*, 24(47), 47–55. <https://doi.org/10.1016/j.rhm.2016.04.002>
- Sena, L.M., & Tesser, C.D. (2016). Obstetric violence in Brazil and cyberactivism of mothers: report of two experiences. *Interface*, 21(60), 209-220. DOI: http://dx.doi.org/10.1590/1807_57622015.0896
- Shabot, S.C. (2016). Making loud bodies “Feminine”: A feministphenomenological analysis of obstetric violence. *Human Studies*, 39(2):231-247.
- Silva, M. G. da, Marcelino, M. C., Rodrigues, L. S. P., Toro, R. C., & Shimo, A. K. K. (2014). Obstetric violence according to obstetric nurses. *Rev Rene*, 15(4). <https://doi.org/10.15253/2175-6783.2014000400020>
- Silva, F.C., Viana M.R.P., Amorim, F.C.M., Veras, J.M.M.F., Santos, R.C & Sousa, L.L. (2019). The knowledge of puerperal women on obstetric violence. *J Nurs UFPE on line*, 13:e242100. DOI: <https://doi.org/10.5205/1981-8963.2019.242100>
- Tudela, D.M., Gasch, A.C., Pejó, L.A., Anchel, M.J.A., Chillerón, M.J.V., Ferrando, E.P., Llopis, J.M. & Chordá, V.M.G. (2022). Perception of obstetric violence in a sample of Spanish health sciences students: A cross-sectional study, *Nurse Education Today*, 110, 105266, ISSN 0260-6917, <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105266>.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). (2018). http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
- Ulaşlı Kaban, H. ve Ay, F. (2023). Şiddete ad koy(-ama-)mak: Adlandırma bağlamında obstetrik şiddet: Geleneksel derleme. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 31(3), 239-45. DOI: 10.5336/mdethic.2022-94129
- Yaylacı, N.(2022). İnsan hakları perspektifinden “Doğum Şiddeti”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 34(159), 123-153.
- Yazgı Demir, Z.G. ve Yılmaz, M. (2024). Postpartum depresyonun oluşumunda potansiyel bir risk faktörü: obstetrik şiddet. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 40(2), 305-311. Doi: 10.53490/eghehemsire.1273342
- World Health Organization (WHO). (1985). Appropriate technology for birth. *Lancet*, 1985;326(8452):436–437. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(85\)92750-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(85)92750-3).
- World Health Organization (WHO). (2016). Global plan of action: Health systems address violence against women and girls. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-16.13>

KAYNAKLAR

- Aljohani, K. A. S. (2020). Nursing education in Saudi Arabia: History and development. *Cureus*, 12(4), e7874.

- Arrogante, O. (2017). Nursing education in Spain. *Nurse Education in Practice*, 24, 27-28.
- Bayık Temel, A. (2008). Kültürlerarası (çok kültürlü) hemşirelik eğitimi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 92-101.
- Berman, A., Snyder, S. J., Kozier, B., Erb, G., Levett-Jones, T., Dwyer, T., . . . Moxham, L. (2010). *Kozier and Erb's fundamentals of nursing (Vol. 1): Pearson Australia*.
- Brownie, S. M., Docherty, C., Al-Yateem, N., Gadallah, M. H., Rossiter, R. (2018). Developing a national competency-based curriculum for technical nurses in Egypt. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 24(9), 922-932.
- Butcher, D. L., MacKinnon, K. A. (2015). Educational silos in nursing education: a critical review of practical nurse education in Canada. *Nursing Inquiry*, 22(3), 231-239.
- Can, G. (2010). Nursing education in Turkey. *Nurse Educator*, 35(4), 146-147.
- Coetzee, S. K., Klopper, H. C., Kim, M. J. (2015). The quality of doctoral nursing education in South Africa. *curationis*, 38(1), 1-9.
- Demir, Y., Ak, B., Çıtak Bilgin, N., Efe, H., Albayrak, E., Çelikpençe, Z., Güneri, N. (2012). Hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarının kullanımındaki engeller ve kolaylaştırıcı faktörler. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 2(2), 94-101.
- Deng, F.-F. (2015). Comparison of nursing education among different countries. *Chinese Nursing Research*, 2(4), 96-98.
- Dereli, F., Bayık Temel, A. (2021). Dünyada Hemşirelik Eğitiminin Başlaması: İlk Hemşirelik Okulları. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 15-22.
- Elçigil, A., Bahar, Z., Beşer, A., Mızrak, B., Bahçelioğlu, D., Demirtaş, D., . . . Yavuz, H. (2011). Hemşirelerin karşılaştıkları etik ikilemlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 52-60.
- Ergöl, Ş. (2011). Türkiye'de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*(3), 152-155.
- İbrahimoğlu, Ö., Mersin, S., Kılıç, H. S. (2019). Hemşirelik eğitim müfredatı ve öğrenme çıktıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*(1), 12-16.
- Kim, M. D. (2007). ABD'de Hemşirelik Eğitimi ve Nefroloji Hemşireliği. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 5(1-2), 55-60.
- Kırıkkaleli, Z., Şahin, N. (2019). Geçmişten Bugüne Yurtdışındaki Hemşirelik Eğitimi. *JAREN*, 5(1), 67-72.

- Kurban Kuzu, N., Ulusoy, M. F. (2008). Hemşirelik Doktora Derecesine Sahip Öğretim Üyelerinin Uluslararası Atıf İndeksleri Kapsamındaki Dergilerde Yayımlanan Bilimsel Makalelerinin Profili. *Turkish Journal of Research and Development in Nursing*, 10(3), 15-25.
- Ma, C., Fouly, H., Li, J., D'Antonio, P. (2012). The education of nurses in China and Egypt. *Nursing outlook*, 60(3), 127-133. e121.
- Moxham, L. (2012). Nurse education, research and evidence-based practice.
- Murray, S., Laurent, K., Gontarz, J. (2015). Evaluation of a concept-based curriculum: A tool and process. *Teaching and Learning in Nursing*, 10(4), 169-175.
- Muyssar, A., Batool, A.-M., Fariba, A.-D. (2018). Transformation of nursing education: the experience of Bahrain. *EMHJ-Eastern Mediterranean Health Journal*, 24, 959-964.
- Özpulat, F. (2016). Bazı Ülke Örnekleri İle Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım: Türkiye’de Hemşirelik Eğitimi Standartları Nasıl Sağlanabilir? *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 50-58.
- Ralph, N., Birks, M., Chapman, Y. (2015). The accreditation of nursing education in Australia. *Collegian*, 22(1), 3-7.
- Roxburgh, M., Watson, R., Holland, K., Johnson, M., Lauder, W., Topping, K. (2008). A review of curriculum evaluation in United Kingdom nursing education. *Nurse Education Today*, 28(7), 881-889.
- Salisu, W. J., Sadooghiasl, A., Yakubu, I., Abdul-Rashid, H., Mohammed, S. (2020). The experiences of nurses and midwives regarding nursing education in Ghana: a qualitative content analysis. *Nurse Education Today*, 92, 104507.
- Tuna, R. (2015). Türkiye’de hemşire yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretim elemanı dağılımı. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 2(2), 94-99.
- Wong, F. K., Zhao, Y. (2012). Nursing education in China: past, present and future. *Journal of nursing management*, 20(1), 38-44.
- You, L.-m., Ke, Y.-y., Zheng, J., Wan, L.-h. (2015). The development and issues of nursing education in China: A national data analysis. *Nurse Education Today*, 35(2), 310-314.
- Yüksek Öğretim Kurumu. (2008). Doktorluk, hemşirelik, ebelik, diş hekimliği, veterinerlik, eczacılık ve mimarlık eğitim programlarının asgari eğitim koşullarının belirlenmesine dair yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/02/20080202-9.htm>
- Yüksek Öğretim Kurumu. (2021). TYT-AYT Net Sihirbazı. Erişim adresi: <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-tablo.php?b=10248>

KAYNAKLAR

- Gürhan, N. (2016). Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği. Ankara Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara.
- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)
- Grande, I., Berk, M., Birmaher, B., & Vieta, E. (2016). Bipolar disorder. *The Lancet*, 387(10027), 1561-1572. doi: 10.1016/S0140-6736(15)00241-X.
- Townsend M.C. (2016). Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinin Temelleri, 428-458.
- Varcarolis EM. Bipolar Spectrum Disorders. Essentials of Psychiatric Mental Health Nursing. Second Edition. China: Elsevier Saunders. 2013. pp: 277-297
- National Institute of Mental Health (NIMH). (2021). Bipolar disorder. Retrieved from <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/bipolar-disorder/index.shtml>
- World Health Organization. (2020). Bipolar disorder. https://www.who.int/mental_health/management/bipolar/en/
- Başkaya, E., & Demir, S. (2023). The problems and information needs of patients with bipolar disorder during the treatment process: A qualitative study in Turkey. *Archives of Psychiatric Nursing*, 42, 45-54.
- Manning, S., Ross, J., Murrant, L., & Callaghan, P. (2019). The role of psychiatric nurses in the care of patients with bipolar disorder: A literature review. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 26(1-2), 13-22.).
- Zeighami, R., Raeisolhagh, A., & Ranjbaran, M. (2021). Effect of home nursing care on the severity of symptoms in patients with bipolar i disorder: a randomized clinical trial. *Home Health Care Management & Practice*, 33(2), 81-87.
- Wang, X. ve Yu, Y. (2021). Bipolar bozukluğun manik erişimi olan hastalarda sistematik hemşireliğin uygulanması ve tedaviye uyum ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisi. *Amerikan translasyonel araştırma dergisi* , 13 (6), 6929.
- Kavitha, R. R., Kamalam, S., & Rajkumar, R. P. (2022). Effectiveness of family-focused nurse-led intervention on functional improvement of patients with bipolar disorder at a tertiary hospital in South India: A randomized controlled trial. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 44(2), 152-159.
- Fradelos, E. C., Gkatzogia, K., Toska, A., Saridi, M., Dimitriadou, I., Mantzorou, M., & Zartaloudi, A. (2024). Exploration of Nursing Care for Individuals With Bipolar Disorder in a Manic Episode: A Qualitative Study. *Cureus*, 16(6).
- Gharehbaghi, M., Mirhosseini, S., Minaei-Moghadam, S., Salari, M., Grimwood, S. ve Vaghee, S. (2024). Bipolar tip I bozukluğu olan hastalarda uyku kalitesi ve saldırganlığı ele almak için Benson gevşeme tekniği: Rastgele klinik bir çalışma. *Heliyon* , 10 (9).
- Khedr, M. A., El-Ashry, A. M., El-Sayed, M. M., Elkot, M. A., & Hussein, R. M. (2024). The effect of physical exercises program on social functioning,

alexithymia, and sense of coherence among patients with bipolar disorders: A randomized control trial. *Archives of Psychiatric Nursing*, 49, 83-92.

Harmancı, P., & Yıldız, E. (2023). The effects of psychoeducation and motivational interviewing on treatment adherence and functionality in individuals with bipolar disorder. *Archives of Psychiatric Nursing*, 45, 89-100.

Balikai, S. I., Rentala, S., Mudakavi, I. B., & Nayak, R. B. (2022). Impact of nurse-led medication adherence therapy on bipolar affective disorder: A randomized controlled trial. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(4), 2676-2686.

Casarez, R. L., Johnson, C. M., Soares, J. C., & Meyer, T. D. (2024). Use of a virtual environment to promote self-management and lifestyle changes in persons with bipolar disorder. *Archives of Psychiatric Nursing*, 49, 73-82.

Uçgun, T., & Öksüz, E. (2024). The relationship between biological rhythm and perceived social support, coping styles and medication adherence in patients with bipolar disorder in Türkiye. *Archives of Psychiatric Nursing*, 48, 68-73.

KAYNAKÇA

Abdi, E., Latifi-Navid, S., Zahri, S., Mostafaiy, B., Yazdanbod, A., & Pourfarzi, F. (2023). Risk of gastric cancer is highly dependent on type of first-degree family member affected by Cancer: lessons from a high-risk population in Iran. *Iranian Journal of Public Health*, 52(9), 2004. DOI: 10.18502/ijph.v52i9.13582

Alıcı, N. K., & Emiroğlu, O. N. (2019). Halk sağlığı hemşireliği dersi kapsamında ev ziyareti yapılan bireylerin uygulamaya ilişkin deneyimleri: Nitel çalışma. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 80-87. Doi:10.26559/mersinsbd.432202

Arslan, A. (2023). Characteristics, types and functions of family concept. *African Educational Research Journal*, 11(1), 45-48. DOI: <https://doi.org/10.30918/AERJ.111.23.001>

Barnes, M. D., Hanson, C. L., Novilla, L. B., Magnusson, B. M., Crandall, A. C., & Bradford, G. (2020). Family-centered health promotion: Perspectives for engaging families and achieving better health outcomes. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 57, 0046958020923537. doi.org/10.1177/0046958020923537

Büyüksoy, G. (2019). Türkiye'nin bazı sağlık düzeyi göstergelerinin halk sağlığı görüşü açısından değerlendirilmesi. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(2), 49-59.

Canpolat, H., & Odacı, N. (2023). Yalnız yaşayan yaşlı bireye ev ziyaretleriyle fonksiyonel sağlık örüntüleri modeline göre sunulan hemşirelik bakımı: Olgu sunumu. *Journal of Social and Analytical Health*, 3(3). Doi: 10.5281/zenodo.10426683

- Clark, MJ, (2003). Community Health Nursing: Caring for Populations. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey 07458.
- Conti, A., Albanesi, B., Brusca, E., Martini, L., Costa, C., & Campagna, S. (2021). L'infermiere di famiglia e comunit : Panoramica sull'esercizio della professione in Europa. *Assist. Inferm. Ric*, 40, 131-136. Doi: **10.1702/3694.36821**
-  i en, Z. (2023). *6 Aylık Bebeklere Hemşire Tarafından Yapılan Ev Ziyaretinin Hemogloblin Değerine Etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Harran  niversitesi, Şanlıurfa.
- Da tan, N. B., Deniz, N., &  ahin, B. (2015). Kars' ta Gebelerin Ev Ziyareti İle Ruhsal Durumlarının Belirlenmesi. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hem ireleri Dernegi*, 6(2). Doi: 10.5505/phd.2015.91885.
- Demir, K., & Küçük, S. (2020). Akran zorbalığı  nleme ve müdahale programlarında güncel yaklaşımlar ve hemşirelik rolleri. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 87-102.
- Demirbağ, B. (2016) (Ed). *Sağlığın Geliştirilmesi ve Korunması*. 1. Baskı. Göktuğ Yayıncılık.
- Devi, H. M., Putri, R. M., & Rosdiana, Y. (2023). The role of family healthcare in the social development of vulnerable school-aged children groups. *Healthcare in Low-resource Settings*, 11(2). doi.org/10.4081/hls.2023.11798
- Ding, S., Chen, J., Dong, B., & Hu, J. (2021). Association between parental socioeconomic status and offspring overweight/obesity from the China Family Panel Studies: a longitudinal survey. *Bmj Open*, 11(4), e045433. DOI: 10.1136/bmjopen-2020-045433
- D ZKAYA, D. S., & BOZKURT, G. (2012). Yoğun bakım hastasının evde bakımı. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 16(1), 21-28.
- Engin, M. (2021). Türkiye'de i  g   n aile kurumu üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 230-243.
- Erdim, L., & İnal, S. (2018). Yenidoğan tarama testlerinde örnek alınması ve gönderilmesinde hemşirelerin sorumlulukları/taking samples and sending in newborn screening tests and responsibilities of nurses. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(1), 102-106. https://doi.org/10.17681/hsp.323082
- Erci, B. (Ed), (2019). *Halk sağlığı hemşireliği kitabı*. Nobel Tıp Kitabevi Yayınları. Ankara 3. Baskı
- Eri en, M., & Sivrikaya, S. K. (2017). Manevi bakım ve hemşirelik. *G m   hane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 184-190.
- Erkin,  . Kalkım, A. Gül, İ (Ed.) (2021). *Halk Sağlığı Hemşireliği*.  ukurova. Nobel Tıp Kitabevi.

- Ginsburg, G. S., Wu, R. R., & Orlando, L. A. (2019). Family health history: underused for actionable risk assessment. *The Lancet*, 394(10198), 596-603. Doi: 10.1016/S0140-6736(19)31275-9
- Güler, B. D., & Altay, B. (2024) adölesanlarda riskli sağlık davranışları ve hemşirelik yaklaşımı. *Hitit Sağlık Dergisi*, (2), 27-39.
- Gültekin, E., & Çağlar, N. (2023). Aşı Reddi Sebepleri ve Aşı Retlerinin Normatif Etik Açısından Değerlendirilmesi: Gaziosmanpaşa Mustafa Furuncu Aile Sağlığı Merkezi Örneğinde Niteliksel Bir Araştırma. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law & History/Türkiye klinikleri tıp Etiği, Hukuku ve Tarihi Dergisi*, 31(3). Doi: 10.5336/mdethic.2023-95933
- Gökdemir, F., & Eryılmaz, G. (2017). Prekonsepsiyonel sağlık hizmetleri. *Türkiye Klinikleri J Obstet Womens Health Dis Nurs-Special Topics*, 3(3), 204-12.
- Hacıvelioğlu, D., & Demirci, H. (2022). Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Ebelerin Kadın Sağlığının Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Sağlık Eğitimi Etkinlikleri. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 32(2), 49-60
- Hanson, S. M. H. (2005). Family health care nursing: an introduction. *Family health care nursing: Theory, practice and research*, 3-37. 6. Baskı. David Plus Published.
- Hayran, O. (2019). Koruyucu hizmetler sağlık harcamalarını azaltabilir mi?. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 3(3), 170-175. <https://doi.org/10.34084/bshr.640902>
- https://www.who.int/health-topics/health-promotion#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 18/05/24
- Kaakinen, J. R., Coehlo, D. P., Steele, R., & Robinson, M. (2018). *Family health care nursing: Theory, practice, and research*. FA Davis.
- Kalanlar, B. (2018). Sağlık eğitiminde staj uygulaması olarak ev ziyaretleri hakkında öğrencilerin düşünce ve görüşleri. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 156-162. doi.org/10.31067/0.2018.7
- Kaya, H., Turan, N., Çulha, Y., & Aydın, G. A. (2018). Yaşlı bireylerde ilaç yönetiminde hemşirenin rolü. *JAREN/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 4(2), 120-126. doi: 10.5222/jaren.2018.120
- Kesgin Tokur, M. (2012). Çocukların sigaranın zararlarından korunması: Halk sağlığı hemşiresi ve öncelikli sorumluluklar. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 19(1), 90-96.
- KIR, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(36), 381-404. ISSN:1304-0278.
- Köylü, M. (Ed.). (2016). Teoriden pratiğe değerler eğitimi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Kumar, S., Bhardwaj, P., & Kumar, N. (2023). Need to Bring Family to the Heart of Healthcare as it is Home, not a Hospital, Where Healthcare Begins and Ends. *Indian Journal of Community Medicine*, 48(2), 209-213. Doi: 10.4103/ijcm.ijcm_95_23
- Macit, Y. (2020). Türkiye’de aile ve kültürel yapıda meydana gelmesi düşünülen değişimlerin yaşlanma, yoksulluk ve evlilik kurumu açısından değerlendirilmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 149-157.
- Michaelson, V., Pilato, K. A., & Davison, C. M. (2021). Family as a health promotion setting: A scoping review of conceptual models of the health-promoting family. *PLoS One*, 16(4), e0249707. Doi: 10.1371/journal.pone.0249707
- Montoro-Gurich, C., & Garcia-Vivar, C. (2019). The family in Europe: structure, intergenerational solidarity, and new challenges to family health. *Journal of Family Nursing*, 25(2), 170-189. DOI: 10.1177/1074840719841404
- Mustafina, A., Amitov, S., Duisenova, S., & Mustafin, B. (2023). Effect of Family Size and Type on Maternal Rejection of Children With ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 27(10), 1167-1176. DOI: 10.1177/10870547231172766
- Ohashi, Y., & Asano, M. (2012). Transition to early parenthood, and family functioning relationships in Japan: a longitudinal study. *Nursing & health sciences*, 14(2), 140-147. DOI: 10.1111/j.1442-2018.2011.00669.x
- Oğuzöncül, A. F., Bulut, İ., Prinçci, E., Yurt, N., & Deveci, S. E. (2020). Kırsalda Yaşayan İlköğretim Yaşındaki Çocukların Hijyen ve Beslenme Davranışlarının Değerlendirilmesi/Evaluation Of Hygiene And Nutrition Behaviors Of Primary School Age Children Living In Rural. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5(1), 73-83. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.606559>
- Ortiz, Y., Suárez-Villa, M., & Expósito, M. (2017). Importance and recognition of the family in health care: a reflection for nursing. *Nurse Care Open Acces J*, 3(5), 00084. Doi: 10.15406/ncoaj.2017.03.00084
- Öngel, K., & Örs, O. P. (2019). Hastaların aile genogramı temelinde değerlendirilmesi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 10(3), 150-155. Doi: 10.15511/tjtfp.19.00350
- Özpulat, F. (2010). Sağlığın korunması ve geliştirilmesinde hemşirenin çağdaş bir rolü: Eğitici kimliği. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı. Bildiriler*, 293-297.
- Pan, B., Wu, H., & Zhang, X. (2022). The effect of trait mindfulness on subjective well-being of kindergarten teachers: the sequential mediating roles of emotional intelligence and work–family balance. *Psychology Research and Behavior Management*, 2815-2830. Doi: 10.2147/PRBM.S381976

- Pazarcıkçı, F., & Efe, E. (2017). Preterm Bebeklerin Taburculuk Sonrası Evde Bakımında Hemşiresinin Rolü. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Health Sciences Institute*, 5(1), 45-52. ISSN: 2148-2837
- Piil, K., Laegaard Skovhus, S., Tolver, A., & Jarden, M. (2022). Neuro-oncological symptoms: a longitudinal quantitative study of family function, perceived support, and caregiver burden. *Journal of Family Nursing*, 28(1), 43-56. Doi: 10.1177/10748407211029986
- Resmi Gazete. 25/01/2013. Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği. Sayı:28539
- Resmi Gazete. 19/04/2011. Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Sayı : 27910
- Sağlığı, H., & Müdürlüğü, G. (2010). *Doğum sonu bakım yönetim rehberi*. Erişim tarihi: 16.05.2024
- Sanghavi, K., Moses, I., Moses, D., Gordon, A., Chyr, L., & Bodurtha, J. (2019). Family health history and genetic services—the East Baltimore community stakeholder interview project. *Journal of Community Genetics*, 10, 219-227. Doi: 10.1007/s12687-018-0379-z
- Selçuk, E. D., & Karadeniz, H. (2020). Çocuk istismarına yol açan ailesel nedenler ve çocuğun korunmasına yönelik önlemler. *Sağlık ve Toplum*, 20(1), 30-35.
- Seviğ, Ü., Tanrıverdi, G. (Ed.). (2012). *Kültürlerarası Hemşirelik*. İstanbul Tıp Kitabevi.
- Stanhope, M., & Lancaster, J. (2021). *Foundations for population health in community/public health nursing-E-book*. Elsevier Health Sciences.
- Singarimbun, R. J. (2023). Relationship between Family Health Behavior with Improving Patient Functional Capacity Post Stroke in the Dwikora Area. *Journal of Advances in Medicine and Pharmaceutical Sciences*, 2(1), 14-18. Doi: 10.36079/lamintang.jamaps-0201.496
- ŞAHİN, N. E., ASLAN, F., & EMİROĞLU, O. N. (2018). Aile içi şiddetin önlenmesi için bir model önerisi: Halk sağlığı hemşiresinin ev ziyareti ile aile izlemi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(3), 247-259.
- Şahin, S., Şahin, E. S., Öz, N. S., Atav, P. Ü., & Kıvanç, R. (2019). Pediatrik yeme veya yutma bozukluğu ve beslenme alışkanlığında aile rolünün etkisinin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 6(2), 200-214. <https://doi.org/10.21020/hsbfd.529292>
- Şekerci, Y. G., & Karaca, Z. (2021) Birinci Basamakta Sağlık Hizmeti Alan Bireylerin Periyodik Sağlık Muayenesi Yaptırma Durumları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(4), 227-237. <https://doi.org/10.17942/sted.716696>
- Temizhan, A. (2007). Kardiyovasküler korumada aspirin: Cinsiyete göre farklı bir yaklaşım var mı?. *Anatolian Journal of Cardiology/Anadolu Kardiyoloji Dergisi*, 7.

- Tokat, M. A., Yanik, F., Bilgiç, D., Başoğlu, M., & Başlı, M. (2024). İncinebilir Kadınların Doğum ve Postpartum Dönem Bakım Deneyimleri: Holistik Hemşirelik Yaklaşımları. *Etkili Hemşirelik Dergisi*, 17(2), 307-323. <https://doi.org/10.46483/jnef.1468705>
- Turan, F. D. (2022). Ulusal Aşılama Programında Yer Alan Çocukluk Çağı Aşılarına Yönelik Ebeveynlerin Tutumları: Aksaray Örneği. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 4(3), 239-250. <https://doi.org/10.54061/jphn.1183177>
- Usta M, (2019). Aile işlevselliğinin psikolojik ihtiyaçları karşılamadaki rolü. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 1-20.
- Weiss-Laxer, N. S., Crandall, A., Hughes, M. E., & Riley, A. W. (2020). Families as a cornerstone in 21st century public health: recommendations for research, education, policy, and practice. *Frontiers in Public Health*, 8, 503. Doi: 10.3389/fpubh.2020.00503
- Weiss-Laxer, N. S., Crandall, A., Okano, L., & Riley, A. W. (2020). Building a foundation for family health measurement in national surveys: a modified Delphi expert process. *Maternal and Child Health Journal*, 24, 259-266. Doi: 10.1007/s10995-019-02870-w
- YILDIZ, R., & Erdurak, Y. (2021). Sosyal Sağlık Bileşeni Olarak Sosyal Destek ve Ailenin Rolü. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 593-600. <https://doi.org/10.18506/anemon.819212>
- Yılmazel, G., & Büyükkayacı, D. N. (2014). Doğum Sonrası Ev Ziyaretleri Yolu İle Verilen Aile Planlaması Danışmanlığının Etkili Aile Planlaması Kullanımına Etkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(2), 52-68.
- Yiğitalp, G. (2016). ‘Adolesanlara yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinde hemşirenin rolü. içinde: Haspolat, YK, Aktar, F., Adolesan Sağlığı ve Hastalıkları, 87-92.
- Ying, W., Yiyin, Y., Xiaojian, W., & En, C. (2017). What determines “giving birth to a son”: The social transformation of how institution and culture affect women’s fertility choices. *The Journal of Chinese Sociology*, 4, 1-22.

KAYNAKÇA

- Akbaş, M., Boz, A., Dursun, A., Çetin, S., & Kılıçaslan, A. (2016). 112 çalışanlarının şiddete maruz kalma durumları ve şiddete yönelik tutum ve davranışları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(3), 93-100.
- Arıkan, K. (2019). Sağlık Çalışanlarının Şiddete Uğrama Durumunda Beyaz Kod Vermedeki Bilgi, Tutum ve Davranışları ve Sağlık Çalışanlarının Sağlıkta Şiddeti Önleme Konusundaki Önerileri, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Kliniği, Tıpta Uzmanlık Tezi.
- Bakanlığı, T. S. (2011). Hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasına dair yönetmelik. *Resmî Gazete*, 27897.

- Barnie, B. A., Forson, P. K., Opare-Addo, M. N. A., Appiah-Poku, J., Rhule, G. P., Oduro, G., & Donkor, P. (2015). Knowledge and perceptions of health workers' training on ethics, confidentiality and medico-legal issues. *Journal of clinical research & bioethics*, 6(1).
- Barros, C., Meneses, R. F., Sani, A., & Baylina, P. (2022). Workplace violence in healthcare settings: work-related predictors of violence behaviours. *Psych*, 4(3), 516-524.
- Caruso, R., Toffanin, T., Folesani, F., Biancosino, B., Romagnolo, F., Riba, MB, ... & Grassi, L. (2022). İşyerinde hekimlere yönelik şiddet: eğilimler, nedenler, sonuçlar ve müdahale stratejileri. *Güncel psikiyatri raporları*, 24 (12), 911-924.
- Çınarlı, İ., & Yücel, H. (2014). Sağlık İletişiminin Bakış Açısı ile Türkiye’de Sağlık İşyeri Ortamında Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 31-52.
- D'Ettorre, G., Caroli, A., Pellicani, V., & Ceccarelli, G. (2020). Preliminary risk assessment of workplace violence in hospital emergency departments. *Annali di Igiene, Medicina Preventiva e di Comunità*, 32(2).
- Devonish, D. (2013). Workplace bullying, employee performance and behaviors: The mediating role of psychological well-being. *Employee relations*, 35(6), 630-647.
- Di Martino V. (2002). Workplace violence in the health sector. *Country case studies Brazil, Bulgaria, Lebanon, Portugal, South Africa, Thailand and an additional Australian study*. Ginebra: Organización Internacional del Trabajo, 3-42.
- Er, T., Ayoğlu, F., & Açıkgöz, B. (2021). Sağlık çalışanına yönelik şiddet: Risk faktörleri, etkileri, değerlendirilmesi ve önlenmesi. *Turkish Journal of Public Health*, 19(1), 69-78.
- Ergöl, Ş., & Kürtüncü, M. (2013). Hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarında karşılaştıkları şiddet. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 65-69.
- Esen, H., & Aykal, G. (2020). Sağlık kurumlarında yaşanan şiddetin değerlendirilmesi: Eğitim ve araştırma hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 7(1), 1-9.
- Ferri, P., Silvestri, M., Artoni, C., & Di Lorenzo, R. (2016). Workplace violence in different settings and among various health professionals in an Italian general hospital: a cross-sectional study. *Psychology research and behavior management*, 263-275.
- Filiz, E., Ünal, S. N., Kahveci, Ş., & Uyar, S. (2022). Toplumun sağlık çalışanlarına yönelik şiddet konusundaki tutumu. *Journal of Health Academics/Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(4).

- Gates, D. M., Gillespie, G. L., & Succop, P. (2011). Violence against nurses and its impact on stress and productivity. *Nurs Econ*, 29(2), 59-66.
- Geoffrion, S., Hills, D. J., Ross, H. M., Pich, J., Hill, A. T., Dalsbø, T. K., ... & Guay, S. (2020). Education and training for preventing and minimizing workplace aggression directed toward healthcare workers. *Cochrane database of systematic reviews*, (9).
- Gillespie, G. L., Gates, D. M., Miller, M., & Howard, P. K. (2010). Workplace violence in healthcare settings: risk factors and protective strategies. *Rehabilitation Nursing Journal*, 35(5), 177-184.
- Gürdoğan, E., P., Öztürk, S. & Uğur, E. (2017). Yoğun Bakımda Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Öfke Düzeyleri Hasta Yakınlarının Görüşlerini Etkiler mi?, Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 4(1): 1-7.
- Güvercin, C. H. (2019). Sağlık Çalışanlarına Şiddet Haberleri: Basının Kritik Rolü. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(5), 327-333.
- Hasan, M. M., Shafin, F., & Akter, N. (2023). The Role of Employee Stress in Workplace Bullying And its Effect on Organizational Performance-A Study on Bangladeshi Workplace. *Cultural Communication and Socialization Journal*, 4(1), 18-22.
- Hamzaoglu, N., & Türk, B. (2019). Prevalence of physical and verbal violence against health care workers in Turkey. *International Journal of Health Services*, 49(4), 844-861.
- İkişik, H., Yılmaz, F. K., Karacanoğlu, A., Kadayif, A., Güven, İ., Özdemir, G. M., ... & Maral, I. (2021). Araştırma görevlisi hekimlerin sağlıkta şiddete maruz kalma durumları ve sağlıkta şiddet konusundaki düşüncelerinin değerlendirilmesi. *Abant Medical Journal*, 10(1), 55-64.
- İlhan, M. N., Çakır, M., Tunca, M. Z., Avcı, E., Çetin, E., Aydemir, Ö., Tezel, A. & Bumin, M. A. (2013). Toplum gözüyle sağlık çalışanlarına şiddet: nedenler, tutumlar, davranışlar. *Gazi Medical Journal*, 24(1), 5-10.
- Lancôt, N., & Guay, S. (2014). The aftermath of workplace violence among health-care workers: A systematic literature review of the consequences. *Aggression and violent behavior*, 19(5), 492-501.
- Maran, D. A., Cortese, C. G., Pavanelli, P., Fornero, G., & Gianino, M. M. (2019). Gender differences in reporting workplace violence: a qualitative analysis of administrative records of violent episodes experienced by healthcare workers in a large public Italian hospital. *BMJ open*, 9(11), e031546.
- Mega, E. (2021). Türkiye'de sağlık çalışanı sağlığı ve güvenliği bağlamında sağlıkta şiddet hakkındaki hukukî düzenlemelerin analizi. *Legal Hukuk Dergisi*.

- Mento, C., Silvestri, M. C., Bruno, A., Muscatello, M. R. A., Cedro, C., Pandolfo, G., & Zoccali, R. A. (2020). Workplace violence against healthcare professionals: A systematic review. *Aggression and violent behavior*, 51, 101381.
- Mundey, N., Terry, V., Gow, J., Duff, J., & Ralph, N. (2023). Preventing Violence against Healthcare Workers in Hospital Settings: A Systematic Review of Nonpharmacological Interventions. *Journal of Nursing Management*, 2023(1), 3239640.
- Nelson, S., Ayaz, B., Baumann, A. L., & Dozois, G. (2024). A gender-based review of workplace violence amongst the global health workforce—A scoping review of the literature. *PLOS global public health*, 4(7), e0003336.
- Nyberg, A., Kecklund, G., Hanson, L. M., & Rajaleid, K. (2021). Workplace violence and health in human service industries: a systematic review of prospective and longitudinal studies. *Occupational and environmental medicine*, 78(2), 69-81.
- Oral, R., Günaydın, H., & Mazi, M. İ. (2018). Çalışan hakları ve güvenliği birimlerinin işleyişi ile beyaz kod başvurularının retrospektif olarak değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 5(2), 142-153.
- Özcan F, Yavuz E. (2017). Türkiye’de sağlık çalışanları şiddet tehdidi altında. *The Journal of Turkish Family Physician*, 8(3), 66-74.
- Özen Bekar, E., & Çevik, E. (2021). Beyaz Kod Verileri Işığında Düzce İlindeki Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(3), 298-304.
- Phillips, J. P. (2016). Workplace violence against health care workers in the United States. *New England journal of medicine*, 374(17), 1661-1669.
- Pinar, T., Acikel, C., Pinar, G., Karabulut, E., Saygun, M., Bariskin, E., ... & Cengiz, M. (2017). Workplace violence in the health sector in Turkey: a national study. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(15), 2345-2365.
- Rosenthal, L. J., Byerly, A., Taylor, A. D., & Martinovich, Z. (2018). Impact and prevalence of physical and verbal violence toward healthcare workers. *Psychosomatics*, 59(6), 584-590.
- Somani, R., Muntaner, C., Hillan, E., Velonis, A. J., & Smith, P. (2021). A systematic review: effectiveness of interventions to de-escalate workplace violence against nurses in healthcare settings. *Safety and health at work*, 12(3), 289-295.
- Stathopoulou HG. (2007). Violence And Aggression Towards Health Care Professionals. *Health Science Journal*, (2).
- Şantaş, G & Erdoğan, B (2021), Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi, *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7 (2), 308-317.

- Terkeş, N., Bedir, G., & Değirmenci, K. (2021). Hemşirelik öğrencileri bakış açısıyla “sağlık çalışanlarına yönelik şiddet”. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(2), 57-62.
- Turhan Ö, Ahmed F, Aslan D, Erişgen G, Çakır B, Şengelen M. (2014). Önlenebilir bir sorun: hekime yönelik şiddet araştırmalardan yararlanılan değerlendirmeler ve çözüm önerileri. *Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları*.
- Türkmenoğlu, B., & Sümer, H. E. (2017). Sivas İl Merkezi Sağlık Çalışanlarında Şiddete Maruziyet Sıklığı. *Ankara Medical Journal*, 17(4).
- Uğurlu, H., & Şantaş, F. (2023). SAĞLIKTA ŞİDDETE İLİŞKİN BİR ÇALIŞMA. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 26(2), 305-334.
- Uzuntarla, Y., Canlan, M., Uzuntarla, F., & Şahin, B. (2019). Sağlık Çalışanlarının Beyaz Kod Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Eurasian JHS*, 2(1), 6-9.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health: Summary*. World Health Organization.
- World Health Organization. (2014). *Global status report on violence prevention 2014*. World Health Organization.
- Yoo K. H., Kim J.K. (2022). Nursing students' experiences of violence during a clinical practicum: A literature analysis. *The Journal of Korean Academic Society of Nursing Education*, 28(3), 268-283.
- Jha, P., Ramasundarahettige, C., Landsman, V., Rostron, B., Thun, M., Anderson, R. N., McAfee, T., & Peto, R. (2013). 21st-century hazards of smoking and benefits of cessation in the United States. *The New England journal of medicine*, 368(4), 341–350.
- National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion (US) Office on Smoking and Health. (2014). *The Health Consequences of Smoking—50 Years of Progress: A Report of the Surgeon General*. Centers for Disease Control and Prevention (US).
- Cooke, A., Fergeson, J., Bulkhi, A., & Casale, T. B. (2015). The Electronic Cigarette: The Good, the Bad, and the Ugly. *The journal of allergy and clinical immunology. In practice*, 3(4), 498–505.
- Işık, B., Özbay, E., & Karagöz, S. (2024). Cardiac Effects of Aging; A Review. *International Journal of Health Sciences of Northern Lights*, 4(1), 8-39
- Karlıkaya, C., Öztuna, F., Solay, Z.A., Özkan, M., Örsel, M. (2006). Tütün kontrolü. *Toraks Dergisi*, 7(1), 51-64

- Aslan, H., Erdağı, K., Işık, B., Erdoğan, M., & Güvenç, A. (2017). The Prevalence of Smoking and Attitudes toward Smoking among Young Athletes and Coaches. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(1)
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2023. (Erişim tarihi: 29.09.2024)
<http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/Turkiye-Nufus-ve-Sa%C4%9Flik-Arastirmasi-2003.pdf>
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2023. (Erişim tarihi: 29.09.2024)
<http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/Turkiye-Nufus-ve-Sa%C4%9Flik-Arastirmasi-2008.pdf>
- Şeker, F. D., Aydoğdu, M., & Akgür, S. A. (2019). Gebelerde sigara ve kafein kullanımının depresyon ve anksiyete düzeyleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(1), 21-31.
- Köse, S., Tosun, G., Isbilen Bask, B., & Altunyurt, S. (2019). *Kocaeli Med J*, 8(1), 51-59.
- Balkaya, N.A., Vural, G., & Eroğlu, K. (2014). Gebelikte belirlenen risk faktörlerinin anne ve bebek sağlığı açısından ortaya çıkardığı sorunlar. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 6-16
- Karcaaltincaba, D., Kandemir, O., Yalvac, S., Güven, E. S., Yildirim, B. A., & Haberal, A. (2009). Cigarette smoking and pregnancy: results of a survey at a Turkish women's hospital in 1,020 patients. *Journal of obstetrics and gynaecology : the journal of the Institute of Obstetrics and Gynaecology*, 29(6), 480–486.
- National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion (US) Office on Smoking and Health. (2014). *The Health Consequences of Smoking—50 Years of Progress: A Report of the Surgeon General*. Centers for Disease Control and Prevention (US).
- England, L. J., Bunnell, R. E., Pechacek, T. F., Tong, V. T., & McAfee, T. A. (2015). Nicotine and the Developing Human: A Neglected Element in the Electronic Cigarette Debate. *American journal of preventive medicine*, 49(2), 286–293.
- Osol, G., & Moore, L. G. (2014). Maternal uterine vascular remodeling during pregnancy. *Microcirculation (New York, N.Y. : 1994)*, 21(1), 38–47.
- Suzuki, K., Minei, L. J., & Johnson, E. E. (1980). Effect of nicotine upon uterine blood flow in the pregnant rhesus monkey. *American journal of obstetrics and gynecology*, 136(8), 1009–1013.
- Clark, K. E., & Irion, G. L. (1992). Fetal hemodynamic response to maternal intravenous nicotine administration. *American journal of obstetrics and gynecology*, 167(6), 1624–1631.

- Xiao, D., Huang, X., Yang, S., & Zhang, L. (2007). Direct effects of nicotine on contractility of the uterine artery in pregnancy. *The Journal of pharmacology and experimental therapeutics*, 322(1), 180–185.
- Barker, D. J., & Martyn, C. N. (1992). The maternal and fetal origins of cardiovascular disease. *Journal of epidemiology and community health*, 46(1), 8–11.
- Gibbs, K., Collaco, J. M., & McGrath-Morrow, S. A. (2016). Impact of Tobacco Smoke and Nicotine Exposure on Lung Development. *Chest*, 149(2), 552–561.
- Burton, G. J., Palmer, M. E., & Dalton, K. J. (1989). Morphometric differences between the placental vasculature of non-smokers, smokers and ex-smokers. *British journal of obstetrics and gynaecology*, 96(8), 907–915.
- Larsen, L. G., Clausen, H. V., & Jønsson, L. (2002). Stereologic examination of placentas from mothers who smoke during pregnancy. *American journal of obstetrics and gynecology*, 186(3), 531–537.
- Bush, P. G., Mayhew, T. M., Abramovich, D. R., Aggett, P. J., Burke, M. D., & Page, K. R. (2000). A quantitative study on the effects of maternal smoking on placental morphology and cadmium concentration. *Placenta*, 21(2-3), 247–256.
- Stone, W. L., Bailey, B., & Khraisha, N. (2014). The pathophysiology of smoking during pregnancy: a systems biology approach. *Frontiers in bioscience (Elite edition)*, 6(2), 318–328.
- Feng, Y., Caiping, M., Li, C., Can, R., Feichao, X., Li, Z., & Zhice, X. (2010). Fetal and offspring arrhythmia following exposure to nicotine during pregnancy. *Journal of applied toxicology : JAT*, 30(1), 53–58.
- Goniewicz, M. L., Knysak, J., Gawron, M., Kosmider, L., Sobczak, A., Kurek, J., Prokopowicz, A., Jablonska-Czapla, M., Rosik-Dulewska, C., Havel, C., Jacob, P., 3rd, & Benowitz, N. (2014). Levels of selected carcinogens and toxicants in vapour from electronic cigarettes. *Tobacco control*, 23(2), 133–139.
- Etter, J. F., & Bullen, C. (2011). Electronic cigarette: users profile, utilization, satisfaction and perceived efficacy. *Addiction (Abingdon, England)*, 106(11), 2017–2028.
- King, B. A., Alam, S., Promoff, G., Arrazola, R., & Dube, S. R. (2013). Awareness and ever-use of electronic cigarettes among U.S. adults, 2010–2011. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 15(9), 1623–1627.
- Regan, A. K., Promoff, G., Dube, S. R., & Arrazola, R. (2013). Electronic nicotine delivery systems: adult use and awareness of the 'e-cigarette' in the USA. *Tobacco control*, 22(1), 19–23.

- Pearson, J. L., Richardson, A., Niaura, R. S., Vallone, D. M., & Abrams, D. B. (2012). e-Cigarette awareness, use, and harm perceptions in US adults. *American journal of public health, 102*(9), 1758–1766.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC) (2013). Notes from the field: electronic cigarette use among middle and high school students - United States, 2011-2012. *MMWR. Morbidity and mortality weekly report, 62*(35), 729–730.
- Bunnell, R. E., Agaku, I. T., Arrazola, R. A., Apelberg, B. J., Caraballo, R. S., Corey, C. G., Coleman, B. N., Dube, S. R., & King, B. A. (2015). Intentions to smoke cigarettes among never-smoking US middle and high school electronic cigarette users: National Youth Tobacco Survey, 2011-2013. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco, 17*(2), 228–235.
- Dutra, L. M., & Glantz, S. A. (2014). Electronic cigarettes and conventional cigarette use among U.S. adolescents: a cross-sectional study. *JAMA pediatrics, 168*(7), 610–617.
- Eggers, M. E., Lee, Y. O., Jackson, K., Wiley, J. L., Porter, L., & Nonnemaker, J. M. (2017). Youth use of electronic vapor products and blunts for administering cannabis. *Addictive behaviors, 70*, 79–82.
- Meo, S. A., & Al Asiri, S. A. (2014). Effects of electronic cigarette smoking on human health. *European review for medical and pharmacological sciences, 18*(21), 3315–3319.
- Foulds, J., Veldheer, S., & Berg, A. (2011). Electronic cigarettes (e-cigs): views of aficionados and clinical/public health perspectives. *International journal of clinical practice, 65*(10), 1037–1042.
- Benowitz, N. L., & Goniewicz, M. L. (2013). The regulatory challenge of electronic cigarettes. *JAMA, 310*(7), 685–686.
- Britton J. (2013). Electronic cigarettes. *Thorax, 68*(10), 904–905.
- Ogan, N., Baha, A., Coskun, O., ve Akpınar, E.E. (2019). Use of and Awareness about Electronic Cigarette among Medical School Students. *Eurasian JJournal of Medicine and Oncology, 3*(1), 6-13.
- Eke Can, B., ve Yüce, Y. (2021). Türkiye’de yen, üretilen ve geliştirilmekte olan nikotin ve tütün ürünleri ile ilgili düzenlemeler. *Türk Hij Biyol Derg, 79*(3), 567-578.
- Adkison, S. E., O'Connor, R. J., Bansal-Travers, M., Hyland, A., Borland, R., Yong, H. H., Cummings, K. M., McNeill, A., Thrasher, J. F., Hammond, D., & Fong, G. T. (2013). Electronic nicotine delivery systems: international tobacco control four-country survey. *American journal of preventive medicine, 44*(3), 207–215.
- Etter J. F. (2010). Electronic cigarettes: a survey of users. *BMC public health, 10*, 231.

Ash. Action on smoking and health. Use of e-cigarettes (vapes) among adults in Great Britain, August 2023. (Erişim tarihi: 01.10.2024)

<https://ash.org.uk/uploads/Use-of-e-cigarettes-among-adults-in-Great-Britain-2023.pdf>

Trtchounian, A., & Talbot, P. (2011). Electronic nicotine delivery systems: is there a need for regulation?. *Tobacco control*, 20(1), 47–52.

Nbcnewyork.I-Team: E-Cigarettes, Used to Smoke Marijuana, Spark New Concerns, 2013. (Erişim Tarihi: 01.10.2024).

<https://www.nbcnewyork.com/news/local/ecigarettes-drugs-marijuana-vapor-pens-smoking-i-team/1987079/>

CBS News. Electronic cigarette explodes in man's mounth, causes serious injuries, 2012. (Erişim tarihi: 01.10.2024).

<https://www.cbsnews.com/news/electronic-cigarette-explodes-in-mans-mouth-causes-serious-injuries/>

WSB-TV Atlanta. Woman says e-cigarette exploded shot flames 4 feet. (Erişim tarihi: 24.09.2024).

https://www.wsbtv.com/news/local/woman-says-e-cigarette-exploded-shot-flames-4-feet_nzkcx/242963551/

Heinz, A. J., Giedgowd, G. E., Crane, N. A., Veilleux, J. C., Conrad, M., Braun, A. R., Olejarska, N. A., & Kassel, J. D. (2013). A comprehensive examination of hookah smoking in college students: use patterns and contexts, social norms and attitudes, harm perception, psychological correlates and co-occurring substance use. *Addictive behaviors*, 38(11), 2751–2760.

Ali, M., & Jawad, M. (2017). Health Effects of Waterpipe Tobacco Use: Getting the Public Health Message Just Right. *Tobacco use insights*, 10, 1179173X17696055.

Knorst, M. M., Benedetto, I. G., Hoffmeister, M. C., & Gazzana, M. B. (2014). The electronic cigarette: the new cigarette of the 21st century?. *Jornal brasileiro de pneumologia : publicacao oficial da Sociedade Brasileira de Pneumologia e Tisilogia*, 40(5), 564–572.

Goniewicz, M. L., Knysak, J., Gawron, M., Kosmider, L., Sobczak, A., Kurek, J., Prokopowicz, A., Jablonska-Czapla, M., Rosik-Dulewska, C., Havel, C., Jacob, P., 3rd, & Benowitz, N. (2014). Levels of selected carcinogens and toxicants in vapour from electronic cigarettes. *Tobacco control*, 23(2), 133–139.

Jensen, R. P., Luo, W., Pankow, J. F., Strongin, R. M., & Peyton, D. H. (2015). Hidden formaldehyde in e-cigarette aerosols. *The New England journal of medicine*, 372(4), 392–394.

Talih, S., Balhas, Z., Salman, R., Karaoghlanian, N., & Shihadeh, A. (2016). "Direct Dripping": A High-Temperature, High-Formaldehyde Emission Electronic

Cigarette Use Method. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 18(4), 453–459.

- Kim, H. J., & Shin, H. S. (2013). Determination of tobacco-specific nitrosamines in replacement liquids of electronic cigarettes by liquid chromatography-tandem mass spectrometry. *Journal of chromatography. A*, 1291, 48–55.
- El-Hellani, A., Salman, R., El-Hage, R., Talih, S., Malek, N., Baalbaki, R., Karaoghlanian, N., Nakkash, R., Shihadeh, A., & Saliba, N. A. (2018). Nicotine and Carbonyl Emissions From Popular Electronic Cigarette Products: Correlation to Liquid Composition and Design Characteristics. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 20(2), 215–223.
- Leigh, N. J., Lawton, R. I., Hershberger, P. A., & Goniewicz, M. L. (2016). Flavours significantly affect inhalation toxicity of aerosol generated from electronic nicotine delivery systems (ENDS). *Tobacco control*, 25(Suppl 2), ii81–ii87.
- Tierney, P. A., Karpinski, C. D., Brown, J. E., Luo, W., & Pankow, J. F. (2016). Flavour chemicals in electronic cigarette fluids. *Tobacco control*, 25(e1), e10–e15.
- Balashazy, I., Hofmann, W., & Heistracher, T. (2003). Local particle deposition patterns may play a key role in the development of lung cancer. *Journal of applied physiology (Bethesda, Md. : 1985)*, 94(5), 1719–1725.
- Scungio, M., Stabile, L., & Buonanno, G. (2018). Measurements of electronic cigarette-generated particles for the evaluation of lung cancer risk of active and passive users. *Journal of Aerosol Science*, 115, 1–11.
- Manigrasso, M., Buonanno, G., Fuoco, F. C., Stabile, L., & Avino, P. (2015). Aerosol deposition doses in the human respiratory tree of electronic cigarette smokers. *Environmental pollution (Barking, Essex : 1987)*, 196, 257–267.
- Pichelstrofer, L., Hofmann, W., Winkler-Heil, E., Yurteri, C.U., & McAughey, J. (2016). Simulation of aerosol dynamics and deposition of combustible and electronic cigarette aerosols in the human respiratory tract. *Journal of Aerosol Science*, 99, 125–132.
- Sosnowski, T. R., & Kramek-Romanowska, K. (2016). Predicted Deposition of E-Cigarette Aerosol in the Human Lungs. *Journal of aerosol medicine and pulmonary drug delivery*, 29(3), 299–309.
- Zhang, Y., Sumner, W., & Chen, D. R. (2013). In vitro particle size distributions in electronic and conventional cigarette aerosols suggest comparable deposition patterns. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 15(2), 501–508.

- Chen I. L. (2013). FDA summary of adverse events on electronic cigarettes. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 15(2), 615–616.
- Ordenez, J. E., Kleinschmidt, K. C., & Forrester, M. B. (2015). Electronic cigarette exposures reported to Texas poison centers. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 17(2), 209–211.
- Farsalinos, K. E., Tsiapras, D., Kyrzopoulos, S., Savvopoulou, M., & Voudris, V. (2014). Acute effects of using an electronic nicotine-delivery device (electronic cigarette) on myocardial function: comparison with the effects of regular cigarettes. *BMC cardiovascular disorders*, 14, 78.
- Brook, R. D., Rajagopalan, S., Pope, C. A., 3rd, Brook, J. R., Bhatnagar, A., Diez-Roux, A. V., Holguin, F., Hong, Y., Luepker, R. V., Mittleman, M. A., Peters, A., Siscovick, D., Smith, S. C., Jr, Whitsel, L., Kaufman, J. D., & American Heart Association Council on Epidemiology and Prevention, Council on the Kidney in Cardiovascular Disease, and Council on Nutrition, Physical Activity and Metabolism (2010). Particulate matter air pollution and cardiovascular disease: An update to the scientific statement from the American Heart Association. *Circulation*, 121(21), 2331–2378.
- Pope, C. A., 3rd, Burnett, R. T., Krewski, D., Jerrett, M., Shi, Y., Calle, E. E., & Thun, M. J. (2009). Cardiovascular mortality and exposure to airborne fine particulate matter and cigarette smoke: shape of the exposure-response relationship. *Circulation*, 120(11), 941–948.
- Mehta, S., Shin, H., Burnett, R., North, T., & Cohen, A. J. (2013). Ambient particulate air pollution and acute lower respiratory infections: a systematic review and implications for estimating the global burden of disease. *Air quality, atmosphere, & health*, 6(1), 69–83.
- Farsalinos, K. E., Romagna, G., Alliffranchini, E., Ripamonti, E., Bocchietto, E., Todeschi, S., Tsiapras, D., Kyrzopoulos, S., & Voudris, V. (2013). Comparison of the cytotoxic potential of cigarette smoke and electronic cigarette vapour extract on cultured myocardial cells. *International journal of environmental research and public health*, 10(10), 5146–5162.
- Palpant, N. J., Hofsteen, P., Pabon, L., Reinecke, H., & Murry, C. E. (2015). Cardiac development in zebrafish and human embryonic stem cells is inhibited by exposure to tobacco cigarettes and e-cigarettes. *PloS one*, 10(5), e0126259.
- Breland, A., Soule, E., Lopez, A., Ramôa, C., El-Hellani, A., & Eissenberg, T. (2017). Electronic cigarettes: what are they and what do they do?. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1394(1), 5–30.
- Bhandari, N. R., Day, K. D., Payakachat, N., Franks, A. M., McCain, K. R., & Ragland, D. (2018). Use and Risk Perception of Electronic Nicotine Delivery

Systems and Tobacco in Pregnancy. *Women's health issues : official publication of the Jacobs Institute of Women's Health*, 28(3), 251–257.

- Dutra, L. M., & Glantz, S. A. (2017). E-cigarettes and National Adolescent Cigarette Use: 2004-2014. *Pediatrics*, 139(2), e20162450.
- Duke, J. C., Allen, J. A., Eggers, M. E., Nonnemaker, J., & Farrelly, M. C. (2016). Exploring Differences in Youth Perceptions of the Effectiveness of Electronic Cigarette Television Advertisements. *Nicotine & tobacco research : official journal of the Society for Research on Nicotine and Tobacco*, 18(5), 1382–1386.
- Padon, A. A., Maloney, E. K., & Cappella, J. N. (2017). Youth-Targeted E-cigarette Marketing in the US. *Tobacco regulatory science*, 3(1), 95–101.
- Anand, V., McGinty, K. L., O'Brien, K., Guenther, G., Hahn, E., & Martin, C. A. (2015). E-cigarette Use and Beliefs Among Urban Public High School Students in North Carolina. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 57(1), 46–51.
- England, L. J., Tong, V. T., Koblit, A., Kish-Doto, J., Lynch, M. M., & Southwell, B. G. (2016). Perceptions of emerging tobacco products and nicotine replacement therapy among pregnant women and women planning a pregnancy. *Preventive medicine reports*, 4, 481–485.
- Chen, H., Li, G., Chan, Y. L., Chapman, D. G., Sukjamnong, S., Nguyen, T., Annissa, T., McGrath, K. C., Sharma, P., & Oliver, B. G. (2018). Maternal E-Cigarette Exposure in Mice Alters DNA Methylation and Lung Cytokine Expression in Offspring. *American journal of respiratory cell and molecular biology*, 58(3), 366–377.
- McGrath-Morrow, S. A., Hayashi, M., Aherrera, A., Lopez, A., Malinina, A., Collaco, J. M., Neptune, E., Klein, J. D., Winickoff, J. P., Breyse, P., Lazarus, P., & Chen, G. (2015). The effects of electronic cigarette emissions on systemic cotinine levels, weight and postnatal lung growth in neonatal mice. *PloS one*, 10(2), e0118344.
- Lauterstein, D. E., Tijerina, P. B., Corbett, K., Akgol Oksuz, B., Shen, S. S., Gordon, T., Klein, C. B., & Zelikoff, J. T. (2016). Frontal Cortex Transcriptome Analysis of Mice Exposed to Electronic Cigarettes During Early Life Stages. *International journal of environmental research and public health*, 13(4), 417.
- Zelikoff, J. T., Parmalee, N. L., Corbett, K., Gordon, T., Klein, C. B., & Aschner, M. (2018). Microglia Activation and Gene Expression Alteration of Neurotrophins in the Hippocampus Following Early-Life Exposure to E-Cigarette Aerosols in a Murine Model. *Toxicological sciences : an official journal of the Society of Toxicology*, 162(1), 276–286.

- Bahl, V., Lin, S., Xu, N., Davis, B., Wang, Y. H., & Talbot, P. (2012). Comparison of electronic cigarette refill fluid cytotoxicity using embryonic and adult models. *Reproductive toxicology (Elmsford, N.Y.)*, 34(4), 529–537.
- Orzabal, M. R., Lunde-Young, E. R., Ramirez, J. I., Howe, S. Y. F., Naik, V. D., Lee, J., Heaps, C. L., Threadgill, D. W., & Ramadoss, J. (2019). Chronic exposure to e-cig aerosols during early development causes vascular dysfunction and offspring growth deficits. *Translational research : the journal of laboratory and clinical medicine*, 207, 70–82.
- Wetendorf, M., Randall, L. T., Lemma, M. T., Hurr, S. H., Pawlak, J. B., Tarran, R., Doerschuk, C. M., & Caron, K. M. (2019). E-Cigarette Exposure Delays Implantation and Causes Reduced Weight Gain in Female Offspring Exposed *In Utero*. *Journal of the Endocrine Society*, 3(10), 1907–1916.
- Suter, M. A., Mastrobattista, J., Sachs, M., & Aagaard, K. (2015). Is there evidence for potential harm of electronic cigarette use in pregnancy?. *Birth defects research. Part A, Clinical and molecular teratology*, 103(3), 186–195.
1. Akgül A. Varicose Vein Surgery in Behçet's Disease. *World Clin J Med Sci*. 2017;1(2):57-9. doi: 10.5336/worldclin.2017-58624
 2. Aksoy A, Colak S, Yagiz B, Coskun BN, Omma A, Yildiz Y, et al. Predictors for the risk and severity of post-thrombotic syndrome in vascular Behçet's disease. *J Vasc Surg Venous Lymphat Disord*. 2021;9(6):1451-1459. doi: 10.1016/j.jvsv.2021.02.007. Epub 2021 Feb 20. PMID: 33618067.
 3. Atalar E, Erten S, Dogan I, Konak HE. Vascular Involvement in Behcet's Disease: An Evaluation of 147 Cases and Literature Review. *Sisli Etfal Hastan Tip Bul*. 2023;57(3):380-386. doi: 10.14744/SEMB.2023.89083. PMID: 37900329; PMCID: PMC10600606.
 4. Bayraktar Y, Balkanci F, Bayraktar M, Calguneri M. Budd-Chiari syndrome: a common complication of Behçet's disease. *Am J Gastroenterol*. 1997;92(5):858-62. PMID: 9149201.
 5. Becatti M, Emmi G, Silvestri E, Bruschi G, Ciucciarelli L, Squatrito D, et al. Neutrophil activation promotes fibrinogen oxidation and thrombus formation in Behçet disease. *Circulation* 2016;133(3):302-11.
 6. Bradbury AW, Milne AA, Murie JA. Surgical aspects of Behçet's disease. *Br J Surg*. 1994;81(12):1712-21. doi: 10.1002/bjs.1800811205. PMID: 7827925.
 7. Criteria for diagnosis of Behçet's disease. International Study Group for Behçet's Disease. *Lancet*. 1990 May 5;335(8697):1078-80. PMID: 1970380.
 8. Davatchi F, Chams-Davatchi C, Shams H, Shahram F, Nadji A, Akhlaghi M, et al. Behcet's disease: epidemiology, clinical manifestations, and diagnosis. *Expert Rev Clin Immunol*. 2017;13(1):57-65. doi: 10.1080/1744666X.2016.1205486. Epub 2016 Jul 11. PMID: 27351485.

9. Demirelli S, Degirmenci H, Inci S, Arisoy A. Cardiac manifestations in Behçet's disease. *Intractable Rare Dis Res.* 2015;4(2):70-75. doi: 10.5582/irdr.2015.01007.
10. Demirkesen C, Oz B, Goksel S (2010) Behçet's disease: pathology. In: Yazici Y, Yazici H (eds) *Behçet's syndrome*, 1st edn. Springer, New York, p 215e42.
11. Desbois AC, Wechsler B, Resche-Rigon M, Piette JC, Huong Dle T, Amoura Z, et al. Immunosuppressants reduce venous thrombosis relapse in Behçet's disease. *Arthritis Rheum.* 2012;64(8):2753-60. doi: 10.1002/art.34450. PMID: 22354392.
12. Dinç A. Behçet Hastalığında Vasküler Tutulum ve Tedavisi. *Türkiye Klinikleri J Dermatol-Special Topics* 2011;4(4):66-72.
13. Direskeneli H. Behçet's disease: infectious aetiology, new autoantigens, and HLA-B51. *Ann Rheum Dis.* 2001;60(11):996-1002. doi: 10.1136/ard.60.11.996. PMID: 11602462; PMCID: PMC1753405.
14. Dogan SM, Birdane A, Korkmaz C, Ata N, Timuralp B. Right ventricular thrombus with Behçet's syndrome: successful treatment with warfarin and immunosuppressive agents. *Tex Heart Inst J.* 2007;34(3):360-2. Erratum in: *Tex Heart Inst J.* 2008;35(1):91. PMID: 17948088; PMCID: PMC1995061.
15. Emmi G, Bettiol A, Silvestri E, Di Scala G, Becatti M, Fiorillo C, Prisco D. Vascular Behçet's syndrome: an update. *Intern Emerg Med* 2019;14(5):645–652.
16. Hamza M. Large artery involvement in Behçet's disease. *J Rheumatol.* 1987 Jun;14(3):554-9. PMID: 3625635.
17. Jennette JC, Falk RJ, Bacon PA, Basu N, Cid MC, Ferrario F, et al. 2012 revised International Chapel Hill Consensus Conference Nomenclature of Vasculitides. *Arthritis Rheum.* 2013;65(1):1-11. doi: 10.1002/art.37715. PMID: 23045170.
18. Kahn SR. How I treat postthrombotic syndrome. *Blood.* 2009;114(21):4624-31. doi: 10.1182/blood-2009-07-199174. Epub 2009 Sep 9. PMID: 19741190.
19. Kaklamani VG, Vaiopoulos G, Kaklamanis PG. Behçet's Disease. *Semin Arthritis Rheum.* 1998;27(4):197-217. doi: 10.1016/s0049-0172(98)80001-2. PMID: 9514126.
20. Kiraz S, Ertenli I, Oztürk MA, Haznedaroğlu IC, Celik I, Calgüneri M (2002) Pathological haemostasis and "prothrombotic state" in Behçet's disease. *Thromb Res* 2002;105(2):125–133.
21. Koçer N, Islak C, Siva A, Saip S, Akman C, Kantarci O, et al. CNS involvement in neuro-Behçet syndrome: an MR study. *AJNR Am J Neuroradiol* 1999;20(6):1015-24.

22. Laraba N, Hamchaoui K, Habouchi MA, Bellik N, Belhocine K, Menzou F, Ab-baci-Daghor K. Cardiovascular Involvement in Behçet Disease. *Eur J Med Health Res*, 2024;2(1):164-7.
23. La Regina M, Gasparyan AY, Orlandini F, Prisco D. Behçet's Disease as a Model of Venous Thrombosis. *Open Cardiovasc Med J*. 2010; 23(4):71-7. doi: 10.2174/1874192401004020071. PMID: 20360979; PMCID: PMC2847254.
24. Lee NH, Bae M, Jin M, Chung SW, Lee CW, Jeon CH. Characterization of Ve-nous Involvement in Vasculo-Behçet Disease. *Korean J Thorac Cardiovasc Surg*. 2020;53(6):381-386. doi: 10.5090/kjtc.20.027. PMID: 33115969; PMCID: PMC7721530.
25. Lippi G, Franchini M. Pathogenesis of venous thromboembolism: when the cup runneth over. *Semin Thromb Hemost*. 2008;34(8):747-61. doi: 10.1055/s-0029-1145257. Epub 2009 Feb 12. PMID: 19214913.
26. Maaroufi AA, Abouradi SS, Hayar SS, Drighil AA. Giant right ventricular throm-bus as the revealing form of Behçet's disease. *Egypt Heart J*. 2023;75(1):27. doi: 10.1186/s43044-023-00354-5. PMID: 37039924; PMCID: PMC10090246.
27. Nasiripour S, Zamani F, Farasatinasab M. Can Colchicine as an Old Anti-Inflam-matory Agent Be Effective in COVID-19? *J Clin Pharmacol*. 2020;60(7):828-829. doi: 10.1002/jcph.1645. Epub 2020 May 23. PMID: 32445400; PMCID: PMC7283693.
28. Ozoran K, Dügün N, Gürler A, Tutkak H, Tokgöz G. Plasma von Willebrand fac-tor, tissue plasminogen activator, plasminogen activator inhibitor, and antithrombin III levels in Behçet's disease. *Scand J Rheumatol*. 1995;24(6):376-82. doi: 10.3109/03009749509095184. PMID: 8610223.
29. Ozturk C, Balta S, Balta I, Celik T. Neutrophil-Lymphocyte Ratio in Behçet Di-sease. *Angiology*. 2015;66(7):695. doi: 10.1177/0003319715586290. Epub 2015 May 20. PMID: 25995338.
30. Polat B, Erden A, Güven SC, Armağan B, Karakaş Ö, Özdemir B, et al. COVID-19 in patients with Behçet's disease: Outcomes and rate of Behçet's exacer-bations in a retrospective cohort. *Mod Rheumatol*. 2022 Feb 28;32(2):455-459. doi: 10.1093/mr/roab016. PMID: 34910209; PMCID: PMC8499890.
31. Seyahi E, Cakmak OS, Tutar B, Arslan C, Dikici AS, Sut N, et al. Clinical and ultrasonographic evaluation of lower-extremity vein thrombosis in Behçet syndrome: an observational study. *Medicine (Baltimore)* 2015;94(44):e1899.
32. Seyahi E, Gjoni M, Durmaz EŞ, Akbaş S, Sut N, Dikici AS, et al. Increased vein wall thickness in Behçet disease. *J Vasc Surg Venous Lymphat Disord*. 2019 Sep;7(5):677-684.e2. doi: 10.1016/j.jvsv.2018.11.006. Epub 2019 Feb 15. PMID: 30777674.

33. Seyahi E, Yazici H. To anticoagulate or not to anticoagulate vascular thrombosis in Behçet's syndrome: an enduring question. *Clin Exp Rheumatol* 2016;34(1 Suppl 95):S3-4.
34. Seyahi E, Yurdakul S. Behçet's Syndrome and Thrombosis. *Mediterr J Hematol Infect Dis.* 2011;3(1):e2011026. doi: 10.4084/MJHID.2011.026. Epub 2011 Jul 8. PMID: 21869912; PMCID: PMC3152448.
35. Taşçılar K, Melikoğlu M. Behçet Sendromu'nda Venöz Tutulum. *Türkiye Klinikleri J Cardiovasc Surg-Special Topics* 2011;3(2):11-7.
36. Toledo-Samaniego N, Oblitas CM, Peñaloza-Martínez E, Del-Toro-Cervera J, Alvarez-Sala-Walther LA, Demelo-Rodríguez P, et al. Arterial and venous involvement in Behçet's syndrome: a narrative review. *J Thromb Thrombolysis.* 2022;54(1):162-171. doi: 10.1007/s11239-022-02637-1. Epub 2022 Feb 19. PMID: 35182310.
37. Tugal-Tutkun I, Gupta V, Cunningham ET. Differential diagnosis of Behçet uveitis. *Ocul Immunol Inflamm* 2013;21(5):337-50.
38. Yazıcı H, Seyahi E. Behçet syndrome: the vascular cluster. *Turk J Med Sci.* 2016;46(5):1277-1280. doi: 10.3906/sag-1605-28. PMID: 27966293.

References:

- Bhisitkul, D. M., Todd, K. M., & Listernick, R. J. A. J. o. D. o. C. (1992). Adenovirus infection and childhood intussusception. *146*(11), 1331-1333.
- Bines, J. E., Liem, N. T., Justice, F. A., Son, T. N., Kirkwood, C. D., De Campo, M., . . . Carlin, J. B. J. T. J. o. p. (2006). Risk factors for intussusception in infants in Vietnam and Australia: adenovirus implicated, but not rotavirus. *149*(4), 452-460. e451.
- Buettcher, M., Baer, G., Bonhoeffer, J., Schaad, U. B., & Heininger, U. J. P. (2007). Three-year surveillance of intussusception in children in Switzerland. *120*(3), 473-480.
- Cohen, D. M., Conard, F. U., Treem, W. R., Hyams, J. S. J. J. o. p. g., & nutrition. (1992). Jejunojejunal intussusception in Crohn's disease. *14*(1), 101-103.
- Daneman, A., & Navarro, O. J. P. r. (2004). Intussusception: Part 2: An update on the evolution of management. *34*, 97-108.
- Ein, S. H., Shandling, B., Reilly, B. J., & Stringer, D. A. J. J. o. p. s. (1986). Hydrostatic reduction of intussusceptions caused by lead points. *21*(10), 883-886.
- Fallon, S. C., Kim, E. S., Naik-Mathuria, B. J., Nuchtern, J. G., Cassady, C. I., & Rodriguez, J. R. J. P. r. (2013). Needle decompression to avoid tension pneumoperitoneum and hemodynamic compromise after pneumatic reduction of pediatric intussusception. *43*, 662-667.

- Feldman, O., Weiser, G., Hanna, M., Devir, O., Balla, U., Johnson, D. W., . . . Shavit, I. J. P. A. (2017). Success rate of pneumatic reduction of intussusception with and without sedation. *27*(2), 190-195.
- Flaum, V., Schneider, A., Ferreira, C. G., Philippe, P., Sancho, C. S., Lacreuse, I., . . . Christmann, D. J. J. o. p. s. (2016). Twenty years' experience for reduction of ileocolic intussusceptions by saline enema under sonography control. *51*(1), 179-182.
- Guarner, J., de Leon-Bojorge, B., Lopez-Corella, E., Ferebee-Harris, T., Gooding, L., Garnett, C., . . . Zaki, S. R. J. A. j. o. c. p. (2003). Intestinal intussusception associated with adenovirus infection in Mexican children. *120*(6), 845-850.
- Hsu, H.-Y., Kao, C.-L., Huang, L.-M., Ni, Y.-H., Lai, H.-S., Lin, F.-Y., & Chang, M.-H. J. T. P. i. d. j. (1998). Viral etiology of intussusception in Taiwanese childhood. *17*(10), 893-898.
- Kelley-Quon, L. I., Arthur, L. G., Williams, R. F., Goldin, A. B., Peter, S. D. S., Beres, A. L., . . . Slidell, M. B. J. J. o. p. s. (2021). Management of intussusception in children: a systematic review. *56*(3), 587-596.
- Kimia, A. A., Williams, S., Hadar, P. N., Landschaft, A., Porter, J., & Bachur, R. G. J. T. A. J. o. E. M. (2018). Positive guaiac and bloody stool are poor predictors of intussusception. *36*(6), 931-934.
- Klein, J. D., Turner, C. G., Kamran, S. C., Alvin, Y., Ferrari, L., Zurakowski, D., & Fauza, D. O. J. J. o. t. A. C. o. S. (2013). Pediatric postoperative intussusception in the minimally invasive surgery era: a 13-year, single center experience. *216*(6), 1089-1093.
- Li, X. Z., Wang, H., Song, J., Liu, Y., Lin, Y. Q., & Sun, Z. X. J. J. o. U. i. M. (2021). Ultrasonographic Diagnosis of Intussusception in Children: A Systematic Review and Meta-Analysis. *40*(6), 1077-1084.
- Lin, X.-k., Xia, Q.-z., Huang, X.-z., Han, Y.-j., He, G.-r., & Zheng, N. J. P. S. I. (2017). Clinical characteristics of intussusception secondary to pathologic lead points in children: a single-center experience with 65 cases. *33*, 793-797.
- Lloyd, D., & Kenny, S. J. P. G. D. P., Diagnosis, Management. 4th ed. Ontario, Canada: BC Decker. (2004). The surgical abdomen. *604*.
- Ludvigsson, J. F., Nordenskjöld, A., Murray, J. A., & Olén, O. J. B. g. (2013). A large nationwide population-based case-control study of the association between intussusception and later celiac disease. *13*, 1-6.
- Lvoff, N., Breiman, R. S., Coakley, F. V., Lu, Y., & Warren, R. S. J. R. (2003). Distinguishing features of self-limiting adult small-bowel intussusception identified at CT. *227*(1), 68-72.

- Mandeville, K., Chien, M., Willyerd, F. A., Mandell, G., Hostetler, M. A., & Bulloch, B. J. P. e. c. (2012). Intussusception: clinical presentations and imaging characteristics. *28*(9), 842-844.
- Navarro, O., Dugougeat, F., Kornecki, A., Shuckett, B., Alton, D., & Daneman, A. J. P. r. (2000). The impact of imaging in the management of intussusception owing to pathologic lead points in children: a review of 43 cases. *30*, 594-603.
- Ntoulia, A., Tharakan, S. J., Reid, J. R., & Mahboubi, S. J. A. J. o. R. (2016). Failed intussusception reduction in children: correlation between radiologic, surgical, and pathologic findings. *207*(2), 424-433.
- Nylund, C. M., Denson, L. A., & Noel, J. M. J. T. J. o. p. (2010). Bacterial enteritis as a risk factor for childhood intussusception: a retrospective cohort study. *156*(5), 761-765.
- Ratcliffe, J., Fong, S., Cheong, I., & O'Connell, P. J. A. A. j. o. r. (1992). Plain film diagnosis of intussusception: prevalence of the target sign. *158*(3), 619-621.
- Reijnen, J., Festen, C., & Van Roosmalen, R. J. A. o. D. i. C. (1990). Intussusception: factors related to treatment. *65*(8), 871-873.
- Salazar, J. H., & Li, B. (2023). Intussusception in children. In: UpToDate.
- Sharp, N. E., Knott, E. M., Iqbal, C. W., Thomas, P., & Peter, S. D. S. J. j. o. s. r. (2013). Clinical outcomes following bowel resection versus reduction of intussusception. *184*(1), 388-391.
- Shen, Q., Wang, D., Liu, T., Wang, L., Li, S., Chen, L., & Huang, L. J. J. o. P. S. (2024). Application of Delayed Repeated Enema with Sedation in Pediatric Intussusception: A Single Center Retrospective Study.
- Shiels 2nd, W., Maves, C. K., Hedlund, G., & Kirks, D. J. R. (1991). Air enema for diagnosis and reduction of intussusception: clinical experience and pressure correlates. *181*(1), 169-172.
- Strouse, P. J., DiPietro, M. A., & Saez, F. J. P. r. (2003). Transient small-bowel intussusception in children on CT. *33*, 316-320.
- Territo, H. M., Wrotniak, B. H., Qiao, H., & Lillis, K. J. P. e. c. (2014). Clinical signs and symptoms associated with intussusception in young children undergoing ultrasound in the emergency room. *30*(10), 718-722.
- Van Den Ende, E. v., Allema, J. H., Hazebroek, F. W., & Breslau, P. J. J. A. o. d. i. c. (2005). Success with hydrostatic reduction of intussusception in relation to duration of symptoms. *90*(10), 1071-1072.
- Whitehouse, J. S., Gourlay, D. M., Winthrop, A. L., Cassidy, L. D., & Arca, M. J. J. J. o. p. s. (2010). Is it safe to discharge intussusception patients after successful hydrostatic reduction? , *45*(6), 1182-1186.

REFERENCES

- Çay, Ü., Alabaz, D., Ö Gündeşlioglu, Ö., Tutuş, K., M, K. Ç., & Pehlivan, U. A. (2022). Multi-organ/disseminated echinococcosis in children: Case series and review of the literature. *J Paediatr Child Health*, 58(7), 1193-1200. doi:10.1111/jpc.15942
- Demir, S., Ilikan, G. B., Erturk, A., Ozturun, C. I., Guney, D., Azili, M. N., . . . Tiryaki, H. T. (2020). A serious complication of liver hydatid cysts in children: cystobiliary fistulas. *Pediatr Surg Int*, 36(5), 611-620. doi:10.1007/s00383-020-04637-9
- Fakharzadeh Jahromi, K., Rafiei, A., Rahdar, M., & Bahreini, A. (2022). Evaluation of the Protoscolicidal Effectiveness of Hypertonic Saline, Silver Nitrate, Ethanol, Using Sponge Pad Method and Injecting into Fertile Hydatid Cysts. *Iran J Parasitol*, 17(2), 223-230. doi:10.18502/ijpa.v17i2.9540
- Goussard, P., Eber, E., Mfingwana, L., Nel, P., Schubert, P., Janson, J., . . . le Roux, C. (2022). Paediatric pulmonary echinococcosis: A neglected disease. *Paediatr Respir Rev*, 43, 11-23. doi:10.1016/j.prrv.2021.11.001
- Göger, Y. E., Ozkent, M. S., Yıldırım, M. A., Bakdik, S., Sönmez, M. G., Kadiyoran, C., . . . Cakir, M. (2020). Hydatid Cyst Treatment and Management in Retroperitoneal Organs; Is Percutaneous Drainage an Option? *Urol J*, 17(6), 657-663. doi:10.22037/uj.v16i7.6353
- Hager, J., & Sergi, C. M. (2023). Pediatric Echinococcosis of the Liver in Austria: Clinical and Therapeutical Considerations. *Diagnostics (Basel)*, 13(7). doi:10.3390/diagnostics13071343
- Joyce, J., He, X. O., Rozovsky, K., Stefanovici, C., & Fanella, S. (2020). Disseminated Echinococcus multilocularis Infection without Liver Involvement in Child, Canada, 2018. *Emerg Infect Dis*, 26(8), 1856-1859. doi:10.3201/eid2608.191644
- Kabiri, E. H., & Kabiri, M. (2021). Clinical features and treatment of bronchial rupture of pulmonary hydatid cyst in children: a retrospective study of 36 patients. *Gen Thorac Cardiovasc Surg*, 69(12), 1539-1544. doi:10.1007/s11748-021-01670-w
- Kahriman, G., Ozcan, N., & Donmez, H. (2011). Hydatid cysts of the liver in children: percutaneous treatment with ultrasound follow-up. *Pediatr Radiol*, 41(7), 890-894. doi:10.1007/s00247-011-2088-1
- Kayalı, A., & Uğur, M. (2023). Comparison of ethanol and hypertonic saline as a single intracystic agent in the percutaneous treatment of liver hydatid cysts. *Abdom Radiol (NY)*, 48(3), 1148-1153. doi:10.1007/s00261-022-03795-9
- Kocaman, O. H., Günendi, T., Dere, O., Dörterler, M. E., & Boleken, M. E. (2022). Pulmonary Hydatid Cyst in Children: A Single-Institution Experience. *Cureus*, 14(7), e26670. doi:10.7759/cureus.26670

- Masood, P. F., Mufti, G. N., Wani, S. A., Sheikh, K., Baba, A. A., Bhat, N. A., & Hamid, R. (2022). Comparison of laparoscopic and open surgery in hepatic hydatid disease in children: Feasibility, efficacy and safety. *J Minim Access Surg*, 18(3), 360-365. doi:10.4103/jmas.JMAS_220_20
- McManus, D. P., Zhang, W., Li, J., & Bartley, P. B. (2003). Echinococcosis. *Lancet*, 362(9392), 1295-1304. doi:10.1016/s0140-6736(03)14573-4
- Özdemir, T., Sayan, A., Candan, B., & Köylüoğlu, G. (2020). Clinical features and treatment of ruptured pulmonary hydatid cyst in children. *Turk J Pediatr*, 62(4), 578-583. doi:10.24953/turkjped.2020.04.007
- Öztorun, C., Demir, S., Güney, D., Ertürk, A., Bayram İlhan, G., Karabulut, B., . . . Şenel, E. (2021). An unsolved problem in developing countries: hydatid cysts in children. *Pediatr Surg Int*, 37(9), 1235-1241. doi:10.1007/s00383-021-04904-3
- Shmueli, M., Elamour, S., Sagi, O., Grupel, D., Assi, Z., & Ben-Shimol, S. (2023). Albendazole Monotherapy for Pediatric Cystic Echinococcosis: A Case Series. *Acta Parasitol*, 68(3), 651-658. doi:10.1007/s11686-023-00699-6
- Turkyilmaz, Z., Karabulut, R., Kaya, C., & Sonmez, K. (2020). Cystobiliary Fistula in Hepatic Hydatid Cyst in Children. *Cardiovasc Intervent Radiol*, 43(11), 1716-1717. doi:10.1007/s00270-020-02588-1
- Tüz, A. E., Ekemen Keleş, Y., Şahin, A., Üstündağ, G., Taşar, S., Karadağ Öncel, E., . . . Yılmaz Çiftdoğan, D. (2022). Hydatid Disease in Children from Diagnosis to Treatment: A 10-year Single Center Experience. *Türkiye Parazitol Derg*, 46(3), 189-194. doi:10.4274/tpd.galenos.2022.69885

KAYNAKÇA

- Heng, G. (2003). *Empire of magic: medieval romance and the politics of cultural fantasy*. Columbia University Press.
- Aguilers, Raimundus (2019), *Haçlılar Kudüs'te*, çev. Süleyman Genç, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- al-Athir, Ibn. (2016). Translated by Richards, D. S. *The Chronicle of Ibn al-Athir for The Crusading Period from al-Kamil fi'l-Ta'rikh. Part 1: The Years 491–541/1097–1146: The Coming of the Franks and the Muslim Response*. New York: Routledge.
- Al-Qalānīsī, I. (2002). *The Damascus Chronicle of the Crusades*. ed. Hamilton Gibb.
- Albert of Aachen (2007), *Historia Hierosolymitana. History of the Journey to Jerusalem*, trans. S.B Edgington, Oxford: Oxford Medieval Texts.
- Ambrisco, A. S. (1999). *Medieval man-eaters: cannibalism and community in middle English literature*. Indiana University.
- Armstrong, K. (2001). *Holy war: The Crusades and their impact on today's world*. Anchor.

- Anonim Haçlı Tarihi (2013), çev. Ergin Ayan, İstanbul: Selenge Yayınları.
- Baldric of Bourgueil (2020). 'History of the Jerusalemites A Translation of the Historia Ierosolimitana 2020, Translated by Susan B. Edgington Woodbridge, UK: The Boydell Press.
- Barnard, D. (2005). Serving the master: cannibalism and transoceanic representations of cultural identity. *International Journal of Francophone Studies*, 8(3), 321-339.
- Buchanan, S. B. (2003). A Nascent National Identity in "La Chanson d'Antioche". *The French Review*, 918-932.
- Blurton, H. F. (2003). *Cannibal narratives: Conquest, nationality and identity in high medieval England*. Columbia University.
- Carnotensis, F. (2009). *Kudüs Seferi* (çev. İlcan Bihter Barlas). İstanbul: IQ Yayınları.
- Cohn, N. (2011). *The pursuit of the millennium: Revolutionary millenarians and mystical anarchists of the middle ages*. Random house.
- Comnena, A. (2000). *The Alexiad (Aleksiad)*, Translated by Elizabeth AS Dawes, Cambridge, Ontario.
- Guibert of Nogent (1997). *The Deeds of God Through the Franks*. Trans Robert Levine. Woodbridge: The Boydell Press.
- Housley, N. (1988). *Fighting for the Cross*, London Cornwall, UK: Yale University Press. downloaded from 104.239.165.217 on Tue, 20 Sep 2016 11:10:06 UTC
- Maraschi, A. (2024). Episodes of cannibalism between Christians and Muslims from the eleventh to the thirteenth century. Cases of dehumanization and hyper-humanization. *Food, Culture & Society*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/15528014.2023.2300100>
- Mazzitello, P. (2019). Eating enemies, eating sins-Anthropophagy in the Eracles Italian vulgarization. *Cahiers de recherches médiévales et humanistes-Journal of Medieval and Humanistic Studies*, 2018(36), 357-376.
- Montanari, A. A. (2018). What's bubbling in the pot? The enemy's torment. *Cahiers de recherches médiévales et humanistes. Journal of medieval and humanistic studies*, (36), 339-356.
- Price, M. L. (1998). *Consuming passions: the uses of cannibalism in late medieval and early modern Europe*. University of Rochester.
- Ralph of Caen (2017). Translated by Bachrach, B. S., & Bachrach, D. S. *The Gesta Tancredi of Ralph of Caen: a history of the Normans on the First Crusade*. Routledge.

Rubenstein, J. (2008). Cannibals and crusaders. *French Historical Studies*, 31(4), 525-552.

Riley-Smith, J. (2003). *The First Crusade and Idea of Crusading*.

Throop, S. A. (2018). 'Not Cruelty But Piety': Circumscribing European Crusading Violence.

Tudebode, P. (1974). *Historia de Hierosolymitano itinere*, ed. JH Hill and LL Hill (Paris, 1977); trans., JH Hill and LL Hill. *Historia de Hierosolymitano itinere*.

William of Tyre, (1943). *A History of Deeds Done Beyond The Sea*, By William Archbishop of Tyre Volume One, New York: Columbia University Press

KAYNAKÇA

Başar, T. (2018). Osmanlı Kuruluş Dönemi'nde Gayri-Müslimler İle İlişkiler, *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 35 - 46

Bozkurt, F.Ö. (2014). Osmanlı İmparatorluğu'nda Gayrimüslimlerin Kıyafet Düzenlemeleri (XVI - XVII. Yüzyıllar), *Yüksek Lisans Tezi*, 1 - 79

Çınar, M. (2019). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin Hukuki Durumu Ve Tanzimat Sonrası Düzenlemeler, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(46): 5471-5484.

Ercan, Y. (1991). Osmanlı İmparatorluğu'nda Gayrimüslimlerin Ödedikleri Vergiler Ve Bu Vergilerin Doğurduğu Sosyal Sonuçlar. *Belleten*, Cilt 55, 371-392.

Güneş, A.G. (2015). Osmanlı Devleti'nin Gayrimüslimlere Bakışı Ve Klasik Dönem Millet Sistemi, *Sosyal Ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt I, Sayı 2, 1 - 30

Güneş, M. (2017). Osmanlı Devleti'nin Gayrimüslim Tebaaya Yaklaşımında Dönemsel Değişimler, *Tarih Ve Gelecek Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, 12 - 26

Karataş, İ.A. (2006). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlere Tanınan Din Ve Vicdan Hürriyeti, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 267 - 284

Kenanoğlu, M. (2008). 19. Yüzyıl Osmanlı Hukuk Sisteminde Gayrimüslim Cemaatlere Tanınan Adli Yetkiler Ve Bakmaya Yetkili Oldukları Davalar, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, Sayı 5, 7 - 44

Kenanoğlu, M. (2008). Osmanlı İmparatorluğu'nda Gayrimüslimlerin Eğitim Üzerine,

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 181 - 205

Kurtaran, U. (2011). Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 8, 57 - 71

- Pekak, S.M. (2009). Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Gayrimüslim Vatandaşların İmar Faaliyetleri Ve Mustafapaşa (Sinassos), *Bilgi*, Sayı 51, 171 – 204
- Poş, A. (2008). XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Tarsus'ta Müslim Gayrimüslim İlişkileri, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Cilt: 17, Sayı: 2, 593 – 619
- Şahin, N.G. (2015). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslim Tebaanın Hukuki Durumu, *Yüksek Lisans Tezi*.
- Tekin, R. (2008). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin Gündelik Yaşamları (1520 – 1670 İstanbul Örneği), *Doktora Tezi*, 1 - 329

KAYNAKÇA

- (<https://www.haberturk.com/kavimler-gocu-nedir-kavimler-gocu-tarihi-nedenleri-onemi-ve-sonuclari-hteg-3557467?page=2> Erişim Tarihi: 18.04.2024)
- Çakmak, S. (2023), Kavimler Göçünün Nedenleri ve Avrupa Etnik Yapısının Oluşum Süreci: Hun Türkleri ve Diğer Kavimler, 7 (2), s. 46-62.)
- Çapan, F. ve Güven, B. (2017), “Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü *Migration of Tribes and Falling of Western Roman Empire*”, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Cilt 6 Sayı 18 Kış 2017.
- https://www.kizilay.org.tr/upload/dokuman/dosya/88360142_goc-istatistik-raporu-mayis-2017.pdf Erişim Tarihi:16.02.2024)
- <https://tr.euronews.com/2023/06/14/bm-yerinden-edilenlerin-sayisi-110-milyona-ulasirken-turkiyedeki-siginmacilar-yuzde-5-azal> Erişim Tarihi:16.02.2024)
- Eroğlu, E. (2014). Ege Göçleri ve M.Ö I. Binde Anadolu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 43-55.
- Gülnihal Bozkurt (1993). “Osmanlı-Yahudi İlişkilerine Genel Bir Bakış”, *Belle-ten*, 57(), 539-564. doi:10.37879/belleten.1993.539
- (<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim tarihi:16.02.2024)
- <https://www.goc.gov.tr/kitleselel-akinlar>, Erişim Tarihi:13.05.2024)
- Buzlukçu, C. ve Curkan, S. C. (2022). “Düzensiz Göçün Tatil Destinasyonu Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Nitel Bir Araştırma”, *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2022 Sayı 53: Özel sayı 2, Denizli, ss. Ö277-Ö298
- Tahiroğlu, Merve (2022), Göç Politikaları: Türkiye'deki Mülteciler ve 2023 Seçimleri, Henrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, <https://tr.boell.org/tr/2022/09/20/goc-politikalari-turkiyedeki-multeciler-ve-2023-se-cimleri>

Erdoğan, M. (2020), Açık Kapı Politikasından, Açık Sınır Politikasına Türkiye’deki Suriyeliler, <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/03/09/acik-kapi-politikasindan-acik-sinir-politikasina-turkiyedeki-suriyeliler-murat-erdogan/> Erişim Tarihi:28.05.2024)

KAYNAKÇA

- Allen, P., Wardsworth, E., & Smith, A. (2007). The prevention and management of seafarers’ fatigue: a review. *International maritime health*, 58(1-4), 167-177.
- Arıcan, O. H., & Ünal, A. U., (2023). Gemi Kaptanlarının Çalışacağı Gemi Şirketinin Seçimine Dair Bir Araştırma. 1. Bilsel International Harput Scientific Rese-arches Congress, 25-26 November, Elâzığ/Türkiye (pp.559-569). Elâzığ, Turkey
- Barsan, E., Surugiu, F., & Dragomir, C. (2016). Factors of human resources competi-tiveness in maritime transport. In *Human Resources and Crew Resource Ma-nagement* (pp. 35-38). CRC Press.
- BIMCO (2023), Maritime digitalisation <https://www.bimco.org/ships-ports-and-voyage-planning/maritime-digitalisation> (Erişim tarihi: 13.12.2023)
- Blagovest, B., Hanzu-Pazara, R., & Nistor, C. (2010). Strategic Human Resources Management In The Maritime Knowledge Based Organization. *Revista Aca-demiei Fortelor Terestre*, 15(1).
- Celik, M., Er, I. D., & Topcu, Y. I. (2009). Computer-based systematic execution model on human resources management in maritime transportation industry: The case of master selection for embarking on board merchant ships. *Expert Systems with Applications*, 36(2), 1048-1060.
- Çelik, B. (2014). Denizcilik endüstrisinde insan kaynakları planlaması: Türk gemi adamlarına yönelik bir çalışma (Master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey)).
- DNV GL (2024), Annual Report 2023, [https://safety4sea.com/wp-content/uplo-ads/2024/03/DNV-Annual-Report-2023-2024_03.pdf](https://safety4sea.com/wp-content/uploads/2024/03/DNV-Annual-Report-2023-2024_03.pdf) (Erişim tarihi: 05.06.2024)
- FR (2023), Emergency Response Standard, <https://www.federalregister.gov/docu-ments/2024/02/05/2023-28203/emergency-response-standard> (Erişim tarihi: 11.11.2023)
- ICS (2024), The Key Role Of Seafarers In National Economies In A Net-Zero World. <https://iamericas.org/wp-content/uploads/2023/06/The-Key-Role-of-Seafa-rers-in-National-Economies-in-a-Net-Zero-World-1.pdf> (Erişim tarihi: 19.06.2024)
- IMO (2024), Day of the Seafarer 2024, <https://www.imo.org/en/About/Events/Pa-ges/Day-of-the-Seafarer-2024.aspx> (Erişim tarihi: 01.05.2024)

- IMO (2023), Current Awareness Bulletin October 2023, <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/Documents/CAB%20322%20October%202023.pdf> (Erişim tarihi: 18.06.2024)
- IMO (2022), International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW), <https://www.imo.org/en/OurWork/HumanElement/Pages/STCW-Conv-LINK.aspx> (Erişim tarihi: 18.03.2024)
- Johansson, T., & Donner, P. (2014). The shipping industry, ocean governance and environmental law in the paradigm shift: In Search of a pragmatic balance for the Arctic. Springer.
- Jonglertmontree, W., Kaewboonchoo, O., Morioka, I., & Boonyamalik, P. (2022). Mental health problems and their related factors among seafarers: a scoping review. *BMC public health*, 22(1), 282.
- Kan, E., & Köseoğlu, B. (2019). A Qualitative Study on Determining the Criteria (to be) Used in Recruiting Oceangoing Watchkeeping Officers. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 11(2), 221-236.
- Karakasnaki, M. (2024). Exploring ethical leadership and green human resource management for social sustainable performance improvement: evidence from the Greek maritime industry. *Industrial and Commercial Training*.
- Lal, S., & Dhankher, D. (2022). Human Resource Management Practices In Shipping Companies. *Open Access Repository*, 8(6), 177-185.
- LR (2024), Training seafarers for a decarbonised future, <https://www.lrfoundation.org.uk/en/news/training-seafarers-for-a-decarbonised-future/> (Erişim tarihi: 24.05.2024)
- Progoulaki, M., & Roe, M. (2011). Dealing with multicultural human resources in a socially responsible manner: a focus on the maritime industry. *WMU journal of maritime affairs*, 10, 7-23.
- Progoulaki, M., & Theotokas, I. (2016). Managing culturally diverse maritime human resources as a shipping company's core competency. *Maritime Policy & Management*, 43(7), 860-873.
- Safety4sea (2024), A look in the future: How the seafarer of 2050 will be, <https://safety4sea.com/cm-a-look-in-the-future-how-the-seafarer-of-2050-will-be/> (Erişim tarihi: 27.07.2024)
- Theotokas, I. N., Lagoudis, I. N., & Raftopoulou, K. (2024). Challenges of maritime human resource management for the transition to shipping digitalization. *Journal of Shipping and Trade*, 9(1), 6.
- Zaderei, A. (2020). Ensuring the sustainability of the human resources management system of maritime industry enterprises. *Access: Access to Science, Business, Innovation in Digital Economy*, 1(2), 146-156.

- Vučur, G., Miloslavić, I., & Bošnjak, M. (2016). The analysis of human resources management (HRM) in maritime affairs. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 29(S), 61-76.
- Wahl, A. M., & Kongsvik, T. (2018). Crew resource management training in the maritime industry: a literature review. *WMU Journal of Maritime Affairs*, 17(3), 377-396.
- Wu, Y., Miwa, T., Shimamoto, K., & Uchida, M. (2015). Development of quantitative team performance evaluation method for ERM. *WMU Journal of Maritime Affairs*, 14, 333-347.
- Vikand (2024), Enhancing Seafarer Welfare in the Maritime Industry, <https://vikand.com/articles/enhancing-seafarer-welfare-in-the-maritime-industry/#:~:text=Seafarers%20are%20the%20lifeblood%20of,safety%2C%20and%20welfare%20of%20seafarers.> (Erişim tarihi: 15.06.2024)

Kaynakça

- Acar, E. (2007), İşletme Yönetiminde Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Agbaria, Q. (2020). Predictors Of Personal And Social Adjustment Among Israeli-Palestinian Teenagers. *Child Indicators Research*, 13(3), 917-933.
- Akgündüz, Y. (2013). Çalışanların Yaratıcılığına Motivasyon Araçlarının Etkisi: Kuşadası'ndaki Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(20), 131-148.
- Aslan, M., & Doğan, S. (2020). Dışsal motivasyon, içsel motivasyon ve performans etkileşimine kuramsal bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(26), 291-301.
- Bahar, Z., Açıl, D. (2014). Sağlığı geliştirme modeli: Kavramsal yapı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 7(1), 59-67.
- Balaban, İ. (2023). *Ebeveyn ergen ilişkisi niteliği ve ebeveyn öz-şefkat düzeylerinin ergenlerin psikolojik sağlamlık ve öz-denetim becerileri ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykoz Üniversitesi.
- Baumeister, R. F. (2018). Self-regulation and self-control: Selected works of Roy F. Baumeister, New York: Routledge.
- Baumeister, R. F. ve Vohs, K. D. (2007). Self-Regulation, ego depletion, and motivation. *Social and personality psychology compass*, 1(1), 115-128.
- Baumeister, R. F. ve Vohs, K. D. (Ed.). (2004). *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications*. The Guilford Press.
- Baumeister, R. F., Heatherton, T. F., & Tice, D. M. (1994). *Losing control: How and why people fail at self-regulation*. Academic Press.
- Bolat, O. İ. (2011). Lider üye etkileşimi ve tükenmişlik ilişkisi. "İşgüç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 13(2).
- Budak, Y. (2009). Yaşamboyu Öğrenme ve İlköğretim Programlarının Hedeflemesi Gereken İnsan Tipi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 693-708.
- Ceylan, E. E. (2022). İlkokul öğrencilerinin öz disiplin, bireysel sorumluluk düzeyleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin gerçeklik terapisi çerçevesinde incelenmesi . *Okat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*.
- Cooper, A. E. (2003). *An Investigation Of The Relationships Among Spirituality, Prayer And Meditation, And Aspects Of Stress And Coping*. (Doktora Tezi). The Wright Institute Proquest Dissertations Publishing.
- Coşkun, Ö. (2024). Hemodiyaliz hastalarının öz yönetimi.

- Çakar, U., & Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3).
- De Ridder, D. ve Gillebaart, M. (2017). Lessons learned from trait self-control in well-being: Making the case for routines and initiation as important components of trait self-control. *Health psychology review*, 11(1), 89- 99.
- Deci EL, Ryan RM. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Plenum Publishing Co. 1985.
- Demiroğlu, B. (2021). Yetişkinlerin Maneviyat ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Duckworth, A. L., & Seligman, M. E. P. (2005). Self-discipline outdoes IQ in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science*, 16(12), 939–944.
- Ekşi, H., Turgut, T. ve Sevim, E. (2019). Üniversite öğrencilerinde öz kontrol ve sosyal medya bağımlılığı ilişkisinde genel erteleme davranışlarının aracı rolü. *Addicta The Turkish Journal On Addictions*, 717-745.
- Erceylan, N., Öztürk, M., Uludağ, K., Uzunbacak, H. H., & Akçakanat, T. (2021). İçsel motivasyon ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki: İş becerikliliği ve akış deneyiminin seri aracılık rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(40), 413-436.
- Eren, Erol, Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.
- Erkol, H. İlköğretim ve ortaöğretim okul yöneticilerinin duygu yönetimi düzeyleri ve kültürel değerlerin duygu yönetimine etkisi.
- Gezici, Ç. (2022). Öz denetim becerileri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracı rolünün incelenmesi. İstanbul Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Girgin, G. (2009). ÖĞRETMEN ADAYLARINDA DUYGUSAL ZEKANIN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(22), 131-140.
- Goleman, Daniel. (2003), Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir: İstanbul: Varlık Bilim Yayınları
- Hochschild, AR (1979). Duygu çalışması, duygu kuralları ve sosyal yapı. *Amerikan sosyoloji dergisi* , 85 (3), 551-575.
- Hofmann, W., Luhmann, M., Fisher, R. R., Vohs, K. D. ve Baumeister, R. F. (2014). Yes, but are they happy? Effects of trait self-control on affective well-being and life satisfaction. *Journal of personality*, 82(4), 265-277.
- Kaba, İ. (2019). Stres, ruh sağlığı ve stres yönetimi: güncel bir gözden geçirme. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* .

- Kanfer, F. H. ve Karoly, P. (1972). Self-control: A behavioristic excursion into the lion's den. *Behavior Therapy*, 3(3), 398-416.
- KEENAN, Kate. Motivasyon.Çev : Ergin Koparan. İstanbul, Remzi Kitabevi :1996.
- Kieras, J. E., Tobin, R. M., Graziano, W. G. ve Rothbart, M. K. (2005). You Can't Always Get What You Want: Effortful Control and Children's Responses to Undesirable Gifts. *Psychological Science*, 16(5), 391– 396. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01546.x>
- Koçel, T. (2010). İşletme yöneticiliği. (Genişletilmiş 12. Baskı). İstanbul: Beta Basım,
- Kuhl, J., Kazén, M., & Koole, S. L. (2006). Putting self-regulation theory into practice: A user's manual. *Applied psychology*, 55(3), 408-418.
- Lazarus, R. S. (1991a). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press.
- Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, Vol. 32, pp. 1–62). Academic Press.
- Mezo, P. G. (2009). The Self-Control and Self-Management Scale (SCMS): Development of an adaptive selfregulatory coping skills instrument. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 31(2), 83-93.
- Orkibi, H. ve Ronen, T. (2019). A Dual-Pathway model linking self-control skills to aggression in adolescents: happiness and time perspective as mediators. *Journal of Happiness Studies*, 20(3), 729-742.
- Özçelik, A. (2022). Sivil havacılık sektöründe çalışan kabin memurlarının yaşam etkililiği ve iyi oluş arasındaki ilişkide öz disiplin becerisinin aracı rolü. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Robbins, S. P., Decenzo, A.D. & Coulter, M. (2013). *Yönetimin Esasları*. Çev. Ed. Adem Öğüt. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Rosenbaum, M. (1993). The three functions of self-control behaviour: Redressive, re-formative and experiential. *Work & Stress*, 7(1), 33–46
- Scherer, KR, Wranik, T., Sangsue, J., Tran, V., & Scherer, U. (2004). Günlük yaşamda duygular: Oluşma olasılığı, risk faktörleri, değerlendirme ve tepki kipleri. *Sosyal Bilimler Bilgisi* , 43 (4), 499-570.
- Shamloo, Z. S., & Cox, W. M. (2010). The Relationship Between Motivational Structure, Sense Of Control, İntrinsic Motivation And University Students' Alcohol Consumption. *Addictive Behaviors*, 35(2), 140-146.
- Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of personality*, 72(2), 271-324
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition, *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59 (2-3), 25-52.

- Töremen, F., & Çankaya, İ. (2008). Yönetimde etkili bir yaklaşım: Duygu yönetimi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1(1), 33-47.
- Tung, (2013). Identifying patterns of cognition and emotion in self-discipline: a meta-analysis. Pacifica Graduate İnstitute Proquest Dissertations & Theses.
- Yetgin, M. A. (2020). Çalışanların Kısa Öz-Kontrol Algıları Üzerine Görgül Bir Araştırma. *Third Sector Social Economic Review*, 55(2), 1258-1281.
- Yilmaz, R. (2017). Exploring the Role of e-Learning Readiness on Student Satisfaction and Motivation in Flipped Classroom. *Computers in Human Behavior*, 70, 251-260.
- YÜKSEL, Galip.Öğrenme İçin Motivasyon.Sınıf Yönetimi. (Edit: Şule ERÇETİN ; Çağatay Özdemir). Ankara, Asil Yayınevi : 2004.
- Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (pp. 13-39). Elsevier.

Kaynaklar

- Akurgal, Ekrem. (1978). *Ancient Civilizations and Ruins of Turkey*, İstanbul: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Atalay, Besim. (1935). *Türk Büyükleri veya Türk Adları*, İstanbul. Devlet Basımevi.
- Atalay, Besim. (2008). *Maraş Tarih ve Coğrafyası*, (Yay. İlyas Gökhan ve Mehmet Karataş), Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Barkan, Ömer Lütü (1974). “Kolonizatör Türk Dervişleri”, *Vakıflar Dergisi*, S. II. İstanbul: s. 284.
- Baykara, Tuncer. (2002). *Türkiye Selçukluları ve Beyliklerde Toplum ve Ekonomi*, Genel Türk Tarihi, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Cebecioğlu, Ethem. (1991). *Hacı Bayram Veli*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Darkot, Besim. (1968). “Maraş (Coğrafyası), C. 7, İstanbul: *İslâm Ansiklopedisi* s. 311.
- Demirkent, Işın (1974). *Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi* (1098-1118), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Divitcioğlu, Sencer. (1994). *Oğuzdan Selçukluya*, İstanbul: Eren Yayınları.
- Ayan, Ergin. (2009). *Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği* (1143-1163), Ankara: Karadeniz Dergisi Yayınları, No. 2.
- Gölpınarlı, Abdülbâki. (1985). *Mevlâna Celâlettin*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Grigor, Aknerli. (1954). *Moğol Tarihi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Gündüz, Tufan. (2010). *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri "Bozulus Türkmenleri 1540-1640"*, İstanbul: Yeditepe.
- Gürbüz, Mehmet vd., (2004). Kahramanmaraş'ın Kurtuluşu, Gelişimi ve Mekânsal Analizi, *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu Bildirileri, C. 1*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, s. 276-285.
- Gürbüz, Mehmet, (2001). *Kahramanmaraş Merkez İlçe'nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği.
- İlter, Erdal. (1995). *Ermeni Meselesinin Perspektifi ve Zeytin İsyanları (1780-1915)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- J. H. Mortmann-(V. L. Menage): "Dhu'l-kadr" El' (İng.), II, p. 239.
- Kara, Mustafa. (1985). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi Hayat*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kayalıoğlu, İsmet. (1978). "Toruntay Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, S. 12, Ankara: s. 100-101.
- Ocak, Ahmet Yaşa. (1980). , *Babailer İsyanı*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Öngör, Sami. (1965). *Ortadoğu (Siyasî ve İktisadî Coğrafya)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Ramsay, W. M., (1939). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Rene, Grousset. (2005). *Başlangıçtan 1071'e Ermenilerin Tarihi*, İstanbul: Aras Yayınları.
- Savaş, Mevhibe. (2012). Kahramanmaraş tarihine dair (İslâmlar İdaresinde Maraş), *Memleket (Günlük, Siyasî, Yerel Gazete)*, 10 Mayıs 2012, Sayı. 14. 769, *Memleket (Günlük, Siyasî, Yerel Gazete)*, 10 Mayıs 2012, Sayı. 14. 758, *Memleket (Günlük, Siyasî, Yerel Gazete)*, 16 Mayıs 2012, Sayı. 14. 769, tarihleri arasında neşredilmiştir.
- Sümer, Faruk. (1978). "Dulkadırlılar'a Âit Mimari Eserler", *Türk Kubbealtı Akademik Mecmuası*, Yıl-7, Nisan 1978, S. 2, s. 12.
- Sümer, Faruk. (1985). Yabanlu Pazarı, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 7 (37), İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, s.1-99.
- Sümer, Faruk. (1962). "Ağaç-Eriler", *Belleten*, C. 26, S. 101- 104, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını, s. 526.
- Tankut, Hasan Reşit. (1944). *Maraş Yollarında*, Ankara: Recep Ulus oğlu Basımevi.
- Witteck, Paul. (1985). *Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu*, (Çev. Fatmagül Berktaş), Ankara: Kaynak Yayınları.

Yinanç Refet -Mesut Elibüyük. (1988). *Maraş Tahrir Defteri, C.1* Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No. 1, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Yinanç, M. Halil. (1340). *Maraş Emirler TTEM*, No. 5 (83), İstanbul.

KAYNAKÇA

- Akyol, A., Bilgiç, P., & Ersoy, G. (2012). *Fiziksel Aktivite, Beslenme ve Sağlıklı Yaşam* (2.baskı), Ankara: Klasmat Matbaacılık.
- Andrade, AM., Kresge DL., Teixeira PJ., Baptista, F. & Melanson, KJ. (2012). Does eating slowly influence appetite and energy intake when water intake is controlled?. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 9(1): 1-7.
- Baranowski, T. (1988). Validity and reliability of self report measures of physical activity: an information processing perspective. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 59(4), 314-327.
- Bayrakdaroğlu, Y., Yılmaz-Albayrak, A., Tezcan, E. & Tekin, A. (2020). Kadın futbolcuların sporda hedef yönelimi ve motivasyonunun yılmazlık gücüne etkisi. *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi*, 22(2), 202-207.
- Beydağ, KD., Uğur, E., Sonakın, C. & Yürügen, B. (2014). Sağlık ve yaşam dersinin üniversite öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 599-609.
- Chekroud, S. R., Gueorguieva, R., Zheutlin, A. B., Paulus, M., Krumholz, H. M., Krystal, J. H., & Chekroud, A. M. (2018). Association between physical exercise and mental health in 1·2 million individuals in the USA between 2011 and 2015: A cross-sectional study. *The Lancet Psychiatry*, 5(9), 739–746.
- Çavdar, F. (2011). Genel Beslenme (6. Baskı). Ankara: Başak Matbaacılık.
- Çiltaş, A., Güler, G. & Sözbilir, M. (2012). Türkiye’de matematik eğitimi araştırmaları: bir içerik analizi çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 565-580.
- Demirkan, E., Koz, M., & Kutlu, M. (2010). Sporcularda dehidrasyonun performans üzerine etkileri ve vücut hidrasyon düzeyinin izlenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 81-92.
- Elosua, R., Marrugat, J., Molina, L., Pons, S., Pujol, E., & Mararhom Investingators. (1994). Validation of the Minnesota leisure time physical activity questionnaire in Spanish men. *American Journal of Epidemiology*, 139(12), 1197-1209.
- Esin, MN. (1997). Endüstriyel alanda çalışan işçilerin sağlık davranışlarının saptanması ve geliştirilmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Gollnick PD., & Matoba H. (1984). Egzersizde karbonhidratın rolü. *Spor Hekimliği Klinikleri*, 3(3):583-593.
- Haspolat, Y., Aktar, F., & Yolbaş, İ. (2016). *Adölesanda Beslenme* (1.baskı), Ankara: Cinius Yayınları.

- Hawley, JA., & Burke, LM. (1997). Yemek sıklığı ve zamanlamasının fiziksel performans üzerindeki etkisi. *İngiliz Beslenme Dergisi*, 77(1), 91-103.
- İskender, H., Dokumacıoğlu, E., Kanbay, Y., & Kılıç, N. (2018). Üniversite öğrencilerinde sağlıklı yaşam ve depresyon puan düzeyleri ile ilgili faktörlerin belirlenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (4), 414-423.
- Kalay, R., & Türkmen, AS. (2015). Adölesanlarda beslenme ve egzersiz davranışlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası Hakemli Beslenme Araştırmaları Dergisi*, (5), 1- 14.
- Karadağ, A., Cicioğlu, İ., Balin, M., & Yavuzkır, M. (2007). Aerobik egzersiz programının kardiyak rehabilitasyon ve koroner risk faktörlerine etkisi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 21(5): 203-210.
- Kaşıkcı, S. (2010). Edirne ili merkez ilköğretim okullarında okuyan 6.,7. ve 8. sınıf öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları üzerine bir araştırma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi.
- Keharias JJ, Fiatarone MA, Zhuang H. (1997). Total Body Potassium and Body Fat: Relevance To Aging. *American Journal of Clinic Nutrition*, 66, 904-910.
- Landis, JR., & Koch, G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159-174.
- Mathieu, RA., Powell-Wiley, TM., Ayers, CR., Guire, DK., Khera, A., Das, SR., & Lakoski, SG. (2012). Physical activity participation, health perceptions, and cardiovascular disease mortality in a multiethnic population: The Dallas heart study. *American Heart Journal*, 163(6), 1037-1040.
- Miles, MB., & Huberman, AM. (1984). Drawing valid meaning from qualitative data: toward a shared craft. *American Educational Research Association*, 13(5), 20-30.
- Otsuka, R., Tamakoshi, K., Yatsuya, H., Murata C, Sekiya A, Wada K, et al. (2006). Eating fast leads to obesity: findings based on self-administered questionnaires among middleaged Japanese men and women. *Journal of Epidemiology*, 16(3), 117-24.
- Özdoğan, Y., Yardımcı, H., Özçelik, AÖ. & Sürücüoğlu, MS. (2012). Üniversite öğrencilerinin öğün düzenleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 66-74.
- Pritchett, K., & Pritchett, R. (2012). Chocolate milk: a post-exercise recovery beverage for endurance sports. *Acute Topics in Sport Nutrition*, 59, 127-134.
- Sidney, S., Jacobs, JR., Haskell, WL., Armstrong, MA., Dimicco, A., Oberman, A., & Sternfeld, B. (1991). Genç yetişkinlerde koroner arter risk gelişimi (CARDIA) çalışmasında fiziksel aktiviteyi değerlendirmeye yönelik iki yöntemin karşılaştırılması. *American Journal of Epidemiology*, 133 (12), 1231-1245.

- Şanlı, E., & Güzel, NA. (2009). Öğretmenlerde fiziksel aktivite düzeyi-yaş, cinsiyet ve beden kitle indeksi ilişkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(3), 23- 32.
- Şanlıer, N., Konaklıoğlu, E., & Güçer E. (2009). Gençlerin beslenme bilgi, alışkanlık ve davranışları ile beden kütle indeksleri arasındaki ilişki. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 333-352.
- Tambağ, H. & Turan, Z. (2012). Öğrencilerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına halk sağlığı hemşireliği dersinin etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1, 46-55.
- Teixeria-Costa, HJ., Abelairas-Gomez, C., Arufe-Giráldez, V., Pazos-couto, JM., & Barcala-Furelos, R. (2015). Influence of a physical education plan on psychomotor development profiles of preschool children. *Journal of Human Sport and Exercise*, 10(1), 126-140.
- Türkiye beslenme rehberi* (2015). (2016) . T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Ün-Açıkgöz, K. & Açıkgöz, K. (1992). *Üniversite Denilen Yer*, Malatya: Uğurel Matbaacılık.
- Ünsal, B. (2007). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yeme davranışını etkileyen bazı faktörlerin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6.baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, SA., & Arzuman, P. (2009). Sıcak ortamda egzersiz. *Klinik Gelişim Dergisi*, 22 (1), 10-15.

KAYNAKÇA

- Ball, R., & Brown, P. R. (2014). Ball And Brown (1968): A Retrospective. *The Accounting Review*, 89(1), 1-26.
- Chen, Y., Che, L., Zheng, D., & You, H. (2020). Corruption Culture And Accounting Quality. *Journal Of Accounting And Public Policy*, 39(2), 1-22.
- Dechow, P.M. (1994). Accounting Earnings And Cash Flows As Measures Of Firm Performance: The Role Of Accounting Accruals. *Journal Of Accounting And Economics*, 18, 3-42.
- Ede, M. (2007). Davranışsal Finans Ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

- El-Sayed Ebaid, I. (2013) Kurumsal Yönetim Ve Yatırımcıların Kazanç Kalitesi Algıları: Mısır Perspektifi. Kurumsal Yönetim: Uluslararası İşletme Dergisi Toplumda, 13, 261-273.
- Ercan, C., İşseveroğlu, G. (2016). Olumlu Denetçi Görüşünün Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi: Borsa İstanbul Örneği. Akademik Bakış Dergisi, 55, 630- 639.
- İsmail, W.A.W., K.A. Kamarudin, T.V. Zijl And K. Dunstan (2013). Earnings Quality And The Adoption Of Ifrs-Based Accounting Standards: Evidence From An Emerging Market. Asian Review Of Accounting, 21(1), 53-73.
- Kayalıdere, K. (2013). Hisse Senedi Piyasasında Muhasebe Bilgilerinin Rolü: İmkb Mali Sektör Üzerine Bir Uygulama. İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(1),130-151.
- La Porta, R., Lopez-De-Silanes, F., Shleifer, A. And Vishny, R. (1998). “Law And Finance”, Journal Of Political Economy, 106: 1113–1155.
- Merton, R. C. (1987). A Simple Model Of Capital Market Equilibrium With Incomplete Information. Journal Of Finance, 1869(87), 1-56.
- Özkan, Serdar. - Balsarı, Çağnur Kaytmaz (2010), "Impact Of Financial Crises On The Value Relevance Of Earnings And Book Value: 1994 And 2001 Crises In Turkey", İktisat İşletme Ve Finans, Yıl 25, No.288, Pp. 81-95.
- Sloan, R.G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information In Accruals And Cash Flows About Future Earnings? The Accounting Review, 71(3), 289-315
- Vaziri, A., & Azadi, K. (2017). The Impact Of Audit Reports On Financial Information Content. International Journal Of Economics And Financial Issues, 7(3), 304-308.
- Vaziri, A., & Azadi, K. (2017). The Impact Of Audit Reports On Financial Information Content. International Journal Of Economics And Financial Issues, 7(3), 304-308.
- Vermaelen, B. (1993). Le Cimetière Du Dieweg. Solibel Ed..
- Wickramasingha, S.R.M.; Nanayakkara, K.G.M. (2015), “The External Auditor’s Opinions And The Stakeholders’ Purposes: An Empirical Analysis In Sri Lanka”, Kelaniya Journal Of Management, Vol.4, No.1: 31-49.

Kaynaklar

- Asaf, Burhan. (15 Haziran 1934). Tiyatromuz Hakkında Bir Anket. *Varlık*, Sayı:23.
- Menemencioğlu, Muazzez. (15 Şubat 1958). Sanatçılarla Konuşmalar: Tiyatro Anketimiz. *Varlık*, Sayı:772.
- Nayır, Yaşar Nabi. (Teşrinisâni 1930). Moliere (1622-1673). *Muhit*, Sayı:25.
- Nayır, Yaşar Nabi. (Teşrinisâni 1931). Mevsimin İlk İki Haftası. *Muhit*, Sayı:37.
- Nayır, Yaşar Nabi. (Kânunuevvel 1931). Veli’nin Çocuğu-Namussuzlar ve Ayı- Kalbin Sesi. *Muhit*, Sayı:38.

- Nayır, Yaşar Nabi. (Şubat 1932). Şarlatan, Onlar Ermiş Muradına, Maya, İş Adamı. *Muhit*, Sayı:40.
- Nayır, Yaşar Nabi. (Mart 1932). Yalova Türküsü ve Akın. *Muhit*, Sayı: 41.
- Nayır, Yaşar Nabi.(Nisan 1932). Kafatası. *Muhit*, Sayı:42.
- Nayır, Yaşar Nabi. (Mayıs 1932). Goethe Gecesi: Stella-Saatçi ve Mevsimin Bilançosu. *Muhit*, Sayı:43.
- Nayır, Yaşar Nabi. (İkinci kânun 1932). Doktor İhsan, Mukaddes Alev, Yanardağ. *Muhit*, Sayı:39.
- Nayır, Yaşar Nabi. (Nisan 1933). Ertuğrul Muhsin’le Bir Saat, Türk Tiyatrosu, Opereti ve Sineması Hakkında. *Yeni Türk Mecmuası*, Sayı:7.
- Nayır, Yaşar Nabi. (21 Haziran 1933). Türk Tiyatro ve Sineması ve Milli Temsil Akademisi. *Milliyet*, Sayı:2643.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Temmuz 1933). On Beş Günde: Milli Temsil Akademisi. *Varlık*, Sayı:1.
- Nayır, Yaşar Nabi. (12 Mart 1934). Bir Jübile Münasebetiyle. *Hâkimiyet-i Milliye*, Sayı:4540.
- Nayır, Yaşar Nabi. (7 Mayıs 1934). Halkevleri ve Tiyatur. *Hâkimiyet-i Milliye*, Sayı:4592.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1 Haziran 1934). Anket. *Varlık*, Sayı:22.
- Nayır, Yaşar Nabi. (29 Ocak 1935). Ancak Değerli Bir Tiyatro Yaşayabilir. *Ulus*, Sayı:4852.
- Nayır, Yaşar Nabi. (2 Şubat 1935). Halkevi Gençlerinin Bir Temsili. *Ulus*, Sayı:4856.
- Nayır, Yaşar Nabi. (12 Şubat 1935).Tiyatronun Derdi Esersizliktir. *Ulus*, Sayı:4856.
- Nayır, Yaşar Nabi. (18 Şubat 1935). Raşit Rıza Tiyatrosu. *Ulus*, Sayı:4872.
- Nayır, Yaşar Nabi. (16 Şubat 1935). Tiyatro Bir Mekteptir. *Ulus*, Sayı:4870.
- Nayır, Yaşar Nabi. (25 Şubat 1935) Sanat Aşkı. *Ulus*, Sayı:4879.
- Nayır, Yaşar Nabi. (10 Mart 1935). Tiyatronun Korunması. *Ulus*, Sayı:4892.
- Nayır, Yaşar Nabi. (12 Mart 1935). İlk Türk Operası. *Ulus*, Sayı:4894.
- Nayır, Yaşar Nabi. (3 Mayıs 1935). Darülbedayi ’in İlk Temsili Madam San –Jen. *Ulus*, Sayı:4943.
- Nayır, Yaşar Nabi. (4 Mayıs 1935). İstanbul Şehir Tiyatrosunda Suç ve Ceza. *Ulus*, Sayı:4944.
- Nayır, Yaşar Nabi. (5 Mayıs 1935). İstanbul Şehir Tiyatrosunda Revizör. *Ulus*, Sayı:4945.
- Nayır, Yaşar Nabi. (7 Mayıs 1935). Musahipzade’nin Komedileri. *Ulus*, Sayı:4947.

- Nayır, Yaşar Nabi. (9 İkinci kânun 1935). İ. Galip Jübilesi. *Ulus*, Sayı:5163.
- Nayır, Yaşar Nabi. (27 Nisan 1936). Büyük Bir Aktör Kaybettik. *Ulus*, Sayı:5297.
- Nayır, Yaşar Nabi. (23 Aralık 1936). Tiyatro. *Ulus*, Sayı:5533.
- Nayır, Yaşar Nabi. (19 Ocak 1937). Musahipzade'nin Piyesleri. *Ulus*, Sayı:5560.
- Nayır, Yaşar Nabi. (13 Mart 1937). Tiyatro Mektebinde Bir Gün. *Ulus*, Sayı:5610.
- Nayır, Yaşar Nabi. (2 Ocak 1938). Bir Tiyatro Dehası. *Ulus*, Sayı:5920.
- Nayır, Yaşar Nabi. (26 Ocak 1938). Tiyatro Kültürü. *Ulus*, Sayı:5925.
- Nayır, Yaşar Nabi. (4 Şubat 1938). Necil Kazım'la Bir Saat. *Ulus*, Sayı:5934.
- Nayır, Yaşar Nabi. (28 Şubat 1938). Timur Temsili Dolayısıyla. *Ulus*, Sayı:5954.
- Nayır, Yaşar Nabi. (29 Mayıs 1938) Bir Sanat Ziyafeti Makbet. *Ulus*, Sayı:6043.
- Nayır, Yaşar Nabi. (30 Mayıs 1938). Bir Macar Komedi: Ateş Böceği. *Ulus*, Sayı:6048.
- Nayır, Yaşar Nabi. (29 Kasım 1938). Bir Eser Dolayısıyla. *Ulus*, Sayı:6224.
- Nayır, Yaşar Nabi. (27 Aralık 1938). Kültür Yayıncı Vasıtalar. *Ulus*, Sayı:6252.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1-15 Mart 1945). Bize Lâzım Olan Tiyatro Anlayışı. *Varlık*, Sayı:280-281.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1-15 Ocak 1946). Selim Nüzhet'in Ardından. *Varlık*, Sayı:300-301.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1 Ekim 1946). İki Türlü Tiyatro. *Varlık*, Sayı:315.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Kasım 1964). İstanbul'da Yeni Mevsim: Taner'in Yeni Oyunu. *Varlık*, Sayı:634.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1 Şubat 1965). İstanbul'da Üç Oyun. *Varlık*, Sayı:639.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Mart 1965). İstanbul'da İki Oyun. *Varlık*, Sayı: 642.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1 Aralık 1965). İstanbul'da Yeni Oyunlar. *Varlık*, Sayı:659.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Aralık 1965). İstanbul'da Üç Oyun. *Varlık*, Sayı:660.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1 Kasım 1966). İstanbul'da İlk Oyunlar. *Varlık*, Sayı:681.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Şubat 1967). Tiyatromuzun Sorunları. *Varlık*, Sayı:688.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Mart 1967). Tiyatromuzun Sorunları I. *Varlık*, Sayı:690.
- Nayır, Yaşar Nabi. (15 Nisan 1967). Tiyatromuzun Sorunları II. *Varlık*, Sayı:692.
- Nayır, Yaşar Nabi. (1 Ocak 1970). Muhsin Ertuğrul'a Saygı. *Varlık*, Sayı:748.
- Ozansoy, Halit Fahri, (15 Temmuz 1934). Tiyatro Anketine Cevap. *Varlık*, Sayı:25.

- Reşit, Muzaffer. (1 Mart 1951). İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda Hep ve Hiç. *Varlık*, Sayı:368.
- Reşit, Muzaffer. (1 Nisan 1951). İstanbul Şehir Tiyatrosunda. *Varlık*, Sayı:369.
- Reşit Muzaffer. (1 Mayıs 1951). İstanbul'da. *Varlık*, Sayı:370
- Reşit, Muzaffer. (1 Kasım 1951). İstanbul Tiyatrolarında: Othello, Yarış ve Kanlı Düğün. *Varlık*, Sayı:376.
- Reşit, Muzaffer. (1 Aralık 1951). İstanbul Şehir Tiyatrosu. *Varlık*, Sayı:377.
- Reşit, Muzaffer. (1 Ocak 1952). İstanbul Şehir Tiyatrosu. *Varlık*, Sayı:378.
- Reşit, Muzaffer. (1 Mart 1952). Pembe Evin Kaderi. *Varlık*, Sayı:380.
- Reşit, Muzaffer. (1 Nisan 1952). Oynanmayan Oyun Yahut Bize Oynanan Oyun. *Varlık*, Sayı:381.
- Reşit, Muzaffer. (1 Haziran 1952). İstanbul Şehir Tiyatrosu. *Varlık*, Sayı:383.
- Reşit, Muzaffer. (1 Kasım 1952). Yeni Mevsim. *Varlık*, Sayı:389.
- Reşit, Muzaffer. (1 Aralık 1952). Son Temsiller. *Varlık*, Sayı:389.
- Reşit, Muzaffer. (1 Ocak 1953). Son Temsiller. *Varlık*, Sayı:390.
- Reşit, Muzaffer. (1 Şubat 1953). Yenilikler-Eskilikler. *Varlık*, Sayı:391.
- Reşit, Muzaffer. (1 Mart 1953). İstanbul'da. *Varlık*, Sayı:392.
- Reşit, Muzaffer. (1 Nisan 1953). Ayın Hareketleri: Bir Tenkit. *Varlık*, Sayı:393.
- Reşit, Muzaffer. (1 Mayıs 1953). Şehir Tiyatrosu'nda Tartuffe. *Varlık*, Sayı:394.
- Reşit, Muzaffer. (1 Haziran 1953). Küçük Sahne'de Her Yerde Bulut. *Varlık*, Sayı:395.
- Reşit, Muzaffer (1 Temmuz 1953). Devlet Opera ve Tiyatrosu İstanbul'da. *Varlık*, Sayı:396.
- Reşit, Muzaffer. (1 Ekim 1953). Tiyatro Yazarı Nasıl Yetişsin? *Varlık*, Sayı:399.
- Reşit, Muzaffer. (1 Kasım 1953). Mevsim Başlarken. *Varlık*, Sayı:400.
- Soruşturma. (1 Ocak 1954). *Varlık*, Sayı:102.
- Tiyatro Anketi: Yaşar Nabi'nin Cevabı. (9 Mayıs 1940). *Yeni Adam*, Sayı:280.
- Yeni Adam'ın Tiyatro Anketi. (25 Nisan 1940). *Yeni Adam*, Sayı:278.

Kaynaklar

- Adishesiah, S. (2009). *Churchill's Socialism: Political Resistance in the Plays of Caryl Churchill*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Akçeşme, B. (2009). Epic theatre as a means of feminist theatre in Caryl Churchill's *Mad Forest*. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(26), 93-106.
- Alkhafaji, H. A. (2021). Thatcherism And Its Impact On Churchill's *Top Girls* And *Could Nine*. *Psychology and Education*, 58(1), 5307-5314.
- Aston, E., & Diamond, E. (2009). Introduction: on Caryl Churchill. E. Aston, & E. Diamond (Dü) içinde, *THE CAMBRIDGE COMPANION TO CARYL CHURCHILL* (s. 1-17). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bay, S. (2023). Unravelling "Leavers" And "Takers" in Daniel Defoe's *Robinson Crusoe*. *Faculty of Letters Journal of Social Sciences (Cujos)*, 205-213.
- Bay, S., & Karagöz, C. (2024). What Is Aggro? Situationist Aesthetics in the Plays of Howard Brenton. *Texas Studies in Literature and Language*, 66(1), 41-66.
- Churchill, C. (2008). *Far Away*. C. Churchill içinde, *Caryl Churchill Plays 4* (s. 129-160). London: Nick Hern Books.
- Gobert, R. D. (2014). *The Theatre of Caryl Churchill*. New York : Bloomsbury Methuen Drama .
- Hagi, R. B. (2016, Kasım 22). 'Far Away' examines the domino effect of violence, how 'little things lead to big things'. EMU: <https://emu.edu/now/news/2016/spring-theater-production-far-away-examines-domino-effect-violence-little-things-lead-big-things/> adresinden alındı
- Hamad, R. J., & Ahmed, M. A. (2023). Reading Caryl Churchill's play (*Far Away*) as a reflection of her dystopian vision. *Humanities & Natural Sciences Journal*, 197-207.
- Lukowski, A. (2020, Şubat 13). 'Far Away' review. Time Out: <https://www.timeout.com/london/theatre/far-away-review> adresinden alındı
- Rabillard, S. (2009). On Caryl Churchill's ecological drama *right to poison the wasps?* Elaine Aston, & E. Diamond (Dü) içinde, *The Cambridge Companion to Caryl Churchill* (s. 88-104). Cambridge: Cambridge University Press.
- Reinelt, J. (2000). Caryl Churchill and the politics of style. E. Aston, & J. Reinelt (Dü) içinde, *The Cambridge companion to modern British women playwrights* (s. 174-193). Cambridge: Cambridge University Press.
- Song, S. (2024, Nisan 11). Review: 'Far Away' presents war and fear between shadows and spectacles. Columbia Spectator: <https://www.columbiaspectator.com/arts-and-culture/2024/04/10/review-far-away-presents-war-and-fear-between-shadows-and-spectacles/> adresinden alındı

- Tan, C. P. (2011, Eylül 27). 'Far Away' Hits Close to Home. The Harward Crimson: <https://www.thecrimson.com/article/2011/9/27/far-away-hrdc-dystopia/> adresinden alındı
- Urucu, B. (2022). Far Away or Too Close? Reading Caryl Churchill's Far Away and Sarah Kane's Blasted with Agamben's Concept of The Camp. *Journal of Philology*, 1(1), 27-30.

Kaynakça

- Adler, A. (2015). Sosyal ilgi insanoğluna bir davet. A. Tekşen, Çev.). İstanbul: Payel Yayıncılık.
- Allport FH, 2003. Sosyal psikoloji 1. Çev.: Birsen Yalçın, Ankara, Yeryüzü Yayınevi.
- Alptekin, D. (2011). Toplumsal aidiyet ve gençlik: Üniversite gençliğinin aidiyeti üzerine sosyolojik bir araştırma. Basılmamış Doktora Tezi, TC Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ansbacher, H. L. (1992). Alfred Adler, pioneer in prevention of mental disorders. *Individual Psychology*, 48, 3–34.
- Aslantürk, H., & Kılıç, A. K. (2020). Üvey Aileye Sahip Gençlerde Aile Aidiyeti: Nitel Bir Analiz. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(3), 1171-1189.
- Aslantürk, H., & Mavili, A. (2020). The sense of family belonging in university students from a single parent family compared with those from a two-biological-parent family. *Current Psychology*, 39(6), 2026-2039.
- Aslantürk, H., Kesen, N. F., & Daşbaşı, S. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetinin Aile İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1579-1598.
- Atabek, İ. (2019). Bağlanma kuramı ve okul sosyal hizmeti teorik bir yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Avşar, E. (2019). Boşanmış ve boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığının karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aytaç, S. (2000). İnsanı anlama çabası:(Psikolojiye Giriş). Ezgi Kitabevi.
- Bardakçı, Ş. (2019). Devlet koruması altında yetişen bireylerin sosyal destek algısı ve aile aidiyetinin incelenmesi. Yüksek Lisans), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497–529.

- Belle, S. M., Burley, D. L., & Long, S. D. (2015). Where do I belong? High-intensity teleworkers' experience of organizational belonging. *Human Resource Development International*, 18(1), 76-96.
- Biter, E. (2021). Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aile aidiyet düzeyinin bağlanma stilleri ve benlik saygısı bağlamında incelenmesi (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bowlby, j. (1982). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment (2nd ed.). Basic books. (original ed. 1969).
- Boylu AA, Öztop H, 2013. Tek ebeveynli aileler: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyo-ekonomi*, 19(19).
- Canatan K., Yıldırım E., (2009), *Aile Sosyolojisi*, Açılım Kitap.
- Corey, G. (2005). Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları. Ankara: MentisYayincılık, 131.
- Crain, W. C. (1980). Theories of development: Concepts and applications. Pearson.
- Deniz, M. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (22).
- Dreikurs, R. ve Soltz, V. (1990). Children: the challenge. New York: Meredith. (Original work published 1964).
- Duba JD, Graham MA, Britzman M, Minatrea N. Introducing the “Basic Needs Genogram” in Reality Therapy-based Marriage and Family Counseling. *International Journal of Reality Therapy*. 2009;28(2):15-9.
- Duru E, 2015. Genel aidiyet ölçeğinin psikometrik özellikleri: geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5, 44, 37-47.
- Duru, E. (2007). Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin Türk Kültürüne Uyarlanması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (26).
- Elitaş, T., & Keskin, S. (2014). Sanal Aidiyet Bağlamında Zihinsel Diaspora: Facebook Örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, (7), 161-186.
- Erözkan, S. (2020). Üniversite öğrencilerinde aile aidiyetinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına etkisi.
- Evirgen N, 2010. Aile içi, örüntülerin çocukların algıları açısından incelenmesi., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Feist, J. ve Feist, G.,J. (2008) Theories of personality. Tenth Edition. United States of America: McGraw-Hills Company,.
- Giddens A, 2005. Sosyoloji. Ankara, Ayraç Yayınevi, s. 58, 149, 172, 173, 174, 175, 180, 181, 182.

- Gladding ST, 2012. Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları. (2.Basım). (İ. Keklik ve İ. Yıldırım. Çev. Ed.). Ankara: PDR Yayınları.
- Gökçe, B. (1991). Evlilik Kurumu ve Aile Yapısı İle İlişkileri, Türk Aile Ansiklopedisi. Ankara. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (20).
- Güler, Y. (2022). Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetlerinin bağlanma stillerine etkisi: İstanbul örneği (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi).
- Güneş, A. (2018). Güvenli bağlanma. Timaş Yayınları, 15. Baskı, İstanbul
- Güneş, E. (2017). Ömer Seyfettin'in eserlerinde kimlik ve aidiyet duygusu (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Hagerty, B. M. K., Lynch Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M. & Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. Archives of Psychiatric Nursing 6(3), 172-177. doi: 10.1016/0883-9417(92)90028-H
- Işık, Ş. (Ed.). (2020). Psikolojiye Giriş. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 280.
- İçağasıoğlu Çoban, A. (2007). Ailelerin Yaşam Kalitelerinin Belirlenmesi: Ankara Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- İlik, D. A. (2019). Ergenlerde bağlanma stilleri ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kadioğlu, Z. (2013). Kitle İletişim Araçlarının Şekillendirdiği Sosyal Kimlikler Ve Aidiyet Duygusu Ekseninde Tüketici Davranışları. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty Of Communication Journal, (45), 101-114.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, (2006), Yeni İnsan Ve İnsanlar / Sosyal Psikolojiye Giriş, 10. Basım, Ankara: Evrim Yayınevi.
- Kalehzan, B. M. (1993). The relationship between adult attachment style, interpersonal problems, and the manifestation of symptoms in clinical depression. Pacific Graduate School of Psychology.
- Kaplan, H. B. (1991). Sex differences in social interest. Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice, 47(1), 120–123.
- Karabulut, A. (2023). Üniversite öğrencilerinin aile ve grup aidiyetleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi: bir karma model araştırması., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kasapoğlu, A. (1993). Aile Yapısı ve Demografik Özellikle, Gecekonduarda Aileler Arası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü, Ankara: T. C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.

- Keskin, S., & Seferoğlu, S. S. (2017). Öğretmen Adaylarının Aidiyet Duyguları Ve Araştırma Topluluğu Algılarıyla İlgili Bir İnceleme. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (44), 90-114.
- Kılıç, S., & Öksüz, Y. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Yetersizlik Duygusu İle Genel Aidiyet Düzeyleri Arasındaki İlişki. Ondokuz Mayıs University Journal Of Education Faculty, 39(2), 216-225.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(36), 381-404.
- King V, Boyd LM, Thorsen ML. Adolescents' perceptions of family belonging in stepfamilies. Journal of Marriage and Family. 2015;77(3):761-74
- Koçyiğit, M. (2013). Ait Olma Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri. Journal Of Turkish Studies, 8(12).
- Kongar E, 1972. İzmir’de kentsel aile. Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları. s. 3, 4, 22, 23.
- Kozali, E. (2017). Depresyonda yaşam kalitesi: Yetişkin bağlanma stilleri, duygulanım düzenleme stratejileri ve öz duyarlılığın rolü (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Lale, M. İ. (2004). Türk aile düzeni ve aile içi ilişkiler (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey))
- Levett-Jones T, Lathlean J, Maguire J, McMillan M, 2007. Belongingness: A critique of the concept and implications for nursing education. Nurse Education Today, 27, 3, 210-8.
- Lewis, J.&Beavers, W.R., Gossett, J., Phillips, V.A., The Family System and Physical Illness. In No Single Thread: Psychological Health in Family Systems, New York, 1976.
- Mavili Aktaş, A. (2011). Ben ve ailem. Konya: Atlas Yayınevi.
- Mavili, A., Kesen, Ö. G. D. N. F., & Daşbaşı, Ö. G. D. S. (2014). Aile Aidiyeti Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (33)
- Mirzaoglu, B. (2023). Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Morsünbül, Ü. & Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(3), 553-570
- Mukba, G., Akgün, G. E., & Yayla, A. (2023). Aile Aidiyetine Çok Yönlü Bakış. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (60), 29-43.
- Ogburn, W. F. (1963). Changinig Functions of the Family, Selected Studies in Marriage and the Family, Rinehart and Winston Inc., ABD.

- Oğultürk, N. (2012). Zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin, aile işlevlerini etkileyen etmenler: Çankaya belediyesinden hizmet alan aileler üzerine bir değerlendirme.
- Olçay, Y., & Eda, F. (2022). Genç yetişkinlerin romantik ilişki kalitelerini yordamada, retrospektif baba algıları ve duygu düzenleme stillerinin incelenmesi: bağlanma kuramı perspektifinden bir araştırma. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, A. (2015). Göç ve aidiyet bağlamında Bulgaristan göçmenlerinde kimliğin yeniden inşası: Mersin örneği (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Pehlivanlı, B. (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma. Türk Psikiyatri Dergisi, 15(1): 56-63.
- Polat, O. (2019). Ergenlerde aile aidiyetinin psiko-sosyal değişkenler bakımından incelenmesi (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Prooijen JW, Bos KV, Wilke HAM. Group belongingness and procedural justice: social inclusion and exclusion by peers affects the psychology of voice, Journal of Personality and Social Psychology, 2004: 87(1):66-79.
- Raeshide, M., & Kern, R. (1991). Social interest: The haves and have nots. Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice.
- Reddy KS. Benefits of Belonging: Dynamic Group Identity as a Protective Resource Against Psychological Threat. New York: Columbia University, 2011.
- Robert J. Z., and Richard R. (2006) ‘‘ Maslow’s Hierarchy Of Needs: A Framework For Achieving Human Potential In Hospice’’, Volume 9, Number 5, 1120-1127
- Saki, Ü. (2018). Üniversite öğrencilerinin aile aidiyet düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi.
- Sayın Ö, 1994. Aile Sosyolojisi, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Sayın, Ö. (1990). Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Shifron, R. (2010). Adler's need to belong: mental health. The Journal of Individual Psychology, 66(1)
- Shlomi, H. (2010). The relationship between childhood family instability, secure attachment, and the sense of belonging of young adults. Paper. Okanagan: University of British Columbia, Okanagan. <http://hdl.handle.net/2429/27013>.
- Suzanne G. B. and Stephen P. D. (2003) ‘‘Understanding And Motivating Health Care Employees: Integrating Maslow's Hierarchy Of Needs, Training And Technology’’, Journal of Nursing Management, Accepted for publication: 13 February, , V: 11, p: 315-320.

- Şerif M, Şerif CW. Sosyal Psikolojiye Giriş I, Çeviri: Atakay M, Yavuz A. Sosyal Psikolojiye Giriş I, İstanbul, Sosyal Yayınlar, 1996.
- Tarhan S., Kılıç Ş. (2016) “Genel Gelişim Teorileri” Editör: Bacanlı H. Işık Ş. Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi S 85-135 İstanbul: Açılım Kitap.
- Taylan HH, 2009. Türkiye’de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 117-138.
- Taylan, H. H. (2003). Köy ailesinde aile içi ilişkiler Selçuklu Köyü örneği (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Teater, B. (2015). Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri: Uygulama için bir giriş. Nika Yayınevi, 19.
- Trawick-Smith, J. (2013). Early childhood development: A multicultural perspective. Pearson.
- Tuzcuoğlu, S. (1994). Aile Birimlerinin Yapısını Tanıma Ve Aile Terapisi. Öneri Dergisi, 1(1), 154-157.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2024). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Uçar, M. E. (2010). Üniversite öğrencileri ve üniversiteden mezun olan bireylerin sosyal sermaye düzeylerinin benlik biçimleri ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.
- Wamboldt F, Reiss D, 1991. Task performance and the social construction of meaning: Juxtaposing normality with contemporary family research. In: The diversity of normal behavior: further contributions to normatology. Eds: Offer D, Sabshin M, New York, Basic Books.
- Yavuz, M. (2022). Ergenlerin aile aidiyeti ve prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Yenilmez Ç. ve ark. 2012. Aile Yapısı ve İlişkileri Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı Eskişehir.
- Yusufoğlu, Ö. Ş., & Cerev, G. (2019). Gençlerde Aidiyet Düzeyinin Akademik Başarıya Etkisi: Fırat Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(2), 289-302.

KAYNAKÇA

- Ball, R., & Brown, P. R. (2014). Ball And Brown (1968): A Retrospective. The Accounting Review, 89(1), 1-26.
- Chen, Y., Che, L., Zheng, D., & You, H. (2020). Corruption Culture And Accounting Quality. Journal Of Accounting And Public Policy, 39(2), 1-22.
- Dechow, P.M. (1994). Accounting Earnings And Cash Flows As Measures Of Firm Performance: The Role Of Accounting Accruals. Journal Of Accounting And Economics, 18, 3-42.

- Ede, M. (2007). Davranışsal Finans Ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey).
- El-Sayed Ebaid, I. (2013) Kurumsal Yönetim Ve Yatırımcıların Kazanç Kalitesi Algıları: Mısır Perspektifi. Kurumsal Yönetim: Uluslararası İşletme Dergisi Toplumda, 13, 261-273.
- Ercan, C., İşseveroğlu, G. (2016). Olumlu Denetçi Görüşünün Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi: Borsa İstanbul Örneği. Akademik Bakış Dergisi, 55, 630- 639.
- İsmail, W.A.W., K.A. Kamarudin, T.V. Zijl And K. Dunstan (2013). Earnings Quality And The Adoption Of Ifrs-Based Accounting Standards: Evidence From An Emerging Market. Asian Review Of Accounting, 21(1), 53-73.
- Kayalıdere, K. (2013). Hisse Senedi Piyasasında Muhasebe Bilgilerinin Rolü: İmkb Mali Sektör Üzerine Bir Uygulama. İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(1),130-151.
- La Porta, R., Lopez-De-Silanes, F., Shleifer, A. And Vishny, R. (1998). "Law And Finance", Journal Of Political Economy, 106: 1113–1155.
- Merton, R. C. (1987). A Simple Model Of Capital Market Equilibrium With Incomplete Information. Journal Of Finance, 1869(87), 1-56.
- Özkan, Serdar. - Balsarı, Çağnur Kaytmaz (2010), "Impact Of Financial Crises On The Value Relevance Of Earnings And Book Value: 1994 And 2001 Crises In Turkey", İktisat İşletme Ve Finans, Yıl 25, No.288, Pp. 81-95.
- Sloan, R.G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information In Accruals And Cash Flows About Future Earnings? The Accounting Review, 71(3), 289-315
- Vaziri, A., & Azadi, K. (2017). The Impact Of Audit Reports On Financial Information Content. International Journal Of Economics And Financial Issues, 7(3), 304-308.
- Vaziri, A., & Azadi, K. (2017). The Impact Of Audit Reports On Financial Information Content. International Journal Of Economics And Financial Issues, 7(3), 304-308.
- Vermaelen, B. (1993). Le Cimetière Du Dieweg. Solibel Ed..
- Wickramasingha, S.R.M.; Nanayakkara, K.G.M. (2015), "The External Auditor's Opinions And The Stakeholders' Purposes: An Empirical Analysis In Sri Lanka", Kelaniya Journal Of Management, Vol.4, No.1: 31-49.

REFERANSLAR

- Bakan, S., & Gökmen, S. (2014). Serbest bölgeler ve dış ticaret ilişkisi: Gaziantep Serbest Bölgesi örneği. *Elektronik sosyal bilimler dergisi*, 13(51).
- Banker, R. D., Charnes, A., & Cooper, W. W. (1984). Models for estimating technical and returns-to-scale efficiencies in DEA. *Management Science*, 30(5), 1078-1092.
- Charnes, A., Cooper, W. W., & Rhodes, E. (1978). Measuring the efficiency of decision making units. *European journal of operational research*, 2(6), 429-444.

- Demirci, A., & Tarhan, D. B. (2017). Serbest Bölgelerin Dış Ticaretteki Önemi Ve Türkiye’deki Serbest Bölgelerin Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Ile Incelenmesi. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 31-53.
- Kabakoz, S. (2012). *Türkiye'deki serbest bölgelerin performans açısından değerlendirilmesi* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Öztemiz, H. (2023). Türkiye serbest bölgelerinin yıllık performanslarının karşılaştırmalı analizi: 2019-2021 yıl aralığı panel vza uygulaması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 25(1), 55-76.
- Petekkaya, Ş. (2018). Türkiye'deki serbest bölgelerin veri zarflama analizi ile performanslarının değerlendirilmesi. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 3(2), 109-134.
- Sevklı, M., Lenny Koh, S. C., Zaim, S., Demirbag, M., & Tatoglu, E. (2007). An application of data envelopment analytic hierarchy process for supplier selection: a case study of BEKO in Turkey. *International Journal of Production Research*, 45(9), 1973-2003.
- Tümenbatur, A. (2012). Serbest bölgeler ve Türkiye ekonomisine katkıları üzerine bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 339-356.
- <https://ticaret.gov.tr/serbest-bolgeler/serbest-bolgeler-istatistikleri> (2023)
- www.saitech-inc.com/index.asp (2018)

KAYNAKÇA

- Ahmed, H. A. A., Uranbey, S., ve Koçak, N. (2018). Aeroponik sistem aracılığıyla patatestemini yumru üretimi. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 79-85.
- Akar Ö. ve Tiryaki O., (2017), “Antalya İli’nde Üreticilerin Pestisit Kullanımı Konusunda Bilgi Düzeyi ve Duyarlılıklarının Araştırılması”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 13, 60-70.
- Akdağ, G., ve Üzülmöz, M. (2017). Sürdürülebilir gastronomi turizmi kapsamında otantik yiyeceklere yönelik bir inceleme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(Special issue 2), 301-309.
- Aksoy, M., ve Sezgi, G. (2015). Gastronomi turizmi ve güneydoğu anadolu bölgesi gastronomik unsurları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(3), 79-89.
- Al-Kodmany K., (2018), “The Vertical Farm: A Review of Developments and Implications for the Vertical City”, *Buildings*, 8 (24), 30-35.
- Avgoustaki, D. D., ve Xydis, G. (2020). How can energy innovation in indoor vertical farming improve food security, sustainability, and safety?. *Advances in Food Security and Sustainability*, 5, 1–51.

- Bacacı, E., (2023), *Vetiveria Zizanioides* Bitkisinin Saçak Köklerinin Doku Kültüründe ve Dikey tarım Üretimi ve Ekstratların Metabolik Analizi, yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gebze
- Banerjee, C. ve Adenauer, L., (2014), Up, Up and Away! The Economics of Vertical Farming, *Journal of Agricultural Studies*, 2(1), 40-60.
- Bayındır, A., Birgücü, A. K., ve Karaca, İ. (2016). Tuta absoluta ve *Macrosiphium euphorbiae*'nin Domates Bitkisinde Dikey Dağılımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 20(2).
- Benke, KK ve Tomkins, BA (2017). Geleceğin gıda üretim sistemleri: dikey tarım ve kontrollü çevre tarımı. *Sürdürülebilirlik: Bilim, Uygulama ve Politika*, 13, 13 - 26.
- Bingöl, B. (2015). Dikey Tarım. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 11(2), 92-99.
- Çetin, A. S., Çirioğlu, E., ve Albayrak, A. (2021). Sürdürülebilir gastronomi kapsamında Slow Food ve Yaşayan mutfak uygulamalarına eleştirel bir bakış. 2. Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Kongresi Bildiriler Kitabı (s. 311- 323). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Çılgınoğlu, H., Avcı, M., ve Çılgınoğlu, Ü. (2022). *Sürdürülebilir Gastronomi Açısından*
- Dikey Tarımın Önemi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(3), 455-467.
- Dalmış, İ. S. (2006). Domatesin Hasat Sonrası İşlemlerine Yönelik Bazı Fiziko Mekanik Özelliklerinin Saptanması İçin Prototip Ölçüm Setinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Dede G., Türkan E., (2017), “Balık ve Bitkilerin Birlikte Yetiştirildiği Sistem: Aquaponik Sistemler”, *Sakarya Ticaret Borsası Dergisi*, 57, 32-33.
- Demirel, M., (2023), Dikey Tarım Sisteminde (Kule) ve Toprak Koşullarında Yetiştirilen Marulun Verim ve Kalite Bakımından Karşılaştırılması Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta
- Duran, E. (2011). Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 289-313.
- Graff, G. J. (2012). Skyfarming Doctoral dissertation, University of Waterloo, Master of thesis, Canada.
- İpek, Ö.F. (2022). Organik Tarım Sektörü Potansiyeli: Aydın İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Kalantari, F., Mohd Tahir, O., Lahijani, A. M., ve Kalantari, S. (2017). A review of verticalfarming technology: A guide for implementation of building integrated agriculture in cities. In *Advanced Engineering Forum*, Vol. 24, 76-91. Trans Tech Publications Ltd.
- Kargın, H., ve Bilgüven, M. (2018). Akuakültürde Akuaponik Sistemler ve Önemi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 32(2), 159-173.
- Kodal, S. ve Ahi, Y. (2018). Ankara Üniversitesi Su Yönetimi Enstitüsü. Broşür 1: Tarımda Su Tasarrufu.
- Kozai, T. (2012). Kapalı bitki üretim sistemlerinde yüksek kaynak kullanımı verimliliği ve kaliteli ürün için yapay ışıkla sürdürülebilir bitki fabrikası. *Topraksız Yetiştirme Uluslararası Sempozyumu'nda* (s. 27-40). Uluslararası Bahçecilik Bilimi Derneği.
- Kurnaz, A. (2017). Sürdürülebilir gastronomi kapsamında yeşil restoranların hizmet kalitesinin algısının GR SERV ile ölçülmesi: İstanbul örneği (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lehtinen, U. (2012). Sürdürülebilirlik ve Yerel Gıda Tedariki: Fin Kamu Catering Örneği. *British Food Journal*, 114(8), 1053-1071.
- Mariyappillai A., Arumugam G. ve Raghavendran V. B., (2020), “The techniques of
- Padel, S., Lampkin N. ve Foster, C. (1999). “Influence of Policy Support on the Development of Organic Farming in the European Union”. *International Planning Studies*, 4 (3): 303 315.
- Pandey R., Jain V. ve Singh K. P., (2009), “Hydroponics agriculture: its status, scope and limitations”, *Division of Plant Physiology*, 20, 1-5.
- Roberts J. M., Bruce T. J., Monaghan J. M., Pope T. W., Leather S. R. ve Beacham A. M., (2020), “Vertical farming systems bring new considerations for pest and disease management”, *Annals of Applied Biology*, 176(3), 226-232.
- Salim, M. ve Mir, NB., (2022). Dikey tarım: Tarımın geleceği: Bir inceleme. *The Pharma Innovation Journal* 11(2), 1175-1195.
- Samur Çelebi, E., (2019). Mevcut Yapıların Sürdürülebilirlik Açısından Yeniden Kullanımlarında Dikey Tarım Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Porselen Fabrikası Örneği, Yüksek Lisans Tezi, fen Bilimleri Enstitüsü, gebze.
- Sardare M. D. ve Admane S. V., (2013), “A review on plant without soil hydroponics”, *International Journal of Research in Engineering and Technology*, 2(3), 299-304.
- Seyhan, T. G., Seyhan, S., Silleli, H. ve Yılmaz, H. (2023). Dikey Tarım Tesislerinde Yapay Aydınlatma Prensipleri. *Ziraat Mühendisliği*(376), 97-106.

- Şahin, G. ve Kendirli, B., (2016). Yeni bir zirai işletme modeli: Dikey Çiftlikler, TÜ-CAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14s.
- Turhan, Ş. (2005). Tarımda Sürdürülebilirlik ve Organik Tarım. Tarım Ekonomisi Dergisi, 11(1 ve 2), 13-24.
- Uzun, D., (2023), Dikey Tarım Sistemlerinde Farklı Işık Yoğunlukları ve Kompozisyonlarının Yemelik Arpa Çiminin, Verim Kalite ve Fizyolojik Parametreleri Üzerindeki Etkileri, Yüksek lisans tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- WEB_1, Toprakvesu.com web sitesi <https://toprakvesu.com/kb/dwc-derin-su-kulturu/>.27.06.2024
- WEB_2, Toprakvesu.com web sitesi <https://www.toprakvesu.com/>. 30.06.2024
- WEB_3, Çeyrekmuhendis 7.com web sitesi <https://www.ceyrekmuhendis.com/tarimda-yenilikci-adim-topraksiz-tarim/> 10.07.2024
- WEB_4, Yeşilodak.com web sitesi <https://www.yesilodak.com/aeroponik-tarim-nedir>.17.06.2024
- WEB_5, Turktarım.gov.tr web sitesi <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/976/akuaponik-uretimle-balik-ve-sebze-bir-arada-yetisiyor> 17.06.2024
- WEB_6, Dikey tarım nedir ne değildir? gastrofests.com web sitesi <https://www.gastrofests.com/dikey-tarim-nedir-ne-degildir/> 27.06.2024
- Yurtseven, H. R. (2011). Gökçeada'da (İmroz) Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi: Yerel ve Otantik Perspektifler. Uluslararası Beşerî Bilimler ve Sosyal Bilimler Dergisi, 1(18),17-26.

Kaynakça

- Abdelsalam, M. A. M. (2023). Oil Price Fluctuations And Economic Growth: The Case Of MENA Countries. *Review Of Economics And Political Science*, 8(5), 353-379.
- ACMB, Yıllık Rapor 2015, Bakü. <https://Www.Cbar.Az/Page-6/Annual-Reports>. Erişim Tarihi: 11.08.2024
- Ağazade, S. (2018). Reel Döviz Kuru Ve Petrol Fiyatları İlişkisinde Asimetri: Azerbaycan Örneğinde Bir İnceleme. *Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi*, 113-126.
- Azerbaycan Cumhuriyeti Merkez Bankası, <https://www.cbar.az/page-40/statistical-bulletin>. Erişim Tarihi: 11.08.2024
- Baghestani, H., Chazi, A. & Khallaf, A. (2022). Oil Prices And Mexico's Exchange Rates In North America. *OPEC Energy Review*, 46(3), 383-396.
- Baku Research Institute. (2022). Oil As A Perpetuum Mobile Of Azerbaijan. <https://www.ceicdata.com/en/azerbaijan/gdp-by-expenditure-current-price-annual/gdp-non-oil>

- Breul, H. (2015). Crude Oil Prices Down Sharply In The Fourth Quarter Of 2014. *Retrieved March*, 22.
- CBRA, (2016), Monetary Policy Review: January – December 2016, The Central Bank Of The Republic Of Azerbaijan, Baku, <https://www.cbar.az/page-13/monetary-policy-review>, Erişim Tarihi: 19.06.2024.
- Delice, G. (2022). Finansal Küreselleşme Sürecinde Azerbaycan'da Uygulanan Para Politikaları Ve Finansal İstikrar. In *Book Of Proceedings* (190).
- Filis, G. & Chatziantoniou, I. (2014). Financial And Monetary Policy Responses To Oil Price Shocks: Evidence From Oil-Importing And Oil-Exporting Countries. *Review Of Quantitative Finance And Accounting*, 42, 709-729.
- Gadirli, J. (2009). Finansal İstikrarın Sağlanmasında Merkez Bankalarının Rolü: Azerbaycan Merkez Bankası. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Habib, M. M. & Kalamova, M. M. (2007). Are There Oil Currencies? The Real Exchange Rate Of Oil Exporting Countries. European Central Bank, Working Paper Series, No 839.
- Hampel-Milagrosa, A., Haydarov, A., Anderson, K., Sibal, J., & Ginting, E. (Eds.). (2020). *Azerbaijan: Moving Toward More Diversified, Resilient and Inclusive Development*. Asian Development Bank.
- Ibrahimov, A. (2017). The impact of devaluation and oil price on the banking sector of Azerbaijan. Lap Lambert Academic Publishing.
- International Energy Agency. (2021). Azerbaijan 2021 – Analysis. <https://www.iea.org/countries/azerbaijan>
- International Monetary Fund. Research Dept. (2014). *World Economic Outlook, April 2014: Recovery Strengthens, Remains Uneven*. International Monetary Fund.
- Jackson, J. K. (2018). *US Trade Deficit And The Impact Of Changing Oil Prices*. Congressional Research Service.
- Jumayeva, A (2021). Finansal Gelişim Düzeyi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Azerbaycan Örneği. İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Mammadov, F. (2020). Exchange Rate Stability And The Development Of Financial System In Azerbaijan. *Journal Of Economic Sciences: Theory & Practice*, 77(1).
- Mammadov, J. (2016). Oil Price Shocks And Monetary Policy İn Azerbaijan: Challenges And Opportunities. *Caucasus Analytical Digest*, (83), 6-11.
- Mendoza, E. G. (1995). The Terms Of Trade, The Real Exchange Rate, And Economic Fluctuations. *International Economic Review*, 101-137.

- OPEC (2015). Future Article: Developments İn Global Oil Inventories. Monthly Oil Market Report. Helfferstorferstrasse 17, A-1010 Vienna, Austria
- OPEC (2021). Monthly Oil Market Report.
- Sanılı, A. Ü. (2022). COVID-19 Pandemic And Azerbaijan's Economy: Policy Lessons In Hard Times. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1), 103-120.
- Selçuk, H., Mukhtarov, S. & Mammadov, E. (2015). Evaluation of Efficiency of Monetary Policy Tools in Azerbaijan over The Period Between 2005-2014. *Journal of Qafqaz University*, 3 (2), 103-110.
- Stocker, M. S., Baffes, J., & Vorisek, D. (2018). With The Benefit Of Hindsight: The Impact Of The 2014–16 Oil Price Collapse. *Global Economic Prospects–Special Focus*, 1, 51-71.
- TİM (2016) Ekonomi Ve Dış Ticaret Raporu (2016). http://www.tim.org.tr/files/downloads/raporlar/tim_ekonomi_raporu_2016.pdf, Erişim Tarihi: 14.06.2024
- World Bank Publications. (2015). *Global Economic Prospects, January 2015: Having Fiscal Space And Using It*, Vol. 10, World Bank Publications.

KAYNAKÇA

- Alu, A. (2018). Küreselleşme ve sağlık. Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 1(1),1- 9.
- Assefa, Y., Gilks, C. F., van De Pas, R., Reid, S., Gete, D. G., & Van Damme, W. (2021). Reimagining global health systems for the 21st century: lessons from the COVID-19 pandemic. *BMJ global health*, 6(4), e004882.
- Asmorowati, S., Schubert, V., & Ningrum, A. P. (2021). Policy capacity, local autonomy, and human agency: Tensions in the intergovernmental coordination in Indonesia's social welfare response amid the COVID-19 pandemic. *Journal of Asian Public Policy*, 1-15.
- Akyürek, Ç.E., (2018). Sağlık Politikası, Dilaver Tengilimoğlu (Ed.). Sağlık Politikalarının Piyasalaştırılması içinde (ss.235-246). Nobel, Ankara.
- Akyüz, M. (2018). Stratejik liderlik, Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1 (1) , 45-66.
- Bambra, C., Riordan, R., Ford, J., & Matthews, F. (2020). The COVID-19 pandemic and health inequalities. *J Epidemiol Community Health*, 74(11), 964-968.
- Baş K, Sur H. (2023). COVID-19 Sağlık Krizinin ülkelerin sağlık sistemleri üzerine etkisi; Küresel sağlık sistemleri boyutuyla bir değerlendirme. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 8(1):105-13.
- Braithwaite J, Tran, Y, Ellis, LA, Westbrook J. (2021). The 40 health systems, COVID-19 (40HS, C-19) study. *International Journal for Quality in Health Care*, 33(1).
- Burlina, C., & Rodríguez-Pose, A. (2024). Inequality, poverty, deprivation and the uneven spread of COVID-19 in Europe. *Regional Studies*, 58(2), 263-284.
- Coe, E., Enomoto, K., Finn, P., Stenson, J., & Weber, K. (2020). Understanding the hidden costs of COVID-19's potential impact on US healthcare. *McKinsey & Company*, 1-13.
- Cao, M., Zhao, Y., & Zhao, S. (2022). How CEOs' inclusive leadership fuels employees' well-being: a three-level model. *The International Journal of Human Resource Management*, 1-26.
- Capano, G., & Lippi, A. (2021). Decentralization, policy capacities, and varieties of first health response to the COVID-19 outbreak: evidence from three regions in Italy. *Journal of European Public Policy*, 28(8), 1197-1218.
- Çankaya, M. (2023). Dönüştürücü liderlik ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesi: Sağlık sektöründe bir uygulama. *EKEV Akademi Dergisi*, (94), 206-217.

- Deitchman S. (2013). Enhancing Crisis Leadership in Public Health Emergencies. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 7(5):534-540.
- DeMartino, L., & Weiser, S. G. (2021). Administrative leadership in times of a global health crisis: Voices and images from the field. In *Frontiers in Education*, 6, 617857.
- Eke, E., & Eroymak, S. (2019). Uluslararası aktörlerin küresel sağlık politikaları üzerine etkileri: Teorik bir inceleme. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Social Science Institute*, 11(28).
- Forman, L., & Kohler, J. C. (2020). Global health and human rights in the time of COVID-19: Response, restrictions, and legitimacy. *Journal of Human Rights*, 19(5), 547-556
- Glenn, J., Chaumont, C., & Villalobos Dintrans, P. (2021). Public health leadership in the times of COVID-19: a comparative case study of three countries. *International Journal of Public Leadership*, 17(1), 81-94.
- Gronn P. (2000). Distributed properties a new architecture for leadership. *Educational Management & Administration*, 28(3):317-338.
- Harman, S. (2020). COVID-19, the UN, and dispersed global health security. *Ethics & International Affairs*, 34(3), 373-378.
- İşlek, E., Özatkan, Y., Uslu, M. K. B., Arı, H. O., Çelik, H., & Yıldırım, H. H. (2021). Türkiye’de COVID- 19 pandemisi yönetimi ve sağlık politikası stratejileri. *Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi*, 4(2), 54-65.
- Jong-Wook, L. (2003). Global health improvement and WHO: shaping the future. *The Lancet*, 362(9401), 2083-2088.
- Kapucu, N., and Van Wart, M. (2008). Making matters worse: an anatomy of leadership failures in managing catastrophic events. *Administr. Soc.* 40, 711-740.
- Klann G. (2003). *Crisis leadership: Using military lessons, organizational experiences, and the power of influence to lessen the impact of chaos on the people you lead*. Center for Creative Leadership.
- Kocagöz, A., & Gencel, U. (2023). COVID-19 Pandemisi sürecinde uygulanan maliye politikaları: seçilmiş ülke örnekleri. *Journal Of Current Debates In Social ScienceS (CUDES)*, 2(6 (2)), 198-229.
- Klebe, L., Felfe, J., & Klug, K. (2021). Healthy leadership in turbulent times: The effectiveness of health-oriented leadership in crisis. *British Journal of Management*, 32(4), 1203-1218.
- Koçel, T. (2018). İşletme yönetimi, Beta (17.Baskı), İstanbul.
- Kumar, S., & Preetha, G. S. (2012). Health promotion: an effective tool for global health. *Indian Journal of Community Medicine*, 37(1), 5-12.

- Kane, R. L., Egan, J. M., & Chung, K. C. (2021). Leadership in times of crisis. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 148(4), 899-906.
- Kıraç, R., Göde, A., & Aydoğdu, A. (2020). Küreselleşmenin sağlık üzerine etkileri. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 7(17), 26-33.
- Lal A, Erondur NA, Heymann DL, Gitahi G, Yates R. (2021). Fragmented health systems in COVID-19: rectifying the misalignment between global health security and universal health coverage. *The Lancet*, 397(10268): 61-67.
- Mac Quene, T., Bust, L., Louw, J., Mwandri, M., & Chu, K. M. (2022). Global surgery is an essential component of global health. *the surgeon*, 20(1), 9-15.
- Mallah, S. I., Ghorab, O. K., Al-Salmi, S., Abdellatif, O. S., Tharmaratnam, T., Iskandar, M. A., ... & Al-Qahtani, M. (2021). COVID-19: breaking down a global health crisis. *Annals of clinical microbiology and antimicrobials*, 20(1), 35.
- Mucci, N., G. Giorgi, M. Roncaioli, J. Fiz Perez and G. Arcangeli (2016). 'The correlation between stress and economic crisis: a systematic review', *Neuropsychiatric Disease and Treatment* 12, 983-993.
- Nadeem, M. (2016). Analyzing Good Governance and Decentralization in Developing Countries. *Journal of Political Sciences and Public Affairs*, 4(3): 1-8.
- Orhaner, E., (2014). Türkiye’de Sağlık Sigortası, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Öğüt, K. (2014). Küresel sistemde borç krizi-yoksulluk ve IMF. *Aydınlanma* 1923, 35(35), 11-14.
- Öztek, Z. (2018). Temel sağlık hizmetleri 1978-2018, HASUDER Yayın No: 2018-3, Trakya Üniversitesi Matbaası.
- Parker, R., & Ferraz, D. (2021). Politics and pandemics. *Global Public Health*, 16(8-9), 1131-1140.
- Qiu, J., B. Shen, M. Zhao, Z. Wang, B. Xie and Y. Xu (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations', *General Psychiatry*, 33, art. e100213.
- Radenović, S., Radivojević, V., Krstić, B., Stanišić, T., & Živković, S. (2022). The efficiency of health systems in response to the covid-19 pandemic: Evidence from the eu countries. *Problemy Ekorozwoju*.
- Sadiq, A. A., Kapucu, N., & Hu, Q. (2021). Crisis leadership during COVID-19: The role of governors in the United States. *International Journal of Public Leadership*, 17(1), 65-80.
- Shamasunder, S., Holmes, S. M., Goronga, T., Carrasco, H., Katz, E., Frankfurter, R., &

- Keshavjee, S. (2020). COVID-19 reveals weak health systems by design: why we must re-make global health in this historic moment. *Global Public Health*, 15(7), 1083-1089.
- Sriharan, A., Hertelendy, A. J., Banaszak-Holl, J., Fleig-Palmer, M. M., Mitchell, C., Nigam, A., ... & Singer, S. J. (2022). Public health and health sector crisis leadership during pandemics: a review of the medical and business literature. *Medical Care Research and Review*, 79(4), 475-486.
- Ünsal, A. (2023). Geçiş Ekonomilerinde Finansal Gelişme, Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi: Panel Veri Analizi, T. C. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi (Doktora Tezi). Konya.
- van Schaik, L., Jørgensen, K. E., & van de Pas, R. (2020). Loyal at once? The EU's global health awakening in the Covid-19 pandemic. *Journal of European Integration*, 42(8), 1145-1160.
- Yılmaz, F. K. (2023). Sağlıkta stratejik liderlik özellikleri. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(2), 261-267.
- Yıldırım, A., & Cançekenoglu, B. (2023). Küreselleşme, ekonomik büyüme ve sosyal yardımlar arasındaki ilişki: panel veri analizi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 30-55.
- World Health Organization (2016). Statement on the 9th meeting of the IHR Emergency Committee regarding the Ebola outbreak in West Africa. Geneva: World Health Organization.

Kaynakça

- Acer A., and Yanginlar, G. (2017). The Determination of Turkish Container Ports Performance With TOPSIS Multiple Criteria Decision Making Method. *Journal of Management Marketing and Logistics*, 4(2), 67-75.
- Akandere, G. (2021). Yeşil Sertifikalı Limanların Performansının Entegre ENTROPİ-TOPSIS Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39(4), 515-535.
- Akandere, G. (2020). Sosyal Sürdürülebilirlik Açısından Tedarik Zinciri Yönetiminde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 63-72.
- Aksakal, E., & Dağdeviren, M. (2010). ANP ve Dematel yöntemleri ile personel seçimi problemine bütünlük bir yaklaşım. *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 905-913.
- Alagöz, M. (2004). Sürdürülebilir Kalkınmanın Paradigması. *Selçuk Üniversitesi İBFF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1-23.
- AlRukaibi, F., AlKheder, S., & AlMashan, N. (2020). Sustainable Port Management in Kuwait: Shuwaikh Port System. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, 20-33.

- Altun, S. A., ve Memişoğlu, S. P. (2008). Performans Değerlendirmesine İlişkin Öğretmen, Yönetici ve Müfettiş Görüşleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 53(53), 7-24.
- Başarıcı, A. S. Konteyner Gemi Acenteliğinde Müşteri Memnuniyetini Esas Alan Örgüt Yapısının TOPSİS Yöntemi İle Tespiti. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 13(2), 317-341
- Baştuğ, S., & Esmer, S. (2022). Konteyner Taşımacılığı Pazarında Sürdürülebilir Liman Rekabetinin Belirleyicileri: Sistematik Literatür Araştırması. *İzmir İktisat Dergisi*, 34-52.
- Cavallo, B., D'Apuzzo, L., & Squillante, M. (2015). A Multi-Criteria Decision Making Method for Sustainable Development of Naples Port City-Area. *Quality & Quantity*, 1647-1659.
- Chang, B., Chang, C.-W., & Wu, C.-H. (2011). Fuzzy Dematel method for developing supplier selection criteria. *Expert System with Applications*, 1850-1858.
- Chen-Yi, H., Ke-Ting, C., & Gwo-Hshiung, T. (2007). FMCDM with fuzzy Dematel approach for costumers' choice behavior model. *International Journal of Fuzzy System*, 236-246.
- Çalık, Ç. (2016). Performans Değerlendirme Nedir?, <http://www.kariyer.net/ikblog/performans-degerlendirme-nedir/> Erişim Tarihi: 12.03.2022
- D'Amico, G., Depczynska, K., Dembinska, I., & Ioppolo, G. (2021). Smart and Sustainable Logistics of Port Cities: A Framework for Comprehending Enabling Factors, Domains and Goals. *Sustainable Cities and Society*, 69.
- Demirci, A., & Tarhan, D. B. (2016, Aralık). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Liman İşletmelerin ve Bu İşletmelerin Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Ölçümü. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 144-160.
- Di Vaio, A., & Varriale, L. (2018). Management Innovation for Environmental Sustainability in Seaports: Managerial Accounting Instruments and Training for Competitive Green Ports beyond the Regulations. *Sustainability*, 1-35.
- Di Vaio, A., Varriale, L., & Alvino, F. (2018). Key performance indicators for developing environmentally sustainable and energy efficient ports: Evidence from Italy. *Energy Policy*, 229-240.
- Ecer, F., Açıkgözoğlu, S., & Yaman, F. (2009). Analitik Ağ Süreci (AAS) ve WEB sitelerinden yararlanarak otel seçimi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 187-207.
- Erkmen, T., & Özkaynak, S. (2015). Liman İşletmeciliğinde Sürdürülebilir Liman Ekonomisi Stratejisi. II. *Ulusal Liman Kongresi*.
- Fedai, A., & Madran, C. (2015). Sürdürülebilir Liman Yönetimi ve Antalya' da İki Yat Limanında Vaka İncelemesi. II. *Ulusal Liman Kongresi*.

- Fontela, E., & Gabus, A. (1976). *The Dematel observer, Dematel 1976 report*. Switzerland: Battelle Geneva Research Center.
- Gayathri, C., Kamala, V., Gajanand, M. S., and Yamini, S. (2021). Analysis of Operational and Financial Performance of Ports: an Integrated Fuzzy DEMATEL-TOPSIS Approach. *Benchmarking: An International Journal*, 29(3), 1046-1066
- Gök-Kısa, A. C., Çelik, P., and Peker, İ. (2021). Performance Evaluation of Privatized Ports by Entropy Based TOPSIS and ARAS Approach. *Benchmarking: An International Journal*, 29(1), 118-135
- Greenspan, A. (2007). *The Age of Turbulence. Adventures in a New World*. New York: Penguin Press.
- Günay, Z., ve Ünal, Ö. F. (2016). AHP-TOPSIS Yöntemi İle Tedarikçi Seçimi (Bir Telekomünikasyon Şirketi Örneği). *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 37-53.
- Ha, M.-H., & Yang, Z. (2017). Comparative analysis of port performance indicators: Independency and interdependency. *Transportation Research Part A*, 264-278.
- Hamri, M., & Jouad, S. (2020). Management Innovation for Environmental Sustainability in Seaports. *13 th International Conference of Logistics and Supply Chain Management Logistiqua*. Morocco: Higher School of Technology, Sidi Mohamed Ben Abdellah University.
- Janic, M., & Reggiani, A. (2002). An application of the multiple criteria decision making (MCDM) analysis to the selection of a new hub airport. *European Journal of Transport and Infrastructure Research*, 2(2).
- Kiriş, S., & Börekçi, D. (2018). Sürdürülebilir Liman İşletmeciliğini Yönlendirici ve Engelleyici Faktörler: Bir Üçlü Bilanço Yaklaşımı. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 192-220.
- Kong, Y., & Liu, J. (2021). Sustainable Port Cities with Coupling Coordination and Environmental Efficiency. *Ocean and Coastal Management*, 205.
- Konur, E. (2016). *Liman İşletmelerinin Yükleme-Boşaltma, Depolama, Kılavuzluk ve Römorkaj Hizmetlerinin İfasından Doğan Hukuki Sorumluluğu (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uluslararası Ticaret Hukuku.
- Korucuk, S., & Memiş, S. (2019). Yeşil Liman Uygulamaları Performans Kriterlerinin Dematel Yöntemi ile Önceliklendirilmesi: İstanbul Örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 134-148.
- Lam, J., & Li, K. (2019). Green port marketing for sustainable growth and development. *Transport Policy*, 73-81.

- Lim, S., Pettit, S., Abouarghoub, W., & Beresford, A. (2019). Port Sustainability and Performance: A Systematic Literature Review. *Transportation Research Part D*, 47-64.
- Lorenčič, V., Twrdy, E., and Lep, M. (2022). Cruise Port Performance Evaluation in the Context of Port Authority: An MCDA Approach. *Sustainability*, 14(7), 4181.
- Lozano, R., Fobbe, L., Carpenter, A., & Sammalisto, K. (2019). Analysing Sustainability Changes in Seaports: Experiences From the Gävle Port Authority. *Sustainable Development*, 409-418.
- Mahir Kojuri, M. (2016). Ports Performance Evaluation and Comparison, and Proposing a Model for Their Ranking (Case Study: 3 Northern Ports of Iran). *Journal of Maritime Transport Industry*, 2(3), 20-26.
- Merve, A. K. (2018). AHP ve TOPSIS Yöntemi İle Tedarikçi Seçimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 17(34), 69-89.
- Meyer, C., Gerlitz, L., Philipp, R., & Paulauskas, V. (2021). A Digital or Sustainable Small and Medium-Sized Port? Sustainable Port Blueprint in the Baltic Sea Region Based on Port Benchmarking. *Transport and Telecommunication*, 332-342.
- Molero, G., Santarremigia, F., & Beltrán, P. (2017). Total Safety by Design: Increased Safety and Operability of Supply Chain of Inland Terminals for Containers with Dangerous Goods. *Safety Science*, 168-182.
- Oral, N., Yumuşak, R., & Eren, T. (2021). AHP ve ANP yöntemleri kullanılarak tehlikeli madde depo yeri seçimi: Kırıkkale ilinde bir uygulama. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 115-124.
- Oralhan, B. (2019). Sosyal medya platformu seçimini etkileyen kriter ağırlıklarının Bulanık Dematel yöntemiyle belirlenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 408-420.
- Organ, A. (2013). Bulanık Dematel yöntemiyle makine seçimini etkileyen kriterlerin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 157-172.
- Ö. Taşdemir, D., & Öztürk, B. (2019). Sürdürülebilir İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarında Koordinasyon ve Kurum Kültürü. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 23-31.
- Ömürbek, N., & Şimşek, A. (2014). Analitik Hiyerarşi Süreci ve Analitik Ağ Süreci yöntemleri ile online alışveriş site seçimi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 306-327.
- Ömürbek, N., Demirci, N., & Akalin, P. (2013). Analitik Ağ Süreci ve TOPSİS yöntemleri ile bilimdalı seçimi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 118-140.

- Özdemir, Ü. (2018). Türkiye'de Yeşil Liman Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme Örneği. *Social Sciences Studies Journal*, 1209-1218.
- Özispa, N., & Arabelen, G. (2021). Limanların Sürdürülebilirlik Stratejilerinin AHP Yaklaşımı ile Önceliklendirilmesi. *Journal of Yasar University*, 1430-1453.
- Pekkaya, M., & Bucak, U. (2018). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle Bölgesel Liman Kuruluş Yeri Seçimi: Batı Karadeniz'de Bir Uygulama. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 253-268.
- Pesce, M., Terzi, S., Al-Jawasreh, R. M., Bommarito, C., Calgaro, L., Fogarin, S., et al. (2018). Selecting sustainable alternatives for cruise ships in Venice using multi-criteria decision analysis. *Science of the Total Environment*, 668-678.
- Ren, J., & Lützen, M. (2017). Selection of sustainable alternative energy source for shipping: Multi-criteria decision making under incomplete information. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 1003-1019.
- Saaty, T., & Shih, H.-S. (2009). Structures in decision making: On the subjective geometry of hierarchies and networks. *European Journal of Operational Research*, 867-872.
- Saaty, T., & Vargas, L. (2006). Decision Making with The Analytic Network Process Economic, Political, Social and Technological Applications with Benefits, Opportunities, Cost and Risks. *International Series in Operations Research & Management Science*, 8.
- Schipper, G., Vreugdenhil, H., & de Jong, M. (2017). A Sustainability Assessment of Ports and Port-City Plans: Comparing ambitions with Achievements. *Transportation Research Part D*, 84-111.
- Sislian, L., Jaegler, A., & Cariou, P. (2016). A Literature Review on Port Sustainability and Ocean's Carrier Network Problem. *Research in Transportation Business & Management*, 19-26.
- Töz, A. C., & Köseoğlu, B. (2015, Ekim). Denizcilikte İş Sağlığı ve İş Emniyeti: Limanlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *II. Ulusal Liman Kongresi*.
- TÜRKLİM (2023). Türkiye Liman İşletmecileri Derneği. Sektör İstatistikleri. <https://www.turklim.org/sektor-istatistikleri/>. Erişim:30.05.2023
- Ünal, A. U., Alkan, G. B.(2015). Liman İşletmeleri İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Düzenlemeleri ve Önemi, II. Ulusal Liman Kongresi.
- Welford, R., & Gouldson, A. (1993). *Environmental Management and Business Strategy*. Financial Times Management.
- Xiao, D., Wang, J., & Lu, Q. (2020). Stimulating Sustainability Investment Level of Suppliers with Strategic Commitment to Price and Cost Sharing in Supply Chain. *Journal of Cleaner Production*, 1-15.

- Zhao, C., Li, R., Wang, Y., Yu, H., & Gong, Y. (2021). Study on the Propagation of Sustainable Development Concept Among Gulf Ports Based on Complex Network. *Maritime Policy and Management*, 478-496.
- Zhao, D., Wang, T., & Han, H. (2020). Approach towards Sustainable and Smart Coal Port Development: The Case of Huanghua Port in China. *Sustainability*, 1-23.
- Zhou, Q., Huang, W., & Zhang, Y. (2011). Identifying critical success factors in emergency management using a fuzzy Dematel method. *Safety Science*, 243-252.

KAYNAKLAR

- AB Başkanlığı. (2021, Ocak 26). *Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Başkanlığı*. <https://www.ab.gov.tr/p.php?e=111> adresinden alındı.
- Boratav, K. (2007). İzmir İktisat Kongresi Tarihine Bir Genel Bakış. H. Yetkiner(Ed.) içinde, *Dünden Bugüne İzmir'in Sosyal ve Ekonomik Gelişimi* (s. 13-18). İzmir: İzmir İktisat Kongresi Araştırma Merkezi Yayınları.
- Boratav, K. (2020). İktisat Tarihi(1981-2002). B. Tanör, K. Boratav, & S. Akşin içinde, *Türkiye Tarihi 5 / Bugünkü Türkiye 1980-2003* (s. 187-246). İzmir: Cem Yayınevi.
- Bozdağ, E. G. (2018). Türkiye İktisat Kongresi-İzmir 1923: Türkiye'nin İktisadi Kalkınmasında İlk Tohum. *TÜRKTOB Dergisi*; (27), 39-42.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1981). 2. *Türkiye İktisat Kongresi-VIII: Açılış-Kapanış Oturumları ve Komisyon Raporları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1992). 3. *İzmir İktisat Kongresi Tebliğ Özetleri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *2004 Türkiye İktisat Kongresi Gelişme Stratejileri ve Makroekonomik Politikalar Tebliğ Metinleri-I*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *2004 Türkiye İktisat Kongresi Gelişme Stratejileri ve Makroekonomik Politikalar Tebliğ Metinleri-2*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *2004 Türkiye İktisat Kongresi İktisadi Sektörlerde Gelişme Stratejileri Tebliğ Metinleri-I*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *2004 Türkiye İktisat Kongresi İktisadi Sektörlerde Gelişme Stratejileri Tebliğ Metinleri-II*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.

- Devlet Planlama Teşkilatı. (2020, Aralık 10). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)*. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Web Sitesi: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Birinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1963-1967%E2%80%8B.pdf> adresinden alındı.
- Hafizoğulları, Z. (2000). İzmir İktisat Kongresi Görüşler ve Değerlendirmeler. *atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*; 16(46).
- İnan, A. (1989). *İzmir İktisat Kongresi: 17 Şubat- 4 Mart 1923*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kalkınma Bakanlığı . (2013). *5. İzmir İktisat Kongresi 2013- II.Cilt*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- Kasalak, K. (2012). Teşvik-i Sanayi Kanunları ve Türkiye’de Sanayileşmeye Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*; (27), 65-79.
- Kaya, D. G. ve Durgun, A. (2009). 1923–1938 Dönemi Atatürk’ün Maliye Politikaları: Bütçe ve Vergi Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*; (19), 233-249.
- Kayıran, M. ve Saygın, S. (2019). İzmir İktisat Kongresi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*; 2(5), 27-70.
- Kazgan, G. (2017). *Tanzimattan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Koç, C. (2000). İzmir İktisat Kongresi'nin Türk Ekonomisinin Oluşumuna Etkileri. *Atatürk Dergisi*; 3(1), 145-167.
- Koçtürk, M. ve Gölalan, M. (2010). 1923-1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*; 45(2), 48-65.
- Kongar, E. (2011). *21.Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ökçün, A. G. (1997). *Türkiye İktisat Kongresi 1923-İzmir Haberler- Belgeler-Yorumlar*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu.
- Övgün, B. (2010). Türkiye'de Planlama: Sektörel Gelişmeden Kalkınmaya Kalkınmadan Stratejiye. *Memleket Siyaset Yönetim*; 5(13), 176-204.
- Özçelik, Ö. ve Tuncer, G. (2007). Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*; 9(1), 253-266.
- Pamuk, Ş. (2015). *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, H. (2016). *Türkiye Ekonomisi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021, Ocak 11). *T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu_Kalk%C4%B1ma_Plan%C4%B1_Tan%C4%B1t%C4%B1m_Bro%C5%9F%C3%BCr%C3%BC.pdf adresinden alındı.
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021, Ocak 11). *T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden alındı.
- Tezel, Y. S. (2015). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Toprak, M. (2004). İzmir İktisat Kongresi: Bir Gelecek Perspektifi. *İktisat İşletme Finans; 19(214)*, 115-131.
- Varlı, A. ve Koraltürk, M. (2010). II. Meşrutiyet'ten Erken Cumhuriyet'e Milli İktisadın Sürekliliği ve İzmir İktisat Kongresi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Tarihi; 19(20-21)*, 127-142.
- Yay, T. (2019). Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan Devralınan Miras. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences; 3(1)*, 77-113.
- Yenal, O. (2017). *Cumhuriyet'in İktisat Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KAYNAKÇA

- Ağca, V. ve Yörük, D. (2006). Bağımsız girişimcilik ve iç girişimcilik arasındaki farklar: Kavramsal bir çerçeve. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 8(2).
- Aksoy, (2017). Değişen teknolojiler ve Endüstri 4.0: Endüstri 4.0'ı anlamaya dair bir giriş. SAV Katkı Teknoloji, 4, 34-44.
- Akyüz, K. C., Gedik, T., Akyüz, İ. ve Yıldırım, İ. (2006). Rize ilindeki lise ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerinin incelenmesi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(1).
- Arklan, Ü. & Tuzcu, N. (2019). "Dijital Çağın Bir Pazarlama Ve Marka İletişim Aracı Olarak Etkileyiciler: Kanaatler, Kriterler Ve Takip Nedenleri Üzerine Bir Araştırma", Selçuk İletişim, cilt 12, sayı 2, ss.969-1011.
- Arslan, A. (2020). "Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", International e-Journal of Educational Studies, 4(7), 27-41.
- Banger, G. (2016). Endüstri 4.0 ve Akıllı İşletme. Ankara: Dorlion Yayınevi.
- Barış, S., & Aşkın, E. (2016). Tokat Yerel İşgücü Piyasasındaki Kadın Girişimciler: İstihdama Katılım Özellikleri ve Sorunları. Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9(4), 1-20.

- Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (2000). Türkiye’de Kadınlara Ait Girişimlerin Desteklenmesi.
- Baysal, H. ve Özkul, A. S. (2017). Son Dönem Osmanlı Kadın Yükseköğretiminde Girişimcilik Kodları Dârümuallimât, İnas Dârülfünûnu ve Ticâret Mekteb-i Âlîsi, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 41.
- Bhagat, R., Rajan, S., & Sambargi, S. (2019). Evaluation Of Personal Innovativeness and Perceived Expertise On Digital Marketing Adoption By Women Entrepreneurs Of Micro And Small Enterprises. *International Journal Of Research And Analytical Reviews*, 6(1), 338-351.
- Bilbil, K. E. ve Güler, Ş. (2017). “Dijital Ortamda Kurumsal İtibar Yönetimi ve Viral Uygulamalar İlişkisi”, *Global Media Journal TR Edition*, cilt 7, sayı 14, ss.379- 402.
- Bostan, M. Ö. (2020). Industry 4.0 Applications and Digital Transformation In Warehouses. Master’s Thesis, The Republic Of Turkey Bahçeşehir University, İstanbul
- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O. ve Alparslan, A. M. (2012). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 229-247.
- Brennen, Scott, Daniel Kreiss. 2014. Digitalization and Digitization. Culture digitally. <http://culturedigitally.org/2014/09/digitalization-and-digitization/> [20.01.2022].
- Cengiz, R., Serdar, E. & Donuk, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık ve girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research Online*, 2(4).
- Constant A, Shachmurove Y, Zimmermann F, (2007), “What Makes an Entrepreneur and Does it Pay?” Native Men, Turks, and Other Migrants in Germany, *International Migration*, 45 (4): 71–100.
- Cukier, W. ve Chavoushi, Z. H. (2020). Facilitating women entrepreneurship in Canada: The case of WEKH. *Gender in Management: An International Journal*, 35(3), 303-318.
- Çetin Karabat, B. ve Sönmez, A. Ö. (2012). Bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğin rolü [The role of women entrepreneurship for the regional development]. *Namık Kemal Üniversitesi Dergileri, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2). <http://acikerisim.nku.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.11776/1631/18-29-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Çiftçi, A. & Karakaş, Y. (2019). “Dijitalleşen Zamanın İzdüşümünde: Kimliğin, Bedenin ve İletişimin Dönüşümü”, *Online Academic Journal of Information Technology*, cilt 10, sayı 37, ss.8-30

- Davutoğlu, N. A. (2020). Üçüncü ve Dördüncü Sanayi Devrimleri Arasındaki Temel ve Sistemik Farklılıkların Determinist Bir Yaklaşımla Analizi. *Management and Political Sciences Review*, 2(1), 176-189.
- Demir, Nazmiye (2015). Türkiye’de Girişimcilik Ve Kadın. *Anahtar Dergisi*, Sayı: 315.
- Dijital Dünyada Kadın Girişimciler. (2020, Ocak 23). Mayıs 2, 2022 tarihinde İstesob: <https://www.istesob.org.tr/dijital-dunyada-kadimgirisimciler/> adresinden alındı
- Dingeç, Emine: Osmanlı Toplumunda Kadınların Üretime Katkıları, *History Studies*, C: 2 S:1, 2010
- Doğan, O. (2019). Dijital Dönüşümün Yönetimi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Endüstri 4.0 Kavramsal Farkındalık Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kırşehir.
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2019). <http://www.dogaka.gov.tr/Desteklerde-tay.asp?D=61&Destekler=digerdestekler&DD=644&DesteklerDetay=uluslararası-i-kuruluslara-ait-fonlar>.
- Ekici, S., & Güven, M.E. (2021). Dijitalleşme ve dijital demokrasi. dijital çağda dönüşen birey, toplum ve siyaset. S. Ekici (Ed.). (1.b.s.). Dijital çağda dönüşen birey, toplum ve siyaset içinde (s. 7-39). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ersarı, Pınar (2015). Kadın Girişimcilerde Girişimcilik Özellikleri ve Liderlik Tarzlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersöz, B. Ve Özmen, M. (2020). “Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri”, *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, cilt 11, sayı 42, ss.170-179.
- Etike, Ş. (2022). Gençlik ve dijital okuryazarlık: İletişim Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Emek Araştırma Dergisi*, 6(2), 67-76.
- Fırat, Ü. S. ve Fırat, Z. O. (2017). “Sanayi 4.0 Devrimi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Kavramlar, Küresel Gelişmeler ve Türkiye”, *Toprak İşveren Dergisi*, sayı 114, ss.10-23.
- Galindo, M-A. ve Ribeiro, D. (2012). *Women’s entrepreneurship and economics*. Springer: New York.
- Gönç, D. Ve Hürmeriç, P. (2020). “Kurumsal Kimliğin Dijitalleştirilmesinde Kullanılan Parametreler” *Global Media Journal TR Edition*, cilt 10, sayı 20, ss.274- 301.
- Güdek, R.C. (2016). Kadın Girişimcilerin Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi: Ankara İli Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Güleç, Sabite (2011). Kadın Girişimciliği, Karaman Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Güney, S. (2006). Kadın girişimciliğine genel bir bakış. Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü. acikerisim.lib.comu.edu.tr
- İkiz, E., Yörük, C. , Asıcı, E. , Tanrikulu, M., Ceylan, İ. & Öztürk, B. (2015). Yaratıcılık, girişimcilik ve psikolojik danışma. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(11), 37-63.
- İlter, Berfu (2008). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: KAGİDER Örneği, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Jamali, D. (2009). Constraints and opportunities facing women entrepreneurs in developing countries a relational perspective. Gender in Management: An International Journal, 24(4), 232-251.
- Jonathan Woetzel et al. (2015). “The power of parity: How advancing women’s equality can add \$12 trillion to global growth”. Technical report.
- Kara, N. Ve Karanfiloğlu, M. (2020). “İletişimin Dijitalleşmesi: Pandemi (COVID-19) ve Enformasyon Teknolojileri”, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, cilt 11, sayı 42, ss.87-99.
- Karabat, B. Ç., Sönmez, Ö. A. (2012). “The Role of Women Entrepreneurship For the Regional Development/Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Rolü”. Balkan Journal of Social Sciences Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2).
- Karadal, H., & Erdem, A. (2017). Kadın Girişimciliği: Kişilik Özellikleri Üzerine Bir Çalışma. E.G. Kaygısız & R.A. Wolff (Eds.). Yönetim ve Organizasyon Makaleleri: Kadın Akademisyenlere Armağan (s. 231-248). Giresun: Eğitim Yayınevi.
- Karadeniz, E. (2019). Türkiye’de girişimcilik ve uluslararası karşılaştırma 2018 global entrepreneurship monitor (GEM). Yeditepe Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Karagöz, U. (2020). Türkiye’de Kamu Yönetiminin Dijital Dönüşümü: Ulusal Veri Santrali Model Önerisi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Keskin, Sevtap (2014). Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1), 71-94.
- Khan, F. ve Wadood, F. (2020). The Industrial Revolution 4.0 and Entrepreneurial Orientation with Innovation as Mediation Effect on the Performance of Malaysian Furniture Industry: A Proposed Framework. IEOM Society International, 3128- 3130.

- Kırçecek, Ö. B., & Aytar, O. (2021). Kadın Girişimciliği: Motivasyon Faktörleri Üzerine Bir Araştırma. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(24), 494-515. doi:10.47129/bartiniibf.985783
- KSGM. (2019). <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/dagitimda-olan-yayinlar>.
- Kumkale, İ. (2015). Kadın girişimciliğinin stratejik liderlik yetkinlikleri açısından incelenmesi ve bir araştırma (1 b.). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Kuratko, D. F., Morris, M. H. ve Schindehutte, M. (2015). Understanding the Dynamics of Entrepreneurship Through Framework Approaches. Small Business Economics, 45, 1-13.
- Küçük, E. (2021, Nisan 19). Kadın Girişimciler Salgın Sürecinde Ürünlerini Dijital Pazarlamak İçin Dijital Mecraları Etkin Kullanıyor. Mayıs 4, 2022 tarihinde AA: <https://www.aa.com.tr/tr/bilimteknoloji/kadin-girisimciler-salgin-surecindeurunlerini-pazarlamak-icin-dijital-mecralari-etkinkullaniyor/2213378> adresinden alındı
- Lambing, Peggy ve Kuehl, Charles: Entrepreneurship, Prentice Hall, 1997.
- Lepeley, M-T., Kuschel, K., Beutell, N., Pouw, N. ve Eijdenberg, E. L. (2020). The wellbeing of women in entrepreneurship. Human Centered Management.
- Luengo, Ó.G., & Musiał-Karg, M. (2021). Dynamics, Risks and Opportunities of Digitalization: An Introduction. In: Musiał-Karg, M., Luengo, Ó.G. (Eds.) Digitalization of Democratic Processes in Europe. (pp. 1-9). Studies in Digital Politics and Governance. Springer, Cham.
- Mitchelmore, S. ve Rowley, J. (2013). Entrepreneurial competencies of women entrepreneurs pursuing business growth. Journal of Small Business and Enterprise Development, 20 (1) , 125-142
- Muro, Mark, Sifan Liu, Jacob Whiton, Siddharth Kulkarni. 2017. Digitalization and The American Workforce. Metropolitan Policy Programme at Brookings.
- Nair, Güney (2015). Gençlik Şiddetinin Toplumsal Nedenleri, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Sivas.
- Nandan, S., Kushwaha, A. (2017). “Role of ngos in skill development and promotion of micro-entrepreneurship among women: a study of allahabad district”. Management Dynamics, 17(2).
- Naude, W. (2019). New Technology, Entrepreneurship and the Revival of Manufacturing in Africa: Opportunities for Youth and Women?. International Development Research CentreCentre de Recherches Pour Le Developpement in Ternational,4-55.
- Noyan Yalman, İ., & Gündoğdu, Ö. (2014). Kadın Girişimciliği ve Bölgesel Kalkınma: TR 72 Bölgesinde Uygulama. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1), 39-70.

- Onat, F. (2018). “Sosyal CEO Kavramının Kurumsal İletişim Açısından Değerlendirilmesi”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, sayı 30, ss.181-200.
- Onay Özkaya, M. (2009). Kadın girişimcilere yönelik “strateji geliştirmede” yerel yönetimlerle işbirliği içinde olmak, mümkün mü? *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(11), 56-72.
- Örnek Büken, Nüket ve Köken, Arif Hüdai: XIII. Yüzyılda Güçlü Bir Toplumun Gelişmesine Katkı Sunan Fatma Bacı ve Dünyanın İlk Kadın Örgütlerinden Bacıyân-ı Rûm (Anadolu Bacılar Teşkilatı), *Lokman Hekim Dergisi*, 8 (2), 2018.
- Özgül, S. Y.(2019). Kamu desteklerinden yararlanan kadın girişimciler: Ankara İli örneği, (Yüksek Lisans Tezi) . Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Özkan, M. Ve Al, A. Ve Yavuz, S. (2018). “Uluslararası Politik Ekonomi Açısından Dördüncü Sanayi- Endüstri Devrimi’nin Etkileri ve Türkiye”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, cilt 6, sayı 2, ss.126-156.
- Öztürk M.D ve Arslan, İ.K. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Tartışma Metni, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Öztürk, M.D. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Pinkovetskaia, I. S., Nuretdinova, Y. V., Treskova, T. V., Neif, N. M. (2019). “Estimation of fixed capital investment in Russian small enterprises and microenterprises in 2018”. *Amazonia Investiga*, 8(21), 42-51.
- Poggesi, S., Mari, M., ve De Vita, L. (2016). “What’s new in female entrepreneurship research? Answers from the literature”. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 12(3), 735-764.
- Rao, V., Venkatachalm, A. & Joshi, H. G. (2003). Study on entrepreneurial characteristics and success of women entrepreneurs operating fashion and apparel business. Leena and Luna international, Oyama, Japan, *Asian Journal of Management Sciences and Education*, 2(2).
- Rasgen, M. ve Gönen, S. (2019). Endüstri 4.0 ve Muhasebenin Dijital Dönüşümü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2898-2917
- Sağlam, M. (2021). İşletmelerde Geleceğin Vizyonu Olarak Dijital Dönüşümün Gerçekleştirilmesi ve Dijital Dönüşüm Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 395-410.
- Sağlık, B. ve Çelik, H. Y. (2018). Küreselleşen Çalışma Hayatında Kadının Rolü. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 95-112.

- Soba, M., İltter, B. ve Tekin, M. (2020). Girişimcilik Faaliyetlerinde Endüstri 4.0 ve Esnek İşletme Etkileşimi: Ballıpınar Çiftliği, SCF International Conference on “Economic and Social Impacts of Globalization” and “Future of European Union”, Podgorica/Montenegro’ konferansı, 2-19.
- Solak, B. B. (2020). “Markaların Dijital Dönüşümü ve Sosyal Medya Kullanımı: Twitter Özelinde Bir İnceleme”, Dördüncü Kuvvet Dergisi, cilt 3, sayı 1, ss.100-112.
- Sorgner, A., Bode, E. ve Krieger Boden, C. (2017). The Effects of Digitalization on the Gender Equality in the G20 Economies. G20 Germany 2017 Women 20 Dialogue,10- 150.
- Soysal A, (2010), “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 65(1): 83-114.
- Şenturan Ş.(2018). “Girişimcilik örnek olaylarla”, Beta Yayınları, 1. Baskı, Aralık.
- Takay, B., & Tüzün, Ğ. (2015). Kadın Girişimciler Schumpeter’in Girişimcisi Olursa. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(1), 249-259.
- Taş, H. Y. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi’nin (Endüstri 4.0) Çalışma Hayatına ve İstihdama Muhtemel Etkileri. OPUS Uluslararası Toplum Araştırması Dergisi, 9(16), 1819-1830.
- Tatar, N. (2018). Kırsal Alanda Kadınların Girişimcilik Algıları; Konya İli Derbent İlçesi Örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Toker, K. (2018). “Endüstri 4.0 ve Sürdürülebilirliğe Etkileri”, İstanbul Management Journal, cilt 29, sayı 84, ss.51–64
- Toksoy, Demet ve Arslan, Kahraman: Türkiye’de Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi, Yıl 1 S: 1, 2017.
- Turgut, P. (2019). Eğitimli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul İlinde Seçilmiş İlçelerde Yapılan Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı, İstanbul.
- Van Praag, C. ve Versloot, P. H. (2007). What is the Value of Entrepreneurship? A Review of Recent Research. Small Business Economics, 29, 351-382.
- Yalçın, A. (2021). Genç Yetişkinlerde Dijital Bağımlılık Düzeyleri ve Aleksitimi İlişkisi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yalçın, F. M. (2018). “Küresel Rekabette Türkiye Açısından Dönüm Noktası: Sanayi 4.0.” Sosyoekonomi, cilt 26, sayı 36, ss.225-233.

- Yazıcı, E. Ve Düzgaya, H. (2016). “Endüstri Devriminde Dördüncü Dalga Ve Eğitim: Türkiye Dördüncü Dalga Endüstri Devrimine Hazır Mı?”, Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, cilt 7, sayı 13, ss.49-88.
- Yengin, D. (2014). Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum. 2. bs. İstanbul: Derin Yayınları
- Yertüm, U. (2017). Küreselleşmenin Fordist- Kitlesele Üretim Tarzına Etkisi. Fırat Üniversitesi, İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 1(1), 67-86.
- Yetim, N. (2002). Sosyal sermaye olarak kadın girişimciler: Mersin örneği. Dergi park Ege Akademik Dergisi, 2(2), 79- 92.
- Yıldırım, B. (2020). İşletmelerde Endüstri 4.0 Dijital Dönüşüm Süreci ve Çalışan Motivasyonuna Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Kırklareli.
- Yıldırım, O. ve Başer E. (2016). İnternetin girişimciliği kapsamında değişen enformasyon siteleri üzerine bir değerlendirme. Global Media Journal TR Edition, 6 (12).
- Yüce, G. (2020). Dijital Dönüşüm ve Endüstri 4.0 Olgunluk Modeli: Türkiye Çimento Sektörü Üzerine Bir Uygulama. Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Mersin.
- Yüksel, A. N. ve Şener, E. (2017). The Reflections of Digitalization at Organizational Level: Industry 4.0 In Turkey. Journal of Business, Economics and Finance, 6(3), 291-300.

Kaynakça

- Al, H. (2007). Denetimde Piyasalaşma Eğilimleri. Bilgi (14), 1, 109-130.
- Altıntaş, R. (1980). Liselerde Kurum Teftişi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atatürk Öğretmen Akademisi (2023). Atatürk Öğretmen Akademisi Kısa Tarihçesi <http://www.aoa.edu.tr/tarihce.html> (Alıntı tarihi: 06/08/2023).
- Aydın. M. (2007). Çağdaş Eğitim Denetimi. Ankara: Hatipoğlu Yayınları Şti.
- Başaran, İ. E. (2016). Eğitim Yönetimi. Ankara: Yargıcı matbaası.
- Başaranel, E. (2016). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Deresh, J. C. (2001). Supervision as Proactive Leadership. USA Wavland Press. Inc.
- Feridun, H. (2000). Eğitimle Bir Ömür. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Feridun, H. (2001). Kıbrıs Türk Eğitiminin Tarihçesi (1571-1974). Lefkoşa.

- Gazioğlu, A. C. (2000). Kıbrıs'ta Türkler 1570-1878. 308 Yıllık Türk Dönemine Yeni Bir Bakış. Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP).
- Irkad, U. (1997). Kıbrıs Türk Eğitiminde tarihsel Gelişmeler. Ada-M Basın Yayın Ltd.
- İnayet, A. (2016). Öğretimde Denetim - Durum saptama Değerlendirme ve Geliştirme. Ankara : Pegem Akademi.
- KKTC MEKG ve SB (1997). Müfettişin El Kitabı
- KTFD (1981). Genel Kadro Yasası. <https://evrakcm.gov.ct.tr/siteler/belgeler/Yasalar/Shared Documents/1981/16-1981.DOC> (Alıntı tarihi: 15/03/2024).
- MEB (2007). Geçmişten Günümüze Teftiş Kurulu. Ankara: Teftiş kurulu Başkanlığı Yayını. Meb Dergisi 167:71-86.
- MEDDYK Yasası (2006). Görev ve Çalışma Essasları.
- MEKG ve SB, KKTC (1997). Müfettişin El Kitabı.
- Nartgün, S. (2018). Denetime Giriş. Sağır, M. Ve Göksel, S. (ed.) *Eğitimde Denetim ve Değerlendirme*. Ankara; Pegem Akademi.
- Nesim, A. (1987). Batmayan Eğitim Güneşlerimiz. Lefkoşa: Ulus Ofset Matbaacılık Ltd.
- Sağır, M. (2018). Örgüt ve Yönetim Kuramlarında Denetim. Sağır, M. Ve Göksoy, S. (ed.) *Eğitimde Denetim ve Değerlendirme*. Ankara; Pegem Akademi.
- Serter, V.Z. (2001). Kıbrıs Tarihi. Kema Matbaacılık. Lefkoşa.
- Sullivan, S. & Glanz, J. (2000). Supervision Tahat Improves Teaching Strategies and Techniques. Sage Publication. Corwin Press Inc., California.
- TC MEB (2023). <http://tkb.meb.gov.tr/www/turk-egitim-sisteminde-teftisin-tarihsel-gelisimi/icerik/9> (Alıntı tarihi 20/04/2023).
- TC MEB. (2022). Türk Eğitim Sisteminde Teftişin Tarihsel Gelişimi. https://tkb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=9 (Alıntı tarihi: 20/04/2023).
- TCM Maarif Dairesi Teşkilat Kanunu (1960). <https://evrakcm.gov.ct.tr/siteler/belgeler/Yasalar/Shared Documents/1960-b/TCM11-60.DOC> (Alıntı tarihi: 15/03/2024).
- Yenice, E. (2006). Kamu Kesiminde Performans Değerlendirilmesi. Maliye Dergisi (150), 122-132.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2001). Ülkemizde Gürültü Mevzuatının Uygulanması ve Karşılaşılan Sorunlar; Gürültü Kontrol Yönetmeliğinin Revizyon Çalışmaları, in: Ulusal Saniye-Çevre Sempozyumu Bildirileri, 25-27 Nisan 2001, Mersin, 759-769.

- Akça, F. (2009). Gürültü Kirliliği ve Çevresel Etkileri. *Türk Çevre Bilimleri Dergisi*, 1(2), 1-10.
- Altaş, S. (1998). Endüstriyel Gürültü ve İşitme Kaybı İlişkisi. *Endüstriyel Sağlık Dergisi*, 7(3), 12-24.
- Babisch, W. (2011). Cardiovascular effects of noise. *Noise and Health*, 13(52), 201-204. <https://doi.org/10.4103/1463-1741.82967>
- Basner, M., Babisch, W., Davis, A., Brink, M., Clark, C., Janssen, S., & Stansfeld, S. (2014). Auditory and non-auditory effects of noise on health. *The Lancet*, 383(9925), 1325-1332. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61613-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61613-X)
- Bayraktar, F. (2006). Gürültü ile Mücadelede Uluslararası Yasal Düzenlemeler. *Gürültü Kirliliği Konferansı*, 7-15.
- Bryant, R. L. (1998). Power, knowledge, and political ecology in the third world: A review. *Progress in Physical Geography*, 22(1), 79-94. <https://doi.org/10.1177/030913339802200104>
- Blaikie, P. (1999). A review of political ecology: Issues, epistemology, and analytical narratives. *Progress in Human Geography*, 23(1), 133-152.
- Clark, C., & Sörqvist, P. (2012). A 3-year update on the influence of noise on performance and behavior. *Noise & Health*, 14(61), 292-296. <https://doi.org/10.4103/1463-1741.104896>
- Çakır, A., Yılmaz, H., & Erbaş, A. (2020a). Politik ekoloji ve çevre yönetimi: Teorik bir çerçeve. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 21(3), 242-258. <https://doi.org/10.1234/sbbad.v21i3.1234>
- Çakır, E., Yüceşan, M., & Yılmaz, C. (2020b). Kentleşme ve Çevre İlişkisi: Politik Ekoloji Yaklaşımı. *Planlama Dergisi*, 30(2), 241-255.
- Ekerbiçer, H., & Saltık, A. (2008). Endüstriyel Gürültünün İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri. *Endüstriyel Sağlık Dergisi*, 8(2), 25-36.
- Fyhri, A., & Klæboe, R. (2009). Road traffic noise, sensitivity, annoyance and self-reported health—A structural equation model exercise. *Environmental International*, 35(1), 91-97. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2008.08.006>
- Hempel, L. C. (2017). *Integrating the Natural and Social Sciences: An Ecological Perspective on Environmental Policy*. In *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 17(1), 55-76.
- Hunashal, R. B., & Patil, Y. B. (2012). Assessment of noise pollution indices in the city of Kolhapur, India. *Noise and Health*, 14(59), 1-10. <https://doi.org/10.4103/1463-1741.90289>
- Hume, K. I., Brink, M., Basner, M., & Susanne, S. (2012). Effects of environmental noise on sleep. *Noise and Health*, 14(61), 297-302. <https://doi.org/10.4103/1463-1741.104897>

- Kayserili, A. (2010). Coğrafya ve çevre arasındaki ilişkiler: Teorik bir yaklaşım. *Coğrafya Bilimleri Dergisi*, 8(2), 45-60.
- Karabiber, M. (1991). Endüstriyel Gürültü ve İnsan Sağlığı İlişkisi. *İş ve Sağlık Dergisi*, 2(1), 45-56.
- Kumbur, A., & Yalçın, N. (2000). Gürültü Kirliliği Üzerine Yapılan Bir Çalışma. *Çevre Dergisi*, 9(2), 53-61.
- Münzel, T., Gori, T., Babisch, W., & Basner, M. (2018). Cardiovascular effects of environmental noise exposure. *European Heart Journal*, 35(13), 829-836. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehx669>
- Oyedepo, S. O., & Saadu, A. A. (2009). Evaluation and analysis of noise levels in Ilorin metropolis, Nigeria. *Journal of Environmental Monitoring and Assessment*, 160(1), 563-577.
- Özer, S., & Diğerleri. (2009). Gürültü Kirliliği ve Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler. *Çevre Bilimleri Dergisi*, 14(3), 1206-1210.
- Özgüç, N., & Tümertekin, E. (2000). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özyonar, A., & Peker, E. (2008). Kentlerde Gürültü Kirliliği ve Halk Sağlığı Üzerine Etkileri. *Sağlık ve Çevre Dergisi*, 4(3), 73-82.
- Robbins, P. (2012). *Political Ecology: A Critical Introduction* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Ross, J. C., & Stansfeld, S. (2011). Noise and its interaction with other environmental stressors—Prevalence and policy implications. *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 271-278.
- Şahin, C. (2003). Gürültünün Verimlilik Üzerine Etkisi: Bir İnceleme. *İş ve Çevre Dergisi*, 12(2), 101-108.
- Şahin, K., Şenol, E., ve Ögel, C. (2015). Isparta Şehrinde Trafik Kaynaklı Gürültü Kirliliği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43), 1177-1185.
- Şenocak, S. (1980). Gürültü Kirliliği: Tanımları ve Etkileri Üzerine Bir İnceleme. *Ses ve Akustik Dergisi*, 3(1), 1-10.
- Temurçin, K. (2004). Isparta İli Ekonomik Coğrafyası, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (AD-NKS) Sonuçları*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Walker, G. (2005). Political ecology: Where is the politics? *Progress in Human Geography*, 29(1), 73-82.

- World Health Organization. (2018). *Environmental Noise Guidelines for the European Region*. WHO Regional Office for Europe. <https://www.euro.who.int>
- Yazgan, B. (1979). Gürültü Kirliliği ve Türkiye’deki Durumu. *Çevre Dergisi*, 6(1), 13-22.
- Yücel, N. (1990). İstanbul ve İzmir’de Gürültü Ölçümü ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme. *Akustik Dergisi*, 9(2), 12-19.
- Zimmerer, K. S., & Bassett, T. J. (2003). *Political Ecology: An Integrative Approach to Geography and Environment-Development Studies*. The Geographical Journal, 169(3), 223-224.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (AA). (2008). *Muhabirin El Kitabı*. (Ed. Muzaffer Şahin). Anadolu Ajansı Yayınlar. 26.07.2024 tarihinde https://www.academia.edu/5264582/Muhabirin_El_Kitab%C4%B1 adresinden ulaşılmıştır.
- Anadolu Ajansı (AA). (2024, 12.03). Paraf’tan Ramazan kampanyası başlıklı haber. 30.07.2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/finans/paraf-tan-ramazan-kampanyasi/686282> adresinden ulaşılmıştır.
- Anadolu Ajansı (AA). (2024, 09.04). Trendyol Yemek, ramazan ayının en popüler tercihlerini açıkladı başlıklı haber. 30.07.2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/gida/trendyol-yemek-ramazan-ayinin-en-populer-tercihlerini-acikladi/686847> adresinden ulaşılmıştır.
- Anadolu Ajansı (AA). (2024, 18.03). DeFacto’dan “Gift Club” üyelerine özel ramazan ayı kampanyası başlıklı haber. 30.07.2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/perakende/defactodan-gift-club-uyelerine-ozel-ramazan-ayi-kampanyasi/686383> adresinden ulaşılmıştır.
- Anadolu Ajansı (AA). (2024, 12.03). Vodafone’lular, ramazan boyunca Hediye Çarkı’nı her hafta iki kez çevirebilecek başlıklı haber. 30.07.2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/bilisim/vodafone-lular-ramazan-boyunca-hediye-carkini-her-hafta-iki-kez-cevirebilecek/686273> adresinden ulaşılmıştır.
- Anadolu Ajansı (AA). (2024, 11.03.2024). Hepsiburada’nın ramazan ayı kampanyası başladı başlıklı haber. 30.07.2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/e-ticaret/hepsiburadanin-ramazan-ayi-kampanyasi-basladi/686236> adresinden ulaşılmıştır.
- Anadolu Ajansı (AA). (2023, 22.22). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Gazze’nin düşmesi İslam dünyasının derin yara alması anlamına gelir başlıklı haber. 04.08.2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-gazze-nin-dusmesi-islam-dunyasinin-derin-yara-almasi-anlamina-gelir/3061429> adresinden ulaşılmıştır.

- Arıcan, S. (2021). Özgürlük-Sorumluluk Sarkacında Medyanın Etik Kodları. (Ed. Hasan Meydan), *Medyada Din ve Değerler* (ss. 45-77) İçinde. İstanbul: Dem Yayınları.
- Arslan, M. (2016). Kitle İletişim Araçları, Medya ve Din İlişkisi Üzerine. *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 5-26.
- Aşıkoğlu, N. (1998). Toplum Hayatımızda Dinin Yeri ve Din Eğitiminin Önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 45-49.
- Aydeniz, H. (2013). Din İle Dini Mekân ve Aktörlerin Medyatikleşmesi. *Din ve Hayat: İstanbul Müftülüğü Dergisi*, (20), 120-125.
- Bandeoğlu, Z. (2016). Maraş Olaylarının Bütünsel Yaklaşım Modeli İle Analizi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 573-606. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). Haberin Nitelikleri. 26.07.2024 tarihinde https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Haberin%20Nitelikleri.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- Basın Konseyi. (t.y.). Basın Meslek İlkeleri. 09.07.2024 tarihinde <https://www.basin-konseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri/> adresinden ulaşılmıştır.
- Bilgin, A. (2014). Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 75-84.
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2023). Doğru Habercilik ve Medya Etiği. 29.07.2024 tarihinde https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Dogru_Habercilik_ve_Medya_Etigi.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- Güven, C. (2022). Türk Siyasi Hayatında Çorum Olaylarının Tespiti ve Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Nair, G., (2006). Toplumsal Olaylarda Yerel Basının Önemi Bir Örnek Sivas 2 Temmuz Olayları. V. Ulusal Sosyoloji Kongresi (ss.333-358). Malatya, Turkey
- Nazıroğlu, B. (2015). Din Eğitiminin Gerekliği Açısından Dini Medya Okuryazarlığı. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 15 (2), 191-220.
- Öner, S. (2011). Türk Basının İlk Resmi Gazetesi Takvim-i Vekayi'de Padişah Portresine İlişkin Haberler. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (İstanbul University Faculty of Communication Journal), (29). <https://doi.org/10.17064/iüifhd.24118>
- Özkır, Y. (2014). Medyanın Din Bilgisi. (Ed. Mete Çamdereli). *Medya ve Din* (ss. 13-31) İçinde. İstanbul: Köprü Yayınları.
- RTÜK. (t.y.). Görsel-İşitsel Yayıncılık Etik İlkeleri. 29.07.2024 tarihinde <https://www.rtuk.gov.tr/gorsel---isitsel-yayincilik-etik-ilkeleri/3841> adresinden alınmıştır.

- Şarkul Avasat. (2024, 23.07). İsrail, Gazze'de bin camiye tahrip etti, 100'den fazla din adamını öldürdü. 23.07.2024 tarihinde
- Tokgöz, O. (1981). *Temel Gazetecilik*. Ankara: S.B.F. Basın ve Yayın Yüksekokulu Basımevi.
- TRT Haber. (2024, 01.02). Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'Türk' demek aynı zamanda 'Müslüman' demektir başlıklı haber. 04.08.2024 tarihinde
- Yüksel, E., Gürcan, H. İ. (2005). *Haber Toplama ve Yazma*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Yüksel, E. (2018). Temel Kavramlar. *Haberciliğin Temel Kavramları* (ss. 49-75) İçinde. (Ed. Halil İbrahim Gürcan). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Willaime, J. P. (2003). Dinin Tanımlanması Meselesi. (Çev. Halife Keskin, Abdullah Alperen). Ç. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3 (1), 321-334.

Kaynaklar

- Aka, İsmail. (1994). *Mirza Şahrüh ve Zamanı (1405-1447)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aka, İsmail. (2014). *Timur ve Devleti*. 3. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Alan, Hayrunnisa. (1996). Sultan Ebu Said Devri Timurlu Tarihi (1451-1469). Mimar Sinan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı. Orta çağ Tarihi Programı. Doktora Tezi. İstanbul.
- Alan, Hayrunnisa. (1999). "Bir Timurlu Hanımı: Gevherşad Ağa Ve Tarhaniler". *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*. (Ed. M. Ersan) izmir: Beta Yayıncılık..

- Arbabzadah, Nushin. (2017). "Women and Religious Patronage in the Timurid Empire", *Afghanistan's Islam: From Conversion to the Taliban*, Ed. Nile Green, 56-70, California University of California Press.
- Balabanlılar, Lisa. (2010). "The Begims of the Mystic Feast: Turco-Mongol Tradition in the Mughal Harem", *The Journal of Asian Studies* 69/1, s. 123-147.
- Barthold, Vasiliy Vladimiroviç. (2015). *Uluğ Beg ve Zamani*, (Trc. İsmail Aka), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ca'ferî b. Muhammed el-Hüseynî. (2011). *Târih-i Kebîr (Tevârih-i Enbiyâ ve Mülûk)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Clavijo. (1881). *La vidayhazanas del gran Tamorlan*, Sreznevsky, st (Ter.). Petesburg. Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat, Ömer Rıza Doğrul (Çev.). Tarihsiz.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. (1995). *Orta Asya'da Timurîler-Çin'de Ming Münâsebetleri-Ch'en Ch'eng Elçilik Raporu*, İstanbul: MİÜ Matbaas.
- Dalkesen, Nilgün. (2017). "Cult of Alan-Gho'a and the Unique Position of Women in the Chinggisid Dynasties". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 5/10. s. 191- 201.
- Fayzıyev, Turg'un. (1995). *Timurlular Şeceresi*, Taşkent: Yazuvçı Neşriyatı.
- Hondmir,. (1333). *Habibü's-Siyer*, IV, (Yay. Muhammed Debir Siyâkî), Tahran.
- İbn Battuta Muhammed Tanci. (2016). *İbn Battuta Seyahatnamesi*, (Çev. A. Sait Aykut), İstanbul: YKY Yayınları.
- İbni Arabşah. (2012). *Acaibu'l Makdur*, İstanbul: Selenge Yayınları.
- Manz, Beatrice Forbes. (2003). "Women in Timurid Dynastic Politics". *Women in Iran From the Rise of Islam to 1800*. Ed. Guity Nashat- Lois Beck. 121-139. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Manz, Beatrice Forbes. (2017). *Timurlenk (Bozkırların Son Göçebe Fatih)*, (Trc. Zuhâl Bilgin), İstanbul: Kronik Yayınları.
- Nizameddin Şami. (1949). *Zafername*, (Çev. Necati Lugal), Ankara.
- Nizamüddin Şâmî. (1987). *Zafername*. (Çev. Necati Lugal) Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Roemer, Hans Robert. (1986). "Timur in Iran". *The Cambridge History of Iran*. Ed. P. Jackson-L. Lockhart. 6: 42-97. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ruy Gonzâez de Clavijo. (1859). *Narrative of the Embassy of Ruy Gonzales de Clavijo to the Court of Timour*, (Çev. Clements, R. Markham), London.
- Şahin M. (2013). "Mirza Şahruh'un Eşleri Gevher Şad Ağa ve Mülket Ağa'nın Siyasi ve Sosyal Hayattaki Roller", *SBARD*, Sayı 21. 93-104.

- Şerefeddin Ali-i Yezdî. (2013). *Zafernâme*, (Trc. Ahsen Batur), İstanbul: Selenge Yayınları.
- Togan, Nazmiye. (1973). "Temür Zamanında Aristokrat Türk Kadını", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, 5/1-4, s. 3-14.
- Togan, Zeki Velidi. (1972). "Emir Timur'un Soyuna dair Bir Araştırma", (Çev. İsmail Aka), *Tarih Dergisi*, S.26: s. 75-84.
- Woods, John E. (1990). *The Timurid Dynasty*, Bloomington: Indiana University.
- Yüksel, Musa Şamil. (2001). El-Makrizi (Kitab Es-Sulûk) Ve İbn Hacer (İnba'el-Gumr)'de Timur İle İlgili Kayıtlar Ve Çağdaşı Arap Tarihçilerine Göre Timur Tasviri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yüksel, Musa Şamil. (2009). *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yüksel, Musa Şamil. (2011). "Timurlularda Kadın". *Ortaçağda Kadın*. (Ed. Altan Çetin), Ankara: Lotus Yayınevi. 2011. 569-593.

KAYNAKÇA

- Abou Hamia, M. A. (2016). Jobless growth: empirical evidences from the Middle East and North Africa region. *Journal for Labour Market Research*, 49(3), 239-251.
- Abubakar, J., & Nurudeen, I. (2019). Economic growth in India, is it a jobless growth? An empirical examination using Okun's law. *The Indian Journal of Labour Economics*, 62, 307-317.
- Autor, D. H. (2014). "Skills, Education, and the Rise of Earnings Inequality among the 'Other 99 Percent'." *Science*, 344(6186), 843-851.**
- Bassanini, A., & Duval, R. (2006). "The Determinants of Unemployment in OECD Countries: Reassessing the Role of Policies and Institutions." *OECD Economic Studies*, 42(1), 7-47.**
- Bayrak, S. (2019). Ekonomik büyüme, istihdam ve işsizlik ilişkisi: Geniş tanımlı işsizlik oranları ile Türkiye üzerine bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 301-310.
- Bhalotra, S., & Heady, C. (2003). "Child Farm Labour: The Wealth Paradox." *The World Bank Economic Review*, 17(2), 197-227..
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W. W. Norton & Company.
- Emirmahmutoglu, F., & Kose, N. (2011). Testing for granger causality in heterogeneous mixed panels. *Economic Modelling*, 28(3), 870-876.

- Ercan, H. (2012). İstihdamsız Büyüme: Verimlilik artışı mı, yeni iş yasası mı? Bir ön değerlendirme (No. 2012/78). *Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni*.
- García-Pérez, J. I., et al. (2020).** "Structural Barriers to Employment Growth in Emerging Economies." *Journal of Economic Policy Reform*, 23(1), 34-50.
- Granger, C.W.J. (1969).** Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods. *Econometrica*, 37(3), 424-438.
- Klein, A., & Wang, Y. (2017).** "Economic Growth and Employment in Brazil: An Empirical Analysis." *Latin American Economic Review*, 26(1), 23-45.
- Meyersson, E., & Radzevičienė, A. (2019). "Employment Growth in South Africa: Evidence from Firm-Level Data." *South African Journal of Economics*, 87(1), 34-50.
- Murat, S., ve Yılmaz-Eser, B. (2013). Türkiye’de ekonomik büyüme ve istihdam ilişkisi: İstihdam yaratmayan büyüme olgusunun geçerliliği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(3), 92-123.
- Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross-sectional dependence in panels (IZA Discussion Paper No. 1240). <http://ftp.iza.org/dp1240.pdf>
- Pesaran, M. H. (2007).** A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Takım, A. (2010). Türkiye’de ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişki: granger nedensellik testi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27).
- Tejani, S. (2016). Jobless growth in India: an investigation. *Cambridge Journal of Economics*, 40(3), 843-870.
- Uras, Ö. (2016). Türkiye ekonomisindeki istihdamsız büyümenin ekonometrik analizi. *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (24), 94-111.
- Uysal, D., & Alptekin, V. (2009). Türkiye ekonomisinde büyüme–işsizlik ilişkisinin var modeli yardımıyla sınanması (1980–2007). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 69-78.
- Üçler, Y. T. (2022). Türkiye’de sektörler itibari ile istihdam büyüme ilişkisi. *Pearson Journal*, 7(21), 148-160.
- Üzar, U., & Akyazı, H. (2018). Ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkinin OECD ülkeleri düzeyinde ekonometrik bir analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 463-479.
- Wolnicki, M., Kwiatkowski, E., & Piasecki, R. (2006). Jobless growth: a new challenge for the transition economy of Poland. *International Journal of Social Economics*, 33(3), 192-206.

KAYNAKÇA

- Ahmed, K. ve Wei L. (2012), "Environmental Kuznets Curve and Pakistan: An Empirical Analysis", *Procedia Eco-nomics and Finance*, 1

- Ajmi, A. N., Hammoudeh, S., Nguyen, D. K., ve Sato, J. R. (2015). On the relationships between CO2 emissions, energy consumption and income: the importance of time variation. *Energy Economics*, 49, 629-638.
- Akbostancı, E., Türüt-Aşık, S., ve Tunç, G. İ. (2009). The relationship between income and environment in Turkey: is there an environmental Kuznets curve?. *Energy Policy*, 37(3), 861-867.
- Albayrak, A. S., 2005, Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlerle İncelenmesi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1 (1)
- Alptekin, N., ve Yeşilaydın, G. (2015). OECD ülkelerinin sağlık göstergelerine göre bulanık kümeleme analizi ile sınıflandırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 137155.
- Apergis, N., ve Ozturk, I. (2015). Testing environmental Kuznets curve hypothesis in Asian countries. *Ecological Indicators*, 52, 16-22.
- Apergis, N., ve Payne, J. E. (2009). CO2 emissions, energy usage, and output in Central America. *Energy Policy*, 37(8), 32823286.
- Apergis, N., ve Payne, J. E. (2010). Renewable energy consumption and economic growth: evidence from a panel of OECD countries. *Energy Policy*, 38(1), 656660.
- Arellano, M., ve Bond, S. (1991). Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations. *Review of Economic Studies*, 58(2), 277297. <https://doi.org/10.2307/2297968>
- Aydın, C. ve Ömer E. (2017), "The Validity of the Environmental Kuznets Curve Hypothesis for CO2 Emissions in Turkey: New Evidence from Smooth Transition Regression Approach", *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 14(39)
- Ağırkaya, M. B., ve Akyol, H. (2021). YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİNİN ARTMASI EKONOMİK BÜYÜMEYİ NE ÖLÇÜDE TEŞVİK ETMEKTEDİR: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 13(2), 161183.
- Baltagi, B. H. (2008). *Econometric Analysis of Panel Data* (4th ed.). Wiley.
- Bayramoğlu, A. T., ve Yurtkur, A. K. (2016). Türkiye’de karbon emisyonu ve ekonomik büyüme ilişkisi: Doğrusal olmayan eşbütünleşme analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4)
- Başar, Selim ve M. Sinan Temurlenk (2007), "Çevreye Uyarlanmış Kuznets Eğrisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1)

- Bello, M. O., Solarin, S. A., ve Yen, Y. Y. (2018). The impact of electricity consumption on CO2 emission, carbon footprint, water footprint and ecological footprint: the role of hydropower in an emerging economy. *Journal of environmental management*, 219, 218-230.
- Bilgin, S., ve Orkunoğlu, I. F. (2010). Fiskal ve ektrafiskal amaçlar bağlamında 1970'lerden günümüze çevre vergileri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 77108.
- Bölük, G., ve Mert, M. (2015). The renewable energy, growth and environmental Kuznets curve in Turkey: an ARDL approach. *Renewable and Sustainable Energy Re-views*, 52, 587-595.
- Carson, R. T., Jeon, Y., ve McCubbin, D. R. (1997). The relationship between air pollution emissions and income: US data. *Environment and Development Economics*, 2(4), 433-450.
- Coşar, Y., (2014), Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (2)
- Dam, M. M. (2014). Sera gazı emisyonlarının makroekonomik değişkenlerle ilişkisi: OECD ülkeleri için panel veri analizi (Doctoral dissertation, Adnan Menderes Üniversitesi).
- Daştan, İ., ve Çetinkaya, V. (2015). OECD ülkeleri ve Türkiye'nin sağlık sistemleri, sağlık harcamaları ve sağlık göstergeleri karşılaştırması. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(1), 104134.
- Demir, Ö. ve Tanyıldızı, İ., (2017), Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi, *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (1)
- European Commission. (2021). European Climate Law. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities20192024/europeangreendeal/europeanclimate-law_en
- Göv, A., ve Dürrü, Z. (2017). Göç ve ekonomik büyüme ilişkisi: Seçilmiş OECD ülkeleri üzerine ekonometrik bir analiz. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 491502.
- Grossman, G. M., ve Krueger, A. B. (1991). Environmental impacts of a North American free trade agreement. *National Bureau of Economic Research*, w3914.
- Grossman, G. M., ve Krueger, A. B. (1995). Economic growth and the environment. *The Quarterly Journal of Economics*, 110(2), 353377.
- Güllü, M. (2015). Karbon Emisyonu ve Enerji Tüketiminin Büyüme Üzerindeki Etkileri: Mist Ülkeleri Karşılaştırması. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı.

- Gülmez, A. (2015). OECD ülkelerinde ekonomik büyüme ve hava kirliliği ilişkisi: panel veri analizi. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(3), 1830.
- Günkör, C., 2017, Eğitim ve Kalkınma İlişkisinin İncelenmesi, Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, 3 (1)
- Günkör, S. (2017). İşgücü Piyasası ve Eğitim: Kalkınma Stratejileri Bağlamında Bir Değerlendirme. Ekonomi ve Kalkınma Dergisi, 9(2), 2229.
- IEA. (2018). CO2 Emissions from Fuel Combustion: Highlights. International Energy Agency. Ekim 13, 2022 tarihinde <https://webstore.iea.org/co2-emissions-from-fuel-combustion-2018>
- IEA. (2021). World Energy Investment 2021. International Energy Agency.
- IPCC. (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Intergovernmental Panel on Climate Change. Retrieved from <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>
- Jebli, M. B., Youssef, S. B., ve Ozturk, I. (2016). Testing environmental Kuznets curve hypothesis: The role of renewable and non-renewable energy consumption and trade in OECD countries. Ecological Indicators, 60, 824-831.
- Kalkınma Bakanlığı (2011) TC Kalkınma Bakanlığı İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması-SEGE, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara, <http://bolgesel.kalkinma.gov.tr/wpcontent/uploads/2017/12/SEGE-2011.pdf>, Erişim tarihi: 10.10.2022
- Kalkınma Bakanlığı (2014). 2014-2023 Bölgesel Gelişme Ulusal Strateji Raporu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150324M1-1-1.pdf>, Erişim tarihi: 09.10.2022
- Karaaslan, A., Abar, H., ve Çamkaya, S. (2017). CO2 salınımı üzerinde etkili olan faktörlerin araştırılması: OECD ülkeleri üzerine ekonometrik bir araştırma. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(4), 12971310.
- Katircioğlu, S. T., ve Taşpınar, N. (2017). Testing the moderating role of financial development in an environmental Kuznets curve: empirical evidence from Turkey. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 68, 572-586.
- Kaya, A., 2008, Türkiye'de bölgesel Net Mali Yansıma, Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kaymak, M. ve Gürün, F., 2017, 2017 Şehircilik Şûrası ve Kent-sel Dönüşüm, Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 13 (49)
- Keskin, A. (2019). CO2 Emisyonunu Etkileyen Faktörler: Avrupa Birliği Örneği. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(5)

- Keskin, H. İ., ve Aksoy, E. (2019). OECD ve gelişmekte olan ülkelerde gelir artışı ve işgücüne katılım arasındaki ilişki: panel eşbütünleşme analizi. *Third Sector Social Economic Review*, 54(1), 120.
- Ketenci, N. (2018). The environmental Kuznets curve in the case of Russia. *Russian Journal of Economics*, 4(3), 249-265.
- Khanna, N., ve Plassmann, F. (2004). The demand for environmental quality and the environmental Kuznets Curve hypothesis. *Ecological Economics*, 51(3-4), 225-236.
- Kuznets, S. (1955), "Economic Growth and Income Inequality", *The American Economic Review*, 45(1)
- Lebe, F. (2016), "Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezi: Türkiye için Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 17(2)
- Lise, W. (2006), "Decomposition of CO2 Emissions Over 1980–2003 in Turkey". *Energy Policy*, 34(14)
- Melikhova, O. ve Čížek, J. (2014), "Kuznets Inverted U-Curve Hypothesis Examined on Up-To Date Observations For 145 Countries", *Prague Economic Papers*, 23(3)
- NASA. (2022). Climate Change: How Do We Know? National Aeronautics and Space Administration. Retrieved from <https://climate.nasa.gov/evidence/>
- OECD (2011). A Composite Index for Monitoring Regional Development in OECD Regions, Paris: OECD Publishing
- OECD (2018). OECD Better Life Index, <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>, Erişim tarihi: 09.09.2024
- OECD. (2019). Taxing Energy Use 2019: Using Taxes for Climate Action. OECD Publishing.
- OECD. (2020). Education at a Glance 2020: OECD Indicators. OECD Publishing.
- OECD. (2020). Environmental Policy and Innovation. OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/environment/>
- OECD. (2021). Better Life Index: Quality of Life Indicators. Retrieved from <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>
- OECD. (2021). Green Growth Indicators 2021. OECD Publishing.
- OECD. (2022). Better Life Index: Measuring Wellbeing and Progress. Retrieved from <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>

- On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı, Ankara, T.C. Kalkınma Bakanlığı
- Özcan, B., Apergis, N., ve Shahbaz, M. (2018). A revisit of the environmental Kuznets curve hypothesis for Turkey: new evidence from bootstrap rolling window causality. *Environmental Science and Pollution Research*, 25(32), 32381-32394.
- Qiancheng Ma. (1998). Greenhouse Gases: Refining the Role of Carbon Dioxide. NASA Science Briefs. Ekim 7, 2022 tarihinde NASA GISS: https://www.giss.nasa.gov/research/briefs/ma_01/ adresinden alındı
- Ritchie, H., ve Roser, M. (2017, May). CO₂ and other Greenhouse Gas Emissions. Ekim 10, 2022 tarihinde Our World in Data: <https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions> adresinden alındı
- Rummel, R.J. (1970). *Applied Factor Analysis*, Evanston: North Western University Press.
- Shafik, N., ve Bandyopadhyay, S. (1992). Economic growth and environmental quality: time-series and cross-country evidence (Vol. 904). World Bank Publications.
- Shahbaz, M., Dube, S., Ozturk, I., & Jalil, A. (2015). Testing the environmental Kuznets curve hypothesis in Portugal. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 5(2), 475-481.
- Soylu, Ö. B., ve Turalıoğlu, M. (2020). İŞGÜCÜ PİYASASINDAKİ GELİŞİM SÜRECİ ABOECD TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 129139.
- Soytas, U., Sari, R., ve Ewing, B. T. (2007). Energy consumption, income, and carbon emissions in the United States. *Ecological Economics*, 62(3-4), 482-489.
- Stern, D. I. (2004). The rise and fall of the environmental Kuznets curve. *World Development*, 32(8), 1419-1439.
- Stern, D. I. (2012). The role of energy in economic growth. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1219(1), 2651.
- Tao, S., Zheng, T., ve Lianjun, T. O. N. G. (2008). An empirical test of the environmental Kuznets curve in China: a panel cointegration approach. *China Economic Review*, 19(3), 381-392.
- Türkiye Enerji Verimliliği Derneği. (2021). Enerji Verimliliği ve Uygulamaları. Erişim: <https://www.tevd.org.tr>
- Tzeremes, P. (2018), "Time-Varying Causality Between Energy Consumption, CO₂ Emissions, and Economic Growth: Evidence From US States", *Environmental Science and Pollution Research*, 25(6)

- UNDP (2018). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, İnsani Gelişme Raporu, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/humandevlopment-report-20161.html,
- United Nations Development Programme (UNDP). (2020). Human Development Report. Retrieved from <http://hdr.undp.org>.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2022). Human Development Index (HDI). Retrieved from <http://hdr.undp.org>.
- Wooldridge, J. M. (2010). Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data (2nd ed.). MIT Press.
- World Bank (2018) World Development Indicators, <http://data-bank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-developmentindicators&preview=on>,
- World Bank. (2020). World Development Indicators. World Bank.
- Yaylı, G. (2018). Karbon vergisi teorisi: Türkiye üzerine bir de-ğerlendirme (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey)).
- YILDIZ, S. (2017). SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN KARBON VERGİSİ. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi (MUVU)/Journal of Accounting & Taxation Studies (JATS), 10(3).
- York, R., Rosa, E. A., ve Dietz, T. (2003). Footprints on the earth: The environmental consequences of modernity. American sociological review, 279-300.
- Yurttagüler, İ., ve Kutlu, S. (2017). Çevresel Kuznets eğrisi'nin ekonometrik bir analizi: Türkiye örneği. Alphanumeric Journal, 5(1), 115-126.

KAYNAKÇA

- Canetti, E. (2022). Kitle ve iktidar, Çev. Gülşat Aygen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özkurt, C. (2018). Cemil Meriç'in Araştırma Programına Bir Bakış: Entelektüel Bağımsızlık, Kültürün Özerkliği ve Ütopyacılık, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar Cilt.2 İçinde, Ankara: Gece Akademi Yayınları.
- Pasternak, B. (2022). Doktor Jivago, Çev. Hülya Aslan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Orwell, G. (1960). Bin dokuz yüz Seksen dört, Çev. Haldun Deniz, Ankara: Deniz Maarif Basımevi.
- Badiou, A. (2006). Sonsuz Düşünce, Çev. Işık Ergüden ve Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Sennett, R. (2019). Gözün Vicdanı. Çev. Süha Sertabiboğlu ve Can Kurultay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Platon, (2012). Sokrates'in Savunması, Çev. Ari Çokona, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Kant, İ (1784/2023). Aydınlanma Nedir ?, Çev. Mehmet Barış Albayrak, İstanbul: Albaraka Yayınları.

Kaynakça

Alexander, Jeffrey C. (2017). Raging Against the Enlightenment: The Ideology of Steven Bannon. *Newsletter*. URL: <https://asaculturesection.org/2017/08/18/raging-against-the-enlightenment-the-ideology-of-steven-bannon/>

Aristoteles (1909): *Nikomachische Ethik*. Jena

Ball, Terence and Dagger, Richar (2009). *Ideals and ideologies: a reader*. New York: Pearson Longman.

Caramani, Daniele (ed.) (2020): *Comparative politics*. Oxford: Oxford University Press

De Tocqueville, Alexis (1835). *Democracy in America*. London: Sauders and Otley.

Diekmann, Andreas (2007). *Empirische Sozialforschung. Grundlagen, Methoden, Anwendungen*. Hamburg: Rowohlt.

Habermas, Jürgen (1996). *Die Einbeziehung des Anderen. Studien zur politischen Theorie*. Frankfurt: Suhrkamp.

Habermas, Jürgen (1998). *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaates*. Suhrkamp.

Luhmann, Niklas (2002). *Die Politik der Gesellschaft*. Frankfurt am Main. Suhrkamp.

Oakeshott, Michael (1962): *Rationalism in Politics and other essays*. Methuen: London.

Obasi, Chinyere (2024). *Endpaper: Politics as Performance*. Harvard Political Review. URL: <https://harvardpolitics.com/endpaper-politics-performance/>

Parsons, Talcott (1951). *The Social System*. London: Routledge.

Rawls, John (2005 [1971]). *A Theory of Justice*. Harvard: Harvard University.

Remnick, David (2023). The New Trump Indictment and the Reckoning Ahead. *The New Yorker*, URL: <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/the-new-trump-indictment-and-the-reckoning-ahead>

Rousseau, Jean-Jacques (1984 [1755]). *Diskurs über den Ursprung und die Grundlagen der Ungleichheiten unter den Menschen*. Ferdinand Schöningh.

Schumpeter, Joseph A. (1942). *Capitalism, socialism, and democracy*. New York: Harper&Brothers.

Web:1. Freedom House (2024). *Freedom in the World Research Methodology*. URL: <https://freedomhouse.org/reports/freedom-world/freedom-world-research-methodology>

Weber, Max (1998). *Gesammelte politische Schriften*. Tübingen: Mohr

KAYNAKÇA

- Akkaş, İ. & Aksakal, İ. (2021). Afgan Göçmenlere Yönelik Tutum ve Algıların Sosyolojik Analizi: Erzincan Örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(3), 41-54.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim [International Migration and Intercultural Communication]. *Journal of International Social Research*, 5(20), 292-303.
- Aksu, H., & Sevil, Ü. (2010). Göç ve Kadın Sağlığı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 133-138.
- Arpacı, M. (2020). Ulusaşırı Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Erzincan’da Yaşayan Afgan Kadınlar Örneği. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 135-154.
- Aykut, N., & Güloğlu, F. K. (2023). Göçmenlerin Sosyal Uyumlarının Ayrımcılığa Dönüşmesine Karşı Çokkültürcü Sosyal Hizmet. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 397-412.
- Barışık, S. (2020). Göç Kavramı, Tanımı ve Türleri. *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye’nin Suriye Deneyimi İçinde* (1-24), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bircan, T., & Yılmaz, S. (2023). A Critique of Gender-Blind Migration Theories and Data Sources. *International Migration*, 61(4), 170-185.
- Buz, S. (2007). Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 37-50.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri, Çev. Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, R. ve Arslan, İ. (2018). Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama. *Sosyal Politika Konferansları Dergisi* (74), 65-75.
- Dedeoğlu, S., & Gökmen, Ç. E. (2020). Göç teorileri, göçmen emeği ve entegrasyon: Kadınların yeri. *Türkiye’de Göç Araştırmaları*, 18-37.
- Dilbirliği, M. (2021). İnsan Hakkı Olarak, Din ve Vicdan Özgürlüğü’nün Sosyolojik ve Felsefi Gelişimi: Tarihi Süreçte Din ve Vicdan Özgürlüğüne İlişkin Ortaya Çıkan Modeller. *Adalet Dergisi*, (66), 667-700.
- Doğan, Y. (2019). Trabzon’da Yaşayan Afganistan Uyruklu Sığınmacıların Göç Deneyimleri ve Sorunları. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 11-29.

- Erdoğan, M., & Gönülaçan, A. (2018). Kadın ve Göç Ekseninde Trabzon'daki Suriyeli-Afgan Kadınların Sosyo-Demografik Analizi. *Electronic Turkish Studies*, 13(18), 547- 567.
- Geyik Yıldırım, S. (2018). Göç ve Afganlar: “İstikrarlı Mülteciler”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 128-159.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, A. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma: Teorik Çerçeve-Pratik Öneriler-7 Farklı Nitel Araştırma Yaklaşımı-Kalite ve Etik Hususlar. Seçkin Yayıncılık.
- Habıbullah, F. (2023). Türkiye’de Yalnız Yaşayan Afgan Göçmen Kadınların Yaşam Hikâyeleri: İstanbul Zeytinburnu Örneği. *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 14-24.
- Işığışok, Ö. (2011). İstihdam ve işsizlik. Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Işıkçı, Y. M., & Alacadağlı, E. (2018). Yerel Yönetimlerin Sığınmacı Kadınlara Yönelik Politikaları: Bayburt ve Giresun Örnekleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 141-160.
- Kan, İ. ve Köroğlu, C. Z. (2022). Sosyal Çokkültürcü Sosyal Hizmet Perspektifinden Afgan Gençlerin Kültürel Sorunları: Uşak İli Örneği. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 40-65.
- Kan, İ., & Köroğlu, C. Z. (2022). Çokkültürcü Sosyal Hizmet Perspektifinden Afgan Gençlerin Kültürel Sorunları: Uşak İli Örneği. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 40-65.
- Karakaya, C., & Karakaya, E. N. (2021). Türkiye'nin Göz Ardı Edilen Göçmenleri: Afganlar. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 100-111.
- Kılıç, C., & Çakmak Karapınar, D. (2021). Göçmen Kadınların Erzurum’da Yaşadığı Göçmenlik Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(9), 937-951.
- Küçük, H. (2022). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Göç Sürecinde Kadın ve Erkek. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 26-37.
- Lee, E.S. (1966). A Theory of Migration. *Demography* , 3(1), 47-57.
- Nawyn, S. J. (2010). Gender and Migration: Integrating Feminist Theory into Migration Studies. *Sociology Compass*, 4(9), 749-765.
- Ötken, Ş., & Ersoy, E. E. (2023). Afganistan’dan Göç Eden Kadınların Yaşadığı Sorunlar. *Ulusal ve Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, 5(1), 193-201.
- Özcan, F. İç Göç ve Dini Hayat/Şirinevler Örneği. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021. ????

- Özer, A. G., & Öztürk, M. Bilinmeyene Yolculukta ‘Kadın’ Olmak: Suriyeli ve Afgan Kadınların Deneyimleri. Çalışma Hayatı Araştırmaları 2021, 4.
- Özgün, C. (2021). Afgan Göçmen Profili Üzerine Bir Araştırma: Trabzon Örneği. Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 7(12), 1-17.
- Pedraza, S. (1991). Women and migration: The social consequences of gender. Annual review of sociology, 17(1), 303-325.
- Pessar, P. R., & Mahler, S. J. (2003). Transnational migration: Bringing gender in. International migration review, 37(3), 812-846.
- Ravenstein, E. G. (1889). The Laws of Migration. Journal of The Royal Statistical Society, 52(2), 241-305.
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (2015). Nitel araştırma yöntemi. Nitel araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları.
- Şeker, D., & Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1), 197-212.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>. (15.12.2023).
- Tataru, G. F. (2019). Migration—an Overview on Terminology, Causes and Effects. Logos, Universality, Mentality, Education, Novelty. Section: Law, 7(2), 10-29.
- TDK, <https://sozluk.gov.tr/>. (15.12.2023).
- TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2022-49457> (15.02.2024).
- Turanlı, E., & Tahıry, K. (2022). Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Bir Dijital Aktivizm Örneği: Afganistan Kadın Hareketi Myredline. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi, (19), 116-143.
- Tümtaş, M. S. (2022). Türkiye’ye Düzensiz Afgan Göçü: Zorunlu Göç Mü “İstila” Mı?. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 21(1), 338-353.
- Üstün, K., & Vargün, B. (2022). Uluslararası Göç ve Afgan Göçmenler Örneği. Belgü, (6), 76-86.
- Wickramasinghe, A. A. I. N. & Wimalaratana, W. (2016). International Migration and Migration Theories. Social Affairs, 1(5), 13-32.
- Yılmaz, A. (2019). Göç ve Kadın: “Göçün Feminizasyonu” ve Kadın Göçmenlerin Durumu. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 383-400.
- Zhu, Y., Azami, M. R., Fazal, M., Khuram, D., Iannotti, L., Babulal, G., & Trani, J. F. (2024). The Association Between Women's Education and Employment and Household Food Security in Afghanistan. The European Journal of Development Research, 1-27.

KAYNAKÇA

- Adaman, Fikret ve Keyder, Çağlar, “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006, 2006.
- Akalın, M. (2006). Yoksulluk, Sosyal Dışlanma ve İşsizlik Sarmalı. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçalı, S., “Tüketim Toplumunda Yoksulluk Algısı”, Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi, Cilt/Sayı: 13-14 Ocak-Haziran 2006.
- Aksan, Gamze. “Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 27, 2012.
- Ata, Ahmet Yılmaz (2011). “Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay-Kesit Analizi.” Çalışma ve Toplum Dergisi, 4 (31), 113-134.
- Atatanır, H. (2016). Türkiye’de Yoksulluk, Sosyal Yardım ve Sivil Toplum: Hak Temelli Yaklaşım Açısından Bir Değerlendirme. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Atıla Demir, S. (2021). Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Dışlanma ve Dezavantajlılık. Tez-kire Dergisi(74), 41-55.
- Can Gökyay, Canan (2014). Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Sosyal Dışlanma Sorunu ile Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü: İŞKUR için Model Önerisi. Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Castillo, I. D. Y. (1994). A Comparative Approach to Social Exclusion: Lessons From France & Belgium. International Labour Review, Sayı: 133, No: 5–6.
- Çakır, Ö., 2002, Sosyal dışlanma. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(3), 83-105.
- De Haan, A. (2000) “Social Exclusion: Enriching the Understanding of Deprivation”, Studies in Social and Political Thought, Cilt: 2, s. 22-40.
- Duman, Y. Koray, “Yeni Ekonominin Makro Ekonomi Üzerindeki Etkileri”, 3.Ulusal Ekonomi ve Yönetim Kongresi, s. 333-381, Eskişehir, 2004.
- Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. Ankara Sanayi Odası Dergisi, 42-56.
- Erol, Sevgi (2013). “Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri.” TÜHİS Hukuku ve İktisat Dergisi, 24 (6), 15-43.
- Geçgin, Ercan, “Ankara Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 3-35, Ankara, 2009.

- Gencer, İ. (2019). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı, On Birinci Kalkınma Planı (2019- 2023), Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2018, s. 1.
- İnsel, A. (2001). İki Yoksulluk Tanımı ve Bir Öneri. Toplum ve Bilim (89).
- Karataşoğlu, S. (2014). Gelir Seviyesinin Sosyal Dışlanmaya Etkisi. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karataşoğlu, S., İslamoğlu, E. (2016). “Gelir Seviyesi ile Sosyal Dışlanma İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”. Çalışma İlişkileri Dergisi, 7 (1), 12-41.
- Kıcıır, B. (2017). Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış. Çalışma ve Toplum, 3, 1369-1396.
- Koray, Meryem (2008). Sosyal Politika Ankara: İmge Kitabevi.
- May, J. (2001) “An Elusive Consensus: Definitions, Measurement and Analysis of Poverty”, United Nations Economic Commission for Africa (ECA) and Economic Policy Research Center, Pro–Poor Growth Strategies in Africa, Chapter: 2, Expert Group Meeting Munyonyo Speke Resort Kampala, Uganda 23–24 June 2003, s. 3
- Özbudun, S., “Küresel Bir ‘Yoksulluk Kültürü’ mü?”, Yoksulluk, Şiddet ve insan Hakları, (der. Yasemin Özdek), Ankara, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayını, Mayıs 2002.
- Özdemir, Süleyman, “Refah Devletinin Gelişme ve Bunalım Dönemlerinde İşgücü Piyasaları”, İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 55, Sayı: 1, s. 695-733, İstanbul, 2005.
- Özşuca, Şerife Türcan, “Yapısal Uyum, Küresel Bütünleşme ve Refah Devleti”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, s. 1-12, Ankara, 2003.
- Pierson, J. H. (2016). Tackling Poverty and Social Exclusion. London and New York: Routledge.
- Sapancalı, F. (2005). Sosyal Dışlanma. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Seyyar, A. (2003) “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Cilt: 1, 1. Baskı, İstanbul.
- Smith, D. M. (2004). Sosyal Dışlanma ve Sosyal Politika. Kalkınma ve Küreselleşme, Yayına Hazırlayanlar: Saniye Dedeoğlu, Turan Subaşı, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Şahin, T. (2009). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. Yardım ve Dayanışma Dergisi, 1(2), 72-80.

Şenol, Esin (2010) "İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkileri" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi

Walker, R. (2014). The Shame of Poverty. Oxford: Oxford University Press.

KAYNAK KİŞİLER

ARZIMAT kızı Zarılbübü, (1914-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kadıraalı köyü ahalisi.

AŞIM uulu Babaş, (1927-), Narın Bölgesi, Aktalaa ilçesi, Cogorku May köyü ahalisi.

AŞIM uulu Ömüş, (1932-), Narın bölgesi, Aktalaa İlçesi, Cogorku May köyü ahalisi.

BAGIŞBEK kızı Camalkan, (1932-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

BAYAKUN uulu Turmuşbek, (1932-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

BEYŞENAALI uulu Zarılbek, (1939-), Narın Bölgesi, Aktalaa ilçesi, Kurtka köyü ahalisi.

CAKŞILIK uulu Sultangazı, (1957-), Narın Bölgesi, Aktalaa ilçesi, Kurtka köyü ahalisi.

COLDUBAY uulu Eşin, (1937-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

CUMAALI uulu Turdubek, (1928-), Narın bölgesi, Aktalaa ilçesi, Kurtka köyü ahalisi.

ÇEKİR uulu Cumagul, (1928-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

ÇERİKÇİ uulu Apış, (1927-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

ÇOTUR uulu Mukaş, (1935-), Narın bölgesi, Aktalaa ilçesi, Cogorku May köyü ahalisi.

MAYLIBAŞ uulu Maadanbek, (1925-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Cogromu May köyü ahalisi.

MOLDAALI uulu Sooronbay, (1923-), Narın Bölgesi, Aktalaa ilçesi, Cogromu May köyü ahalisi.

MURZALI uulu Düyşön, (1931-), Narın Bölgesi, Aktalaa ilçesi, Kurtka köyü ahalisi.

SALI kızı Cırgal, (1940-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

SAYAKBAY uulu Alakay, (1934-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

ŞABDALI uulu Coomart, (1936-), Narın Bölgesi, Aktalaa İlçesi, Kurtka köyü ahalisi.

TÜNGATAR uulu Apış, (1927-), Narın bölgesi, Aktalaa ilçesi, Kurtka köyü ahalisi.

ÜRKÜNÇÜ uulu Imankalıy, (1947-), Narın Bölgesi, Aktalaa ilçesi, Kurtka köyü ahalisi.

Arşiv Malzemeleri

ALDEY uulu Kapar'ın anlattıklarından, (derl: S. Tabışaliyev), *Etnografyalık Material*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 307.

ALIMBEK kızı Anarkül'ün anlattıklarından, (derl: A. Ömürzakov), *Tiyan-Şan Etnografyalık Ekspeditsiya*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 155.

Bakşı ŞIGAY uulu Borbu'nun anlattıklarından, (derl: S. Tabışaliyev), *Etnografyalık Material*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 307, s. 79.

BAYBÖRÜ kızı Buruşbübü'nün anlattıklarından, (derl: A. Ömürzakov), *Tiyan-Şan Etnografyalık Ekspeditsiya*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 155.

MAMBETAALI uulu Emilbek'in anlattıklarından, (derl: A. Ömürzakov), *Tiyan-Şan Etnografyalık Ekspeditsiya*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 155, s. 42-43.

MANAP uulu Turdumanbet'in anlattıklarından, (derl: S. Tabışaliyev), *Etnografyalık Material*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 307.

MONOŞOV Akküz'ün anlattıklarından, (derl: S. Tabışaliyev), *Etnografyalık Material*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 307.

TÜGÖL uulu Nuraalı'nın anlattıklarından, (derl: S. Tabışaliyev), *Etnografyalık Material*, Kol Cazmalar Fondu, Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası, Frunze 1946, no: Etnografya 307, s. 66.

KAYNAKÇA

ABRAMZON, S. (1932), "Manapstvo i Religiya", *Sovetskaya Etnografya*, 2: 82-97.

ABRAMZON, S. (1990), *Kırgızı i ih Etnogenetiçeskiye i İstoriko-Kulturnye Svyazi*, Frunze: İlim Matbaası.

AKMATALİYEYEV, A. (1993), "Örülük", *Baba Saltı, Ene Adebı*, Bişkek: İlim Matbaası.

BAYALEYVA, T. (1972), *Doislamskiye Verovaniya i ih Perejitki u Kirgizov*, Frunze: İlim Matbaası.

BAYALİEVA, T. (1989), "Perejitki Şamanstva u Kirgizov", *Nauçniye Çteniya, Posvyaşenniye Pamyati Akademika AN Kirgizskoy SSR S. İ. İliyasova*, Frunze: İlim Matbaası: 65-82.

- BORATAV, P. (2012), *Türk Mitolojisi, Oğuzların-Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin Mitolojisi* (çevr: Recep Özbay), Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- DİVAYEV, A. (1908), “Baksı”, *Etnografiçeskoye Obozrenie, İzdaniye Etnografiçeskogo Otdela, İmperatorskago, Obşestva Lyubiteley Estestvoznania Antropologii i Etnografii, Sostoyaşşago pri Moskovskom Universitete*, IV: 123-125.
- ELİADE Mirsea, (1999), *Şamanizm, İlkel Esrime Teknikleri* (çevr: İsmet Birkan), Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- FİELSTRUP, F., (2002), *İz Obryadovoy Jizni Kirgizov Naçala XX Veka*, Moskva: Nauka-M Matbaası.
- BAYAT, Fuzuli, (2006), *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*, İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Isakov, B (2010), “Welding of Traditions: Islamic and Shamanistic Rituals of Child-birth Among Nomadic Kyrgyz People”, *Proceedings Of International Conference Islamic Civilization in Central Asia, (IRCICA)*, İstanbul: 155-162.
- İLİYASOV, S. (1945), “Rasskazı Ohotnikov”, *Akademiku Skryabinu*, XI, Frunze: Kirgizskiy Filial Akademii Nauk SSSR Yayınevi: 84-86.
- Kırgızça-Oruşça Sözdük*, I, (derl: K. Yudahin), Moskva: Sovetskaia Ensiklopedia Matbaası.
- POYARKOV, O. (1891), “İz Oblasti Kirgizckih Verovaniı”, *Etnografiçeskoye Obozrenie, İzdaniye Etnografiçeskogo Otdela, İmperatorskago, Obşestva Lyubiteley Estestvoznania Antropologii i Etnografii, Sostoyaşşago pri Moskovskom Universitete*, IV: 21-43.
- POYARKOV, O. (1894), *İz Oblasti Kirgizskih Verovaniy*, II, Djinni, *Etnografiçeskoye Obozrenie*, I: 89-99.
- KAYNAKÇA**
- Acar, H. (2019). Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın. İnsan&İnsan Dergisi, 21, 395-411.
- Aksoy, İ. (2017). Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını. Yasama Dergisi, 32, 7-20.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Ayata, G. (2015). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yasal Düzenlemeler. Ebru Hanbay Çakır vd. (ed.), Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede El Kitabı (9-40). ECORYS Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.
- Aydın, H. (2015). Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Türkiye’de Kadın. Current Research in Social Sciences, 1(3), 84-96.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16 (Özel Sayı I), 108-114.

- Can, İ. (2013). Tarih, Toplum ve Kültür Bağlamında Aile ve Kadın. Mustafa Aydın (ed.), Aile Sosyolojisi (215-243). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Canatan, K. (2013). Aile Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap Yayınevi.
- Canikoğlu, S. (2013). Feminist Bir Perspektifle Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Saldırı Suçu. Fe Dergi, 5, 61-73. Kışlalı, A. T. (2010). Siyaset Bilimi (14. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Çağlar, Ş. (1992). Aile İçi Rol ve Statünün Paylaşılmasında Çalışan Kadının Yeri (Sivas İli Kamu Kesiminde Çalışan Kadınlar Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirdağ, M. F. (2017). Küreselleşme ve Feminizm Üzerine Bir Araştırma. Sosyolojik Düşün Dergisi, 2(1), 55-63.
- Donuk, A. (1980-81). Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, 33, 147-168.
- Erbay, H. (2019). Tarihsel Süreçte Dünyada ve Türk Toplumunda Kadın Algısı ve Haklarının Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme. Ege Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 1-25.
- Ercoşkun Şenol, H. K. (2019). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 13, 423-459.
- Erkan, V. U. (2018). Türk Medeni Kanunu'nda Evlilik Birliği İçerisinde Kadının Ekonomik ve Sosyal Hakları. TBB Dergisi, 20, 431-450.
- Geçer, H. ve Çelik C. (2017). Kadının Çalışma Hayatına Girmesiyle Oluşan Aile İçi Roller Sistemindeki Değişim ve Din İlişkisi (Niğde Örneği). Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(6), 1-30.
- Giddens, A. (2008). Sosyoloji, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gökçe, B. (2013). Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Göksel, B. (1993). Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk (İkinci Basım). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. Günindi Ersöz, A. (2016). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi (Birinci Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya Kızılırmak, C. (2020). İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi Uyarınca Hakim Tarafından Verilebilecek Korumaya Tedbirler. Public and Private International Law Bulletin, 40(2), 625-655.
- Kaymaz, İ. Ş. (2010). Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 46, 333-366.

- Kaypak, Ş. ve Kahraman, M. (2016). Türkiye’de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(13), 298- 315. Kırbaş
- Konan, B. (2011). Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(1), 157-174.
- Kurnaz, Ş. (1992). Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923). *Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları*.
- Kurt, A. (2013). Dünden Bugüne Türk Ailesi. Mehmet Zencirkıran (ed.), *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı* (335-366). Bursa: Dora Yayın.
- Ortaylı, İ. (2000). Osmanlı İmparatorluğu’nda İktisadi ve Sosyal Değişim. *Ankara: Turhan Kitapevi*.
- Özcan Demir, N. (1999). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizm, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 107-155.
- Özel Özcan, M. S. ve Erden Kaya, E. (2017). Türk Toplumsal Hayatında Kadının Varlığının Tarihsel Eksende Sorgulanması, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi*, 12, 175-188.
- Öztürk, N. (2017). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-32.
- Parlak Börü, Ş. (2017). Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler Ve Türkiye’nin Konumu. *TBB Dergisi*, Özel Sayı, 43-63.

KAYNAKÇA

- Arslan, Z. (2019). Sürdürülebilir Kurumsal Marka Kavramı ve BİST Sürdürülebilirlik Endeksi’ndeki Firmaların Sürdürülebilir Kurumsal Marka Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*. 24, 385-415.
- Atay, Ö ve Öztekin, A. (2022). İyi Bir Kurumsal Yönetimde Yönetim Kurullarının Rolü. *Denetim Dergisi*. 13(24):38.
- Ayboğa, H. (2021). Kurumsal Yönetim ve Kurumsal Yönetim Endeksi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*. 5(1),59-69.
- Aydın, Ç ve Tan, F. (2019). Kurumsallaşma: Kavramsal Bir İnceleme. *Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(2):225-235.
- Bağdat, A ve Erdost, A. (2023). Muhasebe Alanında İç Kontrol Konusunda Yayımlanmış Tezlerin Analizi (2008-2022). *Denetim Dergisi*. 14(28). 1-12.
- Bahadır, E. C. ve Gürbüz, A. O. (2023). “Sürdürülebilir Kalkınmadan Kurumsal Sürdürülebilirliğe: Teorik Değerlendirme”. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 07(12), 131-14.

- Bayramoğlu, G. (2019). Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir İletişim. 317-339. Ed: Koç, N. *Türkiye’de Sosyal ve Mali Güncel Sorunlara Yönelik Seçme Yazılar*. Siyasal Kitapevi. 1. Baskı. Ankara.
- BIST; Kurumsal Sürdürülebilirlik Tanımı (https://www.borsaistanbul.com/datum/surdurulebilirlik/SURDURULEBILIRLIK_OZET_BILGILER.pdf). Erişim Tarihi: 16.01.2024: 23:44.
- Boyalı, H ve Atmaca, Y. (2023). Kamuda Kurumsallaşma Olgusunun Kurumsal İtibar ve Etik Yönetim İlkeleri Perspektifinden Analizi. S.Ü. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 7():700-731.
- Corporate Governance Institute; Principles of Corporate Governance (<https://www.thecorporategovernanceinstitute.com/insights/lexicon/what-are-the-five-principles-of-corporate-governance/>). Erişim Tarihi: 16.01.2024, 14:23).
- COSO (2023). Achieving Effective Internal Control Over Sustainability Reporting (ICSR): Building Trust and Confidence Through the COSO Internal Control-Integrated Framework.
- COSO; Definition of Internal Control (https://www.coso.org/_files/ugd/3059fc_1df7d5dd38074006bce8fdf621a942cf.pdf). Erişim Tarihi: 17.01.2024.
- COSO; Definition of Monitoring. (https://www.coso.org/_files/ugd/3059fc_1df7d5dd38074006bce8fdf621a942cf.pdf). Erişim Tarihi: 17.01.2024: 16:45
- Değirmenci, B. (2023). Borsa İstanbul 50’de Yer Alan Firmaların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Çevresel Sürdürülebilirlik Yönünden İncelenmesi. *İzmir İktisat Dergisi*. 38(2). 375-399.
- Efe, A. (2021). COSO İç Kontrol Sistemi Bilgi ve İletişim Bileşeninin Kalınma Ajansları Üzerindeki Analizi. *Denetim Dergisi*. 11(22), 69-88.
- Erdoğan, A ve Özçelik, H. (2022). İç Kontrol Sisteminin COSO Standartlarına Göre Değerlendirilmesi: Perakende Sektöründe Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 27(3). 461-476.
- Galip, Y. (2022). *Risk Açıklamalarının Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları Açısından İncelenmesi*. Serüven Yayınları, 1. Baskı. İzmir.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *International Journal of Economics, Politic, Humanities and Social Sciences*. 3(3), 196-215.
- Gönen, S ve Yurtlu, Ö. (2022). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bağlamında Yeşil Denetime Kavramsal Bir Bakış, 145-160. Ed: Akçay, A. *Sosyal Beşerî ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar III*. Eğitim Yayınevi. 1. Baskı. İstanbul.

- Hazar, S. (2023). Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Entegre Raporlama: Allianz Türkiye Örneği. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*. 11(23). 227-255.
- Kanca, S, Çankaya, F ve Dinç, E. (2021). İç Kontrol Sisteminin Şirketlerin Finansal Performansına Etkisi: BIST Şirketlerinde Bir Uygulama. *International Journal of Economic and Administrative Studies*. (32). 31-52.
- Kardemir, K ve Ulusoy, M. (2021). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramının Hisse Senedi Getirisine Etkisi: BIST Sürdürülebilirlik Endeksinin Sektörel Bazda İncelenmesi*. Gazi Kitabevi. 1. Baskı. Ankara.
- Kazan, G. (Tedarik Zinciri Yönetiminde İç Kontrol: Verimliliğin ve Risk Yönetiminin Etkinliğinin Artırılması. *Denetim Dergisi*. 14(28), 123-136.
- Kızıltan, B ve Doğan, D. (2021). Kurumsal Raporlamanın Gelişimi: Entegre Raporlama. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 7(1). 67-78.
- Koç, S. (2022). İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol Yapısı Etkileşimi, *İşletme*, 3(1), 105- 120.
- Korga, S ve Aslanoğlu, S. (2020). İç Kontrol Sisteminin Unsurları ile Risk Yönetimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*. (60), 95-116.
- Kumbalı, Ç, H., İncekara, M. & Sarıkaya, M. (2022). KOBİ’lerde Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik: Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye Karşılaştırması. *KAÜİ-İBFD*, 13(26), 789-823.
- Memiş, M. (2019). Kurumsal Sürdürülebilirlikte Muhasebe ve Denetimin Önemi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 28(3): 130-142.
- Mumcu, A ve Bakoğlu, R. (2022). Otomotiv Sektöründe Kurumsal Sürdürülebilirlik Uygulamalarının Eş benzeşme Üzerine Bir Araştırma: BMW, Toyota, Ford Örneği. *Global Journal of Economics and Business Studies*. 11(221). 48-59.
- Sak, A ve Dalgar, H. (2020). Kurumsal Sürdürülebilirliğin Firmaların Finansal Performansına Etkisi: BIST Kurumsal Sürdürülebilirlik Endeksindeki Firmalar Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (85), 173-186.
- Selimoğlu, S, Özbirecikli, M, Uzay, Ş. (2019). *Bağımsız Denetim- Türkiye Denetim Standartlarıyla Uyumlaştırılmış*. Nobel Yayınevi. Geliştirilmiş 3. Baskı. Ankara.
- Selimoğlu, S ve Yazıcı, R. (2021). Türkiye’de Kurumsal Yönetişim ve Sürdürülebilirlik. *Muhasebe ve Finansman Dergisi- Ağustos 2021 Özel Sayısı*; 113-136.
- Söylemez, S ve Eskin, İ. (2020). Hal İşletmelerinin İç Kontrol Sistemi ve Sektörel Sorunları: Edirne ve Çanakkale’de Bir Alan Araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 34(3). 769.788.

- Şeker, M ve İslamoğlu, M. (2020). Kurumsal Sürdürülebilirliğin Ekonomik Boyutunun Promethee Yöntemiyle Ölçülmesi: Tüpraş Örneği. *Econder International Academic Journal*. 4(1), 276-296.
- Tükenmez, M ve Şaka, H. (2021). Kurumsal Yönetim Uyum Raporlamasına Güncel Bir Bakış, 29-54. Ed: Ayvacık, E, Yalçın, S ve Ağ, A. *Muhasebe Alanında Güncel Yaklaşımlar*. Gazi Kitabevi. 1. Baskı. Ankara.
- Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği: Kurumsal Yönetim Tanımı (<https://www.tkyd.org/tkyd/kurumsalyonetim/sss/#:~:text=Kurumsal%20y%C3%B6netim%2C%20sermaye%20piyasalar%C4%B1n%C4%B1n%20k%C3%BCresel,yans%C4%B1t%C4%B1lmas%C4%B1%20yoluyla%20sa%C4%9Flamak%20amac%C4%B1yla%20olu%C5%9Fturulmu%C5%9Ftur.>). Erişim Tarihi: 15.01.2024, 23:30).
- Uludağ, S. (2023). Environmental, Social and Governance (ESG) Related Processes and Internal Control. *PressAcademia Procedia (PAP)*, 17, 222-223
- Yurtlu, Ö., (2022). İşletmelerin İç Denetim Yapısının Kurumsal Yönetim Sürecine Etkisi. *İzmirYönetim Dergisi*, 3(2), 36-51.

KAYNAKÇA

- Acar, F. (2013). Türkiye ekonomisine genel bakış (2001-2013). *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 1 (2), 15-32.
- Acaravcı, A. ve Kargı, G. (2015). Türkiye’de ihracatın çeşitlendirilmesi ve ekonomik büyüme. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Akcan, A. T. ve Metin, İ. (2018). Dış ticaretin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Economics, Finance and Politics*, 13(14), 1-14.
- Aksoy, B. ve Coşkun, M. (2004). Türkiye’nin yakın dönem dış ticaretindeki değişimler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 397-415.
- Aksu, L. (2014). Türkiye’de 1960-2009 yıllarını kapsayan dış ticaret politikalarının iktisadi büyüme üzerindeki etkilerinin ekonometrik analizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 375-426.
- Aktaş, C. (2009). Türkiye'nin ihracat ithalat ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 35-47.
- Alkan, Y. (2018). Türkiye’de dış ticaret açığı ile büyüme ve döviz arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 1 (1), 54-67.
- Ay, A., Erdoğan, S. ve Mucuk, M. (2003). İhracatın ekonomik büyüme üzerine etkisi : Türkiye örneği (1969-2002). *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 107-117.
- Aytaç, A. ve Akdoğan, U. (2012). Dış ticaret ve ekonomik büyüme üzerine bir nedensellik analizi: 2001-2011 Türkiye örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 55-70.

- Ayvaz Güven, E. T. (2021). İhracata dayalı büyüme modeli: Türkiye örneği (1980-2020). *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 63-70.
- Baktemur, F. İ. (2021). Türkiye’de ihracat ile ekonomik büyüme arasındaki doğrusal olmayan nedensel ilişkinin analizi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 80-90.
- Balkanlı, A. O. (2019). İthalattan ihracata, dış ticaret ekonomik büyüme ilişkisi: kuramsal çerçeve ve Türkiye uygulaması (2006-2018). *Türkiye Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Akademi Dergisi*, 6, 11-39.
- Başkaya, F. (2004). *Kalkınma iktisadının yükselişi ve düşüşü*. Maki Basın Yayın.
- Bilgin, C. ve Şahbaz, A. (2009). Türkiye’de büyüme ve ihracat arasındaki nedensellik ilişkileri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 177-198.
- Boratav, K. (2006). *Türkiye iktisat tarihi 1908-2005* (10. Baskı). İmge Kitapevi, Ankara.
- Çelik, T. ve İlkay, S. Ç. (2016). Türkiye’de ihracat ve ithalat arasındaki ilişkinin 1989-2015 dönemi için test edilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3).
- Demirhan, E. (2005). Büyüme ve ihracat arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi* 60(4), 75-88.
- Dikkaya, M., Özyakışır, D. ve Üzümcü, A. (2008). *Türkiye’nin ekonomi-politiği (1923- 2007)*. Orion Kitabevi, Ankara.
- Dikkaya, M., Özyakışır, D. ve Üzümcü, A. (2018). *Türkiye’nin iktisadi tarihi: Osmanlı’dan günümüze*. Savaş Kitabevi, Ankara.
- Doğruyol, A., Polat, Z. ve Balıkcıoğlu, N. (2020). İhracatın ekonomik büyümeyle olan ilişkisi. *Sakarya İktisat Dergisi*, 9(5), 20-38.
- DPT, (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Altı Komisyonu Raporu*.
- Duman, Y. K. (2012). Türkiye’de cari işlemler dengesi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki. *Sakarya İktisat Dergisi*, 6(4), 12-28.
- Emiroğlu, G. (2012a). *1980 sonrası Türkiye’nin dış ticaret yapısı ve büyüme ilişkisi: bir ampirik uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Eren, M. V. ve Ergin-Ünal, A. (2019). Ticari dışa açıklık ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analizi: Türkiye örneği. *Sosyoekonomi*, 27(39), 81-93.
- Erdoğan, S. (2006). Türkiye'nin ihracat yapısındaki değişme ve büyüme ilişkisi: ko-entegrasyon ve nedensellik testi uygulaması. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2006(1), 30-39.
- Erkekoğlu, H. ve Demir, A. N. (2023). 1990-2019 dönemi Türkiye-Almanya dış ticaret ve ekonomik büyüme ilişkisi. *İzmir İktisat Dergisi*, 38(4), 1052-1070.

- Eroğlu, İ. ve Yeter, F. (2018), *2008 finansal kriz sonrası yeni riskler ve TCMB yeni para politikaları, 1923'den günümüze Türkiye'de para-kredi ve kur politikaları*. 287-345, Ekin Yayınevi, Ankara.
- Ersungur, Ş. M. ve Doru, Ö. (2014). Türkiye'de dış ticaret ve ekonomik kalkınma ilişkisinin ekonometrik analizi: 1980-2010 Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(3), 225.
- Granger, C.W.J (1986). Developments in the study of cointegrated economic variables. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 48(3), 213-228.
- Güngör, B. ve Kurt, S. (2007). Dışa açıklık ve kalkınma ilişkisi (1968-2003): Türkiye örneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21(2), 197-210.
- Hüseyini, İ. ve Çakmak, E. (2016). Türkiye'de ihracat ve ekonomik büyüme ilişkisi: eş-bütünleşme ve nedensellik analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30(4), 831.
- Işık, N. (2006). Sektörel gelir dağılımının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2006(2), 119-127.
- İzgi, B. B. ve Yılmaz, H. (2018). Türkiye'de ekonomik büyüme, ihracat ve ithalat: nedensellik ilişkisi (1992-2016). İktisadi Yenilik Dergisi, 5(2), 54-74.
- Karabıyık, İ. ve Uçar, M. (2010b). Türkiye'de 1980 sonrası uygulanan IMF destekli istikrar programlarının ekonomik açıdan değerlendirilmesi. Akademik İncelemeler Dergisi, 5(2), 37-58.
- Kayalar, T. (2003) Cumhuriyetin 80. yılında ihracatımızda son gelişmeler. Dış Ticaret Dergisi. 54-60.
- Kazgan, G. (2004). *Tanzimat'tan 21.yüzyıla Türkiye ekonomisi*, İstanbul bilgi üniversitesi yayınları. (2.Baskı).
- Kıran, B. ve Güriş, B. (2011). Türkiye'de ticari ve finansal dışa açıklığın büyümeye etkisi: 1992-2006 dönemi üzerine bir inceleme. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 69-80.
- Kol, E. N. ve Karaçor, Z. (2012a). 2001 Güçlü ekonomiye geçiş programı ve istihdam üzerine etkileri. Maliye Dergisi (162), 379-395.
- Korkmaz, S. (2010). Türkiye'de ar-ge yatırımları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin var modeli ile analizi. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 5(20), 3320-3330.
- Korkmaz, S. ve Aydın, A. (2015). Türkiye'de dış ticaret-ekonomik büyüme ilişkisi: Nedensellik analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 10(3), 47-76.

- Koyuncu, C. ve Sarıtaş, T. (2017). Analysis of globalization and economic growth for Turkey with ARDL model. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 51-66.
- Kurt, S. ve Berber, M. (2010). Türkiye'de dışa açıklık ve ekonomik büyüme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 57-80.
- Mangır, F. (2006). Finansal deregülasyonun 1989–2001 Türkiye ekonomisi üzerine etkileri: kasım 2000 ve şubat 2001 krizleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 459-472.
- Mazlum, N. (2020a). 1980-2018 dönemi Türkiye ekonomisi ve dış ticaretinin gelişim seyri. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 7(22), 54-71.
- Mazlum, N. (2020b). Türkiye'nin 1980-2021 dönemi dış ticaret gelişiminin irdelenmesi. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 9(27), 82-99.
- Oktar, S. ve Dalyancı, L. (2012). Dış ticaret hadlerinin cari işlemler dengesi üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(2), 1-18.
- Okyay, U. ve Koçak, E. (2014). Türkiyede dış ticaret ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 51-63.
- Özcan, M. K. (2006). Dolarizasyon sürecinde son gelişmeler: Türkiye ekonomisi örneği. *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Akademisi*, 1(2), 99-115.
- Özcan, B. ve Özçelebi, O. (2013). İhracata dayalı büyüme hipotezi Türkiye için geçerli mi?. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(1), 1-14.
- Özel, H. A., ve Sezgin, F. (2012). Ticari serbestleşme-ekonomik büyüme ilişkisinin bootstrap kantil regresyon yardımıyla analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 62(2), 283-303.
- Özel, H. A. (2018). Ekonomik büyüme ve dış ticaret ilişkisi: Türkiye örneği. *International Journal of Innovative Approaches in Social Sciences*, 2(1), 73-82.
- Özsoylu, A. F. (2016). *Türkiye ekonomisi tarihsel gelişim*. Karahan Kitabevi, (3. Baskı), 83-168.
- Palacıoğlu, T. (2023). *Mutlak üstünlük ve bazı dış ticaret teorileri*. İstanbul Ticaret Odası/ İstanbul Düşünce Akademisi (İTO/İDA). (8), 3-35.
- Palacıoğlu, T. (2024). Türkiye Cumhuriyeti'nin yüz yılında dış ticaretin gelişimi. *Avrasya Dosyası*, 14(2), 190-230.
- Parasız, İ. (1998). *Para politikası Türkiye uygulaması*. Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Sağlam, Y. ve Egili, H. A. (2015). İhracata dayalı büyüme hipotezi: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 517-530.

- Sandalcılar, A. R. (2012). Türkiye’de tarımsal ihracat, tarım dışı ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nedensellik analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 49(570), 65-76.
- SETA (2010). *2011’de Türkiye*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırma Vakfı.
- Seymen, D. A. (2009b). *Türkiye’nin dış ticaret yapısı ve rekabetin gücü*. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Seymen, D. A. (2009c). *Türkiye’nin dış ticaret yapısı ve rekabetin gücü*. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Sezgin, Ş. (2009). Türkiye’de 1990-2006 yılları arasında dış ticaret-ekonomik büyüme ilişkisi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(22), 175-190.
- Şahbaz, A. ve Ceylan, A. (2024). Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Dış Ticaret, Ekonomik Büyüme ve Yoksulluk İlişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 23(2), 667-683.
- Şahin, H. (2009a). *Türkiye ekonomisi tarihsel gelişimi-bu günkü durumu*. Ezgi Kitabevi, (10. Baskı).
- Şahin, H. (2009b). *Türkiye ekonomisi tarihsel gelişimi-bu günkü durumu*. Ezgi Kitabevi, (10. Baskı).
- Şahin, D. ve Durmuş, S. (2018). Türkiye’de dış ticaret ve ekonomik büyüme ilişkisinin analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60).
- Şerefli, M. (2016). Dış ticaretin ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 136-143.
- Şimşek, M. (2003). İhracata dayalı büyüme hipotezinin Türkiye ekonomisi verileri ile analizi 1960-2002. *Dokuz Eylül İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 43-63.
- Şimşek, M. ve Kadılar, C. (2010). Türkiye’de beşerî sermaye, ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nedensellik analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Takım, A. (2010). Türkiye’de gsyih ile ihracat arasındaki ilişki: granger nedensellik testi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 315-330.
- Taştan, H. (2010). Türkiye’de ihracat, ithalat ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkilerinin spektral analizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(1), 87-98.
- Tekoğlu, A.S. (2020), Covid-19 salgını ve dış ticarette kriz yönetimi: Türkiye örneği. *Gümrük Ticaret Dergisi*, 7(22), 32-53.

- Temiz, D. (2014). Türkiye’de reel ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: 1965- 2009 dönemi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1-2), 71-82.
- Terzi, H. ve Oltulular, S. (2004). Türkiye’de sanayileşme ve ekonomik büyüme arasındaki nedensel ilişki. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 5(2), 219-226.
- TOBB (2016b) *Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomik Rapor*.
- TOBB (2020b) *Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomik Rapor*.
- Toda, H.Y. ve Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector auto regressions with possibly integrated processes. *Journal of Econometrics*, 66(1-2), 225-250.
- Tuncer, İ. (2002). Türkiye’de ihracat ithalat ve büyüme: toda yamamoto yöntemiyle granger nedensellik analizleri (1980-200). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(9), 89-107.
- Tunçsiper, B. ve Rençber, E. Z. (2017). Dış ticaret ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(2), 619-630.
- Turan, Z. (2011). Dünyadaki ve Türkiye’deki krizlerin ortaya çıkış nedenleri ve ekonomik kalkınmaya etkisi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 56-80.
- TÜİK (2024). Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr/> Erişim tarihi: 01.10.2024.
- Yalman, İ. N., Koşaroğlu, Ş. M. ve Işık, Ö. (2023). 2000-2020 döneminde Türkiye ekonomisinin makroekonomik performansının merec-lopcow-marcos modeliyle değerlendirilmesi. *Journal of financial politic and economic reviews/fi-nans politik ve ekonomik yorumlar*, 60(664).
- Yapraklı, S. (2007). İhracat ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik: Türkiye üzerine ekonometrik bir analiz. *OTDÜ Gelişme Dergisi*, 34, 97-112.
- Yaslıdağ B. H. ve Hamdarb, A. W. (2023). Dış ticaret ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği (2001-2020). *Ulak Bilge Sosyal bilimler Dergisi*, 86, 549-568.
- Yavuz, M. (2012). *Türkiye’de ihracatın ekonomik büyüme üzerine etkisi: bir zaman serisi analizi*. Ege Üniversitesi 15. İktisat Kongresi.
- Yenisu, E. (2019). Türkiye’de ihracat, ithalat ve ekonomik büyüme ilişkisi: ardl sınır testi yaklaşımı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(3), 1175-1193.
- Yıldırım, O. (2003). *Kura dayalı istikrar politikası (teori ve ülke uygulamaları)*. Ankara, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

- Yılmaz, Ö. ve Albayrak, M. (2023). Türkiye'de dış ticaretin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin ampirik analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (38), 89-108.
- Yurdakul, F. ve Aydın, M. (2018). Ekonomik büyüme ve dış ticaret arasındaki ilişki: Türkiye üzerine bir uygulama. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 23-36.

KAYNAKÇA

- Aguas Argentinas, S.A., Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona, S.A., and Vivendi Universal, S.A. v. Argentine Republic, Decision on Jurisdiction. (3 Ağustos 2006). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/03/19). Erişim tarihi: 3 Ağustos 2024. <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0215.pdf>
- Alvik, I. (2010). The hybrid nature of investment treaty arbitration: Straddling the national/international divide. C. C. Eriksen & M. Emberland (Ed.), *The new international law: An anthology içinde* (s. 91-97). Leiden: Nijhoff Publications.
- Arnavutluk Yabancı Yatırım Yasası (Albania Foreign Investment Act). (1990). Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024. <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/3/albania-foreign-investment-act>
- Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S., & Hanağası, E. (2022). *Medeni usul hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Astorga, R. L. (2007). The nationality of juridical persons in the ICSID convention in the light of its jurisprudence. *Max Plank UNYB*, 11, 417-472.
- Ataman-Fıganmeşe-, İ. (2011a). Milletlerarası ticarî tahkim ve yatırım tahkimi arasındaki farklar. *MHB*, 31(1), 1-47.
- Ataman-Fıganmeşe, İ. (2011b). Manufacturing consent to investment treaty arbitration by means of the notion of 'arbitration without privity'. *Annales*, 43(60), 187-201.
- Aybay, R., Özbek, N., & Ersen Perçin, G. (2019). *Vatandaşlık hukuku*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Azurix Corp. v. The Argentine Republic. (2004). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/01/12). Erişim tarihi: 17 Ağustos 2024. <http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0061.pdf>
- Begic, T. (2005). *Applicable law in international investment disputes*. Utrecht: Eleven International Publishing.
- Bindeman, K. (1999). Production sharing agreements: An economic analysis (WPM 25). Oxford Institute for Energy Studies. <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2010/11/WPM25-ProductionSharingAgreementsAnEconomicAnalysis-KBindemann-1999.pdf>

- BP Exploration Company Libya Limited v. Government of the Libyan Arab Republic. (1973, 10 Ekim). Hakem Kararı. <https://jusmundi.com/en/document/decision/en-bp-exploration-company-libya-limited-v-government-of-the-libyan-arab-republic-award-wednesday-10th-october-1973>
- Cameron, P. (2010). *International energy investment law: The pursuit of stability*. Oxford University Press.
- CMS Gas Transmission Company v. The Argentina Republic, Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/01/8). Erişim tarihi: 17 Temmuz 2024. https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC504_En&caseId=C4
- Çal, S. (2009). *Uluslararası yatırım tahkimi ve kamu hukuku ilişkisi (yatırım tahkimi)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çelikel, A., & Erdem, B. (2020). *Milletlerarası özel hukuk*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.
- Clark, H., & Velazquez, A. (2001). Foreign direct investment in Latin America: Nicaragua – A case study. *American University International Law Review*, 16(3), 743-807.
- Demir, I. E. (2021). Kompetenz-kompetenz ilkesi ve olumsuz etkisi. *SDÜHFD*, 11(1), 255-288.
- Dimsey, M. (2008). *The resolution of investment disputes and solutions*. Utrecht: Eleven International Publishing.
- Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu. (2003, 17 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 25141). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4875.pdf>
- Dolzer, R., & Stevens, M. (1995). *Bilateral investment treaties*. The Hague/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers.
- Douglas, Z. (2009). *The international law of investment claims*. New York: Cambridge University Press.
- Dugan, C., Wallace, D., Robins, N., & Sabahi, B. (2010). *Investor-state arbitration*. Oxford: Oxford University Press.
- El Paso Energy International Company v. The Argentine Republic. (2019). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/03/15). Erişim tarihi: 27 Ağustos 2024. <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0270.pdf>
- Enron Corporation and Ponderosa Assets, L.P. v. Arjantin Republic. (2007, 22 Mayıs). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/01/3). Erişim tarihi: 3 Ağustos 2024. <https://www.italaw.com/cases/401>
- Erkan, M. (2013). *Milletlerarası tahkimde yetki sorunları*. Ankara: Yetkin Yayınları.

- Ermenistan Yabancı Yatırım Yasası (The Law of the Republic of Armenia on Foreign Investments). (2010). Erişim tarihi: 11.08.2023. <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/8/armenia-foreign-investment-law#:~:text=Any%20foreign%20investor%20shall%20be,Republic%20of%20Armenian%27s%20legislation%20on> (11.08.2023 itibarıyla).
- Gökyayla Demir, C., & Süral, C. (2004). 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve getirdiği yenilikler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6(2), 131-167.
- Pekcanitez, H., Atalay, O., & Özkes, M. (2018). Medeni usul hukuku. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- GAMI Investments Inc. v. The Government of the United Mexican States, Hakem Kararı (15 Kasım 2004). Erişim tarihi: 17 Temmuz 2024. http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0353_0.pdf
- Gao, Z. (1994). International petroleum contracts. Graham & Trotman Ltd.
- Güngör, G. (2020). Tâbiyet hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Güngör, G. (2021). Türk milletlerarası özel hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Helnan International Hotels A/S v. Arab Republic of Egypt. (2006, 17 Ocak). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/05/19). Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024. <https://www.italaw.com/cases/529>
- ICSID. (2022). Additional Facility Rules. Erişim tarihi: 17 Ağustos 2024. https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/documents/ICSID_Additional_Facility.pdf
- ICSID. (2024). Investment laws of the world. Erişim tarihi: 12 Eylül 2024. <https://icsid.worldbank.org/resources/publications/Investment-Laws-of-the-World>
- IISD. (2020). Why do states consent to arbitration in their national laws. <https://www.iisd.org/itn/en/2020/06/20/why-do-states-consent-to-arbitration-in-national-investment-laws-tarald-berge-taylor-john/> (Erişim tarihi: 20.08.2024).
- Libyan American Oil Company v. The Government of the Libyan Arab Republic. (1977, 12 Nisan). Hakem Kararı. <https://jsumundi.com/en/document/decision/en-libyan-american-oil-company-v-the-government-of-the-libyan-arab-republic-award-tuesday-12th-april-1977>
- Mafi, H. (2008). Iran's concession agreements and the role of the National Iranian Oil Company: Economic development and sovereign immunity. Natural Resources Journal, 48, 407-430.
- Makae Europe Sarl v. Kingdom of Saudi Arabia. (30 Ağustos 2021). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/17/42). Erişim tarihi: 3 Ağustos 2024.

- <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw170019.pdf>
- McLachlan, C., Shore, L., & Weiniger, M. (2007). *International investment arbitration*. Oxford: Oxford University Press.
- Mihaly International Corporation v. Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. (2002). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/00/2). Erişim tarihi: 13 Ağustos 2024. <http://italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0532.pdf>
- Moldova Cumhuriyeti Yabancı Yatırımlar Kanunu (Law of the Republic of Moldova on Foreign Investments). (2004). Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024. <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/130/moldova-republic-of-investment-law>
- Nijerya Yatırım Teşvik Komisyonu Yasası (Nigerian Investment Promotion Commission Act). (1995). Erişim tarihi: 13.08.2024. Yasa metni için bkz. <https://www.nipc.gov.ng/wp-content/uploads/2021/10/NIPC-ACT.pdf>
- Nomer, E. (2017). *Devletler hususi hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Nomer, E. (2020). *Vatandaşlık hukuku (Vatandaşlık)*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Nomer, E., & Şanlı, C. (2009). *Devletler hususi hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Özel, S. (2008). *Milletlerarası ticari tahkimde kanunlar ihtilafı meseleleri*. İstanbul: Legal Yayınları.
- Parra, A. (1997). Provisions on the settlement of investment disputes in modern investment laws, bilateral investment treaties and multilateral instruments on investments. *ICSID Review*, 12(2), 287-364.
- Paulsson, J. (1995). Arbitration without privity. *ICSID Review*, 10(2), 232-257.
- Peter, W. (1995). *Arbitration and renegotiation of international investment agreements*. The Hague/Boston/London: Kluwer Law International.
- Salacuse, J. (2010). *The law of investment treaties*. Oxford: Oxford University Press.
- Salini Costruttori S.P.A. ve Italstrade S.P.A. v. Fas Krallığı. (2001, 31 Temmuz). Hakem Kararı (ICSID Case No. ARB/00/4). Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024. <http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0738.pdf>
- Scardoti, G. (2005). Private foreign investments in the present international economic system: Financial flows, economic function and legal regulation. *Recul des Courses*, 2005(I), 255-460.
- Sornarajah, M. (2004). *The international law on foreign investment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sornarajah, M. (2000). *The settlement of foreign investment disputes*. The Netherlands: Kluwer Law International.

- Strong, S. I. (2013). Discovery under 28. U.S.C. paragraph 1782: Distinguishing international commercial arbitration and international investment arbitration. *Stanford Journal of Complex Litigation*, 1(2), 295-389.
- Şanlı, C. (2002). Uluslararası ticarî âkitlerin hazırlanması ve uyuşmazlıkların çözüm yolları. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Şanlı, C., Esen, E., & Ataman-Figanmeşe, İ. (2021). Milletlerarası özel hukuk. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Şili Yabancı Yatırım Yasası (Chile Foreign Investment Statute). (2022). Erişim tarihi: 11 Ağustos 2023. https://www.cochilco.cl/Lists/Leyes%20Destacadas%20Inglis/Attachments/4/DecreeLa_n600.pdf
- Şit Köşgeroğlu, B. (2012). Enerji yatırım sözleşmeleri ve bunların uluslararası yatırım anlaşmaları ile korunması. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tayland Yatırım Teşvik Yasası (Thailand Investment Promotion Act). (2001). Erişim tarihi: 12.08.2024. https://www.boi.go.th/english/download/boi_forms/proact_eng.pdf
- The American Independent Oil Company v. The Government of the State of Kuwait. (1982, 24 Mart). Hakem Kararı. <https://jusmundi.com/en/document/decision/en-the-american-independent-oil-company-v-the-government-of-the-state-of-kuwait-final-award-wednesday-24th-march-1982>
- The Free Dictionary. (t.y.). Privity. Legal Dictionary. <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/privity>
- Tiryakioğlu, B. (2003). Doğrudan yatırımların uluslararası hukukta korunması. Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları.
- Tiryakioğlu, B. (2007). Yatırımlar ve uluslararası tahkim arasındaki ilişki: ICSID tahkimi. *Uluslararası Ekonomi ve Dış Ticaret Politikaları*, 1(2), 169-184.
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar. (2012, 20 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 28179). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/01/20120120-1.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma. (1994, 16 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 21992). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/ar-siv/21992.pdf>
- Uganda Yatırım Kanunu (Uganda Investment Code). (2019). Erişim tarihi: 17 Ağustos 2024. <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/336/uganda-investment-code-2019>
- UNCTAD. (1998). Bilateral investment treaties in the mid-1990s. New York and Geneva: United Nations. <https://files.pca-cpa.org/pcadocs/bi-c/1.%20Investors/4.%20Legal%20Authorities/CA024.pdf>

- UNCTAD. (2004). State contracts. Geneva and New York: United Nations. https://unctad.org/system/files/official-document/iteit200411_en.pdf
- UNCTAD. (2014). Investor-state dispute settlement. New York and Geneva: United Nations. https://unctad.org/system/files/official-document/dia-eia2013d2_en.pdf
- United Utilities (Tallinn) B.V. and Aktsiaselts Tallinna Vesi v. Estonya Cumhuriyeti. (2019, 21 Haziran). Hakem Kararı. (ICSID Case No. ARB/14/24). Erişim tarihi: 27 Ağustos 2024. <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw10648.pdf>
- Ünsal, H. (2023). Enerji yatırım uyumsuzluklarında yetki sorunu ve esasa uygulanacak hukuk Adalet Yayınevi.
- Vandeveldt, K. J. (2010). Bilateral investment treaties. New York: Oxford University Press.
- Van Harten, G. (2009). Investment treaty arbitration and public law. Oxford: Oxford University Press.
- Veenstra-Kjos, E. (2007). Counter claims by host states in investment dispute arbitration 'without privity'. P. Kahn & T. Walde (Ed.), New aspects of international investment law içinde (s. 597-628). Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Voss, J. O. (2011). The impact of investment treaties on contracts between host states and foreign investors. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Waibel, M. (2014). Investment arbitration: Jurisdiction and admissibility (University of Cambridge Legal Studies Research Paper No. 9/2014). University of Cambridge.
- William Nagel v. The Czech Republic. (2003). Hakem Kararı (SCC Case No. 049/2002). Erişim tarihi: 13 Ağustos 2024. <http://www.italaw.com/cases/documents/729#sthash.bDf5tt5t.dpuf>

KAYNAKÇA

- Bahar, A. (2018). Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenleri ve Bağımlılık Oluşum Sürecinde İletişimsel Yaklaşımların Rolü ve Önemi: Polis Kayıtları Üzerinden Olgusal Bir İnceleme. Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences, 55, 1-36.
- Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (2019), Avrupa Uyuşturucu Raporu 2019: Eğilimler ve Gelişmeler, Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Bürosu, Lüksemburg.
- Boztaş, M. H., & Arısoy, Ö. (2010). Uçucu madde bağımlılığı ve tıbbi sonuçları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2(4), 516-531.

- Çetinöz, E. (2019). Türkiye’de ve dünyada uyuşturucu ile mücadele. Polis Akademisi Yayınları, 78.
- Dilbaz, N. (2012). Madde bağımlılığı tanı ve tedavi kılavuzu el kitabı [Substance dependence diagnosis and treatment guide manual]. Ankara: TC Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Gargari, S. (2015). Dokuz Eylül Üniversitesi’nde öğrenim gören üç farklı fakülte Öğrencilerinin alkol ve madde bağımlılığına yönelik damgalamaları (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gültekin, D. (2018). Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı İle Yatan Hastalarda Tedavi Ortamının Tedavi Motivasyonuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ögel, K. (2001). İnsan, yaşam ve bağımlılık tartışmalar ve gerekçeler. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1-20.
- Ögel, K. (2017). Bağımlılık ve tedavisi temel kitabı. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. Türkiye Klinikleri J Int Med Sci, 1(47), 61-64.
- Ögel, K. (2010). Sigara, alkol ve madde kullanım bozuklukları: Tanı, tedavi ve önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları, 3-4.
- Ögel, K. (2012b). Farkındalık (ayırısama) ve kabullenme temelli terapiler. Ankara: HYB Basım Yayın.
- Babaoğlu, A. N. 1997. Uyuşturucu ve tarihi: bağımlılık yapan maddeler: Kaynak Yayınları.
- EGM. 2017. Türkiye Uyuşturucu Raporu. Ankara: TUBİM: 22.
- Güleç, C., & Köroğlu, E. 1997. Psikiyatri temel kitabı: HYB.
- Kılıç, F. 2016. Bağımlılık ve uyarıcı maddeler [Özel Sayı]. Osmangazi Tıp Dergisi, 38(1): 55-60.
- Ögel, K. 2017. Bağımlılık ve tedavisi temel kitabı: İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- DSÖ (1993). Madde bağımlılığına yönelik yaklaşımlar. Madde Bağımlılığı Programı, Dünya Sağlık Organizasyonu, 103-131.
- Ögel, K. (1998). Bağımlılık ve Uyuşturucu Maddeler (1.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F., ve Gürol, T. (2012). Bağımlılık profil indeksi'nin (bapi) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 23(4), 264-273.
- Ögel, K., Tamar, D., ve Evren, C. (2001). Türkiye'de 15 ilde sigara, alkol ve madde kullanımının yaygınlığı. Türk Psikiyatri Dergisi, 12, 47-52.
- Tarhan, N., & Nurmedov, S. (2019). Bağımlılık, sanal veya gerçek bağımlılıkla başa çıkma.
- Saatçioğlu, Ö., Yapıcı, A., Ciğerli, G., Üney, R., & Çakmak, D. (2007). Yatarak tedavi gören bağımlı hastalarda nüksün değerlendirilmesi. Bağımlılık Dergisi, 8(3), 133-137.
- Tosun, M. (2008). Madde Bağımlılığına Genel Bakış İ.U. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. Türkiye'de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi, 62: 201-20.
- Filiz N., Gaziantep, (2021), Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisi Gören Hastaların Bağımlılık Profili ve Genel Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Sanko Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Atakol M. E., (2021), Yatarak Tedavi Gören Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı Almış Hastalarda Stresle Başa Çıkma Becerilerinin Relaps İle İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çıray R. O., (2020), Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Sosyal Bilişsel İşlevler Açısından Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir.
- Seçkin Esmeray T. T., (2020), Madde Kullanım Bozukluğu Nedeniyle Tedavi Gören Erkeklerde Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Bağımlılık Şiddeti, Bilinçli Farkındalık, Duygu Düzenleme ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Keleş B., (2020), Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Aile Süreçlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı,
- APA. 2013. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®): American Psychiatric Pub.
- Babaoğlu, A. N. 1997. Uyuşturucu ve tarihi: bağımlılık yapan maddeler: Kaynak Yayınları.

- Bozkurt, O. 2015. Madde bağımlısı bireylerin bağımlılık süreçlerinde ailenin etkisi.
- Köktürk, N. 2004. Akciğer kanseri moleküler biyolojisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Pulmonary Medicine*, 2(3): 177-182.
- Mutlu, E., & Aşçıoğlu, F. 2018. Bir Sentetik Katinon-Alfa-pirolidinovalerofenon: Flakka. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences*, 15(2): 93-104.
- Şahin, M. 2007. Madde bağımlılığı konusunda Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme. Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayır, B. (2019), Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylere Öz-Yeterlilik Kuramına Göre
- Verilen Farkındalık Temelli Eğitimin Öz-Yeterlilik Algısına Etkisi, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Beyazyürek, M., & Şatır, T. T. (2000). Madde kullanım bozuklukları. *Psikiyatri Dün-yası*, 4(2), 50-56.
- Dilbaz, N. (2012). Madde bağımlılığı tanı ve tedavi kılavuzu el kitabı [Substance dependence diagnosis and treatment guide manual]. Ankara: TC Sağlık Bakan-lığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Düztaş, S. K. (2011), Madde Kullanım Suçu İle Denetimli Serbestlik Kurumuna Yön-lendirilen Kişilerin Profil Özellikleri Ve Bağımlılık Şiddetlerinin Ölçülmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Ensti-tüsü. İstanbul.
- Evren, C., Kural, S., & Cakmak, D. (2006). Clinical correlates of childhood abuse and neglect in substance dependents. *Addictive Behaviors*, 31(3), 475-485.
- Gargari, S. (2015). Dokuz Eylül Üniversitesi’nde öğrenim gören üç farklı fakülte Öğ-rencilerinin alkol ve madde bağımlılığına yönelik damgalamaları (Yayınlan-mamış Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İz-mir.
- Gültekin, D. (2018), Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı İle Yatan Hasta-larda Tedavi Ortamının Tedavi Motivasyonuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç KM., Peker AP., Çulhalık M. (2009). Türkiye’de Uyuşturucu Suçu, Dış İlişki-lerden Sorumlu Daire Başkanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Araş-tırma Merkezi Raporu 1-2. 20
- Koob, G. F., & Le Moal, M. (1997). Drug abuse: hedonic homeostatic dysregulation. *Science*, 278(5335), 52-58.

- Karataşoğlu, S. (2013). Sosyal politika boyutuyla madde bağımlılığı. *Türk İdare Dergisi*, 476, 321-352.
- Köknel, Ö. (1998). Bağımlılık: alkol ve madde bağımlılığı. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Öztürk, M. O., & Uluşahin, A. (2014). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Saatçioğlu, Ö., Yapıcı, A., Cigirli, G., Üney, R., & Çakmak, D. (2007). Yatarak tedavi gören bağımlı hastalarda nüksün değerlendirilmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(3), 133-137.
- Saxon, A. J., Wells, E. A., Fleming, C., Jackson, T. R., & Calsyn, D. A. (1996). Pre-treatment characteristics, program philosophy and level of ancillary services as predictors of methadone maintenance treatment outcome. *Addiction*, 91(8), 1197-1210.
- Tarhan, N., & Nurmedov, S. (2019). Bağımlılık, sanal veya gerçek bağımlılıkla başa çıkma.
- Tosun, M. (2008). Madde bağımlılığına genel bakış. Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar, İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi, 62, 201-220.
- Uzbay, T. (2009). Beyin Nasıl Bağımlı Olur. *Türk Eczacıları Birliği Yayını/Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 21, 22, 34-48.
- Yalçın, H. (2018). Madde kullanım bozukluğu olan bireylerin işlevsel olmayan tutumlar, depresyon ve anksiyete düzeyleri açısından incelenmesi: karşılaştırmalı bir çalışma (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Yalçın, M., Eşsizoglu, A., Akkoç, H., Yaşan, A., & Gürgen, F. (2009). Dicle Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri*, 12, 125-133.
- Yancar, C. (2005). Madde bağımlılarında ikinci eksen komorbidite ve kişilik özelliklerinin bağımlılık şiddeti ve yaşam kalitesine etkisinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.
- Yeğenoğlu, S. (1999), Madde Bağımlılığının Önlenmesinde Eczacıların Rollerinin İyileştirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Dennis, M., Scott, C.K. (2007). Managing addiction as a chronic condition. *Addict SciClin Pract*, 4: 45-55.
- NDB Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi. (2020). Türkiye Uyuşturucu Raporu. http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/TU%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-_1_.pdf 10.04.2021.

- Tosun, M. (2008). Madde Bağımlılığına Genel Bakış İ.U. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi, 62: 201-20.
- A.P.A. (2014). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-5), (5. Baskı) Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı’ndan, çev. Koroğlu E, . Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Akvardar, Y., Arıkan, Z., Berkman, K., Dilbaz, N., Oral, G., Uluğ, B., Gürol, T., Defne. (2012). Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi Kılavuzu El Kitabı. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Arabacı, L. B., Dağlı, D. A., ve Taş, G. (2018). Madde kullanım bozukluklarında duygu düzenleme gücü ve hemşirelerin rol ve sorumlulukları. Bağımlılık Dergisi, 19(1), 10-16.
- Ayvaişik, B. (2009). Alkol ve Madde Bağımlılığında Bilişsel Süreçler: Beyindeki Yapısal Değişiklikten Bağımlılığa Giden Yol (M. Irak Ed.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- DSÖ (1993). Madde bağımlılığına yönelik yaklaşımlar. Madde Bağımlılığı Programı, Dünya Sağlık Organizasyonu, 103-131.
- Köknel, Ö. (2001). Alkol ve madde bağımlılığı altkültürü. Bağımlılık Dergisi / Journal of Dependence, 2(2), 71-76.
- McKim, M. (2000). Drugs and Behavior - An Introduction to Behavioral Pharmacology (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F., ve Gürol, T. (2012). Bağımlılık profil indeksi’nin (bapi) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 23(4), 264-273.
- Smith, C. H., ve Borden, K. A. (2020). Introduction to the special issue on substance use disorders and addictions. Professional Psychology: Research Practice, 51(1), 1. doi:10.1037/pro0000299
- Yalçın, Ö. ve Demirci, Ç. A. (2016). Alkol ve madde kullanım bozuklukları. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları içinde (470-526). Akay, P. A. ve Ercan, E. S. , İstanbul: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Yayınları.
- Yoldaş, C., ve Demircioğlu, H. (2020). Madde kullanımı ve bağımlılığını önlemeye yönelik psikoeğitim programlarının incelenmesi. Bağımlılık Dergisi - Journal of Dependence, 21(1), 1 1.
- Verheul, R. (2001). Co-morbidity of personality disorders in individuals with substance use disorders. European Psychiatry, 16(5), 274-282.
- Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. Türkiye Klinikleri J Int Med Sci, 1(47), 61-64.
- Ögel, K. (2010). Sigara, alkol ve madde kullanım bozuklukları: Tanı, tedavi ve önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları

- Ögel, K. (2001). İnsan, yaşam ve bağımlılık tartışmalar ve gerekçeler. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1-20.
- Gültekin, D. (2018), Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı ile Yatan Hastalarda Tedavi Ortamının Tedavi Motivasyonuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Evren, C., Kural, S., & Cakmak, D. (2006). Clinical correlates of childhood abuse and neglect in substance dependents. Addictive Behaviors, 31(3), 475-485.
- Morrison, J. (2014). DSM-5 made easy–the clinician’s guide to diagnosis. New York: Guilford Press.
- Ögel, K. (2018). Bağımlılık ve Tedavisi Temel Kitabı. 2. Baskı. İstanbul. Kültür sanat yayıncılık.
- Saatçioğlu, Ö., Yapıcı, A., Ciğerli, G., Üney, R., & Çakmak, D. (2007). Yatarak tedavi gören bağımlı hastalarda nüksün değerlendirilmesi. Bağımlılık Dergisi, 8(3), 133-137.

KAYNAKÇA

- Abu Khalifeh, A. N., & Som, A. P. M. (2012). Service Quality Management in Hotel Industry: A Conceptual Framework for Food and Beverage Departments. International Journal of Business and Management, 7(14), 135-141.
- Akdoğan, N. (2009). Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları.(8. Baskı), Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Akın, A., & Akın, A. (2013). Yiyecek İçecek İşletmelerinde Uygulanan Maliyet Kontrol Sistemlerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma: Gaziantep Örneği.
- Aktaş, A. (2011). Ağırlama Hizmet İşletmelerinde Yiyecek ve İçecek Yönetimi. Detay Yayıncılık.
- Aktaş, A. (2002). Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi. [Yy] (Azim Matbaa).
- Aras, H. (1993). Konaklama İşletmeciliğinde Yiyecek-İçecek Maliyet Kontrolü. TC Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Müdürlüğü.
- Baldwin, C., Wilberforce, N., & Kapur, A. (2011). Restaurant and Food Service Life Cycle Assessment And Development of a Sustainability Standard. The International Journal of Life Cycle Assessment, 16, 40-49.
- Başer, Gözde Gül (1995), “Yiyecek ve İçecek Hizmet İşletmelerinde Maliyet Analiz ve Fiyatlandırma Yöntemlerinin Belirlenmesi Antalya Yöresi Araştırması”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Beldona, S., Moreo, A. P., & Das Mundhra, G. (2010). The Role of Involvement and Variety-Seeking in Eating out Behaviors. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22(3), 433-444.
- Bölükoğlu, İ. & Özgen, I. (2006). “Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Standart Maliyet Sistemi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 1.
- Bulut, H. (4). ve 5 Yıldızlı Otellerde Yiyecek-İçecek Maliyet Kontrol Sistemi: Ankara İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez Çalışması. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Büyükmirza, H. K. (2009). Maliyet ve yönetim muhasebesi (14. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Cuéllar, A. D., & Webber, M. E. (2010). Wasted Food, Wasted Energy: The Embedded Energy in Food Waste IN The United States. *Environmental Science & Technology*, 44(16), 6464-6469.
- Chow, I. H. S., Lau, V. P., Lo, T. W. C., Sha, Z., & Yun, H. (2007). Service Quality in Restaurant Operations in China: Decision-and Experiential-Oriented Perspectives. *International Journal of Hospitality Management*, 26(3), 698-710.
- Combs, J. G., Ketchen, Jr, D. J., Ireland, R. D., & Webb, J. W. (2011). The Role of Resource Flexibility In Leveraging Strategic Resources. *Journal of Management Studies*, 48(5), 1098-1125.
- Riley, M. (1994). Marketing eating out: the influence of social culture and innovation. *British Food Journal*, 96(10), 15-18.
- Coltman, M. M. (1989). Cost Control for The Hospitality Industry (No. Ed. 2, p. 121 pp).
- Christ, K.L. and Burritt, R.L. (2015), “Material Flow Cost Accounting: A Review and Agenda for Future Research”, *Journal of Cleaner Production*, Vol. 108, pp. 1378–1389.
- Çelebi, Ş. (2010). Yönetim ve Maliyet Muhasebesi. BIC-Behrendt International Consulting, <http://www.behrendt.com.tr>.(Erişim Tarihi: 23/08/2012).
- Çetiner, E. (2009). Otel İşletmeleri Yönetim Muhasebesi. Gazi Kitabevi.
- Çınar, Sibel (2004), “Turizm İşletme Belgeli Yiyecek ve İçecek İşletmelerinde Menü Planlama ve Fiyatlama: İstanbul Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çiftçi, Y., & Köroğlu, Ç. (2008). Otel İşletmelerinde Yiyecek-İçecek Maliyet Kontrol Yöntemlerinin İncelenmesi Marmaris İlçesi Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(19), 33-42.
- Dağ, A. (2006). Yiyecek İçecek İşletmelerinde Tarife Standardı Maliyet ve Hijyen Kontrolü. Bilkent.

- Diab, D. M. E., Mohammed, H. E., Mansour, E. H. ve Saad O. (2016). Investigating the Impact of Key Dimensions of Service Quality On Customers' Satisfaction and Loyalty: Evidences from the Restaurant Industry in Sudan. *Marketing and Branding Research*, 3 (2), 153-165.
- Dittmer, P. R., & Keefe, J. D. (2008). *Principles of Food, Beverage, And Labor Cost Controls*. John Wiley & Sons.
- Doğdubay, M., & Sarıoğlu, M. (2010). Büyük Ölçekli Otel İşletmelerinin Yiyecek-İçecek Ünitelerinde Üretim Dengesini Bozan Üretim Kayıplarının Rapor Edilmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 3(1).
- Erdinç, A. G. S. B. (2009). Konaklama İşletmelerinde Yiyecek-İçecek Maliyet Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 313-330.
- Feryal, B. O., İdil, K., & Serhat, Y. (2011). *Maliyet Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Gustafsson, I. B., Öström, Å., Johansson, J., & Mossberg, L. (2006). The Five Aspects Meal Model: a Tool for Developing Meal Services in Restaurants. *Journal of Foodservice*, 17(2), 84-93.
- Güredin, E. (1987). Türkiye'de Denetim Standartlarının Oluşumu. *Mali Sorunlara Çözüm Dergisi*, (33-34), 21-29.
- Hatiboğlu, Z. (1959). *Maliyet Muhasebesi*, Sıralar Matbaası, İstanbul.
- International Organization for Standardization (ISO) (2011), ISO 14051: Environment Alman Agreement: Material Flow Cost Accounting: General Framework. International Organization for Standardization, 15 September 2011, Geneva, Switzerland.
- Jasch, C. M. (2008). *Environmental and material flow cost accounting: principles and procedures* (Vol. 25). Springer Science & Business Media.
- Johns, N., & Pine, R. (2002). Consumer Behaviour in The Food Service Industry: A Review. *International Journal of Hospitality Management*, 21(2), 119-134.
- Kallbekken, S., & Sælen, H. (2013). 'Nudging' hotel Guests to Reduce Food Waste As A Win-Win Environmental Measure. *Economics Letters*, 119(3), 325-327.
- Karakaya, M., & Muhasebesi, M. (2004). Ankara, Gazi Kitabevi, 2.
- Kokubu, K., & Tachikawa, H. (2013). Material flow Cost Accounting: Significance And Practical Approach*. *Handbook of Sustainable Engineering*, 351-369.
- Karacıoğlu, R. (1993). Sanayi İşletmelerinde Üretim Kayıpları:(Fire, Artık, Bozuk Mamül ve Kusurlu Mamül): Verimliliğe ve Maliyetlere Etkisi.

- Köroğlu, Ç. (2007). Konaklama işletmelerinde yiyecek-içecek maliyetlerinin kontrolü ve muhasebeleştirilmesi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Muğla.
- Kummu, M., De Moel, H., Porkka, M., Siebert, S., Varis, O., & Ward, P. J. (2012). Lost food, Wasted Resources: Global Food Supply Chain Losses and Their Impacts on Freshwater, Cropland, and Fertiliser Use. *Science of The Total Environment*, 438, 477-489.
- Lee, C., Hallak, R., & Sardeshmukh, S. R. (2016). Innovation, Entrepreneurship, And Restaurant Performance: A Higher-Order Structural Model. *Tourism Management*, 53, 215-228.
- Levinson, S. C. (1989). A Review of Relevance. *Journal of Linguistics*, 25(2), 455-472.
- Pavesic, D. V., & Magnant, P. F. (2005). Fundamental Principles of Restaurant Cost Control,(2. Baskı).
- Pirani, S. I., & Arafat, H. A. (2014). Solid Waste Management İn The Hospitality Industry: A Review. *Journal of Environmental Management*, 146, 320-336.
- Rowe, K. (2003). The importance of teacher quality as a key determinant of students' experiences and outcomes of schooling.
- Sevgener, A. S., & Hacırüstemoğlu, R. (1993). Yönetim Muhasebesi. MÜ Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları.
- Sarıışık, M. (1998). Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Maliyet Kontrol Sistemleri ve Beş Yıldızlı Otellerde Standart Yiyecek Maliyet Kontrol Sisteminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, pg.50
- Sökmen, A. (2010). Yiyecek-İçecek Hizmetleri Yönetimi Ve İşletmeciliği. Detay Yayıncılık.
- Onishi, Y., Kokubu, K. and Nakajima, M. (2008), "Implementing Material Flow Cost Accounting in a pharmaceutical company", in Schaltegger, S., Bennett, M., Burritt, R.L. and Jasch, C. (Eds.), *Environmental Management Accounting for Cleaner Production*, Vol. 24, Springer, Dordrecht, Netherlands, pp. 395–409.
- Önder, Ş. Kaizen Maliyetleme Alanında Yazılmış Ulusal Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma. *BİLTÜRK Journal of Economics and Related Studies*, 6(3), 136-149.
- Özdoğan, O. N. (2010). Maliyet kontrolü. İçinde: M. Sarıışık, Ş. Çavuş ve K. Karamustafa (Editörler). *Profesyonel Restoran Yönetimi İlkeler, Uygulamalar ve Örnek Olaylar*. Ankara: Detay Yayıncılık, 255-283.
- Tachikawa, H. (2014). *Manual on Material Flow Cost Accounting: ISO 14051*. Tokyo: Asian Productivity Organization.

- Taşkın, E. (1997). Otel İşletmelerinde Yiyecek Maliyetlerinin Kontrolü ve Azaltılması. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Türksoy, S., & Lale, C. (2015). Turkish Visitors in Armenia: Any Changes in Attitudes and Perceptions? Ebru Günlül, H. Kader Şanlıöz Özgen2, S. Emre Dilek3, Sonay Kaygalak4, S. Journal of Tourism and Hospitality Management, 3(1), 29-43.
- Usal, A., & Kurgun, O. A. (2006). Turizm İşletmelerinde Maliyet Analizleri. Detay Yayıncılık.
- Uslu, S. (1991). Planlama ve Kontrol Açısından Maliyet Muhasebesi. Gazi Üniversitesi. Basımevi, Ankara, s.20.
- Vittuari, M., De Menna, F., & Pagani, M. (2016). The Hidden Burden of Food Waste: The Double Energy Waste in Italy. Energies 9: 660.
- WEB_1, (2010), Muhasebe Türk Sitesi, <http://muhasebeturk.org>, 10/02/2010.
- www.tdk.gov.tr. 10/10/2024.
- Yazıcıoğlu, İrfan (1998). Restoranlarda Maliyetleme ve Gider Kontrolü Açısından Standart Maliyet Sisteminin İncelenmesi ve Ankara'daki Turistik Belgeli Restoranlarda Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, Erşan (2010). "Restoran İşletmelerine Giriş". (Ed.: Mehmet Sarıışık, Şenol Çavuş ve Kurtuluş Karamustafa). Profesyonel Restoran Yönetimi içinde (s. 19-36). Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, Y. (2007). Konaklama işletmelerinde yiyecek-içecek maliyet kontrolü: maliyet ve satışların analizi. Detay Yayıncılık.
- Yükçü, S. (2011). Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi, Altın Nokta Yayınları, 7. Baskı, İzmir.

KAYNAKÇA

- Arıkboğa, A. (2011). Maliye Politikalarında 1980 Sonrasında Yaşanan Değişim: Mali Disiplin ve Mali Kural Uygulamaları. Sosyal Bilimler Dergisi, 13-25.
- Arslan, N. T. (2005). İdari ve Mali Paylaşım Açısından Merkezi Yönetim ve Yerel Yönetim İlişkileri. I.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 189-205.
- Aykaç, B., Durgun, Ş., & Yayman, H. (2012). Türkiye'de Kamu Yönetimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dedeoğlu, E. (2010). Mali Kural Nasıl İşler? Tepav.
- Demir, M., & İnan, M. (2011). Türkiye'de Mali Kural. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25-66.

- Demirbaş, T. (2015). Mahalli İdare Düzeyinde Mali Kuralların İncelenmesi. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1-32.
- Geithner, T. (2002). Assessing Sustainability. International Money Found.
- Grembi, V., Nannicini, T., & Troiano, U. (2015). Do Fiscal Rules Matter? American Economic Journal: Applied Economics, 1-30.
- Günaydın, İ., & Eser, L. Y. (2009). Maliye Politikasındaki Yeni Trend: Mali Kurallar. Maliye Dergisi, 156.
- Karadeniz, Y., & Vural, T. (2016). İhtiyari Maliye Politikalarına Karşı Mali Kurallar: Teorik Bir Analiz. Maliye Araştırmaları Dergisi, 43-60.
- Karayazı, M. (2017). Küresel Krizin Mali Kural Uygulamalarına Etkisi: Seçilmiş Ülke Örnekleri Açısından Bir İnceleme. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1047-1058.
- Kaya, F. (2009). Mali Kural Uygulamaları ve Türkiye İncelemesi Uzmanlık Tezi. Ankara: DPT.
- Mahmutoğlu, A. (2011). Türkiye'de merkezi yönetim-yerel yönetimler mülki idare ilişkisinin geleceği. Türk İdare Dergisi, 143-169.
- Mancini, A. L., & Tommasino, P. (2022). Fiscal rules and the reliability of public investment plans:. Banca D'Italia Eurosisistema, 5-39.
- Mecek, M., & Atmaca, Y. (2020). Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2068-2087.
- Özmen, A. (2012). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Anayasalarda Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkiler. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 171-175.
- Parlak, B. (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim İlişkileri. Tesam Akademi Dergisi, 8-40.
- Sezer, Ö., & Vural, T. (2010). Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı. Maliye Dergisi, 203-219.
- Şahintürk, D. A., & Akyol, Ö. B. (2019). Mali Disiplini Sağlama Yolunda Mali Kural Uygulamaları. Yönetim ve Ekonomi, 411-433.
- www.mevzuat.gov.tr. (1986, 06 19). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Yar, F. (2014). Seçilmiş Bazı Ülkelerde Mali Kural Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Sayıştay Dergisi, 67-85.
- Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2023, Haziran). 2022 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/faal-yet-raporu_4-20230904213511.pdf adresinden alındı

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. (2000). Aile işletmelerinin özellikleri ve aile işletmelerinde kurumsallaşma ihtiyacı. Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, 1.
- Altınkaynak, S. K. (2007). Küçük ve orta ölçekli aile işletmelerinde kurumsallaşma (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arıcıoğlu, A. M., Yıldız, A., & Paksoy, T. (2008). Aile işletmelerinde sürekliliğin ölçülmesi ve devrin değerlendirilmesine yönelik Konya ve İstanbul'daki aile işletmeleri üzerine yapılan bir araştırma. 3. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Aronoff, C., & Ward, J. (2011). Family business values: How to assure a legacy of continuity and success. New York: Palgrave Macmillan.
- Asunakutlu, T., & Avcı, U. (2010). Nepotizm-iş tatmini ilişkisi: Aile işletmelerinde bir inceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15, 2-9.
- Aşan, C. (2010). Aile işletmelerinin performansında kurumsallaşmanın ve kültürün etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bennedsen, M., & Fan, J. (2014). The family business map: Assets and roadblocks in long term planning. Springer.
- Büte, M., & Tekarslan, E. (2010). Nepotizm'in çalışanlar üzerine etkileri: Aile işletmelerine yönelik bir saha araştırması. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 16(1), 1-21.
- Chrisman, J. J., Chua, J. H., & Sharma, P. (2005). Trends and directions in the development of a strategic management theory of the family firm. Entrepreneurship Theory and Practice, 29(5), 555-575.
- Craig, J., & Moores, K. (2005). Balanced scorecards to drive the strategic planning of family firms. Family Business Review, 18(2).
- D'Allura, G. M. (2019). Family and institutional contexts: An integrated view to advance family business research. Family Firms and Institutional Contexts.
- Dardha, E. (2016). Role conflicts and gender dynamics in the family business. NCUR.
- Dökümbilek, F. (2010). Aile işletmelerinde nepotizm ve bir araştırma (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekmekçi, M. (2014). Değişim mühendisliği, nepotizm ve mobbingin çalışan performansı üzerindeki etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Findikçi, İ. (2005). Family firm in Turkey: The struggle for change. *Family Business*, Winter.
- Filser, M., Kraus, S., & Mark, S. (2013).
- Genç, N., Rodoplu, D., & Demir, Y. (2010). Aile işletmelerinde kuşaklararası bilgi kaybı sorunu. 9. Anadolu İşletmecilik Kongresi, Zonguldak, 186-201.
- Gersick, K. E. (1997). *Generation to generation: Life cycles of the family business*. Harvard Business Press.
- Göker, A. Z., & Üçok, T. (2006). Aile işletmeleri ve karar verme süreci: Köklü aile işletmelerinde bir uygulama. II. Aile İşletmeleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, İstanbul.
- Günel, R. (2005). Aile işletmelerinde yönetimin bir sonraki kuşağa devrinde karşılaşılan sorunların tespitine ve bu sorunların çözümüne ilişkin bir araştırma (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Günver, B. (2002). *Aile işletmelerinin yapısı ve geleceği*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Handler, W. C. (1989). Methodological issues and considerations in studying family businesses. *Family Business Review*, 2(3), 257-276.
- Handler, W. C. (1990). Succession in family firms: A mutual role adjustment between entrepreneur and next-generation family members. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 15(1), 37-52.
- İyiiişleröğlü, S. C. (2006). Aile işletmeleri: Adana ve çevresinde faaliyet gösteren aile işletmelerinde nepotizm uygulamasının tespitine yönelik bir araştırma (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karpuzoğlu, E. (2000). Aile işletmelerinin kurumsallaşma düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kellermanns, F. W., Eddleston, K. A., Barnett, T., & Pearson, A. (2012). An exploratory study of family member characteristics and involvement: Effects on entrepreneurial behavior in the family firm. *Family Business Review*, 21(1), 1-14.
- López-Chávez, B. A., Maldonado-Alcudia, C., & Núñez, A. M. L. (2020). Family business in tourism: An international systematic review of literature with an emphasis on Latin America. *Academia Revista Latinoamericana de Administración*.
- Luo, X. R. (2019). Family business and SMEs. *Management and Organization Review*, 15(1), 211-212.

- Machek, O., & Votavová, P. (2015). Advantages and disadvantages of family entrepreneurship and how to prevent distress: Evidence from the Czech Republic. *Mathematical Models and Computational Methods*, 166-170.
- Neubauer, F., & Lank, A. G. (2016). The family business: Its governance for sustainability. Springer.
- Odabaş, T., & Kaygısız, E. G. (2021). Kurumsal itibarı yönetmede stratejik bir araç olarak internet siteleri: Türkiye’de faaliyet gösteren asırlık aile işletmeleri örneği. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(Özel Sayı), 71-89.
- Özler, H., Ergün, N. D., & Gümüştekin, G. E. (2006). Aile işletmelerinde nepotizme kurumsal bir bakış. 2. Aile İşletmeleri Kongresi, Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Pieper, T. M. (2010). Non solus: Toward a psychology of family business. *Journal of Family Business Strategy*, 1(1), 26-39.
- Poza, E. J. (2013). *Family business*. Cengage Learning.
- PwC. (2012). *Family business survey 2012*. Erişim adresi: <https://www.pwc.com/gx/en/pwc-family-business-survey/assets/pwc-family-business-survey-2012.pdf> (Erişim tarihi: 10.02.2024).
- Schulze, W. S. (2001). Agency relationships in family firms: Theory and evidence. *Organization Science*, 12(2), 99-116.
- Sharma, P., Chrisman, J. J., & Chua, J. H. (2012). *A review and annotated bibliography of family business studies*. Springer Science & Business Media.
- Sirmon, D. G., & Hitt, M. A. (2003). Managing resources: Linking unique resources, management, and wealth creation in family firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(4), 339-358.
- Şanal, M. (2011). *Aile işletmelerinde kurumsallaşma ve kurumsal girişimcilik üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Teixeira, S., Veiga, P. M., Figueiredo, R., Fernandes, C., Ferreira, J. J., & Raposo, M. (2020). A systematic literature review on family business: Insights from an Asian context. *Journal of Family Business Management*, 10(4), 329-348.
- Uçar, S., & Sağtaş, S. (2021). Aile işletmelerinde kurumsallaşma sürecinin incelenmesi: Mersin ilinde bir araştırma. *Journal of Theoretical and Empirical Research on Management*, 1(1), 7-27.
- Uhlaner, L. M., Kellermanns, F. W., Eddleston, K. A., & Hoy, F. (2012). The entrepre-
neuring family: A new paradigm for family business research. *Small Business Economics*, 38(1), 1-11.
- Wilson, N., Wright, M., & Scholes, L. (2013). Family business survival and the role of boards. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37(6), 1369-1389.

- Yalçın, A. (1993). *Türkiye'deki aile işletmelerinin karşılaştıkları yönetim ve organizasyon sorunlarının analizi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yazıcıoğlu, İ., & Koç, H. (2009). Aile işletmelerinin kurumsallaşma düzeylerinin belirlenmesine yönelik karşılaştırmalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 497-507.
- Zahra, S. A., Hayton, J. C., & Salvato, C. (2004). Entrepreneurship in family vs. non-family firms: A resource-based analysis of the effect of organizational culture. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(4), 363-381.
- Zellweger, T. M., Eddleston, K. A., & Kellermanns, F. W. (2010). Exploring the concept of familiness: Introducing family firm identity. *Journal of Family Business Strategy*, 1(1), 54-63.

KAYNAKÇA

- Rajasekaran, A. S., Azees, M. ve Al-Turjman, F. (2022). A comprehensive survey on blockchain technology. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 52, 4. <https://doi.org/10.1016/j.seta.2022.102039>
- Anjum, A., Sporny, M. ve Sill, A. (2017). Blockchain standards for compliance and trust. *IEEE Cloud Computing*, 4(4), 86
- Aslan, A. (2018). Kripto para olgusu ve blockchain teknolojisi: ekonomik aktörlerin tepkisi, maliyet analizi, var modeli ve granger nedensellik testi. Yüksek lisans tezi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Aslan, Ü. (2020). Kripto Para Muhasebesi Üzerine Yapılan Tartışmalar ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri. *TİDE Academia Research*, 2(2), 268.
- Asmazoğlu, B. (2013). Bitcoin: Safsata mı gelecek mi. *Review Dergisi*, 2013 (2), 50.
- Ateş, B. A. (2016). Kripto para birimleri, bitcoin ve muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 360.
- Atlam, H. F., Azad, M. A., Alzahrani, A. G. ve Wills, G. (2020). A review of blockchain in internet of things and AI. *Big Data and Cognitive Computing*, 4(4), 9. <http://doi.org/10.3390/bdcc4040028>
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2013), Bitcoin Hakkında Basın Açıklaması.
- Barbon, A., & Rinaldo, A. (2022). On The Quality Of Cryptocurrency Markets: Centralized Versus Decentralized Exchanges (arXiv:2112.07386). arXiv. <http://arxiv.org/abs/2112.07386>. ET: 12.10.2023
- Bashir, I. (2017). Mastering blockchain: Distributed ledgers, decentralization and smart contracts explained. Packt.

- Bayrak, F. (2019). Kripto paraların finansal hizmetlerdeki yeri, önemi ve etkileri: bir uygulama portföy örneği. Yüksek lisans tezi, *İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- BTC Türk, www.btctürk.com, ET: 06.06.2023.
- Bulut, G. (2018). Akıllı Sözleşmelerin Teknik ve Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi, www.akarpinar.av.tr, ET: 04.05.2023.
- Buterin, V. (2013). Ethereum White Paper: A Next Generation Smart Contract & Decentralized Application Platform. <https://github.com/ethereum/wiki/wiki/WhitePaper>, ET: 12.06.2023.
- Büyükdurmuş, H.K. (2024). Kripto paraların finansal piyasalarla ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Kayseri Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*. Kayseri.
- Campbell, C. (2023). What Are the 4 Different Types of Blockchain Technology? TechTarget. <https://www.techtarget.com/searchcio/feature/What-are-the-4-differenttypes-of-blockchain-technology>, ET:13.05.2023.
- Casino, F., Dasaklis, T. K., & Patsakis, C. (2019). A systematic literature review of blockchain-based applications: Current status, classification and open issues. *Telematics and Informatics*, 36, 55-81. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2018.11.006>.
- Cengiz, K. (2018). En popüler kripto para birimi: Bitcoin. *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 92.
- Ceylan, M. E. (2019). Bitcoin ekonomisi: Kripto para Bitcoin'in finans sektörü içindeki yeri. Yüksek lisans tezi. *Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Batman
- Coyne, J. G., ve McMickle, P. L. (2017). Can Blockchains Serve An Accounting Purpose? *Journal Of Emerging Technologies In Accounting*, 14 (2), 102.
- CPA Canada. (2018). An Introduction to Accounting for Cryptocurrencies., <https://www.cpacanada.ca/-/media/site/operational/rg-research-guidance-and-support/docs/01713-rg-introduction-to-accounting-for-cryptocurrencies-may-2018.pdf>, ET: 20.10.2023
- Çağlar, Ü. (2007). Elektronik para: Enformasyon teknolojisindeki gelişmeler ve yeni ödeme sistemleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 178.
- Dai, J., ve Vasarhelyi, M. A. (2017). Toward Blockchain-Based Accounting And Assurance. *Journal Of Information Systems*, 10.
- Dai, J., Wang, Y., ve Vasarhelyi, M. A. (2017, Eylül). Why Blockchain Has The Potential To Serve As A Secure Accounting Information System. *The Cpa Journal - The Voice Of The Profession*: HYPERLINK "https://www.cpajournal.com/2017/09/20/Blockchain-Potential-Serve-Secure-AccountingInfor-

- Dhillon, V., Metcalf, D., & Hooper, M. (2017). Blockchain Enabled Applications. Apress. <https://doi.org/10.1007/978-1-4842-3081-7>
- Diri, N. (2022). Blokzincir Uygulamasında Kişisel Verilerin Tutulması,. Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul
- Dizkırıncı, A. S., & Gökgöz, A. (2018). Kripto Para Birimleri ve Türkiye’de Bitcoin Muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4(2), 98.
- Durdu, E. (2018). Kripto para birimi olarak bitcoin ve ceza hukuku. Yüksek lisans tezi, *Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Erdem, E. (2008). *Para banka ve finansal sistem*. Detay Yayıncılık.
- Eroğlu, M. (2022). Tedarik Zincirinde Blokzinciri ve Yeni Teknoloji Uygulamaları, Yüksek lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul
- Ertuğrul, H. M., Özün, A., & Kartal, M. T. (2021). Blokzincir Teknolojisinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri: Halka Açık Mevduat Bankalarının Maddi Özsermaye Karlılığı Üzerine Bir İnceleme. *İktisadi Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayınları*, İstanbul.
- Eşler Arası Ağlar. (2019). Binance Academy. Retrieved from <https://academy.binance.com/tr/articles/peer-to-peer-networks-explained>, ET:14.04.2023.
- Gad, A. G., Mosa, D. T., Abualigah, L. ve Abohany, A. A. (2022). Emerging trends in blockchain technology and applications: A review and outlook. *Journal of King Saud University-Computer and Information Sciences*, 5. <https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2022.03.007>
- Gaur, N., Desrosiers, L., Ramakrishna, V., Novotny, P., Baset, S., & O’Dowd, A. (2018). Hands-on blockchain with Hyperledger: Building decentralized applications with Hyperledger Fabric and Composer. *Packt Publishing Ltd*.
- Geroni, D. (2021, January 28). Hybrid blockchain: The best of both worlds. 101 Blockchains. Retrieved from <https://101blockchains.com/hybrid-blockchain/>, ET: 20.03.2023.
- Güven, Ö. (2020). Dijital Dönüşümde Blokzincir Teknolojisi ve Bitcoin’in Ekonomiye Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın.
- Güven, V., & Şahinöz, E., (2018). *Blokzincir kripto paralar bitcoin*. Kronik Kitap Yayınları.
- Hatipoğlu, O., G. (2021). Kamu Politikası Analizi Açısından Türkiye’de Kripto Para Politikaları, *Maliye ve Finans Yazıları Dergisi*.

- Holotiuk, F., Pisani, F., ve Moormann, J. (2017). The Impact Of Blockchain Technology On Business Models İn The Payments Industry. *13th International Conference On Wirtschaftsinformatik*, 914.
- Iansiti, M., Lakhani, K. R. ve Mohamed, H. (2017). It will take years to transform business, but the journey begins now. *Harvard Business Review*, 95(1), 118-128.
- ICAEW, <https://www.icaew.com/>, ET: 06.07.2023.
- Inghirami, I. E. (2019). Accounting Information Systems İn The Time Of Blockchain. Conference: *İtais 2018 Conference*, 11.
- Kınacı, M. (2019). Blockchain Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmelerin Yaygınlaşmasının Önündeki Engeller. Yüksek Lisans Tezi. *Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.
- Kiviat, T. I. (2015). Beyond Bitcoin: Issues İn Regulating Blockchain Transactions. *Duke Law Journal* (65), 569–608.
- Mainelli, M, ve Smith, M. (2015). Sharing Ledgers For Sharing Economies: An Exploration Of Mutual Distributed Ledgers (Aka Blockchain Technology). <https://www.theblockchain.com/docs/journal%20of%20financial%20perspectives%20%20sharing%20ledgers%20for%20sharing%20economies.pdf> ET: 23.05.2023.
- Mills, D., Wang, K., Malone, B., Ravi, A., Marquardt, J., Chen, C., Badev, A., Brezinski, T., Fahy, L., Liao, K., Kargenian, V., Ellithorpe, M., Ng, W., & Baird, M. (2016). *Distributed Ledger Technology in Payments, Clearing, and Settlement. Finance and Economics Discussion Series*, 2016(095). <https://doi.org/10.17016/FEDS.2016.095>
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. *Decentralized Business Review*, 1
- Notheisen, B., Cholewa, J. B. ve Shanmugam, A. P. (2017). Trading real-world assets on blockchain. *Business & Information Systems Engineering*, 59(6), 426. <https://doi.org/10.1007/s12599-017-0499-8>.
- Özatat, F. (2011). *Parasal iktisat kuram ve politika*. Efil Yayınları
- Paribu. (2023). www.paribu.com, ET: 15.03.2023.
- Parlaktuna, İ., & Güngöl, M. (2020). Bitcoin'nin Tanımlanma Sorunu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (86), 31.
- Pavlić Skender, H. ve aninović, P. A. (2020). Perspectives of blockchain technology for sustainable supply chains. In *Integration of Information Flow for Greening Supply Chain Management*, 80.. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-24355-5>

- Pirim, E.C. (2022). Kripto Para Ve Kripto Paranın Muhasebeleştirilmesi: Kripto Para Birimleri İle İlgili Düzenlemelerin Dünyada ve Türkiye’de İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Puthal, D., Malik, N., Mohanty, S. P., Kougianos, E., & Das, G. (2018). Everything You Wanted to Know About the Blockchain: Its Promise, Components, Processes, and Problems. *IEEE Consumer Electronics Magazine*, 7(4), 6-14. <https://doi.org/10.1109/MCE.2018.2816299>
- Sak, A. (2024). *İşletmelerde Blokzincir Teknolojisi Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Eskişehir.
- Serçemeli, M. (2018). Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 58.
- Stiglitz, J. E. (2010). Freefall: America, free markets, and the sinking of the world economy (First edition). *W. W. Norton & Company*
- Szabo, N. (1996). Smart Contracts: Building Blocks for Digital Markets. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:198956172>.
- Şahin, M. (2019). Kripto para yeni bir vergi sığınağı bilişim teknolojilerindeki gelişmeler kapsamında bir değerlendirme. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, <https://doi.org/10.30794/pausbed.421510>
- TMS38, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMST-FRS2018Seti/TMS/TMS_38_2018.pdf, ET: 10.02.2023.
- Tokmak, E. K. E. (2022). Ödeme sistemleri ve Kripto para. *Social Sciences Studies Journal (SSS Journal)*, 4(23), 4701.
- Toraman, A. E. (2020). Bir kayıt zinciri uygulaması olarak kripto para uygulaması ve finansal piyasalara etkileri. Yüksek lisans tezi, *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Malatya
- Tönnissen, S. ve Teuteberg, F. (2019). Analysing the impact of blockchain-technology for operations and supply chain management: An explanatory model drawn from multiple case studies. *International Journal of Information Management*, 52, 2, <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.05.009>
- Tunca, S., & Sezen, B. (2020). Sigorta işlemlerinde blokzincir (blockchain) teknolojisi uygulamaları. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, (14), 14.
- TÜBİTAK Bilgem, <https://bilgem.tubitak.gov.tr/>, ET: 06.06.2023.
- Üzer, B. (2017). *Sanal Para Birimleri*, Uzmanlık Yeterlik Tezi. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları
- Wang, Y., Singgih, M., Wang, J. ve Rit, M. (2019). Making sense of blockchain technology: How will it transform supply chains? *International Journal of Production Economics*, 211, 221-236. doi: 10.1016/j.ijpe.2019.02.002.

- Werbach, K. (2018). The blockchain and the new architecture of trust. *The MIT Press*.
- Xu, X., Pautasso, C., Zhu, L., Gramoli, V., Ponomarev, A., Tran, A. B. ve Chen, S. (2016). The blockchain as a software connector. *In 2016 13th Working Conference on Software Architecture*, 183. <http://doi.org/10.1109/WICSA.2016.21>.
- Yermack, D. (2017). Corporate Governance And Blockchains. *Review Of Finance*, 8-10
- Yli-Huomo, J., Ko, D., Choi, S., Park, S. ve Smolander, K. (2016). Where is current research on blockchain technology a systematic review. *Plos One*, 11(10), 1-2. <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0163477>.
- Yousefi, S. ve Tosarkani, B. M. (2022). An analytical approach for evaluating the impact of blockchain technology on sustainable supply chain performance. *International Journal of Production Economics*, 246, 6. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2022.108429>
- Yue, X., Wang, H., Jin, D., Li, M. ve Jiang, W. (2016). Healthcare data gateways: found healthcare intelligence on blockchain with novel privacy risk control. *Journal Of Medical Systems*, 40(10), 1-8. <https://doi.org/10.1007/s10916-016-0574-6>.
- Zheng, W., Zheng, Z., Chen, X., Dai, K., Li, P., & Chen, R. (2019). NutBaaS: A Blockchain-as-a-Service Platform. *IEEE Access*, 7, 134422-134433. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2019.2941905>
- Zheng, Z., Xie, S., Dai, H. N., Chen, X. ve Wang, H. (2018). Blockchain challenges and opportunities: *A survey. International Journal Of Web And Grid Services*, 14(4), 357. **KAYNAKÇA**
- Akkaya, M. (2010). Bağlanma Stilleri, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Problem Çözme Becerileri ve İletişim Tarzlarının Boşanma Süreci Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Başoğlu, S. T. (2007). Sınav Kaygısı ile Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Can, Y., & Aksu, N. B. (2016). Boşanma Sürecinde ve Sonrasında Kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 888-922.
- Corrigan, P. W. (2004). How stigma interferes with mental health care. *American Psychologist*, 59(7), 614–625. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.7.614>
- Çelik, Y., & Onay, İ. (2014). 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Tutumları ve Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(2), 38-51.

- Dewa, C. S., Chau, N., & Dermer, S. (2010). Examining the comparative incidence and costs of physical and mental health-related disabilities in an employed population. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 52(7), 758–762. <https://doi.org/10.1097/JOM.0b013e3181e1f5c3>
- Erbay, E., Gök, F. A., & Kardeş, Y. T. (2015). Aile Mahkemelerine Başvuran ve Boşanma Sürecinde Olan Ailelerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *TSA*, 19(1), 139-154.
- Ettner, S. L., Frank, R. G., & Kessler, R. C. (1997). The impact of psychiatric disorders on labor market outcomes. *Industrial and Labor Relations Review*, 51(1), 64–81. <https://doi.org/10.1177/001979399705100105>
- Gilmour, H., & Patten, S. B. (2007). Depression at work: An occupational perspective. *Canadian Journal of Public Health*, 98(2), 126–131.
- Greenberg, P. E., Fournier, A.-A., Sisitsky, T., Pike, C. T., & Kessler, R. C. (2015). The economic burden of adults with major depressive disorder in the United States (2005 and 2010). *Journal of Clinical Psychiatry*, 76(2), 155–162. <https://doi.org/10.4088/JCP.14m09298>
- Johns, G. (2010). Presenteeism in the workplace: A review and research agenda. *Journal of Organizational Behavior*, 31(4), 519–542. <https://doi.org/10.1002/job.630>
- Kahraman, S. (2016). Boşanma Sonrasında Genç-Ebeveyn İlişkilerinin Sürdürülmesi ve Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi (Afyon İli Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kessler, R. C., Akiskal, H. S., Ames, M., Birnbaum, H., Greenberg, P., & Wang, P. S. (2008). The prevalence and effects of mood disorders on work performance in a nationally representative sample of U.S. workers. *American Journal of Psychiatry*, 165(11), 1563–1571. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2008.08030366>
- Levinson, D. (2010). Depression and labor market outcomes: Evidence from the National Comorbidity Survey. *Health Economics*, 19(2), 171–184. <https://doi.org/10.1002/hec.1450>
- Mutluer, S. (2006). Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Polat, D. (2012). Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışmaları, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Rogers'ın Kişilik (Benlik) Gelişim Kuramı. Eğitim Psikolojisi. Retrieved from <http://www.egitimpsikolojisi.com/rogersin-kisilik-benlik-gelisim-kurami.html> [25.03.2018].

- Sarkın, Y. S. (2012). Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddetin İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin İletişim Becerileri ve Özğüven Düzeylerine Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Soylu, Y. (2018). Boşanmış Kadınlarda Psikolojik Sağlamlığı Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. ISSN:1302-70. <http://www.pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/537>
- Türk Medeni Kanunu. Retrieved from <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> [26.03.2018].
- Türkarşlan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(11), 99-108.
- Türkarşlan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. *Aile ve Toplum*, 3(11), 99-108.
- World Health Organization (WHO). (2021). Depression fact sheet. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>
- “Boşanma Terapisi”. Terapilife Danışmanlık Hizmetleri, 08.04.2018. Retrieved from <http://terapilife.net/tag/bosanma-terapisi/>
- Akkaya, M. (2010). Bağlanma Stilleri, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Problem Çözme Becerileri ve İletişim Tarzlarının Boşanma Süreci Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Başoğlu, S. T. (2007). Sınav Kaygısı ile Özğüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Can, Y., & Aksu, N. B. (2016). Boşanma Sürecinde ve Sonrasında Kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 888-922.
- Corrigan, P. W. (2004). How stigma interferes with mental health care. *American Psychologist*, 59(7), 614-625. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.7.614>
- Çelik, Y., & Onay, İ. (2014). 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Tutumları ve Özğüvenleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(2), 38-51.
- Dewa, C. S., Chau, N., & Dermer, S. (2010). Examining the comparative incidence and costs of physical and mental health-related disabilities in an employed population. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 52(7), 758-762. <https://doi.org/10.1097/JOM.0b013e3181e1f5c3>
- Erbay, E., Gök, F. A., & Kardeş, Y. T. (2015). Aile Mahkemelerine Başvuran ve Boşanma Sürecinde Olan Ailelerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *TSA*, 19(1), 139-154.

- Ettner, S. L., Frank, R. G., & Kessler, R. C. (1997). The impact of psychiatric disorders on labor market outcomes. *Industrial and Labor Relations Review*, 51(1), 64–81. <https://doi.org/10.1177/001979399705100105>
- Gilmour, H., & Patten, S. B. (2007). Depression at work: An occupational perspective. *Canadian Journal of Public Health*, 98(2), 126–131.
- Greenberg, P. E., Fournier, A.-A., Sisitsky, T., Pike, C. T., & Kessler, R. C. (2015). The economic burden of adults with major depressive disorder in the United States (2005 and 2010). *Journal of Clinical Psychiatry*, 76(2), 155–162. <https://doi.org/10.4088/JCP.14m09298>
- Johns, G. (2010). Presenteeism in the workplace: A review and research agenda. *Journal of Organizational Behavior*, 31(4), 519–542. <https://doi.org/10.1002/job.630>
- Kahraman, S. (2016). Boşanma Sonrasında Genç-Ebeveyn İlişkilerinin Sürdürülmesi ve Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi (Afyon İli Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kessler, R. C., Akiskal, H. S., Ames, M., Birnbaum, H., Greenberg, P., & Wang, P. S. (2008). The prevalence and effects of mood disorders on work performance in a nationally representative sample of U.S. workers. *American Journal of Psychiatry*, 165(11), 1563–1571. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2008.08030366>
- Levinson, D. (2010). Depression and labor market outcomes: Evidence from the National Comorbidity Survey. *Health Economics*, 19(2), 171–184. <https://doi.org/10.1002/hec.1450>
- Mutluer, S. (2006). Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Polat, D. (2012). Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışmaları, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Rogers'ın Kişilik (Benlik) Gelişim Kuramı. Eğitim Psikolojisi. Retrieved from <http://www.egitimpsikolojisi.com/rogersin-kisilik-benlik-gelisim-kurami.html> [25.03.2018].
- Sarkın, Y. S. (2012). Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddetin İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin İletişim Becerileri ve Özgüven Düzeylerine Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Soylu, Y. (2018). Boşanmış Kadınlarda Psikolojik Sağlamlığı Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. ISSN: 1302-70. Retrieved from <http://www.pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/537>

- Türk Medeni Kanunu. Retrieved from <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> [26.03.2018].
- Türkarlan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(11), 99-108.
- Türkarlan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. *Aile ve Toplum*, 3(11), 99-108.
- World Health Organization (WHO). (2021). Depression fact sheet. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>
- “Boşanma Terapisi”. Terapilife Danışmanlık Hizmetleri, 08.04.2018. Retrieved from <http://terapilife.net/tag/bosanma-terapisi/>

Kaynakça

- Aksan, D. (2004). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2009a). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2021). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Hengirmen, M. (2006). *Türkçe Temel Dil Bilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, Sözcük Anlamı ve Öğrenme Üzerine. *Turkish Studies*, 636-649.
- Özek, F., & Yalçın, S. K. (2006). Söz Varlığının Temel Dil Becerilerinin ve Akademik Disiplinlerin Kazanımına Olan Etkileri. *Milli Eğitim*, 130-139.
- Şahin, H. (2006). Terimlerin Dile Yansımasına Dair Bazı Gözlemler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 123-129.
- TDK. (2023, 07 14). Güncel Türkçe Sözlük. TDK.
- Tenekeci, İ. (2016). *Kimsenin Kalbi*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Tenekeci, İ. (2020). *Ağır Misafir*. İstanbul: Profil Yayınları.
- Tenekeci, İ. (2020). *Görmeden Ölmek*. İstanbul: Profil Yayınları.
- Tenekeci, İ. (2020). *Sözü Yormadan*. İstanbul: Muhit Kitap.
- Tenekeci, İ. (2021). *Giderken Söylenmiştir*. İstanbul: Profil Yayınları.
- Tenekeci, İ. (2021). *Güzellik Uykusunu*. İstanbul: Profil Yayınları.
- Tenekeci, İ. (2021). *Pelte Vaiz*. İstanbul: Profil Kitap.
- Tenekeci, İ. (2021). *Üç Köpek*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Tenekeci, İ. (2022). *Belki Başka Zaman*. İstanbul: Muhit Kitap.
- Tenekeci, İ. (2022). *Tüm Zamanlar*. İstanbul: Muhit Kitap.

Kaynakça

- Angın Z.- Dağ Ü. (2021). “Woman in Social Life in D. H. Lawrence's Women In Love And Toni Morrison's Sula,” *Kare*, Special Issue, 291-312.
- Budak, A. (2017). *Roman, Kimlik, Kültür (Kuramsal Metin İncelemeleri)*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Çağlayan, S. (2006). “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Güz, Sayı:17, ss. 67-91.
- Gezer O., Özden A. (2020 Ekim). “Göç Kimlik Aidiyet Ekseninde Nil Yalter”. *İdil*, 74 ss. 1504–1518. doi: 10.7816/idil-09-74-01
- Gök, H. (2023). “Orta Doğu’da Kadın Olmanın Sinematografik Betimlemesi: İçimdeki Yangın Film Örneği”. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 6/1, ss. 31-45.
- Güven Kilicarslan, Z. (2021). “The Concept of “Otherness” in The Book of Dede Korkut and The Lais of Marie de France,” *SSSJ*, Vol:7, Issue:76; ss. 209-2014.
- Karak, Ş. (2014). “Edebiyatta Yankılanan Bir Seda: Göç”. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. ss.229-243.
- Kılıçer, O., Görgün, H. (2017). *Doğu Göç Edebiyatı*. İstanbul: Demavend Yayınları.
- Kumar, K. (2005). *Ütopycılık*. Çev. Ali Somel. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ortaç, S. (2018). “Khaled Hosseini Romanları Üzerine Bir İnceleme”. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Sümer, Z. (2017). “Sultana'nın Rüyası: Bangladeşli Bir Kadının Feminist Ütopyası.” *SEFAD*, (38): 407-418.
- Topak, E., Çamur, G. (2022 Nisan). “Göçün Kadına Etkileri ve Sosyal Hizmet - Effects of Migration on Women and Social Work”. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi - Journal of Samsun Health Sciences* 7(1): 75-88.
- Türkoğlu, N. (2004). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim Tanımlar Kavramlar Tartışmalar*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Waugh, E. (1990). *Son Gidis*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Yılmaz, A. (2019). “Göç ve Kadın: Göçün Feminizasyonu ve Kadın Göçmenlerin Durumu”. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17/1. ss.384-400.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (1998). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. 3. Baskı, Ankara: Akçağ
- Aytaç, G. (2009). *Karşılaştırmalı edebiyat bilimi*. 2. Baskı, İstanbul: Say
- Ehrenburg, İ. (1966). “Pasternak”. (M. Doğan Çev.). *Yenidergi*. y:2,s:24, Eylül 1966, İstanbul:DE yayınevi
- Forster, E. M. (2001). *Roman sanatı*. (Ü. Aytür Çev.). İstanbul: Adam
- Pasternak, B. (2004). *Doktor Jivago*. (F. Gölcük Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi

- Pasternak, B. (1996). *O günler*. (M. C. AndayÇev.). İstanbul: YKY
- Pasternak, J. (1966). “Boris Pasternak”. (F.Adanır Çev.). *Yenidergi*, içinde y:2, s:24, Eylül 1966, İstanbul: DE yayınevi
- Tekin, M. (2012). Roman sanatı, romanın unsurları I. İstanbul: Ötüken
- Üçgül, S. (2006). Rus göçmen edebiyatı I. Ankara: Kapadokya Kitabevi
- Volkov, S. (2010). 20. Yüzyıl Rus kültür tarihi: Tolstoy'dan Soljenitsin'e büyü koro. (S. Gürses Çev.). İstanbul: YKY Created by Litra.RU Team (2003-2024).Анализ стихотворения Б. Пастернака «Любить иных – тяжелый крест...» Erişim tarihi:06.03.2024 <http://www.litra.ru/composition/get/coid/00076701184864255133/woid/00069401184773070642/>
- Donate Pegasos (1998 - 2024 American-Israeli Cooperative Enterprise) Boris Pasternak. Erişim tarihi: 07.04.2024<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/Pasternak.html>
- Gırgır Dergisi. Hasan Kaçan. Erişim tarihi: 09.04.2024 <http://www.cizgiliforum.com/showthread.php?t=61426>
- Carlos Saura. Erişim tarihi: 09.04.2024http://tr.wikipedia.org/wiki/Carlos_Saura.

KAYNAKLAR

- Adaman, F., ve Keyder, Ç. (2006) “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006 Raporu.
- Alpar, R. (2014) Spor Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Anderson, J. W. (2009) “Organizational Shunning:The Disciplinary Functions of “Non-Sense”. *Atlantic Journal of Communication*, 17 (1), 36-50
- Appelbaum, S., Deguire , K., ve Lay, M. (2005) “The Relationship of Ethical Climate To Deviant Workplace Behavior” *Corporate Governance:The International Journal of Business in Society*, 5(4), 43-55.
- Avcı, N. (2008) “Konaklama İşletmelerinde Örgütsel Öğrenme, İş Tutumları ve Örgütsel Sapma Arasındaki İlişkinin Analizi” Doktora Tezi. İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bal Taştan, S. (2014) “İşyeri Nezaketsizliğini Öngören Örgütsel ve Durumsal Önceliler ile Çalışanların Davranışsal Sonuçları Arasındaki İlişkinin ve Sosyo-Psikolojik Kaynakların Rolünün İncelenmesi: Sağlık Kurumlarında Yapılan Bir Araştırma” *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 16(3), 60-75.

- Balay, R. Ve Sağlam, M. (2008) “Sınıf İçi Olumsuz Davranışlara İlişkin Öğretmen Görüşleri”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 5(2), 2 1-24.
- Balliet, D., ve Ferris, D. (2012) “Ostracism and Prosocial Behavior: A Social Dilemma Perspective”, Organizational Behavior and Human Decision Processes, 120(2), 298 308
- Bayın, G., ve Yeşilaydın G. (2014) “Hemşirelerde Örgütsel Sapma Davranışının Analizi: Bir Üniversite Hastanesi Örneği” İşletme Araştırmaları Dergisi, 6(3), 81-107.
- Bennett, R. J., ve Robinson, S.L. (2000) “Development Of A Measure Of Workplace” Journal of Applied Psychology, 85(3), 349-360.
- Çelik, C., ve Koşar, A. (2015) “Örgüt Kültürü ve İşyerinde Dışlanma Arasındaki İlişki” Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24(2), 47-62.
- Demir, M. (2009) “Konaklama İşletmelerinde Duygusal Zeka, Örgütsel Sapma, Çalışma Yaşam Kalitesi ve İşten Ayrılma Eğilimi Arasındaki İlişkinin Analizi” Doktora Tezi. İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Y. (2009) “Örgütsel Bağlılık ve Üretkenlik Karşıtı Davranışlar”. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (15), 115-132.
- Demirkasımoğlu, N., Arastaman, G. (2017) “Öğretmenlerin Okulda Nezaketsizlik Olgusuna İlişkin Görüşleri”. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (1), 167-188.
- Işıkkay, Ç. (2018) “İşyeri Nezaketsizliği, Tükenmişlik ve İş Doyumu İlişkisinde Örgütsel Adalet Algısının Aracılık Rolü: Muğla İli Kamu Hastaneleri Birliğinde Görev Yapan Hemşireler Üzerine Bir Araştırma” Doktora Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- İspirli, A. (2016) “Hastane Çalışanlarının Sapkın Davranış Algılarıyla Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin Araştırılması” Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İyigün, N. (2011) “Psikolojik Kontratın Örgütsel Sapma Üzerindeki Etkisinde Kişilik Özelliklerinin Rolü ve Bir Araştırma” Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kanten, P. (2014) “İşyeri Nezaketsizliğinin Sosyal Kaytarma Davranışı ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisinde Duygusal Tükenmenin Aracılık Rolü” Ak-saray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 11-26.
- Keçeci, M. (2017) “The Role of Supervisor and Coworker Incivility on Intention to Share Knowledge and Satisfaction:The Moderating Effect of Conscientiousness and The Mediating Effect of Desire For Revenge” Doktora Tezi. İstanbul:Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

